BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
E
39/1
NAPOLI

Digitized by Google

A. Vill
E. 39

Digitized by Google

Ex Biblioth. de Rosa

Digitized by Google

D.D. EMANVELIS
GONZALEZ
T E L L E Z,
COMMENTARIA PERPETVA
IN DECRETALES
GREGORII IX.

Digitized by Google

D. D. EMANVELIS GONZALEZ TELLEZ,

IN INCLYTA SALMANTICENSI ACADEMIA
Collegij Maioris Conchenſis Alumni, & antiquioris veſpertinæ ſacrorum Canonum Cathedræ proprietarij Interpretis; in Pinciano Sanctæ Inquiſitionis Tribunali Inquiſitoris Apoſtolici, & in ſupremo S. Inquiſitionis Senatu Conſiliarij;

COMMENTARIA PERPETVA
In ſingulos Textus quinque Librorum
DECRETALIVM
GREGORII IX.
TOMVS PRIMVS.

COMPLECTENS LIBRVM PRIMVM,
Additis Notis vberioribus ab Hiſtoria, & Chorographia.

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT.

LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII ARNAVD, & PETRI BORDE.

M. DC. LXXIII.

CVM APPROBATIONE, ET PERMISSV.

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

DEIPARÆ VIRGINIS IMAGINI,

Cui à multijugis REMEDIORVM beneficiis in Vrbe Salmantina numen, & NOMEN, quod Inclyta Schola adorans per Orbem diffundit;

TVTELARI, PATRONÆ, OPTIMÆ, PIENTISSIMÆ.

Ab ineunte ætate, auſpicalique Studiorum die gratus animi, voti compos, zeli flagrans, amoris ardens, clientum minimus EMANVEL GONZALEZ, *in Ius Canonicum Commentaria dico, voueo, conſec. D. N. M. Q. tantæ.*

APPENDO Aris tuis (Sacratiſſimæ Virginis Matris Dei ô viuiſſimum EXEMPLAR! *Numen in loco præſentiſſimum*) Vigilias meas, quas in quinque Decretalium Gregorij IX. libros paraui, conſarcinaui, congeſſi, digeſſi, & publicas facio. Meritò, ſi fides ſit meis dictis; inchoatæ quippè ſunt, CHARTA DIVINISSIMA, STVDIOSORVM LVMEN, ſub numine, & munimine tuo; & ſub eodem abſolutæ; dicerem perfectæ, ſi quidquam perfectum homuncio poſſet exhibere. A teneris quippè annis, quando Parens meus eiuſdem Scholæ Alumnus, Profeſſor, Doctor, inſinuauit cum præcepto diſcendi deſiderium, MARIANÆ Militiæ nomen dedi in frequentiſſimo Sodalitio, quòd impensè colit Iuuentus Salmantina, procurantibus Religioſiſſimis Societatis IESV Patribus, & in auctoramentum admirandæ Ducis meæ tranſiui animo, & corpore; quaſi conceptâ formulâ, VRI VIRGIS, FERROQVE NECARI. Te

Sic Deiparam appellat S. Ephr. in oratione de laudibus Mariæ.

Abbas Rupertus lib. 8 in Cantic.

agnoſcens *Sanctæ Religionis Magiſtram Magiſtrorum*, Parthenica deuotio ſciendi concitauit amorem: luſtróque ſtudiorum permenſo, haud ſegniter in abdita paternæ domus me refero, recludo, agoni, & prælijs literarijs vires facturus & refecturus. Norunt, qui Salmanticæ literis operati ſunt, quanto certamina illa conſtent experimentorum, & aſſidui laboris. Tu verò piiſſima virgo, *Liber es incomprehenſus, qui Verbum Patris Mundo legendum exhibuit.* Toto ergo pectore incumbentes addiſcendo Canonico Iuri, ſimúlque Ciuili,

S. Epiphanius ſermone de laudib. Virginis.

Te Duce vela damus portus habitura ſecundos.

Ioan. Bapt. Mantuan. 1. Parthenic.

Propè Genitoris mei domum ædes tuæ rutilant, immaculata, intemerata, Glorioſiſſima Virgo; natus quippe fui felici ſydere horâ ferè ipsâ, quâ Lvx ab intacto ventre tuo mundo affulſit, intra Cannas (agnoſce venerandæ profeſſionis meæ Verbum) Sancti Iuliani Parochiæ, in qua per Baptiſmum regeneratus Athleta Chriſti perunctus fui; illâ, inquam, in Eccleſia, cuius præcipuum, maiúſque Altare tenet religio huius Sanctiſſimæ Imaginis. Quò & Miſſarum opportuna frequentia, mita deuotio populi concurrentis, & iuuenilis animus à domeſtico exemplo non malè educatus, ſingulis me aduocabant diebus, vt Sacris, quæ in Sacratiſſimo Altari tuo offerebantur, adeſſem, à quibus mente paſtus & refectus ſtudium meum repeterem. Serò à ſodalibus domum rediens, & per ſacrarium hoc iter faciens, aduolutos ſacris pedibus tuis orantes, precéſque ad te fundentes cernebam Præceptores meos. O quales, quantos! Virtutibus ſublimes, Scientia præclaros, Vrbis Salmanticæ delicium, inclytæ Vniuerſitatis ocellos: quos imitandos mihi in omnibus proponebam, quorum vita viuendi norma fuit, quorum nutus præcepta fuerunt ad progrediendum, & quorum ſcripta in hiſce Commentarijs frequenter laudata, operæpretium faciunt, & ſi quid in eo dignum lectu eſt, ſuppeditant. Siſtebam gradum, & admixtus orabam: ſenſimque ſentiebam, affectum deuotionis Sanctiſſimæ Imaginis corporali præſentia menti inſtillari meæ. O! quam miſerè errant blaterones iſti Iconoclaſtæ, qui in his religionis noſtræ fulcris impugnandis malè operas ſuas locant, malè perdunt. Videte, & guſtate, quàm ſuauis, quàm mirabilis eſt Deus non tantùm in Sanctis ſuis, ſed & in Imaginibus eorum. Exemplum conſuetudinem fecit, & frequentati actus in habitum abierunt. Te ergo ſeriò, ex animo Patronam adſciſco, & teſſeram tui Numinis, & nominis inuocandi deinceps hanc colendiſſimam Imaginem ſumo. Hæc vna Remediatrix mea, conſolatrix mea, fotrix mea; ſub hoc clypeo prælia ineo, decerto, dimico: & ad literarium puluerem prodeo, & prouoco.

Ecce primum, acerrimúmque illud, quod mihi obtigit ephebo in prima adhuc iuuenta, ex vmbra ad iubar ſolis aduolanti, & anhelanti; cùm ſupellectilis literariæ cenſum profeſſus fui in illuſtri, tremendóque ſacello Diuæ Barbaræ: in quo Patres Academici, Præceptores nuper, & ſemper mei appenſo examine excutiunt, rimantur, ponderant Genium, Ingeniúmque cum tota re literaria, & de ſpe mei ſpecimen capiunt ſeriò intenti, perſpicaciter ſagaces à vigilia prima vſque ad intempeſtam, cum iam nox humida cœlo præcipitat, ſuadéntque cadentia ſydera ſomnos. Sed quæ nulli tuorum dees, mihi adſtitiſti, Virgo potentiſſima, nec paſſa fuiſti

fuiſti inglorium exire, qui glorioſæ Virginis auxilio fretus periculum aggreſſus fuit. Perfunctus ergo examine, concordi Patrum ſuffragio RENVNTIOR IDONEVS, donorque LICENTIA nobiliſſimum Doctoratus Salmantini Gradum in ſacro iure Pontificio ſuſcipiendi. Quem propè diem ſuſcepi; eiuſdémque iuris Cathedras è veſtigio petere cœpi, quas ampliſſimè dotatas, præ cæteris aliarum facultatum, Academia habet Canonicæ prudentiæ altrix.

In competitionibus Cathedrarum nemo eſt, qui neſciat, ſi expertus tantillum ſit, ambientium zelotypiam, inuidorum rabiem, fauentium affectus. Iuuentus ipſa, quæ ſolet de Magiſtris ſinceriùs cenſere, ſcinditur: iam huic, iam illi competenti ſeſe præſtat: interim aſſiduus labor, quotidianæ prælectiones, & reliqua ad docendum, & diſcendum experimenta, vel fauore attolluntur plus iuſto; vel arte, inuidiâ, odio conculcantur & peſſundantur. *Ei, qui pendet à rebus leuiſſimis, qui rumore, & vt ipſi loquuntur, fauore Populi tenetur, & ducitur, plauſum immortalitatem, ſibilum mortem videri neceſſe eſt.* O! quot, & quantos optimæ ſpei adoleſcentes pericula, & mala hæc transverſos egerunt, & à præclaro deterruerunt, deterréntque inſtituto. Robore opus eſt, & obfirmato pectore; ad templum quippe Honoris pergitur, ad quod nemini via patet, niſi per atrium Virtutis.

Cicero in Sextiana.

At durum Virtutis iter ſudoris anheli
Impleuere Dij: via longa eſt, ardua eunti,
Ingreſſúque riget primo; ſed vertice in ipſo
Fit facilis, nullumque ſinit ſupereſſe laborem.

Heſiodi pulcherrima Carmina; quem Latinis verbis, & rithmo expreſſit Puteanus in limine ſui BIVII.

Tangebant, & angebant me iuuenem, & iuueniliter ſapientem bilances iſtæ trutinationes: ſed quid remedij, aut cautionis? Amicos quæſitare, fautores ambire? Non hoc mihi negabam: verùm altius conſilium mentem inuadere meam ſentiebam, & quaſi ab alto edici.

Inde petes arcem, & delubra fauentia votis.

Ouid. lib. 4. triſtium, eleg. 2.

Tu Arx mea, tu votis meis fauens delubrum, *O! totius Trinitatis viuum Tabernaculum*, vt inquit D. Auguſtinus, vel vt Laurentius Iuſtinianus, *Sapientiæ Thronum*.

Obtinui tandem, at non tardè, inclytæ Academiæ Salmantinæ Cathedram, quam minorem Decretalium vocant, anno 1655. cui incumbens, & profeſſoris munus pro viribus explens aliâ, atque aliâ donatus fui ſupremi Senatus non communi, ſed ſpeciali cenſurâ (de quo taceo, ne mea amplificare videar) Et poſt minora illa Magiſteria, quæ Academia habet approbandis Profeſſoribus, & dignatione augendis ad maiora, Proprietarius Sexti Anteceſſor renuntior: mox collocor in ampliſſima Præfectura Veſpertinæ Cathedræ Iuris Canonici; quam cum per tres annos rexerim ſtipatiſſimâ ſtudentium frequentiâ, euocor ad Vallis-Oletani Senatus Sanctæ Inquiſitionis FISCALE MVNVS.

Quod prius quàm ſubeam, è re viſum fuit mea, prenſare nobiliſſimam & ampliſſimam Togam Maioris Conchenſis Collegij, munitiſſimæ Virtutis, & literarum Arcis; Theologiæ, & vtriuſque iuris Emporij; Virorum, qui habenas moderentur Eccleſiæ, & Regni, Armamentarij. Cuius elogia charta hæc non capit, nec poteſt repræſentare vulgaris fa-

cundia, qualis mea. Probatus literis, & integritate puritatéque natalium approbatus (quibus approbantur idemtidem qui ſanctum Inquiſitionis Officium profitentur, ſiue Inquiſitorum poteſtate, ſiue Miniſtrorum munere) decentiſſimam Togam induo, tantóque Sodalitio ovans, Collegarúmque exemplo incitatus, impulſus, vix tranſacto ſemeſtri venerandum Tribunal Vallis-Oletanum adeo. Fiſcalis munus eſt, vt leuidenſia alia prætermittam, arma Iudicibus ſubminiſtrare contra hoſtes Fidei Filij tui D. N. Iesv Christi, Maxima Dei Mater. Quid in eius exercitio præſtiterim, non meum eſt profiteri. Vtinam Dei gloriam auctam, mactámque voluerim. Tibíque refundam laudes, ſi benè quid ceſſerit, quæ das virtutem contra hoſtes tuos piè, & humiliter efflagitantibus. Biennio vix tranſacto ad ſanctum iudicandi munus in eodem Tribunali evehor, quod per octo annos geſſi. In quibus multi errones, apoſtatæ, refugi à fide, & alij nequiſſimi, vel reconciliati ſunt gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ, ſigna doloris, & pœnitentiæ præſtantes; vel condignis ſunt affecti ſuppliciis. Ille enim mos, illud fas tremendi ſimul, & benigniſſimi Tribunalis, vt eorum qui reſipiſcunt reſculas, famámque minuat, breui carcere, nec graui exilio mulctet: Tertulliani verbo vtar, non ſine duce quopiam ad rem hanc: *Mauult ſuffundere ſanguinem, quàm effundere.* Illos verò, qui refractarij, peruicacéſque obdurant, Curiæ ſæculari conſignat, ignibus ſtatim tradendos. *Meliùs quidem eſſe, quis dubitauerit? ad Deum colendum homines doctrinâ duci, quàm timore pœnæ, vel dolore compelli. Sed non quia iſti meliores ſunt, ideò illi qui tales non ſunt, negligendi ſunt. Multis enim profuit, prius dolore, vel timore cogi.*

In apologetico, cap. 4.

Verba ſunt D. Auguſtini epiſtol. 1. ad Bonifacium.

Quæ omnia palàm, & in conſpectu omnium, Dei gratiâ & Sanctiſſimæ Dei Matris ſuffragio, & Principum noſtrorum inuicto tutamine, quorum ſeriem in hoc, quo fruimur belliſſimo, benigniſſimóque Carolo, Diuina Maieſtas, & Patrocinatrix Virgo ad ætatum finem perennare velint, & faciant. Nec arcanum illud audimus, quod bonâ mente, ſed non Nobis, prætexuit Politicus, alioquin ſapientiſſimus, & in aliis forſitan regionibus obſeruandus. *Reliqua ſcelera, cum caſtigantur, oſtendi expedit; hoc flagitium occuli, & tegi. Cauſſa in promptu. Vt miſerationem detrahas, & minuas ſermones. Cæterùm illud imbibe:* Exquiſitior quæque crudelitas illecebra eſt magis ſectæ. *Simul, & hoc ſcito, &c.* Scimus enim veræ orthodoxæ Chriſtianæ Religionis tyrannorum acerbitatem Sanctis Martyribus illecebram fuiſſe, foréque quod his miſerè ſeductis euenturum, nec metuimus, nec vnquam fuimus experti. Sermones apud Nos nulli; quin omnes pietate feruent, & in fide fundantur magis Dei præeunte gratiâ, viſis ſuppliciis peruerſorum. Anno 1667. centum rei acti ſunt; ex quibus duo præfocati & cadauera igni tradita, vidente & præ gaudio lachrymas vix ſuſtinente referiſſimo Chriſtiano Populo, qui à Caſtella vetere, & longinquis magis prouinciis nedum pulcherrimum, & ſpatioſiſſimum forum Vallis-Oletanum complebat, ſpectaculi locum; ſed Vrbem ipſam. Non memoro exhibitiones alias, quæ frequenter in publicis Eccleſiis peraguntur, traductis per calles & compita reis. Sic palea à grano ope diuina ſeparatur;

Lipſium intelligo, cuius in Libello expuncto de vnareligione, verba hæc.

Verba Tertull. in apolog. cap. vlt.

Digitized by Google

tur; ſic ſarcta tecta conſeruatur Religio; ſic cultus procuratur diuinus; ſic ſalus, honorque Regni quæritur; ſic triumphat de inimicis Crux; in quibus non paucas horas manè, veſperéque Inquiſitores collocamus. Quod felix, fauſtúmque ſit, & Chriſtiano Populo ſalutare, per eum, in quo viuimus, mouemur, & ſumus.

Horis ergo ſuccifiuis, tam Salmanticæ, quàm Vallis-Oleti cœpi viginti ab hinc annis tradere me iuri Canonico addiſcendo, docendo, commentando ſub tuis maximè auſpiciis, *ô Domina mea, Dominatrix mea, Dominans mihi:* parcens ſomno, & quieti; non parcens labori, & vigiliis. Libros ab extrariis regionibus, chartáſque Præceptorum Salmanticenſium comparo, operi me accingo; nec deterreor mole, aut copiâ, quia tuo innixus gradior patrocinio. Toti ſunt Præceptores Salmantini dies totos in hoc excolendo agro: alij tractatus, alij quas vocant repetitiones: ſed vix vnus, aut alter quidquam magis publicum cogitat, quàm erudire iuuentutem ex ſuggeſtu; quare tantorum Virorum ſcholia, relectiones, commentaria plerumque in priuatis ſchedulis, & forulis deliteſcunt: & aqua, quæ ab illo fonte fluens, per totam poſſet Europam & Americam decurrere, reſtagnat, & fertile tantùm reddit ſolum Salmantinum. Non diffiteor labores iſtos magno mihi adiumento fuiſſe; quod in ſingulis locis palàm teſtor, & profiteor: ſed aliud ſibi poſtulat priuata docendi, aliud publica commentandi ratio: lac pueris, viris paranda eſca eſt: quod reſpuit priuata, appetit publica; Magiſtri breuitati ſtudent, non ita Scriptores: perpolita, & exquiſita materies fruſtra diſcentibus adfertur, quæ doctis in pretio eſt. Epiſtolæ integræ Decretales, loci Sanctorum Patrum autographi labor cenſeretur ineptus in Magiſtro; qui Scriptori neceſſarius eſt rerum geſtarum hiſtoriæ. Loca chorographica, propria nomina Monaſteriorum, Epiſcopatuum, & lite contendentium, quæ nihili cenſentur à diſcentibus, quapropter nec ipſis panduntur; commentantes quærere, & perquirere debent: nam ab his lux vera ſacris Canonibus inſinuatur. Hæc omnia, ſi aſſequutus non fui, certè procuraui. Ecce Piiſſima Mater poſt exacta quinque luſtra prodit Opus Decretalium abſolutum, ſi non perfectum. Tuere, & gratanter accipe, quod tuum eſt, vt ſignum in fronte libri præſefert. Non minus miraculum eſt Diuinæ Maieſtatis, & Potentiæ tuæ hominem tardi ingenij, nullius ſapientiæ, negotioſum, totum Tribunalibus tentum, detentúmque tam alta aggredi, & conſummare; quàm cætera, quibus Sanctiſſima hæc IMAGO ſibi venerationem, & nomini tuo honorem, & gloriam conciliauit. Hoc ergo clientelæ tuæ primum miraculum prædico.

Ex D. Ildephonſi præfatione.

Perge, calme, perge laudes Virginis diffundere
Illius, quæ peperit Orbi Seruatorem gentium;
Illius, quæ pergit Orbi dare, donare munera.
Sanat ægros animi, ſanat ægros etiam corporis.
Quàm benigna in his, voléńſque; quàm potens, & efficax.

Ex Lipſio, cap. 1. Virginis Sichimienſis.

Et quamuis aliis abſtineam quæ docent plurimæ tabellæ pictæ, & appenſæ Templo tuo, non tacebo quod in eius reædificatione accidit, & ſimul, quod in ſolenni pompâ tranſlationis tuæ à prudentibus hominibus fuit obſeruatum.

Arbitris

Idem eod. cap. ——— *Arbitris ipſis ſenſibus,*
Nos videmus, nos audimus: quis profeſtus abnuet,
Niſi profeſſus Scepticam ipſam, & hæreſim Pyrrhoniam?

Templum erat terrenum, carioſum, vetuſtate collapſum, anguſtum, & ſubobſcurum, & auguſtiore in Vrbis parte poſitum. Ciuium publica vota ſplendidius templum efflagitare; parochianos ſymbola conferre, ſtipem populum: ſed, vt ſunt humana conamina, omnes nihil agere. Sacerdos, qui & Capellanus tuus, ſibi iniungit opus aggredi: & cum fortunis prorſus deſtitueretur, Indos cogitat, Peruuiam properat: & rebus operatus ſacris, genio ſuo ſubtrahens, eleemoſynarumque auidus, quibus minimè fraudatus eſt,à Gente pia non paruam vim argenti infecti, & ſignati proſpero vento Salmanticam reportat poſt duodecim annos, paulò plus, minuſve temporis. Iacit fundamenta Templi; diducit lapideos parietes; proſequitur inchoatum opus: & cum cerneret, tantæ rei, quam ſecum attulerat pecuniam, non eſſe ſatis; iterùm ſe nauigationi accingit: quam non minùs felicem expertus repetit Peruuiam; ſacris ſuis artibus vtitur, parat Diuæ Virgini argentum, fit diues, & poſt ſex, ſeptemve annos repedat Salmanticam: & quidquid apud Indos quæſiuit, perficiendo, perpoliendo, & ornando Templo tuo impendit in tantùm largus, vt ſibi retineret nihil, reſiduumque vitæ tranſegerit (egit verò non paucos annos) ex parochianorum ſumptibus. Cuius Sancti Sacerdotis pietatem commendatam, teſtatamque voluerunt loco Sepulturæ dato Deputatorum decreto ad pedes Sanctiſſimæ Aræ tuæ cum epitaphio rem loquente. Et ipſe miſericordiam tuam fuit proteſtatus appenſa tolo Templi nauiculâ velis, & omni inſtrumento conſtante, in memoriam nauis, quæ eum bis vexit, reuexitque ſoſpitem & diuitem ab Indis, quam poſt ſexaginta annos vident quotquot templum ingrediuntur. Elegans hodiè, & lapideum templum donariis, lampadibus, ſupellectili inſtructum eſt piis fidelium collationibus. Sanctuarium ipſum fulget depictum, deauratum, & pulcherrimè fabrefactum. Ipſum Tabernaculum auro, argentoque coruſcat, vt nullum magis.

Cum ergo Sanctiſſima hæc IMAGO ſedem teneret in dextro collaterali, octo ab hinc annis viſum fuit eam ſiſtere in præcipuo decentiſſimo loco. De tranſlatione agunt: an ſolenniter, & circunductâ per compita Imagine ipſâ: an in eius locum traductioni alia ſubſtituenda ſit? Stas quippe de marmore alabaſtrino humanæ ferè magnitudinis, vlnis Filium tuum D. N. geſtans, & à multis annis medio fiſſa, ſciſſaque; fractionem metuebant cum maximo detrimento populi deuotionis. Conſuluntur periti, trepidant, abnuunt, diſcordant: ſed multitudini placet, ipſiſſimam Imaginem tenſis imponi, & per Vrbem comportari pietatis, lætitiæ, & publicæ ſalutis ergò. Dictum factum. Et ſudo die ab octaua ad occaſum ſolis (octauam dico ſecundam poſt meridiem) Clericorum, Religioſorum, Sæcularium omnis ſtatus ingenti procedente multitudine, circunfertur, & illæſa IMAGO in hoc maiori Altari reponitur, fixâ iam ſede, nec de facili aliò tranſmutandâ. Nec mihi ſuggerat Cenſor propriiſſimè hæc miracula non appellari: hîc enim *miraculum voco, quid*

Cum D. Aug. de vtilit. cred. cap. 16.

quidquid arduum, aut inſolitum ſupra ſpem, aut facultatem miranti apparet.

Ex throno eminenti Gentem Salmantinam aſpicis numini tuo amiciſſimam, & reſpicis, ne ingruant mala, vel ingruentibus præſentia exhibeas REMEDIA. Multi ſunt anni, quibus fidelis gleba non fallit agricolarum ſpem. Iamdudum peſtes, & epidemiæ exulant. Et nuper imminentia bellorum pericula auertiſti. Omnes tuum patrocinium ſentiunt, quia ſinguli impenſè te colunt in hac Sanctiſſima Imagine. O inclyta, & nobiliſſima Ciuitas, quæ me terrâ cadentem ſuſcepiſti, ſinúque tuo fouiſti: perge de MARIÀ benemereri, ipſam in hac Sanctiſſima IMAGINE venerari, frequenter eius ædes inuiſere, hinc REMEDIA cunctorum malorum præſtolari.

Et tu Sanctiſſima Virgo, perfunctum me Inquiſitoris Vallis-Oletani Officio, & ad Regiam aduocatum, vt Supremo Sanctæ Inquiſitionis Conſilio aſſideam iterum Fiſcalis munere, eo tamen ampliore, & dignatiore, rege, dirige, guberna linguam, mentem, calamum; vt digna cogitem, digna loquar, digna ſcribam Maieſtatis tuæ honore, gloria Filij tui D. N. IESV CHRISTI, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Hæc vita redeat, mihi ſit hæc voto, ô Dea!
Vt numen, atque te colam,
Experſ ab alia cura: & in LIBRIS SACRIS
Aut COGITATIONIBVS,
Quod temporis erit reliqui, fallam, & teram:
Dum Parca me fallens mea
Obrepat, atque abducat ad cœleſtium,
Præeunte DIVA TE, *choros.*

Lipſius *in eadem Virgine Sichimienſi, c.3.* loquens de beata vita.

LECTORI

LECTORI.

PRÆFARI pauca in ingreſſu operis, vt Authores alij æquum ſibi eſſe, ſic mihi ego propè neceſſarium duxi. Nam ipſa Operis inſcriptio magnificum quiddam, & ſublime præſefert, & propter quod vadimonium deſeri poſſit; ac ſcribenti fortaſſe inuidiam mouet. Hanc vt mittam, & tuam gratiam comparem (Lector beneuole) profiteor nolle me hac quaſi venditatione ingenij gloriam aucupari; ſed communi vtilitati, commodoque inſeruire: neque tam ſpecioſa ſectari ſtudio iactantiæ, quàm honeſta, & vtilia officij, & obſequij voluntate. Hac igitur ductus cum in commune bonum quicquid ex priuatis ſtudiis collegeram conferre vellem, nihilo me magis profuturum putaui, quàm hoc Opere ſuſcepto ac emiſſo in vulgus. Hi fuerunt ad aggrediendum Opus aculei: vnus in eo mihi ſcopus, & ſtudium præcipuum, non rem literariam iuuandi; nec enim credo tanti erit; ſed noſtros iuris Profeſſores ad eiuſmodi ſcriptionis genus, ſi placeret, excitandi, quorum permultos noueram me ipſo longè peritiores, magiſque induſtrios.

In hoc Opere nouum genus ſcribendi reperies: nec enim in Decretalium expoſitione tantùm, ſed etiam hiſtorica narratione operam inſumpſi, quia & vtrumque maximè prodeſſe viſum fuit. Quippe antiquas lectiones, epiſtolas Pontificum, è quibus hæc compilatio emanauit, illorum temporum res, vrbium, Eccleſiarum quoque, & Monaſteriorum origines diligenter conquiſiui, & vſque ad ſuperſtitionem retinui. Ita factum, vt in hac elucidatione ad euoluendos variæ hiſtoriæ libros, non parum laboris impendere neceſſe fuerit. Arduum opus aggredior, in quo plura forſan, quàm optauerim, digna erunt tuâ cenſurâ, & caſtigatione, quæ libenter, & æquo animo examini tuo emendanda, & expungenda relinquo; præter ea, quæ inter Typographi manus iniuriam paſſa ſint.

Piaculum verò ingens mihi foret ſilere, quantum mihi profuerunt Opera tam typis data, quàm manuſcripta Præceptorum meorum, immò totius Hiſpaniæ, illuſtriſſimi videlicet, & eruditiſſimi D. D. D, Franciſci Ramos de el Manzano, ſcientiarum omnium, & artium conuentu mirè conſpicui, Primarij Iuris Ciuilis noſtræ Academiæ, Mediolani Præſidis, in ſupremo Conſilio iuſtitiâ, & gratiâ Conſiliarij, noſtri Catholici Regis Caroli Secundi doctrinæ & morum Magiſtri; & D.D.D. Ioſephi Fernandez de Retes, eiuſdem Salmantini Lycei Iuris Cæſarei Primarij, in Pinciana Cancellaria Senatoris integerrimi, in ſupremo Gazæ Senatu vigilantiſſimi Fiſci Patroni, cuius egregias laudes verecundo magis obſeruaſſe ſilentio, quàm vt decerpamus carptim, ſatius eſt; qui, vt ſunt ſtudiorum amatores, & ſtudioſorum amantiſſimi, ea mihi communicarunt, ex qua diuite penu tenuitatem meam auxi, & vberiùs ad exitum perduxi.

Hæc tibi, mi Lector, offero pronoꝫ libentique animo, quo Reipublicæ literariæ inſeruire volui; abſit precor malignitas, & alieno libro ingenioſus vt ſis. *Nulli ſine venia placuit ingenium*: ex Pliniano ſcito. Parce, faueque noſtro, & vale feliciter.

TABELLA

TABELLA
TITVLOS OMNES Quinque Librorum Decretalium Gregorij IX. ordine Alphabetico indicans.

Prior numerus Librum, poſterior Titulum, poſtremus verò paginam cuiuſque Libri indicat.

A

APparatus. 1.1.p.1
Accuſationibus, inquiſitionibus, & denunciationibus. 5.1.1
Adulteriis & ſtupro. 5 16.299
Ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum. 1.14.476
Alienatione iudicij mutandi cauſâ facta. 1.41.998.
Apoſtatis & reiterantibus baptiſma. 5. 9. 226.
Appellationibus, & recuſationibus. 2.28. 796.
Arbitris. 1.43.1006
Authoritate, & pallij. 1.8.3.84

B.

BAptiſmo, & eius effectu. 3. 42. 902.
Bigamis non ordinandis. 1.21.577

C.

CAlumniatoribus. 5.2.61
Cauſa poſſeſſionis, & proprietatis. 2. 12.222.
Capellis monachorum, & aliorum religioſorum. 3.37.754
Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & diuinis officiis. 3. 41. 855.
Cenſibus, exactionibus, & procurationibus. 3.39.793
Clandeſtina deſponſatione. 4.3.95
Clericis peregrinis. 1.22.591
Clericis peregrinantibus. 2.29.901

Clericis coniugatis. 3.3.81
Clericis non reſidentibus in Eccleſia, vel præbenda. 3.4.96
Clerico ægrotante, vel debilitato. 3. 6. 184.
Clerico per ſaltum promoto. 5.29.446
Clericis pugnantibus in duello. 5. 14. 292.
Clerico venatore. 5.24.404
Clerico percuſſore. 5.25.409
Clericis maledicis. 5.26.411
Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante. 5.27.415
Clerico non ordinato miniſtrante. 5. 28. 438.
Cognatione ſpirituali. 4.11.157
Cognatione legali. 4.12.169
Cohabitatione clericorum, & mulierum. 3.2.62.
Colluſione detegenda. 5.22.392
Commodato. 3.15.290
Conceſſione præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis. 3.8.198
Conditionibus appoſitis in deſponſatione, vel aliis contractibus. 4.5.109
Confeſſis. 2.18.318
Confirmatione vtili, vel inutili. 2. 30. 903.
Coniugio leproſorum. 4.8.143
Coniugio ſeruorum, vel diſparis conditionis. 4 9 146
Conſanguinitate, & affinitate. 4. 14. 184.
Conſecratione Eccleſiæ, vel Altàris. 3. 40.832.
Conſtitutionibus. 1.2.32
Conſuetudine. 1.4.163
Conuerſione coniugatorum. 3.32.678
Conuerſione infidelium. 3.33.699

Corpore viciatis ordinandis, vel non. 1. 20.566.
Crimine falſi. 5.20.369
Cuſtodia Euchariſtiæ, Chriſmatis, & aliorum Sacramentorum. 3.44.916

D.

Decimis, primitiis, & oblationibus. 3.30.582.
Delictis puerorum. 5.23.397
Depoſiti. 3.16.295
Deſponſatione impuberum. 4.2.68
Dilationibus. 2.8.162
Diuortiis. 4.19.256
Dolo, & contumacia. 2.14.283
Donationibus. 3.24.426
Donationibus inter virum, & vxorem, & de dote poſt diuortium reſtituenda. 4. 20.278.

E.

Eccleſiis ædificandis, & reparandis. 3. 48.959.
Electione, & electi poteſtate. 1.6.221
Emptione, & venditione. 3.17.301
Eo qui cognouit conſanguineam ſuæ vxoris, & ſponſam ſui conſanguinei. 4.13. 174.
Eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. 4.7.135
Eo qui furtiuè ordinem ſuſcepit. 5. 30. 449.
Eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſâ rei ſeruandæ. 2.15.293
Exceptionibus. 2.25.616
Exceſſibus Prælatorum in ſubditos, vel contrà. 5.31.451

F.

Feriis. 2.9.166
Feudis. 3.20.347
Fide inſtrumentorum. 2.22.475
Fideiuſſoribus. 3.22.395
Filiis Presbyterorum. 1.17.524
Foro competenti. 2.2.64
Frigidis & maleficiatis, & impotentia coëundi. 4.15.209
Furtis. 5.18.333

H.

Hæreticis. 5.7.164
His, quæ vi, metuſve cauſâ fiunt. 1.409.43.
His, quæ fiunt à Prælato ſine conſenſu Capituli. 3.10.225
His quæ fiunt à maiori parte Capituli. 3. 11.239.
His qui filios occiderunt. 5.10.139
Homicidio voluntario, vel caſuali. 5.12. 248.

I.

Immunitate Eccleſiarum, cœmeterij, & rerum ad eas pertinentium. 3. 49. 968.
Infantibus & languidis expoſitis. 5.11. 143.
In integrum reſtitutione. 1.41.968
Iniuriis, & damno dato. 5.36.540
Inſtitutionibus. 3.7.189
Iudæis & Saracenis, & eorum ſeruis. 5. 6.136.
Iudiciis. 2.1.1
Iuramento calumniæ. 2.7.151
Iureiurando. 2.24.543
Iurepatronatus, & Eccleſiis à laïcis conceſſis. 3.38.760

L.

Libelli oblatione. 2.3.109
Litis conteſtatione. 2.5.124
Locato, & conducto. 3.18.325

M.

Magiſtris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. 5.5.123
Maioritate, & obedientia. 1. 33. 815.
Matrimonio contra interdictum Eccleſiæ celebrato. 4.16.220
Mutuis petitionibus. 2.4.117

N.

Natis ex libero ventre. 4.10.155
Ne clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant. 3. 50. 1000.
Ne Prælati vices ſuas, vel Eccleſias aliis ſub annuo pretio concedant. 5. 4. 127.
Ne Sede vacante aliquid innouetur. 3.9. 221.
Noui operis nunciatione. 5.32.470

O.

Obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non. 1.19.562

Obſeruantia ieiuniorum. lib. 3. tit.46. pag.945.
Officio Archidiaconi. 1.23.602
Officio Archipreſbyteri. 1.24.616
Officio Primicerij. 1.25.631
Officio Sacriſtæ. 1.26.632
Officio Cuſtodis. 1.27.634
Officio Vicarij. 1.28.637
Officio, & poteſtate iudicis delegati. 1. 29.643.
Officio Legati. 1.30.718
Officio iudicis ordioarij. 1.31.747
Officio iudicis. 1.32.807
Ordinatis ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciauit. 1.13.471
Ordine cognitioo um. 2.10.191

P.

PActis. 1.35.860
Parochiis, & alienis parochianis. 3. 29.572.
Peculio clericorum. 3.25 441
Pigooribus. 3.21.353
Plus petitiooibus. 2.11.214
Pœnis. 5.37.545
Pœnitentiis & remiſſionibus. 5. 38. 555.
Poſtulando. 1.37.906
Poſtulatiooe Prælatorum. 1.5.207
Præbendis, & dignitatibus. 3.5.121
Præſcriptiooibus. 2.26.662
Præſumptionibus. 2.23.510
Precariis. 3.14.277
Preſbytero noodum baptizato. 3. 43. 912.
Priuilegiis, & exceſſibus priuilegiatorum. 5.33.480.
Probationibus. 2.19.328
Procuratoribus. 1.38.913
Purgatione canonica. 5.34.521
Purgatiooe vulgari. 5.35.534
Purificatione poſt partum. 3.47.956

Q.

QVi clerici, vel voueotes matrimonium contrahere poſſint. 4. 6. 116.
Qui filij ſiot legitimi. 4.17.223.
Qui matrimonium accuſare poſſunt, vel io eo teſtificari. 4.18.251

R.

RAptoribus, prædooibus, inceodiariis, & violatoribus Eeeleſiarum. 5.17.315.

Rebus Eccleſiæ alienandis, vel non alienandis. lib.3.tit.13.pag.250
Regularibus tranſeuntibus ad religionem. 3.31.629.
Regulis iuris. 5.41.643
Religioſis domibus, vt Epiſcopis ſint ſubiectæ. 3.36.742
Reliquiis, & veneratiooe Sanctorum. 3. 45.936.
Renunciatione. 1.9.397
Rerum permutatione. 3.19.337
Reſcriptis. 1.3.76
Reſtitutione ſpoliatorum. 2.13.248

S.

SAcramentis oon iterandis. 1. 16. 519.
Sacra vnctione. 1.15.507
Sagittariis. 5.15.297
Schiſmaticis, & ordinatis ab eis, & alienationibus factis. 5.8.220
Scrutinio in ordine faciendo. 1. 12. 469.
Secundis nuptiis. 4.21.324
Seotentia excommunieatioois. 5. 39. 573.
Seotentia, & re iudicata. 2.27.724
Sepulturis. 3.28.534
Sequeſtratione poſſeſſiooum, & fructuum. 2.17.311.
Seruis noo ordioaodis, & eorum manumiſſione. 1.18.540
Simooia, & ne aliquid pro ſpirituali exigatur, vel promittatur. 5. 3. 69.
Solutionibus. 3.23.408
Sortilegis. 5.21.382
Spooſa duorum, & ſponſo duarum. 4. 4.102.
Sponſalibus & matrimonils. 4.1.1
Statu monachorum, & Caoonicorum regularium. 3.35.723
Succeſſiooibus ab inteſtato. 3. 27. 523
Summa Trioitate, & fide catholica. 1. 1.27.
Supplenda negligeotia Prælatorum. 1.10. 422.
Syndieo. 1.39.939

T.

TEmporibus ordioaodorum. 1. 11. 433.
Teſtamentis. 3.26.449
Teſtibus, & atteſtationibus. 2. 20. 384.

ε 2 Teſtibus

Index Titulorum

Teſtibus cogendis, vel non. lib. 2. tit. 21. pag 463.
Torneamentis. 5.13.288
Tranſactionibus. 1.36.886
Tranſlatione Epiſcopi. 1.7.368.
Treuga, & pace. 1.34.849

V.

VErborum ſignificatione. 5.40.617
Vita & honeſtate Clericorum. 3.1.1
Vſuris. lib. 5.tit.19.pag.345
Voto, & voti redemptione. 3. 34. 703.
Vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur. 3.12.247
Vt lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem, vel ad ſententiam definitiuam. 2.6.129
Vt lite pendente nihil innouetur. 2. 16. 296.

INDEX

CAPITVLORVM OMNIVM,

Quæ in primo Libro Decretalium Gregorij IX. continentur.

Prior numerus titulo adiunctus ordinem capituli, ſecundus titulum, tertius tandem paginam deſignat.

A

ABbas, *de his, quæ vi, met.* 2. 40. 953.
Abbatem, *de reſcript.* 40. 3. 161.
Ab excommunicato, *de reſcript.* 41. 3. 162.
Accedens, *de procur.* 10. 38.932
Accepimus, *de ætat. & qualitat.* 13. 14. 498.
Accepimus, *de pact.* 5. 35.872
Ad abolendam, *de fil. presbyter.* 16. 17. 534.
Ad audientiam, *de reſcript.* 11. 3.111
Ad audientiam, *de reſcript.* 31. 3.150
Ad audientiam, *de offic. vicar.* 1. 28. 637.
Ad audientiam, *de his, quæ vi, met.* 4. 40.954.
Ad aures, *de reſcript.* 8. 3.104
Ad aures, *de temporib. ordinat.* 5. 11. 442.
Ad aures, *de ætat. & qualitat.* 7. 14. 481.
Ad aures, *de his, quæ vi, met.* 3. 40. 954.
Ad exſtirpandas, *de fil. presbyter.* 11. 17. 533.
Ad hæc, *de poſtul. Prælat.* 1. 5.207
Ad hæc, *de authoritat. & vſu pal.* 2. 8. 389.
Ad hæc, *de fil. presbyt.* 12. 17.533
Ad hæc, *de offic. vicar.* 3. 28.640
Ad hoc, *de reſcript.* 10. 3.110
Ad hoc nos, *de offic. Archid.* 7. 23.612
Ad honorem, *de author. & vſu pal.* 4. 8. 393.
Admonet, *de renunc.* 4. 9.405
Ad noſtram, *de conſuet.* 3. 4.175
Ad reprimendam, *de offic. iud. ordin.* 8. 31. 767.
Ad ſupplicationem, *de renunciat.* 9. 9. 410.
Alia quidem, *de procur.* 1. 38.913
A multis, *de ætat. & qualitat.* 9. 14. 487.
A nobis, *de ſacrament. non iterand.* 2. 16. 519.
A nobis, *de bigam. non ordinand.* 7. 21. 591.
Antigonius, *de pact.* 1. 35.860
Archidiaconis, *de offic. Archid.* 5. 23. 609.
Auditis, *de elect. & elect. poteſt.* 29. 6. 314.
Auditis, *de procur.* 8. 38.930
Auditis, *de in integ. reſt.* 3. 41.978

B.

BEneficio, *de in integrum reſtit.* 10. 41. 997.
Bonæ, *de poſtul. Prælat.* 3. 5.214
Bonæ, *de poſtul. Prælat.* 4. 5.216
Bonæ, *de elect. & elect. poteſtat.* 23. 6. 301.
Bonæ, *de elect. & elect. poteſt.* 36. 6.332

C.

CÆterùm, *de reſcrit.* 3. 3.86
Capituli, *de reſcript.* 30. 3.147
Cauſa, *de offic. iud. deleg.* 16. 29.677
Cauſa reſtitutionis, *de in integ. reſt.* 9. 41. 996.
Cauſam, *de elect. & elect. poteſt.* 8. 6. 258.
Cauſam quæ, *de reſcript.* 18. 3.120
Cauſam, *de offic. iud. deleg.* 17. 29.680
Cleri, *de poſtul.* 1. 37.906

Clericus, *de offic. vicar.* 4. 28.641
Cognoſcentes, *de conſtit.* 2. 2.37
Compromiſſum, *de arbitr.* 14. 43.1041
Congregato, *de elect. & elect. poteſt.* 53. 6.359.
Conquerente, *de offic. iud. ordin.* 16. 31. 796.
Conquerente, *de fil. presbyt.* 4. 17.529
Conſtitutis, *de reſcript.* 19. 3.122
Conſideravimus, *de elect. & elect. poteſt.* 10. 6.263
Conſtitutis, *de procur.* 12. 38.932
Conſtitutis, *de elect. & elect. poteſt.* 47. 6. 351.
Conſtitutus, *de fil. presbyt.* 8. 17.531
Conſtitutus, *de tranſact.* 4. 36.895
Conſtitutus, *de in integ. reſt.* 8. 41.991
Conſuetudines, *de conſuet.* 1. 41.63
Conſultationibus, *de offic. iud. deleg.* 10. 29.671.
Conſultationi, *de tempor. ordin.* 16. 11. 468.
Conſulti, *de procurat.* 15. 38.938
Conſuluit, *de ſeru. non ordinand.* 5. 18. 554.
Conſuluit, *de offic. iudic. delegat.* 24. 29. 694.
Contingit, *de tranſact.* 3. 36.894
Contingit, *de arbitr.* 8. 43.1034
Coram, *de elect. & elect. poteſtat.* 35. 6. 331.
Coram, *de offic. iudic. delegat.* 34. 29. 717.
Coram fel. *de in integrum reſtitut.* 7. 41. 987.
Cumana, *de elect. & elect. poteſt.* 50. 6. 354.
Cùm ab, *de offic. ind. ord.* 3. 31.756
Cùm acceſſiſſent, *de conſtit.* 8. 2.63
Cùm adeò, *de reſcript.* 17. 3.120
Cùm ad noſtram, *de elect. & elect. poteſt.* 37. 6.333
Cùm à nobis, *de arbitr.* 13. 43.1040
Cùm bonæ, *de atat. & qualitat.* 8. 14. 485.
Cùm cauſa, *de offic. iud. deleg.* 22. 29. 689.
Cùm cauſam, *de elect. & elect. poteſt.* 27. 6.311.
Cùm certum, *de maior. & obed.* 1. 33. 815.
Cùm clericis, *de ordin. ab Epiſcop.* 2. 13. 474.
Cùm clerici, *de pact.* 6. 35.874
Cùm conſuetudinis, *de conſuetud.* 9. 4. 198.
Cùm contingat, *de reſcript.* 24. 3.133
Cùm contingat, *de atat. & qualit.* 11. 14. 492.
Cùm contingat, *de offic. iud. deleg.* 36. 29. 719.
Cùm decorem, *de fil. presbyt.* 15. 17. 534.
Cùm de tua, *de corpor. vitiat.* 2. 20. 567.
Cùm dilecta, *de reſcript.* 22. 3.129
Cùm dilectus, *de conſuet.* 8. 4.194
Cùm dilectus, *de elect. & elect. poteſt.* 32. 6.319.
Cùm dilectus, *de his, qua vi, met.* 6. 40. 960.
Cùm dilectus, *de arbitr.* 6. 43.1031
Cùm Eccleſia, *de elect. & elect. poteſt.* 31. 6.317.
Cùm ex illo, *de tranſlat. Epiſcop.* 1. 7. 368.
Cùm in cunctis, *de elect. & elect. poteſt.* 7. 6.247.
Cùm in diſtribuendis, *de tempor. ordin.* 12. 11.458.
Cùm in Eccleſiis, *de maior. & obed.* 10. 33.832.
Cùm inferior, *de maior.* & *obed.* 10. 33 832.
Cùm de iure, *de offic. iud. deleg.* 31. 29. 711.
Cùm de iure, *de elect. & elect. poteſt.* 33. 6.321.
Cùm in magiſtrum, *de elect. & elect. poteſt.* 49. 6.353
Cùm inter, *de conſuet.* 5. 4.186
Cùm inter, *de elect. & elect. poteſt.* 18. 6.284.
Cùm inter, *de elect. & elect. poteſt.* 16. 6. 277.
Cùm inter, *de elect. & elect. poteſt.* 21. 6. 296.
Cùm inter, *de renunc.* 2. 9.401
Cùm in veteri, *de elect. & elect. poteſt.* 52. 6.357.
Cùm M. Ferrarienſis, *de conſtitut.* 9. 2. 65.
Cùm monaſterium, *de elect. & elect. poteſt.* 13. 6.268
Cùm non ignoretis, *de offic. Leg.* 1. 30. 728.
Cùm olim, *de conſuet.* 6. 4.190
Cùm olim, *de elect. & elect. poteſt.* 19. 6. 287.
Cùm olim, *de arbitr.* 7. 43.1033
Cùm olim, *de offic. iud. delegat.* 32. 29. 714.
Cùm olim, *de offic. iudic. delegat.* 33. 29. 716.
Cùm olim, *de maiorit. & obed.* 14. 33. 838.
Cùm omnes, *de conſtit.* 6. 2.53
Cùm ordinem, *de reſcript.* 6. 3.99

Cùm

Cùm ordinem, *de elect. & elect. poteſt.* 46. 6.351.
Cùm pridem, *de pact.* 4. 35.871
Cùm pro cauſa, *de procuratorib.* 6. 38. 926.
Cùm quidam, *de temporib. ordinat.* 8. 11. 448.
Cùm R. *de offic. ind. deleg.* 35. 29.719
Cùm ſacerdotis, *de poſtul.* 3. 37.907
Cùm ſatis, *de offic. Archid.* 4. 23.607
Cùm ſecundum, *de temporib. ordin.* 9. 11. 452.
Cùm ſis, *de authoritat. & vſu pall.* 6. 8. 396.
Cùm ſit ars, *de ætat. & qualitat.* 14 14. 499.
Cùm ſuper, *de author. & vſu pal.* 1. 8. 384.
Cùm ſuper, *de offic. iudic. deleg.* 23. 29. 691.
Cùm tantò, *de conſuet.* 11. 4.203
Cùm te, *de offic. iudic. delegat.* 18. 29. 681.
Cùm terra, *de elect. & elect. poteſt.* 14. 6. 272.
Cùm tempore, *de arbitr.* 5. 43.1026
Cùm v. f. n. *de conſuet.* 7. 4.192
Cùm veniſſet, *de ſacra vnct.* 1. 15.507
Cùm veniſſent, *de in integr. reſt.* 2. 41. 975.
Cùm vigeſimum, *de offic. ind. deleg.* 41. 29.725.
Cùm vos, *de offic. iudic. ordinar.* 4 31. 758.
Cùm Vvintonienſis, *de elect. & elect. poteſt.* 25. 6.308
Cuſtos Eccleſiæ, *de offic. cuſtod.* 1. 27. 634.
Cuſtos verò, *de offic. cuſtod.* 2. 27.636

D.

DAmnamus, *de ſumm. Trinitat.* 2. 1. 30.
Debitum, *de bigam. non ordinand.* 5. 21. 584.
De cætero, *de tranſact.* 5. 36.895
De cauſis, *de offic. iudic. delegat.* 4. 29. 660.
De eo, *de tempor. ordin.* 3. 11.434
De familiis, *de ſeru. non ordinand.* 3. 18. 549
De presbytero, *de corpor. vitiat.* 1. 20. 566.
De ſeruorum, *de ſeru. non ordin.* 2. 18. 543.
Dilecta, *de maiorit. & obedient.* 12. 33. 835.
Dilecti, *de renunc.* 15. 9.421
Dilecti, *de maiorit. & obedient.* 13. 33. 838.
Dilecti, *de arbitr.* 4. 43.1022
Dilecto, *de offic. Archid.* 10. 23.619
Dilecto, *de ſupplend. negl. Prælat.* 5. 10. 427.
Dilectus, *de reſcript.* 26. 3.136
Dilectus, *de reſcript.* 29. 3.145
Dilectus filius, *de temporib. ordin.* 14. 11. 461.
Dilectus, *de fil. presbyt.* 17. 17.535
Dilectus, *de ſeru. non ordin.* 8. 18.556
Dilectus, *de offic. Leg.* 6. 30.739
Dilectus, *de offic. ind. ord.* 18. 31.800
Dilectus, *de procur.* 11. 38.932
Dudum, *de elect. & elect. poteſt.* 22. 6. 300.
Dudum, *de elect. & elect. poteſt.* 54. 6. 360.
Duo ſimul, *de offic. iudic. ordinar.* 9. 31. 771.

E

EAm te, *de reſcript.* 7. 3.100
Eam te, *de ætat. & qualitat.* 4. 14. 478.
Ea quæ, *de offic. Archid.* 3. 23.606
Eccleſia S. Mariæ, *de conſtitutionib.* 10. 2. 66.
Eccleſia veſtra, *de elect. & elect. poteſt.* 48. 6.352.
Eccleſia veſtra, *de elect. & elect. poteſt.* 57. 6.363.
Edoceri, *de reſcript.* 21. 3.128
Eo libentiùs, *de ſeru. non ordinand.* 6. 18. 555.
Etſi vnanimiter, *de poſtulat. Prælat.* 6. 5. 219.
Excommunicatis, *de offic. Legat.* 9. 30. 744.
Ex inſinuatione, *de reſcript.* 37. 3.159
Ex inſinuatione, *de procur.* 3. 38.920
Ex inſtitutione, *de fil. presbyter.* 2. 17. 528.
Ex literis, *de conſtit.* 11. 2.69
Ex literis, *de conſuet.* 2. 4.168
Ex literis, *de offic. iudic. delegat.* 29. 29. 709.
Ex literis, *de offic. ind. ord.* 1. 32.807
Ex literis, *de tranſact.* 6. 36.896
Ex literis, *de in integrum reſtitut.* 4. 41. 978.
Ex noſtra, *de procur.* 4. 38.921
Ex parte, *de conſtit.* 12. 2.73
Ex parte, *de reſcript.* 2. 3.82
Ex parte, *de reſcript.* 33. 3.152
Ex parte, *de reſcript.* 12. 3.113
Ex parte, *de conſuet.* 10. 4.200

Ex parte, *de temp. ordin.*10. 11.453
Ex parte, *de ſcrutin.*1. 12.469
Ex parte, *de corp. vitiat.*3. 20.570
Ex parte, *de corp. vitiat.*5. 20.572
Ex parte, *de offic. vicar.* 28.643
Ex parte, *de offic. iudic. delegat.* 12. 29. 674.
Ex parte, *de offic. iudic. delegat.* 13. 29. 674.
Ex parte, *de offic. iudic. ordinar.* 5. 31. 761.
Ex parte *de tranſact.*11. 36.902
Ex parte, *de poſtul.*2. 37.906
Ex parte, *de alienat. iudic. mut.* 2. 42. 999.
Ex parte, *de arbitr.*10. 43.1038
Expoſita, *de arbitr.*11. 43.1038
Ex quorumdam, *de alien. indic. mut.*1. 42. 998.
Ex ratione, *de atat: & qualitat.* 3. 14. 477.
Ex tenore, *de reſcript.*16. 3.119
Ex tranſmiſſa, *de renunc.*3. 9.401
Ex tranſmiſſa, *de fil. presbyt.*7. 17.531
Ex tua, *de fil. presbyt.*9. 17.532
Ex tuarum, *de authorit. & vſu pall.* 5. 8. 395.
Ex tuarum, *de tempor. ordin* 4. 11.438

F

Firmiter, *de ſumma Trinitat.* 1. 1. 27.

G.

Ratum, *de poſtul. Prælat.*2. 5.213
Gratum, *de offic. iud. delegat.* 20. 29. 682.
Graue, *de offic. iud. ord.*19. 31.802

H.

His quibus, *de elect. & elect. poteſt.*60. 6.367.
His quibus, *de offic. iudic. ordin.* 20. 31. 806.
His quæ, *de maior. & obed.*11. 33.833
Humilis, *de maior. & obed.*17. 33.844

I.

Illa quotidiana, *de elect. & elect. poteſt.*39. 6.334
Illud Dominus, *de maior. & obed.* 5. 33. 821.
In cauſis, *de elect. & elect. poteſt.* 30. 6. 315.
Indecorum, *de atat. & qualit.*3. 14.478
In Geneſi, *de elect. & elect. poteſt.*55. 6. 362.
In literis, *de offic. iud. deleg.*9. 29.670
In noſtra, *de reſcript.*32. 3.151
Innotuit, *de elect. & elect. poteſt.* 20. 6 292.
Innotuit, *de arbitr.*12. 43.1040
Innouamus, *de treug. & pac.*2. 34.856
In præſentia, *de renunc.*6. 9.408
Inſinuante, *de offic. iudic. delegat.*25. 29. 696.
Inſtruendi, *de ſeru. non ordinand.* 1. 18. 540.
Intelleximus, *de atat. & qualitat.* 12. 14. 496.
Inter cætera, *de reſcript.*4. 3.89
Inter cæteras, *de offic. iudic. ordin.* 15. 31. 791.
Inter corporalia, *de tranſlat. Epiſc.* 2. 7. 374.
Inter quatuor, *de cler. peregrin.* 2. 22. 591.
Inter quatuor, *de maiorit. & obed.*8. 33. 829.
Irrefragabili, *de offic. iudic. ordin.* 13. 31. 781.
Item placuit, *de arbitr.*1. 43.1006
Iudicis, *de offic. iud.*2. 32.812

L.

Lectæ, *de renunc.*14. 9.421
Legebatur, *de maior. & obed.* 3. 33. 820.
Licèt, *de elect. & elect. poteſt.*6. 6.243
Licèt in tantùm, *de tranſlat. Epiſcop.* 4. 7. 382.
Licèt dilecti, *de ſuppl. negl. Prælat.*3. 10. 426.
Licèt, *de offic. iud. deleg.*30. 29.711
Licèt, *de offic. Leg.*5. 30.736
Licèt, *de offic. iud. ord.*12. 31.778
Literas tuas, *de renunc.*1. 9.397
Literas veſtras, *de tempor. ordinand.*13. 11. 459.
Literas, *de fil. presbyt.*14. 17.534
Literis, *de reſcript.*39. 3.161

M.

Magnus, *de oblig. ad ratioc.*1. 19.562
Mandamus, *de offic. Archid.* 6. 23. 611.
Mandato, *de procur.*13. 38.934
Mandatum, *de reſcript.*38. 3.161
Maſſana, *de elect. & elect. poteſt.* 56. 6. 363.
Michaël, *de fil. presbyt.*13. 17.533
Miniſterium, *de offic. Archip.*2. 24.627

Miramur, *de ſeru. non ordinand.* 7. 18. 555.

N.

NAm concupiſcentiam, *de conſtit.* 4. 2.52.
Nec Epiſcopus, *de tempor. ordin.* 7. 11 447.
Ne innitaris, *de conſtit.* 5. 2.53
Nemini, *de offic. Leg.* 10. 30.746
Ne pro defectu, *de elect. & elect. poteſt.* 41. 6.342.
Nihil eſt, *de elect. & elect. poteſt.* 44. 6. 350.
Nimis in tua, *de fil. presbyter.* 18. 17. 539.
Niſi cum pridem, *de renunciat.* 10. 9. 411.
Niſi ſpecialis, *de author. & vſu pal.* 3. 8. 391.
Niſi ſpecialis, *de offic. Leg.* 3. 30.734
Non iniuſtè, *de procur.* 14. 38.937
Nonnulli, *de reſcript.* 28. 3.140
Non ſine, *de arbitr.* 2. 43.1013
Noſti, *de elect. & elect. poteſt.* 9. 6.260
Nouit ille, *de offic. Leg.* 7. 30.742
Nullus, *de elect. & elect. poteſtat.* 1. 6. 221.
Nullus clericus, *de ſeru. non ordin.* 4. 18. 553.
Nuper à nobis, *de bigam. non ordin.* 4. 12.583.

O.

OFficij, *de elect. & elect. poteſt.* 38. 6. 334.
Officium, *de offic. Archid.* 2. 23.605
Officium, *de offic. Archipr.* 3. 24.629
Omnes Principes, *de maior. & obed.* 4. 33. 821.
Olim, *de reſcript.* 25. 3.134
Oſius, *de elect. & elect. poteſt.* 2. 6.223

P.

PActiones, *de pact.* 8. 35.877
Paſtoralis, *de reſcript.* 14. 3.118
Paſtoralis, *de ſacram. non iter.* 1. 16.519
Paſtoralis, *de offic. iudic. delegat.* 28. 29. 703.
Paſtoralis, *de offic. iud. ord.* 11. 31.777
Per inquiſitionem, *de elect. & elect. poteſt.* 26. 6.308
Per literas, *de ſuppl. negl. Prælat.* 4. 10. 427.
Perniciosa, *de offic. iud. ord.* 1. 31.747
Per tuas, *de ma ior. & obed.* 7. 33.829
Per tuas, *de arbitr.* 9. 43.1037
Peruenit, *de arbitr.* 3. 43.1020
P. & G. *de offic. iud. deleg.* 40. 29.724
Petitio, *de procur.* 9. 38.931
Plerique, *de pact.* 7. 35.875
Plerumque, *de reſcript.* 23. 3.130
Poſtquam, *de elect. & elect. poteſt.* 3. 6. 229.
Poſt tranſlationem, *de renunciat.* 11. 9. 416.
Poſtulaſti, *de reſcript.* 27. 3.139
Poſtulationem, *de poſtul. Prælat.* 5. 5. 219.
Præſentium, *de fil. presbyt.* 3. 17.528
Præterea, *de ætat. & qualit.* 5. 14.479
Præterea, *de offic. iud. deleg.* 5. 29.665
Præterea, *de tranſact.* 9. 36.899
Præterea, *de tranſact.* 10. 36.899
Presbyter, *de ſacrament. non iter.* 3. 16. 520.
Propoſuit, *de fil. presbyt.* 6. 17.530
Prudentiam, *de offic. iudic. deleg.* 21. 29. 688.
Publicato ſcrutinio, *de elect. & elect. poteſt.* 58. 6.367

Q.

QVerelam, *de elect. & elect. poteſt.* 24. 6.304.
Querelam, *de procur.* 2. 38.917
Quæ in Eccleſiarum, *de conſtit.* 7. 12. 58.
Quærenti, *de offic. iudic. delegat.* 26. 29. 697.
Quæris à nobis, *de ætat. & qualitat.* 6. 14. 481.
Quæſitum eſt, *de tempor. ordin.* 17. 11. 468.
Qualiter, *de elect. & elect. poteſt.* 17. 6. 283.
Qualiter, *de pact.* 3. 35.870
Quamuis multa, *de ætat. & qualitat.* 15. 14. 499.
Quamuis, *de offic. iudic. delegat.* 6. 29. 666.
Quantò, *de conſuet.* 4. 4.178
Quantò perſonam, *de tranſlat. Epiſc.* 3. 7. 378.
Quantò, *de offic. iud. ord.* 7. 31.762
Quia, *de elect. & elect. poteſt.* 5. 6.241
Quiſquis, *de elect. & elect. poteſtat.* 43. 6.346.
Quia circa, *de bigam. non ordinand.* 6. 21. 589.
Quia nonnulli, *de reſcript.* 43. 3.162
Quia propter, *de elect. & elect. poteſt.* 42. 6.345.
Quia quæſitum, *de offic. iud. deleg.* 1. 29.643

Google

Quia in cauſis, *de procur.*7. 38.929
Quidam, *de renunc.*12. 9.418
Quoad tranſlatinnem, *de tempor. ordin.*11. 11.454.
Qund de his, *de bigam. non ordin.* 3. 21. 582.
Qund in dubiis, *de renune.*8. 9.409
Quod Sedem, *de offic. iudic. ordin.* 10. 31. 776.
Quod ſicut, *de elect. & elect. poteſt.* 28. 6.312.
Quod ſuper, *de maiorit. & obed.* 9. 33. 83n.
Quod tranſlationem, *de offic. Leg.* 4. 30. 734.
Quoniam, *de conſtit.*13. 2.75
Qunniam, *de fil. presbyt.*10. 17.532
Quoniam, *de offic. iudic. delegat.* 14. 29. 675.
Qunniam, *de offic. iudie. delegat.* 45. 29. 727.
Qunniam, *de offic. iud. ord.*14. 31.787
Quotiens, *de pact.*2. 35.867

R.

Relatum, *de offic. iudic. deleg.* 19. 29. 682.
Relatum, *de his, quæ vi, met.*1. 4-.943
Reqniſiuit, *de ordin. ab Epiſc.*1. 13.471
Requiſiuit, *de in integ. reſt.*1. 41.968
Rodulphus, *de reſcript.*35. 3.155
Rogatus, *de offic. iud. deleg.*37. 29.720

S.

Sacris, *de his, quæ vi, met. cauſ.*5. 4n. 955.
Sacrnſanctum, *de elect. & elect. poteſt.* 51. 6.355.
Sanè, *de renunc.*7. 9.409
Sanè ſuper, *de tempor. ordin* 2. 11.434
Sanè, *de offic. iud. deleg.*2. 29.651
Sanè quia, *de offic. iudic. delegat.* 11. 29. 671.
Sciſcitatus, *de reſcript.*13. 3.113
Scriptum eſt, *de elect. & elect. poteſt.* 4n. 6.336.
Sedes Apoſtnlica, *de reſcript.*15. 3.119
Si alicuius, *de elect. & elect. poteſt.* 59. 6.367.
Si Archiepiſcopus, *de tempor. ordin.*6. 11. 446.
Si autem, *de reſcript* 9. 3.109
Sicut graue, *de tranſact.*1. 36.886
Sicut nnbis, *de ſuppl. negl. Prælat.* 2. 1n. 425.
Sicut Rnmana, *de reſcript.*1. 3.76
Sicut ſtudij, *de ſyndic.*1. 39.939
Significante, *de reſcript.* 34. 3.155
Significantibus, *de offic. iudic. deleg.* 38. 29.722.
Significaſti, *de elect. & elect. poteſt.*4. 6. 231.
Significaſti, *de offic. Archid.*8. 23.613
Significaſti, *de offic. iudic. delegat.*7. 29. 666.
Significauit, *de reſcript.*36. 3.156
Significauit, *de corp. vitiat.*4. 2-.571
Significauit, *de offic. iudic. ordin.* 6. 31. 762.
Si prn debilitate, *de offic. iud. deleg.*3. 29. 654.
Si ptoponente, *de reſcript.* 42. 3.162
Si quandn, *de reſcript.*5. 3.95
Si quando, *de offic. iud. deleg.*8. 29.670
Si quis, *de maior. & obed.*2. 33.819
Si ſacerdns, *de offic. iudic. ordin.* 2. 31. 753.
Solitæ, *de maior. & obed.*6. 33.822
Statuimus, *de ſuppl. negl. Prælat.* 1. 1n. 422.
Statuimus, *de maior. & obed.*15. 33.839
Statuimus, *de tranſact.*2. 36.891
Studuiſti, *de offic. Leg.*2. 30.731
Sua nobis, *de offic. vicar.*5. 28.641
Subdiacnnos, *de tempor. ordin* 1. 11.433
Suffraganeis, *de elect. & elect. poteſt.*11. 6.265.
Super en, *de elect. & elect. poteſt.*12. 6. 266.
Super en, *de bigam. non ordinand.* 2. 21. 582.
Super en, *de offic. iud. deleg.*15. 29.676
Super en, *de tranſact.*7. 36.897
Super eo, *de his, quæ vi, met. cauſ.* 7. 4n. 965.
Super hnc, *de renunc.*5. 9.408
Super literis, *de reſcript.* 20. 3.123
Super quæſtinnum, *de offic. iud. deleg.* 27. 29.698.
Suſcitata, *de in integ. reſt.*6. 41.981
Suſpicinnis, *de offic. iud. deleg.*39. 29.723

T.

Te nobis, *de cler. peregr.*4. 22.599
Tranſlato, *de conſtit.*3. 2.43
Tranſmiſſam, *de elect. & elect. poteſt.*15. 6.275.
Treugas, *de treug. & pac.*1. 34.849
Tuæ fraternitatis, *de cler. peregr.* 3. 22. 594.
Tuæ fraternitati, *de procur.*5. 38.921
Tuam in Dnmino, *de ætat. & qualit.*10. 14.491.
Tua nns, *de authoritat. & vſu pall.*7. 8. 396.

Tua

Tua nos, *de cler. peregr.* 1. 22.591
Tum ex literis, *de in integ. reſt.* 5. 41. 980.

V.

VEl non eſt, *de tempor. ordin.* 15. 11. 465.
Venerabilis f.n. *de elect. & elect. poteſt.* 34. 6.322.
Veniens, *de renunc.* 13. 9.419
Veniens, *de fil. presbyt.* 5. 17.529
Veniens, *de offic. vicar.* 2. 28.638
Veniens, *de tranſact.* 8. 36.898
Vno delegatorum, *de offic. iud. deleg.* 42. 29.727.
Volentes, *de offic. Leg.* 8. 30.744
Vt Abbates, *de ætat. & qualitat.* 1. 14. 476.
Vt Archidiaconus, *de offic. Archid.* 1. 23. 602.
Vt Archipreſbyter, *de offic. Archipr.* 1. 24.626.
Vt bigami, *de bigam. non ord.* 1. 21.577
Vt canonum, *de conſtit.* 1. 2.32
Vt filij, *de fil. presbyt.* 1. 17.524
Vt iuxta, *de offic. iud. ord.* 17. 31.798
Vt noſtrum, *de offic. Archid.* 9. 23.615
Vt præteritæ, *de elect. & elect. poteſt.* 45. 6.350.
Vt Primicerius, *de offic. Primic.* 1. 25. 631.
Vt ſciat, *de offic. ſacriſt.* 1. 26.632
Vt ſingulæ, *de offic. Archipr.* 4. 24.630

APPROBATIO

APPROBATIO DOCTORVM.

NIHIL vidimus in Commentariis in Librum primum Decretalium Gregorij Noni, à D. D. EMANVELE GONZALEZ TELLEZ ſcriptis ac elaboratis, quod ipſorum editionem impedire valeat; cum vbique ſanam doctrinam redoleant. Ita teſtamur nos infrà ſcripti Doctores Theologi Facultatis Pariſienſis. Lugduni die Maij decima, anni reparatæ ſalutis 1673.

F. PAVLVS LOMBARD,
Prior Carmel. Lugdun.

F. E. VIAL.

LICENTIA ORDINARII.

VIſis Doctorum Approbationibus, editionem dicti Commentarij D. D. GONZALEZ in Librum primum Decretalium Gregorij noni vtilem admodum iudicamus. Lugduni die Maij octodecima 1673.

MORANGE Provicarius Generalis.

CONSENSVS PROCVRATORIS REGII.

VIſa Approbatione DD. Facultatis Pariſienſis, Ego pro Rege aſſentior, vt liber inſcriptus *Commentarij in Decretales*, à D. D. GONZALEZ, prælo mandetur à LAVRENTIO ARNAVD, & PETRO BORDE ſociis Bibliopolis Lugdunenſibus, cum inhibitionibus conſuetis. Datum Lugduni die 18. Maij 1673.

VAGINAY.

PERMISSIO.

FIat iuxtà Concluſiones Procuratóris Regij. Lugduni, die & anno vt ſuprà.

DESEVE.

D.D. EMA

D. D. EMANVELIS GONZALEZ TELLEZ COMMENTARIA IN LIBRVM PRIMVM DECRETALIVM GREGORII IX.

APPARATVS,

In quo de origine & progreſſu Iuris Canonici agitur.

1. IVRIS ETYMON. QVONIAM de iure Pontificio in hoc opere agere ſtatui, ideo neceſſarium cenſui ipſius originem, & progreſſum repetere. Si enim in foro cauſas dicentibus nefas eſſe videtur, nullâ præfatione habitâ Iudici rem exponere; quantò magis Ius interpretantibus inconueniens erit, omiſſis initiis, & origine non repetitâ, protinùs materiam interpretationis aggredi? namque, ni fallor, apparatus iſte, & libentiùs ad lectionem præpoſiti operis perducet, & cum eò venerimus, euidentiorem præſtabit intellectum, vt ſimili exordio aiebat Gaius *in l. 1. ff. de orig. iuris*; & vt inde exordiamur, vnde initium fecit Domitius Vlpianus, & ab eo compoſitores Pandectarum *in leg. 1. de iuſtitia & iure*, ibi: *Iuri operam daturum prius noſce oportet, vnde iuris nomen deſcendat*, & quid ſit ius; quem morem Iureconſulti retinuerunt in pleriſque tractatibus. Ius ergo, vt ſignificat iuſtum, quod à recto non deuiat, vel obiectum eſt iuſtitiæ, vel ipſius iuſtitiæ eſt quaſi idea: in hoc ſenſu non definitur à Conſultis, nec per alluſionem deriuatur, vt agnouit ſapientiſſimus Pater Ludouicus Molina *de iuſtit. & iure tract. 1. diſp. 2.* & licèt aliis terminis, eodem planè ſenſu, cultiſſimus Salmanticenſis noſter Oroſius *in dict. l. 1. n. 4.* aliique. Itaque de iure in hoc ſenſu accepto noſter ſermo non eſt. Ergo ius accipitur pro arte, ſeu pro quadam completiſſima collectione præceptorum, ex naturalibus præceptis gentium, aut ciuilibus, vt Iuſtinianus dixit *in fine tituli Inſtit. de iuſtitia & iur.* vt cùm dicimus Ius Romanorum, ſignificamus omnia præcepta rectæ, & prouidæ gubernationis, & adminiſtrationis iuſtitiæ, quæ in corpus, ſiue in libros Iuris Romani redacta fuerunt: ſimiliter Ius Pontificium omnes Canones Eccleſiaſtici regiminis, qui à Summis Eccleſiæ Præſulibus ſtatuti fuerunt: vel cùm dicimus Ius in communi, ſignificamus quidquid in communi pro iure obſeruatur; cui arti adipiſcendæ totis viribus incombimus, & incubamus. In hoc ergo ſenſu ius à iuſtitia deriuatur, vt docent I. Dartis *in differt. de iure natur. ad finem.* Fortunius Garcia, Petrus Velleius de Gueuara, & Marius Salomonius *in dict. l. 1. in principio*, melius quàm Antonius Faber *in eius textus rationali, & in principio Papin.* Ius itaque in hac acceptione eſt medium, per quod intendimus conſequi iuſtitiam: diſcimus enim ſuum cuique tribuere per artem iuris, vt paſſim profitentur Plato & Cicero *in lib. de legibus.* Sed in intentione prior eſt finis quàm media, quia finis appetitur propter ſeipſum, media autem propter finem, iuxta Philoſophi doctrinam, quam tradit D. Thomas *1. p. q. 5. art. 6.* & ſæpe Collegium Salmant. Carmelit. *in 1. 2. q. 1. à principio.* Tapia *1. tomo catenæ moral. lib. 1. quæſt. 4. art. 2.* Ergo intentione prior eſt iuſtitia quàm ius. Deinde

Digitized by Google

Iuſtitia eſt voluntas, quæ eſt potentia animæ; ex potentia animæ naſcitur ſapientia, quæ docet iuris artem, quia prius eſt poſſe, quàm ſapere: ergo etiam ex hac parte prior eſt iuſtitia, quàm ius, prout ſumitur pro arte. Item ius eſt iuſtitiæ executio, & ſic prius eſt illud quod exequendum eſt, quàm id quod exequitur illud. Cuiacius *in dicta l.* 1. & Oroſius *num.* 4. Cùm igitur Stoici inſpexerint ad deductiones nominum & prioritates rerum, non ad nominum ſyllabas, quod faciunt Grammatici, vt poſt alios docet Gregorius Lopez Madera *lib. ſingular. animaduerſionum cap.*1. Bronchorſt. *cent.* 1. *aſſert.* 1. conſequens eſt vt ius prout eſt ars boni & æqui, à iuſtitia deriuetur, non è contra, vt & deduxit Diuus Iſidorus *in cap. forus, de v. ſ.* Cùm enim ius, ſeu iuris nomen ſignificet artem iuſtitiæ, & ars ſit poſterior ſuo obiecto, ſequitur artem, vtpote poſteriorem iuſtitiâ, ab ea deſcendere. Quod confirmatur ex Cicer. 5. *de finibus*, qui artem dicit deſcendere à re, cuius eſt ars. *Carneades*, ait, *negabat vllam eſſe artem, quæ ipſa à ſe proficiſceretur; eſt enim perſpicuum, nullam artem in ſe verſari, ſed eſſe aliud artem ipſam, aliud quod propoſitum ſit arti.* Et Quintil. *lib.* 2. *cap.* 17. *Illud admonere ſatis eſt, omnia quæ ars conſummauerit, à natura initium ſumpſiſſe.* Et *cap.* 19. *Nil ars ſine materia: materia ſine arte pretium eſt.* Nam quod aiunt dici, ius ex iuſtitiæ fontibus emanare, ex Scipione apud Tullium 3. *de Rep.* ex Diuo Auguſtino *lib.* 5. *de ciuit. Dei*, puto ibi ius non ſumi pro arte boni & æqui, ſed modo ſupradicto. Neque etiam facit ad rem, quod afferunt pactum à pactione dici; donum à donatione, *in l. Senatus, ff. de mortis causâ donat.* Quia donum non eſt ars donandi, nec pactum ars paciſcendi. Et hæc de alluſione dixiſſe ſufficiat, de qua videndi ſunt laudati ab Oſualdo *ad Donellum lib.* 1. *comment. cap.* 4. & communiter Repetentes *ad principium Inſtit. de iuſtitia & iur.* nouiſſimè Gibalinus *tom.* 1. *ſcient. can. lib.* 3. *cap.* 1.

2. De iuris origine acturo, vt pollicemur, primò, vt par eſt, occurrit ius æternum, quod lex æterna frequentiùs appellatur, quæ eſt radix, & origo omnium aliarum legum; & ipſa talis eſt per eſſentiam, cæteræ omnes tales ſunt per participationem illius, de qua IC. vix, aut parum curarunt; ſed de ea ex profeſſo egit Angelicus Præceptor 1. 2. *quæſt.* 93. *per totam*, vbi omnes Interpretes. Sotus *de iuſtit. lib.* 1. *quæſt.* 3. *per totam.* Suarez *lib.* 2. *de legibus, cap.* 1. Tapia, aliis relatis, *tomo* 1. *caten. mor. lib.* 4. *quæſt.* 2. *art.* 1. & de ea loquens Diuus Auguſtinus *lib.* 1. *de liber. arbitrio, cap.* 6. *circa medium*, docet eſſe ſummam rationem in Deo exiſtentem, cui ſemper obtemperandum eſt: quod teſtimonium exponens Diuus Thomas *art.* 1. conſiderat Deum per ſuam ſapientiam conditorem eſſe vniuerſarum rerum, ad eaſque comparari, ſicut comparatur artifex ad artificiata. Conſiderat etiam eſſe omnium gubernatorem, id eſt omnium actuum, & motionum, quæ inueniuntur in creaturis. Vnde concludit rationem diuinam in ordine ad creationem habere rationem artis exemplaris, vel ideæ; ſed in ordine ad gubernationem habere rationem legis, per quam omnia mouet ad debitum finem: nam in quocumque gubernatore requiritur regula practica gubernationis, quæ eſt lex. Deus eſt ſupremus, & æternus gubernator, iuxta illud Boëtij 3. *de conſider. O qui perpetuâ mundum ratione gubernas.* Ergo in Deo eſt lex æterna, tanquam regula practica, quæ eſt directiua omnium actuum, & motionum creaturarum. Eſt verò vna ſola, & ſimpliciſſima, vt docet ibi Diuus Thomas *ad* 1. quamuis diuerſas motiones, & diuerſos actus dirigat: quia quæ ſunt diuerſa inter ſe, conſiderantur vt vnum, ſecundum quod ordinantur ad aliquid cunctis commune: ſed cuncta creata aguntur, vel mouentur ad vltimum finem, quod intendit lex æterna, videlicet quod omnia ſint ordinatiſſima, vt ij SS. PP. deducunt ex illo *Prouerb. cap.* 8. *Ab æterno ordinata ſum*: ideo breui volumine ſimpliciſſimum, & diuiniſſimum hoc ius omnibus ſe inſinuat creaturis. Eſt hæc lex immutabilis, & inuariabilis, nullique derogationi ſubiecta: quo etiam ſenſu æterna dicitur, quia in futurum ſæculum non deſinet, vt dicitur *eodem cap.* 8. *Prouerb.* Sicut in naturalibus primus motor immobilis eſt, & eſt cauſa motuum ſub ſe longè differentium: ita lex æterna eſt immutabilis, quamuis omnes leges humanæ poſitiuæ, quæ per rationis participationem ab ea deriuantur, mutationi, & variationi obnoxiæ ſunt. Ita comparat Sotus *dicta quæſt.* 3. *art.* 3. Fit etiam inde, vt notio æternæ legis omnibus impreſſa ſit, ex Diuo Auguſtino *eodem capite, non procul à fine.* Cùm enim ſit veritas ipſa incommutabilis, in mente diuina exiſtens; veritatem autem cognoſcant aliqualiter, ad minùs quantùm ad communia præcepta iuris naturalis: conſequens eſt, vt omnibus aliqualiter ſit nota, aliis plus, aliis verò minùs, ex creaturis rationalibus, quæ ſunt huius cognitionis capaces, prout maiori pollent acumine intellectus, aut ſcientiis ſunt expolitæ: vel forſan apud nonnullos igniculi iſti prorſus extincti ſunt, propter obſcuritatem intellectus, cauſatam ex aſſidua conſuetudine peccandi, & deuiandi à recto, quod à vitiis hominum prouenit potiùs quàm à vitio humanæ naturæ. Nemo tamen nec in ſe, nec in effectibus comprehendere poteſt legem æternam, cùm ſit ratio in mente diuina exiſtens, æquè ac ipſe Deus, incomprehenſibilis: & ideò vt omnibus nota dicatur, non requiritur, vt quicumque cognoſcit legem æternam, cognoſcat pariter totum ordinem rerum, iuxta quem omnia ſunt ordinatiſſima; ſed ſufficit adipiſci aliqualem cognitionem veritatis eo modo, quo nuper dixi. Ita ex Diuo Thoma *art.* 2. *dict. quæſtion.* 93.

3. Sed huic doctrinæ obiici poteſt, quod lex eſſe non poteſt niſi ſit aliquis, cui imponatur. Eſt enim lex actus imperij: at repugnat eſſe imperium, niſi ſit aliquis, cui imperetur; ab æterno autem non fuit aliquis capax legis, cùm fuerit ſolus Deus: ergo ab æterno non potuit eſſe lex, ſicut neque imperium. Reſpondetur autem duplicem eſſe legis ſtatum; alius eſt, quem habet in æterna diſpoſitione legiſlatoris, quatenus in mente eius abſoluto eius decreto ſtabilita eſt; alius verò eſt legis ſtatus, quem habet exteriùs conſtituta & ſubditis propoſita. Priori modo certum eſt dici in eo ſtatu legem æternam; poſteriori verò modo certum eſt hanc legem hunc ſtatum non habuiſſe ab æterno; vnde rectè dicitur, legem, & imperium eſſe ab æterno in Deo, iuxta priorem ſenſum; non verò iuxta poſteriorem. Et ſi adhuc inſtes, de ratione legis eſſe eius promulgationem, vt dicemus *in capite* 1. *de poſtul. Prælat.* & ab æterno non potuiſſe dari promulgationem, cùm non eſſet cui promulgaretur. Reſpondeo, omiſſis variis ſolutionibus, quas congerie

Suarez

Suarez *de legibus lib. 2. cap. 1.* promulgationem actu factam ſubditis non eſſe de ratione legis æternæ; nam cenſetur conſummata, & perfecta eo ipſo, quòd in mente legiſlatoris ſtabilita eſt. Aliæ verò leges non conſummantur donec promulgentur. Ratio eſt; nam decretum Dei æternum immutabile eſt, ſecus autem decretum hominis. Vnde quandiu non promulgatur, ſolùm habetur per modum legis ferendæ.

4. LEX ÆTERNA COMPREHENDIT OMNES CREATVRAS.

Lex æterna comprehendit, & extenditur ad omnes creaturas, tam rationales, quàm irrationales, & ad eas, quæ ſenſûs expertes ſunt, vt docet idem Angelicus Magiſter *art. 5. ſub eadem quæſtion.* & probat *ex eodem cap. 8. Prouerb.* hanc ſententiam illis verbis: *Quando circumdabat mari terminum ſuum, & LEGEM ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos.* Et ex *Pſalmo 148. Præceptum poſuit, & non præteribit.* Non tamen eodem modo comprehendit cæteras creaturas ac homines. Diſponit enim actus hominum, & Angelorum per regulas, quibus ipſimet ſe moueant ad finem, quem intendunt, & debent intendere. Reliquæ verò creaturæ mouentur per virtutes, & inſtinctus impreſſos ipſis ex æterna prouidentia legis, vt ad finem debitum agantur; quia creaturæ rationales à ſemetipſis mouentur, & ipſæ agunt per cognitionem finis: expertes verò ſenſûs, & rationis non habent hanc cognitionem, ſed ab alio impulſæ mouentur. Itaque Deus non tantùm imprimit hominibus regulam directiuam rationis, quà ad finem mouentur, ſed etiam omnibus creaturis ſuos indit inſtinctus, & ſtimulos, quibus, & per quos in ſuos agantur fines. Sotus *art. 4.* Et hæc eſt potiſſima differentia inter hanc legem Dei, & inter legem hominis, quòd lex hominis dirigit per viam præcepti actus humanos ſubditorum: quare aliis ferri, aut imponi non poteſt, quàm illis, qui præcepti & obedientiæ capaces ſunt; inſipidè enim brutis, aut cæteris rebus directè imponeretur. Lex verò æterna & regulam dat, & imprimit; ſub hac tamen diſtinctione, quod homines ligat per modum præcepti, cuius capaces ſunt; cæteras verò creaturas per modum ſimplicis obedientiæ, & naturalis propenſionis, inclinationiſque ad finem. Ex quo Dominus Tapia *dict. q. 2. art. 1. num. 8.* docuit legem hanc æternam propriè ita appellari reſpectu rationalium, reſpectu verò cæterarum creaturarum impropriè: in illis formaliter; in iſtis materialiter, quod ad inferiùs dicenda vtiliſſimum erit.

5. CÆTERÆ LEGES AB HAC DERIVANTVR.

Ab hac lege æterna in mente diuina ab æterno exiſtenti, cæteræ leges, cætera iura, naturalia, poſitiua, diuina, humanaque deriuantur, cùm non ſit lata, ſed ferens; non tam impreſſa, quàm imprimens; & in ſumma, fons, & origo legum cæterarum. Sotus *dict. quæſt. 3. art. 1.* Hoc expreſsè docuit etiam D. Auguſtinus *lib. 1. de libero arbitrio, cap. 5. & 6. In temporali,* inquit, *lege nihil eſt iuſtum, quod non ex lege æterna homines ſibi deriuauerint.* Quæ verba exponens idem Angelicus Præceptor *art. 3.* docet in omnibus mouentibus bene ordinatis oportere, quod virtus ſecundi mouentis deriuetur à virtute primi: ſicut in omnibus gubernantibus ratio gubernationis omnium à primo ſumitur, veluti in Regno poteſtas, & ratio gubernandi, quæ apud Miniſtros reſidet, deriuatur à Rege, vel ab eo, quod ſummum eſt in Republica. Sed lex æterna eſt regula, & ratio gubernandi in ſummo Deo, qui eſt omnium gubernatorum ſummus, primus, ſupremus. Ergo omnes leges, in quantùm participant de ratione, & iuſtæ ſunt, ab hac prima regula debent deriuari. Quod probat Diuus Thomas ex *eodem cap. 8. Prouerb.* ibi: *Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* Dixi eſſe legem æternam primam regulam practicam omnium actuum, & motionum: proxima verò eſt dictamen noſtræ rationis practicæ, ſecundum quod, qui participes ſunt rationis, participant vt regulam præceptumque legem æternam; nam in hominibus per rationis dictamen intimatur, vt docent doctiſſimi, & religioſiſſimi PP. Excalceati de Monte Carmelo, Collegij Salmanticenſis, *tomo 3. ſui Curſûs Theologici, tract. 11. diſput. 1. dubio 5. & §. 1. pag. mihi* 443. Prado *tom. 1. Theolog. Mor. cap. 3. quæſt. 3.* §. 2. Non eſt opus Iuriſperitis, & forte excedit terminos noſtræ artis inueſtigare de promulgatione legis æternæ, aut quomodo promulgetur; ſufficit enim ſcire, ſcribi in cordibus noſtris, & in omnibus creaturis vim eius imprimi, iuxta illud Ieremiæ Prophetæ *cap. 31. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam.* Quam promulgationem ita animosè extolit Septimius Florens. Tertullianus *in lib. de Corona Militis,* ibi: *Lex communis in publico mundi, & in naturalibus tabulis ſcripta.* Quæ conciſè dixiſſe de lege æterna ex SS. PP. Theologis, & veritate catholica ſatis ſit. Videamus modò quatenus gentes eius vim agnouerint per rationem naturalem, ſine vllo fidei lumine. Cicero non minùs eloquentiâ, quàm ſæculi ſapientiâ clarus, *lib. 2. de legibus,* ita, ni fallor, de lege æterna agens, nobis ſcriptum reliquit: *Hanc video ſapientiſſimorum hominum eſſe ſententiam,* LEGEM, *nec hominum ingeniis excogitatam, nec ſcitum eſſe aliquod populorum; ſed* ÆTERNVM QVIDDAM, *quod vniuerſum mundum regeret,* IMPERANDI, PROHIBENDIQVE SAPIENTIA. *Ita principem legem illam, & vltimam mentem eſſe dicebant, omnia ratione, aut cogentis, aut vetantis Dei. Ex qua illa lex, quam Dij humano generi dederunt, rectè eſt laudata.* Ecce ab illo æterno, quod vniuerſum mundum regit ſapientiâ imperandi, prohibendique, deriuauit legem, quæ data eſt ſoli generi humano per viam præcepti, quæ eſt ius, ſiue lex naturalis: ſed non poteſt idem eſſe deriuatum, & id à quo deriuatur. Ergo præter legem naturalem, agnouit ſimpliciorem, & vniuerſaliorem aliam Cicero, quæ eſt æterna.

6. DE LEGE ÆTERNA QVID GENTES.

Sed cùm ſapientiſſimorum virorum teſtimonia aduocet Orator & Philoſophus, aperiamus expreſſiùs qui fuerint illi, qui pridem ita ſenſerunt. Diogenes Laërtius *lib. 7. de vitis Philoſophorum, in principio,* ſiue *in Zenone Citico,* in eandem ſententiam laudat hos omnes, quorum hodie ſcriptis non fruimur. Zenonem primò, ſiue Eleatem, *in lib. de natura hominis:* Poſſidonium & Hecatonem, *in lib. 6. de finibus:* Cryſippum etiam *lib. 1. de finib.* his verbis: *Idcirco finis dicitur conſentaneè ſecundùm naturam viuere: ſecundùm ſuam ac vniuerſam naturam: nihil eorum faciendo, quæ à communi lege prohibentur, quæ eſt* RECTA RATIO IN OMNES *perueniens. Eademque* IN IOVE HOC PRINCIPE GVBERNATIONIS OMNIVM QVÆ SVNT. Nota exiſtimaſſe ex ratione gubernationis exiſtente in Deo, fieri vt conſentaneè viuamus ad naturam, & ad finem moueamur. Quod etiam aliis verbis, ſed non alio ſenſu expreſſit Sapientiſſimus Stoicorum Seneca epiſt. 66. *Vna inducitur,* inquit, *humanis virtutibus regula. Vna enim eſt ratio recta, ſimplexque. Nihil eſt diuino*

diainius, caleſti caleſtius: mortalia eminent, cadunt, deteruntur, creſcunt, exhauriuntur, implentur. Itaque in illis in tam diuerſa ſorte inæqualitas eſt. Diuinorum vna eſt natura. Ratio autem nihil aliud eſt, quàm in corpus humanum pars diaini ſpiritus merſa. Si ratio diuina eſt, nullam autem bonum ſine ratione eſt, bonum omne diuinum eſt. Ecce rationem diuinam aſſignat tanquam regulam practicam virtutibus; quod propriè de lege æterna dicitur, per quam tendimus ad conſequutionem boni, ſine vltimi finis: hanc non variabilem, non defectibilem appellat, quamuis mutentur humana, quæ dirigit. Dicitque hanc rationem vnam, ſimplicemque eſſe; quæ omnes ſunt notæ legis æternæ. Nec minùs diſertè alluſit Manlius *lib. 1. Aſtronom.*

> *Hoc opus immenſi conſtructum corpore mundi,*
> *Membraque natura diuerſa condita, forma*
> *Aëris, atque ignis, terræ, pelagique iacentis;*
> VIS ANIMÆ DIVINA REGIT, *ſacroque meatu*
> CONSPIRAT DEVS, ET TACITA RATIONE GVBERNAT.

Poſſem hîc alia ſimilia teſtimonia adnectere, quæ adducit egregius Virgilij explicator & illuſtrator Ludouicus de la Zerda *ad lib. 6. Æneidos, verſ. 7. 2. 7.* ad illum: *Totamque infuſa per artus mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.* Sed abſtineo, locum indicaſſe contentus, quem motem ſemper tenebo.

7. LEVITER EXPONITVR LEX 2. DE LEGIBVS.

Etiam in noſtro Iure Ciuili aliqua, etſi leuis, & ferè extincta ſcintilla de lege æterna lucet; refert enim Marcianus *in lib. 2. de legib.* verba Demoſthenis; in oratione contra Ariſtogitonem ſic inquit: *Lex eſt, cui omnes obtemperare conuenit.* Quod de æterna enuntiauit D. Auguſt. in definitione ſuprà, *numer.* 2. relata. Reddunt rationem Orator, & Conſultus, tum ob alia multa, tum etiam, *quòd omnis lex inuentum ac munus Dei eſt.* Non poſſunt autem cæteræ leges humanæ appellari nec inuentum, nec munus Dei, cùm ſint inuentionis Principum, & ſcita populorum; niſi quatenus rationem, iuſtitiam, bonamque gubernandi artem à lege æterna participant, ex qua omnes deriuantur, vt dixi. Ergo, licèt confusè, agnouit poſt Demoſthenem Marcianus noſter in Deo æternam hanc rationem, cui omnes debent obtemperare. Quod hinc Authores noſtri notant cum Hiſtoricis, Legiſlatores non paucos leges ſuas Diis acceptas tuliſſe, vt ad obſeruantiam earum populos arctiùs deuincirent, eruditè dicitur; ſed non ex mente Conſulti, vt exiſtimo. Vide poſt Tiraquellum, quem laudat Gothofredus *in dict. l. 2.* Oſuald. *lib. 1. ad Donel. cap. 6.* Lypſ. *lib. 1. diſſert. 11.*

8. DE IVRE NATVRALI.

Prima & proxima deriuatio à lege æterna, eſt ius naturale, quod eſt ratio inſita ſecundùm naturam, quæ iubet ea quæ facienda ſunt, prohibetque contraria. Sic illud videtur Cicero definiiſſe *lib. 1. de legib.* ex quo Ariſtoteles *lib. 5. Moralium ad Nicomachum, cap. 7.* rectè docuit, apud omnes gentes peræquè eandem vim habere; quia imperat quæ hominum naturæ ſunt conformia, ſecundùm rationem, quæ nulli genti deficit. Alij etiam Philoſophi idem ſentiunt apud Laërtium *lib. 7. de vitis Philoſophorum, in Zenone Citico*, qui ſuprà manet relatus. Nihil enim eſt ſecundùm naturam, niſi quod honeſtum eſt, & à virtute proficiſcitur. Ergo bonum facere, à vitioque abſtinere, tam ſecundùm naturam eſt, quàm ſecundùm rationem naturalem. Pulchrè Seneca *ad ſuum Lucilium epiſt. 66. Eſt ergo à Deo tanquam natura Authore impreſſum, inditumque cordibus noſtris, per quod ſecundùm dictamen rationis practica actus humanos liberos ad bonum iuſtumque dirigimus.* Quod innuit Regius Pſaltes *Pſalmo* 4. vbi ſe ad Deum per interrogationem conuertens, ita inquirit: *Quis oſtendit nobis bona?* diuinoque afflatus ſpiritu, & Deo plenus, ſic reſpondet: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui.* Hoc ſignaculum eſt interna vis rationi inſita ad diſcernendum, & operandum bonum, & ad prauum vitandum. Vnde Diuus Paulus *in epiſt. ad Romanos, cap. vlt.* ita intulit: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt.* Serenus Abbas apud Caſſianum *collatione* 8. *cap.* 23. *paulò poſt initium: Nam quia ſit homini omnis ſcientia legis ab initio creationis infuſa, hinc manifeſtè probatur, quod mandata legis abſque litera lectione, ante legem, imò ante diluuium, omnes Sanctos obſeruaſſe cognoſcimus.* Quod multis exemplis à ſacra Scriptura petitis confirmat, & illuſtrat. Addendi etiam D. Thomas, & Gloſſa *ad dict. cap. 2. epiſt. ad Romanos*, & cum aliis P. Alardus Gazæus *in notis ad locum Caſſiani.*

9. SYNDERESIS SVBSERVIT OPERATIONI SECVNDVM RATIONEM NATVRALEM.

Huic ſignaculo luminique naturalis rationis ſubſeruit ſynderesis, quæ eſt virtus, vel mentis noſtræ habitus, quo inducimur ad conſequenda imperata per ius naturale, & ad fugienda quæ ipſa prohibet. Vno verbo ſynderesis eſt velut incentiuum igniculi, qui in nobis eſt, rationis naturalis, adquiſitum ex frequentatione actuum, quibus aſſueſcimus operari ſecundùm rationem. Damaſcenus *lib. 4. de fide, cap. 23.* Hieronymus *epiſt. 151. ad Algaſiam*: docent Expoſitores D. Thomæ *1. p. quæſt. 79.* Et de hac doctrina adeundi ſunt eximius Pater Franciſcus Suarez *lib. 2. de legib. cap. 5. & 6.* Illuſtriſſimus Primarius noſter, & Segobienſis Præſul D. Araujo *in 1. 2. tom. 1. quæſtion. 94. diſput. 2. ſect. 1. difficult. 1. ex num. 43.* Sapientiſſimi Salmanticenſes *3. tomo ſui Curſus Theologici, tractat. 11. diſput. 1. dub. 5. §. 2.* Quare malè nonnulli putarunt, ius naturale nihil aliud eſſe, quàm ipſam rationem naturalem, vt fecerunt Albert. Bolom. *de iure & æquitate cap. 3. num. 29.* Vazquez *1. 2. diſput. 150. cap. 3.* qui meritò reiiciuntur ab omnibus, vt teſtatur Salas, pluribus relatis, *de legibus tract. 14. diſput. 5. ſect. 1. num. 2.* Omiſſis enim variis opinionibus duo diſtinguenda ſunt in natura rationali: vnum eſt ipſa natura, quatenus eſt fundamentum conuenientiæ, vel diſconuenientiæ actionum humanarum ad ipſam naturam rationalem: aliud eſt virtus quædam ipſius naturæ, ad diſcernendum inter operationes conuenientes, aut diſconuenientes naturæ. Priori modo natura rationalis fundamentum eſt legis naturalis; poſteriori verò modo eſt ipſa lex naturalis, quæ humanæ voluntati præcipit, vel prohibet quod agendum eſt, vt docent D. Thomas *1. 2. quæſt. 94. art. 1. & 2.* & *in 4. diſt. 33. quæſt. 1. art. 1.* Abulenſis *in cap. 19. Matthæi, quæſt. 30.* Sotus *lib. 1. de iuſt. quæſt. 4. art. 1.* Firmatur hæc ſententia ex verbis Apoſtoli *ad Rom. cap. 2.* vbi cùm dixiſſet, *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt: eiuſmodi leges non habentes, ipſi ſibi ſunt lex*; ſtatim ait: *Oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddentes illis conſcientia ipſorum.* Conſcientia enim nihil aliud eſt, quàm dictamen rationis naturalis in cordibus ſcriptum, vim legis naturalis habens, vt ex D. Baſilio docuit D. Thomas *1. 2. quæſt. 4. art. 1. ad 2.* vbi legem na-

turalem

Digitized by Google

turalém vocat ſynderefin, id eſt dictamen rationis: & D. Hieronymus *vbi ſuprà*, appellat legem intelligentiæ: Auguſtinus *lib.2. de ſerm. Dom. in monte*, Ambroſios *lib.5. epiſt.41.* tandem Lactantius *lib.6. de vero fructu, cap.8.* ſic ait: *Eſt quidem vera lex recta ratio naturæ congruens, diffuſa in omnes, conſtans, ſempiterna.*

10 DE DEO AVTHORE NATVRÆ.

Deus etiam naturæ Author ſtatim à principio ſingulis rebus ſuos dedit ſtimulos & inſtinctus, quibus in ſuos agerentur fines ex naturali inclinatione, vt ſuprà admonoi: quare cùm dicitur, ius iſtud naturam omnia animalia docuiſſe, per naturam intelligunt aliqui Deum, more Stoicorum, apud quos natura dicitur Deos, teſte Seneca *lib.4. de benef. cap.7.* his verbis: *Quid aliud eſt natura, quàm Deus, & diuina ratio, toti mundo & partibus eius inſerta.* Et 2. *quæſt. natural. cap.45.* ait: *Vis Deum naturam vocare? non peccabis; eſt enim ex quo nata ſunt omnia.* Et declarauit Lactantius *lib.7. cap.3. Stoici naturæ nomine res diuerſiſſimas comprehenderunt; Deum, & mundum; artificem, & opus: dicuntque, alterum ſine altero nihil poſſe, tanquam natura ſit Deus mundo permixtus.* Quod quidem hoc ſenſu accipiendum eſt, quatenus Deus eſt immediatum principium huius iuris, illudque omnibus animalibus inſtillauit, vt rectè Oppianus *de venatione lib.3.* ait:

Nimirum tantum liberorum, & recèns editæ ſobolis
Amorem in corde inſtillauit Deus, neque ſanè ſolis
Hominibus, qui cuncta ratione inuenerunt,
Verùm etiam reptilibus, & piſcibus, atque etiam ipſis
Feris.

Nam vt rectè Lactantius *lib.3. cap.28.* ait: *Quam vim potuit habere rerum materia, nullo dante; quam naturam, nullo generante; ſi habuit vim, ab aliquo eam aſſumpſit; à quo autem aſſumere, niſi à Deo potuit?* Vnde ipſi Stoici, qui non prorſus malè de natura cenſuerunt, docebant apud Laërtium *in Zenone Citico*, in animalibus etiam brutis naturali quadam ratione, nempe à natura inditâ, diſponi appetitionem boni, & fugam mali. Et Seneca *lib.2. de ira, cap.16.* in eandem rem intentus dicebat ad idem faciendum, quod ſecundùm naturam eſt brutis eſſe impetum pro ratione; hominibus verò pro impeto rationem eſſe. Diſtinctiùs verò Polybius *lib.6. hiſtor. in princip.* communionem hanc iuris inter omnia animalia expreſſit. Egit priùs de exemplo quod à brutis ſumunt homines in forma gubernationis ſibi deligenda, & poſteà ſic ſubdit: *Etenim quoniam mutuas conuentiones cuncti ſecundùm naturam appetunt, indeque prolis procreatio perficitur, vbi quiſquam eorum, qui iam ſunt educati, & adultam ætatem conſequuti, nullam gratiam rependit, nec vices reddit illis, à quibus eſt enutritus; ſed per contrarium malè illis vel dicere, vel facere præſumit; manifeſtum eſt ægrè ferre hoc illos, atque offendi.* Vt & inferiùs: *Quoniam enim genus humanum hactenus reliquis præſtantius eſt animantibus, quatenus ipſi ſoli conceſſum eſt, vt mentis ac rationis particeps exiſtat; par non eſſe liquet, vt dictam hanc corruptionem perinde atque in cæteris animantibus, ſuſque deque faciant.* Vnde totus excorſus exſcribendus eſſet, ſed nimis latè exentrit. Ex eo conſtat nonnulla, quæ ſecundùm naturam ſunt, hominibus cum brutis eſſe communia, & ab iſtis ad homines argumentum ſumi, vel exemplum: exempla præbent Plut. *in Camillo. Lex*, ait, *eſt naturæ, cuius & beſtiæ ſunt participes, vt imbecillior cedat ac pareat potentiori.* Quo pacto & Gregor. Nazianz. *Apologet. 1.* ait: *legem eſſe naturæ, vt corpus animo pareat, tanquam præſtantiori.* Ita & Xiphil. *in Auguſto. Blanditiis*, ait, *placari, & dolore perturbari, eſſe naturale, quòd & in bruta animalia cadat.* Ita & Demoſth. *in Ariſt. 1. Parentes*, ait, *colere, eſt lex naturæ, & hominibus, & beſtiis poſita.* Ita denique Caſſiodorus: Et *hominibus*, ait, *& brutis ingeneratum eſt deſiderium adulteria vindicandi.* Quare, vt rectè Seneca *lib.9. controuerſ. 3. Habet ſua iura natura.* De quo iure Libanius *declam.44. Reuerentur & feræ naturam.* Sed comparationem expreſſiùs facit Angelicus Præceptor 1. 2. *quæſt.94. art.2. in corpore*, de hac ipſa re agens. *Secundùm igitur ordinem inclinationum naturalium eſt ordo præceptorum legis naturæ. Ineſt enim primò inclinatio homini ad bonum ſecundùm naturam, in qua communicat cum omnibus ſubſtantiis; prout ſcilicet quælibet ſubſtantia appetit conſeruationem ſui eſſe, ſecundùm naturam; & ſecundùm hanc inclinationem pertinent ad legem naturalem ea, per quæ vita hominis conſeruatur, & contrarium impeditur. Secundò ineſt homini inclinatio ad aliqua magis ſpecialia, in qua communicat cum cæteris animantibus; & ſecundùm hoc dicuntur ea eſſe de lege naturali*, QVÆ NATVRA OMNIA ANIMALIA DOCVIT, *vt eſt commixtio maris & fœminæ, & educatio liberorum, & ſimilia. Tertio modo ineſt inclinatio homini ad bonum ſecundùm naturam rationis, quæ eſt ſibi propria, &c.* De commixtione maris & fœminæ Ariſtot. *lib.1. de Rep. cap.2. Oportet*, ait, *coniungi marem & fœminam procreationis causâ; atque hoc non ex conſilio proficiſcitur, ſed vt & in aliis animantibus, & ſtirpibus naturale eſt, tale alterum, quale ipſum ſit, cupere relinquere.* Qui ideo *lib. de generat. animal. c.20.* vocat generationis principia marem & fœminam; & hoc eſt quod voluit dicere Virg. *in Georg.*

Omne adeo genus in terris hominumque, ferarumque,
Et genus æquoreum, pecudes, pictæque volucres,
In furias, ignemque ruunt; amor omnibus idem.

Hinc animalium pugnæ propter fœminas. Oppian. 1. *Laiστ.* Apollon. 2. *Argon.* Ouid. 9. *Metamorph.* De educatione verò ita Libanius *declam. 26.* quæ eſt Calaſchri actio. *Sunt*, ait, *parentibus de liberis latæ leges, multò his quæ ſcriptæ ſunt, venerabiliores, ab ipſa natura infixæ, ac ſtabilitæ, quæ volunt procreatores ſuis liberis maximè fauere, & omnes pro ipſis labores iucundè ſubire.* Et Tullius *lib.4. de finibus. Naturâ*, ait, *tributum eſſe docuerunt, vt hi qui procreati eſſent, à procreatoribus amarentur.* Et 2. *de nat. Deor. Quid dicam, quantus amor beſtiarum in educandis, cuſtodiendiſque iis, quæ procrearunt vſque ad eum finem, dum poſſint ſeipſa defendere.* Addidi ad hæc iura, ſui, & fœtus tuitionem; nam vt ait Tul. *lib. 4. de finibus bon. & mal. Omnis natura vult eſſe conſeruatrix ſui, vt & ſalua ſit, & in genere conſeruetur ſuo.* Et *in Topic. Natura partes habet duas, tuitionem ſui, & vlciſcendi ius.* Quare Origenes *in Pſalmos*, dixit animas brutorum habere propriam, & peculiarem conſeruandi ſui rationem; & conſequenter partus ſui, in quo vnumquodque per generationem conſeruant: ideircò Tull. 1. *Tuſcul. Quid beſtiæ non pro ſuo partu ita propugnant, vt vulnera excipiant, nullos impetus, nullos ictus reformident.*

Igitur negari non poteſt, niſi omnibus Scriptoribus fidem ſubtrahamus, ius naturale commune eſſe hominibus & brutis. Quod ex noſtro iure probant diſerti textus *in l.1.§.ius naturale, de iuſtitia & iure, princip. Inſtit. de iure naturali*: & pro Theologis probat D. Thomas nuper relatus, & *quaeſt.95.ſeq.art.4. ad primum*, vbi ita inquit: *Ad primum ergo dicendum, quod ius gentium eſt aliquo modo naturale homini, ſecundùm quod eſt rationale, in quantùm diriuatur à lege naturali per modum concluſionis, quæ non eſt multùm remota à principiis; vnde de facili in huiuſmodi homines conſenſerunt. Diſtinguitur tamen à lege naturali, maximè ab eo iure, quod eſt omnibus animalibus commune.* Ergo qui inuehunt in noſtros Iureconſultos, eo quòd commune ius naturale fecerint omnibus animalibus, neceſſe eſt vt pariter ab Angelico Præceptore recedant, qui idem non obſcurè docuit: quod ego non faciam.

11 **Exponitur communis difficultas.** Illud verò ſolet opponi; ius naturale à ratione naturali dictari; applicari nobis ſecundùm dictamen noſtræ rationis naturalis practicæ, per quod actus humanos regimus, & ad bonum honeſtumque dirigimus: quæ omnia vt certa ſunt, ita conſtat ad animalia irrationalia non pertinere. Ergo iuris naturalis non participant. Hoc tamen argumentum valde debile videbitur illis, qui legerunt numeros præcedentes; ſi enim probaret, propter defectum rationis non conuenire ius naturale brutis, probaret etiam ex eadem cauſa legem æternam comprehendere omnes creaturas, vt comprehendit etiam expertes ſenſûs. Itaque, vt ibi Philoſophabamur cum Diuo Auguſtino, & D.Thoma, hîc philoſophandum eſt. Ratio in mente diuina exiſtens, quæ eſt lex æterna per viam præcepti, dirigit genus humanum ad finem debitum; & cæteras creaturas expertes rationis agit ad proprium finem, imprimendo illis inſtinctus, ſeu inclinationes neceſſarias ad conſequutionem illius. Ergo pariformiter ratio naturalis immediatè participata à lege æterna mouet genus humanum ad bonum ſecundùm naturam, per viam præcepti, ſecundùm dictamen practicum rationis naturalis, quod docet honeſtum eligere. Cætera verò animantia agit, & adigit ad particulare bonum ſui, & commune bonum totius ſpeciei per viam ſimplicis obedientiæ, & naturalis inclinationis inditæ à Deo Authore naturæ. Ergo bruta non participant iuris naturalis per rationem, vt homines; ſed per inſtinctum, vel impetum, vt dicebat Seneca ſuprà laudatus; ſiue vt dixerunt eximius noſter Præſes Couarr. *in regul. Peccatum, 2.p. relection. §.11. num.4.* Antonius Faber *in rationali ad l.4. de iuſt. & iur.* & *in Papiniana, tit.2. principio* 1. Oſualdus *ad Donellum lib.1.cap.6.lit.G.* ius naturale conuenit hominibus formaliter; brutis verò materialiter. Quem modum dicendi præfero, quamuis Gregorius Lopez Madera *animaduerſ. iuris cap.2.* quem laudant, ſequunturque Marcus Lyclama *lib.7. membran. eclog.30.* Oſuald. *vbi proximè*, & nullo laudato pro more Marcus Aurelius Galbanus, vir in diſputando acer, & in eloquendo alacer, *de vſufructu cap.5. ex num.8.* exiſtimauerint rationem iuris naturalis non eſſe inſpiciendam in obedientibus, ſed in Legiſlatore, qui eſt Deus. Homo enim ſecundùm ius naturale etiam per rationem operatur. Et quamuis Antonius Clarus Siluius *in præfatione ad lib. de legib. cap.1.* poſuerit tantùm in ſenſu, non in ratione ius naturale; & illud, cui per rationem obedimus, ius gentium primarium appellauerit; excludit enim à iure naturali homines, vt homines ſunt: & licèt Petrus Faber *lib.2. ſemeſt. cap.1. in princ.* exiſtimauerit figuratè, & per quandam auxeſin loquutum fuiſſe Vulpianum, cum dixit naturam docuiſſe etiam bruta ius naturale; hic enim docendi modus tollit iuris naturalis peritiam brutis, quâ cenſentur: alij etiam aliter. Tamen omnes diſcordantes ſententiæ ſecundùm hæc ad concordiam reduci poſſunt. Videndi ſunt ex Theologia Sotus *de iuſt. & iur. lib.1. quæſt.3. art.4. & 5.* Suarez *de legib. lib.2. cap.1. & ſequenti.* Alphonſus de Caſtro *de poteſt. legis pœn. lib.1. cap.4.* Azor *tomo 1. Inſtit. moral. lib.6. cap.1. & 2.* Tapia *tomo 1. caten. mor. lib.4. quæſt.2.* Ex Iuriſperitis Morla *in empor. iuris, titulo 1. in præludiis, ex num.27.* Barboſa & I. Dartis *in cap. ius naturale, 1. diſt.* Hugo Grotius *de iure belli lib.1. cap.1. & 2.* I. Seldenus *in Mari clauſo lib.1. c.3.* Antonius Goueanus *lib.1. var. cap.19.* Lyclama *dict. lib.6. eclog. vlt.* Spondanus *de cœmeter. ſacris lib.1. part.4. cap.4. num.2. & cap. ſequenti.* Turturetus *in ſuis paralellis diſſert.34.* & alij quos tædij euitandi cauſâ omitto.

12 **Ius naturale qualiter ſit in brutis et hominibus.** Alio ergo modo ſe habet ius naturale in brutis, alio in hominibus. Bruta inclinantur per illud ad conſeruationem ſui, ſeſe ab oppreſſoribus, etiam per impetum defendendo, *leg.1. §.cùm arietes, ff. ſi quadrupes*: quia naturalis iuris eſt vim vi repellere; nam, vt eſt *in l. ſciendum, §. qui cum, ff. ad leg. Aquil. Vim vi defendere omnes leges, omniaque iura permittunt.* Eſt inſitum animantibus, quocumque modo id fiat, non autem hominibus, niſi intra modum. Quâ ratione intelligendum eſt quod dicitur *in l.4. ff. ad leg. Aquil. Aduerſùs periculum naturalis ratio permittit ſe defendere*: & illud Ouidij 5. *de arte amandi.*

Armaque in armatos ſumere iura ſinunt.

Quia hi non ſimpliciter iniuriam, & vim propellere debent, ſed cum moderamine inculpatæ tutelæ, *leg.1. C. vnde vi*: quod moderamen à ratione, quâ carent animalia, deducitur; & ideo ius naturale hoc caſu in homine facilè tranſit in ius gentium: quo pacto vim vi propellere, dicitur eſſe iuris gentium *in l.2. ff. de iuſt. & iur.* Ratio enim dictauit, vt cum moderamine iam dicto propelleretur; natura verò tantùm dictabat, vt propelleretur, teſte Cicer. 1. *offic.* cum ait; *Omni generi animantium à natura tributum eſſe, vt ſe, vitam, corpuſque tueatur.* Item ad conſeruationem ſpeciei per coniunctionem maris & fœminæ, & per liberorum procreationem, in quibus tamen ſi errant, vel deficiunt, non tamen puniuntur, vt dixit Polybius *dict. lib.6. hiſtoriæ.* Quia non ſunt capacia præcepti, ſed tantùm ſimplicis obedientiæ, & inclinationis: homines verò peccant, cùm à recto deuient, tranſgrediantùrque præceptum, & operentur contra dictamen rationis naturalis; in quo poſitiuo præcepto non eſt opus, vt latè, & eleganter ediſſerit Serenus Abbas apud Caſſianum *dict. collat.8. cap.23. per totum.* Ex quo concludimus, per hoc dictamen practicum noſtræ rationis naturalis humanos actus noſtros, qui ſunt liberi, regi, & dirigi ad bonum, honeſtumque, qui eſt finis iuris naturalis.

13 **Differentia legis æternæ et iuris naturalis.** Sed nunc meritò quæres: Si lex æterna dirigit cuncta creata in ſuos fines, & homines dirigit per viam præcepti, cæteras creaturas per modum ſimplicis obedientiæ, quod tantùm facit ius naturale; ad quid poſt legem æternam ius naturale conſtituitur, tanquam ab illa deriuatum? ſuper-

ſluum

Digitized by Google

ſluum quippe videtur. Sed vt reſpondeam, primò obſeruo, legem æternam latiùs ſe extendere, quàm ius naturale; illa enim extenditur ad cuncta creata, etiam expertia ſenſûs: hoc tantùm animalibus conſtitutum eſt. Deinde obſeruo, per legem æternam ſimpliciſſimam creaturas ad ſuos fines moueri, & agi eo præcepto, quod omnia ſunt ordinatiſſima: per ius verò naturale imperari bonum honeſtum conueniens, quod ſcilicet eſt medium ad conſequutionem finis. Ergo lex æterna eſt principium iuris, per quod petimus finem; ius naturale eſt prima deriuatio, per quam curamus de mediis congruentibus ad illius conſequutionem. Bruta ſeſe defendunt, miſcentur inter ſe, liberos, aut ſi velis, filios procreant; & ſic ſuum finem conſequuntur: hæc tamen media non legi æternæ accepta feruntur, ſed iuri naturali. Homines aſſequuntur finem naturalem eadem faciendo, ſed finem ſupernaturalem, cui ſunt creati, non aliter aſſequi poſſunt, quàm bene, & conformiter iuri naturali, legibus fidei, & gratiæ operando. Idcircò ius naturale plura præcepta iniungit hominibus, quàm ingerit brutis. Referamus nunc verba D.Thomæ *dict. quæſt.94. art.2. in corpore*, quæ ſuprà non retulimus. *Tertio modo ineſt homini inclinatio ad bonum ſecundùm naturam rationis, quæ eſt ſibi propria: ſicut homo habet naturalem inclinationem ad hoc, quod veritatem cognoſcat de Deo; & ad hoc, quod in ſocietate viuat; & ſecundùm hoc ad legem naturalem pertinent ea, quæ ad huiuſmodi inclinationem ſpectant: vtpote, quod homo ignorantiam vitet, quod alios non offendat, cum quibus debet conuerſari, & cætera huiuſmodi, quæ ad hoc ſpectant.* Itaque in homine propriè eſt iuris naturalis viuere, tam ſecundùm ſuam naturam, quàm ſecundùm communem generis humani, vt ſuprà dixi.

14. *De præceptis iuris naturalis.* Primum, & communiſſimum præceptum eſt ſecundùm eundem Angelicum Præceptorem *dicta quæſt.95. art.4.* quem etiam ſequitur doctiſſimus noſter Vaſquez Menchaca *de ſucceſſ. creat. §.1. ex num.2.* hoc, BONVM FACIENDVM; & per contrarium, MALVM VITANDVM. Diuus Baſilius *in principio Prouerb.* ibi: *Monet ipſos habere iudicium quoddam naturale, per quod ab iniquis bonos diſcernimus, & facimus agendorum optionem, rectaque rerum diſcrimina; & fauemus virtuti, damnamus vitium.* Quo ſenſu Tertullianus *in Apologet.* dixit, animam eſſe naturaliter Chriſtianam; quod non conuenit brutis, quia nihil appetunt ſub ratione bonitatis formalis, ſed ſuæ vtilitatis. Tantùm ergo conuenit hominibus, qui per dictamen rationis naturalis ſciunt diſcernere bonum à malo; & quidquid appetunt, eſt ſub ratione boni, vel veri in ſe, vel apparentis, vt tradit Ariſtoteles *in principio lib. 1. politicor.* Hoc communiſſimum præceptum pertinet ad hominem, quatenus ſeipſum reſpicit. Sequitur aliud, quod tendit in hoc, vt in ſocietate viuat, quia homo eſt animal naturâ ſociabile, vt dixit Ariſtoteles *d.lib.1. cap.1. Quod tibi fieri non vis, alteri non facias.* Matthæi 7. & Lucæ 6. quod acceptum à Chriſtianis in ore habuit frequentiſſimè Imperator Al. Seuerus, ex Æl. Lamprid. & multa ſunt ad quæ ius iſtud porrigi poteſt, vt conſtat ex D. Aug. qui explicans locum hunc Pſalmi 57. *Si verè vtique iuſtitiam loquimini, recta iudicate, filij hominum*; ait: *Quòd nullus eſt, qui ſolâ naturâ duce non aſſerat, nolle accedi ab altero ad vxorem ſuam, ſibi furtum fieri; & qui velit iniuriam pati, cui non diſpliceat, panem ſibi negari eſurienti, peregrinum non ſuſcipi; dictareque rationem naturalem, vt eadem aliis vel non faciamus mala, vel bona præſtemus.* Additque ſic naturâ comparatum eſſe, vt ex abundantia quiſque cordis loquatur; bonus bona, malus mala; nec ſibi aliud dici velit, aliud ſentiri. Et ad hoc iuris iſtius præceptum etiam referri debet illud Ciceronis 3. *offic.* cùm ait: *Vt ſibi quiſque malit quod ad vſum vitæ pertineat, quàm alteri acquiri, conceſſum eſt non repugnante naturâ; illud natura non patitur, vt aliorum ſpoliis noſtras facultates, copias augeamus; neque vero hoc ſolùm naturâ, id eſt iure gentium; ſed etiam legibus populorum, quibus in ſingulis ciuitatibus Reſpub. continentur, eodem modo conſtitutum eſt, vt non liceat ſui commodi cauſâ nocere alteri.* Cùm enim inter nos cognitionem quandam natura conſtituerit, conſequens eſt, nefas eſſe hominem homini inſidiari, vt deduxit Florentin. *in l. vt vim 3. de iuſt. & iure.* Plus auſus fuit ingenioſiſſimus Papinianus *in l. ſeruus 7. de ſeruis export.* nempe hominis intereſſe hominem beneficio afficere: quod potuit ſumere à Cicerone *lib. 3. offic.* illis verbis: *Hoc natura præſcribit, vt homo homini, quicumque ſit, ob eam ipſam cauſam tantùm, quod is homo ſit, conſultum velit.* Animosè Seneca ad ſuum Lucillium *epiſt. 28. Non poteſt*, ait, *quiſquam beatè degere, qui ſe tantùm intuetur; qui omnia ad ſuas vtilitates conuertit. Alteri viuas oportet, ſi vis tibi viuere.* Quod ad dogma chriſtianæ fidei reduxit D. Leo *epiſt. 8. ad Athanaſium Theſſalonicenſ. Epiſcopum. Nemo*, inquit, *quod ſuum eſt, quærat, ſed quod alterius*: ſicut Apoſtolus ait *ad Philippenſes 3. Vnuſquiſque veſtrûm proximo ſuo placeat in bono ad ædificationem; nec enim poterit vnitatis noſtræ firma eſſe compago, niſi nos ad inſeparabilem ſoliditatem vinculum charitatis adſtrinxerit.* Addendus erit pro eiuſdem ſententiæ illuſtratione Merilius *lib. 1. prior. obſeruat. cap. 12.* De iiſdemque mutuis officiis, præſertim erga mortuos, multa adducit Petrus Faber *lib. 2. ſemeſt. cap. 1.*

Præcepta huius iuris à Conſultis indicata, non alia in effectu ſunt, quàm quæ recenſentur *in l. iuſtitiam 10. §. 1. ff. de iuſtitia & iure, §. iuris præcepta, Inſtit. eodem titulo*, de quibus varia ſentit Meril. *lib. 1. prior. obſeruat. cap. 11.* Honeſtè viuere, continet decentiam naturalem erga ſe, tam famæ, quàm corporis intuitu; quia per incontinentes mores, & diſſolutam vitam vtrumque læditur, contra proprij dictaminis rationem, *l. probrum 42. ff. de v. ſ. Adulterium naturâ turpe eſt.* Alterum, non lædere proximum, eſt iuſtitiæ, quæ eſt ad alios; ergo contra naturalem rationem eſt alterum damno afficere; vel in rebus, per furtum; vel in vita, aut perſona, per vulnus illatum, *dict. l. probrum 42* vbi naturâ furtum probrum cenſetur, *l. 1. ff. de furtis: l. vt vim 3. ff. de iuſtit. & iur.* vbi docemur inter nos cognationem quandam naturam conſtituiſſe: vnde deducit Florentinus, nefas eſſe hominem homini inſidiari: per contrarium Papinianus *in l. ſeruus 7. ff. de ſeruis exportandis*, eadem cognationis ratione nixus docuit intereſſe hominis hominem beneficio affici. Vide pro hac eleganti ſententia Merilium *lib. 1. prior. obſeruat. cap. 12.* Poſtremum eſt, ius ſuum cuique tribuere, quod ad pactiones, reſtitutiones, & ſolutiones rerum debitarum propriè ſpectat, quarum implementum meritò rationi, & æquitati naturali aſſignant, ſiue attribuitur *in l. 1. ff. de pactis, l. 1. ff. de conſtituta pecunia, l. Stichum 95. §. naturalis, ff. de ſolutionibus.* Hæc omnia præcepta reſpectu omnium hominum hoc vno clauſit diuina 15. *De iiſdem præceptis à Conſultis relatis.*

Digitized by Google

ſapientia Chriſti Domini apud Matthæum *cap.* 7. *Omnia quacumque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt enim lex, & Prophetæ.* Hæc etiam præcepta ita diſtinxit Galbanus *de vſufructu cap.* 5. *num.* 5. Honeſtè viuere refertur ad ſe viuere, ſecundùm virtutem; ſolùm enim eſt bonum, quod eſt honeſtum. Sence.*epiſt.* 71. Alterum non lædere, refertur ad alios in bonis corporis, veluti non occidere, vulnus non infligere. Suum cuique tribuere, ad alios etiam, ſed reſpectu fortunarum. Alij aliter exponunt hæc præcepta, quos non moramur. Videndus eſt Velleius *ad legem* 1. *de iuſt. & iure, lib.* 2. *ex n.* 20.

16. DE MATERIA IVRIS NATVRALIS. Materia iuris naturalis alia fuit pro diuerſitate temporum, atque alia in initio. In initio non verſabatur circa commercia, cùm nondum eſſent inuenta, *l. ex hoc iure* 5. *ff. de iuſt. & iur.* nec circa reſtitutionem rerum malè partarum, cùm nondum eſſet dominium priuatarum rerum in ſpeciali: quæ meritò attribuuntur iuri gentium; ſed poſitâ materiâ, & factâ dominiorum diſtinctione, ad ius naturale reducitur prohibitio furti, & probrum naturâ eſt furtum committere, *dicta l.* 1. *ff. de furtis, l. probrum* 42. *ff. de v. ſ.* vt explicat D. Ioſephus de Retes *lib.* 7. *opuſcul. cap.* 2. præceptor meus, à quo plurima in vtroque iure ſingularia me didiciſſe, niſi lubens & bona fide agnoſcerem, ingratiſſimus forem, immò furti reus; quia, vt ait Theodoretus *in præfat. ad Cantica: Ne furtò nos inſimulent, ſi quid quod à Patribus dictum ſit, in iis commentariis offenderint; fatemur & nos ab illis explanationis occaſionem accepiſſe; hoc autem non furtum appellari debet, ſed paterna hæreditas.* Sic etiam implere fidem datam, ad ius naturale reducitur, licèt commercia à iure gentium ſint; quia hæc eſt materia, circa quam; non ius, quia hoc prouenit ab illa naturali ratione, *Omnia quacumque vultis, vt vobis faciant homines, & vos facite illis*: quod humanæ fidei eſt fundamentum. Deinde rerum ſtatus non erat ius naturale, ſed materia circa quam tunc verſabatur ius illud, veluti in libertate, in qua homines naturaliter naſcebantur, iniuria eſt naturalis, ſi quis alium vi opprimat, *l.* 2. *ff. de liber. hom. exhib.* Communio omnium rerum à ſingulis non occupatarum, non erat ius naturale, ſed in tempore, quo vigebat ius naturale, erat materia circa quam in illa prima ætate ius naturale verſabatur: quapropter tunc ſimiliter iniuſtitia naturalis fuit hominem arcere, interdicere à communi rerum fruitione, *l. iniuriarum*, 13. §. *vlt. cum leg. ſeq. ff. de iniuriis.* Sed poſtquam vſus hominum exegit vt res communes diuiderentur inter ſingulos, quia propagata gente communio afferebat multas incommoditates, vel propter euitandam ſegnitiem eorum, qui victitare volebant ex alienis laboribus, vel propter tollendas diſcordias, quæ ex communione orebantur, vt vidit Ariſtoteles *lib.* 2. *polit. cap.* 3. poſt quem Papinian. *in l. cum pater* 77. §. *dulciſſimis, de legatis* 2. *l.* 2. *C. quando & quibus* 4. *pars, lib.* 10. Lactantius *lib.* 3. *diuin. inſtit. cap.* 21. non fuit mutatum ius naturale, ſed ſtatus, qui primis illis temporibus vigebat; & incepit alia materia noua eſſe circa quam iuris naturalis præcepta exercerentur. Antonius Clarus Siluius *in præfatione ad lib. de legib.* materiam mutatam fuiſſe dicit, non formam, quia etiam ſeruitus poſitis bellis conſentanea eſt rationi naturali. Videndi ſunt D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 94. *art.* 5. *ad* 3. Azor *p.* 1. *inſtit. lib.* 6. *cap.* 1. Grotius *de iure belli lib.* 1. *cap.* 1. §. 10.

17. Iuriſconſulti conſequenter his, quæ de iure naturali, communi etiam brutis cenſuerunt, appellarunt hoc, quod prouenit ex dictamine rationis naturalis, ius gentium, ſiue ius omnium hominum: cùm tamen negare non poſſent, omnia, quæ iuri gentium attribuuntur, illis imputari non poſſe, diſtinxerunt inter ipſum ius gentium: primum appellarunt, quod cum ipſo genere humano rerum natura prodidit, id eſt Deus, vt ex Stoicorum diſciplina probatum eſt: ſecundum dixerunt, quod vſu exigente, & humanis neceſſitatibus, gentes humanæ ſibi conſtituerunt. Ita colligitur *ex l.* 1. §. *vlt. l. ex hoc iure* 5. *leg. omnes* 9. *in fine, de iuſt. & iur.* & *ex* §. 1. & 2. *Inſtit. de iure naturali, l.* 1. *ff. de acquir. rerum dominio, l. penultima, ff. de legibus*: quod ius humanum dixerunt Seneca *lib.* 3. *de benef. cap.* 18. & Lybius *lib.* 5. qui violatores iuris gentium vocat violatores iuris humani. Vnde DD. facilioris explicationis causâ primum appellant primarium ius gentium; ſecundum appellant ſecundarium: quæ voces placuerunt duobus caſtigatiſſimis Authoribus, noſtro D. Petro Velez de Gueuara *ad l.* 1. *de iuſtit. & iur. lib.* 2. *n.* 21. Marco Aurelio Galbano *de vſufructu cap.* 5. *n.* 2. Diſplicuerunt pridem doctiſſimo noſtro Fortunio Garciæ *in l.* 1. §. *ius naturale, eodem tit.* & ibi Antonio Vaccæ Connano *lib.* 1. *commem. c.* 5. *n.* 3. & 8. Pinello *in rubrica C. de reſcindenda vendit.* 1. *part. c.* 1. *num.* 11. & aliis apud Barboſam *in cap.* 1. *ius gentium*, 1. *diſt. num.* 2. Cognoſco ego quoque voces inſolitas Iureconſultis; ſed audeo dicere propriiſſimas eſſe rei explicandæ, ſi retinendum eſt ius naturale etiam brutis eſſe commune cum hominibus, vt affectauit ſumma vi Gregorius Lopez Madera *animaduerſ. lib. ſingulari, cap.* 1. Ius enim illud quod cum ipſo genere humano rerum natura prodidit, ſi non eſt ius naturale, ſed gentium, quibus ſolis attributum eſt, debet diſtingui ab eo quod ex poſtfacto à gentibus fuit conſtitutum: atqui ſpecificè non diſtinguitur, cùm vtrumque ſit ius gentium ſecundùm Romanos Iureconſultos: ergo debet diſtingui per prius & poſterius. Lyelama *lib.* 7. *membran. ecloga* 31. Non tamen ſic omnes Iureconſulti: ecce Paulus *in l. ius pluribus* 11. *de inſtit. & iur.* quod ſemper bonum & æquum eſt, ius naturale appellauit. Immò Vlpianus ipſe ius naturale à iure gentium diſtinxit *in l. manumiſſiones* 4. *ff. de inſtit. & iur.* & Tryphoninus *in l. ſi quod dominus* 64. *de condict. indebiti*, libertatis ſtatum iure naturali contineri dixit; ſeruitutem ex iure gentium introductam; iuſtitiamque naturalis, & gentium iuris, à ciuili ſeparauit *in l. bona fides* 31. *ff. depoſiti*, agnoſcens naturale ius gentium, & ciuile, vt compoſitores Inſtitutionum *lib.* 1. *titulo* 1. Melius ergo ſic dicemus adhuc ex ipſis Conſultis: Naturale ius eſt, quod cum ipſo genere humano rerum natura prodidit. Ius gentium eſt, quod ſibi conſtituerunt poſteà gentes humanæ, exigentibus neceſſitatibus communibus; quod meritò poſitiuum dicitur, & variabile, cùm à neceſſitatibus hominum pendeat, & ab eorum conſenſu, quæ variabilia ſunt. Illud, quia continet præcepta abſolutæ bonitatis dicitur inuariabile, quod agnoſcit Conſultus *in l.* 1. *circa finem, ff. de inſtit. & iur.* & Iuſtinian. *in* §. *penult. Inſtit. de iure naturali*: Ius verò gentium cœpit ab hominibus in tempore, & quotidie introducitur, & expolitur, non quidem aliquo edicto, vel præcepto imperantis; quia nulla humana poteſtas eſt, quæ gentibus diuerſorum Regnorum leges politicas præſcribere poſſit; ſed moribus, & approbatione vtentium. DE IVRE GENTIVM.

Idcirco

Idcirco Iuriſperiti Romani multotiès appellant mores ius ipſum gentium, *l. poſtliminium 19. de captiuis, l. libertinus 8. l. vlt. ff. de ritu nuptiarum*, notarunt D. Ioſephus de Retes *lib. 6. opuſc. cap. 2. num. 19.* D. Ioannes Duran. *in diſſertatione ad legem Non dubito, de captiuis, 2. part. cap. 1. num. 1.* & ita etiam ius gentium quotidie multiplicari in dies nouis inuentis, ex pluribus probat Solorzanus *lib. 3. de iure Indiarum, tomo 1. cap. 5. ex num. 12.* Proſequuntur prædictam diſtinctionem iuris naturalis, & gentium cum Diuo Thoma 1. 2. *quæſt. 95. & 94.* communiter Theologi, Suarez *de legibus lib. 2. cap. 1. & ſeqq.* Sotus *de iuſtit. lib. 1. quæſt. 3. art. 4. & 5.* Alphonſus de Caſtro *de poteſtate legis pœnalis lib. 4. cap. 4.* Tapia *tomo 2. catena moralis, lib. 4. quæſt. 2.* Azor *tomo 1. inſtitut. moral. lib. 6. cap. 1. & 2.* & multi alij, quos nolo recenſere. Ex Iuriſperitis Couarr. *in regula peccatum, 2. p. §. 11. num. 4.* Morla *in emporio titulo 1. in præludiis, ex num. 27.* Auguſtinus Barboſa *in cap. ius naturale, prima diſt.* doctiſſime & latè Petrus Faber *lib. 2. ſemeſtr. cap. 1.* & *in l. 1. de iuſtit. & iur.* Grotius *lib. 1. de iure belli, cap. 1. & 2. per totum*, breuiter, nec ſatis expreſſe Iacobus Vvander Græphius *ad legem non dubito, cap. 1. de captiuis.* I. Darius *in diſſert. de iur natur. cap. 2.*

18. Differt a iure civili. Itaque tenendum est ius gentium non vno inſtanti, non ab initio orbis naſcentis, aut poſt diluuium reparati, omnino totaliter fuiſſe conſtitutum, ſed ſucceſſu temporis creuiſſe, & in dies creſcere, vt humanus vſus, & hominum neceſſitates expoſtulant. Eſt enim cauſa iuris gentium vtilitas hominum, vt cauſa iuris ciuilis eſt vtilitas vnius Regni, aut Reipublicæ: itaque non differt alterum ab altero per prius & poſterius. Forſan enim prius ius ciuile ortum habuit, quàm ius gentium, ſi velimus ortum iuris ciuilis traducere à Caino, qui ciuitatem primus fundauit, terminiſque agros diuiſit: & ſaltem dubitari non poteſt, quin multa ſint inſtituta ciuilia, quæ poſtea approbatione facta fuerunt iuris gentium. Non etiam diſtat circa materiam, nam tam ius gentium, quàm ciuile in id tendunt, vt prouideant hominum neceſſitatibus circa res quarum auxilio vita humana indiget in commutationibus, commerciis, punitionibuſque; eo enim fine bella introducta ſunt ad propulſandam iniuriam, puniendoſque iniuſtè tumultuantes. Differt ergo in extenſione, quia ius gentium tanquam vtile omnibus, & ab omnibus vſu receptum, omnes obligat. Ius verò ciuile tanquam à ſupremo Principe in ſubditos latum, tantùm obligat Regnum illud, cui Rex Princepſque legem dicere poteſt.

19. Ius gentium est immutabile. Itaque tenendum eſt, ius gentium poſitiuum eſſe, in eoque cum iure ciuili conuenire; ſanctius tamen eſt, & minùs variationi ſubiectum: tum quia magis immediatam deriuationem habet à iure naturali: tum quia vtilius eſſe à poſteriori probatur; ſiquidem pluribus placuit, Petrus Faber *lib. 2. ſemeſt. cap. 1.* vnde difficiliùs abrogatur, vel ei derogatur, quia opus eſt, vt in derogatione, vel abrogatione conueniant etiam gentes, quod non faciunt, niſi mutata vtilitate, aut diminuta. De eo ſic explicans D. Iſidorum D. Thomas 1. 2. *quæſt. 95. art. 4. in principio. Videtur, quod inconuenienter Iſidorus lib. 5. cap. 4. diſtinctionem legum humanarum ponat, ſiue iuris humani; hoc enim iure comprehendit ius gentium, quod ideo ſic nominatur, vt ipſe dicit eodem lib. cap. 6. quia eo omnes ferè gentes vtuntur; ſed ſic ipſe dicit eodem lib. cap. 4. in princip. Ius naturale, commune omnium nationum. Ergò ius gentium non continetur ſub iure poſitiuo humano, ſed magis ſub iure naturali.* Ad cuius difficultatis explicationem ita ſupponit Angelicus Magiſter *in corpore articuli.* Sunt multa de ratione legis humanæ, ſecundùm quorum quodlibet humana lex propriè, & per ſe diuidi poteſt; eſt enim primò de ratione legis humanæ, quod ſit deriuata à lege naturæ, & ſecundùm hoc diuiditur ius poſitiuum in ius gentium, & ciuile; nam ad ius gentium pertinent ea, quæ deriuantur ex lege naturæ, ſicut concluſiones ex principiis, vt iuſtæ emptiones, venditiones, & alia huiuſmodi, ſine quibus homines ad inuicem conuiuere non poſſunt; quod eſt de lege naturæ, quia homo eſt animal ſociabile, vt *primo politica, cap. 2.* ait Ariſt. Quæ verò deriuantur à lege naturæ per modum particularis determinationis, pertinent ad ius ciuile, ſecundùm quod quælibet ciuitas aliquid ſibi accommodè determinet; & poſteà ita concludit: *Ad primum ergo dicendum eſt, quod ius gentium eſt quidem aliquo modo naturale homini, ſecundùm quod eſt rationale, in quantum deriuatur à lege naturali per modum concluſionis, quæ non eſt multùm remota à principiis; vnde de facili in huiuſmodi homines conſenſerunt; diſtinguitur tamen à iure naturali, maximè ab eo, quod eſt omnibus animalibus commune.* Sequuntur hanc ſententiam, & conuenientiam, quam facimus inter vtrumque ius, ciuile & gentium, Vazquez Menchaca *lib. 2. controuerſ. cap. 54. num. 4.* quam adducit, & ſequitur Grotius *lib. 1. de iure belli, cap. 1. §. 14.* Pater Molina *de iuſtitia & iure tract. 1. diſput. 5.* Sotus *lib. 1. de iuſtit. quæſt. 5. art. 4.* Gibalin. *ſcient. can. lib. 4. cap. 7.*

20. De iure naturali diuino. Ius naturale, vt ab eodem dictamine eiuſdem rationis naturalis proueniens, ſemper idem eſt, ſed ratione materiæ circa quam verſatur, bifariam dici poteſt, aliud ius naturale diuinum, humanum aliud: religionem erga Deum Conſulti noſtri iuri gentium attribuerunt, *l. 2. de inſtit. & iur.* & Cicero *lib. 4. de finib.* ait: *Porrò firmiſſimum hoc afferri videtur, cur Deos eſſe credamus, quòd nulla gens tam fera, nemo omnium tam ſit immanis, cuius mentem non imbuerit Deorum opinio: multi de Diis praua ſentiunt, id enim vitioſo more effici ſolet; & omnes tamen, eſſe vim, & naturam diuinam arbitrantur, nec verò id collocutio hominum, aut conſenſus efficit; non inſtitutis opinio eſt confirmata, non legibus; omni autem in re conſenſio omnium gentium lex naturæ putanda eſt.* Et 2. *de inuentione. Ac naturæ*, ait, *quidem ius eſt, quod nobis non opinio, ſed quædam innata vis afferat, vt religionem, pietatem, gratiam, vindicationem.* Et ſimiliter D. Aug. *lib. 83. quæſtionum, quæſt. 31.* Idque ius gentium, quod ratio ſolo lumine naturali ita dictat, & vniuerſaliter, omnique caſu, dicitur potiori ratione ius naturale, quàm aliud ius gentium, quod ratio tantùm in quibuſdam caſibus, & ob rerum neceſſitatem dictaret: & hoc ſenſu Tertullianus *in Apolog.* probat naturalem eſſe Dei cognitionem, & D. Auguſtinus *loco citato*, ait: *Naturæ ius eſt, quod non opinio genuit, ſed quædam innata vis inſeruit, vt religionem, pietatem, gratiam, vindicationem, per quam ſcilicet vis, aut iniuria, aut omnino omne quod obfuturum eſt, defendendo, aut vlciſcendo propulſatur.* Illud nempe, quod cum ipſo genere humano rerum natura prodidit, quod ratione temporis primarium poſſe appellari ſupra dixi. Ex aliorum etiam Conſultorum

placito

Digitized by Google

placito hoc ipſum D. Iſidorus, & poſt eum Gratianus noſter, appellant ius diuinum; ſed in noſtro ſenſu, quia eſt debitum proueniens ex dictamine rationis circa materiam diuinam. Adeò quidem, vt eadem ratio debiti, ſi circa rem humanam verſetur, faciat ius naturale, quod poſſis appellare humanum: ſi verò verſetur circa materiam diuinam, faciat ius naturale diuinum. V.g. ſi quæramus, quo iure ſtipendia militibus, ſalaria Magiſtris, aut Magiſtratibus, demenſa familiaribus debeantur; reſpondendum eſt, deberi ex iure naturali, cuius obligatio etiam ex ſacris litteris colligitur, vt notauit Gratianus *in princip. diſt.* 1. Extat Leuitici cap. 19. *Non morabitur opus mercenarij tui vſque ad mane.* Deuteron. cap. 24. *Non negabis mercedem:* & Eccleſiaſtici 34. *Qui mercedem ſubtrahit mercenario, effundit ſanguinem.* Tobiæ cap. 4. *Merces mercenarij tui apud te omnino non remaneat.* Chriſtus Dominus apud Lucam, *cap.* 10. *Dignus eſt Mercenarius mercede ſua:* apud Matthæum *cap.* 20. *Voca operarios, & redde ſingulis mercedem ſuam.* Quæ omnia teſtimonia mirificè comprobant conuenientiam, quam hoc debitum habet cum ratione naturali: nemo enim debet alienis operis vti, & mercedem non ſoluere, ſiue meritam ex labore, ſiue nominatim pactam; nam hoc eſſet locupletari cum alterius iniuria, & iactura, quod contra naturam, eiuſque rationem eſſe probat textus *in l. nam hoc* 14. *de condict. indeb.* non tamen eſt diuinum, quia non eſt à Deo in tempore imperatum, vt attingens finem ſupernaturalem. Quare non conſentio Menochio *conſilio* 228. *num.* 11. & *conſil.* 570. aliiſque apud Gabrielem Aluarez de Velaſco *de priuileg. paup.* 1. *part. quæſt.* 6. *ex num.* 45. & Siluam *in ſuo tractatu de ſalarius famil. à principio*, qui cenſebant, prouenire à iure etiam diuino hanc obligationem, quaſi omnia, quæ ſacris in litteris fundamentum habent, iuris diuini dicenda ſint; quod non eſt per ſe verum ita ſimpliciter prolatum. E conuerſo, ſi quæratur, quo iure decimæ debeantur in nouo teſtamento Miniſtris Eccleſiæ qui metunt carnalia, quia ſeminant ſpiritualia; & debent de altari viuere, qui altari ſeruiunt, quia boui triturtanti non eſt alligandum os? Dicendum eſt, deberi iure naturali, propter compenſationem laboris, quem impendunt; ſed hoc ius diuinum appellatur, quia materia circa quam verſatur, diuina eſt. Vnde ex multis teſtimoniis probat Gratianus 15. *quæſt.* 6. & 16. *quæſt.* 1. *cap. Parochianos, de decimis*, vbi dicemus, *cap.* 1. *eodem tit. in* 6. *Clement. vltim. de pœnis*, vt cum iudicio cenſuit Couarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 17. ad cuius mentem reducendi ſunt, qui poſtea ſcripſerunt, quorum magnum agmen conducunt Auguſtinus Barboſa *de iure Eccleſiaſt. lib.* 3. *cap.* 26 *in princip. ex num.* 5. Academiæ noſtræ decus D. Ioannes Solorzanus 4. *tomo de iure Indiarum, lib.* 1. *cap.* 21. *ex num.* 44.

21. **Exponitur cap. quo iure 8. diſt.** Ferè per eandem analogiam D. Auguſtinus *tract.* 6. *in Ioann.* relatus à Gratiano *in cap. quo iure*, 1. 8. *diſt.* in quæſtione contra Donatiſtas, qui querebantur de ademptis ſibi villis per Imperatoris reſcriptum; cauſabanturque ſibi ius quæſitum tolli contra ius gentium: vt eorum audaciam compeſcat ſanctus Doctor, primò docet, à iure humano dominia ortum habuiſſe, quod à Conſultis habuit, *l. ex hoc iure* 5. *de inſtit. & iur. cap. ius gentium* 9. *prima diſt.* ibi: *Sedium occupatio.* Deinde oſtendit hoc ius gentium immutari aliquando poſſe per ius ciuile, *l. ius ciuile* 6. *ff. eodem tit.* Vnde multoties in pœnam malemeritis dominium rerum per leges ciuiles adimitur, quos expedit inopiâ laborare, vt dixit Triphoninus *in l. bona fides* 31. *ff. depoſiti.* Vnde deducit, ſi dominium veſtrarum poſſeſſionum à iure humano introductum eſt, iure humano tolli poteſt, ſtante in vobis iuſta cauſâ, quæ eſt impietas. Quæ Cæſareum reſcriptum iuſtificat, eoſque inobedientes per hoc meritò appellat, qui prætextu iuris gentium reſcripto Imperiali obſiſtebant. Quod facillimè probare poſſet Sanctus, à iure humano dominia priuata prouenire, ſi vellet iuris ciuilis teſtimoniis vti, aut illis fideret; probat à ſacris litteris magis operoſè, ſed magis ſolidè per hoc argumentum. A iure diuino non eſt veſtrum dominium: ergo eſt à iure humano. Quod non ſit à iure diuino probat ex illo Pſalmi 23. *Domini eſt terra & plenitudo eius.* Ita infert, ſi Domini eſt terra ex illo iure: ergo ex eodem veſtra non eſt. Rectè procedit conſequentia; ſed antecedens non adeò rectè, omnes enim rationes, quæ Deo adſtruunt hoc dominium, naturales ſunt. Prima eſt ratio creationis de nihilo, *Geneſis cap.* 1. Secunda gubernationis, iuxta illud Sapientiæ *cap.* 14. *Tu Pater gubernas omnia prouidentiâ.* Tertia ſuperioritatis, ex notatis vulgò *in leg. deprecatio* 9. *ad legem Rhodiam de iactu.* Ergo ex ratione naturali, iureque naturæ, dominium vniuerſale, & ſingularium rerum Dei eſt, vt ex eiuſdem Pſalmi teſtimonio colligit Sotus *lib.* 1. *de iuſtit. quæſt.* 3. *art.* 4. prout eſt lex naturalis immediatè participata à lege æterna, per quam omnia creata ſubordinantur Creatori. Planè ita eſt, ſed Sanctus Doctor ratione Dei ad quem refertur hæc ſubordinatio, appellauit hoc ius diuinum, quaſi ius Dei, quod proprium eſt naturale cum æterno coniunctum. Denique aſſeruit ius diuinum ex ſacris litteris petendum eſſe, quod per ſe patet; ſed inde non eſt colligendum, quidquid ex ſacris litteris poſſit deduci, iuri diuino eſſe attribuendum; inde enim etiam ius naturale colligitur, vt docuit Gratianus *dict. diſt.* 1. *in principio*, quod etiam notauit ibi Barboſa *num.* 4.

Analogicè etiam ius ſacrum poſitiuum Eccleſiaſticum, quia de rebus diuinis tractat, diuinum ſolet appellari, quod etiam publicum appellatur, quia ſacra non priuati, ſed publici iuris ſunt, *l.* 1. *§. huius ſtudij, ff. de inſtit. & iur. c. ius publicum*, 11. *diſt.* 1. ab vtroque tamen diſtinxerunt Cicero *lib.* 1. *de legibus*, & Auſonius vulgò laudatus in Grypho ternarij numeri, his verſibus. 22. **De iure ſacro publico.**

Ius triplex, tabula quod ter ſanxere quaternæ:
Sacrum, priuatum, & populi commune, quod vſquam eſt.

Dicitur, inquam, hoc ius diuinum, non prout opponitur humano poſitiuo, ſed prout opponitur iuri de rebus profanis diſponenti: quo in ſenſu Iuſtinianus *in l. vt inter* 23. *Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* quæ in vulgari Codice eſt vltima, diſtinxit ius diuinum à publico, & priuato, ſanciens, vt ea, quæ piis locis relinquuntur, nulla temporum præſcriptione coarctarentur, vt aliàs *in §. nullius, Inſtit. de rerum diuiſione*, poſt Gaium *lib.* 7. *Inſtit. titulo* 1. §. 2. & *in l.* 1. *ff. de rerum diuiſione*, notauit Gloſſa verbo *diuinum*, *in dict. l.* 23. ibi: *Duobus modis dicitur ius diuinum; à Deo conſtitutum, vt Euangelia; & ipſi Deo conſtitutum, vt ſuper rebus Eccleſiaſticis factum, & hoc ſecundo modo accipitur hic.* Couarr. licèt huius textus, gloſſæque immemor, *in practicis cap.* 31. *num.* 2. *verſic. tertiò verò.* Petrus Gudelinus *de iure nouiſſimo lib.* 5. *cap.* 1. Marcus Lyclama

Digitized by Google

clamx *lib.7.membran. ecloga* 40.§.1.Cuiacius etixm *lib.15.obſeruat.c.*53. eundem ſenſum agnouit, licèt non ita expreſſerit. Ex eadem etiam ratione, & per eandem analogiam Ius Canonicum, quod humanum eſt, & poſitiuum, *cap.non debet*, 8 *de conſang.& affin.* & à diuino ſeu Euangelico diſtinguitur, *in cap.* 1.10. *diſt.* ſolet diuinum appellari, vt infrà dicemus.

23. De iure divino. Omne igitur ius quod propriè diuinum appellamus, poſitiuum eſt, datum à Deo in tempore hominibus: quod cum Illuſtriſſimo Tapia *tomo* 1. *Caten. Moral.lib.4.quaſt.16.art.vnico*, in communi ita poteſt diffiniri: *Lex à Deo legiſlatore per ſe, & immediatè lata ad finem ſupernaturalem.* Requirit ergo quod à Deo ſit immediatè latum, vt dicatur diuinum in hoc ſenſu proprio, quod omnes cum D.Thoma agnoſcunt. Hoc ius diuinum diuiditur in vetus, & nouum. Ius vetus eſt, quod fuit datum à Deo per Angelos,& Moyſem ſoli populo Iudaïco, vt diſponeret ad finem æternæ beatitudinis conſequendæ per Iesvm Christvm venturum. Dicitur datum à Deo; præfero enim ſententiam exiſtimantium, omne ius Iudaicum, ſiue ad præcepta moralia pertinuerit,ſiue ad iudicialia,aut cæremonialia, datum fuiſſe à Deo immediatè, promulgatumque tantùm fuiſſe à Moyſe, tanquam proximo promulgatore, non verò legiſlatore; quia non fuit legiſlator niſi impropriè, & propter promulgationis miniſterium; quo in ſenſu accipiendi ſunt, qui illum legiſlatorem appellant. Sic docuerunt Primarius noſter F.Barthnlomeus à Medina 1.2. *quaſt.98. art.2.* ſcitè Proſper *lib.1. de promiſſis, cap.*40. Gabriel Vazquez *art.2.* Gregorius de Valentia *diſputat. 7. quaſt. 7. puncto* 1. *probat.* 1. Ioannes Arboreus *lib.*10. *Theoſoph. cap.*9. Gregorius Martinez *in* 1. 2.*quaſt.98. art.2.dubio ſingulari.* Maldonatus *in Matthaum cap.* 19. Bellarminus *lib.1.de verbo Dei ſcripto, cap.*5. Raphaël Aueſa *ad quaſt.98.art.1.* Iacobus Gordonus *tomo* 1. *Theolog.moral. lib.2.quaſt.7. cap.2.ex num.*4. & in hanc propendens, quamuis euaſionem, aut concordiam contrariæ quærens, Pater Salas *de legibus diſput.22. num.*11. maximè *num.* 14. & eximius Franciſcus Suarez *de legibus lib.9 cap.*2. quia ſi à Moyſe aliqua præcepta fuiſſent data, eſſent Eccleſiaſticæ, & humana; & maxima confuſio fuiſſet in diſtinguendis præceptis iudicialibus, & cæremonialibus datis à Deo, à datis per Moyſem; quidquid piiſſimus, & perdoctus Alphonſus Salmeron *in Acta tract.61.& 62.*& 1. *ad Corinth. cap.7. quaſt.* 12. exiſtimauerit, nonnulla, vel pleraque præcepta ex iudicialibus, & cæremonialibus immediatè fuiſſe data per Moyſem diuino inſtinctu, & afflatu, quod præcitati non ſuſtinent, vt nec illud, quod poſt aliquos PP. docuit Canus *lib.2. de locis, cap.*16. permiſſionem liberi repudij factam fuiſſe à Moyſe, non à Deo: contra quem diſputant Suarez, Maldonatus, & Salas ſuprà laudati. Dixi ſoli populo Iudaïco, quia Philo Iudæus *in lib.de Ioſeph*, ſiue *de Viro ciuili*, hoc ius diuinum vetus, appellauit ius ciuile Iudaïci populi; non enim obligabat alios præter illum populum, iuxta illud *Deuteron. cap.*4. *Quæ eſt alia gens ſic inclyta, vt habeat cæremonias, iuſtaque iudicia, & vniuerſam legem.*

24. De variis legislatoribus. Hactenus egimus de lege æterna, & de iure naturali; & vt ad ius diuinum & poſitiuum Eccleſiaſticum perueniamus, ſciendum eſt, aureo illo ſæculo, quo penes ſapientes Regnum erat; iſque habebatur ſummus, qui optimus mortalium fuerat, teſtante Seneca *epiſt.* 90. aliis legibus opus non fuiſſe; namque ex illis geniti incorrupti naturam ſequebantur, eamdem habebant & ducem, & legem, commiſſi melioris arbitrio; neque erat cuiquam, aut animus in iniuriam, aut cauſa, cùm bene imperanti bene pareretur. Fruſtra ergo eſſet tunc lex, vbi nulla adhuc malæ libidine; ſine probro, & ſcelere; eoque ſine coërcitiuunibus agebatur, vt eleganter expreſſit Ouidius 1. *Metamorph.*

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo,
Sponte ſua, ſine lege fidem, rectumque colebat.
Pœna metuſque aberant; neque vincla minantia, fixo
Ære ligabantur: nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui, ſed erant ſine iudice tuti.

Nec multò aliter Tibullus *lib.1.elegia* 3. Iuuenalis *Satyra* 6. Horatius *lib.1. ſatyra* 3. Lucretius Carus *lib.5. de natura rerum.* Sed poſtquam irrepentibus vitiis cogitationes hominum ad malum naturâ pronas libido inuaſit; poſtquam (vt loquitur Tacitus *lib.3.annal.*) *exui cœpit æqualitas, & pro modeſtia, ac pudore ambitio, & vis incedebat*; opus eſſe cœpit legibus, iuxta D. Iſidorum *in cap.* 1. *diſt.*4. quas illis temporibus ſanxere, dederuntque Sapientes; Solon Athenienſibus; Lycurgus Lacedæmoniis, Phoroneus Græcis; Hercules Celtis; Zoroaſter Perſis; Minos Cretenſibus; Mercurius Ægyptiis; Numa & ſucceſſores Romanis, & aliis alij, quos referunt Thomas Garzonius *in theat. vit. hum. titul. de Iuriſconſultis*, Georgius Schonbor. *lib.3. polit. cap.*1. Hunnius *in encyclop. lib.1. cap.*3. Samuel Petitus *in præfat. ad Ius Atticum*, D. Ioannes de Solorzano, magnus noſter Prolytæ & Profeſſor, Cathedræ & Togæ decus, *emblem.*66. Sed de his legibus & iure ciuili aliquid præfati inſtitutum non patitur.

Vt ad ius diuinum vetus, & nouum regrediamur, ſcire oportet, Deum Optimum Maximum ad populi Iudaici regimen legem Moyſi dediſſe, vt eam promulgaret cum præceptis iudicialibus, moralibus, & cæremonialibus, anno mundi 2544. quartæ ætatis primo, die 6. menſis tertij, in monte Sinaï, vt accuratè traditur *Exodi cap.*14. *verſ.*12. refertturque apud Ioſue *cap.* 1. *verſ.* 4. Malachiam *c* 4.*verſ.*4.& ex Iacobo Saliano & Tornello epitomauit Spondanus *in annal. ſacris, dicto anno* 2544. *num.*44. Iudicialia & cæremonialia præcepta huius legis neminem obligarunt præter illum populum Iudaïcum: moralia verò, quatenus præcisè naturalia ſunt, & hodie obligant, & olim omnes obligarunt. D.Baſilius *in epiſt. ad Diodorum*, apud Balſamonem *pag.* 1019. Probant Grotius *lib.*1. *de iure belli, cap.*1. §.16. & in notis Tapia *lib.*4. *Caten. Moral. quaſt.*27. *art.*7. *& ſequent*, non ex eo quod populo Iudaico per Dominum data fuerunt; imò quidquid maioris obligationis, aut pœnæ inde contraxerunt, ceſſauit ceſſante lege, vt docent Gordonus *vbi proximè*, Granados *in* 1. 2. *controu.7.de legibus, tract.4. diſp.*5. *ſect.2.ex numer.*12. ſed ex ſua natura, & quia continent præcepta, & iuſſiones conformes dictamini rationis naturalis, cuius moralia præcepta inter homines obſcura erant, per conſuetudinem peccandi; cùm ferè vniuerſa caro corrupiſſet viam ſuam, extinxiſſetque rationis naturalis igniculos, qui excitant ad bene, & conformiter operandum. Quam etiam cauſam enundendarum legum in Heroïbus cognouerunt Lucretius *lib.5. de natura rerum.* Horatius *lib.1.*

*lib.*1. *ſermonum*, *ſatyra* 3. Tacitus *lib.* 3. *annal.* Gratianus *in princip.* 4. *diſt.* nullus tamen meliùs expreſſit quàm Caſſianus *collat.*8. *cap.*23. vbi copioſè Alardus Gazeus. Quæ omnia præcepta moralia, vel expreſsè, vel tacitè reducuntur ad decem præcepta Decalogi, vt cum cura reduxit Angelicus Præceptor *dict. quæſt.*100. *art.*3. 5. 6. & 7. Cætera verò iudicialia, œconomica, cæremonialia ad claſſes operosè reducit, & explicat vſque ad quæſtionem 105. incluſiuè, vbi commentatores, & alij ſuprà laudati. Durauit hæc lex vetus vſque ad legis nouæ, ſeu gratiæ tempora; nam tranſlato Sacerdotio, neceſſe fuit, vt legis tranſlatio fieret, vt docuit Apoſtolus *in epiſt. ad Roman. cap.*6. 7. & 8. *ad Epheſios cap.*2. *ad Hebræos cap.*7. *verſu* 12. ibi: *Tranſlato Sacerdotio neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat.* Quæ verba referuntur *in cap. tranſlatio, de conſtit.* vbi ea exponemus: docent Pater Suarez *lib.*9. *de legibus*, *cap.*10. & 11. Couar. *lib.*1. *variar. cap.*17. Moneta *de commutatione vltim. volunt.* 1. *part. cap.*3. Georgius Ambianas *ad Tertullianum de pudicitia*, *cap.*6. *obſeru.* 1. Patet Serlogus *tomo* 2. *in Cantica*, *in fine cap.*2. *verſ.*3. Volduc. *de Eccleſia poſt legem*, *cap.*5. 8. & 9.

26. DE LEGE GRATIÆ. Ceſſante igitur lege veteri, cœpit obligare lex noua, ſiue gratiæ, quæ variis nominibus appellatur à ſanctis PP. Lex libertatis, ab Apoſtolo *ad Corinth. epiſt.*2. *cap.*3. Lex fidei, ab ipſo *ad Romanos cap.*3. Spiritus vitæ, ibidem *cap.*8. Lex noua, à D. Auguſt. *tract.*65. *in Ioannem.* Notauit P. Suarez *lib.* 10. *de legibus*, *in principio*, ius diuinum nouum, ſiue legem Euangelicam propriè in rigoroſo ſenſu eſſe, quod datum fuit per Chriſtum D. immediatè ad finem ſupernaturalem hominum; conuenit enim in fine cum lege veteri, & magis communi, ex veriori ſententia Theologorum, vt homines ſubdantur Deo, & illo fruantur. Differt verò ab ea ſecundùm rationem perfecti, & imperfecti, quia vetus, tanquam puerorum pædagogus erat. D. Paulus *in epiſt. ad Galatas*, *cap.*3. lex verò noua dicitur lex perfectionis, *ad Coloſſenſes cap.*3. Ruiſus, quæ veteribus in vmbra accidebant, per aduentum, mortem, & reſurrectionem Domini impleta fuerunt. Hæc & alia D. Thomas 1. 2. *quæſtion.* 107. *art.*1. & 2. Itaque neceſſe eſt fateri in Chriſto poteſtatem legiſlatiuam, & præceptiuam, & de facto illâ vſum fuiſſe, eſſeque verum & diuinum legiſlatorem legis gratiæ, vt de fide definitum fuit *in Trident. ſeſſione* 6. *canon.*2. contra Luterum, & Bezam.

27. DE POTESTATE LEGISLATIVA ECCLESIÆ. Quid hæc lex gratiæ determinaſſet, diſco ab Angelico Præceptore *quæſt.*108. *art.*1. & 2. in cuius corpore hæc verba ſcribit: *Sic igitur lex noua nulla alia exteriora opera determinare debuit, præcipiendo, vel prohibendo, niſi Sacramenta, & moralia præcepta, quæ de ſe pertinent ad rationem virtutis.* Ecce ad compendium ſapienter, breuiterque redactam totam diuinam legem nouam. Dominus enim tantùm ordinauit tanquam legiſlator ea, per quæ in gratiam introducimur, & quæ ſunt de neceſſitate medij, aut præcepti ad conſequendam vitam æternam, vt præceptum de profitenda fide, *Matthæi cap.* 10. Sacramenta, per quæ gratiam conſequimur: in quantum verò obliget ſuſceptio Sacramentorum, vide P. Salas *de legibus diſput.* 24. *ſectione* 1. ordinem miniſtrorum, inſtituendo duodecim Apoſtolos, ſeptuaginta & duos diſcipulos; intimauitque, & ad perfectiorem ſtatum reduxit præcepta moralia Decalogi, quæ omni ſtatui & tempori communia, & neceſſaria ſunt ad ſalutem: non tamen omnia iuſſit, vetauit, aut permiſit, nec per illam legem à ſe latam ita in particulari Chriſtus Dominus de omnibus, quæ ad ſpirituale Eccleſiæ regimen neceſſaria erant, prouidit; ſed ſolùm quædam ſubſtantialia fundamenta huius ſpiritualis Reipublicæ inſtituit; reliqua verò diſponenda commiſit ſuis Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus Eccleſiæ Paſtoribus, quorum conſilio & legibus inſtitutam à ſe Eccleſiam regendam tradidit: tum vt ſuauiter, & modo hominibus congruo omnia ordinarentur: tum quia non poterant omnia in particulari ita ſtatui, vt eſſent immutabilia. Hæc igitur determinatio fit per leges Eccleſiaſticas, quæ ita neceſſariæ fuerunt in ſpirituali Republica, ſicut ciuiles in temporali, vt probat Carolus Bouius *in præfat. ad conſtitut. Clement.* Alphonſus à Caſtro *aduerſus hæreſes verbo Eccleſia*, *hæreſi* 3. Boëtius Epon. *tomo* 3. *quæſt. heroïcar. lib.*1. *de iure ſacro*, *cap.*2. Rouſelius *lib.* 1. *hiſt. Pontif. iuriſdict. cap.*3. Accedit, nam cùm Dominus ita ſe miſiſſe Apoſtolos teſtetur apud Ioannem *cap.*20. *verſu* 21. quemadmodum à Patre ipſe miſſus fuerat; conſtet autem à Patre fuiſſe miſſum cum legiſlatoris officio, vt ſuprà probaui, & latè firmat Theophilus Raynaud. *tomo* 2. *tract. Chriſtus legiſlator*, *cap.*7. *per totum*, neceſſe eſt Apoſtolus, & eorum ſucceſſores eandem poteſtatem legiſlatiuam à Domino obtinuiſſe; hæc autem poteſtas legiſlatiua in vniuerſali Eccleſia reſidet penes Pontificem, tanquam Chriſti Vicarium, & Diui Petri ſucceſſorem, vt probat Michael Rouſelius *lib.*1. *hiſt. Pontif. iuriſdict. cap.*3. *per totum.*

Vnde nemo ignorare poteſt quid ſit ius diuinum, quo hodie vtimur ex lege gratiæ, nempe quod habemus à Chriſto Domino conſtitutum, extatque in nouo Teſtamento, vel per traditionem acceptum eſt, vt à Domino præceptum, & ordinatum. Marius Cutelius, multis relatis, quibus parcimus, *lib.*2. *de priſca & recenti Eccleſiæ libert. quæſt.*1. *num.*6. Quod verò Apoſtoli ſtatuerunt, & ſucceſſores, Eccleſiaſticum eſt, iuxta diſtinctionem D. Pauli *epiſt.*1. *ad Corinth. cap.*7. *Præcipio ego, non Dominus*: hoc eſt eccleſiaſticum. *Præcipit Dominus, non ego*: hoc eſt diuinum. Molina *de iuſtit. & iur. tract.* 1. *diſput.* 5. addendi ſunt latè Sotus *eodem tract. lib.*2. *quæſt.*7. & 8. *per totas*, & *quæſt.*9. *art.*1. *verſ.*4. *concluſ.* Tapia *tomo* 1. *caten. moral. lib.*4. *quæſt.* 28. *per totam*, Suarez *de legibus lib.* 10. *cap.*1. & 2. *per totum*, Salas *eodem tract. diſput.*24. *ſectione* 1. & 2. Azor 1. *tomo inſtitut. moral. lib.*6. *cap.*2. & 59. Leſſius *de iuſtitia lib* 2. *cap.*2 *dubio* 2. Auerſa *in primam* 2. *quæſt.*98. *ſectione* 6. breuiter, & more hiſtorico Petrus Gregorius *lib.*1. *partis. Iuris Canonici*, *tit.*1. Marius Cutelius *dict. lib.*2. *quæſt.*1. *num.*6. & alij, quos non moror. In lege autem Euangelica nullum continetur præceptum, quod non ſit naturale, exceptis his, quæ pertinent ad fidem, & Sacramenta. D. Thomas 1. 2. *quæſt.*108. *art.*1. Couarr. *de matrim.* 2. *part. cap.*6. §. 10. *num.*2. Barboſa *in cap. cùm eſſes*, *num.*3. *de teſtam.* Chriſtus enim tantùm determinauit ea per quæ in gratiam introducimur, vt Sacramenta, & opera charitatis. D. Thomas vbi proximè, qui articulo ſequenti docet cæremonialia præcepta, quæ pertinent ad exteriorem cultum Dei, & iudicialia, quæ referuntur ad proximum, non cadere ſub præcepto nouæ legis, quia iſtæ determinationes non ſunt ſecundùm ſe de neceſſitate interioris gratiæ, in qua lex conſiſtit; idcircò humano arbitrio relicta fuiſſe, vnde *ad* 4. hæc verba adiecit: *Ad* 4. *dicen-*

dum,

28. QVID IVS DIVINVM.

Digitized by Google

dum, quod iudicialia etiam ſecundùm ſe conſiderata non ſunt de neceſſitate virtutis, quantum ad talem determinationem; ſed ſolùm quantum ad communem rationem iuſtitiæ; & ideò iudicialia præcepta reliquit Dominus diſponenda his qui curam aliorum erant habituri, vel ſpiritualem, vel temporalem. Ex veteri etiam teſtamento non poteſt deduci aliquam rem eſſe de iure diuino propriè, ex eo ſolùm quod ibi præcepta repetiatur, vel inde probetur per ſuppoſitionem aut relationem; quia tranſlato Sacerdotio, neceſſe fuit, vt legis tranſlatio fieret. ex D.Paulo *ad Hebræos cap. 7.* relato *in cap. tranſlato, 3. de conſtit.* Ergo quod ſecundùm vetus tempus, legemque veterem fuit iuris diuini, ceſſauit per implementum legis ea ceſſante, vt poſt D. Thomam notaut Soto latiſſimè *lib. 2. de iuſtit. & iur. quæſt. 5. vſque ad 7.* Tiraquellus *in præfat. de retract.* Cutellius *dict. lib. 2. quæſt. 1. ex num. 1.* Barboſa *in principio 4. dict.*

29. Ivs Canonicvm dicitvr divinvm. Ius leges iſtas Eccleſiaſticas complectens, aliquando appellatur Diuinum, frequentiùs Canonicum. Diuinum dicitur *in cap. de quibus, 3. 32. diſt. cap. ſuſcipitis 6. diſt. 10. cap. nimis 30. de iureiur. cap. 1. de iuram. calum. cap. qualiter, el ſegundo, de accuſat. cap. de diuerſis 5. de priuileg. lib. 6.* & aliis congeſtis à Tiber. Deciano *lib. 2 tract. crimin. cap. 18. num. 1.* & ita docuerunt Cuuarr. *in practicis cap. 31. num. 2. verſ. tertia verò.* Petrus Gudelinus *de iure nouiſſimo, lib. 5. cap. 1.* & *lib. 6. cap. 1.* Thomas Campegius *in tract. de reſident. n. 7.* qui inuenitur *tomo 15. tract. Doctorum, fol. 538.* Marius Cutellius *de priſca immunit. Eccleſ. lib. 2. quæſt. 1. num. 7.* Canus *lib. 5. de locis, cap. 5. verſ. 3.* P.Salmeron *in Acta, tract. 61.* & *in epiſt. ad Corinth. cap. 7.* Suarex *lib. 1. de legibus, cap. 3. num. 20.* Gregorius Martinez *in 1. 2. quæſt. 98. art. 2. verſ. inter Catholicos*; P.Salas *lib. 2. de legibus, diſput. 22. num. 2.* Ratio huius nominis eſt, tum quia ex ipſis ſacris litteris, tanquam ex veritatis diuinæ fontibus ſacri Canones dimanarunt; tum quia authoritate & poteſtate à Chriſto Domino conceſſa, à Vicario eius, Eccleſiaque proferuntur, & in eius nomine ſtatuuntur, *cap. 15. Actuum Apoſt. Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis.* D.Paulus *epiſt. 1. ad Corinth. cap. 14. Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis, agnoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt mandata.* Illuſtrat Melchior Canus *lib. 2. de locis, cap. 16.* Accedit quia de rebus ad Deum, eiuſque cultum pertinentibus, ſtatuitur in hoc iure; vt etiam diuinum accipitur *in §. nullius, Inſtit. de rer. diuiſ. leg. vt inter, 13.* aliàs finali, *Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* vbi Gloſſa verbo *diuinum*, quam ſequuntur Marcus Lyclama *lib. 7. membran. ecloga 40. §. 1.* Gudelinus *ſuprà*, Cuiacius *lib. 15. obſeru. cap. 33.* Georgius Obitatus *de princip. iur. cap. 7. num. 7.* hoc tamen nomen per analogiam datur; non quia propriè ius hoc ſit diuinum; nec vllum lego apud Authores citatos teſtimonium, quod hanc ſententiam ex terminis confirmet, niſi fortè illud Petri Cluniacenſis Abbatis, D. Bernardo coætanei, *lib. 4. epiſt. 28.* quem laudat Salas. Ego verò non adij, verba ſunt: *Diuina mandata diximus, non ſolùm ea, quæ per ſe ipſa diuinitus apparens in carne hominibus tradidit, aut ea, quæ per Apoſtolicos teneri conſtituit, ſiue illa, quæ ante ſuſceptam carnem per Patriarchas, aut Prophetas mandauit: ſed illa etiam, quæ per Apoſtolos Apoſtolici viri Apoſtolica veſtigia ſecuti, vnanimiter in multorum Catholicorum conſenſu ſeruari præceperunt.*

30. Ivris Ca- Frequentiùs Ius hoc appellatur Canonicum, vt *in cap. Nicæna, 12. diſt. 31. leg. omnis 6. l. priuilegia 12. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* & aliis collectis à P.Franc. Valente *in concord. Iuris Pontif. cum Theolog. rat. in cap. 1. diſt. 3.* diciturque à canone. Canon autem apud Græcos idem ſignificat ac apud Latinos regula; ſic dictus, quia ducit homines ad regulatè, recteque viuendùm. D. Iſidorus *in cap. canon, diſt. 3.* vbi probarunt Turriſcremat. Acuña, Barboſa & Ioannes Dattis. Turrianus *pro canonibus Apoſt. lib. 1. cap. 16. & 27.* Salas *de legibus diſput. 1. ſect. 5. num. 15.* Azor *part. 3. inſtitut. lib. 1. cap. 6.* Gibalin. *tom. 1. ſcient. can. lib. 1. cap. 2. per totum.* ideò artium præcepta, ad quæ veluti ad certæ normæ artis rationes referuntur, canones appellantur. Sic Plinius *lib. 34. cap. 8.* tabellam Polieleti, quam pictores ſibi imitandam proponebant, Canonem Polieleti appellauit. Inde etiam tributum, ſiue anniuerſaria penſitatio, quæ à Prouincialibus quotannis Populo Romano pendebatur, canon appellabatur, vt conſtat ex titulis tam Codicis Iuſtinianei, quàm Theodoſiani, *de canone frumentario vrbis Romanæ: de canone frumentario Conſtantinop.* & *ex l. 1. Cod de prædiis tamiacis, lib. 11. l. 1. C. Theodoſ. de indictionibus, leg. 3. eodem. C. ſine cenſu vel reliquiis, l. 11. tit. 1. lib. 10. legum Vviſigoth* Aſconio *4. in Verrem: Omne genus penſitationis in hoc capite poſitum, canonis, oblationis & indictionis.* Sidonio *lib. 6. cap. 10. Debitum glebæ canonem non petatis.* Cælio Rodigin. *lib. 5. antiq. lection. cap. 11.* notarunt Briſſonius & alij Lexicographi verbo *Canon* Pancirola *lib. 2. variar. cap. 147.* Petrus Greg. *lib. 3. ſyntag. cap. 5.* & *lib. 1. partit. tit. 2. cap. 1.* Cæſar Bulengerus *de Imperatore lib. 6. cap. 11.* vel quia regula maximè in tributis ſeruari debet, vt doctè, & eruditè probat Solorzanus *Regio-polit. emblem. 82.* vel quia eorum exactio iuxta regulam & conſuetudinem facienda eſt, vt explicat eruditus collega noſter D.Franciſcus de Amaya *ad titulum Cod. de canone largit. lib. 10. num. 1.* Etiam pro aliis penſitationibus canon accipitur *in l. finali, §. ſin autem, Cod. de iure emphyt. cap. potuit, de locato*; vnde occaſionem ſumit Canonicos arguendi Vvolkuinus Abbas *homilia de Zizania*, docendo eos non à canone vitæ dici canonicos, ſed à canone pecuniæ, & penſionis, quam percipiunt. *Rara*, ait, *auis in terra hodie, Canonicus à canone vitæ; vnde ergo? audi vnde: eſt namque canon vitæ, vt dictum eſt; & eſt canon pecuniæ, videlicet alicuius penſionis certæ: vnde ſolet dici, ſolue mihi canonem meum, id eſt penſionem meam, hoc eſt ſtatutam pecuniam meam. Eia ergo, ô Canonice! inueniamus canonem tuum, a quo deriuaris; id eſt à canone pecuniæ, non a canone vitæ; à canone regionis, non a canone religionis.* In eodem ſenſu canonem pro regula appoſuerunt Cicero *ad Tyronem lib. 16. epiſt. 19. Heus tu, qui canon eſſe meorum ſoles ſcriptorum.* Et *in Pancratio*, ſaltandi menſura, ſiue regula, canon dicebatur. Cælius Rodigin. *lib. 13. antiq. lection. cap. 30.* ex Iulio Polluce notauit Petrus Faber *lib. 2. Agon. cap. 1.* Canon etiam accipitur pro charta illa, quâ omnium clericorum nomina deſcripta legebantur, vt in canone 2. Concilij Antiocheni; *Ex Epiſcopis, Preſbyteris, vel Diaconis, vel quouis ex canone*: canone 16. & 17. Synod. Nicænæ, obſeruauit Albaſpinus *in notis ad d. can. 2.* Cùm ergo canon apud nos ſumatur pro regula, à Græcis denominatione acceptâ, rectè à fidelibus illæ regulæ, quas ipſis pro legibus Apoſtoli, & eius ſucceſſores tradiderunt ad veram iuſti, & iniuſti ſcientiam, Canones appellantur, & ius ex eis conflatum Canonicum dicitur; quâ ſignificatione

Nomen etymon.

tione aptiſſimè vtitur D. Paulus *ad Philip.* 3. *ad Galatas* 6. & 2. *ad Corinth. cap.* 10. vbi enim in Vulgata Latina habetur, *vt in eadem permaneamus regula*; Græca verba ad litteram vertes, *vt eadem dirigamur canone.* Sed & D. Petrus, vt eſt apud Clement. *epiſt.* 1. *ad Iacobum*: *Canones*, inquit, *Eccleſiæ deligendo, & ſoluendo rectè nouit.* Quod ideò libentiùs refero, quòd hæretici noſtri temporis impudenter aſſeuerant, in hac ſignificatione canones noſtros aſſumi, recentiorum eſſe commentum, cùm ex proximè traditis conſtet, ab ipſo Apoſtolorum tempore receptam eſſe hanc vocem in hac ſignificatione. Et hæc de iure naturali, gentium, ciuili & canonico præiacienda neceſſarium duxi. Vnde conſtat, quod cùm homo quadrupliciter conſiderari poſſit, videlicet in genere, vt animal; aut in ſua ſpecie, id eſt, vt homo, vel vt ſubditus Romano Imperio, vel denique vt ſubiectus Eccleſiæ Romanæ; ſi primo modo conſideretur, vtitur iure naturali; ſi ſecundo, vtitur iure gentium; ſi tertio, vtitur iure ciuili; ſi quarto modo ſpectetur homo, vtitur iure Canonico, regulisque Eccleſiaſticis. Itaque ius hoc alia omnia iura, eorumque fines, ac qualitates conſiderat, complectitur, ac dirigit, atque perficit; & in ſumma eatenus modificat, vt æternæ ſalutis diſpendium afferri minimè patiatur; indeque patet differentia, quæ verſatur inter finem iuris ciuilis, & canonici; quia licèt vtrumque ius intendat inducere homines ad bonum commune, differunt tamen in modo inducendi: nam ius ciuile intendit hominem inducere in bonum commune, ſecundùm quod congruit humanæ ſocietati ciuiliter, ac temporaliter viuenti, eaque ratione ad finem ſuum promoueri poteſt per legalem iuſtitiam, & amicitiam ciuilem. Ius verò canonicum intendit dirigere hominem ad bonum commune, ſecundum quod congruit humanæ ſocietati, non ſolùm ciuiliter, ſed etiam chriſtianè viuenti, & vitam aliam æternam expectanti; quem finem non poſſunt homines aſſequi per ſolam legalem iuſtitiam, & amicitiam ciuilem.

31. PRIMVM CONCILIVM HIEROSOLYMITANVM. Sacri Canones initium habuerunt poſt Chriſti ad cœlos aſcenſionem, ipſis temporibus Apoſtolorum, dum illi varia Concilia congregarunt ad Eccleſiæ regimen, veramque & catholicam doctrinam adſtruendam, vt diuinum cultum ſtatuerent & Euangelicas leges ſtabilirent. Primum referunt Gloſſa ordinaria *in cap.* 1. *Actorum Apoſtolorum*, Baronius *anno* 34. *n.* 236. Hincmarus Rhemenſis *in opuſc.* 55. *capitulorum*, *cap.* 44. Aloix *ad vitas SS. Eccleſiæ Orient. in principio*, *fol.* 21. celebratum eſſe cùm Apoſtoli conuenerunt in domo Mariæ Matris Ioannis, vt eligerent duodecimum Apoſtolum loco Iudæ proditoris. Cùm enim ibi oraſſent, ſtatuerunt duos; Ioſephum, qui vocabatur Barnabas; & Mathiam: dederuntque ſortes, & cecidit ſors ſuper Mathiam, enumeratuſque eſt cum Apoſtolis vndecim. Narrant huius Concilij hiſtoriam D. Lucas *in Actibus à ſe euulgatis*, *cap.* 1. *verſ.* 26. & ibi Chryſoſtomus Alexandrinus, & Oecumenius; Dionyſius *de Eccleſiaſt. hierar. cap.* 5. *lib.* 3. D. Clemens *lib.* 8. *conſtit. cap.* 5. relatus *in cap.* 2. 26. *quæſt.* 2. & ex eis Baronius *vbi ſuprà*, Binius & Corjolanus *in notis ad ipſum Concil.* Caballutius *in notitia Concil. in princip.* Quid tamen per ſortes in eo intelligatur, & an electio eccleſiaſtica ſorte fieri poſſit, latiùs exponemus *in cap. finali*, *de ſortilegiis.*

32. SECVNDVM CONCILIVM APOSTOLORVM. Secundum Hieroſolymitanum Concilium eodem anno & loco habitum eſt ante martyrium Sancti Stephani: & refertur *Actuum Apoſt. cap.* 6. Creſcente enim numero fidelium, ortum eſt murmur Græcorum, hoc eſt diſcipulorum, qui ex Iudæis conuerſi, in Græcia commorabantur, aduerſùs Hebræos Palæſtinam habitantes, eo quod deſpicerentur viduæ eorum in miniſterio quotidiano, videlicet in ſeruitio menſarum communium, vbi propoſitæ erant. Placuit ergo, cùm æquum non eſſet Apoſtolos derelinquere Verbum Dei, & miniſtrare menſis, vt eligerentur ſeptem Diaconi, quibus manus impoſuerunt, id eſt eos ordinarunt, vt exponunt Patres Concilij Neocæſareenſis, relati *in cap. Diaconi*, 12. *diſt.* 93. Aquiſgranenſis *can.* 7. Dionyſius *de Eccleſiaſt. hierar. cap.* 3. Cyprianus *lib.* 2. *epiſt.* 65. *ad Rogatianum. Diaconos autem poſt aſcenſum Domini in cælos Apoſtolos ſibi conſtituerunt, Epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros.* D. Iſidorus *lib.* 2. *de eccleſiaſticis officiis*, *cap.* 8. ex his & aliis Eccleſiæ Patribus notarunt Salmeron & Cornelius à Lapide *in dicto cap.* 6. *Actorum*, Seuerinus Binius & Corjolanus *in dicto Concilio Hieroſolymitano.* Baronius *anno* 19. *n.* 243. & *anno* 35. *n.* 1. & *anno* 224. *n.* 7. & *anno* 57. *n.* 31. & *anno* 112. *n. final.* Aloix *vbi ſuprà*, Rabanus Maurus *lib.* 1. *inſtit. cap.* 7. Per manus enim impoſitionem Diaconi ordinantur. Concilium Carthag. 4. *cap.* 1. *de ſacram. non iterand.* vbi latiùs probabimus. Franciſcus Hallierius *de ſacris electi on.* 2. *p ſectione.* 2. *cap.* 1. Bellarm. *de Sacram. Ordinis lib.* 1. *cap.* 6. Iodocus Coccius *lib.* 8. *theſauri fidei Cathol. art.* 3. Ioſephus Vicecomes *de Miſſæ ritibus vol.* 3. *lib.* 1. *cap.* 16. Faceſſat ergo ſententia exiſtimantium Diaconos ab Apoſtolis tantùm menſis communibus, non etiam miniſterio altaris fuiſſe præfectos, vt docuerunt Sebaſt. Cæſar *de Eccleſiaſt. hierar. diſput.* 9. §. 1. ex Theologis Lindanus *lib* 4. *Panoplia*, *cap* 9. Medina *lib.* 2. *de comment. cap.* 26. Gab. Vaſquez 3. *p. in* 3. *partem*, *diſput.* 236. *cap.* 4. Nam hæc ſententia refellitur primò ex forma præſcripta electioni Diaconorum; quid enim ad cibaria curanda, eſculenta ad menſas deferenda, opus fuit miniſtris tam accuratâ ſollicitudine electis, tam ſacris ritibus initiatis, vt notauit Caballutius *in notis ad hoc Concilium.* Secundò ex effectibus ipſius electionis; ſtatim enim poſt hanc ordinationem ex eis Stephanus cœpit prædicare, *dicto cap.* 6. *Actuum*: quod munus Diaconorum eſt, *cap. perlectis*, §. *ad Diaconum*, 25. *diſt.* probant Ferrarius *de ritu concionandi lib* 2. *cap.* 2. Claudius Eſpenceus *ad epiſt. D. Pauli*, *lib* 1. *digreſſionum*, *cap.* 5. & nos in *cap. inter cætera*, *de officio Ordin.*

Initiati autem fuerunt in dicto Concilio Hieroſolymitano ſecundo Diaconi ab Apoſtolis, vt miniſtrarent menſis, tam communibus, quàm ſacris: communibus non vt cæteris fidelibus laïcis accumbentibus ipſi quæ ad cibum, potumque pertinent, deferrent; ſed vt eleemoſynas inter egenos pro ſingulorum neceſſitatibus diuiderent, & hoc munus etiam ſequentibus ſæculis Diaconos obiiſſe in Eccleſia teſtantur D. Hieronymus *in Ezechielem cap.* 48. D. Ambroſius *de officiis Eccleſiaſticis cap. vlt.* S. Leo *ſerm. de S. Laurentio*; patetque ex actis Sanctorum Cyriaci, & Smaragdi. Quamplura in hac parte congeſſerunt Baronius *dicto anno* 34. Vaſquez *diſput.* 236. *cap.* 6. *n.* 69. Eſpenceus *dicto lib.* 1. *digreſſionum*, *cap.* 4. 33. VARIA DIACONORVM MVNIA.
Menſis ſacris, id eſt altaribus, vt Apoſtolis ſacrificantibus miniſtrarent. Vnde in Eccleſia vſus inoleuit, vt Sacerdotibus ſacrificantibus omnia diſponerent,

Digitized by Google

ponerent, id eſt locum, in quo offerendum eſt ſacrificium, necnon Hoſtiam, & Calicem præpararent, atque illis miniſtrantibus adeſſent, *cap. perlectis*, §.*ad Diaconum*, 25.*diſt*. Concilium Aquiſgran. *can*.7. D. Ambroſius *lib*.1. *de officiis*, *cap*.41. vbi ita introducit B.Laurentium Diaconum alloquentem ſanctum Sixtum Pontificem: *Quò pergis ſine filio Pater? quo Sacerdos ſancte ſine Diacono?* D.Clemens *lib*.8. *conſtit*. *cap*.34. Amalarius Fortunatus *de Eccleſiaſt*. *officiis lib*.1. *cap*.12. imò conſtituti etiam fuerunt Diaconi, vt Euchariſtiam, ſi Preſbyter abfuiſſet, diſpenſarent, *c*. *Diaconis* 13. *cap*.*præſente* 18. *diſt*.93. *cap*. *Preſbyteros* 32. *diſt*.50. vbi loco illorum verborum, *Calicem offerant*, legendum eſt, *calicem deferant*, vt notauit Morinus *lib*.2. *exercit*.*cap*.12. *cap*.*nullus* 10.*quæſt*.1. Concilium Nicænom *can*.14. Vaſenſe 2. *can*.2. plura Ant. Aug. *in epitome Iuris Can*.*lib*.7.*tit*.2. Lantdmeter. *lib*.2. *de veteri clerico*, *cap*.75. Bulengerus *diatribe* 1. *inc*.51. *Caſauboni*, *fol*.217. Azor *tomo* 1. *inſtit*. *lib*.10. *c*.13. & Calicem ſanguinis Domini, vigente conſuetudine communicandi ſub vtraque ſpecie, miniſtrarent, Concilium Aquiſgranenſe *can*.7. Carthag.4. *can*.38. D. Clemens *epiſt*.2. ad Iacobum. D. Cyprianus *ſerm*.5.*de lapſis*. Arator *lib*.1. Hiſtoria Apoſtolica *ibi*:

Vera miniſterij ſacris Altaribus apti
In ſeptis ſequere viros, quos vndique lectos
Leuitas vocitare placet, quàm ſplendida cœpit
Eccleſia fulgere, munus, quæ pocula vitæ
Miſceat, & corpus cum ſanguine porrigat
Agni.

* Latiùs illuſtrat Cerda *in aduerſariis cap*.94. Pamelius *ad epiſt*.65. *D.Cypriani*, Cæſar *dict*.*diſput*.9. §.2. Eſpenceus *vbi ſuprà*, Ioſephus Vicecomes *de antiquis Miſſæ ritibus volum* 3. *lib*.1. *cap*.16. Etiam initiati fuerunt vt legerent publicè in Eccleſia Euangelium. Concilium Rhemenſe *can*.5. Vaſenſe ſub Leone I. *can*. 4. Probant Fortunatus *lib*.2. *de Eccleſiaſt*. *officiis*, *cap*.12.& 18. Guillelmus Durandus *in rat.diuin*. *officij*, *lib*.5. *cap*.5. *num*.10. & finito Euangelio eiicerent energumenos, catechumenos, & hæreticos ab Eccleſia. D. Auguſt. *ſermone* 237.*ad menſam*, Concilium Laodicenſe *can*.19. D.Clemens *lib*.8.*conſtit*. *cap*.8.& 9. Rabanus Maurus *lib*.1. *inſtit*. *cap*.32. Plura obſeruant Ferrara de antiquo concionandi ritu *lib*.2.*cap* 3. & 43. Vicecomes *vbi proximè lib*.1. *cap*.5. & *lib*.2. *de Baptiſmi ritibus*, *cap*.10. Durantius *lib*.2. *de ritibus*, *cap*.1. Corjolanus *in Breuiario*, *anno* 423. *fol*.135. Briſſonius *in l.die dominico*, *fol*.129. *Cod*.*de ſpectaculis*, Loayſa *in notis ad can*.1. *Concilij Valentini*, Lantdmeter. *dicto lib*.2. *cap*.81. etiam vt ex delegatione Epiſcoporum baptizarent ſolenniter, *cap*. *Diaconos*, 93. *diſt*. & habetur in Pontificali Romano, Titulo *de ordinatione Diaconorum*. Tertullianus de Baptiſmo, *Ius dandi Baptiſmum Summus Sacerdos habet; dehinc etiam Preſbyter, Diaconus*: dicemus *in cap*.1. *de clerico non ordin*. vt publicè pœnitentes reconciliarent. Cyprianus *epiſt*.13. Concilium Illiber. *can*.32. vbi notaui, & *in cap*.2. *de furtis*, Albaſpinus *lib*.2. *obſeru*. *cap*.33. aliaque munia obirent, quæ enumerant Doctores ſuprà laudati, & Quintanadueñas *lib*.4. *Eccleſiaſticon*, Zerda *in aduerſariis*, *c*.34. Pamelius *ad D.Cyprianum*, *epiſt*.65. Ambianas *ad Tertullianum*, *de fuga cap*.11. *obſ*.2. aliique de Hierarchia Eccleſiaſtica agentes.

34. Tartivm Concilivm

Tertium Concilium (vbi plena Synodorum forma tradita fuit) celebrarunt Apoſtoli Hieroſolymis, anno Chriſti 51. Claudij Imperij 9. & refertur *Actuum Apoſt*. *cap*.15. meminerunt eius Synodi Apoſt. *ad Galatas cap*.2. Patres Concilij Generalis 5. in definitione contra alia capitula. *Ad memoriam Vigilij Papæ perduximus magna illa Apoſtolorum exempla, & Patrum traditiones: licet enim Spiritus ſancti gratia & circa ſingulos Apoſtolos abundaret, vt non indigerent alieno conſilio ad ea quæ agenda erant; non tamen aliter voluerunt de eo, quod mouebatur, ſi oporteret Gentes circumcidi, definire priuſquam communiter congregati diuinarum Scripturarum teſtimoniis vnuſquiſque ſua dicta confirmarent, vnde de eo communiter ſententiam protulerunt, ad Gentes ſcribentes: Viſum eſt*, &c. SS. PP. & Theologi poſitiui *in dict*.*cap*.15. *Actuum*. Binius & Corjolanus *in notis ad idem Concilium*, Baronius *anno* 51. Ioannes Dartis *in cap*.1.*diſt*.25. Cabaſſutius *vbi ſuprà*. Anſam huic Concilio dederunt Iudæi fideles, prædicantes, Gentiles ad Chriſtum accedentes non poſſe ſaluari niſi per circumciſionem ſecundùm legem Moyſis; quorum anteſignanum fuiſſe Cerinthum hæreſiarcham, tradit Epiphanius *hæreſi* 28. Huius controuerſiæ definiendæ causâ cum Preſbyteris & plebe Chriſtiana Apoſtoli per orbem terrarum latè diffuſi Hieroſolymis conuenerunt, vbi interfuerunt Apoſtoli tanquam legiſlatores, & Iudices; plebs autem, vt leges ab eis latas ſuſciperet. Poſt huius cauſæ diſceptationem, ſuffragio Apoſtolornm ſtatutum fuit, neminem Chriſtianorum lege circumciſionis, vel alia cæremoniali Iudaïca teneri, in hæc verba: *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis. nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione*. Sed in eorum paraphraſtica expoſitione parumper ſubſiſtamus.

Hierosolymitanum.

35. Expositio relati Concilii paraphrastica.

Aiunt Apoſtoli, *viſum eſt*; & in eodem capite, *placuit vobis*: verba ad ſolennem pronunciandi formulam, tam in comitiis eccleſiaſticis, quàm in iudiciis, & Senatuſconſultis valde vſitata. Synodus Epheſina *can* 3.& 4. Concilium Salegutad. *can*.3. *Ita viſum eſt*. Capitulum *fures* 2. *de furtis*: *Viſum eſt pro eis non eſſe orandum*. Concilium Carthag. 1.*can*.1.& 10. Africanum *can*.58. & 59. paſſim in Conciliis Hiſpaniæ, præcipuè Illiberitano, Toletann 1. & Barchinonenſi. Mendoza *lib* 2. *pro confirmando Concilio*, *cap*.2. In iudiciis etiam obſeruatam fuiſſe, probatur ex Mar. Tullio *Verrina* 2. *Cùm iſte pronunciat Sthenicum, literas publicas eò rupiſſe videri*. Aſconius *in argumento Cornelianæ*. *Senatus decreuit ſatisfactum videri*. Ex his & aliis probant Fornerius, Gentilis, & Cuiacius *in l*.2.*ff*.*de verbor*. *ſignific*. idem Cui. *lib*.3. *obſeru*. *c*.16. Sabatus *ad Sidonium lib*.3. *epiſt*.12. verbo *videri*. Marranns *de æquitate cap*.1. *fol*.51. *Spiritui ſancto & nobis*, rectè; nam cùm Eccleſiæ gubernatio per Spiritum ſanctum peragatur, vt docet S. Baſilius *lib*.*de Spiritu ſancto*, *cap*.16 in Conciliiſque, præcipuè Eccleſiaſticis, inueniatur, vbi coniuncti maiorem gratiæ plenitudinem obtineant, quàm ſinguli, iuxta promiſſionem à Chriſto factam apud Matthæum *cap*.18. *Vbi ſunt enim duo aut tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*. qua authoritate ad adſtruendam Conciliorum authoritatem, & probandam eorum infallibilitatem vtuntur Patres Concilij Chalcedonenſis ſub Leone Papa *poſt medium*, *actione* 3. Synodus 6. contra Monoth. *actione* 17. Vnde quæ in Conciliis ſtatuuntur, dicuntur à Deo ſtatuta, *cap*. *igitur* 5.25. *quæſt*. 1. Spiritu ſancto cum Angelis præeunte, Concilium Arelat. *in epiſtola ſynodica ad Syluestrum*:

alia cumulant Boërius Epon. *lib.* 1. *de iure ſacro, tomo* 3. *quæſtionum c.* 3. *num.* 223. Dartis *in c.* 1. 15. *diſt.* Corjolan. *de origin Concil. Nihil vltra imponere vobis,* proſequuntur Apoſtoli. Conſtat ergo huius Concilij Apoſtolici veram fuiſſe definitiooem. Quare B. Lucas præceptum illud appellat ibi, & *cap. ſequenti* Apoſtoli ipſi, *in canone* 62. D. Ioannes Chryſoſtomus *homil.* 33. *in Matthaum*, ibi: *Vides breuem epiſtolam, nec epichiremata, atque ſyllogiſmos habentem; ſed in pretium, erit enim legiſlatio ſpiritus.* Tria tamen à Gentibus non obſeruata, in lege autem Moſaïca præſcripta, adhuc à fidelibus eſſe cuſtodienda, docent Apoſtoli. *Quàm hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum*; id eſt idolothytis, ſiue rebus idolis immolatis, tanquam à contaminationibus; idolothytum enim eſt idolo datum, vel immolatum. Origenes *in epiſt.* 1. *ad Romanos.* Suidas *verbo Aliis geminatos.* Quod præceptum ſequentibus ſæculis Eccleſiæ variis Conciliorum canonibus, & Sanctorum Patrum decretis confirmatum fuit; ſemper enim valdè execranda fuerunt idolothyta. D. Chryſoſtomus *ad D. Paulum* 1. *ad Corinthios, cap.* 8. & 9. Iuſtinus *in dialogo cum Tryphone*, vbi ait; *Eos qui comedunt idolothyta, eſſe ſeductores, non vero Chriſtianos.* Et in Concilio Ancyrano *can.* 4. & 5. puniuntur variis pœnis: in Concilioque Aurelian. 2. *can.* 20. à communione fidelium ſuſpenduntur, & pœnitentiæ tempus exſoluere coguntur: in Concilio Rhemenſi *in can.* 14. idem docetur *in epiſt. D. Baſilij ad Amphiloch. cap.* 8. & in Concilio Illiber. *can.* 4. ſtatuitur ne quod idolis datum eſt, Dominus ab œconomis acceptum ferat, vbi notaui: & *in cap. ſicut* 31. *q.* 4. D. Auguſt. docet, *ſatius eſſe mori fame, quàm idolothytis veſci.* Idolothytorum nomine intelligitur quidquid comeſtione, aut potabile idolo ſacrificatum, aut oblatum fuit in honorem idoli, quod poſteà manducare non licet, ne ita participantes videantur ipſius ſacrificij. Plura de idolothytis omninò arcendis cumularunt Thomas Hurtado *de vero Martyrio, reſol.* 29. §. 4. Dorleans *ad Tacitum lib.* 1. *fol.* 291. Mancinus *de triplici iure, cap.* 95. Dartis *in decreto, dicto cap.* 1. 15. *diſt.*

36. *Explicatur prædictum Concilium.* Secundum præceptum ab Apoſtolis in eodem Concilio impoſitum, continet abſtinentiam à ſanguine & ſuffocato, quod repetitum inuenitur *in can.* 67. *Apoſtolorum*, apud D. Clementem *lib.* 6. *conſtitut. cap.* 12. Concilio Gangrenſi relato *in cap. ſi quis carnem*, 30. *diſt.* Arelat. 2. *can.* 2. Synodo 6. *cap.* 67. Vormatienſi *can.* 65. Nouella Leonis 58. apud Burchard. *lib.* 19 *decreti, titulo de illicitis cibis, can.* 61. Codicis Eccleſiæ Africanæ; apud Gregorium III. *in pœnitentiali, cap.* 29. & aliis canonibus congeſſis ab Ant. Aug. *in epitome lib.* 21. *tit.* 29. & eius præcepti meminerunt Tertullianus *in Apolog.* Cyrillus *catecheſi* 4. Iuſtinus Martyr *in q.* 45. Greg. Nazianz. *in ſermone in ſanctum Paſcha.* Sed hoc præceptum Moſaicum eſſe, nemo ambigit, *Deuteron.* enim *cap.* 12. *verſ.* 16. cauetur: *Tantummodo ſanguinem non comedetis, ſuper terram effundetis illum, inſtar aquæ.* Et *verſ.* 23. *Attende valde, vt non comedas ſanguinem, quia ſanguis eſt anima, & non manducabitur anima cum carnibus.* Et *Leuit. cap.* 7. *verſ.* 27. *Omnis anima, quæ edet ſanguinem, peribit.* Et *cap.* 17. *Omnis anima ex vobis non edet ſanguinem.* Et *Geneſis cap.* 9. *Veruntamen carnem in ſanguine anima non comedetis.* Et 1. *Regum cap.* 14. *verſ.* 33. Quomodo ergo in lege gratiæ obſeruari iubetur ab Apoſtolis, & Eccleſiæ Patribus hoc præceptum cæremoniale, præcipuè cùm ciborum delectus Chriſtianis vetitus ſit, vt probant Baronius *anno* 179. *n.* 32. & *anno* 196. *n. final.* & *anno* 263. *n.* 25. Turrianus *lib.* 3. *pro can. cap.* 16. & *lib.* 8. *cap.* 6. & 7. & de ſancto Quadrato refert Beda *in Martyr.* 7. *calend. Iun. Apud Athenas B. Quadrati Epiſcopi, diſcipuli Apoſtolorum. Hic firmauit, vt nulla eſca à chriſtianis repudiaretur.*

Oppreſſus hac difficultate Irenæus *lib.* 3. *cap.* 12. eundem locum referens, prætermittit hoc præceptum de ſuffocato: eius loco addit illud præceptum: *Quod tibi fieri non vis, alteri non facias.* Tertullianus *de pudicitia cap.* 12. D. Cyprianus *lib.* 3. *ad Quiritium, in fine*, Pacianus *de pœnitentiis*, eundem locum abſque mentione ſuffocati expendunt, quaſi ab Apoſtolis tale præceptum non ſit appoſitum. Gaudentius *de Machabæis*, D. Aug. *lib.* 32. *contra Fauſtum, cap.* 13. exiſtimant ea verba adiecta eſſe per interpretationem præcepti de ſanguine. D. Ambroſius *in epiſt. ad Galatas, cap.* 2. aſſerit mandatum illud à Sophiſtis Græcorum fuiſſe additum. Sed cùm certum ſit, illa verba reperiri *Actuum Apoſt. cap.* 15. *verſ.* 29. & *cap.* 21. *verſ.* 25. & *in dict. can.* 62. *Apoſtol.* apud Græcos, ſicut apud Latinos; & ex ſequenti vſu Eccleſiæ ſatis conſtat, præceptum illud, tam in Græca, quàm in Latina Eccleſia receptum eſſe; hæc interpretatio ſuſtineri nequit. Alio modo huic difficultati ſatisfacere intendunt Corjolanus *in Breuiario, anno* 50. & *in ſumma, in dicto Concilio Hieroſolymitano*, vbi etiam Binius, & Baronius *anno* 51. Alo.x *ad vitam S. Quadrati, cap.* 5. & *S. Irenæi cap.* 5. Balſamon *in can.* 67. *Synodi ſextæ*, Turrianus *pro Canonibus lib.* 1. *cap.* 5. aſſeruot enim præceptum illud abſtinendi à ſanguine, & ſuffocato, ab Apoſtolis impoſitum fuiſſe, vt aliquo, licèt in ſe leuiſſimo, remanente vſu legalium, Iudæi, ac Gentiles in vnum Chriſtum lapidem angularem necterentur, vt ait D. Aug. contra Fauſtum *dict. cap.* 13. vt ſic faciliùs Chriſtianorum, Iudæorum, & Gentilium ſimul habitantium animi conglutinati, in vnum populum coaleſcerent: plerumque enim Eccleſia mitiùs longè ſe habet cum recenter conuerſis, quàm cum adultis in fide. Exempla extant *in cap. quadam* 20. 35. *q.* 2. & *in cap. fin de diuortiis.* Poſtea verò ceſſante cauſa infirmitatis Iudæorum, præceptum illud exoleuiſſe, ſed non apud omnes nationes eodem tempore; apud Orientales vim eius remanſiſſe vſque ad explorationem Latinorum.

37. *Proſequitur explicatio.* Sed licèt hæc interpretatio vera ſit dicti Concilij Hieroſolymitani, tamen non adaptatur ſequentibus Eccleſiæ decretis, 6. Synodi. Concil. Arelat. & aliorum, quorum temporibus ratio à dictis Interpretibus allata ceſſauerat. Quare vt rectam interpretationem afferamus, ſciendum eſt, illis primis Eccleſiæ temporibus Gentiles frequenter incuſare, criminareque Chriſtianos, quia infantes occiderent, eorumque ſanguinem haurirent, eo quòd audiſſent in ſacrificio Miſſæ ſub ſpeciebus panis, & vini carnem edi, & ſanguinem ſumi; quod materialiter accipiebant de carne & ſanguine, veritate myſterij neglectâ. Sanctus Iuſtinus *in apolog. ad Antoninum Pium*: *An & vos de nobis crediditis nos vorare homines.* Athenagoras *in legatione pro Chriſtianis*: *Tria nobis obiiciunt crimina, impietatem*, &c. Saluianus *de prouid. cap.* 4. *Siquidem initia ipſa noſtræ religionis non niſi à duobus maximè facinoribus oriri arbitrantur: primum ſcilicet homicidio; deinde, quod eſt homicidio grauius, inceſtu;*

Digitized by Google

ceſtu; ſed, quod eſt ſceleratius inceſtu & homicidio, inceſtu matrum ſacroſanctarum, & homicidio innocentium paruulorum, quos non occidi tantùm à chriſtianis, ſed & quod magis eſt abominandum, etiam vorari. Eorum, & aliorum hæreticorum impoſturas, & calumnias in hoc ineffabili Sacrificio referunt Baronius *anno* 120. *ibi*, Spondanus *num.* 15. & *anno* 179. *num.* 1. Theophilus Raynaud. *in oplotheca ſect.* 2. *ſerie* 2. *cap.* 1. Vicecomes *de Miſſæ ritibus lib.* 1. *cap.* 18. Balduinus *de edictis pro Chriſtianis.* Vnde vt religionis chriſtianæ Patres ab omni crudelitatis ſuſpicione fideles alienos eſſe oſtenderent, cibum ſanguinis & ſuffocati prohibuerunt. Quæ interpretatio depromitur ex Tertulliano *in Apolog. cap.* 9. *Erubeſcat error veſter Chriſtianis, qui ne animalium quidem ſanguinem in epulis eſculentis habemus, qui propterea quoque ſuffocatis, & morticinis abſtinemus, ne quo modo ſanguine contaminemur, vel intra viſcera ſepulto.* Minutio *in Octauio*: *Nobis homicidium nec videre fas eſt, neque audire; tantùm ab humano ſanguine cauemus, vt neque edulium pecorum in cibis ſanguinem nouerimus.* Eandem interpretationem ſuadet reſponſum Bibliæ martyris, relatum ab Euſebio *lib.* 5. *hiſtor. Eccleſiaſt. cap.* 1. Nicephoro Calixto *lib.* 4. *cap.* 17. Illa quippe cùm ob Chriſti confeſſionem in tormentis vrgeretur, vt aliquod aduersùs Chriſtianos vi coacta proderet, quaſi humanis carnibus veſcerentur, dixit: *Quomodo infantes ederent illi, quibus ne irrationalium quidem pecudum ſanguine veſci licet.* Docent, & obſeruant Rodulphus Fornerius *lib.* 2. *rerum quotid. cap. vlt.* Sauarus ad Sidonium *lib.* 8. *epiſt.* 11. *fol* 535. Barthius *lib.* 13. *aduerſ. cap.* 17. Iuſtel. *in notis ad canones Eccleſiæ vniuerſalis*, *fol.* 175. Ceſſante autem cauſa huius prohibitionis, & præceptum ipſum ceſſauit, non quidem aliqua Eccleſiæ conſtitutione, ſed vſo tantùm, ceſſante ratione prohibitionis; idque ſerò admodum & difficulter, ſaltem vniuersè: nam apud Græcos quidem generatim necdum ſublatam fuiſſe illam à ſanguine & ſuffocato abſtinendi legem, anno 1191. Theodoſij, Balſamonis verba, qui tum viuebat, *ad can.* 63. *ſextæ Synodi*, innuunt, vbi ait: *Nota igitur canonem propter Latinos, qui ſuffocata indiſcriminatim comedunt.* Alia pro ipſius Concilij expoſitione adducunt Radulphus Fornerius *lib.* 2 *rer. quotid. cap.* 30. Victoria *in relect. de temper.* Theophilus Raynaud. *tomo* 17. *de religioſo loricato*, *fol.* 203. & nos dabimus *in cap. tranſlato, de conſtit.*

38. **QVARTVM CONCILIVM, ET ALII CONVENTVS APOSTOLORVM.**

Ad propoſitum inſtitutum redeamus. Quartum Concilium ſanctorum etiam Apoſtolorum refertur in ipſorum actis *cap.* 21. *verſ.* 18. celebratumque fuit anno 58. circa feſtum Pentecoſtes, vt referunt Binius *in eo*, Baronius *anno* 58. *num.* 118. adfuit D. Paulus cum Nazaræis votum exſoluentibus. In eo ſtatutum fuit, ne Iudæi credentes legalibus vti prohiberentur, dum duraret templum, figuraque veteris Synagogæ, vt illa paulatim cum honore ſepeliretur, non ſtatim vt impia & mortifera damnaretur; de quo latiùs agam *in cap. tranſlato, de conſtit.* etſi hoc Concilium propriè non fuiſſe, credat Cornelius *in dict. cap.* 18. Præter hæc quatuor Concilia, alij etiam duo conuentus Apoſtolorum recenſentur in eorum actis. Primus habitus anno 44. vbi Symbolum, quod vocatur Apoſtolorum, compoſitum fuit, vt teſtantur D. Cyprianus *in expoſitione Symboli.* Rufinus *in eius præfatione.* D. Ambroſius *Sermone de ieiunio Eliæ*, & *epiſt.* 1. *ad Syricium.* D. Clemens *epiſt.* 1. Epiphanius *hæreſ.* 71. D. Auguſt. *ſermone* 21. *de paſſione*, & *epiſt.* 13. *ad Pulcheriam Auguſtam.* Symbolum appellatum fuit à *Syn*, & *Bolos*, quæ verba idem ſignificant ac *ſimul*, & *particula*: quaſi Apoſtoli ſimul vnuſquiſque particulam appoſuerint, vnde conuiuia ex ſymbolis dicuntur *in cap. non oportet* 4. 42. *diſt.* iuncta lectione Gentiani Herberti, & Harmenopuli, vbi quilibet partem confert. D. Hieronymus *in cap.* 23. *Prouerb.* in expoſitione illorum verborum, *Et dantes ſymbola*, ita ait: *Symbolum, græcum nomen eſt, & interpretatur collatio, cùm vnuſquiſque ſolet pro ſua parte cibos conferre ad veſcendum*: *cap. non oportet*, 44. *diſt.* Rufinus Preſbyter Aquileienſis *in expoſitione Symboli*, ad Laurentium Papam: *In vno loco poſiti, & Spiritu ſancto repleti, breue iſtud futuræ ſibi prædicationis indicium in vnum conferendo, quod ſentiebat vnuſquiſque, componunt; atque hanc credentibus dandam eſſe regulam ſtatuunt. Symbolum autem hoc multis, & iuſtiſſimis ex cauſis appellari voluerunt; ſymbolum enim Græcè, & indicium dici poteſt, & collatio; hoc eſt, quod plures in vnum conferant. Id enim fecerunt Apoſtoli in his ſermonibus in vnum conferendo, quod vnuſquiſque ſenſit.* Plura Salmaſius *ad ius Atticum cap.* 3. Dorleans *ad Tacitum lib.* 12. *fol.* 42. Ramirez *in Pentecontarcho*, *cap.* 18. Cochier *in face hiſtoriar. cap.* 9. Adſtipulatur huic ſententiæ ſapiens Rex Alphonſus *in l.* 1. *tit.* 3 *partita* 1. *El Credo in Deum, que en latin llaman Symbolum, quiere tanto dezir como vocados, è eſto es porque cada vno de los Apoſtoles por ſi dijo ſu palabra cierta.* Quam autem partem quiſque appoſuiſſet, dixiſſetque, proſequitur idem Rex *in dict. l.* 1. & referunt D. Auguſt. *ſerm.* 115. Herrera *de origine Miſſæ lib.* 2. *cap.* 18. Vicecomes *de Miſſæ ritibus lib.* 3. *cap.* 13. Durantius *de ritibus lib.* 2. *cap.* 24. Menardus *ad D. Gregorium fol.* 115. Hoc autem Symbolum Eccleſia adeò profeſſa eſt, & amplexa, vt in omnibus Conciliis conuenerit in initio illud recitare, vt patet ex Concilio Epheſino, Chalcedonenſi, Toletano 12. & aliis complurimis. Alius conuentus Apoſtolorum contigit cùm Deipara Virgo Maria vltimum diem clauſit, & in cælos aſſumpta eſt; tunc enim è longinquis orbis partibus diuinitùs vocati Apoſtoli, illuc conuenerunt, vt teſtes eſſent illius glorioſæ aſſumptionis. Ex Euſebio, Nicephoro, & Antonino referunt Baronius *anno* 48. Binius *tom.* 1. *Conciliorum*, *fol.* 4. & hi, aliique Apoſtolorum conuentus non videntur ita Conciliorum mereri nomen, quemadmodum illa quatuor, quæ in ſacris litteris expreſſa ſunt.

39. **SYNODVS ANTIOCHENA APOSTOLORVM.**

Etiam pro comperto eſt apud omnes Eccleſiaſticæ hiſtoriæ Scriptores, aliud Concilium Apoſtolos celebraſſe Antiochiæ ad ſedandas controuerſias illic exortas anno Chriſti 53. cuius Concilij meminerunt Innocentius I. *epiſt.* 18. *ad Alexandrum*, vbi de Eccleſia Antiochena agens, inquit: *Vbi & nomen accepit religio Chriſtiana; & quæ conuentum Apoſtolorum apud ſe celeberrimum meruit.* Concilium Nicænum 4. *act.* 1. *In Antiochena Synodo Sanctorum Apoſtolorum dictum eſt*, Et eius canones inuentos à Pamphilo in bibliotheca Origenis referunt Turrianus *lib.* 1. *aduerſus Magdeburgenſes*, *cap.* 21. Binius *tom.* 1, *Conciliorum*. Coriolanus *pag.* 147. *in ſumma*, & *in breuiario fol* 16. Illud tamen ab omnibus iuſtè animaduertitur, quod *in can.* 8. ipſius Concilij ſtatutum fuit, videlicet imagines eſſe depingendas, & adorandas; vnde ſacrarum imaginum vſus commendatur, & antiquitas earum probatur contra Iconomachos, videlicet Leonem, Conſtantinum Copronymum,

Mahometum, Vviclephum, & Caluinum, qui non ſolùm imaginum vſum reprehendebant, verùm eas repertas abradebant, & comburebant, vt refert Caſtro aduersùs hæreſes, verbo *imago.* Bellarm. *tom.* 1. *controu. lib.* 2. *de imaginibus, cap.* 6. Prædictum canonem confirmarunt Synodus 3. generalis ſub Iuſt. Imperat. *collect.* 7. & 6. Synodus *can.* 82. Synodus Romana ſub Gregorio III. *anno* 733. Synodus Romana pro imaginum cultu celebrata ſub Stephano III. *anno* 788. 7. Synodus *actione* 4. 8. Synodus *paſſim.* Varia Conciliorum decreta, & Pontificum reſponſa in huius canonis confirmationem adducunt Iodocus Coccius *lib.* 7. *theſauri, per totum.* Bellarm. *ſuprà*, Sanderus & Mayulus *in tractatibus de imaginum veneratione,* Antonius Auguſt. *in epitome lib.* 16. *titulo* 16. Creſpetius *in ſumma, verbo Imaginum*, Vaſquez 3. *parte in* 3. *quæſt.* 75. *art.* 3. Turrianus *lib.* 4. *de dogmatibus*, Suarez *aduersùs Regem Angliæ, lib.* 2. *cap.* 10. *&* 11. Torreblanca *lib.* 1. *de iure ſpirituali*, Ambianas *ad Tertullianum de idololatria, cap.* 3. *&* 4. *obſ.* 1. Bulengerus *aduersùs Caſaubonem diatrib.* 1. Loayſa *in can.* 6. *Concilij Bracharenſis* 3. Baronius *anno* 57. & *anno* 110. *n.* 10. & *anno* 224. *n. vlt.* Nec huic Apoſtolico canoni aduerſatur textus *in can.* 36. *Concilij Illiberitani*, cuius interpretationem in eius notis adduxi, & videndi ſunt vltra Loayſam, proximè laudati, Binius, Mendoza, Corjolanus, Zerda *in aduerſariis cap.* 143. Hurtado *de Martyrio per peſtem, reſolut.* 34. *ſect.* 5.

40. Iſtæ autem leges, & aliæ Apoſtolorum ſanctiones non ſtatim ſcriptæ fuerunt, imò tantùm in cordibus fidelium ſeruabantur vt traditiones Apoſtolicæ, ſicut aliæ traditiones Domini noſtri IESV-CHRISTI. Chryſoſt. *homilia* 4. *in epiſt.* 2. *ad Theſſalonicenſes*: *Vnde*, inquit, *perſpicuum eſt non omnia Apoſtolos tradidiſſe per epiſtolam, ſed multa etiam ſine ſcriptis, & ea quoque eſſe fide digna: quamobrem Eccleſiæ quoque traditionem cenſeamus eſſe fide dignam,* Expreſſiùs Epiphanius *hæreſ* 61. *Oportet traditione vti, quia non omnia à diuina ſcriptura accipi poſſunt; quandoquidem aliqua in ſcripturis, aliqua in traditione ſancti Apoſtoli tradiderunt.* Baſilius *ad Amphilochium cap.* 27. apud Balſamonem *pag.* 1035. *cap. cùm Martha, de celebratione Miſſarum.* Clemens Alexandrinus *lib.* 1. *ſtromatum*: plura Baronius *anno* 52. Aiala *de eccleſiaſticis traditionibus, aſſertione* 2. Primis enim illis temporibus, cùm Eccleſia hæreticos non nouiſſet, traditionibus regebatur; nam vt ait Tertullianus *de anima cap.* 5. *Prior fuit anima, quàm littera; & ſermo prior, quàm liber; & prior ſenſus, quàm ſtylus.* Traditionibus obſeruabantur, ieiunium quadrageſimale, Sanctus Leo *ſerm.* 2. *de ieiunio*: ſuffragia pro Defunctis, D. Chryſoſt. *homil.* 60. *ad populum*; ritus aquæ benedictæ, Clemens *lib.* 7. *cap.* 29. Paſcha quotannis celebrandum, Euſeb. *lib.* 5. *hiſtor. cap.* 22. *&* 23. & alia quæ hic enumerare ſuſcepti operis ratio non ſinit. Poſtea aliqua præcepta ſcribi cœperunt, & ſic Chriſtiana reſpublica, vt alia quælibet benè fundata, partim iure ſcripto, partim non ſcripto regebatur; quid enim eſt aliud traditio, niſi ius non ſcriptum? Cironius *ad titulum de Conſuetudine.* Vnde colligitur, quanti ponderis & authoritatis ſint Eccleſiæ traditiones, quas omni ariete moto Hæretici impugnant. Videndi ſunt pro earum defenſione Aiala *ſuprà*, Baronius *in apparatu, numero* 38. & *anno* 35. *numero* 13. *anno* 53. *n.* 3. & *anno* 57. *n.* 153. *anno* 109. *numero* 21. *anno* 118. *n.* 3. *anno* 145. *n.* 10. *anno* 165. *n.* 8. & *anno* 167. *n.* 13. Turrianus *lib.* 2. *pro canonibus Apoſtolorum, cap.* 16. Suarez *aduersùs Regem Angliæ lib.* 1. *cap.* 9. Vinat. *in apologia pro Flauio Dextro*, §. 2. Sauſay *in Panoplia Clericali, parte* 1. *lib.* 2. §. 2. Carrier *tomo* 2. *Digeſti fidei, titulo de traditionibus Eccleſiæ*: & nos agemus infrà *in titulo de conſuetudine.*

De traditionibus Eccleſiaſticis.

Ex his traditionibus adhuc non ſcriptis, ab Apoſtolis tamen conditis, & ſtatutis, D. Clemens eorum coætaneus, ſancti Petri ſucceſſor, & 41.
diſcipulus, regulas, vulgò canones Apoſtolorum appellatas, græcè ſcripſit, & poſtea temporibus Iuſtini Imperatoris, Dionyſius, cognomento Exiguus, eaſdem latinè accuratè, & feliciter tranſtulit; & ſic ex traditionibus Apoſtolicis canones manaſſe ſancti Patres & Concilia exploratum haberi teſtantur. Baronius *anno* 102. Turrianus *integro libro pro canonibus Apoſtolorum*, Corjolanus, Binius, & Balſamon *in notis ad eoſdem canones.* Vnde audiendus non eſt Sophronius *in agone Petri & Pauli*, qui aſſerit in dicto Concilio 3. Hieroſolymitano conditos fuiſſe; nondum enim illis primis Eccleſiæ cunabulis tot cauſas emerſiſſe credi poteſt, vt tot legibus Eccleſia egeret. Nec rectiùs exiſtimauit Albaſpinus *lib.* 1. *obſ. cap.* 24. prædictos canones fuiſſe collectos ex variis Conciliis Eccleſiæ Orientalis, & dictos fuiſſe primò canones Apoſtolicos; etſi huius collectionis vſum maximè viguiſſe in Orientali Eccleſia poſt Concilium Nicænum probet Petrus Marcha *lib.* 3. *concord. cap.* 2.

De Canonibus Apoſtolorum.

Sed circa authoritatem iſtorum canonum non leuis hæſitatio eſt inter Theologos, ac Iuriſperitos. Omni authoritate carere, Magdeburgenſes 42.
impiè aſſeruerunt, pro quorum ſententia faciunt Gelaſius Pontifex *in cap. ſancta*, 15. *diſt.* vbi inter apocryphos libros enumerat canones Apoſtolorum. Zephirinus Pontifex relatus à Gratiano *in cap. ſexaginta*, 16. *diſt.* tantùm agnouit ſexaginta canones authenticos: & Leo Pontifex *in cap. Clementis* 3. *diſt.* 16. omnes apocryphos declarat, exceptis quinquaginta; & ita vt authenticos agnouerunt tantùm quinquagintaduos Michaël Rouſſelius *lib.* 1. *hiſtoria iuriſdict. Pontif. cap.* 46. Baronius *anno* 102. quinquaginta Antonius Auguſt. *de emendat. Gratiani dialogo* 6. & D. Iſidorus relatus *in cap.* 1. 16. *diſt.* ait: *Canones qui dicuntur Apoſtolorum, ſeu quia eoſdem nec Sedes Apoſtolica recepit, nec ſancti Patres illis aſſenſum præbuerunt, pro eo quod ab hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dignoſcuntur, quamvis in eis vtilia inueniantur, tamen ab authoritate canonica, ac Apoſtolica eorum geſta conſtat eſſe remota, atque inter apocrypha deputata.* Verùm prædictos canones authenticos eſſe, tanquam ex Apoſtolicis traditionibus à Diuo Clemente collectos, docuerunt & probarunt vltra ſuprà relatos Acuña, Dattis, & Barboſa *in cap.* 1. *diſt.* 16. Couarr. *lib.* 4. *var. cap.* 17. *n.* 6. Poſſeuinus *in apparatu, tomo* 1. *verbo Apoſtolorum acta.* Bellarm. *tomo* 1. *controu. lib. de verbo Dei, cap.* 20. Gretherus *in defenſ. Bellarm. tomo* 1. *lib.* 1. *cap.* 20. idem Bellarm. *de Script. Eccleſiaſt.* Canus *de locis lib.* 5. *cap.* 5. Pro ipſorum enim canonum authoritate faciunt textus *in cap. placuit* 4. *cap. quoniam* 16. *diſt.* vbi ab Eccleſia recipiuntur canones illi, & approbantur tanquam authentici. Faciunt etiam quamplura Conciliorum & Pontificum decreta, in quibus generaliter & ſpecialiter approbantur, & recenſentur. Generaliter approbarunt Teleſphorus *epiſt.* 1. *in princip.* Victor *epiſt.* 1. *poſt. princip.*

De authoritate eorum.

Digitized by Google

cip. Zephirinus *epiſt.* 1. *circa medium*, Fabianus *epiſt.* 1. *ante finem*, Nicolaus *ad conſulta Bulgar. cap.* 72. Specialiter meminerunt Canonum primi & ſecundi Innocentius I. *epiſt. vnica ad Vitricum, cap.* 1. PP. Concil. Afric. *can.* 26. Canonis tertij Eutychianus Pontifex *epiſt.* 1. Canonis quarti textus *in cap.* 1. *de conſec. diſt.* 2. Canonis quinti Synodus Carthag. 2. *in canone* 2. *&* 3. Canonis ſexti Concilium Nicænum primum *can.* 56. & Nicænum 2. *can.* 10. Canonis ſeptimi Cyrillus *homilia* 10. Canonis octaui Anacletus Papa *epiſt.* 1. Canonum noni & decimi Concilium Antioch. *can.* 2. Brachar. 2. *can.* 83. Canonis vndecimi Concilium Nicænum 1. *can.* 5. capitulum *ſicut Apoſtoli* 11. *quæſt.* 3. duodecimi Canonis Innocentius I. *dict. epiſt. vnica, cap.* 8. Concilium Nicænum *can.* 15. & eius mentio fit *in epiſt. Conſtantini*, apud Euſebium *lib* 1. *de vita Conſtant. cap.* 9. Canonum decimiquinti & decimiſexti Synodus Antioch. *can.* 3. Theodoretus *lib.* 1. *cap.* 4. Nicæna Synodus *can.* 15. Decimiſeptimi Innocentius *dict. epiſt. ad Vitricum, can.* 6. caput *debitum, de bigamis*. Theodoſius *in leg.* 3. *C. de ſumma Trinit.* Canonis decimioctaui Leo I. *epiſt* 87. Conſtitutio 6. Iuſtini Imperatoris: Canonis vigeſimi Clemens *epiſt.* 1. *in principio*, textus *in cap.* 1. *de fideiuſſoribus*, Canonis vigeſimiprimi Concilium Nicænum *can.* 1. Canonis vigeſimiſecundi Synodus 8. Conſtantinop. *can* 8. Canonis vigeſimitertij & vigeſimiquarti Synodus Africana *can.* 13. Canonum vigeſimiquinti & vigeſimiſexti Synodus Romana ſub Gregorio VII. *can.* 2. Leo Pontifex *epiſt.* 92. *ad Ruſticum*: Canonis vigeſimiſeptimi *cap. quoniam*, 32. *diſt.* D. Baſilius *ad Amphiloch. cap.* 3. Canonis vigeſimioctaui Synodus Africana *can.* 32. Canonis vigeſiminoni Synodus Nicæna 2. *can.* 3. Canonis trigeſimi Concilium Chalcedon. *can.* 12. Canonis trigeſimiprimi Synodus Carthag. 2 *can.* 8. Athanaſius *epiſt. ad Orthodoxos*. Canonis trigeſimiſecundi Concilium Nicænum *can.* 5. Canonis 33. Synodus Antioch. *can.* 6. Canonis trigeſimiquarti Concilium Illiber. *can.* 24. Synodus Antioch. *can.* 9. Innocentius I. *dict. epiſt. vnica, cap.* 1. Canonum trigeſimiquinti, & trigeſimiſexti Concilium Nicænum *can.* 6. *&* 23. Canonis trigeſimiſeptimi Concilium Antioch. *can.* 18. Innocentius *dicta epiſt. vnic.* Canonis trigeſimioctaui Concilium Antioch. *canon.* 20. Innocentius I. *vbi ſuprà*, & Anacletus *epiſt.* 1. Canonis trigeſiminoni Concilium Nicæn. 2. *can.* 12. Pariſ. 3. *lib.* 1. *cap.* 25. Canonis quadrageſimi Concilium Chalcedon. *can.* 22. Canonis quadrageſimiprimi caput *precipimus*, 12. *q.* 1. quem canonem & antecedentem tranſcripſit Synodus Antioch. *in can.* 24. *&* 25. Canonis quadrageſimiſecundi & quadrageſimitertij Synodus Conſtantinop. 6. *can.* 50. Canonis quadrageſimiquarti Concilium Nicænum *can.* 18. caput *Epiſcopi*, *diſt.* 41. 6. Synodus *can.* 10. Areiat 2. *can.* 14. Aquiſgran. 1. *can.* 40. Canonis quadrageſimiquinti Concilium Nicænum *can.* 56. Canonum quadrageſimiſexti & quadrageſimiſeptimi Concilium Nicænum *can.* 19. Innocentius I. *dict. epiſt. ad Vitricum*: Canonis quadrageſimioctaui caput *placuit* 32. *quæſt* 7. Canonis quadrageſiminoni caput *multi*, *de conſec. diſt.* 4. Canonis quinquageſimi caput *ſi quis Epiſcopus, de conſec. diſt.* 4. Canonis quinquageſimiprimi Concilium Gangrenſ. *can.* 1. *&* 2. Canonis quinquageſimiſecundi Dionyſius *in epiſt. ad Demof.* Origenes *lib.* 3. *contra Celſum*: Canonis quinquageſimiquarti caput *nulli*, 44. *diſt.* Canonum quinquageſimiquinti & quinquageſimiſexti Cyprianus *epiſt.* 9. *ad Rogatianum*, caput *ſi quis* 15. *quæſt.* 7. Canonis quinqnageſimiſeptimi Iuſtinianus *conſtitutione* 7. *ad Epiphanium*: Canonis quinquageſimioctaui caput *inferiorum*, *diſt.* 86. Canonis quinquageſiminoni Baſilius *ad Amphilochium can.* 27. Canoois ſexageſimi Clemens *lib* 2. *conſtitutionum, cap.* 6. *&* 7. Canouis ſexageſimiprimi Origenes *lib.* 8. dum Celſo reſpondit. Canonis ſexageſimiſecundi Concilium Nicænum *can.* 10. Canonis ſexageſimitertij tertia Synodus Hieroſolymitana ſuprà adducta: Canonis ſexageſimiquarti Aug. *in epiſt. ad Caſidimum.* Canonem ſexageſimumquintum eſſe appoſititium docet Baronius *anno* 102. *num.* 15: ſed poſteà pro viribus eum vindicabimus. Canonis ſexageſimioctaui meminit Concilium Nicænum 1. *can.* 19. Canonis ſexageſiminoni Alexandrinos Martyr *ſerm.* 15. Canonis ſeptuageſimi Concilium Nicænum *can* 5. Canonis ſeptuageſimiprimi & ſeptuageſimiſecundi Anacletus *epiſt.* 1. Caonis ſeptuageſimitertij Alexander *epiſt.* 2. Canonis ſeptuageſimiquarti Victor *epiſt.* 1, Synodus CP. ſub Nectario. Canonis ſeptuageſimiquinti Anacletus *epiſt.* 1. Damaſus *epiſt.* 3. Canonis ſeptuageſimiſexti Concilium Antiochen. *canon.* 23. Canonis ſeptuageſimiſeptimi, & ſeptuageſimioctaui Clemens *lib.* 2. *conſtitut. c.* 5. 6. *&* 9. Nicænum 2. *can.* 5. Canonis ſeptuageſiminoni caput *clerici*, caput *communiter*, 13. *diſt* Canonis octogeſimi Nicænum *can.* 2. Origenes *libro* 8. *contra Celſum* Canonis octogeſimiprimi Concilium Sardicenſe *canon.* 8. Ergo Canones prædicti Apoſtolorum, etſi non ſint canonici, cùm non referantur in Concilio Trident. *ſeſſione* 4. in decreto de libris canonicis; authentici tamen ſunt, vt docent, & defendunt Turrianus, & Barboſa *vbi ſuprà*, Ioannes Dartis *in cap.* 1. 15. *diſt.*

43. RESPONSIVA FVNDAMENTIS CONTRARIÆ SENTENTIÆ.

Nec obſtant fundamenta contrariæ ſententiæ. Non authoritas Gelaſij, cui vt Gloſſa *in cap. Clemens, verb. Apocrypha*, 16. *diſt.* ſatisfaciat, Gelaſium appellare Canones Apoſtolorum apocryphos exiſtimat, non quia de veritate eorum dubitetur, ſed quia author eorum ignoratur: eam ſequuntur Couarr. *lib.* 4. *variarum, cap.* 17. Albertinus *de agnoſcendis libris, quæſt.* 22. *num.* 51. ſed licèt eam verbi apocryphi acceptionem inficiari non poſſim, tamen ſecundùm communem vſum loquendi, illa decreta in Eccleſia dicuntur apocrypha, quæ nullam authoritatem obtinent, vt ex D. Auguſt, *lib.* 5. *de ciuitate Dei*, *cap.* 23. notant ibi Viues, & Coqueus. Vnde prædictam refellunt ſolutionem Bellarm. *lib.* 1. *de verbo Dei*, *cap* 20. Gretherus *vbi ſuprà*, *cap.* 20. Quare eâ omiſsâ, & aliâ P. Marthæ *lib.* 3. *concord. cap.* 2. veriùs dicendum eſt, Gelaſium in eo textu agere non de his canonibus, ſed de quodam libro canonum Apoſtolorum, qui confictus fuit, & ſuppoſitus à Priſcillianiſtis, qui etiam multa alia ſub Apoſtolorum nomine falſa ediderunt, vt probat Turrianus *dicto lib.* 1. *pro Canonibus*, *cap.* 15. Neque obſtant textus *in dicto cap. ſexaginta*: cui vt ſatisfaciamus, ſciendum eſt, quod cùm dicti canones nô fuiſſent ab Apoſtolis ſcripti, ſed tantùm traditi, diuerſimodè fuerunt relati, & congeſti; quandoque enim vnus duas, aut tres ſententias continebat; vnde aliquando ſub numero 50. approbantur in dicta epiſtola Clementia; aliquando ſub numero 60. cùm ad tot capita reducerentur: & octogintaquinque recenſent Græci in collectionibus ſuis, iuxta definitionem Synodi Trull. *can.* 2. Theodoretus *in ſynop. Cano-*

num, eundem numerum retinet: probat latè Turrianus *dict. lib.* 1. *cap.* 23. vbi expendit canonem, qui in vulgata editione ponitur ordine 9. à Nicolao primum in ordiue citari, & ſic de aliis; quare lectorem libenter moneo, vt ſi in authoritatibus proximo numero relatis, aliqua non conueniat ſuo canoni, legat antecedentem, aut ſequentem. Omnis enim hæc variatio prouenit ex diuerſitate editionum dictorum canonum. In Biblioth. Regis Chriſtianiſſimi extare veterem collectionem iſtorum canonum refert Fabrot. *ad tit: de vita & honeſt. Clericor.* vbi ſub nomine Facundi Hermianenſis referuntur hæc verba: *Sancti Domini Diſcipuli, & Apoſtoli* LXXXV. *Can. per Clementem ediderunt.* Probat P. Marcha *lib.* 3. *concord. cap.* 2. Apparet ergo prædictos Apoſtolorum canones autheuticos eſſe, iuxta textum *in dicto cap. placuit*, rectéque circumſerri in fine Decreti.

44. De legibus Eccleſiaſticis.

Sublatis ab hac luce Apoſtolis, & ad capeſſenda meritorum præmia in cœlum euectis, non ideò patrocinio firmo deſtituta eſt Eccleſia; nam pro patribus nati ſunt filij, vt ait Pſalmiſta *Pſalmo* 44. *verſ.* 17. & B. Auguſt. explicauit: *Id eſt pro Apoſtolis Epiſcopi conſtituti fuerunt, qui ideò Apoſtolorum ſucceſſores dicuntur*, vt *cap. quanto, de conſuetudine*, notat Sauarus *ad Synodum lib.* 4. *epiſt.* 11. *verbo Antiſtites*; & aliquando Apoſtoli, Paulinus *epiſt. ad Alethum, cap. Dominus*, 93. *diſt.* & vice mutuà Apoſtoli dicti ſunt Epiſcopi. Pſalmus 108. *Epiſcopatum eius accipiet alter*, id eſt Apoſtolatum, Caſſiodoro interprete: D. Ambroſius *ſermon.* 50. ibi: *Prodit Pſeudoepiſcopus Saluatorem*, id eſt Iudas. Plura Bignonius *in nobis ad Marculfum lib.* 1. *c.* 11. Hallier *de inſtit. Epiſc. in principio*, ipſe *cap. quantò, de conſuetudine.* Illi ergo eorum veſtigiis inhærendo, doctrinam veram, quam ab eiſdem acceperunt, populo Chriſtiano tradiderunt, facem præferente ipſo Romano Pontifice, tam in Conciliis generalibus, prouincialibus, nationalibus, quàm in epiſtolis decretalibus ad diuerſas perſonas Eccleſiaſticas pro cauſarum diuerſitate miſſis. Certum enim eſt, Romanum Pontificem poſſe vniuerſali Eccleſiæ Catholicæ leges eccleſiaſticas indicere, vt eius caput, atque ſupremus Præſul; licèt in contrarium hæreticorum impia conſpiret caterua, dum ex omni hominum memoria ſacros canones delere conantur, quia apud omnes gentes ius conſtituendarum legum penes eos ſemper fuit, penes quos ſuprema Reipublicæ poteſtas eſt. Bodinus *lib.* 1. *de repub. cap.* 10. Sixtinus *de regalibus lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 8. Accedit, nam R. P. ab ipſo Chriſto poteſtatem habet, *cap. nouit, de iudiciis*, vbi Nauarrus, *cap. quamvis, diſt.* 21. *cap.* 1. *de tranſlatione Epiſcopi* docent Turrecremata *lib.* 3. *de Eccleſia, cap.* 53. Salas *de legibus cap.* 7. *ſect.* 4. Suarez *eodem tract. lib.* 3. *cap.* 7. Bellarm. *lib.* 4. *de Romano Pontifice, cap.* 16. Diana 1. *parte tract.* 10. *reſol.* 8. & *parte* 11. *tractatu vltimo, per totum*; Pontius de Leon. *ad Vuaramundum cap.* 2. P. Marcha *p.* 1. *concord. lib.* 1. *c.* 9. *per totum.* Quod iam à multis dilucidè explicatum inuenio, quare in re tritiſſima non licet lectorem diutiùs remorari. Similiter verum eſt, Archiepiſcopos, & Epiſcopos poſſe in ſuis Archiepiſcopatibus, & Diœceſibus leges promulgare, *cap.* 2. *de maioritate, & ob. cap.* 2. *de locato, cap. cùm omnes, cap. cùm acceſſiſſent, de conſtitutionibus, cap. Catholica* 11. *diſt. cap. nullus* 6. 3. *q.* 4. *cap.* 1. *de conſecratione, diſt.* 3. Bertachinus *de Epiſcopo* 2. *parte, lib.* 4. Barb. *eodem tract.* 2. *parte, in compendio, numero* 49. ipſe *in cap.* 1. *de conſtit.* Eam tamen poteſtatem, an immediatè à Chriſto, vt R. Pontifex; an ab ipſo Pontifice habeant, latè pertractant Salas *vbi ſuprà, diſp.* 8. *ſect.* 4. Suarez vbi proximè *lib.* 4. *cap.* 5. & 6. Layman *in ſumma, titulo de legibus, cap.* 3. *per plures* §§. Illuſtriſſimus Tapia *tomo* 1. *catenæ, lib.* 4. *de legibus, quæſt.* 8. *art.* 3. & 4.

Igitur adhuc primo ſæculo Eccleſiæ, & ſequentibus variæ fuerunt pro temporum opportunitate promulgatæ conſtitutiones, & epiſtolæ decretales; primò enim Clemens Pontifex ordine tertius, plures edidit conſtitutiones, quas referunt Carolus Bouius, & Seuerinus Binius *tomo* 1. *Conciliorum*: eas vt canonicas agnouerunt Athanaſius *in ſynopſi*, Ignatius Epiſcopus Antiochenus *in ſuis duodecim epiſtolis*, Epiphanius *hæreſi* 45. & 70. plura pro earum defenſione contra Magdeburgenſes, & alios Eccleſiæ hoſtes, qui omnem mouerunt arietem, vt primas Pontificum conſtitutiones euerterent, adduxerunt Baronius *anno* 101. Turrianus *integro libro pro epiſtolis Clementis.* Succeſſerunt aliæ decretales epiſtolæ Anacleti, Euariſti, Alexandri, & ſucceſſorum, variaque Concilia, vt Nicænum celebratum anno Chriſti 327. vbi Ariana perfidia condemnata fuit, & varij canones ſtatuti fuerunt, de quorum numero agit Cabaſſutius *in notitia Concil. diatriba de numero canonum*: deinde Conſtantinopolitanum anno 381. aduerſùs Macedonium negantem Spiritus ſancti diuinitatem. Deinde Concilium Epheſinum anno 431. contra Neſtorium, duas perſonas in Chriſto aſſerentem. Chalcedonenſe anno 451. contra Eutycheten, qui tantùm in Chriſto vnam naturam agnoſcebat: de cuius Concilij authoritate agunt Bellarm. *lib.* 2. *de Pontif. cap.* 22. Petrus Marcha *lib.* 3. *concord Sacerd. & Imper. cap.* 3. Quinta Synodus generalis, ſeu Conſtantinop. 2. habita anno 553. contra eos, qui vnam tantùm voluntatem in Chriſto eſſe volebant. Sexta Synodus Conſtantinop. anno 660. aduerſùs Monothelitas, cui Synodo volgò tribuuntur canones Trullani, editi tempore Sergij Papæ, & Iuſtiniani Imperatoris, anno 692. vt *in cap. Iacobus* 46. *de conſec. diſt.* 1. *cap. placuit* 4. *cap. habeo* 6. *cum ſequent.* 16. *diſt. cap. quoniam* 13. *diſt.* 31. *cap. ſi quis eorum*, 32. *diſt. cap. præcipimus*, 26. *diſt.* 93. *cap. ſi quis Epiſcopus*, 37. *q.* 1. *cap. didicimus, de conſec. diſt.* 1. de quorum authoritate latè agunt Canus *lib.* 5. *de locis, cap. finali*, Baronius *anno* 892. Bellarm. *lib.* 2. *de Rom. Pontif. cap.* 18. Turrianus *in opuſculo pro ipſa Synodo ſexta*, Poſſeuinus *in apparatu ſacro, verbo Trullanum*, & nos *in cap. à multis, de ætate & qualit.* Deinde ſeptima Synodus Conſtantinop. ſiue Nicæna 2. celebrata anno 787. ſub Adriano Papa, contra Iconomachos, qui ſacras Chriſti & Sanctorum imagines reſpuebant. Octaua Synodus, ſiue Conſtantinop. quarta, habita anno 869. ſub Adriano 2. aduerſùs Photium intruſum, qui depoſitus fuit, & Ignatius reſtitutus. Plurima etiam nationalia, & prouincialia Concilia celebrata fuerunt, quæ nec per indicem referre breuitas huius Apparatus ſinit; ea congeſſerunt, & notis illuſtrarunt Seuerinus Binius, & Corjolanus. Hiſpaniæ noſtræ Concilia collegit doctus vir D. Garcias à Loayſa: Galliæ verò Pater Iacobus Sirmundus, & omnia viginti tomis collecta habemus ex editione Pariſienſi, iuſſu Chriſtianiſſimi Regis facta. Et licèt de quatuor tantùm prioribus Conciliis generalibus dicatur *in cap. ſicut*, 16. *diſt.*

45. De variis Conciliis.

diſt. & aliis authoritatibus congeſtis ab Antonio Auguſtioo *in epit. iuris Pontif. lib.* 5. *tit.* 15. eandem fidem eſſe illis tribuendam, ac quatuor Euangeliis; non inde deducitur minoris authoritatis eſſe reliqua generalia Concilia ab Eccleſia approbata.

45. DE VARIIS CANONVM COLLECTIONIBVS.

Cùm iam plures fuiſſent Pootificum ſanctiones, & vatia Concilia, tam generalia, quàm prouincialia reperirentut celebrata, fieri cœperunt variæ collectiones à doctiſſiois viris, tam latioè, quàm græcè, ad Eccleſiæ regimen, & Fidelium vtilitatem; quarom meminerunt Turrifcremata *ad princ. Decreti, n.* 25. Baronius *tom.* 7. *fol.* 137. Petrus Gregorius *lib.* 15. *ſyntag. cap.* 2. Antonius Auguſt. *lib.* 1. *de emendatione Gratiani, dialogo* 10. & *in princip. tomi* 2. *epitomes iuris Pontif.* Gibalin. *tom* 2. *de ſciem. can. lib.* 5. *cap.* 10. *q. vnica*, Franc. Florens *diſſert.* 2. *cap.* 2. *in præfat. ad hunc librum*, & alij infrà referendi. Primus ergo (ita exiſtimo) collectionem vererum eanonum fecit Dionyſius, patriâ Scytha, cognomento Exiguus, vir in diuinis Scripturis valde peritus, in ſæcularibus admodum eruditus; de quo Caſſiodorus *de diuinis Scripturis cap.* 22. ait: *Fuit noſtris temporibus Dionyſius Monachus, Scytha natione, ſed moribus omnino Romanus, in vtraque lingua valdè doctiſſimus, qui petitus à Stephano Epiſcopo Salonitano ex Græcis exemplaribus canones Eccleſiaſticos compoſuit, quos hodie vſu celeberrimos Eccleſia Romana complectitur.* Trichemius *de viris illuſtribus lib.* 2. *cap.* 4. *verbo Dionyſius*: Otho Friſingenſis *lib.* 5. *chronici*, *cap.* 4. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſiaſt. anno* 500. ille enim floruit temporibus Theodorici circa annum 527. Collectionem Canonum fecit Græcis in Latinum ſerioonem tranſlatis, incipiens à Siricio vſque ad Hormiſdam; & ducentis & quinque articulis conſtat, quibus deinde addita fuerunt Gregorij ſecundi decreta, decem & ſeptem capitibus comprehenſa, vt notauit Petrus Marcha *lib.* 3. *concord. cap.* 3. Quam collectionem credò fuiſſe illam, quæ Codex Canonum appellatut à Nicolao *in cap. ſi Romanorum*, 19. *diſt.* & ex quo citatur textus *in cap.* 2. *de prebendis*, & approbatur in Concilio Bracharenſi 1. *can.* 18. Tolet. 4. *can.* 3. *cap. de libellis*, 20. *diſt.* à Iuſtiniano *in nouella* 531. Hunc Codicem Canonum Adrianus primus Carolo Magno dono dedit circa annum 787. vt probat P. Sirmundus *tom.* 2. *Concil. Galliæ*, *ad annum* 787. Atque ſtatim Carolus Epiſcopos Galliæ admonuit, vt Canonum executioni inuigilarent, atque ipſa decretorum capita in capitulari Aquiſgranenſi dato aono 789. retulit. De hac collectione plura adduxerunt Iuſtelus *in præfatione ad ipſum Codicem Eccleſiæ vniuerſalis*, Cironius *ad tit. de conſtit.* Indicem huius Codicis refert Antonius Auguſt. *in epitome Iuris Pontif.* 2. *parte*, *in principio cap.* 21. Eodem ferè tempore Fulgentius Ferrandus, Diaconus Carthaginenſis, cuius mentio fit *in cap. ſacrorum*, 63. *diſt.* & meminit Cuiacius *in cap.* 1. *de cohabit. clericorum*, aliam collectionem elaborauit, diuerſo tamen ordine, dum citando, non recitando, ſub vnoquoque capite collegit omnes Canones diuerſorum Conciliorum; quod opus Creſconius in ſua collectione Breuiarium appellat: de ea Baronius *anno* 527. *num.* 87. Perronius *contra Reg. Mag. Brit. lib.* 1. *cap.* 48. Succeſſit Martinus Monachus Benedictinus, Bracharenſis Epiſcopus, cuius vitam & geſta referunt Yepes *tomo* 1. *chron. D. Benedicti*, *anno* 563. *fol.* 251. Ille anno 751. collectionem edidit Synodorum Græcarum, & in Latinum ſermonem tranſtulit, ad vtilitatem Eccleſiæ Hiſpanæ. Alios etiam canones ex Latiois Conciliis compilauit, præcipoè ex Toletanis; quæ collectio reperitur in tomis Conciliorum poſt ſecundam Synodum Bracharenſem, & approbata fuit io Concilio Lucenſi celebrato anno 571. De ea collectione agit Antonius Auguſt. *dicta* 2. *parte*, *cap.* 15. & *in Gratianum dial.* 10. 11. & 12. Illud circa eandem collectionem prænotandum eſt, apud Gratianum plerumque citari ſub nomine Martini Papæ canones omnes, qui tranſcripti ſunt in dicta collectione Martini Bracharenſis, vt textus *in cap. Epiſcopum*, 64. *cap. non debet*, 65. *diſt. cap.* 19. *quæſt.* 3. *c. Epiſcopo*, 4.8. *quæſt.* 1. *cap. ſi quis Presbyter*, *cap. non licet* 92. *diſt. cap. ſi quis Epiſcopus*, 6. *quæſt.* 4. & alij congeſti ab Antonio Auguſt. *in dictis dialogis*, qui referendi ſunt ad dictam Collectionem Epiſcopi Bracharenſis, vt iam notarunt Germonius *lib.* 2. *animadu. cap.* 1. Iuſtelus *ad canones Eccleſiæ vniuerſæ*, *fol.* 187. Couarr. *in cap.* 1. *de teſtamentis*, *num.* 1. Quartam collectionem fecit Iſidorus. Sed an Hiſpalenſis, an Mercator, ſub lite eſt. Hiſpalenſem fuiſſe, docent Iuo Carnot. *lib.* 2. *decreti*, *tit.* 11. *cap.* 22. Gratianus *in c.* 1. *diſt.* 15. Innocentios *in hiſtoria de Iuone Carnotenſi*, Ioannes Gerſon, & Genebrardus *ad annum* 618. videturque ipſum Iſidorum innuere *lib.* 6. *etymol. cap.* 16. & expreſsè refert Hincmarus Rhemenſis *epiſt.* 7. *cap.* 12. *Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus collegit cum epiſtolis Romanæ Sedis Pontificum à ſancto Clemente vſque ad B. Gregorium.* Verùm Iſidoro Hiſpalenſi non eſſe tribuendam collectionem conſtat, quia & Concilij Toletani vndecimi, celebrati anno 675. & Coocilij generalis ſexti, habiti anno 685. meminit, quadragiota & ampliùs annis poſt obitum Iſidori, qui deceſſit anno 636. imò verò & Gregorij ſecundi & tertij, & Zachariæ Summorum Pontificum, qui poſt annos 700. vixerunt, epiſtolas author ille collectioni ſuæ inſeruit. Accedit, nam cùm Sancti Braulius & Ildephonſus, necnon Sigibertos Gemblacenſis, recenſeant omnia opera Iſidori Hiſpalenſis, nihil de illa collectione adducunt, & cùm eius opera ex vetuſtis exemplaribus emendata per Grialium & Loàyſam habeamus, nunquam legimus collectionem iſtam canonom; neque eam recenſet Viuar. *In notis ad Chron. Marci Maximi*, *anno* 617. dum eius vitam & opera deſcribit. Quare alij cenſuerunt huius collectionis authorem fuiſſe Iſidorum Mercatorem, ſeu Peccatorem (vtroque enim nomine illum appellant Poſſeuinos *in apparatu ſacro*, *littera B. fol.* 244. Acuña *in proœmio decreti*, *fol.* 40.) ita docuerunt Baronios *anno* 865. *num.* 5. & *anno* 102. *num.* 11. Boëtius Epon. *tomo* 3. *lib.* 4 *de iure ſacro*, *cap.* 2. Mariana *lib.* 6. *de rebus Hiſp. cap.* 5. Tamaio de Vargas *in notis ad Luitprandum fol.* 83. Ambroſius *Moral. lib.* 12. Coron. Hiſp. *cap.* 21. Padilla *hiſt. Hiſp. centuria* 7. *cap.* 12. Pro quibus facit authoritas Iuliani *in chron.* vbi refert quod Iſidorus Mercator Epiſcopus Setubenſis, ope monachi cuiuſdam huic compilationi operam dedit. Sed facile ſententiæ hæ & authoritates pro his adductæ conciliari poſſunt, ſi obſeruemus Iſidorum Hiſpalenſem Epiſcopum dictam collectionem, quam corpus canonum diximus, edidiſſe titulis diſtinctè additis, & indice compoſito, qui præfixos eſt ipſi collectioni eâ arte, vt vnicuique titulo certam aliquam materiam complectenti adiunxerit numeros canonum eò pertinentium. Eum indicem veteri cuidam collectiooi manuſcriptæ præfixum

testatur

teſtatur Antonius Auguſtious, licèt dubitet, an tribuendus ſit Iſidoro ob quorumdam verſuum, qui illis ſubiiciuotur ineptiam. Sed expuoctis verſiculis illis, quos ſcriptor de ſuo addidit, titulorum ordo & verba erudiitionem & ſeculum Iſidori ſapiunt. Inde factum eſt, vt à poſteris integra collectio diligentiæ Iſidori facilè tributa ſit, non tamen inter eius opera recenſeatur. Hæc eadem collectio poſtea aucta eſt acceſſione canonum Apoſtolorum, quos Iſidorus Hiſpalenſis in libris originum inter apocryphos recenſet, iuxta Gelaſij definitionem. Creuit quoque collectio adiectis Conciliis Toletanis, à quinto vſque ad duodecimum, aliiſque Hiſpanicis poſt obitum Iſidori celebratis: necnon epiſtolis Gregorij ſecundi, & tertij, atque Zachariæ vberior iſta collectio facta fuit ab Iſidoro Mercatore, ſed publicata fuit ſub notiquo Iſidori Hiſpalenſis nomine, ad coociliandam authoritatem nouis illis epiſtolis, quæ tunc præfixis veterum Pontificum titulis interpolatæ ſunt; quia non ita authoritate pollerent, ſi ſub nomine noui collectoris prodiiſſent: quare attentâ primâ huius collectionis compoſitione, Iſidorus Hiſpalenſis eius author eſt; inſpectâ verò ſecundâ editione author eſt Iſidorus Mercator; & ideò rectè illi attribuitur à Iuliano *vbi ſuprà*, & Luitprando *in chronico, anno Chriſti* 719. his verbis: *Iſidorus Setabitanus, qui interfuit Concilio XVI. Toletano compoſuit ordinem Concilij, & collectionem Conciliorum, quæ dicitur Iſidori Peccatoris, vel Mercatoris; quo cognomento vocatus eſt ſuper Iſidori nomen.* Et codex MS. huius collectionis eximiæ vetuſtatis in bibliotheca Regia S. Laurentij apud Seboriacum reperitur: & minùs piè Matthæus Raderus *in præfat. analect. ad Martialem Scriptorem*, hunc inſulſiſſimum fabrum decretalium epiſtol. RR. PP. dixit, cùm illum eruditæ pietatis inſignem iudicet Baronius *in notis ad Martyrol. die* 4. *Aprilis*, dum de eo iudicium profert his verbis: *In antiquis*, inquiens, *manuſcript. cod. hunc Iſidorum collectorem Conciliorum, Mercatorem cognomento dictum inuenimus, vt in his, quæ in noſtra bibliotheca habentur; at in nuper impreſſis non Mercator, ſed Peccator inſcriptus reperitur, ſecundùm morem nonnullorum antiquorum Patrum, qui humilitatis ergò ſe ſic inſcribere, & ſubſcribere conſueuerunt. Irrepſit, puto error, vt Mercator, pro Peccator ſit ſcriptus. Cùm autem einſdem collectionis author recenſendo in ſua præfatione Synodos vniuerſales, ſextam vltimo loco ponat, manifeſtum eſt, poſt dictam ſextam Synodum vixiſſe, nec ad ſeptimæ tempora perueniſſe, quam ob cauſam cùm collectores ſacrorum canonum recenſemus, quintum hunc ordine numeramus, primoque loco ponimus Dionyſium Exiguum, inde Ferrandum Diaconum, tertio Martinum Bracharenſem Epiſcopum, quartò Creſconium, ac demùm poſt hos omnes Iſidorum.*

47. Aliam collectionem vberiorem, & locupletiorem fecit Creſconius, cuius meminerunt Baronius *anno* 527. Bellarminus *anno* 500. *fol.* 150. Succeſſit alia collectio canonum, quam edidit Burchardus Monachus S. Benedicti, Epiſcopus Vormaticoſis; compilauit enim, ac compoſuit decretum ſub Henrico Imperatore, anoo 1020. ex variis Conciliorum Canonibus, Pontificum epiſtolis, Sanctorum Patrum ſententiis, & Imperatorum ſanctionibus, & in viginti libros diuiſit, & in eo ſuperior fuit aliis compilatoribus, quòd ante iuris ciuilis promulgationem, quæ poſt obitum Lotharij ſecundi, ſtudio Mathildis Comitiſſæ procurata eſt, quamplurima ex Digeſtis, Codice, & Nouellis tranſcripta, in collectionem ſuam retulerit; ita vt exemplo Ioannis Scholaſtici, & Photij Patriarcharum Conſtantinop. ius ciuile cum canooico coniunxerit. De eo Antonius Auguſtinus *vbi ſuprà, cap.* 27. Bellarminus *de Scriptoribus, anno* 900. Poſſeuinus *in apparatu ſacro, fol.* 254. plerumque hoc decretum citatur, tam in decreto Gratiaoi, quàm in decretalibus, vt *in cap.* 1. 73. *diſt. cap.* 2. *de ſortilegiis.* Poſt iſtas collectiones aliam fecit Deuſdedit Cardinalis, temporibus Victoris Papæ, quam Polycarpus ſcripſit, non tamen in eadem methodo ac Burchardus, videlicet colligendo tantùm dicta Patrum, vel Conciliorum; ſed pluribus vtitur argumentis, alia confutat & acriùs in cauſa verſatur: eius meminerunt Baronius *tomo* 11. *anno* 1086. Antonius Auguſtinus *vbi ſupra, cap.* 28. & *in collectione ad Decretales, in præfatione.* Ferè eodem tempore Anſelmus Epiſcopus Lucenſis, qui floruit temporibus Gregorij VII. per annum 1088. aliam collectiooem edidit. Bellarminus *de ſcriptoribus anno* 1000. Cathalogum eius refert Boëtius Epon. *ſupra num.* 217. Octauus decretorum compilator fuit Iuo Epiſcopus Carnotenſis; floruit temporibus Vrbani II. vſque ad annum 1114. cuius compilationem in compendio retulit Hugo Catalaunienſis, & Pannoniam, ſiue Panormiam appellauit: illam ſub nomine Decreti in 17. partes diuiſam obtinemus operâ, & beneficio Ioannis Molinei, & notis Iureti illuſtratam, Pariſiis editam anno 1647. Iuonis meminerunt plures congeſti in principio ipſius decreti, Baronius *tomo* 12. *anno* 1100. Bellarminus *de ſcriptoribus Eccleſiaſt. eodem anno*, Ant. Auguſt. ſuprà *cap.* 30. Poſſeuious *fol.* 387. Petrus Marcha *lib.* 3. *concord. cap.* 6.

48. Omnibus iſtis collectionibus, & omiſſis aliis Photij, Harmenopuli, Siagrij, & aliorum, accuratior compilatio Gratiani ſecuta fuit; Gratianus enim patriâ Hetruſcus, S. Proculi apud Bononienſes Ordinis Diui Benedicti Monachus, vir quidem verè religioſus, decreti volumen ſub nomine *Concordia diſcordantium Canonum*, ex Scripturis ſacris, Conciliorum canonibus, Pontificum reſponſis, legum ſanctionibus, & aliis Interpretum fragmentis collegit; & decretorum corpus nouâ quidem methodo adornauit, vt poſt Archidiaconum, Turrecrematam, Acuñam, & Barboſam docent Carolus Sigonius *lib.* 1. *de Epiſcopis Bononienſ.* Forſterus *in hiſtoria iuris lib.* 3. *cap.* 7. Sarmiento *de redditibus* 3. *parte, cap.* 1. *num.* 2. Andreas Valenſis, & Henricus Zoeſius *in paratit. ad Decretales*, Vincentius *lib.* 23. *ſpeculi hiſtor. cap.* 31. & *lib.* 25. *cap.* 84. quod volumen librum Decretorum appellauit Cæpola *de libris iuris can. num.* 1. Collectanea decretorum Antonius de Mocato, relatus ab Antonio Auguſt. *de emendatione Gratiani lib.* 1. Edidit illud anno 1059. vt refert Genebrardus *lib.* 4. *Chronograph.* licèt Baptiſta à ſancto Blaſio, & alij congeſti à Thoma Connauo exiſtimauerint compoſitum eſſe aono 1105. Illud elaborauit in æde S. Felicis, vt conſtat ex ſaxo peruetuſto, quod in ſacrario ipſius Eccleſiæ reconditur, vbi ita legitur.

Hanc habe partem lector, reuerenter adito;
Namque loci Monachus decretum hic condidit huius;
Diuinum Gratianus opus, quantumlibet arcto
Contentus ſepto, quod reparando caducum,
Et vetus hoc clauſtrum, tolli fuit inde neceſſe.

Sed

DE ALIIS COLLECTIONIBVS.

DE DECRETO GRATIANI.

49. Sed an hoc decreti volumen approbatum ſit, omniaque in eo compilata maiorem authoritatem habeant, quàm in ſuis autographis, magnæ hæſitationis eſt? Eſſe à Pontifice approbatum, docuerunt Abbas *in cap. 2. de reſcriptis, num. 9. verſiculo ſed dico*, Felinus ibi, *num.* 44. Cæpolla *de libris iuris canonici*, Tuſchus *littera D. concluſ.* 110.*n.*2. Morla *de iuriſdict.* 1.*parte, queſt.*10. *num.*9. Maranta *in praxi* 3. *parte, q. vnica*, *num.* 36. Medicis *de legibus parte* 1.*q.*3.*n.*9. Medina *de continentia lib.*2. *cap.* 33. nouiter Franciſcus Valens *in concordia Iuris cum Theologica ratione, in proœmio cap.*7. *num.*25. Martha *de iuriſdictione* 1.*parte, cap.*30.*n.*37. Pro quorum ſententia faciunt ſequentia fundamenta. Primum, nam fuiſſe confirmatum ab Eunio III. & Sixto III. referunt Tuſchus, & Morla *vbi ſuprà*. Secundum, quia ſi in eo reperiuntur contradictiones, aut perplexitates, ob errores, qui in illud volumen irrepſerunt, iam ſublati fuerunt per Gregorium XIII. qui illud tradidit purgandum viris doctis ab omnibus mendis, vt conſtat ex epiſtola eius in principio decreti appoſita, & refert Antonius Auguſtinus *dialogo* 1. Ergo hæſitari non poteſt volumen eſſe ab ipſo Pontifice approbatum, cùm omnia noſtra faciamus, quibus noſtram impartimur authoritatem, *l.* 1. *C. de veteri iure.* Tertiò, nam volumen hoc cum ſcientia, & tolerantia Pontificis quotidie allegatur, & in Scholis publicè exponitur; imò & ipſi Romani Præſules illud ſæpiùs citarunt, vt *in cap. continebatur, de deſponſatione impuberum, cap. nobis, de iurepatronatus, cap. relatum* 4. *de teſtamentis, Clementina* 1. *de iureiurando.* Ergo nullatenus ambigi debet eius decreta eſſe approbata. Ita tenuerunt vltra ſuprà relatos plures congeſti à Diana *parte* 3. *tract.*6.*reſol.* 26. & *parte* 5. *tract.* 14. *reſol.* 68.

50. Contraria ſententia. Sed contrariam ſententiam, imò authoritates Conciliorum, Romanorum Pontificum, Sanctorum Patrum, Imperatorum, & Iureconſultorum reſponſa in eo cõpilata eandem vim obtinere, ac per ſe obtinent, nec leges ciuiles per collectionem in hoc volumine eſſe canonizatas, vt lo iunnit Doctores, defendunt Vſelius *in notis ad Couarr. lib.*4. *variar.c.*11.Sanchez *lib* 9. *de matrim.diſp* 12.*n.*5. Salas *de legib. tractat.*14.*diſp.*18 *ſect.*13.Diana 5.*parte, tract.*14. *reſolutione* 68. Suarez *de legibus lib.*4.*cap.*5. *num* 6. Layman *in ſumma, eodem tract. tomo* 1.*lib.*1. *tract.*4. *cap.*6.§.3.*n.*12. Pater Mendo *de iure Academico lib.*1.*q.*28. Rota apud Peñam deciſione 480. *n.* 18. plures quos refert, & ſequitur Barboſa *in proœmio decreti, num.* 6. Martinez à Prado *tom.*1. *Theolog. Mor. cap* 3. *de legibus*, *q.*8. §. 3. Alciatus *lib.*4. *parerg. cap.* 23. Petrus Gregorius *lib.*1. *partit. tit.*1.*cap.*1. *num.*12. Granados *in* 1. 2. *controu.*3. *diſput.*3.*ſect.*7. *num.* 17. Machado *tom.*1. *ſumme, parte* 4. *tract.* 2. *documento* 3. Anguianus *de legibus lib.*2.*controu.*29.*num.*4. Grethſerus *tomo* 2. *in defenſ. Bellarmini, lib.*2.*de Roman. Pontif.c. finali, pag.*816. P. Magdalenus *de numero teſtium, parte* 2. *cap.*6. *n.* 27. nouiſſimè Frat. Antonius à Matre Dei *in preludiis ſacre Script. prelud.*1.*digreſ.*6. *ſect.*9. Gibalinos *ſuprà*, Franc. Florens *in prefat. ad hunc librum, fol.*7. In hoc Interpretum diſſidio, vt certa ab incertis ſeparemus, affirmo volumen hoc continere aut Conciliorum decreta, aut Romanorum Pontificum conſtitutiones, ex quibus quæ inueniuntur in ſuis autographis, vim legis eccleſiaſticæ habebunt; ſecus verò ſi non reperiantur. Vnde cognoſcitur magnum diſcrimen inter hanc collectionem decreti, & compilationem Raymundi; nam licèt aliquæ decretales epiſtolæ in collectione ſexta Decretalium compilatæ non reperiantur inter epiſtolas Innocentij III. aut Alexandri III. quia tamen corpus hoc Decretalium eſt approbatum à Gregorio IX. in dubium reuocari non debet earum authoritas. Etiam in hoc Gratiani volumine repetiuntur quamplures leges ex Pandectis Iuris Ciuilis tranſcriptæ, quæ eandem authoritatem habent, ac ſi in libris Pandectarum eſſent. Etiam aliquæ inueniuntur tranſcriptæ authoritates, cum hac inſcriptione, *Palea.* Circa quarum authoritatem non conueniunt Interpretes. *Paleam* ſignificare Canones antiquos, docet Cujacius *in cap.* 1. *de ſponſa duorum:* putarunt alij congeſti à Darie *in can.*2.*diſt.*5. & Barboſa *vbi ſupra, num.* 9. *Paleam, Protopaleam, ſeu Quomodpaleam*, fuiſſe Cardinalem Eccleſiæ Romanæ, qui alia decreta collectioni Gratiani adiecit; quare ſuam eſſe collectionem intendebat Cæpolla de libris Iuris Canonici. Sed mihi communia opinio placet, quæ affirmat, *Paleam*, eſſe proprium nomen cuiuſdam diſcipuli Gratiani, qui operi ſui magiſtri aliqua etiam adiecit, quæ eandem authoritatem habent, ac aliæ authoritates compilatæ in eodem volumine. Ita docent Layman *vbi ſuprà, num.* 11. Cenedus *ad decretum, collectana* 16. *num.*7. *in fine*, Acuña *in proœmio decreti, n.* 33. Cæſar. Coſta *lib.*1.*ambiguit. cap.*7. Beſoldus *tom.*2. *in delibata iuris differt. de libris iuris, capite* 8. Nec obſtant fundamenta exiſtimantium decreti volumen approbatum eſſe, quibus ſatisfaciunt ſacræ Rotæ Auditores in dicta deciſione 480. in hæc verba: *Nec refert, illos canones recenſeri in decreto à Gratiano compilato, quia cùm Gratianus non publica authoritate inſinita quæque illa canonum Eccleſiaſticorum, & legum etiam ſæcularium capitula in ſuum librum contulerit, nec legis condendæ authoritatem habuerit, nec ab aliquo Romano Pontifice liber ille, tanquam authenticus, & legalis approbatus fuerit, inde fit, vt quilibet Canon ibidem relatus, ex eo tantum, quod ibi referatur, non habeat maiorem authoritatem, quàm in proprio loco conſiſtens de ſui natura eſſet habiturus: nec Gregorius XIII. Gratiani librum, tanquam legalem authenticauit, cùm ſolùm emendari iuſſerit, & emendationes ſine additionibus, aut detractionibus mandauerit obſeruari.* Ergo cùm ab vllo Eccleſiæ Romanæ Præſule non ſit confirmatum, aut approbatũ, etſi publicè in Scholis exponatur, & illuſtretur, decreta in eo compilata non maiorem authoritatem habebunt, quàm in ſuis autographis obtinent, vt latiùs proſequentes docent Albet. Gentilis *de libris iuris can. cap.*2. *per totum*, Alciatus *lib.* 3. *parerg. cap.* 23. Menochius *de adipiſcenda, remedio* 4 *n.*842. Maranta *in ſpeculo*, 3. *parte, n.* 36. Federicus de Senis *conſilio* 76. Tot tamen ſcatet liber is mendis iniuriâ temporum, vt ſit de re publica, ac re litteraria benemeritiſſimus cenſendus, qui huic libro emendando, ac corrigendo, totque maculis expurgandis operam dederit; Gratianus enim fuit nimis credulus, vt refert Baronius *anno* 664.*n.* 4. & *anno* 774.*n.*4.

Poſt hanc decreti Gratiani collectionem quamplures conſtitutiones & decretales epiſtolæ emanarunt, præſertim poſt Concilium generale Lateranenſe, celebratum ſub Alexandro III. anno 1179. cùmque Gratianus multa omiſiſſet, tum ex Conciliorum veterum Canonibus, tum ex epiſtolis Pontificum, & aſſidua Sedis Apoſtolicæ iuriſdictio, & audientia nouas quotidie parere 51. De variis decretalium collectionibus.

conſtitut

Digitized by Google

conſtitutiones, aliæ collectiones decretalium fieri cœperunt. Primus enim S. Bernardus Balbus, Papienſis Eccleſiæ Præpoſitus, poſteà Epiſcopus Fauentinus, demùm ad Papienſem Eccleſiam tranſlatus, in canonica peritia valde doctus, collectionem fecit epiſtolarum decretalium Alexandri III. Cœleſtini III. & aliorum Pontificum prædeceſſorum, necnon diuerſorum canonum Conciliorum, tam generalium quàm prouincialium, vt referunt Philippus Steinhauſſent. *in ſumma Iuris Can.* Vvolfang. Sigiſmund. à Vorbox *in Triſmegiſto canonicali, fol.* 18. Beſoldus *in diſſert. de libris Iuris Can. cap.* 8. Antonius Auguſt. *in proœmio collectionum*, Gentilis *ſuprà, cap.* 1. Valens *in concordia cap.* 1. Poſſeuinus in apparatu ſacro, verbo *Bernardus*. Gibalinus, & Florens *vbi ſupra*. Hanc collectionem, *Breuiarium Extrauagantium*, appellant Hoſtienſis, Henricus, Ioannes Andreas, Bellamera *in proœmio Decretalium*, id eſt breuiarium deciſiunum, quæ extra corpus decreti vagabantur; aliquæ tamen deciſiones à Gratiano compilatæ, in ſuo decreto reperiuntur ſub eiſdem verbis in ipſa collectione Bernardi, vt textus *in cap.* 1. *de cenſibus*, qui eſt apud Gratianum textus *in cap. ſancitum* 25. 23. *q.* 8. caput 8. *de purgatione canonica*, qui reperitur *in cap. nobilis* 15. 2. *q.* 5. forſan per obliuionem, quod frequenter contingit, vt in iure Cæſareo, vbi conſtitutiones eiſdem verbis reperiuntur; vt *in l.* 1. *C. de authoritate præſtanda, in l. neque tutoris*, 7. *C. de contrahenda ſtipulatione, ex l. ex conuentione* 11. *C. de pactis, l.* 1. *C. ſine cenſu vel reliquiis, ex l. ſi dices* 37. *ff. de iudiciis, l. qui cœtus* 5. §. 1. *ff. ad legem Iuliam de vi*, notauit Fornerius *lib.* 1. *rerum quotid. cap.* 17. Eam collectionem approbauit Alexander III. vt referunt Ioannes Andreas, & Gentilis vbi ſuprà, poſt Bernardum Papienſem Gilbertus Abbas, atque etiam Alanus Epiſcopus Altiſſiodorenſis, alias duas collectiones fecerunt, ſed vſu non receptas: quare Ioannes Valenſis, ſiue Galenſis, poſt duodecim annos elapſos à prima collectione, aliam fecit, quam Alexander approbauit, & fuit ſecunda compilatio approbata. Platina *in vita Alexandri III.* Ioannes Andreas *in proœmio Speculatoris*, Gentilis, & Boëtius Epon. *vbi ſuprà*, Hunnius *in encyclopedia lib.* 1. *cap.* 3. Poſt eam temporibus Innocentij III. Bernardus Archidiaconus Compoſtellanus, Romæ degens, ex eiuſdem Innocentij III. prioribus regiſtris compilauit aliud volumen decretalium, quintam collectionem, ſi collectiones omnes recenſeas; & dicta fuit compilatio Romana, quia ipſe Bernardus Romæ eam edidit. Sed cùm in ea collectione nonnulla reperirentur inſerta, quæ in Romana Curia probarentur parum, ipſius Pontificis iuſſu Petrus Beneuentanus compilationem tertiam edidit, publicè approbatam, vt referunt Cujacius *in cap.* 2. *de ſponſalibus*, Valens, Boëtius Epon. & Gentilis *vbi ſuprà*. Succeſſit quarta compilatio approbata ab ipſo Innocentio III. in qua varij Concilij Lateranenſis ſub eo celebrati canones, necnon plures epiſtolæ ipſius compilatæ fuerunt. Eam notis illuſtrauit Ioannes. Theotonicus, & quartam compilationem Innocentius III. appellauit, vt ſuprà citati referunt. His collectionibus operâ, & ſtudio Ant. Auguſt. viri clariſſimi fruimur, cum notis ipſius ad primam collectionem; & notis Ioannis ad quartam. Hoc totum breuiter expreſſit Tancredus *in præfatione ad* 3. *compilationem*, quam ex fide manuſcripti ita tranſcripſit Boſquetus in notis ad Innocentium III. *lib.* 1. *epiſt.* 71. à quo & nos libenter accepimus, cum mirè probet hucuſque tradita. *Poſt compilationem decretorum factam à Gratiano multa à Romana Curia decretales epiſtolæ emanauerunt. Quas magiſter Bernardus tunc Præpoſitus, poſtmodum Epiſcopus Papienſis, ad ſtudentium vtilitatem ſub competentibus titulis compilauit; quædam antiqua iura interſerendo, & vocatur compilatio prima. Poſt illarum compilationem quædam aliæ Decretales à diuerſis Apoſtolicis emanauerunt, quas Magiſter Gilbertus ad inſtar primæ compilationis ſub titulis collocauit. Poſt illum Magiſter Alanus ſuam ſimiliter compilationem effecit. Tandem Magiſter Bernardus, Compoſtellanus Archidiaconus, in Romana Curia moram faciens, aliquantam de regiſtris Domini Papæ Innocentij III. vnam fecit decretalium compilationem, quam Bononiæ ſtudentes Romanam compilationem aliquando vocauerunt. Verùm quia in ipſa compilatione quædam reperiebantur Decretales, quas Romana Curia refutarat; ſicut hodie quædam ſunt, quas Curia ipſa non recipit: idcircò felicis recordationis Dominus Innocentius Papa III. ſuas decretales vſque ad annum duodecimum editas, per Magiſtrum Petrum Beneuentanum, Notarium ſuum, in præſenti opere compilatas, Bononiæ ſtudentibus deſtinauit. Poſt illarum receptionem Magiſter Galenſis decretales omnium Apoſtolicorum, qui præceſſerunt Innocentium, de ruinis compilationis Gilberti, & Alani extrahens, quandam compilationem ordinauit, quæ hodie mediæ, ſiue ſecundæ Decretales dicuntur, ſuper quarum expoſitionibus plures Doctores Bononiæ Gloſſas ſcripſerunt. Et quia de dictis apparatibus opiniones ſtudentium erant diuerſæ, ſententiaque confuſæ; idcircò ego Tancredus Bononienſis Canonicus ſancti Petri, qualiſcumque decretorum Magiſter; ad multam inſtantiam ſociorum meorum meliora, & vtiliora de dictis apparatibus colligens, ex ingenio meo quædam interſerendo, ſicut ex ſignis gloſſularum ſingularum demonſtratur, primas, & ſecundas Decretales, prout melius potui, gloſſulaui, ſed ſuper præſenti tertia compilatione non apparatum feci; ſed audiendo, atque legendo, quædam in libro notaui, quæ ſcholares quidem abſque conſcientia mea de libro meo extraxerunt, & pro apparatu tertiarum illum mihi intitulauerunt. Nunc autem docendi officio ad multorum inſtantiam reaſſumpto, præſentem tertiam compilationem cum diligentia, Domino fauente, gloſſabo, & conſtitutiones Concilij proximè celebrati, & iura à Domino Innocentio Papa III. poſt duodecimum annum edita, tam in apparatibus à me factis, quam in hoc, quem indicare diſpono, diligentiſſimè collocabo.*

Poſt has quatuor collectiones fuit & alia quinta epiſtolarum Honorij III. cùm enim ipſe decem libros epiſtolarum ſcripſiſſet, iuxta ſeriem, & methodum aliarum collectionum, ſuorum prædeceſſorum, quintam compilationem fecit, non operâ Tancredi Bononienſis, vt voluit Antonius Auguſtinus, quem refellit Cironius *in cap.* 1. *de conſtitutionibus, in ipſa quinta collectione*: ſed eam ab Antonio Auguſtino, Cencio, & Cujacio deſideratam hodie habemus ſtudio Innocentij Cironij in vtraque iuris peritia viri diſertiſſimi; licèt enim plures decretales ipſius collectionis tranſcriptæ reperiantur à Raymundo in decretalium volumine; plurimas tamen, non cum paruo Profeſſorum compendio edidit Innocentius Cironius. Poſt omnes iſtas compilationes ſequitur noſtra ſexta compilatio iuſſu Gregorij IX. facta; ipſa enim tot parum conſtantium voluminum decretalium 52. De aliis collectionibvs decretalivm.

Digitized by Google

ſium pertæſus, multis relictis, & reiectis, aliis nouiter additis conſtitutionibus eam approbauit. Matthæus Pariſ. *in Henrico III. His quoque temporibus Gregorius IX. videns tadioſam Decretalium prolixitatem, ſub quodam compendio eas eleganter abbreuiatas, & collectas ſolemniter per totius mundi latitudinem legi precepit, & publicari.* Et adiectis ſuis conſtitutionibus Gregorius IX. publicè edi iuſſit ſextam hanc collectionem, anno 1230. elaboratam à S. Raymundo de Peñaforte, Capellano, & Pœnitentiario ipſius Ordinis Prædicatorum, viro ſanctitate, & doctrinâ celebri, de cuius vita, actis, & canonizatione poſt plures plura Eymericus *in directorio Inquiſitorum*, 2. *part. comment.* 25. Tamayo de Salazar *die ſexta Ianuarij*, *tomo* 2. *martyrology*, *fol.* 80. *à num.* 6. Collectionem hanc vulgò decretales Gregorij appellamus, quia noſtra facimus, quibus noſtram impartimur authoritatem, *cap. ſi Apoſtolica, de prabendis in* 6. ideò Decretales Gregorij nuncupantur; & hæc ſexta compilatio breuiter omnia quæ intra octoginta pluſminuſve annos ab aliis Pontificibus Romanis decreta ſunt, complectitur, vt notauit Elricus Elfricus Hunnius *in encyclopadia lib.* 1. *cap.* 3. Collectio hæc Decretalium ſolet etiam appellari corpus Iuris Canonici, nec barbarè; nam corpus plerumque accipitur pro opere ſcripto. Cicero *lib.* 2. *ad Atticum*, ibi: *Hoc totum corpus curabo, vt habeas.* Hinc corpus Homeri dicitur *in l. Librorum* 52. §. 2. *ff. de legatis* 3. notauit Ioan. Bertrandus *de Iuriſperitis*, *in vita Labeonis*, *fol.* 44. Miſit autem hanc compilationem Doctoribus, & Scholaribus Bononiæ commorantibus, vt fecit Honorius III. *in cap.* 1. *de conſtitutionibus*; erat enim illis temporibus florentiſſima Academia Bononienſis à Theodoſio creata, cuius laudes referunt Hieronymus Oſorio *lib.* 1. *de Gloria*, Papirius Maſonius, & alij, quos congerit perdoctus P. Andreas Mendo *lib.* 1. *de Iure Academico*, *queſt.* 2. *num.* 16. Exorſus eſt Gregorius ſuam compilationem à profeſſione fidei, iuxta Concilium Nicænum, & mores Conciliorum; quare non erat neceſſaria inuocatio diuini Numinis, vt alij Principes ſæculares ab ea exordiuntur ſuas conſtitutiones, *l.* 2. *Cod. de officio Prafect. Africa*: principium Codicis Iuſtinianei, *l.* 1. & 2. *de veteri iure.* Nouella 85. Iuſtiniani: obſeruarunt ea ſacris, & prophanis litteris Lælius Mancinus *lib.* 3. *de triplici iure*, *cap.* 225. Fornerius *lib.* 6. *rerum quotidianarum*, *cap.* 1. iuxta morem ergo Eccleſiaſticarum ſanctionum à profeſſione fidei inchoauit ſuam compilationem Gregorius IX. non ob alias rationes hæreſis veneno plenas, quas ſtultè Vveſembec. *theſi* 1. *in principio*, ſomniauit.

53. De collectionibus antiquis. Sed antequam progrediamur ad noſtræ Hiſtoriæ Pontificiæ ſeriem, aliqua de illis collectionibus antiquis non antiquaris prænotanda ſunt. Et primò ſciendum eſt, earum vſum Iuriſprudentiæ Canonicæ Profeſſoribus valdè vtilem, imò neceſſarium eſſe, cùm ex fontibus ipſarum deciſionum rectiùs veritatis cognitio hauriatur, aſſequaturque. Certè dum cœpi huius Iuris profeſſioni operam dare, ſtatim ad fontes digitum intendi, regeſtra Gregorij Magni, Alexandri III. Innocentij III. perquiſiui, & his aſſiduè vſus fui; nec adhuc eius conſilij, & ſtudij pœnitet, imò in ea ſententia adhuc perſiſto, veram perfectamque cognitionem inſalutatis antiquis integris Pontificum, Conciliorumque monumentis, aſſequi non poſſe. Alij exiſtimant pueriles, [illegible]nes, ac otioſas eſſe has elucubrationes; ſed non ſine magno eruditorum hominum riſu. Perquirendi igitur ſunt, & conſulendi antiquarum collectionum libri, cùm ex eis non rarò mens vera, & genuina deciſionis proueniat, vt paſſim in hoc noſtro opere notauimus, & iam docuerunt Antonius Auguſtinus *in anteloquio ad collectiones Decretalium*, Cuiacius *in cap.* 1. *qui clerici*, *vel vouentes.* Cùm enim vt breuitati conſuleret Raymund. in hac collectione truncaret antiquas epiſtolas decretales, & aliquando tantùm concluſiones tranſcriberet, ſubiungendo ea verba, *& catera, & infrà*, *in pramiſſis: cap. vnico*, *vt eccleſiaſtica beneficia*, *pradicto cap. cum in Eccleſia* 9. *de ſimonia*; quæ denotant ſupplendam eſſe deciſionem ex ipſa integra, quæ extat aut in antiquis compilationibus, aut in regeſtris Pontificum; in ipſo etiam initio ſunt diminutæ epiſtolæ decretales, cùm alia pars ipſius textus omittitur, & tunc aliunde repetenda eſt, vt in illis, quæ incipiunt *ad hac*; *praterea*; *nunc autem*; *de illis*; *tertiò*, & ſimilibus; apparet enim eſſe partem alterius deciſionis. Semper ergo dum diſcipulis è ſuggeſtu ius hoc exponebam, magnoperè commendabam, vt integras deciſiones perquirerent, legerent, & perlegerent, vt rectiùs, & faciliùs verum ſenſum perciperent, quod & fecerunt doctiſſimi viri Antonius Auguſtinus *in cap.* 1. *de probationibus*, vbi ait: *Si quis legerit ipſam epiſtolam in regiſtro, rectiùs hac interpretabitur, quam alij fecerunt*: Albericus Gentilis *de libris Iuris Canonici*, *cap.* 3. *per totum*, Petrus Gregorius *in c.* 2. *num.* 3. *de conſtitutionibus.*

Deinde pro vſu ipſarum collectionum ſciendum eſt, aliquas deciſiones in eis compilatas non reperiri in libris, ex quibus citantur, vt textus *in cap. tranſlato*, *cap. ne innitaris*, *de conſtitutionibus*, & aliæ; non tamen inde authoritate carere, cùm approbatæ reperiantur per Gregorium IX. in præſenti: aliæ etiam deciſiones in nullis Pontificum, aut Conciliorum libris reperiuntur, vt textus *in cap. nullus*, *cap. miramur*, *de ſeruis non ordinandis*: *cap. de prudentia*, *de donationibus inter*, & ſimiles, quæ etiam authoritate non deſtituuntur propter eandem rationem; quia cùm in hoc volumine Decretalium authoritate Gregorij IX. compilatæ reperiantur, approbatæ ab ipſo exiſtunt. Circa deciſiones verò in quinque collectionibus tranſcriptas, in ſexta autem omiſſas, maior hæſitatio eſt; & Gentilis *dicto cap.* 4. *per totum*, & *lib.* 6. *de nuptiis*, *cap.* 23. contendit nullam authoritatem habere. Sed ego contrarium exiſtimo; non enim per ſecundam compilationem derogatum fuit iuri primæ, nec per tertiam ſecundæ. Ergo nec per ſextam derogatum præſumitur iuri præcedentium. Deinde, nam authoritates compilatæ in eis, aut ſunt Conciliorum canones, aut Pontificum epiſtolæ decretales, quæ per ſe, vt iacent in regiſtris Pontificum, & tomis Conciliorum, ius faciunt: Ergo etſi reperiantur compilatæ in illis collectionibus, non ideo authoritate deſtituuntur. Tandem, nam quis dicat hodie Codicem Theudoſianum, Vlpiani fragmenta, Pauli ſententias in Scholis interpretari non poſſe, etiamſi in Digeſtis, aut codice Iuſtinianeo non reperiantur. Similiter ergo authoritates compilatæ in dictis quinque collectionibus admitti, interpretarique debent, quidquid Albericus Gentilis ſentiat. 54. Amplius de prædictis compilationibus.

Sed iam ad interruptam hiſtoriam librorum Iuris noſtri redeo. Poſt ſextam ergo collectionem ſecuta eſt compilatio libri ſexti. Bonifacius enim VIII. 55. Proſequitur

Digitized by Google

IVRIS NOSTRI HISTORIAS

anno 1294. ſeu vt alij volunt, anno 1300. nouam collectionem facere curauit, partim epiſtolarum prædeceſſorum Pontificum, qui inter ipſum & Gregorium IX. floruerunt, videlicet Gregorij X. Innocentij IV. Clementis IV. & aliorum; & partim, & præcipuè duotum Conciliorum generalium Lugdunenſium, primi ſub Innoc. IV. anno Domini 1245. Secundi ſub Greg. X. anno 1273. celebrati. Et quia quinque libris Decretalium addebatur hæc collectio, ſub nomine Sexti, Bonifacius edi iuſſit per Guillermum Atchiepiſcopum Ebtudunenſem, Berengarium Epiſcopum Biterrenſem, & Richardum de Senis, ſiue vt alij, Malambtum S. R. E. Vicecancellatium, vt conſtat ex procemio ipſius libri, & referunt Maximus Polonus *anno* 1279. Gibalinus, & Florens *vbi ſuprà*, Boëtius Epon. *tomo* 1. *de iure ſacro*, *cap.* 1. Albericus Gentilis *de libris Iuris Canonici*, *cap.* 1. Franciſcus Valens *vbi ſupra*, *cap.* 8. Defuncto Bonifacio VIII. ſucceſſit in Sede Pontificali Clemeos V. qui Eccleſiam rexit ab anno 1305. vſque ad annum 1314. Celebtauit Concilium Viennenſe generale anno 1311. & cùm eius conſtitutiones compilare curaſſet ſub nomine Clementinarum, morte præuentus publicare nequiuit, quare Ioannes XXII. eius ſucceſſor anno 1317. eam compilationem promulgauit, vt refert Spondanus eo anno, in continuatione Baronij, *tom.* 1. *num.* 2. *eo anno.* Poſtea acceſſerunt ipſius Ioannis XXII. conſtitutiones, & aliorum Pontificum, quæ communes extrauagantes appellantur, & aliæ ipſius tantùm Ioannis, quæ ſub nomine extrauagantium circumſcribuntur; dicunturque extrauagantes, quaſi extra corpus Iuris exiſtentes, Gentilis, Boëtius, & Valenſis *vbi ſuprà*: de earum authoritate latè Franciſcus Valens *vbi ſuprà*, *cap.* 6.

56. DE CONCILIIS GENERALIBUS POSTERIORIBUS.

Poſt iſtas Sacrorum Canonum & Pontificum decretalium epiſtolarum collectiones non eſt alia, licèt varia Concilia generalia, tam approbata, quàm reprobata; & partim approbata; & partim reprobata ab illis temporibus ad noſtra vſque in Eccleſia celebrata ſint. Ex approbatis, Florentinum celebratum temporibus Eugenij IV. anno 1438. contra errores Græcorum: Lateranenſe, quod indictum fuit à Iulio II. anno 1511. contra Concilium Piſanum; & abſolutum fuit à Leone X. anno 1517. & Concilium Tridentinum inchoatum ſub Paulo III. anno ſalutis 1545. contra Lutheranos, & alios hæreticos; continuatum ſub Iulio III. & abſolutum ſub Pio IV. anno 1572. temporibus Caroli V. ac Ferdinandi Imperatorum: quod percelebre Concilium à fabulis & falſis impoſturis Petri Suanis Polani doctè & feliciter vindicauit Cardinalis Sfortia *in hiſtoria ipſius Concily*. Ex reprobatis, Concilium Piſanum congregatum anno 1511. ab Imperatore, & Rege Galliæ, aliquotque Cardinalibus contra Iulium II. reprobatum poſteà in Concilio Lateranenſi ſub Iulio III. *ſeſſ.* 2. & 3. Ex reprobatis partim, & approbatis Concilium Piſanum indictum ab aliquibus Cardinalibus anno 1409. Concilium Conſtantienſe indictum à Ioanne XXIII. anno 1414. quod quantùm ad primas ſeſſiones, vbi definitur Concilium eſſe ſupra Papam, reprobatur in Concilio Florentino & Lateranenſi vltimo: quantùm verò ad vltimas ſeſſiones, & ea omnia, quæ probauit Martinus V. ab omnibus catholicis recipitur. Tandem Concilium Baſileenſe anno 1439. in quo nihil eſt ratum, & approbatum, niſi quædam conſtitutiones circa beneficia, quas pacis, & vnitatis gratià Nicolaus Papa approbauit; Concilium verò ipſum reprobauit in Concilio Lateranenſi *ſeſſ.* 2. vt referunt Spondanus, & Coriolanus in prædictis annis.

57. DE ALIIS CONSTITUTIONIBUS.

Pro coronide huius apparatus agendum eſt de conſtitutionibus extrauagantibus, de regulis Cancellariæ, declarationibus Cardinalium ad Concilium factis, & deciſionibus Rotæ. Et quoad conſtitutiones Pontificias extrauagentes, ſi dubitetur in iudicio circa aliquam extrauagantem, attendi debet vtrum ſit antiqua ante compilationem, & editionem libri 6. ſi antiquior fuerit, admittenda non eſt, vt docent Ioannes Andreas, & Anania *in proœmio libri* 6. & repetentes communiter *in c. finali, de hæreticis, lib.* 6. Si tamen aliqua conſtitutio extrauagans emanauit poſt libri 6. editionem, & nihilominus dubitetur an ſit Pontificis, vel ſuper verbis, & eius ſubſtantiali diſputatione quæſtio emerſerit, conſulendus eſt Pontifex, iuxta doctrinam textus *in cap. paſtoralis*, *de fide inſtrum.* vbi ſi reperiatur talis conſtitutio in archiuo publico in forma certa, & authentica, ſeruari iubetur, aliàs non obſeruabitur: extrauagantes autem cum à parte allegantur, debent ſub authentica forma plumbatæ exhiberi, ſi extra Romanam Curiam; ſi verò in eadem Curia, ſufficit quod ſub ſigno Vicecancellarij edantur, vt docent latè Peña *in fine directory Inquiſit. tract. de authoritate Extrauagantium*, Franciſcus Valens 2. *tomo concordiæ*, *ſect.* 3. *fol.* 128. Secundum dubium vertitur circa regulas Cancellariæ, vtrum videlicet ius contineant generale, & abſolutum? Negant continere ius vniuerſale Decius *in cap.* 1. *de conſtitutionibus*, *numero* 4. plures congeſti à Gomezio *in regulis Cancellariæ*, *q.* 2. Salas *de legibus tract.* 14. *diſput.* 22. *ſect.* 1. eorum fundamenta refert Franciſcus Valens *dicto tomo* 1. *cap.* 3. *num.* 5. *fol.* 150. Affirmant ius generale obtinere Nicolaus Miliſ. *in repertorio*, *verbo Lex.* Felinus *in cap.* 2. *de reſcriptis*, Ioannes Andreas *in regula Nemo poteſt*, *de regulis iuris lib.* 6. Caſſaneus *conſilio* 10. Alij ita diſtingunt: pro foro exteriori obligant, pro foro verò conſcientiæ neutiquam. Ita Valens *de differentiis vtriuſque fori*, *verbo Donatio*, *differentia* 6. *numero* 2. quem ſequuntur Diana *parte* 1. *tractatu* 10. *reſolutione* 43. Illuſtriſſimus Tapia *in catena morali* 1. *parte*, *lib.* 4. *de legibus*, *quæſtione* 8. *art.* 9. Gomezius etiam *vbi ſupra*, diſtinguit inter regulas Cancellariæ, quæ præſcribuntur tantùm ij ſit Cancellariæ; & inter regulas generales. Primas non continere vniuerſale ius affirmat; ſecundas verò pro ſanctionibus generalibus obſeruanda eſſe. In hac tamen opinionum contrarietate dicendum eſt, dictas regulas Cancellariæ obſeruari debere, & allegari in forenſibus diſceptationibus, vt ſæpè allegari video; quia licèt non ſint prolatæ in formam legis vniuerſalis, cùm nulla earum promulgatio præceſſiſſet; tamen ex intentione Romani Pontificis omnes ligant, vt latè probat, & expunit Franciſcus Valens *vbi ſuprà*, *folio* 130. Quoad declarationes Cardinalium ſciendum eſt, Romæ eſſe plures Congregationes pro diuerſitate cauſarum, quas refert Cohelius *in notitia Cardinalat. cap.* 15. inter quas eſt Congregatio ad executionem, & interpretationem Concilij Tridentini, & eius declarationes vim legis obtinere docuerunt F. Emanuel Rodriguez *quæſt. regul. tomo* 1. *quæſt.* 11. *art.* 2. Cherubinus *in Bullario*, *in Sixtum V. conſtitutione* 74. *ſcholio* 1. Cohelius *vbi ſupra*,

Digitized by Google

prà, cap. 15. congregat. 6. Salas *de legib. tract.* 14. *diſput.* 21. *ſect.* 12. Cochier *de permutat. benef. tomo* 1. *in præfat.* Diana *parte* 1. *tract.* 10. *reſol.* 20. Sed tantùm doctrinales eſſe, non verò in vim legis obligare defendunt plures congeſti à Valenre *dicto* 2. *tomo concord. ſect.* 4. Bruno Chaſſaing. *de priuilegiis Regularium*, 2. *parte*, *cap.* 1. *propoſitione* 3. Sanchez *de matrim. tom.* 3. *lib.* 8. *diſput.* 2. *n.* 10. Villalobos *tom.* 1. *ſumme*, *tract.* 2. *dub.* 7. *num.* 5. I. Sanchez *in ſelect. diſp.* 48. Bonacina *de legibus diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 8. Sed cum iudicio rem hanc temperauit Illuſtriſſimus Tapia *dicto lib.* 4.° *de legibus*, *quæſt.* 8. *art.* 8. affirmans generaliter, & indiſtincte vim legum has declarationes non obtinere, venerandas tamen eſſe tanquam grauiſſimi Senatus placita; & tunc vim legis obtinere, cùm certæ conditiones concurrunt, videlicet vt comprehendatur in ipſa declaratione, fuiſſe factam ſummo Pontifice conſulto: ita cauetur in Bulla 74. Sixti V. quæ extat *tomo* 2. *Bullary magni*; & vt conſtet verè eas declarationes fuiſſe editas, & ſigillo. & ſubſcriptione Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, & Secretarij Congregationis munitas. Ita præſcripſit Vrbanus VIII. referente Barboſa *in ſumma verbo Congregatio*, *n.* 8. deinde vt in ea declaratione non excedatur declarandi facultas, nec per eam amplietur, ſeu reſtringatur Concilij decretum, ſed tantùm interpretetur. Tandem vt ſimiles declarationes publicè promulgentur, cùm ſit de eſſentia legis promulgatio. Latiùs has conditiones proſequuntur Torreblanca *in praxi lib.* 14. *cap.* 3. alij congeſti ab Illuſtriſſimo Tapia *vbi ſuprà*, nunquam ſatis laudato, P. Mendo *in Bullam diſp.* 5. *cap.* 6. *n.* 160. Diana *parte* 11. *tract.* 2. *reſolut.* 42. Hurtado *de reſidentia tomo* 1. *reſolut.* 3. *pagina* 206. Prado *tom.* 1. *Theolog. Moral. cap.* 3. *q.* 7. Ferro Mantiq. *de different. q.* 104. Reſtat vt quid de deciſionibus Rotæ Doctores ſentiant, exprimamus, & communiter docetur, in Curia Romana ad inſtar ſtyli ius facere. Moneta *de commutatione cap.* 5. *n.* 146. extra Curiam verò tanquam reſponſa prudentum habere, facereque communem opinionem, à qua niſi in contrarium validiſſimæ rationes faciant, non eſſe recedendum. Ita latè probant Ceuallos *tomo* 1. *communium*, *in præfatione*, *n.* 25. Tuſchus *littera R. concluſione* 368. *numero* 4. Sarauia *de iuriſdictione adiunctorum c.* 35. §. 9. Garcia *in ſumma tract.* 1. *dub.* 4. *difficultate* 5. *fol.* 179. Prado *tom.* 1. *Theolog. Moral. cap.* 3. *de legibus*, *quæſt.* 7. §. 7. Hæc prælibanda duxi de origine & progreſſu Iuris Canonici; longa quidem, ſi apparatus aut præfationis modum attendas; breuia tamen, ſi quàm multa, quæ pro Conciliorum notitia afferri poterant, de queis docti cenſeant: alij probent, aut improbent, nos ad commentaria ſingulorum capitum iam accingamur.

TITVLVS PRIMVS.

De Summa Trinitate & Fide Catholica.

CAPVT PRIMVM.

[a] Innocentius III. *in Concilio* [b] *Generali.*

FIRMITER credimus, & ſimpliciter confitemur, quòd vnus ſolus eſt verus [c] Deus, æternus, immenſus, & incommutabilis, incomprehenſibilis, omnipotens, & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: tres quidem perſonæ, ſed vna [d] eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura ſimplex omnino: Pater à nullo, Filius à Patre ſolo, ac Spiritus ſanctus pariter ab vtroque: abſque initio ſemper ac ſine fine: Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus ſanctus procedens: conſubſtantiales, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni: vnum vniuerſorum principium: creator omnium viſibilium & inuiſibilium, ſpiritualium & corporalium: qui ſua omnipotenti virtute ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quaſi communem, ex ſpiritu & corpore conſtitutam. Diabolus enim, & alij dæmones à Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali. Homo verò diaboli ſuggeſtione peccauit. Hæc ſancta Trinitas ſecundùm communem eſſentiam indiuidua, & ſecundùm perſonales proprietates diſcreta: primò per Moſen, & ſanctos Prophetas, alioſque famulos ſuos, iuxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum, doctrinam humano generi tribuit ſalutarem. Et tandem vnigenitus Dei Filius Ieſus Chriſtus à tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria ſemper Virgine Spiritus ſancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne [e] compoſitus, vna in duabus naturis

perſona, viam vitæ manifeſtiùs demonſtrauit. Qui cùm ſecundum diuinitatem ſit immortalis, & impaſſibilis, idem ipſe ſecundùm humanitatem factus eſt mortalis, & paſſibilis. Qui etiam pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus, & mortuus, deſcendit ad inferos, ſurrexit à mortuis, & aſcendit in cœlum: ſed deſcendit in anima, & reſurrexit in carne: aſcenditque pariter in vtroque: venturus in fine ſæculi iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus ſingulis ſecundùm opera ſua, tam reprobis, quàm electis: qui omnes cum ſuis propriis reſurgent corporibus, quæ nunc [f] geſtant, vt recipiant ſecundùm opera ſua, ſiue bona fuerint, ſiue mala: illi cum diabolo pœnam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam. [g] Vna verò eſt fidelium vniuerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſaluatur. In qua idem ipſe ſacerdos eſt ſacrificium Ieſus Chriſtus: cuius corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter [h] continentur, tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate diuina: vt ad perficiendum myſterium vnitatis, accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc vtique ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi ſacerdos, qui ritè fuerit ordinatus ſecundùm claues Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus. Sacramentum verò [i] baptiſmi (quod ad Dei inuocationem & indiuiduæ Trinitatis, videlicet Patris & Filij & Spiritus ſancti conſecratur in aqua) tam paruulis, quàm adultis in forma Eccleſiæ à quocumque ritè collatum proficit ad ſalutem. Et ſi poſt ſuſceptionem baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, per veram poteſt ſemper pœnitentiam [k] reparari. Non ſolùm autem virgines, & continentes, verùm etiam [l] coniugati per rectam fidem, & operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire.

NOTÆ.

1. Innocentii III. electio.

a *Innocentius.*] Defuncto Cœleſtino III. anno Chriſti Domini 1198. Innocentius, antea Lotharius dictus, patriâ Anagninus, Comes Signinus, Diaconus Cardinalis tituli SS. Sergij, & Bacchi, creatus fuit Pontifex prædicto anno, & Eccleſiam rexit vſque ad annum 1216. vt poſt Platinam, Blondum, Papirium, Maſonium, & alios referunt Spondanus, Odoricus Raynaldus *in continuat. Barony, dicto anno* 1198. Fuit in vtroque iure apprimè doctus, vt eius epiſtolæ teſtantur: varia opera edidit, quorum catalogum refert Ludouicus à Sancto Carolo *in bibliotheca Pontif. lib.* 1. *littera I.* Eius geſta edidit Boſquetus cum regeſtro epiſtolarum ipſius, ex anno 15. ſui Pontificatus: aliæ etiam epiſtolæ editæ fuerunt Coloniæ, & correctæ à Cardinale Guillelmo Sirleto; ex quibus & aliis ſequentium annorum, factæ ſunt collectiones tertia, & quarta, vt ſuprà in apparatu retuli: & epiſtolas in hoc volumine compilatas nouiſſimè illuſtrauit Alteſſerra.

2. Concilii Lateranensis historia.

b *Generali.*] Celebrato ſub ipſo Innocentio III. Anno enim 1215. Concilium œcumenicum celebratum fuit Romæ, omnium vtique, quæ in Europa habita fuerant celeberrimum. Præfuit in eo Innocentius III. interfuerunt duo Patriarchæ Orientales, Conſtantinopolitanus videlicet, & Hieroſolymitanus, 400. Epiſcopi, & alij Eccleſiæ Prælati vſque ad numerum 2212. cùm enim Innocentius magnoperè optaret, tum Hieroſolymitanæ vrbis recuperationem, tum vniuerſæ Eccleſiæ reformationem, generale indixit Concilium, in quo & deprauati mores corrigerentur, & hæretici damnarentur, Principéſque ac Populi ad ſacram hanc expeditionem adducerentur, vt referunt Abbas Vſpergenſis, qui eo tempore floruit, per hæc verba: *Anno ab incarnatione Verbi* 1215. *celebrata eſt ſancta vniuerſalis Synodus Romæ in Eccleſia Saluatoris, quæ Conſtantiniana vocatur, menſe Nouembri, præſidente Domino Innocentio Papa III. Pontificatus eius anno* 18. *in qua fuerunt Epiſcopi* 412. *inter quos extiterunt de præcipuis Patriarchis duo, Conſtantinop. & Hieroſolym. Antiochenus verò graui languore detentus venire non potuit, ſed miſit pro ſe Vicarium Anteradenſem Epiſcopum. Alexandrinus verò ſub Sarracenorum dominio conſtitutus, fecit quod potuit, mittens pro ſe Diaconum ſuum Germanum. Primates autem & Metropolitani* 71. *& Priores vltra octingentos* Mattheus Pariſ. *in eodem anno*, Spondanus & Odoricus Raynaldus *anno* 1215. Coriolanus & Seuerinus Binius *in notis ad ipſum Concilium.* Dictum fuit Lateranenſe, quia celebratum fuit in Eccleſia Lateranenſi conſtructa anno 315. in ædibus egregiis Lateranenſibus, de qua plura refert Gabriel Pennotus *lib.* 3. *hiſt. Canonic. regul. cap.* 1. *&* 2. In hoc Concilio approbata fuit vox *Tranſubſtantiationis*, vt ex hoc textu conſtat, & refert Coriolanus *in Breuiario, anno* 1215. etſi iam cognita eſſet, & à Patribus vſitata, vt probabimus *in cap. cum Marthæ, de celeb. Miſſ.* In hoc Concilio reperitur præſens fidei profeſſio, & in quarta collectione, vbi Innocentius III. appoſuit titulum hunc *de Summa Trinitate*, qui in aliis collectionibus deſiderabatur; & huius textus meminit Paul. Æmilius *in Philip. Hug.*

3. Exponitur præsens inscriptio.

Pro huius & ſimilium inſcriptionum explicatione ſciendum eſt, conſtitutiones à Raymundo ex Conciliis in hoc Decretalium corpore tranſcriptas aliquando proponi ſub nomine Romani Pontificis, vt noſtra, quæ deducta eſt ex Concilio Lateranenſi 3. & tamen Innocentius III. vt eius author proponitur, & *in cap. licet*, 6. *cap. ne pro defectu*, 41. *de electione, cap. nonnulli*, 27. *de reſcriptis, cap. Epiſcopus* 4. *cap. de multa* 28. *de præbendis, cap. cum ex eo, de pœnitentiis*, & paſſim: quandoque tranſcribuntur ſub ipſo Concilio, ex quo deductæ ſunt, vt *in cap.* 1. *de electione, cap.* 1. *de pactis, cap.* 1. *de Bigamis non ordinandis, cap.* 1. *de ſponſalibus*; & in aliis nulla Pontificis, cuius authoritate congregatum fuit

Concilium

Concilium, mentione factâ. Circa cuius diuerſitatis rationem reddendam varij varia dixerunt. Abbas Panormitanus, & Felinus *in cap.* 1. *de pactis*, aſſerunt diſcriminis rationem in eo conſiſtere, vt ſi proponatur deciſio, quæ à Concilio habet originem & progreſſum, edatur ſub nomine Concilij, tanquam ex eo dimanans: ſi verò res de qua agebatur habuit originem à Pontifice, cum aſſenſu tamen, & ſuffragiis Concilij deciſa fuit, nomine ipſius Pontificis circumferatur. Ita componunt & exponunt prædicta iura, & alia ſimilia. Sed eâ reiectâ ratione diuerſimodè exponere intendit Germonius *lib.2. animadu. cap.* 1. aſſerens, tunc conſtitutionem conciliarem edi ſub nomine Pontificis, licèt ex Concilio dimanauerit, cùm Concilium œcumenicum generale congregatum fuerit, vt in noſtro textu, & *in dicto cap. licèt*, cum aliis. Tunc verò conſtitutionem Concilij nomine tranſcribi, cùm Concilium eſt prouinciale, vt *in dicto cap.* 1. *de pactis*, & aliis. Sed hæc ſententia refellitur ex eo, nam Concilium Sardicenſe generale fuit, vt aliqui tenent relati *in cap.* 2. *de electione*: ſed deciſiones ex eo deductæ, vt ſunt textus *in dicto cap.* 2. & *in cap.* 1. *de clericis non reſidentibus*, eduntur ſub nomine Concilij: ergo prima pars diſtinctionis ſuſtineri nequit. Deinde, nam Concilium Turonenſe temporibus Alexandri III. celebratum, anno 1624. prouinciale fuit, & tamen textus *in cap. maioribus* 8. *de prebendis*, Alexandro III. tribuitur. Igitur ex vtroque latere prædicta diſtinctio claudicat. His & aliis omiſſis reor aliunde peten iam eſſe diſcriminis rationem; videlicet, aut edi conſtitutionem ex Concilio, in quo interfuit Romanus Pontifex; & tunc edi ſub nomine ipſius Pontificis, non verò Concilij: aut deciſionem tranſcribi ex Concilio, in quo Pontifex non adfuit; & tunc nomine ipſius Concilij conſtitutiones in hoc Decretalium corpore proponi. Vnde cùm in Concilio Lateranenſi, de quo in noſtro textu, & Concilio generali, cuius mentio fit *in dicto cap. licèt, cap. ne pro defectu*, adfuiſſet R. Pontifex, ideo eius nomine eduntur illius Concilij decreta: at cùm in Conciliis Sardicenſi, Africano, Aurelianenſi, de quibus *in dicto cap.* 1. *de pactis, cap.* 2. *de electione, cap.* 1. *de bigamis*, non interfuiſſet R. Pontifex, Concilij nomine tranſcribuntur. Quæ diſcriminis ratio accuratè obſeruanda eſt; magna enim huius animaduerſionis vtilitas ſequitur ad reſolutiones, tum ſcholaſticas, tum forenſes, quas proſequitur noſter Primarius Balboa *in cap.* 1. *de iudiciis*, *n.*2. Barboſa *in cap. dilectus*, 19. *num.*4. *de prebendis*, *&* *dignit.*

4. c *Deus.*] Quod & plures Gentiles adhuc ſuâ tenebroſâ caligine opacati cenſuerunt, & approbarunt, vt latè illuſtrat Elias Æſchedius *de Diis Germanorum*, *cap.*12.

5. d *Eſſentia.*] Quod Sabelliani, Patri-Paſſiani, & Priſcillianiſtæ negabant, docendo perſonas diuinas non eſſentiâ diſtinctas eſſe, quos Hiſpaniæ noſtræ ſacri Proceres damnarunt in Concilio Toletano I. in aſſertione fidei: *Si quis dixerit, atque crediderit, Deum Patrem eumdem eſſe Filium, vel Paracletum, anathema ſit. Si quis dixerit, vel crediderit, Filium eumdem eſſe Patrem, vel Paracletum, anathema ſit. Si quis dixerit, vel crediderit, Paracletum eſſe vel Patrem, vel Filium, anathema ſit.* Bracharenſi I. *cap.*1. *Si quis Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum non confitetur tres perſonas vnius ſubſtantia, & virtutis, ac poteſtatis, ſicut Catholica, & Apoſtolica Eccleſia docet; ſed vnam tantum, ac ſolitariam dicit eſſe perſonam, ita vt ipſe ſit Pater, qui Filius, ipſe etiam ſit Paracletus Spiritus, ſicut Sabellius & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.* Toletanum 3. ante canones: Toletanum 11. in confeſſione fidei: refert Anton. Auguſtinus *in epitome iuris*, *lib.*11. *titulo* 27.

6. e *Compoſitus.*] Hoc negabant Photiniani, Apollinariſtæ, & alij, quorum errores damnarunt Patres in V. Synodo CP. *collectione* 8. *cap.* 11. VII. Synod. *in epiſtola ad Conſtantinum, & Irenem*, Leo, Damaſus, Caius, & alij relati ab Antonio Auguſtino *in epitome lib.*11. *titulo* 35.

7. f *Geſtant.*] Hoc totum negabant Manichæi, & Priſcillianiſtæ, quorum hæreſes damnarunt Leo Papa *epiſt.*91. *cap.*8. his verbis: *Plaſmationem humanorum corporum, figmentum eſſe diaboli, error Manichæorum & Priſcillianiſtarum: qui item hæretici, carnis reſurrectionem negabant.* PP Concilij Carthag. relati *in cap. Epiſcopus*, 2. 23. *diſt. Quærendum ſi credat huius, quam geſtamus, & non alterius carnis reſurrectionem.* Concilij Tolet. 11. *in prolog. Hoc exemplo Capitis noſtri confitemur vera fide reſurrectionem carnis omnium mortuorum; neque in aere, vel alia qualibet carne, vt quidam delirant, reſurrecturos nos credimus; ſed in iſta, quâ viuimus, conſiſtimus, & mouemur.* Alij SS. quorum ſacra teſtimonia collegit Antonius Auguſtinus *in epitome Iuris lib.*11. *titulo* 38.

8. g *Vna verò.*] Vnitatem Eccleſiæ non tantùm vnitate ordinis, verùm & vnitate formæ, ex variis SS. PP. teſtimoniis probant Petrus Gregorius, & Proſper Fagnanus in præſenti; P. Suarez *aduerſus Regem Angliæ, in principio.* Becanus *lib.*3. *opuſc. vlt.* Corjolanus *in ſumma Concil. prælud.*9. Frat. Antonius Perez *in Pentatheuco fidei*, *cap.* 1. *dubio* 19.

9. h *Continentur.*] Corpus Chriſti verè & realiter eſſe in ſacramento Euchariſtiæ, negarunt Berengarius, & reliqui Sacramentarij, *cap. ego* 42. *de conſec. diſt.*2. quos variis authoritatibus SS PP. & Conciliorum refellit Gratianus *integra diſt.*2. *de conſecr.*

10. i *Baptiſmi.*] Pelagius, & Cœleſtius impugnarunt baptiſmum paruulorum: ſed neceſſarium eſſe ad ſalutem iam docuerunt, & ſtatuerunt R. Pontifices, Clemens *epiſt.*4. *poſt medium*, Gelaſius *epiſt.*1. *cap.*12. Leo Magnus *epiſt.*84. *&* 91. *cap.*9. Gregorius Magnus *lib.*5. *epiſt.*14. & *lib.*7. *epiſt.*47. *&* 53. quorum, & aliorum verba refert Antonius Auguſt. *in epitome iuris lib.*11. *titulo* 12.

11. k *Reparari.*] Ideo dicitur ſecunda tabula poſt naufragium, *cap.* 72. *de pœnitentia diſt.*1. Tridentinum *ſeſſione* 6. *canone* 14. & *ſeſſione* 14. *de pœnitentia, can.*2. Moguntinum ſub Paulo III *can.*10. D. Hieronymus *tomo* 1. *epiſt.*8. qui de pœnitentia loquens ait: *Illa quaſi ſecunda poſt naufragium miſeris tabula ſit.* Notarunt Viualdus *in candelabro, titulo de pœnitentia, numero* 4. Medina *eodem tractatu, in principio*, Valentia *tomo* 4. *eodem tract. diſput.*7. *quæſt.*3. *puncto* 4. Suarez *de pœnitentia diſput.*1. *numero* 4. Becanus *de ſacramentis, cap.*29. *de pœnitent. q.*2. Martinon *eodem tract. in principio.*

12. NVPTIAS QVI DAMNARVNT. l *Contingat.*] Iam à vernantis Eccleſiæ temporibus fuerunt hæretici, qui nuptias & procreationem damnarunt, de quibus in vniuerſum Tertullianus *in principio libri de monog. Hæretici*, inquit, *nuptias auferunt, Pſychici ingerunt.* Eos diuino Spiritu præmonente damnauit

Apoſtolus 1.*ad Timoth. cap.*4. vbi poſt Chryſoſtomum & Ambroſium nouiores. Tales autem poſt Tacianum, Ebionem, Saturninum, & alios, Marcion, Apelleſque, & eius ſectatores, de quibus Tertullianus *lib.* 1.*ad vxorem, c.* 3.& *de præſcrip. aduerſus hereſes, cap.* 33. *Paulus*, inquit, *Timotheum inſtruens, nuptiarum quoque interdictorem ſugillat: ita inſtituunt Marcion, & Senitor Appelles.* Io eoſdem iouehitur *lib.* 4. *aduerſus Marcionem, cap.* 11. *&* 34. & *lib.* 5. *cap.* 15. & pleniſſimè *lib.* 1. *cap.* 29. vbi inter alia ait: *Iam verò ſementem generis humani compeſcere totum, neſcio an hoc quoque optimo Deo congruat.* De eiſdem ex Diuo Irenæo 1. *contra hereſes, cap.* 22. *&* 30. latè Euſebius *lib.* 4. *hiſt. Eccleſ. cap.* 27. Nicephorus *lib.* 4. *hiſtoriæ, cap.* 3. *&* 11. Clemeos Alex. *lib.* 3. *ſtromat.* quem non nominatim contra Marcionem ſcribere inconſpectè negat vir aliàs doctus Pamelius. Verba latinè reddita à Gentiano Herboto: *Iam verò, ſi & ipſe Plato, & Pythagoras, ſicut etiam poſteà Marcioniſtæ, malam exiſtimarunt eſſe generationem, longè abſuit vt communes ipſe poneret vxores: ſed Marcioniſtæ quidem dicunt, malam eſſe naturam, ex mala materia, & à iuſto factam opifice, & creatore; qua quidem ratione nolentes implere mundum, qui factus eſt a creatore, volunt abſtinere nuptiis.* D. Ambroſius *lib. de Virginibus*, ibi: *Dicet aliquis; Ergo diſſuades nuptias? Ego verè ſuadeo, & eos damno qui diſſuadere conſueuerunt.* Et paulò poſt: *Qui enim copulam damnat, damnat & filios, & debitam per ſucceſſionem ſeriem, generis ſocietatem damnat humani.* Atque inibi tandem: *Vnum ſanè, licèt ſacrilegi homines habent, quod in iis etiam a ſapientiſſimis probetur, qui coniugia damnando, profitentur quod ipſi non debuiſſent naſci.* Tales etiam Manichæus & Priſcillianus, quorum error damnatur à S. Leone *epiſt.* 91. *cap.* 9. *Priſcillianiſtæ nuptias damnant, & procreationem naſcentium perhorreſcunt; in quo, ſicut penè in omnibus, cum Manichæorum profanitate concordant: quia non eſt illic libertas turpitudinis, vbi pudor matrimonij ſeruatur, & ſpes ſobolis.* PP. Concilij Bracharenſis 1. *can.* 11. *Si quis coniugia humana damnat, & procreationem naſcentium perhorreſcit, ſicut Manichæus, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.* Tolet. 12. *can.* 8. Damnarunt etiam in vniuerſuo Apoſtoli *can.* 61. PP. Concilij Gangtenſis *can.* 1. 9. *&* 10. quos Gratianus tranſcripſit *in cap. ſi quis* 4. *cap. ſi quis nuptias* 12. 30. *diſt. cap. quicumque* 9. 31. *diſt.* Sed hæc aliis relinquamus altas etiam hæreſes referentibus & refellentibus: videndi ſunt Photius *in nomocanone, tit.* 13. *cap.* 11. Baronius *tom.* 1. *anno* 57. *num.* 191. Bellarm. *lib. vnico de matrim. cap.* 1. Seuerinus Binius *in notis ad can* 50. *Apoſt.* Creſpetius *in ſumma, verbo Nuptiæ licitæ.* Anton. Auguſt. *in epitome lib.* 11. *tit.* 30. & *lib.* 28. *tit.* 1. Franciſcus Valens *in concordia, fol.* 270.

CAPVT SECVNDVM.

Idem *in* [a] *eodem.*

DAmnamus ergo, & reprobamus [b] libellum, ſeu tractatum, quem Abbas [c] Ioachim edidit contra Magiſtrum Petrum [d] Lombardum de vnitate, ſeu eſſentia Trinitatis, appellans ipſum hæreticum, & inſanum; pro eo quod in ſuis dixit ſententiis, quoniam quædam ſumma res eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus; & illa nun eſt generans, nec genita, nec procedens: vnde aſſerit, quod ille non tam Trinitatem, quàm quaternitatem adſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam communem eſſentiam, quaſi quartam: manifeſtè proteſtans, quod nulla res eſt, quæ ſit Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura; quamuis concedat, quod Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ſunt vna eſſentia, vna ſubſtantia, vnaque natura. Verùm vnitatem huiuſmodi, non veram & propriam, ſed quaſi collectiuam, & ſimilitudinariam eſſe fatetur; quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna Eccleſia; iuxta illud, Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna: &, Qui Deo adhæret, vnus ſpiritus eſt cum illo. Item, Ille qui plantat, & qui rigat, vnum ſunt: &, Omnes vnum corpus ſumus in Chriſto. Rurſus in lib. Regum, Populus meus, & populus tuus, vnum ſunt. Ad hanc autem ſuam ſententiam adſtruendam, illud potiſſimùm verbum inducit, quod Chriſtus de fidelibus inquit in Euangelio: Volo pater, vt ſint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus: vt ſint conſummati in vnum. Non enim (vt ait) fideles Chriſti ſunt vnum, id eſt quædam vna res, quæ communis ſit omnibus; ſed hoc modo ſunt vnum, id eſt vna Eccleſia, propter Catholicæ fidei vnitatem; & tandem vnum regnum, propter vnionem indiſſolubilis charitatis, quemadmodum in canonica Ioannis Apoſtoli epiſtola legitur: Quia tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo: Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt. Statimque ſubiungitur: Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis: & hi tres vnum ſunt, ſicut in quibuſdam codicibus inuenitur. Nos autem, ſacro approbante Concilio, credimus & confitemur cum Petro Lombardo, quòd vna quædam ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidem, & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus; tres ſimul perſonæ, ac

ſigillatim

ſigillatim quælibet earumdem: & ideo in Deo ſolummodo Trinitas eſt, non quaternitas; quia quælibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura diuina: quæ ſola eſt vniuerſorum principium, præter quod aliud inueniri non poteſt: & illa res non eſt generans, neque genita, nec procedens: ſed eſt Pater, qui generat: & Filius, qui gignitur: & Spiritus ſanctus, qui procedit: vt diſtinctiones ſint in perſonis, & vnitas in natura. Licèt igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, non tamen aliud: ſed id, quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus ſanctus idem omnino: vt ſecundùm orthodoxam, & catholicam fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno filium generando, ſuam ſubſtantiam ei dedit, iuxta quod ipſe teſtatur: Pater quod dedit mihi, maius omnibus eſt. Ac dici non poteſt, quod partem ſubſtantiæ ſuæ illi dederit, & partem ipſe ſibi retinuerit: cùm ſubſtantia Patris indiuiſibilis ſit, vtpote ſimplex omnino. Sed nec dici poteſt, quod Pater in Filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiam generando, quaſi ſic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipſam ſibi: alioquin deſiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo, quòd ſine vlla diminutione Filius naſcendo ſubſtantiam Patris accepit; & ita Pater & Filius habent eandem ſubſtantiam; & ſic eadem res eſt Pater & Filius, necnon & Spiritus ſanctus ab vtroque procedens. Cùm ergo veritas pro fidelibus ſuis orat ad Patrem: Volo (inquiens) vt ipſi ſint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus: hoc nomen vnum, pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia: pro perſonis verò diuinis, vt attendatur identitatis vnitas in natura, quemadmodum alibi Veritas ait: Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt: ac ſi diceret manifeſtiùs, Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut pater veſter cæleſtis perfectus eſt perfectione naturæ, vtraque videlicet ſuo modo: quia inter creaturam & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſſimilitudo notanda. Si quis igitur ſententiam, vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere, vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus euitetur. In nullo tamen propter hoc [e] Florenſi monaſterio (cuius ipſe Ioachim extitit inſtitutor) volumus derogari: quoniam ibi & regularis eſt inſtitutio, & obſeruantia ſalutaris: maximè cùm ipſe Ioachim omnia ſcripta ſua nobis adſignari mandauerit, Apoſtolicæ Sedis iudicio adprobanda, ſeu etiam corrigenda, dictans epiſtolam, quam propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter confitetur, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ (diſponente Domino) cunctorum fidelium mater eſt & magiſtra Reprobamus etiam, & condemnamus peruerſiſſimum dogma impij [f] Almarici, cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tam hæretica, quàm inſana ſit cenſenda.

NOTÆ.

1\. a EOdem.] Ita etiam legitur in quarta collectione ſub hoc titulo, *cap.* 2. id eſt, Innocentius tertius in eodem Concilio Lateranenſi, *cap.* 2.

2\. b *Libellum.*] non fuit damnatus author, Abbas videlicèt Ioachim, ſed eius libellus principaliter: damnato enim authore, & eius ſcripta damnata videntur, *cap. fraternitatis* 4. *de hæreticis*, vbi dicemus.

3\. c *Ioachim.*] Monachus Benedictinus, qui conſtruxit monaſterium Florenſe, vir in Sacris Scripturis perdoctus, ſcripſit commentaria in Iſaiam, Hieremiam, & Apocalypſin; circumferuntur etiam eius nomine vaticinia de futuris Religionibus, aliiſque rebus, vt eximiis laudibus illum extollentes tradunt Iacobus Græcus *in eius vita*, Viuar. *in apologia pro Flauio Dextro*, *num.* 12. Gabriel Pennotus *lib.* 1. *hiſt. Canonic. Regul. cap.* 51. Bellarm. *de Scriptoribus Eccleſ. ſæculo* 12. *pag. mihi* 241. Peña *in addit. ad direct. Inquiſit.* 1. *parte*, *pag.* 4.

4\. d *Petrum Lombardum.*] Patriâ Nouarienſem, Epiſcopum Pariſienſem, vulgò Magiſtrum ſententiarum appellatum, qui librum I. Sentent. de Trinitate & Vnitate Dei ſcripſit, quam partem, præcipuè diſtinctionem quintam, impugnauit prædictus Abbas Ioachim, adſtruens in Trinitate vnitatem, non illam quidem propriam & eſſentialem, quam Catholici profitemur, ſed collectitiam, & ſimilitudinatiam, ſicut multi homines dicuntur vnus populus, idque probabat loco peruersè intellecto Ioannis *cap.* 17. vt referunt Baronius *anno* 1164. Cabaſſutius *in notitia huius Concilij*, Primarius noſter Illuſtriſſimus Manrique, Epiſcopus Pacenſis, *tomo* 4. *annal. Ciſterc. anno* 1215. *cap.* 5. De Petro Lombardo, & eius ſcriptis vltra illius expoſitores plura tradunt Bellarminus
de Scriptoribus, *pag.* 231. Franciſcus Valens, & 5.
Petrus Gregorius in præſenti.

e *Florenſi monaſterio.*] Cùm in Concilio Lateranenſi non Ioachim Abbas, ſed libellus ipſius damnatus eſſet, ne eius detractores in ipſum, atque eius monaſterium inueherentur, Innocentius declarauit, Florenſi monaſterio prædictam libelli damnationem non obeſſe, & Honorius III Innocentij ſucceſſor intra ſexennium ſimilem expedinit declarationem in gratiam vtriuſque, Abbatis videlicet, & monaſterij: cuius declarationis verba ex Bibliotheca Vaticana refert Peña *vbi ſuprà*, quæ ſic ſe habent: *Honorius, & cætera Conſentino Archiepiſcopo Biſinacenſi. Ex parte dilectorum filiorum Abbatum, & Conuentuum de ordine*

Floris, tam capitis, quàm membrorum, fuit propoſitum coram nobis, quod is, qui ſaluti hominum inuidet, & quieti, occaſione aſſumpta ex eo, quod libellus, quem Abbas Ioachim contra bonæ memoriæ Magiſtrum Petrum Lombardum edidit, in generali fuit Concilio condemnatus, contra eos nonnullos, tàm clericos, quàm laicos, Prælatos, & ſubditos concitauit: qui, vt ipſos ab otio contemplationis auertant, & funes extendentes in laqueum pedibus eorumdem, ponant eis ſcandalum iuxta iter, ipſis obiiciunt exprobrando, quod idem Abbas, qui pater, & inſtitutor fuit Ordinis eorumdem, hæreticus ab Eccleſia Dei habetur: propter quod non ſolùm ſimplices lactis participes à conſortio eiuſdem Ordinis auertuntur, ſed etiam fortes, qui vti cibo ſolido didicerunt, & ad diſcretionem boni, & mali exercitatos pro conſuetudine habent ſenſus, circa inſtituta eiuſdem Ordinis incipiunt fluctuare. Licèt igitur prædictus libellus, ſiue tractatus, condemnatus fuerit in Concilio memorato; quia tamen ipſe Ioachim omnia ſcripta ſua Romano mandauit Pontifici aſſignari, Apoſtolico iudicio approbanda, ſeu corrigenda, & dictam epiſtolam, cui propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter confeſſus ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ (diſponente Domino) cunctorum fidelium mater eſt & magiſtra; F. T. per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus per totam Calabriam faciatis publicè nuntiari, quod eum virum catholicum reputamus, & regularem obſeruantiam, quam inſtituit, ſalutarem. Eos qui Ordini memorato ex hoc detrahere, vel inſultare præſumpſerint, mo.præm. ſub. Apoſt. ob. caſtig. dat. Lateran. XIII. Kalendas Ianuarij, anno 5.

6. [*Almarici.*] Almaricus hic, ſiue Amoricus (hoc duplici nomine vocat eum Gualterus *ſæculo* 13. *cap.* 1.) natione Gallus, patriâ Carnotenſis, Theologus Pariſienſis, cùm apud Pariſios non paruam doctrinæ opinionem obtineret, in varios errores incidit, quos referunt Eymericus *in direct. Inquiſit. parte* 2. *num.* 3. Prateolus *verbo Almaricus*, Bzouius *anno* 1215. *n.* 2. Sallelles *lib.* 3. *de materiis tribun. cap.* 15. *regula* 274. Inter quos illum magnoperè fouebat, videlicet, verum Chriſti corpus non eſſe magis ſub Euchariſtia, quàm in alia qualibet re. Vnde hanc propoſitionem non tam hæreticam, quàm inſanam eſſe cenſuerunt PP. Concilij Later. in præſenti; ille tamen, ac eius ſequaces refoſſis oſſibus Lutetiæ vſti ſunt, vt referunt Ganguinus *lib.* 6. *ſub Philippo*, Sanderus *lib.* 7. *de viſibili Monarch.* Genebrardus *lib.* 4. *chronograph.* & ex eis Sallelles *vbi ſuprà.* Rigordus, & Robertus Polonus, quos referunt Alteſſerra & Florens *vbi ſuprà.*

Huius textus hiſtoriam, & occaſionem libelli ſcripti à Ioachimo Abbate ex eo repetit Seuerinus Binius in notis ad hoc Concilium Lateranenſe, quòd cùm Alexander III. aliquorum relatu accepiſſet Magiſtrum Petrum Lombardum in quibuſdam ſcriptis ſuis à fidei articulis recedere, ad Vvilhelmum Senonenſem Archiepiſcopum ſub hac forma litteras direxit.

ALEXANDER EPISCOPVS,
Seruus ſeruorum Dei. Vvilhelmo Senonenſi Archiepiſcopo, ſalutem.

„ CVm in noſtra olim eſſes præſentia conſtitutus, tibi viua voce iniunximus, vt ſuffraganeis tuis Pariſiis tibi adſcitum ad abrogationem prauæ doctrinæ Petri quondam Pariſienſis Epiſcopi, quâ dicitur: Quod Chriſtus ſecundùm quod eſt homo, non eſt aliquid, omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde ſiquidem eſt, quod fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, quod tibi cùm præſens præcepimus, ſuffraganeos tuos Pariſios conuoces, & vnà cum aliis viris religioſis, & prudentibus, præſcriptam doctrinam ſtudeas penitus abrogare, & à Magiſtris Scholaribus ibidem in Theologia ſtudentibus, Chriſtum, ſicut perfectum Deum, ſic & perfectum hominem, ac verum hominem, ex anima & corpore conſiſtentem, præcipias edoceri: vniuerſis firmiter, & diſtrictè iniungens, quod doctrinam de cætero illam nequaquam docere præſumant, ſed ipſam penitus deteſtentur.] Hactenus Alexander. Coniectatur ergo Binius Ioachimum Abbatem inuitatum, & exhortatum à Præſule Senonenſi, impugnaſſe Petrum Lombardum, non ſolùm in his, quæ refellenda erant, verùm in aliis articulis veris, & orthodoxis. Ioachimus autem omnia correctioni ſanctæ Matris Eccleſiæ ſubiecit; vnde propter hanc pronam ad corrigendum voluntatem, non ipſe, ſed eius libellus damnatus fuit.

Commentarium huius tituli omitto, quia interioris Philoſophiæ eſt; vltrà non licèt attingere, nam & præſtat alioqui multa securè prætermittere, quàm cum periculo dicere. Videndi ſunt D. Thomas *opuſculo* 2. 3. & 24. Canus *lib.* 12. *de locis, cap.* 7. Peña *ad directorium Inquiſitorum*, Proſperus Fagnanus *in præſenti.*

TITVLVS SECVNDVS.
De Conſtitutionibus.

CAPVT PRIMVM.
Ex Concilio [a] *Meldenſi.*

VT [b] canonum ſtatuta ſine præiudicio ab omnibus cuſtodiantur, & nemo in [c] actionibus vel iudiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed eorum authoritate ducatur. In exponendis etiam ſacris Scripturis Sanctorum, Catholicorum, & probatiſſimorum Patrum ſenſum quiſque ſequatur, in quorum ſcriptis, vt Beatus dicit

dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillet. Sed & qui in ſuis monaſteriis religioſè reſidere debent, & vocum nouitates, vt innoteſcant, ſtudio proferre ſatagunt, acerrimè vt præſumptores arguantur, & comprimantur.

NOTÆ.

1. MELDENSIS CONCILII HISTORIA. a MEldenſi.] Ita etiam legitur in 1. collectione, ſub hoc titulo, *cap.* 1. & apud Burchardum *lib.2 decreti, cap.* 61. Carnotenſem *parte 5. decreti, cap.*171. & apud Antonium Auguſt. *in epitome iuris lib.5. titulo* 10. *cap.*49. Meldis vulgò dicta *Meaux*, nobilis ciuitas eſt Galliæ Celticæ, cuius meminerunt Turonenſis *lib.* 5. *cap.*1. Ptolomeus *lib.2.cap.*8. Plinius *lib* 4.*cap.*18. in qua celebratum fuit hoc Concilium Meldenſe anno 845. 15. kalendis Iulij, vt teſtantur Binius, & Sirmundus *in notis ad illud.* Congregatum fuit ad reformationem morum, & Regis Lotharij, qui facilè Eccleſiaſticas res laicis poſſidendas tradebat; in eoque petierunt Patres ab ipſo Rege, vt capitula à Carolo Magno, & Ludouico Pio prædeceſſoribus facta promulgare, & obſeruare faceret, vt refert Baronius *in dicto anno*, *n.*52. & conſtat ex canone 78. ipſius Concilij. Canones enim Galliæ, de quibus *in cap. ſi quis Diaconus*, 50. *diſt.* tanquam inutiles, quoſdam Romanos reieciſſe conqueritur Agobardus Lugdun. Epiſc. contra legem Gundevaldi: ſed melius eſt horum canonum ſequi authoritatem, quàm proprium ſenſum. Eius Concilij fragmenta extant *in cap. precaria,* 4. 10. *queſt.*2. *cap.*1. 28. *queſt.* 2. *cap. de illis* 6. *queſt.* 3. *cap. cauendum* 3. *cap. quod* 7. 1. *queſt.* 7. *cap. nemo* 41. 11. *queſt.* 3. *cap quicumque* 6. 23. *queſt.* 8. *cap. ſi autem* 36. *queſt.* 2. *cap. Eccleſie* 18. *de conſecratione diſt.* 1. *cap. vt Epiſcopi* 7. *de conſecratione diſt.* 5. & præſens textus reperitur *in can.* 11. ipſius Concilij: in editionibus verò Binij, & Regia Pariſienſi, *in can.* 34. ex quo integrum reſtituo.

2. b *Canonum ſtatuta.*] Generalia, interpretatur Gloſſa, quam ſequuntur in præſenti Baldus *columna* 1. Ferretus *num.* 3. Burgos *num.*22. Mandoſius *num.* 9. Sed contrarium, videlicet, tam ſtatuta generalia, quàm prouincialia comprehendi in hoc textu, docuerunt in præſenti Decius, Panormitanus, Immola, Cardinalis Veronius. Riminaldus Lælius, Mancinus *genialium cap.* 224. quorum ſententia verior eſt, iuxta ea, quæ in ſolutione ſecundæ difficultatis diximus. Et licèt ſtatuta plerumque ius peculiare ciuitatis, ſeu municipij ſignificent, *cap.* 1. *hoc tit. in* 6. *cap. ſtatutum* 9. *de hæreticis lib.*6. tamen ius commune, & generale ſæpius demonſtrant, *cap. ſtatum* 22. *de electione in* 6. *cap. ſtatutum, de reſcriptis*, *eodem lib. cap. ſtatutum* 15. *cap. ſtatuta* 20. *de hereticis*, *eodem lib. cap.* 1. §. *vlt. de appellat. eodem lib. cap. regula*, §. *porrò* 3. *diſt.* notauit Mancinus *dict. cap.* 224.

3. c *Actionibus.*] Criminalibus, exponit Gloſſa; ita vt actio ad criminales, iudicium ad ciuiles referantur. Sed cum actionis acceptio non ſemper ad ius perſequendi, ſeu agendi in iudicio referatur, vt probant Petrus Gregorius 3. *parte ſyntagmatum*, *lib.*21. *cap.*8. *num.* 9. Briſſonius, Othomanus, & Prateius verbo *actio*, rectiùs credo actiones in hoc textu referri ad extraiudiciales actiones, quod & docuit Ferretus hîc, & infrà explicabimus.

COMMENTARIVM.

EX hoc Meldenſis Concilij canone communiter talis deducitur aſſertio. *Canonum ſtatuta ab omnibus* (*tam in actionibus, quàm in iudiciis*) *debent cuſtodiri.* Eam probant textus *in cap. Eccleſiaſticarum, diſt.* 11. *cap. finali, diſt.* 14. *cap. quoniam* 7. *diſt.* 16. *cap.* 1. *diſt.* 14. *cap. de libellis* 20. *diſt. cap. relatum*, 14. *diſt.* 37. *cap. nulli* 4. *cap. placuit* 7. 38. *diſt. cap. iudices* 4. 3. *queſt.* 7. *cap. etſi illa* 23. 1. *queſt.* 7. *cap.* 2. 12. *queſt.* 1. *cap. nulli, cap. violatores* 5. *cap. contra* 7. *cap hac* 13. *cap ideo* 16. 25. *queſt.* 1. *cap. ne innitaris* 5. *hoc titulo.* Concilium Cabilonenſe 2. *can.* 9. *Canonum ſtatuta ab omnibus intemerata ſeruentur.* Chalcedonenſe *canon.* 1. ibi: *Canones à ſanctis Patribus in vnaquaque Synodo hucuſque poſiti ſeruentur.* Nicænum 2. *can.* 1. Synodus 8. ſub Adriano, *cap.* 1. *&* 2. Lateranenſis ſub Martino I. *can.*17. 18. *&* 20. Carthag. 2. *can.*13. *Omnia, quæ à veſtro cœtu glorioſiſſimo ſtatuta ſunt, placet ab omnibus cuſtodiri.* Aurelian. 3. *can.*32. *Nec ignorare quemquam, nec diſſimulare, id eſt prætermittere permittitur.* Aurelian. 4. *can.*16. Bracharenſe I. *can.*40. *Præcepta antiquorum canonum, quæ modò in Concilio recitata ſunt, nullus audeat præterire.* Bracharenſe 2. *in fine.* Toletanum 3. *can.* 1. Matiſconenſe *can.*9. Toletanum 8. *can.*11. *&* 12. Toletanum 12. *can.*9. Trident. *ſeſſione* 25. *de reformat. can.*18. *l. omni* 6. *Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis*, *l. ſacris* 45. *Cod. de Epiſcopis, & clericis.* Conſonat lex 15. *titulo* 16. *partita* 1. Alia iuris teſtimonia congerit Antonius Auguſt. *in epitome lib.* 1. *tit.*17. & *lib.*5. *tit.*10. Illuſtrant prædictam conclusionem Petrus de Ancharano, Baptiſta Ferretius, Ant. de Burgos, Andreas ab Exea, Franciſcus Coccius *in repetitionibus ad noſtrum textum*, extant *tomo* 1. *repetitionum iuris canonici*, Martinus Vranius, Millianus, Riminaldus, Fagnanus *hîc*, & noſter Primarius D Roque de Bergas *in hoc textu*: plures relati à Cenedo *ad Decretales collectione* 84. Barboſ. *in præſenti*, Suarez de legibus *lib.* 1. *cap.*6. *num.*5. Balſamon *in nomocanone*, *tit.* 1. *cap.* 2. Citonius *ad titulum de regulis iuris*, Franciſcus Valens 2. *tomo concordiæ, in præſent.* Patet Azor *tomo* 1. *inſtitutionum*, *lib.*4. *cap.*5. 4. CONCLVSIO DEDVCITVR, ET PROBATVR.

Sed in hanc aſſertionem ita iuribus roboratam, & authorum fulcro munitam inſurgi poteſt ſequenti conſideratione: Si omnes tenerentur, & ligarentur ſtatutis ſacrorum Canonum, tam fideles iuſti, quàm alij viatores; tam Eccleſiaſtici, quàm laici; tam ſubditi, quàm extranei deberent ea obſeruare: Sed prædictæ perſonæ non ligantur legibus Eccleſiaſticis: Ergo prædicta aſſertio generaliter, & indiſtinctè ſuſtineri nequit. Probatur minor. Primò ex eo, nam fideles liberati ſunt à legibus hominum per Chriſtum, vt docet D. Paulus 1. *ad Corinthios cap.* 6. Vnde Dominus apud Matthæum *cap.*23. reprehendit ſcrutantes mandata hominum: & Apoſtol. 1. *ad Timoth.*6. *cap.* 1. ait: *Iuſto non eſt lex poſita, cap.* 2. 19. *quæſt.* 2 & ad Galatas *cap.*5. inquit: *Si ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege:* & *cap.*7. *ad Rom. Nunc autem ſoluti ſumus à lege, in qua detinebamur:* Ergo fideles iuſti non tenentur Canonum ſtatutis. Secundò probatur; nam laici legibus, ſeu ſtatutis temporalibus Conciliorum 5. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

Digitized by Google

ciliorum non obſtringuntur, vt probant Turiſcremata in ſumma Eccleſiæ *lib.2.2.parte, cap.103.* Victoria *in relectione de poteſtate Eccleſiæ, queſt. penult.* Bellarminus, & alij quos refert Salas *de legibus diſput. 7. ſectione 4. num.30.* Suarez *eodem tract.lib.4. cap.17.* Diana *1.parte, tract.1. reſolut.1. & 2.* In orbe enim Chriſtiano duæ ſunt poteſtates diſtinctæ; ſcilicet ſpiritualis, quæ reſidet penes Summum Pontificem, & Eccleſiæ Prælatos; & ſæcularis, competens Regibus, & ſæcularibus Magiſtratibus, *cap.2. 96. diſt. cap. conuenior, 23. queſt.8.cap. ſolita, de maiorit.& obed.extrauag. vnam ſanctam, eodem titulo*; nec altera alteri præiudicare debet, *cap.Imperium, cap. quoniam, diſt.10. cap. ſi Imperator 96. diſt.* Elfricus Hunnius *in Encyclop. de legibus, cap.3.* Igitur ſicut Principis ſæcularis legibus, aut ſtatutis laicorum non ligantur Eccleſiaſtici, *cap. Eccleſia, e.cum 8. hoc titulo*; ita nec laici Epiſcoporum ſtatutis obſtringi debent. Tertiò probatur ipſa minor; nam ſubditi alieni conſtitutionibus alieni Paſtoris non tenentur, *cap.2. de conſtit.lib.6.* plures enim ſunt conſtitutiones locales, quibus non omnes ligantur, *cap. ſciendum, 29.diſt.cap.ſtatuimus, §. his, 61.diſt. cap.cùm longè, 63. diſt.* Igitur non rectè in Concilio prouinciali Meldenſi abſolutè ſtatutum fuit, Canonum ſtatuta ab omnibus eſſe cuſtodienda.

6. ECCLESIA HABET POTESTATEM LEGISLATIVAM.

Hac tamen dubitandi ratione non obſtante, vera eſt ſuprà relata concluſio, videlicet canonum ſtatuta ab omnibus eſſe cuſtodienda. Pro cuius exactiori expoſitione ſciendum eſt, in Eccleſia eſſe poteſtatem legiſlatiuam, & Romanum Pontificem tanquam eius caput, poſſe vniuerſali Catholicæ Eccleſiæ leges indicere, ex poteſtate ſibi à Chriſto Domino conceſſa, per illa verba; *Quodcumque ligaueris ſuper terram*: & illa, *Tu es Petrus*; quæ referuntur *in cap. 16. D.Matthæi, in cap. in nouo, 21. diſt. cap. quodcumque, 24. quæſt.1. cap.nouit, de iudiciis*: & probatur ex definitionibus Eccleſiæ, in quibus hæc veritas ſtabilitur. Concilio Conſtantienſi *ſeſſione 8. & 15.* in Bulla Leonis: etſi fremant hæretici, qui tantùm in Deo agnoſcunt poteſtatem legiſlatiuam, non verò in hominibus, vt Vualdenſes, Lutherus, & alij, quos refellunt D. Thomas *lib.1. de regim. Principum, cap.1.* Victoris *in relectione de poteſtate ciuili*, Bellarm. *lib.3.de laicis, cap.2.& lib.4.de Rom. Pontifice, cap.15.vſque ad 22.* Caſtro *lib.1.de lege pœnali, cap.4.* Azor *tomo 1.inſtit. lib.5. cap.6.queſt.1.* Alarus Pelagius *de planctu Eccleſiæ, cap.68.* Salas *de legibus diſput.8. ſect.2.* Suarez *eodem tract. lib.4 c.1.* Paulus Layman *in ſumma tract.4.de legib.c 4.§.1.* Gretſerus *pro Bellarmino lib.4.cap.5.* Mathias Bredembachius *lib. 4. antiperapiſtbis, cap.5.* Mancinus *genialium cap. 164.* Imò in hoc ſenſu diuina mandata dicuntur, quæ iniunguntur ab Eccleſia. Petrus Cluniacenſis *lib.4.epiſt. 18.* & ea ratione probatur: Regimen enim perfectum communitatis neceſſariò fieri debet legibus, vt poſt Politicos docent de legibus agentes Garzonus *in theatro, titulo de Iureconſultis*, Solorzano *emblemate 66.* Sconbornerius *lib.3.politica, cap.1.* Hunnius *in encyclop. tit.2.* Ergo Eccleſia gubernari alio modo non poterat, niſi legibus promulgatis. An autem Eccleſia, vel eius Magiſtratus habeant poteſtatem ferendi leges canonicas eccleſiaſticas, non ſolùm ad res ſpirituales, verùm etiam ciuiles, & politicas; quæſtio eſt apud Interpretes? Affirmant Pelagius *de planctu Eccleſiæ, cap.41.* Hoſtienſis *in cap. ſuper his, de voto*, Abbas *in cap.nouit, de iudiciis*, Nauarr. *ibi, notabili 3. à num. 9.* pro quibus facit illud Lucæ *cap.22.* ibi: *Ecce duo gladij*. Ex quibus verbis deducit Bonifacius VIII. in dicta extrauaganti *Vnam ſanctam*, Romanum Pontificem habere duas poteſtates, vnam ſpiritualem, aliam temporalem. Sed negatiuam ſententiam, vt veriorem tenet Turrectemata *in ſumma Eccleſiæ lib.2. c.103.* Victoria *de poteſtate Eccleſiæ, quæſt. penultima*, Bellarminus & alij, quos referunt Salas *de legibus diſp.7.ſect.4.* Suarez *eodem tract. lib.3. cap.7.* Diana *1.p.tract.2.reſolut.122.* qui ſatisfaciunt prædictæ authoritati. Semper tamen obſeruandum eſt, in terris ſubiectis Eccleſiæ Romanæ, Romanum Pontificem poſſe ciuiles leges proferre, vti ſpirituales, *cap. ſi duo, §. denique, de appellat. lib.6.* in terris verò Principum ſæcularium, indirectè, etiam circa res temporales, in ordine ad finem ſpiritualem, poſſe etiam leges indicere, *cap.per venerabilem, qui filij ſint legitimi*; quomodo accipiendi ſunt textus *in cap. Vigilanti, cap.finali, de præſcriptionibus, c. cum haberet, de eo qui duxit in vxorem, cap. finali, de ſecundis nuptiis.*

Sicut Pontifex in vniuerſa Eccleſia, ita & Epiſcopi in ſuis diœceſibus poſſunt conſtitutiones facere, exceptis rebus Romano Pontifici reſeruatis, aut iam iure communi deciſis, *cap. Catholica, 11. diſt.cap. nullus.3.quæſt.4.cap.cum omnes, cap.cum acceſſiſſent, de conſtitutionibus, cap.1. de conſecratione, diſt.3.cap.2.de maiorit. & ob.cap.final.de feriis, cap.2. de locato.* Barboſ. *de poteſtate Epiſcopi 2.parte, in compendio, num.44.* Suarez *dicto lib.4. cap.4.* Salas *diſp.8.ſect.4.* Nec ſolùm Pontifex, & Epiſcopi per ſe leges condendi poteſtatem habent; verùm etiam concilia, tam generalia, quàm nationalia, prouincialia, ſeu diœceſana. Generalia, ſi coram Romano Pontifice, aut eius Legatis celebrata ſint, aliàs ſi approbata non reperiantur, non obligant generaliter omnes fideles. Iacobatius *de Conciliis art.10.* Suarez *vbi ſupra, cap.6.* Cætera verò abſque vlla confirmatione Pontificis circa materiam proportionatam canones poſſunt condere, quibus ſubditi obſtringantur, non verò generaliter omnes fideles, nec de maioribus cauſis aliquid in eis ſtatui valet, *cap. Concilia, diſt.17.* & in praxi quidem veteris Eccleſiæ dubitari non poteſt, quin Concilia prouincialia poteſtatem condendi canones haberent, modò ea decreta contraria non eſſent canonibus Conciliorum generalium. Exempla erunt varia concilia Hiſpana, necnon aliarum prouinciarum: vn 'e Author apologet. pro decretis Gregorij VII. *cap.2. & 4.* docet decreta Conciliorum œcumenicorum obſeruanda eſſe velut leges Euangelicas; deinde rationem etiam habendam canonum in Synodis prouincialibus editorum, dummodo contrarij non ſint canonibus Conciliorum. Quapropter meritò reprehendendus eſt Gratianus, qui nouum ius introducere conatus eſt *in diſt.18.* poſſe quidem Concilia hæc cauſas iudicare, & criminibus debitas pœnas irrogare, non tamen nouos canones condere: itaque Gloſſa eum apertè redarguit, quæ ita ſcribit ad eum locum. *Illud non eſt verum, quia Epiſcopi bene condere poſſunt canones Epiſcopales, & Archiepiſcopi prouinciales; ſed de maioribus cauſis non poſſunt aliquid ſtatuere.* Exceptio Gloſſæ aperit genuinum ſenſum dicti capitis *Concilia*, ex quo Gratianus ſententiæ ſuæ fundamentum mutuatus eſt, quodque deſcriptum eſt ex Apolog. Ennodij Ticinenſis, vt notauit P. Marcha *lib.6. concord. cap.14. in fine.* Proſequutus Hoſtienſis *in ſumma*

7. DE CONCILIIS PROVINCIALIBVS DIOECESANIS.

huiuſ

Digitized by Google

huius tituli, Suarez, & Salas vbi ſuprà, & Illuſtriſſimus Tapia *dicto tractatu de legibus*, qui latè agunt de aliis communitatibus inferioribus legis condendæ poteſtatem habentibus; iſtæ verò Epiſcoporum, ſeu Conciliorum conſtitutiones etiam appellantur Canones, & vt canonum ſtatuta ſeruantur. *Clement.1. de priuilegiis*, Nicæna Synodus 2. *in epiſtola ad Theodorum: Suſcipimus, & ex animo amplectimur ſextas ſacras vniuerſales Synodos; locales autem Synodos non auerſamur, ſed magis amamus, & amplectimur.*

8\. Secundò animaduertendum eſt regulariter legem ſancitam, & publicatam ad ſui obſeruantiam obligare vniuerſos ſubditos eius, qui eam condidit, quod probatur ex D. Paulo *ad Romanos cap.3.verſ.19. Scimus quoniam quæcumque lex loquitur, his qui in lege ſunt, loquitur. l. leges, vt generales 3. C. de legibus.* Hunoius *in notis ad Treutlerum vol.2.diſp.4. q.36.* & indefinitè omnes ſubditos, cuiuſcumque ſint conditionis, & dignitatis: vnde lex dicitur commune præceptum, communis ſponſio, cui omnes obtemperare debemus, *l.1.& 2.ff.de legibus*, Oſualdus *ad Donellum lib.1. cap. 16. littera* D. Plura, vt ſolet, adducit Solorzanus *emblem. 66.* & pactum publicum dicitur ab Ariſtotele *lib. 1. Rhetor.* notat poſt Menchacam Oſualdus *lib.12. comment. Donelli, cap.4. littera A.* Eò pertinet lex duodecim Tabularum: *Priuilegia ne irroganto*; de qua Cicero *lib. 3. de legibus*, & *pro domo ſua*, ibi: *Vetant leges ſacræ, vetant duodecim Tabulæ, leges priuatis hominibus irrogari.* Notant Gothofredus *in quatuor fontibus ad ipſas leges, tabula 9.* Samuel Petitus *ad leges Atticas lib.2. titulo 1.* niſi in ipſis legibus certæ perſonæ excipiantur, vt in ea lege, quâ Peregrini ab vrbe eiici iubebantur, nominatim Glaucippus excipiebatur, vt ſcribit Cicero *de lege agraria*. & in lege Pompei, quâ abſentes à petitione Magiſtratus arcebantur, exceptus fuit Caius Cæſar, teſtante Suetonio *in Caio Cæſare, cap. 28.* An verò leges debeant obſeruari cum periculo vitæ, diſputant latè de legibus agentes, tam Iuriſtæ, quàm Theologi: nos tamen vt minùs proprium præſentis commentarij omittimus; id tamen ſine piaculo omitti non valet, videlicet legibus Eccleſiaſticis, id eſt ſacrorum Canonum ſtatutis non ligari Iudæos, & Gentiles nondum baptizatos, *cap. de infidelibus, de conſanguinitate, & affinitate: cap final. de diuortiis*, quia de his qui foris ſunt quid ad Eccleſiam? *cap. multi, 2.q. 1. cap. gaudemus, de diuortiis*, Perſius Gregorius *in præſenti, num. 5.* Fideles verò adulti, cuiuſcumque ſtatus, ſeu conditionis ſint, vbicumque degentes, Pontificiis legibus Eccleſiaſticis, aut Concilij generalis ligantur; & hac in parte eſt magnum diſcrimen inter leges Eccleſiaſticas, & ciuiles; nam ciuiles nullæ ſunt, quæ vniuerſum orbem obligent, nec etiam omnes hominum conditiones; ſtatuta verò Canonum ex ſuo genere vtriuſque effectus habent capacitatem, vt latè probat, & conſiderat Suarez *lib. 4 de legibus cap.19.*

Leges regulariter omnes ligant.

9\. Tertiò ſciendum eſt, legis ritè conſtitutæ varios effectus eſſe, quos refert poſt alios Hunnius *in Encyclop. titulo de legibus, cap. 4.* inter eos autem præcipuus, & primarius eſt formam dare negotiis, *l. lege 7. C. de legibus*, vt ſic homines viuant, & negotientur: quod adeò procedit, vt ſi aliqua contra leges irritantes geſta ſint, pro nullis habeantur, atque infectis, *l.non dubium, 5. C. de legibus*, Arnoldus Vinius *lib. 1. ſelectarum, q.1.* Caldeira *lib. 2. de erroribus Pragmaticorum, cap.1.* Hunnius *ad Treutlerum volumine 1.diſp.6. q.54.* & *diſp. 11. q. 28* nec ſolùm hoc procedit in actionibus conuentionalibus, ſiue extraiudicialibus; nam ad effectum legum, tam ciuilium, quàm Eccleſiaſticarum pertinet, quod ex illis cauſarum deciſiones petantur; ſiquidem omnes iudices tenentur ſecundùm veritatem, & legum obſeruantiam iudicare, *l. nemo 13. C. de ſententiis, & interl.* Nouella 21. *cap.2.* & 25. *§. vlt.* & 79. *cap.1,* Authentica *iubemus, C. de iudiciis*; principium Inſtitut. *de officio Iudicis, cap.1. de re iudicata lib.6.* Clementina 1. *§ Verùm, de hæreticis.* Chriſtinus *tom. 1. deciſ. 9.* ita enim iudicari oportet, vt lex ipſa, ſi loqui poſſet, iudicaret; vt ſit lex quaſi anima iudicis; iudex quaſi vox legis. Donellus *lib.26. commentariorum, cap. 2.* Fruſtrà enim leges ſcriberentur, ſi iudices ab eis recedere, & ſuo ſenſu, & arbitrio lites decidere poſſent. Plura Bodinus *lib 3. de republica, cap. 4. num. 289.* Tiraquel. *de retractu § 35.n. 31.* Hinc iudices in leges iurabant, omnia ex legibus ſe conſtituturos, & iudicaturos, *l.rem 14. authent. ſed hodie, C de iudiciis*, vbi Giphanius, Donell. *lib. 26. cap. 2.* & in ſingulis cauſis in leges iurabant: cuius iuramenti forma refertur *in nouella 14. cap. 6.* & de eo plura adducunt Polletus *lib. 5. hiſtoriæ fori, cap.7.* Reuardus *lib.5. Variarum, cap.8.* Ritterſius *in notis ad Saluianum, fol. 388.* Petrus Faber *ad titulum de origine iuris*, Anſenius *de iureiurando c.7.* Oſualdus *ad Donell. lib.24.cap 3.littera E.*

De effectibus legum.

Ex his iam apparet deciſiua ratio noſtræ concluſionis; nam cùm Pontifici omnes fideles ſubſint, & Epiſcopis ſui ſubditi, *cap. omnis, de maioritate, & obedient. extrauaganti vnam ſanctam, eodem titulo*, & quicumque poteſtati ſubiecti ſunt, ſubdantur legi, quam fert illa poteſtas, *cap.2. de maiorit. & obedient. l. vnica, ff. ſi quis ius dicenti*, docet D. Thomas 1.2. *q. 96. art.5.* ideò in noſtro textu deciditur, canonum ſtatuta ab omnibus eſſe cuſtodienda; ſi Concilij generalis, ab vniuerſis fidelibus; ſi Concilij nationalis, ab vna natione; ſi prouincialis, à tota prouincia; ſi ſynodalis, ab integra diœceſi: & cùm per conſtitutiones forma præſcribatur negotiis, tam iudicialibus, quàm extraiudicialibus, rectè affirmatur in noſtro textu, ſeruanda ea canonum ſtatuta, non ſuo ſenſu, aut arbitrio, ſed canonum ſtatutis vti debere, & eorum authoritate duci, cùm omnes iudices, tam ſæculares, quàm Eccleſiaſtici, teneantur leges, & ſtatuta in iudiciis, & aliis actionibus obſeruare; docent Vulteius, Vinius, & Pichardus *in §.1. Inſtituta de officio iudicis.* 10.

Traditur ratio decidendi.

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, ex qua dicebamus fideles liberatos eſſe à ſeruitute per Chriſti paſſionem, & ſic non teneri ſeruare leges. Nam leges, etſi plura prohibeant, non derogant aliquid libertati, vt docet Donellus *lib.2. comment. cap. 9.* imò potiùs, qui ſub legibus viuunt, liberi ſunt: pulchrè Plutarchus *in initio libri de audit. Qui rationi parent, ſoli digni ſunt, qui liberi vocentur; ſoli enim hi viuunt vt volunt, qui quod velle debeant, didicerunt.* Cicero pro Cluentio: *Ideo legum ſerui ſumus, vt liberi eſſe poſſimus.* Cùm enim homines cuſtodiunt leges, canonumque ſtatuta, non tam hominum, quàm miniſtrorum Dei mandata ſeruant: nec obſtant Apoſtolis fragmenta, quibus ſuffulti Beguardi inter alia nefanda dogmata aſſeruerunt, hominem perfectum legibus non teneri; quorum hæreſes damnarunt 11.

Diſſoluitur dubitandi ratio.

Patres

Digitized by Google

Patres in Concilio Viennenſi relato in Clementina *Ad noſtram, de hæreticis*; refert Spondanus *anno* 1311. quæ fragmenta vt exponant, plura adducunt Suarez *lib.* 1. *de legibus*, *cap.* 19. Salas *eodem tractatu*, *diſput.* 14. *ſect.* 1. Azor *tomo* 1. *moralium*, *lib.* 5. *cap.* 6. *quæſt.* 1. Ea tamen plauſibilior interpretatio mihi videtur, quæ aſſerit illis in locis non docere Apoſtolum iuſtos non teneri legibus, vel non peccare, ſi leges non ſeruent; ſed eas authoritates eſſe accipiendas de vi coactiua, non directiua; licèt enim omnis lex poſita ſit ad obligandos etiam iuſtos, Trident. *ſeſſione* 6. *canone* 11. *&* 19. non tamen ad cogendos illos, quia non indigent coactione; non enim habent legem ſupra ſe, quaſi ceruicibus ſuis imminentem, flagello terrentem, & minantem, vt habent iniuſti, qui timore tantummodò pœnæ legibus obtemperant: operantur enim bonum iuſti amore iuſtitiæ, quod Poëta eleganter expreſſit illis verſibus:

Oderunt peccare boni virtutis amore;
Oderunt peccare mali formidine pœna.

Quocirca iuſti in lege potiùs eſſe dicuntur, quàm ſub lege; quomodo exponunt. Apoſtolum in dictis locis D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 93. *art.* 6. Gazeus *ad Caſſianum collatione* 21. *cap.* 2. Valentia *tom.* 3. *contron. diſput.* 7. *quæſt.* 5. *punct.* 4. *Aliud eſt*, inquit D. Auguſt. ſuper Pſalmos, *eſſe in lege, aliud ſub lege: qui eſt in lege, ſecundùm legem agit: qui eſt ſub lege, ſecundùm legem agitur. Ille ergo liber eſt, iſte ſeruus.* Hac interpretatione retenta apparet, non rectè Donellum *lib.* 12. *comment. c.* 5. prædictum locum Apoſtoli obiicere Modeſtino *in lege obligamur*, §. 1. *ff. de obligationibus & actionibus*, vbi ait Iuriſconſultus: *Lege obligamur, cùm obtemperantes legibus, aliquid ſecundùm præcepta legum facimus, vel contra facimus.* Nam eius textus verus ſenſus eſt, nos lege obligari, quando leges aliquid præcipiunt, aut prohibent. quibus obtemperare neceſſe eſt: tunc enim ſumus lege obligati, cùm aliquid ſecundùm præceptum legis facimus, vt cùm teſtamentum iuxta leges condimus, aut è contra, id eſt è conuerſo, ob eius prohibitionem non facimus; dictio enim *contra*, ibi non eſt propoſitio, aliàs idem decideretur, quod *in §. ex peccato*, ſequenti; ſed extat aduerbialiter ſine caſu, pro è conuerſo, vt *in l. ſi duobus* 28. *§. vlt. ff. de iureiurando*, *l. quod iuſſit* 14 *l. ſi duo* 39. *ff. de re iudicata*, *l.* 2. *§. vlt. ff. de verbor. obligat.* ex Cicerone, & aliis probat Turſelinus *de particulis*, *cap.* 39. docuit magnus Præceptor meus Doctor Hontiberos *in ſuo tractatu de legibus*, *cap.* 1 *num.* 2. & alia tradiderunt pro eius textus expoſitione Giphanius *ibi*, Cuiacius *lib.* 17. *obſeruat. cap.* 18. nec obſtant etiam D. Pauli teſtimonia, *ad Galatas cap.* 5. *Si ſpiritu ducimini*, & cætera: *ad Romanos cap.* 7. *Nunc autem ſoluti ſumus.* Nam ibi Apoſtolus loquitur de lege veteri, ſub qua fideles non ſunt; Apoſtolus enim docere volebat, nunc non eſſe fidelibus neceſſariam legem Moyſis, nec ab eis eſſe ſeruandam, vt conſtat ex ipſa integra epiſtola 5. eſſe tamen ſub lege naturali *honeſtè viuendi*, non ſecundùm concupiſcentiam, vnde ait: *Si ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege*; ac ſi diceret, quamuis neceſſarium ſit ſpiritu vincere concupiſcentiam, nōn ideò eſtis ſub lege ſcripta. Latiùs proſequitur *dicto lib.* 1. *cap.* 19. Nec augmentum dubitandi rationis obſtat; nam, vt ſuprà diximus, loquuntur Patres in præſenti de ſtatutis canonum ad eccleſiaſticas res pertinentibus, non verò ad ciuiles, quas directè iudicere Eccleſia non valet, vt ſuprà dixi. Nec vltimum argumentum refragatur, in quo dicebamus, tantùm ſubditos teneri legibus ſuæ Eccleſiæ; nam noſtri textus verba cum diſtinctione commoda accipienda ſunt, ſcilicet canonum ſtatuta eſſe ab omnibus ſeruanda, cum quibus loquuntur, vel quibus imponuntur; vt ſi à Concilio generali, omnes, & vniuerſi fideles; ſi à nationali, incolæ illius nationis; ſi à Prouinciali, prouinciales; ſi à ſynodali, diœceſani vicini, teneantur vt docet Franciſc. Valens *tom.* 2. *concord. iuris*, *fol.* 126. *in præſenti*.

Ex his infertur interpretatio ad textum *in cap. contra* 7. 25. *quæſt.* 1. vbi ait Zoſimus Papa: *Contra* 12.
Exponitur cap. contra, 25.q. 1.
ſtatuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec huius quidem Sedis poteſt authoritas; apud nos enim inconuulſis radicibus viuit antiquitas, cui decreta Patrum ſanxere reuerentiam. Ex quibus verbis colligitur ſtatuta Patrum, vel Conciliorum magna cum reuerentia ab omnibus eſſe cuſtodienda: ſed difficilis eſt textus ille, dum innuit Romanum etiam Pontificem illis canonum ſtatutis ligari, adeò vt neque in eis diſpenſare valeat; quod verum non eſt, ſiquidem Romanum Pontificem in ſtatutis Conciliorum, etiam generalium, diſpenſare poſſe, dicitur *in cap* 2. *de tranſlatione Epiſcopi*, *cap. propoſuit, de conceſſione præbendæ*: docent Iacobatius *de Conciliis lib.* 1. *cap.* 15. Couarr. *in* 4. 2. *parte*, *cap.* 6. §. 9. *num.* 6. Molina *in emporio*, *titulo de legibus*, *quæſt.* 2. Victoria 3. *parte de poteſtate Papæ*, *pag.* 227. agnouerunt eam difficultatem Gloſſa, Turrecremata, & Archidiaconus *ibi*: qui vt illi ſatisfaciant, aſſerunt, textum illum procedere in ſtatutis pertinentibus ad fidem catholicam, vel ius naturale, aut diuinum continentibus; tunc enim R. Pontifex debet ſtatuta Patrum obſeruare, & teneri, *cap. violatores*, *cap. prima ſalus*, *cap. quæ ad perpetuam*, *cap. nulli*, *cap. a ſanctis*, 25. *quæſt.* 1. Eos ſequuntur Couarr. *vbi ſuprà*, Molina *dicta quæſt.* 2. Azor. 1. *parte inſtitutionum*, *lib.* 5. *cap.* 14. *quæſt.* 4. Roa *de iuribus principalibus*, *quæſt.* 2. *numer.* 30. Rouſſelius *lib.* 1. *hiſtoriæ Pontif. iuriſdict.* *cap.* 6 *num.* 8.

Sed prædictæ concluſioni aduerſatur textus in 13.
Intelligitur authentica hodie C. de iudiciis.
authentica *hodie*, *Cod. de iudiciis*, vbi poſtquam Iuſtinianus *in l. rem* 14 *Cod. eodem titulo*, docuerat, Iudices debere iurare in leges, videlicet ſe ſecundùm eas iudicaturos, ſubiungit hæc verba: *Hodie iurant ſe facturos ſecundùm quod eis viſum fuerat iuſtius, & melius, exceptis defenſoribus ciuitatum, qui iurant omnia ſecundùm leges, & iura facturos.* Ex quibus verbis colligitur, non omnes teneri ſtatutis legum in iudiciis duci, ſed ſuo arbitrio poſſe cauſas decidere. Cui difficultati aliqui ſatisfaciunt aſſerendo, Magiſtratus maiores iudicare, non ſecundùm leges, ſed prout eis æquum viſum fuerit, etiam contra ius. Damhouderius *in praxi*, *cap.* 228. *num.* 13. Sed hæc ſolutio refellitur ex nouella 8. *cap.* 12. & nouella 82. *cap.* 13. & traditis à Donello *lib.* 26. *comment. c.* 2. Alij aſſerunt per verba illa, *ſecundùm quod eis viſum fuerit iuſtius, & melius*; nihil aliud iurare, quàm ius ſeruaturum; & verba illa, *exceptis defenſoribus*, accipi, id eſt, comprehenſis etiam defenſoribus; cùm aliquando verbum, *excipere*, ſignificet, *includere*; *l.* 1. §. 2. *ff. de poſtulando*, *l.* 2. *§. quod ſi mancipium*, *l.* 4 *§. idem*, *ff. de ædilitio edicto*, *l. tutelas*, *ff. de capite minutis*, Petrus Faber *lib.* 3. *ſemeſtrium*, *cap.* 24. Sed ne plus temporis in referendis, refellendiſque ſolutionibus, quàm in veris adſtruendis conſumamus, dicendum eſt, prædicta verba authenticæ *hodie*, non rectè traducta, tranſcriptaque eſſe ex ipſa Græca conſtitutione,

turione, vbi ita verba vertenda erant: *Conſeruabo vt ius, & æquum eſſe videbitur:* quibus verbis nihil aliud Magiſtratus iurat, quàm ſe ſeruaturum ius; addit, quod rectè videbitur, id eſt non aliud ſe facturum, quàm quod ius eſſe ſciet, & intelliget, vt plerumque Iudices iurant, *cap. ventes 19. de iureiurando:* docet pro eius textus interpretatione Donellus *lib. 26. comment. cap. 2.* Senſus ergo Iuſtiniani eſt, Magiſtratus maiores iurare ſe iudicaturos ſecundùm quod iuſtius & melius illis viſum fuerit, quia illi ex circumſtantiis à legibus recedere poſſunt, *l. hodie 14. ff. de pœnis.* Magiſtratus verò inferiores, vt defenſores ciuitatum, iurant ſe omnia ſecundùm leges iudicaturos, & iuſtiùs, ac meliùs, & ſecundùm leges examinari, & decidi debet, vt patet ex ipſa iuramenti formula relata in dicta nouella 8. his verbis: *Neutri parti preter ius, & fas addictus ero.* Notauit Bronchorſt. *centuria 1. aſſert. 7.* etſi aliter textum illum accipiant Gilkenius *in dicta lege rem 12.* Richietius *in dicta authent. hodie.*

CAPVT SECVNDVM.

[a] Gregorius *in* [b] *regeſtro lib. 7. indictione ſecunda, epiſt. 35. ad* [c] *Fortunatum Epiſcopum* [d] *Neapolitanum.*

COgnoſcentes qualis fraternitatem veſtram zelus pro chriſtianis mancipiis, quæ Iudæi de Galliarum finibus emunt, accenderit, adeo nobis ſolicitudinem veſtram placuiſſe ſignamus, vt inhibenbo eos ab huiuſmodi [e] negotiatione, noſtra etiam deliberatio iudicaret. Sed Baſilju Iudæo cum aliis Hebræis veniente comperimus, hanc illis à diuerſis iudicibus, Reipublicæ emptionem iniungi, atque euenire, vt inter [f] paganos], & Chriſtiani pariter comparentur. Vnde neceſſe fuit ita cauſam cauta ordinatione diſponi, vt nec mandantes fruſtrari, nec hi qui contra voluntatem ſuam ſe inquiunt obedire, aliqua ſuſtineant iniuſtè diſpendia. Proinde fraternitas veſtra hoc vigilanti ſolicitudine obſeruari, ac cuſtodiri prouideat, vt reuertentibus eis à præfata prouincia, chriſtiana mancipia, quæ ab ipſis adduci contigerit, aut mandatoribus contradantur, aut certè chriſtianis emptoribus intra diem quadrageſimum venundentur; & tranſacto hoc dierum numero, nullus apud eos quolibet modo remaneat. Si autem quædam ex eiſdem mancipiis talem ægritudinem fortaſſis incurrerint, vt intra ſtatutos dies vendi nou valeant, adhibenda ſolicitudo eſt, vt dum ſaluti fuerint priſtinæ reſtituta, ſimiliter modis omnibus diſtrahantur: quia rem quæ culpa caret, ad damnum vocare non cunuenit. Quoniam verò quotiens nouum quid ſtatuitur, ita ſulet futuris formam imponere, vt multis diſpendiis præterita non commodent, ſi qua apud eus mancipia ab emptione anni præteriti remanſerunt, vel à vobis nuper ablata ſunt, dum apud vos ſunt poſita, ea habeant alienandi licentiam, ne detrimentum ante prohibitionem poſſint ignorantes incurrere, quod eos dignum eſt poſtmodùm vetitos ſuſtinere.

NOTÆ.

1. Gregorii Magni tempus.

a *Gregorius.*] Ita etiam legitur in prima collectione ſub hoc titulo, *cap. 2.* & in ipſo regeſtro epiſtolarum, ex quo litteram præſentis textus reſtituo. Gregorius cognomento *Magnus*, natione Romanus, vrbanam Præfecturam geſſit; vnde nouerat ius ciuile Romanorum, cuius in epiſtolarum libris crebrò mentionem facit. Monachus fuit Ordinis Diui Benedicti, vt contra Baronium defendunt Gregorius Lopez Madera *de reliquiis Montis ſancti, cap. 5.* Yepes *tomo 1. chron. D. Benedicti, centuria 1. anno Chriſti 576.* varia opera eruditione plena ſcripſit, quorum catalogum refert Ludouicus à ſancto Carolo *in Biblioth. Pontificia, lib. 1. littera G.* & plura de eius mira ſanctimonia, & geſtis congeſſerunt Baronius & Corjolanus anno Chriſti 590. Ioannes Diaconus in eius vita, Platina, Papirius, Maſonius, Luitpraodus, & alij de vitis Pontificum ſcribentes. Creatus fuit Pontifex anno 590. & Eccleſiam rexit vſque ad annum 604. Plures epiſtolæ ex ipſius regeſtro tranſcriptæ ſunt in hac decretalium collectione, quæ reperiuntur aliquando mendoſè ſub nomine Gregorij IX. vt *in cap. 1. de teſtamentis*, & aliis, vbi notabimus.

b *Regeſtro.*] Regeſta, ſiue Regiſtra vocauit ſequioris ſæculi Barbaries ſcrinia, in quibus tum chartæ, & reſcripta; tum theſauri Regij condebantur. Gregorius Turon. ærarij publici regeſtum dixit *lib. 9. cap. 5.* & crebrò vſurpat *eodem libro cap. 10. & cap. 40.* & *lib. 10. cap. 19.* Prudentius *lib. periſtephanon*, pro ſcriniis chartarum accepit. 2. Regiſtrum quid.

Hic in regeſtis liber eſt cæleſtibus,
Monimenta ſeruans laudis indelebilis.

Quæ tandem acceptio in Eccleſia Romana viguit. Nam quemadmodum Imperatorum conſtitutiones, & reſcripta in ſcriniis ſeruabantur; ita Romanorum Pontificum epiſtolæ in ſcriniis, archiuis, & regeſtis reconditæ fuerunt. In chartario Eccleſiæ Romanæ epiſtolam requirendam eſſe, ait Diuus Hieronymus *in apolog. aduerſus Rufin.* Et Nicolaus Papa *in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, in cauſa Rotaldi Sueſſionenſis*, Romanam

Eccleſiam decretalia in ſuis archiois, & vetuſtis monumentis habere recondita refert. Hæc Pontificum regeſta per annos Pontificatus digeſta erant, vt patet ex hoc regeſto Gregorij, & ex aliis Gregorij VII. Alexandri III. Innocentij III. & aliorum Pontificum. Epiſtolas ex huiuſmodi regeſtis deſumptas pro canonicis ſanctionibus haberi probat Parexa *de inſtrum. edit. titulo 5. reſol. 2. num.* 8. vt apud nos inſtrumentum in archiuo publico repertum fidem facit, *ex l.* 8. *titulo* 19. *partita* 3. vbi Gregorius *gloſſa* 3.

3. c *Fortunatum.*] Secundum videlicet, qui floruit temporibus Gregorij Magni; nam ſanctus Fortunatus primus Epiſcopus Neapolit. floruit circa annum 300. vt refert Carraciolus *in monum. Eccleſ. Neapolit. cap.* 22.

4. NEAPOLIS DESCRIPTIO. d *Neapolitanum.*] Neapolis vrbs percelebris eſt Campaniæ, imò totius Regni caput, in cuius ſinum felicia omnia videntur à Deo congeſta, vt refert Flores *lib.* 1. *cap.* 16. dum de ea agens inquit: *Omnium, non modò Italiæ, ſed toto orbe terrarum pulcherrima Campania plaga eſt*; olim Parthenope dicta. Claudianus *lib.* 3. *ad Claudiam vxorem.*

Noſtra quoque, & propriis tenuis, nec rara colonis
Parthenope, cui mite ſolum, trans æquora vecta.

Virgilius *lib.* 4. *Georg.*

Parthenope ſtudiis florentem ignobilis otij.

Silius Italicus *lib.* 12. Solinus *cap.* 2. *Parthenope, à Parthenope Syrenis ſepulchro, quam Auguſtus poſtea Neapolim eſſe maluit*: ea Plinij hiſtoria, Chalcidenſes habuit conditores; ex Strabonis verò ſententia, Cumanos. A Syrenis conditam refert Antonius Monachus *in ſua Campania*; & quid verum, examinat eruditus D. Garſias Coronel. *in notis ad Gongoram, tomo* 2. *ſonet.* 56. Habuit Eccleſiam Cathedralem iam à temporibus Beati Petri Apoſtoli, vt eius originem repetens tradit Carraciolus *vbi ſupra.*

5. e *Negotiatione.*] De iuſtitia huius negotiationis apud nos, & an licitum ſit commercium mancipiorum, quæ ex Braſilia, Æthiopia, & Indiis in Europam tranſuehuntur, dubitant Molina *de iuſtitia, diſput.* 34. 35. & 36. Rebellus *eodem tract.* 1. *part. lib.* 1. *quæſt.* 10. Azor 3. *part. lib.* 8. *cap.* 6. *quæſt.* 5. Sanchez *lib.* 1. *conſil. cap.* 1. *dubio* 4. Gibalinus *de negotiat. lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 3. *conſect.* 3. quos conſulas, qui ferè damnant ſimilem emptionem in eiuſmodi locis.

6. PAGANI QVI. f *Paganos.*] Pagani ex eo dicti ſunt apud priſcos ſcriptores, quia in pagis habitarent. Pagus autem à fontibus ſimul confluentibus dictus eſt. Feſtus Pompeius *verbo Pagus*, ibi: *Pagus, fons græcè dicitur; vnde ſimul plures domus ruſticæ, hoc eſt plures villæ, pagus vocantur, quòd circa fontes condi huiuſmodi pagi conſueuerint.* Inde Præpoſiti pagorum *in leg.* 1. *C. Theodoſ. de erogatione milit. annon.* Quare pro *Præpoſiti pacis*, reſtituendum eſt, *Præpoſiti pagis, in l.* 1. *C. Theodoſ. de pignor. l.* 49. *eodem Codice de decur. l.* 2. *C. de ſuſceptoribus lib.* 10. apud Euſebium *lib.* 4. *cap.* 1. Hinc etiam Pagani dicti ibi habitantes, quaſi in eodem fonte potantes. Poſtea tamen in Imperatorum ſanctionibus & Authorum ſcriptis pagani dici cœperunt Gentiles, qui adhuc Idolorum cultui dediti erant. D. Auguſtinus *lib.* 1. *retract. cap.* 43. *Deorum falſorum cultores vſitato nomine paganos vocamus*; & *l.* 1. *& per totum titulum de paganis, in Theodoſ. & Iuſtin.* Vnde autem pagani Idolorum cultores dicti ſint, non liquet apud Doctores, vt conſtat ex traditis à Philaſtrio *de hæreſibus cap.* 3. Beda *in Cantica lib.* 6. *cap.* 30. Baronio *die* 11. *Ianuary, & anno* 351. Vveritio *in notis ad Prudentium, fol.* 614. Arniſeo *lib.* 1. *de repub. cap.* 5. *ſect.* 1. Connano *lib.* 9. *comment. cap.* 5. Oſualdo *lib.* 18. *Donelli, cap.* 7. Solorzano *tomo* 1. *de iure Ind. lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 76. Salmaſio *in notis ad Vopiſcum in Saturnino*, Steubechio *in notis ad Vegetium de re milit. lib.* 2. *cap.* 23. Ex quibus placet ſententia Baronij *dicto anno* 351. qui refert quod cùm Conſtantinus Imperator aduersùs Maxentium expeditionem publicè pararet, indiait, ne quis niſi Chriſtianus militiæ nomen daret: imò ſi quis Gentilis auſus eſſet militiæ adſcribi, cingulo caueretur, & ad propria redire cogeretur; vnde frequenter pagani militibus opponuntur, *leg. quædam, ff. de pœnis, l.* 1. *Cod. de milit. teſtam.* Facit lex 21. *C. Theodoſ. de paganis*, ibi: *Qui profano pagani ritûs errore, ſeu crimine polluuntur, hoc eſt Gentiles, nec ad militiam admittantur.* Vnde ab his temporibus idolorum cultores pagani dici cœperunt. Non me latet, alios non inferioris eruditionis exiſtimaſſe, paganos dictos fuiſſe idolorum cultores à temporibus Chriſtianorum Imperatorum, quia clauſis idolorum delubris, ſacrificiiſque vetitis, Gentiles ſic publicè ab idolorum cultu excluſi pagos adirent, vt clandeſtina ſacra peragerent. Videndus Gothofredus *ad titulum C. Theodoſ. de paganis.*

g *Comparentur.*] Quod pluribus ſacris canonibus & Imperatorum legibus prohibitum fuit, quas dabimus *in cap.* 1. *de Iudæis.* 7.

COMMENTARIVM.

EX hoc fragmento epiſtolæ Diui Gregorij illa communiter deducitur ab Interpretibus concluſio: *Conſtitutio futura reſpicit, non præterita, niſi in ea ſpecialiter aliud caueatur.* Probant textus *in cap. ante triennium,* 31. *diſt. cap.* 2. 42. *diſt. cap. ſi quidem,* 2. 10. *quæſt.* 1. *cap. dixit,* 3. 32. *quæſt.* 4. *cap. ex tua, de filiis Presbyterorum, cap. aqua, de conſecratione Eccleſiæ, cap. per tuas, qui filij ſint legitimi, cap. dilectus, vt lite pendente, cap.* 2. *de conſtitutionibus, lib.* 6. *cap. vnico, de poſtulatione Prælatorum, eod. lib. cap. cùm ſingulis, de præbendis, in* 6. Clementina *Vt hi qui, de ætate, & qualitate, cap. vlt. eod. titulo, in* 1. *collectione, cap.* 2. *de decimis, in* 5. *collectione, l.* 3. *l. leges* 7. *Cod. de legibus, l. penult. & vlt. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis, l. iubemus, Cod. de teſtamentis, l. vlt. in fine, Cod. de curatore furioſi, l. vnica,* §. 15. *de caducis tollendis, l. vlt.* §. *vlt. Cod. de ſuis & legitimis, l. vnica, Cod. de contractibus Iudicum, l. per diuerſas* 22. *Cod. mandati, l.* 3. *Cod. Theodoſiano de conſtitutionibus Principum, l. Diua* 65. *Cod. de Decurionibus.* Nouella 7. *cap.* 1. *in fine,* Tridentinum *ſeſſione* 27. *cap.* 12. 18. & 20. Authentica *Vt cum, de appellatione, in principio, collatione* 8. *l. de variis* 27. *Cod. de vſuris,* Authentica *de heredibus ab inteſtato,* §. *finali, collatione* 9. *l. final. in fine, titulo* 14. *partita* 3. *l.* 6. *tit.* 1. *lib.* 2. *recopilationis*: illuſtrant vltra relatos à Cenedo *in collect.* 1. *ad Decretales,* & Barboſa *in præſenti,* Vranius & Petrus Gregorius *in repetitionibus ad hæc iura,* Suarez *de legibus lib.* 3. *cap.* 14. Morla *eodem tractatu, quæſt.* 6. Anguianus *lib.* 5. *de legibus, cap.* 1. 8. CONCLVSIO PROBATVR.

&

& ſequenti, Germonius *lib.1. animadu. cap.2.* Donellus *lib.1. commentariorum, cap.5.* vbi Oſualdus *littera F.* Mornacius *in dicta l. leges*, Hothomanus *lib. 1. obſeruat. cap. 1.* Moneta *de commutat. cap.6. num.264.* Acoña *in cap. ex antiquis, 54. diſt.* Salas *de legibus tract.14. diſput.21. quæſt.97.* Pax *ad leges ſtyli, rubrica 2. num.157.* Azeuedo *in dict. l.6. recopil.* Pheb. *tom.2. deciſ.151.* Franciſcus Valens & Proſperus Fagnanus *in præſenti*, Barboſa *in ſelect. tomo 6. ad hunc textum*, & *voto 26.* Gothofredus *in dicta l. 3. Cod. Theodoſ. de conſtitut. Princip.* Diana *parte 6. tract.3. per totum*, Menchaca *de ſucceſſ. creat. § 18. num.280.* Beſoldus *in delibat. iuris ex lib.1. Pandect. §. 14. fol. 103.* Albericus Gentilis *lib. 2. lect. cap. 11.* Bortelus *tom.1. deciſ. titulo de legibus, à num. 47.* Caſtillo *lib.4. contron. cap.6. num.88.* Valeron *de tranſact. lib.1. quæſt.1. num. 12.* Solorzanus *tom.2. lib.3. de iure Indiar. cap.9. num.51.* Schonbornerius *lib.3. polit. cap.6.* Hunnius *in encyclop. tit. de legibus, cap.4.* D.Ioannes Bapt. de Larrea *tom. 1. deciſ. Granat. diſput.11.* Cuiacius *in dict. l.vnica, §.vlt. Cod. de caducis toll.* Drekerus *differt.2. lib.1.num.19.* Heringius *de fideiuſſoribus cap.6. num. 226.* Nathen. *in inſtit. vulner. titulo 10. cap.9.*

Sed in præſentem aſſertionem pro ratione du-
9. bitandi ita inſurgo. Conſtitutio nihil aliud eſt quàm dictamen rationis, *cap. conſuetudo 1. diſt.* D.Thomas 1. 2. *quæſt.31. art.6.* Sed eodem dictamine rationis adduci debet Legiſlator ad corrigenda præterita, quàm futura mala, cùm corrigendum ſit quidquid illicitè admittitur, aut à Prædeceſſoribus admiſſum reperitur, *cap. quod quis commiſit, cap. graue 35. cap. 9.* Ergo conſtitutiones non minùs præterita, quàm futura reſpicere debent. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo; nam priuilegium priuata lex eſt, *cap. Abbate, de verb. ſignif.* Sed certi iuris eſt, priuilegium præterita quoque reſpicere, *cap. ad audientiam, de Eccleſiis ædificandis*: ſimiliter & reſcripta ad præterita extenduntur, *cap. ex litteris, cap. vlt. de reſcriptis*, & etiam ſententiæ dicuntur particulares leges, *cap.2. §. ſtatuto, de conſtitutionibus, lib.6.* Deſiderius Heraldus *de authoritate rei iudicatæ, lib.1. cap.1. & 6.* Sed certum eſt, ſententiam præterita reſpicere, *cap.2. de re iudicata, l.dicere 27. ff. de arbitris.* Igitur leges etiam ad præterita extendi debent. Secundò in eam partem, in qua aſſeritur ex noſtro capite finali, leges ad præterita extendi, ſi id à Legiſlatoribus expreſsè caueatur, ita argumentatur: Conſtitutio eſt regula actus, & ideò canon appellatur, *cap. canon, diſt.1. cap regula 3. diſt.* Sed materia alicuius regulæ non eſt effectus iam præteritus, iuxta illud vulgare, *Ad præteritum non datur potentia, cap. Paulus 32. quæſt.5.* Ergo nunquam conſtitutio poteſt habere pro materia actum præteritum.

Impugnatur tradita aſſertio.

Adhuc tamen defendenda eſt prædicta aſſertio,
10. ad cuius expoſitionem aliqua prælibanda duxi: Et primò ſciendum eſt, de ratione cuiuſcumque legis eſſe eius promulgationem, & publicationem; nam cùm ſit commune præceptum, & communis regula viuendi, debet omnibus pateſieri, vt ſecundùm eam actiones ſuas dirigant, *cap. erit autem, cap. in iſtis, §.leges, diſt.4 l. finali, C. de decretis ab ordine faciendis, l. leges 9. C. de legibus*, Garcia *de beneficiis parte 5. cap. 8. num.14.* Gratianus *deciſ.200. num. 10.* Bortelus *dict. titulo 13. de legibus, num. 22.* Suarez *de legibus lib.1. cap.11. & lib.4. cap. 14.* Salas *eodem tract. diſput.1. ſect.10.* & *diſp.12. per totam*, Anguianus *lib.4. de legibus, cap. 1.* Morla *eodem tract. in emporio, quæſtione 5.* Diana *prima parte, tract. 10. reſol.8 & 9.* Petrus Matcha *lib.2. concordiæ, cap.15.* Martinez à Prado *tom.1. Theolog. Moral. cap.3. quæſt.5. §.1. & 2.* Gibalinus *tom.2. ſcient. can. lib.7. c.1.* Vnde non ſufficit ab habente poteſtatem legem ſapienter eſſe ſtatutam, & ſcriptam, ſed vt illos quibus lata eſt, obliget, deſideratur promulgatio, *cap. cùm infirmitas, de pœnitentiis.* Trident. *ſeſſion.24. de reform. cap.1.* Nouella 66. Iuſtin. *cap.1. §. 1.* Nec contrarium docet Innocentius III. *in cap. 1. de poſtul. Prælat.* in illis verbis: *Neceſſarium ſit, cùm conſtitutio ſolemniter editur, aut publicè promulgatur, ipſius notitiam ſingulorum auribus per ſpeciale mandatum, vel litteras inculcare.* Ergo non ſemper, & in omni lege promulgatio deſideratur; nam dictio illa, *aut*, in eo textu accipitur pro, *&*, vt in nonnullis Codicibus legitur, accipiturque expoſitiuè, pro *ſeu*, vt denotet ad legis eſſentiam, & neceſſitatem illi parendi deſiderari, quod ſolemniter edatur, ſeu publicè promulgetur: quo modo etiam eadem dictio accipitur *in l. ſi ſeruus*, iuncta Gloſſa 1. *ff. de rebus authorit. iudicis*, & aliis congeſtis à Barboſa *de diction. dictione 46.* docet Germonius *lib. 1. animaduerſ. cap. 3.*

De promulgatione legis.

Apud Romanos priuſquam leges conditæ vim 11.
obligandi ſortirentur priſcis temporibus, populus centuriatis comitiis, conſulto priùs Senatu, rogabatur, velletne legem ſibi propoſitam excipere, & poſteà lex illa ſcripta trinis nundinis pro roſtris proponebatur, vt ſi alicui iniuſta videretur, eam improbaret: & hanc publicam legis editionem, promulgationem veteres appellarunt, vt teſtatur Macrobius *lib.1. Saturn. cap. 16.* & conſtat ex Cicerone *Philippic. 5.* & *in oratione pro Flacco*: ex quo & aliis probarunt Connanus *lib. 1. comment. cap. 13.* P. Azor *tomo 1. inſtitut. lib. 5. cap.3. quæſt. 1.* Et poſtquam Populus omne imperium & poteſtatem in Principem tranſtulit, hæc promulgationis forma penitus aboleuit, vnde mos in vſu eſſe cœpit leges, edictaque per Populos & Prouincias omnes, Iudicum programmatibus publicare, & Præfectorum curâ in celeberrimis locis proponi, Nouella 48. Iuſtin. obſeruat Cuiacius *lib. 19. qq. Papin. in l.Iuris, 7. ff. de iuris & facti ignor.* Edictalem legem Conſtantini, in foro Trajani propoſitam conſtat ex ſubſcriptionibus, *l. 2. C. Theodoſ. de petit. & impetrat. ſublat. l. 1. C. de officio Magiſt. offic. l. 2. eodem Codice de iure fiſci.* Propoſita etiam fuit in foro Trajani nouella Theodoſij de teſtamentis, & nouella 8. eiuſdem, & Valentin. *de præſcriptione triginta annorum*: ſicut Romæ in Atrio Mineruæ conſtitutio Valent. Theodoſ. & Arcadij, relata *in l. 6. C. Theodoſ. ad legem Iul. de adult.* & alia eorumdem Imperatorum apud P. Pitheum *in collat. leg. Moſaic. §. vlt.* & in Bibliotheca Regis Galliæ antiquæ legis fragmentum vetus in æs inciſæ ſe vidiſſe teſtatur Cujacius *lib. 7. obſeru. cap.29.* his verbis: *Apud forum palam, vnde de plano rectè legi poſſit, præſcriptam habuerint.* Quam formulam fuiſſe edictorum comprobat Auſonius *in gratiar. act. Has ergo litteras, ait, tuas in omnibus pilis atque porticibus, vnde de plano legi poſſint, inſtar edicti pendere mandauero.* Et Ioſephus *lib.19. antiquit. cap 4.* idem teſtatur de edicto Tiberij Claudij Cæſaris. Edicta ad populum Romanum emiſſa

Da eandem promulgationem in iure ciuili.

Digitized by Google

Præfectus Vrbis vulgare debeat, *nouella* 48. Iuſtin. *nouella* 25. Theodoſ. & Valent. Aliquando tamen Magiſter vtriuſque militiæ, *nouella* 40. *&* 45. Necnon Iudices per omnes populos, *l.* 3. *Cod. de legibus.* Qua de cauſa in Metropolibus edicta, decretaque Principum proponebantur, vt faciliùs omnibus innoteſcerent, *nouella* 17. *&* 66. *l. quidam* 63. *Cod. Theodoſ. de Decur.* & ſi in Metropolibus dabantur, in principalioribus earum vrbibus proponebantur, *l. quiſque* 11. *Cod. Theodoſ. de tyronibus*, *l.* 54. *Cod. Theodoſ. de Decur. l.* 1. *Cod. Theodoſ. de gladiat.* vnde reſtituenda eſt ſubſcriptio legis decimæ, *Cod. de curſu publico*, *ex l.* 41. *Cod. Theodoſ. eodem.* Hac ratione puto quod edicta, tituli vocantur apud Metellum *in Quirinalibus*, his verſibus.

Interea Tiranus
Dat titulos per orbem
Abſque reſponſo, ſine ius, ratione captos
Nemora ſaluat vllum.
Iſtud edictum procul euulgat.

Licèt hanc etiam promulgationis formulam non ſolùm edictis, verùm etiam conſtitutionibus deſignatam videamus aliquando, vt apud Plinium *lib.* 34. *cap.* 4. *Vſus*, ait, *ad perpetuitatem monumentorum iam pridem tranſlatus eſt tabulis æreis, in quibus publicè conſtitutiones inciduntur.* Huc pertinet quod Imperatores reſcribunt *in l.* 2. *Cod. Theodoſ. de conſtit. Princip.* ipſos non permittere quemquam conſtitutiones Principum ignorare, aut diſſimulare; quæ tranſcripta eſt *in l. conſtitutiones* 12. *Cod. de iuris & facti ignor.* importuno tamen loco, cùm eius ſententia non de omnibus legibus, ſiue conſtitutionibus Imperialibus ſit accipienda, ſed de illis, quæ perpenſâ, & longâ deliberatione fuerint editæ; ſiue de edictis, quæ prædictâ publicationis formulâ, ſiue programmate vulgata fuiſſent. Hæc enim nec ignorare, nec diſſimulare fas eſt, vt obſeruo ex nouella *de tyronibus*, vbi in fine legitur: *Legem ne quis ſe ignorare confingat, per omnes Prouinciarum ciuitates edictis ſolemnibus diuulgetis.* Sed cùm ad generalem regulam hoc traducere Tribonianus vellet, verba illa ſuſtulit: *Perpensâ Serenitatis noſtra longa deliberatione.* Quæ ad curam, & etiam ad formulam condendæ legis ſpectant, quæ deſcribitur *in l. humanum*, 8. *Cod. de legibus*, & exornatur à Samuele Petito *ad ius Atticum lib.* 2. *titulo* 1. Locus autem, in quo conſtitutiones præcipuè figebantur Romæ, erat forum Trajani, vt conſtat *ex l.* 4. *Cod. Theodoſ. ad SC. Claudianum*, *l.* 2. *Cod. de falſis*, *l.* 2. *Cod. ad leg. Corn. de falſis*, *l.* 6. *Cod. Theodoſ. de adult. l.* 3. *Cod. de ſepulch. violato*, *l.* 4. *eodem Cod. de iure fiſci*, *l.* 4. *Cod. de collatione donat. l.* 1. *de priuilegiis corporat. l.* 2. *eodem Cod. de habitu quo vti*, *l. vnica, eodem* C. de campo Martio notauit Iacobus Gothofr. *ad titulum Cod. Theodoſ. de conſtit.*

12. A QVO TEMPORE LEX OBLIGAT.

Sed licèt promulgatio legis neceſſaria ſit ex eius natura, non tamen deſideratur, vt omnibus ſingulis denuncietur, aut nota fiat, *cap.* 1. *de poſtulat. Prælat.* aliàs nullus vnquam lege teneretur, etiamſi ſciret illam eſſe latam & promulgatam, cùm ſemper dentur aliqui illam inuincibiliter ignorantes. Sufficit ergo promulgationem legis fieri in Curia Principis, vel Pontificis, vt expreſsè decreuit Pius IV. circa tempus obligationis Concil. Trident. dum ait Tridentinum omnes obligare poſt tres menſes publicationis factæ in Curia, niſi expreſsè à Principe cautum ſit, vt per ſingulas prouincias promulgetur, vt *in dicto cap. cùm infirmitas.* Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 1. & ſi lex ſit Epiſcopi, vel alicuius Prælati, vnam ſolam Prouinciam ſubiectam habentis, ſufficit publicationem in illa factam fuiſſe, nec deſideratur in ſingulis locis Prouinciæ publicari. Sotus *de iuſt. lib.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 4. aliis relatis Saytus *in Claui Regia*, *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 7. Nec ſtatim à die promulgationis incipit conſtitutio obligare, imò regulariter deſideratur lapſus duorum menſium à die promulgationis, *cap.* 2. *& vlt. ne clerici vel monachi*, *cap. noueris*, *de ſent. excom. cap.* 1. *de conceſſ. præbend. in* 6. nouella 66. Iuſtin. *cap.* 1. Ex quibus iuribus hanc regulam deducunt plures congeſti à D. Vela *tom.* 2. *diſſert. cap.* 45. ſed puto malè hoc tempus pro regula conſtitui, cùm id tempus ex legiſlatoris arbitrio pendeat; nam in nouella Iuſtin. 58. non duo, ſed tres menſes aſſignantur; aliquando ſolùm triginta dies, vt in nouella 116. *cap.* 1. & ſi prædicta regula admittatur, non procedet niſi in ipſa conſtitutione exprimatur tempus ad obligandum, vt *in cap. ſingula*, *de præbendis in* 6. extrauaganti *Execrabilis*, *eodem titulo.* Trident. *ſeſſ* 7. *de reform. cap.* 2. vel niſi ita concipiatur lex, vt ſtatim effectum ſortiatur, vt ſi adiiciatur clauſula, *Ex nunc.* Clementina 2. *de hæreticis*, vt obſeruabatur apud Athenienſes, apud quos ex lege, quam refert Demoſthenes *in Timocrat.* à die quo ferebatur lex, obligabat, lex erat: *Leges quæ ſcripta ſunt, & in poſterum feruntur, rata ſunto ab ea die, quâ vnaquaque earum lata eſt, præterquam ſi cui adſcriptum eſt tempus, in quo debet incipere.* Quam eruditè illuſtrat Samuel Petitus *ad ius Atticum lib.* 2. *titulo* 1. Aliquando etiam longior terminus à legiſlatore præſcribitur, vt in caſibus congeſtis à Sayro *in Claui Regia lib.* 3. *cap.* 5. Farinacio *in fragmentis crim. verbo Conſtitutio*, *num.* 656. Diana *parte* 1. *tractatu* 10. *reſolut.* 8. *&* 9. Vnde obiter infertur, minimè peccare non obtemperantem legi humanæ ante promulgationem, etiamſi Legiſlator intendat obligare ſtatim: poſt promulgationem autem etiam ante lapſum duorum menſium, ex probabiliori opinione, qui ſcit legis promulgationem, tenetur in conſcientia ad eius obſeruationem, *cap.* 1. *de poſtul. Prælat.* tempus enim duorum menſium datur ignorantibus, & ignorantes ante illius lapſum non obligat, niſi in ea apponatur clauſula irritans; nam eius clauſulæ natura eſt ligare etiam ignorantes quoad nullitatem actus, non quoad pœnam, *cap. ſi eo tempore*, *de electione lib.* 6. *cap.* 1. *de conceſſione præbend. eodem lib.* reſoluit Barboſa *in noſtro cap.* 2. *num.* 8.

Secundò ſciendum eſt, negotia alia præterita dici, alia pendentia, & alia futura. Præterita dicuntur, quæ tranſierunt, & fluxerunt; vnde tempus præteritum pro elapſo ponitur, *l. veluti* 27. §. *vltimo*, *l. cum qui* 41. *ff. de verb. oblig. l. Antcans* 14 *ff. de aqua pluuia*, *l. ſi ita fuerit* 41. *ff. de manumiſſis teſtamento*, *l.* 2. *ff. de bonis libertorum*, *l.* 1. §. *item ſi quis*, *ff. de iuris, & facti ignorantia*, *l.* 1. §. *ſi penſio*, *ff. de migrando*, notat Albericus Gentilis *de diuerſis temporum appellationibus*, *cap.* 13. 13. DE PRÆTERITO ET FVTVRO.
Pendentia ſunt, quæ adhuc ſtant, & in ſuſpenſo ſunt; ita vt nec dici poſſint præterita, nec futura. Cicer. *in paradoxis: Cui ſpes omnis, & cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil poteſt eſſe certi*; vnde pendere fructus dicuntur quamdiu ſolo cohærent, nec ſeparati ſunt, *l. fructus*, *ff. de rei vindic. l. & quæ nondum*, *ff. de pignoribus*: pendere vindemia, id

eſt

Digitized by Google

eſt nondum lecta, *l. qui pendentem, ff. de actionibus empti*; opera pendentia, apud Virgilium, *lib.6. Æneidos*, ibi: *Pendent opera interrupta, minæque.* Plura Briſſonius *de verb. ſignificat. verbo Pendere.* Vnde pendentia negotia dicimus, quæ adhuc pacto, tranſactione, vel ſententia non ſunt finita. Bartolus *in l.omnes 5. num.50. ff.de iuſtitia & iure*: futura nuncupantur, quæ nondum euenerunt, *l.1. ff.de nou operis nunciat.* hinc futura alimenta, quæ adhuc non ſunt conſumpta, *l.de alimentis, Cod. de tranſactionibus*: futurus vir, ſeu maritus, qui nondum contraxit matrimonium, *l.7. §.1. ff. de iure dotium, l.2. Cod. de donat. inter*: futurus hæres, qui nondum adiuit hæreditatem, *l.ſi ſeruus 18. §.ſi ſeruus, ff.de ſtipul. ſeruorum*: caſus futurus, qui tantùm ſpetatur, *l.1. §.ſi Magiſtratus, ff. de Magiſtratibus conueniendis*: ſemper tamen futura opponuntur præteritis, *l.verbum 23. ff.de v. ſ. l. redhibere 22. §. idem, ff.de ædilitio edicto.* Matrimonia futura opponuntur iam contractis, *l. Titia 134. ff. de verbor. obligat.* & in hoc ſenſu præterita, & futura accipiuntur in noſtro textu.

14. In lege attenditur mens legiſlatoris.

Tertiò præmittendum eſt, quod ſicut in quolibet actu mens agentis primum locum obtinet, *l.1. §.ſi conueniat, ff. depoſiti, l. in conditionibus, ff. de conditionibus & demonſtrat.* ita legiſl torum mens in legibus, ſeu conſtitutionibus eſt inſpicienda, *l.ſcire 13.§.aliud, ff.de excuſationibus tutorum.* Vnde ſcire leges non eſt verba earum tenere, ſed vim, & mentem, *l.ſcire 17.ff.de legibus, l.penultima, ff. ad exhibendum*; mens enim legiſlatoris eſt anima legis, & lex eſſentialiter in ſuo eſſe pendet ab intentione legiſlatoris, *l.non dubium, Cod.de legibus*; vnde dicitur in legem peccare, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem: mens autem legiſlatoris circa duo conſiderari poteſt. Primò, quod velit legem ferre, & per illam ſubditos obligare. Secundò, quod velit eos obligare ad hoc, vel illud, iuxta hunc vel illum modum. Primum commune eſt omni conſtitutioni; ſecundum non ita, niſi determinetur in ipſa; propriè enim conſiſtit in voluntate legiſlatoris de tali actu à ſubditis exhibendo: ita & hæc dicitur propriè mens legiſlatoris, quia illa eſt, quæ immediatè inſinuatur per talia verba: atque hoc docent textus dum dicunt, legem non obligare, niſi ſecundùm mentem legiſlatoris, *cap. ſi poſtquam, de electione in 6. l.cum mulier, ff ſoluto matrimonio*, explicat Suarez *dicto lib.3 cap.20.*

15. Traditur ratio decidendi.

Quibus ita prælibatis ratio noſtræ concluſionis ex eo prouenit; nam cùm leges non obligent ignorantes, nec ante promulgationem, ſed tantùm tranſacto bimeſtri, perquam iniquum eſſet ſi conſtitutione nouâ eius rei periculum quis incurreret, quod ante præcauere non poterat. Quid enim peccauit antiquitas, quæ nouæ conſtitutionis inſcia priſtinam ſequuta eſt obſeruationem? Vnde Cicero 3. *in Verrem*, ipſum reprehendit, quòd edicto ſuo præteritum tempus comprehendiſſet, his verbis, *fecerit, fecit*: & Aulus Gellius *lib.17. noctium, cap.17.* increpat Scæuolam, & Nigirium, exiſtimantes verba legis Attiniæ referri ad præteritas res furtiuas; notauit Ruger. *lib.3. var. pag.263.* Turbarentur enim omnia, ſi quis lege nondum lata ligaretur. Plinius *lib.10. epiſt.116.* ibi: *Mihi hoc temperamentum eius placuit, vt ex præterito nihil nouaremus, ſi in futurum lex Pompeia obſeruaretur: cuius vim ſi retrò quoque velimus cuſtodire, multa neceſſe eſſet perturbari.* Facit Cato Vticenſis relatus à Gothofredo *in dict. l.3.* his verbis: *Neque enim definiri facilè, quouſque extendere ſe debeat in præterita inquiſitio: & ſi noua ſtatuantur antè commiſſorum pœnæ, fore, vt iniquè cum his agatur, qui punientur ex lege, quam nec violarunt, nec ex parte læſerunt.* Accedit, nam legiſlator ſua conſtitutione nunquam intendit alteri præiudicium inferre, *cap. ſuper eo 15. de officio delegati, l.2. §. meritò, ff. ne quid in loco publico*: Sed ſi conſtitutio noua ad præterita extenderetur, præiudicium contrahentibus fieret; ſiquidem contractus legitimè celebrati irritarentur, innocentes punirentur, & alia incommoda ſequerentur, *dicto cap.2. hoc titulo*; qui enim ante conſtitutionem aliquid geſſerunt, iuſtam ignorantiæ cauſam habuerunt, cùm diuinare non poterant quid ſtatuendum eſſet, *l.iubemus 29. Cod. de teſtam.* argumento textus *in cap. vnico, vt eccleſiaſtica beneficia*: quod enim nondum eſt in rerum natura, ſciri nequit, *cap. bonæ 1. de electione, cap. ad diſſoluendum, de deſponſatione impuberum*: quod ſi in præteritum leges ferre liceret, non prouidenter, ſed calumnioſè Princeps ageret, vt occultis in futurum laqueis inſontes irretiret; hocque oſtendunt verba illa legis tertiæ C.Theodoſ. de conſtitutionibus Principium: *Non præterita calumniam faciunt*; & optimè in legibus Vviſigoth. *lib. 1. titulo 2. l.4. Lex erit manifeſta, nequaquam in captionem ciuium deuocabit.* Accedit etiam, nam quælibet conſtitutio ponitur vt regula humanorum actuum, ſtatuens nouam regulam, *cap. regula 3. diſt. cap. erit 4. diſt.* Ergo ex natura ſua lex fertur pro actibus futuris, quia præteriti nec indigent regula, nec eius capaces ſunt. Confirmatur etiam hæc ratio; nam lex præceptum eſt, vt vulgò fatetur: ſed præceptum non poteſt dari de re præterita: ergo conſtitutio reſpicere non poteſt præterita. Iuſtè igitur in præſenti capite ſecundo deciditur conſtitutiones futura, non præterita reſpicere: ſed cùm in conſtitutionibus totum faciat voluntas legiſlatoris, ſi ipſe ad præterita conſtitutionem extendi velit, præterita etiam conſtitutio reſpiciet; cùm conſtitutio vires capiat à poteſtate conſtituentis, *cap. nobis 1. de ſent. excom.* docent Viuianus, & Vranius *in dicto cap. final.* An autem inferiores legiſlatores poſſint etiam leges ad præterita extendere, latè examinat Anguianus *lib. 5. de legibus, cap.4.*

Nec obſtat iam dubitandi ratio ſuprà adducta, ex qua dicebamus legem eſſe dictamen rationis, & ſic præterita etiam reſpicere debere; nam illa ratio tantùm concludit legem poſſe ex iuſta cauſa pro præteritis cauſis ferri, quod nos non negamus; ſed tantùm aſſerimus legem indefinitè promulgatam ad præterita non referri. Nec primum augmentum deductum ex æquiparatione legis, & priuilegij refragatur; licèt enim priuilegium ſit priuata lex, & conueniat cum ipſa, non ſolùm quia ille, qui poteſt condere legem, poteſt concedere priuilegium, *l. 1. §. planè, ff. de conſtitut. Principium, l. ius ſingulare, ff. de legibus*, verùm quia priuilegium etiam ſicut lex, futura reſpicit, nec contrarium euincitur ex dicto cap. *ad audientiam*; nam ſi rectè perpendatur, tantùm probat debere prius conſiderari ius commune, quàm priuilegium, nec debere priuilegium ad præterita concedi. non tamen negat poſſe indulgere in præteritum. Nec etiam argumentum deductum à ſententia aliquid probat; nam natura ſententiæ eſt finem præteritis controuerſiis imponere, *l.dicere, ff. de receptis*: & ſententia 16.

16. Diſſoluitur dubitandi ratio.

non eſt lex, nec legem introducit, ſed tantùm ius facit inter eos, qui in iudicio contenderunt, *cap. cùm inter* 13. *de re iudicata*, *l.vlt. in princip. Cod. de legibus.* Maranta *in ſpeculo*, 6. *parte*, *tit. de ſentent. num.* 129. lex enim pro communitate fertur, ſententia particulari negotio finem imponit. Vnde rectè aiebat Cicero: *Iudex ſtatuit de præteritis, lex de futuris*; licèt aliquando ad futura iudicia trahatur, *l. Amans*, §. *vlt. ff. de aqua pluuia*, notauit Cuiacius *ad titulum Cod. de iudiciis*, *in principio.* Tandem non obſtat vltima difficultas; nam licèt conſtitutiones ad præterita reſpicientes, non poſſint habere plenam rationem regulæ reſpectu actuum practicorum, tamen negari non poteſt, quin effectus eorum irritando poſſint regulare præteritas actiones, non quoad ipſas, ſed quoad effectus earum, qui adhuc ſubſunt iuriſdictioni legiſlatoris.

17. EXPONITVR CAP. CVM TV, DE VSVRIS.

Verùm ſuperiori aſſertioni opponitur textus *in cap. cùm tu*, *de vſuris*, vbi refertur quod cùm in Concilio Lateranenſi, celebrato ſub Alexandro III. ſtatutum eſſet, vt vſurarij manifeſti communione eccleſiaſtica priuarentur, & vſuras reſtituere compellerentur, Archiepiſcopus Salernitanus vſurarios ſui Archiepiſcopatus communione eccleſiaſtica priuauit, donec vſuras reſtituerent. Ipſi verò ab earum reſtitutione excuſari intendebant, eo quòd illa Concilij conſtitutio futuros vſurarios tantùm reſpiciebat, præteritos verò nullo modo damnabat. Super iis, & aliis, quæ in textu recenſentur, dictus Archiepiſcopus conſuluit Alexandum III. qui decreuit, quod ſiue ante conſtitutionem, ſiue pòſt vſurarij vſuras extorſerint, cogendi ſunt eas reſtituere. Ex qua deciſione expreſsè deducitur, conſtitutionem non ſolùm futura, verùm & præterita reſpicere: cui difficultati communiter Interpretes in præſenti ſatisfaciunt aſſerendo, quod quando lex noua nititur iure diuino, aut naturali, tunc ad præterita extenditur; quare cùm vſura ſit prohibita iure diuino, *cap* 25. *Leuitici*, *cap.* 23. *Deuteron. cap.* 19. *D. Matthei*; & naturali, pecunia enim ſuâ naturâ ſterilis eſt, nec generat pecuniam, *c. ſicut* 8. 47. *diſt. cap. plerique* 14. *quæſt.* 3. D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 28. *art.* 1. ideò in eo textu lex etiam præterita reſpicit; ita Hoſtienſis, Butrius, Beroius *in noſtro cap.* 2. pro quibus etiam facit, quod cùm legis naturalis, aut diuinæ nulla promulgatio deſideretur, Suarez *de legibus lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 8. mentibus enim hominum, dum primùm veniunt ad vſum rationis, inſcribitur lex naturalis, vt docet D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 9. *art.* 4. *ad primum*: Ergo lex vſuram prohibens, etiam ante Concilium Lateranenſe obligabat. Sed licèt hæc doctrina vera ſit, deciſioni textus *in dicto cap. cùm tu*, non adaptatur; nam licèt conſtitutio illa protraheretur ad præterita, quia conſona erat iuri naturali, aut diuino, quoad prohibitionem; ſi tamen pœnæ nouiter ſtatuantur, quoad pœnas conſtitutio non extenditur ad præterita, *c. quoniam* 47. *diſt. cap. quoniam*, *de ſimonia*, *cap. cùm ſingula* 32. *verſ. circa eos*, *de electione lib.* 6. Concilio Valentino I. *can.* 1. poſt Menochium, & Couarr. docet Morla *in emporio*, *titulo de legibus*, *quæſt.* 6. *num.* 11. Ergo in eo textu quoad pœnam priuationis communionis conſtitutio non debebat ad præterita extendi. Hac ſolutione omiſſa, dicendum eſt *in dicto cap. cùm tu*, conſtitutionem Concilij Lateranenſis extendi ad præterita, quoad prohibitionem vſurarum, ex eo, quia iuri naturali, & diuino conſentanea erat; quoad pœnam verò priuationis communionis extendi, quia indurato, & pertinaci animo vſurarij perſiſtebant in retentione vſurarum, abſque eo quod eas reſtituerent; & cùm non dimittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum; regula *peccatum*, *de regulis iuris lib.* 6. ideò nouis etiam plectebantur pœnis, exemplo furis, qui rem furtiuam non reſtituit, ſed de loco in locum defert: poteſt enim vbicumque puniri, *l.* 1. *C. vbi de criminibus*, *cap.* 1. *de raptoribus*; quia idem eſt ſcienter rem iniuſtam detinere, ac eam inuadere, *cap. ſæpe*, *de reſtitutione ſpoliatorum.* Inde in eo textu vſurarij antiqui ratione retentionis, & nouæ contrectationis poſſunt nouis pœnis puniri. Morla *vbi ſuprà*, *quæſt.* 6.

18. EXPLICATVR CLEMENT. 2. DE ÆTATE ET QVALIT.

Secundò obiici ſolet textus *in Clementina* 2. *de ætate & qualitate*: vbi à Patribus Concilij Vienenſis ſtatuitur, vt de cætero, tam in Eccleſiis ſæcularibus, quàm regularibus, nemo deinceps ſuffragium in Capitulo haberet, niſi ſaltem in Subdiaconatûs gradu fuiſſet conſtitutus, quo decreto etiam aſſeritur comprehendi eos, qui antea in Canonicos erant recepti, vel dignitatem fuerant conſequuti. Igitur conſtitutio reſpicit tam futura, quàm præterita. Huic difficultati vt ſatisfaciant Doctores, aſſerunt conſtitutionem diſponentem aliquid circa executionem, ſeu perfectionem alicuius actus, qui non poteſt exequi ſine præiudicio præteritorum, ad præterita extendi: quæ ſolutio refellitur ab Immola, & Decio *in noſtro cap. vltimo*, Anguiano *lib.* 5. *de legibus*, *cap.* 5. quem tranſcripſit Barbuſa *tomo* 6. *in noſtro cap.* 2. & conuincitur ex textu *in cap. vlt. de electione in* 6. vbi conſtitutio agens de executione futuri actus, non extenditur ad præteritos: quare ea ſolutione omiſſa, verius aſſerendum eſt, textum illum ex eo extendi ad præterita, quia expreſſum fuit in ipſa conſtitutione, & nominatim cautum per illa verba: *Sunt mancipati*, *vel mancipabuntur in poſterum.* Quo in caſu ex ſuprà dictis conſtitutio reſpicit præterita & futura; quo modo intelliguntur textus *in cap. cùm in cunctis*, §. *inferiora*, *de electione*, *cap. ſi quidam* 10. *quæſt.* 1. *cap. ad audientiam*, *de reſcriptis*, *cap.* 1. *de conſuetudine*, *lib.* 6. *cap. penult. in fine*, *de officio Delegati*, *eod. lib. l. vnica*, *Cod. de contractibus iudicum*, *l. finali*, *Cod. de pactis pignorum*, *l. vnica C. Theodoſ. de commiſ. reſcind. l.* 3. *in fine*, *eodem Cod. de incertis nuptiis*, *l.* 1. *ad Claud. l.* 1. *de alt. certo temp. l.* 4. *de bonis vacant. l.* 7. & 17. *de hæreticis*, *l.* 5. *de can. frum. Vrb. Rom. in Theodoſ. Clem. vnica de probat. Clem. vnica de immunit. Eccleſiarum.*

19. EXPONITVR CAP. QVONIAM DE SIMONIA.

Tertiò euerti videtur dicta conclusio *ex cap. quoniam* 40. *de ſimonia*, vbi proponitur, temporibus Innocentij III. ſimoniæ labem adeo in pleriſque Monaſteriis inualuiſſe, vt nullo modo moniales admitterentur ad religionem, niſi magno pretio præſtito; quem abuſum vt corrigeret Innocentius, ſtatuit, ne de cætero pro ingreſſu religionis Moniales aliquid reciperent; & ſi recepiſſent, tam admittentes, quàm admiſſæ, ex ipſo Monaſterio pellerentur, & in arctius Monaſterium pœnitentiæ peragendæ causâ detruderentur. Proſequitur Pontifex, & agit de his, quæ ante illam conſtitutionem receptæ, & profeſſæ erant; & reſpondit ipſe Pontifex, eas remouendas eſſe, & in aliis eiuſdem ordinis Monaſteriis detrudendas. Ex quo textu facilè depromitur, conſtitutionem nouam non ſolùm futura, verùm etiam præterita reſpicere; ſiquidem eâ Innocentij conſtitutione ligantur Moniales, quæ antea erant profeſſæ. Huic difficultati, vt ſatisfaciam, ſuppono legem declaratiuam

Digitized by Google

ratiuam legis antiquæ comptehendere non tantùm futura, ſed etiam prætetita: *authentica de filiis ante dotalia inſtrumenta natis*, *collatione 3. l. final. Cod. de pactis*, *l. final. Cod. de tranſactionibus*, *l. penult. Cod. de vſuris*, *Clement. 1. eodem titulo*, *Clementina 2. de iudiciis*; nam lex declaratiua, ſeu interpretatiua, non eſt regula actionis, ſed ſupponit, & interpretatur illam. Ergo antea erat lex inducens obligationem, & ſic noua veterem declatando, nihil dennò ſtatuit, *l. heredes 21. §. 1. ff. qui teſtamenta*, authentica de raptoribus mulierum, ibi: *Tanquam ſi lex noſtra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuiſſet.* Vnde cùm *in dicto cap. quoniam*, declaretur ius antiquum prohibens aliquid recipere pro ingreſſu religionis, *cap. non ſatis* 8. *cap. de regularibus 25. de ſimonia*; mirum non eſt ſi extendatur ad præterita: ſi tamen in lege declatante, aut interpretante ius antiquum, ſint verba, quibus reſtringatur ad futura, tantùm in illis locum habebit: quo modo intelligendi ſunt textus *in cap. aqua, de conſecratione Eccleſiæ*, *cap. 3. de inſtitutionibus*, *cap. cùm Magiſtrum, de electione*, *cap. final. de ſponſa duorum*, *cap. vnico, de poſtulat. Prælatorum*, *lib. 6. cap. licèt canon, de electione*, *eodem lib. cap. vnico, in fine, de clericis non reſidentibus*, *eod. lib.* Clementina 1. vbi Gloſſa *verbo De cætero*, de vſuris, iuncto Anguiano *dicto cap. 5.* Pro coronide huius commentarij ſciendum eſt, conſtitutionem nouiter editam reſpicere negotia pendentia, & iuxta illam, non iuxta veterem eſſe decidenda, *cap. vlt. de officio Legati, in 6. l. 7. de legitim. hæred. in Theodoſ. l. vnica de bonis cleric. in eod. C. l. 6. vnde vi, in eodem Codice*; niſi lis pendeat, quia per appellationem ſententia ſuſpenſa eſt: tunc enim iuxta veterem legem cauſa definienda eſt, authentica *vt cùm*, de appellatione, *in princip.* latè proſequuntur Germonius *dict. cap. 2.* Cuiacius *in l. vnica, §. vlt. C. de caducis tollendis*, Donellus *lib. 1. comment. cap. 5.* vbi Oſualdus *littera F.* Franciſcus Valens *tom. 2. concord. fol. 176. in præſenti.*

[a] CAPVT III.

[b] Auguſtinus *ſuper illud Apoſtoli ad Hebræos.*

TRanſlato ſacerdotio neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat. [c] Quia enim ſimul, & ab eodem, & ſub eadem [d] ſponſione vtraque data ſunt: quod de vno dicitur, neceſſe eſt, vt de altero [e] intelligatur.

NOTÆ.

1. [a] C*Aput tertium.*] Cùm in prima collectione Decretalium tertiò loco compilaretur textus *in cap. peruenit*, qui extat apud Gratianum *in cap. peruenit, de conſec. diſt. 3.* & poſt eum præſens textus ſtatim apponeretur, Raymundus huius ſextæ collectionis author, eius textus rationem non habuit. Tum quia apud Gratianum reperiebatur: tum quia in præſenti breuiùs eadem doctrina ſtatueretur: vnde conſtat in præſenti textu agi de abrogatione legis veteris per legem gratiæ, vt facilè ex textu antecedenti, videlicet dicto *cap. peruenit*, colligitur: non verò Auguſtinus, ſeu quivis author eius eſt, tractat de poteſtate legiſlatiua, quæ extat penes Pontificem, vt omnes repentes hic ſupponunt, & exponunt. Apertè enim ex infrà dicendis apparebit, in præſenti textu tam Apoſtolum, quàm eius ſcholiaſten docere Catholicos iam non eſſe ſub lege Moſaïca, ſed viuere ſub lege gratiæ; miror tamen hoc à nemine ex repetentibus fuiſſe animaduerſum.

2. [b] *Auguſtinus.*] Ita etiam legitur in prima collectione ſub hoc titulo, *cap. 4.* non tamen reperiuntur verba huius textus inter opera D. Auguſtini, ſed tantùm inueniuntur in Gloſſa ordinaria *ad cap. 7. D. Pauli ad Hebræos.* Priora autem verba ſunt ipſius Apoſtoli, *dict. cap. 7.* vbi agit de excellentia Sacerdotij Chriſti, & quomodo abrogatum eſt Sacerdotium Leuiticum per Sacerdotium Chriſti; atque neceſſariò abrogari debuit lex vetus Moyſis ſimul cum Sacerdotio data. Cuius connexionis, ſeu conſequentiæ rationes varias aſſignant Sancti Patres, & Expoſitores in eo textu. Prima, quia ſacerdotium proportionatum fuit legi, & cum ea indiſſolùbiliter connexum; non enim poteſt eſſe ſacerdotium ſine certis & congruentibus legibus, ac cæremoniis: ita docuerunt Chryſoſtomus, Theodoretus, & Theophylactus, quos refert Cornelius à Lapide ibi, *n. 46.* Secunda, quia lex illa erat ſub adminiſtratione ſacerdotij, cùm apud Iudæos ſummus Sacerdos habuiſſet poteſtatem ferendi leges. *Exodi cap.* 18. *verſ. 13.* Igitur mutato ſacerdotio, neceſſe erat, vt lex mutaretur. Quam illuſtrat D. Thomas *lect. 3. in dicto cap. 7.* Tertia, quia tranſlato ſacerdotio de vna tribu ad aliam, neceſſe erat legem transferri, quia dum lex manebat, nullo modo ſacerdotium mutari poterat de tribu Leui, vt probat Ribera *in dict. cap. 7. num. 42.*

3. [c] *Quia.*] Verba quæ ſequuntur, ſunt Gloſſæ ordinariæ exponentis ſententiam Apoſtoli, quæ ait: *Quia enim ſimul, & ab eodem, ſub eadem ſponſione vtraque data ſunt*; videlicet lex, & ſacerdotium; in monte enim Synai Populus legem accepit, & pariter ſacerdotium; ſiquidem in eo conſtitutus eſt à Deo Sacerdos Aaron; vnde ex hac connexione legis, & ſacerdotij infert Apoſtolus, factâ tranſlatione ſacerdotij, neceſſariò & legis tranſlationem fieri debuiſſe. Et ſi dicas priùs datam fuiſſe legem, quàm inſtitueretur ſacerdotium, ſiquidem lex data eſt Moyſi in monte Synai, *Exodi cap. 20.* ſacerdotium verò poſtea inſtitutum, *Exodi cap.* 28. Reſpondeo Gloſſam appellaſſe legem non tantùm ea præcepta, quæ ante ſacerdotij inſtitutionem tradita ſunt, ſed quidquid Moyſes illis quinque libris comprehendit, quos Hebræi legem vocabant; multa enim Dominus præcepit ſeorſim, quæ ad legem etiam ſpectabant; docet Ribera *in dict. cap. 7. D. Pauli ad Hebræos.*

4. [d] *Sponſione.*] Id eſt promiſſione; licèt enim ſponſio aliquando accipiatur pro pignore depoſito à certantibus, vt cui ex illis vicerit, tradatur, *l. 3. l. penult. ff. de aleatoribus*, *l. ſi rem 19. § vlt. ff. de præſcriptis verbis*, Salluſtius *in Iugurtha*: *Per inducias* (inquit) *ſponſionem faciunt, vti certo die legati domo proficiſcerentur: quo in loco inter ſe*

Digitized by Google

obuij fuiſſent, is communis vtriuſque populi finis haberetur. Macobrius *lib.* 3. *Saturn. cap.* 17. *Nec moratos ſponſione contendit*; quæ ſponſio in ſpectaculis magnoperè vſitabatur. Tertullianus *de ſpectaculis cap.* 16. *Aſpice populum ad id ſpectaculum iam cum furore venientem, iam tumultuoſum, iam cæcum, iam de ſponſionibus concitatum.* Caſſiodor. *lib.* 3. *variarum, cap.* 51. *Et ad inanes contentiones ſic deſcenditur, tanquam de ſtatu periclitantis patriæ laboretur.* Illuſtrant Bulengerus *de Circo cap.* 48. Petrus Pitheus *lib.* 1 *aduerſ. cap.* 18. Pantoxa *in dicta lege* 3. *de aleatoribus, num.* 9. Etiam hæc ſponſio in iudiciis Romæ olim vſitabatur; nam à litigatoribus ſe inuicem prouocantibus in æde ſacra certa pecunia deponebatur ea lege, vt qui non ex bona fide ageret, aut inficiaretur, aut fugeret, eà pecuniâ mulctaretur. De qua ſponſione accipiendus eſt textus *in l.* 1. §. *proinde*, 5. *ff. de extraordinariis cognit.* vt obſeruarunt Pitheus *dicto cap.* 18. Cuiacius *in l. peto* 69. *ff. de legatis* 2. Germonius *lib.* 3. *de ſacrorum immunit. cap. finali, num.* 26. Vaſconcelos *ad titulum de ſacramentis non iterandis*, Pancirola *lib.* 1. *variar. cap.* 34. Dauid Argent. *de interdictis, in principio.* In hoc textu accipitur pro promiſſione à Deo facta ſine vlla interrogatione; nam licèt regulariter ſponſio ſupponat ſtipulationem, *l. vnica, C. de ſuffragio, l.* 7. *C. communia vtriuſque*, vnde ex ſponſu agere, eſt ex ſtipulatu, *l. ſponſio* 7. *ff. de v. ſ. l. ſciendum* 19. § *dictum, ff. de ædilitio edicto, l. ſi ſuper* 9. *C. de traditionibus*, plura Iacobus Gothofredus *in l. ſi Barſatorem* 18. *C. de fideiuſſ.* tamen aliquando promiſſionem tantùm continet, Briſſonius *de v. ſ. verbo Sponſio:* vnde cùm Dominus tempore quo ſacerdotium, & legem populo dediſſet, illi promiſiſſet, vt ſi mandata in corde ſuo ſeruaret, in terram promiſſam eum introduceret, hanc promiſſionem Gloſſa ordinaria ſponſionem appellat, niſi Gloſſam accipiamus de promiſſione illa, quam populus fecit ſeruandi legem à Deo datam *Exodi cap* 24. *verſ.* 3. *Reſponditque omnis populus vna voce: Omnia verba Domini, quæ locutus eſt, faciemus.* Et rectè Gloſſa ſponſionem dixit iuxta morem antiquum rogandi, & promulgandi legem à populo. Per ſtipulationem enim apud Romanos lex ferebatur, vt conſtat *ex* §. *lex, Inſtituta de iure naturali*, ibi: *Senatorio Magiſtratu interrogante.* A. Gellius *lib.* 10. *noctium, cap.* 20. Feſtus Pompeius *verbo Scita plebs:* notant Antonius Auguſt. *de legibus cap.* 7. & 8. Briſſonius *lib.* 2. *de formulis, pag.* 137. Oſualdus *ad Donellum lib.* 1. *comment. cap.* 8. *littera C.* quo modo explicant dictam legem primam de legibus Gifanius *in l. ſtipulationum*, 5. *num.* 45. Oſuald. *dicto lib.* 1. *Donelli, c.* 16. *littera D.* Cuiacius *lib. definitionum Papin.* & Faber ibi, quamvis eam aliter accipiant Forcatulus *dial.* 2. *num.* 8. Pantoxa *in l.* 3. *de aleatoribus, num* 5. Vnde lex dicitur communis ſponſio *in d. l.* 1. *ff. de legibus:* obſeruarunt etiam Gothofredus, & Pantoxa *vbi ſuprà.* D. Ioannes de Solorzano *emblemate* 66. *num.* 3. & varia de ritibus ferendi leges adducentes Forcatulus *dialog.* 2. *num.* 7. Oſualdus *ad Donellum lib.* 1. *comment. cap.* 8. *littera C.* Connanus *lib.* 1. *comment. cap.* 13. Roſinus *lib.* 8. *antiquit. cap.* 2. noſter D. Franciſcus de Amaya *lib.* 1. *obſeru. cap* 3. *in fine*, Robertus *lib.* 3. *ſentent. cap.* 2.

5. e *Intelligatur.*] Id eſt, quod diximus, ſacerdotio tranſlato, tranſlatam etiam eſſe legem, ex quibus verbis notat Gloſſa in præſenti, quod vbi eſt eadem ratio, idem ius ſtatui debet; quod probant textus *in cap. ad eius*, 5. *diſt. cap. denique* 4. *diſt. cap. ſi quis obiecerit* 7. 1. *q.* 3. *cap. inter, de tranſlatione Epiſcopi, l. illud, ff. ad legem Aquil. l. cùm autem, ff. de negotiis geſtis, l.* 3. §. *iudicio, ff. de tutela & rationibus, l. illud, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, l. quidam, ff. de edendo:* plures congerit Barboſa *in præſenti, & axiomat.* 197. pleraque tradit de connexis Franciſcus Valens *in præſenti, notatione* 1.

COMMENTARIVM.

6. CONCLVSIO PROPONITVR.

QVibus prælibatis pro noſtri textus vera interpretatione, concluſio ex eo ita deduci debet: *Præcepta legis veteris, tranſlato ſacerdotio eius, iam ceſſarunt, nec hodie obligant.* Probant eam varia ſacræ Paginæ teſtimonia. D. Matthæus *cap.* 11. *verſ.* 13. ibi: *Omnes prophetæ, & lex vſque ad Ioannem prophetauerunt:* & *cap.* 13. *verſ.* 38. & caput 15. Actuum Apoſtolorum: vaticinia Hieremiæ *cap.* 31. *verſ.* 31. Malachiæ *cap.* 3. *verſ.* 11. Apoſtoli *ad Romanos cap.* 15. *verſ.* 14. ibi: *Non enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia:* & *cap.* 7. *verſ.* 4. ibi: *Ieſus liberauit me a lege:* & ad Galatas *cap.* 3. *verſ.* 13. ibi: *Chriſtus nos redemit de maledicto legis*; ad Epheſios *cap.* 2. *verſ.* 15. *Legem mandatorum decretis euacuans*; & ad Coloſſenſes *cap.* 2 *verſ.* 14. *cap. peruenit* 3. *cap.* 5. *hoc titulo, in* 1. *collect. cap. vnico de purificat. poſt partum.* Ex Patribus Cypriano, Ambroſio, Damaſceno, & aliis probat Franciſcus Valens in præſenti, *ſect.* 7. Illuſtrant ex Theologis poſitiuis Ribera, Thena, & Salmeron, Cornelius à Lapide *in dicto cap.* 7. *ad Hebræos*, Serlogus *tomo* 1. *in Cantica, antiloquio* 3. *ſect.* 4. *pag.* 103. & *tomo* 3. *veſtigatione* 10. *ſect.* 1. *c.* 1. *pag.* 342. Ex Scholaſticis D. Thomas 1. 2 *q.* 104. *art.* 3. Bonauentura, Scotus, & alij Sententiarij *in* 4. *diſt.* 3. Vaſquez *tomo* 2. *in* 2. *partem, diſp.* 181. *c.* 9. Suarez *de legibus lib.* 9. *cap.* 10. Ex Canoniſtis & aliis Couarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 17. *num.* 1. Moneta *de commutatione cap.* 3. *num.* 47. Baronius *anno* 58. *num.* 81. Binius *tomo* 1. *Conciliorum, in initio* 1. *partis*, Becanus *in analogia, cap.* 5. *q.* 8. Ambianas ad Tertullianum *de pudicitia cap.* 6. *obſeru.* 1. Caſtro *de lege pœnali lib.* 1. *cap.* 15. Salas *de legibus diſput.* 23. *ſect.* 5. & *diſp.* 24. *ſect.* 4. Volduc. *de Eccleſia poſt legem, cap.* 5. & 8. Cellotius *de hierarchia lib.* 3. *cap.* 3. §. 4. Gibalinus *tom.* 1. *ſcient. can. lib.* 4 *cap.* 4.

7. TRADITVR RATIO DVBITANDI.

Sed ſupradicta concluſio difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam lex antiqua nihil aliud erat, quàm Dei voluntas data per diuinam prudentiam: ſed voluntas Dei eſt immutabilis: ergo nec per tranſlationem ſacerdotij potuit abrogari, præcipuè quia lex illa data fuit à Deo, vt in æternum duraret, vt probatur *ex cap.* 17. *Geneſis*, ibi: *Erit pactum hoc meum in carne veſtra in fœdus æternum:* & *cap.* 12. *verſ.* 14. *Exodi*, ibi: *Habebitis hanc diem ſolemnem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno.* Et ibi: *Cuſtodietis diem iſtam ritu perpetuo.* Et *Pſalmo* 104. *verſ.* 10. ibi: *Statuit illud Iacob in præceptum, & Iſraël in teſtamentum æternum.* Deuteron. *cap.* 29. *In ſempiternum vt faciatis vniuerſa verba legis.* Et *cap.* 11. *verſ.* 1. *Obſerua præcepta eius, & ceremonias, iudicia atque mandata omni tempore.* Deuter. *cap.* 12. *verſ.* 28. *Obſerua, & audi omnia, quæ ego præcipio tibi, & filiis tuis poſt te in ſempiternum.* Leuit. *cap.* 10. *verſ.* 9. *Quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras.* Leuit. *cap.* 17. *verſ.* 7. Ierem. *cap.* 11. *verſ.* 3. *Pſal.* 118. *verſ.* 96. ibi: *In æternum mihi eſt.* Et *verſ.* 111. *Teſtimonia tua in æternum.* Et præcepta tam cæremonia

monialia, quàm moralia in perpetuum data dicuntur, vt de Phaſe dicitur *Exodi cap.12. verſ.14.* ibi: *Habebitis autem hunc diem in monumentum, & celebrabitis eum ſolemnem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno.* Et *verſ. 17. Cuſtodietis diem iſtum in generationes veſtras ritu perpetuo.* De feſtiuitate Sabbathi dicitur *Exodi cap.31. verſ.16. Cuſtodiant filij Iſrael Sabbathum, & celebrent illud in generationibus ſuis; pactum eſt ſempiternum inter me, & filios Iſrael, ſignumque perpetuum.* De ſolemnitate hebdomadarum legitur *Leuit. cap.23. verſ. 21. Legitimum ſempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus veſtris.* De tempore expiationum *Leuit. cap. 23. verſ. 31.* cauetur: *Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum ſempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitationibus veſtris.* De ſacrificio legitur *Leuit.cap.6. verſ 18. Legitimum, ac ſempiternum erit in generationibus veſtris.* De Sacerdote *Deuteron. cap. 18. verſ.5.* ita cauetur: *Ipſum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, vt ſtet, & miniſtret nomini Domini ipſe, & filij eius in ſempiternum.* Ergo ſi lex illa perpetuò data erat, non potuit vllo modo abrogari, ſeu transferri. Augetur, nam ſi aliquod præceptum ceſſaret, maximè præceptum circumciſionis, vtpote typicum cæremoniale, vt probant Turrianus *pro canonibus lib.1.cap.25.* Baronius *anno 102. num. 19.* & *anno 138. num. 1.* Sed circumciſionis præceptum adhuc in lege gratiæ prædicatur ab Apoſtolo, 1. *ad Corinthios c. 7. verſ.* 18. ibi: *Sicut vocauit Deus, ita ambulet, & ſicut omnibus Eccleſiis doceo, circumciſus aliquis vocatus eſt, non adducat præputium; in præputio aliquis vocatus eſt, non circumcidatur: circumciſio nihil eſt, & præputium nihil, ſed obſeruatio mandatorum Dei.* Ergo præcepta legis veteris etiam cæremonialia, in lege gratiæ durant. Augetur tandem hæc difficultas ex eo, nam ſæpe legimus Romanos Pontifices ex lege veteri, & eius præceptis, decreta deſumpſiſſe, vt conſtat *ex cap.1. de homicidio, c.1. de adulteriis, c.1.* cum aliis quatuor ſequentibus, *de iniuriis*, vbi tam ex præceptis iudicialibus, quàm moralibus decreta referuntur. Ergo quia adhuc in lege gratiæ præcepta legis veteris obligant.

8. De lege veter.

Qua dubitandi ratione ſic ſulcita, non obſtante, defendenda eſt præſens aſſertio, pro cuius illuſtratione præmittendum primò eſt, Populum Dei tam ad regimen Reipublicæ temporalis, quàm ad aſſecutionem æternæ ſalutis, finemque ſupernaturalem peculiare ius, priuataque ſtatuta habuiſſe ab ipſo Deo data, & lata per Moyſem, vt ſuprà retuli in apparatu. Hoc ius Hebraici populi ius ciuile Hebræorum appellauit Philo Iudæus *in lib. de Ioſeph, ſiue de Viro ciuili*; ſic enim illi genti datum eſt, vt alteri minimè conueniret, niſi in quantùm de lege æterna, naturalique participabat, vt communiter Theologi docent cum D. Thom. *1.2.q.98. & ſequent.* & tunc non obligabat gentes ob vinculum legis Moſaïcæ, ſed propter dictamen iuris naturalis, æquitatiſque, cui omnes homines debent obedire ex vi præcepti naturæ, iuxta illud *ad Rom. cap.2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt, faciunt.* Ex quo apparet, Hebraicum populum ſelectiorem fuiſſe Deo cæteris gentibus, vtpote qui ſelectus fuit vt ipſi incarnationis filij ſui ſecreta panderet, & à quo humanam carnem ſuſciperet: quare ipſum decuit perfectio, & ſanctitudo, iuxta illud Deuteron. cap 18. *Perfectus eris, & abſque macula coram Domino Deo tuo.* Illuſtrat, qui ignorauit nil, D. Ioſephus de Retes *lib 5. opuſcul. cap.1.* nec exiſtimandum eſt, deteriorem fuiſſe conditionem populi Hebraici, quàm cæterarum nationum: multitudo ergo præceptorum quamvis libertatem operandi adſtrinxiſſet; libertatem tamen circa benè operandum minimè minuit, iuxta illud Pauli *ad Galatas cap.3. Itaque lex, pædagogus noſter, fuit in Chriſto.* Vnde cùm Deum optimum maximum pædagogum habere meruiſſent, meritò gloriantur *Deuteron. cap.4. Quæ eſt alia gens ſic inclyta, vt habeat cæremonias, iuſtaque iudicia.* Vniuerſus igitur orbis præter Iudaicum populum in lege naturali per mediam gratiam Dei ſaluabatur: quod ſi ex gentibus eſſet, qui in religionem, populumque Iudaïcum tranſire vellet, circumciſus ad illam legem admittebatur, fiebatque Proſelytus, iuxta cautiones, & cæremonias textus *in cap. 12. Exodi*, quas explicant Toſtatus, Liranus, & reliqui PP. per quod ad vniuerſæ legis Iudaicæ obſeruantiam obligabatur vnà cum circumciſione, alioquin profitenti non proficiebat ad ſalutem, iuxta teſtimonium Pauli *ad Galat. cap.5.* ibi: *Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ.* Quæ ideò diximus, vt ſemel moneamus, ad obſeruantiam legis idem cenſendum eſſe de Proſelytis, ac de propriis Iudæis, quibus peculiariter lex data fuit. De quo is curioſè Grotius *lib.2. de iure belli, cap 1. §.16.*

Reipublicæ autem forma ex præſcripto legum, quibus fundatur, deſumenda eſt: quare Ariſt. *lib.2. Polit. per tot.* Plato *in libris de legibus*, & *de Repub.* Cicero *in fragm. de Repub.* itidemque *in lib. de leg.* Plutarch. *in lib. de Rep.* & alij veteres de eodem inſtituto ſcriptores, à legibus denominationes rerum publicas faciunt. Aliæ quippe leges Regno feruntur, aliæ Ariſtocratiæ, aliæ Reip. aut multitudinis iuſto imperio accommodantur. Ex quibus de forma regiminis Hebraïci populi facilè cenſeri poſſet, ſi pateretur noſtrum inſtitutum. Miſſam tamen facimus hanc inueſtigationem, quam poſt ſacros Scriptores ex profeſſo inſtituerunt Carolus Sigonius, Petr. Cunæus, Pat. Stephan. Menuch. *in libris*, quos *de repub. Hebræor.* ſcripſerunt, inſcripſeruntque, apud quos legi poſſunt obligationes, munia, ſucceſſio, redditus, & ſtipendia ſacerdotij Hebraïci, ſimulque Leuitarum miniſteria; item ſacrificia, holocauſta, victimæ, ſanctificationes, feſtiuitates, & reliqua, quæ illi legi conueniebant, erantque propria illius ſacerdotij, de quibus non pauca in toto hoc opere libabimus in ſuis titulis. 9. De eadem lege.

Sed vt de lege Hebraica, quæ neceſſaria ſunt, breuiter decerpamus, notandum eſt cum D.Thom. *1.2. q. 99. per tot.* quod licèt homines alliceret ad cultum Dei per terrenorum repromiſſionem; tamen principalius intentum habuiſſe ad infundendum amorem erga Deum, bonoſque faciendos cultores per fidem, & charitatem, ſpemque in Deo repoſitam, iuxta illud *ad Rom.cap.13. Si quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Et 1. *ad Timoth. cap.1. Finis præcepti charitas.* Itaque tota compages mandatorum moralium ad Deum & proximum cum debita ordinatione referebatur. Cæremonialia verò Chriſtum venturum prædicabant, qui erat vltimus finis, quem intendit lex populi Hebraïci. Petauius *tom. 1 dogmat. theolog lib 10.c.22.4.* & diſponere, & præparare populum ad Chriſti aduentum, *cap ſin. di, § his, 6. diſt. cap. vnico, §. vnde, de ſacra vnct.* D. Ambroſ. *lib. 1. de officiis, cap. 18.* 10. De fine ipſius legis.

Digitized by Google

*cap.*48. vnde lex illa data fuit habitâ relatione ad Chriſtum venturum; vnde ait Apoſt. 1. *ad Corinth.cap.*10.*Omnia in figura illis contingebant.* Quare præcepta cæremonialia præfiguratiua erant, & inſtituta ad præfigurandum. D. Thomas 1.2.*q.*102. *art.*2. Azor. *lib. 6. inſtit. moral. cap.*3. Suarez *lib.*9. *de legib. cap.*3. Sed per iudicialia, & leges politicas quies, tranquillitas, & pax illi populo quæſita fuit, vt mores eorum, & naturalis inclinatio regionis ferebant. Inde deducitur aliud fuiſſe intentum, aliud præceptum tendens ad conſequendum intentum: intentum enim ſupernaturale fuit iuſtificare populum, ipſumque ad vnigenitum Dei ſuſcipiendum præparare. Præceptum verò fuit multiplex, prout condecebat Remp. à Deo inſtitutam, ſacriſque & politicis documentis ordinatam. Quæ omnia percurrere cùm operæ, aut facultatis noſtræ non ſit, (breuiter retulit Beyerlinch *tom.*2 *in theat. vitæ humanæ, verbo Cæremoniæ*; & *tom.*4. *verbo Lex*) ad claſſes tamen cum eodem D. Thoma vbi nuper, breuiter deducemus. Quædam enim præcepta moralia ſunt, quædam iudicialia, quædam cæremonialia. Moralia dicuntur à moribus, quia per illa mores reformantur, & homo reducitur ad operandum ſecundùm rectum dictamen rationis: iudicialia ſunt, quæ ad leges, iudicia & adminiſtrationem iuſtitiæ in ciuilibus, & criminalibus ſpectant, & optimum Reipublicæ regimen, veluti ad Principem, ad Magiſtratus, alioſve Iudices, ad ſeruos, ad ciues, ad peregrinos, ad ſucceſſiones, contractus & ſimilia, de quibus Seldenus *de legib. Hebræor.* P. Cunæus, & Pater Menochius. Cæremonialia tandem quæ determinant ritus, modos, cæremonias, quibus decenter ſacris operandum ſit, ne alioquin ſi pro libito hominibus liceret Deum inuocare, placare, rogare priuato quodam cultu, & pro vniuſcuiuſque libito, ſuperſtitio ingrueret pro religione, vt Gentiles ipſi viderunt apud Ciceronem *lib.* 1. *de legib.* quam partem illuſtrauit Antonius Clarus Siluius *ad leges Regias cap.* 1. multis adductis ſacris, profaniſque teſtimoniis, quæ aduerſùs Nouatores huius ſæculi rem adſtruunt. Ad cæremonialia pertinebant ſacrificia, quæ multiplici genere hoſtiarum fiebant; dies feſti, vt Sabbathi, *Geneſis cap.*2. Paſchæ, *Leuitici cap.* 23. Neomeniæ, *cap.* 10. *Numer.* Azimorum, *Leuitici cap.* 23. Pentecoſtes, *Leuitici cap.* 22. Tubarum, *Leuitici cap.*23. & alia quæ refert Azor *p.*1.*inſtit.lib.*6.*cap.*30.

11. DISSOLVITVR QVÆDAM INSTANTIA.

Sed videtur dicendum, moralia præcepta minimè neceſſariò data fuiſſe populo Hebraïco, cùm legiſlatio hæc in tempore fuerit quingentis poſt Abrahamum annis; ſed præcepta hæc homini ipſi ab initio indita eſſe per Deum, vt diſputat Seren. Abbas apud Caſſian. *collat.*8. *cap.* 23. ex illis verbis: *Nam quia ſit homini omnis ſcientia legis ab initio creationis infuſa, hinc manifeſtè probatur, quod mandata legis abſque litteræ lectione ante legem, imò ante diluuium omnes Sanctos obſeruaſſe cognoſcimus*, &c. Quod multis exemplis illuſtrat à ſacra Scriptura petitis, & cum aliis Patribus confirmat Alard. Gazæus *in notis ad eum locum*: ergo ſine neceſſitate inculcata fuerunt Hebraïco populo prædicta præcepta moralia. Verùm enim verò, cùm per conſuetudinem peccandi vniuerſus ferè orbis obcæcatus viueret, amiſiſſetque rectæ rationis dictamen, neceſſe fuit, vt Author naturæ Deus tanquam ſupremus Legiſlator, & Doctor iniungeret, & exponeret populo ſuo, à quo vniuerſæ gentes mutuarentur, quid eſſet iuſtum naturaliter, & ad quid homo teneretur ex lege ipſa naturali; quod fecit *cap.* 20. *Exodi*; & hanc cauſam repetendi præcepta moralia præbuit D. Thomas *dict. q.* 98. *art.*4.5. *&* 6.& *q.* 99. *art.*2. & *quæſt.* 100. *art.*1. & ſatis copioſè Caſſian. *d. collat.* 8. *cap.* 23. noſter Gratianus *in princip.* 4. *diſtinctionis.* Aliquid verò diuini acceperunt reſpectu populi Hebraïci præcepta moralia ex promulgatione Dei; nec enim negari poteſt, illi populo non ſolùm naturalia fuiſſe, ſed etiam diuina poſitiua, quia à Deo nedum tanquam Doctore, ſed etiam tanquam Legiſlatore lata fuerunt. Sed tranſlato ſacerdotio, & lege, ceſſauit quidquid de maiore religione acceperunt reſpectu populi illius, retinueruntque, vt ſemper retinent, abſolutam vim ex ratione naturali, quæ in mente diuina exiſtit, vt docent Iacobus Iordanus *tom.*1.*Theolog.moral.lib.*2 *q.*7.*cap.*2. *ex num.* 4. P. Granadus *in* 1. 2. *contron.* 7. *de legib. tract.*4. *diſpu.*5.*ſect.*2. *ex num.* 12. Franciſcus Valens *d.q.*4 *ad tit. de conſtit. ſect.*6.*ex num.*3. Quo in ſenſu communiter dicitur, hæc moralia præcepta non ceſſare per aduentum Chriſti, & legem gratiæ; ſed viua, & viuificantia permanſiſſe. Quod de obligatione naturali, quæ diuina in mente diuina eſt, intelligendum eſt, non de ſuperaddita qualitate iuris poſitiui diuini, reſpectu populi Hebraïci, vt cum hoc moderamine accipiamus communem doctrinam apud Tiraquell. *in præfat. ad lib.retract.* Couar. *lib.*1. *variar.cap.*17.*ex num* 2. qui plurimos veteres adducunt, & ex neotericis non pauciores modernus additionator Couarr. à quorum recenſione abſtineo.

Sequuntur iudicialia præcepta, quæ Paulus ad Romanos *cap.*7. appellauit *mandatum iuſtum*, quæ ad pacem; & tranquillitatem ciuium referuntur, quà homines politici ſunt, ſiue in ciuitate, regnoque viuentes, D. Thomas 1.2.*tota quæſt.*104. de quibus latè Azor 1. *tom. lib.*6. *cap.*30. *& ſeqq.* vbi poſt Angelicum Præceptorem ad claſſes præcepta hæc reducit appoſitiſſimè. Ad hanc partem ſpectant omnes leges de rebus publicis, & priuatis latæ, tam ad cauſas ciuiles, quàm ad criminales; de commerciis, & ſucceſſionibus, retentionibuſque bonorum ad cippum, ſiue ad tribus. Quo de iure nouiſſimè egerunt Politici ſuprà relati, & Ioannes Seldenus *in lib. de ſucceſſionib. Hebræorum*, & ſi qui ſunt alij. In quibus ferendis legibus etiam reluxit benignitas & bonitas Dei erga populum; neque enim ipſis permittere voluit ſanctionem; ſed ios, tamque peculiares, & accommodas leges illis dictauit, quibus fundati vitam beatam poſſent transigere. Vidit quippe æterna prouidentia populum illum rudem adhuc, parumque ad rempublicam fundandam capacem fore, vt neſciret leges ſibi condere, & formam regiminis ſtabilire. Itaque quod Deus immediatè Synagogæ præſtitit, Eccleſiæ permiſit per medios ſuos miniſtros, quos ad id aptos recognouit: quare de his iudiciis ad poſtremum tempus, ſiue ad tempus legis gratiæ nihil determinauit, vt docuit poſt D. Thomam Sotus *de iuſtitia & iure lib.*2.*q.*3.*art.*3. Ceſſauit ergo hæc lex quoad iudicialia præcepta Iudæorum reſpectu ſimul ac Iudaiſmus, & Synagoga ceſſauit per aduentum Chriſti, & complementum legis; quia illi ſoli populo, & ſtatui data eſt: reſpectu verò noſtri, qui ex Gentibus ad Eccleſiam venimus, nunquam propriè dicitur ceſſaſſe, quia nunquam Gentes timuit, quibus alia forma Reip. permiſſa fuit, vt doctè conſiderauit Hugo Grotius

12. DE PRÆCEPTIS IVDICIALIBVS.

lib. 1.

lib.1. de iure belli & pacis, *cap.1. §.16.* vbi alios dat in notis, quem laudo fidenter, cùm andierim amplexatum orthodoxam fidem, & iuſto fine defunctum.

13. DE EISDEM PRÆCEPTIS. Hac de cauſa à noſtris communiter dicitur pro hac parte, quoad iudicialia lex mortua, quia populum Chriſtianum non obligat ex vi præcepti poſitiui; ſed non mortifera, cùm eius præcepta tanquam politica, & ad rectam gubernationem conducentia poſſint à Principibus habentibus poteſtatem ſuſcitari, ſiue eccleſiaſtici ſint, ſiue ſæculares: de eccleſiaſticis Principibus præcepta de decimis (ſi hæc iudicialia ſunt, & non moralia, de quo alibi diſputabimus) Eccleſia ad ſuſtentationem miniſtrorum excitauit, vt poſt Irenæum, & Chryſoſtomum in hunc ſenſum ducuit Grotius *d.lib.1.cap.1.§.17.* aliaque permulta inueniuntur ab hoc ſacro iure traducta in libros Pontificij iuris *in cap.1. de homicidio*, & *ſub titulo de iniuriis & damno dato*, quæ adducit Valens *d.quaſt.4.ſect.3. ex num.7.* quâ occaſione de hac poteſtate diſputat Albericus Gentilis *in diſp.de libris iuris can.c.5.* Et de Principibus ſæcularibus ſufficiat exemplum retractus, quod deductum *ex cap. 25. Leuitici*, *Ruth. cap.4. Hieremiæ cap. 32.* nationes omnes ferè arripuerunt, vt de noſtra ab initio cautum fuit *in l.13. tit.10. lib.3. fori legum*, *l.230. ſtyli*, *l.70. cum ſeqq. Tauri*, & in aliis. De Gallia fundat latè Tiraquel. *in præfat. ad libros de retractu*, *num.7.* niſi quædam leges tam peculiariter datæ fuiſſent illi populo propter duritiam cordis eorum, vt pro tempore æquitatem habuiſſent à Deo participatam; quæ in ſtatu Eccleſiæ à nullo Principe poſſent ſuſcitari, quia à ſupremo Legiſlatore gratiæ reprobatæ ſunt, veluti lex, quæ iubebat oculum pro oculo dare, & dentem pro dente, *Exodi cap. 21. Deuteron. cap. 19.* quæ reprobata eſt per Chriſtum *Matthæi cap. 5.* Item lex repudij, de qua *in Deuteron. cap. 24.* abrogata eſt *eodem cap. 5. Matthæi, & cap.9.* & *Marci*, *cap 10.* & *Lucæ cap. 16.* quas nemo Chriſtianus iuſtè & ex charitate poterit ſuſcitare, nec præceptiuè, nec permiſſiuè. Docent Grotius *d.§.17.* Tiraquel. *in dict. præfat. num.10.*

14. DE MOYSE LEGISLATORE. Ex quo multi ſibi perſuaſerunt, non omnes leges populo Iudaico datas, à Deo ipſo immediatè latas fuiſſe, ſed præter decem præcepta, & principaliores ſanctiones, reliquas leges iudiciales, & cæremoniales latas fuiſſe à Moyſe ſpiritu diuino afflato; quam opinionem ſuſtinuit olim Marſil. Ticinus *in lib. de relig. Chriſt.cap.34.* Paulus Ricus *in lib. de chriſt. veritate*, *tract. 2. 3.p. cap.3.* innixi quorumdam Patrum non rectè forſan perpenſis ſententiis, quos ſecutus fuit Tiraquellus *in dicta præfatione*, *num.8.* & doctiſſimus Alphonſus Salmeron *in acta Apoſtolorum tract.61. & ſequenti*; quem tamen excuſare intendit Valens infra referendus; & de libello repudij agens Primarius Scholæ noſtræ doctiſſimus Canus *lib.2. de locis*, *cap.16.* Cæterùm hæc ſententia communiter improbatur, quia omnes leges Hebraicæ ſub vno eodemque contextu, & ſcriptura continentur, & tanquam ab vno, eodemque Legiſlatore datæ accipiuntur: quare omnes reſpectu illius populi leges diuinæ poſitiuæ fuerunt, Indiſpenſabiliterque obligantes vſque ad vltimum apicem, aut iota, tanquam à diuina prouidentia prouenientes: at leges, quæ darentur per Moyſem, humanæ poſitiuæ forent, non adeò adſtrictè, & indiſpenſabiliter obligantes; ergo fieri non poteſt prædicta Legiſlatorum diſtinctio; faciliúſque dicitur, leges illas prouidentiâ diuinâ accommodatas fuiſſe illi populo, gentiſque genio & inclinationi pro ſtatu Synagogæ, antequam abundaret gratia, non tanquam perpetuò valituras, ſed pro tempore. Quæ communior ſententia eſt, quam ſequuntur Barthulomeus à Medina *in 1. 2. D. Thomæ*, *q. 98. art.2.* Gabriel Vaſquez *art.etiam 2.* Greg. de Valentia *diſput.7.q.7. puncto 1. probat. 1.* Greg. Martinez *d.q.98. art.2. dubio ſingulari*; Raphaël Auerſa *q. 1.* Eximius Pater Franciſcus Suarez *de legibus lib.9. cap.2.* Ioannes de Salas *eod. tract. diſput.22. ex n.11.* maximè *num.14.* Ioannes Arboreus *lib. 10. Theoſophiæ*, *cap.9.* Bellarminus *lib.1. de Verbo Dei ſcripto*, *cap.5.* Iacobus Gordonus *tom.1. Theolog. moralis*, *lib.2.q.7.cap.2. ex num.4.* Maldonatus *in Euangelium Matthæi*, *cap.19.* Franciſcus Valens *in concordia*, *tit.de conſt.q.4.ſect.4.*

Sequitur vt de cæremonialibus diſpiciamus, quæ ad virtutem religionis, & cultûs Dei referuntur: cum verò ritus, quo Deus decenter placandus ſit, ab ipſa ratione naturali non dictetur, neceſſaria eſt aliqua peculiaris, & priuata determinatio ab habente poteſtatem; hanc Eccleſiæ ſuæ permiſit Chriſtus Dominus propter abundantiam gratiæ, quâ ſponſam exornauit; populo verò Iudaico permittere noluit, tanquam rudi, & carnali, & quem cernebat in idololatriam, & ſuperſtitionem pronum; ſed ipſe curam geſſit minutiſſimorum quorumcunque, ſub interminatione quæ extat *in cap. 5. & 8. Deuter.* Cæremoniæ docebant cultum, & decentiam tractandi ſacra; ſimul tamen manu ducebant populum per ritus ſacrificiorum, feſtiuitatum, veſtimentorum, & ſimilium, ad veritatem cognoſcendam, & ſperandum Chriſtum ex ſe venturum, vt poſt D. Thomam docent præcitati Authores, maximè Soto *d. lib.2. q.3. art. 2. cum ſequentibus.* Quare ex cæremoniis, quædam tantùm erant religioſæ, quædam religioſæ ſimul & typicæ, ſiue præfiguratiuæ venturæ veritatis, veluti purificatio poſt partum, quæ tantùm ad decentiam templi ſpectabat, & ad puritatem naturalem fœminæ, quæ in templum erat ingreſſura ſine vlla repræſentatione Chriſti venturi per ſe: è conuerſo Paſchalium obſeruatio, ſacrificia & holocauſta, aliaque quamplurima figuram præſeferebant venturæ veritatis. Illæ cæremoniæ ab Eccleſia ſuſcitari potuerunt, vt vidimus ſuſcitatas *in cap.1. de purificatione poſt partum*, vbi dicemus; iſtæ verò non tantùm mortuæ ſunt, ſed & mortiferæ, nec vlla prorſus lege eccleſiaſtica, aut ſæculari poſſunt ad vſum reduci, quia coniungeretur vmbra cum ſole, Synagoga cum Eccleſia, & Chriſtiani ſic Deum colentes, iudaïzarent. D. Thomas *q.104.* Tapia poſt relatos, *1.tom. catenæ moralis*, *lib.4.q.27. art.8. & ſequenti*, Franciſcus Valens *in concordia iuris Pontificij*, *ad titulum de conſtitutionibus*, *q.4.ſect.8.per totam*, maximè *num. 12.* aliis relatis, quibus parcimus. Non eſt opus in præſenti diſquirere de controuerſia exorta inter Paulum, Petrumque ſuper obſeruatione legalium, quæ extat *in epiſt.ad Galatas*, *cap.2.* quam poſteà ſuſcitarunt Hieronymus, & Auguſtinus, Auguſtinoque accedens D. Thomas *1. 2. q. 103. art.4.* & Recentiores, Suarez *lib.9.de legibus*, *c.16. num. 4.* Salas *eodem tract. 14. diſput. 23.* Vaſquez *in 1.2.diſput.182. cap.2. num.9.* Franciſcus Valens *vbi proximè*, *ſect.9.* Tapia *d.lib. 4.q. 27. art.9.* Illud tamen in re præſenti prætermittere non licet, in Concilio Hieroſolym. 2. relato *Actuum Apoſt. cap.15.* iniunctum fuiſſe Gentibus conuerſis, ſiue

ad

Digitized by Google

ad Eeeleſiam venientibus, vt abſtinerent à fornicatione, idolothyto, ſanguine & ſuffoearo, à quo Iudæi abſtioebant à tempore Noëmi, *Geneſis cap.9.* Quæ pars videtur ad præcepta cæremonialia veteris legis pertinuiſſe; & nihilominus tam in prædicto Concilio Hieroſolym. quàm in aliis canonibus, quos retuli in apparatu ad hæc commentaria, cernimus ſuſcitatum; igitur quia præcepta cæremonialia veteris legis non ceſſarunt. Pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt, præceptum hoc de abſtinendo à ſanguine, & ſuffocato, quamvis Iudæis datum, ſeu repetitum ſit *Leuitici cap.*17. pto qua parte ſanguinem & ſuffocatum edere prohibebat, non ſuiſſe typicum, aut præfiguratiuum Chriſti venturi; potius verò reſpexiſſe obſequium, & reuerentisin quam Deo tanquam auctori naturæ exhibere debemus; cùm enim vita animalis in ſanguine ſit, proiicientes in terram eius ſanguiuem, Authorem vitæ recognoſcere videmur; per conſequens abſtinentes à ſuffocato, cenſentur eandem reuerentiam præſtare Authori naturæ, cùm carnes nolint attingere animalis illius, cuius ſanguis Deo libatus non ſit. Non ergo habuit cæremonia hæc aliud ex Iudaïco populo ſignum, quàm quod eidem populo data fuit, & in illius mores pertanſiit, in tantùm, vt prophanos exiſtimarent Iudæi, qui ſanguine & ſuffocato veſeebantur, non minùs quàm eos, qui manducabant idolothyta, ſiue de carnibus idolo mactatis: ne itaque ſcandalum oboriretur Iudæis baptizatis à Gentilibus ad Eecleſiam venientibus, ſi viderent illos veſci cibis, qoos ipſi valdè abhorrebant, ſuſcitata fuit, ſeu noniter condita lex vetus, non quia cibi prædicti per ſe immundi haberentur; nullus etenim eibus immundus eſt, nec interdictus Chriſtianis, ſepoſità eccleſiaſticà conſtitutione, vt conſtat ex D. Paulo 1. *ad Corinth.cap.*8. & *epiſt. ad Rom. cap.* 14. ſed quia viſum fuit ita Gentilium, & Iudæorum animos in concordiam reducere, ſi prohiberentur eibi Gentilibus, quos horrebant Iudæi. Qua de cauſa vbi hoc periculum non cernitur, rectè potuit permitti, vel vſu, vel expreſſa conſtitutione eſus prædictorum ciborum, ne coincidamus eum hæreticis, qui quaſdam earnes immundas putant, vt prohibitum fuit in Concilio Brachar. 1. *can.*14. *Immundos putaret cibos carnium, quas Deus in vſum hominum dedit.* Conſuetudo etiam idem poteſt efficere, vt in toto Chriſtianiſmo iam effecit; non verò damnatur conſtitutio 68. Leonis Philoſophi, qui eoſdem eibos vetuit ſuo imperio, inſiſtens prohibitioni Apoſtolorum, quos vocat Præcones gratiæ. Itaque non omnis lex cæremonialis Iudæis data mortifera eſt, ſed ea rantùm, quæ præfigurabat Chriſtum venturum. Ita de hac lege cenſuerunt Baronius *anno* 51. Victoria *de poteſtate Papæ & Concilij, verſic. Quarta propoſitio.* Ioannes Antonius Delphinus *de poteſtate Eccleſiæ, titulo de delectu ciborum, pag.* 147. Tapia *q.*14. *art* 9. *in fine.* Quare autem nouioribus Eccleſiæ canonibus hoc præceptum ſuſcitatum fuiſſet, expoſui in dicto apparatu.

15\. De ceſſatione legis veteris. Tandem ſcieudum eſt, communem & veram ſententiam Theologorum eſſe cum D. Hieronymo & Auguſtino, nullum præceptum legis veteris ceſſaſſe ante mortem Chriſti; nam etſi ferè omnia præcepta cæremonialia fuiſſent præfiguratiua Chriſti venturi, & miniſteriorum eius; erant tamen præcipuè præfiguratiua mortis, & paſſionis illius, & ideo vſque ad mortem ipſius lex Moyſis omnino perſeuerauit: quare Chriſtus dum vixit, legem obſeruauit, & cæteros omnes ad eius obſeruationem exhortabat, vt conſtat *ex cap.5. & 17. Lucæ, cap.* 23. *Matthæi.* Ceſſauit ergo lex vetus in ipſo momento mortis Chriſti Domini, vt probatur ex D. Paulo in præſenti textu, relato ibi: *Tranſlato ſacerdotio*; nam cùm in ipſo momeoto mortis Chriſti confirmatum fuerit nouum Teſtamentum, ſequitur hinc fuiſſe reuocatum antiquum; & tranſlato ſacerdotio, tranſlatam quoque fuiſſe legem antiquam in nouam: etiam aliqui idem probant ex eodem Apoſtolo ad Epheſios *cap.* 2. ibi: *Legem mandatorum decretis euacuans.* Idem dicendum eſt de præceptis iudicialibus; nam cùm morte Chriſti fuiſſet vetus Teſtamentum tranſlatum, conſequens erat, vt non ſolùm cæremoniæ, ſed etiam Reſpublica illa omninò mutaretur, quatenus à Deo conſtituta erat. Poterant enim Hebræi propria authoritate ſuam eandem conſeruare Rempubliesm, & ſibi hoc modo eligere Regem, vt conſeruarent legem iudicialem, quam à Deo per Moyſen acceperant, ſicut & hodie Eccleſia multa ex illis præceptis iudicialibus renouauit; illa tamen lex quatenus à Deo lata, & quatenus diuina, poſt mortem Chriſti ceſſauit; nam quemadmodum tulit illam, non pro omnibus gentibus, ſed ſolùm pro populo Iudaïco, qui ſigno circumciſionis à reliquis diſtinguebatur, ita ceſſante circumciſione, lex iudicialis quatenus à Deo lata fuit, ceſſare debuit. Circa præcepta moralia à Deo lata acerrimè defendit P. Vaſquez 1.2. *q* 103.*diſput.* 168. *cap.*3 *num.*17. obligationem eorum poſt mortem Chriſti non ceſſare, ſed ſemper manere; verùm placet ſententia Soti *lib.*2.*de iuſtit. q.*5. *art.*4. *concluſ.* 2. quem ſequuntur Recentiores Thomiſtæ, dum ait, præcepta moralia pòſt mortem Chriſti ceſſaſſe, non qoatenus erant præcepta naturalia, ſed quatenus à Deo lata fuerant per Moyſen; & ita hodie durare quatenus naturalia ſunt. Facit pro hac ſententia D. Thomas 1.2.*q.*98. *art.*5. dum docet præceptis naturalibus expreſſis in lege Moyſi data omnes nationes teneri, non quia expreſſa erant in lege veteri, ſed quia proueniebant à lege naturali, quæ omnes, & omni tempore obligat.

16\. Traditur ratio decidendi. Ex quibus iam apparet vera decidendi ratio noſtri textus, quæ multiplex eſt. Prima, voluntas Dei, quæ manifeſta fuit abrogandi legem veterem: & quis poſſit deſtruere legem, niſi qui eam ſtatuit? Secunda, quia cùm contineret figuras, quæ per aduentum Chriſti adimpletæ ſunt, D. Auguſt. *lib.*19. *contra Fauſtum, cap.* 13. ſtatim ceſſare debuit, Ambianas *ad Tertullianum de pudicitia cap.*6. *obſeruatione* 1. Tertia, quia lex imperfecta erat, cùm promitteret, non daret; repræſentaret, non exhiberet. Cyrillus *in Ioannem lib.*9. *cap.* 23. ibi: *Nec enim legem Moſaicam inutilem fuiſſe putamus, ſed non conſummatè. Inde bonum nobis allatum contendimus: præparatio enim quædam fuit ad Euangelium, figuriſque ac vmbris ad veram nos pietatem inſtruens.* Deinde quia, teſte Apoſtolo *ad Epheſios cap.*2. *verſ.*14. *Dominus noſter fecit ex vtroque populo vnum*; id eſt, ex duobus populis, Iudaïco, & Gentilitio fecit vnum ouile, ac proinde debuit diſſoluere medium parietem legis Moſaicæ, qui ſeparabat vnum populum ab alio, & ambos vnâ, euangelicaque lege includere: deinceps, quia lex antiqua continebat graue iugum, quod vix Iudæi poterant ferre, *cap.* 15. *Actuum Apoſtolorum, verſ.*10. quod per legem gratiæ diſ-

ſolui

Digitized by Google

*cap.*15. *Actuum Apoſtolorum*, *verſ.* 10. quod per legem gratiæ diſſolui debuit. Manet ergo legem veterem abrogatam eſſe, quoad cæremonialia & iudicialia; quoad moralia verò, quæ in Decalogo continentur, durare. D. Clemens *lib.6. conſtitutionum*, *cap.* 22. & 23. quatenus illa ſunt iuris naturalis: lex enim moralis Decalogo comprehenſa, nihil aliud eſt, quàm interpretatio legis naturæ, quæ cùm eſſet peccatorum tenebris opacata, per Moyſem reparata fuit; & ſicut gratia naturam non deſtruit, ſed perficit; ita lex gratiæ moralem legem non infirmauit, ſed confirmauit. Apoſtolus *ad Romanos cap.* 3. ibi: *Legem ergo deſtruimus per fidem, abſit? ſed legem ſtatuimus.* Latiùs proſequuntur Couarr. *dict. cap.* 17. *numer.* 1. Moneta *dicto cap.* 3. *num.* 53. Suarez *dicto cap.* 11. Franciſcus Valens *in præſenti, ſect.*8. *per totam*, Tiraquell. *de retractu*, ſuprà.

17. Diſſoluitur dubitandi ratio. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà allata, vbi dicebamus, legem antiquam datam eſſe ex prouidentia Dei, & ſic perpetuam eſſe debere; nam dicendum eſt ſecundum D. Auguſt. ſuprà *contra Fauſtum*, quod ſicut ſapiens diſpenſator vnâ, & eadem diſpenſatione, & prouidentiâ, ſecundùm diuerſitatem temporum dat alia, atque alia præcepta; ita diuina prouidentia propter mutationem temporum varia dedit præcepta, quia alia ante aduentum debuerunt dari, quæ præfigurarent Chriſtum venturum; alia poſtea, quæ ſignificarent iam veniſſe. Nec obſtat quod dicebamus, legem veterem perpetuam, & æternam appellari; nam ſciendum eſt, quod licèt rigoroſè, & propriè, æternitas, vel æternum ſignificet durationem, quam Theologi dicunt totam ſimul; quæ æternitas formaliter dicit durationem carentem principio, & fine, ſeu termino, iuxta quam acceptionem tantùm Deus eſt æternus, iuxta illud *Exodi cap.* 15. ibi: *Dominus regnabit in æternum:* tamen ſæpiùs æternum accipitur pro longa duratione, & hoc ſenſu lex dicitur æterna, ſacerdotium ſempiternum, & cæremoniæ æternæ, vt accipitur poſſeſſio æterna terræ promiſſionis filiis Iſraël, quæ etiam ceſſauit, *Geneſ. cap.* 17. *verſ.*4. ibi: *Dabo tibi terram Chanaam in poſſeſſionem æternam.* Et *cap.*13. *Geneſ. verſ.*5. dicitur ſempiterna poſſeſſio data Abrahæ, his verbis: *Terram, quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo vſque in ſempiternum.* Et *lib.*1. *Reg. cap.*1. *num.*6. dicitur vita hominis æterna: & *cap.* 15. *Deuter. verſ.*7. vbi de ſeruo, qui non admiſit libertatem à Domino datam, dicitur quod ſeruiat in æternum, cùm tantùm ſeruitus duratura eſſet vſque ad Iubilæum. Et *eodem lib. cap.* 27. *num.*8. dixit Achia: *Erit mihi Dauid ſeruus ſempiternus*; cùm caſu, quo ſeruiturus eſſet Dauid, tantùm per vitam ſeruiturus eſſet. Et apud Ezechielem *cap.* 26. *verſ.* 21. ait Dominus de ciuitate Tyri: *In nihilum redigam te, & non eris, & requiſita non inuenieris vltra in ſempiternum*; cùm tantùm per 70. annos peritura erat, iuxta illud capitis 23. Iſaiæ, *verſ.* 15. ibi: *In obliuione eris, ò Tyre, ſeptuaginta annis:* & *verſ.* 17. *Poſt 70. annos viſitabit Dominus Tyrum.* Et *cap.* 15. *verſ.* 18. dicitur: *Dominus regnauit in æternum, & vltra*; vbi ſi per *æternum*, ſignificaretur ſempiterna duratio, ad quid adderetur, *& vltra*: vnde cùm æternum ſemper in ſacris litteris dicat durationem longam, inde lex Moyſi data dicitur æterna, quia duratura erat per mille, & quingentos annos, vſque ad legis gratiæ aduentum. Nec etiam obſtat, quod de circumciſione expendebamus: verum eſt enim, circumciſionem in lege veteri fuiſſe à Deo inſtitutam, vt eſſet ſignum fœderis inter Deum, & Abrahamum cum ſuis poſteris, vt eſſet typus baptiſmi, D. Paulus *ad Coloſſenſes cap.* 2. *verſ.* 11. vnde nullo modo hoc præceptum ſuſcitari valet. D. Thomas *in* 4. *diſt.*1.*q.*2. *art.*5. Salmeron *ad D. Paulum ad Galatas cap.*5.*q.*3. Suarez *de legibus lib.*9.*cap.*15. Franciſcus Valens 2. *parte concordia*, *ſect.*8. & 9. vbi latè exponit locum D. Pauli *ad Galatas cap.* 2. in illis verbis: *Cùm autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtitit, quia reprehenſibilis erat.* Nec refragatur authoritas Diui Pauli *ad Corinthios cap.*7. nam ibi Apoſtolus agit de Iudæis iam circumciſis, vel non ad fidem conuerſis, vt docent Caietanus, Anſelmus, & Cornelius à Lapide *ibi:* vt enim Apoſtolus doceret, vnumquemque ſeruum, ſeu coniugatum ad fidem venientem debere permanere in qua vocatione vocatus eſt, agit ſimiliter de Iudæo circumciſo ad fidem veniente, & docet vt ſi ſeruus coniugatus venerit ad fidem catholicam, non inde ſtatum mutet, ſed maneat circumciſus ſeruus coniugatus, vt vocatus fuit; non tamen permittit Apoſtolus baptizatum circumcidi poſt fidem ſuſceptam. Sed rectiùs Baronius in apparatu, vt verba illa Apoſtoli exponat, ſupponit apud Iudæos à prauis hominibus eam excogitatam fuiſſe malis artibus perfidiam, vt ad libitum cùm vellent, à patriis legibus ad Gentiles tranſirent, præputium ſuper circumciſionem induxiſſe, vt ſic Iudæos ſe eſſe negarent, quod liquet *ex lib.*1. *Machab. cap.*1. Ioſeph. *lib.*12. *antiquit. cap.*6. ibi: *Adduxerunt ſibi præputia, vt nudi quoque non eſſent Græcis diſſimiles; & contemptis omnibus patriis ritibus, imitabantur mores externarum gentium.* Epiphanius vbi de Symmacho agit. Medica ergo arte circumciſi cutem attrahebant, ſeu creſcere faciebant, vt iterum glans operiretur, & incircumciſi viderentur. Vnde D. Paulus, vt eos reprehenderet, ait quod ſi Iudæus circumciſus conuertitur, ſecum afferat præputium; ſi autem Gentilis conuertitur, non afferat præputium. Senſus ergo verborum Pauli eſt; circumciſus non adducat, id eſt arte medica non extendat præputium, vt Incircumciſus videatur. Gentilis etiam, ſiue incircumciſus, non circumcidatur; quia poſtquam morte Chriſti circumciſionis præceptum euacuatum eſt, circumciſio nihil eſt, & Iudæo circumciſo non obeſt præputium non habere; nec Gentili incircumciſo obeſt præputium trahere. Nec tandem obſtant textus *in dicto cap.*1. *de homicidio*, *cap.*1. *de iniuriis*, & ſimiles, vbi præcepta iudicialia videntur ſuſcitari, & obſeruari; nam licèt præcepta, tam cæremonialia, quàm iudicialia poſt legem gratiæ ceſſaſſent, tamen diuerſo modo; cæremonialia enim, quæ Chriſtum venturum præfigurabant, non ſolùm mortua, verùm & mortifera ſunt, vt ab Eccleſia nullo modo ſuſcitari poſſint, *cap. maiores*, *de baptiſmo*: plura Franciſcus Valens *dicta ſect.* 8. *per totam*; iudicialia verò, licèt mortua, non tamen mortifera fuerunt; vnde poſſunt, ſicut & cæremonialia præcepta, quæ non præfigurabant tanquam præcepta, denuò ſuſcitari, quia non ordinabantur per ſe ad ſignificandum, ſed ad politicam vtilitatem, & inde poſſunt ad eundem vſum acceptari. D. Thom. 1. 2 *quæſt.* 104. *art.*3. vbi ait in corpore: *Præcepta iudicialia, ſunt quidem*

mortua, quia non habent vim obligandi; non tamen ſunt mortifera, quia ſi quis Princeps ordinaret in regno ſuo illa iudicialia obſeruari, non peccaret, niſi fortè hoc modo obſeruarentur, vel obſeruari mandarentur, tanquam habentia vim obligandi ex veteris legis inſtitutione; talis enim intentio obſeruanda eſſet mortifera. Vnde textus ſuprà citati obligant tanquam ex iure eccleſiaſtico, non verò ex lege veteri prouenientes, vt docent Couarr. *lib. 1. variar. cap. 17. n. 1.* Suarez *de legibus lib. 9. cap.* 14. Moneta *de commutatione cap. 13. ex num.* 55. ſicut plures cæremoniæ ex ritibus Iudæorum, & Gentilium acceptæ hodie in Eccleſia ſunt in vſu, non quia illis conſentiat, ſed tanquam à iure eccleſiaſtico introductæ: eas referunt, & eruditè illuſtrant Fileſaeus *lib. 1. ſelectorum, per totum*, Franciſcus Hallier *de ſacris electionibus ſect.* 8. *de caeremoniis, cap.* 1.

18. Explicatvr capvt vnico, de pvrific. Ex his infertur interpretatio ad textum *in cap. vnico, de purificatione poſt partum*, vbi agitur de præcepto legis veteris abſtinendi ab ingreſſu templi per quadraginta dies, mulieribus iniuncto *Leuitici cap. 12 per totum.* Et ait Innocentius III. quod licèt mulieres poſt partum non cogantur ab ingreſſu templi ſe abſtinere propter legem Moyſi datam; ſi tamen abſtinere voluerint, deuotionem earum non eſſe improbandam: ex quibus verbis expreſsè deducitur, præcepta cæremonialia non adeò eſſe mortifera vt ab Eccleſia ſuſcitari non poſſint: pro cuius textus expoſitione dicendum eſt, abſtinentiam illam ab ingreſſu Eccleſiæ propter corporalem immunditiam, non pertinere ad prædicta cæremonialia præcepta typica, ſed ad honeſtam, & moralem prouidentiam; nam præceptum legis veteris non conſiſtebat in ſola ſeparatione, ſeu abſtenſione à templo, ſed in obſeruatione dierum, in oblatione pulli columbæ, ſeu turturis, vt refert Becanus *in analogia cap. 14. q. 5.* quæ cæremoniæ nec præcipiuntur, nec permittuntur ab Innocentio, ſed tantùm approbatur abſtenſio ab ingreſſu templi ex deuotione: quo modo accipiendus etiam eſt Leo Imperator *in nouella 17. de puerperis.* Similiter ex deuotione & honeſtate mulieres tempore profluuij menſtrui iubentur arceri à templo *in can.* 2. ſancti Dionyſij Archiepiſcopi Alexandrini, apud Balſamonem: *De mulieribus autem, quæ ſunt in abſceſſu, an eas ſic affectas oporteat domum Dei ingredi, ſuperuacaneum vel interrogare exiſtimo. Neque enim eas exiſtimo, ſi ſint piæ & fideles, ſic affectas, auſuras vel ad ſanctam menſam accedere, vel corpus & ſanguinem Domini attingere; nec enim quomodocumque ſe habeat aliquis, & vtcumque ſit affectus, Domini meminiſſe, & auxilium implorare, non eſt reprehendendum. Ad ſancta autem ſanctorum, qui non animâ, & corpore purus eſt, accedere prohibebitur.* Aliquando tamen ex Eccleſiæ præcepto fœminas in vtroque caſu, profluuij videlicet, & partus, arceri ab ingreſſu Eccleſiæ depromitur ex pœnitentiali Theodori apud Carnotenſem *parte 15. Decreti, cap. 150. & 151.* vbi ait: *Vt mulieres menſtrui tempore non offerant, nec ſanctimoniales, nec laicæ. Si præſumpſerint, tres hebdomadas pœniteant. Mulier, quæ intrat in Eccleſiam ante mundum ſanguinem poſt partum, ſi maſculum genuerit, XXXIII. dies pœniteat; ſi fœminam, LVI. Si qua autem præſumpſerit ante tempus præfinitum Eccleſiam intrare, tot dies pœniteat in pane, & aqua, quot Eccleſiâ carere debuerat. Qui autem concubuerit cum ea his diebus, decem dies pœniteat in pane & aqua.* Refert Baronius *anno 266. num.* 11. Cùm enim hoc præceptum non ingrediendi Eccleſiam non eſſet typicum, ſeu præfiguratiuum, ſed tantùm cæremoniale, potuit ab Eccleſia ex eadem ratione, videlicet honeſtatis, ſuſcitari, iuxta ſuprà tradita.

Secundò, præſenti aſſertioni obſtat textus parum notus *in can. vlt. Concilij Tolet. 9.* vbi Hiſpaniæ noſtræ Patres ita ſanxerunt: *Baptizati Iudæi quocumque loco, cætero tempore conuerſentur; feſtis tamen præcipuis noui Teſtamenti ſerie conſecratis, ac diebus illis, qui olim ſanctione veteris legis ſibimet cenſebantur eſſe ſolemnes; in ciuitatibus, publicisque conuentibus, cum ſummis Dei Sacerdotibus celebrare præcipimus, vt eorum conuerſationem ac fidem & Pontifex approbet, & veritas ſeruet. Huius verò temeratu edicti, prout ætas permiſerit, aut flagris, aut abſtinentia ſubiacebit.* Ex quibus difficillimis verbis deducitur, Iudæos conuerſos, & baptizatos poſſe feſtiuitates lege veteri Moſaïca introductas obſeruare: ergo quia præcepta etiam cæremonialia legis veteris poſt legem gratiæ vigent. In huius canonis expoſitione ducem, quem ſequamur, non habemus; ſi quid tamen proprij ingenij eſt, exiſtimabam in eo canone non permitti Iudæis baptizatis obſeruare feſtiuitates veteris legis; imò potiùs illis hoc prohiberi: illud enim in eo canone ſtatuunt Patres, videlicet vt Iudæi baptizati adſint, & conueniant cum Epiſcopo, aut Sacerdotibus in feſtiuitatibus lege gratiæ introductis, & etiam illis, quas lex vetus ſtatuerat, propter diuerſos tamen fines; in feſtiuitatibus lege gratiæ conſecratis, vt eas celebrent cum ſuis Sacerdotibus, ac cuſtodiant; in feſtiuitatibus verò legis veteris, vt cognoſcant Sacerdotes, eos ſimiles dies non obſeruare, imò potiùs in eis laborare, tanquam fideles iam liberati ab obſeruantia legis veteris; vt tamen hoc rectum teſtimonium ſuæ fidei poſſint præſtare Epiſcopi, & Sacerdotes, debent cum eis in prædictis feſtiuitatibus conuenire. Quæ interpretatio ſuadetur *ex l. 21. tit. 3. lib. 12. legum Vviſigothorum*, ibi: *Omnis Iudæorum conuentus, in quibuſcumque locis, vel territoriis habitare videntur, ad Epiſcopum loci, vel Sacerdotem, diebus Sabbathorum, vel cæterarum feſtiuitatum, quas celebrare ſolent, concurrere, & conuenire debebit: nec in his, & talibus diebus eam eſſe ſibi licentia vacatione vſuri ſunt; ſed quamdiu excurſus dierum ipſorum pertranſeat, quorum de celebritate ſuſpiciones verentur; alibi citra Sacerdotis ſui comminentiam nullo modo manebuntur. Diebus tamen Sabbathorum concurſus eorum, & Lauacro nitidus, & perceptione benedictionis deuotus, ad Epiſcopum, vel Sacerdotem ſemper eſt peruenturus. Sanè in locis illis vbi ſacerdotalis præſentia defuerit, concurſus eorum omnis, vel conuerſatio, aut cum Iudicibus, aut cum Chriſtianis honeſtiſſimis erit; qualiter ſic eorum ſocietati inhæreant, vt audenter de eorum conuerſatione bonum perquiſiti teſtimonium dicant. Mulieres ſanè Iudæorum, coniuges ſcilicet, atque etiam filiæ, in præmemoratis omnibus feſtiuis diebus, quibus errore proprio abutuntur, nec vllius erroris, nec peruerſitatis reperiant locum. Id omni modo obſeruabitur, vt viris earum præſentibus prouida in eis Epiſcoporum, vel Sacerdotum ordinatio fiat: vt quemadmodum viri earum de præſentia ſe ſacerdotali non differunt, ita & ipſæ per excurſum omnium dierum ipſorum, electione Sacerdotum, atque Pontificum, cum quibus, vel qualibus honeſtiſſimis fœminis commorari debeant, ordinentur.* 19. Exponitvr can. fin. Concilii Toleti 9.

ordinentur. Si quis autem huic præceptioni viſus fuerit euenire contrarius, publica decaluatione turpatus, centenorum flagellorum erit ſupplicio feriendus. Id tantum præcipuè obſeruandum eſt, ne quorumdam Sacerdotum carnalium corda, dum vis libidinis execrabili contaminatione exagitat, occaſiones quaſlibet inquirant, per quas libidinis ſuæ votum efficiant. Vnde id arctiori ſanctione decernimus, vt ſic omnis Sacerdos hæc inſtituta legum noſtrarum in iam dictis fœminis Hebræorum adimpleat, vt nullius peculiaritatis locum cum eiſdem mulieribus habeat, per quod ſe ordinare intendat. Quod ſi quemlibet Sacerdotum contigerit, vt zelum, quo pro Chriſti nomine vti debet, frequenter ad libidinis ſuæ ſibimet occaſiones vſurpet; tunc Sacerdos ipſe ab hoc honore depoſitus, exilio erit perpetuo mancipandus.

20. EXPONITVR CAN. 65. APOST. Deinde aduerſatur textus *in can. 65. Apoſt.* in illis verbis: *Si quis Dominicum diem, aut Sabbathum, vno ſolo dempto, ieiunare deprehendatur, deponitur; ſin laicus, a communione eiicitur.* In quibus verbis vno verborum ictu, & ob eandem rationem, videlicet feſtiuitatis Dominicæ, & Sabbathi, Apoſtoli inhibent ieiunium eiſdem diebus: ſed Sabbathi cuſtodia ad præcepta cæremonialia legis veteris ſpectat, *Exodi cap. 31. verſ. 13. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Videte, vt Sabbathum meum cuſtodiatis.* Et ibi: *Qui pollnerit illud, morte morietur. cap. 15. Numerorum, verſ. 32.* Menochius *de repub. Hebræorum lib. 3. cap. 1.* Georgius Ambianas *ad Tertullian. de Idolol. cap. 14. obſ. 3.* Igitur præcepta legis veteris etiam cæremonialia, poſt legem gratiæ non ceſſarunt. Pro huius canonis expoſitione ſciendum eſt, circa ieiunium Sabbathi, & eius cuſtodiam, non conſenſiſſe Eccleſiam Latinam cum Orientali, imò & in Eccleſia Latina non vnam, eandemque fuiſſe Eccleſiarum conſuetudinem: primis enim Eccleſiæ ſæculis in Eccleſia Orientali Sabbatha vt dies feſtiui colebantur, D. Clemens *lib. 8. conſtit. cap. 33. Serui quinque dierum opus faciant, Sabbatho autem, & Dominica die vacent in Eccleſia.* Synodus Laodicena *can. 5.* vbi cauetur ne aliis Quadrageſimæ diebus, quàm Dominicis, & Sabbathis Sanctorum natalia celebrentur. Synodus 6. *can.* 8. ex Nyſſeno, Anaſthaſio, & aliis Eccleſiæ Orientalis Patribus, probat Baronius *anno 57. num.* 205. & Gentiles illum diem tanquam Saturno dicatum coluiſſe refert Tibullus *lib. 1. eleg. 3.*

Saturni ſacram me tenuiſſe diem.

In Eccleſia Occidentali, primis etiam Eccleſiæ cunabulis, Sabbatho non ieiunari colligitur ex Tertulliano *de ieiun. cap.* 15. in illis verbis: *Quamquam vos etiam Sabbathum, ſi quando continuatis nunquam niſi in Paſcha ieiunandum, ſecundum rationem alibi traditam.* Ex quibus depromitur, Tertulliani æuo adhuc Romæ eo die ieiunatum non fuiſſe; vnde refellitur fabella illa, quæ vulgò narratur de certamine Sancti Petri cum Simone Mago, quaſi die Dominico cum aduerſario præliaturus, Sabbatho ipſum ieiunium commendaſſe; partâ autem victoriâ, deinceps illud indixiſſe ieiunium. Eam refellit D. Auguſtinus *epiſt.* 860. Sequentibus verò ſæculis ieiunium Sabbathi in Eccleſia Occidentali obſeruatum fuiſſe, conſtat ex Concilio Illiber. *canon.* 26. Gerundenſi *can.* 3. Cæſarauguſt. *can.* 3. Brachar. 1. *can.* 4. Innocentio *epiſt. 4. ad Decentium.* Auguſt. *epiſt.* 86. notarunt Sauarus ad Sidonium *lib. 1. epiſt. 2. verbo Luxu Sabbathario*; Ambianas *in dicto cap. 15. Tertull. obſeruat. 2.* Vtriuſque conſuetudinis ratio redditur à ſanctis Patribus. In Eccleſia Occidentali ob memoriam Dominicæ ſepulturæ ieiunari, tradunt Innocentius I. *epiſtol.* 1. Silueſter Pontifex, apud Euſebium *in eius vita*, his verbis: *Cùm omnis Dominicus dies colendus ſit, in gaudium Chriſtianorum: Ergo omnis dies Sabbathi deputandus eſt ſepulturæ, ad execrationem Iudæorum. Omnes enim diſcipuli die Sabbathi fletum habuerunt, ſepultum ſuſpirantes; & Iudæis epulantibus lætitia inhærebat, Apoſtolis autem ieiunantibus imperabat: Triſtemur itaque cum triſtantibus de ſepultura, ſi volumus cum eiſdem de reſurrectione Dominica gaudere.* Refert Balſamon *in canon. 55. 6. Synodi*: Eccleſia verò Orientalis Sabbathum colebat, & in eo ieiunium damnabat in deteſtationem Hæreticorum Simonis Magi, Saturnini, Menandri, Cerdonis, Marcionis, eorumque ſectariorum, qui Deum authorem mundi cum omnibus à ſe creatis rebus malum eſſe aſſerebant, atque ideò à carnis eſu, & propagatione per matrimonium abſtinentes, die Sabbathi ieiunabant, ne mundi creator, qui die 7. requieuit, honorari videretur. Epiphanius *hereſi* 22. Sanctus Ignatius *epiſt. 55. ad Philippenſes: Si quis Dominicum diem, aut Sabbathum, vno excepto, nempe Paſchali, ieiunauerit, hic Chriſti interfector eſt.* Notarunt Benedictus Eſtenus *diſquiſit. monaſtic. tractat. 7. diſquiſition. 2.* Primarius, Præceptorque noſter D. Antonius de Gataña, niero *in cap. 1. de feriis*; nos latiùs *in dicto can.* 26. Illiberitani Concilij.

21. IMPVGNATVR DISCRIMEN ADDVCTVM. Nec contrarium Eccleſiæ Orientalis vſum ſuadent textus *in canone* 29. Synodi Laodic. in illis verbis: *Non oportet Chriſtianos iudaizare, & in Sabbatho vacare; ſed operari eos in eadem die, Dominicam præponendo eidem diei. Si hoc eis placet, vacent tanquam Chriſtiani. Quod ſi inuenti fuerint iudaizare, anathema ſint.* Ex quibus deducitur, in Orientali Eccleſia diem Sabbathi vt feſtiuum non coli. Nam huic difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, canonem illum aduersùs eos fuiſſe ſancitum, qui non tantùm colebant ſabbata, vt feſtiua, verùm ritu Iudæorum ea obſeruabant, & more eorum, vt Iudæi ab omni opere vacabant. Itaque PP. non prohibent Sabbathum colere, vt diem Dominicum ritu chriſtianorum, ſed illud obſeruare Iudæorum more: docent Albaſpinus *lib. 1. obſer. cap.* 13. Iuſtellus *in notis ad dictum can.* 29. nec Latinorum morem improbat textus *in can.* 55. Sextæ Synodi: *Quoniam intelleximus in Romanorum ciuitate, in ſanctis Quadrageſimæ ieiuniis, in eius Sabbathis ieiunare præter eccleſiaſticam traditam conſequentiam, ſanctæ Synodo viſum eſt, vt in Romanorum quoque Eccleſia inconcuſsè vires habeat canon, qui dicit: Si quis Clericus inuentus fuerit in ſancto Dominico, vel Sabbatho ieiunans, præter vnum, & ſolum, deponatur: ſin autem Clericus, ſegregetur.* Ex quo textu conſtat, nec in Eccleſia Latina Sabbatho ieiunare licere, aduersùs ea, quæ ſuprà adduxi. Pro huius textus interpretatione ſciendum eſt, temporibus Agathonis, & Conſtantini fuiſſe Conſtantinopoli ſextam Synodum celebratam contra Sergium, Cyrum, Monothelitas; & tunc nullos fuiſſe editos canones, poſtea tamen temporibus Iuſtiniani Imperatoris ſtatutos fuiſſe canones 102. qui vt apochryphi obſeruandi non ſunt in illis rebus, quæ repugnant diſciplinæ Eccleſiaſticæ, vt probabimus *in c. à multis, de ætate, & qualit.* vnde canonem illum authoritate carere docent Turrian. pro canonibus dictæ Synodi, Mendoza *lib. 2. Concilij Illiber.*

*cap.*52. Balſamon *in dicto can.* 55. qui etiam exponunt canonem *ſextam Synodum*, 16.*diſt.* qui falsò tribuitur Adriano Pontifici, cùm ſit Tharaſij Patriarchæ Conſtantinopolitani.

22. VERA INTERPRETATIO PRÆDICTI CANONIS. His ſic animaduerſis, omiſsâ ſolutione eorum qui exiſtimarunt canonem illum non eſſe Apoſtolorum, vt in eius notis docuerunt Seuerinus Binius, & Cotjolanus, Bellarm. *tom.* 3. *controu. lib.*2.*de bonis operibus*, *cap.*8. Baronius *anno* 102. *num.*15. Dicendum eſt, temporibus Apoſtolorum Sabbathis ieiunare non licere, imò vt feſtiua Sabbatha à fidelibus coli; quia cùm Euangelium prædicare cœpiſſent, noluerunt ſtatim omnes Iudæorum cæremonias extirpare, vt de præcepto abſtinendi à ſanguine, & ſuffocato, in apparatu latè notaui. Igitur cùm Apoſtoli non auderent Sabbathi cuſtodiam ſtatim prohibere, eam tolerarunt, vt pro ipſius canonis expoſitione obſeruauit Albaſpinus vbi proximè. Etiam expendi poteſt Concil. Hieroſolym. 2. in præcepto de ſanguine & ſuffocato, iunctis traditis in apparatu.

CAPVT IV.

a Idem *ſuper epiſtolam ad Romanos.*

NAm b concupiſcentiam neſciebam, & cætera: hoc c enim elegit Apoſtolus generale, vnde omnia mala oriuntur. Bona eſt ergo lex, quæ dum hoc prohibet, omnia mala prohibet.

NOTÆ.

1. a IDem.] Etiam in hac inſcriptione mendum reperitur, ac in textu antecedenti; nam cùm deductus ſit ex gloſſa ordinaria ad epiſtolam Pauli *ad Romanos cap.* 7. tribuitur D. Auguſtino, apud quem hæc verba non reperiuntur, licèt alia non diſſimilia legantur in eius operibus, *tomo* 6.*lib.*15. *contra Fauſtum*, *cap.*8. ibi: *Ergo lex ſemper eſt bona, ſiue obſit inanibus gratiâ, ſiue proſit plenis gratiâ, ſemper eſt bona.* Et *tomo* 7. *de perfectione iuſtitiæ*, *cap.*5. *ratiocinat.*11. vbi ait: *Et fortè generalis prohibitio eſt: Non concupiſces; & generalis iuſſio: Diliges.* In gloſſa ordinaria reperitur præſens textus, & etiam apud Antonium Auguſt. *in* 1. *collectione cap.*7.

2. b *Concupiſcentiam.*] Hæc verba ſunt D. Pauli *ad Romanos cap.*7. vbi agit de excuſanda lege veteri, cùm *cap.*3.5.6.*&* 7. docuiſſet, quod vbi ſubintrauit lex, ſuperabundauit delictum; & quod per gratiæ legem liberati ſumus ab illa lege; reſpiciens futuros hæreticos, qui legem veterem accuſare, & damnare poterant; doctrinam ſuam exponens, & aduersùs hæreticos præmuniens, aſſerit legem veterem non ſolùm malam, & reprehenſibilem non eſſe, verùm eſſe bonam, licèt non perfectam; quod contendit ex eo, quia non ſolùm lex vetus magiſtra peccati non fuit, verùm eius accuſatrix. Vnde ait Apoſtolus, *Concupiſcentiam neſciebam eſſe peccatum, niſi lex diceret: Non concupiſces.* Expreſsè enim concupiſcentiam lex vetus prohibuit *Exodi cap.* 20. & in nono Decalogi præcepto.

3. c *Hoc enim.*] Licèt apud Patres relatos à Cornelio à Lapide *in dicto cap.*7. *ad Romanos*, ſatis ſit controuerſum, quid nomine concupiſcentiæ in eo textu comprehendatur, D. Auguſtinus, ex quo ſumpſit gloſſa ordinaria verba noſtri textus (licèt inter eius opera non reperiantur) exiſtimauit nomine concupiſcentiæ, eam concupiſcentiam deſignari, quæ eſt generale peccatum, vnde concludit: *Hoc enim elegit Apoſtolus generale peccatum, vnde omnia mala oriuntur. Bona eſt ergo lex, quæ dum hoc prohibet, omnia mala prohibet.* Quaſi diceret, prohibuit concupiſcentiam, quæ iuxta Apoſtolum 1. *ad Timoth. cap.* 6. *verſ.* 10. radix eſt omnium malorum, vt omnia peccata prohiberet.

COMMENTARIVM.

SEd huic Auguſtini ſententiæ obſtare videntur duo principia. Primum, quod lex vetus non prohibuit generaliter concupiſcentiam, ſed concupiſcentiam rei proximi.*Exodi c.*20. ibi: *Non concupiſces rem proximi tui.* Ergo non fuit generale præceptum, vt D. Auguſtinus docuit. Secundum, non ex concupiſcentia, tanquam ex radice, omnia mala oriuntur; ſed ex ſuperbia, iuxta illud Eccleſiaſtici *cap.* 10. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia.* Ergo non rectè elegit Apoſtolus præceptum non concupiſcendi, cùm potiùs exemplum ſuperbiæ, vt magis generale, eligere deberet. Sed adhuc aſſerendum eſt, rectè D. Auguſtinum aſſeruiſſe, Apoſtolum concupiſcentiæ præceptum elegiſſe, quia generale peccatum eſt; non enim hîc accipitur, vt vulgò ſumi ſolet, pro libidine tantùm, ſed pro inordinato animi motu ad auaritiam, iactantiam, & alia mala: quare radicem omnium malorum eam appellarunt Apoſtolus 1. *Timoth.cap.*6. *verſ.*10. D. Ioannes *epiſt.*1. *cap.*2. D. Iacobus *epiſt.*4.*verſ.*1. ibi: *Vnde bella, & lites in vobis, nonne ex concupiſcentiis veſtris?* Vnde concupiſcentiam, vt fomitem omnium malorum damnant ſacræ litteræ, *cap.* 20. *Exodi*, *verſ.* 17. *Deuteron.cap.*5.*verſ.*21. *Prouerbiorum cap* 23.*verſ.*5. *Matth.cap.*5.*verſ.* 27. Apoſtolus 1. *ad Corinthios*, *cap.* 10. *verſ.*6. *ad Coloſſ. epiſt.* 3. *cap.*5. D. Ioannes *epiſt.*1.*cap.*2. & eam frænare, & mortificare iubemur *Eccleſiaſt.cap.*18. *verſ.* 30. D. Paul. ad Romanos *cap.*6.*verſ.*12. & *cap.*8.*verſ.*8. & *ad Galatas c.*5. *verſ.*16.*ad Epheſios cap.*4.*verſ.* 22. *ad Titum cap.*2. *verſ.*12. *ad Hebræos cap.* 2. *verſ.* 1. D. Auguſt. *de perfectione iuſtitiæ cap.*16. ibi: *Si quis impleuerit præceptum, Non concupiſces, nullum habebit peccatum.* Plura Bellarm. *tomo* 3. *controu. lib.* 5. *de amiſſione gratiæ*, *cap.*10. Ambianas *ad Tertull. de anima c.* 4. *obſeru.*2. Petauius *tit.*1. *dogmat.theolog.lib.*10.*cap.*22. 4.

Nec obſtant principia in contrarium adducta; nam licèt præceptum non concupiſcendi verſetur præcipuè circa furtum, & adulterium, per hoc tamen præceptum omnia mala, quæ ex concupiſcentia oriri poſſunt, cenſentur prohibita; vnde concupiſcentia eſt generale malum,

non

non communitate generis, vel ſpeciei, ſed communione cauſalitatis: & licèt concupiſcentia rei alienæ, & vxoris, potiùs quam aliorum peccatorum prohiberetur, fuit, quia iſta peccata in ipſa concupiſcentia habeot quandam delectationem, quæ non contingit in aliis peccatis. Docent D. Thom. & Pererius *vbi ſuprà*. Nec obſtat quod de ſuperbia dicebatur: nam ſuperbia eſt initium omnis peccati, quantum ad contrarietatem cum incommutabili bono, qui eſt Chriſtus; concupiſcentia autem improba, de qua Apoſtolus loquitur, radix eſt omnis peccati, quantum ad conuerſionem peccantis ad bonum creatum, vt explicant D. Thomas, & Pererius *vbi ſuprà*.

5. His ſuppoſitis pro vera huius textus expoſitione, ex eo deducunt Interpretes, legem obligare cum peccato, cùm dicat Apoſtolus, ob prohibitionem concupiſcentiæ factam à lege, eam habentem peccare lethaliter; quod & in lege humana, eccleſiaſtica, ſeu ciuili affirmant Theologi cum D. Thoma 1. 2. *quæſt.* 95. *art.* 2. *& quæſt.* 96. *art.* 4. Bellarminus *anno* 1. *lib.* 3. *de laicis*, *cap.* 11. Suarez *de legibus cap.* 21. *&* 22. *lib.* 3. Salas *eodem tract. diſput.* 10. *ſect.* 1. Caſtro *de lege pœnali cap.* 4. illuſtriſſimus Tapia *in catena tom.* 1. *lib.* 4. *quæſt.* 9. *art.* 3. plures Barboſa *in cap. quæ* 7. *num.* 5. *hoc titulo*, Eſcobar *de vtroque foro*, *in principio*: etiam deducunt gloſſa, & antiquiores ex hoc textu, *Vno prohibito, omnia prohibita cenſeri, quæ ex illo ſequuntur*. Quod principium probant textus *in cap. denique* 4. *diſt. cap. pœnale* 13. *quæſt.* 5. *cap. inter, de fide inſtrum. cap. paſtoralis*, *§. finali, de appellat. cap. quod prohibetur*, *de regulis iuris in* 6. *l. oratio*, *ff. de ſponſalibus*, *l. pupillus*, *§. ſed ſi*, *ff. de authoritate tutorum*, *l. legem*, *in fine*, *C. de naturalibus liberis*. Plura pro eius illuſtratione Petrus Pekius *in dicto cap. cùm quod prohibetur*, Barboſa *axiomat.* 193.

CAPVT V.

[a] Hieronymus *in Parabolis*.

NE innitaris prudentiæ tuæ. Prudentiæ ſuæ innititur, qui ea, quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit.

NOTÆ.

1. a HIeronymus.] Ita etiam legitur *in cap.* 6. *eod. titulo*, *in* 1. *collectione*. Priora verba videlicet, *ne innitaris prudentiæ tuæ*, ſunt Salomonis *cap.* 3. *Prouerbiorum*, & illis vtitur Concil. Tridentinum *ſeſſ.* 4. ibi: *Innixus prudentiæ ſuæ*. Quæ ſequuntur, ſunt Diui Hieronymi, vt conſtat ex gloſſa ordinaria *in dict. cap.* 3. vbi reperiuntur verba, quæ ſequuntur. Ex illis deducunt communiter Doctores, conſtitutiones Decretorum opinionibus ſingulorum hominum eſſe præferendas; quod etiam probatur *ex cap. relatum* 37. *diſtinct. c.* 1. *diſt.* 84. *cap. ſunt nonnulli*, 16. *quæſt.* 1. *cap. cùm Apoſtolica*, *de his quæ fiunt à Prælatis*; & neminem proprio arbitrio niti, ſed ſecundùm canonum ſtatuta iudicare debere, docent Petrus Gregorius, & Vrantius *in præſenti*, & nos diximus *in c.* 1 *hoc titulo*.

CAPVT VI.

Innocentius III. [a] *Senonenſi Archiepiſcopo & Epiſcopo* [b] *Trecenſi*.

CVm omnes vnum [c] corpus ſimus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra, non debent maiores minoribus, aut [d] ſeniores iunioribus inuidere, ſi omnes qui in Eccleſia vni Domino famulantur, pari gaudeant libertate: cùm pondus, & pondus; menſura, & menſura, vtrumque abominabile ſit apud Deum: & euangelicus paterfamilias pari mercede primos vineæ ſuæ operarios remunerauerit, & extremos. Verùm ad audientiam Apoſtolatus noſtri peruenit, quòd dilecti filij Trecen. Canonici propriis inhiantes commodis, & aliorum profectibus inuidentes, nouum fecerunt in Trecenſi Eccleſia [e] conſtitutum, vt eis tam in præſentia ſua, quàm abſentia redditus ſuos ex integro percepturis, qui in eadem Eccleſia poſt illam inſtitutionem fuerunt, vel de cætero fuerint inſtituti, redditus ex ea in abſentia non percipiant, ſed tunc ſolùm, cùm in ea fuerint reſidentes; cùm ſecundum Trecen. Eccleſiæ [f] conſuetudinem omnes in hoc conſueuerint eſſe pares. Statuerunt etiam, vt (cùm ſingulis præbendis annexæ ſint [g] vineæ, ipſis ſuas dum vixerint poſſidentibus, vineæ decedentium ad [h] ſucceſſores non tranſeant, ſed prouentus earum inter ſingulos diuidantur. Cùm igitur, quod [i] quiſque iuris in alterum ſtatuit, ipſe debeat vti eodem; & Sapientis dicat authoritas: Patere legem, quam [k] tuleris: Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus antiquos Canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuum, tam præbendarum, quàm vinearum coæquetis antiquis, [l] ſecundùm priorem conſuetudinem, vſque ad tempus prædictæ inſtitutionis ſeruatam, vel ſecundùm rationabilem inſtitutionem deinceps

obſeruandam, illos per diſtrictionem Eccleſ. percellentes, ſi quid duxerint renitendum. Nullis litteris, &c. Harum tenore, &c. quod ſi ambo, &c. alter veſtrûm, &c.

NOTÆ.

1. SENONENSIS VRBIS DESCRIPTIO.

a *Senonenſi.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc titulo, cap.* 1. & in ipſo regiſtro epiſtolar. Innocentij III. edito Coloniæ anno 1543. correcto à Cardinali Guillermo Sirleto *lib.* 1. *pagina* 89. ex quo litteram huius textus reſtituo. Senonenſis Metropolis eſt Galliæ, cuius meminerunt Cæſar *lib.* 6. & 7. Ptolomeus *lib.* 2. *cap.* 8. Ipſa ciuitas Senonum ſita eſt ad Vennam in Ionam influentem, cuius originem & conditores referunt fratres Sammartani *tom.* 1. *Gallia Chriſtiana, folio* 613. Habet Eccleſiam Cathedralem D. Stephano dicatam, quam nobilem appellat S. Bernardus *epiſt.* 202. iam à temporibus Apoſtolorum, ſiquidem B. Paulus S. Saluianum in ea primum Præſulem inſtituit, vt refert Baronius *anno* 69. Inter Præſules huius Eccleſiæ, & Metropolitanum Lugduenſem vetus fuit de Primatu controuerſia, cuius meminit Iuo Carnotenſis *epiſt.* 18. & 65. Plura de hac Metropoli congeſſerunt Franciſcus Hallierius *de hier. iuriſdict. lib.* 4. §. 6. *folio* 568. Chenu *in chronolog. Galliæ, folio* 164. In præſenti reſcribit Innocentius Petro de Coruel. Archipræſuli ipſius Eccleſiæ, qui poſtquam Pariſiis claruerat in Theologiæ profeſſione, quare Innocentius ipſe *lib.* 1. *epiſtola* 198. ſe eius diſcipulum gloriatur, his verbis: *De cuius litteratura, & ſcientia in longinquis & remotis partibus prædicatur, ſub cuius magiſterio nos aliquando fuiſſe, in memoriam reducimus, & ab eo diuinarum audiuiſſe paginam Scripturarum; quod volumus reputare glorioſum:* inde electus fuit Epiſcopus Cameracenſis, & anno 1201. tranſlatus ad Eccleſiam Senonenſem, cuius poſtulatio approbata fuit ab Innocentio *in cap.* 1. *de poſtulat. Prælat.* De eo egerunt S. Antoninus *titulo* 17. *cap.* 4. Thomas Cantipratenſis *lib.* 2. *cap.* 51. & 75. Sixtus Senenſis *lib.* 4. *chron.* Conſtitutiones quoque edidit, quarum fragmentum extat ad finem Concilij Lateran. 4. *tom.* 28. *Conciliorum.*

2. TRECENSIS VRBIS SITVS.

b *Trecenſi.*] Trecenſis, ſeu Triccaſis, vel Augusta Tricaſinorum, nobilis vrbs eſt Galliæ, ampliſſimi Comitatus caput, mercaturæ in primis dedita, cuius Eccleſia ſuffraganea eſt Archiepiſcopi Senonenſis, à qua Metropoli abeſt ſupra tredecim millibus paſſuum Gallicorum, vt referunt Petrus Pitheus *in eius hiſtoria*, Nicolaus Camuzatus *in prompt. antiquit. Tricaſinorum*, fratres Sammartani *tomo* 2. *Gallia Chriſt. folio* 1075. Garnerio de Trainel, eius Eccleſiæ Præſuli ex anno 1193. vſque ad annum 1205. reſcribit in præſenti Innocentius, & Eccleſiæ Trecenſis etiam mentio extat *in cap. olim,* 32. *de officio delegati, cap. dilecti* 35. *de appellat.*

3. c *Corpus ſumus.*] Verba ſunt Diui Pauli 1. *ad Corinth. cap.* 3. Tranſcripta *in cap. quærit, de conſec. diſt.* 4. *cap.* 2. *de ſumma Trinitate.*

4. d *Seniores.*] Qui in Eccleſia dicantur ſeniores, exponam *in cap.* 1. *de cenſibus.*

5. CAPITVLVM STATVTA CONDERE VALET.

e *Conſtitutum.*] Certum eſt, Capitulum non ſolùm Sede vacante, verùm & ſuperſtite Epiſcopo poſſe ſtatuta noua condere, *cap. cùm acceſſiſſent, cap. ex litteris, cap. ex parte,* hoc titulo, *cap. conſtitutus, de reſcriptis, cap. cùm Eccleſia, de elect. cap. cùm dilectus, de clericis non reſid. cap.* 1. *de conſtitut. lib.* 6. *cap.* 2. *de v. ſ. lib.* 6. P. Suarez *de legibus lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 14. Nec contrarium docetur *in cap. cùm conſuetudinis, de conſuet. cap. nobis, de his quæ fiunt a Prælatis*, vbi aſſeritur, Epiſcopi conſenſum deſiderari in ſtatutis faciendis, quia Capitulum per ſe non habet poteſtatem legiſlatiuam, præcipuè cùm Capitulum aliquid ſtatuit circa cultum diuinum, vt eſt reſidere, vel non, *cap. ex parte, el* 2. *de reſcriptis, cap. finali, eodem titulo, lib.* 6. ergo Canonici Eccleſiæ Trecenſis ſtatutum, de quo in præſenti textu agitur, facere non poterant irrequiſito Epiſcopo. Quâ difficultate oppreſſi aliqui ex repetentibus in præſenti, docuerunt hoc in caſu conſenſum Epiſcopi præceſſiſſe: ita Beroius *num.* 26. Decius *num.* 2. Franciſcus Valens *in concord. iuris in præſenti, num.* 10. quibus ferè conſentiunt Innocentius, & Hoſtienſis, qui affirmant Innocentium ideò irritaſſe præſens ſtatutum Eccleſiæ Trecenſis, quia ſine conſenſu Epiſcopi factum fuerat. Verùm hac ſolutione omiſſa, dicendum eſt, Capitulum ſine Epiſcopi conſenſu poſſe ſtatuta facere circa res ſpectantes ad regimen proprium politicum, ſeu œconomicum; non verò circa eas res, quæ ſine iuriſdictione diſponi nequeunt. Fatendum etiam eſt, ſuper reſidentia, vtpote ſuper re graui, non poſſe Capitulum ſtatutum facere, cuius ratione abſentes beneficiorum fructus percipiant. Garcia *de beneficiis* 3. *part. cap.* 2. Hurtado *tomo* 1. *de reſidentia, reſolutione* 6. *per totam:* in præſenti autem caſu ſtatutum ſuper reſidentia validum eſſet, ſi ex alio capite non vitiaretur, quia ſtatutum hoc Capitulum fecerat in confirmationem iuris communis, videlicet vt Canonici deinceps inſtituendi tenerentur reſidere, non obſtante antiqua conſuetudine in ipſa Eccleſia præſcripta, alioquin fructus ſuarum præbendarum non lucrarentur; tunc enim validum eſt tale ſtatutum, etiam Epiſcopo inconſulto, quia quælibet res de facili reuertitur ad ſuam naturam, *l. ſi vnus, §. pactus, ff. de pactis.* Docuerunt in præſenti Beroius *num.* 39. Franciſcus Valens *num.* 8. quæ ſolutio illuſtrari poteſt exemplis deductis *ex cap. ab exordio* 35. *diſt. cap. ſtatuimus, de tranſact. cap. cùm Apoſtolica, de his quæ fiunt a Prælatis, cap. ad audientiam, de Clericis non reſident.* Cùm ergo in præſenti caſu Canonici Trecenſes intenderent ſtatutum facere iuxta ius commune, ex eo quod Epiſcopo inconſulto illud conderent, inualidum non erat: quo modo etiam accipiendi, & intelligendi ſunt textus *in cap. cùm dilectus, de clericis non reſid. cap. cùm conſuetudinis, de conſuetudine.*

6. DE CONSVETVDINE PERCIPIENDI FRVCTVS IN ABSENTIA.

f *Conſuetudinem.*] Quænam tamen fuiſſet hæc conſuetudo, claſſici repetentes in præſenti meritò examinant, cùm ex eius cognitione non modicam lucem præſens Decretalis accipiat. Aliqui putarunt conſuetudinem hanc fuiſſe iuri communi conſonam, videlicet quod omnes Canonici ipſius Eccleſiæ abſentes fructus ſuarum præbendarum non perciperent: in primo autem ſtatuto Canonicos ſtatuiſſe, vt ipſi, tam præſentes, quàm abſentes lucrarentur fructus ſuarum præbendarum; Canonici verò de cætero recipiendi non aliter eos adquirerent, quàm ſi in ipſa Eccleſia reſiderent. Contrarium tamen, videlicet in Eccleſia Trecenſi conſuetudinem præſcriptam fuiſſe, vt Canonici, tam abſentes, quàm præſentes

ſentes redditus ſuarum præbendarum perciperent, docuerunt in præſenti Panormitanus, Zabarella, Bellamera, Innocentius, Anania, Decius, Felinus, Baldus, Ferretus, Exea, quos refert, & ſequitur Franciſcus Valens *num.* 3. Quorum ſententia probatur ex eo, nam ſi conſuetudo eſſet iuri communi conformis, non aſſereret Innocentius III. Canonicos ſeniores coæquandos eſſe iunioribus, aut veterem conſuetudinem retinendo, aut nouum rationabile ſtatutum cuſtodiendo; hoc enim decretum ſupponit conſuetudinem præſcriptam eſſe circa exemptionem obligationis reſidendi; ſtatutum verò ſuſcitaſſe obligationem iuris communis per ſimilem conſuetudinem præſcribi poſſe, vt abſentes per aliquod tempus fructus præbendarum percipiant: fusè probat Thomas Hurtado *de reſidentia part.* 1. *reſol.* 3. *ſubreſol.* 13. §. 1. licèt circa diſtributiones quotidianas nulla conſuetudine introduci poſſit, vt abſentes eas lucrentur, *cap. vnico, de clericis non reſid. lib.* 6. Cuius differentiæ rationes varias aſſignarunt Selua *de beneficiis* 4. *part. quæſt.* 2. *num.* 1. Couarr. *lib* 3. *var. cap.* 13. *num.* 9. Garcia *de beneficiis* 3. *part c.* 2. *num.* 3. Rebuffus *in repetit. sextus in cap. exſtirpandæ, §. qui verò, de præbendis.* Currius *de conſuet. num.* 500. Ea tameo receptior videtur, quia videlicet etſi tam fructus præbendarum, quam diſtributiones quotidianæ deſignentur in ſtipendium Canonicorum; fructus tamen deferuntur mediante titulo beneficij, quo ius competit ad eos percipiendos pro ſuſtentatione, & alimonia, eo quod ſeruitio Eccleſiæ mancipati ſunt, *ex cap. cum ſecundum, de præbendis, cap. finali, de reſcriptis in* 6. docet Nauarrus *de horis canonicis cap.* 7. *num.* 31. ac proinde non ſequitur, fructus ipſos inſpectâ primæuâ naturâ ſuâ, & ipſorum deputatione, ob hæc, vel illa onera ſuſtinenda fuiſſe principaliter inſtitutos, quamuis prædicta onera veluti illis annexa ſubire teneantur, & legitimè puniri in ipſorum fructuum priuatione, vel aliis pœnis, ſi illa non impleuerint, vt ex Concilio Lateran. & Extrauaganti Pij V. tradit Nauarrus *vbi proximè.* Secus verò diſtributiones, quia tales ſunt ſpecialiter, & inſpectâ primæuâ naturâ, inſtitutæ fuerunt, vt actualiter diuinis officiis aſſiſtentibus quotidie tribuantur; quo fit, vt conſuetudo in hac ſpecie tanquam contra naturam ſeu ſubſtantiam actus improbetur, *dicto cap. vnico:* ſecus verò quoad alios fructus, iuxta præſentem textum.

7\. g *Vineæ.*] Præbendæ enim habent fructus diſtinctos, & ſeparatos; ſed quia aliquando reditus ſunt prouentus, prædia, vel alia immobilia fructifera illis annectuntur, *cap. expoſuiſti, de præbendis, clem.* 2. *de rebus Eccleſiæ.*

8\. h *Ad ſucceſſores.*] Appellat Innocentius ſucceſſores Canonicos de cætero inſtituendos in præbendis per electionem, & inſtitutionem canonicam, non quia iure hæreditario in præbendis, aut beneficiis ſuccedatur, quomodo etiam ſucceſſores accipiuntur *in cap.* 1. *de ſolutionibus, cap. finali, ne Prælati vices ſuas;* lato enim modo ille dicitur ſucceſſor alicuius, qui in locum illius ponitur, licèt non ſit hæres, *l. meminiſſe, ff. de officio Proconſ. l.* 1. *ff. de officio Præfecti Auguſt. l. edictum, ff. de iudiciis.*

9\. i *Quod quiſque iuris.*] Quod præceptum continens ſummam legum & Prophetarum expreſſit Chriſtus Dominus *Matthæi cap.* 7. *verſ.* 12. his verbis: *Omnia ergo, quæcumque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis; hæc eſt enim lex, & Propheta:* & *Luc. c.* 6. *verſ.* 38. Facit illud Tobiæ *cap.* 4. *verſ.* 16. *Quod ab alio oderis tibi fieri, vide ne tu aliquando alteri facias.* Quod præceptum in cordibus noſtris Dominum ſcripſiſſe ait D. Auguſtinus *in Pſalmo* 57. ibi: *Quandoquidem manu formatoris noſtri, in ipſis cordibus noſtris veritas ſcripſit, quod tibi non vis, alteri non facias.* Et hoc præceptum eſſe breuiarium totius iuſtitiæ dixit D. Hieronymus, ſeu, vt alij volunt, Paulinus *epiſt.* 14. *ad Celantiam*, his verbis: *Sed quaſi ad compendioſum quoddam commonitorium illa tibi Euangelij eligenda ſententia, & ſuperſcribenda cordi tuo, quæ ad totius iuſtitiæ breuiarium dominico ore profertur: omnia quæcumque vultis, vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis.* Et poſt pauca: *Quoties ergo talis erga alterum fueris, qualem in te vis neminem, iter iuſtitiæ dereliquiſti.* Commendarunt præceptum hoc SS. Irenæus *lib.* 3. *cap.* 1. Cyprianus *lib.* 3. *ad Quirinum, contra Iudæos.* Clemens *epiſt.* 1. Anacletus *epiſt.* 1. & 2. Calliſtus *epiſt.* 2. facit Tertullianus *lib* 4. *aduerſus Marcionem, cap.* 16. ibi: *Proinde & alij facere, quod ab alio mihi fieri nolim, iniuriam, contumeliam, fraudem & eiuſmodi mala; & de hac inconuenientia voluntatis & facti agunt Ethnici nondum à Deo inſtructi.* Hæc autem verba, *quod quiſque iuris,* & cætera, ſunt edicti Prætorij, cuius verba referuntur *in l.* 1. *ff. quod quiſque iuris,* & eius meminerunt Conſulti *in l. ſed & partus* 12. §. 1. *ff. quod metus causâ, l.* 3. §. 1. *ff. mandati, l. cum in eo* 44. *ff. de pactis, l. cum hereditas* 59. *ff. de adminiſt. tut.* Imperatores *in l. vlt. Cod. de fruct. & litium expenſis, l. rata,* 7. *Cod. de reſcind. lib.* 1. *feudorum, titulo* 13. *cap.* 1. *verſ. Eccleſia,* & *lib.* 2. *cap.* 33. §. 2. De cuius edicti æquitate plura tradunt Cortaſius *lib.* 4. *miſcel. cap.* 4. Duarenus *lib.* 1. *diſput. cap.* 49. Donellus *lib.* 28. *comment. cap.* 2. Bartol. Cheſius *interpret. iuris cap.* 35. Franciſcus Valens *in præſenti.*

Edictum quod quiſque iuris commendatur.

i. *Sapientis.*] Id eſt, Catonis, inter eius enim dicta refertur ſententia, quæ in præſenti textu citatur, licèt Alciatus neget prædictam ſententiam Catonis eſſe, ex eo quod apud Romanos ſententia cuiuſlibet viri ſapientis, Catonis ſententia dicebant, teſte Plutarcho *in vita M. Catonis.* Ex his autem verbis illud deducitur, nouum non eſſe, Philoſophorum aut Poëtarum teſtimonia in deciſionibus etiam Pontificiis citari, & laudari, vt etiam conſtat *ex cap. Ferus, §. iurgium, de v. ſ.* vbi Virgilij locus adducitur: *cap. ſatyra,* 7. *diſt. cap. ſi quid veri* 27. *diſt. cap. Dominus, §. dixit,* 1. *quæſt.* 1. *cap legimus* 30. *de conſec. diſt.* 5. Concilio Turon. 2. *can.* 15. ibi: *Sicut ait Seneca.* In iure Cæſareo paſſim id vſitatum inuenio, *in l. non tantùm, § vltimo, ff. de rerum diuiſione, l. ſeptimo, ff. de ſtatu hominum, l. proponebatur, ff. de iudiciis, l. antiqui* 3. *ff. ſi pars hereditatis, l. finali, ff. finium regund. l. ſi pater* 36. *ff. ſoluto matrimonio, l. legatis* 65. §. *pecoribus, ff. de legatis* 3. *l. non facilè* 4. § *gradus, ff. de gradibus, l.* 1. *ff. de donat. causâ mort. l. ſi vxori* 43. §. 1. *ff. ad legem Iuliam de adult. l. Cicero, l. aut facta* 8. §. *euentus, ff. de pœnis, l.* 1. §. 1. *de contrahenda emptione, l. verum* 7. *ff. de rebus dubiis;* nam vt ait D. Auguſtinus *lib.* 2. *de ciuitate Dei, cap.* 14. *Veritas vbicumque eſt, Domini noſtri eſt; & proinde à Gentilibus, tanquam ab iniuſtis poſſeſſoribus in vſum noſtrum vindicanda eſt.* Et S. Ioannes Damaſcenus *lib* 4 *de fide, cap.* 18. ait: *Quod ſi quid in quo vtilitatis quidpiam inſit, ab exteris authoribus ſumere poſſimus, quominus id faciamus, nihil vetat.* Latè illuſtrat omni genere eruditionis Parens D. L. Ramirez de Prado *in ſuo ſchediaſmate.* 10.

De auctoribus gentilium.

Digitized by Google

11. LEGISLATOR PARET LEGIBVS. k *Tuleris.*] Sancta, & ſalubris ſententia, ab omnibus Principibus obſeruanda, frequenter vſurpata ab Alexandro Seuero, referente Lampridio *in eius vita*, & eam refert Auſonius *in ſeptem Sapientibus*, bis verbis: *Pareto legi quiſquis legem ſanxeris.* Conſonant textua *in cap. pro illorum 22. cap. cùm nobis, de præbendis, l. ſed ſi hac, §. 1. ff. de in ius vocando, l. lege, C. de pactis, l. 4. C. de legibus, l. 15. & 16. tit. 1. partita 1.* Seneca *epiſt. 91. Legem ſtatuens legi ſe ſubiicere debet.* Quod præceptum etſi ad inferiores Legiſlatores in præſenti textu referatur, tamen ad ſupremos Principes Legumlatores ſpectare conſtat *ex l. digna vox, C. de legibus: cap. iuſtum 9. diſt.* variis authoritatibus, & exemplis illuſtrant Cortaſius *lib. 4. miſcel. cap. 4.* Cochier *lib. 2. Theſauri Polit. cap. 2.* Mendoza *in viridario, lib. 8. cap. 10.* Marqnez *in Gubernatore Chriſtiano, lib. 2. cap. 2.* Amaia *lib. 1. obſeru. cap. 1.* Mornacius *in d. l. digna vox*, Bernegerus *ad Tacitum q. 35.* Solorzanus *emblem. 69.* P. Pinto *in Eſaiam cap. 14. nota 4. num. 223.* & alij *in cap. 1. de prob. laudand.*

12. EXPONITVR PRÆSENS TEXTVS. l *Vel ſecundùm.*] Quibus verbis loquitur Innocentius cum ipſis iudicibus delegatis, non verò cum Canonicis Trecenſibus, decernendo diſiunctiuè, vt Canonicos æquales faciant, iuxta conſuetudinem iam in ea Eccleſia præſcriptam, iuxta quam etiam non reſidentes lucrabantur fructus ſuarum præbendarum; vel ſecundùm rationabile ſtatutum nouiter factum coæquarentur, ita vt omnes Canonici, tam ſeniores, quàm iuniores tantùm reſidentes fructus perciperent: vnde quærunt repetentes in præſenti, an in hac alternatiua electio ſit Canonicorum, vel potiùs Iudicum, qui eos cogere poſſent ad obſeruandum ſtatutum per eos factum, inſuper habitâ priſtinâ conſuetudine; vel ad ſeruandam conſuetudinem legitimè præſcriptam? Et Iudices ipſos electionem habere, docuerunt hîc Cardinalis Alexander de Neuo *num. 12.* pro quibus faciunt ſequentia iuris principia. Primum, nam in alternatiuis ille habet electionem, ad quem verba alternatiua diriguntur, *cap. ſicut, de Iudæis, l. Lucio 23. ff. de legatis 2. l. quicumque, C. de ſeruis fugitiuis:* probat Madera *animadu. iuris cap. 23. num. 4.* Sed in præſenti Innocentius loquitur cum ipſis iudicibus: igitur ipſis competit electio. Secundò, nam Iudices delegati per ſententiam procedere debebant contra Canonicos, ſed ſententia alternatiuè ferri non poteſt, cùm certum debeat continere, *l. in ſententiis 59. ff. de re iudicata, l. penult. & vlt. de ſententiis & interl. §. curare, Inſtit. de actionibus:* ergo non poterant iudices delegati in præſenti caſu alternatiuè pronuntiare ſententiam contra Canonicos. Tertiò, nam Innocentius vt ſuam adſtruat ſententiam, vtitur edicto Prætoris, *quod quiſque iuris:* ſed iuxta illud qui ius nouum ſtatuit, tenetur illo præcisè vti: ergo Canonici Trecenſes, qui nouum ſtatutum fecerant, tenebantur illud obſeruare. Sed his fundamentis non obſtantibus, verius eſt in præſenti caſu Canonicos poſſe vel antiquam conſuetudinem conſeruare, vel nouum ſtatutum amplectentes, ſeniores iunioribus coæquare, vt probat Franciſcus Valens *in præſenti, notatione 3.* Et hæc ſententia valde conſona eſt menti Innocentij III. qui tantùm intendit coæquare ſeniores iunioribus: quæ exæquatio duobus modis contingere poterat, vel ſi iuniores conſuetudine præſcripta de percipiendis fructibus in abſentia vterentur, vel ſi ſeniores Canonici velint nouum ſtatutum, quod pro iunioribus fecerant, obſeruare; vnde verè electio in præſenti caſu Canonicis competebat. Nec tunc obſtant fundamenta contrariæ ſententiæ: non primum, nam principium in eo adductum non procedit, quando verba alternatiua priuatam partis vtilitatem concernunt, quia tunc non iudici, ſed parti competit electio. Abbas *in cap. pro vt, n. 22. de dolo & contum.* Antonius de Burgos *in cap. paſtoralis, num. 54. de reſcriptis:* ſed præſens Decretalis alternatiua priuatam partis, hoc eſt Canonicorum vtilitatem reſpiciebat: ergo etſi verba dirigerentur iudicibus delegatis, tamen electio Canonicis competebat. Vnde concludit Abbas *vbi ſuprà*, quod quando plura remedia à iure introducuntur alternatiuè, licèt verba non dirigantur in partem, ſed in iudicem, nihilominus ex quo reſpiciunt vtilitatem priuatam, electio non datur iudici, ſed parti; quo modo etiam intelligendus eſt textus *in cap. per veſtras, de donat.* interiuncto Scipione Gentili *lib. 4. de donat. inter, cap. 23.* Nec obſtat ſecundum contrariæ ſententiæ fundamentum, nam iudices curare debent in quantum poſſunt, certam ſententiam proferre: ſed ſi natura rei non patiatur, vel certam ſententiam non admittat, etſi ſententiam certam non proferant, ſententia vires habet, vt cùm iudex condemnat aliquem, qui alternatiuè promiſit Stichum, aut Pamphilum, non poteſt ſpecificè damnare, vt ſoluat Pamphilum, ſed tantùm vnum aut alium; ita etiam in iudicio noxali iudex debet damnare dominum ſerui, qui noxam dedit, vt damnum ſoluat, vel ſeruum tradat, *l. 1. per totum ff. de noxalibus, l. miles 6. §. 1. de re iudicata.* Vnde cùm natura negotij, de quo in præſenti textu, non admitteret certam ſententiam, ideò iudices delegati validè ſub alternatiua eam proferre poterant. Nec obſtat vltimum fundamentum, nam illud procedit, quando ius ab aliquo ſtatutum validè conditum fuit: at in præſenti caſu ſtatutum conditum à Canonicis Trecenſibus nullum fuit, ex rationibus ſuprà adductis; vnde præcisè Canonici non coguntur eo vti.

COMMENTARIVM.

EX hoc textu ſequens communiter deducitur aſſertio: *Statutum factum à Canonicis inæqualitatem continens reſpectu prouentuum præbendarum, inualidum eſt.* Probant eam textus *in cap. cùm M, hoc titulo, cap. cognouimus, 12. q. 2. cap. finali, de maior. & obed. cap. cùm in tua 30. de decimis, cap. nouit, de his quæ fiunt à Prælatis, cap. finali, de his quæ fiunt à maiori parte, cap. in noſtra 8. de iniuriis:* faciunt textus *in l. 3. §. ſocietas, l. cùm duobus 42. §. Papinianus, ff. pro ſocio, l. cùm pater 77. §. euictis, ff. de legatis 2. l. eum qui ædes, ff. de vſucapionibus, l. finali, in fine princ. C. de fideicommiſſis.* Illuſtrant vltra ordinarios & congeſtos à Barboſa in præſenti, Antonius de Burgos, Andreas ab Exea, Martinus Vtanius, Millianus, Franciſcus Valens, & Proſperus Fagnanus *in repetit. ad hunc textum.* Suarez *de legibus lib. 4. cap. 6. num. 11.* Lælius Mancinus *genialium cap. 122.* Aheſſerra *hic.* 13. CONCLVSIO PROBATVR.

Sed pro dubitandi ratione in præſentem aſſertionem ita inſurgo: Quod maior pars Capituli ſtatuit, tanquam ab omnibus ſtatutum obſeruari debet, *cap. 2. 10. q. 1. cap. cùm in cunctis, de his quæ fiunt à maiori parte, l. quod maior, ff. ad municipalem, l. aliud, §. refertur, ff. de reg. iur. l. nominatim 9.* 14. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

Digitized by Google

tim 9. *C. de Decur. lib.* 10. quia cùm Capitulum ſit vnum corpus, non debet duplici iure cenſeri, *cap. nonimus* 12. *quæſt.* 2. præcipuè cùm maior pats Capituli aliquid ſtatuit ſecundùm ius commuoe; tunc enim nec abſentium ſuffragia exiguntur, *cap. factus* 7. *quæſt.* 1. docet Vranius *in præſenti num.* 8. ſed in præſenti textu ſtatutum factum fuit, vt Canonici tenerentur reſidere, quod eſt ſecundum iua commune, *cap. inter*, *cap. finali*, *de clericis non reſidem.* igitur cùm fuiſſet factum à maiori parte Capituli, ab omnibus Canonicis debebat obſeruari. Accedit, nam nouum non eſt, vt iure communi, conſuetudine, ſeu ſtatuto ſpeciali Canonici ſeniores in eadem Eccleſia iunioribus præferantur, aliquaque præcipua obtineant, vt præcedentiam in Sede, *cap.* 1. *de maiorit. & obed.* ius ad portionem percipiendam, *cap. ſtatuimus, eodem titulo*; optionem ad præbendam maiorem, ſi vacauerit, *cap.* 2. *de conſuet. lib.* 6. ergo & Canonici Trecenſes ſtatuto cauere poterant, vt ſeniores perciperent fructus præbendarum in abſentia, iuniores verò tantùm ſi reſiderent.

15. Taadi- tvr decidendi ratio. Hac dubitandi ratione ita fulcita non obſtante, vera eſt præſentis textus deciſio, cuius varias rationes adducunt repentes *in præſenti.* Aliqui aſſerunt, ideò ſtatutum à Canonicis factum in præſenti caſu non valere; quia contra antiquam Eccleſiæ conſuetudinem factum fuerat, & contra conſuetudinem legitimè præſcriptam Canonici aliquid nouum ſtatuere non valent, *cap. cùm conſuetudinis* 9. *de conſuet.* Sed hæc ratio facilè conuincitur ex eo, quia Canonici poſſunt noua ſtatuta condere, quando per ea reducitur ad vſum ius commune, vt in præſenti caſu contingit. Alij affirmant, ideò ſtatutum in præſenti caſu nullum eſſe, quia ſucceſſores prædeceſſoribus in eo reddebantur inæquales. Sed etiam hæc ratio refellitur primò, quia in præbendis eccleſiaſticis non attenditur ſucceſſio; ſecundò quia nouum non eſt, vt ſucceſſores plus minúſve iuris habeant, quàm anteceſſores, *l. reperitur* 10. *ff. ad legem Falcidiam.* Quare his & aliis rationibus omiſſis, verius dicendum eſt, iniuſtitiam præſentis ſtatuti prouenire ex eius inæqualitate; cùm enim ſtatutum ſit legis ſpecies, *cap.* 2. vbi probaui, *hoc titulo*, & lex debeat eſſe iuſta, æqualis, & honeſta, *cap. erit autem* 4. *diſtinct.* ideò ſtatutum de quo in præſenti, inæqualitatem continens, nullum erat. Illud enim factum erat in vtilitatem ſeniorum, & damnum iuniorum, non in commune bonum, ſed potiùs ex zelo auaritiæ, & cupiditatis, cùm Canonici deberent eſſe in fructuum perceptione æquales; nam cùm faciant vnum corpus, diuerſo iure cenſeri non debent, *cap. cognouimus* 12. *quæſt.* 2. *cap. quia circa*, *de priuilegiis*, *l. ſemper*, 5. *ff. de iure immunit.* facit Caſſiodorus *lib.* 1. *epiſt.* 9. *Iniquum eſt, vt de eadem ſubſtantia, quibus competit aqua ſucceſſio, alij abundanter affluant, alij paupertatis incommodis ingemiſcant.* Illuſtrat perdoctus Vir Academiæ noſtræ decus D. Ioannes Solorzanus *tom.* 2. *de iure Ind. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 82. & licèt ſeniores à iunioribus ſint honorandi, non tamen iuniores à ſenioribus ſunt contemnendi, vel vtilitatis commodo priuandi. Concilium Tolet. 6. *can.* 13. ibi: *Qui Primatum dignitate, atque reuerentiâ, vel gratiâ ob meritum in palatium honorabiles habentur, his à iunioribus modeſtus honor per omnia deferatur, quo etiam iuniores à ſenioribus, & dilectionis amplectantur affectu, & vtilitatis imbuantur exemplo.* Iuſtè ergo Innocentius in præſenti decreuit, Canonicos iuniores Eccleſiæ Trecenſis coæquandos eſſe ſenioribus, aut iuxta antiquam ipſius Eccleſiæ conſuetudinem, vel iuxta nouum ſtatutum, tam in lucrandis in abſentia fructibus præbendarum, quàm in vinearum annexione.

16. Dissoʟvtva dvbitandi ratio. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, videlicet factum à maiori parte Capituli, tanquam ab omnibus ſtatutum obſeruari debere; nam id procedit quando negotium pertinet ad omnes de Capitulo vt vniuerſos, non verò vt ſingulos, quia hoc caſu factum Capituli debet ab omnibus approbari, ex vulgari illa iuris regula, *quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari*: *cap. quod omnes, de reg. iur. lib.* 6. & in cauſa communi pluribus vt ſingulis, potiùs habetur ratio diſſentientium, *l. Sabinus, ff. communi diuidundo*, *l. per fundum*, *ff. de ſeruitutibus ruſtic. l. receptum*, *ff. communia prædiorum*; imò vnus contemptus reddit actum, ſtatutumve in ſui præiudicium factum, nullum, *cap. quod ſicut*, *cap. bona*, *de electione*: vnde cùm in præſenti caſu facultas lucrandi fructus præbendæ, & vtilitatis vinearum reſpiceret omnes Canonicos vt ſingulos, inde ſtatutum factum à maiori parte in minoris præiudicium non ſuſtinetur. Ita docent omnes repetentes *in præſenti*, qui latiùs proſequuntur quando negotium ad ſingulos vt ſingulos, vel vt vniuerſos ſpectat. Nec obſtat argumentum ipſius dubitandi rationis; nam licèt in fructuum perceptione coæquandi ſint Canonici ſeniores iunioribus, & iuniores ſenioribus; tamen in honore exhibendo, & aliis prærogatiuis poſſunt, & debent ſeniores iunioribus præferri, *dict. cap. ſtatuimus*, vbi dicemus; & ſi præbendæ non ſint diuiſæ in portionibus, præferuntur antiquiores; ſi autem ſint diuiſæ, vt erant in Eccleſia Trecenſi, quilibet Canonicus habet propriam portionem, licèt conſuetudine etiam eo caſu introduci poſſit, vt reſpectu diſtributionum melioris conditionis ſint antiquiores, quàm iuniores, vt docuit Gloſſa *in dict. cap. ſtatuimus*: iuxta quæ iuris principia rectè docuit Innocentius *in præſenti*, Canonicos Trecenſes iuniores eſſe coæquandos ſenioribus quoad fructus præbendarum.

17. Exponitvr cap. cvm dilectvs, de clericis non res. Sed adhuc præſenti aſſertioni obſtare videtur textus *in cap. cùm dilectus*, *de Clericis non reſident.* vbi cùm Canonici Eccleſiæ Metenſis ſtatutum conderent, vt non niſi præſentes fructus ſuarum præbendarum perciperent, & quidam Canonicus eſſet in ſeruitio Romani Pontificis, quæſitum fuit vtrùm ipſe fructus ſuæ præbendæ non obſtante ſtatuto percipere poſſit? Et reſpondit Honorius III. quod cùm familiares, & obſequiales Romanæ Sedis non minùs ſint in ſeruitio Eccleſiæ, quàm actualiter in ea reſidentes, ideò prædicto Canonico fructus integrè eſſe præſtandos: quem textum ſic expendo. En vbi tantùm ex indulgentia Canonicus abſens lucratur fructos, quos aliàs propter ſtatutum ab aliis Canonicis factum amitteret: ergo in præſenti caſu Canonici iuniores ſtatuto à ſenioribus facto ligabantur. Cui difficultati reſpondendum eſt, in eo textu ſtatutum factum fuiſſe iuxta ius commune, videlicet vt tantùm Canonici reſidentes fructus præbendarum perciperent, aliàs eos amitterent; quo caſu omnes Canonici tali ſtatuto tenentur, vnde *in d. cap. cùm dilectus*, Canonicus exiſtens in ſeruitio Pontificis, fructus præbendæ ſuæ lucratur, quia pro reſidenti habetur, cùm extet in ſeruitio Romani Pontificis. Etiam opponi poteſt textus *in cap. conſuetudinis* 9. *de conſuetudine*, iunctis ibi adductis.

CAPVT

Google

CAPVT VII.

Idem *Matthæo* [a] *Cenetenſi Epiſcopo.*

QVÆ in [b] Eccleſiarum, & Eccleſiaſticorum virorum præiudicium attentantur, firmitatem ſortiri non decet, ſed ad Eccleſiarum indemnitatem debent potiùs infirmari. Sanè peruenit ad audientiam noſtram, quòd [c] Teruiſin. & Coneglanen. conſtituendi ſibi, & vtinam ſibi tantùm, iuriſdictionem temerè vſurpantes, impietatem palliant ſub nomine pietatis: & dum quibuſdam ex alieno gratiam exhibere nituntur, Eccleſiis ſunt, & viris Eccleſiaſticis oneroſi. [d] Conſtituerunt ſiquidem, ſicut accepimus, quod ſi quis ſe ad inopiam vergere probabiliter allegarit, alienandi feudum, quod ab Eccleſia, vel aliis tenet, officiales, adhuc à Teruiſinis ciuibus, & Coneglanen. deputatis, liberam habeant facultatem, ne emptor priori teneatur domino reſpondere, niſi tantummodo in ſexta [e] parte pretij, quam ipſi, ſi recipere voluerit, exhibebit: ex quo eccleſiaſtica non modicùm iura læduntur. Volentes igitur Eccleſiarum indemnitati conſulere, & huiuſmodi grauaminibus prouidere, conſtitutionem huiuſmodi, & venditiones feudorum eccleſiaſticorum factas ſine legitimo eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu, occaſione conſtitutionis, immò veriùs deſtitutionis, vel deſtructionis iſtius, præſentium auctoritate caſſamus, & vires decernimus non habere. Nulli ergo, &c. Hanc paginam noſtræ caſſationis, &c. Datum Lateran. x. Cal. Aprilis.

NOTÆ.

1. Ceneta vrbs vbi. a *CEnetenſi.*] In hac ſexta collectione legitur Tridentino, in tertia verò ſub hoc titulo, *cap.*1. habetur Trecenſi: ſed tam inſcriptionem, quàm litteram reſtituo ex regeſto epiſtolarum Innocentij III. Coloniæ edito, & correcto à Cardinali Sirleto, vbi *fol.* 281. reperitur hic textus. Ceneta vulgò, *Ceneda*, eſt ciuitas Venetiæ, prouinciæ Aquileienſis, cuius Epiſcopus Vrſinus ſubſcripſit epiſtolæ Synod. Concilij occidentalis, ſub Agathone, vt refert Carolus à Sancto Paulo *lib.*1. *geograph. ſacra, fol.*65. cuius Eccleſiæ hiſtoriam ſcripſit Venantius Fortunatus eius Præſul.

2. b *In Eccleſiarum.*] Idem Innocentius *lib.*1. *in dicto regeſto, fol.*49. *Quæ in monaſteriorum, & religioſorum locorum præiudicium attentantur, in ſtatum conuenit debitum reuocari; nec firmitatem debent aliquam obtinere, quæ in enorme damnum ipſorum minùs licitè præſumuntur.*

3. De Teruiſina vrbe. c *Teruiſini.*] Teruiſium vrbs Venetiæ eſt, vulgò dicta *Treuiſo*, cuius ciues ſtatutum fecerunt, vt ſi ad inopiam aliquis eorum vergeret, poſſet feuda etiam Eccleſiæ propriâ authoritate alienare: cuius ſtatuti meminit idem Innocentius *lib.*3. *regeſt.*14. *epiſt.*160. & *lib.*4 *epiſt.*19.

4. d *Conſtituerunt.*] Frequenter enim Italiæ ciuitates excuſſo Imperij iugo Conſules, ſeu Senatores conſtituebant, & cum ipſis ſtatuta ad regimen proprium faciebant, vt de Patauina ciuitate conſtat *ex cap.ſicut* 7. *hoc titulo, in* 5. *compil.* de Ianuenſi *in cap.per veſtras, de donat. inter*, de Florentina *ex cap.finali, de iudiciis*, & etiam de Cenomanenſi *ex cap.cùm inter, de conſuetudine.*

5. e *Sexta parte pretij.*] Ex quibus verbis deducitur, ciues Teruiſinos inter alia ſtatuta ſuæ Reip. vtilia illud etiam feciſſe, videlicet, vt ſi aliquis ex eis ad inopiam vergere probabiliter allegaſſet, alienandi feudum, quod ab Eccleſia, vel aliis perſonis obtineret, liberam haberet facultatem; ita vt nouus vaſſallus non teneretur priſtino Domino ſoluere niſi ſextam partem pretij. Quo ſtatuto Eccleſiæ patrimonium grauiter lædebatur; nam feudum irrequiſito Domino à vaſſallo alienari non poteſt, §.*callidis*, §.*habita*, §.*nos autem, de prohibita feudi alienatione*; aliàs vaſſallus, qui feudum Domino illaudato alienauit, illud amittit, *cap.*2. *de feudis*, vbi probaui, *verbo Alienare*; & docent Aneſſerta *de feudis cap.*15. Pater Gibalinus *de vſuris lib.*4. *cap.*3. *art.*6. Deinde grauiter lædebatur Eccleſia; nam vt annuente Domino ritè feudum alienetur, tenetur nouus vaſſallus recognoſcere priorem Dominum cum eadem præſtatione, quam perſoluebat primus vaſſallus, vt cauetur *lib.*2. *feudorum, titulo* 9. Vnde apparet ex præſenti Taruiſinorum ſtatuto admodum lædi patrimonium Eccleſiæ, Eccleſiaſticarumque perſonarum.

COMMENTARIVM.

EX hoc textu, & *ex cap. Eccleſia* 10. *hoc titulo*, communiter ſequens deducitur aſſertio: *Leges, ſeu ſtatuta laicorum non ligant Eccleſiaſticos, ſeu Eccleſiæ bona.* Probant eam textus *in cap.*1. *diſt.*10. *cap.benè, cap.cùm ad verum*, 96. *diſt. cap. placuit* 2. *cap. nullus iudicum, cap. clericum* 11. *quæſt.*1. *cap. non placuit* 23. 16. *quæſt.*7. *cap. inter hæc* 33. *quæſt.*2. *cap. finali, de rebus Eccleſiæ, cap.non minus, cap. aduerſus, de immunit. Eccleſ. cap. clericis*, §.*nos igitur, cap. finali, eodem titulo, lib.*6. *cap. nouerit, cap. graue, de ſentent. excom. cap. ſeries, de teſtibus, cap.ſtatutum, de hæreticis in* 6. *cap.ad honorem, cap. ſicut, hoc titulo, in* 5. *compil. authent. caſſa, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* conſonat lex 57. *titulo* 6. *partis.* 1. Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa in præſenti, & *voto* 26. Valenzuela, Gueuara, & Zumel *integris tractatibus pro monit. Pauli V. aduerſus Venetos*, Caſtillo *lib.*6. *contrau. cap.*8. *&* 9. Frances *de competentiis quæſt.*99. Villaroel. *part.*2. *regim. Eccleſiæ, quæſt.* 12. *art.*5. Chriſtineus *tomo* 1. *deciſione* 203. Marinis *lib.*2. *reſol. cap.*213. Diana *parte* 5. *tractatu* 1. *reſol.*4. & *parte* 6. *tract.*3. *reſol.*7. Bellarminus *tomo* 1. *contrau. lib.*1. *de clericis, cap.*28. *verſiculo* 6. Concluſio refertur & probatur.

Digitized by Google

ſiculo Secunda propoſitio, Victoria *in relectione de poteſtate Eccleſiæ, quæſt. vltima, n.*4. Molina *de iuſtitia tom.* 1. *diſput.* 73. *articulo* 1. Vazquez *in* 1. 2. *diſput.*167. *cap.*4. Frances *part* 3. *Paſtor. regul. voto* 9. Suarez *lib.*3. *de legibus, cap.*34. & *aduerſus Regem Angliæ lib.*4. *cap.*16. *& de cenſuris diſput.*29. *ſect.*2. Morla *in emporio, tit. de legibus, quæſt.*16. Antonius Auguſtinus *in epitome iuris Pont. lib.* 4. *tit.* 60. Couarr. *practicarum cap.* 31. Vighelius *in methodo iuris can. cap.*2. *excep.*1. Alderan. Maſcard. *de interpret. ſtat. concluſ.*1. Marta *de iuriſdict. caſu* 5. *num.*26. & *caſu* 52. *num.*8. Salas *de legibus diſp.*4. *ſect.*8. *numer.*92. Gutierrez *practic. lib.*4. *quæſt.*38. Germonius *de ſacrorum immunit. lib.*2. *cap.*11. *num. vltimo,* Cancerius *lib.*2. *var. cap.*2. *num.*94. pluribus relatis Carleual. *tom.*1. *de iudiciis, diſp.*2. *quæſt.*6. *ſect.*1. Selua *de ſalariis famil. quæſt.*10. *&* 17. Mancinus *genialium cap.*266. Seſſe *tom.*2. *deciſione* 13. *num.*40. Hunnius *de ſtatutis cap.*5. Thomas Benus *de immunit. Eccleſ. part.*1. *cap.*8. *dubio* 2 & *parte* 2. *c.*14. *dubio* 5. Hermoſilla *in l.*3. *gloſſa* 1. *titulo* 5. *lib.*5. *recopil.* Viccus *ad leges Sardiniæ, titulo* 5. *cap.*4. Germonius *lib.*3. *de ſacrorum immunit. cap.*15. *num.*103. & *lib.*1. *animadu. cap.*12. Gibal. *tom.*2. *ſcient. can. lib.*5. *cap.*9. *quæſt.*2. Alteſſerra *hic.*

7. **Impugnatur tradita sententia.** Sed pro dubitandi ratione in præſentem aſſertionem ita inſurgo. Licèt iniuſta ſtatuta laicorum repugnantia directè, vel indirectè immunitati eccleſiaſticæ, non ligent Eccleſiaſticos, eccleſiaſticaque bona, tamen ſtatuta ciuilia iuſta, quæ pro tota populi vtilitate feruntur, quorum materia communis eſt clericis & aliis ciuibus, omnes obligant; vnde paſſim legimus, leges ciuiles ab eccleſiaſticis perſonis amplecti & obſeruari, *cap. in adiutorium* 10. *diſt. cap. cùm ad verum, diſt.*96. *cap.*1. 3. *quæſt.*8. *cap. in legibus* 12. *quæſt.*2. *cap. finali* 16. *quæſt.*3. *cap. ita diligere* 30. *quæſt.*3. *cap. innotuit, de arbitris, cap.*1. *de noui operis, cap. ſuper ſpecula, de priuilegiis:* & Romani Pontifices in decidendis cauſis Eccleſiarum, & Clericorum ſæpe ſæpius vtuntur legibus ciuilibus, *cap. ex antiquis,* 54. *diſt. cap. accuſatores* 3. *quæſt.*8. *cap. cùm deuotiſſimam,* 12. *quæſt.*2. *cap. id conſtituimus,* 17. *quæſt.*4. *cap.*2. *de alienatione iudicij, cap.*1. *de iuramento calumniæ, cap.*1. *de confeſſis, cap. Paſtoralis, de cauſa poſſeſſ. cap.*1. *de re iudicata, cap. venientes, de iureiurando, cap. ſecundò requiris, de appellationibus, cap. cùm dilecta, de confirmatione vtili, cap.*2. *de conceſ. præbend. cap. cùm ab omni, de vita, & honeſt. clericorum, cap. inter alia, de immunit. eccleſ. cap.*2. *de ſponſ. cap. ex diligenti, de ſimonia, cap. calumnia, de pœnis, cap. quid per nouale, de v. ſ. cap. authoritate, cap. dudum, de conceſ. præbendæ, lib.* 6. Similibus enim legibus, ſeu ſtatutis tenentur eccleſiaſticæ perſonæ, ex ratione naturali, iuxta quam obligantur ad ea ſeruanda, quæ ad pacem & publicam vtilitatem ſunt conſtituta, vtpote membra ipſius reipublicæ, *l. iubemus, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* quam illuſtrat Pancirola *lib.*1. *var. cap.*164. nam ex Clero & populo vna reſpublica coaleſcit, & ideo clerici de temporali diſtrictu dicuntur *in cap. finali, de officio deleg. lib.*6. Docuerunt Bartolus *in l.*1. *ff. ad municip. n.*11. Valaſcus *conſultatione* 10. *num.*2. & tanquam vni de populo reputantur, vt probarunt Gregorius Lopez *in l.*5. *titulo* 2. *gloſſa* 2. *partita* 1. Cabedo *de patron. cap.*36. *num.*1. Marta *de iuriſdict* 4. *part. caſu* 1. *num.*27. quam doctrinam ad varios caſus forenſes notarunt Lapus *allegat.*10. vbi plura Mandoſius: Salzedo *in praxi cap.*55. Paz *in l.*3. *ſtyli, num.*338. ergo eccleſiaſticæ perſonæ ligantur ſtatutis ciuilibus laicorum, quæ pro communi reipublicæ bono facta ſunt. Et generaliter teneri clericos edictis, mandatiſque ſupremi Principis obedire, tenuerunt Bellarminus *lib.*1. *de Rom. Pontif. cap.*7. & *de clericis cap.*28. Farinacius *de inquiſit. quæſt.*8. *num.*30. Marta *de iuriſdict. dicto caſu* 1. *nu-num.*27. P. Molina *tomo* 1. *de iuſtit. diſput.*31. Couarr. *in reg. poſſeſſor,* 2. *part.* § 4. *num.*9. Menochius *lib.*8. *conſil.*800. *num.*21. & *lib.*10. *conſil.*1000. Auendaño *de exequendis* 2. *part. cap.*14. Bobadilla *lib.*2. *polit. cap.*28. *num.*122. Sarmiento *lib.*7. *ſelect. cap.*13. Solorzanus *tom.*2. *de iure Indiarum, lib.*3. *cap.*27. *num.*26. Vnde clerici tenentur legibus, & ſtatutis ciuilibus taxantibus pretia rerum, vt apud nos *l.*1. *tit.* 24. *lib.* 5. *recopil.* vbi continetur pragmatica taxæ panis, quâ clerici tenentur. Mexia *in eadem pragmat. concluſ.*5. *num.*3. Sotus, Matienzo, & alij relati à Barboſa *in præſenti, num.*3. Similiter tenentur ſtatutis prohibentibus venationem, ſeu piſcationem certis temporibus. Morla *de legibus quæſt.*16. *num.*16. item ſtatutis, in quibus agitur de puniendis damnis in prædia aliena à pecudibus admiſſis. Azeuedo *in l.*13. *titulo* 12. *lib.*1. *recopil.* Item ſtatutis imponentibus certam collectam ad reparationem Pontium, & murorum cum authoritate Eccleſiæ factis. Auendañus *de exequendis* 2. *part. cap.*14. Gutierrez *allegat.*10. *num.*2. Item ſtatutis tempore ſterilitatis factis, quibus prohibetur extra territorium vinum, ſeu frumentum extrahere. Diana *part.*1. *tract.*2. *reſol.*70. & *part.*6. *tract.*8. *reſol.*4. Bobadilla *lib.*2. *polit. cap.*17. *&* 18. Ergo & ſtatutis, de quibus in præſenti agitur, Eccleſiaſtici, Eccleſiæque bona ligabantur. Non parum fulcitur hæc dubitandi ratio, ſi perpendamus iuſtitiam & rationem ſtatutorum, tam vrbis Teruiſinæ, de quibus in præſenti textu, quàm ſtatuti vrbis Romæ, de quo *in dicto cap. Eccleſia.* Statuta enim Teruiſina id continebant, videlicet, vt ciuibus ad inopiam vergentibus, liceret feudum alienare, ita vt pretij ſextâ parte domino ſolutâ, feudum allodium remaneret penes emptorem, id eſt ab omni clientela liberum, vt refert ipſe Innocentius III. *lib.*4. *epiſt* 19. ibi: *Cùm Teruiſinenſis ciuitas ſtatuiſſet, vt de feudis venditis ſexta pars pretij ad feudorum Dominos volueretur, & ſic feudum fieret emptoris allodium.* Et *epiſt.* 160. ibi: *Iuxta Teruiſinenſis ciuitatis ſtatutum, pretij ſextâ parte,* &c. Sed hoc ſtatutum ab Eccleſia ſeruandum & fouendum erat, cùm per illud conſuleretur ciuium egeſtati, ne eâ laborantes fame perirent, quod præcipuè ad curam Eccleſiæ, clericorumque ſpectabat, *cap. non ſatis, cap. paſce,* 83. *diſt.* ergo vt ita ciuibus egenis ſubueniretur, Eccleſia, eccleſiaſticique debebant illud cuſtodire, & obſeruare; præcipuè cùm per illud æquè conſuleretur clericis ac laicis, videlicet vt clericis ad inopiam vergentibus liceret vti prædicto ſtatuto: ergo ſi illis eo vti licebat, & tali ſtatuto ligari debebant. Similiter ſtatuto vrbis Romæ cauebatur, vt ſi quis poſt litem conteſtatam rem à ſe petitam in alium transferret, daretur poſſeſſio petitori, & alter fieret de poſſeſſore petitor: ſed hoc ſtatutum conſonum eſt diſpoſitioni, tam iuris canonici, quàm ciuilis; ſiquidem vtroque iure cauetur rei litigioſæ alienationem non valere, adeò vt qui eam acquiſierit, pretio amiſſo rem reſtituere teneatur, *l. finali, Cod. de litigioſis, cap. fin. de alienatione iudicij:* ergo tale ſtatutum vt iuri canonico conſonum, ab eccleſiaſticis perſonis etiam obſeruari debebat. Deinde inſurgi etiam poteſt in eam partem concluſionis,

Digitized by Google

ſionis, vbi aſſeritor, ſtatuta laicorum adeo inualida eſſe reſpectu Eeclesiæ, ecclcſiaſticarúmque perſonarum, vt etſi earum vtiliratem reſpiciant, nulla ſint; nam priuilegium alicui conceſſum, non debet adeò latè extendi, vt in eius damnum retorqo atur; ſed ſi huiuſmodi ſtatuta ſint nulla, etiamſi Eccleſiæ vtilia, in damoum Eccleſiæ id prouenit: ergo ſuſtineri debent, præcipuè cùm laici poſſint priuilegia concedere Eccleſiæ, Eceleſiaſtieiſque perſoiris.

8. *Dvo svnt genera Christianorvm.*

Quâ dubitandi ratione ita fulcitâ non obſtante, vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, duo eſſe geoera Chriſtianorum, *cap. duo*, 12. *quæſt.* 1. quorum aliud à Græco verbo *Laos*, quod latioè populum ſignificat, laici appellantur, ſiue populares, quibus nulla functio ecelcſiaſtica commiſſa eſt: cùm enim non ſint aliquo gradu ordinis inſigniti, non habent aliquam io Eccleſia poteſtatem. Bellarminus *lib.* 1. *de clericis, cap.* 1. vnde prouenit, quod illis quantumvis religioſis nulla eſt attributa poteſtas diſponendi de rebus Eceleſiæ, *cap. bene*, 96. *diſt. cap. non placuit* 23. *cap. laicus* 24. *quæſt. finali*, *cap. finali, de rebus Eeclcſia:* & ita Principem, ſeu Magiſtratus ſæculares non poſſe de rebus Eccleſiæ, ſeu de eceleſiaſticis perſonis leges proferre, ptobat latè Petros Marcha *lib.* 2. *concord. cap.* 9. *cum ſequenti.* Aliud verò genus hominum à Græco verbo *Cleros*, quod latinè interpretatur *ſors*, Cleriei dicuntur, quaſi ſorte, vel in ſorrem electi, quia S. Mathias, qui primò per Apoſtolos legitimè ordinatus fuit, ſorte electus eſt; vel qoia de ſorte Domini ſunt, vt oit D. Iſidorus *in cap. cleros*, 21. *diſt.* vel quia ſunt ſors, & hætediras Domini, vt inquit idem ſanctus Doctor *in cap. cleros*, 12. *quæſt.* 1. Illuſtrant Belarm. *lib.* 1. *de clericis*, *cap.* 1. Aleiatus *lib.* 2. *parerg. cap.* 22. Tiraquel. *de primog. quæſt.* 17. *oppoſit.* 1. Clerici autem, quaſi Doioini ſors, & hæreditas, diuioo cultoi conſecrati, curandæ religionis, ac rerum ſacrarum ſolicitudinem ſuſceperont, & omnino diuinis officijs mancipati, inſeruiunt Eccleſiæ, & propterea populi appellatione ſtrictè ſumpta non comprehenduntur, *cap.* 1. *de præbendis*, & pro illorum regimine diſtioctæ ſunt poteſtates, laica videlicet, ſiue ciuilis; eceleſiaſtica, ſiue ſpiritualis, *cap. quoniam*, 10. *diſt. cap. cùm adverſus, cap. ſi Imperator*, 96. *diſt. cap. ſolitæ*, *de maiorit. & obed.* Et licèt vtraque poteſtas diuinitus ſit inſtitita, D. Paulus *ad Romanos cap.* 13. ibi: *Non eſt poteſtas niſi a Deo*, Ioannes *c.* 19. *cap. quod iure*, 81. *diſt. cap. quoniam*, *de iudiciis*; tamen eccleſiaſtica poteſtas maior eſt quàm ſæcularis, *dict. cap. ſolitæ*, vbi probaui; & non ſolùm clerici ſunt exempti à laica iuriſdictione, *cap. denique*, 96. *diſt. cap. nullus* 6. *cap. Chriſtianis*, *cap. Syluester*, *cap. relatum*, *cap. placuit*, *& per totam* 11. *quæſt.* 1. *cap. clericis*, *cap. at ſi clerici*, vbi dicemus, *de iudiciis*; verùm & bona eccleſiaſtica exempta ſunt ab omni politica poteſtate, *cap.* 1. 96. *diſt. cap. præcipimus* 12. *quæſt.* 1. *cap.* 1. *de immunit. eccleſ. lib.* 6. & in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *in Bulla de reformatione*, §. *& cum*, prohibetur laicis non ſolùm diſpoſitio, verùm & adminiſtratio bonorum Eccleſiæ.

9. *Statvta qvi facere poſſint.*

Deinde ſelendum eſt, ſtatutum appellari illud ius, quod quiſque populus intra Prouinciam ſuam, ac territorium ſeruandum ſanxit, vt docent de ſtatutis agentes Albericus Roſat. Alderanus Maſeardus, & Hunnius *vbi ſuprà*, Nicolaus Bethſtos *de ſtatutis cap.* 1. Inter præcipua autem requiſita, quæ deſidetantur ad ſtatuta condenda, eſt iuriſdictio in ſtatuentibus, ita vt illi demùm ſtatuta condere poſſint, qoi iuriſdictionem habent, ac imperium, *l. omnes*, *ff. de inſtit. & iure: nouella de defenſor. ciuitatum*, §. 1. *collat.* 3. Gutierrez *lib.* 1. *canonic. cap.* [illegible] 7. Myſiogerus *reſponſorum cap.* 31. quippe facultas hæc condendi ſtatuta, iuriſdictionalis eſt, Mattha *de iuriſdict. part.* 4. *centuria* 1. *caſu* 52. *num.* 9. quare ſtatuta facere poſſunt Reſpublicæ, *l.* 1. *Cod. de emancipatione liberorum*, *l. Antiochenſium*, *ff. de priuilegiis credit.* plura Gregor. Lopez *in l.* 12. *tit.* 1. *partita* 1. Legati Romanæ Sedis, *cap. finali*, *de officio Legati, lib.* 6. Nec obſtat quod voiuerſitates & collegia, etiam illa, quæ nullâ iuriſdictione decorata ſunt, ſuper admioiſtratione rerum ſuarum ſtatuta facere poſſont, vt probant communiter repeteotes *in l. omnes populi*, *ff. de iuſtitia & iure.* Zaſius *in l. de quibus*, *ff. de legibus*, Hunnius *de ſtatutis cap.* 2. *num.* 5. Pater Mendo *de iure academ. lib.* 1. *quæſt.* 36. nam huiuſmodi ſtatuta, ſeu diſſipationes, cùm ad cauſarum deciſionem non pertineant, ſed tantùm ad publicorum munerum, aut negotiorum geſtionem, pecuniæ, vel annonæ collectionem, & erogationem, rerumqoe ciuitatis defenſionem, & conſeruatinnem; propriè ſtatuta, vel ius municipale dici nequeunt, ſed taoqoam communia vniuerſitatis, aut collegij placita, licèt abuſiuè publica dicantur, cùm ipſæ ciuitates priuatorum loco habeantur, *l. bona* 5. *cum ſequenti*, *ff. de v. ſ.* Vnde huiuſmodi ſtatuta non leges, ſed conuentiones appellantor, *l.* 4. *& finali*, *ff. de collegiis.* Statutis ergo ab habente poteſtatem legitimè factis, illi tantùm ligantur, qui iuriſdictioni, & imperio ſtatuentium ſubduntor; non verò ligantur ſuperiores, *l. eſt receptum* 14. *ff. de iuriſdictione:* quod adeò procedit, vt etſi ſuperior ſtatuentium ſimul ciuis ſit, non ligetur ipſius ciuitatis ſtatutis. Maſeardus vbi ſuprà, *concluſione* 5. *num.* 176. nec ſtatutis obligantur illi, qui imperio ſtatuentium non parent. Gailos *obſeru. cap.* 52. vnde ſtatutum extra territorium ſtatuentium non extenditur, *l. finali*, vbi Alexander *num.* 13. *ff. de iuriſdictione*, Valenzuela *conſilio* 55. *num.* 28. proſequitur latiùs Hunnius *de ſtatutis cap.* 2.

Quibus ſuppoſitis apparet ratio præſentis aſſertionis; nam cùm eccleſiaſticæ perſonæ, eccleſiaſticaque bona exempta ſint ab omni iuriſdictione laicali, & vt aliquis ligetur ſtatutis municipalibus, deſideretur iuriſdictio ex parte ſtatuentis, 10. *Traditvr ratio decidendi.*
cap. à nobis, *el primero*, *de ſentent. excom.* quia ſtatuta facere eſt de lege iuriſdictionis, *l. omnes*, *ff. de inſtit. & iure*, *authent. de defenſor. ciuit.* §. 1. *collat.* 3. probat Gutierrez *libro* 1. *canonicarum*, *capite* 7. iuſtè Innocentius III. decreuit ſtatutis laicorum, nec eccleſiaſtica bona, nec eceleſiaſticas perſonas teneri: præcipuè, nam ſtatuta communiter pro populo conduntur: ſed clerici in ſtricta populi acceptione non veniunt, *cap.* 1. *de præbendis*, Felinus *in cap. Eccleſia*, *hoc titulo*, Didacus Perez *in l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *ordin.* licèt iuxta latam ſignificationem, & ſubiectam materiam ſæpiùs clerici ſub appellatione populi comprehendantur, *l.* 1. *Cod. de ſumma Trinit.* Carleual. *de iudiciis diſp.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 38. Valaſcus *conſult.* 100. *num.* 5. Bobadilla *lib.* 2. *polit. cap.* 18. *num.* 87. Vnde ex defectu iuriſdictionis ſimilia ſtatuta nulla ſunt, *cap. ita Dominus* 19. *diſt. cap. bene*, *cap. Imperator*, 96. *diſt.* Secundæ etiam partis huius concluſionis ratio in eo conſiſtit; nam ſi ſtatutum etiam fauorabile admitteretur ab Eccleſia, prout ſtatutum erat; quædam poteſtas denotatetur

notaretur in laicis diſponendi aliquo modo de rebus eccleſiaſticis, & perſonis; ſed laicis nulla competit ſuper his diſponendi facultas, *dict. cap. bene:* igitur etſi ſtatutum à laicis factum, ſit Eccleſiæ, vel eccleſiaſticis perſonis fauorabile, non ideò ſuſtineri debet, niſi ab Eccleſia recipiatur, & approbetur. Diana *part. 4 tract. 1. reſol. 14.* & *part.6.tract.3. reſol. 3.*

11. **Variæ illationes.** Ex qua deciſiua ratione prouenit, non valere ſtatutum, quo prohibetur Eccleſiæ, vel eccleſiaſticis perſonis de nouo aliquid adquirere, vel quo obſtringuntur titulo oneroſo, vel lucratiuo iam adquiſita alienare, vt latè defendunt Barboſa *voto* 76. Gueuara & Valenzuela contra Venetos *vbi ſuprà.* Similiter non ſuſtinetur ſtatutum prohibens ædificare Eccleſiam abſque licentia Principis. Diana *parte 1. tract.2.reſol.29.* neque ſtatutum excludens ingredientem monaſterium à ſucceſſione parentum, Maſcardus *dicta concluſione* 1. *n.*14. Item diſponens, vt Eccleſia teneatur vendere ſingulis annis tot amphoras ex ſuo vino, vel oleo. Maſcardus *vbi ſupra*, *num.*17. Item prohibens legare ad pias cauſas, aut aliquid ſtatuens circa funera defunctorum, videlicet circa numerum clericorum, ſeu Miſſarum, circa pompam verò, & impenſas funeris poteſt ſtatutum per laicos fieri, vt pro illuſtratione legis 2. *titulo 5 lib.5.recopil.* docet Barboſa *dicto voto* 76. Etiam nullum eſt ſtatutum prohibens eccleſiaſticis apprehendere poſſeſſionem abſque licentia poteſtatis temporalis: Decius *in cap. Eccleſia*, *hoc titulo*, *num.* 185. vel diſponens quod exceptio excommunicationis non poſſit opponi in iudicio ſæculari. Maſcardus *vbi ſupra num.*24. aut obſtringens litigantes ad compromittendum. Maſcardus *ſupra n.*34. vel vt vtantur in iudicio chartâ ſigillata, vulgò *papel ſellado.* Barboſa *voto* 120. Circa ſtatuta prohibentia extractionem vel aſportationem certæ mercis intra, vel extra prouinciam, diſtinguendum eſt; vel enim ſimilia ſtatuta reſpiciunt vtilitatem publicam, & omnes ligant; vel vtilitatem priuatam eorum qui ſimilem mercem vendunt, & tunc eccleſiaſtici non tenentur ea obſeruare, vt circa varios caſus reſoluunt Marinis *lib.1. reſol.*31. Burſatus *lib. 1.conſil.*18. Sperellus *deciſ.*12. Genuenſis *in praxi*, *c.*75. Trullench *in Decalogum lib.7.cap.12.dubio* 5. Ciarlinius *lib.1.controu. cap.*31. Barboſ. *voto* 26. inualida etiam ſunt omnia ſtatuta, quibus aliqua gabellæ ſpecies imponitur Eccleſiæ bonis, *cap. quamquam, de cenſibus in 6.* & tandem omnia, per quæ clerici redduntur timidiores, laici verò audaciores efficiuntur, vt reſoluit Maſcardus *vbi ſuprà*, *num.*88. hæc enim, & ſimilia ſtatuta immunitati eccleſiaſticæ contraria, quæ congerunt Hermoſilla, & Maſcardus vbi ſuprà, inualida ſunt, & eorum authores, Conſules, Poteſtates, Barones, quorum conſilio & authoritate facta fuerint, ipſo iure excommunicationem incurrunt, *cap. nouerint*, *cap. grauem, de ſentent. excom. cap. eos, de immunitate Eccleſ. lib.6.* & in cenſuram Bullæ cœnæ Domini incidunt, vt pluribus relatis docet Leander *de cenſuris tract.3.diſp.* 16.

12. **Diſſoluitur dubitandi ratio.** Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, pro cuius ſolutione dicendum eſt, clericos ſubiici legibus ciuilibus, quæ nec eorum ſtatui, nec ſacris canonibus aduerſantur, ſed ab omnibus ſine vlla indecentia, aut iniquo grauamine poſſunt obſeruari, vt conſtat ex *cap.quis autem*, 10.*diſt cap. magnum* 11. *quæſt.*1. ex epiſtola Valentiniani ad Epiſcopos Aſiæ, quam refert Theodoretus *lib* 4 *hiſtoriæ*, *cap.*8. vbi ait Epiſcopos ſolùm Dei & Regis legibus obtemperare: probant Bellarminus *lib.1. de clericis*, *cap.*28. Victoria *in relectione* 1. *de poteſtate Eccleſiæ*, *quæſt. vltima*, *num* 4. Molina *de iuſtitia* 1. *tomo, diſput.*77.*art.*1. Suarez *de legibus lib.* 3 *quæſt.*84. *per totam*, Salas *eodem tract. quæſt* 96. *tract.*14. *diſput.*14. *ſect.*8. *num.*94. & in eleganti ſpecie Vazquez *in* 1.2. *D.Thomæ*, *tomo* 2. *diſput.*167. *cap.*4. & pro conſtanti ſupponit Gutierrez 1. *part. cap.*16. *num.*73. Et ita nouâ pragmaticâ, quâ cauetur, vt cenſus antea impoſiti ad rationem de viginti milliaribus pro vno milliari, eleuentur ad rationem de triginta milliaribus pro vno ſoluendo, teneri Eccleſias, eccleſiaſticaſque perſonas, probat Araujo *tract.2.de ſtatu ciuili, quæſt.*14. *morali*, *per totam:* ſed in modo, quo obligantur eccleſiaſtici his legibus, non conſentiunt Doctores; alij enim exiſtimant clericos nullo modo directè legibus ſæcularibus obligari; ſed ſolùm vi naturalis rationis, quæ in eo conſiſtat, quod cùm clerici ſint membra reipublicæ ciuilis, naturali ratione obligantur ad ea obſeruanda, quæ ad quietem, & bonum reipublicæ regimen conducunt, vt notat Suarez *lib.3. de legibus*, *cap.*34. *num.*7. atque vniformis legum obſeruantia tam in clericis, quàm in laicis ad rectum reipublicæ regimen eſt neceſſaria, vt probat Vazquez *vbi proximè*; quo fit clericos ad earum legum obſeruantiam non teneri ex vi præcepti, ſed vt pax reipublicæ ſeruetur, vt concludunt Azor *tomo 1.inſtitutionum, lib.1.cap.12.quæſt.3:* & 2.*tomo lib.9. cap.7. quæſt.*8. alij congeſti à P.Salas *de legibus quæſt.*96. *tract.*14. *diſp.*14 *ſect.*8. *numer.* 101. qui inde deducunt rationem propter quam Iudex ſæcularis non poteſt exequi pœnam lege ciuili ſtatutam aduerſus perſonas eccleſiaſticas. Sed hæc ſententia ex eo diſplicet; nam quod dicitur, partem corporis politici deberi cum aliis membris ſe conformare, verum eſt, ſi in omnibus par ratio vigeat; tunc enim ratio naturalis in pari cauſa paria iura deſiderat, argumento textus *in l.illud*, *ff.ad legem Aquiliam:* cæterùm clerici ſunt membra alterius rationis, ſeu conditionis, in quibus illa vniformitas non videtur eſſe neceſſaria: quemadmodum enim nobiles propter vniformitatem non tenentur obſeruare leges, à quibus propter nobilitatis priuilegia exempti ſunt; ita etiam clerici ex vi ſolius rationis naturalis propter ſeruandam vniformitatem ad obſeruantiam legum ciuilium obſtringi non debent, eo maximè, quia à politica iuriſdictione exempti ſint; deinde quia ſi clericus ex vi præcepti non teneretur, ſed ſolùm propter vniformitatem, ad earum legum obſeruantiam, earum tranſgreſſio non induceret peccatum mortale, ſecluſo ſcandalo, vt probat Suarez *lib. 3. de legibus*, *cap.* 34 *num* 8. quod tamen apertè falſum eſt, vt conſtat ex his, quæ tradit Medina *in* 1. 2. *quæſt.* 96. *art* 5. Salas *de legibus quæſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 14. *ſect.*8. *numer.* 29. Quare verior videtur ſententia exiſtimantium, leges politicas iuſtas, etiam quod attinet ad eccleſiaſticas perſonas, vim directiuam habere, vt docent Bartolus *in l. cunctos*, *Cod. de ſumma Trinit.* Panormit. *in cap. Eccleſia*, *num.* 13. *hoc titulo*, Rebuffus *in proœmio regul. gloſſa* 1. *num* 55. Valaſcus *conſultat.* 100. & ita eis ligari clericos vi directiua, non verò coactiua, dummodo non tendant in præiudicium libertatis eccleſiaſticæ, docuerunt Salgado *de protect. Regia part.*1. *cap.*1. *num.*66. Solorzanus *lib* 3. *de iure Indiarum*, *cap.*27. *num.*33. Monteſinos

Digitized by Google

in 2. *partem D. Thomæ, diſput.* 13. *quæſt.* 1. *difficult.* 4. *num.* 201. Salcedo *de lege polit. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 18. Pereyra *de manu Regia p.* 2. *tit.* 1. *cap.* 38. *num.* 31. Vazquez *in* 1. 2. *diſput.* 176. *cap.* 4. Suarez *de legibus lib.* 3. *cap.* 34. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *de legibus*, *cap.* 13. *num.* 4. Gutierrez *lib.* 4. *practic. quæſt.* 38. Ferro Manrrique *p.* 1. *quæſt. moral. q.* 11. *n.* 10. Thomas Benus *de Parlamentis dub.* 30. *ſect.* a. *num.* 2. Ciarlinius *lib.* 1. *controu. for. cap.* 31. *num.* 11. Cutellus *de priſca Eccleſiæ libertate*, *p.* 5. *tractat.* 1. *reſol.* 6. Quo modo accipiendi ſunt textus *in leg.* 5 a. *&* 54. *titulo* 6. *partita* 1. lex 3. & 14. *titulo* 13. *partita* 2. lex 1. *titulo* 25. *lib.* 5. *recopil.* vbi Azeuedo. Sed vnde legibus ciuilibus prouentat hæc vis directiua, non ſatis liquet: mihi valde placet ſententia Decij *in cap. Eccleſia*, *num.* 27. *de conſtit.* exiſtimantis ideò clericos ad harum legum obſeruantiam teneri, quia cùm ſint vtiles Reipublicæ, & ad eius quietem, & tranquillitatem conueniant, & ſtatum clericalem non dedeceant, per ſacros canones approbantur, *cap.* 1. *de noui operis nunt.* vbi ſine noua extenſione, aut approbatione caſua de quo ibi, iuxta legis ciuilis diſpoſitionem deciditur; atque ita pro conſtanti habetur talea leges iuſtas eſſe, eo ipſo quod non reprobantur, ac approbatas cenſeri; vnde leges ciuiles hanc vim directiuam in clericos à poteſtate Principis ſæcularis eam proferentis non habent, ſed ab approbatione, quæ fit per ſacros canones, vt notant cum Decio Manrica *in d. cap. Eccleſia*, *n.* 23. & Petr. Gregor. *ibi*, *n.* 16. Fortunius Garcia *de vltimo fine*, *illatione* 10. *princip. n.* 155. Rebuffus *in d. gloſſa* 1. *n.* 62. Suarez *de legibus in lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 13. Nec tunc obſtat præſens textus; nam tunc ſtatutum debet per clericos obſeruari, ſi immunitatem Eccleſiæ directè, aut indirectè non lædat, quia tunc præſumitur ab Eccleſia approbatum: at verò ſi tale ſtatutum repugnet ſacris canonibus, aut reſpiciat bonum ſingulorum laicorum, eccleſiaſticas perſonas, vel Eccleſiæ bona non ligat, vt defendit Suarez *lib.* 3. *de legibus*, *cap.* 34. Vnde cùm ſtatuta de quibus in præſenti, iuri Pontificio repugnarent, & tantùm ſingulorum ciuium vtilitatem reſpicerent, ideo inualida ſunt: ſtatutum enim Vrbis Taruiſinæ priuabat Eccleſiam dominio ſuo, quod habebat in feuda, & cedebat in vtilitatem cuiuſvis ciuis. Similiter ſtatutum vrbis Romæ priuabat monaſterium rei litigioſæ poſſeſſione in pœnam alienationis; cuius ſtatuti effectus pertinet ad vim coactiuam, quâ clerici non tenentur reſpectu ſtatutorum ſæcularium: vnde rectè docetur, tam in hoc textu, quàm *in dict. cap. Eccleſia*, clericos, vel eccleſiaſtica bona non ligari prædictis ſtatutis. Nec primum augmentum ipſius difficultatis refragatur; nam licèt Eccleſia poſſit, & debeat alienare bona ſua in pauperum alimoniam, *cap. Apoſtolicos*, *cap. quiſquis*, cum aliis, 12. *quæſt.* 2. non tamen licet laicis poſſidentibus illa bona ratione feudi propria auctoritate retinere, aut diſtrahere: nec etiam hoc reſpectu omnium pauperum generaliter procedit, ſed tantùm reſpectu miſerabilium, qui non propriâ culpâ, ſed caſu in egeſtatem inciderunt: vnde cùm ſtatutum vrbis Taruiſinæ concederet bona Eccleſiæ propria auctoritate diſtrahere, & generaliter ſine diſtinctione omnibus ad inopiam vergentibus permitteret feodi alienationem; ideo tale ſtatutum Eccleſiæ bona non obſtringit. Nec augmentum ſecundum refragatur; nam ſtatutum vrbis Romæ, de quo *in dicto cap. Eccleſia*, non erat conſonum ſacris canonibus, ſiquidem iuxta eos tantùm rei litigioſæ alienatio irritatur, *cap. finali*, *vt lite pendente*; non verò poſſeſſor poſſeſſione priuatur, & in alium transfertur, quod prædicto ſtatuto cauebatur; ideoque inualidum ab Innocentio declaratum fuit. Nec tandem obſtat ſecunda difficultas: nam ſtatutum in vtilitatem Eccleſiæ à laicis factum, quantumvis fauorabile videatur, reuerà non eſt. Eo enim ipſo quod prohibet, vel præcipit clericis aliquid in particulari, ſupponit iuriſdictionem in ipſos, quam ſtatuentes non habent; vnde vſurpando iuriſdictionem, magis nocent Eccleſiæ, quàm illi fauent. Nec argumentum à conceſſione priuilegij deductum obſtat; nam aliud ius conſideratur in ſtatuto laicorum, aliud in priuilegio ab eis conceſſo; ſiquidem priuilegij conceſſio non eſt actus iuriſdictionis, ſed liberalitas, quæ exerceri poteſt in non ſubditum; atque ita priuilegium à Principe ſæculari Eccleſiæ, eccleſiaſticiſque perſonis concedi poteſt: docet Suarez aduerſus Regem Angliæ *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 9.

13. Exponitur cap. cum causa, de re iudic.

Sed ſuprà traditæ aſſertioni obſtat textus *in cap. cum cauſa* 8. *de re iudicata*, vbi refertur, litem diſceptatam fuiſſe inter quoſdam ciues vrbis Veronenſis, & Clericos S. Anaſtaſiæ, aduerſus quos laici actione ex empto agebant ob rem ſibi venditam ab Archipreſbytero ipſorum clericorum ſine Capituli conſenſo: quâ conſuetudine attentâ, legatus Pontificis iuxta eam ſententiam pronunciauit, & laicis rem emptam adiudicauit; ſed R. Pontifex ſententiam ipſam caſſauit, ac nullam declarauit, quia iuxta conſuetudinem prolata fuerat. Qui textus difficilis valde viſus eſt Interpretibus ex eo, quia licèt eccleſiaſtici, bonaque Eccleſiæ ſtatutis laicorum non ligentur, tamen conſuetudines laicorum, etiam in cauſis eccleſiaſticis attenduntur, *cap. conſtitutus*, *de in integrum reſtit. cap. cum veniſſem*, *de eo qui mittit. in poſſeſſ. cap. ad noſtram* 12. *de prob.* probant Felicianus, & Vega *in cap. clericus* 9. *de for. compet.* Marinis *lib.* 1. *reſolutionum*, *cap.* 55. Pro cuius difficultatis ſolutione communiter repetentes affirmant, diſtinguendum eſſe inter conſuetudines contrarias ſacris canonibus, & illis conſonas; & priores ab eccleſiaſticis ſeruandas non eſſe, poſteriores verò eſſe attendendas etiam in cauſis eccleſiaſticis, quia ſicut ſtatuta laicorum immunitati eccleſiaſticæ contraria non ſuſtinemur, ita nec conſuetudines. Verùm hac omiſſâ ſolutione, verius dicendum eſt, conſuetudinem legitimè præſcriptam etiam in cauſis eccleſiaſticis procedere; at verò *in d. cap. cum contra*, 8. conſuetudo non erat legitimè præſcripta, & ideo iuxta eam ſententia proferri non potuit, vt in eius commentario latiùs dicemus.

14. Explicatur cap. de capitulis, dist. 10.

Deinde ſuprà traditæ aſſertioni obſtat textus *in cap. de capitulis* 10 *diſt.* vbi Leo IV. Lothario Galliarum Regi ita ſcribit: *De capitulis, vel præceptis Imperialibus veſtris, veſtrorumque Pontificum prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis & conſeruandis, quantum valuimus, & valemus, Chriſto propitio, & nunc, & in futurum modis omnibus profitemur.* Ex quibus verbis expreſsè deducitur leges ſæculares, & capitula ſtatutorum ſæcularium ligare eccleſiaſticas perſonas. Pro cuius textus expoſitione ſciendum eſt, Reges Galliæ non ſolùm ſacrorum canonum cuſtodiam omnibus iniunxiſſe, vt conſtat ex edicto Clotarij I. anno 615. ibi: *Definitionis*

nitionis noſtræ eſt, vt canonum ſtatuta in omnibus conſeruentur, & quod per tempora ex hoc prætermiſſum, vel dehinc perpetualiter obſeruetur; verùm etiam ipſos canones ſuis capitularibus inſeruiſſe, vt conſtat ex capitulari Aquiſgranenſi anni 789. quod capitulare poſtea Lotharius filius Ludouici Pij in conſtitutionem ſuam retulit, quæ dicitur capitulare Lotharij, & in edito à Goldaſto ita legitur: *Placuit nobis, vt hæc capitula, quæ excerpſimus de capitulis ſanctæ memoriæ aui noſtri Caroli, ac Domini noſtri Ludouici Imperatoris, ab omnibus Sanctæ Dei Eccleſiæ, ſeu noſtris fidelibus in Regno Italiæ conſiſtentibus pro lege teneantur, & conſeruentur, & quicumque huius capitularis contemptor extiterit, ſexaginta ſolidos componat, ſicut in capitulis prædicti aui Domini noſtri.* Quod capitulare ſe obſeruaturum pollicetur Leo *in dict. cap. de capitulis*, & etiam PP. Synodi Meldenſis *can.* 78. ita ſtatuerunt: *Vt capitula eccleſiaſtica a Domino Carolo Magno Imperatore, necnon & a Domino Ludouico Pio Auguſto promulgata, obnixè obſeruari præcipiantur, ſicut & legalia obſeruanda eſſe noſcuntur.* Retulerunt Barun. *tomo* 10. *anno* 847. Marcha *lib.* 2. *concord. Sacerd. & Imp. cap.* 12. nam cùm prædicta capitularia facta eſſent cum authoritate & conſenſu Epiſcoporum ad faciliorem exequutionem ſacrorum canonum, rectè Leo IV. *in dict. cap. de capitulis*, & PP. in dicto Concilio Meldenſi ſtatuunt capitula Ludouici & Caroli ſeruanda eſſe: notauit Binius *ad dict. Concil. Meld.* & docuit P. Marcha *lib.* 2. *concord. cap.* 12. *num.* 5.

15. EXPANDITVR CAN. I SYNOD. CP.

Tertiò ſupradictæ aſſertioni obſtat textus *in can.* 1. *Synodi CP.* 1. vbi Imperatoris conſtitutio approbatur, quâ permittitur patronis laicis ſtatuta condere, ita vt pro ſuo arbitrio bona Eccleſiarum adminiſtrentur: igitur quia ſtatuta facta circa Eccleſiarum bona à laicis, valida & firma ſunt, vireſque obtinent. Cui difficultati poſt Balſamonem ad illum textum ſatisfacit Citon. *in apparat. ad hunc tit.* aſſerens canonem illum procedere caſu illo, in quo Eccleſiarum patroni tempore conſtructionis, & erectionis Eccleſiæ ſibi reſeruarunt ius diſponendi de rebus ab ipſis Eccleſiæ collatis; nam ſicut olim patroni plerumque ſibi reſeruare ſolebant ius præſentandi capellanos in eadem Eccleſia, Innocent. III. *lib.* 3. *regeſt.* 14. *epiſt.* 194. ita & ius ſtatuendi, ſeu diſponendi de rebus ipſis Eccleſiæ donatis; quo caſu dum ſecundùm ius commune, & ſacros canones diſponerent, eorum ſtatuta circa Eccleſiæ bona facta valere meritò docetur *in dict. can.* 1.

Tandem ſupradictæ aſſertioni obſtat textus *in cap. fin. de vita & honeſt. cleric.* in illis verbis: *Gaudere volentes priuilegio clericali, nolunt ſtatutis patriæ (quibus quoties expedit, ſicut laici ſe tuentur) in negotiationum ſuarum quæſtibus ſubiacere.* Quibus in 16.

INTELLIGITVR CAP. FINALE, DE VITA ET HONEST. CLERIC.

verbis Honorius III. indignum iudicat, vt clerici vtentes ſtatutis laicorum, & ſecundùm ea negotium gerentes, nolint etiam ſecundùm ea conueniri, & iudicari: igitur quia clerici ſtatutis laicorum ligantur. Pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt, clericum negotiatorem ligari ſtatutis laicorum circa ipſa negotia factis; cùm iniquum eſſet negotiando eorum commodum percipere, & damnum reſpuere: non tamen vt ea obſeruent, poſſunt conueniri coram iudice ſæculari, niſi præceſſerit trina monitio: tunc verò poſt trinam monitionem clerici negotiis ſæcularium ſe immiſcentes, priuantur fori priuilegio, vt pro ipſius textus expoſitione docuerunt Boetius Epon. *ibi.* D. Ioſephus Vela *tom.* 2. *diſſert.* 45. *num.* 53. Præſens autem concluſio procedit in eccleſiaſticis negotiationi ſæculari non deditis, qui non ligantur ſtatutis laicorum.

CAPVT VIII.

[a] Idem.

CVm acceſſiſſent ad Apoſtolicam Sedem Archidiaconus [b] Tullenſis, & G. Tullenſis Capituli procurator; Archidiaconus propoſuit memoratus, quod cùm olim quidam Canonici Tullenſes noſtris auribus intimaſſent, quod [c] Primiceriatus in Tullenſi Eccleſia tanto tempore [d] vacauiſſet, quod ad noſtras manus illius perſonatus eſſet donatio deuoluta. Dilectis filiis Altæſyluæ, & Belliprati [e] Abbatibus Ciſtercienſis Ordinis dedimus in mandatis, vt ſuper hoc inquirerent veritatem; & ſi perſonatum illum tanto tempore vacauiſſe conſtaret, quod iuxta Lateranenſis ſtatuta [f] Concilij, ad nos ipſius eſſet donatio [g] deuoluta, ipſi perſonam idoneam de Tullenſi [h] Eccleſia, vel aliunde, in ipſo perſonatu [i] inſtituerent vice noſtrâ, & eundem facerent ab illa pacificè [j] poſſideri. Fuit inſuper ex parte Capituli allegatum, quod de communi aſſenſu Canonicorum Tullenſium fuerit [k] conſtitutum, ne Primiceriatus dignitas eſſet vlteriùs memorata, inter Canonicos ipſos Primiceriatus prouentibus, & poſſeſſionibus diſtributis. Et eadem conſtitutio à bonæ memoriæ Alexandro Papa prædeceſſore noſtro fuit poſtmodùm confirmata. Propter quod euidenter apparet, quod Primiceriatus ipſe tanto tempore non vacauerit, ſicut nobis fuerat falſa inſinuatione ſuggeſtum. Quocirca mandamus quatenus ſi conſtiterit Tullenſes Canonicos, ne vlterius in Tullenſi Eccleſia Primiceriatus eſſet officium, communiter ſtatuiſſe, ac ſtatutum illud authoritate Sedis Apoſtolicæ fuiſſe poſtmodùm, ſicut dicitur, confirmatum, vos illud faciatis in ſuo robore permanere, niſi poſtea dicti Canonici [l] contrauenerint, aliquem videlicet in Primicerium eligendo.

NOTÆ.

1\. *Species textus refertur.* a Idem.] Integram litteram huius textus reſtituo ex tertia collectione, vbi ſub hoc titulo, *cap.* 4. extat, & apud Illuſtriſſ. Manrrique *tomo* 4. *annalium Ciſterc. anno* 1216. *cap.* 3. licèt nullibi exprimatur Prælatus cui reſcribit in præſenti Innocentius. Caſus autem ita contigit: Decreuerant Canonici Tullenſes dignitatem Primiceriatus in ſua Eccleſia ſupprimere, quam ſuppreſſionem authoritate Alexandri III. confirmauerant. Hinc Primicerio defuncto nullus ſuffectus in eius locum fuerat: & niſi ſuppreſſio vires obtineret, ius eligendi per lapſum temporis ad ſummum Pontificem deuoluebatur: adfuerunt quidam Canonici ex ipſa Eccleſia, qui dignitatem ſuppreſſam impetrarent, ſuppreſſionem ipſam celantes. Innocentius III. nolens Canonicis Tullenſibus præiudicare, ſed nec ſuæ Sedis iuri cedere, duos Ciſtercienſis Ordinis Abbates miſit, Altæſyluæ nimirum, & Belliprati, qui de vacante, & vacantis tempore inquirerent, nec vt referrent tantùm, verùm vt ipſi procederent etiam ad Primicerij pro ſuo arbitrio inſtitutionem. Adfuerunt Abbates, & dum lapſum temporis cognouerunt, & ſimul ſuppreſſionem ipſius dignitatis, omnia Innocentio III. retulerunt, qui in præſenti reſcribit, quod ſi verum eſt ſtatuto Eccleſiæ ſuppreſſam eſſe eam dignitatem, tale ſtatutum omninò ſeruetur.

2\. *Tullum vbi.* b *Tullenſi.*] Tullum Leucorum ciuitas eſt, in prouincia Treuerenſi, in Gallia Belgica, vt referunt Fratres Sarmatani *tom.* 3. *Galliachriſt. fol.* 1094. & notauit Boſquetus *ad Innocent. III. lib.* 1. *epiſt.* 45. Habet Eccleſiam Cathedralem D. Stephano dicatam, cuius mentio fit *in c. dilectus, de officio delegati, cap. in noſtra, de Procur. c. ex litteris* 31. *de iureiur.*

3\. c *Primiceriatus.*] De dignitate, & officio Primicerij latiùs agemus *in c. vnico, de officio Primicerij.*

4\. d *Vacauiſſet.*] Id eſt, per annum & dimidium; nam Capitulo negligente in collatione præbendæ, ſeu dignitatis, ius conferendi eam deuoluitur ad Epiſcopum, *cap.* 2. *de conceſſ. præbend.* & Epiſcopo per alios ſex menſes in collatione ceſſante, ad Archiepiſcopum deuoluitur collatio, *dict. cap.* 2. *cap. poſtulaſti, eodem tit.* Demùm negligente Archiepiſcopo, Romanus Pontifex conferre debet præbendam. Barboſa *lib.* 3. *iur. eccleſ. cap.* 13. *num.* 11. latiùs dicemus infrà *in cap.* 3. *de ſuppl. neglig.*

5\. e *Abbatibus.*] Sunt hæc duo monaſteria Ordinis Ciſtercienſis; primum dictum Altæſyluæ, in diœceſi Tullenſi, cuius mentio fit *in cap. cùm Bertholdus, de re iudic.* de quo agit Manrrique *annal. Ciſterc. anno* 1140. *cap.* 11. *num.* 6. Aliud dictum Bellipratí, eſt etiam in Gallia, de quo Claudius Robertus *in ſua Gallia*, ait: *Bellumpratum Ciſtercienſis Ordinis, Tullenſis diœceſis, fundatum anno* 1134. *tertio Kalend. Marty à Simone Lotharingia Duce.* Plura de eo Manrrique *d. anno* 1134. *c.* 8. *n.* 6. Fratres Sarmatani *tomo* 4. *Gallia Chriſt. verb. Bellumpratum.*

6\. f *Concily.*] *Cap.* 8. quod extat *in cap. nulla* 2. *de conceſſ. præb.*

7\. g *Deuoluta.* [Cap. *licèt, de ſuppl.* ibi: *Donatio deuoluta.* Collatio enim beneficij, aut præbendæ dicitur donatio, *cap. eam te* 7. *de reſcript. cap. propoſuit, cap. quia diuerſitatem, cap. penult. de conceſſ. præb. cap. finali, de officio Vicary in* 6. non quia liberè cui voluerit, collator poteſt conferre; debet enim digniorem eligere, *cap. graue, de præb.* ſed quia ſine vlla mercede, aut pretio debet conferre.

8\. h *Eccleſia.*] Poteſt enim Canonicus ſimiliter in eadem Eccleſia habere dignitatem, quia licèt probibitum ſit ſub eodem tecto habere duos Canonicatus, aut dignitates, *cap. de multa, de præb. Clem. vlt. eod. tit. cap. litteras* 9. *de conceſ. præb. cap.* 1. *de conſuet. in* 6. Quintanadueñas Eccleſiaſt. *cap.* 2. dicemus *in d. c. de multa.* Attamen duo beneficia difformia, vt ſunt Dignitas cum Canonicatu, vel cum Perſonatu; beneficium curatum cum ſimplici, vel cum capellania, etiam ſub eodem tecto obtineri poſſunt, *c. ſuper eo* 6. *de præb.* quia non ſunt incompatibilia. Gonzal. *in reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 10. *n.* 41. Lara *de capel. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 17. Genuenſ. *in praxi, c.* 64. *n.* 5.

9\. i *Inſtituerent.*] Id eſt, illum conferrent: verbum enim, *inſtituo*, generale eſt: aliquando ſignificat facultatem conferendi, tam iure proprio, quàm alieno, ex delegatione, aut priuilegio, vt in noſtro textu, & *in cap. ex tua, de fil. Presbyt. c.* 2. *cap. ad decorem, de inſtit.* aliquando pro poſſeſſione collata ipſius præbendæ accipitur, *cap. viſis* 16. *q.* 2.

10\. j *Poſſideri.*] Id eſt, vt poſſeſſione obtenta per inueſtituram, *cap. ad hæc, cap. vt noſtrum, de offic. Archid.* facerent pacificè conſeruari.

11\. k *Conſtitutum.*] An Canonici ſimile ſtatutum facere poſſint, dicemus *in cap. ex parte, hoc tit.*

12\. *Priuilegium non vſu amittitur.* l *Niſi poſtea dicti Canonici contrauenerint.*] Aliquem videlicet in Primicerium eligendo. Ex his verbis communiter deducunt Interpretes, priuilegium amitti per non vſum etiam vno actu, quod & probari videtur *ex l.* 2. *l. fin. ff. de veteran. l.* 2. *l. ſemper, §. final. ff. de iure immunit. l.* 2. *§. final. ff. de Decur. l.* 2. *Cod. de tabul. l.* 1. *C. qui ſponte publ. munera, l.* 3. *Cod. de Decur. lib.* 10. *l.* 2. *Cod. de iure dominy, c. pro illorum* 22. *de præb. cap. ſi de terra, cap. accendentibus, de priuileg.* Cùm enim Canonici poſſint omittere Primiceriatus collationem, & non fecerint, videntur ſuo priuilegio renunciaſſe, *l. Campanus* 47. *ff. de operis libert. l. ſi quis delegauerit,* 12. *ff. de nouat. l.* 4. *C. de pactis inter, l. ad ſolutionem* 5. *C. de re iudicata*; quia nihil intereſt, voluntatem quis declaret verbis, aut factis, immò plus facto oſtenditur, *l. ſi tamen* 48. *§. ei qui, de adilitio edict.* Docent Antonius de Burg. *in præſenti*, Axor 2. *p. inſtit. lib.* 6. *c.* 30. *q.* 10. Bartol. Platea, Locas de Peña *in d. l.* 1. *C. qui ſponte*, Suarez *de legibus lib.* 8. *c.* 35. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi alleg.* 26. *n.* 5. & in præſenti *n.* 6. Garcia *de nobilit. gloſſ.* 6. *n.* 33. alij apud Amayam *in dict. l.* 1. *n.* 14. Sed contrariæ ſententiæ, videlicet priuilegium non amitti vnico acto in contrarium habito, non deſunt fundamenta: facit enim textus *in l. voluntaria* 12. *C. de excuſ. tutor.* vbi non opponens excuſationem à tutelis, non ex eo priuilegium amittit, quod ſponte ſemel tutelam ſuſceperit. Facit etiam lex *creditore* 7. *Cod. de vſur.* & expreſsè probatur *in l.* 2. *&* 3. *C. qui ſponte, lib.* 10. Docent Bobadilla *lib.* 5. *polit. c.* 10. *n.* 12. Fontanel. *de pact. nupt. clauſul.* 3. *gloſſ.* 2. *n.* 18. Sed hanc quæſtionem examinabimus latiùs *in d. c. ſi de terra*: nunc pro præſentis textus interpretatione, omiſſo Amayâ vbi ſuprà, *n.* 27. dicendum eſt, in noſtro textu non agi de vllo priuilegio, ſed de ſtatuto à Canonicis Eccleſiæ Tullenſis facto, ne ampliùs Primiceriatus dignitas eſſet in ea Eccleſia: quod ſtatutum irritare poterant ipſi per contrarium actum, cùm in eorum fauorem tantùm confirmatum eſſet, & ipſi Primiceriatum conferendo, illud reducerent ad ius commune; vnde cùm quælibet res de facili reddatur ad ſui naturam, vt diximus *in cap. cùm omnes, hoc titulo*, ideo per contrauentionem Canonicorum Primiceriatus dignitas potuit inſtaurari. Dicemus *in cap.* 1. *de confirm. vtil.*

CAPVT

CAPVT IX.

Idem [a] *Clugienſi Epiſcopo.*

CVm M. [b] Ferrarienſis Canonic. F. Preſbyteri, B. & B. & G. Canonicorum, Ferrarienſ. & Magiſter G. Ferrarienſ. Capituli procuratores ad Sedem Apoſtolicam acceſſiſſent ſuper quæſtione, quam de præbendis, & redditibus habebant adinuicem, dilectum filium noſtrum N. S. Mariæ in [c] Coſmedin, Diaconum Card. eis conceſſimus auditorem: coram quo dictus M. pro ſe, & quatuor ſociis ſuis propoſuit, quòd Ferrarienſ. Canonici, vt eo ampliùs ſuos redditus augmentarent, quo prouentus Ferrarienſ. Eccleſiæ, qui diuidi conſueuerant inter plures, in vſus cederent pauciorum; quatuordecim præbendas tantùm, præter id, quod menſæ communiter deputarunt, in eadem Eccleſia contra antiquam conſuetudinem ſtatuêre. Poſtmodùm verò contra conſtitutionem ipſam voluntariè venientes dictos quinque in Canonicos recepêre, nullis præbendis aſſignatis eiſdem: & licèt eorum redditus non modicùm fuerint augmentati, nondum tamen eis voluere ex ſuperexcreſcentibus redditibus prouidere. Verùm dictus Magiſter G. procurator partis aduerſæ aſſeruit, quod olim de communi, tam Canonicorum, quàm tunc Ferrarienſ. Epiſcopi conſilio prouidâ fuerat deliberatione ſtatutum, & Apoſtolicæ protectionis præſidio roboratum. Tandem verò cùm vna in eadem Eccleſia vacaſſet præbenda, ad multam quorumdam inſtantiam duos ad eam; ac poſtmodùm ad preces venerabilis Fratris noſtri V. Ferrarienſ. Epiſcopi dictum M. & quemdam alium ſine præiudicio dictæ conſtitutionis in Canonicos recepere; ita quod ipſi de Canonia nihil perciperent; donec primò duo præbendas eſſent integrè aſſecuti. Cumque per Canonicorum induſtriam procuratum fuerit, vt ex poſſeſſionibus, quas eadem Eccleſia tempore longo pôſſedit, plures eis redditus ſoluerentur, ſuperexcreſcentes redditus communi menſæ, quæ minùs ſufficiens fuerat, communiter deputauêre, quos dicti quinque poſtmodum petiere contra Capituli conſtitutionem in beneficium aſſignari. Quia verò ſuper his plena nobis, ſicut idem Card. aſſeruit, exhiberi non poterat certitudo, cauſam ipſam tuo duximus examini committendam: mandantes, quatenus cùm in conſtitutione prædicta, & confirmatione Sedis Apoſt. vel fuerit, vel eſſe debuerit (ſicut conſueuit) expreſſum, niſi in tantùm excreſcerent Eccleſiæ facultates, quod pluribus poſſint ſufficere competenter: & cùm iidem Canonici in derogationem ſuæ conſtitutionis ad vacaturas præbendas quatuor recepêre, vltra numerum conſtitutum, antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipientibus conſuetas, ſuperexcreſcentes redditus prædictis Canonicis appellatione remotâ facias aſſignari: ita tamen quod ſi ex eis partes cum aliis potuerint ſortiri præbendas, quod ſuperfuerit, in communes Canonicorum vſus, ſiue vt priùs ſtatuerant, ſiue aliter, prout melius videbitur, conuertatur: reuocatis in irritum omnibus, quæcumque ab alterutra partium in præiudicium alterius poſt motam quæſtionem coram Epiſcopo Ferrarienſ. circa præbendas, vel poſſeſſiones fuerint innouata. Nullis litteris obſtantibus præter aſſenſum partium, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, XII. Calend. Maij.

NOTÆ.

1. a *Clugienſi.*] In tertia collectione ſub hoc titulo, *cap.4.* legitur Flugienſis ſed inſcriptionem, & litteram reſtituo ex ipſo Regeſto Epiſtolar. Innocentij; edito Coloniæ, & correcto à Cardinali Sirleto, vbi *pag.* 48. reperitur textus hic. Clugium, ſiue Clugia, eſt ciuitas Venetorum, in quam tranſlata fuit Cathedra Epiſcopalis anno 1100. à ciuitate Malamocco, Sede Ducum venetorum, propter maris inundationem, vt refert Sanſoninus *in hiſtoria Venetorum*, & ex eo tradit Cironius *in cap.3. de cleric. coniug. in 5. compil.*

2. b *Ferrarienſis.*] Ferraria ciuitas eſt Italiæ, ſupra Padum ſita, cuius conditores refert Vighellius *tom.2. Italiæ ſacræ*, *fol.* 540. Faſces olim Imperatoris CP. Longobardorum, Caroli Magni, & Othonis venerata eſt. Quandoque Venetis tanquam potentioribus paruit: habet Eccleſiam cathedralem ab anno 657. ſuffraganeam Archiepiſcopi Rauennat. & adhuc in ea floret ſtudium à Federico II. Imperatore illic inuectum. Latè de ea egerunt vltra congeſtos ab Vighellio *vbi ſupra*, Carolus Sigonius *lib.2. de Regno Italiæ*, Coronel. *in notis ad Gregor. tom.3. fol.* 307. De præbendis ipſius Eccleſiæ in hoc textu agitur, & de Vgone, ſiue Vguecio, qui in ea præfuit ex anno 1196. vſque ad annum 1212.

c *In Coſmedin.*] ſunt varij tituli Diaconorum Cardinalium, quos referunt Germon *de indult. Cardin.* Cohelius *in notit. Cardin. cap.7.* inter quos refertur præſens titulus in Eccleſia S. Mariæ in Coſmedin, vt tradunt Cohelius *ſuprà*, *cap.6* Ger- 3.

monius *vbi proximè*, §. *tituli*, *num.* 10. Ciaconius *in hiſtoria Cardinalium huius tituli: Eccleſia S. Maria in Coſmedin*; fertur enim ſecundam Eccleſiam eſſe B. Virgini Mariæ in Vrbe dicatam: appellatur etiam Eccleſia S. Mariæ Scholæ Græcæ, quia in ea lingua Græca docebatur: vocatur etiam S. Mariæ Oris Veritatis, ex eo quia in ore Eccleſiæ erat altare, vbi aliquo crimine infamati, purgabantur præſtito iuramento. Dicitur vulgò *in Coſmedin*, quæ vox Græca eſt, apud nos idem ſignificans ac ornamentum, ex eo quia Adrianus Pontifex eam variis ornamentis ditauit, vt refert P. Martyr *in ſua Roma*, *fol.* 151. Huius textus commentarium dabimus infrà *in cap.* 12. *hoc titulo*.

CAPVT X.

Idem *Abbati & Conuentui Sancti* [a] *Syluestri.*

ECcleſia Sanctæ Mariæ in Via [b] Lata contra I. de Alteia, qui quaſdam poſſeſſiones ipſius dicebatur contra iuſtitiam detinere, mouit tempore B. Coroſonei dicti [c] Senatoris ſub L. iudice quæſtionem. In ipſo autem iudicio præfato I. de Alteia ſyndicus [d] monaſterij veſtri aſtitit, & ab eo teſtes producti quidam de monachis [e] extiterunt. Iudex verò auditis rationibus partium, pro eodem Ioanne abſolutionis ſententiam promulgauit: à cuius ſententia pars altera vocem appellationis emiſit. Super hæc igitur quæſtione suborta, proponente parte victrice, quòd non potuerit appellari, cùm dictus L. non vt iudex, ſed tanquam arbiter fuiſſet [f] electus: victâ è contrario aſſerente, quoniam cùm arbitrio fuerit contradictum, quod partes non niſi metu pœnæ conſtringit, quæ in præmiſſo arbitrio non fuerat comprehenſa, meritò potuit appellari, & fortiùs, ſi iudicium extitiſſet. De hoc igitur ad iam dictum B. Coroſoneum quæſtione perlatâ, cauſam appellationis S. [g] Primicerio iudicum delegauit: in cuius præſentia partibus conſtitutis, dictus Ioannes de Alteia propoſuit ſe conueniendum non eſſe, cùm non poſſideret id, quod pars altera requirebat, ſed monaſterium Sancti Syluestri poſſidens rem petitam. Dictus autem B. Coroſoneus quoniam [h] ſtatutum quoddam emiſerat, à populo Romano approbatum, pariter & acceptum, quod ſi quis poſt litem conteſtatam rem à ſe petitam transferret in alium, daretur poſſeſſio petitori, & alter fieret de poſſeſſore petitor: & idem I. poſt litem conteſtatam rem ipſam in monaſterium transferre præſumpſit, poſſeſſionem rei petitæ aſſignauit Eccleſiæ memoratæ. Verùm quoniam dictus I. de poſſeſſionibus ipſis monaſterio S. Syluestri annuam reddiderat penſionem, adiecit, vt hoc ipſum ab Eccleſia ſanctæ Mariæ fieret, donec de proprietate fundi cognoſceretur: ſed ſolutio, quæ fieret penſionis Eccleſiæ ſanctæ Mariæ in Via Lata, in iure ſuo penitus non noceret. Hanc autem poſſeſſionem Eccleſia ſanctæ Mariæ vſque ad tempora Ioannis Petri Leonis, Senatoris vrbis inconcuſsè poſſedit: qui ſupplicatione monaſterij veſtri clementer admiſſa, R. iudici cauſam commiſit eandem: qui auditis hinc inde propoſitis, pro monaſterio ipſo ſententiam promulgauit, reuocans quod præfatus B. Coroſoneus ſtatuerat contra ipſum. Per quam ſanè ſententiam, quoniam Eccleſia ſanctæ Mariæ ſe læſam enormiter querebatur, & ipſa Senatori ſupplicauit prædicto, qui cauſam commiſit R. iudici cognoſcendam. Et quoniam eius iuriſdictio erat in proximo deſitura, ſupplicatum fuit ob eandem cauſam ſucceſſoribus eius Senatoribus iam electis, & ab eis cauſa ipſa eidem iudici delegata. Iudex verò ex veteris, & nouorum pariter Senatorum delegatione cognoſcens, quod à iam dicto B. ſtatutum fuerat, approbans, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ poſſeſſionem reſtituit antedictam: & cùm nouem Conſiliarios haberet Senatus, per octo ipſorum executioni fuit ſententia demandata: ſed vnus ex eis, qui & nepos erat Abbatis ſancti Syluestri, quorumdam Senatorum fauore ſuffultus, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ poſſeſſionem violenter ablatam, monaſterio tribuit nominato. Ex hoc ergo rixâ creſcente, vſque ad armorum ſtrepitum eſt proceſſum. Ne verò deterius quid contingeret, bonæ memoriæ C. Papa prædeceſſor noſter totum negotium ad ſuam ſolicitudinem reuocauit. Et quoniam tempus colligendorum fructuum imminebat, fructus præcepit apud colonos in ſequeſtro deponi: circa quos, ſi qua partium violentiam inferre præſumeret, cauſæ ſuæ diſpendium pateretur: Venerabilibus Fratribus noſtris G. Portuenſ. & I. nunc Albanenſ. tunc verò Tuſculan. Epiſcopis tituli ſancti Clementis [i] & dilecto filio noſtro G. ſancti Angeli Diacono Card. cauſam committens eandem. In quorum præſentia partibus conſtitutis, pro Eccleſia ſanctæ Mariæ fuit contra monaſterum veſtrum obiectum, quod violentiam pars veſtra commiſerat in fructibus ſequeſtrandis: & cùm

ſuper

ſuper hoc teſtes fuiſſent vtrinque producti, quia violentia liquidò probata non fuit, & in dimidio rugio hordei dicebatur admiſſa; Abbate nihilominus prohibente, ne delictum perſonæ redundaret in damnum Eccleſiæ, factâ hordei reſtitutione prouiſum eſt, vt ad quæſtionem poſſeſſionis fieret in cauſa proceſſus: de qua coram eiſdem productis teſtibus, & atteſtationibus publicatis, fuit diutius diſceptatum. Conſequenter verò poſt deceſſum præfati prædeceſſoris noſtri, partibus in noſtra præſentia conſtitutis, Eccleſia beatæ Mariæ poſſeſſionem, quâ fuerat prætermiſſo iuris ordine ſpoliata, ſibi reſtitui poſtulabat. Et quoniam alij Senatorum ſententiam pro monaſterio, alij latam pro Eccleſia proceſſu temporis confirmarant, nos quicquid ab eis factum fuit, poſtquam dictus prædeceſſor noſter ad curam ſuam idem negotium reuocauit, de conſilio Fratrum noſtrorum irritum decernimus, & inane. Cùm ergo nobis conſtiterit, & ex ipſa confeſſione partium tenuerimus, quòd vnus Conſiliariorum contra ſententiam de voluntate octo executioni mandatam, de facto, quia de iure non poterat, veniens, Eccleſiam ipſam poſſeſſione ſua ſpoliauerit violenter; & nihilominus attendentes, quod etiam iniuſto poſſeſſori violenter eiecto, reſtitutionis ſit beneficio ſuccurrendum, ſpoliatam Eccleſiam in eo ſtatu decreuimus reponendam, in quo fuerat tempore violentiæ perpetratæ. Verùm quoniam præfatam poſſeſſionem poſt reſtitutionem factam ab I. de Alteia, monaſterium alij locationis titulo aſſignarat, neque reſtituere poterat Eccleſiæ ſpoliatæ, loco illius tantumdem poſſeſſionum æquiualentium, ſecundum arbitrium dilectorum filiorum I. Tineoſi Capellani, & G. Hoſtiarij noſtrorum, eidem Eccleſiæ fecimus aſſignari: quæ, quoniam alij fuerant iure pignoris obligatæ, à creditoribus eas fecimus liberari, qui nobis inſtrumentum pignoris poſtea reſignarunt. Et quia ſæpeſatum monaſterium veſtrum ſe querebatur à præmiſſo B. Coroſoneo contra iuſtitiam ſpoliatum, & ipſum per officium noſtrum reſtitui ſuppliciter poſtulabat, quod ſtatutum eius nullius valoris extiterit multipliciter aſſeuerans: ſæpeſatus enim B. cùm ſeipſum intruſerit in Senatoriam dignitatem, nec Apoſtolicæ Sedis fauorem habuerit, ad quam inſtitutio pertinet Senatorum, ſtatutum non potuit emittere, quod valeret: qui etiamſi fuiſſet legitimè inſtitutus, ipſius ſtatutum, quamvis ſibi ſubiectos, Eccleſias tamen nullatenus obligaret: præſertim cùm iuri ciuili eſſet aduerſum, quod aliam pœnam litigioſas res transferentibus ſtatuit imponendam. Illa diſtinctione inter contrahentes adhibita, vt ſi quis ſciens ad donationes, venditiones, ſeu alios contractus acceſſerit, non ſolùm redimere rem compellatur, ſed etiam pretium eius amittat, non vt lucro cedat alienantis, à quo etiam alia tanta quantitas eſt fiſci iuribus inferenda: ſin autem ignorans rem litigioſam emerit, vel per aliam ſpeciem contractus acceperit, tunc alienatione rei factâ irritâ, pretium eius cum alia tertia parte recipiet, inſtrumentis etiam nullam vim obtinentibus, quæ ſuper contractibus huiuſmodi ſtatuuntur. Verùm eos, qui dotis nomine, vel ante nuptias donationis, tranſactionis, vel diuiſionis rerum hæreditariarum factæ, vel per legati, vel fideicommiſſi cauſam huiuſmodi dederint, vel acceperint, à præmiſſis pœnis eadem conſtitutio excipit nominatim. Quòd ſi etiam obligare poſſet Eccleſias, monaſterium in illa conſtitutione nequaquam inciderat; cùm antedictus I. nullam in aliud penitus poſſeſſionem tranſtuliſſet, qui tanquam colonus terras illas tenuerat, & eas non ſuo, ſed monaſterij nomine poſſidebat: quod etiamſi feciſſet, quoniam priùs conuentus à monaſterio, quàm ab Eccleſia fuerat, & per arbitrium; & nihilominus iure tranſactionis, per quam citra pœnam litigioſi contractus res poteſt in alium lite conteſtata transferri, res reſtituit antedictas, in ſtatutum præmiſſum nullatenus incidiſſet: quin potiùs, etſi contra illud feciſſet ſtatutum, quoniam nec conuentum, nec confeſſum in iudicio, vel conuictum poſſeſſione ſua monaſterium fuerat ſpoliatum, inſtanter eam ſibi reſtitui poſtulabat, quam ex nulla, vel ſaltem iniuſta cauſa pars altera detinebat. Has autem rationes œconomus ſanctæ Mariæ nitebatur multifariam infirmare. Quamvis enim dictus B. circa prælationis ſuæ primordia gratiam Sedis Apoſtolicæ non habuerit; quia tamen ab ea fuit tempore procedente receptus, & ratihabitio retrotrahitur, perinde habendus erat, tanquam ab initio fuerit inſtitutus: qui tanquam alienus iudex non poterat à monaſterio euitari, cùm nec nouum ſit, nec inſolitum, quòd vbi Clerici ſunt actor, & reus, cauſas ciuiles in Vrbe coram Iudicibus per Sedem Apoſtolicam inſtitutis, ex delegatione Senatorum ab ea iuriſdictionem habentium proſequantur. Vnde nec in alieno foro intelliguntur, ſed in proprio Rom. Pontificis litigare, cuius authoritate ſortiri videntur effectum quæ ab huiuſ-

modi Senatoribus, vel Iudicibus ſtatuuntur. Quod ſi forum Senatorium fuiſſet monaſterio penitus alienum, quia tamen œconomus dicti monaſterij ſub L. Iudice à præfato B. inter Eccleſiam ſanctæ Mariæ, & dictum I. de Alteia delegato, ipſi I. aſtitit, & eum in iure defendit, iudicium eius non potuit vlterius declinare. Statutum autem ipſius B. de quo ſæpius eſt præmiſſum, & quod non iuri aduerſum, ſed conſonum potiùs exiſtebat, cùm etiam in iure canonico caueatur, quod res in litigio poſita non ſit in perſonam aliam transferenda, non ad poſſeſſores ſolos, ſed etiam ad illos decebat extendi, qui tempore ſaltem detentionis cuiuſque poterant conueniri, quales conſtat eſſe colonos etiam temporales: perpetui namque vtilem ſaltem poſſeſſionem habentes, & conueniri poſſunt, & in alium transferre quod habent: ſicut I. fecerat antedictus, cuius factum, neque præmiſſum arbitrium poterat, nec tranſactio excuſare: cùm in dolum, & fraudem fuerint attentata. Iudex namque, in quem fuit à partibus compromiſſum, conſanguineus ipſius I. & infeudatus monaſterij dicitur extitiſſe; nihilque feciſſe in publicum, ſed omnia in ſecreto, quamvis inſtar iudiciorum ſint arbitria introducta. Coegit quoque partes ad tranſigendum, ſicut ex reſcripto tranſactionis apparet: & cùm de tranſactione non fuerit compromiſſum, quæ non eſt neceſſitatis, ſed liberæ potiùs voluntatis, dolo quaſi ex perſpicuis inſidiis iam probato, tranſactionem inefficacem penitus aſſerebat. Illa quoque ratione dicebat Eccleſia petitionem monaſterij repellendam, quòd cùm poſſeſſionem ipſam ſine dolo, & culpa ſua obtinuerit authoritate Prætoris, & per hoc ius ſibi fuerit acquiſitum, monaſterium veſtrum ſuper poſſeſſorio audiri vlterius non debebat, cui parata erat in petitorio reſpondere. His ergo, & ſimilibus in noſtra, & Fratrum noſtrorum præſentia prudenter à partibus allegatis: nos attendentes, quòd laïcis etiam religioſis ſuper Eccleſiis, & perſonis eccleſiaſticis nulla ſit attributa poteſtas, quos obſequendi manet neceſſitas, non authoritas imperandi, à quibus, ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod Eccleſiarum reſpiciat etiam commodum, & fauorem, nullius firmitatis exiſtit, niſi ab Eccleſia fuerit approbatum: vnde ſtatutum Baſilij, de non alienandis prædiis ruſticis, vel vrbanis, miniſteriis, & ornamentis Eccleſiarum, illà reprobatum fuit potiſſimùm ratione, quòd authoritate Romani Pontificis non fuit roboratum; ne in exemplum tranſeat ſimilia præſumendi, quod à ſæpè dicto B. factum fuerat in præiudicium monaſterij, non conuenti, nec confeſſi etiam, vel conuicti, prorſus in irritum reuocantes, poſſeſſiones eaſdem reſtituendas ſibi ſententialiter diffinimus, nec ipſas, quæ in locum, & ius illarum, quas ab I. de Alteia Eccleſia ſanctæ Mariæ petierat, ſucceſſerunt, interim alienare valeat: prohibentes, vt ſi Eccleſia ſanctæ Mariæ, vel de vitio litigioſi contractus, vel de proprietate forſitan voluerit experiri; ne ſi obtinuerit in iudicio, in vanum laboret, monaſterio minimè poſſidente, ſit quod euincere valeat, & habere. Datum Lateran. V. Cal. Decembris.

NOTÆ.

1. a *Sancti Sylueſtri.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, ſub hoc titulo, *cap.* 5. & in ipſo regeſto epiſtolarum Coloniæ edito, *fol.* 412. ex quo ita integram huius textus ſeriem reſtituo. Romæ eſt Eccleſia ſancti Sylueſtri, & ſancti Martini, quæ conſtructa fuit à Conſtantino Magno: licèt apud hiſtoricos non liqueat cui Sancto fuiſſet dicata, poſteà tamen eam Symmachus conſecrauit Diuo Martino, tandem Sergius II. eam reparauit, & reliquias ſancti Sylueſtri in ea appoſuit, atque monaſterium ædificauit, quod hodie eſt Societatis Diuæ Mariæ Carmelitarum. Huius ergo monaſterij Abbati miſſa eſt præſens decretalis, cuius partes extant *in cap.* 1. *de foro compet.* in ſecunda collectione, *cap.* 3. *&* 4. *vt lite pendente*, *cap.* 1. *de reſtit. ſpol.* in tertia collect. in quibus capitibus, quæ ex vna conſtitutione manarunt, eadem eſt inſcriptio, & vt aptiſſimè coniungantur, caſum referamus, qui ita contigit. Romæ Eccleſia ſanctæ Mariæ egit apud iudicem Laurentium contra Ioannem de Alteia laïcum ciuem Romanum, poſſeſſorem quorumdam prædiorum ipſius Eccleſiæ: Laurentius Ioannem de Alteia à prædicta petitione abſoluit, à qua ſententia Eccleſia appellauit ad Senatorem Vrbis Romæ: Ioannes oppoſuit, Laurentium non tanquam iudicem, ſed tanquam arbitrum pronunciaſſe; ideò ab eius ſententia tanquam ab arbitro prolata appellari non poſſe, iuxta tradita *in cap. cauſam, de re iudic.* ſed replicauit Eccleſia, Ioannem arbitrum fuiſſe iuris, non compromiſſarium; vnde ab eius ſententia ritè appellare valebat; quare reiectà hac exceptione, Senator ipſe hanc ſecundæ inſtantiæ cognitionem delegauit Primicerio, apud quem Ioannes allegauit non rectè ſecum agi rei vindicatione, eo quod prædia ſuper quibus lis vertebatur, non poſſidebat, ſed ea detinebat monaſterium ſancti Sylueſtri per alienationem factam lite pendente, iuxta ſtatutum Vrbis Romæ, quo cauebatur, vt poſſeſſio rei litigioſæ, quam reus alienaſſet, auferretur ei in quem tranſlata fuiſſet, & adiceretur petitori; ideò Senator ipſe poſſeſſionem prædiorum monaſterio non citato, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ addixit. Poſt hæc actum fuit apud ſucceſſorem ipſius Senatoris de nullitate illius ſententiæ, qui ſententiam

tentiam pro monaſterio pronunciauit. Sed his duabus ſententiis contrariis prolatis, quidam temerè vi deiecit Eccleſiam de poſſeſſione prædiorum, eamque tradidit monaſterio; quod cùm accidiſſet, totius cauſæ cognitionem ad ſe auocauit Cœleſtinus III. Innocentij III. prædeceſſor; ſed antequam ſententiam proferret, deceſſit. Innocentius negotium terminauit, & licèt Eccleſia ſpoliata ante omnia eſſet reſtituenda, tamen quia certis ex cauſis reſtitutio fieri non poterat, iuſſit vt alia prædia eiuſdem valoris monaſterium Eccleſiæ reſtitueret. Verùm monaſterium priorem ſpoliationem repetendo, allegabat virtute ſtatuti Romani ſpoliati non potuiſſe, cùm ſtatuta laicorum quoad res Eccleſiæ non attendantur, & Senator eo ſtatuto tantum motus ipſum ſpoliauerat. Quibus perpenſis Innocentius III. iuſſit omnia acta à Senatore virtute illius ſtatuti, caſſari & irritari, ac pro monaſterio ſententiam dixit, videlicet ipſum virtute dicti ſtatuti ſpoliatum eſſe reſtituendum, quia ſtatuta laïcorum Eccleſiæ bona, ſeu eccleſiaſticas perſonas non comprehendunt, vt probaui *in cap. quæ 7. hoc titulo*, vbi commentarium huius textus dedi.

2. b *In Via Lata.*] In qua vnus ex Preſbyteris Cardinalibus titulum ſuum habet, vt referunt Anaſt. Germonius *de indultis Cardin. 5. tituli*, Cohelius *in notitia Cardin. cap. 6.*

c *Senatoris.*] De Senatoris Romani officio & dignitate temporibus Syluestri, & eius ſucceſſorum pro temporum diſtinctione plura adduxerunt Petrus Gregor. *in ſcholiis ad hunc textum*, Corjolanus *in Breuiario, anno 752.* 3.

d *Monaſtery veſtri.* Monaſterium enim debet per ſyndicum cauſas ſuas in iudicio pertractare, *cap. vnic. de ſyndic.* vbi dicemus. 4.

e *Exiiterunt.*] Quia monachi, qui cauſam ipſam in iudicio non proſequuntur, in ea vt teſtes plerumque admittuntur, *cap. inſuper 6. de teſtibus*, vbi dicemus, & probant Balboa *in cap. tertio loco, de probat.* Farinac. *de teſtibus q. 6.* Bronchorſt Enantioph. *centur. 2. aſſert. 99.* 5.

f *Electus.* A ſententia enim arbitrorum appellari non poteſt, vt probaui *in cap. 2. de arbitris.* 6.

g *Primicerio.*] Id eſt primo iudicum, vt aliàs Primicerius accipitur *in cap. vnico, de officio Primicery*, vbi notabimus. 7.

h *Statutum Baſily.*] Cuius mentio fit *in cap. bene 1. 96. diſt.* Cuius hiſtoriam referunt Carolus Sigonius *lib. 25. de Imper. Occid. anno* 478. Nauclerus *generat. 17.* Baronius *tom. 6. anno* 483. & explicat Iacobus Valdes *de dignit. Reg. Hiſp. c. 1. n. 19.* 8.

CAPVT XI.

Idem *Vniuerſis Doctoribus* [a] *Pariſiis commorantibus.*

EX litteris veſtræ [b] deuotionis accepimus, quòd cùm quidam, moderni videlicet Doctores liberalium [c] Artium à maiorum ſuorum veſtigiis in tribus præſertim articulis deuiarent, habitu videlicet inhoneſto, in lectionum & diſputationum ordine non ſeruato, & pio vſu in celebrandis exequiis decedentium clericorum iam quaſi penitus negligenter omiſſo: vos cupientes veſtræ conſulere honeſtati, octo ex vobis iuratos ad hoc vnanimiter elegiſtis, vt ſuper dictis articulis de prudentium virorum conſilio bona fide [d] ſtatuerent quod foret expediens, & honeſtum ad illud in poſterum obſeruandum, vos [e] iuramento interpoſito communiter conſtringendo, excepto dumtaxat Magiſtro G. qui iurare renuens, & formidans, fideiuſſoriam pro ſe tantùm obtulit [f] cautionem. Fuit etiam inſuper ad cautelam à vobis fide interpoſita protinus conſtitutum, vt ſi quiſquam Magiſtrorum aduerſus alios duceret reſiſtendum, & primo, & ſecundo, tertióve commonitus infra triduum Vniuerſitati parêre contemneret Magiſtrorum, ex tunc beneficio ſocietatis eorum in Magiſtralibus [g] priuaretur: & quidem hoc vltimum quidam ex vobis ſimpliciter;, quidam verò niſi ſatisfaceret, & nonnulli, niſi per vos ſe admitti ab aliis obtineret, ſe intellexiſſe fatentur. Cùm autem ſupradictus magiſter G. infra triduum Vniuerſitati non paruerit, requiſitus iuxta conditionem, ex tunc à vobis habitus eſt excluſus. Qui cùm ſatisfactioni condignæ poſtmodùm ſe [h] obtuliſſet, in iiij. Magiſtros iuramento interpoſito compromiſit, illorum dictum pro bono pacis ſe gratum, & ratum pariter habiturum. Illi verò vſi Conſilio ſapientum, dictum ſuum communiter promulgarunt, memorato Magiſtro in virtute iuramenti præſtiti prohibentes, ne deinceps in licitis Vniuerſitati reſiſteret Magiſtrorum [i] & iniungentes eidem, vt tamdiu in eodem ſtatu perſiſteret, quo tunc erat, donec per ſe, vel per procuratorem ſe poſſe ab aliis Magiſtris admitti per Sedem Apoſtol. obtineret, ſaluâ in omnibus honeſtate. Vnde nobis humiliter ſupplicaſtis, vt eumdem Magiſtrum, virum vtique prouidum, & honeſtum, & diſcretum, qui tanquam obedientiæ filius, quod ſibi prædicti quatuor iniunxerunt, ſuſcepit humiliter, & patienter obſeruat, ex benignitate Sedis Apoſtol. faceremus communioni reſtitui Magiſtrorum. Nos igitur ex præmiſſis intelligentes eidem Magiſtro fuiſſe mandatum, vt tamdiu perſiſteret in eo ſtatu, quo tunc erat, donec Magiſtrorum communioni de mandato Sed. Apoſt. redderetur, & paratus

ratus ſit ſuper præmiſſis ſatisfactionem congruam exhibere. Licèt à vobis fide præſtita fuerit conſtitutum, vt ſi quis Magiſtrorum ordinationi Vniuerſitatis ipſorum duceret reſiſtendum; & primò, ſecundò, tertióve commonitus, intra triduum Vniuerſitati parêre contemneret Magiſtrorum, ex tunc beneficio ſocietatis eorum in Magiſtralibus priuaretur; & ob hoc Magiſter G. fuit eorum communione priuatus. Quia tamen conſtitutum non fuit vt in perpetuum huiuſmodi priuatio perduraret; cùm tam iuris canonici, quàm noſtri moris exiſtat, vt is, qui propter contumaciam communione priuatur, cùm ſatisfactionem congruam exhibuerit, reſtitutionem obtineat: mandamus quatenus ſupradictum Magiſtrum ſtatutis veſtris nunc humiliter parêre curantem, ad communionis veſtræ conſortium in Magiſtralibus admittatis.

NOTÆ.

1. De Pariſienſi vrbe, et eius Academia.

a *Pariſiis.*] Ita etiam legitur in tertia collectione *ſub titulo de iureiur. cap.* 12. Pariſienſis vrbs, quam Lutetiam Pariſiorum appellant Cæſar *lib.*7. Strabo *lib* 4. eſt totius Galliæ primaria, & Regni caput: nobilem Galliarum ciuitatem dixit D. Bernardus: totius regni Metropolin appellauit Suggerius, quos referunt plura de eius origine & magnitudine adducentes Fratres Sammatani *tomo* 1. *Gallia Chriſt. fol.* 395. in qua florentiſſimam Academiam, præcipuam totius Galliæ, conſilio, & authoritate Alcuini, & Venerabilis Bedæ erexit Carolus Magnus anno 791. vt refert Yepes *tom.*3. *chron. D. Benedicti, fol.* 310. etſi aliunde eius originem repetat Marquez *in orig. Eremit. cap.* 15. §. 5. Eam inſtaurauit Ludouicus etiam Rex Galliæ: florentiſſimi illius ſtudij mentio extat *in cap. in cauſis, de procurat. cap. ſuper ſpecula, cap. quantò, de Magiſtr. Clem.* 1. *eodem titulo.* Eam debitis extollunt laudibus Polydorus Virgilius *lib.*4. *hiſtoria Angliæ*, Iacobus Meyerus *lib.* 14. *annalium Flandriæ*, Midendorpius *tomo* 2. *de Academiis.* Tuanus *tomo* 5. *hiſtoria*, & alij, quos refert P. Andreas Mendo *de iure academico q.* 3. In ea Academia florent omnium ſcientiarum Profeſſores, etiam iuris Cæſarei, licèt olim temporibus Honorij III. huius iuris ſtudium in ea non permitteretur, *cap. ſuper ſpecula, de Magiſtris*, ex ratione ibi aſſignanda. Vigent etiam in ea liberalium Artium ſtudia, quarum ſcientiarum Profeſſoribus Innocentius III. præſentem ſcripſit epiſtolam.

2. b *Deuotionis.*] Ita alloquitur Pontifex Capitula Eccleſiarum, aut Vniuerſitates, cùm illis reſcribit, & eorum Profeſſores dilectos filios appellat, vt notarunt Germonius *de indultis Cardin.* §. *Dilectus*, P. Franciſcus Valens *in concordia iuris in proœm. decret.* dicemus infrà *in cap. quam ſit graue, de crim. falſi.*

3. c *Artium.*] Licèt iuris ſcientia aliquando liberalis ars, ſeu ſtudium liberale dicatur, *l.* 1. *C. qui ætate, lib.* 10. *l. Medicos, C. de Profeſſoribus, eodem libro, l. vnica, C. de ſtudiis, lib.* 11. *l. vnica, C. de Profeſſoribus, qui in vrbe CP. eodem lib.* tamen liberales artes strictè & propriè ſumptæ, ſunt Grammatica, Rhetorica, Logica, Geometria, Muſica, Aſtrologia, & Arithmetica, vt probant de eis agentes Chaſſaneus *in catalogo p.* 10. *conſider.* 9. Ioannes Boſſius *in ſpeciali tractatu de illis artibus.*

4. d *Statuerunt.*] Academiæ enim ſtatuta proprio regimini ac ſuæ gubernationi congrua, & vtilia facere poſſunt, vt conſtat *ex l. finali, C. de iuriſdict. l. finali, C. de colleg. illicit. l.* 1. *ff. quod cuiuſque vniuerſ.* Docent Hunnius *in encyclop. tit. de ſtatutis*, collega noſter D. I. de Eſcobar *de Pontif. iuriſdict. cap.* 23. Loſeus *de iure vniuerſ. p.* 3. *cap.* 5. *num.* 3. & de ſtatutis ipſis Academiæ Pariſienſis latè agit eruditus Ioannes Fileſacus *lib.* 1. *ſelect. tract. de orig. ſtat. Theol. Pariſ.*

e *Iuramento.*] Quo voluerunt Doctores firmare obligationem ſtatutorum, & ſtrictiùs ad eorum obſeruationem obſtringi; non quia illa non obſeruantes maiorem ſuſtinerent pœnam, quàm ſi tantùm ſtatutum infringerent. Cùm enim quis iurat ſeruare ſtatuta, obligatur eo genere obligationis, quo ipſa ſtatuta obligant, vt docet Salas *de legibus diſput.* 15. *ſect.* 1. *num.* 26. P. Mendo *de iure academ.* vbi ſuprà, *q.* 13. Sed illud difficile videtur, quod his ſtatutis obligentur illi, qui ea non condiderunt, ſed tantùm in Academia ſucceſſerunt, diuerſi omnino ab illis, qui ſtatuta fecerunt, quamvis diſiunctum corpus ſemper idem cenſeatur, *l. proponebatur* 16. *ff. de iudiciis*, *l.* 5. *tit.* 15. *p.* 2. Franciſcus Zypæus *lib.* 2. *contra Caſanum, cap.* 12. Ioannes Seldenus *in mari clauſo, lib.* 1. *cap.* 21. pluribus relatis noſter Valentia *lib.* 2. *illuſtr. tract.* 4. *cap.* 2. Hæc enim fictio eſt, & reuerà non ſunt eædem perſonæ ſtatuentium, & per conſequens non poterant obligari ex aliena promiſſione, *l. inter* 83 cum vulgatis, *ff. de verb. obl.* quod & in voto à Decurionibus ciuitatis facto hæſitari poteſt; pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt cum D. Thoma 2.2. *q.* 98. *art.* 2. nouos ciues, Decuriones, ſeu Doctores, qui in locum veterem ſuccedunt, non obligari ex eorum voto, quia voti obligatio perſonalis eſt, vt etiam probant Bartholomeus Brixienſis in quadam quæſtione, quæ incipit, *Bononienſes iurauerunt*, Auendaño *lib.* 2. *de exequendis mandat. cap.* 27. *n.* 12. Gutierrez *in authentica Sacramenta, num.* 12. Doctor Piſa *lib.* 4. *ſua Curiæ, cap.* 5. & ibi Azeuedo, & *in l.* 1 *num.* 24. *tit.* 17. *lib.* 8. *recopil.* Marquez *lib.* 2. *Gubernat. Chriſt. cap.* 22. Azorius *lib.* 11. *inſtit cap.* 8. *verſu* 5. ideoque in Concilio Trident. *ſeſſion.* 25. *de reform. cap.* 2. decernitur, vt ſingulis annis DD. Magiſtrique Academiarum ſolemniter iurent, ſe interpretaturos, & docturos ea quæ ſunt Catholicæ Fidei, propter denuò in eodem gradu cooptatos, quamvis aliam huius textus rationem adduxerior relati à Barboſa ibi *litera B.* Quod de voto dixi, idem dicendum eſt de contractu; quoniam ſi omnes Decuriones, ſeu DD. aliquid promiſerint, veluti ſi aliquem annuum redditum ſuper ſuis perſonis, & bonis impoſuerint, ſucceſſores minimè obligantur in officio, quia ex pactione alterius alter obligari non poteſt, *l. multum*, 6. *C. ſi quis alteri*, niſi quatenus ex prædeceſſorum contractu ad eos peruenit, argumento *ex l. ciuitas* 27. *de rebus creditis*; notauit Bobadilla *lib.* 3. *polit. cap.* 8. *n.* 87. vnde quod anteceſſores promiſe 5.

promiſerunt, niſi in prædicto caſu ſucceſſores ex obligatione iuſtitiæ minimè præſtare tenentur, ſed ex quadam vrbanitate, vt inquit D. Thomas vbi ſuprà, ſiue ſe obligauerint ad dandum, ſiue ad faciendum, veluti ad cuſtodiendos aliquos dies feſtos, vel ieiunandum; quia reuerà hoc eſt alienum factum, & extranearum perſonarum, quas aliæ minimè obligare potuerunt: in his tamen duobus exemplis aliquando iuſtitiæ obligatio naſcitur; ſcilicet ſi legitimo tempore præſcriptum ſit, vt dies illi feſti cuſtodiantur, vel ieiunia fiant, quia eſt quaſi lex conſuetudo, quæ omnem populum obligat, etiam ciues de nouo natos. Marquez & Azor vbi ſuprà: cum his non ſunt temerè confundenda ſtatuta facta ad regimen ipſius communitatis, vel negotia quæ Decuriones contrahunt nomine ipſius Curiæ, ſeu Academiæ; hæc enim ſemel facta, aut contracta perpetuò durant, quia Decuriones, ſeu Doctores ſunt legitimi adminiſtratores, & gubernatores ipſius communitatis, vt docent Bobadilla *lib. 5. polit. cap. 4 & 5.* Doctor Piſa vbi ſuprà *lib. 2. cap. 8.* Amaya *in rubric. C. de decurionibus, num. 23. & in l. vnica, de præbendo ſalario, ex num. 17.* & cùm ſtatuta, de quibus in præſenti, facta fuiſſent pro bono regimine Academiæ Pariſienſis; ideò etiam ſucceſſores eorum qui ſtatutum fecerunt, illud ſeruare tenentur.

6. f *Cautionem.*] Idonea cautio eſt, quæ fideiuſſoribus præſtitis fit, *l. 1. §. iubet 4 ff. de collatione bonorum, l. ſi mandatum 59. ff. mandati, l. prætoria 7. ff. de prætoriis ſtipul. l. 3. C. de v. ſ.* Et licet qui tenetur cautionem fideiuſſoriam dare, non adimpleat obligationem cautionem iuratoriam præſtando, *authent. cui relictum, C. de indicta viduitate*; tamen qui tenetur iuratoriam cautionem præſtare, ſufficit vt fideiuſſoriam præſtet, vt in præſenti textu ſupponitur, & docet Parladorus *different. 61. num. 4.*

7. g *Priuaretur.*] Hæc pœna poſtea appellatur priuatio communionis, non quia excommunicatio ſit, priuans à perceptione Sacramentorum, ſed quia priuat à communione aliorum Profeſſorũ in actibus, & functionibus propriis Academiæ. Plerumque enim legimus aliquem communione Chriſtiana gaudere, denegari tamen illi communionem aliorum ſociorum, ſeu collegarum, vt in Concilio Arelat. 2. *can. 30.* Aurelian. 5. *can. 17.* & aliis, vbi Epiſcopi priuantur tantùm communione Coëpiſcoporum: cuius priuationis communionis effectus referunt Gibalinus *de cenſuris diſquiſit. 7. q. 12.* Morinus *lib. 2. exercit. cap. 5.* Vnde cognoſcitur in præſenti caſu, excommunicationem tanquam cenſuram appoſitam non fuiſſe violanti ſtatuta, ſed quia priuabatur communione cæterorum Doctorum; ideo talis pœna latè excommunicatio dici poterat.

8. h *Obtuliſſet.*] Purgat enim contumax contumaciam per ſatisfactionem, quam præſtare poteſt per cautionem de obediendo mandatis Eccleſiæ, *vt in cap. ex parte 33. ſecundo in primo, de v. ſ. cap. quà fronte 25. verſiculo Sanè, de appellat. cap. cùm deſideres, cap. per tuas, de ſentent. excom.* cautionem illam dare valet, aut fideiuſſoriam, pignoratitiam, ſeu iuratoriam.

COMMENTARIVM.

9. CONCLV-SIO RA- EX hoc textu ſequens communiter deducitur diſputanda aſſertio: *Contumax communione priuatus, aut ordine motus, ſi paruerit mandatis, abſoluendus, & reſtituendus eſt ordini.* Probant eam textus in *cap. ſi quis, 81. diſt. cap. preſbyter 2. q. 4. cap. nos autem 15. q. 7. cap. ſi quis deinceps 16. quæſt. 7. cap. ex litteris, 29.* vbi Gloſſa *verbo Satisfacta, de officio delegati, cap. ſignificauit, de officio Ordinarij, cap. cùm in Eccleſiis 10. de maiorit. & obed. cap. non eſt vobis, de ſponſal. cap. finali, de matrim. contracto, cap. cùm deſideres, cap. à nobis, cap. per tuas, de ſentent. excom. cap. cùm olim, cap. ex parte, de v. ſ. Clement. 1. de decimis, cap. quamquam, in fine, de cenſibus in 6. Clementina 2. poſt principium, de decimis, Clementina 2. de hæreticis.* FIRTVR ET PROBATVR. Illuſtrant vltra congeſſos à Barboſa in præſenti Robertus *lib. 1. rerum iudicatarum, cap. 20.* Petrus Greg. M. Vranius, Proſperus Fagnanus *in præſenti,* Balboa *in cap. 1. de iudiciis, num. 66.* Tiraquel. *in tract. ceſſante cauſa, 1. p. num. 60.* Marius Alterius *lib. 4. de cenſuris, diſp. 1.* Gibalinus *eodem tract. diſquiſit. 9. quæſt. 2. fol. 407. & quæſt. 3. conſectario 15.* Sayrus *lib. 4. theſauri, cap. 17. num. 4.* Gutierrez *lib. 1. canonic. q. 5. num. 7.* Couarr. *in cap. alma, 2 p. cap. 6. num. 16.* G. de Valentia *tom 4. controu. diſp. 7. q. 18.* Suarez *de cenſuris diſp. 7. ſect. 1. num. 12.* Carena *de officio Inquiſit. 1. part. tit. 5. §. 12. num. 86.* Alteſerra in præſenti.

Sed hæc aſſertio difficilis redditur ſequenti iuris conſideratione; nam priuatio communionis aut 10. TRADITVR DVBITANDI RATIO. fertur per modum pœnæ, aut per modum cenſuræ: profertur per modum pœnæ, quando imponitur ad vindictam delicti perpetrati, *cap. ſi quis Epiſcopus 11. quæſt. 3.* per modum cenſuræ infligitur, quando tantùm ob contumaciam imponitur. Couarr. *d. 2. p. cap. 6. in initio, num. 15.* Cùm profertur per modum pœnæ, durat perpetuò, niſi ex indulgentia ita ligatus abſoluatur: quando verò per modum cenſuræ, contumacia ceſſante poſt ſatisfactionem reus abſoluitur. Ita omnes Doctores de cenſuris agentes; ſed in præſenti caſu priuatio communionis fuit impoſita per modum pœnæ ob delictum admiſſum in violatione ſtatuti academici: igitur etiam poſt ſatisfactionem durare debebat talis priuatio. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam etiam contumacia ceſſante in caſu, quo tantùm propter contumaciam inflicta fuit excommunicatio, non ſtatim contumacia ceſſante, reus communioni Eccleſiæ reſtituitur, ſed poſt ſatisfactionem abſolutio deſideratur, *cap. ſi quis Epiſcopus 22. 1. q. 6. cap. ad aures 24. de ſimon. cap. finali, de ſepulturis, cap. quamquam, in fine, de cenſibus in 6.* Couarr. *in cap. alma, 1. p. §. 11. num. 11.* Genuenſis *practicab. quæſt. 709.* Salgado *de Regia protect. 2. p. cap. 4. num. 102.* Ergo in præſenti caſu etiam poſt ſatisfactionem reſtituendus non erat Magiſter communioni cæterorum ante abſolutionem. Tandem fulcitur hæc dubitandi ratio ex eo; nam hæc priuatio communionis lege ipſius Academiæ ſtatuta, & approbata fuerat; ſed ſimilia ſtatuta, & quæ in eis conduntur, perpetua ſunt, *cap. 1. 50. diſt. cap. reperiuntur 79. diſt. cap. ſi quis ex Epiſcopis 10. quæſt. 3.* Igitur in præſenti ſpecie Doctores ſtatutum propriæ Academiæ violantes, in perpetuum priuati manebant communione cæterorum.

Quà dubitandi ratione ita fulcitâ non obſtante, vera eſt præſens aſſertio, pro cuius deciſiua ra- 11. TRADITVR RATIO DECIDENDI. tione percipienda ſciendum eſt, priuatum communione Eccleſiæ, ſeu fidelium, ob contumaciam abſoluendum eſſe ceſſante contumacia, & communioni reſtituendum, *cap. per tuas, de ſentent. excom. cap. cùm olim, cap. ex parte, de v. ſ.* cùm ceſ-

ſante

ſante cauſa priuationis, ceſſare debeat ipſa priuatio, *cap. cùm ceſſante, de appellat*; cùm pœna debeat commenſurari delicto, *cap. diſciplinæ 45. diſt.* inde contumacia naturâ ſuâ non patitur, vt cenſura ob eam inflicta protrahatur vltra quàm ipſa extenditur, *cap. ſi quis, cap. ſi Epiſcopus, 18. diſt.* Vt autem contumax à cenſura liberetur, duo deſiderantur. Primum, vt cum reſipiſcit, ſatisfaciat, *cap. quamquam, de cenſibus lib. 6.* Clementina 1. *de decimis*, ibi: *Ante ſatisfactionem condignam nullatenus abſoluantur.* Clementina 2. *de hæreticis*, ibi: *A qua non poſſint abſolui, donec plenè ſatisfecerint.* Et hæc ſatisfactio datur ſaltem præſtito iuramento de parendo mandatis Eccleſiæ, *cap. ex tenore, cap. de cætero, cap. cùm deſideres, de ſententia excom.* Secundum, vt abſoluatur; nam poſt ſatisfactionem habilis redditur excommunicatus ad abſolutionem, non tamen abſolutus manet, *d. cap. cùm deſideres 15. cap. à nobis, 28. cap. quamuis 58. de ſentent. excom.* Celebri exemplo firmat Illeſcas *2. p. hiſt. Pontif. lib. 6. cap. 14. fol. 126.* quod procedit ſiue excommunicatio ſimpliciter feratur, ſiue hac adiectâ clauſulâ, donec ſatisfeceris; nam per hanc adiectionem nihil amplius exprimitur, quàm quod à iure tacitè ineſt, & ſic in vtroque caſu debet pariter abſolui. Contrarium tamen procedit, ſi ſuſpenſio impoſita ſit ſub hac formula, *donec ſatisfeceris*; nam tunc per ſolam ſatisfactionem ceſſat, & relaxatur ſuſpenſio, *cap. preſbyter 13. 2. q. 5. cap. ſi quis 16. 81. diſt.* quod etiam procedit in interdicti cenſura, *cap. non eſt vobis, de ſponſalibus.* Diſcriminis ratio in eo conſiſtit, quia nullo Eccleſiæ canone cautum legitur, vt interdictum, ſeu ſuſpenſio egeant expreſſa abſolutione. Vnde ſufficiet tacita, quæ prouenit ex ſatisfactione, iuxta mentem iudicis imponentis interdictum, ſeu ſuſpenſionem ſub hac forma, *donec ſatisfeceris*: in excommunicatione verò expreſsè cautum reperitur, vt poſt ſatisfactionem abſolutio ſequatur, *d. cap. cùm deſideres, d. cap. à nobis.* Et ſi adhuc rationem huius diſcriminis exſciſcieris, ea petenda eſt ex grauitate excommunicationis, vt docent Panormitanus *in cap. 1. de iudiciis, num. 6.* Marius Alterius *lib. 1. de cenſuris, cap. 1. num. 1.* Etiam ſciendum eſt, ſtatuta à qualibet communitate condita, recipere interpretationem à iure communi, vt cum eo in quantum fieri poſſit, conueniant, *cap. cùm dilectus, §. quia, de conſuetudine,* Tondutus *reſol. canonic. cap. 51. num. 20.* Alderanus Maſcardus *de interpret. ſtatut. concluſ. 2. num. 70.* & *concluſ. 12. per totam*, vbi in praxi varias huius doctrinæ ampliationes, & limitationes adducit. Vnde deducitur vera ratio præſentis deciſionis; nam cùm ſtatuta accipere debeant interpretationem à iure communi, & iure communi inſpecto excommunicatus ob contumaciam, poſt ſatisfactionem ſit communioni reſtituendus, ex dictis iuribus; inde Innocentius III. in præſenti ſpecie decidit Doctores Academiæ Pariſienſis communione aliorum non cenſeri priuatos in perpetuum, ſed donec ſatisfecerint. Accedit, nam pœnæ molliendæ potiùs ſunt, quàm exaſperandæ, *l. penult. ff. de pœnis, l. factum 155. §. vltimo, ff. de reg. iur.* vbi plura Petrus Faber, & Gothofredus: & in pœnis ea interpretatio facienda eſt, vt potiùs reſtringantur, quàm amplientur, *cap. in pœnis, de reg. iur. lib. 6.* Vnde rectè pœna priuationis communionis in præſenti ſpecie ita accipitur, vt potiùs temporalis ſit, quàm perpetua.

12. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà *num. 3.* expenſa, in qua dicebamus, priuationem communionis appoſitam per modum pœnæ perpetuò durare; nam dicendum eſt potiùs, quamcumque pœnam cenſeri appoſitam ad menſuram delicti; vnde ſi illud conſiſtat in contumacia, quæ tantùm temporalis eſt, erit etiam & pœna temporalis; vnde cùm in præſenti ſpecie contumacia non tranſitet in aliud genus delicti, ſed tantùm contumacia maneret; inde & pœna temporalis eſt iuxta naturam ipſius delicti. Nec augmentum priuum ipſius difficultatis obſtat; nam licèt controuerſum ſit apud Interpretes, an communione eccleſiaſtica priuatus, donec ſatisfecerit, ipſo iure ſatisfactione præmiſſa ſit abſolutus; verior ſententia eſt, neceſſariam eſſe poſt ſatisfactionem adhuc abſolutionem; nec contrarium probatur in hoc textu, nam in eo non aſſeritur abſque vlla abſolutione, priuatum communione ſociorum illi reſtitui; nam ſubintelligendum eſt, vt non ſolâ ipſâ ſatisfactione priuatus communione illi reſtituatur, ſed præcedente abſolutione, iuxta formam iuris tot canonibus præſcriptam: quo etiam modo intelligendi ſunt textus *in cap. nos 4. 15. q. 6. cap. finali, de matrimonio contracto contra interdictum,* iuncto Balboa *in d. c. 1. de iudiciis, n. 66.* Nec obſtat augmentum vltimum ipſius difficultatis; nam procedit cùm ſtatuta aliquid continent ex natura ſua perpetuum, non verò ſi temporale, vnde cùm in præſenti textu pœna temporalis eſt propter cauſam temporalem, videlicet contumaciam, ceſſat & pœna, ceſſante contumaciâ. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

13. EXPONITVR CAP. 1. 50. DIST.

Sed ſuprà traditæ aſſertioni obſtat textus *in cap. 1. 50. diſt.* in illis verbis: *Si lapſis ad ſuum ordinem reuertendi licentia concedatur, vigor canonicæ diſciplinæ proculdubio frangitur, dum pro reuerſionis ſpe prauæ actionis deſideria quiſque accipere non formidat. Illud igitur præ omnibus ſtudete, vt lapſos in ſacrum ordinem nullius vobis ſupplicatio aliquo modo reuocare ſtudeat, ne huiuſmodi non ſtatuta, ſed temporaliter dilata credatur vindicta.* Ex quibus verbis manifeſtè probatur, ordine motum, ac communione priuatum, etiam poſt pœnitentiam, & ſatisfactionem reſtituendum non eſſe. Pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt, in eo textu non agi de excommunicatione lapſis inflicta, ſed potiùs de depoſitione ob adulterium, vel aliud ſimile ſcelus facta; tunc enim etiam poſt pœnitentiam non reſtituitur, quia depoſitio eſt perpetua pœna, nec in modum cenſuræ infligitur, quare neceſſariò perpetua eſſe debet.

14. EXPLICANTVR VARII TEXTVS.

Secundò præſenti aſſertioni obſtat textus *in can. 11. Concilij Tolet. 11.* in illis verbis: *Quod ſi ingenuorum perſonæ his erroribus fuerint implicatæ, & perpetuæ excommunicationis ſententia ferientur, & arctiori exilio vlciſcentur.* Ex quibus expreſsè deducitur, communione Eccleſiaſtica pulſum & priuatum, in perpetuum excommunicatum eſſe, nec ampliùs communioni eſſe reſtituendum. Igitur non rectè in præſenti docetur communione eccleſiaſtica priuatum poſt ſatisfactionem eſſe communioni reſtituendum. Pro cuius canonis expoſitione ſciendum eſt, olim ob grauiora ſcelera plerumque fideles priuari communione Eccleſiæ, & fidelium in perpetuum, id eſt, pro toto vitæ tempore, vſque ad mortem; imò & pro grauiſſimis delictis, nec in fine illis communio concedebatur, vt paſſim cauetur in Concilio Illiber. & probant latè in eius canone primo, quibus in caſibus patratores ſimilium ſcelerum communione Euchariſtica, & fidelium in perpetuum priuabantur,

bantur, vt conſtat ex *cap. quia Sacerdotes 11. q. 1. cap. ſi quis 4. 2. q. 3.* Concilio Cæſarauguſt. 1. *can.* 4. ibi; *Item legit vigeſimo & vno die, quo à 16. calend. Ianuarij vſque in diem Epiphaniæ, quæ eſt 8. idus Ianuarij, continuis diebus nulli liceat de Eccleſia ſe abſentare, nec latère in domibus, nec ſecedere ad villam, nec montes petere, nec nudis pedibus incedere, ſed concurrere ad Eccleſiam: quod qui non obſeruauerit, his decretis anathema ſit in perpetuum.* Concilium Pariſ. 1. *can.* 2. & Pariſienſe 3. *can.* 5. *cap. ego Berengarius, de conſecr. diſt.* 2. Troſleianum *can.* 13. quo in ſenſu excommunicatio perpetua imponitur *in d. can.* 11. Concilij Tolet. II. in aliis verò leuioribus criminibus priuatio communionis inflicta, intelligitur de temporali, donec reus ſatisfecerit.

15. INTELLIGITVR CAP. EX PARTE, 23. DE V. S. Tandem ſupradictæ aſſertioni obſtat textus *in cap. ex parte 23. de v. ſ.* vbi cùm proponatur quemdam fuiſſe excommunicatum propter iniuriam Capitulo Carnotenſis Eccleſiæ illatam, aſſeriiut non poſſe eum abſolui à tali excommunicatione ante ſatisfactionem, ob ſpeciale priuilegium Capitulo Carnotenſi conceſſum. Igitur quia iure communi attento, excommunicatus etiam ante ſatisfactionem abſolui poteſt; ſiquidem fruſtra precibus impetraretur à Capitulo Carnotenſi, quod illi communi iure competebat, argumento textus *in l. unica, C. de theſaur. lib.* 10. *cap. in his 30. de priuil. cap. ſi Papa, eod. tit. lib.* 6. Agnouit difficultatem Gloſſa ibi, *verbo Contumacia*; & vt illi ſatisfaciat, aſſerit priuilegium in illius textus ſpecie fuiſſe conceſſum ad cautelam, quia ſtrictiùs ſolet obſeruari quod ſpecialiter cauetur, quàm quod generaliter diſponitur, *cap. quamquam 23. d. cap. ſi aduerſus, de hæret.* & aliquando ſpecialiter conceduntur, quæ iure communi competunt, *cap. in cauſis, de procurat. cap. etſi Chriſtus, in fine, de iureiur. cap. per mimimus, de ſentent. excom. cap. quod in te, de pœnit. cap. ſacrum, in fine, 24 q. 2. cap. admonere 33. q. 3.* Vnde licèt iure communi quilibet excommunicatus poſt ſatisfactionem eſſet abſoluendus, tamen priuilegium ſpeciale ad cautelam Capitulo Carnotenſi conceſſum fuit, vt excommunicatus ob iniuriam illatam, abſolui non poſſet, niſi poſt ſatisfactionem. Sed licèt hæc Gloſſæ ſolutio ſuſtineri poſſet, verius dicendum eſt, priuilegium de quo in eo textu, duas partes continere; in priori cauebatur vt Capitulum Carnotenſe poſſit excommunicare, aut interdicto ſubiicere malefactores pro iniuria ſibi illata, in qua parte gratiam continebat, ſiquidem Capitulum Eccleſiæ Cathedralis poteſtatem ferendi excommunicationem, aut ſimilis cenſuras non habet, *cap. quæſiuit, de his quæ fiunt à maiori parte*, niſi ratione conſuetudinis, *cap. irrefragabili, §. cæterum, de officio ordin.* aut Sede vacante, *cap. cùm olim, de maiorit. & obed. cap. vnico, eod. titulo in 6. cap. Albericus, de teſtibus, cap. illa, ne Sede vac.* In ſecunda concedebatur quod nemo auderet abſoluere excommunicatum pro iniuria illata Capitulo Carnotenſi, niſi præmiſſa ſatisfactione; qua in parte conſonum erat prædictum priuilegium iuri communi, nec gratiam ſpecialem continebat, vnde virtute iuris communis ex præſenti textu, & ſimilibus excommunicatus abſolui poterat.

CAPVT XII.

[a] Honorius III. *Epiſcopo, & [b] Cantori [c] Cabilonenſi, & Abbati de [d] Firmitate, Cabilonenſis diœceſis.*

EX parte Venerabilis Fratris noſtri Epiſcopi [e] Eduenſis fuit propoſitum coram nobis, quod Canonici Eduenſes propriis commodis inhiantes, præbendarum numerum ab antiquo in Eccleſia Eduenſi ſtatutum, licèt non ſint eius diminuti redditus, reſtrinxerunt, vt ſic in temporalibus magis abundent, dum ea, de quibus valet ſuſtentari Canonicorum numerus conſuetus, tali prætextu nituntur in augmentum conuertere præbendarum: & in facti ſui tuitionem ſuper hoc confirmationis à nobis dicuntur litteras impetraſſe in communi forma. Nolentes igitur diuini numinis cultum huiuſmodi occaſione in Eccleſia ipſa diminui, ſed potiùs augmentari, diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, antiquum numerum facientes authoritate noſtra ſeruari, præbendas, quas à tempore vltimi ſtatuti inueneritis in Eccleſia memorata vacantes, non obſtante aliqua conſtitutione ſuper hoc à Canonicis ipſis facta, vel confirmatione huius à nobis ab eiſdem [f] obtenta, perſonis idoneis cum conſilio eiuſdem Epiſcopi, ſublato appellationis obſtaculo, conferatis,

NOTÆ.

1. HONORII III. GESTA. [a] HOnorius III.] Honorius antea Centius Sabellus dictus, patriâ Romanus, creatus fuit Pontifex die 18. Iulij anno 1216. & floruit vſque ad annum 1227. vt referunt Spondanus *in continuat. Baronij*, Cotjolanus *in Breuiario, dicto anno*, & alij Scriptores de vitis Pontificum. Inter alia quæ illuſtrem illius Pontificatum faciunt, potiſſima ſunt confirmatio præclariſſimarum Religionum SS. Dominici & Franciſci, & Coronatio Federici Imperatoris II. Fecit ſuarum Decretalium quintam compilationem, quam diu deſideratam à perdoctis viris, edidit Innocent. Cironius, ex qua collectione aliquæ deciſiones compilatæ fuerunt à Raymundo in hac ſexta compilatione, inter quas primum in ordine obtinet locum præſens decretalis.

[b] *Cantori.*] Id eſt, Præſuli chori canentium; qui enim ſimili choro præeſt, Cantor, Præcentor, ſeu Protopſaltes appellatur, *cap. cleros*, 21. *diſt.* & in Eccleſia Cabilonenſi ſunt ſeptem Dignitates, inter quas Cantor recenſetur. Nec nouum eſt Romanum Pontificem cauſarum cognitionem committere Cantori, vt conſtat *ex cap. dudum, el ſecundo, de electione*, ibi: *Pariſienſi Succentori. cap.* 2. CANTOR QVIS?

dilectus, *de appellat.* ibi: *Cantori Trecenſi. cap. ſignificauit, eodem titulo*, ibi: *Precentori Herefordienſi. cap. cùm iam dudum, de prabendis*, ibi: *Cantori Tornacenſi.cap. 3. de cenſibus*, ibi: *Stephano Cantori. cap. 2. de donat. inter*, ibi: *Cantori Lexouienſi. cap. Abbate, de v. ſ.* ibi: *Cantori Atrebatenſi, cap. cùm pro cauſa, de ſentent. excom.* ibi: *Precentori Lugdunenſi.* De dignitate Caotoris plura Valenzuela *conſil.* 33. Barb. *de Canonicis*, *cap.* 9.

3. CABILONIS DESCRIPTIO. c *Cabilonenſi.*] Cabilo, ſeu Cabilonus, eſt ciuitas Galliæ ad Araris ripam, ſita in prima Lugdunenſi Prouincia, cuius meminerunt Cæſar *in comment. lib.* 7. Strabo *lib.* 4. Ammiaous Marcellinus *lib.* 5. Sedes quoodam fuit Regia Principum Burgundiæ, vt referunt Fratres Sammatani *tom.* 2. *Gallia Chriſt. fol.* 437. Habet Eccleſiam Cathedralem D. Vincentio dicatam, cuius meotio fit *in cap.* 12. *de reſcriptis*, *cap.* 27. *de ſentent. excom. cap. in noſtra*, *de procurat.* Plura de eius origine coogeſſerunt Chenu *in chron. Eccleſia Cabilon.* Sabarus *in notis ad Sidonium*, *lib.* 4. *epiſt.* 25. eius Præſuli Duranno dicto, qui eam Eccleſiam rexit ex anno 1213. vſque ad aooum 1215. miſſa eſt præſens epiſtola.

4. d *De Firmitate.*] Firmitas prima Ciſtercij filia, monaſterium eſt in diœceſi Cabilonenſi conſtructum anno 1113. cuius exordium, & nominis rationem reddunt tabulæ ipſius monaſterij, ibi: *Fundata eſt Firmitas primogenita filia domus Ciſtercij, & pulchra ſignificationis ſua titulo firmitatem & ſtabilitatem Ordinis preſignauit.* Plura de eo monaſterio retulit Manrique *annalium Ciſterc. anno* 1113. *cap.* 3. huius monaſterij Abbati Hugooi reſcribit Honorius *in præſenti.*

5. ÆDVENSIS VRBIS NOTITIA. e *Æduenſis.*] Ædua, quam alij Auguſtodunum appellant, celebris vrbs eſt Galliæ, cuius meminerunt Cæſar *lib.* 6. *de bello Gallico*, Mela *lib.* 3. *de ſitu orbis*, *cap.* 2. Tacitus *lib.* 11. *annalium*, Guillelmus Brito *lib.* 1. *Philip.* a.

Ædua quos mittit, vrbs antiquiſſima plena.

Habet Eccleſiam Cathedralem D. Lazaru dicatam, cuius originem, & progreſſum referunt Authores Galliæ Chriſtianæ *tom.* 2. *fol.* 27. cuius Præſul Galterus ſecundus præſentem quæſtionem Honorio III. propoſuit.

6. f *Obtenta.*] Confirmatio iſta facta fuit in forma communi, vt ea ipſis verbis textûs conſtat; quæ coofirmatio oihil nouum tribuit, *cap. cùm dilecta*, *§. nos igitur*, *de confirmatione vtili*, *cap. quia diuerſitatem*, *de conceſſione prabenda*, *cap. ex parte*, *de priuilegiis*, *cap. dudum* 39. *de decimis*: nec talis confirmatio tribuit ius nouum, *cap. examinata*, *cap. finali*, *de confirm. vtili.*

COMMENTARIVM.

7. CONCLVSIO REPERTVR, ET PROBATVR. EX hoc textu ſeqnens communiter deducitur aſſertio: *Canonici non poſſunt proprio ſtatuto minuere numerum prabendarum, niſi tale ſtatutum in forma ſpeciali confirmetur à Romano Pontifice.* Probant eam textus *in cap. cùm M. hoc titulo*, *cap. conſuetudinis* 9. *de conſuet. cap. quoniam*, *de vita & honeſt. cleric. cap. dilecto*, *de prabendis*, *cap. finali*, *de v. ſ.* nouella 3. & 6. Iuſtiniani, *cap* 8. & 16. §. *ſed neque.* Illuſtraot vltra congeſtos à Barboſa in præſenti Petrus Greg. Martinus Hutantus, & Fagnanus *in repetit. ad hunc textum*, idem Petrus Gregorius *de beneficiis cap.* 19. Nicolaus Garcia *eodem tract. p.* 12. *cap.* 1 Lotherius *de re benefic. lib.* 1. *q.* 14. Lælius Cæcus *de rep. chriſtiana*, *tit. de Canonicis*, *cap.* 24 *num.* 4. Azor *p.* 2. *inſtit. lib.* 3. *cap.* 11. *q.* 10. Moneta *de commun. cap.* 12. *n.* 113. & *de diſtribut. p.* 1. *q.* 5. *num.* 27. Lælius Mancious *genialium c.* 257. Barboſa *de Canonicis cap.* 3. & *de poteſt. Epiſcopi* 3. *p. allegatione* 87.

8. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO. Sed pro dubitandi ratione in præſentem aſſertionem ita inſurgo: Capitulum Eccleſiæ Cathedralis non ſolùm Sede vacante, verùm & ſuperſtite Epiſcopo ſtatuta regimini Eccleſiæ congrua, & vtilia facere poteſt, *cap. cùm dilectus*, *de clericis non reſid. cap. cùm Eccleſia*, *de electione*, *cap.* 1. *hoc titulo*, *lib.* 6. *cap.* 2. *de v. ſ. eodem lib.* Probant Suarez *de legibus lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 34. Tapia *tom.* 1. *catena moralis*, *lib.* 4. *q.* 8. *art.* 7. igitur poteſt facere ſtatuta, quibus minuatur numerus præbendarum. Augetur primò hæc dubitandi ratio ex eo; nam quod operatur propoſitum in propoſito, idem operatur oppoſitum io oppoſito, *l. vltima*, *in fine*, *ff. de legat.* 3. *l. etſi contra*, *in fine*, *ff. de vulgari*; quia contrariorum eadem eſt ratio & diſciplina, *l. penultima*, §. *finali*, *ff. qui ſatiſdare*: ſed Canonici poſſunt ſtatuto facere, vt maior ſit Canonicorum numerus, *cap. cùm M. hoc titulo.* Igitur poterunt ſtatuto diſponere, vt reſtringatur ipſe oumerus. Augetur deinde hæc difficultas, nam multitudine miniſtrorum non augetur cultus diuinus, ſed potiùs paucitate Deus honoratur, *cap. legimus*, 24. 93. *diſt.* ibi: *Diaconos paucitas honorabiles, preſbyteros turba contemptibiles facit*: & multi ſacerdotes nomine non laudantur, ſed pauci re, *c. multi*, *fin.* 40. *diſt.* Ergo oon ſolùm validè, verùm etiam rationabiliter Canonici poſſunt Canonicorum multitudioem proprio ſtatuto reſtriogere.

9. PRÆBENDARVM NVMERVS CERTVS. Adhuc tamen vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, oumerum præbendarum in aliquibus Eccleſiis Cathedralibus non eſſe determioatum, nec certum, vt io Eccleſiis, de quibus *in cap. ex parte* 10. *de conceſ. prab. cap. vacante*, *cap. dilecto*, *de prab.* In aliquibus autem eſſe numerum determioatum, ſed abſque vlla diſtinctione prouentuum, vt *in cap. fin.* §. *ſi autem*, *de conceſſ. prab. in* 6. *cap. dilecto* 63. *de appellat.* io aliiſque noo ſolùm numerum eſſe determinatum, & præfixum, verùm & prouentus realiter eſſe diſtinctos, *cap. litteras*, *de conceſſ. prab. Clem. fin. de prab.* docet Moneta *de optione canonica*, *cap.* 2. *q.* 2. *num* 16. & 17. Licèt temporibus Eccleſiæ naſcentis omnes Preſbyteri io communem menſam aduocareotur, & ſub vna matricula, ſeu pyctatio continereotur, quotidieque ſuas portiones, & ſportulas acciperent, quæ dicebaotur canonicæ portiones. Iuo Carnot. *epiſt.* 219. ibi: *Deliberaui, vt darem illis dimidiam prapoſituram, vt fieret inde quotidianus panis, quamvis eorum annua prabenda eis ſufficiens eſſe deberet.* Et ab hac præbenda Caoonici præbendarij dicebantur, *c. ſanctorum* 70. *diſt.* & Eccleſiæ, in quibus erant, præbendales: & quia nomina eorum ea pyctatio legebantur, portio illa vulgò, *pitanza*, dicitur: poſt diuiſionem tameo bonorum Eccleſiæ certi fuerunt aſſignati redditus beneficiis & digoitatibus eccleſiaſticis, vt dicemus *ad tit. de prab. & dignit.*

10. TALIS NVMERVS RESTRINGI POTEST. Secundò ſciendum eſt, quod ſi numerus Canonicorum incertus ſit, ſiue certus, noo tamen plures inſtitui debent, quàm commodè ex redditibus ali poſſint, *c. cùm M. hoc titulo*, *c. quoniam*, *de vit. & honeſt. c.* 1. *c. authorit. de inſtit.* Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 15. nouella 3. Iuſtin. vbi Cuiacius: & deficientibus Eccleſiæ facultatibus, poſſunt Canonici ſimul cũ Epiſcopo ſupprimere aliquas præbendas,

vt

vt inde debitis fructibus ſuſtententur, *c. cùm acceſ-ſiſſent, hoc titulo*, ne ad inopiam, & mendicitatem in opprobrium ſtatus clericalis redigantur, *cap. Diaconi, 93. diſt.* Petrus Gregorius *de benef. cap.* 19. Barb. *d. cap.* 3. *de Canonicis*. Alij verò non poſſunt reſtringere prædictum numerum, vt Vicarius Epiſcopi cum Capitulo Sede vacante, Garcia *de beneficiis, p.* 12. *cap.* 1. quod adeò verum eſt, vt etiamſi numerus Canonicorum confirmatus ſit à Pontifice, nihilominus ex defectu reddituum re-ſtringi poterit, vt reſoluit Garcia *vbi ſupra*: ſine diminutione verò fructuum, aut alia ſimili cauſa nequeunt Canonici ſupprimere aliquam præben-dam, ex noſtro textu docent Barb. & Petrus Greg. *vbi ſupra*.

11. Tradi-tvr ra-tio deci-dendi. Ex quibus profluit vera decidendi ratio ad no-ſtrum textum *in cap. ex parte*; nam cùm in Eccle-ſia Æduenſi certus, & determinatus fuiſſet Ca-nonicorum numerus; & redditus non fuiſſent di-minuti, non potuerunt Canonici illum reſtrin-gere, & coarctare, præcipuè cùm diuinus cultus minueretur, qui diminui non debet, *cap. ad hæc, de preb.* & ſic rectè Honorius III. iubet prædictum ſtatutum, etiam confirmatum a Sede Apoſtolica in forma communi, irritari. Si verò ex iuſta cauſa ſuppreſſa eſſet aliqua dignitas, vel præbenda, & confirmatio Pontificis in forma ſpeciali ſeque-retur, tale ſtatutum reſtrictionis, ſeu ſuppreſſionis obſeruandum eſſet, vt *in cap. cùm acceſſiſſent*, do-cetur.

Nec obſtat difficultas ſuprà adducta; nam licèt capitulum Eccleſiæ Cathedralis poſſit ſtatuta fa-cere ad ſuum regimen, ſi hæc ſint iuri canonico contraria, minimè condere valet: vnde cùm re-ſtringere numerum præbendarum, & ſic cultum diuinum minuere, iuri noſtro contrarium ſit, ideò ſtatuta per quæ reſtringuntur præbendæ, ſeu canonicatus, inualida ſunt. Nec augmentum pri-mum refragatur; nam Canonici poſſunt augere numerum præbendarum, cùm Eccleſiæ faculta-tes ſuppetunt; reſtringere autem non poſſunt, cùm diuinus cultus augeri debeat, diminui autem non valeat: quod adeò verum eſt, vt etſi numerus confirmatus ſit à Pontifice, nihilominus poſſit augeri, quia confirmatio à Pontifice facta præſu-mitur fauore Canonicorum, & ſic illi renunciare poſſunt numerum augendo. Nec etiam aliud aug-mentum obſtat; nam illud principium procedit, quando multitudo eſt tantùm nomine, non re; at ſemper præſumitur Canonicos magnis virtuti-bus pollere, & ſic ex eorum aſſidua reſidentia cultum diuinum magnoperè augeri. 12. Diſſolvitvr difficvltas addvcta.

CAPVT XIII.

[a] Gregorius IX. *Archipreſbytero* [b] *ſanctæ Mariæ Maioris de Vrbe*.

QVoniam conſtitutio Apoſtolicæ Sedis omnes adſtringit, & nihil debet obſcurum, vel ambiguum continere: Declaramus [d] conſtitutionem, quam nuper ſuper præbendis in perceptione portionis maioribus, & conſuetis ſeruitiis à minoribus ex-hibendis, edidimus, non ad præterita, ſed ad futura tantùm extendi. Cùm leges & conſtitutiones futuris certum ſit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi, niſi nominatim in eis de præteritis caueatur.

NOTÆ.

1. Gregorii IX tempvs. a GRegorius.] Antea Hugolinus dictus, na-tione Hernius, patriâ Anagninus, euectus ad Pontificatus culmen anno 1227. floruit vſque ad annum 1241. vt referunt Spondanus, & Cor-iolanus in eiſdem annis: & cùm eius authoritate hoc volumen Decretalium prodiiſſet, vt in ap-paratu dixi, & de rebus geſtis ab ipſo Gregorio agentes, referunt Gregorius Polydorus *in Gre-goriano*, Gerardus Voſſius *de rebus Siculis*, Iaco-bus à Sancto Carolo *in Bibliotheca Pontif. lib.* 1. *in ipſo Gregorio*. Ideo vltimo loco ſub quolibet titulo Gregorij IX. conſtitutiones, vtpote poſteriores tempore, vt ſic ſeries temporum ſeruetur, compl-lantur.

2. b *Archipreſbytero*.] De Archipreſbytero, & eius dignitate agam *titulo de officio Archipreſb.*

3. c *De vrbe*.] Sunt enim in vrbe Romaoa plu-res Eccleſiæ Diuæ Mariæ dicatæ ſub diuerſis titu-lis; alia dicitur Eccleſia ſanctæ Mariæ in Via La-ta, de qua *in cap. Eccleſia, hoc titulo, cap. Eccleſia, vt lite pendente*. Eccleſia ſanctæ Mariæ in Portico: S. Maria in Coſmedin, S. Maria in Dominica, S. Maria trans Tyberim, & aliæ, de quibus agunt Victor *de Vrbis Romæ regionibus*. Frater Al-phonſus Muñoz *de rebus mirabilibus Romæ*: ex qui-bus Cardinales, tam Preſbyteri, quàm Diaconi, titulos ſuos acceperunt, Germonius *de indultis Cardinalium*, §. *tituli*. Inter eas præcipua eſt Ec-cleſia S. Mariæ Maioris de Vrbe, creata tempo-ribus Liberij Pontificis, præcedente miraculo Ni-uium, quod Eccleſia die 5. Auguſti celebrat. Illa autem Eccleſia eſt vna ex quinque Eccleſiis Pa-triarchalibus exiſtentibus in Vrbe, habetque Ar-chipreſbyterum, & certum numerum Canonico-rum: imò frequenter vnus ex Cardinalibus eſt Archipreſbyter illius Eccleſiæ. Cohelius *in noti-tia Cardinalatus cap.* 5. & cùm ad Archipreſbyte-rum ſpectet preſbyterorum cura, ac regimen, *cap.* 5. *de officio Archipreſbyteri*, & in hoc capite finali agetur de iuribus Preſbyterorum, & de prælatione inter eos ſernanda, idcircò hæc decreta-lis epiſtola mittitur Archipreſbytero illius Eccleſiæ.

d *Conſtitutionem*.] Cùm enim Gregorius IX. conſtitutionem edidiſſet, vt maioribus ordinibus inſignitis in minoribus conſtituti obſequium, & obedientiam præſtarent, de qua *in cap. ſtatuimus, de maiorit. & obedientia*; duhium ortum fuit, vtrum ea conſtitutione tenerentur, qui iam illis tempo-ribus ſacris initiati erant Ordinibus, & in Cano-nicos admiſſi? Cui reſpondet Gregorius IX. quòd cùm lex nihil debeat continere ambiguum, præ-ſenti decretali declarat tantùm poſt prædictam conſtitutionem in Canonicos admiſſos compre-hendi, quia lex tantùm reſpicit futura, non præte-rita, vt probaui ſuprà *in c.* 2. vbi hoc commenta-rium dedi. 4.

TITVLVS TERTIVS.
De Reſcriptis.

CAPVT PRIMVM.

[a] Alexander III. *Senonenſi* [b] *Archiepiſcopo.*

SICVT Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum, diſponente Domino, mater eſt, & [c] magiſtra; ita & nos, qui eidem Eccleſiæ, licèt immeriti, diuinæ diſpoſitionis prouidentiâ præſidemus, prout Dominus nobis miniſtrauerit, conſultationibus reſpondere cogimur ſingulorum, & quæ videntur dubia, Apoſtolicæ circumſpectionis prouidentiâ [d] declarare. Sanè quæſitum eſt à nobis ex parte tua: Si alicuius cauſa delegatis iudicibus, ſublato remedio appellationis committitur; & litteris Apoſtolicis altera pars munita (quibus ei generaliter eſt indultum, vt liberè ſibi liceat appellare,) in vocem [e] appellationis proruperit, an eius in eadem cauſa debeat appellationi deferri? Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod eius in hac parte appellatio non debet admitti, poſtquam eſt cauſa iudicibus appellatione remotâ commiſſa, quia ſpeciale mandatum derogat generali.

NOTÆ.

1. a ALexander III.] Rolandos antea dictus, narione Tuſcus, patriâ Senenſis, qui cùm eſſet Preſbyter Cardinalis rituli S. Marci, & Apoſtolicæ Sedis Cancellarius, Romanus Ponrifex electus ſuit menſe Septembri, anno 1159. Vir prudeotiſſimus, omoibus virtutibus pollens, dioinis, humaniſque litteris valdè inſtructus, quem D. Bernardus mitis extollir laudibus, & plura de eius vita & geſtis referunt Baronius *anno* 1158. Corjolanus *anno* 1156. Platina, & alij de vitis Pontificum, *in eius vita.* Huius Pontificis plura extant decreta in hoc volumine, qoæ Raymundus tam ex prima, & ſecunda collectione tranſcripſit, quàm ex Concilio Lateranenſi, ipſius Pontificis æuo celebtato. Præſens dectetum tranſcripſit ipſe Raymundus *ex cap.* 1. *hoc titulo, in* 1 *collect.* ex Conciſio Lateranenſi, ſeu eius appendice, *p.*10. *cap.* 11. & *ex cap.*12. *de appellat. in d.* 1. *collect.* ſub quo robro apriùs collocari, non ſine ratione putauit Antonius Auguſt. *in notis ad hunc textum.* Alia pars huius textus reperitur *in cap. ſi verò* 8. *de iureiur.* Et quia plures deciſiones in hoc volumine compilatæ, tranſcriptæ ſunt ex dicta appendice ad Concilium Lateran. præmirtendam duxi admonitionem, quam ad principium ipſius appendicis lectori fecit Bartholomeus Laurens, cognomento vulgari *Poien*, in hæc verba. [Sy-
,, nodus Lateran. ſub Alexando III. habita, cum
,, indice ſibi præfixo, itemque com iis, quæ ad-
,, iecta haber, ad quæ præfixus hic index ſpecia-
,, tim reſpicit, ſicut paulò poſt videbis, excerpta
,, eſt è volumine pergamenico, non illo, cuius
,, ſuprà ſub Alexandro I. & Nicolao II. mentio-
,, nem fecimus; ſed alio, ac diuerſo, nihil prætet
,, ea quæ hîc ſequuntur, aliud comprehendente.
,, Ideoque totum hoc integrè, non diuiſum; ex-
,, hibere placuit: quamquam pars ea quæ hic
,, prima aſſeritur, & in archetypo ita vocatur,
,, ſeorſim ac ſpecialiter ipſum tantummodò Late-
,, ranenſe Concilium videri poteſt, cùm & ar-
,, chetypi titulus eâ tantùm in parte hoc præſe-
,, rat, nec omnia quæ deinceps ex ordine ſequun-
,, tur, Alexandri III. ſint, ſed aliquorum etiam,
,, qui poſt eum Apoſtolicæ Sedi præfuerunt. Ve-
,, rùm quia totus ille archetypi, de quo loqui-
,, mur, codex eorumdem prope characterum erat,
,, & maximè, quia pars prima, ſecunda, tertia,
,, & cæteræ deinceps cohærebant; & ſuper om-
,, nia, quòd Dominus Petrus Crab. ordinis S.
,, Franciſci de Obſeruantia, vnicus, ac ſedulus
,, archetyporum, quibus in editione Concilio-
,, rum anno Domini 1551. vſi fuimus, procura-
,, tor, iſtud nobis exemplar vnicè commendaoit,
,, omittere quidquam ex illo, præſertim quod de
,, textu, vt vocant, eſſet, nec voluimos, nec auſi
,, ſumus. Nam annotationum, quæ in archetypo
,, ob marginis capacitatem, plurimæ ſunt, non
,, potuir in edirione hac ob marginis exiguitatem
,, paſſim haberi ratio. Cæterùm quanto labore con-
,, ſtiterit archetypi huius, quod propter breuia-
,, tiones inſuetas, ac nimias, non tam lectore,
,, quàm coniectore indiguit, tranſcriptio; quo-
,, niam neminem, niſi quem hoc ipſum archety-
,, pon videre contigerit, crediturum putamus,
,, nullum hic verbum facimus; Deum tantùm
,, hoc noſtræ, quidquid eſt, opellæ commenda-
,, tum volentes.] Er ad calcem ipſius appendi-
cis, iterum per hæc verba admonet lecto-
,, rem: [Hæc ſunt quæ ex archetypo illo,
,, cuius ſupra mentio fit, lectu adeò difficili,
,, ſummo labore deſcripſimus. Quæ ſi cui gra-
,, ta, & vrilia fuerint, primùm gratias agat Deo,
,, qui horum qualecumque exemplar hucuſque
,, ſeruauit; deinde F. Petro Crab. qui hoc ipſum,
,, vt inter Concilia ederetur, procurauit: poſtre-
,, mò & nobis, quos non piguit, quamquam non
deerant,

„ deerant, qui dehortarentur, & abſterrerent vti-
„ litatis publicæ gratiâ moleſtiæ tantùm perferre,
„ vt quæ antehac difficillimè legi poterant, iam
„ huius lectu facilia redderentur. Cæterùm ſi qui-
„ bus in his locus aliquis intrincatior, mutilus,
„ aut minùs abſolutus videtur, ij nouerint, dif-
„ ficultatem eam ſibi eſſe nobiſcum communem.
„ Neque enim archetypon ipſum adeò terſum
„ fuit, quin & nos aliquoties hæſitare cogeremur.
„ Malitimus autem & te ſubinde nobiſcum hære-
„ re, quàm conieciſſe, ac mutaſſe quidvis temerè
„ videri. Certè in editione hac poſtrema permul-
„ tis locis mendæ ſublatæ ſunt operâ F. Laurentij
„ Surij, & plurima ſuæ integritati reſtituta.]

2. b *Archiepiſcopo.*] Guillelmo videlicet, qui Theobaldi Comitis Campaniæ filius, primò fuit Epiſcopus Carnotenſis, poſtmodùm Senonenſis Archipræſul, anno 1169. & ab Alexandro III. per Galliam Legatus miſſus fuit, cùm illi adhæſiſſet aduerſus Pſeudo-Pontifices, vt referunt Fratres Sammatani *tom. 1. Galliæ, in Eccleſia Senon n. 68.* Huic & aliis eius ſucceſſoribus miſſæ ſunt decretales relatæ *in cap. ſedes 15. hoc tit. cap. 1. de poſtulat. Prælat. cap. præterea 5. cap. cum olim 32. de officio Ordin. cap. cauſam 11. de probat. cap. ſi verò 8. de iureiur.* & aliæ. De ipſa Senonenſi Metropoli, nonnulla adduxi ſuprà *in cap. cum omne 6. de conſtit.*

3. c *Magiſtra.*] Cap. fin. *de iudiciis*, ibi: *Quia tamen omnium Eccleſiarum mater eſt eadem, & magiſtra.* Cap. *cuncta 18. 9. quæſt. 3.* ibi: *Cuncta per mundum nouit Eccleſia, quoniam quorumlibet ſententiis ligata Pontificum Sedes B. Petri Apoſtoli ius habeat reſoluendi, vtpote quæ de omni Eccleſia ius habeat iudicandi.* Concilium Florent. ſub Eugenio IV. pro Græcorum vnione celebratum, ibi: *Definimus Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem vniuerſi orbis tenere primatum, ipſumque Romanum Pontificem ſucceſſorem eſſe D. Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem, ac Doctorem exiſtere.* Turrecremata *in ſumma lib. 2. cap. 36.* Canus *de locis lib. 2. cap. 4.* Bellarminus *de R. Pontifice cap. 22.* plures Barb. *in cap. 2. de ſum. Trinit. num. 6.* Fragoſo *p. 2. de regim. Chriſt. Reipub. lib. 1. diſp. 1. §. 2.* Theophilus Raynaud. *tom. 10. in corona aurea R. Pontificis*, & nos *in cap. finali, de foro compet.*

4. d *Declarare.*] Conſonat Petrus Damianus *opuſc. 7. ad S. Leonem IX.* ibi: *Quoniam Apoſtolica Sedes omnium Eccleſiarum mater eſſe ex ipſo veritatis ore cognoſcitur, dignum eſt, vt ſi quid vſpiam dubitationis emerſerit, quod ad animarum videatur pertinere negotium, ad ipſam, velut ad magiſtram, & quodammodo fontem cæleſtis ſapientiæ recurratur.* Et *opuſc. 5. in fine.* Petrus Cellenſis *epiſt. 1. ad Alexandrum Papam*, ibi: *In grauiſſimis, ſicut olim ad Moyſen, ſic nunc Pater venerande, ab omni Eccleſia Dei recurritur ad S. Petri, & veſtram Sedem.* Hanc praxim conſulendi Romanam Sedem in rebus arduis, & ambiguis, probant Canus *lib. 5. de locis, cap. 7.* M. Antonius Capella *diſp. de R. P. cap. 2. ſect. 7.* Onuphrius *de Primatu S. Petri*, Bozius *lib. 5. de ſignis Eccleſiæ, cap. 3.* & *lib. 18. cap. 4. & 5.* Bzouius *de R. Pontifice cap. 17.* Theophilus *vbi ſuprà, fructu 5. per totum.*

5. e *Iudicibus.*] Signanter dixit Alexander delegatis, non ordinariis iudicibus; nam quoties Pontifex cauſam committit ſub clauſula, *appellatione remotâ*, etſi committatur iudici ordinario, eius iuriſdictio non excitatur, ſed in delegatam conuertitur, ſi modò in ea cauſa ponatur, in qua iure ordinario appellare licebat; tunc enim cùm per hanc clauſulam ab Ordinario appellatio inhibeatur, quia aliquid additur iuriſdictioni ordinariæ, quod antea non habebat, mutatur, & fit delegata, vt argumento textus *in cap. cum aliquibus, hoc tit. in 6. cap. ſi quis 12. in fine, de præbendis, eodem lib. c. ſi ſoli, de conceſ. præb. eod. lib. l. 3. ff. de offic. eius, l. 1. §. ſi quis ſimpliciter, ff. de verb. obl.* docent Abbas *in cap. licet 12. de offic. ordin.* vbi nos latiùs dicemus, Parlad. *lib. 2. quotid. cap. vlt.* Diuerſum tamen obſeruandum eſt, cùm clauſula, *appellatione remotâ*, adiicitur in ea cauſa, in qua appellatio de iure non admittitur, iuxta textus ita accipiendos *in d. cap. licet, de offic. Ordin. cap. cum aliquibus, hoc titulo in 6.*

f *Appellationis.*] Poteſt enim Pontifex cauſam committere appellatione remotâ, *cap. ſuper 27. §. ſi verò, de offic. deleg. cap. Paſtoralis 52, de appellat. cap. bonæ, de confirmat. vtili*, Alexander poſt Concil. Lateran. *p. 7. cap. vlt. p. 10. cap. 8. p. 47. capite 3.* ſicut alij ſupremi Principes, *l. 1. §. vlt. ff. à quibus appellare, l. 13. tit. 23. partit. 3.* Vnde ſæpiſſimè in iure noſtro mentio fit huius clauſulæ, vt *in cap. cauſam 18. hoc titulo, cap. ſecundò 41. cap. Paſtoralis 53. cap. vt debitus 59. de appellat. cap. ſuper eo 15. cap. Paſtoralis 28. cap. ex parte 47. de offic. deleg. cap. dilecti 4. de arbitr. cap. accepimus 5. de pactis, cap. ex tua, de filiis presbyterorum, cap. licet 6. de for. compet. cap. 2. de mutuis petit. cap. ex conqueſtione 10. de reſtit. ſpol.* Eam exponunt plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, & *de clauſul. cap. 9.* quibus addendi ſunt Donellus *lib. 18. comment. cap. 6.* vbi Oſualdus *littera R.* Carleual. *de iudiciis tom. 2. titulo 2. diſp. 8.* Fragoſ. *de regim. Chriſtianæ Reip. tom. 1. p. 2. lib. 8. diſp. 24. §. 12.* Pichardus *in manuduct. p. 4. prælud. 1.* P. Gregorius *in dict. cap. cauſam, hoc titulo.* Ciron. *ad tit. de appellat.* Hunnius *ad Treutler. volum. 2. diſp. 33. theſi 4. quæſt. 31.* Diana *p. 9. tract. 7. reſol. 28.* Salgado *de protect. 1. p. prælud. 3. num. 81. & p. 2. cap. 6. num. 16. & p. 3. cap. 8. num. 27.* Germonius *lib. 1. animadu. cap. 13.* Clezelius *de appellat. cap. 1. num. 16. & cap. 4. num. 23. & cap. 6. num. 203.* Vtuntur hac clauſula Principes, non verò Magiſtratus inferiores, *dict. l. 1. §. fin.* ſicut enim ſoli Principes poſſunt Magiſtratibus, prout placuerit, iuriſdictionem definire, *l. quidam 57. de re iudic. l. 1. ff. ad l. Iul. de ambitu*: ita decernere poſſunt, ne liceat ab eorum ſententiis appellare, *l. 1. §. de qua, ff. de poſtul. l. quominus, ff. de fluminibus*: nec contrarium probat Iuſtinianus *in l. finali, C. de de ſentent. & interl.* vt aliqui putarunt, quorum ſolutiones, & veram illius textus interpretationem tradit Germonius *d. c. 15.* 6.

Nec obſtat communis difficultas, quæ contra ſuprà tradita ab Interpretibus adducitur; videlicet defenſionem omnibus oppreſſis iure naturali fuiſſe conceſſam, *l. vt vim, ff. de iuſtitia & iure, l. 4. ff. ad leg. Aquil. cap. cum inter, de except.* Inde appellationis remedium cùm ſit oppreſſorum defenſio, ab ipſo naturali iure prouenire probatur *ex cap. cum ſpeciali 62. §. porrò, de appellat. cap. cùm in his, cap. ſignificarunt 11. de except. l. 1. l. ſi tantùm, 6. ff. de appellat. cap. omnis oppreſſus 2. q. 6.* Sed Principis reſcriptum iniquitatem continens, vel aliquid contra ius naturale diſponens, nullum eſt, *l. ex facto 43. ff. de vulgari, l. reſcripta, Cod.* 7. DISSOLVITVR COMMVNIS DIFFICVLTAS.

Digitized by Google

de precib. cùm à Iure naturali prouenientia, immutabilia ſint, *cap. fin. de conſuet. Clement. Paſtoralis*, §. *caterùm*, *de re indic.* §. *ſed naturalia, Inſtit. de iure naturali.* Ergo appellatio à Principe tolli non poteſt. Nam omiſsâ ſolutione Milliani *in præſenti cap.1 num.* 23. & aliorum qui affirmant appellationem prohiberi per prædictam clauſulam, quoad effectum ſuſpenſiuum, non verò quoad deuolutiuum, dicendum eſt, appellationem generaliter ſumptam defenſionem eſſe iuris humani, & poſitiui, vt probabimus *in cap. Paſtoralis* 53. *de appellat.* atque ita per Principem tolli poſſe; cùm enim per hanc clauſulam appellatio inhibetur, non omnis defenſio denegatur, ſed modus defenſionis à lege humana poſitiua inductus reſtringitur, & limitatur, vt docent ordinarij, & Caniſius *in præſenti.* Deinde quia tunc appellatio & defenſio iure naturali permiſſa erit, quoties omnino perpenſis negotiis, circumſtantiis, & qualitatibus neceſſaria eſt ad iuſtitiam conſequendam, & tunc à Principe tolli non poterit. Couarr. *practic. cap.*23. *num.*6. Vnde etiamſi commiſſa ſit cauſa appellatione remotâ, qui grauatus reperitur, poteſt ſuperiorem adire per viam querelæ, *cap. conſultationi*, *de appellat. in* 6. vel per ſupplicationem, vt *in l. vnica*, *C. de ſentent. Præf. Prætor.* docent Franchis *deciſ.* 148. vel per viam recuſationis, Couarr. *vbi proximè*, *cap. poſtremò*, *in fin. de appellat.* Fragoſ.*d.*§. 12. *num.* 218. Barboſa *in ſelect. ad noſtrum textum*, & ad Pontificem immediatè appellare, *cap.*1.*de offic. Leg. in* 5. *collect.* imò ſi grauamen ſit notorium, aut ex dolo prolata ſit ſententia, appellatio non cenſetur denegata. Gloſſa *in d. cap. ex conqueſtione*, Didac. Perez *in l.*1. *tit.*9. *lib.*3. *ordin.* Barb. *ſuprà num.* 20. *&* 21. proſequuntur alia remedia Paz *in praxi* 2. *tom. cap.*1.5.*p.num.*1. Arniſeus *de iure maieſt. cap.*4. *num.* 5.

8. Sed circa effectus huius clauſulæ Interpretes adhuc non conſentiunt. Aliqui exiſtimant per clauſulam, *appellatione remota*, tantùm denegari appellationem friuolam, ideoque parum operati quando non eſt adiecta cum cauſæ cognitione. Ita docent Lancellotus, Scaccia, Menochlus, & alij congeſti à Barboſ. *vbi proximè, num.* 15. & *in cap. Paſtoralis*, *num* 53. *de appellat.* Alij verò indiſtinctè affirmant, clauſulam iſtam omnem appellationem, etiam legitimam tollere: ita Hunoius *in Treutl. volum.*2. *diſput.* 33. *theſi* 4 *quæſt.* 31. Diana *p.*4. *tractat.*7. *reſolut.* 28. Mouentur ex eo: nam ſi prædicta clauſula ad legitimas appellationes non extenderetur, otioſa & ſupervacanea eſſet, cùm friuolæ, & fruſtratoriæ appellationes ipſo iure non admittantur, *l. final. C. appellat. recip. l. libertus* 31. *de negotiis geſtis*, *l.* 8. §. *ſi ignorantes*, *ff. mandati.* Deinde quia ſicut verba legum cum effectu ſunt accipienda, *l.*5. §. 2. *de in ius vocand.* ita & verba reſcriptorum; & ſicut verba in qualibet diſpoſitione adiecta, ita accipienda ſunt, vt aliquid operentur, *l. ſi quando* 109. *in princip. de leg.* 1. ita & verba huius clauſulæ. In quo Interpretum diſſidio placet opinio Petri Gregorij *in dict. cap. cauſam* 18. *de reſcriptis*, *num.* 12. & Fragoſ. *d.cap.*12.*num.*225. diſtinctionem dantium inter ius Canonicum, & ciuile, ita vt hoc inſpecto, clauſula, *appellatione remotâ*, tollat appellationem, non ſolùm friuolam, verùm & legitimam, *l.*1. §. *interdum*, & ibi Gloſſa *verbo Ab eo*, *ff. à quibus appellare*: illo autem attento, tantùm extendatur ad friuolam & fruſtratoriam appellationem, *cap. meminimus*, *cap. Paſtoralis*, *cap. vt debitus*, *de appellat.* non verò ſi legitima ſit, *dict. cap. ex conqueſtione*, *cap. poſtremò* 36. *cap. ex parte* 47. *de appellat.* alioquin enim ſi non fuiſſet clauſula poſita, omiſſa appellatio, ſiue iuſta, ſiue friuola, ſiue ante, ſiue poſt ſententiam, admitteretur ſaltem ad effectum deuolutiuum, *cap. ſuper eo* 10. *cap. de appellat.* 11. *cap. ſuper* 12. *de appellat.* ita Borell. & Scaccia citati à Fragoſo *vbi ſuprà.* Facit Arnulf. Lexou. ad Hadrianum Pap. *Priuata communis cauſa præponderat: quoniam de Eccleſia Dei libertate tractatur, nec iam ſpes vlla reſtat refugiis, ſi in irritum deducta fuerit Apoſtolica protectionis authoritas.* Illud etiam notandum eſt, clauſulam iſtam in vna parte reſcripti appoſitam ad omnes eius partes extendi, *cap. præterea*, 46. *cap. ſecundò requiris* 41. *de appellat.* vbi latè dicemus: docet Scaccia *de appellat. q.*16. *limit.*1.

Effectvs hvivs clavsvlæ.

g *Appellare.*] Meritò in præſentium verborum expoſitione laborant Interpretes, inquirentes quam vtilitatem hoc reſcriptum impetratori afferre poterat, & quare vt ſuperfluum non reſecatur; nam certum eſt omnibus oppreſſis licitum eſſe in appellationis vocem prorumpere, 9.
cap. Omnis oppreſſus, *cap. ad Roman.*6. 2. *quæſt.*6. *cap. cum ſpeciali*, §. *porrò de appellat. l. non tamen*, *ff. eod. l. litigatoribus*, *l. ex maioribus*, *C. eod. titulo.* Couarr. *practic. quæſt.* 23. Scaccia *de appellat. quæſt.*5. Lancellot. *de attentatis quæſt.* 12. *limit.* 5. Sed fruſtra precibus impetratur, quod iure communi conceditur, *l.* 1. §. *vlt. ff. ad municip. l. quæ* 8. §. *vlt. ff. de condit. inſtitut. l. vnica*, *C. de theſauris*, *lib.*10. Ergo reſcriptum in quo ius commune continetur, inutile & ſuperfluum eſt. Torſit nimis Interpretum ingenia difficultas adducta; & in varias ſententias diſtracti, nouas quærunt ſolutiones. Gloſſa *hic*, Bellamera *num.* 1. Ripa *num.*32. Mantua *num.* 13. quos ſequitur Sahagun *in præſenti*, exiſtimant, eum qui impetrauit reſcriptum, vt liceret appellare, prius perpetraſſe delictum, in cuius pœnam appellandi facultate priuatus erat; & ſic indulgentiâ Principis indigere, vt ſibi liceret appellare. Sed hæc ſolutio diuinationis vitio laborat; ſiquidem ex textu non conſtat delictum aliquod ab impetrante fuiſſe perpetratum. Aliter Hoſtienſis *in noſtro textu*, *num.* 8. Anton. de Burg. *num.* 77. quos reiiciunt Panormitan. *num.*9. Beroius *num.* 34. qui auſi ſunt aſſerere, in ſpecie huius textus reſcriptum ſpeciale cum clauſula, *appellatione remotâ*, prius impetratum fuiſſe poſt reſcriptum generale cum clauſula, *vt liberè liceret appellare*; & cùm certum ſit ſecundum reſcriptum prioris non feciſſe mentionem, ideo reſcriptum generale non potuit ſubſiſtere, imò virtute prioris reſcripti ſublatum fuit, Millianus *in præſenti*, *numer.* 3. Aliter Anaſtaſius Germonius *lib.* 1. *animadu. cap.* 10. dum affirmat reſcriptum, in quo conceditur facultas appellandi, inducere in eo qui aliàs appellare poterat, vt poſſit appellare ſine ſolemnitate à iure præſcripta, tam reſpectu temporis, quàm modi in appellatione ſeruandi, vt contingit in caſu textûs *in l. ſi quando*, *C. de inofficioſ. teſtament.* & ſi ille qui reſcriptum impetrauit aliàs impeditus erat, veluti quia excommunicatus reperiebatur, *ex cap. per tuas*, *de ſentent. excom. cap. quæſitum*, *de offic. ordin. in* 1. *collect.* tunc appellatio interponi poſſit, ſeruatis iuris ſolemnitatibus. Verùm his, & aliis ſolutionibus omiſſis,

alij

alij docent, litigatotem, de quo in præſenti, per imperitiam, ſeu iniquitatem iudicis ſæpè ab eo vexatom fuiſſe, quare dum ipſe ſutura grauamina timeret, à Romano Pontifice litteras protectionis impetrauit, quibus illi concedebatur, vt in omnibus caſibus præmiſſis poſſit liberè & generaliter appellare. Item Pontiſex ſub Sedis Apoſtolicæ protectione ipſum recipiebat ad hoc, vt quodliber damnum illi illatum per Sedem Apoſtolicam vindicaretur, vt in caſibus relatis *in cap. ad audientiam 34.de appellat.cap. recepimus 8.cap ex parte* 18. *de priuilegiis*; quod reſetiprum ſingularem vtilitatem continebat. Tum qoia magis rimeretor ſpeciale Pontificis reſcriptnm, quàm iuris communis generalis diſpoſitio, *cap. quamcumque* 23. *diſt. cap.*2. *de donat.* Tum quia ſpecialiter in protectionem Sedis Apoſtolicæ recipiebatut; quæ ſacti ſpecies ſaris ptobatur ex noſtro textu, ibi: *Litteris Apoſtolicis munita.* Quid enim aliud ſignificat ſe munire, quàm ad imminenria damna ſe roeri, *l* 1. *§ fin.ff.de aqua pluuia,l.*5.*§ ſi quis, de dam.infect.* id etiam oſtendit Ponnfex in illis verbis: *Vt liberè poſſit appellare*; non enim poterat Alexandet apertiùs oſtendere oppreſſionem, quàm concedendo parti liberam appellationem; verbum enim *liberè*, magnam retrò oppreſſionem præceſſiſſe denotat, *l.*3.*ff.de ſtatu hominum*, doeet Batboſ. *in ſelect. ad hunc textum, num.*7. Sed veriùs Franc. Florens, & Ioann. Acoſta textum hunc accipiunt iuxta vſum Eecleſiæ, cuius Senon. Archiep. in eo ſcribitur. Eecleſia enim Gallicana iuſto licentiùs non admittebat appellationes ad R. P. vt eonſtat ex epiſtolis Arnulſ. Lexou. & Nicolai I. ad Epiſeopos Galliæ, *cap.arguta* 2. *quæſt.*6.

COMMENTARIVM.

10. CONCLVSIO REFERTVR ET PROBATVR.

EX hac Alexandri Decretali ſequens deducitur aſſertio: *Priuilegio generali reſcriptum derogat ſpeciale, etiamſi eius mentionem non faciat.* Probant texius *in cap.Paſtoralis* 14. *§.quoniam*, ibi: *Cum generali per ſpeciale proculdubio derogetur,hoc tit. cap.*2. *de offic. Legati*, ibi: *Quod cùm mandatum ſpeciale deroget generali. cap.dudum* 14.*§.nos igitur.* ibi: *Præſertim quod ſecundum canones, & legitimas ſanctiones, per ſpeciem generi derogetur, quamquam de genere in derogante ſpecie mentio nulla fiat. cap. quamuis* 38. *de preb.in* 6. ibi: *Nam prime generali gratia tibi facta derogat poſterior ſpecialis, licèt de illa non fecerit mentionem. cap.quoniam, cap.prudentiam, eod. tit. cap.*1.*de conſtitut.eod.lib.* Per argumentum etiam probat lex *coh.eredi* 41.*§ quod patrem, ff.de vulg.* lex *vxori* 41. *§.feliciſſimo*, lex *ſeruus* 99. *ff.de legatis* 3. lex *doli* 119. *ff. de v. ſ.* lex *ſanctio* 41.*ff.de pœnis*, lex *quæſitum* 12. *§.finali, in princip. ff. de fundo inſtructo*: lex *proinde* 33.lex *cùm eiuſdem* 34.*ff.de ædilitio edicto*, iuncto Fabro *lib.*1.*coniect. cap.*7.*in fine.* Illuſtrant plures laudati à Barb. *in præſenti*, Millianus, Canus, Vtanius, Petrus Gregorius, Fagnanus, & Sahagun *ad noſtrum textum*, Germonius *lib.*1.*animadu. cap.*10. Hotomanus *lib.*4.*obſeru. cap.*7. Mantic. *de coniect.vltim. lib.*9. *tit.*6. Pechius *in reg. generali, de reg. iuris in* 6. Surd. 1.*tomo, conſil.*56. Suarez *de legibus lib.*8.*cap.*39.*num.*7. Salas *eod. tract. diſput.*14. *ſect.*7. Baſil. *lib.*8. *de matrim. cap.*19. *§.*2.*num.*21. Gregorius Lopez *l.*37. *&* 39. *tit.*18. *partit.*3.

11. IMPVGNATVR

Sed hæc aſſertio difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam notiſſima iuris regula eſt, reſeriptum ſpeciale nullius momenti eſſe, niſi expreſſam iuris communis mentionem, & eius derogationem ſaciat, *l.reſcripta, Cod. de precib.* tranſcripta à Gratiano *in cap.reſcripta* 25.*quæſt.*1. Accedit, nam nunquam creditur Pontificem reſcriptum concedere cum damno & præiudicio tertij, *cap.ſuper eo* 15.*de offic.deleg.* ſed ex reſcripto ſpeciali, vt liceret appellare, damnum irrogabatur tertio, qui habebat priuilegium, vt appellatione remota audiretur in cauſa: ergo ſpeciale reſeriptum non deber illi priuilegio derogare cum eius præiudicio. Fulcitur etiam dicta conſideratio, quia ſi Ponriſex in reſcripto ſecundo, cum clauſula, *appellatione remotà*, conceſſo, certior fieret de reſcripto priori, quo appellatio permittebatur, minimè appellationem remouéret, *cap. ſuper* 20. *hoc titulo, cap. ſuper*, 12. *de offic. deleg.* igitur ſecundum reſeriptum non debebat ſubſiſtere. Tandem roboratur dicta dubitandi ratio ex eo; nam Princeps præſumitur ignorare prius priuilegium generale conceſſum, cùm non ſit intra corpus iuris clauſum: igitur priuilegium in noſtro textu conceſſum, vt liceret appellare, non potuit per ſpeciale reſcriptum tolli, cùm nec virtualem priori derogandi voluntatem contineat. TRADITA ASSERTIO.

12. GENVS IN IVRE QVID?

Hac dubitandi ratione non obſtante, vera eſt tradita aſſertio, ad cuius expoſitionem ſciendum eſt, in iure noſtro genus illud vocari, quod plures ſub ſe continer ſpecies, *l.*3. *§.genera, ff. de acquir. poſſeſſione, l. non videtur* 33. *ff. de iudiciis, l.Manius* 66.*§.duorum, ff.de leg.*2. *l.*2.*§.mutui, ff.de rebus credit.* vbi Donellus & Barclaius in generis acceprione conſulti eum Dialecticis non conueniunt. In iure enim genus dicitur promiſſum cùm aliquid indefinitè, & generaliter promittitur, quamuis non in omnibus, ſed in vno tantùm ex omnibus promiſſio impleatur. Exemplum eſt homo generaliter legatus, in quo Dialectici omnem hominum ſpeciem legatam eſſe, nec impleri ipſorum obligationem niſi per vniuerſorum hominum ſolutionem, ſi fieri poſſet, affirmant: Conſulti verò non ſpeciei, ſed generis legatum; nec per vniuerſorum, ſed per vnius ex genere præſtationem obligationi ſatisfactum communiter aſſeruerunt, *l.in executione* 88. *§.pro parte, ff.de verb obl. l.cùm incertus, ff.de leg.*1. non quia verè genus, aut vniuerſæ & ſingulæ ſpecies legatæ ſint; nam generis, aut vniuerſarum rerum promiſſio ſolummodo in toto genere, aut vniuerſis ſpeciebus implementum acciperet, *princip. Inſtit. de oblig.* ſed quia homo ille indefinitè debitus vnus numero eſt, & certificandus ſolutione quoad perſonam; tamen quia ante ſolutionem demonſtratio eius incerta eſt, & prædicari poteſt de ſingulis indiuiduis, attentà hac vagâ generis qualitate, illud nomen ſortitum eſt: textus ita intelligendus *in l.*2.*in princip.ff. de reb. credit.* vbi cùm dicitur: *Mutuum damus, recepturi non eandem ſpeciem, ſed idem genus*; certum eſt Conſultum non aſſerere vniuerſum genus, ſed alteram tantùm ſummam parem receptæ quantitati ex eodem genere ab eodem indeterminatam ad omnes ſolutiones, ſolutione determinandam reddendam eſſe, vt docent ibi Donel.& Barclaius. Eoque ſenſu pariter accipiendi ſunt textus *in dict. l.*2. *§. & harum, in dict. l.in executione, §. pro parte*: quod cùm non ſatis percalluiſſet Hothom. *de verb.iur. verbo Genus*, auſus eſt IC. reprehendere, & impropria ſignificatione eum vſum fuiſſe aſſerere; ex eoque grauiùs reprehendendus eſt, quòd errauit poſt inuentam certam veritatis viam à Bartolo *in dict.§.ſed harum,*

num. 10. Iaſone num. 39. quos ſequutus eſt Donellus in dict. l. in ſtipulationibus, num. 14.

13. QVID SPECIES. Secundò ſciendum eſt, ſpeciem dici illam, quam Dialectici vocant indiuiduum, in ſe continentem certa corpora, ſeu res, l. talis 30. §. item, l. cùm res 47. §. 1. ff. de leg. 1. l. in ſtipulationibus 54. ff. de verb. obl. vbi Cuiacius & Donellus n. 15. Qua ratione rectè ſpeciale reſcriptum illud in præſenti vocatur, quo certa cauſa, appellatione remotâ, committitur; non quia ſub tali clauſula non ſoleat reſcriptum, niſi ex ſpeciali cauſa concedi, vt voluit Abbas hîc num. 9. ſed magis quia cum hac clauſula non ſolet genus cauſarum, ſed tantùm certa cauſa mandari: nec in alio ſenſu dicuntur ſpeciales litteræ in cap. Paſtoralis 14. § vlt. hoc tit. nec ſpeciale mandatum, in cap. nonnulli 18. §. vlt. hoc tit. cap. vlt. de procurat. in 6. cap. dudum 14. cap. nobis 38. de prabend. in 6. Sed etiam ſpecialis ſubſtitutio illa dicitur, quæ certis tantùm perſonis fit, l. cohæredi 41. §. qui patrem, ff. de vulgar. Specialis obligatio, quæ certo corpore ſuſtinetur, l. 2. Cod. de pignor. Speciale iudicium, quo res ſingularis petitur actione in perſonam, vel in rem, l. ſi in rem, l. in ſpeciali 73. ff. de rei vindic. l. pro ſocio 38. ff. pro ſocio. Specialis iudex, cui incerta cauſa addicitur, l. vlt. Cod. de iudiciis.

14. GENERI PER SPECIEM DEROGATVR. Tertiò illud ſciendum eſt, quod quoties in vno, eodemque negotio concurrunt genus & ſpecies, & ambo ſimul conſiſtere nequeunt, generi per ſpeciem derogatur, non quia vniuerſum genus pereat propter ſpeciem, ſed tantùm quia à toto genere ſpecies illa eximitur: nam derogare propriè loquendo, nihil aliud eſt, quàm ex toto partem aliquam detrahere, reliquo manente; vnde legi derogare dicitur, in l. ſeruus 99. § vlt. ff. de leg. 3. id eſt detrahi: regulæ derogari, in l. ſi peculium 10. ff. de manum. teſtam. id eſt excipi, ſeu minui. Igitur in toto iure generi per ſpeciem derogatur: inde eſt in omnibus iuris partibus, & negotiis, vt in vltimis voluntatibus, in inſtitutione hæredum, l. cohæredi 41. §. qui patrem, ff. de vulgar. in legatis, l. ſi peculium 10. ff. de peculio legato, l. 4. §. codicilli, l. vxorem 41. § feliciſſimo, l. ſeruus 99. §. vlt. de legat. 3. l. 1. de aur. & arg. leg. l. 2. ff. de penu leg. l. alimenta 16. §. penult. l. Stichus 10. in princ. de alim. leg. & aliis congeſtis à P. Fabro & Gothofredo in dict. l. in toto 80. Caſtillo lib. 5. controu. c. 95 num. 34. Cuiacio in dict. l. cohæredi, §. qui patrem. Nec huic principio obſtant textus in l. vlt. §. vlt ff. de aur. & arg. de cuius expoſitione videndus eſt Couar. in rubric. de teſtam. 2 part. num. 29. Cuiac. S. reſp. Papin. in l. libertis, §. pater, ff. de alim. leg. Nec textus in l. ſi aliy 19. l. Sempronius 16. §. vlt. ff. de vſufruct. legat. l. ſi proprietas 9. de vſufruct. accreſc. l. ſi tibi 6. de vſufruct. earum rerum: de quarum interpretatione agunt Cuiac. in dict. §. ſi aliy, Caſtillo de vſufruct. cap. 47. à num. 3 Nec textus in l. heres 10. § 1. de leg. 3. l. 1. §. item ſi duo, ff. de aur. & arg. l. legatum 9. §. ſi enim, de ſuppel. legat. l. vxorem, §. feliciſſimo, ff. de leg. 2. l. Domino 99. de leg. 1. l. ſi Heros 11. ff. de optione leg. l. quæſitum, §. finali, ff. de fundo inſtructo: quas exponunt Cuiacius lib. 1. obſeru. cap. 27. Ant. Faber lib. 1. coniect. cap. 1. Donellus lib. 8. comment. cap. 19. vbi Oſualdus littera E, textus in l. periculo 32. §. Labeo, ff. de aur. & argent. de qua Cuiacius ad Paulum lib. 3. ſentent. tit. 6. §. lana, Hothomanus lib. 4. obſeru. cap. 2.

15. AMPLIATVR PRÆ- Deinde prædicta regula in præſenti textu tranſcripta procedit, & locum habet in ſanctionibus, legibus, & ſtatutis, l. ſanctio 41. ff. de pœnis, cap. 1. de conſtit. lib. 6. ad quam ſpeciem referendam eſſe dictam regulam in toto iure exiſtimauit Gothofredus, ibi: igitur ſi vna lex ſit generalis, alia ſpecialis, & inter ſe pugnent, vtique ſpecialis generali derogabit, dict. cap. 1. Nec aliud placuit in illis verbis legis Aquilliæ, de quibus in eius tertio capite, quæ extant in l. ſi ſeruus 27. §. tertio autem, ff. ad leg. Aquil. vbi licèt verbum, ruperit, generale ſit, per ſpeciale, fregerit, non derogatur; quia aliquando ſolent iuris conditores verbum generale ſubiicere, quo ſpecialia complectantur, vt docent Pichardus in dict. §. tertio capite, num. 20. Inſtit. ad leg. Aquil. Suarez ad ipſam leg. lib. 2. cap. 3. Habet etiam regula dicta locum in contractibus priuatorum; exempli gratiâ doli clauſula, quæ ſtipulationibus ſubiici ſolet, non pertinet ad ea capita ſtipulationis, de quibus nominatim, ſeu in ſpecie cauetur, vt Papinianus ſcripſit in l. doli 119. ff. de verb. obl. & in l. ſtipulationes 53. eod. tit. Exemplum quoque peti poteſt ex pignoris remiſſione, l. vlt. Cod. de remiſ. pignor. ex hypotheca ſpeciali, l. 2. Cod. de pignor. Nec huic doctrinæ aduerſantur textus in l. 2. ff. qui potiores, l. item 7. §. ſi tibi, ff. eod. Ad quorum ſolutionem videndi ſunt Connanus lib. 4. comment. cap. 17. num. 6. Cuiacius lib. 11. obſeru. cap. 32. & in dict. l. 2. ff. qui potiores. Faber lib. 6 coniect. cap. 13. Felicianus de cenſibus lib. 3. cap. 5. Balduin. de pignor. cap. 12. in fine, Couarr. lib. 3. var. cap. 18. Molina lib. 4. de primog. cap. 7. num. 21. Satur. lib. 2. ſelect. cap. 5.

DICTA REGVLA.

16. TRADITVR RATIO DECIDENDI. Ex quibus iam apparet vera decidendi ratio ad noſtrum textum, quam vt aſſignent Interpretes, varias adducunt. Sahagun in præſenti, num. 2. exiſtimat rationem noſtræ deciſionis in eo conſiſtere, quia animi mutatio nunquam præſumitur, l. eum qui 22. ff. de prob. l. cum hic, 32. in princip. ff. de donat. inter, l. quotiens 9. §. tantundem, ff. de heredib. inſtituend. cap. quod ſemel, de reg. iur. in 6. ideo ſi quis generaliter, & ſpecialiter diſpoſuerit, ne ſpecialis diſpoſitio ſemel valida per generis diſpoſitionem mutata dicatur, ſpecies conſiſtit, & genus in reliquis caſibus locum habet. Sed hæc ratio repugnat regulæ dictæ legis in toto, & verbis noſtri textus, vbi potiùs animi mutatio ſupponitur; & ſiue genus præcedat, ſiue ſequatur, ſemper illi ſpecies derogat, dict. l. vxori, §. feliciſſimo, dict. l. ſeruus 99. cap. 2. de offic. leg. cap. dudum 14. cap. quamuis 38. de præb. in 6. vbi genus præceſſit, & ſpecies ſequebatur, l. Titia 36. de leg. 1. l. legatorum 33. §. 1. de leg. 2. cap. Abbate 40. hoc titulo, vbi ſpecies præceſſit, & genus ſequebatur. Docet Millianus hîc num. 12. Quare omiſſa hac ratione, dicendum eſt rationem noſtræ deciſionis ab Alexandro noſtro reddi in illis verbis: Quia mandato generali derogat ſpeciale. Quare non tam rationem deciſionis indagare debemus, quàm rationem à Pontifice traditam ex certa rerum origine deducere, & meo videri exinde prouenit; nam apertiùs declaratur voluntas diſponentis in ſpecie, quàm diſponentis in genere; potiorque habetur eius affectio in conſtitutione ſpeciei, quàm in generica diſpoſitione; nam in genere nomine collectiuo & vniuerſali comprehenditur ſpecies; in ſpecie autem nomine proprio, & aperta rei demonſtratione eam deſignat: id autem, quod ſpecialiter diſponitur, maioris voluntatis argumentum eſt, quàm id quod generali cautione ſtatuitur, cap. quamquam 23. diſt. cap. 2. de donat. Vnde ad poſitionem generis non ſequitur actualis poſitio ſpeciei: in poſitione verò ſpeciei, ſequitur actualis poſitio

Digitized by Google

generis; nam ſi dicat quis, *eſt animal*, non ſequitur, *ergo eſt homo*; ſin autem dicat; *eſt homo*, ſequitur quod eſt animal: *l.ſi quid* 41. §.1.*de leg*.3. & docet Euerard. *loc.* 7. Sequitur ergo diſponentem ſemper voluiſſe ſpeciem contra genus præualere, & ſic ſpeciem generi derogare: quam rationem præſenſit Papin. *in dict.l.in toto*, dum ait: *Et illud potiſſimum habetur, quod ad ſpeciem decretum eſt*. Eam illuſtrat Cicero *lib.2.de inuent.* vbi dum de legibus diuerſis ſermonem inſtituit, ait: *Vtra lex de genere, vtra de ſpeciali, quæ ſcripta videantur; nam quæ ad ſpeciem aliquam ſcripta eſt, propriùs ad cauſam accedere videtur, & ad iudicium magis pertinere.*

17. Diſſoluitur ratio dubitandi.

Nec obſtat ratio dubitandi deducta *ex dict. l.reſcripta*, pro cuius expoſitione varia cumularunt Suarez *de legibus lib.* 8. *cap.*14. Salas *eodem tract. diſp.*13.*ſect.*14.*num.*15. Abbas *in præſenti num.*12. Beroius *num.*27. Ripa *num.*37. quorum ſolutionibus omiſſis dicendum eſt, in eo textu non generaliter decidi, in omnibus reſcriptis deſiderari mentionem iuris communis, ſed tantùm deciditur, vt confutentur reſcripta contra ius conceſſa, non ſemper, & abſolutè, ſed eo tantùm caſu, quo in præiudicium alterius impetrantur: nam cum damno tertij non habet Princeps facultatem aliquid concedendi. Cæterùm ſi ſine præiudicio concesſerit, valebit reſcriptum, etiam non facta iuris communis mentione. Nec augmentum difficultatis obſtat; nam illud procedit cùm ius eſt alteri quæſitum, quod per ſubſequens reſcriptum non tollitur, niſi prioris derogatione expreſsè factâ. Non enim ſolet Princeps cum læſione iuris alterius reſcribere, *cap. ex parte* 12. *de offic. deleg.* vnde priuilegio non derogatur, ſi nulla illius mentio facta ſit, *cap. veniens* 19. *de præſcrip.* at in noſtro textu nullum ius impetranti reſcriptum generale acquiſitum erat, ſed tantùm generale mandatum ad omnes iudices communicatum fuerat, vt poſſet in qualibet cauſa appellare: non mirum ergo ſi huic generali præcepto derogetur per ſpeciale. Nec obſtat ſecundum augmentum, vbi dicebamus, Pontificem non æqualiter conceſſiturum, ſi ſciret reſcriptum in contrarium iam ipſum conceſſiſſe. Nam reſpondetur, illud procedere cùm reſcripta ſunt generalia, aut ſpecialia; non verò ſi vnum ſit generale, aliud ſpeciale; tunc enim cùm non tollatur in totum, ſed tantùm in vna parte, ſpeciale videlicet, creditur Pontificem etiamſi ſciret, æqualiter conceſſiturum. Nec vltimum augmentum obſtat, nam reſpondetur illam ignorantiam eſſe concomitantem, quia non minùs concederetur ſpecialis gratia, etiamſi generalis præceſſiſſet, *cap.dudum, de præb.in* 6. vnde non fuit neceſſaria ſpecialis ſcientia.

18. Exponitur textus in cap. ex tua, de filiis Presbyterorum.

Supradictæ aſſertioni obſtat textus *in c.ex tua, de filiis Presbyt.* vbi proponuntur duo reſcripta: primum generale, quo diſpenſatio concedebatur filiis Sacerdotum circa beneficia paterna immediatè retinenda: ſecundum verò ſpeciale beneficiorum paternorum priuationis, ſi conſtaret patres eorum immediatè illa poſſediſſe; & tamen per hoc ſpeciale nón derogatur priori generali: igitur non rectè defendimus reſcriptum ſpeciale generali derogare. Cui difficultati variis modis ſatisfacere intendunt Panorm. *in præſenti*, *num.*14. Ripa *num.*61. Gloſſa *in dict. cap ex tua*, *verbo Intimari*, & in præſenti, verbo *Mandatum*. Cardinal. *opp.*3. qui affirmant ideò reſcriptum ſpeciale in eo textu non derogare generali, quia ante ſecundum reſcriptum Archiepiſcopus ex vi prioris diſpenſauerat cum aliquibus clericis, quorum reſpectu primum reſcriptum generale in effectu factum fuerat ſpeciale, argumento textus *in l. cùm incertus* 13. *ff.de leg.*1. Proinde non mirum, ſi in ea ſpecie regula noſtri textûs locum non habeat: pro qua interpretatione duo faciunt. Primum, quia per diſpenſationem adeò ius quæritur diſpenſatis, quod ſi de eo Pontifex certior fieret, ſine dubio in eorum præiudicium non ſecundum reſcriptum concederet, *cap.dudum* 14. §.*conſiderantes*, *de præb. lib.*6. Secundum, quia ſi per poſteriores litteras *in dict.cap.ex tua*, prioribus derogaretur, non tantùm illis præiudicaretur, ſed irritarentur, vt ait textus ibi: *Nolumus irritare.* Facit etiam pro tradita ſolutione textus *in cap. paſtoralis* 14. § *vlt.* ibi: *Ante perſonarum, vel rerum expreſſionem*; hoc titulo, quibus verbis innuitur, regulam noſtri textus non procedere, quoties ex vi generalis mandati exprimuntur perſonæ, & res, quibus expreſſis genus ad ſpeciem dirigitur, & perinde habetur, ac ſi reſcriptum eſſet ſpeciale: aliter hunc textum interpretatur Baſil. *lib.*8. *de matrim. cap.*17. §.2.*num.*24.

Secundò etiam aduerſatur textus *in cap. cùm ordinem* 6. *hoc tit.* vbi proponitur generale priuilegium ciſtercienſium, quo eximuntur à ſolutione decimarum; cuius mentio extat *in cap.ex parte* 10. *cap.ad audientiam*, *cap. nuper*, *de decim.* & docetur, quod ſi poſtea fuerit impetratum reſcriptum ſpeciale, nullâ factâ priuilegij generalis mentione, per hoc ſpeciale non derogari generali: igitur vera non eſt præſentis textus deciſio, pro cuius interpretatione communiter Doctores diſcrimen conſtituunt inter priuilegium, & reſcriptum; aiunt enim reſcripto generali derogari per ſpeciale; priuilegio verò generali non vtique per reſcriptum. Ita Roderic. Suar. *alleg.*28. *num.*10. Menochius *conſil.*36. *num.*2. Tuſchus *littera G. concluſ.*36. *num.*99. Barb. *in l.*1.*part.*1. *num.*6. *ff. ſoluto matrim.* Caſtill. *lib.*5. *controu. cap.*45. *num.*21. Millian. *in præſent. num.*17. pro quibus faciunt textus *in cap. veniens* 19. *de præſcrip. cap. inter* 20 *de re iudic. cap. ex parte* 2. *de capell. monach. cap. dudum* 31. *de priuileg.* Sed contrariam ſententiam, videlicet priuilegio generali derogari per ſpeciale, defendunt Suarez *de legib.lib.*8. *cap.*39. *num.*7. Salas *eod. tract.diſp.*14.*ſect.*74. Hoſtienſ. Butr. Beroius *in præſenti*, Azor *lib.*5. *inſtit. cap.*22. *verſ.*12. Quorum ſententia probatur ex noſtro textu, vbi priuilegium conceſſum erat, vt liceret appellare, ibi, *indultum: cap. dudum*, *cap. quamuis*, *de præb. in* 6. Quâ ſententiâ retentâ, refellitur facile prædicta ſolutio; vnde eâ omiſſâ, & aliis traditis a Cenedo ad Decretal. *collect.*151. iam anteceſſoribus noſtris placuit ſolutio Butrij hîc *num.*2. Abbatis *num.*16. Beroij *num.*68. Ripæ *num.*74. qui affirmant ideò *in dict. cap. cùm Ordinem*, neceſſariam eſſe ſpecialem mentionem Ordinis, ſeu priuilegij Ciſtercienſibus conceſſi; quia vt conſtat ex integra illius textus litera, quæ extat in appendice Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III. celebrati, *p.* 41. *cap.* 4. priuilegium illud Ordinis Ciſtercienſis præſcribebat formam, ne aliàs ſuper decimis, vel aliis, quæ ipſi Ordini ſpecialiter fuerant conceſſa, poſſent Monachi conueniri per reſcripta poſtea impetrata, non factâ mentione ipſius Ordinis. Nec mirum videri debet, ſi reſcriptum non ſeruatâ formâ traditâ in priuilegio inutile ſit, argumento textus *in cap. cùm dilecti*, *c.nonnulli* 28.

19. Intelligitur cap. cùm Ordinem 6. hoc tit.

in

in principio, hoc titulo, l.ſi quis 22.de leg.3. l.3.Cod. de ſilentiariis. Facit etiam eius textûs vera hiſtoria: Cùm enim Alex. III. conceſſiſſet Ciſtercienſibus priuilegium exemptionis à ſolutione decimarum, quòd refert Illuſtriſſimus Manrique *tom.2. annal. anno 1169. cap.3. num.4.* quidam clerici ſuppreſſo illo priuilegio, Monachos monaſterij de Cumir magnopere vexabant; quod cùm primum agnouit Alex.III. nouum indulſit priuilegium, ne ex tunc monachi per reſcriptum Apoſtolicum conueniri valerent, niſi in eo ſpecialis ipſorum mentio fieret; illud refert Manrique *vbi ſuprà, num. 8. & tom.4. fol. 350.* præſenſit hanc interpretationem Barb. *in dict.cap.cùm Ordinem, num.6.*

20. Tertiò opponi ſolent noſtræ deciſioni textus *in l.1.Cod.de offic.Præfect. vrb.cap.per hoc 17.de heretic.in 6.l.fin.Cod.de iuriſdiction.* in quibus probatur, per iuriſdictionem ſpecialiter conceſſam non ſubtrahi aliquid de iuriſdictione generali, imò potiùs cumulatiuè concurrere. Igitur non eſt verum, ſpeciem generi derogare. Quorum iurium authoritate receptum à pluribus eſt, noſtrum textum locum non habere in iuriſdictione fauore iudiciorum: ita Barb. *in dict. l.1.* Couarr. *in cap. alma, 1. part. §.12. num.8.* Menochius *lib.2. præſumpt.16. num.28.* Surdus *conſil.56. num.19.* Oſuald. *lib.17. comment. cap.9. littera N.* Sed eorum ſententia refellitur à Donello *dict. cap.9.* Garcia *de nobilit. gloſſ.1.num.6.* Pro quibus faciunt textus *in cap. paſtoral.§.vlt. hoc tit.cap.2.cap. ſtuduiſti, de offic.leg.l.2. Cod.vbi cauſæ fiſcales, l.cùm Prætor 12. l.ſolemus 41. §.latrunculator, ff.de iudic. l.4. ff de offic. Præſid.* Nec eâ opinione retentâ obſtant prædicta iura, quia dicendum eſt, per conceſſionem iuriſdictionis ſpecialis induci derogationem generalis, nec tunc cumulatiuè procedi, niſi expreſsè contrarium cautum ſit, vt in dictis iuribus; tunc enim cumulatio datur, *dict. l.fin.* ibi: *Vt ipſis nihilominus iudicibus, ſub quorum iuriſdictione ſunt, reſpondeant: dict. l.1.* ibi: *Eidem præfecturæ ſollicitudinem mandamus: dict.cap. per hoc*, ibi: *Concedimus quod perpetuò.* Vnde cùm expreſſa cumulatio permiſſa ſit, ideo per ſpeciem aliquid à genere non detrahitur.

Traduntur alia iura.

Solet etiam opponi textus *in cap. ex parte 12. de offic.delegat.* vbi in concurſu duplicis reſcripti, generalis, & ſpecialis ad beneficia conferenda, potiùs generale derogat ſpeciali, quàm è contra. Pro cuius difficultatis ſolutione ſemper placuit doctrina Gloſſæ vltimæ *in dict. cap. ex parte*, communiter receptæ à Beroio *hic, num.67.* Decio *in cap.paſtorales, §. vlt. num.2. hoc tit.* Valſſco *conſult. 72. num.14.* Miſſiano *hic, num.11.* dum docet *in dict. cap.ex parte*, non dari reſcriptum generale, & ſpeciale, ſed vtrumque eſſe ſpeciale; nam licet prius reſcriptum quoad verba generale videatur, re tamen, & effectu ſpeciale eſt, dum dirigitur ad primum Archidiaconatum proximè vacaturum: vnde cùm in ſpecie certa verificetur, ſpeciale eſt, *l.ſi domino 99.de legat.1.* Proinde cùm poſterius reſcriptum ſimiliter eſſet ſpeciale, non mirum, ſi alteri per aliud non derogetur; non enim ibi conferri iubetur Archidiaconatus indiſtinctè, quia tunc eſſet reſcriptum generale, *cap. Abbate 40.hoc tit.* ſed Archidiaconatus primò vacaturus, & ſic reſcriptum eſt ſpeciale. Barb. *in præſenti 6.tom.* Solorzanus *de iure Indiar lib.2. cap.9.num.15.* 21.

Explicatur cap. ex parte 12. de offic. deleg.

CAPVT II.

Idem [a] *Cantuarienſi Archiepiſcopo.*

EX parte [b] Conuentrenſis Epiſcopi noſtris eſt auribus intimatum, quòd cùm de cauſa, quæ inter G. & F. Clericos vertitur ſuper præbenda de [c] Nouâlis cognoſcens, legitimè eidem F. (ſecundum tenorem litterarum noſtrarum, continentium, quod ſi conſtaret ipſum F. de periurio eſſe [d] conuictum, [e] & perpetuò illi renunciaſſe præbendæ, [f] amoueretur ab ea, eo cognito, & probato) præbendam [g] adiudicaſſet eandem, ipſe in vocem appellationis prorupit: & ad te, quòd ei præbendam [h] præcisè, & abſque cauſæ cognitione reſtitueres, litteras noſtras reportauit: & [i] Epiſcopum, qui poſt appellationem eum præbenda ſpoliauerat, authoritate Ap. alicui beneficium conferendi [k] poteſtate, ap. ceſſante priuares, donec per ſe, vel per nuncium, aut per litteras ſuas de tanto exceſſu ſatisfacturus, ad Sedem Ap. accederet: & prænominatum G. ſi eundem F. in iam dicta præbenda præſumeret moleſtare, vinculo excommunicationis vſque ad condignam ſatisfactionem conſtringeres. Verùm quoniam non credimus ita præcisè [l] ſcripſiſſe, & in huiuſmodi litteris intelligenda eſt hæc conditio, etiamſi non adponatur, (ſi preces veritate nitantur:) mandamus quatenus inſpectis litteris, quas Epiſcopo prædicto direximus, ſi inueneris, quod ſecundùm prædictum modum ei ſcripſerimus, & in litteris, quas præfatus F. reportauit, non fuerit habita mentio priorum [m] litterarum: ſententiam præfati Epiſcopi confirmes, & ſæpedictum F. cum litteris noſtris, quas tibi detulit, ad præſentiam noſtram, tanquam falſarium venire compellas.

NOTÆ.

1. a CAntuarienſi.] Archiepiſcopatus eſt præcipuos in regno Angliæ, habens quatuordecim Suffraganeos iam à temporibus Gregorij Magni, circa annum 605. Archiepiſcopali Cathedrâ decoratus. Plura de ipſo Polydor. Vergil. *lib.4. hiſtoria Angliæ.* Præſulum ipſius Eccleſiæ ſeriem, & catalogum refert Richardus Smitheus *in floribus Angliæ*, vbi *cap.6.* narrat B. Thomæ geſta & miracula, cui miſſa eſt hæc epiſtola ab Alexandro III. quæ etiam reperitur *in cap.2. de reſcriptis,*

Cantuaria vbi.

in

in 1. collect. & in Concilio Lateran. ſub eodem Alex. III. celebrato, *p.7.cap.*18.

2. b *Conuentrenſis.*] Conuentrenſis Epiſcopatus eſt in Anglia, Suffraganeus Archiepiſcopi Cantuarienſis, vt proponitur in Angliæ deſcriptione, & refert Polyd. Vergil. *in principio Hiſt. Angliæ, fol.*5.

3. c *Nowalis.*] Sed malè; legendum enim eſt, Notuicenſis, vel Nordouicenſis: eſt verò in Anglia ſimiliter ſub Cantuarienſi Archiepiſcopo Epiſcopatus Nordouicenſis, de quo Polyd. *lib.4. hiſt.fol.*65. & *lib.*10.*fol.*175. Citon. *in 5. collect. ad textum in cap.*2.*de præbend.* Circa vnam præbendam huius Eccleſiæ controuerſia orta fuit, de qua in præſenti agitur.

4. d *Conuictum.*] Vnde beneficio priuandus erat, *cap.2.de fideiuſſor. cap.accedens, de accuſat.cap. querelam* 10.*de iureiur.* vbi dicemus.

5. e *Et.*] Ex hac coniunctione deduci videtur, non ſufficere clericum de periurio conuictum eſſe, vt à præbenda amoueatur; ſed etiam deſiderari, vt idem perpetuò præbendæ renunciaſſet; quare & periurium, & renunciatio ſimul priuationem inducunt, non verò ſeparatim. Hunc enim ſenſum neceſſariò expoſtulat illa copulatiua, *&*, cuius vis & natura eſt, vt omnia ſub ipſa copulatiuè comprehenſa, exiſtere, & adimpleri debeant, *l. ſi heredi* 5. *Cod. de condit. inſtit. l. ſi quis ita* 129. *ff. de verb. obl. l. quod vulgò* 45. *ff. de manumiſſ. teſt. l. ſi ambo* 70. *ff. de fideiuſſ. § ſi plures, Inſtit. de hered. inſtit.* Cuiac. Fornet. & Gentilis *in dict. l. ſæpe* 35. *ff. de v.ſ.* plures Barb. *de dictionib. in dict. Et.* Sed periurium per ſe, & renunciatio ſeparatim ſufficit, vt quis priuetur beneficio: ergo non rectè Alexander III. ſimul requirit periurium, & renunciationem. Agnouit difficultatem quidam perdoctus veſpertinus Anteceſſor noſter, qui exiſtimauit renunciationem in præſenti non fuiſſe ſpontaneè, & liberè factam, ſed coactè, quæ nullius momenti eſt, *c. Abbas, cap. ad aures, de his quæ vi,* Petrus Gregorius *in præſenti, num.*4. dicemus latè *in dict. cap. Abbas.* Vnde cùm renunciatio nullius momenti eſſet, ideò ratione periurij tantùm priuandus beneficio erat. Mouebatur Anteceſſor noſter eo fundamento, quia Iudices ob periurium ſolebant priuare clericos beneficiis Eccleſiaſticis, *cap. tua* 11. *de iureiur.* quod faciebant cogendo ipſos beneficiis perpetuò renunciare; vnde hæc renunciatio vt facta metu, non ſuſtinebatur. Mouebatur etiam ex eo, quia vt renunciatio vires habeat, debet fieri coram legitimo ſuperiore, & in illius manibus, *cap. admonet* 4. *de renunc.* Sed in hoc textu nulla ſuperioris mentio fit: ergo renunciatio non valebat. Sed hæc interpretatio, quæ ingenij acumine, & tanti viri authoritate pollet, ſuſtineri non poteſt; nam non probatur ob periurium in noſtro caſu renunciationem factam fuiſſe, nec etiam Iudices conſueuiſſe priuare clericos periuros ſuis beneficiis per renunciationis modum: & ſi à Iudicibus intenderetur prædicta renunciatio, ſuperflua eſſet; ſiquidem poſt ſententiam prolatam de periurio, ſtatim clerici priuantur ſuis beneficiis; & ſi iudex cogeret eos renunciare, facta eſſet renunciatio metu iuſto, valorem actus minimè impediente, vt dicemus *in cap.1 de his quæ vi.* Nec quod aſſerit, renunciationem non valuiſſe ex defectu authoritatis Superioris, aliquid facit: nam cùm in noſtro textu quæſtio principalis non eſſet, an renunciatio valeret, necne, ſupponitur renunciationem factam fuiſſe in manibus ſuperioris. Hac igitur ſolutione omiſſâ, veriùs dicendum eſt, quod etſi in noſtro textu, & periurium, & renunciatio copulatiuè ſcripta ſint, ad hoc vt à dicta præbenda amoueretur, vnum tamen ſufficit probare; quoniam periurium per ſe, aut renunciatio ſufficit ad priuationem præbendæ; & quando in iudicialibus ad rem, de qua agitur, ſatis eſt alterum probari, etiamſi duo concipiantur dictione copulatiua, neceſſe non eſt illa duo probare, ne quis ſuperuacua probatione oneretur, argumento textus *in cap. exhibita* 19. *de iudiciis, cap. ſignificante* 69. *de appellat. cap. cùm iam dudum* 18. *de præb. in* 6. *l. ſtipulatio, §. vlt. ff. vt legatorum:* in aliis verò extraiudicialibus actibus, cùm pendeant à priuatorum voluntate, natura dictionis copulatiuæ ſeruatur, vt in iuribus ſuprà adductis docent, licèt non ita exponant in præſenti, Felinus *num.*11. Decius *num.*8. Ripa *num.*35. Sahagun *in fine:* & ſi hæc non placeant, reſponderi poteſt, copulatiuam in noſtro textu poni pro diſiunctiua, ex regula textus *in l. ſæpe* 35. *ff de v.ſ.*

f *Amouerentur.*] Inde deducit Balboa *in cap.* 6.
*cùm non ab homine, num.*13. *de iudiciis,* periurum in noſtro textu ipſo iure priuari beneficio obtento, quòd etiam probat *ex cap. querelam* 10. *de iureiur.* ibi: *Remouentes ab ipſo.* Quæ verba nudam executionem denotant, argumento textus *in cap. Abbate* 25. *de v.ſ.* ibi: *Petat adiudicari eidem monaſterio, & vos exinde amoueri.* Mouetur etiam ex eo, quod renunciatio & iuramentum æquiparantur in præſenti: ſed renunciatione ipſo iure amittitur beneficium: ergo & periurio; cùm in æquiparatis diſpoſitum in vno, cenſeatur diſpoſitum in alio, *cap. de multa, de præb.* Sed contraria ſententia, videlicet, in noſtro textu priuationem, & ſententiam faciendam eſſe, probatur *ex cap. in noſtra, de procurator.* vbi cùm agatur de periuro, deciditur ipſum à Tullenſi Eccleſia per ſententiam eſſe remouendum, *cap. ad petitionem, de accuſat.* ibi: *Per ſententiam amouentes, cap. poſt electionem, de conceſ. præb.* ibi: *Poteris iudiciario ordine experiri. cap. fin. de iureiur. in* 6. Accedit nam priuationis pœna non incurritur, niſi in caſibus à iure expreſſis, *authent. de non eligendis, §. ſin autem, collatione* 2. Docent Suarez *lib.*1. *de legib. cap.*20. & *de cenſ. diſput.*40. *ſect.*2. ſed ex nulla lege eccleſiaſtica colligitur in hoc caſu priuationem incurri ipſo iure, ſed per ſententiam, *cap. ex litteris, de exceſſib. Prælat. cap. cùm noſtris, de conceſ. præb.* igitur nec periurus, cùm hæc delicta æquiparentur, *cap. cùm non ab homine, de iudiciis:* quare ſuſtineri non poteſt ſententia Primatij noſtri, nec eius fundamenta obſtant. Non primum deductum ex verbo, *amoueatur*; quod, vt probatum manet, potiùs importat priuationem per ſententiam, quàm ipſo iure. Nec ſecundum refragatur; nam æquiparatio periurij & renunciationis in noſtro textu, eſt quoad effectum; inſpecto enim effectu, certum eſt idem operari periurium, & renunciationem; alterutrum enim ſufficit, vt Clericus priuetur beneficio, diuerſo tamen modo; periurus per ſententiam; renuncians ipſo iure: vnde in praxi periurum non priuari beneficiis niſi per ſententiam, docet Balboa *vbi ſuprà.*

g *Adiudicaſſet.*] Eidem Gregorio adiudicaſ- 7.
ſet legitur *in* 1. *collect.* in Concilio, *Eidem F. adiudicaſſet;* ſed perperam, nam implicat præcipere Alexandrum F. præbendam adiudicari, ſi conſtaret ipſum de periurio eſſe conuictum, & perpetuò

Digitized by Google

petoò illi renunciaſſe; cùm cognito, & probato perintio iubeat ipſe Alexander ab ea amoneri: quare aut retentâ eâ lectione legendum eſt, *abindicaſſet*, vt *in cap. inter cæteras 4. hoc tit.* legitur, vt ſenſit Decius *in præſenti*, *num.2.* aut legendum eſt iuxta veriorem, & magis caſtigatam lectionem, *eidem G.* iuxta Antonium Auguſt. *in notis ad 1. collect.*

8. h *Præciſè.*] Id eſt, ſine vllo iuris remedio reſtituatur præbenda, vt docet Barb. in noſtro textu *num.7.* licèt Butrius *hìc*, *num.7.* Panorm. *num.5.* Decius *num.42.* exiſtiment idem ſignificare, *præciſè*, ac ſine cauſæ cognitione.

9. i *Epiſcopum.*] Scilicet Conuentrenſem.

k *Poteſtate.*] Vt puniatur, in quo deliquit,
10. *cap nemo, de tempor. ordin. lib.6.*

11. l *Scripſiſſe.*] In aliis codicibus adiicitur, *& ſi ſcripſimus taliter, hoc ex nimia occupatione contigit.* Cum quibus verbis conſonant textus *in cap. ſi aliquando, 41. de ſentent. excom.* ibi: *Cùm per ignorantiam aut occupationem nimiam, vel etiam ſurreptionem. cap.2. de filiis preſbyter. cap. ex parte 12. cum ſeq. de offic. Legati, cap.3. de Capellis monachor.* Cùm enim Pontifex non concedenda concedit, magis per importunitatem, aut nimiam occupationem, quàm ex mera voluntate conceſſiſſe intelligitur, *cap. fin. hoc tit. in 6.* cum adductis à Gloſſa, *cap. cùm in iuuentute 12. de purg. can.* notant Innocentius *in cap. petitio, de iureiur.* Afflictis *deciſ.69. num.4.* quòd iure ciuili & Regio admiſſum eſt, *l.2. C. de ſumm. Trinit. l.1. & 2. Cod. ſi nuptiæ ex reſcripto petantur, l.1. Cod. de fund. limitroph. lib.11. l.1. §. ſed quoniam, de petit bonorum, lib.10. l.1. tit.14. lib.4. l.17. tit.10. lib.5. Recop.* Illuſtrant Sanchez *de matrim. lib.4. diſp.7.* Baſil. *eod. tract. lib.4. cap.5. num.17.* Amaya *in l. vnica, Cod. de oblat votor. lib.10. num.65.* & *in l.2. Cod. de bonis vacantibus, num.16.* Cabreros *de mem lib.2. cap.3. num.34.* Nauarrette *diſcurſ.24.*

12. m *Litterarum.*] Vnde præſumuntur falſæ, vt dicemus *in cap.3. hoc tit.*

COMMENTARIVM.

13. Concluſio traditur, et probatur. Communiter à repetentibus ex hoc textu ſequens deducitur aſſertio: *In reſcriptis ſubintelligitur clauſula: Si preces veritate nitantur. Et ſi reſcriptum prohibeat cauſæ cognitionem, de falſitate ſuſpectum eſt.* Primam partem concluſionis probant textus *in cap. certum 3. cap. ad aures 8. cap. ſedes 15. cap. adeo 17. cap. conſtitutus 19. cap. ſuper 20. cap. dilecta 22. cap. dilectus 26. hoc tit. cap. graue, de offic. Ordin. cap. dicenti, § etſi 25. quæſt.1. cap. ſuper eo 5. de cohabit. cleric. cap. inter dilectos, in fin. de fid. inſtrum. cap. quia circa, de conſanguin. l. fin. Cod. de diuerſ. reſcrip. l.4. Cod. Theodoſ. eod. tit. l. penult. & fin. Cod. ſi contra ius, vel vtilit. l.3. Cod. de in integrum reſtit. l. interpoſitas 13. Cod. de tranſact. l.2. Cod. de reuocand. donat. l.1. Cod. de natalib. reſt. l.5. Cod. de fide inſtrum. l.48. tit.18. l.6. titulo 19. l.57. tit.8. partit. 3.* Illuſtrant eandem partem Martha, Tuſchus, Maſcardus, & alij relati à Barb. *de clauſul. clauſ.166.* Trentacinq. *tit. de reſcript. cap.59. & 60.* Faber *in ſuo codice, tit. de diuerſis reſcriptis, defin.1.* Baſil. *de matrim. lib.8. cap.16.* Vighel. *in meth. iuris can. fol.17.* Fornerius *in not. ad Caſſiodor. lib.2. epiſt.12. num.2.* Rebuf. *ad ll. Galliæ, tit. de reſcript. in præfat. num.125.* Valenzuel. *conſil.69. num.90.* Mornacius *in dict. l. vlt. Cod. de diuerſ.* Solorzano *tom.2. de iur. Indiar. lib.2. cap.8. num.55.* Hunnius *in encyclop. part.1. tit.5. cap.1.* Gutherus *lib.1. de officiis domus Auguſtæ, cap.28.* Valaſcus *conſultat.163.* Secundam partem noſtræ aſſertionis probant textus *in l.4. cum ſeq. Cod. ſi contra ius, l. meminerint 6. Cod. vnde vi, l. prohibitum, l. defenſionis 7. Cod. de iure fiſci, lib.10. l.3. & vlt. Cod. de bonis vacant. eod. lib. l. quoniam 21. Cod. de appellat. l.1. Cod. quando hìc vnicuique.* Illuſtrant Menochius *lib.12. præſump.9.* Tiber. Decian. *conſil.49. num.14.* Sahagun & Canus *in præſenti*, Mancin. *genial. cap.266.*

Sed relatæ aſſertionis primæ parti obſtat ſequens conſideratio: nam ſi in omnibus reſcriptis 14. Impugnatur tradita aſſertio.
ſubintelligeretur clauſula, *Si preces, &c.* ſequeretur æqualiter vires non habere reſcriptum impetratum per obreptionem, dolo, vel ſimplicitate: ſed hoc eſt abſurdum, vt latè trademus *in cap. ſuper 20. hoc tit.* igitur prædicta clauſula non ſubintelligitur. Secunda etiam pars noſtræ concluſionis difficilis redditur ex eo; nam non potuit reddi de falſitate ſuſpectum reſcriptum in noſtro textu, ex eo quod per illud cauſæ cognitio inhiberetur, cùm Pontifex vt iuris formam ſeruaret, deberet prædicto modo reſcribere; nam cùm F. R. Pontifici propoſuiſſet, ſe iniuſtè fuiſſe ſpoliatum à præbenda, neceſſariò ante omnia eum reſtituere præcipere debebat, ſiue F. ageret remedio ſpoliatorum, *cap.1. cap. ex conqueſtione 10. de reſtit. ſpol. cap. conſultationi 69. de offic. deleg. cap. fin. de ord. cognit.* ſiue remedio attentatorum, *cap. non ſolùm*, ibi: *Ante omnia, de appellat. in 6.* hoc eſt abſque iuris ordine, & cauſæ cognitione. Gloſſ. 1. *in Clement.2. vt lite pendent.* Igitur prohibitio cognitionis cauſæ non potuit reddere reſcriptum de falſitate ſuſpectum.

Vt prædicta aſſertio ab his, & aliis difficulta- 15. De partibus reſcripti.
ribus liberetur, ſciendum eſt, reſcripta communiter quinque partes obtinere. Primam appellant Pragmatici Corpus ſignaturæ; ſecundam Reſponſionem, ſiue conceſſionem; tertiam Clauſulas; quartam Datam; quintam Signaturam. In prima parte, hoc eſt in corpore ſignaturæ, continetur narratio eius, quod poſtulatur, quod communiter preces dicimus, *l.2. Cod. de inſtit. & ſubſtit. l.3. Cod. de duob. reis, l. cùm precibus 18. Cod. de probat. l. precibus, Cod. de impuber.* nomina etiam debent explicari, tam ſupplicantis, quàm vltimi poſſeſſoris beneficij, ſi de beneficio obtinendo agatur, *cap. cùm adeò, hoc tit.* qualitas perſonæ ſupplicantis, ſi clericus, ſi regularis, laicuſve ſit, *cap. porrecta, de confirm. vtili*; ſi in dignitate conſtitutus, *cap. ad aures 17. de reſcript. cap. ex litteris, de tranſact.* Formam ſupplicationis in ipſis libellis comprehenſam apud Romanos legimus *in l. Diuus 33. de re iudic. l. ſolent 3. de alim. legat. l. deprecatio, ff. ad leg. Rhodiam de iactu*, iuncto D. Ioſepho de Retes *in l.6. § relegati, de interdictis*, & aliis congeſtis à Briſſonio *fol. 344.* Hodie preces legitimè propoſitæ proponuntur coram Referendariis Signaturæ vel Gratiæ, vel Iuſtitiæ, iuxta qualitatem negotij: de quibus ſignaturis plura Gomezius *ad regul. Cancellariæ, in proœmio*, Octauianus Veſtr. *in praxi lib.1. per totum*, Cohelius *in notit. Card. cap.15. congr.12.* Vt ad ſecundam partem, videlicet reſponſionem, ſeu conceſſionem perueniamus; ſciendum eſt, ſupplices libellos tres ex Referendariis eiuſdem Signaturæ, aut Iuſtitiæ, aut Gratiæ eos referre R. Pontifici; & tunc ſi preces gratiam contineant, reſpondet per verba, *placet*, aut *fiat*; quibus ſtatim fit gratia, *cap. qui bona, §. ſicut 17. quæſt.1.* Gomezius *in compendio vtriuſque ſignaturæ, quæſt. 16.* ſi verò iuſtitiam

poſtulant,

poſtulant, reſcribit: *Audiat talis Epiſcopus, & iuſtitiam faciat.* P. Gregorius *de reſcript. cap.* 41. quam formam dandi Iudices, ab Imperatoribus vſitatam iouenio *in l.1. Cod. qui petant tutores, l.1. C.ſi tutor, vel curator, l.1. C.de liber.cauſa, l.Præſes 5. C.de pignor.l.ſi quis 5.§.idem, ff. de liber. agnoſcend.* quod Pontificis reſponſum Regens Magnæ Cancellariæ ſcribit, & tunc Abbreuiatores, qui exiſtunt in parco maiori, aut minori, hæc reſcripta breui verborum compendio impetrata in ipſis reſcriptis extendunt. P.Greg. *lib.15. ſyntagm.cap.42. num.* 3. Octauian. *dict.lib.1. cap.4. num.2.* Cohel. *cap.24.* Iſti Scriptores, & Abbreuiatores ad ſolicitatores litteras deferunt, quorum alter nomen ſuum paulò inferius à nomine ipſius ſcriptoris in dicta Bulla apponit; & ſi annata ſoluenda ſit ex ipſis, qui vocantur Ianiceri, pro fide ſui officij apponont illa verba: *Pro annata ſoluitur tot*; de quorum officiis agunt Vergil. *lib.8. de inuent.cap.2.* Pauinus *in vita Sixti IV.* Cohel. *in notit.cap.25.* poſtea litteræ deferuntur ad Regiſtratores, de quibus Cohel. *ſuprà cap.26.*

16. De clauſulis.

In tertia parte reſcripti apponuntur clauſulæ, quæ modò reſtringunt, modò exponunt dictam conceſſionem: eas recenſuerunt, & cumularunt Martha & Barb. *in ſuis tractatibus de clauſulis*, Bayo *in praxi lib.1. cap.3. per tot.* Ex eis, etſi non apponantur, aliquæ inſunt, & tacitè veniunt, vt clauſula: *Si ita eſt, cap.ex parte 12. hoc tit.* vbi dicemus: &, *Si preces veritate nitantur*; de qua in noſtro textu. Aliæ expreſsè apponuntur, vt clauſula: *Appellatione remotâ*; de qua *in cap.1. hoc tit.* &, *Quod ſi non omnes*; de qua *in cap. ſciſcitatus, hoc titulo.* Sequuntur poſt clauſulas *data*, & *ſignatura*, de quibus agemus *in cap. plerumque, hoc titulo.*

17. Traditur decidendi ratio.

Cùm ergo clauſula, *Si preces veritate nitantur*, his verbis, vel æquipollentibus apponi ſoleat in reſcriptis, *l. interpoſitas 13. Cod. de tranſact.* ibi: *Si vera ſunt, quæ precibus complexus eſt*; *l.2. Cod. de tranſact.* ibi: *Si apparuerit*; *l. 5. Cod. de fid. inſtrum.* ibi: *Intelligere debebit, probari debere fidem veſtris precibus adeſſe*; *l.2. Cod. res inter alios act.* ibi: *Adito Præſidem prouinciæ*; & probat Briſſonius *de formul. fol.331.* etſi non apponatur, habetur pro adiecta, ex regula textus *in l. quod ſi nolit 31. §.qui aſſidua 20. ff.de ædilit. edict. l.vlt. Cod. de fideiuſſor. cap. accepimus 13. de ætat. & qualit. l.4. ff. de lege commiſſoria*; clauſulæ enim quæ frequenter apponuntur, etſi omittantur, habentur pro appoſitis, vt docent Cuiac. *lib.3. Pauli ad Edict. in l. 4. ff. de pact.* & *lib.15. in l 2. de public. iudic.* plures relati à Barboſa *de clauſul. cap.1.* & ſi preces veritate careant, reſcriptum nullum eſt. Reſcripta enim à ſupplicationis forma, & ſupplicantis veritate vires accipiunt, *cap. ſuper 20. hoc tit. cap. inter, §.cæterùm, de fide inſtrum. l.etſi legibus 5. Cod. ſi contra ius*: nec creditur Pontificem illa reſcripta conceſſurum, vbi preces veritate deſtituontur; cùm enim Pontifex reſcripta concedit, ſi preces falſæ ſint, creditur ex propria voluntate non conceſſiſſe, *cap. fin. hoc tit. in 6.* ſed ex nimia occupatione, vt in noſtro textu docetur, & *in cap.1. hoc tit.* ibi: *Et ſi taliter ſcripſimus, hoc ex nimia occupatione contigit.* Et ita veritas precum à iudice inquiri debet, etſi non cognitio, ſed ſola ei executio mandetur, *l. 4. Cod. Theodoſ. de diuerſ. reſcript.* tranſcripta *in l. 4. Cod. ſi contra ius.* Caſſiodor. *lib.2. var. cap.18. Vnde prouidentia veſtra pro integritatis ſuæ propoſito examinatâ veritate diſcutiat, quæ veniunt in querelam, & ſi deſideria petitorum veritate ſubſiſtunt.* Et apud Romanos hoc proprium erat Rectorum prouinciæ, *l.cùm propria, Cod. ſi quis alteri*, quod *in dict. l. 4.* Conſularibus Campaniæ committitur, & eandem formam Prætores videntur ſecuti *in l.3. ff.de in integ. reſtit.* Pro ſecundæ partis præſentis concluſionis ratione ſciendum eſt, cauſæ cognitionem à Principibus adimi non ſolere, ne inaudita parte proferatur ſententia, *cap. nos 1. cap. iudex 22. quæſt.1. cap. Epiſcopus 1. cap. placuit 3. 2. quæſt.6. cap. conquerente, de reſtit. ſpol.* quò pertinent textus *in l.1. de execut. rei iudic. l. 6. Cod. vnde vi, l.4. cum ſequent. Cod. ſi contra ius*: ex quibus deducitur, reſcriptum impetratum, quod cauſæ cognitionem adimat, falsò extortum eſſe, impunéque contemni poſſe. In quam etiam partem poſt antiquiores, Caniſius *in noſtro cap. num.9.* commendat textum *in l. prohibitum, Cod. de iure fiſci, lib. 10.* cui adiungendi ſunt textus *in l.defenſione 7. Cod. eod. tit. l. 3. & vlt. Cod. de bonis vacant. lib.10. l. 1. Cod. quando liceat vnicuique.* Vnde cùm Pontifex cauſæ cognitionem non ſoleat adimere, imò in negotiis forenſibus cognitionis ordinem ſeruet, *cap. cùm dilectus 6. de for. compet. cap. in cauſis 19. de re iudic.* non creditur Pontificem ſuo reſcripto velle prohibere cauſæ cognitionem. Accedit, nam vtriuſque iuris notiſſimum principium eſt, inauditâ parte ſententiam proferendam non eſſe, ne inde abſens, & irrequiſitus prægrauetur, *cap.1. de cauſ. poſſeſſ. dict. l.6. Cod. vnde vi*: ſed non creditur Pontificem reſcripto ſuo velle alicui præiudicium inferre, *l. 2. §.ſi quis a Principe, ff.ne quid in loco publico, cap. ſuper eo 15. de offic. delegati, cap. ad aures, hoc tit. cap. licèt, de offic. Ordin. l. nec auus, Cod. de emancipat. liber. l.ſi quis ſepulchrum, ff. de relig.* igitur non præſumitur reſcripto ſuo velle cauſæ cognitionem inhibere. Accedit etiam; nam clauſulæ, quæ ſunt prorſus alienæ ab ſtylo, & fori conſuetudine, etſi de facto inueniantur in reſcriptis, non creduntur ex voluntate concedentis adiectas eſſe, & ſic de falſitate redduntur ſuſpectæ, *cap. licèt 10. cap. quoniam 11. de crim. falſi, l. 2. Cod. de precibus.* Farinac. *de falſitate quæſt.163. à num.159.* Menochius *lib.5. præſumpt.5. a num.103.* Maſeard. *de prob. concluſ.780. num.37.*

Nec obſtat difficultas ſuprà expenſa; nam etſi in reſcripto ſubintelligatur clauſula, ſi preces veritate, &c. id procedit, vt iudex, cui miſſum eſt reſcriptum, poſſit inquirere de veritate precum, non tamen vt reſcriptum ſit conditionale, vel nullum ipſo iure per obreptionem, vt dicam *in cap. ſuper eo*, & docet Mancinus *dict. cap. 266.* 18. Diſſoluitur dubitandi ratio.
Nec obſtat augmentum difficultatis, quod tanti fuit ponderis, vt doctiſſimum virum cogeret affirmare reſcriptum in noſtro textu falſitatis ſuſpectum eſſe, non quia ſub clauſula, vt ſine cauſæ cognitione procederetur, fuiſſet impetratum; ſed quia non factâ mentione priorum litterarum impetratum fuit: & tunc vt falſum præſumitur *ex cap. cæterum, hoc tit.* Sed hæc ſolutio noſtræ, & communi interpretum explicationi aduerſatur; quare eâ omiſſâ dicendum eſt, reſcriptum in noſtro textu, non ſolùm de falſitate eſſe ſuſpectum, quia impetratum fuerat non factâ mentione prioris, ſed quia impetratum fuerat cum prædicta clauſula, *præcisè, & ſine cauſæ cognitione.* Cùm enim qui coram Pontifice conqueritur ſe ſpoliatum eſſe, & reſcriptum pe-

tit, vt reſtituatur abſque vlla cauſæ cognitione, adhuc probare coram delegato debeat veras fuiſſe preces Pontifici factas, *dict. cap. ſuper* 20. *verſ. Niſi fortè*, *cap. ex parte* 33. *verſ. His igitur*, *hoc titulo*, *cap. ſignificantibus*, *de offic. deleg.* docent Gloſſa *in c.* 1. *eod. tit. lib.* 6. Gaillus *lib.* 1. *obſ. cap.* 13. quæ probatio excludebatur per dictam clauſulam, *præciſè*, *& ſine cauſa cognitione*; cuius clauſulæ ea eſt vis, vt nulla dilatione ſtatim reſtituatur; non creditur Pontificem ita reſcripſiſſe, vt examen & probationem precum inhiberet, vt in noſtro textu docetur.

19. Intelligitur cap. dicenti, §. vniuersa, 25. q. 2.

Noſtræ aſſertioni aperto marte opponitur textus *in cap. dicenti*, §. *vniuerſa* 25. *quæſt.* 2. vbi deciditur expreſsè, in reſcriptis Principum eſſe exprimendam clauſulam: *Si preces veritate nitantur*; & ſi omittatur prædicta clauſula, tam litterarum impetratores, quàm magiſtros ſcriniorum amiſſione cinguli puniri. Ex qua deciſione colligitur, dictam clauſulam, *Si preces*, *&c.* non ineſſe tacitè in ipſo reſcripto, aliàs ad quid tam diligens emendatio in eos, qui illam omiſerunt? Cui difficultati vt ſatisfaciat Baſil. *de matrimonio lib.* 8. *cap.* 16. *num.* 3. exiſtimat *in dict.* §. *vniuerſa*, qui deductus eſt *ex l. vniuerſa*, *Cod. de diuerſ. reſcript.* non præcipi, quod exprimatur ea clauſula in quolibet reſcripto, ſed quod omne reſcriptum cenſeatur conceſſum ſub ea clauſula, licèt non exprimatur; & rationem ex eo deducit, quia in iure paria ſunt, quod ſubintelligatur, & quod exprimatur, quando eodem modo exprimitur quod ineſt, *cap. ſignificaſti*, *de elect. l.* 3. *ff. de leg.* 1. Sed hæc ſolutio non placet; nam ſi ibi decideretur, clauſulam ineſſe, ad quid ita graui pœna plectuntur magiſtri ſcriniorum? ſiquidem iure noſtro ex eo, quod prædicta clauſula ineſt, nullam pœnam incurrunt Abbreuiatores, vel Referendarij Apoſtolici. Hac ſolutione & aliis traditis à Sahaguo *in dict. cap.* 2. omiſſis, dicendum eſt cum communi Interpretum plauſu, diſcrimen conſtituendum eſſe inter ius canonicum & ciuile; iure enim canonico clauſola illa, *Si preces*, *&c.* tacitè ineſt, etſi non exprimatur; iure verò ciuili neceſſe eſt vt exprimatur; & ſic iure Cæſareo attento, procedit textus *in dict.* §. *qui vniuerſas*, qui cùm deductus ſit *ex dict. l. qui vniuerſas*, etſi reperiatur apud Gratianum, tamen eandem authoritatem habet, ac ſi in Codice Iuſtinianeo eſſet, vt dixi latè in Apparatu: quam ſolutionem tradunt ordinarij in noſtro textu, Caniſius *num.* 7. Didac. Perez *in l.* 1. *tit.* 12. *lib.* 3. *ordin. quæſt.* 14. Gaill. *lib.* 10. *obſ. cap.* 14. Sanchez *lib.* 1. *de matrim. diſp.* 18. *num.* 21. Gothofred. *in dict. l. qui vniuerſas.*

Secundò noſtræ aſſertioni aduerſatur textus *in cap. quoniam* 10. *de filiis preſbyter.* vbi Archiepiſcopo Cantuarienſi reſcribitur ſub illa formula: *Nolumus enim vt cauſa in iudicium deducatur, vel teſtes etiam admittantur.* Quibus verbis docetur, reſcriptum, per quod cauſæ cognitio inhibetur, validum eſſe, contra præſentem Alexandri deciſionem. Pro cuius textus interpretatione ſciendum eſt, in aliquibus negotiis cauſæ cognitionem non deſiderari, & tunc poſſe inhiberi per reſcriptum abſque vitio falſitatis, quia conſonum eſt iuri communi, & in eis negotiis ab executione incipitur, vt in caſibus, qui moram non patiuntur, veluti in noui operis nunciatione, *cap.* 1. *de nou. oper. nunciat. l. Prætor* 20. §. *ait Prætor*, *ff. eod. tit.* vel quando timetur periculum, ne partes ad arma veniant, *l. æquiſſimum*, aliàs, *ſi vſusfructus* 6. §. *ſed inter*, *ff. de vſufructu*, *l.* 1. §. *illud autem*, *ff. vti poſſidetis*, ſi ſuper re notoria cauſa diſceptetur; ſtatim enim ſententia ferri poteſt, *cap. licèt*, *de ſim. cap. euidentia*, *de accuſat.* quare cùm *in dict. cap. quoniam*, ageretur de re notoria, & manifeſta, ideo cauſæ cognitio potuit inhiberi, quia cauſa per ſe eam non exigebat: docent Sahagun & Caniſius *in præſenti.* 20. Exponitur cap. quoniam 10. de filiis presbyt.

CAPVT III.

Idem [a] *Vvintonienſi Epiſcopo.*

CÆterùm ſi aliquis ſuper aliqua cauſa ab Apoſtolica Sede impetrauerit literas, & aduerſarius eius eandem cauſam poſtmodùm obtinuerit committi aliis, de commiſſione priore non habita mentione, priores Iudices ad deciſionem cauſæ poſſunt procedere, nec ſecundæ literæ obtinent alicuius roboris firmitatem. Si verò in ſecundis literis habeatur mentio de commiſſione priori, prædicta cauſa à priorum eſt exempta iudicio; cùm eædem literæ non ſint veritate tacità impetratæ. Verùm ſi de adſenſu partium cauſa committitur, & proceſſu temporis, vel etiam continuò alterutra pars, altera neſciente, cauſam ipſam, tacito de commiſſione priori, alij iudici obtinuerit delegari, non immeritò is, qui tali dolo, vel fraude aduerſarium ſuum laborare coegit, in expenſis condemnari debet eidem.

NOTÆ.

1. Vvintonia vbi.

a *VVintonenſi.*] Ita etiam legitur *in* 1. *collect. ſub hoc tit. cap.* 3. vbi additur pars capitis *quamuis*, vt cognoſcatur in præſenti referri partem textus *in cap. quamuis*, *de officio deleg. cap. quamuis*, aliàs *illud*, *de iurepatron. cap. quamuis*, *de teſtibus*, *in* 1. *collect. cap. quamuis de teſtibus cogendis*, *in eadem collect.* Vvintonia eſt ciuitas Angliæ, cuius Epiſcopus ſoffraganeus eſt Archiepiſcopi Cantuarienſis, vt refert Vergil. *lib.* 4. *hiſt. Angliæ*, *fol.* 85. cuius Eccleſiæ Cathedralis mentio fit *in cap. Vvintonienſis* 25. *de elect. cap.* 3. *de offic. Vicarij*, *cap.* 3. *de dolo*, *cap. per tuas*, *de appellat.* & aliis.

COMMENTARIVM.

2. Conclvſio probatvr. Ex hac epiſtola ſequens deducitur communiter aſſertio: *Si in ſecundo reſcripto per aduerſarium impetrato, non fiat mentio primi, non ſecundum, ſed primum ſuſtinetur.* Probant textus *in cap. ſi autem 9. cap. ex parte 12. cap. cùm dilecta 22. cap. plerumque 23. cap. cùm contingat 24. cap. ex tenore, hoc titulo: cap. cauſam quæ 2. de iudiciis, cap. ex tua, de filiis preſbyt. cap. paſtoralis 28. cap. ex litteris 29. cap. coram 34. de offic. deleg. cap. ſicut nobis, de offic. Vicary, cap. 2. de dolo & contum. cap. audita 4. de reſtit. ſpol. cap. penult. de præſcript. cap. inter 20. de re iudic. cap. cùm teneamur 20. de præb. cap. cum noſtri 6. de conceſ. præb. cap. 2. hoc titulo, lib. 6. cap. dudum 31. de priuileg.* Conſonant lex 27. & 39. *tit. 18. partit. 3.* Illuſtrant Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp. 21. num 3.* Baſil. *eodem tract. lib. 8. cap. 17. §. 2.* Gutierrez *lib. 1. canonic. cap. 15.* Molina *lib. 2. de primog. cap. 4. numer. 5.* Salas *de legibus diſp. 17. ſect. 14. numer. 71.* Suarez *eod. tract. lib. 8. cap. 39. num. 5.* Petrus Gregorius, M. Vranius, Antonius de Burgos, Proſperus Fagnanus *ad hunc textum*: plures quos congerunt Luna & Arellanus *lib. 1. antinom. 1.*

3. Addvcitvr dvbitandi ratio. Hæc tamen concluſio ita illuſtrata ingentes patitur dubitandi rationes. Prima ex eo naſcitur; nam reſcripta inter partes, à quibus, & contra quas impetrantur, pro legibus habentur, & vim legum obtinent, *l. vlt. Cod. de legibus, cap. in cauſis 19. de re iudic. cap. licèt 15. 16. quæſt. 3. cap. licet 3. de ſponſa duorum*: & ideo poſt titulum *de conſtitutionibus*, ſtatim ſequi præſentem de reſcriptis, omnes antiquiores in hac rubrica notarunt, & Valenſis, Honorius, Caniſius, Legaufre, Chaſſaneus, Gofredus, Vaſconcellos, & Cironius *in paratitl. ad hunc titul.* Petrus Gregorius *ad hunc titulum c. 1.* ſed leges poſteriores, etſi de prioribus mentionem non faciant, valent, & iſtæ ab illis derogantur, *l. ſed & poſteriores, ff. de legibus, c. 1. de conſtit. lib. 6.* vbi probat D. Michael Mocz; ſicut contingit in pactis, quæ inter paciſcentes pro legibus obſeruantur, *l. ſi vnus 27. § pactus, ff. de pactis, l. pacta 12. Cod. eod. tit.* & in iudiciis, vbi noua voluntas potior eſt, *l. in duobus 28. §. vlt. ff. de iureiurand.* in conſtitutione Procuratoris, *l. ſi quis 31. §. Iulianus, ff. de procurat.* in teſtamentis, *l. ſi quis, in principio, ff. de legat. 1. l. ſi quis priore 29. ff. ad Trebel.* in codicillis, *l. Diui 6. §. licèt, ff. de iure codicill.* ergo etiam reſcripta poſteriora, etiam nullâ mentione factâ priorum, valida ſunt, cùm nouiſſimam contineant voluntatem. Augetur primò hæc difficultas *ex cap. ſicut 9. cap. plerumque 23. hoc tit.* vbi apertè deciditur, quod ſi ille, qui primò impetrauit reſcriptum, conueniatur authoritate poſterioris ab aduerſa parte impetrati, & poſtquam conuentus eſt, intra annum ſuo primo reſcripto, aut ob malitiam, aut ob ignorantiam non vtatur, poteſt per ſecundas litteras conueniri, etſi in eis de prioribus mentio non fiat. Nec difficultatem effugiet, qui dixerit, quod ius prioris reſcripti per non vſum fuerat amiſſum, & ſic ſecundum vires habere; nam tunc obſtabit, quod ſecundum reſcriptum prioris mentionem non faciens fuit ab initio nullum, ex ſuprà traditis pro illuſtratione concluſionis: ergo tractu temporis, videlicet per lapſum vnius anni, conualeſcere non poterat, ex regula legis *quod ab initio, ff. de reg. iur.*

& in ſpecie probat textus *in cap. paſtoralis 14. §. 2. hoc tit.* Augetur ſecundò dicta difficultas ex illis verbis præſentis textus: *In expenſis condemnari debet eidem*; in quibus docetur, partem impetrantem ſecundum reſcriptum omiſſâ primi mentione, condemnari in expenſas litis occaſione ſecundi reſcripti motæ: ergo non ita nullum eſt ſecundum reſcriptum, vt nihil operetur; ſiquidem eo conuenire poteſt cum effectu aduerſarios. Secunda difficultas militat aduerſus poſteriorem partem præſentis aſſertionis, vbi docetur primum reſcriptum poſt ſecundi impetrationem, nulla eius facta mentione, validum, & vtile manere; & naſcitur *ex cap. ſanè 2. de offic. deleg.* vbi ſtatuitur, quod ſi duo reſcripta fuerint impetrata, & in ſecundo non fiat prioris mentio, nec primum, nec ſecundum præualere, ſed conſulendum eſſe R. Pontificem, & interim in vtriuſque executione ſuperſedendum. Igitur quia primum non præualet neglecto ſecundo.

Quibus difficultatibus minimè obſtantibus vera eſt præſens aſſertio; pro cuius expoſitione ſciendum eſt, *reſcribere*, variè accipi in iure, & apud bonæ notæ Authores, vt videre eſt apud Briſſonium, Prateium & alios Lexicographos. Plerumque accipitur pro reſponſione ad conſultationem, ſeu deſiderium alterius, vt apud Ouidium *lib. 1. epiſt. 1. Nihil mihi reſcribas.* Martial. *lib. 2. epig. 9. Scripſi, reſcripſit Mania.* Ideo Iureconſulti, cùm de iure reſpondebant, reſcribere dicebantur, *l. ex contractu 44.* ibi: *Reſcripſit. ff. de re iudic. l. Ariſto 46. ff. de manumiſſ. teſtam. l. 3. §. 1. ff. de bonor. poſſeſſ. §. ſacra, Inſtit. de rerum diuiſ.* ibi: *Papinianus reſcripſit*; vbi reſponſum Papiniani intelligitur, quod exiat *in l. ædes ſacra 73. ff. de contrahend. emptione*: qua etiam in ſignificatione reſcripta accipiuntur pro reſponſis Principum factis ad deſideria ſubditorum aliquid implorantium. 4. Reſcripti etymon. Moris namque fuit apud veteres, vt aliquid à Principe impetraturi, præſentem etiam Principem ſcripto adirent. Suetonius *in Auguſt. cap. 53.* Tacitus *lib. 4. annal.* Briſſonius *lib. 3. ſelect. cap. 7.* Reuardus *in l. omni 71. ff. de reg. iur.* quò reſpiciunt textus *in l. libertum 15. ff. de in ius vocando, l. item 15 § ſi quis libello, ff. de iniuriis, l. quæſitum 5. ff. ad Turpil.* Princeps verò lectis libellis ſubſcribebat, *l. non diſtinguemus 32. §. cum quidam, ff. de recept. arbit.* quæ ſubſcriptio ad libellos ſupplices facta reſcriptum dicebatur, *dict. l. libertus 15. l. eius 4 ff. de appellat. l. licet 23. de vſufruct. legato*; reſcribebantque Imperatores, vel vt ſatisfacerent deſiderio priuatorum, vt *in dict. l. non diſtinguemus, §. cum quidam, l. cætera 41. § hoc, de legat. 1.* vel vt reſponſum darent conſultationi eorum, qui iuri dicendo præerant, *l. ſi quis filio 6. ff. de iniuſto rupto, in § quid tamen*: vnde in iure ciuili frequens eſt reſcriptorum mentio, *in l. penult. ff. de in integr. reſtit. l. 3. ff. de bonis libert. l. 7. ff. de cuſtodia reorum, l. finali, ff. de teſtam. milit. l. à Diuo Pio, in principio, ff. de re indic. l. 1. §. cui, l. is à quo 3. §. vlt. l. is cui 5. §. Imperator, ff. vt in poſſeſſ. legat.* & aliis congeſtis à Briſſonio *de v. ſ. verbo Reſcriptum.* Quo etiam in ſenſu reſcripta in præſenti titulo accipiuntur pro literis Pontificiis, quibus ad deſideria ſupplicantium aliquid reſcribit.

5. De reſcriptis nvllis. Deinde ſciendum eſt, reſcripta Pontificia impetrantibus aliquando inutilia eſſe, & ſine effectu, veluti ob falſi ſuſpicionem, *cap. inter, de fide inſtrum. cap. licet 5. de crimine falſi*; propter inſoli-

tum idioma, *cap. ad audientiam* 11. *hoc tit.* propter omiſſum ſtylum Curiæ, *cap. quàm graui* 6. *de crimine falſi*; ſi ſine die & Conſule ſcripta ſint, *l. ſi qua* 4. *Cod. de diuerſ. reſcriptis*; ſi quid contineat reſcriptum in iniuriam alterius, *l. ſocium*, *l. nec damnoſa*, *l. reſcripta*, *Cod. de precib. Imperat. offer. l. nec auus*, *Cod. de emancip. liber.* aut ſi per obreptionem, vel ſubreptionem impetretur, *c. ſuper* 20. *hoc titulo*; vel ſi impetrans inhabilis ſit, veluti excommunicatus, *cap. dilectus* 27. *hoc titulo*; vel ſi alieno nomine impetretur ſine ſpeciali mandato, *cap. nonnulli* 28. *§ finali*, *hoc tit.* Aliquando etiam reſcriptum inefficax eſt, veluti ſi quis plures literas ad diuerſos iudices impetraret, non factâ priorum mentione, *cap. ex tenore* 16. *hoc tit.* vel ſi per ſecundum reſcriptum primum reuocetur, vt in præſenti textu: quos & alios caſus proſequuntur repetentes ad hunc titulum.

6\. TRADITVR RATIO DECIDENDI.

Quibus ſuppoſitis ratio præſentis deciſionis ex eo prouenit, nam cùm reſcripta à petitionis forma effectum, & intellectum accipiant, *cap. ſedes* 15. *cap. ſuper* 20. *hoc tit. cap. inter* 6. *§. cæterùm*, *de fide instrum. l. etſi legibus*, *l. finali*, *Cod. de diuerſ. reſcript.* inde qui reſcriptum impetrat, tenetur Pontifici proponere omnia ea, quæ ad cauſæ iuſtitiam ſpectant, quæque ipſum ad reſcribendum, vel non, mouere poſſunt; & ſi veritatem ſuppreſſit, vel falſitatem expreſſit, vitiatur reſcriptum, *c. ſuper* 20. vbi dicemus, *hoc tit.* Quare cùm ille, qui impetrauit ſecundum reſcriptum, tacuiſſet primum iam in ipſo negotio præceſſiſſe, quod ſi ſciret Pontifex, ſecundum non concederet, *cap. ſanè* 2. ibi: *Si memores fuiſſemus*; *de offic. deleg.* ideo per iſtam ſuppreſſionem veritatis reſcriptum vt ſubreptitium nullius momenti eſt, *ex dicto cap. ſuper litteris*: & cùm ille, qui ſecundum impetrauit reſcriptum memione primi non factâ, eo animo faceret, vt aduerſarium diuerſis ſumptibus vexaret, *cap. coram* 34 *de offic. deleg. cap. inter* 20. *de re iudic.* meritò punitur in expenſis, & ſumptibus litis, vt in eo puniatur, in quo deliquit, iuxta textum *in c. nemo*, *de tempor. ordin. lib.* 6. Si verò in ſecundo reſcripto fiat mentio prioris, præualet ſecundum, quia cùm non fuiſſet tacitâ veritate impetratum, & non poſſint in vno eodemque negotio, tam primum, quàm ſecundum reſcriptum obſeruari, neceſſarium eſt, vt poſterius deroget priori, ex vulgatis principiis textus *in l. non eſt nouum* 26. *ff. de legibus*, *l.* 1. *§ ſeruus*, *ff. de quæſtionibus*, *l. ſi quis*, *in principio*, *ff. de legat.* 1.

7\. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

Nec obſtat prima difficultas ſuprà adducta; nam omiſsâ quæſtione, an reſcripta vim legis habeant inter ipſos impetrantes, dicendum eſt magnum diſcrimen verſari inter reuocationem legis & reſcripti; nam lex poſterior derogat priori, datâ ſcientiâ prioris legis in legiſlatore; tunc enim per poſteriorem abrogatur prior: at in dubio cùm ignorat priorem legem, eius reuocatio nullatenus præſumitur, argumento textus *in cap. ex litteris*, *de officio deleg. l. eum qui*, *ff. de probat* quod faciliùs procedit in reſcripto; nam etſi credatur Principem notitiam habere omnium legum, *l. omnium*, *Cod. de teſtam. cap.* 1. *de conſtit. lib.* 6. tamen quia reſcripta ad priuata negotia ſpectant, nec creditur Principem eorum notitiam habere, maiori ratione non præſumitur derogatio prioris per poſterius, niſi factâ expreſsâ primi mentione. Nec obſtat primum augmentum ipſius difficultatis, deductum *ex dict. cap. ſi autem* 9. *cap. plerumque*, *hoc titulo*; quia licèt reſcriptum ſecundum non facta prioris mentione, vires non habeat; non tamen eſt ipſo iure nullum, ſed ita demùm, ſi exceptio aduerſario opponatur: vnde ſi aduerſarius negligens ſit per annum, & non vtatur priori reſcripto, quia in pœnam negligentiæ priuatur iure quæſito ex priori reſcripto, non poteſt opponere amplius exceptionem contra ſecundum; & ſic ſecundum non coaleſcit tantùm lapſu temporis, quantùm virtute legis canonicæ, quæ diſponit, vt ita demùm priuetur Impetrator commodo reſcripti, ſi per annum eo non vtatur. Ita prædicta iura accipiunt poſt antiquiores, Maſcard. *de prob. conclus.* 110. Menochius *de arbitr. caſu* 202. *num.* 76. & *caſu* 204. Germon. *lib.* 1. *animaduerſ. cap.* 14. Fachineus *lib.* 8. *controu. cap.* 65. Nec ſecundum augmentum deductum ex illis verbis noſtri textus, *In expenſis condemnari*, aduerſatur, cui, omiſſis traditis à Butrio *in præſenti*, *num.* 13. Hoſtienſi *numer.* 3. reſpondendum eſt ex ſuprà tradito principio, videlicet, quod cùm reſcriptum ſecundum impetratum nullâ factâ prioris mentione, non ſit ipſo iure nullum, imò ſubſiſtat donec per exceptionem elidatur, ideò iudices in eo deſignati iuriſdictionem habent: quare ſi pars, quæ impetrauit ſecundum reſcriptum, coram iudicibus in eo deſignatis illud præſentauerit, & aduerſarius comparuerit ad exceptionem elidendam, iuſtè damnatur in expenſis. Nec contrarium probant illa verba noſtri textus: *Nec ſecundæ literæ alicuius roboris obtinent firmitatem*; nam ea verba non ſignificant, ſtatim reſcriptum nullum eſſe, ſed quoad effectum pro inualido haberi, oppoſitâ exceptione, vt contingit in his quæ metu fiunt, *cap. ad audientiam* 4. ibi: *Carere debeant robore firmitatis*; *de his quæ vi*: docent Antonius de Burg. *in præſenti*, Arellanus *dict. antin. num.* 1.

8\. EXPONITVR CAP. SANE 2. DE OFFICIO DELEGATI.

Nec ſecunda difficultas, deducta *ex dict. cap. ſane* 2. *de officio deleg.* refragatur, pro cuius vera interpretatione varia adducunt Abbas, Felin. Decius, & Zabatella *in eo textu*, qui exiſtimant, ibi reſcripta fuiſſe eiuſdem datæ: & cùm conſtare non poſſit quod primom, quod ſecundum eſſet, ideo R. Pontificem eſſe conſulendum, vt cognoſceretur cuius virtute eſſet in iudicio procedendum. Sed hæc ſolutio licèt communi antiquiorum calculo approbata ſit, refellitur ex ipſo textu in illis verbis: *Non facta mentione priorum litterarum*; vbi ſupponitur iam tempore datæ ſecundi reſcripti, præceſſiſſe priores literas. Omiſſa ergo hac ſolutione, communiter placuit Anteceſſoribus noſtris illa interpretatio, videlicet *in dict. cap. ſanè*, tam primum, quàm ſecundum reſcriptum impetratum fuiſſe ad vnos, eoſdemque Iudices, tantùm variatâ formulâ; quo caſu cùm tantùm in forma dubium emergat, non verò in iudicibus, valebit ſecundum reſcriptum, cùm deficiat ratio noſtræ concluſionis; nullis enim ſumptibus aduerſarius vexatur, ſiquidem coram ipſis iudicibus ſemper conuenitur: nec diuerſitas tantùm formæ inducit falſitatis ſuſpicionem; forſan enim Pontifex æquè concederet ſecundom reſcriptom ſub diuerſa forma, iiſdem tamen iudicibus committeret, vt pro illius textus expoſitione conſiderant Barboſa ibi, P. Gregorius *in præſenti*. Baſil. *lib.* 8. *de matrim. cap.* 16. *§.* 2. *num.* 14. Menochius *de arbitr. caſu* 438. Anguianus *lib.* 1. *de legibus*, *cap.* 5. Arellanus *dict. antin.* 1.

9\. INTELLIGITVR CAP. PASTORALIS 14. HOC TIT.

Secundò noſtræ concluſioni obſtat textus *in cap. Paſtoralis* 14. *in principio*, *hoc titulo*; vbi proponitur ſecundum reſcriptum fuiſſe impetratum, cùm iam aduerſarius primum impetrauerat. Quæſtionis

Digitized by Google

ſtionis fuit, vtrum Iudices aſſignati, tam in primo, quàm in ſecundo reſcripto, poſſint de cauſa cognoſcere? Et reſpondet Pontifex, tam vnos, quam alios iudicare, & cognoſcere de meritis cauſæ; ita vt ſi inter eos aliquod dubium emergat, arbitri ex conſenſu partium eligantur, per quos poſſit terminari. Ex qua deciſione deducitur, reſcriptum ſecundum non facta primi mentione impetratum, vires obtinere, contra ſuprà tradita. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo ideò iudices in eo textu, tam primi, quàm ſecundi reſcripti cognoſcere poſſe, quia nec iure, nec facto cognoſci valebat reuocatio literarum; alioquin ſi appareret, vel ex iure, vel ex facto aliquod ex eis reſcriptis affectum eſſe vitio ſubreptionis, vel obreptionis, ambigua cauſa non eſſet, vt *in d. cap.* etat, ibi: *Ambigitur*; quo caſu omnes cognoſcunt, quia quilibet habens iuriſdictionem, ſiue ordinariam, ſiue delegatam, eam exercere, defendereque poteſt, *cap. cùm perſona, de priuileg. in 6.* & ſi iudices in ſententia proferenda non conſenſerint, tunc eligendi erunt arbitri, à quibus diſſidium componatur. Ita illum textum accipiunt Iacobus de Zochis *in repetit. ad hunc textum*, & alij congeſti à Sahagun *hic, num.* 12. Martha *de iuriſdict.* 2. *p. cap* 4. *per totum.*

10. EXPLICATVR CAP. AVDITA, 3. DE RESTIT. SPOL.

Tertiò opponitur textus *in cap. audita 3. de reſtit. ſpol.* vbi proponitur, poſt primum reſcriptum, ſecundum facta prioris mentione fuiſſe impetratum ab aduerſario ſub diuerſa forma: & deciditur, priores literas per ſecundas non reuocari, nec acta virtute prioris reſcripti irritari. Igitur licèt ſecundum reſcriptum primi mentionem faciat, primum ſuſtinetur. Pro cuius textus expoſitione dicendum eſt, quod licet per reſcriptum ſecundum prioris expreſſam mentionem faciens, primum irritetur, non tamen ſtatim, ſed ita demùm ſi ſecundum præſentatum fuerit, & eius virtute procedatur. Cùm enim ſecundum reſcriptum illam habeat conditionem: *Si eo vtatur pars, quæ illud impetrauit*; & ipſa poſſit eo non vti, interim proceſſus factus virtute prioris reſcripti vires habet, niſi reſcriptum ſecundum, non ſolùm expreſſam mentionem primi habeat, verùm & clauſulam reuocatoriam, in hunc, vel ſimilem modum conceptam: *Reuocamus commiſſionem factam, & decernimus irritum, & inane quidquid ex nunc fuerit geſtum virtute dictæ commiſſionis.* Tunc enim omnia virtute primi reſcripti geſta irritantur, *cap.* 1. *de conceſſ. preb. in* 6. *Clement.* 1. *eod. tit.* docet poſt antiquiores ibi Couarr. *practic. cap.* 9. Mancin. *genial. cap.* 256.

11. OPPONITVR CAP. VT DEBITVS, DE APPELL.

Quartò, ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. vt debitus, de appellat.* ex cuius ſerie deducitur, in concurſu prioris, & poſterioris reſcripti, illud prævalere, quod priùs coram iudicibus fuerit præſentatum. Ergo ſecundum reſcriptum vires habet, etiam non factâ primi mentione, aut eâ factâ, adhuc primum ſuſtinetur; ſiquidem tantùm inſpicitur tempus præſentationis literarum. Pro cuius textus explicatione, omiſſis traditis à Benoid *in cap.* 1. *hoc tit. num.* 57. Narbona *in l* 59. *gloſſ.* 1. *tit.* 4. *lib.* 2. *Recopil.* dicendum eſt, ibi vnum ex litigatoribus conuentum fuiſſe coram ordinario, & ante diffinitiuæ ſententiæ prolationem ab aliquo grauamine appellaſſe: vnde ex eo, quod appellationis interpoſitæ nuncium ad Pontificem deſtinauerat, vel literas ab eo impetrauerat, contendebat non teneri coram iudice ordinario iuſtitiam ſuam proſequi; & deciditur, excuſari non poſſe ex eo, quod dicat ſe prius reſcriptum impetraſſe, quo aſſignabatur iudex de ea cauſa cogniturus, niſi illud præſentauerit coram iudice delegato, ex ratione adducta in principio textus, videlicet vt honor iudicibus deferatur, & expenſis ac laboribus partium exponatur; quæ interpretatio colligitur, tum ex illis verbis: *Coram idoneo iudice*; quæ communiter ad ordinarium iudicem referuntur, *cap* 1. *de offic. Ordin. cap ſignificaſti, de for. compet.* tum etiam ex illis, *Ad ſuperiorem iudicem*; in quibus prohibetur appellatio ad ſuperiorem iudicem ante diffinitiuam ſententiam, abſque iuſta, & rationabili cauſa. Manifeſtè ergo oſtenditur, non agi de citatione coram iudice delegato facta, quia ſi de ea ageretur, & ipſe citatus haberet reſcriptum prius impetratum, non diceretur appellare ad ſuperiorem, ſed declinare iudicis citantis iuriſdictionem, oppoſito ſuo reſcripto. Etiam ſuadetur hæc ſolutio ex illo verſiculo, *Cùm autem*; in quo agitur de appellatione interpoſita à iudice ordinario ante diffinitiuam ſententiam; quia dictio illa, *autem*, aduerſatiua eſt, & caſum contrarium demonſtrat, vt ex pluribus notat Barboſ. *de dictionibus, verbo Autem.* Cum ergo textus ille non loquatur de duobus reſcriptis, non refragatur noſtræ aſſertioni. Pro coronide huius commentarij notare liceat duas exceptiones, quas præſens aſſertio patitur. Prima eſt, ſi vnum reſcriptum ſit generale, aliud verò ſpeciale: tunc enim neceſſarium non eſt, in ſecundo prioris mentionem facere, *cap.* 1. *cap. paſtoralis* 14. §. *vltim. hoc titulo, cap. dudum* 14. §. *nos, cap. quamuis* 38. *de preb. lib.* 6. Secunda tunc procedit, quando reſcriptum primum ex aliquo vitio nullum eſt; tunc enim in ſecundo prioris mentio non deſideratur, *cap. ex parte* 12. *hoc tit.* non enim præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum, vt vulgò decantatur, & docent Menochius *lib.* 2. *de arbit. caſu* 202. *numero* 44. Baſil. Legion. *lib.* 8. *de matrimon. capite* 16.

Opponi etiam poteſt præſenti aſſertioni textus *in cap. tenor, de re iudic.* cuius interpretationem in eius notis aſſignabimus.

CAPVT IV.

Idem [a] *Eboracenſi Archiepiſcopo.*

INter [b] cæteras conſtitutiones tuas, fuit propoſitum coram nobis, quid tenere debeas, cùm aliqua ſub diſiunctione mandantur, quorum vnum verum eſt, alterum falſum: vtputà ſi proponatur, quod ſi talis ſit ſacerdotis filius, & in ſacerdotio genitus, qui [c] proximo in tali Eccleſia miniſtrauit: vel quod illicitè Eccleſiam occupauit [d] eandem. Huic ergo quæſtioni taliter reſpondetur (iudici quodcumque iſtorum conſtiterit) illi prælibatam Eccleſiam [e] adiudicari debere, & idem in ſimilibus obſeruandum eſt.

NOTÆ.

1\. *Eboracenſis Metropolis vbi.*

a E*Boracenſi.*] Ita etiam legitur *in 1.collect. ſub hoc tit. cap.*4. & poſt Concilium Lateran. *p.*41. *cap.* 1. Eboracum antiqua, & nobilis ciuitas eſt in Britannia: eius meminerunt Ptolemeus *lib.*2. *cap.*3. Eutropius *lib.*10. & Candenus, qui eam ſecundam vrbem Angliæ appellat, Archiepiſcopali Sede præclaram, & in ea erat Gentilium Archiflamen, vt refert Polydor. Vergil. *lib.*2. *hiſtor. Angliæ, fol.*39. Quomodo autem eius Eccleſiæ Præſul Metropolitæ Eccleſiaſtici authoritatem obtinuerit, diſcere licet ex Gregorio Magno apud Bedam *lib.*1. *cap.*25. dum hæc Auguſtino, quem in Britanniam Apoſtolum miſerat, præcipit: *Ad Eboracum ciuitatem te volumus Epiſcopum mittere, quem ipſe iudicaueris ordinare: ita dumtaxat, vt ſi eadem ciuitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipſe quoque duodecim Epiſcopos ordinet, & Metropolitani honore perfruatur: quia ei ego quoque (ſi vita comes fuerit) pallium tribuere, Domino fauente, diſponimus; quem tamen tuæ fraternitatis volumus diſpoſitioni ſubiacere.* Ipſo Auguſtino prædicante, gens illa cum Rege ſuo Vvino verbum Dei ſuſcepit, & ita ordinatus eſt Paulinus in ea Eccleſia cum Metropolitico iure, vt refert Carolus à Sancto Paulo *in Geographia ſacra lib.*6. Huius Eccleſiæ mentio extat *in cap. ad ſupplicationem 9. de renunc. cap. ex tua, de filiis presbyt. cap.*2. *cap. ex parte 12. cum ſequent. de offic. deleg. cap. accepimus 5. de pactis, cap.*2. *de arbitris, cap.*2. *de eo qui mittitur, cap.*1. *vt lite pend. cap. de cætero 5. de re iudic. cap. accepimus 4. de fid. inſtrum. cap. ad præſentiam* 16. *cap. propoſuit 24. cap. ex inſinuatione 50. de appellat.* In præſenti reſcribit Alexander Rogerio, qui Eccleſiam illam rexit vſque ad annum 1181. vt refert Beyerlinch *in theat. vit. hum. tom.*3. *verbo Epiſcopus, fol.*289.

2\. b *Cæteras.*] Varias enim quæſtiones Alexandro III. propoſuit Rogerius, vt conſtat *ex dict. cap. ex tua, dict. cap. ex parte, cap.*2. *de arbitris, cap.*5. *de pactis*: aliæ verò partes huius epiſtolæ extant *in cap. inter cæteras, de re iudic. cap. ſanè* 2. *de offic. deleg.* & integra epiſtola reperitur poſt Concilium Lateran. *p.*41. *cap.* 1. & præſens fragmentum ſpectat ad ſecundam partem huius rubricæ, quæ in prima collectione ita concipitur: *De reſcriptis, & eorum interpretatione.* Et, ni fallor, anſam dedit præſenti conſultationi indulgentia Alexandri, quæ reperitur *in c. ex tua, de filiis presbyt.*

3\. c *Genitus qui proximo.*] Non omnia hæc vna oratione complectuntur, quia ſimul neceſſaria ſint, vt quis priuetur beneficio; ſufficit vnum verum eſſe, videlicet, quod ſit ſacerdotis filius, aut quod pater immediatè miniſtraſſet, ad hoc vt quis reddatur incapax illius beneficij, vt dicemus *in cap.*2. *de filiis presbyt.* tantùm in præſenti coniunguntur, quia agitur de interpretatione illorum verborum, cùm in reſcripto apponuntur, vt *in cap. ex parte 7. de teſtibus*: non verò quæſtio eſt in præſenti, an debeant concurrere illegitimitas, & immediata ſucceſſio, vt quis à beneficio arceatur. Ita Decius *hîc, num.*6. Barb. *vot.*98. *num.*68. Obſeruandum tamen eſt, ex illis verbis: *Sacerdotis filius, & in Sacerdotio genitus*, omnem filium in Sacerdotio ſuſceptum, non vt illegitimum declarari; aliquando enim filius ſuſceptus in Sacerdotio, naſcitur legitimus, veluti ſi naſcatur ex Sacerdote orientali, cui licet matrimonium contrahere, textus formalis *in cap. quæſitum 7. de pœnit.* vel ex Sacerdote, cum quo mulier ignoranter in facie Eccleſiæ matrimonium contraxit, *cap.*2. *cap. ex tenore, qui filij ſint legit.* vel ductâ vxore ex diſpenſatione Pontificis, *cap. de Syracuſana*, 28. *diſt.* vel ab eo, qui furtiuè ordinatus fuit, *extrauag. Antiqua*, Ioann. XXII. *de voto*: vel ex eo Sacerdote, qui de conſenſu vxoris ordinatus fuit, ipsâ religionem profeſſâ; ſi enim poſteà filium procreauerit, naſcitur legitimus, quia per conuerſionem non fuit matrimonium diſſolutum quoad vinculum, vt dicemus *in cap. coniugatus, de conuerſ. coniug.*

d *Eandem.*] Exemplum ſit, ſi per manum 4.
laicalem illam occupauit, *cap. quiſquis 43. de elect. cap. per laicos 16. quæſt.*7. poſt Gloſſam *in præſenti*: probant Hoſtienſis *hîc num.* 1. Ioann. Andreas *num.*5. P. Gregorius *num.* 6. vel ſi alio poſſidente, ipſe propriâ authoritate nactus eſt eius poſſeſſionem, iuxta textum *in cap. eum qui, de præb. in* 6. *l. extat, ff. quod metus cauſ.* Cardin. *hîc, num.*4. Alia exempla peti poſſunt, cùm videlicet quis erat incapax, & nihilominus præbendam occupauit, iuxta textum *in cap. per inquiſitionem*, 26. *de elect.* vel cùm generaliter quis contra iuris conſtitutionem præbendam adeptus eſt, vt in terminis textus *in cap. cum iam dudum 18. de præb. cap. ex frequentibus, de inſtitut. cap.*1. *de conceſ. præb. cap. auaritiæ* 5. *de elect. in* 6. vel per ſimoniam, ſeu à non habente poteſtatem, per vim, vel metum, vel aliam inſtitutionem non canonicam, ſine qua beneficium obtineri nequit, *reg.*1. *de reg. iur. in* 6. namque verbum, *occupauit*, quo Pontifex noſter vtitur, ex ſui natura in malam partem accipitur, *l.* 1. *ff. quorum legat. l. decernimus, Cod. de Epiſcopis, & cleric. cap. illud 8. quæſt.*1. *cap. ex litteris, de probat. cap. præſenti, de offic. Ordin.* Notant Gloſſa *verbo Occupare, in cap. generali, de elect. in* 6. & eodem verbo *in cap. vlt. de reſtit. ſpol. eodem lib.* & *eodem verbo in Clement.*1. §. *ſi quis autem, de ſequeſtratione poſſeſſionis.* Decius hîc *num.*2. Ripa *num.*68. Sed quia aliquando accipitur in bonam partem, *cap. factus* 5. 7. *quæſt.*1. ideo Alexander noſter adiecit verbum, *illicitè*, vt *in dict. cap. vlt. de reſtit. ſpol.* In his ergo, & ſuperioribus verbis duæ cauſæ inhabilitatis continentur, vt quis à præbenda deponatur. Prima, ſi ſit filius Sacerdotis in Eccleſia miniſtrantis: ſecunda, ſi eam illicitè occupauit, vt notant in præſenti Panormit. *num.*1. Decius *num.*6. Vranius *num.*4. Burg. *num.* 13.

e *Adiudicari.*] Ita legitur in vulgatis, & in 5.
excuſis libris Lugduni, & apud Hugonem à Porta, & Vincentium, teſte P. Gregorio *hîc, num.*7. Sed in Concil Lateran. *dict. cap.*1. legitur, *Eccleſiam abiudicari*; & in prima collectione, pluribuſque exemplaribus: quam lectionem probant Hoſtienſis *num.*1. Ioannes Andreas *num.*9. P. Gregorius *num.*7. Ant. Auguſt. *in notis ad* 1. *collect.* & eâ retentâ ſenſus erit, quod ſi iudici delegato conſtiterit, poſſeſſorem eſſe filium Sacerdotis in Sacerdotio genitum, qui proximo in Eccleſia miniſtrauit, & qui illicitè Eccleſiam occupauit, illi videlicet, contra quem literæ ſunt impetratæ, prælibatam Eccleſiam abiudicare debet, hoc eſt iudicio auferre, quod ſignificat verbum, *abiudicare*; quo in ſenſu accipitur *cap. ex parte 7. de teſtibus*, vbi ſimilis huic ſpecies proponitur, *cap.*2. *hoc tit. cap.*2. *de patrib. qui fil.* apud Ciceronem *de lege agraria*, ibi: *A populo Romano abiudicarit.* Sed adhuc vulgata lectio defendi poteſt ex textus deciſione

in

in cap. ex tua, 9. de filiis Preſbyt. ex qua ſ. iuncta inſcriptione, conſtat, quod ad conſultationem Eboracenſis Archiepiſcopi Alexander III. ſuper filiis Sacerdotum tales illi literas conceſſit, vt eos poſſet in Eccleſiis, quas patres eorum nullo mediante poſſederant, ſuſtinere, quos probatæ & ſanæ conuerſationis agnoſceret, vel quos longo tempore eas poſſediſſe conſtaret; qui duo caſus in noſtro textu proponuntur. Circa quas Alexandri litteras vltra dubium, de quo *in d. cap. ex tua*, aliud emerſit, quod in noſtro textu deciditur; ſcilicet vtrum oporteret de vtroque iudici conſtare, vt filio Sacerdotis Eccleſiam adiudicet ad formam reſcripti, quæ ſemper ſeruanda eſt, *cap. cùm dilecta 22. hoc tit.* cui dubio reſpondet Alexander, non oportere vtrumque verum eſſe; ſed ſi alterum tantùm verum conſtiterit eſſe, illi, hoc eſt filio Sacerdotis, debere Archiepiſcopum prædictam Eccleſiam virtute illius diſpenſationis adiudicare, id eſt in iudicio addicere, vel dare. Adiudicare enim eſt, alicui petenti in iudicio rem dare, addicereve, *l. ſi idem, in fine, ff. de iuriſdict. l. 2. ff. fin. regund.* Quâ explicatione retentâ, in præſenti declaratur textus *in d. cap. ex tua.*

COMMENTARIVM.

6. CONCLVSIO TRADITVR ET PROBATVR.

EX hac decretali ita deduci poteſt aſſertio: *Si per reſcriptum aliquid diſiunctiuè iubetur, ſufficit alterum adimpleri*; vel ita. *Vbi in reſcripto duo alternatiuè proponuntur, ſufficit vt in quocunque verificetur.* Eam probant textus, in quibus docetur, in alternatiuis ſufficere alterum adimpleri, *l. ſi quis ita 63. l. ſi quis ita 129. de verb. oblig. l. ſi hæredi 5. ff. de condit. inſtit. l. illi aut illi, ff. de leg. 3. l. cùm hic 32. l. cum pupillus 78. §. 1. ff. de condit. & demonſt. l. ſi is qui, §. verum, ff. de reb. dub. l. ſi ita 25. l. ſi in emptione 34. §. ſi emptio, ff. de act. empt. l. plerumque 10. §. vlt. ff. de iur. dot. l. quod ait 7. §. ſi maritus, ff. de donat. inter, l. ſi ita relictum 43. §. vlt. de leg. 2. l. hæc verba 124. ff. de v. ſ. l. in eo 110. §. vbi verba, ff. de reg. iur. l. cùm quærebatur 13. ff. iudicatum ſolui, l. penult. C. de v. ſ. §. penult. Inſtit. de hæred. inſtituend. l. penult. C. de condict. indeb.* Illuſtrant vltra congeſtos a Barboſa *hic*, Greg. Lopez *in l. 3. tit. 4. part. 6. gloſſ. 3.* Surd. *de alim. tit. 4. q. 15. num. 59.* Everard. *in argum. a natura alternatiuæ, ex num. 8.* Gratianus *lib. 2. diſcept. c. 288. num. 3.* Caſtillo *lib... controuerſ. cap. 136. num. 6.* Anton. Gomez *in l. 70. Tauri, num. 7.* Matienzo *in l. 7. tit. 11. gloſſ. 1 num. 50. lib. 1. Recopil.* Petrus Pechius *in regul. In alternatiuis, de reg. iur. in 6.* Cuiacius *lib. 5. obſeru. cap. 35. & lib. 26. cap. 34 & in d. l. hæc verba*, Hotom. *lib... obſeru. cap. 2.* Robertus *lib. 2. receptar. cap. 22.* Madera *lib. 2. animadu. cap. 6.* Valentia *tom. 2. illuſtrium, cap. 5. tract. 4.* plures referens Olanus *lib. 1. Paralip. cap. 4. cum ſequent.*

7. IMPVGNATVR PRÆSENS ASSERTIO.

Suprà tradita aſſertio difficilis redditur ex eo; nam reſcripta, præcipuè iuſtitiæ, ſtrictè ſunt interpretanda, ita vt in eis nulla admittatur extenſio, *cap. ſignificaſti 36. hoc tit.* vbi notat Gloſſ. 1. Gloſſ. vlt. *in cap. olim 16. de v. ſ.* Reſcripta enim priuilegiis æquiparantur, quæ ſtrictè interpretantur, *l. ſi qua 35. in princip. de inoffic. teſtam. cap. quod verò 14. de offic. deleg. cap. 1. §. vlt. de filiis preſbyt. in 6.* docet Rebuffus *in praxi, tit. de different. inter reſcripta, num. 6.* Molina *de primog. lib. 1. cap. 4. à num. 48. & lib. 3. cap. 2. num. 24.* Sed in reſcripto vbi diuerſa proponuntur, ſi tantùm ad vnum illa reducimus, latè interpretamur mentem concedentis; ſiquidem vbi ipſe plura excogitauit, vnum tantùm optamus. Ergo nullo modo reſcripta diſiunctiuè conceſſa poſſunt in vno verificari. Augetur hæc dubitandi ratio primò ex eo: nam plerumque diſpoſitiones, quæ fiunt ſub diſiunctione, non adimplentur in altero, ſed neceſſe eſt vtrumque fieri; vt ſi teſtator dicat, *Ille aut ille mihi heres eſto*; vel, *Illi, aut illi centum do, lego: Illum, aut illum tutorem eſſe volo*; non ſufficit vnum admitti, ſed vterque concurrit ad legatum, hæreditatem, vel tutelam, *l. penult. C. de v. ſ.* igitur in diſiunctiuis diſpoſitionibus diſpoſitiones non verificantur in vno. Similiter, ſi pater ita dicat: *Si filius meus ſine liberis, vel inteſtatus deceſſerit, Titium ſubſtituo*; ſi tantùm ſine liberis moriatur, ſubſtitutus non admittitur, niſi vtrumque concurrat, *l. generaliter, C. de inſtitut.* Deinde ſi maritus ita legauerit vxori ſuæ, mundus muliebris, ornamenta, ſeu quæ eius causâ parauit, omnia debentur, nec hæres liberatur præſtando vnum, *l. ſi quis ita legauerit, l. Quintus, ff. de auro, & arg. legat.* Quod etiam in aliis caſibus docent textus *in l. ſi is qui ducenta, § finali, ff. de rebus dubiis, l. donationes, §. penult. ff. de donat.* Ergo idem in reſcriptis dicendum eſt. Augetur ſecundò hæc difficultas; nam reſcripta pro legibus obſeruantur, & partes legum dicuntur, vt probaui in textu antecedenti: ſed in legibus diſiunctiua pro coniunctiua ſumitur; imò ſi lex aliquid diſiunctiuè conſtituat, coniunctiuè diſpoſuiſſe præſumitur, *l. cùm quidam, C. de v. ſ. l. ſi quis in puteum, §. hoc interdictum, ff. quod vi, aut clam, l. vbicumque 60. ff. de fideiuſſoribus, l. Quintus 10. ff. de aur. & argent.* & in lege duodecim Tabularum, cuius fragmentum extat *in l. ſæpe 53. ff. de v. ſ.* & *in l. actione 65. §. ſi poſt, ff. pro ſocio*, & in aliis, quas expendit Cuiacius *in l. alienationis 123. §. vlt. ff. de v. ſ.* idem probatur, ex quibus ita tenent Bartolus *in l. ſi is qui ducenta, §. verum, de rebus dubiis.* Texera *in l. 1. columna penult. ff. eodem tit.* Ergo in reſcriptis diſiunctio habetur pro coniunctione, & per conſequens in noſtro textu non ſufficiebat alterum eſſe verum.

Adhuc tamen Alexander noſter defendendus eſt, cuius deciſio vtriuſque iuris principiis mirè congruit. Ad eius expoſitionem præmittendum eſt, diſiunctiuam eſſe dictionem, quæ quamuis alias coniugat, ſenſum tamen diſiunctiuum habet, vt hæ, *aut, vel, ſiue*; quas explicant Alphonſus Palentinus *de ſynonymis*, Alciatus *in l. ſæpe 53. ff. de v. ſ.* Gilkenius *in l. generaliter 6 C. de inſtitutionibus*, Albericus Gentilis *in l. alienationis 28. §. 1. ff. de v. ſ.* latè Olanus *lib. 1. paralip. cap. 2.* Diſiunctiuarum autem varia ſunt genera; eſt enim diſiunctiua temporum, perſonarum, rerum, locorum, pœnarum, conditionum, item rerum & locorum ſimul, rerum & perſonarum mixtim. 8. DE VARIIS ALTERNATIVIS. Diſiunctiua temporum ita concipitur, *Kalendis Ianuariis vel Februariis dare ſpondes. l. ſi ita relictum, §. finali, ff. de leg. 2. l. ſi ita 109. ff. de verb. obl.* Alternatiua perſonarum eſt, *Promittis mihi aut Titio. l. cùm quidam, C. de v. ſ. l. ſi ex toto, §. 1. ff. de leg. 1. l. ſi Titio aut Seio, ff. de leg. 2. l. item 9. §. vlt. cum l. ſequenti, ff. de ſtipulat. ſeruor. l. Gaius 46. ff. ſolut. matrim.* Rerum, vt *Stichum, aut Pamphilum lego, aut promitto. l. cùm res 48. §. ſed ſi, ff. de leg. 1. l. vbi autem 75. §. qui illud, ff. de verb. obl.* Locorum, vt *dabis mihi centum Romæ, aut Capuæ l. 3. §. nuſquam, ff. de eo quod certo loco, l. ei qui, §. in ſequeſtrum, ff. depoſiti.* Pœnarum, vt

Qui tale delictum admiſerit, ſeruum, aut centum ſoluat. l. quicumque, ff. de ſeruis fugitiuis. Conditionum, vt *Si nauis ex Aſia venerit, aut Titius Conſul factus fuerit. l. generaliter 6. C. de condit. inſtit. l. ſi heredes 5. ff. eodem titul. l. cùm pupillus 76. §. 1. ff. de condit. & demonſt. §. ſi plures, Inſtit. de hered. inſtituend.* Rerum & locorum ſimul, vt *Dabis mihi centum Romæ, vel ſeruum Capuæ:* tandem rerum & perſonarum, vt *Dabis mihi ſeruum, vel centum Sempronio.*

9. IN DISIVNCTIVIS SVFFICIT VNVM ADIMPLERE. Deinde ſciendum eſt, in diſiunctiuis rerum, quas vulgò alternatiuas dicimus, ſuffieere vnum adimplere, id eſt alterum dare; itaque debitor alternatious vnam rem dando, liberatur, *l. ſi ita 25. l. ſi in emptione 34. §. ſi emptio, ff. de contrahend. emptione, l. plerumque 10. §. vlt. ff. de iure dotium, l. quod autem 7. §. ſi maritus, ff. de donat. inter, l. ſi ita relictum 43. §. vltim. ff. de leg. 2. l. penult. C. de condict. indeb. l. ſi hominem 32. ff. de noxalibus, cap. de raptorib. 36. q. 1. cap. referente, de prab.* Docent Petrus Pechius *in reg. In alternatiuis, de reg. iur. lib. 6.* Caldas Pereyra *de nominatione, quæſt. 10. numero 32.* Anton. Faber *lib. 3. coniect. cap. 3.* D. Melchior de Valentia *tom. 2. illuſtr. tract. 4. cap. 2. n. 7.* Licèt enim in obligatione alternatiua vtrumque ſit in obligatione, *l. ſi Stichum 16. l. ſi duo 128.* vbi Corraſius, *ff. de verb. obl. l. Stichum 96. §. 1. ff. de ſolution.* nihilominus tamen alterum tantùm eſt in ſolutione, *d. l. ſi duo, l. illud 25. ff. de conſtit. pecun. l. ex toto 8. §. 1. ff. de leg. 1. l. ſi illud 27. ff. de legat. 2. l. cùm illud 25. ff. quando dies legati, l. adigere 6. §. vltim. ff. de iurepatronat. iuncta l. vlt. §. ſecundo, ff. qui, & à quibus, l. ſi quis ita 119. ff. de verb. obl. l. Stichum 8. §. qui decem, l. ſi is cui 26. l. qui hominem 32. ff. de nouationibus, l. Stichum 95. de ſolut.* Et quamuis aliàs tot ſint obligationes, quot res in legato, vel ſtipulatione deductæ, *l. 2. ff. de legat. 2. l. ſine 29. ff. de verb. obl.* idque ex ratione legis *non ita 34. §. vltimo, ff. eodem tit.* nihilominus legatum alternatiuum vnum, & ſtipulatio alternatiua vna eſt, quia tantùm vna res eſt in ſolutione deducta, *d. l. ſi illud 27. ff. de legat. 2.* vnde eſt, quod in alternatiua obligatione vnum tantùm in effectu conſequitur, nec requiritur, quod omnia concurrant; quia hoc ita poſtulat natura, & proprietas verborum, à qua recedi non oportet, *l. non aliter, ff. de legat. 3.* Quare in diſiunctiuis ſufficit alterum probari, vel alterum verum eſſe, ſeu quod alterum adimpleatur, vt in præſenti textu docetur; & in hac parte alternatiuæ obligationis obſeruandi ſunt textus *in l. hac ſcriptura 26. ff. de condit. & demonſt.* iuncto Fabro *lib. 17. coniect. cap. 2. l. 1. §. ſed ſi mihi, ff. de verb. obl. l. vlt. verſ. prohibetur, & §. is qui, ff. qui & à quibus, l. ſi quando 109. §. 1. ff. de legat. 1. l. cùm vnus 10. ff. de aur. & argent.* iuncto Coſta *1. ſelect. cap. 4. l. ſi vnus 27. §. ſi ſtipulatus 6. ff. de pactis, l. ſi quis 43. ff. ex quibus cauſis maiores,* iunctis Coiacio *ad Africanum ibi,* & *in d. l. ſi quando 109.* Larreatigui *lib. 5. ſelect. cap. 5. num. 1. l. 5. §. 1. ff. depoſiti, l. ſi marito 9. l. quod ſi fundus 11. ff. de fund. dotali,* iuncto Cuiacio *ad Africanum ibi, l. tutor 23. ff. de teſtament. tutel. l. illud 25. ff. de conſtit. pecun.* iuncto Cuiacio ad Papinianum ibi, *l. cùm illud 25. ff. quando dies legati, l. Stichum 95 in princip. de ſolut.* iuncto Cuiacio ibi, ad Papinianum, *l. Stichum 55. ff. ad leg. Aquil. l. & per 23. §. ſi Stichum, ff. de acceptil. l. ſi id quod 15. ff. de duobus reis, l. 1. §. ſi fructuarius, l. item 9. §. finali, cum l. ſequenti, l. ſi ex reo 28. ff. de ſtipul. ſeruor. l. cùm ita 9. ff. de opt. legata.*

Hactenus egimus de alternatiua rerum; in alternatiua verò perſonarum, quam magis propriè adiunctiuam dicemus, non idem docent Interpretes, ſed potiùs affirmant diſiunctiuam in coniunctiuam reſolui: ita tenuerunt in præſenti Ripa & Burgos *num. 23. & 29.* Rebuffus *in l. ſæpe, ff. de v. ſ.* Euerardus *loco à natura alternatiuarum, limit. 1.* Graſſus *de ſucceſſion. §. legatum, q. 6. num. vltimo*: ſed hòc indiſtinctè in omnibus alternatiuis perſonarum verum non eſt, ſed in illis tantùm caſibus, in quibus hoc ius nouiter ſtatuit Iuſtinianus, *in d. l. cùm quidam 4.* ne diſpoſitiones illæ fauorabiles propter incertitudinem vitiarentur, ex regula legis *item ſi, §. vlt.* cum *l. ſequent. ff. de ſtipul. ſeruor.* vt rectè docuit Madera *ſuprà cap. 34.* namque extra illos caſus aliquando alternatiua inter perſonas poſita propriam naturam retinet, vt *in l. ſi ex toto 8. §. 1. ff. de legat. 1. l. ſi Titio 16. ff. de leg. 2.* & aliis congeſtis à Graſſo *dict. num. finali.* Aliquando alternatiua perſonarum inutilem reddit actum, vt *in d. l. item, §. vlt.* quæ nequaquam corrigitur ex finalibus verbis, *d. l. cùm quidam*; quia vt rectè notauit Barboſa *in l. Gaius 46. num. 20. ff. ſolut. matrim.* non ad principalem deciſionem, nec principium legis referuntur ea verba, ſed ad verſiculum, *ſin autem*; quod immediatè antecedit, vt ſenſus ſit, quod in contractibus ius antiquum in alternatiuis perſonarum remaneat illibatum, quamuis contrarium intendat probare Gomez *2. tom. var. cap. 11. num. 20.* in fauorem autem dotis admittunt omnes, quod alternatiua poſita inter perſonas, inutilem non reddit diſpoſitionem. 10. DE ALTERNATIVA PERSONARVM.

11. DE ALTERNATIVIS CONDITIONVM. In pluribus etiam conditionibus appoſitis diſiunctiuè, ſufficit alterum adimplere, ſiue ſint caſuales, ſiue poteſtatiuæ, *l. ſi heredi 5. ff. de condit. inſtit. l. cùm pupillus 78. §. 1. ff. de condit. & demonſt. l. generaliter 6. C. de inſtit. & ſubſtit. l. Lucius 85. ff. de hered. inſtit.* Faber *lib. 5. coniect. cap. 19. & lib. 17. cap. 18.* Idem erit dicendum ſi diuerſæ conditiones ſuper eadem re non diſiunctim, ſed ſeparatim in diuerſis partibus apponantur, veluti ſi ex eadem parte Titius hæres inſtituatur ſub conditione, ſi nauis ex Aſia venerit; & iterum in diuerſa parte teſtamenti ex eadem parte hæres nominetur, ſi Mæuius Capitolium aſcenderit; quia tunc ad exemplum diſiunctiuæ ſatis erit alteram conditionem exiſtere, *l. ſi plures 17. ff. de condit. inſtit. l. ſi ita ſolum 27. §. vlt. ff. de hered. inſtituend.* quas ſic accipiunt Viglius *in d. §. penult. Inſtit. de hered. inſtit.* Cuiacius *in dict. l. ſi heredi 5.* Ideoque cùm eo caſu plures inſtitutiones cenſeantur, exiſtente conditione vnius, iam idem hæres purè, & ſub conditione ex eadem parte reperitur; ideoque præualet inſtitutio pura tanquam plenior, & conditionalis non attenditur: docent Cumanus, & Caſtrenſis *in dict. l. ſi plures*, Peralta *in l. 3. §. vlt. num. 40. ff. de hered. inſtit.* nec obſtant textus *in l. ſub diuerſis 51. l. quod traditum 56. cum duabus ſequent. ff. de condit. & demonſt.* quibos ſatisfaciunt Cuiacius *in d. l. ſi heredi*, Viglius, & Pichardus *in d. §. penult.*

12. DE ALTERNATIVA NEGATIVA. Ex his velut manuducimur ad reſolutionem illius quæſtionis ſatis vexatæ apud Interpretes, vtrum videlicet in diſiunctiua negatiuè concepta ſufficiat alterum adimpleri, quemadmodum in affirmatiua? Et nonnulli docent in negatiua neceſſarium eſſe neutrum fieri, per textum *in l. ſi ij qui 13. §. cùm ita, ff. de reb. dubiis*, vbi affirmatur, ita conceptâ ſtipulatione, *Si hominem, ſeu fundum non*

Digitized by Google

non dederis, centum dabis; neceſſariò vtrumque faciendum eſſe, & ideò ſiue alterum, ſiue neutrum factum ſit, committi ſtipulationem; quod & affirmatur *in verſ.* t. eiuſdem legis. Expendi etiam poteſt pro ea ſententia textus *in l. ſi ita quis* 135. *§. ea lege, ff. de verb. obl.* Ita tenent in præſenti Ioannes Andreas *num.* 18. Butrius *num.* 8. Panormitanus *num.* 2. Cardinalis *num.* 4. Sahagun *n.* 10. Barboſa *num.* 5. Rebuffus *in d. l. ſæpe*, Baldus *in l. generaliter, C. de inſtitut.* Cuiacius *in d. l. ſi is qui* 13 *§. cùm ita*, & *lib.* 5. *obſeru. cap.* 3. Goueanus *lib.* 2. *variar. cap.* 22. Oſualdus *ad Donellum lib.* 15. *cap.* 12. *littera K*, Faber *lib.* 17. *coniecturar. cap.* 18. Contrarium, videlicet ſufficere etiam in negatiua diſiunctiua vnum adimpleri, docent Decius *hic, num.* 26. Felinus *num.* 16. Vranius *num.* 3. Burgos *num.* 23. plures laudati à Sahagun *num.* 10. Barboſa *in præſenti, num.* 5. & *de dictionibus, dictione* 46. *num.* 3. Donellus *in d. l. ſi ita quis* 63. *ff. de verb. obl.* Madera *animadu. cap.* 24. Facit pro eorum ſententia textus *in d. l. ſi quis ita* 129. necnon & illa ratio, quia quemadmodum vt verificetur diſiunctiua affirmatiuè concepta, ſufficit vnum fieri, quamvis alterum factum non ſit, quia verum eſt dicere illud, aut illud factum eſſe; ita ad veritatem negatiuæ ſufficiet alterum non fieri, quamvis alterum factum non ſit. Alij in hac quæſtione diſtinguendum putant inter eum caſum, in quo agitur de obligatione inducenda, & ſtipulatione committenda, & inter eum caſum, in quo agitur de obligatione inducenda, nec committenda ſtipulatione. Priori caſu affirmant, quod quemadmodum in affirmatiuis ſufficit alterum fieri, ita in negatiuis ſufficit alterum non fieri; & ita accipiunt textum *in d. l. ſi quis ita*. Poſteriore verò caſu, ſicut in affirmatiuis requiritur, quod vtrumque non fiat, ita in negatiuis vtrumque fieri oportet, ne obligatio inducatur, vt in exemplis propoſitis *in d. §. cùm ita*. Sed in hoc Interpretum diſſidio ego negatiuæ ſententiæ adhæreo, quam nouiter defendit Olanus *d. lib.* 1. *paral. cap.* 5. qui contrariæ ſententiæ fundamentis ſatisfacit: videndus eſt, nam nobis omnia proſequi nec vacat, nec libet.

13. In alternatiuis cuius ſit electio. Cùm ergo debitor alternatiuè obligatus, teneatur tantùm vnam rem præſtare, aut vnum facere ex deductis in obligatione, ſequitur, ipſum poſſe eligere quod maluerit præſtare; quod pro regula traditum eſt, videlicet, in alternatiuis, debitoris eſſe electionem, & ſufficere alterum adimplere, quam exponunt prædicti Interpretes: nos autem proſequi nec licet, nec libet. Obſeruandi tamen ſunt textus *in l. ſi id quod* 15. *ff. de duobus reis, l. cùm hereditas* 5. *§. vlt. ff. qui & a quibus*, iuncto Fabro *lib.* 2. *coniecturar. cap.* 5. *l. te hominem* 32. *ff. de nouationib.* iuncto ipſo *lib.* 3. *coniecturar. cap.* 3. *l. adigere* 6. *§.* 1. *ff. de iurepatronatus*, iuncto etiam ipſo *lib.* 24. *coniecturar. cap.* 18. *l. pater, ff. de pactis dotalibus*, adhibito Coſta *lib.* 1. *ſelectar. cap.* 16. *l. inter* 51. *ff. de fideiuſſorib.* cum Fabro *lib.* 1. *coniecturar. cap.* 4. *l. & ius* 13. *§. ſi Stichum, ff. de acceptilat. l. ſi vnus* 27. *§. ſed ſi Stichus, ff. de pactis, l. non ſolùm* 7. *§.* 1. *ff. de liberat. legata, l. Lucius* 85. *ff. de hered. inſtituend.* Fabro *lib.* 17. *coniecturar. cap.* 19. *l. vlt. §. vlt. ff. qui & a quibus, l. cùm vnus* 10. *ff. de aur. & argent.* cum Coſta *lib.* 1. *ſelect. cap.* 4. *l. ſi quis ſtipulatus* 43. *ff. ex quib. cauſ. maiores*, iuncto Cuiacio 7. *ad Africanum* ibi, *l. ſi quando* 109. *§.* 1. *ff. de legat.* 1. iuncto D. Martino de Larreatigui *lib.* 5. *ſelectar. cap.* 5. *l. quod ſi fundus* 11. *ff. de fundo dotali, l. illud* 25. *ff. de conſtituta pecunia, l. Stichum* 55. *ad leg. Aquil. l. quotiens, §.* 1. *ff. de optione legata, l. heredes* 25. *§. ſin autem* 7. *ff. familiæ erciſcundæ, l. ſi quis argentum* 35. *C. de donationib.*

14. Traditur ratio decidendi. Quibus ſic animaduerſis, ratio præſentis deciſionis ex eo prouenit; nam cùm natura diſiunctiuæ ſit diſiungere vnam rem ab alia, & facere & vnum ſufficiat adimpleri, vt verificetur diſpoſitio, ex ſuprà traditis; inde cùm in reſcripto aliquid iubetur ſub diſiunctione alternatiuam inducente, ſufficit vnum adimpleri, nec neceſſum eſt, vt vtrumque in reſcripto comprehenſum verificetur: vnde in noſtro textu reſcriptum, quod continebat illas diſiunctiuas partes ſub diſiunctione, videlicet, ſi conſtaſſet eſſe ſacerdotis filium, vel Eccleſiam illicitè occupaſſe, cùm ſit alternatiuum, vnum tantùm ſufficit, videlicet, quod ſit ſacerdotis filius, vel illicitè occupaſſet Eccleſiam; tunc enim altero probato, ſeu verificato, remouendus eſt ab Eccleſia; cùm reſcriptum alternatiuum eſſet ſub diſiunctione expeditum, vt docent in præſenti Viuianus, Sahagun, & Vranius.

15. Reſponſio datur difficultatibus. Nec difficultas ſuprà adducta obſtat; nam omiſſâ illâ ſatis diffusâ quæſtione, vtrum reſcripta ſint ſtrictè, an latè interpretanda; dicimus, reſcripta ſtrictè accipi, vel latè, cùm ſumus in dubio, nec ex verbis, aut intentione concedentis aliud apparet; quia tunc interpretatio fit iuxta id quod veroſimilius eſt, & ſecundùm materiam, & qualitatem diſpoſitionis, ad quam diſponens magis attendere videtur, regula *inſpicimus* 45. *de reg. iuris in* 6. vnde cùm in reſcripto, vbi alternatiuè, id eſt ſub diſiunctione aliquid iubetur, expreſſa ſit voluntas concedentis reſcribere volentis, vt alterum tantùm adimpleatur, ideò aſſerimus in tali reſcripto ſufficere alterum adimplere, aut eſſe verum. Nec obſtat difficultatis argumentum deductum *ex d. l. penult. C. de v. ſ.* nam cùm apud veteres dubitaretur, an legatum, hæredis inſtitutio, ſeu tutoris datio propter nimiam incertitudinem in ea ſpecie vitiarentur, *l. duo* 30. *ff. de teſtam. tutela*; an verò potior eſſet conditio occupantis, iuxta legem *ſi pluribus, ff. de procuratorib.* vel is præferri deberet, qui priori loco nominatus eſt. Tandem Iuſtinianus exploſis veterum ſententiis, ſtatuit melius viſum eſſe, diſiunctionem, *aut*, pro copulatiua, *&*, accipi, vt coniunctiuo modo diſpoſitio teſtatoris procedat. Alia plura circa eius textus interpretationem adducunt Raguellus, Linglois, & Merillius *ibi*, Olanus *dict. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. & *cap.* 8. Nec obſtat dicta lex *generaliter* 6. fauore enim filiorum iam temporibus mediæ iuriſprudentiæ receptum erat, vt diſiunctiua reſolueretur in copulatiuam, *l. Lucius* 85. *ff. de hered. inſtit. l. ex facto* 43. *ff. de vulgari, l. cùm avus* 102. *ff. de condit. & demonſtrat. dicta l. ſi is qui ducenta*: latè & alia proſequens docet Olanus *dict. lib.* 1. *cap.* 8. *&* 9. Nec maiorem difficultatem continet textus *in dicta l.* 30. ibi enim dictio, *ſeu*, alternatiuam non inducit, quia fuit adiecta à teſtatore, non animo diſiungendi res legatas, ſed potiùs ampliandi legatum; cùm enim legaſſet mundum muliebrem vxori, adiecit, *ſeu quæ eius causâ paraui*, ampliandi animo, vt quæ appellatione mundi muliebris, & in eo continebantur, expreſſis verbis relinqueret. Docuerunt Cuiacius *lib.* 26. *obſeru. cap.* 34. Coſta *lib.* 1. *ſelect. cap.* 4. Couarr. *lib.* 2. *var. cap.* 5. Eadem ratione *in dict. l. ſi is*

qui

qui ducenta, §. *finali*, ſubſtitutio ita concepta, *Si quis mihi filius gignetur* (ſeu *genitum*, vt vult Fornerius *lib. 5. rerum quotid. cap.* 20.) *hæres mihi eſto*; *ſi mihi filius aut filia hæres non erit*, *Seius hæres eſto*, non verificatur ſi filius non ſit hæres, licèt filia ſit; ſed deſideratur vt tam filius, quàm filia hæredes non ſint. Id enim procedit, quia ex tacita voluntate teſtatoris diſiunctiua filiorum reſoluitur in coniunctiuam, ne videatur teſtatorem voluiſſe propriæ poſteritati extraneum ſubſtitutum præferre, vt Donellus & Gothof. ibi animaduertunt. Nec vltimum augmentum difficultatis refragatur, nam licèt Madera *animadu. cap.* 11. intendat etiam in alternatiua legis diſiunctiuam conſeruari, verius tamen eſt, in diſiunctiuam reſolui, & præſentem regulam limitari in alternatiuis legis. Nec tunc obſtat difficultas ſuprà perpenſa; nam reſcripta non ſunt leges generales, licèt quoad partes pro legibus obſeruentur; vnde diſiunctiua in eis non conuertitur in coniunctiuam, vt in legibus generalibus.

16. Exponitur cap. olim 25. hoc titulo.

Sed adhuc præſenti aſſertioni obſtat textus *in cap. olim 25. hoc tit.* vbi proponitur, Petrum Clericum detinuiſſe Parochiam de Salice, quam R. dicebat ſe canonicè adeptum fuiſſe: ipſe impetrauit literas ad Abbates Saginenſem & Vallis Regiæ. Qui iudices delegati cùm partes ter citarent, Petrus nec per ſe, nec per reſponſalem, hoc eſt, procuratorem, *cap. cùm olim*, *cap. ex parte*, *de priuil. l. ſed etſi*, *ff. de pactis*, comparere voluit; quare ipſum excommunicarunt propter contumaciam, & fructus beneficij ſequeſtrarunt. Demùm Petrus comparuit, & abſolutus fuit; & cùm iudices illi aſſignarent diem, & locum in quo ſtaret promiſſis; ipſe ex litteris à iudicibus datis abraſit diem & locum, & in raſuræ loco appoſuit, quod illi fructus ſequeſtrati reſtituerentur, quo facto falſitatem commiſit; nam falſum committitur, quando amouendo aliquid per raſuram, aliud ibi ſcribitur, *cap. licèt*, *de crimine falſi*; & hoc confeſſus fuit coram iudicibus, qui totam facti ſeriem R. Pontifici retulerunt. Quibus cognitis Pontifex reſcripſit dictis iudicibus, vt ſi ita eſſet, Petro perpetuum ſilentium imponerent, & R. Eccleſiam adiudicarent. Sed cum iudices delegati adhuc dubitaſſent, vtrum non ſolùm falſitas, verùm etiam detentio Eccleſiæ, & alia ſuprà relata eſſent probanda, vt ab Eccleſia Petrus amoueretur, conſuluerunt iterum R. Pontificem, qui decreuit omnia eſſe probanda, nec ſufficere vnum verum eſſe. Ex quo textu expreſsè deducitur, in reſcriptis diſiunctiuè conceptis non ſufficere vnum verum eſſe, ſed omnia probari debere. Pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt, in eo textu non ſufficere vnum verum eſſe, ſed omnia eſſe probanda; quia cùm clauſula, *ſi ita eſt*, in ipſo reſcripto adiecta fuiſſet, ad omnia in eo contenta referri debuit, quod proprium eſſe ipſius clauſulæ docent plures congeſti à Barboſa in eo textu. Accedit, nam in reſcripto ibi relato Pontifex non fuit vſus dictione diſiunctiua, imò potiùs generali clauſula, *ſi ita eſt*; quæ ad omnia refertur: quare rectè Pontifex decreuit omnia probanda eſſe, nec ſufficere vnum verum fuiſſe.

Deinde præſenti aſſertioni opponitur textus *in cap. mandato* 10. *de præb. lib.* 6. vbi proponitur reſcriptum Apoſtolicum gratiæ conceſſum fuiſſe, vt certus Prælatus conferret beneficium Petro, cuius beneficij collatio ad ipſum, vel ad alium pertineret. Simul vacarunt duo beneficia, quorum vnius collatio ſpectabat ad ipſum executorem literarum, alterius verò ad alium; quæſtio fuit, an executor literarum poſſit adimplere Pontificis iuſſum conferendo beneficium, cuius collatio ad alium ſpectabat? Et reſpondet Bonifacius VIII. ſcripturæ ordinem in ipſo reſcripto eſſe ſeruandum, & non poſſe executorem literarum adimplere Pontificis præceptum conferendo beneficium, cuius collatio ad alium ſpectabat: ex quo textu expreſsè deducitur, in reſcripto diſiunctiuè concepto non ſufficere alterum adimpleri, vel tantùm aliud verum eſſe. Pro cuius textus expoſitione ſciendum eſt, quod quamvis generaliter verum ſit, diſiunctiuam non conuerti in coniunctiuam, nec ſcripturæ ordinem ſeruari; hoc tamen procedit, niſi mens diſponentis, ſeu materia ſubiecta contrarium ſuadeant, aut iniquitas non ſequatur, ſi alternatiua ſuam naturam retineat; tunc enim reſoluitur in coniunctiuam, vt docent Bartolus *in l. Gallus*, §. *quidam rectè*, *num.* 4. & 6. Iaſon *ibi num.* 23. *ff. de liberis & poſthumis*, Tiraquell. *in l. ſi vnquam*, *verbo Suſceperit*, *num.* 42. *C. de reuocandis*, Suarez *alleg.* 27. Menchaca *de ſucceſſion. progreſſ.* §. 4. *num.* 7. & 8. Madera *ſuprà*, *cap.* 33. Exempla peti poſſunt, primum *ex l. cùm pater*, §. *à te peto*, *ff. de legat.* 2. *l. hæredes mei*, §. *vlt. ff. ad Trebel.* vbi quamvis aliàs alternatiua poſita inter perſonas honoratas reſoluatur in coniunctiuam, *l. penult. C. de v. ſ.* nihilominus ſeruatur ordo ſcripturæ, quia inter perſonas nominatas diſpar affectionis ratio erat, ob quam alternatiua, de qua ibi, dicitur alternatiua ordinis; quia inter eas perſonas apponitur, inter quas cadit ordinata affectio. Ita docuerunt in præſenti Felinus *num.* 4. Decius *num.* 39. Ripa *num.* 50. Burgos *num.* 30. Molina *de primog. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 7. Peregrinus *de fideicommiſſ. art.* 18. *num.* 24. inde reſoluentes, quod ſi in maioratûs fundatione caueatur, vt ſuccedat filius, vel filia maior, adhuc præferendus eſt filius etiam minor, quamvis filia maior exiſtat; quod etiam tenent Antonius Gomez *in l.* 40. *Tauri*, *num.* 62. Couarr. *lib.* 3. *var. cap.* 5 *num.* 5. Gamma *deciſ.* 337. *ex num.* 11. Secundum exemplum proponitur *in d. cap. mandato*, in cuius ſpecie in diſiunctiua ordo ſcripturæ ſeruatur, quia ratio grauaminis poſtulabat, vt Epiſcopus grauatus beneficium conferre, potiùs illud, cuius collatio ad eum ſpectabat, conferret, quàm illud cuius collatio ad alium pertinebat; & ſic in eo reſcripto ſeruatur ordo ſcripturæ, vt docuerunt Gloſſa ibi, & in præſenti textu, vbi Felinus *num.* 4. *verſic. fallitur* 1. Decius *num.* 39. Burgos *num.* 30. Additionator Panormit. *litera G.* Etiam expendi poteſt textus *in cap.* 2. *hoc titulo*, iunctis ibi notatis.

17. Exponitur cap. mandato 10. de præb. lib. 6.

CAPVT

CAPVT V.

Idem [a] *Rauennati* [b] *Archiepiſcopo.*

SI quando aliqua tuæ fraternitatis dirigimus, quæ animum tuum exaſperare videntur, turbari non debes, neque moueri, aut credere quod perſonam tuam contemptibilem velimus reddere, vel deſpectam: quia te ſicut chariſſimum fratrem noſtrum, & immobilem columnam Eccleſiæ affluentiſſimâ charitate diligimus, & honoris, & exaltationis tuæ deſideramus modis omnibus incrementum. Nam etſi ſæpe fratribus, & Coepiſcopis noſtris ſecundùm varietatem eorum, quæ nobis ſuggeruntur, aſperè, & durè ſcripſimus; hoc tamen non ex minori affectione contigit, ſed vt clamoribus querelantium ſecundùm Deum, & officij noſtri debitum ſatisfacere comprobemur. Quapropter monemus prudentiam tuam, & exhortamur attentiùs, quatenus de cætero non mouearis, neque turberis, nec tuus animus deijciatur, ſi tibi durum, vel aſperum ſcripſimus; ſed ſicut vir prouidus & diſcretus, qualitatem negotij, pro quo tibi ſcribitur, diligenter conſiderans, aut mandatum noſtrum [b] reuerenter adimpleas, aut per litteras tuas, quare adimplere non poſſis, rationabilem cauſam prætendas: quia patienter ſubſtinebimus, ſi non fcceris quod prauâ nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.

NOTÆ.

1. RAVENNÆ DESCRIPTIO. a RAuennati.] Ita etiam legitur *in 1. collect. ſub hoc titulo, cap. 5.* Rauenna inter nobiliores Italiæ ciuitates numeratur apud veteres Authores, ob veterrimum portum vbi Auguſtus claſſem ad tutelam maris collocauit, Suetonius *in eo, cap.* 49. Tacitus *lib.* 4. *annalium*, Vegerius *lib.* 4. *de re milit. cap.* 31. ex eis & aliis notauit Sauarus *ad Sidonium lib.* 1. *epiſt.* 4. Strabo *lib.* 5. in paludibus priùs ſitam fuiſſe refert, & fundatam à Teſanis, à quibus Sabini acceperunt: Auguſtus eam muris circumdedit: Alaricus Logobardorum Rex illam exornauit: Theodoricus in ea Regiam ſedem fixit. Variorum experta eſt dominatum; Romanorum, Eurorum, Oſtrogothorum. Iuſtinianus ſupremum in ea inſtituit Magiſtratum, cuius munere fungebantur Exarchi ab Oriente miſſi; quod munus durauit vſque ad tempora Imperatoris Leonis III. Aſtulphus Rex Longobardorum eam occupauit, ſed compellente Pepino Gallorum Rege R. Pontifici reſtituit, cœpitque cenſurâ Pontificiâ adminiſtrari; poſteà à Longobardis occupata, iterum in ditionem Eccleſiaſticam rediit, vt refert Vghellius *tom.* 2. *Italiæ, fol.* 325: Iam à temporibus S. Apollinaris Eccleſiâ Cathedrali decorata eſt, quæ poſtea in Metropolin erecta fuit. Zoſimus *lib.* 3. *Rauenna Metropolis, Flaminia vrbs primaria.* Et Hieronymus Rubeus *lib.* 2. *hiſtor. Rauennat.* refert à Valentiniano III. hunc honorem accepiſſe, tradens priuilegium ipſum ex vetuſtis membranis: ſed meritò de eius fide poſt Baronium dubitat Carolus à S. Paulo *lib.* 1. *Geograph. ſacra, fol.* 44. qui probabile eſſe tradit, Rauennatenſem Eccleſiam iam tempore Leonis Magni à Mediolanenſi iuriſdictione abſtractam, Metropolin fuiſſe. Illud non omittam, primis eius temporibus columbam è cœlo delapſam, eios Eccleſiæ Præſules diuinitus monſtraſſe, vt refert Vghellius *vbi ſuprà.* Gerardo eius Eccleſiæ Præſuli ex anno 1172. vſque ad annum 1182. miſſa eſt præſens epiſtola: & quia ſæuiſſimis illis temporibus pro Alexandro III. acriter pugnauit contra Antipapas, Columna Eccleſiæ in præſenti appellatur. Eius Eccleſiæ mentio fit *in cap.* 3. *de poſtulat. Prælat. cap. cauſa* 8. *de elect. cap.* 4. *de corp. vitiat.*

2. b *Reuerenter adimpleas.*] Alioquin punitur reſcripto non obediens, *l.* 5. *C. de diuerſis reſcriptis,* iure ciuili, vel ad arbitrium Præfecti Prætorio, vel ipſius Principis, vt colligitur *ex l. aliud* 131. §. 1. *ff. de v. ſ.* aut mulctâ triginta librarum auri, *ex l.* 2. *C. de legib.* Si ex contemptu ſit inobediens, maior eſſe debet pœna, iuxta illud Prudentij *in Rom. mart.*

> —— *Solue pœnam ſanguinis:*
> *Spreuiſſe leges, reſpuere eſt Principem!*

COMMENTARIVM.

3. CONCLVSIO ILLVSTRATVR. EX præſenti textu ſequens communiter deducitur aſſertio: *Si reſcriptum Principis contineat aliquid contra ius expreſſum, aut ex cuius executione ſcandalum ſequatur, reuerenter eſt accipiendum, in eius tamen executione ſuperſedendum, donec Princeps conſulatur.* Probant eam textus *in cap. memoriam* 3. 19. *diſt. cap.* 1. 31. *diſt. cap.* 1. 40. *diſt. cap. nomen* 2. q. 7. *cap. contra mores* 8. 100. *diſt. cap. quid ergo,* 9. 11. *q.* 3. *cap. quid culpatur* 4. 23. *q.* 1. *cap. cùm apud* 11. *q.* 3. *cap. manet* 24. *q.* 1. *cap. ſententiam* 35. *q.* 9. *cap. cùm contingat, hoc tit. cap. niſi,* §. *pro graui, de renunc. cap.* 2. *de offic. delegat. cap. ex litteris* 4. iuncta gloſſa, *verbo Supplicauit, de in integ. reſtit. cap. licèt, de for. compet. cap. paſtoralis, de fide inſtrum. cap. cùm teneamur* 6. *de præb. cap. litteras, de reſtit. ſpol. l. omnes, finali, C. ſi contra ius, l. ſi quis aduersùs, authent. quæ ſupplicatio, C. de precibus Imperatori, l. vnica, C. de offic. Præfect. Prætor. authent. de mandatis Principum,* §. *deinde competens, authent. vt nulli iudicum,* §. *& hoc verò iubemus.* Conſonant de iure noſtro patrio lex 17. & 19. *tit.* 23. lex 6. *tit.* 24. *partit.* 3. lex 5. *tit.* 12. *lib.* 3. *ordinamenti,* lex 1. *tit.* 14. lex 1. & 2. *tit.* 19. *lib.* 4. *recopilat.* lex 11. *tit.* 14. *lib.* 2. *recopilat.* Illuſtrant plures ex antiquiuribus, congeſti à Couarr. *in practicis cap.* 35 *num. vlt.* & in regula *peccatum, in principio, num.* 5.

num. 5. *de regul. iuris lib.* 6. & *lib.2. variar. cap.* 8. *num.*1. Ex practicis plures laudati à Ceoedo *colle-ctanea* 30. *ad Decretales*, quibus addendi ſunt Anguianus *lib.*1. *de legibus*, *cap.*5. Salgado *de ſupplicatione*, *p.* 1. *cap.* 1. Salcedo *lib.* 2. *de leg. politic. cap.* 3. Roa *de iuribus principalibus*, *q.* 1. *num.* 20. & 30. Vranius & Petrus Gregorius *in præſenti*, idem *lib.*2. *de reſcriptis*, *cap.* 51. Fragoſo *de regimine* 1. *p. diſput.* 2. §. 4. Solorzano *tom.* 2. *de iure Indiar. lib.*2. *cap.*8. *num.*51. & *lib.*4. *cap.*10. *num.*41. Matoucz *in Gubernator. lib.*1. *cap.* 10. Mancinus *genialium cap.* 246. Cochier *lib.*2. *theſauri*, *cap.*2. *in notis*, Cironius *lib.*1. *obſeruat. cap.*14. Arias de Meſa *lib.*2. *variar. cap.*36. *num.*2.

4. TRADITVR RATIO DVBITANDI. Sed in hanc aſſertionem ita illuſtratam, pro ratione dubitaudi ita inſurgi poteſt: Principis mandatis reſcriptis comprehenſis omninò parendum eſt, *cap. in memoriam*, 3. 14. *diſt. cap.*1. *diſt.* 31. Probant latè Fragoſo *dict. lib.*1. *diſput.*2. §.4. Solorzanus *dict. cap.*19. *num.*41. ita vt de eius poteſtate dubitare proximum ſit ſacrilegio, vel de eius præcepto, prætextu ſupplicationis, tergiuerſari, *l.* 1. *C. vt ordo dignit. lib.* 12. *l. ſacrilegy* 5. *C. de diuerſ. reſcript. l.* 3. *C. de crim. ſacril.* Rojas *de ſucceſſion. cap.*23. *num.*66. Padilla *in l.* 3. *C. de diuerſis reſcriptis*; à quibus hæc lex tertia barbarè allegatur ad hoc probandum; emiſſa enim fuit ſuper electionibus à Principe factis non taxandis, cui occaſionem præbuit Symmachus *in epiſt.* 30. *lib.* 10. vt notauit Mendoza *de pactis lib.*1. *cap.*5. *q.*1. Nec intereſt, quod reſcriptum quid durum, aut à ratione alienum contineat, quia ſufficit, quod ita ſcriptum ſit, *l. proſpexit*, *ff. qui & à quibus*: igitur non rectè aſſerimus, licere in executione reſcripti Principis ſuperſedere. Augetur hæc difficultas ex eo; nam ſi reſcripta contra ius conceſſa, non mandarentur executioni, fruſtrà impetrarentur; ſiquidem reſcripta iuri conſona neceſſaria non ſunt, ex illa vulgari regula, *Fruſtrà precibus impetratur, quod iure communi conceditur*; *l. quæ*, 8. §. *vlt. ff. de condition. inſtit. l. vnica*, *C. de theſauris*, *lib.*10. *cap. in his* 30. *de priuilegiis*: vnde paſſim in Pandectis reperiuntur contra ius impetrata, vt *in l. Imperator* 8. *ff. de poſtulando*, iuncta lege *ad tempus* 5. *ff. de decur. l.* 4. *ff. de iurepatron. l.* 3 *ff. de interd. & releg. l. reſcriptum* 10. *ff. de pactis*, iuncta lege *ſi præcedente* 58. §. *Lucius*, *ff. mandati*, *l.* 2. *ff. de bonis eorum*, iuncta lege *eius* 29. *ff. de iure fiſci*, *l. conſtitutionib.* 33. iuncta lege *omne*, *ff. de oblig. & act. l.*1. §. *ſi cohæredi*, *l.* 3. §. *quamuis*, *ff. ad leg. Falcid. l. mortis* 9. §. *vlt. ff. de pœnis*, *l. qui pœna* 8. *ff. de manumiſſ.* notauit Arias à Meſa *lib.* 1. *var. cap.* 39. *num.* 33. Igitur cùm proprium ſit reſcriptorum aliquid contra ius inducere, non debet in eorum executione ſuperſederi, quia aliquid à iure alienum contineant. Augetur ſecundò hæc dubitandi ratio ex eo; nam ſi liceret in executione reſcripti ſuperſedere eo prætextu, quòd contra ius aliquid contineret, liceret etiam executionem differre ſecundi reſcripti poſt factam ſupplicationem primi, cùm detur eadem ratio: ſed non licèt ſuperſedere in ſecundi reſcripti executione poſt ſupplicationem à primo interpoſitam, *authent. vt determinatus ſit numerus*, §. *vltimo*, *verſicul. Contradicere*, *leg.* 29. *tit.* 18. *partit.*3. Anguianus *lib.* 1. *de legibus*, *cap.* 5. ergo nec à primo reſcripto licet ſupplicationem interponere, ſuſpenſa eius executione.

5. Quâ dubitandi ratione ita fulcitâ, non obſtante, vera eſt præſens aſſertio, videlicet Principum reſcripta reuerenter eſſe ſuſcipienda, tam à partibus, qui ea impetrarunt, quàm à iudicibus, quibus diriguntur, ex præſenti textu ibi, *reuerenter*: *cap. ſi quando* [illegible] 13. *cap. edoceri*, 21. *cap. Abbatem* 40. *hoc titulo.* Concil. Romanum ſub Gelaſ. I. ibi: *Decretales epiſtolas, quas B. Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Roma pro diuerſorum Patrum conſultatione dederunt, venerabiliter eſſe cuſtodiendas.* Quare reſcripta Principum, Sacræ Litteræ vocantur *in l. vnica*, *C. Theodoſ. de mandat. Princip. leg.*5. *C. de iure fiſci*, *l. vltim. C. de longi temp. præſcript. leg.*10. *C. Theodoſ. de his qui ſuper rel. l.*20. *C. Theodoſ. de hereticis.* Sacri affatus, *in l.*6. *C. Theodoſ. de diuerſ. reſcript.* Cæleſtia Oracula, *in l. iubemus*, *C. de ſacroſ. Eccleſ. l.*4. *C. de legibus.* Qui verò irreuerenter, & ſine honore debito reſcriptum Principis ſuſcipit, amiſſione bonorum mulctatur, & verberibus caſtigatur in legibus Longobard. *lib.* 7. *tit.*1. *in capitul. Caroli*, *lib.*4. *cap.* 3. apud nos amiſſione bonorum, & exilio plectitur, *l.* 11. *tit.* 13. *partit.* 2. Honor autem etiam conſiſtit in oſculatione ipſarum litterarum; reſcripta enim Principum, pro ſalutatione, & reuerentia moris fuit omni tempore labris admouere. Paulus Diaconus *lib.* 16. *Cum autem ſuſciperet Imperatoris ſacrum, oſculatus eſt ſignaculum.* Quod ea ratione factum credi poteſt, quia cùm in bulla, quâ ſignatæ ſunt litteræ Imperatorum, vultus & icones ipſorum expreſſi eſſent, religionis cauſâ, quam in ipſis ſimolachris ineſſe exiſtimabant, ea oſculabantur. Vnde ſacri vultus, quos populus ſalutare & oſculari ſolebat, labrata dicebantur, *l.* 1. *C. publicæ lætitiæ vel conſul.* obſeruauit Cironius *lib.* 1. *obſeruat. cap.* 14. ſed potiùs legendum eſt in eo textu, *laurata*; nam Imperatores imagines ſuas laureatas ad Prouincias mittebant, *eclog.* 56. *Baſilic.* Gregorius Dialogus *in epiſt.*1. *ad Leonem Iſaurum*: ita emendauit Meurſius *in gloſſario*, *verbo Lauratam*: videndi ſunt Cuiac. & Gothof. *in d. l.*1. Bulengerus *lib.*2. *de Imperat. cap.*5. Accedit, nam adorare propriè eſt ad os admouere, iuſtus Lypſius *in elect.* Baronius *in martyrolog. die* 17. *Februarij*: vnde adorare purpuram dicitur, qui eam oſculatur, *leg.* 1. *C. de apparit. Præf. Prætor. lib.* 11. *l. ſi quis ſeruum* 7. *C. qui milit. poſſunt*, *eod. libro*, *l. fin. C. de Principibus agentium in rebus*, *eodem libro*, *l.* 2. *C. de Primipilo*, *eod. lib.* Panciról. *lib.* 1. *memorab. tit.* 46. vbi plura Salmut. Inde cùm antiqui adorarent imagines & ſimulachra Imperatorum, eorum reſcripta bullis ſignata oſculabantur, quod maiori cum ratione obſeruatur in reſcriptis Pontificiis, in quibus ſacri vultus SS. Apoſtolorum Petri & Pauli exprimuntur. Innocentius III. *lib.* 1. *epiſt.* 133. illuſtrarunt Cironius *dict. cap.*14. Salgado *de retentione bullarum*, 1. *parte*, *cap.*3. *à principio.* TRADITVR RATIO DECIDENDI.

6. PROSEQVITVR EADEM RATIO. Sed ſi reſcripta Principis contineant aliquid à ratione alienum, aut ex quo ſcandalum ſequatur, debent reuerenter ſuſcipi; ſed perſonæ quibus diriguntur, ſuperſedere in eorum executione debent, & ipſum conſulere; nam Princeps reſcriptum concedendo, tacitè complectitur eam conditionem, *Niſi iuſta adſit cauſa ſuperſedendi in eius executione*: quare ſimiles iudices ſuperſedentes, licèt verbis Principis non obediant, menti tamen eius obtemperant. Abbas *in præſenti*, *num.*2. Ripa *num.*2. Cardinalis *quæſt.*1. Accedit, nam quando Princeps aliquid in reſcripto complectitur

Digitized by Google

complectitur contra bonos mores, aut ius tertij, per importunitatem, aut mendacium, magis quàm ex propria voluntate reſcripſiſſe intelligitur, *cap. finali, hoc titulo in 6.* aut per nimiam occupationem, extra voluntatem in ipſis litteris irrepſiſſe, *cap. 2. hoc titulo, cap. cùm ex litteris, de in integrum reſtitut. cap. cùm olim*, ibi: *Sicut creditur circumuentus. hoc tit.* Quod agnoſcentes quamplures Principes, ſtatuerunt, ne ſubditi parêrent eorum præceptis, ſi quid in litteris, quæ ipſorum nomine ſcriberentur, eſſet quod ipſorum legibus aduerſari videretur, credentenque ipſis ignaris huiuſmodi literas emanaſſe: & Reges Ægyptiorum Iudices ſuos iureiurando adigebant, vt ſi quid iuberent, quod iniuſtum eſſet, nullo modo iuxta illud ius dicerent. De Antiocho Rege Aſiæ, & aliis idem referunt Cochier *lib. 2. theſauri, cap. 2.* Vſelius *in notis ad Couarr. lib. 1. cap. finali*, vnde praxim ſupplicandi Romanum Pontificem cùm bullæ expediuntur contra Concilium Trident. & interim ſuperſedendi in executione ipſarum bullarum, probant Salgado *dicta 1. p. de ſupplicatione, per totam.* Salcedo *lib. 2. de lege politica, cap. 3.* Caueant tamen qui hoc prætextu intendunt retentionem bullarum ex priuatis commodis, quando in eis contra ius, aut vnde ſcandalum oriri poſſit, aliquid conceditur, aut diſponitur. De obligatione autem ſupplicandi, & quando ſit ex lege charitatis, vel ex lege iuſtitiæ, agunt Marqoez *in ſuo gubernat. lib. 1. cap. 10.* Primarius noſter Balboa *in libello ſupplici contra pragmaticos, concluſ. 1. & 2.*

7. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO. Nec dubitandi ratio ſuprà propoſita refragatur; licèt enim verum ſit, Principi eſſe obediendum, id procedit dum iuſta, & legibus conſona præcipit, & tunc illi non parère, graue nefas eſt, *l. 2. Cod. de deſertor. lib. 11.* ſecus ſi expreſsè iniuſtum præcipiat, *l. omnes, Cod. de appellat.* non enim Principi aut Magiſtratibus iniuſtum præcipientibus parendum eſt, *l. nec Magiſtratibus, ff. de iniuriis:* pluribus relatis probat Fragoſo *dict. diſput. 2. §. 4.* ſed reuerenter ſimilia præcepta ſuſcipienda ſunt, & ſuſpensâ eorum executione, Princeps ipſe conſulendus eſt, vt in præſenti textu docetur. Nec primum augmentum ipſius difficultatis obſtat; pro cuius ſolutione ſciendum eſt, Principes de iure reſcribere in dubio credi, *l. 2. Cod. de diuerſ. reſcript. l. reſcripta 7. C. de precibus Imperat. l. vltima, Cod. de edendo*, & ab ipſo iure commoni reſcripta interpretationem accipere, *cap. cauſam 18. hoc titulo, cap. licèt 32. de preb. cap. ſuper eo 15. de offic. deleg. l. ſi quando 35. Cod. de inofficioſ.* Salgado *de ſupplicat. p. 4. cap. 14. num. 183.* Menochius *lib. 2. de præſumpt. cap. 9.* Tuſchus *littera R. concluſ. 201.* imò & reſcripta cum ipſo iure communi coniunguntur, *l. falſa 33. ff. de condit. & demonſtrat. l. 4. §. contra, de doli except. l. 1. §. ergo; ff. nihil innouar. appellat. pend. l. ab executore 5. Cod. quorum appellationes.* Quare vt reſcripta ſecundùm ius Imperatores ederent, cum conſilio Iureconſultorum plerumque reſcribebant, vt conſtat ex *l. ſi debitor 7. l. ait Prætor 10. §. 1. ff. quæ in fraud. l. Plautius 49. ff ad leg. Falcid. l. reſcriptum 10. ff. de diſtract. pignor.* Plura Bertrandus *de Iuriſperitis, in vita Papiniani & Vulpiani*, Petrus Gregorius *lib. 6. ſyntagm. cap. 8. numer. 5.* Guterus *lib. 1. de officiis domus, capit. 17.* Cuiacius *ad titulum Cod. de comitib. conſiſt.* Gothofredus *in l. finali, Cod. de officiis diuerſ.* Si autem reſcripta contra ius impetrentur, tanquam contra Principis voluntatem impetrata, executioni mandari non debent, *cap. reſcripta 25. quæſt. 2. l. iubemus, Cod. de Præpoſit. ſacr. cubicul. lib. 12. l. omnes 6. Cod. ſi contra ius, l. præſcriptio 6. Cod. de operibus public. l. vnica, Cod. de ſenatuſconſult. l. 2. Cod. de canone frum.* Facit Tiberij Cæſaris ſententia apud Nicephorum Calliſt. *lib. 1. hiſtor. ſacr. cap. 17.* his verbis: *Si quid contrarium legibus per epiſtolam iuſſero, nolite parêre, ſed me ignoratione lapſum creditote.* Conueniunt maximè Theodotici verba apud Caſſiodorum *lib. 2. epiſtol. 17.* Non ſolùm ergo reſcripta damnoſa fiſco, ſed quocumque modo publicis legibus contraria, viribus non ſubſiſtunt, *l. nec damnoſa 3. Cod. de precibus Imperat. nouella 82. Iuſtin. cap. 13.* nam quoties contra ius reſcriptum impetratur, ſubreptio impetrantis arguitur, *l. iubemus 10. Cod. de ſacroſ. Eccleſ. l. petentibus 43. Cod. Theodoſ. de operib. public. l. ſi quis 47. Cod. Theodoſ. de hæretic.* nouella Valentiniani, quæ deſideratur ſub titulo Codicis Theodoſ. *in damnum public. non val. reſcript.* idque indicant illa verba dictæ legis *reſcripta 7. Damnabili ſubreptione reſcriptum, & fraudulentum intelligitur*; quapropter authoritate caret, *l. 6. Cod. Theodoſ. de hæret.* Nec obſtat, quod ex variis iuris locis probabamus, frequenter reſcripta aduerſus leges concedi, & valere; nam dicendum eſt, tunc reſcripta contra ius conceſſa non valere, quando alium lædunt; ſecus verò ſi proſint petenti ſine alterius damno, vt qoando reis ſupplicantibus gratia indulgetur, *dict. l. reſcripta, l. 7. titul. 5. lib. 2. Baſilic.* ibi: *Valet reſcriptum contra ius elicitum, ſi non lædat alium, vel ſi crimen ſupplicantibus indulgeat.* Poteſt enim & boni Principis eſſe legem abrogare, aut ſuſpendere, non verò in iniuriam beneficia tribuere, *l. 4. Cod. de emancip. liber. l. ſi donationem, Cod. de reuoc. donat.* ſicuti nec in damnum vtilitatis publicæ, *l. 7. Cod. de procurat.* Diſertiſſimè hac de cauſa Symmachus *lib. 10. epiſt. 40.* Cùm in cauſa Ionij viri Patricij, qui reſcriptum ſpeciale Imperatoris Theodoſij impetrabat aduerſus iura Medicis conceſſa ab Imperatore Valent. *in l. ſi quis 10. Cod. de profeſſ. & med. l. 9. Cod. Theodoſ. eodem*; negotium ipſi Imperatori diffiniendum tam ipſe, quàm Medicorum collegium curarunt: *Quoniam potiſſimi*, ait, *inter venerationem leges, & noui beneficij reuerentiam indicare non auſi.* Et infrà: *Quare motus ambiguis, & neque D. genitoris veſtri auſus rumpere ſanctionem, neque obuiam ſpecialibus venire præceptis, diuino arbitrio numinis veſtri, ſubditis allegationibus partium, ſummam negotij reſeruaui.* Nec augmentum ſecundum obſtat, pro cuius ſolutione diſputant Interpretes, vtrum poſt ſecundum reſcriptum iterum locus ſit ſupplicationi, vt videre eſt apud Anguianum *lib. 1. de legib. cap. 5.* qui latè quæſtionem pertractat, & prædictæ difficultati ſatisfacit.

Sed ſuprà traditæ aſſertioni apertè opponitur textus *in cap. Paſtoralis 28. §. quia verò, de* 8.

EXPONITVR TEXTVS IN CAP. PASTORALIS, §. QVIA VERO, DE OFFIC. DELEG.

offic. deleg. in illis verbis: *Etſi ſciat ſententiam illam iniuſtam, exequi nihilominus tenetur eandem.* Ex quibus verbis depromitur, ordinarium iudicem iuſſum per litteras iudicis delegati exequi ſententiam à ſe prolatam, teneri eam executioni mandare, etſi ſciat ininſtam eſſe: ergo & reſcriptum, qnamvis iniquitatem contineat, debet exequi. Pro huius textus expoſitione plura cumularunt Couarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 1. Suarez *de cenſuris diſput.* 3. *ſect.* 5. *num.* 1. Anguianus *dict. cap.* 5. Balboa *in cap.* 5. *de iudiciis*, Hottomanus *illuſtrium quæſt.* 27. Babadilla *lib.* 2. *politic. cap.* 10. Bronchorſt. *centuria* 1. *aſſertione* 14. & nos plura dicemus, Deo annuente, in eius commentatio. Nunc pro ſolutione difficultatis dupliciter reſponderi poteſt: primò ſi attentè perpendamus diuerſos caſus decidi in præſenti textu, ac in dicto §. *quia verò*; etenim cùm plerumque accidat, multa à Pontifice extorqueri propter nimias petentium ſuggeſtiones, quæ ob negotiorum molem rimari non poſſunt, iodeque prouenіat plura concedi non concedenda, *cap. ſi aliquando* 41. *de ſentent. excom.* meritò eo caſu executor dubitans, quænam fuerit voluntas concedentis, ſi agnoſcat ſuperiorem re maturiùs conſideratâ oppoſitum eius, quod iuſſit, & reſcripſit, reſpooſurum, vt plerumque contingit, *cap. finali, in principio, de reſcriptis in* 6. *l.* 1. *Cod. de petit. bonor. lib.* 10. tunc debet executor ſuperſedere in reſcripti executione, ſuperioremque conſulere, ex præſenti textu; diuerſum autem eſt quod docetur *in dict.* §. *quia verò*, vbi ſententia, de qua agebatur, iuſta erat, inſpectâ publicâ actorum fide; iniuſta verò ſecundùm priuatam executoris ſcientiam; quo caſu cùm is, vtpote publicus miniſter, hanc deponere, & illam ſequi teneatur, vt probant Caietanus 2. 2. *quæſt.* 67. *art.* 2. Couarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 1. *num.* 10. quibus adſtipulatur ſententia communi calculo recepta, videlicet, iudicem teneri iudicare ſecundum ea, quæ in iudicio allegantur & probantur, *l. illicitas*, §. *veritas*, *ff. de offic. Præſidis*, *cap. iudicet* 3. *quæſt.* 7. *l.* 10. *tit.* 17. *lib.* 4. *recop.* probant latè Couarr. *dict. cap.* 1. vbi plures referunt, Vſelius, & Farias, Alber. Gentilis *in notis ad apolog. Apulei*, *fol.* 4. Cuiacius *lib.* 12. *obſeru. cap.* 19.
8 Donellus *lib.* 26. *comment. cap.* 3. Cenedus *ad decretales collect.* 101. *num.* 11. non immeritò *in dict.* §. *quia vero*, docetur iudicem ordinarium omninò eſſe cogendum ſententiam delegati exequi, etiamſi iuxta priuatam ſcientiam credat eſſe iniuſtam. Secundò reſponderi poteſt, quod etſi *in dict.* §. *quia verò*, priuata executoris ſcientia ſententiæ executionem non impediat, attamen ſi probabiliter in executione magnum ſcandalum timeatur, cui non aliter conſuli poteſt, quàm ſuperſedendo in executione, teneri executorem ſuperſedere, iuxta præſentem textum, quod ſatis patet ex vltimis verbis ipſius §. *quia verò*, ibi: *Niſi apud eum efficere poteſt*, *&c.* quæ ſunt referenda ad eum caſum, in quo negotij qualitate perpensâ cauſa rationabilis ſubeſt, quare exequi mandatum non poſſit; non verò quando ſola interuenit iniuſtitiæ priuatæ ſcientia, hæc enim non ſufficit, vt in executione ſuperſedeatur, vt in principali deciſione ipſius §. docetur.

9. Sed adhuc obſtat ſuprà traditæ aſſertioni textus *in cap. cùm teneamur* 6. de præbendis, vbi in hac eadem ſpecie ſufficit, vt iudex, qui reſcriptum ſuſcepit, & iniuſtum agnouit, ſuperſedeat in eius executione, nec deſideratur, vt Pontifici reſcribat: igitur non rectè in præſenti textu iniungitur iudici ordinario, vt ſuperſedeat, & ſtatim reſcribat ſuperiori. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt, dicendo quod licèt *in dict. cap. cùm teneamur*, non exprimatur, teneri iudicem inferiorem reſcribere ſuperiori, tamen id ſupponendum, & ſupplendum eſt ex præſenti textu, & *ex l. reſcripta* 7. *Cod. de precibus Imperatori*, *cap. reſcripta* 25. *quæſt.* 2. quod in iure inſolens non eſt, cùm omnia exprimi facilè non poſſint, vt obſeruat Cuiacius *lib.* 6. *qq. Papiniani*, *in l.* 2. *ff. de vſuris*, vbi ait Papinianus, fructus poſtea captos reſtitui à poſſeſſore poſt litem conteſtatam; quod idem ſcribitur *in l. ſi fundum* 17. *Cod. de rei vendicatione*; cùm tamen explorati iuris ſit, non tantùm perceptorum, ſed etiam percipiendorum, quos ſcilicet actor percepturus fuiſſet, ſi ei poſſidere licuiſſet, rationem haberi, *l. & fructus* 34. *l. ſi nauis* 62. §. *vlt. ff. de rei vindicat. l. donum* 5. *Cod. eod. tit. l. cùm ſeruus* 39. §. *fructus*, *ff. de legat.* 1. Illuſtrant Sanchez *lib.* 2. *ſummæ*, *cap.* 23. *num.* 97. Pichardus *in* §. 1. *numer.* 15. *Inſtit. de officio iudicis*: aliud etiam exemplum ſumi poteſt *ex l. ſi rogatus* 20. §. *vltim. ff. de manumiſſ. vindicta*, vbi ait Vlpianus, Conſulem apud ſe manumittere poſſe, etiamſi euenerit, vt minor annis 20. ſit; quod tamen poſterius falſum apparet *ex l. vnica*, *verſiculo Sed ſi euenerit*, *ff. de officio Conſulis* niſi ſuppleatur, & declaretur, *ex eadem l. vnica*; ſcilicet, ſi cauſam apud collegam probauerit, quo caſu apud ſe, non apud collegam manumittere poteſt; quo in caſu accipienda ſunt verba vltima dictæ legis vnicæ, iuxta legem *apud* 18. *ff. de manumiſſ. vindicta*, *l. apud* 14. *ff. de manumiſſ.* Notarunt Cuiacius *lib.* 7. *obſeruat. cap.* 17. Antonius Faber *in eadem l. vnica*, & *in iuriſprudent. titul.* 6. *principio* 7. *illat.* 11. Iulius Pacius *centur.* 1. *quæſtione* 41. alij congeſti ab Oſualdo *lib.* 2. *comment. cap.* 15. *littera C.*

EXPONITVR CAP. 6. DE PRÆBENDIS.

Manet ergo, non ſemper teneri inferiorem exequi mandatum ſuperioris. Inde exponenda venit celebris conſtitutio Theodoſij *in l. ſi vindicari* 20. *Cod. de pœnis*, vbi iubetur executio ſententiæ capitalis per 30. dies differri: quam conſtitutionem edidit Theodoſius ob cladem Theſſalonicam; nam cùm ipſe atrocitate cuiuſdam ſceleris commotus iuſſiſſet ſine diſcrimine nocentes, atque innocentes capite obtruncari, Diuus Ambroſius eum ab Eccleſiæ communione ſeparauit, donec pœnitentiâ humiliter peractâ, ad communionem admiſit, factâ prædictâ conſtitutione, quam referunt Diuus Auguſtinus *lib.* 5. *de ciuitate Dei*, *cap.* 26. Diuus Ambroſius *epiſt.* 28. Theodoretus *lib.* 5. *cap.* 17. *&* 19. Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 24. Nicephorus Calliſt. *lib.* 12. *hiſtoriæ*, *cap.* 40. *&* 41. & ex eo Gratianus *in cap. cùm apud Theſſalonicam* 69. 11. *quæſt.* 3. & illuſtrant Cuiacius *lib.* 5. *obſeru. cap.* 9. & *lib.* 26. *cap.* 32. Petrus Greg. *lib.* 2. *ſyntagm. cap.* 8. *num.* 10. Sanatus ad Sidonium *lib.* 1. *epiſt.* 7. Pancirola *lib.* 1. *variar. c.* 41. Langleus *lib.* 11. *ſemeſtrium*, *cap.* 2. Anonymus *contra Machiauel. fol.* 274. Arias à Meſa *lib.* 2. *variar. cap.* 36. 10.

ILLVSTRATVR L. SI VINDICARI, C. DE POENIS.

Robertus

Robertus *lib.* 1. *rerum iudic. cap.* 4. Solorzanus *emblem.* 74. Couarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 8. *num.* 1. *verſic.* 2. Menochius *de arbit. caſu* 334. *num.* 6. Baronius *tom.* 4. *annal. anno* 390. *num.* 25. Petrus Faber *lib.* 3. *ſemeſt. cap.* 17. Gothofredus *in eod. textu*, *in.C. Theodoſ.* quæ conſtitutio lucem accipit ex ſuprà traditis; nam cùm executor mandati Principis poſſit in eius executione ſuperſedere, ſi ſcandalum timeatur, vt agnoſcat Principem per importunas preces ita reſcripſiſſe, meritò in eo textu Theodoſius ſtatuit pœnam vltimi ſupplicij à Principe decretam differendam eſſe per triginta dies; nam cùm Princeps procliuior credatur ad pietatem, quàm ad ſeueritatem, vt de Auguſto teſtatur Seneca *lib.* 1. *de clementia*, *cap.* 9. & *lib.* 2. *cap.* 1. atque aliis exemplis illuſtrant Petrus Faber *lib.* 2. *ſemeſtrium*, *cap.* 2. & *lib.* 3. *cap.* 17. hinc prouenit, vt ſi aliquando ab ipſis vindicta in reos exerceatur, id contra conſuetudinem feciſſe credantur. Quare meritò talis ſententia ſtatim exequenda non eſt, cùm ſæpe modicâ dilatione emolliri poſſit, vt ait Paulus *in l. quidquid* 48. *ff. de reg. iur.* & malè aliqui exiſtimarunt, conſtitutionem illam non eſſe Theodoſij: nec etiam alij rectè docuerunt, idem iam olim cautum fuiſſe SC. Tyberiano, teſte Sidonio *lib.* 1. *epiſt.* 7. ibi: *Ex vetere Senatuſconſulto Tyberiano triginta dierum vitam poſt ſententiam trahi.* Faciunt Quintilianus *declamatione* 303. Calfurnius Flaccus *declamatione* 25. qui floruerunt ante Theodoſium; nam vt obſeruarunt Cuiacius *lib.* 5. *obſeru. cap.* 9. Iuſtus Lypſius *in annotat. ad Tacitum*, *lib.* 3. *annal. num.* 113. hac in re variarunt Auctores; nam nuper citati triginta dies adſcribunt illi Senatuſconſulto, à quibus diſſentiunt Tacitus *dict. lib.* 3. ibi: *Igitur factum Senatuſconſultum, ne decreta Patrum ante diem decimum ad ærarium deferrentur, idque vitæ ſpatium damnatis prorogaretur.* Suetonius *in Tyberio*, *cap.* 75. ibi: *Nam cùm Senatuſconſulto cautum eſſet, vt pœna damnatorum in decimum ſemper diem differretur.* Seneca *lib.* 1. *de tranquillit. cap.* 14. Vnde ſi placet illo SC. indultum fuiſſe ſpatium triginta dierum, fatendum eſt, Theodoſium non ſtatuiſſe nouiter ſpatium illud, ſed potiùs repetiiſſe, aut inſtauraſſe, vt in pluribus aliis caſibus id contigiſſe obſeruat Pancirol. *lib.* 1. *variar. cap.* 78. Verùm hæc ſolutio meritò diſplicet Iuſto Lypſio *vbi ſuprà*, *dict. num.* 113. quare eâ ſolutione omiſſa, & aliâ Baronij *anno* 390. *num.* 27. dicendum eſt cum Cuiacio *lib.* 5. *obſeru. cap.* 4 verè Tyberiano SC. tantùm decem dierum ſpatium præſcriptum fuiſſe, iuxta Suetonium, Tacitum, Senecam, & Dionem *lib.* 57. *&* 58. *in fine libri*; ſed Sidonium ſcienter, prudenterque id ſpatium dierum, quod Theodoſius adiecit, SC. Tyberiano deputaſſe, vt ſæpe quod legibus Iuliis additum eſt poſterioribus conſtitutionibus, nihilominus Iuſtinianus ipſis legibus Iuliis multis in locis adſcribit, *l. vnica*, §. *cùm igitur*, *Cod. de caducis tollendis*: obſeruarunt Hotomanus *lib.* 4. *obſeru. cap.* 9. Balduinus *ad legem Iuliam & Papiam*, *pagina* 159. Illud tandem notandum eſt pro expoſitione dictæ legis *ſi vindicari*, eam conſtitutionem procedere in extraordinariis Principum iuſſionibus, vbi ſperatur per dilationem mutatio voluntatis, iuxta illud Senecæ *lib.* 2. *de ira*, *cap.* 23. ibi: *In ſuſpenſo ira retinenda; poteſt enim pœna dilata exigi, non poteſt exacta reuocari*: & alterius Senecæ *in Agamemnone.*

—— Da tempus ac ſpatium tibi:
Quod ratio nequit, ſæpe ſanauit mora.

Non verò procedit in ordinariis iudicum ſententiis, quæ etſi capitales ſint, ſtatim ſunt exequendæ, *l. penult. Cod. de cuſtodia reorum*, *l. cum reis* 18. *Cod. de pœnis*, *l. ſi quis fortè*, *eod. titulo*: niſi ſoggerente iuſta cauſa differri contingat, vt in caſibus relatis *in l.* 3. *l.* 10. *&* 13. *ff. de pœnis*, *l.* 1. *Cod. de bonis proſcriptorum*, quos & alios exponunt Couarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 9. Tiraquel. *de pœnis delictorum*, *cap.* 33. Iulius Clarus *in praxi*, §. 60. *num.* 26. Alciatus *lib.* 2. *parergon*, *cap.* 28. Iacobus Gothofredus *in l.* 4. *C. Theodoſ. de pœnis.*

CAPVT VI.

Idem [a] *Fratribus, & Abbati monaſtery de Cumir.*

CVm Ordinem [b] Ciſtercienſem profeſſi, eo [c] priuilegio, quo Fratres alij (eiuſdem Ordinis) gaudeatis; inter vos & Clericos alios ſæculares, ſuper decimis quæſtione ſubortâ, tacito, quod ſitis Ciſtercienſis Ordinis, contra vos, veluti contra Monachos alterius Ordinis, litteras à Sede Apoſtolica impetrantes, deinde iuramentis, & litigiis, ſicut à vobis ſignificantibus accepimus, & expenſis difficilibus vos inquietant. Volentes ergo vobis ſollicitè prouidere, ne contra tenorem [d] priuilegiorum veſtrorum poſſitis quorumlibet temeritate vexari, authoritate Apoſtolica vobis mandamus, vt ſi contra vos ſuper decimis, vel aliis quæ ordini veſtro ſpecialiter Sedes Apoſtolica indulſit, non factâ mentione Ciſtercienſis Ordinis litteræ fuerint à Sede Apoſtolica impetratæ, per eas minimè teneamini reſpondere, &c.

NOTÆ.

1\. [a] FRatribus.] Ita legendum eſt, non Fratribus Ciſtercienſibus, vt legitur in hac ſexta compilatione; nec Ciſtercienſibus, & fratribus de Cuman, vt legitur in prima collectione: nec Abbati & Fratribus de Ribol,

vt legitur in Concilio Lateranenſi *parte* 41. *cap.*4. non enim præſens priuilegium Alexander conceſſit omnibus Ciſtercienſibus Fratribus, ſed monachis Ciſtercienſibus monaſterij de Cumir, vt refert Illuſt. Manrique *annal. Ciſterc. tom.* 2. *anno* 1169. *cap.* 3. *num. vltim.* vbi præſentem textum refert. Monaſterium hoc de Cumir, eſt ipſius Ordinis Ciſtercienſis in Hibernia, cuius initium refert prædictus Manrique *tom.* 3. *anno* 1176. *cap.* 5. *num.* 1.

2. b *Ciſtercienſem.*] Iam inſtutum anno 1098. temporibus Vrbani II. & Henrici III. Imperatoris, vt miris, ſed ſemper debitis laudibus præclarum hunc Ordinem extollentes referunt Henriquez *in Menolog. Ciſterc.* Aubertus Mireus *in ſuo chron. Ciſterc.* Bernardus Britto *in ſua hiſt.* Yepez *tom.* 7. *chron. D. Benedicti*, *centuria* 7. Illuſtriſſimus Manrique *tom.* 1. *annal. ipſius Ordinis*, Theophilus Raynaud. *tom.* 17. *de beneuol. in relig. fol.* 469. Chopinus *lib.* 2. *ſacra pol. tit.* 3. *num.* 6. Mentio extat in hoc corpore decretalium paſſim huius inclytæ Religionis, vt *in cap. nuper, cap. ex parte, de decimis, cap. non eſt vobis, de ſponſalibus, cap.* 2. *de tranſact. cap. dilecto, cap. venerabili, de teſtibus, cap. per inquiſitionem, de electione*, & alibi.

3. c *Priuilegio.*] Videlicet non ſoluendi decimas, ab Innocentio II. conceſſo, quod referunt Oldradus *conſilio* 300. Manrique *tom.* 1. *annal. Ciſterc. anno* 1132. *cap.* 1. *num.* 5. cuius mentio extat *in cap. nuper, de decimis.*

4. d *Priuilegiorum.*] Varia enim priuilegia monachis Ciſtercienſibus conceſſerunt Innocent. II. Alexand. III. & eorum ſucceſſores, quæ referunt Ioannes Abbas, & plura tradit Manrique *tom.* 2. *anno* 1162. *cap.* 1. *num.* 12. & *anno* 1169. *cap.* 5. & *anno* 1228. *cap.* 1.

COMMENTARIVM.

CVm monachis Ciſtercienſibus priuilegium ab Innocentio II. conceſſum eſſet non ſoluendi decimas, de quo *in cap. nuper, de decimis*, & ita monachi monaſterij de Cumir non poſſent palam ad ſolutionem ipſarum cogi, Parochi & Clerici ſæculares occultè, & per fraudem eos moleſtare & inquietare nitebantur, impetrantes litteras à Sede Apoſtolica contra ipſos, ſuppreſſo Ciſtercienſium nomine, vt ſic ab illis decimas extorquerent: quare Alexander III. huius Ordinis valde deuotus, dum Clericorum dolum agnouit, præſens Ciſtercienſibus conceſſit priuilegium, ne videlicet per reſcriptum Apoſtolicum conueniri valerent, non factâ ſpeciali mentione ipſius Ordinis; quod priuilegium per contrarium vſum iam obſoletum inſtaurauit Gregorius IX. dum in hæc verba reſcripſit Abbati Ciſtercienſi, & vniuerſis Abbatibus & monachis „ Ciſtercienſis Ordinis. [Cùm Ciſtercienſis Or„ dinis titulus per Dei gratiam adeò ſit inſignis, „ quod vix credatur ab his, qui contra vos litteras „ impetrant, ſine malitia procedere valuiſſe: nos „ & illorum fraudibus obuiare, ac innocentiam „ veſtram volentes fauorabiliter confouere, au„ thoritate vobis præſentium indulgemus, vt ne„ queatis per litteras Apoſtolicas conueniri, quæ „ de Ciſtercienſi Ordine non fecerint mentio„ nem. Nulli ergo, &c. Datis Laterani VIII. „ idus Ianuarij.] Ex regeſto ipſius Gregorij refert „ Manrique *tom.* 4. *anno* 1228. *cap.* 1. *num.* 5. 5.

CAPVT VII.

Idem [a] *Tornacenſi Epiſcopo.*

EAm [b] te. *Et infrà.* Dudum ſiquidem ante tuam [c] promotionem litteræ à nobis (ſi benè meminimus) emanarunt, quibus [d] Decano, & Eccleſiæ tibi commiſſæ (te adhuc in eodem Capitulo exiſtente) mandatum dedimus, & [e] præceptum, vt P. (qui de gente Iudæorum originem duxit, & diuinâ gratiâ fidem Chriſti ſuſcepit) in Canonicum reciperent, & præbendam ſibi conferre deberent. *Et infrà.* Ipſi verò (quia donatio præbendarum ad te ſpectabat) præceptum noſtrum executioni non potuerunt mandare. Cùm itaque præſcriptus P. te ſuper hoc ex parte noſtra requireret, reſpondiſti, quod nullum inde mandatum receperas, & ſic eum à te, infecto negotio, remiſiſti. Quod nullatenus feciſſe deberes, ſi data litterarum diligentiùs attendiſſes, cùm tempore, quo litteræ ipſæ datæ fuerunt, de Capitulo ipſo eſſes, ſicut qui eras [f] Archidiaconus, & Canonicus eiuſdem Eccleſiæ, nec eſſes adhuc in Epiſcopum conſecratus. *Et infrà.* Pro eo verò, quòd Iudæus [g] extiterit, ipſum dedignari non debes. F. T. mandamus, quat. eum in Canonicum Eccleſiæ tuæ recipias, & ei [h] ſtallum in choro, & locum in Capitulo aſſignes.

NOTÆ.

1. TORNACVM VBI. a TOrnacenſi.] Tornacenſis ciuitas eſt in prouincia Belgica, vetus Flandriæ vrbs, cuius meminerunt Antoninus *in itiner.* D. Hieronymus *epiſt.* 11. Armonicos *Philippidos libro* 10. & Sedem Epiſcopalem habet à temporibus Eugenij III. anno 1146. ad petitionem Ludouici VII. Regis Galliæ, vt referunt Chenn *in chronologia, fol.* 24. Bucherus *in Belgio Romano, lib.* 8. *cap.* 14. Cironius *in cap.* 1. *de reſcriptis, in* 5. *compilatione*: nunquam Archiepiſcopali dignitate fuit condecorata, vnde *in cap. Capitulum, hoc titulo*, vbi legitur Archiepiſcopum Tornacenſem, legendum eſt Archidiaconum: olim Eccleſia Tornacenſis ſuffraganea erat Archiepiſcopi Rhemenſis, poſteà tamen poſt comitia habita Matriti inter Inuictiſſimum Carolum V. & Franciſcum I. Regem Galliæ, hæc Eccleſia ſpectat ad Archiducem Auſtriacum, & eſt ſuffraganea Cameracenſis Archiepiſcopi.

Atchiepiſcopi. Fratres Sammatani *tom.* 3. *Galliæ Chriſt. fol.* 1062. De Gerardo eius Præſule, qui floruit vſque ad annum 1171. in præſenti agitur.

2. b *Eam te.*] Principium huius textus ſuppleri debet *ex cap. eam te, de iure patronatus*, & alia fragmenta huius epiſtolæ extant *in cap. eam te, de ætat. & qualit. cap. cæterùm* 5. *de iudiciis, cap. ad hæc* 27. *de appellat.*

3. *Episcopus an tantum electus dicatur.* c. *Tuam promotionem.*] Ex his verbis, iunctis illis: *Nec eſſet in Epiſcopum conſecratus*; deducunt Claſſici repetentes ad hunc textum, Epiſcopum electum, & confirmatum, ante conſecrationem non dici promotum in Epiſcopum; quorum ſententia etiam confirmari ſolet *ex cap. tua, de his, quæ fiunt à Prælat.* in illis verbis: *Epiſcopo, vel electo*; iuncta rubrica *de tranſlatione Epiſcopi, vel electi*: ita tenuerunt in præſenti Abbas, & Felinus, Selua *de beneficiis* 1. *parte, quæſt.* 2. *num.* 46. Hæc tamen doctrina meritò diſplicuit Doctoribus communiter aſſerentibus electum, & confirmatum, non tantùm promotum in Epiſcopum dici, *cap. ſuper his* 16. *de accuſat. cap. cùm in cunctis* 7. §. *inferiora, de electione*, vbi Gloſſa verbo *Promoti*; verùm etiam Epiſcopum appellari, *Clement.* 1. *de for. compet.* vbi Gloſſa verbo *Promoti. Clement.* 2. *hoc titulo*, vbi Gloſſa verbo *Epiſcopi.* Azor 2. *tom. moral. lib.* 3. *cap.* 29. *quæſt.* 5. Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 27. *num.* 35. Ricciulus *in praxi reſol.* 136. Et Pontifex ipſe nondum coronatus, Epiſcopus vocatur, *extrauag. vltima, de ſentent. excom.* Vnde Epiſcopus, qui electionis ſuæ confirmationem accepit, quoad ea, quæ ſunt iuriſdictionis plenam poteſtatem habet, *cap. noſti* 9. *cap. tranſmiſſa* 15. *de elect.* licèt adhuc poſſeſſionem actualem non ſit adeptus, dummodo litteras ſuæ confirmationis coram Capitulo præſentauerit, *extrauag. iniuncta*, inter communes, *de elect.* Probant latè Garcia *de beneficiis* 5. *p. cap.* 4. *num.* 242. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop.* 1. *parte, tit.* 1. *cap.* 4. *num.* 7. Et ideò diſpoſitio loquens de Epiſcopo, ad electum, & confirmatum referri ſolet. *Clement.* 1. *de pœnis, Clement.* 2. *de celebrat. Miſſ. cap. quia* 4. *de ſentent. excom. in* 6. Docent Cenedus *collectanea* 4. *ad* 6. Suarez *de pœnit. diſp.* 3. *ſect.* 2. *num.* 4. & *de cenſuris diſp.* 28. *ſect.* 2. *num.* 7. Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 2. *num.* 11. quinimò aliquando Epiſcopus conſecratus vocatur etiam ille, qui tantùm confirmatus eſt, quo modo accipiendus eſt textus *in cap. verùm* 7. *de for. compet.* cum gloſſa ibi verbo *Conſecratus*, vbi Zoſimus *num.* 8. Felinus *num.* 5. Hac ergo ſententiâ retentâ pro expoſitione prædictorum verborum huius textus, dicendum eſt, illa verba, *ante tuam promotionem*, ſolùm ſignificare Epiſcopum tempore priorum litterarum non eſſe in Epiſcopum electum, & confirmatum; ſed tantùm Archidiaconum, & Canonicum ipſius Eccleſiæ Tornacenſis: ita Decius & Felinus hîc; neque hæc expoſitio refellitur ex illis verbis, *nec eſſes in Epiſcopum conſecratus*; in quibus innui videtur, Epiſcopum nondum conſecratum promotum non dici; nam omiſſis interpretationibus traditis à Cardinali *in præſenti, num.* 1. Decio *num.* 1. dici poteſt, conſecratum in hoc textu iſtic poni pro electo & cooptato ad Epiſcopatum. Nec etiam fauet contrariæ ſententiæ textus *in dict. cap. tua*; licèt enim in eo, & in dicta rubrica *de tranſlation. Epiſcop.* aperta proponatur differentia inter Epiſcopum, & electum; vt tamen ea procedat, debet accipi de electo tantùm, non confirmato. Nec obſtabit ſi dicas, quod Epiſcopo electo non confirmato interdicitur adminiſtratio bonorum, & iurium Epiſcopalium, *dicto cap. noſti, cap. qualiter* 17. *de elect.* vnde ſi Epiſcopus *in dict. cap. tua*, tantùm eſſet electus, non confirmatus, non poſſet adminiſtrationi bonorum ſe ingerere: ergo dum refertur ſe ingeſſiſſe, ſupponitur confirmatum eſſe; nam textus ille referendus eſt ad caſum textus *in cap. nihil* 44. *de electione, verſ. Ita quod*, vbi ex diſpenſatione Epiſcopo electo, non confirmato conceditur vſus iuriſdictionis Epiſcopalis.

d *Decano.*] Decani apud Romanos in militia dicebantur illi, qui decem militibus præerant, D. Iſidorus *lib.* 3. *orig. cap.* 3. *Decani eo quòd decem militibus præficiuntur.* Vegetius *lib.* 2. *de re milit. cap.* 14. notarunt Steubechius *ad ipſum lib.* 2. *cap.* 6. Loayſa *in notis ad Concil. Toletan.* 8. repetentes ad rubricam *de Decanis, lib.* 11. A Decanis ipſis militiæ terreſtris etiam in militia cœleſti Decani dicti fuerunt, qui præerant decem monachis. D. Hieronymus *epiſt.* 22. *ad Euſtochium: Prima apud eos confœderatio eſt obedire maioribus, & quidquid iuſſerint, facere: diuiſi ſunt per decurias, ita vt nouem hominibus decimus præſit.* Diuus Auguſtinus *de moribus Eccleſiæ lib.* 1. *cap.* 31. *Opus autem ſuum tradunt eis, quos decanos vocant, eo quod ſint denis præpoſiti.* Illuſtrarunt Brauo *in notis ad regulam Diui Benedicti, capite* 21. Hugo Menard. *in concord. regularum, capite* 38. §. 1. Benedictus Heftenus *lib.* 3. *diſquiſit. monaſt. tract.* 6. *diſquiſit.* 4. quorum exemplo ſuſpicari licet inſtitutos fuiſſe in Eccleſiis Cathedralibus Decanos, & ita dictos eos, qui Canonicis præſunt; nam Decani dicuntur omnes illi, qui in collegio præſunt; & ratione muneris, aut temporis eam dignitatem obtinent, *l.* 1. *Cod. de collegiatis, lib.* 11. *l.* 4. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* notarunt Pancirol. *lib.* 1. *variar. cap.* 163. Aleiatus *lib.* 1. *parerg. cap. vltimo*, Cuiacius *in nouella* 43. Durantius *lib.* 1. *de ritibus Eccleſ. cap.* 23. Renat. Chopinus *lib.* 1. *de ſacra. pol. cap.* 2. Valenzuela *conſilio* 149. Et licèt inſpecto iure antiquo Archidiaconatus maior eſſet dignitas, quàm Decanatus, *cap. ad hæc, de offic. Archid.* poſtea conſuetudine introduci cœpit, vt præſtantior eſſet dignitas Decanatus: atque plerumque legimus maiores cauſas per Sedem Apoſtolicam illis committi, vt Decano Pariſienſi *in cap. cùm dilectus, de elect.* Cenomanenſi *in cap. cùm inter, eod. tit.* Bellouacenſi *in cap. tua nos, de ſimonia.* Andegauenſi *in cap. inter, de tranſlat. Epiſcop.* Lingonenſi *in cap. ſignificauit, de conuerſ. coniug.* Rhemenſi *in cap. propoſuit, de conceſſ. preb.* Engoliſmenſi *in cap. tranſmiſſæ, de v. ſ.* Morinenſi *in cap.* 1. *de ſolut.* Tullenſi *in cap. Odoardus, eod. tit.*: alia de Decano dabimus *in cap. cùm in cunctis*, 7. §. *inferiora, de elect.* 4. *Decani dignitas.*

e *Præceptum.*] Rectiſſimè Abbas hîc, *num.* 4. & alij antiquiores acceperunt verba hæc, *mandatum dedimus, & præceptum*, de illis reſcriptis, quæ iure communi attento dari ſolebant ad beneficia vacatura, quæ litteræ dicebantur monitoriæ, & præceptoriæ, de quibus agemus *in cap. conſtitutus* 19. *hoc tit.* vnde detegitur inutilis labor Felini *num.* 9. qui inter hæc verba *manda-* 5.

Digitized by Google

tum, & *præceptum*, plures adfert differentias à reſcriptis, & eorum materia prorſus alienas.

6. f *Archidiaconus.*] Certum enim eſt in eadem Eccleſia poſſe aliquem obtinere duo beneficia, ſi modò diſſormia ſint, vt Dignitas, & Canonicatus; non verò ſi vniformia, vt duas præbendas, vel duas dignitates; in illis enim incompatibilitas adeò datur, vt nec ratione conſuetudinis admitti poſſit, *cap. litteras, de conceſſ. præbend cap.*1. *de conſuetud. lib.*6. Docent Garcia *de beneficiis p.* 11. *cap.*5. Barboſ. *de poteſt Epiſcop. allegat.*61 *num.*17.

7. g *Iudæus extiterit.*] Ex his verbis, iuncto huius textus initio, plures deducunt, in Eccleſiis Cathedralibus ad præbendas, & alia beneficia admitti poſſe nouiter ad fidem conuerſos, & ex eis deſcendentes; quod etiam probari poteſt *ex cap. officium* 2. cum ſequenti, *cap. nunquam* 4. *cap. naſci*, 5. 56. *diſt. cap. venerabilis* 37. ibi: *Quia non generis, ſed virtutis nobilitas. de præbendis, cap ad decorem*, ibi: *Vndecumque originem duxerint. de inſtitut. cap. quod autem* 33. *quæſt.*7. Concilio Baſileenſi *ſeſſ.* 19. vbi ſtatuitur, vt ad officia, dignitates, & honores admittantur, qui ex Iudæis catholicam amplexi fuerint fidem. Tolet. 16. *can.* 1. relato à Mariana *lib.* 6. *hiſtoriæ, cap.* 18. vbi ſtatuitur, ex Iudaïſmo conuerſos gaudere omnibus immunitatibus, quibus cæteri nobiles gaudent. Quibus conſonat lex 6. *tit.* 24. *partit.* 7. Faciunt plura Sanctorum Patrum teſtimonia congeſta à Barboſa *voto* 93. *per totum*: docent Otalora *de nobilit.* 2. *p. tertia partis, num.* 7. Salcedo *in praxi, cap.* 22. *num.* 8. Torreblanca *de iure ſpirit. lib.* 13. *cap.* 22. Solorzanus *tom.* 2. *de iure Indiar. lib.*1. *cap.* 28. *num.* 49. & *lib.*4. *polit. cap.* 19. Turturetus *de capellis cap.* 5. Salcedo *de lege polit. lib.*1. *cap.* 5. Gutierrez *de delictis lib.*1. *quæſt.* 26. Lara *de capell. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 16. Valenſis *de beneficiis lib.*2. *tit.*3. Zapata *de iuſtitia cap.*8. Villar. *reſponſo* 12. Fragoſo *de regimine p.*1. *lib.* 1. *diſp.* 2. §. 8. Selua *de benef. lib.* 3. *quæſt.* 26. Garcia *eodem tractatu* 7. *p. cap.* 9. *num.* 4. Cotraſius *de Sacerdot.* 3. *p. cap.* 5. *num.* 9. Lambertinus *de iurepatron.* 1. *p. lib.* 2. *quæſt.*7. *art.* 24. Melchior Iunius *quæſt.*7. *polit.* alij relati à Barboſa *de Canonicis, cap.*13. & *de poteſt. Epiſc. allegat.*72.

8. Verùm hæc communis doctrina difficilis redditur ex ſequenti conſideratione. Non poteſt beneficium eccleſiaſticum obtineri ab eo, qui inhabilis eſt ad officium exercendum, *cap. ex litteris, de exceſſib. Prælat.* ſed Iudæi ad fidem conuerſi ſunt inhabiles ad officium, ſi quidem irregulares reperiuntur, *cap. cognoſcamus*, 34. *diſt. cap.* 1. *& per totam* 48. *diſt.* Concilium Sardicenſe *can.* 13. Arelat. 2. *can.*1. Laodicæn. *can.*3. quæ & alia refert Anton. Auguſt. *in epitom. iuris Pontif. lib.* 4. *tit.* 6. & *lib.* 27. *tit.* 12. Salcedo *in praxi cap.* 22. Iuſtellus *in notis ad Concil. Nicænum can.* 2. Ricciulus *de iure perſon. titulo de Neophytis, per totum*: ergo præbendarum ac beneficiorum incapaces ſunt. Accedit, nam filij hæreticorum, quamvis catholicam fidem amplectantur, incapaces ſunt præbendarum & beneficiorum, *cap.* 2. §. *hæretici, de hæreticis lib.* 6. Ergo ſimiliter Iudæi, atque eorum filij, quamvis Catholicam ſuſceperint fidem, non ſunt admittendi ad præbendas & beneficia eccleſiaſtica. Deinde, nam nouiter conuerſi plerumque ſunt parum conſtantes in fide, imò facilè reuertuntur ad vomitum, *cap. Iudæi*, 4. *diſt.* malis moribus aſſueti, & ſeditioſi reperiuntur; quare Dominus apud Matthæum *cap.*12. progeniem viperarum eos appellauit: ergo non debent ad beneficia eccleſiaſtica admitti. Quas & alias rationes latè expendunt Eſcobar *de puritate ſanguin.* 1. *p. quæſt.*3. §.3. *num.* 84. Cruz *in defenſione ſtatut.* Valenzuela *conſil.* 90. alij plures congeſti à Barboſa *voto* 93. *num.* 74. Solorzano *lib.* 3. *de iure Indiar. cap.* 19. *num.*4. qui defendunt ſtatuta puritatis tot in Eccleſiis noſtræ Hiſpaniæ præſcripta, & obſeruata.

IMPVGNATVR TRADITA DOCTRINA.

Verùm adhuc ſeclusis ſtatutis puritatis, dicendum eſt Iudæos ad fidem conuerſos, ex eiſque deſcendentes, iure communi inſpecto admitti poſſe ad officia, ſeu beneficia eccleſiaſtica, dummodo bonis moribus ſint imbuti, & litteris reperiantur inſtructi, *cap. venerabili* 37. *de præb.* vbi ea ratio aſſignatur: *Quia non generis, ſed virtutum nobilitas, vitæ quoque honeſtas gratum Deo faciunt, & idoneum ſeruitorem.* Alias cumularunt Montaluus *in l.* 2. *verbo Tornadizo, tit.*3. *lib.* 4. *fori*, Barboſa *dict. voto* 93. *num.* 70. vnde iuxta ſacros canones rectè Alexander in præſenti aſſerit, Iudæum nouiter ad fidem conuerſum, non ideo eſſe repellendum à præbenda Eccleſiæ Tornacenſis. Nec obſtat difficultas proximè adducta, quam diſſoluunt Felinus *in præſenti, num.*12. Decius *num.*6. Ripa *num.* 31. Simancas *de Catholicis cap.* 47. *num.* 87. Ojeda *de incompatib. cap.* 23. *&* 24. Villar. *dicto reſponſo* 12. *num.* 37. Sanchez *lib.*2. *ſummæ, cap.*28. *num.* 11. Barboſa *dicto voto* 93. ex quorum mente tres caſus diſtinguendi ſunt. Primus eſt de illis conuerſis, qui iam diu in catholica religione ſunt conuerſati, & ij ad ſacros ordines, & præbendas, dignitateſque admitti poſſunt, *cap.*1. *verſiculo. Niſi*, 57. *diſt.* & hoc caſu accipiendus eſt noſter textus, & procedit textus *in l.* 6. *tit.* 24. *partit.* 7. iunctis Villar. *vbi ſuprà, num.* 38. Secundus caſus eſt de conuerſis recenter ad fidem, & in ea non ſatis probatis; illi enim ab ordinibus & beneficiis eccleſiaſticis arcentur; quo caſu accipiendi ſunt textus *in cap. Neophytos* 63. 61. *diſt.* & alij ſuprà adducti. Tertius caſus eſt de deſcendentibus à Iudæis, Mauris, vel aliâ radice infectâ; illi enim ſi à natiuitate moribus chriſtianis ſint imbuti, repellendi non ſunt à ſacris ordinibus, beneficiiſque eccleſiaſticis. Couarr. *in Clementina ſi furioſus, p.* 2. §. 2. *num.* 8. Ojeda *dict. cap.* 23. *num* 54. Nec argumentum deductum à filiis hæreticorum obſtat; nam tale argumentum non admittitur. Tum quia ſemper ab Eccleſia, vt magis exoſi, damnati fuerunt hæretici, & eorum filij, quàm Iudæi, & illorum deſcendentes. Tum quia pœna ſtatuta aduerſus hæreticorum filios, non debet extendi ad Iudæorum progeniem, cùm in pœnalibus non ſit extenſio facienda. Couarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 8. *num.* 4. Villadiego *de hæreticis quæſt.* 23. nec pœnæ vltra caſus expreſſos protrahantur, Sayrus *in claui regia lib.*3. *cap.*8. *num.*9. Suarez *de legib. lib.*6. *cap.*3. *num.*4.

9. EXPLICATVR DICTA SENTENTIA.

Obſtat ſuperiori ſententiæ textus *in cap. conſtituit* 17. *quæſt.*4. vbi refertur conſtitutio Concilij Toletani 4. quâ Iudæis, & his, qui ex Iudæis ſunt, prohibetur officia publica exercere, quia ſub hac occaſione Chriſtianis infeſti ſunt. Cuius Concilij deciſio, quatenus Iudæos publicis officiis præfici vetat, conſona eſt capiti penultimo *de Iudæis*; ſed dum idem ſtatuit de iis, qui ex Iudæis ſunt, 10.

EXPONITVR CAP. CONSTITVIT 13. 17. Q. 4.

ſunt, vt ſi apud Chriſtianos degant, beneficia & officia Eccleſiaſtica non obtineant, ſummè aduerſatur doctrinæ ſuprà traditæ. Agnouit difficultatem Gloſſa ibi, verbo *Iudæi*; & aſſerit Patres Concilij Toletani 4. loqui de his, qui ex gente Iudaica deſcendunt, & nouiter ſunt ad fidem conuerſi, vt nedum Iudæi; ſed neque illi admitti poſſint ad officia publica, à quibus non arcentur, quia filij Iudæorum ſint, ſed quia neophyti exiſtunt, id eſt nouiter conuerſi, nondum ſatis in fide inſtructi ſunt. Sed hæc ſolutio non congruit verbis ipſius textus, in quibus hi, qui ex Iudæis ſunt, diſtinguuntur à Chriſtianis, ibi: *Qui ſub hac occaſione Chriſtianis iniurias faciunt*: ergo ſub illis verbis, *qui ex Iudæis ſunt*, non poſſunt comprehendi qui ex Iudæorum gente ſunt ad fidem conuerſi. Aliter difficultatem ſoluit Turrecremata ibi, qui affirmat ex Iudæis eos appellari, *in dict. cap. conſtituit*, qui Iudaiſmum profitebantur, & eiuſdem erroris participes erant, licèt ex eorum origine non eſſent. Sequitur ipſum Barboſa *dict. voto* 93. *num.* 115. ſed verior mihi videtur alia eiuſdem Gloſſæ interpretatio, quæ prædictum canonem accipit de familiaribus, & domeſticis Iudæorum, qui ex familia, & domo eorum ſunt, quia & ipſi Iudæi ſunt, & ideò repelluntur ab officiis publicis, quæ pertinent ad iuriſdictionem exercendam circa Chriſtianos, vt ex ipſo Concilio Toletano 4. *can.* 64. conſtat: quam Gloſſæ ſolutionem amplectuntur Sanchez *dict. diſp.* 28. *num.* 28. Barboſa *vbi ſuprà*.

II. Intelligitur cap. quando, 24. diſt.

Secundò etiam aduerſatur textus *in cap. quando*, 24. *diſt.* vbi præcipitur Epiſcopis, vt in ordinationibus faciendis genus eorum, qui promouendi ſunt, perſonam, ætatem, mores, & doctrinam diligenter inquirant, & examinent: quod innouatum fuit in Concilio Tridentino, *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 7. Igitur ſi genus inſpiciendum eſt, non rectè aſſerimus Iudæos conuerſos, & etiam ex eis deſcendentes admitti ad beneficia, ordineſque eccleſiaſticos. Huic difficultati reſpondendum eſt; *in dict. cap. quando*, ſub generis appellatione illos tantùm ſignificari, qui deſcendunt ex hæreticis, eorum fautoribus, ſeu defenſoribus, qui arcentur à ſacris Ordinibus vſque ad ſecundum gradum. Ita verbum illud accipiunt Archidiaconus, & Turrecremata ibi, Salcedo *in praxi, cap.* 22. *num.* 22. Auila *de cenſuris, part.* 7. *diſp.* 4. *dub.* 4. Barboſa *ad Concil. Trident. in dict. cap.* 7. quæ interpretatio ſuadetur ex ipſo Concilio Trident. *ſeſſ.* 22. *de reform. cap.* 2. & *ſeſſ.* 23. *cap.* 5. Hodie tamen deſcendentes ex Iudæis, vel Sarracenis vſque ad quartum gradum, non poſſe ad ſacros Ordines aſcendere, ex Bullis Pauli IV. & Gregorij XIII. probat Nauarrus *conſil.* 1. *ad titul. de Iudæis*, etſi contrarium teneat Thomas Sanchez *lib.* 2. *ſummæ, cap.* 28.

12. Stallum quid?

h *Stallum.*] Id eſt ſedem; ſtallum enim, ſiue ſtallus, eſt ſedes vnius Canonici in choro. Cæſarius *lib.* 1. *cap.* 35. *Sicque intra Abbatis, & Prioris ſtallum exiens.* Et *lib.* 4. *cap.* 35. *Sedem ſtalli ſui ſic parauit.* Matthæus Pariſius *in Henrico III. Clanculò intrantes inquiſierunt à quodam ibidem orante, quodnam eſſet ſtallum Decani.* Innocentius III. *lib.* 3. *epiſt.* 1. *Ipſe ante confirmationem obtentam ſtallum Præpoſiti ſibi vſurpauit.* Petrus Villiſarn. *hiſt. Albig. cap.* 16. *Ipſa etiam ſtalla Eccleſiæ, quod execrabile eſt, deſtruxerunt.* Quo modo accipitur *in cap. ne Dei* 43. *de ſimonia*; notarunt Boſquetus *ad Innocent. III. lib.* 1. *epiſt.* 44. Cerda *in aduerſ. cap.* 44. *numer.* 2. Ioannes Boſſius *lib.* 2. *de vitiis ſermon. cap.* 17. etſi aliter accipiatur ſtallus *in cap. ſignificante, de appellat.* Igitur iuxta communem acceptionem in præſenti iubetur, vt Petrus recipiatur in Canonicum Tornacenſem, aſſignatâ ei præbendâ, & ita in choro ſedes ei deputetur, & in capitulo locus; cùm enim poſſeſſio ſit ſedis poſitio, vel pedum, iuxta Paulum *in l.* 1. *ff. de acquir. poſſeſſ. cap. ius gentium* 1. *diſt. l.* 1. *tit.* 3. *partit.* 3. ibi: *Vn ponimiento de piès*, Cicero *in oratione pro Cæcinna*, ibi: *Pedem cùm intulero, atque in poſſeſſionem veſtigium fecero.* Quam lectionem à pedibus *in d. l.* 1. amplexi fuerunt veteres, qui lectionem Florentinam non habuerunt præ manibus; & ex nouioribus Cuiacius, & Giphanius, Petrus Gregor. Laurentium Balam carpens *lib.* 1. *ſyntagm. cap.* 13. *num.* 9. vbi ab vtroque idiomate, Græco, & Latino probat notationem hanc; in Pandectis verò Florentinis legitur à ſedibus, quaſi poſſeſſio ſit ſedium poſitio: quò etiam alluditur *in l.* 3. *§. ex contrario, ff. eod. tit.* ibi: *Vel in quo ego ſedeo, tu ſedere videaris.* Quam etymologiam videtur prætuliſſe D. Iſidorus *in dict. cap. ius gentium*: & quamuis hac in re digladientur Forcatulus *in Necyom. dialog.* 73. Alexand. Turamin. *de vera ſubſtantia poſſeſſionis, cap.* 4. *num.* 3. Antonius Merenda *lib.* 2. *controu. cap.* 17. Lælius Mancin. *diſquiſit. genial. centuria* 1. *cap.* 65. alij congeſti à Barboſa *in collect. & addit. ad rubric. de cauſa poſſeſſ. & de ſequeſtr. poſſeſſ. ex num.* 8. & nuper à Don Hieronymo de Oroz *lib.* 4. *de apicibus iuris, cap.* 1. Tamen vtramque rationem admitti poſſe, & defendi, verum eſt, & notarunt Pichardus *ad titul. Inſtit. de interdictis, in princip. art.* 1. *num.* 6. Valentia *lib.* 1. *illuſtr. tract.* 2. *cap.* 1. *num.* 6. Inde rectè Eccleſiæ more receptum eſt, vt ſedes, ſella, aut ſtallum in choro, ſymbolum ſit adeptæ poſſeſſionis, *cap. vt noſtrum, de offic. Archidiac. cap. dilectus* 19. *cap. pro illorum* 22. *in fine, cap. dilecto* 25. *de præbendis*: obſeruat cum Hothomano *lib.* 10. *obſeru. cap.* 1. Gothofredus *in dict. l.* 1. addenduſque Petrus Faber *in dodecamero, pag.* 275. *in addit.* Multa adducit de hoc ſymbolo, aut alluſione Briſſonius *lib.* 17. *de v. ſ. verſic. Sedes pro domicilio*; cui adnecte Ciceronis locum in oratione pro Archia Poëta. *Is*, inquit, *ſedem omnium rerum, & fortunarum ſuarum Romæ collocauit.*

COMMENTARIVM.

His ſuppoſitis pro præſentis textus expoſitione, caſus in eo deciſus ita contigit. Quidam recenter ad fidem catholicam conuerſus litteras monitorias, & præceptorias ad Decanum, & Capitulum Eccleſiæ Tornacenſis, Sede vacante impetrauit, vt eum in Canonicum reciperent, præbendamque ei aſſignarent, qui litteras in Capitulo præſentauit; Canonici verò eas exequi renuebant ex eo, quia præbendarum collatio ad Epiſcopum pertinebat; quia quamuis Capitulum Sede vacante in omnem iuriſdictionem ſuccedat, 13.
cap. is cui 11. *cap. cùm olim* 14. *de maiorit. & obed. cap. vnico, eod. tit. in* 6. *§. ad abolendam* 9. *de hæreticis, cap. penult. & vlt. de ſupplend. neglig. in* 6. *cap.* 1. *de conſtit. eod. lib.* in collatione tamen beneficiorum non ſuccedit, *cap.* 2. *ne Sede vacante, cap. vnico, §. iſta verò, eod. tit. in* 6. quia collatio beneficiorum inter fructus Epiſcopatus numeratur, qui futuro ſucceſſori reſeruantur, *cap. quia ſæpe* 40. *de elect. in* 6. Clementina *ſtatutum* 7. *eod. tit.* Docent Garcia *de beneficiis part.* 5. *cap.* 7. Diana 8. *p. tract.* 4.

Google

reſol.15. Solorzanus *de iure Ind.lib.3. cap.13. n.31.* Lotherius *de re benef. quæſt.2.& 45.* Sed quamuis hæc doctrina facilè procedat in collatione beneficiorum inferiorum, tamen non idem ſeruatur in collatione præbendarum, & dignitatum; in his enim magis obtinuit, iure communi inſpecto, ad Epiſcopum & Capitulum ſimul pertinere earum collationem, *cap. vlt. de ſupplend. neglig. cap. poſtulaſti, de conceſſ. præb. cap. quia, §.verum, de Magiſtris, cap. a collatione 21. de appellat. lib.6.* latè docent Gonzales *ad regulam* 8. *Cancell. Gloſſa* 45. *num.*36. Garcia *de benef. dict.5.part. cap.4.* Quorum ſententia illâ nititur ratione, quia cùm Epiſcopus ſimul cum Capitulo vnum corpus conſtituat, non debet Epiſcopus ſine ſuo Capitulo præbendas propriæ Eccleſiæ conferre, *cap. nouit, cap. ea noſcitur, de his quæ fiunt à Prælatis:* vnde friuola erat excuſatio Capituli Tornacenſis in præſenti, niſi in ea Eccleſia conſuetudine, vel priuilegio introductum eſſet, vt collatio præbendarum ad Epiſcopum tantùm ſpectaret, vt *in cap. Eccleſia 31. de elect. dict. cap. ea noſcitur.*

14. Prædictus ergo P. litteras præceptorias coram Gualtero Epiſcopo Tornacenſi præſentauit, qui cùm eas exequi neglexiſſet, allegabat litteras ad ipſum non fuiſſe miſſas; quæ, omnia propoſita fuerunt Alexandro III. qui iuſſit prædicto Epiſcopo, vt præbendam faceret aſſignare, quia cùm tempore litterarum eſſet Archidiaconus, & Canonicus eiuſdem Eccleſiæ, excuſari non poterat, quominus eas exequeretur, quia litteras non receptiſſet, & ita iuſſit Epiſcopo, vt ex vi prioris reſcripti impetratorem reciperet in Canonicum, atque ſtallum in Choro, & locum in Capitulo ei aſſignaret. Ex quo Alexandri III. reſponſo, Gloſſa, Abbas, & cæteri omnes antiquiores deducunt, Epiſcopum teneri exequi litteras Apoſtolicas ad Capitulum, Sede vacante, miſſas: quæ ſententia eam præcipuam difficultatem patitur; nam litteræ, de quibus in præſenti, vel mittebantur ad Capitulum, tanquam ad ordinarium præbendarum collatorem, aut tanquam ad ſucceſſorem Epiſcopi in eadem collatione; vel denique tanquam ad executorem delegatum Apoſtolicum, iuxta textum *in cap. cum aliquibus 4. in principio, hoc tit. in 6.* ſiue in primo, ſiue in ſecundo caſu minimè poteſt Capitulum litteras exequi, cùm exploratum ſit, Capitulum in collatione beneficiorum, quæ tantùm ad Epiſcopum pertinet, non ſuccedere, *cap.2. ne Sede vacante,* & in aliis ſuprà adductis: ſi verò in tertio caſu textum accipiamus, tunc Capitulum non tantùm Sede vacante, verùm poſt Epiſcopum conſecratum exequi tenerétur, adeò vt Epiſcopus de eis cognoſcere non poſſet, *cap. ſi ſoli, cap. ſi Capitulo, de conceſſione præbendæ, lib.6.* quam difficultatem vt effugiant antiquiores hic, varias adducunt ſolutiones, quibus omiſſis, magis obtinuit, idem mandatum ad Capitulum emiſſum, exequi teneri Epiſcopum pòſt electum; quia Capitulum Sede vacante, eo tempore, quo litteræ emanarunt, vices gerebat Epiſcopi; ideoque ad Capitulum, non tanquam ad ordinarium collatorem, nec tanquam ad ſucceſſorem Epiſcopi, nec denique tanquam ad ſimplicem executorem, ſed tanquam ad vices gerentem, executio ſpectabat. Vnde cùm primùm extitit Epiſcopus, ad quem ex Pontificis mente mandatum dirigebatur, ipſe debebat litteras exequi: ita in præſenti Innocentius, & Abbas *num.*14. Baldus, & Cardinalis *num.*10. Felinus *num.*16. Decius *num* 7. Ripa *num.*44. Garcia *de beneficiis 6. p. cap.2. num.*27. Nec hæc communis ſententia impugnatur ex eo, quod in principio, & *in verſic. Nullatenus,* expenditur, ſemel & iterum Epiſcopum Tornacenſem tempore, quo primùm reſcriptum fuit, de corpore Capituli eſſe; quod fruſtra expenderetur, ſi iuxta communem interpretationem idem eſſet dicendum in alio quolibet in Epiſcopum promoto, qui de Capitulo non eſſet; quia reſpondetur, Pontificem Alexandrum tum ad reiiciendam Epiſcopi excuſationem, de qua in verſiculo, *itaque;* tum ad ſignificandum tempore datæ non extitiſſe Epiſcopum, ad quem reſcriptum dirigeretur; nec dirigi potuiſſe ad Epiſcopum iam promotum, quia eodem tempore de Capitulo erat, ea verba adiecisse.

CAPVT VIII.

[a] Lucius III. [b] *Linconienſi Epiſcopo.*

AD aures noſtras peruenit, quod plerumque [c] Decani, [d] Archidiaconi, Præcentores, [e] vel alij eccleſiaſticis præditi dignitatibus, ſuper minoribus beneficiis litteras impetrantes, nomen ſuppriment dignitatis ſuæ, & ſimplici nomine ſe appellant, tanquam non habeant aliquem [f] perſonatum: ideoque reſcripto noſtro poſtulas edoceri, ſi fraus ita tacendi præiudicium illis debeat generare? Tuæ conſultationi taliter reſpondemus, quod cùm non ſit intentionis noſtræ, vt perſonæ pluribus [g] redditibus abundantes, per litteras noſtras pauperes Clericos ſuper minoribus beneficiis inquietent, litteras, in quibus actor ſuæ nomen Dignitatis ſupprimit, vires nolumus obtinere.

NOTÆ.

1. [a] LVcius III.] Lucius natione Tuſcus, patriâ Luca, genere quidem nobilis, poſt mortem Alexandri III. anno Chriſti 1179. ſuffectus fuit in eius locum, & Eccleſiam rexit per quatuor annos, duos menſes, dies 18. vt referunt Baronius & Cotjonalus *in prædicto anno,* Petrus Gregorius *in præſenti,* & nos *in cap.cùm eſſes, de teſtamentis.* Et licèt ita breui tempore Eccleſiam rexerit, plures tamen edidit conſtitutiones, ac deciſiones, quas variis ſub titulis tranſcripſit Raymundus; inter quas primum locum obtinet præſens decretalis, quæ etiam reperitur in prima collectione, *ſub hoc tit.cap.6.* & poſt Concilium Lateran. *p* 41. *cap.8* aliæ etiam eius partes extant *in cap.poſtremò,* de

de appellat. cap. de Rectorib. de clerico ægrotante, cap. ſi vero, de increpation.

2. DE LINGONIENSI DIOECESI. b *Linconienſi.*] Lingonom præclara ciuitas eſt Galliæ, prouinciæ primæ Lugdunenſis, cuius meminerunt Plinius *lib.4. cap.1.* Ptolemeus *lib.2. cap.9.* Aimonius *lib.5. cap.5.* Tacitus *lib.4.* Eius ſitum & fines deſcribunt Fratres Sarmatani *tom.2. Galliæ Chriſt. fol.653* habet Eccleſiam Cathedralem, cuius Præſul Dux, & Par Galliæ eſt. Galtero eius Epiſcopo, qui eam Eccleſiam rexit vſque ad annum 1179. reſcribit Lucius in præſenti, & *in cap. conquerente 6. de cleric. non reſid. cap.1. de renunc. in 2. collectione:* & ipſius Eccleſiæ mentio extat *in cap. cùm capella, de priuilegiis, cap.4. de his quæ vi, cap. dilecti 10. de exception. cap. dilectus, de præb. cap.18. de conuerſ. coniug. cap. Capitulum 30. hoc tit.* notarunt Citonius *in cap. vnic. de Clericis coniug. in 5. compil.* Sauarus *ad Sidonium lib.9. epiſt.10.*

3. c *Decani.*] De quibus egi *in c. antecedenti.*

4. d *Archidiaconi.*] De quibus agemus *in titulo de officio Archidiaconi.*

5. e *Præcentores.*] De quibus agemus *in cap.6. de conſuetudine.*

6. f *Perſonatum.*] Id eſt, abſque dignitate, & cura animarum beneficium; quæ vox primis Eccleſiæ ſæculis cognita non fuit vſque dum ſequentibus temporibus à Gallis fuit vſurpata, vt docent Cuiacius *in rubrica de præbendis, & dignit.* Boſquetus *in notis ad Innocentium III. lib. 1. epiſt.154.*

7. g *Redditibus.*] Hinc deducitur reſcriptum in præſenti caſu impetratum fuiſſe ad noua beneficia obtinenda; non autem fuiſſe reſcriptum iuſtitiæ, vt plures ex antiquioribus exiſtimarunt.

COMMENTARIVM.

8. CONCLVSIO REFERTVR ET PROBATVR. IN hoc textu, & *in cap. cùm adeo 17. cap. poſtulaſti 27. cap. in noſtra 32. cap. ſi proponente 42.* vna, fereque eadem hypotheſis proponitur; quare ſub vno commentario eos exponere decreui. Eſt aſſertio: *Reſcriptum vitiatur, ſi qui illud impetrauit ad beneficium conſequendum, mentionem non fecerit beneficij, licèt exigui, penſionis, ſeu vicariæ iam obtentæ.* Probatur *ex cap. litteras 31. hoc tit. cap. cùm teneamur, de præbendis, cap. dilecti, el 2. cap. non poteſt 21. cap. ſi motu 23. eod. tit. in 6.* Clementina *ſi Romanus* 4. Clementina 1. *eod. tit.* Clementina 2. *de officio Ordinarij:* docent Menochius *de arbitr. lib.2. cap.201.* Flaminius *de reſignat. lib.10. quæſt.2.* Vighelius *in methodo iuris canonici lib.1. cap.4.* Azor 2. *part. inſtitut. lib.6. cap.10. quæſt.3.* Gutierrez *lib.2. canonic. cap.15. num.22.* Selua *de beneficiis 3. part. quæſt.11. num.11.* Garcia *eod. tract. part.8. cap.3.* Lotterios *de re benefic. lib.3. quæſt.38.* Antonius Cuccus *lib.1. inſtitutionum, tit.4. num.95.* Petrus Gregorius *lib.1. de reſcriptis, cap.49.* Vranios *in cap. cùm adeo 17. hoc tit.* Moneta *de commut. vltimarum volunt. cap.10. num.450.* Barboſa *voto 107.* Baſilius Legion. *lib.8. de matrim. cap.16.* Eſcobar *de ratiociniis, cap.12.*

9. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO. Sed in præſentem aſſertionem non leuis inſurgit difficultas ex ſequenti iuris conſideratione. Tunc reſcripta vitio ſubreptionis laborant, & ideo nulla ſunt, cùm ab impetrante ea omittuntur, quæ ſi expreſſa eſſent, aut omnino tollerent voluntatem reſcribentis, aut difficilem redderent reſcriptorum conceſſionem, *cap. quia circa, de conſanguinitate, cap. conſtitutus, hoc tit. cap. ſi præcedentis, de præbendis, lib.6.* docet latè Sanchez *lib.8. de matrim. diſput.21. num.10.* ſed ſi qui impetrauit reſcriptum ſecundum ad beneficium, explicaret ſe habere dignitatem, vicariam, aut beneficium exiguum, nihilominus Pontifex concederet prædictum ſecundum reſcriptum: igitur etſi ab impetrante ſupprimatur dignitas, vicaria, vel beneficium exiguum, reſcriptum vt reſcriptuum vitiari non debet. Probatur minor; nam iuris communis regulis inſpectis poteſt quis habere dignitatem cum beneficio, ſeu Canonicatu, etiam ſub eodem tecto, *cap. Eccleſia 57. de electione, cap. ad hæc 23. cap. de multa, de præbend.* Similiter iure communi inſpecto poteſt qui habet vicariam, ſeu beneficium in commendam, aliud in titulum iure proprio obtinere, *cap. eam te 7. de ætat. & qualit. cap. vnico 10. quæſt.3. cap. propoſuiſti, de præbendis:* docent Quintanaduenas *lib.4. Eccleſ. num.54.* Ojeda *de incompatibilitate 2. part. cap.5.* Ergo cùm ſimul iure communi quis poſſit habere dignitatem cum beneficio, vicariam, & beneficium exiguum cum alio, qui impetrauit ſecundum reſcriptum ad beneficium, tacendo ſe dignitatem, vicariam, ſeu beneficium exiguum habere, non ſupprimit aliquid, quod expreſſum Pontificem à tali conceſſione remoueret. Augetur primò hæc difficultas, nam quæ modica ſunt, aut exigua, non veniunt in conſiderationem, vt in caſu ſimoniæ deciditur *in cap. & ſi quæſtionis, de ſimonia:* in reuocatione donationis, *in cap. finali, de donationibus:* in diſpoſitione teſtatoris, *in cap. requiſiſti, de teſtam.* & in aliis quamplorimis caſibus probant lex *ſi oleum, §. vlt. ff. de dolo;* lex *in rebus, §. poſuit, ff. commodati,* lex *ſi id quod, § ſi qua, ff. de donationib.* lex *omnino,* & lex *quod dicitur, ff. de impenſis:* ergo ſimiliter ad inducendum falſitatis vitium in reſcriptis Apoſtolicis non eſt ſufficiens ſuppreſſio exigui beneficij. Augetur ſecundò hæc difficultas, nam ſi beneficij exigui mentio deſideratur, id prouenit ex noua Gregorij X. conſtitutione, de qua *in cap. ſi motu 23. de præbendis lib.6.* ibi: *Quantumcunque modicum beneficium taceatur in ea, ipſum velut ſubreptitium, vires nolumus obtinere.* Ex quibus verbis deducitur, ibi à Gregorio X. nouiter ſtatui, vt habens beneficium, licèt exiguum, teneatur illud exprimere: ergo rectè aſſerimus iure Decretalium ex deciſione textus *in dict. cap. ſi proponente,* impetrantem reſcriptum debere mentionem facere beneficij etiam exigui, aliàs reſcriptum vitiari. Tandem aduerſus eam partem præſentis aſſertionis, vbi aſſeritur idem procedere in penſione poſſeſſa, ac in beneficio iam obtento, obſtat; nam expreſſio, de qua in præſenti, tantùm exigitur in beneficiis, *cap. penult. hoc titulo, cap. non poteſt 21. cap. ſi motu 23. de præbendis lib.6.* Clementina 2. *de officio Ordin.* ſed penſio res temporalis creditur, & vt talis, nec beneficium dicitur, nec ſub eius nomine comprehenditur, *cap. quamuis 4. de præbend. in 6.* pluribus relatis probat Garcia *de beneficiis, 1. part. cap.5. num.3.* igitur qui beneficium impetrare intendit, non cogitur mentionem facere penſionis iam obtentæ: quod etiam adſtruitur exemplo ſtipendiorum eccleſiaſticorum, quæ pro mercede laboris præſtantur, & eorum mentionem facere non tenetur reſcriptum impetrans ad beneficium, vt reſoluunt Calderinus *conſilio 6.* Felinus *in cap. noſtra, num. 10. hoc titulo,* vbi adducit exemplum textus *in cap.1. de Magiſtris.*

* Quâ dubitandi ratione non obſtante, vera eſt 10. TRADITVR
ſuprà relata aſſertio, quæ non ſolùm authoritatibus

bus probatur, verùm & ea nititur ratione; nam doloſa & fraudulenta eſt impetratiu illa reſcripti gratiæ, quando quis ſuppreſſit dignitatem, vicariam, ſeu beneficium, licèt exiguum, cùm intendit impetrare aliud; non enim poteſt inficiari dolo ipſum vſum fuiſſe, aſſerendo nullum beneficium poſſidere, cùm haberet dignitatem, vicariam, penſionem, ſeu beneficium etiam exiguum: vnde cùm mendax precator carere debeat penitus gratiis impetraris, *cap. ſedes* 15. *hoc tit. cap. ne damnoſa* 14. *cap. reſcripta* 15. *cap. dicenti* 16. 25. *quæſt.* 2. *l. penult. & final. Cod. ſi contra ius*; quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. ex litteris, de dolo, cap. cùm dilectus* 18. *de religioſ. cap. dictum eſt* 30. *quæſt.* 1. *l. neque ex dolo, ff. de dolo*, inde reſcriptum cum hac obreptione impetratum nullum eſt. Accedit, nam qui falſum proponit Principi, graue crimen committit, *l. finali, Cod. de his qui à non dominis:* ergo non tantùm ex eo, quia aliud beneficium, dignitatem, ſeu vicariam obtinens, qui litteras ad nouum beneficium impetrauit, priuatur beneficio ipſarum; verùm quia falſum Pontifici propoſuit, vt nouam gratiam aſſequeretur, negando, aut tacendo, ſe aliud beneficium, vel dignitatem habere, vt conſiderat Baſilius *lib. 8. de matrim. cap.* 16. §. 3. *num.* 17. & cùm ille, qui beneficium, licèt exiguum, obtinet, illud tacendo, mentiatur, præcipuè cùm tenuitas beneficij per ſe cauſæ cognitionem requirat, ideò reſcriptum impetratum ad aliud aſſequendum nullius momenti eſt: docent Baldus & Viuianus *in dict. cap. ſi proponente*.

RATIO DECIDENDI.

II. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

Nec obſtat difficultas ſuprà expenſa; nam omiſsâ quæſtione, an ſuppreſſis illis circumſtantiis, quibus expreſſis aliter reſcriberet Princeps, committatur ſubreptio, & per conſequens reſcriptum vitietur, quam examinat Sanchez vbi ſuprà, *dicta diſput.* 21. & nos *in cap. ſuper litteris*, adducemus; dicendum eſt in impetratione reſcripti ad ſecundum beneficium, neceſſe fieri debere prioris mentionem, quod impetrator poſſidebat, aliàs ſubreptitium reddi, *cap. ſi poſtulaſti* 27. *hoc titulo*; quia ſi Pontifex ſciret, impetrantem aliud beneficium obtinere, non concederet gratiam ad ſecundum, ne pluralitas beneficiorum daretur. Nec quod dicebamus, poſſe quem habere Dignitatem cum beneficio, aut Canonicatu, obſtat; quia id procedit cùm ratione reſidentiæ non datur incompatibilitas; at verò noſtra aſſertio procedit cùm incompatibilitas datur. Nec etiam obſtat habentem vicariam, ſeu beneficium in commendam, poſſe aliud in titulum perpetuum obtinere; nam illud procedit in vicaria temporali, ſeu commenda ad tempus, quæ beneficium non eſt, vt ſuprà probaui; at commenda, ſeu vicaria perpetua, beneficium eſt, & inducit incompatibilitatem, *cap. nemo, de elect. in* 6. Trident. *ſeſſ.* 7. *cap.* 4. vnde rectè *in dicto cap. poſtulaſti*, ſignanter expenditur habentem vicariam perpetuam, teneri eam exprimere R. Pontifici, vt deducatur à contrario, habentem vicariam temporalem, non teneri eam exprimere, quia beneficium non eſt. Difficilius eſt quod in primo, & ſecundo augmento difficultatis dicebamus; pro quorum ſolutione, omiſsâ vulgari quæſtione, quando exigua attendenda ſiot, de qua Boie. *in dict. cap. & ſi quæſtionis*, Tiraquel. *in tract. de rebus exiguis*; diſcrimen eſt conſtituendum inter ius antiquum Decretalium, & ius nouum libri 6. Iure Decretalium tenebatur impetrator litterarum ad beneficium conſequendum mentionem facere beneficij iam obtenti, aliàs reſcriptum nullum erat, tum ob rationes ſupra adductas, tum ob reprimendam ambitionem clericorum, qui pluribus redditibus abundantes, per nouum reſcriptum pauperes clericos ſuper beneficiis inquietare præſumebant, *cap. ad aures*, 8. *hoc tit.* quæ omnia cùm procedant in eo, qui beneficium ſufficiens ad ſuſtentationem habebat, non verò in eo, qui exiguum tantùm obtinebat, inde ſacri Canones prædictam mentionem in impetratione ſecundi beneficij limitarunt, ſi ſufficiens beneficium impetrator obtinebat, *dict. cap. cùm adeò* 17. *dicto cap. cùm teneamur:* ſed cùm inde magnæ contentiones orirentur, ſiquidem aliqui ambitione ſeducti, & oppreſſi beneficia etiam ampla, vt exigua reticebant, ideò Gregorius X. vt illis fraudibus obuiam iret, & prædictas contentiones ſedaret, ſtatuit habentem beneficium etiam exiguum teneri illud exprimere in precibus Pontifici oblatis pro aſſequendo alio beneficio: quod nouiter ipſum Gregorium conſtituiſſe *in dict. cap. ſi motu*, conſtat ex illis verbis, *Vires nolumus obtinere*; quæ nouum ius inducunt, *Clement.* 1. iuncta Gloſſa *verbo Volumus*, de officio vicarij. *Clement. vnica*, vbi Gloſſa *eodem verbo, de rerum permut.* Nec tunc obſtat textus *in dict. cap. ſi proponente*, vbi iam hoc conſtitutum fuiſſe videtur probari; ſiquidem ibi ſtatuitur reſcriptum impetratum ab eo, qui beneficium licèt exiguum habebat, cum eius ſuppreſſione, nullum eſſe: nam in illo caſu reſcriptum non fuit nullum declaratum ex eo, quod non eſſet facta mentio beneficij etiam exigui, ſed quia fuit doloſa impetratio: cùm enim illud qualequale haberet beneficium, dixit ſe nullum obtinere, & cùm dolus etiam in re minima vitiet omnia reſcripta, inde in eo textu vitiatur reſcriptum dolo impetratum, vt docent Petrus Gregorius *dicto lib.* 1. *de reſcriptis*, *cap.* 49. Baſilius *lib.* 8. *cap.* 17. §. 3. *num.* 17. Nec obſtat vltimum augmentum ipſius dubitandi rationis, pro cuius ſolutione ſciendum eſt, multùm intereſſe, an reſcriptum impetretur ad beneficium *in forma pauperum*, an ſimpliciter. Priori caſu verum eſt, penſionis, & etiam ſtipendiorum mentionem eſſe faciendam, cùm ea obtinens pauper dici nequeat: docent Felinus, & alij repetentes *in cap. poſtulaſti* 27. *hoc tit.* & *in cap. ſi pauper*, per textum ibi *eodem tit. in* 6. niſi penſio, ſeu ſtipendium eſſet ad tempus largitum; tunc enim de illo mentionem fieri non debere, argumento dicti capitis *poſtulaſti*, docuit Petrus Gregorius *in cap. ad audientiam* 31. *num.* 3. *hoc tit.* poſteriori verò caſu, quando litteræ ſimpliciter ad beneficium impetrantur, licèt attento curiæ Romanæ ſtylo mentio penſionis fieri debeat, quia iuxta eundem ſtylum in pleriſque penſio beneficio exæquatur, quare vacat ipſo iure per promotionem ad Epiſcopatum, *ex cap. cùm in cunctis*, §. *cum verò*, *de electione*, docent Gigas *de penſionibus quæſt.* 57. Ojeda *de incompatibilitate* 1. *part. cap.* 4. *à numero* 4. Garcia *dict.* 1. *part. cap.* 5. *à numero* 110. & ſimiliter per contractum matrimonij penſiones, ſeu beneficia vacant, Gigas vbi ſuprà, *quæſt.* 54. Couarr. 2. *part. de ſponſ. cap.* 6. §. 3. *num.* 6. Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 44. Garcia *dict. cap.* 5. *num.* 108. nihilominus tamen inſpecto iuris rigore verius eſt, in præſenti caſu neceſſariò mentionem fieri non debere penſionis, vt docuerunt plures, quos referunt Garcia *dict. cap.* 5. *num.* 75. Gonzales *ad regulam* 8. *gloſſa* 5. §. 5. *num.* 18. rectè aduertens aliud procedere, ſi de penſione in titulum

lum beneficij aſſignata loquamur; de hac enim mentionem fieri debere, meritò docuerunt Gigas *vbi ſuprà, quæſt.67. concluſ.3.* Menochius *de arbitrariis caſu* 201. *num.* 51. & alij, quos refert, & ſequitur Garcia *dict. cap.5.* nec huic ſolutioni obſtat textus *in cap. ad audientiam* 31. *hoc tit.* vbi probari videtur, in illis verbis, *penſionem, ſeu alia beneficia*, ſub generali beneficij nomine penſionem comprehendi, propter particulam, *alia*, quæ ſimilia repetere ſolet, vt probat Gloſſa *in l. ſi fugitiui, Cod. de ſeruis fugitiuis*: nam reſpondetur, in eo textu non agi de penſione exprimenda in ipſa impetratione gratiæ ad beneficium, vel non; quo caſu iuxta diſtinctionem proximè traditam procedit præſens aſſertio: ſed caſum illum pertractari, quo priorum litterarum eſt facienda mentio, vtputà ſi quis impetraſſet litteras ad beneficia, quibus poſtea renunciauit in alterius fauorem, à quo penſionem, ſeu alia beneficia receperit; qua in ſpecie inquit Pontifex, eum qui poſt priores litteras taliter venditas, alias ad beneficium impetrauit, teneri de illis prioribus mentionem facere, aliter poſteriores non valere; vnde deducitur, verba illa ipſius textus, *de illis mentione non addita*; iuxta mentem Pontificis referenda non eſſe ad penſiones, ſeu alia beneficia, ſed ad litteras pro penſionibus venditas, de quibus proximè agebat, quæ eſt vera interpretatio ipſius textus, omiſſis aliis traditis à Rebuffo *de pacificis poſſeſſoribus, in praxi num.* 115. ſicut etiam verba illa, *ſeu alia beneficia*, accipienda eſſe, vt dumtaxat ſimilitudinem repetant quoad beneficia, quæ per priores litteras impetrata fuerant, non verò quoad penſiones.

12. Exponitur cap. dilectus 27. de præbendis.

Ex hac animaduerſione lucem accipiunt textus *in cap. dilectus* 27. *de præb. & dignitat.* & *in cap. cum adeo* 17. *hoc tit.* Nam *in dict. cap. cum dilectus*, proponitur R. Pontificem litteras ſuas ad Capitulum Nouatienſe miſiſſe, vt ſi qua præbenda vacaret, eam Petro conferret: Capitulum litteras Pontificis exequi recuſabat, imò & vacantem præbendam alij contulit; conqueſtus fuit Petrus coram R. Pontifice, qui iuſſit prædictum Petrum in Canonicum eſſe recipiendum, & quod ſi beneficium ſufficiens habebat, præbenda illi adiudicaretur. Ideò enim tantùm excepit Pontifex caſum in quo beneficium ſufficiens Petrus haberet, quia iure Decretalium beneficium exiguum non præſtabat impedimentum, vt quis poſſit cum eius ſuppreſſione reſcriptum ad aliud impetrare. Similiter *in d. cap. cum adeò*, proponitur Petrum in Eccleſia Modecenſi præbendam congruam habentem, reſcriptum Pontificium impetraſſe, vt in alia Eccleſia in Canonicum reciperetur, & ei præbenda aſſignaretur, in cuius reſcripti impetratione nullam ſuæ præbendæ mentionem fecit: in qua ſpecie deciditur, litteras ita impetratas nullius momenti eſſe, quia præbendam ſufficientem, quam habebat, tacuit impetrator; & per conſequens innuitur, quod ſi ſufficientem præbendam non habuiſſet, etiamſi illius mentionem non feciſſet, litteras vires, & robur obtinere; quia temporibus Innocentij III. illius textus authoris non erat neceſſaria mentio expreſſa prioris beneficij, ſi exiguum erat, vſquedum Gregorius X. *in d. cap. ſi motu*, conſtituit cuiuſlibet beneficij, etiam exigui, mentionem faciendam eſſe in impetratione reſcripti ad aliud. Omitto alia, quæ circa illius textus interpretationem expendi ſolent à Cuiacio, Federico de Senis *in eo textu*, Azor. 2. *p. moralium, lib.3. cap.* 11. & *lib.6. cap.*32. Petro Gregorio *lib.1. de reſcriptis, cap.4.*

13. Intelligitur textus in cap. in noſtra 32. huc tit.

Sed adhuc noſtræ aſſertioni opponitur textus *in cap. in noſtra* 32. *hoc titulo*, vbi proponitur, quemdam diuerſas litteras impetraſſe, vt in diuerſis Eccleſiis ad præbendam admitteretur; & cùm virtute priorum litterarum fuiſſet in canonicum receptus, licèt illi præbenda aſſignata non eſſet, & vellet virtute poſteriorum ad aliam præbendam in alia Eccleſia admitti, ſtatuit Gregorius IX. quod etſi nullum beneficium ſit adhuc adeptus, tamen poſteriores litteras de prioribus mentionem non facientes, nullo modo vires habere; ex quo decreto expreſsè deducitur, non ſolùm beneficij exigui, verùm etſi nullum beneficium ſit adhuc conſequutus, nihilominus poſteriores litteras vires non obtinere. Cui difficultati reſpondendum eſt ex traditis in eius ſcholiis; videlicet, ſecundum reſcriptum in eo textu non valere, quia licèt in Canonicum receptus in eius textus ſpecie, nondum fuiſſet eccleſiaſticum beneficium aſſequutus, hoc eſt præbendam, quæ communiter appellatur beneficium, *cap. tuæ, de præb. cap* 1. *&* 2. *de conceſ. præb.* canonicatum tamen habebat, & eius ratione ius ad præbendam proximè vacaturam; nam per receptionem in Canonicum ſub expectatione præbendæ, conſequitur ius ad præbendam proximè vacaturam, *cap. relatum* 9. *cap. dilectus* 19. *de præbendis, cap. cùm ſuper* 8. *de conceſ. præb. cap. ſi quis obiecerit*, 1. *quæſt.3. cap. conſtitutus* 19. vbi Gloſſ. finalis, *hoc tit.* Moneta *de optione canonica cap.1. quæſt.1. num.3.* Gonzales *ad regulam* 8. *gloſſa* 5. §. 1. *num.* 16. *&* 17. Cenedus *collectanea* 10. *ad Decretales*; & ita beneficiatus reputatur, vt probant textus *in cap. dilectus* 19. *de præb. cap. cum M. de conſtitut.* quare cùm per receptionem in Canonicum in eo textu conſequatur impetrator infallibiliter præbendam, iuſte deciditur, in impetratione ſecundi reſcripti fieri debere mentionem prioris, aliàs reſcriptum ſubreptitium iudicari: ita illum textum accipiunt Cæſar *de Eccleſ. hierarch. 3 part. diſp.*12. *num.*44. Ioannes Calderinus *in repetitione ad illum textum*, Baſilius *lib.8. de matrim. cap.*16. §. 3.

14. Exponitur cap. gratia 7. hoc tit. lib. 6.

Secundò prædictæ aſſertioni aduerſatur textus *in cap. gratia 7. hoc tit. lib.6.* vbi Bonifacius VIII. conſtituit reſcriptum à R. Pontifice impetratum vitioſum non eſſe, quamuis de alio beneficio impetrator, quod ſibi abſenti, & ignoranti Epiſcopus contulerat, mentionem non fecerit; ſed tam ab Epiſcopo collatum, quàm à R. Pontifice impetratum poſſe obtinere, & retinere, ſi exinde incompatibilitas à iure prohibita non ſequatur: quod decretum ita contra relatam aſſertionem expenditur: In valore reſcripti æſtimando, non ſpectatur impetrantis culpa, aut ſimplicitas, ſed tantùm intentio Pontificis concedentis, à qua reſcriptum vires ſumit; vnde ſiue per fraudem, ſiue per ignorantiam ſubreptio contingat, vtroque caſu reſcriptum vitiatur, *cap. ſuper litteris* 4. §. *ſi cui, hoc tit.* vbi cùm agatur de veritate ſuppreſſa per ignorantiam, ſeu ſimplicitatem, aſſeritur litteras vires non habere; quod etiam fulcitur *ex cap. conſtitutus* 19. *hoc tit. cap. ſignificante* 34. *hoc tit. c. dudum* 14. *verſ. conſiderantes, de præbendis:* Ergo *in d. cap. gratia* 7. ſi vera eſſet noſtra aſſertio, reſcriptum impetratum non factâ mentione beneficij etiam ignoranter adepti, vitiari debebat. Huic difficultati variis modis ſatisfacere intendunt Abbas *in dict. cap. ſuper litteris, num.3.* vbi

Decius

Decius *num.* 7. Felinus *num.* 6. Beroius *lectura* 1. *num.* 40. Menochius *de arbitrariis lib.*2. *caſu* 201. *num.*52. Thomas Sanchez *lib.*8. *de matrim. diſp.*21. *num.* 60. quorum ſolutionibus omiſſis, reſpondeodom eſt, reſcriptum *in d. cap. gratia* 7. non eſſe ſubreptitium ex eo, quia cùm collatio beneficij facta eſſet abſenti, & ignoranti ante ſcientiam & acceptationem, non erat quæſitum ius, nec beneficiom adquiſitum: per collationem enim abſenti clerico factam, donec eam ratam habuerit acceptaodo, vel conſentiendo, ius in ipſo beneficio, vt ſuum dici valeat, non adquirit, licèt illod beneficium alij non poſſit conferri, *cap. ſi tibi abſenti, de prabendis lib.* 6. iunctis traditis à Cooarr. *lib.*3. *variar. cap.*16. *num.*1. Sanchez *lib.*1. *de matrim. diſp.*7. *num.* 20. *&* 22. & perinde ſubreptio ex iſta iuſta ignorantiæ cauſa reſcriptum non vitiat, quæ vt vitiet, debet eſſe beneficij iam obtenti, licèt ex ignorantia procedat: quare cùm in textu ignorans, & non habens adhuc ius ad beneficium, impetraſſet reſcriptum, ideo vt ſubreptitium non vitiatur: ita textum illum acceperunt Beroius *in d. cap. ſuper litteris, num.*42. *&* 43. Sanchez *dicta diſp.*21. *num.* 60. Baſilius *d. cap.*16. *num.*19. Moez *in eo textu.*

15. INTELLIGITVR TEXTVS IN CLEMENT. SI ROMANVS DE PRÆBENDIS.

Tertiò obſtat ſuprà traditis textus in Clementina *Si Romanus, de prabendis, & dignit.* vbi Clemens V. generaliter, & indiſtinctè ſtatuit, reſcriptum impetratum à Pontifice, non facta mentione beneficij obtenti, ſeu dignitatis, vires habere, etiamſi beneficium primum obtineat curam animarum: ex qua Clementis conſtitutione probatur apertè, non eſſe neceſſariam expreſſam mentionem primi beneficij in adeptione reſcripti ad aliud. Sed huius textus facilis expoſitio eſt, ſi animaduertatur, reſcriptum in ea ſpecie fuiſſe conceſſum à Pontifice cum clauſula, *motu proprio*, quæ ſupplet vitium ſubreptionis, proueniens ex taciturnitate beneficij neceſſariò explicaodi; atque ideò valet collatio, quia cùm ea gratia ex mera Pontificis liberalitate procedat, præſumitur ipſum conſcium æqualiter fore conceſſurum; nec poteſt culpa aliqua imputari prouiſo, quod de beneficio priùs obtento non feciſſet mentionem, *cap. ſi motu, de prab. lib.* 6. non tamen æqualiter clauſula motu proprio ſuppler ſubreptionem ex falſitatis expreſſione prouenientem; quia quando tacetur veritas, ignoratur, an Pontifex rectè, aut perperam aditus gratiam motu proprio conceſſerit, & ideò non poteſt dici conceſſa contra eius mentem; at cùm falſitas exprimitur, cognoſcitur animum concedentis in contrarium eſſe; & cùm hæc clauſula non firmet gratiam contra concedentis intentionem, vitium hoc ſuppleri non poteſt: docent latè Menochius *lib.*2. *de arbitrariis, caſu* 201. *num.* 28. Sanchez *d. diſput.* 21. *num.*47.

16. OPPONITVR TEXTVS IN CLEMENT. 2. DE OFFICIO ORDINAR.

Quartò refragatur textus *in Clementina* 2. *de offic. Ordin.* vbi aſſeritur collationem factam ab Epiſcopo habenti aliud beneficium, ſine expreſſa mentione illius robur obtinere, non obſtante ſuppreſſione poſſeſſoris: igitur ſuppreſſio beneficij obtenti non vitiat reſcriptum ad aliud beneficium. Augetur difficultas ex ipſomet textu, vbi contrarium decitur in collatione beneficij facta à Legato Sedis Apoſtolicæ; dicitur enim collatione beneficij facta à Legato Sedis Apoſtolicæ alicui habenti aliud, nullius eſſe momenti, ſi non exprimatur primum beneficium; quod etiam deciditur *in cap. collatio* 5. *de officio Legati, lib.* 6. ſed collatio beneficij à Legato Sedis Apoſtolicæ facta, ordinaria cenſetur, cùm iure ordinario, & ſuæ legationis virtute poſſit conferre omnia beneficia, quæ poteſt Ordinarius in tota ſua diœceſi, *cap. dilectus, de officio Legati, cap.*1. *eod. tit. lib.*6. *cap. cùm dilectus* 28. *de iurepatronatus*, Cæſar *de Eccleſ. hierarch. diſp.* 3. §.2. Azor. 2. *part. inſtit. lib.*5. *cap.*29. igitur quemadmodum collatio facta à Legato beneficij aliud habenti, non valet prætextu ſubreptionis; ſic ſimiliter collatio facta ab Epiſcopo aliud habenti debet vitiari. Primæ difficultati reſpondendum eſt, diſcrimen aſſignando inter collationem, & impetrationem beneficij factam à Pontifice, & inter eam, quæ fit ab Epiſcopo; impetrans enim reſcriptum ad beneficium à Pontifice, mentionem facere debet beneficij, quod iam obtinet, ex traditis in noſtra concluſione: ſed qui ab Ordinario illud impetrat, neceſſe non habet primum beneficium exprimere, vt in dicta Clementina deciditur. Cuius diſcriminis vera ratio eſt, quia Epiſcopus ex viſitatione, & ſcientia, quam habere debet de ſtatu ſuarum Eccleſiarum, præſumitur qualitates, & poſſeſſores ſuorum beneficiorum noſſe meliùs quàm Pontifex, & maiorem notitiam habere clericorum ſuæ diœceſis, quàm Pontifex clericorum totius orbis; atque ideò taciturnitas primi beneficij, tanquam cadens ſuper re minimè neceſſaria, ſubreptionem non inducit: docent Felinus *in cap. ad aures, num.*15. *hoc tit.* vbi Beroius *num.*18. *&* 33. Menochius *dicto caſu* 201. Moneta plures referens *de commutat. c.*10. *num.*434. *&* 455. Sanchez *dict. diſp.*21. *num.*4.

17. DISSOLVITVR ALIA DIFFICULTAS.

Augmento difficultatis ſatisfacere intendit Gloſſa *in dict. Clement.*2. *verbo Beneficio*, dum aſſerit, Legatos Apoſtolicos conferre beneficia, non poteſtate & authoritate ordinaria, ſed Apoſtolica, & delegata; & ideò neceſſarium eſſe ſicut in impetratione à Pontifice, facere mentionem prioris beneficij. Sed licèt hæc Gloſſæ doctrina vera ſit, & procedat in Legatis miſſis, qui de iure communi non habent facultatem conferendi beneficia, ſed tantùm ex ſpeciali Pontificis commiſſione, iuxta textum *in cap. litteras, de ſupplenda neglig.* iunctis laudatis à Barboſa *ad rubricam de offic. Legati, lib.*6. *num.*8. tamen non procedit in Legatis à Latere, qui maiori dignitate, & honoris prærogatiua fulgentes, *cap. volentes, cap. penult. de officio Legati, cap.*1. *eod. tit. lib.*6. *cap. ſi Abbatem, de elect. eod. lib.* in prouinciis ſibi decretis Ordinarij cenſentur, non Delegati; & in his quæ iure Legationis illis competunt, non delegatam, ſed ſuam exercent iuriſdictionem, *cap.*2. *de offic. Legati, lib.*6. *cap. ſi Apoſtolica, cap. hi qui, de prabendis lib.*6. & ordinario iure, virtuteque ſuæ legationis omnia beneficia conferunt, quæ poſſunt Ordinarij ſuæ diœceſis conferre, *cap. dilectus, de officio Legati, cap. cùm dilectus, de iurepatronatus, cap. venerabili* 37. *de prab. cap. hi qui, eod. tit. lib.*6. ſed de his Legatis loquitur Clemens V. igitur Gloſſæ ſolutio admitti non poteſt. Quare eâ omiſsâ dicendum eſt, quod licèt collatio beneficiorum facta per Legatos à Latere ordinaria cenſeatur, eſt tamen exorbitans à iure communi, & fundatur quodam iure ſpeciali; nam de iure communi beneficiorum prouiſio cuiuſcumque diœceſis ad Epiſcopum proprium ſpectat, *cap. conquerente, de officio Ordinarij, cap. ex frequentibus, de inſtitutionibus, cap. omnes* 16. *quæſt.*7. *cap. cùm ex iniuncto, de hæreticis*; ideò collatio beneficij per Legatos à Latere facta vitiatur, niſi prioris beneficij,

Digitized by Google

ficij, quod obtinet impetrator, ſpecialis mentio non fiat; quod prorſus ceſſat in Epiſcopo, cuius prouiſio iure communi fundatur. Epiſcopi enim conferendo beneficium prouident motu proprio Eccleſiis, non perſonis: contra verò Legati prouident perſonis, non Eccleſiis, vt poſt Menochium, Gomezium, & alios docet Barboſa *in dicta Clement.* 2. *num.*4. & in Legato non datur eadem notitia proxima ſtatus beneficiorum, & poſſeſſorum eorum, ac in Epiſcopo.

18. EXPONITVR CAP. 6. DE PRÆBENDIS.

Tandem ſuprà traditæ aſſertioni obſtat textus *in cap. cùm teneamur* 6. *de præbendis*; vbi cùm agatur de executione reſcripti impetrati ab eo, qui aliud beneficium habebat, nulla eius facta mentione, affirmat Pontifex ſe æquanimiter ſuſtinere, etiamſi tale reſcriptum executioni non mandetur: igitur quia ſimile reſcriptum nullâ factâ beneficij obtenti mentione impetratum validum erat, aliàs diceret Pontifex, *irritum omninò decernas, & nullatenus exequaris*, vt *in cap. ad aures, cap. dilectus* 26. *hoc tit.* Quam difficultatem vt effugiamus, ſcire oportet, ſignanter Pontificem in eo textu vſum fuiſſe prædictis verbis, vt ſignificaret, ſe de eo caſu agere, in quo reſcriptum validum erat; quod iuxta ſuprà tradita dupliciter contingere poterat, vel quia tale reſcriptum abſque partis petitione, & ex mera Pontificis liberalitate proceſſerat, iuxta textum *in cap. ſi motu* 23. *de præbendis lib.* 6. vel etiam cum partis petitione, valida tamen, & ſine ſubreptione, propter clauſulam aliquam vel modum legitimum, quo ſecundùm ius ſubreptio tollatur: quo caſu ſi Pontifex iubeat beneficium conferri habenti aliud ſufficiens, de quo mentio facta non ſit, aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo prouideri, meritò in vtroque caſu, ſuppoſito reſcripti valore, Pontifex inquit ſe æquanimiter ſuſtinere, ſi Epiſcopus non exequatur tale mandatum. Cui deciſioni mirè conuenit textus *in cap. ſi quando* 5. *hoc tit.* ibi: *Quia patienter ſuſtinebimus*; quæ verba omninò euincunt, Alexandrum ibi eum caſum pertractare, quo reſcriptum validum erat mero iure; alioquin non patienter ſuſtineret illud non exequi. Deinde non teneretur Epiſcopus in ſpecie textus *in dict. cap. ſi quando*, conſulere R. Pontificem, & cauſam illi exponere, interimque ſuperſedere; ſed mandatum eſſet ſubreptitium; vt probant textus *in cap. ad aures, cap. ſuper litteris* 20. *cap. dilecti* 26. *capit. ad audientiam* 31. *hoc titulo*: quæ iura de litteris ſubreptitiis loquentia, non dicunt ſe patienter ſuſtinere, quod eas non exequantur hi, ad quos diriguntur; imò indiſtinctè præcipiunt omninò reiici: vnde immeritò Gloſſa, & ferè omnes repetentes *in d. cap. ſi quando*, exiſtimarunt Alexandrum ibi agere de mandato ſubreptitio, perperam accommodantes caſus dicti capitis *ad aures*, capitis *cum adeò* 17. *hoc titul.* deciſioni dicti capitis *ſi quando*, vbi etſi reſcriptum ad partis petitionem emanaſſe admittamus, vt ipſi contendunt, idcircò tamen autumandum non eſt, ipſum ſubreptitium iudicari; nec contrarium probant illa verba, *praua vobis fuit inſinuatione ſuggeſtum*; quæ videntur innuere reſcriptum fuiſſe per falſitatem obtentum. Nam reſpondendum eſt, ſuggeſtum non ſolùm dici id, quod petitur, ſed etiam id quod allegatur, vel in memoriam traditur, *l. irritum* 8. *C. ad legem Falcid.* notat Briſſonius *de v. ſ. verbo Suggerere*: & ita non importat neceſſariò ſubreptionem, quemadmodum nec illam præcisè præſefert praua inſinuatio; quippe non inducit falſam, ſed malam ſignificationem, quâ aliquid inſinuatur, vt obſeruat Ripa *num.* 16. Et ſi adhuc hæc interpretatio non placet, dici poteſt, priorem caſum textus *in dict. cap. cùm teneamur*, ibi: *Qui alium, &c.* eſſe intelligendum de mandato ſubreptitio, iuxta præſentem aſſertionem: quo caſu fatendum, ea verba, *æquanimiter ſuſtinentes*, tantùm referenda eſſe ad poſteriorem eiuſdem textus partem, ibi, *aut ſi non potes*, vbi cùm agatur de mandato valido, tantùm referri poſſunt ad priorem caſum.

CAPVT IX.

Idem [a] *Noruicenſi Epiſcopo.*

SI autem aliquis authoritate poſteriorum litterarum per aduerſarium in iudicium tractus obiecerit litteras ſe priores habere, de quibus in poſterioribus mentio non habetur; ſi eis dolo, vel negligentiâ vti [b] poſtpoſuerit, excuſari non debet: ſi autem quia delegati iudicis copiam nequiuerit habere, per poſteriores litteras non poterit conueniri.

NOTÆ.

1. a *NOruicenſi.*] Ita legendum eſt, vt etiam habetur in prima collectione decretalium, *ſub hoc titul. cap.* 7. & *in cap.* 1. *de offic. delegati*, & *in cap. ad hæc* 37. *de appellat.* vbi aliæ partes huius decretalis reperiuntur, in quibus ſemper legitur, *Noruicenſi Epiſcopo*, non *Eboracenſi*, vt habetur poſt Concilium Lateran. *p.* 41. *cap.* 9. Noruicenſis Eccleſia eſt in Anglia, ſuffraganea Archiepiſcopi Cantuarienſis, cuius Epiſcopo Ioanni, qui priùs fuerat Archidiaconos Sariſbarienſis, & floruit ex anno 1175. vſque ad annum 1200. miſſa eſt præſens decretalis.

b *Poſtpoſuerit.*] Quod tamen tempus debeat elabi, dicemus infrà *in cap. plerumque.* Commentarium huius textus dedi ſuprà *in cap. ceterùm* 3. 2.

Digitized by Google

CAPVT X.

a Idem.

AD hoc ſumus in ſede iuſtitiæ, diſponente Domino, conſtituti, vt quæ contra iuſtitiam attentantur, noſtra ſolicitudine ad rectitudinis tramitem reuocentur. *Et infrà*: Proinde ſignificatum eſt nobis, quoſdam in prouinciæ tuæ partibus tales de Cancellaria b noſtra litteras recepiſſe, per quas omnia eorum negotia vnius iudicis, vel plurium, quos ſibi elegerint, arbitrio committuntur; ſicque fit, vt ſi aliquando pulſare voluerint, examen ordinarij iudicis non requirant, ſed ad iudicem vnum, vel plures delegatos ſibi propitios, & exinde parti aduerſæ ſuſpectos, ſuper examinanda quæſtione decurrant. Quod quàm ſit contrarium Deo, & ſacris Canonibus inimicum, nemo ambigit, qui vel ad modicum notitiam canonicæ inſtitutionis apprehendit. Tales itaque litteras à noſtra Cancellaria non credimus prodiiſſe; vel ſi fortè prodierint, conſcientiam noſtram, quæ diuerſis occupationibus c impedita ſingulis cauſis examinandis non ſufficit, effugerunt. Vnde nos huic morbo celeri volentes obuiare remedio, F. R. tuæ per Apoſtolica ſcripta præcipimus mandantes, quatenus ſi litteras tales in ſubiecta tuæ Ordinationi prouincia, vel impetratas, vel deinceps impetrandas inueneris, eas carere viribus noſtra d authoritate decernas, & ne ab aliquo in iudicium admittantur ſuper quacumque quæſtione, prohibeas.

NOTÆ.

1. a IDem.] Etiam Lucio III. tribuitur hæc epiſtola in ſeconda collectione, *ſub hoc tit. cap.4.* ex qua litteram tranſcribo; nullibi tamen exprimitur cui Archiepiſcopo eam miſerit Pontifex, tantùm ex eius ſerie liquet cum Metropolitano alloqui.

2. Cancellaria quid. b *Cancellaria.*] Cancellaria *hic*, & *in cap. porrecta, de confirmat. vtili*, & *in cap. vnico, vt eccleſiaſtica beneficia, cap.4. de crimine falſi*, accipitur pro loco vbi acta iudiciaria ſcribuntur, reſcriptaque, tam iuſtitiæ, quàm gratiæ conſcribuntur, vbi qui præeſt, Cancellarius dicitur, cuius officium valde antiquum in Eccleſia eſſe probat Cohelius *in notitia Cardin. cap.16. & 20.* & plura de eius dignitate, & vſu apud varias gentes congeſſerunt Ioannes Boſſius *de vitiis ſermonum lib.2. cap.3.* Lindembrogius *in gloſſario legum antiq. verbo Cancellarius*, Roſuerius *in onomaſt. eodem verbo*, Cotjolanus *in breuiario, anno 752.* Cuiacius *in cap. vt noſtrum, de appellat.* Petrus Gregorius *in præſenti*, Guthrius *lib.2. de officiis domus, cap. 13.* & nos infrà *in cap. Eccleſia, de elect.*

3. c *Impedita.*] Conſonat textus *in cap.2. hoc tit.* vbi notaui.

4. d *Authoritate.*] Nam tanquam Ordinarius Archiepiſcopus hoc facere non poterat, ſed tantùm aut obedire, aut Pontificem conſulere, iuxta tradita ſuprà *in cap. ſi quando.*

COMMENTARIVM.

5. Concluſio probatur. EX præſenti epiſtola communiter repetentes ſequentem deducunt aſſertionem: *Inutile eſt reſcriptum, in quo incerti iudices dantur, vel futura negotia delegantur.* Eam probant textus *in cap. ſtudeat 50. diſt. cap. peruenit 11. quæſt. 3. cap. nunc verò 9. quæſt. 3. cap. ſedes, cap. paſtoralis, cap. finali, hoc titulo, cap. cùm in multis, cap. diſpendia, eod. tit. lib.6.* Illuſtrant vltra repetentes & congeſtos à Barboſa in præſenti, Acuña *in dict. cap. ſtudeat*, Moneta *de commut. cap. 6. num. 514.* & *lib. 1. de conſeruatoribus, cap. 3. num. 22.* Vighelius *in meth. iur. can. fol.25.*

Sed hæc aſſertio impugnari poteſt ſequenti iuris conſideratione; nam nihil in iure canonico notiori vſitatius reperitur, quàm litteræ conſeruatoriæ, quibus alicui communitati, aut certæ Religioni conceditur ſibi eligere iudicem conſeruatorem in quocumque negotio, tam præſenti, quàm futuro, aduerſus quaſcumque perſonas, vt probant textus *in cap. 1. de officio deleg. lib.6. cap. ſtatutum, hoc tit. eod. lib. cap. authoritate 4. de priuileg.* & conſtat ex aliis relatis à Moneta de conſeruatoribus *cap. 3. quæſt. 2.* Barboſa *de poteſt. Epiſcop. allegat. 106.* D. Michaële Moez *in dict. cap. 1. dict. cap. ſtatutum*, quibus litteris incerti iudices dantur, & futura negotia delegantur: ergo reſcripta, in quibus futura negotia committuntur, & incerti iudices dantur, valent, & vires obtinent. Augetur primò hæc dubitandi ratio ex eo; nam plerumque litteris Apoſtolicis iudices dantur ad vniuerſitatem cauſarum, *cap.3. de offic. deleg.* ſed tunc reſcripto tali committuntur negotia præſentia, & futura: ergo quia reſcripta in quibus futura negotia delegantur, valida ſunt. Augetur ſecundò hæc difficultas ex eo, quia reſcripta gratiæ indiſtinctè, & generaliter ad beneficia conſequenda in iure admittuntur, *cap. Abbatem, hoc tit. cap. quamuis, de preb. lib.6.* ergo ſimiliter reſcripta iuſtitiæ generaliter ad quæcumque negotia admitti debent. 6. Impugnatur hæc aſſertio.

Sed hac dubitandi ratione ita fulcitâ non obſtante verum eſt, viciari reſcriptum, ſi in eo dentur incerti iudices, aut ad futura negotia reſcripta expediantur: quæ aſſertio magnâ nititur ratione; nam per tam vaga & abſoluta reſcripta nimis reſtringitur iuriſdictio ordinaria, & pars, quæ illa impetrauit, cùm facultatem habeat eligendi iudices, quos malueri, eliget ſuſpectos aduerſæ parti; vnde cùm hoc alienum ſit ab æquitate canonica, ſimilia reſcripta vitiantur, & improbantur. Accedit, quia hæc facultas eligendi iudices in 7. Traditur ratio concluſionis.

futuris

futuris negotiis, adimit iuriſdictionem à iudice competenti, quod non facilè admittendum eſt, ex regula textus *in l. 2. l. reſcripta, Cod. de precibus Imperatori, l. nec auus, Cod. de emancip. liber.* Si autem Pontifex ex certa ſcientia & plenitudine poteſtatis concedat ſuis litteris facultatem eligendi iudices, qui de cauſa cognoſcant, quia non datur præſumptio falſitatis, ſeu ſubreptionis, cùm Pontifex expreſsè, & deliberatè eam facultatem litteris ſuis concedit, tale reſcriptum vires habet; quo modo intelliguntur textus *in cap. ſtudeat 50. diſt.* in illis verbis: *Ex vicinis prouinciis fratres & Coëpiſcopos tuos*; iuncto Acuña *in eius commentario*, etſi textus ille verè non loquatur de iudicibus incertis ex incertis eligendis, ſed de iudicibus incertis ex certis, qui rectè dari poſſunt, vt probat Moez *in dict. cap. diſpendia*, & textus *in cap. cum R. 35. de offic. deleg.* in illis verbis, *iudicem eligant:* quem ita interpretatur Barboſa *in præſenti, num. 2.* etſi aliter illum accipiant Hoſtienſis, & & Imola *hîc*.

8. DISSOLVITVR RATIO DVBITANDI.

Nec obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta, nam licèt inſpecto iure communi ex præſenti textu, & ſimilibus inutile ſit reſcriptum impetratum ad futura negotia, & in quibus incerti iudices dantur; nihilominus ex indulgentia & certa ſcientia Pontifex concedere ſolet iudices conſeruatores, vt priuilegia locis piis, & religioſis perſonis conceſſa cuſtodiri, obſeruarique à iudicibus Ordinariis faciant, omnemque arceant à priuilegiatis iniuriam, ſeu violentiam; quorum authoritas ad caſus iudicialem indaginem exigentes non pertinet, vt conſtat *ex cap. finali, de offic. deleg. lib. 6.* & exprimitur in Concil. Tridant. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 5. in l. 1. tit. 8. lib. 1. Recopil.* & agnoſcunt de illis iudicibus agentes Petrus Gregorius *lib. 5. part. tit. 5. cap. 2. & lib. 47. ſyntagm. cap. 22. num. 28.* P. Barboſa *in l. cùm Prætor 12. §. 1. ex num. 29. ff. de iudiciis*, Moneta *de conſeruat. cap. 3. num. 22. & cap. 7. num. 36.* Gutierrez *lib. 3. practic. quæſt. 9. & 10.* Ceuallos *de cognitione per viam viol. 2. part. quæſt. 15. per totam*, Gratianus *tom. 1. diſcept. cap. 170.* in quibus cùm ratio præſentis prohibitionis ceſſet, meritò admittuntur. Nec augmentum primum ipſius difficultatis refragatur; nam præſens decretalis procedit in reſcripto ad futura negotia generaliter, & abſolutè impetrato; non verò ſi ad negotia præſentia detur, licèt plures ſint, ſeu ad vniuerſitatem cauſarum; tunc enim valet tale reſcriptum, cùm ceſſet prædicta ratio. Nec aliud augmentum ipſius difficultatis obſtat, nam principium, quod in eo expendebamus, procedit in reſcriptis gratiæ, in quibus cùm deſit ratio præſentis prohibitionis, ideo valent, etſi abſoluta, & generalia ſint, indefiniteque concedantur, vt docet Bohic. *in præſenti*, qui diſcriminis rationem inter vtrumque caſum proſequitur.

CAPVT XI.

a Idem.

AD audientiam noſtram, te ſignificante, peruenit, quod H. de S. Stephano ſuper b abſolutione ſua litteras tibi (vt primâ facie videbatur) Apoſtolicas præſentauit: quas quoniam habuiſti ſuſpectas, nec de Cancellaria Eccleſiæ Romanæ emanaſſe putaſti, ad nos remittere curauiſti, conſulens Apoſtolatum noſtrum (vnde deuotionem tuam in Domino commendamus) vtrum occaſione ipſarum litterarum præfatum virum habere debeas abſolutum. Nos igitur litteris ipſis diligenter inſpectis, taliter tibi duximus reſpondendum, quod cùm eas non credamus de prædeceſſoris noſtri conſcientia emanaſſe, nullam eis fidem te volumus adhibere, cùm etiam manifeſtum contineant in c conſtructione peccatum.

NOTÆ.

1. a IDem.] Etiam tribuitur textus iſte Lucio III. in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. cap. 5.* Cui tamen miſſa ſit hæc epiſtola, non conſtat.

2. b *Abſolutione.*] Plerumque enim excommunicati, vel ſuſpenſi accedunt ad Romanum Pontificem, & ſuppreſſa veritate, litteras, quas dicunt abſolutorias, impetrant, vt ab inferioribus iudicibus abſoluantur, quas nec exequendas, neque admittendas eſſe iure noſtro cautum reperitur in præſenti, *in c. ſuper eo 5. de cohabitatione cleric.* vbi cùm clericus concubinarius voluiſſet per obreptionem impetrare reſcriptum, vt abſolueretur à ſuſpenſione, & cum effectu impetraſſet, aſſeritur reſcriptum illud vires non habere: idem deciditur *in cap. quod ſuper, 7. de fide inſtrum.* in illis verbis: *Quid agere debeas circa cruce ſignatos, qui dicentes ſe ab Apoſtolica Sede redire, ſuper abſolutione ſua ignota Cardinalium ſigilla reportant.* Ex qua obſeruatione lucem accipit textus difficilis *in canone 72. Concilij Africani*, ſub Innocentio I. ibi: *Quicumque non*

communicans in Africa in tranſmarinis ad communicandum obrepſerit, iacturam clericatus excipiat. Huius canonis occaſione aliqui aſſerunt, Eccleſiam Africanam à ceruice excutere iugum R. Pontificis; ſed ex noſtra obſeruatione lucem accipit, ibi enim agitur de illo, qui excommunicatus in Africa, mendaciis, & dolis impetrauit communionem à Romana Sede, & in pœnam clericatu priuatur: obrepere enim idem eſt, quod fallaciter, & doloſè facere, vel impetrare, *l. 1. §. 2.* ibi: *Obreptum eſſe Prætori, ff. de rebus eorum, l. 3. l. 55.* ibi: *Licèt obreptum, ff. de adminiſt. tutorum.* Cicero *in Piſonem*, ibi: *Obrepſiſti ad honores.* Plura ad eius canonis interpretationem tradit Franciſcus Marcus, Antonius Capell. *de appellat. Eccleſia Africana, cap. 3.*

3. c *In conſtructione.*] Hoc ambitioſè traditum dicit impius & mordax Scipio Gentilis *cap. 4. de erorib. teſtat.* eo motus, quod Pontificum ſcripta ſolæciſmis, & barbariſmis pleraque ſcateant. Sed ô impia Scipionis verba, qui ita audenter in ſacras conſtitutiones irruis! etſi enim aliquando ex incuria typographi, aut bibliopolæ irrepſit vi-

 tium

tium latinitatis, idcône arguendi, & increpandi ſunt Religionis noſtræ ſummi Præſules, qui ſtatuerunt adeò vitium latinitatis alienum eſſe ſuis litteris, vt & eas vitiare decreuerint? Licèt enim teſtamenta non vitientur, etſi in eis contra Grammaticæ regulas peccetur, *l. qui habebat, ff. de manumiſſ. teſtam.* tamen ſicut reſcripta Principis ob vitium grammaticale vitiantur, Bartolus *in l. Plautius 9. num. 5. ff. de aur. & arg. legat.* Vvolfangus Heyentricus *diſp. 3. de iure publico* (circumfertur poſt Clapmarium *de iure publico*;) ita reſcripta Pontificia ob vitium latinitatis vitiantur, vt ſi Pontifex alloquatur vni in plurali, *cap. quàm graue, de crim. falſi*, docet Azor *tom. 1. inſtit. lib. 5. cap. 24. verſ. 5.* aut ſi vitium committatur in ſalutatione, quem caſum exponemus *in d. cap. quàm ſit graue.*

COMMENTARIVM.

4. De Reſcriptorum idiomate.

PEtrus Gregorius, & alij repetentes ad hunc textum, diſputant, an reſcripta, vel alia decreta Pontificia debeant neceſſariò latinè concipi, & expediri? In qua quæſtione, vt rem ab origine repetamus, & certa ab incertis ſeparemus, ſciendum eſt, Romanos poſt Italiam, & alias prouincias ſubiugatas, in animos apprimè induxiſſe Latinam linguam, ſiue ad alliciendos populos eloquij ſuauitate, ſiue ad leniendam morum feritatem participatione linguæ, ſiue ne laborarent ipſi in diſcendo idiomate peculiari prouinciarum, quibus imperabant, quod variis artibus, & modis curarunt: primò ſtatuendo ne Magiſtratus ad prouincias deſtinati aliâ linguâ quàm latinâ ſententias, vel decreta dicerent, quo ſcilicet Latinæ vocis honos per vniuerſas gentes venerabilior diffunderetur, vt tradit Valerius Maximus *lib. 2. cap. 2. §. 2.* nec aliâ linguâ vti poterant, quàm latinâ, licèt in conuentibus externorum verba facerent. Inde excuſationem petit Cicero *actione 5. in Verrem*, quòd in Sicilia coactus eſſet græcè loqui; & cautum ante ipſius tempora fuiſſe, ne quis græcè oraret, refert Valerius *lib. 2. cap. 1.* Deinde in Senatu ſtrictiſſima lex erat loquendi ſolùm latino idiomate, adeò vt Imperator Tyberius orationem faciens in Senatu, ſine venia auſus non fuit aliqua verba græca proferre, teſte Suetonio *in eius vita, cap. 70.* & ipſe Imperator teſtimonium græcè dici in Senatu non permiſit. Xiphilinus *in eo.* Ad iudicandi etiam munus nemo admittebatur, niſi qui latinè noſſet, & poſſet loqui; imò Claudius Imperator virum ſplendidum, Græciæque Principem, è Iudicum albo eraſit, & quod magis eſt, ad peregrinitatem redegit, quia ſermonis Latini erat ignarus. Suetonius *in Claudio, cap. 16.* latè illuſtrant Pancirola *lib. 3. variar. cap. 15.* Reuardus *lib. 4. variar. cap. 2.* Petrus Faber *lib. 1. ſemeſtr. cap. 23. & lib. 2. cap. 24.* Oſualdus *lib. 28. comment. Donelli, cap. 3. littera M.* Gutherius *lib. 2. de offic. domus, cap 24.* Polletus *lib. 5. hiſtoriæ fori, cap. 15.* Solorzanus *de iure Indiar. lib. 1. cap. 25. ex num. 49.* Forcatulus *in ſphær. leg.* Aldrete *de orig. ling. Caſtell. cap. 7. cum 8. ſequentib.* Anaſt. Germonius *pro Merid. ſeſſ. 1.* Inde eueniebat, vt nihil eſſet ſolemne apud eos, legitimum, & à lege cum ſpeciali formula aliqua inductum, quod non latinè peragi deberet, veluti teſtamentum, tutelæ, aut libertatis datio, & alij actus, quos refert Aldrete *dict. cap. 7. in fine:* & in legatis diſertum teſtimonium habemus apud Vlpianum *in fragment. tit. 25. §. item græcè:* tradunt ſupracitati, & Antonius Faber *in iuriſprud. tit. 13. per totum.* Nec ſententiæ, aut decreta, aliâ quàm Latinâ linguâ proferri poterant, *l. decreta 48. ff. de re iudic.* nec contrarium probant textus *in l. ſi duo 13. §. vlt. ff. de iureiur. l. verbum 17. Cod. ex quibus cauſis infamia;* quia *in dict. §. vlt.* ſuperindictio illa Græcia verbia concepta, *petulanter ne irrato*; non à iudice, ſed à præcone ex more recepto proferebatur, vt ſic per præconem cauſa ſupplicij publicaretur. Fornerius *lib. 1. quotid. cap. 13.* Balduinus *de edictis pro Chriſtianis, cap. 34. in dict. l. 17.* Et quamuis ſycophanteſeus, id eſt, calumniatus eſt, à iudice pronuntiatus ſit, non fuit pro tribunali ſedendo, ſed extra, vt in ipſo textu docetur, & notauit Reuardus *lib. 4. variarum, cap. 2.* Simili modo in lege *moris 9. §. idem 8. ff. de pœnis*, verba græcè relata non ſunt formalia ſententiæ, aut iudicis, ſed Vlpiani, qui græco ſermone vſus fuit, vt commodiùs ſe expediret. Tandem ab Arcadio, & Honorio conſtitutum fuit, vt iudices tam Græcâ, quàm Latinâ linguâ ſententiam proferre poſſint, *l. iudices 12. Cod. de ſentent. ex periculo.* Circa reſcripta ipſorum Imperatorum probabile eſt, græcè plerumque fuiſſe concepta, vt conſtat *ex l. 3. de cuſtodia reorum, l. moris 9. §. erit 8. ff. de pœnis, l. 1. §. 1. ff. de appellat. l. deprecatio, ff. ad leg. Rhodiam, l. ſemper 5. § licèt, de iure immunit.* & Ioſephus *lib. 14. antiquitatum, c. 18.* refert reſcriptum Iulij Cæſaris græcè ſcriptum, & Iuſtinus Martyr *lib. 2. apolog. pro Chriſtianis*, refert aliud Imperatorum Adriani & Antonini. Hæc omnia obſeruata fuerunt dum ſedes imperialis apud Latinos erat, eâ tamen Conſtantinopolim tranſlatâ, concipi cœperunt, tam reſcripta, quàm ſententiæ græcè, & latinè, *l. iudices 12. l. omnes, C. de ſententiis*; quamuis pars, quæ ad Imperium Latinum ſpectabat, vſum retinuiſſet, vt decreta latinè tantùm interponerentur, & ideò poſt dictam conſtitutionem legis *iudices*, Tribonianus compilauit textum *in dict. l. decreta, ff. de re indic.* in corpore Pandectarum: & hoc modo ſedanda eſt eorum iurium antinomia, omiſſis ſolutionibus traditis à Genua *in conciliatione legum, fol. 769. in parnes*, Oſualdo *lib. 28. ad Donellum, cap. 3. littera M.* Pancirola 3. *variarum cap. 15.* vt docet & eruditè tradit, prout ſolet, nunquam ſine laude nominandus Præceptor D. Ioſephus de Retes *in dict. l. decreta, ff. de re indicata.*

Sed vt ad eccleſiaſticas conſtitutiones, & reſcripta Apoſtolica perueniamus, ſciendum eſt, Eccleſiam in Conciliis, Legatis ſuis & Oratoribus præſcripſiſſe, vt iuxta morem obſeruatum non aliter quàm latinè loquerentur, vt ex actis Synodi Epheſinæ obſeruat Baronius *anno 325.* illud adiiciens, Marcianum Imperatorem in ſacroſancto Concilio Chalcedonenſi primum latinè, deinde græcè loquutum eſſe: & *anno 45. ex num. 38.* refert quod Orientalis Eccleſia Euangelia & Epiſtolas primùm latinè recitari, mox græcè conſueuiſſet; quem morem occaſione Concilij Nicæni repetit etiam Spondanus *anno 325. n. 19.* Sed quamuis hæc ita ſint, dubitari non poteſt, quin poſt tranſlatum Imperium ad Byzantium, paulatim Græcus ſermo introduci cœpit, vnde in litteris commendatitiis characteres Græci apponebantur, *c. 1. & 2. 73. diſt.* dicam latè *in titulo de Clericis peregrinis:* & leges eccleſiaſticæ, tam latinè, quàm græcè ſcribebantur, vt probat Franciſcus Valens *in concordia, ſectione poſteriori, 2. tomo:* reſcripta verò etiam ad Prælatos Orientales latinè concipiebantur, *cap. quanto, de conſuetudine, cap. ex parte 12.* 5. Quid procedat circa Canonico.

Los

Google

hoc tit. in Eccleſiis verò inferioribus vniuſcuiuſque prouinciæ vſus ſeruatur, *cap. quoniam* 14. *de offic. Ordin.* Concilium Toronenſe 3. celebratum temporibus Caroli Magni, ibi: *Vt eaſdem homilias quiſque apertè transferre ſtudeat in ruſticam Romanam linguam ac Theoſticam, quo facilius cuncti poſſint intelligere quæ dicuntur.* Plura Aldrete *de origine linguæ, lib.* 1. *cap.* 12. Albericus Gentilis *in opuſculo de linguarum mixtura*, Bellarminus *de verbo Dei, lib.* 2. *cap.* 16. Germonius *vbi ſuprà.*

CAPVT XII.

[a] Clemens III. [b] *Abbatibus de Obſen & de Hetuer, & Priori S. Trida.*

EX parte S. [c] perſonæ Eccleſiæ de Tarento nobis innotuit, quòd cùm Capella de Empton ad prædictam Eccleſiam de iure pertineat, O. diaconus (qui iam dictam Capellam detinet) Capellanum ipſius Eccleſiæ nomine ipſius S. in ea miniſtrantem, poſt appellationem à ſe factam, amouit. Quam cùm reſſet S. proſecutus, & ad Iudices litteras impetraſſet, ipſe O. appellationem ſuam proſequi non curauit. Cúmque authoritate Iudicum in ius eſſet vocatus, dixit ſe litteras priores habere, de quibus nulla mentio in poſterioribus habebatur, quas vſque ad tertiam citationem ſuppreſſit, eiſque dolo vel negligentiâ vti poſtpoſuit, quod ex diuturnitate temporis videbatur, in quibus nulla mentio de appellatione ab ipſo facta fiebat, cùm biennium à tempore appellationis iam fuiſſet elapſum; ideoque F. V. per A. S. mandamus, quatenus ſi ita conſtiterit, reuocatis in ſtatum debitum omnibus, quæ poſt appellationem ipſius O. inueneritis attentata, præſcriptam Capellam Matrici Eccleſiæ appellatione remotâ reſtituatis: prædictum O. ſi cum appellationem ſuam non fuiſſe proſequutum conſtiterit, memorato S. in expenſis neceſſariis condemnantes.

NOTÆ.

1\. [a] CLemens.] Defuncto Gregorio VIII. creatus fuit Pontifex Clemens III. Paulinus antea dictus, Cardinalis Epiſcopus Præneſtinus, qui diligentiſſimus fuit circa omnia ad Eccleſiam, & Catholicam Religionem ſpectantia, præcipuè circa expeditionem pro recuperanda Terra ſancta. Eccleſiam rexit ex anno 1188. vſque ad annum 1199. vt referunt Baronius, & Coriolanus *eodem anno*, Ludouicus à S. Carolo *in Clement. III.* Huius Pontificis aliqua referuntur decreta in hac ſexta compilatione, inter quæ primum in ordine obtinet locum præſens deciſio, quæ reperitur in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. cap.* 8.

2\. b *Abbatibus.*] Ita retinenda eſt inſcriptio huius textus ex dicta collectione ſecunda; hæc autem monaſteria ſunt in Græcia, in Diœceſi Tarentina, Ordinis D. Baſilij.

c *Perſonæ.*] Nomen perſonæ iure ciuili hominem tantùm liberum ſignificabat, ideò ſerui ſine perſona dicti ſunt. Theophilus *ad titulum de ſtipulatione ſeruorum*, Caſſiodorus *lib.* 6. *epiſt.* 8. ibi: *Quid enim prius facerent inter ſeruos iura publica, qui perſonam legibus non habebant.* Inde ſequentibus ſæculis vſus inualuit, vt inter liberos homines, nobiliores, Perſonæ dictæ ſint; & ſimiliter qui in Clero primas ſedes habebant, perſonæ, vt eorum dignitas, perſonatus, dicebantur. Concilium Aruernenſe, ibi: *Clericos, quos perſonas vocant: cap. ad aures* 8. vbi notaui, *hoc tit.* non ergo omnes clerici dicebantur perſonæ, ſed tantùm maiores, & primi, præpoſiti Eccleſiis parochialibus, aut regularibus. Ioannes Satiſbariſienſis *epiſt.* 11. ibi: *Aſſerens Eccleſiam ſuam eſſe perſonam eius*: notarunt Gaſpar Barthius *lib.* 17. *aduerſ. cap.* 32. Boſquetus *ad Innocentium tertium lib.* 1. *epiſt.* 54. 3.

Textum hunc expoſui ſuprà *in cap. cæterùm* 3.

CAPVT XIII.

[a] Cæleſtinus III.

SCiſcitatus es à nobis petitorio deſtinato, de qua impotentia illud intelligitur (quod in litteris noſtris ſæpe conſueuit adponi) vt ſi duo, vel tres, quibus litteræ diriguntur, ipſis exequendis ſimul intereſſe nequiuerint, vnus, aut plures, quibus ſcribitur, nihilominus exequantur. Nos verò ita ſentimus, quod tam de iure, quàm de facto illa impotentia cenſeatur. De iure, ſi aliquem illorum ſeruum, vel infamem, aut alio legitimo impedimento detentum eſſe conſtiterit. De facto, ſi conſtiterit eum caſu mortis occumbere, aut ineuitabilis neceſſitatis articulo impediri, quominus valeat intereſſe. Dummodo is, qui pro neceſſitate præſens eſſe non poteſt, collegis ſuis canonicè excuſationem ſuam curet (ſi poterit) deſtinare: vt alij coniudices, vel executores nihilominus ad conſummationem iniuncti mandati procedant. Nec enim ille, qui tantummodo non vult intereſſe, hac impoſſibilitatis interpretatione valeat ali-

quatenus excuſari, niſi fortè ſic in reſcripto habeatur expreſſum, ſi non omnes interfuerint, vel ſimul nequiuerint, aut noluerint intereſſe.

NOTÆ.

1. a *CÆleſtinus III.* Ita etiam legitur in ſeconda collectione, *ſub hoc tit. cap.* 4. Cui autem miſſa ſit hæc epiſtola, nec ex illa, neque ex hac conſtat. Cæleſtinus III. ſucceſſit Clementi III. anno 1191. & Eccleſiam rexit vſque ad annum 1198. vt referunt Baronius & Corjolanus *in eod. anno.* Papirius & alij de vitis Pontificum ſcribentes. Varias epiſtolas ſcripſit, & decreta edidit, quæ refert Ludouicus à S. Carolo *lib.* 1. *in Cæleſtino* 3. Eius nonnullæ deciſiones compilatæ ſunt in hoc volumine, & in ſecunda collectione, in quibus plerumque omittitur inſcriptio, vt in præſenti contingit.

2. Qui iudices eſſe poſſint.

b *Tam de iure, quàm de facto.*] Plures enim arcentur à iudicandi munere propter impotentiam iuris, aut propter impotentiam facti. Ob impotentiam iuris, aut naturalis, aut poſitiui. Per naturam enim prohibentur iudicare illi, quorum nullum iudicium eſt, vt ſunt furioſi, *l. furioſi* 40. *de reg. iuris:* qui dicuntur mente alienati, *l. ſi cùm dotem* 22. §. *ſi maritus*, *ff. ſoluto matrimonio*; nec voluntatem habent, *l. qui ſeruum* 47. *ff. de adquirend. heredit.* adeò vt abſentium, dormientiumve loco habeantur, *l.* 2. §. *furioſi*, *ff. de iure codicillorum*, *l. Iulianus* 40. *ff. de diuort. l. ſed ſi vnus* 17. § *filio*, *ff. de iniuriis.* Furioſus ergo iudex eſſe non poteſt, *l. cùm Prætor* 12. §. *natura*, *l. cùm furioſus* 39. *ff. de iudiciis.* Docent Hotthomanus *lib.* 4. *obſ. c.* 6. Vulteius *de iudiciis lib* 1. *cap.* 4. *n.* 88. quod procedit in furioſo perpetuo; ſi verò lucida interualla habeat, vt frequenter habet, *l. qui teſtamento* 20. §. *maritus*, *ff. qui teſtamenta facere*, iudex dari poteſt, *dict. l. cùm furioſus* 39. *cap. his qui* 32. *q.* 7. & ſi poſtquam iudex datus eſt, furere cœpit, iudicandi officio, non verò ipſâ Magiſtratus dignitate priuatur, *l. iudex datus* 46. *ff. de iudiciis*, *l. qui furere* 20. *ff. de ſtatu hominum*, *l. nec mandante* 8. §. 1. *ff. de tutoribus:* deinde à natura iudicare prohibentur muti, *dicta l. cùm Prætor*, §. *non autem:* mutos autem intelligimus, non qui obſcurè, aut tardè; ſed qui omninò nihil loquuntur, iuxta legem *mutum* 9. *ff. de ædilit. edicto*, §. *nam & mutus*, *ff. quibus non eſt permiſſum facere teſtam.* Ratio aperta eſt, mutus enim ius dicere non poteſt, & minùs interdictum, aut ſententiam proferre: deinde quia in iudicio plerumque interrogationes fiunt, de quibus in titulo *de interrogat. in iure faciend.* & interloquutoriæ ſententiæ dicuntur, *l.* 1. *C. de ſententiis & interloquut.* Obſeruat Vulteius *vbi ſuprà*, *num.* 117. arcentur etiam à iudicum officio ſurdi, *dict. l. cùm Prætor*, §. *non autem*, illi videlicet, qui nihil penitus audiunt, quomodo ſurdi definiuntur, *l.* 3. §. *ſurdus*, *ff. ad Syllanianum:* impuberes etiam ob iudicij defectum iudices eſſe non poſſunt; iure noſtro Pontificio, qui decimumoctauum agit annum, à Principe iudex delegatus dari poteſt, etiam renuentibus partibus; ipſis verò conſentientibus, maior 18. annis, *cap. cum vigeſimi* 41. *de officio delegati:* iure Regio annus 26. præſcriptus eſt ad iudicandum, *l.* 2. *tit.* 9. *lib.* 3. *recopil.* abrogata lege 5. *tit.* 4. *partita* 3. quid tamen iure ciuili obſeruaretur pro expreſſione textus *in l. ad rem publicam* 8. *ff. de muneribus*, *l.* 1. §. 3. *de poſtulando*, *l. cùm lege* 41. *ff. de receptis*, pertractant Donellus *lib.* 17. *comment. cap.* 24. Petrus Gregorius *lib.* 47. *ſyntagm. cap.* 9. *num.* 16. Cuiacius *in l.* 1. *Cod. qui ætate*, Petrus Faber *in l.* 2. *ff. de reg. iuris*, Altamiranus *in l.* 1. *Cod. de filiis officialium*, *cap.* 6. *num.* 48. & *in l.* 3. *cap.* 4. Feloaga *in cap.* 1. *de his quæ vi, ratiocinat.* 5. Narbooa *anno* 20. *quæſt.* 3. *num.* 19. & *anno* 25. *quæſt.* 10. Bronchorſt. *centuria* 1. *aſſertione* 65. Vulteius *dict. cap.* 4. *num.* 96.

Inter eos, qui à natura iudicare nequeunt, aliqui numerant cæcos. Accurſius & Bartolus *in l. cæcus* 6. *ff. de iudiciis*, Robertus *lib.* 3. *ſentent. cap.* 26. ſed rectiùs affirmant, cæcos poſſe iudices dari, contra Accurſium & Bartolum Donellus *lib.* 17. *comment. cap.* 24. Duarenus *lib.* 1. *diſput. cap.* 23. & ad titulum *de iudiciis*, *cap.* 1. Hothomanus *illuſtrium quæſt.* 26. Xammar. *de offic. iud. part.* 1. *quæſt.* 12. Vveſembechius *ad titulum de iudiciis*, *num.* 3. Cæcus enim nunquam reperitur iudicare prohibitus, imò *ex dict. l. cæcus*, apertè conſtat, cæcum iudicandi officio fungi poſſe, quod etiam traditur *in l.* 1. §. 2. *loco*, *ff. de poſtulando*; quia officium iudicis non in oculis corporis, ſed mentis conſiſtit. Hactenus recenſuimus eos, qui à natura iudicare prohibentur; nunc agamus de illis, qui à iure impotentiam habent; & primò ex iuris diſpoſitione à munere iudicandi arcentur infames, *cap. infamis* 3. *quæſt.* 7. *l.* 2. *Cod. de dignitat. lib.* 12. Idque lege Iulia cautùm eſſe conſtat *ex l.* 1. *ff. ad leg. Iuliam de vi*; & ex Cicerone *in oratione pro Cluentio*, ibi: *Legem eſſe hominibus turpi iudicio damnatis in perpetuum, nullum ad honores, neque in curiam aditum eſſe.* Nec tantum ſi damnatus ex crimine famoſo, verùm & ſi eo tantùm notatus ſit, iudex dari nequit, *dicta l.* 2. *l. ſancimus*, *Cod. ad leg. Iuliam repetund.* plura D. Franciſcus de Amaya *in l. vnica*, *Cod. de infamibus*, *lib.* 10. officium enim iudicandi honor eſt, *cap. vt debitus* 59. *de appellat.* ſed infamibus aditus ad honores non patet, *dicta l. vnica*, *Cod. de infamibus*, *cap. infamibus*, *de reg. iur. lib.* 6. ergo infames ad iudicandi officium admitti non poſſunt. Similiter illiterati iudices eſſe nequeunt, *cap.* 1. *cap. ſtatuimus*, 61. *diſt. nouella* 81. *Iuſtin.* & magna cum ratione, cùm iudex debeat ſententiam proferre ſecundùm canones, legeſve, *cap. iudex* 3. *quæſt.* 7. *cap.* 1. *de conſtit. cap.* 1. *de re iudic. l. nemo*, *Cod. de ſententiis*, niſi periti ſint eius rei, de qua agitur, *l. certi* 17. *Cod. de iudiciis*, *l.* 1. *ff. & Cod. de officio eius*, *l.* 7. *Cod. de profeſſoribus*, *l.* 2. *Cod. de poſtuland. l.* 2. *C. quod quiſque iuris:* docent Coraſius *lib.* 5. *miſcell. cap.* 19. Robertus *lib.* 3. *ſentent. cap.* 3. Vulteius *diſput. iuris cap* 8. Cuiacius *lib.* 13. *obſeruat. cap. vlt.* Hunnius *ad Treutl. volum.* 1. *diſp.* 12. *quæſt.* 33. Bronchorſt. *centuria* 1. *aſſertione* 64. Sauarus *ad Sidonium*, *lib.* 1. *epiſt.* 2. Canonerius *in prolog. ad* 7. *aphoriſmum Hippocr.* Etiam iure, ſeu moribus prohibentur fœminæ iudices eſſe, *l. cùm Prætor* 12. §. *non autem*, *ff. de iudiciis*, *l.* 2 *ff. de regulis iuris*, *cap. dilecta*, *de maiorit. & ob. cap. dilecti*, *de arbitris.* Item ſerui, *l. ſed ſi in ſeruum* 9. *l. Pedius*, §. 1. *l. non diſtinguemus* 32. §. *ſi ſeruus*, *ff. de arbitris*, *l.* 3. §. *Imperator*, *ff. de decurionibus*, *l. vnica*, *Cod. ad legem Viſellium*, *cap. inſinuante*, *de officio Delegati*; ſerui enim pro mortuis habentur iure ciuili, *l. quod attinet*, *ff. de reg. iuris*, *l. ſeruus*, *l. ſeruitutem*, *ff. de reg. iuris:* ſed munus iudicandi eſt ciuile: ergo ſerui ſunt incapaces iudicandi. Cui principio non obſtat textus *in l. Barbarius*, *ff. de officio Præſidis*; pro cuius expoſitione videndi ſunt Morla *tit. de iuriſdictione*, *quæſt.* 26. *num* 4. Amaya *in l.* 1. & 2. *Cod. ſi ſeruus*,

3. Proſequuntur qui iudicare nequeant.

ſeruus, authent. debetur, Caldeyra *lib. 2. variarum, cap. 7.* Iacobus Gothoſtedus *in eo textu*, Robertus *lib. 1. animaduerſ. cap. 8.* Maqueda *in repetitione ad illum textum*, Heraldus *lib. vnico emend. cap. 4.* Salmaſius *ad ius Atticum, cap. 14.* Similiter ex iuris noſtri diſpoſitione iudicare prohibentur excommunicati, *cap. prudentiam 21. §. 6. de officio delegati, cap. ad probandum, de re iudic. cap. is cui 10. de officio delegati, lib. 6. cap 1. de officio Vicary, eod. lib.* docent Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 30. n. 6.* Suarez *de cenſuris diſput. 7. ſect. 2. & diſput. 14. ſect. 1.* Gibalinus *eodem tract. fol. 270.* & hæc de illis, qui à iure impotentiam habent iudicandi: de facto iudicare nequeunt, qui cauſæ deciſioni intereſſe non poſſunt, morte, vel inevitabili neceſſitate impediti.

COMMENTARIVM.

4\. CONCLVSIO TRADITVR, ET PROBATVR.

EX hoc Cæleſtini reſponſo talem deducunt Interpretes diſputandam aſſertionem: *Clauſula, quod ſi non omnes; vel, ſi ambo intereſſe non poſſint, duo, alterve eorum nihilominus exequatur; tam ad impotentiam iuris, quam facti referenda eſt.* Eam probant textus *cap. prudentiam 21. §. adiicimus, cap. cum ſuper 23. cap. inſinuante 25.* iunctâ Gloſsâ *verbo Iniquo, cap. quoniam Abbas 14.* vbi Gloſſa *verbo Proſpexit, cap. ſuper quæſtionum 27. §. ſi verò duo, cap. licèt 30. cap. coram 34. cap. quamvis 6. cap. vno 41. de officio delegati, cap. dilecto 40. de teſtibus, cap. cùm dilecti 3. de emptione & vendit. cap. Raynaldus, de teſtam. cap. ſi duo, de procurat. lib. 6. cap. ſi contra vnum 4. cap. cùm plures 8. de offic. deleg. eod. libro, cap. finali, de teſtam. eod. libro, cap. vt commiſſum, in principio, de heret. eod. libro.* Conſonant de iure ciuili lex *duo 39. ff. de re iudic.* lex *Padius*, §. 1. lex *item ſi vnus 17. §. item ſi plures*, lex *ſi inter*, cum ſequenti, lex *non diſtinguemus 32. §. cùm in pluribus, ff. de recept. arbitris*, lex 4. *C. quando prouocare.* Conſonat lex 17. *tit. 22. partit.* 3. Illuſtrant vltra relatos, & congeſtos à Barboſa hîc, & *de clauſulis clauſula 125.* Moneta *de commut. cap. 8. num. 136.* Petrus Gregorius, Caniſius, Vtanius, & Fagnanos *in præſenti*, idem Petrus Greg. *lib. 1. de reſcriptis, cap. 2. & lib. 5. partit. tit. 5. cap. 5.* Guillelmus Fornerius *lib. 1. ſelect. cap. 7.* eius filius Rodulphus Fornerius *lib. 3. rerum quotid. cap. 3.* Hermannus Vulteius *de iudiciis lib. 2. cap 7. num. 404.*

5\. TRADITVR DVBITANDI RATIO.

Hæc tamen aſſertio non leues patitur difficultates. Prima naſcitur ex eo; nam in cauſa pluribus iudicibus à Pontifice commiſſa, vnus ſine alio procedere nequit, imò omnes ſimul de ea cognoſcere, & eam terminare debent, *cap. cauſa matrimonij, cap. cum cauſa 32. de offic. deleg.* adeò vt vno ex iudicibus defuncto, alter ſuperſtes de ea cognoſcere non poſſit, quia eius iuriſdictio iam expirauit, *cap. vno 42. de offic. deleg.* Ergo ſiue impotentiâ iuris, vtpote infamiâ; aut facti, videlicet morte, vnus ex iudicibus impediatur de cauſa cognoſcere, alter in ea procedere non valet. Secunda ex eo prouenit, quia aſſerimus infamem, cui à R. Pontifice commiſſa eſt alicuius cauſæ cognitio, non poſſe in ea procedere propter impedimentum infamiæ; nam dum Pontifex infami, aut aliàs à iure impedito cauſam committit, cenſetur ipſum famæ reſtituere, & eum capacem facere vt poſſit iuriſdictionem delegatam exercere; Pontifex enim infamem reſtituere poteſt, *cap. cauſam, de re iudicata.* Præcipiens enim Princeps actum, præcipit id omne ſine quo ad eum perueniri non poteſt, *l. quidam 57. ff. de re iudic.* Accurſ. per textum ibi, *in l. Imperiales 23. verbo Oportet, C. de nuptiis.* Rodericus Suarez *allegat. 12. per totam*, Sanchez *de matrim. lib. 8. diſput. 4.* Baſilius *eodem tract. lib. 8. cap. 13. num. 15.* Azeuedus *in l. 3. tit. 3. lib. 8. recopil.* Leſſius *de iuſtitia lib. 2. cap. 35. dub. 5.* Amaya *in l. 1. C. ſi ſeruus aut libertus, num. 29.* ergo Pontifex præcipiendo infami, vt in cauſa procedat, eum reddit habilem ad huiuſmodi actum. Tertia difficultas militat aduerſus id, quod in præſenti aſſeritur, videlicet virtute clauſulæ, *quod ſi non omnes*, vno ex iudicibus nolente in cauſa procedere, alium poſſe eam decidere, & determinare; nam alius eſt caſus voluntatis, alius eſt caſus impotentiæ; ſiquidem primus prouenit ex defectu voluntatis, ſecundus ex defectu capacitatis, *l. Iulianus 26. ff. ſi quis omiſſâ cauſâ teſtam.* igitur licèt in caſum impotentiæ vnius ex iudicibus alij concedatur in cauſa procedere, hæc facultas protrahi non debet ad caſum noluntatis. Fulcitur hæc difficultas ex præſenti textu, in illis verbis: *Simul nequiuerint, aut non potuerint* Igitur ſi tantùm apponatur clauſula, *non potuerit*, non comprehendetur caſus noluntatis.

6\. DE CAVSA PLVRIBVS COMMISSA.

Sed his difficultatibus minimè obſtantibus, vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione primò ſciendum eſt, ſummum Pontificem, penes quem omninò reſidet iuriſdictio eccleſiaſtica, *cap. decreto 11. cap. qui ſcit 2. q. 6. cap. multis 3. q. 6.* iunctis traditis à Hieronymo Gonzalez *ad regulam 8. Cancell. §. 1. proœmiali*, cauſam vni, vel pluribus ſolere delegare, vt videre eſt paſſim *in tit. de officio delegati*: frequenter autem duobus, aut tribus iudicibus cauſam committit, vt ſic meliùs veritas cognoſci poſſit, *cap. prudentiam 21. verſ. Illa, de offic. deleg. cap. de quibus 20. diſt.* Facit lex vltima, *C. de fideiuſſorib.* cùm pluribus committitur, aut committitur coniunctim, aut ſeparatim: quibus coniunctim committitur, per coniunctiuam *&*, vel *etiam*, competit ſimul iuriſdictio, & omnes ſimul cauſæ cognitioni vel executioni intereſſe debent, quia licèt quilibet eorum habeat iuriſdictionem in ſolidum, propter naturam ipſius, quæ vtpote res incorporalis, & indiuidua, pro parte haberi non poteſt, Immola *in dict. cap. prudentiam, num. 14.* Gratianus *diſcept. cap. 396.* eam tamen ſolus non poteſt exercere, nec vno defuncto, vel abſente, reliqui in cauſa procedere poſſunt; *l. duo 39. ff. de re iudic. l. ſicut 20. ff. de receptis*: facit textus *in cap. ſi duo 6. de procur. lib. 6.* Docet Moneta *de commutr. cap. 8. num. 135.* vnicam enim iuriſdictionem habent, & vnam perſonam, à qua illam obtinent, repræſentant, *cap. Paſtoralis, hoc tit.* vnde neuter ſine alio in cauſæ cognitione procedere valet, *cap. cauſam 16. cap. cùm cauſa 21. de offic. deleg.* Si verò disiunctim, veluti vt duo, vel vnus eorum de cauſa cognoſcat, hoc caſu cuiuis ex delegatis facultas cognoſcendi competit in ſolidum, itavt præuentioni inter eos locus ſit, nec re non integra alter cauſæ ſe immiſcere poteſt, niſi qui cœpit cognoſcere, infirmitate, vel ſimili cauſâ proſequi impediatur.

7\. DE CLAVSVLA: QVOD SI NON OMNES.

Quæ omnia procedunt, niſi adiecta ſit clauſula, *quod ſi non omnes*, vel *quod ſi ambo intereſſe non poſſint, duo vel alter eorum procedat*; quæ frequenter apponitur in delegationibus Apoſtolicis, vt patet ex noſtro textu *cap. prudentiam, cap. licèt duo, de officio deleg. cap. ex tenore 35. de teſtibus,*

cap. Reynaldus, *in princip. de teſtam. cap.* 3. *de emptione & vendit.* & aliis infrà citandis. Cui clauſulæ maximè affinis eſt quæ ſex notis apud veteres ſignificabatur, videlicet A.A.V.S.E.V. quas ſic eruditi exponunt, ambo, alterve, ſi eis videbitur: quæ clauſula reperitur apud Ciceronem in Antonium *Philipp.*9. aliàs 8. ibi: *Vtique C. Panſa, A. Hircius Coſſ. alter, ambòve ſi eis videbitur, quæſtoribus vrbis imperent.* Apud Iulium Frontinum *lib.* 2. *de aquaductu*, ibi: *Q. Hellius, Q. Fabius Coſſ. ambo, alterve, ſi videbitur, adhibitis Prætoribus, qui ærario præſunt.* Aulum Gellium *lib.*1. *noctium, cap.* 12. ibi: *Cuius parentes alter, ambòve ſeruitutem ſeruierunt.* Facit textus *in l.* 4. §. *ſi quis, in fine, C. de aduocatis diuerſorum.* Vegetius etiam *lib.* 3. *de re militari, cap.* 1. ſcribit, multitudine militum rebellante duos duces exercitus mitti ſolitos cum hoc præcepto: *Prouideant, ne quid reſpublica detrimenti capiat, Coſſ. alter, ambòve.* Alia adducunt Briſſonius *de formulis lib.*3. Guilielmus Fornerius *lib.*1.*ſelectionum, cap.* 7. Rodulphus Fornerius *lib.*3. *quot. cap.*3. Hac igitur adiectâ clauſulâ, licèt ſtatim vnus ſine alio in cauſa procedere non poſſit, nec eam terminare, quia licèt iuriſdictionem habeant inſolidum, eius tamen exercitium ita eſt apud omnes, vt non ſit penes ſingulos; imò ſi vnus ſine altero procederet, excederet iuriſdictionis mandatæ terminos, & ſententia corrueret, quia forma reſcripti ſeruanda eſt, *d. cap. prudentiam, cap. ſuper eo* 15. *cap. cùm contingat*, 36. *cap. venerabilis* 37. *de officio deleg.* Si verò vnus ex eis ob impotentiam iuris, aut facti adhuc in cauſæ cognitione procedere nequiuerit, & ſententiam proferre, tunc cùm impedimentum liquidò conſtiterit, alter virtute prædictæ clauſulæ in cauſa procedere, & eam terminare valet, *cap. prudentiam, cap. licèt* 30. *de officio deleg. cap. cùm plures, eod. tit.* quo caſu accipio textum *in cap.*2. *de eo qui mittitur in poſſeſſ.* per impotentiam enim vnius non expirat iuriſdictio alterius, imò purificatur quæ per dictam clauſulam conditionalis erat, *dicto cap. vno* 42. Barboſa *de clauſulis, clauſula* 125.

8. EXPONITVR CAP. QVONIAM 14 DE OFFICIO DELEG.

Igitur non adiectâ ſupradictâ clauſulâ in cauſa pluribus commiſſa, ſi aliquis, vel vnus ex iudicibus impeditus reperiatur, alij in cauſa procedere non poſſunt: nec huic principio obſtat textus *in cap. quoniam* 14. *de officio deleg.* vbi fuit cauſa commiſſa à ſummo Pontifice duobus Abbatibus Leiceſtræ, & Lileshulæ: mortuo Abbate Lilesbolæ, Abbas Leiceſtræ cum ſucceſſore defuncti in cauſa proceſſit, & ſententiam protulit, quam ſummus Pontifex approbauit, & ratam habuit. Igitur mortuo vno ex iudicibus delegatis, alter in cauſa procedere valet. Gloſſa, quam ſequitur Panormitanus in eo textu, *num.* 4. exiſtimat, cauſam ibi commiſſam eſſe ſub clauſula, *quod ſi non omnes*; & ideò mortuo vno, alium in cauſa procedere poſſe, nec eius iuriſdictionem expirare. Sed hæc ſolutio diuinationis vitio laborat; ſiquidem ex textu non conſtat, clauſulam, *quod ſi non omnes*, præceſſiſſe. Quâ ſolutione omiſſâ, verius dicendum eſt, diſcrimen eſſe conſtituendum inter eum caſum, in quo delegatur, ſeu committitur cauſa expreſſo nomine proprio, videlicet Petri, aut Pauli; & inter eum caſum, in quo non exprimitur perſona, ſed dignitas, & cauſa committitur ſub nomine appellatiuo, vt Epiſcopo, Decano, vel Abbati. Primo caſu mortuo iudice in litteris deſignato, iuriſdictio non tranſit ad ſucceſſorem in dignitate, quæ extinctâ perſonâ conſequenter & finitur, *cap. ſi gratiosè* 5. *de reſcriptis, lib.* 6. Secundo verò caſu in ſucceſſorem tranſit iuriſdictio, quia dignitas nunquam moritur, *dict. cap. ſi gratiosè*, & ſic per mortem non extinguitur, *cap. Paſtoralis*, §. *præterea, de officio Ordin. cap. ſi is cui, de officio deleg.* docent Caniſius *in eo textu*, Sanchez *de matrim. lib.*8. *diſput.*22.27.& 28. Moneta *de commut.cap.*8.*num.*114. & 134. quod procedit ſi reſcriptum iam præſentatum eſt, aliàs ſi re integra deceſſit vnus ex iudicibus, etiam deſignatus nomine dignitatis, neceſſe eſt vt ſucceſſor de nouo nominetur, aliàs in cauſa procedere nequit; cùm enim reſcriptum eſt præſentatum, iam perpetua eſt iuriſdictio, *dict. cap. Paſtoralis*, §. *præterea, dict. cap. ſi is cui.* Notant Germonius *de indultis*, §. *Hieronymo, num.*38. Bajo Arroyo *in cap. finali, de procur. num.* 56.

9. EXPLICATVR CAP. CAVSAM 16. DE OFFICIO DELEG.

Nec huic ſolutioni aduerſatur textus *in cap. cauſam* 16. *de officio delegati*, vbi quædam cauſa commiſſa fuit duobus Epiſcopis; & cùm vnus ſine alio in cauſa procederet, & definitiuè eam terminaret, ſententia fuit caſſata à Romano Pontifice, ea ratione, quia cùm cauſa duobus committitur, alter ſine altero procedere in ea non valet: ergo ſiue cauſa committatur ſub nomine dignitatis, ſiue ſub nomine proprio, vnus ſine alio nullo modo procedere valet. Auguſtinus Beroius *in cap. quoniam Abbas* 14. *num.* 45. *verſ. Mulsl*, exiſtimat in eius textus ſpecie cauſam non ſub nomine dignitatis, ſed potiùs ſub nomine proprio Epiſcoporum fuiſſe commiſſam, & ſic vnum ſine alio in cauſa procedere non poſſe. Sed hæc ſolutio non depromitur ex verbis textus, imò ſiue textum prout eſt in decretalibus, ſiue prout in prima collectione iacet ſub illo titulo, *cap.* 21. & in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. *p.*50. *cap.* 26. conſulamus, conſtat ſub nomine dignitatis cauſam commiſſam eſſe. Quare hac ſolutione reiecta, dicendum eſt, in eo textu vnum Epiſcopum ſine alio in cauſa proceſſiſſe, dum non conſtabat alium deceſſiſſe, aut impeditum fuiſſe; tunc enim dicendum eſt, etiam nomine dignitatis factâ delegatione, vnum iudicem ſine alio in cauſa procedere non poſſe: quo modo intelligendus eſt etiam textus *in cap. veniens* 13. iuncta gloſſa, *verbo Iudices, de renunciatione*: docet Moneta *de commut.cap.*8.*num.*13.

10. TRADITVR RATIO CONCLVSIONIS.

Prædictæ concluſionis ratio ex eo prouenit; nam reſcriptorum forma diligenter eſt obſeruanda, *cap. cùm dilecta, hoc titulo, cap. prudentiam, de officio deleg.* & delegationis forma ſemper ſequenda, *cap. ſuper eo* 15. *cap. cùm contingat* 36. *cum ſequenti, de officio deleg.* & ſi quid iudices contra formam reſcripti attentauerint, nullum erit, *cap. ſi cui*, & ibi gloſſa, *verbo Propter, de electione lib* 6. ideo cùm cauſa committitur ſub clauſula, quod ſi non omnes, ſi conſtet alium de cauſa cognoſcere non poſſe, aut nolle, alter iuxta formam litterarum in cauſa ſeorſim procedere valet; quia ea fuit voluntas Principis delegantis, & quia verbum illud generaliter prolatum, generaliter eſt intelligendum, *cap. ſolita*, iuncta gloſſa finali, *de maiorit.* & paria ſunt aliquid ſpecialiter expreſſum eſſe, vel ſub verborum generalitate comprehendi, *l. ſi duo* 51. *ff. de adminiſt. tut. l. Prætor*, §. 2. *de noui operis nunciat.* Accurſius *in l. ſi quis mihi* 25. §. *iuſſu, ff. de acquir. hered.* ideo dicta clauſula, *quod ſi non omnes*, comprehendit tam impotentiam iuris, videlicet ſi ob infamiam, ſeruitutem,

uiturem, vel defectum ætatis indicare neqnit; aut facti, videlicet, ſi deceſſit, aut inevitabili neceſſitate impediatur in cauſa intereſſe: docet Moneta *vbi ſuprà.*

11. DISSOLVVNTVR DIFFICVLTATES. Nec obſtant difficultates ſuprà adductæ. Non prima, quæ procedit cùm cauſa commiſſa eſt indefinitè, non adiectâ clauſulâ, *quod ſi non omnes*; tunc enim verum eſt, alium ſine alio in cauſa procedere non poſſe, *dict. cap. cauſam* 16. *cap. cauſam* 22. *de leg.* at verò ſi non ſimpliciter, ſed adiectâ prædictâ clauſulâ committatur, tunc vnus alio impedito in cauſa prodecere valet. Nec ſecunda difficultas refragatur; licèt enim Pontifex beneficium concedendo irregulati, cenſeatur cum ipſo diſpenſaſſe, & ſimiliter in alijs impedimentis; tamen hoc locum habet cùm Pontifex ſcit tale impedimentum habere perſonam illam: at ſi neſciat, non præſumitur cum ea diſpenſaſſe, vt latè docent Baſilius *lib.* 8. *de matrimonio*, *cap.* 16. Vnde cùm Pontifex committit alicui cauſam, qui habet impedimentum iuris, quod Pontifex ignorat, non præſumitur Pontificem cum eo diſpenſaſſe. Quæ tamen impedimenti ſcientia requiratur in Principe, vt præſumatur diſpenſaſſe, diſputat Baſilius *vbi ſuprà.* Difficilior eſt tertia conſideratio; nam licèt verum ſit, caſum impotentiæ comprehendere caſum noluntatis, vt probat Pichard. *in principio Inſtit. de vulgari*, *num.* 20. tamen in noſtro caſu dublum eſt, an virtute clauſulæ, *quod ſi non omnes intereſſe potuerint*, caſus noluntatis, videlicet cùm alter non vult intereſſe, comprehendatur; & ſic altero renuente in cauſa procedere, alter nihilominus intereſſe poſſit? Et poſſe reſoluit Zabatella *in præſenti*, qui docet teatum noſtrum correctum eſſe per textum *in d. cap. prudentiam*, §. *adiicimus*, *de officio delegati*; vbi dicitur, noluntatem comprehendi ſub impotentia: ſequitur cum Moneta *d. cap.* 8. *num.* 658. Sed cùm correctio iurium de facili non ſit admittenda, *cap. cùm expediat*, *de elect. lib.* 6. *l. præcipimus*, *C. de appellat.* dicendum eſt textum præſentem exponi, & ſuppleri ex deciſione textus *in d.* §. *adiicimus*, ita vt clauſula, *quod ſi non omnes*, comprehendat noluntatem ad hoc, vt alius alio nolente poſſit in cauſa procedere, *d.* §. *adiicimus*; non autem includat ad hoc, vt qui nolit de cauſa cognoſcere, excuſetur, imò grauiter plectendus eſt, cùm reſcriptum Apoſtolicum exequi tenueret, ex noſtro team: quod ſi clauſula, *quod ſi non omnes*, ita concepta ſit, *quod ſi nequiuerit*, aut *non potuerit*; tunc etiamſi vnus renuat de cauſa cognoſcere, non punitur, ſed excuſatur, quia per verbum nequiuerit, facultas illis data fuit ſe excuſandi à prædicto iudicandi munere.

12. EXPOSITVA CAP. LICET 30. DE OFFIC. DELEG. Sed ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in cap. licèt* 30. *de officio deleg.* vbi cauſa commiſſa fuit tribus iudicibus ſub clauſula, *quod ſi non omnes*; & cùm vnus ex iudicibus deceſſiſſet, & alter vt ſuſpenſus remotus eſſet, quæſtionis fuit, an ſuperſtes, cui cognitionem cauſæ defunctus commiſerat, poſſit in cauſa procedere? Et reſpondet Innocentius III. diſtinguendum eſſe, an viuente adhuc iudice, iudex ſuperſtes vti cœperit iuriſdictione, an eo defuncto? Primo caſu in negotio procedere poſſet, quia iuriſdictio delegata, morte delegantis, re non integrâ, durat. Secundo verò caſu, cognoſcere de cauſa, vt delegatus non poſſet, cùm re integra deceſſiſſet collega, qui illi iuriſdictionem ſuam commiſit. Ex qua facti ſerie deducitur, adhuc appoſitâ clauſulâ, *quod ſi non omnes*, vnum ex iudicibus procedere in cauſa non poſſe, niſi alius iudex datus in ipſis litteris illi vices ſuas committat. Augetur eius textûs difficultas *ex cap. coram* 34. *de officio deleg.* vbi in eadem ſpecie, cùm cauſa commiſſa eſſet tribus iudicibus, aſſeritur vnum ex illis non poſſe vices ſuas committere, & alteri cauſam ſubdelegare: ergo non rectè *in d. cap. licèt*, ſupponitur iudicem delegatum potuiſſe coniudici ſuo cauſam committere. Præſenſerunt difficultatem Gloſſa, Innocentius, Hoſtienſis, & alij antiquiores *in commentariis ad ea iura*, qui varias aſſignant ſolutiones: illis tamen omiſſis, pro ſolutione difficultatis dicendum eſt, *in d. cap. licèt*, ſupponi iudicem delegatum potuiſſe duplici iure de cauſa cognoſcere, videlicet vel vt delegatum Pontificis virtute clauſulæ, *quod ſi non omnes*, vel vt delegatum coniudicis virtute ſecundæ delegationis. Vt delegatus Pontificis ſemper poterat in cauſa procedere, ex dicta clauſula, *quod ſi non omnes*; vt delegatus verò coniudicis non, niſi re non non integrâ deceſſiſſet coniudex; quod expreſsè docet textus *in d. cap. licet*, ibi: *Vices ſuas*; &, *Ille poterit adimplere.* Igitur per ſe poterat de cauſa cognoſcere abſque noua delegatione; nomine autem coniudicis neutiquam procedere poterat, niſi eo adhuc ſuperſtite lis conteſtata eſſet, ea ratione textus *in cap. gratum*, *cap. relatum*, *de officio deleg.* Nec tunc obſtat textus *in d. cap. coram*, pro cuius conciliatione cum *dicto cap. licèt*, dicendum eſt, quod licet regulariter iudices delegati Principis poſſint ſubdelegare, *cap.* 3. *cap. quamuis* 6. *cap. ex litteris*, *cap. final. de officio deleg. cap. cùm cauſa*, *de appellat.* tamen cum appoſita eſt clauſula, *quod ſi non omnes*, non poteſt vnus ex iudicibus in reſcripto datis ſubdelegare, *d. cap. coram*, vbi docent antiquiores repetentes, niſi cauſam committat coniudici in ipſo reſcripto aſſignato; tunc enim ſubdelegatio vires habet, quia cùm omnium iudicum electâ, & appellata ſit induſtria ab ipſo R. Pontifice, iudex qui committit iudici ſuo cauſæ cognitionem, quam aliàs proprio iure habebat iudex, non excedit reſcripti formam, quo caſu procedit textus *in dict. cap. licèt*, vt conſiderat Moneta *de commut. dict. cap.* 8. *num.* 570. quâ etiam doctrinâ accipiendi ſunt textus *in cap. quamuis* 6. *de officio deleg.* vbi iudex delegatus poteſt cauſam ſubdelegare coniudici ſuo, cùm appoſita eſt clauſula, *quod ſi non omnes*; & aliter ſi ea clauſula adiecta non ſit, docet Moneta *cap.* 3. *num.* 552. & textus *in cap. ſuper quæſtionum* 27. §. *ſi verò*, *de officio deleg.* vbi iudex delegatus, cui cauſa commiſſa erat cum clauſula, *quod ſi non omnes*, ritè, & validè ſubdelegauit, quia eam commiſit coniudici, non extraneæ perſonæ. Ad hanc etiam clauſulam ſpectant textus *in cap. ſuper* 23. *de officio delegati*, *cap. olim* 25. *de reſcriptis*, *cap. venientis* 13. *de renunciatione*, *cap.* 3. *de in integr. reſtitutione.*

CAPVT.

CAPVT XIV.

Innocentius III. [a] *Elienſi Epiſcopo.*

PAſtoralis officij. *Et infrà* : Præterea quæſiuiſti (quando de reuocatione litterarum ambigitur) vtrum iudices priores, au poſteriores cognoſcere debeant; & vtrum per ſecundas ſint primæ litteræ reuocatæ? Ad quod tibi reſpondeo, quod niſi poſteriores prioribus, vel è conuerſo duxerint deferendum, ſimul vtrique cognoſcant: ſi fortè nequiuerint ſimul in vnam ſententiam concordare (quamvis plures ſint ex vna parte, quàm altera) per arbitros communiter electos à partibus huiuſmodi concertatio ſopiatur. Quoniam autem ſub huiuſmodi forma, videlicet (cauſam, quam talis aduerſus talem, & quoſdam alios ſuper hoc, & quibuſdam aliis ſe habere proponit, tibi duximus committendam,) à nobis multoties litteræ impetrantur, & ſollicitè quæſiuiſti, an iudex ex delegatione huiuſmodi ante perſonarum, vel rerum expreſſionem, ſuper perſonis, vel rebus exprimendis habeat poteſtatem: adiiciens, vtrum ſi antequam perſonæ vel res expreſſæ fuerint nominatim, ſuper non expreſſis in commiſſione priori, ſed generaliter comprehenſis, ſpeciales litteræ (quæ de priori commiſſione nullam faciant mentionem) ad alios iudices à Sede Apoſtolica emanauerint, eundem vigorem debeant obtinere. Nos igitur ad hæc duo taliter reſpondemus, quod (cùm generali per ſpeciale proculdubio derogetur) iuriſdictio per generales litteras attributa, per ſpeciales (quantùm ad ea, quæ ſpecialiter exprimuntur) penitus eneruatur, licèt de prioribus non faciant mentionem; vnde ſuperflua relinquitur prima quæſtio, etſi meritò dici poſſit, quod donec iuriſdictio reuocetur, eam ſuper rerum, vel perſonarum articulis exprimendis obtinet delegatus: ſed antequam exprimantur perſonæ, vel res, delegatus nequit iuriſdictionem huiuſmodi exercere.

NOTÆ.

I. ELIENSIS DIOECESIS VAL.

a ELienſi.] Ita legendum eſt, non Helienſi, vt habetur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 3. Elienſis inſula eſt Angliæ Orientalis, ſtatim poſt Auguſtini primi Anglorum Apoſtoli tempore ad fidem conuerſa, in eaque Ethelbertus Canciæ Rex Eccleſiam ædificauit, quam ampliorem conſtruxit Etheldreda Regis filia anno 678. & monaſterium monialium ibi appoſuit. Verùm per Danos monaſterio euerſo, & inſulà desertà, vniuerſum illum locum emit ab Edgaro Rege Ethelboldus Epiſcopus Vvintonienſis, & monaſterium Ordinis D. Benedicti ibi conſtituit; & creſcentibus opibus, cùm illud regeret Richardus eius Abbas, annuentibus Henrico I. Rege, & Epiſcopo Linconienſi, de R. Pontificis aſſenſu in Epiſcopatum erectum fuit, vt refert Polydorus Vergilius *lib.* 11. *hiſtoriæ Angliæ, fol.* 183. Euſtachius eius Epiſcopus variis ſuper articulis conſuluit Innocentium III. qui omnes coniungendi ſunt, & colligendi in vnum faſcem, *cap. Paſtoralis* 28. *de officio deleg. cap. Paſtoralis* 11. *de officio Ordin. cap. Paſtoralis* 14. *de iudiciis, cap.* 1. *de ſacramentis non iterandis, cap.* 8. *de fide inſtrum. cap.* 4. *de except. cap. penult. de iis quæ fiunt a Prælat. cap.* 7. *de donat. cap. Paſtoralis* 28. *de decimis, cap. Paſtoralis* 53. *de appellat. cap. Paſtoralis* 29. *de iurepatron. cap. Paſtoralis* 19. *de priuileg.* in quibus omnibus legendum *Elienſi*, notauit iam Cuiacius *in d. cap. Paſtoralis, de iudiciis.*

COMMENTARIVM.

IN præſenti textu proponitur forma obſeruanda in contentione iuriſdictionis plurium iudicum delegatorum, cùm nec prioribus poſteriores deferunt, nec conſtat quodnam reſcriptum alteri deroget; quo caſu ad officium cuiuſque iudicis etiam delegati pertinet examinare, an ſua ſit iuriſdictio, *cap. cum perſonæ, de priuileg. lib.* 6. *l. ſi quis ex aliena, ff. de iudiciis*; & ſtatuit Innocentius, quod ſi in vnam ſententiam omnes delegati conuenire nolint, per arbitros electos à partibus hæc contentio dirimatur. In qua conſtitutione duo ſingularia continentur: primum eſt, vt quamvis pluribus iudicibus de cauſa cognoſcentibus præualeat quod maior pars decreuerit, *l. Pomponius* 36. *l. duo* 39. *ff. de re iudic.* in hoc caſu omnes debeant conſentire, ne quibuſdam iudicibus inuitis, aliorum facto iuriſdictio adimatur. Secundum, vt in hac ſpecie non conſulatur R. Pontifex, ſed potiùs per arbitros contentio decidatur, qui dicuntur arbitri iuris; ideóque ab eorum ſententia ad Pontificem appellatur, *cap. ab arbitris* 11. *de offic. deleg. lib.* 6. Quæ forma dirimendi contentiones iuriſdictionis per arbitros etiam inter iudices ordinarios, eccleſiaſticum & ſæcularem, hodie obſeruatur in Regno Aragonum, vt latè eam praxim exponentes probant Seſſe *tom.* 2. *deciſ.* 113. *per totam*, Frances *de competent. q.* 22. Pareja *de inſtrum. edit. p.* 1. *tit.* 2. *reſol.* 6. alia quæ ad hunc textum ſpectant, adduxi ſuprà *in cap.* 2.

CAPVT

CAPVT XV.

Idem [a] *Senonenſi Archiepiſcopo.*

SEdes Apoſtólica conſueuit exhibere ſe petentibus liberalem; ſed quidam eius gratiâ nequiter abutuntur, dum quod ipſa de benignitate concedit, ipſi ad malignitatem retorquent. Quidam enim malignari volentes, in commiſſionibus omnibus noſtris minores vel viliores perſonas propriis nominibus exprimunt; maiores autem & digniores ſpecialibus vocabulis non deſignant, ſed eas ſub quodam generalitatis inuolucro comprehendunt, vt commiſſiones ipſas à nobis faciliùs impetrent ſub hac forma, Conqueritur talis de iſto, vel illo, & aliis quibuſdam propriis nominibus exprimendis, qui eis ſuper tali negotio, & quibuſdam aliis rebus iniurioſi nimis & graues exiſtunt. Nos igitur volentes eorum malitiis obuiare, decernimus, vt cùm in commiſſionibus noſtris minores & viliores perſonæ ſolummodò deſignentur, maiores & digniores ſub generali clauſula non intelligantur includi. Sed nec liceat occaſione generalitatis huiuſmodi multitudinem effrenatam in iudicium euocare. Nec ſuper maioribus, & grauioribus negotiis audiantur, qui de minoribus, & leuioribus tantùm faciunt mentionem. Si quis verò aliquas perſonas expreſſerit, non vt velit cum eis in iudicio experiri, ſed vt ad pares tranſire valeat, vel minores (quia fraus, & dolus ei patrocinari non debent) tanquam mendax precator, careat penitus impetratis.

NOTÆ.

1. a SEnonenſi.] De Senonenſi Archiepiſcopo egi *in cap. cùm omnes 6. de conſtitutionibus*, & textum hunc exponam *in cap. Rodulphus*, *num.* 3. *hoc tit.* Et licèt textus hic reperiatur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 4. & tam in ea, quàm in hac ſexta tribuatur Innocentio III. vereor tamen, ne ſit Clementis III. cùm reperiatur poſt Concilium Lateran. ſub Alexandro III. *p.* 50. *cap. finali*, vbi nullo modo compilantur Decretales Innocentij III. ſed tantùm Alex. III. Cæleſtini III. Clementis III. & aliorum ſuorum prædeceſſorum.

CAPVT XVI.

a Idem R. *Cantori, & R. Priori de Monte Leproſorum, & L. de Sagio Canonico Rhotomagenſi.*

EX tenore litterarum, quas nobis deſtinaſtis, intelleximus R. ſacerdotem de Collouilla ad alios iudices ſuper quæſtione (quæ inter ipſum & Abbatem de [b] Becco vertitur) litteras Apoſtolicas impetraſſe, qui cùm partem citaſſent aduerſam, dictus preſbyter coram eis noluit litigare. Poſtmodùm verò idem preſbyter ſuper eodem negotio vobis noſtras litteras præſentauit, in quibus de prioribus mentio non fiebat. Cúmque vos in cauſæ cognitione procedere velletis, Abbas coram vobis propoſuit, quod non tenebatur per directas ad vos litteras preſbytero reſpondere, cùm per alias ab aliis iudicibus fuiſſet citatus, quæ authoritate illarum non fuerant reuocatæ. Nos igitur attendentes fraudem preſbyteri memorati, duas commiſſiones ſuper eodem negotio impetrantis, quarum altera non faciebat mentionem de reliqua (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, vt ipſe commodo careat vtriuſque.

NOTÆ.

1. a IDem R.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 5. ex qua reſtituo hanc inſcriptionem. Rhotomagum, ſeu Rhotomagus, præclara eſt vrbs Normanniæ, Normannorum Ducum ſedes, vt ex Marcellino & Ptolomeo referunt Fratres Sarmatani *tom.* 1. *Galliæ Chriſt. fol.* 554. Habet Eccleſiam Archiepiſcopalem, cuius Præſulum ſeriem refert Chenu *in Chronolog. Galliæ.* Canonici ipſius Eccleſiæ ratione dignitatum & præbendarum habent prærogatiuam maioris iuſtitiæ in diuerſis locis, vt referunt dicti Fratres Sarmatani *vbi ſuprà.* Textum hunc expoſui ſuprà *in c.* 3.

b *Becco.*] Monaſterium hoc eſt in Normannia conditum anno 1034. in diœceſi Lexou. à Giſleberto Comite Brioniæ, de quo Horder. Vital. *lib.* 3. & 5.

CAPVT

CAPVT XVII.

Idem [a] *Mediolanenſi Archiepiſcopo.*

CVm adeò ſcripta Sedis Apoſtolicæ moderemur, vt ex certa ſcientia nihil in eis faciamus apponi, quod de iure debeat reprehendi: miramur non modicùm, & mouemur, quia quoties ad te, vel aliquos tibi ſubiectos noſtras litteras deſtinamus, te ſuper his mirari reſcribis, ac ſi mandaremus aliquid inhoneſtum. Scripſiſti etenim nobis, quod cùm P. Clericus in Eccleſia [b] Modecenſi ſufficientem ſibi ſit præbendam adeptus, mirabaris, quia pro receptione ipſius in Eccleſia de Grongonſola, Præpoſito, & Fratribus eiuſdem Eccleſiæ litteras Apoſtolicas miſeramus: cùm ſi litterarum noſtrarum diligenter ſeriem attendiſſes, nihil penitus inueniſſes in eis, quod tuum debuiſſet animum offendiſſe: cùm enim in litteris ipſis, nec de præbenda ipſius P. mentio haberetur, nec Modecenſis canonicus, immo nec etiam clericus diceretur in eis, & in litteris ipſis hæc eſſet adiecta conditio, Si dignus [c] exiſteret ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum; etſi eadem Eccleſia ex dono parentum ipſius quandam Capellam cum dote fuiſſet adepta, & à conſanguineis eius oblationes, & mortuaria pro tempore, & decimas perciperet annuatim; intelligere potuiſſes qualiter litteræ ipſæ fuerant impetratæ, in quibus de beneficio ipſius, pro quo ſcribebatur, mentio non fiebat. Ideoque fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus cum ad te, vel tuos litteræ Apoſtolicæ diriguntur, earum tenorem diligenter attendas, & quod mandatur in eis, dum tamen nec per ſuppreſſionem veritatis, aut expreſſionem falſitatis obtentæ fuerint, facias effectui mancipari. Datum Romæ, &c. XIII. Calend. Iulij.

NOTÆ.

1. a MEdiolanenſi.] Ita etiam legitor in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 7. & in epiſtolis Innocentij Coloniæ editis, folio 122. Ex quo regeſto litteram huius textus reſtituo. Mediolanum Metropolis eſt Inſubrum, immò & totios Italiæ appellator à Suida, & Procopio *lib. 2. Gothic,* à Plutarcho *in Marcello*, vrbs potentiæ, & dignitatis eximiæ: magnis quondam Imperatoribus ſedes gratiſſima celebratur ab Auſonio his verſibus.

—— Mediolani mira omnia,
Templa, Palatinaque arces, opulenſque moneta.

Tempore Gratiani Imperatoris res Mediolanenſes ingenti incremento auctæ fuerunt, quæ felicitas durauit vſque ad tempora D. Ambroſij, quibus Arriana hæreſis magnis calamitatibus hanc vrbem affecit. Deinde Attila Italiam ingreſſus Mediolanum diruit. Inſtauratum aliquantulum, mox à Longobardis maximis agitatur moleſtiis, quibus à Carolo Magno ſuperatis, per annos 360. floruit. Deinde Federicus Barbaroſſa vrbem hanc ſolo adæquauit, ſed eius incolæ eam poſtea reſtaurarunt. Habet Eccleſiam Cathedralem à temporibus S. Barnabæ Apoſtoli, qui eam inſtituit, & per ſeptem annos rexit, vt eius vrbis clades, & triumphos referens, tradit Ioſephus Ripamontius *in hiſtoria Mediolan.* Eius mentio fit *in cap. cùm contra 9. de teſtibus, cap. in noſtra 32. hoc tit. cap. 1. de ſequeſt. poſſeſſ. cap. vlt. de præſumpt. cap. cùm inter 6. de fide inſtrum. cap. vt noſtrum 56. de appellat.* Ipſius Eccleſiæ Præſuli Huberto III. qui Canonicus ipſius Eccleſiæ, & Cardinalis presbyter tituli B. Stephani, ab Innocentio III. Archiepiſcopus creatus fuit, pacemque inter Mediolanenſes, & Comenſes conciliauit, reſcribit Pontifex hîc.

b *Modecenſi.*] Modoicum oppidum eſt in finibus Mediolan. vbi electus Imperator Regni diadema ſuſcepit. Otho Friſiog. *lib. 7. chron. cap.* 17. 2.

c *Exiſteret.*] Quæ clauſola ſubintelligitur, etſi non exprimatur, *cap. accepimus*, 13. *de ætat. & qualit. cap. finali, de præſumpt.* Quare gratiæ plerumque fiunt *in forma dignum: cap. cùm ſecundùm, de præbend.* probat Barboſa *de clauſulis, clauſ.* 66. 3.

CAPVT XVIII.

Idem *electo Decano, & Magiſtro Nicolao de Leuennes, Canon.* [a] *Cameracenſi.*

CAuſam quæ inter [b] Præmonſtratenſ. & Prumienſ. Eccleſias ſuper poſſeſſionibus de Hanapia vertitur, diſcretioni veſtræ commiſiſſe meminimus fine canonico terminandam. Sed quia in litteris illis animaduertimus fuiſſe inſertum, quod ſi alterutra partium legitimè citata præſentiam veſtram adire, vel iudicio parere contemneret, vos nihilominus præſentis partis probationes recipere, & quantùm de iure poſſetis, in cauſæ cognitione, ac deciſione procedere minimè tardaretis. Nos volentes vt

clauſula illa (quantùm de iure poteritis) quæ antequam de probatione receptionum mentio fieret, fuerat inſerenda, clauſulam illam de probatione receptionum præcedat, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſam intelligentes ibidem, in eadem cauſa iuxta tenorem litterarum illarum procedere non tardetis: attentè prouiſuri, vt ſi litterarum authoritate priorum in eodem negotio legitimè eſt proceſſum, firmum, & ſtabile perſeueret. Alioquin, ſi occaſione clauſulæ memoratæ aliquid conſtiterit in alterutrius partis præiudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum: volentes nihilominus, & mandantes, vt in deciſione ipſius negotij (ſicut præmiſſum eſt) tam ſuper principali, quàm ſuper incidentibus quæſtionibus, appellatione c remota canonicè procedatur. Nullis obſtantibus litteris præter aſſenſum partium à Sede Apoſtolica impetratis. Quod ſi non omnes, &c. Datum Lateran. XIII. Calend. Aprilis.

NOTÆ.

1. CAMERACUM VBI. a *Cameracenſi.*] In tertia collectione *ſub hoc tit. cap.* & legitur, *Idem Abbati de Alcobatia, E. & P. monachis de Alcobatia*; ſed malè, nam monaſterium Alcobatiæ eſt in Luſitania prope ciuitatem Vliſſiponenſem, vt dicemus *in cap. cùm inter, de priuilegiis*, & notarunt Manrique *tom.* 2. *annal. Ciſtercienſ. anno* 1147. *cap.* 17. *num.* 9. Boſquetus *ad Innocentium III. lib.* 2. *epiſt.* 118. Præmonſtratenſis Eccleſia, necnon & Prumienſis, inter quas præſens quæſtio vertebatur, ſunt in Belgio, vt refert Bucherus *in Belgico-Romano, fol.* 255. & 257. Quare retinenda eſt inſcriptio, quæ habetur in hac ſexta collectione, & in ipſis epiſtolis Innocentij Coloniæ editis, *pag.* 30. ex quo regeſtro litteram huius textus reſtituo. Cameracum vulgò, *Cambray*, à Cambro Cimbrorum Rege ita dicta, ciuitas eſt ad Schaldum fluuium ſita, amœnitate, fortitudine, ædificiorum ſplendore nulli ſecunda: eſt ſub ditione Magni noſtri Monarchæ, vt refert Bucherus *vbi ſuprà*, Bucellinus *tom.* 3. *Germania, littera C.* Habet Eccleſiam cathedralem iam à primis Eccleſiæ ſæculis, cuius Archipræſuli Hugoni miſſa eſt præſens epiſtula.

2. b *Pramonſtrat.*] Hoc monaſterium eſt caput totius Ordinis in diœceſi Laudun. Prumienſe eſt ordinis ſancti Benedicti in diœceſi Treuerenſi.

3. c *Appellatione remota.*] Effectus huius clauſulæ expoſui ſuprà *in cap.* 1.

COMMENTARIVM.

4. CONCLVSIO ASSERTIVA ET PROBATVR. EX hoc textu communiter deducunt Interpretes, *Reſcripta interpretationem recipere à iure communi, & cum eo concordare debere.* Quod axioma probatur *ex cap. licèt* 32. *de prebend. cap. ſuper eo* 15. *de officio deleg. l. ſcire, §. ſunt, ff. de excuſat. tutor. l. ſi quando* 35. *C. de inofficioſo, l. reſcripta* 7. *C. de precibus, l. vlt. C. ſi contra ius, l. vt reſponſum, C. de tranſactionibus*, vbi aſſeritur in dubio præſumi Principem de iure reſcribere. Illuſtrant in præſenti Vranius, Petrus Gregorius, & Sahagun, Menochius *lib.* 2. *de præſumption. cap.* 9. Maſcardus *de probat. concluſ.* 1279. Larrea *tom.* 2. *allegat.* 105.

5. IMPVGNATVR PRÆSENS ASSERTIO. Sed hoc commune axioma difficile redditur ſequentibus difficultatibus. Prima naſcitur ex eo, nam fruſtra precibus impetratur, quod iure communi conceditur, *l.* 1. *§. vlt. ff. ad municipalem, l. vnica, C. de theſauris lib.* 10. *l. quæ ſub conditione* 8. *§. vlt. ff. de condit. inſtit. cap. in his* 30. *de priuilegiis*: ergo non ita interpretari debent reſcripta, vt iuri conſona ſint. Secunda naſcitur ex eo, nam reſcripta ſæpius à Principe contra ius conceduntur, *l. Imperatoris* 8. *ff. de poſtulando*, iuncta lege *à temporibus* 5. *ff. de iurepatronatus, d. l.* 3. *ff. de interdictis*, ſuprà latè probaui *in cap. ſi quando, hoc tit.* accedit quod ſcribit Capitolinus in vita Macrini Imperatoris, qui cùm eſſet iuriſperitiſſimus, & amantiſſimus, decreuit abolere omnes Principum conſtitutiones, *vt ex iure ageretur, non ex reſcriptis.* Ergo reſcripta præcipuè in dubio contra ius conceſſa eſſe præſumere debemus, non ſecundum ius; nec ab ipſo iure, contra quod impetrata ſunt, interpretationem accipere debent.

Quibus difficultatibus non obſtantibus, vera eſt prædicta aſſertio; ſemper enim Principes de iure reſcribere credimus, *l.* 2. *C. de diuerſis reſcriptis, l. vlt. C. de edendo*; immò reſcripta adeò iuri conformia præſumuntur, vt cum iure ipſo coniungantur, *l. falſa* 33. *ff. de condition. & demonſt. l.* 1. *§ ergo, ff. nihil innouari appellat. pendente, l. ab executione, C. quorum appellationes.* Quare vt reſcripta Principes ſecundùm ius concederent, Iureconſultorum conſilio vtebantur, *l. ſi debitor* 7. *l. ait Pretor* 10. *§.* 1. *ff. quæ in fraudem credit. l. Plautius* 49. *ff. ad leg. Falcid.* Plura Ioannes Bertrandus *in vita Papiniani*, Petrus Gregorius *lib.* 6. *ſyntagm. cap.* 8. *num.* 5. Gutherus *de officiis domus cap.* 17. Cuiacius *ad titulum C. de comitib. conſiſtor.* Gothofredus *in l. finali, C. de officiis diuerſorum*, notaui ſuprà *in cap. ſi quando* 5. & reſcripta contra ius impetrata, contra Principis voluntatem conceſſa creduntur, *l. iubemus* 10. *l. vlt. C. de ſacroſ. Eccleſ. l.* 1. *C. Theodoſ. de diuerſis reſcriptis, l. in fraudem, C. de annon. & tribut. l. omnes* 6. *C. ſi contra ius, l.* 3. & 7. *C. de precib. Imperat. offer. l.* 2. *C. de canone frument. vrb. Rom. lib.* 11. *l. vnica, C. Theodoſ. de Senatuſconſultis, cap. ſuper* 20. *verſ. Diſcretionem, hoc tit. cap. Paſtoralis, de fide inſtrum.* & ideò non valent, ex eiſdem iuribus, *l.* 2. *tit.* 12. *lib.* 3. *ordin. l.* 6. *tit.* 14. *lib.* 4. *recopil.* Auguſtinus Barboſa *in collect. ad d. l. reſcripta.* Si autem ſcienter Princeps contra ius reſcripſerit, valet reſcriptum, quia ita reſcribendo diuerſum ius inter partes conſtituere voluit, vnde de iure, licèt contra ius, reſcripſiſſe dicitur; quo fit, vt reſcripta ita accipiantur, vt iuri communi magis conueniant ex noſtro textu: accedit, nam in dubio non creditur Principem velle per reſcriptum ſuum alicui præiudicare, *l.* 2. *§. meritò, & §. ſi quis, ff. ne quid in loco publico, cap. ex tuarum, de authoritate & vſu pallij*: ergo reſcripta ita interpretanda ſunt, vt iuri communi magis conueniant, quàm aduerſentur. 6. TRADITVR RATIO ASSERTIONIS.

Nec difficultates ſuprà adductæ obſtant. Non prima, nam etſi reſcripta ſecundùm ius accipiamus, & vt iuri conſona interpretemur, non inde ſequitur, illa ſuperfluò interpretari; nam per ea ius commune executioni mandatur per iudices in eis deſignatos. Sæpius enim ſtatuta à iure communi non adimplentur ita diligenter, niſi reſcriptis Principum ad debitum finem perducantur; 7. DISSOLVVNTVR DIFFICVLTATES.

cantur; vnde non ſuperflua, ſed valdè vtilia ſunt huiuſmodi reſcripta. Nec obſtat ſecunda difficultas, nam licèt regulariter reſcribi ſecundùm ius contingat; ſi tamen aliquando Principes contra ius reſcripſerint, nihilominus de iure reſpondiſſe dicentur; verum enim eſt, Principem de iure reſcribere, licèt non ſecundùm ius: ideſt, vt apertiùs me expediam, præcipit tale reſcriptum pro lege ſeruari, etiamſi iuris communis regulis non conueniat. Quare reſcripta ius faciunt inter partes, & vim legis obtinent, §. *ſed quod Principi, Inſtit. de iure natur.* immò & pro lege vniuerſali ſæpius obſeruantur, *cap. ſi Romanorum*, *verſic. Decretales*, 19. *diſt. l. Imperator* 18. *ff. ſolut. matrim. l. maiorem* 8. *ff. de pactis*: probant vltra repetentes ad præſentem rubricam, Salas *de legib. diſp.* 2. *ſect.* 8. Duarenus *ad tit. de condict. indeb. cap.* 6. *verſic. Reſcriptorum*, Donellus *lib.* 1. *comment. cap.* 9. vbi Oſuald. *littera C. & D.* Reuardus *pro tribunal. c.* 8. Briſſonius *lib.* 3. *ſelect. cap.* 7. Quod verum credo quando reſcripta emanarunt ad declarationem dubij iuris; tunc enim reſcripta vim legis vniuerſalis obtinent, *l.* 3. §. *Diuus*, *ff. de ſepulcr. viol.* Si verò inter partes de iure priuato agatur, inter eas tantùm vim legis obtinent. Salas *dicta ſect.* 8. *num.* 46. & regulariter ius tantùm quoad eas faciunt, *l.* 2. *&* 3. *C. de legibus*, niſi ſpecialiter caueat Princeps, vt tale reſcriptum vim legis vniuerſalis habeat, vt probat Sanchez *lib.* 2. *de matrim. diſput.* 14. *num.* 4 *ex cap. in cauſis* 19. *de re iudic. l. finali, C. de legibus.* Quare ſemper reſcripta ita interpretanda ſunt, vt iuri communi conueniant.

CAPVT XIX.

Idem *Archiepiſcopo* [a] *Senonenſi*; *&* *P.* [b] *S.* [c] *Mariæ in Via Lata Diac. Cardin. A. S. L.*

CONſtitutus in præſentia dilecti filij noſtri G. ſancti Angeli Diaconi Cardinalis Petrus Clericus, quem ei conceſſeramus, & parti alteri auditorem, propoſuit coram ipſo, quod cùm olim bonæ memoriæ G. [d] Papa prædeceſſor noſter dilectis filiis N. Dec. & [e] Capitulo Bituricen. dederit in mandatis, vt ipſum in Canonicum reciperent, & in fratrem, & præbendam ei conferrent, ſi qua tunc in eorum vacaret Eccleſia, vel proximò vacaturam, venerabili fratre noſtro Bituricen. Archiepiſcopo ei monitore conceſſo, & ipſi mandatum eius admittere non curaſſent, eis præcipiendo mandauit, vt quod eis mandauerat, adimplerent, dicto Archiepiſcopo, & venerabili fratre noſtro Claromont. Epiſcopo ſuper hoc executoribus deputatis. Interim autem Capituli nuncius ad Apoſtolicam Sedem accedens, cùm ſuggeſſiſſet ipſum B. in pluribus Eccleſiis habere præbendas, Bituricen. Eccleſiam ab eius obtinuit impetitione abſolui: indulgentiâ etiam impetratâ, ne infrà triennium aliquem recipere in fratrem cogeretur. Cúmque poſtmodùm idem P. ad Eccleſiam Romanam reuerſus, eidem prædeceſſori noſtro exponere curauiſſet, quod licèt in Claromont. Eccleſia quoddam beneficium, quod concedi etiam laïcis conſueuit, & Familiaritas appellatur, fuiſſet adeptus, & ex ipſo tamen, vel alio, quod haberet, non poſſet commodè ſuſtentari, idem prædeceſſor noſter dictis Decan. & Capitulo per ſuas litteras iniunxit, vt prædictâ indulgentiâ in ſuo robore permanente, præbendam, quæ poſt triennium primò vacaret, ipſi conferrent: interim autem ei ſtallum in choro, & locum in Capitulo aſſignarent, executione huius mandati dilecto filio Claromont. Præpoſito delegatâ: qui ſicut ex eius litteris manifeſtè liquebat, cùm dictos Decan. & Capitulum ad implendum mandatum Apoſtolicum diligentiùs monuiſſet, nec profeciſſet in aliquo, dictum P. de præbenda primò poſt triennium vacatura authoritate curauit Apoſtolica inueſtire, & ei ſtallum in Choro, & locum in Capitulo concedere. Verùm dilectus filius P. Roſſignos ex aduerſo reſpondit, quod cùm in Bituricenſi Eccleſia certus eſſet Canonicorum numerus inſtitutus, firmatus [f] iureiurando, & per multos Romanos Pontifices confirmatus, & de hoc memoratus P. non feciſſet in ſuis litteris mentionem, intelligendus erat [g] circumueniſſe prædeceſſorem noſtrum, & dictas litteras veritate tacitâ impetraſſe. Licèt enim cùm in aliqua Eccleſia certus ſtatuitur numerus, hæc apponatur conditio, vel intelligatur apponi: Salua Sedis Apoſtolicæ authoritate; non tamen erat credendum, quod eum ex certa ſcientia contra iuramentum eorum recipi mandauiſſet, cùm de hoc in eius litteris nihil fuiſſet expreſſum. Nos igitur de prædictis per memoratum Card. inſtructi, diſcretioni veſtræ per Ap. ſ. p. m. quatenus ſi legitimè vobis conſtiterit, numerum Canonicorum, qui nunc eſt in Eccleſia, eſſe per Decan. & Capitulum eiuſdem Eccleſiæ iuramento firmatum, [h] antequam prædictus Clericus à prædeceſſore noſtro litteras [i] executorias impetraſſet: quicquid factum eſt occaſione litterarum, quas

idem

idem clericus à Sede Apoſtolica impetraſſe dignoſcitur, caſſum & irritum k decernatis haberi: alioquin ei faciatis in eadem Eccleſia præbendam (ſi qua vacat) ſine app. ob. aſſignari, contradictores, ſi qui fuerint, per diſtrictionem Eccl. app. poſt. compeſcentes. Prouiſuri attentiùs, quod ita ſuper hoc mandatum noſtrum adimplere curetis, quod eundem clericum non oporteat deinceps ad nos iterare laborem: quia ſicut nolumus iniuſta præcipere, ſic cùm iuſta præcipimus, volumus efficaciter exaudiri. Nullis litteris ob. harum tenore tacito, &c. Quod ſi ambo, &c. Alter veſtrûm, &c. Datum Spolet. 11. Calend. Septemb.

NOTÆ.

1. a SEnonenſi.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 9. & in ipſis epiſtolis Innoc. III. Coloniæ editis, *fol.* 166. De hoc Archiepiſcopo, & eius Eccleſia egi ſuprà *in c.* 6. *de conſtit.*

2. b *P.*] Petrum videlicet; anno enim 1198. Innocent. III. miſit Legatum in partibus Galliæ Petrum Diaconum Cardinalem tituli S. Mariæ in Via Lata, vt proſequeretur iudicium diuortij à Philippo Francorum Rege facti cum legitima coniuge, aliâ ſuperinductâ; & cùm Petrus Legatus ad Senonas perueniſſet, vt ibi Concilium celebraret, referente Spondano *anno* 1198. *num.* 9. cauſa, de qua in noſtro textu, commiſſa fuit Archiepiſcopo Senonenſi, & ſimul prædicto Legato ibi degenti.

3. c *S. Mariæ.*] Eſt titulus Cardinalatus valde antiquus, refertúrque inter titulos Diaconales à Gennonio *de indultis*, §. *tituli*, *num.* 2. Cohelio *in notitia cap.* 6.

4. d *G. Papa.*] Legendum eſt C. vt Cæleſtinum ſignificet; in litteris enim Innocentij III. cùm legitur C. prædeceſſor noſter, Cæleſtinus, non Clemens, ſignificatur, teſte Spondano *anno* 1199. *n.* 4.

5. e *Capitulo.*] Quare ita reſcribatur, dixi *in cap.* 2. *hoc tit.* Specialiter hîc Decano & Capitulo reſcribitur, quia in Eccleſia Bituricenſi collatio præbendarum ad Decanum & Capitulum ſpectat, vt refert Chenu *in notitia beneficiorum illius Eccleſiæ.* De Eccleſia Bituricenſi aliqua afferam *in cap. ad audientiam* 31. *hoc titulo.*

f *Iuriurando.*] Simile ſtatutum repetitur *in cap. cum M. de conſtitutionibus*, vbi dixi. 6.

g *Circumueniſſe.*] Quia ſi exprimeret certum numerum eſſe præſcriptum in ea Eccleſia, non ita Pontifex litteras conceſſiſſet; & ſic cùm deficeret veritas narratiuæ per ſuppreſſionem, deeſt voluntas Pontificis. Pulchrè Caſſiodor. *lib.* 5. *variar. c.* 24. *Rogare enim in talibus cauſis, non fraudare Principem decet; quia negligentia virtus eſt præſumptiones relinquere, quæ iura præcipiunt amputari.* Notauit Sólorzanus *tom.* 2. *de iure Indiar. lib.* 2. *num.* 57. 7.

h *Antequam.*] Quatenus in reſcriptis tempus datæ vel præſentationis attendatur, dicam *in c.* 30. *hoc tit.* 8.

i *Executorias.*] Primò enim dantur litteræ monitoriæ, deinde præceptoriæ, & poſt executoriæ, quas latè exponam *in cap. ex inſinuatione, hoc tit.* 9.

k *Decernatis.*] Ex his verbis, iuncta contextura huius textus, deducunt Interpretes, reſcripta gratiæ per ſubreptionem impetrata, ipſo iure nulla eſſe, quod ſequenti textu diſputabimus. 10.

CAPVT XX.

Idem *A. Canonico* a *Pictauienſi.*

SVper litteris, quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia (tacitâ veritate, vel ſuggeſtâ falſitate) impetrantur à nobis, diuerſos intelleximus diuerſa ſentire, aliis aſſerentibus eos debere prorſus carere omni commodo litterarum, cùm mendax precator carere debeat penitus impetratis: aliis verò dicentibus, quod etſi formâ carere debeant in litteris noſtris expreſsâ, nihilominus iuxta rigorum iuris ſit à delegato iudice in negotio procedendum. Nos igitur inter eos, qui per fraudem, vel malitiam; & illos, qui per ſimplicitatem, vel ignorantiam litteras à nobis impetrant, huiuſmodi credimus diſcretionem adhibendam; vt hi, qui priori modo falſitatem exprimunt, vel ſuppremunt veritatem, in ſuæ peruerſitatis pœnam nullum ex illis litteris commodum conſequantur, ita videlicet, quod delegatus (poſtquam ſibi ſuper hoc facta fuerit fides) nullatenus de cauſa cognoſcat. Inter alios autem, qui poſteriori modo litteras impetrant, duximus diſtinguendum, quæ falſitas ſuggeſta fuerit, vel quæ veritas ſit ſuppreſſa; nam ſi talis expreſſa ſit falſitas, vel veritas occultata, quæ quamuis fuiſſet tacita, vel expreſſa, nos nihilominus ſaltem in forma communi litteras dediſſemus, delegatus non ſequens formam in litteris ipſis adpoſitam, ſecundùm ordinem iuris in cauſa procedat. Si verò per huiuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſionem etiam veritatis litteræ fuerint impetratæ, quâ tacitâ vel expreſsâ nos nullas prorſus litteras dediſſemus, à delegato non eſt aliquatenus procedendum, niſi forſitan eatenus, vt partibus ad ſuam præſentiam conuocatis, de precum qualitate cognoſcat, vt ſic in vtroque caſu eadem ratio, quæ delegantem mouetet, moueat etiam delegatum; & vbi delegans ſuas litteras denegaret, delegatus etiam ſuæ cognitionis officium nullatenus interponat.

NOTÆ.

1. PICTAVIENSIS DIOECESIS VBI.

a *Pictauienſi.*] Pictanium inter nobiliſſimas Aquitaniæ vrbes recenſetur à Marcellino *lib.* 16. Fulberto *in vita Sancti Richardi.* Caput Pictonum, amplæ prouinciæ nomen dedit: eius meminerunt Strabo *lib.* 4. Sozomenus *lib.* 5. *cap.* 12. & alij relati à Fratrib. Sarmat. *tom.* 3. *Gallia, fol.* 866. Epiſcopatu & Academia fulget, cuius Præſulum ſeriem, & catalogum refert Chenu *in chronol. Gallia.* Aymonio ipſius Eccleſiæ Canonico reſcribit in præſenti Innocentios, vt exprimitur *in cap.* 10. *hoc tit.* in tertia collectione.

COMMENTARIVM.

2. CONCLVSIO TRADITVR ET PROBATVR.

IN hoc titulo de reſcriptis, primum, præcipuumque locum obtinere præſentem deciſionem; teſtatur Butrius *in præſenti*, & clauem totius tractatus de reſcriptis eſſe, teſtatur etiam Abbas *in præſenti*: eam edidit ad conciliandas DD. ſententias *ad l.* 1. 2. *&* 5. *C. ſi contra ius.* Vt tamen eius materiam iuſto commentatio abſoluam, ſit concluſio: *Reſcriptum doloſâ obreptione, ſeu ſubreptione impetratum, irritum eſt ipſo iure; ſimplici autem ignorantiâ adeptum, quatenus conceſſioni cauſam dedit, reiicitur.* Quam concluſionem probant textus *in cap.* 2. *cap. caterùm* 3. *cap. ad aures* 8. *cap. ſedes* 15. *cap. ex tenore* 16. *cap. conſtitutus, cap. poſtulaſti,* 27. *cap. ſi proponente* 42. cum aliis *hoc tit. cap. dudum* 54. *verſiculo Inſuper, de elect. cap. cùm teneamur* 6. *de præb. cap.* 1. iuncta gloſſa, *verbo de iure, vt lite pendente, lib.* 6. *cap. dicenti* 26. *verſic. Et ſi legibus,* 25. *q.* 2. *cap. cauſam* 18. *hoc tit. cap. ſignificantibus* 38. *de officio deleg. cap. bona, de confirm. vtili, cap. dudum* 14. *de præbend. lib.* 6. *cap.* 2. *de filiis preſbyterorum, cap. ex parte* 5. *de officio ordinar. cap. quod ſuper, de fide inſtrum. cap. eam te* 4. *de ætat. & qualit. cap. penult. de officio vicarÿ, cap. ſuper* 10. *de cohabitat. cleric. cap. final. de filiis preſbyterorum, lib.* 6. *cap. cùm olim* 12. *de ſentent. & re iudic. cap. cùm dilecti, de elect. cap. ſententiam* 35. *q.* 9. *cap. ex litteris, de officio deleg. cap. ſignificauit, de appellat. cap quia circa, de conſanguin. cap. cùm in noſtris, de conceſſ. præb. l.* 1. *§. quæſitum, ff. de appellationib. l.* 1. *ff. de natalibus reſtituendis, l. ſi quis* 29. *ff. ad leg. Cornel. de falſis, l. vlt. §.* 1. *C. de his qui a non dominis, l.* 2. *l. etſi legibus* 5. *C. ſi contra ius,* Paulus *lib.* 1. *ſententiarum, tit.* 10. *l. vlt. C. de diuerſ. reſcript. l. vlt. C. ſi nupt. ex reſcrip. l.* 36. *tit.* 10. *partit.* 6. Faciunt etiam textus *in l. ſed ſi* 10. *§. patronus, de in ius vocando, l. liberto* 49. *ff. de bonis libertorum, l. magis* 5. *§. manet, ff. de rebus eorum, l. cùm vno* 26. *§. ſub aſſenſu, ff. de fideicom. libertatibus, l. ſi nollem, ff. de ædilitio edicto.* Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, quibus addendi ſunt Petrus Gregorius *lib.* 1. *de reſcriptis, cap.* 49. *&* 50. & in præſenti Farinacius *de falſitate q.* 150. Trentacinquius *de reſcriptis reſol.* 4. *&* 5. Faber *in ſuo Codice, tit. de diuerſis reſcriptis, diffinit.* 1. Gutierrez *lib.* 2. *canonic. cap.* 5. Germonius *lib.* 1. *animadu. cap.* 15. Couarr. *lib.* 1. *variar. cap. finali*, Moneta *de commut. cap.* 16. *num.* 12. Cuiacius *ad titulum C. ſi contra ius*, Coquæus *contra Morneum tom.* 1. *fol.* 131. Paulus de Zochis, Millianus, & Vtanius *in noſtro textu*, Balboa *in cap.* 5. *de re iudic.* Baſilius *lib.* 8. *de matrim. cap.* 16. Nigrus Cyriacus *tom.* 1. *contron.* 160. Salas *de legibus diſp.* 20. *ſect.* 14. Suarez *lib.* 1. *de legib. cap.* 22. Arellano *antinom.* 3. Lælius Mancinus *genialium cap.* 261. *cum ſequentibus,* D. Ioannes de Larrea *allegat.* 91. Altelſerra *hic.*

Sed hæc aſſertio ita illuſtrata, acriter impugnatur ſequentibus difficultatibus. Prima inſurgit aduersùs eam partem concluſionis, quæ generaliter aſſerit, tam in caſu obreptionis, quàm ſubreptionis impetrantem reſcriptum carere ipſius commodo: nam iniquum videtur, æqualiter puniri illum qui tacuit verum, ac eum, qui falſum dixit; cùm aliud ſit falſum dicere, aliud verum omittere; ideò tanquam diuerſa hæc duo ſeparantur, *cap. ne quis* 14. *cap. queritur* 22. *q.* 2. & cui prohibetur falſum dicere, permittitur verum celare, vt in caſu relato à D. Thoma 2. 2. *q.* 69. *art.* 1. Couarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 2. Cenedo *ad decretum, collectanea* 43. *num.* 11. Igitur non rectè in noſtro textu, qui verum tacuit, priuatur commodo reſcripti, ſicut ille qui falſum dixit. Augetur hæc difficultas *ex l. præſcriptione, C. ſi contra ius*, relata *in cap. dicenti, §. præſcriptione* 25. *q.* 2. in illis verbis: *Tacendi fraude*; vbi dolo, ſiue fraude impetratum reſcriptum, non vitiari deciditur. Augetur ſecundò hæc difficultas ex eo; nam ſi reſcriptum obreptione, aut ſubreptione impetratum, eſſet nullum, iudex in eo datus, eius virtute nullam poſſet exercere iuriſdictionem: ſed poteſt de obreptione & ſubreptione cognoſcere, vt docetur in noſtro textu in fine: ergo quia reſcriptum vires habet. Secunda difficultas militat aduerſus id quod aſſerimus, videlicet falſas preces ſimplicitate aut ignorantiâ propoſitas, non vitiare reſcriptum, ſi modò non dederint principaliter cauſam reſcripto, & Princeps illud etiam principaliter concederet. Obſtat, nam ignorantia in iure æquiparatur dolo, & calliditati, *l. quod* 32. *ff. depoſiti, l. magna* 224. *ff. de v. ſ. l.* 1. *§. is quoque, ff. de obl. & act. l.* 5. *§. dolum, ff. vt in poſſeſſ.* Donellus *lib.* 16. *comment. cap.* 27. Barboſa *in l. ſi mora, num.* 3. *&* 8. *in præludiis, ff. ſoluto matrim.* nec ignorantia à pœna falſi excuſat, *l. Diuus* 15. *in principio, ff. ad leg. Corn. de falſis*: igitur preces falſæ etiam per ignorantiam vitiant reſcripta. Augetur hæc difficultas ex eo; nam impoſſibilia non veniunt in conſiderationem: ſed impoſſibile eſt cognoſcere an Princeps, qui ob preces falſas ex ignorantia propoſitas reſcriptum conceſſit, æquè conceſſurus eſſet, ſi preces veræ eſſent, cùm intentionis ſolus Deus cognitor ſit, *cap. erubeſcant* 32. *diſt. cap. in ciuitate, de vſuris, cap. a nobis* 28. *de ſentent. excom. cap. dilecto* 28. *de v. ſ.* ergo nullâ habitâ ratione, an æquè Princeps conceſſurus eſſet, necne, dicendum videbatur, reſcripta per falſas preces, etiam ex ignorantia propoſitas, vitiari.

3. TRADITVR DVBITANDI RATIO.

4. QVID OBREPTIO, ET SVBREPTIO.

Quibus difficultatibus minimè refragantibus, vera eſt prædicta aſſertio, ad cuius expoſitionem aliqua præmittenda ſunt; & primò ſciendum eſt, duo vitia communiter in impetratione reſcriptorum conſiderari; vnum in falſitate ſuggeſta, & narrata; aliud in veritate celata & taciturnitate veri. Primum ſubreptio dicitur, cùm videlicet precatores falſitatem exprimunt, falſiſque, & mendacibus ſupplicationibus reſcripta impetrant, vt in exemplis, de quibus *in cap. ex inſinuatione* 37. *hoc tit. cap. ſuſceptum, eod. tit. lib.* 6. *cap. tam litteris* 33. *de teſtibus, cap. ex litteris* 6. *de tranſact.* Secundum obreptio dicitur, cùm veritas in precibus reticetur, *c.* 3. *c. poſtulaſti* 21. *cap. ad audientiam* 31. *cap. penult. hoc tit.* D. Cypr. *epiſt.* 68. *Nec enim tam culpandus eſt ille, cui negligenter obreptum eſt, quàm hic execrandus, qui fraudulenter obrepſit.* Aut cùm aliud celatur, quod expreſſum Principis animum in diuerſam traheret ſententiam, *cap. ad aures* 8. *hoc tit. cap. cùm olim* 12.

cap.

cap. inter 20. de re iudic. docent Prateius, Caluinus, & Briſſonius *verbo Obreptio*, Petrus Gregorius *lib. 1. de reſcriptis, cap. 49. & 50.* qua in ſignificatione verba *obrepere, & ſubripere*, accipienda ſont in textu *in l. ſed etſi 10. §. Patronum 29. ff. de in ius vocando, l. liberto 49. ff. de bonis libertorum, l. 1. §. nepos, ff. ſi quis à parente, l. Diuus, ff. de iure aureorum, l. poſtremò 5. ff. de natalibus reſtit. l. ſi fideiuſſor 29. §. ſi cùm debitor, ff. mandati, l. ſi quis 20. ff. ad leg. Corn. de falſis, l. 3. §. puberi, ff. de Carboniano, l. magis 5. §. manet, ff. de rebus eorum:* notant Millianus *in præſenti, 1. p. num 3.* Sahagun *num.* 8. quoad eff. ctum verò nullum inter prædicta verba datur diſcrimen; quare tam Pontifices, quàm Iureconſulti his verbis promiſcuè vtuntur, *l. 2. C. ſi nuptiæ ex reſcrip.* vbi Gothofr. *littera R* quod & apud bonæ notæ Authores receptum eſſe conſtat ex traditis à Milliano *vbi ſupra.*

5\. VERITAS EXPRIMENDA EST.

Secundò ſciendum eſt, adeò in precibus Superiori proponendis veritatem deſiderari, vt non ſufficiat generaliter, & obſcurè narratiuam facere; ſed ita diſtinctè, ſine obreptione, & ſubreptione facti ſeries narranda eſt, vt nihil per dolum reticeatur, aut per falſitatem ſuggeratur; ſiquidem Princeps facilè ex narratis & narratiuæ circunſtantiis moueri poteſt ad concedendum, vel negandum reſcriptum, *cap. ſuper eo 5. de cohabit. Cleric. cap. 2. de dolo, cap. venerabili, de confirmat. vtili, l. finali, in fine, C. de dotis promiſſione*, argumento legis primæ, *§. 1. ff. de ædilitio edicto*, iunctis traditis ab Antonio Gomez *lib 2. var. cap. 2. num. 49.* Molla *in emporio, tit. 9. in principio, n. 41.* Hermoſilla *in l. 66. gloſſa 1. num. 11. tit. 5. partit. 5.* Amaya *lib. 2. obſeru. cap. 13.* vnde generaliter dicendum eſt, tunc reſcripta obreptitia, aut ſubreptitia appellari, quoties non expreſſum eſt, aut falsò ſuggeſtum, quod poſſet impedire conceſſionem reſcripti, vt ſi impetretur reſcriptum ſecundum, non factâ mentione prioris, *cap. cæterùm 3. hoc tit.* ſi non diſtinctè proponatur ſtatus negotij, ſuper quo impetratur reſcriptum, *cap. inter 20. de re iudicata, cap. 1. de confirmat. vtili, cap. ex litteris, de dolo, cap. 1. vt lite pendente, cap. dudum, de priuilegiis*: ſi pro clerico non tonſurato impetretur beneficium, *cap ex litteris, de tranſactionibus*: ſi impetrans beneficium taceat aliud, quod habet: ſi in mandato ad beneficium non fiat mentio reſcripti in fauorem alterius conceſſi, *cap. mandatum, cap. litteris, cap. Abbatem, de reſcriptis*: ſi non fiat mentio in impetratione beneficij penſionis in titulum beneficij obtentæ, *cap. propoſuiſti, hoc tit. cap. ſi pauper, de præb. in 6.* ſi quis dicat ſe clericum, cùm clericus non ſit, *dict. cap. ex litteris*: ſi dicat litteras executorias præceſſiſſe, cùm monitoriæ non præceſſerint, *cap. ex inſinuatione, de reſcriptis*, vbi Petrus Gregorius: ſi exprimatur falſus modus vacationis beneficij, Petrus Gregorius *lib. 1. de reſcriptis, cap. 49. & 50.* in quibus caſibus illud notandum eſt, ſimulatorem veritatis in totum æquiparari quoad nullitatem reſcripti illi, qui falſum expreſſit, vt in ſpecie textus *in l. 1. §. venditor*, ibi: *Sed ſcire venditorem, & celare ſic accipimus, non ſolùm ſi non admonuerit, verùm & ſi negauerit ſeruitutem iſtam deberi. ff. de act. empti.* Faciunt Ammian. Marcell. *lib. 29. Fallere non minùs videtur, qui geſta præterit ſciens, quam ille qui nunquam facta fingit.* Plinius *lib. 2. cap. 20. Præuaricationem dicit eſſe tranſigere dicendo, vel curſim & breuiter attingere, quæ ſint inculcanda, infigenda, repetenda* Et eleganter Plautus *in Querulo: Peierat ſæpe qui tacet.* Damnabilis ergo ſubreptio euenit, ſi quid geſtorum in precibus omittatur, *l. 1. C. ſi contra ius.* ſi fraude quid reticeatur, *l. 2. C. eod.*

6\. RESCRIPTUM SUBREPTITIUM NULLUM EST.

Reſcripta ergo per ſubreptionem, aut obreptionem impetrata, nullius ſunt momenti, nullumque precatori commodum afferre poſſunt, *l. 1. ff. de natalibus:* quæ doctrina procedit, licèt in eodem reſcripto diuerſa proponantur; nam quoad omnia tale reſcriptum vitiatur, ex noſtro textu, ibi: *Nullum ex illis litteris commodum. cap. ad audientiam 12. cap. Sedes 15.* ibi: *Careat penitus impetratis.* Docent Caniſios *in præſenti*, Baſilius *dict. cap. 16. num. 9.* nec contrarium probatur ex textu *in cap. ſi eo tempore, hoc tit. lib. 6.* vbi valet reſcriptum in ſecundo capitulo de beneficio ſimplici, etiamſi primum capitulum ad beneficium curatum eſſet ſubreptitium: nam omiſſis ſolutionibus traditis à Baſilio *dicto libro 8. de matrim. cap. 16*: dicendum eſt, reſcriptum per obreptionem, aut ſubreptionem impetratum, nullum eſſe quoad negotium principale, & alterius connexos; non verò quoad ſeparatos, quos falſitas in vno non vitiat, argumento textus *in l. vlt. C. de tranſact. cap. dilectus, de præb. regula Vtile, de reg. iur. lib. 6.* quare ſi ſubreptio committatur in expreſſione valoris beneficij pro obtinenda penſione in dimidia eius parte, non vitiatur gratia, ſed penſio moderatur iuxta verum valorem. Couarr. *lib. 1. variar. cap. 20. num. 7.* Garcia *de beneficiis 6. p. cap. 2. num. 163.* vnde *in dict. cap. ſi eo*, ætatis reticentia in beneficio curato non potuit vitiare gratiam quoad beneficium ſimplex, cùm hæc duo inter ſe valde diuerſa ſint, vt docent relati à Milliano *in noſtro textu, 1. p. num. 27.* Accedit, nam in eo textu impetrans gratiam alternatiuam, ad obtinendum beneficium cum cura, vel ſine ea, poteſt admitti ad beneficium ſine cura, ex tacita concedentis voluntate, cùm concedentis animus eſſet, vt ſi ipſe noluiſſet ex defectu voluntatis, aut non potuiſſet ex defectu capacitatis, curatum conſequi, in altero gratia conſiſteret: quare mirum non eſt, ſi in eo textu ex defectu ætatis, qui capax non inuenitur ad beneficium curatum, poſſit admitti ad aliud, argumento textus *in l. ſi duo 128. l. ſi quis ita 129. ff. de verb. obl. l. is qui decem, §. Stichum, ff. de ſolution.* Manet ergo, reſcriptum quo conceduntur plura ad eundem finem obtinendum, ſi falſitas talis in eo adfuerit, quod aliter Princeps, niſi deceptus, eam gratiam non concederet, non ſolùm quoad partem, verùm quoad omnia illud vitiari, *d. cap. ad audientiam, cap. conſtitutus, hoc tit.* Millianus *in præſenti.*

7\. IDEM PROCEDIT IN RESCRIPTIS GRATIÆ ET IUSTITIÆ.

Omnia quæ de fraudulosa impetratione diximus, pariter procedunt in reſcriptis, tam iuſtitiæ, quàm gratiæ, *cap. ad aures 8. cap. in noſtra 32. cap. ſi proponente, hoc tit.* docent communi calculo Interpretes ſuprà relati. Illud tamen apud eos non conuenit, an reſcripta iuſtitiæ ipſo iure nulla ſint, ſicut reſcripta gratiæ? Et apud antiquos receptum fuit, reſcripta gratiæ ipſo iure nulla eſſe; iuſtitiæ verò non aliter, quam ſi appoſita fuerit exceptio. Ita Gloſſa vltima *verbo Iudicas, in cap. ad audientiam 31. hoc tit.* Menochius *de arbitrariis caſu 201. num. 2.* Antonius Cuchus *lib. 1. inſtit. tit. 4. num. 16.* Sanchez & alij relati à Barboſa *in præſenti, num. 8.* qui mouentur ſequentibus fundamentis. Primò exemplo contractuum bonæ fidei, & ſtricti iuris; certum enim eſt, inter eos illam aſſignari differentiam, quod

quòd dolus dans cauſam contractui bonæ fidei, nullum reddit illum ipſo iure, *l. eleganter 4. in princip. ff. de dolo, l. 3. §. vlt. ff. pro ſocio, l. in cauſa 16. §. item, ff. de minoribus, l. domus 57. ff. de contrahenda empt.* Si verò dolus cauſam præſtiterit contractui ſtricti iuris, non ipſo iure, ſed oppoſita exceptione nullum reddit, *l. ſi quis 36. ff. de verb. obl. l. dolo 5. Cod. de inutilibus.* Donellus *lib. 12. commen. cap. 7.* Robertus *lib. 3. animadu. cap. 1.* Faber *lib. 14. coniect. cap. 18.* Pichard. *in §. actionum, quæſt. 9. Inſtit. de actionibus.* Igitur ſimiliter reſcripta gratiæ ad inſtar contractuum bonæ fidei ipſo iure vitiari debent, iuſtitiæ verò exemplo contractuum ſtricti iuris; ſiquidem ſtricta dicuntur, *cap. ſedes 15. cap. Rodulphus, hoc tit.* ideò oppoſitâ exceptione debent vitiari. Secundò expendunt textum noſtrum in illis verbis: *Ita videlicet, quod delegatus poſtquam ſibi ſuper hoc facta fuerit fides, nullatenus de cauſa cognoſcat.* Exigit ergo Pontifex fieri fidem falſitatis, hoc eſt opponi, & probari debere exceptionem falſitatis, ad hoc vt reſcriptum nullum ſit: quod etiam in ſpecie exigunt Imperatores *in lege præſcriptionem*, ibi: *Præſcriptione oppoſita. l. etſi non cognitio*, ibi: *De veritate precum inquiri oportet. Cod. ſi contra ius:* ergo non oppoſitâ falſitatis exceptione, reſcripta iuſtitiæ vires obtinent.

8. VERA SENTENTIA ADSTRVITVR.

Sed verius eſt, quoad hanc partem nullum diſcrimen verſari inter reſcripta iuſtitiæ, & gratiæ; nam ſicut reſcripta gratiæ ipſo iure vitiantur, *cap. ad audientiam 31. hoc tit. cap. final. de filiis presbyterorum, lib. 6. cap. ſi motu, de præb. eodem lib.* ſimiliter reſcripta iuſtitiæ, vt apertè probatur ex præſenti textu, ibi, *nullum ex litteris*; & ibi, *nullatenus de cauſa cognoſcat*; quæ verba ipſo iure inducunt nullitatem, *authent. ſi qua mulier*, vbi gloſſa, *verbo Nullatenus, Cod. ad Velleianum, Clement. 1. hoc tit.* docuerunt Gloſſa *in cap. innotuit, verbo Nullum, de elect.* Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo Reuertatur, num. 193.* & ex illis verbis, *careat penitus impetratis*, legis *& ſi legibus, Cod. ſi contra ius*, tranſcriptis *in cap. ſedes, hoc tit.* vbi verbum, *penitus*, importat nullitatem ipſo iure, iuxta textum *in cap. finali, de pœnis.* Probatur etiam *ex cap. ad aures*, ibi, *vires nolumus obtinere*; *cap. dilectus*, ibi, *viribus carere decernas*; *hoc tit.* vbi dubitari non poteſt, verba illa nullitatem exprimere ipſo iure, vt ex ſimilis locutionis genere communiter deducitur ex lege prolatam, *Cod. de ſententiis, cap. quod in dubiis, de renunciatione, cap. ex his, de officio deleg.* Accedit etiam & illa ratio, quod non aliter reſcripta concedantur, quàm ſub illa conditione tacita, ſi preces veritate nitantur, *cap. 2. hoc tit.* At quoties reſcripta ſunt ſubreptitia, deeſt illa conditio, quâ deficiente reſcripta ipſa vitiari neceſſe eſt, argumento textus *in l. item quia 4. §. 1. ff. de pactis, l. ſi quis 37. ff. de contrahenda empt. l. neceſſariò 8. §. quod ſi, ff. de periculo & com.* ergo reſcripta iuſtitiæ, ſicut gratiæ, ipſo iure nulla ſunt. Quibus, & aliis fundamentis moti ita docuerunt Abbas Siculus, Barbatia *in cap. 3. hoc tit.* Beroius *in præſenti, lectura 2. ex num. 6.* Quâ opinione receptâ contrariæ ſententiæ fundamenta non obſtant. Non primum deductum ex æquiparatione contractuum bonæ fidei & ſtricti iuris, nam licèt admittamus illam differentiam in contractibus, non tamen inde colligitur idem dicendum eſſe in reſcriptis; nam aliud eſt decipere priuatum in contractibus, aliud, & quidem grauius, Principem; vnde in pœnam huius falſitatis, tam iuſtitiæ, quàm gratiæ reſcripta nulla ſunt. Neque etiam contrarium ſuadet præſens textus; nam licèt reſcriptum dolo impetratum ſit ipſo iure nullum, tamen cùm dolus & fraus non præſumantur, niſi probentur, neceſſe eſt oſtendere fraudem interueniſſe, cùm aliter de nullitate reſcripti apparere non poſſit; & ita accipienda ſunt verba huius textus, & alia ſuprà relata.

9. DE VERITATE EX IGNORANTIA SVPPRESSA.

Hucuſque egimus de reſcriptis per ſubreptionem impetratis, ex dolo, & fraude: nunc agamus de reſcriptis impetratis ex ſimplicitate & ignorantia, quo caſu diſtinguendum eſſe docetur in præſenti textu, *verſiculo Inter alios*, inter eum caſum, in quo falſitas ſuggeſta, vel veritas ſuppreſſa illa erat, quæ quamuis fuiſſet tacita, vel expreſſa, nihilominus Pontifex reſcriptum concederet; & tunc reſcriptum vires habet: & eum caſum, in quo falſitas per ignorantiam ſuggeſta, aut tacita induceret, vt nunquam Pontifex litteras concederet; & tunc reſcriptum vires non habet: quod etiam docetur *in cap. conſtitutus 19. hoc titulo, cap. dudum 54. de elect. cap. ſignificantibus 38. de officio deleg. cap. bonæ, de confirmat. vtili.* Tunc enim licèt non propter culpam impetrantis, propter defectum tamen voluntatis in Principe reſcriptum vitiatur, vt docet Baſilius *dicto lib. 8. cap. 16.*

10. TRADITVR RATIO DECIDENDI.

Ex quibus iam apparet præſentis decretalis vera deciſiua ratio; cùm enim dolus ſuus nemini patrocinari debeat, *cap. ſedes*, cum ſequenti, *hoc tit. l. ita demùm 36. ff. de arbitris, l. iudex 12. ff. de dolo:* mendax precator carere debet litteris impetratis, *l. vniuerſi 7. Cod. de diuerſ. reſcriptis.* D. Auguſtinus in D. Ioannem, vbi ait, *iuris eſſe forenſis, vt qui in precibus mentitus fuerit, non illi proſit quod impetrauit, ne ex malitia ſua commodum conſequatur: l. verum, §. tempus, ff. pro ſocio, l. in fundo, ff. de rei vindic.* qui enim aut per obreptionem, aut per ſubreptionem reſcriptum conſequitur, magnum delictum committit, aliud agendo, & aliud ſimulando, ſiue per expreſſionem falſitatis, ſiue per ſubreptionem veritatis; dolus enim magnum delictum eſt, *l. 1. ff. de fideiuſſoribus tutorum, l. item exigit, ff. de dolo*; quod non debet impunitum remanere, *l. ſi fraudetur, ff. de doli exceptione*; nec etiam mendacium, quod committit, cùm tot iuris ſanctionibus inueniamus præſcriptum, mendaces variis pœnis puniri, *l. ſin autem 27. l. vltima, ff. de rei vind. l. qui ſe liti 45. ff. de petit. hæred. l. inde 23. §. hac actio, ff. ad l. Aquil. l. de ætate 11. § ſi cùm eſſet, ff. de interrogat. l. 4. verſic. Interdum, ff. quod cum eo, l. ſed hoc 22. §. 1. ff. de re iudicata, l. computationi 68. §. vlt. ff. ad l. Falcidiam, l. ſi ſeruus 22. §. vlt. l. electio 26. §. neque, ff. de noxalibus, l. ſi dubitetur, § 1. ff. de fideiuſſor. l. falſum 44. § ſi quis, ff. de furtis, l. 1. Cod. ad Macedonianum, l. 2. & 8. Cod. ſi minor, l. contra 4. Cod. ad leg. Aquiliam.* Plura Caſtillo *lib. 3. controu. cap. 18.* Eringius *de fideiuſſor. part. 5. cap. 27. num. 210.* Quare præter pœnam falſi, quam ſubit, *l. ſi quis 29. ff. ad leg. Corn. de falſis*, nulla pœna aptior huic delicto apponi poteſt, quàm vt priuetur impetrator commodo reſcripti impetrati. Facit, nam generaliter obreptitia non valent, *l. 5. Cod. de prædiis, & aliis rebus, l. ſi quis obrepſerit 29. ff. ad leg. Corn. de falſis, l. tres 55. ff. de adminiſt. tut. l. cùm verò 26. §. 8. ff. de fideicommiſ. libert. l. 3. §. pubert, ff. de Carbon. edicto.* Accedit, nam reſcriptum impetratum ſimulatâ veritate, aut ſuggeſtâ falſitate, non creditur impetratum ex Principis voluntate, vt notarunt Decius, Felinus, & Cauſius *in præſenti*, quia deficiente veritate

Digitized by Google

veritate in narratiua, deficit voluntas in Principe, qui concedendo circumuenitur, *cap. conſtitutus, de conceſſ. preb.* eleganter Caſſiodorus *lib. 5. variar. epiſt. 24. Rogari enim in talibus cauſis, non fraudari Principem decet; quia negligentiæ vitium eſt præſumptiones relinquere, quæ iura præcipiunt amputari.* Vnde cùm reſcripta pendeant à voluntate concedentis, deficiente eâ, vires non obtinent. Secundæ partis præſentis aſſertionis, videlicet reſcripta per falſas preces, ſed per ignorantiam & ſimplicitatem appoſitas, valere, ratio ex eo prouenit, quia ignorantiæ, & ſimplicitati eſt indulgendum, *cap. ſcripta 3. de conſecrat. diſt. 2. cap. 2. in fine, de tranſlat. Epiſcopi, cap. cùm vniuerſorum, de rerum permut. l. genere 8. ff. de his qui notant. infam. l. ſi fideiuſſor 29. ff. mandati; l. de die 9. §. ſi ſeruus, ff. qui ſatisdare, l. 1. §. final. ff. de edendo, l. final. C de teſtam. l. 2. ff. ſi quis in ius vocatus, l. 3. §. vlt. ff. de ſuſpectis tutor. l. 3. §. ſi quis ignorans, ff. ad Sillanian. l. tutor 16. §. 1. ff. de pignorat. l. 3. C. de his qui ſibi adſcribunt, cap. penult. de Clerico excommunicato,* Tiraquell. *de pœnis, cauſa* 11. Menochius *de arbitrariis caſu* 193. vnde reſcriptum ita impetratum valet, & vires obtinet, ſi Pontifex æqualiter conceſſurus eſſet.

11. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO. Nec obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta; nam quamuis celare veritatem non ſit ex ſe mendacium, *cap. ne quis 14. 22. quæſt. 2.* cùm mendacium tantùm ſit falſa vocis ſignificatio cum propoſito fallendi, vt ex D. Auguſtino, & aliis Patribus docet Gratianus *in cap. veritas, §. ille ergo 22. quæſt. 2.* D. Thomas *2. 2. quæſt. 110. art. 1.* Præceptor D. Ioſephus de Retes *lib. 7. opuſc. cap. 3. num. 5.* & veritatis celatio nullam vocis ſignificationem habeat, ſed tantum diſſimulationem; tamen cùm ex dolo diſſimulatio contingit, pro mendacio habetur, exceptis quibuſdam caſibus relatis *in cap. quæritur*, cum aliis, *22. quæſt. 2.* vnde quoad inualiditatem reſcripti æquale vitium eſt ſubreptionis, aut obreptionis, *cap. quiſquis 80. 21. quæſt. 3.* quod & *d. l. præſcriptione, C. ſi contra ius*, clarè docetur. Similiter in ædilitio edicto dantur actiones ex reticentia, ſicut ex dicto & promiſſo, *l. 1. l. 38. ff. de ædilit. edict.* Nec obſtat argumentum deductum *ex d. l. præſcriptione*, pro cuius expoſitioſitione plura traduot Cinus *in eo textu, num. 4.* Bartolus *num. 3.* Iaſon *num. 1.* Baldus *num. 20.* Caſtrenſis *num. 2.* & alij relati à Barboſa ibi, Millianus *in præſenti, 2. p. num. 8.* quibus omnibus exploſis, reſpondendum eſt, duplicem eſſe cognitionem delegati, quandu ex commiſſione Pontificis cauſa committitur. Prima eſt de veritate aut falſitate ipſius reſcripti, in quo ad inſtantiam partis pronunciat delegatus; & ſi reſcriptum per falſas preces impetratum fuiſſe declarauerit, protinus in negotio principali ſuperſedere debet; ſin autem valere reſcriptum pronuntiet, tunc incipit ſecunda cognitio, in qua cauſa principalis diſceptatur: quam diſtinctionem præſenſit Pontifex in præſenti, verſiculo, *forſitan*; & de hac præambula diſceptatione reſcripti, cuius finis eſt inquirere, & pronunciare de veritate precum, Imperatores loquuntur *in d. l. præſcriptione*; aſſerentes exceptione falſitatis oppoſita pro tenore veritatis, iudicem cognoſcere oportere; quia iudex de qua re cognouit, de eadem pronuntiare debet, *l. de qua re, ff. de iudiciis*: proſequuntur Imperatores, iudicem proferre ſententiam debere, id eſt pro valore, aut nullitate reſcripti pronuntiare. Nec obſtat ſecundum argumentum, cui eodem modo ſatisfaciendum eſt; iuriſdictio enim, quâ delegatus vtitur, quoad precum veritatem inquirendam, non ex commiſſione reſcripti, ſed à iure communi pendet, *l. ſi quis 5. C. ſi contra ius.* Nec ſecunda difficultas obſtat; nam generaliter verum non eſt, quamcunque ignorantiam excuſare impetrantem à vitio falſitatis; diſtinguendum enim eſt inter ignorantiam iuſtam, & probabilem; & inter iniuſtam & affectatam: ignorantia enim iuſta & probabilis excuſat, vt in aliis caſibus, de quibus *in cap. 3. §. 1. de clandeſt. deſponſ. cap. eos, de temp. ordin. lib. 6. cap. penult. de clerico excom. l. nec ſupinam, ff. de iuris & facti, l. 1. §. 1. ff. ſi menſor falſum, l. 1. §. 1. ff. ſi is qui teſtam. liber, l. ſi fideiuſſor 29. in principio, ff. mandati, l. quæſitum 8. §. illud, ff. de precario*: affectata verò non excuſat ab aliis pœnis, & ſic nec à nullitate reſcripti per falſas litteras impetrati. Nec argumentum huius difficultatis obſtat; nam ſatis poſſibile omnibus viſum eſt, cognoſcere an Pontifex æqualiter eſſet conceſſurus, necne, cùm conceditur gratia, quæ de iure, vel Curiæ ſtylo ſolet concedi; quod ſecus eſt quando id, quod conceditur de iure vel ſtylo curiæ, concedi non ſolet; nam tali caſu præſumitur ſubreptionem fuiſſe cauſam inductiuam. Ita poſt antiquiores in præſenti docet Millianus *p. 3. num. 5.*

Adhuc ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. quia circa 6. de conſang. & affinit.* vbi proponitur, conſanguineos intra 5. gradum (iure enim antiquo ante Concilium Lateranenſe prohibitum erat matrimonium inter conſanguineos vſque ad ſeptimum gradum, *cap. nullum, cap. nulli 35. q. 3. cap. ad ſedem 35. q. 5.*) vt diſpenſationem ad contrahendum matrimonium à Pontifice conſequerentur, dixiſſe bona fide ſe prolem ſuſcepiſſe (vrgens enim cauſa eſt diſpenſationis, ſi proles bona fide ſuſcepta fuit, *cap. 1. 2. quæſt. 2.* ſicut è contrario ſuſcepta malâ fide, difficilem reddit diſpenſationem: quo modo conciliandus eſt textus *in cap. cùm haberet, de eo qui duxit conſanguineam,* cum *d. cap. quia circa*;) per ignorantiam tamen falsò aſſeruerunt prolem ſuſcepiſſe, cùm tempore impetrationis non eſſet; & cùm expreſſio huius falſitatis impetrationi cauſam dediſſet, & conſultus fuiſſet Innocentius III. circa valorem matrimonij, decreuit ſuſtinendum eſſe vt remanerent in matrimonio; id eſt non obſtante falsâ cauſa, matrimonium rectè contractum eſſe: ergo falſa narratio per ignorantiam Pontifici facta non vitiat reſcriptum, etſi cauſa præcipua eſſet conceſſionis. Varia pro huius textus interpretatione adduxerunt Interpretes, inter quos illa communiter recepta eſt ſolutio, videlicet in eo textu primam diſpenſationem nullius fuiſſe momenti; cæterùm ex Pontificis indulgentia, qui cognitâ inualiditate matrimonij, coniuges ſuſtinendos eſſe in matrimonio reſpondit, induci ſecundam diſpenſationem validam, cuius virtute ſuſtinetur matrimonium. Ita docent Speculator *tit. de diſpenſ. §. nunc de Epiſcoporum, num. 27.* Beliachinus *de Epiſcopo lib. 4. tit. 2. quæſt. 49. num. 139.* Selua *de beneficiis 4. p. quæſt. 7. num. 114.* Couarr. *de ſponſalib. 2. p. cap. 6. §. 10. num. 15.* Sed hæc ſolutio latè conuincitur à Thoma Sanchez *lib. 7. de matrim. diſput. 38. num. 12.* quare eâ omiſsâ dicendum eſt, in ſpecie illius textus, coniuges in petitione diſpenſationis pro cauſa expreſſiſſe prolem ſuſceptam, quæ cauſæ expreſſio pro varietate temporum potuit eſſe falſa, & vera. Falſa, ſi tempus petitionis impetrationiſque inſpiciatur, quo tempore proles 12. EXPONITVR CAP. QVIA 6. DE CONSANGVINITATE.

ſuſcepta iam ex rebus humanis exempta erat ; & in hoc ſenſo dixit Pontifex, cauſam falſam eſſe. Vera ſi inſpiceretur tempus, in quo proles ſuſcepta viuebat : & quia licèt ſtricto iuris rigore conſiderato, partes tenerentur exprimere an viueret, an deceſſiſſet ; tamen propter bonam fidem, quam habebant, exiſtimantes ſufficere in precibus narrare prolem ſuſceptam fuiſſe, quamuis nullam mortis mentionem facerent, matrimonium ſuſtinetur : vnde fit, vt cùm iuris regula doceat eos, qui bona fide matrimonium contraxerunt, admonendos non eſſe, ſi ſcandalum ex admonitione immineat, meritò Innocent. III. ob ſcandali imminentis periculum diſſimulandum eſſe præcipit in ea ſpecie. Ita docuerunt Sanchez *vbi ſuprà, num.* 12. Gutierrez *de matrim. quæſt.* 48. *n.* 1. Barboſa *in eo textu, num.* 5. licèt aliter eum accipiat Baſilius *lib.* 8. *de matrim. cap.* 16. *num.* 7.

13. INTELLIGITVR CAP. EX PARTE 13. DE PRIVILEGIIS. Secundò ſuperiori aſſertioni opponitur textus *in cap. ex parte* 13. *de priuilegiis*, in illis verbis: *Quarum ipſe non erat ignarus.* Ex quibus deducit gloſſa ibi, *verbo Non erat* ; quod vt reſcriptum tanquam ſubreptitium vitietur, deſideratur vt tacitâ veritate ſcienter ſit impetratum. Igitur ſi per ignorantiam veritas ſupprimatur, quæ expreſſa in contrarium Pontificem moueret, vt in ea ſpecie eueniret expreſſis priuilegiis, quæ fuerunt ſuppreſſa, argumento textus *in cap. cùm Ordinem* 6. *hoc tit.* non vitiatur reſcriptum. Cui difficultati, omiſſis ſolutionibus traditis ab Hoſtienſi in eo textu, qui ſupplet, & reponit dictionem, *maximè* ; & Panormitano ibi, *num.* 5. Socino *num* 2. qui affirmant ideò in eo caſu reſcripta valida fuiſſe, nullâ exemptionis factâ mentione, quia priuilegia illa eius erant naturæ, vt producerent exceptionem peremptoriam, quo caſu neceſſaria non fuit eorum mentio, vt reſcriptum ſubſiſteret, *ex l.* 2. *Cod. ſi contra ius*, *cap.* 1. *de litis conteſt. lib.* 6. quibus omiſſis, veriùs dicendum eſt, in verbis ſuprà relatis proponi litigatoris, hoc eſt monaſterij, allegationem ; & quamuis Pontifex ſimili allegationi detulerit, non fecit quia exiſtimaret ſcientiam priuilegij neceſſariam eſſe ad reſcripti nullitatem, ſed quia falſi ſcientiâ interueniente, conſtabat apertè reſcriptum indiſtinctè nullum fuiſſe, iuxta præſentem textum. Nec argumentum ibi à contrario ſenſu per Doctores deductum, debet admitti, cùm exinde ſequatur abſurdum. Alia pro ipſius textus expoſitione adducunt P. Suarez *de legib. lib.* 8. *cap.* 20. Salgado *de protectione part.* 1. *cap.* 1. *num.* 207.

14. EXPONITVR CAP. SIGNIFICANTE, HOC TIT. Tertiò ſuperiori aſſertioni opponi poteſt textus *in cap. ſignificante* 34. *hoc tit.* vbi docetur, quod ſi precator reſcripti errore ductus in precibus propoſuit reum eſſe diœceſis Rhemenſis, cùm eſſet Leodienſis, reſcriptum nullum eſſe : ſed nemo negabit Pontificem æqualiter conceſſurum reſcriptum, etſi verè narratum eſſet, cuius ciuitatis incola reperiretur impetrator. Igitur etſi per ignorantiam falſæ preces proponantur, & Pontifex æquè conceſſurus eſſet, reſcriptum nullius momenti eſt. Augetur hæc difficultas ex eo ; nam certum iuris principium eſt, falſam demonſtrationem non nocere, præſertim vbi de perſona, aut re conſtat, *l. demonſtratio* 17. *l. quibus* 40. *§. qui dotali, ff. de condit. & demonſtr. l.* 4. *ff. de legat.* 1. *l.* 2. *Cod. de falſa cauſa* : ergo licet errallet Impetrator in demonſtratione diœceſis, reſcriptum ſuſtineri debebat. Pro huius textus interpretatione varia adducerunt Interpretes. Compoſtellanus & Innocentius *ibi*, docuerunt, ideò reſcriptum vitiari in ea ſpecie, quia propter falſam demonſtrationem loci de certa perſona non conſtabat, & ideò ob incertitudinem reſcriptum vitiari, argumento textus *in l. duo ſunt, ff. de teſtam. tut. l. legauit* 25. *ff. de liberat. legat. l. ſi ſic* 75. *§. ſi mihi, ff. de legat.* 1. eos ſequitur Barboſa *in eo textu, num.* 4. Aliter Millianus *in præſenti*, 2. *part. num.* 16. exiſtimauit litteras falſas extitiſſe ; quia cùm reſcripta ſtricti iuris ſint, non debent ad locum in eis omiſſum extendi. Sed ſemper placuit doctrina Ioannis Andreæ *in dict. cap. ſignificante*, exiſtimantis multùm intereſſe, an is qui falſam demonſtrationem diœceſis adiecit, idem conſequeretur ſi veram diœceſim expreſſiſſet ; & tunc ſimilem errorem non vitiare reſcriptum, ſi conſtet de corpore : an verò certâ diœceſi expreſsâ Pontifex æqualiter reſcriptum non concederet, forſan ob nimiam diſtantiam, *ex cap. nonnulli* 27. *hoc tit.* vt eueniebat *in dict. cap. ſignificante* ; & tunc reſcriptum nullius momenti eſſe, quia ſuppreſſio veritatis reſcripto cauſam dedit, vt conſiderat Abbas in eo textu *num.* 9. Ad hoc etiam commentarium ſpectant textus *in cap. ſi motu* 22. *de preb. lib.* 6. quem expoſui ſuprà *in cap. ad aures* ; & textus *in cap. per veſtras, de donat. inter*, cuius interpretationem dabimus in eius notis.

CAPVT XXI.

Idem *Abbati & Conuentui* [a] *Præmonſtratenſi.*

EDoceri poſtulaſti à nobis, verùm per litteras aduersùs Abbates (nulla mentione habitâ de ſuis Conuentibus) impetratas, teneantur Abbates ipſi ſuper cauſis (quæ ad Conuentus pertinent, & eoſdem) de ipſis querelantibus reſpondere : ac licèt inhibita ſit appellatio, per appellationis obiectum poſſint (ne reſpondeant) ſe tueri. Super quo duximus reſpondendum, quod (niſi alia cauſa rationabilis ſuffragetur) per appellationem ſe tueri non poſſunt, quominus debeant auctoritate litterarum huiuſmodi legitimè reſpondere : cùm ex officio ſuo teneantur congregationum ſuarum negotia procurare. Niſi fortè Abbatis & Conuentus negotia eſſent omninò diſcreta.

NOTÆ

NOTÆ.

1. a *PRæmonſtratenſi.*] Præmonſtratum Diœceſis Laudunenſis, caput ſui Ordinis, ſub regugula D. Auguſtini, temporibus Calixti II. & Ludouici Craſſi Galliarum Regis inſtitutum, ac fundatum fuit anno 1120. vt refert Albericus Monachus *in Chron.* per hæc verba: *Ordo Præmonſtratenſis cœpit per virum mirabilem Dominum Norbertum, natione Teutonicum; & fundata eſt Eccleſia ſub Epiſcopo Bartholomæo, in Diœceſi Laudunenſi.* Plura de eius origine & progreſſu congeſſerunt Ioannes le Page *in Bibliot. Præmonſtrat.* Mauritius *in annal. ipſius Ordinis*, Yepes *tom. 7. chronica D. Benedicti, fol.* 162. Gabriel.Pennot. *lib. 2. hiſt. Canonic. regul. cap.* 70. Chopinus *de ſacra pol. tit.* 3. *num.* 7. Tamayo à Salazar *in Martyr. Hiſp. die* 6. *Iunij*, Boſquetus *in notis ad Innocent. III. lib.* 1. *epiſt.* 4. Manrrique *tom.* 1. *annal. Ciſterc. anno* 1150. *c.*8. Fratres Sarmatani *tom.* 4. *Gallia Chriſt. fol.* 753. F. Franciſcus Duval *in vita S. Norberti.* Balduino eius Monaſterij Abbati miſſa eſt eſt præſens epiſtola, quæ etiam reperitur in tertia collectione *ſub hoc tit. cap.* 11.

COMMENTARIVM.

2. CErtum eſt, ad Abbatem curam, & adminiſtrationem rerum ſui monaſterij ſpectare, ideoque & ſine mandato monaſterij cauſas ipſius in iudicio tractare valere, *cap. cauſam quæ* 9. *de iudiciis, cap. auditis* 15. *de præſcript. cap. cùm olim* 17. *de reſtit. ſpoliat.* & ſi aliquando proponatur, Abbatem & Monachos in cauſis monaſterij querelam propoſuiſſe, vt *in cap. ex tranſmiſſa* 10. *de præſcript.* inde non euincitur, Abbatem ſolum non poſſe per ſe in iudicio comparere, etſi quoad alios actus qui ad collegium pertinent, non niſi ex conſenſu monaſterij maioris, & ſanioris partis ipſius poſſit ea expedire, veluti ſi ad monaſterium ius præſentandi pertineat; namque tunc ſi ſolus præſentare intendat ad beneficium, monachorum conſenſus deſideratur, *cap. nobis, cap. ea noſcitur, de his quæ fiunt à Prælat.* Lambertinus *de iurepatron. p.* 1. *q.*2. *à num.* 2. Sanchez *lib.* 7. *ſummæ, cap.* 14. *num.* 7. qui exponit textum *in cap. ex litteris* 7. *de iurepatron.* Vnde cùm quoad negotia monaſterij procuranda præcipuè attendatur perſona Abbatis, ideò per reſcriptum impetratum contra ipſum, nullâ monaſterij factâ mentione, ipſe efficaciter conuenitur, niſi negotia Abbatis, & Conuentus ſint diſtincta; quia tunc per reſcriptum impetratum contra Abbatem, ſuper negotio monaſterij Abbas conueniri non poteſt.

CAPVT XXII.

Idem *Archiepiſcopo, & Magiſtro VV. Canonico* [a] *Magdeburgenſi.*

CVM [b] dilecta in Chriſto filia R. [c] Cuſtos Heſienſis Eccleſiæ, ac [d] procurator G. monialis, ſuper electionibus in eadem Eccleſia [e] celebratis litigauerint aliquandiu [f] coram nobis. *Et infrà*: Deprehendimus litteras ad Abbatem de Remech, & ſuos coniudices impetratas, per ſubreptionem obtentas, cùm in eis illius articuli, videlicet de ſubtractorum [g] reſignatione, fuerit præter conſcientiam noſtram cognitio demandata, qui in prioribus litteris ad [h] Scholaſticum Hildeſenſem, & coniudices ſuos obtentis, inſertus fuerat, de quibus in ſecundis litteris mentio non fiebat: & ideò, quod ipſarum litterarum occaſione dignoſcitur attentatum, duximus irritandum. Dictum inſuper Scholaſticum, & coniudices ſuos inuenimus minùs prouidè proceſſiſſe. Cùm enim in litteris noſtris eiſdem principaliter mandaretur, vt ad prædictam Eccleſiam perſonaliter accedentes, perſonæ idoneæ adminiſtrationem committerent Abbatiæ, cui ad opus eius fieret hinc inde reſignatio ſubtractorum, ipſi formam mandati Apoſtolici tranſponentes, illo capitulo prætermiſſo, de aliis articulis inordinatè plurimùm cognouerant: propter quod proceſſum ipſorum contra noſtri formam reſcripti, ac iuris ordinem attentatum, irritum decernimus, & inanem. Ideóque mandamus quatenus G. & quibuſdam aliis ſororibus Eccleſiæ (ſicut iuſtum fuerit) reſtitutis, & formâ mandati noſtri exactâ diligentiâ obſeruatâ, in negotio ipſo ratione præuiâ procedatis.

NOTÆ.

1. a *MAgdeburgenſi.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 22. Magdeburgum celebris eſt Germaniæ Metropolis, cui ſubſunt quatuor Eccleſiæ Cathedrales, vt refert Acuña *de Primatu Eccleſiæ Brachar. cap.*4. *num.*10. Ydumai. *in notis ad Innocent. lib.* 1. *epiſt.* 118. Eam inſtaurauit Imperator Otho, & magno ſplendore extulit, & priuilegiis excoluit, vt referunt Buzelinus *tom.* 3. *Germaniæ ſacræ*, *fol.*65. Alberto eius Præſuli miſſa eſt præſens epiſtola, & præſentis cauſæ mentio fit *in cap. ad probandum, de re iudic.* Etiam committitur præſens cauſa Canonico & Magiſtro ipſius Eccleſiæ, qui apud nos vulgò dicitur Magiſter Scholæ; quæ dignitas in Eccleſiis Cathedralibus, iam à temporibus Concilij Lateranenſis, de quo *in cap.* 1. *de magiſtris*, fuit inſtituta, vt ſic eſſet in qualibet Eccleſia, qui linguam Latinam, aliaſque artes doceret. De cuius inſtitutione, & officio plura Duarenus *de ſacris Eccleſiæ lib.* 1. *cap.*19. Azor *lib.*3. *inſtit. cap.* 22. Cæſar *de de Hierarchia diſput.* 12. §. 4. Barboſa *de canonicis cap.* 10. Eſcobar *de Pontif. cap.* 8. Chopinus *de*

ſacra polit. lib.2. fol. 70. Petrus Gregorius *lib.* 15. *ſyntagm. cap.* 19. P. Mendo *lib.2. de iure academico, quæſt.* 18. *num.* 202.

2. b *Dilecta.*] Ita appellantur Moniales Abbatiſſæ, & aliæ fœminæ dignitate præfulgentes, *cap. dilecta, de except. cap.2. de teſtam. cap. dilecta, de maioris. cap. noua, de pœnitentiis.*

3. c *Cuſtos.*] Licèt temporibus noſtri textûs clauſura monialium non ita ſtrictè fuiſſet obſeruata, ac poſt Bonifacij conſtitutionem, de qua *in cap.1. de ſtatu regularium, lib.6.* inuenitur tamen ſtatuta iam primis Eccleſiæ ſæculis, egreſſuſque monialium à monaſteriis, & ingreſſus externorum in ea damnari reperiuntur in Concilio Carthaginenſi 3. *can.* 44. ibi: *Vt virgines ſacræ cùm parentibus, à quibus cuſtodiebantur, priuatæ fuerint, Epiſcopi, vel Preſbyteri, vbi Epiſcopus abſens eſt, prouidentià grauioribus fœminis commendentur, aut ſimul habitantes, inuicem ſe cuſtodiant, ne paſſim vagando Eccleſiæ lædant exiſtimationem.* Synodo Trullana *can.* 44. *Quæ vitam exercitatoriam eligunt, & in monaſteriis ſunt conſtitutæ, ne omnino exeant.* Et *can.* 47. *Ne in virorum monaſterio mulier, neque in mulierum vir dormiat: ſi quis fecerit, clericus, ſiue laicus, excommunicetur.* Epaunenſi *can.* 38. *Monaſteria puellarum non niſi probatæ vitæ & ætatis prouectæ ad quaſcumque earum neceſſitates, vel miniſtrationes laici permittantur intrare.* Cabilonenſi ſub Carolo *can.* 63. *Nullus vaſſus Abbatiſſæ miniſter aliquis, nec clericus, nec laicus clauſtra ancillarum Dei ingrediatur, niſi fortè quando neceſſitas operandi incumbit.* Alia iuris teſtimonia congeſſerunt Antonius Auguſt. *in epitome iur. Pontif. lib.9. tit.* 19. Gibalinus *de clauſura diſquiſit.1. cap.1. num.5.* & nos plura dabimus *in cap. monaſteria 8. de vita & honeſt. cleric.* Vt ergo hæc diſciplina eccleſiaſtica ſeruaretur, ne videlicet moniales è monaſterio exirent, aut extranei in eum ingrederentur, omni æuo obſeruatum fuit, vt vna ex illis, quæ in monaſterio primæ erant, ab Abbatiſſa cuſtodiæ monaſterij præficeretur, quæ cuſtos in præſenti dicitur. Cui miniſterio præpoſitam fuiſſe S. Euphraſiam refert Surius *in menſe Auguſti*; ex quo & aliis Patribus id probat Tamburinus *de iure Abbat. diſput.* 18. *q.* 2. Quo ſenſu cuſtos in præſenti textu accipitur pro moniali clauſuræ monaſterij præpoſita.

4. d *Procurator.*] Cùm enim cauſa eſſet eccleſiaſtica, & coram R. Pontifice diſceptaretur, potuit clericus in ea conſtitui procurator, *cap. cùm M. de conſtit.* pro laicis enim & coram iudicibus laicis, clericis negotia procurare non licet, *cap.2.* vbi dicemus, *ne cleric. vel monach.*

5. e *Celebratis.*] Aliæ enim moniales elegerant R. cuſtodem in Abbatiſſam monaſterij; aliæ verò aliam; vnde ſuper iis electionibus præſens lis vertebatur, vt conſtat *ex dict. cap. ad probandum, de re iudic.*

f *Coram nobis.*] Ex his verbis deduci videtur, moniales poſſe iuſtitiæ proſequendæ causâ è monaſterio exire, & R. Pontificem adire; quod illis olim licuiſſe facilè probatur ex Concilio Vernenſi, ſeu in Palatio Vernis celebrato temporibus Pipini, *can.* 6. Turonenſi 3. temporibus Caroli Magni *can.* 30. Cabilonenſi, eodem imperatore, *can.* 57. Moguntino ſub Rabano *can.* 13. & 16. vbi prohibetur ne deinceps Abbatiſſa exeat à monaſterio, niſi vrgente iuſſione Regia, ſeu hoſtilitate cogente. Sed adhuc crederem in præſenti caſu non per ſe, ſed per procuratores coram R. Pontifice moniales comparuiſſe; quod euincitur ex illis verbis, *clericus procurator*; & illis, *clerico, qui pro eodem negotio venerat.* Ex quibus deducitur, ipſos clericos, vt procuratores monialium comparuiſſe: ſed procurator propriè dicitur, qui abſentis negotia 6. curat, *l. ſi lite, Cod. Theodoſ. de cognitoribus*, Cironius *ad titulum de procurat.* ergo ſupponit Pontifex pro monialibus abſentibus clericos vt procuratores comparuiſſe.

7. g *Reſignatione.*] Reſignationis vox varias habet ſignificationes: plerumque ſignificat quod ſignatum eſt aperire, *l. ſi teſtamentum, ff. qui teſtamenta, l.2. ff. ad leg. Corn. de falſis*, Plautus *in Trinum. lib.1. epiſt.7. & in epiſt. ad Mæcenatem*: plerumque ſignificat perfectè ſignare, Virgilius *lib.4. Æneid.* ibi:

—— *Et lumina morte reſignat.*

In præſenti tamen accipitur pro reddere aut reſtituere; quomodo etiam ſumitur apud Horatium *lib.3. od. penult. Reſigno quæ dedit*: & *lib.1. epiſt.7. Cuncta reſigno.* Quare vt iubeat Innocentius ante omnia cuncta eſſe reſtituenda, ait eſſe reſignanda.

8. Scholaſticus quis.

h *Scholaſticum.*] Scholaſticus in vtroque iure, & apud politioris notæ Authores accipitur pro Aduocato. Concilium Sardic. *can.* 10. *Scholaſticus de foro Epiſcopi fuerit poſtulatus.* Africanum *can.* 99. *Conſtituendus Scholaſticus*: *l.2. Cod. de lucro Aduocatorum*, quæ eſt lex 2. *Cod. Theodoſ. de concuſ. Aduocat.* D. Auguſt. *tractatu 7. in Ioannem*: *Qui habent cauſam, & volunt ſupplicare Imperatori, quærunt aliquem Scholaſticum iuris peritum.* Plinius, Palladius, & alij relati à Baronio *in martyrol. die ſexta Februarij*, Syneſius, Baſilius, & Theodoretus, ex quorum epiſtolis probat Iacob. Gothofredus *in dict. l.2. Cod. Theodoſ.* Vnde cùm pro viro docto & litteris pollente ſcholaſticus communiter acciperetur, ideò Canonici in Eccleſiis conſtituti in Magiſtros Scholarum, cœperunt Scholaſtici appellari, vt probant Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch. diſp.12. §.3. num.4.* P. Herrera *in origine ſacrificij Miſſæ, cap.5.* Mendo *de iure Academico cap.* 18. Quare cùm Magiſtro Scholæ præſens cauſa commiſſa eſſet, dicitur delegata Scholaſtico. Ex hoc textu deducunt communiter Interpretes, omnia acta per litteras ſubreptitias, ipſo iure nulla eſſe; quod principium expoſui ſuperiori commentario.

CAPVT XXIII.

[a] Idem.

PLerumque contingit, quod aliqui (noſtris litteris impetratis) illis vti multo tempore poſtponentes, tum demùm eas exhibent, cùm aliarum authoritate ab eis, contra quos primitùs litteras impetrarunt, cœperint conueniri, dicentes poſteriores litteras non valere, vtpote non facientes de prioribus mentionem: cùm enim non ſit malitiis

malitiis hominum indulgendum, ſtatuimus, vt ſi quis noſtras litteras impetrans, infra b annum poſtquam copiam iudicum habuerit, ex malitia, vel negligentia poſtpoſuerit vti eis, authoritate poſteriorum litterarum valeat conueniri, licèt in ipſis nulla de prioribus mentio habeatur.

NOTÆ.

1. a IDem.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 13. nullibi tamen exprimitur, cui Prælato reſcribat Innocentius, nec inter eius epiſtolas hucuſque editas reperitur præſens textus.

2. DE DIE, AVT DATA RESCRIPTI EX VTROQVE IVRE.

b *Annum.*] Quare reſcripta debent diem, menſem, & annum continere, aliàs ſuſpecta de falſitate redduntur, *cap. inter, de fide inſtrum. l. 4. C. de diuerſ. reſcript.* plurimi enim intereſt ſcire diem conceſſi reſcripti: tum vt cognoſcatur, an annus elapſus ſit, vt qui illud impetrauit, eo vti non poſſit, ex præſenti textu: tum vt ſi poſt primum ſecundum expediatur, prioritas eorum ex data cognoſcatur, *cap. capitulum* 30. *hoc tit.* ob quos & alios iuris effectus, de quibus *in cap. eam te, cap. conſtitutus, hoc tit. cap. ſi eo tempore, eod. tit. lib.* 6. vtriuſque iuris conditores ſtatuerunt, vt reſcripta, teſtamenta, contractus, & alij actus humani diem & indictionem continerent; quod vt faciliùs percipiatur, obſeruandum eſt, olim iure ciuili inſpecto conſtitutiones generales ſine die, & Conſule prolatas authoritatem habuiſſe, vt teſtatur D. Auguſtinus *in collatione cum Donatiſtis, die tertia*, ibi: *Euidentiſſimis legibus definitum eſt, Imperialia conſtituta, etiamſi Conſules non legerentur, in dubium non reuocari.* Et paulò poſt: *Etiamſi Conſul deſit, non impedit Imperialis conſtituti veritatem.* Quem etiam morem adeò Eccleſia olim obſeruauit, vt in Summorum Pontificum decretis, Conciliiſquè falſitatis potiùs ſuſpicio foret, diem aut Conſulem expreſſum habere: idem D. Auguſtinus *vbi ſuprà, cap.* 17. Hac de cauſa Cirtenſe Concilium falſi arguebat, *quia* (inquit) *contra eccleſiaſticam conſuetudinem ipſum Cirtenſe Concilium diem & Conſulem haberet*; licèt annus Domini, ſiue annus gratiæ, aliquando Imperatoris, ac denique Conſulum nonnunquam nomen apponi conſueuiſſet, vt obſeruat Cironius *lib.* 3. *obſeruat. cap.* 7. & *ad hunc titulum.* Mendoza *lib.* 1. Concil. Illiber. *cap.* 10. Idem ferè in ciuilibus Conſtitutionibus euenit, vt ſcilicet diei, aut Conſulis defectus veritatem non infringeret, ſolemnitatémve læderet; veluti in teſtamentis teſtatur Modeſtinus *lib.* 3. *regul. ſub tit. de bonis libert.* & *de teſtam.* apud Pitheum, *ante collat. legum Moſaic.* ibi: *Cum teſtamento dies & Conſules adiecti non ſunt, non nocet quominus valeat teſtamentum*; licèt in eis adſcribi ſolere indicent textus *in l.* 2. *§. diem, ff. quemadmodum teſtam. l.* 3. *Cod. eod. tit.* Noulla iuſtinian. 107. Sic leges, reſcripta, pragmaticæ ſanctiones, & cæteræ aliæ Diuales conſtitutiones poſteà non ſine die & Conſule proponebantur, ſd ita curante Magiſtro libellorum, ſiue eo abſente, Promagiſtro, qui vicem Magiſtri libellorum habebat, eiuſque officij erat, vt reſcriptis diem & Conſulem adiiceret. Sic eſt antiqua libelli formula, quam in lapide vetuſto Romæ ſtare teſtantur Briſſonius *lib.* 3. *antiquit. cap.* 7. & *lib.* 3. *de formulis*, Oſualdus *lib.* 1. *comment. cap.* 9. Reuardus *ad legem* 71. *ff. de regul. iur.* I. Gutherus *lib.* 1. *de officis domus, cap.* 35. in qua poſtquam reſcriptum eſſet ab Antonio Pio: *Feretrum fieri placet*; additur illa ſubſcriptionis clauſula, *Iunentius Celſus Promagiſter ſubſcripſi tertio nonas Nouembris, Antio, Polione, & Oppiano Coſſ.* Hæc tamen licèt eius ſtudij eſſent, aliquando tamen aut negligentiâ omittebantur, vel ætatis ſenio in reſcriptis, cæteriſque conſtitutionibus deficere ſolebant, vt coniectari licet ex tot conſtitutionibus, quæ ſignanter ſine die, & Conſule circumferuntur, vt lex 3. *C. ad Trebell.* lex 6. *C. de vſucap. pro empt.* lex 1. *C. de heredib. inſtit.* lex finalis, *Cod. ſi per ignor.* lex 1. *Cod. qui admitti*, lex *ſtipendia* 9. *C. de procurat.* lex 4. & 5. *C. de iure fiſci, lib.* 10. lex 2. *de decur. eod. lib.* 1. lex 2. *C. vt in poſſeſſ.* lex 1. *C. de patria poteſt.* lex 4. & 5. *C. de iure fiſci*, lex 3. *C. Theodoſ. de conſtit. Principum*: & in aliis, quæ tamen non authoritate carebant antequam relatæ eſſent in corpore iuris à Triboniano, nec poſtquam fuerunt relatæ, ſi in aliis Codicibus inueniantur, qui Iuſtinianeum præceſſerunt. Hæc tamen mutata fuerunt Imperatoris Conſtantini conſtitutione, quæ refertur *in l.* 1. *C. Theodoſ. de diuerſis reſcriptis*, ſcripta ad Luſytanos, vt habetur in Codicibus Ioannis Tilij, Cuiacij, Pithei, licèt in Codice Iuſtinianeo *in l.* 4. *eodem titulo*, legatur *ad Luſitanos*, mendosè, vt etiam in ſubſcriptione *Samaria*, cùm non niſi *Sabaria*, legi debeat, de qua Hiſpaniæ vrbe egi *in ſubſcript. Concilij Illiber.* Hac itaque Conſtantini lege fuit ſancitum, vt deinceps edicta, & conſtitutiones, quæ ſine die & Conſule fuiſſent depræhenſa, authoritate carerent, Baronius *anno* 312. *num.* 15. quod & Gratianus ad ſuum retulit decretum *in cap. dicenti* 25. *quæſt.* 2. & in ordinationibus Epiſcoporum, & Clericorum idem ſtatutum fuit in Concilio Mileuit. idemque firmauit Imperator Lotharius *in legibus Longobard. lib.* 2. *tit.* 38. ibi: *In finibus Tuſciæ, quæ ſunt abſque menſe & die menſis, nullum habeant vigorem.* Iuſtianus tamen idem abrogauit, ſtatuens, non vitiari reſcripta, etſi ſine die & Conſule referantur, ſi relata fuerint in corpore iuris, *l. vnica, §. penultim. C. de nouo Codice faciendo*: ad quod ius reſpiciens Tribonianus, tranſcribens dictam Conſtantini conſtitutionem *ex l.* 1. *C. Theodoſ. de diuerſ. reſcriptis, in l.* 4. *C. eod. tit.* pro illis verbis, *ſi qua poſt hac edicta, ſiue conſtitutiones*; ſubſtituit, *ſi qua beneficia perſonalia*; quaſi tantummodo de beneficiis perſonalibus, ſiue priuilegiis id dici poſſet, cùm non ſint (vtpote quia quotidie conceduntur) relata in corpore iuris, nec die ac Conſule indigeant, vt tempus computetur (per Conſules enim tempus probatur, *l. ſi arbiter* 28. *de probat.*) intra quod ea inſinuari & allegari oportet, ſi temporaria ſint, *l.* 2. *Cod. de diuerſ. reſcript.* vel vt intelligatur, an iam ſint ſub generali reuocatione contenta, quæ ab Imperatoribus initio ſui Imperij frequenter fiebat, *l. priuilegia, Cod. de paganis.* Æquiùs ſanè voluit Conſtantinus, vt omnem faſitatis ſuſpicionem à reſcriptis, & conſtitutionibus amoueret, quæ non faciliùs, aut euidentiùs, quàm per diei, aut Conſulis adiectionem conuincitur, *l. cum tabernam* 34. § 1. *ff. de pignor.* & eâ ratione in inſtrumentis apponebantur, *l.* 1. *§. editiones, ff. de edendo*: Cicero *lib.* 13.

epiſt.

*epiſt.*29. D.Auguſt. *in comment. ad Lucam: Nam ſi conſules*, ait, *adſcribuntur tabulis emptionis, quantò magis redemptioni omnium debuit tempus adſcribi. Habes ergo omnia, quæ in contractibus eſſe conſueuerunt.* Et *l.optimam, C.de contrahenda ſtipul. l.2.§ vlt. ad Tertyl.* Ita etiam obſeruabatur in libellis accuſatoriis, *l.8.Cod. Theodoſ. de iuriſdict.* & in apochis publicis, *l.1.Cod.de apochis publicis, lib.*10. Scriptura etiam non valebat, niſi annus & dies euidenter oſtenderetur, ex legibus Aleman. *cap.*43. Vviſigoth. *lib.2. tit.5. l 1.2.& 16.* & Capitul. Caroli *lib.6. cap.*146. & apud nos falſitas inde arguitur, *l.2. tit.5. lib 4.recopil.* obſeruarunt Cironius *ad hunc titulum*, D.Nicolaus de Caſtro *in princip. Inſtit.de empt.& vendit. num.*77. & *in l.ad reparationem, num.2. Cod. de aquaductu*, Oſualdus *lib.1. ad Donel. cap.9. littera G.* & *lib.23. cap.6. littera H.* Couari. *practic. quæſt.20. num.2.* Cuiacius *lib.10. obſeru. cap.*14. Amaya *in l.2. C.de decurionib. num.*4. Petrus Burgius *lib.1. ſelect. cap.*11. Samuel Petitus *ad ius Atticum lib.2. pag.*119. & 320. Briſſonius *lib.3. ſelect. cap.*7. Altamiranus *de filiis offic. lib.3. in principio*, Cironius *in paratitl. ad hunc titulum*, & *lib.3. obſeru. cap.*7. Gutherus *lib.3.de offic.domus, cap.*36. Borellus *lib.2.de Magiſt. cap.*14. Hac ratione non ſemel olim Imperatores, qui Conſtantinum ſecuti ſunt, diem reſcriptis non ſolùm apponebant, ſed geminabant, & dum Quæſtor eorum conſtitutionibus ſubſcribebat, diem etiam addebat poſtquàm Princeps manu ſubſcripſerat, addita etiam die, vt videre eſt in conſtitutione Iuſtiniani *de filiis libert.* & in alia Imperatoris Tiberij *de filiis colon. & libert.* in nouellaque Iuſtiani 114. *cap.*15. ſtatuitur, vt diuinæ iuſſiones ſubſcriptionem habeant glorioſiſſimi Quæſtoris; vnde in vna, eademque conſtitutione quatuor diuerſos dies aliquando notatos inueniri obſeruauit Cuiacius *in l.finali, Cod. de petit. bonor. ſublat.* Gothofredus *ad dict. conſtit. Tiberij*, & Gutherus *lib.1. de officiis domus, cap.*35. Briſſonius *de formulis pag.*326. Et cùm poſt Conſtantinum duo Conſules deſignarentur, vnus Romæ, alter Conſtantinopoli, reſcripta, & conſtitutiones, quæ promulgabantur Romæ, antequam ſciretur quis Conſtantinopoli nonciatus eſſet, promulgabantur ſub hac forma, A.& qui fuerit nunciatus, Conſulibus, *l.finali, Cod.de bonis vacant. lib.*10. *l.finali, Cod. Theodoſ. de haret. l.vlt. eod. Cod. de petit. ſublatis, l.vlt. Cod. de Princip. agent. l.1. Cod. de caſtrenſianis, in Theodoſ. l.4. & 5.eod. Cod. de his qui ad Eccleſ. confug.* Iure etiam canonico frequentiùs reſcriptis & epiſtolis decretalibus indictio adhibebatur, vt conſtat ex epiſtolis Gregorij Magni, & prædeceſſorum ſuorum. Tandem Innocentius III. loco indictionis annos Pontificatus apponere cœpit, cùm alij annos tantùm Domini apponerent, vt obſeruauit Cironius. Ex tunc reſcripta ſine die & Conſule vires non obtinent, *dict. cap. inter, de fide inſtrum.*

COMMENTARIVM.

3. Exponitur l.2. Cod. de diuerſis reſcriptis.

LIcèt regulariter reſcriptum ſecundum non factâ primi mentione, nullum ſit, iuxta tradita *in cap.3. hoc tit.* tamen ſi ille qui primum impetrauit, dolo, & fraude intra annum vſus non ſit, ſecundum ſuſtinetur, quia per lapſum anni primum euanuit, & ita ſecundo impedimentum non præſtat; quæ exceptio in præſenti textu ſtatuitur. Cui conſonant textus *in cap.ſi autem, hoc tit. l.*35. *tit.8. partit.*5. Sed apertè opponi videtur textus *in l.2. Cod. de diuerſis reſcriptis*, in illis verbis: *Falsò adſeueratur authoritatem reſcriptorum deuoluto ſpatio anni obtinere firmitatem ſuam non oportere, cùm ea quæ ad ius reſcribuntur, per omnia eſſe debeant, ſi modò tempus in quo allegari, vel audiri debent, non ſit comprehenſum.* Ex quibus verbis expreſsè deducitur, reſcriptum adhuc elapſo anno ſuſtineri, & vires habere: pro cuius textus conciliatione cum præſenti Innocentij epiſtola, varia adduxerunt repetentes hîc. Baldus & Felinus diſcrimen conſtituunt inter ius ciuile, & canonicum. Iure ciuili inſpecto aſſerunt reſcripta eſſe perpetua; iure verò canonico, annalia, & temporalia: eos ſequuntur Decius *in dict. cap. ſi autem*, Iaſon *in l.finali, Cod.de conſtit. Principum.* Sed cùm tam Innocentius *in præſenti*, quàm Lucius III. *in dict. cap. ſi autem*, non expreſsè diſceſſerint à iure Cæſareo, non eſt cur inducamus diſſidium inter ius canonicum, & ciuile, argumento textus *in cap.2.de noui operis nunciatione, cap. final. de ſecundis nuptiis.* Aliter diſſidium hoc ſedare intendunt Rebuffus *ad leges Galliæ, tit. de reſcriptis, in præfat. num.*4. Menochius *de arbit. caſu* 202. *num.*77. Aſſerunt enim textum *in dict.l.2.* accipiendum eſſe de reſcriptis concedentibus ius parti, ſeu ius partium reſpicientibus; & ea verba, *perennia eſſe debent*, ſic exponunt, id eſt, quæ ad iuris obſeruationem reſcribuntur; illa enim ſunt perpetua, ſicut & ipſum ius, *l.Diui fratres, ff.de iurepatron. l.2. Cod.de conſtit. Princip. cap. conſuluit, de officio deleg.* quorum reſcriptorum meminerunt Plinius *lib.10. epiſt.*119. Symmachus *lib.10. epiſt.*42. præſentem verò textum procedere in reſcriptis iuſtitiæ, quæ comprobatione iudicis indigent. Sed neque hæc ſolutio placet, cùm nullo iuris teſtimonio ſimilis diſtinctio probetur, neque Eccleſiæ Patres vllibi decreuerint abſolutè, & generaliter reſcripta facto iudicis indigentia anno expirare, vt notauit Fachineus *lib.8. controu. cap.*65. Nec feliciùs Cuiacius *ad titul. Cod. de diuerſ. reſcript.* dum exiſtimat, præſentem textum procedere inſpecto iure antiquo, textum verò *in dict. l.2.* attento iure nouiori; quem refellit Germonius *lib.1. animadu. cap.*14. Quare his ſolutionibus omiſſis, vt veram adducamus, dicendum eſt, reſcripta iuſtitiæ, ad iuris videlicet obſeruationem expedita, perennia eſſe, ſicut ius ipſum, *dict. l.2. & vlt. Cod. Theodoſ. eod.tit.* Item reſcripta ad ius partium conceſſa, eo modo ſunt perpetua, ſicut eſt actio, cuius ratione, & propter quam impetrantur; id eſt, ſi decennio durat actio, per decennium durabit reſcriptum, non vltra, *l.ſicut, Cod. de præſcript. 30. vel 40.* licèt ad excipiendum perpetua manere defendat Germonius vbi ſuprà: ſed ſi impetrato primo reſcripto, ſecundum ſuper eadem cauſa impetretur, & qui primum impetrauit, dolo, vel ignorantiâ, eo intra annum non vtatur, euaneſcit primum, & conualeſcit ſecundum, non tam per lapſum anni, quàm per impetrationem ſecundi reſcripti coniunctam cum omiſſione primi; quo caſu reſcriptum per anni lapſum finiri decidit Innocentius *in præſenti.* Vnde ſi ſecundum non fuiſſet impetratum, primum perpetuum eſſe non negaret Innocentius *in præſenti:* ita poſt Gloſſam *in dict. cap. ſi autem*, docent Innocentius *hic*, Caſtrenſis & Padilla *in dict.l.2.* Cironius *in parat.ad hunc titul.* Germonius & Fachineus *vbi ſuprà.* Sed ſi reſcripta habeant præfinitum tempus, finiuntur eo elapſo, quia omnia reſcripta expirant iuxta voluntatem concedentis, *cap.*

ad

ad aures, *hoc tit.* Reſcripta autem gratiæ omni reſpectu perpetua ſunt, ex regula *Decet*, *de reg. iur. lib.* 6. Docent Phebo *deciſ.* 168. vbi interpretatur textum *in l.* 1. *ff. de nundinis*, Padilla *vbi ſuprà*, qui eo modo accipit textus *in c. accedentibus*, & *cap. perpetuus*, *de priuilegiis*.

CAPVT XXIV.

Idem [a] *Rhotomagenſi Archiepiſcopo.*

CVm [b] contingat interdum, quòd laici ad Monaſteria conuolantes, à ſuis Abbatibus tonſurentur, Apoſtolicæ Sedis oraculum requiſiſti, an Clericatus ordo in tonſura huiuſmodi conferatur? Super quo fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm in ſeptima Synodo ſit ſtatutum, vt Lectoris manus impoſitionem licentia ſit vnicuique Abbati in proprio Monaſterio ſolummodò faciendi, dummodo ipſi ab Epiſcopo ſecundùm morem præficiendorum Abbatum manus impoſitio facta noſcatur, & conſtet eum exiſtere Sacerdotem, per primam tonſuram à talibus Abbatibus iuxta Eccleſiæ formam datam, clericalis ordo confertur. Prætereà cùm quidam ſuper aliquo litigantes, ad diuerſos iudices litteras impetrant, quorum quidam obtenti à parte altera tibi mandant, vt partem aduerſam denunties excommunicationis ſententiæ ſubiacere; aliis iudicibus tibi poſtmodùm iniungentibus, vt eandem denunties abſolutam. Quæris à nobis, an vtriſque, vel neutris, vel alterutris ſaltem obedire debeas in hac parte. Super quo tuæ prudentiæ reſpondentes, credimus diſtinguendum: an cùm primum mandatum recepiſſe dignoſceris, tibi forſan innotuit inter illos, & alios ſuper iuriſdictione diſcordiam ſuſcitatam: an ſuper hoc nihil omnino [c] ſciuiſti. Et quidem ſi ſuper contentione huiuſmodi nihil tibi penitus innoteſcit, cùm primum mandatum recipere te contingit, illud debes humiliter executioni mandare. Sed ſi poſtea contrarium tibi ab aliis demandetur, tunc litterarum ad vtroſque à Sede Apoſtolica obtentarum copiâ poſtulatâ, quas authoritate præſentium diſtrictè præcipimus exhiberi; ſi ex ipſarum tenore deprehenderis euidenter, ita quòd non ſit aliquatenus hæſitandum, quòd litteræ, quæ ad illos, à quibus ſecundum mandatum receperas, impetratæ noſcuntur, expreſsè reuocent litteras aliorum, tu illud intrepidus exequaris, quod ſecundo tibi loco mandatur. Si verò ex litterarum inſpectione manifeſtè tibi conſtet, quòd litteræ obtentæ ad illos qui primum dedere mandatum, per alias minimè reuocantur, ſecundum mandatum nullatenus exequaris. Quod ſi ſuper hoc tibi fuerit meritò dubitandum, ad exequendum ſecundum mandatum te procedere non oportet, donec, iuxta cuiuſdam noſtræ conſtitutionis tenorem, inter eos huiuſmodi contentio ſopiatur: & id ipſum facere debes, ſi primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, tibi forſitan innotuerit, quòd inter ſe, ſuper iuriſdictione videlicet demandata, cœperint diſceptare. Cæterùm in his omnibus puram, & prouidam te conuenit intentionem habere, ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas, vbi dubitandum non eſt; vel ad mandatum etiam exequendum te aſſeras eſſe certum, vbi certus eſſe non debes. Licèt autem ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in huiuſmodi debeas te habere; nulla tamen attribuitur poteſtas, vt inter delegatos, aut partes de iuriſdictione debeas [d] iudicare. Inſuper requiſiſti, cùm quis conqueritur in ſe à ſuo Epiſcopo poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam, vel aliàs iniuſtè excommunicationis ſententiam promulgatam, & nos iudicibus damus noſtris litteris in mandatis, vt ſi ita eſt, vel iuxta formam Eccleſiæ illis beneficium abſolutionis impendant, vel eandem ſententiam denuntient nullam eſſe, ac Epiſcopus paratus ſit probare, ſe in illum antequam vocem appellationis emitteret, vel aliàs iuſtè huiuſmodi ſententiam protuliſſe: an probationibus non admiſſis, iudicibus liceat excommunicatum abſoluere, vel denuntiare ſententiam nullam eſſe. Ad quod tibi taliter reſpondemus, quòd ſuprà iam dicto caſu non conſueuimus, ſi bene meminimus, ſub præſcripta forma iudicibus ſcribere, ſed ſub iſta, vt videlicet, ſi excommunicationis ſententiam poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam inuenerint eſſe latam, ipſam denuntiantes penitus nullam eſſe, audiant ſi quid fuerit quæſtionis; alioquin recepta iuxta formam Eccleſiæ cautione, impendant abſolutionis beneficium conquerenti; & iniuncto ſibi quod de iure fuerit iniungendum, audiant cauſam, & eandem fine debito terminare procurent. Sed ſi forſan appareat,

nos in iam dicto caſu, ſub prænotara quandoque forma ſcripſiſſe, & in altero vtique caſuum prædictorum, cùm videlicet quis conqueritur ſe poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam, excommunicatione fuiſſe nutatum, ſemper vtriuſlibet partis probationes ſunt admittendæ, antequam ad decernendum ſuper hoc aliquid procedatur: per quas denique apparebit, an abſolutione indigeat conquerens, vel denuntiandus ſit potiùs non ligatus. In reliquo verò caſu, cùm videlicet excommunicatum quis ſe aſſeuerat iniuſtè, vix vnquam eius eſt, antequam abſolutus fuerit, probatio admittenda, niſi tunc tantùm, cùm aſſerit in excommunicationis ſententia intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum, ad quod probandum admittitur antequam abſolutionis gratiam conſequatur. Verùm ſi proponat, ſe ſimpliciter excommunicatum iniuſtè, ac Epiſcopus ad probandum quòd iuſtè ipſum excommunicauerit, ſuas poſtulet probationes admitti, non eſt ante abſolutionem illius aliquatenus audiendus, cùm etſi pro certo conſtaret in illum rationabiliter excommunicationis ſententiam promulgatam, nihilominus ei eſſet abſolutio ſecundùm formam Eccleſiæ impendenda humiliter poſtulanti. Et ideò in hoc caſu illum credimus, iuxta formam Eccleſiæ protinus abſoluendum, vt ſic demùm probationibus vtriuſque partis admiſſis, vtrum iuſtè, an iniuſtè ligatus fuerit, decernat. Datum Lateran. Kal. Septembris, anno XIII.

NOTÆ.

1. a R*Hotomagenſi.*] Ita etiam legitur in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. cap.*1. & in ipſis epiſtolis editis à Boſqueto *lib.*1.*regeſt.*13. *epiſt.*127. In præſenti reſcribit Innocentius Roberto de Pullo, qui Eccleſiam eam rexit ab anno 1208. vſque ad annum 1221. vt referunt Fratres Satmatani *tom.*t. *Gallia Chriſt. fol.*584. Chenu *in Chronol. Gallia, in ipſa Eccleſia*, Boſquetus *ad Innocentium III. lib.*2. *epiſt.* 125. Præſens epiſtola in partes diuiſa fuit à Raymundo, partim in præſenti, partim *in cap. cùm contingat, de ætat. & qualit. cap. cùm contingat* 36. *de officio deleg.* eam tamen ex collectione Boſqueti integram, & rediuiuam reddimus.

2. c *Cùm contingat.*] Vſque ad illa verba, *præterea, & cætera*; repetiuntur *in cap. cùm contingat, de ætat. & qualit.* vbi ea exponemus.

3. c *Sciuiſti.*] Per famam, vel alio modo, vt exponunt Gloſſa *in præſenti*, Antonius Auguſtinus *in notis ad* 4. *collectionem*, in noſtro textu.

4. d *Iudicare.*] Ex his verbis deducitur, quod licèt executor poſſit petere vt ſibi exhibeantur litteræ, vel acta iudicialia, non tamen poteſt iudicare, aut vllam ſententiam proferre; poſt Zabarellam, Abbatem, Hoſtienſem, & alios docet Patexa *de inſtrumentorum editione tit.*7.*reſol.*2.*num.*8.

Sed aliqui auſi ſunt aſſerere Innocentium noſtrum contra Iuliani regulam *in l. de qua re* 74. *ff. de re iudic.* reſcripſiſſe; ſiquidem ibi traditur, quod de qua re cognoſcit iudex, de ea quoque pronunciare cogendus eſt: ſed Archiepiſcopo in noſtro caſu competit cognitio litterarum: ergo neceſſariò competit illi ius proferendi ſententiam. Sed miſerè labuntur, nam potiùs certum eſt, executorem metuoi partes iudicis aſſumere non poſſe, nec ſententiam proferre, *l. ſi vt proponis* 7. *Cod. de except. rei iudicatæ*, latè tractabimus *in cap. Paſtoralis*, §. *quia verò, de officio deleg.* vnde Archiepiſcopus, qui tantùm executor erat, requiſitus à Delegato Pontificis non poterat iudicare. Nec tunc refragatur Iuliani regula, quæ vera eſt; ſed ſupereſt vt probetur in noſtro textu, cognitionem competere Archiepiſcopo, quod nos negamus, & Innocentius non affirmat: tantùm enim Archiepiſcopo competit nuda inſpectio litterarum, non verò cognitio aliqua; quis enim ipſam nudam inſpectionem, cognitionem cauſæ appellauit? Competit enim Archiepiſcopo ius inſpiciendi ipſas litteras, non verò cognoſcendi de cauſa, vt docet Boſquetus *dicta epiſt.* 125. Quæ ad huius textus expoſitionem ſpectant, petenda ſunt ex commentariis textus *in cap. Paſtoralis, hoc tit. cap. Paſtoralis*, §. *quia verò, de officio deleg.*

CAPVT XXV.

Idem *G. de Vallibus, Magiſtro G. & P. de Fimis, Canonicis* [a] *Laudunenſ.*

OLim ex litteris dilectorum filiorum Sancti [b] Nicaſij, Rhemen. [c] Signiani, &c. & Vallis [d] Regiæ Abbatum, noſtris fuit auribus intimatum, quòd cùm ad eos ſemel, & iterum à nobis litteræ proceſſiſſent, ſuper eo videlicet, quod R. Clericus S. Remigij [e] Rhemen. Parochiam de Salice S. Remigij, quam R. [f] de Crun. clericus ſibi per [g] interpoſitam perſonam ab Abbate S Remigij collatam fuiſſe propoſuit, detinebat. Ipſi partes ſemel, ſecundò, & tertiò citauerunt, & dictum R. de S. Remigio, quia citatus pluries comparere noluit per ſe, vel [h] reſponſalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipſius Parochiæ [i] ſequeſtrari. Cúmque poſtmodùm idem R. accedens ad eos, ſe iuri promiſerit pariturum, ac obtinuerit

nuerit ſe abſolui, ipſi abſolutionis ei [i] litteras concedentes, diem in eis aſſignarunt, & [k] locum, quibus coram eis quod promiſerat, adimpleret. Qui diem & locum ex litteris illis [l] radens, in loco raſuræ reſcripſit, quod ipſi ei ſequeſtratos fructus exhiberi mandabant, quod demùm coram duobus eorum, tertio ſui abſentiam [m] excuſante, per litteras eſt [n] confeſſus. Nos igitur cùm tantæ temeritatis exceſſus [o] falſitatis ſcrupulo non careret, vobis dedimus in mandatis, vt ſi res taliter ſe haberet, ipſi præſumptori ſuper dicta Parochia perpetuum ſilentium imponentes, præfato R. de Crun. clerico aſſignaretis eandem cum fructibus ſequeſtratis. Verùm ſicut vos filij S. & P. per veſtras nobis litteras intimaſtis, cùm dictus R. de Cruneio raſuram præfatam coram vobis per teſtes idoneos probauiſſet, & ob hoc poſtulaſſet ſibi dictam Eccleſiam aſſignari: vos vtrum clauſula illa (ſi eſt ita) de omnibus ſuperioribus, an de articulo tantùm raſuræ deberet intelligi, dubitantes, in negotio ipſo procedere vlteriùs diſtuliſtis. Eligentes ſecundùm hoc potiùs Apoſtolicæ Sedis oraculum implorare, quàm aliquid temerè diffinire. Nos ergo diligentiam veſtram in Domino commendantes, taliter duximus reſpondendum: Quòd clauſula illa debet ad omnia ſuperiora referri, ad hoc vt ipſi præfata Eccleſia conferatur. Quia licèt vitium falſitatis ad imponendum illi perpetuum ſilentium ſuper Eccleſia ipſa ſufficiat, qui falſitatem huiuſmodi perpetrarat; non tamen propter hoc eadem Eccleſia eſt aduerſario aſſignanda, niſi ſuper aliis facta fuerit [p] plena fides. Datum Later. vj. Non. Martij, Pont. N. anno XV.

NOTÆ.

1. LAVDVNVM VRI. a *Laudunen.*] In hac ſexta collectione legitur, Idem Magiſtro G & P. de Firmiſca, in quarta verò collectione, *ſub hoc tit. cap.* 2. legitur S. de Vallibus, Magiſtro G. & P. de Fumuſca. Sed perperam, tam in vna, quàm in alia; quare reſtituo tam inſcriptionem, quàm litteram textus ex regeſtro epiſtolarum ipſius Innoc. III. edito à Boſqueto, vbi *lib.* 3. *regeſt.* 15. *epiſt.* 6. reperitur textus hic. Laudunum, ſeu Lugdunum, ciuitas eſt prouinciæ Belgicæ ſecundæ, in Campaniæ, & Picardiæ confinio ſita, habet Eccleſiam Cathedralem, cuius erectionem his verbis refert Sigebertus anno 500. *Collatis à Clodoueo Rege multis prædiis Eccleſiæ Rhemenſi, Remigius multâ eorum parte datâ Eccleſiæ Laudunenſi, Sedem Epiſcopatus ibi conſtituit.* Eius Eccleſiæ mentio fit *in cap.* 14. *&* 16. *de re iudic. cap.* 17. *de præb. cap. ex parte* 33. *hoc tit.* Eius Epiſcopi Duces & Pares Franciæ ſunt, & Comitum titulo gaudent, propter hæreditatem D. Remigij, qui hunc Epiſcopatum fundauit, vt referunt Fratres Sammartani *tom.* 2. *Gallia Chriſt. fol.* 616. Chenu *in chronol. Galliæ, fol.* 293.

2. b *Nicaſij.*] Rectè; non Remanenſi, vt legitur in quarta collectione. Eſt enim monaſterium hoc in vrbe Rhemenſi, clarum origine, & progreſſu celebre; olim vetus Baſilica ſub titulo S. Agricolæ fuit, à Iouino Romanæ militiæ Præfecto conſtructa anno 335. vt plura de eo adducentes tradunt Fratres Sammartani *tom.* 4. *Gallia Chriſt. fol.* 681.

3. c *Signian.*] Ita legendum eſt, non Sargienſi, vt vulgò legitur. Signiacum enim eſt monaſterium Ordinis Ciſtercienſis, diœceſis Rhemenſis, in territorio Porciani, de quo plura Fratres Sammartani *tom.* 4. *Gallia Chriſtiana, fol.* 831. Mantrique *tom.* 1. *annal. Ciſterc. anno* 1134. *cap.* 8. *numer.* 2.

4. d *Regia.*] Vallis Regia eſt Abbatia eiuſdem Ordinis Ciſterc. in eadem diœceſi Rhemenſi fundata anno 1149. ſub B. Bernardo, de qua agunt Fratres Sammartani *dicto tom.* 4. *fol.* 900. Mantrique *annal. Ciſterc. tom.* 2. *anno* 1149. *cap.* 9. *numer.* 3.

e *S. Remigij.*] Hæc verba deſunt in hac ſexta collectione, in regeſto verò Boſqueti rectè adduntur; nam illa Parochia vocatur de Salice S. Remigij, & eius collatio ſpectat ad Abbatem S. Remigij, vt notat Boſquetus *vbi ſuprà.* 5.

f *De Crun.*] Non de Cliuo, vt in hac ſexta collectione legitur: nec Clerin, vt legitur in quarta collectione. 6.

g *Interpoſitam.*] Iuxta textum *in cap. accedens, de præb.* vbi dicemus. 7.

h *Reſponſalem.*] Licèt reſponſalis aliquando dicatur Apocriſiarius, vt *in cap. frater noſter* 16. *quæſt.* 1. tamen propriè pro procuratore accipitur, *cap. cùm olim, cap. ex parte, de priuilegiis, l. ſed etſi ff. de procurat.* & meritò, nam procurator ideò conſtituitur à reo, vt reſpondeat ad ea quæ contra aliquem proponuntur; vnde rectè reſponſales appellantur. Hincmarus *epiſt.* 17. Carnotenſis *epiſt.* 274. ibi: *Reſponſales tamen meos, & litteras meas monachorum obiectionibus obuiantes, eidem Legato veſtro tranſmiſi.* Petrus Cellenſis ibi: *Et ſufficientem reſponſalem in Dei iudicio contra omnes aduerſarij allegationes, tam veras, quàm falſas conſtituere.* Docet Voſſius *de vitiis ſermonum lib.* 3. *cap.* 42. *verbo Reſponſalis.* 8.

i *Sequeſtrari.*] Ob contumaciam, *cap. ex litteris, de dolo.* Mitiùs cum eo agi notat hîc P. Gregorius, cùm poſſet miſſio fieri in poſſeſſionem ex primo, vel ex ſecundo decreto: ſed licèt hoc remedium in aliis caſibus admittatur, tamen in præſenti non poterat procedi ad prædictam miſſionem in poſſeſſionem, quia de beneficio agebatur, & in cauſis beneficialibus non poteſt dari prædicta miſſio, *cap. cum qui, de eo qui mittitur in poſſeſſion, lib.* 6. quare in noſtro caſo non poterat dari poſſeſſio ex ſecundo decreto. Sequeſtrantur verò fructus, quia cùm poſſeſſor eſſet excommunicatus, eos lucrari non poterat, *cap. paſtoralis, §.* 1. *de appellat.* docet Abbas *hic, numer.* 5. 9.

j *Litteras.*] Immò ſtatim ac comparuit, præſtitâ cautione ſiſtendi in iudicio, abſolutus eſt, *cap. ex parte, el primero de v. ſ. cap. qua fronte, de appellation. cap. venerabili; §. ſocius, de ſentent. excommun. lib.* 6. ergo neceſſariæ non erant litteræ 10.

M 2 abſolutio

abſolutionis, cùm abſolutus eſſet ipſo iure. Sed huic difficultati, omiſsâ quæſtione, vtrum excommunicatus donec ſatisfecerit, ſecutâ ſatisfactione egeat abſolutione, quam infrà diſputabimus, dicendum eſt, quod etſi ea quæ ad tempus prohibentur, eo elapſo ſine noua conceſſione permiſſa cenſeantur, *l. ſi vnus* 27. §. *ſi cum reo*, *ff. de pactis*, *l. Imperator*, *ff. de poſtul.* id tamen procedit quando tacita conceſſio ſufficit; aliud verò obſeruatur, quando expreſſa iuxta formam iuris neceſſaria eſt, vt contingit in maiori excommunicatione, *c. cùm deſideres* 15. *cap. à nobis* 28. *de ſentent. excomm.* Vgolinus *de cenſuris tabula* 1. *cap.* 19. Saytus *lib.* 2. *capit.* 8. tunc etiam excommunicatus ſi comparuerit, adhuc abſolutione indiget, *cap. quamquam*, *in fine*, *de cenſibus*, *lib.* 6. Clementina 1. *de decimis*, Clementina 2. *de hæreticis*. Ratio eſt, quia licèt contumacia à principio neceſſaria ſit, vt ſententia excommunicationis poſſit proferri, *cap. ſacro*, *de ſentent. excom.* vbi tamen lata eſt, inducitur vinculum, quod perpetuò durat, donec ſoluatur; quemadmodum etiam culpa eſt cauſa pœnæ, & ſublatâ culpâ, poteſt manere pœna, vt conſiderat Marius Alterius *lib.* 4. *de excom. diſput.* 4. *q.* 1.

11. k *Diem & locum.*] Quæ pertinent ad perſonam, & ſunt diligenter attendenda, *cap. Abbate*, *verſic. præfatus*, *de ſentent, & re iudicata*, *lib.* 6.

12. l *Radens.*] Vbi videlicet annotatio temporis recenſetur, *cap. cùm venerabiles*, *de religioſis*, *in annotatione indictionis*, *cap. inter*, §. *ſed contra*, *de fide inſtrum.* inter alios enim modos perpetrandi falſitatem in litteris Apoſtolicis ille enumeratur, quando amouendo aliquid per raſuram, aliquid ſcribitur, *cap. licet*, §. *quinta*, *de crimine falſi*, docet Petrus Gregorius *hic*.

13. m *Excuſante.*] Tunc ſi adiecta fuiſſet clauſula, *quod ſi non omnes*, duo tantùm procedere poſſent: ſed quia non fuit adiecta, ideò cognoſcere de cauſa non poterant, *cap. penult. de officio deleg.*

14. n *Eſt confeſſus.* Sed ſi confeſſus fuit falſitatem, & ſuum delictum, ad quid poſteà cauſa committitur ſub clauſula, *ſi ita eſt*, cùm confeſſus habeatur pro iudicato, *cap.* 2. *de confeſſis*; & quod magis eſt, ad quid poſtea pars R. teſtibus probauit ipſam falſitatem, vt priuaretur beneficio, ſi ipſe P. confeſſus fuerat ſuum delictum, & falſitatem, ac per conſequens propter confeſſionem eius in iudicio factam, priuandus erat à quolibet iudice, *l.* 1. *Cod. de confeſſis*, *cap. nos* 2. *quæſt.* 1. Huic difficultati variis modis ſatisfacere intendunt Abbas, Barbatia, & Felinus; ſed magnopere à vero noſtri textus intellectu receſſerunt; quare eorum interpretationibus omiſſis, dicendum eſt, confeſſionem non valuiſſe ad priuationem beneficij inducendam, quia non fuit iudicialis, cùm facta fuiſſet coram duobus tantùm iudicibus, cùm cauſa fuiſſet commiſſa tribus indiſtinctè ſine clauſula, *quod ſi non omnes*; ſicut enim ſententia per duos iudices lata non valebat, *cap. cauſam* 16. *de officio deleg.* ita confeſſio iudicialis abſque vno iudice facta non valuit. Gloſſa 2. & ibi Baldus *in dict. cap. cauſam* 16. Hippolytus *ſingulari* 309. certum enim eſt confeſſionem coram iudice incompetenti factam vires non obtinere, *cap. at ſi clerici*, *de iudiciis*, vbi latè Vega, Balboa & Fermoſinus, Anguianus *lib.* 2. *controu. cap.* 26. ergo cùm in noſtro textu confeſſio facta coram duobus iudicibus, non fuiſſet iudicialis, nec competens, ideò ſufficiens non erat, vt confeſſus priuaretur beneficio, niſi alio modo conſtaret de falſitate: docent Anguianus *vbi ſuprà*, *num.* 23. Moneta *de commut. cap.* 10. *num.* 450.

o *Scrupulo.*] Id eſt ſuſpicione; cùm enim in 15.
bullis aliquid per raſuram immutatum eſt, ſuſpicio falſitatis datur, *cap. licet*, *cap. venerabilis*, *de crim. falſi.*

p *Plena fides.*] Hinc manifeſtè deducitur, pe- 16.
tentem beneficium vt proprium, debere probare illud ad ſe ſpectare, nec ſufficere probare, ad ius diuerſæ partis non pertinere, vt pluribus limitationibus, & ampliationibus illuſtrat Barboſa *in præſenti*, *num.* 3. & 4.

Textum hunc expoſui *in cap. inter cætera* 4. *de reſcriptis*.

CAPVT XXVI.

Idem *Epiſcopo* [a] *Imolenſi*.

Dilectus filius Abbas [b] ſancti Stephani Bononienſis, per ſuas nobis litteras intimauit, quod cùm ipſe (cui viſitationis officium in ciuitate, ac Diœceſi Bononienſi commiſimus) B. & A. preſbyteros ab Eccleſiis ſuis (propter eorum graues, & manifeſtos exceſſus) duxerit [c] amouendos; iidem ſuper reſtitutione ſua noſtras ad te in communi forma litteras impetrarunt, de [d] amotionis ſuæ cauſa, & excommunicationis, quâ tenentur adſtricti, nullam facientes penitus mentionem. Nos igitur fraternitati tuæ mandamus, quatenus (ſi ita eſt) litteras ipſas, tanquam per veri ſupreſſionem obtentas, viribus carere decernas.

NOTÆ.

1. a *IMolenſi.*] Imola antiquitùs dicta forum Cornelij, ciuitas ſita eſt inter Æmiliam, & Bononiam, & Fauentiam, quæ diſtat à Rauenna ſua Metropoli viginti tantùm milliaribus: habet Eccleſiam Cathedralem S. Caſſiano dicatam, Epiſcopali Sede decoratam iam à temporibus S. Ambroſij, vt conſtat ex eius epiſtola ad Conſtantium Imperatorem miſſa: plura de origine huius Eccleſiæ, & eius Præſulibus tradit Vghellius *tom.* 2. *Italiæ ſacræ*, *fol.* 673. Hieronymo, qui tempore Innocentij III. eam Eccleſiam regebat, miſſa eſt præſens deciſio, quæ reperitur in quarta collectione, *ſub hoc tit. c.* 3.

b *S. Stephani.*] Monaſterium S. Stephani, & 2.
Bartholomei, eſt ordinis D. Benedicti diœceſis Bononienſis, vbi magnæ reliquiæ à Diuo Petronio fuerunt conditæ.

c *Amouendo.*] Viſitatores enim tempore viſi- 3.
tationis poſſunt amouere beneficiarios ob ſuos exceſſus, *c. cùm ita* 22. *de re iudicata*, *c. ex litteris* 5. *de exceſſibus Prælat.* P. Gregorius & Barboſa *in præſenti.*

d *Amotionis*

4. d *Amotionis ſuæ cauſa, & excommunicationis.*] Copulatiuè præſcribit Innocentius excommunicationem, & cauſam ipſius; hoc eſt delictum, in cuius pœnam excommunicatio inflicta fuit, vt etiam deſideratur *in cap. ſuper eo, de cohabitatione, cap.7. de fide inſtrum.* explicari enim debet facti ſeries, & cauſa eiuſdem facti, vt abſolutio imperretur, cùm notabiliter Pontifex inde moueri poſſit ad concedendam, vel negandam ipſam abſolutionem, vt docet pro expoſirione huius textus Anguianus *lib.1. de legibus, cap.6. num.36.* qui ita interpretatur textum *in cap. pia, de except. lib.6.*

5. e *Super reſtitutione ſua.*] Secus ſi vt appellaret, vel in cauſam appellationis: tunc enim non eſt neceſſaria mentio excommunicationis, *cap. dilecta 11. de exceptionibus.*

COMMENTARIVM.

6. CONCLVSIO PROBATVR. EX hoc textu repeteotes ad ipſum, & relati à Barboſa in præſenti, *num.3.* deducunt excommuoicatum reſcripta impetrare non poſſe, iuxta quorum mentem, ſequentem deducimus diſputandam aſſertionem: *Excommunicati reſcripta, tam gratiæ, quàm iuſtitiæ impetrare non poſſunt, & ab eis impetrata ipſo iure nulla ſunt.* Probant textus *in cap. ab excommunicato, hoc tit. cap. bona, de ætat. & qualit. cap. final. de procurat. cap. olim 7. cap. dilectus 8. cap. dilecta 11. cap. ſignificauerunt, de exceptionib. cap. poſt 7.* vbi Gloſſa *verbo Excommunicatus, de probat. cap. poſtulaſti, de clerico excomm. cap. finali, de except. cap. per tuas, de ſententia excom. cap.1. hoc tit. lib.6.* Conſonat lex 38. *tit.18. part.3.* illuſtrant Felinus *in præſenti*, Valdes *ad R.* Suarez *allegat.13. num.12.* Couarr. *in cap. alma, 1. part. §.7. num.3.* Balboa *in cap. 2. de except. num.3.* Baſilius *de matrim. lib.8. cap.17. §.2.* Gibalinus *de cenſuris diſquiſit.7. §.7. fol.252.* Suarez *eod. tract. diſput.16. ſect.4.* Gomex *in repetitione ad textum in cap.1. hoc tit. lib.6.* vbi etiam plures congeſſit Barboſa, Salgado *de protectione Regia 1. part. cap.12. num.151. & part.2. cap.8.* Antonius Ricciulus *de iure perſonarum, cap.38. 39. & 40.* Primarius noſter D. Antonius de Garaña *in cap. venerabilis, de except.* Ioannes Calderinus *in cap. ab excommunicato 41. hoc tit.* Sanchez *lib.5. conſiliorum, cap. vnico, dubio 35.* Mocx *in dict. cap.1. hoc tit. in 6.* Alteſſerra *hic.*

7. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO. Sed hæc communis aſſertio difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam imperratio reſcripti eſt actus extraiudicialis, *cap. ex parte Decani 33. hoc tit.* docent Crotus, & Gomez *in dict. cap.1. hoc tit. lib.6.* Sed excommunicatus poteſt peragere actus extraiudiciales, *cap. veritatis, de dolo, cap. ſolet, in fine, de ſentent. excomm. lib.6. cap. inter, de donat. cap. ſignificaſti 6. de eo, qui duxit in matrim.* tenent Gomezius *in dict. cap.1.* Ricciulius *dict. cap.38. num.52.* Ergo & reſcripta valent impetrare: augetur hæc dubitandi ratio ex eo; nam faciliùs quis admittitur ad impetrandum reſcriptum, quàm ad agendum in iudicio, vt vulgò traditur *in cap. cauſam 18. hoc tit.* notat Felinus *in cap. edoceri, num.5. hoc tit.* Sed acta ab excommunicato in iudicio, ſi non opponatur exceptio excommunicationis, ipſo iure ſubſiſtunt; textus diſertus *in cap.1. de except. lib.6.* Ergo ſimiliter nullâ oppoſitâ exceptione contra reſcriptum imperratum ab excommunicato, debent ipſo iure valere.

8. QVI RASCRIPTA. Quâ dubitandi ratione non obſtante, verum eſt excommunicatum maiori excommunicatione ligatum reſcripta impetrare noo poſſe, nec à Principe eccleſiaſtico, nec à ſæculari, vt docet Ricciulus *d.c.40. per totum*, licèt quoad Principem ſæcularem contrarium defendat Suarez *de cenſuris diſp.16. ſect.3.* nec ſolùm Principum ſuperiorum excommunicatus reſcripta impetrare non valet, verùm nec inferiorum Prælatorum, qui ea concedere poſſunt, vt reſoluit Ricciulus *dict. cap.39. per totum:* nec intereſt, an per ſe impetrauerit reſcriptum, an procuratorio nomine; vel etiamſi excommuoicatus non pro ſe, ſed pro alio reſcriptum impetrauerit; vtroque enim caſu reſcriptum nullum eſt, vt tenent Barboſa *in d.c.1. de reſcriptis*, Ricciulus *d.c.38. n.7.* immò ſi excommunicatus pro ſe, & alio excommunicatiooe non ligato impetrauerit reſcriptum in ea cauſa indiuidua, nec quoad ipſum, nec quoad ſocium reſcriptum vires habet; ſi autem cauſa diuidua eſt, & ſocius ignorat ſocium eſſe excommunicatum, quoad eius partem reſcriptum vires obtinet, quia in diuiduis incapacitas vnius ſocij non officit alteri, *l.1. §. ſiquidem, ff. quod falſò tutore, l. ſi ſponſus, §. ſi maritus, ff. de donat. inter, l. ſi mihi & Titio, de legat.2. l. ſi communem, ff. quemadm. ſeruitutes, cap. per tuas de arbitr.* Docent Gomezius *in dict. cap.1. num.45. & 46.* Ricciulus *dict. cap.38. num.15.* Adeò autem verum eſt, reſcriptum ab excommunicato impetratum nullum eſſe ipſo iure, vt etſi aduerſarius conſentiat impetrationi, nihilominus reſcriptum nullum erit ipſo iure. Geminianus *in dict. cap.1. hoc tit. in 6.* Felinus *in cap. finali, de exceptionib. num.2.* immò etſi in ipſo reſcripto concedatur beneficium cum clauſula, *motuproprio*, nihilominus vires non habet, cùm non præſumatur reſcribentem excommunicatum abſoluiſſe. Riccinlua ſuprà, *num. 13.* Amplius reſcriptum ab excommunicato impetratum, adeò nullum eſt, vt non inducat litis pendentiam, Gomezius *in dict. cap.1. num.31.* nec ſi ſententia profeiatur contra excommunicatum, valida erit: defendit Ricciulus *num.18.* nec ſi ſuperueniat abſolutio, connaleſcit reſcriptum: Rebuffus *in cap. poſtulaſti, n.50. de clerico excomm.* nec intereſt reſcriptum impetratum ſit gratiæ, an iuſtitiæ, Balboa *in dict. cap.2. n.30.* Couarr. *dicto §.7.* ideoque vtiliſſima iudicatur ab interpretibus clauſula illa, quæ in reſcriptis gratiæ ſolet apponi: *Teque à quibuſcunque excommunicationibus*; per eam enim clauſulam omne impedimentum ab excommunicatione prouenieus tollitur, excepto eo quod per durationem in excommunicatione per annum inducitur, vt docent Rebuffus *in concordata, verbo Innodatus.* Staſileus *de litteris gratiæ, num.14.* Quare cùm hodie de ſtilo Curiæ in omnibus reſcriptis præmittatur abſolutio à cenſuris, ſi excommunicatus à R. Pontifice petat reſcriptum, & illi concedatur, vires obtinet, vt docet cum aliis Ricciulus *vbi ſuprà num.22.* IMPATRARA POSSINT.

Superioris aſſertionis ratio in eo conſiſtit; nam impetratio reſcripti præambula eſt ad iudicium, & ideò cui prohibetur ſtare in iudicio, prohibetur etiam imperratio reſcripti, *l.3. Cod. ſi ſæpius ex reſcripto:* vnde ſerui reſcripta impetrare non poterant, *l.1. Cod. de precibus*, nec hæretici, *cap.2. §. ad hæc, de hæreticis, lib.6.* ſed excommunicatus nequit in iudicio ſtare, nec vt iudex, *cap. ſciſcitatus, hoc tit. cap. ad probandum, de re iudicata, cap.1. de ſupplend. lib.6. cap.1. de officio vicarij, eod. lib.* nec vt actor, *cap.2. cap. exceptionem, de exceptionibus, cap.1. eod. tit. lib.6. cap. intelleximus, de iudiciis*, Suarez *de cenſuris diſput. 16. ſect. 3.* ergo nec reſcripta impetrare, cùm ille, qui 9. TRADITVR RATIO ASSERTIONIS.

inhabilis eſt ad conſecutiuum; repellatur ab antecedente, *cap.final.de clerico excommunicato*, *l.oratio*, *ff.de ſponſal.* inde etiam cùm excommunicatus poſſit eſſe in iudicio tanquam reus, *dict. cap. intelleximus*; meritò in omnibus eius defenſionem reſpicientibus poteſt impetrare reſcriptum, *cap. final.de exceptionib.* vt ad abſolutionem conſequendam, Salgado *de protectione* 1. *part. cap.*12. *n.*151. & *part.*2. *cap.*8. Et cùm excommunicato permittatur appellare, *cap.cùm inter* 5. *cap. finali*, *de except. cap. reuera* 3. *quæſt.*9. Saytus *de cenſuris lib.*2. *cap.*8. *num.*13. poteſt ſuper appellatione reſcriptum impetrare, *cap.final. de except. cap.*1.*de reſcriptis,lib.*6. Salgado vbi ſuprà. Hoc tamen procedit, niſi adeo ſit graue delictum commiſſum, vt non permittatur nec etiam libellos Principi dare, & reſcripta impetrare, vt conſtitutum eſt *in c.ſtatuimus* 32.11. *quæſt.*1. in Concilio Colonienſi ſub Carolo III. *can.*2. & aduersùs Epiſcopum degradatum, qui aliquid officij ſui attentauit; ille enim in exilium mittitur ſine ſpe veniæ, annullato reſcripto, *l.quicumque* 14.*Cod.de Epiſcop.& clericis*, *l.*35. *Cod. Theodoſ. eod.tit.* refertur à Photio *in Nomocanone*, *tit.*9. *cap.*10. quod apud Romanos obſeruatum legimus; deportatis enim libellum Principi porrigere, aut reſcriptum impetrare interdicebatur, *l.*7. *§.relegati* 18. *ff.de interdictis*, *l.unica*, *Cod. de Nili aggeribus*: licèt relegatis permitteretur, *l.Diuus* 33. *de re iudicata*, *l.deprecatio* 9. *ad leg.Rhodiam de iactu*: docent, & notarunt Petrus Faber *lib.*2. *ſemeſtr. cap.*13. D. Nicolaus Antonius *lib.*3. *de exilio*, *cap.*1.*num.*5.*&* 6.& ſæpius laudatus, qui ignorauit nil, Præceptor D. Ioſephus de Retes *in notis ad dict.leg.*7. *§.relegatus* 18.

10. Diſſoluitur dubitandi ratio.

10. Nec obſtat difficultas ſuprà adducta, cuius maiorem negamus; nam potiùs verum eſt, impetrationem reſcripti ſpectare ad actus iudiciales potiùs quàm ad extraiudiciales, *cap. quoniam, de probat.* quamuis enim impetratio reſcripti, ſiue iuſtitiæ, ſiue gratiæ, extra iudicium fiat, *dict. cap. ex parte*, *hoc tit.* tamen per illud datur iuriſdictio in habitu, poſtea reducenda ad actum, & ideò iudicialis actus impetratio reſcripti iudicatur: docet Gomezius *in dict. cap.*1. *num.*3. Nec augmentum difficultatis refragatur; nam omiſſis traditis ab Vranio, & Balboa *in dict. cap.*2. *de except. num.*9. dicendum eſt, acta in iudicio per excommunicatum valida eſſe, non oppoſitâ exceptione; reſcripta tamen ipſo iure nulla eſſe. Ratio diſcriminis eſt, quia tota vis reſcripti pendet à voluntate concedentis, qui nunquam intendit gratiam concedere illi, cui communio eccleſiaſtica interdicta eſt, *dicto cap.*1.*de reſcript. in* 6.

11. Exponitur cap. prudentiam, § sexta, de offic. deleg.

11. Noſtri textus aſſertioni primò obſtat textus *in cap. prudentiam*, §. *ſexta*, *de officio delegati*, vbi proponitur Petrum contra Ioannem reſcriptum impetraſſe; & cùm coram iudicibus in eo deſignatis Ioannem conueniſſet, ipſe oppoſuit Petrum eſſe excommunicatum, & ſic à iudicio repellendum. Quæſtionis fuit coram Cæleſtino III. vtrum ſi Ioannes probauerit eſſe excommunicatum impetratorem reſcripti, debeat repelli à iudicio? Huic hæſitationi Cæleſtinus III. reſpondet, quod ſi Ioannes ſtatim non probauerit Petrum eſſe excommunicatum, nullo modo repellatur à iudicio; ſi autem probauerit cenſurâ eccleſiaſticâ eſſe ligatum, tunc mittatur iudici ordinario, vt ab eo abſoluatur, vel ab ipſis iudicibus delegatis, quibus cùm concedatur principale, conceditur acceſſorium. Ex quo Cæleſtini decreto colligitur, reſcriptum impetratum ab excommunicato vires habere; ſiquidem poteſt eius virtute conuenire reum, & à iudicibus in eo deſignatis abſolui. Huic difficultati variis modis ſatisfacere intendunt Interpretes ibi: Gloſſa *in eo textu*, *verbo Vinculo*, affirmat reſcriptum ibi vires habere abſoluto Petro ab excommunicatione, quia per abſolutionem conualeſcit reſcriptum, & effectum obtinet. Sed hæc ſolutio reiicitur ex ſuprà dictis; nam reſcriptum impetratum ab excommunicato, adeò eſt nullum, vt per abſolutionem non conualeſcat, *cap.*1. *de reſcriptis in* 6. quare hac ſolutione omiſſa, Hoſtienſis in eo textu, & alij antiquiores, & Barboſa *num.*14. exiſtimant, excommunicatum in eo textu reſcriptum impetraſſe in cauſa appellationis, aut excommunicationis, & ſic reſcriptum valere, *ex dict. cap. finali*, *de exceptionibus.* Sed etiam hæc refellitur; nam ſi in cauſam appellationis fuiſſet impetratum reſcriptum, excommunicatus non indigeret abſolutione; ſiquidem poteſt eſſe in iudicio, *cap. intelleximus*, *de iudiciis*, *dicto cap. finali*, *de exceptionib.* Sed in eo textu aſſeritur neceſſariam eſſe abſolutionem: ergo quia litteræ impetratæ non fuerunt in cauſam appellationis. Quare dicendum eſt, textum illum eſſe intelligendum de eo, qui nullâ cenſurâ ligatus impetrauit reſcriptum à Sede Apoſtolica, & poſteà antequam litteras præſentaſſet, incidit in excommunicationem; tunc enim & reſcriptum validum eſt, & debet abſolui antequam iudicium inchoetur. Ita Gloſſa *in eo textu*; latiùs proſequitur Baſilius *dict. cap.*8. §.2.

12. Intelligitur cap. cum contingat 36. de offic. deleg.

12. Secundò opponitur textus *in cap. cùm contingat*, 36. *de officio deleg.* vbi proponitur quendam excommunicatum litteras impetraſſe ad certos iudices, coram quibus propoſuit ſe excommunicatum fuiſſe à ſuo Epiſcopo poſt appellationem. Quæſtionis fuit, an eſſet abſoluendus ſtatim, vel potiùs iudices deberent pronuntiare excommunicationem nullam fuiſſe. Cui quæſtioni Innocentius III. reſpondet ſub variis diſtinctionibus, quas in præſenti referre nec licet, nec libet: ex traditis autem colligitur, excommunicatum validè impetraſſe reſcriptum, pendente ipſa excommunicatione. Pro cuius textus explicatione, omiſſis traditis à Lotherio *de re beneficiaria lib.* 1. *quæſt.* 22. *num.*90. Sebaſtiano Cæſare *de Hierarchia* 1. *part. diſput.* 5. *num.*23. dicendum eſt, in eo textu reſcriptum impetratum fuiſſe ab excommunicato in cauſa ipſius excommunicationis; quo caſu, vt ſuprà probaui, valida ſunt reſcripta ab excommunicatis impetrata. Ita communiter repetentes ad illum textum.

13. Exponitur cap. final. de procurat.

13. Tertiò aduerſatur textus *in cap. finali, de procuratoribus*, vbi proponitur vniuerſitatem (vbi Maiores, & Iurati erant excommunicationis vinculo ligati, conſtituiſſe procuratorem ad impetrandum reſcriptum à R. Pontifice. Quæſtionis fuit, an procurator ita ab vniuerſitate conſtitutus, validè poſſit impetrare reſcriptum? Cui quæſtioni reſpondet R. Pontifex, procuratorem à prædicta communitate nominatum validè poſſe impetrare reſcripta, ſi ipſi excommunicati nominatim expreſſi non ſunt in conſtitutione procuratoris. Ex quo textu ſequens deducitur difficultas: Geſta ab vniuerſitate capiunt robur à maioribus, & regentibus ipſam; vnde ipſi ſunt, qui in cauſis forenſibus præſtant iuramentum de calumnia, *l.*2. §. *hoc etiam*, *ff. de iuramento calumniæ*, *l. municipibus*, *ff. de condition. & demonſtrat.*

Digitized by Google

monſtrat. Sed procurator ab ipſis conſtitutus poteſt io eorum cauſa reſcripta impetrare: ergo excommunicati validè reſcripta impetrare poſſont. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt cum Butrio in eo textu, *num.5.* qui ait, quod quidam ſunt actus qui reſpiciunt adminiſtraiionem commiſſam regentibus ipſam communitatem, vt regimeo ipſius ciuitatis, & ſimilia, quæ ab eis vires eapiont, & in ıalidi erunt ipſis inhabilibus exiſtentibus; alij verò ſunt actus qui reſpiciunt adminiſtrationem, quæ tantùm competit communitati, vt litem proſequi, vel alienare bona communitatis, qoæ non ſingulorum, ſed vniuerſitatis ſunt, *cap. qui manumittuntur* 12. *quæſt.*2. & ſimiles actus recipiunt vires ab vniuerſitate, non à ſingularibus etiam priricipaliter regentibus; quæ enim tunc geruntur ab vniuerſitate robor capiunt, cùm aliqui ex ea habiles ſint, *cap. illa, de elect.* Barboſa *in eo textu:* vndè cùm *in dict. cap. finali*, licèt maiores, & iurati tanqoam excommunicati reſcriptum impetrare non poſſint; tamen cùm alij habiles eſſent, rectè tam conſtitutio procuratoris, quàm impetratio reſcripti ab illis vires capiont.

Expendi etiam poſſunt textus *in cap. dilecti* 8. *de exceptionibus*, *cap. exhibita*, *de iudiciis*, iuncto Barboſa *in dict. cap.* 2. *de except. cap. ſignificauit* 6. *de offic. ordin.* cum ibi dicendis.

CAPVT XXVII.

Idem *Epiſcopo* [a] *Vratiſlauienſi.*

POſtulaſti per Sedem Apoſtolicam edoceri, vtrum alicuius Eccleſiæ [b] perpetuò Vicario, de prouentibus vicariæ [c] boniſque paternis habenti vnde valeat commodè ſuſtentari, tenearis per illam communem formam (cum ſecundùm [d] Apoſtolum) in eccleſiaſtico beneficio prouidere. Ad quod ſic duximus reſpondendum: Quod cùm per formam prædictam neceſſitatibus pauperum clericorum, qui nullum ſunt eccleſiaſticum beneficium aſſecquuti, ſicut ibidem exprimi conſueuit, Sedes Apoſtolica duxerit ſuccurrendum, perpetuus Vicarius, niſi de vicaria fecerit mentionem, commodum reportare non debet de huiuſmodi litteris, vtpote veritate tacitâ impetratis: non enim carere beneficio eccleſiaſtico dici debet, cui competenter de perpetuæ vicariæ prouentibus eſt prouiſum. Et pro habente beneficij ſufficientis ſubſidium ex certa ſcientia ſuper obtinendo alio beneficio de leui non ſcribimus, quin faciamus de primo in noſtris litteris mentionem. Tu denique frater Epiſcope ſuper te ipſo, &c. Datum Lateran. VI. Idus Ianuarij. Pont. N. anno [e] XVI.

NOTÆ.

1. a *VRatiſlauienſi.*] In quarta collectione legitur Bratiſmenſi; in ſexta verò Veratiſamenſi; ſed ſemper malè: reſtituenda enim eſt inſcriptio huius textus ex ipſis epiſtolis Ionoc. III. editis à Boſqueto, vbi *lib. 4. regeſt. 16. epiſt.*165. reperitur textus hic. Vratiſlauienſis Diœceſis eſt in Polonia, in Prooincia Sileſiæ, ſuffraganea Archiepiſcopi Geneceuſis, vt ootaoit Boſquetus *in notis ad ipſam epiſtolam.* Inſtitutus fuit Epiſcopatus hic à Regibus Polooiæ, teſte Staniſlao Lubiensko *in hiſtoria Polonia*, *fol.* 163. Eios Epiſcopus Leonardus Sedem tranſtulit in Bieinam anno 1041. ſed poſtea anno 1062. Hieronymus reſtituit eam in Vratiſlauiam. Huius Eccleſiæ Epiſcopo Cypriano in præſenti reſeribit Innoc. III. nam ipſe in ea floruit vſque ad annom 1217. vt refert Aubertus Mireus *de rebus Bohemia*, *cap.*9.

2. b *Perpetuo Vicario.*] Non temporali; nam commenda, ſeo temporalis Vicaria beneficium noo eſt; ſecùs autem Vicaria perpetua, cui conuenit eccleſiaſtici beneficij diffinitio, videlicet ius perpetuum percipiendi redditus propter officium ſpirituale, *Clementina* 1. *de officio Vicarij*, docent Rebuffus *in praxi, tit. de Vicariis perpetuis*, Ojeda *de incompatibilit.* 1. *p. cap.* 15. Cæſar *de Eccleſiaſt. diſput.* 14. §. 8. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi p. 3. allegat.* 57. *num.*146. Contingit hæc vicaria perpetua, aut quia Eccleſia aliqua vnita eſt alteri; cùm enim vnus Rector non poſſit vtrique deſeruite, conſtituitur perpetuus Vicarius in Eccleſia vnita, *cap. extirpandæ*, §. *qui verò*, *de præb. cap.* 1. *de Capellis monach.* vel ſi Eccleſia vnita ſit monaſterio; tunc enim conſtituitur Vicarios perpetous, qui adminiſtret Sacramenta, *d. cap.*1. *de Capellis.*

c *Boniſque paternis.*] Coniunctiuè appooit Pontifex, non diſiunctiuè; nam qoi habet patrimonium etiam vberrimom, poteſt petere beneficium ab Epiſcopo, cùm nemo teneatur propriis ſtipendiis militare: quare etſi conſequatur litteras expectatiuas ad beneficium, non factâ mentione patrimonij, non ideò litteræ vitiantur. Olim autem qui patrimonium habebat, ſtipendiis Eccleſiæ non alebatur, *cap. Clericos* 1. *q.* 3. 3.

d *Apoſtolum.*] Id eſt ſecundùm formam præſcriptam *in cap. cum ſecundum, de præb.* Quæ etiam dicitur io forma communi, *cap.* 13. *de ætate & qualit.* & in forma pauperum, quia ſimilia reſcripta tantùm pauperibus dabaotur, *cap. ſi pauper, de præb. in* 6. notarunt Alteſſerta, & Flotens *in præſenti.* 4.

e *XVI.*] Qui eſt Chriſti 1213. 5.

Textum hunc expoſui *in cap. adeo, hoc tit.*

CAPVT XXVIII.

Idem *in Concilio* [a] *generali.*

NOnnulli gratia Sedis Apoſtolicæ abutentes, litteras eius ad remotos iudices impetrare nituntur, vt reus fatigatus laboribus & expenſis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cùm autem per iudicium iniuriis aditus patere non debeat (quas iuris obſeruantia interdicit) ſtatuimus, ne quis vltra duas dietas extra ſuam diœceſim per litteras Apoſtolicas ad iudicium trahi poſſit. Niſi de aſſenſu partium fuerint impetratæ, vel expreſſam de hac conſtitutione fecerint mentionem. §. Sunt & alij, qui ſe ad nouum genus [a] mercimonij conuertentes, vt vel ſopitas poſſint ſuſcitare querelas, vel nouas immittere quæſtiones, fingunt cauſas ſuper quibus à Sede Apoſtolica litteras impetrant abſque dominorum mandato; quas vel reo (ne propter eas laborum vel expenſarum diſpendio moleſtetur) aut actori (vt per ipſas aduerſarium indebitâ moleſtatione fatiget) venales exponunt. Cùm autem [b] lites reſtringendæ ſint potiùs, quàm laxandæ: hac generali conſtitutione ſancimus, vt ſi aliquis ſuper aliqua quæſtione de cætero ſine ſpeciali mandato domini litteras Apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & litteræ illæ non valeant, & ipſe tanquam [c] falſarius puniatur. Niſi fortè de illis perſonis extiterit, à quibus non debet exigi de iure mandatum.

NOTÆ.

1\. a GEnerali.] Lateranenſi videlicet, celebrato ſub Innoc. III. vbi *can.* 37. reperitur textus hic. De hoc Concilio iam nonnulla adduxi *in cap.* 1. *de Summ. Trinit.*

COMMENTARIVM.

2\. CONCLVSIO PROBATVR.

EX hoc Concilij Lateranenſis canone ſequens communiter deducitur aſſertio: *Non valet reſcriptum, per quod quis trahitur vltra duas dietas extra ſuam diœceſim.* Probant eam textus *in cap. dilectus* 29. *hoc tit. cap. ſtatutum* 11. *§. cùm verò, eod. tit. lib. 6. cap. ex parte, de foro compet. cap. olim* 7. *de exceptionibus, cap. vt officium, verſic. Denique, de hæreticis, lib.6. cap. vlt. de officio delegati, eod. libro,* Innocentius VIII. in bulla relata ab Azeuedo *in l.* 10. *tit.* 7. *lib.* 1. *recopil.* Rota *in antiquis, tit. de reſcriptis, deciſ.* 34. docent plures relati à Barboſa *in præſenti*, quibus addendi ſunt Renatus Chopinus *lib.2. de ſacra politia, tit.4. num.5.* Petrus Gregorius *in præſenti*, Salgado *de protectione Regia* 1. *parte cap.* 24. *à num.* 41. & 2. *part. cap.* 1. Balboa *dict. cap. olim, num.* 7. *de exceptionibus*, Scobar. *de lege Pontificia, cap.* 40. *à num.* 1. Phœbo *tom.2. deciſ.* 138. Parladorius *lib.* 3. *quotid. queſt.* 14. Vranius & Fagnanus *in præſenti*, Marchetſanus *de commiſſionibus part.* 2. *num.* 33. Moez *in dict. cap. ſtatutum, §. cùm verò, num.* 45. Alteſſerra *in præſenti.*

3\. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

Sed in hunc Lateranenſis Concilij canonem inſurgit præſens difficultas. Delegatus iudex in reſcripto deſignatus, non ſuo nomine, ſed authoritate Principis delegantis iuriſdictionem exercet, *l.* 1. *§. qui mandata, ff. de officio eius*: ſed Pontificis delegantis iuriſdictio nullâ diœceſi, aut territorio limitatur, ſed per vniuerſum Chriſtianum orbem patet, *cap. ſolitæ, de maiorit. & obed. cap. vnico*, vbi Gloſſa finalis, *de ſacra vnctione*: ergo & delegatus iudex in reſcripto Pontificio datus, vbicumque, etiam in partibus remotis, nullâ inſpectâ dietarum taxatione, iuriſdictionem ſibi reſcripto datam exercere poteſt, iuxta textum *in cap. finali, de rerum permut.* vbi notauit Ioannes Andreas; & per conſequens reſcriptum contra debitorem impetratum, etſi per illud trahatur vltra duas dietas, valet. Deinde aduerſus præſentem textum, vbi aſſeritur valere reſcriptum impetratum vt iudex cognoſcat vltra duas dietas, ſi expreſſam faciat mentionem huius Concilij, ſic argumentor: Ad derogationem Concilij generalis non deſideratur ſpecialis illius mentio, vt docent Gloſſa, & Abbas *in cap. ex parte, de Capellis Monach.* Barboſa *in præſenti, num.* 10. Couarr. & Molina, quos refert, & ſequitur Balboa *in cap.* 1. *de iudiciis, num.* 4. Baſilius *lib.* 8. *de matrim. cap.*19. *§* 2. *num.*19. Sed præſens conſtitutio eſt Concilij generalis Lateran. ergo non deſideratur eius expreſſa mentio.

Quâ difficultate minimè obſtante, defendenda eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, dietam in vtroque iure diuerſimodè accipi: plerumque ſumitur pro cubiculo domus ad vnius vſum ſeparato, in quo alij ex ipſa domo non verſantur; quo in ſenſu accipitur *in l. vxorem, §.* 1. *ff. de legat.* 3. *l. codicillis* 34. *ff. de inſtruct. legat. l. ſi anus* 13. *§. ſed ſi, ff. de vſufructu, l. Senatus, §.* 1. *ff. de legat.* 1. *l.* 1. *§. hoc autem, ff. ad Syllanian. l. ligni* 55. *§. lignis, ff. de legat.* 3. *l. quæſitum* 12. *§. idem, de fundo inſtructo, l. & per ius* 13. *§. illud, ff. de acceptil.* iunctis traditis à Pancirola *lib.* 1. *variar. cap.*56. Marcello Donato *in notis ad Lampridium, fol.* 957. *tomo* 6. *theſauri crit.* Cotta *in memor. verbo Dieta.* 4. DIETA QVID.

Quoad præſentem verò textum dieta accipitur pro itinere vnius diei, apud nos dicitur *jornada*; vt notant D. Sebaſt. Couarr. *in theſauro, verbo Dieta*, Zerda *in aduerſ. ſacr. cap.* 156. *num.*9. quam vocem latinam eſſe docuit Marcus Varro *de lingua Latina*, quamuis Cuiacius barbarè vſurpatam affirmet *in cap. ex parte, de foro comp.* Qualiter tamen dieta computari debeat, aut taxari, non ſatis liquet apud Interpretes, vt videre eſt apud Menochium *de arbitr. caſu* 206. Oroſium & Alexandrum *in l.* 1. *ff. ſi quis caution.* Ceuall. *communium opin. q.*897. Bobadilla *lib.*4. *polit. cap.*19. *num.*37. Azeuedum

in

in l.20. tit.7. lib.1. recop. illud autem conſtat, Romanos viginti millia paſſuum pro qualibet die, ſeu dicta conſtituiſſe, vt conſtat *ex l. 1. ff. ſi quis cantion. l. ſcire 13. §. aliud, ff. de excuſat. tut. l. 2. §. ſi preces, ff. quis ordo in bonorum poſſeſſ. l. 3. ff. de v. ſ.* vbi notarunt Gentilis & Fornerius; cuius moris dinumerandi itinera per milliaria, vulgò *millas*, extat exemplum *in l. omnia, §. initio 4. de officio Præf. Vrb. l. propter 21. §. nec tertio, l. plane 41. ff. de excuſat. tut.* notarunt Pancitola *lib. 1. var. cap. 43.* Lypſius *de magnit. Roman. lib. 3. cap. 10.* Oſuald. *lib. 3. Donelli, cap. 9.* Pallad. *lib. 1. rerum quotid. cap. 19.* Hæc autem viginti millia paſſuum in ſingulas dietas viginti milliaria faciebant; nam milliare mille paſſibus conſtabat, & vnumquodque milliare lapide cum numero ſcripto diſtingui ſolebat, vt ita ſignificarentur viarum diſtantiæ & locorum interualla, vt referunt Suetonius *in vita Claudij, cap. 25.* Martialis *lib. 1. epig. 13. & lib. 9. epig. 93.* ex illis, & aliis obſeruant Fornerius, Gentilis, & Gothofredus *in l. mille 154. de v. ſ.* paſſus autem millies repetitus milliarium conſtituit: differt à greſſu, quia greſſus cùm ſit ſpatium illud quod gradiendo pedes efficiunt, non continet niſi pedes duos, & ſemiſſem; paſſus verò, quia ex eo dictus eſt, quod extenſis in quantum fieri poteſt pedibus panditur, quinque pedibus conſtat. Columella *lib. 5. de re ruſtica, cap. 5.* & probatur *ex l. 4. tit. 13. partit. 1.* pes verò debet conſtare quindecim digitis tranſverſis, vt *in eadem l.* deciditur, & docuerunt Parladorius *lib. 2. quotid. cap. 19. num. 6.* digitus verò quatuor debet conſtare granis hordeaceis, vt docent proximè citati, & Germonius *lib. 3. de ſacror. cap. 16. num. 42.* Petrus Gregorius *lib. 4. ſyntagm. cap. 24.* Hæc procedunt in legali dieta, quando certa milliaria in regione ſunt conſtituta. Iure tamen noſtro Regio dieta non milliaribus, ſed leucis conſtat, quam vocem gallicam eſſe, inſpecta eius origine, & mille & quingentis paſſibus conſtare, exiſtimarunt Couarr. *2. variar. cap. 5. num. final.* Cuiacius *in d. cap. ex parte 15.* Alteſſerra *lib. 2. rer. Aquit. cap. 15.* ducti authoritate D. Iſidori *lib. 15. etym. cap. 15.* Ammiani Marcellini *lib. 19.* & probatur *in d. cap. ex parte*, vbi Ioannes Andreas, Abbas & Socinus docent, leucam duobus milliaribus conſtare, quibus conſentiunt Rebuffus, & Cæpola *in d. l. 3. de v. ſ.* quamvis Hoſtienſis *in d. cap. ex parte*, affirmet tres leucas quinque milliaria conficere, atque ideò duodecim leucas vnam dietam legalem facere; ſed vt adnotauit ibidem Panormitanus, diſſenſus Interpretum ex eo prouenit, quòd leucæ non vbique ſunt æquales; nam in Hiſpania tria milliaria vnam leucam dumtaxat conſtituunt, *l. 3. tit. 16. part. 2. l. 25. tit. 26. eadem partita*, ibi: *Faſta vna legua que es tres millas.* Ex quibus conſtat, ſecundùm prouinciæ, aut loci conſuetudinem aliter, atque aliter dietas accipi poſſe, & tunc ſtandum eſt dietæ vulgari, non legali, vt cùm leucarum mentio ſit, non de leucis ciuilibus, ſed de vulgaribus lex accipienda ſit, niſi contrarium expreſſum fuerit, *cap. præſenti, §. loca, de præb. lib. 6. cap. ſtatutum 11. §. cùm autem, de reſcriptis lib. 6. l. 18. tit. 7. lib. 1. recopil.* docent plurimi congeſti à Ceuallos, Menochio, Bobadilla; vnde communis vſus, & recepta praxis admiſit duplicem dietam conceſſam Cancellario noſtræ inclytæ Vniuerſitatis Salmantinæ, 20. leucas continere, non enim ad hoc computatio fit per milliaria legalia, quæ breuiorem terminum, & vix 14. leucas continerent, vt docent Azeuedo *in d. l. 20.* Oroſius *in l. 1. ff. ſi quis cautionibus.*

Hæc autem, ſiue vulgaris, ſiue legalis dietæ computatio, fieri debet non à loco domicilij, ſed à fine diœceſis, in qua habitat reus, qui conueniendus eſt, ex noſtro textu ibi, *Extra ſuam diœceſim; cap. olim 7. de except.* ibi, *Vltra duas dietas extra ſuam diœceſim: cap. ſtatutum, §. cum verò, de reſcriptis lib. 6. cap. final. §. conſeruatores, de officio deleg. in 6. l. 18. tit. 7. lib. 1. recopil.* vbi Azeuedus, Eſcobar *de iuriſd. Pontificia cap. 28. num. 28.* quod ex ea ratione procedit, quia cùm reus poſſit trahi per totam diœceſim à iudice ordinario, *cap. Epiſcopus 7. de officio ordinarij lib. 6. l. final. ff. de iuriſd. l. pupillus 239. §. territorium, ff. de v. ſ.* nullum grauamen ei inferri videtur, ſi dietæ quoad iudicem in reſcripto datum, à fine diœceſis incipiant; nam intra diœceſim nihil patitur reus, quod antea ob iuriſdictionem ordinariam non pateretur; vnde ſuppoſito reſcripto, nullâ iniuriâ afficitur reus hâc computatione, nec damnum aliquod contra iuris rationem ſentire videtur, vt docuerunt Menochius, & Azeuedus *vbi ſuprà*, Emanuel Rodriguez *quæſt. regular. tom. 2. q. 65. art. 7.* Mornacius *in l. 13. §. ſed ſi ædium, ff. de vſu & habit.* Nec hæc doctrina labefactatur *ex l. mille paſſus 154. ff. de v. ſ.* vbi aſſeritur, computationem paſſuum fieri debere, non à confinio prouinciæ, ſed à continentibus ædificiis illius ciuitatis, vbi reus domicilium obtinet; quia Iureconſultus ibi, vt ex epigraphe conſtat, loquitur de tempore concedendo hæredi extraneo ad aperiendas teſtamenti tabulas ex lege Iulia Viceſimaria ab Auguſto lata, de qua Plinius in panegyrico, Diocaſſius *lib. 55.* & Marcel. I. C. duos libros ſcripſit, vt conſtat *ex l. ſi mutus 7. ff. qui teſtamenta, l. funeris 37. ff. de religioſis, l. nulli 13. ff. de tranſact.* obſeruant Bertrandus in vita ipſius conſulti, Fornerius *in d. l. mille*, quam legem ante Iuſtinianum abrogatam eſſe conſtat *ex l. 3. C. de edicto D. Adriani.* Docent Cuiacius *ad Paulum lib. 4. ſentent. tit. 6. § final.* Gothofredus *in d. l. ſuterius*: quare cùm de itinere faciendo per hæredem agatur in eo textu, alienum à ratione eſſet illi non concedere dilationem temporis, tanquam ex illo loco profecturo, in quo degebat. Cæterùm iura ſupra citata non loquuntur de dietis computandis, vt reus compareat intra certum terminum; ſed de dietis iudici aſſignatis pro diſtrictu ſuæ iuriſdictionis: & in his rectiſſimè docuerunt Legiſlatores computationem faciendam eſſe à fine diœceſis, in qua reus habitat. Quâ etiam diſtinctione conciliandi ſunt textus iuris noſtri Hiſpani circa ſpatium itineris conſtituendum pro vnaquaque dieta, *in l. enim 18. titul. 7. lib. 1. recopil.* in ſingulas dietas decem leucæ præſcribuntur; *in l. autem 6. tit. 22. lib. 2. recopil. l. 2. & 3. tit. 10. lib. 6. l. 6. tit. 11. lib. 9. recopil.* octo tantùm leucæ in ſingulas dietas aſſignantur, quæ antinomia ita componenda eſt, vt videlicet cùm principaliter non de itinere peragendo, ſed potiùs de percipienda ſpatij diſtantia pro diſtrictu iuriſdictionis agitur, tunc decem leucas in ſingulos dies dinumeremus; quo caſu procedit textus *in d. l. 18.* verùm ſi de itinere peragendo principaliter agatur, tunc octo leucas in ſingulos dies proficiſcenti concedimus; quo caſu accipiendi ſunt textus *in d. l. 6. & in d. l. 2.* docent Parladorius *lib. 2. rerum quotid. cap. 19. num. 12.* Eſcobar *de ratiociniis, com-*

pu.

5. DIETÆ SPATIVM.

put. 12. *num.* 11. vbi teſtatur aſſiduò hoc practicari in Senatu Pinciano, cùm curſoribus ſoluitur ſalarium ad rationem octo leucarum per ſingulos dies.

6. EXPONITVR L. CONTINVVS 137. §. CVM ITA, DE V. O.

Sed antequam ad rationem noſtræ concluſionis perueniamus, exponendus eſt textus *in l. continuus* 137. §. *cùm ita*, 2. *de verb. obl.* vbi quidam Romæ ſtipulatus fuit Epheſi dare: in qua ſtipulatione docet Conſultus, tempus ineſſe; ſed quantum illud futurum ſit, arbitrio iudicis remitti debere. Igitur dietarum computatio arbitrio iudicis relinquitur, non autem certa iuris ſanctione facta eſt. Pro cuius textus explicatione Accurſius ibi exiſtimat, textum illum procedere in contractibus, non verò in iudiciis. Alij verò, vt Bartolus *in tractatu de inſula*, *verſic. Nullus*, *in principio*, Alciatus *in d. l.* 3. illum intelligi debere de via maris; nam Epheſus tranſmarina ciuitas eſt, ad quam etſi terrâ perueniri poſſit, frequentiùs nauigio adiri ſolet, iuxta textum expreſſum *in l. obſeruare* 4. §. *ingreſſum*, *ff. de officio Proconſulis*: quando verò per mare iter fit, propter ventorum incertitudinem ſupradictæ dietarum limitationi locus eſſe nequit. Hæc tamen interpretatio licèt plauſibilis videatur, eo vitio laborat, quia non tantùm de via maris, verùm etiam de itinere per terram faciendo, expreſſa ſunt verba textus *in dicto* §. *cùm ita*, ibi: *Quod ſi diplomate vſus eſt*; quæ ſic exponenda ſunt, vt ſcilicet ſi quis vt citiùs perueniat Epheſum, diplomate, id eſt libello Principis vſus ſit, quo equis curſoriis, & euectione poſſet vti, quod olim exceptis quibuſdam perſonis interdictum fuit, *l. his tantummodò*, *C. de curſu publico*, *lib.* 12. notarunt Donellus, & Alciatus *in d.* §. *cùm ita*, Budeus *in l. eos*, *ff. ad leg. Corn. de falſis*, Parlador. *lib.* 2 *quotid. cap.* 19. *num.* 4. Quare pro vera intelligentia textus *in d.* §. *cùm ita*, animaduerto IC. ibi docuiſſe, ſtipulationem illam Epheſi dare, inſpectis verbis purè factam, re ipſa dilationem accipere; tempus videlicet intra quod Epheſum poſſit perueniri. Verùm cùm duplici viâ, maritimâ videlicèt, & terreſtri Epheſus adiri poſſit, vt fert commoditas, aut difficultas itineris, ideoque alij citiùs, alij tardiùs peruenire conſueuerint, præcipuè cùm ex eorum diſtantia per milliaria certa regiones non poſſint computari, iuxta textum *in cap. cupientes*, §. 1. *de elect. in* 6. arbitrio iudicis iure optimo relinquitur diario definienda *in d.* §. *cùm ita*. Quam interpretationem præſenſerunt Cumanus ibi, *num.* 4. Rebuffus *in l. mille*, *ff. de v. ſ.* Menochius *de arbitr. caſu* 203. & alia pro ipſius textus expoſitione adducit Goillelmus Maſius *lib.* 1. *ſingular. opin. cap.* 2.

7. TRADITVR RATIO DECIDENDI.

Ex quibus iam apparet ratio noſtræ concluſionis, quam innuit Innocent. in noſtro textu, ibi: *Nonnulli gratiâ Sedis Apoſtolicæ abutentes, litteras eius ad remotos iudices impetrare nitebantur, vt reus fatigatus laboribus, & expenſis cederet liti, vel importunitatem actoris redimere compelleretur: & quia per iudicium iniuriis aditus patére non debet, quas iuris obſeruantia interdicit.* Et *cap. qualiter*, *de accuſat. Clementina vnica de renunciatione*, *l. meminerunt*, *C. vnde vi.* Vt ergo his fraudibus Patres Concilij obuiam irent, in dicto Concilio Lateranenſi ſtatuerunt, ne quis vltra duas dietas extra propriam diœceſim per reſcripta Pontificia trahi poſſit, niſi in reſcripto illius conſtitutionis mentio fieret; tunc enim valeret reſcriptum ex ſpeciali gratia, quæ derogat iuri communi: vel niſi de conſenſu partium litteræ fuerint impetratæ; quia cùm hæc dietarum reſtrictio in fauorem rei introducta ſit, ne ab actore malitioſè vexetur, huic fauori renunciare poteſt, *cap. ad Apoſtolicam*, *de regularib. l. ſi quis in conſcribendo*, *C. de pactis*: conqueri enim non poteſt, ſi conueniatur vltra duarum dietarum metas; nam ſcienti & conſentienti non fit iniuria, regula *Scienti*, *de reg. iur. lib.* 6. *l. nemo videtur*, *ff. de reg. iur.* tradunt Viuianus, Vtanius, Petrus Gregorius, & Sagahun *in præſenti*.

8. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

Nec difficultas ſuprà expenſa refragatur; nam licèt principiis illis iuris inſpectis, per reſcripta Apoſtolica poſſint iudices in eis dati ex quacumque, etiam remotiſſimâ regione in ius vocare; tamen ne reus malitioſè ab actore vexaretur, Patres Concilij in præſenti latiſſimam illam delegatorum iuriſdictionem limitarunt, ſtatuentes, ne quis vltra duas dietas per litteras Apoſtolicas trahi poſſit; & cùm poſtea hæc duplex dieta adhuc præſtaret anſam vexandi litigatores, ius hoc dietarum ad vnam tantùm dietam reſtrictum fuit *in cap.* 1. *de officio deleg. lib.* 6. *cap. ſtatutum*, §. *cùm verò*, *de reſcriptis*, *eod. lib.* Sed licèt hoc generaliter in omnibus conſeruatoribus procedat, tamen in cauſis Scholaſticorum magnæ noſtræ Vniuerſitatis Salmantinæ adhuc viget noſtra conſtitutio; nam licèt Cancellariis ipſius inclytæ Academiæ liceret vſque ad quatuor dietas in ius vocare, ex *l.* 28. §. 2. *tit.* 17. *lib.* 1. *recopil.* hodie tamen *ex l.* 20. eiuſdem tituli, hoc ius ad duas dietas reſtrictum eſt, iuxta conſtitutiones Innocentij VIII. & Iulij II. quas refert Azeuedus *d. l.* 20. notarunt Moneta *de conſeruatoribus cap.* 7. *à num.* 380. Eſcubar *de iuriſdict. Pontificia*, *cap.* 40. vnde cùm perſonæ, quæ potiuntur priuilegiis huius Vniuerſitatis, contra aliquem actionem habent, poſſunt illum virtute ſuorum priuilegiorum, contra regulam iuris, quæ docet actorem forum rei ſequi debere, *c. ſi clericus* 6. *cap. cùm ſit* 8. *de foro compet. c.* 2. *cap. neminem* 3. *quæſt.* 6. *l. iuris ordinum*, *C. de iuriſdictione*, trahere ad ſuum iudicem intra duas dietas: docet Salgado *de protect. p.* 1. *cap.* 2. §. 5. *num.* 42. Si verò Scholaſticus, non actor, ſed reus ſit, & ob cauſam ciuilem, aut ob criminalem conueniatur etiam vltra prædictas dietas, poteſt opponere fori exceptionem, & tunc remittitur ad Cancellarium huius Studij, nec coram alio, ſiue ſæculari, ſiue eccleſiaſtico iudice conueniri valet, *authentica Habita*, *C. ne filius pro patre*: & ita obſeruari & iudicari in Senatu Pinciano teſtatur Salgado *dicto* §. 5. Eſcobar *dicto* §. 40. nouiter noſter Amicus R. Pater Andreas Mendo *de iure academico lib.* 3. *q.* 2. Limitatur etiam deciſio textus *in d. cap.* 1. *de officio deleg.* in cauſis hæreticæ prauitatis; poſſunt enim Inquiſitores etiam extra duas dietas in ius vocare, *cap. vt officium* 12. §. *compeſcendi*, *de hæreticis lib.* 6. inquiſitores enim licèt iudices delegati primis temporibus fuiſſent, *cap. ne aliquis*, *eod. tit. & libro*; tamen hodie ordinarij ſunt, & certam prouinciam ſibi deſignatam habent, vt pluribus relatis docet Parexa *de edit. inſtrum. tit.* 2. *reſolut.* 5. *num.* 13. vnde quemadmodum iudex intra territorium, etſi plures excedat dietas, poteſt partes in ius vocare; ita Inquiſitores qui certæ prouinciæ præpoſiti ſunt. Nec ſecunda difficultas obſtat, cui omiſsâ illâ ſatis vexatâ quæſtione, verum videlicet requiratur expreſſa mentio, aut derogatio Concilij generalis in reſcripto contra illud impetrato, de qua vltra relatos à Balboa, & Vega

in

in dict. cap. 1. de iudiciis, videndi ſunt Baſilius *lib.8. de matrim. cap. 29. §. 2.* Barboſa *in Trident. ſeſſ. 1. cap. 1.* Fragoſo *de regimine part. 2. lib. 1. diſput. 1. §. 7.* ſatisfaciendum eſt cum Baſilio *ſuprà num. 10.* qui aſſerit, quod licèt iure communi inſpecto verum ſit ſufficere derogationem generalem, tamen noſtrum textum procedere ſpecialiter in noſtro caſu, nec ad alios extendi, quia ita Patres Concilij Lateranenſis ſtatuerunt.

9. Adhuc ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in c. ſignificauerunt, 22. de iudiciis*, vbi cùm inter Abbatem & Monachos monaſterij B. Mariæ, quod eſt Florentiæ, & vicinos cuiuſdam oppidi lis diſceptaretur ſuper iure eligendi Rectorem, id eſt iudicem ſæcularem, R. Pontifex Epiſcopo Bononienſi, & quibuſdam Canonicis eiuſdem Eccleſiæ cauſam commiſit terminandam, vt ex inſcriptione textus conſtat: ex quo textu manifeſtè depromitur, per reſcriptum Apoſtolicum trahi quem poſſe vltra duas dietas; ſiquidem in eo textu cauſa diſceptabatur Florentiæ in prouincia Tuſciæ, & commiſſa fuit Epiſcopo, & iudicibus Bononienſibus, & ſic in alia prouincia valde remota. Quam difficultatem præſenſerunt Ioannes Andreas, & Abbas in eo textu: quorum ſolutionibus omiſſis, dicendum eſt, in eo textu commiſſam cauſam fuiſſe iudicibus extra prouinciam commorantibus, non tamen extra duas dietas: textus autem noſter non prohibet cauſam committi extra prouinciam, ſed extra duas dietas, vnde *in d. c. 21. de iudiciis*, & *in cap. ſignificauit 6. de officio Ordinarij*, licèt cauſa Committatur iudicibus extra prouinciam degentibus, tamen cùm extra duas dietas cauſa non committeretur, reſcriptum vires habet. Præſenſerunt hanc ſolutionem Ancharanus ibi *num. 7.* Panormit. *num. 2.*

Huic commentario adiungenda ſunt, quæ dicemus *in cap. dilectus 29. hoc tit.*

§. Sunt.

NOTÆ.

1. a *Mercimonij.*] Quod valde alienum eſt à peritiâ canonicâ, cùm in iudiciis aliquid nequeat eſſe venale, *cap. cum ab omni, de vita & honeſt.*

2. b *Lites.*] Quod expedit reipublicæ, vt probabimus *in cap. finem, de dolo & contumacia.*

3. c *Falſarius.* Non tamen eſt falſarius; quia aliud eſt eſſe tale, aliud haberi pro tali.

COMMENTARIVM.

4. Conclvſio reperitvr et probatvr.

Ex hoc §. ſequens communiter deducitur aſſertio: *Non valent reſcripta iuſtitiæ impetrata per procuratorem ſine ſpeciali mandato, niſi impetrentur à coniuncta perſona.* Probant eam textus *in cap. ex parte 33. hoc titulo, cap. ſi motu 23. §. ſi vero, de præb. lib. 6.* Illuſtrant Gloſſa *in cap. ad aures, verbo Litteras, de ætat. & qualit. in cap. qui ad agendum, verbo Speciali, de procuratorib. lib. 6.* Mandoſius, Gonzales, Didacus Perez & Flaminius, relati à Barboſa *in præſenti*, quibus addendi ſunt Petrus Gregorius, Vtanius, & Sahagun in noſtro textu. Couarr. *lib. 1. variar. cap. 6. num. 6.* Sanchez *de matrim. lib. 8. diſput. 26.* Baſilius *eod. tract. lib. 8. cap. 15. num. 2.* Moneta *de commut. cap. 6. num. 369.* Nauarrus *in cap. ſi quando, præludio 1. num. 2. hoc tit.* Suarez *de legibus lib. 6. cap. 13. num. 13.* Salas *eod. tract. diſput. 20. ſect. 14.* Tiraquellus *de retractu lignag. §. 1. Gloſſa 13. num. 34.* Caldas *in l. ſi aratorem, verbo Implorando, num. 8. Cod. de in integrum reſtit.*

5. Impvgnatvr tradita aſſertio.

Sed in contrarium pro ratione dubitandi ſic argumentor: In reſcriptis à Principe impetratis, inſpiciendum non eſt à quo impetrentur, ſed an à Principe concedantur, *l. vniuerſa 6. Cod. de precibus Imperatori.* Ergo ſiue impetrator ſit procurator cum mandato ſpeciali, ſiue cum generali, ſemper reſcripta vtiliter impetrantur. Accedit, nam apud omnes Interpretes liquet, & conſtat, ad diſpenſationem à Sede Apoſtolicâ impetrandam, non deſiderari, neque mandatum generale, neque ſpeciale, vt docent Vgolinus *de irregul. cap. 62. num. 5.* Azor *tom. 1. inſtit. lib. 5. cap. 23. q. 12.* Sanchez & Baſilius *vbi ſuprà*: ergo generaliter verum non eſt, litteras à Pontifice impetratas ſine ſpeciali mandato, vires non habere. Secundò contra ſecundam partem aſſertionis, in qua docetur coniunctas perſonas pro aliis coniunctis ſine ſpeciali mandato reſcripta impetrare poſſe, obſtat, nam ea quæ deſiderant ſpeciale mandatum à coniunctis perſonis, vt fratribus, & ſimilibus, ſi patrem excipias, peragi non poſſunt, vt probatur *ex l. patri 28. in principio, ff. de minorib. l. ſi hominem 34. § ſi genero, ff. de ſolutionib.* docent Accurſius *verbo Non cogitur, in l. exigendi, la 2. Cod. de procuratorib.* Couarr. *lib. 1. variar. cap. 6. num. 5.* Caldas *in l. ſi curatorem, verbo Implorandum, à n. 8. Cod. de in integrum*, & alij plures relati ab Oſualdo *lib. 18. Donelli, cap. 12. littera M.* ſed ad impetrationem reſcripti deſideratur mandatum ſpeciale: ergo perſonæ coniunctæ pro aliis coniunctis reſcripta impetrare non poſſunt.

6. Traditvr decidendi ratio.

Quibus argumentis non obſtantibus vera eſt hæc Concilij Lateranenſis conſtitutio; cuius ratio ex eo prouenit, nam licèt aliquando mandatum generale idem operetur ac ſpeciale, *l. 1. §. 1. ff. quod iuſſu, l. 1. ff. mandati*; in plurimis tamen caſibus propter cauſæ grauitatem non ſufficit mandatum generale, ſed deſideratur ſpeciale; quas enumerat Gloſſa *in cap. qui ad agendum, verbo Speciali, de præb. in 6.* illuſtrat, & eas proſequitur Barboſa *ibi*; ius enim præſumit in generali mandato, mandantem non concedere ea, quæ ſine ſpeciali deliberatione conceſſurus non eſſet, *c. 2. cap finali, de officio vicarij in 6. cap. quoad tranſlationem, de officio legati, l. 1. Cod. quæ res pignori, l. obligatione, ff. de pignor.* Vnde cùm reſcripti impetratio inter eas cauſas enumeretur, Gloſſa *vbi ſuprà*, ideò deſideratur ſpeciale mandatum. Accedit ratio noſtri textus; nam lites potiùs ſunt reſtringendæ & minuendæ, quàm laxandæ, & augendæ, *l. quidam, ff. de rebus creditis*: ſed ſi permittatur impetratio reſcripti abſque ſpeciali mandato, facilè lites augerentur; ſiquidem quæſtus causâ eſſent plures, qui litteras à Pontifice impetrarent, vt poſteà actori venderent; aut ne id facerent, à reo pecunias extorquerent, vt contigiſſe temporibus Concilij Lateranenſis in noſtro textu refertur. Cui fraudi, vt obuiam irent Patres huius Concilij, ſtatuerunt, ſine ſpeciali mandato neminem poſſe pro alio reſcriptum impetrare; quæ ratio cùm ceſſet quando impetrator eſt perſona coniuncta (nam inter conſanguineos non datur fraudis præſumptio, *l. ſi ſeruus*, & ibi Gloſſa, *ff. de donationib.*

Digitized by Google

tionib. inter,) ideo coniunctæ perſonæ pro aliis coniunctis abſque mandato ſpeciali reſcripta impetrare poſſunt. Hodie etiam reſcripta, tam gratiæ, quàm iuſtitiæ, ſine mandato ſpeciali impetrata vires habent, vt docent Gloſſa *in cap. ex parte, verbo Ordine, hoc tit.* Sarmiento *lib. 1. ſelect. cap. 8. num. 3.* cuius ſtili rationem tradit poſt Octau. Veſtrium Petrus Gregorius *in præſenti, num. 3.*

7. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

Nec nos premit ratio dubitandi ſuprà adducta ex textu *in d. l. vniuerſas*; nam omiſſis ſolutionibus Bartoli, Iaſonis, & Fulgoſij *ibi*, Felini *in præſenti §. num. 50. verſ. Fallit ſextò*, dici poteſt, ſententiam illius textus procedere ſecundùm ius ciuile; quod etiam attentis ſacris canonibus obſeruabatur ante Concilium Lateranenſe; in præſenti enim canone ius nouum ſtatutum fuit, vt conſtat ex illis verbis, *Generali conſtitutione ſancimus*; quam vtriuſque iuris differentiam perperam confundit Stephanus Gratianus *diſcept. forenſ. cap. 573. num 5. & 41.* Nec augmentum ipſius difficultatis obſtat; procedit enim in litteris ſeu reſcriptis gratiæ, aut ad beneficia, aut ad indulgentias impetratis: reſcripta enim gratiæ poſſunt impetrari per extraneam perſonam, etiam ſecluſo mandato. Licèt enim acceptatio beneficij fieri non poſſit per alium, cùm perſonalis ſit, & fieri debeat ab eo cui conceditur gratia, argumento textus *in cap. ſi tibi abſenti, de præb.* at conceſſio ipſius gratiæ poteſt fieri alij, cùm ſolùm pendeat ex voluntate concedentis, vt docent Thomas Sanchez, Baſilius & Moneta *vbi ſuprà*. Difficiliorem explicatum habet aliud augmentum prædictæ difficultatis, cùm certum ſit coniunctos pro coniunctis poſſe peragere omnia, quæ ab aliis ſine ſpeciali mandato peragi non poſſunt, vt docent omnes antiqui repetentes in præſenti ex hoc textu, & *ex cap. ex parte 33. hoc tit.* & ex ea ratione, quia coniunctus non obligat coniunctum pro quo negotium geſſit, ſi ratum non habeat, *l. 3. §. 1. ff. iudicatum ſolui, l. 1. ff. quibus res iudicata*; & per conſequens non eſt ratio cur arceantur coniuncti etiam in actibus petentibus ſpeciale mandatum, præſtitâ cautione de rato. Faciunt textus *in l. ſed & 35. ff. de procurat. l. 10. tit. 5. part. 5.* vbi indiſtinctè aſſeritur coniunctos pro coniunctis abſque vllo mandato admitti: nec tunc obſtat textus *in dict. l. patri 28.* cui ſatisfacere intendunt Decius *in d. cap. cum M*, Vaſquius Menchaca *qq. forenſium cap. 23. num. 13.* Sed ſi verum amamus, Decij interpretatio magis ſubtilis eſt, quàm vera: quare probabilior mihi videtur ſententia tradita ſuprà pro ſolutione dubitandi rationis, quam meo videri adeò confirmat textus *in d. l. patri*, vt ſine violentia eludi nequeat. Nec in contrarium mouet, quod Decius expendit ex præſenti textu, & *d. cap. ex parte*: quibus reſpondeo ſpeciale mandatum, quod deſideratur in impetrante reſcriptum iuſtitiæ ad lites, fuiſſe introductum odio impetrantium, attento iuris rigore, quem Pontifex temperauit, permittens coniunctis perſonis pro coniunctis reſcripta impetrare.

8. DE MARITO RESPECTV VXORIS.

Hæc autem quæ modò tradidimus de coniunctis perſonis, locum habent in marito reſpectu vxoris; hic enim patri æquiparatur; atque ita ſicut pater, ita & maritus ſine mandato ſpeciali admitti poteſt in his, quæ aliàs ſpeciale mandatum requirunt, *l. maritus, ff. de procurat. cap. conſtitutus, eod. tit. cap. vlt. de confeſſ. cap. 1. qui filij ſint legitimi.* Quod adeò verum eſt, vt etiam inuitâ & contradicente vxore agere poſſit, *dicta l. maritus*, ibi: *Liberam habeat facultatem.* Sed obſtare videtur textus *in l. 8. C. de pactis conuentis*, vbi cauetur maritum vxore contradicente non eſſe admittendum. Nam reſpondetur, eam conſtitutionem pertinere tantùm ad bona paraferналia, de quibus apertè loquitur textus: in illis enim maritus agit tanquam procurator vxoris, & ex ipſius tacito conſenſu eam obligat; iniquum enim eſſet, maritum ſuper illis bonis inuitâ vxore admitti. Diuerſa cauſa eſt in bonis dotalibus, in his enim propter dominium, & liberam adminiſtrationem, quam à iure habet, *l. dote ancillam, C. de rei vind. l. in rebus, C. de iure dotium*, poterit in iudicio maritus ſine mandato, & ſatiſdatione agere: quod ſi de bonis propriis vxoris tractetur, tunc ſi maritus ſine mandato agat, eam non obligat, & ideo neceſſaria eſt cautio de iudicato ſoluendo, vt in quocumque alio defenſore, vel ſine mandato agente, *l. qui proprio 46. §. aliud, de procurat. l. vnica, C. de ſatiſdando*; & conſequenter nullum vxori imminet periculum, dum non eſt cur poſſit, vel debeat maritus ab ea prohiberi, immò illâ inuitâ erit admittendus, *d. l. maritus, in principio.* Nec contrarium ſuadet ipſe textus *in verſic. Sic autem*; vbi cauetur, maritum ab vxore mandatum ſuſcipientem negotia tantùm in mandato præſcripta exequi debere; vnde Accurſius *ibi, Gloſſa vlt.* deducit maritum citra mandatum vxoris agere non poſſe: ſubſcripſerunt communiter Antiquiores, teſte Iaſone *ibi, num. 9.* vbi expendit verba illa textus, *licèt maritus ſit*; vnde videtur probari, maritum vxore contradicente repellendum eſſe à iudicio. Sed reſpondendum eſt, verum eſſe, maritum admitti poſſe, quamuis mandatum ſuſceperit in aliis, quæ mandatum excedunt: neque id negatur *in d. verſic. Sin autem*; tantum enim negat Conſultus, maritum admitti poſſe vt procuratorem reſpectu eorum negotiorum, quæ mandato comprehenſa non ſunt, vt docent Salicetus, quem ſequitur Cardinalis *in cap. 1. num. 2. qui filij ſint legitimi*: quod optima ratione confirmari poteſt; quia cùm mandatum ſuſceptum ſit ad ampliandam mariti poteſtatem, æquum non eſſet eam reſtringere, quæ aliàs à iure illi competit, argumento legis *ita inutiliter, ff. de admend. legatis.*

Superiori aſſertioni opponitur textus *in capit. conſtitutus, de in integrum reſtitut.* in illis verbis, *pro ſe, ac fratre ſuo*; vbi ſine vllo mandato reſcriptum impetratum fuit à R. Pontifice, & aſſeritur, ſeu potiùs ſupponitur, validè, & cum effectu fuiſſe impetratum: ergo quia ad impetranda reſcripta Pontificia, nec generale, nec ſpeciale mandatum deſideratur. Pro cuius difficultatis ſolutione Panormitanus *ibi, num. 6.* aſſerit in ſpecie illius textus fratres ipſos fuiſſe conſortes eiuſdem litis; quo caſu ſine ſpeciali mandato conſors potuit admitti ad impetrandum reſcriptum, iuxta textum in Clementina *Religioſus*; *de procurat.* Sed hanc ſolutionem meritò refellunt Couarr. *lib. 1. variar. cap. 6. num. 6.* Caldas *in l. ſi procuratorem, verbo Implorandum, Cod. de in integrum reſtit. num. 9.* quare placet alia ſolutio eiuſdem Abbatis ibidem, dum affirmat, in ſpecie fratrem impetraſſe reſcriptum pro fratre, & in cauſam communem; vnde cùm ex ſuprà traditis coniunctæ perſonæ poſſint pro coniunctis admitti ſine ſpeciali mandato, ideò in eo textu validè impetratum fuit reſcriptum. Quâ ſolutione interpretandi ſunt textus *in cap. cum pridem, de pactis, cap. ex parte 33. hoc tit.* cum adductis in eorum notis. — 9. EXPONITVR CAP. CONSTITVTVS, DE IN INTEGR. RESTIT.

Suprà

10. EXPONITVR CAP. INNOTVIT 20. DE ELECT.

Suprà traditis etiam, videlicet reſcripta gratiæ impetrari poſſe ſine mandato ſpeciali, obſtat textus *in cap. innotuit* 20. *de elect.* vbi petita fuit à R. Pontifice quædam diſpenſatio ad confirmandam electionem cuiuſdam illegitimi, quæ fuerat ob defectum natalium nulla; & tamen ait textus, nuntios fuiſſe ad id ſpecialiter deſtinatos: atque ita probare videtur, deſiderari ſpeciale mandatum ad obtinendam gratiam à Sede Apoſtolicâ. Cui difficultati vt ſatisfaciant Abbas *ibi*, *num.* 10. Rebuffus *in praxi*, *tit. de diſpenſatione*, *à num.* 23. exiſtimant, id ſpecialiter procedere in filiis illegitimis, qui valdè exoſi pêr ſacros canones ſunt, *cap.* 5. *de filiis presbyt. lib.* 6. Quæ ſolutio ex eo diſplicet, quia & verba, & ratio præſentis textus conuenire nequeunt diſpenſationibus, quantumcumque odioſæ ſint; neque enim odium inſpicitur in præſenti §. vt proinde appareat, ſtandum eſſe iuri antiquo, vt de ſtylo receptum eſſe teſtatur Bellamera *in dicto cap. innotuit*, *num.* 26. quare verius dicendum eſt, in ſpecie dicti capitis *innotuit*, non agi de ſimplici diſpenſatione ab eo petitâ, qui natalium defectum patiebatur; ſed de illa, quæ nomine Capituli pro ipſo illegitimo petebatur, ad confirmandam eius electionem: quare Capitulum nuncios miſit ad eam conſequendam. Ita Sanchez *d. diſp.*26. *n.*4. Baſilius *in dict. cap.*15.*n.*13.

CAPVT XXIX.

[a] Honorius III. *Cant. Archiep. Sancta R. Eccleſ. Card. & Coniudicibus ſuis.*

Dilectus f. I. [b] Sarracenus clericus expoſuit coram nobis, quod cùm Iordanus clericus [c] Dunelmenſem Epiſcopum ſuper Eccleſia S. Nicolai Dunelm. coram vobis authoritate litterarum noſtrarum traxiſſet in cauſam, ex parte ipſius Ioannis in præſentia noſtra fuit excipiendo propoſitum, quod authoritate litterarum illarum non debebat, nec poterat conueniri, eò quod vltra duas dietas à diœceſi, vbi prædicta erat [d] ſita Eccleſia, contra ſtatuta Concilij generalis, de quo in eiſdem litteris non fiebat mentio, diſtabatis: & quia huiuſmodi eius exceptionem admittere denegantes, nihilominus procedebatis in cauſa, pro eo duntaxat quod idem Ioannes in Roffenſi, & Helienſi [e] diœceſi [f] beneficia obtinet, quaſi ex hoc ibi domicilium intelligeretur [g] habere, ipſe noſtram audientiam appellauit: ſed eius appellatione contemptâ partem alteram mittendam in poſſeſſionem eiuſdem causâ [h] cuſtodiæ decreuiſtis: Cumque idem Ioannes appellationem proſequutus emiſſam ad Ven. fr. n. [i] Eborac. Archiepiſcopum, & eius collegas, noſtras ſuper præmiſſis litteras impetraſſet, vos in cauſa ipſa nihilominus procedentes, eiſdem iudicibus, ne in commiſſo ſibi procedant negotio, inhibetis: quocirca diſc. veſtræ mandamus, vt ſi eſt ita, cauſæ ſuperſedeatis eidem, cùm non vos, ſed dicti iudices cognoſcere habeant, ad quos iuriſdictio [k] debeat pertinere.

NOTÆ.

1. a *Honorius III.*] In ſexta compilatione apud Raymundum, legitur tantùm, Honorius III. Cantuarienſi Archiepiſcopo, & coniudicibus ſuis; ſed diminutè, ſuppleri enim debet hæc inſcriptio ex quinta collectione Honorij III. edita ab Innocentio Cironio, quæ inſcriptio ita reſtituta magnoperè congruit cum hiſtoria illius temporis; nam Stephanus Langtonus, natione Anglus, publicus Profeſſor Philoſophiæ, & Theologiæ fuit, cui ſi fidem adhibemus Baleo 3.*centur.*87.& Spondano in continuatione *anno* 1240. *num.* 10. diſtinctionem ſacræ Bibliæ per capita debemus. Cùm eſſet Cancellarius ipſius Vniuerſitatis, ob morum probitatem, & ſcientiarum peritiam, creatus fuit ab Innocentio III. presbyter Cardinalis tituli S. Chryſogoni anno 1212. & anno 1217. Archiepiſcopus Cantuarienſis electus fuit, vt referunt Spondanus *in eo anno*, Smitheus *in ſerie Præſulum Cantuarienſium.* Huic enim varias Honorius III. miſit epiſtolas, inter quas primum locum obtinet præſens, quæ compilata fuit ſub titulo *de officio deleg.* in quinta compilatione, quia in ea agitur de iuriſdictione iudicum delegatorum. De Honorio III. & Cantuar. Archiepiſc. egi *in cap. penult. de conſtitut. cap.*2. *de reſcriptis.*

b *Sarracenus.* Ideſt, ex Sarracenis conuerſus, aut deſcendens, qui nomen conſeruauit. 2.

c *Dunelmenſem.* Dunelmenſis Epiſcopatus ſuffraganeus eſt Archiepiſcopi Eboracenſis, in Anglia, translatus ex Lindisfarna inſula. Polydorus Vergilius *lib.* 4. *hiſtoria Angliæ*, Cironius *in præſenti.* 3.

d *Sita Eccleſia.* Sed quomodo dietæ computantur à loco rei ſitæ, cùm earum computatio debeat fieri à fine diœceſis, in qua reus commoratur, vt probaui ſuprà *in cap. nonnulli*, *hoc tit.* igitur non rectè hic ſupponitur à loco rei ſitæ computationem fieri debere. Gloſſa in hoc textu, verbo *Domicilium*, difficultatem agnoſcit, & diſcrimen conſtituit inter caſum, in quo reus actione perſonali coram iudicibus delegatis conuenitur; & inter caſum, in quo reali actione pulſatur: atque in primo caſu in computandis dietis reſpectum haberi ad diœceſim domicilij rei conuentæ, iuxta tradita *in dict. cap. nonnulli*; in ſecundo autem caſu computari dietas à loco rei ſitæ, cuius ratione conuenitur, quia quemadmodum reus 4.

ratione rei ſitæ ſortitur forum in eo loco, vbi res eſt, *cap. ſane 3. cap. finali, de foro competenti, l. forma, §. ſi verò, ff. de cenſibus, l. quando legatur, ff. de iudiciis, l finali, Cod. vbi in rem actio, l. ſi prædium, Cod. de prædiis minorum*, Oſualdus *lib. 17. Donelli, cap. 7.* ita & in impetratione reſcripti extra locum debet haberi reſpectus ad diœceſim vbi res ſita eſt, ſuper qua lis vertitur, & non vbi eſt domicilium perſonæ, iuxta noſtrum textum. Gloſſam ſequuntur Felinus, Zabarel. & Innocentius *in præſenti*, Petrus Gregorius *in dict. cap. nonnulli, num 9.* Sed hanc diſtinctionem impugnarunt Hoſtienſis, & pleríque alij in noſtro textu, moti ex eo; nam conſtitutio Concilij generalis relata *in dict. cap. nonnulli*, prohibet reum vltra duas dietas extra ſuam diœceſim à iudice delegato extrahi, vt conſtat ex illis verbis, *extra ſuam diœceſim.* Diœceſis autem ſua dicitur illa, in qua res ſita eſt, nec reus efficitur ſubditus illius iudicis, licèt ratione rei litigioſæ ſortiatur illius forum, vt poſt Gloſſam *in Clementina 1. verbo Subditos, in fine, de foro compet.* probauit Panormitanus *hic num. 5.* & quia prædicta conſtitutio, vt prohiberet extractionem rei extra duas dietas, rationem habuit laboris in itinere peragendo, & ſumptuum, quos ipſe facere deberet. Hæc verò attenduntur habito reſpectu ad diœceſim vbi perſona reſidet, non vbi res ſita eſt: ergo à diœceſi propria dietarum computatio fieri debet, nec contrarium ſuadent verba ſuprà relata præſentis textus; nam tantùm continent allegationem partis, non verò Pontificis reſponſum; pars enim intendebat dietas eſſe computandas à fine diœceſis vbi res petita exiſtebat: nec Pontifex appellationem partis approbauit, ſed tantùm cauſam commiſit Archiepiſcopo Eboracenſi.

5. EXPONITVR CAP. EX PARTE, DE FORO COMPET.

Sed antequam hinc abeamus, exponendus eſt textus *in cap. ex parte 15. de foro compet.* vbi cùm Regina Angliæ Nobilem virum detentorem cuiuſdam caſtri ad ipſam ratione donationis propter nuptias ſpectantis, quo fuerat per ipſum iniuſtè ſpoliata, coram delegatis iudicibus, authoritate litterarum Innocentij III. in iudicium vocaſſet, Nobilis eam exceptionem oppoſuit, videlicet litteras Apoſtolicas vires non habere, ex eo quod caſtrum, vbi erat eius domicilium principale, exiſtebat in diœceſi Rodonenſi, quæ vltra duas dietas remota erat à diœceſi Turonenſi, vbi conueniebatur. Regina replicauit, Nobilem poſſe ibi conueniri, eo quod non ſolùm in diœceſi Rodonenſi, verùm in Andegauenſi exiſteret, & caſtra, pluresque redditus ibi obtineret ſimul cum caſtro, de quo diſceptabatur; & eadem diœceſis à Turonenſi nequaquam vltra duodecim leucas diſtabat. Plures alias exceptiones Nobilis obiecit ad elidendam vim litterarum; ſed eis reſeruatis ad petitorium iudicium, Pontifex iudicibus delegatis iuſſit, vt ſi conſtaret Nobilem habere caſtra, & manſiones in Andegauenſi diœceſi, ipſamque vltra duas dietas à Turonenſi non diſtare, in eaque caſtrum litigioſum reperiretur, ratione præuiâ in negotio procederent. Cuius textus deciſio difficilis eſt ex eo, quod ſi computatio dietarum fit à fine diœceſis, vbi reus habitat, fruſtra exigitur ibi, quod in diœceſi ſit res ſuper qua quæſtio vertitur: ergo quia dietarum computatio à loco rei ſitæ fieri debet. Cui difficultati, omiſſis ſolutionibus, quas refert & refellit Panormitanus *ibi, num. 4.* reſpondendum eſt, quod ſi reus conueniatur coram iudice ordinario loci, in quo res litigioſa ſita eſt, quamuis vltra duas dietas ab eo loco diſtet, non poteſt opponere exceptionem dietarum, ſed ibi debet reſpondere, quia iure cautum eſt, poſſe quem conueniri vbi res eſt, *dict. cap. final. de foro compet.* nec tunc locum habet exceptio duarum dietarum, ſi coram iudice delegato conueniatur reus in loco rei litigioſæ; quia cùm ſortiatur ibi forum, & poſſit coram Ordinario conueniri, eodem modo & coram delegato; quippe deterior eius conditio hoc caſu non redditur, nec propriè extrahi dicitur: ſi verò extra diœceſim, vbi res petita eſt, exiſtit, cauſa à Pontifice committitur: tum quia cùm cauſa agitur, computatio dietarum fieri debet à loco domicilij rei conuenti; & ſi plura habet domicilia, prout habere poteſt, *l. aſſumptio, §. iuris, ff. ad municipalem*, debet fieri à principaliori loco habitationis, & domicilij; nam inde propriè trahitur, vbi pro maiori parte ſe collocat, & habet domicilium principale: & conſtitutio de duabus dietis edita, ſumptus & labores rei, qui trahitur, præ oculis habuit, niſi in diœceſi vbi reus minùs principale domicilium habet, res ſita ſit; tunc enim ab eo loco dietæ computari debent, quia illis duobus concurrentibus ſimul videtur ſuum domicilium principale quoad cauſam ſubiectam; nam duæ cauſæ vincunt vnam, *cap. 1. de tregua & pace, l. 3. in fine principij, de liberat. legat.* Cùm ergo in ſpecie textus *in dict. cap. ex parte*, extra diœceſim rei cauſa delegaretur, computatio dietarum fieri debebat à diœceſi Rodonenſi, vbi domicilium principale vir Nobilis habebat, quæ à Turonenſi vltra duas dietas remota eſt. Sed cùm in diœceſi Andegauenſi minùs principale haberet domicilium, quia interdum ibi habitabat, non ſemper, vt ex littera conſtat; & res litigioſa ſimul ibi eſſet, ex dicta ratione computantur inde dietæ, & iudices delegati iuxta ſeriem priorum litterarum in cauſa procedunt, cùm vltra duas dietas à diœceſi Turonenſi ipſa non diſtaret. Tradit Panormitanus in eo textu, *numer. 9.* & in noſtro, *numer. 3. in fine*, & latiùs eius textus materiam proſequuntur Couarr. *practic. cap. 6. num. 1.* Barboſa *in l. 1. 1. part. ff. ſoluto matrimonio, a numer. 46.*

e *Helienſi.*] Sunt duo Epiſcopatus ſuffraganei Cantuarienſis Archiepiſcopi, de quibus dix. *in cap. Paſtoralis, hoc tit.* 6.

f *Beneficia.*] Compatibilia, ſimplicia, vel minùs congrua ad ſuſtentationem, aliàs nemo poteſt duo beneficia poſſidere, *cap. de multa*, cum aliis, *de præbendis.* 7.

g *Habere.*] Non ſolùm enim ratione beneficij, quod quis obtinet, ſortitur forum Epiſcopi vbi beneficium eſt inſtitutum, vt omnes de litteris dimiſſoriis ſcribentes docent; verùm quoad iuriſdictionem contentioſam efficitur de eius iuriſdictione, cum hac diſtinctione, vt ſi beneficium poſtulet reſidentiam, cenſeatur ibi domicilium habere, & eius ratione ibi conueniri valeat. Felinus hîc *num. 2.* & *in cap. ex ore, de priuilegiis*, Bernardus Diaz *in praxi, cap. 10.* vbi Salcedo, Cottaſius *in l. Senatore, n. 5. ff. de Senator.* Si verò beneficium non poſtulet reſidentiam, tunc ratione beneficij ſortitur forum, & poteſt conueniri; etſi duo habeat beneficia, in quolibet loco, vbi beneficium habet, conueniri poteſt, Carleual *de iudiciis tomo 1. diſp. 2. num. 146.* Petrus Gregorius *hic, cap. poſtulaſti 14. de foro compet.* Vnde in præſenti 8.

ſi

ſi beneficium poſtulabat reſidentiam, rectè Iordanus allegabat, ob beneficium, domicilianum illius loci cenſeri.

9. h *Cuſtodia.*] Quia agebatur de proprietate ipſius Eccleſiæ; nam ſi de poſſeſſione tantùm ageretur, ob contumaciam rei actor non poterat mitti in poſſeſſionem; quia miſſio tam ex primo, quàm ſecundo decreto, in beneficiis locum non habet. *c.1. de eo qui mittitur, lib.6.* dicemus latè *in cap.2. de ſequeſtratione poſſeſſionis.*

10. i *Eborac.*] De ea Eccleſia egi *in cap. inter 4. hoc tit.*

11. k *Debeat.*] Poſtquam enim cauſa commiſſa fuit Archiepiſcopo Eborac. & aliis coniudicibus, ſuſpenſa eſt iuriſdictio priorum iudicum, *cap. Paſtoralis, §. præterea, de officio ordin.* & iſti ſecundi iudices poſſunt inhibere iudicibus, à quibus appellatum fuit, ne in eadem cauſa procedant, *cap. Romana, §. ne pro eo, de officio ordin. lib.6. cap. Romana, §. ſi autem, de appellat. in §.* & cognoſcere debent, an ſit legitimè appellatum; & ſi legitima eſt appellatio, ipſi cognoſcunt de cauſa, aliàs ad priores iudices remittuntur partes, in expenſis condemnando appellantem, *cap. vt debitus 59. cap. cum ſpeciali 61. de appellat.* Vnde iudices priores non poterunt inhibere iudices ad quos, cùm è contra ipſi inhiberi per eos poſſint. Petrus Gregorius *in præſenti*, dicemus *in dicto capit. vt debitus*, ex cuius commentario, & traditis *in capit. nonnulli, hoc titulo*, petenda eſt præſens repetitio.

CAPVT XXX.

Idem *Abbati, & Priori S.* [a] *Proiecti, & I. de Villa Vuad. Canonico S.* [b] *Quintini, Nouiomenſis.*

CApituli ſanctæ Crucis [c] Cameracenſis exhibita nobis petitio declarauit, quod [d] Reuardo Clerico [e] Nouiomenſis Diœceſis ſuper præbendali beneficio in eorum Eccleſia obtinendo, noſtras ad eos [f] monitorias, & demùm præceptorias litteras impetrante, Balduinus Clericus Tornacenſis Diœceſis contra eos ſuper conſimili beneficio in eadem ſibi Eccleſia conferendo ad I. [g] Archidiaconum Tornacenſ. & eius collegas, de prædictis litteris non habitâ [h] mentione, executorias à nobis litteras impetrauit, qui poſt appellationem ad nos interpoſitam, in eos ſuſpenſionis ſententias protulerunt: ac dictus R. ſuper executione mandati noſtri pro eo facti, ad [i] Scholaſticum S. Quintini Nouiomenſis Diœceſ. & coniudices eius obtinuit ſcripta noſtra, qui tulerunt [j] ſuſpenſionis & [k] excommunicationis ſententias in eoſdem. Vnde nobis humiliter ſupplicarunt, vt quum in eadem Eccleſia duodecim tantummodò ſint [l] præbendæ, & ob hoc non ſine magno grauamine ſimul prouidere poſſent, vtque faceremus eaſdem ſententias relaxari, & prouideri eorum alteri in eadem Eccleſia de præbenda; præſertim cùm in vtriuſque litteris clauſula illa contineretur inſerta (niſi eadem Eccleſia de mandato noſtro foret in alterius receptione grauata.) Quocirca diſc. v. m. quatenus eo recepto in Canonicum & in fratrem, aſſignatoque ſibi beneficio [m] præbendali, qui ad eos priùs Apoſtolicum mandatum reportauit, præfatas ſententias iuxta formam Eccleſiæ, ſublato appellationis obſtaculo relaxetis, alteri ſuper præbendali beneficio in eadem Eccleſia ſilentium imponentes.

NOTÆ.

1. a S. *Proiecti.*] In ſexta collectione perperam legitur, Epiſcopo, & Archidiacono Legionenſi; quare litteram cum inſcriptione reſtituo ex quinta collectione edita à Cironio, vbi *ſub hoc titulo cap.1.* reperitur præſens textus. Monaſterium S. Proiecti eſt Ordinis D. Benedicti, diœceſis Nouiomenſis, in vrbe S. Quintini Veromanduorum; de quo agunt Yepes *tom. 2. chron. D. Benedicti, anno 672.* Fratres Sarmatani *tom. 4. Gallia Chriſt. fol. 753.* eius Abbati Raynaldo II. miſſa eſt præſens decretalis.

2. b *S. Quintini.*] Antiqua Eccleſia Cathedralis in Gallia, cuius Sedes tranſlata fuit in Nouiomenſ. vt refert ex aliis Cironius in noſtro textu.

3. c *Cameracenſis.*] De ea egi *in cap. cauſam 18. hoc titulo.*

d *Reuardo.*] Ita legendum eſt, non *Calimaco*, vt legitur apud Raymundum. 4.

e *Nouiomenſ.*] Nouiodunum, nunc Nouiomus, eſt in Gallia Belgica, Picardiæ nobilis ciuitas, ſuffraganea Archiepiſcopi Cameracenſis, vt referunt Fratres Sarmatani *tom. 3. Gallia Chriſt. fol.* 809. eam Eccleſiam vnitam fuiſſe cum Tornacenſi, refert Petrus Marcha *lib. 4. concordia ſacerdot. capite* 13. 5.

f *Monitorias.*] De his litteris agemus *in cap. ex inſinuatione, hoc tit.* 6.

g *Archidiaconum.*] Ita legendum eſt, non Archiepiſcopum, vt etiam notaui *in capit. cum 7. hoc titulo.* 7.

h *Non habita mentione.*] Sed tunc obſtat textus *in cap. cæterum 3. hoc tit.* vbi expreſsè ſtatuitur, ſecundum reſcriptum abſque mentione prioris impetratum, nullum eſſe: ergo & in præſenti caſu ſecundum reſcriptum nullum erat. Cui difficultati 8.

ſatisfaciendum eſt ex traditis *in dict. cap. ceterùm,* aſſerendo illum textum procedere, quando ſuper vna, eademque re duo reſcripta impetrantur; ſecus verò ſuper diuerſis, vt in præſenti caſu impetratum fuit, videlicet ad ſimile beneficium, non ad idem; quia ſimile non eſt idem. Quintilianus *inſtit. lib.*10. *cap.*2.

9. i *Ad Scholaſticum.*] De eo egi *in cap. cum dilecta* 22. *hoc tit.*

10. j *Suſpenſionis.*] Certum eſt, Capitulum, ſeu aliam communitatem, corpus collectiuum conſtituentem, ſuſpendi poſſe, *cap. quia ſæpe, de elect. in* 6. *extrauag.* 1. *eod. tit. circa finem*, Tridentinum *ſeſſ.*24.*de reformat. cap.*16. docent Suarez *de cenſuris diſput.* 28. *ſect.* 3. *num.*4. Marius Alterius *eod. tract. diſput.*7. *cap.*5. Gibalinus *eod. tract. diſput.*4. *quæſt.*5. Leander *diſput.* 1. *de ſuſpenſione*, *quæſt.*5. Sed talis ſuſpenſio dupliciter conſiderari poteſt, primò quatenus per eam tantùm ſuſpendatur Capitulum, ſeu communitas ab illis actibus, qui competunt Capitulo collectiuè vt Capitulo; plerumque enim Capitulo competit aliqua iuriſdictio, ſeu beneficiorum collatio, quæ per ſuſpenſionem in Capitulum latam ſuſpenduntur, *dict. cap. quia ſæpe*; tunc enim talis ſuſpenſio cadit formaliter in ipſum Capitulum, non verò in ſingulos Capituli. Secundo modo ſuſpenſio fertur in Capitulum, ita vt per eam ſinguli ex corpore Capituli ſuſpendantur ab officio, aut beneficio, *dict. cap. quia ſæpe:* poſſunt enim ita ſinguli imperare vnam actionem, vt propter eam valeant vt ſinguli ſuſpendi, docet Gibalinus *vbi ſuprà:* ſed ſi ſuſpenſio ſimpliciter, & abſolutè feratur, credimus ſuſpenſionem cadere in Capitulum collectiuè vt vnum corpus eſt, non autem in ſingulas perſonas diſtributiuè, niſi aliud ex materiæ circunſtantiis deducatur, vt in præſenti; namquè cùm dicatur ſuſpenſionem latam eſſe in eos, credendum eſt ſuſpenſionem non in Capitulum collectiuè, ſed in ſingulos diſtributiuè latam eſſe. Ex his verbis notandum eſt, quod quoties occurrunt diuerſæ cauſæ per ſe ſufficientes ad ferendam cenſuram, eam multiplicari poſſe, vel à pluribus iudicibus, vel ab eodem, *cap. ita quorundam, de Iudæis:* ita Garcia *de beneficiis part.*8. *cap.* 3. *num.*86. Couarr. Molina & alij relati à Gibalino *de cenſuris ſect.* 5. *quæſt.*4.*fol.*157. Leander *eod.tract. diſput.*3. *quæſt.*33. Ratio perſpicua eſt; quamuis enim ſubiectum priuatum aliquâ formâ, non poſſit ampliùs illâ priuari, ad hoc enim neceſſe eſt formam tolli à ſubiecto, à quo tolli non poteſt ſi in illo non eſt; in illo autem non eſt, ſi priuatio ipſi oppoſita ſit: & ſanè non eſſe, non poteſt augeri, aut minui, niſi poſito aut ſublato eſſe; tamen cenſuræ non ſunt formaliter priuationes, ſed cauſaliter; tantùm enim priuant ſubiectum vſu legitimo bonorum ſpiritualium, conſtringuntque manus excommunicati, aut ſuſpenſi, ne liberè & licitè exequatur officium ſuum, vt notat Gibalinus ſuprà: vnde ob eas cauſas formaliter diuerſas non eſt dubium à diuerſis iudicibus diuerſas cenſuras in eundem ſubiectum ferri poſſe, cùm ſint contumaciæ diſtinctæ; & ſic in præſenti Clerici Cameracenſes potuerunt à diuerſis iudicibus ſuſpendi.

11. k *Excommunicationis.*] Sed quomodo excommunicari poterat Capitulum, cùm excommunicatio in vniuerſitatem, collegiumve, ſeu aliam communitatem prolata, ſit inualida, *cap. Romana, de ſentent. excom. lib.*6. Couar. Soarez, & alij congeſti à Gibalino *de cenſuris diſquiſit.* 1. *quæſt.*5. P. Mendo *de iure academico lib.*1. *quæſt.*35. Ritherutſius *in notis ad Saluianum*, *fol.*221. ex defectu capacitatis in ſubiecto; ſi enim excommunicatur communitas vt eſt vnum corpus collectiuum, & perſona quædam ficta, ita vt excommunicatio non feratur in ſingulos, communitas incapax eſt, cùm per ſe committere peccatum lethale nequeat, quod ad excommunicationem deſideratur, *cap. nemo*, *cap. nullus* 11. *quæſt.*3. Si excommunicatur communitas vt cenſura transfundatur in ſingulos communitatis, etiam tunc neutiquam ſuſtinetur, cùm non omnes communitatis nocentes reperiantur; aliqui enim innocentes erunt. Quare cùm hæc omnia vera ſint, reſpondendum eſt, in præſenti textu non fuiſſe prolatam excommunicationem in ipſum Capitulum, ſed tantùm in clericos ipſius Capituli; licèt enim communitas ipſa non poſſit excommunicari, tamen omnes, & ſinguli clerici ipſius communitatis excommunicari valent. Leander *de cenſuris dict. diſput.*3. *quæſt.*27. quo modo etiam procedunt, & accipiendi ſunt textus *in cap. ſignificauit, de exceptionib. cap. clerici* 8. *de immunit. Eccleſ.*

12. l *Præbendæ.*] Plerumque enim ex ſtatuto Eccleſiæ certus, & determinatus eſt numerus præbendarum, vt notaui *in cap. cùm acceſſiſſent, de conſtit.* vt etiam eueniebat in Eccleſia Cameracenſi; ſed tunc non leuis naſcitur difficultas *ex cap. conſtitutus* 19. *hoc tit.* vbi in non diſſimili ſpecie aſſeritur, quod ſi impetretur reſcriptum ad præbendam, vbi certus eſt præbendarum numerus, non aliter reſcriptum vires habet, quàm ſi mentio fiat in eo numeri ſtatuto Eccleſiæ determinati, aliàs reſcriptum nullum eſſe: igitur idem dicendum erat in præſenti caſu. Pro cuius difficultatis ſolutione, donec alius meliora attulerit, credebam reſponderi poſſe, in Eccleſia Cameracenſi numerum præbendarum fuiſſe certum, & ſtatuto determinatum; ſed tale ſtatutum non fuiſſe à Pontifice approbatum, & confirmatum; quare abſque illius expreſſa derogatione, ſeu mentione reſcriptum in præſenti impetratum ſuſtineri poterat.

13. m *Præbendali.*] Canonico enim in numero Canonicorum recepto, debet aſſignari præbenda, vt notaui *in cap. cum M. de conſtit.*

14. n *Mandatum reportauit.*] Aliqui accipiunt hæc verba de eo, qui primus litteras ſuas coram iudicibus delegatis præſentauit, ita vt verbum *reportare*, pro *præſentare* accipiatur, vt *in cap. ex parte* 2. *hoc tit. cap. ſuggeſtum*, *eod. tit.* in prima collectione. Ita poſt plures Barboſa *in præſenti, num.*2. Gonzales *ad regulam* 8. *Gloſſa* 3. *proœmiali*, *num.*18. Anteceſſor noſter Arias à Meſa *lib.*3. *var. cap.*41. *num.*3. Sed verius eſt verbum *reportare*, in præſenti accipi pro obtinere, vt *in l. etiamſi, Cod. mandati*, ibi: *Contrariam ſententiam reportauerunt*; id eſt acceperunt: *l. vlt. Cod. ad Turpil.* ibi, *reportare vindictam*, id eſt obtinere ſententiam: vnde ſenſus Honorij III. in præſenti eſt, vt ille admittatur ad præbendam, qui prior tempore fuit, & ita data reſcripti, non oblatio, ſeu præſentatio attendatur, vt probat Citonius *in notis ad hunc textum, in fine.*

COMMEN

COMMENTARIVM.

15. Conclvſio probatvr. EX hac Honorij III. decretali ita expoſita, ſequens deducitur aſſertio: *In concurſu reſcriptorum non attenditur præſentatio, ſed data.* Probant eam textus *in cap. mandatum, cap. litteris, cap. eam te 7. verſic. Nullatenus, cap. conſtitutus 19. verſic. Antequam, cap. Abbatem 40. cap. finali, hoc tit. cap. ſi eodem tempore 9. cap. ſi duobus, cap. ſi pro te, cap. tibi qui, eodem tit. lib. 6. cap. eum qui, de præbendis, eodem lib. cap. 2. in principio,* & *in §. 1. de decimis in 6. cap. propoſuit, de conceſ. præb. cap. dilectus, el 2. de præb. cap. conſtitutus, cap. ſi aliquando, de ſentent. excom. Clement. vnica, hoc tit. cap. qui prior, de reg. iur. lib. 6.* Conſonant lex 27. & 29. *tit. 3. partita 5.* Faciunt textus *in l. ſi ita 7. ff. de auro & argent. l. ſi vſusfructus 26. ff. de ſtipul. ſeruor.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti,* Marcus Antonius *lib. 1. inſtit. tit. 4. num. 26.* Didacus Perez *in l. 1. tit. 12. lib. 3. Ordin.* Caſtillo *lib. 7. controu. cap. 41. num. 62.* Valenzuela *conſilio 34. ex num. 31.* Solorzanus *tom. 2. de iure Indiar. lib. 2. cap. 8. num. 20.* plures congeſti ab Arias da Meſa *lib. 3. variar. cap. 41.* Petrus Pecchius *in dict. regula Qui prior,* D. Michael Moez *in dict. cap. tibi qui, hoc tit. in 6.* Petrus Gregorius, Cironius & Fagnanus *ad hunc textum.*

16. Traditvr ratio dvbitandi. Sed in præſentem aſſertionem pro ratione dubitandi ita inſurgo: ex gratiâ alicuius beneficij à R. Pontifice factâ per reſcriptum, tantùm competere poteſt parti actio perſonalis: ſed in iuribus perſonalibus qualitas prælatiua non eſt attendenda ex tempore, ſed ex cauſa, *l. priuilegia, ff. quæ in fraud. credit.* vt cauſa fauorabilis poſterior præferatur alteri priori non æquè fauorabili, Gloſſa *in cap. his qui, de præb. lib. 6.* Ergo in præſenti ſpecie non debebat attendi data reſcripti, ſed cauſa eius conceſſionis. Augetur primò hæc dubitandi ratio ex eo; nam ſi aliquod tempus in reſcriptis attendi deberet, maximè tempus præſentationis, vt in ſpecie probatur *in cap. plerumque 23. hoc tit. cap. ſuper eo 12. de appel.* & à ſimili ex eo, nam ſi duobus eadem res vendatur, non primus in venditione, ſed qui adeptus fuit rei poſſeſſionem præfertur, *l. quotiens 15. Cod. de rei vind. l. ſiue autem 9. §. ſi duobus, ff. de public.* ſimiliter in duobus concurrentibus ad iudicium, ille præfertur, qui primò libellum dedit, *l. qui prior, ff. de iudiciis:* ſimiliter in duobus collitigantibus, qui priùs litem conteſtatus eſt, *l. amplius, ff. rem ratam haberi, l. ſi ex duobus, ff. de duob. reis:* ergo ſimiliter in reſcriptorum concurſu, non qui priùs illud impetrauit, ſed qui priùs præſentauit, præfertur. Secundò fulcitur hæc dubitandi ratio ex eo; nam ſi tempus præſentationis non attenderetur, deberet inſpici tempus ipſius gratiæ, id eſt, in quo Pontifex beneficij gratiam fecit, non verò tempus datæ, hoc eſt expeditionis reſcripti; ſiquidem ſolo verbo Principis gratia perficitur, vt probat Barboſa *in præſenti, num. 4.* Ergo tempus datæ nunquam attendi debet.

17. Traditvr ratio decidendi. Quâ dubitandi ratione ita fulcitâ minimè obſtante, vera eſt præſens aſſertio, cuius ratio, præmiſſis quæ de data, ſeu die adiiciendo in reſcriptis adduxi *in cap. 23.* ſuprà *hoc tit.* ex eo prouenit; nam cùm in gratiis faciendis gratia ex parte concedentis, non verò ex exequentis metiatur, *cap. eum qui, de præb. lib. 6.* ideò qui priùs gratiam adeptus fuit, non qui præſentauit priùs litteras, præferendus eſt. Accedit, nam qui prior eſt tempore, potior eſt iure: regula *Qui prior, de reg. iuris in 6.* dicemus *in cap. 1. de maiorit. & obed.* ergo qui priùs gratiam adeptus fuit, debet præferri in concurſu reſcriptorum. Accedit vulgare illud pragmaticorum axioma, Priùs vocatum ſeu nominatum, cenſeri magis dilectum: ergo debet præferri in concurſu duplicis reſcripti ad beneficium, qui priùs gratiam Pontificis meruit, non verò qui priùs præſentauit reſcriptum; cùm ex eo quòd fuit priùs vocatus, præſumatur magis dilectus. Meritò ergo hîc deciditur, ex duobus concurrentibus ad beneficium virtute reſcripti, illum præferendum eſſe, qui priùs gratiam reportauit. Noſtra tamen aſſertio aliquas patitur limitationes. Prima ſi reſcriptum ſecundum contineat clauſulam retrotractiuam, videlicet *anteferri aliis,* de qua *in cap. penult. de præb. in 6.* tunc enim ſecundus in gratia præfertur priori: item ſi primus, qui impetrauit reſcriptum, ſit incapax illius, vt ſi tunc non ſit Clericus, *cap. ex litteris 6. de transactionib.* quæ qualitas requiritur in impetrante beneficium, vt in noſtro textu notant omnes antiquiores; vel ſi beneficium, quod vacauit, non poſſit obtineri à primo impetratore, veluti ſi vacauit per obitum patris eius, quod immediatè à filio occupari non poteſt, *cap. 2. cap. ex transmiſſa, de filiis presbyt.* Deinde præfertur ſecundus impetrator, ſi primus dolo, negligentiâve non ſit proſequutus iuſſum, vel ſi gratiæ ſuæ renunciauerit, *cap. querela 4. de reſtit. ſpol. cap. ad audientiam 31. hoc tit. dict. cap. tibi, hoc tit. in 6.* vel ſi ſententiâ latâ aduerſus primum, ab ea appellatum ſit. Gloſſa *in cap. 1. verbo Repellendi, de conceſ. præb.* & etiam ſi ob negligentiam vacante præbendâ, ad quam ius habebat, non petierit collationem; tunc enim in pœnam negligentiæ priuatur iure prioritatis, quod habebat, vt probat Petrus Gregorius hîc *num. 9.* Etiam limitatur noſter textus in caſibus propoſitis *in cap. tibi qui, de reſcriptis lib. 6. cap. ſuper te 41. eod. tit. cap. quia ſæpe, de præb. eod. lib.* & aliis infrà referendis.

Nec iam obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta; 18. Diſſolvitvr dvbitandi ratio. nam ſententia Pauli *in dict. l. priuilegia,* procedit cùm agitur de priuilegiis perſonalibus, non verò in realibus priuilegiis, in quibus non cauſa, ſed tempus ſpectatur: quare cùm in præſenti ſpecie agatur de concurſu duarum gratiarum realium, ſeu ad rem pertinentium, videlicet ad beneficium, non ex cauſa, ſed ex tempore prioritas earum æſtimatur. Nec obſtat augmentum primum difficultatis deductum *ex dict. cap. plerumque 23.* cum ſimilibus, de cuius ſolutione numero ſequenti agemus. Neque exempla ibi adducta in contrarium nos mouent; procedunt enim in actibus in quibus abſque traditione nullum acquiritur ius, vt ait Moez *vbi ſupra, n. 14.* in concurſu verò reſcriptorum ante præſentationem quilibet habet ius ad beneficium; quare non datur eadem ratio. Nec obſtat vltimum augmentum ipſius difficultatis; nam idem eſt tempus datæ, & tempus gratiæ: ſiquidem non credimus gratiam factam fuiſſe à Principe donec litteræ expeditæ ſint à Cancellario, & aliis Abbreuiatoribus, vt aliis relatis probat Barboſa *in præſenti:* quare dum Pontifex in hoc textu; & aliis ſuprà adductis, affirmat in concurſu reſcriptorum attendi tempus datæ, accipiendus eſt, ac ſi decreuiſſet expectandum eſſe tempus gratiæ factæ.

Suprà traditæ aſſertioni opponitur textus *in cap. vt debitus 59. de appellat.* in illis verbis: *Prinſquam* 19. Intelligitvr

CAP VT DEBITVS, DE APPELLAT.

quam delegato fuerit aſſignata; in quibus probari videtur, non attendi tempus datæ in reſcriptis, ſed tempus aſſignationis, ſiue præſentationis factæ coram iudicibus delegatis executoribus in ipſo reſcripto deſignatis. Pro cuius textus expoſitione, & conciliatione cum præſenti textu, diſcrimen conſtituendum eſt inter caſus, in quibus agitur de ſubſtantia, & valore reſcripti, veluti ſi de habilitate, aut inhabilitate impetrantis agatur; & inter caſus, in quibus tantùm tractatur de modo exequendi ipſum reſcriptum. In primo caſu dato concurſu reſcriptorum tempus datæ attenditur; in ſecundo verò tempus præſentationis: vnde cùm quæſtio eſſet in præſenti ſpecie circa obreptionem, ſeu ſubreptionem ſecundi reſcripti impetrati ad ſimile beneficium in eadem Eccleſia, quia agebatur de valore reſcripti æſtimando ex prælatione inter duo reſcripta, tempus datæ attenditur, quo caſu etiam procedunt textus *in cap. conſtitutus* 19. *hoc tit. cap. gratiæ* 7. *cap. ſi ex tempore* 9. *hoc tit. lib.* 6. *cap. quia circa, de conſang. & affin. cap.* 2. *de decimis in* 6. Docent Decius *in cap. eam te* 7. *num.* 5. *hoc tit.* Sanchez *lib* 8. *de matrim. diſput.* 30. *num.* 41. Ideoque *in Clementina vlt. hoc tit.* attenditur ſimiliter tempus datæ, non præſentationis; quia de validitate reſcripti agebatur, vt pro ipſius textus conciliatione cum capite *quia circa* 22. *de priuilegiis*, tradit Arias de Meſa *dict. cap.* 41. *num.* 23. In ſecundo verò caſu inſpicitur tempus præſentationis, veluti in computatione termini in reſcripto aſſignati, *cap. ſuper eo, de appellat.* vel in computando anno, de quo *in cap. plerumque* 23. *hoc tit.* vnde cùm *in dict. cap. vt debitus*, non agatur de valore reſcripti, ſed de iuriſdictione exercenda à iudicibus deſignatis in reſcripto, & per conſequens de eius executione, non tempus datæ, ſed præſentationis attendi debet, iuxta tradita ab Arias de Meſa *dict. c.* 41. *n.* 5.

20. EXPONITVR CAP. SI CVI 29. DE PRÆBENDIS IN 6.

Sed adhuc obſtat textus *in cap. ſi cui* 29. *de præb. in* 6. vbi cùm agatur de habilitate impetrantis reſcriptum, vtrum videlicet habuiſſet ætatem legitimam, necne, non tempus datæ, ſed præſentationis attenditur; quod etiam probatur *in cap. ſi qui clerici* 8. *cap. ei cui* 19 *eod. tit. & lib.* igitur quia non attenditur tempus datæ, ſed præſentationis. Augetur difficultas *ex cap. ſi eo tempore* 9 *de reſcriptis, lib.* 6. vbi in eadem ſpecie contrarium deciditur, videlicet quoad ætatem legitimam attendi tempus datæ. Pro iſtorum iurium expoſitione varia tradiderunt Gloſſa *in cap. ei cui* 29. *verbo Nondum.* Francus *num.* 9. quibus omiſſis dicendum eſt, verum eſſe, habilitatem impetrantis deſiderari tempore datæ, non autem ſufficere tempore præſentationis: nec contrarium probatur *ex dict. cap. ei cui* 29. nam ex eo potius ſuadetur, ætatem eſſe ſpectandam tempore datæ; nam illa verba, *ſi nondum in ætate*, referenda ſunt non ad proximè immediata, ſed ad tempus collationis, vt ſenſus illius textus ſit, quod cui confertur præbenda, debet eſſe in ætate legitima tempore collationis. Minùs obſtat textus *in dict. cap. ei cui* 19. nam ibi non agitur de caſu quem diſputamus. Nec tandem refragatur textus *in dict. cap.* 8. quia in eo non agitur de defectu ætatis, ſed de defectu gradus ſacerdotalis: & magnum diſcrimen eſt inter vtrumque defectum; nam defectus ætatis vitiat reſcriptum, ſi tempore datæ adſit: defectus verò ſacerdotij poteſt ſuppleri ante præſentationem, *cap. licet* 14. *de elect. lib.* 6. niſi contrarium in ipſa iuris diſpoſitione ſpecialiter caueatur, *cap. nemo* 15. *de elect. in* 6. Nec etiam obſtat textus *in cap. ſi pauper* 30. *de præb. lib.* 6. vbi videtur probari idoneitatem requiri tempore præſentationis; nam ibi non agitur de habilitate irritante, vel annullante reſcriptum, ſed de meritis ipſius impetrantis, quæ dari poſſunt tampore præſentationis, & ſic illud tempus ſpectatur. Arias de Meſa *dict. cap.* 41. *num.* 21.

Etiam aduerſatur præſenti aſſertioni textus *in cap. quamuis* 38. *de præb in* 6. vbi in concurſu duorum reſcriptorum ad beneficium, ſeu præbendam, ille præfertur qui priùs litteras impetrauit, nec tempus datæ attenditur: igitur quia non ex data, ſed ex præſentatione reſcripti prioritas æſtimatur. 21. EXPONITVR CAP. QVAMVIS, DE PRÆB. IN 6.
Cui difficultati ſatisfaciendum eſt ex traditis ſuprà *in cap.* 1. videlicet præſentem textum non procedere in concurſu duorum reſcriptorum, quorum aliud eſt generale, aliud ſpeciale; quia tunc generali derogatur per ſpeciale, *ex dict. cap.* 1. quare tunc non attenditur tempus datæ, nec prioritaa æſtimatur ex tempore, ſed ex forma, an videlicet generalis ſit, an ſpecialis: quo modo etiam intelliguntur textus *in cap. dudum*, §. *nos igitur*, *de præb. in* 6. *cap. paſtoralis*, §. *quoniam*, *de officio deleg.* Nec tunc obſtat textus difficilis *in cap. ex parte* 12. *de officio deleg.* vbi in concurſu duorum reſcriptorum, generalis, & ſpecialis, attenditur tempus datæ: cuius interpretationem adduxi *in dict. cap.* 1.

CAPVT XXXI.

Idem [a] *Bituricenſi Archiepiſcopo, Ap. S. Leg.*

AD audientiam noſtram, te ſignificante, peruenit, quod quidam [b] laici clerici obtentis à Sede Apoſtolica litteris ſuper prouiſione ſua in aliquibus Eccleſiis tibi lege diœceſana ſubiectis, ab Eccleſiis recipiunt annuas penſiones, ſeu alia [c] beneficia; & ſic ab earum impetitione deſiſtunt [d] renuntiantes noſtrarum beneficio litterarum: deinde ad S. Apoſtolicam accedentes ſuper prouiſione ſua obtinent alias litteras ab eadem, de litteris antea impetratis non habitâ mentione, & ſic gratiâ benignitatis Apoſtolicæ abutentes, Eccleſias multipliciter inquietant. Ne ergo tales de ſuæ circumuentionis aſtutia glorientur, f. t. mandamus, quatenus eos qui poſt litteras noſtras taliter [e] venditas, alias, de illis mentione non habitâ, impetrabunt de cætero, vel hactenus impetrarunt, [f] carere decernens commodo earundem, Eccleſias contra quas fuerint impetratæ, non permittas earum occaſione vexari, reuocando in irritum, ſi quid earum prætextu inueneris eſſe factum.

NOTÆ

Digitized by Google

NOTÆ.

1\. BITVRIGVM VAR ? a *Bituricenſi.*] Ita etiam legitor in quinta compilatione Honorij III. vbi *ſub tit. de prebendis*, *cap.*4. reperitur textus hic, provt in præſenti tranſcribitur. Biturigum Archiepiſcopalis Galliæ Celticæ ciuitas eſt, Metropolis Aquitaniæ, cuius meminerunt Plinius *lib.* 4. *cap.* 17. Strabo *lib.*4. Ptolemeus *lib.*2. *cap.*7. Cæſar *lib.*7. *comment.* Ex quibus eius ſitum & originem repetunt Fratres Sarmatani *tom.*1. *Gallia chriſt. fol.*140. Chenu *in ſerie Præſulum ipſius Eccleſiæ*, Philippus Bertherius *diatrib.*2. *cap.*5. Tamayo à Salazar *in martyr. Hiſp. die* 17. *Ianuary.* Eius Præſul Patriarcha appellatur *in cap. conqueſtus* 9. *q.* 3. Controuerſiam ſuper Primatu Aquitaniæ cum Andegauenſi Eccleſia referam *in cap. finali, de maiorit. & obed.* Eius Archipræſuli Simoni de Soyliaco reſcribit in præſenti Honorius, à quo vt Legatus miſſus fuit in Regnum Franciæ, vt Philippum, cognomento *Auguſtum*, inuitaret ad ſubſidium Terræ Sanctæ; & creatus fuit Cardinalis tituli S. Cæciliæ, à Gregorio IX. anno 1232. vt de ipſo referentes tradunt Chenu & Fratres Sarmatani *ſuprà.*

2\. b *Laici Clerici.*] Sed nonne duo ſunt genera chriſtianorum, alij Clerici, alij Laici, *cap. duo*, 96. *diſt. cap. cleros*, 21. *diſt.* quomodo ergo confunduntur hic, & ſimul appellantur Clerici laici? Innocentius Cironius in præſenti duplici modo difficultatem diſſoluit: primò aſſerendo in præſenti, Clericos laicos appellari Canonicos illos, qui in Eccleſiis Cathedralibus deſeruiunt, ad differentiam Canonicorum Regularium, qui Clerici Regulares dicebantur, vt docuit Boſquetus *ad Innoc. pag.* 85. Secundò affirmat, laicos Clericos dici eos fideles, qui licèt in ſacris conſtituti non eſſent, tamen adſcripti erant ſeruitio Eccleſiæ, ſeque, & ſua Eccleſiæ deuouerant, de quibus in Concilio Tolet. 4. *can.* 22. Cironius 1. *obſeru.cap.*20.

3\. c *Alia beneficia.*] Ex his verbis deducunt antiquiores, penſionem beneficium eccleſiaſticum non eſſe: ſed contrarium meo videri deducitur ex hoc textu; dictio enim, *alia*, implicatiua ſimilium eſt, & in præcedentibus eandem repetit qualitatem: docent & defendunt Gigas *de penſionibus cap.*1. Nicolaus *de beneficiis lib* 1. *cap. final.* Cæſar *de eccleſiaſt. diſp.*14 3.*p.* §.7. & nos dicemus *ad titulum de præbendis*, *in cap. niſi eſſem.* Sed ſi penſio appellatione beneficij comprehenditur, quare qui conſequitur gratiam, vt ei de beneficio in Eccleſia prouideatur, non poteſt eius virtute conſequi penſionem, *cap. quamvis* 5. *hoc tit.in* 6. Cui difficultati vt ſatisfaciat Petrus Gregorius *in præſenti*, *num.*3. aſſerit quod ſi expectans beneficium penſionem poſſet obtinere, commodo temporali gratiam beneficij commutare videretur, & crimen ſimoniæ committeret. Quæ ſententia ex eo diſplicet, quòd penſio non eſt ius merè temporale; quare in præſenti caſu non intelligitur facta commutatio rei temporalis pro ſpirituali, ſed eccleſiaſticæ pro eccleſiaſtica. Quapropter dicendum eſt, penſionem non poſſe concedi expectanti beneficium, quia licèt pro beneficio eccleſiaſtico habeatur, tamen id procedit in penſione iam conſtituta, & in eſſe deducta, non verò in penſione nondum conſtituta, quæ ſtrictè accipitur, nec rationem beneficij eccleſiaſtici habet: & ita in ea non poteſt verificari gratia expectatiua beneficij.

d *Renunciantes*] Poteſt enim qui habet litteras ad beneficium illis propria authoritate renunciare, *cap. ſanè*, *cap. veniens*, *de renunciatione*, Clementina *Gratia*, *eod. tit.* 4.

e *Venditas.*] In hoc caſu non dari ſimoniam docuerunt Flaminius *lib.*14. *q.*25. *de reſig.* Barboſa *in præſenti.* Sed rectiùs affirmat dari ſimoniæ crimen Gibalinus *de ſimonia quæſt.* 14. *conſect.* 7. *fol.*197. & dicemus *in cap. inſinuatum*, *de ſimonia.* 5.

f *Carere.*] Nam ſicut qui poſſidet beneficium, tenetur illius mentionem facere in impetratione ad aliud, *cap. ad aures*, *cap. cùm adeò*, *cap. ſi proponente, hoc tit.* dixi latè *in d. cap. ad aures*, ex cuius commentario repetenda ſunt quæ huc ſpectant: ſic etiam debet de litteris impetratis ad beneficium obtinendum mentionem facere, licèt illis renunciaſſet, penſione ſibi conſtituta. Ratio eſt, quia omne ſuppreſſum, quo expreſſo difficilis eſſet conceſſio Pontificia, inducit ſubreptionem, & reddit gratiam invalidam, *cap. poſtulaſti* 27. *hoc tit.* ſed ſi Pontifex ſciſſet impetratorem habuiſſe litteras, & eis renunciaſſe, non ita facilè ſecundas concederet, cùm per primas poſſet conſequi beneficium; & cùm per eum ſtetiſſet quominùs conſequeretur, perinde habetur, ac ſi illud obtinuiſſet, argumento legis *nemo videtur*, *ff. de in integ. reſt.* tum etiam quia per illam renunciationem conſtitutâ penſione, gratia impleta videtur, & per eam beneficium conſequutum; ſubrogatâ enim penſione in locum beneficij, recipit naturam illius, in quo ſubrogatur, argumento legis *ſi eius*, § *qui iniuriarum*, *ff. ſi quis cautionibus*, §. *fueras*, *Inſtituta de actionibus.* 6.

CAPVT XXXII.

Gregorius IX. [a] *Mediolanenſi Archiepiſcopo.*

IN noſtra propoſuiſti præſentia, quod nonnulli Clerici à S. Ap. plures litteras (non tamen alias de aliis mentionem facientes) impetrant fraudulenter, quòd in pluribus Eccleſiis admittantur: ſicque aliquando in aliis recepti, licèt nondum in eis [b] eccleſiaſticum beneficium ſint adſecuti, alias Eccleſias ſuper receptione ſua nihilominus impetunt, & moleſtant. *Et infrà*: Mandamus quatenus eos Clericos Eccleſiis, in quibus recepti ſunt, faciens eos contentos, non permittas alias ab eis occaſione litterarum huiuſmodi [c] moleſtari, niſi de receptione fortè ſua expreſſam fecerint mentionem.

NOTÆ.

1. a *Mediolanenſi.*] Huius Eecleſiæ originem retuli *in cap. cùm adeò 17. hoc tit.*

2. b *Eccleſiaſticum.*] Ex his verbis deducunt Abbas hîc *notabili 2.* Barbatia *num. 28.* Felinus *in principio*, Antonios Fabricius *in praxi benef. tit. de intitulat. num. 21. & 34.* canonicatum per ſe non eſſe beneficium eccleſiaſticum, nec titulum eccleſiaſticum ſufficientem ad lucrandos fructus; cùm in præſeoti aſſerat Gregorius IX. Canonicnm præbendam non habentem, oon obtinete beneficium eccleſiaſticum. Sed eorum ſententia refellitur *ex cap. dilecti 19. in fine de prabendis*, vbi apertè docetur, tecepto in Canonicum, etiamſi præbenda illi non fuerit aſſignata, diſtributiones quotidiauas eſſe præſtandas; quod etiam probatur *ex cap. cùm M. de conſtit.* quare Canonicum adhuc ei non aſſignatâ præbendâ, verè beneficiarium eſſe, rectè probant Archidiaconus & alij antiquiores, qoos referunt Flaminius Pariſ. *de reſig. lib. 2. q. 1. num. 102.* Nec contratium docer Gregorius *in præſenti*, in illis vetbis, *eccleſiaſticum beneficium*; nam omiſſis diſtinctionibus traditis à Fabricio *vbi proximè, num. 24.* quas refert, & refellit Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch. diſp. 12. 3. p. n. 44.* dicendum eſt, Gregoriom io præſenti non negare receptum in Canonicum verè eſſe beneficiarium, ſed tantùm aſſerere non habere beneficium, id eſt præbendam; vtitur enim verbo beneficij pro præbenda; quia præbendæ appellatione comprehenditur, *cap. 1. & 2. de conceſſ. præb. cap. tua, de v. ſ.* ac ſi dicat, receptum in Canonicum, adhuc non fuiſſe aſſecutum præbendam, vt apertiùs explicatur *in cap. dilectus*, ibi: *Receptus in Canonicum prabenda beneficio fraudatur: cap. relatum, eod. tit. cap. cùm ſuper, de conceſſ. præb.* explicat Sebaſtianus Cæſar *vbi proximè.*

c *Huiuſmodi moleſtari.*] In his verbis deciditur, quod Clericus virtute reſcripti Apoſtolici receptus in Eccleſia Cathedrali, licèt nondum in ea præbendam ſit aſſecutus, aliud reſcriprum à Pontifice impetrans de receptione ſua nullam faciens mentionem, vt in alia Eccleſia ei de beneficio prouideatur, non poteſt occaſione ſecundi reſcripti aliam moleſtare Eccleſiam, beneficium in ea petendo. Quæ deciſionis pars difficilis ex eo redditur, nam cùm ſufficiens tantùm beneficium ab impetrante poſſeſſum exprimi debear in impetratione ſecundi reſcripti pro alio beneficio obtinendo, & is qui virtute primi reſcripti tantùm receptus eſt, nullam ſit eccleſiaſticam præbendam adeptus, vt ex noſtro textu conſtat, non debebat cogi in reſcripto pro alia præbenda imperrato de receptiune ſua vllam mentionem facere. Difficultatem agnouit Gloſſa in præſenti, verbo *Beneficium*, ex cuius ſententia dicendum eſt, ſecundum reſcriptum non valere in noſtro textu, niſi de receptione io Canonicum mentio fiat; quia licèt in Canonicum receptus ex vi reſcripti primi non ſit præbendam aſſecutus, quia tamen Canonicus eſt, ius habet ad præbendam proximè vacaturam, quia non eſt congruum, vt præbenda careat, qui in Canonicum noſcitur eſſe receptus, *cap. relatum, cap. dilectus 19. de præb. cap. cùm ſuper 8. de conceſſione.* Moneta *de optione canonica, cap. 1. q. 1. num. 3.* & ita beneficiatus reputatur: inde cùm per receptionem in Canonicum beneficium obtineat, in impetratione ſecundi reſcripti debet mentionem facere ſuæ receptionis. 3.

CAPVT XXXIII.

Idem *Epiſcopo* [a] *Siluanectenſi, & Abbati* [b] *Caroliloci.*

EX parte Decani & Capituli [c] Laudunenſis fuit propoſitum, quòd cùm ipſi authoritate Ap. [d] indulgentiæ in nobilem [e] virum I. excommunicationis ſententiam protuliſſent, procuratoribus partium propter hoc ad S. Apoſt. [f] accedentibus, & lite ſuper diuerſis [g] articulis conteſtatâ, nos cauſam vobis commiſimus terminandam, hoc adiecto, vt non obſtarent litteræ præter adſenſum partium [h] impetratæ. Dictus autem nobilis citatus propoſuit, quòd per litteras illas procedendum non erat, ex eo, quod V. qui eaſdem litteras impetrauerat, [i] falſus extiterat procurator, cùm ipſe ante impetrationem litterarum ipſarum propter [j] ſuſpicionem, quam contra eundem conceperat, mandatum ſibi traditum reuocaſſet. Eis igitur proponentibus ex aduerſo, quod ad nos, vel ad ipſos huiuſmodi [k] reuocatio non peruenit, vos quod deberetis per litteras ipſas procedere, per quandam [l] interlocutionem protuliſtis. *Et infrà:* Petente itaque procuratore ipſorum, vt inſpiceretis prædictam indulgentiam, procurator ipſius Nobilis ex aduerſo reſpondit, quod non erat per iam dictas litteras [m] procedendum, exhibens alias quaſdam poſteriùs impetratas, inter alia continentes, vt ſi de partium voluntate procederet, cauſam terminaretis eandem: alioquin ipſam ſufficienter inſtructam remitteretis ad Sed. Apoſt. & examen, cum indulgentia memorata. Quas litteras ipſi ex eo non valere dicebant, quia per eundem V. & poſt reuocationem mandati fuerant impetratæ. Quia verò iuxta generalis ſtatuta [n] Concilij valere non debent, niſi ſit de illis perſonis, à quibus non eſt exigendum de iure mandatum: [o] mandamus quatenus ſi reuocatio mandati ad procuratorem peruenit (cùm minus valere debeant litteræ, quæ impetrantur ab illo, à quo mandatum dominus reuocauit,) in negotio iuxta priorum continentiam litterarum, non obſtantibus poſterioribus, procedatis.

NOTÆ.

N O T Æ.

1. a *Siluan.*] Siluanectum à Silua Rezia dicitur: Vrbs Epiſcopalis eſt in Metropoli Rhemenſi, ob ſyluam eam ciuitatem circumdantem & cingentem, ſic appellata. Patronum habuit S. Regnulum; nunc eſt dicata B. Mariæ, vt referunt Fratres Sarmatani *tom.* 3. *Gallia, fol.* 1016. cuius Epiſcopo Guarino ſecundo reſcribit in præſenti Pontifex, de quo Rigordus ad annum 1213. ibi: *Guarinus Siluanectenſis Epiſcopus, ſentiens ſe tam ætate, quam corpulentia ponderoſa inſufficientem oneri, quod iam per* 36. *annos portauerat, impetratâ à Summo Pontifice, ſicut in iure cautum eſt, licentiâ, renunciauit Epiſcopatui, & tranſtulit ſe ad Monachos Caroliloci, Ciſtercienſis Ordinis.* Alia proſequuntur de hac Eccleſia Chenu *in ea*, Boſquetus *ad Innocent. lib.* 1. *epiſt.* 1. *&* 2.

2. b *Caroliloci.*] Quatuor Abbatiæ, ſeu Prioratus huius nominis ſunt in Gallia; tamen in præſenti ſcribit Gregorius Abbati Caroliloci, aliàs Carliloci, Ordinis Ciſterc. diœceſis Siluanectenſis; cui etiam reſcribunt Alexander III. *in cap. cùm dilecti* 3. *de empt. & vendit.* & Innocentius III. *in cap. ex parte* 10. *de temporibus ordin.* Huius monaſterij initium & ſitum refert Robertus Claudius *in catalogo monaſt. Ciſterc.* per hæc verba: *Carlilocus, vel Carolilocus, Ciſterc. Ordinis, Siluanectenſis diœceſis, filia Pontigniacy, ab vrbe Siluanecto duabus leucis diſtans, fundatur anno* 1126. 5. *Idus Ianuary, à Ludonico VI. Craſſe, eaque fundatio confirmatur à Ludonico VII. Rege Francorum, & Duce Aquitanorum, anno Regni ſui primo.* Alia de ipſo monaſterio adducunt Manrique *tom.* 1. *annal. Ciſterc. anno* 1136. *cap.* 6. *num.* 6. Fratres Sarmatani *tom.* 4. *Gallia Chriſt. fol.* 219. Eius Abbati Ioanni Cadomenſi reſcribit in præſenti Gregorius.

3. c *Laudunenſis.* Hæc Eccleſia eſt Cathedralis ſuffraganea Archiepiſcopi Rhemenſis, de qua egi *in cap.* 25. *hoc tit.*

4. d *Indulgentia.*] Ex his verbis deducunt omnes antiquiores in præſenti, quod licèt iure communi Epiſcopis competat ius excommunicandi, cenſuraſque eccleſiaſticas imponendi, *cap. conquerente* 16. *de officio Ordin. cap. corripiantur* 24. *q.* 3. & aliis Prælatis inferioribus, ſi modò eccleſiaſticam iuriſdictionem exerceant; textus ſic accipiendi *in cap. Sacerdos* 3. *de offic. ordin. cap.* 1. *de empt. & vendit. cap. ſicut* 33. *de ſimonia, cap. cùm in Eccleſiis* 10. *de maioris. & ob.* Couart. *in cap. alma,* 1. *p.* §. 11. *num.* 11. Singularibus tamen perſonis, ſeu aliis, qui nullâ iuriſdictione vtuntur, excommunicandi facultas denegatur: vnde fit, quod Capitulum Eccleſiæ Cathedralis non poteſt de iure communi excommunicationem, ſeu aliam cenſuram inferre, niſi de ſpeciali Sedis Apoſtolicæ indulgentia, *cap. quaſiui, de his quæ fiunt à Prælatis, cap. ex parte* 23. *de v. ſ.* cuius doctrinæ ratio illa eſt, quod iuriſdictio ordinaria de iure communi ad Epiſcopum pertinet, licèt illam debeat explicare cum conſenſu Capituli, *cap. Epiſcopus* 15. *q.* 7. *cap. nouit, cap. quando, de his quæ fiunt à Prælatis, cap.* 3. *de conſuetudine, lib.* 6. Vnde cùm Capitulum iuriſdictione eccleſiaſticâ careat, excommunicandi, aut interdicendi poteſtatem non poterit exercere, niſi priuilegio Pontificis, vel conſuetudine legitimè præſcripta talem facultatem obtineat, *cap. irrefragabili* 13. §. *exceſſus*, & §. *cæterùm, de offic. ordin.* docent Sayrus *de cenſuris lib.* 5. *cap.* 10. *num.* 13. plures relati à Gibalino *de cenſuris diſput.* 3. *q. vlt. fol.* 110.

e *Virum.*] Non expreſſit Pontifex cauſam cenſuræ, ob quam videlicet Capitulum nobilem illum excommunicatione ligaſſet. Suſpicor tamen latam fuiſſe excommunicationem ex cauſa manifeſtæ iniuriæ, vt in textu *in cap. ex parte* 23. *de v. ſ.* quæri tamen non inutiliter poſſet, an in his Hiſpaniæ Regnis nobiles excommunicari poſſint ob cauſam meri debiti ciuilis. Anſam dubitationi præbent lex 3. cum ſequenti, lex 14. *tit.* 2 *lib.* 6. *recopil.* quibus cauetur, nobiles propter debitum ciuile in carcerem detrudi non poſſe, quo argumento idem dicendum eſſe contendunt in excommunicatione, cùm excommunicatio non modica ſeruitutis ſit ſpecies, Gomez de Leon reſponſo 14. Cenallos *communium q.* 701. *num.* 1. Felicianus *lib.* 2. *de cenſibus, cap.* 3. *num.* 9. Latè probant Narbona *in d. l.* 14. *gloſſa* 1. Collantes *lib.* 2. *pragmat. cap.* 14. ſed eorum ſententia communiter reiicitur, atque contraria communi praxi recepta eſt, tam circa nobiles mulieres, quàm circa agricolas, qui certis anni temporibus pro debito ciuili carceri mancipari nequeunt. 5.

f *Accedentibus.*] Hinc apertè intelligimus, tam Capitulum, quàm nobilem virum conſtituiſſe procuratores, vt ad S. Apoſtolicam accederent: vnde deducunt Cardinalis *in præſenti*, Barboſa *num.* 22. excommunicatum procuratorem in iudicio conſtituere poſſe, immò & neceſſariò illum conſtituere teneri, *ex cap. intelleximus, de iudiciis*: docent plures, quos refert & ſequitur Balboa *ibi, num.* 70. licèt contrarium defendant alij ab eo citati *num.* 69. 6.

g *Articulis.*] Hinc etiam colligitur, poſſe in vno, eodemque iudicio ſimul plures quæſtiones agitari; quod etiam docetur *in l. hæredes* 25. §. *de pluribus, ff. familiæ erciſc. l. cùm duobus* 52. §. *ſi plures, ff. pro ſocio, cap.* 2. *de capel. monach.* idque receptum eſt causâ finiendarum litium; quod tamen ita accipiendum eſt, ſi modò in vno, eodemque iudicio proponantur diuerſæ actiones, non eiuſdem rei, ſed ex diuerſis cauſis, & ad diuerſas res, *l. ſi idem* 11. *ff. de iuriſdict. l. vlt. in principio, C. de annal. except.* & quamvis non ſatis conſtet inter Doctores, an vnus in hoc caſu libellus ſit, an plures; frequentiùs tamen obtinuit vnicum eſſe, licèt actiones ſint diuerſæ: docent *in l. edita, C. de edendo*, Caſtrenſis & Alexander, Cagnolus *num.* 247. vnde ad praxim noto, ſententiam ſuper tali libello latam, vnicam eſſe; ex eaque vnam tantùm decimam deberi, Cagnolus *vbi ſupra, num.* 254. 7.

h *Impetrata.*] Regulariter enim reſcripta ad lites impetrata valent etiam ſine conſenſu vtriuſque litigatoris: à qua regula duo caſus excipiuntur. Primus eſt, quando Pontifex nominatim adiecit, vt non valeat abſque conſenſu vtriuſque partis; tunc enim formam reſcripti ſeruari oportet, adeò vt rectè exiſtimet Gloſſa hîc, quod licèt Nobilis iſte non reuocaſſet mandatum procuratorium, adhuc poſteriores litteræ ſine conſenſu partium impetratæ non valerent, ex vi huius adiectionis. Secundus caſus proponitur *in cap. cæterùm* 3. *hoc tit.* quando ſcilicet primum reſcriptum fuit impetratum de communi litigantium conſenſu; quo caſu ſecundum obtineri non poteſt, niſi habita mentione prioris, & promiſcui conſenſus: explicat Barboſa hîc *num.* 34. 8.

i *Falſus.*]

9. i *Falſus.*] Ex quibus verbis colligitur, poſt reuocationem mandati procuratorem falſum dici; quare nobilis iſte intendebat reſcriptum impetratum à procuratore reuocato, tanquam à falſo procuratore, non valere. Planè illud ſciendum eſt, illum dici propriè procuratorem falſum, qui procurator non eſt, ſed ſe negotiis alienis offert, ſimulando ſe mandatum habere, decipiendi animo, *l. falſus* 44. §. 1. *l. ſi vendidero* 80. §. *ſi Titius*, & §. *vlt. ff. de furtis*, *l. falſus* 19. *C. eod. l. ſi quis* 18. *in fine*, *ff. de ſolutionibus*, *l.* 1. §. *quotiens*, *ff. de vi & vi armata*, *l.* 3. §. *vlt. ff. rem ratam haberi*, *l. ſi procuratorem* 14. *ff. de condict. cauſa*, *l.* 1. §. *vlt. ff. quod iuſſu*, *l. licet* 56 *ff. de iudiciis*, *l. licet* 24. *C. de procuratoribus.* Dicitur item falſus procurator ille, qui cùm mandatum haberet, poſtea dominus reuocauit, & ſcienter perſeuerat, ſimularque ſe eſſe procuratorem, *cap. in noſtra* 4. *de procuratorib.* & quamvis in noſtro textu falſus procurator dicatur ille, qui reuocatus erat, & nun certior factus, vt docet Gloſſa verbo *Falſus*; tamen vt rectè conſiderat Barboſa *n.* 37. in his verbis continetur partis allegatio, non Pontificis reſponſum. Notandum etiam eſt, geſta per falſum procuratorem poſſe à domino rata haberi, *d. l. licet* 56. *d. l. ſi procurator* 14. *l. ſi pupilli* 6. §. *item*, *ff. de negotiis geſtis*, nullà habità differentià inter falſum procuratorem, & reuocatum: ſed hoc ita accipiendum eſt, dummodò ante ratihabitionem aduerſa pars non oppoſuerit falſitatem mandati. Azeuedo *in l. vlt. num.* 7. *tit.* 21. *lib.* 4. *recop.* Barboſa *in l. alia*, §. *eleganter*, *num.* 5. *ff. ſoluto matrim.* Gutierrez *conſilio* 9. *num.* 4. Farinacius *deciſ.* 1. *in nouiſſimis.* Quod verò Gloſſa in præſenti, verbo *Procurator*, diſcrimen conſtituit inter falſum procuratorem, & reuocatum, procedere debet cùm agimus de procuratore reuocato, & non certiorato; nam procurator falſus, ſeu denuntiatus de reuocatione, nec dominum obligat, nec ſoluentem liberat: procurator verò reuocatus, ſi ignoret reuocationem, & dominum obligat, & ſoluentem liberat ipſo iure, ſi modò vterque, procurator & debitor, ignorans ſit, *l. ſi ſeruus* 32. *l. qui hominem* 34. §. *ſi Titium*, *l. cùm quis* 38. §. 1. *ff. de ſolutionib. l. eius qui* 41. §. *placebat*, *ff. de rebus creditis.* Planè ſi debitor ignorans ſoluat procuratori ſcienti reuocationem, & ſimulanti, debitor non ipſo iure, ſed ope exceptionis liberatur, ſi modò paratus ſit cedere condictionem furtiuam, quam habuit contra procuratorem, *d. l. cùm quis* 38. §. *is cui.* Nec obſtat lex *ſi quis* 28. *in fine*, *ff. de ſolutionibus*, dum ait in hac ſpecie debitorem ſimpliciter liberari. Cui reſpondet Cuiacius *tract.* 7. *ad Africanum*, *in d.* §. 1. textum illum exponendum eſſe de liberatione per exceptionem: nec nouum eſt in iure, vt liberari dicatur, qui per exceptionem liberatur, *l. qui hominem* 34. §. *ſtipulatus*, *ff. de ſolution.* iunctâ lege vltimâ, §. *cùm mihi*, *ff. de v. ſ.* docet Oſuald. *lib.* 16. *Donelli*, *cap.* 10. *littera P.*

10. j *Suſpicionem.*] Licèt enim regulariter poſt litem conteſtatam dominus non poſſit ſine cauſa procuratorem reuocare, vt ante litis ingreſſum, *l. ante* 16. *cum l. ſequent. ff. de procurat. l. procuratoribus* 21. *C. eod. tit. cap.* 2. *eod. tit. in* 6. *l.* 23. & 24. *tit.* 5. *partita* 3. Donellus *lib.* 18. *comment. cap.* 17. vbi Oſuald. *littera B.* ſi tamen iuſta cauſa interueniat, poterit etiam poſt litem conteſtatam eum reuocare. Iuſtæ autem cauſæ recenſentur *in leg. poſt* 19. cum ſequenti, *ff. de procurat.* in quarum numero refertur ſuſpicionis cauſa, cuius meminit Gregorius in præſenti. Differentiæ ratio inter iſtos caſus ex eo prouenit, quia ante litem conteſtatam res integra eſt, *l.* 3. *C. mandati*; & ideò mandatum poteſt reuocari, §. *rectè*, *Inſtit. mandati*: poſt litem verò conteſtatam procurator litis eius dominus fit, vnde ſine cauſa reuocari non valet. Nec differentiam hanc euertit textus *in l. is cuius* 64. *ff. de procurat.* vbi etiam ante litem conteſtatam cauſæ cognitio neceſſaria eſt, vt remoto procuratore dominus iudicium per ſe ſuſcipere poſſit. Quæ difficultas adeò preſſit Cuiacium *lib.* 22. *obſeru. cap.* 10. vt coactus ſit aſſerere, illa verba, *causâ cognitâ*, in eo textu abundare. Sed eâ, & aliis ſolutionibus omiſſis, traditis ab Accurſio *ibi*, Iulio Pacio *centur.* 2. *q.* 32. dicendum eſt cum Alberico, quem ſequitur Oſualdus *dict. cap.* 17. *littera B.* textum illum accipiendum eſſe non de procuratore, ſed de defenſore, qui ſe liti obtulit ſine mandato, qui cùm effectu ſolus ad iudicatum faciendum & ſoluendum teneatur, æquum non eſt ſine cauſæ cognitione à domino reuocari.

k *Reuocatio.*] Quæ quomodo fieri debeat, dicemus latè, Deo annuente, *in cap. mandato*, *de procuratoribus.* 11.

l *Interloquutoriam.*] Propria fuit interloquutoria ſententia, quæ ex eo dicta eſt, quia interim dum iudex ſententiam definitiuam profert, loquitur aliquid iubendo, *l. ex ſtipulatione* 7. *C. de ſentent. & interl. l. id ergo*, §. *quantum*, *ff. de his qui notantur.* Docent Donellus *lib.* 27. *comment. cap.* 1. vbi Oſuald. *littera B.* Treutlerus *volumine* 2. *ſelect. diſp.* 23. *theſi* 1. Valentia *lib.* 2. *illuſtr. tract.* 2. *cap.* 7. *num.* 4. licèt aliquando interloquutio ſignificet vocem iudicis admonentis, vt *in l. in teſtamento* 38. *ff. de fideicommiſſ. libert.* & aliquando ſententiam definitiuam importet, *l.* 3. §. 1. *ff. de offic. Præfect. vig.* dicemus fusè *in cap. ſuper eo* 12. *de appellat.* 12.

m *Procedendum.*] Quod verum erat, ſi cum mandato procurator non reuocatus impetraſſet ſecundas litteras, priorum factâ mentione, vt exponit Moneta *de commut. cap.* 6. *num.* 369. & nos diximus ſuprà *in cap. ſi autem* 9. 13.

n *Concilij.*] Lateranenſis videlicet, relati *in cap. nonnulli*, §. *ſunt*, vbi notaui, *hoc tit.* 14.

o *Mandamus.*] Concludit Pontifex, priores litteras, non verò poſteriores ab eodem procuratore impetratas, valuiſſe: ſed cur magis primæ quàm ſecundæ ſuſtineantur, quandoquidem ambæ ab eodem procuratore reuocato impetratæ fuerunt, difficilis inſpectionis eſt, & quæ antiquorum Interpretum ingenia torſit, in variaſque traxit ſententias, vt videre eſt apud Gloſſam hîc, verbo *Propter*, Innocentium, Ioannem Andream, Cardinalem *oppoſit.* 3. Barbat. *num.* 97. Ex quibus illa frequentior reſolutio eſt, quod priores litteræ fuerunt in iudicio impetratæ, poſteriores verò extra iudicium: quo fit vt priores valuiſſent, quia procuratoris reuocati notitia ad iudicem, aut aduerſarium non peruenerat, quæ neceſſaria erat, ex adducendis *in d. cap. mandato*, poſteriores verò inutiles fuerunt, quia ſatis erat ad illarum inualiditatem, quod ſolus procurator de reuocatione certior fieret. Sed hæc communis interpretatio diſplicuit Buttrio *in præſenti*, *num.* 29. ex eo, quod in præſenti quæſtione non poteſt conſtitui vlla differentia inter iudicialia reſcripta, & extraiudicialia; & quia admiſsâ etiam hac differentià, tam 15.

priores

priores, quàm poſteriores litteræ iudiciales dici debebant, vt docent Abbas *hic*, *num.* 10. Barbatia *num.*96. Quare hac, & aliis exploſis ſolutionibus, probabilior videtur expoſitio Abbatis *hic*, *num.* 11. qui ait, in præſenti caſu ideò præualere priores litteras, quia procurator reuocatus illas impetrauit, ignorante alio Capituli procuratore reuocationem; cùm enim ille procurator diſtinctus eſſet ad proſequendam litem cum Capitulo, ſeu eius procuratore, geſta per Capitulum cum falſo procuratore tenuerunt antequam de eius reuocatione certior haberetur, *l. ſi fideiuſſor* 29. §. 3. *ff. mandati*: planè ſecundum reſcriptum à procuratore fuit impetratum in vtilitatem domini reuocantis, ideoque ad eius nullitatem neceſſe non fuit, niſi vt ſolus ipſe procurator certior fieret, cùm alterius non intereſſit: & hinc prouenit ratio, quare in præſenti textu ſignanter expendatur, circa primum reſcriptum reuocationis notitiam ad aduerſarium non perueniſſe, non ita circa ſecundum, quia in ſecundo reſcripto aduerſarius in nullam captionem incidebat, quæ in primo caſu ſine dubio contingeret, ſi reuocatio vtilis eſſet. Abbatem ſequitur Barboſa *in præſenti*.

CAPVT XXXIV.

Idem *Decano & Magiſt. G. Canonic.* [a] *Leodienſi.*

SIgnificante V. nos noueris accepiſſe, quod cùm R. contra V. [b] Rhemenſis diœceſis ſuper quibuſdam [c] pannis, & aliis, ad iudices litteras impetraſſet, idem V. excipiendo propoſuit, quod cùm idem, non de Rhemenſi, ſed de Leodienſi diœceſi exiſteret, per huiuſmodi litteras (cùm de diœceſi Leodienſi non facerent aliquam mentionem) conuenire de iure non poterat, nec debebat. Et quia exceptionem huiuſmodi admittere denegarunt, noſtram audientiam appellauit. Ideoque mandamus quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, &c.

NOTÆ.

1. a LEodienſi.] Leodium ciuitas eſt antiqua Eburonum, totius principatus Leodienſis caput, cuius ſitum & antiquitatem referunt Bucherus *in Belgico Romano*, *fol.* 589. Fratres Sammat. *tom.* 2. *Gallia Chriſt. fol.* 638. In ea ſunt duæ Eccleſiæ æquè Cathedrales; alia S. Ioannis Euangeliſtæ, alia S. Dionyſij, quarum mentio extat *in cap. veniens*, *de remon.* vbi notanit Cironius. De dignitatibus Decani & Magiſtri Scholæ egi *in cap.* 2. *cap. cùm dilecta* 22. *hoc tit.*

b *Rhemenſis.*] Quæ eſt Metropolis Galliæ, vt probaui *in cap. olim* 25. *hoc tit.* 2.

c *Pannis.*] Apud nos, *paños*; vnde Pannifer dicitur qui pannos texit, vt probat Ioannes Voſſius *de vitiis ſerm. verbo Pannifer.* Textum hunc expoſui ſuprà *in cap. ſuper* 20. *num. finali.* 3.

CAPVT XXXV.

Idem *Priori* [a] *S. Laudinenſis*, & [b] *Succentori Rhotomagenſi.*

ROdulphus Clericus Rector Eccleſiæ S. Chriſtophori de ciuitate [c] Sagienſi, ſuâ nobis inſinuatione monſtrauit, quod cùm Magiſter R. eum per quaſdam litteras contra Epiſcopum Sagienſem, & quoſdam alios Sagienſis diœceſis, ſuper redditibus & rebus aliis impetratas à nobis coram iudicibus ſuper eadem Eccleſia per generalem clauſulam (quidam alij) conueniſſet, idem Rector propoſuit excipiendo, quod cùm eſſet de ciuitate Sagienſi, & ſub eadem clauſula nullus de ciuitate ipſa intelligatur incluſus, conueniri non poterat per eandem: & quia dicti iudices exceptionem huiuſmodi recuſarunt admittere, noſtram audientiam appellauit. Ideoque mandamus quatenus ſi eſt ita, reuoceris in irritum, &c.

NOTÆ.

1. a S. *Laudinenſis.*] Cùm nulla reperiatur Eccleſia huius nominis in Metropoli Rhotomagenſi, aut diœceſi Sagienſi; reperiatur autem monaſterium S. Audoeni in Rhotomagenſi diœceſi, de quo plura Fratres Sammatani *tom.* 4 *Gallia Chriſt. fol.* 101. credebam in præſenti legendum eſſe S. Audoeni. De diœceſi Rhotomagenſi iam nonnulla adduxi ſuprà *in cap. cùm contingat.*

2. b *Succentori.*] Succentor eſt, qui præcentori canenti canendo reſpondet. D. Iſidorus *lib.* 7. *etymolog.* D. Baſilius *epiſt.* 63. ibi: *Cùm id muneris datur, vt quid canendum eſt, prior ordinatus; qui ſuccinat*: cuius officium ſpectabat ad ſcholam Cantorum, vt dicemus *in tit. de officio Primicery.*

c *Sagienſi.* Sagienſis, ſiue Saiorum ciuitas, eſt prouinciæ ſecundæ Lugdunenſis, ſub Archiepiſcopatu Rhotomagenſi, cuius etiam mentio fit *in cap. ex inſinuatione*, *de procurat.* Eius ſitum, & originem referunt Fratres Sam. *tom.* 3. *Gallia Chriſt. fol.* 971. Cheno *in Chronol. Gallia*, *in ipſa Eccleſia.* In præſenti agitur de Geruaſio I. qui eam Eccleſiam rexit vſque ad annum 1228. 3.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XXXVI.

Idem *Abbati* a *S. Iacobi.*

SIgnificauit nobis Comitiſſa Namurenſis, quod cùm mortuo Comite fratre ſuo, ipſa in eius ſucceſſerit [b] Comitatu, G. & B. per quaſdam litteras Apoſtolicas contra [c] Tullenſ. Epiſcopum, & quoſdam aliquos Clericos impetratas, eam coram iudicibus (ad quos obtentæ fuerant) ſuper quadam ſumma pecuniæ, quam eidem fratri ſuo ſe mutuaſſe dicebant, per illam generalem clauſulam (quidam alij) quia in prædicto Comitatu ſucceſſerat, conuenerunt. Excipiente itaque procuratore ſuo, quod cùm adhuc frater eiuſdem mulieris viueret, quando eædem litteræ impetratæ fuerunt, nec per ipſas dum viueret, fuerat ad iudicium euocatus, earum authoritate non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem non admittebant ipſius, noſtram audientiam appellauit. *Et infrà*: Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, &c.

NOTÆ.

1. a S. *Iacobi.*] Monaſterium S. Iacobi, & Chriſtophori in Epiſcopatu Tullenſi eſt, Ordinis S. Benedicti, vt refert Tamburinus *in ſerie Abbatiarum, verbo Tullenſis.*

2. b *Comitatu.*] In Gallia enim, vbi eſt Namor, fœminæ non excluduntur à feudis, *cap.* 18. *de conſuet. cap. finali, de conceſſ. præb. cap. Abbate* 25. *de v. ſ.* & ſuccedunt in eis, vt probat Arniſeus 2. *p. de iure reipub. ſect.* 12. *num.* 2. Præfertur autem filius fœminæ, vt ſine controuerſia ab omnibus ſcribentibus admittitur.

3. c Tullenſem.] De Eccleſia Tullenſi egi *in cap. cùm acceſſiſſent, de conſtitut.*

COMMENTARIVM.

4. *Conclvsio traditvr et probatvr.* EX his tribus deciſionibus ſequens deducitur diſputanda aſſertio: *Reſcriptum iuſtitiæ impetratum contra Petrum ciuem vnius diœceſis, non extenditur contra Petrum incolam alterius ciuitatis, aut diœceſis, aut eo defuncto contra eius hæredem.* Probant eam textus *in cap. paſtoralis, in fine, cap. vlt. hoc tit. cap. cùm olim* 31. *cap. licèt, cap. P. & G. de officio deleg. cap. ex parte, cap. compromiſſum, de arbitris, cap.* 2, *cap. ſuſceptis* 6. *hoc tit. in* 6. *cap. finali, de præbendis, eod. lib. cap. accuſator, §. ſi verò, de hæreticis, eod. lib. l.* 2. *C. de diuerſis reſcriptis.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti*, Petrus Gregorius *in præſenti*, & *lib.* 74. *ſyntagm. cap.* 3. Oſualdus *lib.* 17. *Donelli, c.* 10. *littera P.* Sahagun *in cap.* 1. *de alienat. iudicij.* Cuiacius, Alciatus, Vega, & Balboa *in cap. quia* 11. *de iudiciis*, Morla *in emporio, tit.* 2. *de iuriſdict. q.* 21. Moneta *de commut. cap.* 6. *num.* 363. & *cap.* 8. *num.* 305. & *de conſeruatoribus cap.* 10. *num.* 199. Tuſchus *littera R. concluſione* 213. *num.* 13. Fachineus *lib.* 6. *controu. cap.* 66. plurimi relati à Salgado *de retent. Bullarum lib.* 2. *cap.* 12. *per totum*, Arellano *in antinom. antinomia* 3. Fermoſinus *in cap. quia, de iudiciis, q.* 1. Baſilius *de matrim. lib.* 8. *cap.* 17. §. 2. *num.* 21. Alexander Ludouiſius *deciſ.* 34. Ioannes Andreas *in regula Qui in ius, de reg. iuris lib.* 6. Gothofredus *in l. finali, C. Theodoſ. de diuerſis reſcriptis.*

5. *Traditvr ratio dvbitandi.* Sed hæc aſſertio difficilis redditur ſequentibus argumentis. Primum ex eo naſcitur, nam demonſtratio falſa non vitiat diſpoſitionem, *l. cùm tale, §. falſa, ff. de condit. & demonſt. §. falſa, Inſtit. de legatis, l. demonſtratio* 17. *ff. eod. tit.* quia dum de corpore conſtat, de demonſtratione non curatur, *l. falſa, l. nominatim* 34. cum aliis, *ff. de condit. & demonſt.* Igitur ſi de perſona Petri conſtat, quamuis erretur in demonſtratione diœceſis, vel ciuitatis, reſcriptum vires obtinet, & per illud poteſt conueniri. Secundum aduerſus ſecundam noſtri partem, vbi aſſerimus, aduerſus hæredem, ſeu ſucceſſorem non tranſire reſcriptum impetratum contra prædeceſſorem, ex eo prouenit, nam certum eſt hæredem vniuerſalem repræſentare defunctum, cum ſuis cauſis, vitiis & obligationibus, *l. hæres* 22. *ff. de vſucap. authent. de iureiurando, in principio, collat.* 5. Hothomanus *illuſtrium quæſt.* 25. ideoque omnibus obligationibus, & actionibus ex contractibus, vel quaſi prouenientibus, quibus tenebatur defunctus, & ipſe hæres tenetur, *l. ex contractibus* 48. *l. ex depoſiti, ff. de obl. & act.* latè Pichardus *in §.* 1. *Inſtit. de perpetuis & temp.* Sed reſcriptum iuſtitiæ tantùm conceditur ad exercitium actionum, quæ oriuntur ex dictis obligationibus: ergo ſicut actiones tranſeunt ad hæredem, ita & reſcriptum; & per conſequens eo reſcripto, quo conueniri poterat defunctus, & eius hæres conueniri valet. Augetur primò hoc argumentum ex ſatis vulgari principio, quo docetur, hæredem conueniendum eſſe coram eodem iudice, coram quo teſtator conueniri poterat, *l. hæres* 19. vbi plura Petrus Barboſa, *ff. de iudiciis, l.* 32. *tit.* 1. *part.* 3. quia quoad forum nullam ex perſona hæredis obligatio defuncti accipit diuerſitatem, vt pluribus ampliationibus, & limitationibus latè illuſtrantes docent Carleual. *de iudiciis diſput.* 2. 2. *tom. q.* 5. Fermoſinus *in d. cap. quia, de iudiciis, q.* 8. ergo ſi prædeceſſor virtute reſcripti poterat conueniri coram iudice deſignato in reſcripto, & ſucceſſor poterit coram eodem iudice ſimiliter conueniri. Secundò augetur hæc difficultas, nam certum eſt, lite conteſtatâ inſtantiam iam inceptam tranſire in ſucceſſorem, *l. in hoc iudicio, ff. familiæ erciſcundæ, cap. penult. de officio deleg.* docent Caſtillo *lib.* 2. *controu. cap.* 9. *per totum*, Fermoſinus *in d. cap. quia* 11. *q.* 7. ſed oblatio precum, & conceſſio Principis, quæ concurrunt in reſcripto, pro lite conteſtata habentur, *l.* 1. *C. quando libellus Principi datus*, quæ pars eſt legis *poſt celebratam, C. Theodoſ. de denunt. l. illam* 33. *Codice de donationibus, l. non dubium, C. Theodoſ. de diuerſis reſcriptis*: ergo poſt

reſcriptum

reſcriptum impetratum conoeniri poteſt, non ſolùm qui in eo nominatus eſt, verùm & eius ſucceſſor, cùm per litis conteſtationem iam non ſit res integra, vt expreſsè docetur *in l. final. Cod. Theodoſ. de diuerſis reſcriptis.*

6. Reſcripta ſtricta ſunt.

Quibus argumentis minimè obſtantibus verum eſt, reſcripta non extendi ad alias perſonas præter deſignatas in ipſis, ita vt ſi reſcriptum impetretur contra vnum, alius etiam eiuſdem nominis conueniri non poſſit; vt ſi impetretur reſcriptum contra Petrum diœceſis Salmantinæ, non poteſt conueniri eo reſcripto Petrus diœceſis Zamorenſis, ex præſenti capite *ſignificante*; nec Petrus incola ipſius ciuitatis, *dict. cap. Rodulphus*: ſimiliter ſi reſcriptum impetretur contra aliquod monaſterium ſuper re ad monaſterium ſpectante, non poterit conueniri Abbas ipſius monaſterij: vel è contra, ſi reſcriptum concedatur contra Abbatem, non poterit conueniri monaſterium, cùm diſtinctæ ſint res monaſterij, & Abbatis, *cap. edoceri* 22. *hoc tit.* Nec ſolùm aliæ perſonæ extraneæ in reſcripto non deſignatæ conueniri non poſſunt, verùm nec ſucceſſores, vel hæredes illius perſonæ, quæ expreſſa fuerat in reſcripto, *cap. ſignificauit* 36. *hoc tit.* Sicut enim morte aut delegantis, aut delegati re integrâ expirat iuriſdictio delegata, *cap. gratum*, *cap. relatum*, *cap. licèt*, *de offic. deleg.* ita mortuo eo aduerſus quem reſcriptum impetratur, expirat, quia reſcriptum non extenditur ad perſonas incognitas, *cap. finali*, *hoc tit.* faciunt lex *ſi deceſſerit* 4. *ff. qui ſatiſdare*, lex *Paulus* 2. *ff. quæ ſententia ſine appellat.* Moez *in cap. 2. hoc tit. lib. 6. num.* 16.

7. De clauſula, Quidam alii.

Quæ omnia licèt procedant in reſcriptis generaliter & indiſtinctè impetratis, tamen ſi in illis adiecta ſit clauſula illa, *Quidam alij, omneſque alios ſua intereſſe putantes*; tunc alij non deſignati in reſcripto, coram iudicibus in eo datis conueniri poſſunt, *cap. ſedes*, *hoc tit. cap. cùm in multis* 2. *eod. tit. lib.* 6. Martha *de clauſulis p.* 1. *clauſula* 86. Barboſa *eod. tract. clauſ.* 94. Moneta *de conſeruat. cap.* 6. *num.* 367. plures relati à Salgado *de ſupplic. ad ſanctiſſim.* 2. *p. cap.* 12. *per totum*: ſed licèt virtute huius clauſulæ poſſent conueniri omnes alij quorum intereſſe vertebatur in ipſo negotio, tamen hodie poſt conſtitutionem textus *in dict. cap. cùm in multis*, *hoc tit. lib.* 6. vltra tres, aut quatuor conueniri nequeunt, vt ſic fraudi occurratur, vt ait Pontifex in eo textu: & debet impetrator reſcripti illorum nomina expreſsè demonſtrare, adeò quod ante citationem debeat fieri hæc nominatio eorum, qui conueniendi ſunt virtute prædictæ clauſulæ: nec index datus in eo reſcripto habet antè iuriſdictionem, quæ interim eſt incerta, Barboſa *vbi ſupra*, *num.* 7. Salgado *num.* 9. nec vigore dictæ clauſulæ poſſunt conueniri perſonæ priuilegiatæ, niſi factâ ſpeciali earum mentione, *cap. ſedes*, *hoc tit.* nec comprehendit prædicta clauſula perſonas maiores, vt Principes, nec alias qualificatas, *dict. cap. ſedes*, nec vniuerſitates, Eccleſiarum Capitula, aut Collegia, ſeu ſimiles communitates, quas enumerat Moneta *dict. cap.* 6. *num.* 362.

8. Traditur ratio deciſionis.

His ſuppoſitis ratio præſentis concluſionis, videlicet reſcripto generaliter impetrato, conueniri non poſſe niſi perſonas in eo deſignatas, non alias, nec earum hæredes, ex eo prouenit: nam iuriſdictio, quæ per reſcriptum iuſtitiæ committitur, ac delegatur, eſt odioſa, & ſtricta, *cap. cauſam* 16. *cap. prudentiam* 21. *cum tribus ſequent. de officio deleg. cap. ad aures* 8. *cap. ad hæc* 10. *cap. paſtoralis* 14. *cap. ſedes* 15. *hoc tit.* Marcus Antonius *lib.* 1. *inſtitut. tit.* 4. *n.* 10. Petrus Greg. *lib.* 24. *ſyntagm. cap.* 3. & *in cap. ex parte*, *hoc tit.* Molin *dict. queſt.* 21. ergo protrahi non debet vltra perſonas in reſcripto deſignatas. Accedit, nam reſcripta contra perſonas incertas iure expediri non poſſunt, *cap. finali*, *hoc tit. cap. P. & G. de officio deleg.* Igitur perſonæ non deſignatæ in reſcripto, eo conueniri non poſſunt. Deinde, nam iuriſdictio in reſcripto conceſſa pendet à voluntate & intentione delegantis, *cap. gratum*, cum aliis, *de officio deleg.* ſed voluntas delegantis fuit, vt vi illius reſcripti poſſent conueniri in eo deſignati: igitur ad alios extendi non poteſt. Quæ quidem ratio procedit in ſucceſſore eius, qui reſcripto deſignatus eſt; nam mortuo eo contra quem reſcriptum impetratur, neceſsè illud corruit, cùm non conſtitiſſet in perſona conuenienda in reſcripto deſignata, *l.* 2. *ff. quæ ſententia ſine appellat.* vnde audiendi non ſunt Abbas, Innocentius, Ioannes Andreas, & Butrius, omneſque ferè antiquiores, quos ſequuntur Vega *in dict. cap. quia* 11. *num.* 31. Moneta *dicto cap.* 6. *num.* 306. aſſerentes, per reſcriptum impetratum contra certam perſonam, conueniri poſſe eius hæredem, etiamſi perſona deſignata deceſſerit re integrâ; qui accipiunt textum *in dict. cap. ſignificauit*, eo caſu, quo reſcriptum impetratum fuit cum clauſula, *& quidam alij*, tunc enim aiunt dicti Interpretes, quod ſi ex perſonis non deſignatis aliqua deceſſerit, hæres eius non poteſt conueniri. Sed hæc ſententia ex ſuprà dictis facilè conuincitur; verius enim eſt, ſiue cum clauſula, *& quidam alij*, ſiue ſine ea ſpecialis perſona deſignetur, ſi ea tamen decedat re integrâ, eius hæredem conueniri prædicto reſcripto non poſſe, ſed neceſſarium eſſe nouum impetrare contra ipſum, vt ex pluribus defendit Salgado *d. cap.* 12. *num.* 14.

Nec obſtant argumenta in contrarium adducta. Non primum deductum *ex dict. l. falſa demonſtratio*; nam licèt principium illud procedat in legatis, & vltimis voluntatibus, non tamen admittitur in reſcriptis, quorum natura odioſa, & ſtricta eſt; nec poteſt extendi vltra ea, quæ expreſſa ſunt, tantumque videtur diſpoſitum, quantum expreſſum, vt ſuprà probaui. Nec ſecundum argumentum aſſertionem noſtram euertit; nam licèt hæredes ſuccedant in vniuerſum ius defuncti, ita vt obligationibus, & actionibus, quibus defunctus tenebatur, & ipſi obſtringantur; tamen non tenentur reſcripto contra defunctum impetrato, poteſt enim conueniri hæres, aut coram eius iudice ordinario, aut coram delegato, virtute alterius reſcripti; & ſic coram eo conuentus, & damnatus ſoluere cogitur. Nec augmentum primum ipſius difficultatis refragatur; nam procedit cùm defunctus re non integrâ, ſed lite cum eo conteſtatâ deceſſit; ad hoc enim vt ſucceſſor conueniri poſſet coram iudice alieno, coram quo defunctus conueniri poterat, neceſſe eſt, vt iudicium ſit cœptum cum defuncto, ita vt ſi in eius vita iuriſdictio non fuerit fundata, non coram eo iudice, ſed coram ſuo, ordinario videlicet, conueniendus erit, *l. ſi conſtante*, §. *finali*, *ff ſolut. matrim. l. ſi is qui Romæ*, *l. ſi petitor* 31. *ff. de iudiciis*: illuſtrant varias

9. Diſſoluuntur argumenta.

inde in praxi quæſtiones reſoluentes Carleual. *ſuprà*, Salgado *vbi ſupra*, *num.* 30. Fermoſinus *in dict.cap. quia, verſ. de iudiciis*, *quæſt.* 11. Nec vltimum augmentum difficultatis obſtat, quia procedit iure ciuili attento, quo inſpecto, reſcripta perpetua erant; vnde ab hæredibus, & contra hæredes allegari poſſe docetur *in l. finali*, *C.Theodoſ. de diuerſis reſcriptis*, vbi legendum eſſe, *nec aboleri caſibus impetrantium*, placuit Fotnerio *in l.* 162. §. *ſi quis*, *ff. de v. ſ.* non, *impetratum*, vt communiter legitur. Quod antea conſtitutum lego à Conſtantino *in l.* 2. *C. Theodoſ. de diuerſis reſcriptis.* At verò iure canonico reſcripta perpetua non ſuot, vnde contra hæredes non dantur. Nec obſtat, quod oblatio precum, & reſponſum Principis pro litis conteſtatione habetur, *l.* 1. *C. quando libellus*; nam id procedit ex ipſo iure ciuili, ob cauſam præſcriptionis, vt ita perituris actionibus ſuccurreretur; quare non quoad omnia oblatio precum pro litis conteſtatione habetur; & cùm iure hoc Pontificio attento litis conteſtatio non inducatur ex ſola reſcripti impetratione, ſed ex conqueſtione vnius partis, & alterius reſponſione, *cap. relatum*, *de officio deleg. cap.* 1. *de litis conteſt.* ideò reſcriptum impetratum contra prædeceſſorem non datur in ſucceſſorem, niſi lis fuerit conteſtata cum defuncto; tunc enim quia res integra non eſt, iudicium tranſit in hæredem: docet Cironius *in paratit. ad hunc titulum.*

10. EXPONITVR CAP. DILECTI II DE FORO COMPET. Sed præſenti aſſertioni primò obſtat textus *in cap. dilecti*, *de foro compet.* vbi proponitur, quoſdam ciues Romanos mutuam pecuniam crediſiſſe Epiſcopo Dunelmenſi, tunc negotia ſuæ Eccleſiæ Romæ procuranti, quam pecuniam Epiſcopus promiſit ſe certo loco ſoluturum; ſed in ſolutione eo ceſſante, ciues Romani litteras impetrarunt ad Abbatem S. Genoueſæ, vt coram eo poſſent conuenire prædictum Epiſcopum; ſed cùm re integrâ adhuc non citatus Epiſcopus deceſſiſſet, Romani ciues intendebant conuenire ratione ipſius reſcripti eius ſucceſſorem in Eccleſia Dunelmenſi: ſucceſſor oppoſuit, quod cùm Anglus eſſet, habebat priuilegium, ne extra prouinciam, & trans mare conueniri poſſet. Conſultus fuit Gregorius IX. qui reſcripſit, ſucceſſorem Epiſcopi conueniri potuiſſe litteris prædictis contra prædeceſſorem impetratis, & compelli ab ipſo Abbate pecuniam mutuò acceptam à prædeceſſore ſoluere: ex quo textu expreſsè colligitur, & deducit Gloſſa in eo, ſucceſſorem conueniri poſſe litteris impetratis contra prædeceſſorem. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, ideò in ea ſpecie ſucceſſorem potuiſſe conueniri per reſcriptum contra Epiſcopum Dunelmenſem eius prædeceſſorem impetratum, & cogi pecuniam mutuò acceptam ſoluere, quia reſcriptum impetratum fuit non ſub nomine proprio, ſed potiùs dignitatis, videlicet contra Epiſcopum Dunelmenſem; & quia mutuum contractum fuerat intuitu dignitatis; & quoties debitum contrahitur ratione dignitatis, poteſt ille qui in dignitate ſucceſſit, conueniri, & ad illius ſolutionem cogi, *cap.* 1. *de ſolut. cap.* 2. *de depoſito*, *cap.* 2. *de precario.* Plura Fermoſinus *in cap. quia*, *verſ. de iudiciis*, *q.* 11. 12. 16. & 18. quia dignitas nunquam moritur, *cap. quoniam*, *de offic. deleg. cap. ſi gratioſè*, *de reſcriptis in* 6. Molina *de primogeniis lib* 1. *cap.* 10. *num.* 15. Luna, & Arellanus *dicta antinom.* 3. *num.* 5. Vnde cùm Epiſcopus Dunelmenſis ſemper idem crederetur, ideò reſcripto impetrato contra prædeceſſorem ſucceſſor conueniri valet.

Secundò præſenti aſſertioni obſtat textus difficilis, licèt vulgò notus, *in cap. quia*, *verſ.* 11. *de iudiciis*, vbi proponitur Petrum certam Eccleſiam per violentiam occupaſſe, & cùm Ioannes ſpoliatus reſcriptum impetraret, vt reſtitueretur illi ſua Eccleſia, Petrus deceſſit: quæſitum fuit à Cæleſtino III. vtrum Epiſcopus Vvintonienſis, & Abbas S. Albani, iudices dati in reſcripto, poſſent procedere aduersùs ſucceſſorem Petri, qui ſucceſſit in prædicta Eccleſia? Et Cæleſtinus III. decreuit virtute talis reſcripti, contra Petrum impetrati, conueniri poſſe ſucceſſorem in ipſa Eccleſia: igitur quia reſcriptum tranſit ad ſucceſſorem. Quam difficultatem vt effugiat Gloſſa *in d. cap. quia*, quam ſequuntur antiquiores ibi, docet, textum illum accipiendum eſſe de ſucceſſore vitioſo ſciente; quo caſu cùm vna & eadem perſona credatur cum defuncto, vt docet Gloſſa *in verbo Quod idem*, *in cap. denique* 7. *q.* 1. non immeritò per reſcriptum obtentum contra anteceſſorem ſucceſſor conuenitur: quæ interpretatio adſtruitur *ex cap. ſæpè* 18. *de reſtit. ſpol.* vbi contra vitioſum ſucceſſorem competit remedium poſſeſſorium perſonale proinde ac contra ipſum ſpoliantem, ex ratione ibi adducta, quæ ad caſum textus *in dict. cap. quia*, protrahenda eſt, quo modo etiam intelligitur textus *in cap.* 1. *de alienatione iudicij.* Quæ interpretatio probatur ex ipſo textu, provt iacet poſt Concilium Lateran. *titulo de ſpoliat. cap.* 9. vbi loco verbi, *Ingreſſus*, quod vulgò habetur, legitur, *intruſus*; quod ſignificat vitioſam poſſeſſionem, *cap. cùm iam dudum* 18. *de prebendis*, *cap. veniens* 15. *de accuſat. cap.* 3. *de exceſſibus Prælat.* Verùm hæc interpretatio admitti non debet, quia non conſtat in iure, ſucceſſorem ſcientem in vitio eandem perſonam cenſeri cum anteceſſore; & fictio ſine lege introduci non poteſt, *l. ſi fortè* 8. *ff. de caſtrenſ. peculio:* vbi Bartolus, Menochius *lib.* 1. *de præſumpt. cap.* 9. *num.* 18. Caſtillo *lib.* 3. *controu. cap.* 19 immò ſi ſedulò perpendamus textum *in d. cap. ſæpè*, contrarium ex eo deducitur: ſiquidem fruſtra nouum remedium Pontifex indulgeret, ſi vitioſus ſucceſſor eadem perſona cum anteceſſore crederetur; tunc enim certum eſt, interdictum *vnde vi*, contra eum competere, quemadmodum contra hæredem, & ſimiles ſucceſſores, *l.* 1. §. *vlt. ff. vnde vi:* deinde quia non conſtat *in dict. cap. quia*, agi de vitioſo ſucceſſore, cùm id neceſſariò non euincat verbum, *intruſus*; immò aliquando intruſus dicitur is, qui cum bona fide, ſed ſine iuſto titulo poſſeſſionem ingreditur, *cap. finali*, *de exceſſibus Prælat. cap. quia* 5. *de conceſſ. preb. cap.* 2. *de in integr. reſtit.* probant Menochius *de recuper. remedio* 15. *num.* 469. Frances *de intruſione cap.* 1. Nec fauet traditæ interpretationi textus *in d. cap. ſæpè*; nam verius eſt rationem ibi ab Innocentio adductam ſubiici cauſâ probandi ius nouum, quod ipſe ſtatuebat; quæ ratio ante illam conſtitutionem ſufficiens non erat ad abrogandum ius ciuile. Nec etiam facit pro ea interpretatione textus *in d. cap.* 1. *de alienatione iudicij*; quoniam dicendum eſt cum Gloſſa ibi, verbo *commutationem*, quam ſequuntur Cardinalis *q.* 5. ibi, Abbas *num.* 5. Bellamera *num.* 12. Antonius *in cap. P. & G. n.* 19. *de officio deleg.* textum illum accipiendum eſſe ex ſpeciali prohibitione Pontificis

11. EXPLICATVR CAP. QVIA, DE IVDICIIS.

cauſâ

cauſâ coercendi fraudem illius, qui vt eliderет reſcriptum Pontificis, in alium tranſtulit rem, de qua coram delegato futura erat controuerſia: quare mirum non eſt, reſcriptum in eo caſu ad ſucceſſorem, contra hucuſque tradita in hoc commentario, protrahi. Cui interpretationi mirè conueniunt verba illa, *Nos igitur contra prædictam calliditatem*, &c. Qua etiam interpretatione accipi poſſunt textus *in cap.* 1. *cap. ſuper eo, de officio deleg. cap. veniens, de teſtibus, cap. propoſuit, de conceſſ. præb. cap. cùm vniuerſorum, de rerum permut. cap. paſtoralis, cap. ſedes, hoc tit.* in quibus ex ſpecialibus rationibus cauetur delegati iuriſdictionem ad alias perſonas vltra expreſſas in reſcripto extendi. Quare hac interpretatione, & aliis in eius commentario adductis, omiſſis, dicendum eſt, multùm intereſſe, an reſcriptum concipiatur in rem, an in perſonam? Primum non ſolùm locum habet in perſona rei, contra quam impetratur, verùm & contra eius ſucceſſorem, ex vi verborum, & mente concedentis, veluti ſi reſcriptum ita concipiatur, vt Eccleſia reſtituatur; in qua ſpecie loquitur Cæleſtinus *in dict. cap. quia*: ſecundum verò non datur in ſucceſſore. Neque hæc diſtinctio inſolens in iure eſt, ſiquidem frequenter occurrit in actionibus, *l. actionum* 24. *ff. de obl. & act.* §. *omnium, Inſtit. de actionibus*. Sic exceptiones aliæ ſunt in rem, aliæ in perſonam, *l.* 4. §. *vltimo, ff. de doli except.* & pacta alia ſunt realia, alia perſonalia, *l. iuris gentium*, §. *pactum, ff. de pactis*; & etiam reſtitutio interdum in rem, interdum in perſonam datur, *l. in cauſa* 13. §. *finali, ff. de minoribus*: vnde reſcriptum in rem ad ſucceſſorem tranſit, *cap. dilecti, de foro compet.* non verò in perſonam conceptum. Nec hæc interpretatio refellitur ex eo, quod *in dict. cap. quia*, mentio fiat perſonæ anteceſſoris, vt patet ex illis verbis; *Quia V. qui dicebatur in reſcripto Eccleſiam detinere violenter*: vnde deduci videtur, reſcriptum potiùs perſonale, quàm reale fuiſſe: nam huic difficultati, quam expendebam in commentario ipſius textus, reſponderi poteſt ex doctrina textus *in l. iuris gentium*, §. *pactorum, ff. de pactis*, vbi dicitur, plerumque euenire, perſonam pacto inſeri, non vt perſonale pactum reddatur, ſed vt demonſtretur cum quo pactum initum eſt; cuius argumento idem in reſcripto relato *in dict. cap. quia V.* dici oportet, quod etſi perſona in reſcripto exprimatur, tamen eius effectus non in perſonam, ſed in reſtitutionem dirigitur, & ita reale potiùs creditur, quàm perſonale.

Etiam opponi poteſt textus *in l. cùm quaſi* 30. *ff. de fideicom. libert.* vbi aſſerit Vlpianus, decretum interpoſitum à Principe ad hæredem defuncti tranſire: igitur ſimiliter reſcriptum impetratum aduerſùs Titium, ad eius hæredem tranſit. Pro cuius textus expoſitione varia adduxerunt repetentes *ibi*, & *in l. ſi deceſſerit* 4. *ff. qui ſatiſdare cogantur*; qui communiter aſſerunt, ideò in eius textus ſpecie decretum interpoſitum, videlicet ex iuſta cauſa abeſſe eum qui libertatem erat præſtiturus, & ſi is iam deceſſiſſet, in hæredis perſonam tranſire, vt iuſpatronatus eidem conſeruetur ex SC. Daſumiano, *l. neque infantes* 36. *verſiculo Quid, l. non tantùm* 51. §. 4. *ff. de fideicom. libert.* quia illud decretum magis rem, quàm defuncti perſonam reſpiciebat; exemplo decreti interpoſiti ſuper alienatione rerum minorum; quod in rem magis quàm in perſonam concipitur: vnde cùm ſit reale, non immeritò in hæredem tranſit. Diuerſa cauſa eſt cùm quis promittit Titium in iudicio ſiſtere; nam cùm hoc perſonæ cohæreat, non poteſt ad hæredem tranſire; ex regula legis *non ſolum*, §. *tale, ff. de liberat. legata*: quo caſu procedit textus *in d. l. ſi deceſſerit* 4. Nec obſtabit ſi dicas, decretum interpoſitum in ſpecie legis *cum quaſi*, ex eo nullum eſſe, quia iam deceſſerat is qui libertatem erat præſtitutus, argumento legis *de qua re* 74. §. *cùm abſentem, ff. de iudiciis, l. penultima, ff. quæ ſententiæ ſine appellat.* Nam reſpondeo, magnum diſcrimen verſari inter ſententiam, præceptum, & decretum; priora enim duo ſi contra defunctum ferantur, non valent, *dicto* §. *cùm abſentem, d. l. penult.* cæterùm decretum, ex iuſta cauſa abeſſe, interpoſitum, ideo ſuſtinetur contra defunctum *in d. l. cùm quaſi*, quia mortuus, iuſtâ cauſâ abeſſe dicitur, *l. mulieri* 13. §. *abeſſe, ff. de v. ſ.* notauit Albericus *in d. l. ſi deceſſerit, num.* 2. 12.

EXPONITUR L. CUM QUASI, FF. DE FIDEICOM. LIBERT.

CAPVT XXXVII.

Idem *Abbati* [a] *S. Victoris.*

EX inſinuatione Epiſcopi [b] Ambianenſis accepimus, quod I. Clericus ſuper eius prouiſione ad ipſum præceptorias, & poſtmodùm ad vos executorias contra eum litteras impetrauit. *Et infrà*: Quocirca mandamus, quatenus ſi nullæ monitoriæ ſuper hoc præceſſerint, executoriis ſuperſedeatis eiſdem, dummodo eædem executoriæ de monitoriis fecerint [c] mentionem: alioquin in executionis negotio iuxta directum ad vos pro ipſo mandatum, ratione præuiâ procedatis.

NOTÆ.

1. a S. *Victoris*:] Pariſiis eſt monaſterium S. Victoris, Canonicorum Regularium D. Auguſtini, à Ludouico VI. Craſſo Rege Francorum anno 1113. conſtructum, non longè ab vrbe, de quo plura Fratres Sammartani *tom.* 4. *Galliæ Chriſt. fol.* 924. Renatus Chopinus *lib.* 1. *de ſacra pol. tit.* 8. *num.* 5. Citonius *in cap.* 2. *de ſtatu monac. in* 5. *compil.* Boſquetus *in notis ad Innoc. lib.* 2. *epiſt.* 122. Eius Abbati Petro primo huius nominis, reſcribit Pontifex *in præſenti*, & huius monaſterij mentio fit *in cap. ſignificauerunt, de teſtibus, cap. cùm dilectus, de elect. d. cap.* 2. *de ſtat. monach.*

2. b *Ambianenſis.*] Gaufridi videlicet, qui floruit in ipſa Eccleſia temporibus Gregorij IX. vt referunt Chenu *in chronolog. ipſius Eccleſiæ*, Citonius *in cap. ex litteris, de vita & honeſt. cleric. in 5. collect.* Ambianenſis ciuitas, vulgò *Amiens*, dicta eſt totius Picardiæ Primaria, Rhemenſis Metropolis ſuffraganea, vbi iuxta Hieronymum *in chron.* Gratianus Valentiniani filius faſces Imperij accepit: quare in C. Theodoſiano plures conſtitutiones Valentiniani & Gratiani Ambiani datæ leguntur. Eius meminerunt Plinius *lib. 5. cap. 32.* Solinus *cap. 43.* Cæſar *lib. 8. cap. 2.* Marcellinus *lib. 25.* & alij, quos congerunt Fratres Sammartani *tom. 2. Galliæ chriſt. fol. 90.* Habet Eccleſiam Cathedralem D. Mariæ dicatam, cuius mentio fit *in cap. ſignificantibus, de offic. deleg. cap. vnico, de clericis peregrin. d. cap. ex litteris.*

3. c Mentionem.] Nam inſtrumentum referens non valet, niſi relatum reperiatur, vt plura afferens docet Parexa *de inſtrument. edit. tit. 1. §. 3. reſol. 3.*

COMMENTARIVM.

4. Licèt generalem huius textus deciſionem omnes exponant *in cap. ſuper 20. hoc tit.* pro peculiari tamen eius explicatione ſciendum eſt, vſum litterarum Apoſtolicarum ad beneficia paulatim in Eccleſia cœpiſſe, & progreſſu temporis maximè increuiſſe, quibus iuſtis ex cauſis Romanis Præſulibus iuſtum, æquumque viſum fuit neceſſitatem conferendi beneficia ordinariis collatoribus imponere. Quamdiu enim Epiſcopi diligentes admodùm in munere ſibi commiſſo fuerunt, ſingulis fuit ſeruata ſua iuriſdictio, *cap. peruenit 11. q. 3.* ſed cùm poſtea cœpiſſent abuti poteſtate conferendi beneficia, quam ex Pontificis conceſſione in ſuis Epiſcopatibus habebant, *cap. ad honorem, de authoritate & vſu pallij, cap. inaudita, de præſumpt. cap. qui ſe ſcit 2. q. 6. cap. conquerente, de officio ordinarij, cap. ex frequentibus, de inſtitut.* eorum negligentia circa collationem in perſonas non idoneas, omiſſis dignioribus, fuit punita, *cap. licèt, de ſupplend. cap. 2. cap. quia 5. cap. dilectus 12. de conceſſ. præb. cap. graue, eod. tit.* Cœperunt ergo clerici conqueri apud R. Pontificem, qui in gratiam ipſorum cœpit etiam excitare Epiſcoporum negligentiam, ſuis litteris ad beneficia vacantia, ſeu vacatura conceſſis. Petrus Greg. *lib. 1. de reſcript. cap. 6. num. 7.* & in præſenti Ioannes Datis *de beneficiis fol. 79.* Similes reſeruationes Apoſtolicas ante Alexandrum III. notas fuiſſe, probat Alteſſerra *de Ducibus cap. 7.* & conſtat; ſiquidem Innocentius II. præbendam proximè vacaturam in Eccleſia Trecenſi Guarino conceſſit. Petrus Cluniacenſis *lib. 2. epiſt. 33. cum duabus ſequent.* ibi: *Pro Guarino clerico monachum noſtrum præcurrente, ſatis ſobrium nobis Dominus Papa mandatum impoſuit, vt ſi libera præbenda pateret, ei daretur; ſi non, prima quæ occurreret, præberetur.* Sanè ab Alexandro III. id genus prouiſionum valde frequentatum fuiſſe, ſatis ſuperque notum eſt, ex variis epiſtolis in hoc volumine compilatis, & ex epiſtula 43. apud Sirmundum *in calce epiſt. Petri Cellenſis*, vbi ita ſcribit: *Paſtoralis cura & ſolicitudo, quam licet immeriti, diſponente Domino, gerimus, nos admonet propenſius, & hortatur pro viribus eccleſiaſticis, & præſertim pro his qui nullum habent eccleſiaſticum beneficium, & ſunt bonæ opinionis, & famæ, ſolicitos ſemper & ſtudioſos exiſtere, & Eccleſiarum Prælatos, vt eis in competentibus beneficiis prouideant, propenſius inuitare. Hac itaque ratione inducti, &c.* Obſeruarunt Florens, & Ioannes Acoſta *ad hunc titulum.*

Etiam ſciendum eſt, litteras à R. Pontifice ante Tridentinum impetratas ad beneficium, triplicis generis fuiſſe, monitorias, præceptorias, & executorias. Monitoriæ erant quibus Pontifex ordinariis collatoribus iubebat, ſeu admonebat, vt his, pro quibus ſcribebat, beneficia conferrent, ſi quæ tunc vacarent, vel proximè vacatura ad eorum collationem ſpectantia; primò enim Pontifex verbis mitioribus vtebatur, & primum reſcriptum admonitionem potiùs, quàm iuſſum continebat: vnde litteræ illæ dicebantur monitoriæ, ſuaſoriæ, exhortatoriæ, vt probat Citonius hîc *circa finem.* Sequebantur deinde præceptoriæ, quæ ſtrictiùs obligabant; illis Pontifex præcipiebat iiſdem Ordinariis, ad quos antea monitorias direxerat, vt conferrent beneficium vacans, vel vacaturum, *cap. dilectus 27. de præb.* dicebanturque præceptoriæ, ad ſimilitudinem præceptorum Regiorum, de quibus paſſim in formulis veteribus, & in Capitularibus Caroli Magni; aliquando tamen Pontifex vtebatur verbo, *Hortamur*, & præceptum ſignificabat, iuxta tenorem materiæ ſuper qua reſcribebatur, *cap. dudum*, vbi Gloſſa, *18. quæſt. 2.* iſtæ tamen litteræ non omninò obligabant ordinarios collatores; vnde inuentum fuit tertium genus litterarum executorialium. Executoriæ enim erant, quibus mandabatur executoribus in ipſis litteris deſignatis, vt ordinarios collatores cogerent ad conferendum beneficium ei, qui gratiam impetrauerat, de quibus *in cap. eam te 7. cap. conſtitutus 19. cap. poſtulaſti 27. cap. in noſtra 32. cap. capitulum 30. cap. mandatum 38. cap. litteris 39. cap. Abbatem 40. cap. ſi proponente 42. hoc tit. cap. poſtquam 13. de præb. lib. 6. cap. ſi ſoli, de conceſſ. præbendæ, eod. lib.* Inter eas autem litteras hic ordo ſeruatur, vt monitoriæ, & præceptoriæ præcedant, executoriæ verò ſequantur, licèt aliquando ex ſpeciali gratia ab executoriis incipiatur, *cap. capitulum 30. hoc tit.* notat Gloſſa *in præſenti*: quare in hoc textu litteræ executoriæ, vt falſæ reiiciuntur, ſi in eis dicatur monitorias, aut præceptorias præceſſiſſe.

5. *De diverſis litteris ad beneficia.*

Sed cùm ordinarij collatores his litteris ægrè obtemperarent, & aliis quàm impetratoribus, pro quibus ſcriptum erat, beneficia conferrent; nam illæ litteræ non ita ordinarios ligabant, vt in contrarium facta collatio, irrita, vel nulla eſſet, *cap. dilectus 27.* vbi Gloſſa verbo *duxerunt, de præb. cap. propoſuit, de conceſſ. præb.* niſi clauſula irritans fuiſſet appoſita, *cap. inter cætera, cap. dilecto, de præb.* vel niſi impetrator in Eccleſia, in qua expectabat præbendam, fuiſſet iam in Canonicum receptus, *d. cap. ſi poſtquam 3.* Innocentius III. *lib. 1. epiſt. 123.* aut executor litteris datus ante collationem inhibuiſſet, ne alij conferret beneficium, quo caſu executor virtute ſuæ commiſſionis, beneficium ſuæ collationi reſeruat, *cap. tibi quidem, de præb. lib. 6. cap. ſi ſoli, de conceſſ. præb. eod. lib.* ſucceſſit in locum harum litterarum vſus mandatorum, quæ ſtrictiùs obſtringunt ipſos Ordinarios, adhibitis etiam executoribus, quibus poteſtatem concedit Pontifex conferendi beneficium, ſi Ordinarius negligat, vel

renuat

tenoat conferre poſt præſentationem mandati legitimè, & ſuo tempore factam; beneficiumque adeò eſt impetranti affectum, vt alij non poſſit conferri, *cap. Apoſtolicæ* 22. *de præb in* 6. *cap. ſi Capitulo* 5. *de conceſſ. præb. in* 6. docent Petrus Greg. *in c. Capitulum, hoc tit.* Azor 2. *p. inſtitutionum lib.* 6. *c.* 32.

CAPVT XXXVIII.

Idem [a] *Nouienſi Epiſcopo.*

Mandatum [b] Apoſtolicum ad te [c] directum, vt Magiſtrum S. faceres in Canonicum recipi, & in fratrem Nouienſ. Eccleſiæ, ſi [d] pro alio ibidem non ſcripſimus, qui huiuſmodi gratiam proſequatur, alio iam beneficium per noſtras litteras obtinente, proſequi non teneris. Cùm ſuper receptione duorum grauandi Eccleſiam antedictam non fuit intentio mandatoris.

NOTÆ.

1. a *Nouienſi.*] Nouienſis Eccleſia à Vaſeo in chronico Hiſpaniæ ponitur in Regno Galeciæ, vbi etiam à Ptolomeo deſcribitur: ſed eſſe in Tarraconenſi prouincia, in ciuitate Nouionis, docet Petrus Gregorius *in præſenti.* Eius mentio fit *in c.* 1. *de litis conteſt. cap. ad petitionem* 22. *de accuſat. cap. Paſtoralis* 7. *de cauſa poſſeſſionis.*

2. b *Mandatum.*] Ideſt reſcriptum; licèt enim mandatum dicatur de quocumque alio negotio, vt in iure ciuili, quoties mandatur alicui iudicium, cognitio, ſeu iuriſdictio, *l.* 4. *ff. de officio eius*; propriè tamen reſcriptum mandatum vocatur, vnde litteræ Principum dicuntur mandata & reſcripta, *l.* 5. §. 1. *ff. de cenſibus.*

3. c *Directum.*] Vt ordinarium collatorem, aliquando enim reſcribitur ipſi collatori, vt conferat; aliquando verò alteri, vt faciat exequi litteras monitorias, vt dixi in textu antecedenti. Epiſcopo etiam aliquando iſtæ litteræ mittuntur, vt *in cap. ſi ſoli, de conceſſ. præb. lib.* 6. aliquando Epiſcopo & Capitulo, *cap. litteris, hoc tit. cap. final. de præb. lib.* 6. *cap. nonnunquam, cap. tantùm, cap. eam te* 7. *hoc tit. cap. ſi Capitulo, de conceſſ. præb.* ſecundùm naturam beneficij, de cuius collatione agitur, Petrus Gregorius *hic.*

d *Si pro alio.*] Hæc clauſula hodie ineſt in reſcriptis Apoſtolicis: & licèt apponatur in numero plurali, ſufficit quod verificetur in ſingulari, vt ſecundæ litteræ vires non habeant. Plura de hac clauſula adducens docet Barboſa *de clauſulis cap.* 167. Et nos textum hunc expoſuimus *in cap. Capitulum, hoc tit.* 4.

CAPVT XXXIX.

Idem.

[a] Litteris Apoſtolicis ad vos directis, vt G. Clericum reciperetis in Canonicum, & in fratrem, niſi pro alio fuiſſet per nos Eccleſia veſtra grauata, mandatum noſtrum vos exequi volumus, & mandamus. Non obſtante, quod T. Subdiaconum per noſtras litteras executorias recepiſtis, qui à bonæ memoriæ [b] H. prædeceſſore noſtro monitorias impetrauit. Cùm factum prædeceſſoris noſtri potiùs, quàm noſtrum fuerimus [c] proſecuti.

NOTÆ.

1. a *Litteris.*] Videlicet monitoriis, præceptoriis, & executoriis, de quibus latè Staphileus, Gomez, & Rebuffus *tit. de mandatis Apoſtolicis*, Azor *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 32. Moneta *de commut. cap.* 6. *num.* 264. Petrus Greg. *lib.* 1. *de reſcriptis, cap.* 4. & nos *in cap. ex inſinuatione, hoc tit.*

b *H.*] Honorio videlicet III.

c *Profecuti.*] In clauſula enim, *ſi pro alio non ſcripſimus*, continentur prouiſi ab eo Pontifice, non verò prouiſi à prædeceſſoribus. Barboſa *de clauſulis, clauſ.* 167. 2.

CAPVT XL.

Idem.

Abbatem, [a] qui mandatum Apoſtolicum iam recepit, vt S. Clerico in [b] aliqua Eccleſiarum ſui monaſterij prouideret, & per litteras generales ad diœceſanum Epiſcopum obtentas, vt in diœceſi ſua (vbi pro alio ſcriptum non eſſet) faceret prouideri, cogi iuris ratio non permittit, nec ſuper conferendis Eccleſiis, aut beneficiis aggrauari, etiamſi facultatem habeat diœceſanus per eaſdem litteras prouidendi.

NOTÆ.

1. a *Abbatem.*] Ad quem ſpectabat collatio beneficiorum, aut virtute priuilegij, præſcriptionis, aut conſuetudinis, vt hîc Interpretes ſupponunt, & exponunt.

2. b *In aliqua.*] Quæ conſueuit regi per clericum ſæcularem, aliàs per regularem non poſſet conferri Clerico ſæculari, niſi expreſsè in ipſis litteris Apoſtolicis hoc præſcriberetur, *cap. cùm de beneficio, de preb. lib.6.* iunctis traditis à Barboſa ibi; non enim quodlibet beneficium poteſt obtineri virtute mandati Apoſtolici; nam litteræ expectatiuæ non extenduntur ad dignitates eccleſiaſticas, *cap. cùm in cunctis, de preb. in 6.* Clementina 1. *eod. tit.* nec ad beneficia iuriſpatronatus, *cap. dilectus, de iurepatronatus:* nec ad beneficia quibus cura animarum ineſt, Clementina vltima *de reſcriptis,* nec ad iam ſuppreſſa & extincta, *cap. cùm acceſſiſſent, de conſtitut.* vel iam vnita, Clementina 1. §. *quædam, de exceſſibus Prælat.* & alia de quibus Azor *d. lib.6.2 p.cap.32.* vnde hîc debebat Abbas conferre beneficium ſæculare ſæculari. Quæ ad hunc textum ſpectant, expoſuimus *in cap. Capitulum, hoc tit.*

CAPVT XLI.

Idem.

AB excommunicato, qui contra ſtatuta Concilij a generalis aſſerit ſe ligatum, litteris ad b excommunicatorem obtentis, vt ſi eſt ita, ſine difficultate abſoluat eundem, & c aliis deputatis iudicibus, qui (eo non parente) mandatum Apoſtolicum exequantur: non excommunicatori (qui de facto ſuo certus eſſe debet, licèt hoc deferatur eidem) ſed illis cognitio demandatur.

NOTÆ.

1. a *Concilij generalis.*] De quo *in cap. ſacro, de ſentent. excomm.* Sed cùm ſententia excommunicationis monitione præmiſsâ, licèt iniuſta, valida tamen ſit, vt probat latè Gibalinus *de cenſuris fol.* 183. inde hîc agitur de abſolutione illius; quod admodum difficile putarunt antiquiores, & Petrus Gregorius *hîc.*

2. b *Ad excommunicatorem.*] Plerumque enim iudex ſuperior remittit reum abſoluendum ad inferiorem, à quo fuit prolata ſententia, quia iudex inferior etiam poſt appellationem interpoſitam habet poteſtatem reuocandi grauamen, & ſic abſoluendi ab ipſa cenſura, *cap. ſi à iudice, de appellat.* Quod enim dicitur *in cap. cùm appellationibus, de appellat. lib. 6.* iudicem videlicet inferiorem poſt appellationem abdicaſſe omnem iuriſdictionem, accipiendum eſt ita, vt ſemper retineat poteſtatem abſoluendi à cenſura à ſe inflicta, vt docet Gibalinus *de cenſuris fol.* 416. & ſic iuxta iuris regulas rectè Gregorius *in præſenti* ait, reum remiſſum fuiſſe iudici inferiori, vt ab eo abſolueretur.

c *Aliis.*] Non ſolùm ipſe iudex, qui excommunicationem protulit, poteſt ab ea abſoluere, verùm & ſuperior, & ab eo delegatus, ſeu datus, vt probat Gibalinus *de cenſur. fol.* 412. & nos dicemus *in cap. 8. de officio ordinary.* 3.

Textum hunc expoſui ſuprà *in cap. dilectus 26.* vbi de excommunicatis reſcriptum impetrantibus, validè, vel inualidè egi.

CAPVT XLII.

a Idem.

SI proponente aliquo nondum ſe beneficium eccleſiaſticum aſſecutum, ſuper prouiſione ipſius (licèt minùs competens obtinentis) reſcriptum Apoſtolicum de hoc mentionem non faciens impetretur, illud veluti fraudulenter obtentum dicimus non valere.

NOTÆ.

1. a *Idem.*] Gregorius videlicet IX. qui motu proprio, & à nemine conſultus præſentem conſtitutionem edidit. Pro explicatione doctrinæ quam diſputaui *in cap. ad aures 8. hoc tit.* vide ibi, ex quo commentario præſens ſupplendum eſt.

CAPVT XLIII.

Idem *Epiſcopo* a *Pariſienſi.*

QVia nonnulli diuerſis modis litteris Apoſtolicis abutuntur, ſtatuimus, vt quicumque obtentas ſub nomine ſuo litteras aliis eiuſdem nominis [b] tradunt, qui quos volunt, fatigant indebitè per eaſdem; & qui eas tali modo recipiunt, quique illos contra quos nihil habent quæſtionis, faciunt in iudicium euocari, aut litteras ipſas

ipſas ad [c] futuras trahunt cnntrnuerſias, quæ nnndum fuerant tempore impetratinnis exnrtæ; ſeu quemquam ſuper vno negotio, vel etiam malitioſè ſuper pluribus perſonalibus actionibus, quæ ſub vnn [d] iudice poſſent tractari commodiùs, per varias litteras coram diuerſis iudicibus trahunt, vt laboribus fatigatus, & ſumptibus, vel compellatur componere, vel cedere iuri ſuo: aut reus actnrem eodem tempore ad diuerſa loca, vel indeterminatè ad villam, quæ commune cum pluribus eiuſdem prnuinciæ villis habet vncabulum, citari prncurat, vt dum nnn comparuerit, excnmmunicetur quaſi cnntumax, & ſic eum à ſua intentinne repellat: earundem litterarum commndo careant, & aduerſariis in mnderatis [e] expenſis, ac damnis, quæ propter hnc eos pertuliſſe cnnſtiterit, cnndemnentur.

NOTÆ.

1. a *Pariſienſ.*] Pariſienſis vrbs Galliarum primaria, Regni caput, de qua Ludouicus Calcondillas *lib. 2. hiſtoria*, ſic ait: *Vrbs maxima eſt ciuitas Pariſiorum; ſedes eſt, & caput totius Regni, ſiue pulchritudinem, ſiue multitudinem populi, mores ciuiles, atque humanitates conſideres.* Lutetia dicitur à Cæſare *lib. 7.* Strabone *lib. 4. Regis Galliæ,* & Principum ſedes eſt: plura de eius origine & magnitudine tradunt Fratres Sammartani *tom. 1. Galliæ Chriſt. fol. 396.* Chenu *in chronol. ipſius Eccleſiæ.* Cathedralem eius Eccleſiam conſtruxit, & B. Virgini dicauit Childebertus, vt referunt Fortunatus *lib. 2. cap. 11.* Aymonius *de geſtis Francorum lib. 3. cap. 37.* Temporibus Gregorij IX. tantùm Epiſcopali Cathedrâ decorata erat, poſtea à Gregorio decimoquinto, poſtulante Ludouico XIII. anno 1623. in Metropolim erecta fuit. Eius Epiſcopo Guillelmo, qui ex Eccleſia Autiſſidiorenſi tranſlatus fuit, reſcribit in præſenti Gregorius.

b *Tradum.*] Hanc partem expoſui *in cap. nonnulli 28. §. ſunt, hoc tit.* 2.

c *Ad futuras.*] Niſi per eas litteras conſeruatores concedantur, qui pro iniuriis coercendis ad futura negotia dari ſolent, vt probaui *in cap. ad hæc 16. hoc tit.* 3.

d *Sub vno iudice.*] Omnia enim quæ ad eandem cauſam pertinent, coram eodem iudice ſunt tractanda, *l. non cogitur 22. ff. de iudiciis, l. nulli 10. Cod. eodem, l. final. ff. rem pupilli, l. omnes 5. Cod. arbitrium tutelæ, cap. diſpendia, hoc tit. in 6. l. 12. tit. 1. lib. 8. recopil.* explicant Carleual *de iudiciis, tit. 1. diſp. 2. num. 899.* & *tom. 2. tit. 1. diſput. 2. num. 5.* P. Barboſa *in l. ſi quis poſtquam, num. 90. ff. de iudiciis.* 4.

e *Expenſis.*] Si contradicta fuerit eum effectu, *cap. ex tenore, hoc tit. cap. diſpendia, hoc tit. in 6. Clemen. 1. eod. tit.* id eſt ſi duplicibus litteris vtatur, non ſi plura reſcripta impetrauit, & eis non vtatur; nam tunc impetrator propter affectum tantùm non punitur, vt probat Anguianus *lib. 3. de legibus, cap. 8. num. 46.* 5.

TITVLVS IV.

De Conſuetudine.

CAPVT PRIMVM.

Gregorius *in Regeſtro, ad Felic. Epiſc.* [a] *Meſſan.*

COnſuetudines, quæ Eccleſiis grauamen noſcuntur [b] inducere, nnſtrâ nos decet cnnſideratione remittere, ne illuc aliqua cogantur inferre, vnde ſibi inferenda debent potiùs expectare. Clericnrum ſiquidem aliorum conſuetudinem te oportet illibatam ſeruare, eiſque annis ſingulis, quæ ſunt conſueta, [c] tranſmittere. Nobis autem de cætero, ne quid tranſmittere debeas, [d] inhibemus. Et quoniam nnn delectamur [e] xeniis, [f] palmatianas, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione ſuſcepimus: ſed eas, ne quod exinde potuiſſes ſentire diſpendium, dignn fecimus pretio [g] venundari, & id fraternitati tuæ tranſmiſimus ſigillatim. Sed quia charitatem tuam ad nos venire velle cognouimus, ſcriptis præſentibus admnnemus, vt ad veniendum nnn debeas laborem aſſumere, ſed ora pro nobis, vt quantò nos itineris interualla diſiungunt, tantò animis noſtris ad inuicem Chriſto adiuuante ſimus in charitate coniuncti: quatenus nns alternâ nbſecratinne iuuantes, ſuſceptum nfficium venturo integrum iudici reſignemus.

N O T Æ.

1. a *M Eſſanenſi.* Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap.*1. in ipſo regeſtro D. Gregorij, vbi *lib.* 1. *epiſt.*64. reperitur textus hic. Meſſana perantiqua, & præclara Siciliæ ciuitas eſt, cuius meminerunt Strabo *lib.*6. Polybius *lib.*2. relati ab Abbate D.Rocho Pirro *tom.*1. *Siciliæ ſacræ, notitia* 2. Habet Eccleſiam Cathedralem à temporibus Apoſtolorum; ſiquidem vt aliqui volunt, à D. Paulo primus Meſſanæ Epiſcopus Bachirius fuit conſecratus; ſeu, vt alij volunt, D.Petrus primum ibi Epiſcopum conſtituit, quas opiniones examinat D.Rochus Pirro *dict. notitia* 2. vbi de veritate epiſtolæ miſſæ à Deipara Virgine Meſſanenſibus agitur. In præſenti reſcribit Gregorius Felici eius Eccleſiæ Epiſcopo, cui & alias epiſtolas miſit, vt conſtat *ex lib.* 1. *indictione* 9. & *lib.* 12. *indictione* 7. *epiſt.*10. & 32. Eiuſque mentio fit *in cap. quadam* 35. *quæſt.*3. *cap. ad Sedem* 35. *quæſt.*5. & de eo plura D. Rochus Pirro *vbi ſuprà.*

b *Inducere dignoſcuntur.*] Horum verborum
2. occaſione omnes repetentes in præſenti agunt de conſuetudinibus à laicis introductis, per quas grauamen Eccleſiis infertur: ſed ſi rectè huius textus integra littera perpendatur, prout eam damus ex dicta epiſtola 64. à D. Gregorio non improbantur conſuetudines laicorum, ſed Epiſcoporum, clericorumque, qui eas cum magno Eccleſiarum diſpendio introducere intendebant.

c *Tranſmittere.*] Iubet Gregorius piam con-
3. ſuetudinem grauamen non inferentem Eccleſiis obſeruari. Illis enim ſæculis in vſu erat, vt clericis quotidie vltra præbendam aliqua diſtributio daretur. Iuo Carnotenſis *epiſt.* 219. Ampliùs & Clerici, vt ſuos Epiſcopos colerent, ac debito honore proſequerentur, certis temporibus eulogias illis mittebant. Concil.Meldenſe *can.*45.*Preſbyteros cum voluntariis eulogiis tempore congruo viſitare & venerari Epiſcopos ſuos.* Leo IV.*epiſt.*2.*ad Epiſcopos Britanniæ: De eulogiis ad ſacra Concilia deferendis nihil inuenimus à maioribus terminatum; ſed ſicut vnicuique preſbytero placuerit.* Hincmarus Rhemenſis: *Nolite quaſi pro aliquo adiutorio ad quamcunque rem denarios apud preſbyteros poſtulare, nec eulogias exigatis; ſed ſicut fortè commodum fuerit aliquid offerre, cum gratiarum actione ſuſcipite.* Nec ſolùm Clerici Epiſcopis propriis eulogias mittebant, verùm & ipſi Epiſcopi Clericis, cæteriſque fidelibus per vicos & pagos diſperſis, vt ſic in vnius orthodoxæ religionis Chriſtianæ communionem viuere crederetur, vt obſeruarunt Albaſpinus *lib.* 1. *obſeru.cap.*8. Benedictus Ephtenus *lib.*4.*diſquiſit. monaſt. tract.*4. *diſquiſit.*4. & illis ſæculis cœpit vice eulogiarum panis benedictus mitti, quod de cætero prohibet Synodus Laodic. *can.*14. *Sanctas oblationes ad vicem eulogiarum per feſtiuitatem paſchalem ad alias parochias mitti minimè oportere.* Pius Pontifex in ſuo decreto, quod extat *tom.* 1.*concil.* & explicat Baronius *anno* 313. *num.*52. Iſtas autem eulogias ab excommunicatis, & extra gremium Eccleſiæ exiſtentibus accipere non licebat. Concilium Laodic. *can.*32. *Quod non oporteat hæreticorum eulogias accipere.* Aliæ etiam erant eulogiæ, quas amici inter ſe ad inuicem mittebant, quarum plura exempla extant apud Paulinum *epiſt.* 1.*ad Seuerum,* & *epiſt.*4.*ad Auguſtinum:* & eſculenta, aliaque munuſcula vice eulogiarum mittebantur, vt conſtat ex vita Frontoni, quæ extat *tomo* 1. *in vitis Patrum,* vbi quidam diues vice eulogiarum illi miſit camelos, & alias res. Munera etiam S. Antonium ſuis benefactoribus mittere conſueuiſſe, refert S. Athanaſius *in eius vita, cap.* 26. Similiter Euſtachius mittebat D.Hieronymo armillas, columbas, caniſtrum fructibus plenum, vt ipſe Sanctus teſtatur *epiſt.* 19. & etiam Marcella eidem Sancto mittebat ſaccum, calices, & ſimiles res pro quibus illi gratias agit *epiſt.*20. Etiam nomine eulogiarum reliquiæ Sanctorum mittebantur. Gregorius Magnus *lib.*11.*epiſt.*49. *Eulogias verò S. Marci à Beatiſſima fraternitate veſtra tranſmiſſas, cum ea charitate, quâ tranſmiſſæ ſunt, ſecundum notitiam earum ſuſcepimus.* Et *lib.*2. *epiſt.*13. & 47. & *lib.*7. *epiſt.*34.& 128. Hanc igitur conſuetudinem tranſmittendi aliquid ad inuicem iubet Gregorius illibatam ſeruari, cùm per illam grauamen Eccleſiis non inferatur, ſed tantum communio fidelium conſeruetur, & demonſtretur.

d *Inhibemus.*] Non ſolùm Clerici vt honora- 4.
rent Epiſcopos, munera illis mittebant, verùm & ipſi Epiſcopi R. Pontificem vltroneis muneribus, & largitionibus debito honore proſequebantur, vt conſtat ex pluribus epiſtolis ipſius Gregorij Magni, præcipuè ex dicta epiſtola 49. & aliis, quas illuſtrat Nicolaus Lemaiſtre *lib.*2.*de iuribus Epiſcop. cap.*3.

e *Xeniis.*] Xenia, ſiue encenia, ſunt munera,
ſeu munuſcula, quæ inter conſanguineos aliaſque 5.
perſonas mitti ſolent. Apud Romanos à prouincialibus prouinciarum Rectoribus xenia mittebantur, *l.ſolent* 6. §.3. *ff. de officio Proconſ.* quæ deinceps offerri, ſeu mitti vetarunt Imperatores *in l.vnica Cod. Theodoſ.* ne damna prouincialibus infligantur. Plinius *lib.*5. *epiſt. ad Valeriam: Quàm iuuat, quod in cauſis agendis non modò pactione, & munere, verùm etiam xeniis ſemper abſtinui.* Etiam Principibus mittebantur xenia, *l.laudabile* 4. *Cod. de officio diuerſorum.* Eſculenta etiam & pocnlenta pro xeniis mitti ſolebant, de quibus *in cap. ſi diligenti, de decimis, in* 5. *compil: Niſi forſan aliqua xenia ſint.* Et generaliter pro muneribus xenia ponuntur in Concilio Aurelian. 1. *can.*10. *Vt nullus preſbyter ad introitum Eccleſiæ xenia donet.* Plura de xeniis Demſterus ad Roſinum *lib.* 1. *fol.*39. & 40. Claudius Minoia *in emblem.*45. *Alciati*, Cironius *in dict. cap. ſi diligenti*, Cuiacius *in l.* & *quia* 6. *ff.de iuriſdict.* Rutherurſius *in notis ad Saluianum, fol.*562. Bartolinus *in annotat. tom.*6. *theſauri*, Tamayus à Salazar *in martyr. Hiſp. tom.*1. *fol.*7. Prateius, Briſſonius & alij *de verbis iuris, verbo Xenia.* Brumerus ad legem Cinciam, *cap.*7.

f *Palmatianas.*] Earum meminit Imperator *in*
*l.*1. *Cod. de grege dominic. lib.*11. Palmatianæ ſunt 6.
fructus palmæ, quos nos vulgò appellamus, *datiles*, Zerda *in aduerſ. cap.*176. *num.*19. Meurſius *in gloſſario, verbo Palmatiana.*

g *Venundari.*] Gregorius vendere iuſſit pal-
marianas, & pretium Epiſcopo Meſſanenſi miſit, 7.
quia Romæ magnæ æſtimationis erant, cùm ſolùm aſportarentur ex Africa, vbi dantur; tantùm enim in illis partibus Africæ, propter nimium calorem producuntur, vt notat Laguna *ad Dioſcoridem lib.*1. *cap.*126. vnde cùm Gregorius reſpuiſſet xenia, multò magis palmatianas, quæ non ſine magno diſpendio Eccleſiæ Meſſanenſis illi mittebantur.

COMMEN

COMMENTARIVM.

8. Concluſio traditur et probatur.

EX fragmento huius epiſtolæ à Raymundo in præſenti tranſcripto, ſequens communiter deducitur concluſio. *Conſuetudines, quæ grauamen Eccleſiæ inferunt, obſeruari non debent.* Probant eam textus *in cap. mala 8. diſt. cap. vſus, cap. conſequens 11. diſt. cap. omnia 12. diſt. cap. ad noſtram, cap. cum venerabili, cap. finali, hoc tit. cap. cum cauſa 8. de re iudic. cap. cum terra, de elect. cap. ex frequentibus, de inſtit. cap. 1. de his quæ fiunt a maiori parte, cap. clerici 8. de iudiciis, cap. quantò, de cenſibus, cap. nouerìs, de ſentent. excomm. cap. 1. hoc tit. in 6. cap. vnico, de clericis non reſid. eod. lib. cap. 2. de pœnit. & remiſ. eod. lib. Clement. 2. de rebus Eccleſiæ,* Concilium Salisburgenſe tempore Martini V. *can. 3. Conſuetudines, quæ grauamen Eccleſiis inducere dignoſcuntur, inualidas publicamus.* Authentica *caſſa, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* Illuſtrant vltra relatos à Barboſa in noſtro textu, Azor *tom. 1. inſtitut. lib. 9. cap. 19.* Suarez *de legibus lib. 7. cap. 18. & 19. in defenſ. fidei, lib. 4. cap. 32.* Martha *de iuriſdict. 4. part. centuria 1. caſu 63.* Sanchez *de matrim. diſput. 4. per totam,* Baſilius *eodem tract. lib. 6. cap. 5. & 6.* Ruchus de Curte & Sahagun *in cap. finali, hoc tit.* Halliet. *de ſacris elect. art. 4. ſect. 7. cap. 1.* Caniſius *in dict. cap. vltimo,* Sichardus *in rubrica Cod. quæ ſit longa conſuetudo, num. 13.* Gratianus *tom. 5. diſceptat. cap. 894. num. 27.* Alij relati ab Hunnio *in encyclop. tit. 4. quæſt. 2. de conſuetudine,* Lælius Mancinus *genialium centuria 2. cap. 107. & 108.* Bocerus *tom. 1. claſ. 1. diſput. 4.*

9. Impugnatur præſens aſſertio.

Sed hæc aſſertio difficilis redditur ex ſequenti conſideratione: nam conſuetudinis non leuis authoritas eſt, *l. 2. Cod. quæ ſit longa conſuetudo,* vtpotè ipſis legibus antiquior, vt *ex l. 1. ff. de curatore furioſi,* probat Goueanus *in l. 2. de vulgari:* immò conſuetudinem eſſe alteram naturam, probat Philo Iudæus *lib. de Abrahamo,* ibi: *Inueterata conſuetudo plerumque tantum poteſt, quantum natura.* Philoſophus *lib. 7. de moribus,* & in hoc ſenſu conſuetudinem pro natura, & e contra, accipi *in l. ſi quis poſthumus 9. ff. de liberis & poſthumis, l. ſed ſi damnum 9. § ſi ipſe ſeruus, ff. de peculio, l. in cauſa, § idem Pomponius, ff. de minoribus, l. item, § quemadmodum, ff. locati, l. 2. § ex his legibus, ff. de origine iuris,* notat Vaſconcellus *ad noſtrum titulum.* Conſuetudo enim eſt ius moribus vtentium introductum, habens vim legis, *l. de quibus, ff. de legib. l. 1. ff. de aqua pluuia, cap. conſuetudo, 1. diſt. § ſine ſcripto, Inſtit. de iure naturali,* Seneca *lib. 5. de beneficiis, cap. 21.* ibi: *Multa legem non habent, nec rationem, ad quæ conſuetudo vitæ humanæ lege omni valentior dat habitum.* Cuiacius *lib. 20. obſeru. cap. 1.* Reuardus *de authoritate prudentum, cap. 16.* Donellus *lib. 1. comment. cap. 10.* immò laudabilior eſt ſæpius conſuetudo, quàm lex, cùm lex coactum ius, conſuetudo verò voluntarium; lex in tabulis, conſuetudo in animis cuſtodiatur: & vera legis interpres eſt, *cap. cum dilectus, hoc tit. l. ſi de interpretatione, ff. de legibus:* ſuperat legem, ſiquidem deſtruit, abrogat, emendat, *dict. l. de quibus, cap. finali, hoc tit. § finali, Inſtit. de except.* Cuiacius *lib. 2. feudorum, cap. 1.* Duarenus *lib. 1. diſput. cap. 32.* Petrus Faber *lib. 2. ſemeſt. cap. 22.* & certum principium iuris eſt conſuetudinem legitimè præſcriptam eſſe ſeruandam, *l. cum de lanionis, § aſinam, ff. de fundo inſtructo, l. ſi ſeruus plurium, § finali, ff. de legat. 1. l. ſi publicanus, in fine, l. licitatio, § eadem, ff. de publicanis, l. non tamen, ff. de donat. l. 3. Cod. de Epiſcop. audientia, l. ſi quis donaturus, ff. de vſufructu, l. venditor, § ſi conſtat, ff. communia prædiorum, l. quod ſi nolit, § qui aſſidua, ff. de ædilit. edicto, l. ſi fundus, ff. de euictionibus, l. 3. § vlt. ff. de teſtibus, l. ſine hærede, § Lucius, ff. de adminiſt. tut. l. cum alimenta, ff. de alimentis, l. nummus, ff. de pollicit. l. ſemper, ff. de leg. 3. l. 1. ff. de decur. l. 1. § 1. ff. de albo ſcribendo, l. vt gradatim, § etſi lege, l. honor, l. munerum, § mixta, ff. de muner. & honor. l. 1. Cod. de paſcuis publicis, l. vſum aquæ, Cod. de aquæductu, l. ſi non ſpeciali, Cod. de teſtam. l. in totum, Cod. de ædificiis priuatis, l. ob metallum, Cod. de metallis, lib. 12. l. ſuper, C. de iure fiſci,* & veteres conſuetudines fidei non contrarias obſeruandas eſſe docent *in cap. 2. de frigidis,* & Gregorius *in epiſt. ad Epiſcopos Angliæ,* ibi: *Mihi placet, vt ſiue in Romana, ſiue in Gallicana, ſiue in qualibet Eccleſia inueniſti, quod plus omnipotenti Deo placere poſſit, ſolicitè eligas.* Et prouinciarum priuilegia ex conſuetudine metienda eſſe ſtatuit Synodus Nicæna *can. 6.* ibi: *Antiqui mores obtineant.* Idemque poſtea Synodus Epheſina conſtituit *can. 7.* Igitur conſuetudo, ſi legitimè præſcripta eſt, etſi grauamen exinde Eccleſiæ ſequatur, obſeruanda eſt. Augetur hæc dubitandi ratio ex variis iuris teſtimoniis, in quibus conſuetudo cum Eccleſiæ grauamine admittitur, & approbatur; nam quis negabit conſuetudinem non ſoluendi decimas, Eccleſiæ grauamen inferre, & tamen approbatur *in cap. cum ſint homines, cap. Apoſtolicæ, cap. in aliquibus, de decimis.* Similiter conſuetudo percipiendi fructus præbendarum Eccleſiæ valde damnoſa eſt, cùm per eam minuatur cultus diuinus; & tamen approbatur, *cap. penult. de conſtit.* Similiter conſuetudo permittens clericis teſtamentum facere de bonis intuitu Eccleſiæ acquiſitis, non leue grauamen infert Eccleſiæ, quæ ſuccedere in eis debebat, *ex cap. 1. cap. cum in officiis, de teſtam.* & tamen talis conſuetudo obſeruatur, *cap. relatum, el. 2. de teſtam. l. 13. tit. 6. part. 1.* dicemus *in dict. cap. cùm in officiis:* ergo conſuetudo, quantumcunque grauamen Eccleſiæ inferens, obſeruanda eſt.

Sed antequam huic, & aliis difficultatibus ſatisfaciamus, aliqua præmittenda ſunt: & primò ſciendum eſt, ius eccleſiaſticum, ſicut & ius ciuile, conſtare iure ſcripto, & non ſcripto, *cap. Catholica 12. diſt.* vnde iudices cognitores in Concilio Chalcedonenſi rectè petierunt ab Anaſtaſio Epiſcopo Nicæno, quâ ratione probare vellet Eccleſiam Baſilinopoleos ſubiectam eſſe Nicænæ, an ſecundùm canones, an ex conſuetudine aliqua, *in actione 13.* & annis aliquot ſuperioribus Fauſtinus Legatus Romanæ Eccleſiæ dixerat in præfatione Concilij Africani, aliqua teneri canone, aliqua verò conſuetudine: quare Photius *in Nomocan. tit. 1. cap. 3.* rectè adnotauit eccleſiaſticam conſuetudinem non ſcriptam, perinde ac legem ſeruari. Quidquid enim ſacris Scripturis, Conciliorum Canonibus, Pontificum decretis definitum eſt, ius ſcriptum dicitur: quod verò à maioribus acceptum per manus traditum, ſeu generali conſuetudine receptum eſt, ius non ſcriptum appellatur; & hoc duplex eſt, publicum videlicet, & priuatum: publicum circa res ſacras, quod traditionibus eccleſiaſticis conſtat; priuatum circa res humanas ex vſu hominum prouectos, quod dicimus conſuetudo, *cap. conſuetudo 1. diſt. cap. conſuetudinis, 11. diſt.* Et ſicut ius non ſcriptum apud Romanos præceſſit omnes leges,

10. De iure non ſcripto.

etiam

etiam duodecim Tabularum, l. 1. ff. de curat. furioſi, Goneanus in l. 2. num. 1. ff. de vulgari: ita traditiones eccleſiaſticæ, omnia Concilia, & Pontificum decreta præceſſerunt. Primis enim illis temporibus Eccleſiæ naſcentis fideles traditiones eccleſiaſticas obſeruabant abſque vlla ſcriptura, D. Chryſoſtomus homil. 4. in epiſt. 2. ad Theſſalon. Vnde perſpicuum eſt, non omnia Apoſtolos tradidiſſe per epiſtolam, ſed multa etiam ſine ſcriptis, & ea eſſe fide digna, quamobrem Eccleſia quoque traditionem cenſeamus eſſe fide dignam. Et de hoc iure non ſcripto expenditur illud D. Pauli ad Timoth. cap. 6. Depoſitum cuſtodi: id eſt traditiones Eccleſiæ. Irenæus lib. 3. cap. 3. Triplex genus eſt traditionum, primum iuris diuini, de quibus in Synodo 5. Conſtantinopol. actione 10. in 7. Synodo, actione 1. Trident. ſeſſ. 4. & intelligitur D. Paulus ad Hebræos, quod non habemus ſcriptum in Euangelio: & 1. ad Corinth. cap. 15. 16. & 20. ideo dicitur Euangelium datum eſſe in corde Eccleſiæ, quia conſtat datum eſſe per traditionem ab ipſo Chriſto Domino, & ab eo accepiſſe Apoſtolos, & ab iis traditum Gentibus. D. Paulus 2. ad Timoth. cap. 2. & ad Theſſalon. cap. 2. Exempla harum traditionum extant in cap. eccleſiaſticarum, 11. diſt. cap. cùm Martha, de celebrat. miſſ. Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. & ſeſſ. 22. cap. 2. & aliis congeſtis à Fr. Antonio Perez in pentat. fidei, integro volum. de tradit. Suario lib. 7. de legibus, cap. 4. à num. 9. & de fide diſp. 5. ſect. 4. Ideo in his traditionibus Eccleſia non poteſt diſpenſare, Trident. ſeſſ. 21. cap. 2. Secundum genus traditionum eſt earum, quæ ab Apoſtolis inſtitutæ ſunt propriâ Apoſtolicâ authoritate: quaſdam referunt ipſi Apoſtoli, 1. ad Timoth. cap. 2. & 5. & ad Corinth. cap. 7. & SS. PP. relati à Couarr. lib. 4. var. cap. 19. & 20. Bargas de iuriſdict. Epiſcop. axiom. 10. Soto lib. 2. de iuſtitia, quæſt. 5. art. vlt. In hoc ſecundo genere traditionum poteſt Pontifex diſpenſare, cap. propoſuit, de conceſſ. præb. Gloſſa verbo Apoſtoli, in cap. ſunt quidam 25. quæſt. 1. Couarr. 2. part. de ſponſ. cap. 9. §. 6. Sotus de iuſtitia lib. 5. quæſt. 1. art. 4. Ad tertium genus ſpectant traditiones inſtitutæ per Epiſcopos in ſua prouincia vel diœceſi, in qua tantùm vigent, & obligant, cap. ſicut ſancta, cap. illud, cap. ridiculum, cap. illa, cap. nouit, cap. omnia, diſt. 12. Omnes traditiones circa res diuinas ex vſu Eccleſiæ, & conſuetudine gentium dicuntur ritus, vt probat Carolus Sigonius de iure Romano lib. 1. cap. 8. in quo differunt à conſuetudine; quæ poteſt eſſe circa res humanas, & ex vſu hominum; & cùm traditiones ad ius publicum eccleſiaſticum ſpectent, de eis in præſenti non agimus, quare earum tractationem omittimus. Videndi ſunt pro earum authoritate ſcribentes, Baronius in apparatu, numer. 38. & anno 53. & anno 169. num. 19. & anno 173. num. 11. 175. num. 4. 196. num. vlt. 214. numer. 2. 217. num. 3. 225. num. 7. 258. num. 38. 259. num. 1. 266. num. 4. Carrier. tom. 2. digeſti fidei, tit. de tradit. eccleſiaſt. Caſtro lib. 1. contra hæreſes, cap. 5. & lib. de hæreticorum punit. cap. 4. Simanchas de catholicis cap. 23. Canus lib. 2. de locis, cap. 7. Bellarminus tom. 1. controu. de verbo Dei, cap. 4. Sauſay in panoplia Cleric. part. 1. lib. 2. cap. finali. Viuar in apolog. pro Flauio Dextro, §. 2. Gibal. tom. 2. ſcient. can. lib. 6. cap. 1. cum ſequent.

II. De conſvetvdine. In præſenti ergo titulo agitur tantùm de iure non ſcripto circa res humanas, quod conſuetudinem dicimus; nam licèt aliquando ius ſcriptum appelletur conſuetudo, cap. conſuetudo, diſt. 1. cap. cùm dilectus, hoc tit. & in Gallia lex Salica appelletur conſuetudo, Marculfus in formulis cap. 12. tamen conſuetudo propriè accepta eſt jus non ſcriptum, §. ex non ſcripto, Inſtit. de iure natur. adeo vt ſi poſtea ſcribatur, ſemper conſuetudo maneat, cap. 1. de iur. ciur. lib. 6. docent Sahagun in cap. finali, hoc tit. Oſuald. ad Donel. lib. 1. cap. 10. Conſuetudo ergo eſt ius quoddam moribus introductum, quod pro lege obſeruatur: cap. conſuetudo, 1. diſt. docen repetentes ad leg. de quibus, ff. de legibus. Donellus dict. cap. 10. Bocerus tom. 1. claſ. 1. diſput. 4. & alij infrà laudandi: loco generis ponitur, ius, prout ſignificat regulam iuſti, vt probat textus in cap. ius generale, 1. diſt. Adiicitur, moribus introductum, quia mores hominum introducunt conſuetudinem, & illam faciunt; eaque de cauſa reſpectu eiuſdem conſuetudinis mos habet ſe per modum cauſæ ad cauſatum; & licet aliquando pro eodem vſurpentur mos, vſus, & obſeruantia; nihilominus tamen in ſe maximè differunt, ſiquidem mos propriè ſumptus, conſuetudo eſt imperfecta: textus ita intelligendus in cap. mos, 1. diſt. idque in vſu dicendum eſt, qui quidem propriè importat actus illos ex quibus conſuetudo conficitur, vt docent Decius in præſenti rubrica, num. 2. Cabreros de Auendaño de mern lib. 2. cap. 36. Lælius Mancinus genialium cap. 107. & 108. & de triplici iuris collat. cap. 226. Tandem dicitur quod pro lege obſeruatur, vt agnoſcantur effectus conſuetudinis, de quibus agemus in cap. finali, hoc tit. Vt autem conſuetudo vim & authoritatem legis habeat, tria concurrere debent; videlicet, vſus longæuus, Principis conſenſus, & rationabilis cauſa: docent DD. in dict. l. de quibus, & de conſuetudine agentes. Vſum longæuum deſideramus, id eſt diuturnitatem temporis, vnde inueterata dicitur conſuetudo in l. de quibus 32. ff. de legibus, & diuturna in l. 33. eod. tit. Longa in l. ſed ea, ff. eod. cap. finali, hoc tit. Cæterùm quot anni deſiderentur ad inducendam conſuetudinem vim legis habentem, non conſtat apud DD. Gloſſa, & Bartolus in d. l. de quibus, num. 14. Iaſon num. 43. docent decem vel viginti annis induci perfectiſſimam conſuetudinem. Hothomanus in dict. §. ſine ſcripto, & Mela miſcel. c. 5. exiſtimant tantum tempus deſiderari, quantum ſuperſtitum hominum nec ætas, nec memoria comprehendere poſſit, argumento l. 1. §. vlt. iuncta l. ſequenti, ff. de aqua & aquæ pluuiæ. Iudicis arbitrio hoc definiendum pro negotij qualitate relinquunt Cortaſius in dict. l. de quibus, Duarenus ad tit. de legibus, cap. 11. A. Faber in ration. ad l. 38. de legibus, Menochius de arbitr. caſu 32. num. 8. Oſuald. ad Donel. lib. 1. cap. 10. littera F, Baſilius lib. 6. de matrim. cap. 5. Martinez de Prado tom. 1. Theolog. moral. cap. 3. de legibus, quæſt. 13. per textum in l. 1. ff. de iure deliber. Alij, quos ſequitur Leſſius lib. 7. de iuſtit. cap. 6. dubit. 14. diſtinguunt inter conſuetudinem, quæ introducitur ignorante Principe, & quæ inducitur eo ſciente. Sed receptior opinio eſt eorum, qui diſcrimen conſtituunt inter conſuetudinem, quæ eſt præter ius, & contra ius; ita vt ſi ſit præter ius ſcriptum, deſiderentur tantùm decem anni; ſi verò contra ius, deſiderentur quadraginta, vt ex cap. vt litigantes, de officio ordin. in 6. cap. item de beneficio, de præbend. eod. lib. docent Suarez lib. 7. de legib. cap. 15. Gratianus diſcept. forenſ. cap. 395. Hunnius in encyclop. tit. de conſuetudine, num. 25. Per illud tempus debent actus populi interuenire, quia non verbis, ſed factis conſuetudo introducitur dict. l. de quibus: & debent eſſe voluntarij,

tarij, non enacti, plutibus relatis dcfendit Auendaño *de metu lib.2. cap.36.* vbi expendit textus *in l.ſi priuatus 17. ff. qui & à quibus, cap. quia cognouimus 10. quæſt.3.* cùm enim in conſuetudine conſenſus ſit cauſa præcipua, *dict. §. ſine ſcripto*, & per coactionem deficiat conſenſus, *l.nihil 116. §.1. de reg. iuris*; conſequens eſt, conſuetudinem ioduci his actibus non poſſe. Debent etiam eſſe vniformes, cùm ex diffotmibus conſenſus colligi non poſſit. Deſideratur & actuum frequentia; vtrum verò debeant eſſe iudiciales, vel ſufficiant extraiudiciales, diſputant Suarez *ſuprà cap.11.* Hunnius *num.16.* qui reſoluunt ſufficere actus extraiudiciales. Gibalinus *tom.2. ſcient. can.lib.6. cap.2. per tot.*

12. DE REQVISITIS CONSVETVDINIS. Secundò deſideratur Principis conſenſus, *dict. §. ſine ſcripto*, Suarez *ſuprà, cap.13.* Tuſchus *littera C. concluſ. 795.* quia populus nequit conſuetudinem authoritatem legis habentem inducere, niſi mediante tacita, vel expreſſa approbatione Principis, penes quem reſidet authoritas legiſlatiua, poſtquam populus in eum illam tranſtulit, *cap.cùm conſuetudinis 9. hoc tit. l.finali, C.de teſtam.* D.Thomas *2.2.quæſt.97. art.3. ad 3.* Beſoldus *tom.1. polit.de iure maieſt. ſect.3. cap.2. num.3.* Quare improbatur conſuetndo introducta in caſu textus *in cap.illud, 99. diſt.* quod præcipuè procedit iure canonico attento, quia ad leges canooicas ferendas nulla eſt poteſtas in pnpulo, nec in ipſo ſine capite; non tamen deſideratur conſenſus perſonalis, vt communi ſententiâ Interpretum receptum eſt; nec expreſſus, vel poſitiuus; ſufficit enim interpretatiuus, vel tacitus ex ipſa tolerantia præſumptus, vt ex D.Thoma docet Suatca *vbi ſuprà, num.10.* Si tamen per errorem Princeps conſentiat, non ſufficit talis conſeoſus, qoia conſentire non intelligitur, qui errat, *l.ſi per errorem, ff.de iuriſdict.* tandem deſideratur vt conſenſus ſit ratiooabilis, id eſt iuſta ratione nitatur, vt rationi non repugnet, qoæ lege ſtatui potuit, ſiue quæ iuſta cenſeretur, & obligaret, ſi lege ſtatuta eſſet; eadem enim eſt materia legis, iuſtitiæ, & conſoetudinis; nam conſuetudo eſt tacita quædam lex, *l.3. Cod. quæ ſit longa conſuetudo:* irrationabilis enim conſuetudo corruptela eſt, *cap. mala 8. diſt.* quæ nec immemorabili tempore præſcribi poteſt. Quæ tamen dicatur ritionabilis, ab Interpretibus diſputatur. Aliqui affirmant eam eſſe irrationabilem, quæ iuri diuino, aut naturali aduerſatur, ita poſt Nauarrum Suarez *vbi ſuprà, cap.6.* ſed iudicis arbitrio relinquendum eſſe, docent Gaillus *obſ. cap.31.* Hunnius *de conſuetudine cap.4.* Caniſius & Sahagun *in cap. finali, hoc tit.* Barboſa *in ſelectis ad textum in dict. cap. finali, numer.3.* Illud indobitatum eſt, conſuetudinem aliquid introducentem contra immunitatem eccleſiaſticam, vel ex qoa grauamen Eccleſiæ inferator, irrationabilem eſſe. Gaillus *obſeru. cap.32.* Barboſa *in cap.finali, num.12. hoc tit.*

13. TRADITVR RATIO DECIDENDI. Ex quibus iam apparet vera decidendi ratio; oam cùm de eſſentia conſuetudinis deſideretur, vt ſit rationabilis, & ea quæ grauamen Eccleſiæ infert, irrationabilis ſit; inde in noſtro textu à Pontifice remittitur, & nulla declaratur, quæ grauamen Eccleſiæ Meſſanenſi inferebat; nam cùm Epiſcopus tantùm ſit adminiſtraıor rerum Eccleſiæ, *cap. expedit 12. quæſt.1.* non verò habeat plenam diſpoſitiouem, ſi præiudicium Eccleſiæ ſeqoatur; vnde ex xeniis, & aliis muneribus, quæ R.Pontifici mittebantur ab Epiſcopo, & Eccleſia Meſſanenſi, Eccleſia lædebatur; inde iuſtè ait Gregorius illa munera ſe remittere, & dictam conſuetudinem, iniungeodo oe deinceps talia ſibi mitterentur, cùm aoaritia ab omnibus Eccleſiæ Prælatis debeat eſſe aliena: vnde ſæpè prohibitum legimus, ne ab Epiſcopis nouis exactionibus, aut præſtationibus Eccleſiæ grauentur, *cap. quia cognouit 20. quæſt.3. cap. prohibemus*, cum aliis, *de cenſibus.*

Nec obſtat ratin dubitandi: nam licèt conſuetudiois authoritas leuis non ſit, illa tamen procedit, cùm veritas, & ratio illi ſuffragantur, aliàs oon conſuetudo, ſed corruptela erit, cùm rationem non vincat, *dict. l.2. Cod. quæ ſit longa conſuetudo:* vnde cùm in noſtro textu ratione careret conſuetudo, cum grauamen Eccleſiæ inferret, ideo non obſeruatur, vt in aliis quamplurimis caſibus ob defectum rationis nullam authoritatem habet; vt conſuetudo vt eccleſiaſticus coram iudice ſæculari conueniatur, *cap. clerici 8. de iudiciis*; de quo videndus eſt Suarez *aduerſus Regem Angliæ lib.4. cap.32. per totum.* Nec augmentum obſtat, vbi dicebamus conſuetudinem non ſoluendi integras decimas poſſe præſcribi, & admitti; nam illud procedit, quia remanet ſemper congrua ſuſtentatio Parocho, & tunc rationabilis eſt conſuetudo; aliàs ſi Parochus integris decimis egeret, parochiani nullâ conſuetudine, quantumvis immemoriali, excuſari poſſent; cùm eoim virtute conſuetudinis rationabilis parochiani detinent decimas, erogaotur in eum finem, in quem deſtinatæ ſuot; & ita ex tali conſuetudine nullum grauamen Eccleſiæ infertur, vt probat Lemaiſtre *de decimis cap.2. & 3.* Nec obſtat augmentum deductum *ex dict. cap. relatum, de teſtam.* nam verum eſt, & apud nos obſeruatur, clericos teſtamentum facere poſſe de bonis in vſu Eccleſiæ acquiſitis, quia quamuis hæc conſuetudo Eccleſiæ grauamen inferat, quæ aliàs ſucceſſura erat, tamen quia per Summum Pontificem reprobata non eſt, dum non improbatur, obſeruari debet, quia ex tacita Pontificis diſpenſatione derogatum videtur dicto capiti *cùm in officiis*, & ſimilibus. Nec tandem obſtat argumentum deductum *ex dict. cap. cùm omnes 6. de conſtit.* nam reſpondendum eſt, conſuetudine iotroduci poſſe, vt Canonici in abſentia percipiant fructus ſuarum præbendarum, cùm rationabilis eſt conſuetudo, veluti cùm abſunt ob negotia Eccleſiæ, vel ob ſimilem cauſam; non tamen conſuetudine introdoci poteſt, vt Canonici in abſentia percipiant diſtributiones quotidianas, *cap. vnico, de cleric. non reſid. lib.6.* Ratio diſcriminis in eo conſiſtit, nam licèt tam fructus beneficiorum, quàm diſtributiooes deſignentur in ſtipendium officij clericalis, fructus tamen deferuntur ex eo, quod ratione beneficij ius conceditur ad eos percipiendos ex eo, quod officio clericali ſe deputarunt, iuxta regulam textus *in cap. cum ſecundùm, de præb. cap. vlt. de reſcriptis in 6.* docet Nauarrus *de horis canonicis cap.7. num.3.* ac proiode noo ſequitur, fructus ipſos inſpectâ primæuâ naturâ ſuâ, & eorum deputatione, ad hæc, vel illa onera ſuſtinenda fuiſſe inſtitutos; at verò diſtributiones inſpectâ naturâ ſuâ ioſtitutæ ſunt, vt actualiter diuinis officiis intereſſentibus quotidie diſtribuaotur: quo fit vt conſuetudo in diſtributionibus tanquam contra naturam, & ſubſtantiam actus reprobetur, iuxta textum *in dict. cap. vnico*; ſecus verò quoad fructus, *ex dict. cap. cùm omnes 6.* de cuius exactiori expoſitione videndus eſt noniſ-

ſimè 14. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

ſimè Franciſcus Valens *in repetitione ad ipſum textum.*

15\. Ex ſuprà traditis lucem accipit textus *in cap. ſcientes, de cenſibus*, io illis verbis: *Aſſeruit autem prædictus Abbas, presbyterum prædictæ Maſſæ nouas monaſterio ipſi velle ponere conſuetudines, quæ ex tempore conditionis monaſterij per triennale tempus hactenus non fuerunt; ſiquidem ſi quid munificentiæ gratiâ à fidelibus viris oblatum fuerit, portionem ſibi vult percipere, quod Magnitudo veſtra ſtudeat diligenter agnoſcere, etſi hoc ab initio non fuit: etenim labentibus temporibus aliquid imponi nouiter non concedas, quia maximè exigua ſubſtantia, & monaſterium pauper eſſe didicimus, & Abbatem ipſum hoſpitalem eſſe omninò didicimus.* In quibus verbis proponitur, quod cùm Parochos S. Mariæ io quodam monaſterio vellet nouas iotroducere conſuetudines cum grauamine monaſterij, videlicet vt de oblationibus factis in ipſo monaſterio certam portionem ſibi præſtarent monachi, reſpondet Gregorius Magnus, & reſcribit Stephano Chartulario, vt faciat antiquas conſuetudines obſeruare, nouas autem introducere non permittat: ergo conſuetudines præſcriptæ, etſi Eccleſiis grauamen inferant, obſeruari debent. Innocentius Cironius *in parat. ad titulum de cenſibus*, aſſerit, ibi conſuetudines accipi pro quantitate cathedratici, vel ſynodatici, quæ ſoluebatur Epiſcopis: & cùm quantitas non eſſet expreſſa, conſuetudinem appellari, vt *in c. 15. de ſimon. in 1. compil. nouella 123. Iuſtin. cap. 3.* Sed ea ſolutio ſuſtineri non poteſt, ſiquidem in eo textu agitur non de Epiſcopis, ſed de Parochis, quibus nulla quantitas cathedratici, ſeu ſynodatici oomine debetur: quare eâ omiſſâ verius dicendum credo, in eius textus ſpecie Parochum introducere voluiſſe conſuetudinem Eccleſiæ valdè oneroſam, vt videlicet ex omnibus oblationibus certa portio ipſi præſtaretur; quæ quia grauamen inferebat monaſterio, ex ſuprà traditis, reiicitur & repellitur: ſi autem fuiſſet introducta ex iuſta cauſa, vt rationabilis defenderetur, vt in eius textus commentatio dicemus.

Exponitur cap. ſcientes, de cenſibus.

CAPVT II.

[a] Innocentius III. *A. Archiepiſcopo, & Capitulo* [b] *Lundenſi.*

EX litteris, quas tu nobis frater Archiepiſcope deſtinaſti, intelleximus manifeſtè, quòd regnum [c] Daciæ, quantum ad ea quæ ius fori contingunt, conſuetudinibus ſuis, & inſtitutionibus Regum ſuorum omnino regatur: vnde nullum [d] vſum teſtamentorum illius prouinciæ haberi contingit, qui alibi in vltimis decedentium voluntatibus ſecundùm legalem obſeruantiam cuſtoditur. Si verò aliquis poſſeſſiones aliquas clauſtris, vel aliis religioſis locis in bona valetudine, vel voluntate vltima [e] conſtitutus vult pro ſuorum remedio peccatorum [f] conferre, hanc Eccleſiæ conferendi formam eſſe proponis, quòd in huiuſmodi donationibus modicùm terræ conſueuit aſſumere, aut in extremitate pallij, quod manu Epiſcopi, vel cuiuſlibet alterius Prælati Eccleſiæ [g] ſuſtinetur, aut ſuper ipſum altare aliquo inuolutum panniculo cum debita humilitate [h] ponendum, ſub teſtimonio videntium, & audientium, formâ donationis huiuſmodi [i] ſubſequente, quæ [j] Scotatio vulgariter appellatur. Verùm quia huiuſmodi donatio malitioſè à quibuſdam cauillatoribus (ſicut aſſeris) [k] impeditur, à nobis humiliter poſtulaſti, ne loca religioſa, & Eccleſiæ, quibus multæ poſſeſſiones ſub ſcotatione huiuſmodi ſunt [l] collatæ, ab aliquibus poſſint, vel debeant temerè perturbari, paternâ debemus ſolicitudine prouidere. Nolentes igitur, vt tales conſtitutiones, quas diuturnitas temporis (vt aſſeris) obſeruauit, & vſus conſuetudinis hactenus approbatæ retinuit, temeritate qualibet infirmentur, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus donationes eorum, quæ ſub obtentu conſuetudinis clauſtris, Eccleſiis, vel quibuſlibet locis religioſis piè, ac prouidè conferuntur, vel etiam ſunt collatæ, faciatis irreuocabiles obſeruari; cùm huiuſmodi ſignum, quod ſcotatio dicitur, non tam factæ donationis, quàm traditæ poſſeſſionis ſit euidens argumentum: ſi quos contradictores inueneritis, aut rebelles, authorita freti Apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, monitione præmiſsâ, ſublato appellationis obſtaculo [m] compeſcentes. Datum Lateran. XVI. Cal. Decembris.

NOTÆ.

1\. a INnocentius.] Ita legitur in tertia collectione *ſub hoc tit. cap.* 1. io hac verò ſexta legitur Innoc. III. Archiepiſcopo & Capitulo Lugduoenſi. Gloſſa aotem marginalis ita emendat. *Honorius III. Archidiacono & Capitulo Lundenſi.* Sed perperam, tam in vna quàm in alia collectione: legendum enim eſt, Archiepiſcopo & Capitulo Lundenſi, vt habetur in ipſo regeſtro epiſtolarum Innocentij III. edito Coloniæ, vbi *fol.* 209. legitur præſens textus prout in præſenti tranſcribitur, & ita etiam legendum eſt *in cap. cùm poſt, de elect. cap. ad noſtram, de probat.* vbi eidem Prælato reſcribit Innocentius.

b *Lundenſi.*] Non eſt legendum Lugdunenſi, vt in ſexta collectione legitur; ſed Londenſi, ſiue Londenſi; nam cùm conſuetudo, de qua in præſenti textu agitur, inoleuiſſet in Regno Daniæ, vt ex integra ipſius textus ſerie cooſtat, quomodo Archiepiſcopo Lugdunenſi, qui eſt in Gallia, committi poterat, vt obſeruare faceret prædictam 2.

dictam conſuetudinem? Legendum ergo eſt, *Lundenſi Archiepiſcopo*, cui etiam reſcribit ipſe Innocentius *in cap. cum Marthæ, de celeb. Miſſæ*: & *lib.3.epiſt.*14. & *lib.4.epiſt.*16. & *epiſt.*181. Lundenſis ciuitas, ſiue Londonia, præcipua eſt Regni Daniæ, caput Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, ſicut politicæ & Regiæ eſt Haſnia, de qua plura Kranzius *lib.*1. *rerum Daniæ*, *cap.*1. Olim tantùm Cathedrâ Epiſcopali decorabatur, vt refert Boſquetus *in notis ad Innoc.III. dictâ epiſt.*14. posteà pactum fecit Archiepiſcopus Amburgenſis cum Rege Danorum, vt Lundenſis Eccleſia Metropolitanæ titulo decoraretur ſi Amburgenſis Eccleſia Patriarchalis ipſius Regni crearetur. Quod cùm aſſecutum fuiſſet, ex tunc Londenſis Eccleſia quæ ſemper Amburgenſi vt ſuffraganea ſuberat, Archiepiſcopalis facta eſt ab Vrbano II. anno 1092. vt refert Leopoldus *in compendio hiſtoriæ Daniæ*, *in Henrico*, qui ſceptrum illius Regni tenoit per annos 1095. ibi: *Huius temporibus factus eſt Azeras quidam clariſſimus, primus Archiepiſcopus Lundenſis; prius enim parebant omnes Danici Epiſcopatus Archiepiſcopatui Amburgenſi.* Latiùs proſequitur Franc. Florens *ad hunc tit.* Posteà Eccleſia hæc Lundenſis ab Innocentio III. Primatus totius Sueciæ hoore decorata fuit, vt teſtantur Kranzius, & Saxonius Grammaticus *in hiſtoria Daniæ*. Archiepiſcopus, cui miſſa fuit hæc deciſio, ni fallor, fuit Andreas Sunonis pronepos ex fratre Abſalonis eius prædeceſſoris, quem Legatum Sedis Apoſtolicæ conſtituit Innocentius noſter, vt conſtat ex epiſtola 14. *lib.*3. eumque posteà increpauit, quia ad Concilium generale venire diſtulit, *epiſt.*181. *lib.*3. referunt Boſquetus *in dict. epiſtola* 14. Spondanus *in continuatione*, *anno* 1201. *num.*4.

3. c *Dacia.*] Legendum eſt Daniæ; qui error ferè in omnibus libris repetitur, vt *in c. ad noſtram, de probat.* confunduntur enim plerumque à Recentioribus Scriptoribus gentes iſtæ, vt notauit Abrahamus Hottelius *in theſauro geograph. in voce Dani*; ſiue quòd proceſſu temporis permixtæ fuerint, ſiue ob nuncupationis affinitatem; cùm certum ſit antiquas earum ſedes longè ſepoſitas eſſe; ſiquidem Dacia non longè diſtat à Dalmatia, propè Danubium, vt de ea agentes referunt Vvolfangus Lazius *de Repub. Rom. lib.*12. *ſect.*2. *cap.*1. Pancirola in notitia Imperij Orientalis, *cap.*138. D. Rochus Pyrro *tom.*1. *Siciliæ ſacræ*, *notitia* 1. *fol.*84. & Dacorum memoriam vetuſtiorem eſſe tradit Spondanus poſt Baronium *anno* 1221. *num.*1. Regnum igitur Daniæ diuerſas leges pro diuerſitate temporum à ſuis Regibus accepit, quas refert Saxo Grammaticus in hiſtoria Daniæ, & in iure noſtro canonico mentio ipſarum extat *in cap. ad noſtram* 12. *de probat.* vbi refertur in Regno Daniæ negatiuam probari. Dani etiam vtebantur conſuetudine in rebus profanis, in eccleſiaſticis verò ſacris canonibus, *cap. cùm Eccleſia, de elect.* *cap. ſuper eo, de cognat. ſpirit.*

4. d *Vſum teſtamentorum.*] In his verbis non ſolùm inuenitur diuerſam eſſe ſolennitatem teſtamentorum in regno Daniæ, ac in aliis prouinciis, quod ſæpe contingit, *cap. cùm eſſes, de teſtam.* verùm, nullum eſſe teſtamentorum vſum in ea prouincia. Licèt enim ex communi ſententia teſtamenta ſint quoad originem iuris gentium; quoad formam verò, & ſolennitatem iuris ciuilis ſunt, vt docent Viglius *in §.2. Inſt. de teſtam.* Ægidius *in præfatione ad l.1. Cod. de ſacroſ.* Lælius Mancinus *lib.1. de triplici iuris collat. cap.*47. Guibertus Coſtanus *qq. iuris cap.*6. Gibalinus *de negot. tom.*2. *lib.*5. *cap.*6. Bronchorſt. *centur.* 3. *enantioph. aſſert.* 20. Theophilus *in princip. Inſtit. de iure natur.* Couar. 3. *variar.* 6. *num.* 6. Oſualdus ad Donellum *lib.*6. *cap.*5. *littera A*, Cuiacius, Duarenus, & alij relati à Gilkenio *in l.* 1. *Cod. de teſtam. num.*7. & 32. Pinello *lib.*2. *ſelectarum*, *cap.*10. *per totum.* Verius tamen credo, teſtamentum inuentione eſſe iuris ciuilis alicuius populi, qui cùm primus teſtamentum facere cœpiſſet, poſtea eius vſus communi conſenſu approbatus fuit, vt inde fieret iuris gentium approbatione, vt docent Menchaca *de ſucceſ. creat.* §.1. *num.*1. & probat Faber *in iuriſprud. tit.*2. *principio* 5. *illatione* 1. & tunc ius ciuile confirmauit, non permiſit teſtamenti factionem: de qua confirmatione accipiendi ſunt textus *in l. verbis* 120. *ff. de v. ſ. l.* 1. *ff. de teſtament. manumiſſ.* Vlpianus *in fragmentis*, *tit.* 12. §. *teſtamento* 13. nec hoc nouum eſt, nam plerumque iuris ciuilis conſtitutiones, & conſuetudines tranſeunt in ius gentium, vt ex multis illuſtrat Solorzanus *tom.* 1. *de iure Ind. lib.*3. *cap.*5. *ex num.*12. exemplum extat in acceptilatione, de qua Conſultus *in l. an inutilis*, 8. §. *finali*, *ff. de acceptilat.* ait: *Et hoc iure vtimur, vt iuris gentium ſit acceptilatio, & ideò puto, & græcè poſſe acceptum fieri*; non enim ambigi poteſt, inuentum fuiſſe Romanorum, cùm ad contractus iuris ciuilis (qualis eſt ſtipulatio, §. *de conſtituta, Inſtit. de actionibus*) referatur, cùm requirat ſolennia, & concepta verba, *l.* 1. *Cod. de acceptil. dict. l. an inutilis*, §. *acceptum*, *l. & vno* 18. *ff. eodem tit.* §.3. *Inſtit. quibus modis tol. oblig.* in qua omnes gentes conuenire non poterant tacito conſenſu, vt initium acceptilationi darent: ſed poſtquam à Romanis introducta fuit, recepta fuit à pleriſque gentibus, quarum præcipuè commercio gaudebant, tanquam res ſummè facilis ad diſſoluendas obligationes: & ſic nouâ approbatione accedente, ad gentes extendi cœpit, quæ in vrbe Romana nata fuit, vt ferè exponit noſter Valentia *lib.*2. *illuſtrium, tract.*3. *de verb. oblig. cap.*1. *ex num.*36. quidquid impropriè iuris gentium eſſe dixerit Faber *in iuriſprud. tit.*2. *princip.*5. *illat.*4. & licet Grotius *lib.* 2. *de iure belli*, *cap.*4. §. 4. tantùm iuris gentium eſſe cenſuerit, quatenus tollit obligationem ex conſenſu creditoris, non quatenus conſtat ſolennibus verbis; & Galbanus *de vſufructu cap.* 16. *ad finem*, exiſtimarit eſſe iuris gentium, eo quod tollat obligationes natas ex iuramento liberti, quæ erat ſpecies verborum obligationis, Gaius *lib.*2. *Inſtit. tit.*1. aliter tamen exponit textum illum D. Hieronymus Oroz *lib.*2. *de apicibus iuris*, *cap.*2. & vt propiùs accedamus, certum eſt codicillorum vſum inuentum eſſe à iure ciuili, & quidem Romanorum, ſi fides eſt Iuſtiniano ex profeſſo initium, progreſſumque codicillorum narranti *in principio Inſtit. de codicillis*; cùm verò eorum vſus percrebuerit apud omnea ferè gentes, conſequens eſt, vt facti ſint iuris gentium, quia non eſt maior ratio, vt ad ius gentium reducatur hodiernum inſtitutum, quàm ſocietas, mandatum, & alia negotia, quæ iuris gentium ſic effecta fuiſſe tradit Hermogenianus *in l. ex hoc iure* 5. *ff. de inſtit. & iur.* licèt Vulteius, Albericus Gentilis, & Connanus relati ab Oſualdo *lib.* 1. *Donelli*, *cap.* 6. *littera F*, tenuerint non deſinere eſſe iuris ciuilis, quæ ab aliqua ciuitate inuenta fuerint, quamuis apud alias gentes incipiant cuſtodiri; quod verum crederem ſi ab vna, vel altera gente reciperentur.

Digitized by Google

Cæterùm ſi conſenſu, & conſpiratione communi omnium ferè gentium, Rerumpublicarumque benè inſtitutarum approbetur, iuris gentium rectè dicitur: quare etſi ita ſit iuris gentium teſtamenti factio, mirum non eſt, vt vna, vel alia gens, vt Dani, de quibus in præſenti; & Germani, de quibus Cornelius Tacitus *de moribus German.* teſtamenti vſum non recepiſſent, aut retinuiſſent.

e *Conſtitutus.*] Oblationes enim fiebant olim à fidelibus, tam in vita, quàm in morte, *cap. clerici* 11. ibi: *Aut donatas, aut teſtamento relictas*; *cap.*
5. *qui oblationes* 13. *quaſt.* 2. Concilium Matiſcon. *can.* 4. Aurelian. 5. *can.* 16. *cap.* 1. *de ſucceſ. ab inteſt. in* 3. *collect.*

f *Conferre.*] Oblationes à fidelibus fiunt ob læſam Dei Maieſtatem; nam cùm eius clementiam
6. continuo ſcelere laceſſimus, modum aliquem inuenire oportuit, quo placaretur, & eius miſericordia impetraretur. Vrbanus Pontifex II. *epiſt. vnica, cap.* 2. *Oblationes ſunt vota fidelium, & pretia peccatorum.* Concilium Aquiſgran. *can.* 116. *Fideles namque fidei ardore, & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium, & cæleſtis patria deſiderium ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam.* Concilium Turonenſe 2. *can.* 26. *Quia nonnulli immemores ſui per quaſlibet ſcripturas pro captu animi de facultatibus ſuis Eccleſiis aliquid contuliſſe probantur.* Omnes quippe donationes, fundationes, & priuilegia Eccleſiis conceſſa his, atque ſuperioribus ſæculis, hanc remedij animæ cauſam continent, vt fallatur Falectus, qui *antiquit. lib.* 5. *c.* 10. non ante Dagoberti Regis tempora Eccleſiis bona in animæ remedium, aut remiſſionem peccatorum data exiſtimat; ſed tantùm ad opus, in vſum luminum, & vt ſarta tecta ſeruarentur. Gregorius Turonenſis *lib.* 6. *c.* 20. ibi: *Sint hæc Eccleſia data, dum vt de his pauperes reficiuntur, mihi veniam obtineant apud Deum.* Et *lib.* 9. *c.* 42 in Radegundis epiſtola, ibi: *Quæ alij pro animarum ſuarum remedio, vel ſorores ibidem de rebus propriis contulerunt.* Quâ ratione poſtea eò vſque progreſſum eſt, vt plerique de induſtria peccarent, quòd crederent ſe donationibus in Eccleſiam factis poſſe crimina quæcumque aboleri: quæ corruptela damnata fuit in Synodo Cabilonenſi, ſub Carolo Magno, ibi: *Non enim idcircò quis peccare debet, vt eleemoſynam faciat, ſed ideò eleemoſynam facere debet, quia peccauit.*

g *Suſtinetur.*] Ponebatur enim modica terra in
7. extremitate pallij ipſius Epiſcopi, vel Parochi, & ſic per ipſum acquirebatur poſſeſſio Eccleſiæ: aliquando etiam per pallium Altaris tradebatur Epiſcopo dominium dotis ipſius Eccleſiæ, cùm fundator pallium, quod ab altari ſumebat, Epiſcopo tradebat; quâ cæremoniâ ſignificabatur fundatorem nullum ius in ipſa Eccleſia habere: cuius ritus extat nobile monumentum in notitia donationum Eccleſiæ Saliſburg. *cap.* 9. apud Henricum Caniſium *tom.* 6. *lection.* ibi: *Quo facto Guntherus tradidit per pallium Altaris Vigilio Epiſcopo ipſam Eccleſiam cum omnibus quæ antea perdonauerat.*

8. h *Ponendum.*] Frequens ritus fuit apud veteres apponendi in Altare res donatas, aut ſaltem earum inſtrumenta, vt ipſarum poſſeſſionem traderent. Anaſtaſius Biblior. agens de donatione Caroli Regis factâ Eccleſiæ Romanæ, ait: *Super Altare S. Petri.* Et poſtmodum: *Intus in ſancta eius confeſſione poſuit.* Et *lib.* 6. *capitul.* 285. ait: *Ipſam ſcripturam coram Altari, aut ſupra tenet, dicens eiuſdem loci Sacerdotibus atque cuſtodibus: Offero Deo, atque dedico omnes res quæ in hac carthula tenentur ſcripta.* In legibus Baiubar. *tit.* 1. legitur: *Et tunc ipſam epiſtolam ponat ſuper Altare, & ſic tradat pecuniam.* Illuſtrant morem hunc Bignonius *ad formulas Marculfi, fol.* 430. Hugo Menardus *in notis ad concordiam regul. fol.* 966. Nouarinus *lib.* 12. *ſchedias, cap.* 19. & iure communi attento, inſtrumento vel ſcripturâ traditâ, rei donatæ, aut venditæ cenſetur tranſlata poſſeſſio, *l.* 1. *Cod. de donat. l.* 8. *tit.* 30. *partit.* 3. *l.* 2. *tit.* 12. *lib.* 3. *fori*, *l.* 17. *Tauri*, quæ eſt lex 1. *tit.* 6. *lib.* 5. *recopil. l.* 44. *Tauri*, quæ eſt lex 4. *tit.* 7. *lib.* 5. *recopil.* Probant Valenzuela *conſilio* 23. *num.* 10. Azeuedo *in d. l.* 4. Molina *de primogeniis lib.* 4. *c.* 2. *n.* 11. Maſcard. *de probat. vol.* 3. *concl.* 1184. Oroz *lib.* 4. *de apicib. iuris, cap.* 12. *num.* 9. dum eo animo inſtrumentum tradatur, vt transferatur poſſeſſio, reſque ſit præſens, & poſſeſſore vacua.

i *Subſequente.*] Non ſolùm donationes in ſcri-
pturam redigebantur, vel ſuper altare ponebantur, 9.
verùm & teſtibus firmabantur, vt conſtat ex donationibus ſuprà relatis. Huiuſmodi autem teſtes debebant eſſe homines liberi & ingenui, vt conſtat ex *tit.* 1. *legum Baiubar.* cuius verba in præſenti referam, quia ex eis non modicùm illuſtratur præſens Daniæ mos: *Si quis liber perſona voluerit, & dederit res ſuas ad Eccleſiam pro redemptione animæ ſuæ, licentiam habeat de portione ſua, poſtquam cum filiis partiuit; nullus eum prohibeat, non Rex, non Dux, nec alia perſona habeat poteſtatem prohibendi, & quidquid donauerit, villas, mancipia, vel aliquam pecuniam, omnia quæcumque donauerit pro redemptione animæ ſuæ, hoc per epiſtolam confirmet propria manu ſuâ ipſe, & teſtes adhibeat ſex, vel amplius ſi voluerit; imponat manus in epiſtola, & nomine eorum notentur ibi, quos ipſe rogauerit, & tunc ipſam epiſtolam ponat ſuper Altare, & ſic tradat ipſam pecuniam coram Sacerdote, qui ibidem ſeruit.*

j *Scotatio.*] Vnde tamen hæc forma donatio-
nis ſcotatio dicatur, non facilè conſtat apud Inter- 10.
pretes. Gibalinus *de negotiatione tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 2. *art.* 1. ex Olibano exponit ſcotationem, id eſt quotæ dationem, quaſi per hunc modum certa res aut quota donetur. Prateus, Caluinus, & alij Lexicographi tantùm aſſerunt ſcotationem eſſe genus donationis in Dacia vſitatum. Innocentius Cironius *lib.* 1. *obſeru. cap.* 8. poſtquam varias huius vocis etymologias adduxit, tandem aſſerit ſcotationem dictam eſſe à verbo, *ſcoto*, quod ſignificat cenſum, ſeu tributum, aut quidquid ex diuerſis rebus in vnum aceruum aggregatur, quod apud nos dicitur *ſcotar*, cùm vel ad conuiuium, vel quid ſimile diuerſæ res conferuntur: quem vſum eruditè, vt ſolet, illuſtrat Ramirez de Prado *in pentecont. cap.* 12. Conſentit huic expoſitioni Alteſerra *in præſenti.* Etiam dici poteſt, quod ſicut apud nos vulgari idiomate dicitur *ſcotar*, ex aliqua veſte partem reuellere, Couarr. *in theſauro, verbo Scotar*; ita quia ex fundo gleba reuellebatur, & vt me exponam, prædium ſcotabatur, inde portio illa ſcotatio dicebatur.

k *Impeditur.*] Ex eo, quia res in vita donantis 11.
realiter traditæ non fuerant, ſed tantùm promiſſæ; & ex eo, quia oblatæ fuerunt in vltima voluntate, ſine vlla teſtamenti ſolennitate: quæ rationes facilè refelluntur ex ſuprà traditis.

l *Collata.*] Extenditur ad præterita hæc deci- 12.
ſio, quia in ea agitur de declaratione iuris antiqui, quo caſu conſtitutio etiam præterita reſpicit, vt dixi *in cap.* 2. *de conſtitutionibus.*

m *Compeſ*

13. m *Compeſcentes.*] Conſonant Concilium Romanum ſub Calixto II. *cap.* 14. ibi: *Sub diſtrictione anathematis.* Aurelianenſe 3. *can.* 22. ibi: *A communione eccleſiaſtica ſuſpendatur quiſquis ille ex quolibet ordine, qui quod pro deuotione ſua Eccleſiis dedit, reuocare præſumpſerit.* Aurelian. 4. *can.* 19. *A communione eccleſiaſtica ſuſpendatur.* Et quintum *cap.* 16. *Vt necator pauperum communione priuetur.* Matiſcon *can.* 4. *Ab Eccleſiæ luminibus arceantur.* Turonenſe 2. *can.* 26. *Ab omnibus Eccleſiis ſegregatus, à ſancta communione habeatur immunis.*

COMMENTARIVM.

14. Concluſio traditur, et probatur.

CVm in Regno Daniæ conſuetudo legitimo tempore præſcripta eſſet, vt ſi aliquis in vita, vel morte vellet pro redemptione animæ ſuæ aliqua prædia Eccleſiæ offerre, ſeu donare, acciperet modicum ex prædio donato, & in extremitate pallij, aut ſuper Altare illud poneret, ſeu in manu Prælati Eccleſiæ, vt hac ſymbolicâ traditione poſſeſſionem transferret; quidam poſt donationes prædicto ritu factas malitioſè aſſerebant, donationes non valuiſſe, & poſſe reuocari, cùm adhibitæ non fuiſſent ſolennitates legales, nec rerum ipſarum adhuc poſſeſſio fuiſſet tranſlata. Conſuluit Archiepiſcopus Lundonenſis ſuper id Innocentium III. vigilantiſſimum rerum Daniæ conſeruatorem, qui reſcripſit, vt huiuſmodi donationes faceret inuiolabiliter cuſtodiri prætextu conſuetudinis; quia dictum ſignum, quod *ſcotatio*, dicitur apud Danos, non eſt tam argumentum donationis factæ, quàm ſignum traditæ poſſeſſionis. Ex qua ſpecie ſequens deducitur aſſertio: *Conſuetudine poteſt introduci, vt ſigno, ſeu ſymbolo aliquo adquiratur poſſeſſio rei abſentis.* Quæ concluſio ſingularis eſt in vtroque iure, nec eſt alia ſimilis deciſio ab ſpecie. Per argumentum tamen probari poteſt *ex cap. contingit, de dolo & contumacia, cap. ex ore, de his, quæ fiunt à maiori parte, cap. per tuas, de donat. cap. propoſuit, de conceſ. præb. l. ſi ſtatibus* 74. *ff. de contrahenda empt. l. qua ratione, §. item ſi merces, ff. de acquir. rer. dom. l.* 1. *§. ſi iuſſerim, l.* 3. *§.* 1. *l. quod meo* 38. *§. ſi venditorem, l. quorundam* 51. *ff. de acquir. poſſeſſ. §. item ſi quis merces, Inſtit. de rerum diuiſ.* Illuſtrant præter ordinarios in præſenti, & relatos à Barboſa in collectaneis ad hunc textum, Oſualdus ad Donellum *lib.* 5. *comment. cap* 9. *littera D.* Cuiacius *lib.* 19. *obſeruat. cap.* 18. Antonius Gomez *in l.* 45. *Tauri*, Paladorius *in ſeſquicentaria, different.* 26. *§.* 1. Balſamon *in nomocan. Phocij, tit.* 1. *cap.* 3. Citonius *in paratit. ad tit. de præſumpt. & de donat.* & *lib.* 1. *obſeru. cap.* 8. Lemaiſtre *de bonis Eccleſiæ lib.* 2. *cap.* 7. Hieronymus Bignonius in notis ad Marculfum *lib.* 1. *cap.* 2. & *cap.* 13. Boſquetus *in notis ad Innocent. III. lib.* 1. *epiſt.* 47. Vviſembac. *diſp.* 10. *num.* 36. Anſegiſus *in gloſ. ad capitularia, verbo Libertatem.* Matienzo, & Azeuedo *in dict. l.* 8. *tit.* 7. *lib.* 5. *recopil.*

15. Impugnatur tradita aſſertio.

Sed præſens Innocentij deciſio difficilis valde redditur ſequentibus iuris conſiderationibus. Prima naſcitur ex eo; nam conſuetudo contraria, ſeu quæ opponitur naturæ ipſius actus & eſſentiæ, non admittitur, *cap. vnico, de cleric. non reſid. lib.* 6. Sed conſuetudo Regni Daniæ, quæ in præſenti ab Innocentio approbatur, repugnat naturæ & ſubſtantiæ poſſeſſionis, ſeu eius adquiſitioni: ergo validè introduci non poteſt. Probatur minor; primò ex eo, nam poſſeſſio à pedibus, quaſi pedum poſitio dicta eſt, *l.* 1. *l.* 3. *l. quod ſi meo, §. ſi venditorem, ff. de acquirenda poſſeſſ.* Cuiacius *lib.* 54. *Pauli ad edictum, in dict. l.* 1. Petrus Gregorius *lib.* 1. *ſyntagm. cap.* 13. Antonius Gomez *l.* 54. *Tauri, num.* 18. vel à ſedibus, quaſi ſedium poſitio, *dicta l.* 1. ſecundùm lecturam Florentinam, vt vtramque notationem illuſtrans docet Valentia *tomo* 1. *tract.* 2. *c.* 1. Sed in poſſeſſione, quæ ex conſuetudine Regni Daniæ introducitur, nec datur pedum, aut ſedium poſitio: igitur non datur natura, ſeu ſubſtantia poſſeſſionis. Secundò, nam certum eſt, de eſſentia poſſeſſionis deſiderari ad adquirendam eam, non ſolùm animum, verùm etiam corpus, ſcilicet affectionem poſſidendi, & factum apprehenſionis externum, *l.* 3. *§.* 1. *l. quemadmodum* 8. *ff. de adquir. poſſeſſ.* ſed in caſu dictæ conſuetudinis, nec datur affectio vel animus, nec datur factum apprehendendi totam ipſam rem: ergo non poteſt adquiri poſſeſſio. Non animus, quia cùm Eccleſia, ſiue communitas eccleſiaſtica, regularis, aut ſæcularis, ſit nomen iuris, & corpus fictum, ex clericis, monachis, & aliis fidelibus conſtans, argumento textus *in l.* 1. *§. quibus, l. ſicut, §. final. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis, l. an vſusfructus* 56. *ff. de vſufructu*, conſentire non poteſt, nec affectionem habere, Vlpianus *in fragmentis tit. qui heredes inſtitui poſſint*; ideo nec etiam factum apprehenſionis datur. Nec ſatisfacies ſi dicas, adeſſe ſignum, ſeu ſymbolum ipſum, ſcotationem appellatum, per quod fingitur factum apprehenſionis ipſius fundi: nam cùm poſſeſſio ſit facti, *l. poſſeſſorem* 29. *ff. de acquirenda poſſeſſ. l. denique, ff. ex quibus cauſ. maiores, l. in bello* 12. *§. facti, ff. de captiuis, l. bonæ fidei, §. in contrarium, ff. de acquir. rerum dom.* poſt Valentiam & alios docet Præceptor meus, & communis, doctiſſimus D. Ioſephus de Retes *in repetita tractatione de acquir. poſſeſſ. cap.* 2. *conſectario* 1. & factum fingi non poſſit, *dict. l. in bello* 12. *§. facti*: ergo fingi non poteſt adeſſe corpus, aut factum exterius ordinatum ad acquiſitionem poſſeſſionis. Tertiò præſens deciſio difficilis videtur ex eo, nam Eccleſia non eget aliquo facto ad acquirendam poſſeſſionem rei ſibi donatæ, vt conſtat *ex l. raptores* 54. *Cod. de Epiſc. & Cleric.* vbi poſſeſſio bonorum ſine apprehenſione vera, vel ficta Eccleſiæ adquiritur: ergo etſi in præſenti caſu non adfuiſſet conſuetudo in Regno Daniæ capiendi poſſeſſionem per ſignum, ſeu ſymbolum ſcotationis, poſſeſſio rerum donatarum Eccleſiæ ſtatim illi acquirebatur.

16. De traditionibus ſymbolicis poſſeſſionis.

His tamen difficultatibus non obſtantibus vera eſt, & vtriuſque iuris principiis conſona præſens Innocentij deciſio: quod vt faciliùs cognoſcatur, ſciendum eſt, quod licèt animus & corpus deſiderentur ad acquirendam poſſeſſionem, *d. l.* 3. *§.* 1. *dict. l. quemadmodum*; tamen vt circuitus vitarentur, & eſſet facilior acquiſitio poſſeſſionis, quia ius cupit amputare ſuperflua facta, *l. qua ratione* 9. *§. interdum, ff. de acquir. rer. dominio*, propter commercij, & negotiorum facilitatem introductum fuit, vt per aliqua ſigna, ſeu ſymbola poſſeſſio rerum acquireretur; vnde qui vult apprehendere poſſeſſionem prædij, non debet totum prædium peragrando occupare, ſed tantùm glebam aut ceſpitem pertingere, *l.* 3. *§.* 1. *ff. de acquir. poſſeſſ.* vel oculos immittere in ipſum prædium, *l.* 1. *§. ſi iuſſerim, l. quod meo, §. ſi venditorem, ff. eod. tit.* vt pro facto ſit immiſſio oculorum in rem præſentem, & ad quam poſſit ſine impedimento accedere, *l. ſi pecuniam* 79. *ff. de ſolut.* vbi Iauolenus ait, ſic poſſeſſionem adipiſci *longa manu.* Longa manus eſt, quæ à longinquo rem conſequitur; tales tribuuntur

Principibus propter eorum ſummsm poteſtatem. Ouidius adductus & expoſitus à Solorzano *emblem.54.* nam vt ait Xenocrates relatus à Donello *lib.11.cap.5. Nihil intereſt vtrum oculos, an pedes in alium prædium immittamus.* Quod procedit ſi res eſt præſens, poteſtque apprehendi, aliàs ius non fingit impoſſibilia: quo modo accipiendi ſunt textus *in l.ſi ego 9.§.cæterum, ff.de fundo dot.l.donationes 31. l.ſi pater 34.l.quod 41. in fine, l.finali, §.finali, ff.de donat. l.falſus 43.§ ſi is qui, ff.de furtis, l.ſcire 29. ff.de verb. obl.* iunctis Valentia *tom.2. illuſtr. tract.2. cap.14.* D.Hieronymo Oroz *de apicibus iuris lib.4. cap.12.num.7.* Sic etiam clauibus traditis transfertur poſſeſſio domus, vel horrei, ſi in præſentia domus traditio fiat, *l.clauibus 74. ff.de contrahenda empt. dict. l.1. §. ſi inſſerim, l. quâ ratione, §. item, ff.de aquir. ver. dom. l.2. Cod.de periculo & comm. rei venditæ, l. 1. Cod. de crimine expil. hæredit. §.item ſi merces, Inſtit. de rerum diuiſ.* Ant. Faber *de erroribus decade 75. errore* 1. 6. & 7. & vnâ re ex vniuerſitate apprehensâ, veluti ex maioratu, aut Capellaniâ, cæterarum rerum cenſetur apprehenſa poſſeſſio, Parladorius *in ſeſquicenturia, different.26. §.1.* Molina *de primog. lib.4.cap.2. num.23.* Couarr. *lib.3.variar. cap.16.num.13.* Gomezius *in l.45.Tauri, num.35.* Oroz *lib 4. de apicibus, cap.12. num.3.* etiam cuſtodem apponendo in ipſa re, eius poſſeſſio acquiritur, *l. quando 51. ff. de acquir. poſſeſſ.* Gomez *vbi proximè, num.74.* Merillius *lib.3. var.* ex Cuiacio *cap.36.* vel ſi ſigillum impreſſum ſit trabibus, aut rebus emptis, aliterve comparatis per emptorem, *l.quod ſi neque 14. §.1.de periculo & commodo:* ſi animo acquirendi poſſeſſionem ſignum imponatur, qui animus tum ex rei qualitate, tum ex propoſito contrahentium cognuſcendus eſt, & iudicandum, an animo acquirendi poſſeſſionem, an ſecuritatis, aut cuſtodiæ causâ res ſignetur, cùm frequentiùs ad ſecuritatem tantùm ſignum apponatur, *l. iniuria 22. ff. de iniuriis.* Illuſtrant Furnerius *lib 4. rerum quotid. cap.8.* Theophilus Raynaud. *in tract. de ſtygmatiſmo ſacro, & profano:* tale enim ſignaculum non tribuit poſſeſſionem, *l.1.§ ſi dolium, ff.de periculo, & comm.* Docent Claſſici, & Faber *in ration. ipſius textus*, quod in ſacris litteris ignotum non fuit: ſic enim legitur *Cantic. cap.8. verſ. 6. Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum.* Et *Iſaia cap.44. verſ.5.* Illuſtrant Pinto Ramirez *in Cantica cap.86. num.518.* Paulus Serlogus *in eodem loco*, Theophilus *vbi ſupra*, Gibalinus *de negot. tom.1. lib.1. cap.5. art.2.* Idem obſeruarunt Cæſares in hydrophilacis, qui deputati erant cuſtodiæ aquarum Conſtantinopoli, *l.penultima, C.de aquæductu, lib 11.* vt huiuſmodi annotatione manifeſti eſſent omnibus, nec à procuratoribus domorum, nec quolibet alio ad alios vſus auellerentur: & in fabricenſibus idem obſeruatum lego *in l.3. Cod. de fabric. lib.12.* ne à militia fugerent. Vegetius *de re milit. lib.4. cap.5.* Vbi Steubechius Lypſius *de militia Romana lib.1. dialogo 9.* Turnebos *lib.24. aduerſ. cap.12.* Itidem in ſeruis fugitiuis, vt à fuga retraherentur, *l.1. §.finali, ff.de ſeruis fugitiuis.* Latè probant Laurentius Pignorios *de ſeruis pag.17.* Ramirez de Prado *ad Luitprandum pag.364.* Henricus Salmut. *ad memor. Pancirola lib.2.tit.2. pag.85.* Raphael Villoſa *de ſeruis fugitiuis cap.14.* Illud tamen neceſſariò exigitur in acquiſitione poſſeſſionis per hoc ſymbolum clauium, ſeu ſigilli appoſiti, vt titulus præcedat, cuius virtute res poſſit accipientis fieri, & quo poſſit dignoſci in accipiente animus poſſidendi, ſibique habendi, alioquin per annuli obſignatorij, vel clauium traditionem potiùs commiſſa cuſtodia, quàm res translata, sut dominij, poſſeſſioniſve causâ tradita cenſetur, argumento ex lege *cùm pater 77. §.pater, ff.de leg.2.* Docet pluribus relatis Oroz *dict. lib.4. cap.12. num.8. & 9.*

Ampliùs, etſi ſit vacua poſſeſſio rei, de cuius traditione agitur, & præſens qui accipere vult, etſi 17. non apprehendat eam, transfertur poſſeſſio longâ manu, vt rectè aiunt Conſulti, quaſi prolongata manus iniecta ſit in ipſam rem, *l.ſi ego, §.non puto, ff.de iure dotium, l.ſi pecuniam 79. ff.de ſolut.* in quo caſu loquuntur textus *in l. donationes 31. l. ſi pater 34 § vlt.ff.de donat. l.ſi procuratore 79. ff.de verb. oblig.l.falſus 43. § ſi is qui 2.de furtis*, iunctis Cuiacio *lib.12.reſp. Papin.in dict.l.31. § ſpecies*, Donellus *lib.5. comment. cap.10.* Valentia *dict. tom.1. tract.2. quæſt.14.* Scripturâ ſimiliter traditâ, rei emptæ, vel donatæ cenſetur tranſlata poſſeſſio, *l.1. C.de donat. l.penult.§.1. ff.de leg.3.l.2.Cod.quæ res pignori*, Cuiacius *1.diffinit. Papin.dict. l.clauibus*, & *ad titul.Cod.ſi quis alteri, vel ſibi.* Couarr *lib.3. var. cap.15.* imò ſine vlla traditione poſſeſſio transfertur, cùm datur fictio breuis manûs, de qua poſteà in explicatione legis *quidam 77. ff.de verb.oblig.* etſi rei, cuius causâ inſtrumentum confectum eſt, ipſum tradatur, *l.8. tit.30. partit.3. l.2. tit.12. lib.3. fori, l.17. Tauri*, quæ eſt lex *4.tit.7.lib.5. recopil.* Docent Gregorius Lopez, & Antonius Gomez *in dictis legibus.* Tandem poſſeſſio transfertur per conſtitutum, ſeu clauſulam conſtituti, quando qui vendit, aut donat rem, etſi non tradat emptori, vel donatario, conſtituit tamen ſe eius nomine poſſidere, de quo acquiſitionis modo plura doctè cumularunt Barboſa *in cap.ſanè, de renunciat. num. vlt.* Præceptor D.Ioſephus de Retes vbi ſuprà, *n.6.* Iure etiam noſtro canonico poſſeſſio per ſymbola, ſeu per ſigna plerumque traditur, & alij actus celebrantur; nam per annulum datur inueſtitura præbendæ, ſeu beneficij, *cap.cùm olim, de re iudicata, cap. ex ore 3. de his quæ fiunt a maiori part.* per panem, vt conſtat ex formula relata à Cironio *ad tit. de præbendis*; non tamen illa inueſtitura tribuit poſſeſſionem actualem & corporalem, ſed tantùm collationem, & inſtitutionem canonicam cum facultate apprehendendi poſſeſſionem, *cap.ad hæc, verſ.in quadam, cap.vt noſtrum 9. de officio Archidiaconi*, Couarr. *lib.3.var. cap.16.num.10.* Faber *in ſuo C.lib.7.tit.7.diffinit.9.* quod ſymbolum tradendi annulum etiam olim vſitatum fuit in inſtitutione hæredum, ita vt tradendo annulum teſtator alicui ipſum hæredem inſtituere cenſeretur, vt de Alexandro refert Trogus Pompeius *lib.12.hiſt.* de aliis Valerius *lib.7.cap.9.& lib.3.c.5.* Ex his & aliis plura obſeruauit Fornerius *lib.1. ſelection.c.3.*

De aſſis ſymbolicis traditionibus.

Sed vt ad ſpeciem noſtri textus contrahamus 18. animaduerſionem, ſciendum eſt, tempore mediæ ætatis varia ſymbola etiam fuiſſe recepta apud varias gentes pro tradenda poſſeſſione rerum donatarum Eccleſiis, vel priuatis perſonis; & inter ſymbola hæc inferioris ſæculi legimus adeptam poſſeſſionem rei donatæ per traditionem inſtrumenti donationis, per glebæ iniectionem, feſtucam, guantonem, ramum arboris, per oſtium & annaticulam, per gramen, per calceos, & ſimilia. De traditione per ſcripturam, aut inſtrumentum donationis obuia mentio extat in formulis Marculfi, & in Codice donationum Augberti Mirei Bruxellenſis Profeſſoris. Aliorum etiam ſymbolorum mentio fit in veteri

De traditionibus ſymbolicis mediæ ætatis.

veteri formula incerti Authoris, *cap.* 43. in illis verbis: *Nomine illi per oſtium de ipſa caſa, per terram, vel herbam, ſicut lex eſt ad partem Sancti illius, viſus eſt tradidiſſe, & per ſuam feſtucam ipſum miſſum, vel ipſam fœminam de ipſis rebus ſe exitos ex omnibus eſſe dixiſſe.* Et apud Marculfum *lib.* 1. *cap.* 13. & 21. ibi: *Quod in præſenti per feſtucam eis eidem viſus eſt commendaſſe.* Et *lib.* 2. *c.* 14. *Et pars parti tradidiſſe, & per feſtucam omnia partium eſſe dixiſſe.* Frequens fuit hoc traditionis ſymbolum apud Gallos, vt probant & illuſtrant Bignonius *in notis ad Marculf. lib.* 1. *cap.* 2. Oſualdus *lib.* 5. *Donelli, cap.* 9. *litera* D. Poteſt verò ex antiquitate ſymbolum tale intelligi & exponi per quandam vim feſtucariam, vt accepta feſtuca, qui poſſeſſurus erat, tradentem deiiceret, & à poſſeſſione priſtina deturbaret: ad quod poſſunt alludere illa verba formulæ 29. *Et per ſuam feſtucam contra ipſum illum inde exitum feciſſe.* Etiam per guantonem poſſeſſio tradebatur, vt referunt Anonymus *lib. de miraculis S. Benedicti, cap.* 4. ibi: *Acceptis huiuſmodi præceptis cum guantis ipſius auro ornatis, per quos donationes memoratarum rerum ſacris imponerent Altaribus.* Robertus Comes, & Abbas S. Martini anno 7. Regni Hodonis, ibi: *Redimus Dociacum admoniti, ad eius ſepulchrum veniens per guantum noſtrum.* Traditionis etiam per ramum arboris factæ mentio extat in donatione facta à Comitiſſa Matilde Romanæ Eccleſiæ tempore Gregorij VII. cùm enim donaſſet ſiluam, per ramum arboris decerptum poſſeſſionem tradidit, vt refert ex quodam Codice Vaticano Baronius *tom.* 11. *anno* 1102. & per traditionem viridi ſcirpi Guidonem Comitem Pictauorum res donatione comprehenſas tradidiſſe, conſtat ex ipſo inſtrumento donationis Latinè reddito à Bignonio *in dict. cap.* 13. *lib.* 1. *formul. Marculfi*, & Zerda *in aduerſ. cap.* 99. *num.* 18. in hæc verba: *Tunc inclinauit ſe Comes, & accepit viridem ſcirpum; nam domus recenter erat iuncata, ſicut ſolemus facere quando aliquem perſonæ potentis, vel Dominum ſuſcipimus, vel amicum. Tunc iunco ipſo non tam donum faciens, quam reſtaurationem dedit.* Per oſtium & anaticulam, id eſt per oſtij & cardinum ipſius contactum poſſeſſionem tradi conſtat ex dicta formula 43. incerti Authoris, & ex alia Marculfi relata à Lemaiſtre *lib.* 2. *de bonis Eccleſiæ, cap.* 7. Per gramen, aut ceſpitem poſſeſſio tradebatur, cùm donator ex agro donato ceſpitem reuellebat, & reuulſum tradebat aduocato Eccleſiæ, vel Prælato: cuius ſymboli celebre exemplum habemus *in chronic. Vindocinenſi, lib.* 1. *cap.* 18. Similiter in Codice donationum monaſterij Abſienſis conſtat matronam donationem confirmaſſe per traditionem flocci capillorum: & in eodem codice refertur quendam nobilem confirmaſſe donationem traditione calcei: & in archiuis Eccleſiæ ſancti Hilarij Pictauienſis refertur quædam donatio per traditionem cinguli perfectam: & tradit Lemaiſtre *dict. cap.* 7. & olim ſe, ſuaque tradens monaſterio, coronam in capite ferebat in ſignum ipſius oblationis, *cap.* 1. *de ſucceſ. ab inteſt. in* 3. *collect.* ibi: *Cum Archipreſbyter de Alerio ſe & ſua ad participationem orationum monaſterio de Brunſeria obtuliſſet, de manu cuiuſdam fratris eiuſdem cœnoby augmentationem coronæ in ſignum oblationis accepit.* Per fuſtem, & baculum poſſeſſionem etiam olim tradi probatur ex veteri teſtimonio relato à Briſſonio *lib.* 6. *de formulis, pag.* 502. Illuſtrat Lindembrogius *in gloſſario legum antiq. verbo Traditio.*

19. TRADITVR DECIDENDI RATIO.

Ex quibus prouenit vera deciſiua ratio præſentis textus; nam cùm omne, quod poteſt fieri lege, poſſit fieri conſuetudine, *cap. conſuetudo,* 1. *diſt.* diximus ſuprà *in cap.* 1. & legibus admiſſa ſit adquiſitio per ſymbola, conſuetudine etiam introduci poteſt, præcipuè in caſu noſtræ conſuetudinis, vbi ſymbolum illud accipiendi partem terræ fundi donati in extremitate pallij, & deferendi ad Eccleſiam, imponendique in Altare, valdè conſonum eſt diſciplinæ Romanæ, & Eccleſiaſticæ. Romanæ, quia apud Romanos, cùm vindicabatur fundus, qui tradi non poterat, coram Prætore, vel Iudice glebam ipſius litigantes afferebant, & ibi in ea, tanquam in toto fundo præſenti, Prætor formulam vindicationis proferebat, Authore Gellio *lib.* 2. *noctium, cap.* 9. quæ formula ex iure *manu conſertum*, vocabatur. Gellius *ibi:* Feſtus Pompeius *verbo Vindiciæ*, vbi ait: *Vindiciæ olim dicebantur glebæ* (ſic enim legendum putat Reuardus *ad leges duodecim Tabul. cap.* 6. non verò *illæ*, vt paſſim legitur,) *quæ ex fundo ſumptæ in ius allatæ erant.* Illuſtrant Brodeus *in ſupplemento hiſtoriæ Polleri lib.* 5. *cap.* 4. Cuiac. *lib.* 19. *obſeru. cap.* 18. Dionyſ. Gothofr. *in l. quiſquis* 18. *Cod. de donat.* & *ad leges duodecim Tabul. cap.* 22. §. 1. Eccleſiaſticæ, quia priſcis Eccleſiæ ſæculis omnes ferè actus coram Altari, & in ipſius cornu fiebant; vnde libertas ibi dabatur, Burchardus *lib.* 2. *Decreti, cap.* 88. ibi: *Ego Burchardus, Deo annuente, Vormatienſis Eccleſiæ Epiſcopus, quendam Eccleſiæ noſtræ famulum nomine Ebeardum, ſacris Ordinibus oblatum, ad Altaris cornu in nobilium Virorum præſentia per hunc authoritatis titulum ſtatuo ita, vt ab hodierno die verè ingenuus ab omni ſeruitutis vinculo ſecurus permaneat.* Capitulari 88. *lib.* 1. Caroli Magni, ibi: *Coram Sacerdotibus, vel coram fidelibus laicis ante cornu Altaris, ſicut in noſtra authoritate continetur, remotâ quâlibet calliditate, libertatem conſequatur.* Et paſſim in capitularibus Caroli Magni. Extat etiam celebre fragmentum inſtrumenti vetuſtiſſimi cuiuſdam monaſterij apud Anſeguiſum, *in gloſſario capitularium, verbo Libertatem*, ibi: *Et fecerunt in Capitulo noſtro coercitionem calumniæ, & donum authorizationis de his omnibus, quæ de more ſub Altari poſuiſſent.* Iuſtè ergo Innocentius III. dictam Daniæ conſuetudinem, ſeruationem dictam, obſeruare præcepit, cùm rationi, & omni diſciplinæ eccleſiaſticæ conſona ſit: & licèt traditio ſymbolica poſſeſſionis debeat fieri in præſentia ipſius rei, *l.* 1. §. *ſi iuſſerim, ff. de acquirenda poſſeſ. dict. l. clauibus*; tamen fauore Eccleſiæ introductum eſt, vt etiam in abſentia rei eius poſſeſſio transferri poſſit.

20. DISSOLVVNTVR RATIONES DVBITANDI.

Nec obſtant rationes dubitandi. Non prima deducta ex natura poſſeſſionis; nam non eſt præciſè neceſſaria pedum poſitio ad poſſeſſionem, ſed ſufficit qualiſcumque actus, vel ſymbolum quodlibet, vt probatum eſt; appellatur tamen poſſeſſio à pedibus, vel à ſedibus, quia hæc inſtrumenta frequentiora fuerunt ad adquirendam poſſeſſionem, vt aduertit Couarr. *in reg. poſſeſſor,* 2. *part. in principio, num.* 1. vnde cùm nomen poſſeſſionis non ſumatur ex natura eſſentiali, ſed ex eo, quod frequentiùs contingit, argumentum ab etymologia parum mouet. Nec argumentum obſtat, vbi dicebamus non dari animum, ſeu affectum in Eccleſia, monaſterio, vel alia communitate; nam licèt ſtricto iure monaſterium, collegium, ſeu municipium, non poſſint adquirere poſſeſſionem ex defectu animi; tamen vtilitatis causâ, cùm plura circa poſſeſ-

ſionem recepta ſint, *l. peregrè 44. d. §. quæſitum, ff. de acquir. poſſeſſ.* receptum eſt, vt poſſidere poſſint, poſſeſſioque illis per ſeruos, vel liberas perſonas acquiratur, *l. 1. ff. de acquir. poſſeſſ. l. ſiue 9. §. vlt. cum l. ſequenti, ff. de publiciana.* Docet Valentia *dict. tract. 2. cap. 15.* vnde ſic ſimiliter ſicut poſſeſſio acquiritur communitati ſæculari per liberam perſonam; ita Eccleſiæ per Aduocatum, vel Prælatum ipſius acquiri poteſt. Nec aliud membrum argumenti teſtagatur, vbi dicebamus factum fingi non poſſe: nam ius in acquiſitione poſſeſſionis non fingit factum, ſed etiam factum illud per ſymbolum explicatum habetur pro facto ſufficienti ad acquirendam poſſeſſionem, ac ſi emptor vel donatarius totum fundum peragarent & occuparent; nam cùm detur facultas in eis occupandi totam poſſeſſionem, quæ vacua eſt, & capax apprehenſionis, fingi poteſt occupatam eſſe. Vnde euenit vt ius ſupplere hoc non poſſit, vbi poſſidens rem occupare non poteſt, *l. Nerua 36. l. Pomponius 15. §. ſi id quod, ff. de acquir. poſſeſſ.* Giſanius *in dict. l. 3. num. 82.* Faber *decade 75. errore 1.* Nec obſtat ſecundum argumentum deductum *ex l. raptores 53. Cod. de Epiſcop. & cleric.* nam ibi non agitur de acquirenda poſſeſſione, ſed de iuſto titulo Eccleſiæ, vel monaſterio competente, ad obtinendam poſſeſſionem bonorum illius, qui virginem rapuit, vt poſt Giſanium *in dict. l. 3.* docet Valentia *de acquirend. poſſeſſ. cap. 2. num. 30.*

21. Exponitur l. vt inter, Cod. de ſacroſ. eccleſ.

Sed ſuperioribus acriter obſtat textus *in l. vt inter diuinum 23. verſ. itaque, Cod. de ſacroſ. Eccleſiis*; vbi Imperator Iuſtinianus poſtquam conceſſit Eccleſiis, Xenodochiis, & aliis locis piis, vt in illis quæ ipſis venduntur, aut donantur, ſiue ſint mobilia, ſiue immobilia, non eſſet locus præſcriptioni, niſi centum annorum; ſtatim ait, vt ad ipſas res datas, vel donatas abſque vlla apprehenſione adhuc non occupatas competat rei vindicatio. Tunc ſic: Rei vindicatio ſupponit dominium, *l. in rem 23. ff. de rei vindicatione*; ſed dominium ſine poſſeſſione adquiri non poteſt, *l. 2. §. vacuam, l. emptorem, §. Neratius, ff. de action. empti; l. ſi pacto 8. Cod. eodem, l. traditio 20. §. vlt. ff. de acquir. rer. domin. l. cum res 12. Cod. de probat. l. quibuſdam 13. Cod. de distract. pignor.* Hothomanus *illuſtr. quæſt. 11.* Brouchorſt. *lib. 3. cap. 81.* Valentia *vbi ſuprà, cap. 4.* Timeus, & Faber *diſp. 14. theſi 12.* ergo Eccleſiæ poſſeſſio ſine vlla apprehenſione, verâ, vel fictâ adquiritur, & per conſequens ſuperuacua expenditur conſuetudo Regni Daniæ in noſtro textu ad confirmandam poſſeſſionem rerum donatarum. Cui difficultati, omiſſâ controuerſiâ, an dominium ſine poſſeſſione adquiratur, quam diſputant DD. ſuprà citati, Donel. *lib. 4. comment. cap. 19.* Vviſemb. *diſp. 10. num. 34.* variè ſatisfaciunt Interpretes. Oſualdus *lib. 20. comment. cap. 4. littera B,* aſſerit vindicationem ibi eſſe extraiudicialem: Vviſemb. *dict. numer. 35.* affirmat verbum *vindicationem*, ibi accipi impropriè pro exactione, vt *in l. ex imperfecto 23. ff. de leg. 3.* iuncta lege 178. *§. 2. de v. ſ.* Sed his omiſſis verius dicendum eſt, in eo textu nihil reſpectu dominij nouiter à Iuſtiniano conſtitui; tantùm enim illam edidit conſtitutionem ad introducendam præſcriptionem centenariam, propter falſitates cuiuſdam Emiſſeni, vt ex Suida refert Caldeira *lib. 3. de erroribus cap. 10.* & cùm obiter dicitur, Eccleſiæ dari vindicationem, id referendum eſt ad caſum hæreditatis, vel legati, de quibus antea egerat, & ad res donatas, cùm donator retinuerit vſumfructum rei, *l. data 28. Cod. de donat. l. 42. ff. de donat. causâ mortis, l. 2. Cod. Theodoſ. de donat.* cùm enim in his dominium transferatur ipſo iure, *l. à Titio, ff. de furtis*, inde conceditur vindicatio rei, vel aliarum rerum exactio. Ita Azo, & Giſanius *in eo textu*, Hunnius *ad Treutlerum volum. 2. diſp. 27. quæſt. 26.*

Secundò expendi poteſt contra ſuprà dicta, textus *in l. quædam 77. ff. de rei vindicatione*, vbi quædam mulier, quæ Titio prædium donare volebat, ipſi epiſtulam miſit, dum erat in ipſo fundo: quæſtionis eſt, an ſi mulier conduxerit ipſum prædium, cenſeatur poſſeſſio tranſlata? Et reſpondet Conſultus, poſſeſſionem traditam cenſeri per conſtitutum. Proſequitur, quid ſi tantùm Titio exiſtenti in prædio mittatur donationis ſcriptura? Et reſpondet Conſultus, poſſeſſionem adquiri abſque vlla apprehenſione. Tunc ſic expendo: En textum vbi rei donatæ adquiritur poſſeſſio abſque vlla apprehenſione: ergò & in noſtro textu adquiri poterat abſque ſigno ſcotationis. Cui difficultati ſatisfaciunt Faber *de error. decade 75. errore 10.* Cumanus *in l. 3. ff. de acquir. poſſeſſ. num. 2.* dicendo, ibi transferri poſſeſſionem per fictionem, quam Conſulti appellant, *Breuis manus*, de qua *in l. ſine autem 9. §. 1. ff. de publiciana, l. certi 9. §. vlt. l. ſingularia, ff. de reb. creditis, l. ſi rem 61. ff. de euictionibus, l. 3. §. vlt. ff. de donat. inter, l. qua ratione, §. interdum, de acquir. rer. dom.* Plura Valentia *de acquir. poſſeſſ. cap. 14.* Matteactus *in dict. l. ſingularia*: fingitur enim in dict. l. quandam poſſeſſionem fundi ad mulierem perueniſſe, & ſtatim Titio tradidiſſe; & cùm in noſtra ſpecie Eccleſia non poſſideret res donatas, ex alia cauſa neceſſaria fuit traditio per ſignum ſcotationis. 22. Intelligitur lex quædam, ff de rei vind.

Tertiò ſuprà traditæ aſſertioni obſtat textus *in can. 19. Concilij Aurelian. 4.* relatus ab Antonio Auguſtino *in epitome lib. 15. tit. 36. cap. 9.* ibi: *Quicumque pro ſuo deuotione oblationis ſtudio aliquid in campellis, vel vineolis etiam abſque ſcriptura probatur Eccleſiis contuliſſe, ſi poſtmodum ipſe, vel hæredes eius quacumque occaſione auferre hoc à iure Eccleſiæ, vel alienare voluerint, quoadusque à tali intentione diſcedant, aut ablata reſtituant, à communione eccleſiaſticâ ſuſpendantur.* Ex quo textu conſtat, ſine vlla ſcriptura vel ſigno poſſeſſionem adquiri poſſe. Cui difficultati reſpondendum, in eo textu ſupponendam eſſe traditionem rei, cùm dicant Patres, donatorem auferre intendere, & prædia contuliſſe; quæ omnia ſupponunt ipſas res donatas traditas fuiſſe; & tunc licèt non adſit ſcriptura donationis, parum refert, vt ſuprà diximus; nam ſi tradita ſit, aut realiter, aut ſymbolicè, ſufficit hæc traditio, vt poſſeſſio adquiratur, & vt auferre volens puniatur grauibus pœnis, de quibus in Concilio Pariſienſi *cap. 1.* Aurelianenſi *5. cap. 16.* 23. Explicatur can. 19. Concilii Aurel. 4.

CAPVT III.

Idem *Epiſcopo* [a] *Patauienſi.*

AD noſtram noueris audientiam peruenisse, quòd in tua diœceſi, [b] etiam in cauſis [c] eccleſiaſticis conſuetudo minus rationabilis habeatur, quod cùm aliqua cauſa tractatur, ibidem [d] allegationibus, & [e] querelis vtriuſque partis auditis, à præſentibus literatis, & illiteratis, ſapientibus, & [f] inſipientibus, quid iuris ſit, quæritur: & quod illi dictauerint, vel aliquis eorum præſentium, conſilio requiſito pro ſententia teneatur. Nos igitur attendentes, quod conſuetudo, quæ canonicis obuiat [g] inſtitutis, nullius debeat eſſe momenti: cùm ſententia à non ſuo iudice lata [h] nullam obtineat firmitatem: vt in cauſis eccleſiaſticis ſubiectorum tuorum, poſtquam tibi de meritis earum conſtiterit, ſententiam proferre valeas, ſicut ordo poſtulat rationis, authoritate tibi præſentium, præmiſsâ conſuetudine non obſtante, concedimus [i] facultatem. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. XII. Calendis Martij.

NOTÆ.

1. Patavium ubi. a *PAtauienſi.*] Tam in tertia, quàm in ſexta collectione legitur *Pictauienſi*; ſed ex ipſo regeſtro epiſtolarum Innocentij edito Coloniæ, vbi *fol.* 275. repetitur textus hic, tam litteram, quàm inſcriptionem reſtituo. Patauium vulgò Padua, vetuſtiſſima eſt Italiæ vrbs, à Padi vicinitate, quaſi Paduuium, dicta, vt ſentit Serarius. Ciuitas eſt ampla & amœna; habet ius, & dignitatem municipalem ſupra inſignia ſeptem oppida; eam ſæpius inexpugnabilem reddiderunt Veneti, vt de ea plura adducens tradit Franciſcus Schotus *in itiner. Italiæ*, *fol.* 56. Habet Eccleſiam Cathedralem S. Sophiæ dicatam à temporibus S. Proſdocimi, diſcipuli S. Petri; cuius Eccleſiæ Epiſcopo, Gerardo de Ponte dicto, reſcribit in præſenti Innocentius; nam eam rexit ex anno 1159. vſque ad annum. 1214.

2. b *Etiam.*] Id eſt non ſolùm in cauſis ſæcularibus & profanis, verùm etiam eccleſiaſticis: coniunctio enim *etiam*, non ſolùm importat aſſertionem, verùm & exprimit caſum magis difficilem, & implicat minùs dubitabilem, *l. etiam*, *C. ſi tutor*, *l. conuenticula*, *Cod. de Epiſcopis*, *l. etiam*, *ff. de v. ſ.* vbi Fornerius & Gentilis, Barbuſa *de dictionibus*, *dictione* 112.

3. c *Eccleſiaſticis.*] Meris videlicet, vel de rebus, vel de perſonis: de rebus, partim diuinis, vt ſunt res ſacræ; partim temporalibus, vt iuſpatronatus, decimæ & ſimiles: de perſonis, quæ eccleſiaſticæ ſunt, iuxta diſtinctionem cauſarum, quam dabimus *in cap. 2. de iudiciis.*

4. d *Allegationibus.*] Id eſt, petitionibus, & reſponſionibus; allegationes enim, ſeu allegata, ſunt ea, quæ à litigantibus in facto ſunt propoſita, & deducta, ex quibus deinde ius ſumitur: hinc allegare cauſas, *l. 1. §. 1. ad leg. Iul. de adult.* allegare abſentiam, *l. 3. ſi litem, ff. de negotiis geſtis*; excuſationem, *l. 31. ff. de excuſat. tutor.* plura Briſſonius *verbo Allegare.*

5. e *Querelis.*] Siue criminalibus, ſiue ciuilibus; ſicut enim querela poteſt proponi ad publicam delicti vindictam, *l. 1. ff. de officio Præf. vrb.* ita & ciuiliter poteſt proponi ad priuatam vtilitatem, *l. 3. ff. de his qui ſunt ſui*, *l. qui poſt 58. ad Trebell. l. 5. de manumiſſionibus.*

6. f *Inſipientibus.*] Hinc huius conſuetudinis irrationabilitas, cùm illi, qui iudicandi muneri præponuntur, debeant maximè litteris pollere, vt plurimis ſacræ Scripturæ locis probat D. Thomas *de regimin. Princip. lib. 1. cap. 2.* & Philoſophorum, Oratorumque innumeris ſententiis illuſtrat Carleual *de iudiciis tom. 1. lib. 1. diſp. 1. quæſt. 1. n. 18.* annotaui ſuprà *in cap. ſciſcitatus, de reſcriptis*; nam cùm debeant ſententiam proferre ſecundùm leges, quomodo imperiti earum iudicare valebunt? Vnde illiterati iudices dari non poſſunt, *nouella 82. Iuſtiniani*, cui adſtipulantur textus *in cap. 1. cap. ſtatuimus, 61. diſt.* Inſcitia enim in iudice pro crimine habetur, *l. finali*, *ff. de variis & extraord.* Petrus Herodius *lib. 2. Pandect. tit. 9. cap. 29.* Beſoldus, Canonerius, & alij apud Altamiranum *de filiis officialium lib. 4. cap. 4. num. 3.* An autem antè Iuſtinianum potuiſſent illiterati iudices aſſignari, itave conſilio Aſſeſſorum iudicarent, diſputant Corraſius *lib. 5. miſcel. cap. 19.* Vulteius *diſp. cap. 8. & de iudiciis lib. 1. cap. 4. num. 128.* Cuiac. *lib. 23. obſ. cap. vlt.* Tuldenus *ad tit. C. de officio iudicis, cap. 4.* Hunnius *ad Treutlerum volum. 1. diſput. 12. quæſt. 33.* Broneborſt. *centur. 1. aſſert. 64.* Savarus *ad Sidonium lib. 1. epiſt. 2.* Mornacius *in l. 4. ff. familiæ erciſcundæ*, Vviſembac. *diſp. 52. num. 21.* in qua quæſtione notandi ſunt textus *in l. 1. ff. de officio eius, l. 7. C. de profeſſor. l. 2. C. de poſtulando, l. 2. ff. quod quiſque iuris, l. vnica, C. vt quæ deſint Aduocatis, l. vlt. C. de iuriſdict.* cum Hothomanno *illuſtrium q. 28.*

g *Inſtitutis.*] Vt dixi *in cap. 1. hoc titulo.* 7.

h *Lata.*] Conſonant textus *in cap. in primis 2. q. 1. cap. at ſi Clerici, de iudiciis, cap. nullus, de parochiis, l. 2. & 3. C. ſi à non compet.* plures huius regulæ exceptiones, & ampliationes referunt Gloſſa & antiquiores *in præſenti.* 8.

i *Facultatem.*] Id eſt, à iure conceſſam eſſe oſtendimus; non enim Pontifex concedit de nouo, ſed declarat ius commune; vtitur tamen his verbis forſan ad cautelam, vt ita ſecurior maneret Epiſcopus cum populo: ita Abbas, & Zabarella *in noſtro textu.* 9.

COMMENTARIVM.

COnclusio in præſenti diſputanda ita ſe habet: *Non valet conſuetudo, vt in cauſis eccleſiaſticis placitum populi pro ſententia teneatur.* Probari poteſt ex *cap. cùm inter, hoc titul. cap. clerici 8. de iudiciis, cap. quod clerici, de foro compet. cap. nouerit, de ſen-* 10. Traditur et probatur conclusio.

 tentia

tentia excomm. & aliis iuribus, quæ à Doctoribus expenduntur *in cap. decernimus, de iudiciis.* Illuſtrant vltra relatos à Barboſa *in collect. ad hunc textum, & in d. cap. clerici* 8. Borellus *in ſumma deciſ. p. 1. tit. 4. num.* 143. Matta *de iuriſdict. 4 p. centur. 1. caſu* 63. Azorius *tomo 1. inſtit. lib. 5. cap.* 12. *q. 1.* Vega & Balboa *in d. cap. clerici* 8. Suarez *in defenſ. fidei lib. 4. cap. 32. per totum*, Rochus de Curte *in cap. finali, hoc tit. num.* 52. Azeuedo *in Curia Piſana lib. 2. cap. 3. num.* 3.

11. IMPVGNATVR PRÆSENS ASSERTIO. Sed hæc aſſertio impugnari poteſt ſequenti iuris conſideratione. Conſuetudo poteſt tribuere iuriſdictionem eam non habenti, *cap. auditis* 15. *de præſcript. cap. finali, de officio Archidiac. cap. irrefragabile* 13. *de officio ordin. cap. cùm contingat, de foro compet. cap. Romana* 3. *§. debet, de appellat. lib. 6. l. 1. ff. de albo ſcribendo, l. 1. & finali, C. de emancip. liber.* Probant Narbona *in l. 20. gloſſa* 22. *tit. 2. lib. 4. recopil. & in l. 59. gloſſa 1. tit. 4. lib. 2.* Valenzuela *conſilio* 26. *num.* 17. Decianus *tom. 1. tract. crimin. lib. 4. cap.* 27. Petrus Marcha *lib. 3. concord. Sacerd. & Imper. cap.* 9. vnde fœminæ, quæ Iure communi à iudicandi munere arcentur, *l. 2. ff. de reg. iur.* conſuetudine interueniente iudicare valent, *cap. dilecti, de arbitris*, Cironius *in parat. ad hunc titulum:* & populum conſuetudine acquirere poſſe iuriſdictionem, probant Immola, Panormitanus, & Socinus *in cap. cùm contingat, de foro compet.* quos ſequitur Morla *in emporio, tit. 6. q. 4. num.* 39. Igitur populus Patauienſis virtute conſuetudinis legitimè præſcriptæ poterat ſententiam proferre in omnibus cauſis, tam ſæcularibus, quàm eccleſiaſticis. Augetur primò hæc difficultas; nam quælibet res de facili reuertitur ad ſuam naturam, vt diximus *in cap. cùm omnes, de conſtit.* ſed ante legem Regiam omnis iuriſdictio penes populum erat, *§. ſed quod Principi, Inſtit. de iure natur.* & eius erat cognoſcere de capite ciuis; immò & publica iudicia frequenter per populum exercebantur vſque ad annum 604. vrbis conditæ, teſte Dionyſio Halicar. & ex eo, & Cicerone obſeruat P. Gregorius *lib. 4. ſyntag. cap. 5. num.* 12. Igitur populus per conſuetudinem poteſt hanc iuriſdictionem recuperare. Augetur ſecundò hæc difficultas; nam ſi veteres Eccleſiæ mores repetamus, nihil vſitatius, aut frequentius inueniemus, quàm iudicium populi in cauſis omninò eccleſiaſticis adhiberi, veluti in Conciliis, in electionibus, & ordinationibus miniſtrorum Eccleſiæ. Populus enim in eis ſuffragium adhibebat, approbando, vel reprobando, ita vt qui dignus à populo acclamabatur, ordinaretur, qui verò indignus, reiiceretur, *cap. nullus 14. diſt. Nullus ordinetur clericus, niſi probatus vel Epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio, cap. Epiſcopus 24. diſt.* D. Cyprianus *epiſt. 68. ad clerum. Ordinationes non niſi ſub æquali aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, vt plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur.* Plura Franciſcus Hallierius *de ſacris elect. fol. 41. & 81.* Ergo conſuetudo præſcripta in populo Patauienſi, cùm ſecundùm iuris rationem, & non contraria Eccleſiæ diſciplinæ eſſet, obſeruari debebat.

12. IVDEX DEBET ESSE COMPETENS. Quâ difficultate ita fulcitâ non obſtante defendenda eſt præſens Innocentij deciſio, pro cuius vera ratione capeſſenda ſciendum eſt, quod etſi principales perſonæ ſint iudicij, iudex, actor, & reus, *cap. forus, de v. ſ. l. inter litigantes* 62. *ff. de iudiciis*; iudex tamen rectè à Baldo *in rubrica C. ſi à non compet. num.* 2. iudicij dux, & imperator appellatur; & Vantius *de nullitatib. ex defectu iuriſdict. num.* 2. Gaillus *lib. 1. obſeru. cap. 42. num.* 9. iudicem Baſim & fundamentum iudicij appellant; nam ipſe eſt, qui proceſſum iudiciarium dirigit, & inter litigantes ſe interponit, atque quod ab ipſis faciendum eſt, præſcribit, iubet, mandat, denique authoritate publica fungitur. Oſualdus *lib. 6. Donelli, cap. 6. littera B.* non autem quilibet iudex hæc facere poteſt, ſed tantùm qui eſt competens, qui in præſenti textu appellatur ſuus; nam iudices reſpectu cauſarum ſunt competentes, vel incompetentes; & ſi incompetens ſententiam proferat, ſententia nullius momenti eſt, *l. 2. & 3. C. ſi à non compet. l. 6. §. ſi quis, ff. de iniuſto rupto*, adeò vt nulla neceſſaria ſit appellatio, nec ex ea actio iudicati oriatur. Cuiacius *ad titul. C. ſi à non compet.* vnde iudex datus in cauſa proprietatis, ſi iudicauerit de poſſeſſione, ſententia nulla eſt, *l. 1. C. ſi à non compet. l. poſt* 9. *C. de ſententiis:* quia alia eſt cauſa poſſeſſionis, alia proprietatis, *l. naturaliter, §. 1. l. penult. ff. de acquir. poſſeſſ.* inde etiamſi iudex militaris cognouerit de aliqua cauſa inter paganos, iudicium nullum eſt, *l. 2. C. ſi à non compet.* Similiter de procuratore Cæſaris ratiocinandum eſt, *ex l. 1. C. de pedan. indic.* & generaliter illud verum eſt, ſententiam prolatam à non competenti iudice, nullam eſſe. Secundò præmittendum eſt, laicos non ſolùm tanquam incompetentes, verùm & tanquam incapaces de cauſis eccleſiaſticis cognoſcere non poſſe, & ſententiam ab eis prolatam ipſo iure nullam eſſe, *cap. decernimus*, vbi probabimus, *de iudiciis, authent. ſtatuimus, C. de Epiſcop. & cler.* Similiter de perſonis eccleſiaſticis cognoſcere nequeunt, *cap. at ſi clerici 4. cap. clerici 8. cap. cùm non 10. de iudiciis, cap. placuit, cap. clericum, & ferè per totam 11. q. 1.* adeò vt nec ratione incidentiæ, prorogationis, aut conſuetudinis laicus iudex capax fieri poſſit, *cap. ſi diligenti, cap. ſignificaſti, de foro compet.* in quo magnum verſatur diſcrimen inter iudicem eccleſiaſticum & ſæcularem; nam eccleſiaſticus ratione incidentiæ, prorogationis, aut conſuetudinis poteſt reddi competens, laicus verò, cùm ſit incapax, nec ratione incidentiæ, prorogationis, ſeu conſuetudinis poteſt fieri capax, vt docent Balboa, Vega & omnes primarij noſtri, *dict. cap. 2. de iudiciis.*

Ex quibus profluit ratio noſtræ deciſionis; nam cùm laici populi ſint incapaces iuriſdictionis in cauſis eccleſiaſticis, & inter eccleſiaſticas perſonas, nec prætextu conſuetudinis poſſunt fieri capaces, nec talis conſuetudo introduci; nam conſuetudo populi plus operari non poteſt, quàm conſtitutio ipſius populi: ſed conſtitutio populi non poteſt derogare immunitati eccleſiaſticæ, *cap. Eccleſia, cap. quæ in Eccleſiarum, de conſtit. cap. Clerici, de iudiciis, cap. cùm terra, de elect. cap. cauſam, de præſcript.* ergo nec conſuetudo poteſt introduci, per quam immunitati eccleſiaſticæ derogetur, aut grauamen Eccleſiæ inferatur. Accedit & illa ratio, quæ iniuſtitiam huius conſuetudinis etiam reſpectu cauſarum ſæcularium ſatis adſtruit; nam populus docendus eſt, non verò ſequendus, *cap. docendus 62. diſt* nec vanæ eius voces ſunt audiendæ, *l. ad beſtias 31. ff. de pœnis, l. decurionum 12. C. eod. cap. vnuſquiſque 22. q. 4.* idque disertè probatur *ex l. ſi priuatus 17. ff. qui & à quibus*, vbi ſi priuatus coactus à 13. TRADITVR DECIDENDI RATIO.

populo

Digitized by Google

populo ſeruum manumiſerit, libertas non competit, adeò vt conſtitutione D. Marci cautum fuerit, vt ſeruus actor, id eſt qui in ſcenis partes fabulæ agebat, non poſſet manumitti, quia plerumque talis manumiſſio cogente populo per acclamationem fiebat: quo modo exponenda etiam eſt lex 3. C. *qui manumitti non poſſunt*; obſeruauit Cuiacius *lib. 2. obſeru. cap. 22.* ſcitum enim eſt, ab Auguſto in ſpectaculis populum extorſiſſe, vt Comœdum ſeruum manumitteret, referente Suetonio *in Tiberium cap.* 47. quod cùm populus intentaret, imperante Hadriano, qui pertinacior, tenaciorque erat, repulſus fuit, contemptaſque eius voces fuiſſe, tradit Diocaſius *in Hadrianum.* Eandem Athenis viguiſſe legem; teſtatum reliquit Æſchines *contra Eſiphontem.* Quæ omnia ſuadent, rectè in præſenti ab Innocentio decretum fuiſſe populum Patauinum non eſſe conſulendum in cauſarum deciſione, nec eius iudicium pro ſententia ſequendum. Deinde, nam populus vix probat quæ probanda ſunt, vt docent Ælianus *de vera hiſtor. cap. 6.* Seneca *de vita beata, cap. 12.* ibi: *Non tam benè cum rebus humanis agitur, vt meliora pluribus placeant; argumentum peſſimi turba eſt.* Clemens Alexandrinus *lib. 5. ſtromatum*, ibi:

Ne ſpectes famam dum vis ſophos eſſe repente,
Terreat amentis nec te ſententia vulgi:
Iudicium ſapiens, & iuſtum non habet vllum
Vulgus, & in paucis vix hoc reperire licebit.

Iudicium enim eius inconſtans, & varium eſt; vnde Socrates ait, vulgum motui cedere vt ligna ſecuri; neque cuiquam eſt incognitum iudicium populi Iudaici aduerſus Chriſtum Dominum noſtrum; primò enim eum excepit vt Regem, & paucis pòſt diebus clamauit *Crucifige*, vt teſtatur *cap. 21. Matth.* Charondas, qui leges Athenienſibus dedit, de populo dicebat: *Qui ſe populo committit, fortunam, non rationem ſequitur.* Tacitus *lib. 2. hiſtor.* ait: *Plebi non iudicium, nec veritas eſt: populus precio, acclamationibus, & lenitate mouetur.* D. Hieronymus *epiſt. 22.* ita vulgum deſcribit: *Vulgus habet os barbarum, procax, & in conuitia ſemper armatum.* Et Ioannes XXIII. relatus à Solorzano *emblem. 97.* populi iudicium ita definit: *Quicquid laudat, vituperatione dignum eſt; quidquid cogitat, vanum; quidquid loquitur, falſum; quod improbat, bonum eſt; quodque approbat, malum; & quidquid denique extollit, infame.* Alia dabimus *in cap. 2. de elect. cap. ex litteris, de exceſſ. Prælat.* Rectè ergo in præſenti Innocentius decidit iniuſtam eſſe conſuetudinem, per quam deciſio cauſarum eccleſiaſticarum iudicio populi Patauini committebatur.

14. Dissolvitur dubitandi ratio.

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta; nam licèt conſuetudine acquiri poſſit iuriſdictio eam non habenti, vt probant Petrus Marcha *in concord. Sacerd. & Imper. lib. 3. cap. 9.* Thomas Delbene *de immunit. eccleſ. tom. 1. cap. 1. dubit. 15. ſect. 5. & 6.* id tamen procedit, & locum habet quando qui eam non habebat, erat tantùm incompetens, non verò ſi erat incapax, vt populus eſt, vel iudex laicus, de quo agit P. Suarez *in defenſ. fidei lib. 3, cap. 34.* nam tunc nullâ conſuetudine, quæ rationabilis eſſe nequit, tolli poteſt incapacitas: & iura pro dubitandi ratione adducta procedunt in illis iudicibus, qui incompetentes erant, qui ratione conſuetudinis legitimè præſcriptæ reddi poſſunt competentes: quare fœmina in regno Galliæ virtute conſuetudinis iuriſdictionem exercere valet, & populus etiam conſuetudine acquirere poteſt, vt ſibi liceat de quibuſdam cauſis temporalibus iudicium proferre. Nec obſtat primum augmentum ipſius dubitandi rationis, ex quo dicebamus, populum per conſuetudinem recuperare iuriſdictionem, quam in Principem tranſtulerat per legem Regiam; & ſic non de nouo acquirere, ſed amiſſam reſtaurare: nam illud procedit in iuriſdictione ſæculari, & temporali; ſæcularis enim iuriſdictio communi populi conſenſu fuit in Principem tranſlata, *l. 1. ff. de conſtitut. Princip. l. 1. cum ſequentib. tit. 1. part. 2.* at verò iuriſdictio eccleſiaſtica nunquam fuit penes Rempublicam, ſed à iure diuino originem ſumit; vnde nunquam populus potuit eam transferre in Pontificem. Couar. *practic. cap. 31.* Cùm enim huius iuriſdictionis incapaces ſint laici, *cap. ita Dominus, 19. diſt. cap. ſi Imperator, 96. diſt. cap. 2. cum ſequentib. 11. q. 1.* nec conſuetudine poterit populus eam adquirere. Nec augmentum vltimum aliquid probat; nam cùm populus aderat in Conciliis, id fiebat non vt iudicium ferret, ſed potiùs vt leges eccleſiaſticas ibi factas acciperet, & ſuſtineret; ſimiliter cùm populus conſilium præſtabat in ordinationibus miniſtrorum Eccleſiæ, non ex eo habere iuriſdictionem arguebatur, nec Epiſcopi tenebantur populi ſuffragium in ordinandis presbyteris petere; ſed cùm illis temporibus eſſet omnium fidelium vnum cor, & quicumque nominis erant chriſtiani, magis charitate copulati, quàm poteſtatum diuerſitate ſegregati viderentur; nihil mirum ſi Epiſcopi populum conſulerent, non tamen vt exinde aliquam ſibi iuriſdictionem populus arrogaret, vt latè dicemus *in cap. 2. de elect.*

Superiori aſſertioni obſtat textus *in cap. querelam 24. de elect.* in illis verbis: *Per electionem populi, ad quem de antiqua conſuetudine pertinet electio.* 15. Exponitur cap. querelam, de electione.
Ex quibus verbis depromitur, populum conſuetudine acquirere poſſe iuriſdictionem in beneficiis & aliis præbendis eccleſiaſticis conferendis, ſiue in earum electione: igitur ſimiliter conſuetudine introduci valet, vt iudicium populi in cauſis eccleſiaſticis pro ſententia habeatur. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, in eo textu populum conſuetudine non adquiſiiſſe iuriſdictionem aliquam, aut poteſtatem in rebus eccleſiaſticis, aut electione, ſed tantùm præſentationem propter iuſpatronatus, quia cùm ius hoc à laicis obtineri poſſit, *cap. 1. & per totum, de iurepatronatus*; ſic conſuetudine acquiri valet, *cap. cùm Eccleſia; de cauſa poſſeſſionis, cap. ea noſcitur, de his quæ fiunt à Prælatis*, licèt per præſcriptionem adquiri non valeat, vt docent Fachineus *lib. 8. controu. cap. 24.* Lambertinus *de iurepatronatus lib. 1. p. 1. q. 8. art. 1. & lib. 2. p. 1. q. 7. art. 19. num. 13.* Balboa *in cap. ad aures; de præſcript. num. 37.* vnde cùm conſuetudine in eo textu nulla iuriſdictio acquiratur, ſed tantùm ius præſentandi, ideo conſuetudo obſeruatur.

Secundò opponi poteſt textus *in cap. Romana, §. debet, de appellat. lib. 6.* vbi cùm agatur de ſententiis prolatis ab Epiſcopo, quomodo ab eis, & ad quem appellandum ſit, aſſerit Innocentius IV. appellandum eſſe ad Archiepiſcopum, niſi contrarium conſuetudine introductum fuerit, videlicet, vt ad iudicem laicum, aut populum appelletur. Ex qua deciſione expreſsè deducitur, conſuetudine introduci poſſe, vt populus, aut alia perſona ſæcularis de cauſis eccleſiaſticis per viam appellationis cognoſcat: ergo & in noſtro textu 16. Intelligitur cap. Romana, § debet, de appellat. in 6.

Digitized by Google

conſuetudine introduci poterat, vt iudicium populi Pictauienſis pro ſententia haberetur. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt dicendo, quod quamvis in illius textus ſpecie acquiri poſſet iuriſdictio à laico per conſuetudinem; hoc tamen procedit ex eo, quod iuriſdictio erat ſæcularis in ſui principio, & in Epiſcopum fuerat tranſlata; vnde conſuetudine potuit tolli obex, ſiue impedimentum, per quod non poterat alius quàm Metropolitanus de cauſis appellationis cognoſcere. Tum quia quælibet res de facili reuertitur ad ſui naturam, *cap. ab exordio*, 35. *diſt. l. ſi vnus* 27. *§. pactus*, *ff. de pactis*. Tum etiam, quia cùm ipſa iuriſdictio fuiſſet ſæcularis, & ex accidenti fuiſſet tranſlata in Epiſcopum, non eſt ratio, cur ſicut in ſui principio non excluderet talem conſuetudinem, idem non procedat poſtquam eſt penes Epiſcopum; cùm qualitas, ſiue conditio rei non recipiat variationem ex perſonæ mutatione, *l. 2. §. ex his*, *ff. de verb. obl.* præcipuè cùm origo cuiuſque rei regulariter in omni diſpoſitione debeat attendi, *l. quidquid* 34. *ff. de donat. l. clam* 6. *ff. de acquirenda poſſeſſ. l. tutor* 70. *ff. de fideiuſſor.* Ita illum textum explicant, & exponunt Anguianous *de legibus lib. 2. cap.* 17. plures relati ab Eſcobar *de Pontificia cap.* 21. §. 9. Vega *in cap. clerici* 8. *de iudiciis*, *num.* 33.

17. Tertiò aduerſari videtur textus *in cap. cùm veniſſet* 3. *de eo qui mittitur in poſſeſſionem*, in illis verbis: *Secundum ius, & honeſtam conſuetudinem terminandum.* Ex quibus verbis colligitur, conſuetudinem populi circa cauſarum eccleſiaſticarum deciſionem eſſe obſeruandam, & attendendam: igitur illâ introduci poteſt, vt iudicium populi pro ſententia ſeruetur, etiam in cauſis eccleſiaſticis. Cui deciſioni aperto marte pugnat textus *in cap. cùm cauſa*, *de ſententia & re iudic.* vbi expreſsè deciditur, conſuetudinem Veronenſis populi in cauſis eccleſiaſticis terminandis attendendam non eſſe. Pro quorum iurium conciliatione cum communi Interpretum ſchola, diſtinguendum eſt inter conſuetudinem iuſtam, & conſuetudinem iniquam; nam conſuetudo populi recta, eſt admittenda, etiam in cauſis eccleſiaſticis terminandis, cùm ſit recepta & introducta non ſolùm à laicis, verùm etiam à Clericis, qui populi appellatione comprehenduntur, *l. 1. C. de ſumma Trinit.* Valaſcus *conſultat.* 100. at verò ſi conſuetudo ſit iniqua, ex traditis ſuprà nullo modo valet obſeruari; quo caſu procedit textus *in d. cap. cùm cauſa*, cùm conſuetudo ratione carnis, corruptela potiùs, quàm conſuetudo ſit: ita Balboa *in cap. 2. de iudiciis*, *num.* 89. vnde cùm in noſtro textu agatur non de conſuetudine iuſta, ſed iniqua, atque à ratione aliena, ideo ſtatuit Innocentius eam nullo modo obſeruari debere. EXPLICATVR CAP. 3. DE EO QVI MITTITVR.

CAPVT IV.

Idem *Lucio* [a] *Vicario apud* [b] *Conſtantinopolin conſtituto.*

QVantò de benignitate Sedis Apoſtolicæ locum obtines celſiorem, tantò tibi eſt ſolicitiùs procurandum, vt te talem exhibeas in agendis, non declinans ad dexteram, vel ad ſiniſtram, quod non minùs re, quàm nomine vices Apoſtolicas gerere videaris. Peruenit ſanè ad audientiam noſtram, quod quidam ſimplices ſacerdotes apud Conſtantinopolin ea ſacramenta præſumunt fidelibus exhibere, quæ ab Apoſtolorum tempore ritè fuerunt ſolis [c] Pontificibus reſeruata, vt eſt ſacramentum [d] Confirmationis, quod chriſmando renatos ſoli debent Epiſcopi per manus impoſitionem conferre, ad excuſandas excuſationes in peccatis, & ſui erroris fomentum ſolam conſuetudinem prætendentes: cùm diuturnitas temporis peccata non minuat, ſed augmentet: quæ tantò grauiora exiſtunt, quantò infelicem animam diutiùs detinent alligatam. Volentes igitur hæc, & alia, quæ oculos diuinæ Maieſtatis offendunt, de agro dominico extirpari, diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus omnibus Latinis presbyteris apud Conſtantinop. conſtitutis diſtrictè prohibeas, ne talia de cætero ſuâ temeritate præſumant, quæ licèt non ſint à fidelibus contemnenda, tutius tamen eſt ea ſine periculo ex [e] neceſſitate, quæ legem non habet, omittere, quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate, quæ lege damnatur, non ſine graui periculo inaniter conferantur: cùm alios quoſque ſubiectos tuos, & ab illicitis reuocare ſatagas, & ad facienda bona verbo, & exemplo pariter inuitare: quibus quales pro te [f] litteras deſtinemus, ex reſcripti noſtri ſerie perpendere poteris euidenter. Dat. Lateran. XVI. Cal. Decembris.

NOTÆ.

1. [a] VIcario.] Ita etiam habetur *in cap. 3 hoc tit. in 3. collect.* & in epiſtolis editis à Sirleto, *pag.* 388. ex quo codice ſupplenda eſt hæc deciſio. Vicarius Romani Pontificis, cui Innocentius reſcribit in præſenti, licèt habeat tantùm iuriſdictionem extra Vrbem, & in his quæ circa Vrbem ſunt, vſque ad quadraginta milliaria, vt de eius officio & iuriſdictione plura adducentes tradunt Flaminios Pariſius *de reſign. benef. lib. 7. cap. 24. num.* 5. Octauianus Veſt. *in praxi lib. 2. cap* 16. Petrus Gregorius *p. 3. ſyntagm. lib.* 47. *cap.* 35. *num.* 8. Cohelius *in notitia Cardin. cap.* 55. tamen plerumque mittitur in aliam prouinciam ſuffultus authoritate litterarum Apoſtolic. Cohelius

helius *vbi ſuprà*, *cap.* 15. *congreg.* 8. vt miſſus fuit Lucius ab Innocentio III. Conſtantinopolin eo tempore, quo ipſa ciuitas à Latinis occupata erat. Romani enim Pontifices vſu ipſo edocti, quantùm conferret ad diſciplinam eccleſiaſticam conſeruandam, in diſſitis longè prouinciis Vicarios conſtituebant, vt probat Petrus Marcha *de Primatu Lugdunenſi*; quæ diſſertatio extat in appendice Concilij Claromont. & ita in Gallicana diœceſi Vicarium conſtituit Zoſimus anno 117. Arelatenſem Epiſcopum, & poſteà Hormiſdas Remigium Epiſcopum Rhemenſem, & Gregorius primus Leandrum Hiſpalenſem Epiſcopum in Hiſpaniis Vicarium conſtituit, & ita per Conſtantinopolin Vicarius hic, cui reſcribit Innocentius, deſignatus fuerat. Idem Gregorius *lib.* 4. *indict.* 13. *epiſt.* 52. Vigilius *epiſt.* 7. & Ioannes VIII. *epiſt.* 93. 94. 95. eodem penè ſtylo delegauerunt Vicarios ſuos, vt adhibito competenti ſacerdotum numero, cauſas canonica & Apoſtolica authoritate diſcuterent, vt referunt varia de his Vicariis congerentes, Rouſſelius *lib.* 4. *hiſtor. iuriſd. Pontif. cap.* 6. Cabaſſutius *in notit. Concil. fol.* 54. & 234. vt aliqua corrigerent, emendarentque, & vices ipſius per omnia gererent, vt ex litteris infrà referendis, quibus Innocentius iubet tam clericis, quàm laicis Latinis Conſtantinopoli commorantibus, vt illum tanquam Vicarium Sedis Apoſtolicæ recipiant, conſtat: notauit Cironius *in cap. vnico, de tranſact. in cap.* 2. *de confirmat. vtili, in* 5. *compil.*

2. *Conſtantinopolis antiquitas.* b *Conſtantinopolin.*] Conſtantinopolis olim dicta Byzantium, non ignobilis ciuitas fuit, vt ex Cicerone & aliis probat Angelus Petrica *de appellat. diſp.* 3. ſed poſtea multis cladibus exagitatam, & pluribus nauſragiis iactatam, Imperator Caracalla reſtituit, teſte Spartiano *in ipſo*; ſed iterum ſub Gallieno oppreſſa & deuaſtata fuit: tandem Conſtantinus eam mirificè auxit & illuſtrauit, atque non tantùm nomine, ſed reipſa illam alteram Romam fecit, vnde caput ciuitatum dicitur *in* §. *vlt. Inſtituta de ſatiſdat.* & priuilegia Vrbis Romæ illi communicata fuerunt, *l.* 1. *C. de priuilegiis vrbis Conſtant. l.* 1. *C. Theodoſ. de iure Italico vrbis Conſtantinop. can.* 28. *Concilij Chalcedon.* Reuardus *lib.* 3. *coniect. cap.* 17. Bulengerus *diatribe* 3. *ad Caſaubon.* demùm diuiſo Imperio Sedes Imperatoris Orientis fuit, Reginaque totius Græciæ, iuxta Sidonium.

Salue ſceptrorum Columen, Regina Orientis,
Orbis Roma tui.

Plura de eius magnitudine, & laudibus poſt ſcriptores Byzantinæ hiſtoriæ tradunt Betterius *diatrib.* 1. *cap.* 1. Rabi Moyſes Almoſinus *de magnit. Conſtantinop.* Bulengerus *de Imperat. lib.* 1. *cap.* 8. Ipſa imperialis ciuitas temporibus Innocentij III. capta, occupataque fuit à Gallis, & Venetianis, atque Henricus Flandr. Imperator renunciatus, Patriarcha verò electus fuit Thomas Maurocenus, iuxta pacta & conditiones, de quibus nonnulla adducam *in cap. ſcriptum* 40. *de elect.* vnde Latini permixtim habitabant cum Græcis, & à Latinis iuxta ritus Eccleſiæ Latinæ ſacramenta accipiebant, Græci verò à Græcis iuxta mores Græcanicos, *cap. quoniam* 14. vbi notabimus, *de offic. ordin.* vnde cùm Latini preſbyteri præſumerent Latinis fidelibus confirmationis ſacramentum adminiſtrare, vt Græci preſbyteri fidelibus Græcis, ratione conſuetudinis Græcanicæ conferebant, Innocentius III. in præſenti Lucio Vicario ſuo Conſtantinopoli degenti iubet, vt inhibeat preſbyteris Latinis, ne virtute prædictæ conſuetudinis audeant conferre ſacramentum Confirmationis, cùm diuturnitas temporis eos non valeat excuſare, & tutius ſit hoc ſacramentum omittere ex neceſſitate, quàm ab eis qui conferre non poſſunt, inaniter ſuſcipere.

c *Pontificibus.*] Epiſcopis videlicet, qui plerumque in iure noſtro dicuntur Pontifices, *cap. bonæ*, el 2. *de poſtul. Prælat.* vbi notabimus; dicunturque Apoſtolorum ſucceſſores, Leo *epiſt.* 66. probant Cellotius *de hierarchia lib.* 6. *cap.* 7. Baſilius Legion. *q.* 3. *ſcholaſt. cap.* 9. *pag.* 183. Villaroel *tom.* 1. *regim. eccleſ. cap.* 1. immò & aliquando Apoſtoli, *cap. dominus*, 93. *diſt.* notarunt Sauarus *ad Sidonium lib.* 6. *epiſt.* 7. Bignonius *ad lib.* 1. *formul. Marculfi*, *cap.* 2. *fol.* 434. 3.

d *Confirmationis.*] Ita appellatur ſacramentum hoc ab effectu, Melchiades Papa in epiſtola decretali ad Epiſcopos Hiſpaniæ: *Confirmatio armat, & inſtruit nos ad agonem vitæ iſtius.* D. Clemens *lib.* 3. *conſtit. cap.* 17. ibi: *Vnguentum eſt confirmatio confeſſionis, ſeu profeſſionis, ſcilicet fidei.* Et *cap. vt ieiunium, de conſecrat. diſt.* 5. Concilium Arauſicanum 1. *can.* 1. expreſſit Innocentius noſter *in cap. vnico*, §. *per frontis, de ſacra vnctione*, ibi: *Per frontis chriſmationem manus impoſitio deſignatur, quæ alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam Spiritus ſanctus ad augmentum datur, & robur*: per hoc enim ſacramentum gratia cumulatior, & fidei acceptæ in baptiſmo robur præſtatur: & hoc ſenſu per confirmationem ſacramentum baptiſmi perfici docuerunt D. Clemens *epiſt.* 4. *decretali*, ibi: *Omnibus feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demùm conſignari ab Epiſcopo, id eſt ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti percipere, quia aliter perfectus Chriſtianus eſſe non poterit, ſi non neceſſitate, ſed incuria, vel voluntate ſic remanſerit.* Et rurſus ibidem: *Niſi regeneratus fuerit ab Epiſcopo confirmatus, perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam poteſt.* Melchiades *in d. epiſt. Ita coniuncta ſunt hæc duo ſacramenta, vt ad inuicem, niſi morte præueniente, nullatenus poſſint ſegregari; & vnum ſine altero ritè perfici non poteſt.* Vrbanus, & Melchiades relati à Gratiano *in cap.* 1. & 2. *de conſecr. diſt.* 5. Concil. Illiberit. *can.* 38. Laodic. *cap.* 48. notarunt Vicecomes *lib.* 1. *de ritibus confirm. cap* 2. Diana *tom.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 30. Narbona *de ætate anno* 7. *q.* 4. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 30. Lemaiſtre *de Sorbonic. prop. cap.* 4. Hallierius *in vindiciis Facult. Theolog. lib.* 2. *cap.* 1. & *ſequentib. pag.* 123. Explicat late neceſſitatem huius ſacramenti in fidelibus Theophilus Raynaud. *tom.* 16. *in heterocl. ſpirit. punct.* 11. Etiam hoc ſacramentum à materia remota appellatur *chriſma.* D. Auguſt. *lib.* 2. *contra Petil. cap.* 104. Baronius *anno* 35. *num.* 15. Albaſpinus *lib.* 1. *obſeru. cap.* 25. Turrianus *lib.* 2. *aduerſus Magdeburg. cap.* 18. *per totum*, Dattis *ad* 5. *diſt. de conſec.* aut oleum, ſeu vnguentum. Dionyſius *lib.* 4. *de eccleſiaſt. hierarch. cap* 4. D. Cyprianus *lib.* 1. *epiſt.* 12. Auguſtinus *lib.* 5. *contra Donatiſtas*, *cap.* 20. & à Græcis appellatur vnguentum perenne, cuius nomenclaturæ rationem tradit Baronius, & ex eo refert Baſilius Legion. *p.* 1. *de hoc ſacramento*, *cap.* 1. *num* 4. A materia proxima appellatur vnctio: Synodus Laodic. *can* 48. *Vnctio ſupercæleſtis chriſmatis.* A forma ipſius vnctionis appellatur ſignaculum ſpirituale, ſigillum, & obſignatio Domini, vt ex pluribus Eccleſiæ Patribus probant Baronius *anno Chriſti* 34. *num.* 14.

Digitized by Google

*num.*14. *&* 15. Ioſeph Vicecomes *de ritibus confirmationis lib.* 1. *cap.* 2. à ritibus in eius collatione receptis, dicitur *Benedictio.* Concilium Illiber. *can.* 77. ibi : *Si quis diaconus regens plebem ſine Epiſcopo, vel presbytero aliquos baptizauerit, Epiſcopus eos per benedictionem perficere debebit.* Etiam hoc ſacramentum appellatur manus impoſitio in eodem Concilio Illiber. *can.* 38. Matiſcon. 2.*can.* 3. à D. Cypriano *epiſt.* 73. Hieronymo *contra Luciferianos*, ibi : *Vt baptizatus poſtea manus imponatur, & ita inuocetur Spiritus ſanctus.* Quia apud antiquos ritus ille in conſignandis baptizandis ſeruabatur, vt Epiſcopus, & manus illis imponeret, & eorum frontes chriſmate ſignaret. Tertullianus *de baptiſmo cap.*7. & *de reſurrectione carnis cap.* 8. *Caro ſignatur, vt & anima muniatur. Caro manus impoſitione vmbratur, vt & anima ſpiritu illuminetur.* Cœpit poſteà pro manus impoſitione chriſmatis vnctio adhiberi, cuius rationem expreſſerunt PP. Concilij Mogunt. tempore Pauli III. *anno* 1549. his verbis : *Nam cùm in initio Spiritus ſanctus ad euidentiorem recentis adhuc fidei commendationem ſigno viſibili influeret confirmatis, externa vnctione, quæ illam deſignaret tunc non erat opus, poſtea verò adulta Eccleſia, & ſtabilitâ fide, cùm ſigna externa apparere ceſſarunt, nec iam amplius Spiritus viſibiliter deſcenderet, mox in locum viſibilis ſigni vnctio chriſmatis adhiberi cœpit.*

5. e *Ex neceſſitate.*] Licèt enim Innocentius III. intenderet Græcos ad ritus Eccleſiæ Romanæ in conferendis ſacramentis, & diuinis officiis celebrandis trahere, ad hunc effectum miſſo Pelagio Albanenſi Epiſcopo Conſtantinopolin, id aſſequi non potuit, vt refert Beſoldus *in hiſtoria Conſtantinop.cap.*37. *a num.* 1206. vnde ait in præſenti, tutius eſſe ſacramentum confirmationis omittere, quàm iuxta ritus Græcanicos ex neceſſitate retentos ; & toleratos, à presbyteris ſimplicibus Latinis illud inaniter accipere ; apud Græcos verò iam conſuetudo inualuerat ante tempora Photij, vt presbyteri Græci hoc ſacramentum conferrent, quæ nec à R. Pontifice, nec in Concilio Florentino damnata eſt, quia grauiſſimis de cauſis introduci potuit, conniuente ſaltem Apoſtolicâ Sede.

6. f *Literas.*] Quas huc referre & tranſcribere ex epiſtolis Innocentij III. Coloniæ editis iniucundum non erit : in eo regeſtro *pag.* 389. ita legitur.

Omnibus Latinis, tam Clericis, quàm laicis apud Conſtantinopolin conſtitutis.

QVàm magnum ſit bonum obedientiæ, quantumque ab omnibus fidelibus appetendum, ex contrario eius euidenter apparet : cùm teſte Propheta peccatum ariolandi ſit repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere; ſitque in illos grauiter vindicatum, qui ſchiſma in populo facientes, inobedientes extitere ſuis ſuperioribus, & rebelles. Ad huius autem virtutis eminentiam nullus attingere poterit ſubditorum, niſi Prælatis ſuis curauerit humiliter obedire. Sanè quoniam præſentiam ſuam non poteſt Romanus Pontifex omnibus exhibere, dilecto filio Magiſtro L. cuius virtutes, & merita pleniùs cognoniſtis, vices ſuas apud Conſtantinopolin duxit Sedes Apoſtolica committendas, vt abſens corpore, præſens Spiritu, per ipſum, quem tanto deputauit oneri, & honori, vos tanquam membra ſibi capiti firmiter coüniret. Vt igitur ei, qui factus eſt Deo patri obediens vſque ad mortem, per obedientiam placere poſſitis, monemus vniuerſitatem veſtram, & attentiùs exhortamur in Domino, per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandantes, quatenus pro reuerentia beati Petri, & noſtra præfato Magiſtro humiliter intendentes, ſalutaria ipſius monita & præcepta teneatis firmiter, & ſeruetis : ſcituri quòd nos illi conceſſimus, vt quia communis depoſcit vtilitas, non obſtante reſcripto, ſi quod à bonæ memoriæ C. Papa prædeceſſore noſtro proponitur impetratum, ad eum quoties neceſſe fuerit, liberè appelletur ; & ipſe cauſas, ſuper quibus ad eum fuerit appellatum, canonico fine decidat : enormes etiam, & graues exceſſus per cenſuram eccleſiaſticam corrigat, & caſtiget. Circa quem, cùm ſine veſtra non poſſet iniuria mendicare, in ſubſidiis etiam corporalibus conferendis, qui vobis ſpiritualia ſubminiſtret, vos eſſe conuenit liberales : vt de bonis vobis à Deo collatis eidem in vita, & morte hilariter conferentes, orationum illius ſitis participes, qui Vicarius noſter exiſtit. Et per hæc & alia bona, quæ in terris, Domino inſpirante, feceritis, ad æterna gaudia peruenire poſſitis. Datum Lateran. x v. Cal. Decembris.

COMMENTARIVM.

EX præſenti Innocentij epiſtola ea deducitur communiter aſſertio : *Conſuetudine introduci non poteſt, vt ſimplex ſacerdos validè conferat ſacramentum Confirmationis.* Quæ aſſertio ab ſpecie 7. Conſvetvdo traditvr, et probatvr.
conſuetudinis probatur ex Concilio Senonenſi celebrato anno 1527. *can.* 38. in illis verbis : *Quoniam Abbates nonnunquam attentant munus confirmationis conferre, idque vindicant ex conſuetudine præſcripta, ad ſe pertinere. Nos attendentes hanc impoſitionem manuum à Chriſto primùm inſtitutam, & ab Apoſtolis receptam, ſolis Epiſcopis (qui Apoſtolorum ſunt ſucceſſores) reſeruatam, conſuetudinem huiuſmodi, quæ potiùs corruptela dicenda eſt, reprobamus.* Generalius tamen probari poteſt ex omnibus illis Eccleſiæ canonibus, Pontificum, & SS. PP. teſtimoniis, in quibus presbyteris negatur huius ſacramenti collatio, vt *in cap. quamuis*, 68. *diſt. cap. presbyteros* 98. *diſt. cap. cauendum* 7. *verſ. obſeruandum* 10.*q.*3.*cap. presbyteri* 119. *de conſecr. diſt.*4.*cap.*1.3. *&* 4. *de conſec. diſt* 5. *cap. vnico*, §. *per frontis, de ſacra vnctione.* Concil. Pariſ. ſub Ludouico *lib.*1.*cap.*33. Meldenſi *can.*28. *&* 44. Vormat. ſub Hadriano II. *can.* 8. Hiſpal. 2. *can.* 5. Conſtantienſi *ſeſſ.*8. Colonienſi 1. ſub Hermano, *p* 7.*cap.*8. Tridentino *ſeſſ.*7.*de Confirm. can.* 3. & *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. Ex Pontificibus Ioanne III. *epiſt. vnica, in principio : Donum ſancti Spiritus per impoſitionem manuum Corepiſcopi non tradant, nec Presbyteri, ſed Epiſcopi, quia non LXX. ſed Apoſtoli tantùm manus imponebant.* Damaſ. *epiſt.*4. *poſt princip. Quod ſolis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus proprij ſit officij tradere Spiritum ſanctum, liber actuum Apoſtolorum docet, præſertim cùm nullus ex LXX. diſcipulis, quorum iſti (Corepiſcopi) in Eccleſia ſpeciem gerunt, legatur donum ſancti Spiritus per manus impoſitionem tradidiſſe.* Innocentio I. *epiſt.*1. *cap.*3. *De conſignandis infantibus manifeſtum eſt ab alio fieri quàm ab Epiſcopo non licere ; nam Presbyteri licèt ſint ſacerdotes, Pontificatus*

tificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus ſolis deberi, vt vel conſignent, vel Paracletum ſpiritum tradant, non ſolùm conſuetudo eccleſiaſtica demonſtrat, verùm illa lectio actuum Apoſtolorum, quæ aſſerit, Petrum & Ioannem eſſe directos, qui iam baptizatis traderent Spiritum ſanctum. Leo Magnus *epiſt.* 88. cuius pars extat apud Gratianum *in cap. quamvis*, 68. *diſt.* D. Clemens *lib.* 3. *conſtit. cap.* 16. & *epiſt.* 4. Nicolaus I. *epiſt.* 70. Gelaſius *epiſt.* 1. *cap.* 8. Iſidorus *lib.* 7. *etymol. cap.* 12. Cyprianus *epiſt. ad Iouin.* D. Chryſoſtomus *homilia* 18. *in acta Apoſt.* Epiphanius *hæreſi* 21. Beda *in cap.* 18. *actuum.* Alia iuris teſtimonia cumularunt Antonius Auguſt. *in epit. iuris, libro* 4. *tit.* 45. Iodocus Coccius *tom.* 2. *theſauri, lib.* 5. *art.* 20. Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti*, & *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 30. & *in remiſſ. ad Trident. dict. can.* 3. Sahagun *in cap. finali, hoc tit. num.* 31. Sebaſt. Cæſar *de Eccleſ. hierarch.* 1. *p. diſp.* 6. §. 3. *num.* 5. Bellarminus *de confirm. cap.* 12. Petrus Gregor. *lib.* 1. *partis. tit.* 8. *cap.* 3. *num.* 3. & *lib.* 2. *ſyntagm. cap.* 5. *num.* 2. Diana *p.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 1. Baſilius Legion. *de confirm.* 4. *p. cap.* 1. 2. & 3. Vicecomes *de ritibus Confirm. lib.* 1. *cap.* 8. Mendoza *lib.* 3. *Concilij Illibert. cap.* 8. Suarez *tom.* 3. *de ſacram. in* 3. *part. diſput.* 36. *ſect.* 1. Lorinus *in cap.* 8. *actuum, verſ.* 17. Salmeron *tract.* 26. *in act.* 1. Tamburinus 2. *tom. de iure Abbat. diſp.* 4. Fragoſo *de regim. Chriſt. Reipub. part.* 2. *lib.* 1. *diſput.* 1. §. 9. & *lib.* 8. *diſput.* 18. §. 7. Torreblanca *de iure ſpirit. lib.* 2. *cap.* 6. Sauſſay *in panopl. ſacerd.* 2. *p. lib.* 5. *cap.* 13. Franciſcus Hallierius *in vindiciis*, Pariſ. *lib.* 2. *cap.* 4. §. 4. Baronius *anno* 58. *num.* 4. Ioannes Darus *ad diſtinct.* 5. *de conſecr.* Cellotius *de hierarchia lib.* 6. *cap.* 10. §. 1. Martinez de Prado *tom.* 1. *de ſacram. quæſt.* 72. *dub.* 3. & 11. Claudat agmen vnus pro cunctis omnigenæ eruditionis parens, Academiæ noſtræ, immò Hiſpaniæ decus, Illuſtriſſimus D. Franciſcus Ramos *in memor. ad Alexand. VII. pro Epiſcop. Luſitaniæ, propoſ.* 4. §. 4.

8. TRADITVR RATIO DVBITANDI.

Sed aduerſus hanc aſſertionem non leues inſurgunt difficultates. Prima naſcitur ex eo, nam tempore Apoſtolorum pari cum Epiſcopis Preſbyteri vtebantur poteſtate. D. Paulus *ad Philippenſes* 1. *Omnibus ſanctis, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & Diaconibus*; id eſt cum Preſbyteris: idem *epiſt.* 1. *ad Titum.* D. Petrus *epiſt.* 1. *cap.* 5. *actuum Apoſt. cap.* 20. *verſ.* 17. quas & alias authoritates ad id probandum congerit & expendit D. Hieronymus *in cap. legimus*, 93. *diſt. Quemdam audio in tantam erupiſſe vecordiam, vt Diaconos Preſbyteris, id eſt Epiſcopis anteferret; nam cùm Apoſtolus præcipuè doceat eoſdem eſſe Preſbyteros, quos Epiſcopos, &c.* Et *cap. ecce*, 95. *diſt.* Illuſtrant Bellarminus *de Clericis cap.* 14. & 15. Villaroel. *part.* 1. *regim. eccleſ. quæſt.* 4. *art.* 2. Baronius *anno Chriſti* 58. *num.* 5. plures congeſti à Barboſa *de poteſt. epiſcop.* 1. *part. cap.* 2. immò ſequentibus Eccleſiæ ſæculis potiùs conſuetudine, quàm dominica inſtitutione diſtinctio Epiſcoporum & Preſbyterorum introducta eſt, *cap. olim* §. 95. *diſt. Sicut, Preſbyteri ſciunt ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubiectos; ita Epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis Dominicæ veritate Preſbyteris eſſe maiores, & in commune debere Eccleſiam regere.* Vnde vſu & conſuetudine introductum fuiſſe, vt Epiſcopi conferrent ſacramentum confirmationis; probatur *ex cap. peruenit*, 95. *diſt. Secundum veterem vſum Eccleſiæ noſtræ.* Dionyſius *de eccleſ. hierarch. cap.* 8. *verſic. Itaque diuinus mos.* Sed non ſolùm lex ſcripta, verùm conſuetudo contrariâ conſuetudine abrogari poteſt, vt probant latè Oſualdus *lib.* 1. *comment. Donel. cap.* 10. *littera I.* Salcedo *de leg. polit. lib.* 1. *cap.* 8. Vighellius *in methodo iuris ciuilis, p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. igitur conſuetudine Conſtantinopoli præſcripta introduci poterat, vt Preſbyteri Latini ſacramentum Confirmationis adminiſtrarent. Augetur primò hæc difficultas ex eo, nam conſuetudine apud Græcos receptum eſt, vt Preſbyteri ſimplices ſacramentum Confirmationis ritè conferant. D. Ambroſius *in epiſt. ad Epheſios, cap.* 4. *Apud Ægyptum Preſbyteri conſignant, ſi præſens non ſit Epiſcopus.* Dionyſius *de eccleſ. hierarch. cap.* 5. Latè illuſtrant Petrus Arcudius *lib.* 2. *de concord. Eccleſiæ Occident. cap.* 10. *vſque ad* 16. Iacobus Sirmundus *antirrhetico de canone Arauſicano contra Petrum Aurelium*, Baſilius *de confirmat. cap.* 5. Vicecomes *lib.* 1. *de ritibus confirm. cap.* 8. igitur etiam Preſbyteri Latini virtute conſuetudinis poterant conferre ſacramentum Confirmationis. Augetur ſecundò hæc difficultas ex eo, nam quod poteſt fieri priuilegio, poteſt introduci conſuetudine, *l.* 1. *l. in ſumma, ff. de aqua pluuia, l. nemo* 123. §. 1. *ff. de reg. iur. cap. duo, de officio ordin.* docent Fontanella *de pactis nuptialibus tom.* 1. *clauſ.* 3. *gloſſ.* 2. *num.* 28. Molina *lib.* 2. *de primog. cap.* 6. *num.* 12. Morla *in emporio, p.* 1. *tit.* 2. *num.* 5. Amaya *in l.* 3. *C. de annonis, lib.* 10. *num.* 27. ſed priuilegio concedi poteſt ſimplici ſacerdoti, vt ſacramentum Confirmationis conferat, *cap. peruenit* 2. 95. *diſt.* vt Innocentius VIII. conceſſit Generali, & Abbatibus Ciſtercienſibus, vt referunt F. Emanuel Roderic. *tom.* 1. *regul. quæſt.* 18. *art.* 3. Vaſquez *in* 3. *p. diſp.* 234. *cap.* 4. *num.* 39. & Fratribus Regularibus ſancti Franciſci, vt referunt Barboſ. 2. *p. de poteſt. Epiſcop. alleg.* 30. *num.* 5. Lucas Vvadingus *in annalibus Franciſc. tom.* 5. *anno* 1444. *num.* 45. & *anno* 1447. *num.* 15. & Patribus Societatis Ieſu in Braſilia, teſtantibus Petro Arcudio *lib.* 2. *de concord. Eccleſ. Occid. & Orient. cap.* 15. Sfortia Pallauic. *lib.* 9. *hiſtor. Concil. Trident. cap.* 7. Solorzanus *de iure Indiar. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 33. & *in polit. lib.* 4. *cap.* 18. igitur ſimiliter ratione conſuetudinis poterant Preſbyteri Latini Conſtantinopoli degentes ritè conferre ſacramentum Confirmationis.

His difficultatibus minimè refragantibus, vera eſt præſens deciſio, pro cuius illuſtratione ſciendum eſt, Epiſcopos per conſecrationem Epiſcopalem recipere à Chriſto immediatè nouam Ordinis poteſtatem indelebilem, ſecundùm quam ſuperiores ſunt Preſbyteris; & quædam Ordinis miniſteria exercere poſſe, quæ Preſbyteris omninò denegantur, vt expreſsè docet Tridentinum *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 4. & probant Vaſquez *tom.* 3. *in* 3 *part. diſp.* 243. Bellarminus *lib.* 4. *de R. Pontif. cap.* 10. Sayrus *de ſacram. lib.* 1. *cap.* 2. *q.* 3. *art.* 5. Vnde neceſſitatem Epiſcoporum ad miniſteria eis ſpecialiter incumbentia feliciter propugnarunt Nicolaus Lemaiſtre *de inſtaurat. Epiſc. integro lib.* Franciſc. Hallierius *de diuin. inſtit. Epiſc. per duos libros*, Petrus Aurelius, aut quiſquis eſt, qui eo ſub nomine latère voluit, *in vindiciis cenſuræ Sorbonicæ aduerſus ſpongiam Lamellij.* 9.

DE EPISCOPORVM ORDINE, AT POTESTATE.

D. Emanuel Sarmiento & Mendoza *in libello hiſpanicè ſcripto*, *Militia Euangelica*, *cap.* 10. *cum ſequent.* Ex his autem miniſteriis, quæ ratione ordinis Epiſcopalis ſolummodò Epiſcopis reſeruantur, aliqua referunt Iſidorus *in cap. perlectis, verſ. Ad Epiſcopum*, 25. *diſt. cap. quamuis*, 68. *diſt.* Trident. *vbi proximè*, inter quæ alia ſunt ſacramenta, vt Confirmatio & Ordo; alia verò ſolùm ſacramentalia, vt conſecrationes Eccleſiarum, Altarium, Vaſorum, Virginum, & ſimilia. De ſacramento Ordinis latè probaui *in cap.* 1. *de ordinatis ab Epiſcopo*: de conſecratione Chriſmatis, Altarium, & Eccleſiæ, conſtat *ex cap. penult. verſ. Chriſma, de præſcript. cap. illud*, 95. *diſt. cap.* 1. 2. *&* 3. 26. *q.* 6. *cap. penult. de conſecr. Eccleſ.* & aliis. De conſecratione etiam Virginum eam probaui *in cap.* 1. *de temp. ordin.* quæ omnia miniſteria Epiſcopis ratione ordinis reſeruata, non ita ab ipſo Chriſto fuerunt diſtincta, ſed hæc determinationi Eccleſiæ reliquit, ex cuius inſtitutione, & more reſeruatio hæc, & diſtinctio initium habuit. Apoſtoli enim Epiſcopis ea miniſteria reſeruarunt, quæ conſona erant ſtatui Epiſcopali, prout à Chriſto noſcitur inſtitutus, vt generaliter ſunt omnes conſecrationes ad rerum ſacrarum perfectionem inſtitutæ.

10. DE MINISTRO CONFIRMATIONIS. Inter hæc miniſteria vſu Eccleſiæ, & inſtitutione Apoſtolorum, primum, præcipuumque eſt ſacramentum Confirmationis, cuius adminiſtratio iam à temporibus Apoſtolorum ſolis Epiſcopis vt ordinariis miniſtris competit, vt conſtat *ex cap.* 8. *actuum Apoſt.* vbi refertur, Petrum & Ioannem miſſos fuiſſe in Samariam, vt baptizatis manus imponerent, ex D. Cypriano *epiſt.* 73. *ad Iubaianum*: *Quod nunc quoque apud nos geritur, vt qui in Eccleſia baptizantur, Præpoſitis Eccleſiæ offerantur, & per noſtram orationem & manus impoſitionem Spiritum ſanctum conſequantur.* D. Hieronymo *in dialog. aduerſus Luciferianos*: *Non abnuo hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem, vt ad eos qui longè in minoribus vrbibus per Preſbyteros, vel Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad inuocationem ſancti Spiritus manum impoſiturus excurrat.* Ex Euſebio *epiſt.* 3. *ad Epiſcopos Tuſciæ & Campaniæ*: *Manus quoque impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt, niſi à ſummis Sacerdotibus; nec tempore Apoſtolorum ab aliis, quam ab ipſis legitur peractum.* Concilio Hiſpal. 2. Vormatienſi *can* 8. Florentino *in decreto Eugenij IV. de ſacrament.* §. *ſecundum. Ordinarius miniſter eſt Epiſcopus, vt cum cæteras vnctiones ſimplex ſacerdos valet exhibere, hanc non niſi Epiſcopus debet conferre; quia de ſolis Apoſtolis legitur, quorum vicem tenent Epiſcopi, quod per manus impoſitionem Spiritum ſanctum traderent.* Et ita ex inſtitutione diuina explicata per Apoſtolos, & vſu Eccleſiæ Epiſcopi ordinarij miniſtri ſunt ſacramenti Confirmationis. Docent, & latè probant hanc inſtitutionem diuinam Franciſcus Hallierius *in vindiciis*, Pariſ. *lib.* 2. *cap.* 2. §. 4. Suarez *de ſacrament. vbi ſuprà*, Baſilius *de confirm. cap.* 6. *p.* 4. Chriſt. Lupus *ad* 8. *Syn. calumniat.* 4. *fol.* 1422.

11. DE ERRORIBUS HÆRETICORUM. Sed hanc Catholicam veritatem, tot Conciliorum, & SS. PP. decretis definitam negarunt Caluinus *lib.* 4. *inſtit. cap.* 19. §. 10. Vvicleph. *lib.* 4. *Trialog. cap.* 14. Armachanus *lib.* 11. *Armenic. quæſt. cap.* 4. relati à Bellarmino *tom.* 2. *lib.* 2. *de Confirm. cap.* 12. Phocius Patriarcha CP. relatus à Baſilio *dict. p.* 4. *cap.* 1. qui leuibus nituntur fundamentis. Primò adducunt factum Ananiæ, quod refertur *actorum cap.* 9. Ananiam videlicet (qui non erat Epiſcopus, ſed Diaconus tantùm, vel Preſbyter) manus impoſuiſſe Saulo: igitur non ſolùm Epiſcopi ſunt miniſtri Confirmationis. Sed facilè reſpondetur, manuum illam impoſitionem non fuiſſe confirmatoriam, sed tantùm curatiuam, vt docet Baſilius *dict. cap.* 1. *num.* 4. Secundò adducunt authoritatem D. Pauli 1. *ad Timoth. cap.* 4. in illis verbis: *Noli contemnere gratiam, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuum Preſbyteri.* Igitur Timotheus confirmationem acceperat à Preſbytero. Sed neque hæc authoritas pro eis facit; nam per illam manus impoſitionem, non Confirmatio, ſed ſacramentum Ordinis ſignificatur, & in correctis Codicibus legitur: *Per impoſitionem manuum Preſbyterij*, vt etiam latè probauit Hallierius *de ſacris elect. in principio.* Tertiò etiam expendunt pro ſua ſententia D. Ignatium *epiſt.* 13. & D. Ambroſium *lib.* 3. *de ſacrament. cap.* 2. vbi inquit: *Spirituale ſignaculum, & ſeptiformem Spiritum ſanctum dari ad inuocationem Sacerdotis.* Quibus in locis Ignatius & Ambroſius inter ſacerdotis munera recenſent ſacramenti Confirmationis collationem. Sed his & ſimilibus authoritatibus facilè reſpondetur, ſi obſeruetur ſacerdotis appellatione Epiſcopum plerumque venire, vt conſtat ex Sidonio *lib.* 9. *epiſt.* 3. vbi de Fauſto Abbate Lyrinenſi in Epiſcopum aſſumpto ait: *Nihil ab Abbate mutatus per ſacerdotem.* Tandem arguit Phocius à ſacramento Euchariſtiæ, quod adminiſtrare poſſunt Preſbyteri, etſi præcellens ſacramentum ſit ratione contenti. Sed hoc argumentum nihil probat, ſiquidem Euchariſtia conficitur, & adminiſtratur à quocumque Preſbytero, tanquam proprio miniſtro, à quo non rectè arguitur ad ſacramentum Confirmationis; aliàs inde etiam deduceretur, ſacramentum Ordinis ab eis adminiſtrari poſſe.

Manet ergo, Apoſtolos tantùm adminiſtraſſe ſacramentum Confirmationis, & per conſequens Epiſcopos tantùm, qui in eorum locum ſucceſſerunt, vt latè probant Sauarus ad Sidonium *lib.* 6. *epiſt.* 7. Bignonius *ad Marculfum lib.* 1. *cap.* 2. *fol.* 434. Pamelius *ad D. Cyprianum epiſt.* 64. Seuerinus Binius *in notis ad epiſt.* 5. *Anacleti*, Ambianas *ad Tertull. de fuga cap.* 11. *obſeru.* 1. & *cap.* 12. *obſeru.* 2. eſſe miniſtros ordinarios ſacramenti Confirmationis: vnde cognoſcitur ratio huius deciſionis; nam cùm conſuetudo iuri diuino derogare non poſſit, *cap. fin. hoc tit.* vbi Sahagun, & nos plura adducemus, non poterat conſuetudine introduci, vt ſimplices Preſbyteri Latini Conſtantinopoli degentes hoc ſacramentum validè conferrent. 12. TRADITUR RATIO DECIDENDI.
Quæ ratio illuſtratur *ex cap. aqua, de conſecrat. Eccleſiæ, vel Alt.* vbi in non diſſimili ſpecie cùm proponeretur in prouincia Bracharenſi vſum inoleuiſſe, vt ſimplices ſacerdotes Eccleſias ſanguinis effuſione pollutas, aquâ per Epiſcopum benedicta reconciliarent, decreuit Pontifex de cætero huiuſmodi reconciliationem non eſſe faciendam prætextu conſuetudinis, quæ potiùs corruptela appellanda erat. Vnde cùm ex eadem ratione competat Epiſcopis miniſterium conſecrandi Eccleſias, ac adminiſtrandi ſacramentum Confirmationis,

rectè

rectè deciditur in præſenti, prætextu conſuetudinis non poſſe Presbyteros Latinos adminiſtrare ſacramentum confirmationis.

13. RESPONDETVR PRIMÆ DIFFICVLTATI. Nec difficultas ſuprà expenſa pro ratione dubitandi aduerſatur, quâ dicebamus Epiſcoporum & Presbyterorum idem eſſe nomen, æqualeque officium, *ex cap. olim, 95. diſt. cap. legimus, diſt 93.* Nam omiſſâ ſolutione Michaelis à Medina *in tractat. de continentia, lib. 1. cap. 1.* qui auſus fuit affirmare D. Hieronymum, Auguſtinum, & Ambroſium - latos *in dict. cap. legimus, cap. olim,* & à Bellarmino *tom. 1. controu. tit. de clericis, cap. 14. & 15.* in Arij errorem incidiſſe, & aliorum qui tenuerunt inter Epiſcopos & Presbyteros nullum eſſe diſcrimen; apage enim his Eccleſiæ Doctoribus talem irrogare iniuriam: omiſſâ etiam aliâ ſolutione Pauli Layman *tom. 1. ſummæ, lib. 5. tit. 9. cap. 3. num. 5.* dicendum eſt, quod quamvis verum ſit, Epiſcopos à iure diuino inſtitutos, à Presbyteris reuerà differre, atque ordine eſſe maiores, dignitate, ac iuriſdictione præſtantiores, vt contra errores noſtrorum temporum, præcipuè Salmaſij, & Puritanorum defendunt Franciſcus Hallierius *de Epiſcopor inſtit.* Lemaiſtre *eod. tract.* Petauius *de eccleſ. hierarc. lib. 1. & 2.* Cellotius *eod. tract. obſ. 4. cap. 16. per totum*; tamen primis Eccleſiæ ſæculis Presbyteri nomen, & aliqua miniſteria Epiſcoporum retinebant; ſicut enim Epiſcopi tanquam ſeniores Presbyteri dicebantur, ita & Presbyteri à cura animarum, quam in Eccleſia exercebant, Epiſcopi appellabantur, & Epiſcopi Presbyteri primi ordinis dicebantur: & quia aliqua miniſteria ordinis, & iuriſdictionis omnibus communia Presbyteri exercebant, ideò illis ſæculis legimus aliquando confundi Epiſcopum cum Presbytero, & è contra; non tamen inde rectè infertur, quia Epiſcopi nomen Presbyteris commune erat, æqualem eſſe ordinis poteſtatem: nam apud Romanos Prætoris nomen commune erat aliis Magiſtratibus, *l. patri pro filio, §. 1. ff. de minoribus, l. in heredem, ff. de dolo malo*; & tamen omnium æqualis poteſtas non erat. Primis ergo ſæculis Eccleſiæ Presbyteri à cura animarum, quam exercebant, Epiſcopi appellabantur; ſed officia & miniſteria propria Epiſcoporum non exercebant, vt latè docent Baronius *anno 58. num. 3.* & *anno 60. num. 2.* & *166. num 3.* & *205. num. 27.* Turrianus *lib. 1. pro can. cap. 13.* Bellarminus *tom. 1. lib. 1. de clericis, cap. 14.* Lantdmeter. *de veteri mon. lib. 2. cap. 96.* Cæſar *de Eccleſ. hierarch. diſp. 6. §. 2.* Acuña *in d. cap. legimus,* Lemaiſtre *lib. 2. de reſtaurat. Epiſc. cap. 3.* Avala *de eccleſ. trad. 3. p. pag. 214.* Eſpenceus *ad epiſt. D. Pauli, lib. 1. digreſſ. cap. 1. & 2.* Meſſana *in D. Hieronymum, verbo Epiſcopus,* Corjolanus *in breuiar. art. 53. & 58.* Hallierius, & Petauius *vbi ſuprà.* Nec etiam obſtant illa verba: *Magis conſuetudine, quàm diſpenſationis dominicæ veritate Presbyteris eſſe maiores*; quæ repetuntur *in dict. cap. olim*; nam omiſſa interpretatione Dominici Soto *in 4. diſt. 24. quæſt. 2. art. 2.* qui exiſtimat verba illa ſtare relatiuè, non aſſertiuè; dicendum eſt, diſcrimen inter Epiſcopum & Presbyterum à D. Hieronymo ibi relatum referendum eſſe poſt ſchiſma exortum inter Chriſtianos, qui tempore Apoſtolorum baptiſmum recipientes, exiſtimantes gratiam à miniſtris accipere, aiebant: *Ego ſum Cephæ, ego ſum Pauli*; quos reprehendit Apoſtolus *1. ad Corinth. cap. 1.* his verbis: *Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis?* Ad quod ſchiſma ſedandum Eccleſia ſtatuit, vt in ciuitatibus, in quibus Epiſcopalis cura communis erat, Epiſcopos ordinaretur, vt ita ſicut diuino iure diuerſa inter ſe erant officia Epiſcopi & Presbyteri, ſic etiam per diuerſas perſonas obirentur: cùm itaque ait D. Hieronymus, conſuetudine Eccleſiæ introductum fuiſſe, vt Epiſcopi Presbyteris maiores eſſent, non negat maioritatem prouenire à iure diuino, ſed dumtaxat oſtendit, quod licèt poteſtas Epiſcopalis in genere inſtituta ſit à iure diuino, tamen in particulari, & in actu accipitur immediatè ab Eccleſia, & eius ſummo Paſtore. Præſenſerunt Baronius *anno 58. num. 11:* Cæſar *de Eccleſ. hierarch. diſp. 6. n. 13.* Nec obſtat augmentum difficultatis deductum ex more apud Græcos recepto, apud quos Presbyteri abſente Epiſcopo hoc ſacramentum conferunt, vt conſtat ex D. Auguſtino *quæſt. 101. vtriuſque Teſtamenti,* illic: *Nam in Alexandria, & per totam Ægyptum, ſi deſit Epiſcopus, conſignat Presbyter*; ex Nicolao I. & Dionyſio latè probat Baſilius Legionenſis *de Confirm. p. 4. cap. 5.* Nam omiſſa ſolutione Vvaldenſis *de ſacrament. cap. 104.* P. Suarez *eodem tract. diſp. 36. ſect. 1.* qui affirmant Armenos, atque Ægyptios non erraſſe in miniſtro confirmationis, ſed confirmationem ipſam negaſſe, atque D. Auguſtinum, Ambroſium, & Dionyſium exaudiendos eſſe de alia vnctione, quæ fit à Presbyteris ſtatim poſt baptiſmum, quos refellit Baſilius *dict. cap. 5.* dicendum eſt, prædictam conſuetudinem ab Eccleſia tolerari, quia non eius ratione Presbyteri propria authoritate ſacramentum hoc adminiſtrant, ſed potiùs ex tacita delegatione Pontificis, & expreſſa Epiſcoporum Orientalium, quibus abſentibus, non verò præſentibus, Presbyteri conſignant: vnde ex commiſſione Pontificis, & Epiſcoporum, accedente ipſa conſuetudine Græcanica, presbyteri licitè conferunt confirmationis ſacramentum: nec hanc conſuetudinem in Presbyteris Græcis improbauit Innocentius in præſenti, ſed tantùm in Presbyteris Latinis, apud quos cùm delegatio tacita Pontificis, aut expreſſa Epiſcoporum non daretur, ideo conſuetudine introduci non poterat, vt licitè & validè hoc ſacramentum conferretur.

14. EXPONITVR CAP. PERVENIT, 95. DIST. Nec obſtat vltimum difficultatis augmentum, quo dicebamus, ex delegatione, ſeu commiſſione Pontificis, poſſe presbyterum ſimplicem ſacramentum hoc conferre: pro cuius ſolutione ſciendum eſt, valdè controuerſum eſſe apud Interpretes, an ex delegatione Pontificis poſſit ſimplex ſacerdos ſacramentum hoc adminiſtrare. Negarunt Durandus, Maior, & Adrianus *in 4. diſt. 7. de confirmat. q. vlt.* Caſtro *de hæreſibus, verbo Confirmatio,* & *de punit. hæretic. lib. 2. c. 21.* Henriquez *lib. 3. ſummæ, c. 6. §. 4 littera L.* Moure *in exam. Theolog. p. 3. cap. 2. §. 3.* Petrus Suauis Polanus *in Concil. Trident. hiſtor. lib. 2. pag. 279.* qui ex eo mouentur, nam quæ ratione ordinis Epiſcopis competunt, delegari non poſſunt, *c. aqua, de conſecratione Eccleſiæ:* ſed collatio ſacramenti confirmationis ſpectat ad Epiſcopum ratione ordinis, vt ſuprà probaui; igitur hæc facultas adminiſtrandi hoc ſacramentum Presbyteris delegari non poteſt. Contrariam tamen ſententiam, quam vt probabilem, tutamque defendimus, tenent poſt D. Thomam *3 p. q. 72. art. 11.* plures à Barboſa congeſti *de poteſt, Epiſcop, 2. p. allegat. 30.*

num. 4. & in præſenti *num.* 7. & *in cap. vnico, num.* 12. *de ſacra vnctione*, Diana 8. *p. tract.* 1. *reſol.* 3. Leander *de ſacram. tract.* 3. *diſput.* 2. *quæſt.* 2. Tamburinus *de iure Abbat.* 2. *tom. diſp.* 3. *quæſt.* 1. *numer.* 5. Fragoſo *de regim. reipub. lib.* 1. *cap.* 1. §. 9. Card. Lugo *in conſiliis*, *pag.* 12. P. Hurtado *de confirm. difficult.* 3. Baſilius Legion. *eod. tract. p.* 3. *cap.* 3. Hurtado *de reſidem. tom.* 1. *reſol.* 5. *ſubreſol.* 6. *pag.* 259. Ex eruditioribus Anton. Auguſt. *in Gratianum lib.* 1. *dialog.* 17. Vicecomes *lib.* 1. *de ritibus Confirm. obſeru.* 8. & 22. & *lib.* 5. *de Baptiſm. cap.* 3. Laurentius Lantdmerer. *lib.* 2. *de veteri cleric. cap.* 72. Bapiſta Caſalius *de veter. Chriſt. ritib. cap.* 23. Zerda *ad Tertull. lib.* 2. *de Baptiſm. cap.* 8 *num.* 108. Seuerinus Binius, Petrus Arcudius, Sfortia Pallauic. Sirmundus, & P. Aurelius., quos laudat & ſequitur Præceptor eximius noſter D. Franciſcus Ramos *vbi ſuprà*, §. 4. *numer.* 152. P. Mendo *in ſtatera*, *diſſertat.* 12. *in appendic.* §. 1. Martinez à Prado *tom.* 1. *de ſacram. q.* 72. *dub.* 11. §. 3. Fr. Antonius Perez *in pentateuc. fidei*, *volum.* 4. *cap.* 3. *num.* 63. Nicolaus Romeus *in effig. Caluini*, *color.* 33. Solorzanus *tom.* 2. *de iure Ind. lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 34. Cabaſſutius *in notit. Concil. in can.* 1. *Concilij Arauſic.* Ioannes Dartia *ad addit. ad conſec. diſt.* 5. quorum ſententia probatur apertè *ex dict. cap. peruenit*, 95. *diſt.* vbi Gregorius Magnus permiſit vt vbi Epiſcopi deeſſent, Preſbyteri baptizatos ſacro chriſmate in frontibus ſignarent; cuius facti meminerunt Patres Concilij Florentini *in decreto Eugenij*, §. *ſecundum*, illic: *Legitur tamen aliquando per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem ex rationabili, & vrgente admodum cauſa ſimplicem ſacerdotem chriſmate per Epiſcopum confecto hoc adminiſtraſſe confirmationis ſacramentum.* Et D. Gregorium egiſſe de ſimplicibus ſacerdotibus, & de ſacramento confirmationis, agnouit Concilium Florentinum vbi ſuprà, quamvis aliqui apud Vvidifordum *ad ſextum articulum Vvicleſi*, variè circa hoc ſenſerint, & perperam voluerint S. Pontificem, vel egiſſe de ſacerdotibus Epiſcopis, vel de alia vnctione, quàm confirmatiua: & Gregorij ſucceſſores plerumque conceſſiſſe priuilegia monaſteriis, vt ſimplices preſbyteri poſſent hoc ſacramentum adminiſtrare, iam ſuprà retuli. Accedit Concilij Florentini decretum *in dict.* §. *ſecundum*, vbi de confirmatione aiunt Patres: *Ordinarius miniſter eſt Epiſcopus.* Conſentit Concilium Trident. *ſeſſ.* 7. *de confirm. cap.* 3. ex quibus rectè colligitur, ſiue intelligitur, alium poſſe vt miniſtrum extraordinarium confirmationem adminiſtrare. Facit tandem Concilium Senonenſe *in decretis morum*, *cap.* 38. vbi cùm Patres ſupponerent, Abbates non habere poteſtatem confirmandi, hæc verba ſubiungunt: *Quod ſi qui ſint, qui contendant, ſibi competere hanc facultatem ex priuilegio, volumus, quod cùm primum fuerint requiſiti à ſuffraganeis noſtris, de priuilegio fidem facere teneantur.* In quibus apertè ſupponitur, ex priuilegio poſſe confirmandi facultatem Epiſcopis competere. Quâ opinione retentâ, non obſtat contrariæ fundamentum; nam licèt ratione Ordinis Epiſcopalis Epiſcopus ſit ordinarius miniſter, tamen Preſbyter extraordinarius eſſe poteſt, quia habet eum ordinem, ſaltem inchoatum, & imperfectum. Vnde virtute huius conſecrationis remotæ, accedente delegatione, poteſt preſbyter validè conferre hoc ſacramentum.

Sed adhuc ſuprà dictis aduerſatur textus *in can.* 2. *Concilij Barchinonenſis* 2. temporibus Recaredi Regis celebrati, in illis verbis: *Simili etiam ſtatutum conditione eſt, vt cùm chriſma Preſbyteris diœceſanis pro neophytis confirmandis datur, nihil pro liquoris pretio accipiatur, ne gratia Dei pretio benedictionis affecta ſimoniacum interitum ementibus, vendentibuſque adſociet.* Ex quibus deduci videtur, preſbyteros chriſma accipere, vt neophytis confirmationis ſacramentum conferant. Pro huius Canonis interpretatione dicendum eſt, in eo tantùm prohiberi à patribus, ne prætextu liquoris pretium accipiatur pro chriſmate ab Epiſcopis, à quibus preſbyteri quotannis chriſma petere debent. Concilium Carthag. 4. *can.* 36. *Preſbyteri, qui per diœceſes Eccleſias regunt, à ſuis Epiſcopis omni anno ante paſchæ ſolemnitatem chriſma petant.* Et *cap. omni* 124. *cap. Preſbyteri, de conſecrat. diſt.* 4. *cap. non videtur, de offic. ordin. in* 5. *collect.* Antonius Auguſt. *in epit. iuris lib.* 23. *tit.* 2. Seuerinus Binius *in notis ad epiſt.* 2. *Fabiani*: quod chriſma à proprio Epiſcopo acceptum ſub fideli cuſtodia preſbyteri ſeruare debebant, *cap.* 1. *de cuſtod. Euchariſt.* Concil. Arelat. *can.* 18. *Preſbyteri ſub ſigillo cuſtodiant chriſma, & nulli ſub prætextu medicinæ, vel cuiuſlibet rei donare præſumant.* Turon. *can.* 20. *Preſbyteris iniungendum eſt, ne ſacrum chriſma foras conclaue dimittant, vbi à quolibet attingi poſſit.* Metenſe *can.* 3. *Vt Epiſcopi diœceſim viſitantes, neophytos confirmare poſſint.* Et *cap. cauendum* 7. 10. *q.* 3. Concil. Meldenſe *can.* 28. vnde *in dict. can.* 2. *Concilij Barchin.* non traditur chriſma preſbyteris, vt ipſi neophytos cum eo ſignent, ſed tantùm vt cuſtodiant, ad hoc vt Epiſcopi diœceſim peragrantes eos confirmare poſſint.

15. Explicatur Concilium Barchinonense can. 2.

Secundò aduerſatur textus *in can.* 2. *Concilij Arauſic.* in illis verbis: *Hæreticos in mortis diſcrimine poſitos, ſi catholici eſſe deſiderent, ſi deſit Epiſcopus, à Preſbyteris cum chriſmate, & benedictione conſignari placet.* Ex quibus apertè probatur, preſbyteros ſimplices poſſe ſacramentum confirmationis adminiſtrare. Pro cuius canonis vera expoſitione ſciendum eſt, primis Eccleſiæ temporibus in vſu fuiſſe, vt ſimul cum baptiſmo confirmationis ſacramentum miniſtraretur; verùm cùm ſequentibus ſæculis Preſbyteris baptizantibus Epiſcopi non facilè adeſſent, qui chriſmate baptizatos ſignarent, pluresque ſine chriſmatis vnctione decederent, Syluester Papa conſtituit, vt abſente Epiſcopo preſbyteri chriſmate baptizatos linirent. Damaſus Pontifex *in Pontificali*, vbi de Syluestro ita ait: *Hic & hoc conſtituit, vt baptizatum liniat preſbyter chriſmate, leuatum de aqua, propter occaſionem tranſitus mortis.* Fortunatus *lib.* 1. *de eccleſ. offic. cap.* 17. ibi: *In geſtis Pontificalibus legitur, Syluester Papa inſtituit, vt à Preſbytero vngeretur neophytus in cerebro.* Et ſtatim: *Si quis ſine chriſmate migrauerit de ſæculo, periculoſum iter arripit. Hoc prouidens Syluester Papa, in quantum potuit, ſubuenit, & propter abſentiam Epiſcoporum, neceſſitatem addidit, vt à Preſbytero vngerentur.* Rupertus *lib.* 5. *de diuinis officiis*, *cap.* 16. *Legitur autem in geſtis Pontificalibus, quod Syluester Papa conſtituit, vt baptizatum liniat Preſbyter chriſmate, leuatum de aqua, propter occaſionem tranſitus mortis, ne propter abſentiam Epiſcopi, & difficultatem eum conſequendi, ſine manus impoſitione baptizati migrent.* Hugo à Sancto Victore *lib.* 2. *de ſacram. p.* 7. *cap.* 3.

16. Exponitur can. 2. Concilii Arauſic.

Primis

Primis temporibus omnis vnctio chriſmatis per ſolos Pontifices fiebat; ſed poſteà inſtitutum eſt, vt baptizatum ſacerdos in vertice liniat; conſignatio tamen frontis ſolis Pontificibus reſeruatur. Latè illuſtrant hanc vnctionis cæremoniam F. Ioſeph. à S. Maria *de ritibus baptiſmi, cap.* 23. Ioſephus Vicecomes *eod. tract. lib.* 5. *cap.* 3. & 4. Hanc igitur vnctionem cum chriſmate in vertice baptizati preſbyteri faciebant abſente Epiſcopo. Leo I. *epiſt.* 88. *Sed neque coram Epiſcopo licet preſbyteris in baptiſterium introire, nec præſente Antiſtite infantem tingere, aut ſignare.* Concil. Tolet. 1. *can.* 20. *Statutum verò eſt, Diaconum non chriſmare, ſed preſbyterum abſente Epiſcopo, præſente verò ſi ab ipſo fuerit præceptum.* Cùm enim hæc vnctio chriſmatis à B. Syluestro fuiſſet inſtituta vt vicaria, in ſubſidium & locum Confirmationis, quam Epiſcopi abſentes, & multis curis præpediti ſtatim poſt baptiſmum conferre non poterant, ideo niſi illis abſentibus; aut præſentibus de eorum licentia preſbyteri chriſmate vnctionem facere in vertice baptizati non poterant. Quibus ita animaduerſis cognoſcitur vera interpretatio prædicti Concilij Arauſicani; nam cùm hæretici ad fidem conuerſi, perperam antea baptizati, per baptiſmum recipi deberent, *cap. de Arrianis* 109. *de conſec. diſt.* 4. & ſtatim confirmandi eſſent, aut ſaltem abſente Epiſcopo per preſbyterum chriſmate vngendi; ideò aiunt PP. Concil. Arauſic. in mortis diſcrimine hæreticos poſitos, ſi catholici eſſe deſiderent, & deſit Epiſcopus, à preſbyteris cum chriſmate & benedictione conſignandos eſſe. Quæ verba non ſunt accipienda de confirmatione, ſed de prædicta vnctione cum chriſmate: quæ interpretatio apertè probatur ex canone antecedenti ipſius Concilij Arauſic. qui reperitur apud Gratianum *in cap. nullus* 125. *de conſec. diſt.* 4. vbi hæc vnctio appellatur tantùm *benedictio.* De hac etiam vnctione cum chriſmate, non verò de Confirmationis ſacramento accipiendi ſunt textus *in cap. preſbyteris* 119. *cap. preſbyteri* 120. *cap. omni tempore* 124. *de conſec. diſt.* 4. vbi preſbyteris permittitur hæc vnctio cum chriſmate in vertice baptizati.

17. Exponitur D. Chryſoſtomus. Etiam ſuprà traditis aduerſari videtur D. Chryſoſtomus *homil.* 11. *in epiſt.* 1. *D. Pauli ad Timoth. cap.* 3. in illis verbis: *Cur iſtud? quia ſcilicet inter Epiſcopum atque Preſbyterum intereſt fermè nil; quippe & Preſbyteris Eccleſiæ cura permiſſa eſt, & quæ de Epiſcopis dixit, ea etiam Preſbyteris congruunt; ſola quippe ordinatione ſuperiores illis ſunt; atque hoc tantùm pluſquam Preſbyteri habere videntur.* Quæ verba ita expendit Hallierius *de diuina Epiſcop. inſtit. lib.* 1. *art.* 7. ſolâ ordinatione, id eſt ordinandi poteſtate Epiſcopi Preſbyteris maiores ſunt; igitur quoad confirmandi facultatem, æqualem habent Epiſcopi, ac Preſbyteri. Cui difficultati, omiſsâ ſolutione ipſius Hallierij, qui exiſtimat ordinandi poteſtatem tantùm à B. Chryſoſtomo fuiſſe expreſſam, quia hæc Epiſcopi Prærogatiua, ordinandi videlicet facultas, difficiliùs preſbyteris communicatur: dicendum exiſtimo, verba illa, *ſolâ ordinatione*, non eſſe referenda ad ordinandi poteſtatem, Epiſcoporum propriam; ſed ad gradum ordinis Epiſcopalis, quo diſtinguuntur Preſbyteri ab Epiſcopis, & cuius virtute competit Epiſcopis facultas adminiſtrandi Sacramenta Confirmationis, & Ordinis: vnde rectè ait D. Chryſoſtomus, curam animarum æqualiter competere Preſbyteris ac Epiſcopis, inter eoſque nullam dari differentiam, exceptâ ſolâ ordinatione, id eſt Epiſcopali gradu, cuius virtute Epiſcopus miniſter eſt ordinarius Confirmationis, & Ordinis.

18. Exponitur can. 4 Concilij Regienſis. Rurſus ſuprà traditis opponi poteſt canon 4. Concilij Regienſis, in illis verbis: *Et inter minutas has diſcuſſiones, & indefinitas, viſum eſt omni preſbytero per familias, per agros, per priuatas domos pro deſiderio fidelium habere facultatem benedictiones aperire, quod nonnullas iam prouincias habere occurrit. Huic autem etiam in Eccleſiarum plebibus, per loca tamen magis, quàm per vrbes hoc idem viſum eſt tribuendum. In Eccleſia quoque, in qua ordinatus fuerit, conſecrandi virginem, ſicut confirmandi neophytum, ius habebit, & per omnia, vt ſit multa indulgentiæ teſtimonium, ſemper ſe inferiorem Epiſcopo, ſuperiorem Preſbytero agat.* Ex quibus verbis expreſsè deducitur, preſbyteros poſſe ſacramentum confirmationis adminiſtrare. Pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt, in eo canone agi non de ſimplici preſbytero, ſed de Chorepiſcopo: olim enim in pagis & minoribus ciuitatibus conſecrabantur Chorepiſcopi, qui vt Vicarij Epiſcoporum in eis ſacramenta adminiſtrarent. Concilium Antioch. *can.* 10. & 18. Sardicenſe *can.* 6. de quorum poteſtate, & conditione agemus *cap.* 1. *de priuileg.* Illi ergo, præcipuè in Gallia, ſuperbiâ elati, non ſolùm in Eccleſiis propriis, verùm in aliis baptizatis Confirmationem miniſtrare, chriſma benedicere, virgines conſecrare audebant, vt probat P. Marcha *lib.* 2. *concord. Sacerd. & Imper. cap.* 13. & 14. & *lib.* 6. *cap.* 26. vnde in dicto Concilio Regienſi modus præſcriptus fuit Chorepiſcopis, videlicet vt in propriis Eccleſiis tantùm fideles benedicerent, neophytos confirmarent, virgineſque conſecrarent; quod & cautum fuit *in can.* 1. *ipſius Concilij*, in illis verbis: *Ex conſtitutionis permiſſu benedicere, & vt ſuprà definitum eſt, in vna & eadem Eccleſia neophytos confirmare, in caſtellis ac vicis totum illis ante preſbyteros (ſicut venerit) liceat, quod in ciuitatibus omnino præſcribitur.* Et tandem temporibus Caroli Magni cùm eorum ambitio comprimi nequiret, per Leonem IV. in Synodo Romana amoti fuerunt, & in exilium miſſi, vt conſtat *ex lib.* 7. *capitul. cap.* 187. ibi: *Prædictos autem Chorepiſcopos omnes præcipis damnari, & in exilium detrudi. Iſta verò omnes, maximè Regni nobis à Deo commiſſi Epiſcopi, cum eodem Arnone, permittente præfato Apoſtolico mitiùs tractantes, iam dictos villanos Epiſcopos inter Preſbyteros ſtatuerunt.* Latiùs proſequitur Marcha *d. cap.* 12. & nos plura dabimus *in cap.* 1. *de priuileg.*

19. Exponitur cap. nullus, de conſecr. diſt. 4. Ex eadem etiam obſeruatione exponendus eſt canon Concilij Ancyrani, relatus à Gratiano *in cap. nullus* 125. *de conſecr. diſtinct.* 4. quem adiectâ negatione ita edidit Iacobus Sirmundus in editione Conciliorum Galliæ: *Nullum miniſtrorum, qui baptizandi recepit officium, ſine chriſmate vſquam debere progredi, quia inter nos placuit ſemel chriſmari. De eo autem, qui in baptiſmate, quacumque neceſſitate faciente non chriſmatus fuerit, in Confirmatione ſacerdos commonebitur. Nam inter quoſlibet chriſmatis ipſius non niſi vna benedictio eſt, non vt præiudicans quidquam, ſed vt non neceſſaria habeatur repetita chriſmatio.* Qui quidem textus valdè difficilis eſt, ſiquidem in eo docetur, ſimplicem ſacerdotem poſſe ſacramentum Confirmationis conferre, ideoque dum

baptiſmum adminiſtrat, non debere progredi ſine chriſmate. Canoni huic negationem illam, *non*, adiecit Sirmundus, quem contra Petrum Aurelium defendit Petrus Marcha *in notis ad can.* 2. *Concilij Claromont.* ita vt ſenſus præſentis canonis ſit; videlicet PP. præcipere, vnicam, eamque in fronte, chriſmatis vnctionem fieri; ideoque miniſtrum Baptiſmi chriſma in promptu habere debere, vt mox baptizatum liniat. Si quis verò caſu chriſmatus in baptiſmate quiſquam non fuerit, commonendum Epiſcopum in Confirmatione, nempe vt baptizatus, cui chriſma adminiſtratum non ſit in baptiſmo, tunc ab Epiſcopo chriſmetur; inde chriſmatis vnam eſſe benedictionem, vel in Baptiſmo, vel in Confirmatione; neceſſariam autem non eſſe repetitam chriſmationem, ſemel ſcilicet à Preſbytero in baptiſmo, & iterum ab Epiſcopo in confirmatione, quæ ſolâ manuum impoſitione confertur. Affirmatiuè legentes canonem illum Petrus Aurelius, & Seuerinus Binius, eius ſenſum ita eliciunt: Nullus preſbyterorum, aut Diaconorum, qui ad ægros, vel laborantes accedunt, baptiſmi gratiâ, abſque chriſmate progrediatur, quia id conſtitutum eſt, vt baptiſma ab iis non adminiſtretur ſine chriſmatis vnctione, quam ſemel tantùm conferant, nullâ aliâ, ſcilicet extra baptiſmum, chriſmatione illis permiſsâ, quæ tunc ab Epiſcopis adminiſtrari debet. Si quis autem in baptiſmo chriſmatus non fuerit, Epiſcopus ea de re tempore Confirmationis admonendus eſt, nempe vt baptizatum arceat à confirmatione, & ad presbyterum remittat priùs chriſmandum in vertice; ipſe enim Epiſcopus eiuſmodi chriſmationem præbere non poteſt, quia chriſmatis ipſius non niſi vna benedictio eſt, id eſt chriſmatis Epiſcopalis. Eſſet autem duplex benedictio illius chriſmatis, ſi Epiſcopus priùs vicem eius, quæ à preſbytero petenda erat, deinde ſuam expleret. Cæterùm à preſbytero expetenda eſt prima chriſmatio omiſſa, quia neceſſaria eſt repetita chriſmatio, nempe prima illa baptiſmalis, & ſecunda, quæ ab Epiſcopo adhibetur in Confirmatione. Quod eò non pertinet, vt chriſmatis baptiſmalis omiſſionem ſolâ neceſſitate contractam cuiquam obeſſe, aut chriſmationis Epiſcopalis vim minuere PP. velint, ſed ſine vllo huiuſmodi præiudicio, repetita chriſmatio, ſeu chriſmatio duplex, neceſſaria habeatur. Verùm hæc interpretatio ſuſtineri nequit, cùm aliena ſit à verbis ipſius canonis, & illius ſententiam potiùs obtrudat, & inextricabilem reddat, quàm explicet: quare eâ omiſsâ dicendum eſt, in eo canone duplicem caſum proponi: in primo agitur de vnctione baptizati in vertice, quæ preſbyteris permiſſa eſt, ex ritibus ſuprà traditis; quam inſtitutam fuiſſe à D. Sylueſtro referunt Amalaricus, & Rabanus relati ab Hallierio *in vindiciis*, *obſ.* 1. *cap.* 1. §. 3. & in dicto canone eius neceſſitas iniungitur, ideoque iubetur, vt qui baptizare intendit, ſine chriſmate non progrediatur. Secundus caſus proponitur, cùm omiſſa fuit hæc vnctio à baptizante ob neceſſitatem emergentem; & ſtatuitur, vt tunc tempore Confirmationis miniſtrandæ ab Epiſcopo ipſe commoneatur, non vt baptizatum mittat preſbytero ad præmittendam verticis vnctionem, ſed vt ipſum chriſmate vngat tantùm, ſi illi viſum fuerit; aliàs ſi duplici chriſmatis vnctione illum linire velit, nihil obeſſe myſterio, quia ſuperflua non nocent; attamen repetitam chriſmationem neceſſariam non eſſe: *Quoniam*, aiunt, PP. *chriſmatis ipſius inter quoslibet non niſi vna eſt benedictio*; id eſt vnâ, eademque benedictione conſecratum eſt chriſma, quâ vtuntur Epiſcopi, & Preſbyteri; adeoque licèt vnctio in baptiſmate omiſſa fuerit, ex eo nullum ſequitur damnum, cùm reſarciatur copioſè in chriſmate confirmationis: & ita primus caſus, in quo de preſbytero baptizante agitur, referendus eſt ad vnctionem verticis; in ſecundo verò, vbi de confirmatione per ſacerdotem, intelligendus eſt Epiſcopus, non ſimplex Preſbyter.

CAPVT V.

Idem *Decano & Capitulo* [a] *Cenomanenſi.*

CVm inter vos ex vna parte, & Canonicos S. P. de [b] Curie ex altera, ſuper eo, quod dicti Canonici S. P. generale [c] interdictum à Ven. fratre noſtro Epiſcopo [d] veſtro, vel [e] vobis in ciuitate Cenoman. poſitum non ſeruant, quæſtio verteretur, vtraque pars, vt eadem cauſa poſſet ſine debito terminari, ſuum nuntium ad Sedem Apoſtolicam deſtinauit. Partibus igitur in noſtra præſentia conſtitutis, per procuratores idoneos audientiam præbuimus liberam, & benignam. Et quidam Eccleſiæ veſtræ propoſuit procurator, quod cùm Cenoman. Eccleſia ſuo loco, & tempore pro exceſſibus ſæcularis [f] poteſtatis interdicto voluit ſupponere [g] ciuitatem Eccleſiæ S.P. de Curie, tanquam membrum ſuo Capiti non adhærens, [h] campanis pulſatis, apertis [i] ianuis, *j* diuina officia celebrare, aliis ceſſantibus non omiſit. Cùm autem Ven. f. noſter Hoſtienſis [k] Epiſcopus tunc in partibus illis legationis officio fungeretur, iidem ad eius præſentiam accedentes, ſuam ei ſuper hoc querimoniam exponere [l] curauerunt, qui partibus conuocatis, & rationibus vtriuſque diligenter auditis & cognitis, cùm pars Eccleſiæ S.P. per priuilegia S. Apoſt. non poſſet oſtendere ſe munitam, immò ei firmum conſtaret, quod ex ſuperbia potiùs, quàm ex cauſa rationabili duceretur, ſententialiter diffiniuit, quod cùm in ciuitate Cenomanen. poſitum fuerit interdictum, illud eadem Eccleſia obſeruaret, vinculo quoque excommunicationis, ac pœnæ ordinis, ac [m] beneficij eos ſupponens, qui ſuæ ducerent ſententiæ reſiſtendum. Poſtmodum verò cùm

propter

propter quoſdam exceſſus ſæcularis poteſtatis tota Cenomanen. ciuitas ſupponeretur eccleſiaſtico interdicto, & ipſis Canonicis S. P. denuntiatum fuiſſet, vt à diuinorum celebratione ceſſarent, & obſeruarent, ſicut aliæ Eccleſiæ illius ciuitatis, interdictum, ipſi maiorem temeritatem ſuæ audaciæ adiungentes, cum maiore ſolemnitate ſuum ſunt officium executi, venire contra Legati ſententiam non verentes. Procurator verò ipſorum propoſuit ex aduerſo, quod ipſa Eccleſia S.P. ab ipſa ſui fundatione [n] libera extitit, & exempta, & de bonis progenitorum Chariſſimi in Chriſto filij N.I. Anglorum Regis illic fundata fuerat, & dotata: firmiter aſſeuerans, & ex hoc ſuam credens intentionem fundare, quod Decanatum, & præbendas illius Eccleſiæ Rex & progenitores ſui conferebant, diœceſano Epiſcopo inconſulto. Propoſuit etiam, quod ex conſuetudine tali hactenus eadem Eccleſia gauiſa fuerat libertate, & hoc idem multotiens veſter Epiſcopus recognouit, quod ſuos parochiales poteſt is interdicere & Capellanum, qui extra chorum celebrat Eccleſiæ antedictæ; allegans de conſuetudine antedicta, quod in geoerali etiam interdicto licitum erat eis, pulſatis campanis, altâ voce, interdictis tamen & excommunicatis excluſis, diuina officia celebrare. Nos igitur auditis hinc inde propoſitis; & cognito quod ex tali conſuetudine, ſi qua foret, diſrumperetur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ, ipſam de [o] conſilio f. noſtr. penitùs duximus [p] irritandam: cùm non conſuetudo, ſed corruptela potiùs ſit cenſenda.

NOTÆ.

1. a *CEnomanenſi.*] Cenomaoenſis ciuitas eſt in Gallia Celtica, tertiæ prouinciæ Lugdunenſis, caput Cenomanorum. Plinius *lib. 4. hiſt. cap.18.* Fratres Sam. *tom.2.Gallia, fol.512.* Habet Eccleſiam Cathedralem dicatam S.Iuliano, ſuffraganeam Archiepiſcopi Turonenſis: eius mentio fit *in cap. mulieres, de iureiur. cap.1. de cleric. pereg. cap. is qui fidem, de ſponſ. cap.2. qui clerici vel vou. cap. venerabili 52. de ſentent. excom. cap.4. eod. tit. in 5. compil. cap.1.de offic.deleg. in eadem collect.* Eius Eccleſiæ Præſuli Hamelino, qui eam rexit ex anno 1191. vſque ad annum 1209. ſiue vt alij volunt 1218. reſcribit io præſenti Innocentius, cui etiam ſcribit *lib.2. epiſt.* 85. vbi notauit Boſquetus.

2. b *De Curie.*] Eſt Eccleſia Collegialis in ipſa ciuitate Cenomanenſi, quæ intendebat interdicto generali non ligari, vt ſimiliter contendebat Eccleſia Collegialis S.Aniaoi, de qua Innocentius noſter *lib.3.epiſt.*12. Alia eſt etiam Eccleſia S.P. de Cultura, in ſuburbiis Cenomanenſibus, Ordinis S.Benedicti, de qua *in cap. venerabile, de cenſibus:* eiuſdem meminit Orderic.Vital. ad annum 1098. *Is iam dudum in Cenomannico Conſulatu caſtra violenter in alieno iure conſtruxit, in poſſeſſionibus ſcilicet S. Petri de Cultura, & ſancti Vicentij Martyris, quibus colonos grauiter oppreſſit.* Arnulf. Lexou. *ad Alex.III.*Cironius *dict.cap.venerabili* 52.

3. c *Interdictum.*] Interdictum diuiditur ab Interpretibus in locale, & perſonale. Locale dicitur, quod principaliter fertur in locum, vt ibi diuina officia non peragaotur, *cap. præſenti, cap. ſi ſententia, cap.ſi ciuitas, de ſentent. excom. lib.6.* Hoc interdictum locale ſubdiniditur in generale, & particulare: generale eſt cùm tota diœceſis, aut tota ciuitas interdicitur, de quo agitur in præſenti texto, & *in cap. cùm in partibus, de v. ſ. cap. præſenti, de ſentent. excom. in 6.* particulare eſt cùm tantùm interdictum apponitur in hac, vel illa Eccleſia. Perſonale interdictum eſt, quod in perſonas profertur, non inſpectis locis, ſed tantùm ipſis perſonis: ſubdiuiditur in generale, & particulare. Generale eſt cùm interdicitur populus, *cap. ſi ſententia, de ſentent. excom. in 6.* particulare eſt, quod in aliquam perſonam ſpecialiter profertur, vel in plures, *dict. cap. ſi ſententia.* Leand. *de interdicto diſp.1.quæſt.2.* Gibalinus *de cenſuris diſp.7. quæſt.14.* Suarez *eod.tract. diſp.32.quæſt.2.*

4. d *Epiſcopo.*] Epiſcopi enim, vt iudices Ordinarij, ſententiam interdicti proferre poſſunt, *cap. tranſmiſſam, de elect. cap. cùm ab Eccleſiarum, de officio ordin.cap. auditis, de præſcript. cap. cùm & plantare, §.1. cap. Epiſcopum, de priuileg.* Etiam abſque conſenſu Capituli, licèt iure communi attento, ſi in clericos interdictum apponendum erat, conſenſus Capituli deſiderabatur, *cap.1. de exceſſibus Prælat.* etſi hodie conſuetudine introductum ſit, vt talis conſenſus non deſideretur. Leander *dict.tract de interdicto, diſp.2.quæſt.2.*

5. e *Vel vobis.*] Licèt Canonici iure communi inſpecto non poſſint ſine conſenſu Epiſcopi interdicti ſententiam proferre, *cap. quæſiuit, de his quæ fiunt à Prælatis*; attamen ſi conſuetudine introductum ſit contrarium, poterunt tam Eccleſias, quàm perſonas interdicere: quo modo intelligendi ſunt textus noſter, & textus *in cap.cùm dilecti 55. de appellat. cap.ex parte, de v. ſ. cap. ſi Canonici, de offic. ordin. in 6. cap. ſtatuimus, de ſentent. excom. eod. lib.* Docent Petrus Greg. *lib.4. partition. tit.16.cap.5.* & nos dicemus *in dict. cap.2. de his quæ fiunt*

6. f *Poteſtatis.*] Id eſt magiſtratus ſæcularis, *cap. penult.* vbi latiùs dicemus, *de iudiciis*; plerumque enim interdictum apponitur pro delicto, contumaciáve Magiſtratus, Principiſve ſæcularis, *cap. non eſt vobis, de ſponſ. cap. ſi ſententia, de ſentent. excom. in 6.* Concilium Lemouic. *act.2.* ibi: *Niſi de pace acquieuerint, ligate omnem terram.* Ob Epiſcopi etiam contumaciam interdictum poni poteſt, *cap. ſanè, el 2. de officio deleg.* ſemper tamen deſideratur culpa grauis, Gibalinus ſuprà, Leander *diſp.2.quæſt.13.* Ob debitum pecuniarium poni non poteſt, *c.quæſiuit, de his quæ fiunt à Prælat.cap. licèt 3. de pœnis, extrauag. prouidè, de ſentent. excom.* Nauarrus, Syluester, Couarr. apud Suarez *de cenſ. dict.ſect.3.* alij apud Leandrum *quæſt.15.*

7. g *Ciuitatem.*] Tunc non ſolùm Eccleſiæ vrbicariæ, verùm etiam ſuburbicariæ, & aliæ comprehenduntur, vt infrà dicemus.

8. h *Campanis.*] Campanarum etiam pulſatio

adeò prohibita eſt tempore interdicti, vt etſi concedatur alicui diuina officia celebrare, ſemper tamen campanarum pulſatio excipitur, *cap. quod in te, de pœnit.* & licèt per Alexandrum III. Innocentium III. Bonifacium VIII. quamplurimùm de rigore interdicti mitigatum fuiſſet *in cap. non eſt vobis, de ſponſalib. cap. quod in te, de pœnit. cap. alma, de ſentent. excom.* nunquam tamen circa pulſationem campanarum aliquid permiſſum inuenitur; immò eius tempore tabulâ, tubâ, aut curſore debent Canonici conuocare ad horas canonicas; manè tamen, meridie ac ſerò, & ad conuocandum populum ad verbum Dei, poſſunt pulſari, vt pluribus relatis docet Barboſa *lib. 3. voto 102. num. 33.* nouiter Gibalinus *diſquiſit. 7. quæſt. 14. conſect. 17. de cenſuris.*

9. i *Ianuas.*] Ianuas Eccleſiæ aperire tempore interdicti prohibitum eſt, *dict. cap. quod in te:* nec circa eas aperiendas aliquid diſpoſitum eſt in prædictis iuribus, niſi in feſtiuitatibus, de quibus *in dict. cap. alma mater:* vnde niſi in prædictis feſtiuitatibus non licebit eas aperire, adeò vt qui eo tempore eas perforauerit, aut in eis feneſtras fecerit, excommunicetur. *Clement. 1. de ſentent. excom.* Leander *de tract. de interdicto, diſput. 4. quæſt. 11. cum ſequentibus.*

10. j *Diuina officia.*] Sacrificium enim Miſſæ, & diuina officia celebrari tempore interdicti non licet. Gibalinus *vbi ſupra, quæſt. 14.* Leander *de interdicto diſput. 4.* Sed licet primis ſæculis, quibus hac cenſurâ Eccleſia vti cœpit, officia diuina vniuerſa, exceptis morientium pœnitentiis, & baptiſmo interdicerentur, etiam temporibus Alexandri III. *cap. non eſt vobis, de ſponſ.* refert Oldericus monachus in Concilio Bituricenſi; tamen Innocentius noſter conceſſit ſacramentum confirmationis adminiſtrare, *cap. reſponſo, de ſentent. excom.* & ſemel in anno Miſſam celebrare in Eccleſia interdicta, *cap. cùm & plantare, §. quod etſi, de priuileg.* Permiſit etiam clericis interdictum ſeruantibus ius ſepulturæ ſine vllo diuino officio, aut pulſatione campanarum, *dict. cap. quod in te,* Et in Eccleſiis conuentualibus horas canonicas recitare bini, & bini, clauſis ianuis, excluſis excommunicatis, non pulſatis campanis; & ita cantare, vt exteriùs audiri non poſſint, *dict. cap. quod in te.* Idem Pontifex conceſſit viaticum decedentibus dari, deferrique cum omni ſolennitate, & campanarum pulſatione, *dict. cap. quod in te.* Bonifacius VIII. & alij Innocentij ſucceſſores alia conceſſerunt, quæ ſuis locis exponemus.

11. k *Epiſcopus.*] Theobaldus dictus, monachus Ciſtercienſis, à Lucio III. electus Epiſcopus Hoſtienſis anno 1184. qui legatione functus eſt in Germaniam per annos 1186. deceſſitque Romæ anno 1188. vt refert Vghellius *tom. 1. Italiæ ſacræ, in Hoſtienſi Eccleſia, num. 42.*

12. l *Curauerunt.*] Legati enim dati, vel à latere, poſſunt adiri non ſolùm per viam appellationis, verùm etiam per ſimplicem querimoniam, *c. 3. 2. quæſt. 3. cap. conqueſtus 9. quæſt. 3. cap. 3. 25. quæſt. 2. cap. 1. de officio deleg.* vbi Deo annuente dicam.

13. m *Ac beneficij.*] Has pœnas Legatus appoſuit, vt cogeret prædictos Canonicos ſeruare interdictum; iure verò communi inſpecto omnes clerici, tam in maioribus, quàm in minoribus Ordinibus conſtituti, actum proprium ſui Ordinis exercendo eo modo, quo à laicis exerceri non poteſt, vt Epiſcopus ordines conferendo, ſacerdos adminiſtrando ſacramenta, diuina officia celebrando, præter peccatum lethale, quod incurrunt, irregulares fiunt, *cap. clerici, de clerico excomm. cap. vlt. de exceſſib. Prælat. cap. 1. de ſentem. excom. lib. 6. cap. 1. cap. tanti, de ſentent. excom. eod. lib. cap. Epiſcoporum, de priuileg.* nec eligi poſſunt, aut poſtulari ad beneficium eccleſiaſticum, *cap. 1. de poſtulat. Prælat.* Nauarrus, Couar. Suarez & alij apud Dianam *part. 5. tract. 5. reſol. 59.* Gibalinus *de cenſuris diſquiſit. 8. quæſt. 1.* Leander *diſput. 8. de interdicto, q. 2.*

n *Libera.*] Aliquando enim, dum Principes Eccleſias conſtruebant, & prædiis, ac magnis dotibus ditabant, petebant, vt exemptæ eſſent à iuriſdictione Epiſcopi, immediateque R. Pontifici parêrent: quæ exemptio illis concedebatur, in grati animi ſignificationem, immò & aliquando pars decimarum ipſius Eccleſiæ illis aſſignabatur. Innocentius noſter *lib. 1. epiſt. 6.* vbi de Marchione Brandeburgenſi ita ſcribit: *Nobis humiliter ſupplicauit, vt cum pro ampliatione diuini cultus conuentualem Eccleſiam decidere, & in terra ipſa conſtruere licentiam ſuper hoc ei concedere dignaremur, & ipſam ab omni onere Pontificalis iuriſdictionis exemptam, in ius & proprietatem Sedis Apoſtolicæ retinere; ita profectò, quod duæ partes decimarum eiuſdem terræ ad Marchionem ipſum, & heredes ipſius pro Eccleſiæ fabrica deuoluantur, & cætera.* Ita Eccleſia S. P. à progenitoribus Regis Angliæ conſtructa, exempta fuit à iuriſdictione Epiſcopali. 14.

o *De conſilio.*] Quia hæc verba ſæpiùs occurrunt in deciſionibus hoc volumine compilatis, 15.
ſciendum eſt, ferè per priora octo ſæcula ad grauiora negotia decidenda frequenter R. Pontificem Concilia nationalia congregaſſe, ſed auctis Eccleſiæ bonis, & inſuper acceſſione temporalis Principatus, cœpit Pontifex in ſingulos dies conſiliariis, & adiutoribus indigere: & quia Epiſcopi ita frequentiùs conuocari non poterant, prædicta Concilia paulatim omiſſa fuerunt, & tota cauſarum cognitio ad Senatum Cardinalium redacta eſt, poſtquam iurare cœperunt Pontifices tempore inaugurationis iuxta veterem formulam, quæ extat in collectione canonum Deuſdedit, & in libro diurno Bibliothecæ Vaticanæ, ſe miniſterium ſuum cum conſilio Cardinalium geſturos. Vnde factum eſt, vt quamplures conſtitutiones de conſilio Cardinalium factæ dicantur, vt *in cap. licèt, cap. Eccleſia, de elect. cap. cùm inter, de conſuet. cap. 1. de ſchiſmat. cap. Apoſtolicæ, de re iudic. lib. 6. cap. 1. de renunt. eod. lib. Clement. ne Roman. Clement. plerumque, de electione,* & aliis: referunt Platina *de officio Cardin. cap. 6.* Manfredus *lib. 4. cap. 881.* Vnde Pontifex in arduis negotiis conſilium adhibet Cardinalium, non quia præcisè teneatur illud petere, aut petitum ſequi, ſed vt negotia ardua cum eorum conſilio decidantur. Anaſt. Germonius *de indultis Cardin. §. quod in Romana,* Paleotus *de ſacri conſiſt. conſultat.* Tiberius Decianus *tom. 1. tract. crimin. lib. 4. cap. 24. num. 4.* Bermondus *de concub. fol. 149.* Cohelius *in notitia Cardin. cap. 13.* nam in rebus arduis conſilium virorum prudentum adhibendum eſt, *l. autem 3. Cod. de ingenuis manum.* ibi: *Si cum peritioribus tractatum habuiſſes, facilè cognoſceres.* Et *l. 2. §. final. ff. quis ordo in bonorum poſſeſſ. l. 5. Cod. de his qui accuſare:* probat Solorzanus *tom. 1. de iure Indiar. lib. 3. cap. 2.* quare Principes olim nullâ de re ferè cognoſcebant, niſi adhibitâ prudentum authoritate, qui conſilij causâ ipſis aſſidebant, *l. 1. ff. de officio aſſeſſ. l. reſcriptum, in princip. ff. de diſtract. pignor. l. an apud 5. ff. de manumiſ. vindicta, l. omnium 19. Cod. de teſtam.*

teſtam. l. vlt. ff. de iure fiſci: ſic legimus Auguſtum non antè codicillorum vſum approbaſſe, quàm conuocatis prudentibus, *princip. Inſtit. de codicillis,* quò pertinet ſingularis epigraphe legis 6. *C. de vſucap. pro empt.* illuſtrat Fornerius *lib. 4. rerum quotid. cap. 10.*

16. p *Irritanda.*] Sed quomodo R. Pontifex irritat conſuetudinem, cùm lis ſuper ea non diſceptaretur, & iudex tantùm de re in iudicium deducta pronuntiare debeat, *cap. qualiter, de accuſat. cap. licèt, de ſimonia.* Ioannes Andreas, Hoſtienſis, Zabarella, & Buttius *hic*, affirmant Pontificem conſuetudinem corruptelam declaraſſe, quia exceptio Canonicorum S. Petri eà nitebatur; ampliùs quia ad Pontificem ſpectat vitia extirpare, *cap. quoniam, de filiis presbyt. cap. ad petitionem, de accuſationibus.*

COMMENTARIVM.

17. CONCLVSIO TRADITVR ET PROBATVR. Ex hoc textu communiter talis deducitur aſſertio. *Conſuetudine introduci non poteſt, vt tempore generalis interdicti licitum ſit in loco exempto publicè diuina officia celebrare.* Probatur ab ſpecie ex *Clementina 1. de ſepultur. Clementina 2. de ſentent. excommunic.* noſtro Innocent. *lib. 3. regeſt. 15. epiſt. 12.* Probari etiam poteſt per argumentum ex *cap. quod in te, de pœnitent. cap. cùm & plantare 6. cap. cùm capella, cap. petiiſti 20. cap. vt priuilegia 24. de priuileg. cap. ne aliquis, cap. Epiſcopum, de priuileg. in 6.* Trident. *ſeſſ. 25. de regularib. cap. 11. & 12.* Illuſtrant præter relatos à Barboſa in præſenti, Petrus Gregorius *in cap. conquerente, cap. 10. num. 2. de offic. Ordin.* Suarez de cenſuris *diſp. 36. ſect. 1.* Moneta *de commut. cap. 11. num. 238.* Boſquetus ad Innocentium *in dict. epiſt. 12.* Barboſa *ad Concilium in dict. cap. 12.* Auila, Marius Alterius, Filliucius, & alij relati à Leandro *de interdicto diſp. 1. quæſt. 10.* Alteſſerra *hic.*

18. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO. Sed aduersùs hanc aſſertionem illa ſe offert dubitandi ratio; nam Epiſcopi nullam habent iuriſdictionem in perſonas exemptas, *cap. licèt, cap. irrefragabili, de officio ordin.* Trident. *ſeſſ. 7. de reform. cap. 14. & ſeſſ. 14. cap. 11.* Cochier *integro tractatu de iuriſdict. in exemptos*, plures, & plura adducit Carleual *de iudiciis tom. 1. diſput 2. ſect. 2. quæſt. 6.* ita vt eorum Eccleſias non poſſint interdicere, ipſos excommunicare, aut aliis cenſuris ligare, *cap. cùm capella, de priuileg. cap. 1. de v. ſ. lib. 6.* Leander *de interdicto diſp. 1. quæſt. 11. & quæſt. 25.* Sed Eccleſia S. P. de Curte exempta erat, vt ex noſtro textu conſtat: ergo interdictu ſubiici ab Epiſcopo non poterat, & per conſequens non tenebatur illud obſeruare. Accedit, nam contrariorum eadem eſt ratio, & diſciplina, *l. 1. ff. de his qui ſunt ſui, l. final. ff. de leg. 3. l. in fundo, ff. de rei vind.* plura Barboſa *axiomat. 58.* ſed conſuetudine poteſt introduci, vt qui non habebat iuriſdictionem ad proferendam interdicti ſententiam, eam proferat, *cap. audiens 55. de appellat. cap. ex parte 23. de v. ſ.* ergo poterit ſimiliter conſuetudine introduci, vt qui alieni ſubiectus eſt, eximatur ab eius iuriſdictione, & non teneatur obſeruare interdictum à ſe poſitum. Augetur etiam prædicta difficultas, nam certum eſt, illud omne introduci conſuetudine, quod poteſt concedi priuilegio, vt ſuprà probauimus. Barboſa *axiomat. 57.* ſed priuilegio poteſt fieri, vt vna Eccleſia, aut monaſterium non teneatur ſeruare interdictum generale, vel locale ab Epiſcopo poſitum, *cap. cùm & plantare, §. quod ſi, cap. vt priuilegia, de priuilegiis, cap. vlt. eod. tit. in 6.* Auctor vitæ S. Abbonis Floriacenſis Abbatis refert in quodam priuilegio ita contineri: *Nèvo vnquam quilibet Pontificum eidem monaſterio diuinum interdicat officium, etiamſi tota Gallia ob populi peccata anathematis feriatur cenſurâ.* Refert Boſquetus ad Innocentium *dicta epiſt. 12.* ergo & conſuetudine poterit introduci, vt certa Eccleſia non teneatur ſeruare interdictum, ſed pulſatis campanis diuina officia poſſit celebrare.

19. INTERDICTI ORIGO. Hac dubitandi ratione non obſtante, veriſſima eſt ſuprà tradita aſſertio; pro cuius exactiori expoſitione primò ſciendum eſt, Interdicti cenſuram introductam eſſe ad compeſcendam Principis, aut ſuperioris contumaciam, vt vniuerſa plebs, quæ eius malitiam non ignorat, & cui illius iniquitas magnopere diſplicet, hinc occaſione arreptâ proclamet in eum, & ſic qui ob Dei amorem ab iniuſta actione non vult deſiſtere, clamore plebis ab ea recedat, vt ex Gofrido refert Iuretus *in notis ad Carnotenſem epiſt. 266.* Sed à quo tempore vſus huius cenſuræ in Eccleſia inualuiſſet, adhuc non liquet, vt conſtat ex traditis à Rouſſellio *lib. 8. Pont. iuriſd. cap. 1. num. 31.* Aliqui exiſtimarunt ante tempora Alexandri III. qui Eccleſiam rexit per annos 1160. interdicti vſum non viguiſſe, eo argumento moti, quia apud Gratianum nulla interdicti mentio inueniatur. Alij ab anno 1304. huius cenſuræ originem repetunt ex Synodo Lemouicenſi, quam refert Baronius in prædicto anno. Alij paulò antiquiùs initium ſumunt, videlicet à temporibus Lotharij, & Ludouici, moti verbis Ademari monachi, qui anno 994. Balduino Epiſcopo Lemouicenſi ita ſcribit: *Sæpè idem Alduinus pro nequitia populi nouam obſeruantiam conſtituit, ſcilicet Eccleſias & monaſteria ceſſare à diuino cultu, & ſancto ſacrificio, & populum quaſi paganum à diuinis laudibus ceſſare.* Eos ſequitur Morinus *lib. 2. exercit. cap. final.* adiiciens, quod Carolouingiæ familiæ potentia alio modo compeſci non poterat. Sed hæc ſententia facilè refellitur, cùm multis antea retrò annis huius cenſuræ veſtigia reperiantur; nam Epiſcopi Galliæ paſſim per nonum ſæculum ea vſi fuerunt: teſtis eſt Iuo Carnotenſis *epiſtola 50.* ibi: *Præcepit itaque Stampenſi Archipreſbytero, vt vel eos ad ſatisfactionem adducat, vel ipſis excommunicatis, & locis, in quibus morantur, diuinum officium interdicat.* Et *epiſt. 62. 264. & 266.* vt in interdicto ciuitatis Rhotomag. relato à Gregorio Turon. *lib. 8. cap. 31.* & in interdicto à Ioanne VIII. indicto, de quo annales Franc. *ad annum 878.* Quare verius credo, ante tempora Alduini Epiſcopi, iam interdicti cenſuram in Eccleſia viguiſſe; id conſtat ex Concilio Cabilonenſi ſub Carolo, *cap. 26.* vbi propter quandam diſſenſionem circa diuiſionem rerum Eccleſiæ, iubetur Epiſcopo, vt prohibeat in ea Eccleſia Miſſarum ſolemnia celebrari. Et in Concilio Triburienſi, *can. 32.* iubetur ianuas Eccleſiæ claudi, vt diuina officia non celebrentur. Pro qua ſententia adduci poſſunt alia teſtimonia congeſta à Boſqueto in notis *ad Innocent. III. lib. 2. epiſt. 72.* qui noſtram tuetur ſententiam: eam etiam amplectuntur Gibalinus *de cenſuris, diſquiſit. 7. quæſt. 34.* Gretiſerus *de immunit. eccleſ. lib. 3. cap. vlt.* Vnde immeritò Michael Rouſſelius *hiſtor. Pontif. iuriſdict. lib. 8. cap 1. num. 31.* diſplicuiſſe D. Auguſtino *in epiſt. 75.* vſum interdicti eccleſiaſtici ſibi perſuaſit, cùm huius cenſuræ formalem vſum non niſi aliquot ab Auguſtino ſæculis recepiſſet Eccleſia;

Digitized by Google

cleſia; & in ea epiſtola non improbat S.Doctor niſi excommunicationem, vel anathema in totam familiam ob peccatum domini, vt conſtat ex illa epiſtola, prout tranſcribitur à Gratiano *in cap. ſi habes 24. quæſt.3. cap. non imputantur 1. quæſt. 4.* & notauit magnus Præceptor Illuſtriſſ. Ramos *in ſyntagm. de Epiſcop. Luſit. propoſ. vlt. num.* 221. Apud Gentiles etiam adumbratam legimus hanc cenſuram; nam Iulius Cæſar dum Druidum mores & ritus refert, ita ait: *Si quis, vel publicus, vel priuatus, eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt; hæc pœna apud eos eſt grauiſſima: quibus ita eſt interdictum, hi numero impiorum, ac ſceleratorum habentur; hi omnes decedunt, aditumque, ſermonemque defugiunt, ne quid ex contagio incommodi accipiant; nec his petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur.* Videodus Budeus *ad legem penult. ff. de donat. inter...*

20. Secundò ſciendum eſt, interdictum generale
Interdicti effectus. ab omnibus eſſe obſeruandum, vt ſic Eccleſiæ claues non contemnantur; vnde paſſim in chronicis legimus interdicta à monaſteriis, & aliis locis exemptis obſeruari. Chronici Altiſſiodorenſes *ad annum* 1200. dum recenſent generale illud interdictum ob ſuperinductam pellicem à Rege Chriſtianiſſimo, ita aiont: *Nec modo in Eccleſiis, ſed & monaſteriis ceſſatum eſt à diuinis.* Et de alio interdicto Angliæ ita referunt: *Tota Anglia grauiſſimo ſubiicitur interdicto, & tam in monaſteriis, quam in Eccleſiis, ceſſantibus priuilegiis, organa lætitiæ diuina ſunt ſuſpenſa ſilentio.* Niſi ipſa monaſteria priuilegiis ſpecialibus fuerint exempta, vt *in dict. cap. cum & plantare*, & aliis, *de priuileg.* quæ priuilegia illis iuris locis comprehenſa, an ſint ſublata per Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. de reform. cap. 12.* diſputant plures congeſti à Barboſa *ibi*, Gibalinus *de cenſur. diſquiſit. 4. quæſt. 6. conſect. 3.* P. Andreas Mendo *in Bullam diſp. 15. cap. 1.*

Ex quibus ita præmiſſis prouenit vera decidendi ratio præſentis textus; nam cùm conſuetudo 21. Traduntur ratio decidendi, et ſolutio difficultatis.
non ſeruandi interdictum ſit contra ſacros canones, & bonos mores, vtpotè per quam neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ diſrumpitur, vt ait Innocentius *in præſenti*, & poteſtas clauium Eccleſiæ contemnitur, vt corruptela obſeruandi non eſt, ex vulgatis iuribus *in cap. mala 8. diſt. cap. cum decorem, de vita & honeſt. cleric.* Iuſtè ergo, & rectè Pontifex in præſenti eam caſſauit, & irritauit tanquam irrationabilem, & iniuſtam. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta; nam verum eſt, monaſteria, & alia loca exempta teneri obſeruare interdictum generale locale, licèt Epiſcopus non poſſit interdictum ſpeciale in ipſis Eccleſiis apponere, quia nullam iuriſdictionem in eas habet. Tenentur autem monachi interdictum generale ſeruare, *cap. tuarum, de priuil. cap. ex frequentibus, de ſent. excom.* Chron. Altiſſiod. anno 1200. *Nec modò in Eccleſiis, ſed & monaſteriis ceſſatum eſt à diuinis.* Quia ita ſacris canonibus cautum eſt, ne inutiliter, & vanè apponeretur; cùm in eis Eccleſijs facilè diuina officia celebrarentur, & ita interdictum inane redderetur. Nec quod dicebamus de priuilegiis, aliquid facit; nam procedit argumentum illud quando non militat diuerſa ratio, ſed eadem datur, vt in præſenti ſpecie militabat; ſiquidem ex eo quod Canonici virtute conſuetudinis poſſint interdicti ſententiam proferre, aut ob priuilegium illis conceſſum illud ab Epiſcopo poſitum non ſeruare, non diſrumpitur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſicut ex conſuetudine in præſenti textu improbata. Similiter neque in caſu priuilegij, cùm ex iuſtis cauſis illud R. Pontifex conceſſerit.

CAPVT VI.

Idem [a] *Helienſi Epiſcopo.*

CVm olim ven. f. noſter [b] Londonien. Epiſcopus noſtris auribus intimaſſet, quod in ſua Eccleſia propoſuerat ſtatuere Præcentorem, certum redditum aſſignaturus eidem ſine læſione cuiuſquam: nos eius precibus inclinati [c] licentiam ei conceſſimus, [d] Præcentorem huiuſmodi [e] ordinandi, dummodò in conferendis ſibi redditibus nulli præiudicium inferretur. Nihilominus ſtatuentes, vt Præcentor taliter inſtitutus, in ſeſſionibus, proceſſionibus, & aliis illam haberet in Londonien. Eccleſia dignitatem, quam habent alij Præcentores in aliis Eccleſiis [f] Anglicanis. Poſtmodùm autem noſtris fuit auribus intimatum, quod licèt idem Epiſcopus dil. f.B. in eadem inſtituiſſet Eccleſia Præcentorem, quod tamen à nobis fuerat de prælibata dignitate ſtatutum, biennio iam elapſo exequi non [g] curarat. Quapropter tibi dedimus in mandatis, vt illud, ſub. cuiuſl. contradict. & ap. ob. exequi non poſtponeres, contradictores per cenſ. eccleſiaſticam compeſcendo. Nouiter verò dil. f. Decanus, & quidam alij [h] perſonatus habentes in Eccleſia memorata, ſuam nobis tranſmiſere querelam; quod cùm per Anglicanas Eccleſias conſuetudines ſint diuerſæ, ac quidam Cantorum minorem, quidam verò maiorem habeant dignitatem, nec poſſint dignitates eorum, cùm ſint vel variæ, vel repugnantes, conuenire ſimul in vnam, is, qui nouiter eſt inſtitutus in Eccleſia Londonien. Præcentor, non contentus eo quod habere poteſt ſine præiudicio aliorum, occaſione litterarum noſtrarum, quaſdam ipſius Decani & aliarum perſonarum eiuſdem Eccleſiæ dignitates ſibi nititur in eorum præiudicium arrogare. Quocirca f. t. p. A. ſ. m. quat. ſi ſecundùm diuerſas conſuetudines locorum, diuerſas noueris habere Præcentores in Anglicanis Eccleſiis dignitates,

tates, iam dictum Præcentorem illam habere facias in Londonien. Eccleſia dignitatem, eaque ap. rem. permanere contentum, quam rationabilibus, & approbatis conſuetudinibus eius ſaluis, ſine alio præiudicio poterit obtinere.

NOTÆ.

1. a HElienſi.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap. 5.* De Helienſi Eccleſia Angliæ egi *in c. paſtoralis, de reſcriptis*; & mentio fit *in cap. 3. de in integrum. reſtit. in cap. cæterùm 5. de iuramento calum. cap. audita 4. de reſtit. ſpoliat. cap. 2. de dolo, cap. conſtitutus 30. cap. in noſtra 32. de teſtibus.*

2. b *Londonienſi.*] Londinum ciuitas Regia eſt in Anglia, Regni caput, vulgò *Londres*, ciuibus præcipuè alienigenis frequentiſſima, diuitiis, atque opibus affluens; in ea Reges diademate inſigniuntur, Parlamentum ibi celebratur, adminiſtrantur antiquo Britannorum Regum priuilegio à 24. ciuibus, quos *Aldermanos*, quaſi ſeniores Angliæ vocant. Polydorus Vergilius *lib. 2. hiſtor. Angliæ. Anno 604. ordinatur Mellitus Epiſcopus, & ſic facta eſt Eccleſia Cathedralis ſuffraganea Archiepiſcopi Cantuar.* Eius mentio extat *in cap. 1. de renunc. cap. 1. de tempor. ordin. cap. veniens 5. de filiis presbyt. cap. 1. de officio deleg. cap in noſtra 32. de teſtibus, cap. G. 11. de fide inſtrum. cap. querelam 10. de iureiurando, cap. 1. de ſequeſtrat. poſſeſſ. in 5. compilat.* vbi Cironius.

LONDINUM VBI.

3. c *Licentiam.*] Hîc diſputant Interpretes, an Epiſcopus inconſulto R. Pontifice, poſſit nouam erigere dignitatem in ſua Eccleſia. Negant Gloſſa *verbo Omnes, in cap. 1. diſt. 22.* & *verbo Conceſſimus*, in præſenti, Immola *in cap. cùm acceſſiſſent, num. 4. de conſtit.* Mandoſius, Romanus, & Felinus apud Barboſam *de dignit. cap. 4. num. 2.* Affirmant Butrius, Zabarella, & Abbas *in præſenti*, Selua *de benefic. part. 1. queſt. 4. num. 18.* & *part. 4. queſt. 7. num 120.* Azor *2. part. inſtit. lib. 6. cap. 30. queſt. 10.* Lotherius *de re benefic. lib. 1. quaſt. 5. num. 16.* Zerola *in praxi, verbo Beneficia, num. 36.* Valenzuela *tom. 1. conſilio 33. num 87.* quorum ſententiam vt veriorem ſequitur Barboſa *dict. cap. 4. num. 2.* Nec contrarium probat præſens textus, nam in eius ſpecie nulla adeſt mentio conſenſus Capituli; vnde creditur Epiſcopum ſolum nouam dignitatem ſtatuere intendiſſe, & ſic confirmationem Sedis Apoſtolicæ poſtulare. Vel dici poteſt, ad cautelam tantùm petitam fuiſſe; quæ interpretatio ſuadari poteſt *ex epiſtola 70. lib. 2. regeſtri* 14. ibi: *Cùm præter decem & octo præbendas, quæ in Eccleſia tua eſſe noſcuntur, duas de nouo de redditibus menſæ tuæ creare diſponas, & de tuorum Canonicorum aſſenſu ſtatuere, vt vigeſimo Canonicorum numero eadem Eccleſia ſit contenta: fraternitati tuæ, de cuius diſcretione plenam fiduciam obtinemus, per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus id ſupra his, ſublato cuiuſlibet appellationis, & contradictionis obſtaculo, de tuorum Canonicorum aſſenſu conſtituas, quod animarum ſaluti, & eiuſdem Eccleſiæ vtilitati videris expedire.*

4. d *Præcentorem.*] Quiſnam verò ſit Præcentor, à paucis animaduerſum inuenio; credo tamen eundem eſſe, ac Cantorem, *cap. cleros, cap. Præcentor, 51. diſt.* & tantùm pro locorum diuerſitate diuerſimodè appellatur; aliquando Cantor, aliquando Primicerius, vt docent Maurique *de præcedentiis queſt. 30. num. 1.* Azor, Reginaldus & alij apud Barboſam *de dignit. cap. 9. num. 10.* In Eccleſia Lugdunenſi etiam Præcentor appellatur, *cap. cùm pro cauſa, de ſentent. excom.* & in Eccleſia Senonenſi *cap. 1. de poſtul. Prælat.* in Ambianenſi, *cap. ſignificantibus 38. de teſtib.* in Herfordienſi, *cap. ſignificauit 48. de appellat.* Præcentoris vicarius dicitur Succentor, *cap. cleros, cap. inter dilectos, de exceſſibus Prælat.* De eo egi *in cap. cùm acceſſiſſent, de conſtitutionibus.* 5.

e *Ordinandi.*] Id eſt eligendi, ſiue inſtituendi, *cap. ſi tibi abſenti, de præb. in 6.* Ordinationis enim in iure noſtro ampla eſt ſignificatio, cùm non ſolùm ordinationem, verùm etiam electionem perſonæ, eiuſque in aliqua Eccleſia inſtitutionem & deſcriptionem ſignificet; quare illuſtria exempla peti poſſunt ex Concilio Arelat. 1. *can. 2. & 21.* Arelat. 2. *can. 54.* Carthagin. 3. *can. 46.* Cùm enim, vt ait Budeus *in l. honores, ff. de decurionib.* ordinare nihil aliud ſit, quàm aliquem ad honorem, vel magiſtratum promouere, ſeu, vt loquitur Cicero, *ornare, honoribuſque augere*; ordinatio eccleſiaſtica nihil aliud eſt, quàm ad eccleſiaſticam dignitatem promotio; vnde paſſim in iure noſtro legimus, quem in aliqua Eccleſia Ordinari, id eſt eligi. Plura Hallier. *de ſacris electionib. cap. 4. fol. 17.* 6.

f *Anglicanis.*] Anglia enim habet duas Eccleſias Archiepiſcopales, Cantuarienſem videlicet, & Eboracenſem: primæ parent vt ſuffraganei viginti duo Epiſcopi: ſecundæ tres ſubſunt. Eos referunt Candenius *in deſcriptione Angliæ*, Barboſa *de poteſt. Epiſcopi, tit. 1. cap. 7.* Carolus à S. Paulo *in Geogr. ſacra.* 7.

g *Non curarat.*] Videlicet aſſignando prouentus, & locum in Choro, & Capitulo, ſine præiudicio aliorum Canonicorum, ſecundùm conſuetudinem Eccleſiarum viciniarum. 8.

h *Perſonatus.*] Sunt perſonatus in Eccleſiis Cathedralibus tantùm quædam prærogatiuæ, ſeu dignitates, quæ præcedunt Canonicos, habentque locum honorabiliorem in ſeſſionibus, & proceſſionibus, vt docent vltra congeſtos *in c. 8. de reſcriptis*, Barb. *de dignit. cap. 4. num. 19.* Cæſar *de eccleſiaſt. diſput. 12 § 3. num. 10.* & præcentorem, de quo in noſtro textu, tantùm perſonatum eſſe, ſentit Rebuffus *in praxi, tit. Beneficium quotuplex*; licèt contrarium ſentiat Petrus Gregorius *lib. 15. ſyntagm. cap. 22.* vnde cùm Præcentor nouiter inſtitutus voluiſſet maiorem dignitatem obtinere, quàm alij perſonatus, inde tam Decanus, quàm alij Canonici coram Pontifice comparuerunt.

COMMENTARIUM. 9.

CONCLVSIO ADDVCITVR ET PROBATVR.

EX hoe textu talis deducitur concluſio: *In tribuendis honoribus nouæ dignitati conſuetudo viciniarum Eccleſiarum attenditur; & ſi diuerſæ ſint, quæ magis rationabilis videtur, & aliis minus præiudicat.* Quæ concluſio ſingularis eſt, per argumentum tamen probari poteſt *ex cap. ſuper eo, de cenſib. c. cùm Eccleſia, de electione, cap. ſuper eo, de cognat. ſpiritual. l. cùm de lanionis, §. 3. ff. de fundo inſtructo, cap. 1. de ſupplend. lib. 1. l. tutor 7. §. 10. ff. de adminiſt. tutor. l. quod ſi nolit. 31. §. qui aſſidua, ff. de ædilit. edicto, l. ſi ſeruus 56. ff. de legat. 1. l. nummis 75. de legat. 3.* Illuſtrans Gutierrez *lib. 3 practic. quaſt. 17. num. 215.* Alij plures congeſti à Barboſa in præſenti, & in

ſelectis

ſelectis ad noſtrum textum, & *allegat.*78. *num.*17. Salgado *de protect.reg.2.part.cap.*9.*num.*18. Eſcobar *de Reg.& Pontific. cap.*24. Bobadilla *lib.*2. *polit.c.*10. *num.*48. Solorzanus *in allegat. pro præcedent. Conſil. num.*31. & 55. Manrrique *de præced. quæſt.*18. Caſtillo *de tertiis*, *cap.*41. *num.*64. Alteſerra *in præſenti.*

10. Traditur dubitandi ratio. Hæc tamen aſſertio impugnari poteſt ſequenti conſideratione; nam io rebus eccleſiaſticis, non vnius aut alterius Eccleſiæ conſuetudo attenditur, ſed taorùm Romanæ Eccleſiæ, *cap.in cauſis, de re iudicata, cap.quis neſcit* 11. *diſt cap.*2.*de temp.ordinat.cap.ad abolendam, de hæret.cap.conſilium, de obſeruatione ieiunior.* aut ſaltem Eccleſiæ Metropolitanæ conſuetudo requirenda eſt, *cap. de his,* 12. *diſt.cap.vlt. de ſponſa duorum*: igitur vicinarum Eccleſiarum conſuetudo attendi uon debet. Deinde cùm diuerſæ ſunt, quæ minor eſt, attendi debet, argumento textus *in l. in ſtipulationibus, ff. de reg. iuris.*

11. Traditur ratio decidendi. Hac dubirandi rationc non obſtante, vera eſt dicta aſſertio, pro cuius expoſitione primò obſeruo, conſuetudinem præcipuè attendendam eſſe in præcedentiis, & aſſignando loco dignitati: vnde aſſignare tribunalia dicitur *in l. penult. ff.de iuſt. & iur.* ſedem in prouincia, *l.*1.*ff.de offic.Præf. Auguſt.* & per eam dignitatem agnoſci, docent Salgado *de protect. part.*2.*cap.*9. *num.*18. Maſtrillus *de magiſtrat. lib.*5.*cap.*4. *num.*30. & conſuetudo totum facit in materia præcedentiæ, *l. Primicerij, C.de offic.Præfect.Vrb.l.*5 *tit.*6. *part.*1. Ferro Manrrique *de præcedent.quæſt.*18 *num* 2. Larrea *allegat.*51. *num.*8. Spetellus *deciſ.*76. *num.*5. Gregorius XV. *deciſ.* 124. *num.*2. Solorzanus *in allegat. pro Conſil. Indiarum, num.*31.& 32. Valenzuela *tom.*2. *conſilio* 201. *num.*42. plures congeſti à Barboſa *in ſelect. ad noſtrum textum, num.* 2. Deinde ſciendum eſt, dignitatem, quæ de nouo creatur, ita erigi debere, vt quamminimum, aut nullum præiudicium inferat antiquioribus dignitatibus; ſicut cùm Eccleſia de nouo ædificatur, ita conſtrui debet, vt vicina nullum damnum ſentiat, *cap. ad audientiam, de Eccleſiis ædificandis*; præcipuè cùm non credatur Pontificem voluiſſe confirmare aliquid cum præiudicio aliorum. Valaſcus *conſult.*72. *numer.*23. Ex quibus apparet decidendi ratio ad noſtrum textum; nam cùm in aſſignando loco dignitati nouiter erectæ, attendatur conſuetudo, quæ aſſignat ipſum locum; meritò in præſenti textu iubetur in ea parte, attendendam eſſe conſuetudinem Eccleſiarum Angliæ; nam in dubiis, ſi non apparet quod actum eſt, erit conſequens, vt id ſequamur, quod in regione, in qua actum eſt, frequentatur, *l. in ſtipulationibus, ff. de regul. iuris.* Vnde in iudiciis bonæ fidei illæ vſuræ debentur, de quibus actum eſt; & ſi id non appareat, tunc illæ veniunt, quæ in regione, in qua contrahitur, frequentantur; *l.*1. *l.& in contraria* 37. *ff. de vſuris, l.tutor* 7. §. 10. *ff.de adminiſtr. tut.* in euictionibus rerum venditarum attenditur conſuetudo regionis, vbi contracta emptio eſt, *l. ſi fundus, ff. de euictionibus*: in nummis legatis regionis teſtatoris conſuetudo attenditur, *l. ſi ſeruus* 50. *in fine, ff.de leg.*1.*l.nam* 75. *de legat.*3. & in aliis contractibus, & actibus ſemper conſuetudo regionis, vbi actum eſt, attenditur, *l.* 31. §. 19. *ff.de ædilit. edicto, l.*1. *in fine, ff.de ventre inſpiciendo, l.*2. *Cod. quæ ſit longa conſuet. l.ſi de interpretatione* 37. *ff.de legibus*, Maſcardus *de probat. concluſ.* 423. *num.*11. Valenzuela *conſilio* 33. *ex num.*228. & *conſ.*34. *ex num.*161. Rota apud Farinac. *in nouis, deciſ.* 362. *num.*4. Cyriacus *controu.*25. *num.*22. Solorzanus *de iure Ind. lib.*1. *cap.*23. *num.*20. Meritò ergo cùm Londonienſis Eccleſia ſit in Angliæ regno, iubetur ab Innocentio III. in dignitate Præcentoris ſtatuenda inſpiciendam eſſe conſuetudinem Angliæ Eccleſiarum. Accedit, nam quemadmodum cùm lex deficit in cauſis nouiter emergentibus, ad vicinorum leges recurritur, *cap. ſuper eo, de cenſibus*, & id cuſtoditur, quod proximum eſt, *l. de quibus, ff.de legib.* Quintilianus *declamatione* 331.ibi: *Si quid viſione dignum non habet lex, manifeſtum indicium proximum ſequi debere*; ita ad conſuetudines proximas recurrendum eſt. Sed ſi conſuetudines diuerſæ ſint, & dubium, quænam ſequenda ſit, emergat, quæ minimùm habet iniquitatis, eligenda eſt, argumento textus *in l.*56. *l.*155. *l.*200. *ff.de reg. iuris*: inde iubetur in noſtro textu, eam conſuetudinem eſſe ſequendam, quæ magis rationabilis ſit, & minùs præiudicij inferat.

Nec obſtat dubitandi ratio, nam diſtinguendum eſt inter conſuetudinem ſeruandam in ſacramentis adminiſtrandis, & ieiuniis Eccleſiæ; & conſuetudinem ſeruandam in ſedibus & præcedentiis: in primis caſibus conſuetudo Sedis Apoſtolicæ ſequenda eſt, quomodo intelliguntur iura in argumento adducta, aut Metropolitanæ Eccleſiæ: ſecundo verò caſu vicinarum Eccleſiarum conſuetudo ſequenda eſt: ita Bohic. *in præſenti*, Cironius *in parat. ad hunc titulum.* 12. Reſpondetur difficultati.

CAPVT VII.

Idem *Conuentui*[a] *Coruienſis Monaſterij.*

CVm v.f.n. Epiſcopus[b] Hoſtien.& dilectus filius[c] L.tituli S.Crucis Presbyter Cardinalis olim in partibus Alemaniæ[d] legationis officio fungerentur, inuenerunt dilectum f. Abbatem de monaſterio Hermion, quod ad Romanam Eccleſiam nullo mediante noſcitur pertinere, ad monaſterium Corbien. quod eſt etiam[e] Romanæ Eccleſiæ ſpeciale, propriâ temeritate migraſſe, licentiâ illud deſerendi, vel confirmatione à nobis, vel ab ipſis, qui vices noſtras in illis partibus tunc[f] gerebant, nec habitâ, nec petitâ. *Et infra*: Poſtmodùm autem nuncij eius, ad defenſionem ipſius, generalem illius terræ conſuetudinem allegarunt. Cùm igitur hæc non tam conſuetudo, quàm corruptela meritò ſit cenſenda, quæ profectò ſacris eſt canonibus inimica, ipſam mandamus de cætero non ſeruari.

NOTÆ.

NOTÆ.

1. CORVIENSE MONASTERIVM VBI.

a *COrtienſi.*] Ità legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap. 6.* Monaſterium Coruienſe duplex eſt, vnum in Gallia inter Ambianum, & Peronam, ab ipſa Ambianenſi per ſeptem leucas diſtans; illud conſtruxit S. Bathildis, Clodouei ſecundi Francorum Regis vxor, in honorem Sanctorum Apoſtolorum, vt conſtat ex decretali epiſtola Nicolai I. relata à F. Antonio Yepes *in chronic. D. Benedicti, tom. 2. in append. fol. 2.* ibi; *Nos igitur conſiderantes religioſam eſſe petitionem tuam, & nihil noui nos conſtituere, ſi prædeceſſorum noſtrorum decreta ſequimur; paſtoralis quoque pariter eſſe officij ſeruorum Dei iugiter vtilitati, commodiſque proſpicere, decernimus, vt monaſterium Corueia, quod ad laudem Dei, in honorem ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli conſtructum eſſe dignoſcitur, & à Bathilde Regina Francorum, filioque eius Lothario à principio fundatum, & donariis, rebuſque neceſſariis locupletatum, quod eſt in pago Ambianenſi, ſuper fluuium Summa ſitum, rerum ſuarum in omnibus habeat diſponendi regulariter poteſtatem.* Alia quæ ſpectant ad hoc monaſterium, proſequuntur Yepes *vbi ſuprà*, Boſquetus *ad Innocentium epiſt. 1.* Renatus Chopinus *de ſacra politia fol. 90.* Tamayo à Salazar *tom. 1. martyrolog. Hiſp. fol. 47. die 2. Ianuary.* De hoc monaſterio agitur *in cap. ad petitionem 22. de accuſat.* Aliud eſt Coruienſe, Nouum dictum, ad differentiam alterius veteris, in Saxonia prope Biſurgin fluuium, diœceſis Paderuornenſis, conſtructum à S. Aderardo monacho Coruienſi, vt referunt Yepes *vbi ſuprà*, Fratres Sammar. *tom. 4. Galliæ, fol. 292.* De quo agitur *in præſenti*, non verò de monaſterio veteri, vt notauit Chopinus *vbi ſuprà.*

b *Hoſtienſis.*] Hugolinus cognominatus, Anagninus Comes, Patruelis fratris Innocentij III. Diaconus Cardinalis S. Euſtachij, poſteà R. Pontifex electus, Gregorius IX. appellatus, Vghellius *tom. 1. Italiæ, in ſerie Epiſcop. Hoſtien.* & nos *in cap. 2. de poſt. Prælat.*

2. c *L.*] Leo dictus, tituli S. Crucis Preſbyter Cardinalis. Septem ſunt preſbyteri Cardinales Baſilicæ S. Laurentij extra muros; inter eos vnus eſt preſbyter tituli S. Crucis in Hieroſalem, vt refert Cohelius *in notitia, cap. 6.*

3. d *Legationis.*] Ad varias legationes miſit Innocentius noſter prædictum Leonem, ſed præcipua fuit in Alemaniam; nam cùm Germania continuis affligeretur cladibus Imperatorum, Othonis, & Philippi factionibus, Innocentius Legatos miſit Leonem & Hugolinum, vt præſtito iuramento Philippum abſoluerent à nexu excommunicationis. Cuius legationis mentio extat *in cap. 2. de poſtulat. Prælat.* eam fusè narrat Spondanus *anno 1107.*

4. e *Romana Eccleſia.*] Monaſterium Coruienſe, ſiue Corueienſe, eſt immediatè ſubiectum R. Pontifici. Innocentius III. *lib. 2. epiſt. 1. regeſt. 14.* ibi: *Quantò amplius Corueienſe monaſterium ad ius & proprietatem ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ noſcitur pertinere, & ſpecialius ad eius curam reſpicit, & tutelam; tantò ad defenſionem, & conſuetudinem ipſius propenſiori cura nos oportet intendere.* Idem *lib. 1. regeſt. 13. epiſtola 1.*

f *Gerebant.*] Licet enim Legati non poſſunt transferre Epiſcopos de vna Eccleſia ad aliam, 5. *cap. quoad tranſlationem, de officio Legati*; Cironius *ad titul. de tranſlatione Epiſcoporum*; Abbates tamen transferre poſſunt, *cap. ſi Abbatem, §. final. de electione, lib. 6.* Vnde in præſenti Legatus Pontificis potuit tranſlationi authoritatem præſtare.

COMMENTARIVM.

6. CONCLVSIO TRADITVR, ET PROBATVR.

EX hac Innocentij III. deciſione ſequens vulgò deducitur aſſertio: *Conſuetudine introduci non poteſt, vt Abbas exemptus ſine licentia Pontificis poſſit transferri in aliam Abbatiam.* Probant eam textus *in cap. finali, de renunciat. cap. licèt, de regul.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa in præſenti, Cironius *in 5. compil. in dict. cap. vlt. de renunc.* & *in parat. ad titulum de tranſlat. Epiſcop.* Azor *part. 1. inſtit. lib. 5. cap 18.* Tamburinus *tom. 1. de iure Abbat. diſput. 13.* Layman *in ſumma, tit. de Prælat. elect. cap. 19.* Petrus Gregorius *lib. 2. de elect. cap. 19.* Lambertinus *de iurepatron. quæſt. 5. princip. art. 2.*

7. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

In hanc tamen aſſertionem pro dubitandi ratione ita inſurgi valet. Prohibitio tranſlationis Prælatorum de vna Eccleſia in aliam, vel de vno monaſterio in aliud, tantùm eſt iuris Eccleſiaſtici, *cap. 1. de clericis non reſid. cap. 1. & per totum*, vbi illuſtrabimus, *de tranſlat. Epiſcop.* ſed paſſim admittuntur conſuetudines iuri eccleſiaſtico contrariæ, *cap. ſuper eo, de cognat. ſpirit.* probaui ſuprà *in cap. 1. hoc tit.* ergo & in caſu huius textus conſuetudo obſeruanda erat, per quam licebat tranſlatio Abbatis de vno monaſterio in aliud. Augetur hæc difficultas, nam in electionibus eccleſiaſticis admittitur & attenditur conſuetudo, *cap. nos, 12. diſt. cap. pudenda, 24. quæſt. 1. cap. cùm olim, de cleric. coniug. cap. cùm Eccleſia, de cauſa poſſeſſ.* igitur & in tranſlationibus Prælatorum Eccleſiæ. Augetur tandem hæc difficultas, nam ſi in præſenti ſpecie Abbas contra ius tranſlatus eſſet de vno monaſterio in aliud, priuaretur tam primâ, quàm ſecundâ Abbatiæ dignitate, iuxta textus *in cap. quantò, de tranſlat. Epiſcop. cap. literas, de conceſ. præbend.* ſed non priuatur primâ Abbatiâ: ergo quia contra ius tranſlatus non fuit.

8. TRADITVR DECIDENDI RATIO.

Quâ difficultate ſic fulcitâ minimè refragante, vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſcire oportet, tranſlationem Prælatorum de vna Eccleſia in aliam iam diu in Eccleſia prohibitam fuiſſe; Preſbyterorum, & Abbatum ſine licentia ſuorum Prælatorum; Epiſcoporum verò ſine licentia Romani Pontificis, *can. 15. Apoſt.* latè dicemus *in titul. de tranſlat. Epiſcop.* immò adeò exoſæ erant tranſlationes Prælatorum, vt earum prohibitio cum rebaptizatione coniungatur *in cap. non liceat, de conſecr. diſt. 4.* Circa Abbates autem ſequens obſeruantia viguit; nam ſi immediatè ſubiecti erant Epiſcopis, eorum licentia deſiderabatur, *cap. Abbas 18. quæſt 2.* ſi tamen exempti erant, R. Pontificis conſenſus petebatur, *cap. vlt. de renunc.* In Gallia tamen tranſlationem Abbatum Sedi Apoſtolicæ reſeruatam eſſe, teſtatur Cironius *ad titulum de tranſlat. Epiſc.* Vnde apparet vera ratio præſentis deciſionis; nam cùm prohibita ſit tot Eccleſiæ canonibus tranſlatio Prælato-

R rum

rum de vna Eccleſia in aliam, ex rationibus, quas illuſtrabimus *in tit. de tranſlat. Epiſcopi*, inde conſuetudo tranſlationem Abbatis abſque ſuperioris licentia permittens, non poteſt vt rationabilis iudicari, & ita tanquam corruptela, iuſtè improbatur in præſenti textu. Accedit, nam petere licentiam à ſuperiore, ſpectat ad obedientiam ſuperioribus debitam, vt ex citatis iuribus conſtat: ſed contra obedientiam ſuperiori debitam nulla præſcribitur conſuetudo, *cap. cùm ex officio, de præſcript.* Gloſſa *verbo de conſuetudine, in cap. cùm inter, hoc tit.* ergo conſuetudine introduci non valet, vt non obtentâ ſuperioris licentiâ; Abbas ſe transferat in aliud monaſterium. Ampliùs, nam nihil tam naturale eſt, quàm eo genere quidquid diſſolui, quo colligatum eſt, *cap. 1. de reg. iuris, l. nihil tam naturale, ff. eodem:* ſed Abbas immediatè ſubiectus R. Pontifici, ab eo confirmationem petit, *dict. cap. vlt. de renunc.* ergo eius licentiâ, & abſolutione indiget, vt in aliud monaſterium ſe transferat, quam conſuetudo ſupplere non valet.

9. Diſſoluitur dubitandi ratio.

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, cui facilè ſatisfaciendum eſt ex ſæpius repetitis *in hoc tit.* videlicet præſentem conſuetudinem, & ſimiles non improbari, quia ſacris canonibus contrariæ ſunt, alias nunquam daretur conſuetudo contra ſacros canones; ſed quia ratione deſtituuntur, vt contingit *in cap. inter, de exceſſibus Prælat. cap. cùm decorem, de vita & honeſt. cleric. cap. ſi Epiſcopus, de pœnitent. cap. 1. de conſuet. lib. 6.* tales enim conſuetudines vt corruptelæ improbantur, licèt illæ, quæ rationabiles ſunt, in electionibus, & aliis actibus eccleſiaſticis admittantur. Nec obſtat augmentum ipſius difficultatis, nam præterquam quod in præſenti textu non deciditur, an Abbas tranſlatus inconſulto Pontifice ſuſtinendus ſit in prima Abbatia, an verò vtraque priuandus; etſi demus tolerari in prima, id procedit propter iuſtam ignorantiam, quam ob prædictam conſuetudinem Abbas habuit.

CAPVT VIII.

[a] Idem *Decano Saleſtrien. A. Archidiacono, & Magiſtro P. Pulueral. Canonico Pariſienſi.*

CVm dilectus filius [b] Andren. Eccleſiæ monachus, qui pro [c] electo eiuſdem Eccleſiæ ſe gerebat, & G. Daubis monachus, ac procurator monaſterij [d] Karroffen. ſuper iure eligendi [e] Abbatem Andren. monaſterio, & de electione eiuſdem inuicem in noſtra præſentia litigarent: idem electionem ſuam à Fratribus Andren. concorditer celebratam, auctoritate petiit Apoſtolicâ [f] confirmari, aſſerens tam de iure communi, quàm [g] priuilegio ſpeciali eis à Ser. Alexandro Papa [h] prædeceſſore noſtro conceſſo, & à nobis poſtmodùm confirmato, liberam eligendi auctoritatem ad eoſdem Fratres tantummodo pertinere. Nam de iure communi omnis congregatio monachorum eligere ſibi debet [i] Abbatem: & in cuiuſdam Alexandri priuilegio continetur, vt obeunte monaſterij Andren. Abbate, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutiâ, ſeu violentiâ præponatur, niſi quem Fratres, vel eorum pars conſilij ſanioris ſecundùm Deum, & B. Benedicti regulam duxerint eligendum. A nobis quoque prædictis Fratribus dignoſcitur eſſe conceſſum, vt licitum ſit eiſdem cùm Eccleſiam Abbate vacare contigerit, perſonam idoneam de gremio eiuſdem Eccleſiæ, vel aliunde per regularem electionem ſibi præficere in Paſtorem, Karroffen. monaſterio præſentandam, vt ab ipſo confirmationem accipiat, & reuerentiam ei, quam debet, impendat. Dictus verò i G. procurator propoſuit ex aduerſo, quod cùm olim ad petitionem Comitis Balduini, vxoris, & filiorum eius, Andren. Eccleſiæ patronorum, à bonæ memoriæ G. Morin. Epiſcopo fuerit [k] conſtitutum, quod ſi præfatus locus, diuino more adeò [l] pullularet, vt Prior, aut Abbas conſtitueretur ibidem, electio eius penes Fratres eiuſdem loci, & Capitulum Karroffen. penderet; & huius obtentu ſtatuti ſic fuerit longè retroactis temporibus obſeruatum, vt monaſterio Andren. vacante, Andren. fratres Karroffen. Capitulo aliquem de gremio monaſterij Karroffenſis ſibi eligerent in Abbatem, electio prædicti G. tam contra ſtatuti tenorem, quàm etiam contra conſuetudinem approbatam, quæ optima eſt legum [m] interpres, minùs canonicè attentata, meritò caſſari debeat; & mandari Fratribus antedictis, vt iuxta quod eſt hactenus obtentum, procederent ad electionem Abbatis. *Et infrà*: His igitur, & aliis, quæ coram nobis vtrinque fuerunt propoſita, perſpicaciter intellectis, quia nobis conſtitit electionem ipſam à ſuſpenſis, & de ſuſpenſo etiam eſſe [n] celebratam, ipſam de confratrum noſtrorum conſilio, iuſtitiâ caſſauimus exigente. Cæterùm cùm ſupradictum ſtatutum, videlicet quod penes Fratres eiuſdem loci, & Capitulum Karroffen. pendeat Abbatis, electio, ita ſanè poſſet intelligi,

intelligi, quod per illud neque iuri communi, nec priuilegio derogetur, vt videlicet ad ſæpedictos Fratres electio ſpectet Abbatis, ad Karoſſen. Capitulum confirmatio: deuotioni veſtræ pr. auctoritate m. quat. auditis hinc inde propoſitis, ſi ex parte Karoſſen. cœnobij talis fuerit conſuetudo probata, quæ iuri communi præiudicet, in hac parte vos ſecundùm illam conſuetudinem decernatis electionem Andren. Abbatis de cætero faciendam; quod ſi talis conſuetudo probata non fuerit, per quam in hoc caſu præiudicetur iuri communi, vos Andren. monachis ius eligendi Abbatem ſub. ap. ob. adiudicare curetis, vt ſic de cætero liberam habeat facultatem, de gremio Eccleſiæ ſuæ, vel aliunde per electionem canonicam, eligendi perſonam idoneam in Abbatem præſentandum Karoſſen. Capitulo, vt ab eo, ſi fuerit canonica, confirmetur.

NOTÆ.

1. a [*Dem.*] Ita legitur in hac ſexta collectione, & in tertia *ſub hoc tit. c. 7*: ſed emendenda eſt inſcriptio in hunc modum. Idem *Decano Sareſbarienſi, & Archidiac. & Magiſt. P. Pulnerel. canonico Pariſienſi*; ita enim eam reſtituo *ex lib. 2. epiſt. Innoc. III. regeſt. 14. epiſt. 19.* Vbi caſus præſens refertur; quare ad huius textus illuſtrationem eam tranſcribere ex editione Boſqueti operæpretium duxi.

Hugoni Abbati, & conuentui Karroſſen.

INter Eccleſiam veſtram, & Andren. cœnobium ſuper iure eligendi Abbatem Andren. dudum quæſtione ſoborta, poſtquam ſuper ea fuit in noſtrâ præſentia diutiùs diſceptatum, dil. fil. Decan. Sareſbarien. & Archid. & Magiſtro P. Pulnerel. Canonico Pariſienſi dedimus in mandatis, vt auditis hinc inde propoſitis, ſi ex parte veſtra talis foret conſuetudo probata, quæ iuri communi præiudicaret, meritò in hac parte ipſi ſecundùm conſuetudinem eandem decernerent electionem Andren. Abbatis vlteriùs faciendam. Quod ſi talis conſuetudo, per quam in hoc caſu præiudicaretur iuri communi, minimè probaretur, ipſi Andren. Monachis ius eligendi Abbatem, ſublato appellationis obſtaculo, adiudicare curarent. Vt ſic poſtmodùm obtinerent liberam facultatem, vel de Eccleſiæ ſuæ gremio, vel etiam aliundè, per electionem canonicam, eligendi perſonam idoneam in Abbatem, præſentandam Capitulo Karroſſen. vt ſi eſſet canonica, confirmaretur ab ipſis. Quod ſi forſitan partes mallent, vt nobis ſententia ſeruaretur; ipſi cauſam inſtructam ad noſtrum examen remittere procurarent, præfigentibus partibus terminum competentem, quo in noſtra comparerent præſentia, recepturæ iudicium æquitatis. Quod ſi omnes his exequendis intereſſe non poſſent, duo eorum ea nihilominus exequi procurarent. Qui poſtmodùm teſtibus vtriuſque partis receptis, & tam inſtrumentis, & rationibus, quàm confeſſionibus, & allegationibus etiam diligenter inſpectis; cùm iudices ſuper ſententiâ proferendâ tractarent, & vnus eorum, videlicet Decanus, adſtrueret, ſibi de cauſæ meritis non liquere, quam ad noſtrum cupiebat examen remitti, reliqui duo iudices, ſicut ex litteris intelleximus eorundem, cupientes negotium expedire, prout partes pluries inſtanter petierant; poſtquam in cauſa renunciatum fuerat, & concluſum, auditis ſpecialiter poſtea quæ fuerunt à partibus propoſita coram eis, cùm iam ſententiam, quam de conſilio peritorum conſcripſerant, intenderent promulgare: Andren. monaſterij procurator quaſdam ſuſpicionis cauſas propoſuit contra eos, de quibus antè nullam fecerat mentionem, & ad cognoſcendum de ipſis, arbitris non petitis receſſit ab eis. Sed dicti iudices nihilominus ſententialiter decreuerunt, cùm in Andren. cœnobio immineret Abbatis electio facienda, & Andren. monachi ab Abbate & Capitulo Karroſſen. eligendi Abbatem licentiam peterent; & eligerent poſtmodùm perſonam idoneam de gremio, & profeſſis Eccleſiæ Karroſſen. ita quod in capitulo Karroſſen. eligere minimè tenerentur. Cùm autem nuper dil. fil. G. Daubis monachus veſter, & Vv. Andreo. Eccleſiæ procuratores propter hoc ad Sedem Apoſtolicam acceſſiſſent, & ſuper antedicta ſententia litigaſſent aliquando coram nobis, nos qui ex officij noſtri debito his, quæ pacis ſunt, tenemur inſiſtere, compoſitionem amicabilem, & vtrique monaſterio vtilem fecimus inter eos, quam ipſi demùm pariter acceptarunt, vt videlicet Andren. monachi, qui nunc ſunt, & qui pro tempore fuerint, Karroſſen. Abbati profeſſionem faciant apud Andren. cœnobium, promittendo eidem obedientiam, & reuerentiam regularem. Cùm autem in Andren. Eccleſia occurrerit electio facienda, Andren. monachi de profeſſis monaſterij Karroſſen. ſiue de ſuo, ſiue de monaſterij Karroſſen. collegio perſonam idoneam liberè ſibi eligant in Abbatem. Electus verò Karroſſen. præſentetur Abbati, qui electionem de illo factam confirmare, vel infirmare procuret, ſicut de iure fuerit faciendum. Confirmatus autem à Diœceſano benedicatur Epiſcopo, & ſingulis trienniis monaſterium viſitet Karroſſen. ac cenſus nomine viginti ſolidos. ſterlingnorum annuatim perſoluat eidem. Præterea Karroſſen. Abbas annis ſingulis, ſi voluerit, per ſeipſum, vel per duos ex ſuis monachis Andren. monaſterium viſitet, cui Andren. Abbas in Choro, Capitulo, refectorio, & aliis locis, vtpote Patri Abbati cedat. Qui cum conſilio Andren. Abbatis corrigat, ſi quid in membris Andren. cœnobij fuerit corrigendum. Quod ſi quidquam corrigendum fuerit in Abbate, id eum ſeniorum & ſaniorum Fratrum ipſius loci conſilio Abbas corrigat Karroſſen. Nos igitur compoſitionem eandem à præfatis procuratoribus approbatam, de communi fratrum noſtrorum conſilio auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes eandem perpetuis temporibus inuiolabiliter obſeruandam. Nulli ergo, &c. hanc paginam noſtræ confirmationis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem, &c. vſque, incurſurum. Datum Lateran. X. Cal. Aprilis, Pontificatus noſtri anno quatuordecimo.] De diœceſi Pariſienſi iam ſuprà egi *in cap. fin. de reſcriptis*: de Sareſbarienſi agam *in cap. 28. de appellat.*

2. b *Andren.*] Malè in aliis compilationibus legitur *Mandrenſis.* Andrenſe enim monaſterium fundatum fuit inter alia à Comite Flandriæ Balduino, vt refert Iperius *in chronic. S. Bertini*, ibi; *Ioannes Bertinenſis Abbas* 39. *conſecratus eſt anno Domini* 1081: *Huius Abbatis anno* 3. *Balduinus Ghiſnarum Comes, & Ingelramus Lilarienſis à peregrinatione S. Iacobi redeuntes per Pictauiam, hoſpitati ſunt in monaſterio Karroſen. & videntes ibi religionem bene vigere, de monachis Karroſenſibus ſecum ad has partes duxerunt; & quidem Balduinus Andrenſe, Ingelramus verò Hamenſe monaſterium in honorem S. Saluatoris fundauerunt anno Domini* 1084. Meyerus *in annalibus Flandriæ:* ex eis notarunt Boſquetus *in notis ad Innocentium lib.*2. *epiſt.*18. *regeſt.*14. Yepes *tom.*6. *chronica, centuria* 7. *cap.*3.

3. c *Pro electo.*] Perperam in decretalibus legitur *pro clerico*; electus enim fuit Abbas monaſterij Andrenſis, & ſimul procurator deſignatus ad electionis cauſam proſequendam coram R.Pontifice, vt conſtat ex dicta epiſt. 19. vnde non ſolùm vt electus electionem ſuam proſequebatur, quod facere poterat, *cap. cùm dilecta, de electione*, verùm etiam vt procurator.

4. d *Karroſen.*] Karroſum monaſterium eſt S. Saluatoris, ordinis D.Benedicti, diœceſis Pictauienſis, quod conſtruxit Rotgarius Comes Lemouicenſis cum Euſraſia eius vxore, cuius meminerunt Theodulphus Aurelian. *lib.* 3. *carminum, cap.*8. & de eo egerunt Fratres Sammat. *tom.*4. *Gallia chriſt. fol.* 220. Boſquetus *ad Innoc. III. in dict. epiſt.*18.

5. e *Abbatem.*] Frequens controuerſia inter monachos oriebatur ob prælationem, quam vnum monaſterium ſupra aliud habere intendebat.

f *Confirmari.*] Abbates enim electi debent petere confirmationem, ſi exempti ſunt, à R.Pontifice, aliàs à proprio Epiſcopo, *cap. cùm venerabilis, hoc tit.cap. Abbate, de elect.lib.*6.

6. g *Priuilegio ſpeciali.*] Sæpius enim confirmationis gratiæ priuilegium idem continet, ac ius commune, *cap veniens, de elect. cap.*1. iuxta vulgarem intellectum, *de reſcriptis*; quia quod priuilegio ſpeciali cautum eſt, & ſingulariter promittitur, plus ſolet timeri, vt de voto dicitur *in cap. quamquam, diſt.*23. Docent Cironius *ad* 5. *compil. in cap.*3.*de elect.* & tunc priuilegium ius, quod antea competebat, non mutat, ſed firmat, *cap. poſt electionem, de conceſ. preb. cap. auditis, de præſcript. cap. cùm perſona*, §.*quod ſi, de priuil. in* 6. *l.forma*, §.*finali, ff.de cenſibus*; & ideò qui illud impetrauit, non creditur à iure ſibi competente receſſiſſe, vt probat Solorzanus *de iure Ind.lib.*3.*tom.*1.*c.*1.*n.*58.

7. h *Prædeceſſore noſtro.*] Varia enim priuilegia concesserunt his monaſteriis Alexander II. Vrbanus II. Lucius II. Alex.III. vt conſtat ex dicta epiſtola 19. Alexandri III.

i *Abbatem.*] *Cap. vlt.*16. *quæſt.*1. *cap. Abbate, cap.quam ſit* 18. *quæſt.*2. *cap.*1. *de electione*, vbi latè probabimus.

8. j *G.*] Gerardo videlicet, vt conſtat ex Meyero *in annalib. Flandriæ.* Morinum eſt ciuitas dicta *Teroana*; & Morinorum retinet nomen, quamuis euerſa à noſtro inuictiſſimo Carolo V. & eius Epiſcopalis Sedes in Bononiam tranſlata eſſet. Vghellius *in deſcriptione Bononiæ.* Morinenſis Eccleſiæ mentio erat *in cap.*2. *de alienatione iudicij, cap. ex parte* 67. *cap. inſinuaſti* 68. *de appellat. cap.*1. *de ſolutionib. in cap. vltimo de confirm. vtili*, vbi Cironius *in* 5. *compil.*

k *Conſtitutum.*] Licèt enim Epiſcopus per ſe non poſſit vnam Eccleſiam alij ſubijcere, nec quid ſtatuere in præiudicium eorum, qui iam inſtituti ſunt in ea, *cap.cùm olim, hoc tit.cap.*3.*de Eccleſiis ædificandis*; tamen tempore fundationis poteſt ad petitionem patroni ſtatuere, vt Prælatus electus confirmetur ab alio monaſterio, *cap.nobis, de iurepatron. cap. Abbati, de v. ſ. cap.*1.18. *quæſt.*2. tunc enim valet tale ſtatutum, quia ante fundationem non irrogatur præiudicium alicui. Anguianus *lib.*2.*de legibus, cap.*2.*num.*21. 9.

l *Pullularet.*] Id eſt, religioſis & prouentibus augeretur; tunc enim eligendus eſt proprius Prælatus, cùm quælibet congregatio debeat habere ſuum Prælatum, *cap.*1.*de elect.* 10.

m *Interpres.*] Inter alios conſuetudinis effectus præcipuus eſt interpretari ius ſcriptum, *l.ſi de interpretatione, ff.de legibus, cap.certificari, de ſepult.* Docent Duarenus *ad titulum de legibus, c.*12. Donel. *lib.*1.*comment.cap.*25. Suarez *lib.*7.*de legibus, cap.*17. Molina *lib.*2.*de primog.cap.*6.*num.*58. 11.

m *Celebratam.*] Hic duo ſunt notanda. Primum, ſuſpenſum non poſſe eligi, nec eligere, ad dignitatem eccleſiaſticam, *cap.cum inter R.de elect. cap.cùm bona, de ætat, & qualit.* Suarez *de cenſuris diſpu.*37. *ſect.*1.*num.*34.& *tom.*4.*de relig.lib.*2.*cap.*4. & 6. Barboſa *de poteſt Epiſc. tom.*1. *cap.*3. *num.*24. & *de dignit.cap.*41. latè dicemus *in dict. cap.cum bona.* Secundò, quod Pontifex pronunciauit non ſolùm ſuper conſuetudine, de qua principaliter agebatur, verùm ſuper ſuſpenſione; quod duplici ex cauſa facere potuit. Prima, quia deducta ſuſpenſionis cauſa fortaſſis fuerat in ipſo proceſſu: ſecunda, quia cùm confirmatio peteretur à R. Pontifice, poterat inquirere ſuper electione, & perſona electi, *cap.nihil, de electione.* 12.

o *Electio.*] Hoc enim verbum *electio*, diuersimodè poteſt interpretari: ſi illud vniformiter ſumatur, ſequitur abſurdum; licèt enim electio ſtrictè ſumpta tantùm cooptationem inducat, tamen pro confirmatione hic ſumitur. Ita poſt plures Vela *tomo* 2. *diſſert.*28. *num.*44. 13.

COMMENTARIVM.

EX hoc textu, prout iacet apud Raymundum, talis deducitur aſſertio: *Conſuetudine induci poteſt, vt vna Eccleſia de gremio alterius ſibi eligat Prælatum.* Probat textus *in c. Abbate, de v. ſ.* Illuſtrant Gonzales *in regul.*8. *gloſſa* 8.*num.*109. Sylueſter *in ſumma, verbo Electio* 1.*quæſt.*1. Petrus Gregorius *de elect.c.*6.*num.*9. Iulius Laurotus *eod.tract. tit.*4.*c.*16. Suarez *de religione tom.*4.*lib.*2.*cap.*3.*n.*11. Tamburinus *de iure Abbatum diſp.*5.*quæſt.*1. Layman *in ſumma de elect.tit.de elect.q.*19.*cap.*2. Duarenus *de ſacris lib.*5.*c.*1. Boſquetus *in dicta epiſt.*17. Fragoſo *p.*2.*de regimine, diſput.*24. §.1. Balſamon *in can.*4. *Synodi Conſtantinopolitanæ.* Alteſſerra *hic*, Gibalinus *tom.*2. *ſcient. can. lib.*6. *cap.*4. *quæſt.*2. 14. CONCLVSIO TRADITVR ET PROBATVR.

Sed aduerſùs iſtam aſſertionem pro ratione dubitandi ita inſurgi poteſt. Conſuetudo ſacris canonibus contraria, vt corruptela debet caſſari, *cap.*1.*cap.cùm venerabilis, hoc tit.* ſed hæc conſuetudo, vt eligatur Abbas prælatus de alio monaſterio, repugnat ſacris canonibus, de quibus *in cap. Abbatem* 18. *quæſt.*1.*cap.nullus, de elect.lib.*6. *Clementina Vt rationi, de elect.* ergo conſuetudine induci non poteſt, vt Prælatus de alterius monaſterij congregatione eligatur. Augetur hæc conſideratio, nam hæc conſuetudo erat irrationabilis, ſiquidem 15. TRADITVR RATIO DVBITANDI.

quidem ratio naturalis dictat, vt homines diſparis profeſſionis ſimul non ſocientur. *Clementina 1. de elect.* præcipuè cùm non omnes monachi conueniant in regula, & viuendi norma, *cap. ſanè, de regularibus*; & ſic monachus alterius monaſterij non rectè degit cum aliis, *cap. in nono 26. quæſt. 7.* Deinde, nam non debet in magiſtrum eligi, qui adhuc in eo monaſterio diſcipuli officium non aſſumpſit, *cap. cùm magiſtrum, cap. cùm monaſterium, de elect.* nec præficiendus vt ſuperior eſt, qui vt inferior ſubeſſe non nouit, extrauaganti *cùm in magiſtrum, de elect.* ergo conſuetudo, de qua in præſenti, tanquam iuri & rationi contraria, ſuſtineri non poterat.

16.
TRADITVR RATIO DVBITANDI.

Adhuc iuri & rationi congrua eſt noſtra deciſio, ad cuius expoſitionem ſciendum eſt primò, illo aureo quidem religioſæ vetuſtatis æuo, dum monaſteria vnius ordinis vnum ſuperiorem non habebant, & quodlibet ſuum Prælatum agnoſcebat, illum debuiſſe eligi ex monachis ipſius congregationis, *cap. Abbas, cap. quàm ſit, §. defuncto, cap. Abbatem 18. quæſt. 2. cap. congregatio 16. quæſt. vlt.* & ab ipſa congregatione electionem eſſe faciendam, *cap. nec emeritus, cap. nullus inuitus, cap. obitum, 61. diſt. cap. 64. regula S. Benedicti.* Carolus Caluus *in priuilegio Stradenſi monaſterio data*, vt habetur *lib. 2. vitæ S. Genulphi, cap. 12.* ibi: *In clauſula demùm praſcripti decreti ſtatutum eſt, vt per ſuccedentia tempora locum ipſum inhabitantes, è ſuis, non aliunde petitis perſonis, eligerent ſemper quibus ſacra prælatio loci committeretur, à quibus cœnobij totius gubernatio æquo iure tractetur.* Idque non cuiuſquam mortalium vi, ſed fratrum cœnobialium voto fieri quammaximè decreuit Carnotenſis *epiſt. 47. & 120.* Poſtquam tamen monaſteria non ſunt ita diuiſa, ſed vnum corpus faciunt, & ab vno ſuperiore, Prouinciali videlicet, vel Generali gubernantur, non deſideratur, niſi vt electus in Prælatum ſit eiuſdem Ordinis, licèt non profeſſus in eodem monaſterio, *Clement. 1. de elect.* Suarez *ſuprà cap. 3.* Quid tamen in Gallia procedat, latè refert Renat. Chopinus *lib. 1. monaſt. tit. 1. per totum.* Secundò ſciendum eſt, conſuetudinem quamplurimùm poſſe circa electiones Prælatorum, tam in Eccleſiis regularibus, quàm ſæcularibus, *cap. querelam, de elect. cap. cùm Eccleſia, de cauſa poſſeſſ.* vt conſuetudo quâ introducitur, vt Canonici Paſtorem non eligant, niſi priùs Princeps certior factus ſit de morte prædeceſſoris; quoniam hæc conſuetudo præiudicium Eccleſiæ non infert. Abbas *in cap. cùm terra, num. 4. de elect.* item vt Canonici ſibi eligant inferiores Prælatos irrequiſito Epiſcopo, *cap. cùm Eccleſia, de elect.* vel Epiſcopus ſolus eligat, *cap. ea noſcitur, de his quæ fiunt à Prælat.* item vt abſentes non vocentur ad electionem, vt obſeruari in Tuſcia refert Gloſſa *in cap. finali, hoc tit.* item poteſt conſuetudo aliàs habilem ad eligendum, reddere inhabilem, Gloſſa *verbo Repugnet, in cap. olim, de clericis coniugat.* cùm antiquæ conſuetudinis magna auctoritas ſit, *cap. cùm conſuetudinis, hoc tit.* Ex quibus profluit vera noſtri textus ratio, nam cùm conſtitutio, vt Abbates eligantur ex propria congregatione, ſit iuris poſitiui, & conſuetudo vincere poſſit ius poſitiuum, *cap. finali, hoc tit.* atque in electionibus plurimùm faciat; inde Innocentius decreuit in præſenti, conſuetudine induci poſſe, vt de congregatione Karroſenſi Andrenſes monachi teneantur ſibi eligere Abbatem. Accedit, nam quod conſuetudine introductum eſt pro interpretatione legis, perinde eſt, atque ſi in ipſa lege cautum eſſet, *cap. cùm veniſſent, de inſtit.* Latè illuſtrat Solorzanus *tom. 2. de iure Indiar. lib. 2. cap. 21. num. 24.* igitur ſicut lege caueri poterat, vt Abbas eligeretur de alterio monaſterio, ita & conſuetudine id introduci poterat.

17.
DISSOLVITVR DIFFICVLTAS.

Nec obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta; nam licèt conſuetudo, de qua in noſtro textu, deroget legibus eccleſiaſticis, cùm tamen rationabilis ſit, ſuſtinetur, aliàs nunquam daretur conſuetudo ſacris canonibus contraria. Nec augmentum difficultatis aliquid facit, nam rationes in eo expenſæ tantùm ſunt congruentiæ, non verò ſimpliciter, & neceſſariò obſeruandæ, præcipuè cùm Abbas in noſtro textu eligatur ex eadem religione, licèt non ex eadem congregatione, aut monaſterio; quia in eo datur obſeruantia regulæ, diſciplinæ monaſticæ, & aliorum, quæ in propriis monachis deſideratur.

18.
EXPONITVR CAP. ABBATE, DE V. S.

Ex quibus lucem accipit textus *in cap. Abbate, de v. ſ.* vbi proponitur, quod vacante monaſterio S. Siluani Monachi elegerunt in Abbatem vnum ex proprio monaſterio, & confirmationem à Morienſi Epiſcopo petierunt, vt in noſtro textu: Monachi S. Bertini prædictam confirmationem contradixerunt, & procuratores ipſorum coram Innocentio noſtro comparuerunt: Monachi S. Bertini propoſuerunt & probarunt, iam per 40. annos Abbates eligi de congregatione S. Bertini, & priuilegium Paſchalis Pontificis exhibebant, quo prædicta poſſeſſio fundata erat: ex aduerſo verò monachi S. Siluani aſſerebant, nullam præſcriptam fuiſſe conſuetudinem, ſed tantùm aliquando pro bono pacis permiſſum, vt monachi S. Bertini eligerentur in Abbates. Quibus & aliis auditis Innocentius III. decreuit, vt deinceps Abbas monaſterio S. Siluani præficeretur ex congregatione S. Bertini, ſi perſonæ idoneæ inueniantur in ipſo; quæ deciſio ex noſtra lucem accipit, nam cùm conſuetudo per 40. annos fuiſſet præſcripta, necnon priuilegium Pontificium adeſſet, iuſtè ait Pontifex, Abbatem eligendum eſſe ex monachis S. Bertini: nobilem tamen proponit Pontifex exceptionem, videlicet cùm perſona idonea adeſſet; nam cùm præcipua cauſa priuilegij eſſet, quia magis frequenter perſonæ idoneæ repetiebantur in monaſterio S. Bertini, & ceſſante cauſa priuilegij, ceſſet priuilegium, plures relati à Suarez *lib. 8. de legib. cap. 30.* neceſſariò deficiente cauſâ deficere debebat facultas eligendi; quæ exceptio etiam ſubintelligenda eſt in noſtra ſpecie, cùm idem caſus ſit, & eadem deciſio.

19.
INTELLIGITVR CAP. CVM CAVSAM 18. DE ELECT.

Sed ſuperiori doctrinæ aduerſatur textus *in cap. cùm cauſam 28. de elect.* vbi proponitur, vacante prioratu Eccleſiæ S. Petri Locaneuſis, Ordinis D. Auguſtini, Canonicos ipſius Eccleſiæ quendam presbyterum nomine Bonum in Priorem elegiſſe, alios autem Canonicos electioni ſe oppoſuiſſe, aſſerendo prædictum Bonum non eſſe in ea religione profeſſum, & iure communi non profeſſum eligi in Prælatum non poſſe, *c. nullus, de elect. lib. 6. Clementina 1. de elect. c. cùm in Magiſtrum, eod. tit.* Couar. *in c. 2. de teſtam. n. 1.* Antonius Auguſtinus *in epitome lib. 9. tit. 45.* Tamburinus *de iure Abbatum diſp. 5. q. 10.* Barboſa *lib. 1. de iure eccleſiaſtico, c. 17. n. 31.* Aduerſarij verò aſſerebant, iam per longum tempus conſuetudinem in ea Eccleſia inoleuiſſe, vt non profeſſi in Abbates eligerentur. Conſultus fuit R. Pontif. qui decreuit, quod non debemus attendere quid factum, ſed quid faciendum ſit; & cùm homines diſparis ſtatus non ſint aſſociandi, in-

de prædictam conſuetudinem tanquam corruptelam eſſe improbandam. Ex quo textu ſic inſurgo : Iiſdem deciſionibus , quibus prohibetur , ne alterius congregationis monachus in Prælatum eligatur , eiſdem prohibetur , ne qui adhuc profeſſus non eſt , in Abbatem eligatur , *dict.cap. nullus*, 61. *diſt. dict. Clement.* 1. *de elect.* ſed conſuetudine introduci non poteſt , vt non profeſſus eligatur io Abbatem , quia repugnat prædictis canonibus : argo ſimiliter conſuetudine non valebit induci vt monachus alienus præficiator alieno monaſterio. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt , dicendo conſuetudinem , de qua *in dict. cap. cùm cauſam* , non ſolùm repugnare dictis ſacris canonibus , verùm irrationabilem eſſe , & contra bonos mores , *cap. nemo* 16. *quæſt.* 1. *cap. peruenit* 18. *quæſt.*2.non enim , eodem tecto diſpar debet eſſe profeſſio , *cap. in noua* 16. *quæſt.*7. *cap. cognouimus* 12. *quæſt.*2. cùm inexpertus in diſciplina monaſtica non debeat præeſſe monachis, *cap.quam Epiſcopus* , 24. *diſt. cap. cùm monaſtery* 19. *quæſt.*3. *cap. cùm ad noſtram* , *cap. cùm Magiſtrum*, *de elect.* Vnde cùm conſuetudo irrationabilis, non conſuetudo , ſed corruptela ſit, *c.ad noſtram, hoc tit.* ideo ibi conſuetudo non ſuſtinetur , nec eà valet introduci, vt non profeſſus eligatur in Abbatem.

CAPVT IX.

Honorius III. [a] *Pariſienſi Capitulo.*

CVm conſuetudinis , vſuſque longæui non ſit leuis [b] auctoritas, & plerumque diſcordiam pariant [c] nouitates, auctoritate præſentium vobis inhibemus, ne abſque ven. f. n. Epiſcopi [d] conſilio, & conſenſu immutetis Eccleſiæ [e] veſtræ conſtitutiones, & conſuetudines veſtras approbatas , vel etiam nouas inducatis ; irritas decernentes, ſi quas fortè feciſtis in ipſius Epiſcopi præiudicium [f] poſtquàm eſt regimen Pariſienſis Eccleſiæ adeptus.

NOTÆ.

1. a P*Ariſienſi.*] De Honorio III. & eius compilatione egimus *in cap.ex parte , de conſtitutionibus.* De Pariſienſi Eccleſia *in cap.finali , de reſcriptis.* Verba noſtri textus reperiuntur in quinta compilatione edita ab Innocentio Cironio , *in cap. vnico , hoc tit.*

2. b *Auctoritas.*] Verba ſunt textus *in l.*2. *Cod. quæ ſit longa conſuet.* & reperiuntur *in cap.finali , hoc tit.* conſuetudinis enim magna authoritas eſt , vt paſſim *in hoc tit.* diximus ; ſiquidem poteſt legem abrogare , corrigere , & mutare , vt dicemus *in cap.finali,hoc tit.* & probant Duarenus *ad titulum de legibus, cap.*12. Madera *animad. cap.*5. Bronchorſt. *centuria* 1. *aſſert.* 9. Amaia *in l.* 1. *Cod. de annonis, num.*56. Tuldenus & Perez *ad tit. Cod. quæ ſit longa* , Suarez *de legib. integro libro de conſuet.*

3. c *Nouitates.*] *Cap. quis neſciat* 11. *diſt. l.*2. *de conſtit. princip. l.* 18. *tit.*1. *partit.*1. D. Auguſtinus *epiſt.*128. *Ipſa mutatio conſuetudinis , etiam quæ adiuuat , vtilitatem nouitate perturbat.* Diocaſius *lib.*52. *Optimum eſſe inimicitias omnes , & ambitioſa certamina prorſus ſcindere , atque adeò nec nomina noua, aut aliud quid permittere , ex quo poſſint oriri diſcordiæ.* Tacitus *lib.*14. *annal. Non quia dubitarem ſuper omnibus negotiis meliùs , atque rectiùs prouiſum , & quæ conuertuntur , in deterius mutari.* Ælianus *lib.*1. *de varia hiſtoria. Sæpenumerò etiam mutatio in melius maiorum malorum ſolet eſſe principium.* Et nouitatis ineuitabilis effectus eſt diſcordias ſeminare , & Rempublicam turbare. Cæſar *lib.*6. *de bello Gallico,* ibi : *Nemo eſt tam fortis , qui rei nouitate non turbetur :* ex Ariſtotele refert Patricius *lib.*3. *tit.*1. *de repub.* hæc verba : *Ciuitatis ſtatum diligant , contentique eo nihil moliantur , nihil agitent quod alienum, nouumque ſit , ſed eam viam ire pergant , quam maiores inſtituerunt , quæque aliorum veſtigiis attrita ſunt; nouarum enim rerum ſtudium ſemper rempublicam labefactare ſolet.* Nimis enim periculoſæ ſunt in quacumque Republica aut communitate nouitates , vt eas impugnantes probant Lypſius *lib.*7.*polit. c.*11. & *lib.*4.*cap.*9. & *lib.*6. *cap.*3. I. Cochier *in theſauro polit.lib.*3. *cap.*4. Sahabedra *emblem.*19. Valenzuela *conſilio* 24. *ex num.*2. & *conſ.*52. *ex num.* 50. & *conſ.*4.*num.*35. & *conſ.*70.*ex num.*70. Pinellus *in l.*1. *part.*2. *num.*2. *Cod. de reſcind.* Menchaca *de ſucceſſ. creat.* §.30. *num.*312. Solorzanus *de iure Indiarum tom.*2.*lib.*1. *cap.*4. *num.*73. Salgado *de ſupplic.*1.*part. cap.*6.*num.*1. & 146. & *cap.*18. *num.*4.

d *Conſilio.*] Raymundus omiſit hoc verbum, *forſan* , vt ſuperfluum ; nam minus eſt conſilium alicuius deſiderari , quàm conſenſum : qui enim tenetur aliquid facere de conſilio alterius , adimplet ſi petat , etſi illud non ſequatur , *cap. cùm olim* , vbi Doctores , *de arbitris* ; qui verò conſenſum alterius tenetur expectare , non ſolùm illum petere , verùm & ſequi tenetur , *cap. cùm in veteri, de elect.* aliàs eo omiſſo inutiliter actus agitur , *cap. vltimo , de iudiciis in* 6. vnde plus erat in præſenti caſu expectare conſenſum , quàm conſilium Epiſcopi ; in aliis verò vtrumque , conſilium , & conſenſum. 4.

e *Veſtræ*] Signanter dixit Honorius, non Capituli veſtri;nam Canonici per ſe non conſtituunt Eccleſiam , ſed cum ſuo Capite , videlicet Epiſcopo , *cap. requiſiſti , de teſtam. cap. irrefragabile* , §.*exceſſus , de officio ordin.* Capitulum verò per ſe Canonici abſque Epiſcopo faciunt , *cap.Capitulum, de reſcriptis , cap. dilecta , de exceſſibus Prælat.* docet Anguianus *lib.*2.*de legibus , cap.*4.*num.*4. vnde cùm hîc agatur de conſuetudinibus ſimul ſpectantibus ad Canonicos , & Epiſcopum,appellat eas Honorius conſuetudines Eccleſiæ , non Capituli. 5.

f *Poſtquam.*] Non tamen inde inferas , Sede vacante poſſe Capitulum ſtatuta facere io præiudicium Epiſcopi , contra textus *in cap.ſi qua , de rebus* , 12. *quæſt.*2. *cap.*1. *ne Sede vacante :* poteſt tamen ſtatuta facere pro tota diœceſi , quæ poterat facere ſimul cum Epiſcopo ; nam cùm Capitulum Sede vacante ſuccedat in ea omnia , quæ ſunt iuriſdictionis , *cap.cùm olim , de maiorit . & obed. cap. ſi Epiſcopus* , §. *vlt. de ſupplend. neglig. lib.*6. *cap. vnico , ne Sede vacante, eod. lib.* poteſt ea ſtatuta facere: 6.

facere : docet Suarez *de legibus lib. 4. cap. 6. numer. 17.*

COMMENTARIVM.

7. CONCLVSIO DEDVCITVR, ET PROBATVR.

EX hoc textu communiter à repetentibus talis deducitur aſſertio : *Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi nouas conſuetudines Eccleſiæ mutare non poteſt.* Probant eam textus *in cap. ſi qua 12. q. 2. cap. cùm acceſſiſſent, cap. cùm M. de conſtit.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa in præſenti Beroius *in cap. cùm omnes, num. 3. de conſtit.* Suarez *de legibus lib. 4. cap. 6. num. 11.* Anguianus *lib. 2. de legib. c. 4.* ferè *per totum*, Citonius *in notis adhunc textum*, Hugo Grotius *in flor. ſparſ. in l. minimè, ff. de legib.*

8. ADDVCITVR DVBITANDI RATIO.

Sed hæc aſſertio impugnari poteſt ſequenti iuris conſideratione. Certum eſt conſuetudinem, quantumvis longæuam, & legitimè præſcriptam, poſſe tolli lege ſcriptâ, vel aliâ conſuetudine in contrarium introductâ, vt probat Suarez *de legib. lib. 7. cap. finali*; & ita Principem poſſe abrogare quamcumque conſuetudinem, conſtat *ex cap. 1. de conſtit. lib. 6. l. 1. §. ſed & hoc, C. de veteri iure enucl.* Sicut enim lex tollitur conſoetudine, *cap. vlt. hoc tit.* ita & conſuetudo tollitur contraria lege : ſed Capitulum poteſt condere ſtatuta, & ſibi leges ſtatuere, non ſolùm Sede vacante, verùm etiam viuente Epiſcopo, abſque eius conſenſu, *cap. conſtitutus, de reſcriptis, cap. cùm dilectus, de clericis non reſid.* igitur poterit illis ſtatutis mutare, & abrogare antiquas conſuetudines, etiam ſine conſenſu Epiſcopi. Secundò contra rationem, quam adducit Honorius in præſenti, videlicet nouitat;s non eſſe inducendas, ita inſurgi poteſt : Si vtilitas adeſt, nouæ leges condendæ, ſunt, etſi nouitatem inducant, quia iniuſtum, aut illicitum ſit aliquid ex maiorum moribus innouare, *l. penult. C. de conſtit. Princip.* nam vt ait Innocentius *in cap. non debet, de conſang. & affinit. Non debet irreprehenſibile iudicari, ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta quoque quandoque varientur humana.* Illuſtrant Iuretus ad Symmachum *epiſt. 2.* Sarmiento *lib. 2. ſelect. cap. 4. n. 9.* Simanchas *de cathol. tit. 31. num. 28.* Bobadilla *lib. 2. polit. cap. 1. num. 9.* cùm ob mutationem temporum & morum quotidie videamus leges mutari, & reipublicæ regimen, *l. 2. C. de veteri iure*, ibi : *Æqualis æquitas eſt, vel promulgare quæ iuſta ſunt, vel antiquare quæ grauia.* Tempore enim conſeneſcunt, & moriuntur leges, Claudianus ibi :

—— *Priſcamque reſumunt*
Canitiem leges, emendanturque vetuſtæ,
Accedimtque nouæ.

Igitur ſi in præſenti ſpecie aderat vtilitas, etſi nouitas ſequeretur, Capitulum poterat nouis ſtatutis veteres conſuetudines abrogare.

9. TRADITVR DECIDENDI RATIO.

Adhuc tamen defendenda eſt præſens aſſertio, pro cuius vera ratione capeſſenda ſcire oportet, Capitulum cum Epiſcopo efficere vnum corpus, cuius caput Epiſcopus eſt, Canonici verò membra ſunt, *cap. nouit, de his, quæ fiunt à Prælat.* vnde Epiſcopus vtitur Canonicis ad conſilium, & ſine eorum aſſenſu aliquid de Eccleſia diſponere non poteſt, *cap. 1. & per totum, de his quæ fiunt à Prælat.* Hoc ius præſtandi aſſenſum, canonicum honorem appellat Innocentius III. *in cap. propoſuit, de conceſſione præb.* & ideò Canonici ab Epiſcopis fratres appellantur, *cap. 2. de his quæ fiunt a Prælat.* & apud Græcos *proedorantes*, Epiſcopi vocantur, ideſt Senatus Eccleſiaſtici Præſides, ab exedris, ſiue periſtiliis, & clauſtris Eccleſiarum, in quibus omnes conuentus fiebant : Canonici verò apud eos dicuntur *Symponoi*, id eſt aſſidentes & conſiliarij; vnde cùm gubernatio Eccleſiæ ſpectet ad caput ipſos, hoc eſt Epiſcopum, non debent Canonici ſine eius conſenſu veteres conſuetudines immutare, cùm membra non debeant recedere à capite, & ſibi aſſumere officium illius, *cap. cùm non liceat, de præſcriptionibus*; & cùm inferiores ſint Canonici, Epiſcopo parère debent, *cap. cùm inferior, de maiorit. & ob.* Accedit, nam conſuetudines antiquæ nouitatibus non ſunt abrogandæ. D. Auguſtinus *epiſt. 118. cap. 5.* ibi : *Ipſa quippe mutatio conſuetudinis, etiam quæ adiuuat vtilitate, nouitate perturbat.* Lucianus *lib. 1. cap. dilecto, de conſang. & affin.* ibi : *Vnde in hac parte conſultius duximus multitudini, & obſeruatæ conſuetudini deferendum, quam aliud in diſſenſionem, & ſcandalum populi ſtatuendum, quadam adhibita nouitate.* Faciunt textus *in l. teſtamenta 18.* ibi : *Mos namque retinendus eſt fideliſſimæ vetuſtatis.* In rebus enim nouis conſtitoendis euidens eſſe vtilitas debet, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum viſum eſt : verba ſunt textus *in l. 2. ff. de conſtit. Princip. l. minimè, ff. de legib.* & generaliter quæ ab antiquioribus ſunt conſtituta & obſeruata, facilè non debent nouitate mutari, *cap. Eccleſiaſtica 12. 25. q. 2. cap. 1. 35. q. 9. cap. an puto 25. q. 2.* Caſſiodorus *lib. 12. epiſt. 25. Plerumque ſoliciti fiunt qui mutatos rerum ordines intuentur, quia ſæpe prætendunt aliqua, quæ conſuetudini probantur aduerſa.* Alia plura politè, & politicè congeſſit noſter Solorzanus *embl. 51.* Iuſtè ergo Honorius in præſenti, ne nouitates facilè inducerentur, quas magnopetè cauendas, tam Philoſophi, quàm Conſulti docuerunt, decreuit, conſuetudines antiquas, à Capitulo ſine Epiſcopi conſenſu non eſſe mutandas.

10. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

Nec obſtat difficultas pro ratione dubitandi ſuprà adducta; nam omiſsâ quæſtione, vtrum Capitulum ſine Epiſcopi conſenſu noua ſtatuta facere poſſit, quam examinant Suarez *d. lib. 4. de legib. cap. 11.* Anguianus *d. cap. 4.* & nos, etſi leuiter, *in cap. cùm omnes, de conſtit.* diſcrimen eſt conſtituendum inter res, quæ ſpectant ſimul ad Capitulum, & Epiſcopum, & inter eas, quæ tantùm ad Capitulum : quod diſcrimen agnouit Innocentius *in cap. edoceri, de reſcriptis.* Quando agitur de rebus, quæ ſpectant tantùm ad Capitulum, Canonici per ſe tantùm poſſunt ſtatuta facere independenter ab Epiſcopo; cùm verò agitur de re vtrique communi, neutiquam, cùm facilè Epiſcopo præiudicium irrogaretur : vnde cùm Honorius in præſenti ageret de rebus, quæ ſpectabant ſimul ad Capitulum, & Epiſcopum, vt conſtat ex illis verbis, *Eccleſiæ*, & *præiudicium Epiſcopi*; inde conſenſus Epiſcopi deſideratur. Nec etiam ſecunda difficultas obſtat; nam ratio adducta ab Honorio non ita ſtrictè eſt accipienda, quin exigente temporum, rerumve ratione, iuſtum non ſit aliquid innouare, cùm id euidens vtilitas poſtulat. Benedictus XI. *in extrauag. 1. de priuileg.* ibi : *Nec mirum, quia plerumque pariunt nouitates diſcordiam, præſertim dum ab eo, quod diu æquum viſum eſt, per nouam conſtitutionem receditur; nec quare recedatur, euidens vtilitas, vel alia cauſa ſubeſt, & ſimul adeſt poteſtas in ſtatuente.* Vnde cùm vtilitas & poteſtas deficerent in præſenti caſu Capituli Pariſienſis, ideò Honorius III. ait, nouitatem eſſe cauendam, cùm pariat diſcordias.

Google

Sed ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. cum omnes, de conſtit.* vbi proponitur, Canonicos Trecenſes ex antiqua ſuæ Eccleſiæ conſuetudine ſuorum beneficiorum redditus, tam in abſentia, quàm præſentia percepiſſe; ſed ea conſuetudine non obſtante, ipſos ſine Epiſcopi aſſenſu, aut conſilio ſtatuiſſe, vt Canonici in poſterum recipiendi, non niſi in præſentia prouentus præbendarum ſuos facerent, & ſic conſuetudinem antiquam nouo ſtatuto mutaſſe; quod cùm ex relatione proprij Epiſcopi Pontifex agnouiſſet, iuſſit vt pares Canonici, tam præſentes, quàm abſentes eſſent, aut iuxta antiquam conſuetudinem in abſentia fructus percipiendo, aut iuxta nouum ſtatutum ſolùm in præſentia; & ſic ſtatutum à Capitulo factum eſſe ſuſtinendum. Ex qua facti ſpecie deducitur, Canonicos ſine Epiſcopi conſenſu conſuetudinem veterem in re graui, vt eſt reſidere, vel non, ſtatuto nouo potuiſſe immutare, cùm Pontifex iubeat ſtatutum de nouo obſeruari. Agnouerunt difficultatem ordinarij ibi, qui aſſerunt, ideò ſtatutum in totum confirmatum non eſſe, quia ſine aſſenſu Epiſcopi factum erat, ita Innocentius, & Hoſtienſis *ibi.* Sed hæc ſententia refellitur ex eo, quia Pontifex non ideò ſtatutum improbat, quia factum erat ſine Epiſcopi conſenſu, ſed quia æqualitatem non continebat; quare dum ad æqualitatem reducitur, ipſum confirmat: alij verò exiſtimant, conſenſum Epiſcopi ibi præceſſiſſe. Ita Decius *ibi, num* 2. Beroius *num* 25. Exea *num.* 2. Sed hæc interpretatio, præterquam quod diuinationis vitio laborat, ex eo refellitur, nam ſi Epiſcopus aſſenſum præſtaret, non poſſet prædictum ſtatutum improbare, vt fecit coram R. Pontifice. His igitur omiſſis, dicendum eſt. Canonicos in eo textu ſtatuta feciſſe ſine Epiſcopi aſſenſu in re graui, & ſuſtineri, quia non intendebant per illud eximere Canonicos à reſidentiæ obligatione, ſed potiùs in iuris confirmationem ſtatuebant, ne abſentes fructus ſuos facerent: vnde cùm quælibet res de facili redeat ad ſuam naturam, *cap. ab exordio, 25. diſt. l. ſi vnus, §. pactus, ff. de pactis*, rectè potuerunt Canonici etiam irrequiſito Epiſcopo facere prædictum ſtatutum.

II. Exponitur cap. cum omnes, de conſtit.

Secundò aperto marte noſtræ deciſioni opponitur textus *in cap.* 1. *de his quæ fiunt a maior. parte*, vbi ex Concilio Lateran. refertur, quod cùm in quadam Eccleſia conſuetudine iuramento firmata eſſet introductum, vt ordinationes, & alia negotia ab omnibus eſſent tractanda, & approbanda; nihilominus maior pars conſuetudinis iuratæ immemor, ſtatuta condebat, neglectâ minori capituli parte: minor pars opponebat ſimilia ſtatuta obtineri non poſſe contra prædictam conſuetudinem; quibus auditis Patres Concilij Lateranenſis decreuerunt, prædicta ſtatuta eſſe obſeruanda, non obſtante contrariâ conſuetudine, etiam à Capitulo iuratâ Ex quo textu deducitur, maiorem Capituli partem poſſe immutare conſuetudines antiquas, etiam iuratas, irrequiſito Epiſcopo, neglectaque minori parte, contra ea quæ hucuſque adduximus. Huic difficultati ſatisfaciendum eſt ex verbis ſequentibus ipſius textus, ex quibus apparet, conſuetudinem in ea ſpecie iuratam, nec ratione iuuari, nec ſacris congruere ſtatutis; ſiquidem factum à maiori & ſaniori parte, contra tot iuris ſanctiones, ratum non habebat; vnde Canonici potuerunt eam proprio facto abrogare, etiam ſine Epiſcopi conſenſu: at verò præſens textus loquitur de conſuetudinibus rationalibus, & legitimè ab ipſo Capitulo præſcriptis; vnde non poterant eas Canonici ſine Epiſcopi conſenſu mutare.

C A P V T X.

Idem [a] *Maiori & [b] Burgenſibus de [c] Rupella.*

EX parte veſtra fuit propoſitum coram nobis, quod in terra veſtra ſeruatæ ſunt hactenus duæ [d] conſuetudines abuſiuæ; vna ſiquidem hæc eſt, quod ſi fortè [e] indigena, vel extraneus [f] prodigalitatis vitio, vel incuriâ, ſeu quocumque caſu alio diſſipauerit, vel amiſerit omnia [g] bona ſua, bona vxoris ſuæ, quantumcunque laudabilis & honeſtæ vitæ, tam [h] mobilia, quàm immobilia, pro ſuæ voluntatis arbitrio alienat: quare fit interdum, vt viro defuncto vxor remaneat [i] indotata, & ſuperſtites filij extremæ ſubiaceant incommodis paupertatis. Alia quoque conſuetudo eſt non impariter reprobanda, ſcilicet quod ſi vir ducat vxorem, quæ fide coniugij violatâ committat adulterium manifeſtè, nihilominus medietatem omnium j bonorum, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit, & improbè apprehendit; quæ potiùs [k] priuanda eſſet omnibus viri bonis. Quare ſuper his prouidere vobis per Sedem Apoſtolicam ſuppliciter poſtulatis. Nos itaque ſaluti, & vtilitati veſtræ prouidè [l] conſulere cupientes, tenore præſentium [m] declaramus, vos non teneri ad huiuſmodi conſuetudines, tanquam iuri contrarias, obſeruandas.

N O T Æ.

1. [a] MAiori.] Ita etiam legitur in quinta compilatione, *ſub tit. de adulteriis, cap.* 1. ex qua textum tranſcribo. Maioritatis nomen nihil aliud ſignificat, quàm imperium ab aliquo exerceri ſolitum, ſiue altioris, ſiue inferioris gradus: & Maiores dicuntur qui primum locum obtinent. In conſtitutionibus Canonicorum regularium S. Auguſtini, *in cap. de forma, & habitu,* dicitur: *In Cathedralibus Eccleſiis Abbates, Præpoſiti, Priores, ſeu alij Maiores.* In Gallia Miſſi Dominici, Maiores dicuntur, *capit. vlt. Capitul. Caroli.* In legibus Vviſigothorum *lib.* 9. *tit.* 1. *l.* 6. legitur: *Illius, qui in loco Maior eſt:* & Maiores dicuntur illuſtriores, & nobiliores in lege. Salica, &

Digitized by Google

& in legibus Burgundionum *cap.* 1. *tit.* 38. Hinc nomen Maioris factum eſt nomen officij & dignitatis eorum, qui alicui loco præſunt, *lib.* 5. *Capitul. cap.* 107. ibi: *Vt Presbyteri curas ſæculares nullatenus exerceant, id eſt vt neque iudices, nec Maiores villarum fiant.* Apud Græcos nomen eſt curationis, ſeu villicationis. Sexta Synodus *can.* 10. & 11. notarunt Boſquetus *ad Innocentium III. lib.* 2. *regeſt.* 14. *epiſt.* 62. Cironius *ad tit. de maiorit. & ob.* Ioannes Voſſius *de vitiis ſerm. cap.* 27. In præſenti Maior accipitur pro primario Magiſtratu, cui obediunt Conſules, Iurati, & alij inferiores, vt apud Innocentium III. *lib.* 4. *epiſt.* 63. Anonymum Floriacenſem *lib.* 4. *cap.* 4. ibi: *Conuocato Gautherio eiuſdem loci Maiore.* Et quia temporibus Honorij III. Rupella regebatur Maiori, ac ſocietate ciuium, qui vrbem adminiſtrabant, vt referunt Fratres Sam. *tom.* 3. *Galliæ Chriſt. fol.* 951. ideo Honorius in præſenti reſcribit Maiori, & Burgenſibus ipſius vrbis.

2. b *Burgenſibus.*] Burgenſes ſunt nobiliores ciuitatis; de quibus agemus *in cap. Abbas, de his quæ vi.*

3. c *Rupella.*] Rupella vulgò *la Rochelle*, famoſa ciuitas eſt Santonum Galliæ in territorio Alnienſi, quæ pro varietate temporum varia eſt experta Dominos, tum Duces, tum Comites, vt referunt Fratres Samar. *dicto fol.* 950. Gutherus *in ſua Rupella.*

4. d *Conſuetudines.*] In Gallia enim labente Carolini Principatus robore, Duces, & Comites prouinciales cœperunt leges, ac conſuetudines prouincialibus dare, vt pro lege eis vterentur, vt conſtat *ex cap. conſtitutus, de in integrum reſtit.* vbi mentio fit conſuetudinis Pariſienſis: vnde recedente pago Vvaſtinenſi ad Philippum Regem, non priùs ciues redierunt, quàm Rex conſuetudines iuraſſet ſeruaturum. Aymonius *lib.* 5. *hiſt. cap.* 47. *Inuadens igitur Fulco fratrem ſuum, per auxilium Andegauenſium, & Turonenſium Baronum, hominum multa ſtrage facta, eum in campo deuicit, cepit, & vſque ad finem vitæ ſuæ in carcere tenuit; quâ peractâ expeditione, Vvaſtinenſe, ſicut promiſerat Regi, vuerpiuit. Rex autem iurauit ſe ſeruaturum conſuetudines terræ illius, aliter enim nolebant milites ei facere ſua hominia.* Illuſtrant Altelſerra *lib.* 2. *de Ducibus, cap.* 3. idem *lib.* 3. *rer. Aquitanic. cap.* 18

5. e *Indigena, vel extraneus.*] Id eſt, vel in ciuitate genitus, vel aliunde natus. Omnes enim illi poterant vti prædictis conſuetudinibus, vt ſtantis ciuitatis vtuntur *in cap. quæ in Eccleſiarum, de conſtitut.*

6. f *Prodigalitatis vitio.*] Prodigus enim eſt, qui neque finem, nec modum in expenſis habet, ſed bona ſua diſſipando, & dilapidando profudit, *l.* 1. *ff. de curatore furioſi*; nihil enim miſerabilius accidere poteſt homini, quàm prodigalitatis vitium; ſiquidem quod diu, & magno forſan labore acquiſiuit, ſæpe ſæpius vnius tantùm diei ſpatio diſſipat, quod mirè deſcribit Euripides apud Stobeum *ſerm.* 13. vnde cùm Romani rectiùs quàm Rupellani cenſuerint reipublicæ intereſſe, ne quis re ſua malè vtatur, *§. ſed hoc tempore, Inſtit. de his qui ſunt ſui*; prodigo bonorum ſuorum adminiſtrationem vt furioſo interdicebant, eique curatorem aſſignabant, eâ formulâ verborum à Prætore vſitatâ: *Quando bona paterna nequitiâ tuâ diſperdis, liberoſque tuos ad egeſtatem perducis, ob eam rem tibi commercio interdico.* Et *l.* 1. *l. Iulianus* 10. *l. ſæpe iam, l. ſi furioſo* 16. *§.* 1. *ff. de curat. furioſi, l.* 1. *&* 3. *C. eod. l.* 1. *&* 3. *§. finali, l. hic* 12. *§. finali, ff. de tutorib. l. is cui* 18. *ff. qui teſtam. l.* 5. *§.* 1. *ff. de acquir. hæred.* ad quam prodigorum materiam ſpectant textus *in l. vlt. ff. quarum rerum, l. Antiſtius, §.* 1. *ff. de adquir. hæred. l.* 9. *§. quoniam, ff. de reb. credit. l.* 1. *§. exigit, ff. de bonorum poſſ. ſecundum tabulas, l. Fulcinius, §. planè, ff. ex quib. cauſ. l.* 28. *§. ſi curator, ff. de pactis; l. ſi quis cùm ſciret, ff. pro emptore, l.* 3. *C. de in integ. reſtit. l.* 3. *de nouat. l.* 1. *ff. de ſuis & legit. l. certi* 9. *§. ſed ſi eius, ff. de rebus credit. l. Fulcinius, § idem, ff. ex quibus cauſis in poſſeſſionem, l. dabimus, §.* 1. *ff. de authoritate iudicis, l. ſi cùm dotem* 22. *§. nunc, ff. ſolut. matrim. l.* 3. *l.* 55. *§. vlt. ff. de adminiſtr. tut. l.* 1. *§. ſi quis autem, de bonor. poſſeſſ. ſecund. tabul. l. pacti* 27. *ff. de minoribus, l. tutor.* 35. *§.* 1. *ff. de iureiurando, l. interdum* 29. *ff. de condict. indebiti, l. ex caſtrenſi* 18. *ff. de Caſtrenſ. pecul. l. ſi non remunerandi, §. adoleſcens, ff. mandati, l. ſi quis cùm ſciſſet, ff. pro emptore, l. ſi furioſi* 16. *ff. de curat. furioſi, l.* 1. *§. quod ſi delegatus, & §. ſi mutuam, ff. ſi quid in fraudem, l.* 2. *ff. quarum rerum, l. ſi ſciens* 26. *ff. de contrahenda emptione*; quæ in materia huius interdictionis exponenda ſunt, iunctis Alberico, Cumano, Caſtrenſi, Alexandro, Iaſone, Alciato, Duareno, Ferreto, Cuiacio, Donello, & Giſanio *in l. is cui bonis, ff. de verb. obl.* Cuiacius 21. *ff. Iuliani, in l.* 7. *ff. de curatore furioſi, & ad Digeſta, & Codicem, in eod. tit.* Fabro *in Papin. tit.* 7. *princip.* 6. *illat.* 4. & *tit.* 12. *princip* 3. *in princip.* & *illat.* 8. *cum ſequentib.* Petro Gregorio *lib.* 16. *ſyntagm. cap.* 6. Reuardo *ad ll.* 12. *Tabul. cap.* 13. Donello 3. *comment. cap.* 18. & *lib.* 12. *cap.* 22. vbi Oſuald. Petro Fabro *in l. furioſi* 40. *de regul. iuris*, Bolchorr. *in tractat. de verb. obl. cap.* 3. *num.* 52. Gedeo *de contrahenda ſtipul. cap.* 7. *num.* 34. Antonio Gomez *lib.* 2. *variar. cap.* 14. Caldas *in l. ſi curatorem, verbo Cùm non abſimilis, C. de in integrum*, Gutierrez *lib.* 1. *de tutelis, cap.* 12. Amaia *lib.* 1. *obſeru. cap.* 8. & plura de hoc vitio prodigalitatis Theophilus Raynaud. *tom* 4 *lib.* 3. *ſect.* 3. *cap.* 20.

g *Bona.*] Scilicet dotalia, vt conſtat ex verbis 7.
ſequentibus, *maneat indotata*; & communiter ita Interpretes ſentiunt. Quæ conſuetudo erat contra ius ſcriptum, ex lege Iulia, *de fundo dotali*: lege enim Iulia maritis inhibita eſt fundi dotalis alienatio, non ſimpliciter cuiuſcumque, & quomodocumque; ſed ita ſi prædia Italica eſſent, & mulier renueret; eâ enim conſentiente, illa alienare poterat, non autem hypothecæ dare, *l. lex* 4. cum aliis, *ff. de fundo dotali, principio Inſtit. quibus alienare liceat.* Iuſtinianus autem, nec conſentiente vxore prædium dotale alienare permiſit, *l. vnica, §.* 15. *de rei vxoriæ actione.* Docent latè D. Nilaus de Caſtro *in l.* 1. *C. de fundo dot.* Balduinus *lib.* 2. *de iure nouiſſimo, pag.* 230. Petrus Barboſa *in l.* 1. *ff. ſolut. matrim.* Amaia *in l.* 1. *C. de prædiis decurion.* & nos iura huius materiæ dabimus *in cap. mulieres, de iureiur.*

h *Mobilia.*] Mobilia alienare lex Iulia non 8.
prohibebat, *l. ſeruum* 21. *ff. de manumiſſ. l. doce* 9. *C. de rei vindicat. l.* 3. *C. de iure dotium.* Docent Perez *ad tit. C. de fundo dot.* Corraſius *lib.* 5. *miſcel. cap.* 1.

i *Indotata.*] Quod vitandum eſſe, tam ſacri, 9.
quàm Cæſarei iuris conditores curarunt, cùm magnoperè reipublicæ interſit, mulieres dotes habere, vt ſic nuptiis contractis, liberis ciuitas repleatur,

repleatur, *l. 1. ff. ſolut. matrim. l. 2. ff. de iure dotium, l. pater 71. ff. de euictionib. cap. ex litteris, de pig. cap. per veſtras, de donat. inter.*

10. j *Omnium bonorum.*] Conſuetudine enim Galliæ receptum eſt, vt ex coniugali acquæſtu dimidia pars viro debeatur, alia verò dimidia vxori, *cap. 2. de donat. inter*, vbi Cuiacius. Quod primò conſuetudine, poſteà verò variis legibus apud nos ſtatutum fuiſſe, latè probabimus *in d. cap. 2.*

11. k *Priuanda eſſet.*] Non ſolùm enim dotem, verùm etiam bona conſtante matrimonio acquiſita per adulterium vxor amittit, vt latè dicemus *in cap. plerumque, de donat. inter.*

12. l *Prouidè conſulere.*] Ex quibus verbis cognoſcitur, Rupellanos conſuluiſſe immediatè R. Pontificem ſuper prædictis conſuetudinibus, quæ ad iudicem ſæcularem pertinebant; non quia vt feudatarij R. Eccleſiæ ſubiecti erant R. Pontifici, ſed quia ratione peccati conſultus fuit R. Pontifex à Rupellanis, qui in perniciem ſuarum animarum eas conſuetudines obligare exiſtimabant. Vnde ſæpe ſæpius Pontifices cognoſcunt, ratione peccati, de rebus merè temporalibus, *cap. nouit, de iudiciis, cap. relatum, de teſtam. authentica vt clerici, §. ſi verò, collat. 6.* ideò Honorius III. in præſenti, ratione peccati, quod ex obſeruantia dictarum conſuetudinum naſcebatur, de rebus merè temporalibus cognouit.

13. m *Declaramus.*] Neceſſaria enim eſt declaratio, vel irritatio, cùm dubium contingit circa conſuetudinem, vtrum videlicet rationabilis, an iniuſta ſit, *cap. cùm inter, de conſuetudine*, Suarez *lib. 7. de legibus, cap. 7.*

COMMENTARIVM.

14. Conclvſio traditvr, et probatvr. EX hac deciſione talis deducitur ab Interpretibus aſſertio: *Non valet conſuetudo, per quam quis inducitur ad peccandum, & ad bona diſſipanda.* Probant textus *in cap. denique, 4. diſt. cap. mala, diſt. 8. cap. vlt. de præſcript. cap. ex frequentibus, de inſtitut.* Illuſtrant Suarez *de legib. lib. 7. cap. 7.* Antonius Gomez *in l. 80. Tauri, num. 47. & 63.* Chaſſaneus *in conſuet. Burgund. rubric. 4. §. 23.* Sahagun *in cap. finali, hoc tit. num. 24.* Rochus de Curte *in eod. textu*, Couar. *in 4. 2. p. cap. 8. §. 1.* Cironius *in noſtro textu*, Ant. Matthæus *de criminib. fol. 361.* Valaſcus *de priuilegiis pauperum, p. 1. quæſt. 54.* Peña *tom. 1. deciſ. 547.* Sixtinus *conſilio 14.*

15. Impvgnatvr tradita aſſertio. Sed hæc deciſio difficilis redditur ſequenti conſideratione. Nam certum eſt, conſuetudine non ſolùm interpretari, verùm mutari, & abrogari poſſe ius poſitiuum, vt etiam ſæpe ſæpius in hoc titulo probatum eſt: ſed prohibitiones ne prodigus, vel maritus poſſit alienare bona ſua, & dotalia, ſunt iuris poſitiui, *l. lex, ff. de fundo dotali:* & ſimiliter acquiſitio bonorum conſtante matrimonio eſt iuris poſitiui; ſiquidem conſuetudine introducta eſt, & conſuetudo circa eam, & dotem plurimùm poteſt, vt probat Peña *dicta deciſ. 147.* ergo contrariâ conſuetudine poteſt fieri, vt prodigus ſua bona, & maritus dotalia alienent, & mulier adultera retineat partem coniugalis acquæſtus. Accedit, nam conſuetudine excuſatur à pœna qui aliquod delictum perpetrauit, ex eo ſolùm, quia talis conſuetudo introducta eſt, *cap. denique 6. 4. diſt. cap. obiiciuntur 33. q. 4. cap. ſanè, de temporib. ordin.* vnde DD. affirmant, quod licèt conſuetudo non excuſet à pœna gehennæ, excuſat à pœna temporali, vt latè probant Alexander *conſilio 1. num. 7. volum. 2.* Beroius *in cap. quia in omnibus, num. 8.* Nauarrus *in cap. 1. §. tantæ, de pœnit. diſt. 5.* Tiraquell. *de pœnis temperandis, cauſa 43.* ergo conſuetudine in ciuitate Rupellana introduci poterat, vt mulier adultera non priuaretur bonis conſtante matrimonio adquiſitis. Augetur ſecundò, nam prima conſuetudo, quæ in noſtro textu recenſetur, admodum rationabilis videtur, cùm maritus conſtante matrimonio dominus dotis ſit, *l. doce, C. de rei vindicatione, l. quamuis 75. ff. de iure dotium:* huius dominij ratione poteſt maritus prout ſibi libuerit res dotales alienare, *l. ſi ex lapidicinis, ff. de iure dotium, l. 3. C. eod. tit. l. 1. C. de ſeruo pignori dato:* ergo ſi ad inopiam vergebat maritus, vxoris bona alienare poterat, vt poteſt in Friſia ceſſante lege Iulia. Vviſembac. *diſp. 15. num. 4.*

Quâ difficultate ita fulcitâ non obſtante, vera eſt noſtra aſſertio, quæ Auctoribus iam illuſtrata, ratione non deſtituitur; nam omiſſis quæ in deteſtationem prodigalitatis hîc facilè afferre poteram, cùm prodigus non ſolùm ſua diſperdat, verùm & ſtatim aliena appetat, vt ait Saluianus *de Eccleſia Cath.* conſuetudo Rupellanorum iniqua erat, ſiquidem inuitabat ad peccandum propria dilapidantibus, ſinendo non ſolùm aliena appetere, verùm & perdere: & cùm reipublicæ interſit, ne quis re ſua malè vtatur, *§. ſed hoc, Inſtit. de his qui ſunt ſui*; & vt dotes conſeruentur, *l. 1. ff. ſolut. matrim.* non minùs corruptela ſecunda conſuetudo erat, & omni iudicio carebat, & ratione; ſiquidem cùm interſit reipublicæ, ne delicta maneant impunita, *l. ita vulneratus 15. ff. ad legem Aquil.* & publicæ ſaluti expediat inſontes puniri, & peccatores coerceri, *l. 3. l. congruit, ff. de officio Præſidis, l. locatio 9. §. quod illicita, ff. de publicanis, cap. vt famæ, de ſentent. excom.* iuſtè Honorius III. prædictas conſuetudines irritas declarauit, cùm inuitarent ad peccandum, mulieri adulterij impunitatem concedendo, prodigiſque aliena appetendi conſilium præſtando. 16. Traditvr decidendi ratio.

Nec obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta; nam licèt conſuetudine tolli poſſit ius poſitiuum, id tamen procedit cùm conſuetudo rationabilis eſt, vt ſæpè in hoc titulo inculcaui; vnde cùm conſuetudines, de quibus in præſenti, fuiſſent à ratione prorſus alienæ, non poterant ſuſtineri, aut iuri communi derogare. Nec augmentum obſtat, in quo dicebamus rationabilem eſſe conſuetudinem, ex eo, quia maritus habet dominium dotis; nam totum negatur. Et licèt daremus, dominium rerum dotalium habere, tamen eſt diminutum, & delibatum, cùm careat primario effectu, qui conſiſtit in alienandi facultate. Difficilius eſt quod in vltimo argumento dicebamus, videlicet conſuetudine introduci poſſe, vt delinquens ad pœnam non teneatur, *dicto cap. denique*; nam licèt conſuetudo, quæ omnium conſenſu inducta eſt, excuſet à pœna; id tamen procedit modò non ſit contra ius diuinum, aut naturale, aut verſetur circa rem grauem, *cap. non ſatis, cap. cùm Eccleſia, cap. ea quæ, de ſimonia, cap. inter, de exceſſib. Prælat.* docet Tiraquel. *vbi ſuprà*, vnde cùm in noſtro textu verſaretur conſuetudo circa adulterium, quod eſt delictum maximum, *cap. quid in omnibus 32. q. 7.* conſuetudine introduci non poterat, vt vxor adultera lucraretur bona conſtante matrimonio adquiſita. 17. Diſſolvitvr difficvltas.

Sed noſtræ deciſioni opponitur textus *in cap. finali,* 18.

EXPONITVR CAP. FINALE DE DONAT. INTER.

final. de donat. inter, vbi poſtquam Gregorius IX. docuit dotem ſolutó matrimonio vxori eſſe reſtituendam, & donationem propter nuptias à marito, eam apponit exceptionem, niſi conſuetudine, aut pacto contrarium inductum ſit: ergo conſuetudine introduci poteſt, vt vxor maneat indotata, & maritus dotem retineat, aut eam alienet; & per conſequens noſtri textus conſuetudo ſuſtineri poterat. Cui difficultati reſpondendum eſt, negando Gregorium IX. in eo textu aſſerere, conſuetudine, aut pactò fieri poſſe, vt ſuperſtite vxore, ſoluto matrimonio dos illi non reſtituatur; nulla enim conſuetudo hoc facere poteſt, vt mulier ſuperſtes dotem non recuperet, *l. Attilicinus*, *l. ſi liberus* 17. *ff. de pactis dotalibus*; Gregorius enim loquitur caſu, quo mulier deceſſiſſet: tunc enim aut hæredibus, aut quibus pacto, conſuetudinéve competit actio rei vxoriæ, dos reſtituenda eſt virtute pacti, aut conſuetudinis; ita tamen vt pacto fieri non poſſit, quin vxor maneat indotata. Docet Cironius in quinta compilatione ad noſtrum textum.

CAPVT XI.

Gregorius IX.

CVm tantò ſint grauiora peccata, quantò diutiùs infelicem animam detinent [b] alligatam, nemo ſanæ mentis intelligit [c] naturali iuri (cuius tranſgreſſio periculum ſalutis inducit) quacumque conſuetudine (quæ dicenda eſt veriùs in hac parte corruptela) poſſe aliquatenus derogari. Licèt etiam longæve conſuetudinis non ſit vilis [d] authoritas, non tamen eſt vſque adeò valitura, vt vel iuri poſitiuo debeat præiudicium generare, niſi fuerit [e] rationabilis, & legitimè præſcripta.

NOTÆ.

1. a GRegorius IX. De eo egi *in cap. finali, de conſtitutionibus*, qui præſentem conſtitutionem motu proprio edidit, à nemine conſultus.

2. b *Alligatam.*] Conſonant textus *in cap. cum haberet* 5. *de eo qui duxit in matrim. cap. ſchiſma* 24. *quæſt.* 1. *cap. non ſatis* 8. *de ſimonia*; eo enim longiùs Deum ſibi offenſum tenet, vnde peccatum augetur, *cap.* 1. *de pœnit. diſt.* 5. Concilium Moguntinum 4. *can.* 87. ibi: *Non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus, cùm iniquitati longinquitas temporis patrocinari non debeat.* Plura Simon Maiolus *dierum canicul. fol.* 657. Sed huic principio obſtare videtur textus *in l. ſi diutino, ff. de pœnis*, vbi ait Modeſtinus: *Quod ſi diutino tempore aliquis in reatu fuerit aliquatenus, pœna eius ſublevanda erit. Sic enim conſtitutum eſt, non eo modo puniendos eos, qui tempore longo agunt, quàm eos qui recenti ſententiâ excipiunt.* Ex quibus verbis Accurſius ibi deducit, in crimine perſiſtentem mitiùs eſſe puniendum: & Iulius Clarus *lib.* 5. *ſentent.* §. *vlt. quæſtion.* 6. ex eo textu probat, delicta poſt decennium non puniri: igitur diuturnitas temporis peccatum non auget, ſed minuit, aut tollit: quem textum vt exponamus, ſciendum eſt, *in reatu eſſe*, in eo textu non accipi pro eo, qui durat in peccato, vt plerumque reatus accipitur, *l.* 1. §. *qui operas, ff. ad Tertyl.* quia etiam iure ciuili, qui diutiùs in delicto perſeuerauit, grauiùs punitur, *l. inficiando* 6. §. *infans, ff. de furtis*: ſed accipi ibi reatum pro carcere, ſtatuque miſero & ſquallido reorum, vt apud Martialem *lib.* 2. *epigram.* 24.

Si det iniqua tibi triſtem fortuna reatum,
Squallidus harebo, pallidiorque reo.

Cum ſordidâ veſte, vt ait Conſultus *in l. finali, ff. ad leg. Iul. maieſt.* & notauit Budeus *in l. rem* 39. *ff. de iniuriis*. Reatus enim apud Romanos dicebatur tempus illud, cùm die dictâ, & accuſatione propoſitâ, reus in Tribunali comparebat, vt ſe defenderet, ore mœſtus, habitu ſordidus, ſquallore, & ſignis triſtitiæ notabilis, vt deſcribit Sidonius *lib.* 1. *epiſt.* 7. vbi Sauarus: de quo tempore accipiendus eſt textus *in l.* 3. §. *quod pater, ff. de muner. & honorib.* Addendi ſunt cultiſſimus Ramirez de Prado *in d. epigram.* 44. Martialis Radetus *ad epigram.* 22. Salmut. *ad Pancirol. lib.* 1. *tit.* 44. *pag.* 186. Lypſius *lib.* 1. *elector. cap.* 13. Petrus Faber *lib.* 2. *ſemeſtr. cap.* 7. Ruginellus *practicar. q.* 39. *num.* 6. Nicolaus Romeus *in effigie Caluini, color.* 70. *de iuſtific.* §. 5. *fol.* 517. In eo enim ſquallore & reatu, ſi diu reus iacuerit, delictum minuitur, & ideò mitiùs punitur, *l. onus, ff. de pœnis*, *l. finali*, §. *fraudes, ff. de bonis damnat. l. aufertur*, §. *in reatu, ff. de iure fiſci*, *l.* 2. *de his qui notant. infam. l.* 6. § *hoc, ff. ſi quis omiſsâ cauſâ teſtam.* quo modo textum illum accipiunt Alciatus *lib.* 2. *parerg. cap.* 10. Corraſius *lib.* 2. *miſcel. cap.* 20. Caldeira *lib.* 3. *variar. cap.* 2. Couar. 2. *variar. cap.* 9. Parladorius *lib.* 3. *different. cap.* 51. Suarez *in addit. ad Gomezium lib.* 3. *cap.* 1. *litteræ C.*

c *Naturali.*] Ius naturale hîc accipitur pro eo, 3.
quod diuinâ quadam prouidentiâ apud omnes gentes obſeruatum eſt, quo aliqui actus vetantur, præcipiunturve, aliaque præcepta continentur, ſeu principia moralia, quæ euidentem habent honeſtatem neceſſariam ad rectitudinem morum: Grotius *de iure belli, lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 10. Suarez *de legibus lib.* 2. *cap.* 7. Salcedo *de lege polit. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 8. & nos in apparatu ad hæc commentaria. Et tranſgreſſionem huius iuris naturalis peccatum inducere, rectè ait Gregorius IX. in præſenti; nam lex naturalis ſemper obligat in conſcientia, vt tanquam de fide certum docent Theologi ex illo Pauli *ad Roman.* 2. *Quicumque ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt, quia videlicet legem naturalem tranſgreſſi ſunt.* Ratio eſt, nam lex naturalis lex Dei eſt: ergo omnes homines obligat. Sed difficile illud eſt, qualiter ſola lex naturalis obliget in foro conſcientiæ, & ſufficiat ad æternam damnationem, etiamſi omnis lex ſupernaturalis ignoretur, præcipuè cùm naturalis ratio non cognoſcat æternam pœnam: ergo nec lex naturalis poterit obligare ſub reatu pœnæ æternæ, & conſequenter nec ſub culpa mortali: culpa enim mortalis eſt, quæ pœnæ

æternæ

Digitized by Google

æternæ reatum inducit : at lex non poteſt obligare ad illam pœnam, quam non poteſt manifeſtare : ergo lex naturalis non obligat cum diſcrimine ſalutis æternæ. Sed reſpondendum eſt, quod licèt lex naturalis in nobis ſit ipſa ratio, in Deo tamen eſt ratio & voluntas diuina : ſatis ergo eſt, quod Deus legis naturalis conditor cognoſcat pœnam tranſgreſſoribus illius debitam ; ad incurrendum enim alicuius pœnæ reatum non eſt neceſſe, quod tranſgreſſor legis cognoſcat pœnam debitam, ſed ſatis eſt, quod faciat actum tali pœnâ dignum.

4. d *Non ſit vilis authoritas.*] Hæc verba etiam reperiuntur *in cap. cùm cauſa* 8. *de re iudic. l.* 2. *C. quæ ſit longa conſuet. l. eos* 26. §. 1. *verſic. non liceat, C. de vſuris, cap. conſuetudinis* 1, *diſt. nouella* 106. *Iuſtiniani, cap.* 3. ſed ſemper difficilia ab Interpretibus iudicantur, vt infrà dicemus *num. finali.*

5. c *Rationabilis, & legitimè.*] Ex his verbis videtur deduci, conſuetudinem irrationabilem, nec legitimè præſcriptam aliquid roboris obtinere, quod valde abſurdum eſſet ; quare notandum eſt Gregorium IX. differentiam conſtituere inter conſuetudinem iuri contrariam, & nulli iuri aduerſam. In conſuetudine iuri contraria iudicium habendum eſt, an rationem contineat, ſitque legitimè præſcripta, vt legem iuſtam, & eius rationem tollat, argumento legis *nihil, ff. de inſtit. & iure, iuncto cap. erit autem,* 4. *diſt.* In alia verò conſuetudine legibus non contraria, non eſt inquirendum, an ratione nitatur, vel non, quia huiuſmodi præſumptionem rationis habet vt ipſa lex ; & ideo non de ipſa, licèt ſecundùm ipſam, iudicandum reliquit D. Auguſtinus *in cap. conſuetudinis,* 11. *diſt.*

COMMENTARIVM.

6. Conclusio traditur, et probatur.

EX hac Gregorij conſtitutione talis deducitur exponenda aſſertio : *Conſuetudo non derogat iuri naturali, aut diuino, nec poſitiuo, niſi ſit rationabilis & præſcripta.* Probatur *cap. mala, cap. veritatem, cap. conſuetudinem,* cum aliis, 8. *diſt. cap. vſus,* cum aliis, 11. *diſt. cap. cùm contingat, de foro compet. c. cùm Eccleſia, de cauſa poſſeſſ. cap.* 1. *de his quæ fiunt a maiori, cap. ad noſtram, cap. ex parte, hoc tit. l.* 1. *ff. de vſuris, l. idem* 10. §. *ſi procurator, ff. mandati, l. venditor,* 13. §. *ſi conſtat, ff. communia prædiorum, l. item,* §. 1. *ff. quod cuiuſque,* Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 20. *l. finali, tit.* 2. *partita* 1. *l.* 5. *tit.* 3. *part.* 3. *l.* 9. *tit.* 7. *part.* 5. Iuſtinian. *nouel.* 134. ibi : *Quæ improbè excogitata ſunt, ea nec longâ conſuetudine confirmari volumus.* Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in noſtro textu,* & *tom.* 6. *in præſenti,* Rochus de Curte, Sahagun, Otero, & Caniſius *in relectionib. noſtri textus,* Suarez *lib.* 7. *de legibus, cap.* 19. Baſilius *de matrim. lib.* 6. *cap.* 4. Halliér. *de ſacris, ſect.* 7. *cap.* 1. *art.* 4. Arellano *antinomia* 4. Prado *tom.* 1. *Theolog. mor. cap.* 3. *de legib. q.* 15. Gibalinus *tom.* 2. *ſcient. can. lib.* 6. *cap.* 3.

7. Impugnatur tradita aſſertio.

Sed aduersùs primam concluſionis partem ſic argumentor : omne quod poteſt lege ſtatui, id conſuetudine valet introduci : ſed lege ſtatui poteſt, quod iuri naturali diuino repugnat : igitur & conſuetudine introduci poteſt. Probatur minor ; nam non occidere, non furari, præcepta ſunt moralia iuris naturalis diuini, *l. iuſtitia, ff. de iuſtitia & iure, cap.* 1. 50. *diſt. cap.* 1. 23. *q.* 5. Docent Fagundez, Sanchez, & alij in illis præceptis ſcribentes : ſed lege permittitur occidere furem nocturnum, *l.* 2. *C. ad leg. Corn. de ſicariis, cap.* 2. *cap. ſignificaſti* 18. *cap. finali, de homicidio, l.* 1. & *per totum C. quando liceat* : itemque hoſtem in bello, *cap. homicidium* 23. *q.* 5. & furari tempore neceſſitatis, *cap. diſcipulos, de conſecrat. diſt.* 5. *cap. ſi quis propter, de furtis* : ergo & conſuetudine ius naturale mutari poteſt. Secundò contra ſecundam noſtri textus partem, vbi aſſeritur, conſuetudinem rationabilem, & legitimè præſcriptam, poſſe iuri poſitiuo derogare, obſtat ſequens conſideratio : nam conſuetudo contra legem non poteſt eſſe rationabilis : Tum quia eo ipſo, quod eſt contra legem, eſt contra rationem, quia lex nititur ratione, *cap. erit autem,* 4. *diſt. l. quod non ratione, ff. de legib.* Tum quia actus talis conſuetudinis ſunt praui, qui non poſſunt peccantibus prodeſſe, nec eos à legis iugo liberare, vnde Hoſtienſis *in cap.* 1. *de tregua & pace,* docuit legem poſitiuam præceptiuam, non poſſe deſuetudine abrogari : ergo conſuetudo nunquam iuri poſitiuo derogare valet. Deinde, nam non ſemper deſideratur, vt conſuetudo ſit legitimè præſcripta ad hoc, vt deroget iuri poſitiuo ; ſiquidem ſi Princeps ſciat conſuetudinem, & ipſa talis ſit, vt moraliter ſufficiat ad indicandum Principis conſenſum, ſufficit tempus breuius, licèt adhuc præſcripta non ſit. Ita D. Thomas 1. 2. *q.* 97. *art.* 3. *ad* 3. quem ſequuntur Soto *lib.* 1. *de iuſtit. q.* 2. *art.* 2. Suarez *de legib. lib.* 2. *c.* 18. *num.* 17. igitur non ſemper deſideratur quod ſit præſcripta.

Sed his minimè refragantibus vera eſt tradita aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt primò, naturalia quidem iura diuinâ quadam prouidentiâ conſtituta immobilia eſſe, *l.* 2. *ff. de vſufructu earum, l.* 2. *ff. ad Tertyl. l. eas* 8. *ff. de captiuis,* §. *ſed naturalia, Inſtit. de iure natur. Clementina Paſtoralis, de re iudic.* D. Thomas 1. 2. *q.* 94. *art.* 4. & 5. Sotus, Suarez, Salas, & alij innumeri Theologi congeſti à Valente *in concord. iuris Pontif. fol.* 283. & 286. Connanus 1. *comment. cap.* 6. *n.* 5. Reuardus 2. *variar. cap.* 1. Cuiacius *in l.* 1. *ff. de iuſt. & iure,* Donellus 1. *comment. cap.* 12. Ex Philoſophis, & Poëtis probat Gothofredus *in dict.* §. *ſed naturalia* : ex practicis plures congerunt Salgado *de ſupplicat.* 2. *p. cap.* 20. *num.* 84. Salcedo *de lege polit. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 10. Nulla enim lex per ſe deficit, ſiue imminuitur, antequam per oppoſitum vſum, ſeu per legiſlatorem reuocetur, niſi quia perpetua non erat, ſed pro certo tempore data, quo finito deſinit obligare ; vel quia in eius materia eſt aliqua mutatio, ratione cuius aut ceſſat eius adæquata ratio finalis, aut irrationabilis fit, & iniuſta : ſed lex naturalis non fuit ſtatuta pro definito tempore, nec poteſt reddi iniuſta, & irrationabilis : ergo mutari non poteſt. Accedit, nam cùm lex naturæ ſit veluti proprietas naturæ rationalis, ſi hæc natura de medio tolleretur, lex etiam naturalis quoad exiſtentiam ſuam deficeret, & ſolùm per eſſentiam in mente Dei maneret, vt docet D. Thomas 1. 2. *q.* 94. *art.* 4. lex enim naturalis, aut conſideratur prout eſt in Deo, & ſic certum eſt eſſe immutabilem ; vel prout eſt in homine, & ſic manente naturâ humanâ, deficere non poteſt : quod apertiùs oſtenditur factâ diſtinctione inter præcepta negatiua, & affirmatiua ; nam negatiua cùm res prohibeant intrinſecè malas, deficere non poſſunt, nunquam enim bonum eſſe poteſt, quod per eſſentiam 8. Lex naturalis eſt immutabilis.

malum

Digitized by Google

malum eſt; & ideò hæc ſemper obligant, & pro ſemper. Affirmatiua verò, licèt ſemper obligent, non tamen pro ſemper; & ideo quamvis naturalia ſint, vno tempore obligant, & alio non; ſed non ideò recipiunt mutationem. Hæc enim eſt illorum natura, quæ ſolùm obligat pro illis occaſionibus, in quibus omiſſio talis actus eſſet intrinſecè mala. Nec contrarium docet D. Thomas *dict. q.94.art.5.* dum ait, legem naturalem quoad prima principia eſſe immutabilem; at verò quoad concluſiones illorum in aliquibus propter cauſas occurrentes mutari poſſe. Exempla ſunt præcepti naturalis reddendi depoſitum domino petenti; quod non obligat quando petitur ad damnum reipublicæ: item ſeruandi ſecretum, quod negatiuum eſt non reuelandi; & tamen violari poteſt, ſi ad defenſionem reipublicæ neceſſe ſit: item præceptum non occidendi, quod ceſſat in caſu defenſionis, vt ſuprà probaui. Nam ſciendúm eſt, legem dupliciter poſſe mutari, aut deficere; vno modo per mutationem ſui ipſius intrinſecè, alio modo extrinſecè tantùm per mutationem alterius. Exempli gratiâ, pater deſinit eſſe pater priori modo, ſi moriatur; poſteriori modo abſque aliqua ſui mutatione, ſi moriatur filius. Priori ergo modo mutatio contingere poteſt in lege poſitiua; ſecus verò in lege naturali, quæ ſolùm mutari poteſt extrinſecè per mutationem materiæ, quando hic, vel ille caſus non cadit ſub obligatione naturali, ex aliqua cauſa peculiari; & in hoc ſenſu docet D. Thomas, aliqua præcepta naturalia mutari poſſe; loquitur enim de mutatione extrinſeca ex parte materiæ; quo caſu naturaliter præceptum non mutatur, quod pro illo caſu nunquam impoſitum fuit, vt in ſpecie textus *in cap. quemadmodum, de iureiurando:* qui non implet promiſſionem, quia res non manet in eodem ſtatu, non videtur fidem fallere; nam caſus ille non videtur ſub eadem promiſſione comprehenſus, quo modo procedunt exempla proximè adducta. Et ſi aliquando legimus legem naturalem mutari, ſimul ſupponere debemus id fieri aliâ ratione naturali fortiori, & validiori, vt *in l. bona fides, ff. depoſiti, l. ius ciuile 6. ff. de inſt. & iure, l. Stichum 95. §. naturales, de ſolutionib.* Quomodo diſſoluenda ſunt argumenta, quæ de ſeruitute contra libertatem naturalem, vſucapione, alimentis filiis inceſtuoſis denegatis, & alia, quæ ab Interpretibus vulgò opponuntur, & referunt Faber *in Iuriſprud. tit.2. princip.3. per totum,* Donellus *lib.1. comment. cap.8.* Connanus *lib. 1. comment. cap.4.* Inde etiam infertur, neminem poſſe diſpenſare in lege naturali, *cap. ſunt quidam 25. q. 1.* Probant latè Sotus *lib.2. de inſt. q.7. art.3.* Franciſcus Valens *vbi ſuprà, num.5.* Molina *de inſt. tract.1. diſput.4.* Salas *de legib. diſput.5. ſect.7 num.32.*

9. De conſuetudine iuri contraria.

Deinde ſciendum eſt, proprium conſuetudinis eſſe iuri poſitiuo derogare, ſi legitimè præſcripta ſit, cum requiſitis relatis ſuprà *in cap.1.* vt docetur *in l. de quibus 31. ff. de legibus, l. venditor 13. §. ſi conſtat, ff. communia prædiorum, cap. relatum, el 2. de teſtam. cap. in his 3. §. leges, 4. diſt. cap. cùm contingat, de foro compet. cap. cùm olim 6. hoc tit. l. 6. tit.2. part.1.* Mela *miſcel. p.3. cap.5.* non quia potentior conſuetudo ſit, ſed quia poſterior; nam ſicut lex anterior poſteriore aboletur, *l.26. cum ſequent. ff. de legibus:* ſic & deſuetudine quaſi poſteriore lege, ſcriptæ tolluntur leges, non quia conſuetudo ſit fortior lege, vt inquit Oſualdus *lib.1. Donelli, cap. 10.* ſed quia poſterior; nam & lex poſterior priorem conſuetudinem æquè tolleret; & tamen non maiorem vim conſuetudine, ſed æqualem habet.

Ex quibus iam apparet vera decidendi ratio præſentis textus; nam cùm naturalia iura diuinâ prouidentiâ conſtituta ſint immutabilia, nec aliquâ lege poſitiuâ, ſimiliter nec conſuetudine mutari poterunt; cùm enim ius naturale dicatur, quod bonum, & æquum eſt, *l. penult. ff. de inſtit. & iure,* neceſſariò quod illi aduerſatur, debet eſſe iniquum, & iniuſtum: ſed conſuetudo iniquitatem continens nulla eſt, *cap. mala, 8. diſt.* ergo conſuetudo repugnans iuri naturali nulla eſt, neque effectum vllum obtinet. Secundæ verò partis præſentis textus ratio ex eo prouenit, nam cùm humanæ conſtitutiones poſteriori lege poſitiuâ tolli poſſint, *l. ſed & poſteriores 28. ff. de legibus,* quia lex poſitiua adaptari debet loco, tempori, & perſonis, quæ ſæpè mutari ſolent, conſequenter mutatâ ratione legis, mutari lex ipſa valet; & ita ſic ſimiliter contrariâ conſuetudine lex poſitiua tolli poterit, quia poſterior lex non ſcripta eſt, vt docet & illuſtrat Arellano *lib.1. antinom. 4. cap.9. num. 5.* facit Tertull. *de cor. milit. Conſuetudo etiam in ciuilibus rebus pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex: nec differt ſcriptura an ratione conſiſtat, quando & legem ratio commendat.* Vnde rectè in præſenti docet Gregorius IX. quod licèt conſuetudine mutari non poſſit lex naturalis, poſitiua tamen conſuetudine legitimè præſcriptâ abrogari in totum, vel in partem valet. 10. Traditur decidendi ratio.

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, ex qua dicebamus, contra præcepta naturalia non occidendi, ſeu furandi, lege poſitiuâ homicidium, & furtum permitti poſſe: igitur & conſuetudine præcepta illa naturalia mutari valent. Quia reſpondetur, præceptum illud non occidendi, generaliter accipiendum eſſe, niſi ſpeciales circunſtantiæ homicidium licitum reddant; nam ſi præceptum in illa amplitudine accipiatur, errorem continebit in fide, in quem lapſi ſunt Vvaldenſes. Semper igitur limitanda eſt generalitas illorum præceptorum, in caſibus, in quibus eadem naturalis lex, vel particularis ad eos reuelata contrarium non ſuadeat, *cap. non eſt noſtrum 23. q.5.* vnde cùm in caſibus pro ratione dubitandi expenſis naturalis lex contrarium dictet, vt ſuis locis dicemus, ideò in eis permittuntur homicidium, & furtum. Docet latè Franciſcus Valens *vbi ſuprà, fol.287.* Nec ſecunda difficultas obſtat; nam verum eſt in conſuetudine rationem deſiderari ad hoc, vt tanquam legitimè præſcripta poſſit vincere ius poſitiuum; ſed non eo ipſo, quod contra legem poſitiuam præſcribatur, irrationabilis eſt; ſiquidem lex, quæ pro futuris cauſis profertur, *cap.2. de conſtit.* poteſt iniuſta reddi ex temporis & rerum mutatione; quare tunc conſuetudo contra ipſam legitimè præſcribitur. Nec tandem obſtat augmentum ipſius difficultatis; nam retentâ ſententiâ eorum, qui aſſerunt, non deſiderari integrum tempus ad præſcribendam conſuetudinem, cùm datur Principis ſcientia, & ſic ſufficiens ſignificatio conſenſus illius, non obſtat noſter textus, qui debet accipi de conſuetudine independenter à ſcientia Principis præſcribenda ſuâ ratione, & per propriam vim, & efficaciam; tunc enim deſideratur, vt præſcripta ſit per legitimum tempus, quomodo interpretatur noſtrum textum P. Suarez *lib.7. de legib. c.18. n.20.* 11. Diſſoluitur dubitandi ratio.

Sed ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in cap. in aliquibus, §. vlt. de decimis,* vbi proponitur decimas deberi ex iure diuino, præſtandas autem eſſe 12. Exponitur cap. in ali-

eſſe iuxta loci conſuemdinem. Qoem textum ſic expendo: Ex ipſo conſtat obligationem præſtandi decimas eſſe iuris oaturalis, & diuini: ſed conſuetudioe poteſt eius præſtatio mutari, & alterari: ergo quia cooſuetudo contra ius diuinum introduci poteſt. Cui difficultati reſpondendom eſt, omiſsâ eorum ſolutione, qui aſſerunt cooſuetudinem circa ſubſtantiam decimarum admitti poſſe, conſuetudine quotam decimarum tolli poſſe; nam tunc oon per eam mutatur ius diuinum, ſed interpretatur. Accedit, nam decimæ præſtantur ſacerdotibus in eorum & pauperum alimoniam: ſed conſuetudine rationabili introduci poteſt, vt decimæ remaneant peoes ipſos pauperes; nam tunc finis præſtationis decimarum non tollitur, ſed tantùm modus exactionis interpretatur: igitur talis conſuetudo vt non repugnans iuri diuino præſcribi poteſt: Docet Lemaiſtre *de decimis cap. 5. & 6.*

QVIBVS, §. VLT. DE DECIMIS.

Secundò refragatur textus *in cap. ad Apoſtolicam, de ſimonia*, vbi cùm agatur de ſimonia, quæ

13. committitur in pretij receptione pro collatione ſacramentorum, ſtatim ea exceptio annectitur, *Niſi contrarium conſuetudine introductum fuerit*: tunc ſic argumentor. Iuri diuino repugnat, vt pretium, vel aliqoid loco pretij pro conferendis ſacramentis recipiatur, vt probat Halliet. *de ſacris elect. ſect. 2. art. 4. per totum*: ſed nihilominus conſuetudine introduci valet, vt aliquid præſtetur in illis caſibus: igitur quia conſuetudine poteſt mutari ius diuinum. Cui difficultati, omiſsâ celebri quæſtione, an conſuetudo contra ſimoniam præſcribi poſſit, dicendum eſt, quod licèt iuri diuino repugnet, vt aliquid tanquam pretium exigatur pro adminiſtratione ſacramentorum; tamen in eo textu, quod exigitur ratione conſuetudinis, non exigitur vt pretium, ſiue propterio rei ſpiritualis, nec cum intentione vendendi, vel emendi; ſed exigebantur veluti quædam ſtipendia in vim eleemoſynæ accepta per conſuetudinem approbatæ; tunc enim laudabilis conſuetodo dicitur, vt probat Hallierius *vbi ſuprà*.

EXPONITVR CAP AD APOSTOLICAM DE SIMONIA.

Tertiò præſenti aſſertioni obſtat textus *in l. 2. C. quæ ſit longa conſuetudo*, vbi Conſtantinus Im-

14. perator diſertè ſcribit, non tantam eſſe conſuetudinis anthoritatem, vt poſſit vincere rationem aut legem: igitur quia conſuetudo, quantumvis rationabilis, & legitimè præſcripta, non poteſt iuri poſitiuo derogare. Cui difficultati vt ſatisfaciat Cuiacius *in parat. ad illum tit.* & *lib. 2. feudor tit. 1.* exiſtimat in eo textu agi de conſuetudine, quæ nullâ, aot paruâ ratione conſtat. Mela *p. 3. miſcel. cap. 5.* accipit Conſtantinum de conſuetudine breuis temporis, decem ſcilicet, vel viginti annorum; quam ſeruari, ac cuſtodiri debere in rebus parui momenti, reſcribit Alexander *in l. 1. C. eod. tit.* & eius conſuetudinis non eam eſſe authoritatem aſſerit Conſtantioos, vt rationem vincat, aut lelegem. Gloſſa & Bartolus *ibidem*, textum illum accipiunt de conſuetudine ſpeciali, quæ legem generalem vincere non poteſt, iuxta textum *in l. venditor, § ſi conſtat, ff. communia prædiorum*, P. Vaſquez *in 1. 2. q. 97. art. 3. diſput. 277. cap. 7. num. 62.* verum ſenſum dictæ legis ſecundæ deſumendum eſſe credit ex illis verbis, *ſui momento*; vt ſenſus ſit conſuetudinem ſui momento, id eſt, propriâ virtute ooo vincere legem; nam is effectus non prouenit ex propria virtute conſuetudinis, quatenus ſolus populi vſus eſt, ſed quatenus voluntate Principis tacitè confirmantis fulcitur; & ideò dum ait Conſtantinus, conſuetudinem & vſum non eſſe vilis authoritatis, loquitur de conſuetudine conſenſu Principis confirmata, & hoc modo ait habere aothoritatem vincendi legem, non virtute ſui, quatenus eſt ſolus vſus populi, ſed ex conſenſu Principis. Alij docent, Conſtantinum minimè loqui de conſuetudine iam formata, ſed de longo vſu, ſeu aſſuefactione plurium perſonarum, quatenus factum eſt, & ex ea ius ſcriptum reſultat: quam conſuetudinem docet Conſtantinus noo eſſe leuis authoritatis, quippe ex ea ius ſcriptum oritur, ſed non adeò graue, vt vincat rationem, aut legem. Sed his omiſſis placet alia communior interpretatio, quæ aſſerit, Conſtantinum io ea lege non negare conſuetudinem vincere legem poſitiuam, ſed tantùm affirmare, non eſſe maioris authoritatis quàm ipſa lex ſeparatim, ſpectatâ vtriuſque vi; quod enim fieri poteſt per legem, poteſt fieri per conſuetudinem, & è contra; ſed non ampliùs, nec maiori vi per conſuetudinem, quàm per legem; itavt ſicut lex vincit conſuetudinem, ita conſuetudo vincat legem; ſed non maiori authoritate, quàm ipſa vincitur à lege. Alia proſequuntur pro ipſius textus expoſitione Matheacius *lib. 1. de ratione iuris, cap. 33. à num. 29.* Oſualdus *lib. 1. Donelli, cap. 10. littera L* Suarez *de legib. lib. 7. cap. 18. & 19.* Robertus *lib. 2. rerum iudicat. in principio*, Menochius *lib. 1. de arbitr. q. 71. per totam*, Pichardus *in §. ex non ſcripto, Inſtit. de iure natur.* Caniſius *in noſtro textu, num. 4.* Baſilius *lib. 6. de matrim. cap. 5. & 6.* Madera *animadu. cap. 5. num. 8.* Cuiacius *lib. 2. quæſtion. Papin. in l. 1. ff. de vſuris*, Hothomanus *ad Pandectas, tit. de legib. num. 10.* Duarenus *eod. tract. cap. 8.* & *1. diſput. cap. 31.* Tuldenus *ad titul. C. quæ ſit longa.* Amaya *in l. 2. C. de annon. num. 5.* Cartaſco *ad leges recopil. de conſtit. cap. 8.* Bronchorſt. *centuria 1. aſſert. 9.* Hanc interpretationem firmat textus *in cap. 1. de feudi cognit. in vſibus feudorum*, in illis verbis: *Legum autem Romanorum non vilis eſt authoritas; ſed non adeò vim ſuam oſtendunt, vt vſum vincant, aut mores.* Ex quibus deducitur, æqualem vim eſſe legis, ac conſuetudinis.

INTELLIGITVR L. 2. C. QVÆ SIT LONGA CONSVETVDO.

Tandem ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in l. 3. §. Diuus Adrianus, ff. de ſepulchro violato*, vbi Vl-

pianus docet, conſuetudinem municipalem non poſſe tollere reſcriptum Principis: ergo quia conſuetudine lex poſitiua tolli non poteſt. Cui difficultati vt ſatisfaciant Bartolus *in d. l. de quibus, num. 53. oppoſit. 7.* Iaſon *ibi*, Couarr. *lib. 3. variar. cap. 13. num 4.* aſſerunt reſcriptum Principis ibidem emanaſſe poſt conſuetudinem; quare mirum non eſſe, quod lex poſterior conſuetudine anteriori oon derogetur: quæ interpretatio vtraquàm litteræ repugnat, refellitur *ex cap. 1. de conſtit. lib. 6.* Quare eâ omiſsâ verius dicendum eſt, in eo §. non agi de cooſuetudine generali, ſed de conſtitutione municipali alicuius populi, quâ prohibitio generalis non ſepeliendi mortuum intra vrbem, confirmata pœnali reſcripto D. Adriani, abrogari non poterat, cùm prohibitio eſſet generalis Imperatoris, & conſtitutio municipalis iniuſta, quæ iuri communi non derogat. 15.

OPPONITVR L. 3. § DIVVS, ff. DE SEPVLC. VIOLATO.

TITVLVS

Google

TITVLVS V.
De poſtulatione Prælatorum.

CAPVT PRIMVM.

Innocentius III. *Decano, & Capitulo Senon.*

AD hæc in B. Petro. *Et infrà*: Sanè cùm Eccleſia Senonenſ. ſemper fuerit Eccleſiæ Romanæ deuota, non immeritò ipſius Eccleſiæ paſſioni compatimur, & doloribus condolemus, cùm eo ſit viduata Paſtore, qui etſi nobilis eſſet,[b] nobilior tamen fuit, ſicut credimus, ſanctitate. *Et infrà*: Dolemus inſuper quod dolori nimio, quem de tanti Patris obitu conceperat Eccl. Senonenſ. dolor alius ſuperuenit, cùm eâ vix ſurgenre ab officio [c] funeris tam funeſti, vix dignè celebratis exequiis tanti Patris, Rex ipſe iniuſtè commotus, poſſeſſiones ipſius, tam ad menſam Archiepiſcopi, quàm Canonicorum pertinentes, non vt debuit, vel vt decuit, ſed vt voluit, & valuit, occupauit, & perſonas etiam quæ de mandato noſtro ſuſpenderant organa ſua, compulit exulare. *Et infrà*: Cùmque propter perſecutionem inſtantem, & diffidentiam animorum, quam in talibus & zelus mouet interdum, & vſus excuſat, de facili non poſſetis in [d] vnum locum & propoſitum conuenire, ſed ad nos fuiſſet ab aliquibus [e] appellatum: tandem non ſine difficultate conuenientes in vnum, Altiſſiodorenſ. [f] Epiſcopum in Archiepiſcopum vnanimiter poſtulaſtis, poſtulationem veſtram per Magiſtrum R. Præcentorem veſtrum, virum in vtroque iure peritum, honeſtum, prouidum, & diſcretum, qui apud nos ſuper aſſumpti promotione negotij fideliter inſtitit, & de contingentibus nihil omiſit; & per Abbatem [g] S. Petri, & per veſtras etiam litteras exponentes, ac petentes humiliter, vt faciendæ tranſlationi fauorem Apoſtolicum, & pium præberemus aſſenſum, conſideratâ præſertim perſecutione, quæ communiter inſtat Eccleſiæ Gallicanæ, ac neceſſitate quæ incumbit ſpecialiter [h] Eccleſiæ Senonenſ. Verùm quoniam antequam idem Magiſter ad Sedem Apoſtolicam acceſſiſſet, audieramus à multis, immò etiam nobis quaſi pro certo [i] conſtabat, quoniam idem Epiſcopus interdicti ſententiam non ſeruaſſet, quod & idem Magiſter non negauit, à nobis in noſtra, & fratrum noſtrorum præſentia requiſitus, in ipſius Epiſcopi excuſationem allegans, quod ſententiam illam ſeruare nullatenus tenebatur, quæ ad eius notitiam, nec per noſtras litteras, nec per dil. filium [l] P. S. M. in Via Lata Diaconum Cardinalem, tunc Ap. Sedis Legatum, qui eandem ſententiam promulgauerat, nec per deputati ad hæc executoris mandatum, vel litteras perueniſſet; & quod in Altiſſiodorenſ.[k] diœceſi Rex ipſam terram propriam non haberet; & quod eadem Altiſſiodorenſ. diœceſis ex alia cauſa fuerat [l] interdicta. *Et infrà*: Nec ſufficit, immò nec profuit ad excuſationem prædicti Altiſſidoren. Epiſcopi, & aliorum ſimilium, quod mandatum noſtrum, & Card. eiuſdem, vel executoris, etiam ad ſe per ſpeciales litteras ad ipſos directas, vel ſpeciale mandatum non perueniſſe proponunt. Cùm Card. idem ſententiam interdicti præſentibus multis Archiepiſcopis, & [m] Epiſcopis ſolenniter ac publicè promulgauit, & eadem interdicti ſenteotia in regno Francorum iam à multis cœpit obſeruari, nec ſit neceſſarium, cùm conſtitutio ſolenniter editer,[n] aut publicè promulgatur, ipſius notitiam ſingulorum auribus per ſpeciale mandatum, vel litteras inculcare; ſed id ſolùm ſufficit, vt ad eius obſeruantiam teneatur, quod nouerit eam ſolenniter editam, aut publicè promulgatam, cùm etiam cootra quoſdam qui [o] Sardicenſe Concilium non ſeruabant, tanquam illud non habuerint, aut receperint, canonica tradat authoritas, quod eis non facilè facultas credendi tribuitur, cùm idem penes illos in ſuis regionibus actum fuerit & receptum. Nec valet quod in Altiſſiodorenſ. diœceſi dictus Rex propriam terram dicitur non habere; cùm nos totam terram Regis ipſius ſubiici mandauerimus inter-

dicto, & Cardinalis noſtrum [p] mandatum interpretatus, in terram illam ſententiam promulgauerit, quæ Regi [q] tunc temporis adhærebat. Quod ſi Epiſcopatus eius ex alia cauſa fuerat interdictus, interdicti ſententiam & tenebatur fortiùs, & poterat faciliùs obſeruare: ſed inde liquidò conſtat, ſæpedictum Epiſcopum ſufficienter excuſari non poſſe, quòd ſuam [r] Metropol. Eccleſiam generalis interdicti ſententiam, & recepiſſe nouerat, & ſeruare. Ideoque vnus eorum extiterat, qui deliberantes ſuper eadem ſententia, communi conſilio decreuerunt, ſed errauerunt, vt ipſam ſententiam non ſeruarent. Cùm ſi verbum Apoſtoli P. de Clemente dicentis diligentiùs attendiſſent, commonitionem ſuper hoc non debuerint expectare, ſed obſecundare prudenter, & humiliter obedire. Nos igitur qui ſecundùm Apoſtolum prompti ſumus inobedientiam omnem vlciſci, eiuſdem Altiſſiodor. inobedientiam attendentes, ne nihil obedientia prodeſſe videretur humilibus, ſi contemptus contumacibus non obeſſet, cùm iuxta canonicas ſanctiones, quædam ſint culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, habito cum fratribus ſuper hoc diligenti tractatu, quantumcunque vobis, tanquam obedientiæ filiis deferre vellemus [s] poſtulationem tamen huiuſmodi, non propter poſtulantem Eccleſiam, ſed propter poſtulatam perſonam repulimus vt indignam. Licèt autem ex eo quod hominem, qui veſtro non conueniebat propoſito, poſtulaſtis, cùm vos interdicti ſententiam ſeruaretis, ipſe tamen eam contemneret obſeruare, permiſsâ vobis abuſi fueritis poteſtate, ac ideò vos ea non immeritò priuare poſſemus, cùm iuxta diuinæ legis edictum non liceat veſtem induere de lana, linoque contextam: ne tamen veſtræ videamur deuotionis ingrati, de ſolita Apoſt. Sed. benignitate concedimus, vt vobis, & eidem Eccleſiæ, vel per poſtulationem idoneam, vel per electionem canonicam de perſona congrua conſulatis.

NOTÆ.

1. a INnocentius.] Ita etiam legitur *in cap. 1. hoc tit. in 3. collectione*. De Senonenſi Metropoli Galliæ nonnulla adduxi *in cap. cùm omnes 6. de conſtit.* vt autem præſens textus rectè perpendatur, eius hiſtoria repetenda eſt ex hiſtoricis Franciæ, Rigordo videlicet *in vita Philippi, anno* 1199. Spondano *in continuat. Baronij, anno* 1198. *num.* 8. & ex geſtis ipſius Innocentij editis à Boſqueto, vbi *fol.* 32. ita ſententiæ interdicti, de qua in præſenti, & *in cap. nouit, de officio Legat. cap. nouit, de appellat.* ac præſentis textus, & ſequentis hiſtoria refertur, quam etſi diffuſam, tranſcribere neceſſarium duxi pro dictorum iurium illuſtratione. [Præfatum verò Petrum Diaconum Cardinalem, quem ipſe poſtmodùm in Preſbyterum ad titulum S. Marcelli promouit, direxit in Gallias, tria ſibi præcipiens & iniungens. Videlicet, exhortaretur, & induceret populos ad Terræ ſanctæ ſuccurſum: vt pacem vel treguas inter Francorum & Anglicorum Reges componeret, & firmaret: & vt ipſum Regem Francorum ad dimittendam ſuperinductam, & recipiendam vxorem propriam, quam iniuſtè dimiſerat, commoneret, & cogeret, ſi neceſſitas poſtularet. Ipſe verò profectus, circa primum capitolum vſque adeò diuinâ gratiâ fauente profecit, quod innumera tam militum, quàm peditum multitudo ad verbum exhortationis ipſius ſignum Crucis ſuſcepit ad obſequium Crucifixi. Cum quibus & quidam Epiſcopi, & Abbates, ac alij multi Clerici peregrinationis propoſitum aſſumpſerunt, inter quos principales fuerunt Theobaldus Comes Trecenſis, Ludouicus Comes Bleſenſis, Balduinus Comes Flandriæ ac Hannoniæ, & Comes de S. Paulo, Sueſſionenſis, & Trecenſis Epiſcopi, & quidam Ordinis Ciſtercienſis Abbates. Circa ſecundum quoque capitulum idem Legatus ita proceſſit, quod Philippus Franciæ in manu eius datâ fide promiſit ſe ad mandatum ipſius pacem, vel treguas cum Rege Angliæ initurum. Richardus autem Rex Angliæ ſe difficilem oſtendebat: ſed cùm idem Legatus ei cœpit rigorem eccleſiaſticum intentare, ſaniori ductus conſilio acquieuit, & quinquennales treguas compoſuit inter Reges, faciens quædam caſtella, quæ firmauerat contra alium, demoliri. Circa tertium verò capitulum, ad pleniorem intelligentiam eſt notandum, quod defunctâ primâ vxore mandato præfati Philippi Regis Francorum, filiâ Balduini Comitis Hannoniæ, nepte videlicet Philippi Comitis Flandriæ, de qua ſuſceperat vnum filium nomine Ludouicum, tractatum eſt inter ipſum, & Canutum Regem Danorum, vt Ingeburgim ſororem ipſius Rex Franciæ duceret in vxorem: miſſoque Stephano Nouiomenſi Epiſcopo cum Regio apparatu, vt eam adduceret, ille Rex eam cum multo deſiderio expetebat. Cùm de ipſa ſuſcipienda in coniugem, & tenenda præſtitæ fuiſſent ſufficientes, & idoneæ cautiones, frater eius tranſmiſit cum ea Petrum Bucchideum Epiſcopum cum idoneo comitatu: quæ cùm tranſuecta per mare perueniſſet Ambianis, vbi Rex Franciæ ipſius præſtolabatur aduentum, dilationis impatiens, ipſo die deſponſauit eandem, & congregatis Principibus, tam Eccleſiaſticis, quàm mundanis, ſequenti die per manum Guillelmi Rhemenſis Archiepiſcopi fecit eam ſecum ſolenniter coronari. Sed inter ipſa coronationis ſolennia, ſuggerente diabolo, ad aſpectum illius cœpit vehementer horreſcere, tremere, ac pallere, vt nimium perturbatus vix ſuſtinere poſſet finem ſolennitatis inceptæ. Statimque motum eſt verbum diuortij celebrandi, propter affinitatis obſtaculum, quod inter eos quidam exiſtere muſſitabant dicentes, quod ſecunda contingat primam vxorem in gradu conſanguinitatis quarto, vel quinto: ſed aliis aſſerentibus, quod id ſine turpi nota ſubitò fieri non valeret, aliquantulum eſt dilatum; & interim ſuggeſtum eſt Regi, vt ad illam accederet, ſi forſan affectu mutato illam

cognoſcere

cognoſcere poſſet. Acceſſit igitur Rex ad illam apud Foſſatum propè Pariſios, quò fecerat illam adduci, & thorum eius ingreſſus eſt. Poſt paululum ab illa receſſit, in tantùm habens ipſam exoſam, vt vix ſuſtineret coram ſe de illa fieri mentionem. Aſſerebat autem Regina, quod Rex carnaliter illam cognouerat, Rex verò è contra aſſerebat quod ei non potuerat carnaliter commiſceri. Conuocatis igitur præfato Rhemenſi Archiepiſcopo in ſua prouincia tunc Apoſtolicæ Sedis Legato, & aliis quibuſdam Epiſcopis, coràm eis accuſatum eſt matrimonium, ipſâ Reginâ quid ageretur, penitùs ignorante, vtpote, quæ compatriotis remiſſis ad propria, quaſi ſola remanſerat, linguæ Francorum prorſus ignara: & affinitate per quoſdam teſtes incontinenti iurata, mox idem Archiepiſcopus ſententiam diuortij promulgauit, quæ cùm Reginæ per quendam exponeretur interpretem, illa vltra quam dici poſſet admirans, flens, & eiulans, exclamauit: Mala Francia, Mala Francia: & adiecit, Roma, Roma. Non enim aliter nouerat Gallicis verbis talem exprobrare ſententiam, aut Sedem Apoſtolicam appellare. Protinus ergo Rex illam à Regno Francorum emiſit, & in quodam cœnobio monialium extra Regni fines fecit vtcumque deponi. Turbati ſunt multi, quin & omnes qui Deum timebant; & iuſtitiam diligebant, ſuper ſententia tanquam iniqua. Peruenitque fama, vel magis infamia huius facti ad Cœleſtinum tunc temporis Papam, qui cùm per Magiſtrum Meliorem, tituli Sanctorum Ioannis & Pauli Preſbyterum Cardinalem de Francia redeuntem, veritatem pleniùs & certius cognouiſſet, quia factum erat notorium, quod nullâ poterat tergiuerſatione celari, ſententiam illam diuortij contra ignaram, & indefenſam inordinatè ac impetuosè prolatam, authoritate Apoſtolica irritauit. Interdicens Regi per nuncios, & apices ſuos, ne aliam ſibi præſumeret copulare. Verùm quantò idem Papa feruentior circa hoc apparuit in principio, tantò tepidior eſt inuentus in fine, quia licèt Rex Danorum, germanus præfatæ Reginæ, per honorabiles nuncios imploraret, vt compelleret Regem Francorum ad recipiendum eandem Reginam ſororem ſuam, quam iniuſtè dimiſerat, ſicut iuris ratio poſtulabat, nunquam tamen apud eum hoc potuit obtinere; quin etiam tolerauit vt idem Rex poſt interdictum ipſius, filiam Ducis Meraniæ, puellam vtique pulchram nimis, non ſine multo ſcandalo ſuperduceret, & teneret. Præfatus autem Innocentius Cœleſtino ſuccedens, ſtatim per litteras ſuas, & per Pariſienſem Epiſcopum, ſæpedictum Regem ſtuduit commonere, vt eam remoueret à ſe, quam contra interdictum Eccleſiæ ſuperduxerat; & reciperet illam in gratiam coniugalem, quam legitimè ductam, illegitimè duxerat amouendam, iuris ei licentiâ non negatâ, quominus factâ reſtitutione poſtmodùm audiretur, ſi quid duceret proponendum. Conteſtans eidem, quòd quantumcunque ſibi moleſtum exiſteret, cum aliquo moleſtare; quia tamen oportebat eum plùs cæleſti, quam terreno deferre Regi, & ſine perſonarum acceptione, ſicut ratio poſtularet. Quia verò idem Rex ſæpè commonitus noluit acquieſcere, ſæpedicto Legato per Apoſtolica ſcripta præcepit, quatenus ſublato appellationis obſtaculo, totam terrã ipſius eccleſiaſtico ſubiiceret interdicto, vt nullum in ea, præter Baptiſmum paruulorum, & pœnitentiam morientium, diuinum celebraretur officium, ſi forſan ei vexatio tribueret intellectum.

Congregato igitur apud Diuionem Archiepiſcoporum, necnon Abbatum, & aliorum multorum Concilio, Rex præſentiens quod idem Legatus vellet procedere contra ipſum, per nuncios ſuos fecit ad Sedem Apoſtolicam appellari. Legatus verò non vt appellationi deferret, ſed vt differret ad tempus, quatenus alibi mandatum Apoſtolicum commodiùs adimpleret, tandem apud Viennam multis Archiepiſcopis conuocatis, inter quos quidam de Regno Franciæ fuerunt præſentes, interdicti ſententiam promulgauit; mandans per litteras ſuas, quibus etiam tenorem Apoſtolicarum inſeruit litterarum, vniuerſis Eccleſiarum Prælatis in terra Regis Franciæ conſtitutis, vt eam & ipſi ſeruarent, & facerent per ſuas litteras obſeruari. Quod ſi forſan Epiſcoporum aliqui contra eam venire præſumerent, ſcirent ſe ab officio Pontificali ſuſpenſos. Cæteris verò cuiuſcumque dignitatis, vel ordinis officiorum & beneficiorum adminiſtrationem penitus interdicit. Omnes autem ad feſtum Aſcenſionis Domini proximè tunc futurum de inobedientia reſponſuros, ad Sedem appellauit. Receptis igitur litteris, quidam in auditu auris obedire cœperunt: ſicut Canonici Senonenſes, Pariſienſes, Epiſcopus Siluanectenſis, Sueſſionenſis, Ambianenſis, Atrebatenſis, & quidam alij, ſententiam interdicti firmiter obſeruantes. Alij verò diſtulerunt obſeruare ſententiam; ſicut Rhemenſis Archiepiſcopus, Laudunenſis, Nouiomenſis, Antiſſiodorenſis, Beluacenſis, Morinenſis, Meldenſis, Carnotenſis, Aurelianenſis, & alij fortè perpauci, nuncios ſuos ad Sedem Apoſtolicam deſtinantes, per quos quaſdam excuſationes, licèt friuolas, prætendebant; ſed permittebant, quod illis expoſitis, ſi demùm placeret ſummo Pontifici, ſententiam obſeruarent. Cùm igitur ſummus Pontifex excuſationes illas euidentiſſimis rationibus improbaret, præcepit eiſdem, vt ipſi pariter obſeruarent ſententiam interdicti, qui audito præcepto, humiliter paruerunt: ſicque tota terra Regis Francorum arctiſſimo eſt interdicto concluſa; ita vt clauſis Eccleſiis nuſquam in cæmeteriis ſepelirentur corpora mortuorum, quin etiam ſuper terram ſeruabantur vbilibet inſepulta. Rex autem in tantam indignationem exarſit, vt Epiſcopos & alios Clericos, qui primò ſeruauerunt interdictum, ab Eccleſiis ſuis faceret violenter expelli, & bona omnia occupari. Sed cùm plebs vniuerſa clamaret, Rex iámque non valens eccleſiaſticæ ſeueritatis ſuſtinere vigorem, nuncios ſuos, quoſdam inde Clericos, & quoſdam Milites ad ſummum Pontificem deſtinauit, conquerens de Legato multipliciter, ſed tamen offerens per eoſdem iuratoriam cautionem, quod coram Legatis, vel Delegatis iudicibus ſtaret iuri. Quibus ipſe prudentiſſimus Papa reſpondit, quod diſtinguendum erat, vtrum ſtare vellet iuri dictato, vel iuri dictando: ſi iuri dictato, videlicet ſecundùm ius quod dictauerat, vt ſuperinductam à ſuo remoueret conſortio, & Reginam antedictam reciperet, libenter cautionem, immò ſine cautione qualibet, ſi hoc faceret, relaxaret ſententiam interdicti; dummodo priùs Epiſcopi, & clerici deſtituti plenam fuiſſent reſtitutionem adepti. Si verò iuri dictando, videlicet ſecundùm ius quod dictaret, vt affinitatis decideretur articulus, cautionem oblatam reciperet ad cautelam, dummodò ſuperinductâ remotâ, Reginam reciperet memoratam. Hoc autem cùm Rex per nuncios ſuos à Sede Apoſtolica reuertentes audiſſet, ſpiritus eius cœpit multipliciter anxiari; quia

nec illam volebat recipere, quam habebat vehementer exoſam; nec iſtam dimittere, quam habebat nimis acceptam. Verùm conuocatis quibuſdam Principibus, tam eccleſiaſticis, quàm mundanis, cœpit deliberare cum illis, quid ei foret in hoc articulo faciendum: quibus vnanimiter reſpondentibus, quod erat parendum Apoſtolicæ Sedis mandatis, quæ ſuit à Rhemenſi Archiepiſcopo, qui ſententiam diuortij promulgauerat, vtrum verum eſſet, quod Dominus Papa ſcripſerat, videlicet quod illa non erat diuortij dicenda ſententia, ſed ludibrij ſabula nominanda. Qui cùm reſpondiſſet, verum eſſe quod ſcripſerat Summus Pontifex, non enim audebat aliud reſpondere; ſtatim Rex intulit dicens: Ergo tu es ſtultus, & fatuus, qui talem ſententiam protuliſti. Remiſſis igitur nunciis inſtabat vt priùs, quòd videlicet relaxato interdicto, cognoſceretur de iure: ſed cùm nec minis, nec precibus, nec promiſſis animus Summi Pontificis flecti poſſet in fundamento iuſtitiæ ſolidatus, ipſius arbitrio ſe ſubmiſit: qui Octauianum Oſtienſem Epiſcopum Legatum in Franciam deſtinauit, talem ei formam præfigens, vt ante omnia ſatisfactionem plenariam de damnis & iniuriis Clericis irrogatis faceret exhiberi. Ita quod ij, qui propter obedientiam, & reuerentiam Apoſtolicæ Sedis graues perpeſſi fuerant contumelias, & iacturas, per Apoſtolicam Sedem ſibi ſentirent, & gauderent congruè ſatisfactum. Deinde ſuperinductam præciperet à Regis conſortio, tam localiter, quàm carnaliter remoueri; vt non ſolùm Regis amplexibus, verùm etiam à Regni finibus faceret illam excludi, & præfatam Reginam ab ipſo Rege ſolenniter recipi, & regaliter pertractari; receptâ publicè iuratoriâ cautione, quod eam ſine iudicio Eccleſiæ non dimitteret; & ſic relaxaret ſententiam interdicti, reſeruata ſibi correctione illorum, qui ab initio non ſeruauerunt interdictum. Et ſi poſt frequentes, & diligentes admonitiones, & exhortationes idem Rex præfatam Reginam ſicut legitimam habere nollet vxorem; ſed mallet matrimonium accuſare, præcepit eidem Legato, vt pro termino peremptorio ad inchoandum cauſam ſpatium ſex menſium aſſignaret. Infra quod, ſi præfata vellet, commoneretur Rex Danorum germanus ipſius, vt ad defenſionem eiuſdem viros prudentes cum Aduocatis, & teſtibus aliis quibuſlibet neceſſariis, ſub Apoſtolica, & Regia ſecuritate dirigeret, competenti loco de libera voluntate partium aſſignato. Aſſociauit Oſtienſi Epiſcopo ad examinationem & defenſionem cauſæ eiuſdem, Ioannem tituli ſanctæ Priſcæ Preſbyterum Cardinalem, iniungens eiſdem, vt aſſidentibus ſibi viris religioſis, litteratis, & prouidis, cauſam ipſam ſufficienter, diligenter, ac patienter examinare curarent, taliter in verbis, & operibus, & aliis circumſtantiis ſe habentes, vt nulla de ipſis poſſet ſuſpicio ſuboriri, ſed iuris ordine per omnia obſeruato, ſecuritatem & libertatem parti ſæpedictæ Reginæ per omnia prouidentes, cauſam ipſam mediante iuſtitiâ terminarent. Profectus eſt Epiſcopus ſecundùm hanc formam ad Regem Francorum: & tam ab ipſo, quàm ab eius Magnatibus honorificè, & deuotè receptus, fecit imprimis Eccleſiis, & Eccleſiaſticis viris de damnis & iniuriis ſatisfieri congruenter; ac deinde Reginam de loco, in quo fuerat, ad quoddam regale caſtrum adduci fecit, vbi præſentibus tam Archiepiſcopis, & Epiſcopis, quàm Magnatibus; & tam Cleri, quàm multitudine populi copioſâ, Rex ad mandatum Legati Reginam recepit, faciens in animam ſuam iuramento firmari, quòd honorificè ipſam vt Reginam tractaret, & abſque iudicio Eccleſiæ non dimitteret: & ſic ipſe Legatus ſententiam interdicti, quæ per octo menſes durauerat, relaxauit cum multo gaudio, & applauſu. Etſi nonnulli ſibi detraxerint, quòd Apoſtolici mandati formâ neglectâ, in quibuſdam ſuperficialiter proceſſiſſet. Superinductam autem Rex à ſuis ſeparauit amplexibus, ſed à regni finibus non excluſit, quia grauida erat, & partui iam vicina. Portò cauſam ipſius Dominus iudicauit, quia poſt partum grauiter infirmata, debitum carnis exſoluit. Cùm igitur idem Rex non poſſet induci vt ipſam Reginam maritali vellet affectione tractare, aſſignati ſunt certi dies, & certus locus ad cauſam, in quo apud Sueſſionem, præſentibus partibus ambo interfuere Legati, coram quibus cauſa cœpit ſuo more tractari. Et licèt Rex plures, & maiores Aduocatos haberet, non tamen defuit qui propter Deum verbum faceret intrepidus pro Regina: videns verò Rex quòd parum proficeret, cùm diebus aliquot litigaſſet, indignatus receſſit, nolens coram ipſis Legatis vlteriùs litigare. Summus autem Pontifex, etſi nunquam potuerat Regem inducere, vt ipſam Reginam diligeret, nunquam tamen ceſſabat, nec blandis, nec aſperis agere apud ipſum, vt eam faceret regaliter honorari, conſolatorias, & conſortatorias ei litteras ſæpe tranſmittens, & per proprios nuncios eam faciens viſitari, de contingentibus nihil obmittens, etſi Regi plurimùm diſpliceret. Nam eadem Regina conquerebatur ſe magis eſſe incarceratam, quàm reſtitutam. Cùm etſi Rex in victu & veſtitu competenter ei faceret prouideri, adeò tamen arctè faciebat eam apud Stampas in regio palatio cuſtodiri, quòd nec ipſa permittebatur exire, nec quiſquam ad eam, niſi raro permittebatur intrare; ſicque manebat omni ſolatio deſtituta. Interea vacante Metropoli Senonenſi, Antiſſiodorenſis ab vniuerſo Capitulo vnanimiter eſt electus, Rege ſuum præbente conſenſum: miſſique ſunt nuncij honorabiles & ſolennes ad obtinendam tranſlationem, & pallium impetrandum. Portò Summus Pótifex prudenter attendens, quod idem Antiſſiodorenſis Epiſcopus vnus fuerat ex illis, qui ab initio interdicti ſententiam non ſeruarunt, & Senonenſis Eccleſia eam obſeruauerat ab initio; vt diſcerneret inter inobedientes, & indeuotos, poſtulationem ipſius in publico conſiſtorio reprobauit, cùm ſecundùm legem diuinam non ſit arandum in boue, & aſino; nec quiſquam debeat veſtem induere de lana, linoque contextam. Vnde quidam protinus clamauit; Nunquam Antiſſiodorenſis Epiſcopus de benè cantando tantùm acquiret, quantùm de malè cantando iam perdidit. Vniuerſis exaltantibus, & laudantibus Deum, præfecit eidem Magiſtrum Petrum de Corbolio, cuius Pariſius in ſacra Theologia fuerat auditor, quem iampridem in Cameracenſem Epiſcopum fecerat promoueri.] Ex Rigordo & aliis referunt Alteſſerra *hic*, Franc. Florens & Acoſta *ad hunc tit.*

b *Nobilis eſſet genere.*] Michael videlicet de Corbel, Patriarcha Ieroſolymitanus, Theologus Pariſienſis: apud Vincentium *lib.* 30. *c.* 63. dicitur vir bonus & Deo plenus: à noſtro Innocentio *in cap. inter, de purgat.* nuncupatur vir prouidus & diſcretus, veri Paſtoris adimplens officium: referunt fratres Sarmat. *tom.* 1. *Gallia chriſt. fol.* 635. 2.

c *Funeris*

Digitized by Google

3. c *Funeris.* Antea enim non poterat eligi ſucceſſor, *cap. nullus, 79. diſt. cap. 3. in fine 8. quæſt. 1. cap. bona, el 2. de elect.* Docent Petrus Gregorius *de elect. cap. 13. num. 5.* Iulius Lauorus *lucubr. eod. tract. cap. 18. num. 20.*

4. d *Vnum locum.*] Certum, nam electiones debent fieri in loco certo, ſolito & conſueto, *cap. cùm terra, de elect. cap. quâ frome, de appellat.* vt in Capitulo, Choro, vel ſimili, *cap. cum nobis, de elect.* aut in Eccleſia, *cap. ſicut, eod. tit.* Docet Iulius Lauorus *dict. cap. 18. num. 4.* Nec intereſt, quod locus ſit interdicto ſuppoſitus, *cap. Eccleſia, cap. Cumana, de elect.* Abbas *in præſenti, num. 33.* licèt in electione Romani Pontificis contrarium obſeruetur, *cap. vbi periculum, §. parrò, de elect. lib. 6.* Caſtellinus *de elect. cap. 5. num. 40.* Lauorus *ſuprà, num. 9.*

5. e *Appellatum.*] Sed quomodo ſi appellatum fuit ab electione, proceditur ad ipſam? contra textum *in cap. adhibita, de elect.* Sed reſpondetur adhibitâ diſtinctione; aut enim appellatur, ne fiat electio, vt in noſtro textu; & tunc non obſtante appellatione procedimr ad electionem; aut ne fiat electio niſi canonicè, & aſſignatur cauſa cum iuramento; tunc enim ſi fiat electin, non valet, *dict. cap. cùm inter, cap. conſiderabimus, hoc tit. cap. vlt. de ſupplend. cap. conſtitutus, de appellat. cap. ex ore, de his quæ fiunt a maiori parte,* Hoſtienſis *hic, num. 1.*

6. f *Epiſcopum.*] Hugonem videlicet de Noyers, qui electus fuit Epiſcopus Altiſſiodorenſis anno 1183. genere, litteris, & facundiâ clarus dicitur in chronico Altiſſiodorenſi. Varia de eo congeſſerunt Fratres Sarmat. *tom. 2. Galliæ Chriſt. fol. 282.* Chenu *in ſerie Præſulum Autiſſiod.* Ciuitas Autiſſiodorum, quæ olim Autricus dicebatur, eſt Galliæ, ſuffraganea Archiepiſcopi Senonenſis, vt referunt Fratres Sarmat. *vbi ſuprà.*

7. g *S. Petri.*] Monaſterium S. Petri Viui, Ordinis eſt D. Benedicti, fundatum à Theodeuilde, anno 507. de eo plura Mireus *cap. 25.* Yepes *centuria 6.* Cironius *in cap. 2. de ſimonia.* Hic etiam notandum eſt, Abbatem poſſe deſignari procuratorem ab Eccleſia Cathedrali; quod etiam probatur *ex cap. ſopita, de conſilio,* notauit Abbas *in cap. cum I, & A, de re iudicata.*

8. h *Eccleſia.*] Ob duritiam Philippi Regis, & expulſionem Epiſcoporum.

9. i *Pro certo conſtabat.*] Sed ſi conſtabat vt priuato, non autem ex actis poſtulationis, Pontifex ſecundum propriam conſcientiam ſententiam proferre non poterat, cùm iudex teneatur ſecundùm allegata & probata; non verò ſecundùm ea, quæ vt priuatus ſcit, ſententiam proferre, *cap. 2. de officio Ordinary, cap. paſtoralis, §. quia verò, de officio deleg. cap. cùm dilectus, de fide inſtrum. cap. 1. 3. q. 7.* pluribus relatis docent Couar. *lib. 1. variar. cap. 1.* Oſualdus *lib. 26. cap. 1. littera K,* & *cap. 3. littera B.* Sed licèt hoc verum ſit, tamen cùm in præſenti textu Pontifex procederet ad inquiſitionem, vt poſtulatum confirmaret, quia confirmationem præcedit inquiſitio, inde Pontifex vtitur illis, quæ vt priuatus ſciebat, *cap. 3. & penult. hoc tit. c. 3. de elect. cap. ſcriptum, cap. nihil eſt, 47. diſt.*

j *P.*] Petrum videlicet, vt ſuprà retulimus.
10. Titulos autem huius Cardinalatus vnus eſt ex quatuordecim titulis Diaconorum Cardinalium, vt poſt Germonium, & alios refert Cohelius *in notitia Cardin. cap. 6.*

11. k *Diœceſi.*] Diœceſis enim Altiſſiodorenſis ſpectat ad comitatum Altiſſiodorenſem, vt refertur *tom. 1. Biblioth. nouiſſ.* vnde putabat Epiſcopus, neque quoad iuriſdictionem, neque quoad dominium ſpectare ad Philippum Regem: ſed cùm quoad iuriſdictionem ſpectaſſet ad Regem, poterat interdicto ſupponi; ſufficit enim vt alicuius terra interdicatur, quod ſpectet ad aliquem ratione iuriſdictionis, aut dominij, licèt contrarium defendat Gibalinus *de cenſuris fol. 135.*

l *Interdicta.*] Videlicet propter exceſſus Comitis Altiſſiodorenſis, Petri ſcilicet fratris, patruelis ipſius Regis, qui ab Hugone Epiſcopo Altiſſiodorenſi ob varia facinora excommunicatus fuit, & ciuitas interdicto ſuppoſita, cuius celebrem pœnitentiam narrat Spondanus *anno* 1204. *num.* 20. Iterum anno 1209. ipſa ciuitas ſimul cum Aurelianenſi interdicto ſuppoſita eſt; ob certas diſcordias cum prædicto Philippo Rege, vt ex pluribus Innocentij noſtri epiſtolis referunt Boſquetus *ad Innocentium lib. 3 epiſt. 39. & 40.* Spondanus *in prædicto anno, num. 6.* 12.

m *Epiſcopis.*] Diximus ſuprà promulgatam fuiſſe interdicti ſententiam primò in Concilio Senonenſi, apud Senones habitum; & in Concilio à plurimis Archiepiſcopis, & Epiſcopis apud Diuionem congregato. Acta Concilij Senonenſis reperiuntur in geſtis noſtri Innocentij, & refert Spondanus *anno* 1198. *num.* 21. 13.

n *Aut.*] Particula, *aut*, in præſenti extat expoſitiuè, pro *ſeu*, vel pro *idem*; vt ſenſus ſit, ad legis ſententiam, & parendi neceſſitatem requiri quod ſolenniter edatur, ſeu publicè promulgetur, vt accipitur hæc dicto *in l. ſi ſeruus,* iuncta Gloſſa 1. *ff. de reb. auctorit. iudic.* Barboſa *de dictionibus, dict. 46. num. 8.* Docet Germonius *lib. 1. animad. cap. 3.* probaui *in cap. 2. de conſtitutionibus.* 14.

o *Sardicenſe.*] Clerici enim Conſtantinopolitani intendebant ſe non teneri ſeruare canones Concilij Sardicenſis, eo quod Conſtantinopoli promulgatum non eſſet Concilium illud, ſed condemnati fuerunt à Nicolao Papa *in cap. finali, 18. diſt.* De Concilio Sardicenſi agemus infrà *in cap. 2. de electione.* 15.

p *Mandatum.*] Et rectè; nam ciuitates Autiſſiodorenſis, & Aurelianenſis Regi parebant, illique ad bellum proficiſcenti ſuppetias, & auxilium præſtabant, vt patet ex pluribus Innocentij III. epiſtolis. 16.

q *Tunc.*] Si poſtea adquiſiiſſet ipſam, non cenſeretur interdicta, vt docet Gibalinus *vbi ſuprà, de cenſuris fol. 134. concluſ. 4.* 17.

r *Metropolitanam.*] Id eſt Senonenſem. Archiepiſcopalis enim Eccleſiæ leges & conſuetudines obſeruari debent à ſuffraganeis, *cap. de his 12. diſt. cap. tua, de ſponſa duorum*: probaui *in c. cùm olim, de conſuetudine.* 18.

COMMENTARIVM.

EX hoc textu à repetentibus hæc deducitur aſſertio: *Impoſtulabilis eſt ad dignitatem eccleſiaſticam qui violauit interdictum.* Quæ concluſio ſingularis eſt in iure canonico; per argumentum tamen probari poteſt *ex cap. 11. diſt. 61. cap. miramur 24. quæſt. 1. cap. finali 9. quæſt. 3. cap. cùm in monaſterium, cap. innotuit 20. §. habito, cap. bona 23. cap. cùm inter 28. cap. 30. 46. & 48. de elect. cap. vlt. de tranſlat. Epiſc. cap. poſtulaſti, §. quæſiuiſti, de clerico excom. cap. à nobis, de iurepatron. cap. conſtitutus, de appellat. cap. cùm dilectus, de conceſ. præb. cap. is qui, de* 19. CONCLVSIO TRADITVR, ET PROBATVR.

Digitized by Google

ſentent. excom. lib.6. cap. cùm in eo, *de elect. eod.lib.* Illuſtrant Iulius Lauorus *de elect. cap.* 16. *num.*6. Rebuffus *in dict. cap. poſtulaſti*, *num.*95. Suarez *de cenſuris diſput.*§3.*ſect.*4. *num.*14. & 16. Auila *eod. tract. diſp.*4. *concluſ.*3. Marius Alterius *de interdicto*, *cap.*4. Hurtado, Fillucius, & alij apud Leandrum *de cenſuris tract.*5.*quæſt.*16. Azor *tom.*2.*lib.*6.*cap.*17. Corraſius *de beneficiis* 3.*part.cap.*2. Ioannes Dartis *eod. tract. ſect.*5. *cap.*2. *fol.*63. Valenſis *eod. tract. lib.*1. *tit.*3. Duarenus *lib.*5. *de ſacris Eccleſ. miniſt. cap.*2. Cotuinus Legaufre, & Citonius *in paratit. ad hunc titulum.* F. florens, I. Acoſta & Alteſſerra *hic.*

20. RATIO DVBITANDI TRADITVR. Verùm hæc aſſertio dubia redditur ea iuris conſideratione; nam illud diſcrimen communiter aſſignatur inter electionem, & poſtulationem, quòd poſtulatio fieri poſſit illius, qui iure eligi non poteſt; electio verò neutiquam, *cap. bona* 4. *cap. vlt. hoc tit. cap. cùm monaſterium* 13. *cap. innotuit* 40. *de election.* ergo licèt qui violauit interdictum, non poſſit eligi, ex iuribus pro illuſtratione concluſionis adductis, poteſt tamen poſtulari, Accedit, nam ſi ille qui violauit interdictum, tanquam indignus, ſeu incapax dignitatis eccleſiaſticæ, non poſſet poſtulari, ſequeretur poſtulantem ipſum in Epiſcopum priuari facultate alium poſtulandi: ſicut qui elegit incapacem, priuatur poteſtate alium eligendi, ex Concilio Lateranenſi relato *in cap. cùm in cunctis*, *cap.bona*, *de elect.* ſed poſtulantes violantem interdictum, non priuantur facultate poſtulandi alium, vt conſtat ex vltimis verbis huius textus, & capite ſequenti, vbi refertur, in hoc caſu Capitulum Senonenſe cum effectu poſtulaſſe in Archiepiſcopum Petrum Epiſcopum Cameracenſem: igitur quia violans interdictum non redditur inde impoſtulabilis ad dignitatem eccleſiaſticam. Augetur tandem hæc difficultas ex eo, nam Epiſcopus Autiſſiodorenſis non violauit interdictum à Legato in Gallia appoſitum, eo quod ignorauit appoſitum fuiſſe; quia factum præſumitur ignorari, niſi contrarium probetur, *l.verius*, *ff.de probat. cap.ex tenore*, *de teſtibus*, *cap. cùm in tua*, *qui matrim. accuſare*: ſed in præſenti caſu probatum non fuit Epiſcopum ſciuiſſe in regno Galliæ interdictum appoſitum fuiſſe: ergo licèt in ſua Eccleſia diuina officia celebraſſet, non ideò interdictum violauit, & per conſequens poſtulari poterat.

21. POSTVLATIONIS ETYMON ET DEFINITIO. Quâ dubitandi ratione ſic fulcitâ minimè obſtante, vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, poſtulare nihil aliud eſſe, quàm poſcere, ſeu petere: vnde poſtulationes fieri dicuntur apud profanos auctores Diis atque hominibus. De poſtulationibus Diis factis plura tradunt Cælius Rhodigin. *lib.*10.*lection. antiq.cap.*19. Turnebus *lib.*9. *aduerſ. cap.*20. Atque in hac ſignificatione poſtulandi verbum accipitur in vtroque iure, in rubrica *de poſtulando.* In præſenti tamen titulo agitur de quadam poſtulatione, quæ idem ferè ſignificat in ſacris canonibus, ac electio; vnde ſæpiùs in eis confunditur, *cap. litteras*, *cap. Valentinianus*, 63. *diſt.*. & electus dicitur poſtulatus & è contra, *cap. ſtatuimus* § *his*, *c. Oſius*, *diſt.*61. *cap.*1. & 2. *hoc tit.* Sed propriè poſtulatio accipitur pro precibus eligentium eum, quem vel alius nexus, vel clericalis vitæ diſpar conditio ab electione remouebant. Quæ poſtulatio non temerè, nec niſi vrgente neceſſitate audiebatur, vt ſi Præſul Eccleſiæ ab alia Eccleſia poſtularetur, in Concilio, penſatâ Eccleſiæ vtilitate, poſtulatio vel admittebatur, vel reiicebatur. Concilium Carthagin. apud Gratianum *in cap. placuit* 21. 7. *q.*1. notauit Boſquetus *ad Innocentium III. lib.*1.*regeſt.*3. *epiſt.*13. Omiſſis autem pluribus poſtulationis definitionibus traditis à Gofredo, Caniſio, Vaſconcellos, Coruino, Legaufre, & Honorio *in parat. ad hunc titulum*, placet communis definitio, vt poſtulatio *ſit eius*, *qui eligi non poteſt*, *concors Capituli facta ſuperiori petitio*; quæ deducitur ex *cap. innotuit* 20. *cap. bona* 23. *de elect. cap bona*, *hoc tit.* Explicant Petrus Greg. *de elect. cap* 3. *num.*11. Iulius Lauorus *eod. tract. cap.*13. *num.*29. Citonius *ad hunc titulum.* Poſtulatio hoc modo ſumpta duplex eſt, alia ſolennis, alia ſimplex. Solennis eſt, quæ per ſcrutinium fit, ſeruatâ formâ conſtitutionis Innocentij, de qua *in cap. quia propter*, *de elect.* per eam poſtulatur is, in quem maior, & ſanior pars Capituli conſenſit; quam ſi admittat ſuperior, habet vim electionis, *cap. ſcriptum*, *de elect.* Simplex dicitur, cùm ab aliquo ſuperiore, ad quem ſpectat munus confirmationis, petitur vt ſuper aliquo defectu diſpenſet, & in hac non ſeruatur aliqua forma, nec etſi ſuperior diſpenſet, habet vim electionis; ſed tantùm poſtulatus redditur habilis ad electionem. Petrus Gregorius & Iulius Lauorus *vbi ſuprà.* A quibus verò, & de quibus poſtulatio fieri poſſit, dicemus commentario ſequenti.

22. POSTVLATIO QVATENVS DIFFERAT AB ELECTIONE. Dixi poſtulationem ab electione in pluribus diſtare; in aliis verò cum ea conuenire. Differt primò, quia electio nititur iure communi, poſtulatio verò tantùm gratiâ, *cap. poſtulationem* 5. *hoc tit.* ita vt ſi ob impedimentum, vel defectum electio, quæ ſtricti iuris eſt, fieri non poſſit, recurratur ad poſtulationis remedium. Vno verbo me expediam; eligitur dignus & habilis, qui nullum impedimentum patitur: poſtulatur verò qui eſt dignus, ſed inhabilis, licèt non omninò. Secundò differunt, quia per electionem acquiritur ius Prælaturæ, & vinculum matrimonij ſpiritualis initiatur; per poſtulationem verò tantùm eligentium vota ſuperiori offeruntur, & diriguntur; atque ideò nullum ius poſtulato quæritur antequam poſtulatio admiſſa fuerit, *cap.*3. *cum ſequent.* §. *obſtabit*, *hoc tit.* Antonius Chucus *lib.*4.*inſtit.tit.*2.*num.*28. Garcia *de beneficiis* 4. *part. cap.*3. *num.*7. Tertiò differunt electio & poſtulatio in eo, quod electione factâ, & publicato ſcrutinio, non licet ab ea reſilire, immò neceſſariò collatio facienda eſt, *cap. publicato* 58. *de elect.* In poſtulatione verò ſecus procedit, quia licet recedere ab ea quouſque ſuperiori præſentetur, vt nullum ius poſtulato adquiſitum ſit. Docent repetentes *in dict. cap. publicato.* Tandem differunt, quia in electione, ſi plures ſint electi, is potior habetur, qui à maiori parte, & ſaniori Capituli eligitur, niſi aliud impediat, *cap. dudum*, *de elect. cap. quia propter*, *eodem*: in poſtulatione verò ſi poſtulatus concurrat cum electo, non obtinet, niſi habeat duas ex tribus partibus Capituli, *cap. ſcriptum*, *de elect.* Cotuinus *ad hunc titul. num.*4. Conuenit poſtulatio cum electione in eo, quod forma electionis præſcripta *in dict. cap. quia propter*, ſeruatur in poſtulatione. Deinde quia ſicut non valet electio illius qui delictum commiſit, aliòve corporis, aut animi vitio indignus iudicatur; ita nec poſtulatio, *cap. ſcriptum* 40. cum aliis, *de electione*: vnde poſtulari non poſſunt, ſicut nec eligi, homicidæ, periuri, notorij excommunicati, & alij irregulares. Rebuffus *in dict. cap. poſtulaſti*, *num.* 95. Iulius Lauorus *de elect.*

elect. cap. 14. *num.* 3. Valenſis & Ioaones Dartis *vbi ſuprà.*

23. TRADITVR DECIDENDI RATIO. Ex quibus proſluit vera decidendi ratio præſentis textus; nam cùm violans interdictum eccleſiaſticum, etiamſi ſit Epiſcopus, claues Eccleſiæ contemnat, & eccleſiaſticæ diſciplinæ neruum diſrumpat; *cap. finali, de exceſſib. Prelat.* atque ideò vt irregolaris ad dignitates eccleſiaſticas eligi non valeat, *dict. cap. cùm inter, de elect.* Suarez & Leander *vbi ſuprà*, & poſtulatio conueniat adeò cum electione, vt qui eligi non poteſt ob delictum, nec poſtulari valeat, ex ſuprà traditis; ideò in præſenti deciditur ab Inoocentio III. violantem interdicti cenſuram eſſe impoſtulabilem ad dignitatem eccleſiaſticam, cùm ad eam eligi non poſſit, etiamſi ſit Epiſcopus, qui non ſeruauit interdictum; cùm non minùs Epiſcopi, quàm alij teneantur cenſuras eccleſiaſticas ſeruare, *dict. cap. final. de exceſſib. Prelat.*

24. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS. Nec obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta, verum enim eſt, poſtulari poſſe illum, qui eligi non valet; immò ſi eligibilis poſtularetur, poſtulatio non valeret, *cap. vnico, hoc tit. lib.* 6. Abbas & Cardinalis *in cap. finali, hoc tit.* non tamen omnis, qui eligi non poteſt, poſtulari valet; nam qui ob delictunn eſt ineligibilis, ſimiliter impoſtulabilis eſt: ille tamen qui ob defectum natalium, ætatis, aut ordinis, ſiue quia alteri Eccleſiæ adſcriptus eſt, inhabilis eſt, poſtulari poteſt, licèt eligi non valeat, vt dicemus *in cap. finali, hoc tit.* Vnde cùm in noſtro textu impedimentum otiretur ex delicto, non verò ex defectu; inde ſicut electio non poteſt admitti, ita nec poſtulatio. Nec primum augmentum aduerſatur, nam licèt certum ſimiliter ſit, poſtulaotem indignum priuari poteſtate poſtulandi, *cap.* 2. vbi Abbas *hoc tit.* Azor 2. *part. inſtit. lib.* 6. *cap.* 17. *quæſt.* 9. tamen ex benignitate conſeruatur Canonicis Senonenſibus facultas poſtulaodi, vt conſtat ex illis verbis: *Solitâ tamen benignitate*; quam poteſtatem poſteà per abuſum amiſerunt. Nec vltimum augmentum obſtat, cuius difficultatis occaſione Bohic. & antiquiores in præſenti illam prolixam ſatis exagitant quæſtionem, quando quis præſumatur ſcire factum alienum, aut proprium: ſed eâ quæſtione omiſſa, ex ſuprà dictis reſpondendum eſt, Epiſcopum in præſenti igoorantiam allegare non poſſe, cùm ſcotentia interdicti publicè in Concilio plurimorum Epiſcoporum eſſet promulgata, vt ſuprà retulimus. Vnde certum erat, ipſum agnouiſſe interdictum appoſitum eſſe, ſed in gratiam ipſius Philippi Regis, vt alij fecerunt, illud non ſeruaſſe; & ſic iuſtè taoquam contemptor clauium Eccleſiæ puoitur.

CAPVT II.

Idem *Hoſtienſi Epiſcopo Ap. S. Legato.*

GRatum gerimus & acceptum, & fraternitatem tuam plurimùm commendamus, quòd ad promotionem venerabilis f. noſtri [b] P. quondam Cameracen. Epiſcopi, nunc autem Senonen. Archiepiſcopi, prudenter, & efficaciter intendiſti. Accepimus etiam ex litteris tuis, quod Canonici Senonen. cùm poſtulatio, quam fecerunt, noſtrâ fuiſſet auctoritate caſſata, licèt caſſationis litteras ſuppreſſiſſent in fraudem, vt concorditer, & canonicè ad electionem procederent maudauiſti, addens etiam, quod niſi forſitan in talem perſonam concorditer ſua vota transferrent, pro qua meritò tuum obtinere deberent aſſenſum, de prouiſione ipſius Eccleſiæ poſtmodùm faceres quod crederes expedire. Cúmque plures eorum poſtulationem caſſatam à nobis innouare denuò niterentur; quidam verò prædictum Cameracen. in Archiepiſcopum poſtularent, tu intelligens eos qui caſſationem noſtram quodammodo reuocare volebant, eligendi priuilegium amiſiſſe, quia conceſsâ ſibi ex Apoſtolicæ Sedis benignitate abuterentur temerè poteſtate, ac ideò ad alios, licet pauciores numero, quantùm tamen ad hoc pertinet, conſilio ſaniores, eligendi, vel poſtulandi deuolutam eſſe licentiam, prædictum Cameracenſem ad eorum inſtantiam in Paſtorem auctoritate Ap. prouidiſti, & deputaſti ad regimen Eccleſiæ Senon. Nos igitur tantò id magis gratum & ratum babentes, quantò in eius promotione de mandato noſtro, & beneplacito potiùs proceſſiſti, à ſolicitudine Cameracenſis Eccleſiæ ipſum reddimus abſolutum, vt liberiùs gerat curam Metropolis Senonenſis, quod à te factum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmautes.

NOTÆ.

1. [a] HOſtienſi.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 2. Hoſtia perantiqua vrbs eſt Italiæ, à Roma quatuordecim milliaribus diſtans, quam Ancus Martius Romanorum Rex in ore Tyberis condidit, vt referunt Sextus Aorelius, ibi: *Ancus Martius Rex Romanorum Hoſtiam coloniam maritimis commeatibus opportunam in oſtia Tyberis deduxit.* Iſidorus *lib.* 15. *orig. cap.* 1. *Ancus Martius vrbem in exitu Tyberis condidit, qua & peregrinas merces exciperet, & hoſtem terreret*; quam ab ipſo ſitu Hoſtiam appellauit Ouidius.

Hoſtia contigerat, quâ ſe Tyberinus in altum
Diuidit, & campo liberiore natat.

Habet Eccleſiam Cathedralem, cuius Antiſtites quodammodo naturâ Cardinales ſunt, Purpuratorumque habentur Decani, ac omnes orbis Epiſcopos dignitate ſuperant. Huius Eccleſiæ Præſuli Hugolino, qui ex Diacono Cardinali tituli S. Euſtachij ab Innocentio III. ad Epiſcopatum Hoſtienſem euectus fuit anno 1206. ipſe Pontifex teſcribis,

Digitized by Google

ſement. excom. lib.6. cap. cùm in eo, de elect. eod.lib. Illuſtrant Iulius Lauorus *de elect. cap. 16. num.6.* Rebuffus *in dict. cap. poſtulaſti, num.95.* Suarez *de cenſuris diſput.33. ſect.4. num.14. & 16.* Auila *eod. tract.dub.4. concluſ.3.* Marios Alterius *de interdicto, cap.5.* Hurtado, Filliucius, & alij apud Leandrum *de cenſuris tract.5.quæſt.16.* Azor *tom.2.lib.6.cap.17.* Corraſius *de beneficiis 3. part.cap.2.* Ioannes Dartis *eod. tract. ſect.5. cap.2. fol.63.* Valenſis *eod. tract. lib.1. tit.3.* Duarenus *lib.5. de ſacris Eccleſ. miniſt. cap.2.* Coruinus Legaufre, & Cironius *in paratit. ad hunc titulum.* F. florens, I. Acoſta & Alteſſerra *hic.*

20. *Ratio dubitandi traditur,* Verùm hæc aſſertio dubia redditur ea iuris conſideratione; nam illud diſcrimen communiter aſſignatur inter electionem, & poſtulationem, qoòd poſtulatio fieri poſſit illius, qui iure eligi non poteſt; electio verò neutiquam, *cap. bone 4. cap. vlt. hoc tit. cap. cùm monaſterium 13. cap. innotuit 40. de election.* ergo licèt qui violauit interdictum, non poſſit eligi, ex iuribus pro illuſtratione concluſionis adductis, poteſt tamen poſtulari. Accedit, nam ſi ille qui violauit ioterdictum, tanquam indignus, ſeu incapax dignitatis eccleſiaſticæ, non poſſet poſtulari, ſequeretur poſtulantem ipſum in Epiſcopum priuari facultate alium poſtulandi: ſicut qui elegit incapacem, priuatur poteſtate aliom eligendi, ex Concilio Lateranenſi relato *in cap. cùm in cunctis, cap.bona, de elect.* ſed poſtulantes violantem interdictum, non priuantur facultate poſtulandi alium, vt conſtat ex vltimis verbis huius textus, & capite ſequenti, vbi refertur, in hoc caſu Capitulum Senonenſe cum effectu poſtulaſſe in Archiepiſcopum Petrum Epiſcopum Cameracenſem: igitur quia violans interdictum non redditur inde impoſtulabilis ad dignitatem eccleſiaſticam. Augetur tandem hæc difficultas ex eo, nam Epiſcopus Autiſſiodorenſis non violauit interdictum à Legato in Gallia appoſitum, eo quod ignorauit appoſitum fuiſſe; quia factum præſumitur ignorari, niſi contrarium probetur, *l.verius, ff.de probat. cap.ex tenore, de teſtibus, cap. cùm in tua, qui matrim. accuſare:* ſed in præſenti caſu probatum non fuit Epiſenpum ſciuiſſe in regno Galliæ interdictum appoſitum fuiſſe: ergo licèt in ſua Eccleſia diuina officia celebraſſet, non ideò interdictum violauit, & per conſequens poſtulari poterat.

21. *Poſtulationis etymon et definitio.* Quâ dubitandi ratione ſic fulcitâ minimè obſtante, vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, poſtulare nihil aliud eſſe, quàm poſcere, ſeu petere: vnde poſtulationes fieri dicuntur apud profanos auctores Diis atque hominibus. De poſtulationibus Diis factis plura tradunt Cælius Rhodigin. *lib.10.lection. antiq.cap.19.* Turnebus *lib.9. aduerſ. cap.20.* Atque in hac ſignificatione poſtulandi verbum accipitur in vtroque iure, in rubrica *de poſtulando.* In præſenti tamen titulo agitur de quadam poſtulatione, quæ idem ferè ſignificat in ſacris canonibus, ac electio; vnde ſæpiùs in eis confunditur, *cap. litteras, cap. Valentinianus, 63. diſt.* & electus dicitur poſtulatus & è contra, *cap.ſtatuimus, §.his, c.Oſius, diſt.61. cap.1. & 2. hoc tit.* Sed propriè poſtulatio accipitur pro precibus eligentium eum, quem vel alius nexus, vel clericalis vitæ diſpar conditio ab electione remouebant. Quæ poſtulatio non temerè, nec niſi vrgente neceſſitate audiebatur, vt ſi Præſul Eccleſiæ ab alia Eccleſia poſtularetur, in Concilio, penſatâ Eccleſiæ vtilitate, poſtulatio vel admittebatur, vel reiiciebatur. Concilium Carthagin. apud Gratianum *in cap. placuit 21. 7. q.1.* notauit Boſquetus *ad Innocentium III. lib.1.regeſt.3. epiſt.13.* Omiſſis autem pluribus poſtulationis definitionibus traditis à Gofredo, Caoſio, Vaſconcellos, Coruino, Legaufre, & Honorio *in parat. ad hunc titulum*, placet communis definitio, vt poſtulatio *ſit eius, qui eligi non poteſt, concors Capituli facta ſuperiori petitio*; quæ deducitur ex *cap.innotuit 20. cap. bone 23. de elect. cap.bone, hoc tit.* Explicant Petrus Greg. *de elect. cap 3. num.11.* Iulios Lauorus *eod. tract. cap.13. num.29.* Cironius *ad hunc titulum.* Poſtulatio hoc modo ſumpta duplex eſt, alia ſolennis, alia ſimplex. Solennis eſt, quæ per ſcrutinium fit, ſeruatâ formâ conſtitutionis Innocentij, de qua *in cap.quia propter, de elect.* per eam poſtulatur is, in quem maior, & ſanior pars Capituli conſentit, quam ſi admittat ſuperior, habet vim electionis, *cap. ſcriptum, de elect.* Simplex dicitur, cùm ab aliquo ſuperiore, ad quem ſpectat munus confirmationis, petitur vt ſuper aliquo defectu diſpenſet, & in hac non ſeruatur aliqua forma, nec etſi ſuperior diſpenſet, habet vim electionis; ſed tantùm poſtulatus redditur habilis ad electionem. Petrus Gregorius & Iulius Lauorus *vbi ſuprà.* A quibus verò, & de quibus poſtulatio fieri poſſit, dicemus commentario ſequenti.

22. *Poſtulatio quatenus differat ab electione.* Dixi poſtulationem ab electione in pluribus diſtare; in aliis verò eum ea conuenire. Differt primò, quia electio nititur iure communi, poſtulatio verò tantùm gratiâ, *cap. poſtulationem 5. hoc tit.* ita vt ſi ob impedimentum, vel defectum electio, quæ ſtricti iuris eſt, fieri non poſſit, recurratur ad poſtulationis remedium. Vno verbo me expediam; eligitor dignus & habilis, qui nullum impedimentum patitur: poſtulatur verò qui eſt dignus, ſed inhabilis, licèt non omninò. Secondò differunt, quia per electionem acquiritur ius Prælaturæ, & vinculum matrimonij ſpiritualis initiatur; per poſtulationem verò tantùm eligentium vota ſuperiori offeruntur, & diriguntur; atque ideò nullum ius poſtulato quæritur antequam poſtulatio admiſſa fuerit, *cap.3. cum ſequent. §. obſtabit, hoc tit.* Antoninus Chucus *lib.4.inſtit.tit.2.num.28.* Garcia *de beneficiis 4. part. cap.3. num.7.* Tertiò differunt electio & poſtulatio in eo, quod electione factâ, & publicato ſcrutinio, non licet ab ea reſilire, immò neceſſariò collatio facienda eſt, *cap. publicato 58. de elect.* In poſtulatione verò ſecus procedit, quia licet recedere ab ea quouſque ſuperiori præſentetur, vt nullum ius poſtulato adquiſitum ſit. Docent repetentes *in dict. cap. publicato.* Tandem differunt, quia in electione, ſi plures ſint electi, is potior habetur, qui à maiori parte, & ſaniori Capituli eligitur, niſi aliud impediat, *cap. dudum, de elect. cap. quia propter, eodem:* in poſtulatione verò ſi poſtulatus concurrat cum electo, non obtinet, niſi habeat duas ex tribus partibus Capituli, *cap. ſcriptum, de elect.* Coruinus *ad hunc titul. num.4.* Conuenit poſtulatio cum electione in eo, quod forma electionis præſcripta *in dict. cap.quia propter*, ſeruatur in poſtulatione. Deinde quia ſicut non valet electio illius qui delictum commiſit, alióve corporis, aut animi vitio indignus iudicatur; ita nec poſtulatio, *cap. ſcriptum 40. cum aliis, de electione:* vnde poſtulari non poſſunt, ſicut nec eligi, homicidæ, periuri, notorij excommunicati, & alij irregulares. Rebuffus *in dict. cap. poſtulaſti, num. 95.* Iulius Lauorus *de*

elect.

Digitized by Google

elect. cap. 14. *num.* 3. Valenſis & Ioannes Dartis *vbi ſuprà.*

23. TRADITVR DECIDENDI RATIO.

Ex quibus profluit vera decidendi ratio præſentis textus; nam cùm violans interdictum eccleſiaſticum, etiamſi ſit Epiſcopus, claues Eccleſiæ contemnat, & eccleſiaſticæ diſciplinæ neruum diſrumpat, *cap. finali, de exceſſib. Prælat.* atque ideò vt irregularis ad dignitates eccleſiaſticas eligi non valeat, *dict. cap. cùm inter, de elect.* Suarez & Leander *vbi ſuprà*, & poſtulatio conueniat adeò cum electione, vt qui eligi non poteſt ob delictum, nec poſtulari valeat, ex ſuprà traditis; ideò in præſenti deciditur ab Innocentio III. violantem interdicti cenſuram eſſe impoſtulabilem ad dignitatem eccleſiaſticam, cùm ad eam eligi non poſſit, etiamſi ſit Epiſcopus, qui non ſeruauit interdictum; cùm non minùs Epiſcopi, quàm alij teneantur cenſuras eccleſiaſticas ſeruare, *dict. cap. final. de exceſſib. Prælat.*

24. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS.

Nec obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta, verum enim eſt, poſtulari poſſe illum, qui eligi non valet; immò ſi eligibilis poſtularetur, poſtulatio non valeret, *cap. vnico, hoc tit. lib.* 6. Abbas & Cardinalis *in cap. finali, hoc tit.* non tamen omnis, qui eligi non poteſt, poſtulari valet; nam qui ob delictum eſt ineligibilis, ſimiliter impoſtulabilis eſt: ille tamen qui ob defectum natalium, ætatis, aut ordinis, ſiue quia alteri Eccleſiæ adſcriptus eſt, inhabilis eſt, poſtulari poteſt, licèt eligi non valeat, vt dicemus *in cap. finali, hoc tit.* Vnde cùm in noſtro textu impedimentum oriretur ex delicto, non verò ex defectu; inde ſicut electio non poteſt admitti, ita nec poſtulatio. Nec primum argumentum aduerſatur, nam licèt certum ſimiliter ſit, poſtulantem indignum priuari poteſtate poſtulandi, *cap.* 2. vbi Abbas *hoc tit.* Azor 2. *part. inſtit. lib.* 6. *cap.* 17. *quæſt.* 9. tamen ex benignitate conſeruatur Canonicis Senonenſibus facultas poſtulandi, vt conſtat ex illis verbis: *Solitâ tamen benignitate*; quam poteſtatem poſteà per abuſum amiſerunt. Nec vltimum argumentum obſtat, cuius difficultatis occaſione Bohic. & antiquiores in præſenti illam prolixam ſatis exagitant quæſtionem, quando quis præſumatur ſcire factum alienum, aut proprium: ſed eâ quæſtione omiſſa, ex ſuprà dictis reſpondendum eſt, Epiſcopum in præſenti ignorantiam allegare non poſſe, cùm ſententia interdicti publicè in Concilio plurimorum Epiſcoporum eſſet promulgata, vt ſuprà retulimus. Vnde certum erat, ipſum agnouiſſe interdictum appoſitum eſſe, ſed in gratiam ipſius Philippi Regis, vt alij fecerunt, illud non ſeruaſſe; & ſic iuſtè tanquam contemptor clauium Eccleſiæ punitur.

CAPVT II.

Idem [a] *Hoſtienſi Epiſcopo Ap. S. Legato.*

GRatum gerimus & acceptum, & fraternitatem tuam plurimùm commendamus, quòd ad promotionem venerabilis f. noſtri [b] P. quondam Cameracen. Epiſcopi, nunc autem Senonen. Archiepiſcopi, prudenter, & efficaciter intendiſti. Accepimus etiam ex litteris tuis, quod Canonici Senonen. cùm poſtulatio, quam fecerunt, noſtrâ fuiſſet auctoritate caſſata, licèt caſſationis litteras ſuppreſſiſſent in fraudem, vt concorditer, & canonicè ad electionem procederent mandauiſti, addens etiam, quod niſi forſitan in talem perſonam concorditer ſua vota transferrent, pro qua meritò tuum obtinere deberent aſſenſum, de prouiſione ipſius Eccleſiæ poſtmodùm faceres quod crederes expedire. Cùmque plures eorum poſtulationem caſſatam à nobis innouare denuò niterentur; quidam verò prædictum Cameracen. in Archiepiſcopum poſtularent, tu intelligens eos qui caſſationem noſtram quodammodo reuocare volebant, eligendi priuilegium amiſiſſe, quia conceſsâ ſibi ex Apoſtolicæ Sedis benignitate abuterentur temerè poteſtate, ac ideò ad alios, licèt pauciores numero, quantùm tamen ad hoc pertinet, conſilio ſaniores, eligendi, vel poſtulandi deuolutam eſſe licentiam, prædictum Cameracenſem ad eorum inſtantiam in Paſtorem auctoritate Ap. prouidiſti, & deputaſti ad regimen Eccleſiæ Senon. Nos igitur tantò id magis gratum & ratum habentes, quantò in eius promotione de mandato noſtro, & beneplacito potiùs proceſſiſti, à ſolicitudine Cameracenſis Eccleſiæ ipſum reddimus abſolutum, vt liberiùs gerat curam Metropolis Senonenſis, quod à te factum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmantes.

NOTÆ.

1. [a] HOſtienſ.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 2. Hoſtia perantiqua vrbs eſt Italiæ, à Roma quatuordecim milliaribus diſtans, quam Ancus Martius Romanorum Rex in ore Tyberis condidit, vt referunt Sextus Aurelius, ibi: *Ancus Martius Rex Romanorum Hoſtiam coloniam maritimis commeatibus opportunam in oſtia Tyberis deduxit.* Iſidorus *lib.* 15. *orig. cap.* 1. *Ancus Martius vrbem in exitu Tyberis condidit, qua & peregrinas merces exciperet, & hoſtem terreret*; quam ab ipſo ſitu Hoſtiam appellauit Ouidius.

Hoſtia contigerat, quà ſe Tyberinus in altum
Diuidit, & campo liberiore natat.

Habet Eccleſiam Cathedralem, cuius Antiſtites quodammodo naturâ Cardinales ſunt, Purpuratorumque habentur Decani, ac omnes orbis Epiſcopos dignitate ſuperant. Huius Eccleſiæ Præſuli Hugolino, qui ex Diacono Cardinali tituli S. Euſtachij ab Innocentio III. ad Epiſcopatum Hoſtienſem euectus fuit anno 1206. ipſe Pontifex ſcribit,

Digitized by Google

ſcribit,qui poſt trepidas legationes, quas tetuli *in c.cùm venerabilis*, *de conſuet.* ad Pontificatus faſtigium peruenit anno 1227. Gregorius IX. feliciſſimo omine appellatus,vt plura de Eccefia Hoſtienſi adducens refert Vghellius *tom.*1 *Italia*, *pag.*83.

b *P.*] Petrus de Corbelio, de quo egi *in cap. cùm omnes* 6. *de conſtit.* & de Eccleſia Cameracenſi aliqua notaui *in cap. cauſam* 17. *de reſcriptis.* 2.

CAPVT III.

Idem [a] *Clericis Rauen. Eccleſiæ.*

BOnæ mem. Archiepiſcopo veſtro, viam vniuerſæ carnis ingreſſo, eius nobis obitum per veſtras litteras intimaſtis. Nos autem vobis dedimus in mandatis, vt perſonam idoneam, quæ in noſtra deuotione perſiſteret, vobis eligeretis canonicè in Paſtorem. Cúmque vos poſtmodùm receptis litteris, ſuper electione ſubſtituendi [b] Pontificis tractaretis, vota veſtra fuerunt in diuerſa diuiſa. Nam quidam veſtrûm dil. f. n. [c] S.tit. Sanctæ Praxedis Preſbyterum Cardinalem; quidam verò ven. f. noſtrum [d] Imolen. Epiſcopnm poſtulauerunt. Cúmque partes poſtulationes ſuas per ſuos nuncios præſentaſſent, proponebatur ab his, qui Cardinalem poſtulauerant memoratum, quod plures quàm duæ partes veſtrûm conuenerant in eundem. Verùm pars altera proponebat, quod digniores perſonæ poſtularant Epiſcopum Imolen. & quod in poſtulatione ipſius, & forma canonica, & tenor [e] fuerat obſeruatus; cùm tanquam ſuffraganeus Rauennatis Eccleſiæ poſtulatus de ipſius gremio extitiſſet. Fuerat enim compromiſſum, vt de corpore Rauennat. Eccleſiæ, vel Archiepiſcopatus perſonam eligerent congruentem; quod pars altera friuolum aſſerebat, cùm etſi talis conditio fuiſſet adiecta, poterat tamen de Romanæ Sedis collegio propter ipſius priuilegium præfata poſtulari perſona, cùm membra capitis à membris corporis cenſeri non debeant aliena. Nos igitur auditis quæ de facto fuerant hinc inde propoſita, & de iure inſuper allegata, deliberauimus cum fratribus noſtris, & pleniùs etiam pro vtralibet partium curauimus [f] allegare. Conſiderauimus verò quod eiuſdem Cardinalis perſona vtilior ſit, non ſolùm Romanæ, ſed etiam Eccleſiæ [g] generali, tam apud Ap. Sedem, quàm apud Ranennarum Eccleſiam; & quod maioris meriti ſit in huiuſmodi neceſſitatis articulo præire in Terræ Sanctæ [h] ſubſidium, exercitui Ieſu Chriſti, quàm ſuſcipere pondus officij Paſtoralis. Vnde non immeritò præferentes ſpeciali vtilitati communem, & minori maiorem, prædictum Cardinalem poſtulationi veſtræ non duximus concedendum: attendentes autem ex altera parte, quod prædictus Epiſcopus Imolen. à minori quàm tertia parte fuerit poſtulatus, & quod Ap. Sed. poſtulationes huiuſmodi non conſueuerit in tanta [i] diuiſione, ac contradictione recipere, cùm quando etiam aliquis ab aliis vnanimiter poſtulatur, ad admittendam [k] poſtulationem eorum, non tam ex iuſtitia, quàm gratia moueatur, poſtulationem ipſius non duximus admittendam. Monemus igitur dil. v. & exhort. at. & per Ap. ſ. m. quat. infra menſem poſt ſuſceptionem præſentium, cum iis qui vocem in electione habere noſcuntur, per electionem, poſtulationem, ſeu nominationem canonicam, in perſonam idoneam, quæ in Eccleſiæ Romanæ deuotione perſiſtat, concorditer conuenire curetis, & electionem, & poſtulationem veſtram, ſeu nominationem per idoneos nuncios Sed. Ap. præſentetis. Venient autem iidem nuncij parati, vt ſi fortè (quod abſit) factum veſtrum fuerit exigente iuſtitiâ reprobandum, illum recipiant, quem nos vobis prouidebimus in Paſtorem. Alioquin cùm eidem Eccleſiæ cupiamus ſolicitiùs prouidere, nullatenus omittemus, quin ei authoritate Ap. Paſtorem idoneum aſſignare curemus.

NOTÆ.

1. a CLericis.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.*3. ſed quomodo, cùm temporibus Innocentij III. electio Epiſcoporum ad proprium Capitulum, id eſt Canonicos, ſpectaret, *cap. cùm in Eccleſia*, vbi probat Balboa, *de cauſa poſſeſſ. & propriet.* & nos *in cap.*2. *de electione*, reſcribit Innocentius Clericis, inuens ab ipſis electionem Epiſcopi factam fuiſſe? Antiquiores repetentes in præſenti aſſerunt, Canonicis reſcriptum videri, quia Clericorum appellatione Canonici continentur, *cap. cùm in cunctis*, §. *clerici*, *de elect. cap. cùm clerici*, *de v. ſ. cap. per exceptionem*, *de priuil. lib.*6. Sed licèt hoc principium verum ſit, tamen maios myſterium latet in hac inſcriptione. Sciendum enim eſt, Canonicos Eccleſiæ Rauen. inter alia plurima priuilegia, quibus à Sede Apoſt. ſunt decorati, illud etiam habere, vt appellentur Clerici Cardinales, *cap. illud*, 93. *diſt.* Gloſſa *in cap. pudor*, 32. *queſt.*2. ſicut quidam Canonici Compoſtellanæ Eccleſiæ dicuntur Cardinales

nales Clerici; vnde tanquam Cardinales mapullis vti volebant, vt conſtat *ex d. cap. illud*: quare Innocentius eis reſcribit ſub appellatione Clericorum. De Rauennatenſi Eccleſia egi *in cap. ſi quando, 5. de reſcriptis.* & præſentem caſum refert Rubeus *lib.6. Hiſt. Rauen.*

2. b *Pontificis.*] Pontifex propriè dicitur Summus Epiſcopus, id eſt Papa, vt probant huius nomenclaturæ rationem reddentes Murinus *lib. 1. exercit. cap.1.* Aleiatus *lib. 2. parerg. cap. 7.* Theophilus *tom. 10. in corona aurea Rom. Pontif. verbo Pontifex Maximus, & Pontifex Summus.* Sed primis, immò & ſequentibus Eccleſiæ ſæculis nomen hoc communicatum fuit Epiſcopis, qui Summi Pontifices plerumque appellantur, *cap. mirum, 62. diſt. cap. legum, 2. quæſt.1.* Concilium Agat. *1. can. 35.* Tauritanenſe *can. 1.* Leo I. *epiſtola 84.* probarunt Sauarus *ad Sidonium lib. 4. epiſt. 11.* Ambianas *ad Tertull. de pudicitia, cap. 13. obſeru. 1.* Rouſſelius *lib. 8. hiſt. Pontif. iuriſd. cap. 2. num.8.* I. Fileſacus *in cap. 9. §. 5. de officio ordin.* Mendoza *lib. 2. Concilij Illeber. cap. 30.* Baſilios Legion. *lib. 7. de matrim. cap. 20. & quæſt. 3. ſchol. cap. 9.*

3. c *S.*] Sofredum, licèt nonnulli Gofredum eum appellent. Titulus S. Praxedis eſt Presbyteri Cardinalis, ad Baſilicam S. Laurentij extra muros cum aliis adſcriptus, vt refert Cohelius *in notitia Cardin. cap.6.*

4. d *Immolen.*] Maynardinum dictum, quem Rubeus Maldinum appellat, de quo Vghellius *tom. 2. Italiæ, pag. 684. num. 23.* De Eccleſia Immolenſi aliqua addixi *in cap. dilectus, 26. de reſcriptis.*

5. e *Compromiſſiones.*] De electione per compromiſſum, & eius forma agemus *in cap. cauſam, de electione.*

6. f *Alligare.*] Iudex enim poteſt ſupplere quæ deſunt Aduocatis, & partibus, in his, quæ ſpectant ad ius partium, *l. vnica, C. vt quæ deſunt Aduocatis*: notant communiter Interpretes.

7. g *Eccleſiæ generali.*] Cardinales enim in negotiis Eccleſiæ vniuerſalis terminandis aſſiſtunt R. Pontifici; vnde licèt ratione Ordinis Epiſcopi illis maiores ſint, tamen ratione adminiſtrationis maiores ſunt Cardinales, *cap. quamquam 2. quæſt.7.* ibi: *Quamquam ſecundum honorum vocabula, quæ iam Eccleſiæ vſus obtinuit, Epiſcopatus maior Presbyterio ſit, tamen Auguſtinus in multis rebus Hieronymo minor eſt.* Plura Cohelius *in notit. cap.8.*

8. h *Subſidium.*] Innocentius enim noſter valdè ſolicitus de ſubſidio Terræ ſanctæ, deſtinauit Sofredum Presbyterum Cardinalem tituli S. Praxedis, qui prædictam expeditionem in terram ſanctam promoueret, & exercitum comitaretur, vt refert Spondanus *anno 1199. num. 1.*

9. i *Diuiſione.*] Similia refert Honorius III. *in cap. 2. hoc tit. in 5.* ibi: *Duabus poſtulationibus, vna videlicet de ven. f. n. Cenad. reliqua vero de ven. f. n. Nitrien. Epiſcopis in Strigon. Eccleſia celebratis, cùm nullam earum inuenerimus eſſe canonicam, & in tanta contradictione non conſueuerit fieri poſtulatio; quæ ſi etiam concorditer fieret, plus gratia, quàm ius, requirit admitti, neutram de f. n. conſ. duximus admittendam.*

10. k *Poſtulationem.*] Superiori capite differentiam inter electionem, & poſtulationem tradidimus; nunc quid inter poſtulationem, & nominationem interſit, videamus? Et præcipua differentia in eo conſiſtit: nam nominatio eſt quæ fit duorum, pluriumve; electio verò, ſeu poſtulatio, vnius, *cap. congregatio 16. quæſt.7.* vnde in Epiſcopo Neapolitano nominando tres ſibi nominari iubet Gregorius Magnus *lib. 2. epiſt. 15.* Notant Cironius *in noſtro tit.* Petrus Gregorius *de elect. cap. 3.* Iulius Lauorius *de elect. cap. 13. num. 33.* licèt propter vocum promiſcuam ſignificationem nominatio accipiatur pro electione, *in cap. cùm olim, de elect.* Deinde, nam cùm vnus poſtulatur, is ſolus dignior cenſetur; in nominatione, primò nominatus, *cap. quorundam, de elect. in 6.* Deinceps, nam poſtulatio pendet ex mera gratia, & liberalitate; nominatio autem non ita: magis enim adſtringitur ſuperior eam proſequi. Vnde Patronorum nominationes admittere tenentur Superiores, *cap. paſtoralis, de iurepatronat.* ſi nominatus ſit idoneus; ideò nominatores creatores dicuntur, *l. ſi quos 59. Cod. de decurionibus, lib. 10.* Docet Cironius *ad noſtrum titulum.*

COMMENTARIVM.

Ex hoc textu talis deducitur diſputanda aſſertio: *Poſtulatio facta à minori, quam tertia parte, non debet admitti.* Probant textus *in cap. 1. cap. bone, el 2. hoc tit. cap. ſcriptum, de elect. cap. 2. hoc tit. in 5. compil.* Illuſtrant Syluester *in ſumma, verbo Poſtulatio, quæſt. 2.* Azor *2. part. moralium, lib. 4. cap. 17. quæſt. 3.* Caſtellinus *de elect. cap. 2. num. 8.* Petrus Gregorius *de elect. cap. 3. eod. tract. cap. 14. num. 7.* Layman *de Prælator. electione cap. 1. quæſt. 1.* Barboſa *tom. 1. voto 33.* Dartis *de beneficiis, cap. 2. fol. 63.* Valenſis *de beneficiis lib. 1. tit. 3.* Garcia *tom. 2. polit. regularis, fol. 9.* 11. CONCLVSIO PROPONITVR, ET PROBATVR.

Sed aduerſus hanc concluſionem illa expendi poteſt difficultas; nam licèt admittere poſtulationem pendeat à poteſtate ſuperioris, *cap. poſtulationem, hoc tit.* tamen iniuria fit poſtulantibus, ſi ſine cauſa non admittatur, argumento legis *1. §. penult. ff. de aqua pluuia.* Docent Lauorius *dict. cap. 14. num. 9.* & Petrus Gregorius *dict. cap. 3.* ſed in præſenti non erat cauſa, ob quam poſtulatio non admitteretur: ergo reiici non debebat. Probatur minor, nam cùm pars minor, & ſanior Capituli iuſtè, & rationabiliter aliquid ſtatuit, non minùs ratum habetur, quàm ſi à maiori parte fiat, *cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori*: ſed in præſenti minor pars rationabiliter maiori ſe opponens, poſtulauit Epiſcopum Immolenſem: ergo eius poſtulatio admitti debebat. 12. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

Quâ difficultate minimè refragante, vera eſt præſens aſſertio, pro cuius illuſtratione ſciendum eſt, omnes illos poſſe poſtulare aliquem in Prælatum, qui poſſunt illum eligere. Hoſtienſis *in præſenti, & in ſumma huius tituli*: vnde mandatum ad eligendum datum, cenſetur datum ad poſtulandum, *cap. in cauſis 36. de elect.* Iulius Lauorius *c. 14 num. 1.* an omnes poſtulantes debeant conſentire, ab Interpretibus hæſitatur? Et omnes debere conſentire, docet Cironius *in 5. compil. in cap. 1. hoc tit.* motus eo fundamento, quia cùm iuri communi aduerſetur, & ex gratia quodammodo fieri dicatur, *ex noſtro cap. bona*, incongruum eſt aliquibus ex Capitulo renuentibus, alios collegij benignitatem velle impartire, inuitoſque ad gratiam faciendam compellere, cùm iuris præceptum ſit, vno contradicente gratiam fieri non poſſe, *cap. precaria*, vbi Gloſſa, *verbo Si quam gratiam 10. q. 2.* Sed verius eſt, ſufficere maiorem partem Capituli, vt in aliis actibus deſideratur, & obſeruatur, vt docent Iulius Lauorius *dict. cap. 14.* Corraſius *de beneſ.* 13. QVI POSTVLARE POSSINT.

beneſ. 3. part. cap. 2. nec obſtat Cironij fundamentum, nam procedit quando Capitulum gratiam facit; non verò quando eam petit, vt docuit Corraſius ſuprà *num.* 7. Deinde ſciendum eſt, non ſufficere eligentium concordem poſtulationem, ſed deſiderari cauſam, ſiue vtilitatem Eccleſiæ, in ipſa poſtulatione; vnde olim in Synodis, vbi approbatio poſtulationum fiebat, vtilitas Eccleſiæ attendebatur, & inſpiciebatur, & ſic poſtulatio reiiciebatur, vel admittebatur, *c. Epiſcopus* 37. 7. *quæſt.* 1. & ideò Eug. III. R. P. relatus à Baronio *tom.* 12. *anno* 1145. contradixit poſtulationem factam de Guiemano Cycenſi Epiſcopo, in Archiepiſcopum Magdeburgenſem; quia nulla euidens vtilitas eam poſtulaſſet: idem de Archiepiſcopo Theſſalonicenſi refertur ab Innocentio III. *lib.* 1. *epiſt.* 3.

14. TRADITVR RATIO DECIDENDI.

Ex quibus proficiſcitur vera decidendi ratio huius textus. Nam cùm poſtulatio debeat fieri à maiori parte Capituli, & ex eo, quia regulariter quod fit à maiori parte Capituli, præſumitur factum à ſaniori, *cap.* 1. *de his quæ fiunt à maiori parte*; ideo poſtulatio facta à maiori quàm tertia Capituli parte, non admittitur; & cùm vtilitas Eccleſiæ deſideretur, nullaque in præſenti caſu adeſſet, ideò poſtulatio admiſſa non fuit. Vtilitas autem non aderat, quia in contrarium vrgebat bonum publicum, quod priuato præferendum eſt, iuxta Philoſophum *lib.* 3. *polit. cap.* 4. quod ſuperiores præcipuè reſpicere debent, *cap. ſcias* 7. *q.* 1. Cardinalis enim præerat exercitui in expeditione Terræ ſanctæ, vbi vniuerſalis Eccleſiæ commodis deſeruiebat: quare eius poſtulatio admitti non debuit, vtpote facta abſque vlla vtilitate. Nec tunc obſtat difficultas ſuprà adducta; nam poſtulatio in præſenti caſu admiſſa non fuit ob prædictas cauſas, ob quas Eccleſia Romana non conſueuit ſimiles admittere poſtulationes, vt docent Honorius III. *in cap.* 2. *hoc tit.* Innocentius III. *lib.* 1. *epiſt.* 138. *regeſt.* 13. ibi: *Poſtulationem de memorato Epiſcopo tantummodo factam à tribus, quamquam perſona commendabilis haberetur, non duximus admittendam.* Vnde rectè, & conſequenter idem Innocentius in præſenti poſtulationem ita cum contradictione factam reiicit.

15. INTELLIGITVR CAP. SCRIPTVM, DE ELECTIONE.

Sed ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in c. ſcriptum, de elect.* vbi cùm diſcepteur cauſa inter quendam electum, & alium poſtulatum, deciditur, vt ſi duplo maior fuerit inuentus numerus poſtulantium, quàm eligentium, poſtulatus admittatur. Ex qua deciſione ita conficitur argumentum: En textum, vbi ad poſtulationem deſideratur, vt poſtulatus habeat duplo maiorem partem Capituli: ergo non ſufficit pars maior Capituli. Cui difficultati reſpondendum eſt aſſerendo, in eo textu non agi de poſtulato vtcumque, ſed de poſtulato concurrente cum electo; tunc enim non pars maior, ſed pars duplo maior deſideratur, *cap. bonæ* 3. *hoc tit.* Docet Boſquetus *ad Innocentium lib.* 3. *epiſt.* 44. *regeſt.* 15. Vnde cùm in hoc textu poſtulatus non concurreret cum electo, ſufficit maior pars Capituli, vt electio admittatur.

16. EXPONITVR CAP. ECCLESIA DE ELECT.

Secundò aduerſatur textus *in cap. Eccleſia veſtra* 55. *de elect.* vbi vacante quadam Eccleſia Canonici elegerunt ſibi in Epiſcopum Cardinalem quendam; & talis electio non caſſatur à Pontifice, immò ſupponitur Cardinalem eligi poſſe in Epiſcopum: ergo non rectè in noſtro textu deciditur, Cardinalem in Epiſcopum poſtulari, non verò eligi debere; quod ex noſtro textu docuerunt Azor 2. *p. inſtit. lib.* 4. *cap.* 3. *quæſt.* 13. Gonzalez *in regul.* 8. *gloſſa* 44. *num.* 123. Borellus *in ſumma deciſ. tit.* 10. *num.* 8. Lauorus *de elect. cap.* 16. *num.* 67. Huic difficultati duplici modo Doctores ſatisfaciunt. Primò aſſerendo, Cardinalem ibi in Epiſcopum electum non eſſe Cardinalem vrbis Romæ, ſed tantùm Canonicum Cardinalem ipſius Eccleſiæ, quia vt in inſcriptione huius textus obſeruaui, in aliquibus Eccleſiis Canonici priuilegio Pontificis appellantur Cardinales, & ſic eligi, non poſtulari. Moneta *de decimis cap.* 9. *quæſt.* 3. *num.* 114. Secundò aſſerunt, ibi electionem accipi pro poſtulatione, vt in aliis paſſim vſurpatur. Ita poſt Azorium, & Iulium Lauorum docet Barboſa *in noſtro textu, num.* 8.

CAPVT IV.

Idem *Præpoſito & Cap.* [a] *Strigon.*

BOnæ memoriæ Guil. Archiepiſcopo veſtro viam vniuerſæ carnis ingreſſo, cùm in ven. f. noſtrum [b] Colocen. Archiepiſcopum poſtulandum à nobis contuliſſetis vnanimiter vota veſtra, & regium ſuper hoc obtinuiſſetis aſſenſum, ſuffraganei Strigonen. Eccleſiæ, [c] Quinque-Eccleſien. videlicet, Atien. Pruen. & Nitrien. Epiſcopi, poſtulationi veſtræ ſe opponere curauerunt, aſſerentes quod eis contemptis, qui ius habebant [d] eligendi vobiſcum, poſtulatio eadem fuerat attentata; licèt nuncij veſtri proponerent ex aduerſo, quòd ſuper præficiendo vobis Pontifice de gratia multotiens ſuffraganeorum fuerat requiſitus aſſenſus, ſed Epiſcopi vobis conſilium denegauerunt. Nunciis igitur in noſtra præſentiâ conſtitutis, & proponentibus aduerſariis quædam alia contra poſtulationis veſtræ proceſſum, quæ in prioribus litteris meminimus nos pleniùs expreſſiſſe, quia nobis de propoſitis non conſtabat, ita duximus prouidendum, vt ſi ſuffraganeis perſiſtentibus in contradictione ſua, vos poſtulationi veſtræ volentes inſtare vſque ad Septuageſimam tunc primò venturam, per procuratores idoneos ad omnia ſufficienter inſtructos ad Sed. Apoſt. veniretis, vt ſtatueremus vtraque parte præſente, quid iuſtitia ſuaderet. Si autem illi à contradictione ceſſarent, & vos propoſito veſtro inſtaretis, mitteretis ad præſentiam noſtram

perſonas

perſonas idoneas infra terminum ſupradictum: qui ſuper his, quæ opportuna forent, nos redderent certiores. Quod ſi contradicentibus Epiſcopis memoratis, vos contingeret de iure veſtro diffidere, ne laborem & dolorem ſubiretis in caſſum, aliam perſonam idoneam prouideretis vobis canonicè in Paſtorem. Cæterùm cùm inclytæ recordationis [e] Rex Vngariæ viam fuiſſet vniuerſæ carnis ingreſſus, quidam veſtrûm à poſtulatione, quam nobis præſentaueratis communiter, temerè recedentes, aliis perſiſtentibus in eadem, & ad Sed. Ap. appellantibus, prædictum Quinque-Eccleſienſem Epiſcopum in Archiepiſcopum poſtulauerunt, quorum votis nullus Suffraganeorum aſſenſit, excepto dumtaxat Epiſcopo [f] Nitrien. Et licèt chariſſimus in Chriſto filius noſter A. Vngariæ Rex Illuſt. tunc Dux Regni Vngariæ, L. nepotis ſui Regis nomine, cuius tutelam & regni curam ipſi frater eius commiſerat Gubernator, precum ſuarum primicias ad nos ad prædicti Colocen. poſtulationem tranſmiſerit, poſtmodùm tamen pro Quinque-Eccleſienſi Epiſcopo ad Strigonen. Metropolim transferendo nobis per litteras ſuas humiliter ſupplicauit. Nos igitur ſuper poſtulatione ipſa cum fratribus noſtris habito diligenti tractatu, quoniam inuenimus eam poſt appellationes interpoſitas, in multa diſcordia non ſolùm Suffraganeorum, verùm etiam Canonicorum Strigonen. Eccleſiæ, contra formam mandati noſtri, regulari ordine prætermiſſo, temerè celebratam, illam exigente iuſtitiâ non duximus admittendam; ſed vobis dedimus in mandatis, vt ad prouidendum vobis Paſtorem idoneum, per electionem canonicam, vel poſtulationem concordem, requiſito Suffraganeorum aſſenſu, ſi eſſet de antiqua, & approbata [g] conſuetudine requirendus, infrà menſem poſt ſuſceptionem litterarum noſtrarum procedere curaretis; alioquin ex tunc, ne gregi Dominico deeſſet diutiùs cura paſtoralis, nos ipſi prouideremus Eccleſiæ viduatæ, ſecundùm officij noſtri debitum, ex plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis. Verùm antequam ad vos noſtræ litteræ peruenirent, innitentes mandato priori, Suffraganeos qui erant in Regno præſentes, præter prædictum Quinque-Eccleſienſem Epiſcopum, ad concordiam reuocaſtis, ita quod Atrien. & Eſprumen. & Iacien. Epiſcopi, pro tranſlatione Colocen. Archiepiſcopi, ſuo iure ſaluo in poſterum, cui propter afflictionem & neceſſitatem Strigonen. Eccleſiæ ſuperſedebant ad præſens, nos humiliter rogauerunt, prædicto Nitrien. ſcribente, quod ſi non placeret nobis electionem factam de Quinque-Eccleſien. admittere, poſtulationem alterius, ſine præiudicio iuris ſui, ſuppliciter exorabant. Poſt hæc autem mandato noſtro ſuſcepto, ij qui conuenerant in Archiepiſcopum Colocen. ab eius poſtulatione, ſicut fuit propoſitum coram nobis, recedere noluerunt; ſed innouantes eandem, quibuſdam Canonicorum, qui in partem alteram declinauerant, reuerſis ad eos, cum prædicti Regis & Suffraganeorum litteris dil. f. A. Magiſtrum Scholarum, M. Theſaurarium, Archid. & I. & N. Canonicos Strigon. Eccleſiæ ad Sed. Apoſtolicam deſtinauerunt, ſuper poſtulatione ſua diſpenſationis gratiam petituros. Cæteri verò qui Quinque-Eccleſien. Epiſcopum poſtulauerant, ſicut ex eorum parte fuit propoſitum coram nobis, conuenientes in vnum, cæteros Canonicos ad Capitulum conuocarunt, ad poſtulationem concordem, vel electionem canonicam, iuxta mandatum Apoſtolicum infrà terminum præfixum procedere cupientes; ſed illis nolentibus conuenire, intelligentes penes ſe tantùm remanſiſſe facultatem liberam eligendi, quia reliqui ius ſuum proſequi negligebant, prædictum Quinque-Eccleſien. Epiſcopum, licèt ne id fieret, fuiſſet ab aliis appellatum, denuò poſtularunt. Cùm ergo vtriuſque partis nuncij ad Sed. Apoſt. perueniſſent, ij qui pro Quinque-Eccleſienſi Epiſcopo venerant, proponebant partem ſuam iuxta mandatum Apoſtolicum proceſſiſſe, non obſtante diſcordiâ, vel contradictione eorum, qui iuxta formam mandati noſtri procedere contemnentes, illo recepto nec elegerant quemquam canonicè, nec concorditer poſtularant: vnde concors debebat eorum poſtulatio reputari, cùm cæteri, tanquam iuſſionis Apoſtolicæ contemptores, eligendi & poſtulandi ſe iure priuaſſent, dum nec poſtulare, nec eligere voluerunt, immò etiam nec ad Capitulum conuenire. Ad hoc autem poterat reſponderi, quod illi, qui Colocen. Archiepiſcopum poſtulauerant, formam ſequuti fuerant per noſtras litteras ſibi datam; quoniam innitentes poſtulationi priori, iuxta tenorem litterarum priorum noſtrarum concordè fecerant, quæ fuerat priùs diſcors, dum ſuffraganeos ad concordiam reuocauerant. Nec nocebat eorum diſcordia qui alium poſtulauerunt, cùm prius in poſtulatione Archiepiſcopi ſupradicti conueniſſetis pariter vniuerſi,

uerſi, & conſenſum veſtrum annotatum litteris, & ſubſcriprionibus propriis roboratum petiiſſeris à nobis per communes nuncios confirmari, noſque veſtram recepiſſemus poſtulationem diiudicandam, ſi Suffraganei forſitan in contradictione perſiſterent; aut ſi concederent, approbandam. Si enim poſtquam poſtulario ſubſcriptionibus poſtulantium roboratur, & præſentarur Romano Ponrifici approbanda, poſſent ab ea recedere poſtulanres, nobis frequenrer illuderent, & iudicium noſtrum pendere ex eorum arbirrio videretur. Porerat quoque addi, quod pars altera mandatum Ap. non ſeruarat, vtpotè quæ nec poſtulationem concordem, nec electionem canonicam celebrarat, cùm in maiori contradictione quàm priùs, non ſolùm Canonicorum, ſed Suffraganeorum, etiam ipſo Rege aduerſæ parti fauente, prædictum Quinque-Eccleſienſem Epiſcopum poſtulaſſet. Auditis igirur his & aliis, quæ fuerunt hinc inde propoſita, & habito ſuper his cum frarribus noſtris diligenti tractaru, intelleximus quod etſi neutra eſſet poſtulatio approbanda; iuxta tenorem ramen poſterioris reſcripti ad nos de cætero Strigonen. Eccleſiæ prouiſio pertinerer. Quia verò non plenam de perſonis illius Regni notitiam habebamus, ideò non poteramus ſaluâ conſcientiâ noſtra eidem Eccleſiæ in alia perſona, quæ de Regno [h] Vngariæ originem duceret, congruè prouidere; nec vellemus ei præficere alienum, quamuis & honeſtius videretur, ſi Suffraganeus ad Metropolim ſuam accederet, quàm Archiepiſcopus ad Merropolim rranſferretur; partem ramen eligimus potiorem. Et eundem Archiepiſcopum, in quem omnes, quorum conſenſus in electione, vel poſtulatione Paſtoris requirirur, licèt diuerſis temporibus, conuenerant, à vinculo quo tenebatur Colocen. Eccleſiæ abſoluentes, ad Metropolim Strigon. transferimus, & ei licentiam tribuimus rranſeundi, pallium ei ad nomen & vſum eiuſdem Eccleſiæ transmiſſuri.

NOTÆ.

1. a *Strigonen.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.4.* Ex qua textum traoſcribo. Strigonenſis Archiepiſcopatus eſt in Regno Vngariæ, cuius Archipræſul, Primas eſt totius Regni, à quo Reges Vngariæ coronam accipiunt; & etiam Legatus natus eſt Sedis Apoſtolicæ, vt notauit Boſquetus *ad Innocentium III. lib.2. epiſt.155.*

2. b *Colocen.*] In Vngaria eſt ciuitas Collecia,

COLLECIA VBI. vel Kaloquia, à Collecianis ita dicta. Bonfinos *in rebus Vngaria, decade 1. lib.1.* Habet Eccleſiam Metropolitaoam nullo iure ſubiectam Strigonenſi, vnde tot coottouerſias legimus diſceptatas inter Colocenſem, & Strigonenſem Archipræſules apud Innoceotium III. *lib.2. epiſt.* [illegible]. vbi ootauit Boſquetus. Mentio Colocenſis Eccleſiæ fit *in cap. dudum, 22. de elect. cap. cùm inferior, de maiorit. & obed. cap. ex parte, de arbitris, cap. exhibita, de iudiciis, cap. intellecto 33. de iureiurando*: & de ea aliqua notarunt Citonius *in eod. textu, in 5. compil.* Chopinus *de ſacra polit. tit.1. fol.84.*

3. c *Quinque-Eccleſ.*] Sunt Eccleſiæ Cathedrales in Vngaria, ſuffraganeæ Strigonenſis, vt cooſtat ex Vngariæ deſcriptione, & Epiſcopatuum ſerie relata à Barboſa *part.1. de poteſt. Epiſcopi.*

4. d *Eligendi.*] Olim enim in electiooe Epiſcopi tres eiuſdem prouinciæ Epiſcopi ſaltem ioteresse debebant, reliquorum Suffraganeorum conſenſu accedente, *cap. non licet, 63. diſtinct. canon. 4. Synod. Nicena, canon. 5. Synod. ſeptima.* D. Cyprianus *epiſt. 68. Epiſcopi eiuſdem prouinciæ proximè quoque conueniant, & Epiſcopus eligatur.* Dicemus *in cap. ſi Archiepiſcopus, de tempor. ordin.*

5. e *Rex.*] Aodreas videlicet II. cui reſcribitur *in cap. intellecto 33. de iureiurando.*

f *Nitrienſi.*] Vel Litrieoſi, qui eſt Vngariæ Regni Cancellarius, Suffraganeus Strigonenſis. 6.

g *Conſuetudine.*] Ex conſuetudine enim poteſt ad aliquos ſpectare electio, *cap. querelam, de elect. cap. cùm dilectus, de conſuet.* Iulius Lauorus *de elect. cap.15. num.9.* 7.

h *Vngaria originem.*] Hæc verba illoſtrabimus *in cap. finali, de clericis peregrinis.* 8.

COMMENTARIVM.

IN hoc textu expreſsè deciditur, poſtulantes à poſtulatione recedere non poſſe, ex quo ipſa poſtulatio præſentata eſt ſuperiori; & ita ex hoc textu docuerunt Iulios Laoorus *de elect. cap. 15. num. 8.* Syluèſter *verbo Poſtulatio, quæſtion. 8.* Petrus Gregorius *de elect. cap. 3.* Iacobua de Zecchis *in repetit. ad hunc textum*, Laymanus *in ſumma de elect. lib. 1. cap. 1.* Nec obſtat, per poſtulationem poſtulatum aliqood ius noo adquirere, *cap. per poſtulationem*; ibi, *nullum ius* vnde poſtulatus non poteſt exercere aliqua quæ ſint iuriſdictionis, aut ordinis. Iulius Lauorus *ſuprà*: ergo cùm nullum ius poſtulato acquiſitum ſit, poterunt poſtulantes à poſtulatione recedere, & alium poſtulare. Nam reſpondetur, verius eſſe poſtulantes non poſſe variare, poſtulatione coram ſuperiore præſentatâ, ne illudatur ſuperioris auctoritas, & videatur eius iudiciom ex varietate poſtulantiom peodere: præcipuè cùm per eam ſatis voluntatem ſuam ſuperiori demonſtrauerint, & ſic eam poſtea mutare non poſſunt: & licèt ius adquiſitum noo ſit poſtulato, tamen id procedit, quia totum ex gratia ſuperioris pendet, qui poteſt confirmare, vel reſpuere: at quoad poſtolantes iam perfecta eſt actio, dum poſtulatio ſoperiori

præſentata 9.

præſentata eſt; vnde ante præſentationem variare poterunt, poſtea verò neutiquam. Ad hanc etiam deciſionem ſpectat ſequens textus, qui etiam repetitur in tertia collectione, *ſub hoc titulo cap. 5.*

CAPVT V.

Idem *Capitulo Strigonienſi.*

POſtulationem, quam celebratis. *Et infrà*: Licèt ergo per poſtulationem huiuſmodi nullum ius ſit alicui acquiſitum, ideoque ſine præiudicio alicuius poſtulationem potuiſſemus repellere memoratam; vt tamen vobis de ſpeciali gratia conſulamus, ita duximus prouidendum, quòd per procuratores idoneos, ad omnia ſufficienter inſtructos, noſtro vos conſpectui præſentetis, quatenus vtraque parte præſente, quod iuſtum fuerit, decernamus.

CAPVT VI.

Honorius III. *Archiepiſcopo* [c] *Calaritano.*

ETſi vnanimiter vota veſtra concurrerint ad ven. f. n. Suellen. [b] Epiſcopum in Eccleſiæ veſtræ Archiepiſcopum eligendum, quum ſuæ alligatus Eccleſiæ liberum non habeat ſine noſtra permiſſione [c] volatum, electionem de ipſo factam, tanquam contra canones minùs licitè attentatam, de conſilio fratrum noſtrorum duximus irritandam; quum eligi nullo iure potuerit, ſed potiùs poſtulari. Volentes tamen, quantùm cum Deo poſſumus, deſideriis veſtris benigno fauore occurrere, dil. filiis H. Subd. & R. [d] Capellanis noſtris, Ap. Sed. Leg. duximus iniungendum, vt & vota veſtra circa ipſum exquirant, & perſonæ merita vice noſtrâ examinent diligenter, eundem ad nos cum litteris ſuis rei veritatem continentibus deſtinando, vt ſi idoneus repertus fuerit, diſponente Domino, & ipſi, & Eccleſiæ veſtræ vtiliter prouideatur.

NOTÆ.

1. a *CAlaritano.*] Ita etiam legitur in quinta compilatione, *ſub hoc tit. cap.* 1. Calaris, vulgò *Caller*, non tantùm Metropolis ciuilis fuit totius Regni Sardiniæ, verùm & eccleſiaſtica. Vnde & illam primariam vrbem Sardiniæ vocat Theodoretus *lib. 2. hiſtor. eccleſ. cap.* 15. & Ianuarius eiuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopus dicitur à D. Gregorio *lib. 1. indict. 9. epiſt.* 60. qui ad eum multas ſcripſit epiſtolas, eique præcepit *lib. 3. epiſt.* 9. vt bis in anno Concilia prouinciæ ſuæ celebraret. Immò Præſulem Calaritanum Metropolitanum fuiſſe inſularum Balearium, probat Carolus à S. Paulo *lib. 1. Geograph. ſacr. fol.* 49. & plura de origine & magnitudine ipſius vrbis congeſſerunt Dionyſius Bonfant. *in hiſtoria Sardiniæ, lib. 1. cap. 1. lib. 12. cap. 1. lib. 13. cap. finali*, D. Franciſcus Vicus *part. 1. hiſtor. Sardin. cap.* 13. & de eius primatu plura congeſſit Barboſa *in cap. ſi diligenti, de for. compet. n.* 17. & *de poteſt. Epiſcop. titul. 3. cap.* 7. Eius mentio fit *in cap. niſi 10. de renunc. cap. eam te 22. de iureiurando, cap. 3. de offic. ordin. in 5. compil. cap. vlt. de ſentent. excomm. in eadem*, vbi notauit Cironius.

2. b *Suellenen.*] Perperam Raymundus legit *Suerinenſi.* Suellis enim ciuitas erat in Sardinia, Epiſcopali Cathedrâ decorata, poſteà tamen tranſlata fuit Sedes, & vnita in Calaritanam.

3. c *Volatum.*] Simili verbo vſus fuit Pontifex *in cap. niſi, de renunc.* qui enim de vno Epiſcopatu in alium ſe transfert, inuaſor, & raptor dicitur, *canon. 16. Synodi Antiochenæ.* Volare, & inuolare, importat idem ac eripere, *l. expugnatur 6. ff. de incendio.* Ex Lucano & Sidonio probat Cironius *in præſenti.*

d *Capellanis noſtris.*] Qui hodie Clerici Cameræ Apoſtolicæ nuncupantur, quorum munia, iura, & dignitates refert Cohelius *in notit. Card. cap.* 47.

COMMENTARIVM.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Epiſcopus non eſt eligendus, & promouendus ad aliam Eccleſiam, ſed poſtulandus.* Probant eam textus *in cap. 10. & 11. 61. diſt. cap. bonæ 4. cap. vnico, hoc tit. in 6. cap. bonæ 23. cap. in cauſis 30. cap. ſcriptum 40. de elect. cap. vlt. de tranſlat. Epiſc. cap. poſt tranſlationem, de renunciat. extrauaganti vnica, hoc tit.* Illuſtrant Antonius Chucus *lib. 2. de inſtit. cap.* 4. Acuña *in cap. Oſius, 61. diſt.* Corraſius *de beneficiis part. 3. cap.* 2. Boſquetus *ad Innocentium lib. 1. epiſt.* 23. Duarenus *lib. 5. de ſacris, cap.* 2. Iulius Lauorus *de elect. dict. cap.* 14. Petrus Gregorius, & alij relati à Barboſa *de iure eccleſ. lib. 1. cap. 19. num.* 3. Cironius *in noſtro textu*, Dartis *de beneficiis ſect. 6. cap. 2. fol.* 63. Valenſis *de beneficiis lib. 1. titul.* 3. Hieronymus Garcia *tom. 2. polit. regul. fol.* 9. Layman *in ſumma, tit. de elect. cap. 1. quæſtion.* 1. Anguianus *lib. 5. de legib. cap.* 5. 5. CONCLVSIO TRADITVR, & PROBATVR.

6. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

Sed præſens aſſertio difficilis valdè redditur ex ea iuris conſideratione; nam ſi Epiſcopus non poſſet eligi, ſed poſtulari, maximè quia nexus, & alligatus eſt alteri Eccleſiæ, vt in præſenti docet Honorius: ſed hæc ratio non eſt ſufficiens, vt poſtulatio deſideretur: igitur Epiſcopus eligi debet ad aliam Eccleſiam. Probatur minor: nam clericus alligatus eſt Eccleſiæ parochiali, adeò vt inconſulto Epiſcopo eam dimittere non valeat; *cap. admonet, de renunc.* & poteſt eligi ad aliam dignitatem, *cap. inter canonicos, de elect.* ſimiliter Abbas immediatè ſubiectos Romano Pontifici, qui ſine eius, vel Legati licentia dimittere eam dignitatem non valet, *cap. cùm venerabili, de conſuet.* tamen poteſt eligi in Prælatum alterius monaſterij, *c. Abbatem, de elect. in 6.* ergo vt Prælatus vnius Eccleſiæ transferatur ad aliam, non eſt neceſſaria poſtulatio, ſed ſufficit electio. Augetur hæc difficultas ex eo, nam electio Canonicorum in præſenti ſpecie debebat à Pontifice admitti ex eo, nam ſiue poſtulandum ſe eligere, ſiue eligendum ſe poſtulare dixiſſent, nihil contra Canones feciſſe viderentur, cùm conſtaret eos gratiam à Pontifice petere voluiſſe, dum illi Epiſcopum Soellenenſem propoſuerunt confirmandum, quem iure ſuo eligere non poſſe fatebantur, *cap. poſt tranſlationem, de renunc.* ergo admittenda erat electio ab Honorio III.

7. POSTVLARI QVI POSSINT.

Quâ dubitandi ratione minimè refragante, defendenda eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſcire oportet, antiquis, recentioribuſque Eccleſiæ canonibus accuratè proſpectum eſſe, vt Prælatorum Eccleſiæ ambitio tollatur, & vt indignus aliquo modo, qui dignitates ambit, ab eis arceatur, vt dicemus *ad tit. de tranſlat. Epiſcopi.* Verùm hæc diſciplina abſque aliqua interpretatione, & modificatione obſeruari non potuit; quid enim ſi vir magnæ eruditionis, & ſanctimoniæ reperiatur, qui adhoc ſacris non ſit initiatus ordinibus, aut ætatem à iure præſcriptam non ſit adeptus? quid ſi Eccleſiæ magna vtilitas ſuadeat Epiſcopum in aliam Eccleſiam æquè Cathedralem, ſeu Archiepiſcopalem transferri. Viſum itaque eſt Eccleſiæ Patribus huius iuris conditoribus, ita diſciplinam illam veterem temperare, vt ſummum ius æquitati cederet, & nihilominùs ſalua ſit priſcatum conſtitutionum ſeuerentia; non enim electoribus permittitur hominem ſæcularem, aut non legitimæ ætatis, vel alterius ciuitatis Epiſcopum eligere; ſed ſuperiorem adire, veniamque petere, & gratiam poſtulare, *cap. innotuit, cap. cùm olim, de elect.* Non autem poſtulari poſſunt qui ob animi, aut corporis vitium eligi nequeunt, *cap. ſcriptum 40. de elect.* veluti criminoſi, homicidæ, periuri notorij, bigami, corpore vitiati, & alij irregulares; immò eos poſtulantes priuantur poteſtate poſtulandi & eligendi, *dict. cap. ſcriptum.* Azor *part. 2. inſtit. lib. 6. cap. 17. quæſt. 9.* Sed ij demùm poſtulari poſſunt, quorum diſpenſabilis eſt defectus, quique alioquin digni eſſent, vt laici, non iuſtæ ætatis, illegitimè nati, aut qui in Abbatem profeſſus eſt, *cap. bonæ 4. hoc tit. cap. cùm monaſterium, cap. innotuit 20. de elect. cap. ſtatuimus, §. è contra, cum ſequent. eod. tit. lib. 6.* & plerumque Epiſcopus alterius Eccleſiæ, *cap. 1. 2. & 3. hoc tit.* cuius poſtulationis rarum apud veteres extat exemplum, niſi fortè in promotione D. Ioannis Chryſoſtomi, cuius mentio extat *lib. 10. hiſtoria tripart. cap. 3.* ſed neque ea huic poſtulationi ſimilis eſt, vt probat Duarenus *lib. 5. de ſacris Eccleſiæ, cap. 2.* Si autem qui eligibilis eſt, poſtuletur, poſtulatio non ſuſtinetur, quia eius forma non ſeruatur, *cap. vnico, hoc tit. lib. 6.* vbi Mocz, Lauotus *dict. cap. 14. num. 2.*

8. GRATIA SVPERIORIS DESIDERATVR.

Secundò ſciendum eſt, in hac poſtulatione conſentire debere ipſum poſtulatum, ſi laicus poſtuletur in Epiſcopum, aut ſacerdotem, cùm nemo cogendus ſit vouere caſtitatem, *cap. vbi ita, cap. geſta, 74. diſt.* Conſentire etiam debet Epiſcopus, cuius iuriſdictioni ſubiicitur, *cap. 2. & 3. diſt. 71.* & ſi monachus in Epiſcopum poſtuletur, Abbatis conſenſus deſideratur, argumento textus *in cap. ſi quis monachus 16. quæſt. 1. cap. quàm ſit 18. quæſt. 2.* vt contigit in poſtulatione magni Hincmari, vt ex Flodoardo refert Cironius *in parat. ad hunc titulum.* Tandem ſuperioris auctoritas ad gratiam poſtulationis deſideratur, citra quam poſtulatio ſuſtineri non poteſt. Ille autem ſuperior eſt adeundus, qui confirmandi electionem ius habet, vt olim in Synodis prouincialibus, in quibus de Epiſcoporum electionibus, & tranſlationibus agebatur, *cap. ſi Epiſcopus 7. quæſtion. 1.* Sed poſtquam R. Pontifici facultas confirmandi Epiſcopos tantùm competit, illi poſtulatio præſentanda eſt, & magnâ cum ratione; nam cùm matrimonij vinculum ſpirituale detur inter Epiſcopum, & Eccleſiam, *cap. inter, de tranſlat. Epiſcop.* ab alio quàm à Pontifice diſſolui nequit, præcipuè cùm hæc cauſa vna ſit ex maioribus: quare ab alio quàm à Pontifice iudicari non valet. Docet Boſquetus *in notis ad Innocentium, lib. 1. epiſt. 13.*

9. TRADVNTVR VERA RATIO DECISIONIS ET SOLVTIO DIFFICVLTATIS.

Quibus ita prælibatis, dignoſcitur iam vera ratio præſentis deciſionis. Cùm enim per matrimonium, quod extat celebratum inter Epiſcopum & Eccleſiam, ſit Epiſcopus alligatus eidem, & eam vt coniugem habeat, *dict. cap. inter*, non poterit propria auctoritate eam dimittere, & in aliam ſe transferre, *cap. ſicut 7. quæſt. 1.* Neceſſariò ergo eſt primò abſoluendus ab illo priori vinculo; quæ abſolutio fieri debet mediante poſtulatione, non electione; & ſic licet eligi non poſſit, tamen poſtulari valet: tunc enim ipſe non ſe transfert, ſed transfertur à ſuperiore in aliam Eccleſiam: quare vtilitate Eccleſiæ ſuadente, aſſerit Viuianus *in rationali ad hunc textum*, poſſe Epiſcopum cogi tranſire de vna Eccleſia in aliam. Nec tunc obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta; nam verum eſt, parochum alligatum Eccleſiæ poſſe eligi, non verò poſtulari in Prælatum, *dict. cap. ſi Abbatem:* docent Turriſcremata, & Acuña *in cap Oſius, 61. diſt.* Abbas *in præſenti, num. 6. & 8.* Ratio eſt, quia inter parochum, & Eccleſiam non datur verum matrimonium ſpirituale, quia parochus non habet perfectum paſtorale officium, nec vinculum perpetuum, quod eſt de ſubſtantia matrimonij: vnde fit, quod licet Epiſcopus non poſſit ingredi religionem ſine conſenſu Pontificis, *cap. niſi cùm pridem, de renunciat.* parochus tamen poteſt ſine conſenſo Epiſcopi religionem profiteri, *cap. duæ 19. quæſt. 2.* D. Thomas *2. 2. quæſt. 184. art. 9. in corpore:* vnde eligi poteſt in Prælatum, non verò poſtulari neceſſe eſt. Nec obſtat augmentum ipſius difficultatis, quia in præſenti caſu Canonici Calaritani tantùm elegerunt, non verò poſtularunt; aliàs enim ſi vterentur eâ formâ, *Eligimus poſtulandum*, poſtulatio ſuſtineretur, *cap. poſt*

tranſlatio

Digitized by Google

tranſlationem 11. *de tranſlat. Epiſcopi*; licèt hodie, vt omnis ambiguitàs tollatur, talis forma poſtulationis improbata ſit, *cap. vnico, hoc tit. lib.*6. vbi Moez.

TITVLVS VI.

De electione & electi poteſtate.

CAPVT PRIMVM.

a Lucius Papa.

NVllus in Eccleſia, vbi duo, vel tres fratres in congregatione fuerint, eligatur preſbyter, niſi eorum electione, & conuocatis eiſdem etiam parochianis, atque in vnum conſentientibus. Si verò aliter quis Eccleſiam adeptus fuerit, eo quod per cupiditatem illam adquiſierit, atque contra canonicæ regulæ diſciplinam egerit, expellatur.

NOTÆ.

1. a LVcius.] Aliàs legitur *Pius*, aliàs *Alexander*, alibi etiam *Gregorius*, & huius textus auctorem penitus ignorari, teſtantur Antonius Auguſt. *in notis ad primam collectionem, in hoc textu*, Barboſa *in præſenti*, & *de poteſtate Epiſcopi* 1. *part. tit.* 1. *cap.* 15. *num.* 3. Ego exiſtimabam auctorem huius textus eſſe Lucium, non vt aliqui voluerunt tertium, ſed primum, qui Eccleſiæ Romanæ præfuit ex anno 255. vſque ad annum 257. in quo poſt multa omni laude dignè geſta, ſub Imperatoribus Gallo, & Voluſiano in martyrio diem vltimum clauſit. Eius conſtitutiones extant primo tomò Conciliorum, & aliæ iniuriâ temporum perierunt: ex quibus hanc decretalem deductam eſſe, & ſic Lucio I. eſſe tribuendam, facilè ſuadetur ſequenti argumento: nam iuxta ſeriem temporum, quæ maximè in hac ſexta decretalium compilatione ſeruatur, hic textus non poteſt tribui Lucio III. Alexandro, aut Gregorio, qui omnes floruerunt poſt Concilium Sardicenſe, ex quo ſequens decisio compilata fuit; vnde neceſſariò hæc deciſio tribuenda eſt Lucio I. qui multis retrò annis ante Concilium Sardicenſe vitâ functus fuit. Deinde pro noſtro opinamento illud facit; nam noſter textus continet veteris eccleſiaſticæ diſciplinæ obſeruantiam circa congregationes monachorum, quæ iam æuo Lucij III. inualuerant; quod vt manifeſtum fiat, & verâ luce præſens textus donetur, eius verum intellectum ex veteri diſciplina repetamus; nam temporum ignoratione in noſtro textu Doctores ſæpius peccant. Sciendum igitur eſt, monachos priſcis Eccleſiæ temporibus labori ruſtico, & aliis artificiis aſſiduè deditos, ad ſacerdotij culmen non aſcendiſſe, quin immò in hierarchia eccleſiaſtica poſt Cantores, & Oſtiarios gradum obtinuiſſe, *cap. à ſubdiacono*, 93. *diſt. cap. alia cauſa, cap. Eccleſia* 16. *quæſt.* 1. *cap. quidam*, §. *clerici* 18. *quæſt.* 3. *l. generaliter, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* plura Benedictus Ephtenus *in vita S. Benedicti, prologo* 18. §. 3. Gibalinus *de clauſ. diſquiſit.* 2. *cap.* 2. §. 3. Quintanadueñas *lib.* 3. *eccleſiaſt. num.* 11. Bignonius *ad Marculfum lib.* 1. *cap.* 2. Cuiacius *in nouella* 5. *Iuſtiniani*, Chopinus *lib.* 2. *monaſt. tit.* 3. Antonius Auguſt. *in epitom. lib.* 3. *tit.* 32. Hallier. *de hierarch. fol.* 379. igitur cùm monachi nullis eſſent ſacris ordinibus initiati, ſed potiùs laici, ſacerdos ex clericorum corpore accerſitus in monaſterio ordinabatur, vt Miſſæ ſacrificium, aliaque eccleſiaſtica munia obiret. Epiphanius *epiſt.* 60. Concilium Chalcedon. 4. *can.* 8. *Clerici in ptochiis, & in monaſteriis, aut martyriis conſtituti, ſub poteſtate ſint eius, qui in ea eſt ciuitate Epiſcopus.* Textus ita intelligendus *in cap. neminem*, 70. *diſt.* Poſteà tamen cœperunt ipſæ congregationes vnum ex monachis eligere, qui ab Epiſcopo preſbyter ordinatus, in monaſterio diuina officia celebraret, *c.* 1. *cap. ſunt, cap. nonnulli* 16. *quæſt.* 1. qui eligebatur ab ipſa congregatione, atque Abbas ab Epiſcopo petebat, vt illum ſacris initiaret, *cap. preſbyteri, diſt.* 24. Gregorius Magnus *lib.* 5. *epiſt.* 41. ibi: *Cum ſua congregatione magnopere à nobis poſtulauit, in eodem monaſterio preſbyterum, qui ſacra Miſſarum ſolennia celebrare debeat, ordinari.* Expreſſiùs idem *lib.* 7. *epiſt.* 94. *Vt in congregatione monachorum, quæ in monaſterio Pracoritano conſiſtit, eum, quem ſibi de congregatione ſua vnanimiter duxerint eligendum, in prædicto monaſterio ſine mora, vel excuſatione aliqua preſbyterum debeat Epiſcopus ordinare.* Huius preſbyteri meminit D. Auguſtinus *in ſua regula, cap.* 9. *Præpoſito tanquam patri obediatur, multò magis preſbytero, qui omnium veſtrûm curam gerit.* Et *cap.* 24. *Conuictus verò ſecundùm Præpoſiti, vel etiam Preſbyteri, ad cuius diſpenſationem pertinet, arbitrium, debet emendatoriam ſubire vindictam.* Caſſianus *lib.* 4. *collation. c.* 34. vbi notauit Gazeus. Omitto alia quæ pro temporum varietate circa monachorum ordinationem obſeruata fuerunt, cùm dicta ſufficiant ad noſtri textus veram expoſitionem. Iubetur enim in eo, vt congregatio, vbi duo, aut tres fuerint (priſcis enim his temporibus monachi in locis deſertis, latibulis, ſeu cellolis ſecedebant) preſbyterum eligant ſimul cum parochianis; nam in eius preſbyteri electione populi conſenſus deſiderabatur, *c. obeuntibus* 63. *diſt. c. Abbatem* 18. *q.* 2. & qui præter electionem prædictã occupauerit Eccleſiam, expellebatur: quæ expulſionis pœna tantùm in monacho cadere poterat. Vnde ſi hæc omnia rectè perpendantur, apparebit noſtram deciſionẽ temporibus Lucij I. magnoperè

Digitized by Google

conuenire, cùm illic prædicta vigeret monaſticæ diſciplinæ obſeruantia. Hæc ex proprio captu pro textus huius expoſitione adduxiſſe ſufficiat, nunc iuxta mentem Raymundi, & omnium interpretum acceptionem concluſionem deducamus, & ad examen reducamus.

COMMENTARIVM.

2. Conclvsio traditvr, et probatvr.

Sit concluſio: *Prælatus in qualibet congregatione ab ipſa debet eligi, non verò alio modo Prælaturam occupare.* Probant textus *in cap. Adrianus*, 63. *diſt. cap. in nomine*, *diſt.* 23. *cap. miramur*, *cap. à multis*, 61. *diſt. cap. cùm ſcriptura* 8 3. 1. *quæſt.* 1. *cap. Abbatem*, *cap. nullus*, *cap. hoc*, *cap. quàm ſit*, §. *defuncto* 18. *quæſt.* 2. *cap. congregatio* 16. *quæſt. vlt. c. cùm terra* 14. *cap. cùm Eccleſia* 31. *cap. ſi gens* 55. *hoc tit. cap. cùm dilectus*, *de conſuet. cap. nobis* 29. *de iurepatronatus*, *l.* 46. *Cod. de ſacroſ. Eccleſ. nouella* 5. *Iuſtiniani*, *cap.* 8. varia Galliæ Concilia, & religionum ſtatuta cumulat Chopinus *lib.* 1. *monaſt. tit.* 1. Illuſtrant Creſpetius *in ſumma, verbo Abbas*, el 1. Petrus Gregorius *de elect. cap.* 4. *in principio*, Valaſcus *alleg.* 40. Nouus Notator Petri Bleſenſis *ad epiſt.* 48. Suarez *de relig. tom.* 4. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 8. Duarenus *lib.* 5. *de ſacris*, *cap.* 1. Garcia *de beneficiis* 5. *part. cap.* 4. *num.* 9. Tamburinus *de iure Abbatum tom.* 1. *diſput.* 5. *quæſit.* 1. & 8. Paulus de Eleazar. *in hoc textu*, Bellarminus *lib.* 1. *de clericis*, *cap.* 7. Azor 2. *tomo mor. lib.* 3 *c.* 28. *quæſt.* 4. Chucus *lib.* 4. *inſtit. tit.* 1. *num.* 2. Vighellius *in met. iuris can. fol.* 329. Menardus *ad concord. regul. cap.* 4.

3. Traditvr ratio dvbitandi.

Sed hæc aſſertio difficilis redditur ex ſequenti conſideratione: nam Prælatos Eccleſiarum potiùs ſucceſſione, aut optione, quàm electione admitti, politiæ eccleſiaſticæ congruum eſt, ita vt defuncto Prælato antiquior in ipſa dignitate ſuccedat: ergo non rectè in præſenti deciditur, tantùm per electionem eſſe admittendos. Antecedens probatur; nam vt ex noſtro textu, & vulgaris conſtat, ſumma Eccleſiæ cura fuit ſemper repellere cupiditatem, & ambitum in officiis & dignitatibus eccleſiaſticis: ſed quis neſcit, ab ipſis incunabulis ingenitam eſſe hominibus dominandi cupiditatem? vnde fit, vt viuente etiam Prælato, ſæpe de eius ſucceſſione tractetur; inde inſtruuntur inſidiæ, factiones oriuntur, vt non ſine magno dolore noſtris temporibus contingit. Quid autem mali afferant factiones iſtæ pro dignitatis ambitu, teſtantur abundè miſerrima Romanorum bella ciuilia, Marci, Sillæ, Lepidi, Cæſaris, & Pompeij, Antonij, & Auguſti; quæ quidem ceſſant, cùm per ſucceſſionem, aut optionem certos ſucceſſor deſignatur, vt conſiderat Petrus Gregorius *lib.* 7. *de republica*, *cap.* 4. & politè, ac politicè monuit Lipſius *lib.* 2. *Monit. cap.* 5. vnde apud tot nationes inualuit, vt potiùs ſucceſſione, quàm electione Principes admitterentur, quas refert Cochier *in theſaur. polit. lib.* 1. *cap.* 2. igitur non per electionem, ſed per ſucceſſionem aut optionem Prælatus eſt deſignandus. Accedit, nam aut congregatio noſtri textus erat ſæcularis, Canonicorum videlicet; aut regularis, ſcilicet monachorum: ſi ſæcularis, ad Pontificem ſpectabat Epiſcopi electio, *cap.* 1. & 2. 22. *diſt.* ſi regularis, Epiſcopus inſtituit Prælatum, *cap.* 1. *de ſupplenda*: igitur nunquam ad congregationem ipſam ſui Prælati electio ſpectare poterat.

4. Hac dubitandi ratione minimè obſtante, præſens aſſertio defenſanda eſt, ad cuius expoſitionem obſeruandum eſt, omnem politicam gubernationem ſecundùm receptam prudentum ſententiam, vel vnius eſſe, quæ dicitur monarchia; vel optimatum, quæ Ariſtocratia appellatur; vel populi, quæ democratia dicitur. Docent Plato *in polit.* Ariſtoteles *lib.* 3. *polit. cap.* 5. Tacitus *lib.* 4. *annalium*, *cap.* 33. fusè Arniſeus *tom.* 1. *lib.* 1. *de repub.* & *lib.* 2. *cap.* 2. *ſect.* 4. Inter has regiminis ſpecies optimam eſſe monarchiam, ex Ariſtotele, Platone, & Socrate docent Cochier *in theſauro polit. lib.* 1. *cap.* 3. Budinus *de repub. lib.* 2. *cap.* 2. *cum ſequent.* Petrus Gregorius *eod. tract. ſupra*, Bellarminus *lib.* 1. *de Romano Pontif. cap.* 4. Bernegerus *in Tacitum c.* 55. Salcedo *de regim. Princip. lib.* 1. *cap.* 4. Marquez *in ſuo gubernatore lib.* 2. *cap.* 3. Nam vt in vniuerſo ordine vnus Deus; in homine, vnum cor; ita vnum imperium vnius animo eſt regendum. Et certè vnius principatum ipſa commendat antiquitas; nam vt ait Cicero *lib.* 3. *de legibus*: *Omnes antiquas nationes Regibus quondam paruiſſe, magis enim tranquillitati concordiæque ita conſulitur.* Cornelius Tacitus *lib.* 1. *annal. cap.* 9. *Non aliud diſcordantis patriæ remedium, quàm vt ab vno regatur.* Et *lib.* 1. *hiſtor. cap.* 1. *Pacis intereſt omnem poteſtatem ad vnum conferri.* Meritò ergo Eccleſia eâ formâ regiminis, vt præſtantiori vtitur, videlicet, vt vno capite gubernetur, Pontifice videlicet in vniuerſa Eccleſia, Archiepiſcopis, & Epiſcopis in ſuis prouinciis & diœceſibus, Abbate in ſua congregatione, ſeu monaſterio. De Monarchia.

Secundò ſciendum eſt, ad dignitatum culmen perueniri, aut per ſucceſſionem, aut per electionem: per ſucceſſionem perueniunt Imperatores, Principeſque ſæculares: per electionem Principes & Prælati eccleſiaſtici; ſemper enim Eccleſia autumauit electionem ſucceſſioni eſſe præferendam. Iulius Laontus *de elect. cap.* 1. Dartis *de beneficiis ſect.* 6. *cap.* 1. Cabretus *de metu lib.* 2. *cap.* 5. Garcia *tom.* 2. *politia regular. tit. de elect.* Immò & aliquando ipſi Principes ſæculares electionem ſucceſſioni prætulerunt. *Imperaturus omnibus eligi debet ex omnibus*; dicebat Plinius *in paneg. cap.* 7. agnouit etiam Galba in celebri oratione, quæ apud Tacitum extat *lib.* 1. *hiſtor. cap.* 16. ibi: *Optimum quemque*, inquit, *adoptio* (quæ ſpecies electionis eſt) *inuenit*; *nam generari, & naſci à Principibus, fortuitum, nec vltra æſtimatur*; *adoptandi iudicium, & ſi velis eligere, conſenſu monſtratur.* Cui teſtimonio adiungendum eſt aliud Caſſiodori *lib.* 3. *variar. cap.* 2. *Per arma fieri poſſe filium, grande inter gentes conſtat eſſe præconium, quia non eſt dignus adoptari, niſi qui fortiſſimus meretur agnoſci; in ſobole frequenter fallimur, ignaui eſſe neſciunt, quos iudicia pepererunt: hi enim gratiam non de natura, ſed de ſolis meritis habent.* Cùm ergo per electionem admittatur ille, cuius præclara virtus cognita eſt, iuſtè electio noſtris ſacris canonibus commendatur, & vt ſucceſſione præſtantior, præfertur. 5. Electio praestantior est.

Ex quibus profluit vera decidendi ratio noſtri textus; nam cùm in qualibet congregatione vnus debeat regimen, principatumque obtinere, vt ſic concordiæ fratrum conſulatur, & ipſe non per alium quàm electionis modum ſit admittendus; vt ſic cognoſcatur, an illi debita ſuffragentur merita, iuſtè ait noſter Lucius I. eſſe eum eligendum ab ipſius congregationis fratribus, cùm rectiùs illi, quàm alij de meritis ipſius, & Eccleſiæ neceſſitatibus valeant informari; *cap. quotiens, de teſtibus*; & cùm ipſi ſint membra capitis, id eſt 6. Tradetvr ratio decisiva.

Prælati,

Prælati, non ad alios, quàm ad ipſa membra debet electio capitis ſpectare, *cap. ea noſcitur, de his quæ fiunt à Prælatis*: & qui per alium modum ipſam dignitatem occupauit, tanquam in ea intruſus per ambitum, & cupiditatem, non ſolùm ipsâ priuari debet, verùm à congregatione expelli, vt noſter Pontifex decreuit.

7. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS.

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, quâ moti plurimi exiſtimarunt, ſucceſſionem in Regnis & aliis dignitatibus ſæcularibus electioni eſſe præferendam, quoad officia verò & dignitates eccleſiaſticas, non eſt dubium electionem eſſe præferendam, & ſucceſſionem omninò repelli, vt latè dicemus *in cap. 1. de præbendis*: non tamen inde ſuſpicari debet, in viris religioſis regendi cupiditas, cùm in eis præſumatur, prorſus omnem ambitionem abeſſe, *cap. cùm ab omni, de vita & honeſt.* Nec augmentum difficultatis refragatur, nam noſter textus procedit primis temporibus, quibus Pontifices, aut Reges electiones, ſiue nominationes Epiſcoporum & Abbatum ſibi non reſeruatant; nam ſequentibus temporibus pro eorum varietate electiones prædictæ, ſeu nominationes ad varias perſonas cœperunt ſpectare, vt paſſim in huius tituli commentariis dicemus, & refert Chopinus *tit. 1. monaſt.* Nec quod de Epiſcopo dicebamus, contrarium ſuadet; nam licèt ratione ſubiectionis, ſeu legis diœceſanæ Epiſcopus ius fundatum haberet in omnibus monaſteriis ſuæ diœceſis, *cap. omnes 16. quæſt. 1.* & ideò deberet Abbates benedicere; non tamen vnquam legimus ad ipſum ſpectare Prælatorum regularium electionem, immò ex præſenti textu, & aliis ſuprà citatis contrarium deducitur.

8. EXPONITVR CAP. ABBATEM 4. 18. Q. 2.

Sed primò præſenti aſſertioni obſtat textus *in cap. Abbatem 4. 18. quæſt. 2.* vbi Pelagius Pontifex ita ſcribit: *Abbatem in monaſterio illum volumus ordinare, quem ſibi de ſua congregatione, & monachorum electio, & poſſeſſionis dominus (& quod magis eſt obſeruandum) ordo vitæ ac meritum propoſuerit ordinari.* Ex quibus verbis apparet, non ſolùm ad congregationis fratres, verùm & ad poſſeſſionis dominum ſpectare electionem Prælati, & dominum poſſeſſionis ſuffragium in ea habere: ergo non rectè in præſenti ſtatuitur, tantùm ad ipſius congregationis fratres ſpectare Prælati electionem. Huius textus difficultas in eo præcipuè conſiſtit, quiſnam videlicet ſit dominus poſſeſſionis, qui eius ratione ſuffragium habet in electione Abbatis? Et ſciendum eſt, verbum *poſſeſſionis*, in eo textu accipi pro Eccleſia ipſius monaſterij, aut loco, in quo monaſterium ipſum constructum eſt; quo modo accipitur *in l. Eccleſiis quæ in poſſeſſionibus 33. Cod. Theodoſ. de Epiſcop. & cleric. cap. neminem, 70. diſt. cap. qui verè 16. quæſt. 1.* Docet Quintanadueñas *lib. 3. eccleſiaſt. num. 30.* Vnde dominus poſſeſſionis in eo textu eſt fundator, qui poſſeſſionem dedit ad construendum monaſterium; & cùm patronus ſit, rectè aſſerit Pelagius, eius deſiderari aſſenſum in electione Abbatis; cùm patronus debeat conſentire electioni Prælati Eccleſiæ, in qua ius habet patronatus, *c. nouit 29. de iurepatron.* qua etiam ſolutione accipiendus eſt textus *in cap. ſacroſancta 51. hoc tit.*

Secundò præſenti aſſertioni opponitur textus *in cap. 2. de in integrum reſtit.* vbi poſt longam diſceptationem inter monaſterium quoddam, & proprium Epiſcopum, deciditur, Epiſcopum debere eligere Abbatem in eo monaſterio, cùm contigerit Abbatem decedere: igitur non ſemper electio Prælati ſpectat ad ipſam congregationem. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt, aſſerendo præſentem Lucij conſtitutionem illam pati exceptionem, videlicet, niſi conſuetudine, aut priuilegio contrarium introductum ſit, ſcilicet, vt ad aliam perſonam, aut communitatem electio Prælati ſpectet, *cap. cùm dilectus, de conſuet.* quia tunc talis conſuetudo eſt obſeruanda: quo modo etiam intelligendi ſunt textus *in cap. ea noſcitur, de his quæ fiunt à Prælatis*, *cap. accedentibus 12. de exceſſibus Prælat. cap. cùm contingat 13. in fine, de foro compet.* Docent poſt repetentes *in præſenti*, Tamburinus *de iure Abbat. diſput. 7. quæſit. 5. & 6.* Antonius Chucus *vbi ſupra*.

9. OPPONITVR CAP. 2. DE IN INTEGRVM RESTIT.

Tertiò præſenti aſſertioni aduerſatur Concilium Toletanum relatum *in cap. 1. 18. quæſt. 2.* vbi ſtatuitur, in monaſterio illud tantùm ſibi vindicare presbyteros (hoc eſt Epiſcopos, *cap. olim 95. diſt.*) quod ſacri canones præcipiunt, videlicet monachos ad ſanctam conuerſationem perducere, Abbates, aliaque officia inſtituere. Ex quo Toletani Concilij canone deducitur, Abbatum electionem non ad ipſam congregationem, ſed potiùs ad proprium Epiſcopum ſpectare. Pro cuius textus interpretatione Gloſſa ibi, *verbo Inſtituere*, tres affert ſolutiones. Primò, inquit, Abbates in monaſteriis ſibi ſubiectis inſtituere poſſe, quando monachi, ad quos ius pertinet eligendi, fuerunt negligentes in Prælati electione, vt *in cap. cùm ſimus 9. quæſt. 2.* Secundò aſſerit Patres Concilij Toletani non abſolutè tribuere eligendi facultatem Epiſcopo, ſed tantùm eo caſu, quo monachi minùs idoneum Prælatum eligant, iuxta textum *in cap. ſi quis alibi 18. quæſt. 2.* Tertiò, & meo videri rectiùs, reſpondet, inſtitutionis verbum in eo textu non electionem, ſed confirmationem ſignificare, vt ſenſus ſit, in monaſteriis ſibi ſubiectis, poſſe Epiſcopum electionem à monachis factam confirmare, quia olim ſolebant Epiſcopi Abbates tantùm electos confirmare, & inſtituere, *cap. cùm monaſterium, hoc tit.* dicemus *in cap. 1. de ſupplend.* Quâ etiam ſolutione exponendi ſunt textus *in cap. expoſuiſti, de corpore vitiatis*, & *in can. 54. Concilij Nicæni*, vbi aſſeritur, Epiſcopum ſolere creare Abbates, id eſt confirmare & inſtituere. Docent Suarez *tom. 4. de religione, dict. lib. 2. cap. 6. num. 1.*

10. INTELLIGITVR CAP. 1. 18. Q. 2.

CAPVT II.

Ex Concilio [a] Sardicenſi.

OSius [b] Epiſcopus dixit: Si quis ita temerarius extiterit, vel talem excuſationem afferens aſſeueret, quod litteras populi acceperit, cùm manifeſtum ſit, potuiſſe plures eorum, qui ſinceram fidem non habent, præmio & mercede corrumpi, vt

clamarent in Eccleſia, & ipſum petere viderentur; omninò fraudes has damnandas eſſe arbitror, ita vt nec [c] laicam in fine communionem (niſi de hoc pœnituerit) talis accipiat. Si verò omnibus placet, ſtatuite. Synodus reſpondet: [d] Placet.

NOTÆ.

1. a SArdicenſi.] Sardicenſe Concilium ita dictum eſt à Sardica vrbe, quæ vt ait Theodoretus *lib.2. quæſt.* 3. eſt inter Traciam, & inferiorem Miſiam, confinis Illyrici, in qua Conſtantinus Magnus aliquando deguit, vt quamplura eius reſcripta illic data teſtantur. Ad hanc Synodum celebrandam deſignata fuit ea vrbs ex Imperatorum Conſtantij & Conſtantis conſilio, vtpotè confinis inter Orientale, atque Occidentale Imperium, ſecundùm diuiſionem à Conſtantino magno inter prædictos filios factam, vt referunt Baronius *anno* 397. Morinus *lib.* 1. *exercit. cap.* 2. Chriſt. Lupus *ad hoc Concil.* Hæc Synodus dicitur vniuerſalis à Socrate *lib.2. cap.*10 & in excerptis de martyrio Pauli Epiſcopi apud Phocium, & probarunt Binius & Cotjolanus *in eius notis*: ſed inter particulares Synodos refertur ab Harmenopulo, Zonara, & Balſamone, vel quia Epiſcopi præcipui Occidentales, qui in Concilio Nicæno interfuerunt, ſimiliter in hoc interfuerunt; & cùm paulò poſt ipſum Nicænum congregatum fuiſſet; propter Arrianos fidem Nicænam, conuellentes, & Epiſcopos Athanaſium & Paulum deponentes in Concilio Antiocheno, potiùs para ipſius Concilij Nicæni, quàm ſecundum œcumenicum iudicatum fuit, vt docuit Coqueus *in Antimor. fol.* 128. vel quia licèt eâ mente congregatum fuit, vt œcumenicum eſſet, tamen qoia abſentibus Prælatis Orientalibus celebratum fuit, Ideò inter œcumenicas Synodos non numeratur, vt docuit Petrus Marcha *lib.7. concord.cap.*3. Illud etiam notandum eſt, non videri numerandum inter Concilia Græca, vt præſefert editio Romana Græcorum Conciliorum. Tum quia Sardica Illyrici vrbs, ad Occidentale Imperium pertinebat, vt teſtantur Socrates *lib.* 2. *hiſtoria*, *cap.*16. Nicephorus *lib.*9. *cap.*22. Tum quia eius canones Latinè editi ſunt, vt oſtendit præfatio Dionyſij Exigui in illis verbis: *Ne quid præterea notitia veſtra videamur velle ſubtrahere, ſtatuta quoque Sardicenſis Concilij atque Africani, quæ Latinè ſunt edita, ſuis a nobis numeris ponuntur eſſe diſtincta.* Hadrianus I. *in epit. canonum, in præfatione Sardic.* ait: *viginti regulæ, quæ per Oſium Cordubenſem Epiſcopum currunt, quæ titulantur tanquam quadraginta Epiſcoporum, apud Sardicam; quæ tamen non apud Græcos, ſed magis apud Latinos inueniuntur.* Quare *in can* 5. *Synodi Conſtantinop.* 1. Concilium Sardicenſe, vocatur *Tomus Occidentalium.* Notarunt Ioannes Dartis *in* 15. *diſt. fol.*89. Fileſacus *de origine paroch. cap.*3. in eo Concilio editi fuerunt viginti & vnus Canones, non ad fidem, ſed ad diſciplinam eccleſiaſticam: & quia in eo Concilio damnantur tranſlationes Epiſcoporum, editus fuit canon hic primus, maximè factus contra Euſebium, priùs Beryti, tum Nicomediæ, & Conſtantinopolis Epiſcopum, vt apparet ex epiſtola Synodali Alexandrinorum, apud Athanaſium *apol.* 2. ex quo canone præſens textus tranſcriptus eſt, qui etiam reperitur apud Ivonem Carnotenſem *part.*15.*decreti, cap.* 73. Burchardum *lib.*1. *decreti*, *cap.* 19. Antonium Auguſtinum *in prima collectione Decretalium, ſub hoc titulo capit.* 2.

b *Oſium.*] Magnus Epiſcopus Cordubenſis, mirâ ſanctitate conſpicuus, qui vt Legatus Sedis Apoſtolicæ in Concilio Nicæno fidei formulam concepit, in Sardicenſi, & Illiberitano adfuit: & licet aliqui hunc egregium virum miſerè lapſum ſenectutis ſuæ tempore affirment, feliciter tamen pro eo dimicarunt Baronius *anno* 356. Mendoza *lib.* 1.*pro confirmando Concilio Illiber.* c.11. Morinus *lib.*1. *exercit. cap.*20. Coqueus *in Mornæum, fol.*163. Ambroſius de Morales *tom.*1.*hiſtoria Hiſpaniæ*, Aldrete *in antiquitatibus Hiſpaniæ*, *cap.*2. Raynaud. *de calumnia ſect.*2. *ſerie* 3. *cap.*26. Valdea *de dignit. Reg. Hiſpan. cap.*7. *num.*20. & nos *in notis ad Concilium Illiber. in canone* 76. 2.

c *Laicam.*] Quid ſit communio laica, & quis tam huius, quàm aliorum veterum canonum ſenſus ſit, in quibus communio laica aut conceditur, aut negatur; aliquando in vitæ exitu, nonnunquam nec in fine, Epiſcopis, & Presbyteris: non leuis hæſitationis eſt apud veteris diſciplinæ eccleſiaſticæ indagatores. Alij exiſtimant, à materia communionis laicam ita dictam eſſe; alij à loco, alij tandem à tempore ita appellatam exiſtimant. A materia, quia licèt ſacerdotes communicarent ſub vtraque ſpecie, tamen ob aliqua ſcelera perpetrata illis, vt laicis tantùm, ſub vnica ſpecie communio concedebatur, ita Vazquez 3.*part. in* 3. *diſput.*216. *num.*23. Bellarminus *de Euchariſtia lib.* 4. *cap.*24. § *quintus ritus*, Valentia *tom.*4. *diſput.*6. *quæſt.*8. *punct.*5. Salmeron *tom.*9. *in euang. tract.*35. *fol.*369. & alij apud Lindanum *lib.*4. *Panopliæ*, *cap.*58. Sed hæc ſententia facilè refellitur ex eo, quia noſtri textus temporibus, & aliorum veterum canonum, vbi mentio fit communionis laicæ, adhuc laici communicabant ſub vtraque ſpecie. Cyrillus *catecheſ* 5. ibi: *Sanctificeris eo ſanguine Chriſti, quem aſſumis; & cùm adhuc humiditas eſt in labiis suis, manibus attingens, & oculos, & frontem, & reliqua ſenſuum organa conſecra.* Plura adducentes probant Suarez *aduerſus Regem Angliæ lib.*1.*c.*5. Boſquetus *ad Innocentium lib.*1. *epiſt.*149. Claudius Eſpenceus *de adorat. Euchariſtia lib.*2. *cap.*13. Pamelius *ad D. Cyprianum epiſt.*63. *num.*2. Maſſana *ad D. Hieronymum*, *verbo Euchariſtia.* Igitur communio laica non poteſt accipi pro communione more laicali ſumpta. Alij exiſtimarunt, communionem laicam dictam eſſe ex eo, quia extra cancellos, vbi laici communicabant, Epiſcopi, & Presbyteri damnati ad communionem laicam, ibi cum eis communionem accipiebant: ita Baronius *tom.*2. *annal. anno* 154. *num.*91. & *tom* 5. *anno* 400. *pag.*119. & *anno* 407. *pag.*263. Pamelius *ad epiſt.*52. *D.Cypriani*, *nota* 37. Mendoza *lib.* 3.*ad Illiberit. cap.* 76. Zerda *in aduerſariis*, *cap.*145. Durantius *lib.*2.*de ritibus Eccleſiæ, cap.*55.*num.*7. Loayſa & Binius *in can.*16. *Concilij Ilerd.* Herrera *lib.*3. *de origine Miſſæ*, *cap.*22. Albaſpin.*lib.*2. *obſ. cap.*4. Sed licèt verum ſit, diuerſum locum præſcriptum fuiſſe in Eccleſia ſacerdotibus, ac laicis, vt latè dicemus *in cap.*1. *de vita & honeſt.* tamen hæc ſententia conuincitur ex noſtro textu & ſimilibus, vbi communio laica in fine vitæ interdicitur; & *ex epiſt.*7. *Felicis III.cap.*2. vbi tantùm in fine conceditur 3. Laica communio quæ?

ceditur communio laica. Quómodo autem communio laica conceditur in vitæ exitu exiſtenti, ſi ratio communionis laicæ ſumatur ex certo loco? nam Epiſcopus, Preſbyterve, ſiue intra clauſtrum Eccleſiæ, ſiue extra degeret, non poterat ad Eccleſiam venire in vitæ exitu, & in laicorum loco ad communicandum ſe conſtituere? A tempore deriuationem communionis laicæ aliqui petunt, aſſerentes ita dictam eſſe, quia Clerici damnati ob facinora, temporibus Paſchæ, quibus laici communicabant, poſt eos communionem ſumebant: ita Turrecremeta *in diſt.* 55. Sed etiam hæc opinio ex adductis pro refellendis aliorum ſententiis facilè conuincitur. Vnde manet, neque à tempore, neque à modo, neque à materia communionis laicæ rationem peti poſſe. Quare his ſententiis omiſſis, veriùs alij docuerunt, laicam communionem non conſiſtere in Euchariſtiæ perceptione iſto, vel illo loco; illo, vel illo modo; ſed ita dictam eſſe à communione prohibita, non tantùm cum Clericis, verùm cum laicis perſonis: ita docuerunt Lindanus *lib.* 4. *Panopliæ, cap.* 58. Morinus *lib.* 2. *exercit. cap.* 4. 8. *&* 9. Theophilus Raynaud. *de litteris monit. cap.* 1. *num.* 1. Gibalinus *de cenſuris diſquiſit.* 7 *q.* 12. *confect.* 7. Zerda *in aduerſariis cap.* 145. Ioannes Philippeus *in cap.* 4. *Oſea, verſu* 9. Cellotius *de hierarch. lib.* 6. *cap.* 16. §. 1. Pater Henao *tom.* 3. *de ſacrif. Miſſæ, diſp.* 18. *ſect.* 36. Eruditi D. Ildephonſus de Auila *in cap. tranſmiſſa, num.* 10. *de electione*, D. Ioannes Antonius de Otalora *in tract. de irregul. ex pœna.* 2. *p. excurſu* 3. *num.* 12. quorum ſententia vt rectiùs perpendatur, ſciendum eſt, quod licèt communio antonomaſticè ſumpta accipiatur pro communione Euchariſtica, vt probant Albaſpinus *lib.* 1. *obſeru. cap.* 1. Morinus *lib.* 2. *exercit. cap.* 1. tamen in ſacris Canonibus aliquando ſumitur pro illa ſocietate, quæ inter fideles in rerum ſacrarum, & vitæ chriſtianæ communione datur, vt probant latè Albaſpinus, & Gibalinus *vbi ſupra.* Ea duplex eſt, aut generalis, cum omnibus fidelibus, tam laicis, quàm eccleſiaſticis; aut ſpecialis, quæ inter eccleſiaſticas perſonas tantùm datur, vt Epiſcoporum cum Epiſcopis, & Preſbyterorum cum aliis Clericis: vnde ſæpe ſæpius occurrit in ſacris canonibus Epiſcopum priuari communione aliorum Epiſcoporum, & Preſbyterorum tantùm: ſimiliter etiam Preſbyteros prohiberi communicare cum aliis Preſbyteris. Concilium Arelat. 2. *can.* 30. Aurelian. 5. *can.* 17. Notat Morinus *lib.* 2. *exercit. cap.* 6. *&* 7. Et ſi adeò graue ſcelus eorum erat, vt depoſitione dignum iudicaretur, tunc omni communione Coepiſcoporum, & Sacerdotum Epiſcopi priuabantur, tantùm cum laicis communione illis conceſsâ: & hæc pœna nunquam niſi poſt depoſitionem infligebatur, vt probant Morinus, Gibalinus & Otalora *vbi proximè.* Vnde cognoſcitur, communionem laicam concedi tantùm, in præſenti Canone, & ſimilibus idem eſſe, ac Epiſcopum communione Coepiſcoporum, & ſacerdotum priuari, & illi ab ordine excluſo, tantùm cum laicis communionem permitti: è contrario ipſis communionem laicam denegari, eſſe nec communionem cum laicis permitti; quæ communio aliquando in fine vitæ concedebatur, ſæpius nec in vitæ exitu permittebatur; & ſi adhuc Epiſcopus, Preſbyterve, cui communio laica prohibita erat, pergeret in ſuis ſceleribus, communio Euchariſtica illi denegabatur. Igitur in præſenti Canone non agitur de communione Euchariſtica deneganda, vel concedenda; ſed de communione cum laicis prohibita, quæ à perſonis communicantibus, vel non, laica dicitur. De qua communione ita accepta exaudiendi ſunt textus *in can.* 14. *Apoſtolor.* Concil. Agat. *can.* 50. *Qui quamdiu vixerit, tantùm laicam communionem accipiat.* Toletan. 4. *can.* 4. *Inter laicos reconciliatus per pœnitentiam communicet.* Aurelian. 3. *can.* 2. *Quod ſi fecerit, laica communione contentus, iuxta priorum canonum ſtatuta, ab officio deponatur.* Turon. 2. *can.* 26. Illiberit. *can.* 76. vbi notaui, Cornelius Papa *epiſt. ad Fabium*, D. Cyprianus *epiſt.* 52. *Vt laicus communicet.* Et *epiſt.* 56. Siricius *epiſt.* 2. *Laicâ tantùm ſibi communione conceſſâ.* Innocentius IV. *cap.* 22. *Laicam tantùm tribuere communionem.* Felix III. *epiſt.* 7. *cap.* 2. *Quibus communio laica in fine reddenda.* Baſilius *epiſt. ad Amphiloch. cap.* 3. *&* 32. *Qui peccatum ad mortem peccant, Clerici quidem a gradu deponantur, à laica autem communione non arceantur.* Proſequuntur Boſquetius *ad Innocentium III. lib.* 1. *epiſt.* 174. Lantdmeter. *de veteri clerico lib.* 2. *cap.* 40. 56. *&* 60. Notator Capitul. Caroli, *verbo Communio*, Ioannes Dartis poſt Decretum, *de diſciplin. can. circa pœnit. cap.* 34. Cabaſſutius *in notis. Concil. ad Concil. Agat. fol.* 36. *&* 373. Franc. Florens *ad hunc text.* Chriſt. Lupus *ad hunc can.*

d *De hoc pœnituerit.*] Hæc verba adiecit Raymundus, nec reperiuntur in ipſo Concilio, quia 4.
exiſtimauit in hoc Canone denegari communionem Euchariſticam; ne videretur, Eccleſiam eam denegaſſe pœnitenti.

e *Placet.* Vetus mos rogandi, & decernendi 5.
leges, tam ciuiles, quàm eccleſiaſticas; in habendis etiam Senatuſconſultis, illum morem obſeruatum eſſe facilè conſtat ex epiſtolis Cælij Frontini *lib.* 2. *de aquaductu*; & in Pandectis exempla tranſcripta ſatis ſuadent, quod in illis rogandis, iſtis ſingularibus litteris Romani vti ſolebant: Q.D.E.R.F.P.D.E.R.V.I.C. quas ſic interpretatur Valerius Probus, *Quid de ea re fieri placeret, de ea re vniuerſi ita cenſuerunt.* Frequenter Senatus eâ formula vtebatur, *Placere Senatui.* Cicero *in oratione pro Cornelio*, ibi: *Quatuor omninò genera ſunt, in quibus per Senatum more maiorum ſtatuatur aliquid de legibus; vnum eiuſmodi, placere legem abrogari.* Sic in duobus Senatuſconſultis, quæ à Frontino *lib.* 2. *de aquaductu*, referuntur, ita legitur: *Placere huic ordini*; & ita, *Neque augeri placere, nec minui numerum*; & *in l.* 1. *ff. ad Macedon. Placere.* In Senatuſconſulto *de petitione heredit.* apud Vlpianum *in l. item* 22. § *Prætor, ff. de petitione hered. Quod fieri placeret, deque ea re ita cenſuerunt.* Lucius *lib.* 31. de quodam Senatuſconſulto refert: *De auxilio mittendo, tunc reſpondere, placere.* Et *eodem lib. Senatui placere quæſtionem de expilatis theſauris.* Cicero variis in locis congeſtis à Briſſonio *lib.* 2. *de formulis, fol.* 215. Nec ſolùm formulam dictam ſeruabat Senatus, verùm & quilibet Senator in ſua ſententia proferenda. Valerius *lib.* 6. *cap.* 4. *Neutrum mihi placet.* Sed ſicut quæ probabat Senatus, decernebat per verbum *placet*; ita quæ negabat, reprobabat eâ formulâ, *non placere.* Cicero pro Cornelio, *Senatui non placere*: idem *oratione* 4. *in Verrem: De abſente iudicium nullum fieri placere.* Titus Liuius pluribus in locis congeſtis à Briſſonio *vbi proximè.* In legibus etiam eccleſiaſticis decernendis ipſos Apoſtolos eadem formulâ vſos fuiſſe,

notaui

notaui ſuprà *in apparatu*. Vnde Eccleſia ab ipſis Apoſtolis eam formolam accepit. Concilium Carthag. 1. *can*. 1. vbi cùm Gratus Epiſcopus propoſuiſſet, *Si videtur veſtra dilectioni*; in fine canonis legitur, *Et vniuerſi dixerunt*, *Placet*. Concilium African. *can*. 58. *&* 59. Ritè ergo, & ſecundùm Eccleſiaſticum morem Oſius Pater Conciliorum in præſenti canone Patrum rogauit ſententias prædictis verbis: *Si omnibus placet*; & Patres more ſolito reſponderunt, *Placet*.

COMMENTARIVM.

6. CONCLVSIO PROBATVR. EX hoc texto omnes repetentes deducunt, electionem ad clamorem populi factam, non valere: ſed ſi hic canon ſecundus conferatur cum primo eiuſdem Concilij, iunctâ eius hiſtoriâ ſuprà relatâ, Patres nullo modo id ſtatuere intendunt; in eo enim agitur de tranſlatione Epiſcopi de vna Eccleſia ad aliam neutiquam admittenda, *cap*. 1. *de Clericis non reſid.* vbi extat canon primus; non verò de electione per populum facta. Sed licèt hoc verum ſit, & menti Patrum valdè conſonum; quia tamen à compilatoribus primæ collectionis, & huius ſextæ, ſub titulo *de electione*, compilatus fuit canon hic, ad probandum populi acclamationes in electionibus Epiſcoporum attendi non debere, ideò iuxta illorum mentem, & antiquorum receptam interpretationem illum exponemus. Sit concluſio: *Electio ad clamorem populi facta non ſubſiſtit*. Probatur *cap*. 1. *&* 2. 62. *diſt. cap. miramur*, 61. *diſt. cap. non eſt permittendum*, 6. *cap. non licet*, 8. *cap. noſſe*, 63. *diſt. cap. ſi ego* 8. *q*. 1. *cap. ſi deinceps* 16. *q*. 7. *cap. licet* 15 *cum ſequenti*, 18. *q*. 1. *cap. is qui opes*, iuncta Gloſſa, *verbo In iudicio*, 17. *q*. 4. *cap. vnuſquiſque* 20. *q*. 4. *cap. innotuit* 20. §. *multa*, *cap. querelam* 24. *cap. quod ſicut* 28. *cap. ſacroſancta*, *cap. Maſſana*, *hoc tit. cap. tua fraternitati*, *de prabendis*. Synodus Nicæna *can*. 4. Laodicenſis *can*. 12. Pariſienſis 1. *can*. 8. Bracharenſis 2. *can*. 1. & alij congeſti ab Iuone *p*. 15. *Decreti*, Antonio Auguſt. *in epitome lib*. 4. *tit*. 4. Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, quibus addendi ſunt Acuña, & Ioannes Dartis *in dicta* 63. *diſt*. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi* 1. *p. tit*. 1. *cap*. 3. Lantdmeter. *lib*. 1. *de veteri clerico*, *cap*. 26. Bellarminus *tom*. 1. *tit. de clericis*, *lib*. 1. *cap*. 7. Ambianas *ad Tertull. cap*. 29. *obſeru*. 2. Coquæus *in Morneum fol*. 313. *tom*. 1. Boetius Epon. *tom*. 1. *quæſt. heroic. tit. de Regalib. quæſt*. 89. Iulius Lauorus *de elect. tit*. 4. *cap*. 4. Petrus Gregorius *eod. tract. cap*. 5. Pamelius *ad D. Cyprianum epiſt*. 68. Corjolanus *in Breuiario*, *anno* 71. Sanderus *de viſibili monarchia*, *lib*. 1. *cap*. 8. Franciſcus Halliet. *de ſacris electionibus ſect*. 1. *cap*. 3. §. 3. Quintanadueñas *lib*. 3. *eccleſiaſt. in principio*, Menardus *ad D. Gregorium*, *fol*. 302. Herodius *lib*. 1. *Pandect. tit*. 4. *cap*. 19. Turrianus *in notis paruis ad lib*. 8. *conſtit. Clementis*, *cap*. 2. Vaſquez *tom*. 3. *in* 3. *p. diſput*. 244. *cap*. 5. Diana *p*. 10. *tractat*. 1. *reſol*. 3. Michael Rooſſelius *lib*. 2. *hiſtor. Pontif. iuriſd. cap*. 1. Dartis *de beneficiis ſect*. 6. *fol*. 37. Petauius *de hierarchia lib*. 1. *cap*. 18. Chopinus *de ſacra polit. lib*. 1. *tit*. 1. *num*. 4. Notator Capitularium Caroli, *verbo Epiſcopus*, Ferrarius *de veteri acclamandi ritu lib*. 2. *cap*. 3. Mancinus *lib*. 1. *de triplici iure*, *cap*. 30. Cochier *in face hiſt. centur*. 2. *c*. 11. Cellotius *de hierarch. obſer*. 4. *cap*. 17. *per totum*, Balluzius *in notis ad Concil. Monſpelienſe*, *fol*. 33.

7. Sed hæc aſſertio ita illuſtrata difficilis redditur ſequenti ratiocinio: Nihil magis congruum IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.
eſt rationi, & diſciplinæ eccleſiaſticæ conſentaneum, quàm vt Epiſcopi à populis eligantur, & vt eorum acclamationes in electionibus attendantur; quod probatur primò. Nam populorum maximè intereſt eligere à quo regantur, ne improbi Prælati commixtione maculentur: ſed quod ad omnes ſpectat, ab omnibus debet approbari, regula *Quod omnes*, *de regulis iuris in* 6. igitur Prælati electio à populis fieri debet: vnde toties ſtatutum legimus, ne populo inuito detur Epiſcopus, *cap. nullus*, 61. *diſt. cap. illud*, *diſt*. 23. *cap. forte*, 63. *diſt*. Secundò probatur; nam ſi populus eligat Epiſcopos, viri integri, fide præſtantes, moribus incorrupti Eccleſijs præficientur; ſiquidem tunc licebit omnibus crimina, aut criminum ſuſpiciones eligendo obiicere. D. Cyprianus *lib*. 1. *epiſt*. 4. *Vt plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur*. Quam rationem expreſſit Alexander Seuerus, referente Lampridio *in eius vita*, his verbis: *Vbi aliquos Imperator Alexander Seuerus voluiſſet vel Rectores prouinciis dare, vel Præpoſitos facere, vel Procuratores, id eſt Rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, vt ſi quis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus; & ſi non probaret, ſubiret pœnam capitis: dicebatque graue eſſe, cùm id Chriſtiani & Iudæi facerent in prædicandis ſacerdotibus, qui ordinandi ſunt, non fieri in prouinciarum Rectoribus*. Sed hunc generalem morem eligendi Prælatos à propriis populis, authoritatibus diuerſarum nationum illuſtremus. Apud Hebræos etiamſi hæreditaria eſſet ſacerdotij dignitas, aliqui tamen ſacerdotes electi fuerunt à populo, vt de Iuda, & Ionatha refert Ioſephus *lib*. 12. *antiquit. cap*. 17. & *lib*. 13. *cap*. 8. *&* 19. Idem obſeruaſſe Ægyptios refert Heliodorus *in Æthiopica hiſtoria*. Apud Romanos ſatis notum eſt, præcipuas ſacerdotij dignitates popularis electionis fuiſſe, vt Pontificis Maximi, qui in Comitiis Tribunitiis eligebatur: Regis ſacrificuli, qui in Centuriatis; Flaminum, qui in Curiatis creabantur. Cicero 2. *de lege Agraria*. Liuius *lib*. 5. *decade* 3. *in initio*, Carolus Sigonius *lib*. 1. *de antiquo iure*, *cap*. 19. Sed ad tempora noſtræ legis gratiæ perueniamus. Et in Eccleſia Orientali prædictum morem obſeruatum fuiſſe, conſtat ex Concilio Niceno *in epiſt. ad Eccleſias Ægypti, & Pentapol.* quæ extat apud Socratem *lib*. 1. *hiſtor. eccleſ.* & in Eccleſia Africana, ex D. Auguſtino *epiſt*. 110. alias 120. vbi referuntur populi acclamationes in actis ordinationis Eradij; Auguſtino ipſum populo proponente vt ſibi ſuccederet, & à populo acclamatum eſſe: *Trigeſies ſexies Deo gratias Chriſto; laudes exaudi Chriſte. Auguſtino ita dictum eſt: Tredecies te Patrem, te Epiſcopum. Dictum eſt octies, Dignus eſt, iuſtus eſt. Dictum eſt vicies, Benemeritus, bene dignus*. Ex Concilio Afric. *can*. 45. ex Metaphaſtre *in vita S. Eutichij*, *cap*. 19. apud Surium *die* 6. *Aprilis*; vbi in ordinatione S. Eutichij Patriarchæ Conſtantinop. de populo refertur, omnes vno animo, eademque mente, & coniunctis ſuffragiis atque vna voce, ante tempus proclamaſſe, *dignus eſt*. Variis exemplis probat Menardus *ad D. Gregorij ſacrament. fol*. 303. In Hiſpania faciliùs hic mos probatur ex Concilio Toletano relatò *in cap. qui in aliquo* 5. *diſt*. 51. Barchinonenſi *can*. 3. *Duobus aut tribus, qui tamen digni ſint, quos conſenſus Cleri & plebis ſelegerit*. Iſidorus *lib*. 2. *de eccleſ. offic.* ex celebri Hormiſdæ Pontificia epiſtola

epiſtola 4. *cap.* 2. ad Epiſcopos Hiſpaniæ: *Iſtam in ſacerdotibus ordinandis ſeruet electionem, vt in graui murmure populorum diuinum credatur eſſe iudicium; ibi enim Deus, vbi ſimplex ſine prauitate conſenſus.* In Eccleſia Gallicana etiam populum elegiſſe Prælatos, patet ex Concilio Valeot. 3. *can.* 7. Leone 1. *epiſt.* 3. *ad Epiſcop. Vien.* Concilio Aurelian. 1. *can.* 7. Aurelian. 2. *can.* 6. Aurelian. 5. *can.* 11. Cabilon. *cap.* 10. Pariſienſi *can.* 8. ibi: *Nullus ciuibus inuitis ordinetur Epiſcopus, niſi quem populi, & clericorum electio pleniſſima quæſierit voluntate.* Aurelian. 3. *can.* 3. ibi: *De comprouincialibus ordinandis cum conſenſu Metropolitani, Cleri & ciuium, iuxta priorum Canonum ſtatuta voluntas & electio requiratur.* In Anglia etiam hoc óbſeruatum fuiſſe facilè conſtat ex Concilio Aruern. *can.* 2 ibi: *Epiſcopatum deſiderans electione Clericorum, vel ciuium Pontifex ordinetur.* Tandem in Italia, & ipſa vrbe Romana populum elegiſſe Epiſcopos, liquet ex Synodo Romana ſub Gregorio VII. *can* 6. *Clerus & populus remotâ omni ſeculari ambitione, timore, & gratiâ, & Apoſtolica Sedis, vel Metropolitana conſenſu, Paſtorem ſibi ſecundùm Deum eligat.* Vnde Gregorius Magnus noluit confirmare Conſtantinum, quem Clerus Sedi Mediolanenſi præfecerat, antequam populi comitiis approbaretur, referente Rouſſelio *vbi ſuprà, cap.* 1. *diſt.* 62. *cap. tota,* 63. *diſt.* Idem de aliis referunt Theodoretus *lib.* 1. *cap.* 9. Herbertus *obſeru.* 2. Gregorius Nazianzenus *orat.* 11. *de S. Athanaſio*, ex Hieronymo 1. *aduerſus Iouin.* Leone *epiſt.* 87. *ſeu* 89. quos refert Iacobus Gothofr. *in l.* 49. *C. Theodoſ. de decur.* ergo non rectè, nec iuxta antiquam Eccleſiæ diſciplinam in præſenti aſſeritur Epiſcoporum electionem populis non eſſe committendam, neque eorum acclamationes attendendas.

8. *De electione Episcoporum.*

Adhuc tamen defendenda eſt præſens aſſertio, pro cuius vera expoſitione, & prædictæ difficultatis ſolutione præmittendum eſt, iuxta temporum varietatem, immò & pro regionum diuerſitate, variam etiam fuiſſe electionum Epiſcoporum formam, vt vltra ſuprà relatos fusè probant Petrus Marcha *lib.* 8. *concord. Sacerd. & Imperij, per totum*, Michael Rouſſelius, ſeu vt veriùs credo, idem Petrus Marcha *lib.* 2. *hiſtor. Pontif. iuriſdict. cap.* 5. 6. *&* 7. Dadinus Alteſerra *de Ducibus, cap.* 7. idem *in cap. cùm inter* 18. *hoc tit.* Florens *ad hunc tit.* I. Dartis *de beneficiis ſect.* 3. *cap.* 1. & *cap.* 12. *&* 13. Primis enim Eccleſiæ temporibus Apoſtoli ipſos Epiſcopos eligebant, & deſignabant; ſed illis in cœlum elatis, ſucceſſit ſecundum tempus, in quo Epiſcopi comprouinciales, Metropolitanos, & Epiſcopos eligebant cum teſtimonio atque conſenſu Cleri & populi. Anacletus Pontifex, qui floruit per annos 102. relatus *in cap. finali,* 79. *diſt.* quam electionis formam firmarunt eius ſucceſſores, quorum epiſtolæ extant *in cap. in nomine,* 23. *diſt. cap. plebs, cum ſequentib.* 63. *diſt.* ad quod tempus referendus eſt D. Cyprianus *lib.* 4. *epiſt.* 2. vbi de Cornelio inquit: *Factus eſt à pluribus collegis noſtris, qui tunc in vrbe Roma aderant; factus eſt de Dei, & Chriſti eius iudicio, de clericorum ferè omnium teſtimonio.* Adeò hæc forma eo æuo obſeruabatur, vt plebi inuitæ non daretur Epiſcopus; non quia Epiſcopi comprouinciales tenerentur à populo poſtulatum conſecrare, *cap. noſſe,* 63. *diſt. can.* 1. *&* 2. *collect. Martini Brachar.* immò ſi quem petiiſſet populus contra ſtatuta canonum, reiiciebatur, & denuò conuocabantur Clerus & populus, *cap. plebe,* 63. *diſt.* ſi verò nec tunc in vnum conueniſſent, quem Archiepiſcopus eligebat, is pro Epiſcopo habebatur, vt probat Pamelius *ad D. Cyprianum epiſt.* 68. vnde manifeſtè depromitur, populum in electionibus Epiſcoporum adfuiſſe ex permiſſione Eccleſiæ, vt eo præſente, vel detegerentur malorum crimina, vel bonorum merita prædicarentur; atque ita nemo ad Epiſcopatus apicem indignus accederet, *cap. Metropolitano,* 63. *diſt.* non quia à iure diuino populo Epiſcoporum electio competeret, vt falsò exiſtimabant Caluinus & Lutherus, quos refellit Bellarminus *lib.* 1. *de cleric. cap.* 7. Poſteà verò ius electionis in Occidente clero cum populi conſenſu communicatum fuit, vt probant Bellarminus *d. cap.* 7. Azor *lib.* 3. *inſtit. c.* 28 *q.* 4. ita vt electio fieret per Clerum populo annuente, & conſentiente, non verò ſuffragante. Hinc apparet, quomodo accipiendum ſit quod Patres Eccleſiæ docent, plures electos fuiſſe à populo, vt D. Cyprianus *epiſt.* 68. Nicolaus relatus *in cap. Epiſcopos,* 63. *diſt.* D. Hieronymus *in cap. licèt* 8. *q.* 1. quem electionis modum vſitatum legimus in Africa, vt conſtat ex electione Eradij ſucceſſoris D. Auguſtini, vt conſtat ex eius epiſtola 120. In Græcia, vt liquet ex Diuo Chryſoſtomo *lib.* 3. *de ſacerdot.* In Hiſpania ex epiſtola 68. D. Cypriani. In Gallia, ex epiſtola Cœleſtini Pap[illegible]. & aliis congeſtis à Petro Marcha *dicto lib.* 8. [illegible] *totum.* Sed hoc ius electionis penes populum reſidens, tranſlatum fuit in Principem, à Sedeque Apoſtolica conceſſum fuit Regibus, vt in ſuis Regnis Epiſcopos eligerent. De Chriſtianiſſimis Regibus Galliæ, conſtat *ex cap. Adrianus*, cum ſequentibus, 63. *diſt.* plura Duarenus *lib.* 5. *de ſacris eccleſ. cap.* 1. Baronius *anno* 816. Fileſacus *de authoritate Epiſcopi, fol.* 75. De inuictiſſimis noſtris Hiſpaniæ Monarchis, *ex cap. cùm longè,* 63. *diſt.* & variis Romanæ Sedis priuilegiis, quæ referunt Boerius Epon. *tom.* 1. *quæſtionum, tit. de Regalibus, num.* 163. Culmus & calamus extant apud Præceptorem meum Illuſtriſſimum D. Franciſcum Ramos *in memoriali ad Alexandrum VII. pro Epiſcopatibus Luſitaniæ, propoſit.* 1. *fol.* 28. Solorzan. *tom.* 2. *de iure Indiar. lib.* 3. *cap.* 4. *num* 30.

Succeſſit tertium tempus, in quo Epiſcopi eligebantur à Canonicis ipſius Eccleſiæ, & religioſis ipſius ciuitatis, *cap. pro obeuntibus* 35. 63. *diſt.* ſed ſtatim electio Epiſcoporum ad Capitulum propriæ Eccleſiæ fuit deuoluta, *cap. cùm terra* 14. *cap. cùm inter* 18. *cap. cùm in Eccleſia* 31. *cap. quia propter* 42. *cap. Cumana* 50 *cap. in Geneſi* 51. *de elect. cap. cùm in Eccleſia, de cauſa poſſeſſ.* vbi plura Primarius noſter D. Ioannes de Balboa. Et hic electionis modus iuri communi conſentaneus dicitur *in cap.* 1. *hoc tit.* & notauit Cironius *in præſenti.* Sed cùm Canonici ea eligendi facultate abuterentur, & ea eligendi forma plures ſeminaret diſcordias, ablata eſt ab illis facultas eligendi Epiſcopos, & R. Pontifici reſeruata in regula 2. Cancellariæ; & licèt iſtæ reſeruationes ſublatæ fuiſſent in Concilio Baſileenſi, nihilominus in quamplurimis prouinciis Pontifex retinuit hanc eligendi poteſtatem. Noſtri tamen inuictiſſimi Reges ex priuilegiis huic Regiæ Coronæ ſpecialiter conceſſis obtinent ius præſentandi Epiſcopos in omnibus ſuis regnis, vt pro expoſitione legis primæ, *tit.* 6. *lib.* 1. *recopil.* referunt, & probant Balboa *vbi ſuprà*, Diana *d. p.* 10. *tract.* 2. *reſolut.* 70 Salcedo *de lege polit. lib.* 2. *cap.* 11. innumeri laudati & congeſti 9. *Proſequitur temporum ſeries.*

geſti

geſti à Præceptore D. Franciſco Ramos *vbi proximè*, Parexa *de inſtrum. edition. tom. 2. tract. 7. reſolut. 9.* Ramirez de Prado *ad Luitprandum num. 97.*

10. Traditur decidendi ratio.

Quibus ita præiactis, in medium afferamus iam rationes quibus moti fuerunt Patres Concilij Sardicenſis, vt ſtatuerent populi acclamationes in electionibus Epiſcoporum non eſſe attendendas. Et primam, præcipuamque deducamus ex illis verbis noſtri textus, *præmio & mercede corrumpi*; ideò enim acclamationibus populi iudicium deferendum non eſt, quia facilè, magnaque cum leuitate mouetur pretio, & præmio corrumpitur. Horatius *lib. 1. epiſt. 19.*

Non ego ventoſa plebis ſuffragia venor
Impenſis cœnarum, & trita munere veſtis.

Vbi notauit Lembinus. Quare Tertullianus *in apolog. cap. 39.* pungit ethnicos, quia pecuniâ populi ſuffragia ſacerdotes emebant, vt eos ad ſacerdotium eligerent: & Chriſtianos è contrario laudat, dum de his ait, *præſident probati quique ſeniores, non pretio, ſed teſtimonio adepti.* Ethnici enim non ſolùm plura ſimul ambiebant ſacerdotia; ſed & numeratâ pecuniâ populi ſuffragia non minùs in ſacerdotiis, quàm in aliis officiis redimebant, adeò vt apud ipſos reperirentur non ſolùm nummarij iudices, ſed & ſacerdotes. Seneca *lib... de beneficiis, cap. vlt.* ibi: *Vt circa Conſularia occupato Comitia, aut Sacerdotiorum candidato quæſtura ſuffragator excideret.* Tertullianus *de ſpectaculis cap. 30. Vt talibus exultes, qui tibi Prætor, aut Conſul, aut Quæſtor, aut Sacerdos de ſua liberalitate præſtauit.* Alia adducit Grotius *in floribus ad legem primam, ff. ad leg. Iuliam de ambitu.* Vnde eueniebat, vt impares oneri ferendo eligerentur, cùm populus non attenderet quantùm valeret ſacerdos, ſed quantùm daret. Vt ergo ſimile in Eccleſia abſurdum non contingeret, prohibitum fuit tot ſacrorum canonum decretis, ne populi acclamationes in electionibus Epiſcoporum admitterentur, aut aliquis populi acclamatione eligeretur; immò ſi aliquis hoc modo Eccleſiam conſequatur, communione laicâ priuetur, cùm tot damna & incommoda ex his electionibus cognoſcerentur, vt exemplis & hiſtoriis probat Lantdmeter. *lib. 1. de veteri monach. cap. 27.* Alias rationes huius deciſionis omittimus, quia eas adduximus *in cap. 2. de conſuet.*

11. Diſſoluitur dubitandi ratio.

Nec ratio dubitandi ſuprà adducta refragatur; verum enim eſt, populi conſenſu, & coram eo olim electos fuiſſe Epiſcopos, vt omnibus dicendi in electum eſſet facultas, & liceret vnicuique palam vitia & virtutes eligendi proferre: at vbi cœpit ambitio eligendorum animos clericorum ad dignitates properantium obſidere, & populos largitionibus ad ſuffragia danda corrumpere, neceſſaria fuit noſtra prohibitio, ne indigni ad Epiſcopatus infulas peruenirent. Sed vtrum populus ipſe olim eligeret, an verò tantùm conſenſum, & teſtimonium præſtaret, dubium eſt apud Interpretes? Et populum ius electionis habuiſſe, docent Pamelius *ad D. Cyprianum epiſt. 68.* Vazquez *3. p. in tertiam partem, diſp. 244. cap. 5.* Bellarminus *lib. 1. de clericis cap. 7.* pluribus relatis probat Michael Rouſſelius *in hiſt. Pontif. iuriſdict. lib. 2. cap. 1. n. 10.* Diana *p. 10. tractatu 1. reſolut. 4.* Negant Andreas Duualius *de poteſtate Pontif. cap. 3. quæſt. 6.* Ambianas *ad Tertull. in Apolog. cap. 39. obſeru. 2.* Lantdmeter. *lib. 9. de veteri clerico, cap. 27.* Quorum opinionem veriorem iudico, cùm textus ſuprà citati tantùm exigant conſenſum, aut præſentiam populi; non verò neceſſariò poſtulent populi electionem, vt ſuprà dixi. Et quia hanc quæſtionem fusè examinat Diana *vbi ſuprà*, cuius opera præ manibus habentur, ideò in eius examine ſuperſedeo. Manet ergo populi conſenſum deſiderati antiquitus in electionibus Prælatorum, vt attenderetur, non vt ſequeretur, vt in electione Abbatis docetur *in cap. ſi quis monachus, 16. quæſtione prima.*

12. Exponitur D. Cypriani locus.

Sed ſuperiori aſſertioni primò aduerſatur D. Cypriani teſtimonium *lib. 1. epiſt. 4.* in hæc verba: *Propter quod plebs obſequens præceptis dominicis, Deum metuens, a peccatore propoſito ſeparare ſe debet, nec ſe ad ſacrilegi ſacerdotis ſacrificia miſcere, quando ipſa maximam habet poteſtatem, vel eligendi dignos ſacerdotes, vel indignos recuſandi; quod & ipſum videmus de diuina deſcendere poteſtate, vt ſacerdos plebe præſente ſub omnium oculis eligatur, & dignus atque idoneus publico iudicio ac teſtimonio probetur.* Ex quibus verbis apertè deducitur, populo competere ius eligendi Epiſcopos ab ipſo iure diuino. Igitur præſenti Concilio hæc facultas auferri non potuit, & in contrarium ſtatui, vt populi acclamationes in electionibus Epiſcoporum, contra iuris diuini regulas non attenderentur. Hoc, & aliis teſtimoniis moti impij Kimnitius, & Illyricus, auſi ſunt affirmare electionem Epiſcoporum competere populo ab ipſo iure diuino; quod & noſtris temporibus quoſdam Doctores Pariſienſes typis dediſſe referunt Diana *d. p. 10. tract. 1. reſolut. 8.* Petauius *de hierarchia lib. 1. cap. 13.* Sed eos refellunt feliciter Bellarminus *lib. 1. de clericis, cap. 7.* Bouerius *contra remp. Marci Antonij de Dominicis, lib. 3. cap. 3. per totum*, qui reſpondit, D. Cyprianum nullo modo aſſerere, hoc ius electionis populo à iure diuino competere, ſed tantùm ex auctoritate diuina deſcendere; id eſt, ex exemplo diuino ex ſacra Scriptura deprompto, inſtar cuius ait D. Cyprianus, debere fieri electionem: nam probare volens hoc deſcendere ex diuina auctoritate, adducit tria exempla, videlicet Eleazari, qui vt refertur *Numerorum cap. 20.* coram populo ordinatus fuit; & ſimiliter Mathiæ, & Septem Diaconorum, de quibus *actuum Apoſtolor. c. 1. & 6.* Sed exempla ex ſacra Scriptura petita non inducunt ius diuinum, ſed præcepta Dei ſunt, quæ hoc ſtatuunt. Amplius, etſi admitteremus verba illa, *ex auctoritate diuina*, accipi pro præcepto; tamen adhuc Sanctus non concludit populum eligere debere, ſed tantùm teſtimonium perhibere poſſe, quod illius ſancti æuo in Eccleſia obſeruatum fuiſſe, iam ſuprà retulimus.

13. Intelligitur Concilium Cabilon. can. 10.

Secundò refragatur textus *in can. 10. Concilij Cabilonenſis*, in illis verbis: *Nullus ciuibus inuitis ordinetur Epiſcopus, niſi quem populi & clericorum electio pleniſſima quæſierit voluntate.* Ex quibus verbis expreſsè conſtat, electionem Epiſcopi competere populo ſimul & Clero. Igitur, ſicut Clero competit ius, non ſolùm ferendi teſtimonium, verùm etiam eligendi, ita ſimiliter populo. Pro cuius canonis expoſitione dicendum eſt, populum nullo modo elegiſſe Epiſcopos, ſi propriè, & ſtrictè electionem accipiamus; ſed tantùm illi interfuiſſe, vt proponeret, & poſtularet, teſtimoniumque perhiberet de vita & meritis ipſius. Et licet in dicto Canone Concilij Cabilon. & aliis referatur, populum elegiſſe, verbum *electio*, reſpectu Cleri propriè ſumitur; reſpectu verò plebis impropriè, & diuerſimodè: ſicut etiam, dum in ſacris litteris legimus, Pilatum, Turbas, Sacerdotes, & Milites,

Chriſtum

Chriſtum cruci affixiſſe, non intelligitur, omnes eodem modo ipſum crucifixiſſe: ſic etiam *in dict. can.* 10. accipimus Clerum & populum interfuiſſe electioni Epiſcopi, ſed non eodem modo, immò diuerſo, videlicet, Clerus eligendo, populus electioni conſentiendo. Quo modo accipiendi ſunt textus in ratione dubitandi adducti, qui ſigillatim expendi poſſunt.

CAPVT III.

Gregorius [a] Magnus *Anthemio Subdiacono Campaniæ.*

POſtquam is, qui ad Epiſcopatum [b] Surentinæ ciuitatis electus fuerat, aptus nobis viſus non eſt, Amandum Preſbyterum Oratorij ſancti Seuerini, quod in caſtro Luculano ſitum eſt, elegerunt. Ea propter experientiæ tuæ præcipimus, vt eundem preſbyterum, excuſatione poſtpoſitâ, ſub omni ad nos ſtudeas feſtinatione tranſmittere, quatenus petentium deſideria eum Chriſti auxilio, ſi nihil eſt, quod eum impediat, impleantur. Cuius vita, vel actus, quia meliùs poſſunt illic, vbi diu eſt conuerſatus, agnoſci, curæ tuæ ſit cum fratre, & Coepiſcopo noſtro [c] Fortunato de eo diligenter inquirere: & ſi nulla ſint, quæ ad ſacrum ordinem obſiſtere valeant, ad nos debet omni poſtpoſitâ tarditate tranſmitti.

NOTÆ.

1. a GRegorius.] Perperam in Decretalibus tribuitur hæc deciſio Gregorio III. vel Gregorio IX. cùm deſumpta ſit ex regeſtro epiſtolarum Gregorij Magni *lib.* 8. *epiſt.* 18. ad Anthemium Subdiaconum miſſa. De ipſo Gregorio egi *in cap.* 2. *de conſtit.* & *cap.* 1. *de conſuetud.* Ex ipſa epiſtola ita reſtituo noſtrum textum, qui etiam reperitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap.* 11.

2. Svrentvm vbi? b *Surentina.*] Surentina ciuitas eſt in Campania, *Sorrento*, vel *Surriento*, nunc dicta. Habet Eccleſiam Cathedralem iam à primis Eccleſiæ ſæculis, cuius Præſul Roſarius ſubſcripſit in prima Synodo Romana, ſub Symmacho celebrata. Carolus à S. Paulo *in Geographia ſacra, fol.* 54. poſteà Archiepiſcopali dignitate decorata fuit, vt conſtat *ex cap. conſtitutis*, 45. *de teſtibus.*

3. c *Fortunato.*] Archiepiſcopo Neapolitano, de quo vide dicta *in cap.* 2. *de conſtitutionibus.*

COMMENTARIVM.

4. Conclvsio probatvr. EX hac decretali epiſtola ſequentem deducunt Doctores aſſertionem: *Electio canonicè facta debet confirmari; & ſuperior confirmans inquiret de vita electi, vbi conuerſatus eſt.* Probant textus *in cap. illud*, 23. *diſt. cap. priuſquam*, 28. *diſt. cap. de Petro*, 47. *diſt. cap. noſti* 9. *cap. ſuffraganei* 11. *cap. tranſmiſſa* 15. *cap. nihil eſt* 44. *cap. cùm inter, hoc tit. cap. quàm ſit, cap. cupientes, cap. ſi confirmationem, cap. cùm conſtitutionem, §. final. cap. vt circa* 4. *§ quamuis, cap. ab eo* 31. *hoc tit. in* 6. *cap. cùm dilecti, de conſuetudine, cap. licèt, de officio Legati, cap. cùm iam dudum, de præbendis, cap. quâ fronte, de appellat. cap. ad probandum, de re iudic.* Illuſtrant plura congeſtos à Barboſa *hic*, Petrus Gregorius *de elect. cap.* 19. Antonius Chucus *lib.* 4. *inſtit. tit.* 5. Iulius Lauorus *de elect. cap.* 15. Tamburinus *de iure Abbatum diſput.* 6. Rouſſelius *lib.* 2. *hiſtor. Pontif. cap.* 2. *per totum.* Hallier. *de hierarchia, fol.* 728. Garcia *tomo* 2. *polit. regul. fol.* 127. Diana *part.* 12. *tractat.* 1. *reſolut.* 58. Barboſa *de poteſtate Epiſcopi* 1. *p. tit.* 1. *cap.* 4. & *voto* 35. & 36. Dartis *de beneficiis, ſect.* 6. *cap.* 1. Tondutus *tom.* 3. *var. cap.* 125.

Sed hæc aſſertio difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam cùm electio vnanimiter, & canonicè eſt celebrata, confirmatio nihil operatur: ergo ſuperfluè in noſtro textu deſideratur. Probatur antecedens: nam confirmatio in forma communi facta, non plus iuris tribuit actui præter id, quod iam habebat, *cap.* 1. cum vulgatis, *de confirmat. vtili*: ergo confirmatio, de qua in noſtro textu, nihil operatur. Accedit, nam plerumque electio ipſa continet in ſe confirmationem. Gloſſa *in cap.* 1. *verbo Prouiſionem.* Et *in cap. vt circa, verbo Electiones, de electione lib.* 6. Nicolaus Miliſ. *verbo Electio, quæſt.* 1. Compoſtellanus *in cap. inter canonicos, hoc tit.* igitur indiſtinctè verum non eſt, in omni electione confirmationem deſiderari. Deinde contra eam partem aſſertionis, vbi docetur electi inquiſitionem faciendam eſſe in loco, vbi conuerſatus eſt, obſtat, nam talis inquiſitio ad confirmandam electionem debet fieri vbi electio celebrata eſt, *cap. ſcriptum, §. finali, de elect. cap. finali, eod. tit. lib.* 6. ergo non rectè hîc aſſerimus, inquiſitionem ad confirmationem faciendam eſſe vbi conuerſatus eſt. 5. Impvgnatvr assertio.

Adhuc tamen præſens aſſertio defenſanda eſt, videlicet electionem factam canonicè, eſſe confirmandam à ſuperiore ipſorum eligentium: ad cuius expoſitionem ſciendum eſt, electionem canonicè celebratam, & in ſcripturam redactam, & ab ipſo electo acceptatam (eius enim conſenſus peti debet ante omnia, *cap. cupientes, in principio, § cæterùm, hoc tit. lib.* 6.) confirmari debere ab iis, quibus competit poteſtas confirmandi; & olim plerumque fiebat in Conciliis ad id peculiariter congregatis, vt fusè probat Petrus Marcha *lib.* 6. *concordiæ, cap.* 3. Poſteà ea diſciplina viguit, vt ſi electio eſſet Epiſcopi, à Metropolitano, *cap. cùm dilecti* 64. *de elect.* ſi Metropolitani, à Patriarcha, *cap. quia*, 63. *diſt.* ſi Patriarchæ, à Pontifice fieret, *cap. ſcriptum, hoc tit.* latè cum temporum varietate & diſtinctione illuſtrat Rouſſelius *dicto lib.* 2. *cap.* 2. *per totum*, niſi talis confirmatio peculiariter Summo Pontifici reſeruata fuerit, *cap. nihil eſt* 44. *hoc tit.* vt confirmatio Archiepiſcopi Capuani, *cap. cùm nobis, hoc tit.* Rhemenſis Synodus *apud S. Medardum in cauſa Hincmari*: Imperatoris, *cap. venerabilem*, 34. *hoc tit.* Pontifex cùm ſuperiorem non agnoſcat, non habet à quo 6. Confirmatio a qvibvs fiat.

confirmetur, *cap.1.23.diſt.* Si electio ſit ad beneficia inferiora, confirmat Epiſcopus diœceſanus, ad quem inſtitutio, & deſtitutio ſpectat, *cap. nullus 16. quæſt.7.* & defuncto Epiſcopo, Capitulum, Sede vacante, *cap. cùm olim 14. de maiorit. & obed. cap.1.ne ſede vacante,in 6.* Circa Abbatum electiones diſcrimen eſt conſtituendum inter exemptos immediatè ſubiectos R. Pontifici, & non exemptos: exempti confirmantur à R. Pontifice, vel eius Legato, *cap. ſi Abbatem, hoc tit. in 6.* Tamburinus & Garcia *vbi ſuprà*: non exempti ab Epiſcopo diœceſano, *cap. 1. de ſupplend. neglig.* Rectè in hac parte reprehendit Duarenum *lib. 5. de ſacris eccleſ. cap.2.* I. Dartis *de beneficiis ſect. 6. cap. 1.* eo quod exiſtimauerit olim conſecrationem non fuiſſe diſtinctam à confirmatione.

7. A QVIBVS ET QVOMODO PETATVR.

Confirmatio petenda eſt ab ipſo electo, vel eius electoribus, per ſe, vel per procuratorem: & ſi amicus electi petierit confirmationem, dum intra tempus à iure præſcriptum electus ratam habuerit, confirmatio vtilis eſt. Barboſa *dicto cap.4. numer.4.* Peti autem debet confirmatio intra tres menſes, alioquin à iure per electionem quæſito cadit electus, nec opus eſt ſententiâ, ſed vacat Sedes, & ſecundæ electioni locus fit, *c.quoniam, 75. diſt.cap. quoniam 100. diſt.* vbi Ioannes Dartis, *cap. ſi Epiſcopus, de ſupplenda neglig.* Niſi legitimum adſit impedimentum eam non petendi, *cap. quam ſit, hoc tit.* In Cathedralibus verò, & Regularibus Eccleſiis, quæ à Sede Apoſt. confirmationem petunt, tempus hoc laxatum eſt à Nicolao Pontifice *in cap. cupientes, hoc tit. in 6.* ex rationibus, quas conſiderat Petrus Gregorius *dict.cap.19.num.9.* Petitâ autem confirmatione à legitimo ſuperiore, ipſe, ſi non adeſt impedimentum, eam denegare non poteſt; eſt enim neceſſaria, & per eam non beneficium, ſed debitum impendit, *cap. finali, de elect. in 6.* Iulius Lauorus *dict.cap.25.* Debet tamen ſuperior non temerè electionem confirmare, ſed priùs electum dignum iudicare, vel per viam iudicij cum cauſæ cognitione ſententiâ prolatâ, aut extraiudicialiter. Iulius Lauorus *dict.c.25. num.49.* Debet etiam priùs inquirere de forma electionis, an ſit canonicè celebrata; de perſona etiam electi, an ſit idonea; & ſi ſint contradictores, qui aliqua opponant, debet peremptorium terminum præſcribere illis, intra quem oppoſita probent; & ſi nemo elapſo termino probauerit oppoſita, debet ex officio diligenter inquirere perſonam electi, eiuſque mores, ſcientiam, ac vitam, *cap. cùm nobis, cap. nihil eſt 44. hoc tit.* Iulius Lauorus *vbi ſuprà, num.57.* & ſi dignum inueniat, confirmare; ſi verò indignum, reiicere, *dict. cap. cùm nobis*; aliàs ipſe confirmator grauiter punitur, *cap. cùm inter, hoc tit. cap. prouida 44. eod. tit. lib.6. cap. quâ fronte, de appellat.*

8. CONFIRMATIONIS EFFECTVS.

Nec hæc confirmatio leuis momenti eſt, immò magnos præbet effectus, cùm per eam concilietur matrimonium inter electum & Eccleſiam, *cap. inter, de tranſlat. Epiſcopi*: electus gradum epiſcopalem conſequitur, ita vt adminiſtrationem bonorum Eccleſiæ conſequatur, & quæ ſunt iuriſdictionis, vtpote poteſtatem iudicandi, excommunicandi, corrigendi, à vaſſallis iuramenta accipiendi, inſtituendi in beneficiis propriæ diœceſis; non tamen quæ ſunt maioris diſquiſitionis, Cuiacius *in cap. verùm, de foro compet.* nec quæ ſunt ordinis, quæ tantùm per conſecrationem adquiruntur, *cap.tranſmiſſa 15. cap.quod ſicut, §.præterea, hoc tit. cap. quamuis 78. diſt.* ante confirmationem verò electus ſe immiſcere adminiſtrationi non poteſt, *dict.cap.tranſmiſſa, cap.noſti 9.cap.qualiter 17. hoc tit. cap. cùm iam dudum, de præbendis.* Plura Franciſcus Hallierius *de hierarch. iuriſdict. fol. 728.* Illud enim diſcrimen verſatur inter electionem & confirmationem, quod electio confert dignitatem in habitu, confirmatio verò in actu; electio ius præſtat, confirmatio exercitium: vnde aduersùs electum accuſator poteſt proponere accuſationem ſine pœna inſcriptionis, poſt confirmationem verò contrarium obſeruatur, *c.ſuper his 16. de accuſat.* & ſi ante confirmationem electus adminiſtrauerit, eo ipſo priuatus eſt iure quæſito per electionem, *c.auaritiæ 5. hoc tit. lib.6.* latè probant Iulius Lauorus *dict.cap.45. num.6.* Lotherius *lib.2. de re beneſic.cap.13.* Intruſus enim cenſetur, qui ita ſe immiſcet adminiſtrationi, & ideò redditur inhabilis ad eam dignitatem, *dict. cap. cùm iam dudum*, Tamburinus *de iure Abbat. tom.1. diſput.6. quæſt.1.* Solorzanus *lib.4.polit.cap.4.* vnde tanquam propriâ authoritate inuadens Epiſcopatum, eo priuatur, *cap. eum qui, de præbendis*: excuſatur tamen ab his pœnis, ſi cum eis diſpenſetur, *dict. cap. noſti, hoc tit.* ſi vnanimiter ab omni congregatione fuerint electi, & ſint valde remoti à Curia, ita vt facilè non poſſint confirmationem obtinere, dum non ſint negligentes in ea petenda. Petrus Gregorius *vbi ſupra, num.6.* item Abbatiſſa electa à duabus partibus ex tribus monialium adminiſtrare poteſt, dummodò nihil alienet, aut moniales recipiat, *cap. indemnitatibus 43. §. ſi verò, de elect. in 6.* Lauorus ſuprà *num. 5.* & hodiè Abbates, & alij Prælati regulares electi à Capitulo, ſeu Definitorio, ob priuilegia ſpecialia Religionibus conceſſa, quæ referunt Garcia *vbi ſuprà*, Tamburinus *dict. tom. 1. diſput.6. quæſt.2.*

9. TRADITVR RATIO DECIDENDI.

Quibus ſic conſtitutis pro præſentis textus expoſitione, eius deciſiua ratio ex eo prouenit; nam cùm electio ritè, & canonicè celebrata eſt, iuſtè confirmatio poſtulatur, iuxta illud Caſſiodori *lib. 1. epiſt.14. Libenter omnibus præbeamus aſſenſum, quotiens eſt iuſta vox poſcentium*: & cùm electus ſine confirmatione adminiſtrare non poſſit, & Eccleſia defectu Paſtoris plerumque grauia patiatur damna, *cap. cùm in cunctis, cap. ne pro defectu, hoc tit.* ideò canonicè electus debet confirmari, vt ſic Eccleſiæ deſeruire poſſit, & ius quod per electionem tantùm in habitu habet, per confirmationem reducatur ad actum. Rectè ergo in præſenti textu ſtatuit Gregorius confirmationem à ſuperiore fieri debere, & cùm inquiſitio fieri debeat de ſcientia, & moribus electi, & non aliunde congruentiùs fieri poſſit, quàm in loco, in quo conuerſatus eſt, cùm præſumatur vicinum ſcire facta vicini, *cap. quoſdam, de præſumpt.* notant Scipio Gentilis *de donat. inter, lib. 1. cap.8.* ideò iubetur in noſtro textu, inquiſitionem ibi fieri debere. Faciunt ad rem Innocentij III. verba relata *in cap. ſcriptum, §. pro Apoſtolica, de electione*, ibi: *Quatenus ſuper his & aliis inquirat diligentiſſimè veritatem de meritis electi, & poſtulati, apud Venetias, vbi nati ſunt, & diutiùs conuerſati. De ſtudiis autem eligentium & poſtulantium, & omnibus generaliter, quæ cauſam poſſunt inſtruere, apud Conſtantinopolim, vbi huiuſmodi electio & poſtulatio celebratæ fuerunt.* Et *in cap. cùm dilectus, de purgat. canonica*, ibi: *Vt tales ad purgationem*

Digitized by Google

tionem admittantur perſonæ, quæ vicinæ ſunt. Et ad probationem morum ordinandi in parochia vbi conuerſatus eſt, ioquiſitio fit, vt latè probat Hallier. *de ſacris electionib. fol.* 59. rectè ergo in præſenti iobetur inquiſitionem fieri io eo loco vbi electos eſt conuerſatus.

10. Solvvntvr difficvltates. Nec obſtat prima difficoltas ſuprà allata; nam magnom diſcrimen adeſt ioter confirmationem in forma communi factam, & io forma ſpeciali. Quæ fit in forma communi, nihil actui addit, ex iuribus ſuprà adductis; quæ verò fit in forma ſpeciali, multùm operatur: vnde cùm confirmatio electi fiat in forma ſpeciali, cum cauſæ cognitione, & electi inquiſitione, plures effectus operatur, quos ſuprà retuli. Nec augmentum difficultatis obſtat; verum enim eſt, confirmationem, noo deſiderari in ea electione, quæ fit à ſuperiore, qui etiam eligendi habet facultatem: ſed ooſter textus loquitur cùm electio fit ab inferiore; quo caſu confirmatio peteoda eſt à ſuperiore. Nec obſtat alia ſecuoda difficultas, vbi dicebamus inquiſitionem faciendam eſſe in loco electionis, non vbi electus coouerſatus eſt: nam diſcrimeo eſt cooſtituendum inter eum caſum, in quo inquiritur de viribus electioois; & inter eum caſum, in quo inquiritur de vita, & ſcientia electi. Primo caſu inquiſitio eſt facienda in loco electionis: ſecundo verò caſu in loco vbi conuerſatos eſt. Primo caſu procedunt textus ſuprà adducti, ſecundo verò caſu textus noſter. Docet latè Heoricus Bohic. *in præſenti.*

CAPVT IV.

[a] Paſchalis [b] *Panorm. Archiepiſcopo.*

Significaſti, [c] frater chariſſime, [d] Regem, & [e] regni Maiores admiratione permotos, quòd pallium tibi ab [f] apocriſiariis noſtris tali [g] conditione [h] oblatum fuerit, ſi [i] ſacramentum, quod à nobis ſcriptum detulerant, iurares. In pallio frater quippe j plenitudo conceditur Pontificalis officij, quia iuxta Sedis Ap. & totius Europæ conſuetudinem, ante acceptum pallium Metropolitanis minimè licet, aut Epiſcopos [k] conſecrare, aut ſynodum eclebrare. Imitentur in hac cauſa Dominum Ieſum Chriſtum; cùm enim Dominus Ieſus, vt Dominus ouium ſuarum, curam Simoni Petro committeret, conditionem poſuit dicens: Si diligis [l] me, Simon Petre, paſce oues meas. Si conſcientiarum factor & cognitor conditione hac vſus eſt, nec ſemel tantùm, ſed & ſecundò, & vſque ad contriſtationem; qua nos ſolicitudine, qua prouiſione oportet tantam Eccleſiæ prælationem, tantam Chriſti ouium curam imponere fratribus, quorum conſcientias non videmus; illis maximè, quos nullo vſu nouimus, quorum dilectionem penitus ignoramus? Aiunt omne iuſiurandum in Euangelio à Domino Deo eſſe prohibitum, nec ab Apoſtolis poſt Dominum, nec in Conciliis pòſt inueniri poſſe ſtatutum. Quid eſt ergo, quod idem Dominus ſubſecutus ait: Quod amplius eſt, à malo eſt? hoc enim amplius, vt exigamus, malum nos illo permittente compellit. Non-ne malum eſt ab Eccleſiæ vnitate, à Sedis Apoſt. obedientia reſilire? Non-ne malum eſt contra canonum ſtatuta prorumpere? quod multi etiam poſt ſacramentum præſtitum præſumpſerunt? Non-ne prædeceſſor tuus præter R. Pontificis conſcientiam damnauit Epiſcopum? quibus hoc canonibus, quibus Conciliis legitur eſſe permiſſum? Quid ſuper Epiſcoporum tranſlationibus loquar, quæ apud vos non auctoritate Apoſtolicâ, ſed [m] nutu Regio præſumuntur? Propter hæc mala, & alia euitanda, huiuſmodi iuramentum exigitur. Cur autem iuramentum Dominus prohibuit, Apoſtolus Iacobus manifeſtat, adiiciens: Vt non ſub iudicium incidatis, nec quiſquam, ſicut beatus Auguſt. exponit, aſſiduitate iurandi ad periurij conſuetudinem dilabatur. Quapropter iuratione non vtatur, niſi neceſſitate, cùm pigros videt eſſe homines ad credendum, quod eis vtile eſt credere, niſi iuratione firmetur. Hoc nimirum malo, hac neceſſitate compellimur iuramentum pro fide, pro obedientia, pro veritate requirere. Porrò pro auditorum diffidentia Apoſtolum P. iuraſſe, ipſius epiſtolæ proteſtantur. Aiunt Reges tui, in Conciliis ſtatutum non inueniri: quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia vlla præfixerint, cùm omnia Concilia per Eccleſiæ Romanæ auctoritatem, & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romana patenter [n] excipiatur auctoritas. *Et infrà:* Poſſunt Apoſtolicam Sedem contemnere? poſſunt apud nos calcaneum eleuare? datum à Deo priuilegium euertere, vel auferre non poſſunt, quo Petro dictum eſt: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum. Quibus tandem Conciliorum decretis dandi pallij modus præſcriptus eſt, & profeſſionis, vel obedientiæ ordo ſancitus? Cùm igitur à Sede Apoſtolica veſtræ inſignia dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tantùm [o] corpore aſſumuntur, iuſtum eſt, vt vos

quoque Sedi Apoſtolicæ ſubiectionis debitæ ſigna ſoluatis, quæ vos eum beato Petto, tanquam membra de membro habere, & catholici Capitis vnitatem ſeruare declarant, in quibus à prædeceſſoribus noſtris ea eſt adhibita moderatio, vt nil iniurioſum, nil difficile ſit appoſitum, quod non etiam præter exactionem noſtram debeat ab omnibus Epiſcopis obſeruari, qui ſub Apoſtoli Petri & Pauli obedientia decreuerint in vnitate perſiſtere. Numquid non vltra vos [p] Daci conſiſtunt? & tamen eorum Metropolitani & idem iuramentum aſſerunt, & Legatos Apoſtolicæ Sedis honorificè tractant, & in ſuis neceſſitaribus adiuuant, & Apoſtolorum limina per Legatos ſuos non tantùm per ttiennium, ſed ſingulis [q] annis viſitant.

N O T Æ.

1. a *Paſchalis.*] Primus-ne, an ſecundus, ſub lite eſt. Baronius *anno* 1102. Paſchali II. tribuit hanc deciſionem, qui Eccleſiam Romanam rexit ex anno 1100. vſque ad annum 1117. Baronium ſequuntur & defendunt Piccolus 2.*part. hiſt. cap.* 17. P. Marcha *lib.6.concord.cap.7.ad finem*: mouentur eo argumento, quia in noſtro textu fit mentio Regis Siciliæ; & tamen temporibus Paſchalis I. non erat in Sicilia Rex, vſquedum Rogerius coronatus fuit per annum 1127. igitur Paſchalis II. auctor eſt huius deciſionis. Contrarium tamen, videlicet Paſchalis I. eſſe hanc decretalem, probant Vincentius Litara *in orat.de Primate Eccleſiæ Panorm* D. Rochus Pirro *tom.1. Siciliæ, in notit. Eccleſiæ Panorm. fol.* 77. quorum opinio verior eſt. Contrariæ autem fundamento infrà ſatisfaciam. Paſchalis iſte primus Eccleſiam rexit ab anno 817. vſque ad annum 823. teſtantibus Baronio, Corjolano & aliis. *Collocenſi*, legendum eſſe, & ita ad Regnum Hungariæ referendam eſſe hanc Decretalem, probat Franc. Florens *ad titulum de vſu pallij*; ſed vt Abbati Pirto conſentiam, mouet quod lego *in collect.hiſt.* quam Auctor inſcripſit, *Flores hiſtoriarum*, ibi: *Tempore Paſchalis fuerunt Reges Siciliæ Rogerius & Bernardus fratres; & cùm miſiſſet Paſchalis Archiepiſcopo Panormitano pallium, & fidelitatis iuramentum exigeret, offendit ea res Archiepiſcopum, & Reges, atque optimates Regni: dicebant enim rem eſſe nouam, & habere ſpeciem tyrannidis.*

2. b *Panormit.*] Nec in hac parte conueniunt codices; alij legunt *Colonenſi*, *Toletano*; alij *Poloníenſi*, vel *Poluerienſi*. Sed retinenda eſt vulgaris lectura *Panormit.* quia ita habetur in codice Vaticano, vbi ſe legiſſe teſtatur Alexander Renaldus, relatus à Pirro vbi ſuprà, *num.*6.

3. c *Significaſti.*] Huius textus ſeriem & hiſtoriam Baronius *dicto anno* 1102. *num* 6. ex eo petit, quod tertio anno ſui Pontificatus Paſchalis II. Concilium generale Romæ celebrauit, vt conciliaret Henricum Imperatorem; & cùm ipſe comparere noluiſſet, immò antipapam introduceret, Patres Concilij eius ſchiſma cum fautoribus damnarunt, fideique profeſſionem fecerunt, atque obedientiam Pontifici promiſerunt. Accidit eodem anno, vt ab Archiepiſcopo Panormitano iuramentum obedientiæ Sedis Apoſtolicæ apocriſiarij exigerent; ille autem facere detrectauit: vnde eum Paſchalis corripuit præſenti deciſione, quam refert Baronius *prædicto anno*, *num.*6. Eodem etiam anno, & ob eandem cauſam ſimilem miſit epiſtolam Paſchalis II. Archiepiſcopo Poloniæ, quam ex codice Vaticano tranſcripſit Baronius *dicto anno*, *num.*8. Sed hæc Baronij ſententia admitti non poteſt; tum quia vt ſuprà retuli, hæc decretalis non eſt Paſchalis ſecundi, ſed primi: tum quia ſi Archiepiſcopus Panormitanus renuiſſet obedientiam præſtare, ipſum incuſaret, increpareque R. P. ſed Regem Siciliæ, Regnique proceres arguit Pontifex: ergo quia Archiepiſcopus non renuebat obedientiam præſtare.

4. Hac igitur opinione omiſſâ, placet Abbatis D. Rochi de Pirro ſententia *vbi ſuprà*, qui refert electo noſtro Paſchali primo, pſeudo-Patriarcham Conſtantinopolitanum Legatos miſiſſe ad ipſum Pontificem, quos tanquam turpiſſimæ legationis miniſtros reiecit: quare Præfecti Orientis, qui totam Siciliam regebant, deſiderabant vt Siciliæ Præſules potiùs Patriarchæ Orientis, quàm R. Pontifici obedientiam præſtarent; & ſi forſan à R. Pontifice pallium peterent, fidei profeſſionem facerent: quos Præfectos, & Regni Proceres arguit Paſchalis, probans, tam auctoritatibus ſacræ Paginæ, quàm exemplis Dacorum, ipſos mitari non debere ex eo, quod Siciliæ Præſules fidem, & obedientiam R. Pontifici promittant. Hæc facti ſeries facilè conſtabit, ſi huius decretalis verba paraphraſticè percurramos. Textvs historia refertvr.

5. d *Regem.*] Sed quomodo Rex memoratur in Sicilia tempore Paſchalis primi, cuius æuo vſque ad annum 1129. quo inuaſit illud regnum Rogerius, aut ſub Sarracenis, aut ſub Græcis erat tota Sicilia, vt probant Facelus *in hiſtoria Siciliæ, decade* 2. *lib.*2. *anno* 812. Pirro *vbi ſuprà*, *num.*6. De quo ergo Rege accipiendus eſt Paſchalis in præſenti? Huius difficultatis neruum vt abſcinderet Vincentius Litara, ſupponit Præfectos Siciliæ, qui pro Conſtantino Imperatore Siculam prouinciam adminiſtrabant, Regum nomine inſignitos fuiſſe, & Præfectum Panormiæ inde Regem appellari, quod probat ex Nicephoro Gregora *lib.*7. *de Irene Imperatrice*, vbi ait: *Magni autem Conſtantini temporibus Roſicus locum & dignitatem Papiferi, Peloponneſiacus Principis, Atticus & Athenarum* (ſcilicet Principes) *magni Ducis, Bœtiæ, & Thebarum magni Primicerij; magna verò inſulæ Siciliæ Regis, alij demùm alia nomina obtinuerunt.* Id etiam probari poteſt ex D. Gregorio *lib.*12.*epiſt.*32. ibi: *Cæterùm ſuper vexatione, de quo nos conſulere voluiſti, ſcimus quia à nullis vita Præſulum perturbari debet exceſſibus, quia valde indignum eſt, vt hi qui throni Dei vocantur, aliqua motione à Regibus, vel ſubditis turbentur.* Et vt ad viciniora tempora Paſchalis accedamus, de Carolo Magno, qui filium Regis Panormitani de ſacro fonte leuauit, ita cecinit Gothefridus Viterbienſis.

Dum rate feſtinâ Regem vehit vnda marina,
Vrbe Panormita portum capit abſque ruina,
Omne ſolum Siculi munera ſoluit ei.
Carolus hic Siculum recreat baptiſmate Regem,
Quem ſubet Eccleſia Romana ſumere legem.

Rectè ergo aſſerit Litara, in præſenti textu Regem accipi pro Præfecto Panormitano, eo nomine fungente. Regnum autem Siciliæ olim, tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus ad

Digitized by Google

ad Eccleſiæ Romanæ patrimonium ſpectaſſe conſtar *ex cap. ad Apoſtolicæ, de re iudic. lib.6. Clement. Paſtoralis, eod. tit.* & probant Carolus Sigonius *de regno Italiæ lib.5. 6. & 7.* Botellus *de præſtantia Regis, cap. 46. & 47.* pluribus relatis Solorzanus *tom.1. lib.3. de iure Indiar. cap.1. numer.69.*

6. e *Regni Maiores.*] Proceres videlicet ciuitatis, maiores, illuſtriores, & nobiliores, *homines boni generis* dicuntur in lege Salica. Maiores perſonæ in legibus Burgundionum, dicuntur *optimates* communiter, de quibus aliqua adduxi *in cap. ex parte, de conſuet.*

7. f *Apocriſiarius.*] Apocriſiarij, vel apocriſarij ſunt qui Eccleſiæ negotia gerunt, *nouella 6. Iuſtin.* qui dicuntur etiam Adreſponſi *in nouella 25. cap.1.* ibi: *Habeat item Adreſponſum, ſeu Apocriſiarium.* Item capellani Pontificis, Hincmarus *epiſt. 3.* ibi: *Apocriſarius autem, quem noſtri capellanum, vel palatij cuſtodem appellant.* Pro Legatis etiam Eccleſiæ accipiuntur paſſim apud Scriptores poſterioris ætatis. In præſenti textu capellani miſſi ad pallium tradendum, & iuramentum obedientiæ recipiendum, dicuntur Apocriſiarij. De illis & eorum munere plura adduxerunt Seuerinus Binius *in notis ad epiſt. 2. Zephirini*, Boſquetus *ad Innocentium III. lib.3. epiſt.139.* Zerda *in aduerſ. cap.141.* Roſuerius *in Onomaſt. verbo Apocriſiarios*, I. Voſſius *de vitiis ſermonum lib. 3. cap. 1.* Petrus Pitheus *lib.1. aduerſ. cap.12.* fusè & doctè Petrus Marcha *lib.5. concord. Sacerd. & Imper. cap.16. cum ſequent.*

8. g *Tali conditione.*] Licet ſuperior non poſſit nouas addere conditiones, vel grauamina tempore collationis beneficij, aut inueſtituræ, *cap. prohibemus, de cenſibus, cap. ne Dei, de ſimonia*; tamen quæ tacitè inſunt, poſſunt exprimi, cùm quid noui non addant, vt in præſenti fidei profeſſio, & iuramentum obedientiæ in pallij ſuſceptione. Eleganter Carnot. *epiſt. 73. Quæ culpa eſt ſi exigitur quod debetur, & quod debetur, exhibetur.*

9. h *Oblatum.*] Non quia motu proprio Pontifex obtuliſſet, ſed prius poſtulanti conceſſit. Pallium enim peti debet ab Archiepiſcopis, *cap. priſca, 100. diſt.*

10. i *Sacramentum.*] Tam in iure canonico, quàm Cæſareo, necnon apud bonæ notæ auctores iuramentum appellatur ſacramentum, *cap. vidua, de regul. authem. ſacramenta, Cod. ſi aduerſus vendit.* probabimus *in cap. 1. de feriis.*

11. j *Plenitudo.*] *Cap. 3. & finali, de authorit. & vſu pallij*, vbi dicemus.

12. k *Conſecrare.*] *Cap.28. §. vlt. hoc tit.* notaui *in cap. ſuffraganeis, infra eodem.*

13. l *Diligis me.*] *Ioannis cap.21.* D. Iacobus *epiſtol.5.* plerumque enim Romani Pontifices in ſuis deciſionibus adſtruendis & illuſtrandis vtuntur auctoritatibus ſacræ Paginæ, vt *in cap. facientes, 86. diſt. cap. error 63. diſt. cap. cum ſecundum, cap. extirpandæ, de præb.* & paſſim in hoc volumine.

14. m *Nutu regio.*] Eò enim audaciæ per ea tempora Græci Imperatores deuenerunt, vt ipſi, & eorum Præfecti transferrent Epiſcopos de vna Eccleſia in aliam, vt refert Gretheſerus *in præfatione ad indicem Codini, fol. 112.* ibi: *Imperator Græcorum Papa videretur, adeò licentiosè Metropolitanos, Archiepiſcopos, Epiſcopos ponebat, ac deponebat arbitratu ſuo, & quaſi pilas modò in hunc, modò in illum iactabat locum:* ac Demetrius Clematianus *in reſponſis ad Cauaſilam*, relatus ab eodem Gretheſero, ait: *Imperator, vt communis in Eccleſiis ſapientum Princeps, & re, & nomine Synodorum placitis præſidet, & auctoritatem ipſis largitur, eccleſiaſticas ordinationes diſponit, & legem ponit vitæ atque officio eorum, qui altari inſeruiunt; quin & iudiciis Epiſcoporum, & clericorum, & electionum Eccleſiarum vacantium; promouet inſuper à minori dignitate ad maiorem.*

n *Excipiatur auctoritas.*] Grauis iam diu controuerſia fuit apud iuris Doctores & Theologos, vtrum videlicet Romanus Pontifex ſit infra Concilium generale, illique ſubſit; an verò ſupra ipſum? Et Concilio generali ſubeſſe docuerunt 15.
F. Duarenus *lib. 8. de ſacris eccleſ. cap. 11. in princip.* poſt Pariſienſes Theologos in Baſileenſibus & Conſtantienſibus decretis. P. Marcha *lib. 3. concord. cap.7. num.1.* memorat Gramondus *in Ludouico XIII. lib.1.* temperatè diſquirens Rouſſeli s *lib.3. hiſt. iuriſd. Pont. cap.3. num.10. & 16.* Qui nituntur ſequentibus fundamentis: Primò Eccleſia 16.
eſt corpus, in quo ſinguli fideles membra exſtunt: ſed totum corpus maius eſt quacumque eius parte: igitur maius erit vno R. Pontifice, qui membrum eſt. Adducunt in comprobationem illud Hieronymi à Gratiano relatum *in cap. legimus, 93. diſt.* in illis verbis: *Si auctoritas quæritur orbis, maior eſt vrbe; id eſt Eccleſia vniuerſalis, quam Papa.* Secundò Eccleſia vniuerſalis dicitur mater omnium fidelium, iuxta illud Eccleſiaſtici *cap.24. Mater pulchræ dilectionis:* & Apoſtoli ad Galatas *cap. 4. Illa autem, quæ ſurſum eſt Hieruſalem, libera eſt, quæ mater noſtra eſt.* Ergo Pontifex filius Eccleſiæ dicitur: ſed abſurdum eſt, vt filius ſit ſupra matrem: ergo Eccleſia, quæ mater eſt, ſupra Papam eſt, tanquam ſupra filium. Fulcitur conſequentia ex D. Bernardi teſtimonio *lib.4. de conſiderat. ad Eugenium, circa finem*, vbi Pontificem ita alloquitur: *Conſideres autem ſuper omnia ſanctam Romanam Eccleſiam, cui Deo auctore præs, matrem eſſe, non dominam; te non dominum Epiſcoporum, ſed vnum ex eis.* Tertiò ille ſuperior eſt, ad quem in extremo caſu reus iudicandus mittitur, vt patet in appellationibus, & probabo *in cap.7 de appellat.* Maius enim tribunal vltimum eſt: ſed in extremo caſu reus ad Eccleſiam remittitur, non ad Pontificem: ergo Eccleſia maior eſt Pontifice. Probatur minor ex verbo Chriſti Domini *Matthæi cap. 18.* vbi inquit Petro, qui futurus erat Summus Pontifex: *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum:* & poſt pauca, *Si te non audierit, dic Eccleſiæ; ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & publicanus:* ergo ex hoc teſtimonio apparet, à Petro ad Eccleſiam recurrendum eſſe, tanquam ad vltimum tribunal. Quod agnouerunt Innocentius IV. *in cap. ad Apoſtolicæ, de re iudic. lib. 6.* vbi ait, quod ſi Federicus II. queratur ab Eccleſia, contra ſe, id eſt, à Pontifice iniuſtam eſſe prolatam ſententiam, paratam eſſe eandem Eccleſiam accuratè, & de conſilio Concilij ſatisfacere: & D. Auguſt. *epiſt. 126.* dum querentibus Donatiſtis abſolutum ab Epiſcopo Romano Melchiade Cecilianum, reſpondebat: *Si putemus illos Epiſcopos, qui Romæ iudicauerunt, non bonos iudices fuiſſe, reſtabat adhuc plenarium vniuerſæ Eccleſiæ Concilium, vbi etiam cum ipſis iudicibus cauſa poſſet agitari, vt ſi malè iudicaſſe conuicti eſſent, eorum ſententia*

ſolueretur. Vbi ex ſerie totius epiſtolæ conſtat, poſt ſententiam Melchiadis Papæ, Epiſcopum Arelatenſem eandem cauſam iterùm iudicaſſe. Et ita ſæpeſæpiùs legimus ad futurum Concilium appellatum, vt de D. Ioanne Chryſoſtomo referunt Nicephorus *lib.6. cap.15.* Sozomenus *lib 8. cap.* 17. Similiter à Pontifice ad futurum Concilium appellaſſe Gualterum Pictauienſem Epiſcopum, refert D. Antoninus, & ex eo Rouſſelius *lib. 3. hiſtor. Pontif. dict. cap.3. num.*10. qui idem de Philippo Pulchro Galliæ Rege narrat. Quartò id expreſsè definitum legimus in Concilio Conſtant. generali, *ſeſſ.*4.5 *& primò*, per hæc verba: *Hæc ſancta Synodus Conſtantienſis generale Concilium faciens, &c. Et primò declarat, quod ipſa Synodus in Spiritu ſancto congregata, legitimè generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcumque ſtatus, vel dignitatis, etſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ Dei, in capite & in membris.* Quod confirmauit Martinus V. in ſua bulla, quæ extat inter acta vltimæ ſeſſionis, per illa verba: *Credendum eſt, & approbandum, quod in fauorem fidei, & ſalutem animarum Concilium Conſtantienſe vniuerſalem Eccleſiam repræſentans approbauit, & approbat* Ergo quia agnouit Martinus V. Concilium ſupra Pontificem eſſe. Quod poſtea confirmatum fuit eiſdem verbis in Concilio Baſileenſi, *ſeſſ.*33. Deinde in Concilio Sinueſſano Marcellinus Papa depoſitus fuit, vt in eius actis refertur: & epiſtolam Leonis Papæ Epiſcopi in Concilio Chalcedonenſi congregati examinarunt, vt refert Euagrius *lib.2. hiſtoriæ Eccleſ. cap.*18. & ipſe gloriatur, epiſtolam ſuam à Concilio approbatam fuiſſe: & Liberius Papa, quem Imperator Conſtantius depoſuit, vt ſimul cum Felice Eccleſiam regeret iuſſit Concilium Smirnenſe, litteris datis ad Felicem, vt refert Sozomenus *lib.4. hiſt. cap.*24. Tandem facit textus *in cap. ſanè, verſiculo Romanorum, 24. quæſt.*2. vbi Dioſcorus Romanorum Papa etiam poſt mortem ab Eccleſia damnatus fuit: ergo quia Concilium eſt ſupra Pontificem.

17. **Contraria ſententia probatur.**

Verùm contrariam ſententiam, videlicet Pontificem eſſe ſupra Concilium, non è contra, & Summum Pontificem caput eſſe totius Eccleſiæ, & poteſtatem illam à Deo D. Petro conceſſam immediatè in Pontificis perſona radicari, & ideò Concilium in eo nullam iuriſdictionem exercere poſſe, docuerunt D. Thomas *in 4. diſt.*19. & D. Bonauentura, Paludanus, & alij Caietanus *in tract. de comparatione Papæ, & Concil.* Albertus Phigius *de hierarch. eccleſ.* Nicolaus Anderus *lib.7. de viſibili monarch. pag.*540. Turrifcrem. *lib.2. ſumma, de Eccleſia cap.* 93. & 104. Campegius *in tract. de Rom. Pontif. cap.22. cum ſequent.* Nauarrus *lib.1. conſil. tit. de conſtitut. conſilio 1. num.*4. Carrier. *tomo 2. ff. fidei, tit.* 58. *de Conciliis, quæſt.* 10. Baronius *anno 33. num.17.* & *anno 39. num.7.* & *anno 51. num.* 12. Franciſcus Turrianus in tribus libris, quos de hac quæſtione ſcripſit, Martha *de iuriſdict. 3. part. cap.*17. Salas *de legibus quæſt.95. tract.14. diſput.8. ſect. 14. num.*70. Valenzuela *in monit. contra Venetos, cap.6. per totum*, Theophilus Raynaud. *tom. 10. in corona aurea R. P. veritate 6. in fine*, Anonymus, qui notas ſcripſit ad conſtitutionem Eugenij IV. quæ extat *tomo 35. Conciliorum Regiæ editionis, pag.*535. Grauina *de catholic. præſcript. tom.4. part.2. diſput.1. art. vlt. dubio* 1. Victoria *in relectione de poteſtate Papæ*, Canus *lib.6. de locis, cap.*1. Bellarminus *tom. 1. controu. lib.4. de Roman. Pontif. cap.*1. Suarez *de fide diſput.5. ſect* 8. Caietanus *de poteſtate Papæ, 2. part. cap.13. cum ſequent.* Carranza *in ſumma Concil. 3. controu.* Barbuſa *in præſenti*, & *de iure eccleſiaſtico lib.1. cap.2. ex num.*38. & *in dict. cap. ad Apoſtolica*, Valentia *tom.3. controu. quæſt.1. puncto 7. §* 4. Dominicus Bañez 2. 2. *quæſt. 1. art.10. dubio*.2. Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ, lib.16. cap* 8. & *lib.18. cap.*6. & poſt noſtros Salmanticenſes, Diana *in peculiari tract. de hac re edito*, qui eſt primus in appendice partis vndecimæ, Solorzanus *tom.1. de iure Indiar. lib.3. cap.7. num.*37. Duualius Profeſſor Sorbonicus *in tractatu de Pontifice, 2. part. quæſt.*1. Ioannes Leyeet *de auctoritate Pontificis lib.2. per totum*, Brunus Chaſtaing. *de priuilegiis regul. part.1. tract.1. propoſit.*2. Quorum ſententia probatur ex ſequentibus iuris fundamentis: nam Pontifex eſt vicarius Chriſti, *cap. omnes, 22. diſt.* & Eccleſia Romana mater eſt & magiſtra fidei, vt probaui *in cap.1. de ſumma. Trinit.* ſed eſſet abſurdum, vt mater filiis ſubeſſet: igitur abſurdum eſt dicere Pontificem Romanum Concilio ſubeſſe. Facit textus *in cap. ita dominus, 19. diſt.* Deinde quia prima Sedes à nemine iudicatur, *cap. nemo, cap. aliorum, cap. facta 9. quæſt.3. extrauaganti Vnam ſanctam, de maiorit. & obed.* plura Antonius Auguſt. *in epit. lib.1. tit.*13. Petrus Marcha *tom.1. concord. lib.1. cap.11. per totum*, Corjolanus *in breuiario, anno* 1150. & 1155. Vnde non ab eo ad Concilium appellatur, *cap. cuncta 9. quæſt.*3. ſed potiùs à Concilio ad ipſum, *cap. patet, cap. ipſi ſunt 9. quæſt.* 3. vt ex variis hiſtoriis Eccleſiæ conſtat: ex Sozomeno *lib.3. hiſt. cap.*7. vbi refertur Athanaſium Epiſcopum Alexandrinum, & Paulum Epiſcopum Conſtantinopolitanum, à Concilio depoſitos, ad Iulium Papam appellaſſe, & ab eo in ſuas Sedes reſtitutos fuiſſe: ex Leone Papa *epiſt.25. ad Theodoſium Auguſtum*, vbi affirmat Flauianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum appellaſſe à Concilio Epheſino 2. generali ad Leonem Papam: ex Liberato *in breuiario cap.*12. vbi affirmat, Theodoretum Epiſcopum Cyri appellaſſe à Concilio eodem Epheſino 2. ad eundem Leonem; quod & conſtat ex epiſtola ipſius Theodoreti, quæ extat ad finem operum Leonis. Denique Ioannes Chryſoſtomus à Concilio depoſitus, appellauit ad Innocentium Papam, vt conſtat ex epiſtola ipſius ad Innocentium, & probat Gelaſius I. *epiſt.13. ad Epiſcopos Dardaniæ*, vnde idem Gelaſius *columna 4. eiuſdem epiſt.* à Sede Apoſtolica appellationem permiſſam non eſſe affirmat in his verbis: *Sedes Beati Petri Apoſtoli ius habeat reſoluendi, vtpotè quod de omni Eccleſia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio, ſi quid ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerint; ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus.* Accedit, quia Concilia valent, roburque accipiunt, quatenus confirmantur à Pontifice, *cap. multi, 17. diſt. cap. in nomine, 24. diſt. cap. ad Apoſtolica, de re iudic. lib.*6. Sed omne, quod tribuit eſſe, & formam alteri, eſt ſuperius illo, cui eſſe tribuit: ergo Pontifex ſuperior eſt Concilio generali. Item Sedes Apoſtolica ligat, & damnat quidquid Concilia generalia decernunt, vel abſoluunt ſine eius authoritate congregata, vt patet in Ariminenſi, & Epheſino 2. igitur maior eſt authoritas Pontificis,

Digitized by Google

ficis, quàm Concilij Generalis. Accedit, quia Pontifex ſæpeſæpiùs mutat, quæ à Concilio generali ſtatuta fuerunt, *cap. non debet, de conſang. & affinit. cap. ſtatutum, de reſcriptis in 6.* Quod ſi inferior eſſet, facere nequiret, *cap. cùm inferior, de maiorit. & obed.* Faciunt etiam exempla Concilij Chalcedonenſis, in quo Dioſcorus, qui contra Leonem Papam excommunicationem dictauit, ſine vlla reſtitutionis ſpe condemnatus fuit, vt habetur *in cap. in tantum, 21. diſt.* & Synodus 8. vniuerſalis, in qua Photius Patriarcha, quia Concilium generale abſque conſenſu Romani Pontificis congregare præſumpſit, condemnatus fuit, vt ex eiuſdem Synodi geſtis conſtat. Tandem facit, nam Pontifex eſt caput Eccleſiæ, *cap. fundamenta, de elect. lib. 6.* & Paſtor, nedum Eccleſiarum particularium, ſed etiam vniuerſalis Eccleſiæ, *cap. Petrus 2. q. 7. cap. fideiuſſor, 50. diſt. cap. in iſtis, 80. diſt. cap. non licet, cap. præceptis 12. diſt. cap. quæ neſciat, diſt. 11. cap. rogamus, cap. cùm beatiſſimus 24. q. 1. cap. antiqua, de priuileg. cap. vnico, de renunciat. lib. 6. cap. vbi maius, §. cæterum, de elect. eod. lib. cap. licet, de conſtit. eod. lib.* & ipſe ſolus habet poteſtatem ſine vlla limitatione, in cuius ſignum non vtitur baculo paſtorali curuato, vt cæteri Epiſcopi, vt probabimus *in cap. vnico, § final. de ſacra vnctione*; & notauit D. Thomas *in 4. diſt. 24. art. 1.* Igitur Pontifex non eſt infra, ſed ſupra Concilium generale.

18. Reſpondetur fundamentis contrariis.

Quâ catholicâ ſententiâ retentâ, non obſtant argumenta in contrarium adducta: non primum, quia non valet conſequentia: Papa eſt membrum Eccleſiæ; ergo ſequitur quod poteſtate iuriſdictionis non poſſit eſſe maior toto reſiduo corpore Eccleſiæ; quia cùm habeat excellentiam, & poteſtatem conceſſam à Chriſto Domino, nihil impedit, quod membrum ſuperius ſit, quàm tototum reſiduum corpus. Confirmatur hoc naturali ratione, ex D. Ambroſio *lib. 6. in hexam. c. 29.* ab exemplo capitis corporis naturalis, quod cum cæteris membris totum corpus facit, & nihilominus præſtantius eſt cæteris, & maius in virtute ſenſitiua, totoque reſiduo copore; cùm in eo ſolo ſit plenitudo ſenſuum. Deinde totius Eccleſiæ Chriſtus Dominus membrum dicitur ab Apoſtolo *1. ad Corinth. cap. 12.* ibi: *Vos eſtis corpus, & membra de membro.* Sed hæreticum eſſet aſſeuerare Chriſtum D. non eſſe ſupra Eccleſiam, ex eo, quod membrum Eccleſiæ ſit: igitur idem erit dicendum & de Vicario ipſius. Pontifex enim quoad poteſtatem iuriſdictionis non eſt membrum Eccleſiæ, prout importat partialitatem, quia poteſtas in eo non eſt limitata, ſed plena & integra. Dicitur autem membrum prout importat diſtinctionem à cæteris. Diſtinguitur enim ab aliis membris Eccleſiæ in duobus, nempe perfectione, & officio; perfectione, non gratiæ, ſed plenitudinis poteſtatis: officio, in quantum ipſe influit in totum corpus Eccleſiæ poteſtatem iuriſdictionis in eos, qui participes eius eſſe poſſunt, vt habetur *in cap. ita Dominus, 19. diſt.* Nec obſtat authoritas D. Hieronymi; nam S. Doctor non agit de authoritate poteſtatis, aut iuriſdictionis totius orbis, aut Eccleſiæ reſpectu Papæ; ſed tantùm improbat conſuetudinem, iuxta quam quidam Diaconi in vrbe Romana præferebantur Preſbyteris; vnde alij Diaconi per orbem intendebant Preſbyteris anteferri, vt iam notaui *in cap. ſtatuimus 15. de maiorit. & obed.* & in eo ſenſu dixit, maiorem eſſe vim conſuetudinis totius orbis, quàm vnius vrbis. Nec obſtat Pontificem eſſe filium Eccleſiæ, Eccleſiam autem matrem; nam dicendum eſt Pontificem filium Eccleſiæ dici quodam in ſenſu, in alioque appellari Patrem Eccleſiæ: filius Eccleſiæ dicitur, tanquam regeneratus in baptiſmate, quia vt inquit D. Auguſtinus *in Pſalmo 127.* Eccleſia per baptiſmum continuò dicitur parere chriſtianos, hoc eſt, quod per baptiſmum dicantur generari filij Dei, & per conſequens conſortes naturæ diuinitatis, vt inquit D. Petrus *epiſt. 1.* & hoc etiam ſenſu Chriſtus fuit dictus filius Synagogæ, ex ſententia Gloſſæ *ad cap. 1. Iob*: & etiam dicitur Eccleſiæ filius à D. Auguſtino *in Pſalmo 127.* ibi: *Quomodo mater eius Eccleſia eſt, niſi quia ipſe Chriſtus eſt in Chriſtianis, quos per baptiſmum parit Eccleſia.* Dicitur etiam Pontifex pater, non tantùm quia Apoſtoli ſic appellati fuerunt, vt habetur *in cap. quorum vices, 68. diſt.* ſed ſpecialiſſimè, ex teſtimonio D. Bernardi *in epiſt. ad ciuitatem Piſanam*, vbi Innocentium appellat honoratum, & vniuerſitatis Patrem. Eccleſiaque Romana per conſequens mater omnium fidelium dicitur in Gloſſa ordinaria *cap. 7. D. Marci*, quia eſt omnium Eccleſiarum mater, vt docet Calixtus Papa *in cap. non decet, 12. diſt.* igitur non poteſt ſumi argumentum in maioritate poteſtatis, & iuriſdictionis in Eccleſia, ex eo quod mater Pontificis in prædicto textu Eccleſia appelletur, cùm ex aduerſo Pontifex etiam Pater Eccleſiæ dicatur. Deinde quia improba eſt conſequentia: Eſt mater: Ergo eſt ſuperior. Chriſtus enim Dominus filius fuit ſanctiſſimæ, & intemeratæ Virginis Mariæ; & nemo, niſi impius, & blaſphemus hæreticus, aſſerere auderet, ſuperiorem eſſe matrem filio. Cùm igitur poteſtas vicaria Chriſti irradiet in R. Pontifice, eadem analogiâ dicendum erit, hunc maiorem eſſe ſua matre. Quo argumentandi genere vſus fuit Turrifcremata *d. lib. 2. ſumma, cap. 86.* Nec etiam fauet contrariæ ſententiæ D. Bernardus, dum negat Eccleſiam dominam, & Pontificem dominum dici poſſe: nam omiſſo Archidiacono *in cap. fideli, de ſumm. Trinit. lib. 6.* qui inſuper habito eo teſtimonio, ait: *Quidquid Bernardus, Eccleſia Romana Domina nuncupatur in canone oportebat, 72. diſt.* quem ſequitur Turrifcremata *d. lib. 1 c. 87.* veriùs reſpondendum eſt diſtinguendo inter ſignificationem *dominatus*, ſi enim illum accipiamus pro authoritate, & maioritate iuriſdictionis, & poteſtatis in ordine ad regimen temporale indirectè; & directè in ordine ad regimen ſpirituale, hæreticum eſt dicere in hoc ſenſu dominatum penes Romanum Pontificem non eſſe; quod probatur *ex cap. nolite errare, 11. diſt. cap. oportebat, 79. diſt.* quâ in ſignificatione, & analogiâ Summus Pontifex dominus eſt: alio ſenſu dicitur dominatus, & dominatio reſpectu dominij totalis, quod habet dominus in ſeruos, præcipiendi, & diſponendi ad libitum; quod dominium nec in perſonas, nec in res fidelium competit Eccleſiæ Romanæ, nec eius ſponſo Summo Pontifici, vt docuit D. Thomas *1. p. q. 96. art. 4.* & agnouerunt Turrifcremata *vbi ſupra*, Victoria *de poteſtate Papæ, relect. 1.* in quo ſenſu teſtimonium D. Bernardi accipiendum eſt, nempe vt dominium totale, quod Græci deſpoticum dicunt, non dicatur reſidere in Eccleſia, nec in Pontifice, quem Deus non inſtituit ad elationem, & ſuperbiam, ſed ad curam & miniſterium, iuxta illud Chriſti Domini Matthæi *cap. 20.* *Scitis quia Principes gentium do-*

dominantur eorum ? & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos ? Et *in eodem cap.* ibi : *Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare.* Quæ verba arripiens idem mellifluus Doctor in epiſtola ad Eugenium, ait : *Si Chriſtus te miſit, æſtimabis te non miniſtrari, ſed miniſtrare veniſſe ; & miniſtrare non ſolum ſubſtantiam, ſed ipſam quoque animam : verus ſucceſſor Pauli dicet cum Paulo, non quia dominamur fidei veſtræ, ſed auditores ſumus gaudij veſtri : Petri heres audiet Petrum dicentem, nec vt dominantes in Clero, ſed forma facti gregis.* Hactenus D. Bernardus, ex quibus verbis apparet, qualis eius præcedentium verborum ſenſus ſit.

19. Reſpondetur aliis fundamentis. Nec obſtat argumentum deductum *ex cap.* 18. *D. Matthei*, ibi : *Vade, dic Eccleſiæ*, &c. quod vt diſſoluamus, obſeruandum eſt, in eo textu agi de correctione fraterna, continetque præceptum datum D. Petro, tanquam cuilibet fideli, vel diſcipulo, antequam ei Chriſtus Dominus vniuerſum gregem committeret. Et ſupponendum eſt, verbum *Eccleſia*, ibi non ſumi per antonomaſiam de vniuerſali Eccleſia per orbem diffuſa, nec in vniuerſali Concilio congregata : primum enim illud impoſſibile eſt, vt reus fieret peccator coram tota Eccleſia, per quam obiurgationem fraternam non audiuit : ſecundum verò eſſet valde difficile, expectare Concilium vniuerſale, vel totius Eccleſiæ congregationem, vt cenſendum eſſet, & iudicandum de peccatore obdurato. Quare illa verba, *dic Eccleſiæ*, accipiunt de Eccleſia particulari, Epiſcopo, aut Prælato ordinario, qui illi præeſt, Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & alij ſancti Patres, quos ſequitur & refert Gloſſa ordinaria ibi. Verba Hieronymi ſunt : *Hic poteſtatem tribuit Apoſtolus : Prælati ergo vniuerſitatum ſunt, ad quos tanquam ad iudices, fideles remittuntur, non ipſæ vniuerſitates.* Chryſoſtomus ſic habet : *Dic Eccleſiæ, id eſt his qui Eccleſiæ præſunt.* Quem ſenſum, alium etiam præbens, aptiſſimum agnouit D. Thomas *in tractatu de correctione fraterna*, & Gloſſa *in cap. ſi peccauerit* 2. *q.* 1. Ex his apparet, hoc argumentum, ſi probaret, multùm probaturum ; conuinceret enim, Petrum vt Summum Eccleſiæ Paſtorem, inferiorem eſſe quovis Eccleſiæ particulari Prælato : igitur ſatis apparet, iniunctum fuiſſe dictum præceptum de correctione fraterna Petro vt diſcipulo, non vt vniuerſali Eccleſiæ Præſuli, vt latiùs docuit Turrecremata *d. lib.* 2. *cap.* 92. Nec intereſt a nunnullis appellationem interpoſitam fuiſſe ad futurum Concilium ; nam huiuſmodi appellationes, vt iniuſtas ſemper Eccleſia exectata eſt vt dicemus *in cap.* 7. *de appellat.* Nec obſtat, quod de Concilio Conſtantienſi expendebamus, nam decretum Concilij Conſtantienſis, vtpote tempore ſchiſmatis factum, nullam authoritatem habet. Nec obſtat, quod de confirmatione ipſius Concilij expendebamus ; nam confirmatio Martini V. refertur ad ea, quæ geſta ſunt reſpectu hæreticorum, & hæreſum Ioannis Vvicleſi, & aliorum ; non verò ad ſeſſiones 4. & 5. in quibus decretum poteſtatis Concilij editum fuit. Non autem in prædictis litteris confirmationis Martinus mentionem fecit de præfato decreto poteſtatis Concilij ſupra Papam : quare confirmatio ipſa referenda eſt ad damnationem in materiis fidei contra hæreſes tunc inſurgentes, & damnatas in Concilio conciliariter, vt patet ex illis verbis, *Conciliariter, non aliter, nec alio modo.* Ex quibus conſtat, Martinum ea tantùm approbaſſe, quæ in Concilio conciliariter, præuio ſcilicet diligenti examine, & inquiſitione fuerant approbata, vel damnata more Conciliorum, nimirum à ſeſſione 8. & deinceps, vt latiùs docent Ioannes Leyan *de Pontificis authoritate lib.* 3. *fol. mihi* 112. Caietanus *in opuſc. de poteſtat. Papæ & Concilij, cap.* 8. Bellarminus *de Romano Pontifice lib.* 4. *cap.* 6. Turrecremata *lib.* 2. *cap.* 98. Alio modo decretum illud Concilij Conſtantienſis exponit Sfortia *in hiſtoria Concilij Trident.* videlicet decretum illud Concilij Conſtantienſis iuſtum fuiſſe pro tempore illo, & occaſione ſchiſmatum trium Pontificum, Ioannis videlicet XXIII. Gregorij XII. & Benedicti XIII. qui pro Pontificibus ſe gerebant ; tunc enim, quia legitimus Pontifex non erat certus, Concilium de illis non certis, ſed dubiis Pontificibus ſententiam tulit ; quia Concilium generale habet auctoritatem iure diuino conceſſam ad tollendum ſchiſma, legitimumque Pontificem declarandum, vt explicat Turrecremata *lib.* 2. *ſumma de Eccleſia, cap.* 99. Caietanus *tom.* 1. *opuſc.* 1. *de auctorit. Papæ, cap.* 16. § *Concilium perfectum*, Valentia 2.2 *diſput.* 2 *q.* 1. *punct.* 7. §. 45. *ad* 6. *argum.* Suarez *lib.* 3. *aduerſus Regem Angliæ, cap.* 28. *num.* 8. Martha *de iuriſdict.* 3. *p. cap.* 17. *num.* 7. Salas *de legibus q.* 95. *tract.* 14. *diſput.* 8. *ſect.* 14. *num.* 73. Vnde deducit Theophilus *d. tom.* 10. *de aurea corona R.P. verit.* 6. *ad finem*, idoneam excuſationem viri optimi & doctiſſimi Ioannis Charlerij, cognomento Gerſonis, cui paſſim tribuitur, quod ſtatuerit Concilium ſuprà Pontificem, & quod cenſuerit Pontificem ſubeſſe Concilij iudicio, itavt poſſit per Concilium deturbari, & redigi in ordinem. Scribebat enim Gerſo tempore Concilij Conſtantienſis, quo Eccleſia trium ſimul Pontificum dubiorum multiplicitate fœdè exciſa erat, in quo euentu rectè Gerſo ſcripſit de Concilij authoritate ſuprà Pontificem, quamvis extra illum euentum ea Gerſonis doctrina nullo modo eſſet probanda.

Nec obſtat etiam quod ex Concilio Baſileenſi expendebamus ; nam reſpondendum eſt, Concilium illud, dum Eugenium IV. indubitatum Pontificem depoſuit, & Felicem elegit, ſchiſmaticum, ſeditioſum, & nullius momenti fuiſſe, vt definitum eſt in Concilio Lateran. vltimo, *ſeſſ.* 11. nam licèt fuiſſet legitimè congregatum à Martino V. eo tamen tempore, quo ſententiam in Pontificem protulit, iam à Sedis Apoſtolicæ obedientia receſſerat, vt notat Suarez *lib.* 3. *aduerſus Reg. Angliæ, cap.* 18. *num.* 9. vbi ſubiungit, Pontificem pro nihilo eam ſententiam habuiſſe, vt traditur in eodem Concilio, *ſeſſ.* 38. & vniuerſam Eccleſiam eum tanquam verum Paſtorem coluiſſe, & Felicem, cognito errore, Eugenio obtemperaſſe, & demùm ipſum Concilium Nicolao V. Eugenij ſucceſſori ſe ſubieciſſe, vt conſtat ex epiſtola eiuſdem Nicolai Concilio affixa, in qua Pontifex ſolùm confirmauit ea, quæ circa beneficia, & cenſuras eccleſiaſticas Concilium definierat ; ea verò, quæ de ſua authoritate ſupra Pontificem decreuerat, nullus vnquam Pontifex probauit, vt notat Bellarminus *lib.* 2. *de Conciliis, cap. finali, verſiculo vltimo* ; qui *lib.* 3. *de Eccleſia, cap.* 16. plura de hoc Concilio adducit. Nec obſtat exemplum Marcellini à Concilio Sinueſſano depoſiti ; nam vt omittam, ea acta ab aliquo Donatiſta conficta, & edita videri poſt tempora Auguſtini, vt ſuſpicantur Baronius 2. *tom. anno* 302. *num.* 95. Iacobus Gordonus *in chronol. anno* 303. 20. Proſequitur eadem ſolutio.

quia

quia cùm ea hiſtoria communiter in Eccleſia recepta ſit, non debet in dubium reuocari, vt & ipſe Baronius admonuit, præſertim cùm Nicolaus Papa *in cap. nunc autem*, 21. *diſt.* eius meminerit; dicendum credo, ideò potuiſſe Concilium de ea cauſa cognoſcere, quia Marcellinus de actu infidelitatis accuſabatur, cuius rei diſcuſſio atqoe examen ad Concilium ſpectat, *cap. ſi Papa*, 40. *diſt.* ſed quoniam omnibus conſtabat Marcellinum metu compulſum Idolis ſacrificaſſe, neque ipſum hæreticum fuiſſe, aut à fide deuiaſſe, nullus auſus eſt in eum ſententiam proferre, quia prima Sedes non iudicatur à quoquam, vt dicitur *in d. cap. nunc autem*: verùm quia Marcellinus, qui poſtea fuit inſignis martyr, ſeipſum damnaſſe videtur, dicens: *Peccaui coram vobis, & non poſſum eſſe in ordine ſacerdotum* (per quæ verba exiſtimat Bellarminus *tom. 2. de Conciliis*, *cap.* 19. Marcellinum Pontificatui renunciaſſe,) Concilium acceptauit renunciationem, & condemnationem; atque ita Marcellinus non fuit iudicatus à Concilio, dum Pontifex manſit; ſed poſtquam ſe Pontificatu abdicauit. Aliter factum illud exponit Suarez *aduerſus Regem Angliæ*, *cap.* 18. *num.* 1.

21. SOLVVNTVR VLTIMA FVNDAMENTA.

Nec quod de epiſtola Leonis dicebamus, obſtat; nam epiſtolam illam, non vt continentem vltimam definitiuam ſententiam, ſed inſtructionem quà adiuti Epiſcopi meliùs iudicarent, examinarunt Epiſcopi Concilij Chalced. Nec etiam obſtat, quod de Liberio Papa expendebamus; nam factum illud in argumentum trahi non poteſt, quia Imperator Conſtantius, qui eum depoſuit, Arrianus erat, & Concilium Smirnenſe ſimiliter Arrianorum: nec Concilium iuſſit, ſed tantùm litteras exhortatorias miſit ad Liberium, vt ſecum pateretur ſimul Felicem ſedere. Tandem non obſtat textus *in d. cap. ſanè*; quoniam Dioſcorus non fuit B. Petri ſucceſſor, neque Summus Pontifex, ſed Patriarcha Conſtantinop. vt ſuprà retuli: ideò autem appellatur Romanorum Papa, quia ciuitas Conſtantinopolitana noua Roma dicta eſt, *l. 1. C. de priuileg. vrbis Conſtantinop. cap. Conſtantinopolitana*, 21. *diſt.* notat Petrus Gregorius *lib.* 15. *ſyntagm. cap.* 5. *num.* 4. & Papæ nomen apud Græcos non ſolùm Patriarchis, ſed etiam Epiſcopis commune erat, vt colligitur ex Gregorio Turon. *lib.* 2. *hiſtor. Franc. cap.* 27. notauit Petrus Greg. *d. lib.* 15. *cap.* 2. *num. finali.* Hactenus de poteſtate Pontificis ſupra Concilium, non è contra, pro illuſtratione noſtri Paſchalis; nec inutilis digreſſio lectori videbitur, cùm in nullo alio huius voluminis textu noſtra catholica ſententia expreſſiùs doceatur, & decidatur.

o *Corpore.*] Dicemus in titulo *de authoritate & vſu pallij.*

22. p *Daci.*] Plures confundunt Dacos cum Danis, vt notaui *in cap.* 2. *de conſuet.* quod cùm feciſſet Piccolus *vbi ſuprà*, affirmat hanc decretalem miſſam non eſſe Panormitano Archiepiſcopo; nam ſi eſſet, fruſtra Pontifex adduceret exemplum Romanorum ad conuincendam Regia & Procerum perfidiam. Legendum igitur eſt Daci, qui diuerſi ſunt à Danis, vt notaui *in cap.* 2. *de conſuetudine*; & tunc rectè vtitur noſter Pontifex eorum exemplo; nam cùm longiùs abeſſent, quàm Panormitani à Romana Curia, & nihilominus, vt iurarent obedientiam, Romæ veniebant: quantò ergo magis ipſi Siculi venire recuſare non debebant.

q *Singulis annis.*] Inter capita iuramenti præſtandi ab Archiepiſcopis tempore receptionis pallij, illud erat, vt limina Apoſtolorum viſitarent, *cap. ego*, §. *vlt. de iureiurando*, vbi dicemus: & Epiſcopi Siculi in hac peregrinatione admodùm deuoti erant; ſiquidem ſingulis annis limina Apoſtolorum adibant. D. Gregorius *lib.* 6. *indictione* 15. *epiſt.* 9. 23.

COMMENTARIVM.

EX hac Paſchalis decretali talis deducitur aſſertio: *Archiepiſcopi & Epiſcopi debent obedientiam & fidelitatem iuramento promittere R. Pontifici.* Probant textus *in cap. quamquam*, 23. *diſtinct. cap.* 8. 65. *diſt. cap.* 1. *& per totum*, 100. *diſt. cap. de forma* 22. *q.* 5. *cap. in omnibus*, *de conſecr. diſt.* 5. *cap. ego* 4. *cap.* 8. 22. *&* 30. *de iureiurando*, *cap. dudum*, *el* 2. *hoc tit. cap. antiqua*, *de priuileg. cap. dilecta*, *de maiorit. & obed. cap. cum clerici*, *de v. ſ. cap.* 1. §. *verùm*, *de ſtatu regul. lib.* 6. *nouella* 137. *Iuſtinian. cap.* 2. Concilium Carthaginenſe 4. *can.* 1. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 12. Mediolanenſe *lib.* 1. *tit.* 1. Aquileienſe *tit.* 1. Rhotomag. *tit. de Epiſcopis*, *num.* 29. Illuſtrant plures relati à Cenedo, & Barboſa *in præſenti*, & *de poteſtate Epiſcopi alleg.* 111. *num.* 41. Quibus addendi ſunt Baronius *anno* 722. Franciſcus Hallierius *de ſacris elect. ſect.* 6. Solorzanus *lib.* 4. *polit. cap.* 6. Sauſay *in Panoplia Epiſcop. cap. vlt.* Anſeguiſus *in notis ad Capitularia*, *verbo Fidelitas*, Iulius Lsuorus *de elect. tit.* 4. *cap.* 22. Petrus Gregorius *de elect. cap.* 19. *num.* 21. Barboa *in d. cap. ego* 4. Michael Rouſſelius *lib.* 2. *hiſtor. cap.* 1. Boſquetus *ad Innocentium lib.* 1. *epiſt.* 91. Cironius *ad titulum de iureiurando*, *de feudis*, & *de authoritate & vſu pallij*, Garcia *de beneficiis* 3. *p. cap.* 3. Diana *p.* 52. *tractat.* 2. *reſolution.* 56. Petrus Mareba *lib.* 6. *concord. cap.* 3. 24. CONCLVSIO RESERTVR ET PROBATVR.

Sed in hanc aſſertionem inſurgi poteſt ſequenti ratiocinio, deducto ex viſceribus noſtri textus: nam iurare omninò à Deo prohibitum eſt. Ex veteri Teſtamento probatur *ex cap.* 4. *Oſeæ*, ibi: *Non iuraueritis, viuit Dominus.* Zachar. *epiſt.* 5. ibi: *Omnis fur iudicabitur, & omnis iurans ex hoc ſimiliter iudicabitur.* Ex Teſtamento nouo, *cap* 5. *Matthæi*, ibi: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, non periurabis, reddes autem Domino iuramenta tua: ego autem dico vobis non iurare omninò.* Et ſtatim: *Sit autem ſermo veſter, non non, eſt eſt; quod autem hoc abundantius eſt, à malo eſt.* D. Iacob. *epiſt.* 5. ibi: *Ante omnia fratres mei nolite iurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum.* Quibus authoritatibus probatur, omnibus fidelibus interdictum eſſe iuramentum; quam prohibitionem iurandi etiam firmarunt Sancti Patres. Baſilius *homilia in Pſalmum* 14. Chryſoſtomus *homilia* 59. *&* 78. *ad populum*; Clemens Alexandrinus *lib.* 6. *conſtit. cap.* 11. ibi: *Magiſter noſter præcipit, vt neque per verum Deum iuraremus, vt ſermo noſter credibilior ipſo iureiurando haberetur.* Tertullianus *de idololatria cap.* 11. ibi: *Taceo de periurio, quando nec iurare quidem licet.* Quæ prohibitio iurandi maximè in Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis eccleſiaſticis perſonis adeò viget, vt nulla ex cauſa illis liceat iurare, *cap. ſacramentum* 2. *q.* 4. Vnde legitur in actione prima Concilij Conſtantinop. contra Eutych. quod cùm Patres Concilij cogerentur à Magiſtratibus iurare, ſi veræ erant propoſitiones vtriuſque partis, Baſilius Epiſcopus reſpondet: *Hactenus iuramentum* 25. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

mentum Epiſcopis neſcimus oblatum, ſed eſt præceptum nobis à Domino non iurandum, nec per cælum, nec per terram. Et *cap. legibus, de iuramento calumniæ*, Concilium Triburienſe celebratum anno 868. igitur nec prætextu obedientiæ, aut fidelitatis promittendæ iurare licèt Archiepiſcopis. Augetur hæc difficultas ex eo, nam Abbates monachorum tenentur obedientiam præſtare Epiſcopis, *cap. ne Dei, de ſimonia.* Sed apud ipſos inualuit, vt iurare minimè cogerentur, ex eo quod regulâ D. Benedicti iurare prohibitum erat, vt refertur in chronicis Caſſin. *lib. 4. cap.* 109. vbi monachi excuſati fuerunt à iuramento obedientiæ præſtando Innocentio ſecundo, quia neque per Euangelium, neque per regulam S. Benedicti fas illis erat iurare. Vnde Fulbertus Carnotenſis *epiſt.* 4. exiſtimat à monachis obedientiam eſſe exigendam, iuramenta autem relaxanda, ibi: *Igitur ſi Abbas Sancti Benedicti de veſtro contemptu culpam ſuam recognouerit, & deinceps ſubiectionem promiſerit, quæ canonicè vobis debetur, hortor & ſuadeo, vt recipiatis; ſacramenta verò, & cætera, quæ ad mundanam legem pertinent, propter amorem Regis Domini miſſa faciatis, vt religionem magis, quam ambitionem vos ſectari cognoſcat.* Referunt Sigonius *de Regno Italiæ anno* 1137. Rooſſelius *dicto cap.* 1. *numero* 7.

26. Qua difficultate minimè obſtante defendenda eſt Paſchalis deciſio, quæ vt rectiùs perpendatur, ſciendum eſt, Archiepiſcopos, & Epiſcopos teneri ſuarum conſecrationum tempore, antequam manus eis imponantur, iuramentum fidelitatis, & obedientiæ facere ſummo Pontifici; cuius iuramenti origo à temporibus Gregorij ſecundi repetenda eſt, qui floruit per annum 723. eo enim anno legimus S. Bonifacium iuramentum hoc coram Gregorio II. ſequenti verborum formâ feciſſe: *Promitto ego Bonifacius Dei gratiâ Epiſcopus, tibi Beate Petro Apoſtolorum Princeps, Vicarioque tuo B. Gregorio Papæ, & ſucceſſoribus eius, per Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, Trinitatem inſeparabilem, & hoc ſacratiſſimum corpus tuum, me omnemfidem, & puritatem S. Fidei Catholicæ exhibere, & in vnitate eiuſdem fidei Deo operante perſiſtere, in quo omnis Chriſtianorum ſalus eſſe comprobatur ſine dubio; nullo modo me contra vnitatem communis, & vniuerſalis Eccleſiæ ſuadente quopiam conſentire: ſed, vt dixi, fidem & puritatem ei, & prædicto Vicario, atque ſucceſſoribus eius per omnia exhibere: ſed & ſi cognouero Antiſtites contra inſtituta Sanctorum Patrum conuerſari, cum his nullam habere communionem, aut coniunctionem; ſed magis ſi prohibere valuero, prohibebo; ſin minus, fideliter ſtatim Domino meo Apoſtolico renunciabo: quod ſi, quod abſit, contra huius promiſſionis meæ ſeriem aliquid facere quolibet modo, ſeu ingenio, vel occaſione tentauero, reus inueniar in æterno iudicio, & vltionem Ananiæ, & Sapphiræ incurram, qui vobis etiam de rebus propriis fraudem facere præſumpſerunt. Hunc etiam indiculum ſacramenti ego Bonifacius exiguus Epiſcopus manu propria ſcripſi, atque ponens ſupra ſacratiſſimum corpus S. Petri, ita vt præſumptum eſt, Deo teſte & iudice, feci ſacramentum, quod & conſeruare promitto.* Referunt Baronius *anno* 723. Surius *in vita S. Bonifacij*, Binius *tomo* 3. *Concilior. p.* 1. *in eod. anno.* Inde fluxit conſuetudo promittendi fidelitatem ſub iureiurando, vt obſeruat Petrus Marcha *lib. 6. concord. cap. 7. ex num.* 6. Similiter temporibus Gregorij VII. legimus occaſione ſchiſmatis, quod Henricus Imperator in eum excitauerat, primò ab omnibus Epiſcopis ab ſchiſmate redeuntibus, ſacramentum prædictum exactum fuiſſe, & paulatim à cæteris Epiſcopis idem iuramentum emitti cœpit: conſtat ex Concilio Romano 6. ſub Gregorio VII. celebrato, *tom. 3. Concil. cap.* 2. vbi Archiepiſcopus Aquileienſis in hunc modum iuramentum emiſit: *Ab hac hora, & in antea fidelis ero B. Petro, & Papæ Gregorio, ſuiſque ſucceſſoribus, qui per meliores Cardinales intrauerint; non ero in conſilio, vt vitam, aut membra, aut Papatum perdant, aut capti ſint mala exceptione: ad Synodum, ad quam me vocabunt, vel per ſe, vel per ſuos nuncios, vel per ſuas litteras, veniam, & canonicè obediam; aut ſi non potero, legatos meos mittam. Papatum Romanum, & Regalia S. Petri adiutor ero ad retinendum, & defendendum, ſaluo meo ordine: conſilium verò, quod mihi crediderit per ſe, aut per nuncios ſuos, ſiue per litteras, nulli pandam, me ſciente, ad eorum damnum: Legatum Romanum eundo, vel redeundo honorificè tractabo, & in ciuitatibus ſuis adiuuabo, cum inuitatus fuero; hæc omnia obſeruabo, niſi quantùm ſua certa licentia remanſerit.* Igitur hoc iuramentum progreſſu temporis ex conſuetudine recepta, non ſolùm ab Archiepiſcopis tempore ſuſceptionis pallij, & Epiſcopis ab ſchiſmate redeuntibus præſtari cœpit, ſed præceptum fuit à Paſchali II. in Concilio Romano generali, & à Gregorio VII. in dicto Concilio Romano, vt docet Halliet. vbi ſuprà *ſect. 7. §.* 3. De capitulis huius iuramenti agemus *in dicto cap. ego.*

Secundò ſciendum eſt, prædictum iuramentum præſtare Archiepiſcopos, & Epiſcopos R. Pontifici, licèt olim dum confirmationem petebant, illis obedientiam iuramento promitterent; Epiſcopi enim pollicebantur obedientiam Sedi Metropolitanæ, quod iuramentum ſponſio dicitur ab Iuone Carnotenſi *epiſt.* 61. ibi: *Timentes rei fieri ſponſionis, quam Metropolitanæ Sedi fecimus.* De quo iuramento accipiendus eſt textus *in cap. cùm dilecti, de maiorit. & obed.* & promittebant ſe obſeruaturos canones vſu receptos, & priuilegia Metropolitana, vt conſtat ex formula 12. quæ extat *tom.* 12. *Concil.* & exponit P. Marcha *lib. 8. concord. cap.* 3. eo verò iuramento vltra fidelitatem, & obedientiam, ſi à Metropolitano non conſecrabatur Epiſcopus, ſed à ſuffraganeis, ſpondebat ſe vt primùm poſſet, Metropolitanam Sedem aditurum, in ſignum reuerentiæ: idem obſeruabatur in Epiſcopo à Pontifice conſecrato, quia Pontifex iuri Metropolitano derogare nequibat. Concilium Toletanum 12. *cap.* 6. Tarraconenſe *can.* 5. Exempla extant in Iuone Carnotenſi, qui ab Vrbano III. conſecratus, ad Richerium Senonenſem Archiepiſcopum miſſus eſt, vt obedientiam promitteret, *epiſt. 2. Iuonis*, ibi: *Conſecratum ergo eum, ſaluâ tua Eccleſiæ obedientiâ, remittentes, dilectionis tuæ dulcedinem poſtulamus, vt omnis litis fomite conſopito, benignitate eum debita complectaris, & ad Eccleſiæ ſuæ regimen auxilium tuum ei largiaris.* Hodie tamen ſemper committitur viciniori Epiſcopo, vt à nouo electo recipiat iuramentum; quod ſi deceſſerit Epiſcopus ille, cui committebatur iuramenti ſuſceptio, alius quilibet poteſt ſuſcipere, quin bullis Apoſtolicis aduerſetur. Similiter etiam fidelitatis iuramentum Imperator, Reges, cæterique Principes Catholici Summo Pontifici præſtant. *Clementina* 1. *de iureiurando.* De variis Monarchis referunt Polydorus Vergilius *lib. 15. hiſtor. Angl.* Heliblolgd. *in hiſtor.* 27.

26. De origine huius iuramenti.

27. Quibus, et a quibus præſtatur hoc iuramentum.

hiſtor. Sclauorum, cap.5. & de præſtantiſſimo noſtro Rege refert Martha *de iuriſdict. 1. part. cap. 26. numer. 94.* & nos dicemus *in cap. venerabilem, hoc tit.* Similiter etiam hoc iuramentum præſtant Abbates, & Abbatiſſæ Epiſcopo, *cap. ne Dei, de ſimonia,* Innocentius III. *lib. 15. epiſt. 227.* & Clerici beneficia parochialia poſſidentes, *c. quamquam, diſt. 23.* Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. de reformat. c. 12.* & in aliquibus religionibus, vt D. Benedicti, & Carmelitarum, Prælati inferiores ſuo Generali præſtant hoc iuramentum, Tamburinus *de iure Abbatum tom. 1. diſput. 8.* Garcia *tom. 2. politica, difficult. 7. dub. 7.* Cardinales verò Romanæ Eccleſiæ non tenentur hoc iuramentum facere, cùm ſint membra ipſius capitis.

28. TRADITVR RATIO DECIDENDI. Ex quibus apparet vera decidendi ratio ad noſtrum textum; nam cùm Paſchalis temporibus iam obſeruatum eſſet, vt Archiepiſcopi, & Epiſcopi à ſchiſmate redeuntes, vel nouiter electi, præſtarent iuramentum fidelitatis, & obedientiæ Summo Pontifici, iuſtè Paſchalis per Apocriſiarios ab Archiepiſcopo Panormitano hoc iuramentum exigebat, cùm iam alij Archiepiſcopi illud præſtitiſſent temporibus Vrbani II. & Gregorij VII. Et Alexander III. initâ cum Federico pace, non antè Archiepiſcopis, qui partes Imperatoris ſequebantur, pallium conceſſit, quàm idem iuramentum præſtitiſſent, vt refert Albertus Stad. *in chronic. anno* 1179. Accedit, nam Archiepiſcopi, qui de D. Petri corpore inſignia, hoc eſt pallium plenitudinis poteſtatis accipiunt, debent eo obedientiores ſe ipſi Sedi exhibere, vnde aiebat S. Bonifacius *epiſt. ad Gubertum: Maior nobis ſolicitudo Eccleſiarum, & cura populorum propter pallia credita, & recepta, quàm cæteros Epiſcopos incumbit.* Deinde facit alia ratio à Pontifice noſtro perpenſa; nam quælibet Domini noſtri actio debet eſſe vitæ noſtræ inſtructio; ſed Chriſtus, qui ſummam poteſtatem D. Petro conceſſit, eam conditionem appoſuit, *Si diligis me, paſce oues meas:* ergo & Pontifex, cùm plenitudinem poteſtatis per pallium tradit, poteſt eam conditionem apponere, *Si fidelis & obediens Romanæ Sedi erit.*

29. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta; nam licèt illis auctoritatibus moti Albanenſes, Chatari, & alij impij Hæreſiarchæ; quos refert, & refellit Caſtro *aduerſus hereſes, verbo Iuramentum, hereſi* 1. aſſeruerint iuramentum adeò eſſe intrinſecè malum, vt nunquam Chriſtianis liceat eo vti; tamen certum eſt, non omne iuramentum eſſe illicitum, aut prohibitum, quod probatur authoritatibus ſacræ Paginæ. *Deuteron. cap. 6. & 20.* ibi: *Dominum tuum timebis, & illi ſoli ſerties, ac per nomen illius iurabis. Pſalmo 62.* ibi: *Laudabuntur omnes qui iurant in eo.* Teſtimoniis iuris noſtri probatur ex tota cauſa 22. *quæſt. 5.* Exemplis etiam id ſuadetur; nam frequenter Prophetæ vtuntur illâ formulâ iuramenti, *Viuit Dominus:* & D. Paulus pluribus in locis, 1. *ad Roman.* ibi: *Teſtis enim mihi eſt Deus:* ad Corinth. *verſic. 1.* ibi: *Ego autem teſtem Deum inuoco in animam meam:* & 2. *ad Timoth. cap. 4. Teſtificor coram Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Sanctorum Patrum ſententiis etiam id probatur, relatis ab Innocentio *in cap. etſi Chriſtus, de iureiurando.* D. Auguſtin. *lib. 10. contra Fauſtum, cap. 23.* Iſidor. *lib. 2. ſentent. cap. 31.* ibi: *Non eſt contra præceptum Dei iurare; ſed dum vſum iurandi facimus, periurij crimen incurrimus.* Firmatur etiam hæc ſententia ex conſuetudine Eccleſiæ vniuerſalis, nam ſæpè in ſacris canonibus exiguntur iuramenta, vt in iudiciis, in teſtibus, *cap. 1. de teſtibus:* in actore iurante de calumnia, *cap. 1. de iuramento calumniæ:* in purgatione canonica, *cap. 1. de purgatione:* in abiuranda hæreſi, & aliis actibus, quæ omnia iuramenta licita ſunt, *cap. vt noueritis* 22. *quæſt. 1.* Nec obſtant teſtimonia pro ratione dubitandi adducta; nam auctoritates Teſtamenti veteris procedunt in iuramentis præſtitis à Iudæis per Angelos, per cœlum, & terram, quæ ab illis vſitabantur: nec locus D. Matthæi refragatur, cui ſatisfacit Suarez *de religione tom. 2. tit. de iuramento, cap. 2.* qui aſſerit, ibi non prohiberi iuramentum vtcumque, ſed frequentiam iurandi, ne ex facilitate ad conſuetudinem, & ex conſuetudine ad periurium deſcendatur. Nec locus D. Iacobi pro hæreticis facit, qui eodem modo intelligendus eſt. Similiter pro eis non facit locus Oſeæ, nam ibi Dominus non prohibet fidelibus iurare per Deum; ſed illis, qui ad cultum Idolorum deuiauerunt, prohibet ne iurent per Deum viuum, ne maius idololatriæ crimen perpetrarent; nam ita iurando, intendebant iurare per idolum, quem colebant, & ideò profitebantur idolum eſſe Deum viuum: ita Theodoretus & Lyra *ibi.* Nec tandem Sanctorum Patrum, & Conciliorum decreta aduerſantur; nam procedunt in iurantibus abſque neceſſitate; prohibent enim Patres iuramentum voluntarium, cùm neceſſitas non expoſcit; tunc enim iurari non debet: at noſter textus procedit in caſu, quo iuramentum neceſſarium eſt, vt docet Cironius *ad titulum de iureiurando.* Nec augmentum difficultatis obſtat, deductum ex vſu, & conſuetudine monachorum; nam licèt legamus in dicto chronico Caſſin. eos ea friuola excuſatione aliquando obedientiæ iugum auerſatos fuiſſe, tamen eam, & alias excuſationes reiecit Innocentius III. in epiſtola ad eos miſſa, quæ extat *in cap. etſi Chriſtus, de iureiurando:* vnde ceſſauit ſuperſtitio, & ſemper iuramento obedientiam promittunt ſuis Prælatis, aut Epiſcopis diœceſanis, vt tradit Tamburinus *dicto tit. 1. diſput. 8.*

Sed ſuperiori aſſertioni primò opponitur textus *in cap. vlt. de regulis iuris,* in illis verbis: *Indignum eſt, & à Romana Eccleſia conſuetudine alienum, vt pro ſpiritualibus facere quis homagium compellatur.* Ex quibus apertè conſtat, nec pro pallio, aut conſecratione recipiendis licere homagium facere, hoc eſt iuramentum fidelitatis præſtare; homagium enim facere, eſt iurare fidelitatem, & eam promittere. Verrucius *in verbis feudalibus, verbo Homagium.* Meurſius *eodem verbo,* Zerda *in aduerſariis, cap. 77.* Voſſius *de vitiis ſermonum, lib. 3. cap. 14.* Iuretus *ad Iuonem cap. 35.* Idumai. *ad Innocentium lib. 3. epiſt. 77.* Solorzanus *lib. 3. polit. cap. 25.* 30. EXPONITVR CAP. VLT. DE REGVLIS IVRIS. Igitur non rectè aſſerimus, Archiepiſcopum teneri, dum pallium recipit, obedientiam, & fidelitatem promittere. Huic difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, promittere fidelitatem, & obedientiam iurare R. Pontifici, non eſſe homagium facere; nam homagium maximum ſubiectionis ſignum eſt, illud enim flexis genibus vaſſalli faciunt Domino feudi, his verbis: *Ego N. iuro homagium tibi Domino, vt amodò ſim homo ligius veſter contra omnem hominem, qui poteſt viuere.* Vnde cùm nullus ſimilem debeat facere ſubiectionem Epiſcopo ſuo, deciditur in eo textu homagium pro ſpiritualibus fieri non debere, quod probatur *in cap. ex diligenti,* vbi dicemus, *de ſimonia:* quæ ſolutio maximè iuuatur ſi obſeruetur, textum *in dict. c. finali,* eſſe deductum *ex cap. 2. de exceſſibus Prælat. in 2. collect.* vbi

agitur

Digitized by Google

agitur de Epiſcopo, qui volebat Archidiaconum Eccleſiæ facere hominem ligium; quod Cœleſtinus III. decreuit fieri non debere, cùm homagium facere pro ſpiritualibus omni iure ſit probibitum. Aliter Cironius exponit textum illum ad titulum de feudis.

31. Explicatur can. 13. Concilii Cabilon. 2. Secundò reſragatur Concilium Cabilonenſe 2. *can.* 13. in illis verbis: *Dictum eſt de quibuſdam fratribus, quod eos, quos ordinaturi ſunt, iurare cogant, quod digni ſint, & contra canones non ſint facturi, & obedientes ſint Epiſcopo, qui eos ordinat, & Eccleſiæ in qua ordinantur: hoc iuramentum, quia periculoſum eſt, inde inhibendum ſtatuimus.* Ex quibus verbis expreſsè colligitur, ab ordinandis iuramentum obedientiæ, & fidelitatis exigi non debere, ne periurij occaſio præſtetur: igitur ſimiliter Archiepiſcopi tempore receptionis pallij non debent compelli obedientiam, & fidelitatem iurare. Difficilior redditur Cabilon. Concilij canon ex eo, quod certum eſt, ordinandum tempore ſuæ ordinationis teneri iurare, quæ in eo continentur: primò canonum obſeruantiam, *cap. quamquam, 23. diſt.* obedientiam Epiſcopo, vt conſtat *ex cap. quod ſuper, de maiorit. & obed. cap. cum Clericis 19. de v. ſ.* vbi iurantem hac formulâ: *Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Placentinæ Eccleſiæ, & Domino meo Epiſcopo*; obſtringi iuramento reſpondet Innocentius III. Plura in hac parte Hallierius *dicta ſect. 7. fol. 248.* Huius canonis difficultati duplici modo ſatisfieri poteſt. Primò aſſerendo, ſimplicem ſacerdotem beneficium parochiale non habentem, neutiquam teneri obedientiam, & fidelitatem Epiſcopo ſuo promittere, *cap. nullus, de iureiurando*, de cuius conciliatione *cum dicto cap. quamquam*, & *dict. cap. cum Clericis*, latiùs in eius commentario agemus: vnde cùm textus *in d. canone 13.* loquatur de ſacerdotibus ſimplicibus, ideò aſſeritur, eos cogendos non eſſe prædictum iuramentum præſtare. Secundo etiam modo ſatisfieri poteſt aſſerendo, eo canone non obedientiæ promiſſionem inhiberi, ſed illam vniuerſalem, & abſolutam canonum obſeruandorum pollicitationem; quod iuramentum periculoſum eſt, cùm periuriis frequentiores præbeat occaſiones. Vnde iuſtè Patres de cætero illud exigi prohibuerunt: videnda ſunt, quæ adduximus *in d. cap. nullus*, quæ nunc omittimus, ne eadem ſæpius inculcando, & moleſtiam lectoribus inferamus, & volumen vltra votum excreſcat.

32. Adducitur cap. optatum 100. diſt. Ex noſtra deciſione facilè lucem accipit textus *in cap. optatum, 100. diſt.* vbi Ioannes II. ideò ſe pallium denegare affirmat, quia illud petens nullam fecerat, aut emiſerat fidei profeſſionem, obedientiamque promiſerat; nam cùm per pallium plenitudo poteſtatis concedatur, iuſtè ab Archiepiſcopis exigitur fidei, obedientiæque profeſſio; quod magnopere conuenit noſtræ deciſioni. Illud autem perdifficile eſt, quod ex vltimis verbis ipſius textus deducitur; videlicet per procuratorem hoc iuramentum præſtari poſſe, cùm iuramentum ſit perſonale, & ſic per alium emitti non valeat: quare Archiepiſcopum, vel Epiſcopum non poſſe fidem profiteri, aut obedientiam promittere per alium, defendunt Gonzales *ad regul. 8. Cancell. §. 7. n. 169.* Gratianus *diſcept. forenſ. cap. 166. num. 22.* & ita ſæpiùs decreuiſſe ſacram Cardinalium congregationem, referont Garcia *de beneficiis 3. p. cap. 5.* Sigiſmundus *de elect. dubio 50.* Solorzanus *lib. 4. polit. cap. 6.* Diana *p. 12. tract. 1. reſolut. 57.* Sed adhuc contrariam ſententiam, videlicet hoc iuramentum præſtari poſſe per procuratorem, docuerunt Sanchez *lib. 2. ſumme, cap. 5. n. 7.* Tamburinus *d. diſp. 8. quæſit. 3. num. 11.* Azor *p. 2. lib. 7. cap. 26.* Barboſa *de poteſt. Epiſcop. allegat. 51. n. 20. & in remiſſ. Concily Tridem. ſeſſ. 24. cap. 12.* moti authoritate textus *in d. cap. optatum, & in cap. vnico, §. verùm, de ſtatu regul. lib. 6.* vbi conſentiente domino feudi, poteſt vaſſallus iuramentum fidelitatis per procuratorem præſtare. Faciunt etiam textus *in cap. tibi domino, 63. diſt.* vbi Gloſſa *verbo Iurare, cap. metuentes 17. q. 4.* & alij adducti à Tuſcho *littera I, concluſione 530. & 537.* Feliciano Vega *in cap. Paſtoralis, de iudiciis*, vbi docetur, in caſibus, in quibus præſtari debet iuramentum, poſſe præſtari per procuratorem: quâ opinione retentâ, non obſtant contrariæ ſententiæ fundamenta; nam licèt iuramentum ſit actus perſonalis, non tamen ita eſt perſonaliſſimus, vt per alium præſtari non poſſit, cùm matrimonium ſit actus perſonalis, & tamen per procuratorem celebrari poſſit, *cap. finali, de procurat. lib. 6.* vbi plura D. Ioſephus Vela, & Doctor Bajo-Arroyo: & ſicut in coniugio celebrando procurator vicem gerit contrahentis, dum ſe eius nomine contrahere affirmat, ita in iuramento procurator dominum ſacramento obligat, dum eius nomine iurat. Hodie tamen nullo modo poteſt Epiſcopus fidei profeſſionem facere, aut iuramentum fidelitatis emittere per procuratorem, vt reſoluit Solorzanus *vbi ſuprà.*

Tandem ſuprà traditæ aſſertioni obſtat Leo Magnus relatus *in cap. legebatur, de maiorit. & obed.* in illis verbis: *Legebatur in litteris tuis, quod frater Atticus chartulam de obedientiæ ſponſione conſcripſerat, in qua ſignum prodebatur iniuria.* Ex quibus deducitur, non licere abſque iniuriæ nota obedientiæ ſponſionem accipere ab Epiſcopis, ſeu aliis eccleſiaſticis Prælatis: ergo Epiſcopi non tenentur iuramento promittere fidelitatem, & obedientiam R. Pontifici. Difficultatem agnouit Gloſſa ibi, & varias ſolutiones adducit; quibus omiſſis dicendum eſt cum Petro Marcha *lib. 6. concord. cap. 3.* anno nimirum 450. tempore Leonis I. ſponſionem hanc, ſiue iuramentum fidelitatis, vt ſequens ætas vocauit, nondum fuiſſe vſu receptam, & poſteà inualuiſſe adeò, vt in profeſſione fidei, quam Epiſcopi tempore ſuæ conſecrationis emittebant, in primis mentio fieret Metropolitani, cui ipſi pollicebantur ſe obedientiam, & reuerentiam in canonibus & decretis Sedis Apoſtolicæ contentam obſeruaturos; & inſuper priuilegia, quæ ſecundùm eoſdem canones, & decreta Metropolitanis debebantur, nullâ mentione factâ Sedis Apoſtolicæ, vt probat Marcha *vbi ſuprà*, & deducitur ex libello quorumdam Epiſcoporum Aquileienſium oblato Imperatori Mauritio, quem refert Baronius *anno 590. num. 41.* ibi: *Suggerimus, pie Dominator, quia tempore ordinationis noſtræ vnuſquiſque ſacerdos in ſancta Sede Aquileienſi cautionem ſcriptis emittimus ſtudioſè de fide ordinatoris noſtri, & nos fidem integram ſanctæ Reipublicæ ſeruaturos.* Itaque hæc illorum profeſſio fidei continebat, ſequuturos ſe exemplum & authoritatem Metropolitani in damnandis hæreſibus, & pro canonum executione; ac præterea ſeruaturos integram fidem, quæ reipublicæ, id eſt Imperatoribus debetur: poſtea tamen introductum fuit, vt cùm Epiſcopi fidei profeſſionem emitterent, ſimul obedientiam promitterent Pontifici; iuxta quam temporũ diſtinctionem accipiendus eſt præſens textus, nec non alij ſuprà citati. 33. Opponitur cap. legebatur, de maiorit. & obed.

CAP.

Digitized by Google

C A P V T V.

Alexander III. [a] *Ioanni Preſbytero Cardinali , & Apoſtolicæ Sedis Legato.*

QVia diligentia tua requiſiuit, an electionem electi, qui [b] abiurato ſchiſmate ad vnitatem Eccleſiæ redit, debeas confirmare: duximus reſpondendum, quod ſi à ſchiſmatico nullum [c] ordinem ſuſceperit, & eius electio ſecundùm formam canonum fuerit celebrata, eum (dummodò alia non impediant) diſpenſatiuè permittimus [d] confirmari. Mandantes vt eum facias à Catholicis Epiſcopis [e] ſuffraganeis Aquileienſis Eccleſiæ in Epiſcopum [f] ordinari, ſaluâ debitâ iuſtitiâ, & reuerentiâ eiuſdem Eccleſiæ, cùm ad Catholicam [g] redierit vnitatem.

N O T Æ.

1. a IOanni.] Legendum eſt, *Ioanni Neapolitano Preſbytero Cardinali Baſilicæ duodecim Apoſtolorum, Apoſt. Sedis Legato*; quo modo legitur poſt Concilium Lateran. *p 40. de elect. cap* 2. Ipſe enim Ioannes cum aliis legationis officio fungebatur temporibus huius ſchiſmatis. Dicitur Preſbyter, non alicuius tituli, ſed Baſilicæ Apoſtolorum, quia illius Baſilicæ Cardinales ſpecialiter appellantur Cardinales Baſilicæ, abſque titulo, vt notauit Cohelius *in notit. Cardin. cap.6.* Antequam huius textus interpretationem aggrediamur, repetenda eſt hiſtoria huius ſchiſmatis ex ſcriptoribus illius ſæculi, vnde veram lucem accipiet præſens Alexandri deciſio. Adriano IV. defuncto, Cardinales & Epiſcopi, vt illi ſucceſſorem deſignarent, pridie nonas Septembris, anno ſalutis noſtræ 1150. in Eccleſia B. Petri conuenerunt, & per trium dierum ſpatium de electione, ſicut moris erat, pertractantes, viginti-tres Cardinales Rolandum Preſbyterum Cardinalem tituli S. Marci, & Apoſtolicæ Sedis Cancellarium, patriâ Senenſem, aſſentientibus Clero & populo in Pontificem elegerunt, atque nomine Alexandri III. ſalutarunt; tres verò Cardinales Octauianum tituli S. Cæciliæ elegerunt; vnde fauente Imperatore Frederico grauiſſimum in Eccleſia ortum eſt ſchiſma, ordine 21. licèt alij duodecimum, alij 17. appellent: durauit ferè per viginti annos; nam Octauianus confirmatus in Concilio Papiæ, ſub nomine Victoris III. receptus fuit à pluribus Prælatis Galliæ, Vngariæ, & Bohemiæ; immò & defuncto Victore ſuffecti fuerunt Callixtus, & Innocentius, ex quibus ille ſpontè, iſte coactè renunciauit, vt referunt Baronius & Corjolanus *in dicto anno* 1150. Petrus Gregorius *de elect. cap.*11. *num.*33. Michael Rouſſelius *lib. 2. hiſtoriæ Pontif. iuriſd. cap. 9. num.* 50. Radeuicus *de geſtis Freder. lib.2.cap.*50.51. 54 56. *&* 66. alij apud Florentem *in hoc tit.* de quo ſchiſmate agitur in præſenti textu, *in cap. ſequenti*, & *in cap.*1. *de ſchiſmaticis.*

2. b *Abiurato ſchiſmate.*] Plures ſchiſmatici huius ſchiſmatis abiurarunt ſchiſma in ipſo Concilio Lateran. ſub Alexandro III. celebrato anno 1179. ſub hac forma: *Ego N. anathematizo, & recuſo omnem hæreſim extollentem ſe aduerſus ſanctam R. Eccleſiam Catholicam, præcipuè vero ſchiſma Octauiani, Guidonis, & Ioannis, & ordinationes eorum irritas iudico, & eis contradico, & modò, & in antea me obediturum iuro, & promitto fidelitatem S.R.E. & Domino meo Alexandro, & ſucceſſoribus eius iuſte intrantibus; ipſiſque ſeruiam abſque omni malo ingenio contra omnem hominem, ſecundum ordinem meum. Conſilia eius, quæ mihi ſcripto certo mandauerit, vel ipſe commiſerit, nulli hominum prodam, nec etiam pro periculo corporis, atque membrorum. Legatum Eccleſiæ Romanæ honorabo, & ducam, & reducam, & iuuabo expenſis. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Euangelia.* Referunt Baronius *in prædicto anno*, & ex eo Spondanus *num.* 4. Alia abiurationis forma refertur *in cap. quotiens* 1.*q.*7.

c *Ordinem.*] De ordinatis ab ſchiſmaticis agemus *in cap.* 1. *de ſchiſmaticis.* In præſenti tantùm declarantur irritæ ordinationes factæ ab Octauiano, vt etiam declarauit Concilium Lateran. ſub Innocentio II. nullas à Petro Leone pſeudo-Pontifice factas: idemque aliud Lateran. ſub Calixto II. circa ordinationes Burdini pſeudo-Papæ ſtatuit. 3.

d *Confirmari.*] Legatus enim ex ſpeciali commiſſione poteſt electiones confirmare, *cap. ſi Abbatem, de elect. lib.*6. 4.

e *Suffrag. meis.*] Archiepiſcopus debet Epiſcopos conſecrare cum ſuffraganeis: ſed quia in noſtro caſu erat ſchiſmaticus, ipſi ſuffraganei tantùm poterant illum conſecrare. Dicemus *in cap. ſi Archiepiſcopus 6. de temporibus ordin.* 5.

f *Ordinari.*] Licèt verbum ordinari, ſiue vt apud Græcos χειροτονία, aliquando accipiatur pro electione Epiſcopi, quæ fiebat tribus Epiſcopis præſentibus, *cap. non licet*, 63. *diſt.* Cironius *in noſtro tit.* tamen in præſenti accipitur pro conſecratione, vt *in d.c.6. de temporib. ordin.* Cùm enim in noſtro textu iam præcederent electio & confirmatio, ſequi debebat conſecratio. 6.

g *Redierit.*] Aquileienſis enim Patriarcha, Peregrinus dictus, ſubſcripſit electioni Octauiani in gratiam Imperatoris, vt refert Baronius *anno* 1160. *cap.*4. 7.

COMMENTARIVM.

EX hac Alexandri epiſtola talis depromitur aſſertio: *Abiurans ſchiſma diſpenſatiuè poteſt eligi.* Probant textus *in cap. nos conſuetudinem*, 12. *diſt. cap.* 1. *c. ſaluberrimum* 7. *q.* 1. *cap. pudenda*, *cap ipſa pietas* 24. *q.* 1. *cap.* 1. *&* 2. *de ſchiſmaticis*, Vrbanus II. *in Concilio Placentino*, *can.* 11. Concilium Cæſaraug. 2. *can.* 1. Illuſtrant Sanchez *lib.* 2. *ſummæ, cap.*36. *num.* 18. Garcia *de beneficiis p.* 11. *cap.*10.§.1. *num.*161. Azor *tom.*1. *inſtit. lib.*8. *c.* 20. *q.*6. Peña *in direct. Inquiſit.* 2.*p. cap* 48. *comment.*73. Suarez *de cenſuris diſput.* 43. *ſect* 2. Acuña *in cap. Catinenſis* 17. 61. *diſt.* Petrus Gregorius *de elect.* 8. CONCLVSIO TRADITVR ET PROBATVR.

cap 8.

cap.8.num.17. Cottaſius *de beneficiis cap.6.num.17.* Lambertinus *de iurepatronatus 1.part.lib.2. quæſt.9. art.8.* Maiolus *de irregularit. lib 5. cap.46. num.4.* Vgolinus *eodem tractat. cap.36.§.3. num.7.* Gibalinus *eodem tract. cap. 5. dubio 2.* Iulius Lauorus *de elect. cap.16. num.98.* Coruinus *in ius canonicum lib.2.aphoriſm.tit.8.*

9. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO. Sed contra hanc aſſertionem ita pro dubitandi ratione inſurgo: certum de fide eſt, peccatorem per pœnitentiam exuere veterem hominem, & alium ab antiquo conſiderari, *cap. ferrum, 50. diſt.18.* ibi: *Non ergo in eo debet deſpici, quod fuit, quia iam incipit eſſe quod non fuit*; adeò vt priſtinum ſtatum per peccatum amiſſum recuperet, *cap. cùm renunciatur 32. quæſt.1. cap præceptum 32. q.5. cap.cùm ex aduerſo, 50. diſt.* vnde clericos per pœnitentiam reconciliatos veterem gradum recuperare deciditur *in cap. conuenientes, cap. ſi quis presbyter, cap.benè, cap. ſacerdos, 50. diſt.* & ad vlteriores gradus poſſe aſcendere variis auctoritatibus & exemplis probat Gratianus *in cap. Ioannes, cum ſequent.50. diſt.* etiamſi in hæreſim prolapſi fuerint, dum tamen eam abiurauerint, *cap. ponderet, cum ſequent. 50. diſt.* igitur abiurans ſchiſma, tanquam nouus homo, abſque vlla diſpenſatione poteſt non ſolùm ad veterem redire gradum, verùm & ad altiorem aſcendere. Accedit nam cui conceditur officium, concedi etiam debet beneficium, *cap.ex litteris,de exceſſibus Prælat.* Sed abiurans ſchiſma,capax eſt officij; ſiquidem priſtinum gradum retinet, & ad altiorem aſcendere valet, quia irregularis non manet, vt contra Speculatorem & alios, probant Sanchez *in ſumma lib.2. cap.36. num. finali*, Suarez *de cenſuris diſput. 43. ſect.2.num.7.* Gibalinus *vbi ſuprà, cap. 5. dubio 2.* igitur ipſe capax eſt abſque vlla diſpenſatione beneficij, Epiſcopatus, vel alterius dignitatis eccleſiaſticæ. Tandem & illud facit, nam pœnitens peractâ pœnitentiâ dicitur diſpenſatus quoad omnia à iure, vt probant Tiber. Decian.*lib.5. tractat. crimin. cap.54.num.16.* Acuña *in cap.ſi poſt 12. 50. diſt.* igitur ſi ſchiſmaticus, eo quod pœnituit, & ſchiſma abiurauit, diſpenſatus eſt à iure, non eget nouâ hominis diſpenſatione ad beneficia obtinenda.

10. TRADITVR DECIDENDI RATIO. Quâ dubitandi ratione minimè obſtante, præſens aſſertio vera eſt, cuius rationem vt percipiamus, omiſſis ſchiſmatis etymologia, definitione, & pœnis, de quibus agemus *in cap.1. de ſchiſmaticis*, ſciendum eſt, ſchiſmaticos, vtpote Eccleſiæ corpus lacerantes, vt appellantur *in cap. aduocauit, cap. vbi, 24.quæſt.1.* omnem poteſtatem in rebus eccleſiaſticis amittere, quia extra Eccleſiam ſunt, *cap. didicimus 31.24. quæſt.1 cap. alienationis 12. quæſt.2. cap.1. de ſchiſmaticis*: vnde nec eligi, nec eligere ad officium eccleſiaſticum poſſe, probatur *ex d.cap.1.* imò à gradu, & dignitate eos deiici, probatur *ex cap. ſubdiaconus 40. cap. qui contra 24. quæſt.1.* & ipſo iure excommunicantur illi, *cap. de Liguribus, 22. quæſt.1.* & ſi non reſipiſcant, pœnâ depoſitionis puniuntur, *cap. in nomine, 23.diſt.* & ſi laici ſunt, nobilitate priuantur, atque Principibus ſæcularibus traduntur puniendi, *d.cap.de Liguribus*, & aliis pœnis plectuntur, de quibus agunt Turrisſcremata *in ſumma Eccleſiæ,p.1, cap.8.* Petrus Gregorius *lib 2. partit. tit.7.* Deinde ſciendum eſt, quod ad hoc vt electio Epiſcopi, vel ſimilis Prælati eccleſiaſtici valida ſit, debet fieri de eo qui non habet impedimentum canonicum, vt ſunt irregulares, *cap. is cui 15. de ſent. excommun.* falſarij litterarum Apoſtolicarum, *cap. ad falſariorum, de crimine falſi*; ſacrilegi, *cap. venerabilem, hoc titulo*; vſurarij, *cap. inter, de exceſſibus Prælat.* excommunicatione maiori ligati, *cap. poſtulaſti 7. de clerico excommunicato*; interdicti, *cap. cùm inter R. de conſuet. cap.1. de poſtulat. Prælat.* ſuſpenſi, *capite cùm dilectus 8. de conſuetud.* periuri, *cap. querelam, de iureiurando*; publici alcatores, *d. cap. inter, de exceſſibus Prælat.* & alij quos enumerant Petrus Gregorius *de elect. cap.9.* Iulius Lauorus *vbi ſuprà*: ex quibus iam cognoſcitur vera noſtri textus decidendi ratio; nam cùm non poſſit eligi ad dignitatem eccleſiaſticam ille, qui impedimentum eccleſiaſticum habet; & ſchiſmaticus adeò per ſchiſma ineligibilis reddatur, vt non poſſit ampliùs in Eccleſia miniſtrare ſine diſpenſatione, *capite final. de temporibus ordin.* ideò tam ad Epiſcopatum, quàm ad alias dignitates eccleſiaſticas eligi non valet: ſed cùm hæc prohibitio, ſeu pœna ſit tantum iuris eccleſiaſtici, ab Eccleſia impoſita, & in his omnibus quæ à iure eccleſiaſtico introducta ſunt, Pontifex valeat diſpenſare, *capite propoſuit, de conceſſ. præbend.* ideò ſi cum ſchiſmatico diſpenſetur, poterit in Epiſcopum, vel Eccleſiæ Prælatum eligi.

Nec obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta, nam procedit in peccatis occultis, vbi per pœ- 11. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.
nitentiam totum expiatur delictum: at ſchiſma eſt peccatum publicum, & notorium, ex quo etiam poſt abſolutionem, & pœnitentiam remanet quædam infamia, quæ impedit etiam per pœnitentiam reconciliatum eligi ad dignitates eccleſiaſticas. Nec argumentum difficultatis obſtat; nam vt ſuprà *in dict.cap. ex litteris*, animaduertimus, plerumque iuxta diſciplinam eccleſiaſticam conceditur officium denegato beneficio, nunquam tamen è contra conceditur beneficium denegato officio. Nec tandem argumentum vltimum refragatur;nam vt docet Acuña *vbi ſuprà*, illud procedit iure antiquo, quando multa denegabantur, quæ poſteà conceſſa fuerunt.

Sed ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in* 12. EXPONITVR CAP. NOS, 12. DIST.
cap. nos conſuetudinem 12. diſt. vbi cùm Epiſcopi Numidiæ petiiſſent a prædeceſſore Gregorij per Hilarium Chartularium S. R. E. ſeruari omnes conſuetudines, quæ ab ipſo Photij tempore in electionibus ſacris vetuſtas longa ſeruauerat. Reſpondet Gregorius, omnes conſuetudines, quæ fidei Catholicæ contrariæ non eſſent, inuiolatas permanere debere, *Exceptis*, inquit, *his quæ ex Donatiſtis ad Epiſcopum perueniunt, quos prouehi ad Primatus dignitatem etiam cùm ordo eos ad locum eundem deferat, modis omnibus prohibemus; ſufficiat autem illis commiſſæ ſibi plebis tantummodò curam gerere, non autem illos Antiſtites,quos catholica fides in Eccleſiæ ſinu edocuit, & genuit,ad obtinendi culmen primatus anteire.* Ex quibus verbis expreſsè deducitur, non licere illis, qui ſchiſma abiurarunt aſcendere ad altiorem gradum, etiamſi illis permittatur in antiquo miniſtrare: ergo non rectè aſſeritur in noſtro textu, poſt abiurationem ſchiſmatis ſchiſmaticum poſſe eligi in Epiſcopum. Huic difficultati reſpondendum eſt, textum illum procedere non præmiſsâ diſpenſatione; nam ſola abiuratio ſchiſmatis non reddit ſchiſmaticum habilem ad dignitates eccleſiaſticas, ſed ſequuta diſpenſatione redditur eligibilis,vt in noſtro textu docetur: notat Gibalinus *de irregul. cap.5.dub.1.*

Secundò opponitur textus *in cap. pudenda 22.* 13.
q.1.

Digitized by Google

EXPONITUR CAP. PUDENDA 24. Q. 1.

q. 1. vbi aſſcritur, conſuetudinem diutiùs obſeruatam fuiſſe inter Aquileienſem Patriatcham, & Archiepiſcopum Mediolanenſem, vt vnus alterum conſecraret; & cùm ambo in ſchiſma peruenisſent, vnus ab alio conſecrarionem accepit: quæſtionis fuit, vtrum ritè eſſet conſectatus? Et teſpondet Pelagius Papa, illum potiùs exceratum, quàm conſecratum dici debere, cùm ab ſchiſmatico, & non obſeruatâ veteri conſuetudine eſſet conſecratus: quod idem decreuit Pontifex in caſu contrario, ſi non ſchiſmaticus conſecretur ab ſchiſmatico. Igitur qui in ſchiſma inciderunt, perpetuò ineligibiles manent. Huic deciſiooi teſpoudendum eſt in eo textu, tempore conſecrationis duraſſe ſchiſma, nec eſſe abiuratum, tam à conſecrante, quàm à conſectato: vnde rectè ait Pelagius, quod ſicut à Catholico Catholicus ordinatus dicitur conſectatus; ita ab ſchiſmatico ſchiſmaticus conſecratus dicitur execratus, id eſt non ritè conſecratus, vt notauit Marcellus Donatus *in notis ad Suetonium, in Caſare, cap. 20. tom. 6. Theſauri Critici.*

CAPVT VI.

Idem *in Concilio* [a] *Lateranenſi.*

LIcèt de vitaoda diſcordia in electione Romani Pootificis maoifeſta ſatis à prædeceſſoribus noſtris [b] conſtituta manauerint; quia tamen ſæpè poſt illa per improbæ ambitionis audaciam grauem paſſa eſt Eccleſia [c] ſciſſuram, oos etiam ad malum hoc euitandum, de [d] conſilio fratrum noſtrorum, & ſacri approbatione Concilij, aliquid decreuimus adiungeodum. Statuimus ergo, vt ſi fortè (ioimico homine ſuperſeminante zizaoiam) inter Cardinales de ſubſtituendo Summo Pontifice non poterit eſſe pleoa concordia, & duabus [e] partibus coocordantibus, pars tertia coocordare ooluerit, aut ſibi alium præſumpſerit oominare; ille abſque vlla exceptiooe ab voioerſali Eccleſia Romaous Pontifex habeatur, qui à duabus partibus electus fuerit, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis oomioatione confiſus (quia de ratione eſſe oon poteſt) ſibi [f] nomen Epiſcopi vſurpauerit, tam ipſe, quàm hi qui eum receperint, [g] excommunicationi ſubiaceaot, & totius ſacri ordinis priuatione mulctentur, ita vt [h] viatici etiam eis (oiſi taotùm in vltimis) communio deoegetur: & ſi non reſipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos terra viuos abſorbuit) accipiant portionem. Præterea ſi à paucioribus quàm à duabus partibus aliquis electus fuerit ad Apoſtolatus officium, niſi maior concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubiaceat, ſi humiliter noluit abſtinere. Ex hoc tum nullum canonicis cooſtitutiooibus, & aliis Eccleſiis præiudicium generetur, in quibus maioris & ſanioris partis debet ſenteotia præualere; quia quod in eis in dubium venerit, ſuperioris poterit iudicio diffiniri. Io Romaoa verò Eccleſia ſpeciale aliquid conſtituitur, quia non poterit ad ſuperiorem recurſus haberi.

NOTÆ.

1. [a] L*ateranenſi.*] Generali videlicet, celebrato Romæ in Baſilica Lateranenſi, quæ Conſtantiniana dicta eſt, & fuit olim Lateranorum nobilium ciuium Palatium, de quo Iuuenalis *ſatyra* 10. Congregatum fuit ob cauſam ſchiſmatis Octauiani, de quo *in cap. antecedenti:* Interfuerunt in eo 300. Epiſcopi ſimul cum ipſo Alexandro III. & licèt circa annum non conſentiant hiſtorici, quos refert Barboſa *in cap. 7. de his quæ fiunt à Prælatis*; verius tamen eſt celebratum fuiſſe die 5. menſis Martij anno 1179. cuius Concilij canon primus refertur in præſenti: de eo Concilio agunt Otho Friſingenſis *lib. 7. cap. vlt. Alexander vniuerſalis totius Eccleſiæ Pater, canonicè confirmatus eſt, qui ſecundo confirmationis ſuæ anno maximum Romæ Concilium congregauit.* Robertus Sigeberti continuator *anno* 1179. Guillelmus Tyrius *lib.* 21. *belli ſacri, cap.* 26. *Anno ab incarnatione Domini* 1178. *qui erat Domini Balduini IV. annus quintus, menſe Octobri, cùm anno præcedente indicta eſſet per vniuerſum orbem Latinorum Romæ Synodus generalis.* Acta huius Concilij ſummatim, & compendiosè Matthæus Pariſienſ. *hiſtor. Angliæ anno* 1179. ita deſcribit: *Eodem anno habitum eſt Concilium, generale trecentorum & decem Epiſcoporum, XIV. Kalendas Aprilis in Patriarchio Lateranenſi, cui præſedit Dominus Papa Alexander III. cuius ſtatuta omni laude digniſſima, ſub viginti & octo, quæ ſequuntur, capitulis continentur. De electione Summi Pontificis: De hæreticis Albigenſibus, & diuerſis eorum appellationibus: De Ruptariis & Breuantiis prædonibus, qui fideles affligunt: Quod nullus promoueatur in Epiſcopum, vel ad aliquem ordinis gradum, niſi legitimæ ſit ætatis, & de legitimo matrimonio ſuſceptus: Ne viuentibus perſonis Eccleſiæ conferantur, nec illis defunctis, niſi vltra ſex menſes vacent: De appellationibus: Ne intra ſacros ordines conſtituti, vel qui eccleſiaſticis ſuſtentantur ſtipendiis, rebus ſe immiſceant ſecularibus: De treguis ſtatuendis & temporibus treguarum: Quod clerici vnam tantum habeant*

Eccleſiam, & quod Epiſcopus, ſi aliquem ſine certo ordinauerit titulo, tamdiu neceſſaria præſtet, donec ei aliqua in Eccleſiâ ſtipendia aſſignet: Ne Patroni, vel quilibet laici Eccleſias opprimant, aut eccleſiaſticas perſonas: Ne Iudæi, vel Sarraceni christiana mancipia permittant habere, ſed ad fidem Chriſti, ſi conuerti voluerint, à poſſeſſoribus ſuis nullatenus excludantur: Vt leproſi, ſi excluduntur à cohabitatione hominum, oratorium habeant, & proprium ſacerdotem: Ne bona eccleſiaſtica in alios vſus conuertantur: Ne Decani pro certa pecunia quantitate iuriſdictionem exerceant Epiſcopalem: Vt in electionibus, vel eccleſiaſticis ordinationibus conſequatur effectum quod à maioris & ſanioris Concilij parte fuerit conſtitutum: Quod vſurarij manifeſti ad communionem altaris non admittantur, nec chriſtianam habeant ſepulturam: Vt agricolæ & viatores, & omnia quæ ſua ſunt, plenâ vbique pace, & ſecuritate lætentur: Vt ordinationes à ſchiſmaticis factæ irritæ habeantur, & inanes, & beneficia ab eis collata reuocentur: Ne pro eccleſiaſticis inſtituendis perſonis, ſeu mortuis ſepeliendis, aut nubentibus benedicendis, vel aliis Eccleſiæ ſacramentis aliquid exigatur: Ne viri religioſi, vel quilibet alij Eccleſias, vel decimas præſumant de manu ſuſcipere laicorum ſine auctoritate Epiſcoporum; & non niſi ſemel in anno templarij, ſiue hoſpitalarij Eccleſias ſub interdicto poſitas aperiant, nec corpora ſepelire tunc præſumant: Ne quis interueniente pecunia habitum religionis vſurpare præſumat, nec conuerſus peculium habeat; nec facti Prælati, non niſi pro dilapidatione, vel incontinentia degradentur. Ne Chriſtiani Sarracenis arma vendant; nec patientes naufragium quiſquam exſpoliare præſumat: Vt clerici intra ſacros ordines conſtituti continenter viuant; & ſi in illa incontinentia, quæ contra naturam ſit, deprehenſi fuerint laborare, excommunicentur, & à Clero abijciantur: Vt Archiepiſcopi parochias, vel Eccleſias viſitantes, quadraginta vel quinquaginta equorum numero ſint contenti; Epiſcopi viginti vel triginta; Legati viginti quinque; Archidiaconi quinque, vel ſeptem; Decani duarum euectionum numerum non excedant: Vt nullus torneamenta exercere præſumat, & mortui in torneamentis chriſtianâ careant ſepulturâ: Quod vnaquæque Cathedralis Eccleſia magiſtrum habeat, qui pauperes ſcholares, & alios doceat, nec pro licentia docendi aliquis pretium exigat: Vt Prælati vnam tantùm regant Eccleſiam, & quod patroni ab Eccleſiis in ſuo fundo conſtitutis exactiones non faciant: Ne Epiſcopi, ſeu viri eccleſiaſtici ſtare compellantur iudicio laicorum, nec laici laicis decimas conferre præſumant: Si quis ab aliquo commodatâ pecuniâ poſſeſſiones in pignus acceperit, ſi deductis expenſis ſortem ſuam receperit ex fructibus poſſeſſionis, pignus reſtituat debitori.

2\. b *Conſtituta.*] Nicolai videlicet II. *in c.1. diſt.79.* Bonifacij, & aliorum, quæ infrà iuxta ſeriem temporum dabimus.

3\. c *Sciſſuram.*] Iam à primis Eccleſiæ ſæculis variæ cœperunt, & ſequuta fuerunt ſchiſmata; iam enim anno Chriſti 250. inter Cornelium Pontificem, & Nouatum Antipapam exortum eſt, & Liberium & Felicem anno 366. inter Bonifacium, & Eulalium ann. 410. & alia, quæ enumerant Turriſcremata *lib.4. ſummæ, cap.1.* Petrus Gregorius *lib.2. partit. tit.7.* Matta *de iuriſd. p.2. cap.38.* Corjolanus *in Breuiario.*

4\. d *De conſilio.*] Diximus *in cap. vlt. de poſtulat. Prælator.*

e *Duabus partibus.*] Non inſubtiliter docet Boëtius Epon. *tom.1. de regalibus, num.* 196. has 5.
pattes deſiderari ex Cardinalibus præſentibus, non verò abſentibus: nam licèt abſentes habeant vocem paſſiuam, hoc eſt eligi poſſint; non tamen habent actiuam, & ſic eorum ſuffragia non attenduntur.

f *Nomen Epiſcopi.*] Sicut Epiſcopus appellatur 6.
Pontifex, vt notaui *in cap.4. de poſtulat. Prælat.* ita & Pontifex Epiſcopus dicitur, *cap. mos, cap. olim, 65. diſt. cap. legimus, cap. olim, 95. diſt. cap.1. de maledicis.*

g *Excommunicationi.*] Schiſmatici enim, & eo- 7.
rum fautores maiori excommunicatione ligantur, *cap. in nomine, 23. diſt. cap. de Liguribus* 24. *q.1.* Plura Antonius Auguſt. *in epitome lib.22. tit.54.* & nos trademus *in titulo de ſchiſmaticis.*

h *Viatici.*] Viaticum in ſacris canonibus di- 8.
uerſimodè accipitur; nam omnia quæ morientibus prodeſſe poterant, viatici appellatione comprehendebantur: quare baptiſmus in mortem collatus, appellatur viaticum à D. Baſilio *in homilia de baptiſmo*, notauit Balſamon *in can.18. Concilij Carthag.* Frequentiùs tamen primis Eccleſiæ ſæculis accipiebatur pro reconciliatione pœnitentis, vt *in cap. qui recedunt, cap. ſi quis de corpore, 26. quæſt.6.* Concil. Ancyran. *can.77.* Carthag. 4. *can.8.* Gerundenſe *can.13* Epaunenſe *can.24.* Nicænum *can.29.* Toletanum 2. *canon.12. cap.2. de raptoribus;* in noſtro tamen textu accipitur pro Euchariſtia, vt in Concilio Nicæno *can.19.* Toletano 1. *can.18.* notarunt, & varias viatici acceptiones proſequuntur Albaſpinus *lib.1. obſeru. cap.11.* Boſquetus *lib.1. ad Innocentium, epiſt.149.* Loayſas *in Concilio Toletano 11. can.11.* Corjolanus *in notis ad can.1. Concilij Illiberit.* Zerda *in aduerſariis cap.138.* Menardus *ad D. Gregorium fol.234.* Et nos plura de viatico dabimus *in d. cap.2. de raptoribus.*

COMMENTARIVM.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Electus* 9.
in Pontificem à duabus partibus Cardinalium, abſque vlla exceptione habendus eſt pro legitimo D. Petri ſucceſſore; electus verò à minori parte, non eſt legitimus Pontifex. Probant textus *in cap. vbi periculum, hoc tit. in 6. Clementina ne Romani, eodem tit.* Clemens VII. in ſua conſtitutione, quæ incipit, *Cùm chariſſimus*, data 26. Octobris anno 1529. Paulus IV. in ſua conſtitutione, quæ incipit, *Cùm ſecundum*, data anno 1554. Pius IV. in Bulla, quæ incipit, *In eligendis*, data 7. idus Octobris, anno 1562. Gregorius XV. in conſtitutione, quæ incipit *Æterni*, data 17. Kalendis Decembris, anno 1621. Vrbanus VIII. in conſtitutione, quæ incipit, *Ad Romanum*, data 5. Kal. Februarij, anno 1625. Illuſtrant Paleottus *de conſult. part. 3. cap.4.* Turriſcrema *in ſumma lib.2. cap.43.* Bellarminus *tom.1. lib.2. de clericis, cap.9. & 10.* Ioan. Brunell. *in repetitione ad hunc textum*, Barboſa *lib.1. de iure Eccleſ. cap.1.* Bonacina *in tractatu de electione Romani Pontificis*, Boëtius Epon. *tom.1. quæſtionum, tit.5. de regalibus, num.186.* Rouſſellius *lib.2. hiſtoriæ Pontificis, cap.9.* Germonius *lib.2. animadu. cap.16.* Cochier. *in face hiſtoriarum cap.58.* Corjolanus *in breuiario, anno 1562.* Carrier. *in digeſto fidei, tom.2. titulo de elect. Pontificis, folio 1107.* Bruno Chaſſaing. *de priuilegiis regular. tract.2. cap.1. propoſ.1.* Suarez *de fide diſput.16. ſect.4.* Moex *in d. cap. vbi periculum.*

CONCLVSIO TRADITVR ET PROBATVR.

Sed

10. *Traditur ratio dubitandi.* Sed aduersùs hanc aſſertionem pro ratione dubitandi ita argumentor: Electio Pontificis non ſolùm ad Cardinales; verùm etiam ad Clerum, populumque Romanum ſpectat, *cap. factus 7. quæſt.* 1. Igitur non ſolùm maior pars Cardinalium deſideratur, verùm etiam Cleri & populi; ſiquidem omnes ſuffragium habent in electione Pontificis. Deinde contra id quod aſſeritur, videlicet nullam exceptionem contra electionem à duabus partibus Cardinalium factam opponi poſſe, ſic inſurgo: Si non poſſet opponi vlla exceptio contra huiuſmodi electionem, non deſideraretur eius confirmatio, ſicut in aliis Prælatis inferioribus: ſed deſideratur talis confirmatio: ergo quia non ſtatim habetur pro Pontifice, & per conſequens aliqua exceptio opponi valet. Probatur minor ex ſententia Epiſcopi Portuenſis, apud Maleſburgenſem *lib. 1. de geſtis Pontificum*, ibi: *Fratres ſiquidem veſtri Cardinales, quorum præcipua in electione poteſtas cum Clero vniuerſo, expetente populo, cum honoratorum conſenſu, in luce, in manifeſto, vnanimi voto, & deſiderio delegerunt Dominum Petrum Cardinalem in Romanum Pontificem. Hanc ergo electionem canonicè celebratam conſpexi, & auctore Deo confirmaui.* Refert Franciſcus Halliet. *de ſacris electionibus fol.* 930. Accedit, nam exceptio hæreſis contra electum in Romanum Pontificem opponi poteſt, *cap. ſi Papa*, 47. *diſt.* ergo verum non eſt, nullam exceptionem aduerſus electum opponi poſſe.

11. *Variæ electionis Pontificis formæ.* Adhuc tamen defendenda eſt noſtra aſſertio, ad cuius expoſitionem, & ſolutionem rationis dubitandi res ab origine repetenda eſt; ſcire enim oportet, ex diuerſitate temporum, & variis militantis Eccleſiæ fluctuationibus & oppreſſionibus, ad hæc vſque tempora electionem Pontificis, tam in modo eligendi, quàm in perſonis eligentibus variis modis celebratam reperiri, vt paſſim videre eſt, tum in hiſtoriis eccleſiaſticis, tum in Sanctorum Patrum ſcriptis, & noſtri iuris teſtimoniis; licèt omni æuo credendum ſit diuinum opus eſſe, vt probat Scipio Amiratus *in differtat. polit. lib. 3. cap. 1.* Triplici autem modo Pontifices creatos fuiſſe apud hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptores inuenio; videlicet, per inſtitutionem, ſubſtitutionem, & electionem. Inſtitutionis enim forma ſemel tantùm vſitata eſt in terris. Chriſtus enim Dominus, Summus Sacerdos, & Pontifex, à quo ſancta Romana Eccleſia proprio eius ſanguine redempta obtinuit principatum, *cap. ita Dominus*, 19. *diſt. cap. ſi verò*, *diſt.* 22. D. Petrum, quem Beatum appellauerat apud Matthæum *cap. 16. Beatus es Simon*; & cui primatum promiſerat, ibi: *Tibi dabo claues Regni cælorum*; Pontificem conſtituit, & Vicarium ſuum in terris inſtituit, dum illi dixit poſt reſurrectionem, *paſce oues meas*, Ioannis *cap. 21. & 22. cap. conſideratum, cap. fides*, 50. *diſt. cap. ſolita, de maiorit. & obed.* & ipſum confirmauit, dum dixit: *Ego rogabo pro te, ne deficiat fides tua.* Lucæ *cap. 22. cap. ſacroſancta*, 22. *diſt.* Per ſubſtitutionem, & ſucceſſionem in Eccleſia Summum Præſulatum obtinuiſſe D. Clementem, & Linum deducitur ex *cap. ſi Petrus* 8. *quæſt.* 1. *epiſtola* 1. *D. Clementis ad Iacobum*: ſed hanc ſubſtitutionem rectè iuris Interpretes de ſola commendatione D. Petri, vel monitione fidelibus facta accipiunt, cùm certum ſit Summum Pontificem non poſſe ſibi eligere ſucceſſorem, vt probant Iulius Lauorus *var. lucubr. tit. de elect. cap. 3. per totum*, Sebaſt. Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch. diſput.* 1. §. 5. Claudius Eſpenceus *ad epiſtol. D. Pauli, lib. 3. digreſ. cap.* 21. Coriolanus *in ſumma, in notis ad Concilium Rom. 2. ſub Bonifacio I.* Sauaro *in notis ad Sidonium lib. 4. epiſt.* 23. *fol.* 165. Diana *p.* 10. *integro tract.* 5. P. Ripalda *in peculiari ſyntag. de hac quæſtione edito*, Michael Rouſſelius *lib. 2. hiſtor. Pontific. iuriſdict. cap. 9. num.* 1. Barboſa *de poteſt. Epiſc. p. 1. tit. 1. cap. 3.* Thomas Hurtadus *de reſident. tom. 1. reſol. 2. & 3.* P. Suarez *de fide diſput. 10. ſect. 4.* & nos D. Petri factum exponemus *in c. 1. de preb.*

Per viam electionis cæteri omnes R. Pontifices creati fuerunt: hæc autem electio ratione formæ diuiditur in electionem per inſpirationem, adorationem, per compromiſſum, & per ſcrutinium. Sed antequam de eis agamus, priùs circa perſonas eligentium Pontificem aliqua præmittenda ſunt. D. igitur Petro è vitæ huius carcere ad auguſtiſſimam æternæ gloriæ ſedem euecto, D. Clemens, etſi ab eo deſignatus, ne apud poſteros pernicioſi eſſet exempli, ſuccedere noluit, & electio Pontificis ſpectare cœpit ad Clerum & plebem, ita vt Clericorum ſuffragiis, & populi conſenſu Pontifices crearentur. D. Cyprianus *lib. 4. epiſt. 2. cap. plebis*, & paſſim, 63. *diſt.* Hæc electionis forma durauit vſque ad ſchiſma, quod ortum fuit temporibus Damaſi Papæ, inter ipſum & Vrſicinum; cùm enim ſchiſma agnouiſſet Imperator Valentinianus, Vrſicino reiecto, Damaſum confirmauit, vt referunt Socrates *lib. 2. hiſtoriæ, cap. 27. & lib. 4. cap. 29.* Theodoretus *lib. 1. hiſtor. cap.* 15. Sozomenus *lib 4. cap.* 11. & *lib. 6. cap.* 23. & tunc cœpit Imperatorum authoritas in electione Romani Pontificis interponi tantùm ratione ſchiſmatis; ſiquidem ita ſedatum fuit ſchiſma hoc, & aliud etiam ab Honorio Imperatore inter Bonifacium & Eulalium; & aliud à Theodorico Rege inter Symmachum & Laurentium, vt refert Rouſſelius *dict. cap. 9. à num.* 3. Deinde Iuſtinianus per annos 550. decreuit nullum alium Pontificem in Eccleſia futurum, niſi quem ipſe confirmaſſet, & ſic illum maximè impium deplorat D. Gregorius *in Pſalmo 7. & lib 4. epiſt.* 4. & conſtitutum fuit, vt certæ pecuniæ quantitas Imperatori pro confirmatione Pontificis penderetur, vt referunt Rouſſelius *vbi ſuprà, lib. 5. cap.* 4. Boetius Epon. *tom. 1. qq. heroic. tit. de regalib. num.* 187. & Baſilius Præfectus vrbis Romæ auſus fuit conſtituere, ne quis Pontifex ſine eius conſilio, & conſenſu eligeretur, *cap. 1. 96. diſt.* cuius ſtatuti mentio fit *in cap. Eccleſia, de conſtit.* vbi notaui. Hæc electionis forma durauit in Eccleſia vſque ad tempora Benedicti II. cuius temporibus Conſtantinus Heraclij pronepos, per annum Chriſti 684. Benedicti integritate, ſanctimoniaque motus, priſtinam Pontificis eligendi poteſtatem Clero & populo reſtituit. Platina *in vita ipſius Benedicti.* Mutato imperio, ſunt qui affirment Adrianum Papam infeſtatum à Deſiderio Longobardorum Rege, aduocaſſe Carolum Magnum, illique conceſſiſſe ius eligendi Pontificem; quod poſtea Ludouicus eius filius renunciauit, vt refertur *in cap. Adrianus, cap. ego*, 63. *diſt.* Sed huius fabellæ author eſt Sigebertus hiſtoricus ſchiſmaticus, qui Henrici Imperatoris partes propugnans, fabulam commentus eſt Synodi Romanæ 153. Epiſcoporum, in qua Adrianus Papa Carolum Magnum ſummo decorauit priuilegio, non modò confirmandi Pontificis electionem, ſed, quod hactenus fuerat inauditum, ſolà & propriâ auctoritate eligendi pro libito. Poſt Sigebertum Gratian.

12. *Proſequitur electionis hiſtoria.*

nimia credendi facilitate adductus, commentitium illius Concilij decretum ſuæ canonum collectioni inſeruit, quæ res multos incautos, ipſumque Onuphrium decepit. Sed hanc fabulam validiſſimis argumentis refellunt Baronius *anno* 774. *numero* 10. & *anno* 964. *num.* 22. Bellarminus *in apolog. contra Regem Angliæ*, *cap.* 6. *fol.* 67. Iacobus Grethſerus *in apolog. pro Baronio*, *cap.* 1. & 2. Iulius Lauorus *de elect. cap.* 5. Corjolanus *in breuiario anno* 774. & 817. Martha *de iuriſdict. part.* 1. *cap.* 31. Quintanadueñas *lib.* 1. *eccleſiaſt. cap.* 1. Cenedus *ad decretum, collect.* 64. Carrier. *vbi ſuprà*. Suarez *aduerſus Regem Angliæ, cap.* 29. Morinus *in lucubrat. de orig. & progreſſ. temp. iuriſd. R. P.* Ioannes Caballutius *in notis. Concilior. in Lugdunenſ. Concil. fol.* 613. Sed cùm adhuc ſeditiones circa populi conſenſum præſtandum darentur, Nicolaus II. ſtatuit, vt deinceps qui Apoſtolicæ Sedi ſine concordia & canonica electione Cardinalium Eccleſiæ Romanæ, ac deinde ſequentium Clericorum inthronizaretur, non Papa, vel Apoſtolicus, ſed apoſtaticus haberetur, *cap.* 1. *cap. ſi quis pecunia*, 79. *diſt.* referunt Platina *in eius vita*, Anaſt. Germon. *lib.* 2. *animadu. cap.* 16. Barboſa *de iur. eccleſ. lib.* 1. *cap.* 1. fusè Rouſſelius *d. lib.* 2. *cap.* 9. *per totum*, Ioannes Dartis *ad* 63. *diſt.* Ab eo ergo tempore electio Pontificis ad Cardinalium Collegium ſpectat: ſed cùm adhuc longiſſimus vſus tot ſæculorum docuiſſet, quàm turbulenta foret Summi Pontificis electio, & eam Alexander III. expertus fuiſſet in tam longo ſchiſmate, in Concilio Lateranen. in præſenti textu relato conſtitutum fuit, vt is demùm legitimus haberetur Pontifex, qui à duabus Cardinalium partibus eſſet electus, exempli gratiâ, ſi ſexaginta fuerint in electione Pontificis Cardinales, deſiderantur ſuffragia quadraginta Cardinalium; & qui paucioribus ſuffragiis fretus Pontificis vſurpauerit dignitatem, tam ipſe, quàm omnes eum recipientes, maiori excommunicationi ſubiacent, atque à totius ordinis gradu deiiciuntur.

13. Proſequuntur electionis formæ. Hæc de perſonis eligentium ſufficiant: nunc de formis in electionibus Pontificis vſitatis agamus. Primò per inſpirationem electio fit quando repentè, nullo inter eligentes ordine ſeruato, ſed vnus poſt alium per reuelationem diuinam continuò aliquem eligunt, *cap. quia propter, verſiculo niſi, hoc tit.* vt contigiſſe Fabiano narratur; dum enim Clerus & populus conuenilſent pro facienda electione & ſucceſſore deſignando, columba de ſublimi euòlans, eius capiti inſedit, & audita eſt vox: *Tu Romæ Epiſcopus deſignaberis.* Narrant Euſebius *lib.* 6. *hiſtor. cap.* 22. Platina *in eius vita*, Baronius *anno* 238. quæ electionis forma præſtantior eſt cæteris, *l.* 21. *tit.* 5. *partit.* 1. *Eſta elecçion tienen por mas noble que las otras, porque no ay otro mouedor de las voluntades de los homes, ſino ſolo el Eſpiritu Santo.* Illuſtrant Simon Maiolus *dierum canicul. tom.* 2. *colloq.* 6. *pag.* 465. Solorzanus *tom.* 1. *de iure Indiar. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 10. Similiter per adorationem fit electio, cùm Cardinalium duæ partes, nullo facto ſcrutinio, omnium conſenſu, & voluntate aliquem in Romanum Pontificem adorant, & ſalutant. Quo electionis modo electos fuiſſe Clementem VII. anno Chriſti 1523. Paulum III. anno 1534. Iulium III. anno 1550. Marcellum II. ann. 1555. Pium IV. anno 1559. Pium V. anno 1566. referunt Azor *lib.* 4. *inſtit. p.* 2. *c.* 5. Iulius Lauorus *de elect. c.* 9. Per viam compromiſſi fit electio, quando aliqui Cardinales eliguntur, in quos omnium vice eligendi poteſtas transfunditur cum certis clauſulis, & conditionibus in ipſo compromiſſo explicatis; de qua forma agemus *in cap. cauſam* 8. *hoc tit.* Accedamus iam ad viam electionis per ſcrutinium, quæ magis frequens & vſu recepta eſt: hæc autem celebratur præſentibus omnibus, qui debent, & poſſunt commodè intereſſe; & tunc tres de ipſo collegio Cardinalium electi, ſigillatim, & ſecretè ſingulorum ſuffragia exquirunt, & in publicum proferunt; & is cenſetur electus, in quem vel omnes, vel duæ ex tribus partibus conſentiunt: circa quam electionem plura ſtatuit Gregorius XV. Bulla data 17. Kalendis Decembris anno 1621. de que Lauorus *vbi ſuprà, cap.* 10. Carrier. *vbi ſuprà*, Diana *p.* 1*à. tit. de conclaui*: nulla tamen ex his formis neceſſariò præſcripta eſt in electione R. Pontificis; quocumque enim modo duæ partes conſentiant, electus legitimè Pontifex erit, Lauorus *ſuprà, cap.* 6. *num.* 59. Barboſa *d. cap.* 1. *de R. Pontifice*, Bonacina *de elect. R. Pontificis*, qui ex variis Pontificum conſtitutionibus referunt, & deſcribunt formam, quam hodie ſeruant Cardinalas anteà & poſt electionem in conclaui. Manet ergo ex noſtro textu, electionem Pontificis fieri debere à duabus partibus Cardinalium, ita vt ipſi non repellantur à ſuffragio, etſi ſint vinculo excommunicationis ligati, *Clementina ne Romani*, §. *cæterùm*, *de elect.* variis Bullis probat Lauorus *cap.* 6. *num.* 22. ampliùs, etſi illis non ſit traditus galerus, nec os apertum, ex conſtitutionibus Pij V. & Gregorij XV. quas refert Lauorus *vbi ſuprà*: nec intereſt quod omnes Cardinales electioni non interſint, ad præſentes tantùm ſpectat electio, & abſentes agere contra eam non poſſunt, nec alteri vt eligat, votum committere. Azor *d. lib.* 4. *cap.* 2. quod ampliatur, vt procedat etiamſi duo tantùm remanſerint Cardinales, cæteri verò vel abſentes, vel mortui ſint: illi enim tantùm debent eligere, *cap. Adrianus*, 63. *diſtinct. cap. non licet*, §. *his* 19. *quæſt.* 7. immò etſi vnus remanſerit, ad ipſum ſpectabit electio. Lauorus *vbi ſuprà, num.* 26. ſi autem omnes deceſſiſſent, Canonici Lateranenſes eligerent Pontificem; & ſi tempore obitus Pontificis congregatum ſit Concilium generale, etiam ad Cardinales ſpectabit electio, vt ex plurimis reſoluit Lauorus *ſuprà, num.* 29.

14. Ex his iam apparet ratio decidendi. Ex his iam apparet vera decidendi ratio ad noſtrum textum; nam cùm electio Pontificis à nemine confirmetur, nec poſſit dari ſuperior, qui hoc ius confirmandi habeat; ideò à duabus partibus debet celebrari, præcipuè cùm electio hæc magni momenti ſit, & in his rebus, quæ magni ponderis conſiderantur, non maior pars ſufficiat, ſed duæ partes deſiderentur, *l.* 3. *ff. de decretis ab ordin. faciend.* Plinius *epiſt.* 50. Docent Gothofredus *in d. l.* 3. Reuardus *in l.* 160. *ff. de reg. iur.* Vnde rectè Alexand. III. in Concil. Lateranenſi decreuit, electionem à duobus partibus Cardinalium fieri debere, & cùm non ſit ſuperior, qui ſimilem electionẽ confirmare poſſit, non erit qui aliquam exceptionem contra eam admittere valeat, vnde nulla exceptio aduersùs ſimilem electionem opponi poteſt.

15. Diſſoluitur dubitandi ratio. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, vbi dicebamus populum, & Clerum electioni Pontificis intereſſe poſſe; cui facilè fit ſatis ex ſuprà traditis. Nec primum argumentum refragatur, nam verum eſt, Pontificis electionem confirmari non poſſe, vt probat Hallier. *de ſacris elect. fol.* 929. cuius rei rationem tradit Nicolaus *in cap. in nomine*,

Digitized by Google

mine, 13. *diſt.* ibi: *Quia Sedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur Eccleſiis, atque ideò ſuper ſe Metropolitanum habere non poteſt.* Cardinales Epiſcopi proculdubio Metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum Epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem prouehunt: nec verba prædicti Epiſcopi Portuenſis contrarium ſuadent, nam præterquam quod illi fides adhibenda non eſt, cùm ſchiſmaticus ſit, & in gratiam Anacleti inſtruſi contra Innocentium II. ſcripſerit, reſponderi poteſt, eam conſuetudinem tunc temporis in Eccleſia viguiſſe, vt in electione Pontificis ea forma ſeruaretur, quæ in electionibus aliorum Epiſcoporum cuſtodiebatur, videlicet, vt Pontifex à Clero eligeretur, populo expeteretur, & Epiſcopis prouincialibus confirmaretur; non quia Pontifex confirmatione egeret, ſed quia cùm Epiſcopi propter loci diſtantiam electioni adeſſe non poterant, conſenſum ſuum eo modo præſtarent; quam conſuetudinem latè illuſtrat Hallier. *de ſacris elect. tit. de tempore conſecrationis Epiſcopi*, §.6. Nec ſecundum augmentum obſtat, ex quo dicebamus, exceptionem hæreſis opponi poſſe contra electionem factam etiam à duabus partibus; nam licèt noſter textus affirmet, nullam exceptionem electo opponi poſſe, intelligitur ita, niſi exceptio eius naturæ ſit, vt iure naturali, aut diuino impediat electionem, vt exceptio hæreſis; quia ſi contra Pontificem ob hæreſim agi poteſt, *cap. ſi Papa, diſt.*40. multò magis & hæreſis exceptio opponi, ex regula *Quæ ad agendum, de reg. iur. lib.*6. poteſt etiam opponi exceptio ſimoniæ, *cap. ſi quiſquam*, 75. *diſt.* Iulius II. in conſtitutione, quæ incipit, *Cùm tam diuino*: exceptio metus; non eſt enim electio vbi non eſt libera voluntas, *cap. cùm locum, de ſponſalibus.* Concilium Conſtantienſe *ſeſſ.* 29. Lauorus *ſuprà, cap.*6. *num.* 38. plures dat Cabreros *de metu lib.*2. *cap.*5. *num.* 59. Cùm igitur iſtæ exceptiones repugnent ſubſtantiæ electionis, admittuntur etiam in electione Pontificis: noſter autem textus eas reiicit, quæ iuri canonico tantùm repugnant, vt ſi electus non ſit in ſacris, ſit per ſaltum ordinatus, & ſimiles. Azor *dicta parte* 2. *lib.*1. *cap.*5.

C A P V T VII.

Idem in [a] eodem.

CVm in cunctis ſacris [b] ordinibus, & eccleſiaſticis [c] miniſteriis ſint ætatis maioritas, [d] grauitas morum, & litterarum ſcientia inquirenda; multò fortiùs in Epiſcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum poſitus, in ſe ipſo debet oſtendere [e] qualiter alios in domo Dei oporteat conuerſari. Eapropter, ne quod de [f] quibuſdam pro neceſſitate temporis factum eſt, trahatur à poſteris in exemplum, præſenti decreto ſtatuimus, vt nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui iam trigeſimum annum ætatis [g] exegerit, & de [h] legitimo matrimonio ſit natus, qui etiam vitâ & ſcientiâ commendabilis demonſtretur.

N O T Æ.

1. a EOdem.] Concilio videlicet Lateranenſi, *cap.*2. vbi reperiuntur verba huius textus, & etiam in prima collectione, *ſub hoc tit. cap.*16. ex quibus tranſcripſit Raymundus. Meminit huius canonis Innocentius III. *lib.*1. *in epiſt. Vſalenſi Epiſcopo miſſa*, apud Sirletum *fol.* 220. his verbis: *Quod cùm quamplurimi Suecia clerici non ſint de legitimo thoro ſuſcepti, qui ob ſua generationis erubeſcentiam, altioris gradus culmen appetere nullà præſumptione deberent, contra conſtitutionem in Lateran. Concilio prouidà deliberatione innouatam, venire nullatenus metuentes, Epiſcopatuum dignitates inuerecundè obtinere contendunt*, &c.

2. b *Ordinibus.*] Et in cæteris aliis ætas certa præfinita eſt à ſacris canonibus, tam antiquis, quàm recentioribus; nemini enim citò manus eſt imponenda. D. Paulus *ad Timoth. cap.*5. vt conſtat *ex cap. miramur*, 61. *diſt. cap. ſubdiaconus* 4. 77. *diſt. cap. preſbyter*, 28. *diſt. cap. vel non eſt compos* 14. *de temporib. ordin. cap. ſuper* 33. *de præbendis, cap. final. de temporib. ordin. lib.*6. ætas enim vnicuique ordini aſſignata refertur *in cap. de his* 5. 28. *diſt. cap. in ſingulis*, 77. *diſt.* nouiſſimè in Tridentino *ſeſſ.*25. *cap.*5. & 6. Pro quorum iurium expoſitione plura adducemus *in cap. cùm te, de ætate & qualitat.*

3. c *Miniſteriis.*] Videlicet dignitatibus, & officiis eccleſiaſticis; ſæpè ſæpiùs enim, tam in iure noſtro, quàm Cæſareo miniſteria accipiuntur pro officiis, aut dignitatibus, *cap. multi* 1. *quæſt.* 1. *cap. nulla eccleſiaſtica monaſteria, de conceſſ. præb.* §. *inferiora verò miniſteria noſtri textus, cap. Ioannes, de clericis coniugatis, cap. cùm ſingula*, §. *prohibemus, de præbend. lib.*6. Concilium Pariſienſe 3. *can.*9. *l.*2. *ff. de officio Proconſulis, l. illicitas* 6. §. *illicita, ff. de officio Præſidis, l. in eandem* 10. *ff. ex quibus cauſis, l.*2. *ff. de ſeruis fugitiuis*: notant vtriuſque iuris Lexicographi *verbo Miniſteria.*

d *Grauitas morum.*] Quæ in Epiſcopo, & quolibet Prælato Eccleſiæ præficiendo maximè deſideratur. D. Iſidorus *lib.*3. *de ſummo bono*, *c.*34. *Non ſunt promouendi ad regimen Eccleſiæ, qui adhuc vitiis ſubiacent.* Saluianus *lib.*2. *ad Eccleſ. Quidquid enim de aliis omnibus dictum eſt, magis abſque dubio ad eos pertinet, qui exemplo eſſe omnibus debent; & quos vtique tantò anteſtare cæteris oportet deuotione, quantò anteſtant omnibus dignitate.* B. Laurentius Iuſtin. *lib. de compunct. part.*2. D. Gregorius *homilia* 17. *in Euang.* latè illuſtrat Theophilus Raynaud. *tom.*12. *tract. Mala è bonis, cap.*16. 4.

e *Qualiter.*] Faciunt D. Gregorius *in Paſtorali lib.*1. *cap.*10. & 11. ibi: *Epiſcopus debet ad exemplum viuendi protrahi.* Concilium Aquiſgran. *can.*13. Turonenſe ſub Carolo Magno *can.*4. *Epiſcopi vitâ, habitu, formâ, & communicatione ſuis ſint ſubiectis exemplum, & viuendi norma.* Cabilon. ſub eodem, *can.*2. Valentinum ſub Lothario, *can.* 13. Iſidorus Peluſiota *lib.*1. *epiſt.*319. ibi: *Cùm ſacerdos gregis forma, & Eccleſiæ lumen dicatur, & ſit reuera, ſubditos, vt ceram ſigillo, ſic ipſius moribus* 5.

 imprimi

imprimi neceſſum eſt. Fileſacus *in cap. primo,* §. 3. *de officio ordin.* hinc Epiſcopus peccans, grauiùs punitur quàm cæteri fideles, *cap. cùm quadam, de iureiurando.*

6. f *Quibuſdam.*] Cùm enim in electionibus Epiſcoporum Regis expectabatur aſſenſus, inter alia incommoda, quæ ſequebantur, præcipuum erat, quia pueri & ignari Eccleſiis præficiebantur. Iuo Carnotenſis *epiſt.* 6. *&* 7. ibi:

Eligimus puerum, puerorum feſta colentes;
Non noſtrum morem, ſed Regis iuſſa ſequentes.

Vnde refert Flodoardus *lib.4.chron.cap.*22. Oldaricum Aquenſem Epiſcopum, præfectum Eccleſiæ Rhemenſi fuiſſe vice Hugonis Comitis tunc paruuli: quod etiam refert Baronius *tom.*10.*anno* 925. *num* 8. ibi: *Illud planè tunc primò contigit in Eccleſia Dei videri monſtrum, nunquam hactenus in Orbe Chriſtiano viſum, nec auditum, immò nec puto mente conceptum, cùm videlicet puer nondum quinquennis, nondum alicuius inferioris ordinis capax, vix ferulâ prima addiſcens elementa, Rhemenſis eligatur Archiepiſcopus.* Similem caſum refert Spondanus *in epitome, anno* 933. ibi: *Quo tempore res accidit, quæ nunquam in ea Eccleſia fuerat audita, vt poſt Stephanum non alius niſi temporaneus ſubſtitueretur Antiſtites, nempe Triphon monachus, qui ſedit vſquedum Theophila, & filius Romani Imperatoris adoleſcens, tunc ſexdecim annorum, legitimæ eſſet ætatis, vt poſſet fieri Patriarcha: quem tamen hoc anno reuera creatum fuiſſe Patriarcham ex Curopalate conſtat, dum numerat annos ſedis eius viginti tres; ſed loco ipſius Triphonem conſtitutum eſſe adminiſtratorem eius Eccleſiæ.* Cuius abuſus tam conquerebatur Bernardus *epiſt.* 12. *poſt medium: Scholares, pueri, & impuberes adoleſcentuli, ob ſanguinis dignitatem promouentur ad eccleſiaſticas dignitates, & de ſub ferula transferuntur ad principandum preſbyteris; lætiores interim quod virgas euaſerint, quam quod meruerint principatum.* Et *epiſt.* 271. Philippus Abbas *lib. de dignit. cleric. cap.*115. *Væ tibi terra,* ſcriptura dicit, *cuius Rex puer eſt. Hoc eſt dicere: Væ tibi Eccleſia, cuius Prælatus vitam retinet puerilem, non aſſumens grauitatem ſenilem, non fortitudinem iuuenilem.* Illuſtrat Theophilus Raynaud. *tom.*12. *tract. Mala è bonis, cap.*6. *ex num.* 30.

7. g *Exegerit.*] Antiquiores in præſenti, & Gloſſa *in cap. vnico, verbo compleuerit,* exiſtimarunt, ſufficere Epiſcopum eligendum tetigiſſe trigeſimum annum, non verò neceſſarium eſſe perfeciſſe. Sed licet hoc in terminis iuris communis defendi poſſet, hodie tamen non poteſt admitti poſt conſtitutionem Gregorij XV. editam die 15. Maij anno 1591. in illis verbis: *Annum trigeſimum expliciuiſſe.* Ex quibus conſtat deſiderari trigeſimum annum expletum: ita docent Armendariz *ad leges Nauarræ, in l.*1. *tit.*7. *lib.*1. *num.* 18. Gutierrez *lib. canonic. q.*26.*n.*39. Leſſius *de iuſtitia lib.*2. *cap.*34. *dubio* 20. Diana *p.* 5. *tractatu* 2. *reſolut.* 19. Narbona *anno* 30. *q.*5.

8. h *Legitimo.*] Quæ ad hanc textus partem ſpectant, petenda ſunt ex traditis *in cap.*1. *de filiis preſbyter.*

COMMENTARIVM.

9. Concluſio traditur, et probatur.

EX hoc textu ſequens deducitur aſſertio: *Epiſcopus debet eligi, qui* 30. *annos habeat, ex legitimo matrimonio ſit natus, & litteris polleat.* Probant textus *in cap.*2.*diſt.*36. *cap. ſi gens, cap. preſbyterum,* 56. *diſt. cap.* 1. 59. *diſt. cap. Epiſcopus,* 77. *diſt. cap. qui in aliquo,* 51. *diſt. cap. vlt. de ætate & qualit. cap. innotuit* 20. *cap. cum Vuintonienſis, hoc tit.* Concilium Arelatenſe tertium, *can.* 1. ibi: *Epiſcopatus, vel preſbyterii honorem nullus laicus ante præmiſſam anni conuerſionem, vel ante triginta ætatis annos accipiat.* Romanum ſub Eugenio II. *can.* 4. Lateranenſe ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. Tridentinum *ſeſſ.* 7. *cap.*1. & *ſeſſ.* 24. *cap.*12. Aquiſgran. 2. ſub Ludouico, *p.*2. *cap.*2. & 3. Gregorius VII. *lib.*9. *regeſt. epiſt.*2. *circa medium,* Gregorius XV. in conſtitutione ſuprà relata. Illuſtrant Azor, Suarez, Toletus, Reginaldus, Leſſius, Sayrus, Garcia, Menochius, Rebuffus, Gutierrez, Armendariz, & alij relati ab Acuña *in cap. Epiſcopus* 6. *num.* 17. 77. *diſt.* Berthachinus, & Petrus Gregorius apud ipſum, *in cap.*1. *num.*6. *diſt.*60. Henriquez & Salcedo laudati ab ipſo *in cap. qui in aliqua,* 51. *diſt.* innumeri relati à Barboſa in præſenti, *de poteſtate Epiſcopi allegat.* 1. *num.*26. & ad Concilium *ſeſſ.*7. *cap.* 1. quibus addendi ſunt Narbona *de ætate, anno* 30. *q.*5. Fileſacus *in cap.*1. §. 3. *de officio ordin.* Ægidius Boſſius *tom.*1. *moral. tit.* 2. §. 4. Sauarus *ad Sidonium lib.*5. *epiſt.*5. Pirrus *tom.*1. *Siciliæ ſacræ, fol.*419. Creſolius *lib.*2. *myſtag. cap.*7. Yepes *tom.*5. *chron. D. Benedicti, anno* 935. *cap.* 1. Turturetus *in paralel. cap.* 15. Anton. Auguſt. *lib.* 4. *in epitome, tit.*9. & 10. Salmeron *in Principe abſcondito, meditatione* 18. §. 3. Garcia *tom.* 2. *polit. folio* 89. & 93.

Sed aduerſus hanc concluſionem ſequentes inſurgunt difficultates; & prima aduerſus eam partem in qua aſſeritur, minorem triginta annorum non poſſe in Epiſcopum eligi, in quam ſic argumentor: Morum honeſtas, & mentis ſolertia non ita adſcriptæ ſunt ætati triginta annorum, vt antea obtineri non valeant; nam ſicut malitia, ſic prudentia ſupplet ætatem, *l.*1. *C. de Præpoſitis ſacri cubiculi, lib.* 12. *cap. de illis, cap. finali, de deſponſ. impub.* quippe vita commendabilis non naſcitur ex diuturnitate annorum, aut ex numero eorum computatur; ſed ex probatis moribus, quibus ſi polleat Epiſcopus, eligi debet, quamuis ætate minor ſit, vt in iudice eligendo aiebat Caſſiodorus *lib.* 2. *variar. epiſt.* 1. ibi: *Dignus planè largitatibus noſtris, qui in ipſo pueritiæ flore maturis moribus lubricam frænauit ætatem, & quod rarum continentiæ bonum eſt, patre priuatus, grauitatis factus filius eſt, cupiditatem inimicam ſapientiæ ſubiugauit, vitiorum blanda contempſit.* Id probemus exemplis. Timotheus enim iuuenis in Epiſcopum electus fuit. D. Paulus 1. *ad Timoth.*4. vbi reddit rationem D. Ambroſius, quia quantùm ad ætatem pertinet, iuuenis erat; quantum ad mores, & conuerſationem, ſenior, & grauis. Idem de Paulo Conſtantinopolitano Archiepiſcopo refert Socrates ibi: *Qui vt ætate admodum iuuenis, ita prouidentiâ & conſilio ſenex erat.* Etiam id de S. Honorato refert Hilarius Arelat. *in eius vita;* & multos honoribus, & dignitatibus iuuenes decoratos referunt Bobadilla *lib.*1. *polit. cap.*7. *num.*22. Creſolius *lib.* 2. *myſtag. cap.* 13. Laurentius Beyerlink *in Theatro vitæ humanæ, verbo adoleſcentia.* Vnde olim apud Romanos virtute pollentes, non attentâ ætate admittebantur. Tacitus *lib.* 11. *annal.* vbi notauit Leſſius: ergo etſi trigeſimum annum quis non expleuerit, poterit in Epiſcopum eligi. Secundò contra eam partem, vbi docetur eligendum Epiſcopum litteris conſpicuum eſſe debere, nec illitteratum eligi poſſe, ſic inſurgo: Quælibet Domini noſtri actio debet eſſe vitæ noſtræ inſtructio, *cap.* 4. 10. Traditur dubitandi ratio.

de

de elect. ſed Dominus noſter non vocauit, aut elegit litteratos in Apoſtolos, ſed piſcatores; & Petrus, & Ioannes illiterati dicuntur *Actorum cap.*4. ergo & Eccleſia non debet eligere litteratos, ſed virtutibus pollentes. Accedit, nam plurimos ſanctos omnem litteraturam paruipendiſſe, notum eſt. Rex Dauid aiebat: *Quoniam non noui literaturam, introibo in potentiam Domini.* Et D. Paulus Vas electionis aiebat: *Scientia inflat.* Et Corinthiis gratulabatur, eo quòd eſſent litterarum, & diſciplinarum huius ſæculi rudes, ac imperiti. Celebre etiam eſt S. Auguſtini de ſalutari ignorantia documentum; cùm enim ſibi narraretur vita S. Antonij, repentè (vt ipſe fatetur *lib.*8. *confeſſ. cap.*8.) exclamauit: *Quid eſt hoc, quod audiſti! ſurgunt indocti, & cœlum rapiunt; & nos cum doctrinis noſtris ſine corde ſumus, vbi volutamur in carne & ſanguine.* De S. Benedicto refert D. Gregorius *lib.*2. *dialog.* quod de domo parentum diſceſſit ſcienter neſciens, & ſapienter indoctus. Denique oraculum eſt, *littera occidit, ſpiritus autem viuificat:* ergo gratia ſufficit in Epiſcopo, nec humanâ ſcientiâ opos eſt.

11. ÆTAS TRIGINTA ANNORVM NATVRALIS. Sed his non obſtantibus, vera eſt noſtra aſſertio, quæ rationibus probatur. Primæ partis, vbi docetur in Epiſcopo eligendo deſiderari ætatem 30. annorum, ratio ex eo prouenit, quia hæc ætas naturalis eſt; vnde apud Romanos ea ætas præfinita fuit in ſeruo manumittendo, vt iuſta ciuitatis Romanæ conſequeretur, vt agnoſceret manumiſſos libertatis beneficium ſibi collatum. Vlpianus *in fragmentis tit.* 1. ad quod caput legis Æliæ Sentiæ ſpectant textus *in l. ex parte* 39. § *ſermo, ff. familiæ erciſcundæ, l. vlt. ff. de rebus dubiis, l. Ariſto* 46. *ff. de manum. teſtam. l. ſi quis ita* 13. *ff. de ſtatuliberis, l. qui filium* 74. *in fine, ff. ad Trebellianum:* notarunt Fornerius *lib.*6. *rerum quotid. cap.*26. Merillus *lib.*2. *obſeru. cap.*21. Cuellar. *de manumiſſ. num.*54. ipſi etiam Romani in ſuis legibus annalibus ſtatuerunt, ne quis Prætor fieret ante 30 annos, quia non eſt concedenda adminiſtratio Reipub. ei, cui non conceditur ſuorum bonorum diſpoſitio. Refert Diocaſius *lib.*53. Suetonius *in Auguſto, cap.* 32. Et aliâ lege latâ à Cn. Pompeio cum M. Craſſo, Coſſ. anno vrb. cond. DCCL. cautum fuit, ne minor annis 30. Magiſtratum cepiſſet, in Senatú ve eſſet. Apud Plinium Iuniorem *lib.*10. *epiſt.* Romani etiam conſtituerunt, ne ante quadrageſimum annum quis Conſulatum haberet; rationem reddit Cicero *Philipp.*5. in fine: *Legibus annalibus maiores noſtri cùm grandiorem ætatem ad Conſulatum conſtituebant, adoleſcentiæ temeritatem verebantur, & ne Ædilitatem ante* 27. *annum gerere poſſent, nec minor* 25. *annis in Senatorem eligeretur.* Nec etiam adſtante hominum penuriâ, *l. ad rempub.*8. *ff. de muneribus & honorib. l.* 2. § *fi.* *ff. de iure immunit. l. Lucius* 21. § *penult. ff. ad municipalem.* Apud varias etiam nationes conſtitutum reperitur, vt non niſi prouectæ ætatis viri ad dignitates, & magiſtratus admitterentur; apud Hebræos enim in ſacerdote ætas 20. annorum, in Pontifice 16. deſiderabatur. Seldenus *de ſucceſſ. Hebræorum, cap.*4. licèt nullam ætatem iſtis miniſteriis præſcriptam eſſe doceat Pater Menochius *lib.*2. *de republica Hebræorum, cap. fin. circa finem.* Apud Athenienſes Helicaliſtæ, id eſt qui in Helica iuri dicundo præerant, conceptis verbis iurabant, ſe trigeſimum ætatis annum exceſſiſſe. Demoſthenes *contra Timocratem.* De Spartianis idem tradit Plutarchus *in vita Licurgi:* de aliis Petrus Gregorius *lib.*47. *ſyntagm. cap.*9. cùm ergo maior & prudentia, & cura in regendis animabus, quàm in regendis corporibus requiratur, *cap. cùm ſit ars, de ætat. & qualit.* meritò ſacri canones in eligendo ad Epiſcopatum ætatem 30. annorum præſcripſerunt. Accedit exemplum Hebræorum, vbi nullus ante trigeſimum ætatis annum ad populum concionem habere, Doctoris, Prophetæve munere fungi poterat, niſi 30. annis natus: vnde D. Ioannes Baptiſta ætatis annum trigeſimum agens prædicare cœpit, & Chriſtus Dominus noſter triginta annis natus baptizatus fuit, & tunc prædicare cœpit, vt expendunt Patres Concilij Neocæſareenſis relati *in cap. preſbyter,* 78. *diſt.* Illuſtrant Creſolius *myſtag. cap.*7. Baronius *anno* 31. Viuar. *in notis ad Flau. Dext. anno* 31. *fol.*21. Meritò ergo in Epiſcopo ætas triginta annorum deſideratur, in qua ætate Senatores eligendos eſſe, probat Langleus *lib.*7. *ſemeſt. cap.*11. & in his Regnis Hiſpaniarum Inquiſitores hæreticæ prauitatis in eadem ætate eligi debere probant Carena *de officio Inquiſit.* 1. *part.* § 4. *num.*18. Simanchas *de catholicis inſt. tit.*34. licèt iure communi attento in eis ætas quadraginta annorum deſideretur, vt docent Eymericus *part.*3. *direct. quæſt.*2. *comment.*51. Farinacius *de hæreſi quæſt.*186. *num.*46. Delbene *tom.*2. *de officio Inquiſit. dubit.*1.

Secundæ etiam partis concluſionis ratio ex eo prouenit, nam Epiſcopi officium & munus eſt docere, & prædicare, *cap. inter, de officio ordin.* Synodus 6. Trullana *can.*19. & 20. vbi Balſamon. D. Ambroſius *lib.*1. *de officiis, cap.*1. ibi: *Cùm iam effugere non poſſimus officium docendi, quod nobis fugientibus impoſuit ſacerdotii neceſſitudo.* Sidonius *lib.*5. *epiſt.*3. vbi Sauarus *verbo Qui miſerant:* & Apoſtolus 1. *ad Timoth. cap.*1. Epiſcopum Doctorem debere eſſe prædicat. D. Iſidorus *lib.*2. *de offic. Eccleſiaſt. cap.*5. *Epiſcopo etiam ſcientiâ ſcripturarum neceſſaria eſt; quia ſi Epiſcopi tantùm ſancta ſit vita, ſibi ſoli prodeſt ſic viuens. Porrò ſi & doctrinâ, & ſermone fuerit eruditus, poteſt cæteros quoque inſtruere, & docere ſuos, & aduerſarios reuincere, qui niſi refutati fuerint, atque conuicti, facilè poſſunt ſimplicium corda peruertere.* Citatur locus hic in Concilio Aquiſgran. 1. ſub Ludouico, *cap.*9. & ſumptus eſt magnâ ex parte ex B. Hieronymo *in comment. ad epiſt. Pauli ad Titum, cap.*1. Latè probat I. Fileſacus *in cap.*1. *de officio ordin.* § 4. *per totum.* Debet etiam Epiſcopus cauſas iudicare, & criminoſos pœnis à iure ſtatutis punire, *cap.*1. *de officio ordin.* quomodo ergo illiteratus poterit ea exequi? Vnde ignorantiam Præſulum valde damnarunt Zoſimus Pontifex *epiſt.*1. *cap.*1. Hilarius *epiſt.*1. *ad Aſcanium, c.*4. Gregorius VII. *lib.*9. *regeſt. epiſt.*2. iuſtè ergo tot canonibus ſtatutum eſt, in Epiſcopum, illiteratum eligi non poſſe. 12. SECVNDÆ PARTIS CONCLVSIONIS RATIO.

Nec obſtant difficultates ſuprà expenſæ: non prima, nam licèt ante trigeſimum annum in vno, vel alio ſacerdote poſſint reperiri morum honeſtas, mentiſque ſolertia; non tamen id frequentiùs ita contingit; quare Eccleſia non ad ea, quæ rarò, ſed quæ frequentiùs accidunt, reſpiciens, ſtatuit ætatem triginta annorum in Epiſcopo eligendo. Adducta autem pro dubitandi ratione euincunt, poſſe R. Pontificem ante eam ætatem cum aliquo diſpenſando, eum in Epiſcopum eligere, ſeu confirmare, vt contingit in electione Rudeſindi Epiſcopi Dumienſis, vt referunt Yepes *tom.*5. *chron. D. Benedicti, anno* 935. *cap.*1. Tamayo à Salazar *tom.*2. *martyrol. Hiſp. die* 1. *Martij.* Nec 13. DISSOLVVNTVR DIFFICVLTATES.

ſecunda

Docent Ioannes Andreas, & Panormit. *in præſenti.*

8. EXPONITVR CAP. EX LITTERIS, DE PROBAT.

Sed præſenti aſſertioni primò opponitur textus *in cap. ex litteris, de probat.* in illis verbis: *Te & Archidiaconum conſines habere præbendas*; in quibus verbis ſupponitur, Epiſcopum etiam poſt confirmationem, & conſecrationem retinuiſſe præbendam eccleſiaſticam: igitur non rectè in præſenti aſſeritur, per adeptionem Epiſcopatus omnia beneficia antea obtenta vacare. Cui difficultati omnes repetentes ibi communiter ſatisfaciunt aſſerendo, præſentem deciſionem locum non habere quando R. Pontifex diſpenſauit cum promoto ad Epiſcopatum, vt poſſit adhuc retinere beneficia antea poſſeſſa; quod plerumque fit quando fructus Epiſcopatus ſunt tenues, vt feciſſe Cœleſtinum cùm Epiſcopo Terdonenſi refert Innocentius III. *lib. 1 epiſt. in editione Coloniæ, fol.* 88. ibi: *Cœleſtinus prædeceſſor noſter, eidem per Apoſtolicam indulgentiam conceſſit, vt beneficia, quæ habebat quando fuit ad officium Pontificatus vocatus, ei liceret vſque ad triennium poſſidere.* Ita textum illum acceperunt Rodriquez & Leſſius, quos refert & ſequitur Balboa *ibi, n.* 14 Gemonius, & alij, quos laudat Valenzuela *conſil.* 51. *n.* 19. Sed omiſsâ hac ſolutione, verius dicendum eſt, verba ſuprà relata non eſſe referenda ad Epiſcopum Ciſtrenſem, cui reſcribit Pontifex, ſed potiùs ad Decanum ipſius Eccleſiæ, qui conſinem habebat præbendam cum Archidiacono, vt in eius notis latiùs dicemus.

9. INTELLIGITVR CAP. CAVSAM 9. DE IVDICIIS.

Secundò refragatur textus *in cap. 9. de iudiciis,* in illis verbis: *Epiſcopus idem Abbatem monaſterij ſe proponens.* Ex quibus apparet, Epiſcopum Dunelmenſem etiam poſt electionem, & conſecrationem retinuiſſe Abbatiæ dignitatem, quam anteà habebat: ergo beneficia obtenta, per conſecrationem in Epiſcopum non vacant ipſo iure. Nec ſatisfaciet qui dicat, textum illum procedere in beneficio regulari, Abbatia videlicet; præſentem verò canonem loqui de beneficiis ſecularibus, non verò de regularibus; nam contrarium deciditur *in cap. cum noſtris 6. de conceſſ. præbend.* vbi aſſeritur, non poſſe Epiſcopum ſimul cum Epiſcopatu Præpoſituram retinere: & Epiſcopatum cum Abbatia in eodem ſubiecto dari non poſſe, probat Flaminius Parſius *de reſignatione benef. lib. 3. q. 1. num.* 98. & *lib. 5. q. 6. num.* 112. Idem etiam docetur *in cap. presbyteros* 38. 16. *q.* 6. vbi cauetur, ne ſeculares clerici, qui Eccleſiarum ſeruitio mancipati ſunt, poſſint creari Abbates in monaſteriis: ergo neque Epiſcopus poteſt ſimul retinere Epiſcopatum & Abbatiam. Hoc tamen diſcrimen verſatur inter Epiſcopum electum habentem beneficium ſæculare, & inter electum obtinentem dignitatem Abbatis, Præpoſiti, Prouincialis, ſeu Generalis; nam beneficium ſæculare vacat tantùm per conſecrationem, Prælatia verò regularis vacat per confirmationem; quia cùm per eam eximatur ab obedientia regulari, non poteſt regularis eam retinere, vt docet Sanchez *vbi ſupra, & tom. 2. ſummæ, lib. 6. cap. 6.* vera ergo interpretatio illius textus petenda eſt ex eius monaſterij notitia & hiſtoria: ſciendum enim eſt, monaſterium Dunelmenſe Angliæ, habere Cathedram Epiſcopalem, & continere Eccleſiam Cathedralem erectam in honorem S. Cudberti, & Abbatem eſſe ſimul Epiſcopum ipſius Eccleſiæ, vt refert Yepes *in chron. D. Benedicti, centuria 3. anno* 687. *cap. vlt.* huius enim monaſterij Monachi Canonici erant; vnde ad eos Epiſcopi electio, Abbatiſque Dunelmenſis ſpectabat, vt ex Matthæo Parido *in Henrico III.* notauit Cuiacius *in d. cap. cauſam* 9. quare in eo monaſterio vnus idemque erat Abbas monaſterij, & Epiſcopus eiuſdem: nec hoc nouum erat in monaſteriis D. Benedicti; monaſterium enim Dumienſe in Regno Galleciæ ſimiliter Cathedram Epiſcopalem obtinebat, & Abbas ſimul erat Epiſcopus ipſius Eccleſiæ, vt refert Yepes *vbi ſuprà, centur. 1. anno* 563. qui & de aliis monaſteriis idem tradit.

Ex præſenti canone, & pro eius expoſitione traditis lucem accipit textus *in cap. ſi quis Epiſcopus, 6. 92. diſt.* vbi ex Concilio Ancyrano refertur, quod ſi Epiſcopi ordinati non recipiantur in propria Eccleſia, non debent alios inquietare, ſed in locum ſui Presbyterij remanere, ſi voluerint. Ex quo canone deduci videtur, Epiſcopum per adeptionem Epiſcopatus non amittere beneficium iam obtentum. Verùm textus ille facilè ex præſenti lucem accipit; nam cùm ad hoc vt Epiſcopus beneficia antè obtenta amittat, non ſolùm deſideretur, vt ſit electus, & confirmatus, verùm vt conſecratus obtineat poſſeſſionem Epiſcopatus; & in eius textus caſu Epiſcopus nactus non eſſet poſſeſſionem, ob contradictionem propriæ plebis; ideò non priuatur beneficio anteà obtento. Ex qua doctrina in praxi deducitur, Epiſcopum titularem, cuius Eccleſia eſt in partibus Infidelium, non priuari beneficiis anteà obtentis, cùm non ſit aſſecutus Epiſcopatus poſſeſſionem, vt reſoluunt Garcia *de beneficiis p. 11. cap. 6. num.* 24. Barboſa *d. allegat.* 57. *num.* 74. Chriſtineus *tom. 1. deciſ.* 61. 10. INTELLIGITVR CAP. SI QVIS EPISCOPVS 6. 92. DIST.

Etiam præſenti aſſertioni opponi poſſunt textus *in cap. intellecto 33. de iureiurando, cap. ex ore 3. de his quæ fiunt à maiori parte*; quorum interpretationes dabimus in eorum notis.

§. II.

INferiora etiam [a] miniſteria, vtputà [b] Decanatum, Archidiaconatum, & alia, quæ [c] curam animarum habent adnexam, nullus omninò ſuſcipiat, ſed nec parochialis Eccleſiæ regimen, niſi qui iam vigeſimumquintum annum ætatis attigerit, & ſcientiâ, & moribus commendandus exiſtat. Cùm autem aſſumptus fuerit, ſi Archidiaconus [d] in Diaconum, & Decanus & reliqui admoniti non fuerint præfixo à canonibus [e] tempore, in presbyteros ordinari, & ab iſto remoueantur officio, & aliis conferatur, qui & velint, & poſſint illud conuenienter implere. Nec proſit eis appellationis refugium, ſi fortè in conſtitutionis iſtius tranſgreſſionem per appellationem voluerint ſe tueri. Hoc ſanè [f] non ſolùm de promouendis, ſed etiam de his qui iam promoti ſunt, ſi canones [g] non obſiſtant, præcipimus obſeruari.

NOTÆ

NOTÆ.

1. a *Miniſteria.*] Quæ ſint miniſteria eccleſiaſtica, iam ſuprà notaui in principio huius textus.

2. b *Decanatus.*] Licèt Decanus ille propriè dicatur, qui decem viris præeſt, ſiue militibus, ſiue monachis, Vegetius *de re militari lib. 2. cap. 13.* ibi: *Ipſæ centuriæ in contubernio diuiſæ ſunt, vt decem militibus ſub vno papilione degentibus, vnus præeſſet decanus, qui caput contubernij nominabatur.* Feſtus Pompeius, ibi: *Decani appellantur, qui denis equitibus præſunt.* D. Benedictus in ſua regula, *cap. 21.* ibi: *Si maior fuerit congregatio, eligantur de ipſis fratres boni teſtimonij, & ſanctæ conuerſationis, & conſtituantur decani*; notaui iam *in cap. cum te, de reſcriptis*: inde translatione factâ denarij numeri, Decanus ſolet appellari omnis ille, qui alicuius ordinis, Cardinalium, Canonicorum, vel Doctorum primus & præcipuus eſt; vnde Archipreſbyter, qui inter preſbyteros primus eſt, ſolet appellari Decanus, *cap. ad hæc, de officio Archidiaconi*: In Hiſpania verò, & Gallia Decanatus in Eccleſiis Cathedralibus eſt dignitas diuerſa, & ſeparata ab alijs, videlicet ab Archidiacono, Archipreſbytero, & ſimilibus, vt notat Azor 3. *tom. inſtit. cap. 17.* quo in ſenſu accipitur Decanus in noſtro textu diuerſus ab Archidiacono. De dignitate Decani latè agunt Cæſar *de hierarchia diſput. 12. §. 2.* Chopinus *de ſacra polit. lib. 1. tit. 2.* Barboſa *de dignit. cap. 6.* Sed antequam hinc abeamus, exponendus eſt textus *in l. non plures 4. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* vbi ab Imperatoribus Honorio & Theodoſio prohibetur, ne in Eccleſia Conſtantinopolitana ſint plures quàm nongenti, & quinquaginta Decani, nullique liceret eos augere, mutare, ſeu minuere: qui textus ſi de ſupradictis Decanis accipiatur, ſummè difficilis eſt; nam quo modo ſeruatâ dignitatis amplitudine tot poterant eſſe Decani in vna Eccleſia: quare vt textus ille intelligatur, ſciendum eſt, decanos ibi accipi pro illis hominibus, qui efferendis ad Eccleſiam cadaueribus deſignati erant, qui aliquando dicebantur Lecticarij, *nouella 43. Iuſtiniani, § 1. nouella 69. §. 1.* à Conſultis appellabantur Veſpiliones, *l. 3. §. 7. ff. de ſepulchro violat.* Notarunt Briſſonius *de v. ſ. verbo Decanus*, Pancirola *lib. 2. variar. cap. 163.* & nos *in cap. 29. de ſimonia.*

3. c *Et alia quæ.*] Licèt enim Decani, & Archidiaconi non habeant curam animarum principaliter per ſe, *cap. nullus 16. quæſt. 7. cap. cùm ſatis, de officio Archidiaconi*; habent tamen quodammodo, vt poſt Gloſſam in præſenti, *verbo Archidiaconum*, notarunt omnes ferè antiquiores, & nos dicemus *in dicto cap. cùm ſatis.*

4. d *Archidiaconus.*] In Diaconum ſimiliter, *cap. 1. de ætat. & qualit.*

5. e *Tempore.*] Quodnam tamen iſtud tempus ſit, non facilè cognoſcitur: aliqui exiſtimant eſſe tempus interſtitiorum à canonibus præfixum in tota ferè 77. diſtinctione, ita vt ſeruatis illis temporibus, qui beneficium parochiale, aut aliud curam animarum habens, obtinuit, teneatur ordinem beneficio annexum recipere: ita Innocentius & Zabarella *in præſenti*: ſed neutiquam hoc ſuſtineri poteſt; quippe qui diuturna tempora interſtitiorum obſeruaſſet, non niſi longo tempore ordinari valebat poſt acceptam dignitatem, vt conſiderat Gloſſa *in præſenti*, quam ſequuntur Abbas, Hoſtienſis, & alij, qui exiſtimarunt, Alexandrum III. reſpicere ad tempora ordinationibus celebrandis præſcripta, de quibus *in 75. diſt. & in tit. de temporibus ordin.* vt ſenſus ſit, electum ad beneficium curam animarum habens, teneri quatuor proximis temporibus gradatim ſingulos ordines recipere, prout beneficio, Archidiaconatuiue ſunt adſcripti: ita Hallierius *de ſacris elect. tit. de tempore ordin. cap. 1.* Poteſt etiam non improbabiliter defendi, noſtrum Alexandrum reſpexiſſe ad canones Concilij Arelat. 3. *can. 6.* Aurelian. 3. *can. 6.* Aurelian. 5. *can. 9.* Brachar. 1. *can. 38.* Gelaſius ad Epiſcopos Lucaniæ *cap. 3. & 4.* qui textus poſt annuam conuerſionem, ſaltem in neceſſitate Preſbyteratus, vel Diaconatus, ordinari dumtaxat permittebant; vnde iuxta eos canones non expectatur annus, vt ordinetur parochiale beneficium habens, ſi iam erat in ſacris conſtitutus, vt exponit Hallier. *dict. cap. 1.* Hodie autem poſt Concilium Lugdunenſe, de quo *in cap. licèt canon, hoc tit. in 6.* & conſtitutionem Bonifacij *in cap. ſi is, de inſtitutionibus, eod. lib.* Clementis *in Clementina vt ij, §. quia verò, de ætat. & qualit.* intra annum à die obtentæ dignitatis ſacrum ordinem annexum Diaconatus, ſeu Preſbyteratus recipere & promoti debent.

6. f *Non ſolùm.*] Licèt lex non futura, ſed præterita reſpiciat, *cap. 2. de conſtitut.* vbi latè dixi; tamen ſi expreſsè caueatur in ipſa lege contrarium, ad præterita extenditur, *cap. finali, eodem tit.* & ſic ex verbis relatis hæc conſtitutio ad præterita extendebatur, id eſt ad eos, qui iam tempore Concilij Lateranenſis beneficia obtinebant. Sed poſtea Alexander III. conſultus in hac parte, contrarium decreuit, forſan motus auctoritate textus *in cap. ante triennium, 31. diſt.* cuius decreti verba repetiuntur in Concilio Lateran. *parte 25. cap. 4.* ibi: *A nobis tua diſcretio requiſiuit, vtrum is, cui ante 15. annum ætatis ſuæ ſecundùm Concilium, quod nuper Laterani fecimus celebratum, Eccleſiæ magiſterium conceſſum fuit, occaſione decreti, quo in Concilio eodem clericis minoris ætatis conferri Eccleſias prohibuimus, poſſit Eccleſiâ ſpoliari, quam ante Concilium obtinuerat; præſertim cùm ipſa conceſſio fuerat ab ipſo diœceſano Epiſcopo poſt Concilium approbata? Super quo conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod niſi alia cauſa rationabiliter obſtet, occaſione minoris ætatis, aut decreti, quod in Concilio promulgauimus, nolumus a percepto antè beneficio remoueri.*

7. g *Obſiſtant*] Hæc verba Gloſſa in præſenti, & paſſim Doctores accipiunt, vt contineant exceptionem, ita vt qui aliqua ex cauſa ordinari intra tempus non poteſt, nullo modo priuetur beneficio; ſi enim ſacri canones alicuius ordinationi obſiſtant, æquum non eſt, vt ſi ſine culpa ſua non ordinetur, beneficiis, aut dignitatibus priuetur: ita Hallierius *dict. cap. 1.* ſed nos aliter ea verba exponemus infra *numero penultimo.*

COMMENTARIVM.

8. Concluſio proponitur.

Ex hoc §. ſequens deducitur aſſertio: *In dignitatibus, & beneficiis curam animarum habentibus eligendus eſt is, qui 25. annos attigerit, moribus,*

bus, *& ſcientiâ commendabilis; & ſi intra annum non ordinatur, beneficio priuatur.* Probant textus *in cap.* 1. *cap. quæris*, *cap. eam te*, *cap. penult. de ætat. & qualit. cap. innotuit* 20. *cap. cùm dilectus*, *hoc tit. cap. licet canon*, *cap. commiſſa*, *cap. quam ſit*, *cap. inſtitutum*, *eod. tit. in* 6. *cap. ſi is*, *de inſtit. eod. lib. cap. ſi pro clericis*, *de præbendis lib.*6 *Clementina vt ij*, §. *illi verò*, *de ætat. & qualit.* Concilium Trident. *ſeſſ.*7. *de reform. cap.*3. *& cap.*12. & *ſeſſ.*22. *cap.*4. & *ſeſſ.*24. *de reform. cap.*12. *cap.*1. *cap. innonamus*, 60. *diſt.* Concilium Londinenſe ſub Paſchali II. apud Malesburgenſem *de geſtis Pontif. Angliæ: Archidiaconi ſint Diaconi.* Londinenſe 1. ſub Honorio II. *can.*6. ibi: *Vt nullus in Decanum, nullus in Priorem, niſi presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi diaconus, vel presbyter ordinetur.* Concilium Rauennat. tempore Honorij IV. *rubrica* 4. Concilium Rhemenſe ſub Eugenio III. *can.*9. ibi: *Illud etiam duximus annectendum, vt nullus etiam in Archidiaconum, vel Decanum, niſi Diaconus, vel Presbyter ordinetur.* Vnde D. Bernardus *de conſiderat. lib.*3. *cap.*5. conqueritur hæc iuris decreta negligi. Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, & *de iure eccleſiaſt. lib.* 3. *cap.* 14. & *de canonicis cap.*3. *num.*18. & *de poteſtate Epiſcopi alleg.*60. *numer.*65. & *de officio Parochi cap.*2. & in dictis locis Concil. Trident. quibus addendi ſunt Vazquez *de beneficiis cap.*5. §.1. Valenſis *eod. tract. lib.*1. *tit.*14. *& ſequenti*, Petrus Gregorius *de beneficiis cap.*25. & *de elect. cap.*11. Ægidius Boſſius *tom.*2. *moral. tit.*2. §. 9. *&* 10. Fragoſo *de regimine Chriſt. reipub.*2. *part. lib.*10. *diſput.*21. §.3. Narbona *in annalib. anno* 22. *quæſt.*3. *& anno* 25. *quæſt.*55. *&* 56. Citonius *in cap.* 8. *de conſtitut.* Lauotus *de elect. cap.*25. *num.*22. Renatus Chopinus *lib.*1. *de ſacra politia*, *tit. vlt. num.*17. Peña *tom.*1. *deciſ.*50. *&* 54. Gibalinus *de cenſuris fol.*45. Moneta *de commutat. cap.*10. *num.* 110. Franciſcus Hallierius *de ſacris elect. tit. de tempore ordin. ſect.*7. *art.*7. §.1. *per totum.*

9. IMPVGNATVR HÆC ASSERTIO.

Sed in primis Patres Concilij in noſtro textu ſibi ipſis aduerſari videntur; aſſerunt enim eligendum ad beneficium curam animarum habens, debere eſſe in ætate vigintiquinque annorum; & ſtatim docent intra annum eſſe ordinandum, cùm certum ſit, neminem, quamtumvis probabilis vitæ ſit, iuxta veteres canones ordinari poſſe, niſi poſt triginta annos expleros, *cap. Epiſcopus* 6. 72. *diſt. cap. ſi quis* 1. *cap. nemo* 2. *cap. presbyter* 4. *cap. ſi triginta* 5. 78. *diſt.* quibus conſonat lex 27. *tit.*6. *part.*1. Quod receptum fuiſſe exemplo Chriſti Domini, & Ioannis Baptiſtæ, qui in ea ætate cœperunt docere & prædicare, traditur in Concilio Neocæſar. relato *in cap. presbyter*, 78. *diſt. cap. Eſtote* 19. 1. *quæſt.* 1. *cap. innonari*, 60. *diſt.* igitur cùm ante eam ætatem ordinari quis non poſſit, nullo modo qui 25. annum habet, poterit ad beneficium parochiale promoueri. Secundò, contra eam partem, vbi aſſeritur, habentem beneficium eccleſiaſticum cogendum eſſe ſacros ordines ſuſcipere, ſic argumentor: Certum eſt, ſacramentum Ordinis inuito, & reluctanti collatum, nullius momenti eſſe, *cap. maiores*, §. *item quæritur*, *de baptiſmo:* plura Hallier. *de ſacris elect. tit. de conſenſu ordinand.* igitur cogi non poteſt qui beneficium eccleſiaſticum habet, ordines ſuſcipere. Deinde aſſeritur in noſtro textu, non ordinatum intra tempus à iure ſtatutum, monitione præmiſſâ benefició priuari; contra quod ſic inſurgo: Epiſcopus ſi negligens fuerit in petenda conſecratione intra tempus à iure ſtatutum, videlicet tres menſes, ipſo iure priuatur Epiſcopatu, *cap.*1. 100. *diſt.* igitur ſimiliter Parochus, ſi negligens fuerit in recipiendis ſacris ordinibus, ipſo iure priuari debet beneficio.

His argumentis non obſtantibus, vera eſt noſtra aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, quibuſdam præbendis aſſignatum eſſe ſacerdotium, *cap. dilectus*, *de teſtibus*, *cap. conſtitutus*, *de conceſ. præb.* aliis Diaconatum, aut Subdiaconatum, *cap.* 27. *de præb.* Innocentius III. *lib.*1. *epiſt.*127. & *lib.*14. *epiſt.*21. & hodie poſt Concilium Tridentinum ex ſortitione Eccleſiarum quælibet præbenda ſuum gradum ſacrum, vel non, habet; omnibus autem ferè dignitatibus, & miniſteriis eccleſiaſticis pro earum natura, & conditione certam ætatem eſſe præſcriptam à iure communi, vt in Epiſcopatu 30 anni, ſuprà latè probaui in principio huius textus: de dignitatibus Epiſcopatu inferioribus, quibus nulla animarum cura commiſſa eſt, poſt Concilium Tridentinum comperta res eſt, videlicet deſiderari 22. annos. Tridentinum *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.*12. ibi: *Ad cæteras autem dignitates, vel perſonatus, quibus animarum cura nulla ſubeſt, clerici alioquin idonei viginti duobus annis non minores aſciſcantur.* Docent plures relati à Barboſa *in eo textu.* Iure autem antiquo, quæ ætas præſcripta eſſet conſequendis his dignitatibus, non facilè conſtat. Azor 2. *part. inſtit. lib.*6. *cap.*5. *verſiculo tertiò quæritur*, ex ſententia Innocentij exiſtimat, iure communi ad perſonatum, & alias dignitates Eccleſiæ Cathedralis nullam eſſe præſcriptam ætatem: ſed rectiùs docuerunt Ioannes Andreas, & Geminianus *in cap.*1. *de ætat. & qualit. lib.*6. Garcia *de beneficiis* 7. *part. cap* 4. *num.*54. Petrus Gregorius *de elect. cap.*11. vigeſimumquintum annum ad eas dignitates aſſequendas præſcriptum eſſe; quæ opinio probatur *ex dict. cap.*1. *de ætat. & qualit. cap. innonamus*, 60. *diſt.* vbi ſtatuitur, ne Decanatus, vel Archidiaconatus adoleſcentibus conferantur, *ex cap. permittimus*, *de ætat. & qualit. lib.*6. ibi: *Permittimus, vt Epiſcopi cum his, qui vigeſimum annum compleuerint, quo ad dignitates, & perſonatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, ſi aliud non obſtat canonicum impedimentum, liberè diſpenſare.* Igitur ſi maior viginti annis indiget diſpenſatione ad dignitatem obtinendam, ſequitur, quod maior ætas, videlicet 25. annis, deſideratur: ita nobiliſſimè cenſuerunt Narbona *de ætate ad actus humanos*, *ann.*25. *quæſt.*3. Boſſius *tom.*2. *moral. tit.*2. §.10. Circa ætatem etiam iure communi præſcriptam ad obtinendum canonicatum, non minor hæſitatio eſt. Gloſſa & Philippus Francus *in cap. ex eo* 32. *hoc tit. in* 6. Ojeda, Flaminius Pariſius, & Mandoſius relati à Garcia *de beneficiis part.*7. *cap.*4. *num.*17. Moneta *de conſeru. cap.*5. *num.*158. exiſtimarunt ſufficere ætatem ſeptem annorum. Alij verò tenuerunt quatuordecim annos deſiderari: ita Abbas *in cap. ſuper*, *num.*4. *de præb.* Corraſius *de beneficiis* 3. *part. cap.*3. *num.*2. alij relati à Garcia ſuprà *num.*17. Narbona *dicto anno* 22. *quæſt.*2. Boſſius *dicto tit.*2. § 11. pro quibus facit textus *in cap. cùm decorem*, *de ætat. & qualitate*, in illis verbis: *Mandamus, quatenus nemini intra annum* 14. *conſtituto perſonatum cuiuſlibet Eccleſiæ concedere præſumatis;* vbi dicemus: hodie tamen poſt Concilium Trident. *ſeſſ.*24. *de reform. cap.*12. nulla manet difficultas, cùm in eo expreſsè caueatur, neminem deinceps ad dignitatem, canonicatum,

10. ÆTAS AD BENEFICIA ECCLESIASTICA.

aut

Digitized by Google

aut portionem poſſe recipi, niſi qui eo ordine ſacro ſit initiatus, quem talis dignitas, præbenda, ſeu portio petit; aut in ea ætate ſit, vt infra tempus à iure communi, aut ſtatutis ſynodalibus præſcriptum, initiari valeat. Quapropter ſi ad canonicatum ſubdiaconatus deſideretur, debet ad illum promouendus habere vigintiduos annos; ſi diaconatus petatur, viginti tres; ſi ſacerdotium, vigintiquinque, vt docent Boſſius & Narbona, qui varias quæſtiones pro expoſitione dicti canonis Concilij Trident. examinant. In officiis verò, & beneficiis curam animarum habentibus ætas vigintiquinque annorum deſideratur, ex præſenti textu, & aliis ſuprà expenſis, necnon ex Concilio Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap.* 12. Vnde Abbates, Præpoſiti, & alij Prælati regulares, cùm exerceant curam animarum, & debeant eſſe presbyteri, *cap.* 1. *de ætat. & qualit.* debent habere vigintiquinque annos, *Clement.* 1. §. *cæterùm, de ſtatu monach.* docent Boſſius *vbi ſupra*, §. 9. *&* 10. Narbona *anno* 25. *quæſtion. penult.*

11. De tempore præſcripto ad ordines.

Deinde ſciendum eſt, ab eo tempore, quo vagi clerici, & acephali ordinari cœperunt, cœpiſſe quoque electionem, contra antiquum morem, & inſtituta maiorum, ab ordinatione diſiungi; nam ſæpe eligebantur, qui gradu ſacro inſigniti non erant: quem abuſum abolere curarunt Vrbanus II. *in cap.* 1. 60. *diſt.* & eius ſucceſſores, ſuprà pro illuſtratione concluſionis adducti, ferè per eadem verba ſtatuentes, vt nullus in Præpoſitum, Priorem, vel Decanum, niſi Presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi Diaconus eligeretur: & poſteà ſtatutum legimus, vt ſaltem intra breue tempus poſſint ad ordinem illum aſcendere, quem officium, ſeu beneficium eccleſiaſticum poſcebat, vt conſtat ex præſenti textu, & *cap. præterea, de ætat. & qualit.* ibi: *Dummodò tales ſint, quod infra breue tempus poſſint in presbyteros ordinari.* Quod tempus per annum intellexerunt ſequentes Pontifices, vt Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi, relatus *in cap. licèt canon, hoc titul. in* 6. & Clemens V. *in Clementina Vt ij*, §. *illi, de ætat. & qualit.* ibi: *Se promoueri fecerint intra annum.* Quas Gregorij X. & Clementis conſtitutiones innouauit Tridentin. Concilium *ſeſſ. 7. de reform. cap.* 3. *&* 12. & *ſeſſ. 22. de reform. cap.* 4. & *ſeſſ. 24. de reform. cap.* 12.

12. Traditur decidendi ratio.

Ex quibus apparet iam ratio deciſiua præſentis canonis; nam cùm Decanatus, Archidiaconatus, & beneficia parochialia curam animarum habeant, presbyteris tantùm poſſint conferri, qui talem curam exercere valeant; ideò Alexander II. in præſenti non minores vigintiquinque annis admittendos eſſe ad prædicta miniſteria, & beneficia eccleſiaſtica, decreuit: & cùm interſit Eccleſiæ, ne populus fidelis neceſſario eccleſiaſtico pabulo priuetur, ſtatuit Alexander in præſenti canone, promotos ad ſimilia officia eccleſiaſtica, & intra annum gradu ſacerdotali non ordinatos, ipſis beneficiis eſſe priuandos; nam cùm illi ſint in mora ſuſcipiendi gradum ſacerdotalem poſt promotionem ad beneficium parochiale, mora ſua illis nocere debet, regulâ *Mora, de reg. iuris in* 6. & per conſequens iuſtè beneficiis illis priuantur.

13. Diſſoluuntur difficultates.

Nec obſtant difficultates ſuprà adductæ. Non prima; nam licèt prioribus Eccleſiæ ſæculis diuerſa ætas fuiſſet aſſignata pro ſacerdotio, ſeu presbyterij gradu recipiendo, vt probant Sayrus *lib. 6. theſauri, cap. 12. num.* 2. Sanchez *tom. 2. conſil. lib. 7. cap. 1. dub.* 33. Layman *lib. 5. ſummæ, tractat. 9. cap. 7. num.* 1. Boſſius *dicto tit.* 2. §. 1. Narbona *de ætate anno* 25. *quæſt.* 55. Diana 2. *part. tract.* 2. *reſol.* 20. & de ſacramento Ordinis agentes relati à Leandro *de Ordine diſput. 6. quæſt.* 2. tamen ſequentibus Eccleſiæ canonibus, & nouioribus conſtitutionibus ætas ſaltem cœpta vigintiquinque annorum præſcripta fuit, *Clement. generalem, de ætat. & qualit.* Trident. *ſeſſ. 23. de reform. cap.* 22. & meritò, cùm ea ætas in iure perfecta dicatur, *l. quæro*, §. *finali, ff. de conſt. pecun. l. cum filio* 50. *ff. de legat.* 3. *l. Aurelio* 20. §. *Caius, de legat.* 1. *l.* 1. *ff. de fideiuſ. tut. l. ex duobus, ff. de negotiis geſtis:* matura ætas dicitur *in dict. l. cum filio, in fine:* plena & integra *in l. 2. ff. de excuſat. muner. l. ad rempub.* 8. *ff. de muner. & honor.* robuſta *in l. ſi mariti* 15. §. *lex, ff. ad leg. Iuliam de adult.* quare Romani ante eam ætatem neminem admittebant ad regimen Reipublicæ, *dict. l.* 8. *l.* 2. § 1. *ff. de iure immunit. l. Lucius* 21. §. 1. *ff. ad municip.* Petrus Gregorius *de elect. cap. 11. num.* 6. Narbona *dicto anno* 25. *quæſt.* 1. vnde Alexander *in præſenti*, non iuxta veteres Eccleſiæ canones, ſed iuxta nouos ſuppoſuit ætatem vigintiquinque annorum ſufficere ad ſacerdotij gradum recipiendum. Nec ſecunda difficultas refragatur; nam verum eſt, quod ſicut nec baptizari, ita nec Ordinibus initiari aliquis cogi poteſt; in noſtro tamen textu, qui miniſterium eccleſiaſticum obtinet, non ordinatur inuitus; nam ex eo, quod voluit vnum connexorum, videlicet miniſterium eccleſiaſticum curam animarum habens, videtur voluiſſe & aliud, videlicet ſuſcipere ordinis gradum annexum; vnde non renuens, ſed volens ordinatur. Nec tertium argumentum obſtat; certum enim eſt, in noſtro caſu neceſſariam eſſe monitionem, licèt ſine iuris ſolennitate faciendam, *cap. quæris, de ætat. & qualit. cap. cùm noſtris, de conceſ. præb.* in Epiſcopo verò ſufficere negligentiam, *dict. cap.* 1. 100. *diſt.* cùm enim in Epiſcopo ſit turpior negligentia, & eius officium valde neceſſarium ſit in Eccleſia, ideò maiori comminatione, & cum breuiori tempore iubetur Epiſcopo, vt intra tres menſes conſecrationem accipiat, aliàs Epiſcopatu priuetur; quod etiam hodie ex diſpoſitione textus *in dict. cap. licet, hoc tit. in* 6. obſeruatur in habentibus beneficia parochialia: latè probat Araujo *tractat.* 1. 99. *moral. quæſtion.* 2.

14. Exponitur cap. nemo, hoc tit. in 6.

Sed ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. nemo deinceps, hoc tit. in* 6. in illis verbis: *Nemo deinceps parochialem Eccleſiam alicui non conſtituto in ætate legitima, & ſacerdotio commendare præſumat.* Ex quibus verbis manifeſtè conſtat, non licere non habenti 25. annos conferri beneficium parochiale, etiam conſtituto in gradu presbyteri, etiamſi poſſit ſtatim ſacris ordinibus initiari, dum tempore electionis non ſit presbyter: igitur non ſufficit ea ætas, in qua ſtatim parochus in presbyterum ordinari valet. Cui difficultati reſpondendum eſt aſſerendo, Gregorium in eo textu prohibere tantùm parochialem Eccleſiam non ordinato in ſacerdotem commendari; non tamen vetat illi beneficium conferri; commendatur enim Eccleſia, cùm alicui eius adminiſtratio, & cura animarum committitur ad tempus; talis autem debet eſſe ſacerdos, fruſtra enim non ſacerdoti committeretur,

Digitized by Google

vt docent Hallier. *dict. art.2. §.1.* Fragoſo *de regimine, 2. part. lib.16. diſput.21. §.3.* Vnde quia cùm Eccleſia commendatur, non ad tempus, ſed in perpetuum, dum vixerit commendatarius, cum facultate diſponendi de fructibus ſicut verus beneficiarius, eſt titulus canonicus, talis commenda eſt verum beneficium, *cap. ſi plura 21. quæſt.1. cap. dudum, el 2. hoc tit.* parumque diſtat ab aliis beneficiis, vnde inducit incompatibilitatem, *cap. de multa, de præb. extrauag. execrabili, eod. tit.* poteſtque permutari, & reſignari, *cap. finali, de rerum permut.* docent Rebuſtus *de pacificis, in praxi numer. 35.* Lambertinus *de iurepatron. lib.2. part.1. quæſt.6. num.14.* & poteſt conferri attingenti 25. annum, & tunc habet locum noſtri textus deciſio, & textus *in dict. cap. licèt*; itavt commendatarius perpetuus intra annum debeat ordinari, aliàs ipsâ præbendâ priuetur; quo caſu non habet locum textus *in dict. cap. nemo*, qui tantùm in commenda temporali procedit.

15. Opponitur cap. quæris, de ætat. et qualit.

Secundò deciſioni noſtræ, in illis verbis, *Si canones non obſiſtant*, opponitur textus *in cap. quæris, de ætat. & qualit.* vbi agitur de illis, qui beneficia poſſident curam animarum habentia, & qui minimè valebant ad ſacros ordines aſcendere ex eo, quod impedimentum canonicum contraxerant, propter quod illi non poterant ad maiores ordines aſcendere. Et reſpondet Alexander III. eos beneficiis eſſe priuandos, ſi admoniti ad ſacros ordines non promoueantur. Ex quo Alexandri decreto expreſsè depromitur, quod etſi canones obſtent alicui, ne poſſit ad ſacros ordines aſcendere; nihilominus tranſacto tempore à canonibus definito, beneficio eum priuari: ergo non rectè in noſtro textu ea exceptio adiicitur, *niſi canones obſiſtant.* Pro cuius textus interpretatione, omiſsâ Citonij ſententiâ *in cap.8. de conſtit. in 5. collect.* examinandum eſt, quænam ſint impedimenta legitima, ob quæ aliquis excuſetur, quin intra annum ſuſceptâ dignitate minimè promotus eſt. Et certum eſt, irregularitates, quæ ex delicto, vtpote homicidio, vel ſimili, contrahuntur, non præſtare excuſationem, *dict. cap. quæris*: ſimiliter nec eæ, quæ ex defectu contracto ante promotionem ortæ ſunt, illi patrocinantur, *cap. expoſuiſti, de corpore vitiatis*: circa illum verò defectum, qui poſt electionem ante ordinationem contingit, vtrum excuſationem præbeat, ſacri canones non conueniunt, vt fatetur Alexander III. *in dict. cap. quæris*; textus enim *in cap.1. de ætat. & qualit.* ita ait: *Si aliquâ causâ impediente, Abbates, Decani, Archidiaconi, Presbyteri, aut Diaconi ordinari nequiuerint, dignitates amittant.* Ex quo textu conſtat, non promotum ad ſacros Ordines ob impedimentum canonicum, amittere beneficium: quod etiam deciditur *in dict. cap. quæris.* Sed in contrarium faciunt D. Gregorius *in epiſt. ad Anatolium*, vbi aſſerit iniuſtum eſſe, vt ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo priuetur ægrotus; conſonant textus *in c.1.2. & 3. 7. q.1. cap.1. de clerico ægrotante*, Vlpianus *in l.1. §. caſum, ff. de poſtulando*: facit expreſsè textus noſter in illis verbis, *ſi canones non obſiſtant*; quæ verba exceptionis vim habent: vnde Gloſſa, & Doctores deducunt, quod ſi canones alicuius ordinationi obſiſtant, illum non eſſe priuandum dignitate iam obtenta. Sed in hoc iurium diſſidio diſcrimen eſt conſtituendum inter eum caſum, in quo ob culpam ſuam electus promoueri non poteſt; & inter eum, in quo ſine culpa ſua irregularitatem contraxit: primo caſu, cùm ob culpam propriâ voluntate admiſſam quis ordinari intra tempus non poteſt, tunc priuatur beneficio, ſiue antè, ſiue poſt adeptum beneficium in eam irregularitatem inciderit, *cap. quandò, 24. diſt. cap. expoſuiſti, de corpore vitiatis*: ſecundo verò caſo, cùm ſine culpa propria quis non valet promoueri, tunc ne afflicto detur afflictio, non priuatur beneficiò, aut dignitate; ſed ſi impedimentum eſt temporale, expectatur tempus, intra quod valeat promoueri; & ſi perpetuum eſt, illi aſſignantur fructus; dato coadiutore, iuxta textum *in cap.1. de clerico ægrotante.* Ita prædicta iura conciliare intendit Franciſcus Hallier. *de ſacris electionibus, tit. de tempore ſacræ ordinationis, art.1. §.2.* qui in huc ſecundo caſu accipit noſtrum textum. Etiam excuſantur à pœnis noſtri textus Parochus per ſeptennium, dum in aliqua Vniuerſitate ſtudiorum causâ abeſt; *cap. cùm ex eo, de elect. in 6.* De cuius explicatione latè agit Hallier. *vbi ſupra.*

Tertiò ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. indecorum, 3. de ætat. & qualit.* vbi Alexander III. inhibendo, ne infra 14. annum conſtituto perſonatus cuioſlibet Eccleſiæ conferatur, videtur permittere, quod poſt 14. annum illi conferatur, quia quod de vno prohibetur, de alio conceſſum videtur, *cap. qualis, diſt.25.* probant Zerola *in praxi, verbo Canonia, verſiculo Ad ſextum*, Moneta *de diſtribut. quotid. 2. part. quæſt.19. num.16. & de commut. cap.10. num.115.* ſed perſonatus eſt beneficium eccleſiaſticum, & beneficiis curam animarum habentibus æquiparatur, *cap. dudum 54. hoc tit.* ergo ad beneficium parochiale, & dignitates curam animarum habentes obtinendas non deſideratur ætas 25. annorum. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, non poſſe illud argumentum deduci à contrario ſenſu, ex prædicto textu; ſiquidem ius commune repugnat, & ſequitur abſurdum: quo caſu argumentum à contrario ſenſu deduci non poteſt, vt ſatis tritum apud omnes eſt: ius repugnat in præſenti textu, & ſimilibus ſtatutum, & ſequitur abſurdum, ſi habenti tantùm 15. annos, beneficium conferatur; vnde tale argumentum ex eo textu deduci non poteſt, vt poſt Gloſſam ibi, *verbo Intra*, docent Mainlus *de irregul. lib.1. cap.30. num.11.* Fachineus *lib.1. controu. cap.3.* Narbona *de ætat. anno 22. quæſt.3.* 16. Exponitur cap. indecorum 3. de ætat. et qualit.

§. III.

CLerici ſanè, ſi contra [a] formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate priuatos, & ab eccleſiaſticis beneficiis triennio nouerint ſe [b] ſuſpenſos. Dignus eſt enim, vt quem Dei timor à malo non reuocat, eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ. Epiſcopus autem, ſi [c] contrà ei fecerit, aut conſenſerit fieri, in conferendis prædictis officiis, & beneficiis poteſtatem amittat, & per Capitulum, aut per Metropolitanum (ſi Capitulum concordare nequiuerit,) ordinetur.

NOTÆ.

1. a *Formam.*] Præſcriptam *in hoc cap. cum in cunctis.*

2. b *Se ſuſpenſos.*] Beneficiis poſſeſſis in ea Eccleſia, in qua peccatum eligendo indignum, non verò ab officio ſuſpenduntur; nam ſuſpenſus beneficio, non eſt ſuſpenſus officio; tantùm enim ſuſpenditur à totali fructuum perceptione, & adminiſtratione, nec ipſo beneficio priuatur, ſed tantùm per triennium ſuſpenditur, *cap. cum Vvintonien. hoc tit. cap. cupientes, de elect. lib.6.* Gibalinus *de cenſuris diſquiſit.7. quæſt.11. & 12.* vbi latè de ſuſpenſione agit.

3. c *Si contra hæc fecerit.*] In eligendis ad inferiora beneficia.

COMMENTARIVM.

4. *Concluſio refertur.* EX hoc §. talis deducitur concluſio: *Eligentes indignum contra formam huius textus, priuantur poteſtate eligendi, & defectum Capituli ſupplet Epiſcopus, & è contra; & ſi Capitulum negligat eligere ob diſcordiam, deuoluitur electio ad ſuperiorem.* Probant textus *in cap. innotuit 20. cap. bona 23. verſic. Vnde nec ab eis, cap. ſcriptum 40. §. fin. cap. nec pro defectu 41. cap. quia 42. §. quia verò, cap. quiſquis 43. §. final. cap. dudum, cap. congregato 53. cap. Cumana, §. final. cap. cum Vvintonienſis, hoc tit. cap. ſi compromiſſarius, cap. quidquam, verſiculo ſcienti, eod. tit. in 6. cap. graue, de prebendis, cap. gratum 2. de poſtul. Prælat. extrauag. vnica, eod. tit.* Illuſtrant præter ordinarios in præſenti, & relatos à Barboſa in hoc textu, Petrus Gregorius *de elect. cap.7. num.11.* Iulius Laurus *de elect. tit.4. cap.21. n.31.* Suarez *de cenſuris diſput.31. ſect.3. num.10.* Antonius Chucus *tit. de elect. num. 159.* Corradus *de beneficiis cap.3. num.19.* Bonacina *de cenſuris diſput.3. quæſt.4. part.1. num.8.* Marius Alterius *de cenſuris diſput.16.* Gibalinus *eod. tract. in ſynopſi, littera E, num.7.* Lugo *de iuſtitia diſput.34. ſect.2.* Caſtropal. *tit.2. tract.13. diſput.3.* Garcia *tit.2. polit. tract.9. difficul.3. dub.6.* & alij congeſti *in d.c. graue.*

5. *Impugnatur tradita aſſertio.* Sed aduerſus hanc concluſionem illæ ſe offerunt dubitandi rationes. Primò contra eam partem, vbi aſſeritur, eligentem indignum contra formam huius textus, priuari eligendi facultate, & ſimul ſuſpendi beneficiis obtentis, ſic argumentor: Ex eodem delicto quis duplici pœnâ puniri non poteſt, *c. at ſi clerici, §. de adulteriis, de iudiciis, can.25. Apoſtolorum*, vbi reddunt rationem Apoſtoli, ne bis idem crimen vindicetur, contra ſcripturam ſacram, quæ ait: *Dominus non vindicat bis in idipſum*, D. Baſilius *ad Amphilochium cap.3. de Diaconis lapſis*; vbi eandem rationem affert, propter quam clerico poſt depoſitionem non iniungatur excommunicatio, ne bis idem crimen puniatur. Notant Turrianus & Cotjolanus *in dict. can.25. Apoſtolor.* Gibalinus *de cenſuris diſquiſit.7. quæſt. 12. concluſ.5.* ergo eligentes contra formam huius textus, ſi ſuſpenduntur beneficiis, non debent priuari iure eligendi. Augetur hæc difficultas; nam ſi eligens indignum ſuſpenditur, eo ipſo poteſtate eligendi eſt priuatus: ergo ſuperfluò dicitur, eum ſuſpendi, & poteſtate eligendi priuari. Secundò aduerſus ſecundam partem concluſionis, vbi aſſeritur ius eligendi deuolui ad Capitulum, & è contra; non conſentiente autem Capitulo, deuolui ad Metropolitanum, obſtat: nam aut omnes de Capitulo electioni contra formam huius textus factæ, aut maior pars conſenſerunt: ſi omnes, ius electionis deuoluitur ad R. Pontificem, *cap. quia diuerſitatem, §. ſi tamen, de conceſ. preb.* ſi maior pars deliquit, ad minorem partem electio deuoluitur, *cap. congregato 53. hoc tit. cap. bona*, et *2. de poſtulat. Prælat. cap. cum in cunctis, de his quæ fiunt à maiori*, Iulius Laurus *dicto c.21. num.47.* cum minor pars iure ſuo eligendi ſine facto proprio priuari non debeat, *c.1. de conſtit.* ergo nunquam ad Epiſcopum deuoluitur ius eligendi. Augetur hæc difficultas, nam Epiſcopo defuncto Capitulum non ſuccedit in collatione beneficiorum, nec ad illud deuoluitur ius eligendi, *cap.2. ne ſede vacante*: igitur nec delinquente Epiſcopo formâ electionis non ſeruatâ, deuolui debet electio ad Capitulum.

6. *Traditur ratio decidendi.* His difficultatibus non obſtantibus vera eſt ſuprà relata aſſertio, quæ non ſolùm auctoritatibus ſuprà expenſis, verùm & ratione probatur: nam in eo debet quis puniri, in quo peccauit, *cap. litteras, de temperib. ordin. cap. vel non eſt compos, eod. titulo in 6.* vnde qui delinquit in collatione alicuius gradus ſacramenti ordinis, priuatur poteſtate conferendi eum tantùm gradum, *cap. nullus 4. de temporib. ordin. lib.6.* ibi: *Qui verò contrafecerit, vt in eo, in quo peccauerat, puniatur, per vnum annum à collatione clericalis tonſuræ dumtaxat nouerit ſe ſuſpenſum.* Ideò in noſtro textu contra eligentem indignum imponitur pœna, vt pro ea vice ſit eligendi facultate priuatus: & quia ſimul ita eligentes peccarunt circa beneficia, beneficiis etiam ſuſpenduntur, ſicut Epiſcopus, qui ſcienter contulit beneficium clerico excommunicato per aliquod tempus, ſuſpenditur à collatione beneficiorum, *cap. poſtulaſti 7. de clerico excommunicato*: & qui prohibuit, ne peregrinus teſtaretur, prohibetur etiam, ne de ſuis bonis teſtari poſſit, *authentica omnes peregrini, Cod. communia de ſucceſſionib.* & qui ex voluntate teſtatoris habebat facultatem præſtandi legatum vni ex libertis digniori, ſi eligat indignum, priuatur facultate eligendi, & omnes admittuntur ad legatum, *l. cùm quidam 24. §. at ſi ita, ff. de legat.2.* vbi notauit Padilla, Gomez *in l.17. Tauri, num.18.* & *in l.40. num.48.* Gamma *deciſ.2. num.5.* & *deciſ. 149. num.2.* & *deciſ.377.* Facit etiam lex 2. *verſic. quem ita, ff. de vacatione munerum.* Rectè ergo Patres Concilij Lateran. decreuerunt, eligentem aliquem contra formam huius textus, priuari eligendi facultate, & ſimul ſuſpendi à beneficiorum collatione: & quia Epiſcopus ſupplet negligentiam Capituli, & è contra; & omnibus negligentibus, Metropolitanus, *cap.2. de conceſ. preb.* ideò in noſtro textu ſuppletur negligentia Capituli per Epiſcopum, & è contra; & eorum per Metropolitanum, vt latè dicemus *in tit. de ſupplenda neglig.* Aliis etiam pœnis puniuntur eligentes indignum, de quibus agemus *in cap. graue, de prebendis.*

7. *Diſſoluuntur difficultates.* Nec obſtant difficultates ſuprà adductæ. Non prima, nam procedit regulariter in delictis leuioribus; aliquando tamen ſi atrocia ſint, propter eorum grauitatem variis pœnis puniuntur ea perpetrantes, vt depoſitione, ſimulque excommunicatione, *can. 28. 29. 30. & 64. Apoſtolorum*; propter grauitatem enim ſceleris plures pœnæ infliguntur paſſim in iure noſtro, vt docet Balſamon *in can.32. D. Baſilij ad Amphilochium.* Nec augmentum difficultatis obſtat; nam certum eſt, ſuſpenſum à beneficio, non ideò priuari facultate eligendi, aliàs ſuperfluò in noſtro textu vt diuerſa pœna apponeretur priuatio facultatis eligendi,

eligendi, & ſuſpenſio à beneficio, in illis verbis: *Eligendi tunc poteſtate priuatus, & ab eccleſiaſticis beneficiis triennio*, &c. Docent Gloſſa *in cap. cupientes, §. cæterùm, verbo Beneficiis; hoc tit. in 6.* Panormitanus *hic, num. 10.* actus enim eligendi non ſpectat ad beneficium; ſed ad officium; vnde non quia in textu noſtro eligens indignum ſuſpenditus beneficio, ideò priuatus erat facultate eligendi, & ſic vt diuerſa pœna proponitur: docet poſt alios Gibalinus *de cenſuris fol. 344.* Nec huic ſolutioni aduerſatur textus *in cap. cùm dilectus, de conſuetud.* vbi caſſatur electio facta à ſuſpenſo: igitur quia per ſuſpenſionem amittitur facultas eligendi; nam textus ille accipiendus eſt de ſuſpenſo ab officio, non verò à beneficio; qui cum officij exercitium non haberet, ideò nec ſuffragium præſtare poteſt. Nec obſtat ſecunda difficultas; ſupponimus enim, in noſtro textu totum Capitulum deliquiſſe eligendo indignum, vnde ius eligendi deuoluitur ad Epiſcopum; ſicut in caſu, quo eſt negligens, & ob ſuam negligentiam Epiſcopus eligit: ſi autem maior pars Capituli deliquiſſet, ad minorem ius eligendi deuolueretur, ex iuribus ſuprà citatis. Deuoluitur autem electio ad Epiſcopum, quando ad ipſum ſimul cum Capitulo non ſpectat electio; ſecus autem ſi in prima electione cum Capitulo ſimul eligeret; tunc enim ad Metropolitanum electio deuolueretur, vt latè proſequuntur in præſenti Hoſtienſis, Abbas, & omnes antiquiores, noſque dicemus *in cap. litteras, de ſupplenda negligentia.* Nec augmentum huius difficultatis obſtat, quia licèt defuncto Epiſcopo ius eligendi, ſiue collatio beneficiorum non deuoluatur ad Capitulum; tamen in noſtro textu in pœnam improbæ electionis Epiſcopus ita priuatur pro ea vice poteſtate eligendi, vt ad Capitulum ius deuoluatur, vt docent Hoſtienſis & Bohic. *in præſenti*, qui latè hanc deuolutionis partem proſequuntur.

Prædictæ aſſertioni obſtat textus *in cap. finali, de filiis preſbyterorum*, vbi agitur de eligentibus ad Archidiaconatum, & alia beneficia eccleſiaſtica indignos, videlicet illegitimè natos: & iubet R. Pontifex, huiuſmodi electiones irritari, ita tamen, vt illi, quibus de iure competit electio, denuò alias perſonas idoneas eligant ad prædicta beneficia: igitur eligentes indignum nec pro ea vice ſunt priuati facultate eligendi. Huic difficultati aliqui ſatisfacere intendunt, aſſerendo conclusionem ſuprà traditam tantùm procedere in eligentibus indignum contra formam in hoc textu præſcriptam: vnde aſſerunt, quod ſi cauſa indignitatis ex alio capite proueniat, etiam eligens indignum non priuatur, nec pro ea vice, eligendi facultate. Ita Tamburinus, & alij relati à Barboſa *in præſenti.* Sed licèt hæc doctrina, attentâ noſtri textus deciſione, ſuſtineri poſſit; tamen cùm ex *dict. cap. cùm Vvintonienſis, cap. per inquiſitionem*, cum aliis ſuprà traditis, ſatis conſtet, generaliter eligentes indignum, ex quacumque cauſa indignitas proueniat, priuari eligendi facultate; ideò hæc ſolutio ſuſtineri non valet. Eâ igitur omiſſâ dicendum eſt, noſtri textus deciſionem procedere in eligentibus indignum ſcienter; non verò in eligentibus indignum per ignorantiam; tunc enim ſi appareat indignum eſſe, caſſatâ eâ electione, iterùm proceditur ad ſecundam; quo modo ſunt intelligendi textus *in cap. veniens 3. eod. tit. de filiis preſbyter.* textus *in cap. cùm vos 4. de officio ordin.* vbi decetur, quod ſi eligatur indignus, & eius electio caſſetur, debet conſtitui ab Epiſcopo œconomus, donec alius eligatur ab ipſo patrono: vbi ſupponendum eſt, in prima electione electum fuiſſe indignum per ignorantiam. Etiam interpretari poſſunt in præſenti textus *in cap. graue, de præbendis, cap. ſi compromiſſarius, hoc titulo, in 6.* 8.

EXPONITVR CAP. FINALE DE FILIIS PRESBYTER.

CAPVT VIII.

Idem [a] *Rauennati Archiepiſcopo.*

CAuſam, quæ inter Moniales S. Margaritæ ſuper diſcordia & diſſenſione electionis, quam fecerunt, dignoſcitur agitari, experientiæ tuæ iam pridem commiſimus terminandam. Vnde quoniam cauſa ipſa in tantum protrahitur, & nondum, ſicut accepimus, proceſſiſti, & [b] periculoſum & damnoſum eſt monaſterio, eo quòd cauſa ipſa in tantùm protrahitur: F. t. p. A. ſ. m. q. infra dies XL. vel duos [c] menſes, aut plus, ſecundùm tenorem aliarum noſtrarum litterarum, in eadem cauſa procedas, ita videlicet, quod ſi ſorores in Epiſcopum electionem contulerint, promittentes quod illam, quam eis prouideres, reciperent, ipſam, quam prouiderit, facias ab eis (ſi tamen exiſtat idonea) in ſuam recipi Abbatiſſam.

NOTÆ.

1. a RAuennat.] De hac Eccleſia egi *in cap. 2. de poſtulat. Prælat.* & *in cap. 5. de reſcriptis.* Textus iſte reperitur in Concilio Lateran. ſub Alexandro III. celebrato, *parte 40. cap. 5.* & *in prima collectione, ſub hoc tit. cap. 17.*

2. b *Periculoſum.*] Ita agnouerunt ſacri canones, dum omni æuo valde curauerunt, ne Eccleſia, monaſteriumve diutiùs vacaret, *cap. 2. de conceſ. præbenda, cap. ne pro defectu, hoc tit.*

3. c *Duos menſes.*] Semper in reſcriptis iuſtitiæ, quibus iuriſdictio delegatur, præſcribitur tempus, intra quod cauſa ipſa decidatur, *cap. de cauſis 4. de officio delegati.*

COMMENTARIVM.

EX hoc textu talis deducitur concluſio: *Compromittentes ſuper electione, tenentur recipere electum à compromiſſariis, ſi eſt idoneus.* Probant textus *in cap. cùm inter 21. cap. cùm dilectus, cap. ſcriptum, cap. cùm Vvintonienſis, cap. in cauſis, cap. quia propter, hoc tit. cap. ſi compromiſſarius, eod. tit. lib. 6.* 4.

CONCLVSIO TRADITVR ET PROBATVR.

cap.

cap. poſt tranſlationem, de renunciat. cap. ex parte 10. de arbitris. Illuſtrant plures relati à Barboſa *in præſenti, lib. 1. de iure eccleſiaſtico, cap. 1. num. 94. & cap. 29. num. 158.* Vighellius *in methodo iuris canonici, fol. 331.* Iulius Lauorius *de elect. cap. 19. n. 30.* Ioannes Calderinus *in cap. cum in iure, hoc tit.* Tamburinus *de iure Abbatum, tom. 1. diſput. 28. quæſito 8.* Layman *tom. 1. ſummæ, tit. de Prælatorum elect. cap. 8.* Nouarius *in lucerna regul. verbo Electio*, Lezana *tom. 3. quæſt. regul. tract. 9. cap. 2.* Garcia *tom. 2. politicæ, tract. 9. difficult. 5. dubio 8.*

5. Traditur ratio dubitandi.

Sed aduersùs hanc deciſionem illa ſe offert difficultas; nam ea eſt natura compromiſſi, vt quidquid arbitri compromiſſarij dixerint, ſtatuerintve, ſiue æquum, ſiue iniquum, ratum atque firmum, & pro iudicato à partibus habeatur, *l. diem 27. §. ſtari, & §. finali, ff. de receptis, l. ſocietatem, §. finali, ff. pro ſocio*, niſi dolus interueniat, *l. ita demum, ff. de verb. obl. l. arbitrorum, Cod. de arbitris*; adeò vt ab eorum ſententia non poſſit appellari, *l. 1. C. de arbitris, l. arbitrio, ff. qui ſatiſdare*: igitur ſiue compromiſſarij idoneam, ſiue minùs dignam perſonam elegerint, tenentur compromittentes recipere. Augetur hæc difficultas, nam ideò forma compromiſſi in electionibus introducta eſt, vt ſic multitudo eligentium, quæ ſibi ipſi impedimentum affert, facilè ad concordiam reduceretur. Magnus Gregorius *lib. 2. epiſt. 15.* relatus *in cap. 10. hoc tit. in prima collectione*: ſed ſi adhuc eſſet ſub poteſtate compromittentium admittere, vel reſpuere ab arbitro electum, ſub prætextu minoris idoneitatis, non ſatis ſuccurſum eſſet per compromiſſum; ſiquidem in eorum arbitrio remanet admittere, vel reſpuere electum: igitur, &c.

6. De electione Abbatiſſæ.

Quâ difficultate non obſtante vera eſt prædicta aſſertio, ad cuius expoſitionem præmittendum eſt, in Monialium monaſteriis electionem Abbatiſſæ ſpectare ad ipſas moniales, licèt non omnes ſuffragium habeant in ipſa electione, *cap. indemnitatibus, hoc titulo, lib. 6.* & ſpecialiter circa moniales S. Claræ probatur *ex cap. 4. ſuæ regulæ*: docent Iulius Lauorius *de electione, cap. 24. num. 1.* Tamburinus *de iure Abbatiſſæ, diſp. 28. quæſt. 1.* & in ea electione obſeruari debet forma præſcripta *in cap. quia propter, hoc tit.* vt cauetur *in d. cap. indemnitatibus, §. ſanè*: ſcilicet, vt fiat per ſuffragia ſecreta. Lambertinus *de iurepatron. lib. 1. p. 1. quæſt. 9. art. 5. num. 3.* & collatio votorum debet fieri numeri ad numerum, itavt Abbatiſſa à maiori parte eligatur, *d. cap. indemnitatibus.* Trident. *ſeſſ. 25. de regul. cap. 7.* non tamen deſiderantur duæ partes ſuffragiorum in ipſa electione, ſed ſufficit, quod detur maior pars, *cap. ducum, hoc tit. cap. cum in cunctis, de his quæ fiunt à maiori parte.* Nec contrarium ſuadet textus *in d. cap. indemnitatibus, §. ſanè*; nam textus ille procedit, quando adeſt diſcordia, & duæ partes in vnam conſenſerunt; tunc enim minor pars non poteſt aliquid opponere, etiamſi de maiori zelo, & auctoritate minoris partis opponeret, niſi per ſuperiorem inueniatur huiuſmodi electio non canonica, hoc eſt facta de perſona inhabili, ſeu ineligibili. Docent Tamburinus *dict. diſput. 28. quæſito 4.* Iulius Lauorius *d. cap. 24. de elect. per totum*, qui latè agunt de qualitatibus Abbatiſſarum, & an poſſint eligi illegitimæ, bigamæ, aut ex Mauris deſcendentes.

7. De electione per compromiſſum.

Deinde ſciendum eſt, inter electionum varias formas præſcriptas *in cap. quia propter, 42. hoc tit.* ſecundam recenſeri, quæ fit per compromiſſum, quæ contingit quando aliqui idonei eliguntur, in quos omnium vice eligendi certo modo poteſtas & facultas transfunditur, cum aliquibus clauſulis in compromiſſo ſpecificandis: de qua electionis forma agitur *in cap. ſcriptum, cap. cum Vormonienſis, & aliis, hoc tit. cap. cum expediat, cap. ſi compromiſſarius, eod. tit. lib. 6. cap. ex parte 10. de arbitris, cap. poſt tranſlationem, de renunciat.* latè diſſerunt Petrus Gregorius *de elect. cap. 3. num. 3.* Iulius Lauorius *de electione, cap. 7. num. 23. & cap. 19. num. 29.* tunc enim electio fieri dicitur per compromiſſum, quando celebratur per vnum, duos, aut tres, per electores deſignatos, quibus commiſſa eſt omnium eligendi facultas, vt ipſi eligant quem dignum, & idoneum eſſe Eccleſiæ cognouerint. Et licèt hodie poſt Concilium Trident. *d. ſeſſ. 25. cap. 6.* vbi iubetur, vt in electionibus regularium vota ſecretò emittantur, hanc electionis formam per compromiſſum non admittant Nouarius vbi ſuprà, *verbo Electio*, Lezana *d. q. 3.* tamen contrarium vt verius defendunt Tamburinus & Garcia *vbi proximè*. Debet autem compromiſſum fieri vnanimi conſenſu omnium, qui ius eligendi habent, nec ſufficit maior pars Capituli, ne alia minor pars priuetur iure eligendi, præcipuè cum in re communi potior ſit cauſa prohibentis, regulâ *in re communi, de reg. iur. lib. 6.* Debet etiam fieri compromiſſum in clericum, non in laicum. Nec obſtabit ſi dicas, laicum poſſe eſſe procuratorem in cauſis ſpiritualibus, *t. 1. de procurat. lib. 6.* nam non inde infertur, poſſe in eiſdem cauſis eſſe arbitrum; immò contrarium probatur *in cap. contingit, de arbitris*: in extraneum tamen, id eſt in eum, qui non eſt de corpore Capituli, benè poſſe compromiſſum fieri, probatur ex præſenti textu, & docuerunt Abbas *hic, num. 2.* Lauorius *dicto cap. 19. num. 30.* etſi contrarium defendat Tuſchus *concluſione 75. littera C.* Compromiſſum hoc ad electionem dupliciter fieri poteſt, ſeu duplici modo. Primò ſimpliciter, & abſolutè, vt poſſint compromiſſarij eligere quem maluerint. Secundò vt eligant eum, in quem maior pars eligentium conſenſerit, *cap. cum dilectus, hoc titul.* quam formam electionis licèt plures affirment contrariam eſſe deciſioni textus *in dict. capit. quia propter, hoc tit.* tamen eam iuri conſonam eſſe probat, & defendit Garcia *dict. tom. 2. polit. regul.* Si ſint tres compromiſſarij, duo poſſunt eligere tertium, Iulius Lauorius *vbi ſuprà, num. 28.* ſi autem ſit vnus, non poteſt ſeipſum eligere, vt docet Barboſa *in addition. 6. tomi, ad textum in cap. cum in iure, hoc tit.* Lauorius *de elect. cap. 6. num. 17.* licèt in Cardinale ſeipſum eligente in Pontificem, contrarium teneat, & electionem admittat Barboſa *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 1. n. 97.* & Ioannem XXII. ita electum fuiſſe, referunt D. Antoninus *3. part. tit. 2. cap. 24.* Spondanus poſt Baronium *anno* 1316. Et in Rege Romanorum ſe eligente in Imperatorem, idem docet Garcia *vbi ſupra, num. 9.* Facit celebre exemplum, quod poſt Æneam Siluium refert Rouſſelius *lib. 2. hiſtoriæ Pontif. iuriſd. cap. 2. num. 12.*

Ex quibus prouenit huius deciſionis vera ratio; nam cùm electus à compromiſſariis credatur electus ab ipſis, qui compromiſſum fecerunt, cùm ab illis eligendi facultatem acceperint, & quod quis per alium facit, cenſeatur facere per ſe ipſum, *cap. cum fama, de ſentent. excomm.* nec poſſit quis venire contra factum proprium, *l. poſt mortem, ff. de adopt.* ideò electus à compromiſſariis neceſſariò à compromittentibus eſt admittendus: & quia quando fit compromiſſum ſuper electione, etiamſi 8. Traditur ratio decidendi.

ſecunda difficultas obſtat ex variis auctoritatibus, & exemplis petita, quibus ſigillatim eſt ſatisfaciendum: non exemplum deductum ex Apoſtolis; nam licèt quandiu Apoſtoli tantùm piſcatores erant, litteras neſcirent, tamen poſtquam à Domino electi fuerunt, & miſſi vt prædicarent in vniuerſum orbem, Spiritu ſancto illuminati loquebantur variis linguis magnalia Dei, vt omnes Scribas & Doctores legis veteris in ſtuporem raperent, vt refertur *Actuum Apoſt. cap.4. & 13.* Nec illud Dauidis, *quia non noui litteraturam*, ad rem facit: nam præterquam quod, vbi in vulgata legitur *litteraturam*, in alia verſione legitur, *non noui numeros*, ſeu arithmeticam; & in alia habetur, *non noui negotiationes*, vt notarunt D. Auguſtin. *ibi*, D. Ambroſ. *lib.3. de officiis*, *cap.6.* Gelaſius Papa *in epiſtola decretali*; nemo ignorat Prophetam Regem non fuiſſe Sacerdotem, aut Leuitam, quare non illis litteris egebat, quibus miniſtri Eccleſiæ debent pollere, & quæ adeò ex ſacra pagina in miniſtris deſiderantur, vt apud Oſeam *cap. 4. verſ.* 8. illa interminatio legatur: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.* Nec auctoritates D. Pauli aduerſantur; nam Apoſtolus non de litterarum inſcitia agit, ſed de minori eloquentiæ cultu; & ſic inquit *ad Corinth. 2. cap.1. verſ.6. Imperitus ſermone, non tamen ſcientia.* Scitè ad rem D. Auguſtinus *lib.4. de doctrina Chriſt. cap.7.* ibi: *Sicut præcepta eloquentiæ ſecutum fuiſſe non dicimus, ita, quod eius ſapientiam ſecuta ſit eloquentia, non negamus.* Ad ſententiam illam Pauli, *littera occidit*, præuia eſt ſolutio, videlicet Apoſtolum agere de littera legis, quam accipiebant Iudæi, neglecto litteræ ſenſu; illa enim occidebat, vt docent latiùs proſequentes ipſius loci explicationem Fr. Antonius Perez *in pentateuc. fidei*, *cap* 4. Conrados Kling. *lib.3. diſput.cap.28. per totum.* Facetè & acutè Thomas Morus Luſit. cum quodam eccleſiaſtico valde ignaro, qui ſuam ignorantiam defendebat, & hoc prætextu tegebat, *littera occidit.*

Magne Pater clamas, Occidit littera, in ore:
Hoc vnum ſemper, Littera occidit, habes.
Caviſti benè tu, ne te vlla occidere poſſit
Littera; nam nulla eſt littera nota tibi.

Manet ergo, prædicta teſtimonia nullo modo adſtruere inſcitiam in viris eccleſiaſticis, in quibus eam maximè damnandam eſſe probant Fileſacus, & alij ſuprà citati.

Sed ſuperiori aſſertioni primò obſtat textus *in cap. quorundam*, 34. *diſt.* ex cuius verbis expreſsè 14. Opponitur cap. quorundam, 34. dist.
deducitur, iuuenem, & per conſequens trigeſimum annum non habentem, Epiſcopali dignitate fungi poſſe, cùm de Lanfredo in eo textu referatur, iuuenem eſſe, & iuuenilibus ardoribus deditum. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt dicendo, non rectè deduci, Lanfredum non habuiſſe ætatem naturalem in Epiſcopo præſcriptam, ex eo, quod appelletur iuuenis; cùm latè iuuenis dicatur etiam ille, qui ſupra quinquageſimum annum habet; ſiquidem iuuentutis ætas incipit ab anno 15. & finitur in quinquageſimo, vt probat Narbona *anno 25. quæſt.1.* & *anno 50. quæſt.1.* Deinde, nam iuuenis ibi in eo textu dicitur Lanfredus, non tam ætatis ratione, quàm ob vitia, quæ ipſe commiſerat; iuuenes enim lubrico ætatis ad venerem facilè prolabuntur. Concilium Toletanum 4. *can* 23. latè illuſtrat Feloaga *in cap.1. de his quæ vi, ratiocin. 5. per totum*, Creſolius *lib.2. myſtag. cap.3. ſect.4.* Sauarus *ad Sidonium lib. 7. epiſt.2.* Buſeus *de ſtatibus hominum, verbo Adoleſcentia.* Quare cùm Lanfredus, de quo in eo textu, veneri, & venationi deditus eſſet, dicitur iuuenis, quia iuuenilibus ardoribus flagrabat; non verò quia ita iuuenis exiſteret, vt trigeſimum annum non expleuiſſet.

Secundò obſtat noſtræ aſſertioni textus *in nouella 123. de Sanctiſſimis Epiſcopis, cap.1. §.1. collatione 9.* ibi: *Hoc quoque decretis oportet inferri,* 15. Exponitur nouella 123. Iuſtiniani.
quia non minùs quàm trigintaquinque ætatis annos habeat is, qui eligitur. Ex quibus verbis expreſsè deducitur, Epiſcopum non eſſe eligendum, niſi trigeſimumquintum annum habentem: igitur non rectè in hoc textu docetur, ætatem triginta annorum Epiſcopis eligendis eſſe præſcriptam. Cui difficultati reſpondendum eſt, illum textum procedere inſpecto iure ciuili, ex Imperatoris Iuſtiniani conſtitutione; noſtram verò deciſionem procedere attento ſacro iure canonum, cui in hac parte, tanquam merè eccleſiaſtica, ſtandum eſt, vt docent pro illius textus interpretatione Turturetus *in paral.dict.diſſert.15.* Narbona *anno 30.quæſt.5.*

§. I.

CVm verò electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit, decurſo tempore de [a] conſecrandis Epiſcopis à [b] canonibus diffinito, is ad quem [c] ſpectant beneficia, quæ habebat, de illis diſponendi liberam habeat facultatem.

NOTÆ.

1. a *COnſecrandis.*] Omnia enim iſta quatuor deſiderantur; videlicet electio, confirmatio, poſſeſſionis adeptio, & conſecratio, de quibus ſtatim agemus.

2. b *A Canonibus.*] Tempus videlicet trium menſium, *cap. poſtquam 11. 50. diſt. c.quoniam 75. cap. quoniam 100. diſt.* Concilium Vvormatienſe *can.76.* Synodus Romana III. ſub Innocentio II. *can.21.* & refert Luitprandus *in chron.* Honorium I. ſtatuiſſe, vt poſt tres menſes à die electionis Epiſcopus conſecraretur. Trident. *ſeſſ.23. de reformat. cap.2.* quod procedit, ſi electus in Epiſcopum ſit presbyter; nam ſi electus non ſit ſacerdos, expectabitur tempus quatuor Temporum, *cap. dilectionis 12. 76. diſt.* Gibalinus *in ſynopſi cenſurarum, fol. 453.* & ſi intra tres menſes ob negligentiam ſuam Epiſcopus non conſecretur, priuatur Epiſcopatu. Barboſa *de poteſtate Epiſcopi, tit. 1. cap.5. num.1.* & *allegat.1. num. 39.* trimeſtre autem computatur à die confirmationis Pontificiæ in Epiſcopis à Regibus præſentatis; in illis verò, qui à Pontifice nominantur, à die, in quo in Conſiſtorio præconizantur, Barboſa *dict. cap. 5. numer. 2.* Hallier. *de ſacris elect. titulo de tempore conſecrat. Epiſcop. artic. 3. per totum*: aliquæ tamen cauſæ ſunt, quæ excuſant à prædicta conſecratione,

ſecratione, quas refert Hallier. *dict. art.* 3. §. 4.

3. c *Spectant.*] Iure communi collatio beneficiorum vacantium per promotionem ad Epiſcopatum ſpectat ad eos, ad quos ex ipſo iure communi pertinebat ſimilis collatio; ſed per extrauagantem *ad Regimen*, *de præbendis*, reſeruantur R. Pontifici omnia vacantia beneficia per promotionem ad Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus: docent Mandoſius *ad regul. primam Cancellariæ*, *quæſt.* 13. Germonius *de indultis Card.* §. *ſi vero*, *num.* 26. In noſtra tamen Hiſpania, ex antiquiſſima conſuetudine receptum eſt, vt præſentatus à Rege noſtro Catholico renunciet beneficia antea habita, in fauorem perſonæ à Catholica Maieſtate deſignatæ, cui, & non alij Pontifex tenetur conferre beneficia. Latè docent Barboſa *alleg.* 57. *num.* 76. & plura Borellus *de præſtant. Regis*, *cap.* 50. Lattea *alleg.* 67. Idem Barb. *voto* 28. *num.* 6. & *voto* 43.

COMMENTARIVM.

4. **Conclvsio probatvr.** EX hoc §. talis depromitur aſſertio. *Beneficia electi in Epiſcopum vacant per confirmationem, adeptionem poſſeſſionis, & conſecrationem ſequutam, vel poſtquam tempus ad eam petendam elapſum fuerit.* Probant textus *in cap. ſi quis* 21. *quæſt.* 2. *cap. ne pro cuiuſlibet* 16. *quæſt.* 1. *cap. cùm noſtris* 7. *cap. poſt electionem*, *de conceſſ. præb. cap. eam te* 7. *de reſcriptis*, *cap. ex ore*, *de his quæ fiunt à Prælatis*, *cap. cùm in Eccleſia* 25. *de præbendis*, *lib.* 6. *cap. licèt Epiſcopus*, *de conceſſ. præb. eod. lib. extrauagant. ad regimen*, *de præbendis*, Trident. *ſeſſ.* 7. *cap.* 9. & *ſeſſ.* 23. *cap.* 2. Illuſtrant Gigas *de penſionibus quæſtione* 56. *num.* 4. Germonius *de indultis* §. *ſi verò*, *num.* 20. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſput.* 1. *num.* 24. Ojeda *de incompatibilit.* 1. *p. cap.* 3. Valenzuela *tom.* 1. *conſil.* 51. *num.* 19. Balboa *in cap.* 3. *de probat. num* 2. Ruſiolacus *lib.* 3. *conſtitut. cap.* 5. Soſa *in Epiſcopo religioſo*, *num.* 68. & 123. Lotherius *lib.* 3. *de re benef. quæſt.* 26. *num.* 56. Barboſa *voto* 28. *per totum*, Salgado *de Regia protect. part.* 3. *cap.* 10. *num.* 23. Borellus *de præſtantia Regis Cathol. cap.* 50. Lattea *alleg.* 67.

5. **Impvgnatvr hæc assertio.** Hæc aſſertio difficilis admodum redditur ſequenti conſideratione; nam ſi quis habeat beneficium, & aliud conſequatur, eo ipſo priuatur primo, & illud amittit, *cap. quia in tantum* 5. *cap. referente* 7. *cap. cùm ignores* 15. *cap. præterea*, *cap. ad hæc*, *cap. cùm iamdudum*, *de præbendis*: ſed Epiſcopatus beneficium eſt curam animarum habens, *cap. ſignificaſti*, *de officio ordin. cap. nullus*, *de parochis*, *cap. parochiano*, *de ſentent. excomm.* igitur per adeptionem Epiſcopatus, etiam non ſecutâ conſecratione, vacant ipſo iure beneficia iam obtenta. Augetur hæc difficultas primò ex eo, nam contrariorum eadem eſt ratio & diſciplina, *l. finali*, §. 1. *ff. de legat.* 3. ſed ſi Epiſcopus adipiſcatur dignitatem, & beneficia, non vacat Epiſcopatus, etiam poſt adeptam poſſeſſionem, *cap. cùm noſtris*, *de conceſ. præbendæ*: igitur ſimiliter habens beneficia, licèt Epiſcopatum conſequatur, non debet priuari beneficiis iam obtentis. Augetur ſecundò; nam per aſſecutionem ſecundi Epiſcopatus non vacat prior ipſo iure, ſed neceſſaria eſt ſententia, *cap. quantò*, *in fine*, *de tranſlat. Epiſcop. cap. quia frater*, §. *ambitionis* 1. *quæſt.* 1. igitur per adeptionem Epiſcopatus, ſecutâ conſecratione, non vacant beneficia antea obtenta ipſo iure.

6. Hac tamen dubitandi ratione non obſtante præſens aſſertio defenſanda eſt, cuius ratio prouenit ex prohibitione pluralitatis beneficiorum, tot Eccleſiæ canonibus reperita; nam cùm propter incompatibilitatem non poſſit quis habere duas dignitates, pluráve beneficia, *cap. quia in tantùm*, *cap. referente*, *cap. de multa*, *de præbendis*, *cum aliis*; ideò qui beneficia poſſidet, & conſecratur in Epiſcopum, ipſo iure priuatur illis beneficiis iam obtentis; & ſi retineantur, vſurpati dicuntur. Carnot. *epiſt.* 54. *Archiepiſcopus, qui in prædicta Eccleſia adhuc ſibi vſurpabat Præpoſituram, & Archidiaconatum.* Sed cùm ante confirmationem non dicatur Epiſcopus propriè, nec ipſe Eccleſiam plenè habeat, *cap. niſi*, *de auctorit. & vſu pallij*, *cap.* 1. §. *porrò*, *vt lite non conteſt. cap. ſuper his*, *de accuſat.* ideò non ſtatim vacant beneficia poſt electionem, ſed ſequi debet confirmatio, aut conſecratio; nam plura euenire poſſunt, quæ poſt electionem ſuſpendant, & prorſus impediant confirmationem, & conſecrationem; ſed ſi Epiſcopus electus in mora ſit non petendo ipſam conſecrationem intra tempus à iure præſcriptum, videlicet tres menſes; tunc mora ſua illi nocet, & ſic punitur priuatione beneficiorum, & iuris quod ad Epiſcopatum habebat, *cap. quoniam* 100. *diſt.* Trident. *dicta ſeſſ.* 23. *cap.* 2. **Traditvr decidendi ratio.** Ampliatur etiam præſens aſſertio, vt procedat etiam in Romano Pontifice electo beneficia habente; omnia enim beneficia anteà obtenta vacant. Germonius *de indultis Card.* § *ſi verò*, *num.* 34. & in Cardinalibus, qui etiam amittunt omnia beneficia anteà poſſeſſa, adeò vt non poſſint ea aliquo modo renunciare. Fragoſo *diſput.* 19. *num* 61. Etiam ampliatur noſtra deciſio, vt procedat non ſolùm in beneficiis curatis, verùm etiam in ſimplicibus nullam reſidentiam exigentibus, vt probat Ojeda *de incompatibilitate* 1. *part. cap.* 4. *num.* 3. Circa penſionem autem dubium eſt apud Interpretes, vt videre licet apud Ojedam *vbi ſuprà*, Barboſam *allegat.* 57. *num.* 67. Sed licèt hoc ſub dubio eſſet, inſpecto iure communi, quo diſceptabatur, an penſiones eſſent beneficia eccleſiaſtica, tamen hodiè poſt conſtitutionem Leonis X. editam anno 1570. res prorſùs omni difficultate caret, cùm ex ea, & curiæ Romanæ ſtilo certum ſit, per Epiſcopatus adeptionem vacare penſiones anteà obtentas: reſoluit & alias ampliationes adducit Barboſa *allegat.* 57. *num.* 72.

Nec obſtat difficultas ſuprà adducta; nam cùm ante conſecrationem Epiſcopus non ſit plenè Paſtor ipſius Eccleſiæ, cùm adhuc contra electionem agi poſſit, *cap. ſuper his*, *de accuſat.* ideò non ſtatim vacant beneficia antea obtenta: in eo verò, qui ſecundum beneficium conſequitur, non omnia quatuor illa deſiderantur tempora, quæ in noſtro textu recenſentur; vnde per adeptionem ſecundi ſtatim vacat primum. Nec obſtat difficultatis augmentum primum; nam ideò per adeptionem cuiuſlibet beneficij non vacat Epiſcopatus, quia Epiſcopus ſine Pontificis licentia Epiſcopatum dimittere non valet, *cap. inter*, *cap. final. de tranſlatione Epiſcopi*: vnde propriâ auctoritate beneficium nouum acceptando epiſcopatui renunciare non valet. Nec ſecundum augmentum obſtat, pro cuius ſolutione diſcrimen conſtituendum eſt inter eum caſum, in quo acceptat quis Epiſcopatum propriâ auctoritate; & inter eum, in quo auctoritate Romani Pontificis. Primo caſu vtraque Eccleſia priuatur in pœnam tantæ temeritatis. Secundo verò caſu ipſo iure vacat primus Epiſcopatus, *cap. ſi quis tranſlatus* 21. *quæſt.* 1. 7. **Dissolvitvr difficvltas.**

Docent

Digitized by Google

Docent Ioannes Andreas, & Panormit. *in præſenti.*

8. EXPONITVR CAP. EX LITTERIS, DE PROBAT.

Sed præſenti aſſertioni primò opponitur textus *in cap. ex litteris, de probat.* in illis verbis: *Te & Archidiaconum confines habere præbendas*; in quibus verbis ſupponitur, Epiſcopum etiam poſt confirmationem, & conſecrationem retinuiſſe præbendam eccleſiaſticam: igitur non rectè in præſenti aſſeritur, per adeptionem Epiſcopatus omnia beneficia antea obtenta vacare. Cui difficultati omnes reperennes ibi communiter ſatisfaciunt aſſerendo, præſentem deciſionem locum non habere quando R. Pontifex diſpenſauit cum promoto ad Epiſcopatum, vt poſſit adhuc retinere beneficia antea poſſeſſa, quod plerumque fit quando fructus Epiſcopatus ſunt tenues, vt feciſſe Cœleſtinum cum Epiſcopo Terdonenſi refert Innocentius III. *lib.1 epiſt. in editione Coloniæ, fol.*88. ibi: *Cœleſtinus prædeceſſor noſter, eidem per Apoſtolicam indulgentiam conceſſit, vt beneficia, quæ habebat quando fuit ad officium Pontificatus vocatus, ei liceret vſque ad triennium poſſidere.* Ita textum illum acceperunt Rodriquez & Leſſius, quos refert & ſequitur Balboa *ibi, n.*14. Gemmonius, & alij, quos laudat Valenzuela *conſil.*51. *n.*19. Sed omiſſâ hac ſolutione, verius dicendum eſt, verba ſuprà relata non eſſe referenda ad Epiſcopum Ciſtrenſem, cui reſcribit Pontifex; ſed potiùs ad Decanum ipſius Eccleſiæ, qui confinem habebat præbendam cum Archidiacono, vt in eius notis latiùs dicemus.

9. INTELLIGITVR CAP. CAVSAM 9. DE IVDICIIS.

Secundò refrigatur textus *in cap. 9. de iudiciis*, in illis verbis: *Epiſcopus idem Abbatem monaſterij ſe proponens.* Ex quibus apparet, Epiſcopum Dunelmenſem etiam poſt electionem, & conſecrationem retinuiſſe Abbatiæ dignitatem, quam anteà habebat: ergo beneficia obtenta, per conſecrationem in Epiſcopum non vacant ipſo iure. Nec ſatisfaciet qui dicat, textum illum procedere in beneficio regulari, Abbatia videlicet; præſentem verò canonem loqui de beneficiis ſæcularibus, non verò de regularibus; nam contrarium deciditur *in cap. cum noſtris 6. de conceſſ. præbend.* vbi aſſeritur, non poſſe Epiſcopum ſimul cum Epiſcopatu Præpoſituram retinere: & Epiſcopatum cum Abbatia in eodem ſubiecto dari non poſſe, probat Flaminius Parſius *de reſignatione benef. lib.* 3. *q.* 1. *num.*98. & *lib.* 5. *q.*6. *num.*112. Idem etiam docetur *in cap. presbyteros* 38. 16. *q.*6. vbi cauetur, ne ſæculares clerici, qui Eccleſiarum ſeruitio mancipati ſunt, poſſint creari Abbates in monaſteriis: ergo neque Epiſcopus poteſt ſimul retinere Epiſcopatum & Abbatiam. Hoc tamen diſcrimen verſatur inter Epiſcopum electum habentem beneficium ſæculare, & inter electum obtinentem dignitatem Abbatis, Præpoſiti, Prouincialis, ſeu Generalis; nam beneficium ſæculare vacat tantùm per conſecrationem, Prælatia verò regularis vacat per confirmationem; quia cùm per eam eximatur ab obedientia regulari, non poteſt regularis eam retinere, vt docet Sanchez *vbi ſupra*, & *tom.* 2. *ſummæ, lib.* 6. *cap.*6. vera ergo interpretatio illius textus petenda eſt ex eius monaſterij notitia & hiſtoria: ſciendum enim eſt, monaſterium Dunelmenſe Angliæ habere Cathedram Epiſcopalem, & continere Eccleſiam Cathedralem erectam in honorem S. Cudberti, & Abbatem eſſe ſimul Epiſcopum ipſius Eccleſiæ, vt refert Yepes *in chron. D. Benedicti, centuria* 3. *anno* 68-. *cap. vlt.* huius enim monaſterij Monachi Canonici erant; vnde ad eos Epiſcopi electio, Abbatiſque Dunelmenſis ſpectabat, vt ex Matthæo Parido *in Henrico III.* notauit Cuiacius *in d. cap. cauſam* 9. quare in eo monaſterio vnus idemque erat Abbas monaſterij, & Epiſcopus eiuſdem: nec hoc nouum erat in mooaſteriis D. Benedicti; monaſterium enim Dumienſe in Regno Galleciæ ſimiliter Cathedram Epiſcopalem obtinebat, & Abbas ſimul erat Epiſcopus ipſius Eccleſiæ, vt refert Yepes *vbi ſupra, centur.*1. *anno* 563. qui & de aliis monaſteriis idem tradit.

Ex præſenti canonne, & pro eius expoſitione traditis lucem accipit textus *in cap. ſi quis Epiſcopus, 6. 92. diſt.* vbi ex Concilio Ancyrano refertur, quod ſi Epiſcopi ordinati non recipiantur in propria Eccleſia, non debent alios inquietare, ſed in locum ſui Presbyterij remanere, ſi voluerint. Ex quo canone deduci videtur, Epiſcopum per adeptionem Epiſcopatus non amittere beneficium iam obtentum. Verùm textus ille facilè ex præſenti lucem accipit; nam cùm ad hoc vt Epiſcopus beneficia antè obtenta amittat, non ſolùm deſideretur, vt ſit electus, & confirmatus, verùm vt conſecratus obtineat poſſeſſionem Epiſcopatus; & in eius textus caſu Epiſcopus nactus non eſſet poſſeſſionem, ob contradictionem propriæ plebis; ideò non priuatur beneficio anteà obtento. Ex qua doctrina in praxi deducitur, Epiſcopum titularem, cuius Eccleſia eſt in partibus Infidelium, non priuari beneficiis anteà obtentis, cùm non ſit aſſecutus Epiſcopatus poſſeſſionem, vt reſoluunt Garcia *de beneficiis p.*11. *cap.*6. *num.*24. Barboſa *d. allegat.* 57. *num.* 74. Chriſtineus *tom.*1. *deciſ.* 61. Etiam præſenti aſſertioni opponi poſſunt textus *in cap. intellecto* 33. *de iureiurando, cap. ex ore* 3. *de his quæ fiunt à maiori parte*; quorum interpretationes dabimus in eorum notis. 10. INTELLIGITVR CAP. SI QVIS EPISCOPVS 6. 92. DIST.

§. II.

INferiora etiam [a] miniſteria, vtputà [b] Decanatum, Archidiaconatum, & alia, quæ [c] curam animarum habent adnexam, nullus omninò ſuſcipiat, ſed nec parochialis Eccleſiæ regimen, niſi qui iam vigeſimumquintum annum ætatis attigerit, & ſcientiâ, & moribus commendandus exiſtat. Cùm autem aſſumptus fuerit, ſi Archidiaconus [d] in Diaconum, & Decanus & reliqui admoniti non fuerint præfixo à canooibus [e] tempore, in presbyteros ordinari, & ab iſto remoueantur officio, & aliis conferatur, qui & velint, & poſſint illud conuenienter implere. Nec proſit eis appellationis refugium, ſi fortè in conſtitutioois iſtius tranſgreſſionem per appellationem voluerint ſe tueri. Hoc ſanè [f] non ſolùm de promouendis, ſed etiam de his qui iam promoti ſunt, ſi canones [g] non obſiſtant, præcipimus obſeruari.

NOTÆ

NOTÆ.

1. a MInisteria.] Quæ ſint miniſteria eccleſiaſtica, iam ſuprà notaui in principiu huius textus.

2. b *Decanatus.*] Licèt Decanus ille propriè dicatur, qui decem viris præeſt, ſiue militibus, ſiue monachis, Vegetius *de re militari lib.2.cap.13.* ibi: *Ipſa centuria in contubernio diuiſa ſunt, vt decem militibus ſub vno papilione degentibus, vnus praeſſet decanus, qui caput contuberny nominaretur.* Feſtus Pompeius, ibi: *Decani appellantur, qui denis equitibus præſunt.* D. Benedictus in ſua regula, *cap.21.* ibi: *Si maior fuerit congregatio, eligatur de ipſis frater boni teſtimonij, & ſanctæ conuerſationis, & conſtituantur decani;* notaui iam *in cap. eam te, de reſcriptis:* inde tranſlatione factâ denarij numeri, Decanus ſolet appellari omnis ille, qui alicuius ordinis, Cardinalium, Canonicorum, vel Doctorum primus & præcipuus eſt; vnde Archipreſbyter, qui inter preſbyteros primus eſt, ſolet appellari Decanus, *cap. ad hæc, de officio Archidiaconi:* in Hiſpania verò, & Gallia Decanatus in Eccleſiis Cathedralibus eſt dignitas diuerſa, & ſeparata ab alijs, videlicet ab Archidiacono, Archipreſbytero, & ſimilibus, vt notat Azor 3. *tom. inſtit.cap.*17. quo in ſenſu accipitur Decanus in noſtro textu diuerſus ab Archidiacono. De dignitate Decani latè agunt Cæſar *de hierarchia diſput.* 12. §. 2. Chopinus *de ſacra polit. lib.1. tit.2.* Barboſa *de dignit. cap.6.* Sed antequam hinc abeamus, exponendus eſt textus *in l.non plures 4. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* vbi ab Imperatoribus Honorio & Theodoſio prohibetur, ne in Eccleſia Conſtantinopolitana ſint plures quàm nongenti, & quinquaginta Decani, nullique licere eos augere, mutare, ſeu minuere: qui textus ſi de ſupradictis Decanis accipiatur, ſummè difficilis eſt; nam quo modo ſeruatâ dignitatis amplitudine tot poterant eſſe Decani in vna Eccleſia: quare vt textus ille intelligatur, ſciendum eſt, decanos ibi accipi pro illis hominibus, qui efferendis ad Eccleſiam cadaueribus deſignati erant, qui aliquando dicebantur Lecticarij, *nouella 43. Iuſtiniani,* §.1.*nouella* 69.§.1. à Conſultis appellabantur Veſpiliones, *l.3. §. 7. ff. de ſepulchro violat.* Notarunt Briſſonius *de v. ſ. verbo Decanus,* Pancirola *lib.2. variar. cap.* 163. & nos *in cap.29. de ſimonia.*

3. c *Et alia quæ.*] Licèt enim Decani, & Archidiaconi non habeant curam animarum principaliter per ſe, *cap. nullus* 16. *quæſt.7. cap. cum ſatis, de officio Archidiaconi;* habent tamen quodammodo, vt poſt Gloſſam in præſenti, *verbo Archidiaconum,* notarunt omnes ferè antiquiores, & nos diximus *in dicto cap. cum ſatis.*

4. d *Archidiaconus.*] Iu Diaconum ſimiliter, *cap.1. de ætat. & qualit.*

5. e *Tempore.*] Quodnam tamen iſtud tempus ſit, non facilè cognoſcitur: aliqui exiſtimant eſſe tempus interſtitiorum à canonibus præfixum in tota ferè 77. diſtinctione, ita vt ſeruatis illis temporibus, qui beneficium parochiale, aut aliud curam animarum habens, obtinuit, teneatur ordinem beneficio annexum recipere: ita Innocentius & Zabatella *in præſenti:* ſed neutiquam hoc ſuſtineri poteſt; quippe qui diuturna tempora interſtitiorum obſeruaſſet, non niſi longo tempore ordinari valebat poſt acceptam dignitatem, vt conſiderat Gloſſa *in præſenti,* quam ſequuntur Abbas, Hoſtienſis, & alij, qui exiſtimarunt, Alexandrum III. reſpicere ad tempora ordinationibus celebrandis præſcripta, de quibus *in 75. diſt.* & *in tit. de temporibus ordin.* vt ſenſus ſit, electum ad beneficium curam animarum habens, teneri quatuor proximis temporibus gradatim ſingulos ordines recipere, prout beneficio, Archidiaconatuive ſunt adſcripti: ita Hallierius *de ſacris elect. tit. de tempore ordin. cap.1.* Poteſt etiam non improbabiliter defendi, noſtrum Alexandrum reſpexiſſe ad canones Concilij Arelat. 3. *can.* 6. Aurelian. 3. *can.* 6. Aurelian. 5. *can.* 9. Brachar. 1. *can.* 38. Gelaſius ad Epiſcopos Lucaniæ *cap.3. & 4.* qui textus poſt annuam conuerſionem, ſaltem in neceſſitate Preſbyteratus, vel Diaconatus, ordinari dumtaxat permittebant; vnde iuxta eos canones non expectatur annus, vt ordinetur parochiale beneficium habens, ſi iam erat in ſacris conſtitutus, vt exponit Hallier. *dict. cap.* 1. Hodie autem poſt Concilium Lugdunenſe, de quo *in cap. licèt canon, hoc tit. in 6.* & conſtitutionem Bonifacij *in cap. ſi is, de inſtitutionibus, eod. lib.* Clementis *in Clementina vt ij, §. quia vero, de ætat. & qualit.* intra annum à die obtentæ dignitatis ſacrum ordinem annexum Diaconatus, ſeu Preſbyteratus recipere promoti debent.

f *Non ſolùm.*] Licèt lex non futura, ſed præterita reſpiciat, *cap. 2. de conſtitut.* vbi latè dixi; tamen ſi expreſsè caueatur in ipſa lege contrarium, ad præterita extenditur, *cap. finali, eodem tit.* & ſic ex verbis relatis hæc conſtitutio ad præterita extendebatur, id eſt ad eos, qui iam tempore Concilij Lateranenſis beneficia obtinebant. Sed poſtea Alexander III. conſultus in hac parte, contrarium decreuit, forſan motus auctoritate textus *in cap. ante triennium, 31. diſt.* cuius decreti verba reperiuntur in Concilio Lateran. *parte 25. cap. 4.* ibi: *A nobis tua diſcretio requiſiuit, vtrum is, cui ante 15. annum ætatis ſuæ ſecundùm Concilium, quod nuper Laterani fecimus celebratum, Eccleſiæ magiſterium conceſſum fuit, occaſione decreti, quo in Concilio eodem clericis minoris ætatis conferri Eccleſias prohibuimus, poſſit Eccleſiâ ſpoliari, quam ante Concilium obtinuerat; præſertim cùm ipſa conceſſio fuerat ab ipſo diœceſano Epiſcopo poſt Concilium approbata? Super quo conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod niſi alia cauſa rationabiliter obſtet, occaſione minoris ætatis, aut decreti, quod in Concilio promulgauimus, nolumus à percepto antè beneficio remoueri.* 6.

g *Obſiſtant.*] Hæc verba Gloſſa in præſenti, & paſſim Doctores accipiunt, vt contineant exceptionem, ita vt qui aliqua ex cauſa ordinari intra tempus non poteſt, nullo modo priuetur beneficio; ſi enim ſacri canones alicuius ordinationi obſiſtant, æquum non eſt, vt ſi ſine culpa ſua non ordinetur, beneficiis, aut dignitatibus priuetur: ita Hallierius *dict. cap.* 1. ſed nos aliter ea verba exponemus infrà *numero penultimo.* 7.

COMMENTARIVM.

EX hoc §. ſequens deducitur aſſertio: *In dignitatibus, & beneficiis curam animarum habentibus eligendus eſt is, qui 23. annos attigerit, moribus,* 8.

Concluſio proponitur.

bus, & ſcientiâ commendabilis; & ſi intra annum non ordinatur, beneficio priuatur. Probant textus *in cap. 1. cap. quæris, cap. eam te, cap. penult. de ætat. & qualit. cap. innotuit 20. cap. cùm dilectus, hoc tit. cap. licet canon, cap. commiſſa, cap. quàm ſit, cap. inſtitutum, eod. tit. in 6. cap. ſi is, de inſtit. eod. lib. cap. ſi pro clericis, de præbendis lib. 6. Clementina vt ij, §. illi verò, de ætat. & qualit.* Concilium Trident. *ſeſſ. 7. de reform. cap. 3. & cap. 12.* & *ſeſſ. 22. cap. 4.* & *ſeſſ. 24. de reform. cap. 12. cap. 1. cap. innouamus, 60. diſt.* Concilium Londinenſe ſub Paſchali II. apud Malcſburgenſem *de geſtis Pontif. Angliæ: Archidiaconi ſint Diaconi.* Londinenſe 1. ſub Honorio II. *can. 6.* ibi: *Vt nullus in Decanum, nullus in Priorem, niſi presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi diaconus, vel presbyter ordinetur.* Concilium Rauennat. tempore Honorij IV. *rubrica* 4. Concilium Rhemenſe ſub Eugenio III. *can. 9.* ibi: *Illud etiam duximus annectendum, vt nullus etiam in Archidiaconum, vel Decanum, niſi Diaconus, vel Presbyter ordinetur.* Vnde D. Bernardus *de conſiderat. lib. 3. cap. 5.* conqueritur hæc iuris decreta negligi. Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti,* & *de iure eccleſiaſt. lib. 3. cap. 14.* & *de canonicis cap. 3. num. 18.* & *de poteſtate Epiſcopi alleg. 60. numer. 65.* & *de officio Parochi cap. 2.* & in dictis locis Concil. Trident. quibus addendi ſunt Vazquez *de beneficiis cap. 3. §. 1.* Valentis *eod. tract. lib. 1. tit. 14. & ſequenti,* Petrus Gregorius *de beneficiis cap. 25.* & *de elect. cap. 11.* Ægidius Boſſius *tom. 2. moral. tit. 2. §. 9. & 10.* Fragoſo *de regimine Chriſt. reipub. 2. part. lib. 10. diſput. 21. §. 3.* Narbona *in annalib. anno 22. quæſt. 3. & anno 25. quæſt. 55 & 56.* Cironius *in cap. 8. de conſtitut.* Lauorus *de elect. cap. 25. num. 22.* Renatus Chopinus *lib. 1. de ſacra politia, tit. vlt. num. 17.* Peña *tom. 1. decis. 50. & 54.* Gibalinus *de cenſuris fol. 45.* Moneta *de commutat. cap. 10. num. 110.* Franciſcus Hallierus *de ſacris elect. tit. de tempore ordin. ſect. 7. art. 7. §. 1. per totum.*

9. IMPVGNATVR HÆC ASSERTIO.

Sed in primis Patres Concilij in noſtro textu ſibi ipſis aduerſati videntur; aſſerunt enim eligendum ad beneficium curam animarum habens, debere eſſe in ætate vigintiquinque annorum; & ſtatim docent intra annum eſſe ordinandum, cùm certum ſit, neminem, quantumuis probabilis vitæ ſit, iuxta veteres canones ordinari poſſe, niſi poſt triginta annos expletos, *cap. Epiſcopus 6. 72. diſt. cap. ſi quis 1. cap. nemo 2. cap. presbyter 4. cap. ſi triginta 5. 78. diſt.* quibus conſonat lex 27. *tit. 6. part. 1.* Quod receptum fuiſſe exemplo Chriſti Domini, & Ioannis Baptiſtæ, qui in ea ætate cœperunt docere & prædicare, traditur in Concilio Neocæſar. relato *in cap. presbyter, 78. diſt. cap. Eſtote 19. 1. quæſt. 1. cap. innouari, 60. diſt.* igitur cùm ante eam ætatem ordinari quis non poſſit, nullo modo qui 25. annum habet, poterit ad beneficium parochiale promoueri. Secundò, contra eam partem, vbi aſſeritur, habentem beneficium eccleſiaſticum cogendum eſſe ſacros ordines ſuſcipere, ſic argumentor: Certum eſt, ſacramentum Ordinis inuito, & reluctanti collatum, nullius momenti eſſe, *cap. maiores, §. item quæritur, de baptiſmo:* plura Halliet. *de ſacris elect. tit. de conſenſu ordinand.* igitur cogi non poteſt qui beneficium eccleſiaſticum habet, ordines ſuſcipere. Deinde aſſeritur in noſtro textu, non ordinatum intra tempus à iure ſtatutum, monitione præmiſsâ beneficio priuari; contra quod ſic inſurgo: Epiſcopus ſi negligens fuerit in petenda conſecratione intra tempus à iure ſtatutum, videlicet tres menſes, ipſo iure priuatur Epiſcopatu, *cap. 1. 100. diſt.* igitur ſimiliter Parochus, ſi negligens fuerit in recipiendis ſacris ordinibus, ipſo iure priuari debet beneficio.

10. ÆTAS AD BENEFICIA ECCLESIASTICA.

His argumentis non obſtantibus, vera eſt noſtra aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, quibuſdam præbendis aſſignatum eſſe ſacerdotium, *cap. dilectus, de teſtibus, cap. conſtitutus, de conceſ. præb.* aliis Diaconatum, aut Subdiaconatum, *cap. 27. de præb.* Innocentius III. *lib. 1. epiſt. 127.* & *lib. 14. epiſt. 21.* & hodie poſt Concilium Tridentinum ex ſortitione Eccleſiarum quælibet præbenda ſuum gradum ſacrum, vel non, habet; omnibus autem ferè dignitatibus, & miniſteriis eccleſiaſticis pro earum natura, & conditione certam ætatem eſſe præſcriptam à iure communi, vt in Epiſcopatu 30 anni, ſuprà latè probaui in principio huius textus: de dignitatibus Epiſcopatu inferioribus, quibus nulla animarum cura commiſſa eſt, poſt Concilium Tridentinum comperta res eſt, videlicet deſiderari 22. annos. Tridentinum *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 12.* ibi: *Ad cæteras autem dignitates, vel perſonatus, quibus animarum cura nulla ſubeſt, clerici alioquin idonei viginti duobus annis non minores adſciſcantur.* Docent plures relati à Barboſa *in eo textu.* Iure autem antiquo, quæ ætas præſcripta eſſet conſequendis his dignitatibus, non facilè conſtat. Azor 2. *part. inſtit. lib. 6. cap. 5. verſiculo tertio quæritur,* ex ſententia Innocentij exiſtimat, iure communi ad perſonatum, & alias dignitates Eccleſiæ Cathedralis nullam eſſe præſcriptam ætatem: ſed rectiùs docuerunt Ioannes Andreas, & Geminianus *in cap. 1. de ætat. & qualit. lib. 6.* Garcia *de beneficiis 7. part. cap. 4. num. 54.* Petrus Gregorius *de elect. cap. 11.* vigeſimumquintum annum ad eas dignitates aſſequendas præſcriptum eſſe; quæ opinio probatur *ex dict. cap. 1. de ætat. & qualit. cap. innouamus, 60. diſt.* vbi ſtatuitur, ne Decanatus, vel Archidiaconatus adoleſcentibus conferantur, *ex cap. permittimus, de ætat. & qualit. lib. 6.* ibi: *Permittimus, vt Epiſcopi cum his, qui vigeſimum annum compleuerint, quo ad dignitates, & perſonatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, ſi aliud non obſtat canonicum impedimentum, liberè diſpenſare.* Igitur ſi maior viginti annis indiget diſpenſatione ad dignitatem obtinendam, ſequitur, quod maior ætas, videlicet 25. annis, deſideratur: ita nouiſſimè cenſuerunt Narbona *de ætate ad actus humanos, ann. 25. quæſt. 3.* Boſſius *tom. 2. moral. tit. 2. §. 10.* Circa ætatem etiam iure communi præſcriptam ad obtinendum canonicatum, non minor hæſitatio eſt. Gloſſa & Philippus Francus *in cap. ex eo 32. hoc tit. in 6.* Ojeda, Flaminius Pariſius, & Mandoſius relati à Garcia *de beneficiis part. 7. cap. 4. num. 17.* Moneta *de conſeru. cap. 5. num. 158.* exiſtimarunt ſufficere ætatem ſeptem annorum. Alij verò renuerunt quatuordecim annos deſiderari: ita Abbas *in cap. ſuper, num. 4. de præb.* Cortaſius *de beneficiis 3. part. cap. 3. num. 2.* alij relati à Garcia ſuprà *num. 17.* Narbona *dicto anno 22. quæſt. 2.* Boſſius *dicto tit. 2. §. 11.* pro quibus facit textus *in cap. cùm decorem, de ætat. & qualitate,* in illis verbis: *Mandamus, quatenus nemini intra annum 14. conſtituto perſonatum cuiuſlibet Eccleſiæ concedere præſumatis;* vbi dicemus: hodie tamen poſt Concilium Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 12.* nulla manet difficultas, cùm in eo expreſsè caueatur, neminem deinceps ad dignitatem, canonicatum,

aut

aut portionem poſſe recipi, niſi qui eo ordine ſacro ſit initiatus, quem talis dignitas, præbenda, ſeu portio petit; aut in ea ætate ſit, vt infra tempus à iure communi, aut ſtatutis ſynodalibus præſcriptum, initiari valeat. Quapropter ſi ad canonicatum ſubdiaconatus deſideretur, debet ad illum promouendus habere vigintiduos annos; ſi diaconatus petatur, viginti tres; ſi ſacerdotium, vigintiquinque, vt docent Boſſius & Narbona, qui varias quæſtiones pro expoſitione dicti canonis Concilij Trident. examinant. In officiis verò, & beneficiis curam animarum habentibus ætas vigintiquinque annorum deſideratur, ex præſenti textu, & aliis ſuprà expenſis, necnon ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 12. Vnde Abbates, Præpoſiti, & alij Prælati regulares, cùm exerceant curam animarum, & debeant eſſe presbyteri, *cap.* 1. *de ætat. & qualit.* debent habere vigintiquinque annos, *Clement.* 1. §. *cæterùm*, *de ſtatu monach.* docent Boſſius *vbi ſuprà*, §. 9. *&* 10. Narbona *anno* 25. *quæſtion. penult.*

11. De tempore præſcripto ad ordines.

Deinde ſciendum eſt, ab eo tempore, quo vagi clerici, & acephali ordinari cœperunt, cœpiſſe quoque electionem, contra antiquum morem, & inſtituta maiorum, ab ordinatione disiungi; nam ſæpe eligebantur, qui gradu ſacro inſigniti non erant: quem abuſum abolere curarunt Vrbanus II. *in cap.* 1. 60. *diſt.* & eius ſucceſſores, ſuprà pro illuſtratione concluſionis adducti, ferè per eadem verba ſtatuentes, vt nullus in Præpoſitum, Priorem, vel Decanum, niſi Presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi Diaconus eligeretur: & poſteà ſtatutum legimus, vt ſaltem intra breue tempus poſſint ad ordinem illum aſcendere, quem officium, ſeu beneficium eccleſiaſticum poſcebat, vt conſtat ex præſenti textu, & *cap. præterea*, *de ætat. & qualit.* ibi: *Dummodò tales ſint, quod infra breue tempus poſſint in presbyteros ordinari.* Quod tempus per annum intellexerunt ſequentes Pontifices, vt Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi, relatus *in cap. licèt canon*, *hoc titul. in* 6. & Clemens V. *in Clementina Vt ij*, §. *illi*, *de ætat. & qualit.* ibi: *Se promoueri fecerint intra annum.* Quas Gregorij X. & Clementis conſtitutiones innouauit Tridentin. Concilium *ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 3. *&* 12. & *ſeſſ.* 22. *de reform. cap.* 4. & *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 12.

12. Traditur decidendi ratio.

Ex quibus apparet iam ratio deciſiua præſentis canonis; nam cùm Decanatus, Archidiaconatus, & beneficia parochialia curam animarum habeant, presbyteris tantùm poſſint conferri, qui talem curam exercere valeant; ideò Alexander II. in præſenti non minores vigintiquinque annis admittendos eſſe ad prædicta miniſteria, & beneficia eccleſiaſtica, decreuit: & cùm interſit Eccleſiæ, ne populus fidelis neceſſario eccleſiaſtico pabulo priuetur, ſtatuit Alexander in præſenti canone, promotos ad ſimilia officia eccleſiaſtica, & intra annum gradu ſacerdotali non ordinatos, ipſis beneficiis eſſe priuandos; nam cùm illi ſint in mora ſuſcipiendi gradum ſacerdotalem poſt promotionem ad beneficium parochiale, mora ſua illis nocere debet, regulà *Mora*, *de reg. iuris in* 6. & per conſequens iuſtè beneficiis illis priuantur.

13. Diſſoluuntur difficultates.

Nec obſtant difficultates ſuprà adductæ. Non prima; nam licèt prioribus Eccleſiæ ſæculis diuerſa ætas fuiſſet aſſignata pro ſacerdotio, ſeu presbyterij gradu recipiendo, vt probant Saytus *lib.* 6. *theſauri*, *cap.* 12. *num.* 2. Sanchez *tom.* 2. *conſil. lib.* 7. *cap.* 1. *dub.* 33. Layman *lib.* 5. *ſummæ*, *tractat.* 9. *cap.* 7. *num.* 1. Boſſius *dicto tit.* 2. §. 1. Narbona *de ætate anno* 25. *quæſt.* 55. Diana 2. *part. tract.* 2. *reſol.* 20. & de ſacramento Ordinis agentes relati à Leandro *de Ordine diſput.* 6. *quæſt.* 2. tamen ſequentibus Eccleſiæ canonibus, & nouioribus conſtitutionibus ætas ſaltem cœpta vigintiquinque annorum præſcripta fuit, *Clement. generalem*, *de ætat. & qualit.* Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 12. & meritò, cùm ea ætas in iure perfecta dicatur, *l. quæro*, §. *finali*, *ff. de conſt. pecun. l. cum filio* 50. *ff. de legat.* 3. *l. Aurelio* 20. §. *Caius*, *de legat.* 1. *l.* 1. *ff. de fideiuſ. tut. l. ex duobus*, *ff. de negotiis geſtis*: matura ætas dicitur *in dict. l. cum filio*, *in fine*: plena & integra *in l.* 2. *ff. de excuſat. muner. l. ad rempub.* 8. *ff. de muner. & honor.* robuſta *in l. ſi mariti* 15. §. *lex*, *ff. ad leg. Iuliam de adult.* quare Romani ante eam ætatem neminem admittebant ad regimen Reipublicæ, *dict. l.* 8. *l.* 2. §. 1. *ff. de iure immunit. l. Lucius* 21. §. 1. *ff. ad municip.* Petrus Gregorius *de elect. cap.* 11. *num.* 6. Narbona *dicto anno* 25. *quæſt.* 1. vnde Alexander *in præſenti*, non iuxta veteres Eccleſiæ canones, ſed iuxta nouos ſuppoſuit ætatem vigintiquinque annorum ſufficere ad ſacerdotij gradum recipiendum. Nec ſecunda difficultas refragatur; nam verum eſt, quod ſicut nec baptizari, ita nec Ordinibus initiari aliquis cogi poteſt; in noſtro tamen textu, qui miniſterium eccleſiaſticum obtinet, non ordinatur inuitus; nam ex eo, quod voluit vnum connexorum, videlicet miniſterium eccleſiaſticum curam animarum habens, videtur voluiſſe & aliud, videlicet ſuſcipere ordinis gradum annexum; vnde non renuens, ſed volens ordinatur. Nec tertium argumentum obſtat; certum enim eſt, in noſtro caſu neceſſariam eſſe monitionem, licèt ſine iuris ſolennitate faciendam, *cap. quæris*, *de de ætat. & qualit. cap. cùm noſtris*, *de conceſ. præb.* in Epiſcopo verò ſufficere negligentiam, *dict. cap.* 1. 100. *diſt.* cùm enim in Epiſcopo ſit turpior negligentia, & eius officium valde neceſſarium ſit in Eccleſia, ideò maiori comminatione, & cum breuiori tempore iubetur Epiſcopo, vt intra tres menſes conſecrationem accipiat, aliàs Epiſcopatu priuetur; quod etiam hodie ex diſpoſitione textus *in dict. cap. licet*, *hoc tit. in* 6. obſeruatur in habentibus beneficia parochialia: latè probat Araujo *tractat.* 1. *qq. moral. quæſtion.* 2.

14. Exponitur cap. Nemo, hoc tit. in 6.

Sed ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. nemo deinceps*, *hoc tit. in* 6. in illis verbis: *Nemo deinceps parochialem Eccleſiam alicui non conſtituto in ætate legitima, & ſacerdotio commendare præſumat.* Ex quibus verbis manifeſtè conſtat, non licere non habenti 25. annos conferri beneficium parochiale, etiam conſtituto in gradu presbyterij, etiamſi poſſit ſtatim ſacris ordinibus initiari, dum tempore electionis non ſit presbyter: igitur non ſufficit ea ætas, in qua ſtatim parochus in presbyterum ordinari valet. Cui difficultati reſpondendum eſt aſſerendo, Gregorium in eo textu prohibere tantùm parochialem Eccleſiam non ordinato in ſacerdotem commendari; non tamen vetat illi beneficium conferri; commendatur enim Eccleſia, cùm alicui eius adminiſtratio, & cura animarum committitur ad tempus; talis autem debet eſſe ſacerdos, fruſtra enim non ſacerdoti committeretur,

vt docent Hallier. *dict. art.2. §.1.* Fragoſo *de regimine, 2. part. lib.16. diſput.21. §.3.* Vnde quia cùm Eccleſia commendatur, non ad tempus, ſed in perpetuum, dum vixerit commendatarius, cum facultate diſponendi de fructibus ſicut verus beneficiarius, eſt titulus canonicus, talis commenda eſt verum beneficium, *cap. ſi plura 21. quæſt. 1. cap. dudum, el 2. hoc tit.* parumque diſtat ab aliis beneficiis, vnde inducit incompatibilitatem, *cap. de multa, de præb. extrauagant. execrabili, eod. tit.* poteſtque permutari, & reſignari, *cap. finali, de rerum permut.* docent Rebuſtus *de pacificis, in praxi numer. 35.* Lambertinus *de iurepatron. lib. 2. part. 1. quæſt. 6. num. 14.* & poteſt conferri attingenti 25. annum, & tunc habet locum noſtri textus deciſio, & textus *in dict. cap. licèt*; ita vt commendatarius perpetuus intra annum debeat ordinari, aliàs ipsâ præbendâ priuetur; quo caſu non habet locum textus *in dict. cap. nemo*, qui tantùm in commenda temporali procedit.

15. OPPONITVR CAP. QVÆRIS, DE ÆTAT. ET QVALIT. Secundò deciſioni noſtræ, in illis verbis, *Si canones non obſiſtant*, opponitur textus *in cap. quæris, de ætat. & qualit.* vbi agitur de illis, qui beneficia poſſident curam animarum habentia, & qui minimè valebant ad ſacros ordines aſcendere ex eo, quod impedimentum canonicum contraxerant, propter quod illi non poterant ad maiores ordines aſcendere. Et reſpondet Alexander III. eos beneficiis eſſe priuandos, ſi admoniti ad ſacros ordines non promoueantur. Ex quo Alexandri decreto expreſsè depromitur, quod etſi canones obſtent alicui, ne poſſit ad ſacros ordines aſcendere, nihilominus tranſacto tempore à canonibus definito, beneficio eum priuari: ergo non rectè in noſtro textu ea exceptio adiicitur, *niſi canones obſiſtant.* Pro cuius textus interpretatione, omiſsâ Citonij ſententiâ *in cap. 8. de conſtit. in 5. collect.* examinandum eſt, quænam ſint impedimenta legitima, ob quæ aliquis excuſetur, quin intra annum ſuſceptâ dignitate minimè promotus eſt. Et certum eſt, irregularitates, quæ ex delicto, vtpote homicidio, vel ſimili, contrahuntur, non præſtare excuſationem, *dict. cap. quæris*: ſimiliter nec eæ, quæ ex defectu contracto ante promotionem ortæ ſunt, illi patrocinantur, *cap. expoſuiſti, de corpore vitiatis*: circa illum verò defectum, qui poſt electionem ante ordinationem contingit, vtrum excuſationem præbeat, ſacri canones non conueniunt, vt fatetur Alexander III. *in dict. cap. quæris*; textus enim *in cap. 1. de ætat. & qualit.* ita ait: *Si aliquâ causâ impediente, Abbates, Decani, Archidiaconi, Presbyteri, aut Diaconi ordinari nequiuerint, dignitates amittant.* Ex quo textu conſtat, non promotum ad ſacros Ordines ob impedimentum canonicum, amittere beneficium: quod etiam deciditur *in dict. cap. quæris.* Sed in contrarium faciunt D. Gregorius *in epiſt. ad Anatolium*, vbi aſſerit iniuſtum eſſe, vt ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo priuetur ægrotus: conſonant textus *in c. 1. 2. & 3. 7. q. 1. cap. 1. de clerico ægrotante*, Vlpianus *in l. 1. §. caſum, ff. de poſtulando*: facit expreſsè textus noſter in illis verbis, *ſi canones non obſiſtant*; quæ verba exceptionis vim habent: vnde Gloſſa, & Doctores deducunt, quod ſi canones alicuius ordinationi obſiſtant, illum non eſſe priuandum dignitate iam obtenta. Sed in hoc iurium diſſidio diſcrimen eſt conſtituendum inter eum caſum, in quo ob culpam ſuam electus promoueri non poteſt; & inter eum, in quo ſine culpa ſua irregularitatem contraxit: primo caſu, cùm ob culpam propriâ voluntate admiſſam quis ordinari intra tempus non poteſt, tunc priuatur beneficio, ſiue antè, ſiue poſt adeptum beneficium in eam irregularitatem inciderit, *cap. quandò, 24. diſt. cap. expoſuiſti, de corpore vitiatis*: ſecundo verò caſu, cùm ſine culpa propria quis non valet promoueri, tunc ne afflicto detur afflictio, non priuatur beneficiò, aut dignitate; ſed ſi impedimentum eſt temporale, expectatur tempus, intra quod valeat promoueri; & ſi perpetuum eſt, illi aſſignantur fructus, dato coadiutore, iuxta textum *in cap. 1. de clerico ægrotante.* Ita prædicta iura conciliare intendit Franciſcus Hallier. *de ſacris electionibus, tit. de tempore ſacræ ordinationis, art. 1. §. 2.* qui in hoc ſecundo caſu accipit noſtrum textum. Etiam excuſatur à pœnis noſtri textus Parochus per ſeptennium, dum in aliqua Vniuerſitate ſtudiorum causâ abeſt; *cap. cùm ex eo, de elect. in 6.* De cuius explicatione latè agit Hallier. *vbi ſupra.*

Tertiò ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. indecorum, 3. de ætat. & qualit.* vbi Alexander III. inhibendo, ne infra 14. annum conſtituto perſonatus cuiuſlibet Eccleſiæ conferatur, videtur permittere, quod poſt 14. annum illi conferatur, quia quod de vno prohibetur, de alio conceſſum videtur, *cap. qualis, diſt. 25.* probant Zerola *in praxi, verbo Canonia, verſiculo Ad ſextum*, Moneta *de diſtribut. quotid. 2. part. quæſt. 19. num. 16. & de commut. cap. 10. num. 115.* ſed perſonatus eſt beneficium eccleſiaſticum, & beneficiis curam animarum habentibus æquiparatur, *cap. dudum 54. hoc tit.* ergo ad beneficium parochiale, & dignitates curam animarum habentes obtinendas non deſideratur ætas 25. annorum. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, non poſſe illud argumentum deduci à contrario ſenſu, ex prædicto textu; ſiquidem ius commune repugnat, & ſequitur abſurdum: quo caſu argumentum à contrario ſenſu deduci non poteſt, vt ſatis tritum apud omnes eſt: ius repugnat in præſenti textu, & ſimilibus ſtatutum, & ſequitur abſurdum, ſi habenti tantùm 15. annos, beneficium conferatur; vnde tale argumentum ex eo textu deduci non poteſt, vt poſt Gloſſam ibi, *verbo Intra*, docent Maiolus *de irregul. lib. 1. cap. 30. num. 11.* Fachineus *lib. 1. controu. cap. 3.* Narbona *de ætat. anno 22. quæſt. 3.* 16. EXPONITVR CAP. INDECORVM 3. DE ÆTAT. ET QVALIT.

§. III.

Clerici ſanè, ſi contra [a] formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate priuatos, & ab eccleſiaſticis beneficiis triennio nouerint ſe [b] ſuſpenſos. Dignus eſt enim, vt quem Dei timor à malo non reuocat, eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ. Epiſcopus autem, ſi [c] contrà ei fecerit, aut conſenſerit fieri, in conferendis prædictis officiis, & beneficiis poteſtatem amittat, & per Capitulum, aut per Metropolitanum (ſi Capitulum concordare nequiuerit,) ordinetur.

NOTÆ

NOTÆ.

1. a FOrmam.] Præſcriptam *in hoc cap. cum in cunctis.*

2. b *Se ſuſpenſos.*] Beneficiis poſſeſſis in ea Eccleſia, in qua peccarunt eligendo indignum, non verò ab officio ſuſpenduntur; nam ſuſpenſus beneficio, non eſt ſuſpenſus officio; tantùm enim ſuſpenditur à totali fructuum perceptione, & adminiſtratione; nec ipſo beneficio priuatur, ſed tantùm per triennium ſuſpenditur, *cap. cum Vuintonien. hoc tit. cap. cupientes, de elect. lib.6.* Gibalinus *de cenſuris diſquiſit.7. quæſt.11. & 12.* vbi latè de ſuſpenſione agit.

3. c *Si contra hæc fecerit.*] In eligendis ad inferiora beneficia.

COMMENTARIVM.

4. CONCLVSIO REFERTVR. EX hoc §. talis deducitur concluſio: *Eligentes indignum contra formam huius textus, priuantur poteſtate eligendi, & defectum Capituli ſupplet Epiſcopus, & è contra; & ſi Capitulum negligat eligere ob diſcordiam, deuoluitur electio ad ſuperiorem.* Probant textus *in cap. innotuit 20. cap. bonæ 23. verſic. Vnde nec ab eis, cap. ſcriptum 40. §. fin. cap. ne pro defectu 41. cap. quia 42. §. quia verò, cap. quiſquis 43. §. final. cap. dudum, cap. congregato 53. cap. Cumana, §. final. cap. cum Vuintonienſis, hoc tit. cap. ſi compromiſſarius, cap. quidquam, verſiculo ſcienti, eod. tit. in 6. cap. graue, de præbendis, cap. grauem 2. de poſtul. Prælat. extrauag. vnica, eod. tit.* Illuſtrant præter ordinarios in præſenti, & relatos à Barboſa in hoc textu, Petrus Gregorius *de elect. cap.7. num.11.* Iulius Lauorus *de elect. tit.4. cap.21. n.31.* Suarez *de cenſuris diſput.31. sect.3. num.10.* Antonius Chucus *tit. de elect. num. 159.* Corraſius *de beneficiis cap.3. num.19.* Bonacina *de cenſuris diſput.3. quæſt.4. part.1. num.8.* Marius Alterius *de cenſuris diſput.16.* Gibalinus *eod. tract. in ſynopſi, littera E, num.7.* Lugo *de iuſtitia diſput.34. sect.2.* Caſtropal. *tit.2. tract.13. diſput.3.* Garcia *tit.2. polit. tract.9. difficul.3. dub.6.* & alij congeſti *in d. c. graue.*

5. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO. Sed aduersùs hanc concluſionem illæ ſe offerunt dubitandi rationes. Primò contra eam partem, vbi aſſeritur, eligentem indignum contra formam huius textus, priuari eligendi facultate, & ſimul ſuſpendi beneficiis obtentis, ſic argumentor: Ex eodem delicto quis duplici pœnâ puniri non poteſt, *c. at ſi clerici, §. de adulteriis, de iudiciis, can.25. Apoſtolorum,* vbi redduntur rationem Apoſtoli, ne bis idem crimen vindicetur, contra ſcripturam ſacram, quæ ait: *Dominus non vindicat bis in idipſum.* D. Baſilius *ad Amphilochium cap.3. de Diaconis lapſis;* vbi eandem rationem affert; propter quam clerico poſt depoſitionem non iniungatur excommunicatio, ne bis idem crimen puniatur. Notant Turrianus & Cotjolanus *in dict. can.25. Apoſtolor.* Gibalinus *de cenſuris diſquiſit.7. quæſt. 12. concluſ.5.* ergo eligentes contra formam huius textus, ſi ſuſpenduntur beneficiis, non debent priuari iure eligendi. Augetur hæc difficultas; nam ſi eligens indignum ſuſpenditur, eo ipſo poteſtate eligendi eſt priuatus: ergo ſuperfluò dicitur, eum ſuſpendi, & poteſtate eligendi priuari. Secundò aduersùs ſecundam partem concluſionis, vbi aſſeritur ius eligendi deuolui ad Capitulum, & è contra; non conſentiente autem Capitulo, deuolui ad Metropolitanum, obſtat: nam aut omnes de Capitulo electioni contra formam huius textus factæ, aut maior pars conſenſerunt: ſi omnes, ius electionis deuoluitur ad R. Pontificem, *cap. quia diuerſitatem, §. ſi tamen, de conceſ. præb.* ſi maior pars deliquit, ad minorem partem electio deuoluitur, *cap. congregato 53. hoc tit. cap. bonæ, el 2. de poſtulat. Prælat. cap. cum in cunctis, de his quæ fiunt à maiori;* Iulius Lauorus *dicto c.21. num.47.* cum minor pars iure ſuo eligendi ſine facto proprio priuari non debeat, *c.1. de conſtit.* ergo nunquam ad Epiſcopum deuoluitur ius eligendi. Augetur hæc difficultas, nam Epiſcopo defuncto Capitulum non ſuccedit in collatione beneficiorum, nec ad illud deuoluitur ius eligendi, *cap.2. ne ſede vacante:* igitur nec delinquente Epiſcopo formâ electionis non ſeruatâ, deuolui debet electio ad Capitulum.

6. TRADITVR RATIO DECIDENDI. His difficultatibus non obſtantibus vera eſt ſuprà relata aſſertio, quæ non ſolùm auctoritatibus ſuprà expenſis, verum & ratione probatur: nam in eo debet quis puniri, in quo peccauit, *cap. litteras, de temporib. ordin. cap. vel non eſt compos, eod. titulo in 6.* vnde qui delinquit in collatione alicuius gradus ſacramenti ordinis, priuatur poteſtate conferendi eum tantùm gradum, *cap. nullus 4. de temporib. ordin. lib.6.* ibi: *Qui verò contrafecerit, vt in eo, in quo peccauerat, puniatur, per vnum annum à collatione clericalis tonſuræ duntaxat nouerit ſe ſuſpenſum.* Ideò in noſtro textu contra eligentem indignum imponitur pœna, vt pro ea vice ſit eligendi facultate priuatus: & quia ſimul ita eligentes peccarunt circa beneficia, beneficiis etiam ſuſpenduntur, ſicut Epiſcopus, qui ſcienter contulit beneficium clerico excommunicato per aliquod tempus, ſuſpenditur à collatione beneficiorum, *cap. poſtulaſti 7. de clerico excommunicato:* & qui prohibuit, ne peregrinus teſtaretur, prohibetur etiam, ne de ſuis bonis teſtari poſſit, *authentica omnes peregrini, Cod. communia de ſucceſſionib.* & qui ex voluntate teſtatoris habebat facultatem præſtandi legatum vni ex libertis digniori, ſi eligat indignum, priuatur facultate eligendi, & omnes admittuntur ad legatum, *l. cum quidam 24. §. at ſi ita, ff. de legat.2.* vbi notauit Padilla, Gomez *in l.17. Tauri., num.18. & in l.40. num.48.* Gamma *deciſ.2. num.3. & deciſ. 149. num.2. & deciſ.377.* Facit etiam lex 2. *verſic. quem ita, ff. de vacatione munerum.* Rectè ergo Patres Concilij Lateran. decreuerunt, eligentem aliquem contra formam huius textus, priuari eligendi facultate, & ſimul ſuſpendi à beneficiorum collatione: & quia Epiſcopus ſupplet negligentiam Capituli, & è contra; & omnibus negligentibus, Metropolitanus, *cap.2. de conceſ. præb.* ideò in noſtro textu ſuppletur negligentia Capituli per Epiſcopum, & è contra; & eorum per Metropolitanum, vt latè dicemus *in tit. de ſupplenda neglig.* Aliis etiam pœnis puniuntur eligentes indignum, de quibus agemus *in cap. graue, de præbendis.*

7. DISSOLVVNTVR DIFFICVLTATES. Nec obſtant difficultates ſuprà adductæ. Non prima, nam procedit regulariter in delictis leuioribus; aliquando tamen ſi atrocia ſint, propter eorum grauitatem variis pœnis puniuntur ea perpetrantes, vt depoſitione, ſimulque excommunicatione, *can. 28. 29. 30. & 64. Apoſtolorum;* propter grauitatem enim ſceleris plures pœnæ infliguntur paſſim in iure noſtro, vt docet Balſamon *in can.32. D. Baſilij ad Amphilochium.* Nec augmentum difficultatis obſtat; nam certum eſt, ſuſpenſum à beneficio, non ideò priuari facultate eligendi, aliàs ſuperfluò in noſtro textu vt diuerſa pœna apponeretur priuatio facultatis

Digitized by Google

eligendi, & ſuſpenſio à beneficio, in illis verbis: *Eligendi tunc poteſtate priuatus, & ab eccleſiaſticis beneficiis triennio*, &c. Docent Gloſſa *in cap. cupientes, §. caterùm, verbo Beneficiis; hoc tit. in* 6. Panormitanus *hic, num.* 10. actus enim eligendi non ſpectat ad beneficium, ſed ad officium; vnde non quis in textu noſtro eligens indignum ſuſpenditur beneficio, ideò priuatus erat facultate eligendi, & ſic vt diuerſa pœna proponitur: docet poſt alios Gibalinus *de cenſuris fol.* 344. Nec huic ſolutioni aduerſatur textus *in cap. cùm dilectus, de conſuetud.* vbi caſſatur electio facta à ſuſpenſo: igitur quis per ſuſpenſionem amittitur facultas eligendi; nam textus ille accipiendus eſt de ſuſpenſo ab officio, non verò à beneficio; qui cum officij exercitium non haberet, ideò nec ſuffragium præſtare poteſt. Nec obſtat ſecunda difficultas; ſupponimus enim, in noſtro textu totum Capitulum deliquiſſe eligendo indignum, vnde ius eligendi deuoluitur ad Epiſcopum; ſicut in caſu, quo eſt negligens, & ob ſuam negligentiam Epiſcopus eligit: ſi autem maior pars Capituli deliquiſſet, ad minorem ius eligendi deuolueretur, ex iuribus ſuprà citatis. Deuoluitur autem electio ad Epiſcopum, quando ad ipſum ſimul cum Capitulo non ſpectat electio; ſecus autem ſi in prima electione cum Capitulo ſimul eligeret; tunc enim ad Metropolitanum electio deuolueretur, vt latè proſequuntur in præſenti Hoſtienſis, Abbas, & omnes antiquiores, noſque diximus *in cap. litteras, de ſupplenda negligentia.* Nec augmentum huius difficultatis obſtat, quia licèt defuncto Epiſcopo ius eligendi, ſiue collatio beneficiorum non deuoluatur ad Capitulum; tamen in noſtro textu in pœnam improbæ electionis Epiſcopus ita priuatur pro ea vice poteſtate eligendi, vt ad Capitulum ius deuoluatur, vt docent Hoſtienſis & Bohic. *in præſenti*, qui latè hanc deuolutionis partem proſequuntur.

Prædictæ aſſertioni obſtat textus *in cap. finali, de filiis preſbyterorum*, vbi agitur de eligentibus ad Archidiaconatum, & alia beneficia eccleſiaſtica indignos, videlicet illegitimè natos: & iubet R. Pontifex, huiuſmodi electiones irritari, ita tamen, vt illi, quibus de iure competit electio, denuò alias perſonas idoneas eligant ad prædicta beneficia: igitur eligentes indignum nec pro ea vice ſunt priuati facultate eligendi. Huic difficultati aliqui ſatisfacere intendunt, aſſerendo conclusionem ſuprà traditam tantùm procedere in eligentibus indignum contra formam in hoc textu præſcriptam: vnde aſſerunt, quod ſi cauſa indignitatis ex alio capite proueniat, etiam eligens indignum non priuatur, nec pro ea vice, eligendi facultate. Ita Tamburinus, & alij relati à Barboſa *in præſenti.* Sed licèt hæc doctrina, attenta noſtri textus deciſione, ſuſtineri poſſit; tamen cùm ex *dict. cap. cùm Vvintonienſis, cap. per inquiſitionem*, cum aliis ſuprà traditis, ſatis conſtet, generaliter eligentes indignum, ex quacumque cauſa indignitas proueniat, priuari eligendi facultate; ideò hæc ſolutio ſuſtineri non valet. Ea igitur omiſſa dicendum eſt, noſtri textus deciſionem procedere in eligentibus indignum ſcienter, non verò in eligentibus indignum per ignorantiam; tunc enim ſi appareat indignum eſſe, caſſata ea electione, iterùm proceditur ad ſecundam; quo modo ſunt intelligendi textus *in cap. veniens* 3. *eod. tit. de filiis preſbyter.* textus *in cap. cùm vos* 4. *de officio ordin.* vbi docetur, quod ſi eligatur indignus, & eius electio caſſetur, debet conſtitui ab Epiſcopo œconomus, donec alius eligatur ab ipſo patrono: vbi ſupponendum eſt, in prima electione electum fuiſſe indignum per ignorantiam. Etiam interpretari poſſunt in præſenti textus *in cap. graue, de præbendis, cap. ſi compromiſſarius, hoc titulo, in* 6. 8. EXPONITVR CAP. FINALE DE FILIIS PRESBYTERA.

CAPVT VIII.

Idem [a] *Rauennati Archiepiſcopo.*

CAuſam, quæ inter Moniales S. Margaritæ ſuper diſcordia & diſſenſione electionis, quam fecerunt, dignoſcitur agitari, experientiæ tuæ iam pridem commiſimus terminandam. Vnde quoniam cauſa ipſa in tantum protrahitur, & nondum, ſicut accepimus, proceſſiſti, & [b] periculoſum & damnoſum eſt monaſterio, eo quòd cauſa ipſa in tantùm protrahitur: F.r.p.A.ſ.m.q. infra dies XL. vel duos [c] menſes, aut plus, ſecundùm tenorem aliarum noſtrarum litterarum, in eadem cauſa procedas, ita videlicet, quod ſi ſorores in Epiſcopum electionem contulerint, promittentes quod illam, quam eis prouideret, reciperent, ipſam, quam prouiderit, facias ab eis (ſi tamen exiſtat idonea) in ſuam recipi Abbatiſſam.

NOTÆ.

1. a RAuennat.] De hac Eccleſia egi *in cap.* 2. *de poſtulat. Prælat.* & *in cap.* 5. *de reſcriptis.* Textus iſte reperitur in Concilio Lateran. ſub Alexandro III. celebrato, *parte* 40. *cap.* 5. & *in prima collectione, ſub hoc tit. cap.* 17.

2. b *Periculoſum.*] Ita agnouerunt ſacri canones, dum omni æuo valde curauerunt, ne Eccleſia, monaſteriumve diutiùs vacaret, *cap.* 2. *de conceſ. præbendæ, cap. ne pro defectu, hoc tit.*

3. c *Duos menſes.*] Semper in reſcriptis iuſtitiæ, quibus iuriſdictio delegatur, præſcribitur tempus, intra quod cauſa ipſa decidatur, *cap. de cauſis* 4. *de officio delegati.*

COMMENTARIVM.

EX hoc textu talis deducitur concluſio: *Compromittentes ſuper electione, tenentur recipere electum à compromiſſariis, ſi eſt idoneus.* Probant textus *in cap. cùm inter* 21. *cap. cùm dilectus, cap. ſcriptum, cap. cùm Vvintonienſis, cap. in cauſis, cap. quia propter, hoc tit. cap. ſi compromiſſarius, eod. tit. lib.* 6. 4. CONCLVSIO TRADITVR ET PROBATVR.

cap.

cap. poſt tranſlationem, de renunciat. cap. ex parte 10. de arbitris. Illuſtrant plures relati à Barboſa *in præſenti, lib. 1. de iure eccleſiaſtico, cap. 1. num. 94.* & *cap. 29. num. 158.* Vighellius *in methodo iuris canonici, fol. 351.* Iulius Lauorus *de elect. cap. 19. n. 30.* Ioannes Calderinus *in cap. cum in iure, hoc tit.* Tamburinus *de iure Abbatum, tom. 1. diſput. 28. quæſito 8.* Layman *tom. 1. ſummæ, tit. de Prælatorum elect. cap. 8.* Nouarius *in lucerna regul. verbo Electio,* Lezana *tom. 3. quæſt. regul. tract. 9. cap. 2.* Garcia *tom. 2. politica, tract. 9. diffic. ult. 5. dubio 8.*

5. Traditur ratio dubitandi. Sed aduersùs hanc deciſionem illa ſe offert difficultas, nam ea eſt natura compromiſſi, vt quidquid arbitri compromiſſarij dixerint, ſtatuerintve, ſiue æquum, ſiue iniquum, ratum atque firmum, & pro iudicato à partibus habeatur, *l. diem 27. §. ſtari, & §. finali, ff. de receptis, l. ſocietatem, §. finali, ff. pro ſocio,* niſi dolus interueniat, *l. ita demum, ff. de verb. obl. l. arbitrorum, Cod. de arbitris;* adeò vt ab eorum ſententia non poſſit appellari, *l. 1. C. de arbitris, l. arbitrio, ff. qui ſatiſdare:* igitur ſiue compromiſſarij idoneam, ſiue minùs dignam perſonam elegerint, tenentur compromittentes recipere. Augetur hæc difficultas, nam ideò forma compromiſſi in electionibus introducta eſt, vt ſic multitudo eligentium, quæ ſibi ipſi impedimentum affert, facilè ad concordiam reduceretur. Magnus Gregorius *lib. 2. epiſt. 15.* relatus *in cap. 10. hoc tit. in prima collectione:* ſed ſi adhuc eſſet ſub poteſtate compromittentium admittere, vel reſpuere ab arbitro electum, ſub prætextu minoris idoneitatis, non ſatis ſuccurſum eſſet per compromiſſum; ſiquidem in eorum arbitrio remanet admittere, vel reſpuere electum: igitur, &c.

6. De electione Abbatiſſæ. Quâ difficultate non obſtante vera eſt prædicta aſſertio, ad cuius expoſitionem præmittendum eſt, in Monialium monaſterijs electionem Abbatiſſæ ſpectare ad ipſas moniales, licèt non omnes ſuffragium habeant in ipſa electione, *cap. indemnitatibus, hoc titulo, lib. 6.* & ſpecialiter circa moniales S. Claræ probatur *ex cap. 4. ſuæ regulæ:* docent Iulius Lauorus *de electione, cap. 24. num. 1.* Tamburinus *de iure Abbatiſſæ, diſp. 28. quæſt. 1.* & in ea electione obſeruari debet forma præſcripta *in cap. quia propter, hoc tit.* vt cauetur *in d. cap. indemnitatibus, §. ſanè:* ſcilicet; vt fiat per ſuffragia ſecreta. Lambertinus *de iurepatron. lib. 1. p. 1. quæſt. 9. art. 5. num. 3.* & collatio votorum debet fieri numeri ad numerum, itavt Abbatiſſa à maiori parte eligatur, *d. cap. indemnitatibus.* Trident. *ſeſſ. 25. de regul. cap. 7.* non tamen deſiderantur duæ partes ſuffragiorum in ipſa electione, ſed ſufficit, quod detur maior pars; *cap. ducum, hoc tit. cap. cum in cunctis, de his quæ fiunt à maiori parte.* Nec contrarium ſuadet textus *in d. cap. indemnitatibus, §. ſanè;* nam textus ille procedit, quando adeſt diſcordia, & duæ partes in vnam conſenſerint; tunc enim minor pars non poteſt aliquid opponere, etiamſi de maiori zelo, & auctoritate minoris partis opponeret, niſi per ſuperiorem inueniatur huiuſmodi electio non canonica, hoc eſt facta de perſona inhabili, ſeu ineligibili. Docent Tamburinus *dict. diſput. 28. quæſito 4.* Iulius Lauorus *d. cap. 24. de elect. per totum,* qui latè agunt de qualitatibus Abbatiſſarum, & an poſſint eligi illegitimæ, bigamæ, aut ex Mauris deſcendentes.

7. De electione per compromiſſum. Deinde ſciendum eſt, inter electionum varias formas præſcriptas *in cap. quia propter, 42. hoc tit.* ſecundam recenſeri, quæ fit per compromiſſum, quæ contingit quando aliqui idonei eliguntur, in quos omnium vice eligendi certo modo poteſtas & facultas transfunditur, cum aliquibus clauſulis in compromiſſo ſpecificandis: de qua electionis forma agitur *in cap. ſcriptum, cap. cum Vvintonienſis, & aliis, hoc tit. cap. cum expediat, cap. ſi compromiſſarius, eod. tit. lib. 6. cap. ex parte 10. de arbitris, cap. poſt tranſlationem, de renunciat.* latè diſſerunt Petrus Gregorius *de elect. cap. 3. num. 3.* Iulius Lauorus *de electione, cap. 7. num. 23.* & *cap. 19. num. 29.* tunc enim electio fieri dicitur per compromiſſum, quando celebratur per vnum, duos, aut tres, per electores deſignatos, quibus commiſſa eſt omnium eligendi facultas, vt ipſi eligant quem dignum, & idoneum eſſe Eccleſiæ cognouerint. Et licèt hodie poſt Concilium Trident. *d. ſeſſ. 25. cap. 6.* vbi iubetur, vt in electionibus regularium vota ſecretò emittantur, hanc electionis formam per compromiſſum non admittant Nouarius vbi ſuprà, *verbo Electio,* Lezana *d. q. 3.* tamen contrarium vt verius defendunt Tamburinus & Garcia *vbi proximè.* Debet autem compromiſſum fieri vnanimi conſenſu omnium, qui ius eligendi habent, nec ſufficit maior pars Capituli, ne alia minor pars priuetur iure eligendi, præcipuè cum in re communi potior ſit cauſa prohibentis, regula *in re communi, de reg. iur. lib. 6.* Debet etiam fieri compromiſſum in clericum, non in laicum. Nec obſtabit ſi dicas, laicum poſſe eſſe procuratorem in cauſis ſpiritualibus, *c. 1. de procurat. lib. 6.* nam non inde infertur, poſſe in eiſdem cauſis eſſe arbitrum; immò contrarium probatur *in cap. contingit, de arbitris:* In extraneum tamen, id eſt in eum, qui non eſt de corpore Capituli, benè poſſe compromiſſum fieri; probatur ex præſenti textu, & docuerunt Abbas *hic, num. 2.* Lauorus *dicto cap. 19. num. 30.* etſi contrarium defendat Tuſchus *concluſione 75. littera C.* Compromiſſum hoc ad electionem dupliciter fieri poteſt, ſeu duplici modo. Primò ſimpliciter, & abſolutè, vt poſſint compromiſſarij eligere quem maluerint. Secundò vt eligant eum, in quem maior pars eligentium conſenſerit, *cap. cum dilectus, hoc titul.* quam formam electionis licèt plures affirment contrariam eſſe deciſioni textus *in dict. capit. quia propter, hoc tit.* tamen eam iuri conſonam eſſe probat, & defendit Garcia *dict. tom. 2. polit. regul.* Si ſint tres compromiſſarij, duo poſſunt eligere tertium, Iulius Lauorus *vbi ſuprà, num. 28:* ſi autem ſit vnus, non poteſt ſeipſum eligere, vt docet Barboſa *in addition. 6. tomi, ad textum in cap. cum in iure, hoc tit.* Lauorus *de elect. cap. 6. num. 17.* licèt in Cardinale ſeipſum eligente in Pontificem, contrarium teneat, & electionem admittat Barboſa *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 1. n. 97.* & Ioannem XXII. ita electum fuiſſe, referunt D. Antoninus *3. part. tit. 2. cap. 24.* Spondanus poſt Baronium *anno 1316.* Et in Rege Romanorum ſe eligente in Imperatorem, idem docet Garcia *vbi ſupra, num. 9.* Facit celebre exemplum, quod poſt Æneam Siluium refert Rouſſelius *lib. 2. hiſtoria Pontif. iuriſd. cap. 2. num. 11.*

Ex quibus prouenit huius deciſionis vera ratio; nam cùm electus à compromiſſariis credatur electus ab ipſis, qui compromiſſum fecerunt, cùm ab illis eligendi facultatem acceperint, & quod quis per alium facit, cenſeatur facere per ſe ipſum, *cap. cum fama, de ſentent. excomm.* nec poſſit quis venire contra factum proprium, *l. poſt mortem, ff. de adopt.* ideò electus à compromiſſariis neceſſariò à compromittentibus eſt admittendus: & quia quando fit compromiſſum ſuper electione, etiamſi 8. Traditur ratio decidendi.

Digitized by Google

non apponatur ſpecialiter quod perſona eligenda ſit idonea, ſemper intelligitur illud cautum, *cap. in cauſis, hoc tit. cap. cùm adeò, de reſcriptis*; ideò ſi compromiſſarij eligant perſonam minùs idoneam, compromittentes non tenentur illam recipere; non enim creditur in ipſo compromiſſo compromittentes ſenſiſſe, vt eligeretur Prælatum minùs idoneum, *cap. ſi compromiſſarius, hoc tit. lib.6.* vnde ex defectu facultatis electio perſonæ non idoneæ vitiatur, quia cùm aliquid committitur arbitrio alterius, non valet arbitrium, ſi iuſtè, & legitimè non ſit prolatum, *cap. veniens 16. cap. Quintaualliis 23. de iureiurand. l. quamquam, ff. de ritu nupt.* Vnde hoc caſu non deuoluitur ius eligendi ad ſuperiorem, ſed ad ipſos compromittentes reuertitur; niſi elapſum ſit tempus electoribus ad eligendum à iure ſtatutum, *c. ſi compromiſſarius 37. hoc tit. in 6.* Iulius Lauorus *de elect. cap. 19. num. 37.* vel ipſi compromittentes indignum electum approbauerint, quia tunc ex deciſione textus antecedentis, ad ſuperiorem deuoluitur electio, *dict. cap. ſi compromiſſarius.* Rectè ergo Alexander III. in præſenti decreuit electionem Abbatiſſæ factam ab Epiſcopo virtute compromiſſi, non teneri recipere ipſas moniales, cùm minùs idonea eſſet regimini monaſterij.

9. **Diſſoluitur difficultas.** Nec obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta, nam diſcrimen conſtituendum eſt inter arbitrum electum vt compromiſſarium, & inter electum vt virum bonum. Arbitrio compromiſſarij ſtandum eſt, ſiue æquum, ſiue iniquum ſit, *ex dict. §. ſtari, cum aliis*, niſi contra ius ſcriptum, & formam compromiſſi ſit prolatum; tunc enim non tenentur compromittentes ei ſtare, *cap. ei qui 2. quæſt. 6.* in arbitro verò tanquam bono viro electo non tenet eius laudum, ſiue ſententia, niſi æqua ſit, *dict. cap. veniens, dict. cap. Quintaualliis.* Vnde cùm in noſtro textu Epiſcopus non ſeruaret formam, eligendo non idoneam, contra clauſulam, quæ tacitè in ipſo compromiſſo inerat; & ſimul eligeret, non tanquam iudex, ſed tanquam vir bonus, ad ſedandas diſcordias, quæ ob diſſenſum monialium oriebantur, inde electio ab eo facta non valet, ſi perſona minùs idonea ſit. Nec augmentum obſtat, verum enim eſt, inuentam eſſe hanc eligendi formam, vt facilè eligentes ad concordiam reducerentur; ſed non exinde quia probandum maneat, an electa perſona ſit idonea, remanet electio ſub dubio, & lite; ſiquidem quælibet perſona electa idonea præſumitur, niſi contrarium probetur, *l. ſeruus 20. l. teſtamento 51. ff. de manumiſ. teſtam. cap. vnico, de ſcrutinio*: vnde compromittentes tenentur ſtare compromiſſo, & electum à compromiſſariis recipere, donec probetur idoneam perſonam non eſſe.

Primò huic aſſertioni aduerſatur textus *in cap. in cauſis, hoc tit.* vbi cùm compromiſſum ſuper electione Epiſcopi factum eſſet in quinque, tres ex illis elegerunt Epiſcopum alterius ciuitatis in Epiſcopum Toloſanum; alij duo diuerſum elegerunt: quæſtionis fuit, vtrum electus à tribus compromiſſariis admittendus eſſet? Et reſpondet R. Pontifex, admittendum eſſe electum à compromiſſariis, ſi idoneus, & neceſſarius valdè ſit Eccleſiæ Toloſanæ: ergo non ſolùm deſideratur, vt electus à compromiſſariis ſit idoneus, verùm etiam vt ſit neceſſarius. Pro cuius textus ſolutione ſciendum eſt, compromiſſarios in eo textu deſignatos, non elegiſſe, ſed poſtulaſſe alium Epiſcopum in Epiſcopum Toloſanum; quo caſu cùm tranſlatio facienda eſſet de vna Eccleſia ad aliam, & non poſſit fieri ſine cauſa, id eſt abſque neceſſitate, & vtilitate Eccleſiæ, in quam transfertur, *cap. inter, & per totum tit. de tranſlatione Epiſcopi*; ideò non ſolùm exigitur in eo textu, vt ſit idoneus, ſed hoc amplius, vt ſit neceſſarius: ſi autem compromiſſarij eligerent, nec poſtularent, ſufficeret vt electus eſſet idoneus. 10. **Expoſitur cap. in cauſis, hoc tit.**

Secundò aduerſari videtur textus *in cap. ex parte 10. de arbitris*; vbi cùm electores in duas partes diuiſi eſſent, compromiſſum fecerunt in Epiſcopum, eorum iudicem ordinarium: ſed cùm neglecto compromiſſo ad ſecundam electionem procederent, hæſitatum fuit, vtrum ſecunda electio eſſet ſuſtinenda. Et reſpondet R. Pontifex, ſecundam irritandam eſſe, quia primâ nondum caſſatâ celebrata fuit: igitur ſi prima eſſet caſſata, etiam neglecto compromiſſario, poſſent eligentes alium eligere, & per conſequens non tenentur ſtare compromiſſo; ſiquidem poſt illud poſſunt ſecundam electionem celebrare. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt dicendo, in eo textu compromiſſum factum non fuiſſe in Epiſcopum ſuper electione, vt ipſe eligeret, ſed ſuper lite orta inter ipſos compromittentes circa vtriuſque electionis valorem; vnde Epiſcopus tantùm virtute compromiſſi poterat vnam, vel aliam electionem irritare, aliamve validam declarare; & Epiſcopus nunquam poterat vt compromiſſarios eligere. 11. **Intelligitur cap. ex parte, de arbitris.**

CAPVT IX.

Idem *Epiſcopo* [a] *Vvigornienſi.*

NOſti, ſicut vir prudens & ſapiens, quomodo dilectus filius noſter [b] G. dictus Lincolnienſis electus, committendi [c] honores, vel præbendam, & alias diſponendi de rebus Eccleſiæ, cùm ſua nondum ſit electio confirmata, nullam habeat facultatem. Vnde eſt quod fratern. tuæ, &c. quatenus eidem dicto electo ex noſtra parte non differas arctiùs inhibere, ne Archidiaconatum alicui conferre præſumat, vel ſi iam conceſſerit, ei auctoritate noſtrâ præcipias, vt conceſſionem ſuam omni contradictione, & appellatione ceſſante ſtudeat reuocare. Quod ſi diſtulerit, tu eandem conceſſionem appellationis remoto remedio auctoritate noſtra non differas reuocare.

NOTÆ

NOTÆ.

1\. a *Vigornienſi.*] Ita etiam legitur apud Antonium Auguſt. in prima collectione, *ſub hoc tit. cap.* 18. ſed in Concilio Lateranenſi, *parte* 40. *cap.* 1. ita inſcriptio huius deciſionis concipitur, *Idem Exonienſi Epiſcopo*; & meo videri rectiùs: nam cauſa, quæ committitur in noſtro textu, eſt Epiſcopi Linconienſis, qui eſt in Anglia ſuffraganeus Archiepiſcopi Cantuarienſis. Et licèt Exonienſis eius etiam ſit ſuffraganeus, propinquior tamen eſt ciuitati Linconienſi (vulgò *Licolne*) Exonienſis, vnde probabilius eſt, cauſam Epiſcopi Linconienſis commiſſam fuiſſe propinquiori Prælato, videlicet Exonienſi.

2\. b *G.*] Guillelmus videlicet, Cantor eiuſdem Eccleſiæ.

3\. c *Honores.*] Id eſt dignitates: ſæpè ſæpius enim, qui dignitatem habet, honores habere dicitur, *l. reus* 7. *l. honor* 14. *§ plebey* 4. & *§. vltimo*, & paſſim *ff. de muneribus & honoribus*, *§. Prætorum, Inſtitut. de iure naturali.*

COMMENTARIVM.

4\. *Concluſio probatur.* Ex hoc textu talis deducitur concluſio. *Electus Epiſcopus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter adminiſtrare non poteſt.* Probant textus *in cap. tranſmiſſam* 15. *cap. qualiter* 17. *cap. nihil* 44. *cap. cùm in cunctis*, *§. cum verò, hoc titulo*, *cap. auaritiæ, hoc titulo in* 6. *extrauagant. iniunctæ, de elect. inter communes*, *cap. in nomine, circa finem*, 23. *diſt. cap. ſi quis ordinatus* 4. 92. *diſt. cap. inter, de tranſlat. Epiſcopi*, *cap. cùm iam dudum* 18. *de præbendis*, *cap. cum dilecti, de purgat. canonica*, *cap. ſicut* 33. *de ſimonia*, *cap. ſuper his* 16. *de accuſat. cap. quoniam*, *§. porrò, vt lite non conteſt. cap. finali, de clerico excomm.* Pius IV. *in bulla* 66. quæ extat in bullario Cherubini, Iulius III. in ſua conſtitutione, quam refert Lotherius *lib.* 3. *de re benefic. quæſt.* 29. Illuſtrant Layman. *lib.* 4. *ſummæ, tract.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. Scortia *in ſelect. conſtit. epitom.* 51. *theorem.* 204. Petrus Gregorius *de elect. capit.* 19. & 20. Lotherius *d. lib.* 3. *quæſt.* 17. *ex numero* 262. *vſque ad* 324. & *lib.* 1. *q.* 27. Iulius Lanotus *de electione, cap.* 25. *num.* 2. Moez *in d. cap. auaritia*, Barboſa *in collect. ad ipſum textum*, & *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 36. *num.* 6. & 7. & *lib.* 1. *iuris eccleſiaſt. cap.* 9. *num.* 23. Hallier. *de ſacris elect.* 2. *part. cap.* 2. *art.* 3. *§.* 5. *fol.* 927. Calderinus *de de elect. tit. de reform.* Boerius *tom.* 1. *qq. tit. de regalibus, num.* 58. Menochius *de arbitrariis, caſu* 403. Tuſchus *litera C. concluſ.* 824. Solorzano *tom.* 2. *de iure Indiar. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 38. & *lib.* 4. *politicæ, cap.* 4. Parexa *tom.* 1. *de inſtrum. edit. tit.* 2. *reſolut.* 3. Ioannes Dartis *de beneficiis ſect.* 6. *cap.* 2. Hieronymus Garcia *tom.* 2. *polit. regul. tract.* 9. *difficult.* 6. *dubio* 1.

5\. *Impugnatur hæc aſſertio.* Sed hæc aſſertio difficilis valde redditur ſequenti iuris conſideratione: Epiſcopus per electionem acquirit ius dignitatis, & Epiſcopatus in ipſa Eccleſia, ad quam electus eſt, textus, & ibi Gloſſa *in c. cùm inter*, 21. *hoc tit. cap. cum dilectiſſimus* 8. *q.* 1. docet Abbas *conſilio* 47. & per electionem tantùm cenſetur contractum coniugium inter Epiſcopum & Eccleſiam, *cap. quoniam*, *§. ſin verò, vt lite non conteſt.* quod nouum non eſt; nam in aliis electionibus, quando quis eligitur ad aliquod officium, vel dignitatem, ex ea ſolùm electione acquirit ius ad officium, etiam abſens, & ignorans, *l. illud, ff. de tutoribus & curat.* igitur Epiſcopus tantùm virtute electionis ante confirmationem poteſt beneficia conferre, & adminiſtrare bona Eccleſiæ, ad quam electus eſt; præcipuè cùm confirmatio nouum ius non tribuat, ſed tantùm acquiſitum conſeruet, *c. cùm monaſterium* 13. *hoc tit. c.* 5. *de conceſſ. præb.* Accedit, nam licèt Epiſcopus electus ante confirmationem non poſſit exercere ea, quæ ſunt iuriſdictionis, tamen beneficia conferre valet; quod ſic probo. Beneficiorum collatio Epiſcopo non competit ratione iuriſdictionis, ſiquidem Capitulum Sede vacante ſuccedens in iuriſdictione Epiſcopi, non ſuccedit in beneficiorum collatione, *cap.* 2. *ne ſede vacante*: ergo licèt Epiſcopus prohibeatur exercere quæ ſunt iuriſdictionis, non tamen prohiberi debebat conferre beneficia. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo; nam electores Imperij, Archiepiſcopi videlicet Moguntinus, Treuerenſis, & Colonienſis, qui tanquam Prælati ſuarum Eccleſiarum eligunt Imperatores, electi tantùm, nondum confirmati ſuffragium præſtant in electione Imperatoris, & in Collegio Electorali admittuntur, vt fecerunt anno 1555. Daniel electus Moguntinus: anno 1567. Fridericus electus Colonienſis: eodem anno Iacobus electus Treuerenſis, vt refert Auguſtus Viſquerus *de elect. Reg. Roman.* §. 8. *num.* 41. & ipſe Imperator tantùm electus, ante confirmationem Pontificis iura Imperij adminiſtrat, *cap. legimus*, 93. *diſt.* ergo quia electi ante confirmationem habent ius eligendi, & conferendi dignitates, & inferiora miniſteria Eccleſiaſtica. Secundò præſens deciſio imperfecta videtur ex eo, quia Pontifex in ea non irritat collationes beneficiorum factas ab Epiſcopo electo, nec aliquam pœnam illi irrogat, cùm Epiſcopus electus, qui ante confirmationem ſe ingerit adminiſtrationi, inhabilis reddi debeat ad ipſam dignitatem, & priuari iure quæſito, vt ſtatutum legimus *in cap. auaritia, hoc tit. in* 6. & variis Rotæ deciſionibus probat Iulius Lanotus *d. cap.* 25. ergo ſaltem in hac parte imperfecta eſt præſens deciſio.

Quibus difficultatibus minimè obſtantibus vera eſt præſens aſſertio, ad cuius expoſitionem ſupponenda ſunt quæ de confirmatione Epiſcopi electi adduximus *in cap.* 3. *hoc tit.* quibus præmiſſis apparet præſentis deciſionis ratio; nam cùm ante confirmationem electus non habeat aliquod exercitium in rebus Epiſcopatus, non debet ſe immiſcere collationi, aut adminiſtrationi beneficiorum, vel bonorum Epiſcopatus, ne rerum ordo confundatur, & ſuperioris auctoritas contemnatur; aliàs de confirmatione electi non curarent, nec confirmatio aliquid operaretur, & contrarium, abuſum dicit Pariſ. *ad annum* 1251. & 1253. Ante confirmationem enim Epiſcopus nullo modo pro Epiſcopo habetur, vnde aduerſùs eum, ſicut aduerſùs priuatum poteſt accuſatio proponi ſine pœna inſcriptionis; quod non procedit poſt confirmationem, *cap. ſuper his, de accuſat.* & nunquam Epiſcopus appellatur abſolutè, ſed tantùm electus, *cap. tam litteris, de teſtibus*, *cap.* 1. iuncta inſcriptione, *de teſtibus cogendis*, *cap. tua nos, de his quæ fiunt à Prælatis*, & Gloſſa *in Clementina prima de pœnis*, docet illa conſtitutione, quâ puniuntur qui in Epiſcopum violentas manus iniecerint, non comprehendi Epiſcopos electos: & licèt Romanus Pontifex, dum reſcribit Epiſcopis, fratres, alios verò filios appellet; dum tamen reſcribit Epiſcopo electo, filium, non fratrẽ appellat, vt conſtat ex præſenti textu, & *ex c. quàm*

graue

6\. *Traditur ratio decidendi.*

Digitized by Google

grane, de crim. falſi, necnon ex ſtylo Curiæ Romanæ. Iuſtè ergo cùm Epiſcopus tantùm electus ius adminiſtrandi bona Epiſcopatus ante confirmationẽ non obtineat, in præſenti aſſeritur, ipſum nõ poſſe ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter adminiſtrationi ſe ingerere, alias priuatur iure quæſito, & redditur inhabilis ad illud obtinendum, *c. auaritia 5. de elect.* cuius textus deciſio procedit non ſolùm in electo, verùm etiam in poſtulato, *cap. bonæ 23. hoc tit.* multis relatis docet Tamburinus *tom. 1. de iure Abbat. diſput. 6. num. 5.* item in eo, qui adminiſtrat poſt confirmationem, ſed inualidam: item in eo qui adminiſtrat poſt appellationem à confirmatione interpoſitam. Tamburinus *vbi ſupra*, Gloſſa *verbo Confirmatur, in d. cap. auaritiæ.* Et licèt dicta deciſio continere videatur canonem latæ ſententiæ, ex probabiliori Interpretum ſententia; eſt tamen ſententiæ ferendæ, vt docet Tamburinus ſuprà, *num. 26.* Hodie etiam poſt extrauagãtem *iniuſtitiæ, de elect.* inter communes, non ſolùm deſideratur confirmatio, vt Epiſcopus poſſit adminiſtrare, verùm etiam vt ipſas litteras confirmationis ediderit, exhibueritque coram Capitulo: latè docet Lauorus *vbi ſuprà.* Et in noſtra Hiſpania debet priùs obedientiam præſtare magno Regi noſtro, vt fusè docet Parexa *de inſtrum. edit. dict. tit. 2. reſolut. 3. per totam.* Et ita per præſentationem Regiam hodie Epiſcopi tantùm aſſequuntur ius ad ipſam Eccleſiam, non verò in ipſa Eccleſia. Azeuedo *conſil. 14. num. 6.* magnus Præceptor Illuſtriſſimus Ramos *in memor. ad Alex. VII. pro Epiſcop. propoſ. 3. §. 1. num. 30.* Nec audiendi ſunt Fondutus *reſolut. benef. 2. part. cap. 3. §. 13. num. 35.* Petrus Gregorius *lib. 17. ſyntagm. c. 12. n. 24.* Cironius *in parat. ad titulum de poſtulat. Prælat.* qui docent Epiſcopum ita præſentatum, ſaltem ſpiritualia ſtatim adminiſtrare poſſe.

7. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

Nec obſtat prima difficultas ſuprà adducta, verum enim eſt, electum per electionem ius habere ad ipſum Epiſcopatum, & acquirere adminiſtrationem in habitu, non in actu; adquirit enim per electionem habitum adminiſtrationis, per confirmationem exercitium. Gloſſa *in cap. quantò 10. 63. diſt.* & illud ius quod acquirit per electionem, tantùm eſt ad rem, & ad electionem proſequendam, *cap. ſi eo tempore 45. hoc tit. cap. vt quos du..., de elect. in 6.* Vnde ſi contingat electum decedere, non dicitur vacaſſe Epiſcopatum per mortem ipſius, ſed per obitum primi, vt reſoluit Tamburinus *tom. 1. de iure Abbatum, diſput. 6. quæſito 1. num. 21.* Nec quod de matrimonio contracto dicebamus, aliquid facit; nam per electionem tantùm non dicitur matrimonium contractum inter Epiſcopum & Eccleſiam; ſed ſicut in matrimonio carnali triplex conſideratur ſtatus coniugij, primus per ſponſalia celebrata, ſecundus per contractum matrimonij, tertius per conſummationem: ita in matrimonio ſpirituali datur triplex ſtatus, initiati per electionem; ſicut enim poſt ſponſalia non licet contrahentibus reſilire ab illis, niſi ex noua cauſa, *cap. ex litteris, cap. commiſſum, cap. requiſiuit, de ſponſalibus*; ita nec electoribus poſt electionem licet pœnitere; & ab electione recedere, *cap. cùm inter, de elect.* & ſicut per contractum matrimonij contrahitur fortius vinculum, *cap. veniens, de ſponſalibus*, ita per confirmationem robur adiicitur electioni; *cap. poſtquam, hoc titul.* tandem ſicut per coniunctionem corporum redditur vinculum matrimonij indiſſolubile, *cap. ex publico, cum vulgatis, de conuerſione coniugatorum*; ita per conſecrationem vinculum matrimonij ſpiritualis redditur indiſſolubile, *cap. inter, de tranſlat. Epiſcopi.* Vnde textus *in dict. cap. quoniam, §. ſi verò*, intelligendus eſt de matrimonio initiato, non verò rato, aut conſummato: docet Hallier. *vbi ſupra, fol. 928.* Nec ſecunda difficultas obſtat, nam licèt beneficiorum collatio ſpectet ad Epiſcopum ratione iuriſdictionis, ſpectat tanquam fructus ipſius Epiſcopatus, vt docent repetentes *in dicto cap. 2. ne Sede vacante*; vnde cùm electus aliquid attingere de fructibus Epiſcopatus non valeat, nec vt œconomus, ita nec conferre beneficia valet. Similiter Capitulum Sede vacante, licèt ſuccedat in iuriſdictione Epiſcopi; tamen quia non ſuccedit in fructuum perceptione, ideò non poteſt conferre beneficia Sede vacante. Nec vltima difficultas obſtat, nam præterquam quod noſtri textus quæſtio non vertebatur, verùm puniendus eſſet Epiſcopus Linconienſis, qui beneficia contulit, pœna textus *in dict. cap. auaritiæ*, eſt nouiter ſtatuta *in d. c. auaritiæ*, à Bonifacio VIII. Supponi etiam poteſt, in noſtro textu excuſatum fuiſſe Epiſcopum à prædicta pœna, ob ignorantiam facti, forſan quia exiſtimauit confirmationem præceſſiſſe, vt ſupponit Tamburinus *dicta diſput. 6. quæſito 2. numero 9.*

8. EXPONITVR CAP. NIHIL 44. HOC TIT.

Aduerſatur primò huic deciſioni textus *in cap. nihil 44. hoc tit.* vbi aſſeritur Epiſcopos commorantes vltra Italiam, poſſe ante confirmationem adminiſtrare, dum tamen aliquid non alienent de rebus Epiſcopatus: ergo poterunt ante confirmationem beneficia conferre, & omnia gerere ea, quæ alienationem non contineant. Cui difficultati Doctores ſatisfaciunt aſſerendo, illum textum procedere ex diſpenſatione Pontificis, vt conſtat ex eo ibi, *diſpenſatiue*; vnde non proprio iure, ſed ex diſpenſatione. Accedit etiam, quod valdè remoti erant à Curia Romana, vt in ipſo textu ſignanter dicitur; ex qua deciſione manifeſtè probatur praxis Epiſcoporum Indiarum, vbi Epiſcopi à Catholico noſtro Rege præſentati, cum litteris ad Capitulum miſſis, vt ſinant exercere ea, quæ ſunt iuriſdictionis, ritè omnia exercent, propter diſtantiam Regnorum, & difficultatem nauigationis, vt latè probat eximius illorum Regnorum ſcriptor D. Ioannes de Solorzano *lib. 4. politica, cap. 4.* quem tranſcripſit Diana *p. 12. tract. 1. reſolut. 58.* qui etiam *cap. 7.* refert, propter eandem diſtantiæ rationem aliquando contigiſſe, vt ſine editione bullarum confirmationis, habitâ tantum expeditionis notitiâ, Epiſcopum adminiſtraſſe, & conſecratum fuiſſe; quod ſupremum Indiarum Conſilium ratum habuit in caſu Epiſcopi de Paraguai.

9. INTELLIGITVR CAP. TVA NOS, DE HIS QVÆ FIVNT.

Secundò prædictæ aſſertioni opponitur textus *in cap. tua nos 8. de his, quæ fiunt à Prælatis*, in illis verbis: *Epiſcopo, vel electo.* Ex quibus deducitur, non licere electo Epiſcopo conferre beneficia, ſeu vnire locis regularibus cum conſenſu Archidiaconi, ſiue conſenſu Capituli; quia illa annexio alienatio eſt: igitur cum conſenſu Capituli licebit Epiſcopo beneficia conferre ante confirmationem. Huic difficultati reſpondendum eſt, in eo textu Epiſcopum non ſolùm fuiſſe electum, verùm etiam confirmatum, vt ſupponunt ibi Butrius, Zabarella, & Hoſtienſis: ſed quia confirmatus non eſt perfectè Epiſcopus, vt dicemus *in cap. tranſmiſſa 15. hoc tit.* ideò appellatur electus, non quia confirmatus non eſſet, ſed quia per conſecrationem non reperiebatur perfectè Epiſcopus;

copus; & cùm opponeretur Epiſcopo conſecrato, ibi: *Epiſcopo, vel electo*; non poterat alio verbo appellari: & cùm verè eſſet confirmatus, poterat beneficia conferre. Huic commentario adiungenda ſunt quæ adducemus infrà *in cap. tranſmiſſam* 15.

CAPVT X.

Idem.

Conſiderauimus, quod electio Ioannis Frontini poſt appellationem ad nos interpoſitam, & contra tenorem priuilegiorum Eccleſiæ veſtræ fuerit celebrata. Perpendimus etiam, quod electio poſt illam qualemcunque electionem non caſſatam, necnon & poſt appellat. (per quam ad ſuum ſtatum omnia debent reduci) facta fuit, & illata violentia, quamquam Rex penitùs inficietur violentiam aliquam in hoc de aſſenſu, vel conſcientia ſua vnquam perpetratam fuiſſe. Quapropter nos electionem vtriuſque de communi fratrum noſtrorum conſilio omninò caſſauimus, & vobis in aliam perſonam idoneam, & honeſtam conueniendi liberam tribnimus facultatem; ita tamen, quod vtrique prædictorum fama ſua non minùs propter hoc integrè conſeruetur, & quod in aliis Eccleſiis poſſint, ſi Deus dederit, ad dignitatem promoueri. Vobis autem liceat, præter iſtam Eccleſiæ veſtræ ordinationem in alterutrum eorum, ſi voluntas fuerit, iterum conuenire, & cum vobis in Abbatem, atque Magiſtrum canonicè prouidere.

NOTÆ.

1. a IDem.] Alexander videlicet III. cui tamen miſſa ſit hæc decretalis epiſtola, nec ex hac collectione, nec ex prima, vbi *ſub hoc tit. cap.* 22. refertur, conſtat, nec etiam in qua prouincia præſens caſus contigiſſet.

COMMENTARIVM.

2. CONCLVSIO DEDVCITVR ET PROBATVR. EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Electio ſecunda facta primâ non caſſatâ, quia appellatum eſt, vel contra priuilegia Eccleſiæ celebrata erat, caſſanda eſt, licèt in prima electus denuò eligi poſſit.* Probatur textus *in cap. ſuper eo, cap. auditis, cap. bona, el primero, cap. innotuit, cap. cùm terra, hoc tit. cap. bone* 2. *de poſtulat. Prælat. cap. ex parte* 10. *de arbitris, cap. ad probandum, de re iudicata, cap. conſtituti, de appellat. cap. poſt electionem* 7. *de conceſ. preb.* Illuſtrant Petrus Gregorius *de elect. c.*18. *num.*5. Caſtellinus *eod. tract. cap.*4 *num.*52. Iulius Laurus *in ſimili tract. cap.*19. *num.*123. Barboſa *tom.*1. *voto* 39. *num.* 65. Coiacius *in cap. cùm in Apoſtolica* 8. *de ſponſalib.* Samuel *de elect. tract.*1. *diſput.*2. *num.*27. Acuña *in cap. quantò* 10. 63. *diſt. num.* 3. Garcia *tom.* 2. *polit. tract.*9. *difficultat.* 6. *dub.*3.

3. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO. Sed quia veritas diſputando eruitur, *l. final. §.mixta*, & ibi Bartolus, *ff. de munerib. & honorib. cap. graue*, & ibi Gloſſa, *verbo Veritas, de prebendis*, Vulteius *volum.* 1. *conſil.* 15. ideo pro ratione dubitandi aduersùs hanc concluſionem ita argumentor: ſi in hoc textu ad ſecundam electionem Canonici procedere non valerent, maximè quia prima caſſanda erat: ſed prima non poterat irritari: ergo ſtatim ſequi poterat ſecunda electio. Probatur minor. Quæ nulla ſunt, ipſo iure non egent caſſatione, cùm per ſe non ſubſiſtant, regulâ *Non præſtat, de reg. iuris in* 6. ſed electio facta poſt appellationem, aut contra priuilegia Eccleſiæ, eſt nulla ipſo iure: ergo non eget caſſatione. Probatur prima pars minoris ex textu *in cap. bona, el primero, hoc tit.* vbi electio facta poſt appellationem, ipſo iure non valet ex eo, quia omnia geſta poſt appellationem, tanquam attentata, non valent, *cap.*1. *cum vulgatis, de appellat.* igitur electio poſt appellationem celebratam ipſo iure non ſubſiſtit. Probatur ſecunda pars propoſitionis ex eo, nam priuilegium eſt priuata lex, *cap. priuilegia,* 3. *diſt.* ſed quæ fiunt contra leges, ipſo iure nulla ſunt, *l. non dubium, Cod. de legibus, cap. vide,* 10. *diſt. cap. quæ contra ius, de regul. iuris, lib.*6. igitur electio facta contra Eccleſiæ priuilegia, nulla eſt ipſo iure, & per conſequens, ſi caſſatione non indiget, ſtatim procedi poteſt ad ſecundam. Augetur hæc conſideratio, nam valet argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale, *cap. inter, de tranſlat. Epiſcopi*; & de cauſa matrimonij, ad cauſam electionis, *cap. cùm inter canonicos*, vbi Abbas, *hoc tit.* ſed ſi quis contracto primo matrimonio nulliter ob impedimentum irritans, adhuc lite pendente, eo non caſſato, ſecundum celebret, validè contrahit, non expectatâ iudicis eccleſiaſtici ſententiâ, *cap.* 2. *de matrim. contract. cap. veniens* 13. *cap. cùm in apoſtolica, de ſponſalib.* ergo ſimiliter poſt electionem primam, ſed nullam, quia contra priuilegia Eccleſiæ, vel poſt appellationem erat celebrata, adhuc eâ non caſſatâ, ſecunda celebrari valet.

4. DE APPELLATIONE AB ELECTIONS. Hac conſideratione non obſtante, vera eſt noſtra deciſio, quæ vt ampliori lucis vſurâ fruatur, ſciendum eſt, quod licèt appellatio facta, ne electio celebretur, vt vaga, nulla ſit, *c.*1. *de poſtulat. Prælat. cap. ex ore, verſic. de hoc, de his quæ fiunt à Prælatis*; valet tamen ita interpoſita, vt hoc modo, vel illo canonicè fiat, ne talis perſona eligatur; & tunc electio appellatione pendente vt attentata reuocatur, Lancellotus *de attentatis lib.*2. *cap.*2. *limit.*26. Salgado *de protect. part.* 3. *cap.* 8. ſicut alia omnia poſt appellationem geſta, *cap.*1. vbi dicam, *de appellat.* Similiter electio reuocanda eſt, ſi fiat contra priuilegia alicui Eccleſiæ conceſſa circa electionem Prælatorum; frequenter enim Eccleſiæ habent priuilegium, ne ex alia, quàm ex ipſa Eccleſia Rector eligatur, aut ſimilia, *cap. cùm dilectus, de conſuet. cap. Abbate, de v. ſ.* tunc enim ſimilia

ſimilia priuilegia in electionibus valdè attendenda, & cuſtodienda ſunt.

5. Ratio decidendi. Vnde profluit vera decidendi ratio ad noſtrum textum; nam licèt electio facta poſt appellationem, & contra priuilegia Eccleſiæ, ſit caſſanda, tamen ipſo iure non eſt nulla; vnde cùm per ipſam electionem ſit contractum matrimonium inter ipſum electum & Eccleſiam, *cap. cùm inter, hoc tit.* ideò donec annulletur prima electio, non poteſt procedi ad ſecundam, quia ſicut in matrimonio carnali non poteſt dari polygamia, vt vnus duabus coniunctus ſit; ita nec in ſpirituali poteſt quis duabus Eccleſiis vt ſponſus præeſſe. Rectè ergo deciditur in noſtro textu, ad electionem ſecundam non eſſe procedendum, donec caſſetur prima facta poſt appellationem interpoſitam, & contra priuilegia Eccleſiæ. Sed cùm in his electionibus electi excluſi non ſint, tam à prima, quàm à ſecunda electione, propter vitium, aut defectum eorum, ſed tantùm propter appellationem, aut formam non ſeruatam in ſecunda electione, ideò electi fama non minuitur, aut ſugillatur, ſed illibata permanet, & ſic poteſt in alia Eccleſia, vel in ipſa, vt Prælatus præfici; vt ex noſtri textus finalibus verbis conſtat; licèt aliqui ex antiquioribus auſi ſint contrarium defendere. Si tamen non de electione, ſed de beneficio inter duos lis diſceptetur, vno defuncto alter ſubrogatur in iure vtriuſque, ex regula de collitigantibus, quam exponunt Lotherius *lib. 2. de re benefic. c. 20.* Barboſa *tom. 6. in cap. 1. vt lite pendent.*

6. Diſſoluitur dubitandi ratio. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta; nam licèt attentatum poſt appellationem ſit ipſo iure nullum, ex vulgatis principiis; hoc tamen procedit in appellatione iudiciali, non verò extraiudiciali, quia tunc poſt eam factum non eſt inualidum ipſo iure, ſed tantùm reuocari poteſt per viam attentati, Butrius, Hoſtienſis, & Zabarella *in præſenti.* Diſcriminis ratio in eo conſiſtit, nam per appellationem iudicialem ſuſpenditur poteſtas iudicis: ſed per appellationem extraiudicialem non ſuſpenditur poteſtas, & ſic poſteà geſta non ſunt ipſo iure nulla. Sunt tamen caſus, in quibus appellatio extraiudicialis etiam inducit attentata ipſo iure nulla, vt quando geſta poſt appellationem extraiudicialem, non ſolùm peraguntur poſt appellationem, ſed etiam contra ipſam; tunc enim etiamſi appellatio ſit extraiudicialis, inducit attentata, *cap. cùm nobis, hoc titul.* vbi Abbas *num. 7.* Lancellotus *2. part. de attentatis, cap. 12. limit. 3.* Valenzuela *conſilio 76. num. 25.* Quando autem fiat aliquid contra appellationem, exponit Barboſa *voto 39. num. 69.* Vel ſi appelletur ab electionibus Cathedralium, vel Regularium Eccleſiarum, cùm exprimitur cauſa, quæ verificata iudicatur legitima, *cap. quoniam 10. cap. ſi poſtquam 13. de præb. lib. 6.* Lancellotus *d. cap. 12. limit. 1.* Tandem ſi appellationis cauſa probata ſit coram ſuperiore, tunc enim licèt ſit extraiudicialis, inducit attentata ipſo iure. Gloſſa *in cap. non ſolùm, §. illa, de appellat. lib. 6.* docet & illuſtrat Barboſa *d. voto 39. num. 1.* ſed cùm nullus ex his caſibus in hoc textu præceſſiſſet, ideò appellatio extraiudicialis non inducit attentata, quæ ipſo iure nulla ſint. Nec augmentum primum huius difficultatis obſtat, deductum *ex d. cap. priuilegia, cum aliis*; nam licèt priuilegia ſint leges, ſunt tamen priuatæ, non publicæ, aut communes: quare cùm in facto conſiſtant, facilè ignorantur, *cap. 1. de conſtit. in 6.* vnde facta contra priuilegia, non ſunt ipſo iure nulla; ſicut facta contra leges publicas & communes. Nec aliud huius difficultatis augmentum refragatur, deductum *ex cap. cùm in apoſtolica, de ſponſalib.* cui ſatisfacit Cuiacius in eodem textu; aſſerendo in noſtro textu irritari electionem factam poſt primam non caſſatam, quia vitium continebat: at verò *in d. cap. cùm in apoſtolica*, ſecundum matrimonium nullum vitium continere, & ſic vt validum defendi. Sed hæc ſolutio ex eo non placet; nam electio facta poſt primam adhuc non caſſatam, nullum aliud vitium continet, niſi vt vna Eccleſia duobus adhæreat; vni ratione primæ electionis, licèt inualidæ; alij virtute ſecundæ electionis, quod *in dict. cap. cùm in apoſtolica*, contingit; immò & ſi verum fatemur, maius vitium adeſt *in dict. cap. cùm in apoſtolica*, & debet conſiderari in eo, qui contraxit ſecundum matrimonium lite nondum ſopitâ ſuper primo, & adhuc per ſententiam iudicis non irrito, quàm in noſtro textu; ſiquidem qui contraxit matrimonium primum, & lite pendente ſecundum celebrauit, expoſuit ſe periculo polygamiæ, ſi primum validum eſſe declaretur. Quare eâ ſententiâ omiſſâ dicendum puto, in eo textu matrimonium ſecundum, licèt non iuſtum, tamen validum fuiſſe, cùm poſteà apparuiſſet primum inualidè contractum fuiſſe, & ſic ſecundum ſine vitio, aut impedimento dirimente fuiſſe celebratum; non tamen irritatur, vt electio in præſenti caſu, quia non ita facilis eſt irritatio matrimonij ſicut electionis; in matrimonio enim validè, etſi iniuſtè celebrato, datur ſacramentum, quod Eccleſia irritare non valet: quare in eo textu non irritatur ſecundum matrimonium, ſicut electio in præſenti textu.

Sed adhuc præſenti aſſertioni obſtat textus *in cap. cùm terra, 14. hoc tit.* in illis verbis: *Quod ſi in perſona fuerit, vel in electionis modo peccatum, tamdiu in electione diligentiam inquiſitionis apponant, donec vacanti Eccleſiæ de perſona idonea valeat prouideri.* Ex quibus verbis apertè deducitur, poſt primam electionem nondum caſſatam, ad ſecundam procedi poſſe: ergo non rectè Alexander in præſenti decidit, nondum caſſatâ ſecundâ electione, ſecundam celebrari non poſſe. Cui difficultati vt ſatisfaciant Gloſſa ibi, *verbo diligentia*, & claſſici repetentes *ibi*, varias ſolutiones adducunt. Primò aſſerunt in eo textu electionem iam caſſatam fuiſſe tempore ſecundæ, vel ſecundam electionem celebrari non permitti, ſed tantùm inquiſitionem fieri de perſonis eligendis, vt primâ electione caſſatâ poſſit rectè ad ſecundam procedi. 7. Exponitur cap. cum terra 14. hoc tit. Secundò, & veriùs, affirmatur in eo textu electionem primam ipſo iure nullam fuiſſe, & ſic ſtatim ad ſecundam procedi poſſe: ita Butrius, & Abbas in eius textus expoſitione. Etiam ex ſuprà traditis exponi debent textus *in cap. ſicut 28. hoc tit.* iuncta Gloſſa *ibi, verbo Iuris, cap. auditis 29.* cum Gloſſa *ibi, verbo caſſatam, eodem tit. cap. ex parte, de arbitris.*

CAPVT

CAPVT XI.

Idem.

SVffraganeis alicuius Metropolitani ád mandatum ipſius poſt confirmationem electionis ſuæ, etiamſi pallium non recéperit, licitum eſt electum, qui ad eius iuriſdictionem pertinet, conſecrare.

N O T Æ.

1. a IDem.] Simile etiam vitium continet hæc deciſio, ac antecedens; licèt enim repetiatur *ſub hoc tit. cap. 1. in 2. collectione*; non tamen conſtat cui miſſa ſit, & quà occaſione ab Alexandro III. ita decréta, adeò vt quidam aſſeruerint, hanc epiſtolam non eſſe decretalem, ſed quandam adiectionem Ioannis Gallenſis, & ſic vim legis Pontificiæ non obtinere: ſed cùm compilata ſit in hac ſexta collectione, locus non eſt hæſitationi, vtrum authentica ſit, vel apocrypha, vt dixi in apparatu, & iam animaduertit Panormitanus hic *num.* 1. quem ſequuntur Sanchez *lib. 7. conſilior. cap. 2. dubio* 16. *num.* 16. Diana *p. 12. tract. 1. reſolut.* 68.

COMMENTARIVM.

2. Conclvſio traditvr. EX hoc textu talis depromitur aſſertio: *Metropolitanus non conſecratus, licèt nondum receperit pallium, poteſt conſecrationem ſui ſuffraganei delegare Epiſcopo.* Non eſt ſimilis deciſio in iure, ex qua ab ſpecie, vt vulgò dicitur, probari poſſit: per argumentum autem probatur *ex cap. noſti, cap. tranſmiſſam, hoc tit. cap. 2. de tranſlat. Epiſcopi,* vbi docetur, poſſe Archiepiſcopum poſt confirmationem exercere quæ ſunt iuriſdictionis, etſi non receperit pallium. Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa in præſenti, Azor 2. *tom. inſtit. lib. 3. cap.* 34. Sanch. 2 *tom. 2. conſil. lib. 7. cap. 1. dub.* 16. Boerius *tom. 2. lib. 3. cap. 29. q.* 7. Pater Andreas Gerund. quem laudat Diana *p. 12. tract. 1. reſolut.* 68. Turriſcremata *in cap. Epiſcopo* 6. *diſt.* 100. Hallier. *de ſacris elect. 2. p. cap. 4. art. 1. §. 9. fol.* 701. Solorzano *tom. 2. lib. 3. cap.* 7.

3. Impvgnatvr tradita aſſertio. Huius deciſionis dubitandi ratio vnica, ſed non leuis, ex eo naſcitur; nam ille videtur facere, cuius nomine fit, *cap. mulieres, de ſentent. excomm. cap. qui per alium,* vbi plures. Pechius *de reg. iur. in* 6. ſed Metropolitanus, etiam confirmatus, dum pallium non recepit, non poteſt conſecrare ſuffraganeum, *cap. quod ſicut* 28. *§. ſuper eo, hoc tit.* Nicolaus *ad conſulta Bulgarorum, cap.* 73. vbi de Epiſcopo eligendo eos admonens, Inquit: *Si Chriſti plebs ipſo creſcente creſcit, Archiepiſcopus priuilegia per nos accipiat; & ita demùm Epiſcopos ſibi conſtituat, qui ei ſuccedenti ſucceſſorem eligant.* Et paulò poſt: *Archiepiſcopum ab Epiſcopis eligendum ſcribit, ſanè interim in throno non ſedentem, & præter corpus Chriſti non conſecrantem, priuſquam pallium à Sede Romana accipiat, ſicut Galliarum omnes & Germaniæ, & aliarum regionum Archiepiſcopi agere comprobantur.* Gregorius VII. *lib. 9. epiſt.* 1. ibi: *Te ipſum non ignorare putamus, quàm diſtrictè ſanctorum Patrum cenſura in eos vindicandum ſtatuerit, qui poſt conſecrationem ſuam poſt tres continuos menſes pallium, quod ſui officij, obtinere ſpreuerint. Deinde Apoſtolicâ tibi præcipimus authoritate, vt quia ſanctorum Patrum ſtatuta paruipendiſti, nullum deinceps Epiſcopum, vel Sacerdotem ordinare, ſeu Eccleſias præſumas conſecrare, donec honoris tui ſupplementum, pallij videlicet vſum, ab hac Sede impetraueris.* Ioannes VIII. *epiſt.* 93. vbi Arelat. Archiepiſcopo reſcribens, ita ait: *Proh dolor, cùm in Galliæ partibus eſſemus, inter cætera vnum valdè prohibendum inuenimus: Metropolita antequam à Sede Apoſtolica pallium receperint, conſecrationem facere præſumunt, quod anteceſſores noſtri, & nos canonico decreto, ne fieret, interdiximus; per pallium enim Pontificalis officij plenitudo cum Archiepiſcopalis nominis appellatione confertur.* Igitur ſi ipſe per ſe non poteſt conſecrare Epiſcopum, quomodo poterit conſecrandi poteſtatem aliis demandare.

Adhuc tamen defendendum eſt hoc Alexandri decretum, ad cuius expoſitionem ſupponendum eſt, ad Archiepiſcopum ſpectare conſecrare Epiſcopos ſuffraganeos, vel eorum conſecrationem Epiſcopo demandare, *cap. ſi Epiſcopus 7. de temporib. ordin.* vbi plura adducemus, quæ ex eo commentario petenda ſunt, & huic annectenda. Etiam ſciendum eſt, Archiepiſcopum poſt confirmationem, etiam pallio non recepto, poſſe exercere quæ ſunt iuriſdictionis, exceptis grauioribus cauſis, vt congregare Concilium, & ſimilia; quia adhuc non habent plenitudinem officij, nec nomen Archiepiſcopi, *cap. niſi, de auctorit. & vſu pallij,* vbi plenè probo. Ex eius commentario præſens ſuppleri debet, ne bis eadem repetam: quibus ſuppoſitis facilè emmut huius deciſionis ratio; nam cùm Archiepiſcopus ante pallij receptionem poſſit exercere ea, quæ ſunt iuriſdictionis, & eius ratione Archiepiſcopo competat Ius conſecrandi Epiſcopos ſuffraganeos, vel delegandi eandem conſecrationem alicui ex ſuffraganeis, ideò in præſenti textu deciditur, Metropolitanum poſſe ſuffraganei conſecrationem committere, & delegare ante pallij receptionem, cùm poſt confirmationem, quæ ſunt iuriſdictionis exercere valeat, *dict. cap. noſti, dict. cap. tranſmiſſam.* 4. Traditvr ratio decidendi.

Nec obſtat, Archiepiſcopum per ſe ante pallij receptionem non poſſe Epiſcopum conſecrare, & per conſequens nec aliis committere conſecrationem; nam Archiepiſcopus, dum committit ſuffraganeo conſecrationem ſuffraganei, non committit poteſtatem ordinis, quæ eſt indelegabilis, *cap. aquæ, de conſecratione Eccleſiæ*; cùm proueniat ex charactere; ſed tantùm præſtat iuriſdictionem, quam habet in conſecrandis Epiſcopis, vt Epiſcopus poſſit Epiſcopum ordinare, qui aliàs ex defectu iuriſdictionis illum conſecrare non valebat: coniunguntur ergo poteſtas ordinis, quæ reſidet in Epiſcopo delegato, & iuriſdictio, quæ mandatur, & ſic ex his duobus, iuriſdictione videlicet vnius, & alterius ordine, ritè celebratur conſecratio ab Epiſcopo ſuffraganeo: ſicut defuncto Archiepiſcopo ſuffraganei ritè conſecrãt conſuffraganeũ ſuum, *c. quid,* 64 *diſt.* Nec hoc nouum, aut inſulens 5. Diſſolvitvr difficvltas.

Digitized by Google

eſt in vtroque iure; noſtro enim Pontificio attento, licèt Capitulum Sede vacante non poſſit ordines conferre, poteſt tamen committere ſubditos ſuos alicui Epiſcopo, vt ab eo ordinentur, *cap. cùm nullus, de temporibus ordin. lib.* 6. ſeruatâ formâ Concilij Tridentini *ſeſſ.* 8. *de reform. cap.* 10. & Archiepiſcopus non conſecratus, non poteſt altaria & Eccleſias conſecrare, *d. c.* 28. §. *ſuper, hoc tit.* & tamen poteſt earum conſecrationem aliis demandare. Parochus ſimiliter habens beneficium parochiale, ſed non ordinatus, quia intra annum eſt, licèt ex opinione plurium non poſſit matrimonio aſſiſtere, tamen poteſt alij ſacerdoti facultatem aſſiſtendi delegare. Baſilius *de matrim. lib.* 5. *cap.* 17. Barboſa *de officio parochi*, *cap.* 22. *num.* 60. Iure etiam Cæſareo Proconſul, qui ante ingreſſum ciuitatis iuriſdictionem non habebat, *l.* 1. *ff. de officio Proconſulis*, Cuiacius *in l. Legatus* 20. *ff. de officio Præſidis*; tamen poterat iuriſdictionem demandare, *l. aliquando*, *ff. de officio Proconſulis*: ita ſimiliter Archiepiſcopus ante pallij receptionem, licèt conſecrare Epiſcopum non poſſit, poteſt tamen Epiſcopo demandare talem conſecrationem.

6. EXPONITVR CAP. QVONIAM 100. DIST.

Sed primò in hac parte adeſt difficilis textus *in cap. quoniam*, 100. *diſt.* in illis verbis: *Metropolitanorum fidem ſuam ſecundum priſcam conſuetudinem ſanctæ Sedi Apoſtolicæ exponere detrectantes, vſum pallij neque expetunt, neque percipiunt, ac per hoc Epiſcoporum conſecratio viduatis Eccleſiis non ſine periculo protelatur.* Ex quibus verbis depromitur, Epiſcoporum conſecrationem differri, donec Archiepiſcopus pallij vſum conſequatur: igitur, quia dum illud non obtinet, neque per ſe, neque per alium conſecrare poteſt Epiſcopos. Difficultatem agnouerunt Gloſſa *in præſenti*, & *in d. cap. quoniam*, *verbo Epiſcoporum*; & omnes antiquiores *hic*, qui varias adducunt ſolutiones: quibus omiſſis, placet noua interpretatio Hallierij *de ſacris elect. vbi ſuprà, fol.* 700. dum Pelagij deciſionem non vniuerſalem, nec perpetuam eſſe ſupponit, ſed pro opportunitate temporis, & prouinciæ dimanaſſe: cùm enim temporibus Pelagij, Archiepiſcopi, Epiſcopique Ligurum, Venetorum, atque Iſtrionum, pro defenſione trium capitulorum Concilij Chalcedon. contra quintam Synodum ſchiſma conflatent, eos valdè increpauit, immò aduerſus eos dimicauit Pelagius, vt conſtat ex eius epiſtolis ad Narſetem: quare vt faciliùs, tam Archiepiſcopi, quàm Epiſcopi ad fidem Romanæ Eccleſiæ redirent, ſtatuit ne Archieſpiſcopi, non petito pallio, in cuius aſſecutione fidem atque obedientiam promittunt, *cap. ſignificaſti* 4. *hoc tit.* Epiſcopos poſſent conſecrare, aut committere conſecrandos, vt ſic Epiſcoporum conſecratione protelatâ, obedientiam Pelagio præſtarent, ita Hallierius *vbi proximè*.

7. EXPLICATVR CAP. 1. DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

Secundò aduerſatur textus *in cap.* 1. *de tranſlat. Epiſcop. in fine*, ex cuius vltimis verbis deducitur, Archiepiſcopum pallio non accepto Epiſcopum Valienſem confirmaſſe: igitur, quia Archiepiſcopus per ſe, pallio non recepto, poteſt Epiſcopos ordinare. Cui difficultati reſpondendum eſt, textum illum procedere in Archiepiſcopo confirmato Epiſcopum confirmante; cùm enim per confirmationem iuriſdictionem conſequatur, ita vt omnia quæ ſunt iuriſdictionis, poſſit exercere cõfirmatus, ideo poteſt Epiſcopos confirmare, quia in confirmatione non exercet quæ ſunt ordinis, ſed iuriſdictionem, cuius exercitium habet poſt ſuam confirmationem, *cap. noſti*, *c. tranſmiſſam*, *hoc titulo.*

CAPVT XII.

[a] Clemens III.

SVper eo verò, quod quærere voluiſti, ſi alicuius electione caſſatâ, idem ad alterius Eccleſiæ regimen electus fuerit, an eius electio debeat confirmari: hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quod ſi prior electio non vitio perſonæ, ſed modo electionis caſſatur, promotionem eius in eadem etiam Eccleſia (niſi fortè ſimoniacæ prauitatis aliquid interceſſiſſe conſtitit) non debeat impedire.

NOTÆ.

1. [a] CLemens III.] Ita legitur in hac collectione, alibi autem legitur, *Alexander III.* cui autem miſſa ſit hæc decretalis, neque ex hac, neque ex ſecunda collectione, vbi *ſub hoc tit. cap.* 3. reperitur hæc deciſio, apparet.

COMMENTARIVM.

2. CONCLVSIO TRADITVR.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Ille, cuius electio fuit caſſata, non vitio perſonæ, ſed forma electionis, niſi ob vitium ſimoniæ, iterum eligi poteſt.* Probant textus *in cap. conſiderauimus*, *hoc tit. cap. gratum* 2. *de poſtulat. Prælat. cap. ad petitionem* 22. *de accuſat.* Illuſtrant Ioannes Calderinus *in repetitione ad hunc text.* Petr. Greg. *de elect. cap.* 9. *num.* 23. Caſtellinus *eod. tract. cap.* 5. *num.* 35. Iulius Lauorus *de elect. cap.* 5. *num.* 35. Tamburinus *de iure Abbat. tom.* 1. *diſput.* 5. *quæſito* 21. *n.* 4. Laurentius Peytinis *de ſubdit. relig. cap.* 31. *tom.* 1. §. 8. Layman. *de Prælat. elect. cap.* 6. *q.* 6. Alij plures relati à Barboſa *tom.* 1. *voto* 35. *num.* 22. & *voto* 36. *num.* 22. & *voto* 104. *n.* 23.

3. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

Sed hæc aſſertio valdè impugnatur ſequenti conſideratione; nam materia & forma ad perfectionem cuiuſlibet rei neceſſaria ſunt, *c. de ætate* 1. *q.* 1. *cap. tua nos*, *de ſponſ.* & ſic cuiuſlibet defectus tollit perfectionem rei, vel actus, *cap. in quadam*, *de celebrat. Miſſarum*: ſed in electione vitium perſonæ electæ eſt vitium materiæ: ergo ſicut vitium formæ ſolùm reddit ipſam electionem caſſandam, non verò inhabilem reddit electum ad aliam; ita ſimiliter & vitium materiæ, hoc eſt perſonæ, tantùm electionem debet vitiare, non autem electum reddere inhabilem ad aliam electionem. Secundò impugnatur hæc aſſertio; nam vt quis propter electionem caſſatam reddatur inhabilis in poſterum ad aliam quamlibet, repugnat iuri canonico, & rationi: iuri Pontificio, quatenus in eo docemur, ob crimen in modum exceptionis oppoſitum, criminoſum non puniri pœnâ ordinaria, *c.* 1. *de exceptionibus*, *cap.* 2. *de ordine cognitionum*: nec exinde criminoſus redditur infamis, *dict. cap.* 1. *l. Lucius*, *ff. de his qui notantur infamia*: ſed cùm agitur de caſſatione electionis, tantùm vitia opponuntur electo per modum exceptionis:

ergo

ergo non debet inhabilis inde reddi, ad alias electiones, cùm hæo fuiſſet pœna ordinaria, ob delictum in modum exceptionis oppoſitum. Rationi etiam, nam qui in vna electione vitio perſonæ reiectus eſt, poteſt emendari, & per pœnitentiam reddi habilis ad ſecundam electionem; *multos enim vidi & audiui* (inquit Cicero in oratione pro Cælio) *qui cùm totam adoleſcentiam voluptatibus dediſſent, emerſiſſe aliquando, & ſe ad frugem bonam recepiſſe, grauesque homines, & illuſtres fuiſſe*. Vnde Pericles, qui ex ſeducta prodiit domo, Athenienſiom fuit Imperator electus, cùm emendatus eſſet: ergo etſi aliqua electio vitio perſonæ caſſata ſit, quia poteſt expectari eius pœnitentia, non qooad omnes alias electiones debet inhabilis iudicari. Accedit, nam ſæpe quia eſt dignus minori dignitate, non tamen maiori, *c. ſcriptum* 12. *hoc tit. c. nos* 52. *diſt.* ergo licèt indignus ſit quis maiori dignitate, non debet repelli ab omnibus electionibus.

4. Eligi qui non poſſint. Quâ dubitandi ratione non obſtante defendenda eſt præſens deciſio, ad cuius expoſitionem ſciendum eſt, non omnes eligi poſſe ad dignitates eccleſiaſticas; aliqui enim vitio, ſeu delicto eligi prohibentur, vt ſacrilegi, *cap. venerabilem, hoc tit.* qui ab alijs etiam actibus excluduntur, *cap. nulli* 3. *q.* 4. falſarij litterarum Apoſtolicarum, *cap. ad falſariorum, de crimine falſi*, vſurarij, *cap. de Petro*, 47. *diſt. cap. inter dilectos, de exceſſib. Prælat.* infames enim ſunt, *l. improbum, C. ex quibus cauſis infamia*; ſchiſmatici, *cap. nos*, 12. *diſt. cap. quia tua* 5. *de elect.* excommunicatione maiori ligati, *c. poſtulaſti, de clerico excomm.* interdicti, *cap. cùm inter, hoc tit. cap.* 1. *de poſtulat. Prælat.* ſuſpenſi, *cap. cùm dilectus* 8. *de conſuet.* periuri, *cap. querelam* 10. *de iureiurando*; publici aleatores, *d. cap. inter, de exceſſib.* & omnes alij, qui irregularitatem contraxerunt, vel ob vitium animi, corporis, originis, ob vinculum reale, perſonale, aot ciuile, quos longum foret recenſere. Videndi ſunt Maiolus, Suarez & Gibalinus *in comment. de irregul.* P. Gregorius *de elect. cap. 9. per totum*, Corumus *lib. 1. de iure Pontificio, tit* 25. Barboſa *allegat.* 42. & 43. & 77.

5. De vitio ſimoniæ. Secundò ſciendum eſt, inter delicta, aut vitia à ſupradictis recenſita, quibus aliquem eligi prohibetur, ſemper vt deteſtabilius iudicatum fuiſſe ſimoniæ vitium; ſimoniæ enim labes impedit electionem ad omnem dignitatem eccleſiaſticam: ita notorij ſimoniaci, ſi de facto electi fuerint, à dignitate abiici, & deponi debent, *cap. inſinuatum* 13. *de ſimonia*; nec ſolùm ſimoniaci, & per ſimoniam dignitatem eccleſiaſticam adepti, dicuntur illi, qui pecuniam electoribus dederunt, aut illicitas pactiones inierunt, *l. ſi quemquam, C. de Epiſcop. & Clericis*; verùm & ſi propinqui, aut amici electi, ſiue eligendi, pecuniam dederint, aut prædictas pactiones fecerint, *cap. Matthæus, de ſimonia*; iſti enim licèt propriâ perſonâ immediatè vitium ſimoniæ non contraxerint, tamen ſimoniacè eliguntur, & talia electio nulla eſt, atque electus redditur inhabilis ad beneficium, ac ſi vitium ipſe contraxiſſet, vt dicemus *ad titulum de ſimonia.*

6. Da forma electionis. Tertiò prænotandum eſt, electionem aliquandò nullam eſſe, non ex defectu habilitatis electi, verùm ex defectu formæ, videlicet, quia non fuit ſeruata forma præſcripta *in cap. quia propter, hoc tit.* vel ex defectu eligentium, cùm propter eorum vitium caſſatur electio, vt quia elegerunt conditionaliter, vel alternatiuè, *cap.* 2. *de elect. in.* 6. vel non vocatis vocandis, *cap. quod ſicut, cap. bonæ, el* 2. *hoc tit.* vel admiſſis ad electionem non admittendis, vt ſi admittantur excommunicati maiori excommunicatione, *cap. illa, hoc tit.* vel laici, qui admitti non debent, *cap. ſi quis, cap. Maſſana, hoc tit.* vel ſi eligant contra priuilegia Eccleſiæ, *cap. conſideranimus, hoc tit.* vel tandem neglexerint ea, quæ circa electionis formam à ſacris canonibus ſunt præſcripta, de quibus paſſim *in hoc tit.* & præcipuè *in d. cap. quia propter*, agemus: in his enim caſibus electio non caſſatur ob vitium perſonæ, ſed ob formæ defectum. Ex quibus apparet vera decidendi ratio ad noſtrum textum; nam cùm electio caſſatur vitio formæ, imputari non debet electo tale vitium, cùm nemo alterius odio prægrauetur, *l. iniquiſſimum, ff. de iuris & facti*; nec res quæ culpâ caret, in damnum vocari debet, *c.* 2. *de conſtit.* ideò cùm electus ob vitium formæ non ſeroatæ nullam infamiæ notam contraxerit, ſiquidem ob vitium ſuum non fuit caſſata electio, inde ad alias electiones in ipſa Eccleſia, vel in alia habilis remanet: at verò cùm vitio perſonæ electio caſſatur, electus remanet inhabilis ad alias electiones; nam ex tali vitio ſugillatur electi perſona, & notatur quodammodo, *cap. cito* 1. *q.* 1. ſed cuius opinio eſt grauata, eligi interim non poteſt, *cap. omnipotens, de accuſation.* & infamibus portæ dignitatum non patent, *cap. infamibus, de regul. iuris, lib.* 6. igitur illi manent inhabiles ad omnes dignitates eccleſiaſticas. Accedit, nam ſemel malus, ſemper præſumitur malus, *reg. Semel, de regul. iuris lib. 6. l. ſi cui, §. iiſdē, ff. de accuſat.* vnde qui propter grauatam opinionem fuit à teſtimonio aliquando repulſus, ſemper repellitur, *cap. teſtimonium* 54. *de teſtibus*: vnde fertur, M. Fiduecium Senatorem ſemel proſcriptum fuiſſe à Silla, & poſt 36. annos proſcriptum iterum ab Antonio; nec vlla alia de cauſa, quàm quòd anteà fuiſſet proſcriptus, vt refert Plinius *lib. 7. hiſtoriâ, cap.* 44. Rectè ergo Alexander III. in præſenti decreuit, eum cuius electio vitio perſonæ caſſata fuit, reddi inhabilem ad alias electiones, tam in ea Eccleſia, quàm in alia.

7. Diſſoluitur difficultas. Nec prima dubitandi ratio ſuprà adducta obſtat; nam licèt æquè defectus formæ ac materiæ vitiet electionem, hoc procedit quoad vim, & effectum ipſius electionis, non verò vt inhabilitas inde proueniat reſpectu electi; ſiquidem, vt ſuprà dixi, cùm vitio formæ electio caſſatur, factum electorum non debet nocere electo, nec ille ſine dolo ſuo damnum ſentire, vt Abbas, Butrius, & omnes antiquiores hîc defendunt. Nec ſecunda difficultas obſtat, nam cùm electio caſſatur vitio perſonæ, non caſſatur electio quia opponitur vitium in modum exceptionis: immò potiùs cùm agitur de caſſanda aliqua electione, ita proceditur, vt formetur proceſſus, vocato priùs & audito ipſo electo, vt docent Rodriguez *tom. 2. quæſtione* 52. *art.* 12. Caſtellinus *vbi ſuprà, num* 27. Valenzuela *tom. 1. conſilio* 44 Portel. & alij laudati à Barboſa *dicto voto* 35. *num.* 22. & *voto* 38. *num.* 17. vnde cùm citatus ſit electus, rectè, ſi probetur vitium, deciditur, manere ineligibilem quoad alias dignitates eccleſiaſticas. Nec obſtat augmentum difficultatis à ratione deductum; nam cùm quis ſemel ob vitium inhabilis declaratus eſt quoad vnam Eccleſiam, inhabilis cenſetur quoad omnes, quia ſemel malus ſemper præſumitur talis, dictâ regulâ *Semel*, vbi plura Pertus Pecchius. Diſtinguendum tamen eſt inter vitium animi, & corporis; nam vitium animi, de quo agimus, durare poteſt; vitium verò corporis tolli, & aboleri in totum. Vnde reiectus ab electione ob vitium corporis

temporalis, non ſemper manebit inhabilis, cùm deficiat cauſa ipſius inhabilitatis. Nec quod dicebamus de inhabilitate quoad minores dignitates, obſtat; nam non attenditur quoad caſſatiooem primæ electionis quantitas digoitatis, ſed tantùm vitium perſonæ inſpicitur: vnde ſiue ad maiores, ſiue ad minores dignitates manet inhabilis, vt docent Cardinalis *hic*, & alij ſuprà citati.

8. EXPONITVR CAP. OFFICII 38. HOC TIT.

Sed adhuc ſuperioti aſſertioni obſtat textus *in cap. officij 38. hoc tit.* vbi cùm quædam electio fuiſſet caſſata, non vitio formæ, ſed perſonæ, deciditur ipſum inualidè electum poſſe ex poſtfacto admitti ad ipſam dignitatem: igitur reiectus ab vna electione, oec quoad ipſam Eccleſiam, immò nec quoad ipſam dignitatem manet inhabilis. Pro cuius textus expoſitione diſcrimen conſtituendum eſt inter vitium electi perpetuum, & temputale; cùm enim adeſt in ipſu electo vitium perpetuum, nec in ipſa Eccleſia, nec in alia eligi poteſt; cùm autem vitium non eſt perpetuum, ſed temporale, ex qoo oulla infamia ſecuta fuit, tunc ſemel reiectus ab vna electione, poteſt deinceps ſublato vitio eligi, *cap. cùm inter R. hoc tit.* docet Buhic. *in præſenti, num.* 4. vnde cùm defectus, ſeu vitium electi *in d. cap. officij* 38. eiſſet temporale, ex eo proueniens, quod non erat profeſſus in ipſo monaſterio, quod vitium lapſo temporis nouitiatus, & profeſſione ſecutâ tollitur; ideò aſſerit Pontifex, poſt profeſſionem emiſſam poſſe eligi in Abbatem ipſius monaſterij: ſed quia aliqua ſuſpicio anricipatæ electionis poterat in eo conſiderari, iniungitur illi purgatio, vt ab hac ſuſpicione, ſi qua adfuerat, liberaretur.

Secundò obſtat textus *in cap. conſiderauimus* 10. *hoc tit.* vbi cùm electio fuiſſet caſſata quorundam, non vitio perſonæ, ſed formæ, videlicet quia contra priuilegia Eccleſiæ, & poſt appellationem interpoſitam celebrata erat, deciditur quod licèt ipſis electis integra, & incolumis conſeruetur fama, & in aliis Eccleſiis eligi poſſint; tamen quoad ipſam Eccleſiam, & illam ordinationem inhabiles remanere. Ex quo textu expreſsè deducitur, quod licèt non vitio perſonæ, ſed formæ electio caſſetur, inhabilis remanet ex tali electione reiectus. Coi difficultati reſpondendum eſt, in eo textu electum & reiectum ab electione non remanere inhabilem, quoad electiones, tam in ipſa, quàm in alia Eccleſia celebrandas; ſed tantùm quoad ipſam, quæ caſſata fuit; quia licèt non propter vitium perſonæ caſſata eſſet, tamen magnum ſcandalum ſequebatur, ſi electus poſt appellationem interpoſitam, etiam ex noua electione, in eadem tamen ordinatione admitteretur: quare ob hanc rationem ſpecialem, ſcandali videlicet, quod ſequi poterat, electi inhabiles redduntur tantùm quoad eam electionem. 9. EXPONITVR CAP. CONSIDERAVIMVS, HOC TIT.

CAPVT XIII.

[a] Cæleſtinus III.

CVm monaſterium de Pellicia in tuo ſitum Epiſcopatu ad eam diſſolutionem deuenerit, ſicut tuarum litterarum inſinuatio patefecit, quod fratres eiuſdem domus obſeruantiam religionis, & ordinem abiecerunt & bonis eius dilapidatis, atque conſumptis, ad eligendum ſibi Abbatem de ipſius Eccleſiæ gremio non potuerint hactenus conuenire: ad tuæ tamen admonitionis, & exhortationis inſtantiam in vnum conuenientes, in quemdam, qui cum fratribus ſuis in eremo eſt laudabiliter conuerſatus, boni teſtimonij virum vnanimiter conſenſerunt, & cum in Abbatem totis deſideriis poſtulantes, eius ſubiici diſciplinis, & habitui poſtulabant. Tu verò poſtulationi eorum, de prudentum & diſcretorum virorum conſilio præbuiſti aſſenſum, & humiliter ſupplicaſti eandem ordinationem à Sede Apoſtolica [b] confirmari. Nos autem petitioni tuæ fauorem noſtrum & aſſenſum liberaliter impertientes, ordinationem ipſam, ſicut canonicè facta eſt, confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus.

NOTÆ.

1. a CÆleſtinus.] Ita etiam legitur in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. c.* 4. cui tamen miſſa ſit hæc decretalis, nec ex hac, nec ex illa collectione conſtat: ego autem ita reſtituendam huius textus inſcriptionem exiſtimo, *Cæleſtinus III. Amelino Cenomanenſi Epiſcopo*: quod vt notum fiat, priùs diſquirendum eſt, de quibus monachis agatur in præſenti? Et Zabarela, Hoſtienſis, & Abbas accipiunt hanc deciſionem de Camaldulenſibus, qui ſimul vitam agunt eremiticam, & cœnobiticam, iuxta regulam S. Romualdi. Auguſtinus Florentinus *in hiſtor. Camald.* Arnoldus Vvion. *lib.* 1. *ligni vitæ, cap.* 19. 20. *&* 21. plures relati à Barboſa *lib.* 1. *iuris eccleſ. c.* 41. *n.* 46. Yepes *in chron. D. Benedicti, centuria* 6. *anno Chriſti* 1009. Petrus Muñoz *de eremo Camald.* Sed in hoc textu agitur de monachis, & eiuſdem ordinis eremitis: igitur Cæleſtinus de Camaldulenſibus accipiendus eſt. Sed, ni fallor, textus iſte accipiendus eſt de monachis D. Benedicti, quod facilè ſuadebitur ex ſequentibus. Primò, nam monaſterium B. Mariæ de Pellicia, de quo in præſenti, eſt ordinis D. Benedicti, in Comitatu Cenomanenſi, vt tradunt Chopinus *de ſacra polit. lib.* 1. *tit.* 2. *num. vlt.* Tamburinus *tom.* 1. *de iure Abbat. in ſerie Abbatiarum, verbo Cenomanenſis.* Secundò quia, vt refert ex hiſtoricis Religionis Camaldulenſis Yepes *vbi ſuprà, fol.* 314. eorom Prælati, Priores, non Abbates dicuntur: ſed in præſenti textu agitur de Abbate eligendo: ergo non de Camaldulenſibus, ſed de monachis D. Benedicti eſt accipiendus. Cùm ergo monaſterium de Pellicia ſit in Comitatu Cenumanenſi, & tempore Cæleſtini III. floruiſſet in ea Eccleſia Amelinus, vt refert Choppinus *in ſerie Præſulum ipſius Eccleſiæ*, Fratres Sammat. *tom.* 2. *Galliæ Chriſt.* & Epiſcopo proprio ipſius monaſterij reſcribat Cæleſtinus ibi, *in tuo ſitum Epiſcopatu*; rectè inſcriptionem reſtituimus ita, *Cæleſtinus Amelino Epiſcopo Cenoman.* Quæ ſententia non parum firmatur *ex cap.* 1. *de confeſſis*, vbi extat alia pars huius epiſtolæ.

b *Confirmari.*

2\. b *Confirmari.*] Non quia prædictum monaſterium D. Mariæ de Pellicia, eſſet Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectum, vt aliqui in præſenti volunt, cùm eo caſu fruſtra Epiſcopus electioni, ſeu confirmationi Prælati ſe immiſceret; ſed ipſe petiit confirmationem, & conſuluit Romanum Pontificem, quia ambigebat vtrum monachus in eremo degens poſſit præfici vt Prælatus monaſterio de Pellicia.

COMMENTARIVM.

3\. CONCLVSIO TRADITVR AC PROBATVR. EX hoc textu, & *ex cap. cùm cauſam 27. cap. ad noſtram 37. cap. officij 38. cap. cùm in magiſtrum, hoc tit.* qui cùm eandem contineant deciſionem, eodem commentario ſunt exponendi, talis deducitur concluſio: *Non profeſſus religionem, nequit eligi in Prælatum ipſius, non obſtante contraria conſuetudine; poſtulari autem valet.* Probant eam textus *in cap ſicut 48. diſt. cap. nemo 16. q. 1. cap. congregatio 16. q. vlt. cap. in noua 16. q. 7. cap. Presbyteros, cap. Abbas, cap. Abbatem 18. q. 2. c. finali, de ſtatu monach. cap. nullus, hoc tit. lib. 6. Clementina 1. §. cæterùm, verſiculo ſanè, Clement. ne in agro, §. penult. de ſtatu monach.* Concilium Meldenſe ſub Carolo, *can. 9.* Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ. 9.* Troſleian. *can. 3. Et vt Abbates ſint religioſæ perſonæ, & quæ religioſam agnouerint diſciplinam.* Trident. *ſeſſ. 25. de regul. c. 21.* Colonienſe anno 1536. *can. 7. Sacris Canonibus ſaluberrimè conſtitutum eſt, vt omnes Cathedrales Eccleſiæ, collegia, & conuentus, ad dignitates vacantes ex ſua congregatione idoneos eligant Prælatos.* Diuus Gregorius *lib. 7. regeſt. epiſt. 9. & lib. 8. epiſt. 23.* Carnotenſis *epiſt. 47. & 120.* Arnulphus Lexouienſis *in ſermone habito in Synodo*, ibi: *Regularis conuentus accipiat Patrem regulari inſtitutione formatum, ne ſtatuæ aureæ caput æneum dicatur adfixum.* Alia iuris teſtimonia cumularunt Creſpetius *in ſumma, verbo Abbas 2.* Anton. Auguſt. *in epitom. lib. 9. titulo 43.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa in præſenti Lauorus *de elect. tit. 4. cap. 16. num. 27.* Suarez *de relig. tom. 4. lib. 2. cap. 3. tract. 8.* Barboſa *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 17. num. 32.* Acuña *in cap. 2. 47. diſt.* Couarr. *in cap. 2. de teſtam.* Idumay *in notis ad Innocentium lib. 4. epiſt. 29.* Cæſar. *de eccleſiaſt. diſp. 13. de Abbatibus, 1. tomo, diſput. 5. quæſito 10.* Balſamon *in can. 4. Synodi Conſtantinopol.* Bruno Chaſſaing. *de priuileg. regul. tract. 3. cap. 2. propoſit. 1.* Fileſacus *de auctorit. Epiſcopi, fol. 86.* Diana *p. 9. tract. 9. reſolut. 5.* Garcia *tom. 2. polit. tract. 9. difficult. 4. dub. 5.* Chopinus *lib. 1. monaſt. tit. 1. num. 2.* Benedictus Capra *in Clementina 1. de elect.*

4\. TRADITVR RATIO DVBITANDI. Sed hæc aſſertio ita illuſtrata difficilis redditur ſequenti conſideratione. Si non profeſſus in Abbatem, ſeu Prælatum regularem, eligi non poſſet, maximè ideò, ne homo diſparis conditionis præficiatur monaſteriis, vt *in d. cap. cùm cauſam*, & ſimilibus docetur: ſed hæc ratio eſt inſufficiens: ergo & cætera. Probatur minor; nam ſi hæc ratio eſſet ſufficiens, ſequeretur, vt profeſſus vitam monaſticam, tanquam homo diſparis conditionis, non poſſet eligi in Epiſcopum, ſeu Prælatum Eccleſiæ ſæcularis: ſed poteſt eligi in Epiſcopum monachus, *cap. vnico, 18. q. 1. cap. per principalem 28. 1. q. 1. cap. ad audientiam 3. de Eccleſ. ædificand.* Acuña *in cap. ſi quis, 58. diſt.* Azor *1. tom. inſtit. lib. 12. cap. 7.* Genuonius *lib. 3. ſacrorum, cap. 4.* Couarr. *in cap. 1. de teſtam. num. 26.* Soſa *in Epiſcopo religioſo, num. 4.* Barboſa *de poteſt. Epiſcopi lib. 1. tit. 1. cap. 4.* igitur & non profeſſus vitam monaſticam poterit in Abbatem, ſeu Prælatum eligi. Augetur primò; nam ſi non profeſſus eligi nequiret in Prælatum regularem, maximè propter iuris eccleſiaſtici prohibitionem; de qua in hoc textu, & aliis ſuprà citatis: ſed conſuetudo derogat iuri poſitiuo eccleſiaſtico, *cap. finali, de conſuet.* ergo conſuetudine introduci poteſt, vt non profeſſus eligatur in Abbatem. Augetur ſecundò hæc dubitandi ratio ex eo; nam licèt regulariter non profeſſus in aliqua religione, non poſſit in ea Prælatus deſignari, ſi tamen in eo monaſterio negligitur obſeruantia regularis, & diſciplina monaſtica omittitur, tunc rectè poteſt, vel monachus alterius religionis, vel ſæcularis ſacerdos probæ vitæ, & integris moribus præditus, eligi in Prælatum ad reformationem illius monaſterij, vbi monachi diſciplinam monaſticam abiecerunt, vt ſæpiùs factum legimus, & temporibus Gregorij XV. admodum vſitatum refert Bruno *d. propoſit. 1.* igitur ſi in noſtro caſu monachi profeſſionem propriam contemnentes diſciplinam regularem abiecerunt, vt ex textu conſtat, rectè abſque diſpenſatione Pontificia poterat eremita in Prælatum eligi.

Sed ita vallata hac dubitandi ratione non obſtante, vera eſt prædicta aſſertio, pro cuius exactiori expoſitione ſciendum eſt, nullum poſſe in Abbatem, ſeu Priorem alicuius religionis præfici, niſi canonicè ſit electus ab illis, qui ius eligendi habent. Concilium Bituricenſe *can. 21.* vbi expreſsè Patres vetant, ne quiſquam Abbatiam, ſeu Prioratum retinere præſumat, niſi canonicè ſit vocatus. 5. DE ELECTIONE PRÆLATI REGVLARIS. Senonenſe *can. 27.* Trident. *ſeſſ. 25. cap. 21.* circa iſtam verò electionem vltra ea, quæ in aliis deſiderantur, de quibus *in cap. quia propter*, aliqua ſpecialia præſcribuntur, tam quoad eligentes, quàm quoad eligendos. Et primò eligere Abbatem, ſeu Priorem illi tantùm poſſunt, qui ſunt ipſius congregationis, *cap. Abbas*, ibi: *Abbas in monaſterio, non per Epiſcopum, aut per aliquem extraneum ordinetur; cap. quam ſit, §. defuncto*, ibi: *Defuncto verò Abbate cuiuſcumque congregationis, non extraneus eligatur, niſi de eadem congregatione, quem ſibi propria voluntate concors fratrum ſententia elegerit, cap. Abbatem 18. q. 2.* Facit in huius ſententiæ confirmationem quod refertur *lib. 2. chronici Caſſin. cap. 66.* de Conrado Imperatore, qui cùm anno 1038. Alpibus tranſmiſſis in Italiam veniſſet, adiit D. Benedicti cœnobium Caſſinenſe, vbi à monachis exoratus, vt eis Abbatem conſtitueret, negauit electionem ſibi competere, dicens, *Vos vnum ex veſtris eligite monachis*: monachis verò adhuc exorantibus vt Abbatem eligeret, reſpondit, *Nequaquam, ſed de congregatione veſtra præcipuè idoneum Abbatem vobis eligite.* Id etiam conſtituit D. Benedictus in ſua regula, *cap 24.* ibi: *In Abbatis ordinatione illa ſemper conſideretur ratio, vt is conſtituatur, quem ſibi concors congregatio ſecundùm timorem Dei, ſiue etiam pars quæuis parua congregationis ſaniori conſilio elegerit.* Plura adduximus *in c. 1. hoc tit.* vbi ſimul expoſuimus textum *in cap. 1. 18. q. 2.* Non omnes qui ſunt eiuſdem congregationis, ad electionem Prælati admittuntur; eligentes enim debent eſſe profeſſi in eadem religione, in qua Prælatus eſt eligendus, ſiue expreſsè, ſiue tacitè, *cap. ex eo, §. in Eccleſiis, c. indemnitatibus, de elect. in 6.* Tamburinus, Suarez, & alij relati à Barboſa *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 17. n. 20.* Debent etiam eſſe in ſacris ordinibus conſtituti, *d. §. in Eccleſiis, Clement. vt iy, de ætat. & qualit.* vnde nec conuerſi, nec monachi profeſſi ſacris ordinibus non initiati, admittuntur ad electionem. Suarez

tom.4. tract.8.lib.2. cap.4. num.3. ſi autem tempore electionis quis inueniatur in ſacris, quamvis tempore vacaturæ non inueniatur, admittitur ad electionem. Tamburinus, qui alia dubia circa hoc quæſitum reſoluit, *diſp.5.q.8.* nec etiam admittuntur excommunicati, interdicti, ſuſpenſi, qui indignum elegerunt, & alij, qui ab aliis electionibus reiiciuntur, *cap. illa, cap. innotuit, cap. ſcriptum, cap. finali, hoc tit.*

6. QVALITATIS ELIGENDI. Quos eligendos etiam in Abbates, aut Priores regulares, aliqua etiam ſpecialia deſiderantur. Primum, vt habeant ætatem vigintiquinque annorum, *cap. cùm in cunctis, §. inferiora, hoc tit.* probat Narbona *de ætate anno 25.q.57.* Secundum, vt ſint Presbyteri, *cap.1. cap. tuam 3. de ætate, & qualit* Hieronymus Garcia *vbi ſupra, dubio 4.n.6.* Item vt ſint ex legitimo matrimonio nati, *cap.1.* vbi dicemus, *de filiis Presbyter.* Deinde vt non ſint alterius monaſterij Abbates, non enim poteſt vnus, idemque duobus monaſteriis præfici, *cap. vnum, 21. q.1. c. finali, de religioſ. dom.* Trident. *ſeſſ.25. de regul. cap.7.* niſi vnum monaſterium ab alio dependeat, *cap. finali 25.q.2.* Tandem deſideratur, vt ſint profeſſi in eadem religione, ex præſenti textu, & aliis pro confirmatione concluſionis adductis; ita vt non ſufficiat profeſſio emiſſa in alia religione, adeò vt ſi monachus alterius religionis eligatur in Abbatem, vel Prælatum, electio ipſo iure nulla ſit. Clementina 1. *hoc tit.* Barboſa *vbi ſuprà, num.33.* Immò olim cùm monaſteria etiam eiuſdem ordinis erant ita diuiſa, vt vnum corpus, ſeu congregationem vnam non efficerent, debebat Abbas eligi ex proprio monaſterio. Synodus Carthag. *can.* 80. Conſtantinop. *can.* 4. vbi notauit Balſamon, & probaui ſuprà *in c.1.* Poteſt tamen R. Pontifex diſpenſare in hac prohibitione, & facere, vt monachus profeſſus in alia religione, vel non profeſſus, in Prælatum eligatur, vt fecit Clemens VIII. qui moniales Carmelitanas euntes ex Hiſpania in Galliam cauſâ conſtruendi noua monaſteria, ſubiecit iuriſdictioni quorundam ſacerdotum: & Gregor. XV. Fratribus conuentualibus Reformatorum S. Franciſci pro tempore eas ſubiecit, vt refert Chaſſaing. *d.tract.3. cap.2. propoſit.1.*

7. DE VARIIS EREMITIS. Secundò præmittendum eſt, eremitas, id eſt in eremo ſolitariam vitam agentes, nullam religionem, aut certam regulam profiteri, nec caſtitatis aut paupertatis vota emittere, Gratianus *in §. è contra 19.q.3.* qui vtrum ſint eccleſiaſticæ perſonæ diſputant. Suarez *tom.4. lib.1. c.2.* Gibalinus *de clauſura p.3. c.1. §.7. num.23.* aliquando verò eos certam regulam profiteri, & ſub Abbate & Priore vitam agere, *cap. ad noſtram, de regul.* vt de eremitis D. Auguſtini, & aliis refert Suarez *vbi ſuprà.* Alij etiam in eremo degunt cùm priùs profeſſi fuiſſent aliquam religionem; cùm enim vita ſolitudinis ad ſpiritus perfectionem maximè deſideretur, omni æuo religioſi non longè à Cœnobiis lauras, aut eremiticas conſtruebant cellulas, in quibus ſecederent Deo vacantes, vt refert Caſſianus *in præfatione ad collationem 18.* vbi laudat Climacus *cap. 14.* Ioannem monachorum præſidem, his verbis: *Erat eidem laudando viro & laura ſubiecta, ex quo cœnobio Præſul ille omnibus numeris abſolutus, ad ſolitudinis quietem perfectiores deducebat.* S. Romualdus Camaldulenſium inſtitutor, vbicumque loci opportunitas erat, non longè à monaſteriis eremum quoque conſtruebat, vt referunt Auguſt. Florentinus in hiſtoria Camald. & alij relati à Barboſa *d.lib.1. num.46.* Noſtro etiam ſæculo, tam in Luſitania, quàm in his prouinciis, reperiuntur ſimiles eremitæ religioſi D. Benedicti, Franciſci, & præcipuè Carmelitarum Diſcalceatorum; cùm enim hæc ſacra religio ex primæua ſua inſtitutione eremum petat, vt vitam primitiuam agant, huiuſmodi Patres conſtruxerunt in vnaquaque prouincia monaſterium vnum eremiticum cum diuerſis cellulis in ſolitudine aliqua; in quo perfectionis augendæ gratiâ religioſi ſecederent, vt in hac prouincia eſt eremus D. Ioſeph, vulgò *las Batuecas*, locus valdè deſertus, vbi continuò huius ſacrati ordinis Patres mirâ ſanctitudine florent: illum deſcribit Yepes *vbi ſuprà, d. centuria 6.*

Ex quibus iam profluit vera decidendi ratio præſentis textus; nam cùm monachi non profeſſi neutiquam ſint eiuſdem congregationis, & religionis, non poſſunt in Prælatos eligi, ne quis eligatur in magiſtrum antequam ſit diſcipulus, *cap. miſerum, 69. diſt. cap. ordinationes, cap. ſi officia, 59. diſt. cap. ſi clericatus, cap. ſic vine 26. 16.q.1. cap. cùm in magiſtrum, hoc tit.* & quia iuxta ſacram Scripturam non eſt arandum in boue, & aſino, neque quiſquam debet induere veſtem ex lana linoque contextam. *Deuteron. c.22.* refertur *in d. cap. in nona 16.q.7. cap. cùm cauſam, 27. hoc tit. c. 4. de apoſtatis*; id eſt, vt exponit Gloſſa ordinaria *in d.c.22.* homines diſparis conditionis, & profeſſionis in vno, eodemque officio non ſunt ſociandi; vnde laici non profeſſi non poſſunt eligi in Prælatos monachorum, etiamſi habitum religioſum induerint, quia nouitij pro laicis habentur, *cap. non ſolùm 2. cap. 3. de regul. in 6. cap. religioſo 21. §. quamuis, de ſentent. excom. cod. lib.* & ſi præficiantur regimini monaſterij, electio antiquitus veniebat irritanda; hodie verò ipſo iure nulla eſt, *ex d. cap. nullus 28. hoc tit. in 6.* vbi Moez. Sed cùm poſtulatio fiat cùm ipſe, qui poſtulatur, eligi non poteſt, propter canonicum impedimentum; inde licèt non profeſſus nequeat eligi in ſuperiorem regularem, poteſt tamen poſtulari à ſuperiore, ab Epiſcopo videlicet, ſi monaſterium non eſt exemptum: ſi verò exemptum ſit, & immediatè ſubiectum R. Pontifici, ab eo poſtulandus eſt, vt docet Acuña *in d. cap. 2. 48. diſt.*

8. TRADITVR DECIDENDI RATIO.

Nec obſtat difficultas ſuprà perpenſa, ex qua dicebamus, monachum eligi poſſe Epiſcopum, & ſic Prælatum Eccleſiæ ſæcularis; nam magnum diſcrimen vertitur inter caſum, in quo monachus eligitur in Epiſcopum; & inter eum, in quo non profeſſus eligitur in Prælatum regularem. Primò caſu electio admittitur; ſecundo verò nulla eſt. Ratio diſcriminis ex eo prouenit, nam ſæculares non profeſſi non ſunt experti regulam, & vitam monaſticam, nec in ea facilè imbui poſſunt; ſed religioſus facilè poteſt inſtrui in vita, & moribus clericorum ſæcularium, quia inſtructus in ſtrictiori vita, facilè in laxiore inſtruitur, vt docent Hoſtienſis, & Abbas in præſenti. Nec primum argumentum aduerſatur; nam licèt aliqui aſſeruerint hanc prohibitionem prouenire à iure diuino, contrarium tamen verius eſt, & tenent Garcia *vbi ſupra*, Chaſſaing. *d. propoſit. 1.* nihilominus tamen conſuetudine introduci non poteſt, vt non profeſſus eligatur in Prælatum regularem; quia talis conſuetudo eſt irrationabilis, & contraria religioſæ gubernationi, quæ introduci non valet, *c.1. & 3. de conſuetud.* In hac enim iuris parte attendi debet quid faciendum, non verò quid factum ſit, *dict. cap. cùm cauſam, hoc tit.* Nec obſtat vltimum argumentum, nam verum eſt, ad reformationem alicuius

9. RESPONDETVR DIFFICVLTATI.

Digitized by Google

alicuios monaſterij poſſe ad tempus monachum diuerſæ religionis conſtitui, & proponi: ſed hoc fieri debet non electiuè, ſed diſpenſatiuè à ſuperiore, vt reformetur monaſteriom illud. At in præſeoti caſu mooachi ipſi volebant ſibi in Prælatum eligere vnum eremitam, quod per viam electioois facere neqoibant, ſi diuerſæ profeſſionis erat; quare neceſſariò adeundos erat R. Pontiſex, vt in hac iuris prohibitiooe diſpenſatet.

10. EXPONITVR CONCILIVM MOGVNT. CAN. 25. Sed ſuperiori aſſertioni primò obſtat textus *in can. 25. Concily Moguntini, ſub Arnulpho celebrati*, io illis verbis: *De monaſteriis clericorum, monachorum, atque puellarum, quæ clericis, ſiue laicis beneficij iure donata ſunt, placuit vt tales eis præficiant prouiſores, & præpoſitos, ſicut in Cabilon. Concilio ſcriptum eſt, qui & præeſſe nouerint, & prodeſſe, & qui ad Epiſcopum recurrant, & ſecundum eius ordinationem ad conuentum Synodi occurrant, & commiſſum ſibi gregem Canonicè, & cum magna religione cuſtodiant, quaſi rationem de animabus eorum reddituri.* Ex quibus verbis conſtat, non ſolùm extraneos monachos, verùm & laicos poſſe tanquam Abbates præfici monaſteriis. Pro cuius canonis expoſitione ſciendum eſt, in Gallia Iam à temporibus Caroli Martelli, & ſucceſſorum, conſuetudinem, ſeu potiùs corruptelam inualuiſſe, vt Regio beneficio Comites, Milites, profanique Proceres monaſteria poſſiderent ſimol cum nomioe Abbatum; illique mooachis dontaxat erogarent quantùm neceſſarium erat ad ſumptus quotidianos, ex monachiſque vnum eligebant, qui non Abbas (nam id nomen ſibi velut ampliſſimum arrogabant,) ſed prouiſor, præpoſitus, ſeu decurio vocaretur, vt variis ſcriptoribus illius ſæculi probant Dadinus Alteſſerra *lib. 1. de Ducibus, c. 13.* Ioannes Fileſacus *in querela Eccleſia Gallic.* Yepes *tom. 4. chron. D. Benedicti, in appendice*, Renat. Chopinus *de Domanio lib. 3. tit. 28. & de ſacra polit. lib. 1. tit. 1. num. 20.* De quo abuſu conqueruntur Boniſacius Mogunt. Epiſcopus *epiſt. 132. ad Zachariam Papam*, his verbis: *Modò autem maximâ parte per ciuitates Epiſcopales Sedes traditæ ſunt laicis, cupidis ad poſſidendum, vel adulteratis clericis, ſcortatoribus, & publicanis ſæculariter ad perfruendum.* Hincmarus in vita S. Remigij apud Surium *die 13. Iuny*, refert Aymonius *lib. 5. cap. 1. Carolus ordinauit per totam Aquitaniam Comites, Abbateſque, necnon alios plurimos, quos vaſſos vulgò vocant.* Et *lib. 6. cap. 36. Ludouicus quos potuit, conciliauit ſibi, dans eis Abbatias, Comitatus, & villas.* Hoc ſenſu Robertus, & poſt eum Hugo M. vterque Comes Pariſiorom, cœnobij S. Germani Pariſienſis Abbatem ſe inſcribebat, Aymonius *d. lib. 5. cap. 34. Tamen vigore decedente Regum, Robertus Comes Pariſiorum, qui Marchio Francorum vocabatur, frater videlicet Odonis Regis, necnon Hugo Magnus, quin etiam vſque ad tempora Roberti Regis, ea quæ Abbates accipiebant, ſibi addixerunt, & ſtatuentes Decanos monachis, ſibi nomen Abbatis vſurpauerunt.* Et adeò monaſterij prædia occupabant, vt tantùm relinquerent monachis modica alimenta, adhibitâ victus & veſtitus ratione, vt refert Nauclerus *generat. 33.* vſque adeò inualuit hæc illius ſæculi corruptula, vt Suidgerus in Dionis hiſtoria ſcripſerit, Abbates tunc noo fuiſſe cucullatos, ſed profani ordinis Proceres, in quos Princeps monaſteria beneficij titulo ad tempus, vel ad extremum vitæ calculum conferret. Concilium Troſleian. *Nunc autem in monaſteriis Deo dicatis monachorum, canonicorum & ſanctimonialium Abbates laici cum ſuis vxoribus, filiis & filiabus, cum militibus morantur, & canibus.* Vnde in Synodo Meldenſi coacta anno 845. temporibus Caroli Calui, queſti ſunt Patres Eccleſiæ Gallicanæ, laicos vt Abbates, & Magiſtros in ipſis monaſteriis verſari, *can. 10. Peruentum eſt ſiquidem ad nos, quod auditu lugubre, & dictu nefas, actuque horribile, ac nimis triſte dignoſcitur; quia contra omnem authoritatem, contra Patrum decreta, & totius Chriſtianæ religionis conſuetudinem, in monaſteriis regularibus laici in medio Sacerdotum, & Leuitarum, ac cæterorum religioſorum virorum, vt domini, & magiſtri reſideant, & velut Abbates de illorum vita & conuerſatione decernant.* Et *can. 41. Prouidendum eſt Regiæ Maieſtati, vt monaſteria, quæ, &c. Et nunc in allodium ſunt data; quapropter omnis exinde religio funditus eſt euerſa, qualiter vota fidelium inconuulſa permaneant.* Quare ſequentibus ſæculis cautum apud Gallos legimus patriis legibus in hunc modum: Abbatias nemo teneat qui infra annum habitum religionis non aſſumpſerit. Abbatias Rex ſæcularibus auferat, & reddat Religioſis eiuſdem ordinis. Refert Chopinus *d. tit. 1. de ſacra polit. num. 20.* vnde textus *in d. can. 25. Concily Mogunt.* Procedit temporibus Caroli, in quibus prædicta irrepſerat corruptela; non quia ex ſacris canonibus liceret vnquam laicos in monachorum Abbates eligi: videndus eſt Fileſacus *in d. opuſc. querela Eccleſiæ Gallicanæ.*

Secundò præſenti aſſertioni aduerſatur textus *in cap. quàm ſit 5. § defuncto 18. quæſt. 2.* in illis verbis: *Quod ſi aptam inter ſe perſonam inuenire nequiuerint, ſolerter ſibi de aliis monaſteriis ſimiliter eligant ordinandum.* Ex qoibus verbis deducitur, eo caſu, quo abiecta eſt monachorum diſciplina, licere monachis eligere ſibi Prælatum de alio monaſterio: ergo non rectè in noſtro capite *cum monaſterium*, etiam neglectâ diſciplinâ regulari, non licere monachis ex eremitis Prælatum petere decidit. Cui difficultati, omiſſâ ſolutione Turrecremata in eo textu, qui affirmat deciſionem illam procedere vrgente neceſſitate, cùm non eſt copia monachorum; dicendum exiſtimo, D. Gregorium non aſſerere, non profeſſum, vel extraneum monachum poſſe in Abbatem eligi; ſed monachum alterius congregationis, ſed eiuſdem ordinis, & regulæ, poſſe in Abbatem illius monaſterij eligi, ſi in ipſa Congregatione non erat qui poſſet Abbatiæ vacanti præfici. Illis enim temporibus, vt ſuprà obſeruaui, non poterant eligi Abbates, niſi ex ipſa Congregatione, excepto caſu neceſſitatis, vt in eo textu euenerat. 11. OPPONITVR TEXTVS IN CAP. QVAM SIT 18. Q. 2.

12. INTELLIGITVR CAP. EX TRANSMISSA, DE RENVNCIAT. Tertiò prædictæ aſſertioni opponitur textus *in cap. ex tranſmiſſa, de renunciat.* in illis verbis: *Prædictum Abbatem, & ſocios eius.* In quibus ſupponitur, ſacerdotem ſæcularem Abbatem eſſe, & per conſequens in Præfectum monaſterij eligi poſſe, contra noſtri textus deciſionem: pro cuius textus interpretatione ſciendum eſt, aliquando in iure noſtro inueniri Abbates ſæculares, & ſimiliter Priores, vt *in d. cap. ex tranſmiſſa*, & *in cap. vlt. de maiorit. & obed.* non quia Clerici ſæculares præficiantur monaſteriis; ſed quia Eccleſia, cui inſeruiunt, eſt Collegiata; & tunc qui ei, vt Prælatus præponitur, aliquando Abbas, non nunquam Prior dicitur. Chopinus *lib. 1. ſacra polit. tit. 1. num. 17.* vel etiam appellantur Abbates, ſeu Priores, quia in Eccleſiis Cathedralibus eſt dignitas Abbatis, ſeu Prioris, vt in Eccleſia Toletana, Salmantina, & aliis docet Azor *lib. 3. inſtit. cap. 19.* vel etiam, quia huiuſmodi Eccleſiæ, qui-

bus eletići vt Abbates, aut Priores præſunt, de regularibus, & conuentoalibos labeute regulari diſciplinà in ſætulares tranſierunt; tunc enim manet nomen dignitatis Abbatis, aut Prioris talis Eccleſiæ, licèt monaſterium ſublatum ſit: quo in ſenſu accipiuutur Abbates ſæculares, tam in Italia, Gallia, quàm Hiſpania, teſtantibus Fabricio *titulo de minoribus & maioribus beneficiis, num.57.* Zecchio *de republic. Chriſtiana, titulo 25. num.2.* Cæſare *de hierarch. Eccleſiaſt. diſputat. 13. num.2.*

13. EXPLICATVR EXTRAVAGANS I. DE PRÆB. Quartò aduerſatur textus io extrauaganti ſecunda *de prabendis*, vbi ſuppnnitur, ante tempora Clementis V. in Eccleſia vſitatum eſſe, vt monaſteria quoad regimen & adminiſtrationem clericis ſæcularibus commendarentur: ergo temporibus Cœleſtini noſtri textus auctoris, licebat non profeſſos ad regimen monaſterij eligere. Pro cuius textus interpretatione prænotandum eſt, iam à temporibus Leonis IV. obſeruatum fuiſſe in Eccleſia, vt monaſteria traderentur in commendam eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, non profeſſis, vt docent Ruzeos *in tract. de commenda, cap.1.* Tamborinus *tom.1. de iure Abbatum, diſput.4. q.1.* Chopinus *tit.1. monaſt.* quæ conſuetudo durauit per tempora Vrbani VI. & Pauli II. adeò vt Calixtus III. monaſteria 500. commendauerit clericis, vt refert Chopinus *de ſacra politia tit. 1. num.14.* Duplici autem ex cauſa monaſteria clericis commendabantur: aut quia ſæpe Prælatorum electio ob lites, & controuerſias eligentium differebatur; tunc enim ne monaſteria diu abſque ſuperiore, deſtituta Paſtore aliquod detrimentum paterentur, commendabantur; aot quia decreſcente monachorum numero, & cœnobiis penè deſtitutis, vix idonei regulares reperiebantur, qui ipſis monaſteriis præficerentur, R. Pontifices ipſas Abbatias ſæcularibus clericis nullà regulà monaſticà adſtrictis, in commendam coocedere cœperunt, ne dictæ Eccleſiæ ſine Prælatis remanerent, vt docent ſupià citati: per huiuſmodi autem commendas non perpetuò conſulebatur monaſteriis, ſed ad tempus. Commendare nihil aliud eſt, quàm ad tempus deponere, *l. commendare, ff. de v.ſ. l. Lucius, ff. depoſiti, l. rei commendatæ, ff. commodati, cap. 1. de depoſito*: ſed in noſtro textu agitur de non profeſſo in perpetuum eligendo ad Prælaturam regularem; quæ electio fieri non debet, licèt commenda admitti poſſit; nam inhabilis ad retinendum beneficium in perpetuum titulum, non eſt inhabilis ad retinendum illum io commendam. Lambertinus *lib.2. de iurepatron. p.1. q.6. art.14. num.15.* Garcia *de beneficiis p.4. cap.4. num.24. & 25.* & ſic clericus ſæcularis inhabilis ad Prælatiam in titulum perpetuum obtinendam, eſt habilis ad retinendum in commendam. Plura de his commendis Chopinus & Tamburinus *vbi ſuprà.*

Quintò opponitur textus *in cap.2. de teſtam.* vbi refertur Grauiniam nondum profeſſam regulam monialium, in Abbatiſſam monaſterij fuiſſe electam: ergo qoi adhuc non eſt profeſſus regulam monaſticam, poteſt in Prælatum ſeu Abbatem eligi. Cui difficultati ſatisfacere intendit Couarr. in eo textu, aſſerendo ibi non de electione Abbatiſſæ, ſed de poſtulatione agi: quare nondum profeſſa poterat poſtulari, licèt non eligi, ex ſuprà adductis. Sed hac ſolutione omiſsâ verius dicendum eſt, noſtri textus temporibus, vſque ad Bonifacij conſtitutionem, de qua *in cap. nullus, hoc titulo, lib.6.* non deſiderari profeſſionem expreſſam in eo, qui io Abbatem eligendus erat; ſed ſufficere tacitam: vnde cùm *in d. cap.2.* Grauinia tacitè profeſſa eſſet, quia ſe immiſcuit actibus profeſſarom, vnde profeſſio tacita inducitur, *cap. vidua, de regularib.* ideò potuit eligi in Abbatiſſam, quia licèt non expreſsè, ſaltem tacitè erat profeſſa. Hodie verò neceſſariò deſideratur expreſſa profeſſio, *dict. cap. nullus.* 14. OPPONITVR CAP. 2. DE TESTAM.

CAPVT XIV.

Idem [a] Cœleſtinus.

CVm terra, quæ funiculus hæreditatis Domini cenſebatur. ***Et infrà***: Sicut autem ex quarundam litterarum tenore, & plurium relatione percepimus, quod quidam olim in electionibus faciendis prauæ conſuetudinis morbus irrepſit, vt videlicet cùm alicuius Prælati debet electio confirmari, & conuentus, ad quem pertinere dignoſcitur, duas perſonas nominet, auribus latenter [b] Patriarchæ, vel [c] Principis exprimendas, vt ſic illarum, vel alterius eligendæ, vel totius electionis penitùs irritandæ idem Patriarcha, & Princeps plenariam habeant facultatem. Quia hoc igitur diabolicæ noſcitur verſutiæ, aut fraudis inſtinctu inuentum, in perniciem totius eccleſiaſticæ libertatis præſcriptam conſuetudinis prauitatem penitus abolendam, præſentium auctoritate ſancimus, ſtatuentes, vt cùm de ſummi creatoris clementia in manus fidelium terra illa [d] deuenerit, vt forma electionis canonicæ in omnibus conuentualibus Eccleſiis obſeruetur, videlicet, vt cùm debeat Eccleſiæ conſuli Paſtoris regimine deſtitutæ, electores in locum, in quo fuerit electio celebranda, conueniant, & inuocatâ Spiritus ſancti gratiâ, perſonam ſolenniter canonicè nominent, in qua omnes, vel maior pars ſanioris conſilij potuerint conuenire; & ea ſine vllius contradictione, dummodo perſona idonea fuerit, & electio ſine ſimoniaca prauitate celebrata, ad illius Eccleſiæ regimen admittatur. [e] Quod ſi in perſona fuerit, vel in electionis modo peccatum, tamdiu electores in electione diligentiam inquiſitionis apponant, donec ſecundùm præſcriptam formam vacanti Eccleſiæ de perſona congrua valeat prouideri. Quo facto non prohibemus,

mus, quin Regis, qui pro tempore fuerit, ſeu Patriarchæ requiratur aſſenſus: ſed propter ipſum prædictam electionis formam nolumus impediri.

NOTÆ.

1. a *COEleſtinus.*] Ita etiam legitur in ſecunda collectione Ant. Auguſtini, *ſub hoc.tit.c.6.* cui tamen miſſa ſit hæc decretalis, non conſtat; ſuſpicari autem valet, miſſam eſſe Epiſcopis Hieroſolymitanis, & eam motu proprio, non verò ad partis conſultationem edidiſſe Cœleſtinum noſtrum.

2. b *Patriarchæ.*] Hieroſolymitani, de cuius origine & progreſſu, Deo annuente dicam *in cap. 2. de clericis pereg.* Cœleſtini autem temporibus ad faſtigium huius dignitatis fuit euectus Heraclius, qui vt Legatus miſſus fuit ad Regem Francorum pro auxilio impetrando ad Hieroſolymas periclitantes, vt refert Baronius *anno 1185. num. 2.*

3. c *Principis.*] Id eſt Regis Hieroſolymitani: noſtri enim textus temporibus Imperium Occidentis obtinebat Henricus V. Orientis verò Iſaacius, & Guido Rex Hieroſolymitanus erat; quamuis iam anno 1187. eo capto, & in carcerem detruſo, Saladinus Babyloniæ Rex Hieruſalem caperet, vt cladem referens tradit Baronius *anno* 1187. & poſt eum Beſoldus *in hiſtor. Hieroſolym.* Demùm anno 1191. Rex Francorum, mortuo prædicto Guidone, pace initâ cum Saladino, regnum Ieroſolymorum nepoti ſuo tradidit, vt refert Baronius: vnde cùm non perpetuò Rex eſſet Hieroſolymitanus, ait noſter Cœleſtinus in eadem textus, *Regis qui pro tempore fuerit.*

4. d *Deuenerit.*] Sæculo enim noſtri Cœleſtini Principes Chriſtiani magnoperè intendebant in expeditionem & reſtaurationem Terræ ſanctæ; Hieroſolymâ enim recuperatâ à Sarracenis anno 1180. iterum occupata fuit à prædicto Saladino anno 1187. quare tum Clemens III. quàm noſter Cœleſtinus curarunt vt Principes Catholici, cruce aſſumptâ, in prædictam expeditionem intenderent, cuius belli occaſione Pontifex decimas vulgò *Saladinas* dictas indixit. Baronius *anno* 1188. vbi Spondanus.

5. e *Quod ſi in perſonam.*] Hæc verba expoſuimus *in cap. conſideramus, hoc titulo.*

COMMENTARIVM.

6. TRADITVR ASSERTIO. COncluſio communiter ex hoc textu deducta ſic ſe habet: *Non valet conſuetudo, per quam ad alterius voluntatem tenetur monaſterium eligere Prælatum.* Probant textus *in cap. 1. 2. 63. diſt. cap. cum inter, de conſuetud. cap. ſacroſanctæ, capite Maſſana, hoc titulo, cap. vbi periculum, §. cæterum, cap. quiſquis, hoc titulo in 6. cap. bone, el. 3. de poſtulat. Prælat. cap. Abbate, de v. ſ.* Concilium Conſtantinop. 8. Illuſtrant Caſtellionus *de elect. cap. 14. n. 60.* Fr. Manuel Rodriquez *tom. 1. quæſt. 103.* Tamburinus *de iure Abbatum tom. 1. diſput. 5. quæſt. 22.* Garcia *tom. 2. polit. difficult. 5. dubio* 4. Barboſa *voto* 52.

7. TRADITVR RATIO DVBITANDI. Sed hæc concluſio impugnatur ſequenti conſideratione: Nil frequentius in iure noſtro obſeruatum legimus, quàm vt electio Epiſcoporum Principi ſæculari præſentetur, eiuſque expectetur aſſenſus, *cap. quia igitur* 19. *cap. principali* 15. *cap. Reatina* 16. *cap. lectis* 18. *cap. cum longe* 25. 63. *diſt. cap. cum inter* 18. *cap. innotuit* 20. *cap. quod ſicut* 28. *hoc tit.* plura adducunt Boëtius Epon. *tit. de regal.* Fileſacus *in cap. 7. §. 6. & 7.* Iuretus *in epiſt.* 104. Menardus *ad Sacram. D. Gregory, pag.* 302. Lauòrius *de elect. cap. 15. num. 23.* ex Salcedo *lib. 2. legis polit. cap. 11. num. 8.* nouiſſimè eruditiſſimus Præceptor D. Franciſcus Ramos *in memoriali ad Alexandrum VII. fol. 46. num.* 13. ergo iuxta iuris regulas conſuetudo Hieroſolymis præſcripta erat, vt monaſterium, ſeu monachi duos eligerent, & præſentarent Patriarchæ aut Principi, vt vnum ex eis in Prælatum eligerent. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam conſuetudinis non leuis auctoritas eſt, *cap. conſuetudinis, cap. finali, de conſuet. l. 2. C. quæ ſit longa conſuet.* immò quamplurimùm operatur circa electiones Prælatorum, tam regularium, quàm ſæcularium, *cap. querelam, cap. cùm Eccleſia, hoc tit.* vnde conſuetudine introduci valet, vt Canonici irrequiſito Epiſcopo eligant Prælatos inferiores, *d. cap. cùm Eccleſia*: vel è contra, vt ſolus Epiſcopus eos eligat, *cap. ex noſcitur, de his quæ fiunt à Prælat.* Item vt ab aliquibus poteſtas eligendi auferatur, *cap. 2. de in integr. reſtitut. cap. finali, ne ſede vacante.* Similiter conſuetudine poteſt introduci, vt abſentes non vocentur ad electionem, Gloſſa *in cap. fin. de conſuet.* vt habilis reddatur ineligibilis, Gloſſa *in c. olim, de clericis coniug.* vt Canonici non antea ad electionem procedant, quàm Princeps de morte Prælati certioretur: ergo ſimiliter conſuetudine fieri poteſt, vt duo, vel tres Principi præſententur, ipſeque ex eis vnum eligat, vel omnes eiiciat.

Quâ difficultate ſic fulcitâ minimè obſtante, 8. DE LOCO ELECTIONIS.
vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, in electionibus eccleſiaſticis certam præſcriptam eſſe formam *in cap. quia propter, hoc titulo.* Circa quam primò deſideratur, vt electores conueniant certo in loco, in quo debent collegialiter congregari, *d. cap. quia propter, §. electiones*, exemplo Apoſtolorum in electione B. Mathiæ, vt refertur *cap. 2. Actuum*; electio enim non in latibulis, aut locis clandeſtinis, ſed in publico, & honeſto loco fieri debet, *cap. in Geneſi, d. cap. quia propter, § electiones*; in conſueto loco, vbi tutus ſit acceſſus, *cap. quæ fronte, de appellat.* vt in Eccleſia, Capitulo, Choro, Sacriſtia, aut Bibliotheca, *cap. cùm nobis, hoc titulo*, præcipuè tamen in Eccleſia, vbi eligendus præficiendus eſt, *cap. ſicut, hoc titulo*, aut vbi faciliùs facultas ſe obtulerit, *cap. in nomine, 23. diſt. cap. præceptum 12. quæſt. 2. cap. in cauſis, hoc titulo*: docent Tamburinus *tom. 1. de iure Abbat. diſput. 5. quæſt. 6. num. 3.* Hieronymus Garcia *tom. 2. polit. regul. difficult. 2. dub. 7.* Certus autem locus non eſt de ſubſtantia electionis, quia quilibet, vbi electores congregentur, dicetur Capitularis, *cap. quod ſicut, hoc titulo.* Tamburinus *d. quæſt. 6. num. 3.* in loco autem interdicto electio celebrari non debet, *cap. 1. de poſtulat. Prælat.* vbi Barboſa *num. 2.* præcipuè R. Pontificis, *cap. vbi periculum, §. porrò, hoc titulo in 6.* quamvis contrarium docuerint Abbas, Ioannes Andreas, & alij, quos refert & ſequitur Iulius Laiorus *dict. tit. 4. de elect. cap. 18.*

Secundò pro noſtri textus expoſitione, in illis 9. DE SACRIFICIO MISSÆ PRÆMITTENDO.
verbis, *inuocatâ Spiritus ſancti gratiâ*, notandum eſt, congregatis electoribus in honeſto ac conſueto loco, offerendum eſſe Miſſæ ſacrificium de Spiritu ſancto, *capite cùm inter, el. 2. hoc titulo*, Concilium Baſileenſe *in pragmat. ſanctione, §. cùm*

humanæ, ibi: *Innocatione factâ antequam electionis locum ingrediantur electores, Miſſam audiant de Spiritu ſancto, enius gratiam implorent, vt de digno Paſtore inſpirare dignetur.* Trident. *ſeſſ.24.de reformat.cap.1.* docent Petrus Gregorius *de elect.cap.15. num.13.* Lauorus *cap.19. num.43.* Tamburinus *d. quæſt.6.num.34.* Principium omnium actionum à Deo eſſe auſpicandum, Pontifices decreuerunt *in cap. in nomine, 23. diſt.* & ipſi Gentiles neglectâ verâ religione, idem ſtatuerunt, & obſeruarunt, *l. 2. C. de officio Præteris Africæ*, ex Platone refert Marcilius Ficinus *in argumento dialogi Platonis*: & Romani nunquam ad eligendum ingrediebantur Senatum, niſi priùs Diis ſacrificarent: refert Gellius *lib.4. noctium, cap.7.* Sed verum de ſubſtantia electionis ſit hæc ſacrificij oblatio, apud Interpretes non conſtat? Ad eſſentiam canonicæ electionis deſiderari docent Madagod, Petrus de Viag. F Emanuel Rodriquez, relati à Lauoro *dict. cap.19. num.43.* ſed contrarium, immò ad eſſentiam electionis non deſiderari hanc ſacrificij oblationem, docuerunt Sigiſmundus *tit. de electione, dubio 19.* plures relati à Tamburino *vbi ſuprà, quæſt. 7. num.7. & 8.* Lezana *tom.3. verbo Electio*, Garcia *d. difficultate 2. dub. 2. in fine*, quorum ſententia verior eſt, niſi aliter in aliqua Eccleſia ſæculari, vel regulari caueatur cum clauſula irritationis; aliter enim licèt non ſit omittenda, aut negligenda hæc laudabilis conſuetudo, tamen ſi de facto omittatur, adhuc electio valida eſt.

10. TRADITVR DECIDSNDI RATIO.

His ſuppoſitis huius deciſionis ratio ex eo prouenit; nam cùm cuilibet canonicorum collegio, ſeu regularium Capitulo competat poteſtas eligendi ſibi Prælatum, *cap.1.* vbi dixi, *hoc titulo*, & libera illis competat electio, non poteſt conſuetudine introduci, vt electores teneantur duos Principi præſentare, quos etiam dignos ipſe poſſit reiicere, cùm hæc conſuetudo repugnet ſubſtantiæ electionis, quæ ex ſua natura libertatem petit in eligentibus: ſed conſuetudo repugnans ſubſtantiæ actus, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ, vt corruptela à ſacris canonibus reiicitur; latè probaui *in cap.1. de conſuetud.* igitur conſuetudo Hieroſolymis introducta, vt libertati, & ſubſtantiæ electionis contraria, rectè damnatur à noſtro Cœleſtino. Accedit, nam cùm alicuius conſenſus deſideratur ad confirmationem electionis, non ita ex eius nutu pendet electio, vt ſi nolit dignos confirmare, audiendus ſit; neceſſariò enim tenetur aſſenſum præſtare, & legitimè electos confirmare, vt probaui *in capite poſtquam 3. hoc titulo*, igitur nullo modo conſuetudine Hieroſolymis introduci poterat, vt electio ex mera, & abſoluta Principis penderet voluntate, poſtquam à Capitulo legitimè facta erat. Regius tamen expectatur aſſenſus, quia Reges ius habent reſpuendi Epiſcopos, ſi ſuſpecti ſint, & Reipublicæ commotio ſuſpicari valeat, Innocentius III. *lib.1.epiſt. ad Ædernem Pictauienſ. Epiſcop.* ibi: *Nec ipſa perſona, in quam vota electorum conueniſſent, Regi ex certa ratione ſuſpecta exiſteret.* Triſtanus Coleus *lib.16. hiſtor. patriæ*, vbi refert orationem Legatorum Mediolanenſium coram Clemente Pontifice habitam pro reſpuendo Archiepiſcopo Vicecomite electo, ibi: *Contradiximus, fateor, edicto Pontificio, deſignatumque Antiſtitem recuſauimus, non vt Maieſtati veſtræ derogaremus, ſed ne hic ſub nomine, & poteſtate ſacerdotij excidium patriæ moliretur.* Et ſtatim: *Intereſt nimirum, Pater Beatiſſime, non tam ſacrorum, & religionis, quàm publicæ quietis, qualem Præſulem ſortiamur: quò enim ſe Paſtor noſter inclinauerit, eò imperia & opes ſtetere.* Hoc iura excipiendi contra Præſules, ex pluribus plura adducentes probarunt Salgado *de Regia protectione 3.part.cap.10.num.240.* Solorzanus *lib.3. de iure Indiar.cap.4.num.33.* Salcedo *de lege lib.2.cap.8.num 31.* omnia complectens eximius vir D. Franciſcus Ramos in ſæpe allegato memoriali, *propoſit. 2. num 10.* Iuſtè ergo licèt Cœleſtinus in præſenti damnet conſuetudinem ſuprà traditam, decernit Regium eſſe expectandum aſſenſum.

Nec obſtat difficultas ſuprà propoſita, pro cuius ſolutione ſciendum eſt, Principes ſæculares poſſe conſenſum electioni præſtare, vel eligendo, ſeu præſentando ratione iuriſpatronatus, vel ratione priuilegij Apoſtolici, vt inuictiſſimi noſtri Principes; quorum ius in præſentatione Epiſcoporum Regiæ Coronæ latè probant Salcedo *de leg. polit. lib.2.cap.11.* Rooſſelius *lib.2. hiſtor. Pontif. cap.6.num.26.* ex noſtris Salmanticenſibus Balboa *in cap.cùm Eccleſia, num.33. de cauſa poſſeſſ.* Solorzanus *de iure Indiar.tom.2.lib.3.cap.4. num.28.* concollega meus Eſcobar *de Pontif. iuriſdict.cap.8.n.7.* D. Franciſcus Ramos in ſuo non ſatis laudato memoriali, *propoſit.1. num.1.* apud quem extant culmus, & calamus: & tunc omninò expectatur Regius aſſenſus. Aut citra priuilegium, & iuſpatronatus aſſenſum præſtant, vt Rex Hieroſolymorum in præſenti, quo caſu licèt olim Principes eo aſſenſu vterentur, ita vt reiicerent, vel admitterent quos maluiſſent, id tamen ſuſtinebatur, quia aliter fieri non poterat, vt ait Lucius III. *in capite 5. hoc titulo, in prima collectione.* Poſteà verò ſequentibus temporibus temperatus fuit rigor ille, & tantùm ad approbandam electionem expectabatur aſſenſus, vt in noſtro textu, & ſimilibus; quem aſſenſum eſſe expectandum Pontifex noſter etiam decreuit. Nec augmentum difficultatis obſtat; nam diſcrimen conſtituendum eſt inter caſum, in quo conſuetudo præſcripta repugnat ſubſtantiæ electionis; & inter caſum, in quo tantùm opponitur eius accidentalibus. Primo caſu conſuetudo vt corruptela reiicitur, vt in noſtro textu, & ſimilibus. Secundo verò caſu, cùm tantum repugnet accidentalibus, & iuri poſitiuo, ſuſtinetur, vt in iuribus pro ratione dubitandi adductis. 11. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS.

Sed primò ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. Agatho 21. diſt.63.* in illis verbis: *Sic tamen, vt ſi contigerit poſt eius tranſitum electionem fieri, non debeat ordinari qui electus fuerit, niſi priùs decretum generale introducatur in Regiam vrbem, ſecundum antiquam conſuetudinem, vt cum eius ſcientia, & viſione debeat ordinatio prouenire.* Ex quibus verbis expreſsè conſtat, conſuetudine introduci poſſe, vt in electionibus omninò attendatur Imperatoris, ſeu Principis voluntas, vt ex eius iuſſu inſtitutio, ſeu ordinatio pendeat. Huius textus ſolutio in prompto eſt, ſi in memoriam reuocemus quæ hiſtoricè narrauimus *in cap. licet 6. hoc titulo.* videlicet, temporibus primis Eccleſiæ, præcipuè æuo Imperatoris Iuſtiniani, R. Pontificem, etiam legitimè electum, non anteà conſecrari potuiſſe, quàm eius electio ab Imperatore, vel eius Exarcho confirmata eſſet; immò donec certam pecuniæ ſummam electus Imperatori penderet, vt narrant Landmeter. *lib.2. de veteri Clerico, capite 98.* Rouſſelius *lib.2. hiſtor. Pontific. iuriſdict. cap.9. & lib.5. cap.4.* quod propter ſchiſma ſedandum Imperatoribus Orientis primùm fuerat permiſſum, 12. EXPONITVR CAP. AGATHO 21 DIST. 63.

deinda

deinde extra ſchiſma hanc ſibi vſurpauerint facultatem Imperatores, vt *in d. cap. 2.* latiùs retuli, & narrant Onuphtius *in vita Pelagy*; ad quæ tempora referendus eſt textus *in d. cap. Agatho*, & verba illa, *iuxta conſuetudinem*, accipienda ſunt de prædicta corruptela.

13. INTELLIGITVR CAP. LECTIS 18. 63. DIST. Ad eadem etiam tempora, & ex ſuprà dicta obſeruatione referendus eſt textus *in cap. lectis* 18. *63. diſt.* in illis verbis: *Ordinare omiſimus, quod imperialem nobis, vt mos eſt, abſolutionis detulit epiſtolam.* Ipſios autem textus facti ſeries ita contigit. Reatina Eccleſia, quæ eſt in Prouincia, & Ducatu Spoleti, longo tempore fuerat deſtituta Paſtore, vſquedum precibus Leonis IV. Pontificis R. Lotharius & Ludouicus Colonum Epiſcopum elegerunt; cuius electionis ratio extat *in cap. Reatina* 16. *63. diſt.* ſed cùm ipſe Colonns è viuis exceſſiſſet, Guido Dux Spoleti alium Epiſcopum conſenſu Cleri, & populi electum, ordinandum propoſuit Stephano VI. Pontifici, à quo adoptatus fuerat, vt refert Flodoardus *lib. 4. hiſtor. Rhemenſ.* Sed Pontifex illum conſecrare recuſauit, quia conſenſus Imperialis non præceſſerat, cùm ſecta illorum temporum pateretur, vt Principes non ſolùm aſſenſum præſtarent poſt electionem, verùm & eligerent Eccleſiæ Prælatos: quare Pontifex *in d. cap. lectis*, ſcribit Duci Spoleti Imperialem aſſenſum iuxta conſuetudinem priſcam expectandum eſſe. Cuius textus hiſtoriâ neglectâ ex eo plura deducit Germonius *lib. 3. ſacrorum, cap. 12. num. 45.* Sed nos eleganter habemus narratam apud Præceptorem Illuſtriſſim. D. Franciſcum Ramos *in d. memoriali, propoſit. 1. num. 23.*

14. EXPLICATVR CAP. BONÆ, EL. 2. DE POSTVLAT. PRÆLAT. Opponitur etiam textus *in c. bonæ, el 2. de poſtul. Prælat.* in illis verbis: *Sed vobis dedimus in mandatis, vt ad prouidendum vobis Paſtorem idoneum per electionem canonicam, vel poſtulationem concordem, requiſito ſuffraganeorum aſſenſu, ſi eſſet de antiqua, & approbata conſuetudine requirendus, procedere curaretis.* Ex quibus verbis manifeſtè deducitur, ex conſuetudine poſſe introduci, vt in electionibus eccleſiaſticis aliquorum expectetur aſſenſus, ita vt illis irrequiſitis, electio celebrata nulla ſit: igitur conſuetudo Hieroſolymis introducta, vt electiones Prælatorum Regi & Patriarchæ præſentarentur, & eorum expectaretur aſſenſus, tanquam ſacris Canonibus contraria, reiicienda erat. Cui difficultati vt ſatisfaciamus diſcrimen eſt conſtituendum inter conſuetudinem, quâ introducitur, vt aliqui extranei à Capitulo ſuffragium habeant in electione; & inter eam, quâ præſcribitur Ius improbandi, & reprobandi electionem legitimè celebratam. Primo caſu conſuetudo obſeruatur, & attenditur, *cap. cùm Eccleſia 31. hoc titulo*: conſuetudo enim circa ſuffragia admittenda, vel reſpuenda maximè attenditur, *cap. in Geneſi, cap. coram 35. hoc titulo.* Secundo verò conſuetudo defendi non poteſt, nec admitti, tanquam contraria ſubſtantiæ electionis, & eius libertati. De prima loquitur textus *in dicto cap. bonæ*; & ideo in eo admittitur conſuetudo: in ſecundo verò procedit noſter textus, vt ſuprà dixi.

CAPVT XV.

[a] Cœleſtinus III. *Helienſi Epiſcopo.*

TRanſmiſſam iam dudum, ſicut inſinuare curaſti, ad noſtram perueniſſe audientiam quæſtionem, tua nunc deuotio replicauit, quid tibi faciendum ſit ſuper eo, quod clerici tuæ diœceſis, cùm pro ſuis exceſſibus ſuſpenſionis, vel interdicti, vel [b] excommunicationis ſententiâ percelluntur, paruipendentes [c] eam, dimittunt [d] Eccleſias, & conferunt ſe ad mercimonia [e] laicorum. Nonnulli quoque ipſorum, habitu clericali poſtpoſito [f] veſtes induunt laicales, & ſicut laici mercatores, ſe turpibus quæſtibus implicant, conſimilium ſibi laicorum manus aſſociant, & correctionem eccleſiaſticam per contemptum eludunt, dicentes, quod poteſtatem non habeas corrigendi eos, niſi tibi ſpecialiter fuerit ab Apoſtolica Sede indultum. Nos autem in hoc volentes tibi certum dare reſponſum, tuæ deuotioni reſpondemus, quod ſi quando tales repereris, ſi commoniti noluerint à tam turpibus actibus reuocari, & de contemptu ſatisfacientes, plenariè ad clericale ſchema redire, tu eos auctoritate noſtrâ ſuffultus excommunicationi appel. ceſſ. ſubiicias, faciaſque eos ab omnibus arctiùs euitari, donec reatum ſuum congrua ſatisfactione diluerint, præſertim ſi qui eorum in ſacris ordinibus conſtituti ſunt: hoc etiam ſine ſpeciali mandato exequi poſſes, cùm ex quo electionis tuæ confirmationem accepiſti, de talibus & conſimilibus, præter ea, quæ & maioris inquiſitionis diſcuſſionem exigunt, & miniſterium conſecrationis deſiderant, quod iuſtum eſt, & eccleſiaſticæ conuenit vtilitati, ſtatuendi liberam habeas facultatem.

NOTÆ.

1. [a] COEleſtinus.] In hac Raymundi compilatione tantùm legitur *Cœleſtinus III.* in ſecunda verò, vbi *ſub hoc titulo* reperitur hæc deciſio, legitur, *Clemens III. Helienſi Epiſcopo.* Sed ex his duabus Inſcriptionibus vera reſtituenda eſt in hunc modum: *Cœleſtinus III. Helienſi Epiſcopo.* Cœleſtinus enim ipſe auctor proponitur duarum præcedentium deciſionum; vnde iuxta ſeriem temporum, quæ in hac collectione ſeruatur, non poteſt tribui hæc deciſio Clementi III. qui prædeceſſor fuit Cœleſtini: addimus *Helienſi Epiſcopo*, ex dicta collectione ſecunda, & meritò; nam temporibus Cœleſtini III. Eccleſia Anglicana fœdiſſimis deturpabatur Clericorum exceſſibus; vnde

vnde in Concilio Eboracenſi illis temporibus celebrato, quod extat *tom. 4. pag.* 1443. in editione Binij, mercimonia, veſtis laicalis delatio, & turpia lucra clericis prohibentur, quorum exceſſuum mentio fit in hac deciſione; quare non improbabiliter exiſtimo auctorem huius textus eſſe Cœleſtinum III. epiſtolam autem eſſe miſſam Epiſcopo Helienſi, de qua Eccleſia egi *in cap. Paſtoralis, de reſcriptis.*

2. b *Excommunicationis.*] Ob quæ delicta clerici his affiiciantur pœnis, longum foret etiam per indicem recenſere: videndus eſt Antonius Auguſtinus *in epitome iuris, ex lib. 37. vſque ad finem operis.*

3. c *Paruipendentes.*] Cùm excommunicatio ſit neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ, & nulla maior pœna in Eccleſia reperiatur, *cap. nemo contemnat 31. cap. omni 32. cum ſequenti* 11. *q.* 3. traditur enim ſatanæ excommunicatus, iuxta Apoſtolum 1. *ad Corinth.* quem locum exponit Morinus *lib. 2. cap. 29.* ideò non eſt paruipendenda hæc cenſura.

4. d *Dimittunt.*] Cùm ſine licentia proprij Epiſcopi non poſſint dimittere titulos, quibus adſcripti, & mancipati ſunt, *cap. admonet*, vbi dicam, *de renunt.*

5. e *Mercimonia.*] Quod innumeris iuris noſtri teſtimoniis illis prohibitum eſt, quæ Deo annuente, dabimus *in cap. 1. ne clerici vel monachi.*

6. f *Veſtes.*] Quàm aliena ſit à profeſſione ſacerdotali hæc veſtium delatio, probabo *in cap. Clerici, de vita & honeſtate Clericorum.*

COMMENTARIVM.

7. CONCLVSIO PROBATVR.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Epiſcopus confirmatus, licèt non conſecratus, poteſt exercere omnia, quæ ſunt iuriſdictionis.* Probant textus *in c. in nomine, 23. diſt. cap. ſi quis Ordinatus* 4. 92. *diſt. cap. cùm in cunctis* 7. *§. cùm verò, cap. quod ſicut, §. præterea, cap. noſti, cap. nihil* 44. *hoc tit. cap. quamuis* 7. *quæſt.* 1. *cap. verùm* 7. *de foro compet. cap. cùm ex illo, de tranſlat. Epiſcopi, cap. ſicut* 33. *de ſimonia, cap. finali, de clerico excommunic. cap. cùm iam* 18. *de præbendis.* Illuſtrant Petrus Gregorius *de electione cap.* 19. *&* 20. & *lib. 5. partit. tit. 2.* & *lib. 15. ſyntag. cap. 12. num. 33.* Duarenus *de benefic. cap. 5.* Solorzanus *tom. 2. lib. 3. c. 4. n. 56.* Franc. Hallierius *de ſacris elect. 2. part. ſect. 7. cap. 2. art. vlt. §. 7.* & *de hierarchia fol. 228. &* 894. Lotherius *de re benefic. lib. 1. q. 27.* Coruinus *lib. 1. aphoriſm. titul. 5.* Diana *p. 12. tract. 1. reſolut. 94.*

8. TRADITVR RATIO DVBITANDI.

Sed in hanc aſſertionem inſurgi poteſt eâ validiſſimâ ratione. Epiſcopi, etiam confirmati, ante conſecrationem non ſunt, nec appellantur Epiſcopi, *cap. nulla* 1. 62. *diſt. cap. ſicut* 8. *diſt.* 40. *cap. ſuper his, de accuſat.* ſed electi, *cap. tua nos, de his quæ fiunt à Prælat.* immò in hierarchia eccleſiaſtica diuerſum gradum à presbyteris non obtinere, probant latè Cellotius *de hierarchia lib. 13. cap. 17.* Petrus Bollo *in œconomia, claſſ. 3. cap. 1. §. 2.* Cæſar *de eccleſiaſt. q. 4 proœmiali, §. 3.* & 1. *part. diſput. 6. §. 1. &* 6. ampliùs Eccleſia, in qua Epiſcopus electus & confirmatus eſt, dicitur viduata, *cap. quoniam 100. diſt. can. 76. Concilij Vorm.* ergo ante conſecrationem nec ea quæ ſunt iuriſdictionis Epiſcopus exercere valet. Augent hæc conſideratio, nam ſi Epiſcopus, quæ ſunt iuriſdictionis, obire poſſit, fructus ipſius Epiſcopatus percipere, & adminiſtrare valeret; ſed redditus Epiſcopatus, quouſque Epiſcopus conſecretur, penes œconomum deponuntur, *cap. quoniam, 75. diſt. cap. ſi quis 4. 92. diſt.* & ſi non ſint canonici in Eccleſia, qui eorum curam habeant, Archiepiſcopo cuſtodia competit, *cap. non licet 12. quæſt. 2.* Gregorius Magnus *lib. 2. indict. 10. epiſt. 15. 26. & 27. nouella 7. Emmanuelis Comneni*: igitur ea, quæ non ratione conſecrationis, ſed iuriſdictionis pertinent, ab Epiſcopo tantùm confirmato exerceri non valent.

Hac ratione dubitandi parum obſtante, vera eſt noſtra aſſertio, ad cuius interpretationem præmittendum eſt, in Epiſcopo perfectè, & conſummatè Epiſcopo, tria conſiderari, videlicèt electionem, confirmationem, & conſecrationem. Sed quia de electione egimus *in cap. 2. cap. cùm in cunctis, de elect.* de confirmatione *in cap. poſtquam 3. cap. noſti 9. hoc titulo*, de conſecratione *in cap. ſi Epiſcopus 6. de temp. ordin.* ideò in præſenti omittimus: quibus præmiſſis ratio noſtræ deciſionis ex eo prouenit, nam licèt Epiſcopus confirmatus, perfectè Epiſcopus illius Eccleſiæ non ſit, eſt tamen eius Prælatus, *cap. tam litteris, 33. de teſtibus*, vbi Innocentius ſcribit, vt ſi delicti, quo accuſabatur Epiſcopus confirmatus, conuictus eſſet, à Prælatione Eccleſiæ Lucanenſis amoueretur: ergo quia iam erat Prælatus ipſius Eccleſiæ ante conſecrationem. Idem probatur ex eleganti deciſione textus *in cap. ſuper his 16. de accuſat.* vbi aſſeritur, accuſantem Epiſcopum tantùm electum, non debere ſubſcribere, quia approbatâ accuſatione non deiicit promotum, ſed impedit promouendum; accuſantem verò Epiſcopum iam confirmatum, ſubſcribere debere, quia tunc deiicit iam promotum: igitur quia per confirmationem confirmatus efficitur Prælatus Eccleſiæ. Facit etiam pro noſtro Cœleſtino exemplum Apoſtolorum, quorum ſucceſſores Epiſcopi ſunt, *cap. quantò, de conſuetud.* Apoſtoli enim electi, & confirmati fuerunt, cùm Dominus noſter eos ab aliis ſegregauit & ſelegit. *Lucæ cap. 6.* ibi: *Quos & Apoſtolos nominauerat.* Et *Matthæi cap. 10. Marci cap. 3.* Conſecrati autem, & initiati fuerunt in nocte Cœnæ, dicente Domino: *Hoc facite in meam commemorationem*, vt habetur *Lucæ cap. 22.* Sed anteà prædicabant, & exercebant quæ erant iuriſdictionis, vt probat Hallier. *de ſacris electionibus fol. 933.* igitur & Epiſcopi eorum ſucceſſores poſt confirmationem poſſunt ea, quæ ſunt iuriſdictionis exercere. Deinde facit R. Pontificis exemplum; ipſe enim, quia nulla indiget confirmatione, *cap. licet 6. hoc titulo*, ſtatim ante conſecrationem, quæ ſunt iuriſdictionis exercet; vnde legimus Gregorium VII. ante diem ſuæ conſecrationis Legatos in diuerſas partes miſiſſe, vt ipſe teſtatur *lib. 1. epiſt. 67.* & Clementem IV. Peruſiis commorantem, Pontificem renunciatum, Viterbiam Cardinales ad Curiam acceſſiuiſſe, referente Platina *in eo*; & Cœleſtinum plura adminiſtraſſe ante conſecrationem, referunt Ciaconius & Platina *in eo.* Epiſcopus etiam Cato Aruernæ ciuitatis electus, & confirmatus, Cautino Archidiacono iudicialiter minas intulit: refert Gregorius Turonenſis *lib. 4. hiſtor. cap. 7.* rectè igitur aſſerit Cœleſtinus noſter, Epiſcopos per confirmationem conſequi facultatem exercendi omnia iuriſdictionalia.

Nec refragatur ſupradicta difficultas; licèt enim Episcopus non conſecratus, ſed tantùm confirmatus, non dicatur perfectè, & conſummatè Epiſcopus; ſiquidem poſt confirmationem poſſunt in ordinatione aliqua obiici, quæ remoueant ipſum ab Eccleſia, *cap. illud, diſt. 23. nouella 63. Iuſtiniani*, 10. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

niani; & vt ait Innocentins *in cap. inter, de tranſlat. Epiſcopi*, detur ſpirituale fœdus coniugij, quod inter Epiſcopum & Eccleſiam intercedit, in electione initiatum, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatum: tamen quoad iuriſdictionem exercendam non deſideratur, vt perfectè, & conſummatè ſit Epiſcopus; ſed ſufficit vt ſit confirmatus. Conſecratio autem deſideratur, vt exerceat ea, quæ ſunt ordinis. Nec obſtat Eccleſiam etiam poſt confirmationem electi dici viduatam, *dict. cap. quoniam, 76. diſt.* Concilium Vvormat. *can. 76.* nam huic difficultati ſatisfacit Innocentius III. *in d. c. inter*, in illis verbis: *Cùm non intelligatur Eccleſia viduata, quaſi ſponſum non habeat; ſed quia ſponſus eius adhuc non ſit conſecratus*, adhuc quoad quædam quaſi viri maneat ſolatio deſtituta; ſicut iuxta communem modum loquendi illa dicitur Eccleſia viduata, quæ licèt Epiſcopum habeat, inutilem tamen habet: dici etiam poteſt viduata, quia matrimonium inter ipſam, & Epiſcopum conſummatum non eſt, iuxta tradita *in cap. noſti, hoc tit.* exponit Hallier. *de ſacris, fol. 927.* Nec augmentum difficultatis deductum *ex d. cap. quoniam, cap. non liceat*, obſtat; nam licèt quæ ſunt iuriſdictionis Epiſcopo concedantur, tamen denegatur mixtio in bonis, & fructibus Eccleſiæ ſpeciali ratione, videlicet vt ad procurandam ſuam conſecrationem confirmatus alliciatur: & ſic iura, quæ concedunt confirmato exercitium iuriſdictionis, negant Epiſcopo immiſtionem in bonis, & fructibus Eccleſiæ; ideoque tantùm ea quæ adquirit Epiſcopus à tempore conſecrationis, adquirit Eccleſiæ, non à tempore confirmationis, quia antea non implicatur fructibus, & bonis Eccleſiæ: quo modo intelligendus eſt textus *in cap. vt clerici 3. de peculio Clericorum*; omiſſo Butrio ibi, *num. 3.*

11. Exponitur cap. verum, de foro compet.

Sed primò aduerſatur ſuperiori aſſertioni textus *in cap. verùm 7. de foro compet.* in illis verbis: *Ex quo fuerit in Eccleſia conſecratus.* Ex quibus expreſsè probatur, de cauſa feudali cognoſcere non poſſe Epiſcopum confirmatum, ſed deſiderari vt ſit conſecratus: at cauſa feudalis eſt iuriſdictionis, *cap. cæterùm, de iudiciis*: igitur quæ ſunt iuriſdictionis non poſſunt exerceri ab Epiſcopo confirmato. Oppreſſi hac difficultate Innocentius, & Hoſtienſis *ibi*, & Gofredus *in ſumma illius tituli*, exiſtimant addendam eſſe particulam *maximè*, vt ſenſus ſit, de cauſis feudalibus cognoſcere poſſe Epiſcopum, maximè conſecratum. Gloſſa marginalis in eo textu teſtatur in codice Barbatiæ legi, *confirmatus, vel conſecratus*: ſed nec in ſecunda collectione, nec in vlla alia inueni ita legi. Quare retentâ vulgari litterâ, D. Ildefonſus de Auila, apud Salmanticenſes D. Bartholomæi Collegij alumnus, in præſenti, *n. 12.* affirmat in eo textu verbum *conſecratus*, non ſumi ſtrictè, & rigoroſè pro ordinato Epiſcopo, ſed pro Epiſcopo iam deuoto, & mancipato Eccleſiæ; quia ſicut res conſecratæ dicuntur, quæ cultui diuino deſtinatæ ſunt, licèt vnctione ſacra non ſint delinitæ, *cap. nulli 12. q. 2. § ſacra, Inſtit. de rer. diuiſione, l. ſi quando 30. Cod. de bonis vacantibus, lib. 10. l. pergit 5. Cod. de ſepulc. violato*; ita Epiſcopus deuotus & deſtinatus Eccleſiæ, latè poteſt appellari conſecratus. Sed nec hanc ſubtilis ingenij interpretationem admittunt ea verba, *Ex quo Epiſcopus fuerit in Eccleſia conſecratus*; quæ expreſſe exigunt conſecrationem ipſius Epiſcopi. Cuiacius in eo textu affirmat, Epiſcopum confirmatum non poſſe exercere iuriſdictionem in omnibus cauſis, ſed tantùm reſpectu clerici contumacis, iuxta noſtrum textum. Sed omnibus his omiſſis exiſtimo, aliam eſſe mentem Pontificis; obſeruo ergo ibi tractari de feudis ſpectantibus ad Eccleſiam vacantem, in qua confirmatus erat epiſcopus: ſed vt ſuprà dixi, Epiſcopus non conſecratus, licèt exerceat quæ ſunt iuriſdictionis, tamen non poteſt attingere, aut aliquid diſponere de rebus, aut fructibus Eccleſiæ, vt ſuprà probaui, ideò ergo in eo textu deſideratur, vt ſit conſecratus, nec ſufficit confirmatus; quia de feudis ipſius Eccleſiæ agebatur, & per conſequens de rebus ad ipſam Eccleſiam pertinentibus.

12. Opponitur cap. cum dilecti, de purgat.

Secundò obſtat textus *in c. cùm dilecti 15. de purgat. canonica*, in illis verbis: *Purgationem indictam ab electo Conſtantienſi curauerit exhibere.* Ex quibus depromitur, tantùm Epiſcopum electum potuiſſe punire, & animaduertere in clericum inceſtuoſum: igitur non deſideratur vt ſit confirmatus, vt quæ ſunt iuriſdictionis, valeat exercere. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt dicendo, in eo textu electum Epiſcopum accipi pro confirmato, quia Epiſcopus vſquedum conſecretur, ſemper appellatur electus, *cap. sua 8. de his quæ fiunt à Prælat.* quare dum eſſet confirmatus, potuit iuriſdictionem exercere.

13. Exponitur cap. cum olim 7. de dolo et contum.

Tertiò ſuprà traditæ aſſertioni obſtat textus *in c. cùm olim 7. de dolo & contum.* in illis verbis: *Adminiſtrationem Roſcenſis Eccleſiæ in ſpiritualibus, & temporalibus committatis.* Ex quibus deducitur, Epiſcopum confirmatum non ideò ſtatim poſſe adminiſtrare in propria Eccleſia res temporales, aut ſpirituales. Pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt, quod licèt Epiſcopus confirmatus poſſit exercere omnia quæ ſunt iuriſdictionis, & etiam adminiſtrare res etiam temporales ipſius Eccleſiæ; id tamen procedit quando confirmatio legitimè & quietè facta eſt: at verò cùm ſuper ipſa confirmatione, ſeu electione lis mota eſt, & agitatur, non poteſt ſe immiſcere Epiſcopus, etiam confirmatus, adminiſtrationi rerum temporalium, ſeu ſpiritualium ipſius Eccleſiæ; quo caſu procedit textus *in dict. cap. cùm olim*, vt facilè ex eius ſerie colligitur, & notauit Abbas ibi, *num. 7.*

CAPVT XVI.

·Innocentius III. *N. de Cella S. Petri, & N. Mitren. Abbatibus, & N. Præpoſito Vverden.*

CVm inter dilectum filium R. ſeniorem, & R. iuniorem, ſuper Abbatia Scaffuſen. quæſtio verteretur, eis in noſtra præſentia conſtitutis dilectos filios G. ſanctorum Coſmæ & Damiani, & G. Sanctæ Mariæ in Aquiro Diacon. [b] Cardinales dedimus auditores, in quorum præſentia pro R. ſeniore fuerunt propoſita quæ ſequun-

tur. Qnod cùm H. quondam Abbas ipſius cœnobij, onus regiminis inuito Capitulo ſuo ſpontaneè reſignaſſet, & ab obedientia ſua monachos abſoluiſſet, ipſi prædictum R. ſeniorem, dicto H. conſentiente, ſibique obediente cum aliis, in Abbatem vnanimiter elegerunt. Poſteà verò electus diœceſano Epiſcopo præſentatus munus ab eo benedictionis accepit, Eccleſiam ipſam per biennium,& amplius,ſicut Abbas proprius adminiſtrans. Verùm quoniam moniales ſanctæ Agnetis eiuſdem villæ, quæ peccandi materiam iunioribus monachis miniſtrabant,arctiori cuſtodiæ mancipauit, exinde occaſione inuentâ, iuuenes monachi contra ipſum alios concitarunt, tanquam prædicti H. reſignatio minùs canonica extitiſſet: quod audiens Epiſcopus antedictus, ad locum acceſſit, cauſam diſſenſionis requirens,& prædictum H. paternè redarguens, tanquàm odij fomitem in Eccleſia ſeminaſſet, accepit ab eo, quod per ipſum talia non fiebant: & cùm quidam de monachis ipſo Epiſcopo præſente ſe dicerent ab obedientia præfati H. nullatenus abſolutos, idem H.quod eos abſoluerat, eſt profeſſus: & vt omnem à ſe ſuſpicionis materiam amoueret, cum iureiurando vehementer aſſeruit coram Epiſcopo antedicto, quod neque illam, nec aliam babere vellet vlteriùs Abbatiam. Monachi verò poſt receſſum Epiſcopi ad artes ſolitas nihilominus recurrentes, coram dicto Epiſcopo, & Capitulo Conſtantienſi aduerſus eundem R. controuerſiam agitarunt, tanquam minùs canonicè dictus H. dimiſerit Abbatiam. Cúmque dictus R. paratus eſſet de iuſtitia ſua incontinenti probare, monachi defectum cauſæ ſuæ videntes, in nullo grauati Sedem Apoſtolicam appellarunt, & per litteras infra terminum appellationis per ſubreptionem obtentas, contra ipſum R. per nuncios appellantem iniquâ ſententiâ promulgatâ, eius fuit aduerſarius reſtitutus. Ipſe verò R. appellationem interpoſitam per nuncium proſequens, & termino conſtituto, commiſſiunis litteras ad certos iudices impetrauit, vt eo, quod occaſione prioris commiſſionis contra eum iudicatum fuerat, ad ſtatum debitum reuocato, & ei reſtituerent Abbatiam, & à monachis ſibi facerent debitam reuerentiam exhiberi. Sed monachis obſtinatis, & ſibi obedire nolentibus, ambæ partes ad Sedem Apoſtolicam acceſſerunt: quibus à bonæ memoriæ Cœl. Papa [c] prædeceſſore noſtro, nos ipſi, dum in minori eramus officio [d] conſtituti, & dilectus filius noſter I. tit. Sancti [e] Stephani Preſb. Card. dati fuimus auditores: & cùm vtrimque coram nobis eſſet diutiùs allegatum, & eidem prædeceſſori noſtro per nos eſſet proceſſus negotij declaratus, ipſe prædictum R. ſententiam cum inſtantia poſtulantem, ad [f] componendum coegit inuitum; & ſic Abbatiæ renuncians, de manu eius [g] Cuſtodiam, & etiam Prioratum ab eo dum viueret, ſine quæſtione qualibet accepit [h] poſſidendos. Huic autem ordinationi licèt inuitus conſentiret, domum tamen reuerſus, aduerſariis compoſitionem ipſam in nullo volentibus obſeruare, non potuit quæ ſibi conceſſa fuerant, obtinere, quin potiùs in eum, quod deterius eſt, manus iniecerunt poſteà violentas. Sed adintus ab ipſius loci hominibus, & monachorum manus euadens, ad Apoſtolicum ſubſidium conuolauit. Interim verò dilectus filius noſter P. [i] Sanctæ Mariæ in Via Lata Diaconus Cardinalis, Apoſtolicæ Sedis Legatus, ad partes illas accedens, pro iamdictis, & aliis multis exceſſibus, & ſuſpendit monachos, & monaſterium j interdixit. Ipſi verò contemptâ ſententiâ Card. diuinâ promptiùs, quàm antea [k] celebrarunt, & in hac ſuſpenſione prædictus aduerſarius eius de medio eſt ſublatus: quo comperto ad Eccleſiam venit, & cùm vellet prædictæ compoſitioni parêre, parte alterâ huc nolente, ne ad electionem Abbatis procederetur, quouſque quæſtio inter eos finiretur, obicem prouocationis obiecit. Sed monachi per omnia contumaces, & dictũ R. iuniorem pariter eligentes, ipſum benedicendum diœceſano [l] Epiſcopo præſentarunt: qui poſt appellationem interpoſitam benedixit eum, & in Eccleſia interdicta. Vnde idem R. iteratò Sedem Apuſtolicam accedens, à nobis litteras impetrauit, vt eo, quod poſt appellationem legitimè interpoſitam perperàm fuerat à monachis attentatum, ad ſtatum debitum reuocato, ſi conſtaret à ſuſpenſis, & interdictis electionem factam fuiſſe, denunciarent eam penitus non tenere: ſuper reſtitutione verò ipſius R. ſenioris, & aliis, quæ vtrimque ducerent proponenda, ſtatuerent appellatione remotâ, quod ordo poſceret rationis. Cæterùm iudiees delegati litteris his receptis, partes ad ſuam præſentiam citauerunt, & cùm monachi per ſuggeſtionem falſi probare vellent litteras impetratas, iudicibus nolentibus ipſorum probationem recipere, Sedem Apoſtolicam appellarunt. Delegati verò, quia remota erat in litteris appellatio, in cauſa nihilominus procedentes, cùm per depoſitiones teſtium eis de veritate negotij conſtitiſſet, pro ſæpedicto R. ſeniore ſententiam protulerunt, adiudicantes ei Eccleſiam memoratam. Petebat itaque, qnod factum erat ex delegatione

Apoſto

Digitized by Google

Apoſtolicæ Sedis, per nos obtinere debitam firmitatem: vt repreſsâ contumaciâ monachorum, pacificâ ipſius Abbatiæ poſſeſſione gauderet. Cæterùm contra eundem R. ſeniorem fuit ex parte altera taliter allegatum, quod cùm dictus H. quondam Abbas minùs legitimè reſignaſſet, & monachi de electione tractarent, ſenior R. fraude adhibitâ procurauit, quod cùm Veſperæ cantarentur, & die ſequenti eſſet electio celebranda, homines burgi ad Eccleſiam accedentes, ipſum R. ferè omnibus monachis reclamantibus ibidem per violentiam intruſerunt. Monachi verò poſtea cognoſcentes renunciationem præfati H. minimè tenuiſſe; pariterque penſantes, quod ſub eius conuerſatione laudabili monaſterium proficere poſſet, ipſum tanquam Abbatem proprium requirebant. Vnde factum eſt, quod poſt multas altercationes factas, tandem de vtriuſque partis aſſenſu commiſſio eſt obtenta: quod ſi de informi reſignatione H. & inutili ſubſtitutione R. ſenioris conſtaret iudicibus delegatis, R. remoto, ſæpedicto H. reſtituerent Abbatiam; & ita fuit effectui mancipatum. Poſt hæc ipſo R. nihilominus murmurante, ambo pariter ad prædeceſſoris noſtri præſentiam acceſſerunt: qui ſicut iam præmiſimus, nos, & præfatum presb. Card. eis tribuit auditores: & tandem causâ diutiùs actitatâ, per eundem prædeceſſorem noſtrum de vtriuſque partis aſſenſu fuit compoſitio taliter celebrata, quòd H. Abbatiam, R. verò Prioratum, & Cuſtodiam obtineret: propter quod ipſi H. obedientiam repromiſit. Sic ergo eis reuerſis ad propria, præfatam compoſitionem idem R. coram diœceſano Epiſcopo approbauit. Sed ab ipſo Abbate poſtea requiſitus tertiò, ſi Cuſtodiam, & Prioratum vellet habere, poſt trinam citationem veniens dixit, quod non per eum, ſed per Rom. Pontificem volebat habere præmiſſa; vnde nullam obedientiam ei voluit exhibere. Recedens igitur abſque Abbatis licentia, cùm extra monaſterium moram faceret longiorem, ab ipſo H. de fratrum conſilio fuit excommunicationis vinculo innodatus: & cùm per longum tempus non rediret ad monaſterium, Abbas dicta officia, conſulentibus fratribus, aliis aſſignauit: qui quandiu Abbas vixit, ea pacificè tenuerunt. Abbate verò defuncto, fratres conuenerunt in vnum, nonnullis Abbatibus, & aliis viris religioſis præſentibus, qui ad defuncti conuenerant ſepulturam: & R. iuniorem ſeniore abſente, in Abbatem vnanimiter elegerunt: quem præſentatum ſibi diœceſanus Epiſcopus confirmauit, & benedixit. Conſequenter verò ſenior R. ad præſentiam noſtram accedens, litteras ad remotos per dietas quatuor iudices, & ſuſpectos monachis, per mendacium impetrauit. Ad quos pars monachorum ante aliquam citationem accedens, copiâ commiſſionis obtentâ, litteras per falſi ſuggeſtionem propoſuit impetratas, pro eo quod dicebatur in eis, compoſitionem ſibi non fuiſſe ſeruatam, monaſterium interdictum, & ſe appellaſſe priuſquam R. iunior electus fuerit in Abbatem: quæ falſa penitus aſſerebat. Tacuit etiam ſe excommunicatum ab hoc Abbate defuncto, & alia quædam, quibus expreſſis, litteras ipſas nullatenus impetraſſet. Cùmque omnia quæ præmiſimus, ſufficienter probare vellent, & iudices eorum probationes recipere, tanquam demandatum eis non fuerit, recuſarent, ipſi monachi ante ingreſſum iudicij appellarunt, ſicut ex depoſitionibus teſtium eſt probatum. Delegati verò nihilominus procedentes, & recipientes teſtes partis aduerſæ, ſeniorem R. inſtituendum ſententialiter decreuerunt; quorum factum tanquam iniquum irritari à nobis monachi ſuppliciter poſtulabant. Cùm autem quæ præmiſſa ſunt, & alia quædam, præfati Cardinales nobis, & fratribus noſtris prudenter, & fideliter retuliſſent, nos attendentes, quòd ex conſenſu compoſitionis receptæ, quam prædeceſſor noſter etiam confirmauerat, ius (ſi quod ſibi competierat) R. ſenior amiſiſſet; ac per hoc, ne monachi ad electionem procederent, appellare de iure minimè potuiſſet; cùm, niſi quorum intereſt, audiri non ſoleant [m] appellantes, de conſilio fratrum noſtrorum appellationem illam dicimus legitimam non fuiſſe, vnde per eam electio non potuit impediri. Quia verò conſtitit nobis, monachos ante litis exordium rationabiliter appellaſſe, pro eo quòd ſuper falſi ſuggeſtione probationem nolebant admittere delegati; & per conſequentiam eo ipſo, quod bene appellatum fuerat, iuriſdictionem iudicum expiraſſe, quicquid ab eis eſt perperam attentatum, vel de recipiendis ante litem conteſtatam teſtibus, vel de ſententia proferenda, denunciamus ſententialiter non tenere. Sanè quamuis dilecti filij Præpoſitus, & Capitulum [n] Conſtantienſe de interdicto præmiſſo ad Cardinalem, qui poſuerat illud, ſuis litteris inſeruerint; quia tamen per id, quod R. iuniori diœceſanus Epiſcopus munus benedictionis impendit, & videtur quod præmiſimus obuiare; vnde vel ſcriptura facto, vel factum ſcripturæ præiudicat: nec probatum fuit, licèt obie-

ctum, quod ab interdictis electio fuerit celebrata, ipſam non potuimus irritare: præſertim cùm contra perſonam electi nihil fuerit intentatum. Ideoque cauſam ipſam ſub ea forma vobis duximus de conſenſu partium committendam, vt ſi conſtiterit, quòd electio fuerit facta à ſuſpenſis, eâ omninò caſſatâ, ipſi monaſterio, poſt * ſatisfactionem condignam ſuſpenſionis, & interdicti ſententiâ relaxatâ, de perſona idonea conſulatur. Alioquin ne vtilitas monaſterij retardetur, præmiſſam electionem per vos appellatione remotâ volumus confirmari, & R. iuniorem Abbatiæ pacificâ poſſeſſione gaudere: alium verò Cuſtodiam, & Prioratum, quæ ſibi fuerant à ſuprà memorato prædeceſſore noſtro conceſſa, non obſtante donatione ab H. quondam Abbate facta de ipſis, volumus, & mandamus ſine contradictione qualibet obtinere. Teſtes autem, &c. Nullis litteris præter aſſenſum partium. Quod ſi omnes, &c. Datum Lateran. VII. idus Aprilis.

NOTÆ.

1. a INnocentius III.] In tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 1. vbi repetitur hic textus, legitur *Vercellenſi*; ſed inſcriptionem, & litteram reſtituo ex ipſo codice epiſtolarum Innocentij III. Coloniæ edito, *pag.* 289. Monaſteria, quorum Abbatibus reſcribit Innocentius, ſunt in Germania, vbi etiam in diœceſi Conſtantienſi eſt monaſterium Scaphuſicn. de quo Bertholdus *in chron. ad annum* 1083. & S. Saluatoris, quod Scaphuſen dicitur, id eſt nauium domus.

2. b *Cardinales.*] Inter titulos Cardinalium Diaconorum, præcipui ſunt tituli S. Mariæ in Acquiro, & SS. Coſmæ & Damiani, vt refert Cohelius *in notitia Cardin. cap.* 6.

3. c *Prædeceſſore.*] In aliquibus epiſtolis Innocentij III. vbi repetiuntur hæc verba, *C. prædeceſſore noſtro*, aliqui, *Clemente*, legunt, ſed malè; legendum enim eſt, *Cæleſtino*, vt in præſenti textu notarunt iam Spondanus poſt Baronium *anno* 1198. *num* 4. Cardinalis Sirletus *ad calcem editionis epiſt. Innoc. III. Colonia.*

4. d *Officio conſtituti.*] Innocentius III. cùm in ſtudiis Philoſophiæ, ac ſacræ Theologiæ valde profeciſſet, alioſque coætaneos ſuperaſſet, à Gregorio VIII. Subdiaconus ordinatus fuit, à Clemente III. promotus eſt in Diaconum Cardinalem, qui poſteà temporibus Cœleſtini III. non ſolùm Cardinalis officiis intendens, verùm ſtudiis maximè deditus, varios ſcripſit tractatus ſummâ eruditione, quos recenſet Biblioth. Pontific. *in eo*; ideò aſſerit temporibus Cœleſtini ſe fuiſſe in minori officio conſtitutum.

5. e *S. Stephani.*] Titulus iſte adſcriptus erat ad Baſilicam S. Laurentij extra muros, & presbyter illo titulo decoratus, appellabatur *Presbyter Cardinalis S. Stephani in Cœlio monte*; notat Cohelius *in notitia Card. cap.* 6.

6. f *Ad componendum.*] Licèt nemo cogendus ſit regulariter tranſactionem, aut compromiſſionem facere, ſed tantùm hortandus, & ſuadendus, *cap. finali, de tranſact. authent. vt litigat. collat.* 9. docent Molina *de primog. lib.* 4. *c.* 9. *num.* 29. Oſuald. *lib.* 17. *comment. cap.* 1. *littera D.* plures apud Auendañum *de mem*: ſunt tamen caſus, in quibus quis cogitur tranſigere, aut compromiſſum facere, veluti ſi ſupremus Princeps ſic iubeat: ſicut enim poteſt quamlibet cauſam auocare, *authent. qua in prouincia, Cod. vbi de criminib.* ita & ad compromittendum partes cogere valet. Auendaño *vbi ſuprà, num.* 28. Iudex etiam inferior poteſt partes ad compromittendum cogere, cùm cauſa diutiùs diſputanda eſt, aut ita dubia exiſtit, vt facilè expediri non poſſit, vt in hoc textu, & *in cap. placuit* 9. *cap. diſcordantes*, 90. *diſt. cap. nouit, de iudiciis, l. vnica, Cod. de Irenarchis*; aut cauſa inter magnates vertitur, & eius naturæ eſt, vt ex iudiciali deciſione turbari poſſet; quos & alios caſus latè proſequuntur Acuña *in dict. c. placuit*, Guillelmus Benedict. *in cap. Raynuntius*, 3. *part. n.* 27. Matienzo *in dialogo, p.* 2. *c.* 1. *n.* 8. Didacus Perez *in l.* 1. *tit.* 8. *lib.* 4. *ordinamenti*, Auendaño *vbi ſuprà*, Mylingerus *in cap. finali, de probat.* Xamar. *de officio Aduocati part.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 19. & *quæſt.* 4. Guzman *de euict. quæſtion.* 41. Pereyra *qq. forenſ. cap.* 23. *n.* 119. Valeron *de tranſact. in procemio, num.* 24.

g *Cuſtodiam, & etiam Prioratum.*] Licèt enim 7.
aliquis duo beneficia regularia in diuerſis Eccleſiis habere non poſſit, *cap. cum ſingula, de præb. lib.* 6. tamen in vno, eodemque monaſterio duo beneficia obtinere quis valet, *cap.* 1. *de conſuet. lib.* 6. Cuſtodia autem eſt protectio ipſius monaſterij, & cuſtodes dicuntur patroni, & aduocati ipſius; quo in ſenſu accipiuntur in legibus Longobardorum, *tit.* 10. *cap.* 1. ibi: *Cum Pontificibus, Abbatibus, vel Cuſtodibus Eccleſiarum, ſeu xenodochiorum Præpoſitis.* Plura adducit Boſquetus *ad Innocentium lib.* 2. *epiſt.* 122. in hoc tamen textu cuſtodis nomen accipitur pro eo, qui cuſtodiam monachorum, præcipuè puerorum habebat; olim enim in monaſteriis cuſtos eligebatur generalis omnibus monachis, & aliquando binis, aut ternis adhibebatur. Lanfrancus *in conſuet. Cluniac. cap. de pueris*, ibi: *Extra loca cuſtodia ſuæ procedat nuſquam, duo, & duas lanternas ferant, quocumque pergant.* S. Dunſtanus *in concord. regul.* ibi: *Sub ſui cuſtodes vigilantia iugiter maneat, nec ipſe cuſtos cum ſingulo aliquo puero, ſine tertio, qui teſtis aſſiſtat, migrandi licentiam habeat.* Obſeruat Benedict. Ephtauus *lib* 4. *diſquiſit. monaſt. tract.* 1. *diſquiſit.* 6. de qua cuſtodia accipienda ſunt verba ſuprà relata.

h *Poſſidendos.*] Sed quomodo Prioratus, & 8.
Cuſtodia dantur in perpetuum? ſiquidem ad vitam concedi non valent, *cap. ad noſtram, cap. porrecta, de confirmat. vtili, cap. cùm ad monaſterium*, §. *nec alicui, de ſtatu monachorum.* Dicendum eſt, hoc procedere regulariter in Prioratibus electiuis, & prioribus electis ab ipſo monaſterio, at R. P. poteſt in perpetuum priores eligere, vt in præſenti fecit.

i *P. S. Mariæ.*] Petrus enim Diaconus tituli 9.
S. Mariæ, noſtri Pontificis tempore, videlicet per annos 1198. miſſus fuit Legatus in partibus Galliæ, vt proſequeretur iudicium iam cœptum ſuper diuortio à Philippo Francorum facto cum legitima vxore, aliâ ſuperinductâ; cuius legationis extant quamplures noſtri Innocentij epiſtolæ, & meminit Spondanus *in continuat. anno* 1198. *num.* 9.

10\. j *Interdixit.*] Quia vniuerſitas, aut communitas non poteſt excommunicari, *cap. Romana, §. in vniuerſitatem, de ſentent. excomm. lib.6.* interdicto tamen ſubiici valet, vnde paſſim in iure noſtro, dum perſonæ excommunicantur, communitates interdicuntur, *cap.1. de iniuriis, lib.6. cap.1. de homicidio, eodem lib.*

11\. k *Celebrarunt.*] Quo facto irregularitatem contraxerunt, *cap. finali, de clerico excommunicato.*

12\. l *Epiſcopo.*] Cui competit Abbatum benedictio, vt dicemus *in cap.1. de ſupplenda neglig.*

13\. m *Appellantes.*] Certum eſt, appellantes non audiri, ſi illorum non interſit prouocatio; quare in præſenti Rodericum poſſe agere ad impediendam electionem, & etiam prouocare, quia illius intererat, docent fusè Abbas, Butrius, & Hoſtienſis in præſenti: videndi tamen ſunt Couar. *practic. quæſt.14.* Flaminius *de reſig[illegible]. quæſt.13.* Salgado *de protect.1. tom. lib.1. cap.13. num.219.* Lambertinus *de iurepatronat. lib.2. part.1. quæſt.2. tit.3.*

14\. n *Conſtantienſe.*] Conſtantiæ apud Geographicos multiplex mentio extat: in iure noſtro triplex reperitur: prima Conſtantia Metropolis Cypri; ſecunda in Germania; tertia in Gallia.

15\. o *Satisfactione.*] Ad relaxationem cenſuræ debet præcedere ſatisfactio, *cap. ex litteris*, vbi dixi, *de conſtitut.*

COMMENTARIVM.

16\. Concluſio probatur. EX hoc textu illa rubro, & deciſioni aptior deducitur aſſertio: *Electio à ſuſpenſis celebrata non ſuſtinetur.* Probant textus *in cap. cùm dilectus, de conſuetud. cap. cùm bona, de ætat. & qualit. cap. conſtitutus, de appellat. cap. Apoſtolicæ, de exception. cap. quia, de conceſ. preb. cap. vnico, ne ſede vacante, lib.6. cap.1. de re iudic. eod. lib. cap.1. de poſtulat. Prælat. cap. poſtulaſti, cap. finali, de clerico excomm. cap. nos in hominem 9. quæſt.1. cap. quiſquis, cap. per inquiſitionem, hoc tit. cap. cùm in Curia, §. vlt. eod. tit. lib.6.* Illuſtrant Suarez *de relig. tom.4. lib.2. cap.4. num.9. & cap.6. num.10.* Barboſa *de dignitat. cap.41. num.6. & lib.1. iuris eccleſiaſt. cap.19. num.39.* Suarez *de cenſuris diſput.27. ſect.2. num.34.* Sayrus *eodem tract. lib.4. cap.6. n.7.* Vgolinus *eod. tract. tabula 4. c.7. §.3. & cap.8. §.9.* Gibalinus *eod. tract. fol.321. num.7.* Petrus Gregorius *de elect. cap.7. num.7.* Iulius Lauorus *de elect. cap.15. num.61.* Ricciulus *de iure perſonar. lib.4. cap.3. num.9.* Tamburinus *de iure Abbatum tom.1. diſput.5. quæſt.8. num.13.* Diana *5. parte, tractat.10. reſolut.8.* Anguianus *lib.2. de legibus, cap.2. num.10. & 22.* Garcia *tom.2. polit. tractat.9. diffic.3. dub.2.* Ioannes Dartis *de beneficiis ſect.6. cap.1.* Alteſſerra *hic.*

17\. Traditur ratio dubitandi. Quæ aſſertio ita illuſtrata difficilis redditur ſequenti ratiocinio; nam actus eligendi eſt iuriſdictionis, *cap. noſti 9. hoc tit.* ſed ſuſpenſus ſolùm priuatur illis, quæ ſunt ordinis, non verò quæ ſunt iuriſdictionis, vt probant Suarez *de cenſur. diſp.26. ſect.4. num.3.* Alterius *eod. tract. de ſuſpenſ. cap.4.* latè Gibalinus *eod. tract. fol.331. num.33.* ergo ſuſpenſus non priuatur poteſtate eligendi. Augetur hoc ratiocinium ex eo, nam aut ſuſpenſi in noſtro texto erant ſuſpenſi à beneficio, vel ab ordine, vel ab actu particulari: neutro caſu ſuſpenſi priuantur poteſtate eligendi; ergo. Probatur minor; nam ſuſpenſus à beneficio, priuatur tantùm fructuum perceptione, *cap. cupientes, §. cæterùm, hoc tit. in 6.* ſed electio, ſeu facultas eligendi non imputatur inter fructus beneficij: ergo ſuſpenſus à beneficio retinet facultatem eligendi. Deinde ſi erant ſuſpenſi ab ordine tantùm, priuati erant poteſtate gerendi ea, quæ ſunt ordinis: ſed facultas eligendi non competit ratione ordinis; ſiquidem laici, quos conuerſos religioſi appellant, plerumque habent ius ſuffragij, vt refert Garcia *vbi ſupra*: ergo ſuſpenſi etiam ab ordine poſſunt eligere. Ruſus ſi ſuſpenſi ſunt ab aliquo actu particulari, non ſunt ſuſpenſi ab aliis, & per conſequens nec à facultate eligendi, quia actus humani non operantur vltra agentium intentionem, vt probat in ſpecie Gibalinus *vbi ſuprà, fol.331. num.32.* igitur nullo caſu ſuſpenſi priuati ſunt iure eligendi, & per conſequens electio à ſuſpenſis celebrata valida eſt.

Hoc ratiocinio non obſtante, vera eſt prædicta aſſertio, ad cuius expoſitionem ſciendum eſt, ſuſpenſionem eſſe cenſuram impedientem, ne perſonæ eccleſiaſticæ munia eccleſiaſtica obeant, actuſve ſpirituales exerceant, ſeu aliquâ poteſtate ſpirituali vtantur, *cap. quærenti, de v.ſ.* vbi non ſolùm comprehenditur ſuſpenſio, quæ vt pœna ob delictum infligitur, verùm quæ vt cenſura ad compeſcendam contumaciam imponitur, de qua *in cap. ecce, quæſt.4. cap. tam litteris 33. de teſtib. cap. cùm in cunctis, §. vlt. hoc tit. Clement.1. § vlt. de hæret. Clement.2. de pœnis*, & in aliis iuris locis congeſtis à Panormit. *in cap. reprehenſibilis 26. de appellat. n.16.* illud tamen inter ſuſpenſionem vt pœnam, & vt cenſuram diſcrimen verſatur, quòd ſuſpenſio vt pœna inflicta, elapſo tempore præfixo ceſſat, cùm prohibitio ad tempus facta elapſo tempore ceſſet; ſuſpenſio verò, quæ eſt cenſura, nunquam niſi abſolutione præcedente ceſſat, vt probat Gibalinus *de cenſuris diſput.10. ſect.3.* Hæc ſuſpenſio licèt cum excommunicatione plerumque confundatur, & excommunicatio appelletur, *cap. quidquid*, iuncta Gloſſa ibi, *quæſt.1. cap. eccleſiaſtica, diſt.23.* nihilominus differt ab ea formaliter, & ſpecificè. Excommunicatio enim priuat omnibus illis bonis, & miniſteriis, ac functionibus, quatenus ſunt quædam communicationes, & per eas communicatur cum aliis fidelibus: ſuſpenſio verò eiſdem functionibus priuat, quatenus ſunt exercitia alicuius poteſtatis eccleſiaſticæ ab officio, vel beneficio prouenientis. Vnde cùm per hanc pœnam reus in eo ſtatu conſtituatur, vt nec amittat officium eccleſiaſticum, nec interim ſuſpenſione pendente exercere valeat, ideò ſuſpenſus dicitur, vt docent Sayrus *lib.4. theſauri, cap.1.* Marius Alterius *de ſuſpenſ. diſput.1. cap.1.* Aliud etiam diſcrimen faciliùs agnoſcitur inter excommunicationem, & ſuſpenſionem, videlicet quòd excommunicatio in omnes perſonas inferatur; ſuſpenſio verò tantùm in perſonas eccleſiaſticas, quæ eccleſiaſtica officia exercent. 18. Suſpenſio eſt cenſura.

Secundò ſciendum eſt, ſuſpenſionem aliam eſſe ab officio, aliam à beneficio, vel ab vtroque; & aut fieri ad tempus, vt *in cap. cùm in cunctis 7. §. vlt. hoc tit. cap.1. de re iudicata, lib.6. cap.2. de temporib. ordin. eod. lib. cap.1. de ſentent. excomm. in 6. Clementina 1. § penult. de hæret.* aut ad beneplacitum ſuperioris, donec indulgentiam mereatur, *cap. tam litteris, 33. de teſtib.* Suſpenſio ab officio priuat omni actu ſpirituali ordinis, de qua *in cap.3. de vſuris, cap.2. de officio deleg. in 6. cap.1. de rebus Eccleſiæ, in Clementinis*; niſi tantùm à certo actu ſuſpenſio fiat, vt à ſacerdotali, vel ſimili, vt in caſibus congeſtis à Gloſſa, *verbo Suſpenſi*, in Clementina *cupientes, de pœnis.* Suſpenſio à be- 19. Suſpenſio quotuplex.

neficio incurritur cùm aliquis priuatur iure illo perpetuo percipiendi fructus ratione dignitatis, beneficiive, de qua *in dict. cap. cùm in cunctis, cap. nihil 44. hoc tit. Clement. 2. de vita & honeſt.* Suſpenſio ab officio & beneficio dicitur, cùm quis tam fructibus beneficij, quàm exercitio ordinis priuatur, quæ totalis, ſeu integra ſuſpenſio dicitur, de qua *in cap. Apoſtolica 9. de except. cap. 1. de ſchiſmaticis, cap. tuarum 11. de priuileg. Clement. 1. de decimis.* Suarez *diſp. 25. de cenſuris, ſect. 3. numer. 11.* & ita ſuſpenſus non poteſt quæ ſunt ordinis exercere, *cap. 2. de clerico excomm. cap. 1. de re iudicata lib. 6.* nec quæ ſunt iuriſdictionis, vt conferre beneficia, *cap quia 4. de conceſ. preb. cap. vnico, §. cùm verò, ne ſede vacante, lib. 6.* eligere, ex noſtro textu, & *cap. cùm dilectus, de conſuet.*

20. SVSPENSIONIS EFFECTVS. Tertiò circa effectus ſuſpenſionis ſciendum eſt, ſuſpenſum ab officio omni vſu ordinis, iuriſdictionis, & adminiſtrationis clericalis priuatum eſſe, ſimulque habilitate ad nouum beneficium conſequendum; prius verò obtento non priuatur, quæ doctrina probatur ex nominibus, quibus ſuſpenſionem ab officio explicant PP. Concilij Nicæni *cap. 2.* vbi ſuſpenſionem appellant ceſſationem ab omni ſacro miniſterio; & Patres Synodi Trullanæ ceſſationem ſimiliter vocant. D. Baſilius *ad Amphiloch. cap. 69.* ceſſationem à miniſterio dicit; & ex communi ſententia, tam Theologorum, quàm Canoniſtarum, vt ex Hugolino, Mario Alterio, & aliis refert Leander *de cenſur. tract. 4. diſput. 3. quæſt. 3.* non tamen ſuſpenſus ab officio priuatur eo, ſed tantùm ipſius vſu; ſuſpenſionis enim verbum non demonſtrat extinctionem, ſeu ablationem, ſed tantùm impedimentum exercitij: quo in ſenſu eo verbo vtuntur Felix II. R. P. *epiſt. 2.* Concilium Aurelian. 5. *can. 5. & 17.* vnde dum ſuſpenſionem imponunt Patres, vtuntur illis verbis: *Sequeſtretur, remoueatur*; vt conſtat ex Concilio Aurelian. 3. *can. 2.* Brachar. 3. *can. 1.* Tolet. 13. *can. 11.* Obſeruant Morinus *lib. 2. exercit. cap. 3.* Gibalinus *de cenſuris fol. 316.* igitur ſuſpenſus ab officio, ſuſpenſus eſt ab integro vſu ordinis, *cap. 1. de re iudicata, lib. 6.* Et licèt Gloſſa *in cap. audiuimus 24. quæſt. 1. verbo Qui excommunicatus*, exiſtimauerit, ſuſpenſum ab officio non priuari iuriſdictione; contrarium tamen verius eſt, vt probatur *ex dict. cap. 2.* & extrauaganti *ambitioſæ, de rebus eccleſ.* Docent Gibalinus *vbi ſuprà, fol. 317.* Leander *dict. diſput. 3. quæſt. 3.* qui exinde varias morales reſolutiones deducunt. Similiter ſuſpenſus à beneficio, licèt non priuetur ipſo; priuatur tamen eius fructibus, & integrà adminiſtratione, *cap. cùm Vuinton. hoc tit. cap. cupientes, eod. tit. in 6.* & licèt teneatur deſeruire officio, ſi tamen fructus percipiat, reſtituere tenetur, *cap. 2. de ſolutionib.* Illuſtrant Gibalinus *ſuprà, folio 342.* Leander *vbi proximè, c. 26. cum ſequentibus.*

21. TRADITVR DECIDENDI RATIO. Ex quibus iam apparet vera decidendi ratio ad noſtrum textum: nam cùm electio, ſeu facultas ipſa eligendi ſpectet ad officium, quod tantùm clericis, aut perſonis eccleſiaſticis conuenit; ideò ſuſpenſus ab officio priuatur ſuffragio in electione. Hugolinus *dict. tabula 4. cap. 7. §. 3. & cap. 8. §. 9.* ſimiliter quia priuatur iuriſdictione: ſed poteſtas eligendi ſpectat ad iuriſdictionem, *cap. noſti 9. hoc tit.* ergo ſuſpenſus ab officio eligere non poteſt, cùm enim aliquid generaliter prohibetur, ſpecies generis prohibita intelligitur. *Clement. exiuit, §. nam vbi, de v. ſ.* ideò electio facta à ſuſpenſis non valet, quia pro non datu habetur illud, quod datur à non habente poteſtatem, *cap. 2. cap. paſtoralis, de donationibus*: ſed ſi ius præſtandi ſuffragium in electione non competat ratione officij, ſed beneficij, illud ius non amittitur per ſuſpenſionem ab officio, quia ſuſpenſus ab officio non priuatur beneficio, aut eius adminiſtratione. Docet Gibalinus *vbi ſuprà, n. 8. fol. 321.*

22. DISSOLVITVR RATIO DVBITANDI. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, nam procedit cùm ſuſpenſio non eſt ab officio, ſed à beneficio, tunc enim ſuſpenſus non priuatur facultate eligendi; noſtra verò aſſertio procedit in ſuſpenſis ab officio, aut ab ordine; nam illi cùm non poſſint actum ordinis, vel officij exercere, vtique nec ea, quæ dependent ab ordine, aut officio, vt actus eligendi, *Clement. 2. de ætat. & qualit.* quare nihil intereſt, an à iure, aut ab homine ſuſpenſio imponatur, quidquid velit Gloſſa *verbo Suſpenſi, in cap. cùm dilectus, de conſuet.* & *in cap. ſi celebrat, verbo Eligere, de clerico excomm.* omnia autem quæ pro ratione dubitandi adduximus, procedunt in ſuſpenſo à beneficio, qui non priuatur eis, quæ ſunt ordinis, aut officij, vt ſuprà dixi.

23. EXPONITVR CAP. CVM IN CVNCTIS 7 §. CLERICI, VLT. HOC TIT. Adhuc ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in cap. cùm in cunctis 7. §. clerici, vlt. hoc tit.* vbi agitur de clericis, qui ſcienter aliquem ad Epiſcopatum, vel inferiora Eccleſiæ miniſteria elegerunt, contra formam in eo textu præſcriptam; & Alexander III. eius textus auctor, eos ſuſpendendos eſſe, & poteſtate eligendi priuandos decreuit: ex qua deciſione colligitur, priuationem iuris eligendi, & ſuſpenſionem diſtinctas prorſus eſſe pœnas, aliàs fruſtrà Pontifex poſt ſuſpenſionem inflictam adderet, *& priuandos eſſe poteſtate eligendi*: igitur quia ſuſpenſio non includit in ſe priuationem facultatis eligendi, vt aliàs arguebat Gloſſa *in cap. cupientes, verbo Beneficiis, hoc tit. in 6.* Cui difficultati ex ſuprà dictis facile fit ſatis, ſupponendo textum illum loqui, & procedere in ſuſpenſis à beneficiis, non verò ab officiis; vnde cùm ſuſpenſus à beneficio, niſi aliunde priuatus ſit, eligendi poteſtate non careat; ideò Alexander III. in eo textu, vt ſuſpenſum à beneficio excluderet à facultate eligendi, diſtinctè apponit pœnam ſuſpenſionis, & pœnam priuationis facultatis eligendi, vt docet & interpretatur illum textum Gibalinus *de cenſuris fol. 343. num 5.* Sed huic ſolutioni aduerſatur textus *in cap. quiſquis, hoc tit.* in verbis vltimis, ibi: *Ab officiis & beneficiis penitus ſuſpendantur, per triennium tunc eligendi poteſtate priuati.* Ex quibus deducitur, in ſuſpenſis ab officio neceſſariam eſſe expreſſionem, vt ſuſpenſus eligere non poſſit. Cui difficultati reſpondendum eſt, in eo textu duplicem eſſe pœnam; vna imponenda per iudicem, nimirum ſuſpenſio ab officiis, & beneficiis; alia quæ incurritur ipſo facto, nempe priuatio poteſtatis eligendi pro tunc; quare vt diuerſa pœna debuit exprimi: quæ interpretatio apertè ſuadetur ex illis verbis: *Ab officiis, & beneficiis penitus ſuſpendantur, eligendi tunc poteſtate priuati.* Vbi notandum eſt, priuationem eligendi poni in præſenti, ſuſpenſionem autem in futuro: at *in dict. cap. cùm in cunctis*, vtraque pœna, ſuſpenſio videlicet, & priuatio facultatis eligendi imponitur ipſo iure, ac proinde fruſtra diſtingueretur vna ab alia, niſi diuerſæ eſſent. Præſenſit Gibalinus *vbi ſuprà, fol. 344. in principio.*

CAPVT

CAPVT XVII.

Idem *Capitulo* [a] *Pennenſi.*

QVaIiter poſt obitum bonæ memoriæ Pennen. Epiſcopi Eccleſiâ veſtrâ vacante, receptis priùs ſuper electione facienda litteris noſtris, [b] Primicerium veſtrum vobis elegeritis in Paſtorem, vos tanquam auctores electionis ipſius pleniùs cognouiſtis. Verùm quoniam electus à vobis ante confirmationem obtentam, adminiſtrationi Epiſcopatus ſe irreuerenter immiſcuit, & tam à Clericis, quàm à laicis iuramenta recepit, non attendens quod ſecundùm Apoſtolum nemo ſibi debeat honorem aſſumere, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: nec donum ſcientiæ Pontifici conueniens fuerat aſſecutus, cùm iuxta verbum dominicum, qui fecerit & docuerit, magnus vocetur in regno cœlorum. Poſtquam nobis eundem præſentaſtis electum, ſufficienti examinatione præmiſsâ, communicato fratrum conſilio, electionem de ipſo factam exigente iuſtitiâ duximus irritandam, quicquid ob eam, vel ex ea ſecutum eſt, denunciantes penitus non tenere. Ne autem gregi Dominico diu deſit cura paſtoris, & ex defectu ipſius Eccleſia veſtra incurrat diſpendium & iacturam, vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus conuenientes in vnum, ſicut moris eſt, & Spiritus ſancti gratiâ inuocatâ, virum idoneum, & qui vitâ, & ſcientiâ ſit ſufficiens, Pontificali oneri, & honori poſt receptionem præſentium infra menſem, in Patrem, & Paſtorem animarum veſtrarum per electionem vobis canonicam aſſumentes, electum ipſum nobis poſteà præſentetis, à nobis, vt dignum fuerit, vice Regiâ petituri conſenſum, & confirmationem authoritate Apoſtolica recepturi. Alioquin aliquos ex vobis ad præſentiam noſtram ex parte omnium tranſmitti volumus, & mandamus ſecundùm aſſignationem noſtram Paſtorem idoneum recepturos. Datum Lateran. XI. Cal. Octobris.

NOTÆ.

1. Pennenſis vrbs vbi.

a *PEnnenſi.*] Ita legendum eſt, vt etiam habetur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap. 2.* & in ipſo Codice epiſtolarum Innoc. III. *fol.* 379. Penna perantiqua ciuitas eſt Italiæ, in Aprutio, cuius meminit Ptolomeus *lib. 3. cap.* 1. illamque Paulus Diaconus *lib. 2. cap. 19.* reiicit in Picenum: à Farneſianis Principibus hodie poſſidetur. Habet Eccleſiam Cathedralem iam à temporibus Apoſtolorum, quæ immediatè paret Sedi Apoſtolicæ, & cui coniunxit Innocent. IV. Hadrianenſem Epiſcopatum anno 1252. vt refert Vghellius *tom. 1. Italiæ ſacræ, fol.* 48. De electione ſucceſſoris in locum Anaſtaſij eius Epiſcopi, in præſenti agitur, & ſuffectus fuit Gualdericus monachus Ciſtercienſis.

2. b *Primicerium.*] De Primicerij officio agimus *in cap. 1. de officio Primicerij.*

COMMENTARIVM.

3. Concluſio probatur.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Electus ante confirmationem adminiſtrans, priuatur iure quæſito per electionem, & electio caſſatur.* Probant textus *in cap. cùm in cunctis, §. ſi verò, cap. noſti 9. cap. bonæ, cap. nihil 44. hoc tit. cap. cupientes, §. cæterùm, cap. auaritiæ, eod. tit. lib. 6. extrauaganti iniunctæ, hoc tit. cap. cum venerabilis 7. de conſuet. cap. iam 18. de præb.* & alij citati *in cap. poſtulaſti, cap. noſti, hoc tit.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti, & de poteſtate Epiſcopi 1. p. tit. 1. cap. 4. & de iure eccleſiaſtico lib. 1. cap. 19. num.* 146. Iulius Lauorus *tit. 4. de elect. cap.* 25. Layman *eod. tract. cap.* 19. Tamburinus *de iure Abbatum tom. 1. diſput. 6. q. 1.* plures relati à Solorzano *lib. 4. polit. cap.* 14. Pellizarius *q.* 21. Garcia *tom. 2. polit. tract. 9. difficultate 6. dub.* 1. Gibalinus *in ſynopſi cenſurar. littera E. num.* 4. Lothetius *de re benef. lib. 2. cap.* 13. Michael Rouſſelius *lib. 2. hiſtor. Pontif. iuriſdict. cap. 2. & 25.* Moez *in d. cap. auaritiæ.*

Hæc aſſertio dubia redditur ex eo; nam certum eſt, per electionem tantùm acquiri ius dignitatis, & officij, *cap. cùm inter* 21. iunctâ ibi Gloſsâ, *hoc tit. cap. dilectiſſimi 8. q. 1. cap. quantò,* iuncta Gloſſa ibi, *verbo Relatio,* 63. *diſt.* Abbas *conſilio* 47. ſed nemo delictum committit, aut fraudem facit, qui ſuo iure vtitur, *l. nemo, ff. de reg. iuris:* ergo electus, qui iure quæſito vtitur, adminiſtrans bona ſuæ dignitatis, puniri non debet. Accedit nam adeò verum eſt, per electionem ius ad dignitatem acquiſitum eſſe, vt olim ſi coniugatus eligeretur in Epiſcopum, ſtatim ab vxore recedere cogebatur, D. Hieronymus *epiſt. 50. ad Pammachium;* ex eo notat Cironius *in hoc tit.* igitur quia electus per electionem ita ius acquirit, vt ante confirmationem adminiſtrare poſſit. Augetur ſecundò hæc difficultas *ex cap. noſti, hoc tit.* vbi cùm electus ante confirmationem adminiſtraſſet, priuatus non fuit quæſito iure per electionem. 4. Tradita ratio dubitandi.

Sed hac difficultate ita ſulcitâ non obſtante, vera eſt noſtra deciſio, ad cuius expoſitionem, præmiſſis traditis *in cap. poſtquam 3. cap. noſti, cap. tranſmiſſam, hoc tit.* ſciendum eſt, confirmationem ex parte electi ita neceſſariam eſſe, vt ſi eâ omiſsâ ſe ingerat adminiſtrationi bonorum, ſiue vt Prælatus, ſiue vt Oeconomus, ſiue vt procurator, priuetur iure quæſito per electionem. Pius IV. in ſua conſtitutione 86. quæ extat in Bullario: Alexander V. & Iulius II. in conſtitutionibus relatis à Gibalino *vbi ſuprà;* & ita deci- 5. Ratio decidendi.

 ſum

ſum fuiſſe in ſacra Rota refert Farinacius *tom. 2. p. 2. deciſ. 641.* Tamburinus *vbi ſuprà:* immò ſi abſque diſpenſatione Pontificis promoueatur ad aliam dignitatem, talis promotio cenſetur ſubreptitia, nec præſtat verum titulum, vt reſoluit Abbas in præſenti, *num.* 8. quæ doctrina procedit non ſolùm in electo, verùm in poſtulato, nominato, ſeu præſentato. Lotherius *q. 13. num. 2.* Tamburinus *d. q. 1. num. 5.* & in omnibus dignitatibus, & beneficiis expreſſis *in d. cap. Auaritiæ.* Limitatur autem noſtra deciſio in eo, qui per ignorantiam, & cum bona fide ſe ingeſſit adminiſtrationi, vt deciſum fuiſſe in ſacra Rota referunt Tamburinus *d. q. 1.* Barboſa *in d. cap. auaritiæ, n. 4.* ratio autem noſtræ deciſionis ex eo prouenit, nam cùm iure communi attento, poſt electionem ſequi debeat confirmatio, *cap. poſtquam, hoc tit.* cum ibi traditis; per electionem enim tantùm inchoatur ſpirituale coniugium inter Eccleſiam & Prælatum, quod per confirmationem perficitur, *cap. inter, de tranſlat. Epiſcopi;* inde electus non confirmatus ſe immiſcens adminiſtrationi Eccleſiæ, quia non vocatus, ſed potiùs intruſus præſumitur, priuatur iure quæſito per electionem, & inhabilis redditur ad eandem dignitatem, vt ſic puniatur in quo peccauit, *cap. nemo, de temporib. ordin. lib 6.* Peccauit ſe immiſcendo adminiſtrationi dignitatis, quam non habebat: priuatur ergo & iure quæſito, & facultate obtinendi eam. Poſt Viuianum *in præſenti*, docent Lotherius & Lauorus *vbi ſuprà.*

6. DISSOLVITVR RATIO DVBITANDI. Nec obſtat ratio dubitandi ſuprà adducta; nam licèt verum ſit, per electionem ius ad dignitatem acquiri; illud tamen tantùm eſt in habitu, non verò in actu: per electionem acquiritur ius adminiſtrandi ſine exercitio, quod confirmatio præſtat; & ſic cùm ius illud ſit ſine effectu, inde adminiſtrationi ſe immiſcens ante confirmationem, tanquam intruſus, priuatur iure quæſito: nec obſtat textus *in d. cap. noſti, hoc tit.* ſuprà expenſus, pro cuius interpretatione videnda ſunt, quæ in eius commentario adduximus pro rationis dubitandi ſolutione.

7. EXPONITVR CAP. INDEMNITATIBVS, §. CÆTERVM, ET § SI VERO, DE ELECT. IN 6. Obſtat præſenti deciſioni textus *in cap. indemnitatibus, §. cæterùm, & §. ſi verò, de elect. in 6.* vbi ſæpe ſæpiùs deciditur, electam Abbatiſſam, & nondum confirmatam, poſſe impunè res monaſterij adminiſtrare: igitur quia ante confirmationem ſe immiſcens adminiſtrationi, non priuatur iure quæſito per electionem. Sed huius textus deciſio ſpecialiter procedit in Abbatiſſa, quæ non à duabus partibus, ſed à maiori impugnatur, ne confirmetur, quæ interim poteſt adminiſtrare, non tamen aliquid ex rebus monaſterij alienare, vel moniales recipere; cuius ſpecialitatis rationem conſiderat Iulius Lauorus *d. cap. 24. n. 25.* Quæ huic commentario deſunt, petenda ſunt ex traditis *in cap. poſtquam 3. c. noſti 9. c. tranſmiſſam, hoc tit.*

CAPVT XVIII.

Idem *Capitulo* [a] *Capuano.*

CVm inter vniuerſas Metropoles Capuana ſit Apoſtolicæ Sedis vicinior, ad prouiſionem ipſius ſpecialiùs aſpiramus, talem ipſi perſonam præfigi cupientes, quæ ſicut alios Metropolitanos loci vicinitate, ſic & deuotionis affectu præcellat: per quem & ipſa Metropolis, tam in ſpiritualibus, quàm [b] temporalibus optatum ſuſcipiat incrementum. Intelleximus autem per dilectos filios L. & P. Canonicos veſtros, & litteras, quas ad Sedem Apoſtolicam detulerunt, quod ad Decanum, & alios Canonicos veſtros [c] Panormi manentes, cùm ex eorum parte vobis fuiſſet per litteras intimatum, vt Eccleſiæ Capuanæ damna penſantes, ſic tractaretis ſuper electione ſubſtituendi Paſtoris, quod nullum deberetis in eorum abſentia nominare, quendam ſocium veſtrum cum [d] litteris deſtinatis, duodecim dierum terminum aſſignantes, infra quem poſt receptionem litterarum veſtrarum iter arriperent redeundi: quamvis eccleſiaſtica conſuetudo non exigat, vt ad electionem Paſtoris Canonici tam remoti vocentur, & illi præcipuè, qui longè antequam vos Metropolitani veſtri obitum præſentialiter cognouerunt, quorum aliqui poſt eius deceſſum ad Capuanam Eccleſiam ſunt reuerſi. Quia verò mora longior in electionibus eſt valdè ſuſpecta, immò ſæpè damnoſa, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus inuocatâ Spiritus ſancti gratiâ, perſonam idoneam per electionem Canonicam concorditer aſſumatis ad regimen Eccleſiæ Capuanæ: conſequenter ad noſtram præſentiam nuncios idoneos tranſmiſſuri, per quos à nobis vice [e] regia poſtuletis aſſenſum, & Apoſtolicæ confirmationis [f] gratiam requiratis: attentiùs prouiſuri, vt eo diſcretionis, & charitatis ſtudio procedatis, quòd nec in electione vitium, nec in [g] electo defectus valeat inueniri. Alioquin & factum electionis reuocaremus in irritum, & perſonas eligentium puniremus.

N O T Æ.

1. CAPVA VAT. [a] CApuano.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap. 3.* & *in ipſo Codice epiſtolar. Innocentij III. lib. 2. fol.* 381. ex quo litteram textus reſtituo. Capua ciuitas eſt antiquiſſima Campaniæ, caput aliquando Italiæ, vt refert Titus Liuius *lib. 4. hiſtoriæ*, ſæpiùs diruta à Romanis, & Gothis; denuò à Longobardis ex illius ruinis reædificata, cuius nominis rationem aſſignat Liuius

Liuius *d. lib.* 4. his verbis: *Eo anno Vulturnum Hetruſcorum vrbs, quæ nunc Capua eſt, à Samnitibus capta, Capuaque à Duce eorum, vel quòd propius, eſt, à campeſtri agro eſt appellata.* Illuſtrat Lælius Biſciola *lib.* 11. *horarum ſucceſſiu. cap.* 15. Eſt ciuitas Archiepiſcopalis à temporibus Ioannis XIII. qui cùm in ea exularet, poſteà memor beneficiorum, quæ ibi acceperat, Archiepiſcopali decorauit titulo anno 968. vt refert Baronius *in eo anno.* Alia de Capua notarunt Fridericus Seotus *in itinerario Italiæ, p.* 3. *p.* 209. Tamaius à Salazar *tom.* 2. *Martyrol. Hiſp. die* 15. *Martij.*

2. b *Temporalibus.*] Licèt aliquo tempore Capua ad patrimonium Eccleſiæ Romanæ ſpectaſſet, ex donatione Caroli Magni, Ludouici, & Othonis, cuius verba refert Cohelius *in notitia Cardin. cap.* 15. *congregat.* 21. tamen labente tempore, Capuæ principatus ad Regem Siciliæ peruenit: ſed quia Innocentius III. tanquam tutor Friderici II. Regnum Siciliæ, & Principatum Capuæ regebat, ideò in temporalibus etiam curam Capuæ habebat, vt infrà dicemus.

3. c *Panormi.*] Panormos vrbs eſt omnium totius Siciliæ maxima, ac ſplendidiſſima, Regni caput, vt refert Philippus Clueuerius *lib.* 2. *Siciliæ, cap.* 3. Colonia Romanorum, teſte Strabone *lib.* 6. cuius initium refert D. Rochus Pirro *tom.* 1. *Siciliæ Sacra, notitia* 2. Habet Eccleſiam Cathedralem D. Mariæ dicatam, & authoritate D. Gregorij conſecratam, vt ipſe teſtatur *lib.* 12. *indict.* 7. *epiſt.* 4.

Panormus vel.

4. d *Litteris æſtimatis.*] Iſtarum litterarum ad conuocandos electores abſentes refert ex veteri formulario inſtrumentum Petrus Gregorius *de elect. cap.* 14. in hæc verba: [Fratres N. talis Ordinis ſancti (putà) Benedicti, ad R. Curiam nullo modo pertinentis, & Frater N. humilis Prior clauſtralis N. cuiuſdam monaſterij, & curam ipſius gerens ſede Abbatiali vacante, dilectis correligioſis, & fratribus de N. & Prioratuum, & membrorum à monaſterio dependentium reſpectiuè, ſalutem à Domino: Cùm bonæ memoriæ Domnus N. Abbas ipſius monaſterij nouiſſimus, die 4. (putà) præſentis menſis Decemb. (quod non ſine grandi mentis amaritudine referimus) naturæ ſoluens debitum, ſpiritum ſuum reddiderit Creatori: nos ipſius corpore tradito reuerenter (vt decuit) ſepulturæ eccleſiaſticæ, nolentes dictum noſtrum monaſterium exiſtere Paſtoris diutiùs ſolatio deſtitutum, diem Lunæ poſt feſtum D. 24. menſis Ianuarij proximè futuri, cum intimatione omnium dierum ſequentium concorditer præfiximus ad electionem Paſtoris & Abbatis in dicto monaſterio, & Capitulo noſtro celebrandam, & ad alia omnia peragenda, quæ ipſius electionis negotium contingere dignoſcuntur. Vt igitur ignorantiam ſuper hoc prætendere nequeatis aliquam, vobis, & cuilibet veſtrûm, omnibus, & ſingulis correligioſis præfixionem huiuſmodi duximus intimandam, voſque, & quemlibet veſtrûm tenore præſentium citamus, & vobis mandamus, quatenus die dicta Lunæ N. manè, horâ Capituli (quam diem & horam cum omnibus ſequentibus, quouſque ipſius electionis negotium fuerit expeditum, vobis harum ſerie aſſignamus, & præfigimus) ad monaſterium noſtrum prædictum, ſi volueritis, & veſtra credideritis intereſſe, veniatis, & compareatis, vnà nobiſcum de electione futuri Abbatis, dante Domino, eligendi, ac in ipſo electionis negotio modo debito proceſſuri: alioquin vobis non expectatis, nec alienùs, ſi prædictus terminus per nos fuerit prorogatus, conuocatis, in huiuſmodi negotio procedemus, abſentiâ veſtrâ non obſtante: ad iſtas autem litteras vobis, & cuilibet veſtrûm præſentandas & intimandas, dilectos noſtros D. D. duximus ſpecialiter deputandos: & in ſignum mandati noſtri ſuſcepti, & nunciorum, quilibet ex præſentibus Capitulo per ſe manu propriâ, vel per alium ſubſcripſit, vel ſigillum ſuum appoſuit. Datum in Capitulo noſtro ſub ſigillo noſtro communi, vnà cum ſui notarij ſubſcriptione, &c. die, anno, &c.]

e *Vice Regiâ.*] Circa huius clauſulæ expoſitionem variè exercitantur repetentes *hîc.* Abbas Siculus, Abbas Panormitanus, Hoſtienſis, & Butrius *num.* 4. ignari hiſtoriæ huius temporis Innocentij III. variè halucinantur, quorum ſententiis omiſſis, vt veram interpretationem aſſignemus, 5.
ſciendum eſt Innocentium III. auctorem huius textus, fuiſſe tutorem Friderici II. pupilli, & Regis Siciliæ, & ſic regnum ipſum, tam in ſpiritualibus propriâ authoritate, quàm in temporalibus tutoriâ rexiſſe, vt referunt Spondanus poſt Baronium *anno* 1198. *num.* 6. D. Rochus Pirro *tom.* 1. *Sicilia ſacra, cap. de elect. Præſul. num.* 6. & ex eis obſeruauit, qui ignorauit nihil, Illuſtriſſimus D. Franciſcus Ramos in memoriali ſæpè citato, & ſemper laudando, *pro Epiſcop. Luſit. propoſit. vlt.* §. 5. vnde in illis electionibus, in quibus Rex Siciliæ, ſi adultus eſſet, præſtaret aſſenſum tanquam patronus Eccleſiarum Cathedralium ſui Regni, Innocentius tanquam tutor præſtabat aſſenſum vice Regiâ, quod etiam conſtat ex alia epiſtola ipſius Innocentij miſſa ad Clerum & populum Regienſem in hæc verba: [Cùm dilectus filius G. S. Mariæ in Porticu Diaconus Cardinalis, cui vices noſtras, tam ſuper Balio Regni, quàm officio Legationis commiſeramus, apud Meſſanam pro ipſius Regni negotiis moraretur, dilecti filij Canonici Regienſes eidem obitum bonæ memoriæ Regienſis Archiepiſcopi, tam per litteras, quàm per Canonicos ſuos nunciarunt. Poſtmodùm autem ad propria reuertentes, & conuenientes in vnum, inuocatâ Spiritus ſancti gratiâ, vota ſua in Venerab. Frat. noſt. L. tunc Regienſem Archidiaconum contulerunt, eundem ſibi vnanimiter eligentes in Patrem ſuum pariter & Paſtorem: cúmque ad prædicti Cardin. præſentiam acceſſiſſent, vt ab eo tam aſſenſum, quàm confirmationem etiam obtinerent, ipſe aſſenſum eis regiâ vice concedens, & electionem examinans, cùm eandem inueniſſet canonicè, & de perſona idonea celebratam, authoritate Apoſtolicâ confirmauit, &c.] Idem liquet *ex epiſt.* 232. *lib.* 2. *ad pop. Cap.* & *epiſt.* 244. ex geſtis Innoc. III. *pag.* 20. & 30. notauit Florens *ad tit. de elect.* Huius notitiæ oblitum cerno Michaelem Rouſſelium *lib.* 2. *hiſtor. Pontif. iuriſd. cap.* 7. *n.* 40. vbi tamen meminit Conſtantiæ Henrici VI. viduæ, quam nutricem dicit Friderici II. pupilli, narratque in manibus Innocentij III. renunciaſſe iuri præſentandi Prælatos in Regno Siciliæ, quod ius repetiit tanquam iniuſte extortum Fridericus iam vir, & Imperator factus. Eodem modo accipiendus eſt textus antecedens in illis verbis, *vice regiâ.*

f *Gratiam.*] Confirmatio electionis, tam ex 6.
parte confirmandi, quàm confirmantis, non gratia, ſed iuſtitia eſt; ſiquidem ex neceſſitate prouenit: vnde qui confirmat, non beneficium, ſed

ſed debitum impendit, *cap. poſtquam* 3. *hoc tit. cap. finali, hoc tit. in* 6. nec qui confirmat, donat, aut liberalitatem exercet, *cap. inter dilectos, de fide inſtrum.* docet Lauorus *de elect. cap.* 25 *num.* 28. & electus poteſt petere per ſe, aut per procuratorem ex iuſtitia confirmationem, argumento textus *in cap. nullus, de iurepatron.* & confirmante in confirmatione ceſſante, poteſt conqueri coram ſuperiore. Tamburinus *tom.* 1. *de iure Abbat. diſput.* 6. *q.* 1. & *q.* 3 *num.* 4. Peyrinis *de ſubdito cap.* 3. §. 6. *in fine*, Garcia *tom.* 2. *tract.* 9. *difficult.* 6. *dub.* 2. Barboſa *voto* 97. *n.* 70. igitur non rectè Innocentius confirmationem gratiam appellat. Huic difficultati reſpondendum eſt, Pontificem ex gratia electos confirmare; quia ſi nolit confirmare electionem, non habet ſuperiorem, à quo cogatur: quare omnia, quæ facit Sedes Apoſtolica, ex gratia facere dicitur *in cap. Sedes, de reſcriptis.*

7. g *Electio.*] In hoc caſu electus fuit in Archiepiſcopum Capuanum R. cuius mentio fit *in cap.* 2. *ne ſede vacante.*

COMMENTARIVM.

8. Conclvsio affirmatiua, et probatvr. EX hoc textu talis communiter deducitur aſſertio. *Ad electionem vocari debent abſentes, ſi intra prouinciam ſunt; valdè autem remoti, ſi commodè citari poſſint.* Probant textus *in cap. quanto*, 63. *diſt. cap. humilis, de maiorit. & obed. cap. obeuntibus, cap. in Geneſi, cap. bonæ, el* 2. *cap. quod ſicut* 28. *cap. coram* 35. *cap. quia propter*, §. *illud, cap. venerabilem* 34. *hoc tit. cap. cum olim* 7. *de arbitris, cap. conſtitutis*, 45. *de appellat. cap. quamvis, de officio ordin. lib.* 6. *cap. cum in Eccleſiis*, 33. *de præbend. eod lib.* Trident. *ſeſſ.* 25. *de regul. cap.* 6. Illuſtrant vltra laudatos à Barboſa *in præſenti*, & *lib.* 1. *iuris eccleſiaſt. tit. de elect. num.* 89. & *de Canonicis cap.* 39. & *voto* 47. *num.* 168. Petrus Greg. *de elect. cap.* 14. Iulius Lauorus *cap.* 17. *de elect.* Tamburinus *de iure Abbat. tom.* 1. *diſput.* 5. Suarez *tomo* 4. *de relig. tract.* 2. *cap.* 5. Samuel *tract.* 1. *de elect. diſput.* 2. *controu.* 3. Lugo *reſponſ. moral. lib.* 14. *cap.* 24. Garcia *tom.* 2 *tract.* 9 *difficult.* 3. *dub.* 5. Viſchetus *de elect. Regis, concluſ.* 20. *fol.* 79. Darius *de beneficiis, ſect.* 6. *cap.* 1. Alteſerra *in præſenti.*

9. Ratio dvbitandi. Sed hæc aſſertio difficilis redditur ſequenti conſideratione: Non ſolùm abſentes intra prouinciam, verùm & valdè remoti, ad electionem ſunt vocandi; nam inuitis his, quorum intereſt, non eſt dandus Epiſcopus, *cap. nullus*, 61. *diſt.* & quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, *l. finali, ff. de auctorit. tutor.* & præſentibus omnibus quorum intereſt, de vnoquoque negotio tractandum eſt, *l. de vnoquoque, ff. de re iudic. l. nam ita* 39 *ff. de adopt. l. etiamſi* 29. §. *final. ff. de minoribus.* Facit textus *in l. curiales* 2 *C. de decurion lib.* 10. ibi: *Vbi tractatur publica vtilitas, remoti ſunt vocandi*; aliàs non vocati electores contempti videntur, & tunc potior eſt cauſa vnius prohibentis, quàm maioris partis eligentis, *l. Sabinus* 20. *ff. communi diuidundo*: igitur in noſtro caſu etiam valde remoti erant vocandi.

10. Absentes svnt vocandi. Sed hac difficultate minimè obſtante, vera eſt noſtri textus deciſio, ad cuius expoſitionem ſciendum eſt, mortuo Prælato, & eius corpore humato, electores de futuri Prælati electione agentes, congregari debere in loco honeſto, & conſueto, atque præfinire diem ad ſucceſſorem eligendum; & tunc præſentes abſentibus litteras, aut nuncium mittere debere, vt cuncti abſentes ſciant vacantem eſſe Eccleſiam, & ſimul diem electionis præſcriptum: quæ omnia litteris comprehendenda ſunt, quarum exemplar retuli ſuprà ex veteri formulari. Vocandi autem ſunt abſentes, ſi ſint intra prouinciam, ſiue venire poſſint, ſiue non. Innocent. *in d. cap. quia propter*, §. *illud*: ſi verò in loco remotiori degant, & commodè vocari poſſint, atque expectari, vocandi ſunt, ex noſtro textu. Vocari etiam debent abſentes causâ ſtudij, ſi ſint in loco, ex quo venire poſſint. Panorm. *in cap. bonæ, el* 2 *hoc tit.* & illi qui ſunt in poſſeſſione præbendæ, quamvis illis mota ſit quæſtio proprietatis, *cap. in Geneſi*, vbi Abbas *num.* 5. *hoc tit.* & ſi abſentes vocati non comparuerint intra præfixum tempus, vt interſint electioni, præſentes ad eam procedere poſſunt, non obſtante illorum abſentia, *cap. quod ſicut* 28. *hoc tit.* Quid tamen, ſi maior pars abfuerit, minor autem præſens ſit? diſputant Petrus Gregor. *dict. cap.* 14. *de elect.* Lauorus *dict. cap.* 17. ſed ſi illis vocandis non vocatis electio facta ſit, ipſo iure ſuſtinetur; caſſanda autem eſt, dummodò abſentes de contemptu agant, & non aliter; etſi vnus tantùm contemptus ſit, *d. cap. quod ſicut*, vbi Abbas *num.* 4. plus enim in hac ſpecie operatur vnius contradictio, quàm plurium electio, *cap. bonæ* 36. *hoc tit. l. ſi in tres, ff. de arbitris*: & quia talis electio non eſt nulla ipſo iure, ſed irritanda; ideò neceſſe eſt, vt abſens contemptus petat caſſationem ante illius confirmationem, *cap. finali, hoc tit. in* 6. Antonius Cuchos *lib.* 4. *inſtit. tit.* 5. *num.* 51. Lauorus *vbi ſuprà, num.* 14. ſed ſi maior pars abſens vocata non ſit, electio ipſo iure nulla eſt, quia de eſſentia electionis deſideratur, vt maior pars vocetur, *cap. audiſti, hoc tit.* Illud tamen ſummè notandum eſt, electione caſſata, quia vnus ex abſentibus contemptus eſt, ideò electores non priuari facultate eligendi, nec electionem deuolui ad abſentem, vel ſuperiorem, ſed poſſe iterum eligere electores etiam ipſum, quem iam elegerant, docet Petrus Greg. *de elect. cap.* 14.

Circa inhabiles, eos videlicet, qui propter delictum, aut cenſuram priuati ſunt facultate eligendi, dubium eſt apud Interpretes. Et dicendum, quod ſi delictum ita eſt manifeſtum, vt nullà poſſit tergiuerſatione celari, tunc non eſſe vocandos; & quamvis vocati ſint, non debent expectari, *cap. cum inter, de elect.* vnde ſi abſentes ſint excommunicati, ſuſpenſi, vel interdicti notorij, non ſunt vocandi. Similiter nec illi, qui quamvis adeſſent, eligere non poſſent, propter defectum ordinis, vel ætatis, *cap. ex eo, de elect. lib.* 6. *Clementina* 1. *de regular. cap. vt hi qui, de ætat. & qualit.* quæ doctrina procedit etſi nondum ſit diſcuſſum, an inhabiles priuandi ſint, cùm ſufficiat vt poſſint poſtea conuinci. Docent Lauorus *d. cap.* 17. *num.* 7. Barboſa *num.* 89. Garcia *vbi ſuprà, num.* 4. ſeruanda tamen conſuetudo eſt illius Eccleſiæ, de cuius Paſtore ſubſtituendo agitur, *cap. in Geneſi, hoc tit.* Gloſſa *in cap. coram* 35. *hoc tit.* 11. Inhabiles non svnt vocandi.

Ex quibus dignoſcitur vera decidendi ratio ad noſtrum textum: qui enim in prouincia ſunt, vocari debent ad electionem faciendam, ſicut vocantur ad alia negotia ardua. Felinus *in cap. cum omnes, de conſtit. cap. quamvis, de officio Ordin. in* 6. Accedit, quia fructus præbendæ conſiſtunt etiam in ſuffragio præſtando, & iure eligendi, vt de Epiſcopo docetur *in cap.* 2. *ne ſede vacante*: ergo abſentes intra prouinciam vocandi ſunt ad electionem; 12. Ratio decidendi.

nem; qui verò remoti ſunt, & commodè vocari, & expectari non poſſunt, vocandi non ſunt, quia periculum eſt in mora, *d. cap. in Geneſi*, *cap. bonæ 36. hoc tit.* periculum enim adeſt, quia abſentibus extra prouinciam dilatio concedenda eſt iuxta diſtantiam locorum, à quibus fit euocatio; veluti ſi ex prouincia aſſignentur, tres menſes; extrà, ſex; & trans mare, nouem, iuxta legem primam *C. de dilationib.* atqoe ita ſi abſentes expectarentur, diu vacaret Eccleſia, cum graui eius damno, tempuſque electionis elaberetur, *cap. ne pro defectu*, *hoc tit.* Vnde rectè in præſenti textu decidit Innocentius, abſentes extra prouinciam vocandos non eſſe, ſi commodè vocari, & expectari non poſſunt; intra prouinciam verò degentes, vocandos, & expectandos eſſe. Sed ſi non vocandi vocentur, expectandi ſunt vſque ad diem præſcriptam, niſi incommodum inde Eccleſiæ ſequatur, vt reſoluit Lugo *reſponſ. moral. lib. 14. cap. 24.* & ſi abſentes acceſſerint, etiam poſt ſcrutinium poſſunt ad electionem admitti, *cap. Eccleſia*, *cap. ſicut*, *hoc tit.* Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà perpenſa; nam procedit in præſentibus, & abſentibus, qui commodè vocari valent: ſi verò ita remoti ſint, vt non ita commodè vocari poſſint, vocari non debent, ex ratione proximè adducta, damni videlicet, quod Eccleſiæ ſequitur; quæ ratio vt validior, firmiorque, vincit aliam pro dubitandi ratione expenſam.

13. EXPONITVR CAP CVM OLIM DE RE IVDICATA. Sed obſtat textus *in cap. cùm olim 12. de re iudic.* in vltimis verbis, ibi: *Archidiaconatum plenâ omnium veſtrûm, qui præſentes fuerint in Eccleſia, interueniente concordiâ ordinaueritis.* Ex quibus deducitur, abſentes ad electionem non eſſe vocandos, ſiue remoti ſint, ſiue intra prouinciam: ergo non rectè aſſerimus, abſentes intra prouinciam eſſe vocandos. Gloſſa ibi, *verbo Præſentes*, vt huic difficultati ſatisfaciat, aſſerit in eo textu conſuetudine introductum eſſe, vt abſentes non vocarentur; quare ratione præſcriptæ conſuetudinis, tantùm præſentes admitti ad eligendum. Sed hæc ſolutio conuincitur, quia conſuetudo in hac parte tantùm attenditur circa valdè remotos vocandos, vel non, *cap. coram*, *cap. in Geneſi*, *hoc tit.* & abſentes intra prouinciam ſemper vocandi ſunt, vt ex noſtro textu, & ſimilibus: quare hac ſolutione omiſsâ, verius dicendum eſt, quod cùm in ea ſpecie collatio Archidiaconatus deuoluta eſſet ad R. Pontificem, reſtituendo eam, & denuò concedendo Capitulo, potuit coarctare eam ad præſentes, & intereſſentes, vt poſſint ipſi tantùm eligere Archidiaconum: ita Panormit. *ibi*, *num. 29.*

Ex ſuprà traditis accipit lucem textus *in cap. quod ſicut 28. hoc tit.* vbi aſſerit Innocentius, quod ſi ad electionem Præſulis Armachani vocati fuerunt abſentes, qui ſine periculo potuerunt vocari (quia ex noſtro textu vocandi non ſunt, qui commodè vocari nequeunt,) & illi venire nequiuerint, quia intra tempus deſignatum non venientes, ampliùs expectandi non ſunt, electio à præſentibus celebrata valida eſt; ſi verò eos non fuiſſe vocatos conſtiterit per litteras, aut per teſtes (vocatos enim fuiſſe Capitulum debet probare, *cap. Albericus*, *de teſtibus*; quia vocatus nemo præſumitur niſi probetur, *cap. ſacro 48. de ſentent. excomm.*) electio infirmabitur, niſi abſentes ſuperueniant, & illi conſentiant: qui textus debet accipi quando non vocati fuerunt pauci, & poſtcà ſuperuenientes conſentiunt: ſi verò maior pars abſens contempta eſſet, etiam ex poſtfacto conſentiens, non ideò conualeſcit electio, quæ ipſo iure nulla fuit, cùm de eſſentia electionis ſit, vt maior pars electorum vocetur, vt docet Garcia *vbi ſupra*, *num. 6.* 14. INTELLIGITVR CAP. QVOD SICVT 28. HOC TIT.

CAPVT XIX.

Idem *Archidiacono & Capitulo Capuano.*

CVm olim nobis de obitu bonæ memoriæ Archiepiſcopi Capuani, tam per veſtras litteras, quàm nuncios conſtitiſſet, volentes, prout officij noſtri ſolicitudo depoſcit, in Paſtorem prouideri celeriùs Eccleſiæ viduatæ, vobis dedimus in mandatis, vt electionem canonicam de perſona idonea faceretis, per quam in ſpiritualibus & temporalibus Capuana Eccleſia poſſet congrue gubernari. Vos autem mandatum noſtrum ſuſcipientes humiliter & deuotè, ſtatuto die in Metrop. Eccleſia conueniſtis; & cùm ad tractandum de facienda electione in Capitulo ſederitis, & tu fili Archidiacone hymnum ad inuocandam Spiritus ſancti gratiam incepiſſes, dilectus filius M. Archidiac. Theat. Canonicus Capuanus ſilentium indicens ſic ait: Dominus Papa vt faceremus canonicam electionem præcepit; & ego ne fiat niſi canonica, interdico, & ad ipſum vocem appellationis emitto. Cúmque à quibuſdam veſtrûm quæſitum fuiſſet ab Archidiacono memorato, quid intelligeret per canonicam electionem, reſpondit: Vt ſecundum decreta canonica nullus in Epiſcopum de aliena eligeretur Eccleſia, donec in propria poſſet idoneus inueniri; & ſic aliquantulo facto tumultu, cùm tu fili Archidiacone hymnum iterum incepiſſes, ipſe Archidiac. Theatinus cum quibuſdam complicibus ſuis choru exiuit, & cœpit in quodam angulo Eccleſiæ commorari, & vos hymnum in choro ſolemniter compleuiſtis. Deinde cùm poſt inuocatam Spiritus S. gratiam foret de electione tractandum, vnum Presbyterum, & vnum Diaconum, & alium Acolytum vicem gerentem Subdiaconi, qui etiam eſt Cancellarius Eccleſiæ Capuanæ, vt vota ſingulorum ſeriatim perquirerent, elegiſtis: qui vniuerſorum perquirentes diligentiùs voluntates, vos omnes, qui ad eligendum in Capitulo remanſiſtis, inuenerunt in electione concordes, dilectum filium

filium R. Subdiacon. & L. Capell. noſtrum, filium dilecti filij nobilis viri P. Comitis Celanen. vnanimiter nominantes. Demùm verò prædictum Archidiaconum, & qui cum eo exierant, per quoſdam de veſtris admooere curaſtis, vt ad electionem accederent faciendam: ſed cùm ipſi venire penitus recuſaſſent, & diceret idem Archidiaconus, quod non ei feceratis tantùm honoris & gratiæ, quod vobiſcum vellet in electione facienda perſiſtere, vos publicatâ electione veſtrâ, cantaſtis Te Deum laudamus, & pulſari feciſtis cum ſolemnitate campanas, vt quod per vos factum fuerat, innoteſceret ciuitati: ad quarum ſonitum cùm vniuerſus populus ad Eccleſiam aduenisſet, & audiſſent qualiter à vobis electio fuerat celebrata, factum veſtrum communiter approbarunt: & quidam eorum, vt Archidiaconum, & alios, qui ab electione diſcordabant, ad concordiam reuocarent, multipliciter inſtiterunt. Verùm ipſe Archidiaconus, vt proponitur, ſe tunc ipſi electioni minimè conſentire, & in noſtra præſentia ſuum aſſenſum ipſi velle præſtare reſpondit; quod etiam, ſicut dicitur, ſæpè ac ſæpiùs in multorum præſentia replicauit. Tu verò, fili Archidiacone, cum multis de Canonicis Capuanis decretum electionis afferens eligentium ſubſcriptionibus roboratum, ad noſtram præſentiam acceſſiſti, & cùm apud nos fuiſſetis aliquamdiu commorati, Canonici Capuaoi pro parte aduerſa poſt aliquot dies noſtro ſe conſpectui præſentarunt. Vobis igitur, & ipſis in noſtra, & fratrum noſtrorum præſentia conſtitutis, vtrique partium præcepimus dicere veritatem; & quatenùs quidem erat in narratione facti, vſque ad exitum Archidiaconi prædicti de choro, neutra partium diſcordabat. Dicebant tamen clerici antedicti, quod multi qui exierant cum Archidiacono, minis & terroribus fuerant inducti electioni à vobis poſtmodùm factæ conſentire. Cúmque tam à vobis, quàm à Clericis illis quæſiuerimus diligenter, quot erant Clerici Capuani, qui electioni debuerant intereſſe, inuenti non fuiſtis in reſponſione diſcordes; ſed tam vos, quàm ipſi, certum ſuper hoc numerum deſignaſtis: & cùm quæreremus ſolicitè, quot exierant cum Archidiacono Theatino, cùm appellationem oppoſuit, interpoſitæ appellationi fauentes: licèt in hoc à vobis præfati tres Clerici diſcordarent, quod duodecim vel tredecim ad plus de Canonicis ab electione facta proponerent diſſentire; & vos eos eſſe quinque, aut ſex ſolummodò diceretis, ſecundùm tamen expreſſum ab vobis, & ipſis Canonicorum numerum tres partes, & amplius erant in electione concordes, ſi etiam prædictorum Clericorum aſſertio vera eſſet, quod tredecim Canonici diſſentirent. Quamquam autem, vt prædiximus, diligenter inquiſiuimus publicè veritatem, ne tamen aliqua videremur omittere, de quibus fides nobis erat plenior exhibenda, per quoſdam de fratribus noſtris ſigillatim vos, & ipſos Clericos examinari præcepimus, vt quiſque veſtrûm coram ipſis pleniùs, & ſecuriùs exponerent voluntatem; qui non aliud quàm antè propoſitum fuerat, inuenerunt. Interrogati verò Clerici antedicti, qui quorundam Canonicorum dixerant minis, & terroribus ad conſentiendum inductos, ſi viderunt aliquibus quamlibet coactionem inferri, taliter reſponderunt, quod poſt factam electionem audiuerunt quoſdam de Caoonicis aliis comminantes, & dicentes: De ciuitate trecenti vocentur armati, & tunc apparebit, quis electioni noſtræ noluerit conſentire. Sed licèt hoc dictum fuerit, non viderunt tamen propter hoc aliquem cum armis venientem ipſis coactionem aliquam intuliſſe. Cùm autem ex vtrinſque partis aſſertione conſtaret, interpoſitam fuiſſe appellationem canonicam, quando ne fieret electio niſi canonica, ſecundùm mandati tenorem, ad noſtram fuit audientiam appellatum, videri poterat quod poſt eam medio tempore nihil debuerit innouari: vnde talis electio iudicanda erat irrita & inanis, vt poſt appellationem canonicè interpoſitam attentata: & è contra cùm appellatum fuiſſet, non vt nulla fieret electio, ſed vt fieret canonica, ſi factum electionis canonicæ fuit ſubſecutum, non vtique contra formam appellationis huiuſmodi, ſed magis ſecundùm eam videbatur eſſe proceſſum; & ideò licèt poſt appellationem, tamen contrà fuit eadem electio celebrata, propter quod non erat aliquatenùs irritanda. Nam cùm duæ partes, & ampliùs electioni conſenſerint, & conſentiant, licèt cautum reperiatur in [b] canone, vt tunc alter de altera eligatur Eccleſia, cùm nullus in propria fuerit repertus idoneus: quia tamen hoc in fauorem introductum eſt Clericorum, & cuique licet [c] renuntiare iuri, quod pro ſe noſcitur introductum: vos qui duæ partes eratis, & amplius, cùm quod duæ partes Capituli faciunt, totum facere doceatur, in hac parte iuri, quod pro vobis facere videbatur, renuntiare potuiſtis, & electionem de perſona alterius Eccleſiæ celebrare; præſertim cum illud decretum locum videatur habere,

quando

quandò clericis renitentibus & inuitis per alicuius violentiam poteſtatis extraneus ingeritur ex adulterio, propter quod ſequitur in decreto vt ſit facultas Clericis renitendi, ſi ſe viderint prægrauari; & quos ingeri ſibi viderint ex aduerſo, non timeant refutare. Præterea cùm Sedes Apoſt. Caput omnium Eccleſiarum exiſtat, & R. Pontifex iudex ſit ordinarius ſingulorum, quando de ipſa quis aſſumitur in Prælatum alterius, ei poſſe obijci non videtur, propter capitis priuilegium, quod obtinet plenitudinem poteſtatis, quod de alia Eccleſia eligatur, cùm à capite membra reputari non debeant aliena Item cùm poſt appellationem emiſſam vt non fieret electio, quia talis appellatio nulla foret, ſed vt fieret canonica, dictus Archidiaconus Theatinus cum ſuis fautoribus chorum exiſſet, & vos illos vt intereſſent electioni faciendæ vobiſcum, curaſſetis ſolicitè reuocare, quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos ſe feciſſe videntur; propter quod electioni à vobis concorditer celebratæ de iure non poſſe contradicere videbatur: præſertim cùm idem Archidiac. poſtea requiſitus reſponderit, quod in præſentia noſtra vellet ſuum ei præbere conſenſum: & ideò cùm ſecundùm ſtatuta Lateran. Concilij, app. remotâ ſemper id debeat præualere, quod à pluribus & ſanioribus fuerit ordinatum, niſi fortè à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile obiectum fuerit & oſtenſum; à vobis celebrata electio, tanquam à maiori & ſaniori parte, non obſtante contradictione, vel appellatione paucorum, debebat, & poterat rationabiliter confirmari, cùm id quod obiectum exiſtit & oſtenſum, rationibus præmiſſis appareat rationabile non fuiſſe. His taliter allegatis, quamquam contra perſonam illius, quem elegiſtis, nihil vnquam dictum fuerit vel obiectum; quia tamen verbum Apoſtoli dicentis: Nemini citò [d] manum imponas; debemus attendere, diligenter ad ea, quæ circa perſonam inquirenda fuerant, duximus ex officio noſtro (ſicut decuit) procedendum. Et quia cùm tria ſint in perſona electi præcipuè requirenda, videlicet ætas legitima, morum honeſtas, & litteratura ſufficiens; licèt de honeſtate morum, tanquam ei, qui nobiſcum eſt aliquamdiu laudabiliter conuerſatus, poſſimus ipſi laudabile teſtimonium perhibere: illius quoque litteraturæ, licèt non eminentis, tamen conuenientis exiſtat, vt pro defectu ſcientiæ (ſicut pleniùs intelleximus ab his, qui eum meliùs cognouerunt) ab electione non deberet excludi; de legitima tamen ætate plenè ſcire [e] non potuimus veritatem, de qua nec vos (vt accepimus) aliquid cogitatis: & cùm à multis cuius ætatis exiſteret, curauerimus indagare, à nemine vnquam audiuimus, quod annum trigeſimum attigerit. Cùm autem ſecundùm prædicti ſtatuta [f] Concilij nullus debeat in Epiſcopum eligi, qui trigeſimum ætatis annum non egerit, licèt ſenectus venerabilis ſit, non diuturna, nec annorum numero computata, ſed cani hominis ſint ſenſus eius, & ætas ſenectutis vita immaculata: quia tamen poſt illa tria, quæ Salomon aſſerit difficilia, quartum quaſi reputet impoſſibile, viam videlicet viri in adoleſcentia ſua, tanquam inueſtigari non poſſit; nos Eccleſiæ pariter & perſonæ prouidere volentes, & tam rationes, quàm canones obſeruare, habito ſuper hoc cum fratribus noſtris diligenti tractatu, quia propoſitum veſtrum prouidum intelleximus, & ideò propter vrgentem neceſſitatem, & euidentem vtilitatem Eccleſiæ Capuanæ, quam in hac parte potiùs approbamus, volumus ipſum firmiter perdurare, præfatum Subdiaconum noſtrum de communi fratrum conſilio vobis in procuratorem concedimus, liberam adminiſtrationem ei tam in ſpiritualibus, quàm in [g] temporalibus committentes. Quapropter diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eum ſuſcipientes humiliter & deuotè, ipſi euretis plenariè de ſpiritualibus & temporalibus reſpondere, vt & ipſe profectum & honorem Eccleſiæ Capuanæ valeat ſtudioſiùs procurare, & dilectionem quam vos ad eum habere proponitis, in exhibitione operis experiri. Speramus enim in Domino, quod ſicut ei dedimus in mandatis, taliter in commiſſa ſibi procuratione proficiet, quod ſibi ſalutem, vobis vtilitatem, & nobis comparabit honorem. Datum Lateran.

NOTÆ.

1. a *CApuano.*] Ita legitur io ipſo codice epiſtolarum Innocentij Coloniæ edito, *pag.* 435. ex quo litteram textus reſtituo; ſed legendum eſt, *Archiepiſcope*, vt habetur tam in hac, qoàm in tertia collectione, vbi *ſub hoc tit. cap.*4. reperitur textus hic. De Eeeleſia Capoana egi in texto antecedenri.

2. b *In Canone.*] Vt tunc de altera Eecleſia eligi valeat Prælatus; iure enim communi ex propria congregarione ſumi & eligi Prælarus debet, *cap.* 1. vbi probaui, *hoc tit.* Conſuetudine etiam introduei poreſt, vr de aliena Eccleſia Prælatos eligatur, *cap. cùm dilectus* 8. *de conſuet.cap.*25. *de v.ſ.*

3. c *Renunciare.*] Vulgare axioma deductum ex lege *ſi quis in conſcribendo*, *C. de pactis*, *l. ſi quis in conſcribendo*, *C. de Epiſcop. & Cleric.* quod variia limitationibus exponir Balboa *in cap.* 1. *de foro compet.*

4. d *Manum imponas.* Verba ſunt Apoſtoli *ad Timoth.cap.* 1. qoæ reperiuntur *in cap.miramur*, 6. *diſt. cap. quod eſt manus*, 78. *diſt.* ex quibus euincitur, ante legitimam ætatem noo eſſe aliquem ſacris ordinibua initiandum.

5. e *Scire non potuimus.*] Inde ob negligentiam diei oaralis innumeta iurgia, & pernicioſæ mortalium ſeditiones ſæpè eueniunt; probari autem ætas poteſt, vel aſpectu corporis, *l. minor* 33. *ff. de minor. l. ſi minor*, *ff. ſi tutor*, *vel curat. l. ſi alterius*, *C. ſi minor ſe maiorem*; teſtibus, *l. nouiſſima*, *C. de liberali cauſa*; oatali profeſſione, etiamſi à matre fiat, *l. etiam*, *l. penult. ff. de probat. l. non nudis*, *C. de precibus*, *l.* 1. *C. ſi minor*, *l.* 2. *de excuſat. tutor.* de qua profeſſione aliqua adducunt Coſtanus *de ſponſ. fol.* 74. Narbona *de ætate, anno* 1. *q.* 1. & communiter fit ex libris parochialibos, vbi ſcribuntur regenetatorum nomina.

6. f *Statuta.*] Concilij Lateraneoſis, de qoo *in cap. cùm in cunctis*, *ſuprà hoc tit.*

7. g *Temporalibus.*] Hæc verba etiam occurront in textu antecedenti, vbi adduximus rationem qoare Archiepiſcopus Capuaous io temporalibus etiam adminiſtraret.

COMMENTARIVM.

8. CONCLVSIO PROBATVR.

EX hac diffuſa epiſtola ſequentem communiter reperentes deducunt aſſertionem: *Appellatione interpoſitâ, ne electio niſi canonicè fiat, ſi ſequatur electio canonica, valida eſt; ſi verò appelletur, ne hoc modo fiat, & contrà eelebretur, nulla eſt.* Probanc textus *in cap. conſideranimus*, *cap. cùm inter*, *hoc tit. cap. dilecti*, *de ſupplend.neglig. cap.* 1. *cap. circa*, *cap. quamvis* 10. *hoc tit. in* 6. *cap.* 1. *de appellat.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa in præſenti, Conat. *practic. q.* 24. *num.* 5. Iulius Lauorus *de elect. cap.* 19. *num.* 120. Lancellotus *de attentatis* 2. *p. cap.* 12. *limit.* 5. Salgado *de protect. Reg. p.* 3. *cap.* 8. latè *de retentione bullarum* 3. *p. cap.* 8. Lezama *tom.* 3. *verbo appellare*, Fragoſo *de regim. Chriſt. reip. p.* 1. *lib.* 8. *diſput.* 24. §. 1. Thomas Sanchez *lib.* 3. *conſil. cap. vnico*, *dub.* 32. Hieronymus Garcia *tom.* 2. *polit. regul. difficult.* 6. *tract.* 9. *dub.* 3.

9. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

Hæc tamen aſſertio difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam ab eo quod facit maior pars Capituli non licet appellare; nec ſi tali appellationi deferatur, inducitur attentatum, *cap.* 1. *cap. ex ore*, *de his quæ fiunt à Prælat.* immò factum à maiori parte, non obſtante appellatione exequendum eſt, *d. cap.* 1. ibi: *Appellatione remotâ præualeat ſemper, & ſuum conſequatur effectum, quod à maiori, & ſaniori parte Capituli fuerit ſtatutum.* Et *d. cap. ex ore*, ibi: *Nos attendentes ſibi de iure non potuiſſe competere, vt per appellationem ob id interpoſitam communem ordinationem Eccleſiæ impediret.* Quod adeò procedit, vt etiamſi in continenti offeratur cauſæ probatio, non admittatur appellatio, vt docent *in d. cap.* 1. Immola *colum.* 1. *num.* 2. Innocentius *num* 3. quoa ſequuntur Azeuedo *ad Curiam Piſanam lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 12. Salgado *de protect. p.* 2. *cap.* 13. *num.* 228. igitur ſi in præſenti textu appellatio interpoſita fuit à minori parte, cùm electio celebrata eſſet à maiori, non debebat admitti. Accedit, nam ex alio capite appellatio ſuperfluè interpoſita fuit in præſenti caſu; nam appellatio ne electio fiat niſi canooicè, fruſtratoria eſt, quia vel electio eelebrata fuit canonicè, & cùm non ſit contra appellationem facta, nihil operatur appellatio: vel fit minùs canonicè, & tunc electio nulla eſt ipſo iure, *cap. cùm in cunctis*, *cap. quia diligentia*, *cap. quia propter*, *hoc tit.* ergo fruſtratoria fuit appellatio, de qua in præſenti caſu. Augetur ſecundò hæc difficultas, nam ſi appellatio, de qua in præſenti, vires habuit, ſiue interpoſita ne niſi canonicè electio fieret; ſiue vt hoc vel illo modo celebraretur, quidquid poſt appellationem admiſſum fuerat, vt attentatum reuocari debebat, *cap. ſi a iudice*, *de appellat. lib.* 6. quidquid enim poſt appellationem attentatum fuerit, nullum eſt ipſo iure, *cap. ſignificante*, *cap. Rodulphus*, *de reſcriptis*, *cap.* 1. cùm vulgaris, *de appellat.* ergo quocumque modo appellaret minor pars Capituli Capuani, quidquid poſteà attentatum fuerat, nollum debebat declarari.

Quâ difficultate, etſi graui, non obſtante, ve- 10.
ra eſt præſens deciſio, pro cuius explicatione APPELLATIO QVOTVPLEX.
ſciendum eſt, appellationem duplicem eſſe, vnam iudicialem, aliam extraiudicialem, vt docent Abbas *in rubrica de appellat. num.* 3. Petrus Greg. *lib.* 50. *ſyntagm. cap.* 2. *num.* 5. Rebuffus *in tract. de appellat. in præfat.* Paz *in praxi*, 6. *p. in proœm. num.* 8. Azeuedus & plures ab eo relati *in rubrica tit.* 18. *num.* 4. *lib.* 4. *recopil.* Iudicialis dicitur, quæ in iudicio interponitur, & quadrupliciter à Doctoribus conſideratur, videlicet anteiudicialis, intraiudicialis, iudicialis, & poſtiudicialis. Anteiudicialis dicitur, quæ ante litis conteſtationem interponitur, *cap. ſignificaſti* 32. *cap. Rodulphus* 35. *de reſcriptis.* Intraiudicialis, quæ poſt litem conteſtatam ante finem iudicij fit, *cap.* 1. *de dilat.* vt quæ ab interlocutionibus interponitur, *cap. vt debitus* 59. *de appellat.* Iudicialis dicitur quando à ſententia definitiua appellatur. Poſtiudicialis, quæ interponitur ab executione, *l. ab executione* 4. *ff. de appellat. l. ab executore* 5. *C. quorum appellationes*, *cap. conſultationi* 15. *de re iudic.* Extraiudicialis verò appellatio dicitur ea, quæ ab actibus extraiudicialibus interponitur, quotiens quis grauatur, vel grauamen ſibi inferendum eſſe ſuſpicatur, vt in electionibus, præſentationibus, & ſimilibus, *cap. conſtitutus* 23. *in fine*, *de appellat. cap. concertationi* 8. *eod. titul. lib.* 6. quæ omnia extraiudicialia ſunt, *cap. cum inter*, *hoc tit. cap. conſtitutio* 41. *cap. vt circa*, *eod. tit. lib.* 6. Mareſcottus *lib.* 1. *variar. cap.* 52. *numer.* 30. Salgado, plura inde ad praxim reſoluens, *de protectione Regia* 2. *part. cap.* 13. Et hæc extraiudicialis appellatio interponitur vel à iudice

extraiudicia

Digitized by Google

extraiudicialiter procedente in danda alicui poſſeſſione, vel ſpoliatione; vel à priuato grauamen aliquod inferente, veluti in electione non ſolùm facta, verùm facienda, *cap. Eccleſia 48. hoc tit.* vt ſi de perſona non idonea fiat, *cap. congregato 53. hoc tit.* vel contempto eo, qui prouocat, *c. bona 36. hoc tit.* vel ne procedatur ad electionem ſine conſenſu totius Capituli, ſeu vocatis abſentibus, *cap. auditis 27. hoc tit.* ne ille, vel ille eligatur, *cap. inter 21. hoc tit. cap. qui contra 20. eod. tit. in 6.* vel niſi canonicè fiat electio, *cap. cùm nobis 19. hoc tit.* quibus in caſibus eligentium poteſtas ſuſpenditur, *cap. cùm nobis 19. de elect.* progreſſuſque ipſius electionis impeditur, *cap. quod ſicut 28. hoc tit.* Hæc autem appellatio extraiudicialis frequenter interponitur, cùm quis ſuſpicatur aliquod grauamen ſibi eſſe inferendum in electione ſeu præſentatione; quo caſu fieri debet proteſtatio in publica forma eligenti, vel aduerſario, quam nos appellamus vulgò *requirimiento*, ne videlicet ad electionem procedatur, aliquiſve præſentetur, inſtituatur, ſeu in poſſeſſionem mittatur, aliter ex tunc tanquam à grauamine comminato appellari; à futuro enim grauamine appellari poteſt, *l. in multis 25. Cod. de appellationib.* cum vulgatis.

11. Secundò præmittendum eſt, poſt appellationem interpoſitam nihil eſſe innouandum, *l. 1. & per totum Cod. nihil innouari appellat. pendent. cap. 1.* vbi latè dicam, *de appellat.* Lancellottus *integro tract. de attentatis*: quod procedit ſiue appellatio recepta ſit, ſiue non ſit admiſſa; nam ſi recepta eſt, nihil innouari poteſt, ex eo quia recepta eſt, & per conſequens ſuſpenſa iuriſdictio iudicis à quo, *cap. ad hæc, cap. ſuper eo, cap. vt noſtrum 36. de appellat.* Si verò non ſit admiſſa, etiam non permittitur innouatio, ne præiudicium appellanti irrogetur interim dum per ſuperiorem deciditur, an appellatio iuſte interponatur, an inualidè, *l. vnica, ff. nihil innouari*, Lancellottus *de attentatis 2. part. cap. 15. num. 58.* Couar. *practic. quæſt. 25. num. 1.* Sententia enim per appellationem inſpecto præſenti ſtatu extincta cenſetur, *l. 1. §. finali, ff. ad Turpillian.* & ſi conſideremus futurum litis euentum, ſuſpenſa dicitur, *c. venientes, de iureiur.* tum etiam, nam ſi aliquid appellatione interpoſita innouaretur de iudice à quo, non ſolùm in præiudicium partis fieret, verùm etiam in contemptum ſuperioris iudicis ad quem, vt docent Francus & Cardinalis *in cap. bona, §. 1. de appellat.* Vnde quia poſt appellationem à iudice à quo innouatur, attentatum dicitur, & ante omnia remedio attentatorum à iudice ad quem reuocari debet: quare frequens eſt illa clauſula in reſcriptis impetratis appellationis cauſâ: *Reuocato in irritum quidquid poſt appellationem inueniatis attentatum, in negotio procedatis.* Docent & illuſtrant Donel. *lib. 28. comment. cap. 9.* Gaillus *lib. 1. practic. cap. 146.* Gonzalez *ad regulam 8. gloſſa 5. num. 176.* Tuſchus *littera A, concluſione 375. & 376.* Balboa & communiter repetentes *in cap. 1. de appellat.*

Post appellationem nihil innovatur.

12. Ex quibus velut manuducitur ratio noſtræ concluſionis; nam ſi appellatio interpoſita ſit, ne hoc, vel illo modo ad electionem electores procedant, electio contrario modo celebrata, vt attentata reſcinditur, & reuocatur, ex ſuprà dictis; immò electores pœnam ſuſpenſionis incurrunt, *cap. ſi poſtquam, cap. prouida, hoc titulo in 6.* ſi verò generaliter appellatum fuit, ne electio niſi canonica admitteretur, electio canonicè celebrata ſuſtinetur, quia non eſt contra appellationem, licèt ſit poſt eam celebrata; quod non eſt ſufficiens in extraiudiciali appellatione, vt attentatum iudicatur, vt dixi *in cap. conſiderauimus, hoc tit.* Quare rectè Pontifex in præſenti decidit electionem in præſenti ſpecie poſt appellationem, non verò contra, celebratam valere, electumque litteris pollentem, legitimamque ætatem habentem, admittendum eſſe ad Epiſcopatum.

Ratio decidendi.

13. Nec obſtat difficultas ſuprà adducta, quia quod in ea dicebamus, procedit cùm maior pars Capituli rationabiliter, & ſecundùm iuris tramites ſtatuit; minor verò pars irrationabiliter, non ratione, ſed propriâ voluntate ductâ, in appellationis vocem erumpit, vt electionem differat: tunc enim appellatione remotâ maior pars procedere valet ad electionem abſque eo quod vt attentatum reſcindatur. Nec obſtat appellationem interpoſitam in noſtro textu, ne niſi canonicè procederetur, fruſtra interponi. Cui difficultati, omiſſâ ſolutione Innocentij in præſenti, dicendum eſt, appellationem interpoſitam, ne niſi canonicè electio fiat, non eſſe fruſtratoriam, quia vtilius eſt, vt electio annulletur per viam attentati iudicis officio, quàm per viam ordinariam, agendo ad nullitatem electionis, vt docet Butrius *in præſenti, num. 22.* Nec obſtat argumentum difficultatis, cui ſatisfaciendum eſt diſcrimen conſtituendo inter appellationem iudicialem, & extraiudicialem; licèt enim poſt appellationem iudicialem omnia quocumque modo attentata reuocentur; tamen in appellatione extraiudiciali illud tantùm reuocatur, quod contra ipſam appellationem factum eſt, videlicet contra expreſſum articulum, à quo fuit extraiudicialis appellatio interpoſita, iuxta textum *in cap. cùm ſit Romana, §. vero, de appellat.* docent Lancellottus *de attentatis lib. 3. cap. 12. limit. 3.* Couar. *pract. cap. 24. num. 5.* extraiudicialis enim appellatio tantùm eſt quædam prouocatio, quæ non ſuſpendit iuriſdictionem eius, à quo interponitur; ſed tantùm in eo articulo, de quo ſpecialiter eſt appellatum. Vnde cùm in noſtro textu agatur de appellatione extraiudiciali, rectè aſſeritur, quod niſi contra ipſam appellationem electio celebrata ſit, vt attentata reuocari non poteſt, vt dixi *in cap. conſiderauimus, infra.*

Respondetur difficultatibus.

14. Obſtat ſuprà traditis textus *in cap. conſtitutis 46. de appellat.* vbi aſſeritur interpoſitá ab electione appellatione, poſſe electum poſſeſſionem acquirere, & remedio attentatorum poſſeſſionem non reuocari: igitur etiam poſt appellationem interpoſitam licet ad electionem procedere. Cui difficultati, omiſſis traditis à Balboa *in cap. 1. de appellat. n. 47.* dicendum eſt, poſſeſſionem in eo textu iuſtè adeptam fuiſſe, & defendi poſſe duplici ratione. Primâ generali, quâ docetur ab executione appellationem non admitti, *cap. nonit 43. hoc tit. l. ab executore, ff. de appellat. l. ab executione 5. Cod. quorum appellationes*; latè docet Salgado *de protect. 4. part. cap. 1. cum ſeqq.* Aliâ ſpeciali ratione, quia licèt à confirmatione electionis appellari poſſit, *cap. cùm nobis 19. de elect. cap. concertationi, eod. tit. lib. 6.* pluribus relatis Garcia *tom. 2. polit. tract. 9. difficult. 6. dubio 2.* tamen poſt confirmationem ab inueſtitura, ſeu inſtitutione appellari non valet, *cap. vt circa, de elect. in 6.* ne diu Eccleſia paſtore deſtituatur; vnde cùm *in dict. cap. conſtitutis*, appellatio eſſet interpoſita poſt confirmationem, appellatio poſtea adepta remedio attentatorum reuocari non poteſt. Docet Petrus Greg. *lib. 5. part. tit. 15. c. 2. littera V.*

Exponitur cap. constitutis 46. de appellat.

CAPVT XX.

Idem [a] *Cantuarienſi Archiepiſcopo.*

INnotuit nobis olim, tam per tuas litteras, quàm quorundam ſuffraganeorum tuorum, & dilectorum filiorum Prioris, & Conuentus [b] Vvigornien. Eccleſiæ, quod eadem Eccleſia deſtituta [c] Paſtore, dicti Prior, & [d] Conuentus dil. fil. Magiſtrum M. Eboracen. [e] Archidiac. in Paſtorem animarum ſuarum vnanimiter elegerunt; & cùm eius tibi fuiſſet electio præſentata, [f] confirmationem vſque in aduentum ipſius, qui [g] abſens eligebatur, & inſcius, diſtuliſti; qui tandem, quod fuerat factum, audito, ad præſentiam tuam deuotus acceſſit, & præter opinionem omnium, qui nihil obſtare credebant, quin ſtatim concors, & canonica deberet electio confirmari, ſpontaneâ tibi, & [i] ſecretâ confeſſione monſtrauit, quod conſcientia eius aliquantiſper ex natalibus eſſet læſa, & quod ad tantæ dignitatis apicem præter indulgentiam Apoſtolicæ Sedis nollet aliquatenus promoueri propoſuit, etiamſi promouentem benignum, & facilem inueniret. Tu autem, ſicut vir prouidus, & diſcretus, intellectâ conſcieutiâ eius, noluiſti protinus ad confirmationem procedere, ſed nobis rei ſeriem per tuas inſinuaſti litteras, & per eas ipſius Magiſtri merita, & conſcientiam [h] commendaſti. Capitulum autem eiuſdem Eccleſiæ, quare per te fuiſſet electionis confirmatio protelata, ſe ignorare per litteras ſuas nobis tranſmiſſas expoſuit, & eam petiit per Sedem Apoſtolicam confirmari, præſentato nobis decreto electionis ſubſcriptionibus eligentium roborato. Quidam tamen ſuffraganeorum tuorum, quod per tuas litteras videbaris obſcurè aliquantulum innuiſſe, per ſuas litteras in aliquibus expreſſerunt, aſſerentes eum filium fuiſſe cuiuſdam militis, & ab eo ex quadam [k] ingenua, & non coniugata ſuſceptum. Interim verò idem Magiſter ex inſperato ad præſentiam nuſtram acceſſit, & quod nobis de natiuitate ipſius per litteras aliquorum ſuffraganeorum tuorum fuerat intimatum, expoſuit, & adiecit, quod nunquam pater eius habuerat vxorem, ſed matri eius virginitatis florem ſubripuerat, quaſi furtim, quo facto ipſa infra quadriennium à natiuitate ipſius matrimonium contraxit. Nos ergo cum fratribus noſtris habito ſuper hoc diligenti tractatu, relectis [l] canonibus, quoſdam inuenimus, qui non legitimè genitos promoueri vetant ad officium paſtoralem, cauſam fortè trahentes ex lege diuina, per quam ſpurij, & manzares vſque in decimam generationem in Eccleſia Dei prohibentur intrare. Inuenimus etiam [m] alios, qui vndecumque genitos non prohibent ad ſacros ordines promoueri, dummodò ſibi merita ſuffragentur; aſſerenteſque, quod culpa parentum non eſt filiis [n] imputanda. Et ad hoc probandum inducuut, quod Dominus noſter Ieſus-Chriſtus non tantùm ex alienigenis, ſed etiam [o] adulterinis voluit commixtionibus naſci, qui eſt ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedec. Hi etiam diuinæ Scripturæ videntur inniti, quâ dicitur: Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij: per quam antiquum videtur prouerbium remoueri, quod inter filios Iſraël dici ſolebat: Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt. Quidam verò ad concordiam diſcordantia reuocantes, repugnantiam canonum prædictorum quodammodò ſopire videbantur, dicentes quod illegitimè geniti, ſi [p] religioſi fuerint, aut in cœnobiis, aut in Canonicis conuerſati, à ſacris miniſteriis minimè reuocentur: & inter illegitimè genitos quidam aſſerunt, eos ſolos à ſacris officiis probibendos, qui paternam incontinentiam imitantur: & ij quoque videntur auctoritate diuinæ legis inniti, quâ dicitur: [q] Ego ſum Deus zelotes, viſitans peccata patrum in filios vſque in tertiam, & quartam progeniem in iis, qui oderunt me gratis; quaſi dicat, in iis, qui circa me paternum odium imitantur. Verùm canon Concilij Lateran. à bon. memor. [r] Alexandro Papa prædeceſſore noſtro editus in Synodo generali, primis concordans canonibus, non ſolùm tales vetat in Epiſcopum promoueri, verùm etiam eligentibus talem perſonam, pœnam infligit, immò ipſo facto eandem pœnam aſſerit incurriſſe; vt ſecundùm hunc canonem, latæ ſententiæ eſſe videatur, cuius tenor talis eſt. Ne videlicet, quod de quibuſdam pro neceſſitatibus temporis factum eſt, in exemplum trahatur

à

à poſteris, nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui de legitimo matrimonio ſit natus. Circa finem ſubiungens: Clerici ſanè, ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate priuatos, & ab eccleſiaſticis beneficiis triennio ſe nouerint eſſe ſuſpenſos. Sanè prædictus canon, qui non per eum, qui canones non noſſet antiquos, ſed per illum, qui plenè nouerat canonicas ſanctiones, in Concilio multorum Iuriſperitorum eſt editus, & ipſius approbatione Concilij roboratus, natis de non legitimo matrimonio omnem videtur in Epiſcopos promouendi aditum præcluſiſſe. Cùm id etiam ad conſequentiam trahi prohibeat, quod pro neceſſitate innuit prioribus temporibus eſſe factum; licèt nihil ampliùs, quàm neceſſitas diſpenſantem ad diſpenſationem inducat. Præterea electionem talium innuit nullam eſſe, dum in pœnam ſtatuit electorum, vt nunc eligendi poteſtate ſe nouerint priuatos; quod nihil eſſet, ſi tunc non occurreret electio facienda: quod fieri non poſſet priori electione, ſeu etiam nominatione durante. Ex quo patet, electionem huiuſmodi per ipſum canonem irritatam. Quamuis autem etſi canon iſte non legitimè genitos fortiùs proſequatur: nobis tamen per eum adempta non fuerit diſpenſandi facultas, cùm ea non fuerit prohibentis intentio, qui ſucceſſoribus ſuis nullum potuit in hac parte præiudicium generare, pari poſt eum, immò eadem poteſtate functuris, cùm non habeat poteſtatem par in parem: ſed ea tantùm fuerit mens ipſius, vt quia ex eo quod aliquando ex diſpenſatione pro neceſſitate temporis factum fuerat, quidam gratiam in licentiam extendentes, & inde ſumentes exemplum, ſe licitè credebant eligere tales, & indifferenter huiuſmodi eligebant, cùm talia fieri prohiberet, vnde grauem electoribus pœnam inflixit. Deliberauimus tamen cum fratribus noſtris, vtrum in tali caſu, & cum tali perſona deberemus miſericorditer diſpenſare, vel iuris potiùs ſeruare rigorem. Inuenimus enim à bonæ memoriæ Vrbano [s] Papa prædeceſſore noſtro in caſu multò difficiliori cum Cenomanen. diſpenſatum electo, qui fuerat filius ſacerdotis; & Legion. Epiſcopo, qui poſt conſecrationem ſuam humiliter fuerat, & ſponte confeſſus, quod fuiſſet ex matre non legitima procreatus, quam pater viuente vxore propria cognouiſſet. Sed idem Vrbanus prohibuit, ne id quaſi pro regula in poſterum ad conſequentiam traheretur. Videbatur enim, quod quia cum illegitimè natis fuiſſet aliquamdiu diſpenſatum, & ex certa cauſa forſitan in poſterum diſpenſandum, in hoc caſu deberet celeriùs diſpenſatio indulgeri, illi perſonæ videlicet, quæ minùs imperfectionis, plus perfectionis habeat. Multa enim in hoc caſu diſpenſationem inducere videbantur, litterarum ſcientia, morum honeſtas, vitæ virtus, & fama perſonæ multipliciter à quibuſdam etiam ex fratribus meis, qui eum in ſcholis cognouerant, approbatæ. Faciebant etiam ad id non modicùm concors Capituli Vvigornien. electio, petitio populi, aſſenſus Principis, votum tuum, ſuffraganeorum ſuffragia, & humilis deuotio confitentis, quòd ſponte, & humiliter ſuum maluit confiteri defectum, quàm læſa conſcientia thronum aſcendere paſtoralem. Habito ergo ſuper hoc cum fratribus noſtris diligenti tractatu, intelligentes Vvigornien. Capitulum eundem Magiſtrum non humiliter poſtulaſſe, ſed improuidè potiùs elegiſſe, cùm ad obtinendum diſpenſationis beneficium procedendum fuiſſet, non per electionem inhibitam, ſed per poſtulationem præmiſſam, electionem ipſam prædicti canonis auctoritate caſſatam denuntiauimus irritam, & inanem, parcentes non modicùm Vvigornien. Capitulo, quòd eis nec pœnam infligimus expreſſam canone ſupradicto, nec probare cogimus ignorantiam, quam allegant: quamuis poſt caſſationem huiuſmodi nobis à multis fuerit humiliter ſupplicatum, vt propter cauſas prædictas dignaremur cum eo miſericorditer diſpenſare, cùm ad diſpenſandum in talibus nullus ſe caſus habilior poſſit offerre: quia tamen prædicto Capitulo liberam facultatem eligendi, vel poſtulandi volumus reſeruare, ſupplicationem huiuſmodi, quæ nomine Capituli non fiebat, cùm non ad poſtulandam diſpenſationem, ſed petendam confirmationem ipſius Capituli [t] nuncij fuerint deſtinati, ad præſens non duximus admittendam, decernentes irritum & inane ſi quid ſuper ordinatione ipſius Epiſcopatus ante ſuſceptionem litterarum noſtrarum fuerit attentatum. Volumus igitur & mandamus, quatenus per Cantuarien. prouinciam ex parte noſtra facias diſtrictiùs inhiberi, ne quod de multis in eadem prouincia (quod ſine pudore non dicimus) inordinatè noſcitur eſſe factum, de cætero contra formam præſcriptam nullatenus attentetur. Sed ſi Vvigornien. Capitulum eundem Magiſtrum propter prærogatiuam meritorum ipſius duxerit poſtulandum, poſtulationem ipſius apud Sedem Apoſtolicam præſentare procuret.

NOTÆ.

1. a ARchiepiſcopo.] Ita etiam legitor in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.5.* id eſt, Stephano, qui temporibus Innocentij III. electus fuit in Archipræſulem Cantuar. Vveſtmonaſterienſis *anno* 1207. *Innocentius III. perſuaſit monachis Cantuarienſibus, vt eligerent Stephanum de Langtona, natione Anglicum, virum profundi pectoris, elegantem corpore, moribus praelectum, aptum, & ſufficientem, in quantùm hominis eſt, vniuerſalem Eccleſiam gubernare: & Regi Ioanni elegantiſſimam epiſtolam direxit, vt ipſum natione Anglicum, ſcientiâ & moribus incomparabilem, Magiſtrum Stephanum de Langtona electum etiam & conſecratum ſuſciperet in Cantuarienſem Archiepiſcopum.* De eo plura Polyd. Vergil. *lib.15. hiſtor. Angliæ, fol.*269. Richardus Smitheus *in floribus Angliæ, lib.7. cap.*11. De Metropoli Cantuarienſi egi *in cap.2. de reſcriptis.*

2. b *Vuigornienſis.*] Inter alias viginti Eccleſias, quæ vt ſuffraganeæ ſubſunt Archiepiſcopo Cantuar. quas poſt Bedam, Vergilium, & Candenum illios Regni Scriptores enumerat Petrus Gregorius *in cap. non eſt nobis, num.5. de ſponſal.* non inferioris dignitatis eſt Vvigornienſis; cuius mentio fit *in cap.4. & 8. de filiis presbyt. cap.5. de officio Archid. cap. finali, de officio vicarij, cap.6. de tranſact. cap.1. de dilationib. cap.10. de iureiurando, cap.9. & 47. de appellat. cap.2. de confirm. vtili.*

3. c *Paſtore.*] Quia deceſſerat his temporibus Ioannes de Conſtantiis, ipſius Eccleſiæ Præſul.

4. d *Conuentus.*] Eccleſiæ enim Cathedrales olim frequenter regulares erant, atque earum Canonici regularem vitam profitebantur, vt de Eccleſiis Anglicanis refert Vergilius *vbi ſuprà, fol.*269. & latè de aliis Eccleſiis diuerſarum prouinciarum Gabriel Pennotus *in hiſtoria Canonic. regul.*

5. e *M. Archidiaconum.*] Maogerum videlicet, qui iram metuens Ioannis Regis, in quem ſententiam excommunicationis à Pontifice latam declarauerat, in Galliam profugus deceſſit anno 1212. & licèt fuiſſet Archidiaconus Eboracenſis, quia Prælatus non erat, potuit eligi in Epiſcopum, nec neceſſaria fuit poſtulatio. De Eboracenſi Eccleſia nonnulla adduxi *in cap.4. de reſcriptis.*

6. f *Confirmationem.*] Olim confirmatio Epiſcoporum ad Metropolitanos ſpectabat, *cap.1. 63. diſt. cap. cùm inter, hoc tit. cap. cùm inter, de tranſlat. Epiſcopi*, niſi R. Pontifex confirmationem ſibi reſeruaſſet, vt *in cap.3. cap. nihil, 44. hoc tit.*

7. g *Abſens.*] Certum eſt, abſentem, & ignorantem poſſe eligi in Prælatum, & poſteà accedente eius conſenſu ſequi confirmationem, *cap. licèt, de tranſlat. Epiſcop.* etſi aliquando ſtatim Pontifex ipſam electionem confirmet, *cap. quamò, cap. his igitur, 63. diſt.*

8. h *Commendaſti.*] Ex ſerie, deciſioneque huius textus probat Michael Rouſſelius *lib.2. hiſtor. Pontif. iuriſd. cap.3. num.4.* deuolutam olim fuiſſe ad Sedem Apoſtolicam controuerſiam electionum Epiſcoporum, & variis exemplis probat.

9. i *Secreta.*] Non confeſſione auriculari, ſiue ſacramentali, tunc enim non poſſet Archiepiſcopus vti eâ notitiâ ad impediendam confirmationem, quia ſciret vt Deus, non vt homo, *cap.2.* vbi dicemus, *de officio ordin. cap. omnis, §. caueant, de pœnit. & remiſſ.* vbi plura Balboa: ſed confeſſione ſecretâ extraiudiciali, quo modo accipiendi ſunt textus *in cap. ſignificauit, de adulteriis, cap.1. de clerico per ſaltum.*

j *Monſtrauit.*] Licèt cùm agitur ad vindi- 10.
ctam delicti, nemo teneatur ſe prodere, aut proprium reatum fateri, etiamſi excommunicatio impoſita ſit, vt probant Gutierrez *lib.1. canonic. cap.*11. Diana, Suarez & alij relati à Gibalino *de cenſuris fol.96. conſect.6.* tamen ſi agitur de euitando peccato, aut auertendo damno, tenetur ſuperiori delictum aut defectum etiam occultum declarare; & ſi electus eſt, diſpenſationem petere. Samuelius *de elect. tract.2. diſput.6. controu.3.* Peyrinis *de Prælato quæſt.2. cap.5. num.*128. Caſtro Palao *tom.6. de cenſur. diſput.6. punct.3.* Vnde ordinandus tenetur manifeſtare vitium, aut defectum occultum. Gloſſa *in cap. non potuit, de renunc.* Maiolus *de irregul. lib.4. cap.10. & lib.5. cap.33. num.3.* & qui vitium, aut defectum huiuſmodi tacuerit, deponi iubetur *in cap. ex pœnitentibus, 50. diſt.* quod & ad commendatarios Ordinum Militarium extendit Pater. Mendo *de Ordinibus Milit. diſput.3. quæſt.4.*

k *Ingenua.*] Quæ in præſenti opponitur con- 11.
iugatæ, vnde non poteſt accipi pro ea, quæ ſtatim à prima luce libera nata eſt; nam hæc opponitur ancillæ, aut libertinæ, non verò coniugatæ. Exiſtimo ergo Pontificem ingenuam appellaſſe virginem ſolutam, non vxoratam, quia ingenuus dicitur, qui ſuo ingenio viuit. Oſualdus *lib.2. comment. Donelli, cap.10. littera B*, Arnold. Vinius *in princip. Inſtit. de ingenuis*; vnde cùm mulier ſoluta, marito non ſubiecta, ſuo ingenio viuat, & plenâ libertate fruatur, dicitur ingenua, vt *in l. 5. & 6. tit.1. lib.3. fori:* dicitur mulier innupta, *manceba en cauello*; ideſt, quæ caput non velauit, ſuâ libertate fruens, vt exponit Cabreros de Auendaño *lib.1. de metn, cap.48. num.*21.

l *Canonibus.*] Relatis *in cap. 1. 56. diſt. cap.1.* 12.
de filiis presbyter.

m *Alios.*] Videlicet *cap. Oſius, cap. vndecumque, cap. naſci, 56. diſt.*

n *Imputanda.*] *Dicto cap. vndecumque, dict. cap.* 13.
naſci, cap. non imputantur 1. quæſt.4.

o *Adulterinus.*] *Cap. dominus, 56. diſt. cap. iam* 14.
itaque 8. *1. quæſt.4.*

p *Si religioſi.*] Vrbanus II. *in cap.1. 56. diſt.* Concilium Pictauienſe relatum *in cap.1. de filiis presbyt.*

q *Ego ſum Deus.*] *Exodi cap.*20. quæ verba 15.
referuntur à Gratiano *in 1. quæſt.4.* & exponuntur à Couarr. *lib.2. var. cap.*8.

r *Alexandro.*] Repetitur *in cap. cùm in cunctis 7. hoc tit.*

ſ *Vrbano Papa.*] Tam primum, quàm ſecundum caſum inuenies *in cap. Cenomanenſi, & ſequenti, 56. diſt.*

t *Nuncij deſtinati.*] Hæc verba expoſui *in cap. nonnulli 27. §. finali, de reſcriptis.*

COMMENTARIVM.

EX præſenti Innocentij epiſtola talis commu- 16.
niter deducitur aſſertio: *Illegitimus in Epiſcopum eligi non poteſt: poſtulari autem valet, & cum eo tantùm R. Pontifex diſpenſat.* Probant eam textus *in cap.1. cap. Cenomanen. cum ſequenti, 56. diſt. cap. cùm in cunctis, hoc tit. cap. niſi cùm pridem, de renunc. cap. vt filij, cap. penult. & finali, de filiis presbyter. cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi*, Concilium Aruernenſe temporibus Vrbani II. apud

CONCLVSIO REFERTVR, ET ILLVSTRATVR.

Vvillelmum

Vvillelmum Malmeſburgenſem *lib.4. de geſtis Regis Angliæ, cap.2.* Matthæum Pariſium *in Vvillelmum lib.2. anno* 1095. ibi : *Quod nemo in Epiſcopum eligatur, niſi presbyter, aut diaconus, aut ſubdiaconus, & cui natalium dignitas ſuffragatur, niſi maximâ neceſſitate, & licentia Papæ.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti, & de poteſt. Epiſc. 1.p. tit. 1. cap.5. & 2. part. allegat. 1. num.32.* Dadinus Alteſſerta *de Ducibus lib.2. cap.9.* Suarez *de cenſuris diſput. 50. ſect.5. numer.* 11. Petrus Gregorius *lib.4. partit. tit. 2. cap.1. & de beneficiis cap.35.* Gibalinus *de irregul. cap. 6.* Claudius Eſpenceus *ad D.Paulum lib. 3. digreſ. cap.* 11. Sauſay *in Panopl. Cleric. p.1. lib. 6. cap.2. §. 1.* Tamburinus *de iure Abbatum tom. 1. diſput. 5. quæſt.* 14. Samuelius *de elect. tract.2. diſput.6. controu.11. & 13.* Pellizarius *tract.9. cap.2. ſect.5.* Garcia *tom.2. polit. regul tract.9. dub. 3.* Lezana *tom.3. verbo Illegitimi,* Maſtrill. *de Magiſt. lib. 2. cap. 12. num. 37.* Gambara *de officio Legati lib.7. num.69.* Chopinus *lib.1. monaſt. tit.3. num.7.* Alteſſerta *hic.*

17. IMPVGNATVR HÆC DECISIO. Omiſsâ generali dubitandi ratione adducendâ *in cap. 1. de filiis presbyt.* valde difficilis redditur hæc aſſertio ſequentibus conſiderationibus. Prima ex eo naſcitur : certum eſt enim tantam eſſe vim matrimonij, vt filij anteà geniti, & ex ſoluto & ſoluta ſuſcepti, per ſubſequens matrimonium efficiantur legitimi, *cap.1. cap. tanta, qui filij ſint legitimi*; vnde per totalem legitimationem habiles redduntur ad Epiſcopatus, & omnes dignitates obtinendas, exceptâ Cardinalitiâ : probant Suarez *vbi ſuprà*, Couarr. *de ſponſal. 2.part.cap.8. §.2.* Azor. *p.3. inſtit. lib.2. cap.14. quæſt.14.* Lantdmeter. *lib.2. de veteri monacho, cap.17.* Garcia *de beneſ. 7. p. cap.2.* plures relati à Nicolao Garcia *de beneficiis 7.p.cap.2.* Sed in noſtro textu matrimonium fuit ſubſecutum inter militem & Ruſinianam virginem defloratam, vt conſtat ex illis verbis : *Quo facto cum ipſa infra quadriennium matrimonium fuit ſubſecutum.* Conſtat etiam tempore ſuſceptionis filij parentes fuiſſe ſolutos, habileſque ad contrahendum matrimonium, ibi : *Nunquam pater eius habuerat vxorem*; & ibi : *Virginitatis florem præripuit:* igitur Maugerius ab illis ex tali coniunctione ſuſceptus, legitimatus fuit per ſubſequens matrimonium poſt quadriennium contractum. Secunda difficultas ex eo prouenit ; nam ex noſtro textu conſtat, ipſum Maugerium tempore electionis in Epiſcopum reperiri Archidiaconum in Eccleſia Eboracenſi, ad quam dignitatem abſque vlla diſpenſatione, quæ ex textus ſerie conſtet, admiſſus fuerat : igitur ad Epiſcopatum etiam admitti valebat. Et ſi dicas diſpenſationem præceſſiſſe, replicabo : ergo erat à Pontifice diſpenſatus quoad dignitates eccleſiaſticas : igitur etiam quoad Epiſcopatum. Tertia naſcitur ex eo, nam etſi Maugerius in noſtro textu aliqua egeret diſpenſatione, Archiepiſcopus Cantuarienſis, cui confirmandi facultas competebat, cum eo diſpenſare poterat; nam Archiepiſcopus diſpenſat cum corpore vitiatis, *cap. 1. de corpore vitiat.* in defectu ætatis, *cap. præterea, de ætat. & qualit.* ergo ſimiliter in defectu natalium, ſi neceſſe erat, in præſenti caſu diſpenſare valebat.

18. TRADITVR RATIO DECIDENDI. Huius deciſionis ratio in promptu erit, ſi animaduertamus, inter alios caſus, ex quibus irregularitas contrahitur, enumerari vitium originis, ſiue vt alij volunt, defectum natalium. Illegitimi enim ex quocumque coitu extra matrimonium procreati irregulares ſunt propter vitium originis, *cap.1. 56. diſt. cap. inter, de exceſſ. Prælat. cap.1.* vbi plura dabimus, *de filiis presbyt.* docent Hugolinus *de irregul. cap.44. §. 1.* Auila *eod. tract.7. p. diſp.3. dub.6.* Gibalinus *eod. tract. cap.3. quæſt.1.* Maiolus, Couarr. Suarez, & alij congeſti à Leandro *de irregul. tractat. 2. diſputat. 3.* Cuius impedimenti ratio, licet primis Eccleſiæ ſæculis non attenderetur, niſi conſtaret in filios patris incontinentiam tranſiſſe, vt probatur *ex cap. dominus, 56. diſt.* tamen Vrbanus II. qui floruit poſt ſæculum decimum Eccleſiæ, ſtatuit generaliter, ſacerdotum filios non poſſe ad ſacros ordines aſcendere, niſi in canoniis, aut cœnobiis religioſè probati fuerint conuerſati ; poſteà tamen Patres Concilij Pictau. hanc prohibitionem porrexerunt ad omnes filios illegitimos, tam naturales, quàm ſpurios, cum eadem limitatione, videlicet niſi in monaſteriis laudabiliter fuerint conuerſati, *cap. 1. de filiis presbyt.* cuius prohibitionis rationes ibi afferemus. Etiam ſciendum eſt, neminem poſſe ad Epiſcopatus apicem aſcendere, niſi priùs minoribus, atque maioribus ordinibus fuerit initiatus, *cap. nullus, 61. diſt. cap. ſacerdotale, cap. miramur, & per tot. 62. diſt. cap.1. de renunt. in ſecunda collect.* plura Anton. Auguſt. *lib. 4. in epitom. tit. 6.* Barb. *de poteſt. epiſc. alleg.* 14. Petrus Bollo *in œconomia, claſ.1. cap. 1. §.4.* Diana *p.12. tract.1. reſolut.109.* Cùm enim character Epiſcopalis ſupponat characterem ſacerdotalem, neceſſariò ille, qui Epiſcopus conſecrandus eſt, debet eſſe priùs ſacerdos, & in presbyterali gradu conſtitutus, vt poſſit in Epiſcopum ordinari. Ex quibus dignoſcitur vera decidendi ratio ad noſtrum textum ; nam cùm illegitimus ob vitium originis ſit irregularis, nec ad gradus eccleſiaſticos poſſit admitti, conſequenter nec ad Epiſcopatum, cum Epiſcopatus ſupponat habilitatem ad presbyteratum ; & qui non poteſt presbyter ordinari, quomodo poterit in Epiſcopum eligi? Sed cùm hoc impedimentum ex defectu natalium proueniens, ſit merè eccleſiaſticum, *ex dict. cap.1. 56. diſt. cap. 1. de filiis presbyt. dict. cap. cum in cunctis*, & R. P. ſit ſupra ius eccleſiaſticum poſitiuum, in eiuſque omnibus deciſionibus valeat diſponere, *cap. poſt, de conceſſ. præb.* ideo illegitimus licèt non poſſit eligi, poſtulari tamen valet à R. Pontifice, vt cum eo diſpenſet in prædicto defectu ; poſtulatur enim ille, qui propter aliquem defectum non poteſt eligi, vt diximus *in tit. de poſtulat. Prælat.* Hoc iure vrgente poſtulatus fuit Galfridus nothus Henrici II. Anglorum Regis, in Linconienſem Epiſcopum ; & Theodoricus Præpoſitus Turinenſis Eccleſiæ, ob vitium natalium, in Epiſcopum eiuſdem Eccleſiæ poſtulatus fuit apud Gregorium IX. vt referunt Albertus Crantzius *lib.8. Metrop. cap.8.* Vveſtmonaſter. *anno* 1183. Alteſſerta *de Ducibus, cap. 9.* Vnde rectè Innocentius III. in præſenti decidit, illegitimè genitum non potuiſſe eligi in Epiſcopum Vvigorn. cùm eſſet irregularis ex defectu natalium, & electio nitatur iure : poſtulari tamen eum poſſe, quia poſtulatio nititur gratiâ, & R. Pontifex, qui eſt ſupra ius eccleſiaſticum, poteſt cum eo diſpenſare, & habilem reddere ad Epiſcopatum.

Nec obſtat prima difficultas ſuprà perpenſa, cuius principium cùm animaduerterent Gloſſa *verbo Coniugata*, in præſenti, Abbas, Hoſtienſis, 19. DISSOLVVNTVR DIFFICVLTATES, & omnes antiquiores, docent in noſtro textu Maugerum potuiſſe in Epiſcopum eligi, ſi eius parentes matrimonium contraxiſſent ; non enim integram noſtri textus legerunt, & integrarum

ignoratione ſæpè antiquiores miſerè labuntur, qui ideò magis increpandi ſunt, quòd ſuis temporibus facilè regeſtra, & epiſtolarum autographa habere potuerunt, quibus hodie temporum iniuriâ, & librorum inopiâ priuamur. Omiſsâ ergo antiquorum ſententiâ, attentâ integrâ huius textus dicendum reor, ex diſpoſitione Concilij Lateranenſis relata *in d. cap. cùm in cunctis*, non poſſe in Epiſcopum eligi illegitimè genitum, ne ad apicem dignitatum admitteretur ex libero coitu genitus: quare licèt Maugerius per ſubſequens matrimonium quoad alia legitimus haberetur, tamen quoad Epiſcopatus apicem, vt in noſtro textu dicitur, quia genitus fuit illegitimus, non poteſt *ex dict. cap. cùm in cunctis*, in Epiſcopum eligi, vt hodie etiam illegitimi nati, licèt poſteà legitimati, non poſſunt Cardinales creari, Cohelius *in notitia Cardin. cap. 9.* ideoque ſignanter, & ſæpè ſæpiùs ait Innocentius, Maugerium fuiſſe illegitimè genitum, quia impedimentum ex eo proueniebat, quia ex Concilio Lateran. illegitimè genitus in Epiſcopum eligi non poterat. Sed cùm Raymundus omiſiſſet eam partem præſentis textus, vbi legitimatio referebatur, & non ſit alia decíſio in iure canonico, in qua filij legitimati per ſubſequens matrimonium inhabiles declarentur ad Epiſcopatus, ideò communiter receptum eſt, illegitimum, & per matrimonium ſubſequens legitimatum poſſe in Epiſcopum eligi. Azor *p. 3. inſtit. lib. 2. c. 14. q. 14.* Baſilius Pontius *de matrim. lib. 1. c. 11. n. 5.* Suarez *de cenſuris diſp. 50. ſect. 5. à num. 10.* plures relati à Barboſa *in cap. tanta, qui filij ſint legitimi, num. 24.* & *de poteſt. Epiſcopi allegat. 1. num. 35.* qui hanc partem omiſſam fuiſſe à Raymundo credit, quia tantùm partis allegatio in ea continebatur.

Huic aſſertioni aduerſatur textus *in cap. 2. de corpore vitiatis*, vbi Archiepiſcopus Cantuarienſis poteſt cum illegitimo in Epiſcopum electo diſpenſare, vt ad Epiſcopatum admittatur: igitur ſimiliter in noſtro textu poterat Archiepiſcopus Cantuar. cum Mangerio diſpenſare, vt in Epiſcopum Vvigornienſem eligi poſſet. Huic difficultati facilè reſpondetur, ſi animaduertatur, in eo textu Archiepiſcopum Cantuarienſem non iure proprio, ſed auctoritate Pontificia, ex poteſtate ſibi delegata diſpenſare, vt conſtat ex ipſa textus ſerie: vnde cùm in noſtro textu delegatio Pontificia non adeſſet, ſed tantùm iure ordinario vt confirmaret electionem Archiepiſcopus procederet; ideò affirmatur neceſſariam eſſe Pontificiam diſpenſationem, vt illegitimus poſſit in Epiſcopum eligi. 20. EXPONITUR CAP. 2. DE CORPORE VITIATIS.

CAPVT XXI.

[a] Idem [b] *Ianuenſi Archiepiſcopo*, & [c] *Placentino*, & [d] *Bobienſi Epiſcopis.*

CVm inter dil. fil. Canonicos [e] Saonen. ſuper electione Pont. quæſtio verteretur, eligentium votis in diuerſa diuiſis, ad Sed. Ap. dil. fil. G. Subd. Saonen, & I. procurator Capituli acceſſerunt, quibus ven. f. n. I. Alban. [f] Epiſcopum, & dil. fil. n. A. tituli S. [g] Marcelli Preſbyterum Cardinalem dedimus auditores, in quorum præſentia Subd. propoſuit memoratus, quod cùm ſeptem eſſent Canonici Saonen, ſe in Capitulo receperunt de futura electione Pontificis tractaturi, vbi diuerſi à diuerſis nominati fuere: ſed Archid. Archipreſbytero & Præpoſito Aſtenſi Præpoſitum nominantibus, fuit à præfato S. fortiter obuiatum, aſſerente ipſum electum morbo epileptico laborare, pro quo alia vice fuerat tanquam inhabilis recuſatus; nec ad Eccleſiam aliam debere fieri tranſitum, donec reperiretur idoneus in Eccleſia Saonen. *Et infrà*: Sed Præpoſitus Saon. ſpretis appellationibus interpoſitis Præpoſitum Aſtenſem elegit, obiiciente parte aduerſa, quod huiuſmodi electio propter [h] appellationes interpoſitas, & alia etiam obſtacula non teneret. *Et infrà*: Sed & ciuitatem idem Præpoſitus, & alij omnes egreſſi, exceptis Preſbytero, & Subdiacono ſæpedictis, ſecum [i] ſigillum eis ignorantibus detulerunt, & ad Mediolanen. Archiepiſcopum accedentes, petierunt electionem, quam fecerant, [k] confirmari, licèt à ſolo Præpoſito, & poſt appellationem facta fuiſſet. Sed quoniam indebitus electionis proceſſus Archiepiſcopo antea innotuerat, petitioni eorum non annuens, quendam de fratrib. ſuis ad inueſtigandum electionis proceſſum Saonam direxit: ſed cùm teſtes producerentur coram eo, & poſtularetur, vt nuntium ipſum pariter procurarent; pars aduerſa iamdictum Archiepiſcopum, altera verò Sedem Ap. inuocauit: ſed cùm ad mandatum nuntij partes Mediolanum iuiſſent apoſtolos petituræ ab Archiepiſcopo, vt ad pacem redirent fuêre monitæ diligenter, cuius arbitrio Præpoſitus ſe ſtare velle conſtanter aſſeruit, ſi hoc & ipſum faceret pars aduerſa; quod deliberato conſilio præfatus Subdiaconus repromiſit. Poſt hæc reuerſi ad propria, & demùm ab Archiepiſcopo euocati, Archipreſbyter pro parte altera de rato, vt dicebat, litteris præmunitus, ipſe verò S. pro parte ſua Mediolanum acceſſit, iterum ab eo in Archiepiſcopum [l] compromiſſo: ipſe habito fratrum noſtrorum conſilio, Magiſtrum B. Mediocen. Canonicum eis dedit in Epiſcopum, & etiam confirmauit, quem in

Saonen.

Saonen. Eccleſia præſente Clero, & populo Ciuitatis, adhibitis ſolemnitatibus conſuetis electum publicè nuntiarunt, cui Archiepiſcopus, Præpoſito Sed. Apoſtolicam prouocante, conſecrationis munus diſtulit impertiri. *Et infrà*: Poſtquam igitur coram præfatis auditoribus fuit ſuper his, & ſimilibus diſputatum, qui nobis ea ſufficienter ac fideliter retulerunt; quoniam de ipſis nobis nou potuit fieri plena fides, cauſam ipſam veſtro duximus examini committendam, diſc. veſtræ per A. ſ. m. quat. cùm conſtet electionem de Præpoſito memorato à maiori, & ſaniori parte Capituli celebratam, fuiſſe publicatam etiam, & ſubſcriptam, ſi dictus Præpoſitus eidem electioni conſenſerit, vt per mutuum conſenſum eligentium & electi quaſi [m] coniugale vinculum ſpiritualiter ſit contractum, niſi ſufficienter ſit oſtenſum eundem Præpoſitum morbo epileptico laborare, ſuper quo contra ipſum dicit appellatum; vos non obſtante appellationis obiectu, ſi qua forſan ex aliis cauſis ſuperiùs memoratis proponitur interpoſita; cùm ex iis, quæ coram nobis allegata fuerunt, eas appellationes certâ ratione friuolas repuiemus: electionem ipſius noſtra freti auctoritate, ſublato cuiuſc. contradict. & ap. obſtaculo confirmetis, non obſtante, quod poſt talem electionem à præfato Archiepiſcopo proponitur eſſe factum, etiamſi à partibus in eum fuerit compromiſſum; cùm electores à tali electione ſic nequiuerint [o] reſilire. Quod ſi electores illius non compromiſerint in Archiepiſcopum memoratum, & ſi dictus Præpoſitus nondum electioni factæ conſenſerit, eo tamen conſentire volente, dummodo à morbo ſit immunis obiecto, vos electionem ipſius nihilominus confirmetis.

NOTÆ.

1\. a IDem.] Ita legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap. 6.* ſed loco ipſiua verbi *Placentino*, legendum eſt *Papienſi*; quod manifeſtum fit, ſi obſeruetur Placentinam Eccleſiam eſſe Eccleſiam Cathedralem ſuffraganeam Archiepiſcopi Bononienſia, cuius originem & progreſſum refert Vghellius *tom. 2. Italiæ ſacra, fol. 244.* eius mentio fit *in cap. cùm cauſam 6. de iuramento calumniæ, cap. fraternitatis 17. cap. cùm cauſam 37. de teſtibus, c. 4. de decimis*: quæ Eccleſia cùm admodum diſtet à Iauenſi, & Bobienſi, non poterat cauſa Epiſcopatus Saonenſis committi Præſuli Placentino valdè remoto ab aliis duobus coniudicibus.

2\. GENVA VBI. b *Ianuenſi.*] Ciuitas volgò Genua dicta, ſita eſt in Italiæ prouincia, iuxta mare, vbi incipit Apenninus mons: aliquando dicitur Genua, aliquando etiam Ianua, vt notant Atlas Minor *in eius deſcriptione*, Petrus Bizarros *in hiſtoria Genuenſi lib. 1. in princi*. Dicitur Genua ab aliquibus à geno, quia habet recuruum, tanquam genu à latere maris; vel à Genuo Saturni filio eius conditore, vt probat Iacobus Bracelus *in Liguriæ deſcript.* Ianuam alij appellant à Iano Italorum Rege, à quo conditam eſſe exiſtimant, & probant Naoicenſis & Vuillelmus eius ſcriptores, Anonymus de Armenis, contra Spondanum pro ipſa ciuitate. Genuenſem Eccleſiam Epiſcopalem, in Archiepiſcopalem & Metropolitanam erexit Innocentius II. vt ex eius actis conſtat, relatis à Boſquero *ad Innocent. III. lib. 3. epiſt.* 158. ibi: *Genuenſem verò Epiſcopum à ſubiectione Mediolanenſis emancipauit*, *& ſpecialem de nouo Metropolitanum Sedis Apoſtolica Epiſcopum conſtituit, cui Bobienſem Epiſcopum, & Pertiniacenſem Abbatem, quem creauit Epiſcopum, obedire præcepit.* Huius Eccleſiæ mentio fit *in cap. 3. de teſtibus cogendis, cap. illud, de præſumpt. cap. quemadmodum 25. de iureiur. cap. ad hæc 30. de appellat. cap. per veſtras, de donat. inter*, vbi notabimus.

3\. PAPIA VBI. c *Papienſi.*] Papia Inſubriæ Clariſſima ciuitas, ad flumen Ticinum ſita eſt: eius diſcriptionem tradunt Volaterranus *lib. 5. Geographiæ*, Hieronymus Voſſius *in annal. Papienſib.* & ex illis Vghellius *tom. 1. Italiæ.* Iam à primis ſæculis Cathedram Epiſcopalem habuit, nullius Metropol. arbitrio parentem, ſed tantùm R. Sedi ſubiectam, variis priuilegiis decoratam. Hormiſdas Pontifex vſum Pallij Papienſibus Epiſcopis conceſſit: Ioannes VIII. poteſtatem geſtandi crucem fecit: alij Pontifices ius vocandi ad Synodum Archiepiſcopos Mediolaneo. & Rauennat. conceſſerunt, vt ex Baronio notat, & refert Vghellius *vbi ſuprà*. Rodoaldo huius Eccleſiæ Epiſcopo miſſa eſt præſens deciſio.

d *Bobienſi.*] Bobium ciuitas eſt Liguriæ intra Apenninos montes, inter Genuam & Placentiam, cuius originem referunt Gaudentius Merula *de antiquit. Galliæ lib. 2. cap. 1.* ex Blondo & Volaterrano Tamayo de Salazar *tom. 1. martyrolog. Hiſp. die 2. Ianuary.* Epiſcopali Sede iam diu fuit decorata, vt refert Georg. Leander *in eius hiſtoria.* 4.

e *Saonenſis.*] Saona, ſiue Sanona, eſt ciuitas inter Ianuam & Mediolanum: ſeptem milliaribus diſtat à Genuenſi, vt refert Iacobus Bracellus *vbi ſupra.* Paret Archiepiſcopo Mediolan. vt ſuffraganea, vt conſtat ex ſubſcriptionibus Conciliorum Mediolan. 5.

f *I. Albanenſem Epiſcopum.*] Ioannem videlicet, cui aliam miſit epiſtolam Innocentius *lib. 13. regeſt. epiſt.* 129. cuius Epiſcopi vitam, patriamque refert Vghellius *tom. 1. Italiæ, de Albanenſ. Epiſcop. num.* 37. Ipſe Albanenſis Epiſcopatus immediatè ſubiectus eſt R. Eccleſiæ, vt eius originem & hiſtoriam referens tradit Vghellius *tom. 1. Italiæ.* 6.

g *S. Marcelli.*] Inter alios titulos Cardinalium Presbyterales refert Cohelius *in ſua notitia*, titulum S. Marcelli. 7.

h *Appellationes.*] Quando electio facta, poſt appellationem celebrata, ſuſtineatur, dixi *in cap. conſiderauimus, cap. cùm nobis, hoc tit.* 8.

i *Sigillum.*] De ſigillo Capitulari nonnulla dicam *in cap. dilecta, de exceſſibus Prælat.* 9.

j *Mediolanen.*] De Mediolanenſi Eccleſia egi *in cap. cùm adeo 17. de reſcriptis.* 10.

k *Confirmari.*] Iam ſæpius monui *in hoc tit.* confirmationem Epiſcoporum olim ad Archiepiſcopos ſpectaſſe. 11.

l *Compro*

l *Compromiſſo.*] Super electione, & lite inde
12. ſobortâ compromitti poſſe probabimus *in cap. ex parte* 10. *de arbitris.*

13. m *Coniugale vinculum.*] Non quia per conſenſum tantùm eligentium, & electi detur verum coniugium, ſed tantùm initiatur, *cap. inter, de tranſlat. Epiſcopi*, docet Barboſa *de iure eccleſiaſt. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 30. dicemus *in dict. cap. inter.*

14. n *Reſilire.*] Contrarium procedit in poſtulatione, à qua poſtulantes reſilire poſſunt, quia ius poſtulato adquiſitum non eſt per poſtulationem, ſicut electo poſt electionem, vt poſt antiquiores in præſenti notauit Barboſa *dict. lib.* 3. *iuris eccleſiaſt. cap.* 15. *num.* 30.

COMMENTARIVM.

15. CONCLVSIO TRADITVR. EX hoc textu varias repetentes deducunt aſſertiones; ego verò vt antiquorum commentaria omittam, iſtam diſputandam ſelegi: *Morbo epileptico laborans in Epiſcopum eligi non poteſt.* Probant textus *in cap. communiter, diſt.* 33. quem tam Gratianus, quam Carnotenſis perperam tribuunt Pio Papæ, cùm conſtet eſſe tranſcriptum ex Concilio Toletano 11. *can.* 13. *cap. in litteris, cap. nuper, c. illud* 7. *quæſt.* 1. *cap. finali, verſiculo Non enim* 15. *quæſt.* 1. Illuſtrant Pariſius *de reſign. benefic. cap.* 6. *num.* 105. Duatenus *lib.* 4. *de ſacris, cap.* 4. Selua *de benef.* 3. *part. quæſt.* 5. *num.* 32. Corraſius *de ſacerd. part.* 3. *cap.* 6. *num.* 6. Pelagius *de planctu Eccleſiæ cap.* 48. *verſiculo Epilepſia*, Gregorius Lopez *in l.* 24. *tit.* 5. *part.* 1. plures relati à Valenzuela *tom.* 1. *conſil.* 25. *per totum*, Maiolus *de irregul. lib.* 2. *c.* 16. Vgolinus *eod. tract. cap.* 54. §. 1. Sayrus *eod. tract. lib.* 6. *cap.* 9. Gibalinus *eod. tract. cap.* 3. *conſect.* 8. Landmeter. *lib.* 2. *de veteri clerico, cap.* 14. Garcia *de beneficiis* 7. *part. cap.* 12. *num.* 20. pluribus relatis Leander *de irregul. tract.* 2. *diſput.* 4. *quæſt.* 77. latè Paulus Zacchias *quæſt. Medicolegal. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 14. & *lib.* 8. *tit.* 1. *quæſt.* 5. & *conſilio* 117. & 159.

16. RATIO DVBITANDI. Sed licèt hæc aſſertio vndique munita in tutiſſima ſit canonicæ ſapientiæ arce conſtituta, & aduerſantia tela deſpicere videatur; tamen inſurgunt aliqua, quæ radicitus ipſam euertere conantur, & primum miniſtrat ſequens conſideratio. Nam ſi morbo epilepſiæ laborantes eligi in Epiſcopum non valerent, maximè quia ſacra munia obire non poſſent, ne detur beneficium illi, qui officij exercitium non habet, iuxta textum *in cap. ex literis, de exceſſib. Prælat.* ſed epileptico morbo laborantes poſſunt Miſſam, & alia diuina officia celebrare, *cap. illud* 7. *quæſt.* 1. in illis verbis: *Vbi temporis, vel loci, ſiue cleri copia ſuffragatur, habeat quiſquis illic canens Deo, atque ſacrificans, poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem, vt ſi aliquo caſu ille qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram eliſus, à tergo ſemper habeat qui eius vicem exequatur intrepidus.* Ea verba, *in terram eliſus*, omnes accipiunt de epilepticis: ſed Patres Concilij Toletani teſtantur, poſſe eos ſacrificium, & diuina officia celebrare: ergo epileptici eligi in Epiſcopos valent. Secundum vibrat telum illud ratiocinium: Nam licèt electus in noſtra ſpecie aliquando epileptico morbo laboraret, tamen cùm ea, quæ à morbo naturali non procedunt, perpetua non præſumantur, argumento textus *in lege ſpadonem* 15. § *qui abſolutus, ff. de excuſat. tutor.* præſumi non valebat ipſum in eadem infirmitate permanſurum, & ſic ineligibilem eſſe.

Hucuſque Innocentio bellum indiximus, non ſpe victoriæ, ſed vt eius oppreſſâ veritate dubietate concertationis, obiectionum ſpoliis ſplendidiùs poſteà triumpharet: igitur vt triumpho via ſternatur, aliqua ſunt præiacienda. Primò ſciendum 17. EPILEPSIA QVID.
eſt, epilepſiam dici apprehenſionem, ex eo quod mentem apprehendat, corpuſque poſſideat: fit ex humore melancholico, quoties exuberauit, & ad cerebrum conuerſus eſt; quæ paſſio quamplurimis nominibus ſolet explicari: appellatur morbus comitialis, *l.* 53. *ff. de ædilitio edicto*, eo quod comitia interrumpebat. Alex. ab Alex. *lib.* 4. *Genialium, cap.* 3. Perotus *in cornucopia pag.* 565. ibi.

Eſt ſubita ſpecies morbi, cui nomen ab illo eſt,
Quod fieri a nobis ſuffragia iuſta recuſat.
Sæpè etenim membris acri languore caducis,
Concilium populi labes horrenda dirimit.
Ipſe Deus memorat dubia per tempora lunæ
Conceptum talis, quem ſæpè ruina profundit.

Illuſtrant Nicolaus Cruchius *lib.* 1. *de comitiis Romanorum, cap.* 4. Bodinus *lib.* 3. *de repub cap.* 6. Briſſonius *verbo Comitialem*, Iulius Lauorus *lib. de comitiis, cap.* 7. *num.* 7. Dicitur etiam morbus caducus, quia eo affecti, ſæpiùs in terram cadunt: plura Valenzuela *conſil.* 25. *num.* 11. Dicitur Herculeus, quia fertur Herculem eo laboraſſe. Rauiſius Textor *p.* 1. *officinæ, cap.* 58. Vocatur etiam lunaticus ex eo, quia ſingulis menſibus infirmus in morbum relabitur. Dicitur morbus ſonticus à Plinio *lib.* 36. *hiſtoriæ, cap.* 19. *l. vlt. ff. de ædilitio edicto, l. morbus* 113. *ff. de v. ſ.* Et morbus magnus ab Hippocrate *lib.* 6. *epidim. ſect.* 6. *textu* 7. & aliis nominibus explicatur, de quibus Zacchias *dicto tit.* 1. *quæſt.* 14.

Secundò ſciendum eſt, epilepſiam duplicem 18. EPILEPSIA DVPLEX.
eſſe, aliam grauiorem, aliam mitiorem: grauior epilepſia eſt, aut ratione aſſiduitatis, quia in ſingulis nouiluniis & pleniluniis, & in lunæ quadratis contingit; aut ratione durationis, aut ratione contorſionis membrorum, cùm tanta contorſio partium contingit, vt penè impoſſibile videatur ita euenire, vt de quodam presbytero hac paſſione prehenſo, qui tantâ partium faciei diſtorſione affligebatur, vt os ipſum ad pectoris clauiculas vſque diſtorqueretur, refert Paulus Zacchias *dicto lib.* 8. *tit.* 1. *quæſt.* 5. Alia eſt epilepſia mitior, de qua latè Zacchias *dict. quæſt.* 5. Tam grauiore, quàm mitiore laborans, non valet ad ſacros ordines aſcendere; hoc tamen diſcrimine adhibito, vt qui vehementiſſimè corripiuntur, ſubitò cadunt, ſpumant, & colliduntur, non ſolùm ſint omnino irregulares, verùm nec in ſuſceptis ordinibus miniſtrare valeant, vt docetur *in cap. in tuis* 7. *quæſt.* 1. illi verò, qui mitiùs corripiuntur, non furiosè, & quædam præbent ſigna aduentus illius paſſionis, ex diſpenſatione Epiſcopi in ſuſceptis miniſtrare poſſunt. Docet Leander *dict. quæſt.* 77. qui alia dubia moralia, quæ in hac parte adduci ſolent, reſoluit.

Ex quibus iam apparet vera decidendi ratio ad 19. TRADITVR RATIO DECIDENDI.
noſtrum textum; nam cùm ad Epiſcopatus, & dignitates eccleſiaſticas non poſſint eligi, niſi qui idonei repetiuntur, *cap. cùm in cunctis, hoc tit. cap. ſuper ordinata, de præbendis, cap. ſignificaſti, de iurepatronat.* Lambertinus *de iurepatron. lib.* 2. *part.* 1. *quæſt.* 7. *art.* 27. *num.* 3. ille autem ſolùm dicatur ad Epiſcopatum idoneus, qui eius munia valet obire, *dict. cap. ſuper ordinata, cap. ex litteris, de exceſſib. Prælat.* omnes enim humani actus regulantur, & vim accipiunt ab habilitate eorum, quorum concurſus

curſus deſideratur, *l. cùm te*, *C. de donat. propter*, *cap. cùm ſuper*, *de officio deleg. cap. ad hæc 6. de appellat.* ideo epileptico morbo laborans, ineligibilis eſt, quia cùm ſit irregularis, propter corporis vitium, ratione illius morbi, quo affligitur, non poteſt ad ſacros ordines aſcendere, & per conſequens Eiſcopalia munia obire. Rectè ergo in præſenti decidirur, epileptico morbo laborantem non poſſe in Epiſcopum eligi, immò ſi de facto eligatur, electio nullius momenti erit. Docent Valenzuela *d. conſilio* 25. *num.* 8. Selua *de beneficiis 3. p. quæſt.* 5. *num.* 32.

20. EXPONITVR CAP. ILLVD 7. QVÆST. 1. Nec dubitandi ratio ſuprà adducta aduerſatur; negamus enim epilepticum poſſe Miſſæ ſacrificium celebrare: nec contrarium probat textus *in dict. cap. illud*, quem accipiunt Maiolus *dict. lib.* 2. *cap.* 16. Saytus *d. lib.* 6. *quæſt.* 8. *num.* 11. Roſella *in ſumma*, *verbo Initiatus*, de eo epileprico, qui nec frequenter colliditur, nec ſpumat; illum enim aſſerunt celebrare poſſe in præſentia alterius ſacerdotis. Sed eos refellunt Vgolinus *de cenſuris cap.* 54. §. 1. *num.* 3. Gibalinus *de irregul. cap.* 3. *conſect.* 8. ex eo, quia textus ille generaliter loquitur de quocumque ſacerdote, qui ſecum alium habere debet, vt cœptum ſacrificium perficiat, ſi fortè immineat aliqua neceſſitas: quare hac ſolutione omiſsâ, alio modo textum illum eſſe accipiendum exiſtimo, aſſerendo deciſionem illam procedere in quolibet ſacerdote rectâ valetudine fruente; ille enim etiamſi aduerſâ valetudine captus non ſit, debet ſecum alium habere, ob periculum imminens, quia ſubitò poteſt in terram elidi, aut alio morbo capi, itaut cœptum ſacrificium perficere non poſſit; quem presbyterum adiutorem appellant Æthiopes, vt patet ex auctore Miſſæ illorum, qui reperitur 6. *tomo Bibliothecæ veterum Patrum*, in hæc verba: *Diaconus: Flectite genua*, *Populus: Ante te*, *Domine*, *flectimus*, *& te laudamus. Coadiutor ſacerdotis ſequitur orationem.* Igitur textus *in dict. cap. illud*, referendus eſt ad veterem Eccleſiæ morem, cùm antiqui religionis chriſtianæ cultores, ne diuinus cultus detrimentum pateretur, ſtatuerunt, vt presbytero Miſſam celebranti plerumque alius presbyter adeſſet, qui vel defuncti, vel grauiori caſu præpediti ſacerdotis vicem expleret, vt docet & illuſtrat Vicecomes *de ritibus Miſſæ tom.* 3. *lib.* 1. *cap.* 21. Illud etiam omittendum non eſt, falsò textum illum tribui Sotero Pontifici ab Iuone 2. *part. Decreti*, *cap.* 126. Burchardo *lib.* 3. *decreti*, *cap.* 73. cùm deductus ſit ex Concilio Toletano 11. *can.* 14. Nec augmentum difficultatis obſtat, ſiue ſecunda conſideratio; nam potiùs ſemel epilepticus creditur ſemper laborans eo morbo, donec contrarium probetur Gloſſa *verbo Solummodò*, in hoc textu, Valenzuela *dict. conſil.* 25. *num.* 34. Vnde varij excogitantur modi, quibus cognoſcatur epilepticum liberatum eſſe, licèt eos admodum fallibiles dicat Zacchias *dict. lib.* 8. *q.* 5. & nos infrà dicemus. Cùm ergo in præſenti caſu non conſtaret epilepticum liberatum eſſe ab ea paſſione, rectè aſſeritur in Epiſcopum eligi non poſſe.

21. EXPONITVR CAP. 1. 7. Q. 2. Superiori aſſertioni primò opponitur textus *in cap. in tuis* 1. 7. *q.* 2. vbi cùm quidam clericus morbo epileptico laboraret, Epiſcopus Vvibarienſis conſuluit Alexandrum II. vtrum illi permittendum eſſet Miſſæ ſacrificium celebrare? Cui conſultationi Pontifex reſpondit, quod ſi prædictus ſacerdos eo modo laborabat, ab oblatione & Miſſarum celebratione modis omnibus arceatur, ſi frequenter eâ paſſione vexabatur. Ex quo textu deducitur, epilepticum, qui frequenter non vexatur eo morbo, aut colliditur, poſſe Miſſam celebrare; neque ex eo, quod in epilepſiam inciderit, priuari ſtatim diuinorum officiorum celebratione, cùm languor in culpa non ſit: igitur ſimiliter in præſenti caſu presbyter, qui adeò rarò vexabatur vt aliqui affirmarent eum ſanum eſſe, poterat diuina officia celebrare, & per conſequens eligi in Epiſcopum. Pro cuius textus expoſitione dicendum eſt, morbo epileptico ſemel laborantem, etiamſi in terram non frequenter cadat, aut collidatur, nihilominus celebrare non poſſe, donec appareat eum ſanum eſſe: nec contrarium docet Alexander II. *in dict. cap.* 1. quia tantùm decidit, quod ſi ſanus ſit, quia languor in culpa non eſt, admittatur ad Miſſæ ſacrificium offerendum; ſi autem ſanus non ſit, neutiquam admittatur: ſanum autem eſſe, vel non, cognoſci poſſe ſupponit Pontifex ex frequentia lapſus in morbum; & ſi per aliqua interualla vexatus non ſit, non tamen ſtatim dicetur eum ſanum eſſe: itaque nunquam Alexander decreuit, vexatum epileptico morbo, etſi rarò, Miſſam celebrare poſſe. Quod adſtruitur primò ex ratione deciſionis ab ipſo Pontifice adducta ibi, *Indecens enim & periculoſum eſt*, *vt in conſecratione Euchariſtiæ morbo epileptico victus cadat.* Quæ ratio etiam militat cum rarò vexato, quia tempore ſacrificij cadere poteſt. Secundò ex poſterioribus verbi ipſius Alexandri, ibi: *Si verò conualuerit Dei miſericordiâ, quandoquidem non culpa, ſed infirmitas eſt in cauſa, eum ſacrificare non interdicimus.* Vbi tunc ſacrificare illi permittit Alexander, cùm conualuerit; ſupponit enim afflictum hoc morbo, ſiue frequenter, ſiue rarò, non poſſe Miſſæ ſacrificium celebrare. Docuit Gibalinus *dict. cap.* 3.

Secundò præſenti aſſertioni opponitur textus *in cap. finali 7. quæſt.* 2. vbi proponitur, ſacerdotem & alios parochianos coram R. Pontifice comparuiſſe, propoſuiſſeque ſuum Epiſcopum morbo caduco, id eſt epileptico, laborare, ita vt frequenter in terram collideretur: quibus auditis Gelaſius Pontifex reſcripſit Ruſtico, & Fortunato Epiſcopis, vt diligenter inquirerent, vtrum prædictus Epiſcopus aliquando in domo, vel in proceſſione, alióve quocumque loco fuiſſet frequenter collapſus, voceſque dediſſet confuſas, & ſpumas ore iactaſſet: & ſi id cognoſci, aut probari non poſſet, cum eo ſimul habitent per triginta dies, vtendo indiſtinctè omnibus alimentis vſquequò cognoſcatur, verá-ne, an falſa ſit parochianorum conqueſtio. Ex quo Gelaſij reſponſo triplex inſurgit difficultas contra hucuſque tradita. Prima ex illis verbis, *voceſque dediſſe confuſas*, *& ſpumas ore iactaſſe.* Ex quibus depromitur, eum tantùm Epiſcopum, qui colliditur, & ſpumas iactat, miniſtrare in Eccleſia non poſſe: igitur ſi hæc non patiatur, tantùm ob morbum epilepſiæ non arcetur à diuinis officiis, & per conſequens in præſenti textu epilepticus, qui hæc non patiebatur, poterat eligi in Epiſcopum. Secunda naſcitur ex illis verbis, *triginta diebus tecum eſſe conſtituas.* Ex quibus deducitur, triginta dierum ſpatium aſſignari ad cognoſcendum, vtrum epilepticus liberatus eſſet ab ea oppreſſione; cùm *in cap. communiter*, 33. *diſt.* ſtatuatur voius anni tempus eſſe expectandum. Tertiam continent difficultatem illa verba, *Ac carnibus indifferenter vti compellas:* ad quid enim deſideratur, vt omnibus carnibus 22. EXPONITVR CAP. FINALE, 7. Q. 2.

Digitized by Google

carnibus vtatur epilepticus, vt cognoſcatur, an ſanus ſit, vel-ne? Quibus difficultatibus vt ſuo ordine & ſigillatim ſatisfaciamus, primæ reſpondendum eſt negando conſequentiam; nam præterquam quod argumentum à contrario ſenſu deductum, cùm ſequitur abſurdum, non admittitur, in eo textu tãtùm proponebatur, vtrum Epiſcopus coram R. Pontifice denunciatus reuerà laboraret morbo epileptico, quod diligenter inquiri iubet Gelaſius, & ſigna quibus id cognoſci valeat, refert; non autem affirmat, Epiſcopum confuſas voces non proferentem, aut ſpumas non iactantem, poſſe diuina officia celebrare, ſi verè morbo epileptico laboret. Secundæ difficultati ſatisfaciendum eſt diſcrimeo conſtituendo inter tempus aſſignatum ad cognoſcendum vtrum morbus comitialis ſit, an verò dæmonis vexatio; & inter tempus præſcriptum ad cognoſcendum, an liberatus & ſanus ſit, qui eo aliquando vexatus fuit. Primo caſu anni tempus præſcribitur *in dict. cap. communiter*; ſecundo verò caſu triginta dierum ſpatium aſſignatur, quo caſu procedit textus *in dict. cap. finali*, docet Maiolus *dict. cap.* 16. *num.* 5. Tertiæ etiam difficultati reſpondendum eſt, omiſsâ Gloſsâ *in dict. cap. finali*, quæ affirmat, in eo caſu Epiſcopum vti debere omnibus carnibus, quia hœdinæ carnes prouocant dæmones; dicendo omnium carnium vſum Epiſcopo illi iniungi, quia hœdinæ carnes & ſimiles morbum epilepticum augent, vt latè probant Maiolus *dict. cap.* 16. *num.* 8. Paulus Zacchias *dict. quæſt.* 5. Quare vt cognoſcatur, vtrum Epiſcopus epileptico morbo laboraret, iubet Gelaſius vt omnibus carnibus indiſtinctè vteretur, & veſceretur.

CAPVT XXII.

Idem [a] *Praneſtino Epiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato.*

DVdum ad audientiam noſtram quæſtione prolatâ, quod vacante [b] Præpoſiturâ [c] Colon. Eccleſiæ, in duo ſe vota eligentium diuiſiſſent, cauſam ſuper his dil. f. N. de Lacu, & I. de Clauſtro, & G. de Valle Sancti Pan. Heſterbarch. [d] Abbatib. ſub eo tenore duximus committendam, vt auditis quæ proponerentur hinc inde, ſi de partium procederet voluntate, diffinitiuam ſententiam promulgarent, alioquin cauſam ſufficientur inſtructam ad noſtram remitterent audientiam, ſtatuentes partibus terminum competentem, quo per ſe, vel per [e] reſponſales idoneos ad Ap. Sed. accederent ſententiam recepturæ. Ipſi verò mandatum Apoſtolicum fideliter exequi cupientes, partes ad ſuam præſentiam conuocarunt, receperunt teſtes hinc inde productos, examinarunt eligentium conſcientias, audierunt allegationes vtrimque: & quoniam Præpoſitus [f] S. Georgij eorum ſententiæ ſe tandem aſſeruit nolle ſtare, depoſitiones teſtium hinc inde receptas, & allegationes partis alterius ſub ſigillis ſuis ad Sed. Ap. deſtinarunt, partibus feſtum beati Michaelis tunc primò venturum, veniendi ad Sed. Ap. terminum præfigentes. *Et infrà*: Cumque nuntij Præpoſiti [g] ſanctorum Apoſtolorum ad noſtram præſentiam acceſſiſſent, Præpoſitus ſancti Georgij nec venit, nec miſit idoneum reſponſalem. *Et infrà*: Viſis ergo atteſtationibus, & geſtis iudicum diligenter inſpectis, inuenimus, quod pro Præpoſito Sanctorum Apoſtolorum auctoritas, pro Præpoſito verò ſancti Georgij numerus eligentium faciebat, cùm primus à XIV. tum [h] perſonis, tum Canonicis, qui alios dignitate, & ætate, & tempore præcedebant; ſecundus verò à XXIV. fuiſſet electus. Obiiciebatur autem Præpoſito ſancti Georgij minor ſcientia, defectus ætatis, & quod in minoribus ordinibus erat conſtitutus. Vnde cùm Præpoſituræ illi eſſet Archidiaconatus annexus, nondum erat ei dignitas conferenda, ratione cuius cogebatur infra præfixum à canonibus [i] ſpatium in Diaconum promoueri. Proponebatur autem pro altero, quod erat vir ætate, ſcientiâ, & moribus commendandus. Vnde meliori [*] ducti zelo propter hoc electores ipſius in eum ſe confeſſi fuerant conueniſſe, & non ſolùm ſui, ſed etiam quidam alterius electores eum prudentiorem eſſe, præſertim in ſpiritualibus, aſſerebant; quamuis alium magis vtilem, maximè circa temporalia, propter potentiam fuerint proteſtati. Cùm autem allegationes pro eodem Præpoſito S. Georgij coram iudicibus ipſis propoſitæ nobis non fuerint præſentatæ, propter quod non potuimus ſcire per nos quod obiecerint, vel quod reſponderint ad obiecta; ſicque cauſa remiſſa non fuerit ad nos ſufficienter inſtructa, ad diffinitiuam ſententiam non duximus procedendum, ſed deciſionem ipſius cauſæ dil. fil. ſancti [j] Gedeonis, & S. Seuerini Præpoſitis, & Decano [k] Bruen. ſub ea forma potiùs committendam, vt vel ſi notorium eſſet, vel per ea, quæ iam dicta erant conſtaret, quod Præpoſitus S. Georgij in electionis tempore pateretur, vel in Ordinibus, vel in ſcientia, vel ætate defectum, qui eum iuxta ſanctiones Canonum impedirent ad huiuſmodi officium promoueri, ei ſubl. ap. ob. non obſtante ipſius [l] abſentiâ corporali, ſilentium imponentes,

tes, Præpoſito Sanctorum Apoſtolorum præpoſituram adiudicarent eandem, & eum in poſſeſſionem corporalem mittentes, eum pacificâ facerent poſſeſſione gaudere. Alioquin cùm in eum non ſolùm plures, ſed duæ penè partes conuenirent, & impedimentis ceſſantibus appareat, quod eum bono zelo elegerunt, Præpoſiti ſanctorum Apoſtolorum electione caſſatâ, ap. ceſſ. auctoritate noſtra ſuffulti electionem confirmarent ipſius, & ei facerent Præpoſituram aſſignari prædictam, & de cætero tanquam Præpoſito reſponderi.

NOTÆ.

1. a P*Reneſtino.*] Ita legitur in hac ſexta colle-
ctione, & in tertia *ſub hoc tit. cap.* 7. ſed ita
ſupplenda eſt ex hiſtoria illius temporis: *Idem
Guidoni Archiepiſcopo Rhemenſi, & Cardinali Epiſ-
copo Praneſtino, Apoſtolica Sedis Legato.* Guido iſte
ab Innocentio III. Legatus miſſus fuit in Gal-
liam, & tunc profectus in Coloniam, vbi noſtri
textus caſus contigit, & etiam textus ſequentis,
qui ex his accipit lucem. De hac legatione ita
refert Abraham Bzouius *anno* 1206. *num.* 25. *Hoc
eodem anno Innocentius Pontifex Guillelmum Comi-
tem Bleſenſem, Archiepiſcopum Rhemenſem, Epiſ-
copum Cardinalem Preneſtinum, Legatum in Ger-
maniam in cauſis grauiſſimis deſtinauit, & inter alia
negotia, qua Colonia profectus egit, ſchiſma poſt
Conradi Cardinalis Sabini mortem in Eccleſia Mo-
guntina exortum tulit, cùm Leopoldum ex Vuarma-
tienſi Epiſcopatu a Philippo Rege intruſum reprobaſ-
ſet, & Sigofridum a minori Canonicorum parte ele-
ctum confirmaſſet.* Eâ legatione ſummo eum ho-
nore perfunctus, totius Galliæ Legatus à latere
factus, paulò poſt ex humanis exceſſit, vt refe-
runt Fratres Sammat. *tom.* 1. *Gallia Chriſt. fol.* 519.
Plura de eius legatione Illuſtriſſimus Manrique
tom. 3. *annalium, pradicto anno* 1206. *n.* 1. huius Cardi-
nalis mentio fit *in cap. ſequenti, & in c. cùm dilecti* 6.
de dolo & contumacia, cap. in cauſis 19. *de re iudicata.*

2. b *Prapoſitura.*] Adolphus de Altenao Bruno-
nis frater, poſt fratris reſignationem in Archie-
piſcopum Colonienſem aſſumptus eſt, qui poſteà
iuſſu Innocentij III. per Archiepiſcopos Mogun-
tinum, & Cameracenſem depoſitus fuit an-
no 1205. vt refert Merſelus *in annal. Archiep. Co-
lon. fol.* 67. Iſte Adolphus Præpoſitus Colonien-
ſis erat, vnde per aſſecutionem Archiepiſcopatus
vacauit dicta Præpoſitura, quia vt probaui *in cap.
cùm in cunctis* 7. §. 1. *hoc tit.* per adeptionem Epiſ-
copatus vacant omnia beneficia antea obtenta.

c *Colon.*] Malè in hac ſexta collectione le-
3. gitur Colocen. cùm Colocenſis Eccleſia ſit in
Vngaria, vbi Legatus Prænestinus nunquam per-
uenit. De ea Eccleſia egi *in cap. bona* 4. *de poſtulat.
Prælat.* Cùm ergo Colonienſis Eccleſia ſit in Ger-
mania, vbi Cardinalis Præneſtinus Legationis
officio fungebatur, rectè retinemus *Colon.*

d *Abbatibus.*] Non autem delegata fuit hæc
cauſa Archiepiſcopo Colonienſi, quia his tempo- 4.
ribus, & per duodecim annos valde turbatum
erat illius Eccleſiæ regimen, depoſito Adolpho.

e *Reſponſales.*] Id eſt procuratores, vt ſæpè
ſæpiùs notaui in his Commentariis.

f *S. Georgy.*] Eſt Eccleſia in ipſa ciuitate Co-
lonienſi ſub titulo S. Georgij.

g *Sanctorum Apoſtolorum.*] Sanctus Herebertus
Coloniæ erexit Baſilicam ſub nomine Sanctorum
Apoſtolorum, quam Pilligrinus Colonienſis Ar-
chiepiſcopus auxit, & 40. canonicatibus dotauit, de
qua Eccleſia agit Merſelus *vbi ſuprà, fol.* 45. Huius
Eccleſiæ Præpoſitus electus fuit in Præpoſitum
Colonienſem.

h *Perſonis.*] Perſonæ quæ dicantur in iure ca-
nonico, expoſui *in cap. ad aures* 8. *de reſcriptis.*

i *Spatium.*] Quod ſit hoc tempus à canoni-
bus præſcriptum, expoſui *in cap. cùm in cunctis,
§. inferiora, hoc titulo.*

j *S. Gedeonis.*] Legendum eſt S. Gereonis; eſt 5.
enim Coloniæ celebre templum S. Gereoni primo
Epiſcopo illius Eccleſiæ dicatum à S. Helena, vt
teſtantur carmina quæ ante valuas ipſius Eccleſiæ
inſculpta ſunt.

Regibus exemplum, ſacroque chariſmate plena
Condidit hoc templum S. Gereonis Helena,
Pagana nata Iudaa fit, inde renata
Inuentrix ſancta Crucis almo Pneumate flante
Septuaginta duo Collegia fundat amæna,
Dotans perpetuò Conſtantis mater Helena.

k *Bruen.*] Legendum *Bremenſi*, quæ Eccleſia 6.
eſt in Germania, hodie Archiepiſcopalis, olim verò
ſuffraganea Eccleſiæ Colonienſis, vt notatCiro-
nius *in c.* 1. *de ſacramentis non iterandis, in* 5. *collect.*

l *Abſentia.*] Cùm enim fuiſſet citatus & con-
tumax, iuſte potuit etiam abſens damnari, *cap.
prout, de dolo & contum. cap. quoniam, §. porrò, vt
lite non conteſt. cap. per tuas* 58. *de appellat.* Docet
pro noſtri textus interpretatione Balboa *in cap.* 1.
num. 89. *de cauſa poſſeſſionis.*

CAPVT XXIII.

Idem *Canonicis* [a] *Maguntin.*

BOnæ mem. C. [b] Maguntin. Archiepiſcopo Sabin. viam vniuerſæ carnis ingreſſo, cùm vota veſtra ſe in varia diuiſiſſent, quibuſdam petentibus [c] Vuarmatien. Epiſcopum, quibuſdam verò ven. f. [d] n. nunc Archiepiſcopum veſtrum, tunc Præpoſitum ſancti P. Magunt. ſibi eligentibus in Paſtorem: dil. fil. Magiſter P. Scholaſticus Magunt. cum quibuſdam aliis pro illis, qui Vuarmatien. Epiſcopum poſtularunt [e] procurator ad Ap. Sed. acceſſit; pro aliis verò dil. fil. E. & R. clerici venerunt, quorum alter inſtitutus fuit procurator. Partibus igitur in noſtra præſentia conſtitutis, & eis in conſiſtorio noſtro diligenter, & ſufficienter auditis, de conſenſu fratrum noſtrorum ven. f. n. [f] Præneſtino Epiſcopo Ap. Sed. Leg. dedimus in mandatis, vt ſi eun-

dem Epiſcopum, quoad temporalia, ſiue ſpiritualia recepiſſe conſtaret Eccleſiam Maguntin. vel miniſtraſſe in temporalibus, aut in ſpiritualibus in eadem, prout obiectum fuerat ex aduerſo; poſtulationem factam de ipſo ſubl. cuiuſc. ap. obſt. irritam nuntiaret, de gratia noſtra concedens eidem, vt Vuarmatien. ſibi Eccleſiam retineret. Nam de iure communi, quia præter auctoritatem noſtram tranſire præſumpſit, vtraque erat [g] ſpoliandus, vt & ea careat, quam concupiuit auarè; ac ea, quam ſuperbè deſpexit: quod ſi parêre contemneret, vtraque ipſum denuntiaret Eccleſia auctoritate noſtra priuatum. Deinde inquireret de electione ipſius Archiepiſcopi diligentiùs veritatem; & ſi ei de vi, quam ipſe, & ſui [h] metuebant, conſtaret, eo non obſtante, quod poſt appellationem ad nos interpoſitam in ipſius fuerat electione proceſſum; cùm alij, qui appellationi ad nos interpoſitæ non duxerant deferendum, vti contra ipſum hac exceptione non poſſent; quoniam fruſtra legis auxilium inuocat, qui committit in legem; vnde nec ab eis poſſe obiici videbatur, quod idem eſſet à paucioribus ſecundùm eorum aſſertiouem electus, cùm ipſi appellationem ad nos legitimè interpoſitam contemnentes, & præter licentiam noſtram recipientes Epiſcopum memoratum, reddiderint ſe indignos, electionem Archiepiſcopi, dummodò nihil obſtaret de canonicis inſtitutis, ſubl. ap. obſt. confirmaret. Quod ſi nec recepiſſe prædictam Eccleſiam, quoad temporalia, vel ſpiritualia, nec in ſpiritualibus, vel in temporalibus miniſtraſſe Epiſcopum memoratum conſtaret, idem Legatus audiret, quæ ſuper poſtulatione ipſius, & electione Archiepiſcopi proponerentur: huiuſmodi teſtes vtrimque reciperet, & eorum depoſitionibus publicatis vſque ad calculum diffinitiuæ ſententiæ procedens, geſta omnia ſub ſigillo ſuo ad noſtram præſentiam deſtinaret; ſtatuens partibus terminum competentem, quo Apoſtolico ſe conſpectui repræſentarent ſententiam recepturæ. Licèt autem eſſent notoria, quæ fuerant contra dictum Vuarmatien. Epiſcopum, & eius fautores obiecta, prædictus Legatus ad maiorem cautelam multos, & magnos teſtes recepit, ex ipſius Archiepiſcopi parte productos, qui ſuper prædictis depoſuere [i] iurati. Vnde ipſe iuxta mandati noſtri tenorem procedens, poſtulationem factam de Vuarmatien. caſſauit, & electionem Archiepiſcopi memorati curauit auctoritate Apoſt.; confirmare, ipſumque ordinauit in [k] Preſbyterum; & tandem Epiſcopum conſecrauit: ipſe autem humiliter ad noſtram præſentiam accedens, ſuppliciter poſtulauit, vt [l] pallium ſibi, videlicet inſigne pontificalis officij, de conſueta Sed. Apoſt. beneuolentia conferremus. Verùm quidam nuntius ab aduerſariis eius ad Sed. Apoſt. deſtinatus, ex eorum parte apertas nobis litteras cum pendente ſigillo præſentauit, per quas iidem ſignificabant Canonici, quod prædictus Legatus corruptus pecuniâ iniquam ſententiam protuliſſet, & addebant etiam quod Maguntini ciues pariter iurauerunt, quod eum nunquam haberent in [m] Epiſcopum, & quod vniuerſi clerici, paucis exceptis, ſuo fauebant electo. Cùm autem ſuper his cœpiſſemus deliberare cum fratribus noſtris, electioni eiuſdem Archiepiſcopi duo videbantur obſtare, videlicet, quod à pauciſſimis, & poſt interpoſitam ap. à ſeipſo dicebatur electus; nam cùm poſtulatio Vuarmatien. Epiſcopi fuerit præcedentis ap. ratione caſſata, Archiepiſcopi electio debebat etiam ex eadem cauſa caſſari: ſed è contra, ſicut ſuperiùs eſt expreſſum, qui in appellatione deliquerant, appellationem contra eundem Archiepiſcopum non poterant allegare. Poterat quoque dici, quod etſi poſt appellationem, non tamen contra [n] formam appellationis fuiſſet electus Archiepiſcopus ſæpedictus, cùm appellauerit in hac forma, ne Canonici Maguntiæ reſidentes, ſine ipſo, & ſociis ipſius haberent in electione proceſſum. Nec nocet, quod poſſet ex parte altera replicari, quia nec ipſe, nec ſocij ſui debuerant procedere ſine ipſis; quia ipſi ad nos interpoſitam appellationem contemnendo, reddiderant ſe indignos, & abuſi fuerant iure ſuo. Vnde cùm in [o] Lateran. Concilio de iis, qui quaſdam perſonas inhibitas eligunt, ſit ſtatutum, vt eligendi tunc poteſtate priuatos, & ab eccleſiaſticis beneficiis triennio nouerint ſe ſuſpenſos, illis pro longè maiori delicto, tanquam indignis ab electionis poteſtate cadentibus, penes eundem, ac ſocios ſuos tantùm ius remanſerat eligendi. Quia ſi multò pauciores in ipſum conueniſſent, intelligendum eſt tamen, quod omnes, qui tunc eligere poterant, elegerunt eundem. Contra Legati verò proceſſum hoc facere videbatur, quod dicebat, in loco ſuſpecto, & non citatis Vuarmatien. Epiſcopo, & eius fautoribus proceſſiſſe. Porrò iuxta canonicas ſanctiones exceſſus notorius examinatione non indiget, & pro his, quæ à iudice ſunt acta, præſumitur, quod omnia ritè fuerint celebrata; quamuis & quod citati non fuerint, non poſſent de facili comprobare, quia negantis factum ſecundùm

rerum

rerum naturam nulla eſt [p] probatio. Cùm etſi quilibet de ſe poſſet aſſerere, quod ad eum citatio minimè perueniſſet, ſinguli tamen veſtrûm eſſent in ſuo teſtimonio ſingulares: ad ipſum quoque Legatum, ſi voluiſſent, ſecurè potuiſſent procuratorem idoneum deſtinare, ſicut nuntium deſtinarunt, quemadmodum ex ipſorum ad [q] nos directis litteris comprobatur, qui ſecurè ad eundem Legatum acceſſit, & ad propria remeauit, cùm & ipſe Legatus paratus fuerit ſecuritatem omnimodam prouidere, nec obſtet, quod idem nuntius dicitur appellaſſe, cùm appellationi renuntiauerit, & in commiſſione noſtra, quam pars reportauit vtraque, obſtaculum fuiſſet appellationis amotum. Sed nec apparebat etiam, quod contra factum Legati quidquam poſſet obiicere, ac probare; cùm non procurator ſufficiens, ſed ſimpliciter ad nos contra prædictum Archiepiſcopum fuiſſet nuntius deſtinatus. *Et infrà*: Nos igitur, etſi propter auctoritatem iudiciariam præſumamus pro iis, quæ acta ſunt à Legato, illi tamen plus innitimur rationi, quàm quod aduerſarij Archiepiſcopi ex tribus cauſis prædictis ſe vſqueadeò reddiderunt indignos, quod contra eum non debebant audiri. Vnde quod de ipſo factum fuerat, non poterat per eos impediri, quin etiam ſi electores eiuſdem pariter deliquiſſent, vt ſe reddidiſſent indignos, ad nos deuoluta fuiſſet hac vice ordinatio Maguntin. Eccleſ. quia dictum Archiepiſcopum ſine iuris iniuria potuiſſemus eidem Eccleſiæ præficere in Paſtorem, præſertim cùm per I. Legatum Ap. Sed. fuiſſet in Maguntin. Archiepiſcopum conſecratus. Super his ergo cum fratribus noſtris habito diligenti tractatu, de ipſorum conſilio caſſationem poſtulationis factæ de Vvormatienſi Epiſcopo ratam habemus, & electionem Archiepiſcopi memorati auctoritate Apoſtolica duximus confirmandam.

NOTÆ.

1. Mogvntia vbi. a *Moguntin.*] Ita etiam habetur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 8. Moguntia vt celebris Germaniæ Metropolis refertur à Cornelio Tacito *lib. 4. hiſtoriæ*, Ptolomeo *lib. 2. cap. 9.* Ammian *lib. 15.* Athanaſio *apologia* 2. Hieronymo *in epiſt. ad Gerontium.* Eccleſiâ Cathedrali decoratur à temporibus S. Creſcentij Apoſtoli Germaniæ, à D. Paulo miſſi, vt refert Bucherus *lib. 4. Belgy Romani*, *cap. 1. num.* 14. Inter duas Germaniæ prouincias præcipua eſt Moguntina, Francici Imperij inclyta Sedes. Gothofridus Viterbienſis *in chron. part.* 17. *de Pipino*, ibi:

Inde Moguntinas patriæ remeauit ad oras,
Regia Francorum quæ tunc erat inclyta ſedes.

Tandem S. Bonifacij temporibus Germaniæ primatum conſecuta eſt, vt memoriæ prodidit Marianus Scotus *in Pipino*, ibi: *Pipinus in ciuitate Sueſſionum à S. Bonifacio Archiep. in Regem vnctus, Regni honore ſublimatus eſt, & deinde ob id poſt Papam ſecundus habetur Moguntinus Archiepiſcopus vſque in hodiernum diem.* Mariano ſuffragatur V. Villabaldus auctor vitæ S. Bonifacij, *cap.* 44. ibi: *Decreuerunt iidem Principes (Cardo Magnus, & Pipinus) Eccleſiam Moguntiacenſem, quæ priùs alteri ſubiecta erat, Metropolim omnium in Germania poſitarum Eccleſiarum efficere, moxque Legatione factâ illud à Præſule Apoſtolico impetrauere.* Idem etiam referunt Surius *die 5. Iuny*, Petrus Kratapolitanus *in catalog. Præſulum ipſius Eccleſiæ.* Plura de hac Metropoli adducunt Philippus Betterius *diatribe 2. fol.* 212. Hallierius *de hierarc. iuriſd. lib. 4. §. 34. fol.* 644. Huius Eccleſiæ Canonicis miſſa eſt præſens decretalis, & eius Præſulibus textus *in cap. 3. de tranſlat. Epiſcopi.* In hac epiſtola, quam ſe habere MS. teſtatur Franc. Florens, ſequuntur hæc verba: *Nobilem virum Philippum Ducem Sueuiæ moneatis, vt ſe prædicto Archiepiſcopo non opponat, quominus Moguntinam Eccleſiam, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus ſalubriter valeat gubernare.*

2. b *C. Moguntino.*] Conrado videlicet, Comite de Vvitebachi, fratre Othonis, qui e[o] quod Octauianum Cardinalem tituli S. Cæciliæ nollet agnoſcere pro R. Pontifice, Romæ properauit, & in eius locum ſuffectus fuit Sabinenſis Epiſcopus, quo defuncto Chriſtianus Comes de Buche electus fuit; & cùm ſediſſet per 18. annos, deceſſit anno 1182. & tunc rediit è Roma Conradus iam Epiſcopus Sabinenſis, qui ſuum Archiepiſcopatum gubernauit 17. annis. Vnde intelliguntur verba, quæ ſequuntur in noſtro textu, ibi: *Moguntin. Archiep. Salin.*

c *Vvormatien.*] Ludolphum videlicet, qui electus fuit ab vna parte Capituli Maguntini.

d *F. n.*] Sifridum, qui ſecundus Præſul fuit Eccleſiæ Moguntinæ.

e *Procurator.*] Clericum in cauſa ſuæ Eccleſiæ poſſe conſtitui procuratorem, iam ſuprà notaui.

f *Praneſtino.*] Guidone videlicet, de cuius legatione egi in textu antecedenti.

g *Spoliandus.*] *Cap. Epiſc. 12. quæſt. 1. cap. quantò, de tranſlat. Epiſcopi.*

h *Et ſui metuebant.*] Vt hæc verba percipiantur, & noſtri textus hiſtoria comprehendatur, ſciendum eſt, Sifridum Archidiaconum Moguntinum electum fuiſſe poſt mortem Conradi ab vna tantùm parte Capituli; ab alia verò parte, ſuffragante Philippo Imperatore, electus fuit Lupoldus Epiſcopus Vvormat. hoc ſchiſma tamdiu durauit, quamdiu vixit Imperator Philippus, & ex eo magna illata ſunt prouinciis Germaniæ damna. Sifridus in Italiam profectus, Romæ à Pontifice clementer exceptus, Cardinalitiaque dignitate tituli S. Sabinæ donatus, vixit donec Philippus è viuis exceſſit; eo defuncto Sifridus, cùm hanc obtinuiſſet epiſtolam miſſam Canonicis Moguntin. Moguntiam reuerſus, à ſuis honorificè exceptus, deceſſit anno 1230. vt referunt Abbas Vrſperg. & Tritemius *in chron.* Arnold. Lubecenſis *in ſupplem. Helmoldi*, *lib. 6. cap.* 3. Petrus Kratapolit. *vbi ſuprà*, *fol.* 204. 3.

i *Iurati.*] Aliàs teſtes producti fidem non faciunt, *cap.* 1. vbi Deo annuente dicam, *de teſtibus.*

j *Confirmare.*] Quia confirmatio Archiepiſcoporum ad R. Pontificem immediatè ſpectat, vt dixi *in cap. 3. hoc tit.*

4. k *In preſbyterum.*] Cùm antéa eſſet diaconus, debuit priùs conſecrari in preſbyterum; quam conſecrationem ex iure diuino ſupponit ordo Epiſcopalis, vt docent, & probant Bellarminus *lib. 1. de ſacramento Ordinis, cap. 7. §. olim*, Marchinus *eod. tract. part. 2. cap. 11. num. 20.* Leander *eod. tract. 6. diſput. 1. quæſt. 13.* pluribus relatis Diana *part. 12. tract. de conſecrat. reſolut. 53.*

l *Pallium.*] Per quod conſequitur plenitudo poteſtatis, *cap. niſi 3. de auctoritate & vſu pallij.*

5. m *In Epiſcopum.*] Quia vt ſuprà retuli, non adhærebat Philippo; ſi autem ob legitimas cauſas populus eum reſpueret, non erat conſecrandus, ne inuitæ plebi præficeretur Epiſcopus, *cap. 2. 62. diſt. cap. ſi fortè, cum aliis, 63. diſt.* Prælatus enim à ſubditis amplectendus, & optandus eſt, vt probat Benedictus Ephienus in vita S. Benedicti, *cap. 3. num. 10.*

n *Contra formam.*] Et in appellationibus extraiudicialibus non ſufficit poſt appellationem innouare, niſi contra formam appellationis fiat, vt dixi *in cap. conſiderauimus, hoc tit.*

o *Lateranenſi.*] De quo *in cap. cum in cunctis, §. vlt. hoc tit.*

p *Eſt probatio.*] Latè dicemus *in cap. ad noſtram, de probat.*

q *Ad nos.*] Quia agebatur de electione Archiepiſcopi, qui immediatè paret Rom. Pont. à 6.
tempore, quo Bonifacius miſſus à Zacharia fidem collapſam in his partibus inſtaurauit. Vnde ſi vtraque pars Capituli in præſenti caſu indignum eligerent, electio deuolueretur ad Papam, vt notat Franc. Florens *ad hunc tit.* in aliis verò inferioribus officiis electio deuoluitur ad immediatum ſuperiorem, *dict. cap. 7. §. vltimo, hoc titulo.*

CAPVT XXIV.

Idem *Clericis Sanctæ* [a] *Agathes.*

QVerelam dil. fil. G. tit. [b] ſancti Vitalis, nunc Preſbyteri, tunc S. Mariæ in Acquiro Diaconi Cardinalis, quam [c] œconomus Eccleſiæ veſtræ, cuius idem Cardinalis eſt gubernator, contra P. nunc Preſbyterum, tunc verò Diaconum, ſuper Eccleſia ſancti Saluatoris, [d] quæ dicitur de Cornutis, coram bon. m. præd. n. propoſuit, ipſe nobis in minori officio [e] conſtitutis audiendam & examinandam commiſit. Petebat igitur idem œconomus, vt præfatus Petrus ab Eccleſia S. Saluatoris, quam in præiudicium Eccleſiæ veſtræ, ac iniuriam Cardinalis prædicti præſumpſerat occupare, remoueretur; cùm ipſa Eccleſia ſancti Saluatoris [f] plebano iure pertineat ad Eccleſiam ſanctæ Agathes; petens etiam penſionem XVI. denar. [g] Papien. mon. debitam Eccleſiæ ſanctæ Agathes pro Eccleſia ſancti Saluatoris, & [h] Thermis, ſibi reſtitui de nouo ſubtractam. Prædictus verò P. clericus reſpondebat, quod ipſe nullam iniuriam irrogauerat Card. nec in præiudicium Eccleſiæ ſanctæ Agathes acceperat Eccleſiam ſancti Saluatoris; cùm hæc ad illam nullo iure pertineat: nec aliquam illi debebat reddere penſionem; ſed ipſe per [i] electionem populi, quæ de antiqua conſuetudine ei pertinet, ad eundem A. Card. ſanctæ Suſannæ præſentatus, cui eadem Eccleſia ſancti Saluatoris tanquam Capella ſuo titulo in ſpiritualibus eſt ſubiecta, canonicè fuerat inſtitutus. Cumque ad ſuam aſſertionem probandam vtraque pars teſtes multotiens produxiſſet, nos illos recepimus, & examinauimus diligenter, quorum depoſitionibus publicatis, diſputationem audiuimus ſuper illis: ſed antequam huiuſmodi controuerſia finem accipere potuiſſet, præfatus prædeceſſor n. debitum carnis exſoluit. Demùm vero à nobis vtraque pars cum inſtantia poſtulauit, vt cauſam ipſam decidere dignaremur. Nos igitur atteſtationibus ac inſtrumentis vtriuſque partis diligenter auditis, & pleniùs intellectis, habito fratrum noſtrorum conſilio, prædictum preſbyterum ab impetitione; œconomi veſtri ſuper electione, ac inſtitutione de ſe facta in Eccleſia S. Saluatoris abſoluimus, & ſuper his præfato œconomo ſilentium duximus imponendum. Cúmque per teſtes idoneos nobis conſtiterit euidenter, quod populus quaſi in [k] poſſeſſione præſentandi clericum ad illam exiſtebat, quando prædictum clericum ad illam elegit; & eadem Eccleſia ſpectat ad titulum ſanctæ Suſannæ in ſpiritualibus pleno [l] iure, ſaluâ quæſtione ſuper iurepatronatus inter Eccleſiam veſtram, & populum S. Saluatoris; quia per teſtes omni exceptione maiores fuit liquidò comprobatum, quod penſio XVI. d. Papien. mon. fuit clericis Eccleſiæ veſtræ pro Eccleſia S. Saluatoris, ac Thermis annuatim per multa [m] tempora perſoluta, ſed de nouo ſubtracta; nos in eundem ſtatum percipiendi huiuſmodi de Eccleſia S. Saluatoris, & Thermis, Eccleſiam veſtram decreuimus reducendam, & ad ſolutionem penſionis ſubtractæ condemnauimus Preſbyterum antedictum, ſalua quæſtione [n] proprietatis inter Eccleſias memoratas.

NOTÆ

NOTÆ.

1. a S. *Agathes.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap. 9.* ex qua textum tranſcribo. Duplex Eccleſia Romæ dicata eſt S. Agathæ, alia quæ in titulum Cardinalis S. Agathæ erecta eſt, alia trans Tyberim, iuxta Eccleſiam S. Chryſogoni, quæ dicata fuit à Gregorio III. anno 731. hodieque eſt collegialis Patrum Congregationis Doctrinæ Chriſtianæ, vt refert Muñoz *de rebus memor. Romæ, pag. 55.*

b *S. Vitalis.*] Preſbyter Cardinalis, qui habebat titulum ab Eccleſia S. Vitalis, quam reparauit Sixtus IV. ſed Clemens VIII. eam abſtulit, conceſſitque Patribus Societatis Ieſu.

c *Oeconomum.*] De eius officio agimus *in cap. cùm vos, de officio Ordinarij.*

d *Quæ dicitur de Cornutis.*] Exiſtimo legendum eſſe, *de Curte*; Eccleſia enim S. Saluatoris, vulgò *de la Corte*, eſt iuxta Eccleſiam S. Agathæ, de qua in noſtro textu agitur, Muñoz *vbi ſuprà, pag. 55.*

e *Officio conſtitutis.*] Erat enim Innocentius temporibus Cœleſtini III. Preſbyter Cardinalis, vt dixi *in cap. cùm inter, 16. hoc tit.*

2. f *Plebano iure.*] Id eſt Parochiali; parochi enim dicuntur Plebani; & parochia Plebania, vt dicemus in titulo *de Parochiis*, & notauit Fileſaeus *in tract. de orig. Parochiarum.* Cùm eccleſia S. Agathæ eſſet Parochia, intendebat ſibi ſubiectam eſſe Eccleſiam S. Saluatoris de la Corte.

g *Papienſ.*] Quorum quilibet valet tres Lucenſes: hæc moneta in vſu erat Romæ, & Mediolani.

3. h *De Thermis.*] Thermæ apud Romanos dicebantur ædificia magna habentia criptas, vbi balnea frequentabantur, & ſumebantur. De his thermis, tam publicis, quàm priuatis, plura adducunt Muñoz *in antiquitat. Romæ, cap. 16.* Demſterus *ad Roſinum lib. 1. cap. 14.* Paneirola *lib. 1. variar. cap. 50. & 52.* Salmutius *ad ipſum lib. 1. memor. titul. 28.* Chokier *in face hiſtor. cap. 5.* Narbona *anno 14. quæſt. 39.* Sauarus *ad Sidonium lib. 2. epiſt. 2.* Caſaubon. *in Spartianum, fol. 54.* Serlogus *tom. 3. in Cantica, veſtigat. 30. ſect. vnica.*

4. l *Electio.*] Ex his verbis deduci videtur, iuſpatronatus longâ poſſeſſione adquiri poſſe, quod & ſuadetur *ex cap. cùm, de iurepatronat.* & docuerunt Couar. *in regula Poſſeſſor, 2. part. §. 10. num 2.* Fachineus *lib. 8. controu. cap. 24.* Phebo *deciſione 213.* Sed contrariam ſententiam docuerunt Lambertinus, & alij, quos ſequitur Balboa *in cap. ad aures, num. 34. de præſcript.* pro cuius difficultatis ſolutione diſcrimen eſt conſtituendum inter caſum, in quo laicus intendit præſcriptione acquirere iuſpatronatus contra Eccleſiam liberam; & caſum, in quo intendit præſcribere contra patronum laicum. Primo caſu non poteſt præſcribere, niſi per ſpatium quadraginta annorum, accedente bonâ fide, & iuſto titulo, argumento textus *in cap. 1. de præſcriptionib. lib. 6.* Secundo verò caſu, cùm præſcriptio procedat non contra Eccleſiam liberam, ſed contra patronum, tempus ordinarium ſufficit, vt docet Balboa *in dict. cap. cauſam, num. 34.* Nec contrarium probat præſens textus, qui procedit in conſuetudine, non verò in præſcriptione; quo modo etiam accipiendus eſt textus *in cap. generali, hoc tit. in 6.* neque etiam textus *in dict. cap. cùm*, aduerſatur, quem vt exponat poſt Lambertinum Balboa *in dict. cap. cauſam, num. 37.* aſſerit in eius ſpecie non agi de laico acquirente iuſpatronatus virtute præſcriptionis; ſed de clerico, qui cum titulo inualido intendebat beneficium eccleſiaſticum acquirere: ſed eâ ſententiâ omiſsâ veram ipſius textus interpretationem in eius commentario aſſignabimus.

j *Oeconomi.*] Licèt enim Iure ciuili attento, 5.
vt ſententia legitimè proferatur domino abſente, debeat proferri in procuratorem, qui per litis conteſtationem dominus factus eſt, *l. penultima, ff. iudicat. ſolui, l. 1. Cod. de ſentent. & interl.* iure tamen noſtro canonico, vel in perſonam domini, aut procuratoris poteſt proferri. Abbas *in præſenti*, Vulteius *de iudiciis lib. 3. cap. 11. num. 20.*

k *Quaſi in poſſeſſione.*] Recta cum proprietate; nam incorporalia, vt ſunt iura, tangi, neque apprehendi poſſunt, *principio Inſtit. de rebus corpor.* Lucretius *lib. 1.* ibi: *Tangere autem, aut tangi niſi corpus nulla poteſt res.* Vnde cùm poſſeſſio ſit rei detentio, & factum contineat, in rebus incorporalibus non datur vera poſſeſſio, *l. 3. in princip. ff. de acquirenda poſſ. l. ſi ædes 32. ff. de ſeruit. vrban. l. 4. §. ſi viam, ff. de vſucap.* datur tamen in illis quaſi poſſeſſio, *l. vlt. ff. de ſeruit.* quæ per vſum, & aduerſarij patientiam acquiritur, *l. 3. § dare, ff. de vſufructu, l. ſi ego 11. §. 1. ff. de publiciana*: docent Oſualdus *lib. 20. comment. Donelli, cap. 1 littera F*, Valentia *tom. 2. illuſt. tract. 2. cap. 2. in fine.*

l *Pleno iure.*] Cardinales enim in Eccleſiis 6.
vbi titulum habent, & in capellis illis ſubiectis obtinent omnimodam iuriſdictionem, *cap. his, de maiorit. & obed.* Habent etiam ius conferendi omnia beneficia vacantia in prædictis Eccleſiis, abſque eo, quod talis collatio ſubiiciatur diſpoſitioni Bonifacij VIII. de qua *in cap. qualiter, in principio, hoc tit. lib. 6.* nec regulæ ſecundæ Cancellariæ, vt docent Ludouicus Gomez *in regula de triennali, quæſt. 31.* Flaminius Pariſius *de reſignat. lib. 7. quæſt. 12.* Cohelius *in notitia Cardin. cap. 15. priuilegio 14.*

m *Per multa tempora.*] Ex iterata enim ſo- 7.
lutione præſumitur cenſus conſtitutus, ita vt in futurum debeatur; & qui per triennium exegit penſionem, ſeu redditus cenſus, habet ius eos exigendi in futurum, *l. cùm de in rem verſo 6. ff. de vſuris, l. creditor 7. Cod. eod. tit. l. 1. Cod. de fideicommiſ.* plura ex ſcholaſticis adducunt Cuiacius *ad tit. Cod. ne vxor pro marito*, Giſanius *in dict. l. 1. Cod. de fideicommiſ.* Merillus *lib. 2. obſeru. cap. 39.* Genua *in conciliatione legum, fol. 624. in paruis*, Amaya *in l. 3. Cod. de apochis, lib. 10.* Faber *lib. 7. coniect. cap. 9.* Hunnius *ad Treutlerum volum. 2. diſp. 3. quæſt. 13.* Pacius *centuria 4. quæſt. 44.* Schiford. *ad Fabrum tract. 15. quæſt. 5.* Ex practicis Cenedus *de cenſibus 2. part. cap. 2. quæſt. 4. art. 6.* plures congeſti a Parexa *de inſtrum. edit. tit. 7. reſol. 3.* vbi late probat hanc exactionem trium annorum probandam eſſe per tres apochas vltimas: & nos dicemus *in cap. peruenit, de cenſibus.*

n *Proprietatis.*] Ex his verbis manifeſtè de- 8.
promitur, in exactione cenſus, ſeu penſionis dari duplex iudicium, poſſeſſorium, & petitorium; quod latè docuerunt Mareſcotus *lib. 1. variar. c. 11.*

*num.*11. Poſthius *de manutent. obſeru.*42. *num.*34. pluribus relatis Barboſa *in praxi exig. penſiones, q.*1. *part.*1.*ex num.*22. Cencius *de cenſib. part.*3. *quæſt.*2. *cap.*2. *art.*1. *&* 4. licèt contrarium teneat Auendaño *de cenſibus*, *cap.*26.

COMMENTARIVM.

9. CONCLVSIO PROBATVR. EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Sufficit electo ad obtinendum beneficium probare eligentem eſſe in quaſi poſſeſſione eligendi tempore electionis.* Probant textus *in cap.cùm in Eccleſia*, *cap.cùm olim, de cauſa poſſeſſionis*, *cap. conſultationibus*, *de iurepatronat. cap.ex litteris* 7. *eod. tit.cap. cùm Bertoldus, verſiculo Licèt*, *de re iudicata.* Conſonat lex 9. *tit.*15. *partita* 1. Illuſtrant Selua *de benefic.* 2. *part. quæſt.*7. Corraſius *eod. tract.*2. *part.cap.*5. Duarenus *de ſacris lib.*3.*cap.*9. Garcia *de benefic. part.*5. *cap.*5. Couar. *in pract.cap.*14. *num.*2.*in regul. Poſſeſſor*, 2. *part. in initio*, *num.*6. Cabedus *de patronatu cap.*8. *per totum*, Lotherius *de re benef. lib.*2.*cap.*45.*num.*2. Poſthius *de manutent. obſeru.*32. *num.*16. Carolus Marana *tom.*3. *controu. reſponſ.*44. *num.*34. & *reſponſ.*46. *num.*6. Noguerol. *alleg.*18. *num.*137. Gratianus *diſcept. cap.*310. *num.*76. alios more ſuo adducens Præceptor ſæpius laudatus D. Franciſcus Ramos *in ſuo memoriali propoſit.*1.*n.*5.& 2.*n.*4.

10. RATIO DVBITANDI. Sed pro ratione dubitandi ſic argumentor: Licèt cùm agitur iudicio poſſeſſorio poſſeſſor manutenendus ſit, tamen cùm ius reſiſtit poſſeſſori, ita vt habeat notorium defectum tituli in proprietate, manutentio non datur: docent Paz *de tenuta, cap.*2. *num.*21. Poſthius *de manut. obſeru.*42. *per totam*, Menochius *de retin. rem.*3. *num.*18. Mindanus *de interd.*2. *tom. tit.*7. Valenzuela *conſil.* 58. *ex num.*13. & *conſ.*151. *num.*70. Barboſa *voto* 42. 49. 52. 54. *&* 106. ſed in ſpecie huius textus dabatur notorius defectus tituli in proprietate, quia Ius reſiſtebat poſſeſſoribus: ergo virtute poſſeſſionis electus defendi non poterat. Probatur minor, nam laicis apertè denegatum eſt ius eligendi, ſeu conferendi beneficium eccleſiaſticum, *cap. ſi quis deinceps*, *cap.per laicos* 16. *quæſt.*7. *cap. præterea*, *de iurepatron.* ſed poſſeſſores in præſenti laici erant, parochiani videlicet S. Saluatoris: ergo nec virtute poſſeſſionis iniuſtæ, & contra ius electio ab illis facta defendi poterat: præcipuè nam licèt præſentatio ad fructus poſſeſſionis iuriſpatronatus ſpectet, *cap. cùm* 18. *cap. conſult.*19. *de iurepatron.* tamen iniuſti poſſeſſores fructus non percipiunt, *l.nemo* 22. *de acquir.rer.dom.l.ſi quis liberum* 20. *ff.de prob.l.*1. *§.vlt. ff.vti poſſidetis*, *l.communi* 7. *§.inter, ff.communi diuid.l.*1.*§.ſed per eum* 6.*l.cùm heredes* 23. *§.vlt.cum l.ſequenti*, *ff.de acquir. poſſeſſione*, *l.improba* 7. *l.nemo* 10. *Cod.eod.tit.* Ab ſpecie probat textus *in cap.ex inſinuatione* 14. iuncta eius integra, *de iurepatron.* ergo nullo ex capite electus à laicis in noſtro textu defendi poterat ratione quaſi poſſeſſionis eligentium. Accedit, nam conſuetudine introduci non poteſt, vt qui ius non habet conferendi beneficium, illud conferat, *cap.ex frequentibus*, *de inſtitut.* igitur populus in noſtra ſpecie non potuit conſuetudine acquirere ius conferendi Eccleſiam, ſeu beneficium eccleſiaſticum.

11. RATIO DECIDENDI. Hac difficultate minimè refragante vera eſt tradita aſſertio, cuius deciſiua ratio ex eo prouenit; nam qui in poſſeſſione rei eſt, illius verus dominus cenſetur, etiamſi talis non ſit, *l.*2. *&* 4. *Cod. de probat. l.litibus*, *Cod. de agricolis*, *lib.*11. & qui poſſidet, plenius ius habet, quàm ille, qui intendit dominus eſſe. Vnde maximum eſſe poſſeſſionis commodum, deciditur *in §. commodum*, *Inſtit. de interdictis*; quare præſentatus ab eo, qui eſt in quaſi poſſeſſione præſentandi, præfertur præſentato à proprietario, vt docent Rochus de Curte *de iurepatron. verbo Competentes*, *num.* 34. Gutierrez *conſilio* 4. *num.*32. Selua *de qualitat. prælatinus*, *num.*51. Accedit nam fructus rei poſſeſſæ ſpectant ad bonæ fidei poſſeſſorem, *l.bona fidei, ff de acquirendo rer. dom. cap. grauis*, vbi dicemus, *de reſtit. ſpol.* ſed præſentatio ad beneficia enumeratur inter fructus iuriſpatronatus, vt ſuprà probaui, & docet Lælius Mancinus *Genialium cap.*91. ergo qui eſt in quaſi poſſeſſione eligendi, ſeu præſentandi ad beneficium, poteſt ſuâ poſſeſſione vti, & ab eo præſentatus tantùm tenetur docere patronum eſſe in quaſi poſſeſſione tempore vltimæ præſentationis: hæc autem quaſi poſſeſſio acquiritur vnicâ præſentatione, *cap.cùm olim* 7. *de cauſa poſſeſſionis*; & ſufficit electo ad manutentionem probare vnicam præſentationem, argumento textus *in l.*1. *§ quod autem*, ibi: *Vel vna die*, *vel nocte*, *ff.de aqua plu.* docent Poſthius *de manut. obſeru.*32. Couar. *pract. cap.*14. *num.*2. præcipuè vltimam, quia ad manutentionem attendimus vltimum ſtatum poſſeſſionis, quæ fuit tempore turbationis, *§.retinendæ* 4. *de interdictis*, *cap.licet* 9. *de probat.* textus formalis *in cap.cùm Bertholdus* 18. *verſic. Licèt*, *de iurepatron.* docet eximius Præceptor D. Franciſcus Ramos *dict. propoſit.*1. *num.*6. & plura de requiſitis ad probationem poſſeſſionis iuriſpatronatus adducunt Gonzalez *ad regul.*8. *Gloſſa* 18. & *num.*86. Viuianus *in praxi iuriſpatron. part.*2. *lib.*5. *cap.*2. Garcia *de benefic.*5. *part. cap.*5. *num.*67. Poſthius *de manut. obſeru.*32. *num.*2. Noguerol *allegat.*28. Accedit, nam ſi cùm agitur contra electum, ſuper proprietate lis diſceptaretur, Eccleſia diu vacaret, & electionis effectus protraheretur cum magno Eccleſiæ damno, *cap.*2.*de conceſ. præb. cap.oblata* 57. *in fine*, *de appellat.* Igitur rectè Cœleſtinus in præſenti decreuit, ſufficere electo docere patronum fuiſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi.

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, cuius maiorem concedimus, minorem autem negamus: nam licèt laici non poſſint conferre Eccleſiæ beneficia, ex iuribus ſuprà citatis, tamen patroni, quia iuſpatronatus habent, poſſunt præſentare presbyteros ad eas Eccleſias, in quibus obtinent iuſpatronatus, *ex toto tit.de iurepatron.* vnde cùm in præſenti parochiani eſſent in quaſi poſſeſſione præſentandi, & iuriſpatronatus in Eccleſia S. Saluatoris, ideò illis ius non reſiſtit; immò ſuffragatur, *cap.generalis*, *hoc tit.lib.*6. Fachineus *lib.*8. *controu.cap.*24. Neque textus *in cap.ex frequentibus*, aduerſatur, qui loquitur in inſtitutione, non verò in præſentatione. Vnde licèt ius inſtituendi in beneficiis eccleſiaſticis, conſuetudine acquiri non poſſit, tamen ius præſentandi conſuetudine acquiri valet, vt ſuprà probaui: docet pro interpretatione illius textus Lotherius *dict.cap.*45. *num.*28. 12. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

Primò ſuperiori aſſertioni opponitur textus *in c.*2.*de in integrum reſtit.* vbi monachi erant in quaſi poſſeſſione iuris eligendi Abbatem in ſuo monaſterio, vt docent ea eo textu Gloſſa *verbo inhibentes*, Hoſtienſis *num* 22. Ioannes Andreas *n.*28. Butrius *num.*44. quæ quaſi poſſeſſio iuri communi conſona erat; ſiquidem iure noſtro cautum eſt, vt Abbatis electio ad congregationem, ſeu proprium monaſterium ſpectet, *cap. congregatio* 43. 16. *quæſt.*7. *cap. Abbas* 2. *cap. Abbatem* 3. 28. *quæſt.*2. & tamen *in dict.* 13. INTELLIGITVR CAP. 2. DE IN INTEGR. RESTIT.

*di.ct.cap.*2. deciditur, electionem celebratam à monachis non eſſe confirmandam, & electus appellatur intruſus: igitur quia non ſufficit electo docere eligentem eſſe in quaſi poſſeſſione eligendi. Pro huius textus interpretatione varij caſus ſunt diſtinguendi. Primus eſt cùm lis agitatur ſuper proprietate, & vnus eſt in poſſeſſione eligendi; & tunc etiam lite motâ poſſeſſor poteſt eligere virtote quaſi poſſeſſionis; quo caſu procedit noſter textus. Secundus conſideratur cùm lis diſceptatur ſuper poſſeſſione, & ambo intendunt in poſſeſſione eſſe, nec apparet vter ex illis poſſideat; & tunc neutar eligere poteſt, ſed ſi periculum ſit ſcandali, vel rixæ, ſequeſtranda eſt poſſeſſio, & ne diu Eeeleſia vacet, eligere interim Epiſcopus poteſt, *cap. quoniam* 3. *de iurepatron.* vbi plura Auguſt. Beroius. Tertius caſus euenire poteſt cùm iudicium poſſeſſoriũ intẽditor, ſed conſtat vnum eſſe in poſſeſſione; & tunc etiam lite pendente poteſt vti ſua poſſeſſione, *cap.* 1. *vt lite pendente.* Nec quolibet prætextu poſſeſſio ſequeſtranda eſt, argumento *ex l.vlt. ff. de officio procurat. Cæſaris, l. illicitas* 6. § *ne potentiores, ff. de officio Præfecti*: pluribus relatis docent Poſthius *de manutentione obſeru.* 75. *n.*16. Caſtillo *lib.*8. *de alimentis, c.*13. *n.*17. Quibus ſuppoſitis textus *in d. cap.*2. procedit ſecundo caſu, cùm lis vertitur ſuper poſſeſſione, nec apparet vter ex contendentibus in poſſeſſione ſit; tunc enim electio ab vno celebrata, nec confirmanda eſt, ne præiudicium colliriganti generetur, ſi approbetur aduerſarij electio: ſed appellatur Intruſus in eo textu electus à monachis, non à R. Pontifice, ſed ab alio colliriganre. Alia pro illius textus interpretatione in eius commentario adducemus.

14. INTELLIGITVR CAP. EX LITTERIS, DE IVREPATRON.

Secundò opponitur textus *in cap. ex litteris* 7. *de iurepatron.* vbi deciditur præſentatum à bonæ fidei poſſeſſore, lite ſecutâ ſuper proprietate inſtituendum non eſſe à ſuperiore. Ex quo textu deducit Auguſtinus Beroius *ibi*, & *in cap. quoniam* 3. *de iurepatron.* præſentatum à Patrono, ſed non inſtitutum, poſteà inſtituendum non eſſe: igitur non ſufficit electo docere eligentem eſſe in quaſi poſſeſſione eligendi. Cui difficultati vt ſatisfaciam, ſciendum eſt, noſtri textus deciſionem procedere, etſi controuerſia mota ſit ſuper proprietate poſt electionem, vel præſentationem factam ab eo, qui eſt in quaſi poſſeſſione eligendi, vt docent Rochus de Curte *de iurepatron. verbo Competens, num.*23. Gutierrez *lib.*3. *practic. quæſt.*42. *num.*41. ex ſæpius repetita ratione, quia videlicet fructus rei poſſeſſæ ad poſſeſſorem ſpectant. Similiter noſter textus procedit, ſi lis moueatur ſuper proprietate ante electionem, vel præſentationem; nam etiam tunc poteſt poſſeſſor vti ſua poſſeſſione, lite etiam pendente ſuper proprietate, nec debet poſſeſſor priuari commodo ſuæ poſſeſſionis, nec eius fructibus, *cap. volumus* 2. 16. *q.*2. *c. cùm veriſſimum* 6. *verſiculo Nos igitur, de inſtitut. cap* 1. *vt lite pendente, cap. vel Epiſcopus* 28. *de præb. lib.*6. *l. final. C. ſi per vim vel alio modo*, iunctis traditis à Gloſſa *verbo Deferre crucem, in d. c.*1. *vt lite pendente*: & huiuſmodi electio eſt confirmanda à ſuperiore, quia cùm legitimè ſit facta, iuſtè poſtulat confirmationem, *cap. illud*, vbi gloſſa *verbo Debeant, de iurepatron.* licèt contrariam ſententiam, videlicet pendente iudicio petitorio præſentatum non eſſe inſtituendum, defendant Gloſſa *in d. c. illud* 2. *de in integ. reſtit.* vbi Imola *n.*19. Abbas *n.*22. moti ex eo, quod poſſeſſor etiam bonæ fidei tenetur reſtituere omnes fructus poſt motam litem perceptos, *l. certum* 22. *C. de rei vindicatione*: ſed ſi poſſeſſor non poſſit eos reſtituere, non debet illos percipere: vnde aiunt, quod cùm electus eſt inſtitutus, non poteſt poſtea remoueri, *cap. conſultationibus* 19. *verſiculo remoueri, de iurepatron.* igitur à poſſeſſore non debet confirmari. Sed huic fundamento reſpondetur, regulam textus *in d. l. certum*, habere locum in fructibus, quibus poſſeſſor locupletatur; non verò in fructibus honoris, quibus poſſeſſor locupletior nõ fit, quales ſunt electio, ſeu præſentatio: nam his fructibus, etiam lite mota, ſine reſtituendi obligatione fruitur poſſeſſor, *d. c.*1. *vt lite pendente*: docet Gutierrez *d. q.*42. *n.*42. nec tunc obſtat textus *in d. c. ex literis*, cui, omiſſis traditis à Beroio, reſpondendum eſt, in ſpecie illius textus præſentationem non fuiſſe factam à poſſeſſore iuriſpatronatus, ſed ab eo, qui intendebat ius præſentandi ſibi competere, vt colligitur ex verſiculo, *vel antequam*; & ideò poſt litem motam inſtitutionem fieri non debere, nec electum vlla poſſeſſione eligentis defendi valere.

15. EXPONITVR CAP. CVM BERTOLDVS, DE RE IVDIC.

Tertiò aduerſatur textus *in c. cùm Bertoldus* 18. *de re iudicata*, vbi non ſufficit electo docere eligentem eſſe in poſſeſſione præſentandi: ergo nec in noſtro textu ſufficere debebat electo probare quaſi poſſeſſionem eligentis. Huic difficultati variis modis ſatisfacere intendunt Auguſt. Beroius *in d. c. ex litteris*, Duarenus & alij relati à Sabagun *in c. finali, n.*59. *verſic. qua ratione, de ſequeſtrat. poſſeſſionis*, quibus illa plauſibilior interpretatio viſa fuit, videlicet, creditoribus præſentationem non fuiſſe admiſſam in ſpecie, quia quamuis creditor bona fide poſſidere videatur pignus, *l. quicumque* 13. § *interdum, ff. de publiciana*, *l. ſi ſeruus* 22. § *ſi quando, ff. de pigneratitia*; tamen non poſſidet affectu domini, ſed pro domino, *l. pignori* 15. *ff. de vſucap.* Sed omiſſa eâ ſolutione, quæ ſupponit ad creditorem non ſpectare iuſpatronatus, & per conſequens ius præſentandi (quod an verum ſit, diſputat Balboa *in d. cap. cùm Bertoldus*) alij reſpondent in eo textu creditorem non poſſe præſentare, quia dominus pignoris ſibi reſeruauerat iuſpatronatus; quam ſolutionem licèt diuinatoriam eſſe aſſerat Balboa in eo textu, euincunt verba integræ ibi: *Dominus fundi aſſerens, quod ſibi retinuerat iuſpatronatus expreſſè cùm fundum obligauerat.* Quare virtute huius reſeruationis ad debitorem ſpectabat iuſpatronatus. Sed licèt hæc ſolutio admitti poſſit, tamen pro adductæ difficultatis ſolutione reſponderi poſſe exiſtimo, in eo textu electum à creditore in beneficio, illud non retinere, quia licèt creditor pignus poſſideat, & per conſequens iuſpatronatus in ipſum tranſlatum cenſeatur, quaſi poſſeſſionem tamen præſentandi tranſlatam non credi; quia talis quaſi poſſeſſio præſentandi ſolùm tranſlata cenſetur per vſum præſentationis effectum ſortitæ, argumento textus *in l. cùm hæredes* 23. *ff. de acquir. poſſeſſione*, *l.* 1. § *Scæuola*, ¶ *ſi is qui teſtam.* Docent Viuianus *in praxi iuriſpatron. lib.* 5. *cap.*2. *num.*16. & *deciſione* 43. *per totam*, Lotherius *de re benef. tom.* 1. *lib.*2. *q.*11. *num.* 15. Poſthius *de manut. obſeru.* 65. *num.* 32. Barboſa *de iure eccleſ. lib.*3. *cap.*12. *num.* 39. doctiſſimus D. Franciſcus Ramos *d. propoſit.* 1. *num.* 14. Vnde cùm creditor nunquam fuiſſet in quaſi poſſeſſione præſentandi, ideò præſentatus ab eo non habet poſſeſſionem quam doceat, & cuius ratione defendi poſſit.

CAPVT XXV.

Idem.

CVm [a] Vvintonienſis Eccleſia Paſtore vacaret, Archidiaconus cum fautoribus ſuis [b] Saleſbricn. Decanum: Prior autem, & complices eius [c] Præcentorem Lincon. in Epiſcoqum elegerunt. *Et infrà*: Licèt igitur omnes in communi de facienda electione tractauerint, quia tamen nequiuerunt eſſe concordes, infecto negotio ad nos habuere recurſum; & ij quidem, qui Præcentorem elegerant, aſſerebant, quod illi qui Decanum elegerant, erant eligendi poteſtate priuati, pro illa maximè cauſa, quòd hominem non legitimè [d] natum ſcienter eligere præſumpſerunt; vnde ſecundùm Lateran. Concilium, & eligendi hac vice perdiderant poteſtatem, & per triennium eccleſiaſticis beneficiis [e] carere debebant: ſuppliciter poſtulantes, vt ſuper hoc interloqui dignaremur. Illi verò taliter reſpondebant, quòd licèt is, quem elegerant, fuiſſet minùs legitimè natus, per gratiam tamen Ap. Sed. legitimari [f] promeruit, & hoc aſſerebant ſe legitimè probaturos. Nos ergo attendentes, quod iſti poſt primam electionem [g] admiſerant illos ad celebrandum ſecundam, & quod decretum Concilij memorati decernit huiuſmodi præſumptores vna vice duntaxat eligendi poteſtate priuatos; quoniam electio, quam coram nobis celebrare volebant, non iam ſecunda, ſed tertia concurrebat, ad eligendum illos cenſuimus admittendos.

NOTÆ.

a VVinton.] De Vvintonienſi Eccleſia egi *in cap. caterùm, 3. de reſcriptis.*

1\. b *Saleſbrien.*] Legendum eſt *Sariſberienſem*: Sariſberienſis Eccleſia eſt ſuffraganea Archiepiſcopi Cantuarienſis in Anglia, de qua Polydorus Vergilius *lib 1. hiſtoriæ Angliæ, fol. 85.*

c *Præcentorem Lincon.*] De hoc Præcentore, & Eccleſia Lincnn. aliqua adduxi *in cap. ad aures 8. de reſcriptis.*

2\. d *Non legitimè natum.*] Sed quare ſi illegitimus erat, ad dignitatem Præcentoris eligi potuit, cùm illegitimis aditus ad dignitates præclodatur, *cap. final. de filiis preſbyter. cap. innotuit 20. hoc titulo.* Sed reſpondetur, Præcentorem non fuiſſe illegitimum, ſed alium in prima electione electum, defectum natalium pati; & ideò eius electione caſſata, ad electionem Præcentoris ſecundam proceſſiſſe Canonicos.

3\. e *Beneficiis carere.*] Non tamen ex eo quod ſuſpenſus eſſet, per conſequens priuatos erat eligendi facultate; neceſſe enim fuit, vt id exprimeretur in dicto Concilio Lateranenſi, relato *in cap. cùm in cunctis 7. §. finali,* & *in cap. quiſquis, hoc tit.* ibi: *Ab officiis, & beneficiis penitus ſuſpendantur, eligendi tunc poteſtate priuati.* Iam poſt Gibalinum *de cenſuris pag. 344.* notaui *in dicto §. finali.*

f *Promeruit.*] Pontifex poteſt illegitimè natos 4.
legitimare, & habiles reddere ad beneficia eccleſiaſtica, *c. per venerabilem*, vbi latè illuſtrabo, *qui filij ſint legitimi.*

g *Admiſerant illos.*] Non tamen inde electio 5.
irritabitur; nam admittentes ad electionem inhabiles in noſtra ſpecie ad eam procedere valent, cùm inhabiles non ob cenſuram inhabilitatem contraxerint, ſed potius in fauorem aliorum in eam inciderint; & tunc etſi inhabiles admittantur, non ideò electio caſſabitur: quod diſcrimen inter inhabilitatem ex prædicto Concilio Lateranen. prouenientem, & alias agnouit, & noſtrum textum latè interpretatur Suarez *de cenſur. diſp. 4. ſect. 2. per totam.*

In hoc textu explicatur deciſio Concilij La- 6.
teranenſis relata *in dict. cap. 7. §. final.* quâ deciditur, eligentes indignum priuari facultate eligendi: in præſenti illa deciſio exponitur, ita vt procedat in prima dumtaxat electione, non verò in vlterioribus: itaque eligens indignum iuxta prædictum Concilij Lateranenſis decretum, priuatur facultate eligendi in alia electione, non verò in tertia, aut ſequentibus. Quæ huc ſpectant repetenda ſunt ex traditis *in dict. §. finali.*

CAPVT XXVI.

Idem *Arnoldo Abbati Ciſterc. Rodulpho & Petro monachis* [a] *Fontis Frigidi*, [b] *Inquiſitoribus.*

PEr inquiſitionem, quam de mandato noſtro feciſtis, ſuper ſtatu Epiſcopatus, & [c] Epiſcopi [d] Toloſani, perſpicaciter intelleximus, quod [e] Maſcaron Cancellarius iuratus aſſerit ſe ſciuiſſe pro certo, [f] Raymundum [g] olim Toloſanum Epiſcopum, & amicos ipſius ante ſuam electionem habuiſſe colloquium cum quibuſdam Canonicis nominatim expreſſis, eoſque ſolicitaſſe [h] precibus, vt ipſum eligerent

in

in Epiſcopum; ſeque vidiſſe pariter, & audiſſe, quando prædictus Epiſcopus exiſtens in domo S. Petri de Coquinis, recognouit in quorumdam Canonicorum præſentia, ſe Canonicis illis, qui aduerſati fuerant ſuæ primæ electioni, iuramentum in domo Actonis de Montibus præſtitiſſe: credens pro certo, quod iuramentum illud illicitè fuerit factum, vt idem Raymundus eligeretur [i] ex pacto; & quod ipſe M. poſt ipſius electionem caſſatam, domum Epiſcopalem eius nomine detinebat, recipiens quoſdam redditus & prouentus, quos de ipſius conſcientia & conſenſu in eiuſdem negotiis expendebat. Cùm igitur talem ſcienter in Epiſcopum eligendo [illegible]cut ipſe ſuo iuramento firmauit, eccleſiaſticis beneficiis reddiderit ſe [k] in[illegible]um, graue gerimus, & moleſtum, quod dil. fil. Toloſano Præpoſito in Epiſcopum communiter electo, idem Maſcaron in Præpoſitum dicitur conſtitutus. Quocirca diſc. v. per Ap. ſ. m. quat. eundem Maſcaronem ab officio Præpoſituræ penitus [l] amouentes, faciatis virum idoneum ad officium illud aſſumi.

NOTÆ.

1. a *Fontis frigidi.*] Ita reſtituenda eſt inſcriptio huius textus ex epiſtola Innocentij III. edita ab Illuſtriſſimo Manrique *tom.* 3. *annal. Ciſterc. anno* 1205. *cap.* 3. quæ ferè per eadem verba reperitur in tertia collectione, *ſub hoc titulo, cap.* 11. De Abbate Ciſtercij nonnulla notaui *in cap. cùm ordinem 6. de reſcriptis.* Monaſterium autem Fontis frigidi eſt Ordinis Ciſtercienſis, in diœceſi Narbonenſi, quondam ſub regula D. Benedicti fundatum, ſed tempore D. Bernardi eius Ordini vnitum, vt plura de eo adducentes tradunt Fratres Sarmat. *tom.* 4. *Gallia Chriſtian. fol.* 432. Manrique *anno* 1147. *capit.* 19. Eius monaſterij etiam mentio fit *in cap. litteras, de ſupplenda negligentia, capit. cùm dilecti; de accuſat.*

2. b *Inquiſitoribus.*] in tertia collectione legitur *Legatus*; ſed omnia rectè conueniunt, ſi animaduertamus, Arnaldum Abbatem Ciſtercienſem, & Petrum de Caſtronouo Legatos Sedis Apoſtolicæ miſſos fuiſſe ab Innocentio III. ad conuerſionem hæreticorum Albigenſium, qui infeſtabant totam Galliam, vt refert Spondanus poſt Baronium *anno* 1208. *numero* 4. Ipſis etiam commiſit Pontifex inquiſitionem, & viſitationem Eccleſiæ Toloſanæ cum omnimoda iuriſdictione, vt refert Manrique *dict. capit.* 3. Vnde ſi primam legationem attendamus, rectè illis ſub nomine Inquiſitorum reſcribit; nam omni tempore iudices contra hæreticos deputati, Inquiſitores dicti fuerunt, *l.* 9. *Cod. Theodoſ. de hæreticis*, ibi: *Sublimitas itaque tua det Inquiſitores.* Similia verba reperiuntur *in l.* 13. *in fine, l.* 15. 31. 32. 35. *&* 52. *eodem Cod. & titulo.* Si verò ſecundam commiſſionem, hoc eſt viſitationem Eccleſiæ Toloſanæ conſideremus, rectè Legati appellantur. Non omittam Spondanum *vbi ſupra*, aſſeruiſſe, hunc Petrum de Caſtronouo fuiſſe primum Inquiſitorem, & huius S. Officij fundatorem, etſi aliter repetant eius originem Prateolus *lib.* 4. *ſua hiſtoriæ*, Hieronym. Roman *lib.* 5. *de republ. Chriſt.* Sed certum eſt, tempore Innocentij III. quo impiis erroribus, & blaſphemiis Albigenſium tota ferè Gallia infecta erat, initium habuiſſe hoc ſemper miris laudibus extollendum S. Inquiſitionis officium. Innocentius enim III. prædictum Petrum de Caſtronouo, & alios duodecim Abbates ex familia D. Bernardi, virtute & doctrinâ præclaros, per vniuerſam Galliam miſit, vt Albigenſium errores diſputationibus, & concionibus refellerent ac damnarent. Etiam eo tempore S. Dominicus cùm Albigenſes diſputationibus refellere, conuincereque intenderet, & agnouiſſet eorum perfidiam, ac pertinaciam in dies creſcere, inſtanter petiit ab Innocentio III. vt debitis pœnis ipſi hæretici afficerentur; quod cùm Pontifex conceſſiſſet, initium habuit S. Inquiſitionis officium, conſtituto primo generali Inquiſitore B. Dominico, vt expreſsè refertur in conſtitutione Sixti V. & referunt Peña *in* 3. *part. Directory, commentario* 32. Lucius Marinus Siculus *in ſua hiſt. Hiſp.* Ioannes Marieta *part.* 2. *lib.* 7. *capit.* 11. Ludouicus Souſa *in hiſtor. S. Dominici, cap.* 3. Fragoſo *part.* 2. *de regim. Chriſt. reipub. lib.* 5. *diſput.* 13. §. 4. pluribus relatis Paramus *lib.* 2. *de orig. S. Inquiſit. cap.* 1. Licèt enim prædicti Abbates miſſi fuiſſent ab Innocentio III. vt hæreticos diſputationibus, & in concionibus refellerent, conuincerentque; tamen vt debitis pœnis, & ordine iudiciario eos compeſceret, primus S. Dominicus conſtitutus fuit Inquiſitor generalis, vt referunt proximè laudati, licèt variis rationibus & authoritatibus pro ſuis Ciſtercienſibus pugnet Manrique *dict. tertio tomo, anno* 1204. *cap.* 3. *per totum.* De origine ipſius Inquiſitionis apud nos, & Luſitanos agunt Fragoſo *dict. diſput.* 13. §. 5. *per totum*; Paramus *dict. lib.* 2. *cap.* 2. Solorzanus *tom.* 2. *de iure Ind. lib.* 3. *cap.* 24. & ſigillatim de omnibus tribunalibus agens Tamaius à Salazar *in martyrol. Hiſpan. die* 28. *Aprilis.*

c *Epiſcopi.*] An Raymundi de Rabstens; an verò Fulcandri eius anteceſſoris, adhuc apud hiſtoricos ſub lite eſt. Auctores Comitatus Toloſani viſitationem non tam in Raymundum, quàm in Fulcandrum factam referunt, cum eius inſcitiâ ac deſidiâ Albigenſium peſtis in Comitatum Toluſanum ingrueret. Guillelmus de Podio *cap.* 6. *chronici*, ait: *Anno* 1205. *non erat excuſabilis Fulcander, quòd hæreticos multùm radicatos in terra ſine aduerſantium ſibi voluntate poterat extirpare: neque erat ad excuſationem ſui ſufficiens, qui etſi non poſſet, alia ad hoc ſaltem ſufficientia multa habere conſilia, & auxilia potuiſſet.* Sed in Raymundum ſimoniacè electum, & Albigenſium fautorem, viſitationem decretam, & inquiſitionem factam fuiſſe, conſtat ex præſentis textus ſerie, & probatunt Fratres Sarmat. *tom.* 1. *Gallia Chriſtian. fol.* 686. 3.

d *Toloſan*

4. d *Toloſanæ.*] Toloſa Galliæ Narbonenſis vrbs antiquiſſima, vt celebris recenſetur à Cæſare *lib.* 8. *cap.* 5. Mela *lib.* 2. *cap.* 5. Suetonio *in Vitellio cap. vltimo*, Iuſtino *lib.* 32. Strabone *lib.* 4. Ptolomeo *lib.* 2. *cap.* 10. Iacet ad Garumnam fluuium, cuius originem, & progreſſum latè proſequuntur Fratres Sarmat. *tom.* 1. *Gallia Chriſt. fol.* 671. adhuc temporibus Innocentij III. Epiſcopali tantùm Cathedrâ decorabatur, & ſuffraganea erat Archiepiſcopi Narbonenſis; poſtea tamen Ioannes XXII. anno 1317. tranſlato Archiepiſcopatu Narbonenſi in Toloſanam Eccleſiam, iure metropolitico eam decorauit, vt conſtat ex extrauaganti *Saluator*, ipſius Ioannis XXII. *de præbendis.* Docent Chenu *in ſerie Præſulum Toloſan.* Franciſcus Hallierius *de hierarch. fol.* 633. Nec hanc euertit ſententiam, & noſtrum textum oppugnat in illis verbis, *Epiſcopatu & Epiſcopi*, quædam ſubſcriptio Concilij Aurelianenſis 1. celebrati anno 511. temporibus Hormiſdæ Pontificis, vbi ſubſcribit Leontius eius Eccleſiæ Præſul, hoc modo, *Leontius Epiſcopus Toloſana Metropolis*: ergo iam ante tempora noſtri Innocentij Toloſana Eccleſia, vt Metropolis honorabatur. Hac inſcriptione decepti Papirius Maſonius, & Chenu *vbi ſuprà*, exiſtimarunt iam temporibus Concilij Aurelianenſis primi Eccleſiam Toloſanam Metropolitanam Galliæ Narbonenſis eſſe; ſed eorum ſententia facilè refellitur ex noſtro textu, & dicta extrauaganti *Saluator*: quare eâ ſententiâ omiſſâ, & ſuperiore retentâ, dicendum eſt, prædictam ſubſcriptionem falsò, & vitiosè irrepſiſſe in quibuſdam codicibus, cùm in correctis & caſtigatis à Iacobo Sirmundo ita legatur, *Leontius Epiſcopus Eluſana Metropolis*: quod mendum ſatis probatur ex Concilio Agathenſi 1. celebrato anno 506. vbi reperitur ſubſcripſiſſe Clarum Epiſcopum Eloſæ Metropolis, Heradianum Epiſcopum Toloſanæ ciuitatis: & in Concilio Matiſcon. 2. congregato anno 585. mentio fit Magnulphi Epiſcopi Toloſani; vnde verum eſt, noſtri Innocentij temporibus Eccleſiam Toloſanam tantùm Epiſcopum obtinuiſſe.

5. e *Maſcaron.*] Maſcarium legendum eſſe, ſuadetur ex traditis à Chenu *in ſerie Archiepiſcop. Toloſan.* vbi aſſerit, Hugonem Maſcarium eam Eccleſiam rexiſſe; & de eo agi in noſtro capite *per inquiſitionem*: ſed temporum ſeries huic ſententiæ repugnat; anno enim 1201. Raymundus tertius depoſitus fuit ab Epiſcopatu Toloſano, aut illi ſponté renuntiauit, de quo in hoc textu, cùm iam in eius electione ſuffragium præſtitiſſet, vt ex noſtro textu conſtat: ſed Hugo Maſcarius Epiſcopus Toloſanus obiit anno 1296. vt refert ipſe Chenu: igitur nullo modo potuit idem eſſe prædictus Maſcarius, ac Maſcaron, de quo in præſenti, cùm ferè impoſſibile eſſet, vt Maſcaron, qui in ſacris conſtitutus erat Ordinibus per annum 1200. peruenisſet ad annum 1296. & ſic pluſquam per 124. annos vitam protraxiſſet.

f *Raymundum.*] Tertium huius nominis, de quo Guillelmus de Podio *in chron. cap.* 6. *Defuncto autem Domino Fulcandro Epiſcopo anno circiter* 1201. *eligitur in Epiſcopum Raymundus Archidiaconus Agenenſis; ſed quia ſe infeſtauit ab initio vitio ſimoniæ, benedictione caruit in fine: ipſe tandem ab Epiſcopatu per Sedem Apoſtolicam ad depoſitionem fuit condemnatus.* Petrus Vallis Sarnenſis *hiſtor. Albig. capit.* 9. 6.

g *Olim Epiſcopus.*] Iam enim per annum 1201. depoſitus fuerat ab Epiſcopatu, ſiue voluntaria ceſſione, ſententiam depoſitionis metuens, ipſi renunciauit, vt refert Manrique *dict. anno* 1205. *cap.* 3. *num.* 3. quare temporibus huius decretalis epiſtolæ, quæ miſſa fuit 2. nonas Iulij anni 1205. iam Toloſanam regebat Eccleſiam Fulco, vir apprimè doctus, & ſanctus, de quo plura Chenu & Manrique *vbi proximè*, Guillelmus *in tractatu de Fratre Petro de Caſtronouo*, ibi: *Cùm igitur terra ipſa, ſcilicet Toloſana, apud Sedem Apoſtolicam, ſicut hæreticâ prauitate, quàm rapinâ mirabili, & inexpiabili infamiâ laboraret; iiſdem temporibus miſſus eſt Legatus à Summo Pontifice Frater Petrus de Caſtronouo, Ordinis Ciſtercienſis, vir prouidus & diſcretus, cui & Magiſter Rodulphus perſona litterata, & multùm honeſta adiectus eſt collega, qui Comitem Toloſanum ad expellendos hæreticos, ac raptarios de terra ſua, & pacem conſeruandam monuerunt, & adſtrinxerunt etiam iuramento; factumque eſt eodem tempore, quod Deo inſpirante, venerabilis, & religioſus vir Dominus Fulco Abbas Floreſiæ, ſiue Toroneti, Ordinis Ciſtercienſis, eligitur in Epiſcopum Toloſanum; cuius promotionem cùm audiuit dictus Legatus, qui optimè eum nouerat, vt iacebat in lecto infirmus, eleuatis manibus in cælum, gratias egit Deo, quod de tali perſona prouidiſſet Eccleſiæ Toloſanæ.* 7.

h *Precibus.*] Vnde reddebatur indignus, *cap. in ſcripturis*, *cap. qui Epiſcopatum* 8. *quæſtion.* 1. poſt Gloſſam in noſtro textu notant Abbas, & Sylueſter. An verò liceat Epiſcopatum optare, variis concluſionibus adductis reſoluunt D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 185. *artic.* 1. Pellizarius *tract.* 9. *cap.* 1. *quæſt.* 12. Pyrrhus *de Prælato quæſt.* 1. *cap.* 6. *numero* 4. Tamburinus *tom.* 1. *diſputat.* 10. *quæſito* 1. Garcia *tom.* 2. *politica, tractatu* 29. *difficult.* 4. *dub.* 1. Eſpenceus *lib.* 3. *digreſ.* Barboſa *de poteſt. Epiſcopi*, 1. *part. tit.* 1. *gloſſa* 4.

i *Ex pacto.*] Quod procul ab electionibus abeſſe debet, *cap. finali, de pactis.*

k *Indignum.*] *Cap. cùm in cunctis* 7. §. *vlt. hoc tit.* vbi quæ ad hunc textum ſpectant, adduxi. 8.

l *Amouentes.*] In hac parte difficilis valdè eſt hic textus; nam certum iuris principium eſt, crimen teſti per viam exceptionis obiectum, ipſum reiicere à teſtimonio, non verò illum puniri pœna ordinariâ ipſius delicti, *cap.* 1. *de except. cap.* 2. *verſ. Verùm, de ordin. cogn. l. Lucius, ff. de his qui notantur infam. l. final. titulo primo, partit.* 7. Cuius ratio traditur *in dict. cap.* 2. & in eo conſiſtit, quod ſine legitimo accuſatore nemo debet pœnâ ordinariâ puniri, *cap. de manifeſta* 7. *quæſtione* 1. *cap.* 1. *de accuſat.* & iudex iuxta formam petitionis actoris debet ſententiam proferre, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur, *cap. qualiter, el* 2. *de accuſat. cap. licèt, de ſimonia*: ſed vbi crimen obiicitur teſti per viam exceptionis, nulla interuenit accuſatio: igitur teſtis in noſtra ſpecie non poterat ob crimen obiectum pœnâ ordinariâ puniri. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, etiam teſtem puniri poſſe pœnâ ordinariâ, quando crimen quod obiectum fuit, tangebat, vel concernebat negotium principale:

quo

quo in caſu non ſolùm à teſtimonio repellitur, verùm etiam punitur, vt *in dict. cap.* 1. docent Gloſſa finalis, Hoſtienſis, Ioannes Andreas, Panorm. Cuiacius, Felinus, & Decius. Ratio eſt, quia cùm crimen teſti obiectum tangit, & inuoluitur in negotio principali, illius acceſſorium creditur & acceſſoriè in petitionem deductum, vnde in eadem inſtantia puniri valet; nam de connexis, & acceſſoriis idem iudicium eſt, *cap. tranſlatio, de conſtit. cap. quantò, de iudiciis, l. qua religionis, ff. de rei vind.* Vnde cùm in hoc textu Maſcaron à iudicibus delegatis examinatus, confeſſus eſſet, ſe ſimoniacè Raymundum in Epiſcopum elegiſſe, priuatur beneficio obtento, quia eius delictum ad principale negotium pertinebat. Innocentius enim III. commiſerat iudicibus delegatis inquiſitionem in Eccleſia Toloſana, tam in capite, quàm in membris, cum omni iuriſdictione, vt ex integra relata conſtat; quâ etiam animaduerſione intelligendi ſunt textus *in cap. cum ſuper, de confeſſis, l. 2. §. ſi publico, ff. ad legem Iuliam de adulteriis.*

CAPVT XXVII.

Idem *A. Priori S. Frigidiani, G. & G. Canonicis* [a] *Lucanen.*

CVm cauſam, quæ inter Preſbyterum Bonum, & Brunum Canonicum Eccleſiæ S. P. Lucan. vertitur, ſuper eo, quod dictus Preſbyter Bonus à maiori parte Canonicorum eiuſdem Eccleſiæ, prædicto Bruno, & quodam alio contradicentibus in [b] Priorem, ſicut dicitur, eſt electus, olim vobis duximus committendam; vos, ſicut ex litteris veſtris accepimus, partes citare curaſtis, vt iuxta mandatum noſtrum cauſam ipſam fine poſſetis canonico terminare. Cumque eſſent in veſtra præſentia conſtitutæ, dictus Preſbyter Bonus cum inſtantia poſtulabat, vt electionem de ſe factam auctoritate curaretis Apoſtolica confirmare. Sed præfatus Brunus è contrario reſpondebat, illum non eſſe dignum regimine Prioratus, crimen obiiciens ei ſimoniæ, quodque ipſius electio non erat canonicè celebrata: & quia profeſſus non erat, ipſum aſſerebat meritò repellendum. Verùm cùm de ſimonia nil fuiſſet probatum, nec aliquid contra modum electionis oſtenſum, mouit vos vehementer ipſius Eccleſiæ priuilegium, in quo continebatur expreſſum, vt nullus qualibet ſubreptionis aſtutiâ præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilij ſanioris, ſecundùm Dei timorem, & B. Auguſtini [c] regulam prouiderint eligendum. Vnde quamuis multi Priores continuè vnus poſt alium in ipſa Eccleſia per multa & longa [d] tempora fuerint non profeſſi; quòd tamen præfatus Preſbyter Bonus non eſt profeſſus obſeruantiam regularem, dubitatis, & meritò, nobis inconſultis procedere contra [e] priuilegium Sed. Apoſt. conceſſum Eccleſiæ memoratæ. Quia verò debemus attendere non ſolùm quod modò factum ſit, ſed quid ſit potiùs faciendum; conſultationi veſtræ taliter reſpondemus, quod cùm ſecundum legem diuinam non ſit in boue arandum & aſino, nec quiſquam debeat veſtem induere de lana, linoque contextam; electionem prædictam ſublato cuiuſcunque appellationis obſtaculo irritetis, & compellatis præfatum Preſbyterum, alioſque clericos non profeſſos, vt vel B. Auguſtini regulam in eadem Eccleſia conſtitutam profiteantur, & ſeruent; aut ipſam Eccleſiam omnino [f] dimittant.

NOTÆ.

1. a *LVcanenſi.*] Luca Etruriæ ciuitas propè Lunenſes montes ſita eſt: eius meminerunt Ptolomeus, Plinius, Cicero, & alij relati ab Vghellio *tom. 1. Italiæ ſacræ, pag.* 839. In ea ciuitate vltra Eccleſiam Cathedralem, cuius mentio fit *in cap. Piſanis 19. de reſtit. ſpol. cap. cum olim 18. de præſcript. cap. 3. de ſortilegiis*, vbi notauit Cironius, eſt alia Eccleſia Canonicorum regularium extra muros, quam erexit S. Frigidianus Epiſcopus ipſius ciuitatis, vbi cum ſuis Canonicis regularibus degebat, à quo Canonici dicti ſunt Frigidionatij, non Friſionarij, vt voluit Barboſa *in rubrica de ſtatu monachor.* & *lib. 1. iuris Eccleſ. cap. 41. num.* 150. Plura de hac Eccleſia regulari tradit Gabriel Pennotus *lib. 3. hiſtoriæ Canonic. regular. cap.* 41. & *lib. 2. cap.* 45. Huius ergo Eccleſiæ Priori miſſæ ſunt quamplures epiſtolæ decretales, adductæ à Pennoto *dict. lib. 3. cap.* 41. inter quas præcipua eſt noſtra, & textus *in cap. ſuper his, de teſtib. cogendis.*

b *In Priorem eſt electus.*] Huiuſmodi Prioratus electio ſpectat ad canonicos maioris Eccleſiæ Lucanenſis, vt conſtat ex bulla Gelaſij, quam refert Vghellius *vbi ſupra, pag* 875. 2.

c *Regulam B. Auguſtini.*] Notum eſt, B. Auguſtinum non ſolùm ordinem eremiticum inſtituiſſe, verùm & Canonicorum regularium inſtituiſſe ordinem, vt pluribus relatis docent Marquez *in origine Fratrum eremi, cap. 5. §. 2.* Pennotus *integro lib. hiſtor. canonic. regul.* hanc D. Auguſtini regulam profitentur dicti Canonici Lucanenſes, vt refert Pennotus *dictis in locis.* 3.

d *Longa tempora.*] Quæ conſuetudo, ſeu potiùs corruptela non admittitur, *cap. ad noſtram, de conſuet.* & nos probauimus *in cap. monaſterium, hoc titulo*, vbi huius textus commentarium dedimus. 4.

e *Priuilegium.*] Sed ad quid hoc priuilegio opus eſt, cùm ſtatutum iure communi reperiatur, 5.

ne

ne non profeſſus eligatur in Prælatum Regularem, *cap. Abbatem* 18. *quæſt.* 2. *dict. cap. cùm monaſterium.* Huic difficultati reſpondet Cironius *in cap.* 3. *de elect. in* 5. *collect.* priuilegium hoc impetratum fuiſſe, quia quod priuilegio cautum eſt, & ſingulariter conceditur, plus timeri ſolet, & diligentiùs obſeruari, *cap. quamquam* 23. *diſt. cap. in omnibus, de conſecr. diſt.* 5. *l ſicut certo, ff. commodati.* Sed exiſtimo aliam eſſe rationem huius priuilegij; nam cùm electio Prioris Lucanenſis ad Canonicos maioris Eccleſiæ ſpectaret, vt ſuprà dixi, volebant ex ſuo Capitulo Priorem eligere, ex ratione textus *in cap.* 1. *hoc tit.* quare neceſſarium fuit priuilegium, vt Canonici maioris Eccleſiæ de Capitulo Eccleſiæ Lucanenſis Priorem eligerent.

f *Dimittant.*] *Cap.* 3. *de electione*, in quiuta compilatione, ibi: *Ad relinquendum monaſterium, vel ad faciendam profeſſionem, vt debent, monitione præmiſſâ, per cenſuras eccleſiaſticas appellatione remotâ compellendos.*

CAPVT XXVIII.

Idem [a] *I. tit. Sancti* [b] *Steph. in Cælio monte Preſbytero Card. Ap. Sed. Legato.*

QVod ſicut ex litteris tuis. *Et infrà*: Nos igitur litterarum tuarum tenore diligenter inſpecto, ſex in eis perſpeximus contineri, quorum tria contra prædictum [c] Armacan. electum, & alia tria contra eius [d] electionem facere videbantur. Primum nominatio facta de tribus, quam ex litteris tuis aliquotiens electionem appellas; contra quam, ſi electio verè fuit, antequam caſſaretur, non debuerat aliquid [e] attentari. Secundum appellatio interpoſita, quæ ſi legitima fuit, ſequentem electionem penitus impediuit. Tertium, quoniam [f] Miden. Epiſcopus, & Abbas [g] Mellifontis, qui intereſſe debuerant, ad electionem minimè conuenerunt: vnde ſi contempti fuerunt, vel ambo, vel alter, plus eorum contemptus, quàm multorum contradictio electionem prædictam debuit impedire. Quartum quia præfatus Abbas ſic electus, ante confirmationem obtentam [h] adminiſtrare præſumpſit. Quintum, quia in die conſecrationis ſuæ Ordines celebrauit, cùm nundum pallium obtineret. Sextum dilapidatio, quia tabulam argenteam alienare minimè formidauit. Verùm cùm ad primam electionem, quæ facta de tribus, dicenda videtur potiùs nominatio, non niſi quatuor de omnibus, ad quos electio pertinebat, videlicet duo ſuffragan. Eccleſiæ Armacanæ, & prædictus Abbas Mellifontis, & Archidiaconus Armacanus conuenerant, & ex illa tali nominatione nihil iuris acquiſitum fuerit nominatis, licitè procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam, præſertim in Eccleſia Armacana, cùm iuxta canonicas inſtitutiones, ſi fieri poteſt, in Cathedrali Eccleſia electio debeat celebrari. Nec talis appellatio interpoſita electionem illàm potuit impedire, cùm in ea nihil attentatum fuerit in præiudicium Regiæ dignitatis, quòd non ſimpliciter nominatio, ſed ſolenniùs electio debet [i] Principi præſentari, vt poſtulato præſtet aſſenſum, etſi ſecus aliquando per vſurpationem aliqui faciant abuſiuè. Si autem præfati Miden. Epiſcopus, & Abbas Mellifontis non contempti fuerant, ſed ad electionem vocati, ſi tamen ſine periculo potuerunt conuocari, ſiue nequiuerint, ſiue noluerint ad electionem celebrandam accedere, ipſorum abſentia electionem non potuit impedire. Quoniam ſi ad locum illum inter Hibernenſes ſecurè non poterant proficiſci, nec cæteri ad alium locum inter Anglicos tutè poterant conuenire, propter, quod tibi ſuper hoc credimus veritatem diligentiùs inquirendam, & ſi eos vocatos fuiſſe conſtiterit, ſi vocari abſque periculo potuerint, & illos noluiſſe, vel non potuiſſe ad electionem celebrandam venire, propter eorum abſentiam, ſi canonicum aliud non obſiſtat, electio ipſa non debet aliquatenus irritari. Quod ſi eos vocatos fuiſſe nun conſtiterit, ſed contemptos, infirmanda penitus erit electio taliter celebrata, niſi poſtea propter bonum pacis diligenter admoniti curauerint conſentire. Cæterùm, cùm antequam tu ad partes Hibernicas perueniſſes, illa fuerit electio celebrata, & electus ipſe ſtatim cœperit miniſtrare, tu ſatis id potes ſub diſſimulatione tranſire, cùm id, ſicut noſti, de Metropolitanis Angliæ, & Franciæ, & Alemaniæ, & aliarum partium remotarum, qui concorditer ſunt electi, Romana Eccleſia patiatur, Eccleſiarum vtilitate penſatâ: quia ſi tanto tempore, quouſque poſſet electus confirmationem cum pallio à Sede Ap. obtinere, regalia non reciperet, Eccleſia, quæ interim adminiſtratione careret, non modicum incurreret detrimentum. Super eo autem, quòd in die conſecratiouis ſuæ, antequam j Miſſar. ſolemnia finirentur, [k] Acolytum ordinauit, pro tali exceſſu eum

corripias

corripias & caſtiges, niſi fortè hoc eſſe de antiqua conſuetudine cognoueris Eccleſiæ Armacanæ, de qua ſi tibi conſtiterit, quod nunc factum eſt propter ſimplicitatem, & ruditatem gentis illius, poteris miſericorditer ſuſtinere: ſed diſtrictè ei ex parte noſtra prohibeas, ne de cætero aliquid ſimile attentetur, cùm ſolus Rom. Pontifex, qui ſicut noſti ante [l] hymnum Angelicum conſecratur, & poſtmodùm ipſe Miſſar. ſolennia incipit, & perficit conſecratus, in die conſecrationis ſuæ valeat ordines celebrare. Cæteri verò, qui inter Epiſtolam, & Euangelium conſecrantur, quia conſecratori concelebrant principaliter celebranti, ne diuidatur myſterium vnitatis, non debent tunc ordines celebrare. Præterea cùm non liceat Archiepiſcopo ſine [m] pallio conuocare Concilium, conficere Chriſma, dedicare Baſilicas, ordinare clericos, & Epiſcopos conſecrare, multùm profectò præſumit, qui antequàm impetret pallium, clericos ordinare feſtinat, cùm idem non tanquam ſimplex Epiſcopus, ſed tanquam Archiepiſcopus facere videatur. Quod autem tabulam argenteam dicitur vendidiſſe, dummodo Eccleſiam Armacanam, ſicut promiſit, reddat indemnem, æquanimiter poteris præterire, cùm id de Cleri, vel populi proceſſerit voluntate. Sanè ſecundùm ea, quæ nobis tuis litteris intimaſti, tibi præſcripto modo duximus reſcribendum: ſed cùm de circumſtantiis eiuſdem negotij valeas habere notitiam pleniorem, & nos de diſcretione tua plurimùm confidamus, in iſto negotio, & in aliis te ſic credimus auctore Domino proceſſurum, quod tuæ ſolicitudinis prudentia poterit meritò commendari, & tua legatio ad honorem, & commodum Sed. Ap. multipliciter redundabit.

NOTÆ.

1. a IDem I.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 3. id eſt, *Ioanni de Ferentino*, qui in partibus Hiberniæ Legatus miſſus fuerat ab Innocentio, cuius legationem refert Spondanus poſt Baronium *tom.* 1. *anno* 1206. *n.* 6.

b *S. Stephani.* Titulus hic eſt Preſbyteri Cardinalis ad Baſilicam S. Laurentij, vt refert Cohelius *in notit. Cardin. cap.* 6.

2. c *Armacanum.*] Armacum ciuitas eſt Archiepiſcopalis Hiberniæ, cuius Præſul non ſolùm Archiepiſcopus, verùm etiam Primas totius Hiberniæ eſt, cui etiam ſubſunt varij Epiſcopatus, quos referunt ex Scandeno, & aliis Acuña *de Primatu Brachar. cap.* 4. *num.* 20. Chopinus *lib.* 2. *Sacra pol. tit.* 2. *num.* 15. Cuiacius *in cap.* 7. *de dolo & contum.* & nos *in eodem textu.*

3. d *Electionem appellas.*] Sed non rectè; aliud enim eſt nominatio, aliud electio; in electione vnus ſegregatur; in nominatione plures cooptantur: electio præſtat ius electo ad ipſam Eccleſiam; nominatio nullum tribuit ius nominatis: alias differentias proſequuntur Petrus Greg. *de elect. cap.* 2. *num.* 20. Iulius Lauorus *variar. lucubr. eod. tit. cap.* 4. licèt aliquando in nominatione inſit electio, *l.* 2. *l. nominatorem* 26. *C. de decurionibus, lib.* 10.

e *Attentari.*] *Cap. conſiderauimus* 9. *hoc tit.* vbi commentarium huius textus inuenies.

4. f *Miden.*] Midenſis ciuitas eſt etiam in Hibernia, quæ habet Eccleſiam Cathedralem ſuffraganeam Archiepiſcopi Armacani; vnde eius Epiſcopus debebat intereſſe electioni Archiepiſcopi, iuxta ea, quæ adducimus *in cap. ſi Archiepiſcopus, de tempor. ordin.*

5. g *Mellifontis.*] Monaſterium hoc eſt Ordinis D. Baſilij, in Midenſi diœceſi, cui forſan ex priuilegio, aut conſuetudine competebat, vt eius Abbas ſuffragium præſtaret in electione Archipræſulis Armacani, vt plerumque olim eueniebat, *cap. cùm dilectus, de conſuet.* vbi dixi.

h *Adminiſtrare.*] Vnde priuandus erat iure quæſito poſt electionem, iuxta tradita *in c. noſti, hoc tit.*

i *Principi.*] Cuius conſenſus frequenter in electionibus eccleſiaſticis deſideratur, *c. cùm terra* 14. vbi probaui, *hoc tit.* & ita olim eueniebat, tam in Gallia, vt conſtat ex epiſtolis 54. & 137. Carnotenſis; quàm in Anglia, vt apparet ex epiſtolis 295. 297. & 298. Ioannis Sariſbarienſis, & refert Matthæus Pariſ. *ad annum* 1215. Tunc autem eius aſſenſus deſiderabatur, non quia electio ad eum ſpectet, nec neceſſe eſt in præſenti ſupponere Principem patronum Eccleſiæ fuiſſe, vt voluit Leo Pinellus *in cap.* 2. *de regul. num.* 192. 6.

j *Miſſarum.*] Epiſcopus dum conſecratur inter Miſſarum ſolennia, non poteſt aliquem ſacris Ordinibus initiare; ſed ſi ordines conferat, validè confert, vt docent Marchinus *de ordine tract.* 1. *lib.* 1. *cap.* 2. Diana *p.* 12. *tract. de conſecr. Epiſcop. reſol.* 44. Vnde legimus, aliquando inter Miſſarum ſolennia conſecrationis Epiſcopalis ordines fuiſſe collatos. De S. Anono Colonienſi Præſule refertur apud Surium *die* 4. *Decembris*, eodem die quo ordinatus fuit Epiſcopus, Miſſæ ſacrificium, & Ordines celebraſſe. Idem de Ioanne Conſtantienſi Præſule refert Vualfridus Strabo *in vita S. Galli Abbatis, lib.* 1. *cap.* 34. & Surius *die* 16. *Octobris*, extantque litteræ Baſilij Patriarchæ Bulgarorum ad noſtrum Innocentium, in quibus refert eodem die, quo inauguratus eſt, ſe duos vnxiſſe Metropolitanos, & alios Epiſcopos. Idemque conſtat ex geſtis ipſius Innocentij III. & refert Hallierius *de ſacris elect. fol.* 971. 7.

k *Acolytum.*] Id eſt Ceroferarium, cuius officium duplex eſt: primum deferre cereos accenſos ante Preſbyterum, cùm legitur Euangelium: ſecundum miniſtrare vinum, & aquam in vrceolis, *cap. perlectis* 25. §. *ad acolytum*, 23. *diſt.* Plura de de acolyti officio, & muneribus Vaſquez 3. *p. in* 3. *diſp.* 236. *n.* 30. Vicecomes *volum.* 3. *de ritibus Miſſæ, lib.* 1. *c.* 25. Menardus *ad D. Gregorium fol.* 271. Petrus Gregorius *lib.* 15. *ſyntagm. c.* 6. Eſpenceus *lib.* 1. *digreſſ. cap.* 8. Mendoza *lib.* 2. *pro confirmat. Concilij Illiberit. lib.* 2. *cap.* 6. Zerda *in aduerſar. cap.* 94. Franciſcus Hallierius *de ſacris elect. fol.* 381. 8.

l *Ante hymnũ.*] Ritum ordinationis Pontificis ex vetuſtiſſimo codice manuſcripto refert Menard. *ad* 9.

D. *Gregorium*, *pag.* 311. in hæc verba: *Pſallent ſecundùm conſuetudinem; procedit electus de ſacrario cum ceroſtatis ſeptem, & venit ad Confeſſionem, & poſt Litaniam aſcendunt ad ſedem ſimul Epiſcopi, & Presbyteri. Tunc Epiſcopus Albanenſis dat orationem primam, poſtmodùm adducuntur Euangelia, & aperiuntur, & tenentur ſuper caput electi à Diaconibus. Tunc Epiſcopus Oſtienſis conſecrat eum Pontificem. Poſt hoc Archidiaconus mittit ei pallium, deinde aſcendit ad ſedem, & dat pacem omnibus ſacerdotibus, & dicit: Gloria in excelſis Deo.* Vnde cùm Pontifex non ſolùm conſecretur Epiſcopus, verùm & benedicatur Pontifex, licèt conſecrari debeat eâ Miſſæ parte, quâ cæteri Epiſcopi; tamen benedictio debet dari ante hymnum, vt ex noſtro textu cõſtat, & docet Franc. Hallier. *vbi ſuprà, d. pag.* 971.

m *Sine pallio.*] vt dixi, & probaui latè *in cap. ſuffraganeis*, *hoc tit.*

CAPVT XXIX.

Idem [a] *Doln.* *Epiſcopo, & Samgneo, & de* [b] *Arden. Abbatibus.*

AVditis, & intellectis meritis cauſæ de duabus electionibus celebratis in Eccleſia [c] Baiocen. vna de R. Archid. & altera de Magiſtro R. inuenimus vtramque contra formam canonicam attentatam, cùm inquiſitis voluntatibus ſingulorum Decanus cum paucioribus in ipſum Rob. & Cantor cum pluribus in Vv. Archid. conueniſſent. Solo Cantore poſtmodùm Magiſtrum R. de Ablegiis nominante, ad noſtram fuit audientiam appellatum, ne Decanus, qui primam in electione [d] vocem habebat, ad electionem procederet ſine conſenſu totius Capituli, vel maioris, & [e] ſanioris partis ipſius, vt diſcordiæ ianua, quæ iam videbatur aperta, per appellationis obſtaculum clauderetur: ipſe verò Decanus, non habito conſenſu maioris partis Capituli, ſed longè minoris, ſubitò in electionem prorupit appellans, ne quis contra ipſam electionem aliquid attentaret; quamvis aſſereret, quod electioni factæ plures alij conſenſerunt, cùm tamen ex poſtfacto nequiuerit [f] conualeſcere, quod ab initio non valebat; quoniam electio, quæ fuerat irrita ipſo iure, per ſubſequentem conſenſum appellatione pendente non poterat eſſe rata. Eis ergo ad propria recedentibus, Cantor & alij, qui remanſerant in Capitulo, poſt illam electionem nondum [g] caſſatam, & appellationem ad nos interpoſitam, à nominatione Vv. Archid. recedentes, de nouo Magiſtrum R. abſque Rom. Pont. vel Metropolitani proprij conſcientia, cùm Subdiaconus eſſet, proceſſerunt non ſolùm eligere, verùm etiam pulſatis [h] Campanis cum proceſſione ſolenni cantando hymnum in Eccleſia deportare. Nos igitur his, & aliis, quæ coram nobis fuere propoſita, diligenter auditis, de communi fratrum noſtrorum conſilio electionem vtramque duximus irritandàm.

NOTÆ.

1. Dolenſis vrbs vbi. a DOlnenſi.] Ita corrupta huius textus inſcriptio eſt, vt non facilè vera reſtitui poſſit: vulgaris autem quæ in ſexta collectione habetur, retineri non valet; nam cùm cauſa, quæ in hoc textu diſceptatur, contigiſſet in Eccleſia Baiocenſi Prouinciæ Rhotomagenſis, eius cognitio committi non poterat Archiepiſcopo Tolerano, Primati noſtræ Hiſpaniæ. Legendum ergo eſt: *Epiſcopo Dolenſi & Sagneo Abbati de Arden.* Dolenſis ciuitas eſt in vltima ferè Britanniæ parte, cuius Præſul Comitis titulo honoratur, & per plures annos Archiepiſcopi titulo decoratus fuit, vſquedum noſter Innocentius anno 1197. Ioanni IV. Moſchino dicto, Archiepiſcopi titulum abſtulit, & Turonenſi Eccleſiæ conceſſit, à quo tempore Eccleſia Dolenſis tantùm Epiſcopalis eſt, & Turonenſis ſuffraganea: quare dum Innocentius III. in præſenti Ioanni IV. reſcribit, eum tantùm Epiſcopum appellat. Seriem Præſulum ipſius Eccleſiæ referunt Fratres Sarmat. *tom.* 2. *Galliæ Chriſt. fol.* 565. Chenu *in chron. Galliæ.*

2. b *Arden.*] Ardenſe monaſterium, vulgò *de Ardena*, eſt Ordinis Præmonſtratenſis, propè Cadomum, in diœceſi Baiocenſi, ſub patrocinio B. Mariæ conſtructum anno 1122. à Dynaſta de Ennambille, vt referunt Fratres Sarmat. *tom.* 4. *Galliæ chriſt. fol.* 76.

c *Baiocenſi.*] De ea diœceſi agemus *in cap. cùm in iure* 33. *hoc tit.*

d *Vocem.*] Tanquam Caput Capituli, vt probaui *in cap.* 2. *de reſcriptis.*

e *Sanioris.*] Ita enim procedendum erat, *cap. Cumana*, *cap. Eccleſia*, *hoc tit.*

f *Conualeſcere.*] Quia conſenſus ſuperuenit ſingulariter, non collegialiter; & Canonici nouiter accedentes cum aliis non faciebant maiorem partem Capituli, & proceſſerunt aliis non vocatis, & poſt appellationem: ex quibus omnibus cauſis non conualeſcere priorem electionem, docet Moneta *de commut. vltimar. volunt. c.* 12. *n.* 236. 3.

g *Nondum caſſatam.*] Vnde ad ſecundam procedi non poterat, ex traditis *in cap. conſiderauimus*, *hoc tit.* ex eius commentario, & ex traditis *in cap. Eccleſia*, *hoc tit.* præſens petendum eſt.

h *Pulſatis campanis.*] In receptione enim Epiſcoporum, & Abbatum, & cùm poſſeſſionem apprehendunt per intronizationem, pulſantur campanæ, *cap. in cauſa*, *de cauſa poſſeſſ.* Inde Innocentius noſter *lib.* 1. *regeſt. epiſt.* 297. ait, ruptos fuiſſe funes campanarum, ne Prælatus Flauinienſis ad Eccleſiam duceretur, in ſedeque collocaretur, ibi: *Ne poſſent ad Eccleſiam ducere, fores Eccleſiæ clauſæ ſunt, funibus ruptis campanarum.* 4.

CAP.

CAPVT XXX.

Idem *Epiſcopo, &* [a] *Grandiſiluæ &* [b] *Bellepertica Abbatibus.*

IN cauſis, quæ ad Ap. Sedem. *Et infrà*: Nimirum cùm in Eccleſia [c] Toloſana vacante duo per diſſenſionem Capituli ſui, videlicet ven. f. n. Epiſcopus [d] Conuenarum, & dil. fil. R. Archid. Agenen. nominati fuiſſent, R. Canonicus S. Licerij, Archid. & R. Canonicus S. Stephani Toloſani pro parte dicti Epiſcopi; pro parte verò altera dilectus filius Magiſter P. de Rama, & G. ſocius eius, ad noſtram præſentiam acceſſerunt, quibus ven. f. n. [e] Alban. Epiſcopum, & dil. filium H. tit. Sancti [f] Martini Preſbyterum Cardinalem deputauimus auditores, coram quibus propoſuerunt nuntij prædicti, quod cùm Capitulum Toloſ. Eccleſiæ ad tractandum de [g] electione Epiſcopi conueniſſent, duos, R. de Ponte, & M. Cellerarium elegerunt, vt quinque de eodem Capitulo eligerent electores, qui præſtito iuramento de ſubſtituendi Pont. electione tractarent; & à ſingulis de Capitulo ſtatutum eſt, & conſenſum, vt illum, quem illi quinque concorditer, vel tres ex illis eligerent, ſi perſona eſſet idonea, pro Epiſcopo, ſine contradictione qualibet, haberetur; & etiam ſtatutum fuit expreſsè, quod ſi quinque electores in vnam perſonam conuenire non poſſent, tribus ex eis concordantibus, reliqui duo illorum tenerentur ſequi aſſenſum, & electionem eorum ratam habere. Poſtmodùm verò cùm à prædictis duobus electi quinque electores fuiſſent, & ad tractandum de electione receſſiſſent in partem, & non poſſent omnes pariter in vnam perſonam concordare, tres ex eis conuenerunt in prædictum Conuenar. Epiſcopum, qui erat Archidiaconus Eccleſiæ Toloſanæ; & antequam prænuntiarent [h] nominationem ipſius, eam ſub protectione Apoſtolica poſuerunt, & demùm electionem, quam de poſtulando eodem Epiſcopo fecerant, Capitulo publicarunt; ac reliqui duo ſubſequenter tertia die, cum paucis de Capitulo, reliquis abſentibus, elegerunt prædictum Archidiaconum Agenen. Adiecerunt inſuper prædicti R. & alij nuntij memorati, quod à dilecto filio I. tit. [i] Sanctæ Priſcæ Preſbytero Cardinale Ap. Sed. Legato fuit ex parte illa ſpecialis nuntius deſtinatus: & quoniam Epiſcopus ipſe j poſtulandus erat à nobis, & Legatus nullam concedendi, vel transferendi in eum poteſtatem habeat; cùm huiuſmodi diſpenſatio Sedi duntaxat Apoſtolicæ [k] reſeruetur, ne quid contra fieret, noſtram audientiam appellauit. Nuntij verò prædicti Archidiaconi coram prædictis auditoribus è contrario reſponderunt, quod cùm prædicti quinque electores, in quos totum Capitulum eligendi tranſtulerat poteſtatem, ſeorſum de electione tractantes, inter ſe diſſiderent, ita quod contentioſæ voces eorum à fratribus, qui remanſerant in Capitulo, auditæ fuerunt, Capitulum ipſos propter huiuſmodi contentiones ſuſpectos habens, ad eos duos de Canonicis deſtinarunt, per quos inhibuerunt eis ex parte noſtra, & prædicti Legati, ne vlteriùs in facto procederent; & ita poteſtatem eligendi, quam eis commiſerant, reuocarunt, mandantes eis, vt redirent ad Capitulum, & pariter cum aliis fratribus de electione tractarent; & huiuſmodi reuocationi duo ex ipſis electoribus adhibentes conſenſum, reliquis tribus non contradicentibus, cum nuntiis Capituli ad ipſum Capitulum ſunt reuerſi; ſed alij tres vſque ad fores Capituli ſubſecuti, ab eis poſtmodùm diſceſſerunt. Capitulum verò illorum abſentiam admirantes, cùm tota die illa ipſorum præſentiam expectaſſent, ſubſequenti die [l] campanam pulſari fecerunt, ſicut moris eſt, ad Capitulum congregandum: & prædictis tribus cum paucis complicibus ſuis ſeſe contumaciter abſentantibus, Prior, Sacriſta, & maior [m] Cellerarius Eccleſiæ Sancti [n] Stephani, quia ſpeciale ſuper hoc Præpoſiti abſentis mandatum habebant, cum maiori, & ſaniori parte, conuocatis Abbatibus, [o] Prioribus, cum monachis, & aliis viris religioſis, ſupradictum R. in Epiſcopum elegerunt: exhibuerunt etiam eiuſdem Archidiaconi nuntij litteras prædicti Legati, quas nobis ſuper hoc deſtinauit. *Et infrà*: Cùm autem prædicti auditores præmiſſa nobis, & fratribus noſtris fideliter retuliſſent, nos memoratum Legatum piam intentionem in hoc facto adhibuiſſe pro certo credentes, ex ipſo tamen tenore litterarum ſuarum intelleximus, eum circumventum fuiſſe, & per ſubreptionem tacitâ veritate perpendimus elicitum, & extortum quidquid ab eo fuit obtentum, cùm in ipſis litteris non expreſſerit formam poſtulationis de Epiſcopo Conuenarum,

quæ præceſſerat, & facta erat per eos, in quos totum Capitulum eligendi tranſtulerat poteſtatem, propter quod vnanimiter, de conſenſu totius Capituli intelligitur eſſe factum: quam poteſtatem, cùm res non [p] eſſet integra, quia iam in tractatu proceſſerant electores, & tres, duobus diſſidentibus, conuenerant in vnam perſonam, Capitulum minimè potuit reuocare, præſertim ex illa cauſa, quia illi quinque erant diſcordes, cùm in tranſlatione poteſtatis illius manifeſtè fuiſſet expreſſum, quod ſi illos quinque contingeret diſſidere, electionem trium ratam haberent, & firmam. Præterea liquet eundem Legatum fuiſſe deceptum, quoniam in commiſſione ſua, prætermiſſo de electione Epiſcopi, qui erat à nobis ſolummodo poſtulandus, inquiſitionem de ſola electione Archid. ſub forma ſuperiùs expreſſa commiſit, ſuper quibus nequaquam taliter proceſſiſſent, ſi omnia ex ordine, prout fuit in veritate proceſſum, ſibi enarrata fuiſſent; vnde communicato fratrum noſtrorum conſilio, electionem ipſius Archid. non ex vitio, vel culpa perſonæ ipſius, ſed quia proceſſum eius minùs canonicum eſſe cognouimus, & ipſum Legatum multipliciter circumventum, decreuimus penitus irritandam. Quocirca diſc. v. per A. ſ. m. quat. omni gratiâ, & timore poſtpoſitis, circa perſonam Epiſcopi Conuenarum perſcrutari ſtudeatis indagatione ſollicitâ veritatem, ſi ſit vtilis & [q] neceſſaria ad regimen Eccleſiæ Toloſanæ, & idonea, tam ſcientiâ litterarum, quàm ſuæ conuerſationis exemplo, ad hæreticorum perfidiam de Toloſana diœceſi extirpandam, quæ ibi ob negligentiam [r] Præſulum miſerabiliter, & damnabiliter hactenus pullulauit; & ſi vobis ita conſtiterit, tranſeundi ad Eccleſiam Toloſanam propter vrgentem neceſſitatem, & eorundem vtilitatem auctoritate noſtra, ſublato cuiuſcumque contradictionis & appellationis obſtaculo ei licentiam tribuatis; alioquin ipſius poſtulatione repulsâ, Capitulo eiuſdem Eccleſiæ auctoritate Ap. iniungatis, vt perſonam ad hoc eligant in Paſtorem.

NOTÆ.

1. a *Grandiſilua.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. c.* 15. Monaſterium hoc eſt Ordinis Ciſtercienſis, diœceſis Toloſanæ, fundatum anno 1144. cuius mentio fit *in cap.* 33. *de reſcriptis*, & de eo plura cumularunt Manrique *tom.* 3. *annal. Ciſterc. anno* 1147. *cap.* 18. *num.* 20. Fratres Sarmat. *tom.* 4. *Gallia, fol.* 506.

2. b *Bellepertica.*] Etiam Abbatia hæc eſt Ordinis Ciſtercienſis, filia Clareuallis, diœceſis Montis Albaniæ, ad ripam Garumnæ, ſub inuocatione B. Mariæ fundata anno 1143. vt referunt de ea agentes Fratres Sarmat. *tom.* 4. *Gallia Chriſt. fol.* 144. Illuſtris. Manrique *tom.* 3. *annalium Ciſtercienſium, anno* 1143. *cap.* 8. *num.* 2.

3. c *Toloſana.*] Morte Fulcandri, & depoſitione, ſeu renunciatione Raymundi tertij, vt dixi ſuprà *in cap. per inquiſitionem*; ex tunc enim Eccleſia Toloſana cœpit pati diuiſionem, nec facilè ad concordiam reduci poterat, diuiſis Canonicis, vt in noſtro textu refertur, vſquedum electus fuit Fulco, natione Maſſilienſis, monachus Ciſtercienſis; in cuius electione Canonici ad vnitatem, hæretici ad fidem, & res Eccleſiæ ad priſtinum ſtatum redactæ fuerunt. De eo agit Manrique *d. tomo* 3. *anno* 1205. *cap.* 3.

d *Epiſcopus Conuenarum.*] Qui antea fuerat Præpoſitus Eccleſiæ Toloſanæ, vt dixi *in d. cap. per inquiſitionem.*

4. e *Albanenſem.*] Gerardum videlicet, quem ex Nouarienſi Epiſcopatu in Epiſcopum Cardinalem Albanenſem elegit Innocentius III. anno 14. ſui Pontificatus, vt refert Vghellius *tom.* 1. *Italia ſacra, in Eccleſia Alban. num.* 38.

f *Tituli S. Martini.*] Titulus iſte eſt Presbyteri Cardinalis, ad Baſilicam Sancti Petri ſpectans. Cohelius *in notit. Card. num.* 38.

g *Electione Epiſcopi.*] Adhuc enim temporibus Innocentij III. Toloſa ciuitas erat tantùm Epiſcopalis, vt probaui *in d. cap. per inquiſitionem.*

h *Nominationē.*] Ideſt electionem; ſæpè enim confunduntur nominatio, & electio, *c. quod ſicut, hoc tit.*

i *I. tituli S. Priſca.*] Ioanni videlicet, qui ſimul cum Octauiano Hoſtienſi Epiſcopo miſſus fuit Legatus in partibus Galliæ, ad cauſam matrimonij Philippi Francorum Regis, vt refert Spondanus *tom.* 1. *continuat. anno* 1201 *num.* 1. Titulus S. Priſcæ eſt Presbyteri Cardinalis, ad Baſilicam S. Pauli pertinens, de qua Cohelius *d. cap.* 6. 5.

j *Poſtulando.*] Quia qui ſunt compromiſſarij ad eligendum, habent facultatem poſtulandi, vt defendit Layman, *de Prælat. elect. cap.* 8. *per totum.*

k *Reſeruetur.*] *Cap.* 1. *de tranſlat. Epiſcopi, cap.* 3. *de officio Legati*, vbi latiùs probabimus.

l *Campanam.*] Vſus apud omnes receptus eſt, vt Capitulum congregetur pulſatione campanæ, ad actus communitatis, tam iudiciales, quàm extraiudiciales. Gloſſa *in l. obſeruari*, Maranta *de ordine iudic.* 6. *p. memb.* 1. *num.* 211. Romani ad Comitia tubâ vocabantur, ex Sabellico, & aliis probat Iulius Lauorus *in tractat. de comit.* ad balnea verò pulſatione tintinnabuli. Iuuenalis *ſatyra* 6. 6.

Tot pariter pelues, & tintinnabula dicas
Pulſari, iam nemo tubas, atque æra fatigat.

Martialis:

Redde pilam, ſonat æs thermarum.

An vbi conſuetudo viget, vt Capitulum congregetur ad ſonum campanarum, ſi alio modo congregetur, acta ſubſiſtant, diſputat Bobadilla *tom.* 2. *polit. cap.* 7. *num.* 15. & nos plura de campanarum vſu adducemus *in cap. patentibus, de priuilegiis.*

m *Cellerarius.*] Huius officij mentio extat *in cap. dilecto, de præb. cap. cùm ad monaſterium, de ſtatu monach. l. quæſitum, ff. de inſtructo vel inſtrum. l. nominatim, ff. de manumiſſis teſtam.* Concil. Aquiſgran. *can.* 40. Conſiſtit autem in diſpenſanda penu, tritico, & vino; vnde qui præpoſitus eſt diſpenſationi panis, aut vini, dicitur Cellerarius; quod officium præcipuè in monaſteriis reperitur D. Benedicti, *cap.* 31. *regula*, ibi: *Cellerarius monaſterij eligatur de congregatione.* Concil. Franco- 7.

ford.

ford. *can.* 13. *Vt cellerarij in monaſteriis auari non eligantur, ſed tales electi ſint, quales regula S. Benedicti docet.* Plora de his cellerariis regularibus Voſſius *de vitiis ſermonum lib.* 2. *cap.* 4. Benedictus Ephtenus *lib.* 3. *diſquiſit. tract.* 7. *diſquiſit.* 4. à quibus qui in Eccleſiis Cathedralibus præpoſitus eſt, aut emendis, ſeu cuſtodiendis rebus eſculentis, & poculentis, ſiue vt rationes ſaluæ ſint, dicitur Celleratius. Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch. q.* 2. *præmiali*, §. 5. *num.* 15.

n *Stephani.*] Eccleſia Cathedralis Toloſana dicata eſt D. Stephano, vt refert Chenu *vbi ſuprà.*

o *Abbatibus & Prioribus.*] Quibus competebat temporibus noſtri Innocentij electio Epiſcoporum, *cap. cùm Eccleſia, de cauſa proprietatis.*

p *Res non eſt integra.*] Quando res integra dicatur, vel non, dicemus *in cap. gratum, & relatum, de offic. delegati.*

q *Vtilis & neceſſaria.*] Iſtæ cauſæ, videlicet euidens vtilitas, & incuitabilis neceſſitas, concurrere debent, vt tranſlatio de vna Eccleſia fiat ad aliam, *cap. inter*, vbi latè dicemus, *de tranſlat. Epiſcopi.* 8.

r *Præſulum.*] Fulcandri videlicet, & Raymundi tertij, ob quorum deſidiam hæreſis Albigenſium in ipſam Eccleſiam, & Comitatum Toloſanum irrepſit, vt diximus *in d. cap. per inquiſitionem*, & refert Manrique *tom.* 3. *annalium, anno* 1205. *cap.* 5. Quæ ad hunc textum ſpectant, adduxi *in cap. cauſam* 8. *hoc titulo.* 9.

CAPVT XXXI.

Idem [a] *Florentino Epiſcopo.*

CVm Eccleſia [b] Vulterana debito Canonicorum obſequio longo fuiſſet tempore deſtituta, ven. f. n. Vulteranus Epiſcopus volens miniſtrorum defectum in eadem Eccleſia reſtaurare, Canonicos quoſdam elegit, & [c] inſtituit in eadem, quos reſidentes Canonici recipere noluerunt, aſſerentes, quod talis electio fuerat in eorum præiudicium attentata. Cúmque ſuper hoc ſuam ad nos idem Epiſcopus querimoniam deſtinaſſet, cauſam ipſam tibi commiſimus fine canonico terminandam, &c. *Et infrà*: Nos verò vtriuſque partis atteſtationibus, & rationibus diligenter inſpectis, de communi fratrum noſtrorum conſilio præſentium tibi authoritate mandamus, quatenus ſuper primo articulo petitionis Epiſcopi, in quo poſtulauit à te, vt prænominatos Canonicos ab iniuria, quæ ei ſuper electione Canonicorum Vulteranæ Eccleſiæ infertur, prohiberes, ab impetitione ipſius Epiſcopi ſæpedictos Canonicos appellatione poſtpoſitâ abſoluere non poſtponas: quia ſicut iuris regula dicit, non videtur iniuriam facere, qui vtitur iure ſuo, cùm per teſtes longè melius ſit probatum, quod Canonici ſupradicti hoc iure vſi fuerint, quàm Epiſcopus memoratus. In ſecundo quoque præſcriptæ petitionis articulo, quo idem petebat Epiſcopus, vt dicti Canonici ipſum iure electionis vti liberè paterentur, abſoluere ſtudeas Canonicos ſæpedictos, maximè ſi ſit notorium, quod in Tuſcia generalis conſuetudo ſeruetur, vt in Cathedralibus Eccleſiis ſolum Capitulum, irrequiſito Epiſcopo, eligendi Canonicos habeat facultatem.

NOTÆ.

1. FLORENTIA VBI.

a F*Lorentino.*] Florentia Etruriæ caput, & Metropolis eſt, Magnorum Ducum inclyta ſedes, cuius deſcriptionem tradit Franciſcus Schotus *in itiner. Italiæ, pag.* 206. iam ab anno 56. ciuitas Epiſcopalis legitur, licèt aliquando graſſantibus bellis deſtituta Paſtore fuiſſet: poſteà Martinus V. anno 1410. in Archiepiſcopalem erexit, adiunxitque vt ſuffraganeos Piſtorienſem, Feſulanum, Burgenſem, Cellenſem, ac Summuniatenſem, vt latè eius Præſules recenſens tradit Vghellius *tom.* 3. *Italiæ ſacræ.* Huius Eccleſiæ Epiſcopis plures decretales epiſtolę miſſæ reperiuntur, vt *in cap.* 3. *de officio ordin. cap. per tuas* 7. *de maiorit. & obed. cap. cauſam* 19. *de teſtibus, cap.* 3. *de dilat. c. inter* 8. *de donation. c. quod Dei* 5. *de ſtatu monach.* Præſens decretalis miſſa eſt Ioanni, qui ex Veriternenſi Eccleſia, vbi Canonicus erat, aſſumptus fuit in Epiſcopum Florentinum anno 1205. & vixit vſque ad annum 1230. cui vt viro integerrimo varia commiſit negotia Innocentius noſter, vt conſtat ex adductis ab Vghellio *vbi ſuprà*, *n.* 33.

2. b *Vulterana.*] Ciuitas Vulterana, aliàs Vulterenſis dicta, eſt in Regno Neapolitano, in terra Samnitum, ſupra altiſſimos montes, qui Tremuli vocantur, ſita; habet Eccleſiam Cathedralem ſuffraganeam Archiepiſcopi Beneuentani: tradit Cironius *in cap.* 2 *de officio Archid. in* 5. *collect.* in qua Eccleſia noſtri textus caſus contigit. VVLTERANENSIS CIVITAS VBI.

c *Et inſtituit*] In hoc maximè peccauit contra receptam conſuetudinem Eccleſiæ Vulteranæ, cùm in ea inſtitutio tantùm ad Archidiaconum ſpectet, *c.* 2. *de offic. Archid.* vbi in ſimili ſpecie Epiſcopo Vulterano in hæc verba reſcribitur: *Quid ad Archidiaconi ſpectat officium, in epiſtola B. Iſidori, & Ordinis Romani ſtatutis, necnon & conſtitutionibus aliis inuenitur expreſſum; vnde non ſine ratione miramur, quod cùm dil. f. Magiſter Vuido Archid. Eccleſiæ tuæ, occupatus Cancellaria noſtræ ſeruitiis, in Archidiaconatu ſuo perſonaliter miniſtrare non poſſit, ac propter hoc commiſerit dilectis filiis Vulterano Capitulo vices ſuas: tu, ſicut eodem accepimus conquerente, cùm examinatio, præſentatio, ac inſtallatio Clericorum, ſiue de beneficiis, ſiue dignitatibus hic agatur, pertineat ad eundem, eodem, ac procuratoribus ſuis irrequiſitis, omninò ipſos inſtituis pro tuæ arbitrio voluntatis, alias ſuper officio ſuo* 3.

grauis eidem & iniurioſus exiſtens. Vt igitur quod per ſeipſum modò non poteſt, per alios liberè proſequatur, f.s.p. A.ſ.m. quatenus procuratores ipſius in his, quæ iure ſcripto, vel approbata conſuetudine ad ſui Archidiaconatus officium ſpectare noſcuntur, beneuolo ſtudeas fauore proſequi, attentiùs prouiſurus, vt eos in præmiſſis, & aliis ad officium ſuum ſpectantibus non impedias, nec patiaris, quantum inte fuerit, ab aliis impediri.

COMMENTARIVM.

4. CONCLVSIO PROBATVR. EX hoc texto talis depromitur concluſio. *Si ad Capitulum conſuetudine ſpectat collatio præbendarum, Epiſcopus eas conferre non poteſt.* Probant textos *in cap. a collatione, de appellat. in 6. cap. finali de ſupplenda neglig. cap. poſtulaſti, de conceſſ. præb. cap. fin. de inſtitutionib. cap. innotuit, cap. ea noſcitur, de his quæ fiunt à Prælatis, cap. ex frequentibus, cap. cùm veniſſent, de inſtitutionib. cap. cùm ex iniuncto, de hæreticis, cap. quod quibuſdam, de fideiuſſorib. cap. 3. de exceſſ. Prælat. cap. quia, §. verùm, de magiſtris.* Illuſtrant Duarenus *lib. 3. de ſacris, cap. 4.* Selua *de beneficiis p. 2. q. 22. caſu 4.* Garcia *eod. tract. p. 5. cap. 4. ex num. 13.* Gonzalez *ad regul. 8. gloſſa 45. num 5.* Quintanadueñas *lib. 1. eccleſiaſt. cap. 5. num. 4.* Lotherius *lib. 2. de re benef. q. 21.* plures congeſti à Batb. *de canonicis cap. 14.* quibus addendi ſunt I. Darris *de benef. cap. 6.* Michael Rouſſelius *lib. 3. hiſt. iuriſd. Pontif. cap. 4.* & *lib. 2. cap. 11.* Valenſis *lib. 1. de beneficiis, tit. 9. num 4.*

5. IMPVGNATVR PRÆSENS DECISIO. Sed huius textos deciſio difficilis redditur ſequenti iuris conſideratione: Præbendarum, & omnium beneficiorum, quæ in alicuius diœceſi conſiſtunt, collatio ad ipſum Epiſcopum, in cuius Epiſcopatu reperiuntur, ſpectat, & ea conferre valet, *cap. nullus, cap. omnes 16. q. 7. cap. decernim. cum tribus ſequentibus, 10. q. 1. cap. ex iniuncto 10. de hæreticis, cap. cùm olim, de maiorit. & obed.* & ſi Capitulum intendat collationem ad ipſum ſpectare, ſimul cum Epiſcopo admittitur, *d. cap. cùm olim:* igitur nunquam ad Capitulum tantùm ſpectat collatio præbendarum. Augetur primò hæc dubitandi ratio ex eo, quia in præſenti caſu ex alio capite, iure videlicet deuoluto, collatio præbendarum, quæ longo tempore vacauerant, vt ex textus ſerie conſtat, ad Epiſcopum ſpectabat; nam ex diſpoſitione Concilij Lateran. cùm per ſex menſes præbenda collata non eſt à Capitulo, ad Epiſcopum tanquam immediatum ſuperiorem ius conferendi deuoluitur, *cap. 2. cap. finali*, vbi dicemus, *de ſupplend. neglig. cap. 2. de conceſſ. præb.* poſt alios docet Valenſia *de benef. lib. 2. tit. 20.* ſed in noſtro textu præbendæ vacauerant per longum tempus, quod diuturnum, & decennium ſignificat, *l. penult. de prætor. ſtipulat. l. 1. ff. de riuis, l. ſi finita, §. 1. ff. de damno infecto, l. diuturna, ff. de legib. l. 4. C. de præſcrip. long. temp.* Cuiacius *de diuerſ. tempor. præſcript. 2. p. cap. 26.* Albericus Gentilis *de temporum appellat. cap. 10.* igitur in præſenti caſu ad Epiſcopum iure deuoluto collatio canonicatuum ſpectabat. Secundò difficilis eſt noſter textus, dum docet, Canonicos ratione conſuetudinis in prouincia Tuſciæ præſcriptæ poſſe conferre præbendas in ſua Eccleſia, irrequiſito Epiſcopo; nam hæc conſuetudo iuri communi expreſsè aduerſatur, vt liquet ex ſuprà dictis: ſed conſuetudo iuri communi contraria, niſi ſit legitimè præſcripta, attendi non debet, *cap. cùm dilectus, de conſuet.* igitur in noſtro textu non ſufficiebat probare conſuetudinem introductam eſſe, niſi ſimul conſtaret eam legitimè præſcriptam eſſe. Augetur vltimò hæc difficultas ex eo, quia conſuetudo generalis non protrahitur ad loca particularia, niſi in eis obſeruata fuerit, *cap final. de officio Archid. cap. ſuper eo, de cenſibus:* igitur licèt in præſenti textu conſuetudo generalis Tuſciæ probaretur; ſi tamen non conſtabat in Vulterana Eccleſia eſſe obſeruatam, eius ratione Canonici eam tueri non debebant.

6. COLLATIO PRÆBENDARVM AD QVEM SPECTET. Quibus difficultatibus non obſtantibus, vera eſt præſens Innocentij deciſio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, iure communi inſpecto, in Eccleſiis Cathedralibus collationem præbendarum ad Capitulum ſimul, & Epiſcopum ſpectare: pro qua ſententia expenduntur communiter textus *in cap. fin. de ſupplend. neglig. cap. ea noſcitur, de his quæ fiunt a Prælat. cap. poſtulaſti, de conceſſ. præb. cap. quia nonnulli, §. verùm, de magiſtris, cap. à collatione, de appellat. in 6.* Sed licet prædicta doctrina vera ſit ex ea ratione, quia cùm Epiſcopus & Capitulum vnum corpus conſtituant, *cap. nouit, de his quæ fiunt à Prælat.* & æquum ſit vt ſimul conueniant ad collationem; tamen nullo ex prædictis iuribus probatur: illa enim iura loquuntur ſecundùm conſuetudinem, ac ius ſpeciale Eccleſiæ, de qua agebatur; & quidem narratiuè, non diſpoſitiuè, vt defendunt Garcia *de beneficiis 5. p. cap. 4.* Lotherius *d. lib. 2. cap. 21.* Barboſa *d. cap 14.* Qui eam rationem expendunt, quia præbendæ Eccleſiæ Cathedralis præſumuntur dotatæ ex bonis communibus Eccleſiæ, & Epiſcopi; vnde ſiue hoc expreſsè conſtet, ſiue præſumatur, æquale ius vtrique competere debet; ita tamen, vt Capitulum vnam vocem habeat, Epiſcopus verò aliam, ideſt, vt æquale ſuffragium habeat Capitulum, ſiue eius maior pars, ac habet Epiſcopus, *cap. paſtoralis, de reſcriptis*, vbi Gloſſa *verbo Plures, cap. ſcriptum, §. & ſi partes, hoc tit.* vbi Abbas, *cap. poſtulaſtis, §. ad quod breuiter, de conceſſ. præb.* Gloſſa *in Clement. plures, de iurepatron.* argomento textos *in l. liber homo, §. Titius, ff. de hæred. inſtit. l. pater filio, ff. de vulgari, l. ſi quis filio, ff. de vſufructu accreſcendo.*

7. QVID EX CONSVETVDINE ET IVRE NOVO. Sed licèt hæc ita procedant inſpectâ iuris communis ratione, tamen conſuetudine, præſcriptione, ſeu ſpeciali Eccleſiæ ſtatuto contrarium introduci valet, videlicet vt ad Capitulum tantùm, vel contra, ad Epiſcopum ſolum collatio præbendarum ſpectet, *cap. ex frequentibus, de inſtitut.* Garcia & Barboſa *vbi proximè*, Selua *de benefic. d. q. 22. num. 32.* Vnde ſi conſuetudine introductum ſit, vt ad Capitulum tantùm ſpectet collatio præbendarum, Epiſcopus in ea collatione ſuffragium non habet, vt in noſtro textu docetur: hodie tamen poſt regulam 8. aliàs 9. Cancellariæ, præbendæ, quæ vacant in menſibus ordinariis, videlicet Ianoario, Februario, Maio, Auguſto, Octobri, & Nouembri, conferuntur à R. Pontifice abſque eo, quod Epiſcopus, ſeu Capitulum aliquod ius in ſupradictis menſibus habeant: vacantes verò in reliquis menſibus debent ſimul à Capitolo & Epiſcopo conferri alternatiuè, vt vno conferente alter eligat ſequenti vice. Hæc tamen procedunt, niſi Epiſcopus impetrauerit alternatiuam à R. Pontifice; nam tunc incipiente Pontifice à menſe Ianuarij, Epiſcopus habet Februarium, & ſic de ſingulis menſibus ſequentibus dicendum eſt: plura de hac alternatiua

congeſſit

congeſſit Barboſa *d. cap. 14. num. 13.* Ex qoibus apparet vera ratio præſentis deciſionis; nam cùm in præſenti caſu conſtaret, ex conſuetudine Tuſciæ Canonicis Vulteranis competere collationem præbendarum in ſua Eccleſia, nullo modo Epiſcopus poterat Intendere ius conferendi ad ipſum ſpectare, & ſic iuſtè Innocentius III. illi ſilentium imponit, cùm conſuetudo in rebus à iure poſitiuo prouenientibus non leuis auctoritatis ſit, *cap. finali, de conſuet. l. 2. C. quæ ſit longa.* Quare ius conferendi præbendas Capitulo competere poteſt ratione conſuetudinis, *ex c. dilectus, de conſuet.*

8. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS. Nec prima difficultas ſuprà adducta aduerſatur, quia procedit ceſſante conſuetudine, aut ſimiliore ſpeciali; præſens verò deciſio locum habet adſtante conſuetudine, quæ valet ius poſitiuum abrogare, & ius conferendi præbendas Capitulo tribuere, *d. cap. cùm dilectus.* Nec augmentum ipſius difficultatis obſtat, nam conſtitutio Concilij Lateran. locum habet in Eccleſiis, vbi certus & determinatus eſt numerus præbendarum, non verò ſi certus numerus præſcriptus non ſit, *cap. ex parte, de conceſſ. præb.* Vnde cùm in hoc textu, vt rectè ſupponit Gloſſa, quam omnes ſequuntur, non eſſet certus Canonicorum numerus, nunquam ex iure deuoluto potuit collatio præbendarum ad Epiſcopum pertinere. Nec obſtat ſecunda difficultas, quia ſupponimus conſuetudinem, de qua in hoc textu, eſſe legitimè præſcriptam per ſtatutum à iure tempus cum titulo, ex regula textus *in c. 1. de præſcriptionibus in 6.* vt Abbas notauit in præſenti, *num. 6.* Cùm autem agatur in hoc textu de iure alteri quæſito tollendo, potiùs præſcriptio, quàm conſuetudo debet appellari; & cùm ad hoc vt inferior acquirat ius conferendi contra ordinarium habentem fundatam intentionem de iure communi, requiratur præſcriptio quadragenaria cum titulo, ex traditis à Garcia *d. cap. 4. num. 91.* ita vt Capitulum contra Epiſcopum hoc ius eligendi acquirat, debet quadragenaria præſcriptione muniri. Nec augmentum huius difficultatis refragatur, nam potiùs verum eſt, conſuetudinem generalem vnius prouinciæ debere obſeruari in Eccleſiis ipſius, in quibus non eſt alia ſpecialis conſuetudo; quia tunc ſpecialis derogat generali; eà autem ceſſante attendi debet conſuetudo generalis, *d. cap. ſuper eo:* itadit Barboſa *in præſenti, circa finem*; videndus etiam eſt Henricus Bohic. *in cap. innotuit, de his quæ fiunt à Prælatis.*

CAPVT XXXII.

Idem *Abbati S. Victoris, Decano Pariſienſi, & Mag. R. de Coizon, Canonico Nouiomenſi.*

CVm dilect. fil. H. Archidiaconus[b] Morin. & Magiſter H. Attebaten. Canonicus Morin. electi procuratores, & B. Morin. Canonicus ad Sed. Ap. acceſſiſſent, procuratores ipſi proponere in noſtra præſentia curauerunt, quod Eccleſiâ Morin. Epiſcopi ſolatio deſtitutâ, Canonici eiuſdem Eccleſiæ de Paſtoris ſubſtitutione tractantes, in dil. fil. A. Preſbyterum, G. diac. T. Subdic. Canonicos Morin. poteſtatem eligendi Epiſcopum vnanimiter[c] contulerunt, iuramento interpoſito promittentes, vt illum reciperent in Paſtorem, quem de gremio ipſius Eccleſiæ ducerent in Epiſcopum eligendum: qui poſtmodùm examinatis voluntatibus ſingulorum, Ioannem Archid. eiuſdem Eccleſiæ, virum litteratum, prouidum & diſcretum in Epiſcopum elegerunt, & eadem electione à Capitulo communiter approbatâ, à Metrop. ſuo pariter petierunt, vt electionem confirmaret eandem: qui tam electionem, ac electi perſonam diligenter examinans, quàm etiam ſuper ipſius ætate, de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum, inquirens ſolicitè veritatem, per ſententiam declarando electum ipſum minimè ſuſtinere in ætate defectum, electionem de ipſo factam, vtpotè canonicè celebratam, ſolemniter confirmauit, qui poſteà[d] regalibus receptis à Rege, ad petitionem eiuſdem Capituli à v. f. n. Attebaten. Epiſcopo de mandato Metropolitani prædicti fuit in Preſbyterum ordinatus, & aliquamdiu nullo contradicente, liberam, & pacificam, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus adminiſtrationem obtinuit in Eccleſia Morinen. vnde procuratores ipſi à nobis humiliter petierunt, vt iis, qui poſt hæc omnia inuidiæ ſtimulis agitati, contra factum proprium temerè veniendo, aduersùs electum ipſum materiam diſcordiæ ſuſcitare præſumunt, ſilentium imponentes, & memoratam electionem, tam concorditer celebratam & confirmatam, ſolemniter approbantes, eidem faceremus electo munus[e] conſecrationis impendi; multorum ſuper hoc non ſolùm Abbatum, & Capellanorum ciuitatis, & diœceſis Morin. ſed etiam aliorum Preſbyterorum nobis litteris præſentatis, qui ſuper præmiſſis omnibus teſtimonium perhibentes, electum ipſum de litteratura, diſcretione, ac honeſtate reddiderunt apud nos multipliciter commendatum. Quin immò & electorum ipſorum ſuper hoc nobis litteras obtulerunt, quibus erat litterarum illarum de verbo ad verbum, ſicut iidem aſſerunt electores, tenor inſertus, quæ de poteſtate ipſis tradita iuxta præmiſſam formam confectæ in

Capitulo fuerant, & [f] ſigillo Capituli ſigillatæ. Verùm ſupradictus B. qui contra electum venerat memoratum, propoſuit ex aduerſo, quod in ſupradictos tres ſub hac forma, iuramento præſtito, fuerit eligendi conceſſa poteſtas, vt Capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus, vel maiori & ſaniori parte de gremio ipſius Eccleſiæ nominatum eligerent in Paſtorem. Electores ipſi terminos poteſtatis ſibi traditæ non ſeruantes, prædictum Archidiaconum eligere præſumpſerunt, quem pauci de Capitulo nominarant. Vnde Canonici Morin. poſtmodùm admirantes, qualiter Archidiaconus electus fuerat memoratus, cùm plures eſſent in eadem Eccleſia digniores, ſuper electionis proceſſu inuicem colloquendo, cœperunt ferè omnes publicè profiteri, quod nullatenus Archidic. nominauerant ſupradictum: & reputantes ſe illuſos in hac parte, quod ſuper hoc factum fuerat, per eum, cui ſuas litteras teſtimoniales aſſignarunt, noſtro curauerunt Apoſtolatui reſerare. Qui coram nobis ſolicitè poſtulauit, vt eadem electione caſſatâ faceremus ipſi Eccleſiæ de perſona idonea canonicè prouideri; cùm omnes ferè Canonici Morin. ſicut aſſeruit, ſint parati præſtito iuramento firmare, quod præfatum Archid. nunquam in Epiſcopum nominarunt: & legitimè poſſet oſtendi, quod iuxta præmiſſam formam ſupradictis tribus collata fuerit auctoritas eligendi, vt videlicet de gremio Eccleſiæ illius eligerent eum, in quem omnes, vel maior & ſanior pars Capituli conſentirent; aſſerens idem B. ſe nihilominus probaturum, quod ſæpedictus electus pateretur in ætate defectum. Nos verò his, & aliis, quæ fuerunt hinc inde propoſita coram nobis, diligenter auditis, quòd res pernicioſa eſſet exemplo, ſi per ſubreptionis aſtutiam quis aſcenderet ad apicem dignitatis, de conſilio fratrum noſtrorum ita duximus prouidendum, vt præſtito à contradictoribus iuramento, quod ipſi contra præfatum electum [g] malitioſè non moueant huiuſmodi quæſtionem, prædicti tres electores iuramenti vinculo aſtringantur dicere veritatem, quot ex Canonicis examinationis tempore in præfatum Archid. conuenerunt; & ſi tres ſimul, aut duo ſaltem ex ipſis iurati dixerint, maiorem Canonicorum partem in ipſum Archid. conueniſſe, vos contradictoribus ſilentium imponatis, cùm contra hoc eorum eſſet probatio inſufficiens, eo quod ſinguli eſſent in ſuis teſtimoniis ſingulares. Si verò per eorum depoſitiones conſtiterit, ſæpedictum Archid. extitiſſe à paucioribus nominatum, tunc demùm ſolicitè auditis quæ vtraque pars propoſuerit ad probandam formam, ſecundùm quam eligendi poteſtas præfatis tribus electoribus aſſeritur fuiſſe conceſſa, ſi fuerit ſufficienter oſtenſum, quod illum de gremio Eccleſiæ ſecundùm formam ſibi datam debeant eligere, in quem omnes, vel maior & ſanior pars Capituli conuenirent, vos electionem ipſius Archid. omninò caſſetis, & faciatis Eccleſiæ Morinen. per electionem canonicam de perſona idonea in [h] Pontificem prouideri: alioquin, quod de ipſa factum eſt, ratum habentes, contradictores ab eius impetitione per cenſuras eccleſiaſticas, appellatione remotâ compeſcatis, præfatumve B. præbendâ Morin. Eccleſiæ ſpoliantes, qui ſe ad hanc pœnam, ſi forſan in probatione defecerit, [i] obligauit, nonobſtante, quod ſuper ætatis defectu obiectum eſt contra illum, cùm idem Canonicus huic obiectioni non multùm inſtiterit, & ſuper hoc à Metropol. fuerit [k] iudicatum; cuius ſententia in rem tranſiit iudicatam, cùm infra [l] decendium non fuerit legitimâ prouocatione ſuſpenſa.

N O T Æ.

1. a *Idem.*] Ita reſtituenda eſt hæc inſcriptio ex Antonio Auguſt. in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 17. De Abbate S. Victoris egi *in cap. ex inſinuatione, de reſcriptis*: de Pariſienſi Eccleſia *in cap. final. eod. tit.* De Nouiomenſi *in c. Capitulum, hoc tit.* ex quibus illuſtranda eſt hæc inſcriptio.

2. b *Morin.*] Morinum, ſeu Morinenſis ciuitas, eſt in Belgica Romana, Taruana dicta, vt refert Bucherus *in Belgic. Rom. pag.* 609. *cap.* 1. Habet Eccleſiam Cathedralem, cuius mentio fit *in cap.* 2. *de alienat. iudic. cap. ex parte, de appellat. cap.* 1. *de ſolut.* Eius Præſulum catalogum refert Henricus Huntidunenſis *in annalib. Anglicis.*

3. c *Contulerunt.*] In tres enim, aut quinque ſuper electione compromitti valet, *cap. in cauſis, hoc tit.* in vnum tamen compromitti non poſſe, *ex cap.* 4. *hoc tit. in* 5. *collectione*, probat Cironius *ibi*, licèt aliod obſeruari poſſe in electione Imperatoris defendat Viecherus *de elect. Regis Rom p.* 94.

d *Regalibus receptis.*] Plerumque enim Reges Regalia Epiſcopis concedunt, iuramento fidelitatis ab eis recepto: vnde cùm Rex Regalia obtineret in Eccleſia Morinenſi, vt probat Chopinus *lib.* 1. *ſacra polit. tit.* 7. *num.* 1. ideo Rex potuit ea concedere Epiſcopo electo; ex hoc autem textu rectè probat Chopinus *vbi ſupra, num.* 22. quod licèt Rex in Eccleſia ius regaliæ habeat, non tamen ex eo electionem Prælati ad ipſum ſpectare. 4.

e *Conſecrationis.*] A prædicto Archiepiſcopo, vel tribus Epiſcopis, iuxta ea, quæ adducimus *in cap. ſi Archiepiſcopus, de temp. ordin.*

f *Sigillo Capituli.*] Quælibet enim Eccleſia habet ſuum ſigillum, de quo nonnulla dabimus *in cap. dilectus, de exceſſib. Prælat.*

g *Malitioſè.*]

g *Malitioſè.*] Quando in caoſis ſpiritualibus præſtetur calumniæ iurameotum, dicemus *in cap. licèt, de iuramento calumniæ.*

h *Pontificem.*] Id eſt Epiſcopum ; Epiſcopi enim plerumqoe in iure noſtro appellantur Pontifices, vt etiam probaui *in cap. 1. de poſtulat. Prælat.*

i *Obligauit.*] Aliàs arbitrariâ pœnâ eſſet pleƈtendus vt calumniator, *cap. 1. de calumniatorib. cap. ſuper his, de accuſat.*

5. k *Iudicatam.*] Hoc textu moti Abbas Panormit. *in cap. lator, num. 5. & in cap. cùm Bertholdus, num. 28. de re iudicata*, Couarr. *in 4. 2. p. §. 12. num.* 14. exiſtimarunt ſententiam prolatam io cauſa beneficiali traoſire in rem iudicatam, itavt poſteà retractari non poſſit. Sed contrarium, videlicet ſententiam prolatam in cauſa beneficiali non tranſire in rem iudicatam, docuerunt Felinus *in d. cap. lator, num.* 14. plures relati à Couar. *vbi ſuprà, num.* 12. pro quibus facit, quod valet argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale: ſed in matrimonio Carnali ſententia prolata non tranſit in rem iudicatam, *d. cap. lator, cap. ſenor, de re iudic. cap. cauſam* 14. *de præſumpt.* D. Ioànnes de Larrea *allegat.* 63. *num.* 12. igitur nec in beneficiali debet traoſire. Hoc tamen Interpretum diſſidium ita componendum eſſe exiſtimat Balboa *in d. cap. lator, num.* 39. videlicet ſeotentiam in cauſa beneficiali latam, quoad eum, qui ſuccubuit, & condemnatus eſt, tranſire in rem iudicatam elapſo tempore appellationis; quoad alium verò, qui obtinuit, non tranſire in rem iudicatam. Diſcriminis rationem ex eo reddit, quia qui ſuccubuit, & oon appellauit, potuit renuntiare iuri ſuo; qui verò obtinuit iniuſtè, cum vitio retinet, & ſic quoad eum non poteſt ſententia io iudicatum tranſire.

l *Decendium.*] Vox barbara, legendum eſt decennium, vt notauit Cuiacius *in cap. ſignificauerunt, de teſtib. & atteſtationibus*; quo modo etiam emendandus eſt textus *in cap. quoad conſultationem, de re iudicata*; vbi de decenoio ad appellandum agemus. 6.

Pro huius textus interpretatione videnda ſunt quæ adduximus *in cap. cauſam 8. hoc tit.*

CAPVT XXXIII.

Idem *Epiſcopo* [a] *Baiocenſi.*

CVm in iure peritus exiſtas, & copiam habeas peritorum, non poſſumus non mirari, quòd ſuper quibuſdam iuris articulis nos conſulere voluiſti, qui nihil, aut modicùm [b] dubitationis continere noſcuntur. Primus ſiquidem tuæ conſultationis articulus continebat, quod cuiuſdam Eccleſiæ [c] Decano defuncto, eiuſdem loci Capitulum ſub hac forma in ſeptem ex ipſis Canonicis compromiſit, vt illum, quem ex ſe, vel ex aliis de gremio ipſius Eccleſiæ omnes pariter, vel maior eorum pars eligerent, idem Capitulum reciperet in Decanum. Verùm cùm vnus ex illis ſeptem à tribus ipſorum; & alius, qui non erat de numero eorundem, à tribus aliis in Decanum fuerint nominati, à nobis tua fraternitas requiſiuit, vter eorum aſſumi debeat à Capitulo in Decanum? Super quo taliter reſpondemus, quod is, qui de numero ſeptem à tribus eorum dignoſcitur nominatus, iuxta compromiſſi tenorem debet in Decanum aſſumi, dummodo electioni de ſe factæ conſentiat, & aliquod canonicum non obſiſtat.

NOTÆ.

1. a Baiocenſi.] Baiocenſis, ſeu Baiocaſis, ciuitas eſt Galliæ, cuius popoli Baiocaſini dicuntur à Gregorio Turon. *lib. 5. hiſtor. cap.* 27. Habet Eccleſiam Cathedralem B. Mariæ dicatam, & in ea obtinet ius Regaliæ Galliæ Monarcha, vt refert Chopinus *de ſacra polit. lib. 1. tit.* 7. eſt ſuffraganea Archiepiſcopi Rhotomagenſis, vt referunt Fratres Sarmat. *tom. 2. Gallia, fol.* 332. Eius mentio fit *in cap. dilectus, de officio Ordin.* Roberto de Ablagel eius Præſuli reſcribit in præſenti Innocentius, vt iam notarunt Fratres Sarmat. *vbi ſuprà.* Præſentis decretalis alia pars extat *in cap. cùm in iure, de offic. deleg.* & reperitur io tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 18.

2. b *Dubitationis.*] Sed nonum non eſt, res certas, nec controuerſas iterum Iureconſultis proponere, & quærere, vt firmiores reddantur, vt *in l. 1. ff. ad legem Falcidiam, l. 3. §. 1. ff. nautæ, caupones, l. quoties, C. de rei vind. l. quæris, C. de natalibus reſtit. l. ſi procuratorî 79. ff. de verb. obl.* docent Cuiacius, Corraſius & Reuardus laudati ab Olano *lib. 2. paralip. cap. 1. num.* 31. immò cùm de iure aperto Conſultus Scæuola reſpondiſſet *in l. à teſtatore 169. ff. de condit. & demonſtrat.* laudatur à Claudio eius notatore, vt poſt Cuiacium, & Fabrum notaront Pancirola *lib. 2. variar. cap.* 103. Præceptor ſemper laudandus D. Ioſephus de Retes *in d. l. a teſtatore.*

c *Decano.*] Eius dignitatem expoſui *in cap. 2. de reſcriptis.*

COMMENTARIVM.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Si ex ſeptem compromiſſariis tres eligant quartum, & ille conſentiat electioni de ſe factæ, confirmabitur electio.* 3. CONCLVSIO PROBATVR.
Quæ deciſio non habet ſimilem in iure noſtro, per argumentum tamen probari poteſt *ex cap. cùm inter, cap. cùm dilectus, cap. congregato, hoc tit. l. planè, ff. quod cuiuſque vniuerſit. l. pater 4. §. quotiens, de manumiſſis vindicta, l. vbi abſens, ff. de tutor. & curat.* cum aliis in ratione decidendi expendendis. Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti*, Ioannes Calderinus *in rep. ad hunc textum*, Vighellius *in methodo iuris canon. pag.* 336. Lambertinus *de iurepatron. lib. 2. q. 1. art.* 8. Iacobatius

de

de Conciliis lib.3. art.1. num. 119. Atellanus *lib.1. antinom.5.* Cuiacius *lib. 9. Pauli ad edictum in l. 4. ff. quod cuiuſque vniuerſ.* Robertus Beneuentanus *variar. q. 3.* Vicherus *de elect. Regis Rom. pag.* 93. Silua *de qualit.prælatinus, num* 61.

4. Impugnatur præſens aſſertio. Sed non leuiter impugnatur tradita aſſertio ſequenti conſideratiooe; nam nemo ſeipſum eligere poteſt, *cap. final. de inſtitutionib. cap. per veſtras, de iurepatronat.cap.3.de exceſſib. Prælat.* ne ambiendi dignitates detur occaſio, contra textus *in cap. in ſcripturis* 8.*q*.1.*cap. qualiter* 17. *hoc tit. l.* 1.*ff. ad legem Iuliam de ambitu*, Bartolus & Baldus *in d.l. planè* 4. Petrus Greg.*lib.1.partit. tit.*28. *cap.*3. inter dantem enim, & accipientem debet eſſe diſtinctio, *d. cap. finali, de inſtitut. cap. per noſtras, de iurepatron.* nec vna, eademque perſona diuerſo iure cenſeri valet, videlicet eligentis, & electi, *cap. debitum, de baptiſmo, l. eum qui, ff. de vſucap. l.2.ff de ſtipulat. ſeruorum*; nec quis poteſt eſſe auctor in re propria, *l.* 1. *ff. de auctoritate tutor. l.* 1. §. *fuit quæſitum, ff. ad Trebellian.* nec iudex, aut teſtis in cauſa propria aliquis admittitur, *l. vnica, C. ne quis in ſua cauſa*; electus verò dum ſe ſua voce iuuat, videtur quaſi ſibi perhibere teſtimonium, & iudicare ſe dignum eſſe: igitur in hoc textu non poterat vnus ex compromiſſariis conſentire electioni de ſe factæ ab aliis compromiſſariis, cùm ſeipſum eligat; eo enim non conſentiente, electio ab aliis facta noo valebat, cùm non fuiſſet à maiori parte celebrata; ratione autem proprij ſoſſragij ſuſtinetur: igitur primò & principaliter compromiſſarius ſe eligit, quod ius abhorret.

5. Ratio deſcidendi. Hac dubitandi ratione non obſtante, iuri, & rationi conſona eſt noſtra deciſio; nam vt electio rectè celebretur, tantùm deſideratur vt maior pars eligentium concurrat, *cap. coram, hoc tit.* nec deſideratur, vt maior pars eligendum eligat, ſed vt in eo adſit maior pars: ſed ſi ipſe electus conſentiat, maior pars in eius electione concurrit, & reperitur: ergo talis electio iure defenditur. Faciunt pro hac deciſione textus *in l. planè* 4. *ff. quod cuiuſque vniuerſ.* vbi cùm ſupponatur actorem ciuitatis decreto Ordinis, & à maiori parte Decurionum eſſe eligendum, *l. 3.ff.eod. tit.* ait Paulus: *Planè vbi duæ partes Decurionum adfuerint, is quoque quem decernunt, numerari poteſt*; ootat Cuiacius *ibi*: igitur in noſtra ſpecie is quoqoe, in quem alij tres conſenſerunt, numerari debet. Facit etiam textus *in l.vbi abſunt, ff. de tutorib. & curator.* ibi: *Non eſt dubium, quin vnum ex ſe dare poſſint.* Vnde in electione Imperatoris vnus ex electoribus poteſt conſentire ſuæ electioni, & maiorem partem facit, ex conſtitutione Caroli IV. *cap.2. aurea bulla, §.final.* & practicatum fuit in Ruperto Imperatore, qui à Moguntinenſi, Treuirenſi, & Colonienſi Archiepiſcopis electus, ſuæ electioni conſenſit, & ſic Imperator renunciatus fuit; referunt Abbas Trithemius *in chronic. anno* 1040. Paulus Langius *eod. anno*: & vnus ex patronis ab aliis præſentatus poteſt præſentationi conſentire, Silua *vbi ſuprà, num.*61. ergo ſimiliter in hoc textu vnus ex compromiſſariis ſuæ electioni poteſt conſentire, præcipuè cùm formæ compromiſſi non repugnet, ſiquidem ea fuit, vt ex ſe, vel ex aliis vnum in Epiſcopum eligerent; quare vnum ex ipſis eligendo, compromiſſi formam firmarunt.

6. Diſſoluitur dubitandi ratio. In contrarium obiecta vno ictu diſſolui poſſunt; hæc enim probant ſui ipſius electionem non valere, quod non negamus; at in hoc textu, vbi tres quartum elegerunt, non quartus ſemetipſum elegit, ſed iudicium, quod tres de ipſo tulerunt, comprobauit; & aliud eſt eligere, aliud electioni conſentire; ſicut aliud eſt manumittere, aliud manumiſſioni conſentire, *l.4. ff. de manumiſſ. vindicta*; vbi qui non poteſt manumittere, poteſt manumiſſioni conſentire; & aliud eſt vendere, aliud venditioni aſſenſum præſtare, *l.aliud* 160.*ff. de regulis iuris*; vbi alia adducit Petrus Faber. Quare licèt prohibitum ſit iure noſtro ſe eligere, non tamen prohibitum eſt electioni conſentire. Nec obſtat ambitionem præſumi in eo, quia cùm tantùm conſentit ſuæ electioni, non ſe ingerit dignitati, ſed tantùm iudicium aliorum probat.

7. Exponitur textus in cap. Cumana, hoc tit. Obſtat huic aſſertioni textus *in cap.Cumana* 50. *hoc titulo*, vbi Gregorius IX. decreuit, electum à media parte Capituli, electiooi de ſe factæ conſentire non poſſe, nec aſſentiendo augere numerum eligentium; quod expreſsè noſtræ aſſertioni aduerſatur. Huic difficultati vt occurratur, diſcrimen conſtituendum eſt inter electionem, quæ fit per viam ſcrutinij manifeſti, & quæ fit per viam ſcrutinij occulti. Primo caſu electus electioni de ſe factæ aſſentire poteſt, ſecundo verò neutiquam. Diſcriminis ratio ex eo prouenit, nam ille, qui ſcrutinio ſecreto electioni ſui conſentit, cùm neſciat ſe electum ab aliis, potiùs ſe elrgit, quàm electioni conſentit, & principaliter & directè ſuam electionem intendit: in ſcrutinio verò manifeſto, cùm iam ſit vocatus ab aliis, non ſe elrgit, ſed tantùm vocationi conſentit; vnde cùm in noſtro textu agatur de ſcrutinio manifeſto inter compromiſſarios, potuit vnus ex eis electioni de ſe factæ conſentire: textus verò *in d. cap. Cumana*, loquitur in ſcrutinio occulto, & ideò non eſt cur antinomia inter eas deciſiones detur. Docent Panormit. *in præſenti*, Azeuedo *ad Curiam Piſanam lib.2.cap.*14.*num.*7. Arellanus *dicta antinomia* 5.

CAPVT XXXIV.

Idem *Duci* [a] *Laringiæ.*

VEn. f. n. [b] Saleſburgen. Epiſcopum, & dil. fil. Abbatem de [c] Sal. & nobilem virum Marchionem Orientalem, quorundam [d] Principum nuntios ad Sed. Apoſt. deſtinatos benignè recepimus, & eis beneuolam duximus audientiam indulgendam. Litteras quoque, quas per eos quidam nobis Principes deſtinarunt, diligenter perlegi fecimus, & quæ continebantur in eis, notauimus vniuerſa. Inter cætera verò, quæ dicti Principes per eaſdem nobis litteras intimarunt, hac præcipuè obiectione ſunt vſi, dicentes, quod ven. f.n. [e] Prænestinus Epiſcopus Ap. Sed. Leg. aut electoris geſſit,

geſſit, aut cognitoris perſonam; ſi electoris, in alienam meſſem miſerat falcem ſuam, & electioni ſe ingerens, Principum derogauerat dignitati; ſi cognitoris, [f] abſente altera partium videtur perperam proceſſiſſe, cùm citata non fuerit, & ideò non debuerit contumax iudicari. Verùm nos, qui ſecundùm Apoſtolicæ ſeruitutis officium ſumus ſingulis in iuſtitia debitores, ſicut iuſtitiam noſtram ab aliis nolumus vſurpari, ſic ius Principum nobis nolumus vindicare. Vnde illis [g] Principibus ius, & poteſtatem eligendi Regem in Imp. poſtmodùm promouendum, cognoſcimus, vt debemus, ad quos de iure, ac antiqua [h] conſuetudine noſcitur pertinere: præſertim cùm ad eos ius, & poteſtas huiuſmodi ab Ap. Sede peruenerit, quæ Rom. Imperium in perſona Mag. Caroli à [i] Græcis tranſtulit in Germanos. Sed Principes recognoſcere debent, & vtique recognoſcunt, ſicut iidem in noſtra recognouerunt præſentia, quod ius, & auctoritas examinandi perſonam electam in Regem, & promouendam ad Imperium, ad nos ſpectat, qui eam [j] inungimus, conſecramus, & coronamus. Eſt enim regulariter ac generaliter obſeruatum, vt ad eum [k] examinatio perſonæ pertinear, ad quem impoſitio manus ſpectat. Numquid enim, ſi Principes non ſolùm in diſcordia, ſed etiam in concordia ſacrilegum quemcumque, vel excommunicatum, in Regem, [l] tyrannum, vel fatuum, & [m] hæreticum elegerint, aut paganum, nos inungere, conſecrare, aut coronare hominem huiuſmodi debemus? Abſit omninò. Obiectioni ergo Principum reſpondentes aſſerimus, quod Legatus noſter Epiſcopus Præneſtinus [n] approbando chariſſimum in Chriſto fil. n. Regem Othonem, & reprobando Philippum Ducem Sueuiæ, neque electoris geſſit perſonam, iuxta quod nobis per litteras ſuas quidam Principum opponebant; vtpotè qui neque fecit aliquem eligi, neque elegit, & ſic electioni ſe nequaquam ingeſſit: neque cognitoris perſonam exhibuit, cùm neutrius electionem quoad factum eligentium confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam; & ſic ius ſibi Principum nullatenus vſurpauit, aut venit contra illud. Exercuit autem denunciatoris officium, quia perſonam Ducis eiuſdem denunciauit non idoneam quoad Imperium obtinendum, non tam propter ſtudia eligentium, quàm propter merita electorum; quamvis plures ex illis, qui eligendi Regem in Imp. promouendum de iure, ac conſuetudine obtinent poteſtatem, conſenſiſſe perhibeantur in ipſum Regem O. & ex eo quod fautores Philip. abſentibus aliis, & [o] contemptis ipſum eligere præſumpſerunt, pateat eos perperam proceſſiſſe; cum explorati ſit iuris, quòd electioni plus contemptus vnius, quàm contradictio multorum obſiſtat; vnde priuilegium meruerunt amittere, qui permiſsâ ſibi abuſi ſunt poteſtate; videri non immeritò poteſt, quod iniuria huiuſmodi non obſtante, cæteri vti poterant iure ſuo. Et quoniam Dux prædictus nec vbi debuit, nec à [p] quo debuit, coronam, & vnctionem accepit; memoratus verò Rex, & vbi debuit, videlicet [q] Aquiſgrani; & à quo debuit, ſcilicet à ven. f. n. Colonienſi Archiepiſco recepit vtrumque: Nus vtique nun Ph. ſed O. reputamus & nominamus Regem, iuſtitiâ exigente. In reprobatione verò præfati Ph. Ducis Sueuiæ, propter [r] manifeſta impedimenta perſonæ, non accuſatione, ſed condemnatione potiùs fuit opus, quia non accuſatione, ſed condemnatione indigent manifeſta. Quod autem cùm in electiune vota Principum diuiduntur, poſt admonitionem & expectationem alteri partium fauere poſſimus, maximè poſtquam à nobis vnctio, conſecratio, & coronatio poſtulantur, ſicut vtraque pars à nobis multoties poſtulauit, ex iure patet pariter, & exemplo: numquid enim ſi Principes admoniti, & expectati, vel non potuerint, vel noluerint conuenire, Ap. Sed. [s] aduocato & defenſore carebit, eorumque culpa ipſi redundabit in pœnam? Sicut autem Principes, & tua Nobilitas non ignorat, quod cùm [t] Lotharius & Conradus in diſcordia fuiſſent electi, Rom. Pont. Loth. coronauit, & Imperium obtinuit coronatus, eodem Conrado tunc demùm ad eius gratiam redeunte: Nos ergò per nuncios Principum memoratorum eos duximus commonendos, vt ſicut nos à iuris ipſorum ceſſamus iniuria, ſic ipſi contra ius noſtrum ſe nequaquam iniurioſos oſtendant, ſed à præfato Duce iuſto quidem à nobis iudicio reprobato recedant, & præfato Regi O. non abnuant adhærere, niſi tunc demùm contra perſonam, vel factum legitimum aliquid ab eis obiectum fuerit, & oſtenſum. Sunt enim notoria impedimenta Ducis Sueuiæ, ſcilicet [v] excommunicatio publica, [x] periurium manifeſtum, & perſecutio diuulgata, quam [y] progenitores eius, & ipſe præſumpſerunt in Ap. Sed. & alias Eccleſias exercere: fuit enim à bonæ mem. S. [z] Papa prædeceſſure noſtro propter inuaſionem, & deuaſtationem patrimonij beati P. commonitione ſæpè præmiſſa, publicè, ac ſolemniter excommunicationis vinculo innodatus, cùm in Tuſcia moraretur; quod ipſe poſtmodùm recugnouit, dum

per

per nuntium ſuum ab ipſo prædeceſſore noſtro abſolutionis beneficium [aa] poſtulauit, & poſtmodùm ab A. tunc [bb] Sutrino Epiſcopo, quem cum Abbate [cc] S. Anaſtaſij pro liberatione ven. f. n. [dd] Saliſniter. Archiepiſcopi nos in Theutoniam miſeramus, contra formam mandati noſtri de facto ſolummodò, quia de iure non potuit, poſt ſuam electionem apud [ee] Vvarmatiam occultè ſe fecit [ff] abſolui. Vnde patet, quod fuit excommunicatus electus, & videtur non immeritò, quod adhuc ſit ex eadem cauſa excommunicationis ſententiâ innodatus, cùm prædictus Epiſcopus cum auctoritate ſua non poſſet abſoluere; auctoritate verò noſtræ delegationis, nec plus, nec aliter liceret hoc ipſi, quàm quod ei fuerit ab [gg] Ap. Sed. conceſſum. Ex eo etiam excommunionis ſententiæ ſubiacere creditur manifeſtè, quod cùm perfidus [hh] Marcoaldus, Dei, & Eccleſiæ inimicus, cum vniuerſis fautoribus, tam Theutonicis, quàm Latinis excommunicationis vulgatæ vinculis, ſuæ iniquitatis meritis ſit adſtrictus, ſicut iam vobis per litteras noſtras directas per P. iudicem Placen. ipſius Phil. nuntium intimaſſe meminimus, quas ad ipſius Phil. audientiam credimus perueniſſe; nihilominus quamvis id non tantùm ex relatione ipſius iudicis, ſed etiam per publicam famam ad notitiam eius deuenerit, eidem excommunicato non ſolùm communicat, ſed eum in malitia ſua fouet, & per nuntios & litteras ſuas exacuit furorem ipſius, vt chariſſimum in Chriſto fil. n. F. Siciliæ Regem Illuſtrem, nepotem eius, quem iam hæreditate paterna priuauit, adhuc priuet poſſeſſione materna. Idem etiam contra proprium iuramentum, ſuper quo nec conſilium à Sede Ap. requiſiuit, ambitionis vitio Regnum ſibi vſurpare præſumpſit, non alium neceſſitatis cauſâ in Regem eligere: quod vtrumque tolerabile videretur, ſi ſuper illo iuramento à Sed. Ap. conſilium requiſiſſet, quæ priùs conſuli debuiſſet, ſicut & eam quidam conſuluere prudenter, apud quam ex inſtitutione diuina plenitudo reſidet poteſtatis. Nec valet ad plenam excuſationem ipſius, ſi iuramentum illud dicatur [ii] illicitum, cùm nihilominus ſuper eo nos prius conſulere debuiſſet, quàm contra ipſum propria temeritate venire, illo præſenti exemplo, quod cùm [ii] Gabaonitæ à filiis Iſraël per fraudem ſurripuerint iuramentum; ipſi tamen cognitâ fraude noluerunt contra illud ſuâ temeritate venire. Vtrum verò iuramentum licitum ſit, an illicitum, & ideò ſeruandum, aut non ſeruandum extiterit, nemo ſanæ mentis ignorat, ad [kk] noſtrum iudicium pertinere. Quod autem Phil. de genere perſecutorum exiſtat, Principes non credimus dubitare, cùm Henricus, qui primus Imperium hoc de genere accepit, Paſchalem PP. prædec. n. cum Epiſcopis & Card. multis Romanorum præſumpſerit [ll] captiuare. Fredericus verò pater ipſius Phil. contra fel. rec. PP. A. [mm] præd. n. longo tempore ſchiſma fouit. Henricus frater ipſius Phil. qualiter ſe habuit circa interfectores ſanctæ mem. A. [nn] Leodien. Epiſcopi, quem ipſe priùs coegerat exulare ad [oo] Conradum, qui Epiſcopum [pp] Oſtien. ceperat, ſatis noſtis; quin etiam qualiter ven. f. n. [qq] Auximtanum Epiſcopum [rr] alapis cædi fecerit, & pilos de barba eius auelli, & tractari eum in pluribus inhoneſtè; qualiter quoque quoſdam familiares Eccleſiæ Rom. naſo fecerit mutilari: qualiter prædictum Salernitanum Archiepiſcopum [ss] captiuauerit, & quoſdam viros eccleſiaſticos flammis torreri fecerit; quoſdam verò viros in mare ſubmergi, ad tuam & aliorum Principum credimus audientiam perueniſſe. Inſuper ſi prædictus Dux, quod abſit, Imperium obtineret, libertas Principum in electione periret; Imperij obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur. Nam ſi, provt olim Fridericus [tt] Conrado, vel Henricus poſtmodùm Friderico; ſic nunc vel [vv] Fridericus [xx] Phil. vel Phil. Henrico ſuccederet, videretur Imperium non ex electione, ſed ex ſucceſſione deberi. Præterea cùm multi Principum ex Imperio æquè ſint nobiles, & potentes, in eorum præiudicium redundaret, ſi non niſi de domo Ducum Sueuiæ videretur aliquis ad Imperium aſſumendus. Cùm ergo nos flecti à noſtro propoſito nullâ penitus occaſione poſſimus; ſed in eo potiùs firmiſſimè perſiſtamus; & tu nobis ſæpè per litteras tuas duxeris ſuggerendum, vt eidem Duci nullatenus faueremus: Nob. tuam admonemus & exhortamur in Domino, & per A. ſ. m. quat. ſicut de gratia noſtra confidis, & nos de tua deuotione ſperamus, de cætero à præfato Duce Phil. recedas omninò, non obſtante iuramento, ſi quod ei ratione Regni feciſti; cùm eo quantùm ad obtinendum Imperium reprobato, iuramentum huiuſmodi non debeat obſeruari: prædicto verò Regi O. quem nos concedente Domino ad coronam Imperij diſponimus euocari, patenter adhæreas, & potenter; vt cùm ei ad commonitionem noſtram adhæſeris, inter primos gratiam, & beneuolentiam eius obtinere præcipuè merearis, ad quod pro tuæ Nobilitatis honore dabimus operam efficacem.

NOTÆ.

N O T Æ.

1. a L*Aringiæ.*] Ita legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit.cap.* 19. in hac autem ſexta habetur, *Duci Caringiæ*; ſed vtrobique malè, nam legendum eſt *Zaringiæ*, ſeu *Turingiæ.* Bertholdus enim Dux Zaringiæ, cum à Principibus, qui poſteà Othonem elegerunt, nominatus eſſet Imperator, idem mox cùm auariſſimus eſſet, acceptâ à Philippo pecuniâ, ei turpiter ceſſit iua ſibi competens, vt ex Vrſpergenſi & aliis refert Spondanus *tom.1. poſt Baron.anno* 1198.*num.*8. quare Bertholdo Duci Zaringiæ miſſa eſt hæc decretalia, cuius hiſtoria ex integra ſuprà relata ſatis cognoſcitur, & ita contigit. Mortuo Henrico V. Imperatore apud Meſſanam, ſchiſma io Imperio ortum fuit, eo quod Principes Germaniæ in Imperatorem elegerunt Philippum Ducem Sueuiæ, fratrem Imperatoris prædefuncti; & cùm à maiori Electorum parte fuiſſet Imperator renunciatus, coronam accepit, & conſecrationem Moguntiæ, à Tarentaſienſi Archiepiſcopo; & cùm in ea electione Colonienſis Archiepiſcupus, & quidam alij Principes, tam eccleſiaſtici, quàm ſæculares, elegiſſent Othonem filium quondam Henrici Ducis Saxoniæ, Comitem Pictauienſem, qui coronatus fuit ſolenniter Aſquigranis à Colonieoſi Archiepiſcopo; Cardinalis Epiſcopus Præneſtinua Apoſt. Sed. Legatus vt hoe ſchiſma ſedaret, Othonem legitimum Imperatorem eſſe; Philippum autem iniuſtum & illegitimum pronunciauit. Electorea conqueſti fuerunt coram Innocentio III. prædictum Legatum iuri ſuo electorali ſe immiſcuiſſe; Innocentius verò Legati factum approbauit, & etiam variis rationibus roborauit; præcipuâ, qoia cùm Philippus eſſet exeommunicatoa, & periurus, ex cauſis infrà referendis, erat incapax, atqoe indignus faſcium Imperialium, ſiue à maiori parte, ſiue à eommuni Electorum ſuffragio eſſet oominatus: quare à R. Pontifice, à quo Imperatoris petenda eſt confirmatio, immò & conſecratio, non valebat eonfirmari, nec conſecrari. Referunt præſentis textus hiſtoriam poſt D. Antoninum, Abbatem Vrſpergenſem, & alios illius ſæculi ſeriptores, Philippus Bergomas *lib* 3. *ſupplement. chronic. in principio*, Martinus Chromer. *lib.7. de geſtis Polonorum*, Ioannes Bapriſta Egnatius *lib.* 3. Seuerinus Biniua *in notis ad Concil. Rom. celebratum anno* 996. *tempore Gregorij V.* ex profeſſo magis Abraham Bzouius *annal. tom.1. anno* 1198.*n.*3. & *anno* 1199. *num.*22. *& ſequent.* & *anno* 1200. *num.*3. Spondanus *poſt Baronium tom.2. anno* 1198. *num.*8. Odoricus Reynaldus *anno* 1198.*num.*61. & 1199.*n.*29. & 1205. *num.* 43. & 1207. *num.*7. Carolus Sigonius *de Regno Italiæ lib.*15. *anno* 1198. Thomas Facellus *de rebus Sicul. decade 2. lib.8.cap.1. &* 2. Ex oostratibus Petrus Mexia *in ſuis Cæſaribus, in Henrico & Philippo*, Illeſeas *hiſtor. Pontif. tom.1. c.* 32. *in Innocentio III.* Pineda *tom.3. monarch. eccleſiaſt. lib.21.cap.*10. §.2. ſæpiùs laudatus, etſi nunquam ſatis laudandus, Illuſtriſſimus D. Franciſcus Ramos *in memor. ad Alex. VII. pro Epiſcop. Luſit. propoſ.*3. §.1. *num.* 55. Auctor reſponſi, ſeu idem eximius vir, *a las pretenſiones de Francia*, §.41. *num.*170. Florens *ad hunc tit.*

b *Saliſburg.*] Qui Archiepiſcopatus eſt in Germania.

2. c *Abbatem de Sal.*] De Salenſi, ſiue Salomonis villa; de quo monaſterio ita Bruſchius *in chron monaſt. Germaniæ*, ibi: *Salomonis villam nonnulli Alemani dicunt omnium in Germania facilè pulcherrimam, atque opulentiſſimam; milliari vno ab Vberlinga Imperiali oppido diſtat: nomen hoc illi inditum volunt, quòd ad templi Hieroſolymitani ſimilitudinem ſit condita; alij verò a Salomone quodam paſtore deriuant, qui primam ibi Eccleſiam ſibi extruxerit.* Fundator extitit Gunteranus Baro, qui anno 1138. obiit, Manrique *tom.1. anno* 1138. *cap.*14. *num.*4. Alia dabimus *in cap final. de accuſat.*

d *Principum.*] Eorum videlicet, qui vocem electoralem in electione Imperatoris habent, de quibus infrà.

e *Præneſtinus Epiſcopus.*] Guido Cardinalis, qui 3.
ſimul cum Octauiano Cardinali Epiſcopo Hoſtienſi miſſus fuit Legatus à noſtro Innocentio per annum 1200. vt Othonem confirmarent, & illi obedientiam præſtari facerent. Refert Spondanus *dicto anno* 1200.*num.*1. & de eo Epiſcopo egi *in cap. dudum, hoc tit.*

f *Abſente altera.*] Philippo videlicet.

g *Principibus.*] Electoribus ſcilicet, de quibus infrà.

h *Conſuetudine.*] Valde difficilis inter Catholi- 4.
cos, & Proteſtantes diſceptatur quæſtio, verum Pontificiâ authoritate, vel aliquâ Imperatoria conſtitutione, ſeu conſuetudine inſtitutum ſit Electorum collegium? Proteſtantes inſtitutionem collegij Electorum ad Othonem III. referunt, ſtatuuntque, ipſum Othonem conſilio Gregor. V. cuius cognatus erat, inſtituiſſe ipſos Electores: ita docent Marſilius Patauinus *de tranſlat. Imper. c.*11. Leopold. *de iurib. Imperij n.*12. Panuinus *de coron. Imperat.* Platina *in vita Gregorij V.* Alij exiſtimant oon certo aliquo Imperatorum, Pontificumve decreto, ſed tantùm Principum & ordinum Imperij conſenſu interueniente, temporis diuturnitate memoriam hominum ſuperante iotroductum eſſe. Ita docuerant Tobias Paulmeiſter. *de iuriſd. Imper. lib.2. c.2.n.*38. Scomborneriús *lib.5. polit. c.*32. Arniſeus *tom.1 lib.2. polit c.6. ſect.*5. Auguſtus Viſcherius *de elect. Regis Rom. membro* 1. pro quibus faciunt præſens textus, vbi hoc iua conſuetudine introductum eſſe ſupponitur: Carolus IV. *in ſua bulla aurea, tit.*1. ibi: *Iuxta antiquam, & laudabilem conſuetudinem.* Et *tit.*2.§.5. ibi: *Quia de antiqua, approbata, & laudabili conſuetudine.* Et *tit.*4. §. 2. ibi: *Ab antiqua.* Et *tit.*9.§.2. ibi: *Antiquâ, approbatâ, & laudabili conſuetudine.* Igitur conſuetudine potiùs, quàm aliqua iuris ſcripti parte collegium Electorum inſtitutum eſt. Aliorum etiam hiſtoricorum teſtimoniis idem probat Viſcherius *vbi ſuprà.* Catholici non tantùm conſilio Gregorij V. verùm eius authoritate inſtitutum fuiſſe hoc collegium defendunt: ita Nicolaus Serarius *lib.1. Mogunt.c.*29. D. Thomas *de regim. Princip. cap.*18. *&* 19. Baronius *tom.10. anno* 996.§.54. Bellarminus *de tranſlat. Imperij lib.3.c.*1. Seuerinus Binius *vbi ſuprà*, Borellus *de præſtant. Reg. Cathol. c.*58.*n.*6. Iacobatius *de Conciliis lib.10.art.*8. innumeri congeſti à Diana *p.*10. *tract.4. reſol.*3. quæ doctrina expreſſo nititur teſtimonio D. Thomæ *d. cap.* 19. in illis verbis: *Otho Imperium tenuit vſque ad tertiam generationem, quorum quilibet vocatus eſt Otho; & ex tunc, vt hiſtoriæ tradunt, per Gregorium V. genere ſimiliter Theutonicum, promiſa eſt electio, vt videlicet per ſeptem Principes Alemaniæ fiat, quæ vſque ad iſta tempora perſeuerat.* Facit etiam textus, *in Clement. vnica, de iureiurand.* vbi id expreſsè decidi̇tur, & probatur teſtificationibus Electo-

rum, ab ipſiſmet ſcriptis & obſignatis, quibus fatentur ex conſtitutione, & auctoritate Pontificia, ad eos facultatem eligendi Imperatorem ſpectare: eas ex codice Vaticano referunt Baronius *d. anno 996. num.* 45. Bellarminus *d. lib. 3. cap.* 3. In hoc Hiſtoricorum, & iuris Interpretum diſſidio, neque prorſus extera, ſi quid mei iudicij eſt, exiſtimo Electorum collegium & numerum conſtitutione Pontificia inſtitutum eſſe, vt Catholicorum ſententia docet, & probat; ſed cùm per hanc conſtitutionem, exceptis prædictis ſeptem Electoribus alij Principes ordinis Imperialis excluderentur ab electione Imperatoris, non ita ab initio fuit admiſſa, & amplexa, quovſque per ſchiſmata orta in electione Frederici II. & aliorum Imperatorum, ingentia mala, graſſantiaque bella cognita, & experta fuerunt: quare vniuerſorum Principum conſenſu, laudabilique, & approbata conſuetudine, Pontificia conſtitutio vires, atque robur obtinuit. Quare ſi attendamus primam Gregorij V. conſtitutionem, iure ſcripto hoc collegium Electorum inſtitutum eſt, quod ſignificat noſter Innocentius in præſenti, ibi *iure*: ſi autem communem Principum vſum & laudabilem conſuetudinem perpendamus, à iure non ſcripto, & approbata conſuetudine non impropriè originem trahere refertur in noſtro textu, & in dicta bulla Caroli V. Præſenſit, licèt non ita expreſsè, Bellarminus *d. lib. 3. cap.* 2. Videndi ſunt Cardinalis Cuſanus *de concordant. Catholic. lib. 3. cap.* 4. Petrus de Andlo *lib. 2. de Imperio, cap.* 1. *per totum.*

i *Græcis.*] Clement. vnica, *de iureiur.* infrà *notabili* 1. probabimus.

j *Iniungimus.*] Vt tertio notabili latè dicemus.

k *Examinatio perſonæ.*] Vt probaui *in c. 3. hoc tit.*

5. l *Tyrannum.*] Tyrannus Princeps duplici modo conſiderari poteſt: primò cùm in legitimo, & proprio regno tantùm in exercitio tyrannidem committit: ſecundò cùm vſurpat regnum alienum, quo modo vulgò tyrannus accipitur *in cap. neque 20. verſic. Neque 4. q. 5. l.* 10. *in principio, tit. 5. part.* 2. notarunt poſt Ariſtotelem *lib. 5. polit. cap.* 10. Bart. *de tyrannide, num.* 12. Caietanus *ad D. Thomam* 2. 2. *quæſt. 64. art.* 3. Hoc ſecundo modo tyrannus erat Philippus in præſenti, cùm vſurpare intenderet regnum alienum; quare cùm tyranni ad honores non admittantur, *l. quiſquis* 5. §. 1. *C. ad leg. Iuliam maieſtat. cap. ſi quis* 22. 6. *q.* 1. ideò Philippus in Imperatorem à Pontifice coronari, & vngi non poterat, ne ipſe qui malleus tyrannorum dicitur à D. Bernardo *lib. 4. cap.* 7. tyrannidi aſſentiret.

6. m *Hæreticum.*] Eligendus enim in Imperatorem debet eſſe verà religione, ac pietate imbutus, aliiſque virtutibus præditus, atque ornatus, quas politici recenſent, Saabedra *in ſuis polit.* doctiſſimus vir D. Ioannes de Solorzano *emblemate* 1. *cum ſequentibus*, non verò debet eſſe hæreticus, *l. inter claram, C. de ſumm. Trinit.* Baronius *anno* 996. nec paganus, *cap. Apoſtolicæ* 2. *de re iudic. lib.* 6.

7. n *Approbando.*] Per annum enim 1200. auditis nuntiis Philippi Sueui, Othonis Saxonis, necnon Rogerij Frederici Siciliæ Regis, filij Henrici poſtremi Imperatoris, Innocentius III. Imperium Othoni adiudicauit, miſitque Legatos Octauianum, & Guidonem Præneſtinum Epiſcopum, vt Principes ad obedientiam Othonis reuocarent, vt conſtat ex pluribus epiſtolis Innocentij III. à Boſqueto editis *lib. 3. epiſt.* quare nullâ ratione Epiſcopus Præneſtinus electoris fungebatur officio, ſed tantùm vt Legatus Sedis Apoſtolicæ, exequebatur officium ſibi iniunctum.

o *Contemptis.*] Anno 1198. aliqui ex Electoribus, abſentibus aliis, tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus, elegerunt in Imperatorem Philippum Ducem Sueuiæ, & vngi curarunt; abſentes verò ſe eſſe contemptos agnouerunt, & elegerunt in Imperatorem Othonem filium Henrici Ducis Saxoniæ, in Anglia tunc degentem cum avunculo ſuo Richardo Rege Angliæ, vt pluribus refert Spondano *dicto anno* 1198. *num* 8. 8.

p *Nec a quo debuit.*] Cùm enim Imperator vngi & coronari debeat, vt infrà dicemus, Aquiſgrani, 9.
& Philippus coronatus eſſet Moguntiæ; ſimiliter cùm à Colonienſi Archiepiſcopo deberet vngi, & à Tarentaſienſi Archiepiſcopo vnctus fuerit, contra morem ſeruatum in Electione Imperatoris; rectè ait Innocentius, *nec vbi, nec à quo debuit*, Philippum coronatum fuiſſe.

q *Aquiſgran.*] Vbi vocatus fuit ab Electoribus, vt à Colonienſi vngeretur.

r *Manifeſta*] Iuxta textum *in cap. de euidentia, de accuſat.*

ſ *Aduocato.*] Imperator dicitur aduocatus, & 10.
defenſor Eccleſiæ, vt cùm opus fuerit, auxilium brachij ſæcularis præſtet, Lupoldus *de iuribus Regni, & Imperij, cap.* 13. Ioannes Limnæus *in annotationibus ad Capitul. Imperat. art* 2. *pag.* 134.

t *Lotharius & Conradus.*] Defuncto Henrico 11.
IV. Imperatore, quidam ex electoribus Conradum in Regem, & Imperatorem elegerunt, qui à Mediolanenſibus honorificè exceptus, coronatus fuit in Regem Italiæ ab Anſelmo Archiepiſcopo Mediolanenſi. Lotharius autem Dux Saxoniæ electus fuit in Imperatorem, quem Innocentius coronâ Imperiali decorauit anno 1133. vt refert Baronius *eodem anno.*

u *Excommunicatio publica*] Inuaſerat enim pa- 12.
trimonium Eccleſiæ, regnumque Friderici Regis Siciliæ, vt refertur *in geſtis Innoc. III. pag. 9. & 10.* vnde tanquam notorius excommunicatus, eligi non poterat in Imperatorem, ex traditis ab Azorio 2. *p inſtit. moral. lib. 10. cap. 4. q.* 5. Gibalino *de cenſuris diſp. 7. q. 6. n.* 5. Suario *eodem tractatu diſp. 16. ſect.* 2. Rouſſelio *lib. 7. hiſt. iuriſd. Pontif. c. 3. n.* 29.

x *Periurium.*] De quo infrà.

y *Progenitores eius.*] Qui enim deſcendunt 13.
ex ſacrilegis, & inuaſoribus rerum Eccleſiæ, priuantur omni honore ab Eccleſia conſequendo, *cap. ad aures* 10. *cap. in quibuſdam* 12. §. *ſacri, de pœnis. Clement.* 1. *verſ. ipſius filij, eodem tit.* notat Tiberius Decianus *tom. 2 tract. crim. lib. 6. cap. 3. n.* 30.

z *C.*] Cœleſtino III. dum enim Philippus eſſet 14.
tantùm Dux Tuſciæ, inuaſit patrimonium Eccleſiæ Romanæ; vnde à Cœleſtino excommunicatus, in excommunicatione permanſit vſquedum Innocentius III. miſit Epiſcopum Sutrinum, & Abbatem S. Anaſtaſij Legatos in Germaniam pro Siculis captiuis liberandis; quibus Legatis iniunxit, vt Archiepiſcopo Salernitano ad ſuos reuerſo, ipſum Philippum abſoluerent: extant huius Legationis litteræ *lib. 3. epiſtolar. ipſius Innocentij, epiſt. 21. & 26.* refertque Spondanus *d. anno* 1198 *num.* 7.

aa *Poſtulauit.*] Vnde videtur fateri, ſe in excommunicationem incidiſſe, vt ex his verbis deducunt omnes repetentes; ſed an rectè, diſputat Couarr. *in cap. alma, 1 p §. 22. n. 1. de ſent. excomm.*

bb *Sutrino Epiſcopo.*] Sutrinus Epiſcopatus erat in Tuſcia, poſteà vnitus fuit Nepeſino, vt refert Boſquetus *ad Innocentium lib. 3. epiſt.* 102.

S. Anaſta

15. cc *S. Anaſtaſij.*] Intra ipſam ciuitatem Rom. eſt Eccleſia S. Anaſtaſij, Collegialis, habens canonicos regulares cum ſuo Abbate: de ea agit Muñoz *in rebus mirab. Rom. fol.* 174.

16. dd *Saliſniter.*] Legendum eſt, *Salerniter.* Salernum enim eſt ciuitas Archiepiſcopalis in regno Neapolitano, de qua agemus *in cap.* 1. *de officio iudicis.*

ee *Vvormatiam.*] Vvormatia eſt etiam in Germanis ciuitas Epiſcopalis, de qua Bucherus *lib.* 3. *Belgici Rom. cap.* 5. *num.* 4.

17. ff *Abſolui.*] Contra ius, ſiquidem ab excommunicatione ſpeciali ſententiâ prolata tantùm poteſt abſoluere qui illam protulit, eius ſuperior, ſucceſſor, aut ab eo delegatus, non alius inferior, vel æqualis. Concilium Nicænum *can.* 47. ibi: *Nullus Epiſcopus ſoluat, quem alius Epiſcopus ligauit.* Carthag. 6. *cap.* 16. plura Panormit. & Fileſacus *in cap. paſtoralis*, §. *præterea*, *de officio ordin.* Gibalinus *de cenſuris pag.* 413. Vnde Epiſcopus Vvormat. non iure ordinario, cùm inferior eſſet; non iure delegationis, cùm nulla præceſſiſſet, abſoluere poterat Philippum iam à Cœleſtino III. excommunicatum.

18. gg *A ſede Apoſtolica requiſiuit.*] Sed videbatur ſuperfluò requiſiuiſſe, cùm Epiſcopus poſſet diſpenſare in iuramentis, *cap. ſuper, de ſent. excomm.* Sed ad hoc dicendum eſt, non poſſe relaxare hoc iuramentum, nec alium quàm Pontificem poſſe gratiam iuriſiurandi facere, vel eius vinculum remittere, cùm iuratum eſt in rebus maximè arduis, & à perſonis illuſtribus, vt ſupremis Principibus, *cap. nouit* 13. *verſ. licèt*, *de iudiciis*, *cap. quantò* 18. *cap. ſicut* 29. *cap. intellecto* 33. *de iureiurando*, *cap. ad Apoſtolica* 2. *verſic. Deierauit*, *de re iudic. lib.* 6. *cap. grandi*, *de ſupplend. eodem lib.* Docent poſt D. Thomam 2. 2. *q.* 89. *art* 9. Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 2. *cap.* 33. *in fine*, Sanchez *lib.* 3. *ſumma*, *cap.* 19. *num.* 7. & *cap.* 21 *num.* 2. Azor *lib.* 11. *moral.* 1. *p. c.* 9. *q.* 4. Rouſſelius *lib.* 1. *hiſtor. iuriſd. Pontif. cap.* 6. *n.* 2. vnde cùm iuramentum in præſenti fuiſſet præſtitum ſuper re ardua, videlicet electione Imperatoris, & à Principe ſupremo, ideò eius relaxatio ſpectat ad Romanum Pontificem.

19. hh *Marcoaldus.*] Ipſe enim cùm eſſet Seneſcallus Imperij, ob nimiam gratiam, quâ ipſum proſequebatur Otho Imperator prædefunctus, & eſſet vir potens, & ſubdolus, arte, & armis totum Siciliæ Regnum peſſundare non ceſſabat, in graue Rom. Eccleſiæ, & Friderici adhuc pupilli Regis Siciliæ damnum; quare eum excommunicauit Innocentius, vt refert Spondanus *an.* 1202. *n.* 2.

20. ii *Dicatur illicitum.*] Philippus enim iuramento promiſit Henrico, eius filium Fridericum Imperatorem futurum fore; quare licèt ſine animo adimplendi iuraſſet, adhuc iuramento obſtringebatur, aliàs in periurium incideret, *l.* 2. *verſ. ne ex neceſſitate*, *Cod. de indict.* videat. *l. vltima, tit.* 11. *part.* 3. docent Suarez *d. tom.* 2. *lib.* 3. *de iuram. n.* 2. plures apud Sancium *lib.* 3. *ſumme, cap.* Tom. 3. Hugo Grotius *lib.* 2. *de iure belli*, *c.* 13. *num.* 3. Et licèt Philippus exiſtimaret illicitum fuiſſe iuramentum cùm dubium eſſet an licitum, vel illicitum eſſet, ſine diſpenſatione, vel relaxatione R. Pontificis contra illud venire non poterat, vt docent Suarez *de cenſuris lib.* 2. *diſput.* 33. Baſilius *de matrimonio lib.* 12. *cap.* 8. §. 2. *num.* 5. Iuramentum, de quo in præſenti, præſtiterant Philippus & alij Principes Friderico Siciliæ Regi in cunis vagienti, ſuperſtite adhuc Henrico Imperatore eius patre, promiſeruntque eum in Imperio ſucceſſurum, vt refert Spondanus *d. anno* 1200. *num.* 1.

jj *Gabaonita.*] De quo iuramento eſt textus *in cap.* 9. *Ioſue*, relatus *in cap. innocens* 22. *q.* 4. & agunt Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 2. *cap.* 16 *ex num.* 3. Baſilius *lib.* 9. *de matrim. cap.* 17. *num.* 16.

kk *Ad noſtrum iudicium.*] *Cap. quantò* 18. *cap. intellecto* 33. *de iureiurando*, *cap. nouit*, §. *licèt*, *de iudiciis*, vbi latè dicemus; & *in cap.* 2 *eod. tit.*

ll *Captiuare.*] Et alia facinora perpetrare, etiam 21.
poſt pacta inter ipſum Henricum, & Paſchalem: Inita enim fuerunt anno 1110. & anno ſequenti, pridie idus Februarij Imperator Romam ingreſſus, ſolenniter receptus fuit à Clero, & populo; & cùm Paſchalis coronare recuſaret, niſi pactis ſtaret, præcipuè inueſtituris Eccleſiarum renonciando, ipſum Pontificem cum Cardinalibus, & magna Clericorum, ciuiumque Romanorum parte Sabinis apud caſtrum quoddam captiuos duxit, & per 61. dies arctiſſimâ cuſtodiâ detinuit, donec inſpectis cladibus, & captiuorum calamitatibus, Paſchalis illum coronauit, eique conceſſit, ne inquietaretur in inueſtituris Epiſcoporum, & Abbatum ſui Regni, vt narrat Baronius *ann.* 1111.

mm *A præd.*] Alexandro III. videlicet; adeò 22.
enim Fridericus adhæſit Octauiano Antipapæ, vt cùm Alexander Legatos ſuos ad ipſum Fridericum apud Cremonam exiſtentem miſiſſet pro reuocando eo ad vnitatem, & concordiam Eccleſiæ; ille nimiâ ſuperbiâ elatus non ſolùm literas legere ſpreuit, verùm & furore accenſus, nuncios ipſos ſuſpendere nequiter intentauit; quod ad effectum perduxiſſet, niſi Duces Bauariæ, & Saxoniæ obſtitiſſent. De eius proteruis plura Baronius *tom.* 12. *anno* 1159.

nn *Leodien.*] Alberti ſcilicet. Albertus enim 23.
Dux Brabantiæ, dum Romam profectus eſſet, & à Pontifice coronatus, in itinere inuaſus, & occiſus fuit iuſſu ipſius Imperatoris, vt refert Merſeus *in annalib. Epiſcop. Leodienſ. num.* 34.

oo *Conradum.*] Theutonicum, qui vnà cum Marcoaldo maiorem partem patrimonij Eccleſiæ occupauerat, vt refert Spondanus *anno* 1198. *num.* 5.

pp *Hoſtienſ. Epiſcopo.*] Hugolino videlicet, qui poſtea anno 1227. ad Pontificatus faſtigium peruenit, dictuſque fuit Gregorius IX. De eo plura Vghellius *tom.* 1. *Italiæ ſacra*, *in Eccleſia Hoſtienſi, num.* 4.

qq *Auximianum.*] Ramerum videlicet, de quo, & Eccleſia Auximanenſi agit Vghellius *tom.* 1. *Italia ſacra, pag.* 557.

rr *Alapis.*] De iniuria percuſſione alapæ irrogata latè agunt Villadiego *in l. finali, lib. vltimo fori.* Ant. Gumez *lib.* 3. *variar. cap.* 6. *num.* 6.

ſſ *Archiepiſcopum captiuari.*] Horum ſcelerum 24.
deteſtationem prætereo, ſufficiat laudaſſe textus *in cap. ſi quis deinceps* 22. 17. *q.* 4. *cap. ita nos* 25 *q.* 2. in carceratione enim ſacrilegium committit, *cap. attendendum* 13. 17. *q* 4. *Clement.* 1. *de pœnis*; cenſuram, *ex canon.* 11. *Bulla Cœna Domini*, & infamiam contraxit, *l. ſi quis hoc* 10. *C. de Epiſcop. & clericis.* Zonaras *in can.* 3. Concilij habiti in templo Sophiæ aſſerit eiuſmodi ſacrilegium eſſe intolerabilis audaciæ, & ob id Imperio, ſeu Regno etiam vtrenro priuandus erat, vt in noſtra tempeſtate priuatus fuit Henricus Rex Galliæ ob incarcerationem Archiepiſcopi Cardinalis Legionenſis: referunt Spondanus *anno* 1589. *num.* 10. Iacobus Thuanus *tom.* 4. *libro* 25. Henricus

Catharin. Dauila *lib.10.de le guerre ciuil de Franc.*

25. tt *Conrado.*] Eo enim defuncto anno 1152. Fridericus Dux Sueuorum, cognomento Oenobarbus, ſucceſſit, vt refert Baronius *dicto anno:* mortuo autem ipſo Friderico I. anno 1190. Henricus V. eius filius creatus fuit Imperator anno 1191.

uu *Fridericus.*] Qui erat filius ipſius Henrici V.

xx *Philippus.*] Qui erat frater ipſius, vnde videbatur iure ſanguinis, non verò electionis Imperium deferri: an verò vtilius ſit regnum deferri iure ſucceſſionis, an verò per electionem, diſputant latè Politici. Cochier *lib.1. theſauri pol. cap..* Bernegerius *in Tacitum quæſt.*32. P. Menochius *lib.1. polit.cap.6.* Salcedo *de regim. Princip. lib.4.c.1. diſſertat.*43. & citati *in cap.1.hoc titulo.*

COMMENTARIVM.

26. *Concluſio deducitur et probatur.* EX hac percelebri Innocentij III. epiſtula ſequentem eliciunt Interpretes aſſertionem: *Ad R. Pontificem ſpectat electum Imperatorem confirmare, vngere & conſecrare, ſi eſt dignus; vel reiicere, ſi eſt indignus.* Probant textus *in cap. ſi Apoſtolicæ 2. de re iudic. lib.6. Clement. vnica, de iureiur. extrauag. vnica Ioannis XXII. cap.licet, de voto.* Probari etiam poteſt ex Concilio Lateran. ſub Innocentio III. *cap.3.* in illis verbis: *Si Dominus temporalis monitus ab Eccleſia terram ſuam purgare neglexerit, intra annum ſignificetur hoc R. Pontifici, vt ex tunc ipſe vaſſallus ab eius fidelitate denuncietur abſolutus, & terram exponat Catholicis occupandam.* Etiam probatur perpetuo vſu, & praxi Eccleſiæ. Gregorius enim Romam cum tota Italia à Leonis Imperio recedere fecit, vt refert Baronius *anno 730. num.1. & 4.* Gregorius etiam VII. Henricum IV. & Imperio, & Regno priuauit, vt ex Sigeberto refert Suarez *aduerſus Regem Angliæ lib.3. cap.23. num.3.* Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi Fridericum II. Imperatorem à Gregorio IX. excommunicatum, auctoritate Apoſtolica Imperio priuauit, firmiter inhibendo ne quiſquam illi tanquam Imperatori pareret. Refert Platina *in vita Innocentij IV.* Clemens VI. Ludouicum Bauarum, quia iniquè Imperium occupauerat, eo priuauit, & Carolum V. elegi fecit. Hæc, & alia exempla ad Imperatorem ſpectant; alia autem de Regnis à Pontifice ablatis, & tranſlatis paſſim apud hiſtoricos reperiuntur. Zacharias Pontifex titulum Regis à Childerico in Pipinum tranſtulit, vt traditur *in cap.alius 15. quæſt.6.* & refert Baronius *anno 751. in principio*; & *anno 841. num.3.* vbi etiam tradit Lotharium ob ſua ſcelera regno priuatum fuiſſe: & Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum regno priuatum declarauit, vt refert Æmilius *in eius vita.* Alia exempla referunt Suarez *vbi ſupra, cap.23. num.16.* Salcedo *ad D. Thomam de regim. Princip. lib.3.cap.19. diſſert.*41. innumeri relati à Barbuſa *in cap. ſi Papa 6. 40. diſt.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti*, & *in dict. Clemem.vnica, de iureiur.* Cironius *in parat.ad tit.ne ſede vacante*, Scomborn. *lib.4. polit. cap.33.* Bellarminus *de tranſlat. Imperij, lib.3. per totum*, Gretſerus *pro Bellarmino, in cod.tract.* Ponze de Leon, contra Vvaramundum *cap.13.* Rua *de iurib. Princip. quæſt.2. num.11.* Panuinus *integro tract.de coronat. Imperat.* Stephanus Pauimeiſter. *lib.2.de iuriſd. Imperij, cap.4.* Michael Rouſſellius *lib.7.hiſt. iuriſd. Pontif.cap.3.* Zipæus *in Caſumm lib.1.cap.9.* Hunagen.*in iuriſprud. public.lib.2. cap.1.* Viſcherius *de elect. Regis Roman. concluſ.31.* Ioannes Theodorus Sprengerius *in iuriſprud. public.* qui latè formam electionis, coronationis, & conſecrationis Imperatoris refert. Illuſtriſſimus D.Franciſcus Ramos *ad Alex.VII. pro Epiſcop. Luſitaniæ, propoſit.3.& 4.*

Sed hæc aſſertio, vt dogma à Catholicis recepta, & amplexa, difficilis redditur quorundam hæreticorum cauillationibus, qui ſub politicorum larua continuò Pontificiam poteſtatem laceſſere, & impugnare non ceſſant. Primam expendunt ex eo, quia Imperia, Regna, & Principatus à Deo immediatè proueniunt, nec ab vlla humana pendent poteſtate, vt probatur *ex lib.1.Regum, cap.12. verſ.1.& 16. Prouerbior.cap.8. verſ.15.cap.2. Danielis, verſ.25.Iſaiæ cap.45. verſ.1.& 2. Matthæi c.22. verſu 17. epiſt.1. D.Petri, cap.2.* D.Paul. *ad Rom. cap.13. verſ.18.* Faciunt lex *deprecatio, ff.ad legem Rhodiam de iactu*, lex finalis, *Cod.de legib.* lex 3. *in fine, C.de quadrien.præſcript.* nouella 28. Iuſtiniani, *cap.4.& 105.cap.2.* vnde Imperatorem tantùm virtute electionis, abſque vlla confirmatione, aut conſecratione Pontificis, exercere poſſe iuriſdictionem Imperialem, docuerunt Carolus Molineus *in conſuet.Pariſ.tit.1.n.73.* Pauimeiſter.*lib.2.de iuriſdict.cap.4.n.5.* Fuluius Pacianus *lib.2.de probat. cap.35.n.32.* Elias Scherius *de Diis German. cap.1. pag.32.* igitur non rectè in præſenti decidunt, electum in Imperatorem, confirmationem, & coronationem à Pontifice petere debere. Secundam deducunt ex exemptione Imperatorum à R. Pontificis iuriſdictione temporali, quam adſtruunt ex Tertulliano *ad Scapulam c.2.Colimus ergo Imperatorem vt hominem a Deo ſecundum, & ſolo Deo minorem, ſic enim omnibus maior eſt, dum ſolo Deo vero minor eſt.* D.Ambroſio *contra Maxentium*, ibi: *Dolere potero, potero flere, potero gemere; aduerſus arma, milites, Gothoſque lacrymæ meæ arma ſunt, talia munimenta ſunt ſacerdotis, aliter neque debeo, neque poſſum reſiſtere.* D.Gregorio *lib.1.epiſt.61.*aliàs 100.vbi ſcribit Mauritio Imperatori ob legem, quam iniuſtè tulerat, in hæc verba: *Ego quidem iuſſioni ſubiectus, eandem legem per diuerſas terrarum partes tranſmitti feci; & quia lex ipſa omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginas Sereniſſimis Dominis nunciaui, vtrobique ego quæ debui, exſolui, qui & Imperatori obedientiam præbui.* Igitur Imperator electus non ſubeſt Pontifici, vt tanquam indignus reiiciatur, & Imperio priuetur. Accedit, nam Imperatoribus, etiam tyrannis, & dyſcolis, eſſe obediendum, omnia iura teſtantur. D.Petrus *epiſt.1.c.2. verſu 18.* illic: *Serui ſubditi eſtote in omni timore Dominis, non tantùm bonis, & modeſtis, ſed etiam dyſcolis*; id eſt, iniuſtis, & tyrannis, vt acceperunt D.Clemens *lib.7.conſt. Apoſtolicar.cap.17.* Clemens Alexandrinus *lib.3.pædagog. c.11.c.Iulianus 94. cap. qui reſiſtit 97. 11.q.1.c.omnis 2.de cenſibus.* D.Thomas *2.2.q.10. art.10.in corpore*; latè probant Suarez *aduerſus Regem Angliæ lib.3.cap.1.& 4.* Molina *de iuſtit.diſput.8.* Bellarminus *tom.2.lib.3.c.3.§ præterea,* Benedictus Perer. *ad cap.13. epiſt. ad Rom. quæſt.1.& 2.* Ioannes Lorinus *ad primam epiſt. Petri, c.2.verſ.13.* Marius Cutel. *in cod.ad l. Martini, c.32. nota 32.ex num.3.& de immunit.eccleſ.lib.2.q.20.* poſt multos, & poſt egregiam legem 15. *cum ſequenti, tit.13.p.2.* ex noſtratibus noſtri olim Præceptores, & affectu, & togâ noſtri, D.Ioannes de Solorzano *tom.2. de iure Indiar. lib.2. c.23.n.77.* D.Ioannes de Larrea *allegat.63.n.5.* Valenzuela *conſilio 4. n.79.& ſequent.* Ex eruditorum ſubſelliis Ioannes Fileſacus 27.

lib.1.

lib. 1. ſelect. cap. 9. & *de idololatr. cap. 9. & 10.* Antonius Auguſtinus *in epitome iuris lib. 10. tit. 7.* & *lib. 35. tit. 2.* Grotius *de iure belli lib. 1. cap. 4. num. 3. & 4.* quos, & alios laudat more ſolito Illuſtriſſimus D. Franciſcus Ramos *in prædicto ſyntagmate de Epiſcop. Luſit. in præludiis, num. 86.* Igitur, licet Philippus, de quo in præ enti, tyrannus eſſet, nihilominus cùm à maiori parte electorum electus eſſet in Imperatorem, tamen debebat confirmari à Pontifice, & à Duce Turingiæ, aliiſque Principibus Germaniæ pro Imperatore haberi.

28. De translatione Imperii. His tamen politicorum cauillationibus parum obſtantibus, præſens Innocentij decretalis obſeruanda, & propugnanda eſt, pro cuius illuſtratione ſciendum eſt, ante Conſtantinum Magnum Imperium tantùm ab Imperatore Romæ degente, & Cæſareâ dignitate præfulgente regi, & gubernari; deinùm cùm Conſtantinus Magnus Bizantium, ſeu Conſtantinopolim in nouam Romam erexiſſet, Imperium diuiſit inter Conſtantinum, Conſtantem, & Conſtantium ſuos filios; quare cùm ipſe è viuis excederet anno 341. Conſtantinus iunior, & conſtans Imperatores Occidentis remanſerunt; Conſtantius verò iuxta patria diuiſionem Conſtantinopolim, & cum ea Imperium Orientale occupauit; à quo tempore vſque ad Auguſtuli Imperatoris tempora, annos videlicet 476. diuerſi Imperatores Orientis atque Occidentis fuerunt. Auguſtulo verò debellato, & Imperio Occidentali à Barbaris occupato, tantùm remanſit Imperator Romanus in Oriente, vſquedum Iuſtinus operâ Beliſarij & Narſetis, hincinde victis Vandalis, & exactis Gothis, Imperium occidentale recuperauit; quo tempore ab vno tantùm Imperatore, tam orientale, quàm occidentale Imperium regebatur: ſed cùm Imperatores ſemper Conſtantinopoli ſedem habuiſſent, & tantùm per Exarchos Italiam regerent, & granatæ Eccleſiæ per totam Italiam à variis gentibus Imperatores etiam interpellati auxilium non præberent, & ita Imperatorum Orientalium abſentiâ, aut ignauiâ, Occidentalium rerum ſtatum defenſoris indigere præſentiâ, & curâ expertum eſſet, poſt alios Eccleſiæ Romanæ Præſules, qui diuerſos Franciæ Reges in ſubſidium Eccleſiæ vocarunt, Leo III. Carolum Magnum Romæ vocauit, & Imperatorem coronauit, atque ei, & eius ſucceſſoribus nomen, & dignitatem Imperatoris conceſſit; quo facto tranſlatum fuiſſe Imperium à Græcis in Carolum Magnum, docetur in hoc textu, & in Clementina vnica, *de iureiur.* Neque audiendi ſunt, qui hoc Imperium diuerſum à Romano fuiſſe autumarunt. Hanc Imperij tranſlationem referunt Pius II. *in epiſtola 396.* ad Regem Turcorum miſſa, illic: *Et ſicut anteceſſores noſtri Stephanus, Adrianus & Leo Aſtulphum, & Deſiderium gentis Longobardicæ Reges, Pipinum, & Carolum Magnum acceſſiuerunt, & liberati de manu tyrannica, Imperium a Græcis ad ipſos liberatores tranſtulerunt.* Zonaras *lib. 3. Romæ Franci potiti ſunt Carolo a Leone coronato, & Romanorum Imperatore appellato.* Cedren. *in vita Conſtantini*, ibi: *Venerunt etiam à Carolo, quem Leo Papa Romæ coronauerat.* Ado Viennenſis *in Chronic. ætate 6.* ibi: *In die ſancto Natiuitatis Domini, ante confeſſionem B. Petri Apoſtoli; cùm glorioſus Rex Carolus ab oratione ſurrexiſſet, Leo Pontifex capiti eius coronam impoſuit.* Polydorus Vergilius *lib. 4. de inuentione rerum, cap. 7.* ibi: *Quas ob res Leo III. Carolum Magnum fecit Imperatorem.* Et innumeris SS. PP. & hiſtoricorum, præcipuè illius ſæculi, teſtimoniis probant, & obiectionibus Illyrici, aliorumque hæreticorum ſatisfaciunt Bellarminus *de tranſlatione Imperij lib. 1. cap. 4.* Iacobus Gretſerus *in eod. tract.* Ponze de Leon. *contra Vvaramundum cap. 13.* etſi nuper impugnet Arniſeus *de tranſlat. Imperij cap. 7.* & auctoritate Eccleſiæ factam fuiſſe negent Rogerus Vvidringtonus *in apologia pro iure Principum, num. 413.* Barclaius *contra Bellarm.*

Carolo Magno Imperatori ſucceſſit Ludouicus eius filius, quem Stephanus IV. aliàs V. Rhemis coronauit anno 801. Ludouico ſucceſſit Lotharius, quem Paſchalis II. Romæ coronauit anno 822. Lothario ſucceſſit Ludouicus eius filius, quem Sergius II. coronauit Romæ anno 844. Ludouico ſucceſſit Carolus Caluus eius patruus, frater Lotharij, quem Ioannes VIII. coronauit anno 874. Carolo Caluo ſuffectus fuit Ludouicus Balbus, quem coronauit ipſe Ioan. VIII. ann. 877. Ludou. Balbo ſucceſſit Carolus Craſſus, coronatuſque fuit à Ioanne VIII. ann. 878. Carolo Craſſo ſucceſſit Arnulphus, quem Formoſus Papa coronauit ann. 886. Arnulpho ſucceſſit Ludouicus eius filius, quem coronauit Steph. VII. ann. 899. Ludouico à Berengario tyranno oculis & Imperio orbato, occupauit Imperium Lambertus I. & defuncto Ludouico IV. anno 912. extincta fuit Caroli Magni progenies, & Conradus Dux Germaniæ Imperator renunciatus fuit. Referunt latè Petrus Andlus *de Imp. lib. 1. cap. 13.* Rouſſellius *d. lib. 7. c. 3.* Sed cùm Eccleſia illis temporibus à tyrannia vexaretur, opprimereturque, Ioannes XII. in ſubſidium vocauit Othonem Saxonum Regem, quem ob res tam pace, quàm bello præclarè geſtas, Imperatorem coronauit anno 962. Illi ſucceſſit Otho II. & huic III. & ita Imperium à Francis in gentem Saxonum tranſlatum fuit, vt ex variis Hiſtoricis referunt Baronius & Corjolanus *in prædictis annis*, Bellarminus *vbi ſuprà, lib. 2. cap. 1.* Poſtquam tres Othones Imperium continuò obtinuerunt, Gregorius V. Pontifex Romanus conſtituit, ne deinceps Imperij maieſtas iure hæreditario, ſed potiùs electitio defferetur, vt ſpe ipſius conſequendi poſt obitum pro tempore imperantis, cæteri Principes ad virtutes inuitarentur, electione penes certos Electores decreta, qui in Germaniæ liberis ciuitatibus congregati, Romanorum Regem eligerent, non antè Imperatoris nomine appellandum, quàm confirmationem dignitatis & Imperatorum diadema à R. Pontifice reciperet, vt ſuprà probaui, & narrat Baronius *anno 996.*

29. De Caroli ſucceſſoribus.

30. De ſeptem Electoribus. Conſtat collegium hoc Electorum ſeptem Principibus, quos Palmites Imperiales appellat Carolus *in bulla aurea*; columnas imperij dicunt plures relati à Viſcherio *de elect. Regis Roman. memb. 6.* frequenter tamen Electores dicuntur. Septem conſtituti fuerunt magnâ cum ratione: miſſas facio quas Interpretes adducunt, petitas tam ex perfectione numeri ſeptenarij, quàm ex numeri inæqualitate, vt diſſentientibus tribus ab aliis, eſſet qui vni parti accedens, omnem poſſet ſedare diſcordiam. His ergo, & aliis omiſſis, in quibus nec etiam pedem figimus, verior ratio petenda eſt ex eo; nam cùm olim, teſte Schardio *de Electoribus cap. 9.* quatuor eſſent Principum electorum ordines, primus Regum, ſecundus Ducum, tertius Marchionum, quartus Comitum; ideo ne vllus ordo, qui anteà electioni intereſſe conſueuerat, ſe præteritũ cõqueri poſſet, vnus ex quolibet ordine, videlicet ex Regibus vnus, alter ex Ducibus, alius

ex Marchionibus, alterque ex Comitibus, qui eorum vice, & nomine electionem celebrarent, vocabatur. Hæc circa Principes laicos; circa eccleſiaſticos verò inſtabis, quare eccleſiaſtici in collegium Electorum cooptati fuerunt? & ſi Principes Eccleſiaſtici, quare tres? Primæ hæſitationis variæ poſſunt reddi rationes: prima, quia cùm illi Antiſtites Ludouici Imperatoris tempore Imperij participes effecti eſſent, non immeritò ſicut alij Principes ſæculares deſignati ſunt, quod expreſſerunt Guntherus *lib.1 in Ligurino*, de electione Friderici I. agens:

Huc ſacri, celebreſque viri, quos laude ſerenâ
Infula, vel gladius mundo facit eſſe verendos,
Ex omni regione fluunt ad publica Regni
Commoda.

Et Guillelm. Brito *lib.3. Philippidos.*

Eſt enim talis Dynaſtia Theutonicorum,
Vt nullus regnet ſuper illos, ni priùs illum
Eligat vnanimis Cleri, Procerumque voluntas.

Alia ratio reddi poteſt deducta ex aurea bulla, *tit.4. §.4.* vbi affirmatur, eccleſiaſticos debere admitti, vt Imperatoris conſiliis adſint. Magis tamen vera ratio prouenit ex deuotione Pontificis, & Principum Germaniæ, exiſtimantium ſine Epiſcopis in negotio adeò graui, & arduo, non poſſe rectè procedi; & omnia rectè proceſſura credebant, ſi religionis Antiſtites electioni Imperatoris, & eius conſiliis intereſſent: docet Stephanus Pauimeiſter. *lib.2. de iuriſdict. cap.5. num.*18. Tres autem electores deſignati fuerunt, quia propter ſummam eorum auctoritatem ordo eccleſiaſticus vno tantùm contentus non fuiſſet; duo verò conſtitui non poterant, propter ſuffragij æqualitatem, quæ contingere poterat: tertius ergo addi debuit, atque ſic ſeptenarius numerus eſt completus; adeò tamen iſte numerus præſcriptus & præfixus eſt, vt ſine Pontificis auctoritate augeri, minuíve non poſſit, vt latè defendit Diana *part.*10. *tract.4. per totum.*

31. ENVMERANTVR ELECTORES. Eccleſiaſtici electores ſunt Archiepiſcopus Moguntinus per Germaniam, Archiepiſcopus Treuerienſis per Galliam & prouinciam Arelatenſem, Archiepiſcopus Colonienſis per vniuerſam Coloniam: eorum antiquitatem & officia refert, & exponit Viſcherius *vbi ſuprà, fol.*24. Electores ſæculares ſunt Rex Bohemiæ, Romani Imperij Archipincerna; Comes Palatinus, Rheni Archidapifer, Dux Saxoniæ, Archimareſcallus; Marchio Brandeburgenſis, Archicamerarius. Circa Regem Bohemiæ, omiſſis traditis à Viſcherio *vbi ſuprà, pag.*35. ſolet dubitari, vtrum habeat vocem electoralem abſolutè, an tantùm ſuffragium dare poſſit, cùm cætera Electorum vota diſſentiunt? Aliqui negant abſolutè, Regem Bohemiæ ſuffragium dare poſſe, vt ſunt Krantzius *lib.4. Saxoniæ, cap.*25. & 28. Simon Schardus *de electionis origine cap.*9. Alij tantùm in caſum diſcordiæ vocem electoralem habere docent; ita communiter Canoniſtæ *in hoc textu*, Pacianus *de probat. lib.2. cap.*35. *num.*26. Clamarius *de arcanis Rerumpublic. cap.*19. Bellarminus *de tranſlat. Imperij, lib.1. cap.1.* Schomborn. *lib.5. polit. cap.*33. ſed rectiùs defendit, & probat Viſcherius *vbi ſupra, pag.*40. Regem Bohemiæ purum, & abſolutum habere ſuffragium; ipſe videndus eſt pro huius quæſtionis reſolutione. Hoc ius vocis electoralis ſucceſſione defertur, non tamen abſolutè, ſed ex iure primogenituræ. Debent etiam habere Electores decimumoctauum annum, vt admitti poſſint ad electionem; & ſi infra eos ſint, eorum curatores, qui debent eſſe fratres ſeniores, admittuntur ad electionem. Debent etiam Electores imbui, & inſtitui linguis Latina, Italica, & Sclauonica.

His ſuppoſitis circa perſonas vocem electoralem habentes, nunc breuiter forma electionis, 32.
confirmationis, & coronationis referenda eſt, vt noſtri textus contexturam abſoluamus; & illa tres continet partes. FORMA ELECTIONIS. Prima verſatur circa ea, quæ electionem præcedunt: ſecunda circa ea, quæ in ipſa electione contingunt: tertia circa ea, quæ electionem ſequuntur. Vacante igitur Imperio Moguntinus Archiepiſcopus, tanquam Collegij Decanus, litteris ſuis patentibus aliis Electoribus certum electioni diem, & conuentum indicit, vt ex aurea bulla probat Viſcherius *concluſ.*20. *pag.*75. omnes autem Electores vocandi ſunt, ita vt ſi vnus contemnatur, electio nulla ſit, ex regula textus *in cap. bonæ, hoc tit.* Electores ita vocati comparere debent per ſe, aut per ſuos procuratores; ſi perſonaliter adfuerint, tantùm comitatum ducentorum hominum ducere poſſunt: conuocari debent in ciuitate Francofordienſi; licèt enim antiquitus locus electionis incertus eſſet, & arbitrio electorum relictus, vnde Otho II. electus fuit Aquiſgrani, teſtante Cuſpiniano *in eius vita*; Henricus II. Moguntiæ, vt refert Marianus Scotus *in chron. lib.3.* & alibi alij; per bullam tamen auream ſtatutum fuit, vt Francofurti electio celebraretur, vbi deinceps omnes ferè Imperatores electi fuerunt, vt probat Viſcherius *vbi ſuprà, pag.*67. Cùm in conuentu Electores de electione tractauerint, celebrato Miſſæ ſacrificio, & aliis tam ſacris, quàm prophanis rebus peractis, quas recenſet Ioannes Theod. Sprengerus *in iuriſd. public.* iuramentum præſtant Electores ſub formula ita concepta ex aurea bulla, *cap.2. §.2. Ego N. Elector, iuro ad hæc ſancta Dei Euangelia hîc præſentialiter coram me poſita, quod ego per fidem, quâ Deo, & ſacro Romano Imperio ſum adſtrictus, ſecundùm omnem diſcretionem, & intellectum meum, cum Dei adiutorio eligere volo temporale caput populo Chriſtiano, id eſt Regem Romanorum in Cæſarem promouendum, qui ad hoc exiſtat idoneus, in quantum diſcretio & ſenſus mei dirigunt, & ſecundùm fidem prædictam, vocemque meam, votum, ſeu electionem præfatam dabo, abſque omni pacto, ſtipendio, pretio, vel promiſſo, ſeu quocumque modo talia valeant appellari. Sic me Deus iuuet, & omnes Sancti.* His peractis ſuffragia hoc modo præſtantur. Primò ſuffragium dat Archiepiſcopus Treuerenſis, ſecundò Colonienſis, tertiò Rex Bohemiæ, quartò Comes Palatinus, quintò Dux Saxoniæ, ſextò Marchio Brandeburg. vltimo loco Archiepiſcopus Moguntinus: ſtatim vota conferuntur, & publicantur, primò in conclaui, demùm coram populo.

Succedit alia pars electionis, quæ circa coronationem, inaugurationem, & alia, quæ electionem ſequuntur, verſatur. Electione igitur legitimè peracta, Imperium commendatur electo, 33. DE TRIBVS CORONIS.
& ab eo confirmantur priuilegia Electoribus conceſſa. Sequitur coronatio, quæ triplex eſt, Germanica videlicet, Lombardica, & Romana? Prima coronatio, coronæ ferreæ fit Aquiſgrani ab Archiepiſcopo Colonienſi, licèt olim à Moguntino fieret: probant Homagen. *in iuriſprudentia publica lib.2. cap.5.* Viſcherius *vbi ſuprà, pag.*109. Ipſa coronatio peragitur primò per vnctionem; ſecundò per traditionem inſignium, quæ ſunt gladius, ſceptrum, pomum: ſequuntur ſtatim pompa, elogia, præconia,

præconia, miſſilium iactatio, & conuiuium, vbi eccleſiaſtici Electores menſam conſecrant, & ſigillum Imperatoris tenent: Marchio Brandeburg. aquam, Comes Palatinus cibum miniſtrant; Dux verò Saxoniæ Mareſcalli officium exercet: poſt hanc coronationem Germanicam ſequitur Lombardica, quæ fit cum corona argentea Modoëtiæ propè Mediolanum, ab Archiepiſcopo Mediolanenſi. Demùm tertia coronatio, Romana videlicet, fit Romæ, ab ipſo Pontifice, vnctione iam peractâ à Cardinale Hoſtienſi, licèt hæc coronatio iuſtis ex cauſis aliquandò omitti ſoleat, vt refert Viſeherius *vbi ſuprà*, *pag.* 117. His omnibus peractis Imperator iuramentum facit Pontifici, de quo *in cap. tibi Domino, 93. diſt. Clement. vnica, de iureiurando:* eius formam refert Homagen. *d. lib.* 2. quos ritus in coronatione hac Imperatoris adhibendos refert ex Gerbrando & aliis Nouatinus *lib.* 10. *ſchediaſm. cap.*6.

34. RATIO DECIDENDI.

His animaduerſis ratio eius deciſionis, quare videlicet Pontifex reiicit, vel admittit Imperatorem electum, cùm dignum conſecrat, & indignum reſpuit, ex eo prouenit, quia R. Pontifex eſt ſpiritualis pater, & paſtor, tam Imperatoris, quàm cæterorum Principum, quantumcunque in ſuo ordine ſupremi ſint; ac proinde ex vi ſuæ poteſtatis in his, quæ ad ſpirituale regimen ſpectant, iuriſdictionem temporalem ſaltem indirectam obtinet; quare cùm maximè interſit totius Reipublicæ Chriſtianæ, vt dignus, moribus integer, virtutibus clarus, & Romanæ Eccleſiæ religioſiſſimus, & fidei Chriſtianæ & Apoſtolicæ amantiſſimus ad ſumma Imperij faſtigia euehatur, iure poteſt Romanus Pontifex in tam arduo negotio decernere, ita vt confirmet dignum electum, reiiciat autem, Imperioque priuet indignum, *cap. cùm in memoriam, 19. diſt. cap. nouit, de iudiciis, cap. licet 6. de voto, cap. 2. de re iudic. lib.* 6. plura tradimus *in dict. cap. nouit*, & latè probat Solorzanus *lib. 2. de iure Ind. tom. 1. cap. 22. per totum*, & eruditè congeſſit D.D. Franciſcus Ramos *in d. ſuo ſyntagmate, prop.* 4. Vnde in præſenti potuit Innocentius III. Philippum periurum, excommunicatum, & tyrannum ab Imperio reiicere, & Othonem confirmare, & conſecrare, præcipuè cum hæc Imperatorum electio à R. Pontifice proueniat, vt ſuprà dixi.

35. DISSOLVITVR RATIO DVBITANDI.

Nec obſtant politicorum conſiderationes. Non prima, cui facilè ex ſuprà relatis fit ſatis; imperium enim à Græcis ad Germanos auctoritate Pontificis tranſlatum fuit; vnde Carolus Magnus non ſucceſſione, aut armis illud occupauit, ſed à R. Pontifice immediatè obtinuit; vnde Pontifici competit confirmatio, cùm tota hæc Imperialis electio ab eo introducta ſit, vt defendit Bellarm. *d. lib. 2. de tranſlat. Imperij, per totum.* Nec ſecunda conſideratio aduerſatur, deducta ex dictis auctoritatibus Tertulliani, Ambroſij & Gregorij, quibus facilè & ſigillatim reſpondetur. Primò Tertulliani auctoritati, aſſerendo Septimiũ Africanum tantùm aſſerere, ſupremam Imperatoris poteſtatem in temporalibus eſſe; poteſtatem verò R. Pontificis ſpirituale, & temporalem indirectã in ordine ad ſupernaturalia; & iſtæ ſupremæ poteſtates diuerſæ ſunt, nec inter ſe habent oppoſitionem. Nec D. Ambroſ. negat hanc poteſtatem Pontificis in Imperatorem; vt enim ait in fine orationis: *Imperator bonus intra Eccleſiam, non ſupra Eccleſiam eſt.* Igitur tantùm D. Ambroſius ait, quod quando Eccleſiæ arma, videlicet cenſuræ non ſufficiunt, ſubſidium vltimum ſacerdoti eſt lachrymas, atque preces coram Deo effundere. Quod ad auctoritatem Magni Gregorij ſpectat, S. Pontifex illis verbis vtitur pro temporum calamitate; Imperatoris enim audacia cohiberi non poterat: non tamen negat Doctiſſimus Præſul, Eccleſiam habere poteſtatem transferendi Imperium, ex cauſis in iure expreſſis, & aliis iuſtis. Nec obſtat Principi tyranno obediendum eſſe; nam vt ſuprà dixi, dupliciter Princeps tyrannus poteſt conſiderari; primò ob vſurpationem, & inuaſionem alieni regni; ſecundò improbo vſu & exercitio iuriſdictionis. Primo caſu Principi tyranno obſiſtendum, reſiſtendumque eſt, quomodo tyrannus erat Philippus in præſenti ſpecie. Secundo caſu Principi legitimo, ſed tyrannicè regenti, & gubernanti ſuum Principatum parendum eſt, ex iuribus ſuprà citatis; cùm adhuc regno priuatus non ſit: quare legitimus dominus naturalis cenſetur.

Ex ſuprà traditis accipit lucem textus in extrauaganti vnica Ioannis XXII. *ne ſede vacante*, vbi cùm poſt Clementis V. obitum vacaſſet Romana Sedes annis duobus, menſibus tribus, diebus 17. & eo tempore Henricus Imperator deceſſiſſet, Imperatores electi fuerunt à variis Ludouicus Dux Bauariæ, & Fridericus; & cùm armis ſuperior euaderet Ludouicus, abſque Pontificia confirmatione imperium occupauit, quem anathemate percuſſit Ioannes XXII. & conſtituit, ne vllus vacante Imperio regimen ſuſciperet, nec tanquam vicarius: quæ conſtitutio ex ſuprà dictis lucem accipit; nam cùm ex Pontificia iuriſdictione proueniat electio Imperatoris, & à R. Pontifice petenda ſit confirmatio, iuſtè, & iure potuit Ioannes XXII. Ludouicum excommunicare, cùm abſque confirmatione Pontificia Imperij regimini ſe ingeſſiſſet; & ſimul ratione propriæ iuriſdictionis potuit Ioannes XXII. conſtituere, ne vacante Imperio vicarius eligeretur. 36.

INTELLIGITVR EXTRAVAGANS VNICA, NE SEDE VACANTE.

CAPVT XXXV.

Idem.

COram dilecto fil. n. tit. S. Pudentianæ Presbyt. Card. *Et infrà:* Si verò vtriuſque partis fuerit electio caſſata, vos fratribus omnibus, qui fuerint in prouincia, conuocatis, quod maiori, & ſaniori parti eorum ſuper prædictis videritis complacere, faciatis per cenſuras eccleſiaſticas firmiter obſeruari.

NOTÆ.

1. a IDem.] Licèt textus iſte repetiatur in quarta collectione, *ſub hoc tit. cap. 3.* tamen non conſtat cui miſſa ſit eius deciſio, & vbi præſens caſus contigerit; tantùm ex eo deduci valet, de hac cauſa cognouiſſe Cardinalem tituli S. Pudentianæ, qui titulus Cardinalitius pertinet ad Baſilicam S. Mariæ Maioris, vt refert Cohelius *in notitia Cardin. cap. 6.* Ex hoc textu deducitur, ad electionem vocandos eſſe omnes ius ſuffragij habentes, dum tamen intra prouinciam exiſtant: quam partem expoſuimus *in cap. cùm inter 18. hoc tit.* etiam ex hoc textu probatur, electionem factam à maiori, & ſaniori parte, eſſe confirmandam à ſuperiore: quam aſſertionem late exponam *in cap. Eccleſia 57. hoc titulo.*

CAPVT XXXVI.

Idem [a] *Parmenſi Epiſcopo, & eius coniudicibus.*

BOnæ memoriæ S. Epiſc. [b] Cremon. in extremis agente, cùm de conualeſcentia deſperaretur ipſius, Cremonenſe Capitulum H. concanonicum ſuum [c] Regij diſciplinis ſcholaſticis inſiſtentem, ad certum terminum in vigilia Pentecoſtes pro futuri electione Pontificis citari fecerunt. Verùm ſecundâ feriâ poſt Pentecoſten dicto Epiſcopo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, Capitulum antequam corpus illius eſſet [d] traditum ſepulturæ, abſente Canonico memorato in quatuor de ipſo Capitulo, & [e] tres de Clero ciuitatis poteſtatem eligendi Pontificem contulerunt, expreſſo, vt minor pars illorum ſeptem ſequeretur in electione maiorem. Habito itaque poſt mortem, ſed ante ſepulturam tamen ipſius Epiſcopi de futuri Paſtoris electione tractatu, cùm vota illorum ſcinderentur in partes, quatuor in Archipreſbyterum, duobus in Archidiaconum, vno in alium conſentientibus, tandem illo ſepulto minoris partis arbitrio ad iudicium accedente maioris, eundem Archipreſbyterum concorditer elegerunt; cui electioni Archid. cum Capitulo, & Clero ciuitatis, nullo contradicente conſenſit. Verùm adueniens poſtmodùm H. & aſſerens ſe fuiſſe contemptum, ac propter hoc electionem huiuſmodi nullius fuiſſe momenti, quaſi ius eligendi deuolutum fuiſſet ad ipſum, pro ſe, prout potuit, Archid. memoratum elegit. Conſtituto autem H. pro ſua, & dil. fil. n. F. & N. pro electione Archipreſbyteri coram nobis, electionem ab ipſo H. poſt electionem Archipreſbyteri non caſſatam, licèt de viro multæ litteraturæ, honeſtæ vitæ, ac claræ famæ, non tamen ſine multa temeritate præſumptam, cùm de priori noſtrum debebat [f] expectare iudicium antequam procederet ad ſecundam, duximus irritandam, in pœnam interdicentes eidem contradictionis vocem, in primo conſenſu Capitulo perdurante. Electionem quoque Archipr. quamuis laudabile teſtimonium perhibeatur de ipſo, iuſtitiâ exigente caſſauimus: tum quia corpore defuncti Epiſcopi nondum tradito ſepulturæ, habuere de ipſa electione tractatum, contra canonicas [g] ſanctiones: tum quia inuentus eſt H. fuiſſe [h] contemptus, licèt vnus ſolus extiterit; cùm plus in talibus conſueuerit vnius contemptus obeſſe, quàm multorum contradictio in præſenti. Nec prædicta debet dici valuiſſe citatio, quia cùm Epiſcopi mortem præuenerit, temeraria nimis extitit, & non potuit arcere citatum. Adhæc volentes Cremonen. Eccleſiæ ſpeciali ſolicitudine prouidere, concedimus, & mandamus, vt ſi Capitulum in ſuo voluerit perdurare conſenſu, ipſum Archip. auctoritate noſtra in Paſtorem Cremon. Eccleſiæ concedatis, alioquin niſi fortè infra XI. dies de perſona idonea in Pontificem ſibi & Eccleſiæ ſuæ prouiderint per electionem canonicam, & concordem, vos eiſdem auctoritate Sed. Apoſt. de ipſo Archip. vel Archidic. ſeu de alio viro idoneo prouidere curetis.

NOTÆ.

1. PARMA VRL. a PArmenſi.] Ita etiam legitur *in cap. 2. hoc tit. in 4. collect.* Parmenſis ciuitas Inſubriæ, nobiliſſima vrbs, in via Æmiliana ſita eſt: cum Imperij Romani florente fortuna floruit, poſteà modò arbitrio ſuorum, modò R. Pontificis gubernata fuit, vt referunt plura de eius origine & progreſſu adducentes Merula *de antiquit. Galliæ, lib. 2. cap. 2.* Andreas Schotus *in itinerario Italiæ, lib. 1. pag. 170.* Habet Eccleſiam Cathedralem Deiparæ Aſſumptioni dicatam, vt vetus marmorea inſcriptio eius teſtatur, ibi: *Templum hoc olim Diuo Herculano dicatum, Paſchalis ſecundus Pontifex Romanus ritu ſolenni in Parmenſium gratiam Aſſumptæ Virgini ille ipſe conſecrauit 6. Kalendas Octob. anno* 1106. Eius Præſulum catalogum tradit Vghellius *tom. 2. Italia ſacra, fol. 182.* Opizoni eius Eccleſiæ Præſuli miſſa eſt hæc deciſio, qui floruit temporibus noſtri Innocentij, vt videre eſt apud Vghellium *vbi ſuprà:* eius etiam mentio fit *in cap. cauſam, 7. de præſcriptionibus.*

b *Cremo*

2. DE CRAMONA. b *Cremonenſi.*] Sed quomodo caſus Cremonenſis Epiſcopi potuit contingere temporibus Innocentij III. cùm eam Eccleſiam in Epiſcopalem erexerit Gregorius XIII. anno 1580. vt conſtat ex bulla ereationis, quam refert Vghellius *dict. tom. 2. fol.* 24. Sed dicendum eſt, diuerſam prorſus eſſe ciuitatem Cremenſem à Cremonenſi. Crema enim, quæ eſt ſuffraganea Eccleſiæ Bononienſis, de qua Merula *vbi ſupra*, Schorus *dict. lib.* 1. *pag.* 117. eſt tantùm Epiſcopalis à temporibus Gregorij XIII. Cremona verò, quæ eſt ciuitas Galliæ Ciſalpinæ, non procul à Mantua, de qua plura *vbi ſupra*, *cap.* 10. Bernardus Saccus *lib.* 9. *hiſt. Ticinenſis*, *cap.* 6. Schotus *d. lib.* 1. *pag.* 216. Epiſcopalis erat temporibus noſtri Innocentij, cùm præſens caſus contigit.

3. REGIVM LAPIDI VBI. c *Regij.*] Regium Lepidi, iuxta Parmam, pulchra ciuitas eſt, tametſi latiùs fines non extendat, in medio viæ Æmiliæ ſita: poſt Imperium Romanum à Longobardis, & Gothis excidium paſſa eſt, poſteà diuerſorum Comitum iugum ſuſtinuit, donec temporibus Adriani VI. Eſtenſes ſub titulo Ducatus eam adminiſtrarunt: plura de ea tradunt Merula *d. cap.* 5. Schotus *d. lib.* 1. Vghellius *tom.* 2. *Italia*, *fol.* 300.

4. d *Traditum ſepulturæ.*] Cùm corpus Prælati humatum non eſt, immò ante eius depoſitionis diem tertium electio ſucceſſoris fieri non debet, *cap. nullus*, el 2. 79. *diſt.* vbi Acuña, Dartis, & Barboſa. Tamen id non ſeruatum in electione R. P. refert Petrus de Vineis *lib.* 1. *epiſt.* 33. & in electione Procli Patriarchæ CP. tradunt Socrates *lib.* 7. *cap.* 31. Nicephorus *lib.* 11. *cap.* 37.

5. e *Et tres de Clero.*] Compromitti enim poteſt, non ſolùm in eos, qui ſunt de corpore Capituli, verùm & in extraneos; dummodò laici non ſint, *cap. ſacroſancta, hoc tit.* Dixi *in cap. cauſam, ſuprà.*

f *Expectare iudicium.*] Contra textum *in cap. conſiderauimus*, vbi aliqua adduxi, *hoc titulo.*

g *Sanctiones.*] Videlicet textus *in cap. ob. antibus*, 63. *diſt. cap. nullus*, el 2. 79. *diſt.* licèt tractatus conſultiuus haberi poſſit, iuxta textum *in cap. ſi tranſitus*, 79. *diſt.* Sed licèt prohibitum ſit futurum Paſtorem eligere ante obitum, & humationem prædeceſſoris; tamen ſi electio ante humationem de facto celebretur, valet & ſuſtinetur, cùm plures euenire poſſent cauſæ, quæ hanc celeritatem expoſtulent, *cap. Epiſcopo* 3. 8. *q.* 1. docent Lambertinus *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 5. Petrus Gregorius *de elect. cap.* 13. *num.* 5. Vnde in noſtro textu ſi non adfuiſſet contemptus vnius electoris, electio defenderetur. Neque contrarium probant verba relata noſtri textus, quia hæc cauſa præuentæ, & acceleratæ electionis inter alias refertur, non verò aſſeritur eam per ſe ſufficere ad irritandam electionem, ſed tantùm coniunctam cum aliis, vt pro noſtri textus expoſitione docent Lambertinus, & Petrus Gregorius. Nec etiam aduerſatur textus *in dict. cap. nullus*, 79. *diſt.* quia procedit de honeſtate, non verò de neceſſitate; ita vt iuxta honeſtatem poſt depoſitionis diem tertium debeat electio celebrari, non verò citrà: docet Miranda relatus à Barboſa *in præſenti.* 6.

h *Contemptus.*] Contemni elector duplici modo poteſt: primò ſi non vocetur, cùm vocari debebat, *cap. quod ſicut, hoc titul.* ſecundò ſi vocatus non admittatur ad electionem. Tamburinus *tom.* 1. *diſput.* 5. *quæſito* 3. vtroque autem caſu electio non eſt nulla ipſo iure, ſed annullanda iudicis ſententiâ, ſi de contemptu agatur, *dict. cap. quod ſicut*, Panorm. *hic*, *num.* 4. Petrus Gregorius *de electione*, *cap.* 14. *num.* 5. quare nullo modo dici poteſt, facultatem eligendi ad electorem contemptum eſſe deuolutam, *cap. ſuper eo, hoc tit.* vt malè Hoſtienſis in noſtro textu probat: vnde ſi contemptus conſentiat electioni, tanquam ab omni vitio immunis ſuſtinebitur, vt dixi *in cap. cùm inter*, 16. *hoc tit.* ex cuius commentario, quæ huc ſpectant, petenda ſunt. 7.

CAPVT XXXVII.

[a] Idem.

CVm ad noſtram nuper notitiam deueniſſet, quod H. qui ſe pro Abbate [b] Luxouin. gerebat, non fuerit antè monachus quàm electus. Nos attendentes, quod [illegible] traditiones illud fuerit attentatum, cùm nullam ſpem, vel promiſ[illegible] vt Abbas fiat, debeat [c] monachari; electionem de ipſo factam, de [illegible] curauimus irritare. Quocirca mandamus, quatenus [illegible] monaſterij memorati ſtudeatis ex parte noſtra d[illegible] ullam obedientiam, vel reuerentiam propter iam[illegible] & ſi quid in eodem monaſterio diſponendo per[illegible] volumus firmitatis, ſed penitus irritari.

NOTÆ.

1. a IDem.] Ita etiam legitur in quarta collectione, *ſub hoc tit. cap.* 3. cui tamen miſſa fuerit præſens deciſio, non conſtat; credo tamen ad monachos Benedictinos Lexouienſis diœceſis ſpectare.

2. b *Luxouin.*] Ita legendum eſt, nam in præſenti agitur de Monaſterio Luxouienſi, quod eſt in Gallia, in Comitatu Burgundiæ, de quo plura tradunt Fratres Sammat. *tom.* 4. *Gall. Chriſt. fol.* 585.

c *Monachari.*] Id eſt monachus fieri, vt enim canonicari ponitur, pro canonicum fieri; ita & monachari pro monaſticam vitam profiteri. Gofridus Vindocinenſis *lib.* 4. *epiſt.* 13. ibi: *Summâ precum infirmitate monachaſti.* Et *epiſt.* 50. ibi: *Quos monaſterio noſtro monachandos miſiſti.* Notat Boſquetus *lib.* 1. *ad Innoc. III. epiſtola* 13. Commentarium huius textus tradidi *in cap. cùm Magiſtrum*, *hoc titulo.* 3.

CAPVT

CAPVT XXXVIII.

[a] Idem *Magiſtro tit. S. Laurentij in Lucinia, Preſbytero Card. A. S. Leg.*

OFficij tui laudabilem perſequeris actionem, cùm ſuper illis, de quibus dubitas, per nos poſtulas edoceri. Sanè nobis tuis litteris intimaſti, quod cùm monaſterium quoddam poſſeſſionibus [b] conuenienter ditatum, ſed poſitum in medio nationis prauæ pariter & peruerſæ, Paſtore careret, monachi de electione Abbatis tractantes neceſſarium duxerunt perſonam eligere aliquam, cuius potentiâ valeret à perſecutoribus liberari. Cúmque non poſſent ſui Ordinis idoneam inuenire perſonam, in quendam virum nobilem oculos direxerunt, per quem meliùs poterat defenſari; & conſilio quorundam Iuriſperitorum adierunt patrem ipſius, humiliter poſtulantes, quod filium ſuum [c] induceret, vt habitum ſuſciperet monachalem, nullam patri de ipſius promotione [d] fiduciam tribuentes: & pater ad hoc induxit filium diſcretum, prouidum, litteratum, & vigintiquinque annorum ætatis, qui monachus eſt effectus, nulla ſpe, vt aſſerit, de ſublimatione tributâ. Sed dic, in quo monachus eſt effectus, fuit in Abbatem electus, cuius electio fuit per dil. fil. n. G. de Lab. Subdiaconum noſtrum, Rectorem Meſſanæ, A. S. L. qui in omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cùm autem idem ſit paratus purgare ſe, quia nullâ fuit ad hoc ambitione inductus, per litteras noſtras poſtulas edoceri, vtrum dictus Legatus potuit huiuſmodi electionem confirmare, vel diſpenſare, vt quod factum eſt, ſtare poſſit: & vtrum electione ritè caſſatâ, iterum valeat eligi in Abbatem. Nos autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod licèt ex his, quæ in continenti ſubſecuta ſunt, oſtendatur, quod talis taliter eligi non poſſit in Abbatem, maximè ex eo, quod antequam eſſet diſcipulus, voluit eſſe magiſter, electionem illam irritam eſſe decernimus, & inanem. Verùm poſtquam fuerit in regula competenter inſtructus, ſi vrgens neceſſitas, & euidens vtilitas ipſius monaſterij poſtulauerit, purgatione [e] receptâ poterit in Abbatem aſſumi, ne monaſterium opprimatur incurſibus malignorum.

NOTÆ.

1. a IDem.] Huius textus inſcriptio corrigenda eſt ex inſcriptione textus *in cap. officij, de teſtam. cap. officij, de pœnit. & remiſſ. cap. officij, de ſentent. excomm.* vbi tantùm legitur, *C. Preſbyt. Cardinali Ap. Sed. Legato.* Cùm enim C. Preſbyt. Cardinalis tituli S. Laurentij in Lucinia (qui titulus Cardinalitios ſpectat ad Baſilicam S. Laurentij extra muros, teſtante Cohelio *in notitia Cardin. cap. 7.*) legationis officio fungeretur, conſuluit Innocentium III. ſuper diuerſis quæſtionibus, quarum prima refertur in noſtro textu, ſecunda *in dict. cap. officij, de teſtam.* tertia *in d. cap. officij, de pœnitent.* vltima demùm *in dict. cap. officij, de ſentent. excom.* noſtra autem deciſio reperitur in quarta collectione, *ſub hoc titulo, cap. 4.*

2. b *Conuenienter ditatum.*] Debet enim quodlibet monaſterium tempore ſuæ fundationis competenter dotari, vt monachi congruè ſuſtententur; quod primis Eccleſiæ temporibus obſeruatum fuiſſe probat Nicolaus Lemaiſtre *lib. 2. de iuribus eccleſiaſt. cap. 8.*

c *Induceret.*] Licèt parentes non poſſint cogere filios ingredi & profiteri religionem, poſſunt tamen eos inducere; nec ita inducentes hodie excommunicationem incurrunt, ex diſpoſitione Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 18.* vt refert deciſum à Cardinalibus Barb. *ibi, num. 5. & de poteſt. Epiſcopi allegat. 104. num. 3.* 3.

d *Fiduciam tribuentes.*] Quod [illegible] Eccleſiæ legibus, *cap. per* [illegible] ton. Auguſt. *in epitome* [illegible] 4.

Recepta. [illegible] ingreſſum [illegible] tur.

CAPVT XXXIX.

[a] Idem.

ILla quotidiana inſtantia. *Et infrà:* Quia pro certo didicimus, electionem de ipſo factam canonicam extitiſſe, ipſam auctoritate Ap. duximus confirmandam, ſupplentes de plenitudine poteſtatis, ſi quis in ea ex eo fuiſſet defectus, quòd quidam interfuerunt electioni eidem, qui ex ſola participatione in ſimplicis excommunicationis laqueum inciderunt.

NOTÆ

Digitized by Google

NOTÆ, ET COMMENT.

1. Concluſio traditur ex proſa-xvr.

a IDem.] In præſenti proponitur fragmentum cuiuſdam epiſtolæ Innocentij III. cuius integra non reperitur, nec in quarta collectione, *ſub hoc tit. cap.5.* vbi reperitur hic textus; nec in aliqua ex epiſtolis editis à Boſqueto: ex ea tamen, prout hic iacet, ſequentem deducunt Interpretes aſſertionem: *Electio canonicè celebrata, debet confirmari, licèt quidam eligentium eſſent minori excommunicatione ligati.* Probat textus *in cap. ſi celebrat, de clerico excomm.* Illuſtrant Couart. *in cap. alma, 2. part. §. 7.* Lambertinus *de iurepatron. part. 1. lib. 2. quæſt. 2. art. 1.* Garcia *de beneficiis 5. part. cap. 4. numer. 314.* Marius Alterius *de cenſuris tom. 1. lib. 2. diſput. 5. cap. 1.* Suarez *eod. tract. diſput. 14. ſect. 1. num. 8. & diſp. 24. ſect. 3. num. 13.* Lezana *tom. 3. verbo Excommunicatio*, Bonacina *eod. tract. diſput. 2. quæſt. 2. puncto 5. num. 3.* Auila *ſimili tract. part. 2. diſput. 6. dubio 3.* Peytinis *de Prælato, quæſt. 2. cap. 5. num. 1.* Hurtado *de excommunicatione diſput. 7. difficult. 2.* Caſtro Palao, Sayrus, & alij laudati à Garcia *tom. 2. polit. tract. 9. difficultate 3. dub. 2.* Leander *de cenſuris diſput. 10. quæſt. 7.*

2. Ratio dubitandi.

Hæc aſſertio ita illuſtrata difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam quando actus celebratur ab excommunicatis ſimul cum non excommunicatis, ſimilis actus corruit, vt probant textus expreſſi *in cap. ad probandum, de re iudicata,* vbi quia vnus ex iudicibus erat excommunicatus, ſententia à pluribus prolata nulla eſt: *cap. vlt. de procurat.* vbi procurator conſtitutus ab vniuerſitate, vbi aliquis ex iuratis erat excommunicatus, non admittitur in iudicio, nec talis conſtitutio ſuſtinetur: igitur ſimiliter in electionibus, ſi aliquis ex eligentibus ſit excommunicatione innodatus, electio vitiabitur. Augetur hæc conſideratio ex illis verbis præſentis textus, *ſupplentes de plenitudine poteſtatis*; vbi ſupponitur, R. Pontificem confirmaſſe electionem celebratam ab eis, quorum vnus erat excommunicatus, ex plenitudine poteſtatis, & ſupplendo defectum ipſius electionis: igitur quia electio mero iure non ſuſtinebatur.

3. Excommunicatio duplex.

Sed adhuc præſens Innocentij deciſio defenſanda eſt, pro cuius expoſitione primò ſciendum eſt, omiſſis variis communionis ſpeciebus, & diuerſis excommunicationis definitionibus, quas tradunt & illuſtrant Suarez, Saytus, Alterius, Auila, Gibalinus, & Leander *in ſuis tractatibus de cenſuris*, Morinus *lib. 2. exercit. cap. 1.* Albaſpinus *lib. 1. obſeru. cap. 1. cum ſequent.* excommunicationem communiter diuidi in maiorem, & minorem, licèt ſub his nominibus non inueniamus expreſſam eam diuiſionem in toto Gratiani volumine; in eo enim priuatio communionis ſimpliciter excommunicatio dicitur, *cap. ſicut Apoſtoli, cap. ſi quis 38. cap. cum excommunicato 58. 11. q. 3.* aliquando anathema appellatur, *cap. Engeltrudam 3. quæſt. 4. cap. nemo 41. cap. quoniam 103. cum ſequenti, 11. quæſt. 3. cap. de presbyterorum 17. quæſt. 4. cap. P. Guiliſarius 23. quæſt. 4.* exponemus *in cap. cum ab homine 10. de iudiciis.* In hoc Decretalium volumine prædicta diuiſio expreſſa reperitur, vt in præſenti textu, *cap. ſignificauit, cap. finali, de ſent. excomm.* Effectus autem maioris & minoris valde diuerſi ſunt; ſiquidem excommunicatio maior non ſolùm priuat perceptione actiua, & paſſiua ſacramentorum, verùm & communione fidelium, *cap. penult. de ſentent. excom. cap. 2. de except. cap. cum excommunicato, cap. excommunicatos 11. quæſt. 3.* maiori enim excommunicatione ligatus ſeparatur ab aliorum conſortio tanquam ouis morboſa, *cap. corripiatur 24. quæſt. 3.* quæ priuatio communionis, atque commercij facit, vt nullus cum excommunicato habere poſſit communionem, nec ipſe ſe valeat ingerere actibus ſocietatis humanæ, *dict. cap. cum excommunicato, cap. ſicut Apoſtoli*; veluti in actibus iudicialibus, *cap. ad probandum 24. q. 3. cap. 2. de except. cap. intelleximus, de iudiciis*, vbi dicemus: item in collationibus beneficiorum, *cap. vnico, ne ſede vacante in 6.* quare nec electionibus eccleſiaſticis intereſſe debent, *cap. finali, de clerico excommunicato*, Ricciulus *lib. 4. de perſonis extra gremium, cap. 3.* Illuſtriſſimus D. Franciſcus Ramos *in dict. memor. ad Alex. VII. pro Epiſcopat. Luſit. propoſit. 3. num. 86.* & ſi talibus electionibus interſint, eorum ſuffragia non attenduntur, nec numerantur, *cap. bonæ, el 1. hoc tit. cap. cùm dilectus, de conſuet.* Secundò ſciendum eſt, quod cùm excommunicatus maiori excommunicatione ligatus, priuatus ſit communione fidelium, ſi quis contemptis Eccleſiæ clauibus, cum eo communicauerit, in minorem excommunicationem incidit, *cap. ſicut Apoſtoli, cap. excommunicatos, cap. cum excommunicato 11. quæſt. 3. cap. nuper, cap. ſignificauit, de ſentent. excom. cap. ſacris, de his quæ vi*: vnde in præſenti textu Innocentius III. affirmat, communicantem cum excommunicato ſimplicem excommunicationem incurrere, id eſt minorem, quæ ſimplex dicitur. Hæc autem minor excommunicatio, quæ ob communicationem cum excommunicato, vel ob ſimiles cauſas incurritur, priuat tantùm communione ſacra, id eſt ſacramentorum perceptione, *cap. penult. de ſentent. excomm. cap. ſi celebrat, de clerico excom.* Eſt enim excommunicatio minor cenſura eccleſiaſtica, quâ baptizatus priuatur paſſiuâ participatione ſacramentorum. Couarr. *in cap. alma mater, 1. part. in princip. num. 4. & § 8. num. 1.* Gibalinus, Leander, & alij de excommunicatione agentes; non autem priuat actiuâ, aut iuriſdictione propriâ; vnde eâ cenſurâ ligatus, poteſt ſacramenta adminiſtrare abſque eo, quod irregularitatem incurrat, *cap. ſi celebrat, de clerico excomm.* & per conſequens omnia valet ritè peragere, quæ ad iuriſdictionem, & ſimiles actus ſpectant, vt dicemus *in cap. 2. de except.*

4. Traditur ratio decidendi.

Ex quibus prouenit vera deciſiua ratio præſentis textus; nam cùm excommunicatus minori excommunicatione tantùm ſit priuatus participatione ſacramentorum, quæ in ſola perceptione conſiſtit, vt ait Pontifex *in dict. cap. ſi celebret*, vtique ab ea tantùm arcetur communione, per quam peruenitur ad eam perceptionem, vt eſt electio paſſiua, *dict. cap. ſi celebret, cap. poſtulaſti, de clerico excomm. cap. audiuimus 4. 24 quæſt. 1. cap. 1. de offi io Vicar. in 6. cap. veniens 38. in fine, de teſtibus*, Petrus Gregorius *lib. 4. partit. tit. 16. cap. 7.* non tamen ab electione actiua, quia illa extrinſecùs ſe habet ad participationem ſacramentorum, vt docent Gloſſa *in dict. cap. ſi celebrat, verbo Negligere,* Couarr. *in dict. cap. alma, 1. part. § 8. num. 3.* Suarez *de cenſuris diſput. 24. ſect. 2. num. 4.* Hugolinus *de cenſuris tabula 3. cap. 6. §. 4. num. 4.* Nec intereſt, an minor excommunicatio ab homine, an à iure inflicta ſit, quia in qualibet ex eis eadem ratio militat, quamuis contrarium doceri videatur *in l 6. tit. 9. part. 1.* Vnde cùm in præſenti textu agatur de illis, qui ex participatione cum excommunicato

in

Digitized by Google

in minorem excommunicationem inciderunt, meritò deciditur electionem cum eis celebratam tanquam canonicè factam eſſe confirmandam, cùm per ſimplicem excommunicationem ius eligendi non amiſerint.

5. Diſſolvitur dubitandi ratio. Nec obſtat difficultas ſuprà adducta, quæ procedit in maiori excommunicatione ligatis; verum enim eſt, quod ſi ipſi maiori excommunicatione ligati cum aliis actum humanum celebrauerint, huiuſmodi actus vitiatur, *dict. cap. ad probandum*, quod etiam in electione procedit; cùm enim excommunicati maiori excommunicatione eligere non valeant, *cap. cùm inter, hoc tit. cap. poſtulaſti, cap. ſi celebrat, cap. finali, de clerico excomm.* pluribus relatis docet Petrus Gregorius *dict. lib.4. part. tit.16. cap.7.* ſi alij cum eis elegerint, electio vitiatur, Ricciulus *de iurepatron. lib.4. cap.3.* Nec ſolùm hoc procedit, ſi plures excommunicati in ipſa electione concurrant, verùm ſi vnus tantùm, dum tamen eius ſuffragium proſit electo, quia ſine eo non eligeretur; talis enim electio vitiatur, Leander *vbi ſupra, cap.8.* Garcia *tom.2. polit. vbi ſuprà*: quæ doctrina procedit hodie in excommunicato non tolerato, quem vitare debemus, ex extrauaganti *ad euitanda*; non verò in occulto, ille enim quamuis maiori excommunicatione ligatus ſit, electionem non vitiat, vt docet pluribus adductis Garcia *vbi ſupra.* Sed dubium eſt, an caſu, quo ſuffragium excommunicati neceſſarium non eſt ad electionem, ſi admittatur, eam vitiet? Affirmant aliqui; ſed rectiùs, pluribus relatis, negant Leander *vbi ſuprà, quaſt.10.* & Garcia *vbi proximè*: vnde ſi in noſtro textu ad electionem admiſſi eſſent maiori excommunicatione ligati, electio nulla eſſet: ſed cùm tantùm minori eſſent irretiti, ex participatione cum excommunicato contracta, ideò electio ab eis celebrata ſuſtinetur. Nec augmentum difficultatis aduerſatur; nam licèt Innocentius affirmet ſe ſupplere ex plenitudine poteſtatis defectus electionis; non tamen id fecit ex neceſſitate, ſed ex ſuperabundantia, vt inquit Gloſſa ſecunda in noſtro textu, Innocentius & alij antiquiores, Suarez *de cenſuris dict. diſput.24. ſect.2. num.13.*

Sed ſuperiori aſſertioni opponitur textus *in Clement. ne Romani, §.cæterùm, de elect.* vbi apertè docetur, quod ſi in electione Rom. Pontificis aliqui ex Cardinalibus reperiantur maiori excommunicatione ligati, non idcò electio R. Pontificis vitiatur: igitur ſiue minori, ſiue maiori excommunicatione ligati cum aliis admittantur ad electionem, non ideo electio vitiatur. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, eum textum ſpecialiter procedere in electione R. Pontificis, ne ſchiſma, diuiſiones, aut alia ſimilia ſequantur, ſi Cardinales etiam maiori excommunicatione ligati non admittantur ad electionem: quam & alias ſpecialitatis rationes illuſtrant Suarez *de cenſuris diſput.24. ſect.2. num.19.* Petrus Greg. *dict. cap.7.* Leander *vbi ſuprà, quaſt.13.* 6. Exponitur Clement. ne Romani, §.cæterum, de elect.

Ex ſuprà traditis lucem accipit textus *in cap. vnico, ne Sede vacante, lib.6.* vbi aſſeritur, quod ſi collatio beneficiorum ad Capitulum ſimul, & Epiſcopum ſpectet, & Capitulum in ſuſpenſionem inciderit, collatio ad Epiſcopum deuoluitur: idem etiam docetur cùm aliqui ex Capitulo excommunicati reperiuntur, tunc etiam ad Epiſcopum deuolui collationem: ex qua deciſione conſtat, aliquibus ex Capitulo excommunicatis, electionem ab aliis celebrari non poſſe; qui textus procedit in maiori excommunicatione ligatis: nam ſi tantùm minori excommunicatione eſſent irretiti, tantùm electio, ſeu collatio non ſpectaret ad ſolum Epiſcopum, ſed etiam ad Capitulum, admiſſis etiam excommunicatis, vt præſenſit Ricciulus *dict. lib.4. cap.3.* 7. Explicatur cap. vnic. ne Sede vacantis, lib.6.

CAPVT XL.

Innocentius III. *Magiſtro Maximo* [a] *Notario noſtro.*

SCriptum eſt in Apocalypſi Ioannis, quòd in medio ſedis, & in circuitu ſedis erant quatuor animalia plena oculis antè & retrò. Primum animal ſimile vitulo; tertium animal habens faciem quaſi hominis; & quartum animal ſimile aquilæ volanti: & quatuor animalia ſingula eorum alas ſenas habebant. Sedes iſta Romana Eccleſia intelligitur, quæ vſitato vocabulo Sedes Apoſtolica nuncupatur. Vtique ſedes Agni, ſedes viuentis in ſæcula ſæculorum. In medio cuius quaſi filiæ in gremio reſident, & in circuitu aſtant quaſi famulæ in obſequio, [b] quatuor Patriarchales Eccleſiæ, Alexandrina, Antiochena, Hieroſolymitana, & Conſtantinopolitana, quæ per illa quatuor animalia deſignantur. Marcus enim Alexandrinam fundauit, & rexit Eccleſiam, qui ſecundùm viſionem Ezechielis accipitur per leonem, eo quod Euangelium inceperit à rugitu, dicendo: *Vox clamantis in deſerto.* Et quia quemadmodum leo catulum ſuum poſt diem tertium ſuo aſſeritur excitare rugitu: ſic Deus pater filium ſuum, qui leo de tribu Iuda eſſe deſcribitur, de cuius reſurrectione principaliter tractat Marcus, diuinitatis ſuæ potentiâ poſt triduum à mortuis ſuſcitauit. Vnde in die reſurrectionis Dominicæ ipſius Euangelium antonomaſticè in Eccleſia recitatur. Lucas autem fuit natione Antiochenus, qui propterea in vituli figura deſcribitur, in quo ſacerdotalis hoſtia deſignatur, quoniam à ſacerdotio inchoans Euangelium, de immolatione tractauit, præcipuè ſummi Sacerdotis & veri, qui eſt hoſtia ſalutaris, vitulus videlicet ſaginatus, quem pater iuſſit occidi pro filio prodigo redeunte. Vnde benè per ipſum Antiochena Eccleſia deſignatur, in qua primùm Apoſtolorum Princeps in ſummi Sacerdotij Cathedram à

fidelibus

fidelibus extitit ſublimatus. Matthæus quidem fuit natione Iudæus, & Euangelium primus deſcripſit etiam Hebraïcè in Iudæa; & ob hoc per hominis ſpeciem deſignatur, quòd ab incarnatione Chriſti ſuum inchoans Euangelium, principaliter humanam eius natiuitatem oſtendit, quam ipſe Chriſtus de Iudæis, & in Iudæa pro nobis aſſumens, Hieroſolymitanam Eccleſiam Metropolim Iudæorum ſuâ humanâ præſentiâ conſecrauit, de qua dictum fuerat per Prophetam: *Homo factus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſſimus.* Ioannes verò Aſianam fundauit Eccleſiam, & Apocalypſin ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia, ipſe deſcripſit, quibus, & cæteris Græcorum Eccleſiis Conſtantinopolitana tandem præferri meruit, & præponi, per aquilam meritò deſignata; quia ſicut aquila volatu omnes aues excellit, & oculorum eius intuitum ſolis radius non offendit: ſic Ioannes tribus aliis animalibus in terra relictis, ſupra cœlos cœlorum aſcendens veram lucem oculis irreuerberatis aſpexit, & à diuina Verbi natiuitate ſuum Euangelium inchoauit; qui licèt inter vniuerſos Euangeliſtas fuerit vltimus tempore, præcipuus tamen extitit dignitate: quoniam in cœna ſupra pectus Chriſti recumbens, fluenta doctrinæ de ipſo ſacri Dominici pectoris fonte potauit. Sic Conſtantinopolitana Eccleſia, licèt poſterior tempore, poſtmodùm propter honorificentiam piiſſimi Conſtantini prælata eſt aliis dignitate; ſicque facti ſunt primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi. Vt meritò ipſi dicatur: *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, ſed tu ſola ſupergreſſa es vniuerſas.* Ad cuius Eccleſiæ regimen talis eſt Pontifex aſſumendus, qui ad ſimilitudinem illorum quatuor animalium, antè & retrò plenus ſit oculis, vt pleno lumine veteris, & noui Teſtamenti myſteria contempletur, per experientiam videns præterita, & futura præuidens per cautelam. Debet etiam habere ſex alas, ſcilicet ſex legum notitiam; Naturalis, Moſaïcæ, & Propheticæ, Euangelicæ, Apoſtulicæ & Canonicæ, quibus perfecto libramine inter cœlum volans & terram, de terris ad cœleſtia, & de temporalibus tranſvolet ad æterna. Sanè ad hanc Eccleſiam duo quædam animalia ſunt vocata, vtinam plena oculis, & alas habentia, videlicet venerabilis Frater noſter [c] Heraclien. Archiepiſcopus, & dilectus filius [d] Plebanus S. Pauli de Venetiis, ſicut per procuratores, tam poſtulantium Archiepiſcopum, quàm eligentium Plebanum fuit propoſitum coram nobis. Propoſuerunt ſiquidem procuratores electorum Plebani, quod cùm Eccleſiâ Conſtantinopolitanâ vacante Canonici Pb. Decanum ſuum ſibi elegerint in Paſtorem, & nos caſſauerimus electionem eandem, quia quibuſdam excluſis, qui adeſſe debuerant, extitit celebrata: ne diu gregi fidelium deeſſet cura paſtoris, tam Canonici, quàm quidam alij, qui ſe in electione Conſtantinopolitani Patriarchæ ius habere dicebant, vt de electione tractarent, ad inuicem conuenerunt. Cùmque ſeptem [e] perſonæ, pro ſeptem Præpoſitis ſe offerrent, & quidam alij pro cæteris Prælatis ſe tractatui electionis ingererent, poſt multam concertationem, tam illas ſeptem perſonas, quàm duas alias ad vniuerſitatis inſtantiam, quæ tamen duas tantùm voces haberent, ſaluo in omnibus iure ſuo, tam in præſenti, quàm in futuro, pro bono concordiæ receperunt. Sed factum eſt, quod humani generis inimico, qui vnitatem Eccleſiæ ſcindere nititur, ſuperſeminante zizania meſſi dominicæ, in duas partes ſunt vota diuiſa. Nouem de Canonicis, & nouem aliis prænominatis perſonis poſtulantibus Archiepiſcopum memoratum; & quindecim Canonicis, & Præpoſito SS. Apoſtolorum Plebanum eligentibus ſupradictum, cuius electioni Cantor, qui propter vtilitatem abſens erat Eccleſiæ, & ante tractatum electionis per litteras ſuas conſenſum expreſſerat de Plebano, ſi aliis complaceret; & octo alij Canonici, qui electionis tempore non fuere præſentes, ſuum præſtitere conſenſum: & ſic in Plebanum prædictum vota vigintiquatuor Canonicorum, & vnius Præpoſiti conuenerunt. Dicebant ergo, poſtulantium numerum eſſe minorem, cùm decem & octo tantùm Archiepiſcopum poſtularent, de quibus quoſdam eorum, quos cum præfata proteſtatione ſui iuris admiſerant, excludere nitebantur; duos videlicet de Blakerna, & Buccaleone Præpoſitos; quia cùm per exemptionis priuilegium à Sede Apoſtolica impetratum ſe ſubtraxerint oneri, tacitè renunciaſſe videbantur honori, vt ad electionem non pertinerent illius, cui electo nullatenus ſubiacerent. Alij quatuor non erant Præpoſiti, ſed aliarum Eccleſiarum Clerici, qui ſe tractatui electionis ſuorum Præpoſitorum nomine ingerebant, quia eorum domini adeò erant abſentes, quod ad tractatum electionis vocari commodè nec poterant, nec debebant; quoniam

ſi abſentes poſſent per procuratores adeſſe, vix iura deuoluerentur abſentium ad præſentes, cùm rarò contingeret quod per ſe, vel per alios intereſſe non poſſent. Septimus autem qui præſens exstiterat, iam [f] electus, & confirmatus in Archiepiſcopum [g] Verricen. & tranſlatus ad ſuam Eccleſiam, poſſeſſionem eiuſdem adeptus fuerat corporalem. Et licèt vniuerſitas Clericorum quatuor priùs pro ſe poſtularet admitti, quia tamen pars Canonicorum tot nolebat admittere, ne numerus aliorum nimis excreſceret, ita tandem pro bono pacis extitit ordinatum, vt duo tantùm admitterentur ex illis, cum proteſtatione prædicta; & ideò eligentes aſſerebant illos duas tantùm voces, & non cæterorum habere, maximè cùm triginta Præpoſituræ fuerint ad ſeptem redactæ, quæ tamen nondum fuerunt auctoritate ſui iudicis approbatæ. [h] Conuentuales autem Eccleſias vltra quinque, vel ſex tunc temporis eſſe negabant; & ſi plures fuiſſent, tempore tamen electionis prædictæ Prælatos earum dicebant non fuiſſe præſentes. De malo denique zelo intendebant arguere poſtulantes, eo quòd, vt proponebant, illiteratum & impudicum ex certa ſcientia poſtularant, cuius incontinentiam dicebant per filium in monachatu genitum, paternæ libidinis teſtem poſſe probari. Eundem etiam Archiepiſcopum de ambitione notabant, eo quòd in vigilia [i] Natiuitatis Dominicæ ſe ſuæ ſubtraxit Eccleſiæ, vt eſſet in vrbe Regia, vbi tunc erat poſtulatio celebranda; & paſſus eſt cum hymno, *Te Deum laudamus*, ſe in ſede locari, in qua profeſtis diebus reſidere conſueuerat Patriarcha. Qui etiam auctoritate propriâ bona Patriarchatus poſt mortem Patriarchæ diſtribuens, eiuſdem ſigillo violenter arrepto de ſcrinio Camerarij, litteras quaſdam, quibus illud impreſſit, miſit Rauennam, & quandam pecuniæ ſummam ibi depoſitam auctoritate litterarum illarum ſibi fecit afferri, eandemque diſtribuit pro ſuæ voluntatis arbitrio, in Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præiudicium & grauamen. Quod totum, & alia in Capitulo fuere propoſita, cùm quidam de ipſo poſtulando tractarent. Vnde petebant, vt cùm pars poſtulantium Archiepiſcopum eſſet numero minor, inferior zelo, & à ſuo iure ceciderit poſtulando ſcienter indignum, electionem confirmare factam de dicto Plebano canonicè dignaremur. Maximè cùm ipſi vſi fuerint iure communi, perſonam eligibilem eligendo, quod ordinarij iuris exiſtit: & alij iuris communis contempto beneficio, ad extraordinarium auxilium tranſvolarint. Ad hæc procuratores partis alterius reſponderunt, quod vniuerſi Prælati Conuentualium Eccleſiarum apud Conſtantinopolim exiſtentium, per noſtram conſtitutionem in electione Conſtantinopolitani Patriarchæ ius habent. Vnde vniuerſitas Prælatorum, de qua in eadem conſtitutione cauetur expreſsè, reſtringi non debet ad ſeptem, cùm ratione ſuæ dignitatis in hoc benè fuerit Eccleſiæ memoratæ prouiſum: tum vt ſanior haberetur ſuper electione tractatus, cùm integrum ſit iudicium plurimorum ſententiis confirmatum: tum etiam, vt per numerum Prælatorum illis poſſet occurri, qui Dei Sanctuarium iure volebant hæreditario poſſidere. Addebant etiam, quod præfatæ conſtitutionis beneficium duo exempti Præpoſiti per exemptionis priuilegium nullatenus amiſerunt; cùm ea quæ in fauorem alicuius introducta ſunt, in eius læſionem non debeant redundare, & per priuilegia Pontificum Romanorum addi, non ſubtrahi conſueuerit illis, quibus ſpecialiter indulgentur: propter prædictam maximè rationem, vt illis obſiſterent prudenter, qui Domini Sanctuarium moliuntur in ius hæreditarium vſurpare. Vnde iidem excludi non poterant, nec debebant, eâ etiam ratione, quòd ſeptem nomine ſeptem Præpoſiturarum, & duo vice ac nomine vigintrium Prælatorum pro ipſa vniuerſitate fuerint à Canonicis ad tractatum electionis admiſſi: & ſic cùm in poſtulatum vota ſeptem Præpoſitorum, & decem & octo Prælatorum præſentium, & aliorum ſex abſentium, quorum procuratores erant in ciuitate præſentes, conſenſu mediante illorum duorum concurrerint, pro parte ſua vltra duplò maiorem numerum allegabant; cùm in Plebanum quindecim tantùm Canonici, & vnus Præpoſitus à principio conſenſiſſent, nec aliquid eis iuris accreuerit in hoc caſu per ſubſequentem conſenſum nouem Canonicorum, qui electionis tempore non fuerunt præſentes, nec vocari potuerant commodè, nec deberent. Præſertim cùm octo ex illis i tanto tempore fuiſſent abſentes, quòd ſecundùm conſtitutionem Patriarchæ ac Capituli Conſtantinopolitanorum, pro Canonicis nullatenus haberentur. Auctoritatem etiam introducebant pro ſe, cùm regulariter maioris auctoritatis Prælatus, quàm ſimplex canonicus habeatur. Bonum verò zelum eâ ratione probabant, quòd Venetum pro vitando ſcandalo, longâ conuerſatione notum, laudabili adminiſtratione probatum, charum Clericis, & acceptum laicis poſtularant, in quem aſſenſus

Principis,

Principis, ſuffraganeorum vota, plebiſque deſiderium concurrebant, nec debebant aliquid ſiniſtrum de illo præſumere, quem & excellentia dignitatis, & communis reddebat fama præclarum. Nec etiam erant aduerſarij audiendi, qui promotionis eius tempore tacuerunt, niſi fortè aliquid nouum proponerent, vel quod poſtmodùm didiciſſent. Maximè cùm obiectam notam incontinentiæ, ſi qua forſitan præceſſiſſet in ipſo, quod tamen inficiabantur omninò, ſubſequens longæ conuerſationis deleuiſſet honeſtas. Propoſuerunt etiam, quòd niſi pars altera ſe ab iniuriis temperaret, intendebant quædam proponere, tam in perſonis eligentium, quàm electi. Ad excuſationem verò eiuſdem Archiepiſcopi ſuper obiectione ambitus proponebant, quod idem ex boneſta, & probabili cauſa Conſtantinopolim venerat, & habebat neceſſe frequenter accedere, tum propter [k] negotia Patriarchalis Eccleſiæ, tum etiam propter executionem vltimæ voluntatis Patriarchæ defuncti, ſuæ diſcretioni commiſſæ; qui licèt interfuerit Veſperis & Matutinis in Patriarchali Eccleſia, ob ſolennitatem diei, in loco tamen [l] Decani reſedit, nec aliquid de Patriarchalibus vſurpauit. Ipſum etiam litteratum, etſi non eminenter, competenter tamen eſſe dicebant, ſufficientem intelligentiam, & eloquentiam de Scripturis, & in Scripturis habentem. Nihilominus allegantes, quòd etſi quædam conuentuales Eccleſiæ tunc vacarent, aut forſan propter pauperiem non haberent numerum clericorum, ipſum Capitulum, aut etiam vnus, qui vicem Capitoli retineret, ad electionem pro Prælato deberet admitti, cùm in talibus ſæpè Capitulum vicem conſueuerit supplere Prælati, & nomen ac ius vniuerſitatis multotiens deuoluatur ad vnum, & retineatur in vno. De malo nihilominus zelo arguebantur electores Plebani, eo quòd hominem elegerant, quem electionis tempore credebant in minoribus ordinibus conſtitutum, aſſerentes quod in vigilia Natiuitatis Dominicæ altera pars apud Conſtantinopolim conſenſerat in Plebanum, qui ſe paulò antè apud Venetias fecerat in Subdiaconum promoueri. Ex quo inferebatur, quod ſi hoc actum fuerit ex condicto, non poterat ambitione carere. Si verò præordinatum non extitit, cùm propter locorum diſtantiam hoc ad eligentes tam breui tempore nequiuerit perueniſſe, ſequitur quod ſecundùm conſcientias ſuas ineligibilem eligebant: vel ſi error ad excuſationem accuſatione non vacuam allegetur, in confeſſionem negligentia veniet, quæ ſuper iis non multùm diſtat à culpa. Adiiciebant etiam, quod magis erat extraordinarium conſentire in hominem non ſolùm extra totum Patriarchatum, verùm etiam extra totum Imperium conſtitutum, quàm in vicinum & familiarem ſuffraganeum eiuſdem Eccleſiæ, de cuius Paſtoris electione tractatur. Perſonam quoque Plebani de vehementi ambitione notabant, dicentes quòd ipſe per litteras ſuas quoſdam Conſtantinopolitanos canonicos expreſſè [m] rogauerat, vt eum in ſuum eligerent Patriarcham: quod pars aduerſa negabat. Vnde petebant poſtulatores Archiepiſcopi ſæpedicti, vt cùm eſſet pars altera zelo, auctoritate, ac numero minor, caſſato quod factum fuerat de Plebano, poſtulationem ipſorum admittere dignaremur. Verùm quia de iis quæ per aſſertiones partium in iudicium deducta fuerunt, nobis non potuit fieri plena fides, quamuis ſuper iis; quæ de numero dicta ſunt poſtulantium, per quoddam publicum inſtrumentum, & litteras Conſtantinopolitani Vicarij, necnon confeſſionem procuratoris partis aduerſæ, in iudicio quidem factam, ſed poſteà reuocatam, pars altera ſuam intentionem aſſereret eſſe fundatam; cauſam ipſam diſcretioni tuæ duximus committendam, per Apoſt. ſcripta mandantes, quatenus ſuper iis & aliis inquiras, ſublato cuiuſlibet appellationis obſtaculo, diligentiſſimè veritatem de meritis electi & poſtulati apud Venetias, vbi [n] nati fuerunt, & diutiùs conuerſati. De ſtudiis autem eligentium & poſtulantium, & omnibus generaliter, quæ cauſam poſſint inſtruere, apud Conſtantinopolim, vbi huiuſmodi poſtulatio & electio celebratæ fuerunt: & ſi partes conſenſerint, procedas hoc modo, vt ſi conſtiterit de mutuo conueniſſe conſenſu, quod ad electionem Patriarchæ ſeptem admitterentur Præpoſiti, ſiue per ſeipſos, ſiue per alios, & duo alij ex parte vniuerſitatis pro cæteris conuentualium Eccleſiarum Prælatis: totque tunc temporis Conuentuales Eccleſias habuiſſe Prælatos, qui cum ſeptem Præpoſitis & nouem Canonicis, quos quidem Canonicos conſtat in poſtulatione præfati Archiepiſcopi conueniſſe, duplò maiorem facerent numerum, quàm ſexdecim electores Plebani, tu vice noſtra poſtulationem admittas, niſi probatum fuerit poſtulato aliquid obuiare de canonicis inſtitutis, quod promotionem ipſius debeat impedire: ac Plebani electione caſſatâ, ipſum Archiepiſcop. abſoluas à vinculo, quo Heraclienſi tenetur Eccleſiæ, concedendo ipſum Conſtantinop. Eccleſiæ in Paſtorem, & faciendo ipſi per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remotâ reueren-

tiam, & obedientiam debitam exhiberi. Quod ſi ad faciendum duplò maiorem numerum ſimul omnes prædicti minimè ſuffecerunt,ſiue dignus,ſiue indignus ſit poſtulatus, tu poſtulatione repulsâ,electionem Plebani auctoritate noſtra ° confirmes, dummodo nihil obſiſtat eidem,quod ipſum tanto Præſulatu reddat indignum, ad impendendum ſiue reuerentiam,& obedientiam ſibi debitam ac deuotam , quoslibet ſibi ſubiectos, ſi neceſſe fuerit,ſublato appellationis obſtaculo canonicâ diſtrictione compellens.Si verò numerus poſtulantium inuentus fuerit duplò maior,quemadmodum eſt prædictum, & perſona poſtulata indigna reperta fuerit, tu tam poſtulationem , quàm electionem non differas reprobare ; niſi forſan omnes, aut maior pars poſtulantium præſumptiose damnabili poſtulauerint ſcienter indignum, vt hac vice meritò debeant eligendi , ſeu poſtulandi poteſtate priuari : & in hoc quoque caſu electionem confirmes, ſi de perſona idonea conſtiterit eſſe celebratam. Porrò ſi tam electionem, quàm poſtulationem caſſari contigerit , aut altera partium poſtulante cauſam ad nos inſtructam referri , tu ex parte noſtra diſtrictè præcipias Canonicis & Prælatis, vt procuratores idoneos ad Apoſtolicam Sedem ſtudeant deſtinare , per quos , aut vnum ex iſtis , ſi contigerit approbari , aut alium , quem nos eis duxerimus præferendum , aut quem ipſi fortè poſtulauerint , vel elegerint , ſi eis de benignitate noſtra fuerit poſtulandi , vel eligendi conceſſa poteſtas, in Patriarcham recipiant ; cùm tantam Eccleſiam nolimus manere diutiùs Paſtoris ſolatio deſtitutam : & ad hæc & alia , quæ ipſorum conſenſum deſiderant , eis vices ſuas plenè committant. Tu ergo Deum ſolum habens præ oculis, cum omni ſtudio , & cautela ſecundùm præſcriptam formam procedas in negotio memorato, niſi forſan Apoſtolicæ Sedis Legatus præuenerit , per quem vnà tecum ipſum negotium expediri ſecundùm præſcriptam formam volumus & mandamus. Datum Signiæ XV. Kal. Septemb. Pont. N. anno XV.

NOTÆ.

1. a NOtario.] Ita reſtituo inſcriptionem , & litteram huius textus ex regeſtro epiſtolarum Innocentij III. edito à Boſqueto , vbi *lib.* 3. *epiſt.* 154. reperitur textus hic. De hoc officio Notarij latè agit Cohelius *in notitia Cardinal. cap.* 52. Maximo Notario commiſſa fuit præſens cauſa, videlicet poſtulationis Heracleinſis Archiepiſcopi , & electionis Plebani S. Pauli : ſed cùm Venetiis perueniſſet, & inde Conſtantinopolim progredi non poſſet , ipſius cauſæ cognitio ſub eadem formula , ſub qua commiſſa fuerat Maximo, delegata fuit Pelagio Cardinali Albanenſi Epiſcopo , vt conſtat ex epiſtola 112. *lib.* 4. *ipſius regeſtri* , ibi : *Cùm cauſam ſuper poſtulatione de venerabili fratre noſtro... Heraclien. Archiepiſcopo , & electione de dilecto filio... Plebano S. Pauli de Venetiis in Conſtantinopolitana Eccleſia celebratis , dilecto filio Magiſtro Maximo Notario noſtro duxerimus committendam ; & idem proficiſcens vſque Venetias , in negotio pro parte proceſſerit ; quia tamen per Venetias Conſtantinopol. tranſitum habere non potuit , cauſam ipſam tuæ fraternitati , de qua plenè confidimus , duximus committendam , per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes , quatenus in eadem ſecundùm formam comprehenſam in litteris directis ad eundem Magiſtrum , appellatione remotà procedas. Tu denique frater Epiſcope , ſuper teipſo , &c. Datum Signia XIV. Kal. Octob. Pont. N. anno XVI.* Et ex epiſtola 15. ibi : *Alterius abſentiam exequentes , venerabilem fratrem noſtrum P. Albanenſem Epiſcopum, virum litteratum , prouidum , & honeſtum , quem inter fratres noſtros ſpeciali diligimus charitate , a Latere noſtro Legatum in Conſtantinopolitanum Imperium deſtinamus.* Et ex epiſtola 106.

2. TEXTVS HISTORIA REFERTVR. Huius textus hiſtoria , tam ex ſcriptoribus ipſius ſæculi , quàm ex regeſtro epiſtolarum ipſius Innocentij deducta , ita contigit. Defuncto Thoma Mauroceno Patriarcha Conſtantinopolit. qui præerat ipſi Eccleſiæ per annum 1211. & in inobedientia Sedis Apoſtolicæ Græcos fouebat , *cap. licèt , de baptiſmo* , cui etiam ſcribit Innocentius *lib.* 1. *regeſt.* 13. *epiſt.* 8. actum eſt de eligendo ſucceſſore ; & cùm tres fuiſſent poſtulati ad prædictam Eccleſiam, Innocentius III. iuris rationibus motus talem poſtulationem irritauit , ſeu potiùs reiecit , vt conſtat ex libro 2. *regeſt.* 14. *epiſt.* 97. vbi huius poſtulationis caſus refertur: & quia non modicam lucem præſenti deciſioni affert , eam ex editione Boſqueti tranſcribo. [Per litteras veſtras, filij Prælati,noſtro nuper Apoſtolatui reſeraſtis , quòd bonæ memoriæ T. Patriarchâ Conſtantinopolitano , apud Theſſalonicam extremâ ægritudine laborante , vos , ne circa Patriarchæ ſubſtituendi electionem vobis præiudicium fieret , metuentes , in Eccleſia S. Sophiæ, Decano , & Canonicis eiuſdem præſentibus, noſtræ conſtitutionis authenticum , quod ſuper forma electionis in Conſtantinopolitana Eccleſia celebrandæ à nobis dudum obtentum fuerat, perlegiſtis. Sed cùm propter quorundam Canonicorum abſentiam certum recipere nequiueritis nunc reſponſum , auctoritate ſtuduiſtis Apoſtolica prohibere , ne ſuper electione in veſtrum præiudicium , ſiue contra mandati noſtri tenorem , aliquid fieret , ad Sedem Apoſt. appellantes. Cúmque die tertia pro recipiendo reſponſo , prout condictum fuerat , veniſſetis , multitudinem Venetorum in eadem Eccleſia inueniſtis, tam in ſtallis , quàm circa altare irreuerenter armatam , & eis , qui electioni ſe Venetorum opponerent , membrorum troncationem , ac mortem , non abſque multis clamoribus intentantem. Vobis autem ſpectantibus de foris , quædam Venetorum Canonicorum pars proſiliens ſubitò de conclaui , vbi fuerant obſerati , nonnullis ex canonicis aliis recedentibus à conſilio eorundem , Decanum eiuſdem Eccleſiæ nominauit. Quod vos extrinſecùs poſiti ſentientes , electioni huiuſmodi ſtuduiſtis contradicere iuxta poſſe , in craſtino appellationem priùs ad nos interpoſitam

coram

coram Conſtantinopolitani Cleri multitudine innouando. Poſtmodum verò tres perſonas, videlicet V.F.N. Cremonen. Epiſcopum, & dilectos filios P. titul. S. Marcelli Presbyt. Cardin. & Magiſtrum R. de Cotzon Canonicum Pariſien. vnanimiter nominantes, eaſdem à Sed. à Apoſt. poſtulaſtis, vt earum aliqua iuxta noſtræ voluntatis arbitrium præficeretur Eccleſiæ memoratæ. Cùm autem nuper vtriuſque partis procuratoribus propter hoc apud Sed. Ap. conſtitutis, ſuper electione, ac poſtulationibus memoratis inquiſiſſemus pleniùs veritatem, licèt ex parte veſtra, filij Capitulum, propoſitum fuerit, quod Priuſquam ſtatutum Apoſtolicum vobis oſtenſum, aut aliqua prohibitio facta fuerit, tractatus habitus fuerat ſuper prædicti electione Decani, quæ nondum extiterat publicata. Quia nobis conſtitit euidenter, electionem ipſam à vobis, filij Capitulum, poſt ſtatutum Apoſtolicum vobis oſtenſum, & appellationem ad nos legitimè interpoſitam, quibuſdam excluſis, atque contemptis, qui volebant, & debebant pariter intereſſe, minùs canonicè fuiſſe celebratam: vt de cæteris, quæ tam contra electionis proceſſum, quàm contra perſonam electi fuere propoſita taceatur, & ad poſtulationes præfatas à vobis, filij Prælati, inconſultè proceſſum: tam illam, quàm iſtas de fratrum noſtrorum conſilio duximus reprobandas. Deuotioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta diſtrictè præcipiendo mandantes, quatenus omni vitio ſimulatis exploſo, tam loco, quàm voto conuenientes in vnum, & S. Spiritus gratiâ inuocatâ, talem vobis perſonam eligatis canonicè in Paſtorem, quæ ſcientiâ, vitâ & famâ præpollens, tanto congruat oneri, & honori, vt veſtris parcatis laboribus, & expenſis, & Apoſtolicum vobis fauorem ex hoc valeatis pleniùs comparare Pro certo ſcientes, quia ſi vel perſona non eſſet idonea, vel forma canonica, nos defectum veſtrum authoritate Apoſtolica ſuppleremus. Dat. Lateran. Non. Aug. anno XIV.] Hac poſtulatione ita caſſatâ electores iterum de electione tractantes, in duas partes diuiſi fuerunt. Aliqui poſtularunt Præſulem Heracienſem; alij verò elegerunt Laurentium Plebanum S. Pauli: & cùm controuerſia talis electionis Innocentio III. proponeretur, ipſe cauſam terminandam commiſit Maximo Notario, cuius delegationis litteræ in præſenti referuntur: & cùm Venetiis moratus cauſæ finem non impoſuiſſet, iterum cauſa commiſſa fuit Pelagio Albanenſi Epiſcopo. Exitus tamen huius controuerſiæ, & quis ex ipſis electis confirmatus fuiſſet, non conſtat. Spondanus poſt Baronium *anno* 1215. *num.* 12. exiſtimat præualuiſſe Venetos, & tertium, videlicet Matthæum, electum fuiſſe. Illud liquet, Honorium III. circa expenſas factas in huius litis progreſſo reſcripſiſſe *in cap.* 4. *de conſtit. in* 5. *collect.* in hæc verba: *Vt pateriæ conuentionis decisâ materiâ futuris litigiis occaſio amputetur, præſenti authenticâ ſtatuimus, vt expenſæ neceſſariæ, quas Capitulum Conſtantinopolitanum, vel eius nuncij vacante ſede pro electionis negotio fecerint, de bonis Patriarchatus ſiant totaliter, vel reddantur, dummodo ipſi bona decedentis Patriarchæ non accepint, vel vſurpent.* Refertur *infrà hoc tit. cap. vt prateritæ.*

b *Quatuor Patriarchales.*] De quarum Sedium origine, & dignitate agemus *in cap. antiqua, de priuilegiis.*

3. HERACLEA VBI. c *Heracliensis.*] Heraclea ciuitas eſt præclara in Thracia, antea Berinthus dicta, vt legitur apud Theodoretum *lib.* 2. *cap.* 28. ad mare ſita, prope Byzantium, olim Metropolis prima Orientis, nunc ſecunda poſt Conſtantinopolim. Procopius *lib.* 4. *de ædificiis Iuſtiniani.* Ante Conſtantinum Patriarcha Conſtantinop. conſecrabatur ab Heracleenſi, vt refertur in relatione Synodi Conſtantinop. ad Hormiſdam; ſed poſteà Primatu tranſlato Conſtantinopolim, tantùm Archiepiſcopalis Heraclea remanſit, vt referunt Phillppus Berterius *diatribe* 2. Cruzius *in Turco-Græcia lib.* 4.

d *Plebanus.*] Id eſt Rector, ſeu Parochus Eccleſiæ S. Pauli; plerumque enim Rectores, ſeu Parochi Eccleſiarum Parochialium, appellantur Plebani, vt *in cap.* 2. *vt lite non conteſt.* vbi mentio fit Plebani S. Marci: *cap. ſua* 5. *de offici Vicarij*, vbi agitur de Plebano S. Petri: *cap. ex litteris* 29. *de officio d. leg.* vbi mentio extat Plebani S. Sophiæ: & *in cap. ex ratione* 8. *de appellat.* mentio fit Plebani S. Macarij: & *in cap. cùm olim. de præſcript. cap. ad audientiam, de Eccleſiis ædiſi. cand. cap.* 1. *ne cleric. vel monach.* notarunt Fileſacus *de origine Paroch. cap.* 3. Barboſa *de officio Parochi cap.* 1. *num.* 5. 4. PLEBANUS QVIS.

e *Septimo perſona*] Quando procurator abſentis ad eligendum admittatur, dicemus *in cap. quia propter, §. vlt. infrà hoc tit.*

f *Electus & confirmatus.*] Vnde ipſo iure vacarunt præbendæ, & beneficia, ſi quæ habebat, *cap. cùm in cunctis, §. cùm verò, ſuprà hoc tit.*

g *Verricenſis.*] Quæ diœceſis eſt in Prouincia Theſſalonicenſi, vt refert Boſquetus *in notis ad Innocent. III. lib.* 1. *epiſt.* 13.

h *Conuentual.*] Innocentij III. temporibus monachorum Prælati admittebantur ad electionem Epiſcopi, Archiepiſcopive diœceſani, *cap. obeuntibus*, 63 *diſt. cap. cùm Eccleſia, de cauſa poſſeſſ.* 5.

i *Natiuitatis Dominicæ.*] Contra canonem 64. Concilij Agathenſis, vbi Patres ſanxerunt, per triennium eſſe ſuſpendendum Prælatum abſentem à ſua Eccleſia nocte ſancta Natiuitatis Domini. 6.

j *Tanta tempore.*] Quodnam tempus illud ſit, dicemus *in cap* 2. *de clericis non reſident.* 7.

K *Propter negotia*] Et iure, quia cùm non eſſet ſuperior in tota Orientali Eccleſia, niſi ſummus Pontifex, ad ipſum cura viduatæ Eccleſiæ ſpectabat, vt probat Boſquetus *in notis ad hanc epiſtolam.*

l *In loco Decani*] Quia Epiſcoporum peregrinorum ſedes erat prima poſt Epiſcopalem, & rogatus frequenter apiſcopalia munia exercebat, & ad prædicandum inuitabatur, vt probat Boſquetus *ad Innocentium d. lib.* 1. *epiſt.* 13. & nos dicemus *in cap.* 2. *de Clericis pereg.* 8.

m *Rogauerat.*] Quòd ſine lethali culpa an fieri poſſit, diſputant Barboſa *de poteſt. Epiſcop. tit.* 1. *cap.* 2. Hieronym. Garcia *tom.* 2. *polit. regul. tract.* 9. *difficult.* 4. *dub.* 1.

n *Vbi nati.*] Ambo enim, tam electus, quàm poſtulatus, Venetiis nati erant. Vt autem verum ſenſum horum verborum percipiamus, repetendum eſt quod ſæpius in hoc opere notaui, videlicet, obſeſſâ à Gallis, & Venetianis Conſtantinopoli, inter alia pacta inter eos inita, quæ referuntur in geſtis Innocentij III. editis à Boſquero, illud initum fuiſſe, vt ſi Imperium eius vrbis ad Francos perueniſſet, Sedes Patriarchalis apud Venetos remaneret, ne vtraque poteſtas, 9.

temporalis, & ſpiritualis penes vnam gentem reſideret. Vnde cùm Balduinus ex Gallis ſummâ concordiâ Imperator renunciatus eſſet, Thomas Maurocenus ex Venetianis Patriarcha electus fuit; & eo defuncto, cùm de ſucceſſore ageretur, tam electum, quàm poſtulatum natos fuiſſe Venetiis proponitur. Referunt prædictam conuentionem Beſoldus *in hiſtor. Conſtantinop. pag.* 376. Philippus Berterius *diatribe* 2. *cap.* 3. & ex eà lucem accipit textus *in cap. ad decorem* 5. *de inſtit.*

10. o *Confirmet.*] Multa enim exempla, in quibus inſtitutio Eccleſiæ Conſtantinop. facta fuit à R. Pontifice, etiam ſub Græcis Imperatoribus, affert Michael Rouſſellius *lib.* 2. *hiſtor. Pontif. iuriſd. cap.* 1. *num.* 12. iuxta quem vſum Thomas Maurocenus confirmationem accepit à ſummo Pontifice, vt refert Beſoldus *vbi ſuprà, fol.* 376. Sed hæc poteſtas per Græcorum ſchiſma denegata fuit; recuperatâ verò ciuitate Hieroſolymorum à Gothifredo Lotbariogio, & à Latinis deinceps poſſeſsâ, reſtituta fuit hæc poteſtas R. Pontifici, ad quæ tempora iuxta proximè tradita referenda eſt præſens decretalis. Tamen nouiſſimè cùm poſt reconciliationem factam inter Græcos & Latinos in Concilio Florentino peteret Papa à Græcis, vt eligerent Archiepiſcopum CP. in locum Ioſephi Florentiæ defuncti, noluerunt, dicentes Græcis ſemper moris fuiſſe, & inſtituere, & conſecrare ſuum Patriarcham, nec Imperatorem paſſurum Romæ eligi, vel ordinari. Quo tempore Græci Imperatores conſueuerant in poſſeſſionem inducere Patriarcham, dato Pedo Paſtorali, vt refert Codinus *cap.* 20. vbi plura Gretſerus.

Ex hac epiſtola, & eius ſatis diffuſa ſerie communiter deducitur, quod quoties concurrunt electio, & poſtulatio, duplò debet eſſe maior numerus poſtulantium, quàm eligentium: quam doctrinam examinaui *in cap.* 3. *de poſtulat. Prælat.*

CAPVT XLI.

Idem *in Concil.* [a] *Lateran.*

NE pro defectu Paſtoris gregem dominicum lupus [b] rapax inuadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia [c] viduata graue diſpendium patiatur, volentes in hoc, & occurrere periculis animarum, & Eccleſiarum indemnitatibus prouidere, ſtatuimus, vt vltra tres [d] menſes Cathedralis Eccleſia, vel Regularis Prælato non vacet, intra quos iuſto [e] impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice, ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui [f] proximo præeſſe dignoſcitur, deuoluatur. Is verò, ad quem fuerit deuoluta poteſtas, Deum præ oculis habens, non [g] differat vltra tres menſes cum [h] conſilio Capituli ſui, & aliorum virorum prudentium viduatam Eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem [i] Eccleſiæ, vel alterius, ſi dignus non reperiatur in illa, canonicè ordinare, ſi canonicam voluerit effugere vltionem.

NOTÆ.

1. a LAteranenſ.] Generali videlicet, celebrato ſub Innocentio III. vbi *cap.* 23. textus hic reperitur, & etiam in quarta collectione, *ſub hoc tit. cap.* 8. De quo Concilio nonnulla adduxi *in cap.* 1 *de ſum. Trinit.*

2. b *Lupus rapax.*] Id eſt hæretici, & alij Eccleſiæ hoſtes; illi enim plerumque ſub nomine luporum deſignantur, *cap. poſtquam* 11. 50. *diſt. cap.* 20. *actuum Apoſt.* ibi: *Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam in vos, non parcentes gregi lupi rapaces.* Et *cap. decreto* 11. *in fine,* 2. *quæſt.* 6. *cap. inquiſitionis officium* 12. *in fine princip. de hæret. lib.* 6. Probant latè Theologi poſitiui *in cap.* 7. *Matthæi, verſu* 13. Lorinus *in dict. cap.* 20. *actuum Apoſt.* Zerda & Ambianas *ad Tertull. de præſcript.* in illis verbis: *Qui lupi rapaces, niſi ſenſus & ſpiritus ſubdoli, ad infeſtandum gregem Chriſti.* Nicolaus Serarius *tom.* 3. *opuſc. lib.* 1. *cap.* 1. eruditè, vt ſolet, Illuſtriſſimus D. Franciſcus Ramos *pro Epiſcop. Luſit. propoſ. vlt. num.* 103.

3. c *Viduata.*] Eccleſia viduata dicitur, quæ paſtore caret. Concilium Chalcedon. *can.* 25. *Redditur verò eiuſdem viduata Eccleſia.* Et *can.* 76. Vita Fulgentij *cap.* 16. *Nec viduatis plebibus prouidere Paſtores licebat.* Damaſus Papa *in decretis cap.* 2. *Epiſcoporum conſecratio viduatis Eccleſiis non ſine periculo protelatur.* Collatio Carthag. 1. 185. *Aliquantas etiam nunc Cathedras eſſe viduatas.* Et 217. *Etiam Cathedras viduatas, quibus Epiſcopi ordinandi ſunt.* Sidonius *lib.* 7. *epiſt.* 5. *Quæ nuper ſummo viduata Pontifice.* Notarunt Ioannes Sauatus *ibi,* Balſamon *in can.* 35. *Synodi Trull.* Cùm enim inter Eccleſiam & eius Prælatum ſpirituale contrahatur coniugium, *cap. inter, de tranſlat. Epiſcopi,* quemadmodum mulier vidua dicitur defuncto marito, quaſi ſine duritate, iuxta illud Virgilij 8. *Æneid.*

Tot ferro ſaeua viduaſſet ciuibus vrbem,
Ac multis funeratam.

Horatij *lib.* 1. *carmin.*

Vocem dum tentat viduus vir rixit Apollo.

Ita Eccleſia Prælato orbata dicitur viduata. Faciunt textus *in l. qui fætu* 5. *ff. ad leg. Iul. de vi publ. l. malam* 242. *§. viduam, ff. de v. ſ.* vbi Fornerius & Gentilis: illuſtrauit eruditè Epiſcopus Zerda *tom.* 1. *in Iudith, cap.* 8. *verſu.* 5. *fol.* 320. nec ſolùm Eccleſia defuncto Paſtore viduata dicitur, verùm & ſi habeat Epiſcopum electum, aut confirmatum, interim dum non eſt conſecratus, cùm adhuc perfectus ſponſus non ſit, *cap. quoniam,* 100. *diſt.* explicat Franciſcus Hallierius *de ſacris elect. cap. de conſecr. Epiſcop. art.* 3. *§.* 5. *per totum:* vt etiam mulier quæ maritum habet, ſed inutilem, dicitur vidua, *l. finali,* vbi Gloſſa 2. *Cod ad leg. Flau. de plag.* probat Tiraquellus *ad leges connub. gloſſa* 6. *num.* 12.

d *Tres menſes.*] Quod tempus iam præſcrip- 4.
tum erat in Concilio Chalced. *can.* 25. relato *in cap.*

Digitized by Google

cap. quoniam 3. 75. *diſt.* & etiam hoc tempus præſcriptum eſt ad petendam confirmationem, *in cap. quoniam* 100. *diſt.* & in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 6. vbi iubetur, vt Cardinales intra tres menſes conſecrationem accipiant: quam conſtitutionem expoſuit Gibalinus *de conſuris in ſynoſi, pag.* 453.

4. e *Iuſto impedimento.*] Quæ exceptio etiam adijcitur *in dict. can.* 25. *Concilij Chalced.* relato *in dict. cap. quoniam*, ibi: *Niſi ineuitabilis neceſſitas coegerit ordinationis tempus amplius protelari.* Vbi Zonaras, & Balſamon illud exemplum adducunt, ſi fortè ipſam vrbem barbari occupauerint: pro quibus faciunt textus *in cap. fraternitatem* 5. 71. *diſt. cap. prima actione* 13. 16. *quæſt.* 3. Aliam iuſti impedimenti cauſam adducit Honorius III. *in cap.* 2. *hoc tit. in* 5. *compil.* in hæc verba: *Sanè ne quis fortè cauſetur, Capitulum S. Iuliani Lemouicen. diœceſis ius eligendi Præpoſitum per decurſum temporis amiſiſſe, volumus quod tempus lapſum ante conceſſam ſibi eligendi licentiam eis currat; cùm conſtitutio, quæ de huiuſmodi lapſu temporis loquitur, contra negligentiæ vitium fuerit promulgata; & hi dici nequeant negligentes, cùm non poſſint eligere: præſertim cùm ex dilecti f. n. B. tituli S. Ioannis & Pauli Presbyt. Card. mandato, noſtram vel eius tenerentur licentiam poſtulare.* Cùm enim ob negligentiam electorum hæc deuolutio inducatur per lapſum temporis, & impeditis non currat tempus, *cap finali, hoc titulo, cap. quia, de conceſſ. præb. cap.* 1. *cap. cùm nobis, cap. ex tranſmiſſa, de præſcript. l.* 1. *§. finali, Cod. de annal. except.* ideò ſi ex iuſto impedimento electio protelatur, non deuoluitur ius eligendi ad ſuperiorem.

f *Proximo.*] Vt in beneficiis obſeruatur, *cap.* 2. *de conceſſ. præbend.* dicam latè *in cap. licet, de ſupplend. neglig.*

5. g *Non differat.*] Conſonant textus *in cap. cùm propter, de ſurrept.* ibi: *Non differas ordinare*; & *cap. litteras, de ſupplend. neglig.* ibi: *Non differatis.* Vnde ab hac electione iure deuoluto facienda non admittitur appellatio, vt probat Salgado *de protect. Regia, cap.* 11. *num.* 40.

6. h *Conſilio.*] Cùm enim electio ex iure deuoluto competit, cauſæ cognitio deſideratur, & præcedere debet, vt cognoſcatur an ſcientia vacationis adfuerit, an iuſtum impedimentum, & tempus elapſum ſit, & alia inquirenda, de quibus Salgado *de protectione d. cap.* 11. *num.* 33.

7. i *Ipſius Eccleſiæ.*] Quia Canonici debebant eligere Prælatum ex corpore ipſius Capituli, iuxta adducta *in cap.* 1. *hoc tit.* vnde ex his verbis deducitur, quod quando propter negligentiam patroni deuoluitur electio, ſeu præſentatio ad beneficium, ſeu capellaniam, ad ordinarium, ſi patronus tenebatur eligere cum aliqua qualitate, veluti conſanguinitatis gradus, vel certi ordinis, tenetur qui ex iure deuoluto eligit, ſeu præſentat, eligere cum eadem qualitate, vt docent Lambertinus *de iurepatron. lib.* 2. 3. *p. art.* 13. *q.* 7. Gutierrez *conſil.* 1. *num.* 31. & *conſ.* 3. *num.* 15. Petrus Gregorius *de benef. cap.* 34. Silua *eod. tract. q.* 49. Lara *lib.* 2. *de capell. cap.* 6. *num.* 27. Pro qua ſententia expendi poteſt non inſubtiliter textus *in l.* 2. *§. vnde bene, ff. de ſuis & leg. hæred.* de cuius explicatione & ratione latè agunt Cuiac. *lib.* 18. *obſeru. cap.* 12. Anton. Faber 6. *coniect. cap.* 14. & *lib.* 18. *cap.* 14. Amaya *in l.* 1. *C. de bonis vacant. lib.* 10. Merillus *lib.* 2. *obſeru. cap.* 11.

COMMENTARIVM.

Ex hoc textu talis deducitur concluſio: *Electio Prælati Eccleſiæ Cathedralis, vel Regularis, intra tres menſes fieri debet, aliàs deuoluitur ad proximum ſuperiorem.* Probant textus *in cap. poſtquam* 11. 50. *diſt. cap. obeuntibus, cap. cùm longè* 25. 63. *diſt. cap. de perſona* 4. 65. *diſt. cap. quoniam* 2. 75. *diſt. cap. quoniam* 1. 100. *diſt. cap. litteras, cap. quia, cap. poſtulaſti, de conceſſ. præb. cap. dilectus* 12. *de præbend. cap. quàm ſit* 6. *hoc tit. in* 6. *Clement.* 1. *de ſupplend. neglig.* Concil. Carthag. 5. *can.* 8. Venetenſe *can.* 17. Vvormatienſe *can.* 75. Sexta Synodus Trullana *can.* 35. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 2. Conſonant lex 5. & 8. *tit.* 16. *part.* 1. lex 10. *tit.* 5. *part.* 5. Illuſtrant Pinellus *in authent. niſi, num.* 46. *C. de bonis matern.* Flores de Mena *variar. q.* 3. *numero* 22. Petr. Gregor. *lib.* 19. *ſyntag. cap.* 9. Gutierrez *lib.* 1. *canonic. q.* 48. Spino *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *num.* 12. Solorzanus *tom.* 2. *de iure Ind. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 108. & *lib.* 4. *polit. cap.* 5. Sauarus *in notis ad Sidon. lib.* 7. *epiſt.* 5. Lemaiſtre *de origine Epiſcop. lib.* 9. *cap.* 9. Franciſcus Halliet. *de ſacris elect. cap. de tempore conſecr. Epiſc. art.* 3. *per totum.* Azor 2. *p. inſtit. lib.* 6. *cap.* 14. *q.* 13. Tamburinus *de iure Abbat. tom.* 1. *diſput.* 5. *quæſt.* 7. Ioannes Dartis *de benef. ſect.* 6. *cap.* 5. Iulius Laurotus *de elect. cap.* 18. *num.* 11. 8. Concluſio probatur.

Sed in præſentem aſſertionem pro ratione dubitandi ſic inſurgo: Si aliquâ lege eccleſiaſticâ præſcriptum eſſet certum tempus ad electionem Epiſcopi faciendam, maximè Concilio Lateranenſi celebrato ſub Innocentio III. ſed hoc Concilio non trium, ſed ſex menſium tempus præfixum eſt, *cap.* 2. *cap. litteras, de ſupplend. neglig. cap.* 2. *cap. quia, de conceſſ. præb.* igitur non intra tres menſes, ſed potiùs infra ſex, electio eſt celebranda. Fulcitur hæc difficultas, nam ſi ob aliquam rationem eligentium facultas ad hoc breue tempus eſſet reſtringenda, maximè ne defectu Paſtoris in ſpiritualibus, & temporalibus Eccleſia damnum pateretur, vt in noſtro textu docetur; ſed hæc ratio eſt inſufficiens: igitur & deciſio. Probatur minor primò, quia quoad ſpiritualia Capitulum Sede vacante ſuccedit in omnem iuriſdictionem Epiſcopalem, *cap. cùm olim, de maiorit. & obed. cap. vnico, eod. titul. in* 6. *cap. penult. & vlt. de ſupplend. neglig. lib.* 6. *cap.* 1. *de inſtitut. eod. lib. cap. cùm nullus* 3. *de tempor. ordin. eod. lib.* Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 10. & *ſeſſ.* 23. *cap.* 10. Franciſcus Hallierius *de hierarch. lib.* 3. *ſect.* 3. *cap.* 3. *art.* 1. §. 2. Secundò quoad temporalia, id eſt quoad facultates Eccleſiæ, certum eſt, ſede vacante conſtitui œconomum, qui fructus, & bona adminiſtret, *cap. cùm vos, de officio ordin. cap. vt debitus, de capellis, cap.* 1. *de rebus Eccleſiæ, lib.* 6. *l. omnia, § hoc, C. de Epiſcop. & cleric.* vel interuentores, qui interim vacantem Eccleſiam curent, præponuntur, de quibus in canone Concilij Macrienſis, quem ex Ferrando recitat I. Dartis *lib.* 1. *de Epiſcopo, cap.* 1. *pag.* 7. in hæc verba: *Vt interuentores Epiſcopi conueniant plebes, quæ Epiſcopum non habent, vt Epiſcopum accipiant: quod ſi accipere neglexerint, remoto interuentore ſic remaneant, quandiu ſibi Epiſcopum quærant.* Concilium Carthag. 5. *cap.* 8. *cap. conſtitutum* 22. 7. *q.* 1. Igitur ſi nec quoad temporalia, nec quoad ſpiritualia Eccleſia viduata vllum damnum pati valet, fruſtra reſtringitur facultas eligendi Prælatum ad tempus trium menſium. 9. Ratio dubitandi.

10.
RATIO DE-
CIDENDI.

Hic dubitandi ratione non obſtante vera eſt præſens Concilij Lateran. conſtitutio ; & omiſſis quæ de ſupplenda negligentia electorum adducimus *in tit. de ſupplend. negl.* ratio præcipua præſentis conſtitutionis traditur in illis verbis : *Ne pro defectu Paſtoris*, &c. Ne ſcilicet Eccleſia in ſpiritualibus, & temporalibus graue damnum patiatur. In ſpiritualibus, ſi ob Prælati defectum lupus rapax gregem dominicum inuadat ; ſi enim paſtorem diutiùs deeſſe contingat, variis incurſionibus ſuppoſita eſt Eccleſia, cùm Prælati officium ſit inuigilare ſuper gregem ſibi commiſſum, *cap. inter cætera, de officio ordin.* fidelibus ſacramenta Confirmationis, & Ordinis adminiſtrare, quorum miniſter ordinarius eſt, vt de Confirmatione probaui *cap. quantò, de conſuet.* & de ſacramento Ordinis teſtantur PP. Concilij Hiſpal. 2. *can.* 5. & 6. Tolet. 8. *can.* 7. Florent. ſub Eugenio IV. *de ſacramentis*, §. *Sextum*, Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. & *can.* 7. *cap.* 1. §. *ad Epiſcopum*, 25. *diſt.* dicemus *in cap.* 1. *de ordinatis ab Epiſcopo*; etiam chriſma conficiendo, & Eccleſias conſecrando, quæ munia obire tantùm poſſunt Epiſcopi, *cap. omnis* 124. *de conſecr. diſt.* 4. *dict. cap.* 1. §. *ad Epiſcopum*, *cap.* 1. 2. & 3. 26. *quæſt.* 6. *cap. illud* 3 95. *diſt. cap. penult. de conſecr. Eccleſia.* Vnde neceſſitatem Epiſcoporum in Eccleſia, tam ad hierarchiæ vnitatem, quàm ad hæc munia obeunda feliciter propugnarunt Nicolaus Lemaiſtre *integro lib.* 2. *de inſtit. Epiſc.* Petrus Aurelius, ſeu quiuis auctor eſt vindiciarum cenſuræ Sorbonicæ aduerſus ſpongiam Læmelij, Franciſcus Hallierius *in tom. de hierarch. iuriſdict.* Deinde in temporalibus etiam graue damnum timetur ex Prælati defectu, qui debet bona Eccleſiæ adminiſtrare, *cap. finali* 16. *quæſt.* 2. vnde diutina Eccleſiæ vacatio valde damnoſa eſt Eccleſiæ, vt probat textus *in cap. quàm ſit, hoc tit. lib.* 6. *Quia gubernationes in quotidiana vita commeatibus Prælatorum adminiculo deſtituta fatiſcunt.* Verba ſunt Concilij Cabilon. 2. *can.* 51. refert Borchardus *lib.* 15. *Decreti*, *cap.* 32. Damaſus Pontifex *in decretis*, *cap.* 2. ibi: *Epiſcoporum conſecratio viduatis Eccleſiis non ſine periculo protelatur.* Prælatus enim eſt proprius, legitimus, & immediatus defenſor Eccleſiæ, *cap. edoceri, de reſcriptis*, cuius induſtria electa eſt, *cap. finali, de officio Archipreſbyteri.* Cùm ergo expediat Eccleſiæ diutiùs non vacare, rectè in præſenti ſtatuitur, electores intra tres menſes debere eligere Prælatum. Ideò etiam breuitatem electionis in optando Eccleſia ſtatuit in Clement. *Diſpendioſam, de iudiciis*, Clement. *Sæpè, de v. ſ.* vt in cauſis electionum breuiter, & de plano procedatur, vt agnouit Garcia *de expenſis c.* 10. *num.* 14. & olim in noſtra Hiſpania in Concilio Tolet. 12. cautum fuit, vt Toletanus Primas Epiſcoporum electiones confirmaret, ne propter Sedis Apoſtolicæ diſtantiam Eccleſiæ diutiùs vacarent. Ampliùs in præſenti ſtatuitur, videlicet eo tempore trium menſium elapſo, ius eligendi ad ſuperiorem deuolui, electoribus pro ea vice eligendi facultate priuatis, vt ſic vtilitati Eccleſiæ conſulatur, & non eligentium negligentia compeſcatur. Faciunt textus *in cap.* 2. *verſ. Si autem*, *cap. litteras*, *cap. quia*, *cap. poſtulaſti*, *de conceſſ. præbend.* *cap. cum te* 22. *de iurepatron.* *cap. literas, de ſupplend. neglig.* & quæ ibi adducimus. Superior tamen, ad quem deuoluitur electio, debet eligere intra eundem terminum, videlicet tres menſes, ex aperta iuris ratione, quia cùm ſubrogetur in locum eius, qui eligere neglexit, eodem iure vti debet, ex vulgari principio, Subrogatum ſapere naturam ſubrogati, *l. ſi eum*, §. *qui iniuriarum*, *ff. de iniuriis*; *l. vnica*, §. *ſed vt plenius*, *Cod. de rei vxoriæ actione.* Quare cùm Capitulum intra tres menſes eligere teneretur Epiſcopum, ſuperior, qui in eius locum ſucceſſit, intra eundem terminum debet eum eligere.

11.
DISSOLVI-
TVR DVBI-
TANDI RA-
TIO.

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà expenſa ; nam licèt præſens conſtitutio tribuatur Concilio Lateran. generali, deducta tamen eſt ex Concilio Lateran. celebrato ſub Innocentio III. quod diuerſum eſt à Concilio Later. celebrato ſub Alexandro III. & inter ea illud diſcrimen verſatur, quod in Concilio 1. Lateran. temporibus Alexandri III. præſcriptum eſt tempus ſex menſium eligentibus tantùm circa dignitates inferiores, nec eo tempore negligente Capitulo in electione Epiſcopi deuoluebatur electio ad Metropolitanum, ſed ad Pontificem : Concilio verò 2. Lateran. ſub Innocentio III. præſcriptum eſt tempus trium menſium electioni Epiſcopi, & ſtatutum, vt electio deuoluatur ob negligentiam Capituli ad Metropolitanum. Breuius autem tempus præfixum fuit electioni ſuperioris Prælati, quam aliarum dignitatum, quia eius defectus perniciosior eſt Eccleſiæ, ideoque propter maiorem Epiſcopi neceſſitatem eius electionis tempus debuit reſtringi, iuxta rationem textus *in cap. vbi* 3. *hoc tit. in* 6. Docuerunt Cuiacius *in cap.* 4. *de conceſ. præb.* Petrus Greg. *de elect. cap.* 13. *num.* 6. Duarenus *lib.* 5. *de ſacris eccleſ. cap.* 5. Acuña *in cap. poſtquam*, 50 *diſt.* Garcia *part.* 10. *de beneficiis*, *cap.* 2. *num.* 3. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi*, *alleg.* 1. *num.* 39. Nec augmentum ipſius difficultatis obſtat ; nam licèt Capitulum ſuccedat in iuriſdictione Epiſcopi Sede vacante, nihilominus tamen Eccleſia Paſtore deſtituta eſt, & legitimo defenſore caret, *cap. finali, ne Sede vacante* : & præcipua epiſcopalia munera, quæ ratione ordinis exercentur, à Capitulo exerceri non valent. Nec etiam, quod de œconomo dicebamus, obſtat, quia eodem modo ſatisfaciendum eſt.

12.
EXPONITVR
CAP. CVM
DILECTVS,
DE CONCESS.
PRÆBEN-
DÆ.

Ex ſuprà dictis accipit lucem textus *in cap. cùm dilectus* 12. *de conceſſ. præb.* vbi aſſeritur, Concilium Lateran. quod præſcripſit tempus electionibus, & in pœnam negligentium, ius deuolutiuum ad ſuperiorem, non habere locum in Epiſcopatibus, & maioribus dignitatibus : igitur etſi Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, vel Regularis negligat eligere Prælatum, non inde electio deuoluitur ad ſuperiorem. Cuius textus interpretatio ex dictis prouenit, nam ibi agitur de Concilio Lateran. celebrato ſub Alex. III. in quo, vt ſuprà dixi, nihil cautum fuit circa electionem Epiſcopi, nec in ea ad Metropolitanum ius deuoluebatur, donec Concilio Later. de quo in hoc textu, trimeſtre aſſignatum fuit Epiſcopi electioni, & ius deuolutiuum ad proximum ſuperiorem introductum.

13.
INTELLEC-
TVS CAP.
CVM NOS-
TRIS, DE
CONCESS.
PRÆBEN-
DÆ.

Superiori aſſertioni obſtat textus *in cap. cùm noſtris*, *de conceſſ. præb.* vbi docetur, ſex menſium tempus præfixum in Concilio Lateran. celebrato ſub Alex. III. habere etiam locum in Præpoſituris : ex quo ſic argumentor. Præpoſitura eſt dignitas maior, & Præpoſitus Epiſcopo, Abbati, ſeu Decano æquiparatur, *cap.* 1. *de ætat. & qualit.* & tamen ad eius electionem non tres menſes, ſed ſex aſſignantur : igitur quia in dignitatibus etiam maioribus Concilium primum Lateran. non ſecundum ſub Innocentio III. celebratum, locum habet. Pro cuius textus ſolutione dicendum eſt, in Præpoſiti electione Concilium Lateran. 2. attendi debere, cùm ſit maior dignitas, & caput

Collegij,

Collegij, vt poſt gloſſam *in cap. nulla, de conceſſ. preb.* docet Cironius *in cap. 2. de electione, in 5. compilat.* Nec obſtat textus *in dict. cap. cum noſtris,* qui loquitur in Præpoſitura, quæ non eſt caput Collegij, vel Eccleſiæ: vnde cùm in ea ſpecie accipiatur pro minori dignitate, ideò tempus aſſignatum in primo Concilio Lateran. attenditur.

CAPVT XLII.

Idem *in* [a] *eodem.*

QVia propter diuerſas electionum formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta eueniunt, & magna pericula imminent Eccleſiis [b] viduatis: ſtatuimus, vt cùm electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus, qui debent, & volunt, & [c] poſſunt commodè intereſſe, [d] aſſumantur tres de [e] Collegio fide digni, qui [f] ſecretè & ſigillatim vota cunctorum exquirant, & in ſcriptis redacta, mox [g] publicent in communi, nullo prorſus obſtaculo appellationis interiecto: vt is [h] collatione habitâ eligatur, in quem omnes, vel maior, vel [i] ſanior pars conſentit: vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus [j] viris idoneis committatur, qui vice omnium viduatæ Eccleſiæ prouideant de Paſtore: aliter electio facta non [k] valeat, niſi fortè communiter eſſet ab omnibus, quaſi per [l] inſpirationem, abſque vitio celebrata. Qui verò contra præſcriptas formas eligere attentauerit, eligendi ea vice poteſtate [m] priuetur. Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in loco, de quo debeat aduocari, iuſtoque impedimento detentus venire non [n] poſſit: ſuper quo, ſi opus fuerit, fidem faciat [o] iuramento; & tunc ſi voluerit, vni committat de [p] collegio ipſo vicem ſuam. Electiones quoque [q] clandeſtinas reprobamus, ſtatuentes, vt quàm citò electio fuerit celebrata, ſolemniter plublicetur.

NOTÆ.

1. a EOdem.] Concilio videlicet Lateranenſi ſub Innocentio III. celebrato, vbi *can.* 24. reperitur textus hic; & in quarta collectione *ſub hoc titul. cap.* 9. De quo Concilio egi *in cap.* 1. *de ſumma de Trinit.* In præſenti textu Innocentius III. formam electionibus eccleſiaſticis præſcripſit, admiſſo triplici eligendi modo, videlicet per inſpirationem, compromiſſum, & ſcrutinium.

2. b *Eccleſiis viduatis.*] Ex his verbis deducit Gloſſa in præſenti, hanc conſtitutionem tantùm locum habere in electionibus Prælatorum Eccleſiarum, tam Cathedralium, quàm Regularium, ex quorum defectu dicitur Eccleſia viduata, vt probaui in textu antecedenti; non autem præſentem conſtitutionem procedere in electione dignitatum inferiorum, vel Prælatorum Collegiatarum Eccleſiarum. Gloſſam ſequuntur Iulius Lauorus *de elect. c.* 19. Lotherius *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 19. *num.* 10. Syluester, Miranda, & alij laudati à Barboſa *de canonic. cap.* 38. Illud etiam certum eſt, relatis verbis comprehendi electionem, tam regularium, quàm ſæcularium Prælatorum; quod etiam ſuadetur ex ſequentibus. Primò, nam PP. Concilij in hoc textu intendebant conſulere Eccleſiis viduatis: ſed æqualiter Eccleſiæ viduatæ dicuntur defectu Prælati ſæcularis ac regularis; *cap. ne pro defectu, cap. officij, hoc titulo,* igitur tam Prælati ſæculares, quàm regulares præſenti conſtitutione comprehenduntur. Deinde quia plerumque electiones Epiſcoporum, & Prælatorum regularium coæquantur, *cap. cupientes, hoc titul. in* 6. igitur eadem forma in eis debet obſeruari. Vnde electio Prælati regularis nulla erit, ſi non obſeruentur quæ vt eſſentialia formæ in hoc textu præſcribuntur, licèt quoad alia accidentalia forma mutari poſſit. Ita docent Tamburinus *tom.* 1. *de iure Abbat. diſput.* 5. *quæſt.* 5. Barboſa *de iure Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 45. Garcia *tom.* 2. *polit. difficult.* 1. *dub.* 1. quod etiam procedit poſt Concilium Trident. *ſeſſ.* 25. *de regul. cap.* 6. quia per illud nihil immutatum eſt, vt docuerunt Lezana *tom.* 3. *regul. verbo Electio, num.* 2. Pellizarius *tract.* 9. *p.* 2. *q.* 2.

c *Et poſſunt commodè.*] Quando abſentes vocandi ſint, & ex qua regione, dixi *in cap. cum inter, hoc titulo.*

d *Aſſumantur tres.*] Ab ipſo Capitulo: ſed vtrum numerus iſte ita præſcriptus ſit, vt augeri, 3.
minuive non poſſit, ſub lite eſt. Non poſſe augeri, vel minui, itavt aucto, vel minuto, electio nulla ſit, docent Suarez *de relig. tom.* 4. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 5. Tamburinus *ſuprà, q.* 7. *num.* 7. Barboſa *dict. lib.* 1. *iuris eccleſ. cap.* 19. *num.* 190. Sed contrarium, videlicet pro opportunitate loci, & numero eligentium poſſe augeri, vel minui, rectiùs defendunt Pellizarius *dict. tract.* 9. *cap.* 2. *q.* 4. Portel. *in dubiis regul. verbo Electio, num.* 13. Peyrinis *in formul. littera E, cap.* 3. *num.* 2. latè Lezana *tom.* 4. *in relectione de elect.* appoſita in fine libri, Garcia *dict. tom.* 2. *polit. difficult.* 5. *dub.* 5.

e *De Collegio.*] Hæc circumſtantia, vt ſcruta- 4.
tores ſint de corpore Capituli, eſſentialis eſt; vnde ſi extranei eligantur, electio nulla erit. Barboſa *d. cap.* 19. *num.* 186. Tamburinus *vbi ſupra, num.* 9. Iulius Lauorus *cap.* 19. *num.* 45. Pellizarius *ſuprà, num.* 25. Garcia *ſupra, n.* 5.

f *Secretè, & ſigillatim.*] Quod duobus modis 5.
fieri poteſt. Primò cùm electores coram ſcrutatoribus viuâ voce eligunt, & aliqui, vel omnes ſcrutatores ſuffragia Scripturæ tradunt. Secundò ſi vnuſquiſque ex eligentibus ſuffragium ſuum ſcripto deferat adeò occultè, vt nec ipſis ſcrutatoribus notum fiat, iuxta Concilium Trident. *ſeſſ.* 25. *de regul. cap.* 6. & ea quæ addunt Tamburinus, Garcia, & Pellizarius ſuprà laudati; & an ſuffragium neceſſariò

eſſariò voce præſtandum ſit, dicemus *in cap. Eccleſia 44. hoc tit.*

6. g *Publicentur ſtatim.*] Antequam à loco electionis diſcedant ſcrutatores, vel ad alios actus ſe conuertant, vnoque contexto; vt in teſtamento condendo præſcribitur *in l.heredes, ff.qui teſtamenta.* Vota autem in communi publicari dicuntur quando integrè eorum numerus publicè congregationi propalatur, non explicando quot ex ipſis in vnam, vel in aliam perſonam conſenſerint; ſed tantùm proferendo numerum perſonarum, quæ ſuffragium habuerunt: quæ ſolennitas eſſentialis eſt, vt certior fiat collatio ſuffragiorum, & vt publicato ſcrutinio non poſſint electores variare, *cap. publicato, hoc tit.* docent Petrus Gregorius *de elect. cap.16. num.11.* Tamburinus *dict. quaeſt.5. num.15.* Garcia vbi ſuprà *dubit.7.* Iulius Lauorus *de elect. cap.19. num.100.*

7. h *Collatione facta.*] Hæc collatio fit numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum, *cap.in Geneſi, cap. Eccleſia, cap.Cumana, hoc tit.* vt ſic poſſit cognoſci, an ſanior, an maior pars elegiſſet: hodiè autem ceſſat hæc collatio poſt Tridentinum *ſeſſ.25.de regul.cap.6.* vbi ſtatuitur, vt in electionibus tantùm maior pars reſpectu numeri, non verò ſanior attendatur.

i *Maior & ſanior.*] Iuxta ea quæ adducemus *in cap. Eccleſia 57. hoc tit.*

j *Aliquibus viris.*] De electione per compromiſſum egi *in cap.cauſam 8. hoc tit.*

8. k *Facta non valeat.*] Licèt Suarez, Sanchez & alij relati à Barboſa *dict. cap.19. num.131.* tenuerint, ex his verbis non irritari ipſo iure electionem, ſed potiùs eſſe irritandam; contrarium tamen, videlicet electionem ipſo iure nullam eſſe, meritò defendunt Iulius Lauorus *de elect. cap.19. num.10.* Tamburinus *dict. diſput.5. quaeſt.22. num.9.* Barboſa *dict. cap.19. num.131.* Garcia *dict. difficult.5. dub.2.*

9. l *Per inſpirationem.*] Electio per inſpirationem contingere dicitur, cùm communi conſenſu, Spiritu ſancto vltrò impellente, concordi animo omnibus poſtulantibus quis eligitur; quam formam in electionibus R.Pontificum aliquando obſeruatam legimus, vt retuli *in cap.5. hoc tit.* in electionibus verò inferiorum Prælatorum rarò contingit. De ea electionis forma latè agunt Samuelius *de elect. diſput.1. controu.3.* Lauorus *eod. tract. cap.7.* Hieronymus Garcia ſuprà, *dub.1.* Cohelius *in notit.Cardin. cap 13.*

m *Priuetur.*] Per ſententiam, non ipſo iure, *cap.Cumana, hoc tit.* vnde ſecundam electionem factam ab ipſis electoribus ante ſententiam declaratoriam, defendunt Lotherius *de re benefic. lib.2. quaeſt.19. n.66.& 67.* & *lib.3. quaeſt.17. n.105.* Tondutus *reſol.canonic. q.17.num.6.* 10.

n *Non poſſit.*] Cùm abſens elector, qui de iure vocandus eſt, iuſto impedimento detentus venire non poteſt, procuratorem ad ſuffragium præſtandum conſtituere valet, *c.ſi quis 46. hoc tit. lib.6.* Tamburinus *dict. diſput.5. quaeſt.4.* Hieronymus Garcia *tom.2. polit. regul. difficult.2. dub.5.* Viſcherius *de electione Regis Roman.pag.77.* Petrus Gregorius *lib.1. partit. tit.finali, cap.4.* Patianus *de probat. lib.4. cap.30.* Non tamen hoc abſolutè procedit, ſed certis concurrentibus conditionibus. Prima, vt ſit elector abſens in eo loco, vbi vocari debeat, & vbi venire poſſit. Secunda vt iuſto impedimento detineatur. Quæ ſi non concurrant, procurator conſtitutus non admittitur, *cap. ſcriptum*, iuncta integra, *hoc tit.* proſequitur alia de ipſo procuratore Iulius Lauorus *de elect.cap.17.ex num.32.* 11.

o *Iuramento.*] Ob rationem textus *in cap. is cui, de officio deleg. lib.6.*

p *De ipſo collegio.*] Et qui aliàs per ſe ſuffragium non habeat, *cap. penult.§ porrò, hoc tit. in 6.* & ſi procurator extraneus conſtituatur, & cæteri electores conſentiant, valebit electio, vt docent Tamburinus *vbi ſupra, num.1.& 2.* Hieronymus Garcia *dict. dub.1. num.8.* Non poteſt tamen abſens mittere votum in ſcriptis, *dict. cap.ſi quis 46. hoc tit.in 6.* niſi contrarium conſuetudine introductum ſit, vt in aliquibus Religionibus obſeruari teſtantur Garcia *vbi ſuprà, num.8.* 12.

q *Clandeſtinas.*] Clandeſtina electio dicitur, quæ fit ſingulariter, & per occulta conuenticula, *cap.2. diſt.79.* quando non fuit facta publicatio, *cap.vnico, vt eccleſiaſtica beneficia*: quæ meritò reprobatur, quia cenſetur fraudulenta & doloſa, *l.finali, ff. de ritu nuptiar. cap. cùm inhibitio, §.1. de clandeſtin. deſponſ.* explicat Iulius Lauorus *de elect. cap.18. num.9.* 13.

CAPVT XLIII.

Idem in [a] eodem.

QVisquis electioni de ſe factæ per ſæcularis poteſtatis [b] abuſum conſentire præſumpſerit contra canonicam [c] libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat eligi poteſtatem: quinimò qui electionem huiuſmodi, quam irritam eſſe cenſemus, præſumpſerint celebrare, ab officiis & beneficiis [d] ſuſpendantur, eligendi tunc poteſtate priuati.

N O T Æ.

1. a EOdem.] Concilio videlicet Lateran. *cap.25.* vbi extat hæc deciſio, quæ etiam reperitur apud Antonium Auguſtinum *ſub hoc tit.c.10.*

b *Poteſtatis abuſum.*] Vt ſi laicus interſit vt elector, *cap. cùm terra, cap. quod ſicut, hoc tit.* aut cùm immediatè propter laicum eligitur, tunc enim per abuſum poteſtatis laicalis electus dicitur, cùm aliàs niſi propter laicos non eligeretur: quo modo hæc verba accipiunt Petrus Gregor. *lib.4. partit.tit.7.cap.2.* Tamburinus *de iure Abbat.tomo 1. diſput.5. quaeſit.22. num.11.* Barboſa *in præſenti.*

e *Libertatem.*] Verendum enim erat in hoc caſu, ne laici deinceps vſurparent facultatem ſe ingerendi electionibus eccleſiaſticis, ac per conſequens cum plena libertate non fierent, contra earum naturam, *cap. dilectiſſimi 8. quaeſt.1. cap.ſacroſancta, hoc tit.* 2.

d *Suſpendantur eligendi.*] Ex his verbis dedocitur, 3.

citur, ſuſpenſum à beneficio non ideò eſſe priuatum eligendi facultate, cùm poſt pœnam ſuſpenſionis à beneficio inflictam vt diuerſa pœna apponatur priuatio facultatis eligendi, vt etiam contingit *in cap. cùm in cunctis*, §. *vlt. hoc tit.* Illud autem in præſenti difficile videtur, quomodo videlicet ſi ſuſpenſio in hoc textu erat, non ſolùm à beneficio, verùm & ab officio, vt diuerſa pœna ponitur priuatio eligendi, cùm in ſuſpenſione ab officio comprehenſa eſſet? Sed reſpondendum eſt, vt diuerſam pœnam poni à ſuſpenſione ab officio priuationem iuris eligendi, quia inter eas magnum dabatur diſcrimen; pœna enim priuationis iuris eligendi ineurrebatut ipſo iure, ibi, *priuati*; pœna verò ſuſpenſionis ab officio & beneficio poſt ſententiam, ibi, *ſuſpendantur*. Ita noſtrum textum interpretatur P. Suarez *de cenſuris diſputat.25. ſect.1. num.35.* Gibalinus *eod. tract. pag.544. in principio.* Niſi dicamus, per illa verba, *eligendi poteſtate priuati*, non infligi pœnam priuationis facultatis eligendi vt diuerſam, ſed tantùm explicari effectum ſuſpenſionis contractæ, vt Patres Concilij affirmant ita electionem celebrantes eſſe ſuſpendendos ab officio, & beneficio, & per conſequens ſuſpenſione incurſa eſſe priuatos facultate eligendi. Cui expoſitioni fauent verba relata, prout leguntur tranſpoſita *in d. cap. 25. Concilij.*

COMMENTARIVM.

4. Concluſio probatur.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Electus per laicos ad beneficium eccleſiaſticum, electionis commodo caret, & ineligibilis manet, donec cum eo diſpenſetur.* Probant textus *in cap. ſi quis deinceps 12. cap. quoniam 13. cap. ſi quis Epiſcopus 14. cap. ſanè 15. cap. conſtitit 17. cap. nullus 18. cap. ſi quis 19. cap. per laicos 20. cap. quoniam 21. 26. quæſt. 7. cap. laici 38. diſt. cap. cunctis 41. 16. quæſtion. 2. cap. nullus 17. cap. relatum, de iurepatron. cap. Maſſana, hoc titulo.* Gregorius VII. in Synodo Romana, *cap. 2.* ibi: *Nullus Presbyter miniſterium Eccleſiæ, vel ipſam ab aliquo accipiat, niſi ab Epiſcopo, qui iniungat ſibi curam & obedientiam.* Concilium Turon. ſub Carolo, *can. 15.* Moguntin. ſub Arnulpho, *can. 5. Interdicendum videtur clericis, ſiue laicis, ne quis cuilibet presbytero præſumat dare Eccleſiam ſine licentia & conſenſu Epiſcopi ſui.* Vvormatienſe *can. 57. Nullus laicus presbyterum in Eccleſiam mittere, vel eiicere præſumat.* Nannetenſe *can.16.* Saleguſtadienſe *can.20.* Biterrenſe *can. 21.* Pictauienſe *can. 1. Decreuit ſancta Synodus, vt nullus Epiſcopus, Abbas, Presbyter, vel quælibet perſona de Clero accipiat de manu Regis, vel Comitis, vel cuiuſlibet laica perſona donum Epiſcopatus, Abbatiæ, vel Eccleſiæ.* Lateran. ſub Alex. III. *in appendice, part.1. cap. 9. Eccleſias & decimas de manu laicorum ſine conſenſu Epiſcoporum recipere prohibemus.* Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ. 9. & 10.* extrauagans *Debent, de officio ordin.* inter communes. Alia iuris teſtimonia congeſſerunt Antonius Auguſtinus *in epit. iuris Pontif. lib.6. tit.11.* Creſpetius *in ſumma, verbo Beneficia, pag.74.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti,* & *in d. cap. ſi quis deinceps,* Petr. Gregor. *de elect. cap.5.* & *lib.4. partis. tit.7. cap.2.* Boëtius Epon. *tom.1. qq. heroicar. tit. de beneficiis, num.10.* Renatus Chopinus *de ſacra pol. tit.1. cap.1.* Lambertinus *de iurepatron. 3. p. lib. 2. art.12.* Petrus Marcha *lib.8. concordia iuris, cap.19.* Michael Rouſſelius, ſeu ipſe Archiepiſcopus Marcha, *lib.2. hiſtor. Pontif. iuriſd. cap. 1. 6. 7. & 8.* I. Dartis *in d. cauſa 16. q. 7.* & *de beneficiis ſect. 6. cap.1.* Acuña *in cap. nullus, 63. diſt.* Bellarmin. *lib.1. de clericis, cap. 7.* & *in Apolog. contra Regem Angliæ, cap.6. fol.72.* Martha *de iuriſdict. 4. p. caſu 47. per totum,* Salcedo *de lege polit. lib. 1. cap. 12. n.35.* Dadinus Alteſſerra *de Ducibus lib.1. cap.8.* Theophilus Raynaud, *tom. 12. tract. Mala è bonis, &c. fol. 128.*

5. Impugnatur tradita aſſertio.

Sed hæc aſſertio iſta illuſtrata difficilis redditur ex eo; nam ſi veterum Patrum, & ſcriptorum monumenta repetamus, nihil vſitatius inueniemus, quàm Epiſcopos, Abbates, & ſimiles Prælatos de manu Principum Eccleſias immediatè accepiſſe. Sic Eccleſiæ Aruernenſi Apollinaris à Theodorico Rege Epiſcopus datus fuit, & poſt eum Quintianus Epiſcopus impoſitus, & mortuo Quintiano, ab eodem Rege datus fuit Antiſtes Gallus, contemptis votis Treuirenſium, qui virum ſanctum ſibi in Epiſcopum expetebant. Gallo ſuffectus fuit Cautinus à Theodobaldo Rege, omiſſo Catone iam electo conſenſu Cleri, vt refert Gregorius Turon. *lib.3. hiſt. cap. 2. & 16.* & *lib.4. cap.5.7. & 18.* A Sigiberto Rege electus fuit Gregorius Epiſcopus Turonenſis, teſte Fortunato *lib.5. cap.2.*

Huic Sigibertus ouans fauet, & Brunichildis honori
Iudicio Regis nobile culmen adeſt.

Immò tam Epiſcopi, quàm Abbates inueſtituram ſuæ dignitatis à Regibus, & Principibus ſæcularibus accipiebant, fidelitate illis promiſſâ, Carnotenſis *epiſt.60. Quod autem ſcripſiſti, prædictum electum inueſtituram Epiſcopatus de manu Regis accepiſſe, nec relatum nobis ab aliquo, qui viderit, nec cognitum.* Et *epiſtol. 190. & 236.* D. Bernardus *epiſt. 170.* Quare in Germania, vacante Eccleſiâ virga Paſtoralis, & annulus deferebantur ad Imperatorem, qui Epiſcopum, vel Abbatem per ſe electum per virgam, & annulum inueſtiebat. Referunt Author vitæ S. Othonis Epiſcopi Rambergenſis, *cap. 3.* ibi: *Quoties Epiſcopus aliquis deceſſiſſet è vita, Eccleſia, cui præfuerat, baculum & annulum ad Imperatorem tranſmittebat, ab eius aula petens ſibi dari Epiſcopum.* Guillelmus Tyrius *lib. de bello ſacro, cap. 13. Inoleuerat enim conſuetudo, præſertim in Imperio, quod deſungentibus Eccleſiarum Prælatis, annulus & virga Paſtoralis ad Dominum Imperatorem dirigebatur; vnde poſtmodum vnumquemlibet de familiaribus & Capellanis ſuis inueſtiens, ad Eccleſiam vacantem dirigebat, vbi Paſtoris fungeretur officio, non expectata Cleri electione.* Sugerius Abbas *in oratione Treuirenſis Archiep. ad Paſchalem II. in Ludouico Craſſo,* ibi: *Temporibus anteceſſorum noſtrorum ſanctorum Apoſtolicorum virorum Magni Gregorij, & aliorum, hoc ad vim Imperij pertinere dignoſcitur, vt in maiorum electione hic ordo ſeruetur, antequam electio in palàm proferatur, ad aures Domini Imperatoris perferre, & ſi perſonam deceat, aſſenſum ab eo ante factam electionem aſſumere: deinde in conuentu ſecundùm canones, petitione populi, electione Cleri, aſſenſu honoratorum præferre conſecratum libere, nec ſimoniacè ad Dominum Imperatorem pro Regalibus, vt annulo & virga inueſtiatur.* Nec tantùm Reges, verùm etiam Duces & Comites Eccleſias ad libitum concedebant, vt de Duce Moſellanorum refert Sigibertus anno Chriſti 109. *Dux Moſellanorum Deodericus poſt fratrem ſuum Alberonem dato Epiſcopatu Metenſium filio ſuo adhuc puero, tutorem ei ſubſtituit ipſum Deodericum.* De Ducibus Normanniæ idem refert Ordericus Vitalis *lib.3.*

lib. 3. hiſtor. eccleſ. in Guillelmo I I. ibi : *Dux autem petitioni eorum acquieuit, & præfato viro, qui electus erat per Cambutam, Iuonis Epiſcopi Sagienſis exteriorem Abbatiæ poteſtatem dedit.* De Comite Cameracenſi hæc refert Valdricus Nouiomenſis *lib. 3. cap.11. Poſt obitum verò Domini Abbatis Vuenrici, duos Abbates, alterum poſt alterum Comes Raynerius ſubſtituit.* Et generaliter de Proceribus Galliæ refert Ordericus Vitalis *libro 4. hiſtoriæ*, hæc verba : *Sicut tyronibus ſua à Principibus erogabantur ſtipendia militiæ; ſic quibuſdam coronatis pro famulatu ſuo dabantur à laicis Epiſcopatus & Abbatiæ, Eccleſiarum Præpoſituræ, Archidiaconatus, & Decaniæ, aliaque dignitates & poteſtates eccleſiaſticæ.* Plura referunt Theophilus *dict. tom.12. ex fol. 128. vſque ad* 130. Altaſerra *dict. cap.7.* igitur ſi à laicis licet accipere inueſtituram, & collationem Eccleſiarum, multò magis electioni de ſe factæ à laicis licebit conſentire. Accedit praxis Hiſpaniæ & Galliæ eligendi Epiſcopos, ac Prælatos ſuperiores per Reges, quam probaui *in cap.2. hoc tit.* igitur licet à laicis Eccleſias accipere.

6. DE INVESTITVRIS. Quâ dubitandi ratione non obſtante, vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, olim in Eccleſia abuſum introductum fuiſſe accipiendi inueſtituras Eccleſiarum per laicos. Ita vocabant intruſionem aliquorum in beneficia per poteſtatem laicam. Nam veſtitura idem ſonabat ac poſſeſſio, vt ex variis locis Capitularium probat P. Sirmundus *ad capitul. Caroli, tit.39.* Inueſtitura ergo idem erat, quod immiſſio in poſſeſſionem, quæ quoad Epiſcopatus, & Abbatias fiebat, dato per Principem baculo & virgâ, vt referunt Iuretus *ad epiſt. 8. Iuonis*, Theophilus *dict. tom. 12. fol. 128.* Et licèt ſimiles inueſtituræ prohibitæ reperirentur *in can. 30. Apoſtolor.* & Nicæna Synodo ſub Adriano II. *act. 8. & 10.* tamen poſtea per duo ſæcula, ab anno videlicet 1077. ad annum 1169. prædictæ inueſtituræ valdè vſitatæ fuerunt, non obſtantibus diuturnis, & aſperrimis Pontificum contentionibus cum Principibus. Demùm improbatæ & damnatæ fuerunt à Gregorio V I I. in Synodo Romana, his verbis : *Quoniam inueſtituras Eccleſiarum contra ſtatuta SS. PP. à laicis perſonis in multis partibus cognouimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Eccleſia oriri, ex quibus religio Chriſtiana conculcatur, decernimus vt nullus inueſtituras Epiſcopatus, vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicuius laicæ perſonæ, viri vel fœminæ ſuſcipiat. Quod ſi præſumpſerit, recognoſcat inueſtituram illam Apoſtolica auctoritate irritam eſſe, & vſque ad dignam ſatisfactionem excommunicationi ſubiacere.* Vrbanus II. idem ſtatuit in Concilio Claromont. *can. 16.* ibi : *Interdictum eſt, ne Reges, vel alij Principes aliquam inueſtituram de eccleſiaſticis honoribus faciant.* Refert Vuilielmus Malmeſburienſis *de geſtis Pontif. Angliæ, lib. 2. de Vrbani Concilio*, per hæc verba: *In hoc Concilio Papa cum omnibus ſententiam excommunicationis vibrauit in laicos inueſtitores Eccleſiarum, & inueſtitos à laicis, & in taliter inueſtitos conſecrantes, & in illos qui pro eccleſiaſticis honoribus laicorum homines fiunt.* Idem ſtatuerunt Paſchalis II. & Calixtus II. vt refert Abbas Vuindocinenſis *in opuſc. ad Calixtum Papam, cap. 3. & 4. Inueſtituram per virgam & annulum accipere niſi à ſuo conſecratore, manifeſtum eſt eſſe damnoſum, quia nulli laico licet illa Eccleſiæ ſacramenta dare, ſicut ei non licet Epiſcopum conſecrare.* Et cùm hæc controuerſia de inueſtituris agitata eſſet anno 1119. in Concilio Rhemenſi, & anno 1122. in Concilio Lateran. ſemper Calixtus II. ſimiles inueſtituras damnauit : quæ Concilia edidit Balluzius *ad Marcham lib. 8. cap.21.* Idem etiam ſtatuerunt Alexander II. & III. Et tandem Innocentius III. *lib. 1. epiſt. 47.* ſtatuit ne defuncto Epiſcopo annulus eius, & baculus Principi mitterentur, vt moris erat, ibi : *Cùm te, vel aliquem ſuffraganeorum mori contigerit, baculus paſtoralis & annulus in Eccleſia remaneant propria, ſub fideli cuſtodia conſtituti ad ſucceſſoris vſum, cùm Deo fauente conſecrationem acceperit.* Et *lib. 2. epiſt. 87.* talem conſuetudinem corruptelam appellat. Plura de his inueſtituris, quæ magnas clades Eccleſiæ irrogarunt, cumulant Baronius *tom. 11. anno* 1077. & *tom. 12. anno* 1116. Boëtius Epon. Friſius *qq. heroicar. de iure ſacro, lib. 1. de regalibus, num* 26. & 217. *cum ſequentibus*, Iuretus in notis ad epiſtolas 60. 190. 233. & 236. *Iuonis Carnotenſis*, Iacobus Gretſerus *in apolog. pro Baronio contra Goldaſtum, cap. 1. & contra replicat. lib. 2. cap. 1. & ſequenti*, Boſquetus *in notis ad Innocentium III. lib. 2. regeſt. 15. epiſt. 78. & 87.* Vincentius Cabotius *lib. diſput. de iure publico, cap.5.* Antoninus Diana *part. 10. tract.1. reſol. 5. & 6.* Petrus Marcha *lib. 8. concord. cap. 19. cum ſequent.* Michael Rouſſelius, ſeu quiuis auctor eſt hiſtoriæ Pontif. iuriſd. *cap. 5.* cum cautione nec ſine delectu legendus; alij apud Chriſtophorum Beſoldum *tom. 1. polit. diſſert. de Maieſt. in genere, ſect. 2. de Eccleſiæ Maieſtatis iure, cap. 4. num. 1. & 2.* Ioannes Cochier *in vindiciis libert. Eccleſiæ, 2. part. cap.4. & 5.* Theophilus Raynaud. *dict. tom. 12. tract. Mala è Bonis Eccleſiæ, ſect. 2.* Altaſerra *de Ducibus, cap. 7. per totum*, Franc. Florens *ad tit. de tranſlat. in fine.*

Vnde apparet vera ratio præſentis deciſionis; iam enim à primis Eccleſiæ temporibus variis conſtitutionibus prohibitum legimus, à laicis, & per manus ipſorum Eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia accipere, vt conſtat ex variis canonibus congeſtis à Gratiano *in cauſa 16. quæſt. 7.* Et contra accipientes Eccleſias à laicis variæ ſunt ſtatutæ pœnæ : excommunicatio *in cap. quoniam 25. 16. quæſt. 7.* depoſitio à miniſterio eccleſiaſtico, *cap. quia 6. de iurepatron.* inhabilitas ad beneficia eccleſiaſtica, in præſenti textu, & aliis ſuprà relatis; & magna cum ratione, nam Eccleſia ſemper curauit arcere laicos ab adminiſtratione, & diſpoſitione rerum eccleſiaſticarum, *cap. 2. hoc titulo, cap. 2. de iudiciis*, ne laicis inuadentibus electionem, & prædictam diſpoſitionem libertas eccleſiaſtica minueretur, laicique immiſcerentur negotiis eccleſiaſticis. Et quia agentes & conſentientes pari pœnâ puniuntur, vt vulgò docetur *ex cap. 1. de officio deleg.* inde non ſolùm illi, qui à laicis eliguntur, verùm qui huiuſmodi electioni conſentiunt, æqualiter puniuntur. Et quia debet quis puniri in eo, in quo peccauit, *cap. nemo, de temporib. ordin. lib. 6.* ideò & clerici in electione delinquentes, & electioni conſentientes, priuantur poteſtate eligendi, & inhabiles redduntur ad beneficia eccleſiaſtica. 7. RATIO DECISIONIS.

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta; nam quæ in ea expendebamus, procedunt cùm inueſtituræ in vſu, ſeu potiùs abuſu erant, cùm adhuc Romani Pontifices ſimilem abuſionem 8. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO.

propter

propter potentiam Principum extirpare nequibant, vſquedum Gregorius VII. & alij ſtrenui in eo opere adiutores eam improbarunt, & damnarunt, vt referunt Iuretus & Theophilus ſuprà citati. Nec augmentum ipſius difficultatis refragatur; nam magni noſtræ Monarchæ, vt Patroni Eccleſiarum Cathedralium præſentant R. Pontifici Epiſcopos ab eo confirmandos, non autem propria auctoritate Eccleſias conferunt, vt pluribus relatis probat, & vt ſolet, illuſtrat Illuſtriſſimus D. Franciſcus Ramos *in memor. ad Alex. VII. pro Epiſcop. Luſitaniæ, propoſ. 1. in principio*, & nos aliqua dedimus *in cap. 2. hoc tit.*

9. EXPONITVR CAP. DILECTO, DE TESTIBVS.

Superiori aſſertioni primò aduerſatur textus *in cap. dilecto, de teſtibus*, vbi proponitur Ioannam Comitiſſam Flandriæ, de qua mentio fit *in cap. finali, de conceſſ. præb.* litem diſceptaſſe coram tribus iudicibus delegatis ſuper donatione & collatione ſex præbendarum, cum Præpoſito Atrienſi: & cùm ex iuſta cauſa vnus ex iudicibus reiectus eſſet, alius in eius locum ſuffectus fuit. Supponitur ergo collationem à laica perſona accipi poſſe: igitur licet impunè de manu laici Eccleſiam accipere. Cui difficultati ex ſuprà traditis ſatisfacit Boetius Epon. *tom. 2. quæſtionum, num. 2.* aſſerendo Ioannam Conſtantinopolitanam, Balduini Imperatoris filiam iuſpatronatus obtinuiſſe in Eccleſia Atrienſi; vnde ratione ipſius iuriſpatronatus potuiſſe præbendas in ea Eccleſia, & in aliis à ſe, vel à maioribus fundatis donare; quo caſu non accipitur beneficium de manu laici, cùm eius collatio à proprio Epiſcopo fiat.

10. EXPONITVR CAP. CVM INTER, DE CONSVETVD.

Eodem etiam modo intelligendus eſt textus *in cap. cùm inter, de conſuet.* in illis verbis: *Decanatum & præbendam ipſius Eccleſiæ idem Rex, & progenitores ſui conferebant, diœceſano etiam Epiſcopo inconſulto.* Ex quibus verbis manifeſtè deducitur, laicum poſſe conferre Eccleſiam proprio iure: igitur licet à laicis Eccleſias accipere. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt ex ſuprà dictis, videlicet Eccleſiam S. Petri de Curia Cenomanenſis, ratione iuriſpatronatus ſpectare ad Regem Angliæ; vnde ratione ipſius iuriſpatronatus poterat ad Decanatum, & alias præbendas Canonicos præſentare. Nec obſtat verbum illud *conferebant*; quod non nudam præſentationem, ſed collationem omnimodam, etiam Epiſcopo inconſulto, demonſtrat; nam verba ſuprà relata tantùm continent ſimplicem partis narrationem; non autem Pontificis deciſionem, quæ diuerſa fuit: nec Pontifex decidit collationem inconſulto Epiſcopo potuiſſe ad Regem Angliæ, vel eius progenitores ſpectare. Eadem ſolutione exponendus eſt textus *in cap. ad ſupplicationem, de renunciat.* iuncto Boetio *vbi ſuprà, num. 3.*

11. INTELLIGITVR CAP. 1. DE VSVRIS.

Aduerſatur ſuperiori aſſertioni textus ſingularis, & valdè difficilis *in cap. 1. de vſuris*; vbi cùm generaliter Clericis interdicatur vſuras exercere, prohibetur etiam fructus rei pignoratæ retinere, ſed eos debere deductis expenſis in ſortem principalem imputari: & ſtatim hæc adiiciuntur verba loco exceptionis: *Niſi fortè Eccleſiæ beneficium fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laici videatur.* Ex quibus verbis apertè deducitur, licere non ſolùm beneficium, Eccleſiaſque de manu laici recipere, verùm & ab eis redimere: igitur licebit liberè Eccleſias, ſeu beneficia accipere à laicis. Agnouerunt difficultatem Gloſſa in eo textu, verbo *Beneficium*, Hoſtienſis, Panormitanus, & omnes ferè antiquiores, qui vt eam exponant, varios caſus fingunt & ſupponunt. Sed illis omiſſis altiùs repetenda eſt interpretatio illius textus. Obſeruandum enim eſt, olim in Gallia ad inſtar beneficiorum temporalium, ſeu feudorum, in quibus pro mutatione Dominorum, vel vaſſallorum redemptiones feudorum fiebant, introductam fuiſſe ſimilem redemptionem in Eccleſiis & Altaribus; nam cùm primis Eccleſiæ ſæculis monachi tantùm laici eſſent, nec ſibi, nec aliis ſacramenta adminiſtrarent, & ita decimas nullo iure percipere valerent, vſu receptum fuit, vt per alios clericos decimas, & redditus Eccleſiarum perciperent, id eſt, vt conſtituerentur plebani, ſeu parochi, qui Sacramenta fidelibus adminiſtrarent, & monachi decimas perciperent, & mortuo ipſo parocho, qui in eius locum ſubſtituebatur, decimas redimebat ab Epiſcopo proprio, & à monachis, qui eas percipiebant: cuius corruptelæ expreſſa mentio extat *in cap. quæſitum 1. q. 3.* in illis verbis: *Quia quidam ſimoniacæ prauitatis vſus in Gallicarum partibus iam diutius inoleuit, vt Eccleſiæ, vel decimæ, quæ vulgari vocabulo apud eos Altaria nuncupantur, monaſteriis data, ſæpiùs ab Epiſcopis ſub palliata auaritia vendantur, mortuis nimirum, ſeu mutatis clericis, quos Perſonas vocant. Nos, auctore Deo venalitatem omnium, tam ex rebus, quàm ex miniſteriis eccleſiaſticis propellentes, hoc vlterius fieri auctoritate Apoſtolica prohibemus, ſicut etiam præbendas omnes venundandas interdicimus. Porrò quæcumque altaria, vel decimas ab annis triginta, & ſuprà, ſuper huiuſmodi redemptione poſſediſſe monaſteria noſcuntur, quietè deinceps & ſine moleſtia qualibet eis poſſidenda firmamus, ſaluo vtique Epiſcoporum cenſu annuo, quem ex eiſdem altaribus habere dicti ſunt.* Gofridus Vindocinenſis *lib. 3. epiſt. 12.* Ioannes Sariſbar. *lib. 7. epiſt. 17.* Iuo Carnot. *epiſt. 12.* ibi: *Maximè quod apud nos, qui altari non ſeruiunt, de altari viuunt: a quo ſacrilegio cum eos abſterrere velint monendo, increpando, excommunicando, altaria a me redimere nolunt ſub nomine perſonæ? ſicut à prædeceſſoribus meis ex praua conſuetudine redemerunt.* Plura de hac redemptione Eccleſiarum adducunt I. Dartis *in cap. 4. 1. q. 3.* Boſquetus *ad Innocentium lib. 1. epiſt. 23.* & nos *in cap. 1. de capellis monach.* Nec ſolùm monachi ita Eccleſias accipiebant, vt ab eis redimerentur, verùm & ſingulares homines laici, vt ex Carnotenſi probat Ioannes Dartis *vbi ſuprà.* Vnde percipitur mens Alexandri III. *in d. cap. 1. de vſuris*; docet enim, Clericos mutuantes pecuniam laicis ſub pignore, debere fructus ipſius rei pignoratæ in ſortem imputare, niſi fortè Eccleſiam de manu laici iure pignoris acceperint, & hoc modo eam redimere curauerint; tunc enim fructus ipſius Eccleſiæ non imputantur in ſortem principalem, cùm ab iniuſto poſſeſſore, laico videlicet, hoc modo Eccleſia redimatur. Et hæc eſt, ni fallor, vera illius textus interpretatio: ſi alius meliorem afferat, ſponte illi herbam tradam. Etiam præſenti aſſertioni obſtat textus *in c. dilectus 94. de præb.* cuius interpretationem in eius notis dabimus.

CAPVT XLIV.

Idem *in* [a] *eodem.*

NIhil eſt, quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quod indigni aſſumantur Prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo neceſſariam adhibere medelam, irrefragabili conſtitutione ſancimus, quatenus cùm quiſquam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet confirmatio, diligenter [b] examinet & electionis proceſſum, & perſonam electi, vt cùm omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia ſi ſecus fuerit incautè præſumptum, non ſolùm deiiciendus eſt indignè promotus, verùm etiam indignè promouens [c] puniendus. Ipſumque decreuimus hac animaduerſione puniri, vt cùm de ipſius conſtiterit negligentia, maximè ſi hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhoneſtæ vitæ, aut ætatis illegitimæ approbauerit, non ſolùm confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verùm etiam ne aliquo caſu pœnam effugiat, à perceptione proprij beneficij ſuſpendatur, quovſque ſi æquum fuerit, indulgentiam valeat promereri. Si verò conuictus fuerit, in hoc per maliriam exceſſiſſe, grauiori ſubiaceat vltioni. Epiſcopi quoque tales ad ſacros Ordines, & eccleſiaſticas dignitates promouere procurent, qui commiſſum officium ſibi dignè valeant adimplere, ſi canonicam ipſi cupiunt effugere vltionem. [d] Cæterùm qui ad Romanum pertinent immediatè Pontificem, ad percipiendam ſui confirmationem officij eius ſe conſpectui, ſi commodè poteſt fieri, perſonaliter repræſentent, vel perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper electionibus & electis poſſit haberi, vt ſic demùm per ipſius circumſpectionem ſui plenitudinem officij aſſequantur, cùm eis nihil obſtiterit de canonicis inſtitutis. Ita quod interim valdè remoti, videlicet vltra Italiam conſtituti, ſi electi fuerint in concordia, diſpenſatiuè propter neceſſitates Eccleſiarum, & vtilitates, in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrent: & ſic tamen, vt de rebus eccleſiaſticis nihil penitus alienent. Munus verò benedictionis, ſeu conſecrationis recipiant, ſicut hactenus recipere conſueuerunt.

NOTÆ.

1. a EOdem.] Concilio videlicet Lateranenſi, *can.26.* vbi reperitur textus hic, & in quarta collectione, *ſub hoc tit.cap.11.*

2. b *Examinet.*] Ad eum ſpectare examen electi, ad quem eius confirmatio pertinet, probaui *in cap. poſtquam 3. hoc tit.*

c *Puniendus.*] Hanc priorem textus partem de pœnis eligentium indignos ad officia, & dignitates eccleſiaſticas, expoſui *in cap. cùm in cunctis, §. vlt. hoc tit.* 3.

d *Caterùm.*] Hanc ſecundam textus partem expoſui & illuſtraui *in c.noſti, cap.tranſmiſſam, hoc tit.* 4.

CAPVT XLV.

Honorius III. [a] *Conſtantinop.*

VT præteritæ [b] contentionis deciſâ materiâ futuris litigiis occaſio amputetur, præſenti authentica ſtatuimus, vt expenſæ neceſſariæ, quas Capitulum Conſtantinop. vel eius nuntij vacante Sede pro electionis negotio fecerint, de bonis Patriarchatus fiant totaliter, vel reddantur, dummodo ipſi bona decedentis Patriarchæ non [c] occupent, vel vſurpent.

NOTÆ.

1. a COnſtantinop.] Ita etiam legitur *in cap.4. de conſtit. in 5. compilat.* ex qua textum tranſcribo. De ea collectione egi *in c. penult. de conſtit.* de Eccleſia Conſtantinopolit. *in c.quantò, de conſuet.*

b *Contentionis.*] Huius contentionis hiſtoriam retuli ſuprà *in cap. ſcriptum.* 2.

c *Occupent.*] De bonis decedentis Prælati, ſeu ſpoliis Epiſcoporum, agemus *in cap.1. de teſtamentis:* de fructibus verò ſede vacante perceptis, *in cap.cùm vos 4. de officio ordin.* 3.

CAPVT

CAPVT XLVI.

Idem *electo* [a] *Lugdunenſi.*

CVm poſt petitam [b] inſtanter, & demùm obtentam ven. f. n. quondam Lugdunenſis Archiepiſcopi ceſſionem vota Canonicorum Lugdun. in te tunc ipſorum Præpoſitum concorditer conueniſſent; quia tandem examinato, ſicut decuit, proceſſu electionis tuæ, inuenimus eam poſt publicatum [c] conſenſum, & collationis tractatum aliquandiu fuiſſe [d] protractam, aſſenſumque tuum, priuſquam electus fuiſſes, requiſitum, electionem eandem ex ipſius duntaxat inordinato proceſſu iuſtitiâ caſſauimus exigente.

NOTÆ.

1. a LVgdun.] Ita etiam legitur in quinta collectione *ſub hoc tit. cap.* 1. & hiſtoriam huius textus intendit referre Iacobus Seuertius *in chronol. Lugdun. Præſulum*, ita vt in præſenti agatur de Lugdunenſi Archiepiſcopo Ioanne II. de quo agemus *in cap. cùm Marthæ, de celebrat. Miſſ.* Sed hæc hiſtoria temporibus Honorij III. minimè conſonat: quare Innocentius Cironius *in notis ad hunc textum*, rectè exiſtimat legendum eſſe, *electo Lundenſi*; quod mendum in hoc Decretalium volumine plerumque reperiri iam obſeruaui *in cap.* 2. *de conſuet.* Quæ emendatio faciliùs ſuadebitur, ſi repetamus hiſtoriam veram huius textus. Sciendum enim eſt, temporibus Honorij III. anno videlicet 1222. magnum illum Archiepiſcopum Andream Sunonem morbo afflictum Archiepiſcopatui renunciaſſe, & à ciuitate Lundenſi receſſiſſe in inſulam apud Eſcanenſes, Iſtoa dictam; poſt cuius Præſulis renunciationem Pontificis conſenſu factam, à Capitulo Lundenſi Præpoſitus ipſius Eccleſiæ electus fuit in Archiepiſcopum: ſed eius electione caſſatâ ab Honorio III. in præſenti, Petrus Saxonis electus fuit ſolenniter, & Eccleſiæ ipſi præfuit anno 1224. vt ex chronico Henrici Regis refert Cironius *in præſenti.*

b *Inſtanter.*] Epiſcopi enim, & Archiepiſcopi debent inſtanter licentiam cedendi petere à R. Pontifice, nec antea renunciare valent, *cap. niſi cùm pridem, de renunciatione*, vbi probabimus. 2.

c *Conſenſum.*] Licèt poſt electionem celebratam eligentes debeant electionem electo præſentare, & eius conſenſum petere, *cap. quàm ſit* 6. *cap. nulli* 8. *hoc tit. in* 6. ante electionem tamen propter ambitionis ſuſpicionem electus non debet conſenſum, ſeu voluntatem explicare. 3.

d *Protractam.*] Vnde peccatum fuit in forma electionis; ſiquidem factâ collatione ſuffragiorum, & regulato ſcrutinio, electio publicari debet, vt dixi *in cap. quia propter* 41. *hoc tit.* 4.

CAPVT XLVII.

Idem *P. Bolcen. Priori ſanctæ* [a] *Barbaræ, Lexouienſis Diœc. & Magiſtro V. de Capella, Cancellario Rothomag.*

COnſtitutis in præſentia noſtra procuratoribus dil. f. Sancti [b] Tauricen. Ebroicen. & [c] S. Leofridi de Cruce Abbatum, ac Monaſterij [d] Fiſcan. dil. f. n. [e] B. Sanctorum Ioannis & Pauli Preſbyterum Cardinalem dedimus auditorem, coram quo propoſuerunt procuratores prædictorum Abbatum, quòd vacante præfato Monaſterio, quod immediatè ad Romanam Eccleſiam pertinet, monachi eiuſdem loci, contemptis præfatis Abbatibus, qui commodè poterant, & debebant de iure vocari, ad electionem Abbatis temerè procedentes, H. quondam Abbatem [f] S. Iudoci ad eiuſdem regimen minùs idoneum eligere præſumpſerunt: quare petebant electionem huiuſmodi penitùs irritari. Quum autem procuratores ipſorum Abbatum iuſſi eſſent exprimere, [g] quo iure ipſi Abbates deberent electioni Abbatis ſupradicti monaſterij [h] intereſſe; reſponderunt, quod olim cùm aſſumerentur in ſuorum monaſteriorum Abbates, fuit ſpecialiter indultum ab Abbate & conuentu monaſterij Fiſcan. vt haberent vocem in Capitulo eorundem. Nos autem rationem huiuſmodi friuolam reputantes, de conſilio f.n. perpetuum ſilentium impoſuimus Abbatibus prædictis.

NOTÆ.

1. a S. *Barbaræ.*] Ita reſtituenda eſt inſcriptio ex quinta collectione Honorij III. vbi *ſub hoc tit. cap.* 5. reperitur textus hic. Monaſterium hoc S. Barbaræ in diœceſi Lexouienſi, eſſe Ordinis D. Auguſtini refert Innocentius Ciron. *In præſenti.*

2. b *Tauricen.*] *Taurini*, legendum eſt, vt legitur in ſexta collectione; quod monaſterium eſt Ordinis D. Benedicti, congregationis S. Mauri, in vrbe Ebroicenſi, quod conſtruxit Richardus Dux, qui Normannos rexit anno 943. vt referunt Fratres Sarmat. *tom.*4. *Galliæ Chriſt. fol.* 859. De diœceſi Rothomagenſi iam nonnulla adduxi *in cap.* 24. *de reſcript.*

c *S. Leofredi.*] Monaſterium de Cruce S. Leofredi eſt Ordinis D. Benedicti, diœceſis Ebroicenſis, in pago Madriacenſi conſtructum à S. Leofredo, apparitione Crucis ibidem viſæ, ditatum à S. Andoeno Archiepiſcopo Rothomag. quare aliquando 3.

appellatur monaſterium Beatæ Crucis S. Audœni, vt referunt Yepes *tom. 2. chron. D. Benedicti*, *anno* 677. Fratres Sarmat. *tom.* 4. *Galliæ*, *fol.* 321. Richardus ex gremio ipſius Eccleſiæ aſſumptus fuit, & eius electionem confirmauit Innocentius III.
4. *lib.* 2. *epiſt.* 89.

d *Fiſcan.*] Fiſcanum monaſterium SS. Trinitati dicatum, ampliſſimum & opulentiſſimum, eſt ordinis D. Benedicti, quod condidit, ſeu potiùs reſtaurauit Richardus primus Dux Normanniæ, vt referunt Fratres Sarmat. *tom.* 4 *Galliæ, fol.* 375. Yepes *tom.* 2. *chron. D. Benedicti, anno* 659. & *tom.* 5. *anno* 990. Rodulphus Glaber *lib.* 5 *hiſtoriæ Galliæ*, *c.* 28. eius meminit Iuo Carnotenſis *epiſt.* 32. & 99.

e *B.*] Bertrandus videlicet Cardinalis SS. Ioannis & Pauli; qui titulus Cardinalitius ſpectat ad Baſilicam S. Laurentij, vt probat Cohelius *in no-*
5. *titia Cardinalium*, *cap.* 6.

f *S. Iudoci.*] In ſexta collectione legitur S. Vindoci, & Cironius in præſenti exiſtimat rectiùs legendum eſſe S. Vuindoci; quod eſt monaſterium Ordinis D. Benedicti in diœceſi Morinenſi; de quo Aubertus Miræus *cap.* 31. Si retineatur S. Iudoci, monaſterium hoc eſt in diœceſi Ambianenſi, de quo plura Fratres Sarmat. *tom.* 4. *Galliæ*, *fol.* 539. Yepes *centuria* 2. *anno* 645.

g *Quo iure.*] Non vt nomen actionis exprimerent, quod iure canonico, & nouiori Cæſareo ne-
6. ceſſarium non eſt, *cap. dilecti*, *de iudiciis*.

h *Intereſſe.*] Licèt regulariter poſſeſſor non teneatur reddere cauſam, ſeu edere titulum ſuæ poſſeſſionis, immò interrogatus cur poſſideat, ſufficienter reſpondeat, Quia poſſideo, *l. in ſpeciali* 63. *ff. de rei vind. l. vltima*, *C. eod. tit. l. extat aliàs decretum, ff. de iure fiſci*, *l. cogi* 11. *C. de petit. hereditat. l.* 2. *C. de probat.* plures cumulat Parexa *de inſtrument. edit. tit.* 5. *reſolut.* 7. tamen ſi ius commune reſiſtat poſſeſſori, tenetur edere titulum poſſeſſionis, vt docet Parexa *vbi proximè*. Vnde cùm in præſenti Abbatibus reſiſteret ius commune, quod dictat monachum eodem tempore duobus monaſteriis præficiendum non eſſe, *cap. ne nimia, de religioſis domibus*, ideò ſi intendebant admitti ad electionem Abbatis monaſterij Fiſcanenſis, debebant priùs edere, ſeu probare titulum quaſi poſſeſſionis iuris eligendi.

COMMENTARIVM.

EX hoc textu communiter deducitur, Abba- 7.
tem vnius monaſterij non habere ius eligendi Prælatum in alio monaſterio exempto, etiamſi monachi illi ius ſuffragij concedant. Ita docent poſt antiquiores *in præſenti*, alij relati à Barboſa *in hoc textu*, Cironius *in* 5. *compilat. ad hunc textum*: quæ communis doctrina impugnatur eâ iuris conſideratione, nam ius præſtandi ſuffragium in alicuius electione poteſt concedi ab ipſis electoribus, *cap. ſcriptum*, *hoc tit.* igitur ſi Abbatibus SS. Taurini, & Leofredi conceſſum erat ius eligendi Abbatem à monachis Fiſcanenſibus, virtute illius conceſſionis ad electionem admitti valebant. Augetur difficultas hæc ex deciſione textus *in cap. cùm Eccleſia, de cauſa poſſeſſ.* vbi illi, qui iure admitti non poterant ad electionem Epiſcopi, admittuntur virtute quaſi poſſeſſionis eligendi, in qua erant. Sed hac difficultate non obſtante verum eſt, monachum vnius monaſterij electum in Abbatem alterius, non poſſe ad electionem Prælati prioris monaſterij admitti; quia cùm ad electionem Prælati tantùm admittantur qui ex Capitulo, propriaque congregatione ſunt, *cap.* 1. vbi probaui, *hoc tit.* & monachus electus in Abbatem alterius monaſterij, amittat gradum, & ſedem in priori, quia duobus monaſteriis adeſſe non poteſt, *cap. ne nimia*, *de religioſis domibus*, inde non admittitur tanquam extraneus ad electionem Prælati prioris monaſterij. Nec difficultas ſuprà allata obſtat, cui vt ſatisfaciant Interpretes in præſenti, varia adducunt, quibus omiſſis placet ſententia Gofridi, quam ſequitur Cironius *in præſenti*, videlicet hoc monaſterium eſſe exemptum, & immediatè ſubiectum R. Pontifici, vt ex huius textus contextura liquet; vnde ſine Pontificis licentia non poterant monachi ius præſentandi ſuffragium illis, qui illud non habebant, præſtare. Nec obſtat textus *in d. c. cùm* Eccleſia; nam in præſenti nulla erat adhuc quaſi poſſeſſio acquiſita Abbatibus, immò etſi fuiſſet quæſita, cùm illis reſiſteret ius commune, in ea tueri non debebant, iuxta adducta *in cap. querelam* 24. *hoc tit.* vnde tam in iudicio poſſeſſorio, quàm petitorio ab electione excluſi fuerunt Abbates SS. Taurini, & Leofredi in præſenti.

CAPVT XLVIII.

[a] *Rhotomagenſi Capitulo.*

ECcleſia veſtra deſtituta [b] Paſtore, & votis veſtris, cùm de futuri Prælati haberetis ſucceſſione tractatum, in diuerſa diuiſis, quidam in Thomam, quidam in Cancellarium, & quidam ſingulariter in ſingulares perſonas eiuſdem Eccleſiæ conſenſiſtis: vnde cùm ſuper his in noſtra, & f. n. præſentia multa fuiſſent hinc inde propoſita, inuenimus, quod illi, qui ſua in Thomam deſideria direxerunt, licèt partem maiorem facerent partium comparatione minorum; non tamen ad maiorem partem Capituli peruenerunt. Conſiderauimus nihilominus, quod poſt publicationem conſenſuum, & collationis tractatum, ad electionem nullus habitus eſt proceſſus, quamvis [c] deportationis ſolennitas etiam poſt [d] appellationem legitimam fuerit ſubſecuta, quod pro electione non deceret, nec expediret [e] haberi: vnde de f. n. conſilio quod factum eſt de Thoma, caſſauimus, petitione conſentientium etiam in Cancellarium non admiſsâ.

NOTÆ.

1. a RHotomagenſi.] Ita etiam legitur in quinta collectione, *ſub hoc tit. cap* 6. de Eccleſia Rothomagenſi egi *in cap. cùm contingat* 24. *de reſcriptis*.

b *Paſtore.*] Cironius in præſenti exiſtimat agi de electione Theobaldi in locum Roberti Pulli, qui deceſſerat anno 1221. & anno 1225. Theobaldus Theſaurarius ipſius Eccleſiæ ei ſuffectus fuit pridie nonas Septembris, anno 1252. de cuius ordinatione hæc fatur Albericus *in chronic.*

Succeſſit

Succeſſit non laude minor, nec moribus impar,
Forma gregis, vitâ clarus, verboque Robertus.
Huic eſt ſcribendus THEOBALDVS, ob inde canendus,
Quòd laudare piam ſatagebat vbique Mariam.

Floruit ipſe vſque ad annum 1229. & eo defuncto cùm duo contenderent de ipſa Eccleſia, quia Thomas de Freauila Decanus electus fuerat ab vna parte, Cancellarius verò ab alia, Dei prouidentiâ vtroque cedente Mauritius inſtitutus fuit ab Honorio III. caſſatâ vtraque electione in præſenti textu: idem referunt Chenu *in ſerie Præſulum Rhotomag.* Fratres Sammar. *tom.* 1. *Galliæ Chriſt. fol.* 585. Sed falluntur omnes, qui hoc contigiſſe credunt anno 1231. nam cùm Honorius III. deceſſiſſet anno 1227. quomodo poterat caſſare electiones Decani & Cancellarij, & Mauritium inſtituere. Quare credo, in præſenti agi de ſubſtituendo Paſtore in locum Theobaldi, & hoc contigiſſe anno 1226. Mauritio etiam Præſide noua lis orta fuit temporibus Gregorij IX. de qua *in cap. dudum* 53. *hoc tit.* vbi, ni fallor, de ipſo Mauritio agitur.

2. c *Deportationis.*] Id eſt tranſlationis de loco in locum; deporto enim ſignificat mutare aliquem, ſeu transferre de loco in locum, teſte Aſconio Pediano, & Virgilio *lib.* 4. *Georgic.*

—— Tunc corpora luce carentum
Exportant tectis, & triſtitia funera ducunt.

Vnde deportati dicuntur in iure Cæſareo, qui è ciuitate in certam inſulam transferuntur, vt probat D. Ioſephus de Retes *de interdictis cap.* 2.

3. d *Appellationem.*] Quæ in præſenti iuſtè interponi potuit, quia nullum præceſſerat ſcrutinium, nulla collatio ſuffragiorum facta fuerat, vnde appellari potuit, aliàs publicato ſcrutinio appellatio interponi nequit, cùm iam electores ab electione diſcedere nequirent, *cap. publicato, hoc tit.* notauit Cironius *in præſenti.* Præſentem textum exponemus infrà *in cap. Eccleſia* 57.

e *Haberi.*] Hinc notant, & rectè repetentes, non ſufficere in electionibus eccleſiaſticis facto ſuffragium præſtare, ſed verbis illud explicari debere: quod ea ratione adſtruunt, quia forma præſcripta *in cap. quia propter* 42. *hoc titulo*, adamuſſim eſt ſeruanda. Sed ibi ſtatuitur, vt ſuffragia expreſſis verbis præſtentur: igitur non ſufficit ea facto explicari. Vnde ſi pro forma ſpecifica verba non deſiderarentur ad ſuffragium dandum, ſufficeret facto exprimere voluntatem, vt in Conciliis, & Comitiis ſæcularibus obſeruatum legimus; plerumque enim manu porrectâ, aut pedibus ibatur in ſententiam propoſitam. Vtriuſque moris exempla habemus in Concilio Chalcedon. *actione* 1. ibi: *Exurgens Reuerendiſſimus Epiſcopus Iuuenalis, ſimul cum ipſis tranſiit in alteram partem, & clamauerunt Orientales: Deus benè adduxit te, Orthodoxe, bene veniſti.* Et rurſus de Petro Corinthiorum Epiſcopo: *Exurgens ipſe tranſiit in alteram partem.* Et poſtea eadem actione 1. ex 2. Epheſina Synodo Dioſcorus Epiſcopus Alexandriæ dixit: *Quoniam voces veſtras neceſſarias habeo, & manus, ſi quis non poteſt clamare, manum extendat.* Apud Romanos etiam eundem conſentiendi morem in Senatu obſeruatum fuiſſe conſtat ex Vopiſco *in Aurelio*, ibi: *Deinde aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in ſententiam euntibus, plerìſque verbo conſentientibus, conditum Senatuſconſultum.* Tito Liuio *lib.* 7. *Quibus hæc ſalutaria videntur, agite-dum, in dextram partem pedibus tranſite.* Et *lib.* 19. *Cùm omnes laudibus modò proſequentes, verùm in ſententiam eius pedibus irent, pauliſper interceſſio eſt.* Et *lib.* 5. *In quam ſententiam cum pedibus iretur, cæteri Tribuni militum nil contradixere.* Inde per diſceſſionem fieri Senatuſconſultum, dici refert Aulus Gellius *lib.* 3. *noctium, cap.* 18. cùm videlicet vniuerſi in alienam ſententiam pedibus ibant. *Hinc*, ait, *in Mimo ſcriptum, caput ſine lingua pedaria ſententia eſt.* Notarunt Philippus Berterius *diatribe* 1. *cap.* 2. Ioannes Cochier *in face hiſtoria*, *cap.* 89. 4.

CAPVT XLIX.

[a] Gregorius IX.

CVm in magiſtrum adſumi non debeat qui formam diſcipuli non [b] aſſumpſit, nec ſit præficiendus, qui ſubeſſe non nouit: nos intellecto per te, quod in quibuſdam regularibus domibus iure tibi diœceſano ſubiectis ſunt quidam in Abbates non profeſſi ordinem regularem adſumpti, mandamus quatenùs cùm Abbates tales eſſe non debeant, qui per profeſſionem monachi, vel regulares canonici non fuerint, ad amotionem eorum, quos tales inueneris (ſublato appellationis obſtaculo) procedas.

NOTÆ.

1. a GRegorius IX.] Non exprimitur cui Epiſcopo reſcribat Pontifex, tantúmque ex ſerie textus conſtat, cum Præſule diœceſano loqui, cui ſcribit, ne perſonæ non profeſſæ vitam regularem præficiantur monachorum regimini; quam deciſionem examinaui *in cap. cùm* 13. *hoc tit.*

2. b *Aſſumpſit.*] Quod abſurdum eſt. Zozimus Pontifex *in epiſt. Heſitio miſſa, cap.* 1. ibi: *Statim Dux eſſe deſiderat, cùm tyro antè non fuerit, vt priùs velit docere quàm diſcere.* Cœleſtinus Pontifex *in epiſt. Galliarum Epiſcopis miſſæ, cap.* 31. ibi: *Debet enim antea eſſe diſcipulus, quiſquis doctor eſſe deſiderat, vt poſſit docere quod didicit.* Ruricius *lib.* 2. *epiſt.* 25. *Apollinari filio Synodi*, ibi: *Priùs enim quilibet debet diſcere, quàm docere; quia præproperè Doctoris vſurpat ſupercilium, niſi diſcipuli ſuſceperit antea famulatum.* Eucherius *lib.* 3. *Regum, cap.* 6. *in fine*, ibi: *Nam fruſtrà ſibi officium doctoris vſurpat, qui diſſertionem fidei catholicæ ignorat; neque ſanctuarium Domino, ſed ruinam ſibi ædificant, qui docere alios regulam, quam ipſi non didicerunt, conantur.* Ioannes Sariſbarienſis *lib.* 6. *Polycratici, cap.* 6. ibi: *Quem enim inuenies, qui ſtrenuè docere poſſit, quod ipſe non didicit?*

CAPVT L.

Idem [a] *Cumanenſi Capitulo.*

CVmanâ Eccleſiâ Paſtoris ſolario deſtitutâ, & congregatis die ad celebrandam electionem præfixâ, qui præſentes erant de Cumanis Canonicis, ac tribus Abbatibus, qui vocem in electione habere noſcuntur, Capellani & Clerici ciuitatis electioni ſe debere intereſſe dicentes, ſub huiuſmodi [b] proteſtatione admiſſi fuerunt, quod vox eorum, qui non deberent intereſſe de iure, vel de [c] conſuetudine, non valeret. Tandem præmiſſo iuxta formam Concilij generalis ſcrutinio, VII. de Canonicis, vnus Abbatum, VI. Capellani, & nouem Clerici in eiuſdem Eccleſiæ Archipreſbyterum conuenerunt: nouem Canonicis, vno de Abbatibus, vno Capellano, & XI. Clericis in ipſius Eccleſiæ Archidiaconum dirigentibus vota ſua. *Et infrà*: Cùm decem & octo fuerint Canonici, tres Abbares, XX. Clerici, & XIV. Capellani, neutram electionem comperimus ad maiorem partem totius Capituli perueniſſe, nec probatum fuerat, quod Clerici admitti debuerint, nec quod Capellani admiſſi fuerint de conſuetudine, vel de iure; nam etſi Capellani [d] duabus electionibus Epiſcoporum interfuerint, & ſcrutatores dederint voluntatum; non tamen inquiſita vota ſua fuiſſe, vel ipſos aliquos elegiſſe probatur: ſed etſi inquiſita fuiſſent vota, vel ipſi aliquos elegiſſent, per hoc tamen non conſtitit, id eis de iure competere, vel ex conſuetudine iam præſcripta. Vnde nos electiones ipſas præſumptas, etiam contra formam Concilij generalis, cùm collatio omiſſa fuerit, quæ poſt publicationem ſcrutinij fieri debuiſſet, de fratrum noſtrorum conſilio ſententialiter duximus irritandas, electores hac vice eligendi poteſtate priuantes.

NOTÆ.

1. a *CVmanen.*] Cumana ciuitas duplex reperi-
tur Epiſcopalis; alia in Eccleſia Orientali,
vulgò dicta Cyme, cuius Præſul Maximus ſub-
ſcripſit Concilio Epheſioo, & etiam Anatolius
in quinta Synodo generali: alia Cumana ciuitas
eſt in Campania, cuius originem & ſitum tradit
Antonius Sanfelicius *in deſcriptione Campaniæ.*
Eius Eccleſiæ Epiſcopus Adeodatus ſubſcripſit
Concilio Romano ſub Hilario. Sed cùm integrâ
huius textus careamus, agnoſcere non poſſumus
2. cui ex his Capitulis reſcribat in præſenti Gregor.

b *Proteſtatione.*] Licèt nulla ſit electio, ſi admittantur ad eam, qui de iure admittendi non ſunt, vt probant Cabedo 2. *p. deciſ.* 84 *num.* 15. Maſtrillus *de Magiſtr. cap.* 23. *num.* 53. tamen cùm præcedit proteſtatio, etſi admittantur inhabiles, electio non ideò vitiatur, neqoe ex tali admiſſione aliquod ius admiſſi conſequuntur, vt docent ex hoc textu Samuel *de elect. contr897.* 11. *concluſ.* 3. Tondutus Sanlegerius *lib.* 1. *reſol. canonic. q.* 44. Iranzo *de proteſt. cap.* 16.

c *Conſuetudine.*] Coonſuetudine acquiri poſſe ius eligendi, iam probaui *in cap. cùm dilectus* 8. *de conſuet.*

d *Duabus electionibus.*] Si verum eſſet, duabus 3.
electionibus poſterioribus capellaoos interfuiſſe,
admittendi vtique erant virtute quaſi poſſeſſionis,
vt probaui *in cap. querelam* 28. *hoc tit.*

Commentarium huius textus dabimus infrà, *in cap. Eccleſia* 59.

CAPVT LI.

Idem *Abbati* [a] *Cluniacenſi.*

SAcroſancta Romana Eccleſia. *Et infrà*: Sanè propoſuiſti in noſtra præſentia, quod ſuper ordinatione prioris monaſterij [b] S. Pancratij, ad Cluniacenſ. Eccleſiam pertinentis, cum Comite de Varena patrono ipſius, quidam prædeceſſor tuus de conſenſu Capituli ſui compoſitionem quandam iniuiriuri contrariam, & Eccleſiæ ipſi damnoſam, videlicet, vt in [c] optione ſit ipſius Comitis adſumere ad Prioratum dicti monaſterij (Cluniacen. & de [d] Charitate Prioribus dumtaxat exceptis) vnum de duobus melioribus totius Cluniacen. Ordinis, quos Abbas duxerit nominandos. *Et infrà*: Attendentes itaque, quod ius eligendi in Collegiata Eccleſia non cadit in laicum, & ideò id eſſet pernicioſum exemplo, & redundaret in diſpendiom eccleſiaſticæ libertatis, volumus vt dictum Prioratum liberè poſſis (non obſtante compoſitione ipſa) ſicut alios Prioratus tibi ſubditos ordinare, denuntiando ordinationem factam patrono, vt ſuum, ſi voluerit, honeſtum impartiatur adſenſum.

NOTÆ

NOTÆ.

1. a C*Luniacenſi.*] Cluniacum ad Graonam fluuium, diœceſis Matiſconenſis, in Burgundia, percelebre monaſterium eſt Ordinis D. Benedicti, caput ſuæ Congregationis, à Bernone Abbate, fauente Guillelmo primo Comite Aruerniæ, & Aquitanorum Duce, conditum, ſeu vt alij volunt, inſtauratum. Nominis etymon graphicè expreſſit Rodulphus Glaber, *lib. 3. hiſtor. Francorum, cap. 5.* ſic: *Monaſterium cognomento Cluniacum, quod ex ſita eiuſdem loci adcliuo, atque humili, tale ſortitum eſt nomen; vel etiam, quod aptius illi congruit, à cluendo dictum; quoniam cluere, creſcere dicimus.* Aliam etymologiam adfert Petrus Damianus *lib. 6. epiſt. ad Hugonem Abbatem.* Hoc monaſterium Goffridus Vvindocinenſis appellauit Secundum Paradiſum; Petrus Cellenſis Hortum Domini; Hildebertus *in vita S. Hugonis*, Lauacrum animarum; Petrus Damianus *vbi ſupra*, Spiritualem campum; Petrus Venerabilis *lib. 1. cap. 34.* præ totius mundi Eccleſiis ſingularem filiam appellauit; Ioannes Sariſbarienſis *lib. 2. Polycratici, cap. 7.* Cluniacenſes multis prouinciis formam religionis dediſſe refert. Eius magnitudinem agnoſcere libet ex his, quæ refert Arnoldus Vvion. *lib. 5. diſſ. cap. 4.* his verbis: *Innocentius Papa IV. hoſpitatus fuit in monaſterio Cluniacenſi, habens ſecum Cardinales 12. Patriarchas duos, Conſtantinop. & Antioch. Archiepiſcopos tres, & Epiſcopos 15. Aderant & Imperator Conſtantinop. Rex Franciæ, cum matre, ſorore, & fratre; filij Regum Caſtellæ, & Aragoniæ; Dux Burgundiæ, Comites ſex, & multi alij Principes & Barones cum infinita militum multitudine: & cum tam multi eſſent, monachi tamen nunquam amiſerunt dormitorium, refectorium, Capitulum, infirmarium, cellarium, coquinam, nec aliquam de officinis Conuentui deputatis.* Huic monaſterio ſubdita erant alia innumera, quorum catalogum refert Yepes *tom. 5. chron. D. Benedicti*, vbi enumerat monaſteria S. Pancratij, & Charitatis Angliæ, de quibus in hoc textu agitur. Vide iuſtè deciſio contentionis ſuper eis ortæ commiſſa fuit Abbati Cluniacenſi, Stephano ſecundo, qui Gregorij IX. temporibus illi monaſterio præerat.

2. b *Sancti Pancratij.*] Monaſterium hoc fundatum fuit in prouincia Subſeſſia Angliæ à Guillelmo Comite Vvatenoiæ, vt referunt Candenus *in deſcript. Brit.* Houeden. *pag. 590.* Huius monaſterij & præſentis compoſitionis mentio fit in catal. Cœnob. Cluniac.

3. c *Optione.*] Id eſt electione: licèt verbum optio in maſculino genere acceptum, ſignificet aliquando adiutorem, *l. Diui 6. ff. de bonis damnatorum, l. vlt. C. locati*, Feſtus Pompeius *verbo Optio*; aliquando apparitorem, ſeu exactorem tributorum, *l. penult. & vlt. C. de iure fiſci, lib. 10. l. vlt. C. eod. tit. in Theodoſ. l. penult. C. de apochis publ.* plerumque carcerum cuſtodem, vt ex D. Ambroſio, & aliis obſeruat Cuiacius *lib. 6. obſeru. cap. 33.* etiam ſignificat militaris annonæ erogatorem, *l. 1. ff. de munerib. & honorib.* Bulengerus *lib. 6. de Imperatore, cap. 47.* verbum tamen optio in fœmenino genere acceptum electionem ſignificat, *l. 2. §. Scæuola, ff. de eo quod certo loco; l. ſi pupillus 79. ff. ad Trebell. l. in Magiſtratibus 7. ff. de Magiſtr. conueniendis, l. 2. §. cum ita 8. l. heres 11. ff. de optione leg.* Plautus in *Aſinaria*, ibi: *Optio hæc tua eſt, vtram harum vis conditionem accipe.* Cicero *orat. 1. in Verrem*, ibi: *Quotiens ille tibi poteſtatem, optionemque facturus ſit, vt eligas vtrum velis factum eſſe, necne.* Quintilianus *lib. 5. inſtit.* ibi: *Nec optio iudicis aduerſario eſt permittenda.* Non tamen optio, & electio ſunt ſynonoma; tanquam diuerſa enim ponuntur *in l. 2.* ibi: *Quotiens ſerui optio, vel electio datur; ff. de optione legata, l. 3. ff. qui & à quibus.* Differt valde electio ab optione. Electio eſt quædam ſimplex voluntatis declaratio; optio verò eſt ſolennis cum aliqua ſolennitate voluntatis manifeſtatio, vt notant Pinellus *lib. 2. ſelect. c. 16.* D. Martinus de Larreatigui *lib. 5. ſelect. cap. 1.* vnde conſtat, magnâ cum proprietate Gregorium IX. in præſenti appellaſſe optionem illam ſolennem electionem prioris monaſterij S. Pancratij.

d *De charitate.*] Monaſterium hoc ſubiectum eſt Cluniacenſi, licèt aliquando eius iugum excutere voluiſſet, vt conſtat ex Innocentij III. epiſtola, *lib. 3. epiſt. 191.* notat Chopinus *lib. 1. de ſacra politia, pag. 56.* 4.

COMMENTARIVM.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Propter compoſitionem factam cum Prælato & Capitulo, non poteſt ius eligendi Prælatum laico competere.* 5. CONCLVSIO PROBATVR. Quæ aſſertio licèt ab ſpecie aliquo iuris teſtimonio non probetur, tamen per argumentum probari poteſt *ex cap. cùm terra, cap. quod ſicut, cap. quiſquis, cap. Maſſana, hoc tit. cap. ex eo, cap. indemnitatibus, hoc tit. lib. 6. cap. ſi quis deinceps, cap. quoniam, cap. per laicos 16. q. 7.* cum aliis adductis *in cap. quiſquis, hoc tit.* Illuſtrant Azor *2. p. moral. lib. 10. cap. 7. q. 3.* Petrus Gregor. *lib. 17. ſyntagm. cap. 4. num. 3. & de elect. cap. 5.* Layman. *2. tom. ſummæ, lib. 4. tract. 3. cap. 13. n. 8.* Seiua *de beneficiis 2. p. cap. 23. num. 25.* Suarez *lib. 4. de relig. cap. 28. n. 9.* Tamburinus *tom. 1. de iure Abbat. diſput. 7. quæſito 6.*

Sed pro ratione dubitandi in præſentem aſſertionem ita inſurgi poteſt: 6. RATIO DVBITANDI. Patronus laicus ratione iuriſpatronatus, quod ſpiritualibus annexum eſt, *cap. quanto 3. de iudiciis, cap. de iure, de iurepatron.* ex Eccleſiæ conceſſione ius habet præſentandi Prælatos in omnibus Eccleſiis proprij iuriſpatronatus, *cap. 1. 16. q. 5. cap. pia mentis 16. q. 7. cap. quod autem, cap. nobis, de iurepatron.* Tridentin. *ſeſſ. 14. de reform. cap. 12.* igitur in præſenti caſu patrono, quantumvis laico, competebat ius eligendi Prælatum in monaſterio, ſeu Eccleſia, vbi iuſpatronatus obtinebat, cum nulla diſcriminis ratio inter præſentationem, & electionem dari poſſit; ſicut enim per electionem plenum ius electo non acquiritur antequam à ſuperiore electio confirmetur, *cap. noſti, cap. transmiſſam 15. hoc tit.* ita per præſentationem plenum ius præſentato non quæritur ante ſuperioris, ſcilicet Epiſcopi, inſtitutionem, *cap. ſi plures, cap. monaſterium 16. q. 7. cap. relatum, cap. quod autem, cap. illud, de iurepatron.* & quemadmodum per electionem canonicam tribuitur electo ius ad Prælaturam, ſeu dignitatem, quod per ſuperioris confirmationem perficitur; *cap. poſtquam 3. hoc tit.* ita etiam per præſentationem patroni; nam ſi præſentatus idoneus eſt, neceſſariò debet ab Epiſcopo inſtitui, *cap. cùm autem, de iurepatron.* igitur ſi in præſenti caſu patronus habebat ius præſentandi Prælatum in Eccleſia ſeu monaſterio, non rectè affirmat Gregorius IX. illum eligere non poſſe Prælatum in ea Eccleſia. Augetur hæc difficultas ex

vltimis verbis præſentis textus, vbi aſſeritur, patroni aſſenſum expectandum eſſe in electione Prælati; nam ſi ratione iuriſpatronatus, aut compoſitionis factæ cum Prælato, & Capitulo patronus Prælatum eligere non valet, fruſtrà eius expectatur aſſenſus, cùm electionem iam celebratam reiicere aut improbare nequeat, etſi poteſt eam refellere, quia illi competit electio.

5. RATIO DECIDENDI. Quà difficultate minimè obſtante vera eſt præſens Gregorij IX. deciſio, cuius ratio præmiſſis quæ adduximus *in cap.2.cap.quiſquis, hoc tit.* ex eo prouenit, quia laici ſpiritualia poſſidere nequeunt, *cap. decimas 16.q.7. cap. cauſam, de præſcript.* vnde non poſſunt Eccleſias, ſeu eccleſiaſtica beneficia conferre, *cap.1. & per totam 16. q. 7.* latè probaui *in cap. quiſquis, hoc tit.* illis enim obſequendi adeſt neceſſitas, non authoritas imperandi, ſeu diſponendi de rebus eccleſiaſticis, *cap. non placuit 23. cap. Laicis 24. 16. q.7. cap. Eccleſia, de conſtit.* & ideò electionibus eccleſiaſticis intereſſe nequeunt, *d.cap.cùm terra, cap. quiſquis,cap. Maſſana, hoc tit.* neque ex vi alicuius compoſitionis, aut pacti hoc ius adquirere valent, quia pactiones omnes circa ſpiritualia initæ nullæ ſunt, *cap. cùm pridem 4. cap. final. de pactis, cap. de cætero, de tranſact.* ergo cùm ſpiritualia laicorum iudicio non diſponantur, *cap. 2. de iudiciis, cap. contingit, de arbitris*, iure optimo Gregorius IX. in præſenti affirmat, nec ratione compoſitionis ius eligendi Prælatum, laicum acquirere poſſe. Si enim ius eligendi obtineret, ceſſaret prorſus libertas, quæ in electionibus maximè attendi debet, *cap. dilectiſſimi 8.q.2.* latè probaui *in d.cap. quiſquis.*

6. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO. Nec difficultas ſuprà adducta refragatur; nam licèt ius præſentandi Prælatum ratione iuriſpatronatus laicis competat ex conceſſione Eccleſiæ, *d. cap. piæ mentis*, cum ſimilibus; ius tamen eligendi illis non competit; valdè enim differt electio à præſentatione; & ius eligendi potentius eſt, & magis ſpirituale, quàm præſentandi: nam electio dirigitur proximè ad electum, ipſique ius tribuit, *cap. quæſiuit 6. hoc tit. in 6.* Panormit. *hic, num.4.* vnde inter electum & Eccleſiam, ad quam eligitur, ſpirituale matrimonium initiatur, & inchoatur, *cap. cùm inter, hoc tit.* at verò præſentatio ad Ordinarium dirigitur, à quo præſentatus omne ius per inſtitutionem aſſequitur, *cap. quod autem, cap. relatum, de iurepatron.* & per præſentationem non inchoatur aliquod matrimonium ſpirituale inter præſentatum, & Eccleſiam, ad quam præſentatur, ſed omne ius ſpirituale ex inſtitutione Epiſcopi prouenit, & per electionem, publicato ſcrutinio, electo ita ius acquiritur, vt eius conſenſus ſtatim requiratur, *cap. publicato, hoc tit. cap. quàm ſit, eod.tit. lib.6.* quod non contingit in præſentatione; nam patronus laicus etiam publicatâ præſentatione poteſt variare alium præſentando, *d. cap. quod autem*, quod in patrono Clerico non contingit, de quo intelligendi ſunt textus *in cap. ſignificaſti, de iurepatron. d.cap. quod autem.* Deinde electio intimatur electo antequam à ſuperiore confirmetur, vt cognoſcatur vtrum admittere, an reiicere eam velit, *d. cap. quàm ſit*; quod in præſentatione non procedit, quæ directè ad collatorem defertur: & ita nihil refert, vtrum præſentatus conſenſerit ante collationem, cùm per huiuſmodi conſenſum nullum ipſi ius acquiratur. Cùm ergo ita differat præſentatio ab electione, licèt laici ratione iuriſpatronatus poſſint præſentare, tamen eligere non poſſunt. Nec augmentum difficultatis obſtat; nam patroni expectatur aſſenſus propter honorem illi debitum vt patrono: & ſi patronus legitimam cauſam propoſuerit, quare electio admittenda non ſit, ſuperior eâ cognitâ electionem caſſabit: ſi verò cauſa inſufficiens, nec legitima ſit, electionem confirmabit; vnde in eius arbitrio non eſt electionem reiicere, vel reſpuere.

7. EXPONITVR CAP. ABBATEM 2.18.Q.2. Primò ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. Abbatem 2.18.q.2.* in illis verbis: *Et poſſeſſionis dominus propoſuerit ordinandum.* Ex quibus verbis apertè liquet, in conuentuali Eccleſia electionem Prælati ad patronum ſimul cum monachis ſpectare: igitur ratione fundationis, aut compoſitionis poteſt ius eligendi ad laicum ſpectare. Pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt, in eo textu poſſeſſionis dominum, videlicet patronum, non eligere, ſed eligendum præſentare, & electioni honeſtum præſtare aſſenſum; quo modo textum illum accipiunt Suarez *de relig.d.tom.4.lib.2. cap.6.* Tamburinus *dicto quæſito 6.* & nos *in cap.1. hoc tit.* vbi etiam adduximus textum *in cap.1.18.q.2.*

8. EXPONITVR CAP. NOBIS, DE IVREPATRON. Secundò opponitur textus *in cap. nobis, de iurepatron.* in illis verbis: *Niſi aliter de ſua iuriſdictione obtineat.* Quæ apertè docent, in conuentuali Eccleſia virtute compoſitionis, aut reſeruationis ius eligendi ſpectare ad patronum, contra ea, quæ Gregorius IX. decidit. Vt difficultatem hanc diſſoluant repetentes ibi, varia adducunt. Ioannes Andreas exiſtimat, textum illum Innocentij III. procedere ante præſentem Gregorij IX. deciſionem, & per eam, vtpote tempore poſteriorem, correctam eſſe illam Innocentij deciſionem. Sed hæc ſolutio facilè refellitur: tum quia correctio ſacrorum canonum non facilè eſt admittenda, præcipuè in hoc Decretalium volumine, vbi licèt decretales epiſtolæ à Raymundo compilatæ diuerſos authores præſeferant, tamen ſimul, & eodem tempore comprobatæ, & approbatæ fuerunt à Gregorio IX. tum quia Gregorius in præſenti nouum ius non ſtatuit, ſed tantùm iam in Eccleſia ſtatutum declarat. Gofredus aſſerebat *in d. cap. nobis*, ius eligendi laico competere virtute iuriſdictionis reſeruatæ tempore conſtructionis Eccleſiæ; quia licèt poſt conſtructionem & dotationem virtute compoſitionis laicus etiam patronus non poſſit obtinere ius eligendi Prælatum, tamen tempore fundationis tale ius ſibi & ſucceſſoribus reſeruare valet. Adducit exemplum cenſus, qui tempore fundationis Eccleſiæ imponi poteſt, ſed ex poſtfacto conſtitui non valet, *cap. prohibemus, cap. Eccleſiis, de cenſibus, cap. præterea, el 2. de iurepatron.* Sed hæc ſolutio ſimiliter conuincitur, quia etiam tempore erectionis, vel fundationis Eccleſiæ nullus Prælatus Pontifice inferior poteſt concedere laico ius eligendi, cùm illum habilem reddere ad ſpiritualia obtinenda tantùm poſſit R. Pontifex, *cap. benè, 96. diſt. cap. præterea, §. verùm, 32. diſt.* igitur nec ratione reſeruationis tempore fundationis monaſterij factæ, poteſt patronus laicus acquirere ius eligendi Prælatum in eo. Aliter textum illum accipit Gloſſa ibi, verbo *Niſi*, aſſerendo textum illum non procedere in patrono laico, ſed eccleſiaſtico: quæ interpretatio prorſus diuinatoria eſt; quod etiam vitium patitur alia eiuſdem Gloſſæ ſolutio. Quare his omiſſis verus ſenſus illorum verborum, *niſi aliter de ſua iuriſdictione obtineat*, eſt, ex iure dicto, & lege conuenta in ipſa Eccleſiæ fundatione, patronum ius habere poſſe partes ſuas interponendi in electione,

id

id eſt præſentandi Prælatum in ipſa Eecleſia, non vt videatur petinde illum eligete, ſed taotùm præſentare, vt inſtituatur, vel eligatur, vt ea verba interpretatut Boſquetus *in notis ad Innocent. III. lib. 1. regeſtr. 13. epiſt.* 21. Quæ interpretatio mirè adſtruitur ex ipſa epiſtola 21. vbi Innocentius ita ſcribit: *Tertia verò pars integra perſoluatur Eccleſia conſtruenda, quam idem Marchio competenter dotauit, vt in ea duodecim Canonici commodè poſſint cum ſuo Prapoſito deſeruire, qui pro tempore canonicè debeat praſentari per eum ac ſucceſſores ipſius, & per ſolum R. Pontificem, aut eius mandato per alium confirmari; ac denique confirmatus gerat adminiſtrationem temporalium, qua poterunt adminiſtrari per ipſum in Eccleſiis conſtruendis in terra pradicta.* Qua etiam in ſolutione aecipiendus eſt textus *in cap. decernimus* 32. 16. q. 7. vbi etiam permittunt patronis ius otdinandi Prælatos in Eecleſiis, vbi obtinent iuſpatronatus, id eſt præſentandi, vt ita præſentati ab otdinariis collatoribus inſtituantur.

Huic etiam conelusioni opponi poſſunt textus *in cap. dilectus* 34. *de prabendis*, *cap. de hoc* 11. *de ſimonia*, quorum interpretationes in eorum notis dabimus.

CAPVT LII.

Idem *Decano & Capit. S. Ioannis, & S. Stephani* [a] *Biſuntinen.*

CVm in veteri lege. *Et infrà*: Porrò iamdudum vobis dedimus in mandatis, vt intra quadraginta dies poſt ſuſceptionem literarum noſtrarum, cum conſilio [b] S. Benigni & [c] Moriſmundi Abbatum, & Fratris S. de Ordine Prædicatorum, eligeretis perſonam idoneam canonicè in Paſtorem; alioquin dicti conſiliarij vobis de Archiepiſcopo prouiderent. Verùm die ad eligendum præfixâ, ſex ex vobis poteſtatem eligendi dediſtis, vſque ad conſumptionem cuiuſdam candelæ, quæ ibidem accenſa extitit, duraturam. Tandem cùm electores huiuſmodi conueniſſent in prædictum Abbatem S. Benigni, & ſuper hoc ſociorum eius conſilium requiſiſſent: proponente vno ex illis, quod deliberato conſilio reſponderent, & differentibus eis feſtinanter dare reſponſum, præfati electores (cùm candela ipſa deficeret) non [d] expectato ipſorum conſilio dictum Abbatem in Biſuntinen. Archiepiſcopum elegerunt. *Et infrà*: Relato ergo ad Apoſt. Sed. negotio, Archiepiſcopo [e] Vinen. & Abbati de [f] Firmitate iniunximus, vt ſi conſtaret, ab eiſdem electoribus de electione tractatum fuiſſe habitum, & in [g] tractatu electionis prædictorum conſilium requiſitum, electionem ipſius Abbatis (ſi perſona eſſet idonea) confirmarent. Quod ſi in tractatu electionis non fuiſſet illorum conſilium requiſitum, licèt poſteà requiſitum fuerit non competenti tempore, neque etiam expectatum reſponſum ipſorum, aut non eſſet idoneus idem Abbas, quod de ipſo factum erat, tanquam inualidum irritarent. *Et infrà*: Cùm autem compertum non fuerit competenti tempore fuiſſe requiſitum conſilium de perſona prædicti Abbatis, & quando extitit requiſitum, nec fuit expectatum reſponſum, niſi modico tempore, nec debeat aliis imputari, quod in tantùm illi ſibi tempus arctarant, electionem Abbatis ipſius, non perſonæ, ſed electionis vitio duximus [h] irritandam.

NOTÆ.

1. a Biſuntinen.] Biſuntina ciuitas, vulgò Bezançon, vrbs eſt ampliſſima, in vmbilico Comitatus Burgundiæ, ad Dubim fluuium: Ammianus Marcellinus *lib.* 15. Eius meminerunt Ptolomeus *lib.* 2. *cap.* 9. Tacitus *lib.* 20. *annal.* Sareſbarienſis *epiſt.* 234. Cæſar. *lib.* 1. *de bello Gallico*, *cap.* 9. qui maximum Sequanorum oppidum eam appellant: plura de ea Fratres Sammat. *tom.* 1. *Gallia Chriſt. fol.* 126. Aliquando iura Imperialia nouit, vt ex Vignerio, & Crantzio notat Idumay *ad Innocent. III. lib.* 2. *epiſt.* 164. In Biſuntina vrbe duæ ſunt Eecleſiæ: alia S. Ioannis dicta; alia S. Stephani appellata. Inter eas iam temporibus Calixti III. & Paſchalis II. variæ ortæ fuerunt controuerſiæ circa Archiepiſcopalem Cathedram: & in quodam Concilio iuſſu Paſchalis II. celebrato definitum fuit, Præſide Guidone Archiepiſcopo Viennenſi, Sedis Apoſtolicæ Legato, Eccleſiam B. Ioannis Metropolitico iure gaudere. Sed cùm poſteà Honorij III. temporibus iterum controuerſia eſſet inſtaurata, ipſe decreuit Ecleſiam B. Ioannis Matricis habere dignitatem: quod & Gregorium IX. confirmaſſe ex Cliſetio refert Cironius *in c.* 1. *de fide inſtrum. in* 5. *collect.* Huius Eccleſiæ mentio extat *in cap. tuis* 39. *de teſtibus*, *cap. Eccleſiis, de conſecr. Eccleſiæ*, *cap. licèt* 14. *de accuſat. cap. finali, de purgat. Canon.* Licèt huius textus integrà careamus, eius tamen hiſtoriam ex manuſcripto Eccleſiæ Biſuntinæ, & ex regeſtris Vaticanæ depromptam habemus apud Illuſtriſſimum Mantique *tom.* 4. *annal. Ciſterc. anno* 1228. *cap.* 7. quam pro exactiori expoſitione præſentis textus referam. Vacante Eccleſia Biſuntina, pro eligendo Paſtore ſex Canonici ex ipſo Capitulo deſignati fuerunt, in quos cæteri compromiſere, & illis ad eligendum tempus præſcriptum fuit quoadvſque cereus accendendus conſumeretur: cereo igitur accenſo ſex compromiſſarij deſignati acceſſerunt ad locum electioni deputatum, ſed animo diſcordes; & conſumptâ cerei maiori parte, ne reſidua ſine effectu conſumeretur, conſuluerunt duos ex tribus conſiliariis ſibi aſſignatis à R. Pontifice, vt Guidonem Moriſmundi Abbatem in Archiepiſcopum eligerent; & ſi forſan ille acceptare noluiſſet, elegerunt Abbatem

Abbatem S. Benigni. Dum hæc referunt, & conſultores deliberant, cereus conſumptus fuit, & compromiſſarij egreſſi fuerunt renunciantes tribus conſiliariis vnum ex illis, Abbatem videlicet S. Benigni Diuionenſis. Sed prædictus Guido iuſtitiæ zelo accenſus, atque obedientiæ Sedis Apoſtolicæ, quæ non modicùm læſa videbatur, cæteris duobus collegis propoſuit prædictam electionem irritam eſſe, aut ſaltem ab aliis irritandam: tum quia debito tempore conſiliarij conſulti non fuerunt; ſiquidem dum electores eos conſuluerunt, iam cereus ferè conſumptus erat: tum quia ex tribus conſiliariis duorum tantùm conſilium requiſitum fuit, licèt non expectatum. Quare prædicti conſiliarij eam electionem caſſarunt, & in Archiepiſcopum Biſuntinum Epiſcopum Cabilonenſem elegerunt. Causâ ad Gregorium IX. perlatâ, eam commiſit Archiepiſcopo Viennenſi, & Abbati de Firmitate, vt ex præſenti textu conſtat, & ex ipſa epiſtola Gregorij IX. quam ex libro 2. regiſtri ipſius Pontificis tranſcripſit Manrique *vbi ſuprà, num. 4.* à quo & ego accepi.

Archiepiſcopo Viennenſi & Abbati de Firmitate Ciſterc. Ordinis, Cabilonenſis diœceſis.

Venerabili Fratre noſtro Ioanne Sabinienſi Epiſcopo, de Biſuntinenſi Eccleſia in conſortium fratrum noſtrorum aſſumpto, nos cupientes, vt ſibi ſuccederet in eadem Eccleſia, qui eius congrueret oneri & honori, Sancti Ioannis & S. Stephani Capitulis Biſuntinis mandauimus, vt cum conſilio Moriſmundenſis, & S. Benigni Diuionenſis Abbatum, atque Fratris G. Prioris de Ordine Prædicatorum Biſuntinenſi, infra quadraginta dies poſt ſuſceptionem litterarum noſtrarum ſibi eligerent perſonam idoneam canonicè, ac concorditer in Paſtorem: alioquin iidem Abbates, & Prior eis de Archiepiſcopo prouiderent. Quare dicta Capitula die ad eligendum præfixâ, de prædictorum conſilio, ſicut procurator eiuſdem Abbatis S. Benigni dicebat, ſex ex ipſis poteſtatem eligendi dederunt, vſque ad conſumptionem cuiuſdam cerei, qui ad hoc accenſus extitit, duraturam. Cùm igitur electores ipſi concorditer conueniſſent in prædictum Abbatem S. Benigni, & ſociorum eius ſuper hoc conſilium requiſiſſent, qui iidem ſe velle deliberare dixerunt; dicti electores, cùm cereus ipſe deficeret, & propterea tempus ad deliberandum non eſſet, non expectato illorum reſponſo, præfatum Abbatem S. Benigni in Biſuntinenſem Archiepiſcopum elegerunt. Præfati verò Moriſmundenſis Abbas, & Prior proponentes electionem huiuſcemodi contra formam mandati noſtri præſumptam, caſſauerunt eandem, & venerabilem fratrem noſtrum Cabilonenſem Epiſcopum, in Biſuntinenſem Archiepiſcopum aſſignarunt. Proponebatur ergo contra electionem eandem, quod cùm reſponſum prædictorum expectatum non fuerit in electione, ipſa forma mandati noſtri non extitit obſeruata; & idcirco cenſenda erat irrita, vel etiam irritanda. Sed ad hoc reſpondebatur econtrà, quod electores ipſius cum eiſdem Abbatibus, & Priore de electione tractauerant, & conſilium requiſierant eorundem. Propter quod, ſi reſponſo ipſorum (quorum poſtmodùm, cùm conueniſſent in Abbatem S. Benigni, requiſierunt conſilium) non expectato ex cauſa prædicta, ad electionem huiuſmodi proceſſerunt, non erat calumniæ ſubiiciendum, quod fecerant; ſed eorum debebat electio confirmari: nos verò auditis, & intellectis, quæ fuerunt hinc inde propoſita, deliberato fratrum noſtrorum conſilio, diſcretioni veſtræ præſentium auctoritate mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, ab eiſdem electoribus tractatum de electione habitum, & requiſitum conſilium prædictorum, ita quod in tractatu electionis illorum fuerit conſilium requiſitum; & perſona ipſius Abbatis S. Benigni litteraturâ, vitâ, & aliis, quæ in Archiepiſcopo requiruntur, eidem Eccleſiæ congruere dignoſcatur, & aliquod canonicum non obſiſtat; vos electionem confirmetis eandem, & ſibi faciatis debitam obedientiam, & reuerentiam exhiberi. Quod ſi non in tractatu electionis extitit requiſitum prædictorum conſilium, licèt poſteà requiſitum fuerit non competenti tempore, nec etiam expectatum reſponſum ipſorum, cùm hoc eis debeat, qui ſibi tempus acceperant imputari; aut ſi non ſit idoneus idem Abbas, quod de ipſo factum eſt, inualidum decernatis. Nos enim prædictorum duorum proceſſum in irritum reuocamus. Datis Laterani XII. Cal. Aprilis, Pont. N. anno II.] Hactenus Gregorius IX. in litteris delegationis, quarum mentionem in præſenti facit. Ex quibus omnibus conſtat, electionem Abbatis S. Benigni caſſatam fuiſſe: quis autem electus fuiſſet in eius locum, non apparet.

b *S. Benigni.*] Monaſterium S. Benigni Diuionenſis nobile eſt in Burgundia, diœceſis Lingonienſis, cuius patronus S. Benignus in Diuionenſi 2.
Caſtro martyrio coronatus fuit, teſte Gregorio Turon. *lib. 1. miracul. c. 51.* Huius monaſterij Abbas Conſiliarius eſt in Senatu Diuionenſi, recipitque iuramentum. De Raynardo, vel Raymundo eius Abbate 61. agitur in præſenti, vt referunt Fratres Sarmat. *tom. 4. Galliæ Chriſt. fol.* 166.

c *Moriſmundi.*] Monaſterium hoc eſt Ordinis Ciſtercienſis, in Comitatu Burgundiæ, in diœceſi Lingonienſi, conſtructum anno 1115. ab Olderico de Agrimonte, de quo plura referunt Fratres Sarmat. *tom. 4. Galliæ, fol.* 671. In præſenti agitur de Guidone, qui eius Abbas fuit, vt refert Manrique *in appendice ad tom. 1. annal. Ciſterc.* 3.

d *Non expectato.*] Gloſſa in præſenti docet, conſilium in hoc caſu non ſolùm eſſe petendum, verùm expectandum, & ſequendum; quia cùm iuſſum eſſet Canonicis Biſuntin. eligere Archiepiſcopum cum conſilio prædictorum trium Prælatorum, tenebantur illud petere, expectare, & ſequi; quia cùm iubetur aliquid fieri cum conſilio tertij, neceſſariò conſilium ſequendum eſt, vt docent Bartolus *in l. 1. § ſi plures, ff. de exercitoria actione*, Albericus, Ioannes Andreas & Lapus relati à D. Ioanne de Larrea *allegat. 67. num.* 10. Sed contrarium ſuadetur *ex cap. cùm olim, de arbitris*, vbi in caſu etiam electionis deciditur, conſilium neceſſariò eſſe petendum, non verò ſequendum. Idem docetur *in l. cùm pater, §. mando, ff. de legat. 2. l. turpia 54. §. Titio, ff. de legat.* 1. vnde communiter diſcrimen conſtituitur inter conſenſum, & conſilium; nam qui tenetur aliquid facere cum conſenſu alterius, & petere, & ſequi eum debet, *cap. finali, de iudiciis in 6.* qui verò cum conſilio, tantùm illud requirit, non autem ſequitur: ita plures congeſti à Gonzalez *ad regul. 8. Cancellariæ, gloſſa 46.* Barboſa *axiomat. 96.* Thomas Sanchez *lib. 1. de matrim. diſput. 34. num.* 24. qui exinde infert, mulierem poſſe grauari, vt nubat cum conſilio alicuius, non verò cum eius conſenſu; quia conſilium tenetur petere, non verò ſequi. In hac 4.
quæſtione

quæſtione placet ſententia collegæ noſtræ D. Ioannis de Larrea *d. alleg. 67.* qui cenſet, attendendam eſſe qualitatem illius, cuius conſilium petendum eſt; vt ſi magnæ auctoritatis, dignitatiſque fuerit, conſilium petendum, & ſequendum ſit; ſecus verò ſi inferioris qualitatis, ac ſunt eligentes: quia tunc affirmat perdoctus vir, ſufficere conſilium petere, non verò neceſſariò ſequendum eſſe. Pro qua ſententia faciunt textus *in cap. venerabili 37. de officio deleg. cap. vnico*, vbi Gloſſa *verbo Aſſenſu, ne ſede vacante, in 6.* vnde cùm in præſenti caſu illi, quorum conſilium petendum erat, eſſent magnæ dignitatis, non malè exiſtimat Gloſſa, eorum conſilium petendum, expectandum, & ſequendum eſſe.

5. e *Vinēn.*] Legendum eſſe *Viennenſi*, facilè conſtat ex epiſtola ſuprà relata. Viennenſis ciuitas Archiepiſcopalis eſt Galliæ, ad Rhodanum poſita: vetus colonia fuit iuris Italici, vt patet *ex l. vlt. ff. de cenſibus*: eius meminerunt Ptolomeus *lib. 2. cap. 10.* Cæſar *lib. 7. cap. 2.* Suetonius *in Auguſto, cap. 9. & 19.* Plinius *lib. 3. cap. 4.* quos referunt plura de ipſa Metropoli adducentes, Fratres Sarmat. *tom. 1. Gallia, fol. 769.*

6. f *Firmitate.*] Firmitas ad Gronam fluuium, diœceſis Cabilonenſis, prima Ciſtercij filia, fundatores habuit Comites Cabilonenſes anno Domini 1113. vt plura de ipſo monaſterio adducentes tradunt Fratres Sarmat. *tom. 4. Gallia Chriſt. fol. 374.* Simoni eius Abbati miſſa eſt epiſtola ſuprà relata, vt poſt Mantique notarunt Fratres Sarmat. *vbi ſuprà.*

7. g *In tractatu.*] Ante electionem eſſe habendum tractatum, & de eſſentia electionum deſiderari, *ex cap. in Geneſi, hoc tit.* docent Samuelius *de electione controu. 11. num. 15.* Petrus Gregor. *eod. tract. cap. 15. in fine*, Barboſa *lib. 2. iuris eccleſ. cap. 19. num 183.* Hieronymus Garcia *tom. 2. polit. regul. difficult. 2. dub. 6. puncto 4.*

8. h *Irritandam.*] Ex hoc textu expreſsè probatur, eum, qui tenetur eligere cum alterius conſilio, debere illud congruo tempore petere, & expectare, aliàs electionem nullam eſſe: quam doctrinam illuſtrant Lambertinus *de iurepatron. 1. p. q. principali, lib. 2. art. 8. fol. 29.* Paulus de Caſtro, Gofredus & Claſſici *in l. turpia 54 §. Titia, de legat. 1.* Sanchez *lib. 1. de matrim. diſput. 34. num. 24.* Gonzalez *ad regulam 8. gloſſa 46. n. 36.* Palacios Rubios *in cap. per veſtras, §. 52. num. 8.* Couarr. *1. p. de matrim. c. 3. §. 8.* Rodericus Suarez *tit. de los caſamientos, n. 23.* Molina *lib. 2. de primogenitis, cap. 3. num. 36.* Mieres *lib. 1. de maiorit q. 50.* Mantica *de coniecturis lib. 11. tit. 18. num. 10.* Menochius *1. tomo, conſilio 69. n. 17.* Vnde cùm in hoc textu ex mandato Pontificio deberent Canonici Biſuntini eligere cum conſilio prædictorum Abbatum, & illud congruo tempore non peterent, nec expectarent, electio tanquam contra formam mandati Apoſtolici celebrata irritatur. Nec huic deciſioni aduerſatur textus *in cap. dilectus, el 2. de præbendis & dignitatib.* vbi collatio præbendæ facta contra mandatum Apoſtolicum, ſubſiſtit, & vires habet, licèt Canonici ita conferentes in eo puniantur, vt cogantur alere eum, cui ex mandato Sedis Apoſtolicæ tenebantur præbendam conferre: igitur ſimiliter in præſenti electio Archiepiſcopi Biſuntini celebrata, non expectato conſilio à Sede Apoſtolica præſcripto, defendi debebat. Pro cuius textus interpretatione iam diu obſeruaui *in cap. ex inſinuatione, de reſcriptis*, collationem præbendæ ab Ordinario factam, neglectis litteris monitoriis, vel præceptoriis R. Pontificis, validam eſſe, donec mandatorum vſus non inualuit: at verò poſtquam mandata Pontificia ad præbendas vacaturas ad vſum venerunt, collatio præbendæ ab Ordinario facta contra eorum tenorem nulla eſt, Petrus Gregorius *lib. 1. de reſcriptis, cap. 4.* Quare cùm in præſenti mandatum Pontificis præceſſiſſet, vt Canonici Biſuntini ad electionem ſui Prælati procederent cum conſilio prædictorum Abbatum, & Prioris, ideò electio facta non requiſito congruo tempore, nec expectato prædicto conſilio, nulla eſt.

CAPVT LIII.

Idem *Epiſcopo* [a] *Siluanecten.*

COngregato [b] Niuernen. Capitulo ad electionem futuri [c] Paſtoris, XIII. in Decanum, & XVIII. (computato [d] procuratore cuiuſdam abſentis) in [e] Cantorem ipſius Eccleſiæ conuenerunt: qui cùm plures in eum, & pauciores in alium ſua deſideria direxiſſent, à parte ſua electus extitit in Paſtorem Eccleſiæ Niuernen. Poſtmodùm credente parte [f] Decani, quod alij plurimùm deliquiſſent eligendo perſonam ſcientiæ litteralis expertem, propter quod illis ſecundùm ſtatuta [g] Lateran. Concilij ipſo iure eligendi poteſtate priuatis, poteſtas eligendi ad eos extitit deuoluta: Decanum ipſum, qui in eum ſua vota direxerant, in ſuum Epiſcopum elegerunt, ad Sedem Apoſtolicam appellantes. *Et infrà*: Reliquis petentibus, vt irritare Decani electionem attentatam à paucioribus, & poſt aliam non [h] caſſatam, ac confirmare reliquam, veluti canonicè celebratam à pluribus de perſona idonea, dignaremur. Nos igitur mandamus quatenus, ſi dictus Cantor defectum in litteratura non patitur, & aliàs eſt idoneus ad regimen paſtorale, ipſius electionem procures auctoritate noſtra (infirmatâ reliquâ) confirmare: alioquin ipſius Cantoris electione irritâ nuntiatâ, prænominatum Decanum (ſi nihil ei de canonicis obſiſtat ſtatutis) eadem auctoritate præficias Eccleſiæ memoratæ.

NOTÆ.

NOTÆ.

1. a *Siluanectenſ.*] Roberto videlicet Epiſcopo Siluanectenſi, de qua Eccleſia egi *in cap. ex parte 33. de reſcriptis.*

2. b *Niuernienſ.*] Niuernia, ſeu Niuernom, vulgò *Neuers*, à fluuio Niueri, qui ſeſe ad vrbis mœnia immiſcet, dicta eſt, ſita in Lugdunenſi quarta prouincia, inter Lutetiam, & Lugdunum. Habet Eccleſiam Cathedralem S. Ciricio dicatam, ſuffraganeam Archiepiſcopi Senonenſis, vt referunt Fratres Sarmat. *tom. 3. Galliæ Chriſt. fol. 791.* Chenu *in ſerie Præſulum ipſius Eccleſiæ.*

3. c *Futuri Paſtoris.*] Deceſſerat enim Raynaldus anno 1230. in cuius locum ſuffectus fuit Radulphus Velbacenſis, de quo in præſenti agitur, vt notarunt Fratres Sarmat. *ſupra, num 49.*

d *Procuratore.*] Quando procurator abſentis nomine ad electioœm admittatur, dixi ſuprà, *in cap. quia propter.* 4.

e *Cantorem.*] De hac Eccleſiæ dignitate egi *in cap. ad aures, de reſcriptis.*

f *Decani.*] De Decano, & eius officio nonnulla adduxi *in cap. a. de reſcriptis.* 5.

g *Lateran.*] Relata *in cap. cùm in cunctis, §. cùm verò, hoc tit.*

h *Non caſſatam.*] *Ex cap. conſiderauimus*, vbi plura adduxi, *hoc tit.* ex cuius commentario, & ex adductis *in d. §. cùm verò*, illuſtraoda eſt præſens deciſio.

CAPVT LIV.

Idem *Siluanecten. Epiſcopo, & Ioan. de Monte Morabili, Archidiac. & Succentori Pariſienſi.*

DVdum Eccleſiâ Rothomag. Paſtoris ſolatio [b] deſtitutâ, contra electionem, quæ in eadem Eccleſia fuerat celebrata, Archid. & quidam alij eiuſdem Eccleſiæ Canonici ad Sed. Apoſt. acceſſerunt. Dicto verò Archid. pro ſe ac parte ſua, & G. Archid. procuratore illorum, qui electionem celebrauerant, in noſtra præſentia conſtitutis, inter alia quæ contra electum obiecta fuerant, Archidiac. propoſuit memoratus, quod idem electus poſt generale [c] Concilium, Archidiaconatum Ambianenſ. adeptus, ipſum cum pluribus partialibus Eccleſiis, quas ante idem Concilium obtinuerat, retinere præſumpſit, eoque dimiſſo retinuit Eccleſias memoratas. Vnde cùm in eodem Concilio ſit ſtatutum, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam animarum habens annexam, ſi prius tale beneficium obtinebat, eo ſit ipſo iure priuatus; & ſi fortè illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur: prædictus electus contra huiuſmodi veniens ſtatuta, tranſgreſſiunis notam, necnon [d] cupiditatis vitium (quod in aliis reprobare debuerat) ex pluralitate beneficiorum iucurrit. Et retinendo beneficia, quæ non ſpectabant ad ipſum (cùm poſt receptionem alterius priora beneficia vacauerint ipſo iure) rem contrectauit per conſequens [e] alienam, & ſic [f] furtum commiſit quodammodo, vel [g] rapinam. In ſuæ quoque ſalutis, & multarum animarum diſpendium prædictas parœciales Eccleſias retinebat, cùm earum cura, quia iam priuatus fuerat ipſo iure, ad eum nullatenus pertineret: & ſic per ipſum eædem animæ damnabiliter ſunt [h] deceptæ. Verùm procurator eorum, qui elegerant ipſum, etſi pluralitatem beneficiorum huiuſmodi coram nobis profiteretur in iure, per conceſſionem tamen Rothomag. Archiepiſcopi nobis exhibitam, eundem electum nixus eſt multipliciter excuſare. Nos igitur dictam excuſationem, vtpotè friuolam, nullatenus admittentes, vobis dedimus in mandatis, vt ſi conſtaret, quod idem poſt receptum Archidiaconatum prædictum curam animarum habentem, præfatas parœciales Eccleſias electionis tempore retineret, nec oſtenderet ſecum per Sed. Apoſt. ſuper hoc diſpenſatum, electionem illius auctoritate Apoſtolica caſſaretis. *Et infrà:* Partibus ergo propter hoc in veſtra præſentia conſtitutis, præſtito quoque [i] iuramento de veritate dicenda, & factis poſitionibus, & *i* reſponſionibus hinc inde, tandem eodem Decano prætextu quorundam grauaminum ad noſtram audientiam appellante, vos electionem huiuſmodi irritantes, eidem Eccleſiæ de Cenoman. Epiſcopo prouidiſtis. *Et infrà:* Licèt autem poſitiones, & reſponſiones ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram vobis, quia tamen conteſtationem litis non inuenimus eſſe factam (cùm non per poſitiones & reſponſiones ad eas factas, ſed per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem factam conteſtatio litis fiat) eundem proceſſum de fratrum noſtrorum conſilio irritum duximus nunciandum. Tandem [k] Archidiaconus electionem ex præmiſſa cauſa petiit irritari, electo reſpondente prædicto, quod non erat eius electio irritanda. Lite verò coram nobis legitimè conteſtata, præſtitoque de veritate dicenda à partibus iuramento, idem electus etſi confiteretur ſe dicta beneficia electionis tempore tenuiſſet tamen excuſare ſe ſuper hoc nihilominus nitebatur, quia videlicet dictum Archidiaconatum non credebat curam animarum habere: ſed cùm in iure confeſſus fuerit, quod Archidiac. Ambian. de conſuetudine ſuſpendit, excommunicat,

&

& abſoluit Preſbyteros & Priores, & Parœciales Eccleſias interdicit, nec-non Archidiacon. viſitat, & inquirit quæ viderit inquirenda, & procurationes ratione viſitationis recipit; euidenter apparet, quod curam habet animarum adnexam: quam ſi etiam non haberet, negare non poteſt, quin perſonatus exiſtat, cùm idem de perſonatibus, quod & de beneficiis curam animarum habentibus iudicium ſit habendum. Inſuper indulgentiam, quam ſuper hoc aſſerit ſe habere, inualidam reputauimus, cùm in ea falſitatem ſuggeſſerit, & ſuppreſſerit veritatem: quâ tacitâ vel expreſsâ ipſam nullatenus habuiſſet. Suggeſſit enim, quod prædictas Parœciales Eccleſias antequam fuiſſet in Archidiaconum aſſumptus, canonicè fuerat aſſecutus; cùm nullus potuerit plures Parœciales Eccleſias obtinere, niſi vna penderet [l] ex altera, vel vnam intitulatam, & alteram [m] commendatam haberet. Vnde cùm idem vtramque illarum intitulatam haberet, ipſas nequiuit canonicè habuiſſe. Item ſuggerens, quod redditus perſonatus ſui erant tenues & exiles, ſuppreſſit quod alios redditus in pluribus Eccleſiis noſcitur obtinere. Suppreſſit etiam, quod plures Parœciales Eccleſias cum pluribus aliis beneficiis in diuerſis Eccleſiis obtineret: cùm intentionis noſtræ non fuerit, ſecum in tot beneficiis (præſertim habentibus curam animarum) diſpenſare: nec intentionis noſtræ fuerit aliquid ei de nouo concedere, ſed vt per indulgentiam poſſet habita licitè retinere. *Et infrà*: Tandem cùm non reſtaret niſi proferenda ſententia, idem tam iuri (ſi quod ei competere videbatur,) quàm liti ceſſit ſpontaneâ voluntate, cuius ceſſionem duximus admittendam.

NOTÆ.

a *Silluanecten.*] Roberto videlicet, de quo in textu antecedenti. De Succentore, & eius officio, pro huius inſcriptionis illuſtratione repetenda ſunt quæ adduxi *in cap. ad aures* 8. *de reſcriptis.*

1. b *Deſtituta.*] Deceſſerat enim Theobaldus, & poſt longam diſceptationem ſuffectus fuit in eius locum Mauricius, vt retuli ſuprà *in cap.* 38. de quo in præſenti, ni fallor, agitur, non verò de alia electione, vt voluit Cironius *in notis ad sextum in dict. cap. Eccleſiam* 48. nam Mauricius hic fuerat priùs Archidiaconus, & inde in Cenomanenſem Epiſcopum electus, vt referunt Fratres Sarmat. *tom.* 1. *Gallia, Chriſt. fol.* 585.

c *Concilium.*] Lateranenſe videlicet, relatum *in cap. de multa* 28. *de prebendis.*

2. d *Nec-non cupiditatis.*] Quæ falsò de hoc Prælato iactabatur; nam Ioannes Cantipratenſis *lib.* 1. *Apum, cap.* 1. *&* 8. de eo agens ait: *Mirum valdè in ipſo Archiepiſcopo videri potuit, quod ſibi tam parcus, & pauperibus tam largus fuerit; dicebat enim œconomis cùm annuos redditus ad duodecim librarum millia computarent: Duo, aut tria millia ad victum familiæ noſtræ conſeruate, in reliquis omnibus nihil habeo, pauperum enim ſunt, & in pauperes diſpenſata; illis autem quæ mihi manent, diſpenſatoris vtor loco, non domini.*

3. e *Alienam.*] Tantùm enim rei alienæ furtum committitur, *l. ſerui* 17. *§. cùm autem, l. falſus* 43. *§. qui alienum, l. inficiando* 67. *§. cùm ſeruus, l. ſi quis ex bonis* 83. *ff. de furtis, l.* 2. *§. hac actione, ff. de vi bonorum raptorum, §. aliquando, Inſtitut. de obligat. quæ ex delicto*: probaturque ex diffinitione furti ab Iſidoro *lib.* 5. *originum, cap.* 16. tradita, ibi: *Clandeſtina rei alienæ occupatio.* D. Thomas 2. 2. *quæſtion.* 66. *art.* 3. ibi: *Occulta rei alienæ acceptio.* Latè explicant poſt Bonifacium, Farinacium, Iulium Clarum, & alios Criminaliſtas, Donellus *lib.* 15. *comment. cap.* 29. Pichardus, Arnoldus Vinius, Minſius, Harprectus, & alij Inſtitutarij *in §.* 1. *Inſtitut. de obligat. quæ ex delicto.* Et ſi aliquando legamus in re propria furtum committi, *in l. rei communis* 45. *ff. pro ſocio, l. ſi ſocius* 46. *l. ſi ſeruus* 61. *§. locaui, l. creditores* 15. *§. vlt. l. ſi is qui* 59. *ff. de furtis, l.* 58. *ff. de ædilitio edicto*, tunc furtum datur in ea parte, quæ nobis abeſt, vt in poſſeſſione, vſu & aliis, quæ abeſſe poſſunt, vt explicat colendiſſimus Præceptor D. Ioſephus de Retes *lib.* 7. *opuſc. cap.* 2. *pag.* 208.

f *Furtum.*] Non rectè procurator vſurpationem, ſeu inuaſionem beneficij furtum dixit, cùm in iure ipſo, vtpotè incorporali, furtum committi non poſſit, cùm contrectari non valeat; nec etiam in poſſeſſionibus ipſius beneficij: abolita eſt enim ſententia exiſtimantis Sabini, in re immobili furtum dari, *l. quam* 28. *ff. de vſuc. §. aliquando, Inſtit. eod. l. ſi creta* 57. *ff. de furtis*, Aulus Gellius *lib.* 11. *noctium, cap.* 18. nec hæc verba referenda ſunt ad Gregorium IX. abuſiuè, vel impropriè vſurpationem beneficij furtum appellantem, vt exiſtimarunt Gloſſa & Panormitanus *in præſenti, num.* 18. Pichard. *in dict. §.* 1. *Inſtit. de obligat. quæ ex delicto, num.* 51. 4.

g *Rapinam.*] Minùs propriè vſurpationem beneficiorum procurator rapinam appellauit, 5. cùm rapina committatur cùm quid alienum, ſiue alieni iuris violenter rapitur. Inſtitutarij ſuprà citati, *in rubrica de vi bonorum raptorum*, Donellus *lib.* 15. *comment. cap.* 30. Cuiacius 12. *quæſt. Papiniani, in l. ſi vendidero, §. cùm raptor, ff. de furtis*, & 11. *Pauli ad edictum, in l. id eſt, ff. de dolo*: in qua parte obſeruandi ſunt textus *in l.* 2. *ff. de extraord. crimin. l. bouem* 43. *§. ſi quis ſeruum, ff. de ædilitio edicto, l.* 1. *§. quando, ff. de publicanis, l. ſi rogandus, §.* 1. *ff. de præſcriptis verbis, l.* 1. *§. alea, ff. de aleatoribus, l.* 3. *Cod. de nauiculariis, lib.* 11.

h *Sunt decepta.*] Hæc verba magnam conti- 6.
nent difficultatem, quare videlicet error communis parochianorum non ſufficiat, vt geſta ab ipſo Parocho effectum obtinerent; cùm certum ſit errorem communem populi facere, vt geſta ab eo, qui communi errore pro Iudice, aut Prælato habetur, ſuſtineantur, *l. Barbarius, ff. de officio Præſidis*, quam ſuis commentariis illuſtrant Iacobus Gothofredus, & Primatius noſter D. Paulus de Maqueda, & Maldeira *lib.* 2. *variar. cap.* 7. Robertus *lib.* 1. *animadu. cap.* 8. Deſiderius Heraldus *lib. vnico*

*emendation.cap.*4. Salmaſius *ad ius Atticum*, *cap.*14. Guibertus Coſtanus *qq.iuris c.*1. Amaya *in l.*2. *C.ſi ſeruus aut libert.* Madera *animadu. cap.*6. Gilkenius *de præſcript.p.*2. *membro* 1.*c.*7. Bronchorſt. *centur.*1. *aſſert.*7. Concius *lib.*1.*diſput.c.*2. Pancitola *lib.*2.*variar.cap.*13. Hunnius *ad Trenlerum volum.*2.*diſput* 5. *q.*6.& *diſput* 6.*q.*56. Vviſembac. *diſput.*17. *theſi* 20. *l.*2.*C.de ſentent.& interl.c.infames* 3.*q.*7.*l.*4. *tit.*4.*partit.*3.*l.*8. *tit.*19. *lib.*3.*recopil.* docent pluribus relatis Sanchez *de matrim.lib.*3.*diſput.*22.*num.*6. Martinez à Prado *tom.*2.*Theolog moral. c.*23.*q.*1.§.4. Agnouerunt difficultatem Gloſſa *in præſenti, verbo Decepta*, & antiquiores *in præſenti*, quorum ſolutionibus omiſſis, D.Petrus Bajo-Arroyo *in cap.finali, de procurat. num.*40. exiſtimat in præſenti errorem non fuiſſe communem totius populi, ſed tantùm vnius, vel alterius parochiæ; & ſic non ſufficere vt geſta ab ipſo parocho putatiuo effectum obtinerent. Aliter difficultatem diſſoluunt, & hæc verba interpretantur Sanchez *vbi ſuprà*, Maqueda *in dict. l.Barbarius*, *n.*64. Sed illis omiſſis dicendum eſt, verba ſuprà relata non eſſe Gregorij IX. huius textus auctoris, ſed partis referentis, vel allegantis: nec enim Gregorius IX. affirmat, ſacramenta adminiſtrata ab eo, qui plures retinebat Eccleſias, effectu non carere; ſed tantùm ea verba referuntur tanquam à parte propoſita: ita ea accipit Baſilius Legion. *lib.*5.*de matrim. cap.*20.*num.*10.

i *Iuramento.*] In cauſis ſpiritualibus, vt eſt electio, non præſtatur iuramentum de calomnia, ſed de veritate dicenda, *cap. litteras*, *de iurament calum.*

j *Reſponſionem.*] Dicemus *in cap.* 1. *de litis conteſt.*

k *Archidiaconus.*] Archidiaconum aliquando curam animarum, iuriſdictionemque exercere, probabo *in c.ad hæc, de officio Archidiac.*

l *Pendeat ex alia.*] Vel per annexionem, ſeu per vnionem, vt docetur *in cap.eam te* 7. *de ætat. & qualit.cap. extirpandæ*, §.*qui verò*, *cap. expoſuiſti* 33. *de præbendis.*

m *Commendam.*] Licèt enim non poſſit quis habere duas Eccleſias in titulum perpetuum, *d.cap.* 7.
eam te, de ætat.& qualit.c.ad hæc, c.de multa, vbi commentarium huius textus dabimus, *de præbendis*; tamen Leo IX. conceſſit vt poſſit quis habere vnam Eccleſiam in titulum, aliam verò in commendam, *c.qui plures* 3.21.*q.*1.ibi: *Qui plures Eccleſias retinet, vnam quidem titulatam, aliam verò ſub recommendatione retinere debet.* Quia commenda non eſt titulus perpetuus, ſed ad tempus: vnde beneficia ita commendata, commendationes dicuntur, vt *in l.*2. *tit.*44. *lib.*11. *legum Longobard.* ibi: *Cæteri verò homines liberi, qui vel in commendationem, vel beneficium eccleſiaſticum habent, ſicut reliqui iuſtitiam faciant.* Agunt de his commendis Cironius *in cap.*1.*de eo qui mittitur*, *in* 5.*compil.* Boſquetus *ad Innoc.III, lib.*1.*regeſt.*13.*epiſt.*182. & nos alibi.

CAPVT LV.

[a] Idem.

IN Geneſi legitur. *Et infrà*: Cùm in [b] Concilio caueatur, vt is collatione habitâ eligatur, in quem omnes, vel maior & [c] ſanior pars Capituli conſentit, & in Guil. maior pars totius Capituli non conſenſerit, quamquam maiorem partem habuit partium comparatione minorum: nec plenè numeri ad numerum, quia vtrum G. & H. de quibus aduerſarij referunt quæſtionem, in electione vocem habuerint, [d] tractatum non extitit, nec diſcuſſum: nec zeli ad zelum, nec meriti ad meritum collatio facta fuerit: nec etiam electio [e] communiter celebrata; quoniam licèt in eundem Guil. ſingulariter ſinguli conſenſiſſent, non tamen debuit ſubſequi ſingularis electio, ſed communis, ne vel idem repeti videretur, vel ex hoc ſequeretur abſurditas, vt tot eſſent electiones, quot eſſent numero eligentes: nec ex ſingularibus, vel particularibus conſenſibus appareret vniuerſalis electio, vel communis, licèt quilibet ſingularis veritatem exprimat ſuæ partis, quemadmodum ex ſingularibus propoſitiunibus (licèt veris) vniuerſalis propoſitio non apparet, niſi per ſignum vniuerſale forſitan exprimatur: nec præmiſſi duo Canonici poterant ſic excludi, cùm primus exiſteret in Canonicatus poſſeſſione, vel quaſi, habendo [f] ſtallum in Choro, & locum in Capitulo, legendo & [g] cantando vt Canonicus; & ad tractatus ac electiones dignitatum & perſonatuum, quæ occurrerunt pro tempore faciendæ, canonicè ſit vocatus: quanquam hac vice fuerit cum [h] proteſtatione admiſſus; ſecundus verò eſſet in tali loco, de quo erat ad electionem vocandus, cùm de toto [i] Regno Franciæ vocentur abſentes de conſuetudine Eccleſiæ Gallicanæ. Nos his pleniùs intellectis, de conſilio fratrum noſtrorum præmiſſam electionem, vtpote contra formam Concilij attentatam, decernimus [k] irritam & inanem.

NOTÆ.

a IDem.] Non liquet cui miſſa ſit hæc decretalis epiſtola; illud tantùm ex vltimis verbis deducitur, cauſam in præſenti textu deciſam contigiſſe in Regno Galliæ.

b *Concilio.*] Lateranenſi videlicet, relato *in cap.quia propter*, *ſuprà hoc tit.*

c *Maior & ſanior.*] Quænam ſit pars maior & ſanior, expoœmus infrà *in cap. Eccleſia* 57.

d *Tractatum.*] De quo egi ſuprà *in cap. cùm in veteri*, *eodem verbo*, *hoc tit.*

e *Communiter.*] Non enim ſinguli ſigillatim poſſunt ſuffragia ad electioœm præſtare, aut in

ſchedulis ſcripta tradere; ſed io Eccleſia, Capitulo, aut alio honeſto loco communiter debent congregari ad electionem faciendam, vt ex hoc textu probant Syluester *verbo Electio*, q.8. Tamburinus *de iure Abbat. tom.*1. *diſput.*5. *quæſt.*6. Hieronymus Garcia *tom.*2.*polit. regul.dub.*7.

f *Stallum in Choro, locum in Capitulo.*] Hæc verba expoſui *in cap.cum te 7.de reſcriptis.*

g *Cantando vt Canonicus.*] In quo conſiſtit Canonicorum officium, vt probat Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch. diſput.*12. §.6.*per totum.*

2. h *Proteſtatione.*] Vnde ex eo ius præſtandi ſuffragium io aliis electionibus non acquiſiuit, quia admiſſus ad electionem cum proteſtatione, non acquirit iua ex tali admiſſione, *cap.bona,de poſtulat. Prælat.* Iulius Lauorus *de elect.cap.*15. *num.*14. Iranzo *de proteſtat. cap.*16. *num.*5.

i *In toto Regno.*] Quando abſentes vocandi ſint ad electionem, expoſui *in cap.coram 34.hoc tit.* 3.

k *Irritam.*] Cauſas caſſationis huius electionis, in præſenti à Gregorio adductaa, ſuis locis expoſui, videlicet *in cap. coram, cap. quia propter, cap. Eccleſia 57. hoc tit.* ex quibus Commentarius præſcos ſupplendum eſt.

CAPVT LVI.

Idem *Capitulo.*[a] *Maſſano.*

MAſſanâ Eccleſiâ Paſtore vacante. *Et infrà* : Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos cum Canonicis Pontificis electio præſumatur, quæ ſi fortè præſumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem, non obſtante contraria conſuetudine, quæ dici potiùs debet corruptela.

NOTÆ.

1. a *MAſſano.*] Gloſſa Marginalia legit *Meſſano*, ſed perperam; oain Meſſana Eccleſia eſt in Sicilia, in quo Regno temporibus Gregorij IX. & pluribus retrò annis Epiſcopi eligebantor à Capitulis Eccleſiarum Cathedralium, cum aſſenſu Priocipis, vt probat D.Rochus Pirro *tom.*1. *Siciliæ ſacræ, tract.de elect. Præſulum Siciliæ, pag.*35. vnde iuxta illum morem ab Eccleſia approbatum, non rectè ſtatuebat Gregorius, io ipſa Eccleſia electionem per Canonicos & laicos factam non admitti, nullâ adiectâ exceptione conſenſus Principis, qui iure in ea Eccleſia deſiderabatur. Retinenda ergo eſt communis lectio, quæ habet *Maſſano.* Maſſana vrba eſt perantiqua Italiæ, maritina, cuius meminerunt Ammianus Marcellinus *lib.*13. Strabo, Ariſtot.& Ptolemeus, quoa laudat Vghellios *tom.*3. *Italiæ ſacræ*, *fol.* 784. Iam ante Gregorium Magnum Cathedrali Eccleſiâ decorabatur, ſed ipſius Pontificis tempore adeò deſolata fuit, vt nullua miniſter eſſet, qui in ea diuina officia celebraret : poſteà inſtaurata fuit, & eios Præſul Epiſcopua Populoniæ & Maſſæ dicebatur, vt eius Præſulum ſeriem tradens refert Vghellius *d.tom.*3. In ea Eccleſia tempore Gregorij IX. florebat Guillelmus ex Canooico ipſius Eccleſiæ à Canonicis electus, & à Gragorio IX. confirmatus, vt conſtat *ex epiſt.*109. *lib.*5.*regeſtr. ipſius Pontificis*, quam refert Vghellius *vbi ſuprà*, *fol.*792.

Commentarium huius textus inuenies ſuprà *in cap.*2.*cap. quiſquis*, *cap.ſacroſancta*, *hoc tit.*

CAPVT LVII.

Idem *Capitulo* [a] *Cathalaun.*

ECcleſiâ veſtrâ deſtitutâ [b] Paſtore, conuenientes in vnum (abſente Guil. qùi tunc noluit intereſſe) ad celebrandam electionem [c] terminum ſtatuiſtis. Veniente verò termino, & Guil.dicto (cùm abſens exiſteret) non [d] vocato, præmiſſo iuxta formam [e] Concilij generalis ſcrutinio, 14. Magiſtrum [f] G. preſbyterum Cardinalem [g] concanonicum veſtrum, & 17. R. Rhemen. Canonicum [h] elegerunt, præfato G. poſtmodùm electioni eiuſdem R. ſuum præbente conſenſum. Tandem procuratoribus vtriuſque partis in noſtra præſentia conſtitutis, allegabatur pro electione dicti R. quod cùm in quatuor excederet aliam, computato Guil. prædicto, maiorem Capituli partem habebat, & per hoc debebat pars ſua ſanior reputari, cùm vbi maior numerus eſt, zelus melior præſumatur. Pars verò altera electionem eandem multipliciter impugnabat, proponens prænominatum R. in ætate pati defectum, nec eſſe ſufficientis ſcientiæ ad Eccleſiam ſupradictam, cùm ætatis maturæ, & eminentis ſcientiæ præfatus Cardinalis exiſtat; & cùm electores Cardinalis alios meritis, & auctoritate præcellerent, habito præſertim reſpectu ad perſonam electam, meliorem zelum eos habuiſſe conſtabat. Dicebatur prætereà, quod conſenſus dicti Guil. (quem pars eiuſdem R. confitebatur fuiſſe contemptum, aſſerente parte reliqua Capitulum potiùs contemptum ab ipſo fuiſſe) cùm non fuerit conſenſus præſtitus in ſcrutinio, ſed poſt electionem acceſſerit, adiicere nil valebat. *Et infrà :* Denique ſtatutum generalis Conc. quod electionem decernit inualidam, cùm contra eiuſdem Concilij formam in electione peccatur, non debet ad contemptum, & alia, quæ non ſunt de forma, referri.

Vnde quod ibi dicitur, quod aliter electio celebrata non valeat, ea reſpicit tantùm, quæ attentantur contra formam Concilij memorati: non autem alia, quæ ponuntur ibidem; ſicut eſt iſtud, quod præſentibus omnibus, qui debent, volunt, & poſſunt commodè intereſſe, haberi debeat in electione proceſſus: ne cætera, quæ ſuper hoc alibi ſtatuta noſcuntur, vno verbo videantur euerti. Neque enim credendum eſt Roman. Pontif. (qui iura tuetur) quod aliàs excogitatum eſt multis vigiliis, & inuentum, vno verbo ſubuertere voluiſſe. Nos ergo quæ hinc inde fuere propoſita, pleniùs intellectis (cùm ex Lateran. Concilio in ordinationibus Eccleſiarum maior, & ſanior pars Capituli exigatur, & ſtatutum generalis Concilij contineat inter cætera, vt is eligatur, in quem omnes, vel maior & ſanior pars conſentit) electionem dicti R. non perſonæ, ſed potiùs electionis vitio (cùm maior & ſanior pars non conſenſerit in eundem) de fratrum noſtrorum conſilio duximus ſententialiter irritandam.

NOTÆ.

1. a *Cathalaun.*] Cathalaunum nobilis ciuitas eſt prouinciæ Belgicæ, ſub Archiepiſcopatu Rhemenſi: habet Eccleſiam Cathedralem D. Stephano dicatam, cuius Præſul Comes & Par Franciæ eſt: tertium locum habet à Rhemenſi Metropoli, teſte Fulberto Carnotenſi *epiſt.* 78. ibi: *Ne ciuitati, vel Eccleſiæ Cathalaunorum ſuum deneget honorem, meminiſſe vos decet, quod in antiquis inſcriptionibus Belgicæ ſecundæ ipſa ciuitas a Rhemenſi tertium locum habet.* De ea agunt Fratres Sarmar. *tom.* 2. *Gallia Chriſt. fol.* 506. Chenu *in ſerie Præſulum ipſius Eccleſiæ*, Boſquetus *ad Innocentium III. lib.* 1. *epiſt.* 72.

b *Paſtore.*] Deceſſerat enim anno 1237. Philippus de Nemours, in locum cuius ſuffectus legitur Gaufridus anno 1239. cuius electionem confirmatam fuiſſe à Gregorio IX. referunt Fratres Sarmar. *vbi ſuprà*, *num.* 63.

c *Terminum.*] Qui licèt à iure ſit præſcriptus tamen à Capitulo ex cauſa reſtringi valet, vt dixi *in cap. quia propter, hoc tit.*

d *Non vocato.*] Quando abſentes vocati debeant, dixi *in cap. coram* 35. *hoc tit.*

e *Concilij.*] Lateranenſis videlicet, relati *in cap. quia propter, hoc tit.*

f *G.*] Guillelmum videlicet de Pertica, qui in ſerie Epiſcoporum ipſius Eccleſiæ, 62. fuit, vt refert Chenu *vbi ſupra.*

2. g *Cardinalem concanonicum.*] Ex his verbis aliqui deducunt, Cardinales non ligari ſacris canonibus pluralitatem beneficiorum prohibentibus: mouentur etiam extrauaganti *Execrabilis, de præbendis*, in illis verbis: *Cardinalibus tamen ſacræ R. Eccleſiæ duntaxat exceptis.* Sed contraria ſententia verior eſt, & à repetentibus in præſenti recepta, quam ſequuntur Ojeda *lib.* 1. *de incompatib. cap.* 2. Gambara *de officio Leg. lib.* 5. *num.* 226. quæ probatur primò ex eo, quod Cardinales vnum corpus conſtituunt cum R. Pontifice, *cap. fundamenta*, §. *de cætero*, *de elect. lib.* 6. *cap. per venerabilem*, §. *rationibus*, *qui filij ſint legitimi*: atqui incompatibile eſt vt prædicta exerceat Cardinalis, & reſideat in ſua diœceſi: igitur ſimul vtramque dignitatem obtinere nequit. Faciunt etiam textus *in cap. bonæ* 3. *de poſtulat. Prælat.* Tridentina Synodus *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 3. vbi S. Synodus prohibitionem pluralitatis beneficiorum in perſonis quibuſcumque, etiamſi Cardinalatus honore præfulgeant, iubet obſeruari. Quâ ſententiâ retentâ, non obſtat præſens textus, qui non loquitur de Cardinali ſimul Epiſcopo, ſed Canonico Cathalaunenſi. Vnde cùm Canonicatus curam animarum non obtineat, immò ſimplex beneficium ſit, poteſt ſimul cum Cardinalitia dignitate retineri. Nec etiam obſtat dicta extrauagans *Execrabilis*; nam in ea non declaratur, licere Cardinalibus ſimul plures dignitates, pluráve obtinere beneficia; ſed tantùm deciditur, in reuocatione diſpenſationis obtinendi plura beneficia curam animarum habentia, de quibus in eo textu agitur, non comprehendi Cardinales habentes plura beneficia ex diſpenſatione.

h *Elegerunt.*] Non poſtularunt, quia Canonici & Cardinales non contrahunt ſpirituale matrimonium cum Eccleſia, vnde eligi poſſunt, & non eſt neceſſaria poſtulatio, vt notauit Abbas in præſenti.

COMMENTARIVM.

EX hac Gregorij deciſione ſequens deducitur aſſertio: *Electio vt confirmetur, debet celebrari à maiori & ſaniori eligentium parte.* Probant eam textus *in cap. bonæ, el* 1. *de poſtulat. Prælat. cap. hoc ipſum, in fine*, 33. *quæſt.* 2. *cap. dudum* 22. *c. auditis, cap. coram* 35. *cap. quia propter* 42. *c. Eccleſia* 48. *cap. Cumana* 50. *cap. in Geneſi, hoc tit. cap.* 1. *de his quæ fiunt à maiori parte, cap.* 1. *eod. tit. in* 5. *compil. c. quoniam* 3. *de iurepatron.* Illuſtrant Miranda *in manuali Prælat. tom.* 2. *q.* 23. *art.* 27. Suarez *tom.* 4. *de relig. lib.* 2. *c.* 15. *num.* 13. Caſtellinus *de elect. c.* 12. *num.* 17. Samuellius *eod. tract. diſput.* 2. *controu.* 17. *concluſ.* 9. Tamburinus *tom.* 1. *de iure Abbatum, diſput.* 5. *quæſito* 6. *n.* 13. Iulius Lauorus *de elect. cap.* 19. *num.* 8. *&* 84. I. Garcia *de nobilit. gloſſa* 3. §. 2. *num.* 20. Barboſa *de Canonic. cap.* 38. Acuña *in cap. in ordine*, 61. *diſt.* Lambertinus *part.* 2. *de iurepatron. lib.* 2. *cap.* 3. *pag.* 120. Petrus Herodius *lib.* 2. *Pandect. tit.* 9. *c.* 15. Hieronymus Garcia *tom.* 2. *polit. regul. tract.* 9. *difficult.* 5. *dub.* 7. 3. CONCLVSIO PROBATVR.

Sed hæc aſſertio valdè difficilis redditur ex ſequentibus; nam electio vt ſubſiſtat, ſufficit maior eligentium pars, etſi non ſit ſanior, quia regulariter omnes actus celebrati à maiori parte Capituli, ſeu Curiæ, inſpecto tantùm numero, non verò ponderato ſuffragantium zelo, ſuſtinentur, *l.* 4. 5. *&* 6. *ff. quod cuiuſque vniuerſ. l. quod maior* 19. *ff. ad municipale*: vnde iure ciuili attento in decretis, & aliis actibus Senatus maior pars tantùm reſpectu numeri conſideratur, *l.* 3. *de decurionib. l. nominationes, C. eod. tit. l. vbi* 19. *ff. de tutor. & curat. l. penult. & vlt. C. de prædiis Curial. l. finali, C. de vendendis rebus ciuit. l.* 84. *&* 142. *C. Theodoſ. de decur.* quia quod à maiori parte fit, ab omnibus factum creditur, *l. aliud* 160. §. 1. *ff. de reg. iuris*, vbi plura Dionyſius Gothof. *littera P.* Iacobus eius filius, & Petrus Faber: & hoc ius, videlicet vt maior pars Capituli tantùm inſpecto numero attendatur, patrias leges appellauit Prudentius *lib.* 1. *contra Symmachum*, ibi: 4. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO.

Seruemus

Seruemus patrias leges, infirma minoris
Vox cedat numeri.

In Senatuſconſultis etiam rogandis, non ſanioris, ſed maioris partis conſenſus attendebatur, nec quàm prudentes, ſed quàm multi idem cenſuiſſent, conſiderabatur. Symmachus *lib. 4. epiſt. 37.* ibi: *Lex Curiæ eſt, vt maioris partis anteſtet auctoritas.* Quintilianus *declam. 365. Exiſtimo maiorem partem eſſe, in qua plures idem ſentiunt, eandem pœnam pronuntiant, in eadem verba iurant.* Vnde Senator quilibet poterat Conſulem monere, vt antequam Senatuſconſultum proferretur, numeraret Senatum, vt ſic cognoſceretur, an expediret Senatuſconſultum rogari. Feſtus Pompeius *lib. 12.* ibi: *Numera Senatum; quibus Senator ait Conſuli, cùm impedimento vult eſſe, quominus faciat Senatuſconſultum.* Huc reſpexit Cicero *lib. 5. epiſt. ad Atticum,* ſic: *Conſule, aut numera.* Et Cælius *lib. 8. epiſt. ad Cicer. Cùm poſſet rem impedire, ſi vt numeraretur, poſtularet, tacuit.* Alia adducit Demſterus *lib. 7. ad Roſinum, cap. 5. in fine.* Accedit, nam maior pars præſumitur ſanior, *cap. de quibus, 20. diſt. cap. prudentiam 21. de officio deleg. cap. gratum, de poſtul. Prælat. cap. dudum 22. hoc tit.* igitur ſi in Senatuſconſultis rogandis, & aliis actibus humanis celebrandis attenditur tantùm maior pars reſpectu numeri, non rectè in præſenti aſſeritur, maiorem, & ſaniorem partem in electionibus deſiderari. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam iuxta formam electionibus præſcriptam *in dict. cap. quia propter 42.* cognoſci nequit, quænam ſit pars ſanior ſuffragantium, quia in eo canone ſtatuitur, vt ex ipſis electoribus tres ſcrutatores eligantur, qui ſingula ſuffragia per ſchedulas præſtita recipiant, & numerent; ſed tunc cùm ſuffragia ſecretò præſtentur, cognoſci nequit ſanior pars, ſed tantùm maior, numeratis, non ponderatis votis: igitur tantùm maior pars reſpectu numeri, non verò ſanior, attendi debet. Secundò impugnatur præſens aſſertio eo iuris principio, Quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari; regula, *Quod omnes, de reg. iuris lib. 6.* vbi plura Petrus Pecchius, *l. per fundum 11. ff. de ſeruit. ruſtic. l. in concedendo, ff. de aqua pluuia:* ſed omnes tangit electio futuri Prælati: igitur ab omnibus, non à maiori parte Capituli debet celebrari. Fulcitur hæc difficultas *ex cap. licèt 6. hoc tit.* vbi docetur, in electione R. Pontificis non ſufficere maiorem, & ſaniorem partem Cardinalium, ſed ex tribus partibus duas deſiderari; quod etiam circa electiones Abbatiſſarum cauetur *in cap. indemnitatibus, §. ſanè, hoc tit. in 6.* igitur indiſtinctè verum non eſt, in electione ſufficere maiorem & ſaniorem partem.

5. De maiori et saniori parte. His difficultatibus minimè obſtantibus vera eſt ſuprà tradita aſſertio, videlicet ad electionem canonicè celebrandam, non ſolùm maiorem partem, verùm & ſaniorem deſiderari. Maior pars dicitur, attento numero eligentium, non verò reſpectu aliorum de Capitulo, Zerola *in praxi, part. 1. verbo Capitulum, num. 13.* vnde in electionibus canonicè faciendis non ſufficit habere maiorem numerum ſuffragiorum reſpectu minoris partis, ſed ampliùs deſideratur haberi maiorem partem reſpectu omnium ſuffragantium. Miranda *d. quæſt. 23. art. 24.* Lambertinus, & alij relati à Barboſa *de Canonicis cap. 38. num. 10.* Tamburinus *ſuprà, num. 27.* in quo numero computandi ſunt tantùm illi, qui in eadem electione ſuffragium habuerunt, iuxta tradita à Panormit. *in præſenti, num. 1.* nec augent numerum vota extra Capitulum, & poſt factum ſcrutinium data; Hoſtienſis *in c. in Geneſi 55. num. 17. hoc tit.* Barboſa *vbi ſuprà, n. 11.* nec etiam computantur vota eorum, qui recedunt à loco vbi facienda eſt electio, *cap. cùm nobis,* vbi Abbas *num. 5. hoc tit.* nec illorum, qui noluerunt ſuffragium præſtare. Si autem non appareat maiorem partem eligentium in vnam partem conſenſiſſe, iterandum eſt ſcrutinium, donec conſtet in quam maior pars conſenſerit, *cap. cùm terra, hoc tit.* & hæc de maioritate reſpectu numeri. Minor verò pars dicitur, cùm medior zelus in eligentibus conſideratur propter maiorem meritum, aut quia omnes agnoſcunt perſonam ab eis electam eſſe doctiorem, & aptiorem ad dignitatem, de cuius electione agitur, & hæc collatio meriti ad meritum, & zeli ad zelum præſcribitur *in d. cap. quia propter.*

Vnde agnoſcitur ratio huius deciſionis; nam cùm pro forma ſpecifica eſſentiali electionis *in d. cap. quia propter,* præſcribatur, vt electio fiat à maiori, & ſaniori parte, & ea ſit natura copulatiuæ, vt tota reddatur falſa ex defectu vtriuſque partis, vt dixi *in cap. inter 4. de reſcriptis,* ſi deficiat ſanioritas, licèt detur maioritas, electio non poteſt confirmari, cùm non ſit ſeruata forma præſcripta *in d. cap. quia propter:* vnde quia in noſtro textu electio non fuit celebrata à maiori, & ſaniori parte Capituli, ideò confirmata non fuit; requiritur enim maior pars, & ſanior in electionibus, vt ſic maiori cum iudicio in eis procedatur; vt enim eleganter aiebat. Plinius *lib. 2. epiſt. 22.* in ſententiis ferendis ſuffragia non numeranda ſunt, ſed ponderanda. Rectè igitur in præſenti, & in Concilio Lateran. ſtatuitur, vt non tantùm numerentur ſuffragia, ſed ponderentur; & non ſolùm maior, verùm etiam ſanior pars concurrat in electionibus, vt debeant à ſuperiore confirmari. 6. Ratio decidendi.

Nec obſtat prima difficultas ſuprà adducta, cui ſatisfacere intendit Eraſmus Roterodamus apud Guillelmum Neubrigenſem *de rebus Anglicis lib. 3. cap. 3.* cuius verba refert Demſterus ad Roſinum *d. lib. 7. cap. 5.* vbi agens de actibus, qui per maiorem partem decurionum tantùm peragebantur, ait: *Ex hoc tamen nullum Canonicis inſtitutionibus, & aliis Eccleſiis præiudicium generetur, in quibus maioris, & ſanioris partis debet ſententia præualere; quia quod in eis deciſum venerit, ſuperioris iudicio poterit definiri: in Romana verò Curia, & Eccleſia ſpeciale euenit aliquid, atque conſtituitur, quia non poteſt ad ſuperiorem recurſus facilè haberi.* Sed hæc ſententia conuincitur; ſiquidem in electionibus facilè etiam recurſus ad ſuperiorem haberi poteſt; ſiquidem, is ad quem ſpectat confirmatio ipſius electionis, poterit corrigere, aut approbare electionem factam. Quare omiſsâ hac ſententiâ dicendum eſt, verum eſſe, in omnibus aliis actibus ſufficere maiorem partem Senatus, Curiæve; in electionibus verò canonicè faciendis deſiderari etiam ſaniorem partem, propter grauitatem negotij, & vt electiones recto cum iudicio celebrentur. Nec augmentum difficultatis obſtat, quod vt diſſoluat P. Suarez *d. tom 4. lib. 2 cap. 5. num. 23.* varia adducit: ſed illis omiſſis verius dicendum eſt, temporibus Concilij Lateranenſis, de quo *in d. cap. quia propter,* ſuffragia non per ſchedulas, aut ſecretò fuiſſe præſtita, ſed coram tribus ſcrutatoribus, palam, vt ab ipſis poſſet fieri collatio meriti ad meritum, & zeli ad zelum, quæ in ſuffragiis per ſchedulas emiſſis fieri non poterat. Quare 7. Diſſoluitur prima difficultas.

cùm poſt dictum concilium in aliquibus Eccleſiis vſus inualuiſſet, vt tam publicè, quàm ſecretè ſuffragia præſtarentur, magnaque ſeqoerentur incommoda ex prædicta collatione meriti ad meritum, Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. de regul. cap.6.* ſtatutum fuit, vt amplius non inquiratur, quænam pars ſuffragantiom ſit ſanior, ſed tantùm quæ ſit maior: & ſic hodie tantùm numerus attenditur, cùm ſi perſona idonea electa ſit, pars maior, etiam ſanior præſumatur: docent Pellizarius, Barboſa & Tamburinus, quos laudat & ſequitur Hieronymus Garcia *tom. 2. polit. regul. tract.9. difficult.5. dub.7.*

8. RESPONDETVR SECVNDÆ DIFFICVLTATI.

Nec ſecunda difficultas refragatur, pro cuius ſolutione diſcrimen eſt conſtituendum inter eas res, quæ ad totum Capitulum pertinent collectiuè; & inter eas, quæ canonicis, non vt vniuerſis, ſed vt ſingulis communes ſunt. Primo caſu certum eſt, factum à maiori parte Capituli, valere, *cap.1. de his quæ fiunt à maiori parte*, ex ea ratione, quia in his rebus factum à maiori parte, ab omnibus præſumitur factum, *dict. l.aliud* 160. §.1. vnde ab omnibus debet obſeruari, tanquam ſi omnibus placuiſſet: pulchrè Plinius *lib. 6. epiſt.* 13. ibi: *Singulis re integra diſſentire fas eſt; quod pluribus placuit à cunctis tenendum.* Secundo verò caſu, quod priuatim, non vt vniuerſis, ſed vt ſingulis competit, ab omnibus eſt approbandum: quo caſu procedunt iura ſuprà adducta, & textus *in cap. ad hæc 7. de officio Archidiaconi, l.vlt. Cod. de authorit.præſtand.* docet Pechius *in dict. regula Quod omnes.* Vnde cùm electio ſpectet, non tanquam ad ſingulos, ſed vniuerſos collectiuè, ideò à maiori, & ſaniori parte electus, ab omnibus electus præſumitur. Nec augmentum huius difficultatis obſtat; ob ſpecialem enim rationem in electione R. Pontificis, & Abbatiſſarum non ſufficit maior, & ſanior pars eligentium, ſed duæ partes deſiderantur: in electiooe enim R.Pontificis, propter authoritatem & grauitatem electionis, quia in ea maius eſt periculum, pleniùs eſt conſulendum, *cap. vbi periculum, de electione in 6.* vt docetur *in cap. licet, hoc tit.* quia poſt Pontificis electionem non eſt ſuperior, qui adeatur pro confirmatione; vnde cùm eligitur, confirmatur, & ſtatim conſequitur electus adminiſtrationem; quod non euenit in electionibus aliorum Prælatorum, in quibus ſi aliqua difficultas emergit, debet à ſuperiore examinari ante confirmationem, & an à maiori & ſaniori parte ſit celebrata, *cap. poſtquam 3. hoc tit.* ideo ſpecialiter in electione Pontificis deſideratur, vt ex tribus partibus duæ in electione conſentiant: in electionibus etiam Abbatiſſarum ſpecialis ratio conſideratur, ne ſi attenderetur zelus, aut meritum, moniales ob ſexus fragilitatem conuitia ſibi inferrent, ſecretaque reuelarent, vt poſt Ioannem Andream *in dict. cap. indemnitatib. §.ſanè*, conſiderat Tamburinus *dict. tom.1. diſput.5. quæſt.6.*

9. EXPONITVR CAP. IN ORDINE 14. 61. DIST.

Superiori aſſertioni obſtat textus *in cap. in ordine* 14. 61. *diſt.* in illis verbis: *In ordinatione Præpoſiti illa ſemper conſideretur ratio, vt is conſtituatur, quem ſibi omnis concors congregatio ſecundùm timorem Dei, ſiue etiam pars congregationis, quamuis parua, ſaniori conſilio elegerit.* Ex quibus vltimis verbis expreſsè deducitur, ſufficere ad electionem partem minorem, & ſaniorem: igitur non maior, & ſanior pars deſideratur. Cui difficultati vt ſatisfaciamus, ſciendum eſt, controuerſum eſſe apud Interpretes, vtrum ſimul deſideretur ſanioritas cum maioritate, adeò vt ſi vnus electus ſit à maiori parte, ſed non ſaniori; alius à ſaniori, ſed minori, neutra electio ſubſiſtat. Et electionem factam à ſaniori parte, valere, & alteri præferri; docuerunt Gloſſa *in cap. in Geneſi, verbo Ad zelum, hoc tit.* Innocentius *in cap. quia propter, cap. ſcriptum, hoc tit.* Contrarium autem, videlicet neutram electionem valere, defendunt Panormit. *in dict. cap. quia propter, num.7.* Suarez *dict. lib.2. cap.5. num.21.* quia deſideratur pro forma *in dict. cap. quia propter*, vt pars ſit maior, & ſanior coniunctim: vnde etſi ſit ſanior, non tamen maior, electio non ſuſtinetur. Quâ ſententiâ retentâ non obſtat textus *in dict. cap. in ordinatione*, qui procedit ante Concilium Lateran. de quo *in dict. cap. quia propter*: antea enim poterat confirmari electio facta à ſaniori parte, licèt non maiori. Chronic. Cameracenſe *lib.1. cap.105.* ibi: *In cuius electione noueritis non deeſſe noſtram vnanimitatem, ſecundùm noſtræ regulæ inſtitutionem, quæ præcipit, vel omninò concordem in hoc fieri congregationem, vel ſaniori conſilio, etiam quamuis minimam partem.* Notauit Menardus *ad concord. regul. cap.4.* Poſt Concilium tamen Lateran. nullo modo ſufficit pars minor, etſi ſanior ſit, quia in eo pro forma ſubſtantiali deſideratur, vt maior, & ſanior pars eligat, vt electio confirmetur.

Secundò aduerſatur præſenti aſſertioni textus *in cap. cùm cauſam 27. hoc tit.* vbi refertur, Eccleſiam Lucanenſem habere priuilegium, vt nullus in eius Priorem eligatur, nisi communi aſſenſu fratrum, vel quem ſanior pars elegerit: quem textum ita expendo. Si in electionibus canonicè faciendis maior, & ſanior pars deſideraretur, ex iuris diſpoſitione, fruſtra in eo textu impetraretur reſcriptum, ſeu priuilegium, vt electio non niſi à maiori, & ſaniori parte fieret, cùm fruſtrà precibus impetretur quod iure communi conceditur, *l.vnica*, cum vulgatis, *Cod. de theſauris, lib.10.* igitur quia iure communi non deſideratur maior, & ſanior pars in electione canonicè facienda. Huic difficultati ſatisfaciendum eſt ex his, quæ pro paraphraſtica expoſitione ibi adduximus, & in præſenti repetere ſuperfluum eſſet. 10. EXPONITVR CAP. CVM CAVSAM, HOC TIT.

Tertiò opponitur textus *in cap. congregato, hoc tit.* vbi deciditur, electionem celebratam à ſaniori parte, licèt minor ſit, valere: igitur quia non deſideratur maior, & ſanior pars in electionibus eccleſiaſticis. Cui difficultati reſpondendum eſt aſſerendo, aliqoando ſaniorem, licèt non maiorem partem, ſufficere ad electionem, veluti quando maior pars elegit indignum; tunc enim deuoluitur facultas eligendi ad minorem partem: & licèt ſit minor, ſi tamen ſanior eſt, electio ab ea celebrata ſuſtinetur, quo caſu accipiendi ſunt textus *in cap. dudum 22. cap. ſcriptum, dicto cap. congregato, hoc titulo.* 11. ADDVCITVR CAP. CONGREGATO, HOC TIT.

CAPVT

CAPVT LVIII.

Idem.

[a] PVblicato ſcrutinio, variare nequeunt electores; cùm ſit facienda [b] collatio, & electio celebranda. Ad quod per ſuperiorem, ſi oportuerit, compellautur.

NOTÆ.

1. a PVblicato.] Scrutinio publicato non poſſe variare electores, ex hoc textu expreſsè conſtat, & docent Miranda, Nauarrus & alij congeſti à Barboſa *in præſenti*; quia poſt publicationem res deſinit eſſe integra, *cap. in cauſis*, *cap. Eccleſia veſtra*, *hoc tit.* Idem procedere in poſtulatione, *ex cap. penult. & finali, de poſtulat. Prælat.* docet Petrus Gregorius *de elect. cap.* 16. *num.* 12. Contrarium tamen defendit Barboſa in præſenti; pro cuius diſſidij concordia diſcrimen eſt conſtituendum, vt iam notaui *in cap. 1. de poſtulat. Prælat.* inter caſum, in quo poſtulatio præſentata eſt ſuperiori, & inter eum, in quo à poſtulantibus facta eſt, non verò præſentata. Primo caſu non licet poſtulantibus à poſtulatione recedere, *dict. cap. penult. & vlt.* ſecundo verò caſu poſſunt recedere ab ipſa poſtulatione.

b *Collatio.*] Quæ fieri debet ſtatim, *cap. quia propter, hoc tit.* & ſi omittatur, electio eſt nulla, *cap. Cumana* 50. *hoc tit.* Fit autem vt cognoſcatur, an electio celebrata ſit à maiori & ſaniori parte, iuxta tradita ſuprà *in cap. Eccleſia* 57. 2.

CAPVT LIX.

Idem.

SI alicuius electionem propter ſimoniam, eo ignorante, ac ratum non habente commiſſam, contigerit reprobari, cum eo ſuper poſtulatione, ad quam fuerat electus taliter illa vice, non poteſt Epiſcopus diſpenſare. Quamuis eirca eum qui ignoranter recepit ſimplex beneficium per ſimoniacam prauitatem, poſt liberam reſignationem Epiſcopi diſpenſatio toleretur.

COMMENTARIVM.

1. VAldè notum eſt, ſimoniam committi in electione, & collatione beneficij eccleſiaſtici, *cap.* 1. 2. 3. & 4. *cap. ſi quis obiecerit*, *cap. Saluator*, *cap. ex multis*, *cap. final.* 1. *quæſt.* 3. *cap. quam pio* 1. *quæſt.*2. *cap. ſicut cum aliis, de ſimonia*: docent Rebuffus *in praxi*, *tit. de requiſitis*, *num.*2. Pariſius *de reſign. lib.* 8. *quæſt.*8. *anno* 28. Hugolinus *de ſimonia*, *tabula* 6. Garcia *de beneficiis* 8. *part. cap.* 1. *num.*123. Suarez *de relig.* 1.*tom. lib.*4. *tract.*3. *c.*57. *num.*35. Leſſius *de iuſtit. lib.* 2. *dubio* 35. *num.* 14. & pluribus modis committitur, vt nouiſſimè exponit Gibalinus *de ſimonia cap.* 20. *per totum.* Nec ſolùm committitur cùm quis pretium, aut quid pretio æſtimabile pro beneficio aſſequendo eligenti dedit, verùm etſi alius conſanguineus, vel extraneus quid pretio æſtimabile præſtiterit, *dict. cap. ſicut, de ſimonia*, vbi Binsfeldius, & nos Deo annuente latiùs dicemus. Etiam certum eſt, inter alias pœnas, quas ſimoniaci incurrunt, & enumerat Gibalinus *de ſimonia quæſt.* 25. illam conſtitutam reperiri, inhabilitatem videlicet ad illud beneficium, in quo ſimonia commiſſa fuit, obtinendum; & hodie ex conſtitutione Pij V. inhabilis redditur ſimoniacus declaratus ad omnia beneficia. Suarez *vbi ſuprà*, *cap.* 58. Gibalinus *dict. q.*25. *num.*6. dicemus *in d. cap. ſicut.* Præterea ſciendum eſt, in hac pœna inhabilitatis ad idem beneficium obtinendum Epiſcopum diſpenſare poſſe, cùm hæc diſpenſatio Pontifici non ſit reſeruata; cum hac tamen diſtinctione, vt ſi ab ignorante commiſſa ſit, & beneficium ſponte reſignatum fuerit, Epiſcopus poſſit diſpenſare, vt ad idem beneficium ſtatim eligatur: ſed ſi beneficium hoc non fuerit ſimplex, pro ea vice poteſt Epiſcopus alij conferre; & cùm iterum vacauerit, poteſt qui ignoranter ſimoniam commiſit, ad illud admitti: cum eo verò qui ſcienter ſimoniam commiſit in beneficiis eccleſiaſticis, alius quàm R. Pontifex diſpenſare non poteſt: & hæc eſt ſententia Gregorij IX. *in præſenti*, quam ita expoſuerunt Suarez *d. cap.* 57. *num.* 15. Gibalinus *dict. quæſt.* 31. *num.* 2. & nos latiùs dicemus *in dict. cap. ſicut*, vbi expenemus textus *in cap.* 2. *de confeſſis*, *cap. veniens*, el 1. *de teſtibus.*

CAPVT LX.

[a] Idem.

HIs, quibus interdicitur, vt abſque ſuperioris [b] licentia eligere non [c] præſumant, tempus ſtatutum à [d] canone currit, ex quo in mora fuerint licentiam huiuſmodi poſtulandi.

NOTÆ.

1. a *IDem.*] Ad hoius inſcriptionis, & duarum præcedentium expoſitionem repeteoda ſunt quæ adduximus *in cap. finali, de conſtit.*

2. b *Licentia.*] Vt *in cap. 2. hoc tit. in quinta compilatione*, vbi Honorius III. ita ait: *Cùm bonæ memoriæ.* Et infrà: *Sanè ne quis fortè cauſetur, Capitulum S. Iuliani Lemonicenſis diœceſis ius eligendi Præpoſitum per decurſum temporis amiſiſſe, nolumus quod tempus lapſum ante conceſſam ſibi eligendi licentiam eis currat, cùm conſtitutio, quæ de huiuſmodi lapſu temporis loquitur, contra negligentiæ vitium fuerit promulgata; & hi dici nequeant negligentes, cùm non poſſint eligere, præſertim cùm ex dilecti F. N. B. tituli S. Ioannis & Pauli Presbyteri Card. mandato noſtram, vel eius teneretur licentiam poſtulare.* Ex qoa Honorij III. decretali eooſtat, tempus eligentibos præſcriptum in Concilio Laterao. relato *in cap. 2. de conceſſ. præbendæ*, non currere illis, qui debent eligere petitâ licentiâ, niſi in mora eam petendi fuerint; tunc enim illis currit tempus eligeodi, ex præſeoti textu; quia cùm impedimeotum tollere potuiſſent petendo licentiam eligendi, ſi in ea impettanda moram commiſeriot, illis curtit tempus præfinitum in dicto Concilio, *cap. vnico, § quia verò, ne ſede vacante, lib. 6.* Noo enim tantùm negligeos eſt, qui nullo impedimento detentus non eligit, verùm & qui cùm impedimentum tollere poſſet, illud tollere non curauit, *l. quibus diebus 40. ff. de condit. & demonſtr. l. non omnes, §. qui captus, ff. de re milit.* docent Petrus Greg. *lib. 27. ſyntag. cap. 9. num. 34.* Barboſa *de poteſt. Epiſcopi alleg. 126. num. 74.* & *in d. cap. vnico, num. 1. & 5.*

c *Præſumant.*] Noo tantùm à ſacris Cano- 3.
nibus, verùm & à R. Pontifice, vel eius Legato prohiberi poteſt Canooicis, oe ſine ſuperioris licentia ad electionem procedant; quod & in Religionibus Generales ſtatuere poſſe docet, & ad hoc textum hunc commendat Hieronymus Garcia *tom. 2. polit. regul. tract. 2. difficult. 2. dub. 4. pag. 22.*

d *Canone.*] Relato *in cap. ne pro defectu, hoc* 4.
tit. aot *in cap. 2. de conceſ. præbendæ*: ex quorum commentariis & adduceodis *infrà, in tit. de ſupplenda neglig.* præſeos peteodum eſt.

TITVLVS VII.

De tranſlatione Epiſcopi.

CAPVT PRIMVM.

Innocentius III. [a] *Antiocheno* [b] *Patriarchæ.*

CVM ex illo [c] generali priuilegio, qood beato Petro, & [d] per eom Eccleſiæ Romanæ Domious noſter indulſit, canonica poſtmodùm manaueriot [e] inſtituta, contineotia maiores Eccleſiæ cauſas eſſe ad Sed. Apoſt. perfereodas: ac per hoc traoſlatiooes Epiſcoporum, ſicut depoſitiones eorum, & [f] Sedium mutationes ad ſummum Apoſt. Sedis Aotiſtitem de iure pertineaot; nec ſuper his, præter eius aſſeoſum, aliquid debeat attentari: miramur ooo modicùm, & mouemur, quòd tu [g] prædeceſſoris tui exempla ſecutus, qui motu propriæ voluntatis [h] Mamiſtan. in [i] Tharſeo. dicitur trantuliſſe, L. quondam [j] Apamien. electum io [k] Tripolitao. Eccleſiam tranſtuliſti: nec tibi ſufficit dicti prædeceſſoris tui præſumptionem ſolummodo imitari, immò etiam in iniuriam noſtram ipſius traoſgreſſus exceſſum, nouo quodam mutationis geoere paruificaſti maiorem, & magoum quodammodominoraſti, [l] epiſcopare Archiepiſcopum, immò potiùs dearchiepiſcopare præſumens: cùm dictus prædeceſſor tuus dictum Archiepiſcopum de Tharſeo. Eccleſia io Eccleſiam traoſtulerit ſimilis dignitatis. Licèt enim dictus L. noodum fuiſſet in Archiepiſcopum conſecratus, cooſirmationis tameo munus receperat, & Archiepiſcopalia, quaotùm ei licuerat, [m] mioiſtrarat, ſicut ipſius oobis relatione innotuit, qui ſe [n] Valeoieo. Epiſcopum, cùm in noſtra eſſet præſeotia conſtitutus, aſſeruit cooſirmaſſe. Ne igitur perpetraodi ſimilia cæteris audacia præbeatur, ſi tantus exceſſus relictus fuerit impuoitus, te ab Epiſcoporum [o] confirmatione duximus ſuſpeodendum, quouſque ſuper hoc aliud ſtatuamus: ſciturum, quòd hoc nos ab exauditiooe petitionis, quam pro venerabili f. n. Archiepiſcopo Mamiſtan. porrexeras, reuocauit. In cæteris autem quantùm cum honeſtate potuimus, te curauimus exaudire. Datum Laterao. xvi. Cal. Aprilis.

NOTÆ.

1. ANTIOCHIA VBI. a *ANtiochen.*] Ita etiam legitor in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.1.* & *lib.2. epiſtol. ipſius Innocentij, fol.25.* in regeſtro Coloniæ edito, ex quo textum reſtituo. Antiochia præcipua Oricotis Metropolis appellatur ab Strabone *lib.* 16. Eam Orientis pulchrum apicem vocauit Ammianus Marcell. *lib.*22. Metropolim abſolutè dixit D. Hierooymos *in epiſt. ad Pammachium.* Erat Syriæ Metropolis, vbi Orientales Imperatores degebant, vt conſtat *ex lege actione 7. C. de numerariis, lib.12. l. Fabricenſium 4. C. de metatis, eod.lib. l. eos 22. l. ſi quis 24. C. de decur. lib.10. l. nullus 2. C.de Palatinis ſacr. larg.* ex Taeito *lib.2. hiſtoria,* probat D. Ioannes Durao. *de poſtliminio,* vbi exponit legem *Antiochenum, ff.de priuileg. credit.* De ea D. Chryſoſtomus *homilia 3.ad populum Antioch.* ait: *Ciuitatum ſub Oriente poſitarum caput, & mater eſſe ciuitas noſtra.* Epiphanius *epiſt. ad Hormiſdam Pontif. Multis perturbationibus Antiochia, maximam ciuitatem, quæ eſt in Orientali diœceſi prima, circumſtantibus.* Alia de ea tradit Philippus Berthetius *diatribe 1.cap.2.* Huios inclytæ ciuitatis Præſul Patriarchali honore decoratus fuit ob multitudinem cioium, qui in ea fidem catholicam ſuſceperunt, vt refertur *in Actis Apoſtolor. cap.11.13. & 15.* Et ex eis notauit F. Angelus Petrica *de appellat.diſput.2.* vnde dum Anacletus Pontifex aono 102. *epiſt. 3.* Patriarchalium ſeriem commendat, apponit Romanam, Antiochenam, & Alexandrinam, quia eas inſtituit D. Petrus, vt variis auctoritatibus & rationibus probat F. Hallierius *de hierarch. iuriſd. lib.4.cap.2.fol.703.* Huic Antiocheno Patriarchæ variæ fueruot pro temporum diuerſitate prooinciæ ſobiectæ, quas enumerat Carolus à S. Paulo *in Geographia ſacra, pag.285.* Statum hoius Patriarchatus temporibus Innoc. III. refert Tyrius *lib.* 14. *cap.12.13. & 14.* & ex eo Franc. Florens *in præſenti.*

2. b *Patriarchæ.*] Rodulpho videlicet ſecundo, qui Sedem Aotiochenam rexit per 33.annos vſque ad annum 1219. de cuius erga R. Pontificem inobedientia agunt Baronius *anno* 1187. eius continuator Spondanus *anno* 1215. *n.13.* & *anno* 1219. Illi etiam aliam miſit epiſtolam ipſe Innocentius, quæ repetitur *lib.* 2. *epiſt.*71. Præſentis autem exceſſus mentio fit in geſtis ipſius Pontificis editis à Boſqueto, *fol.30.* in hæc verba: *Propter eandem cauſam Antiochenum Patriarcham a Pontificali ſuſpendit officio; quia videlicet Apamienſem electum, præter Apoſt. Sedis licentiam in Metropolitanum Epiſcopum transferre præſumpſit: ſed vtroſque ſuam ignorantiam confitentes humiliter, & indulgeri ſuppliciter poſtulantes, ſine difficultate & mora reſtituit, & abſoluit.*

3. c *Generali priuilegio.*] Dum apud Matthæum *cap.*18.dixit Dominus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram.* Quæ verba in honc ſenſum acceperont Anacletus *epiſt.*1. relatos *in cap. Omnis 3.2. quæſt.6.* ibi: *Quoniam Apoſtoli hoc ſtatuerunt iuſſione Saluatoris, vt difficiles quæſtiones ſemper ad Sedem deferantur Apoſtolicam, ſuper quam Chriſtus vniuerſam conſtruxit Eccleſiam, dicente ipſo ad beatum Apoſtolorum Principem: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam;* Alexander *epiſt.* 2. in illis verbis: *Apud ipſum Euangelium loco citato, ibi: Quodcumque ligaueris, &c.* quæ verba ad hoc probandum adduxit Zephirinos *epiſt.* 1. ibi: *Epiſcoporum iudicia, maioreſque cauſæ à Sede Apoſtolica, & non ab alia, ſicut Apoſtoli & Sancti ſucceſſores eorum ſtatuerunt, cum aliis Epiſcopis ſunt terminandæ; quia licet in alios transferantur Epiſcopos, B. tamen Apoſtolo Petro dictum eſt: Quodcumque ligaueris, &c. & quæcumque ſolueris, &c. & reliqua priuilegia quæ ſoli huic Sedi conceſſa ſunt.* Alia iuris teſtimonia tradit Anton. Auguſt. *in epitome, lib.1.tit.9.* & nos *in cap. maiores, de baptiſmo.*

Per eum Eccleſia Romana.] Quæ enim Dominus cooceſſit B. Petro, conceſſa videntur Eccleſiæ Romanæ, vbi durat Primatus, vt latè probat Bellarminus *lib.2. de R. Pontif.cap.12. & 13.* & omnes de Primatu Eccleſiæ agentes. 4.

e *Inſtituta.*] Canone 18. Concilij Nicæni, ibi: *Apoſtolicæ Sedis diſpoſitioni omnes maiores Eccleſiaſticas cauſas, & Epiſcoporum iudicia, Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum, atque canonum authoritas reſeruauit.* Anacletus *epiſt.* 3. ibi: *Si quæ cauſæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius S. Sedis apicem eas, quaſi ad caput referte.* Damaſus *epiſt.3. circa medium,* ibi: *Sedi Apoſtolicæ maiores cauſæ reſeruatæ ſunt.* Pelagius II. *in cap. multis 17. diſt.* ibi: *Maiores, & difficiles quæſtiones, vt S. Synodus ſtatuit, & vetus conſuetudo exigit, ad Sed. Apoſtolicam referri.* Gregorius VII. *lib.2. regeſt.* ibi: *Quod maiores cauſæ cuiuſcumque Eccleſiæ ad Apoſtolicam Sedem referri debeant.* Plura Ant. Auguſtin. *in epitome, lib.1.tit.9.* 5.

f *Et Sedium mutationes.*] Quid interſit inter traosferre Epiſcopum, aut Sedem mutare, dicemus iofrà.

g *Prædeceſſoris tui.*] Aymerici videlicet, qui etiam in bis tranſlationibus peccauit.

h *Maniſtan.*] Ita legendum exiſtimo, quæ eſt Metropolis Antiochiæ io Cilicia. Guill. Tyrius *lib.3.cap.11 & 24.*

i *Tharſen.*] Tharſus, vulgò *Tarſo* dictus, eſt ſecunda Sedes Metropol. io Cilicia, ſub Antiocheno Patriarcha, cuius Metropolitaoi ſubſcriptiones reperiuntur in Conciliis Ancyrano, Neocæſareenſi, & Chalcedonenſi. 6.

j *Apamienſe.*] Apamia, ſeu Apamea, Ptolomeo teſte *lib.5. cap.15.* eſt Metropolis Syriæ ſecundæ, ſub Antiocheno Patriarcha, cuius Prælatus Thomas ſuſcripſit in Syoodo V. generali. Plura Sandoual *in apolog. pro patrono Palent.* §.2. 7.

k *Tripolitan.*] De hac Eccleſia agemus *in cap. finali, de auctorit. & vſu pallij.*

l *Epiſcopare.*] Cùm quis non debeat de maiori ad minorem dignitatem transferri, vt doceot Claſſici *in cap. Eccleſia 57. de elect.*

m *Miniſtrarat.*] Quæ poſſit Archiepiſcopus poſt confirmationem, ſed ante conſecrationem exercere, dixi *in cap. ſuffraganeis, cap. noſtri, cap. transmiſſam, de electione.*

n *Valenien.*] Ita legitur in dicta tertia collectione, & *in d. regeſt. epiſtol.* in ſexta autem collectione malè legitur *Cenalimen.*

o *Confirmatione.*] Vnde alios actus, tam ordinis, quàm iuriſdictionis exercere valet, quia ſuſpenſus partialis ab ea tantùm officij parte ſuſpenditur, quam expreſſis verbis Index comprehendit, vt probant Gibalinus *de cenſuris diſquiſit. 7. 9.9.* Morious *lib.2. exercit. cap.2. & 3.* Ipſe autem Tripolitanos Epiſcopus ſuſpenſus fuit ab officij executione, vt conſtat ex epiſtola ſequenti ipſius Innocentij, *d. fol.25.* vbi ita illi ſcribit: *Cùm ex illo* (& cætera, vt ſuprà vſque ad verbum illud, *monemur.*) *Quod cùm in Apamien. Eccleſia in Archiepiſcop. fuiſſes electus, & confirmatione ſuſcepta, quantum* 8.

tum

tium tibi licuerat, Archiepiſcopalia manifeſtaſſes, ſicut ex tua nobis relatione innotuit, qui olim apud Sed. Apoſt. conſtitutus, venerabilem fratrem noſtrum Valenien. Epiſcopum te confeſſus es confirmaſſe, in Tripolitan. te transferri feciſti nouo quodam promotionis genere, non promotus, ſed potiùs minoratus. Ne igitur perpetrandi ſimilia cæteris audacia præbeatur, ſi tantus exceſſus relictus fuerit impunitus, te ab executione Pontificalis officij duximus ſuſpendendum, donec ſuper hoc aliud ſtatuamus. Datum Lateran.

COMMENTARIVM.

9. CONCLVSIO REFERTVR ET PROBATVR. EX hac Innocentij epiſtola talis deducitur aſſertio. *Tantùm R. Pontifex poteſt transferre Epiſcopos de vna Eccleſia in aliam, non verò Patriarcha.* Probant eam textus *in cap. 2. cap. finali, hoc tit. cap. in cauſis 30. de elect. cap. mutationes 34.* iuxta corruptam litteram Gratiani *7. quæſt. 2. cap. quoad tranſlationem, cap. niſi ſpecialis, de officio Leg. cap. venerabilis 7. de conſuet. cap. ſi Abbatem, de elect. lib. 6. cap. illud, de maiorit. & obed.* Gregorius VII. *lib. 2. regeſt. epiſt. 2.* ibi: *Quod R. Pontifici liceat de ſede ad ſedem, neceſſitate cogente, Epiſcopos tranſmutare.* Innocent. III. *lib. 3. regeſt. 15. epiſt. 175.* apud Boſquetum. Alia iuris teſtimonia adducunt Creſpetius *in ſumma, verbo Epiſcoporum tranſlationes.* Anton. Auguſt. *in epit. iuris Pont. lib. 1. tit. 12.* Illuſtrant P. Vazquez *3. part. diſput. 241. cap. 6.* Suarez *tom. 3. de relig. lib. 1. cap. 16.* Petrus Gregor. *lib. 15. ſyntag. cap. 12. num. 42.* Germonius *lib. 2. animadu. cap. 19.* Duarenus *lib. 5. de ſacris, cap. 2.* Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch. diſput. 6. §. 2. num. 14.* Tuſchus *littera T. concluſ. 4.* Valenzuela *conſil. 190. num. 7.* Solorzanus *1. tom. de iure Indiar. lib. 3. cap. 13.* Landmeter. *lib. 2. de veteri clerico, cap. 98.* Boſquetus *ad Innocent. lib. 3. epiſt. 175.* Iuretus *ad Iuonem epiſt. 146.* Seuerinus Binius *in notis ad Anterium Ponticem, & ad Concil. Sardicenſe can. 2.* Balſamon *in can. 1. Concilij Sardicenſ.* & in ſupplemento ad Concilium Nicæn. *can. 15.* Viuar. *ad Marcum Maximum, anno 381. num. 2.* Iuſtel. *ad can. 9. Eccleſiæ Africanæ,* Rouſſellius *lib. 1. hiſtor. iuris Pontif. cap. 4. num. 9.* Diana *part. 11. tract. 4. reſol. 4.* Ioannes Dartis *in dicto 7. quæſt. 1. & de beneficiis cap. de tranſlat. Epiſcopi, pag. 64.* Hieronymus Garcia *tom. 2. polit. regul. pag. 9.* Menochius *de arbitr. caſu 423. per totum,* Nauarrette *diſcurſu 28. fol. 191.* Vighellius *in methodo iuris canon. pag. 513.* Petr. Gregor. *lib. 15. ſyntag. cap. 12. numero 42. & ad tit. de reſcriptis cap. 3. num. 12.* Caballutius *in notitia Concil. in can. 20. Synodi Nicæn.* Eruditus vir D. Gaſpar. Ibañez, Marchio de Agropoly, *diſſert. 2. cap. 4.* Alteſerra, & Franc. Florens *hic.*

10. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO. Hæc aſſertio ita iuribus & authoritatibus illuſtrata, valde dubia redditur ſequentibus conſiderationibus. Prima naſcitur ex eo, nam correlatiuorum eadem eſt ratio, *l. 3. ff. de re iudic.* plura Barboſa *axiomat. 61.* vnde ſæpius decantatum legimus, illum abſoluere poſſe, qui & ligare: plura Barboſa *axiomat. 1.* & ille poteſt deſtituere, qui inſtituere. Sed ſic eſt, quod Patriarchæ poſſunt confirmare, & conſecrare Archiepiſcopos, & Epiſcopos, vt conſtat ex epiſtola ſynodica Concilij Nicæni, apud Theodoretum *lib. 1. cap. 9.* & Caſſiodorum *hiſtor. tripart. lib. 2. cap. 12.* ex epiſtolis prima & tertia Theophili Alexandrini; 67. & 76. Syneſij ad ipſum Theophilum: Athanaſio *epiſt. ad Dracontium,* Epiphanio *hæreſi 68.* Nicephoro *lib. 13. cap. 17.* innumeris Canonibus, & SS. PP. teſtimoniis relatis à Franc. Hallierio *de ſacris elect. ſect. 15. cap. 4. per totum,* præcipuè *art. 4. ex fol. 769.* ergo & ipſis Patriarchis licet Epiſcopos mutare, & transferre de vna Eccleſia in aliam, & à vinculo prioris matrimonij abſoluere. Augetur primò hæc dubitandi ratio ex eo, nam maiores cauſæ Eccleſiæ, & grauiora Epiſcoporum negotia ad Primates, & Patriarchas deferenda ſunt. D. Clemens *epiſt. 1.* poſt medium: *Epiſcoporum iudicia, & maiora Eccleſiarum iudicia, ad Primates, vel Patriarchas ſunt deferenda.* Anacletus Papa *epiſt. 1. Si autem difficiles cauſæ, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem Sedem referantur; & ſi illic facilè diſcerni non poterint, ac iuſtè terminari, vbi fuerit ſummorum congregata congregatio, quæ per ſingulos annos fieri ſolet, & debet, iuſtè, & Deo placitè coram Patriarcha aut Primate Eccleſiaſtico iudicentur.* Idem *epiſt. 2. cap. 4. Ad Primates, vel Patriarchas poſt Sedem Apoſtolicam ſumma negotia conueniant, vt ibidem, quibus neceſſe fuerit, releuentur, & iuſtè reſtituantur.* Igitur cùm tranſlatio Epiſcoporum inter maiores cauſas numeretur, à Patriarchis, vel Primatibus eſt facienda. Accedit, nam Patriarchas in ſuis prouinciis poſſe in ea omnia peragere, quæ R. Pontifex in toto orbe Chriſtiano, probant Hallierius *dict. cap. 4. art. 3.* Anaſt. Germonius *lib. 3. de ſacror. immunit. cap. 7. ex num. 1.* ſed Pontifex poteſt transferre Patriarchas, Primates, & alios Eccleſiæ Prælatos: igitur & Patriarchæ poſſunt ſimiliter transferre Archiepiſcopos, & Epiſcopos de vna Eccleſia in aliam. Secundò fulcitur hæc difficultas ex ampla Patriarchatum poteſtate, & ampliſſima eorum iuriſdictione; Patriarchalis enim Sedes vna eſt cum Sede D. Petri. Hincmarus Rhemenſis *opuſc. 55. cap. 16. Sedes Eccleſiarum Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ ſunt vna eadem Sedes magni Apoſtolorum Principis Petri.* De Antiochena expreſſiùs Leo IX. in epiſtola ad Petrum Antiochenum: *Sedes Antiochena, ſedes Apoſtolica eſt.* Et generaliter agens de Patriarchis Zacharias Papa *epiſt. ad S. Bonifacium,* ait: *De Epiſcopis verò Metropolitanis, quos per vnamquamque Metropolim conſtituiſti, eos per tuum teſtimonium confirmamus.* Ex qua authoritate deducit Cironius *lib. 1. obſeru. capit. 10.* Patriarchas habuiſſe ius conſtituendi Epiſcopos, & diuidendi Epiſcopatus. Secunda difficultas naſcitur ex eo, nam ſi vinculum matrimonij ſpiritualis impediret quominus Patriarcha poſſet transferre Epiſcopos de vna Eccleſia in aliam, ſequeretur, nec R. Pontificem poſſe Epiſcopos transferre; nam fortius eſt vinculum matrimonij ſpiritualis quàm carnalis: verba ſunt textus ſequentis. Sed R. Pontifex non poteſt diſſoluere vinculum matrimonij carnalis, *cap. quos Deus, cap. an quod 32. quæſt. 2.* Ergo nec vinculum matrimonij ſpiritualis, & per conſequens nec R. Pontifex poteſt tales tranſlationes admittere. Augetur hæc difficultas, nam ſi vinculum matrimonij ſpiritualis inter Epiſcopum & Eccleſiam celebrati impediret ne alius quàm Pontifex illud diſſoluendo Epiſcopos transferret, ſequeretur, quod ipſe, & non alius poſſet Parochum de vna Eccleſia in aliam transferre, & ſic diſſoluere matrimonium inter ipſum & parochiam contractum: ſed parochos transferre poteſt Epiſcopus proprius, *cap. Epiſcopus 7. quæſt. 1.* Concilium Carthag. 4. *can. 27.* igitur Patriarcha, qui eſt Archiepiſcoporum immediatus ſuperior, poteſt transferre Archiepiſcopos de vna Eccleſia in aliam.

Quibus

11. **Translatio quotuplex.** Quibus difficultatibus minimè obſtantibus vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, tranſlationem Prælati de vna Eccleſia in aliam, appellari tranſmutationem, *cap. mutationes 7. quæſt.* 1. Nec intereſt, quæ perſona transferatur; nam transferri poſſunt Cardinales, *cap. dilectus, de præbendis:* Archiepiſcopi, *cap. bona 4. de poſtulat. Prælat.* Abbates, *cap. cùm venerabilis, de conſuet.* Præpoſiti, *cap. dudum, de elect.* Nec etiam intereſt, an in maiorem, parem, aut minorem Eccleſiam tranſlatio fiat, quia licèt non facilè inueniatur qui de maiori ad minorem Eccleſiam tranſire velit, *cap. legimus, 93. diſt. cap. 1. de cleric. non reſident.* tamen ſi de facto transferatur, dicitur tranſlatio. Multis autem modis tranſlatio Epiſcopi euenire poteſt. Primò, cùm aliquis Epiſcopus occupatâ ab infidelibus eius ſede, alteri vacanti præponitur, non in perpetuum, ſed ad tempus, donec ab infidelibus liberata fuerit; quia tunc reſtituitur ad priſtinum ſtatum, *cap. 41. 7. quæſt.* 1. & hæc non tam tranſlatio, quàm tranſitio dici debet, vt notauit Balſamon *in ſupplement. & expoſitione canonis* 15. *Concilij Nicæni.* Secundo modo contingit tranſlatio, quando aliquis Epiſcopus ſedem viuentis inuadit, vel vacantem propriâ auctoritate occupat, *cap. 10. 31. & 32. 7. quæſt.* 1. De qua tranſlationis ſpecie agemus infrà, *in cap. 3.* Tertio modo contingit tranſlatio, licèt impropriè, cùm quis relictâ propriâ ſede, aliam recipit in commendam ad tempus; aut cùm antiquam retineat, ſecundam in commendam accipit, aut ſimul diſpenſatiuè retinet, *cap. 3. cap. 6. 21. q.* 1. Quarto modo tranſlatio contingere poteſt, cùm Epiſcopus relictâ propriâ Eccleſiâ, vbi ſedes Epiſcopalis reſidebat, in aliam ciuitatem eiuſdem diœceſis Cathedram Epiſcopalem transfert; quod an Epiſcopo liceat, non vulgò diſputatum inuenio. Et non licere Epiſcopo Cathedram mutare in aliam ciuitatem, etiam eiuſdem diœceſis, ni fallor, apertè probatur ex canone 15. Concilij Nicæni 1. in illis verbis: *Vt à ciuitate in ciuitatem nec Epiſcopus, nec Presbyter, nec Diaconus tranſeat.* In cuius explicatione Theodorus Balſamon hæc ſubiungit. *Decimusquintus canon Concilij Nicæni primi prohibet, Epiſcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum ab vrbe in vrbem ad ſuam parochiam pertinentem tranſmeare, ac tranſire, ſicut Illiderci Archiepiſcopus conatus eſt Illiderci thronum transferre in Philopopelim, & fuit ſynodicè prohibitus.* Hoc etiam firmat Balſamon ex eo, quia tranſiens Epiſcopus hoc modo in aliam ciuitatem, non punitur *in dict. can. 15.* ſed in antiquam ſedem redire cogitur; cùm tamen illi, qui in aliam diœceſim tranſeunt propriâ auctoritate, priuentur propriâ ſede, *cap. 1. de clericis non reſid.* dicemus infrà *in c. 3.* Probatur etiam hæc ſententia ex Concilio Carthag. 5. *can.* 5. ibi: *Placuit, vt nemini ſit facultas, relictâ principali Cathedrâ, ad aliquam Eccleſiam in diœceſi conſtitutam ſe conferre.* Facit etiam textus præſens in illis verbis: *Tranſlationes Epiſcoporum, & ſedium mutationes.* Vbi primis verbis tranſlationes de diœceſi in diœceſim prohibentur; ſecundis verò Sedium Epiſcopalium mutationes intra eandem diœceſim. Docent Zonaras & Balſamon *in dict. can. 15. Nicæn.* Acuña & Dartis *ad Decret. in 101. diſt.* qui afferunt iuſtas cauſas, ob quas Cathedra Epiſcopalis de vna Eccleſia in aliam mutari poteſt.

12. **De translatione iusta.** Demùm alius tranſlationis modus (de quo in præſenti titulo) contingit cùm aliquis Epiſcopus, vel Archiepiſcopus, relictâ propriâ ſede in Eccleſiam vacantem transfertur; quæ ſi fiat propriâ auctoritate, non ſuſtinetur; immò ita tranſlatus variis pœnis afficitur, de quibus infrà *in cap. 3.* Si autem auctoritate ſuperioris, & iuſta interueniente cauſa transferatur, talis tranſlatio iuſta & licita eſt, & ſacris canonibus approbata, *can.* 13. aliàs 14. Apoſt. *Epiſcopo non liceat ſuâ relictâ parochiâ ad aliam ſe transferre, etiamſi a pluribus cogatur, niſi ſit aliqua cauſa rationi conſentanea, quæ eum cogat hoc facere, vtpotè ad maius lucrum.* In cuius ſcholiis Zonaras & Balſamon rectè accipiunt maius lucrum pro maiori populi vtilitate. Concilium Nicænum relatum *in cap. non oportet 19. 7. quæſt.* 1. Antiochenum *in cap. Epiſcopum 25. eadem quæſtione,* Sardicenſe *in cap. 1. de Clericis non reſid.* Carthag. 4. *in cap. Epiſcopus 37. 7. quæſt.* 1. Chalcedon. *in cap. propter 26. eadem quæſt.* Calixtus relatus *in cap. ſicut 39. 7. quæſt.* 1. Anthetus Pontifex & Martyr *in epiſt. ad Epiſcopos Bœticæ in cap. mutationes 7. quæſt.* 1. vnde viros virtute conſpicuos de vna Eccleſia in aliam tranſlatos fuiſſe, ex Socrate, Sozomeno, & Nicephoro referunt I. Dartis *de beneficiis cap. 3.* Couarruuias? — C tonius *in parat. ad hunc titulum.* Semper tamen deſideratur euidens vtilitas Eccleſiæ, aut vrgens neceſſitas, *dict. can 14. Apoſt. d. cap. mutationes:* quo caſu licita eſt tranſlatio, etſi aliquando Græci abſolutè tranſlationes improbauerint, quos arguit Balſamon vbi ſuprà, *pag.* 1119. in hæc verba: *Iam verò & qui hoc dicit, accuſat S. Gregorium Theologum, & alios ſanctiſſimos Patriarchas, qui ex Epiſcopatibus tranſlati ſunt in Sedem Conſtantinop. & alias Sedes Patriarchales, tanquam qui indignè in tranſlatione ſacra miniſteria obeant; quod non eſt venia dignum.*

13. **De causis translationis.** Cauſas ergo legitimas tranſlationis duas tantùm ſacri canones agnouerunt, vtilitatem videlicet Eccleſiæ, aut neceſſitatem, *dict. cap. mutationes,* ibi: *Sed aut vi a ſede propria pulſus, aut vtilitate loci, aut populi.* Anthetus Pontifex *in d. epiſt.* ibi: *Propter vtilitatem populi, aut neceſſitatem Eccleſiæ, ſed non pro libito cuiuſquam, aut dominatione.* Et *dict. cap. Epiſcopus 37. Si id vtilitas Eccleſiæ fiendum popoſcerit.* Et *dict. cap. ſicut 39. Si autem vtilitatis cauſâ mutandus, non per ſe hoc agat, ſed fratribus inuitantibus, & auctoritate huius ſanctæ Sedis faciat, non ambitus cauſâ, ſed vtilitatis.* Dicitur autem vtilitas ſufficiens, non quando quæcumque vtilitas ſperatur, ſed ſi ſpes ſit maioris fructus, & lucri ſpiritualis in Eccleſia, ad quam transfertur, vt ſtatuitur *in d. can. 14. Apoſtol.* quare propter parem vtilitatem prima Eccleſia non eſt deſerenda. Vrgens neceſſitas dicitur, non quælibet, quæ ſufficiat ad renunciationem, de quibus *in cap. niſi cum pridem, de renunciat.* illæ enim non ſufficiunt ad tranſlationem, vt probat P. Vazquez *dict. diſput.* 241. *cap. vlt.* Neceſſitas enim debet conſiderari, vel ex parte Epiſcopi transferendi, vt ſi in prima Eccleſia ob aëris intemperiem viuere nequeat, vel perſecutionem plebis patiatur: vel ex parte ipſius Eccleſiæ, ſi cogatur à ſecunda Eccleſia ibi transferri, *cap. ſicut 7. quæſt. 1. cap. quantò 3. hoc tit.* non autem facilè ex hac regula generali deſcendi poteſt ad caſus particulares, quare totum hoc relinquendum prudenti arbitrio, tam Epiſcopi, qui transfertur, quàm eorum qui tranſlationes faciunt, qui non facilè, & ob vtilitatem tantùm Epiſcopi transferendi eas facere debent; vnde cùm noſtris temporibus valdè frequentes eſſent Epiſcoporum tranſlationes, decretum emanauit Magni noſtri Philipi IV. vt huiuſmodi tranſlationes maturo

conſilio

Digitized by Google

conſilio fierent. Videndus eſt pro eius illuſtratione, & praxi illuſtriſſimus D.F.Ioannes Martinez, ipſius Catholici Regis confeſſor, ac electus Archiepiſcopus Compoſtellanus, *diſcurſu 1. polit. per totum.*

14. TRADITVR DECIDENDI RATIO. Præſentis textus deciſiua ratio deducitur ex illis verbis: *Maiores Eccleſiæ cauſas*, &c. cùm enim Eccleſiæ cauſæ grauiores debeant tantùm per R. Pontificem decidi, *cap. maiores*, vbi dicemus, *de baptiſmo*; & tranſlatio Epiſcoporum inter maiores Eccleſiæ cauſas enumeretur, *cap. quamuis 3. quæſt. 6. cap. temporis 7. quæſt. 1. cap. 2. hoc tit.* alius quam R. Pontifex transferre non poteſt Epiſcopum de vna in aliam diœceſim. Et ſi adhuc ſciſciteris rationem rationis, quare videlicet inter maiores Eccleſiæ cauſas tranſlatio Epiſcoporum enumeretur? Reſpondeo, ex eo prouenire, quia cùm confirmatio Epiſcoporum ad Sedem Apoſt. ſpectet, & virtute confirmationis detur vinculum coniugij ſpiritualis inter Epiſcopum, & Eccleſiam, non per alium quàm per R. Pontificem, Chriſti Vicarium, mediante tranſlatione diſſolui valet.

15. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO. Nec obſtat prima dubitandi ratio ſuprà expenſa; nam licèt cùm olim Patriarchæ & Metropolitani per ſe, aut in Conciliis prouincialibus confirmabant Epiſcoporum electiones, vt probaui *in cap. 3. de elect.* poſſent etiam Epiſcopos transferre, vt expreſsè probatur in Concilio Carthag. 4. relato *in cap. Epiſcopus, 7. quæſt. 1.* ibi: *Sane ſi vtilitas Eccleſiæ fiendum popoſcerit, decreto per ea Clericorum & laicorum Epiſcopis porrecto, in præſentia Synodi transferatur.* Anth. Pontif. *in dict. epiſt. ad epiſcopos Bætica*, ibi: *Aut neceſſitate coactus, aut electione, & exhortatione Sacerdotum, & Epiſcoporum tranſlatus eſt*; quare ea verba, *nec tamen ſine ſacroſancta Sedis Romanæ auctoritate, in cap. mutationes* 34. 7. *quæſt.* 1. non eſſe Pontificis, ſed Gratiani, notauit Cironius ad hunc titulum: tamen poſtquam confirmatio Epiſcoporum, & eorum tranſlatio, vt potè maiores cauſæ, ſunt reſeruatæ R. Pontifici; ſicut confirmatio per inferiores Prælatos non fit, ita nec Epiſcoporum tranſlatio. Nec augmentum ipſius difficultatis obſtat, nam procedit exceptâ R. Pontificis authoritate, vt in iuris teſtimoniis ibi relatis expreſsè cauetur. Et licèt maiores cauſæ ad Patriarchas referri debeant, non tamen omnes; nam tranſlatio Epiſcoporum, ſanctorum canonizatio, & ſimiles, quas recenſet Barboſa *de poteſtate Epiſcopi 2. part. allegat.* 50. ſunt R. Pontifici reſeruatæ, & ita per alium, quàm per ipſum Chriſti Vicarium decidi non valent: nec ritè huius reſeruationis, & tranſlationis Epiſcoporum, vt potè contra ſacros canones factæ, conqueritur Petrus Marcha *lib. 6. concordiæ, cap. 8. num.* 4. Nec ſecundum augmentum deductum ex ampliſſima Patriacharum poteſtate, obſtat; nam licèt ea magna ſit, non tamen æqualis eſt Pontificiæ, ſed inferior. Et licèt Antiochena Sedes dicatur Apoſtolica, id prouenit ex eo, quia D. Petrus Antiochiæ primam erexit Eccleſiam, & Cathedram, quam poſteà Romam tranſtulit; vnde inſpectâ illâ primâ erectione, Antiochena Sedes dicitur Apoſtolica; non verò quia poſt tranſlationem Romæ factam auctoritas Pontificia remanſerit penes Patriarcham Antiochenum, *cap. mutationem* 34. *cum ſequenti 7. quæſt.* 1. quare licèt eius, & aliorum Patriarcharum magna auctoritas ſit, vt probant Franciſcus Hallierius *lib. 4. de hierarch. iuriſd.* Morinus *lib. 1. exercit. per totum*: tamen circa ea, quæ R. Pontifici vt Chriſti Vicario ſpectant, aut illi ſunt reſeruata, nihil attrectare, aut ſtatuere valent; quare in præſenti Antiochenus Patriarcha ſuſpenſus fuit, quia Epiſcopum transferre attentauit.

Nec obſtat ſecunda difficultas deducta *ex cap. 2. hoc. tit.* certum enim eſt, R. Pontificem vt Chriſti vicarium poſſe Epiſcopos transferre de vna Eccleſia in aliam, & per conſequens diſſoluere vinculum ſpiritualis matrimonij cum prima Eccleſia contractum. Nec textus *in dict. cap.* 2. contrarium probat, pro cuius expoſitione varia adducunt Doctores, & quærunt, an prohibitio hæc tranſlationis ad aliam Eccleſiam, proueniat à iure diuino, à quo dimanat indiſſolubilitas matrimonij carnalis, quo fortius eſſe vinculum matrimonij ſpiritualis docet Innocentius III. *in dict. cap.* 2. & P. Vazquez *tom. 3. in 3. part. diſput.* 241. *cap.* 7. exiſtimat, tranſlationem Epiſcoporum à iure diuino eſſe prohibitam: ſed contrarium, & rectiùs, defendunt P. Suarez *de relig. tom. 3. lib. 1. c. 16. n. 6.* Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch.* vbi ſuprà, Diana *part. 11. tract. 4. reſolut.* 40. & facilè probatur ex vſu Eccleſiæ; ſiquidem omni tempore tranſlationes factas legimus, vt varia exempla referentes tradunt Socrates *lib. 7. cap. 35. & 39.* Theodoretus *lib. 5. c. 4. & 8.* Quâ opinione retentâ non leuem continent difficultatem verba illa, *fortius vinculum*; quæ cùm aliqui parum percallerent, notant Innocentium III. nimiæ audaciæ. Petrus Marcha *lib. 7. concordiæ, cap.* 26. cum Matthæo Pariſio vocat eum audacem Iureconſultum. Alij magis piè vt ea verba exponant, varia adduxerunt. Gloſſa ibi ita exponit, vt ſignificet, vt dignius ſit vinculum ſpiritualis coniugij, quàm carnalis. Hoſtienſis *in dict. cap.* 2. ea verba accipit, non generaliter & indiſtinctè, ſed ita: cùm matrimonium ratum tantùm poſſit diſſolui quoad vinculum, etiam per ingreſſum Religionis, *cap. ex publico 10. de conuerſ. coniugat.* tunc fortius eſt vinculum matrimonij ſpiritualis. Deinde etiam in matrimonio carnali ab infidelibus celebrato, ſi alter ex coniugibus nolit cohabitare ſine contumelia Creatoris cum alio ad fidem conuerſo, diſſoluitur matrimonij vinculum, *cap. gaudemus, de diuortiis*, vbi plura Balboa: ſed matrimonij ſpiritualis vinculum neutro ex his modis diſſoluitur: igitur quia fortius eſt vinculum hoc, quàm matrimonij carnalis. Verùm interpretationem hanc rectè refellit Viuar. *ad Marcum Maximum*, vbi ſuprà; etſi eam ſequantur Andreas Valenſis *ad hunc titulum*, Diana *vbi ſuprà*, Baſilius Legion. *lib. 8. de matrim. cap. 2. num.* 15. Aliter Zoeſius *ad hunc titulum, num.* 3. verba illa exponit, dum ait, fortius eſſe vinculum matrimonij ſpiritualis quàm carnalis, ratione durationis, quia videlicet matrimonium carnale morte ſoluitur, & ſi vnus ex coniugibus ad vitam rediret, non teneretur cum alio cohabitare, iuxta D. Paulum *ad Rom. cap.* 7. relatum *in cap. finali, de ſecundis nuptiis*: vinculum verò ſpiritualis matrimonij fortius eſt ratione characteris ex eo prouenientis; quia ſi Epiſcopus defunctus iterum ad hoc ſæculum rediret, teneretur reſidere in propria Eccleſia; & ideò ratione durationis fortius eſſet vinculum ſpiritualis matrimonij, quàm carnalis. Alij, quibus conſentit Bellarminus contra Barclaium, agnoſcunt in hoc matrimonio ſpirituali duplex vinculum. Primum quatenus dicit vnionem cum Eccleſia vniuerſali; aliud quatenus reſpicit vnionem cum Eccleſia particulari, & propria ipſius Epiſcopi, in 16. DISSOLVITVR SECVNDA DIFFICVLTAS.

in qua ordinatus eſt. Primum agnoſcunt eſſe fortius quàm carnale, & omninò indiſſolubile; ſecundum verò fatentur eſſe ſanctius quàm carnale, ſed non ita indiſſolubile. Verùm his omnibus ſententiis omiſſis dicendum eſt, verum eſſe, matrimonium ſpirituale contrahere Epiſcopum cum ſua Eccleſia, *cap. licèt, hoc tit.* Euariſtus Papa *epiſt.* 2. probant Azor *part.* 2. *inſtit. lib.* 3. *cap.* 29. *quæſt.* 3. Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch. part.* 1. *diſput.* 6. §. 2. nihilominus tale vinculum diſſolui poſſe à R. Pontifice, non iure ordinario, ſed ſpeciali diuina poteſtate conceſſa à Chriſto Domino D. Petro, & eius ſucceſſoribus, vt expreſsè fatetur Innocentius III. *in dict. cap.* 2. ibi: *Non enim humanâ poteſtate, ſed potius diuinâ poteſtate coniugium ſpirituale diſſoluitur.* Et *in cap. quantò*, 3. illic: *Et poteſtatem transferendi Pontifices ita ſibi retinuit D. & Magiſter, quod ſoli B. Petro Vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus eius, ſpeciali priuilegio tribuit, & commiſit.* Quare tunc non homo, ſed Deus ipſe, quos Papa ſeparat, ſeparaſſe videtur. Comparatio autem quæ fit in eo textu inter matrimonium carnale, & ſpirituale, non probat ſpiritualis matrimonij vinculum æquè eſſe indiſſolubile, ac matrimonij carnalis; ſed tantùm eò dirigitur, vt probet matrimonium ſpirituale ab hominibus non poſſe diſſolui, ſicut neque carnale. Non enim æquiparationem facit Innocentius vtriuſque vinculi quoad diſſolutionem D. Petro, & eius ſucceſſoribus reſeruatam, ſed ſolùm quoad diſſolutionem hominibus denegatam; & vt hoc adſtrueret Pontifex ait, fortius eſſe vinculum ſpirituale, quàm carnale, ex eo quia corporalia faciliùs diſſoluuntur, quàm contrahuntur; ſpiritualia verò contra faciliùs contrahuntur, quàm diſſoluuntur: quod exemplis Pontifex illuſtrat; ex quibus apparet, eum non negare, vinculum ſpiritualis matrimonij inter Epiſcopum, & Eccleſiam contractum, Pontificem diſſoluere non poſſe, deponendo, aut transferendo Epiſcopum; ſed hoc Archiepiſcopum Turonenſem facere nequire ob comparationem vinculi ſpiritualis, & carnalis. Docent, & ita accipiunt prædicta verba Viuar. *ad Marcum Maximum, pag.* 619. Barboſa *voto* 123. *num.* 15. Nec argumentum huius ſecundæ difficultatis obſtat; verum enim eſt, Epiſcopum poſſe transferre Parochum de vna Eccleſia in aliam; Archiepiſcopum verò, vel Patriarcham non poſſe transferre Epiſcopum. Diſcriminis ratio illa ſolet aſſignari, quia inter Epiſcopum, & Eccleſiam verum, & perfectum matrimonium datur, quod initiatur in electione, ratificatur in confirmatione, atque conſummatur in conſecratione: quæ omnia cùm non dentur in Parocho, ipſe non contrahit verum, perfectumque matrimonium ſpirituale: quare defuncto Parocho dicitur Eccleſia vacans, *cap.* 1. & 2. *de conceſ. præb.* non vidua, vt in Epiſcopo, *cap. ne pro defectu*, vbi notaui, *de elect.* quare ſicut Epiſcopus poteſt diſpenſare cum illis, qui matrimonio adhuc rato Religionem profitentur, vt diſſoluatur matrimonium, *cap. ex publico, de conuerſ. coniug. cap. commiſſum, de ſponſal.* ita ſimiliter cum Parocho diſpenſare valet, vt relictâ propriâ parochiâ, cum qua tantùm matrimonium ratum inierat, ad aliam tranſeat. Ita docet, & ratiocinatur Anaſt. Germonius *lib.* 2. *animadu. cap.* 19. Sed hæc Germonij ſolutio, & diſcriminis ratio refellitur ex eo, nam ſi ea vera eſſet, ſequeretur Patriarcham, & Archiepiſcopum poſſe transferre Epiſcopos electos, & confirmatos, ſed nondum conſecratos, quia tantùm matrimonium ratum contraxerunt; ſed eos transferre nequeunt, vt in præſenti textu decidunt: ergo prædicta ratio diſcriminis ſuſtineri nequit. Eâ igitur omiſsâ dicendum eſt, quod ſicut depoſitio parochorum ad Epiſcopum ſpectat, quia eam Sedes Apoſtolica inter cauſas maiores ſibi non reſeruauit; ita ex eadem ratione & tranſlatio parochorum per Epiſcopum fieri poteſt. Et ſi adhuc ſciſciteris, quare tranſlationem Epiſcoporum, vt cauſam grauiorem Romana Sedes ſibi reſeruauit, non verò tranſlationem parochorum; reſpondeo id prouenire ex eo, quia inter Parochum, & Eccleſiam non datur ſpirituale coniugium, vt inter Epiſcopum & Eccleſiam: quare illi tempore inſtitutionis non traditur annulus, vt datur Epiſcopo in ſignum contracti matrimonij, *cap. clerici, de vita & honeſt. cleric.* docuit Gigas *de reſidentia Epiſcopor. cap.* 10.

Sed adhuc intendam probare, nec R. Pontificem poſſe transferre Epiſcopos de vna Eccleſia in aliam, ex textu *in cap non licet* 107. *de conſecr. diſt.* 4. vbi ex Concilio Carthag. hæc verba refert Gratianus: *Non licet fieri rebaptizationes, reordinationes, vel tranſlationes Epiſcoporum.* Vbi vno verborum ictu prohibentur in Eccleſia reordinationes, rebaptizationes, & tranſlationes Epiſcoporum; ſed pluſquam notum eſt, reordinationes, & rebaptizationes à iure diuino eſſe prohibitas, nec Pontificem vlla ex cauſa eas permittere poſſe: igitur nec tranſlationes Epiſcoporum, cùm ſub vna verborum contextura ſimul Patres Concilij ea complectantur. Vt huius textus ſenſum, veramque Patrum mentem percipiamus, ſciendum eſt, textum *in dict. cap. non licet*, deductum eſſe ex canone 38. Concilij Carthag. in editione Græca 49. in compilatione Balſamonis 52, Zonaræ verò 53. & in eo tranſcriptum fuiſſe canonem cuiuſdam Concilij Capuani, cui anſam dedit mutatio Creſconij Epiſcopi Regienſis, qui propriâ auctoritate inuaſit Eccleſiam Tubicinam, vt in principio ipſius canonis legitur: *In Synodo Capuæ ſtatutum eſt, vt non liceat fieri rebaptizationes, vel reordinationes, vel mutationes Epiſcoporum. Creſconius tamen Regienſis agri Epiſcopus, ſuo populo contempto ad Tubicinam Eccleſiam rediit.* Quare canonem illum ex Concilio Capuano refert Seuerinus Binius in eo Concilio, *pag.* 697. illius ergo Concilij Carthag. temporibus Epiſcopi, & Presbyteri à Donatiſtis redeuntes, ab ipſis poſtremis illius ſchiſmatis temporibus iterum baptizabantur, & ſic ad laicorum ſtatum redacti, iterum ordinabantur, & in Epiſcopos repetita ordinatione eligebantur. D. Auguſtinus *lib.* 3. *contra litteras Petiliani*, ibi: *Et rebaptizauerunt illum hominem nonagenarium Epiſcopum.* Obſeruat Albiſpineus *in Optatum cap.* 8. & 9. Sciendum etiam eſt, electionem Epiſcopi, vel eius mutationem in aliam Eccleſiam, appellari ordinationem, *can.* 46. *eiuſdem Concilij Carthag. Vt Epiſcopus in quâ eſt factus ſolùm eam plebem teneat, quâ extitit ordinatus.* Notauit Cironius *ad hunc titulum, in principio.* Quibus ſic animaduerſis apparet verus ſenſus illius canonis; vt enim Patres Concilij Carthag. prohiberent, damnarentque prædictas rebaptizationes, & reordinationes Epiſcoporum, repetito canone Capuano ſtatuerunt, ne liceret facere rebaptizationes, vel reordinationes: & quia ipſi Donatiſtæ reordinabant 17. Exponitur cap. Non licet, de conſecr. diſt. 4.

bant Epiſcopos, eos mutando de ſede in ſedem, ſubiunxerunt Patres, *vel tranſlationes Epiſcoporum*; non quia agnouiſſent tranſlationes Epiſcoporum eodem iure eſſe prohibitas, ac rebaptizationes, ſeu reordinationes; ſed quia ipſi Donatiſtæ transferendo Epiſcopos aſſerebant, eos reordinare; ideò vt totum comprehenderent Patres, ſimul ſtatuerunt non licere facere reordinationes, rebaptizationes, vel tranſlationes Epiſcoporum, quaſi idem eſſet transferre, ac ordinare Epiſcopos.

18. EXPLICATVR CAP. PASTORALIS 7. Q. 1.

In eandem etiam partem, & ad idem probandum expendo textum *in cap. Paſtoralis* 42. 7. *quaſtion.* 1. vbi Ioannes Epiſcopus Luſitanus tranſlatus in Eccleſiam Scilatinam ex iuſta cauſa, videlicet quia Luſitana vrbs per inimicos capta erat, iubetur ceſſante hoſtilitate ad primam Eccleſiam redire; quod & iuſſit Nicolaus Pontifex *in cap. ſciſcitatis* 47. 7. *quaſt.* 1. igitur quia Pontifex nec iuſtâ causâ accedente poteſt vinculum ſpiritualis matrimonij diſſoluere, transferendo Epiſcopum de vna Eccleſia in aliam. Cui difficultati reſpondendum eſt, in eo caſu Epiſcopum non fuiſſe translatum in Eccleſiam Scilatinam in perpetuum, & vt ſemper eam regeret, ſed potiùs vt eam haberet, donec hoſtilitate ceſſante poſſit redire ad primam ſedem; quæ tranſlatio cùm non ſit abſoluta, nec in perpetuum facta, non ſoluit vinculum prioris Eccleſiæ. Notari autem oportet, in eo textu ordinari aliquem, ſeu conſtitui Epiſcopum, incardinari dici, quo etiam verbo vtitur Gregorius Magnus *lib.* 5. *epiſt.* 111. ibi: *A nobis petiiſſe recolimus, vt Gratianum Eccleſia Venefrana Diaconum tua concederemus Eccleſia cardinandum.* Notarunt Spelmannus *in gloſſario, verbo Cardinari*, Iuretus *in notis ad epiſt.* 131. *Carnotenſis*, I. Voſſius *de vitiis ſerm.*

19. EXPONITVR PELAGIVS II.

Suprà traditæ aſſertioni opponi videtur Pelagius II. *in epiſt. ad Benignum Epiſcopum Bracharenſem*, cuius integram ex tomo 3. Conciliorum tranſcripſit Viuar. *ad Marcum Maximum vbi ſuprà*, & eius fragmentum extat *in cap. ſcias* 35. *cap. omnis* 36. 7. *quaſt.* 1. in illis verbis: *Non enim benè intelligunt eccleſiaſticas regulas, qui hoc negant causà vtilitatis, aut neceſſitatis fieri poſſe.* Et ſtatim: *Quapropter, chariſſime, his Apoſtolicis fultus auctoritatibus, muta Epiſcopum.* Et deinceps: *Quia hoc, quod tibi ſoli ſcribimus, generaliter omnibus tenere mandamus.* Ex quibus verbis expreſsè deducitur, Archiepiſcopos poſſe transferre Epiſcopos de vna Eccleſia in aliam: igitur maiori cum ratione in præſenti caſu Patriarcha Antiochenus poterat transferre Epiſcopum de vna Eccleſia in aliam. Pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt, Pelagium *in dict. epiſt.* 2. reſcripſiſſe Archiepiſcopo Brachar. iuxta diſciplinam ſui temporis; nam cùm eo ſæculo 6. Eccleſiæ adhuc non fuiſſet reſeruata tranſlatio Epiſcoporum Romanæ Eccleſiæ, ſed Metropolitani, qui in Concilio prouinciali Epiſcopos confirmabant, poſſent etiam eos transferre; ideò Pelagius ait iuſta ex cauſa ſecundùm veteres canones illi, & aliis Metropolitanis licere, quod hæſitabatur ab aliquibus Epiſcopis Bœticæ. Sed poſtquam cum cauſis maioribus reſeruata fuit tranſlatio Epiſcoporum R. Pontifici (vt erat temporibus Innocentij III.) non poterat etiam Patriarcha transferre Epiſcopos, niſi ex delegatione Pontificia, quâ præcedente accipiendus eſt textus *in cap. ſi Abbatem, § finali, de elect. lib.* 6.

20. INTELLIGITVR CAN. 12. CONCILII TOLET. 16.

Ex eadem etiam animaduerſione exponendus eſt canon 12. Concilij Tolet. 16. in illis verbis: *Felicem Epiſcopum de Hiſpalenſi Sede, quam vſque hactenus rexit, in Toletanam Sedem canonicè transducimus, & in eadem Hiſpalenſi Cathedra fratrem noſtrum Fauſtinum Bracharenſis Sedis Epiſcopum, necnon & Fœlicem Portugalenſis Eccleſia Antiſtitem in præfata Bracharenſi Sede Pontifices ſubrogamus.* Ex quibus verbis expreſsè conſtat, Concilium prouinciale, ſeu nationale, quale erat Concilium Toletanum, potuiſſe transferre Epiſcopos de vna Eccleſia in aliam. Qui textus iuxta ſuprà dicta facilè procedit: nam cùm olim Epiſcoporum confirmatio, & ordinatio ad Concilium prouinciale ſpectaſſet, Concilio Tolet. 12. *can.* 6. non vt voluit Loayſa *in eius notis*, ex delegata Pontificis poteſtate, quam etiam in depoſitione Siſberti, de quo *in dict. can.* 12. ſupponit Luitprandus *in chron. anno* 693. *num.* 57. nec ex ſpeciali ratione diſtantiæ à Sede Romana, quam probat, & exornat Salgado *de retent. bullar. part.* 1. *cap.* 1. §. *vnico, num.* 46. ſed quia illis temporibus iuxta Eccleſiæ canones Metropolitani in Conciliis prouincialibus ordinabant, & deponebant Epiſcopos, vt ſæpè ſæpius notaui *in tit. antecedenti*, & probat fusè P. Marcha *lib.* 6. *concord. paſſim.* Cùm ergo in Concilio prouinciali ordinatio Epiſcoporum fieret, etiam ex iuſta cauſa de vna in aliam Eccleſiam transferebantur, quod & cautum legimus *in can.* 14. *Apoſtolor.* vbi poſtquam prohibitum fuit Epiſcopis, ne tranſirent de vna Eccleſia in aliam, niſi maioris lucri causâ, adiicitur: *Et hoc non à ſemetipſo prætendat, ſed multorum Epiſcoporum iudicio.* Et in Concilio Antiocheno *can.* 16. Carthag. 4. *can.* 27. *Si id vtilitas Eccleſia faciendum propoſuerit, decreto pro eo clericorum & laicorum Epiſcopis porrecto, in præſentia Synodi transferatur.* Et *lib.* 1. *Capitul. Caroli, cap.* 137. *Ne de vno in alium locum tranſeat Epiſcopus ſine decreto Epiſcoporum*: notarunt Ioannes Dartis *de beneficiis cap. de tranſlat. Epiſcopi.* Boſquetus *in notis ad Innocentium III. lib.* 3. *epiſt.* 175.

21. EXPONITVR CAP. MOS, 65. DIST.

Tandem præſenti deciſioni opponi poteſt textus *in cap. mos* 6. 65. *diſt.* in illis verbis: *Quandoquidem Epiſcopo Romano par illis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam.* Ex quibus verbis deducitur, Patriarcham Antiochenum, & alios æquali frui poteſtate, quâ R. Pontifex vtitur: igitur ſi Pontifex poteſt transferre Epiſcopos de vna Eccleſia in aliam, ſimiliter & Patriarcha Antiochenus in præſenti caſu Epiſcopum transferre poterat, cùm vtriuſque paris auctoritas ſit. Hoc Concilij Nicæni canone ſuffulti hæretici, tam antiqui, quàm neoterici, intendunt Primatum R. Eccleſiæ euertere, aſſerendo æqualem cum eo habere poteſtatem Patriarchas. Vnde Catholici varia adduxerunt pro huius canonis expoſitione, vt conſtat ex traditis à Bellarmino *lib.* 2. *de R. Pontifice, cap.* 13. Coqueo *in Morneum part.* 1. *pag.* 155. Turriano *in dogmat. fol.* 184. Cozjolano & Binio *in notis ad ipſum canon.* Cæſar. *de eccleſiaſt. diſput* 4. §. 2. Baronio *anno* 325. vbi Spondanus *numer.* 23. Morino *lib.* 1. *exercit. cap.* 29. Leone contra Vvaramundum *cap.* 7. Sirmundo *in tract. de ſuburbicariis regionib.* Martha *de iuriſdict.* 1. *part. cap.* 15. Germonio *lib.* 3. *de ſacrorum immunit. cap.* 5. Hallierio *de hierarch. lib.* 4. *c.* 4. *art.* 3. §. 3. qui plures adducunt ſolutiones, ex quibus illa ſemper placuit, quæ aſſerit, in eo textu tantùm affirmari,

Digitized by Google

affirmari, ex R. Eccleſiæ auctoritate, quæ ſemper habuit in vnioerſa Eecleſia Primatum, Epiſcopum Alexandrinum omnium Eecleſiarum, quæ ſunt in Ægypto, in cuius ditiooe eootinebantur Libya, & Pentapolia, habere poteſtatem, quoniam ſie moris fuit Epiſeopo Romano illi cooeedere; ſiue quia R. Pontifex cooſueuit per Epiſcopum Alexandrioum eam prouinciam gubernare. Quæ interpretatio vt perpendatur, ſciendum eſt, ex varia editione, & ex Græca in Latinum ſermonem verſione, difficultatem illius canonis emanaſſe; quare illa erit verior interpretatio, quæ puriori traoſlatiooi conueniet. Nulla autem verior, puriorque tranſlatio credi poteſt, quàm approbata à Synodo Chaleedonenſi, *actione* 16. vbi à Paſchaſino Apoſtolicæ Sedis Legato ita canon ille recitatur: *Quod Eccleſia Romana ſemper habuit Primatum, tenuit autem Ægyptus, vt Epiſcopus Alexandria omnium habeat poteſtatem; quoniam & Epiſcopo Romano hac eſt conſuetudo. Similiter autem & qui in Antiochia conſtitutus eſt, & in cæteris prouinciis, Primatus habeant Eccleſiarum.* Eadem ferè eſt verſio Dionyſij Exigui: *Eccleſia Romana ſemper habuit Primatum, mos autem durat in Ægypto, &c.* Ex quibus editionibus rectè perpenſis tantùm cooſtat, Patriarchas in ſuis prouinciis habere plenam iurisdictionem, & poteſtatem, noo autem in vniuerſali Eecleſia, vt R. Pontifex obtinet. Deſunt autem *in dict. cap. mos*, illa verba: *Eccleſia Romana ſemper habuit Primatum*, quia Gratianus, ſicut alij illius canonis compilatores, exiſtimarunt verba illa eſſe titulum canonis, non verò partem ipſius: quare ea in corpore canonis non inſeruerunt, vt docet Baronius *dict. anno* 325. qui feliciter Rufini, Balſamonis, & aliorum interpretationes refellit. Manet ergo, parem non eſſe poteſtatem Patriarcharum, ac R. Pontificis; quare ſicut alia facit Pontifex, quæ Patriarchæ ſtatuero non valent, de quibus Germonius *lib. 3. de ſacror. immunit. cap. 5. & 7.* ita & transfert Epiſcopos, cùm Patriarchæ transferre non poſſint.

CAPVT II.

[a] Idem *Decano, & Capitulo* [b] *Andegauenſi.*

INter corporalia, & ſpiritualia eam cognouimus exiſtere differentiam, quòd corporalia faciliùs deſtruuntur, quàm conſtruantur: ſpiritualia verò faciliùs conſtruuntur, quàm deſtruantur. Vnde iuxta canonicas ſanctiones Epiſcopus ſolus honorem dare poteſt, ſolus autem auferre non poteſt. Epiſcopi quoque à [c] Metropolitanis ſuis munus conſecrationis recipiunt, qui tamen non poſſunt, niſi per R. Pontificis ſententiam [d] condemnari. Cùm ergo fortius ſit ſpirituale [e] vinculum, quàm carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus coniugium, quod eſt inter Epiſcopum, & [f] Eccleſiam, ſuo tantùm iudicio reſeruauerit diſſoluendum: qui diſſolutionem carnalis coniugij, quod eſt inter virum & fœminam, ſuo tantùm iudicio reſeruauit, præcipiens, vt quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. Nnn enim humanâ, ſed diuinâ potiùs poteſtate coniugium ſpirituale diſſoluitur, cùm per tranſlationem, vel depoſitionem, aut etiam ceſſionem authoritate R. Pontificis, quem conſtat eſſe Vicarium Ieſu-Chriſti, Epiſcopus ab Eccleſia remnuetur: & ideo tria hæc, quæ præmiſimus, non tam conſtitutione canonicâ, quàm inſtitutione diuinâ, ſnli ſunt R. Pontifici reſeruata. Sicut autem Epiſcopus conſecratus ſine licentia R. Pontificis ſuam non debet Eccleſiam derelinquere; ſic & electus confirmatus per eius aſſenſum ſuam deſerere nequit Eccleſiam, cui eſt matrimonialiter alligatus; cùm non debeat in dubium reuocari, quin poſt electionem, & confirmationem canonicam inter perſonas eligentium, & electi coniugium ſit ſpirituale contractum. Cui profectò Epiſcopalis dignitas nihil addit, cùm quis Epiſcopali præditus dignitate, nullius [g] tamen Eccleſiæ poſſit eſſe Epiſcopus: quom admodum de illo contingit, qui honori Pontificali renuntiat, non [h] oneri. Vnde cùm non maius ſit vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam, quàm electi, maximè cùm fuerit confirmatus; immò idem penitus, & non aliud, idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergo Epiſcoporum tranſlatio, vel etiam depoſitio, ſic & electnrum, poſt confirmationem, ratione ſpiritualis coniugij ſoli eſt R. Pontifici reſeruata. Licèt vſque ad tempora iſta, quod cautum fuerat de Epiſcopis, expreſſum non fuerat de electis; propter expreſſam tamen ſimilitudinem, vel identitatem potiùs, nemini poterat videri dubium ſubtiliter intuenti, cùm idem iudicium de ſimilibus ſit habendum. Sed neque illud, quod in canone legitur de electo, vt ſi vltra quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam Eccleſiam, nec ibi, nec alibi conſecrationis dunum percipiat, immò Metropolitani ſui cedat iudicio, aliter intelligentibus poterat ſuffragari, cùm non intelligatur Eccleſia viduata, quaſi ſponſum non habeat, ſed quia cùm ſponſus eius nondum ſit conſecratus, adhuc quoad quædam quaſi viri maneat ſolatio deſtituta: ſicut iuxta communem modum loquendi illa dicitur Eccleſia vi-

duata, quæ licèt Epiſcopum habeat, [l] inutilem tamen perhibetur habere. Nec quod de ceſſione ſubſequitur, & ſtatutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: vt ſicut Metropolitani iudicio electus deiicitur, ita etiam ad aliam Eccleſiam poſſit transferri: præſertim cùm nec ſine authoritate R. Pontificis fiat ceſſio, vel deiectio memorata, qui vt hæc poſſent, ex canone illo Metropolit. indulſit. Vnde ſi circa tranſlationem idem fieri voluiſſet, quod de ceſſione dixerat, de tranſlatione poterat expreſſiſſe: & quod non eſt Sanctorum Patrum decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non eſt adinuentionibus præſumendum; præſertim cùm nonnunquam intelligatur prohibitum, quod non inuenitur expreſſum. Sanè nos qui ſacrâ docente Scripturâ monemur, ne noſtrum alij demus honorem, quoniam Apoſtolatui noſtro multis referentibus innotuerat, quod venerabilis frater noſter *i* Turonen. Archiepiſcopus Magiſtrum Vv. de Cbimeleio, qui electus fuerat in Epiſcopum [k] Abricen. & per [l] Metropolitanum ſuum poſteà confirmatus, aliquandiu tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus miniſtrarat, in Eccleſiam veſtram præter Apoſt. Sed. auctoritatem transferre præſumpſit, & Epiſcopum conſecrare: quem & venerabilis frater noſter Rothomagenſis Archiepiſcopus præter Apoſt. Sedis mandatum abſoluit, & ei tribuit licentiam tranſeundi: venerabili fratri noſtro Biſuntino Archiepiſcopo, de quo plenam fiduciam obtinemus, dedimus in mandatis, vt inquiſitâ ſuper hoc pleniùs veritate, ſi rem geſtam taliter inueniret, tam memoratum Turonenſem, quàm ipſum Rothomagenſem Archiepiſcopos, qui ſaltem Apoſtolicam Sedem ſuper hoc, quod nouum emerſerat, præſertim cùm iuxta traditiones canonicas, maiores eccleſiaſticæ cauſæ ad Sedem Apoſtolicam ſint deferendæ, conſulere debuerunt, à confirmatione pariter & [m] conſecratione Pontificis; memoratum verò Vv. ab executione Pontificalis officij, noſtrâ fretus auctoritate ſuſpenderet: qui mandati noſtri diligens executor, ſuper quo deuotionem eius dignâ gratiarum proſequimur actione, cùm per confeſſionem ſpontaneam eidem Bituricen. Archiepiſcopo de veritate negotij conſtitiſſet, dictos Archiepiſcopos, & Epiſcopum iuxta tenorem mandati noſtri ſuſpendit. Et quamuis iidem Archiepiſcopi Turonen. & Rothomag. tanquam maiores plus exceſſerint in præmiſſis, præfatus verò Epiſcopus minùs, vtpote illorum, tanquam maiorum, errorem ſecutus; nos tamen intellectâ per litteras & nuntios eorundem Archiepiſcoporum confeſſione ſpontanea, & ſupplicatione deuota, veniam errori dedimus: quia non ex malignitate, ſed ex ſimplicitate peccarunt. Et quoniam præfatus Epiſcopus, qui & minùs peccauerat, & (ſicut ex præmiſſis apparet) ſeueriùs fuerat caſtigatus, ad Apoſtolicam Sedem ſpontanea voluntate, non tamen ſine multis laboribus, & expenſis acceſſit, reatum ſuum cognoſcens humiliter, & deuotè miſericordiam poſtulans, iudicium non requirens: nos ſuper facto eius cum fratribus noſtris communiter tractatum habentes, & ſubtiliter indagantes, quod licèt munus ſibi conſecrationis impenſum, nec prioris Eccleſiæ ipſum Pont. fecerit, nec ſecundæ, cùm ad primam non fuerit conſecratus, & ad ſecundam prioris vinculo perdurante non potuerit canonicè conſecrari, adhuc alteri alligatus coniugaliter; illud tamen prouidè attendentes, quod & vrgens [n] neceſſitas, & euidens vtilitas Eccleſiæ veſtræ, quoniam non poteratis in aliam perſonam idoneam conuenire, diſpenſationis gratiam requirebant: eo de plenitudine poteſtatis, tam à vinculo prioris Eccleſiæ, quàm à pœna ſuſpenſionis penitus abſoluto, de benignitate ſibi Apoſt. Sedis duximus concedendum, vt priore conſenſu hactenus perdurante, ſicut per litteras perſonarum Eccleſiæ veſtræ nobis eſt intimatum, Andegauen. Eccleſiam tanquam proprius Pontifex, ad laudem, & gloriam nominis Dei, ad honorem & exaltationem ipſius, ad ſalutem, & vtilitatem ſuam, & tam Cleri, quàm populi ſibi commiſſi, ſtudeat gubernare: vt præueniente diuinâ gratiâ, & ſequente, plus prodeſſe velit, & valeat, quàm præeſſe: præſertim temporibus iſtis, quibus cùm abundet iniquitas, & peccatis exigentibus multorum charitas refrigeſcat, opus eſt non mercenario, ſed paſtore. Quocirca per Apoſt. ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ipſum Epiſcopum, tanquam patrem, & paſtorem animarum veſtrarum recipientes humiliter, & deuotè, reuerentiam ei debitam, honorem, & obedientiam impendatis: vt ipſe in vobis filialem deuotionem inueniat, & vos in eo paternum reperiatis affectum. Dat. Lateram XII. Cal. Februarij.

NOTÆ

NOTÆ.

1\. a IDem.]Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.2.* & in ipſo regeſtro epiſtolarum Coloniæ edito, *pag.255.* ex quo litteram textus reſtituto, & præſentis caſus mentio fit in geſtis Innocentij à Boſqueto editis, per hæc verba. [Cùm autem Turonenſis Archiepiſcopus quendam, qui fuerat electus in Epiſcopum Abricen. & per Metropolitanum ſuum poſteà confirmatus, & tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus aliquandiu miniſtrauit, ad Andegauenſem Eccleſiam præter Apoſtolicæ Sedis auctoritatem præſumpſiſſet transferre, ac Epiſcopum conſecrare, quem Rothomagenſis Archiepiſcopus præter Apoſtolicæ Sedis mandatum à priore abſoluit Eccleſia, & ad poſteriorem ei licentiam tribuit tranſeundi; attendens idem prudentiſſimus Papa, hoc attentatum eſſe in derogationem Apoſtolicæ dignitatis, cui ſoli competit Epiſcoporum tranſlatio, vtrumque; Archiepiſcopum à confirmatione pariter, & conſecratione Pontificum; ipſum autem electum à Pontificalis officij executione ſuſpendit, auctoritatibus euidenter oſtendens, quod idem iuris eſt in confirmatis electis, quàm in Epiſcopis conſecratis.]

2\. b *Andegauen.*] Andegauenſis vrbs eſt Galliæ, in prouincia Lugdunenſi, totius prouinciæ caput, cuius meminerunt Ptolomeus *lib.2. cap.7.* Brito *lib.10. Philippidos*, quos & alios referunt Fratres Sammatani *tom.2. Gallia, fol.* 111. Habet Eccleſiam Cathedralem D.Mauricio dicatam, cuius Præſulum ſeriem referunt Fratres Sammat. vbi ſuprà, Chenu *in chronol. Gallia.*

c *Metropolitanus.*] *Cap. ſi Archiepiſcopus, de temporibus ordin.* vbi dicemus.

d *Damnari.*] Vt docent repetentes *in cap.1. de iudiciis.*

3\. e *Fortius vinculum.*] Facit idem Innocentius *lib.1. epiſtol. fol.* 153. vbi Fauentino Epiſcopo ita ſcribit: *Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum eo. Vtrique autem, carnali ſcilicet, & ſpirituali coniunctioni competit, quod ſuperius eſt præmiſſum: quod Deus coniunxit, homo non ſeparet: vt nec liceat homini carnali matrimonio legitimè copulatos diuidere, nec ſpirituali coniugio canonicè vinctos, vt Epiſcopum & ſuam Eccleſiam, ſeparare. Licèt autem videri poſſet ex his, quod Summus Pontifex ſpirituale matrimonium, Epiſcopi ſcilicet, & Eccleſiæ, ſeparare non poſſit; cùm tamen ex conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, & ſacris canonibus habeatur, quod per ceſſionem, depoſitionem, & tranſlationem, quæ ſoli ſunt Sedi Apoſtolicæ reſeruata, ſuper hoc plenam habeat poteſtatem, ſanè intelligentibus id nullam dubitationis ſcrupulum generauit; cùm non humanâ, ſed diuinâ fiat auctoritate, quod in hac parte per ſummum Pontificem adimpletur: qui non hominis puri, ſed veri Dei verè Vicarius appellatur. Nam quamuis ſimus Apoſtolorum Principis ſucceſſores, non tamen eius, aut alicuius Apoſtoli, vel hominis, ſed ipſius ſumus Vicarij Ieſu-Chriſti: vnde quos Deus ſpirituali coniunctione ligauit, non homo, quia non vicarius hominis; ſed Deus, quia Dei Vicarius ſeparat, cùm Epiſcopos à ſuis ſedibus per eorum ceſſionem, depoſitionem, & tranſlationem aliquando remouemus. Quæ tria ex hac, quam oſtendimus ratione, meritò ſunt tantùm R. Pontifici reſeruata: qui licèt alios Epiſcopos vocauerit in partem ſolicitudinis, ſibi tamen retinuit plenitudinem poteſtatis; ſiquidem ex litteris venerabilium fratrum noſtrorum,* &c. Quatenus tamen hoc vinculum fortius dicatur, expoſui *in cap. antecedenti.*

f *Epiſcopum & Eccleſiam.*] *Cap. quoniam, §. quia verò, vt lite non conteſt. cap. ſuper his, de accuſat.* vt etiam Pontifex dicitur ſponſus totius Eccleſiæ, vt probat & illuſtrat Theophilus Raynaudus *tom. 10. in Corona Aurea, verbo Sponſus.*

g *Nullius tamen Eccleſiæ.*] Hinc inter Epiſcopos titulares, & Eccleſias in partibus infidelium exiſtentes verum datur matrimonium, cùm illi propriè Epiſcopi ſint. Trident. *ſeſſ. 14. de reform. cap.2.* probant Vazquez 3. *part. in 3. diſput.241. cap.1. num.6.* Diana *part.12. tract. 1. reſolut.51.*

h *Oneri.*] Paronomaſia non inelegans, Epiſ- 4.
copatus non eſt honos, ſed onus D.Hieronymus relatus *in cap. illud 8. quæſt. 1. Retrahit ſe ab hoc, non tam honore, quàm onere.* Idem ad Heliodorum: *Igitur intelligens clericatum, non honorem eſſe, ſed onus.* Iuo Carnot. *epiſt.* 17. *Quid eſt ſibi Epiſcopatus, niſi cruciatus? quid aliud eſt hic honos, niſi onus?* Nouella Maioriani *de Epiſcop. iudicio.*

i *Habeat inutilem.*] Vnde vidua dicitur vxor, quæ abſentem & inutilem maritum habet, vt probat Felicianus Vega *in cap. ex tenore, numer.15.* & notaui *in cap. ne pro defectu 41. de electione.*

j *Turonenſis.*] Bartholomæus videlicet de 5.
Vendoſme, cui etiam reſcribit Innocentius in eundem modum ac Capitulo Andegau. *lib.2. epiſtol. fol.222.* vbi ſuſpenſionis ſententiam illi, & Rothomagenſi relaxat in hæc verba: [Quia verò tu, & dictus Archiepiſcopus nobis humiliter & deuotè per nuncios, & litteras ſupplicaſtis, vt veniam dantes errori, quia non ex malignitate, ſed ex ſimplicitate peccaſtis, cùm id etiam & vrgens neceſſitas, & euidens vtilitas Andegauen. Eccleſiæ poſtularet, quoniam in aliam perſonam idoneam non poterant conuenire, veſtris canis miſericorditer parceremus, ne vitam in confuſione vllatenus finiretis. Nos, qui perſonam tuam ſincera charitate diligimus, & tuo, quantùm cum noſtro poſſumus, intendimus honori deferre: cùm te inter fratres, & coepiſcopos noſtros membrum honorabile reputemus, & confeſſionem ſpontaneam, & ſupplicationem deuotam benigniùs attendentes, de conſueta Rom. Sedis clementia pœnam inflictam duximus relaxandam: venerabili fratri noſtro Bituricen. Archiepiſcopo per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus te, & præfatum Rothomagen. Archiepiſcopum à pœna ſuſpenſionis publicè denunciet abſolutos.]

k *Abricenſ.*] Abricenſis ciuitas eſt in Nor- 6.
mannia, prouinciæ Lugdunenſis ſecundæ, cuius meminerunt Ptolomeus *lib. 2. cap. 8.* Gregorius Turon. *lib. 11. miracul. S. Martini, cap.36.* Habet Eccleſiam Cathedralem ab anno 1121. vt referunt Fratres Sammar. *tom.2 Gallia Chriſt. fol.1.* In præſenti agitur Guillelmo Cauiliacho, de quo iidem Fratres *ibi, num.27.*

l *Metropolitanum.*] Rothomagenſem videli- 7.
cet, quia Abricenſis Eccleſia eſt ſuffraganea Rothomag. His temporibus eam regebat Vvalterus de Conſtantiis, de quo plura Fratres Sammar. *tom 1. Gallia, fol.583.*

m *A conſecratione.*] Quia non ſolùm confir-

marunt, verùm & conſecrarunt ipſum Epiſcopum; at verò *in cap. antecedenti*, tantùm confirmarunt; & ſic ibi tantùm Patriarcha priuatur confirmandi poteſtate.

n *Neceſſitas & vtilitas.*] Qu r ſunt iuſtæ cauſæ tranſlationis Epiſcopi, vt probaui ſuprà *in cap.* 1. & eas exponit Petrus Paſſerinus *de elect. cap.* 30. *num.* 58.

CAPVT III.

[a] Idem [b] *Bambergen. Epiſcopo, & P. Scholaſtico Maguntin.*

QVantò perſonam ven. fratris noſtri N. Hildeſemen. quondam Epiſcopi ſynceriori diligimus affectu, tantò ſecuriùs ſperabamus, quòd nihil aduerſus matrem ſuam Romanam Eccleſiam, in præiudicium ſui ordinis, & eccleſiaſticæ diſciplinæ diſpendium attentaret. Sanè ſicut certâ multorum aſſertione comperimus, & ſuarum didicimus nihilominus teſtimonio litterarum, quibus ad nos directis [c] Herbipolen. ſe Pontificem nominabat, ipſe relictâ [d] Hildeſemen. Eccleſiâ, cui fuerat ſpirituali coniugio copulatus, ad Herbipolen. ſine auctoritate R. Pontificis propriâ temeritate tranſiuit, non attendens, quòd veritas in Euangelio proteſtatur: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Poteſtatem enim transferendi Pontifices ita ſibi retinuit Dominus & Magiſter, quod ſoli beato Petro Vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus ſuis, & nobis ipſis, qui locum eius (licèt indigni) tenemus in terris, ſpeciali priuilegio præbuit, & conceſſit, ſicut teſtatur antiquitas, cui decreta Patrum ſanxerunt reuerentiam exhibendam, & euidenter aſſerunt ſanctorum canonum ſanctiones. Non enim homo, ſed Deus ſeparat, quod R. Pontifex, qui non puri hominis, ſed Dei vicem gerit in terris, Eccleſiarum neceſſitate, vel vtilitate penſatâ, non humanâ, ſed diuinâ potius auctoritate diſſoluit. Nolentes autem tantæ præſumptionis audaciam relinquere impunitam, cum ſecundùm Apoſtolum omnem inobedientiam prompti ſimus vlciſci, ne facti peruerſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum: quod quidem (ſi verum eſt) non poteſt non eſſe notorium, auctoritate omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, & noſtrâ, de commnni fratrum noſtrorum conſilio in virtute Spiritus ſancti diſtrictè tibi præcipimus, vt viſis litteris noſtris, omni contradictione, & appellatione ceſſantibus, adminiſtrationem ipſius Herbipolen. Eccleſiæ, tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus penitus derelinquat. Si verò (quod non credimus) hanc ſuſpenſionem noſtram non curauerit humiliter obſeruare, & inhibita ſibi vſurpare præſumpſerit, excommunicationis vinculo ipſum decernimus innodatum. Omnibus etiam, tam clericis, quàm laicis Herbipolen. diœceſis, ſub anathematis interminatione præcipimus, vt non obſtante [e] iuramento fidelitatis, omnem ipſi obedientiam ſubtrahant, quam ipſe ſibi contra ſacros canones vſurpauit, non attendens quod dicit Apoſtolus: Nemo ſibi aſſumat honorem, ſed qui [f] vocatur à Deo, tanquam Aaron. Cæterùm quoniam Herbipolen. Canonici vota ſua in ipſum prorſus illicitè contulerunt, volentes (ſicut dignum eſt) vt in eo puniantur, in quo peccarunt, eligendi eos hac vice poteſtate ſuſpendimus: & ſi contra Sedis Apoſtolicæ interdictum ad cuiuſquam nominationem proceſſerint, quod ab eis factum fuerit, irritnm decernimus, & inane. Quia verò iamdictam Hildeſemen. Eccleſiam, cui fuerat alligatus, vnde (ſecundùm Apoſtolum) ſolutionem quærere non debebat, nimis improbè dereliquit, ne ad ipſam vlteriùs redeat, in virtute Spiritus ſancti ei diſtrictiùs inhibemus: cùm ſecundùm traditiones canonicas, qui ad maiorem ſe plebem tranſtulerit, à Cathedra quidem pelli debeat aliena, & carere propriâ, vt nec illis præſideat, quos per ſuperbiam ſpreuit; nec illis, quos per auaritiam concupiuit. Nos quoque Hildeſemenſi Capitulo dedimus in mandatis, vt ipſum redire volentem nulla ratione recipiant: vt ſic ſaltem, quem timor Dei, & bonum obedientiæ, de cuius laude quid ſentiendum ſit, ex diuerſo meliùs demonſtratur; cum ſecundùm Prophetam peccatum ariolandi ſit repegnare, & ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere; à malo non reuocat, eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ. Quocirca diſcr. veſtræ per Apoſt. ſcripta mandamus, & ſub pœna officij, & beneficij, quantâ poſſumus diſtrictione præcipimus, quatenus niſi dictus Epiſcopus, & alij, quæ ſtatuimus, & mandauimus, infrà viginti dies poſt receptionem litterarum noſtrarum curauerint adimplere, vos ea ſublato cuiuſlibet contradictionis & appellationis obſtaculo, exequi non tardetis, & præfatum Epiſcopum excommunicatum per regnum

Alemaniæ

Alemaniæ nuntiantes, excommunicationem ipſam faciatis Dominicis, & feſtiuis diebus, pulſatis campanis, & accenſis candelis publicè innouari. Quod ſi ambo, &c. Alter veſtrum, &c. Datum Spolet. x i, i. Cal. Septembris.

NOTÆ.

1. I*Dem.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 2. & in ipſu regeſtto epiſtolarum Coloniæ edicto, *pag.* 255. ex qoo litteram textus reſtituo, & præſeotis caſus mentio fit in geſtis Innocentij à Boſqueto edictis, per hæc verba. [Propter ſimilem quoque cauſam excommunicauit Contadnm Hildeſcioenſem Epiſcnpum, Imperialis aulæ Caſtellanom, vitum vtique nobilem, diuitem, & potentem, ingenioſum, iodnſtrium, & aſtutum; quia videlicet ad Herbipolenſem Eccleſiam ſuâ præſumpſit temeritate traoſite, monituſque contempſit reſipiſcere ab errore, prætendens quod à Cœleſtino Papa ſibi fuerat indultum, vt inuitatus maiorem poſſet aſſumere dignitatem. Sed hæc indulgentia eum non poterat excuſare; quoniam Herbipolenſis Eccleſia, quamuis ditior, non tamen dignior quàm Hildeſemenſis exiſtit: & maioris eſt indulgentiæ, vt tranſeat quis ad parem, quàm ad maiorem aſcendat. Et ideò cùm poſt admonitionem contemptam præcepiſſet eidem, quatenus Eccleſiam vtramque dimitteret; quia cautum eſt in canooibus, vt qui ad maiorem ſe plebem tranſtulerit, & à Cathedra pelli debeat, & carere propriâ; vt nec illis præſideat, quos per ſuperbiam ſpreuit; nec illis, quos per auatitiam concupiuit, ipſe tandem excommunicari fecit euſdem, & excommunicatum per totam prouinciam publicari. Qui cùm ab omnibus vitaretur, tentauit multoties per honotabiles nuntios, ſi forſan interceſſione Principum, aot oblatione munerum eius poſſet animum inclinare: qui cùm nullo modo proficeret, proprium tandem recognoſcens exceſſum, primò coram Magdeburgenſi Archiepiſcopo, & multis Principibus; ac ſecundò coram Moguntinenſi Archiepiſcopo, & multis aliis Magnatibus iuramento firmauit, quòd mandatis Apoſtolicis obediret. Et exinde nec viarum euitans diſcrimina, nec incommoda temporis impacati, ad Apoſtolicam Sedem acceſſit in multa contritione cordis, & magna vilitate corporis, abſolutionis beneficiom implorans. Qui cùm fuiſſet iuramento rurſus præſtito abſolutus, depoſitis calceamentis, in pallio, cum corrigia in collo, Apoſtolico ſe conſpectui præſentauit, & proſternens ſe totum in terram, in modum crucis manos expandit, cum grandi fletu poſtulans indulgentiam, proprium confitendo peccatum. Commota ſunt autem viſcera Summi Pontificis ſuper eum, ſed ne diſſolueret neruos eccleſiaſticæ diſciplinæ, poſt deliberationem, & diſciplioam multiplicem in ſummo Conſiſtorio præcepit eidem ſub debito præſtiti iuramenti, vt tam Hildeſemenſem, quàm Herbipolenſem Eccleſiam omninò dimitteret; qui, quamuis omnino confuſus, humiliter obediuit, faciens de neceſſitate virtutem. Miſitque munera quædam ipſi Domino Papæ, vaſa videlicet argentea pulchra viſu, qui animo hæſit paulisper, hæſitans, vtrum deberet illa recipere, an potiùs reſutare. Sed ne ille de gratia ſua penitus deſperaret, recepit oblata; & ne putaret, qood munerum poſſet oblatione corrumpi, miſit ei per honotabilem nuncium vnam cuppam auream pretioſam magis, quàm illa eſſent vaſa argentea vniuerſa. Volens autem infundere ſuper oleum, cùm præcepiſſet vt Hildeſemenſis Eccleſia idoneum ſibi Pontificem per electionem canonicam prouideret, ordinationem duxit Herbipolenſis Eccleſiæ differendam, vt ſi forſan eundem Eccleſia iteratò poſtularet, eundem humiliatum erigeret, quem deiecerat exaltatum; ſicque poſt annum factum eſt vt præuidit, ne ex aliqua parte ſuom iudicium claudicaret. Similem penè modum aduerſus Salzeburgenſem Archiepiſcopum obſeruauit, qui cùm eſſet Briſmenſis Epiſcopus, in Archiepiſcopum Salzeburgenſem electus, abſque licentia Summi Pontificis ad Metropolitanam Eccleſiam tranſire præſumpſit; quam electionem omnino caſſauit, & præcepit eidem, vt ad primam Eccleſiam, ſecundâ relictâ, rediret, caſſans quicquid egerat apud illam. Vnde Burgenſem electum à Burgenſi Epiſcopatu remouit; quoniam in eum ab ipſo fuerat inſtitutus; ipſe verò ex eo perterritus humiliter obediuit. Cumque poſtmodùm fuiſſet electus, electionem recipere non præſumpſit; ſed com electoribus ſuis ad Apoſtolicam Sedem acceſſit, diſpenſationis gratiam obtenturus: & quidem obtinuit, vt experimento cognoſceret, quod in area fœderis, & virga continetur, & manna.] Eandem hiſtoriam referunt Abbas Vrſperg. *de bel. Philip. & Othonis, ad annum* 1125. Kranixius *lib.* 7. *Metrop. cap.* 9. *&* 17. Tritemius *in chron. ann.* 1201.

b *Bambergen.*] De hac Eccleſia & Moguntina egi *in cap. cùm dilecta* 22. *de reſcriptis.* 2.

c *Herbipolenſi.*] Herbipolenſis ciuitas eſt in Germania, ſuffraganea Archiepiſcopi Maguntioi, de qua Bucherus *in Belgico-Romano.*

d *Hildeſemen.*] Etiam eſt Eccleſia Cathedralis Germaniæ, de qua Bucelinus *in Germ. ſacra.*

e *Nonobſtante iuramento.*] Prout Pontifex facere poteſt, vt probat Beroius *in c. quæ in Eccleſiarum, de conſtit. num.* 165. Ipſum Contadum à Gallia poſteà ſceleratè occiſum fuiſſe refert Spondanus poſt Baronium *anno* 1204. *num.* 21. eumque præſentis exceſſus arguit ipſe Innocentius *lib.* 2. *in editione Colonia, folio* 276. dum illi ita ſcribit. 3.

C. quondam Hildeſemenſi Epiſcopo.
Sine ſalutatione.

Quod tibi Apoſtolicæ ſalutationis alloquium denegamus, non ex maleuoleotia noſtra procedit: ſed cùm olim præter auctoritatem Apoſtolicæ Sedis, ad quam ceſſiones, depoſitiones, & tranſlationes Epiſcoporum ſpectare noſcuntur, ad Herbipolen. Eccleſiam ab Eccleſia præſumpſiſſes Hildeſemen. tranſire, Archiepiſcopis & Epiſcopis Alemaniæ, ac tibi ipſi (ſi tamen ad te litteræ noſtræ peruenerunt) & tam Herbipolen. quàm Hildeſemen. Capitulo contra te litteras curauimus deſtinare: quas cùm ad eos, ad quos mittebantur, ſicut ex relatione curſorum noſtrorum accepimus, nouerimus perueniſſe, ab ipſis iuxta tenorem ipſarum in te credimus fuiſſe proceſſum. Sanè non erat nobis tutum in hoc articulo diſſimolare Apoſtolicæ Sedis iniuriam, aut priuilegiorum noſtrorum æquanimiter ſuſtinere iacturam, ne diſſimulatio in approbationem, & taciturnitas in conſenſum poſſet ab aliquibus allegari. Vnde maluimus in te, licèt olim dil. nobis, cùm in minori

eſſemus officio conſtituti, aliquam exercere vindictam, quàm impunitus exceſſus reſheretur à poſteris in exemplum. Miramur autem non modicùm, & non ſine ratione mouemur, quòd contra nos auſus es ponere os in cœlum: aſſerens quod contra te nec citatum, nec victum non fuerat ſententia proferenda. Sed ecce, in quo alterum iudicas, te ipſum condemnas: cùm tuum non fuerit de ſuperiori temerè iudicare, & in eo quod in excuſationem tuam, immò potius accuſationem noſtram allegas, tertium membrum omiſeris, cùm in manifeſtis non ſit ordo iudiciarius requirendus. Verùm vtrum exceſſus tuus fuerit manifeſtus, conſcientiæ, tuæ relinquimus diſcernendum; cùm non potuerit eſſe occultum, quod tam publicè factum fuit, & per totam Teutoniam publicatum. Tu etiam confeſſus videris de crimine, cùm in litteris ad nos directis, quas adhuc apud nos in teſtimonium reſeruamus, Herbipolen. te præſumpſeris Epiſcopum appellare. Nec credere de facili debuiſſes, quod in odium tuum, aut in exaltationem alicuius, & depreſſionem alterius, duximus procedendum: cùm te dilexerimus hactenus, & adhuc etiam (niſi fortè tu ipſe impedias,) diligimus: & non glorioſum, ſed periculoſum nobis exiſteret, in fauorem alicuius in te proferre ſententiam, aut aliquem ex maleuolentia condemnare. Omni ergo excuſatione ceſſante, ſi apud nos deſideras gratiam inuenire, mandatum ſtudeas Apoſtolicum adimplere: non redeens ad Hildeſemen Eccleſiam, & ab Herbipolen. recedens, vt tunc tandem, quem circa te in hoc etiam geramus affectum, euidenter agnoſcas.

f *Qui vocatur à Deo.*] Vnde iuſtè repelluntur à dignitatibus, qui ſe illis ingerunt, *l. 2. §.47. ff. de origine iuris.*

COMMENTARIVM.

4. Concluſio traditur et probatur. EX hoc textu ſequens deducitur aſſertio: *Epiſcopus, qui ſe propria auctoritate transfert de vna Eccleſia in aliam, priuatur vtraque.* Probant eam textus *in cap. non oportet 19. cap. Epiſcopus 25. cap. propter 26. cap. ſicut, cap. mutationes, cap. eos, cap. ſi quis Epiſcopus, cap. remoto, cap. ſuas, cap. Epiſcopum, cap. Epiſcopus* ¶ *7. 7. quæſt. 1. cap. ſi tranſlatus, §. penult. 21. quæſt. 2. cap. petimus 11. quæſt. 1. cap. 1. de Cleric. non reſident.* Concilium Tribur. *can.* 18. Aquiſgran. *can.* 43. & 44. Beneuent. *can.* 13. *ſub Fabiano IX.* Nicænum *can.* 15. Nannetenſe *can.* 16. Can. 14. 15. & 16. *Apoſtolor.* Arelat. 1. *can.* 2. & 22. & ſecundum *can.* 13. & tertium *can.* 4. Tolet. 2. *can.* 2. Carthag. 3. *can.* 37. Pariſienſe ſub Ludouico *can.* 13. Chalcedon. 5. *can.* 5. & 10. Leo Magnus *epiſt.* 84. Hilarius *epiſt. 1. ad Tarracon. Epiſcop.* Damaſus *in confeſſione fidei*, relatus à Theodoreto *lib. 5. hiſtor. cap.* 21. Iulius I. *in epiſt. ad Euſebianos*; quæ & alia iuris teſtimonia compilauit Anton. Auguſt. *in epitome iuris lib. 4. tit. 77. & lib. 7. tit. 11. & lib. 8. tit. 31. Nouella 3. Iuſtin.* Conſonat lex 25. *titul. 6. partit.* 1. Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa in præſenti, & de iure eccleſiaſt. *lib. 1. cap. 19. num. 28. & de poteſt. Epiſcop. 2. part. allegat.* 119. Petrus Gregorius *lib. 16. ſyntagm. cap.* 12. Duarenus *de ſacris eccleſiaſt. lib. 5. cap.* 3. Cuiacius *in cap. 1. de cleric. non reſident.* Solorzanus *lib. 1. de iure Indiar. cap. 13. num.* 103. Iuſtelus *in notis ad can. 48. & 129. Eccleſiæ Afric.* Æneas Robertus *lib. 1. rerum indic. c.* 7. Hieronymus Garcia *tom. 2. polit. regul. difficult. 1. dub.* 13. Michaël Rouſſelius *lib. 1. hiſtor. Pontif. iuriſd. cap. 4. num.* 6. pluribus relatis Illuſtriſſimus Ioannes Martinez *diſcurſu 1. polit.*

Verùm præſens deciſio vt iuri, & naturali libertati contraria, ſuſtineri nequit; nam iuris diſpoſitio, per quam infringitur naturalis libertas, 5. Impugnatur tradita aſſertio.
admitti non debet; ſed præſens diſpoſitio infringit naturalem libertatem: igitur ſuſtineri non debet. Probatur minor, nam diſpoſitio, vt quis à tali loco, vel ciuitate non recedat, infringit naturalem libertatem: *De ſua cuique ciuitate ſtatuendi facultas libera eſſe debet* (aiebat Triphoninus) *in l. in bello 12. ff. de captiuis*; & Cicero *in oratione pro Balbo*, laudat ius illud, ne quis in ciuitate maneat inuitus: vocat & fundamentum libertatis, ſui quemque iuris retinendi, & dimittendi eſſe dominum. Romanorum iure vnicuique licebat domicilium transferre ad libitum de ciuitate in ciuitatem, *l. fily, ff. ad municip.* Probant Petrus Herodius *lib. 10. Pandect. titul. 11. cap.* 3. Grotius *de iure belli lib. 2. cap. 25. num.* 24. Vnde conditio illa non recedendi à certo loco, in teſtamento adiecta, tanquam contraria libertati, reiicitur, *l. Titio 71. ff. de condit. & demonſtr. l. qui manumittuntur, C. de operis libert.* docuerunt Cuiacius *lib. 14. obſeru. cap.* 27. Amaya *lib. 1. obſeru. cap.* 6. Phœbo *tom. 1. deciſ.* 139. igitur iuris diſpoſitio, per quam denegatur facultas Epiſcopo mutandi ſedem & ciuitatem, tanquam libertati naturali contraria, ſuſtineri nequit. Secundò aduerſùs rationem huius diſpoſitionis, quam ſacri canones aſſignant, videlicet vt tollatur ambitio, & occaſio ambiendi maiorem Eccleſiam, *cap. 1. de cleric. non reſid.* ibi: *Manifeſta eſt enim*, & *cap. ſi quis Epiſcopus*, ibi: *Ambierit maiorem*; 7. *quæſt.* 1. ſic argumentor: Cùm Epiſcopus transfertur de maiori ad minorem, aut ad parem, non poteſt conſiderari hæc ratio, & tamen neque eo caſu hoc licet Epiſcopo, inconſulto Pontifice, ex præſenti textu, & *cap. ſequenti*, vbi idem caſus proſequitur: ergo nec ratio ſuprà adducta defendi valet.

Quibus argumentis minimè obſtantibus vera 6.
eſt præſens aſſertio, cuius rationes variæ à Docto- Ratio decidendi.
ribus aſſignantur. Prima, & communior, ex eo, quia Epiſcopus cum ſua Eccleſia matrimonium contrahit, adeò vt ſicut in matrimonio carnali triplex tempus conſideratur, videlicet matrimonij ſperati, cùm ſponſalia contrahuntur; rati, cùm matrimonium in facie Eccleſiæ celebratur; conſummati, cùm per coniunctionem fiunt coniuges vna caro: ita ſimiliter in matrimonio ſpirituali contingit; nam matrimonium ſperatur, cùm Epiſcopus eligitur: ratum habetur cùm à ſuperiore confirmatur: conſummatum cùm ſequitur conſecratio, *cap. ſicut 3. 7. quæſt. 1. cap. inter 2. hoc titul.* dixi *in cap. noſti, de elect.* ſed maritus propria auctoritate ab vxore recedere non valet, & aliam ducere, *can. 5. Apoſtol. cap. coniugatus, cap. ſanè, de conuerſ. coniug.* Baſilius *de matrim. lib. 7. cap.* 25. igitur ſic ſimiliter Epiſcopus non poteſt deſerere ſponſam propriam, & tranſire de vna Eccleſia in aliam. Secunda ratio prouenit ex ambitione, & auaritia, quâ inſimulatur, qui relictâ propriâ Eccleſiâ ad aliam ſe transfert: quam præ oculis habentes primi Eccleſiæ Patres, huiuſmodi translationes improbarunt. Concilium Nicænum *can.* 13 iuxta verſionem Piſani: Leo relatus à Gratiano *in cap. ſi quis Epiſcopus 31. 7. quæſt.* 1. Antherus Papa *epiſt. ſua vnica*, ibi: *Auaritiæ quoque causâ, vel præſumptionis, aut propria voluntate non ſunt Epiſcopi mutandi de ciuitate in ciuitatem.* Gregorius

Magnus

Digitized by Google

Magnus *lib. 3. regeſtr. epiſt.* 20. D. Iſidorus *lib. de ſummo bono, cap.* 34. Agnouerunt Ioannes Buſeus *de ſtat. hom. cap.* 1. §. 5. *pag.* 146. Bobadilla *lib.* 1. *polit. cap.* 3. *num* 68. Machado *tom.* 2. *ſumma*, *lib.* 4. *tract.* 1. *document.* 2. Accedunt innumera damna ex huiuſmodi tranſlationibus prouenientia; qui enim huiuſmodi tranſlationibus inhiabant, gregi ſuo, non paſcendo, ſed expilando incumbebant, de profectu animarum parum curantes, tantùm quaſi mercenarij manentes, & reditus, quos in pauperes erogare tenebantur, expenſis in futuram tranſlationem inſumendis reſeruabant, qui eſſent pinguiores Epiſcopatus tantùm in mente habentes; quæ & alia incommoda, vt tranſlationes etiam cum ſuperioris auctoritate factas impugnaret Robertus Bellarminus, virtute, & ſapientiâ præclarus, propoſuit Clementi VIII. cuius verba refert Diana *part.* 11. *tract.* 1. *reſolut.* 40. & noſtris temporibus non minùs grauiter, & eleganter Illuſtriſſimus Fr. Ioannes Martinez *diſcurſ.* 1. *polit.* Accedit, nam valet argumentum de militia cæleſti ad terreſtrem, & è contra, *cap.* 1. *de renunc.* ſed miles militiæ terreſtris adſcriptus matriculæ vnius legionis, non poteſt eam propriâ auctoritate deſerere, & in aliam ſe transferre, *l.* 3. §. *qui ſtationis*, & §. *deſertor*, *ff. de re milit. l.* 1. *Cod. de deſertorib. lib.* 12. Petrus Gregorius *de repub. lib.* 11. *cap.* 7. *num.* 10. niſi ſuperioris licentiâ à prima abſoluatur, & in numeris ſecundæ referatur *l. vnica*, §. *finali*, *ff. de bonor. poſſeſſ. ex teſtam. militis*: ergo nec Epiſcopus inconſulto R. Pontifice poteſt Eccleſiam propriam deſerere, & ad aliam tranſire.

7. DISSOLVVNTVR DIFFICVLTATES.

Nec obſtant difficultates ſuprà adductæ: Non prima; doctrina enim in ea allata procedit, niſi publicè interſit, ne quis migret à propria ciuitate in aliam, vel niſi tacitè, aut expreſsè actum, ſeu conuentum ſit, ne irrequiſito, ſiue inconſulto ſuperiore liceat mutare domicilium. Tunc enim non licet propria auctoritate de vna in aliam ciuitatem tranſire, *l. vnica*, *Cod. de priuileg. Corporat. lib.* 11. iuncto Petro Gregorio *lib.* 35. *ſyntagm. cap.* 18. *l. finali*, *Cod. de ſeruis fugit.* iuncto Grotio *vbi ſuprà*: quæ omnia concurrunt in præſenti caſu; nam intereſt Eccleſiæ, ne tranſlationes ab Epiſcopis propria auctoritate fiant, ob incommoda ſuprà relata. Deinde pactum celebratur tempore contractus matrimonij inter Epiſcopum & Eccleſiam tacitè, ne liceat eam deſerere propriâ auctoritate; quare Epiſcopus ratione libertatis naturalis non poteſt mutare ſedem, aut in aliam Eccleſiam migrare. Accedit, nam ſi ſeruus manumittatur eo pacto, vt certæ Eccleſiæ inſeruiat, ab ea recedere non poteſt, *cap. eo libentiùs* 6. *de ſeruis non ordin.* igitur Epiſcopus, qui electionem ſuam acceptando, tacitè promiſit ab Eccleſia non recedere, non poteſt propria auctoritate ab ea migrare, & in aliam tranſire. Nec ſecunda difficultas refragatur; nam licèt Franciſcus Duatenus exiſtimauerit, totam præſentis prohibitionis rationem conſiſtere in ambitione vitanda; verius eſt tamen, rationem finalem eſſe indiſſolubilitatem vinculi matrimonij inter Epiſcopum & Eccleſiam celebrati, vt dicitur *in d. cap. mutationes*, *cap. ſicut* 7. *quæſt.* 1. vnde etſi ceſſet ratio ambitionis, cùm Epiſcopus de maiori ad minorem, ſeu ad æqualem ſe transfert; tamen quia manet ratio vinculi matrimonij, nec ea tranſlatio propriâ auctoritate facta licita eſt.

8. EXPONITVR CAP. PER TVAS, DE VOTO.

Verùm adhuc præſenti aſſertioni primò obſtat textus *in c. per tuas* 10. *de voto*, in illis verbis: *Reſignes regimen Eccleſiæ memoratæ, ac reddas altiſſimo vota tua.* Ex quibus deducitur, Epiſcopum poſſe proprâ auctoritate de propria Eccleſia tranſire in eccleſiam regularem. Augetur hæc difficultas *ex cap. quoad tranſlationem, de renunc.* vbi expreſsè deciditur, non licere Epiſcopo deſerere propriam Eccleſiam, vt Religionem ingrediatur. Pro huius difficultatis ſolutione Suarez *de relig. tom.* 3. *lib.* 1. *cap.* 19. & 20. Hieronymus Garcia *tom* 1 *polit. regul. pag.* 105. Balboa *in cap.* 3. *de interim. num.* 57. & 58. affirmant textum *in dict. cap. per tuas*, loqui & procedere in Epiſcopo electo tantùm, non confirmato, vel conſecrato, qui poteſt migrare in aliam Eccleſiam, cùm adhuc nec per confirmationem dicatur factũ ratum. Sed hæc ſolutio refellitur ex illis verbis, *Regimen reſignes*, in quibus ſupponitur, Epiſcopum iam habuiſſe regimen propriæ Eccleſiæ, quod obtinere non poterat ante confirmationem, *cap. noſti*, cum ibi adductis, *de elect.* Hac ergo omiſsâ interpretatione dicendum eſt, in eo textu Epiſcopum vt votum religionis adimpleret, potuiſſe Epiſcopatum deſerere, quia R. Pontifex in eo caſu conſultus illi facultatem conceſſit deſerendi propriam Eccleſiam, & Religionem ingrediendi: quare petitâ prædictâ facultate, rectè potuit Religionem ingredi.

Secundò aduerſatur textus *in cap. ſicut* 7. *q.* 1. in illis verbis: *Apoſtolica, vel regulari mutatione.* In quibus docetur, poſſe Epiſcopum tranſire de vna Eccleſia in aliam Apoſtolica mutatione, & etiam regulari; videlicet ſi profiteatur vitam regularem: igitur Epiſcopus propria authoritate Eccleſiam deſerere, & in aliam regularem ſe transferre poteſt. 9. INTELLIGITVR TEXTVS IN CAP. SICVT 7. Q. 1. Augetur illius difficultas; nam eius tempore prohibitum erat Epiſcopis Religionem ingredi, aut vitam monaſticam profiteri, *cap. hoc nequaquam* 7. *quæſt.* 11. plura adducunt Anton. Auguſt. *in epitome lib.* 9. *tit.* 3. Gibalinus *de clauſura diſquiſit.* 3. *cap.* 2. §. 4. igitur ob regularis vitæ mutationem non licet Epiſcopo Eccleſiam deſerere. Pro huius textus expoſitione dicendum eſt, in eo caſu licere Epiſcopo ob Regularem vitam Religionem ingredi, & Eccleſiam propriam deſerere, petitâ R. Pontificis licentiâ, non autem propriâ auctoritate: nec hoc textus negat, licèt expreſsè non affirmet, deſiderari licentiam R. Pontificis, cùm adeſt iuſta cauſa deſerendi propriam Eccleſiam. Temporibus enim Euariſti eius textus auctoris, non ita compertum erat, adſtante iuſtâ cauſâ deſiderari Pontificis licentiam, vt quamplures non exiſtimauerint ſufficere iuſtam cauſam, & eâ adſtante poſſe Epiſcopum propriâ auctoritate ſe transferre in aliam Eccleſiam: quare Pontifex dum iuſtas cauſas tranſlationis recenſuit, omiſit licentiam Pontificis, cùm adhuc non conſtaret concurrente iuſtâ cauſâ neceſſariam eſſe. Nec augmentum difficultatis obſtat, cui ſatisfaciendum eſt ea adductis pro expoſitione textus *in c. quoad tranſlationem* 10. *de renunc.* & adductis à Gibalino *vbi ſupra*.

10. EXPONITVR TEXTVS IN CAP. ILLVD 5 DE CLERICO EXCOM.

Tertio refragatur textus *in cap. illud* 5. *de clerico excomm.* vbi proponitur alia pars noſtri textus. & refertur Epiſcopum Hildeſemenſem, non petitâ à Pontifice ſe transferendi licentiâ, relictâ propriâ Eccleſiâ, in Herbipolenſem ſe tranſtuliſſe. Conſultus Innocentius III iuſſit Archiepiſcopo Magdeburgen. vt cùm hoc eſſet notorium, niſi intra 20. dies rediret in propriam Eccleſiam, eum excommunicationis mucrone feriret. Sed cùm eũ excommunicaſſet ille nihilominus diuina officia celebrauit: & cùm R. Pontificis conſpectui præſentaretur, Pontifex reſcripſit, quod licèt inculpabilis exiſtat,

quia

quia tamen in dubiis tutior pars eſt eligenda, gratiam faciebat abſolutionis, nullâ iniunctâ pœnitentiâ: ex quo textu apertè conſtat, Epiſcopum, de quo in noſtro textu, inculpabilem extitiſſe, & ſic eum R. Pontificem declaraſſe: igitur non rectè in præſenti aſſeritur, Hildeſemenſem Epiſcopum ob tranſitum de vna Eccleſia in aliam, vtraque priuandum eſſe; quod etiam innuitur *in cap. illud, de maiorit. & obed.* vbi in eadem ſpecie valde reprehenditur Hildeſemenſis Epiſcopus. Cui difficultati vt ſatisfaciamus, ſciendum eſt, *in dict. cap. illud, de Clerico excomm.* non agi de puniendo delicto in tranſlatione perpetrato, ſed de cenſura incurſa ex eo, quod poſt ſententiam excommunicationis in ipſum promolgatam Epiſcopus anſus fuerit celebrare diuina officia: ſed quia allegauit ſe iuſtâ ignorantiâ excuſari, quia putabat Epiſcopum Magdeburgenſem, eo quod tantùm eſſet iudex delegatus, non ordinarius, non poſſe in eum ſententiam excommunicationis proferre, niſi priùs editis litteris, iuxta textum *in cap. cùm in iure, de officio deleg.* ideo cùm hac ignorantiæ cauſa excuſaretur ab irregularitate, quæ contrahitur ex celebratione poſt excommunicationem incurſam, *cap. 1. cum vulgatis, de clerico excommunicato min.* inde ab Innocentio III. inculpabilis quoad eam cenſuram declaratur; non tamen ideò Epiſcopatum retinuit, immò potiùs tam vnâ, quàm aliâ Eccleſiâ priuatus fuit, vt conſtat ex præſenti textu, & *cap. ſequenti*; necnon ex epiſtola Innocentij ſuprà relata.

CAPVT IV.

[a] Idem *Bambergenſi Epiſcopo, & Magiſtro Præpoſitino, Scholaſtico Maguntino.*

LIcèt in tantùm Apoſtolicæ Sedis extendatur auctoritas, vt nihil præter eius auctoritatem in cunctis Eccleſiarum negotiis rationabiliter diſponatur, vtpote, quæ canones, quibus forma eccleſiaſticæ conſtitutionis exprimitur, vel edidit, vel ab aliis editos approbauit, ſuum receptione ac approbatione faciens, quod inuentione, vel editione videbatur forſitan alienum; quædam tamen ſibi quodammodo ſpecialiter, & ſingulariter reſeruauit, vt præter ſpecialem auctoritatem ipſius, nec iure agi debeant, nec attentari valeant cum effectu. In his ſpecialiter tranſlationes Epiſcoporum, non tam conſtitutio canonica, quàm diuina, eius tantùm poteſtati commiſit: vt ſicut legitimum matrimonij vinculum, quod inter virum & vxorem homo diſſoluere nequit, Domino dicente in Euangelio: Quod Deus coniunxit homo non ſeparet: ſic & ſpirituale fœdus coniugij, quod inter Epiſcopum eſt, & eius Eccleſiam, quod in electione initiatum, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatum, ſine illius auctoritate ſolui non poteſt, qui ſucceſſor eſt Petri, & Vicarius Ieſu-Chriſti. Hoc autem C. quondam Hildeſemenſ. Epiſcopus non attendens, licentiâ noſtrâ nec poſtulatâ, nec habitâ, contra canonicas ſanctiones, & in iniuriam Apoſtolicæ Sedis, cuius ſuper hoc fuerat & requirendus, & obtinendus aſſenſus, ad Herbipolen. Eccleſiam ab Hildeſemenſi, non auctoritate noſtrâ, ſed propriâ temeritate tranſiuit, & adminiſtrationi eius ſe ingerens, Herbipolen. ſe fecit Epiſcopum nominari. Nec illa felicis recordationis C. Papæ prædeceſſoris noſtri indulgentia, quam impetraſſe refertur, in hoc præſumptionem excuſat ipſius, ſed ambitionem accuſat, vtpote quæ ipſum reddidit de ambitione notabilem, non auctoritatem contulit ad aliam Epiſcopalem Eccleſiam tranſeundi: cùm ſit expreſſum in ea, quod ſi ad maiorem forſitan vocaretur dignitatem, eam ſibi liceret aſſumere, dum tamen ei nihil de ſtatutis canonicis obuiaret. Vnde licèt forſan aliquibus videatur, vt indulgentiæ occaſione illius ad dignitatem poſſit tranſire maiorem; ad parem tamen ipſi tranſire non licuit, cùm in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem faciliùs ſoleat diſpenſari. Præterea cùm poſtulatio, ſicut electio, examinari ſoleat diligenter, & tenor eiuſdem indulgentiæ non ſolùm videatur poſtulationis examinationem, ſed perſonæ etiam reſeruaſſe, ſubiungens, *Dummodo nihil appareat, quod tibi de canonicis obuiet inſtitutis*; antequam per eum poſtulatio examinata fuiſſet, cui fuerat facienda, nullâ debuerat ratione tranſire: & licèt tantæ præſumptionis exceſſus ad aures noſtras publicâ referente famâ veniſſet, diſtulimus tamen procedere contra ipſum, donec litteras eius recepimus, in quibus ſe nobis Herbipolenſem Epiſcopum appellabat. Vnde poſtmodùm præſumptionem ipſius debitâ volentes animaduerſione punire, quibuſdam Eccleſiarum Prælatis in Theutonia conſtitutis diſtrictè præcepimus, vt cùm factum huiuſmodi non poſſet in partibus ipſis non eſſe notorium,

niſi

niſi dictus C. infra viginti dies poſt ſuſceptionem litterarum noſtrarum ab Herbipolenſis Eccleſiæ adminiſtratione ceſſaret, eum excommunicatum auctoritate noſtra non differrent publicè nuntiare, & excommunicationem eius facerent pulſatis campanis, & candelis extinctis feſtiuis diebus, & Dominicis innouare. Quamvis in manifeſtis non ſit ordo iudiciarius requirendus, & ipſe videretur confeſſus de crimine, cùm in litteris ad nos directis, ſe præſumpſiſſet Herbipolen. Epiſcopum nominare: nos tamen ad euincendam omnem malitiam, in litteris noſtris commonitionem canonicam duximus præmittendam; & eum poſtmodùm etiam ad bonum obedientiæ reuocare volentes, ipſi non præmiſsâ ſalutatione mandauimus, vt omni excuſatione ceſſante, ſi apud nos vellet gratiam inuenire, mandatum Apoſtolicum adimpleret. Quia verò nec ſic ei vexatio præbuit intellectum, quin eo fortiùs in ſua pertinacia perduraret, quo amplius nos videbat de ſua correctione ſolicitos, cùm poſtquam alius de mandato noſtro fuit in Epiſcopum Hildeſemen. electus, & etiam confirmatus, ſe ipſe præſumpſerit Hildeſemen. Epiſcopum nominare, & electum ipſum, & Eccleſiam per ſuos fecerit multipliciter moleſtari, Apoſtolicæ Sedis iniuriam diſſimulare nolentes, ipſum in feſto Principis Apoſtolorum præſentibus nuntiis eius inter Miſſarum ſolemnia excommunicatum publicè nuntiauimus, mandantes ſententiam latam à nobis per Theutoniam publicari. Volentes igitur de facto ipſius per veſtras reddi litteras certiores, & vtrum ſeruauerit ſententiam noſtram, vtrum prorſus ab Eccleſia Herbipolenſi receſſerit, & in Hildeſemenſi nihil ſibi penitus vindicauerit, vtrum ſe humiliare curauerit, & an ſuum recognoſcat exceſſum, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus inquiratis ſuper præmiſſis omnibus diligentiùs veritatem; & quod inueneritis, per veſtras nobis litteras fideliter intimetis, vt in eum, ſi adhuc contumax fuerit, manus noſtras ampliùs aggrauemus, vel ſi miſericordia dignus extiterit, ſecundùm benignitatem Apoſtolicæ Sedis illam miſericordiam cum illo faciamus, per quam neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ minimè diſſoluatur. Volumus præterea nihilominus, & mandamus, vt Herbipolen. Canonicis ſub pœna excommunicationis ex parte noſtra diſtrictiùs iniungatis, totum tenorem præſentium litterarum in litteris veſtris, quas eis ſuper hoc à vobis dirigi volumus, exponentes, ne quid eorum ignorent, ne donec ipſe Epiſcopus abſolutionis gratiam meruerit obtinere, ipſi communicare, vel obedire præſumant: & vt ipſum Capitulum in eo puniatur in quo deliquit, ad alicuius electionem ſine noſtro ſpeciali mandato procedere non attentent. Quod ſi contrà præſumpſerint, huiuſmodi factum irritum decernimus, & inane. Super his autem omni gratiâ, & timore poſtpoſitis taliter procedatis, quod prudentiam & deuotionem veſtram debeamus meritò commendare, nec in eo incurratis offenſam, ex quo debetis gratiam promereri, cum veritas nobis nequeat occultari. Datum Lateran. VII. Calend. Februar.

NOTÆ.

1. a IDem.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 4. & in epiſtolis Innocentij editis Coloniæ, *fol.* 418. ex quo tegeſtro reſtituo litteram huius textus. In eo tantùm agitur de Epiſcopo Hildeſemenſi, de quo in textu antecedenti, ex cuius commentario facilè ſententia Innocentij in præſenti textu percipitur.

TITVLVS

TITVLVS VIII.

De authoritate & vſu Pallij.

CAPVT PRIMVM.

[a] Clemens.

CVm ſuper aliqua re, &c. *Et infrà.* Quæſiuiſti etiam, quomodo intelligatur, quod in [b] forma traditionis pallij continetur, videlicet: Tradimus tibi pallium, vt vtaris eo infrà Eccleſiam tuam. Quod ita intelligitur, infrà Eccleſiam tuam, id eſt quamlibet Eccleſiam prouinciæ tuæ. Si verò te ſacris indutum veſtibus Eccleſiam proceſſionaliter, vel alio modo exire contigerit, tunc pallio vti minimè debeas.

NOTÆ.

1. a *Clemens.*] Nec ex hac, nec ex ſecunda collectione conſtat, cui miſſa ſit hæc deciſio: varias enim ſcripſit epiſtolas Clemens III. quas in vetuſto codice MS. ſe legiſſe teſtatur Iacobus à S. Carolo *in Bibliotheca, in Clement. III.* De eo autem egi *in cap. ex parte, de reſcriptis.*

2. b *Forma traditionis.*] Quæ ita concipitur: *Ad honorem omnipotentis Dei, & B.M. ſemper Virginis, ac Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, necnon Eccleſiæ N tibi commiſſæ, tradimus tibi pallium, de corpore B. Petri ſumptum, in plenitudinem Pontificalis dignitatis, vt vtaris eo intra Eccleſiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in priuilegiis Eccleſiæ tuæ, conceſſis a R. Sede.* Refert Vicecomes *tom.4. de ritibus Miſſæ, lib. 4. cap. 9.* aliam ſimilem ex Baronio refert Landmeter. *lib. 2. de veteri Clerico, cap. 97.* aliam etiam adducit Goldaſtus *de rebus Boœmiæ, in appendice cap. 1.*

COMMENTARIVM.

3. **Concluſio probatur.** EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Archiepiſcopi intra Eccleſias ſuarum prouinciarum pallio vti poſſunt, non extra.* Probant textus *in cap. pallium 6. cap. contra 8. 100. diſt. cap. ad honorem, cap. ex tuarum, cap. cùm ſis, hoc tit. cap. ſuffraganeis 11. cap. bonæ 23.* in integra, *cap. quod ſicut 28. §. ſuper, de elect. cap. 1. de tranſlat. Epiſc. cap. antiqua, de priuil.* Gregorius I. *lib. 4. epiſt. 54. ad Marian. Epiſcopum Rauenn.* ibi: *Apoſtolica Sedis beneuolentia, & antiquæ conſuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ, quam in Rauenn. Eccleſiæ gubernationis ſuſcepiſſe conſtat officium, pallij vſum prouidimus concedendum: quo non aliter te vti memineris, niſi in propria tuæ ciuitatis Eccleſia, procedens à ſalutatorio ad ſacra Miſſarum ſolemnia celebranda: peractis verò Miſſis, idem in ſalutatorio rurſus curabis deponere.* Idem *lib. 7. epiſt. 31.* ibi: *Itaque pallium ad ſacra Miſſarum ſolemnia vtendum ex more tranſmiſimus.* Et *epiſt. 114. Secundùm poſtulationis tuæ deſiderium pallij te vſu, quod intra Eccleſiam tuam habere debeas, ad ſacra tantùm Miſſarum ſolemnia celebranda, Deo auctore prouidimus honorandum.* Vrbanus II. *in epiſt. ad Berengarium,* ibi: *Pallio itaque in Miſſarum ſolemniis intra Eccleſiam ſolummodo vti debetis.* Idem *in epiſt. ad Æliam,* ibi: *Præterea fraternitati tuæ pallij vſum ex more concedimus, vt eo inter Miſſarum ſolemnia dumtaxat vtaris.* Synodus Conſtantinop. 4. Generalis, *cap. 27.* ibi: *Pallio Epiſcopi ne vltra ſtatuta loca, & tempora vtantur, ne ſignum ſit ſuperbiæ & arrogantiæ.* Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti, & de iure eccleſ. lib. 1. cap. 7. & de poteſt. Epiſcopi, tit. 4. num. 40.* quibus addendi ſunt Acuña, & Ioannes Dartis *in d. 100. diſt.* Sanchez *lib. 7. conſil. cap. 1. dubio 16.* Vghellus *in method. iuris canon. pag. 334.* Fragoſo *de regim. Chriſt. Reipub. tom. 2. lib. 2. diſp. 17. §. 2.* Cæſar *de eccleſ. hierarch. 1. p. diſp. 3. §. 2.* Azor *2. p. moral. lib. 5. cap. 34.* Lotherius *lib. 1. de re benef. cap. 22.* Vicecomes *volum. 4. de ritib. Miſſæ, lib. 4. cap. 26.* Sauſay *de myſticis Galliæ ſcriptorib. cap. 9. de pallio,* Laundmeter. *lib. 2. de veteri clerico, cap. 97.* Iuretus *in notis in Ivon. epiſt. 250.* Pancirola *lib. 1. variar. cap. 20.* Germonius *lib. 3. cap. 7.* Solorzanus *tom 2. lib. 3. cap. 7. & 54.* Bulengerus *lib. 1. opuſc. cap. 10.* Carrier. *tom. 2. Digeſt. fidei, tit. de pallio,* Opingus *de iure inſignium, cap. 2. ſect. 3. §. 4. num. 5.* & alij infrà referendi, Franc. Florens & Acoſta *ad hunc tit.*

4. **Ratio dubitandi.** Hæc aſſertio ita illuſtrata difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam licèt Archiepiſcopi non poſſint extra ſuam prouinciam iuriſdictionem exercere, tamen pallium, quod eſt inſigne ſuæ dignitatis, vbique deferre valent, vt probatur *ex l. 1. ff. de officio Proconſulis,* in illis verbis: *Proconſul vbique quidem proconſularia inſignia habet, poteſtatem non exercet, niſi in ea prouincia, quæ ei decreta eſt.* Ex quo textu deducitur, Proconſulem poſſe inſignia ſuæ dignitatis, etiam extra prouinciam deferre, licèt nullam iuriſdictionem exercere valeat: igitur ſimiliter & Archiepiſcopus pallium deferre poteſt. Augetur hæc difficultas ex eo, nam ſi ideò Archiepiſcopus non poteſt deferre pallium extra ſuam prouinciam, quia eius delatio denotat actum iuriſdictionalem; ob eandem rationem nec intra prouinciam in Eccleſiis ſuffraganeorum deferre poſſet, cùm in eis nec clericos ordinare, nec iuriſdictionem exercere illi permittatur, *cap. conqueſtus, §. ſi Epiſcopus, cap. per ſingulas, & per totam 9. q. 3.* igitur ſi intra prouinciam in Eccleſiis ſuffraganeorum deferre valet, etiã extra prouinciam deferre poterit.

Hæc

5. PALLII VARIÆ ACCEPTIONES. Hac dubitandi ratione non obſtante, vera eſt ſuprà tradita aſſertio, ad cuius expoſitionem, & rubricæ explicationem, ſciendum eſt, Pallium ita dictum eſſe, vel à pellibus, propterea quod ſuper indumenta pellicea veteres illud induebant, teſte Iſidoro *lib. 10. originum, cap. 14.* vel à verbo Græco *πάλλομαι*, quod eſt *vibror, agitor*: nam circa collum ſuper humeros vibratur, agitatur, ſeu circumuoluitur: cui etymologiæ ſuffragatur Tertullianus, qui *lib. de pallio*, pallium Græcam vocem eſſe affirmat, atque à Græcis ad Latinos tranſlatam fuiſſe, ibi: *Pallium, etſi græcum magis, ſed linguâ iam penes Latium eſt, cum voce veſtis intrauit*: vbi notant Pamelius, Zerda, & Ambianas. Alij etiam pallij verbum à *Palam*, deducunt, eo quod exterior veſtis ſit, & palam geſtetur. Ita ex Varrone, & aliis docet Sofranis *in Dauidem, de re veſtiaria cap. 3.* Ex his variis acceptionibus pallij diuiſio facilè notari poteſt. Primò enim aut largè, aut ſtrictè ſumitur: largè quidquid ad operiendum aſſumitur, pallium dicitur; vnde coopertoria, menſalia, ſtratoria, pallij nomine continentur: vnde Ouidius lectuli opertoria, pallia dixit *lib. 2. eleg.*

Eſſe quid hoc dicam, quòd tam mihi dura videntur
Strata, nec in lecto pallia noſtra ſedent.

In ſacris etiam litteris ita accipitur. Ruth *cap. 3. verſu 4.* ibi: *Quando ierit ad dormiendum, nota locum in quo dormiat, veniesque, & diſcooperies pallium.* Apud Eſaiam *cap. 28. verſu 20.* ibi: *Coangustatum eſt ſtratum, ita vt alter decidat, & pallium breue vtrumque operire non poteſt.* In iure etiam noſtro coopertorium altaris palla, ſeu pallium dicitur, *cap. præſens 20. quæſt. 3. cap. 2. de conſuet.* Strictè verò pallium ſumptum dupliciter adhuc accipitur, impropriè, & propriè: impropriè accipitur pro omni veſte, non ad hominem induendum, ſed ad amiciendum comparata; in quo ſenſu pallij vox complectitur omnes veſtes exteriores, quæ tunicis iniectæ, ſeu ſuperinductæ, alienis aſpectibus primæ ſe offerunt. Iſidorus *lib. 19. etymolog. cap. 24. & 25.* quo in ſenſu accipitur apud Matthæum, *verſu 40.* ibi: *Si quis à te vult auferre tunicam, dimitte ei pallium.* Expoſuit Sofranis *dict. tract. de re veſtiaria, cap. 2.* propriè verò ſumptum pallium certam ſpeciem veſtis exterioris tantùm complectitur, quæ longè, lateque diffuſa, aliis veſtimentis ſuperindui ſolet; & pallium hoc modo acceptum, duplex eſt: commune, & ſacrum. Commune, veſtis erat quotidiana diuerſarum gentium, præſertim Græcorum; ſicut enim Romani togâ vtebantur, ita Græcorum proprium erat pallium; inde Græci palliati dicebantur. Suetonius *in Auguſto*, ibi: *Inter varia munuſcula, togas inſuper, & pallia diſtribuit, lege propoſitâ, vt Romani Græco; Græci Romano habitu vterentur.* Tertullianus *de pallio*, ibi: *Vt hoc pallium, etſi Græcum magis, ſed linguâ iam penes Latium eſt.* Erat etiam pallium inſigne Philoſophorum, vt ex Apuleio, & Capitolino probat Sauatus *ad Sidonium lib. 4. epiſt. 11.* De forma huius pallij communis latè agunt Sofranis *vbi ſuprà*, Lazarus Veif. *de re veſtiaria*: & de forma pallij clericalis Sauſay *in Panopl. cleric. lib. 5. cap. 6.* Sacrum pallium non omnibus commune, variè etiam accipitur: aliquando pro ſuperiori veſte Epiſcopi, quæ vulgò mozetta dicitur, vt ex Venantio, & aliis probat Vicecomes *dict. lib. 4. cap. 2.* plerumque etiam pro ſtola à Diaconis deferri ſolita: Vualfridus Strabo *de vaſis & veſtibus, cap. 24.* ibi: *Syluester ordinauit, vt Diaconi dalmaticis in Eccleſia vterentur, & pallio linoſtino eorum læua tegeretur.* Frequentiùs pro habitu monachi, D. Hieronymus in oratione ad Saluianum, ibi: *Sicut è contrario aliis non prodeſt vile palliolum.* Caſſianus *de habitu monach.* ibi: *Auguſto palliolo, tam amictus humilitatem, quàm vilitatem pretij, compendiumque ſectantes, colla pariter, atque humeros tegunt.* Saluianus *lib. 4. de eccleſ.* ibi: *Licèt religionem veſtibus ſimules, licèt fidem cingulo adſeras, licèt ſanctitatem pallio mentiaris.* Notat Sauatus *ad Sidonium lib. 4. epiſt. 9. verbo Sub pallio.* Et pallium fuiſſe olim propriam veſtem Chriſtianorum, probat Baronius *anno 57. num. 94* & *anno 197. ex num. 7.*

6. EXPONITVR CAP. SI QVIS VIRORVM, 30. DIST. Ex his venit intelligendus textus *in cap. ſi quis virorum, 30. diſt.* in illis verbis: *Si quis virorum putauerit ſancto propoſito (id eſt continentiæ) conuenire, vt pallio vtatur, tanquam ex eo iuſtitiam habiturus, & reprehendat, vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veſte communi, quæ in vſu eſt, anathema ſit.* In cuius expoſitione varia adduxerunt Turrifcremata, & Acuña *ibi*: quibus omiſſis verus illius textûs ſenſus ex ſuprà dictis prouenit; cùm enim monachi Euſtathiani pallio, id eſt proprio habitu monachorum vterentur, eo quaſi ſanctitatis notâ gloriantes, & ſuperbientes, cæteros etiam eccleſiaſticos aſpernabantur, eo quod birris, aut alio communi vtebantur habitu: quare Patres Concilij Gangrenſis decreuerunt, eos anathematis mucrone eſſe feriendos, ex eo quod contemnerent alias eccleſiaſticas perſonas, non pallio, ſed birris vtentes. Ita illum textum acceperunt Zonaras *ibi*, & Seuerinus Binius, Gazeus ad Caſſianum *lib. 1. cap. 7.* Baronius *tom. 2. anno 261.* Sed adhuc ſupereſt examinare, quid per birros intelligant Patres in eo canone, dum docent, contemnendos non eſſe birris vtentes. Et ſciendum eſt, quod licèt birrus aliquando accipiatur pro pileo, aut tegumento capitis, vt probat Pancirola *lib. 1. cap. 81.* propriè tamen ſignificat veſtem, tam apud eccleſiaſticas, quàm alias perſonas vſitatam; de ſeruis enim ſtatuitur *in l. 1. C. Theodoſiani de habitu quo vti oportet*, in hunc modum: *Seruos omnium, quos tamen conſtat ſolicitudine militiæ non teneri, aut birris vti permittimus, aut cucullis.* Et Epiſcopis in vſu fuiſſe birros, conſtat ex actis D. Cypriani Martyris, vbi legitur, cùm ipſe decollandus eſſet, primùm exuiſſe ſe birro. Refert Baronius *dict. anno 261.* ex ſermone 40 D. Auguſtini, vbi clericorum diſciplinam proponens, ait: *Nemo det birrum, vel tunicam lineam, vel aliquid, niſi in commune de communi accipiat.* Gregorius Turon. *lib. 2. hiſtoriæ, cap. 1.* vbi de Turonenſi Epiſcopo ait: *Ille autem ad ſatiſfaciendum adhuc populo primas ardentes in birrum ſuum poſuit.* Palladius de S. Athanaſio *in epiſt. Lauſiaca, cap. 51.* Vnde exiſtimo, birrum eſſe veſtem illam, quam nos appellamus mozettam, quæ cum ipſo pallio habet ſimul contextum birretum ad tegendum caput; licèt hodie ob eius breuitatem tegendo capiti non deſeruiat. Plura de his birris, tam

tam pretioſis, quàm vilibus, Bulengeros *lib.* 1. *opuſc. cap.* 9. Lælius Biſciola *lib.* 2. *horarum ſucceſſiuarum, cap.* 16. *n.* 8. Gabriel Pennotus *lib.* 1. *biſtor. canonic. regul. cap.* 22. Theophilus Raynaud. *in opuſc. de pileo, cap.* 13. Acuña *in princip.* 100. *diſt.* Cuiacius *ad titul. Cod. de veſtibus oloberis & olobericis*, & *ad tit. C. quæ res venire*, Marquez *in origine eremitarum, cap.* 7. §. 8. Meurſius *in gloſſario, verbo Birretum*, & nos *in cap. penult. de vita & honeſt. clericor.*

7. DE ORIGINE PALLII ARCHIEPISC.

Omiſſis aliis pallij acceptionibus, vt ad noſtrum perueniamus, quod proprium eſt Archiepiſcoporum, vt eius originem repetamus, ſciendum eſt, quod ſicut olim apud Hebræos in ſacerdotio Iudaico tantùm ſummus ſacerdos deferebat laminam in fronte, ita tantùm ſummus Pontifex primis Eccleſiæ temporibus pallium deferebat, & ab ea lamina pallium hoc originem traxiſſe, teſtantur Albinus Flaccus *de diuinis officiis, cap. Quid ſignificent veſtimenta*, ibi: *Pallium Archiepiſcoporum ſuper omnia indumenta eſt, vt lamina in fronte ſolius Pontificis.* Rupertus *lib.* 1. *de diuinis officiis, cap.* 27. *Eſt tamen octauum Archiepiſcopis indumentum pro aurea lamina, quod dicitur pallium, ab Apoſtolica Sede datum.* Apud Ægyptios etiam legimus, ſacerdotes honoratiores pallium detuliſſe in ſignum ſuperioris poteſtatis, vt probat Baptiſta Pius *in annotationib. poſterioribus, cap.* 96. extat *tit.* 1. *theſauri critici, pag.* 449. igitur ſiue originem pallij repetamus à lamina ſummi Pontificis, ſiue à rationali, vt voluit Alcuinus *lib. de diuin. officiis*, ibi: *Pro rationali nunc Summi Pontifices, quos Archiepiſcopos dicimus, pallio vtuntur*; conſtat primis Eccleſiæ temporibus tantùm R. Pontificem illud geſtaſſe, Polydor. Virgil. *lib.* 4. *de inuent. rerum, cap.* 22. cœpit autem aliis Archiepiſcopis eius vſus concedi, licèt circa Pontificem, qui illud conceſſiſſet, apud ſcriptores non liqueat. Aliqui D. Petrum Treuerenſi Epiſcopo illud conceſſiſſe referunt: ita Rupertus *dict. lib.* 1. *cap.* 27. ibi: *Treuerenſi autem Eccleſiæ Maternus a B. Petro Apoſtolo miſſus, hereditatem pallij ſuis ſucceſſoribus dereliquit.* S. Maximus *in homilia de veſte ſacerdotali*, Linum huius conceſſionis authorem laudat, ibi: *In lege gratiæ antiquum eſſe illud noſtrum Ephod, id eſt pallium, quod noſtri Patriarchæ arbitrantur à Lino, poſt B. Petrum, ſecundo Pontifice Romano inſtitutum, & in ſingulare poteſtatis priuilegium noſtris plenis Præſulibus datum.* Conſentit Euſebius Cæſareenſis *in ſermone de Epiphan.* Alij exiſtimant Marcum Syluestri ſucceſſorem vſum pallij primùm Epiſcopo Hoſtienſi conceſſiſſe: ita docuerunt Seuerinus Binius *in notis ad vitam Pontificis Marci, tom.* 1. *Concil. pag.* 472. Platina *in vita ipſius Marci*, Vicecomes *dict. lib.* 4. *cap.* 12. quod etiam probatur ex Anaſtaſio Bibliothecario *in vita ipſius Marci*, & ex Damaſo *in eum*; quorum ſententiæ potiùs diuerſæ, quàm contrariæ ſunt: nam primis illis Eccleſiæ ſæculis non aliqua lege vniuerſali pallij vſus conceſſus fuit omnibus Archiepiſcopis; ſed ſpeciali priuilegio aliqui ſummi Pontifices illud conceſſerunt huic, vel illi Epiſcopo, vel Archiepiſcopo: vnde optimè conuenit, D. Petrum primùm Treuerenſi Epiſcopo illud conceſſiſſe, Marcum Hoſtienſi, Linum aliis Præſulibus, iuxta ſuprà tradita, etſi aliunde huius pallij originem repetat Petrus Marcha *lib.* 6. *concord. Sacerdot. & Imperij, cap.* 6. *per totum*, qui capite ſequenti rectè probat, ante tempora Zachariæ pallium nemini Antiſtitum Galliæ conceſſum fuiſſe præter Arelatenſi, qui vicarius erat Sedis Apoſtolicæ; quod ſuadetur ex epiſtola 1. Vigilij Papæ ad Auxanium, ibi: *Et quia digna credimus ratione compleri, vt agenti vices noſtras pallij non deſit ornatus.* Pelagius I. in epiſtola ad Sapaudum Epiſcopum Arelatenſem ſcripta anno 557. quo eum inſtituit Vicarium: *Pariter etiam pallium dirigentes, vt in tanti loci faſtigio conſtitutus, præclaro quoque habitu decoreris.*

8. DE PERSONIS A QVIBVS PALLIVM CONCEDITVR.

Circa perſonas, quæ poſſunt pallium concedere, ſciendum eſt, tantùm R. Pontificem poſſe & potuiſſe omni æuo pallium concedere inferioribus Præſulibus, vt probat diſertè Gregorius I. *dict. lib.* 1. *epiſt.* 54. *Apoſtolicæ Sedis beneuolentia, & antiquæ conſuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ, quam in Rauennati Eccleſiæ gubernationis officium ſuſcepiſſe conſtat, pallij vſum prouidimus concedendum.* Ex cuius Pontificis variis teſtimoniis, & Conciliorum decretis id probat Ioſephus Vicecomes *dict. lib.* 4. *cap.* 14. *per totum*; qui *cap. ſequenti*, ſatisfacit cuidam impoſturæ Hieronymi Rubei, aſſerentis Epiſcopum Rauennat. pallium accipere ab Imperatore, ex quodam reſcripto Imperatoris Theodoſij, quod ſuppoſititium eſſe, poſt Baronium agnouit Petrus Marcha *dict. cap.* 6. *num.* 11. etſi in ea adhuc maneat ſententia, Imperatores videlicet olim Patriarchis, & Archiepiſcopis pallium conceſſiſſe. Dixi ſignanter, *iure ordinario*; quia ex commiſſione, & delegatione Pontificis alij etiam pallium tribuere valent: vnde Patriarchis Alexandrino, Conſtantinopolitano, Antiocheno, & Hieroſolymitano datam eſſe facultatem tribuendi pallium ſuis ſuffraganeis, conſtat *ex cap. antiqua, de priuileg.* & vſum ipſius facultatis expreſsè demonſtrat Synodus 8. Conſtantinop. ſub Adriano II. celebrata anno 970. in qua ſtatutum eſt, debere Metropolitanos confirmationem à Patriarcha ſuo recipere, ſiue per manus impoſitionem, ſiue per conceſſionem pallij, ibi: *Ita vt earum* (id eſt Sedium Patriarchalium) *Præſules, vniuerſorum Metropolitanorum, qui ab ipſis promouentur, ſiue per pallij dationem Epiſcopalis dignitatis firmitatem accipiunt*, &c. Eandem facultatem Honorium III. conceſſiſſe Archiepiſcopis Cantuarienſi, & Eboracenſi, probatur ex quadam epiſtola ipſius Pontificis ad Eduinum Anglorum Regem miſſa, vbi de his Præſulibus agens, ait: *Duo pallia vtriſque Metropolitanis, id eſt Honorio, & Paulino direximus, vt dum quis eorum de hoc ſæculo ad auctorem fuerit accerſitus, in loco ipſius alterum Epiſcopum ex hac noſtra authoritate debeat ſubrogare.* Et Legatis ſuis R. Pontificem conſueuiſſe pallia mittere, vt Archiepiſcopis præſtarent, patet *ex cap. ſignificaſti* 4. *de elect. cap. etſi quæſtiones* 18. *de ſimonia*, & probat Vicecomes *d. lib.* 4. *cap.* 18.

9. QVIBVS CONCEDATVR PALLIVM.

Circa perſonas, quibus conceditur pallij vſus, primis Eccleſiæ, immò & ſequentibus ſæculis non erat ius certum, quia non tam ratione perſonarum, quàm ob locorum, atque prouinciarum amplitudinem, & dignitatem pallium concedebatur, vt docet Cironius *lib.* 1. *obſeru. cap.* 10. vnde legimus, in aliquibus regnis, vnum, aut nullum

Præſulem

Præſulem pallium obtinere. In tota Africa ſolus Archiepiſcopus Carthaginenſis poteſtatem deferendi pallium obtinebat. Leo Pontifex IX. *epiſt. 4. ad Petrum & Ioannem Epiſcopos Africæ*, ibi: *Cæterum autem, ſicut & alij Epiſcopi Africani, conſilio Carthag. Archiepiſcopi ages, qui ſolus in Africa pallium ab Apoſtolica Sede habere ſolet.* Idem de alijs Archiepiſcopis probat Vicecomes *d. lib. 4. cap. 13.* econtrà verò pluribus Epiſcopis, etſi Metropolitani non eſſent, pallium conceſſum legimus; Gregorius enim I. Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi pallium conceſſit, vt ex ipſo Gregorio *lib. 7. epiſt. 112.* conſtat, & probant Vicecomes *vbi ſupra, cap. 13.* Franc. Florens *ad hunc tit.* Chriſt. Lupus *in can. 27. Synod. 8.* I. Dartis *in cap. 5. 100. diſt.* Marcos Epiſcopo Hoſtienſi ſimiliter conceſſit, vt ſuprà retuli. Agapetus II. Brunoni Colonienſi Epiſcopo, vt in actis eius apud Surium refertur, ibi: *Quo & eodem pallio præter conſuetudinem Sacerdos Domini, quotiens vellet, indui permiſſus.* Probat Boſquetus *ad Innocent. III. lib. 1. epiſt. 47.* Gregorius Arelatenſi Epiſcopo, *cap. in Galliarum 25. q. 2.* Paſchalis Pontifex B. Othoni Epiſcopo Bambergenſi, vt in eius vita legitur: *Venerabilis frater Otho, Bambergenſis Epiſcope, dilectioni tuæ pallium ad ſacra Miſſarum ſolemnia celebranda concedimus.* Idem de Papienſi, & Lucenſi Epiſcopis referunt Dartis *vbi ſupra*, Acuña *in cap. quoniam t. 100. diſt.* de Maſſilienſi Epiſcopo D. Rochus Pirro *tom. 1. Siciliæ, pag. 289.* Poſteà tamen tantùm Archiepiſcopis ius deferendi pallium conceſſum fuit, ob ſublimem eorum dignitatem, & vt ſic ab Epiſcopis habitu diſtinguantur. Hinc pallium vt veſtis propria Archiepiſcoporum ennumeratur ab Innocentio III. *lib. 1. de myſterijs Miſſæ, cap. 10.* vbi recenſet indumenta propria Archiepiſcoporum, & communia alijs; & aſſerit: *Pallium autem, & Metropolitanorum, & Primatum, & Patriarcharum eſt proprium.* Franc. Florens *ad hunc tit.*

10. *De forma pallij.* Succedit alia non incommoda inſpectio circa materiam, & formam pallij, videlicet ex qua materia ſit conficiendum, quamque formam debeat obtinere, & quæ tam in eius petitione, quàm conceſſione obſeruari ſoleant? Et circa materiam ſciendum eſt, debere pallium non ex lino, ſed ex lana candida confici, vt referunt & rationem tradunt Clemens II. *in epiſtol. ad Ioannem Salern. Epiſcopum*, vbi cùm illi pallium traderet, ita alloquutus fuit: *In quo quia de vellere ouis eſt, intellige te ouium Paſtorem.* Innocentius III. *lib. 1. de myſterijs, cap. 63.* ibi: *Sit enim pallium de candida lana contextum.* Expreſſiùs Iſidorus Peluſiota *epiſt. 136.* vbi ſic ait: *Id autem amiculum, quod Sacerdos humeris geſtat, atque ex lana, non ex lino, contextum eſt, ouis illius, quam Dominus aberrantem quæſiuit, inuentamque humeris ſuis ſuſtulit, pellem deſignat.* Lana autem ad texturam pallij ſumitur ex vellere duorum agnorum, qui annuatim à Religioſis S. Agnetis in feſto, & eius altari offeruntur, quos Canonici S. Ioannis Lateran. nutriendos recipiunt vſque ad tonſionem, & tunc tradunt Subdiaconis Pontificis, & ex eorum velleribus, admixtâ aliâ etiam lanâ candidâ, texitur Faſcia quatuor digitorum, habens deſuper circulum humeros conſtringentem, & duas lineas ab vtraque parte, videlicet antè, & retrò pendentes. Habet etiam quatuor purpureas cruces antè, & retrò, à dextris, & ſiniſtris: & à dextris infiguntur etiam tres acus aureæ lapidem pretioſum habentes, in capite ſcilicet, ante pectus, & ſuprà ſiniſtrum humerum, & poſt tergum; olim etiam in eo ponebatur paſtor portans humeris ouem. Baronius *anno 216. num. 15.* Quæ omnia moralibus ſunt plena myſterijs, quorum explicationem tradunt Germanus *in hiſtor. Eccleſiæ*, Beda *de tabern. lib. 3. cap. 4.* Iſidorus Peluſiota *lib. 1. epiſtol. 136.* Innocentius III. *lib. 10. de myſterijs, cap. 10.* & ex eis Baronius *anno 337.* Bulengerus *dict. cap. 9.* Pancirola *S. variar. cap. 120.* Catricr. *dict. tractat. de pallio.* Sic elaborata, & contexta à dictis Religioſis pallia Subdiaconi Pontificis tradunt Canonicis S. Petri, & poſtquam ea benedixerunt, ſuprà corpus S. Petri in vigilia alicuius ſolemnitatis reponunt, ipſaque reddunt Subdiaconis in honeſto loco cuſtodienda, donec ad inſtantiam alicuius Metropolitani tradi debeant; & ideò dicitur pallium tradi ex corpore B. Petri, *cap. ſignificaſti 4. de electione.* Vrbanus II. *in epiſt. ad Bernardum Archiepiſcop. Toletan.* ibi: *Pallium tibi, frater venerabilis Bernarde, ex Apoſtolorum P. & P. benedictione tradimus.* Paſchalis II. *in epiſt. ad Archiepiſcopum Pictauen.* relata à Baronio *anno 1002.* ibi: *Cùm igitur à Sede Apoſtolica veſtræ inſignia dignitatis exigitis, quæ à B. Petri tantùm corpore aſſumuntur.* Probat Vicecomes *dict. lib. 4. cap. 8. & 9.* Aliam etiam rationem adiunxit Theophilus Raynaud. *tom. 10. in corona aurea, verſ. 10.* videlicet vt agnoſcatur, plenitudinem poteſtatis, quæ per pallij traditionem confertur, à Pontifice, tanquam à ſupremo Hierarcha, & radice omnis iuriſdictionis prouenire. Sequitur forma, tam petentis, quàm concedentis pallij. Archiepiſcopus igitur poſt ſuam confirmationem, & conſecrationem debet intra tres menſes à die conſecrationis enumerandos, enixè pallium petere à R. Pontifice, aliàs ſi negligens fuerit in eius petitione, ab Archiepiſcopatu arcetur, *cap. quoniam, 100. diſt.* vbi Acuña, & Dartis, Sanchez *lib. 7. conſil. cap. 7. dubio 16.* Gabalinus *de cenſuris pag. 453. & 455.* non enim conceditur pallium, niſi enixè petenti. Gregorius Magnus *lib. 7. epiſt. 5.* ibi: *Vt honor pallij, niſi exigentibus cauſarum meritis, & fortiter poſtulanti dari non debeat:* idem *lib. 5. epiſt. 55. Quod verò in eis literis antiquum morem, vſum pallij, ac vices Sedis Apoſtolicæ poſtulaſti.* Et licet moris fuiſſet priſcis Eccleſiæ temporibus tantùm præſentibus pallium concedi, vt latè probat Hallierius *de ſacris elect. pag. 237.* hodie tamen per ſcripturam peti ſolet, vt refert Vicecomes *vbi ſuprà, cap. 17.* Omittendum etiam non eſt, Archiepiſcopos pallium petentes, debere prius fidei profeſſionem facere, & obedientiam R. Eccleſiæ promittere, *cap. opitandum, 100. diſt. cap. ſignificaſti 4. de electione*, vbi latè dixi: & hæc de petitionis forma ab Archiepiſcopis ſeruanda ſufficiant. Succedit traditio, id eſt modus ſeruandi ex parte concedentis pallium. Et in primis R. Pontifex ante traditionem, & poſt preces Deo fundit, quas ex ordine Romano refert Menardus *in notis ad Sacrament. D. Gregorij, pag. 314.* Se cum inuocatione ſanctiſſimæ Triados illud tradit. Clemens II. *epiſt. ad Ioannem Saler.* ibi: *Vnde in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Archi-*

epiſcopali pallio noſtrâ Apoſtolicâ manu dilectionem veſtram inſignimus, quo vtaris toties in anno, quotiens prædeceſſores tuos eo vſos fuiſſe conſtat. Alias traditionis formas retulimus ſuprà, *num* 4.

11. TRADITVR RATIO DECIDENDI. His præmiſſis circa originem, materiam, & formam pallij, necnon circa perſonas quibus, & à quibus concedatur, apparet vera decidendi ratio ad noſtrum textum: nam cùm forma cuiuſcumque conceſſionis diligenter ſit ſeruanda, *cap. dilecti* 22. *de reſcrip.* nec ab ea in aliqua parte recedere liceat; atque in ipſa forma traditionis Pallij expreſsè caueatur, vt intra Eccleſiam tantùm Archiepiſcopi eo vtantur; inde extra eam, ne formam exceſſiſſe videantur, eo vti non poſſunt: intra Eccleſiam autem accipimus intra quamlibet Baſilicam ſuæ prouinciæ, quæ ſua Eccleſia latè dici poteſt. Accedit, nam cùm pallium concedatur, vt eo inſignitus Archiepiſcopus Miſſarum ſolennia celebret, *cap. cùm ſit* 6. *hoc tit.* vbi dicemus, & Miſſarum ſolennia intra Eccleſias tantùm celebrari poſſint, *cap. vnicuique* 33. *de conſecrat. diſt.* 1. *cap. final. de priuileg. in* 6. meritò deciditur, intra Eccleſiam Archiepiſcopum, non extra eo vti poſſe: & quia in qualibet Eccleſia ſuæ prouinciæ Archiepiſcopus Miſſam celebrare valet, quia talis celebratio non ſpectat ad actus iuriſdictionis, ideò in qualibet Eccleſia ſuæ diœceſis pallio vti poteſt.

12. DISSOLVITVR RATIO DVBITANDI. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, ex exemplo Proconſulis, qui licèt iuriſdictionem extra prouinciam exercere non valeat, inſignia tamen ſuæ dignitatis vbique deferre valet. Nam diſcrimen inter Archiepiſcopum, & Proconſulem apertum datur, ſiquidem Archiepiſcopus extra prouinciam inſignia deferre non valet. Diſcriminis ratio vera, & ſubtilis ex eo prouenit; nam inſignia Pronconſulis, indicia ſunt poteſtatis, & imperij, non verò exercitij iuriſdictionis, ſeu imperij, *l. Proconſul* 4. *ff. de officio Proconſul.* Antonius Faber *in d. l.* 4. *ff. de officio Proconſulis*: pallium autem Archiepiſcopi eſt indicium exercitij iuriſdictionis; non enim traditur Archiepiſcopis, vt ſit indicium exercitij iuriſdictionis, nec per illud traditur aliqua iuriſdictio, ſed tantùm executio officij committitur, vt videlicet liceat Archiepiſcopo exercere poteſtatem, quam iam habebat: vnde Archiepiſcopus extra prouinciam pallium deferre non poteſt; Proconſul verò inſignia ſuæ dignitatis deferre valet. Ex qua ratione etiam diluitur augmentum rationis dubitandi; nam licèt pallium, quia indicat exercitium iuriſdictionis, non poſſit in aliena prouincia deferri; intra ſuam tamen etiam in Eccleſiis ſuffraganeorum illud deferre valet, quia cùm eo vtatur ad Miſſarum ſolennia, & per conſequens ad iuriſdictionem voluntariam, non verò contentioſam, ideo & pallium, & crucem erectam per totam ſuam prouinciam Archiepiſcopus deferre poteſt.

13. EXPONITVR CAP. PENVLT. HOC TIT. Superiori aſſertioni primò aduerſatur textus *in cap. penult. hoc tit.* vbi decidi videtur, Archiepiſcopum vbicumque poſſe deferre pallium in Miſſarum ſolennitatibus: igitur non ſolùm intra prouinciam, verùm vbicumque Archiepiſcopi Miſſam celebrant, poſſunt vti pallio. Agnouit difficultatem Gloſſa *ibi, verbo Vbicumque*, quæ textum illum accipit, & reſtringit ad Eccleſias propriæ diœceſis; quaſi affirmet Pontifex, intra prouinciam ſuam, vbicumque ſit Archiepiſcopus, poſſe vti pallio. Gloſſam ſequuntur Iulius Pacius *centur.* 10. *q.* 82. Barboſa *lib.* 1. *de iure eccleſ. cap.* 7. *num.* 10. & *de poteſt. Epiſcopi, p.* 1. *tit.* 4. *num.* 40. Eadem ſolutione intelligendus eſt canon 4. Concilij Matiſcon. 1. in illis verbis: *Archiepiſcopus ſine pallio Miſſas dicere non præſumat.* Generalis enim illa deciſio ex ſuprà traditis eſt interpretanda, videlicet dum Miſſarum ſolennia celebrat in Eccleſiis propriæ prouinciæ, non verò extra, & in his diebus, in quibus iuxta formam conceſſionis, & conſuetudinem ſuæ Eccleſiæ eo vti valet; non verò in aliis diebus, in quibus ſine pallio debet Miſſæ ſacrificium celebrare. Eum canonem à R. Eccleſia receptum eſſe teſtatur Antonius Auguſtin. *in epitome lib.* 3. *tit.* 4. *cap.* 10.

Secundò aduerſatur textus *in Clement.* 2. *de priuileg.* vbi conceditur Archiepiſcopis, vt poſſint per quæcumque loca etiam exempta Crucem, & Pontificalia deferre: igitur & pallio vti poſſunt extra prouinciam; ſiquidem Pontificalium appellatione pallium continetur. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt dicendo, in eo textu ex ſpeciali gratia, & indulgentia concedi Archiepiſcopo priuilegium, vt poſſit etiam extra loca ſibi ſubiecta pallium deferre: quare cùm textus ille procedat ex ſpeciali priuilegio, non aduerſatur noſtræ aſſertioni. Eodem etiam modo accipiendus eſt textus *in cap.* 1. *vt lite pendente*, vbi Archiepiſcopus Eboracenſis poteſt per totam Angliam etiam extra prouinciam crucem deferre, cùm delatio crucis non minùs quàm pallij ſpectet ad iura ſpecialia Archiepiſcoporum, & per crucis delationem ſignificetur exercitium iuriſdictionis, vt latè *in d. cap.* 1. probabimus; illa enim deciſio procedit ex ſpeciali gratia, quæ conceſſa erat Archiepiſcopo Eboracenſi, vt per totam Angliam ante ſe crucem deferret: & ſicut priuilegio poteſt concedi Archiepiſcopo, vt pallium deferat extra prouinciam propriam, *cap. ex tuarum, hoc tit.* probat Vicecomes *d. lib.* 4. *cap.* 25. ita similiter poteſt concedi, vt crucem deferat extra prouinciam. 14. INTELLIGITVR CLEMENT. 2. DE PRIVILEGIIS.

Tertiò obſtat textus *in can.* 27. *Synodi* 8. *Conſtantinop. generalis*, ſub Adriano II. celebratæ, in illis verbis: *Epiſcopi, quibus conceſſum eſt palliis vti certis temporibus, in eiſdem temporibus, & locis his induantur, & tanto, & tali non abutantur amictu propter typhum, & inanem gloriam, & humanum placorem, atque ſui amorem, omni videlicet tempore diuini ſacrificij, & omnis alterius eccleſiaſtici miniſterij hunc ineptè portantes.* Refert Antonius Auguſtinus *in epitome lib.* 3. *tit.* 4. *cap.* 1. Ex quibus verbis deducitur, non ſolùm intra Eccleſias ſuæ prouinciæ in Miſſarum ſolennitatibus, verùm in omnibus miniſteriis eccleſiaſticis licere Archiepiſcopo pallium deferre: igitur non rectè in præſenti aſſerimus, tantùm intra Miſſarum ſolennia, non verò in proceſſionibus poſſe Archiepiſcopum vti pallio. Cui difficultati reſpondendum eſt, illa verba, *eccleſiaſtici miniſterij*, accipienda non eſſe de proceſſionibus, & aliis actibus, qui extra Eccleſiam celebrantur; ſed de illis, qui intra Eccleſiam peraguntur, videlicet de conſecrationibus Epiſcoporum, ordinationibus ſacerdotum, Synodorum congregationibus, & aliis, in quibus Archiepiſcopo licet vti pallio. Non me latet aliquando priuilegio ſpeciali concedi Archiepiſcopis etiam in proceſſionibus vti pallio, vt conceſſum fuit Archiepiſcopo Rauennati à Gregorio I. *lib.* 4. *epiſt.* 11. ibi: *Fraternitatem veſtram valde inuenio contriſtatam pro eo, quod in Letaniis induere pallium rationis cenſurâ prohibetur. Sed per excellentiſſimum Romanum Patricium, & per eminentiſſimum* 15. EXPLICATVR CAN. 27. SYNODI 8.

Præfectum,

Præfectum, atque per alios ciuitatis ſuæ nobiles viros importunè expetit, vt hoc debeat concedi. Nos autem ſolicitè requirentes ab Adeodato Diacono quondam fraternitatis tuæ cognouimus, quia nunquam conſuetudo fuerat deceſſoribus tuis, vt in Letaniis pallio, niſi in ſolennitate B. Ioannis Baptiſtæ, & B. Petri Apoſtoli, & B. Martyris Apollinaris vterentur. Cui quidem aequaquam credere debuimus, niſi quia multi apud ciuitatem fraternitatis veſtræ reſponſales ſæpius fuerant, qui ſe faterentur tale quid numquam vidiſſe. Et in hac re multis potiùs credendum eſt, quam vni pro ſua Eccleſia aliquid atteſtanti. Sed quia nos fraternitatem tuam contriſtari nolumus, & petitionem filiorum noſtrorum apud nos minimè fruſtrari, vſum pallij donec ſubtilius, veriuſque aliquid cognoſcamus, in Letaniis ſolemnibus, id eſt die natalitio B. Ioannis Baptiſtæ & B. Petri Apoſtoli, & B. Apollinaris Martyris, atque in ordinationis veſtræ celebritate concedimus.

Quartò obſtat textus *in cap. ad ſupplicationem 9. de renunc.* in illis verbis: *Abſque vſu pallij officium Epiſcopale valeat exercere*; vbi prohibetur, ne in alieno Archiepiſcopatu Archiepiſcopus poſſit vti pallio: igitur quia iure communi poterat illud deferre in aliena prouincia. Sed huic difficultati reſpondetur, quod ibi Innocentius III. ſpeciali ſententiâ declarauit, Archiepiſcopum non poſſe vti pallio in alienâ prouincia, propter dubium, quod emergebat ex eo, quod cùm iam fuiſſet Archiepiſcopus conſecratus, videbatur etiam poſt ceſſionem poſſe pallium retinere, & eo vti. Quare ad ſedandum hoc diſſidium, decreuit Innocentius III. ne Archiepiſcopus poſt ceſſionem, & renunciationem ſuæ dignitatis poſſet vti pallio in aliena prouincia. 16. OPPONITVR CAP. AD SVPPLICATIONEM, DE RENVNT.

CAPVT II.

Cœleſtinus III.

AD hæc, quia quæſitum eſt à nobis ex parte tua, vtrum liceat tibi pallium tuum Metropolitano alij commodare, ſi contigerit eum ſine pallio ſuo ad Eccleſiam ſibi commiſſam, vel in aliqua præcipua ſolemnitate venire, & in eadem Eccleſia [b] Miſſarum ſolemnia celebrare. *Et infrà*: Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod non videatur eſſe conueniens, vt pallium tuum alicui commodes, cùm pallium in perſonam non tranſeat, ſed quiſquis (ſicut tua nouit diſcretio) cum eo debeat ſepeliri.

NOTÆ.

1. a *Cœleſtinus.*] Nec ex hac, nec ex ſecunda collectione, vbi *ſub hoc tit. cap. finali*, refertur hæc deciſio, conſtat cui Archiepiſcopo reſcripſiſſet Cœleſtinus III. De ipſo autem Pontifice egi *in cap. 12. de reſcriptis.*

2. b *Miſſarum ſolemnia.*] Aliarum prouinciarum Præſules plerumque inuitabantur à Prælatis Eccleſiarum, per quas iter faciebant, ad Miſſarum ſolemnia celebranda, & prædicandum, vt latè dicemus *in cap. 1. de clericis peregrinis*; vnde cùm in hoc textu alienus Archiepiſcopus inuitatus à proprio vellet ſolennia Miſſarum celebrare cum pallio, deciditur à Cœleſtino III. cum pallio alterius Archiepiſcopi non poſſe celebrare.

COMMENTARIVM.

3. CONCLVSIO PROBATVR. EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Archiepiſcopus alij pallium ſuum commodare non poteſt, ſed quilibet cum ſuo pallio debet ſepeliri.* Non eſt ſimilis deciſio in iure noſtro, vt teſtatur ipſe Cœleſtinus in præſenti, dum affirmat, huius caſus ſolutionem non repeiti in aliquo canone expreſſam. Illuſtrant tamen hanc aſſertionem Azor *2. p. inſtit. lib. 3. cap. 34.* Barboſa *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 7.* Sanchez *tom. 2. lib. 7. conſil. cap. 1. dubio 16.* Pacitola *lib. 1. variar. cap. 20.* Acuña *in cap. pallium, 100. diſt.* & omnes citati ſuperiori commentario.

4. RATIO DVBITANDI. Hæc aſſertio, quæ duplicem continet partem, duplicem etiam patitur dubitandi rationem. Prima, vbi deciditur pallium Archiepiſcopo commodari non poſſe, difficilis redditur eo principio: nam omnes res mobiles, etiamſi ad pompam tantùm ſint deſtinatæ, commodari valent, *l. 5. §. vlt. l. ſicut 5. §. interdum, ff. commodati*: ergo ſimiliter pallium ab vno Epiſcopo aliis commodari poteſt. Secunda noſtræ concluſionis pars, quatenus docet Archiepiſcopum cum pallio eſſe ſepeliendum, impugnatur ſequenti conſideratione; nam vtriuſque iuris principium eſt, neminem cum veſtibus, & ornamentis eſſe ſepeliendum, vt iure Cæſareo probatur *ex l. ſi quis 14. §. non aurum, ff. de religioſis, l. ſeruos 112. §. vlt. ff. de legat. 1. l. vlt. §. mulier, ff. de auro & argent. legat.* argumento legis *nec amplius, ff. ad legem Falcidiam.* Iure canonico id conſtat *ex cap. nemo 39. de conſecr. diſt. 1.* Concilio Autiſſiod. *can. 12. Non licet velo, vel pallis corpora mortuorum inuolui.* Aruern. *can. 3. Obſeruandum, ne pallis, vel miniſteriis diuinis defunctorum corpuſcula obuoluantur.* Bituricenſi *can. 13.* Refert Antonius Auguſt. *in epit. iuris Pont. lib. 17. tit. 3.* facit D. Chryſoſtomus *homilia 84. in Ioannem. Tu cùm audieris nudum Dominum reſurrexiſſe, ceſſa quæſo ab inſana funeris impenſa, quia ſibi hoc ſuperfluum vult, & inutile diſpendium, quod ipſis, qui faciunt, plurimùm affert detrimenti, mortuis nullam vtilitatem, vel damnum potiùs.* D. Hieronymus in vita Pauli: *Mortuos auratis obuoluamus veſtibus; cur ambitio inter lacrymas luctuſque non ceſſat: cadauera diuitum niſi in ſerico putreſcere neſciunt.* Illuſtrant Fornerius *lib. 3. rerum quotid. cap. 18.* Iulius Lauorus *variar. lucubr. tit. 2. cap. 1. num. 11.* igitur non licet etiam Archiepiſcopum cum pallio ſepelire.

Adhuc tamen defenſanda eſt Cœleſtini deciſio, cuius deciſiua ratio ex eo prouenit; nam pallium, de quo agimus, eſt perſonale, ad inſtantiam, & petitionem Archiepiſcopi conceſſum, ſuffragantibus eius meritis, vt ſuprà *cap. 1.* dixi; ſed quæ 5. RATIO DECIDENDI.

quæ perſonalia ſunt, aliis commodari non poſſunt, *l. quia tale, ff. ſoluto matrim. cap. priuilegium, de regul. iuris in 6.* igitur nec pallium tanquam perſonale alij commodari poteſt. Accedit, nam adeò pallium reſpicit perſonam Archiepiſcopi vt Metropolitani illius Eccleſiæ, quod ſi ipſe transfertur in aliam Eccleſiam ſimiliter Archiepiſcopalem, tenetur nouum pallium à R. Pontifice petere, nec primo conceſſo intuitu primæ Eccleſiæ vti valet, *cap. bona 4. de poſtulat. Prælat.* quia conceſſum fuit illi vt Metropolitano prioris Eccleſiæ: igitur ſi pallium Archiepiſcopo conceſſum non poteſt commodari ipſi in aliam Eccleſiam tranſlato, minùs valebit pallium vnius Archiepiſcopi alteri commodari: debet ergo Archiepiſcopus cum eo ſepeliri, cùm neque eius ſucceſſori, nec alij commodari poſſit, præcipuè cùm quilibet ſit ſepeliendus cum inſigniis dignitatis ſuæ, quibus in vita decorabatur, vt probatur ex actis Petri Martyris, Patriarchæ Alexandrini, relatis à Baronio *tom. 3. anno* 310. ibi: *Indutum veſtibus ſacerdotalibus albi coloris, colobio, & omophorio, triumphali pompâ ad cæmeterium detulerunt.* Ex Eutichiani Pontificis decreto, *lib. 2. de R. Pontifice,* ibi: *Vt quicumque fidelium ſepeliret ſine dalmatica, aut colobio purpurato, nulla ratione ſepeliret.* Quid autem in his auctoritatibus per colobium, & dalmaticam intelligatur, exponunt Bulengerus *lib. 1. opuſc. cap. 22. & 28.* I. Vicecomes *lib. 3. de Miſſæ ritibus, volum. 4. cap. 26.* Hugo Menardus *in notis ad Sacram. D. Gregorij, pag. 65.* Meurſius *in gloſſario, verbo Colobium,* Valeſius *in notis ad Ammianum Marcell. pag. 45.* Rectè ergo in præſenti deciditur, Archiepiſcopum cum proprio pallio eſſe ſepeliendum.

6. RESPONDETVR DIFFICVLTATIBVS.

Nec obſtant difficultates ſuprà adductæ. Non prima, nam principium in ea expenſum, locum non habet in rebus perſonalibus, vt eſt pallium quod Archiepiſcopi perſonam non tranſgreditur: quare vt perſonaliſſimum alij commodari non poteſt. Nec ſecunda difficultas obſtat, nam nec iure ciuili, nec canonico prohibetur abſolutè defunctos veſtibus indutos ſepeliri; ſi enim modicæ veſtes ſint, cum illis ſepeliri valebunt, & ſemper apud Romanos cadauera cum veſte ſepeliebantur: vnde *in l. filius 19. ff. de in rem verſo,* refertur filium ſepultum fuiſſe cum modica toga; & inter funeris impenſas veſtes recenſentur *in l. ſed ſi quis 24 §. impenſa, l. funeris 37. ff. de religioſis:* vnde Scæuola, ſi hæres veſtimenta alicui legata eroget in funus teſtatoris, vtique ſi ignorans & neceſſariò fecerit, agnoſcit nihil ei imputari poſſe, nec ex teſtamento teneri, cùm neceſſariò, vtiliterque impenderit; nec ad exhibendum, quia nec veſtimenta poſſidet, nec dolo malo fecit quominus poſſideret; quamquam aliud ſit, ſi hæreditas ſoluendo ſit, poſſitque legatarius indemnis ab hærede ſeruari, *l. finali, §. finali, ff. de religioſis, l. ſi heres 63. l. Manius 66. §. in fundo, ff. de legat. 2. l. quid ergo 53. §. ſed ſi mortuum, ff. de legat. 1. l. ſcriptus 4. in fine, l. & ſi quis 14. §. ſed ſi, ff. de religioſis, l. ſi fundum 105. ff. de condit. & demonſtr.* Mentio fit ſimilis veſtis *in l. veſtis 23. ff. de auro & argento, l. 3. §. aduerſus, ff. de ſepulchr. violat. l. quicumque, §. 8. ff. de inſtitoria actione:* apud Macrobium *lib. 6. Saturn. cap. 2.* Titum Liuium *lib. 34.* Apuleium *lib. 10. de Aſino aureo,* Lucianum *de luctu,* Lactantium *lib. 2. cap. 4.* Sidonium *lib. 3. epiſt. 3.* fuitque frequens, ac vulgare Romanorum cadauerum indumentum toga, ſicut Græcorum pallium, Iuuenalis *ſatyra 3.*

Pars magna Italiæ eſt,
Si verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit, niſi mortuus.

Martialis *lib. 9. epigr. 58.* De his veſtibus plura Spondanus *de Cæmeteriis ſacris p. 3. lib. 1. cap. 4.* Renardus *lib. 1. coniect. cap. 5.* Antonius Clarus Siluius *ad leges duodecim Tabul. c. 23.* Donellus *lib. 8. comment. cap. 12.* vbi Oſualdus *littera A,* Fornerius *lib. 3. rerum quotid. cap. 18.* Philippus Camerarius *horarum ſucceſſiu. cap. 14.* Briſſonius *lib. 7. de formulis, pag. 751.* Tantùm enim iure ciuili prohibetur, ne cum veſte ſplendida cadauer ſepeliatur, quia hoc ineptum Romani iudicarunt, & ineptas voluntates reprobarunt, *l. 113. §. ineptas, ff. de legat. 1.* Iure etiam Pontificio non prohibetur cum veſtibus communibus, aut cum ſacris proprij gradus, & dignitatis cadauera ſepeliri; ſed tantùm cum veſtibus ſacris; quare Archiepiſcopus poteſt, & debet cum proprio pallio ſepeliri.

Nec contrarium probant textus *in d. cap. nemo 40. de conſecr. diſt. 1.* in Concilio Aruern. *can. 3.* 7. EXPONVNTVR VARII CANONES.
Concilio Altiſſiod. *can. 12.* In illis verbis: *Non licet mortuis, neque Euchariſtiam, neque oſculum tradi, nec velo, nec pallis corpora eorum inuolui.* In quibus expreſsè prohibetur, defunctorum corpora cum pallis ſepeliri: igitur nec Archiepiſcopi poſſunt cum ſuis palliis humari. Pro quorum canonum expoſitione primò obſeruandum eſt, pallium, ſeu pallam, in illis canonibus appellari veſtem illam Altaris, quam nos appellamus *Corporales,* quæ ponitur ſupra ipſam Aram ad ſacrificium Miſſæ celebrandum, & quaſi imaginem ſuſtinet mundæ illius ſyndonis, quâ Chriſti corpus ad ſepulturam inuolutum nouimus, *Ioannis c. 19.* de qua ab Euſebio & à Syluestro I. in epilogo Romanæ Synodi ſtatutum legimus, ne Altaris, ſeu Dominici Corporis conſecratio in panno ſerico, aut tincto fieret; ſed in palla linea, puraque, ad ſimilitudinem mundæ illius ſyndonis, ſiue lintei. Et Damaſus Papa in vita Soteris Pontificis ait: *Hic conſtituit, vt nulla monacha pallam ſacratam contingeret, nec incenſum poneret in ſancta Eccleſia.* Idem habetur *cap. præſens 20. q. 1.* De hac palla accipienda ſunt verba illa Romani Ordinis: *Vbi pallæ corporales lotæ fuerint, nullum linteamen ibidem debet aliud lauari, ſed ipſa aqua debet in baptiſterium vergi.* Plura I. Vicecomes *d. lib. 3. de Miſſæ ritibus, cap. 2.* Secundò obſeruandum eſt, olim, ſicut hodie, in vſu fuiſſe defunctos veſtibus propriæ dignitati congruentibus, & inſigniis propriis ſepeliri, vt notauit Seruius *ad illud Virgilij 11. Æneidos.*

Et tela quibus ſpoliauerat hoſtem.

In antiquis diſciplinis relatum eſt, quæ quiſque ornamenta conſecutus eſt, vt ea mortuum eum condecorarent. Ita apud Romanos efferri Magiſtratus in toga prætexta, Cenſores purpureâ, Triumphales palmatâ ſolebant, auctoribus Polybio *lib. 6.* Tito Liuio *lib. 34.* & aliis. Similiter & Cæſares cum diademate & purpura, aliiſque Imperij, & triumphorum inſigniis funerantur, *l. 13. tit. 13. partit. 1.* quem morem inter alios deſcripſit nemo meliùs Corippo Africano in laudibus Iuſtini minoris, vbi de Iuſtiniani funere *lib. 1.* ait:

Sic ſuprema ſuæ ſeruans inſignia vitæ,
Iuſtinianus erat, non mutans morte colorem.
—— Diademate comptus.

Et paulò poſt.

Purpureaque in veſte iacens.....

Hæc

Hæc ideò fieri viuax ſapientia iuſſit,
Ornatum vt propriis funus regale triumphis
Auguſtum in tumulo fatalis duceret hora.

Ex Gregorio, Sidonio, & aliis probat Spondanus *de cæmeteriis ſacris* 3. *p. lib.* 1. *cap.* 2. & milites cum armis, aliiſque ſtipendiorum decoramentis plerumque funerari innuitur *in cap. in noſtra* 10. *de ſepulturis*: & SS. Martyrum corpora etiam dalmaticis obuolui, ſuprà probaui. Sed cùm religionis prætextu, non ſolùm Martyrum, & Eccleſiæ miniſtrorum corpora cum dalmaticis, pallis, & aliis veſtibus ſepelirentur; verùm etiam laicorum cadauera veſtibus ſacris, & pallis inuoluta aliqui ſepelire præſumerent, variis Eccleſiæ canonibus prohibitum fuit, ne defunctorum cadauera pallis, & aliis ſacris veſtibus obuoluerentur ad ſepulturam, etiamſi ſacerdotum eſſent. Prohibitionem, & rationem aſſignant Patres Concilij Aruern. *can.* 5. his verbis: *De opertorio Dominici Corporis, ſeu palla Altaris, nunquam ſacerdotis corpus, dum ad tumulum euehitur, obtegatur; quia ſacro velamine vſibus ſuis reddito dum honorantur corpora, Altaria polluuntur.* Non tamen illis, ſeu aliis Eccleſiæ canonibus prohibentur Archiepiſcopi, & alij Eccleſiæ miniſtri veſtibus propriæ dignitatis inuoluti ſepeliri. Facit Concilium Romanum 2. ſub Gregorio I. *can.* 4. ibi: *Sicut indignos nos pro B. Petri Apoſtoli reuerentia mens fidelium veneratur, ita noſtram infirmitatem debet ſemetipſa ſemper agnoſcere, & impenſa ſibi venerationis onera declinare. Ex amore quippe fidelium huius Sedis Rectoribus mos vltra meritum erupit, vt cùm eorum corpora humana deferuntur, dalmaticis contegant, eaſdem dalmaticas pro ſanctitatis reuerentia ſibimet partiendas populus ſcindat; & cùm adſint multa à ſacris corporibus Apoſtolorum, Martyrumque velamina, a peccatorum corpore ſumitur, quod pro magna reuerentia ſeruatur: de qua re præſenti decreto conſtituo, vt feretrum, quo R. Pontificis corpus ad ſepeliendum ducitur, nullo tegmine veletur.* Vbi pro, *corpora humana deferuntur*, non dubito quin legendum ſit, *corpora humanda*. Similis commutatio obſeruata eſt iam à doctis *in l.* 2. *C. de SS. Eccleſiis, in l. nemo* 14. *C. de religioſis*; in quibus pro verbis *humanis*, & *humanum*; reponenda ſunt, *humandis*, & *humandum*, vt liquet *ex l. penult. & vlt. C. Theodoſ. de ſepulcr. viol.*

Sed ſuprà dictis aduerſatur Ruperti auctoritas 8. *lib.* 2. *de diuinis officiis, cap.* 27. in illis verbis: EXPONITVR RVPERTVS. *Treuerenſi autem Eccleſia Maternus à B. Petro Apoſtolo miſſus, hereditatem pallij ſuis ſucceſſoribus dereliquit.* Ex quibus depromitur, pallium à defuncto in ſucceſſorem tranſire: igitur quia nec eſt perſonale, nec cum eo Archiepiſcopus eſt ſepeliendus. Pro cuius auctoritatis expoſitione dicendum eſt, Maternum Præſulem Treuerenſem, non ipſum pallium à Sede Apoſtolica acceptum ad ſucceſſores tranſtuliſſe, ſed potiùs ius deferendi illud; nam cùm R. Pontifex Materno vt Treuerenſi Epiſcopo illud conceſſiſſet, tanquam intuitu Eccleſiæ conceſſum ius illud deferendi ex illa conceſſione ſucceſſoribus competit.

C A P V T III.

[a] Innocentius III. *C. Presbytero Cardinali Apoſtolicæ Sedis Legato.*

NIſi ſpecialis illa dilectio. [b] *Et infrà*: Sanè ſi poſtulatio ven. f. [c] Troianen. Epiſcopi, Regni Siciliæ Cancellarij, ad Panormitan. Eccleſiam fuiſſet per nos etiam approbata, non tamen deberet ſe Archiepiſcopum appellare, priuſquam à nobis pallium ſuſcepiſſet, in quo Pontificalis officij plenitudo cum Archiepiſcopalis nominis appellatione confertur. Tu ergo, ſicut vir prouidus & diſcretus, quod factum eſt, ſic ſtudeas palliare, vt id in confuſionem tuam, & Ap. Sed. opprobrium non redundet; quoniam ſi oporteat, vt vel nos in hoc facto confuſionis opprobrium incurramus, vel tu ex hoc negotio confundaris; eligemus te potiùs confundi, quàm lædamus Sed. Ap. dignitatem.

N O T Æ.

1. a C.] Cencio videlicet, tituli S. Laurentij Presbytero Cardinali. Cùm enim temporibus Innocentij III. circa annum 1202. Marcoaldus Seneſcallus Imperij ſtuderet arte, & armis totam Siciliam peſſundare, in grauiſſimum Eccleſiæ damnum, & etiam Friderici, adhuc eo tempore pupilli, Regis Siciliæ, Innocentius miſit in illis partibus Cencium vt Sedis Apoſtolicæ Legatum, cuius Legationis meminit D. Rocchus Pirro *tom.* 1. *Sicilia ſacra, in Eccleſia Panormit. anno* 1201. Et ſub hac etiam inſcriptione textus hic reperitur in tertiâ collectione, *ſub hoc tit. cap.* 1.

2. b *Et infrà.*] Prima pars huius textus, quæ hîc deeſt, reperitur *in cap. niſi ſpecialis, de officio Legati*; & pars vltima præſentis caſus extat *in cap. quoad tranſlationem, de renunc.* ex quibus noſtri textus hiſtoria ita repetenda eſt. Mortuo Bartholomeo Panormit. Eccleſiæ Præſule anno Domini 1201. Gualterius de Polena, ſeu de Pallearis, ex Henrici Imper. genere ortus, magnus Siciliæ Cancellarius, Troianus primùm Epiſcopus, poſtea Catinenſis electus; antequam ipſi Catinenſi Eccleſiæ præficeretur, à prædicto Cencio Cardinale Legato ad Panormit. Eccleſiam tranſlatus fuit: ſed cùm hoc Legati factum Innocentio diſplicuiſſet, animi dolorem acribus, & reprehenſionis plenis litteris ipſi Cencio ſignificauit, ibi: *Niſi ſpecialis illa dilectio*, &c. quæ referuntur *in d. cap. niſi, de officio Legati.* Et cùm ipſe Gualterius ſe Archiepiſcopum Panormitanum cognominaſſet antequam Innocentius illum transferret, illique concederet pallium, quod vt Metropolitano Panormit. debebatur; ideò ſtatim ſubiecit verba, quæ reperiuntur in hoc textu: & cùm poſtea Cencius Cardinalis excuſationem propoſuiſſet, aſſerens putaſſe ſe vt Legatum Sedis

Apoſtolicæ potuiſſe prædictum Gualterium transferre, ne honoris iacturam pateretur, Innocentium III. enixe rogauit, vt prædictæ tranſlationis author fieret eam confirmando; cui reſcripſit in literis compilatis à Raymundo *in d. c. quoad tranſlationem.* Rem latiùs proſequitur D. Rochus Pirro *vbi ſupra*, anno 1201. & nos *in d.cap. quoad tranſlationem*: & repetitur caſus hic in geſtis Innoc.III. *pag.* 18. 20. & 24.

3. c *Troianen.*] Troia Apuliæ opulentiſſima ciuitas eſt Epiſcopalis, vbi Vrbanus II. Concilium congregauit ad morum reformationem. Eius Eccleſiæ hiſtoriam, & Præſulum ſeriem refert Vghellius *tom.* 1. *Italiæ, pag.* 238.

COMMENTARIVM.

4. CONCLVSIO REFERTVR, AT PROBATVR. EX hoc textu ſequens depromitur aſſertio: *Archiepiſcopus ante receptionem pallij, nec quæ ſunt ordinis valet exercere, neque Archiepiſcopus appellari.* Probant textus *in cap. non ſolum* 7. 100. *diſt. cap. ſignificaſti* 4. *cap. bonæ, cap. ſuffraganeis, cap. quod ſicut, cap. illa quotidiana, cap. nihil, §. cæterum, de electione, cap. licèt* 4. *de tranſl.* 2. *Epiſcopi, cap. propoſuiſti, §. final. de conceſſ. preb. cap. antiqua, in fine, de priuilegiis.* Paſchalis II. *in epiſt. ad Archiepiſcopum Poloniæ*, quam ex Vaticano Codice refert Baronius *anno* 1102. *In pallio, frater, plenitudo conceditur Pontificalis officij, quia iuxta Sedis Apoſtolicæ, & totius Eccleſiæ conſuetudinem ante ſuſceptum pallium Metropolitanis minimè licet, aut Epiſcopos conſecrare, aut Synodum celebrare.* Ioannes VIII. *epiſt.* 93. *ad Archiepiſcopum Arelat.* quam refert Vicecomes *d. tom.* 4. *lib.* 4. *cap.* 21. ibi: *Proh dolor, cùm in Galliæ partibus eſſemus, inter cætera vnum valdè prohibendum inuenimus. Metropolitæ antequam pallium a Sede Apoſtolica ſuſcipiant, conſecrationem facere præſumunt; quod anteceſſores noſtri, & nos canonico decreto, ne fieret, interdiximus.* Innocentius noſter *lib.* 1. *myſt. Miſſæ, cap.* 63. *Dicitur autem pallium plenitudo Pontificalis officij, quoniam cum ipſo, & in ipſo confertur Pontificalis officij plenitudo; nam antequam Metropolitanus pallio decoretur, non debet Clericos ordinare, Pontifices conſecrare, vel Eccleſias dedicare, nec Archiepiſcopus appellari.* Idem *eod. lib. cap.* 47. Nicolaus *ad conſulta Bulgarorum, cap.* 73. *Epiſcopi qui ab obeunte Archiepiſcopo conſecrati ſunt, ſimul congregati conſtituant Archiepiſcopum in throno non ſedentem, & præter Corpus Chriſti non conſecrantem priuſquam pallium à Sede Romana percipiat, ſicut Galliarum omnes, & Germaniæ, & aliarum regionum Archiepiſcopi agere comprobantur.* Gregorius VII. *lib.* 9. *regeſt. epiſt.* 1. Concilium Matiſcon. I. *can.* 6. refert & alia iura Antonius Auguſt. *in epitom. lib.* 3. *tit.* 5. Illuſtrant Acuña, & Dartis *in d. cap. non ſolum,* 7. *diſt.* 100. Azor 2. *p. inſtit. lib.* 3. *cap.* 34. *verſiculo* 6. *quæritur.* Gerronius *lib.* 3. *de ſacrorum immunit. cap.* 7. *num.* 24. Durantus *in rationali lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 11. Sanchez *lib.* 4. *ſummæ, cap.* 38. *num.* 9. & *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 66. & *lib.* 7. *conſil. cap.* 1. *dubio* 16. Vicecomes *d. tom.* 4. *lib.* 4. *cap.* 21. Boſquetus *ad Innocentium lib.* 1. *epiſt.* 47. Vghellius *in methodo iuris can pag.* 336. Solorzanus *lib.* 1. *polit. cap.* 7. & *lib.* 4. *cap.* 7. Hallierius *de ſacris elect. ſect.* 5. *cap.* 4. *art.* 10. §. 9. *pag.* 237. & alij ſuprà *in cap.* 1. laudati.

5. RATIO DVBITANDI. Sed hæc aſſertio difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam aut ea, quæ exercet Archiepiſcopus ante pallij receptionem, ſunt iuriſdictionis, aut ordinis: ſi ſunt iuriſdictionis, ſtatim poſt confirmationem, etiam ante conſecrationem, exerceri valent, *cap. tranſmiſſam* 15. *de elect.* ſi ſunt ordinis, poſt conſecrationem à tribus Epiſcopis peractam celebrari poſſunt, *cap. noſti, cap. ſuffraganeis*, vbi dixi, *de electione*: igitur etſi pallium adhuc non receperit, cùm per illud nullam poteſtatem ordinis, ſeu iuriſdictionis accipiat, rectè poteſt Archiepiſcopus ea, quæ ſunt muneris Archiepiſcopalis, exercere. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, quia ſi Archiepiſcopus non poſſet ante pallij receptionem peragere quæ ſunt Archiepiſcopalis muneris, ſequeretur, vt ſi ea peragerer, nullius momenti eſſent, argumento textus *in l. non dubium, C. de legibus*: ſed ſic eſt, quod ſubſiſtunt, & ſuſtinentur, vt probant Acuña *in d. cap. non ſatis*, Gerronius, & alij, quos refert & ſequitur Fragoſo *tom.* 2. *de regimine, lib.* 7. *cap.* 17. §. 2. *num* 5. igitur quia ante pallij receptionem poteſt exercere ea, quæ ſunt muneris Archiepiſcopalis.

6. RATIO DECIDENDI. Hac conſideratione minimè obſtante vera eſt præſens deciſio, quæ optimâ nititur ratione; nam licèt Archiepiſcopus poſt confirmationem, & conſecrationem habeat poteſtatem iuriſdictionis, & ordinis in aptitudine, non tamen habet in actu, donec pallium receperit; quia licèt per illud non addatur quidquam conſecrationi, tamen executio officij committitur, & in eo eſt plenitudo poteſtatis, *cap. ſignificaſti* 4 *de elect.* quare communi Sedis Apoſtolicæ, & totius orbis conſenſu receptum eſt, vt Archiepiſcopi abſque pallio non poſſint quæ ſunt ordinis exercere, *ex cap. ad honorem, hoc tit.* ibi: *Priſcam Sedis Apoſtolicæ conſuetudinem*; & *d. cap. ſignificaſti* 4. & ſicut pallium traditur ad exercitium Archiepiſcopalis officij, ita ad eiuſdem ademptionem pallium aufertur. Anaſtaſius Biblioth. *in vita Silueri*, ibi: *Ioannes Subdiaconus tulit pallium de collo eius, & ſpolians eum, induit veſte monaſtica.* Liberatus *in breuiario, cap.* 21. ibi: *Anthimus videns, ſe ſede pulſum, pallium, quod habuit, Imperatoribus reddidit.* Et *cap.* 23. de Paulo Alexandrino, ibi: *Auferentes Paulo pallium, depoſuerunt eum.* Et in Synodo 6. *act.* 8. *Macario depoſito pallium aufertur.* Plura I. Dartis *in* 100. *diſt. in fine.* Rectè ergo cùm per pallium plenitudo officij, ſeu executio tradatur, deciditur in præſenti, ante pallij receptionem Archiepiſcopum ea, quæ ſunt ordinis exercere non poſſe, nec ſe Archiepiſcopum cognominare.

7. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta; nam licèt verum ſit, ante pallij receptionem Archiepiſcopum obtinere poteſtatem exercendi omnia, quæ ſunt iuriſdictionis, aut ordinis, *d. cap. tranſmiſſam, cap. quod ſicut, §. præterea, de elect.* non tamen habet exercitium huiuſmodi poteſtatis ordinis; vnde non poteſt ea licitè exercere. Nec obſtat augmentum difficultatis; nam licèt controuerſum ſit apud iuris noſtri Interpretes, vtrum videlicet Archiepiſcopi validè, & licitè, pallio non recepto Clericos ordinare, & Baſilicas conſecrare poſſint; placuit tamen communis diſtinctio, videlicet, validè poſſe ea peragere, non tamen licitè; quia noſtri textus prohibitio non procedit cum irritatione: vnde cùm tantum contineat prohibitionem, ſi Archiepiſcopus pallio non recepto quæ ſunt ordinis exercuerit, puniendus erit, ſed ab eo geſta non carent effectu.

8. OPPONVNTVR VA- Superiori aſſertioni obſtat textus *in cap. ſuffraganeis* 11. *de elect.* vbi aſſeritur, Archiepiſcopum tantùm confirmatum poſſe ſuffraganeis ſuis committere,

mittere, ſeu delegare conſecrationem Epiſcopi, etiam ſuffraganei : igitur & per ſe poteſt exercere quæ ſunt ordinis. Huic difficultati ſatisfaciendum eſt ex traditis in eius textus commentario. Deinde obſtat textus *in cap. nihil 44. §. cæterum, de elect.* cuius interpretationem adduxi *in cap. noſti 9. num. penult. de elect.* Deinceps opponitur textus *in cap. 1. in fine, de tranſlat. Epiſcopi*; cuius difficultatem expendi *in cap. ſuffraganeis 11. de elect. n. vlt.* vbi alia, quæ huc ſpectant, adduxi.

CAPVT IV.

[a] Idem.

AD honorem Dei. *Et infrà* : Sanè ſolus Romanus Pontifex in Miſſarum ſolenniis [b] pallio ſemper vtitur, & vbique, quando aſſumptus eſt in [c] plenitudinem Eccleſiaſticæ poteſtatis, quod per pallium figuratur : alij autem eo nec ſemper, nec vbique, ſed in Eccleſia ſua, in qua [d] iuriſdictionem eccleſiaſticam acceperunt, [e] certis debent vti diebus : quoniam vocati ſunt in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.

NOTÆ.

1. a IDem] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap. 2.* cui tamen reſcripſerit Innocentius III. non conſtat, nec epiſtolæ integra reperitur; & credo in præſenti tantùm tranſcribi formam traditionis pallij ex geſtis Innocentij III. editis à Boſqueto, vbi *fol. 64. ſub hoc tit. de forma dandi pallium*, hæc verba leguntur. *Ad honorem Dei omnipotentis, & B. Mariæ Virginis, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & Domini Papæ Innocentij, & Romanæ Eccleſiæ, necnon & Eccleſiæ tibi commiſſa tradimus tibi pallium de corpore B. Petri ſumptum, in ſignum videlicet plenitudinis Pontificalis officij, quo ad Miſſarum ſolennia infrà Eccleſias tibi ſubiectas vtaris, in Natiuitate Domini, feſtiuitate Protomartyris Stephani, Circumciſione Domini, Epiphania, Dominica in Ramis Palmarum, Cœna Domini, Sabbatho ſancto, Paſchâ, feria ſecunda poſt Paſcha, Aſcenſione Domini, Pentecoſte, tribus feſtiuitatibus Sanctæ Mariæ, Natali B. Ioannis Baptiſtæ, ſolennitatibus omnium Apoſtolorum, Commemoratione omnium Sanctorum, Dedicationibus Eccleſiarum, Conſecrationibus Epiſcoporum, Ordinationibus Clericorum, Eccleſiæ tuæ principalibus feſtiuitatibus; Anniuerſario conſecrationis tuæ die. Sanè ſolus Romanus Pontifex in Miſſarum ſolenniis pallio ſemper vtitur, & vbique; quoniam aſſumptus eſt in plenitudinem eccleſiaſticæ poteſtatis, quæ per pallium figuratur. Alij autem eo nec ſemper, nec vbique, ſed in Eccleſia ſua, in quâ iuriſdictionem acceperunt, certis debent vti diebus; quoniam vocati ſunt in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Præcepit etiam, vt tunc à Primate, quàm præfatis Archiepiſcopis reciperet huiuſmodi ſacramentum.*

2. b *Pallio.*] Romani etiam Pontifices iam à primis Eccleſiæ temporibus pallio vtebantur. Auctor Romani Ordinis *lib. de diuinis officiis, tit. de ordine proceſſionis*, ibi : *Nouiſſimè per Diaconum, vel Subdiaconum, cui ipſe iuſſerit, pallio ſuperinduitur, & configitur per acus in planeta retro & antè, & in humero ſiniſtro.* Et de ordine eccleſiaſtico, ibi : *Remanent cum Pontifice Primicerius Defenſorum, Notarij, Regionarij, & Subdiaconus ſequens, qui tenet pallium Pontificis in brachio ſuo ſuper planetam in ſiniſtra, cum acu.* Quod temporibus Gregorij I. fuiſſe ex byſſo contextum, ait Ioannes Diaconus *in vita S. Gregorij, lib. 4. cap. 80.* ibi : *Nam in eo, quod pallium eius byſſo candente contextum, nullis fuiſſe cernitur acubus perforatum, ſic ipſum circa ſcapulas obuolutum fuiſſe, non autem confixum dignoſcitur.* De hoc pallio Pontificis agunt Vicecomes *d. lib. 4. cap. 11.* Zerda *in aduerſariis lib. 1. cap. 3.* Rooſſelius *lib. 2. hiſtor. iuriſd. Pontif. cap. 2. in fine.*

c *Plenitudinem.*] Ob eandem rationem licèt Epiſcopi baculo vtantur, non tamen Pontifex illud defert, *cap. vnico, in fine, de ſacra vnctione*, vbi dicemus.

d *Iuriſdictionem.*] Quam in ſuis Eccleſiis Archiepiſcopi, & Epiſcopi æqualem Summo Pontifici, exceptis cauſis Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, obtinent, vt docent Suarez *de pœnit. dict. p. 2. ſect. 1. & lib. 6. de legibus, cap. 14.* Sanchez *lib. 1. de matrim. diſp. 61. num. 3.* Barboſa *de poteſt. Epiſc. cap. 2. p. allegat. 1.* Ex priuilegio autem poſſunt etiam extra prouinciam Archiepiſcopi pallium deferre, *Clement. 2. de priuileg.* dixi ſuprà *in cap. 1.* 3.

e *Certis debent vti diebus.*] Iſti dies, aut erant communes omnibus Archiepiſcopis, aut ſpeciales vniuſcuiuſque, vt dies S. Titularis propriæ Eccleſiæ, & dies natalis ipſius Archiepiſcopi, id eſt dies, in quo Archiepiſcopus conſecratus fuit, vt probatur ex Alexandro II. *in epiſt. ad Petrum Archiep. Pallium autem fraternitati tuæ ex more ad Miſſarum ſolemnia celebranda, ſicut anteceſſoribus tuis conceſſum eſt, concedimus : videlicet in Natali Domini, Epiphania, Cœna Domini, Paſcha, Aſcenſione, Pentecoſte, Natali S. Ioannis Baptiſtæ, Natali Apoſtolorum Petri & Pauli, & quatuor feſtiuitatibus S. Mariæ, ſcilicet Natiuitate, Annunciatione, Purificatione, Aſſumptione, & duobus feſtis S. Angeli: ſic pro natalitiis quoque duodecim Apoſtolorum, Natali S. Gregorij, & ſanctorum Sergij & Bacchi, & feſtiuitate omnium Sanctorum, atque Natali tuo; & quoties ordinationem, vel conſecrationem Eccleſiarum celebraueris.* Vrbanus II. *in epiſt. ad Eliam Bracharenſem Archiep. Propterea fraternitati tuæ pallij vſum ex more concedimus, vt eo inter Miſſarum ſolennia certis dumtaxat feſtiuitatibus vtaris, videlicet Natiuitate Domini, S. Stephani, Epiphania, Cœna Domini, Reſurrectione, Aſcenſione, Pentecoſte, Natiuitate S. Ioannis Baptiſtæ, Natalitiis Apoſtolorum, & feſtiuitatibus S. Nicolai & Sabini, feſtiuitate omnium Sanctorum, in annua ordinationis tuæ die, in ordinatione Epiſcoporum, ſeu* 4.

cæterorum

cæterorum Clericorum; *in conſecratione etiam Eccleſiarum*, *in tranſlatione etiam Domini Confeſſoris Nicolai.* Faciunt textus *in cap. porrò* 56. *de conſecr. diſt.* 1. Innocentius III. *lib.* 1. *epiſt.* 47. Quæ omnia procedunt, niſi ſpeciale priuilegium conceſſum ſit alicui Archiepiſcopo, vt ſemper vteretur pallio, vt indultum fuiſſe Rhemenſi, & Colonienſi Archiepiſcopis refert Vicecomes *d. tom.* 4. *lib.*4. *cap.*24.

COMMENTARIVM.

5. CONCLVSIO REPERTVR, ET PROBATVR.

EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Pontifex ſemper, & vbique vtitur pallio, Archiepiſcopus verò tantum intra diœceſim, & certis diebus.* Probant textus *in cap. Pallium*, 100. *diſt. l.* 5. *tit.* 5. *partit.* 1. & alij ſuprà citati *in cap.*1. *hoc tit.* Illuſtrant Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch.* 1. *part. diſput.* 5. §. 2. *num.* 5. Zerola *in praxi*, *verbo Archiepiſcopus*, Durantius *de ritibus lib.* 3. *cap.* 19. Azor 2. *p. lib.* 3. *cap.* 34. Antonius Auguſt. *in epitome iuris*, *lib.*4. *tit.* 4. & *lib.* 17. *tit.* 8. Gennonius *lib.* 3. *de ſacr. immunit.cap.*7. *num.*24. Petrus Greg. *de elect. cap.* 20. *num.* 9. & *in cap. conquerente*, *cap.* 2. *num.* 7. *de officio Ordinarij*, Barboſ. *de iure eccleſ. lib.*1. *cap.*7. *num.*104. & *de poteſtate Epiſcopi n.*104. *tit.* 4.

6. RATIO DVBITANDI.

Contrarium tamen, videlicet ſemper, & vbique Archiepiſcopos vti pallio poſſe, probatur ex eo, quia Archiepiſcopi plura, quæ ſpecialiter competunt Pontifici, exercere valent; vnde diuinis officiis formam præſcribunt, *cap. altaria*, *de conſecrat. diſt.* 1. in Concilio prouinciali diem Paſchæ nuntiant, *cap. placuit* 25. *de conſecr. diſt.* 3. Concilium celebrant, *cap. peruenit*, 6. *diſt. cap. ſicut* 25. *de accuſat.* Antonius Auguſt. *in epitom. lib.* 3. *tit.*10. & alia plura exercent, quæ enumerat Petrus Gregorius *lib.* 15. *ſyntagm. cap.* 11. & ſicut iure ſpeciali Pontifex de cauſis Epiſcoporum cognoſcit, *cap. audiuimus* 4. 3. *q.* 2. *cap. qui ſe ſcit* 2. *q.* 6. Antonius Auguſt *in epitome iuris Pontif. lib.*1. *tit.* 14. ita etiam Archiepiſcopi de illis cognoſcere valent, *cap. ſi clericus* 11. *quæſt.* 1. Gennonius *dict. cap.* 7. *num.* 31. igitur ſimiliter ſicut Pontifex ſemper, & vbique vtitur pallio; ita ſimiliter Archiepiſcopi eo vti poſſunt.

7. RATIO DECIDENDI.

Præmiſſis his, quæ de pallij origine & forma adduxi *in cap.* 1. *hoc tit.* huius textus deciſiua ratio redditur à noſtro Innocentio in illis verbis: *Quoniam Pontifex aſſumptus eſt in plenitudinem poteſtatis, alij verò vocati ſunt in partem ſollicitudinis.* Pontifex enim ex inſtitutione diuina in toto orbe vniuerſalem poteſtatem habet, *cap. fundamenta*, *de elect. in* 6. *cap. ſolitæ*, *de maiorit. & ob. cap. per venerabilem*, *qui filij ſint legitimi*: plura Sebaſtian. Cæſar *diſputat.* 1. *de R. Pontif.* quare vniuerſalis Paſtor dicitur *in cap. celebritatem*, *de conſecrat. diſt.* 1. plura Anton. Auguſtin. *in epitome lib.* 1. *tit.*3. & Epiſcopus Epiſcoporum, caputque omnium Epiſcoporum dicitur *in epiſt.* 1032. *in ordine*, poſt Concilium Chalcedon. ibi: *Per iuſſionem Leonis R. Pontificis, qui verè caput eſt Epiſcoporum.* Bellarminus *lib.* 2. *de R. Pontif. cap.*31. Sauarus *ad Sidonium lib.* 6. *epiſt.* 1. in illis verbis: *Tu Pater Patrum, Epiſcopus Epiſcoporum.* Vnde cùm non limitatam, ſed abſolutam Pontifex obtineat iuriſdictionem, ſemper & vbique pallio vti poteſt; Archiepiſcopi verò cum limitatam, videlicet intra prouincias proprias, iuriſdictionem exerceant, non extra eas poſſunt pallio vti, cùm pallium ſit ſymbolum exercitij iuriſdictionis: quæ ratio illuſtratur ex alia myſtica, quam innuit Innocentius *in cap. vnico*, *in fine*, *de ſacra vnctione*, quam ibi illuſtramus.

8. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS.

Nec obſtat difficultas ſuprà adducta, ex variis iuris principiis petita: nam licèt in illis caſibus, quæ a Pontifice fieri poſſunt, ab Archiepiſcopis exerceri valeant, non tamen inde deducitur, nec Catholici admittere valemus, æqualem obtinere poteſtatem Archiepiſcopos in partem ſolicitudinis vocatos, ac habet R. Pontifex in plenitudinem poteſtatis aſſumptus: quare licèt iudicare Epiſcopos, Paſcha nuntiare, Concilium prouinciale celebrare poſſint Archiepiſcopi, non tamen pallio, vt Rom. Pontifex, ſemper & vbique vti valent.

9. EXPONITVR CAP. IN GALLIARVM 25. Q. 2.

Sed ſupra dictis opponitur textus *in cap. in Galliarum* 25. *q.* 2. vbi cùm Gregorius Magnus Bonifacium Archiepiſcopum, & Primatem Angliæ conſtituiſſet, expreſsè cauit, ne in Galliarum prouinciis aliquam vindicaret poteſtatem; quia in eis ius deferendi pallium Arelatenſi Præſuli conceſſum erat, & ſic omnimodam poterat exercere iuriſdictionem in illis prouinciis. Qui textus valde difficilis eſt, præcipuè ſi conferatur cum capite *Artaldus* 8. *quæſt.* 1. in illis verbis: *Artaldus Arelatenſis Epiſcopus, Narbonenſis Eccleſiæ ſuffraganeus.* Ex quibus expreſsè conſtat, Arelatenſem Præſulem tantùm Epiſcopum, & ſuffraganeum Narbonenſis Eccleſiæ eſſe; & tamen *in dict. cap. in Galliarum*, deciditur, per Galliarum prouincias poſſe eum pallium deferre: igitur quia non ſolùm Archiepiſcopi, verùm etiam Epiſcopi, quibus conceſſus eſt vſus pallij, poſſunt illud deferre etiam extra prouinciam propriam. Pro huius textus interpretatione ſciendum eſt, Arelatenſem Præſulem non ſolùm Archiepiſcopi titulo, verùm & Primatis, & Vicarij R. Pontificis iure decorari. Concilium Arelat. 2. *can.*8. Nicolaus *in epiſt. ad Michaëlem Imperatorem*, ibi: *Arelatenſis Eccleſia in regionibus Gallicanis Primatis priuilegio, & Sedis Apoſtolicæ vicibus decoratur.* Latè probant Antonius Auguſt. *in epit. lib.* 2. *tit.* 12. Hallierius *de hierarch. eccleſiaſt. pag.* 597. *cum ſequentibus*; vnde tanquam Primas totius Galliæ, & Vicarius Pontificis, poterat pallium deferre in prædictis prouinciis, vt docet Petrus Marcha *lib.* 6. *concord. cap.* 7. Nec tunc obſtat textus *in dict. cap. Artaldus*, in quo omiſſa ſolutione Gloſſæ, *verbo Galliarum*, *in dict. cap. in Galliarum*, loco illius verbi: *Arelatenſis*, reponendum eſt *Alectenſis*, qui Epiſcopatus ſuffraganeus eſt Narbonenſis Eccleſiæ, quod leue mendum in eo textu iam obſeruarunt Ioannes Andreas *in notis ad Speculatorem*, *in noſtro tit. littera B*, Chenu *in ſerie Præſulum Arelat. in principio.*

10. EXPONITVR CAP. 1. DE SIMONIA.

Secundò aduerſus præſentem deciſionem intendam probare alios etiam, præter Archiepiſcopos, poſſe pallium deferre: & vt id adſtruam, expendo textum *in cap.* 1. *de ſimonia*, vbi cùm prohibeatur Epiſcopis pretium recipere pro ordinatione Clericorum, proſequitur, nec pretium recipi poſſe pro vſu pallij, chartis, ſeu paſtellis: ex quibus verbis deprомitur, clericos etiam habere ius deferendi pallium; ſiquidem ſimul, & vna verborum contexturâ prohibetur pretium recipere pro eorum ordinatione, pro vſu pallij, & pro chartis: igitur quia non ſolùm Pontifex, & Archiepiſcopus, verùm & ſimplices Preſbyteri

poſſunt

poſſunt pallium deferre. Pro huius textus expoſitione ſciendum eſt, conſuetudine, ſeu potiùs corruptelâ introductum eſſe, vt pro pallio Archiepiſcopi Subdiaconis Pontificis, vel eius Apocriſiariis certum pretium erogarent, *cap. nouit,* 100. *diſt. cap. ſicut*, *cap. nullus*, 1. *q.* 2. quare vt Gregorius hanc conſuetudinem radicitus euelleret, dum pro ordinatione Clericorum, & aliis actibus eccleſiaſticis pecuniam recipi prohibuit, coniunxit, nec pro pallij vſu; non quia pallium ſacerdotibus concederetur, ſed potiùs Archiepiſcopis: quare ſi in eo textu ſingula ſingulis tribuantur, ordinatio ad Preſbyteros; pallij verò vſus ad Archiepiſcopos ſpectabat. Alia quæ pro illius textus interpretatione deſiderantur, in eius commentario, Deo annuente, dabimus; interim videndi ſunt Mancinus *diſſert.* 28. Spondanus *anno* 745. Lemaiſtre *de iuribus Epiſcop. lib.*2.*cap.*5. Voſſius *de vitiis ſerm. cap.*33. Hallier. *de ſacris elect. ſect.*7. *art.* 7. §. 2. *&* 5. Rouſſelius *lib.*5. *hiſtor.cap.*4.

11. EXPLICATUR CAP. PRÆSENS 20. Q. 3. Tertiò in eandem partem expendo textum *in cap. præſens* 20. *q.* 3. vbi proponitur, Athonem Clericum duo monaſteria conſtruxiſſe, & in vno Lambertum eius filium nonum annum tantùm agentem obtuliſſe: & cùm fratres eius totam patris ſubſtantiam, ſiue hæreditates in integrum ſibi vindicarent, excluſo fratre vt monacho, ipſe oblatus opponebat, monachum non eſſe, & inuitum à patre oblatum fuiſſe. Pater autem fatebatur, nunquam eius filium pallium induiſſe. Hactenus illius textûs caſus, ex quo apertè probatur, alios quàm Archiepiſcopos poſſe pallium deferre. Pro cuius textus interpretatione ſciendum eſt, in eo mendum ſcatere; loco enim verbi *pallio*, legendum eſt, *palla*: palla enim eſt pannus lineus, qui ſuper altare ponitur, de quo *in cap. altaris palla*, *de conſecr. diſt.*1. *cap.*2. *de cuſtodia Euchariſtiæ.* Antonius Auguſt. *in epitom. lib.* 17. *tit.*2. & nos ſuprà *in cap.*2. Quâ lectione receptâ ſciendum eſt, moris fuiſſe olim, vt qui religioni offerebantur, pallâ Altaris induerentur, vt notat ibi Turrecremata, & nos diximus *in cap.* 2. *de conſuet.* vnde cùm pater ipſius Lamberti aſſeruiſſet, filium ſuum propriâ voluntate Religioni non obtuliſſe, ſubiunxit: *Nec ego pater eius pallâ Altaris indutum illum obtuli.* Quare textus ille non loquitur de pallio; & ſi de eo acciperetur, non de pallio Archiepiſcopali, ſed monaſtico, aut vulgari intelligendus erat. De quo etiam agitur *in cap. clerici* 15. *de vita & honeſt. Cleric. cap.* 2. *de maledicis.*

CAPVT V.

Idem [a] *Compoſtellano Archiepiſcopo.*

EX tuarum tenore litterarum accepimus, quod cùm fuerit in conceſſione pallij tibi dictum, vt ipſo infra [b] Eccleſiam tuam vtaris; & tibi pro Eccleſiæ tuæ negotiis frequenter extra tuam prouinciam commoranti verecundum ſit abſque pallio miniſtrare (cùm conſuetudo ſit in Hiſpania generalis, quod Archiepiſcopi extra ſuas prouincias pallio indifferenter vtantur,) vt extra tuam prouinciam vti pallio valeas, indulgeri tibi à Sede Apoſtolica poſtulaſti. Licèt autem talis conſuetudo dicenda ſit potiùs corruptela: Nos tamen de ſpeciali gratia indulgemus tibi, vt ſi neceſſitate aliqua præpeditus ad Eccleſiam tibi ſubiectam accedere fortè nequiueris pro conſecrandis ſuffraganeis tuis, vel Clericis ordinandis, & ad Eccleſiam alienam propter hoc te contigerit declinare, dummodo ad quem Eccleſia pertinet, id [c] permittat, vtendi pallio in iamdictis caſibus liberam habeas facultatem.

NOTÆ.

1. a COmpoſtellano.] Irienſis ciuitas in regno Galleciæ, quæ nunc dicitur *el Padron*, Sedes Archiepiſcopalis erat iam à primis Eccleſiæ temporibus, Bracharenſiis Eccleſiæ ſuffraganea: ſed temporibus Alphonſi, vulgò *el Caſto*, Regis Hiſpaniarum, ea Sedes Epiſcopalis tranſlata fuit in Compoſtellam, vbi eſt corpus Apoſtoli Hiſpaniarum Patroni: tranſlata fuit temporibus Theodomiri Epiſcopi Irienſis. In eam etiam Compoſtellanam Eccleſiam tranſlata eſt Metropolis Emeritenſis à Calixto II. precibus Alphonſi VII. Imperatoris nuncupati, vt referunt Baſſeus *in chron. anno* 877. Illeſcas 1. *p. hiſtor. Pontif. lib.* 5. *cap.*18. Morales *lib.*10. *hiſtor. cap.*12. Sandoual *in hiſtoria Alphonſi cap.* 12. Baronius *tom.* 12. *anno* 1123. *num.*1. Vargas *in hiſtoria Emeritenſi*, qui tradit bullam prædictæ tranſlationis, Guil. Gonzales *in theatro prædicta Eccleſia Compoſt.* Ex tunc ergo Compoſtellani Præſules Archiepiſcopali fulgent dignitate. Eius Archiepiſcopo Petro Suarez, priùs Epiſcopo Salmantino, miſſa eſt hæc deciſio, cui etiam reſcripſit noſter Innocentius *in cap.* 2. (vbi alia de hac Eccleſia adducimus) *de poſtulando*, *cap. ſuper eo*, *de cenſibus*, *cap. propoſuiſti*, *de conſecrat. Eccleſia*, *cap. & ſi neceſſe* 5. *de donat inter*, & *lib.*2. *epiſt.* 72. eius etiam Eccleſiæ mentio extat *in cap.* 3. *de vita & honeſt. Clericorum*, *cap.*1. *de voto in* 5. *collectione.*

b *Infra Eccleſiam.*] vt dixi *in cap.* 1. *hoc tit.*

c *Permittat.*] Non enim licet in aliena diœceſi, aut Clericos ordinare, aut publicas Miſſas dicere, ſine permiſſu proprij Paſtoris, *cap. nullus*, *de Parochiis*, dicemus *in cap.* 1. *de clericis peregrinis.* 2.

CAPVT

CAPVT VI.

[a] Idem.

CVm ſis in partibus remotiſſimis, gratum gerimus & acceptum, quòd in actibus tuis, quotieſcumque ſcrupulus dubitationis emergit, etiam. *Et infrà*: Noueris igitur, quod vbi expoſcit neceſſitas, & plura in vna Eccleſia Altaria, & plures Epiſcopos ſimul poteris conſecrare: & vbicumque fueris in celebratione [b] Miſſarum conſtitutus, diebus ſolemnibus vſum pallij, per quod plenitudo Pontificis deſignatur, liberiùs exercere.

NOTÆ.

1. a IDem.] Ita etiam legitur *in cap. 1. hoc tit. in 4. collect.* cui autem miſſa ſit hæc epiſtola, non conſtat. Alia etiam eius pars reperitur *in cap. cùm ſis, de conſecrat. Eccleſiæ.*

2. b *Miſſarum.*] In Miſſarum enim celebratione, conſecratione Epiſcoporum, & Eccleſiarum dedicatione, Archiepiſcopus pallio vti poteſt, *cap. quod ſicut 28. §. cæterùm, de elect.* Gregorius Pontifex *in epiſt. ad Bonifacium*, vbi de pallio ita ait: *Qualiter autem eo vtaris, ex mandato Apoſtolico informatus cognoſce: itaque dum Miſſarum ſolemnia geris, vel Epiſcopum te contigerit conſecrare, illo tantummodo tempore eo vtaris.* Sed quia hæc omnia inter Miſſarum ſolennia celebrantur, ideo licèt plerumque dicatur in epiſtolis decretalibus Pontificiis, Archiepiſcopos vti debere pallio dumtaxat in Miſſarum ſolenniis; non negatur tamen in omnibus ſupradictis actibus inter Miſſarum ſolennia peragenda pallio vti poſſe; quo modo intelligendi ſunt noſter textus, & Gregorius II. *lib. 2. epiſt. 54.* in illis verbis: *Illud tamen, frater chariſſime, tibi non putauimus ignotum, quod penè de nullo Metropolitano in quibuſlibet mundi partibus ſit auditum, extra Miſſarum ſolennia vſum ſibi pallij vindicaſſe.* Idem *lib. 7. epiſt. 31.* *Itaque pallio ad Miſſarum ſolennia vtendum ex more tranſmiſimus.* Et *epiſt. 114. ad Siagrium*, ibi: *Vſum tibi pallij inter Miſſarum ſolennia agenda concedimus.* Vrbanus II. *in epiſt. ad Bereng. Auſon. Epiſcopum*, ibi: *Pallio itaque in Miſſarum ſolenniis intra Eccleſiam ſolummodo vti debetis.* Vbi Vicecomes *d. tomo 4. lib. 4. c. 27.*

CAPVT VII.

[a] Honorius III. *Archiepiſcopo* [b] *Lugdunenſi.*

TVa nos. *Et infrà*: Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod tam in tua, quàm in [c] aliena diœceſi potes abſque pallio, & [d] ſandaliis celebrare: quum etiam in tua diœceſi non ſemper debeas celebrare cum pallio, ſed diebus illis dumtaxat, qui in Eccleſiæ tuæ [e] priuilegiis ſunt expreſſi: ſicque ſoluta eſt quarta quæſtio, quâ quæſiſti, an tibi ſit licitum [f] pro defunctis cum pallio celebrare.

NOTÆ.

1. a HOnorius.] De Honorio egi *in c. penult. de conſtit.*

LVGDVNVM VBI.
b *Lugdunenſi.*] In hac ſexta collectione legitur *Tripolitano*, de qua diœceſi egi *in c. petiiſti 20, de priuilegiis*: ſed veram inſcriptionem, & lirteram reſtituo ex quinta compilatione Honorij III. vbi *ſub hoc tit. cap. 1.* reperitur textus hic. Lugdunum illuſtris Metropolis Galliæ vocatur ab Strabone; eius meminerunt Plinius *lib. 4. cap. 18.* Dio *lib. 46.* Sidonius *lib. 1. epiſt. 5.* & plura de eius nomine, origine, & progreſſu congeſſerunt Fratres Sarmat. *tom. 1. Galliæ, fol. 289.* Eius Præſul Patriarcha vocatur in Concil. Matiſcon. & à Gregorio Turon. eiuſque Primatus deſcribitur in ſupplemento Sigeberti. Hæc Sedes habet Primatum ſuper tres Archiepiſcopatus. Plura de eius Primatu Bertherius *diatribe 2. cap. 5.* Petrus Marcha *in tract. de Primatu Lugdun.* Theophilus *tom. 1. eod. tract.* Raynaldo eius Archipræſuli reſcribit Pontifex in præſenti.

c *Aliena.*] Iuxta tradita in ſuperioribus commentariis.

2. d *Sandaliis.*] Omiſſis aliis ſignificationibus, ſandaliæ accipiuntur pro calceis, ſeu compagibus calceamento deſtinatis, tam apud profanos, quàm ſacros ſcriptores. Ex profanis earum meminere Lucianus *de ſcrib. hiſtor.* Strabo *lib. 9.* Nsbathæus, & alij laudati à Barthio *lib. 9. aduerſ. c. 11.* Pancirola *1. var. cap. 20.* Bulengerus *lib. 1. opuſc. c. 20.* Ex ſacris Gemma animæ *c. 209.* *Sandalium calceamentum eſt, quo partim pes tegitur, partim nudus cernitur.* Albinus Flaccus *lib. de diuinis officiis, cap. quid ſignificent veſtimenta*, Rabanus Maurus *de inſtit. cleric. lib. 1. c. 22.* *Induunt quoque ſacerdotes pedes ſandaliis, ſiue ſoleis.* Alij relati à Vicecomite *lib. 3. volum. 4. de ritibus Miſſæ, cap. 6. cum ſequentib.* Sauſay *in Panop. Epiſcop. lib. 7. cap. 3.* Olim communia erant ſandalia, tam maioribus, quàm minoribus Eccleſiæ miniſtris; poſtea tamen ad ſolos Epiſcopos pertinent. Innocent. III. *lib. 1. de myſteriis Miſſæ, c. 10.* *Nouem autem ſunt ornamenta Pontificum ſpecialia, videlicet caliga, ſcandalia, ſuccinctorium*, &c. latè probant Vicecomes & Sauſay *vbi ſup.* Meurſius *in gloſſa, verbo Compagi.*

e *Priuilegiis.*] De quibus egi *in cap. 1. cap. ad honorem, hoc tit.*

f *Pro defunctis.*] Supponit Honorius III. Miſſarum ſacrificia pro defunctis licitè, & proficuè offerri poſſe; quod etiam docetur *in cap. animæ 13. q. 2.* Concil. Turon. 2. *cap. 23.* Quod contra plures hæreticos purgatorium negantes, & fructum oblationum pro defunctis, defendunt Bellarminus *de purgat. c. 15.* Ayala *de eccleſiaſt. tradit. fol. 150.* Pamelius *ad D. Cyprianum epiſt. 66.* Scortia *in ſelectis cap. 33. theſi 96.* Petrus Gregor. *lib. 1. partit. tit. 23. c. final.* Gazeus *ad Caſſianum collat. 2. c. 5.* Creſpetius *in ſumma, verbo defunctis fidelibus.* Iodocus Coccius *lib. 7. theſauri, art. 5.* Ait ergo Honorius noſter, in huiuſmodi ſacrificiis pro defunctis offerendis Archiepiſcopum non debere pallio vti: tum quia 3.

huiuſmodi

huiuſmodi dies non reperiuntur expreſſi in forma traditionis pallij, ſeu priuilegiis Eccleſiæ conceſſis: tum quia in his diebus, & exequiis, indumentis rubris, aut lætitiam demonſtrantibus Eccleſia vti non ſolet; quam rationem illuſtrant in præſenti Cironius, & Herrera *in origine diuini officij, lib. 1. c. 39.*

TITVLVS IX.

De Renunciatione.

CAPVT PRIMVM.

Alexander III. [a] *London. Archiepiſcopo.*

Litteras tuas nuper accepimus deuotione plenas, & dolore non vacuas, quæ quidem & tuam nobis inſinuant affectuoſiſſimam charitatem, & tui Archiepiſcopalis officij, quod fideliter geſſiſſe, & adhuc gerere te gaudemus, contrariam exigebant Eccleſiæ vtilitatibus ceſſionem. Noſti enim, ſicut vir prudens, & prouidus, quod tanta eſt Cleri malitia, & contra Eccleſiam Dei tam grauis, tamque diuturna perſecutionis inſtantia, vt nequaquam ei cedat ad commodum, ſi tuam Sedem talem contigerit ſubire defectum. Quod ſi tuam, aut ſenectutem, aut inſufficientiam fortè conſiderans, te tanquam [b] emeritum poſtulas relaxari, ſcito nos credere, & pro certo tenere, quod tutius ſit hoc tempore, ſi commiſſa tibi Eccleſia ſub vmbra tui nominis gubernetur, quàm ſi alteri nouæ, incognitæque perſonæ in tanto diſcrimine gubernanda committeretur; maximè quia in te vigor deuotionis, & fidei, etiam corpore ſeneſcente non deficit, ſed vergente deorſum conditione corporea, feruor ſpiritus in ſublimiora conſcendit. Ne igitur huius doloris aculeus viuidam circa te noſtri pectoris vulneret charitatem, rogandum te potiùs duximus, & monendum, vt ſuper hoc diebus iſtis nulla te facias importunitate moleſtum. Quia indecens omnino probatur, priùs ſoluere militiæ [c] cingulum, quàm cedat victoribus aduerſitas præliorum. Inſta igitur, ſicut bonus miles Chriſti, & in tuæ ſolicitudinis officio perſeuera; ne dum tuæ quietis deſideria quæris, tu aliquod talenti tibi crediti detrimentum patiaris. Illud quoque te oportet attendere, quod ſi pennas habeas, quibus in ſolitudinem volare ſatagis, vt quieſcas; ligatæ ſunt tamen nexibus præceptorum, quæ ita, vt noſti, & ſacrorum canonum inſtitutione te vinciunt, vt liberum non habeas abſque noſtra permiſſione volatum. Cæterùm ne, frater, te intolerabiliter nos grauare cauſeris, qui melius tui potes tam animi debilitatem noſſe, quàm corporis; hoc tandem tibi, ſi iudicio conſcientiæ tuæ res id prorſus exigit, indulgemus: vt ſi ſuſcepta opportunitate, tam per te, quàm per Principem terræ, vel etiam per litteras tuas, & idoneos nuntios, ſi corporalem ibi vel non potueris, vel nolueris exhibere præſentiam, alioſque regni illius religioſos, & induſtrios de [d] ſubſtituenda ſis perſona ſolicitus, talem inuenire ſatagas ſucceſſorem, qui non à fidei claritate degeneret, neque à tramite rectitudinis, & honeſtatis aberret. De his quoque quæ tuis duxeris neceſſitatibus reſeruanda, cum eiſdem perſonis tractare, & deliberare conuenit: vt cùm nobis hæc omnia, tam tuâ, quàm illorum fuerint aſſertione comperta, ita prouidè, ac securè poſſimus in facto procedere, quod neque nos, nec teipſum oporteat huius operis in poſterum pœnitere.

NOTÆ.

1. a Londonienſi.] Ita legitur in hac ſexta Reymundi collectione, in prima autem, *ſub hoc tit. c. 2.* legitur, *Archiepiſcopo Lundonienſi*; quæ epigraphe propria huius textus videbitur lectori, qui obſeruauerit, Andream Sunonis Archiepiſcopum Lundenſem aduerſâ valetudine captum; vitæque tædio, & ærumnis afflictum, licentiam cedendi à R. Pontifice enixè petiiſſe, & eâ obtentâ, ſemotum à populi frequentia, iſtuam inſulam apud Scaneuſes, in medio dulcis aquæ, in lacu amœno ſeceſſiſſe: ob cuius renunciationem variæ circa ſucceſſoris electionem ortæ fuerunt controuerſiæ, vt liquet *in c. cùm poſt petitionem, de elect.* & ex Danicis Scriptoribus refert Cironius *in notis ad illum textum, in 5. compil.* & nos ibi notabimus. Verùm etſi hæc circa Archiepiſcopum Lundonienſem contigiſſent, tamen præſentis textus hiſtoriæ adaptari nequeunt; cùm ſeries temporum non patiatur prædictum caſum ad hunc textum pertrahere: nam præſentis textus auctor eſt Alexander III. quomodo ergo Andreas, qui ob ſenectutem ab Alexandro

Alexandro cedendi licentiam petebat, potuit vltam agere & protrahere vſque ad Honorium III. illius textus auctorem, cùm ab Alexandro III. ad Honorium pluſquam quadraginta anni elaberentur; & ſic, qui iam ſenex erat tempore Alexandri III. non poterat ita in longæuum vitam ducere. Hac igitur reiectâ inſcriptione exiſtimabam, ita corrigendam eſſe: *Lugdunenſi Archiepiſcopo*; vt in aliquibus codicibus legi teſtatur Antonius Auguſt. *in notis ad hunc textum in 1. collect.* Quod leue mendum vt ſuadeatur, ſciendum eſt, Ioannem de Belleſmains Archiepiſcopum Lugdunenſem, iam ſenem ab Alexandro III. cedendi licentiam petiiſſe, quam licèt ab eo conſequi non poſſet, vt in præſenti textu refertur à Cœleſtino tamen III. eam impetraſſe, & vitam monaſticam profeſſum in monaſterio Claraeuallis orationi & contemplationi vacaſſe, cui poſteà reſcripſit Innocentius *in cap. cum Martha, de celebrat. Miſſar.* Eius meminerunt Ioannes Sareſbarienſis, Stephanus Tornacenſis, & Iuo Carnotenſis *in ſuis epiſtolis*, & varia de eo referunt Fratres Sammat. *tom. 1. Gallia Chriſt. fol. 320.* Chenu *in ſerie Præſulum Lugdun.* Cironius *in d. c. cum poſt*; & de eo, ni fallor, in præſenti agit Alexander De Eccleſia Lugdunenſi iam egi *in c. antecedenti*, etſi textum hunc de Lunden. Metrop. accipiat. Florens in præſenti.

2\. b *Emeritum.*] Qui militant, ſtipendia mereri dicuntur, *l. miles, l. item miles, ff. de re iudicata, l. vnica, Cod. de his qui non impletis ſtipendiis*: inde emeriti milites, iam veterani, ſtipendia merentur, ſoluto militiæ cingulo, & expletâ militiâ, *l. deferri, ff. de iure fiſci, d. l. vlt. Cod. de his qui non impletis, l. veteranis, C. quando prouocare*: notauit Steubechius *ad Vegetium lib. 2. de re milit. c. 3.* inde in noſtra Hiſpania erat ciuitas colonia Romanorum, vbi milites emeriti degebant, à quibus ciuitas Emerita dicta fuit, *l. 1. & fin. ff. de cenſibus*, Diocaſius *lib. 53.* ibi: *Finito bello Auguſtus milites exauctorauit, vrbemque eos in Luſitania Auguſtam Emeritam nomine condere iuſſit.* Vaſeus *in chron. cap. 12.* Nuñez *in ſua Hiſpania, cap. 1.* Morales *lib. 8. c. 54.* Mariana *lib. 1. hiſtoriæ, cap. 4.* plura de huius ciuitatis, vulgò *Meridæ*, origine & progreſſu tradunt Vargas *in ſua hiſtoria Emeritenſi*, Tamayo *in martyr. Hiſp. die vlt. Martij.*

3\. c *Militiæ cingulum.*] Eleganter Innocentius collationem facit, & parallelum deducit à militia terreſtri ad cœleſtem; milites enim dum militiæ nomen dabant, cingulum accipiebant, ſeu baltheum, quod durante militiâ deferebant: eius mentio fit *in l. Titius 25. l. quod dicitur 38. §. 1. l. penult. ff. de teſtam. militis, l. 2. § ignominia, ff. de his qui notant. infamia, l. quicumque, §. nullum, C. de hæreticis, l. penult. Cod. de pactis, l. vlt. C. de iuriſdictione, l. 2. Cod. vbi ratiociniis, l. vlt. Cod. de poſtul. in Theodoſ. l. eos 27. §. vlt. ff. ad leg. Corn. de falſis*: plura Briſſonius *lib. 2. ſelect. cap. 7.* Pancirola *lib. 1. variar. c. 12.* Steubechius *ad Vegetium lib. 2. cap. 3.* Budeus *in l. final. ff. de Senatoribus.* Qui autem militiam explebant, diſcincti dicebantur, Steubechius *vbi ſuprà.* Hinc factum tranſlatitiè, vt dignitatis, & honoris inſignia etiam aliorum, quàm militum dicantur cingulum, *l. 2. Cod. vt ordo dignit. l. omnes, C. de metallis, l. penult. Cod. de pactis, cap. nulli 8. 11. quæſt. 3.* in Eccleſiæ etiam politia eiuſdem nominis eadem eſt acceptio: inde in Concilio Nicæno 1. *can. 12.* ita legitur: *Quicumque vocati per gratiam, primum quidem ardorem, fidemque ſuam oſtenderunt, & cingulum militiæ depoſuerunt, poſtea verò vt canes ad ſuum vomitum reuerſi fuerunt, ita vt & aliqui pecuniam darent, & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis iaceant poſt triennij auditionis tempus.* Vbi notauit Albaſpineus. Hinc Epiſcopi exauctorati, dicuntur diſcincti, id eſt cingulo ſacræ militiæ exuti. Sidonius *lib. 1. epiſt. 7.* ibi: *Prius cinctus cuſtodiâ, quàm poteſtate diſcinctus.* Et *lib. 5. epiſt. 7.* reuerentiam clericis cinctis, iura diſtinctis, priuilegia, &c. Gregorius Turon. *lib. 5. c. 27.* ibi: *Qua de cauſa ab Epiſcopatu diſcincti in baſilicam B. Marcelli ſub cuſtodia detruduntur.* Erudite ergo Pontifex in præſenti collationem facit vtriuſque militiæ, aſſerendo, quod ſicut militi militiæ terreſtris non licet militiam deſerere, non expleto militiæ tempore, *l. 3. §. qui ſtationi, ff. de re milit.* ita nec Epiſcopo licet Epiſcopatui renunciare, & militiæ cingulum ſoluere. Alia plura parallela ex vtraque militia deducunt Loayſa *in can. 3. Concil. Hiſpal. 2.* Creſolius *in myſtagog. lib. 1. cap. 8.* Iuretus *in notis ad Carnotenſ. epiſt. 24.* Demſterus *ad Roſinum lib. 9. pag. 959.* D. Mathias Guerra *de litteris & armis, num. 6. & 30.*

d *De ſubſtituenda ſibi perſona.*] Sed nulli viuenti Epiſcopo alius ſuperponitur, aut ſuperordinatur, niſi forſan in eius locum, quem culpa capitalis deiecit, *c. Epiſcopum, c. non dicatis, & per totam 8. q. 1.* Concil. Aurelian. *lib. 5. c. 22.* Meldenſe *can. 47.* plura Antonius Auguſtinus *in epit. lib. 4. c. 24.* dicemus *in c. 1. de præb.* igitur Archiepiſcopus in præſenti, licèt ſenio, aut morbo ſontico laborans, munere ſuo accuratè fungi nequiret, non poterat ſubſtituere, aut ſibi ſucceſſorem deſignare. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt dicendo, quod licèt in noſtro textu nõ poſſet Archiepiſcopus ſibi ſucceſſorẽ deſignare, tamen cum conſenſu Cleri, & plebis, ſiue eorum, quibus competebat ius eligendi, aut electioni conſentiendi poterat coadiutorem adhibere, vt ab eo Epiſcopalia munia obirentur. Concil. Arauſic. *can. 29.* quamplurimis Eccleſiæ ſanctionibus, & Patrum exemplis probat Fileſacus *in c. quoniam 14. §. 2. de officio ordin.* vnde in præſenti rectè iubetur, vt ſi Archiepiſcopus adeò ſit ſenio impeditus, vt in Eccleſia miniſtrare nequeat, tunc cum conſilio Regis, cui ius conſentiendi in electionibus Epiſcoporum competebat, iuxta textum *in c. cum terra 14.* vbi dixi, *de elect.* & religioſorum, aliorumque, qui ius eligendi Epiſcopum habebant, iuxta textum *in c. cum Eccleſia, de cauſa poſſeſſionis*, poſſit coadiutorem adhibere, vt eo defuncto, ſi Eccleſiæ expediret, illi in Epiſcopatu ſuccederet. Docet Fileſacus *vbi ſuprà.* 4.

COMMENTARIVM.

Ex hac decretali epiſtola ita ex prima collectione reſtituta ſequentem deduco diſputandam aſſertionem: *Non licet Epiſcopo propriâ auctoritate deſerere Epiſcopatum prætextu ſenectutis, aut inſufficientiæ.* Probant textus *in c. ſuggeſtum 46. cap. ſciſcitaſti 47. & per totam 7. q. 1. c. cum poſt 46. de elect. c. niſi cum pridem, hoc tit.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti*, & *lib. 3. iuris eccleſ. cap. 6.* Petrus Gregorius *lib. 17. ſyntagm. c. 16.* & *de beneficiis c. 24.* & *tom. 1. partit. tit. 28. c. 8.* Solorzanus *de iure Indiar. tom. 2. lib. 3. c. 13. n. 93.* Michael Rouſſelius *lib. 1. hiſt. Pontif. iuriſd. c. 4. n. 10.* Petrus Marcha, ſeu idem auctor hiſtoriæ Pontif. *lib. 6. concord. c. 8.* Magnus Præceptor maioris diſcipuli, ſeu auctor reſponſi à las pretenſ. de Francia, §. 20. *n.* 58. Boſquetus *ad Innocentium lib. 3. epiſtol. 122.* Robertus *lib. 1. rerum iudicat. c. 7.* Vighellius *in methodo iuris canonici, pag. 313.* Eſpenceus *lib. 3. digreſſ. c. 20.* Dartis *de beneficiis c. de renunciat.* & alij laudandi *in c. admonet, hoc tit.* 5. Conclvsio probatvr.

Hæc

6. RATIO DVBITANDI.

Hæc Innocentij epiſtola valdè difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam vnicuique licet iura, quæ pro ſe introducta ſunt, cedere, *l.penult. C.de pactis*, *l.ſi quis in conſcribendo*, *C.de Epiſcopis, & clericis*: plura Balboa *in cap.1.de foro compet.* Voga, & Fermoſinus *in cap.ſi diligenti*, *eod.tit.* Galbanus *de vſufructu c.20.* & quilibet ſuæ rei eſt moderator, & arbiter, *l. in re mandata, C.mandati, cap.eos qui* 1.q.1. Fortunios Garcia *de vlt.fine,illat.7.n.45 3.* Pioellus *in l.1.2. p.n.1.C.de bonis maternis*: ſed Epiſcopus eſt dominus proprij Epiſcopatus: igitur illum cedere propria auctoritate valet. Probatur minor; nam ille dicitur dominus alicuius rei, qui habet iuſtum titnlum, poſſeſſionem, vel quaſi, *l.cogi, ff.de petit.hereditatis*, *l.iuſto, ff.de vſucap.l.& generaliter, ff.de noxalibus, l.apud, ff.de furtis*: ſed Epiſcopus virtute confirmationis Pontificiæ obtinet titulum, poſſeſſiooem, vel quaſi, vt habent alij beneficiarij virtute inſtitutionis, *c.1 de regulis iuris lib.6. c.ex frequentibus, de inſtitut.* igitur Epiſcopus poteſt Epiſcopatui renunciare propriâ auctoritate. Augetur hæc difficultas ex eo, quia Epiſcopatui in præſenti iuſtam renunciandi cauſam habebat, ſenectutis videlicet; ſenex enim erat, vt ipſe fatetur: vnde iuxta rectam politiam non ſolùm excuſandus, verùm & repellendus ab honore, & munere paſtorali erat. Apud Romanos enim legibus cautum erat, vt ſenes ab omnibus muneribus vacationem haberent; & ipſi Senatores poſt ſenectutem ad Senatum ire non cogebantur. Plinius Iunior *lib.4. epiſt.23.* ibi: *Vt ipſæ leges monent, quæ maiores annis 60. otio reddunt.* Seneca *de breuitate vitæ, cap.20.* ibi: *Lex à quinquageſimo anno militem non cogit, à ſexageſimo Senatorem non citat.* Cicero *de ſenect. Legibus, & inſtitutis vacat ætas noſtra muneribus his, quæ non poſſunt ſine viribus ſuſtineri.* Et *l.ſemper, ff.de iure immunit. l.2.Cod.de excuſat.munerum, l.1.Cod.qui ætate*: plura Mancinus *de triplici iuris collat. c.191.* Petrus Gregorius *lib.47. ſyntagm.cap.25. n.14.* Tiraquellus *ad Alexand.lib.4. cap.3.n.11.* Paulus Zacchias *tomo 1. quæſtionum Medicolegal. q.1. & vlt.* vnde ſenes depontani dicebantur, non quia de ponte (vt aliqui putarunt) ab adoleſcentibus deiicerentur; ſed quia ſuffragium in Senatu non habebant, quod ferebatur ſupra menſam, quam pontem ipſi appellabant, vt referunt Marcus Varro *lib.2.de vita Patrum*, ibi: *Cùm in quintum gradum peruenerant, atque habebant ſexaginta annos, tunc denique erant publicis negotiis liberi, atque expediti, & otioſi; ideo in prouerbium quidam putant veniſſe, ſexagenarios de ponte deiici oportere, quòd ſuffragium non ferant, quod per pontem ferebatur.* Macrobius *lib.1. Saturnal. cap.5.* ibi: *Adimere vis doctis viris in verborum comitiis ius ſuffragandi, & tanquam ſexagenarios maiores de ponte deiicis.* Ex pluribus illoſtrant Eſpenecus *in D.Paulum, ad Titum c.2. digreſſ.4.* Creſolius *lib.1. myſtag. c.18.* Cochier *in face hiſt. cap.1.* Solorzanus *in ſua Cand.n.265.* & plura de incõmodis ſenectutis Theophil.*tom.3.dict.1.q.4 art.2.* igitur iuſtè in noſtro textu Archiepiſcopus ſenex, ætateque iam longæuâ, cedendi facultatẽ petebat. Augetur hæc difficultas, nam inter iuſtas cauſas renunciandi Epiſcopatui, & ſimili dignitati, ſenectus enumeratur, *c.niſi, hoc tit.* vnde ob eam cauſam Siluan. Epiſcopus Gaufridus renonciauit Epiſcopatui, vt refert Rigordus *ad annum 1213.* ibi: *Gaufridus Siluanectenſis Epiſcopus, ſentiens ſe tam ætate, quam corpulentiâ ponderoſâ inſufficientem onuſtri, quod iam per triginta annos portauerat, impetratâ à ſummo Pontifice, ſicut in iure cautum eſt, licentiâ, Epiſcopatui renunciauit.* Ex eo notauit Boſquetus *ad Innocent.lib.1.epiſt.1.* ſenes in Epiſcopos eligi non debere, *c.vnico, 5.diſt.* pulchrè Sidonius *lib.7. epiſt.9.in concione*, ibi: *Solam clericatus diuturnitatem pro meritis autumant calculandam, vt nos in Antiſtite conſecrando, non vtilitatem velim eligere, ſed ætatem.* Igitur ob ſenectutem, quam allegabat Archiepiſcopus, cedendi licentia illi concedi debebat. Augetur vltimò, nam ignorantia, quam Archiepiſcopus fatebatur, non ſolùm ſufficiens erat, vt eius renunciatio admitteretur, verùm & ob eam repellendus erat à dignitate iam promotus, *c.niſi, hoc tit.c.omnes, 63. diſt.c.congregato 53.de elect.c.final. de ætat. & qualit.* igitur ſaltem ob hanc inſufficientiæ cauſam, quam Archiepiſcopus patiebatur, eius renunciatio admittenda erat.

7. RENVNCIATIONIS ETYMON, AT DIFFINITIO.

Hac difficultate ita fulcitâ non obſtante, vera eſt præſens deciſio, ad cuius expoſitionem ſciendum eſt, renunciationem in vtroque iure, & apud bonæ notæ Interpretes accipi aliquando pro referre, ſeu nunciare quid iam contigerit, vt accipitur apud Matthæum *c.2.*ibi: *Ite, & renunciate mihi*: & apud Cõſultum *in l.1 ff.ſi menſor falſum modum*, ibi: *Intereſt noſtra, ne fallamur in huiuſmodi renunciatione.* Apud Ciceronem *Philip.8.* ibi: *Cùm Legati renunciarunt, quod certè renunciabant, Antonium non eſſe in veſtra poteſtate.* Vnde renunciatores dicuntur, qui reuelant Regis ſecreta, *l.ſi quis aliquid, §.1.ff.de pœnis.* Frequentiùs tamen accipitur pro cedere, aut remittere, *l.ſi abſenti, ff.de legationibus*, ibi: *Licet legationem, quam ſuſceperis, non renunciauerit*; & *l.ſi quis in conſcribendo, C.de pactis*: pro reſignare accipitur *in l.naturaliter, §.nihil, ff.de acquir. poſſeſſ. l.ſed etſi quis, §.quæſitum, ff.ſi quis cautionibus*: qua in ſignificatione accipitur in noſtro textu, & aliis congeſtis à Petro Greg. *de beneficiis c.24.* Cabreros de Auendaño *de metu lib.2.c.13.* Olea *de ceſſione iurium tit.1. q.2.* quibus ſuppoſitis pro renunciationis variis acceptionibus ſciendum eſt, renunciationem eſſe, *Iuris proprij ſpontaneam ceſſionem ex certis cauſis, & cum auctoritate ſuperioris factam.* Dixi, *iuris proprij*; quia iuri alieno nemo renuntiare valet, *l. ſi vniuerſa, C.de legatis, l.obſeruare, ff.de officio Proconſulis, c. dilecto, de præbendis*; niſi fiat procuratorio nomine iuſſu domini: non ſolùm enim poteſt quis renunciare proprium beneficium per ſe, verùm & per procuratorum; & ſtatim renunciatio vim & effectum obtinet, etiamſi mandatum reuocatum ſit, *Clement.vnica, de renunc.* cuius interpretationem latè proſequuntur Darris *de beneficiis c.5.* Couarr. *in pract.c.9.* Baſilius *lib.2.de matrim. c.15.* Rufiniacus *lib.3.conſtit. tit.22. c.22.* Petrus Gregorius *de beneficiis c.28.* dixi etiam, *ſpontaneam ceſſionem*; quia renunciatio per vim facta caret effectu, *c.ſciant 12.de elect.in 6.c.Abbas*, cum ſequenti, de *his quæ vi*, vbi latè dicam: Auendaño *lib.2.de metu, c.13.* Tandem dixi, *ex certis cauſis, & cum auctoritate ſuperioris*, vt cognoſcatur, non quamcumque Epiſcopatus, ſeu beneficij valere, ſed eam tantùm, quæ ex iuſtis cauſis fit, quas enumerabimus *in cap.niſi, hoc tit.* Dixi etiam, *cum auctoritate ſuperioris*, vt comprehendantur non ſolùm renunciationes Epiſcoporum, vbi Pontificis licentia expectatur, verùm & Parochorum, in quibus auctoritas Epiſcopi deſideratur. Superſunt pro huius tituli exactiori expoſitione tria examinanda. Primum, per quas perſonas, & apud quas renunciationem fieri oporteat; quam partem examinabimus *in c.admonet, c.quod in dubiis, c.final. hoc tit.* Secundum, quibus ex cauſis renunciatio admittatur, de qua *in c.niſi, hoc tit.* tertium, quænam beneficia renunciari valeant; quod dubium diſcutie-

mus *in cap. ſanè*, *cap. veniens, hoc tit.* Sed quia noſtri inſtituti non eſt methodicè materias exponere, ſed ſingulas deciſiones peculiaribus commentariis explicare, prædicta dubia ſuo ordine non proſequimur: facilè tamen qui maluerit præſentis tituli, & aliorum materias methodicè pertractare, aſſequi poterit perlectis, & in vnum collatis totius tituli commentariis.

8. RATIO DECIDENDI. Manet ergo ex noſtri textus deciſione, Epiſcopum non poſſe Epiſcopatui renuntiare, etiam prætextu ſenectutis, niſi ex licentia R. Pontificis: cuius prohibitionis ratio eſt, nam cùm inter Epiſcopum, & Eccleſiam contrahatur ſpiritualia matrimonij vinculum, *cap. inter*, vbi dixi, *de tranſlat. Epiſcop.* & huius vinculi diſſolutio R. Pontifici ſit reſeruata, ideò abſque eius licentia non licet Eccleſiam propriam Epiſcopi ſponſam deſerere. Lupus Ferrarienſis *epiſt.* 29. ibi: *Quemadmodum carnalem copulam non licet reſoluere, niſi ex cauſa fornicationis; ita ſuſceptam ſemel paſtoralem curam nefas eſt deponere, quamdiu omnium ſaluti conſuli poteſt.* Accedit, nam valet argumentũ de militia terreſtri ad cœleſtem, vt in hoc textu docetur. Sed quemadmodum non licet militi militiæ terreſtris deſerere ſtationem propriâ auctoritate, *l. 3. §. qui ſtationi*, *l. non omnes*, *l. ex cauſa*, *ff. de re milit. l. 4. Cod. eod. tit.* facinnt textus *in l. Legatus* 19. *ff. de officio Proconſul. l. 2. §. & cùm placuiſſet*, *de origine iuris*, Steubechina *ad Vegetium lib. 2. cap. 5. in fine.* Similiter nec cœleſtis militiæ militi licebit priùs ſoluere militiæ cingulum, quàm cedat illi aduerſitas præliorum, vt in præſenti docetur: quod procedit præcipuè tempore perſecutionis, quo non licèt vllo modo Eccleſiam deſerere, vt aiebat D. Ambroſius, cùm ex Iuſtinæ Imperatricis iuſſu de Eccleſia iuberetur exire. *Hoc ego* (inquiebat ad Quæſtorem) *ſpontè non faciam, ne lupis ſepta ouium tradere & prodere videar; hìc ſi placet, occide, hoc loco mortem prona ſuſcipiam voluntate.* Refert ipſe S. Doctor *in oratione ad Exentium*, & *epiſt. 37. de Baſilicis*, tradunt Theodoretus *lib. 5. cap. 13.* Nicephorus Calixtus *lib. 12. hiſtor. cap. 9.* & *lib. 9. cap. 20.* quare Liberius Papa *epiſt.* 2. hortatur quoſdam Epiſcopos deſerere volentes Eccleſias, & ad religionem tranſire, ne id faciant. Neque cauſa ſenectutis ſufficiens erat in Archiepiſcopo Lugdunenſi, quoniam plerumque vergête deorſum conditione corporea, feruor ſpiritus in ſublimiora conſcendit, & Eccleſia meliùs per ſenes regitur, quàm per iuuenes; quod & agnouerunt Maiores dum Senatores maiores ſexaginta annis eligebant. Plutarchus *in vita Lycurgi*, ibi: *Senex ipſe, vti diximus, Lycurgus, primùm eos, qui cœpti ſui fuerant participes, deſignauit: deinde in locum demortui ſuffici iuſſit eum virtute, qui eſſet preſtantiſſimus iudicatus, ſexaginta annis maior.* Et certè hæc ætas eſt accommodata iis, qui ſuo conſilio alios regere debent: nam, vt inquit idem Plut. in opuſculo, An ſeni gerenda ſit Reſp. *Ad parendum iuuenelis, ad imperandum ſenilis ætas accommodata eſt; ac maximè ſalua eſt ciuitas, vbi conſilia ſenum, & iuuenum arma obtinent. Laudaturque maiorem in modum iſthuc:*

Primùm ætate graues, & forti pectore claros,
Neſtoream ad nauim conductos dicere iuſſit,
Conſiliumque dare.

Atque ideo optimatum Magiſtratum Spartanæ ciuitatis Regibus adiunctum Apollo preſbygenas, id eſt magno natu præditos; Lycurgus diſertè Gerontes, id eſt ſenes, nominauit. Idem Plutarch. in vita Lycurgi refert Tyrtei carmina, quæ eandem rationem inſinuant:

Conſilij teneant Reges, & iuris habenas:
Queis curæ eſt Spartæ conſpicienda domus,
Grandæuique ſenes, & qui de plebe creati,
Sanctarum legum ciuibus inſtar erunt.

Saluſt. *in Catil.* ibi: *Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium ſapientiâ validum eſt.* Huc pertinet pulchrum illud Euripidis:

Dictum eſt vetuſtum, facta iuuenum, cæterùm
Magis valent conſilia ſenum.

Cicer. *in Catone*, ibi: *In agris tunc erant Senatores, id eſt ſenes.* Ouidius *in Faſt.*

Nec niſi poſt annos patuit tunc Curia ſe Cros.

Hinc etiam videmus Virgil. 8. *Æneidos*, iuuenibus oppoſuiſſe Senatum, hoc eſt ſenes.

Nec difficultas ſuprà perpenſa aduerſatur; licèt enim dominus cuiuſque rei poſſit eam pro libito dimittere, & iuri proprio renunciare; hoc tamen non procedit in Prælatiis eccleſiaſticia, & aliis officiis publicis; quæ enim publicam cauſam continent, priuato arbitrio nec dari, nec cedi poſſunt, *l. 3. §. idem & ſi*, *l. Paulus* 47. *ff. de bonis libertor. l. meminiſſe* 10. *ff. de officio Proconſulis*, *l. penult. ff. de officio Præſidis*: vnde Legatus Cæſaris, Præſidiſve prouinciæ abdicare ſe Magiſtratu prohibetur *in l. penult. ff. de officio Præſidis.* Vnde cùm publicè interſit Eccleſiæ, ne eius miniſtri propriâ auctoritate beneficia eccleſiaſtica cedant, iuſtè ſtatutum eſt, ne inconſultis his, quibus competit ius confirmandi eos, Epiſcopatum, ſeu beneficium cedant. Nec argumentum primum refragatur; nam licèt ſenectus, quæ Epiſcopum reddit inhabilem ad exercitium officij, ob corporis debilitatem, iuſta cauſa ſit cedendi Epiſcopatum, *dict. cap. niſi, hoc tit.* ex rationibus ſuprà adductis; tamen cùm ſenectus non ita grauat corporis vires, non præſtat cauſam ceſſioni: vnde cum cauſæ cognitione examinabitur, an qui abdicare ſe vult ab officio paſtorali, impar ſit eius oneri, necne. Quare licèt in hoc textu Archiepiſcopus aſſeruiſſet ſe iam ſenectute oppreſſum eſſe, nihilominus cauſæ cognitio præcedere debebat, vt poſſit eâ à Pontifice approbatâ Epiſcopatui renuntiare. Nec vltimum argumentum obſtat; procedit enim eius principium cùm vera inſufficientia datur, & adeò magna, vt non poſſit Epiſcopus officij munia obire, aut Eccleſiam regere, quæ in hoc textu non dabatur, licèt humilitatis causâ aſſereret Archiepiſcopus, ſe inſufficientem regimini eſſe. 9. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS.

Ex ſuprà traditis accipit lucem textus *in c. ſcripſit.* 1. 7. *quæſt* 1. iuncta eius integra, quæ reperitur *lib. 9. epiſt. Gregorij Magni, epiſt.* 4. Agitur in eo textu de Ioanne Epiſcopo primæ Iuſtinianeæ, quam Eccleſiam Vigilius Papa in Metropolitanam Daciæ, tam Mediterraneæ, quàm Ripenſis erexit, vt refert Iuſtinianus *in nouella* 11. & 131. vbi notarunt Cuiacius & Ritherurſius. Aſſerit ergo Gregorius Magnus, quod ſi Ioannes Epiſcopus adeò aduerſa valetudine captus eſt, vt Epiſcopali curæ non ſufficiat, diſpenſator, hoc eſt adiutor apponatur, qui curam illius Eccleſiæ habeat: pergit Gregorius *in dicta epiſt.* & ait quod ſi ipſe Epiſcopus velit præ moleſtia ſua Epiſcopatui renunciare, renunciatio admittatur, & ſucceſſor ordinetur. Quæ deciſio locum habet, ſecutâ Pontificis licentiâ, ita vt ex iuſta cauſa ægritudinis à Pontifice approbata, poſſit Epiſcopus Epiſcopatui renuntiare, iuxta ſuprà tradita: quo modo etiam accipiendi ſunt textus *in cap. quamuis* 14. *cap. fratres*, 18. 7. *quæſt.* 1. *c. finali* 7. *quæſt.* 2. *cap.* 1. *hoc tit. in* 1. *collectione.* 10. EXPONITVR CAP. 7. Q. 1.

CAPVT

CAPVT II.

Idem *Abbati* [a] *Dalonen.* & *Priori de* [b] *Artigia.*

CVm inter P. Ganfredi, & quoſdam alios Canonicos S. Luuiani ſuper ſpirituali beneficio ſcilicet [c] ſtallo in Choro, & loco in Capitulo in [d] Curia noſtra quæſtio fuiſſet diutiùs agitata: quia tamen altera pars ſufficienter inſtructa non venerat, negotium non potuit terminari. Ideoque cauſam ipſam veſtro examini committentes, d. v. per A. ſ. m. quat. partes ante veſtram præſentiam conuoceris, & rei veritate pleniùs inquiſitâ, ſi præfatum P. Gauf. inueneritis de conſenſu maioris, & ſanioris partis Capituli fuiſſe de ſpirituali [e] beneficio auctoritate Apoſtolica [f] inueſtitum, eum beneficium ipſum faciatis ap. rem. pacificè poſſidere; non enim videtur nobis impedimentum afferre etiam iuramentum, quod de eodem non petendo vlteriùs proponitur præſtitiſſe, ſi conſenſus maioris, & ſanioris partis Canonicorum Eccleſiæ interceſſit.

NOTÆ.

1. a DAlonen.] Ita legitur in prima collectione, vbi *ſub hoc tit. cap.* 3. reperitur noſtra deciſio: ſed legendum eſt, *Dolenſi*, vt habetur in ſexta compilatione. Dolenſe autem monaſterium Ordinis D. Benedicti, celebre eſt in Gallia, in diœceſi Bituricenſi, fundatum ab Ebbone Domino Dolenſi anno 917. vt habetur in chronico Dolenſi, *tom.* 1. *Biblioth. nouiſſimæ*; ſiue ab eo reædificatum, cùm à Samſone Epiſcopo Dolenſi constructum eſſet anno 562. vt probat Yepes *tom.* 1. *chron. D. Benedicti, dicto anno* 562. *cap.* 1. Dolenſe monaſterium Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubeſt. Gregorius VII. *tom.* 3. *epiſt.* 10. *Dolenſe monaſterium, ſicut nouit fraternitas tua, iuris ſancti Petri eſſe dignoſcitur, cui ſi aliquod diſcrimen inferatur, ſpeciali ſolicitudine ſucurrere debemus.* Plura de eo Chopinus *lib.* 1. *ſacra polit. n.* 14. Yepes *vbi ſuprà*, Boſquetus *ad Innocentium lib.* 1. *epiſt.* 1. Ciroonius *in c.* 5. *de conſtit. in* 5. *collect.* Huius monaſterij Abbati Giraldo Moral dicto, qui 22. annis illi præfuit, reſcripſit Alexander *in præſenti*, Fratres Sarmat. *tom.* 4. *Galliæ, fol.* 341.

2. b *Artigia.*] Eſt etiam in Gallia in diœceſi Lemouicenſi, non longè à S. Leonardo, Ordo vulgò dictus *de Artitia*, propter locum appellatum Artigia, vt refertur à Guidone *tom.* 2. *Biblioth. nouiſſimæ*, *pag.* 278. Huius Ordinis Priori Ioanni Neuitoner dicto miſſa eſt hæc deciſio.

c *Stallo in choro.*] Hæc verba expoſui *in cap. eam te* 7. *de reſcriptis.*

3. d *Curia.*] Licèt Curia aliquando accipiatur pro villa, ſeu curte, *cap* 2. *de cenſibus*, *in* 5. *collect.* ibi: *Ne de curiis, aut grangiis*; vbi notat Ciron us: tamen in vtroque iure, & apud probatos Auctores Curia accipitur pro loco vbi cauſæ diſceptantur, & deciduntur, *cap. ſi quis Clericus* 10. 11. *quæſt.* 1. *c. nullus* 33. *ead. quæſt.* Clementina 1. *de iureiurando*, & aliis congeſtis ab Antonio Anguſtino *in epitom. lib.* 4. *tit.* 61. Iutero *in notis ad Iuonem*, *epiſt.* 241. Apud Romanos duæ erant Curiæ, vna vbi de ſacris, Deorumque religione agebatur; alia vbi de rebus publicis, ad populumque ſpectantibus tractabatur: vtriuſque meminerunt Varro *lib.* 4. *linguæ Latinæ*, Feſtus *lib.* 3. *verbo Curia*, Aulus Gellius *lib.* 4. *noctium*, *cap.* 7. Alex. ab Alex. *lib.* 1. *Genialium*, *cap.* 16. & apud eos Curia generaliter pro conſenſu Senatus accipitur, *l.* 1. *C. de Conſulibus*, *in Theodoſ. l.* 3. *de fide inſtrum. in eod. Cod.* inde curiales dicti, qui in his curiis erant, *l. curialis*, *Cod. locati*, *l. ſi quis curialis*, *Cod. de Epiſcop. & cleric.* plura Vvolfang. Lazius *lib.* 12. *Reip. Romanæ*, *cap.* 13. Paz *in l.* 7. *ſtili.* In iure etiam noſtro patrio ita accipitur curia, *l.* 27. *tit.* 9. *partit.* 2. Paz *vbi ſuprà.* Alia de curiæ etymologia adducunt Polletus *lib.* 1. *hiſtor. fori Rom. cap.* 4. Lexicographi *verbo Curia*, & nos *in cap. cum non ab homine*, *de iudiciis.*

e *Spirituale beneficium.*] Aliud enim eſt bene- 4.
ficium temporale, aliud ſpirituale, *cap. felicis*, §. *ſi quis verò*, *de pœnis*, *lib.* 6. Temporale eſt feudum, quod dicitur beneficium, *cap.* 1. & paſſim, *quibus modis feudum amittitur.* Eccleſiaſticum dicitur præbenda, Canonicatus, Epiſcopatus, & etiam Pontificatus, *cap.* 1. *de maledicis*: docent Corraſius *de benef. cap.* 1. *tit. vlt.* Petrus Gregor. *eod. tract. cap.* 6. Lotherius *de re benefic. quæſt.* 2. *num.* 3. Ciroonius *ad titulum de præbendis.* Quare cùm in præſenti ageretur de Canonicatu, illum appellat Alexander III. beneficium ſpirituale, quamuis aliter accipiat hæc verba Hoſtienſis *in præſenti.*

f *Inueſtitum.*] Sed quomodo Capitulum pote- 5.
rat inueſtituram dare, & in poſſeſſionem mittere, ſi inſtitutio, inueſtitura, ſeu poſſeſſionis traditio fit per Archidiaconum, cui competit Canonicos in ſedem collocare? *c. ad hæc*, *c. ſignificaſti* 8. *de officio Archid.* Sed huic difficultati reſpondendum eſt, quod licèt inueſtitura propriè ſignificet ipſam poſſeſſionem realiter traditam, *lib.* 2. *feudorum*, *tit.* 2. Prateius *verbo Inueſtitura*, Hothomanus *de verbis feudalibus, eod. verbo*: tamen aliquando tantùm ſignificat ius adipiſcendi poſſeſſionem corporalem, *lib.* 1. *feud. tit.* 3. §. *ſi verò*, & *lib.* 2. *tit.* 7. § *fin.* notat Cironius *ad tit. de inſtit.* vnde qui electus eſt à maiori, & ſaniori parte Capituli, quia habet ius, vt ſibi conſtituantur locus in Capitulo, & ſtallus in choro, latè dicitur inueſtitus in noſtro textu, licèt adhuc corporalem poſſeſſionem ab Archidiacono non acceperit.

COMMENTARIVM.

EX hoc textu, tam claſſici, quàm relati à Bar- 6.
boſa *in præſenti*, deducunt, renuntiantem beneficium interpoſito iuramento ampliùs illud non petendi, poſſe, ſi denuo eligatur, illud obtinere. Opponunt tamen vt huic deciſioni contrarium, textum *in c. ſi verò*, *de iureiurando*, vbi deciditur, iurantem ampliùs non petiturum beneficium, non poſſe

illud repetere. Sed ſi textos attentè perpendantur, nullam continent antinomiam; ſiquidem *in dict. cap. ſi verò*, agitur de eo, qui neglectâ iuramenti religione, volebat beneficium, quod cum iuramento renunciauit, repetere; in hoc verò textu agitur de eo, qui denuò electus fuit à Capitulo, abſque vlla repetitione: vnde ſaiua iuramenti religione illud obtinere poterat, cùm etſi beneficium renunciauerit cum iuramento, renunciauit ius, quod tunc habebat, non autem futurum, quod non ſperabatur, cùm in renunciatione non veniant, quæ non cogitantur, *l. cùm Aquiliana, ff. de tranſact. l. mater decedens, ff. de inofficioſo teſtam.* Fontanella *de pactis nuptial. tom. 1. claſ. 4. gloſſa* 28. *num.* 40. Renunciatio eſt ſtrictiſſimi iuris, & ſtrictè interpretanda, tam reſpectu rerum, *l. qui cum tutoribus, Cod. de tranſact.* quàm perſonarum, *l. ſi vnus, § antea, ff. de pactis*: Salcedo *de repræſentat. lib. 2. cap. 16. num.* 87. quare renunciatio facta ex vna cauſa, non extenditur ad ius competens ex alia, licèt verbis generalibus facta ſit, *l. ſi domus, ff. de ſeruit. ruſtic.* Decianus *volum. 2. conſilio* 169. plura Auendaño *lib. 2. de metu, cap.* 13. Vnde renunciatio facta in hoc textu cum iuramento ampliùs non repetendi beneficium, non extenditur ad ſecundam electionem, cùm ius ex ea prouenicna, tanquam non ſperatum, renunciari non poſſit.

C A P V T III.

Idem *Epiſcopo* [a] *Verulan.*

EX tranſmiſſa relatione Abbatis S. Nicolai de [b] Ceperano auribus noſtris eſt intimatum, quod P. Rubeus, dum olim infirmitate laboraret apud monaſterium [c] S. Saluatoris de Teleſia, ſibi petiit habitum [d] monaſticum indulgeri, qui poſtmodùm recuperata ſanitate, ad monaſterium illud gratiâ complendi ſuum votum acceſſit, & ibidem moram aliquantulum faciens, ea, quæ dictæ Eccleſiæ ſancti Nicolai [e] contulerat, ſibi fecit reſtitui. Nunc autem mutato animo, per te, & per amicos tuos laborat, vt in eadem Eccleſia reſtituatur. Verùm quoniam iamdicta Eccleſia ab eo ſoluta dignoſcitur, ex quo illi ea, quæ ſibi contulerat, ad voluntatem, & petitionem ſuam reſignauit: f. t. mon. atque mand. quat. ſi res ita ſe habet, prædictum Abbatem, & ſocios eius ad receptionem præfati P. nullâ ratione inuitos compellas, nec à Ceperano compelli permittas. Hortari tamen eos, & monere poteris, ſi tanti tibi fuerit, vt illum, non tanquam vnum de Eccleſia, ſed quaſi de nouo deberet intrare, [f] recipiant.

N O T Æ.

1. a VErulano.] Verulana antiqua ciuitas Italiæ eſt: Frontinus coloniam Romanorum fuiſſe affirmat: eius libertatem, & antiquitatem miris laudibus extollit Liuius *lib. 9.* In ea vrbe Beatam Mariam filiorum Zebedæi matrem, ſimul cum ſanctis Blaſio, & Demetrio Euangelium prædicaſſe, ex veteri illius Eccleſiæ menologio referunt Baronius *in martyrolog. die 8. Kalendis Auguſti*, Vghellius *tom. 1. Italia ſacra, in ſerie Epiſcoporum ipſius Eccleſia.* Quamprimùm Verulani ciues fidem amplexi, & profeſſi fuerunt, Eccleſia Verulana Cathedrâ Epiſcopali fuit decorata, vt refert Vghellius *vbi ſupra.* Inter alios Præſules qui eam rexerunt Eccleſiam, Fromundus, ſeu Frotiomundus eam gubernauit ex anno 1160. vſque ad annum 1170. vir ſingularis doctrinæ, probitatiſque: ab Alexandro III. qui tunc, vt Friderici tyrannidem compeſceret, Verulæ degebat, conſecratus fuit. Huic ergo tanto viro miſſa eſt præſens epiſtola, vt iam animaduerſum inuenio ab Vghellio *vbi ſuprà, pag.* 194.

2. b *S. Nicolai de Caperano.*] Caperanum habet Eccleſiam Collegiatam, quæ ſubeſt Verulanæ Eccleſiæ: eius Præſul Abbas appellatur, non quia Eccleſia ſit regularis, ſed quia plerumque Eccleſiæ Collegiatæ reguntur ab Abbate, vt *in cap. final. de maiorit. & obed.* & hanc Eccleſiam S. Nicolai eſſe ſæcularem, teſtatur Chopinus *lib. 1. ſacra polit. tit. 1. num.* 17.

c *S. Saluatoris.*] Monaſterium hoc eſt Ordinis D. Benedicti, vt refert Tamburinus *in ſerie Abbatum, verbo Teleſin.*

d *Habitum monaſticum.*] Plerumque enim infirmi olim in vltimis conſtituti, aut religionis habitum induebant, aut pœnitentiæ benedictionem efflagitabant. Concilium Tolet. 13. *can.* 10. Gerundenſe *can.* 9. obſeruat Gibalinus *de clauſura monaſtica diſquiſit. 3. cap. 1. § 7.* 3.

e *Contulerat.*] Non per oblationem; nam quæ Eccleſiæ, aut monaſterio offeruntur, repeti non poſſunt, *cap. 2. de conſuet.* cùm autem quia ſe, & ſua monaſterio offerebat, coronam ad modum monachorum in capite ferebat, *cap. finali, de ſucceſſionibus ab inteſt.* ibi: *Cùm Archipreſbyter de Alterio ſe, & ſua ad participationem orationum monaſterio de Bruxeria obtuliſſet, de manu cuiuſdam fratris eiuſdem cœnoby augmentationem corona in ſignum oblationis accepit.* Notat Cironius *ad titul. de donationibus.* 4.

f *Recipiant.*] Et tunc habebit locum à die huius ſecundæ receptionis, non autem priſtinum; quia qui in aliqua communitate priuatus fuit loco, ſeu ſede, ſi poſtea denuò eligatur, non recuperat priſtinum locum. Solorzanus *tom. 2. de iure Ind. lib. 2. cap. 26. num.* 101. Salgado *de protect. 4. part. cap. 1. num.* 178. 5.

COMMENTARIVM.

EX hoc textu ea deducitur aſſertio: *Qui ingreditur Religionem, & beneficio renunciat, licèt intra annum probationis egrediatur è monaſterio, non recuperat* 6.

CONCLVSIO PROBATVR.

recuperat beneficium. Hæc aſſertio ſingularis eſt, nec aliquo iuris teſtimonio probatur. Eam tamen illuſtrant Petrus Gregor. *de benefic. cap.* 25. *num. vlt.* Dattis *eod. tract. pag.* 107. Flaminius *de reſignat. lib.*5. *quæſt.*6. *num.* 64. & *lib.*7. *quæſt.*14. *num.*28. Pereyra *in l. ſi curatorem, verbo Improbare, C. de in integr. reſtit.* Rodriguez *tom.*1. *quæſt. Regul. quæſt.*37.*art.*1. Sanchez *de matrim. lib.*9. *diſput.*33. *num.*19. Gonzalez *in regul.*8 *Cancellariæ, gloſſa* 15. *num.*45. Garcia *de beneficiis part.*11. *cap.*9. Barboſa *lib.* 3. *de iure eccleſ. cap.* 14. *num.* 3. Caſtro Palao *tom.*2. *tract.*13.*diſput.*6. §.7. Tamburinus, Lezana, & alij congeſti à Garcia *tom.*1. *polit. regul. tract.* 2. *diffic.* 6. *dubio* 7. Solorzanus *lib.* 2. *de iure Indiar. cap.*27. *& lib.*3. *polit. cap.* 29. Azor 1.*tom. inſtit. lib.* 12. *cap.*3.

7. **Ratio dubitandi.** Sed hæc aſſertio, ſi non euerti, labefactari videtur ex ſequentibus iuris ratiociniis. Primum naſcitur ex eo, nam ſatis iuris certum principium eſt, & in noſtro titulo ſæpius commendatum, renunciationem beneficij, cuiuſcumque generis ſit, non poſſe fieri niſi de licentia ſuperioris, *cap.* 1. *cap. admonet, hoc tit.* ſed in præſenti renunciatio facta fuit abſque vlla ſuperioris licentia: igitur ipſo iure nulla erat. Secundum non minùs liquet apud iuris conditores & Interpretes, pendente anno probationis omnia iura nouitij eſſe in ſuſpenſo, nec beneficium ante profeſſionem vacare, *cap. beneficium, de regularibus in* 6. vt illi Religionem deſerenti omnia reſtituantur, ac ſi Religionem non fuiſſet ingreſſus. Trident. *ſeſſ.*25. *de regularib. c.* 16. vbi plura Barboſa, Suarez *tom.*3 *de relig. lib.*5. *c.*16. Poriel. Villalobos, Peyrinis, & alij congeſti à Garcia *d.*1. *part. difficult.*5. *dub.* 8. ergo in hoc textu, qui pendente anno probationis ad ſæculum rediit, debet beneficium ſuum recuperare. Tertium aduerſus eam partem noſtri textus, vbi ſupponitur, Canonicum S. Nicolai potuiſſe ad religionem, & monaſterium S. Saluatoris tranſire, ex eo naſcitur; nam pluribus, & expreſſis iuris deciſionibus cautum eſt, ne Canonici, aut aliæ eccleſiaſticæ perſonæ poſſint aliquam Religionem ingredi, aut profiteri, *cap. nullus* 1. ibi: *Nullus Abbas, vel monachus, aut Canonicus regularis à propoſito profeſſionis canonicæ reuocare, & ad monaſticum habitum ſuſcipere audeat.* Et *cap. mandamus* 2. ibi: *Mandamus & vniuerſaliter interdicimus, ne quis canonicus regulariter profeſſus, niſi (quod abſit) publicè lapſus fuerit, monachus efficiatur.* 19. *q.* 3. Plura tradunt Boſquetus *ad Innocent. lib.*1. *epiſt.*4. Lemaiſtre *de monachis lib.*3. *cap.*9. igitur non rectè in hoc textu ſupponitur, Canonicum regularem S. Nicolai potuiſſe ingredi monaſterium S. Saluatoris.

8. **Ingreſſu religionis quando vacet beneficium.** Adhuc tamen defendenda eſt Alexandri III. deciſio, ad cuius explicationem ſciendum eſt; canonicum, ſeu beneficiarium, præbendam, ſeu beneficium habentem, religionem ingreſſum, & eius regulam expreſsè, vel tacitè profeſſum, beneficio ſæculari retrò habito priuari, *cap.* 1. 17. *quæſt.* 2. *cap. beneficium, de regularib. in* 6. ibi: *Aut conſtet quod vitam voluerit mutare.* Quæ verba de tacita profeſſione ſunt exaudienda, iuxta textum *in cap. conſulti, cap. ſtatuimus, de regularibus, cap. non ſolùm, eod. tit. in* 6. antea autem, ſcilicet ante profeſſionem, intra probationis annum, beneficium retinet, vt latè probant Molfeſ. *tract.*6. *ſumma, c.*12. *num.*18. immò ſi ad eius titulum nouitius ordinatus eſt, durante anno non poteſt beneficium dimittere, aut reſignare. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.*16. licèt iure communi olim potuiſſet illud reſignare, *dict. cap. beneficium,* Sanchez *lib.* 7. *ſumma, cap.* 4. Barboſa *dict. lib.* 3. *cap.*15. *num.*109. Dubium tamen apud Interpretes eſt, an poſt Concilij Tridentini conſtitutionem, quâ prohibetur renunciatio bonorum durante anno probationis, niſi intra duos menſes proximos profeſſioni, poſſit nouitius in prædicto anno reſignare quodlibet beneficium? Et in hac parte ius antiquum ſeruari, & ſic poſſe reſignare quandocumque, tenent Rodriguez *in ſumma,* 2. *part. cap.* 8. *num.*2. Garcia *de benefic. p.*11. *cap.*8. *num.* 12. Caſtro Pallao, Villalobos, Machado, & alij congeſti à Barboſa *de poteſt. Epiſcopi allegat* 99. *num.*19. Contrarium tamen, videlicet renunciationem beneficij etiam comprehendi in prædicta Concilij diſpoſitione, defendunt Suarez *tom.*3. *de relig. lib.*5. *cap.*16. *num.* 12. Tamburinus, Lezana, & alij, quos laudat, & ſequitur Garcia *dict. tom.*1. *difficult.*6. *dubio* 7. Maiolus, & Flaminius relati à Valenſi *de beneficiis lib.*2. *tit.* 25. *n.*28. in quo Interpretum diſſidio media ſententia amplecti poteſt, quæ diſcrimen conſtituit inter beneficium, ad cuius titulum quis promotus eſt ad ſacros ordines; & inter alia beneficia: aſſerunt enim, beneficium, ad cuius titulum nouitius promotus eſt, non poſſe renuntiari; alia verò beneficia reſignari valere: latiùs proſequitur Garcia *dict.* 1. *part. polit.*

9. **Ratio decidendi.** Etiam ſciendum eſt, renunciatione legitimè factâ, & à ſuperiore admiſsâ, beneficium ipſo iure vacare, etiamſi alij collatum non ſit; neque regreſſum ad illud abſque noua inſtitutione permitti, *cap. ſuper, hoc tit. cap. conſtitutis* 45. *de appellat. cap.* 1. *eod. tit. in* 6. *Clement. vnica, eod. tit.* Garcia *dict. p.*11. *de benef.* Flaminius *de reſign. lib.* 1. *quæſt.* 1. Valenſis *de benef. lib.* 3. *tit.* 13. *per totum:* vnde dicitur, beneficium vacare per renunciationem, *cap. ſuſceptum, de reſcriptis, lib.*6. quod adeò verum eſt, vt etſi poſt renunciationem, qui renuntiauit, permanſerit in poſſeſſione per triennium, non iuuetur beneficio regulæ Cancellariæ *de triennali poſſeſſione,* quia nullum habet titulum. Rebuffus *in praxi, tit. de pacificis, n.*285. Vnde prouenit vera decidendi ratio ad noſtrum textum; ideò enim in eius ſpecie Canonicus S. Nicolai non poteſt redire ad ſuam præbendam, etſi non elapſo anno probationis habitum dimiſerit, quia cùm beneficium ſemel renunciaſſet, non poteſt illud propria auctoritate repetere, nec mutare voluntatem, *cap. quàm periculoſum* 7. *quæſt.* 1. facit regula, *Quod ſemel, de reg. iuris lib.* 6. nec ſolùm ſi illud renunciaſſet in noſtro textu, ad illud redire non valebat, verùm etſi licentiam tantùm cedendi petiiſſet, renuntiare cogendus erat, nec ad beneficium redire poterat, *cap. quidam, hoc tit.* Rectè ergo in hoc textu docetur, Canonicum S. Nicolai non potuiſſe redire ad beneficium, quod iam tempore ingreſſus religionis renunciauerat; ſed quia qui ſemel renunciauit beneficio, ſi denuò eligatur, virtute ſecundæ electionis poteſt iterum admitti; ideò in præſenti docetur, hortandus eſſe & monendos ipſos Canonicos S. Saluatoris, vt ipſum recipiant in Canonicum & fratrem.

10. **Diſſoluuntur difficultates.** Nec difficultates ſuprà expenſæ aduerſantur; nam licèt verum ſit, ad renunciationem expreſſam legitimè faciendam conſenſum ſuperioris deſiderari; in hoc tamen textu ſupponitur, Abbatem S. Nicolai renunciationi aſſenſum præſtitiſſe: cùm enim Petrus Canonicus S. Nicolai petiiſſet ab Abbate, & Canonicis, vt bona quæ obtulerat tempore receptionis in Canonicum, ſibi redde-

Digitized by Google

rent, & Abbas teſtituiſſet, conſtat licentiam cedendi & renunciandi illi conceſſiſſe. Nec ſecunda difficultas aduerſatur; nam verum eſt, nouitium pendente anno probationis è monaſterio egreſſum, omnia, quæ obtinebat tempore ingreſſus, & in ſuſpenſo erant, recuperare, *dict. cap. beneficium, de regularib. lib.6.* ſed illud procedit quando beneficium non eſt expreſsè renunciatum, vt in noſtro textu fuit; tunc enim virtute renunciationis expreſſæ priuatus fuit beneficio; vnde etiamſi religionem deſerat, ad illud redire non valet. Nec tandem tertia difficultas obſtat; nam textus in ea adducti, qui prohibent canonicis regularibus, & aliis perſonis eccleſiaſticis vitam monaſticam profiteri, procedunt illis primis Eccleſiæ temporibus, quibus monachi vt laici tantùm degebant, nec ſacris ordinibus initiabantur, aut miniſteria eccleſiaſtica tractare valebant, vt per plures annos obſeruatum fuiſſe in Eccleſia, traditur *in cap. interdicimus, cap. iuxta, & per totam 16. quæſt. 1.* obſeruant Lemaiſtre, & Boſquetus *vbi ſuprà.* Sed cùm poſtea illis permitteretur ad ſacros ordines aſcendere, *cap. monachos, c. ſi quis, cap. monachus 16. quæſt.* 1. clericis ingreſſos etiam in monaſteriis permittebatur. Concilium Toletanum 4. *can.* 49. *Clericis qui monachorum propoſitum appetunt, quia meliorem vitam ſequi cupiunt, liberos ab Epiſcopis in monaſteriis largiri oportet ingreſſus, nec interdici propoſitum eorum, qui ad contemplationis deſiderium tranſire nituntur.* Docet Benedictus Epiſtenus *lib.4. diſquiſit. tract.2. diſquiſit.4.* Vnde cùm temporibus noſtri Alexandri Clerici ad monachatum tranſirent, & conuolarent; ideò in præſenti ſupponitur Canonicum S. Nicolai potuiſſe ad religionem tranſire.

11. Exponitvr cap. 2. 17. q. 2. Sed ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. Goldaſtus* 1. 17. *quæſt.* 2. vbi proponitur, Goldaſtum presbyterum infirmitatis paſſione oppreſſum, promiſiſſe ſe monaſticam vitam profeſſurum in quodam monaſterio D. Benedicti; & vt votum faciliùs adimpleret, beneficium quod obtinebat, in manu cuiuſdam aduocati renunciauit: poſteà cùm pœnituiſſet, voluiſſetque in ſæculo remanere, & beneficium obtinere, conſuluit Alexandrum II. qui reſpondit, ipſum retinere debere beneficium. Ex quo decreto apertè deducitur, clericum aduersâ valetudine captum, & beneficium renunciantem, poſſe ad ſæculum redire, & beneficium retinere: igitur ſimiliter in noſtro textu Canonicus S. Nicolai poterat intra annum probationis ad ſæculum redire, & beneficium retinere. Accedit etiam, nam Goldaſtus *in dict. cap.* 1. promiſit ingredi religionem, id eſt votum emiſit religionis: igitur cogendus erat votum adimplere, vt de ſimili profeſſione latè probat Sanchez *lib.9. de matrim. diſp.* 33 *num.9.* tandem ex alio capite Goldaſtus *in dict. cap.* 1. priuandus erat beneficio; nam vt ibi refertur, illud renunciauit in manibus cuiuſdam aduocati: ſed qui renunciat beneficium in manibus laici, priuatur ipſo beneficio, *cap. quod in dubiis, hoc tit.* igitur Goldaſtus *in dict. cap.* 1. priuandus erat beneficio iam obtento. Pro huius textus vera interpretatione dicendum eſt, Goldaſtum in eo, nec votum ſolenne Religionis emiſiſſe, nec beneficium in manibus Superioris renunciaſſe; vnde cùm tantùm ſimplicem promiſſionem feciſſet ingrediendi monaſterium, & eius prætextu beneficium in manibus aduocati renunciaſſet, potuit ex capite pœnitentiæ illud repetere. Nec augmentum difficultatis ſuprà adductum aduerſatur; nam aduocatus, de quo in eo textu agitur, erat defenſor Eccleſiæ, qui frequenter in iure noſtro dicitur aduocatus, *cap. præterea, cap. cùm autem, de iurepatron.* vnde cùm aduocatus in eo textu eſſet perſona eccleſiaſtica, ſed non ſuperior ipſius renunciantis, ideo renunciatio viribus deſtituitur. Alia pro eius textus interpretatione adducit Feloaga *in cap.* 1. *de his, quæ vi, propè finem.*

Secundò aduerſatur textus *in cap. veniens* 5. *de inſtit. in* 2. *collect.* in illis verbis: *Veniens ad Apoſtolicam Sedem, &c.* Et infrà: *Interim autem R. clericus, qui Eccleſiam alieno nomine poſſidebat, furto eſt irretitus, & exinde, quia crimen ei notorium fuit, rebus furtiuis in arca ſua repertis, grauiter puniri metuens, eo quod ad Regias aures ſcelus eius peruenerat, habitum religionis ſumpſit, quem infra annum abiiciens Sedem Apoſtolicam adiit, & ſcriptum Apoſtolici culminis impetrauit, in quo continebatur, quod ſi monſtrare poſſet, quod timore mortis clauſtrum intraſſet, à religionis voto abſolueretur à vobis; tacito quod timor ille ex praua conſcientia perpetrati ſceleris proueniebat.* Et infrà: *Diſcretioni veſtræ per A. ſ. mandamus, quatenus cùm exinde requiſiti fueritis, in vnum pariter conuenientes, vtramque partem ante præſentiam veſtram conuocetis, & inquiſità horum veritate, quæ dicta ſunt, & plenius cognita, cauſam ipſam ap. rem. fine canonico terminetis, ita quod ſi vobis conſtiterit, quod crimen notorium fuerit, & timore illo ſæpedictus R. religionem ſuſcepit, & quod idem V. per Archiepiſcopum fuerit canonicè inſtitutus, ei Eccleſiam ipſam ap. & oc. ceſſ. faciatis reſtitui, & liberè, pacificéque dimitti, non obſtantibus litteris noſtris, ſi taliter fuerint, prout diximus, impetratæ.* Ex quibus verbis apertè conſtat, ingredientem religionem, eamque deſerentem intra annum probationis, non recuperare beneficium, quod ante ingreſſum obtinebat: ergo & in noſtro textu, licèt expreſsè beneficio non renunciaſſet, ratione tantùm ingreſſus religionis, licèt intra annum exiret è monaſterio, beneficio priuandus erat, nec ad illud reſtitui valebat. Pro cuius textus vera interpretatione dicendum eſt, Rodericum in ea ſpecie cogi beneficium dimittere, & in religione manere, quia beneficium non ſolùm vacat per expreſſam profeſſionem emiſſam in monaſterio, verùm & per tacitam, *cap. beneficium, de reg. iuris in 6.* olim enim etiam temporibus Alexandri & & Innocentij III. non ſolùm expreſsè, verùm & tacitè profeſſio emittebatur, *cap. 2. de teſtam. cap. vidua, de regul.* vbi diximus. Vnde cùm *in dict. cap. veniens*, Rodericus tacitam profeſſionem emiſiſſet, quia monaſterium ingreſſus fuit animo manendi ibi perpetuò, immiſcendo ſe actibus profeſſorum, quomodo olim profeſſio tacita inducebatur; idò non poteſt ad ſæculum redire, nec beneficium recuperare. Ratio autem dubitandi illius textus proueniebat ex eo, quia Rodericus aſſerebat metu coactum religionem ingreſſum fuiſſe, & ſic à vinculo, ſeu nexu profeſſionis eſſe abſoluendum, & ad beneficium admittendum: ſed cùm metus non fuiſſet ab alio illatus, ſed à ſeipſo iuſtè incuſſus, exiſtimauit enim ſe furti manifeſti reum eſſe, & per conſequens acriter puniendum, quam pœnam vt effugeret, religionem profeſſus fuit; ideo cùm metus à ſeipſo fuiſſet incuſſus, non ab alio, inde eius profeſſio valida declaratur, iuxta tradita à Baſilio *lib.4. de matrimonio, cap.13. per totum*, Sanchez *eod. tract. lib.8. diſputat.* 8. *num.* 8. 12. Intelligitvr cap. Veniens, ex insvit in 2. collect.

Etiam

Etiam præſenti aſſertioni opponi poteſt textus *in cap. 2. de reſcriptis*, in illis verbis: *Et quod expreſsè renuntiauit.* Cuius veram interpretationem dedi in eius notis.

CAPVT IV.

Idem *Epiſcopo* [a] *Tornacenſi.*

ADmonet. *Et infrà*: Vniuerſis perſonis tui Epiſcopatus ſub diſtrictione prohibens, ne [b] Eccleſias tuæ diœceſis ad ordinationem tuam pertinentes, abſque adſenſu tuo intrare audeant, aut [c] detinere, aut te dimittere inconſulto. Quod ſi quis contra prohibitionem tuam venire præſumpſerit, in eum canonicam exerceas vltionem.

NOTÆ.

1. a *TOrnacenſi.*] Epigraphen huius textus illuſtraui *in cap. eam te 7. de reſcriptis.*

b *Eccleſias tuæ diœceſis.*] Quas ex iure, quod obtinet in ſuo Epiſcopatu, illi ſubiectas eſſe certum eſt, *cap. omnes Baſilicæ 16. quæſt. 7.* ſiue Eccleſiæ ſint regulares, ſiue ſeculares, *cap. monaſteria 18. quæſt. 1.* plura adducunt Creſpetius *in ſumma, verbo Baſilica*, Balboa *in cap. 1. de foro compet. quæſt. 1. num. 1.* Sauarus *ad Sidonium lib. 4. epiſt. 15.* Germonius *lib. 3. ſacrorum, cap. 4.* Boſquetus *in notis ad Innocentium lib. 1. epiſt. 7.* Mendoza *lib. 2. pro confirmat. Concilij Illiber. cap. 30.* Bignonius *ad Marculfum cap. 1. pag. 417.* Sed quia Eccleſiæ regulares iam à temporibus Gregorij exemptæ fuerunt à lege diœceſana, vt latè dicemus *in cap. licèt, de officio ordin.* ideò in præſenti Alexander III. abſolutè non agit de omnibus Eccleſiis in Epiſcopatu Tornacenſi conſtructis, ſed tantùm de illis, quæ ad ordinationem ipſius Epiſcopi ſpectant.

c *Detinere.*] Hæc prima pars continet prohibitionem, ne quis Eccleſiam obtineat abſque inſtitutione illius Prælati, ad quem inſtitutio pertinet; quam partem examinauimus *in cap. ex frequentibus, de inſtitutionibus.*

COMMENTARIVM.

2. CONCLVSIO REFERTVR, ET PROBATVR.

EX hoc textu ſequens depromitur concluſio: *Beneficiatus ſine licentia ſui Epiſcopi beneficio renunciare non poteſt.* Probant textus *in cap. 1. 53. diſt. cap. 1. & 2. 63. diſt. cap. ſi qui verò, cap. Epiſcopus*, cum ſequentibus, *cap. ſuggeſtum, cap. ſciſcitaris 7. quæſt. 1. cap. denique 6. quæſt. 3. cap. Abbas 28. quæſt. 2. cap. niſi cum pridem, cap. ſuper, hoc tit. cap. poſt electionem 7. de conceſſione præbendæ, cap. ex ore 3. de his quæ fiunt à maiori, cap. cùm & plantare, §. in Eccleſiis, de priuilegiis*, Concilium Lateran. *part 49. cap. 9.* Lateran. ſub Innocentio III. *c. 28.* Baſileenſe *ſeſſ. 23.* Moguntinum 4. *cap. 69.* Concilium Saleſburgenſe tempore Martini celebratum, *can. 4.* ibi: *Nullus Eccleſiam, vel beneficium Eccleſiaſticum dimittere, vel recipere præſumat ſine ſui ſuperioris auctoritate; quod ſub pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis omnibus firmiter inhibemus.* Alia iuris teſtimonia adducunt Creſpetius *in ſumma, verbo Beneficio renuncians*; Antonius Auguſt. *in epit. lib. 15. tit. 5.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa in præſenti, *lib. 3. iuris eccleſiaſt. cap. 15.* Vighellius *in method. iuris can. pag. 303.* Robertus *lib. 3. rerum iudic. cap. 2.* Petrus Gregorius *de benef. cap. 28. & lib. 1. part. tit. 28. cap. 8.* Corraſius *de beneficiis cap. 8.* Rufin. *lib. 3. conſtit. tit. 11. cap. 14.* Valenzuela *tom. 1. conſil. 32.* Solorzanus *lib. 3. polit. cap. 7. & lib. 4. cap. 13.* Spino *in repetit. ad hunc sextum*, Rouſſelius *lib. 1. cap 4. n. 10.* Arellano *lib. 1. antimon. 7.* Dartis *de beneficiis, cap. de renunciatione*, Valenſis *eod. tract. lib. 2. tit. 17.* Quintanadueñas *lib. 2. de Eccleſiaſt. num. 10.*

Sed hæc aſſertio impugnatur ſequentibus difficultatibus. Prima, nam taciti, & expreſſi idem iudicium eſt, *l. cùm quid, ff. de rebus creditis, l. vltim. ff. de legat. 2. l. item quia, ff. de pactis, l. vltim. Cod. qui bonis cedere*: plures congerit Barboſa *axiomat.* 218. ſed beneficiatus poteſt tacitè beneficio renuntiare, aut aliud incompatibile acceptando, *cap. ex parte 8. de clericis non reſid. cap. de multa 28. de præbendis*; aut religionem ingrediendo, *cap. licèt, de regul.* aut matrimonium contrahendo, *cap. 1. de clericis coniugatis*: ergo & expreſsè renunciare valet. Secunda ex eo naſcitur: Si beneficium abſque ſuperioris licentia renunciari non poſſet, renunciatio aliter celebrata effectum non obtineret, nec beneficium vacaret per renunciationem; quia actus contra iuris diſpoſitionem celebratus nullus eſt, *cap. in nomine, de teſtibus, l. non dubium, C. de legibus*: immò nec nomen actus meretur, *l. ſicut, ff. de operis libertorum, l. ſtatutis, C. de ſententiis ex periculo*: docet, & in hac ſpecie plura in praxi notabilia deducit Valenzuela *dict. conſilio 32. per totum*: ſed renunciatio beneficij abſque ſuperioris licentia facta vires obtinet, ita vt per eam beneficium vacare dicatur, *cap. quod in dubiis, hoc tit.* igitur abſque Epiſcopi licentia beneficiatus beneficio ſuo validè renunciare poteſt. Tertia difficultas inſurgit ex eo, nam Pontificatus beneficium eſt, *cap. 2. de maledicis*, vbi omnes claſſici notarunt: ſed R. Pontifex poteſt liberè Pontificatum renunciare, nullâ Concilij generalis, aut alterius expectatâ licentiâ, vt exemplis illuſtrat Hieronymus Gonzalez *ad regul. 8. Cancell. gloſſa 5. proœmial. §. 5. num 20.* & expreſsè declaratum fuit *in cap 1. hoc tit. lib. 6.* quam conſtitutionem non edidit Bonifacius, quaſi de ſua electione parum ſecurus, ad approbandam Cœleſtini renunciationem, vt Michael Rouſſelius *lib. 1. hiſt. iuriſd. Pontif. cap 4. num. 10.* & alij nonnulli nimis irreuerenter erga Pontificem, qui celator iurium Eccleſiæ appellatur à S. Antonino *part. 1. cap. 8. §. 1. pag. 20.* voluerunt. Immò Cœleſtinus ipſe cum aſſenſu Cardinalium illam fecit, etſi eam publicauerit Bonifacius, vt referunt Abraham Bzouius, Spondanus, Odoricus Raynaldus *in annal. eccleſiaſt. anno 1294. & 1303.* igitur quia ad renunciandum beneficium non deſideratur ſuperioris licentia. 3. RATIO DVBITANDI.

Quibus

4. Renunciatio duplex eſt. Quibus difficultatibus minimè obſtantibus vera eſt præſens aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, renunciationem dupliciter fieri poſſe, purè videlicet, & conditionaliter: purè abſolutè; conditionaliter in fauorem alicuius. Renunciationem puram, & abſolutam diximus, quæ ex mera liberalitate, & abſque vllo pacto fit in manibus ſuperioris, de qua in hoc textu: conditionalem appellamus, quæ in fauorem certæ perſonæ, & ſub aliqua conditione celebratur. De vtraque latè egerunt Flaminius Pariſius *de reſignatione, per integrum librum*, Rebuffus *in praxi, tit. de renunciatione*, expreſsè Petrus Gregor. *de beneficiis cap.*28. Garcia *eod. tract. p.*11. *cap.*3. Valenſis *de beneficiis lib.* 3. *tit.* 27. Differt pura à conditionali in eo, quod per puram renunciationem ſtatim ac facta eſt, beneficiatius amittit omne ius, quod habebat, *cap.*2. *hoc tit. Clement. vnica, eod. tit.* etiam poſſeſſionem, tam naturalem, quàm ciuilem. Flaminius *vbi ſuprà, lib.*1. *quæſt.*3. *num.* 7. etiamſi renunciatio non ſit admiſſa, *cap. tua nos, de ſimonia, cap. cùm pridem, de pactis*: at verò conditionalis non niſi adimpletâ conditione effectum obtinet, quia cùm conditio formam importet, adimpleri debet in ſpecifica forma, *l. Mænius, l. qui heredi, ff. de condit. & demonſtrat.* plura Bruſelius *de condit. tit.* 2. *de condit. implement. num.* 3. Etiam differunt iuxta aliquorum ſententiam in eo, quod renunciatio pura poteſt coram Ordinario fieri, conditionalis verò tantùm coram R. Pontifice, licèt contrarium, videlicet renunciationem, tam puram, quàm conditionalem, coram Ordinario fieri poſſe, ſi perſona in cuius fauorem fit, idonea ſit, defendant Soto *lib.*9. *de iuſtitia quæſt.*7. *art.*2. Couarruu. *lib.*1. *variar. cap.*5. *num.*5. Nicolaus Berius *de legato quæſt. vnica, num.*115. Duarenus *lib.* 8. *de ſacris Eccleſ. cap.*2. alij congeſti à Barboſa *d. cap.*15. *n.*48. Mouentur ſequentibus fundamentis. Primum eſt, quia per renunciationem legitimè factam beneficium abſolutè vacat, *cap.* 3. *hoc tit.* igitur poteſt Epiſcopus illud conferre perſonæ illi, in cuius fauorem reſignatum eſt. Secundum, renunciatio, quæ fit ex cauſa permutationis, conditionalis, & expreſſa eſt in fauorem tertiæ perſonæ, in eaque adiicitur clauſula illa, *Non aliter, aliàs, nec alio modo.* Clement. vnica, *hoc tit.* ſed talis renunciatio validè fit coram Ordinario, *cap. ad quæſtiones, cap. cùm vniuerſorum, cap. finali, de rerum permut.* docent Couar. vbi ſuprà, *dict. cap.* 5. Barboſa *vbi proximè, n.*52. igitur ſimiliter renunciatio conditionalis in manibus Ordinarij fieri valet.

5. Negatiua ſententia amplectitur. Sed primam ſententiam, videlicet renunciationem conditionalem coram Ordinario fieri non poſſe, neque collationem ex ea ſecutam, tanquam ſacris canonibus contrariam, valere, defendunt Felinus, Pariſius, Rebuffus, Nauarrus, quos laudat, & ſequitur Spino *in noſtra rubrica, num.* 19. Bonacina, Caſſadorus, & alij congeſti à Barboſa *vbi ſuprà, num.*52. Valenſis *de beneficiis lib.*3. *tit.*27. quæ ſententia ex ſequentibus probatur. Primò, nam omnis pactio, vel conuentio in beneficiis coram Ordinario, redolet & continet ſimoniam *cap. quàm Pio* 1. *quæſt.*2. *cap. cùm pridem, cap. finali, de pactis, cap. ex parte*, & ibi Gloſſa, *de officio delegati*: ſed renunciatio conditionalis vt beneficium conferatur certæ perſonæ, continet pactionem, cùm duorum in idem placitum conſenſum demonſtret, *l.* 1. *ff. de pactis*, iunctis traditis ibi à Cuiacio & Fabro, Duareno *lib.* 2. *diſput. cap.* 8. Roberto *lib.*2. *ſentent. cap.* 19. Conſtano *qq. iuris cap.* 8. igitur renunciatio aliter quàm coram R. Pontifice, qui omnem ſimoniæ labem tollere poteſt, fieri non valet. Deinde, nam renunciatio beneficij liberè fieri debet, *cap. dilecto* 25. ibi: *Liberaliter reſignauit*; *de præbendis, cap. ex parte, de officio deleg.* ſed renunciatio conditionalis libera non eſt; adſtringit enim collatorem ad conferendum beneficium certæ perſonæ, in cuius fauorem renunciatum eſt: igitur non poteſt fieri coram Ordinario. Facit pro hac ſententia expreſſa Pij V. conſtitutio, quæ incipit: *Antea Eccleſia*, vbi huiuſmodi reſignationes prohibuit abſolutè: quare hac opinione retentâ non obſtant contrariæ fundamenta. Non primum, nam illud procedit in renunciatione purè, & liberè facta, non verò conditionaliter; nam tunc cùm renuncians beneficium cum clauſula, *non aliter, &c.* intendat tantùm renunciare beneficium caſu, quo illi perſonæ conferatur, beneficium per talem renunciationem non vacat, & ſic conferri non poteſt. Nec etiam aduerſatur ſecundum fundamentum; nam permutatio fit inter duos habentes titulum ad beneficium: vnde tantùm mutatur locus; quare mirum non eſt, ſi coram Ordinario ex æquitate admittatur. Nec tertium fundamentum aduerſatur; nam verum eſt, actionem illam eſſe ſimoniacam, quæ continet certam conuentionem, videlicet vt certæ perſonæ conferatur; quæ conuentio in noſtro caſu datur, ſiquidem aliter renuncians non dimitteret beneficium, niſi vt conferretur certæ perſonæ, vnde ratione huius conuentionis renunciatio ſacris canonibus aduerſatur.

Manet ergo renunciationem beneficij purè, & 6.
liberè fieri debere coram proprio Epiſcopo: con- Ratio
ditionalem verò non aliter admitti, quàm factam decidendi.
coram R. Pontifice; & tunc beneficium non vacare per renunciationem, niſi illud conferatur perſonæ in renunciatione deſignatæ; non enim aliter qui renunciat, abdicare intendit ius ſuum, niſi beneficium conferatur illi, in cuius fauorem renunciatum eſt: pluribus Rotæ deciſionibus firmat Barboſa *vbi ſuprà, num.* 74. immò etſi reſignatarius beneficium non aſſequatur, aut quia reſignationis tempore erat excommunicatus, abſens, vel alio modo impeditus; reſignans non amittit ius ſui beneficij: ſimiliter ſi reſignauit vt certa penſio ſibi reſeruetur, & non ſit reſeruata, non admittit beneficium. Flaminius *de reſignat. lib.*1. *q.*4. Barboſa *dict. cap.* 15. *num.* 82. qui plura in praxi notabilia exinde deducit: quibus ſuppoſitis noſtræ deciſionis ratio ex eo prouenit, nam cùm clericus ad titulum beneficij ordinatus, adſcriptus & mancipatus ſit certæ Eccleſiæ, *cap.*2. *cap. cùm ſecundum, de præb.* in ea debet perpetuò manere, *cap. ſanctorum*, 70. *diſt. cap. clericus*, 21. *quæſt.*1. ſicut apud Romanos glebæ adſcriptus à fundo recedere non valebat, *l. defenſionis, C. de iure fiſci, lib.*10. *l. cùm ſatis, C. de agricolis, lib.*11. *l. ſcripturas, C. qui potiores.* Accedit nam nihil tam naturale eſt, quàm eo genere quidquid diſſolui, quo colligatum eſt, *regul.*1. *de regul. iuris*: ſed ſine inſtitutione & collatione Ordinarij beneficium eccleſiaſticum obtineri non poteſt, *cap.*1. *de reg. iur. in* 6. *c. ex frequentibus, de inſtit.* igitur nec illud deſerere licet abſque proprij Ordinarij licentia: vnde in noſtro textu rectè coniunguntur prohibitio non admittendi beneficium abſque Epiſcopi inſtitutione; & non dimittendi illud abſque eius licentia. Alia etiam pro huius deciſiuæ rationis fundamentis adduci poſſunt ex his, quæ diximus *in c.*2. *de tranſlat. Epiſcopi.*

Nec

7. Diſſolvuntur difficultates.

Nec difficultates ſuprà adductæ obſtant: Non prima, nam inter alias exceptiones, quas patitur axioma illud, *Taciti & expreſſi idem eſt iudicium;* præcipua eſt in rebus à iure prohibitis, in quibus tacitum non operatur idem ac expreſſum, vt docent Tuſchus *littera T, concluſ. 7. num. 39.* Barboſa *axiomat.* 218. vnde licèt expreſſa renunciatio abſque ſuperioris licentia facta prohibita ſit, non ideò renunciatio tacita vetita cenſetur. Cauendum tamen eſt à Petro Gregorio *de beneficiis cap. 28.* Rebuffo *in praxi, tit. de tacita renunciat.* qui caſus ſuprà in prima difficultate adductos de renunciatione tacita accipiunt, cùm in illis caſibus beneficium non vacet ob beneficiarij renunciationem, ſed ob priuationem à iure in illis inductam, ob quam nullâ intercedente beneficiarij renunciatione, vacatio beneficij inducitur: verus autem caſus tacitæ renunciationis proponitur *in cap. ex ore, de his quæ fiunt a maiori parte.* Nec ſecunda difficultas aduerſatur, cui ſatisfaciunt Abbas *in dict. cap. quod in dubiis, num.* 8. Baldus *num.* 2. Immola *num.* 12. Flaminius *lib. 7. de reſignat. quæſt.* 1. Valenſis *dict. tit.* 17. qui exiſtimant renunciationem ſine licentia ſuperioris factam valere in præiudicium renunciantis, non verò ſuperioris, & ſic in textu *in dict. cap. quod in dubiis,* valere renunciationem quoad præiudicium illius, qui renunciauit, non verò Eccleſiæ, ſeu ſuperioris, cuius licentia deſiderabatur. Sed hanc diſtinctionem refellit Luna *lib. 1. antinom.* 7. & facile ea conuincitur *ex cap. non oportet,* ibi: *Hoc factum prorſus irritum denunciatur:* & *cap. placuit 7. quæſt.* 1. Rectiùs ergo dicendum eſt, *in dict. cap. quod in dubiis,* beneficium renunciatum in manibus laici, non tam virtute renunciationis, quàm in pœnam vacaſſe; quia ex eo, quod in manibus laici renunciauit beneficium, graue crimen commiſit, cùm tot iuris canonici ſanctionibus, legibuſque prohibitum ſit, ne liceat beneficia accipere à laicis, aut in eorum manibus renunciare, vt probauimus *in cap. quiſquis 43. de elect.* ideò ergo in pœnam illius delicti renuncians priuatur ipſo beneficio, vt conſtat ex illis verbis, *beneficio ſpirituali.* Ita illum textum accipiunt, & exponunt Cironius *in hoc tit.* Couarr. *lib. 1. variar. cap. 5. num.* 6. Luna vbi ſuprà; licèt aliter eum interpretetur Barboſa *d. cap. 15. iuris eccleſ. num.* 17. Nec tandem obſtat tertia difficultas; nam R. Pontifex poteſt renunciare Pontificatui propriâ auctoritate, quia ſuperiorem non recognoſcit, *cap. ſi Papa, 40. diſt.* Nec tunc obſtat noſter textus, nam diſcrimen eſt aſſignandum inter electionem eccleſiaſticam, quæ confirmatione ſuperioris indiget; & inter illam, quæ confirmatione non eget. Primo caſu renunciatio beneficij debet fieri in manibus ſuperioris, ex ſuprà traditis; ſecundo verò caſu, cùm electio non confirmatur, renunciatio propriâ auctoritate fit; vnde cùm R. Pontifex ſtatim, ac legitimè à Cardinalibus electus eſt, plenitudinem poteſtatis conſequatur abſque vlla confirmatione, *cap. licèt 6. de elect.* vbi dixi, & docent Marchinus *de ordine part. 2. cap. 3.* Leander *eod. tract. diſp. 2. quæſt. 3.* ideò rectè *in dict. cap. 1. de renunciatione, lib. 6.* noviter deciditur R. Pontificem poſſe propria auctoritate cedere. Alia pro eius textus interpretatione adducunt Barboſa *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 2. num. 211.* Bellarminus *de R. Pontifice lib. 2. cap. 29.* Fragoſo *part. 2. de regimine, lib. 1. §. 2. num. 19.* Coſtaldus *de Imperatore q. 103.* Baſilius *lib. 8. de matrimon. cap. 6. in fine,* Morla *in Emporio, tit. 1. q. 4.*

8. Exponitur cap. ſignificatum, de præbend.

Primò ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in cap. ſignificatum 11. de præb.* vbi proponitur; præbendam clerico aſſignatam fuiſſe in certa Eccleſia, eâ conditione, & lege dictâ, vt eam dimittere nequiret abſque conſenſu Capituli: confirmatio huiuſmodi conditionis à Pontifice petita, & impetrata fuit, & deciditur prædictum clericum non poſſe propria auctoritate præbendam dimittere, & in aliam Eccleſiam ſe transferre; quem textum ſic expendo. En textum vbi ob conditionem appoſitam tempore collationis, non poteſt clericus præbendam propria auctoritate dimittere: igitur ſi conditio adiecta non eſſet, poſſet propriâ auctoritate eam dimittere. Huic difficultati reſpondendum eſt, in eo textu conditionem appoſitam non fuiſſe, vt ſine licentia ſuperioris, hoc eſt Epiſcopi, non liceret clerico præbendam dimittere, ſed potiùs, vt ſine licentia Præpoſiti & Capituli non poſſet eam dimittere, quorum licentia iure communi non deſiderabatur: quare vt ſine Capituli auctoritate non poſſet præbendæ renunciare, neceſſaria fuit prædicta pactio.

9. Intelligitur cap. finale de crimine falſi.

Secundò refragatur textus *in cap. finali de crimine falſi;* vbi cùm quæſtio circa falſitatem litterarum inter duos tractaretur, vnus ex illis, qui beneficium obtinebat, probationi falſitatis ſe obtulit; itavt ſi non probaſſet litteras falſitatis vitium habere; beneficium quod habebat, amitteret. Quæſtionis fuit, verùm potuiſſet prædictus beneficiarius prædictæ priuationis pœnæ ſe ſubiicere? Et reſpondit R. Pontifex, quod cùm cuilibet liceat renunciare iuri ſuo, prædicta renunciatio vires habeat. Ex quibus vltimis verbis deducitur, cuilibet ſacerdoti licere renunciare proprio beneficio, ex illa generali regula, *Cuicumque renunciare licet iuri ſuo.* Pro cuius difficultatis ſolutione ſciendum eſt, Rodericum ſacerdotem in eo textu priuari beneficio non ſolùm ob propriam renunciationem priuationi beneficij ſe ſupponendo, verùm quia talis renunciatio admiſſa fuit à ſuperiore: quilibet enim in iudicio coram ſuo Prælato diſceptato poteſt ſub pœna priuationis beneficij ſe obligare, *cap. quanto 1. q. 7. cap. eo, de conſecr. diſt. 2. cap. cum dilecti, §. finali, de elect.* notant omnes repetentes *in dict. cap. finali.* Si autem prædicta renunciatio fiat coram alio iudice, quàm Prælato ſuo, non valet, ex ſuprà traditis. Vnde cùm *in dict. cap. finali,* coram ſuperiore facta fuiſſet, & acceptata, ideò R. P. clericus in ea ſpecie beneficio priuatur.

10. Exponitur cap. 2. de reſtit. ſpoliat.

Tertiò opponitur ſupradictæ aſſertioni textus *in cap. ſollicitæ 2. de reſtit. ſpol.* vbi proponitur, H. notum beneficio proprio ſpoliatum fuiſſe, & poſt ſpolium beneficio renunciaſſe: conſuluit Epiſcopus Vvigorn. Alexandrum III. virum prædictus H. eſſet reſtituendus ad beneficium? Et reſpondet R. Pontifex, reſtituendum eſſe, ſi poſt ſpolium renunciauit; non verò ſi ante ſpolium. Ex quo textu deducitur, renunciationem ſine licentia ſuperioris factam, valere; ſiquidem in eo textu nulla mentio ſit licentiæ ſuperioris. Difficilis etiam redditur textus ille *ex cap. accepta 3. eod. tit.* vbi in eadem ſpecie deciditur, renunciantem reſtituendum non eſſe prætextu ſpolij. Primæ difficultati reſpondendum eſt, in ea ſpecie ſupponendam eſſe licentiam ſuperioris, & cum eius auctoritate beneficium fuiſſe renunciatum. Pro conciliatione textus *in dict. cap. 2.* cum *dict. cap. 3.* dicendum eſt, renunciationem factam à ſpoliato non impedire reſtitutionem ex cauſa ſpolij; nam cùm renunciationis

ciationis exceptio reſpiciat proprietatis iudicium, & ſpoliatus ante omnia ſit reſtituendus, *cap. ex litteris, de reſtit. ſpoliat. l. 1. §. qui à me, ff. de vi*, & *in cap. oportet 1. cap. prius 3. q. 2.* ideò *in d. cap. ſolicitè 2.* quia renunciatio facta fuit poſt ſpolium, non obſtante renunciationis exceptione reſtituitur ſpoliatus: at verò *in dict. cap. accepta 3.* renunciatio facta fuit ante ſpolium; vnde meritò reſtitutionis remedium denegatur iure directo, contra ſpolij naturam, & fauorem, quia beneficiarius, qui antea renunciauerat, non poteſt probare ſe eſſe ſpoliatum poſſeſſione, quam iam per renunciationem amiſerat. Docent Nauarrus *in dict. cap. accepta, oppoſit. 9.* Menochius *de recuper. remed. 15.* Valenſis *de beneficiis d. tit. 16.*

11 Tandem præſenti aſſertioni aduerſatur textus *in cap. ex ore 3. de his quæ fiunt à maiori parte*, in illis verbis: *Iuri ſuo renunciaſſe videtur.* Vbi abſque vlla ſuperioris licentia renunciatio præbendæ facta à Canonico Eccleſiæ Cathedralis vires habet: igitur quia ad renunciationem proprij beneficij non deſideratur ſuperioris auctoritas. Cui difficultati ex ſuprà traditis ſatisfaciendum eſt, diſcrimen videlicet conſtituendo inter renunciationem tacitam, & expreſſam; ad renunciationem enim tacitam non deſideratur ſuperioris licentia, ſecus verò ad expreſſam: vnde cùm textus *in dict. cap. ex ore*, loquatur de renunciatione tacita, vt agnouit ibi Gloſſa, *verbo Renunciaſſe*; ideò in ea ſpecie non fuit neceſſaria ſuperioris licentia.

INTELLIGITVR CAP. EX ORE 3 DE HIS QVÆ FIVNT A MAIORI.

Etiam ex ſuprà traditis interpretari poſſunt textus *in cap. cùm veniſſet, de conſuet. cap. eo libentiùs, de ſeruis non ordin. cap. poſt electionem 7. de conceſ. præb. cap. ſi electio 26. de elect. lib. 6.*

CAPVT V.

[a] Clemens III.

SVper hoc, quod ſciſcitaris, vtrum eccleſiaſtica beneficia repoſcentibus obiecta ſpontaneæ [b] abiurationis exceptio ſine cauſæ cognitione ſit admittenda; & an actoris, quod ſponte non renunciauit; an rei de ſpontanea renunciatione teſtes ſint, & probationes admittendæ? Sic experientiæ tuæ reſpondemus, quod hoc nulla ratio veriſimile reddit, vt beneficio quiſquam etiam multis laboribus & [c] expenſis acquiſito, à quo ſuſtentari debet, ſine magna cauſa temerè ſua ſponte [d] renuntiare elegerit: ideoque ſuperuacuum eſſe non credimus, cauſam renunciationis, vel reſignationis diligenter inquirere, quam ſi fortè probabilem, id eſt, non vi, non metu, non oppreſſione, non interuentu pecuniæ, non promiſſione extortam iudex ordinarius, ſeu delegatus inuenerit; & maximè ſi non interuenerit iuramentum, quod vix fieri de voluntate ſpontanea propria credimus, quia iuramentum ſemper ferè à malo eſt, admittere, niſi replicatio canonica fuerit oppoſita, non poſtponat. Porrò licèt negantis factum per rerum naturam nulla ſit [e] probatio; eius tamen, qui ſpontaneam renunciationem negat, cùm implicitè, & quodammodo replicando inficietur ſuper aſſertione ſua, probationes credimus admittendas: habita nihilominus ad dignitatem opinione & relatione.

NOTÆ.

1. a CLemens III.] Ita etiam legitur in ſecunda collectione, vbi *ſub hoc tit. cap. 3.* reperitur textus hic; nullibi tamen exprimitur, cui Prælato reſcripſerit Pontifex, nec *in c. ſuper eo, de elect. cap. ſuper eo, de ſimonia, in eadem 2. collect.* vbi reperiuntur aliæ partes huius decretalis.

2. b *Abiurationis.*] Verbo hoc abiurationis, an ſemper comprehendatur renunciatio iuramento firmata, dicemus *in cap. Abbas 2. de his quæ vi*, vbi commentarium huius textus dabimus.

c *Et expenſis.*] In ſtudiis, & aſſecutione beneficij factis; non verò accipienda ſunt hæc verba de aliqua pecuniæ quantitate pro acquirendo beneficio expenſa. 3.

d *Renunciare.*] Conſonant textus *in cap. 2. de reſtit. ſpol. cap. quia veroſimile, de præſumpt.* & meritò hæc præſumptio à iure inducitur, quia nemo eſt qui facilè res ſuas iactet, *l. cum de indebito 25. verſ. Sin verò, de probat.* Cironius *ad tit. de procurat.* 4.

e *Nulla ſit probatio*] *Cap. ad noſtram, de probat.* vbi latè ſententiam hanc examinabimus. 5.

CAPVT VI.

[a] Cœleſtinus III.

IN præſentia noſtra, &c. *Et infrà*: Licèt igitur iudex non ſemper ad vnam ſpeciem probationis applicet mentem ſuam, ſed ex confeſſionibus, depoſitionibus, allegationibus, & aliis, quæ in eius præſentia proponuntur, firmet animi ſui motum, & tanta ſit iudicialis auctoritas, vt ſemper [b] præſumi pro ipſo debeat, donec contra ipſum aliquid legitimè comprobetur: quare ſi tu contra prædictum R. coram prædicto [c] Dulmen. & eius coniudice nihil penitus probauiſſes, ſtandum tamen ſententiæ

tentiæ fuerat, niſi dictus R. eam oſtenderet irritandam. Quia tamen præter iſta conſtitit de ipſius renunciatione ſpontanea per quaſdam Epiſcoporum litteras, & confeſſionem ipſius, nos de conſilio f. n. ei ſuper eadem Abbatia ſilentium duximus imponendum.

NOTÆ.

1. a *COElestinus III.*] Similiter non liquet, nec ex hac, nec ex ſecunda collectione, vbi *ſub hoc tit. cap. vlt.* reperitur hæc deciſio, cui miſſa ſit: tantùm conſtat, eſſe Cœleſtini III. ſeu Clementis III. vt *in dict. cap. finali* emendatur: & licèt ſit eiuſdem Clementis epiſtola relata *in cap. in præſentia, de ſponſalibus*; tamen illa miſſa eſt Cæſaraugustano Epiſcopo: & in hoc caſu diſceptatur caſus, qui contigit in Dulmenſi diœceſi; vnde non poteſt præſens deciſio ſuppleri *ex dict. cap. in præſentia.*

2. b *Præſumi debeat.*] Res enim iudicata pro veritate habetur, *cap. cùm inter 13. de re iudicata, l. ingenuum 25. ff. de ſtatu hominum, l. res iudicata 207. ff. de reg. iuris*; plura Maranta *in ſpeculo, 6. part. tit. de ſentent. num. 119.* Parladorius *lib. 2. rerum quotid. cap. vlt.* plures referunt Pichard. *in §. 1. de offic. iudicis, & in manuduct. 2. part. §. 1.* Valentia *tom. 2. illuſtrium, tract. 2. cap. 8. num. 1.* Vnde contra hanc iuris præſumptionem non admittitur probatio in contrarium: plures & plura Menochius *de præſumpt. lib. 1. præſumpt. 61. num. 4. & lib. 4. præſumpt. 67. num. 47.* noſter Amaya *in apolog. pro ſtatuto noſtri celebris Collegij, num 44.* & nos late tractabimus *in dict. cap. ad noſtram,* vbi exponemus textus *in l. penult. ff. de his qui ſunt ſui, l. Iulianus 60. ff. de condict. indebiti, l. 3. §. idem 3. ff. de rebus eorum, l. ſi patronus 12. § ſi quis, ff. de bonis libert.*

c *Dulmenſi.*] De quo Epiſcopatu egi *in cap. cauſam, de iudiciis.* 3.

CAPVT VII.

^a Cœleſtinus III.

SAnè dilecto filio noſtro I. Presbytero Cardin. tunc Ap. Sed. Legato nos meminimus iniunxiſſe, vt H. Subdiaconum Canonicum in Pictauien. Eccleſia inſtituere procuraret: qui mandatis noſtris obtemperans, ibidem inſtituit in Canonicum Subdiaconum memoratum. Verùm vos nec nobis, nec ipſi Cardinali reuerentiam exhibentes, quod litteris ſuis de iamdicto H. idem Cardin. iniunxit vobis, adimplere minimè curauiſtis, nec etiam curationem ipſius in aliquo obſeruare. Poſtmodùm idem H. quorundam veſtrûm ductus conſilio, litteras ſuas vobis reddens, veſtræ miſericordiæ ſe ſubiecit: qui cùm crederet apud vos miſericordiam impetraſſe, vobis ſatisfaciens in hac parte, inde damnum cogitur ſuſtinere, vnde gratiam & præmium meruit reportare. Nolentes igitur, quod de ſæpedicto H. tam à prædeceſſoribus noſtris, quàm à nobis inchoatum eſt, aliquatenus relinquere imperfectum, mandamus, &c. Quia verò vnde miſericordiam debuit impetrare, inde cogitur diſpendium ſuſtinere: mandamus quatenus (hoc non obſtante) ipſum in fratrem & Canonicum [b] admittatis.

NOTÆ.

1. a *COElestinus III.*] Ita etiam legitur *in cap. 1. de maiorit. & obed. in 2. collect.* & licèt nec ibi, nec in præſenti referatur, cui miſſa ſit hæc deciſio, tamen facilè credi poteſt, miſſam eſſe Capitulo Pictauienſi, vt ex textus littera colligitur.

2. b *Admittatis.*] Licèt inter modos, quibus reſcripta finiuntur, ille præcipuus enumeretur, qui per renunciationem eorum tacitè, & expreſsè factam contingit, *cap. ad audientiam 31. de reſcriptis*, vbi Petrus Gregorius, & *lib. 1. de reſcriptis, cap. 8.* tamen in hoc textu renunciatio gratiæ facta non fuit animo deſerendi ipſam præbendam, quam iam habebat, nec etiam priuandi ſe gratiâ reſcripti, ſed potiùs vt conſequeretur gratiam ipſius Capituli: vnde licèt ob renunciationem litterarum regulariter priuetur quis earum commodo, tamen in præſenti non amittit ius, quod habebat ad beneficium.

CAPVT VIII.

Innocentius III. ^a *Nidroſien. Archiepiſcopo.*

QVod in dubiis noſtro poſtulas certificari reſcripto, vt iuxta illud tuæ diſcretionis arbitrium modereris, fraternitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus. Sanè conſuluit nos tua fraternitas, vtrum altare, in quo excommunicatus diuina celebrare præſumpſit, reconſecrari debeat, & an ſit communicandum

excommunicato: qui quod ſtaret mandato Eccleſiæ, iuratoriam præſtitit cautionem, ſed nondum abſolutionis beneficium eſt adeptus. Et ſi excommunicato communicare aliquis, & qui etiam tenentur? Quæſiuit etiam, quæ pœna his fuerit iniungenda, qui excommunicatis volentes communicant, vel inuiti? & quid de Preſbyteris ſit agendum, qui gubernant naues ad pugnam & pugnant; & his, qui alios incitant, ſed non pugnant. Ad hæc autem fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod nec altare, in quo excommunicatus celebrat (niſi aliud interueniat) conſecrari; nec excommunicato, licèt quod ſtet mandato Eccleſiæ, iuramento firmarit, communicari debet, donec fuerit per Eccleſiam abſolutus, alioquin poſt iuramentum non eſſet abſolutio neceſſaria. Verum autem ſi abſolutionis beneficium non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excluſerit, tali vel ſaltem in morte communicare ſit licitum; quia minimè per tuas litteras requiſiſti, ad præſens non duximus reſpondendum. Nullus autem omninò nominatim excommunicato ſcienter communicare tenetur, niſi quædam perſonæ, quæ per illud Gregorij Papæ capitulum, *Quoniam multos*, ſpecialiter excuſantur. Illi, qui nominatim excommunicatis præſumptuoſè participant, præter perſonas dicto canone denotatas, niſi ab eorum participatione commoniti fortè deſtiterint, excommunicationis ſunt vinculo innodandi: ſecus autem ſi ei communicant ſcienter, qui cum participibus ſuis eſt vinculo excommunicationis innodatus: tunc enim & ipſi ſententiam excommunicationis incurrunt. Quia verò tam ſacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, quàm qui perſonaliter exercent pugnæ conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugnandum, omnes quidem enormiter peccant, de rigore canonum credimus deponendos. Hi præterea, qui beneficium eccleſiaſticum ſibi collatum [b] ſpontè in manum laicam reſignantes, illud denuò à [c] laico ſuſceperunt, eodem ſunt beneficio [d] ſpoliandi, licèt reſignatio talium facta laico nullam obtineat firmitatem. Altare verò, in quo tabula, cui conſecrationis benedictio Pontificali miniſterio adhibetur, mota fuerit, vel enormiter fracta, debet non immeritò reconſecrari. Nec negamus, quin oleum non conſecratum conſecrato poſſit oleo commiſceri. Clerici autem qui excommunicati, vel ab excommunicatis ſcienter ad Ordines ſunt promoti, debent ab ordine ſic ſuſcepto deponi. Datum apud ciuitatem Caſtellan. vi. Idus Octobris.

NOTÆ.

1. a NIdroſienſi.] Ita legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. cap.* 1. & in ipſo codice epiſtolarum Innocentij Coloniæ edito, *fol.* 190. ex quo integram epiſtolam reſtituo, quæ in partes diuiſa extat *in cap. quod in dubiis, de conſecr. Eccleſ. cap. quod in dubiis, de pœnis, cap. quod in dubiis, de ſent. excom.* Nidroſienſis Archiepiſcopalis Eccleſia eſt in Regno Noruegiæ, in Europa Septemtrionali: eius mentio fit *in cap. ſacris, de his quæ vi, in cap. ſacris, de ſepulturis, cap. ſacris, de ſentent. excom.* & apud Innocentium III. *lib.* 2. *epiſt.* 73.

b *Spontè.*] Aliàs ſi vi, aut metu renunciatio facta eſſet, non priuaretur beneficio renuntians, *cap. Abbas*, vbi latè dicemus, *de his quæ vi.* 2.

c *A laico.*] Quod ſub grauiſſimis pœnis iam à primis Eccleſiæ temporibus prohibitum fuiſſe, latè probaui *in cap. quiſquis* 43. *de electione.* 3.

d *Spoliandi.*] Non quia renunciatio abſque ſuperioris licentia facta vires obtineret, ſed in pœnam renunciationis in manibus laici factæ, vt expoſui *in cap. admonet, hoc tit.* 4.

CAPVT IX.

Idem [a] *Eboracenſi Archiepiſcopo.*

AD ſupplicationem inſtantem ven. f. n. Archiepiſcopi [b] Raguſinen. eum à cura, & ſollicitudine, quâ tenebatur, Eccleſiæ Raguſinen. duximus abſoluendum, eo videlicet, quod ibi non poterat ſecurè [c] morari; & ſi acceſſum haberet ad illam, mortis ſibi periculum imminebat. *Et infrà*: Ne verò idem Archiepiſcopus in vit[illegible]crium miniſterij noſtri defectum in rebus temporalibus patiatur, f. t. mon. attentiùs, ac per A. ſ. m. quat. beneficium quod de munificentia, & [d] liberalitate chariſſimi in Chriſto fil. n. [e] I. Regis Anglorum Illuſt. ac conceſſione tua in Epiſcopatu [f] Karleoli, & Eccleſia de Malebor, eſt illi collatum, ad [g] ſuſtentationem conſerues ipſius. Nos etenim de Sedis Ap. benignitate conceſſimus, vt in Epiſcopatu abſque [h] vſu pallij officium Epiſcopale valeat exercere; tibi tanquam Metropolitano reuerentiam, & obedientiam impenſurus.

NOTÆ

NOTÆ.

1. a *Boracenſi.*] De hac Eccleſia Archiepiſcopali egi *in cap. inter cætera, de reſcriptis.*

2. b *Raguſinen.*] Archiepiſcopatus Raguſinenſis ſex habet Eccleſias ſuffraganeas in fine Apuliæ, vt refert Barboſa *in ſerie Epiſcopatuum, part. 1. de poteſt. Epiſcopi.*

3. c *Securè morari.*] Aut propter aëris intemperiem, aut ob perſecutionem plebis, vt *in c. quorundam, 74. diſt. cap. bonæ, de elect.* quæ ſunt iuſtæ cauſæ renunciationis, *cap. niſi, hoc tit.*

4. d *Liberalitate.*] In Regno enim Angliæ, ex iure regaliæ ad Regem ſpectat electio in præbendis, & beneficiis eccleſiaſticis, *cap. cùm inter, de conſuet.* probat Boëtius Epon. *tom. 1. qq. tit. de regalibus, num. 10.*

5. e *I.*] Ioannis videlicet, qui fuit frater Richardi, & filius Henrici II. Sceptrum Anglicanum tenuit ex anno 1199. vſque ad annum 1216. Eum nemo ea catholicis ſcriptoribus laudat, propterea quòd noſtro Innocentio III. in electione Archiepiſcopi Cantuarienſis maximè teſtiterit: de eo, & eius tempore geſtis, agit Richardus Smitheus *in floribus Angliæ, cap. 7. ſect. 1. folio 270.*

f *Karleoli.*] Karleona inter Metropoles à peritioribus rerum Britannicarum Scriptoribus enumeratur. Beda *lib. 2. hiſtoriæ Angliæ, cap. 2.* Carolus à S. Paulo *in Geographia ſacra, pag. 163.* Poſteà vt ſuffraganea Eboracenſi Eccleſiæ paruit. In eadem Metropoli eſt Eccleſia de Mairlos, quo modo legendum eſt in præſenti, non *Malebor*, vt conſtat ex D. Bernardo *in vita Malachiæ, cap. 10.* 6.

g *Suſtentationem.*] Et ſic in hoc caſu dantur duo Epiſcopi in vna Eccleſia. Alios caſus huic ſimiles enumerabimus *in cap. quoniam 14. de officio ordinarij.* 7.

h *Vſu pallij.*] Hæc verba expoſuimus *in cap. ad honorem, de auctorit. & vſu pallij.* 8.

CAPVT X.

Idem *Archiep.* ' *Calaritano.*

Niſi cùm pridem in officio paſtorali ad diuinum ſeruitium acceſſiſti, præparaſſe te ad tentationes animum crederemus, ac præuidiſſe prudenter, nequaquam in humana fragilitate conſentire varios anguſtiarum languores, quos in ipſo ſciebas officio perpeſſurum non poſſe abſque magno Dei adiutorio ſuſtinere, formidaremus vtique, ne paruulos tuos poſtmodùm ad petram allidere neglexiſſes, eoſque tantùm in te permiſeris inualeſcere, vt ipſorum ſuggerentium tibi ſuſcepti miniſterij ceſſionem inſtantiæ vix iam valeas repugnare. Verùm quoniam, ſicut credimus, cùm te ſcires contra ſpirituales nequitias pugnaturum, armaturam Dei, quâ poſſes ſtare contra inſidias tentatoris, ab Apoſtolo monitus induiſti, & inexpertus non ignoraſti ſollicitudinis anguſtias paſtoralis, quas forſitan expertus abhorres: neſcimus, cur tam inſtanter ſuſceptum velis regimen inutiliter derelinquere, quod ſuſceptum vtiliter non deberes vſquequaque irritare. Si enim in huiuſmodi ceſſione frugem tibi melioris vitæ promittis, ſcire te debes, non eſſe ſanctificato in vtero ſanctiorem; & ideò non oportet te prædicationis deſerere miniſterium, cùm ille, cuius fieri baiulus recuſabat, tandem prædicando receperit verbum Dei. Quod ſi forſan humilitatis cauſâ de culmine quæris Pontificali deſcendere, ac contra ſuperni nutus arbitrium, datum tibi per illud in terris deſerere Præſulatum; eo ipſo videris humilitatis erigere malè verticem, quo te nimis in reſignandi propoſito exhibes pertinacem; quia tunc in te veram humilitatem cuſtodies, cùm & per eam locum ſublimem fugies, & per obedientiam non dimittes. Intueri te itaque, v. f. n. in Chriſto, volumus, quod hæc ſunt illa, per quæ cedendi Epiſcopus officio paſtorali licentiam poſtulare poteſt: conſcientia criminum, debilitas corporis, defectus ſcientiæ, malitia plebis, irregularitaſque perſonæ. Sed in his omnibus eſt adhibenda diſcretio, & obſeruanda cautela. Propter conſcientiam enim crimiuis cedendi paſtorali officio poteſt licentia poſtulari, & forſitan non cuiuſlibet, ſed dumtaxat illius, propter quod ipſius officij executio poſt peractam etiam pœnitentiam impeditur. Cùm enim quacumque hora peccator conuerſus fuerit, omnium iniquitatum ſuarum non recordari ſe Dominus fateatur; & neminem eſſe ſine peccato, ſacra Scriptura teſtetur, apparet, quod non pro cuiuſlibet criminis conſcientia quemquam cedere oporteat officio paſtorali. Cùm, ſi omnes, quos arguit conſcientia cuiuſlibet culpæ, cederent, pauci, vel nulli forſitan in illo miniſterio remanerent. In multis enim offendimus omnes; & ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt: quia miſericordia illum excuſat, qui miſerabiliter ſe accuſat. Debilitas verò corporis cauſa eſt,

nam quomodo ſpiritu Dei aguntur, qui contra ſpiritum Dei agunt? Si enim vera ſunt, quæ præmiſimus, immò quia indubitanter ſunt vera: proculdubio contra ſpiritum Dei agit, qui aliquid horum contra veritatem attentat: quoniam ipſe eſt ſpiritus veritatis. Porrò ſi dicas, quod forſan eſt alia latens cauſa, propter quam cedendi voluntas tibi cælitus inſpiratur: & nos ſic quidem reſpondemus: Tu quomodo ſcis, quod talis inſpiratio ſit cœleſtis? nonne recolis, quod ille glorioſus Pontifex dixerit, cùm cœpiſſet viribus corporis repentè deſtitui: Domine ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua; illius exemplum ſecutus, qui dixerat: Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto: manere autem in carne neceſſarium eſt propter vos. Quia igitur diuerſas tibi cauſas ſuper hac cauſa diſtinximus, & propter quam earum cedere deſideres, ignoramus, te ipſum tibi duximus committendum, vt de propriæ mentis tribunali te iudicans, videas ſi ſic poſſis reſignandi deſiderio ſatisfacere, vt gregis tibi commiſſi curam ſine culpa valeas declinare: ſi enim cedendo proficere appetis tibi ſoli, profectui tuo ſine dubio tantùm ſubtrahis, quantùm quod impendere poteras aliis, non impendis. Quia tunc maiora animæ tuæ lucra conquireres, cùm ſine tua ſalute ſalutem plurium procurares: potioris eſt enim meriti ſe cum Deo quemquam lucrifacere, quàm ſalutem propriam quærere ſine illis, quorum ſalus ad eius curam noſcitur pertinere. Quippe ſi quantumcunque virtutum flore refulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil comprobaris habere; ſub quo virtutis prætextu deponere quæris onus ſollicitudinis paſtoralis, quod vix poteſt abſque iactura deſeri charitatis? Nulla ſiquidem maior poterit eſſe charitas, quàm vt animam ponat quis pro amicis ſuis. Cùm autem propter hanc te deceat animam tuam pro ſubditis tuis ponere, nulla occaſione, dummodo proficere ipſis poſſis, etſi non omnibus, tamen multis, ab eorum regimine te conuenit excuſare. Quoniam ſi laboris cauſam prætendis, exemplum te Apoſtoli ſubleuabit, qui ſuadet tibi laborem huiuſmodi non refugere, dum ſe aſſerit pro communi ſalute plus cæteris laboraſſe. Quia licèt non ſequatur ſemper laborem effectus, nihilominus tamen ipſe labor meritorius eſt apud Deum, iuxta quod legitur: Reddet [b] Deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum. Sed eſto, quod multùm hactenus laboraueris, & bonum certamen certaueris, cum eodem Apoſtolo poſſis dicere; tamen vt corona tibi iuſtitiæ de reliquo reponatur, curſum te decet perfecti operis conſummare: quamtumlibet enim in anguſtiarum laboribus, qui comitantur officium paſtorale, noctes tibi laborioſas enumeras, & tanquam fatigatus ceruus vmbram quietis affectes; quantumlibet inter viæ calores, & anguſtias, patriæ dilectione traharis, & velut emeritus mercenarius operis tui finem anxius præſtoleris; expedit tibi tamen virtutem infirmitate perficere, ac pugnam tuam perſeuerantiâ coronare. Scienſque, quod apud extraneum defixeris manum tuam, cùm animas tibi commiſſi gregis in tuam animam ſuſcepiſti, non ſic debes tibi portum quietis appetere, vt nauigantes hactenus tecum filios ſine remigis adiutorio patiaris in hoc mari magno, & ſpatioſo cum timore naufragij fluctuare. Nec putes, quod ideò Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima ſatagebat: quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Quoniam illa magis licèt ſit ſecura, iſta tamen magis eſt fructifera: & licèt illa magis ſit ſuauis, iſta tamen magis eſt vtilis, cùm in fœcunditate ſobolis lippitudo Liæ Rachelis pulchritudini ſit prælata: quamuis ſimul in vnum, & contemplatiuus eſſe valeas, & actiuus, legiſlatoris exemplo, qui nunc aſcendebat in montem, vt ibi gloriam Domini cum maiori cerneret libertate, nunc verò deſcendebat in caſtra, vt cum vtilitate neceſſitatibus populi prouideret. Quapropter faciliùs indulgetur, vt monachus ad Præſulatum aſcendat, quàm Præſul ad monachatum deſcendat. Monemus ergo f.t. & exhortamur attentiùs, per A. ſ. m. quat. illam vocem Dauidicæ imprecationis abhorrens, tibique formidans eam per effectum operis adaptari, quæ dies impij paucos fieri, vt Epiſcopatum eius alter accipiat, imprecatur: laborem paſtoralis regiminis non recuſes: iactans in Domino tuum cogitatum, nihil contra voluntatem Altiſſimi ſtatuas de te ipſo, qui cùm te viderit eſſe populo ſuo neceſſarium, fortè graue ferret, cùm ipſum à te contingeret eſſe neglectum: ac fortaſſis ad pedes ſuos cum Maria ſperneret te recipere, qui ſibi apud te diuertenti ſpreuiſſes cum Martha ſolicitè miniſtrare. Illud quoque te debet fortiùs in miniſtrandi propoſito ſtabilire, quia cùm hactenus in Eccleſia tibi commiſſa laudabiliter miniſtraueris, ſi (quod abſit) alius te cedente minùs vtilis aſſumeretur ad ipſam, profectò non parum ab illa quiete, quam appetis, turbareris, cùm vbi benè tuum exercueris miniſterium, non abſque dolore

lore cerneres inutilis miniſtri defectum[f]: fieretque vt tantùm in contemplationis arce tibi deperiſſe agnoſceres, quantùm Eccleſiæ, cui præſides, non ſine tua confuſione per te ſubtractum eſſe videres. Quia verò tam per te, quàm per nuntios, & litteras tuas, iam nimis in poſtulando cedendi licentiam inſtitiſti, ecce te tibi duximus relinquendum, vt diſtinctis tibi cauſis, propter quas cedere oporteat, vel non cedere; ſi propter aliquam cauſam vtilem, & honeſtam in huiuſmodi propoſito perſeueres, de licentia noſtra cedas: quod tamen graue nobis plurimùm eſſe noueris, & moleſtum; alioquin cedendi licentiam auctoritate Ap. tibi ſcias eſſe penitus interdictam, quoniam etſi pennas habeas, quibus ſatagas in ſolitudinem auolare; ita tamen aſtrictæ ſunt nexibus præceptorum, vt liberum non habeas abſque noſtra permiſſione volatum. Quod ſi denique tua voluntas te impulerit ad volandum, volumus, & mandamus, vt noſtras litteras in audientia tui Capituli facias recitari.

NOTÆ.

1. a *Calaritan.*] Ita legitur in tertia collectione, *ſub hoc titul. cap.* 4. De Metropoli Calaritana Sardiniæ iam nonnulla notaui *in cap. finali, de poſtulat. Prælat.*

2. b *Reddet Deus.*] *Sapientiæ cap.* 10. Etſi Caluinus, ac cæteri eiuſdem farinæ negauerint, librum hunc Sapientiæ authenticum eſſe; rectiùs tamen contrarium probarunt D. Clemens *epiſt.* 1. & *lib.* 6. *conſtit. cap.* 29. S. Dionyſius Areopag. *lib. de diuinis nomin. cap.* 4. & *de eccleſiaſt. hierarchia, cap.* 2. Ægeſippus *lib.* 5. *hiſtor. eccleſ.* S. Iuſtinus Martyr *in dialogo cum Triphon.* S. Irenæus *lib.* 5. Clemens Alex. *lib.* 5. *ſtrom. cap.* 6. S. Hyppolitus martyr *in Cantica*, Origenes *homilia* 15. *in Leuit.* Tertullian. *de præſcript. cap.* 7. & alij plures, quos refert Nicolaus Romæus *in effigie Caluini, color.* 62.

COMMENTARIVM.

3. IN præſenti textu refertur epiſtola Innocentij III. quæ reperitur *lib.* 9. *epiſtolarum ipſius, epiſt.* 68. Cùm enim anno 1206. vt in eo refert Spondanus poſt Baronium, Archiepiſcopus Calaritanus enixè petiiſſet ab ipſo cedendi licentiam, ipſe fusè illi reſcribit, & enumerat cauſas ob quas Epiſcopatus renunciatio fieri valet; & inter eas primam recenſet conſcientiam criminis, cuius exemplum præbet Potamius Epiſcopus Bracharenſis, qui cùm tactu fœmineo ſe polluiſſet, in Concilio Tolet. 1. oblato Patribus libello crimen ſuum ſpontè confeſſus eſt, ac ſe Epiſcopatu abdicauit, vt refertur in actis ipſius Concilij. Quam cauſam renunciationis explicant Hoſtienſis *in ſumma ad hunc titulum*, & alij relati à Barboſa *in præſenti, n.* 3. Secundam cauſam petit Innocentius ex debilitate corporis, vel ex infirmitate, & ſenectute, ita vt negotiorum in dies emergētium nimiâ frequentiâ cedens opprimatur; quæ cauſa impulit Synodum Pamphiliæ, vt Euſtachij Metropolitani ſui reſignationem admitteret, in cuius locum ſuffectus eſt Theodorus, vt conſtat ex epiſtola Synodi Epheſinæ ad Synodum Pamphiliæ. Tertiam cauſam renunciationis aſſignat Innocentius propter defectum ſcientiæ, quam probauimus *in cap. cùm in cunctis* 7. *de elect.* Quartam cauſam deducit Innocentius ex malitia plebis, quæ etiam recenſetur *in cap. ſi quis Epiſcopus, cap. ſi quis ordinatus,* 92. *diſt. cap. ad ſupplicationem, hoc tit.* & contingit, cùm nullus fructus ſperatur in populo, vt exponit Benedictus Ephtenus *in vita S. Benedicti, cap.* 3. *num.* 10. & variis exemplis illuſtrari poteſt. Aletius Epiſcopus Armeniæ Eccleſiam ſuam deſeruit ob plebis malitiam, vt refert Theodoretus *lib.* 2. *hiſt. cap.* 31. Refert quoque Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 14. Millen, ſiue Milleſium, quem Nicephorus *lib.* 8. *cap.* 37. Millam vocat, cuiuſdam oppidi in Perſide Epiſcopum, poſtquam multa perpeſſus fuiſſet, nec Chriſtianam religionem ſuaſiſſet, dira incolis imprecatum diſceſſiſſe è ciuitate: rationem reddit Auguſtinus relatus *in cap. ſcindi* 7. *q.* 1. Etiam cùm viderent ſe gregem indomitum habere, animo & corpore ceſſerunt Martyrius Antiochenus Epiſcopus, teſte Nicephoro Caliſto *lib.* 5. *cap.* 10. & Narciſſus Hieroſolym Epiſcopus, referente Nicephoro Gregora *lib.* 5. 6. *&* 7. Nec ſecus apud nouiores Græcos Coſmas, Theodoſius, Arſenios, Gregorius, Athanaſius, & Ioannes Sede CP. ceſſerunt, ob eandem cauſam, ac Theodoſius, quòd Alexium Imperatorem ab inceſtis nuptiis reuocare non poſſet. Zonaras *in Alexio Comneno.* Et ſanè cùm nemo ad actus inutiles obligetur, non eſt, quod eo in loco Paſtor remanere cogatur, in quo inutilem operam ſit impenſurus: quod procedit cùm nulla ſpes correctionis adeſt, vt ait Innocentius in præſenti, & exponit Franciſcus Hallierus *in vindiciis cenſuræ Pariſ. lib.* 3. *c.* 3. §. 7. *fol.* 307. Etiam malitia plebis præſtat cauſam renunciationi, cum populus pacificè non recipit Prælatum ſuum, *can* 37. *Apoſtolor.* vt contigit Maximiano Bagaienſi Epiſcopo, qui cùm ex Donatiſtarum ſchiſmate conuerſus ad Eccleſiam populus eum non recepiſſet, ipſe Epiſcopatu ceſſit, vt refert D. Auguſtinus *lib.* 3. *contra Creſcon. cap.* 43. Huius etiam abdicationis non abſimile exemplum refertur in actis Epheſinæ Synodi, de prædicto Euſtachio Pamphiliæ Metropolitano, qui ob duritiem plebis ab Epiſcopatu ſe abdicauit, verba ſunt: *Vbi à quibuſdam turbatus eſt, in ſolicitudines inexpectatas incidit; & cùm præ multo otio pondus curarum ſibi impendentium ferre non eſſet aſſuetus, nec valeret conuicia inſidiantium repellere, ceſſionis ſuæ obtulit libellum.* Aliud exemplum refert Iuſtellus *in notis ad can.* 88. *Eccleſiæ Africanæ.* Tandem aliam cauſam aſſignat Innocentius, propter ſcandalum videlicet, quæ iuris rationi valdè conſona eſt, cùm propter ſcandalum vitandum plura permittantur, quæ alias non permitterentur, *cap. cauendum* 10. *quæſt.* 3. *cap. nolite* 11. *quæſt.* 3. *cap. ad aures, de temporib. ordin.* plura cumulatim Becanus *in* 2. 2. *D. Thomæ, tract. de ſcandalo, cap.* 27. Salgado *de retent. bullar. cap.* 4.

Digitized by Google

CAPVT XI.

[a] Idem *Epiſcopo Fauentin. in Archiepiſcopum* [b] *Rauennat. electo.*

POſt [c] tranſlationem tuam ad Eccleſiam Rauennat. cùm dil. fil. Præpoſitus, Canonici, Abbates, & Primicerij Fauentin. totuſque ciuitatis Clerus, ſicut per litteras eorundem accepimus, in dilectum fil. I. Preſbyterum Canonicum Fauent. liberam eligendi auctoritatem vnanimiter contuliſſent, ipſe ſancti Spiritus gratiâ inuocatâ, dil. fil. I. Sancti [d] Fridiani Lucan. Canonicum, olim Epiſcopum [e] Saxon. in Fauent. Epiſcopum poſtulandum elegit circumſpectè, qui primò Canonicus, & poſtea Præpoſitus in Fauent. Eccleſia fuit laudabiliter conuerſatus, ex quo multiplicia ſperantur eidem Eccleſiæ commoda profutura. Porrò à dilect. fil. S. Fridiani Priore ſuper hoc requiſito, & obtento conſenſu, Præpoſitus, & alij ſupradicti poſtulationem eandem approbari à nobis humiliter petierunt. Verùm poſtulationi huiuſmodi videbatur Concilij Conſtantinopol. capitulum primâ facie obuiare, in quo ſtatutum eſſe dignoſcitur, vt quicumque de Pontificali dignitate ad monachi vitam, & pœnitentiæ locum deſcendebat, nequaquam vlteriùs ad Pontificatum reſurgat. Vnde contra dictum Concilium, cùm ſit vnum ex [f] quatuor principalibus, quæ ſicut quatuor Euangelia Catholica Eccleſia veneratur, nullatenus videbatur eadem poſtulatio [g] admittenda. Cæterùm ſpeciales quidam caſus inueniuntur, in quibus prædicto Concilio non obſtante, is qui vitam monachalem elegit, licitè rurſum poteſt ad Epiſcopatum aſſumi. Si enim quiſquam perſecutoris rabie ſæuiente, vel præpediente inualetudine corporis, cùm proficere nequeat in regimine paſtorali, de ſuperioris auctoritate ad monaſticam vitam deſcendat, perſecutionis, vel ægritudinis impedimento ceſſante ad Epiſcopalem reſurgere poterit dignitatem. Item ſi quis propter litteraturæ defectum, ne tanquam cæcus cæco ducatum præbeat, locum regiminis auctoritate Ap. deſerendo, ad otium ſe contulerit monachalem, ac per exercitium lectionis, ſcientiæ repererit margaritam, proculdubio poterit denuò vocatus ad Cathedram reaſcendere paſtoralem. Rurſus ſi quis cupiditate parentum, eo tamen penitùs ignorante, fuerit Epiſcopatum adeptus, & hoc comperto Epiſcopatum ipſum de licentia ſuperioris dimittens, obſeruantiam elegerit regularem, etſi ad Epiſcopatum eundem redire poſtmodùm nequeat, iuxta canonicas ſanctiones; ad alium tamen licitè poterit reaſſumi. Quamquam autem in his, & conſimilibus caſibus, is qui Epiſcopatu dimiſſo monaſticam vitam elegit, reſurgere valeat ad officium paſtorale; nihil tamen in his caſibus contra præſcriptum intelligitur Concilium attentari; quod in eo loquitur caſu, cùm propter aliquod crimen Epiſcopatum quis deſerens, ad vitam monaſticam pœnitentiæ cauſâ deſcendit. Vnde quidam in eo caſu loqui dixerunt capitulum ſupradictum, cùm quis pro crimine, de quo conuictus fuerat, vel confeſſus, ab Epiſcopali dignitate depoſitus, in monaſterio extitit ad pœnitentiam agendam incluſus; vel cùm aliquis propter grauem crimen, pro quo Epiſcopatum retinens pœnitentiam dignè agere non valebat, deſcendendi obtentâ licentiâ vitam monachalem elegit: aliis aſſerentibus ſic intelligendum eſſe præſcriptum capitulum, vt per ſe reſurgere nequeat, id eſt repetere quaſi debitum quod tali modo dimiſit, quamquam eligi poſſit, præſertim ſi locum tantùm, & non ordinem reſignauit. Cùm ergo nobis plenè conſtare nequiuerit, ob quam cauſam prædictus I. olim Epiſcopatui ceſſerit, cùm in veſtris litteris ſuper hoc tranſmiſſis eidem hoc ſolummodo exprimatur, quod nos litteris ſuper ſua reſignatione receptis, eius propoſitum in Domino commendantes, quòd temporali honori ſalutem animæ præponebat, eundem abſoluimus ab honore ſollicitudinis paſtoralis: quamquam per quendam S. Fridiani Canonicum nobis nuperrimè ſit ſuggeſtum, quod idcirco dictus I. cedendi licentiam poſtulabat, quòd ad notitiam eius peruenerat, quod quidam parentes ipſius, vt eligeretur in Epiſcopum, quædam dederant, licèt pauca: f. t. præſ. auct. m. quat. ſuper his diligentiſſimè veritate inquiſita, ſi tibi conſtiterit, quod propter aliquam ex præmiſſis cauſis, ſeu conſimilibus idem I. Epiſcopatui ceſſerit memorato, tu auctoritate noſtra, ſublato cuiuſcumque contradictionis & appellationis obſtaculo, dummodo neceſſitas, vel vtilitas id expoſcat, licentiam ei tribuas accedendi ad regimen Eccleſiæ Fauent. maximè ſi veritate ſubnititur, quod tam præfati Præpoſitus, & Canonici Fauent. quàm Prior & Capitulum

Capitulum S. Fridiani nobis ſuis litteris expreſſerunt, quod videlicet dictus I. loco tantummodò ceſſerit, & non ordini, vel etiam dignitati. Tunc enim eſſet vehementiſſimè præſumendum, quod non propter crimen ab ipſo commiſſum, ſed cauſâ pœnitentiæ peragendæ ad vitam migrauerit regularem, præſertim cùm Ap. Sed. poſt ceſſionem multò minus, quàm antè permiſiſſet eidem tali crimine irretito in Pont. ordine miniſtrare. Alioquin cùm durum nimis exiſteret, contra tam ſolenne Concilium huiuſmodi poſtulationem admittere, Præpoſito & Canonicis memoratis iniungas; vt aliam perſonam idoneam ſibi eligant in Paſtorem.

NOTÆ.

1. a IDem H.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc titul. cap. finali.* Fauentia celebris ciuitas eſt Italiæ, in octaua regione: illius meminerunt Appianus *lib. 1. de bello ciuili,* Metulla *in antiquitat. Gallia Ciſalpin. cap. 3.* Capitolinus *in vita Ælij Imperat.* iam primis Eccleſiæ temporibus Epiſcopali Cathedrâ fuit decorata, vt eius Eccleſiæ hiſtoriam, & Præſulum ſeriem tradens refert Vghellius *tom. 1. Italia ſacra, fol. 512.* In præſenti reſcribit Innocentius Hubaldo, qui ex Epiſcopo Fauentino fuit in Archiepiſcopum Rauennat. tranſlatus; quam tranſlationem admiſit Innocentius III. anno 1208. vt refert Vghellius *tom. 1. Italia, fol. 375.*

b *Rauennat.*] De Eccleſia Rauennatenſi egi *in cap. bona 3. de poſtul. Prælat.*

2. c *Tranſlationem.*] Huius textus hiſtoria ex ſcriptoribus illius ſæculi petita ſic ſe habet. Mortuo Theodorico Fauentino Epiſcopo anno Chriſti 1203. Hubaldus in eius locum ſuffectus fuit, qui cùm vix per integrum annum eam Eccleſiam rexiſſet, in Archiepiſcopum Rauennat. poſtulatus fuit: poſt eius tranſlationem, cùm Capitulum, & Clerus Eccleſiæ Fauentinæ de ſubſtituendo Paſtore tractarent, ſuper electione compromiſſum fecere in Ioannem Canonicum ipſius Eccleſiæ: ille virtute compromiſſi elegit Ioachimum Epiſcopum Lunenſem, demùm Canonicum regularem S. Frigidiani, diœceſis Lucanenſis: Innocentius III. huiuſmodi electionem, ſeu poſtulationem non admiſit, immò reprobauit, affirmans ex Concilij Conſtantinopol. decreto non licere eum, qui ex Epiſcopali culmine ad vitam monaſticam ſe tranſtulit, iterum eligere in Epiſcopum, aut Eccleſiæ ſæculari præficere: quare prædicto Hubaldo Fauentino Epiſcopo in præſenti epiſtola reſcribit, vt inquirat, an pœnitentiæ cauſâ, ſeu potiùs deuotionis gratiâ vitam monaſticam Ioachimus profiteretur. Hactenus noſtri textus caſus; exitus tamen controuerſiæ apud Hiſtoricos non reperitur, facilè tamen ſuadetur, ipſum Ioachimum obtinuiſſe.

d *S. Frigidiani.*] De hac Eccleſia regulari egi *in cap. cùm cauſam 27. de elect.*

3. e *Saxon.*] Legendum eſt *Sarcanenſem*, non *Sartanenſem*, vt legitur in Decretalibus: nec hoc contrarium eſt hiſtoriæ ſuprà relatæ, vbi dixi Ioachimum Epiſcopum fuiſſe Lunenſem; nam idem eſt Epiſcopatus Lunenſis, ac Sarcanenſis, & eius Præſul appellatur Lunenſis, & Sarcanenſis. Luna enim in confinio Liguriæ, in Italia, ampla ciuitas fuit, ex cuius ruderibus, & fragmentis vicinum oppidum Sarcana dictum, eius incolæ conſtruxerunt, & Innocentius III. ob aëris intemperiem in Sarcanenſem vrbem ſe tranſtulit, & inde Epiſcopus, aut Lunenſis ab antiqua ciuitate; aut Sarcanenſis cognominatur. Latiùs huius tranſlationis hiſtoriam refert Vghellius *tom. 1. Italia, pag. 893.*

f *Ex quatuor.*] Licèt Concilium Conſtantinopolitanum referatur inter quatuor Concilia œcumenica, *cap. ſicut, 9. diſt.* & eius mentio fiat *in cap. quod ſuſpecti 3. quæſt. 5. cap. 2. diſt. 15. cap. 1. diſt. 1.* & aliis auctoritatibus relatis ab Antonio Auguſtino *in epit. lib. 5. tit. 11. & 16.* Tamen canon, cuius mentio fit ab Innocentio in præſenti, non reperitur in prædicto Concilio Conſtantinopolitano: extat tamen in Concilio Conſtantinopol. à Photio Patriarcha celebrato ſub Ioanne VIII. præſentibus Pontificis Apocriſiariis, in Templo Sapientiæ, cuius tantùm extant tres canones apud Balſamonem, in quorum ſecundo ita cauetur: *Etiamſi hucuſque nonnulli Antiſtites, qui ad monachorum habitum deſcenderant, vt in Epiſcopali faſtigio manerent, vim adhibuerunt; & cùm hoc facerent, neglecti ſunt; ſancta tamen, & vniuerſalis hæc Synodus hanc negligentiam quoque corrigens, & ad ritus eccleſiaſticos hanc inordinatam actionem redigens, ſtatuit, vt ſi quis Epiſcopus, vel aliquis alius ex Pontificali dignitate voluerit ad vitam monaſticam deſcendere, vel pœnitentiæ locum implere, ne ampliùs Antiſtitis dignitatem vſurpet; monachorum enim profeſſio ſubiectionis, & diſcendi cupiditatis rationem habet, non autem doctrinæ, vel Primatus; nec alios paſcere, ſed ipſos paſci profitentur: & ideò, quemadmodum prædictum eſt, decernimus, vt nemo eorum, qui in Epiſcopalem, Paſtorumque catalogum relatus eſt, ad eorum qui paſcuntur, & agunt pœnitentiam, locum ſe demittat. Si quis autem hoc facere auſus fuerit, poſt denunciationem, & declarationem huius editæ ſententiæ ipſe, qui ſe ipſum Epiſcopali gradu priuauit, non ampliùs ad priorem, quam factis deſpicatui habuit, dignitatem reuertetur.* Hactenus textus, iuxta editionem Balſamonis: aliter habetur apud Gratianum *in cap. hoc nequaquam 7. q. 1.* 4.

g *Poſtulatio admittenda.*] Sed licèt difficilis iudicetur à noſtro Innocentio diſpenſatio in Concilij Generalis ſanctione; tamen non negat poſſe in eo Pontificem diſpenſare, quia certum eſt, etiam in prædictis quatuor Conciliis Generalibus Romanum Præſulem diſpenſare poſſe, vt probant Marcus Antonius *lib. 2. inſtit. tit. 6. num. 334.* Sanchez *de matrimon. lib. 2. diſput. 40. numer. 3.* Fragoſo *tom. 2. de regimine, lib. 1. diſput. 1. §. 9. num. 535.* Couaruu. *lib. 2. de matrim. cap. 6. §. 9.* Latè Bruno Chaſſaing. *de priuileg. regul. cap. 1. propoſit. 4.* Nec contrarium docet Zoſimus Pontifex *in cap. contra 25. quæſt. 1.* in illis verbis: *Contra ſtatuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec huius quidem Sedis poteſt auctoritas.* Nam præterquam in epiſtolis Zoſimi, à quibus ſe tranſcripſiſſe illum textum teſtantur Gratianus, & Iuo Carnot. non reperiuntur prædicta verba; reſpondendum eſt, textum illum eſſe accipiendum de canonibus qui aliquid iuris natu- 5.

talis

ralis, aut diuini continent, In quibus non Sedes Apoſtolica diſpenſare valet: Ita textum illum accipiunt Tuſchus *littera P. concluſ.* 49. *n.*54. Mutla *in Emporio, tit.*1. *q.*2. Roa *de iuribus Princip. q.*2. *num.*30. Barboſa *lib.*1. *iuris eccleſiaſt. cap.* 2. *n.*36. Rouſſelius *in hiſt. iuris Pontif. lib.*1. *cap.*6. *n.* 8. quo etiam modo exponunt textus *in cap. violatores, cap. prima ſedes, cap. qua ad perpetuum, cap. nulli fas, cap. à ſanctis,* 25. *q.*1. *cap.* 3. *de bigamis non ordin.* Vnde cùm in hoc textu agatur de prohibitione iuris eccleſiaſtici meri, ideò docet Innocentius III. in ea poſſe Pontificem diſpenſare.

COMMENTARIVM.

6\. EXPONITVR CAP HOC, 7. Q. 1. PRo huius textus expoſitione ſciendum eſt, olim in Eccleſia permiſſum non fuiſſe Epiſcopis gregem ſuum deſerere, & vitam monaſticam profiteri, *cap. ſuggeſtum, cap. ſciſcitaris* 47. *cap. ibi adunati* 49. 7. *q.*1. poſteà tamen illis permiſſum fuit vitam regularem ambire, *cap. ſicut,* ibi: *Regulari mutatione,* 7. *q.*1. *cap. licèt, de regularib.* docent D. Thomas 2.2. *q.*185. *art.*2. Sotus *lib.*1. *de iuſtitia, q.*2. *art.*2. Suarez *de religione tom.*3. *lib.*1. *cap.* 20. *num.*2. Pariſius *de reſignat. benefic. lib.*1. *q.*3. *num.* 52. Vaſquez 3. *p. in* 3. *diſput.* 242. *cap.*7. Dartis *ad* 69. *diſt.* inde dubium fuit ortum, vtrum Epiſcopus regularem vitam profeſſus, poſſet ad Eccleſiæ regimen iterum reaſſumi? Et non valere in Epiſcopum eligi, probatur *in d. cap. hoc nequaquam,* 7. *q.* 1. Contrarium tamen, poſſe ſcilicet monachum In Epiſcopum eligi, iam probaui *in cap. cùm monaſterium* 13. *de elect.* Quare pro interpretatione textus *in dict. cap. hoc,* varia adduxerunt Turrecremata, Archidiaconus, & Barboſa *ibi*; ſed illis omiſſis, diſcrimen eſt conſtituendum inter Epiſcopum, qui maioris perfectionis gratiâ quietem, & ſolitudinem monaſticam amauit; & inter eum, qui pœnitentiæ peragendæ causâ detruſus fuit in monaſterium. Primus reaſſumi valet In Epiſcopum; ſecondus verò perpetuò in monaſterio manere debet: de quo accipiendus eſt canon Concilij Conſtantinop. relatus *in d. cap. hoc.* Quam interpretationem præſenſerunt Angelius Præceptor *d. art.*1. In illis verbis: *Si verò aliquis propter culpam ſit ab Epiſcopatu depoſitus, & in monaſterium detruſus ad pœnitentiam peragendam, non poteſt iteratò ad Epiſcopatum reuocari. Vnde dicitur* 7. *q.*1. *Præcipit ſancta Synodus, vt quicunque de Pontificali dignitate ad monachorum vitam, & pœnitentiæ deſcenderit locum, nequaquam ad Pontificatum reſurgat.* Innocentius III. *in præſenti,* ibi: *Nihil tamen in his contra præſcriptum intelligitur Concilium attentari, quod in eo loquitur caſu, cùm propter aliquod crimen Epiſcopatum quis deſerens, ad vitam monaſticam pœnitentiæ causâ deſcendit.* Illuſtrant Gibalinus *de clauſura diſput.* 3. *cap.*2. §.7. *num.*39. Franciſcus Hallierius *de hierarch. Eccleſ.* §.4. *in fine, pag.*290.

CAPVT XII.

Idem *in Concilio* [a] *Generali.*

QVidam cedendi licentiam cum inſtantia poſtulantes, eâ obtentâ cedere prætermittunt. Sed cùm in poſtulatione huiuſmodi, aut Eccleſiarum commoda, quibus præſunt, aut ſalutem videantur [b] propriam attendiſſe (quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærentium quæ ſua ſunt, ſeu etiam leuitate qualibet nolumus impedire) eos ad cedendum decernimus compellendos.

NOTÆ.

1\. a GEnerali.] Lateranenſi videlicet, *cap.*28. de quo egi *in cap.* 1. *de ſumma Trinit.* Etiam reperitur hic textus *in cap.*1. *hoc tit. in* 4. *collect.* vnde iuſtè refellit Hallierius *de hierarch. Eccleſ. art.*2. *in fine, pag.* 220. Cellotium, qui hunc canonem ex corpore Gratiani expendit, cùm in integro Decreti volumine non reperiatur, nec ſeries temporum Innocentij, & Gratiani id patiatur.

2\. b *Propriam.*] Ex his verbis deducit P. Suarez *tom.*8. *de relig. lib.*3. *cap.*16. *num.*7. non tantùm ob cauſam publicam, verùm etiam ob priuatam, poſſe R. Pontificem licentiam cedendi Epiſcopis concedere, quia vinculum matrimonij ſpiritualis inter Epiſcopum & Eccleſiam contracti abſolutè iuris diuini non eſt.

COMMENTARIVM.

3\. CONCLVSIO REFERTVR ET PROBATVR. EX hoc canone talis deducitur aſſertio: *Qui petiit licentiam cedendi, ex quo illam obtinet, cedere compellitur.* Probant textus *in cap. quam periculoſum,* 7. *q.*1. *cap. ex tranſmiſſa, cap. in præſentia, hoc tit.* Innocentius noſter *lib.*3. *epiſt.*240. *Nec liberum ſit ſuæ voluntatis arbitrium, in ſuperioris iudicium iam tranſlatum; quia frequenter nobis illuderetur à ſubditis, ſi deambulatoria eſſet ſubiectorum voluntas, ad examen conditionis noſtræ delata.* Ivo Carnotenſis *epiſt.*131. ibi: *De presbytero, qui Eccleſiam, quam regebat, nullâ cogente neceſſitate in manu tua refutauit.* Et ibi: *Iuſtum eſt, vt in iudicio, quod de ſe iudicauit, permaneat.* Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa in præſenti Maiolus *de irregul. lib.* 3. *cap.* 6. Soarez *de relig. lib.* 1. *cap.* 16. Petrus Greg. *lib.* 17. *ſyntag. cap.* 17. Cenallos *communium opin. quæſt.* 283. Boſquetus *ad Innocentium lib.*3. *epiſt.* 140. Lotherius *tom.* 2. *de rebeneſic. lib.*3. *cap.*17. *num.*34.

Hæc aſſertio ita illuſtrata difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam in omnibus ferè actibus humanis re integra pœnitentiæ locus eſt; vnde vendenti ſeruum vt manumittatur, ante diem manumiſſioni præfixum licet pœnitere, *l.*1. *& vlt. C. ſi mancipium, l. mancipia* 8. *C. qui ſine manumiſſione*: & cedenti bona ſua, ante eorum venditionem pœnitere licet, *l.*3. *ff. de ceſſione bonor. l.*2. *C. qui bonis cedere.* Nec ſolùm in his actibus ciuilibus, verùm & in eccleſiaſticis pœnitentiæ locus eſt, vt in caſibus deciſis *in cap. perpetuò* 7. *cap. nulli* 8. *de elect. lib.* 6. ergo illi etiam, qui petiit licentiam cedendi, ante renunciationem proprij beneficij licet pœnitere. Accedit, nam in Curia Romana, & eius ſtilo ita obſeruari teſtatur poſt Mandoſium & Ceuallos Lotherius *d. cap.*16. *n.*34. 4. RATIO DVBITANDI.

Augetur

Digitized by Google

Augetur etiam hæc difficultas ex eo, quia renunciandi facultas ſemper conceſſa intelligitur in fauorem illius, qui renunciare cupit, *cap. 2. cap. niſi* 10. *hoc tit.* ac proinde nemo renunciare cogitur. D. Gregorius *lib. 2. epiſt. 41. ad Anatolium.* Sed cuilibet licet iuri pro ſe introducto renunciare, *l. penultim. Cod. de pactis*, cum vulgatis: igitur illi, qui petiit licentiam cedendi, licebit pœnitere. Augetur tandem hæc difficultas *ex cap. niſi* 10. *hoc tit.* in illis verbis: *Quia verò in poſtulando, &c.* in quibus deſideratur perſeuerantia in renunciatione petita: igitur ſi pœniteat, non cogetur beneficio renunciare.

5. RATIO DECIDENDI. Qua dubitandi ratione minimè obſtante vera eſt prædicta aſſertio, cuius ratio ex eo prouenit, quia variatio maximè in perſonis eccleſiaſticis prohibita eſt, *cap. cùm autem 24. de iurepatron. cap. publicata 58. de elect.* regula *Mutare, de regul. iuris in 6.* cùm in viro variatio leuitatis nota ſit. Seneca *epiſt. 35.* ibi: *Mutatio voluntatis indicat animum mutare.* Quæ variatio maximè deteſtabilis eſt, cùm ex ea ſequitur ſuperioris illuſio, *cap. 1. de appellat. in 6. l. 1. Cod. de appellat. l. vltima, Cod. ne quid in loco publico.* Vnde qui aliquem poſtularunt in Prælatum coram ſuperiore, non poſſunt à poſtulatione diſcedere, *cap. bona 4. de poſtulat. Prælat.* Vnde cùm in præſenti caſu, qui renunciare volebat, iam petiiſſet licentiam cedendi à ſuperiore, non poteſt poſteà cum eius illuſione, & deciſione pœnitere. Accedit nam aut cauſa ceſſionis vera fuit, vel falſa: ſi vera, renunciare cogendus eſt, cùm idoneus Eccleſiæ non credatur; ſi falſa, in pœnam quia eam ſimulauit, & falſas preces propoſuit, priuandus eſt ipſa Eccleſia, renunciatione ad effectum perducendâ.

6. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS. Nec obſtat difficultas ſuprà expenſa, pro cuius ſolutione diſcrimen eſt conſtituendum inter eos actus, qui à priuatorum pendent poteſtate; & inter eos, qui licentiâ, & ſuperioris auctoritate egent, vt celebrentur. In primis variatio permiſſa eſt, *dict. l. 1. Cod. ſi mancipium, dict. l. 3. de ceſſione bonorum:* in illis verò, in quibus ſuperioris auctoritas deſideratur, ne eius illuſio, ſeu contemptus detur, non ita variatio permittitur: quare cùm ad renunciationem proprij beneficij ſuperioris licentia deſideretur, eâ petitâ non licet petenti pœnitere, ne ſuperior, Pontifex videlicet, illudatur. Nec quod de ſtilo Curiæ expendebamus, aduerſatur; quia licèt præſens deciſio procedat iure communi attento, & ex ſtricta iuris ratione; tamen hodie, attentâ communi praxi, licet illi, qui cedendi licentiam petiit, pœnitere, vt teſtantur Ceuallos, & Lotherius ſupra laudati. Nec augmentum ipſius difficultatis refragatur; nam licèt cuilibet permittatur iuri ſuo renunciare; hoc tamen procedit, niſi ex tali renunciatione ſuperior, qui iam conſultus fuerat, illudatur: *cap. finali, hoc titul.* Vndè cùm in præſenti caſu ſequatur illuſio Pontificis, ſeu Epiſcopi, cuius licentia enixis precibus impetrata fuit, non admittitur renunciatio etiam iuris proprij. Nec tandem aduerſatur *in dict. cap. niſi cùm pridem*; nam in eo refertur, nimis diutiùs Calaritanum Præſulem in impetratione licentiæ ad cedendum permanſiſſe; non tamen ea perſeuerantia vt neceſſaria ſupponitur, aut deſideratur.

7. EXPONITVR CAP. LECTÆ, HOC TIT. Adhuc ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in cap. lectæ 14. hoc titul.* vbi proponitur Abbatem S. Petri magna ægritudine oppreſſum monachos ſuos ab obedientia ſibi debita abſoluiſſe, & Epiſcopum diœceſanum vocaſſe, vt in eius manibus Abbatiam cederet: poſtea ſaniori conſilio ductus, cedere noluit; quæſtionis fuit coram Honorio III. vtrum retinere poſſit prædictam Abbatiam, vel cedere eſſet cogendus? Et reſpondetur, Abbatem retinere poſſe prædictam Abbatiam: ex quo textu expreſsè deducitur, eum qui cedendi licentiam petiit, & pœnituit, cedere non cogi. Pro cuius textus expoſitione ſciendum eſt, quod licèt ille, qui petiit licentiam cedendi, eâ impetratâ non poſſit pœnitere; tamen qui adhuc non impetrauit, ſed tantùm nuntium miſit ad eam impetrandam, poſſe pœnitere, eâ adhuc non impetratâ; quia non datur eadem ratio illuſionis ſuperioris: quare cùm *in dict. cap. lectæ*, tantùm miſiſſet Abbas nuntium ad vocandum Epiſcopum, vt ab eo licentiam impetraret; rectè aſſeritur, eâ adhuc non impetratâ, poſſe pœnitere, & Abbatiam retinere. Iuxta hanc etiam doctrinam accipiendus eſt textus *in Clement. vnica, de renunciat.* vbi aſſeritur eum, qui conſtituit procuratorem ad beneficium renunciandum, poſſe reuocare tale mandatum; quia cùm adhuc impetrata non fuiſſet per procuratorem cedendi licentia, rectè pœnitentiæ locus eſt. Alia quæ ad eius textus interpretationem ſpectant de ſcientia reuocationis mandati, adduximus *in cap. gratum, de officio delegati.*

8. EXPONITVR EPISTOLA EPHESINÆ SYNODI. Secundò aduerſatur epiſtola Synodi Epheſinæ ad Synodum Pamphiliæ, quæ refertur à Balſamone in fine Synodi, vbi traditur, Euſtathium Metropolitanum Pamphiliæ libellum renunciationis coram Patribus dediſſe; & cùm Theodorus in eius locum eſſet ſuffectus, facti pœnituit; & per negligentiam libellum obtuliſſe aſſerens, reſtitui petebat ad ſuam Eccleſiam. Patres Synodi Epheſinæ reſcripſerunt Patribus Synodi Pamphiliæ, vt honorem & communionem illi ſeruarent. Ex qua epiſtola apertè deducitur eum, qui petiit licentiam cedendi, re etiam non integrâ poſſe redire ad ſuam Eccleſiam. Huic difficultati ſatisfacit Theodorus Balſamon in ſcholiis ad eam epiſtolam, aſſerendo Patres pietate, & miſericordiâ ductos, Euſtathio honorem, & communionem Epiſcopi conceſſiſſe; non tamen eum reſtituiſſe loco, & adminiſtrationi, nec hoc factum poſſe pro lege vniuerſali accipi, cùm à Patribus ex œconomiæ, diſpenſationiſque ratione indultum fuerit; nam iuxta ea, quæ hoc commentario adduximus, poſtquam libellus renunciationis oblatus eſt, aut cedendi licentia petita, non eſt locus pœnitentiæ.

CAPVT

CAPVT XIII.

Honorius III. [a] *Maioris Eccleſiæ Sancti Ioannis Decano, &* *Magiſtro C. Can. Sancti Dionyſij Leodien.*

VEniens ad Sedem Apoſtolicam Ioannes pauper Subdiaconus, in noſtra propoſuit præſentia conſtitutus, quod cùm bonæ memoriæ I. Papa prædeceſſor noſter dil. f. Abbati de [b] Emenrode, [c] Treuer. Diœc. & maioris Eccleſiæ, ac Sancti [d] Pauli Cantoribus Treueren. ſuis dederit litteris in mandatis, vt eidem I. ſi nihil canonicum obuiaret, præbendam in Eccleſia S. Florentij in [e] Confluentia, quam Iacobus Decanus ipſius Eccleſiæ in eius manibus per ſuas litteras reſignauit, ſub. appel. ob. aſſignarent: eodem Ioanne litteras ipſas prædicto Decano, & aliis oſtendente, idem Decanus de reſignatione fortè pœnitens, occultauit litteras ſupradictas: demùm eidem Ioanni præfatis litteris reſtitutis, eas nominatis iudicibus, vt exequerentur mandatum Apoſtolicum, præſentauit; cúmque iidem iudices Apoſtolicum vellent adimplere mandatum, quidam ſe oppoſuerunt Canonici Eccleſiæ memoratæ, dicentes Subdiaconum memoratum renuntiaſſe iuri ſuo, quod ipſi ex ipſis litteris competebat. Dicto igitur Subdiacono hoc negante, iamdicti Canonici teſtes ad hoc probandum aliquos produxerunt, per quos cum videretur probatum, Ioannem ſe gratiæ Capituli commiſiſſe, duo iudicum prædictorum, Cantores videlicet Treueren. ſentialiter decreuerunt, eundem Ioannem non poſſe vti de cætero ipſarum commodo litterarum, pro eo quod idem I. ſic aduerſarij gratiæ ſe commiſit, propter quod viſus eſt renuntiaſſe iuri ſibi ex ipſis litteris competenti. A qua ſententia idem I. appellans, licèt etiam antea quàm appellaſſet, vigiliam Epiphaniæ proximè præteritam terminum ſuæ appellationis præfixit, ad quam cùm idem I. veniret, & nobis, prout ſuperius eſt expreſſum, facti ſeriem enarraret, dil. fil. [f] Petrum de Collemedio, Capellanum noſtrum ſuper hoc ſibi conceſſimus auditorem: ſed cùm eius aduerſarius non veniret per duos menſes, & ampliùs expectatus, nec vllus appareret pro eo ſufficiens reſponſalis, tandem quidam litteras habens ad contradicendum & impetrandum coram eodem comparuit auditore; qui cùm de iure ad tractandam cauſam minùs ſufficiens crederetur, auditori prædicto nobis hæc omnia referenti dedimus in mandatis, vt ſuper hoc aliquos de fratribus conſuleret, & in cauſa procederet iuxta conſilium eorundem: ideò ſæpedictus auditor, habito conſilio dil. fr. n. [g] T. ſanctæ Sabinæ Preſbyteri Cardinalis, ac etiam aliorum, ſententiam prædictorum iudicum ſententialiter iuſtitiâ exigente caſſauit. Nos igitur eiuſdem Capellani ſententiam ratam, & firmam habentes, vobis per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus reuocantes in irritum quidquid inueneritis poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam attentatum, ſententiâ iudicum Treuer. non obſtante, prædictam præbendam ei Subdiacono, niſi aliud canonicum obiectum fuerit, & probatum, quare id non debeat adimpleri, auctoritate Apoſtolica, ſublato appellationis obſtaculo conferatis.

NOTÆ.

1. a *Maioris Eccleſiæ.*] Ita reſtituenda eſt inſcriptio ex quinta compilatione edita ab Innocentio Cironio, vbi *ſub hoc tit. cap.* 1. reperitur præſens deciſio. De hac Eccleſia S. Dionyſij nonnulla adduxi *in cap. ſignificante, de reſcriptis.*

b *De Emenrode.*] In ſexta collectione Raymundi legitur *de Emento*, ſed falsò; nam hoc mo-
2. naſterium de Emenrode, aliàs de Clauſtro dictum, eſt in diœceſi Treuerenſi, vt ex Cæſario notat Cironius *in præſenti.*

c *Treuerenſis.*] De hac Eccleſia agemus *cap. ſequenti.*

3. d *S. Pauli.*] Legendum eſſe *S. Paulini*, iam notauit Cironius *in præſenti.*

e *Confluentia.*] Vrbs celebris inter Coloniam & Moguntiam, à fluminibus ibi confluentibus dicta. Guotherus.

Fluminis ex gemini confluxu nomen habentem
Seruat aduſque locum.

f *Petrus de Collemedio.*] Quia poſtea fuit Archiepiſcopus Rhotomagenſis, Legatus miſſus in 4.
Angliam temporibus Gregorij IX. de quo plura Fratres Sammar. *tom. 2. Galliæ Chriſt. fol.* 586. Chenu *in ſerie Præſulum Rhotomag. num.* 56.

g *T.*] Thomæ videlicet de Capua, qui creatus fuit Cardinalis ab Innocentio III. vt refert 5.
Ciaconius *in eius vita.*

Pro huius textus expoſitione repetenda ſunt quæ adduxi *in cap. ſanè, hoc tit.*

C A P V T XIV.

Idem *Archiepiſcopo* [a] *Treuerenſi.*

LEctæ coram nobis f. tuæ litteræ continebant, quod Abbas S. [b] Apri Tullen. quem de conuerſationis, & vitæ honeſtate commendas, tibi humiliter eſt [c] confeſſus, quod dum adeò graui ægritudine laboraret, quod de vita deſperaretur ipſius, ad cuiuſdam, tamen æmuli ſui, conſilium, de quo ipſe cùm non crederet æmulum, confidebat, in quorundam monachorum ſuorum præſentia excommunicationis ſententiâ, ſi quam in eorum aliquem protulerat, reuocatâ, eos ab obedientia, in qua ſibi tenebantur, abſoluit, vocato [d] diœceſano Epiſcopo, vt Abbatiam in eius manibus reſignaret; quod tamen, vſus conſilio ſaniori, non fecit, licèt eidem Abbati ſanitati poſtmodùm reſtituto, vniuerſi & ſinguli de conuentu obedientiam & reuerentiam requiſiti ab eodem in Capitulo promiſiſſent. Idem tamen ſuper eo, quod ſic fecerat, dubitans, à te, quid ſuper hoc ſaluti ſuæ conſuleres, poſtulauit: propter quod tu cùm habito ſuper hoc Iuriſperitorum conſilio diuerſi diuerſa ſentirent, noſtrum conſilium, an idem Abbas ex hoc reſignauerit, requiſiſti. Nos tamen ex tali facto dumtaxat eundem Abbatem reſignaſſe ſuo regimini non videmus.

N O T Æ.

1. Treueris vel. a *TReuerenſi.*] Ita etiam legitur in quinta collectione, *ſub hoc tit. cap.* 3. etſi Florens *in præfat. ad hunc librum*, credat Auctorem eſſe huius textus Innoc. III. Treueris, Auguſta Treuerorum dicta, Belgiæ primæ Metropolis, amplitudine, & dignitate, ſed magis Archiepiſcopali Sede, & Electoratu Imperij commendanda, ad Moſellam ſita eſt: celebratur à grauiſſimis Scriptoribus; clariſſimam eam appellauit Imperator Gratianus *in l.* 1. *C. de Profeſſorib. & Med. lib.* 11. potentiſſimam, & excellentiſſimam Saluianus *lib.* 6. *de prouidentia*; opulentiſſimam dixit Mela *lib.* 3. *cap.* 2. Ciſalpinatum vrbium maiorem Zoſimus *lib.* 5. Domicilium Principum Ammianus Marcell. *lib.* 15. cuius Primatus hoc antiquo epigrammate innuitur.

Accipe Primatum poſt Alpes Treuir vbique,
Quem tibi Roma nouâ lege dat & veteri.

Plura de eius origine & amplitudine, nec non Eccleſiæ Primatu congeſſerunt Philippus Bettetius *diatrib.* 2. *cap.* 4. Bucerus *lib.* 1. *Belgici Romani*, *cap.* 14. & *lib.* 12. *cap.* 11. Franciſcus Hallierus *de hierarch. lib.* 4. §. 36. *pag.* 631. Fratres Samat. *tom.* 1. *Gallia Chriſt. pag.* 720. Theodorico ſecundo eius Eccleſiæ Archipræſuli miſſa eſt præſens epiſtola, nam ipſe Archidiaconus ipſius Eccleſiæ creatus fuit Archipræſul anno 1214. & eam Eccleſiam rexit vſque ad annum 1242.

b *S. Apri.*] Ita legendum eſt, non S. Petri, vt legitur in ſexta collectione; quod monaſterium eſt Ordinis S. Benedicti in diœceſi Tullenſi, cuius originem referunt Fratres Samat. *tom.* 4. *Galliæ Chriſt. fol.* 69. 2.

c *Eſt confeſſus.*] Non auriculari, ſeù ſacramentali confeſſione, ſed publicè. 3

d *Diœceſano Epiſcopo.*] Nam cùm hoc monaſterium pareret Epiſcopo Tullenſi, neceſſariò Epiſcopi licentia petenda erat, vt renunciatio valeret, iuxta tradita ſuprà *in cap. admonet.*

C A P V T XV.

Idem [a] *Agath. &* [b] *Nicen. Epiſcopis, & Archid.*

DIlecti filij conuentûs monaſterij S. [c] Vv. de Deſertis, immediatè ad Rom. Eccleſiam pertinentis, ſuis nobis litteris intimarunt, quod Abbas eorum ſe ſentiens inſufficientem oneri regiminis Abbatiæ, ceſſit in manibus eorundem: ipſique dil. f. G. monachum S. [d] Victoris Maſſilien. elegerunt in Abbatem canonicè, ſupplicantes, vt eorum parcentes laboribus, & expenſis, electionem ipſorum faceremus in illis partibus confirmari. Quum ergo dictus Abbas cedere ſine licentia noſtra nequiuerit, nos tam ceſſionem, quàm electionem prædictas decernentes irritas, & inanes, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus Abbatem ipſum loco ſuo reſtitui faciatis.

N O T Æ.

1. Agatha vel. a *AGath.*] Integra hæc inſcriptio corrupta eſt in hac ſexta collectione, ſiquidem textus iſte in ea tribuitur Gregorio IX. cùm ſit Honorij III. vt ex quinta compilatione conſtat, vbi *ſub hoc tit. c.* 2. refertur hæc deciſio. Agatha perantiqua ciuitas eſt Galliæ, in prouincia Narbonenſi, olim Colonia, cuius meminerunt Strabo *lib.* 4. Plin. *lib.* 3. *c.* 4. Mela *lib.* 2. *c.* 4. Ptolomeus *lib.* 2. *c.* 10. Habet Eccleſiam Cathedralem ſuffraganeam Archiepiſcopi Narbon. cuius Præſul olim ius cudendæ

monetæ habebat, vt refert Bodinus *lib. 1. de Rep. cap. vlt.* Thediſio eius Præſuli reſcribit in præſenti Pontifex, de quo plura Fratres Sarmat. *tom. 2. Gallia Chriſt. fol. 61.*

2. b *Nicen.*] Nicea, vel Nicia ciuitas eſt non longè à radicibus Alpium, à Maſſilienſibus condita iuxta Cemeliam. Ptolomæus *lib. 3. cap. 1.* Habet Eccleſiam Cathedralem ſuffraganeam Archiepiſcopi Ebredunenſis, cui vnita fuit Cathedra Cemelienſis, vt referunt Fratres Sarmat. *tom. 3. Gallia Chriſt. fol.* 785. Boſquetus *in notis ad Innoc. III. lib. 1. epiſt. 53.* Antepelicano eius Epiſcopo in præſenti reſcribit Honorius.

c *VV.*] Sancti Vvillelmi videlicet, quod monaſterium eſt Ordinis D. Benedicti, à S. Guillelmo Comite Toloſano conſtructum anno 804. vt refert Yepes *tom. 3. chron. D. Benedicti, dict. anno* 804.

d *S. Victoris.*] Eſt etiam monaſterium hoc ordinis D. Benedicti, propè Maſſiliam conſtructum à Ioanne Caſſiano Maſſiliæ Preſbytero, poſteà ditatum variis priuilegiis Pontificum, & Regum Francorum, vt referunt Fratres Sarmat. *tom. 4. Gallia Chriſt. fol.* 930.

COMMENTARIVM.

IN hoc textu deciditur, Abbatem immediatè ſubiectum R. Pontifici non poſſe ſine eius licentia propriæ Abbatiæ renunciare; quod etiam innuitur *in cap. cùm venerabilis 7. de conſuetud.* & docent congeſti à Barboſa *in præſenti*, Citonius *in 5. collect. in hoc textu*, Tamburinus *tom. 1. de iure Abbatum, diſput.* 13. cuius deciſionis ratio prouenit ex ſæpè inculcatis *in hoc tit.* nam vt ſuprà dicebamus, renunciatio fieri debet in manibus illius ſuperioris, ad quem electionis confirmatio ſpectat; vnde ſi Abbas non eſt exemptus, quia eius electio ab Epiſcopo debet confirmari, non aliter quàm cum Epiſcopi licentia renunciare valet, *cap. Abbas 18. q. 2.* ſi verò eſt exemptus, & immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiectus, quia eius confirmatio petenda eſt à R. Pontifice, ideò tantùm coram eo, aut eius Legato à latere renunciatio fieri poteſt, *dict. cap. cum venerabilis, cap. ſi Abbatem, de elect. in 6.* hoc autem procedit, ſi iam Abbas non ſolùm electus, verùm & confirmatus reperitur; ſi verò tantùm electus, in manibus Capituli, ſeu eligentium poteſt renunciare electioni de ſe factæ. Et hoc caſu accipiendi ſunt textus *in cap. cùm inter R. de electione, cap. 2. de in integrum reſtitutione.* 3.

TITVLVS X.

De ſupplenda negligentia Prælatorum.

CAPVT PRIMVM.

Alexander III. [a] *Ciſtercienſibus.*

STATVIMVS præterea, vt ſi Epiſcopus tertiò cum humilitate ac deuotione (ſicut conuenit) requiſitus ſubſtitutos Abbates veſtros benedicere fortè renuerit, eiſdem Abbatibus liceat proprios monachos benedicere, & alia, quæ ad officium huiuſmodi pertinent, exercere, donec ipſi Epiſcopi ſuam duritiem recogitent, & Abbates benedicere non recuſent.

NOTÆ.

1. a *Ciſtercienſibus.*] Monachis videlicet D. Bernardi, de quibus latè egi *in cap. cùm ordinem 6. de reſcriptis.* In hoc textu proponitur fragmentum cuiuſdam priuilegij prædictis monachis concessi ab Alexandro III. anno 1169. cuius etiam alia pars reperitur *in cap. quia nos 33. de appellat.* & alia *in cap. ſanè, de exceſſibus Prælat.* & vt integrum reddamus, ita illud tranſcribimus *ex tomo 1. priuilegiorum ipſius Ordinis*, & ex Illuſtriſſimo Manrique *tom. 2. annal. Ciſterc. dict. anno 1169. cap. 3. num.* 4. [Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Alexandro Ciſtercienſi Abbati, & vniuerſis eiuſdem Ordinis Coabbatibus, tam præſentibus, quàm futuris, canonicè inſtituendis in perpetuum. Attendentes quomodo vos à ſæcularis vitæ latitudine conuerſos, omnipotens & clemens Deus ad anguſtæ portæ deduxit introitum; & vos tanquam à carne adipem ſeparauit; gaudio gaudemus, & interna mentis lætitiâ, & exultatione iucunditatis replemur; monentes pariter, & exhortantes, vt ſolicitâ intentione nitamini in vaſis veſtris oleum deferre, quatenus cùm media nocte clamor factus fuerit, accenſis lampadibus veſtris, ſponſi mereamini thalamum introire, & iuſtitiæ beatitudinem recipere, quæ vobis eſt ſeruata in cœlis. Quapropter quia vos elegit Dominus in hæreditatem ſibi, & à longè de alto reſpexit paci, & tranquillitati veſtræ, quantùm nobis gratia diuina concedit, proſpicere cupientes, Apoſtolicâ vobis auctoritate concedimus, & indulgemus, vt Abbates veſtri Ordinis, qui aliquo crimine famâ publicâ reſperſi, aut publicè conuicti, à Patribus Abbatibus ſecundùm formam Ordinis commoniti ſuæ prælationi ſpontè cedere noluerint, ad Sedem Apoſtolicam appellandi facultatem non habeant, aut ſuum reatum per perſonas aliquas defendendi. Sancimus præterea, vt ſi Epiſcopi tertiò cum humilitate, & deuotione, ſicut conuenit, requiſiti, ſubſtitutos Abbates benedicere fortè renuerint, eiſdem Abbatibus liceat nouitios proprios benedicere, & alia, quæ ad illud officium pertinent, exercere, donec Epiſcopi ipſi duritiam ſuam recogitent,

recognitent, & Abbates benedicendos benedicere non recuſent. Sanè ſi Epiſcopi aliquid ab Abbatibus præter obedientiam debitam, contra libertatem Ordinis, à prædeceſſoribus noſtris, & nobis indultam, experierint, liberum ſit eiſdem Abbatibus auctoritate Apoſtolica denegare quod petint, ne occaſione iſta Ordo ipſe, qui hactenus liber extitit, perpetuæ ſeruitutis laqueo vinciatur. Quod ſi Epiſcopi aliquam propter hoc in perſonas, vel Eccleſias veſtras ſententiam promulgauerint, eandem ſententiam, tanquam contra Apoſtolicæ Sedis indulta prolatam, irritam fore ſancimus.]

COMMENTARIVM.

2. CONCLVSIO DEDVCITVR ET PROBATVR. EX hoc fragmento prædicti priuilegij pro lege eccleſiaſtica generali à Gregorio IX. confirmato, communiter Doctores ſequentem deducunt aſſertionem: *Si Epiſcopus tertiò requiſitus benedicere Abbatem ſine cauſa renuerit, ipſe poteſt non acceptâ benedictione monachos benedicere, ordines minores conferre, ac ea omnia, quæ ſui muneris ſunt, obire.* Probatur hæc aſſertio aliis ſimilibus priuilegiis. Primò priuilegio conceſſo ab Eugenio IV. Congregationi S. Iuſtinæ de Padua, quod refert Fr. Emanuel Rodriguez *in collect. bullarum dicti Pontificis, bulla* 11. *num.* 15. Alio conceſſo à Iulio II. monachis, & Abbatibus Oliuetanis, relato *in lib. priuileg. ipſius Congregationis, pag.* 76. Et alio conceſſo à Pio V. Abbatibus Canonic. Regul. quod habetur *in lib. priuilegior. ipſius Ordinis, pag.* 542. Illuſtrant prædictam concluſionem Conchier *de iuriſdict. in exemptos, p.* 4. *q.* 77. *num.* 2. Azor *p.* 2. *Inſtit. lib.* 12. *cap.* 20. *q.* 6. Emanuel Rodriguez, Miranda, & alij congeſti à Barboſa *in præſenti*, & *lib.* 1. *iuris eccleſiaſt. cap.* 27. *num.* 46. & *lib.* 3. *votorum, voto* 89. & *de poteſt. Epiſcopi* 3. *p. alleg.* 126. *num.* 21. Tamburinus *de iure Abbat. tom.* 1. *diſput.* 12. *quæſit.* 3. Landmeter. *lib.* 2. *de vetere clerico, p.* 2. *cap.* 34. Germonius *lib.* 3. *de ſacror. immunit. cap.* 8. Buſeus *de ſtatib. hominum, verbo Abbas*, Chopinus *lib.* 1. *monaſt. tit.* 1. *num.* 7. Boſquetus *in notis ad Innocent. lib.* 1. *epiſt.* 47. Bignonius *in notis ad Marculfum lib.* 1. *cap.* 5.

3 RATIO DVBITANDI. Hæc aſſertio ex verbis Alex. III. ab Interpretibus communiter accepta, difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam negligentiam Epiſcopi ſuppleri à Metropolitano, vel Capitulo, tam in his, quæ ſunt iuriſdictionis contentioſæ, quàm Pontificiæ, certum eſt: cùm enim Epiſcopus negligens eſt in iuſtitia ſubditis adminiſtranda, Archiepiſcopus eius negligentiam ſupplet, *cap. per ſingulas* 9. *q.* 3. *cap. paſtoralis, de officio Ordin.* vbi dicemus: docet Cæſar *de eccleſiaſt. hierarchia diſput.* 5. §. 2. *num.* 20. & ſi negligat apponere œconomos in Eccleſiis vacantibus, Archiepiſcopus ſupplet negligentiam, *cap. cùm ſimus* 9. *q.* 3. & ſi negligat conferre beneficia eccleſiaſtica, Archiepiſcopus, vel Capitulum ea conferre valent, *cap.* 1. *hoc tit. lib.* 6. *cap.* 2. *cum vulgatis, de conceſſ. præb.* igitur ſimiliter ſi Epiſcopus requiſitus negligens fuerit in benedictione Abbatibus præſtanda, Metropolitanus, vel Capitulum debent eius negligentiam ſupplere, & benedicere Abbates Epiſcopis ſubiectos; non autem debet permitti Abbatibus, adhuc non acceptâ benedictione, minores ordines conferre, aut monachos benedicere. Augetur hæc difficultas ex eo; nam ſicut Epiſcopus electus, & confirmatus, dum conſecratus non eſt, quæ ſunt ordinis exercere non valet vllo prætextu, ex defectu characteris Epiſcopalis, *cap. noſti, cap. tranſmiſſam* 15. *de elect.* ita ſimiliter Abbas legitimè electus, & confirmatus, non tamen benedictus ab Epiſcopo, non poteſt ordines minores conferre, cùm hæc poteſtas non iuriſdictionis, ſed ordinis ſit.

Hac dubitandi ratione non obſtante, defenſanda eſt ſuprà relata aſſertio, pro cuius expoſitione ſciendum eſt, iure communi inſpecto, tam Abbates, quàm Abbatiſſas poſt electionem canonicè celebratam, & confirmationem, benedictionem accipere debere à Diœceſano, ſi illi monaſteria ex lege diœceſana ſubſunt, *cap. quamuis,* 68. *diſt.* Carnotenſis *epiſt.* 73. & 88. quod locum habet etiam quoad monaſteria exempta, *cap. ſi iubet, cap. ſi Presbyter* 26. *q.* 6. vt patet ex priuilegio immunitatis, quod Epiſcopus Ambianenſis cum conſilio ſuorum collegarum conceſſit monaſterio Corbicenſi anno 644. in gratiam Clotharij Regis fundatoris; quippe vniuerſa monaſterij bona eximens ab Epiſcoporum poteſtate, ſibi tamen ac ſucceſſoribus reſeruat ordinationem Abbatis: extat *tom.* 1. *Concil. Galliæ*, his verbis: *Cùm Abbas fuerit de ſæculo iſto euocatus, quem vnanimiter Congregatio ipſius monaſterij ex ſemetipſis bonum, & dignum elegerint, datâ auctoritate à præfato Principe, vel eius ſucceſſoribus, a nobis, vel ſucceſſoribus noſtris abſque vllo commodo ſecundùm ſacros canones ordinetur.* 4. DE BENEDICTIONE ABBATVM. Illuſtrant Hallierius *in vindiciis cap.* 7. §. 1. Vvadingus *in notis ad opuſcul. S. Franciſci, tom.* 2. *pag.* 218. quam benedictionem intra annum petere debent, *Clement.* 1. §. *ſtatuimus, de ſtatu monach.* promiſſione facta R. Pontifici; ſi ſint Abbates exempti; ſi verò Epiſcopo parent, ipſi Epiſcopo, *cap. ne Dei Eccleſia, de ſimonia, cap. olim, de dilationibus in* 5. *collect.* cuius promiſſionis, & iuramenti formam refert Tamburinus *diſput.* 11. *q.* 12. Barboſa *dict. voto* 89. Germonius *vbi ſuprà*; & tunc benedictionem accipiunt à proprio Epiſcopo, *cap. cùm inter R. de elect.* niſi priuilegium Pontificium habeant, vt à quocumque Epiſcopo poſſint benedici, vt aliqua priuilegia referens docet Tamburinus *vbi ſuprà, quæſit.* 10. hæc autem benedictio poteſt non ſolùm diebus Dominicis, verùm & aliis quibuſcumque feſtiuis conferri, ſeruatis cæremoniis in Ordine Romano in huiuſmodi benedictionibus præſcriptis; de quibus Menardus *in notis ad Sacrament. D. Gregorij, cap.* 522. non tamen debet Abbas, qui ſemel benedictus eſt, ſi ad aliam Abbatiam eligatur, iterum ſolenniter benedici, *Clement. attendentes*, §. *ſtatuimus, de ſtatu monach.* ſicut nec qui benedictionem nuptialem accepit, non poteſt iterum ſecundas nuptias contrahendo benedici, *cap.* 1. *cap. vir, de ſecundis nuptiis*: nec qui in pœnitentia ſolenni benedictionem & reconciliationem accepit; poteſt iterum ſolemniter benedici, aut pœnitentiam ſolennem peragere, *cap. quamuis,* 50. *diſt.* Hæc autem benedictio Abbatum habet locum in Abbatibus perpetuis, non temporalibus, ſiue triennalibus, qui nulla benedictione indigent, & ſine ea adminiſtrare res monaſterij valent. Eugenius IV. in bulla Ciſtercienſibus conceſſa anno 1437. ibi: *Vt Abbates triennales, licèt eis munus benedictionis non impendatur, omnibus, & ſingulis honoribus, præeminentiis, prærogatiuis, iuribus, & inſignibus Abbatialibus fungi poſſint.* Docet Brunn Chaſſaing. *de priuilegiis Regul. tract.* 7. *cap.* 3. *propoſit.* 3.

5. De effectibus huius benedictionis. Secundò ſciendum eſt, quod licèt hæc benedictio Abbatum aliquando dicatur ordinatio, *cap. Abbates*, *cap. Abbatem*, *cap. quam ſit neceſſarium* 18. *queſt.* 2. & nonnunquam appelletur conſecratio, *cap. alienationes* 37. 12. *q.* 2. & etiam manus impoſitio. Synodus 7. *can.* 14. *Lectoris autem manuum impoſitionem licet in proprio monaſterio, etiam ſoli vnicuique monaſterij Præfecto facere, ſi ipſi Præfecto ab Epiſcopo manus eſt impoſita:* Tamen propriè, & verè nec eſt conſecratio, nec ordinatio, ſed tantùm oratio, quâ Epiſcopus Abbatem benedicit, & confirmat. Ioannes Pontifex in priuilegio monachis monaſterij S. Gregorij iuxta Conſtantiam exiſtentibus indulto, ibi: *Ne aliquis eidem monaſterio præficiatur, niſi quem communi aſſenſu fratres ibidem Chriſto ſedulò ſeruientes eligent, electumque benedictionis titulo Epiſcopus confirmare procuret.* Iuo Carnotenſis *epiſt.* 73. *Quid ergo eſt diſceptandum de benedictione Abbatis, a quocumque Epiſcopo eam fuerit conſecutus? in qua nec ſit manus impoſitio, nec conſecratio, ſed ſimplex oratio; in qua accepta, vel non accepta ſalus ſubditorum nec minuitur, nec augetur.* Idem *epiſt.* 88. *Cum Abbatis benedictio nulla ſit ſacramenti repetitio.* Notarunt Bignonius *ad Marculfum lib.* 1. *cap.* 5. *pag* 455. Buſquerus *ad Innocent. lib.* 1. *epiſt.* 57. Huius autem benedictionis effectus in iure noſtro recenſentur. Primò Abbates ita benedicti poſſunt conferre ſuis ſubditis ordines minores, *cap. quoniam*, 69. *diſt. cap. cùm contingat, de ætat. & qualit.* vbi late probabimus: deinde poſſunt baculo, mitrâ, & aliis Epiſcopalibus ornamentis vti, vt ex ordine Romano probat Sauſay *in Panopl. Epiſcop. lib.* 2. *cap.* 1. Barboſa *dict. voto* 89. *num.* 22. Tamburinus *dicto tom.* 1. *diſput.* 21. 23. & 24. qui alia de hac benedictione Abbatis adducunt.

6. Ratio decidendi. Deinde, vt ad rationem præſentis deciſionis accedamus ſciendum eſt, negligentiam formalem, quæ eſt omiſſio iniuſta eius, quod quis facere debet, continere in ſe culpam, *l. magna* 226. *ff. de v. ſ.* vbi docent Gentilis, & Fornerius, *l.* 3. *§. ſi ad diem, ff. de re militari.* Hæc negligentia à Prælatis eccleſiaſticis commiſſa ſuppletur, aut à iure, aut ab homine. Ab homine, vt *in cap.* 2. & *ſequentibus, hoc tit.* A iure, vt *in hoc cap.* 1. vbi ſi Epiſcopus requiſitus neglexerit Abbates benedicere, à iure eius negligentia ſuppletur, & pro benedictis habentur, & meritò: nam cùm hæc benedictio à iure eccleſiaſtico poſitiuo ſit introducta, & ab ipſo iure proueniat facultas in ipſis Abbatibus benedicendi monachos, & conferendi minores ordines; inde rectè in caſu ſpeciali huius textus cùm negligens eſt Epiſcopus in benedicendis Abbatibus, ſtatuitur, poſſe Abbatem non benedictum monachos benedicere, & alia munia Abbatialia exercere, præcipuè accedente Pontificis priuilegio. Accedit, nam communi Interpretum calculo receptum eſt, ex delegatione Pontificis poſſe ſimplicem ſacerdotem quatuor minores ordines conferre. Suarez *de ſacr. diſput.* 21. *ſect.* 3. Hallier. *de ſacris elect. p.* 2. *ſect.* 5. *cap.* 1. *art.* 3. *§.* 5 Tamburinus *tom.* 2. *de iure Abbatum, diſput.* 2. *q.* 1. Barboſa *lib.* 1. *iuris eccleſiaſt. cap.* 31. *num.* 51. Diana *p.* 8. *tract.* 1. *reſolut.* 35. quod & ad gradus Subdiaconatus, & Diaconatus aliqui protraxerunt, quos refert eximius Præceptor D. Franciſcus Ramos *in ſyntag. pro Epiſcop. Luſitaniæ, propoſit.* 4. *§.* 4. *num.* 152. igitur ſimiliter priuilegio Ciſtercienſibus conceſſo in hoc textu, etiam benedictione ab Epiſcopo non accepta, quæ ſimplex tantùm oratio eſt, poterunt Abbates monachos benedicere, & minores ordines conferre.

Nec difficultas ſuprà adducta aduerſatur; nam 7.
Dissoluitur difficultas. Metropolitanus tantùm poteſt ſupplere negligentiam ſuffraganei in caſibus à iure expreſſis, vt in iuſtitiæ adminiſtratione, collatione beneficiorum, conſtitutione œconomi, & aliis, *dict. cap. paſtor, cap.* 1. *hoc tit. lib.* 6. at verò cùm negligens eſt Epiſcopus in benedicendis Abbatibus, quia à iure ſuppletur ipſa negligentia, neceſſarium non eſt adire Archiepiſcopum, vt eam ſuppleat. Accedit, nam in caſibus ſuprà adductis non eſt pars, quæ ex iuris diſpoſitione haberi poſſit pro œconomo, iudice, aut beneficiario; vnde neceſſarius eſt recurſus ad ſuperiorem, vt inferioris negligentiam ſuppleat: at in noſtro textu eſt pars ſpecifica, quæ ex iuris diſpoſitione poteſt supplere negligentiam; Abbas videlicet, qui ob negligentiam habetur ac ſi benedictionem ab eo accepiſſet. Nec augmentum difficultatis aduerſatur; nam vt ſuprà dixi, benedictio Abbatis non eſt ordinatio, neque conſecratio, ſed tantùm ſimplex oratio; inde Abbas ſacerdos licèt non ſit benedictus, poteſt monachos benedicere, & minores ordines conferre, quia ſufficit ordo ſacerdotalis, accedente Pontificis delegatione, ſeu priuilegio.

Primò ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in cap. cùm contingat, de ætat. & qualit.* in illis verbis: 8.
Exponitur cap. cum contingat, de ætat. et qualit. *Dummodo ipſis ab Epiſcopo manus impoſitio facta noſcatur.* Ex quibus verbis apertè conſtat, ita demùm Abbates poſſe minores ordines conferre, ſi priùs ab Epiſcopo manus impoſitionem acceperint: igitur non rectè in hoc textu aſſeritur, neglecta benedictione Epiſcopali, poſſe Abbatem monachos benedicere, & minores ordines conferre. Pro huius textus interpretatione ſciendum eſt, regulariter Abbates poſſe minores ordines conferre, ſi benedictionem Epiſcopalem acceperint; ſed hoc procedit cùm nulla datur negligentia Epiſcopi, qui Abbatem benedicere debebat: at verò ſi adſit negligentia, tunc ex ſpeciali priuilegio Ciſtercienſibus conceſſo in hoc textu poſſunt Abbates non benedicti ordines minores conferre. Qua etiam ſolutione accipiendus eſt textus *in cap. quoniam*, 69. *diſt.* vbi expreſsè præſcribitur à Patribus 7. Synodi, quod Abbates ſint benedicti, vt ordines minores conferre poſſint: qui canon accipiendus eſt cùm nulla datur negligentia ex parte Epiſcopi in Abbate benedicendo, iuxta ſuprà tradita.

Secundò aduerſatur præſenti aſſertioni textus 9.
Intelligitur cap. Abbas 2. 18. q. 2. *in cap. Abbas* 2. 18. *q.* 2. vbi Gregorius Magnus præcipit, & ſtatuit, ne Abbas in monaſterio per Epiſcopum ordinetur, & ne in eo Epiſcopus Miſſas publicas dicere præſumat. Ex quo textu facilè deducitur, Epiſcopum non debere, nec poſſe Abbates benedicere, aut eos ordinare, nec huius ordinationis prætextu Miſſas publicas in monaſterio celebrare: igitur non rectè in præſenti textu ſupponitur, Epiſcopum debere Abbates benedicere. Accedit, nam ſi Abbas ab Epiſcopo eſſet benedicendus, talis benedictio intra Miſſarum ſolennia eſſet peragenda, vt ex libro ordinis Romani referunt Menardus, & Tamburinus *vbi ſuprà*: ſed tam *in dict. cap. Abbas*, quàm *in cap. Abbatem* 14. *eadem q.* 2. prohibetur Epiſcopis, ne in monaſteriis Miſſas publicas audeant celebrare: igitur nullo modo Epiſcopi habent

habent ius benedicendi Abbates. Pro huius difficultatis ſolutione ſciendum eſt, ordinationis verbo varia in iure Pontificio ſignificari: aliquando ordinatio ſumitur, immò & ſæpe ſæpiùs, pro coaptatione in ordinem, & gradum eccleſiaſticum, vt latè probat Hallier. *de ſacris elect. in principio:* plerumque tamen accipitur pro electione, vt pro ipſius textus interpretatione dixi *in cap. 1. de elect.* vnde in eo textu prohibetur Epiſcopis, ne in monaſteriis eligant Abbates, ſed potiùs ipſi eligantur à monachis. Poſt electionem autem legitimè celebratam non prohibetur Epiſcopis eos benedicere. Secunda autem pars ipſius textus, vbi D. Gregorius vetat Epiſcopis, ne Miſſas publicas in monaſteriis faciant, procedit in Miſſis per annum celebrandis, ne grauamen inde monaſteriis inferretur, vt ipſe Gregorius expreſſit *in cap. luminoſo, eadem quæſt.* Plura de his Miſſis publicis tradunt Boſquetus *ad Innocem. lib. 2. epiſt.* 18. Eſpenceus *in tract. de triplici Miſſa,* Vicecomes *lib. 1. de ritibus Miſſæ, volum. 2.* non verò negatur in eo textu, poſſe Epiſcopum intra Miſſarum ſolennia Abbates benedicere.

10. Tertiò præſenti aſſertioni obſtat textus *in cap. cùm olim 2. de dilationibus, in 5. collect.* vbi Honorius III. Abbati S. Auguſtini Cantuar. in hæc verba ſcribit. [Cum olim inter te tunc electum, & dilectum filium, & Magiſtrum R. nuntium ven. f. n. Cantuarienſis Archiepiſcopi coram fel. mem. Innocentio Papa prædeceſſore noſtro quæſtio verteretur, te firmiter aſſerente, quod ab eodem Archiepiſcopo ſine profeſſionis exactione benedici debeas, ſicut per ſententiam bonæ memoriæ Alexandri Papæ fuerat definitum; & prædicto Magiſtro è contrario affirmante, quod ipſa ſententia per eundem fuerat reuocata, ſicut quarundam litterarum præſcriptione oſtendere nitebatur: idem prædeceſſor noſter ita vtrique parti prouidit, videlicet, quod tibi munus benedictionis impenderet abſque iuris præiudicio Archiepiſcopi memorati, aſſignans vtrique terminum in Concilio tunc proximè futuro; in quo ſi poſſet ſufficienter oſtendere, quod profeſſionem ſibi facere deberes, eam à te ſibi faceret exhiberi, alioquin ab impetitione te abſolueret ipſius. Cùm autem præfati procuratores tui reconuenirent Archiepiſcopum memoratum, ſuper eo videlicet, quod officiales ipſius, te ac conuentum tuum impediunt, quominus poſſitis congregare Synodum, celebrare Capitulum, & iuriſdictionem ſpecialem in ſubditis monaſteriis exercere.] Ex quibus verbis apertè probatur, Abbatem non benedictum propter negligentiam Prælati, à quo benedicendus erat, non poſſe neque Concilium congregare, neque iuriſdictionem in ſubditos exercere: igitur neque eos benedicere valet. Pro cuius textus & difficultatis ſolutione dicendum eſt, Alexandrum III. in præſenti eſſe intelligendum cùm Epiſcopus iniuſtè renuit benedicere Abbates, vt ſic Epiſcopi negligentia ſuppleatur, atque duritia ponatur, vt Alexander in vltimis verbis ait: ſi verò iuſtè Epiſcopus Abbatem benedicere renuat, donec præmiſsâ cauſæ cognitione lis deciſa fuerit, non poteſt Abbas tanquam benedictus munia Abbatialia obire. Vnde cùm *in dict. cap. cùm olim*, Abbas renueret Archiepiſcopo profeſſionem fidei facere, Archiepiſcopus iuſtè renuebat ipſum benedicere, donec prius in eius manibus fidei faceret profeſſionem: quare cùm ex iuſta cauſa Archiepiſcopus prædictum Abbatem non benediceret, ideò non adfuit negligentia, quæ suppleretur, & per conſequens Abbas, tanquam benedictus, non poterat in ſubditos iuriſdictionem exercere.

Exponitur cap. cum olim de dilationibus in 5. compilat.

CAPVT II.

[a] Innocentius III. *R. Epiſcopo S. Andreæ.*

Sicut nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam, & clerici regulares, Eccleſias, quæ ad eorum præſentationem pertinent, in tuo Epiſcopatu habentes, propriis vſibus deputare nituntur, nec ibi volunt ad eas, cùm vacauerint, perſonas vocare: quin potiùs occaſione [b] conceſſionis quorundam Epiſcoporum, vicarios in eis pro ſua inſtituunt, & [c] deſtituunt voluntate, & admiſſos ita [d] penſionibus onerantes, vt nec in Eccleſiis competenter vix poſſint deſeruire in paupertate nimia; nec Epiſcopo in Epiſcopalibus reſpondere; nec [e] hoſpitalitatem, ſicut conuenit, tranſeuntibus impertiri. Nolentes autem, vt ſtatus Eccleſiæ debitus, & antiquus per alicuius violentiam, vel inſolentiam ſubuertatur: mandamus quatenus niſi à iuriſdictione tua exemptæ ſint Eccleſiæ ſupradictæ, prædictos exceſſus ſtudeas rationabiliter emendare; & niſi præfatæ perſonæ infra tempus in Lateran. Concil. conſtitutum ad vacantes Eccleſias tibi perſonas idoneas præſentauerint, ex tunc liceat tibi ap. rem. in eiſdem ordinare Rectores, qui eis & præeſſe nouerint, & prodeſſe: ita tamen, quod ex hoc nullum patronis in poſterum præiudicium generetur. Datum Lateran. VII. Cal. Martij, Pont. noſtri anno II.

NOTÆ.

1. a *Innocentius III.*] *Clemens III.* legitur in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. cap.* 2. & *in cap. tua 2. de temporibus ordin. in eadem collect.* Sed perperam, cùm deciſio hæc auctorem habeat Innocentium III. inter cuius epiſtolas editas à Guillelmo Sirleto reperitur *pag.* 280. ſub hac inſcriptione: *R. Epiſcopo S. Andreæ.* Diœceſis S. Andreæ eſt in Scotia, de qua agemus *in cap. 6. de arbitris, cap. nuper 6. de donat. inter.*

b *Conceſſionis.*] Quæ ſufficiens nou eſt, vt regularis Eccleſia acquirat ius percipiendi ſructus ex aliqua Eccleſia regulari, *cap. paſtoralis, de donat.cap. cùm nos, de his quæ fiunt à Prælatis.*

c *Et deſtituunt.*] Cùm inſtitutio & deſtitutio in Eccleſiis etiam regularibus, quæ per clericum ſæcularem reguntur, ad Epiſcopum diœceſanum ſpectent, *cap. 1. de Capellis monach. cap. cùm & plantare, §. in Eccleſiis, cap. ſanè, cap. ſtatuendum, de priuileg.*

2. d *Penſionibus.*] Quid indignius? beneficiorum redditus, Eccleſiæ fructus monachi percipiebant; Eccleſiæ verò miniſtri nimia paupertate opprimebantur, contra omne ius naturale, & eccleſiaſticum ſatis repetitum in Concilio Laterao. ſub Alexaodro III. *p.2.cap.* 9. 12. *&* 13. Lateran. ſub Innocentio III. *can.* 32. ſub Leone X. *ſeſſ.9.* vt enim aiebat Carnotenſis relatus à Baronio *tom. 11. annal. anno* 1097. ibi: *Quis patiatur cenſualem Eccleſiam Dei ad vſumfructum altaris alium in otio lucrari, ſeruitij verò onus alium in egeſtate ſentire.* Expreſſiùs Abbas Puriferdenſis *de triplici clauſtralium voto, fol.* 9. Ibi: *Vel monachorum Prælati, qui cœnobiis ſuis Eccleſias ſæcularium incorporant, qui auaritiæ facibus ſinum cupiditati laxant, quia dum benefacere poſteritati exiſtimant, multos per occaſionem damnant.* Damnata fuit ſordida Nicephori Focæ Imperatoris rapacitas, qui vacanti Eccleſiæ œconomum ea lege præficiebat, vt cùm is parcè, & tenuiter ex redditibus Eccleſiæ vixiſſet, fructus reſiduos in fiſcum Imperatoris inferre teneretur, vt refert Zonaras *tom. 3. pag.* 162. Rectè ergo Innocentius in præſenti increpat monachos, qui fructus beneficiorum in proprios vſus transmittere affectabant.

e *Hoſpitalitatem.*] Quam non ſolùm Epiſcopi exercere tenentur, vt latè probat Barboſa *de poteſt. Epiſcop. 1.p. cap.9.* verùm & ſacerdotes, aliique fideles. Concilium Gangr. *cap.12. cap.1. de empt. & vendit.* plura Benedictus Ephtenus *lib. 11. diſquiſit. monaſt. tom.2. tract.* 1.

COMMENTARIVM.

IN præſenti proponitur, monachos, & canonicos regulares Eccleſias ad eorum præſentationes ſpectantes propriis vſibus deputaſſe, auaritiâ capti, nec Eccleſiis vacantibus Rectores præſentaſſe; ſed potiùs vicarios temporales, ad libitum amouendos inſtituiſſe, & inſtitutos variis penſionibus oneraſſe, itavt nec Epiſcopis in Epiſcopalibus, videlicet procurationibus, cathedratico, & ſimilibus, reſpondere poſſent, nec hoſpitalitatem debitam exercere: quos exceſſus notarunt, & deteſtarunt Eccleſiaſtici legiſlatores *in cap. de monachis, de præb. cap. cùm ſingula, eod. titulo in 6.* Clementina vnica, *hoc titulo.* Sed hanc primam partem deciſionis, quæ proprium locum vindicat *in cap. de monachis, de præbendis*, ibi exponemus, vt ad ſecundam, videlicet negligentiam monachorum in conferendis beneficiis, quæ propria eſt huius tituli, accedamus. 3.

CAPVT III.

[a] Innocentius III. [b] *Elyenſi, &* [c] *Caſtren. Epiſcopis, & Archid.* [d] *Noruan.*

LIcèt dilecti filij Magiſtri H. Archid. de H. & R. de S. Cademundo ſuper Archidiaconatu de [e] Richemundia litigarint diutiùs coram nobis; tamen poſtmodùm auribus noſtris eſt intimatum, quod neutri eorum de iure competeret, vtpote quia neutri fuerat conceſſus intra tempus in Lateran. Concil. definitum. Ne igitur ius noſtrum negligere videamur, qui alios in ſua iuſtitia confouemus: dil. v. per Ap. ſ. m. quatenus conuocatis eiſdem, vt proponant, ſi quid contrà duxerint proponendum, inquiratis diligentiùs; & ſi vobis conſtiterit Archid. illum vacaſſe per annum, tempore tamen ſemeſtri, quo vel ad Archiepiſcop. vel ad Capitulum donatio pertinebat, non à vacatione, ſed à notitia computato, cùm pro eo quod Eborac. alium non habet ſuperiorem, ex tunc fuerit ad nos donatio deuoluta; vtrique ſuper eo, ſublato ap. ob. ſilentium imponatis, Archidiaconatum ad noſtram ſpectare donationem publicè denunciantes, decernentes irritum & inane, ſi quid in eo quiſquam præſumpſerit poſtmodùm ordinare.

NOTÆ.

1. a INnocentius III.] Nec in hac, nec in quarta collectione, vbi *ſub hoc tit. cap. 1.* reperitur præſens deciſio, proponitur cui miſſa ſit; ſed ſi conſulimus alias eius partes, quæ extant *in cap. conſtitutus 30. de teſtibus, cap. penult. de inſtitutionib. cap. poſt electionem 7. de præb. & dignit.* inſcriptio ita reſtituenda eſt. *Innocentius III. Elyenſi, & Ciſtren. Epiſcop. & Archid. Niuern.* Ex ipſis etiam partibus noſtri textus caſus ita repetendus eſt. Archidiacono Richemundiæ Eccleſiæ Eboracenſis in Epiſcopum Elyenſem electo, & confirmato, & ita vacante ipſo Archidiaconatu ex iuris diſpoſitione, de qua *in cap. cùm in cunctis 7. §. cùm verò, de elect.* Gaufridus Archiepiſcopus Eboracenſis ipſum Archidiaconatum contulit Honorio, iuſſitque Capitulo, vt eum reciperet: Capitulum exequi noluit Prælati iuſſum, allegans Cœleſtini III. priuilegium, quo cauebatur, vt dignitatum inſtitutio, & deſtitutio in Eccleſia Eboracenſi ad Decanum & Capitulum ſimul ſpectaret; vnde cùm Archiepiſcopus tantùm commendaret inſtituendum dictum Honorium Capitulo, non verò Decano, illum in Archidiaconum admittere renuerunt; & hac electione Archiepiſcopi pro

infecta

infecta habitâ, tranſacto ſemeſtri Concilij Lateran. Capitulum ex iure deuoluto ipſam dignitatem Rogerio conceſſit. Cauſâ diſceptatâ inter Rogerium, & Honorium coram Innocentio III. Rogerius allegabat, Honorium dignitati renuntiaſſe, & ſic ad ipſum ex electione legitimo tempore à Capitulo celebrata Archidiaconatum ſpectare. Innocentius inſuper habuit renunciationis cauſam, & non plenè inſtructus de lapſu temporis, potiorem eſſe cauſam Honorij indicauit *in dict. cap. poſt* 7. demùm cùm per vim Rogerius dictum Honorium Archidiaconatu ſpoliaſſet, Honorius aduersùs ipſum egit remedio reſtitutorio coram Epiſcopo, & Decano Linconienſi, indicibus delegatis; & cùm ſuper productione teſtium admittenda, vel non, cauſa ad ipſum Innocentium III. fuiſſet deuoluta, ipſe ſuper hoc articulo eam commiſit Elyenſi & Ciſtrenſi Epiſcopis, & Archidiacono Niuern. & plenè cauſâ diſceptatâ coram Innocentio III. ipſe cognoſcens, tam Archiepiſcopo, quàm Capitulo tempus Concilij Lateran. fuiſſe elapſum, nec Honorium, nec Rogerium ritè inſtitutos fuiſſe declarauit, & per conſequens eius dignitatis collationem ad Sedem Apoſtolicam eſſe deuolutam: quæ pars deciſionis refertur in noſtro textu.

b *Elyenſi.*] De hac Eccleſia egi *in cap. paſtoralis* 11. *de reſcriptis.*

2. c *Caſtren.*] Legendum exiſtimo Ciceſtren. Ciceſtrenſis enim Eccleſia eſt Epiſcopalis, ſub Cantuarienſi Archiepiſcopo.

3. d *Noruan.*] Ita legitur *in d. cap. conſtitutus* 30. ſed legendum puto *Noruicen.* quia in Anglia nulla eſt Eccleſia Noruan. ſed tantùm Noruicenſis, de qua egi *in cap. ſi autem, de reſcriptis.*

4. e *Richemundia.*] Eſt dignitas Eccleſiæ Eborac. de qua Cuiacius *in d. cap. conſtitutus, cap. poſt* 3. & eius mentio fit *in cap. conſtitutus, de teſt. cap. cùm veniſſet, de inſtit.* apud Hobedenum *in Ioanne Matth.* Pariſ. *ad annum* 1255.

CAPVT IV.

Idem *Magiſtro P. de Caſtro, & R. monach. Fontis Frigidi, Apoſt. Sed. Legato.*

PEr litteras veſtræ diſcretionis accepimus. *Et infrà*: Quod in quibuſdam Eccleſiis legationi veſtræ ſubiectis, quædam beneficia, & dignitates tanto tempore vacaſſent, quòd tam Prælati, quàm Capitula ſecundùm tenorem Later. Concil. eſſent iure inſtituendi priuati: qui poſtquam veſter aduentus innotuit, in beneficiis illis perſonas minùs idoneas inſtituere præſumpſerunt. Vnde cùm receperitis conſilium à viris peritis, vt tales inſtitutiones ab his, quorum non intererat, & qui propriâ culpâ iure inſtituendi ſe priuauerant, factas auctoritate Ap. caſſaretis, noſtrum priùs in hoc decreuiſtis conſilium habere. Nos igitur inquiſitioni veſtræ taliter reſpondemus, per A. ſ. m. quatenus ſi beneficia, vel dignitates ipſas noueritis perſonis idoneis aſſignatas, ea de patientia permittatis ab ipſis pacificè poſſideri: alioquin perſonas ipſas amouentes prorſus ab ipſis, eadem perſonis idoneis [b] auctoritate noſtrâ ſuffulti, non differatis quantò citiùs ordinare.

NOTÆ.

1. a IDem.] Ita etiam legitur in quarta collectione, *ſub hoc tit. cap. finali*, quæ inſcriptio reponenda, & exponenda eſt ex traditis *in cap. per inquiſitionem, de elect.*

2. b *Auctoritate noſtra.*] Quando, & quibus Legatis competat ius conferendi beneficia, exponemus *in cap. dilectus, de officio Leg.*

CAPVT V.

Epiſcopo, & [a] *Cantori* [b] *Zamoren. & Abbati de* [c] *Morerola, diœceſis Zamorenſis.*

DIlecto filio noſtro P. tit. S. [d] Marcelli Preſbytero Card. bonæ memoriæ A. [e] Theſaurario Salamantin... [f] Paſchaſij, & Domino [g] Garciæ Clericorum procuratoribus apud Sedem Apoſtolicam conſtitutis, auditore conceſſo: idem Theſaurarius propoſuit coram eo, quod cùm in [h] Salamantin. Eccleſia, in qua Cantoris electio ad [i] Epiſcopum, & Capitulum communiter pertinet, Cantoriâ vacante dictum Capitulum ſæpiùs Epiſcopum monuiſſet, vt ad celebrandam Cantoris electionem cum eo pariter conueniret: eodem Epiſcopo infra ſemeſtre tempus id facere negligente, Capitulum vti cupiens iure ſuo, in Eccleſiæ memoratæ Capitulo, ſicut eſt moris, ſupradictum Paſchaſium eiuſdem loci Canonicum in Cantorem elegit, ne quid in eiuſdem electionis præiudicium fieret, appellando, quam ſupradictus Theſaurarius

auctoritate petiit Apoſtolica confirmari, ac electionem, quam vener. frater noſter j Compoſtellanus Archiepiſcopus poſt appellationem huiuſmodi, de G. clerico multis criminibus irretito, ac tunc temporis vinculo [k] excommunicationis aſtricto, minùs canonicè celebrauerat, caſſari. Dictus verò Dominicus propoſuit ex aduerſo, quòd emenſo ſex menſium ſpatio, infra quod ad Epiſcopum, & Capitulum Cantoris electio pertinebat, Decanus, & quidam Canonici Salamantin. Epiſcopo, Archidiacono, & nonnullis Canonicis, qui præſentes in ciuitate aderant, inconſultis, non conſuetâ horâ, vel in Capitulo, iuxta morem, ſed in [l] Eccleſia potiùs, quibuſdam laicis aduocatis, ſtantes, & inordinatè nimis eligere præſumpſerunt. Et cùm iamdicti Archiepiſcopi, qui eoſdem propter hoc euocauerat, adire præſentiam noluiſſent, ipſe intelligens eligendi auctoritatem ad ſe iuxta Lateran. ſtatutum Concilij deuolutam, ſupradictum G. in Cantorem elegit, & eundem fecit de Cantoria corporaliter inueſtiri. Poſtmodùm autem Decanus, & ſui complices nobis, de his mentione non habitâ, ſuggerendo quod Epiſcopus, qui monitus ſæpiùs infra ſex menſes eligere noluerat, in Eccleſiæ detrimentum, Cantore, qui ab eodem Decano cum maiori parte Capituli inſtitutus fuerat, ſpoliato, alium inſtituerat in Cantorem, ad Decanum, Archidiaconum, & Archipreſbyterum [m] Abulen. noſtras litteras impetrauit. Quarum auctoritate, cùm ſupradictus G. ab eiſdem fuiſſet iudicibus euocatus, eiſdem inhibuit, ne per dictas litteras procederent contra eum, cùm in eis de ſua electione facta per Archiepiſcopum nulla mentio haberetur. Et tum propter hoc, tum etiam quia prima citatione ad loca remota peremptoriè citatus extiterat; tum etiam quia iudices, quoſdam ex electoribus dicti P. conſanguinitatis linea contingebant, ad Sed. Apoſt. appellauit. Sed iudices nihilominus Salamantinam accedentes Eccleſiam, ſæpedictum P. in Cantoriæ poſſeſſionem [n] causâ rei ſeruandæ contra iuſtitiam induxerunt. Cùm igitur ſuper his, & aliis coram eodem Cardin. procuratores ipſi aliquandiu litigaſſent, & ipſe nobis fideliter retuliſſet, quæ propoſita fuerant coram eo: quia nobis conſtitit à ſupradicto Decano, & eius ſequacibus, poſt elapſum ſex menſium ſpatium, infra quod Epiſcopo & Capitulo memoratis, prout communiter ſpectabat ad eos, procedere ad Cantoris electionem neglexerant, electionem ſupradicti P. minùs canonicè fuiſſe celebratam, eandem decreuimus irritam, & inanem, & appellationem ab eodem Decano, & ſuis fautoribus interpoſitam, factum Archiepiſcopi, ad quem iam erat eligendi auctoritas deuoluta, nequiuiſſe aliquatenus impedire. Quia verò contra perſonam ipſius G. quædam obiecta fuerunt, de quibus nobis non potuit fieri plena fides: diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus niſi iamdicto G. aliquid canonicum obuiet, electionem de ipſo factam, ſublato appellationis obſtaculo confirmetis: facientes ipſum eiuſdem Cantoriæ pacifica poſſeſſione gaudere, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam compeſcentes. Quod ſi non omnes, &c. tu ea, frater Epiſcope, cum eorum altero, &c. Datum Lateran. v. Cal. Nouemb. [o] anno XIII.

NOTÆ.

a *Cantori.*] Siue Præcentori, cui ſæpeſæpius litteras à Sede Apoſtolica mitti, & cauſas delegari, notaui *in cap. ad aures, de reſcriptis.*

1. b *Zamorenſi.*] Ita reſtituenda eſt inſcriptio huius textus ex ipſo regeſtro epiſtolarum Innocen-

ZAMORA VEL. tij III. edito à Boſqueto, vbi *lib.* 1. *regeſt.* 13. *epiſt.* 157. reperitur hæc decretalis. Zamora vrbs perantiqua eſt in veteri Caſtella, quam nonnulli ex mediæ ætatis ſcriptoribus dixere Numantiam, quod pluribus recentioribus Hiſpaniæ hiſtoricis non placet, nec topographiæ illius ciuitatis conuenit. Illud tamen abſque dubio eſt, tempore Romanorum nobilem ciuitatem fuiſſe, à Sarracenis poſteà ſæpeſæpius deuaſtatam, quam demùm Alphonſus III. Legionenſis Rex inſtaurauit, vt ipſius etymon tradens, refert Rodericus Toletanus *lib. hiſtor. Hiſp. cap.* 16. ibi: *Cum Rex ipſe locum aſcenderet ad videndum, ſatelles quidam, qui inter cæteros Regem cum ſpiculo præcedebat, vaccam nigram dicitur inueniſſe, quam volens ruſticam applauſus vocabulo delinire, fertur dixiſſe* ZAMORA. *Vaccas enim eius coloris Hiſpani armentarij Moras vocant, vnde Rex Zomoram nomen indidit ciuitati.* Alias huius nominis rationes tradunt Baſſeus *in chron. anno* 884. Tamayo de Salazar *in martyrolog. Hiſpan. tom.* 5. *die* 5. *Octobris.* Plura de huius ciuitatis dignitate, & antiquitate Ambroſius de Morales *hiſtoriæ Hiſpan. lib.* 15. *cap.* 27. & *lib.* 16. *cap.* 18. & 45. Medina *lib.* 1. *magnit. Hiſpan. cap.* 82. & *lib.* 2. *cap.* 84. Aldrete *in antiquit. Hiſpan. lib.* 1. *cap.* 4. Habuit hæc ciuitas Eccleſiam Cathedralem iam à principio Eccleſiæ, ſiquidem apud Marcum Maximum anno 520. reperitur Quitanus eius Epiſcopus; & in Concilio Lucenſi celebrato anno 569. fines huius Epiſcopatus deſcribuntur. Eius Eccleſiæ Prælato D. Petro miſſa eſt hæc deciſio. Etiam reperitur mentio huius Eccleſiæ *in cap. ad audientiam* 34. *cap. cùm parati* 19. *cap. dilecto* 69. *de appellat. cap. olim* 16. *de reſtitut.* 2.
ſpoliat.

c *Morerola.*] Celebre monaſterium eſt in diœceſi Zamorenſi, erectum anno 985. à Sancto Atilano & Froylano, ſub nomine D. Iacobi de Moreruela: & licèt ex eo anno vſque ad annum

nom 1144. in eo habitaſſent monachi Benedictini, anno tamen 1144. datum, & aſſignatum fuit monachis Ciſtercienſibus, & ſub patrocinio B. Mariæ inſtantatum, vt conſtat ex quibuſdam donationibus Regum Hiſpaniæ, quas refert Yepes *chron. D. Benedicti centuria 6. cap. 2. & 3.* ex quibus depromitur, noſtri Innocentij temporibus monaſtrium illud regi per monachos Ciſtercienſes.

d *Marcelli.*] Ita legendum eſt, non Marcellini; titulus enim S. Marcelli eſt Preſbyteri Cardinalis, qui ſpectat ad Baſilicam S. Pauli, vt refert Cohelius *in notis. Cardin. cap* 2.

3. e *Theſaurario.*] Ita Theſaurarius dictus eſt à cuſtodia theſauri Eccleſiæ, quæ ad ipſum ſpectat. Iſidorus *in cap. perlectis, §. ad theſaurarium,* 25. *diſt.* Græca voce dicitur Cimiliarcha, *l. vlt. §. vlt. C. de bonis auctorit. iudicis.* Inſpecto iure communi theſaurarius tantùm officium in Eccleſia obtinebat, ſed iam ex conſuetudine omnium ferè Eccleſiarum dignitatem obtinet. Plura de officio theſaurarij adducunt Cæſar *de Eccleſ. hierarch. quæſt. 2. præmial. §. 5. num.* 4. Petrus Gregorius *lib. 15. ſyntag. cap. 39. num.* 3. Azor *1. p. inſtit. lib. 3. cap. 16. q. 5.* Barboſa *de Canonicis cap* 8. & nos aliqua adducemus *in cap. 1. de officio cuſtodis.*

f *Paſchaſij.*] Is fuit electus à Capitulo Salmantino.

g *Garciæ.*] Qui fuit electus ab Archiepiſcopo Compoſtellano.

4. *Salmantica val.* h *Salmantina.*] Salmantica dulcis patria noſtra, eſt perantiqua ciuitas in veteri Caſtella, in Regno Legionenſi, non ſolùm antiquitate, & ciuium nobilitate admodum clara, verùm & omnium litterarum Gymnaſio, celebrique Academiâ, apud omnes nationes celebratiſſima; adeoque celebris, vt præconiis debitis commendari non valeat. Plura de eius antiquitate, & topographia tradunt Ægidius Gonzalez Regius chronographus *in eius hiſtoria*; & in theatro ipſius Eccleſiæ Tamayo de Salazar *tom. 3. martyrolog. die 13. Maij.* Habuit Eccleſiam Cathedralem à temporibus D. Iacobi, cuius diſcipulus S. Secundus fidem in ea prædicauit. In diuiſione Epiſcopatuum ab Vbamba Rege Gothorum facta, ita canetur: *Salmantica hac teneat de Albenia vſque Sotobram, de Ruſſa vſque Siberam.* Eius Eccleſiæ Præſules referunt Gonzalez, & Salazar *vbi ſuprà*, ex quorum catalogis conſtat, Epiſcopum, de quo in hoc textu, fuiſſe Gundiſaluum huius nominis quartum, qui floruit per annum 1210. quo noſtri textus deciſio facta fuit. Alia dabimus *in cap. 18. de cenſibus.*

5. i *Epiſcopo & Capitulo.*] In aliquibus Eccleſiis collatio præbendarum ſpectat ad Capitulum tantùm, in aliis verò ad Capitulum & Epiſcopum ſimul, *cap. 2. ne ſede vacante*; vbi dicemus: vnde in Eccleſia Salmantina electio Cantoris, quem vulgò dicimus *Chantre*, noſtri Innocentij temporibus ſpectabat ad Capitulum, & Epiſcopum ſimul: hodie tamen, ſi in ea Eccleſia dignitas, aut præbenda non in menſibus ordinariis vacat, ſeruatur alternatiua inter Epiſcopum & Capitulum, ita vt conferente Epiſcopo vnam præbendam, in alia datur optio Capitularium, & ſic deinceps turnus ſeruatur.

6. j *Compoſtellanus.*] D. Petrus Suarez, de quo *in cap. ex tuarum, de auctorit. & vſu pallij*, aliqua adduxi; cùm enim Eccleſia Salmantina eſſet ſuffraganea Emeritenſis, & Metropolis Emeritenſis tranſlata fuiſſet in Compoſtellam, ideò nunc vt ſuffraganea ſubeſt Compoſtellano Archiepiſcopo.

k *Excommunicationis.*] Quæ, ſi vera eſſet, impediret eius electionem, *cap. poſtulaſti, de clerico excomm.* probaui *in cap. venerabilem, verbo Excommunicatum, de elect.*

l *In Eccleſia.*] De loco & hora electionis canonicæ egi *in cap. in cauſis, de electione.* 7.

m *Abulen.*] Abulenſis ciuitas eſt Hiſpaniæ Citerioris nobilis vrbs, inter Salmanticam, & Segobiam, Epiſcopali Cathedrâ iam à primis Eccleſiæ ſæculis decorata, de cuius origine & magnitudine agunt P. F. Ludouicus de Ariz *in hiſtoria ipſius ciuitatis*, Ciancha *in vita S. Secundi, lib. 1. cap.* 28. Ægidius Gonzalez *in theatro ipſius Eccleſia*, Tamayo à Salazar *tom. 1. Martyrol. Hiſp. die 20. menſis Februarij.*

n *Cauſa ſeruandæ.*] Cùm in cauſis beneficialibus non poſſit fieri miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto, *cap. 1. de eo qui mittitur in poſſeſ. lib.* 6. vt dicemus *in cap. quoniam, vt. lite non conteſt.* ideò in præſenti talis miſſio rei ſeruandæ non admittitur.

o *Anno XIII.*] Qui eſt Chriſti 1210.

COMMENTARIVM.

EX his quatuor epiſtolis decretalibus, quæ ferè eandem continent deciſionem & ſententiam, ſequentem deduco diſputandam aſſertionem: *Is ad quem ſpectat collatio beneficiorum, elapſo ſemeſtri illa conferre non valet; & ſi conferat, collatio eſt nullius momenti, niſi ex æquitate ſuſtineatur; eius autem negligentiam ſupplet immediatus ſuperior.* Probant textus *in cap. poſtquam*, 50. *diſt. cap. obeuntibus*, 63. *diſt. cap. cùm acceſſiſſent, de conſtit. cap. ne pro defectu* 41. *cap. vlt. de elect. cap. dilecti* 12. *cap. de multa* 28. *§. is quoque; de præbend. cap. nulla 2. §. cùm verò, cap. quia* 3. *cap. poſtulaſtis* 15. *de conceſſ. præb. cap. propoſuit, de clerico excomm. cap. quàm ſit, cap. quamquam, de elect. in 6. cap. vlt. de iurepatron. eodem lib. Clementina vnica, hoc tit.* conſonat lex 8. *tit. 16. partit.* 1. Illuſtrant Rebuffus *in praxi, tit. de deuolutionibus*, Garcia *de beneficiis p. 10. cap.* 2. plures congeſti à Barboſa *in præſenti, & de poteſt. Epiſcop. alleg. 126. num.* 80. quibus addendi ſunt Petrus Gregorius *lib. 19. ſyntagm. cap.* 9. & *in cap. cùm acceſſiſſent, de conſtit. num.* 6. Gutierrez *lib. 1. canonic. cap.* 28. Gonzalez *ad regul. 8. gloſſa 3. præmial. num.* 4. Azor *lib. 3. moral. cap.* 39. Lotherius *lib. 2. de re benefic. q.* 24. Boſquetus *ad Innocent. lib. 1. epiſt.* 145. Dartis *de beneficiis cap.* 5. Duarenus *lib. 5. de ſacris elect. cap.* 5. Hallier. *de hierarch. eccleſiaſt. pag.* 483. Laurus *de elect. cap.* 18. Ciconius *in cap. 3. de elect. in 5. compil.* Salgado *de protect. 3. p. cap. 11. num.* 3. Valenſis *de beneficiis lib. 1. tit.* 21. Alteſerra *in præſenti.* 8. *Conclvſio refertvr et probatvr.*

Sed hæc aſſertio, quæ varias continet partes, diuerſas etiam patitur dubitandi rationes; & primò aduersùs eam partem, in qua deciditur, tempus conceſſum & aſſignatum electionibus eſſe ſemeſtre, & eo elapſo, electionem deuolui ad ſuperiorem, ita inſurgitur. Si electores negligant eligere Epiſcopum, Abbatem, ſeu Prælatum regularem per tres menſes, electio ad ſuperiorem deuoluitur, *cap. poſtquam*, 50. *diſt. cap. obeuntibus* 63. *diſt. cap. ne pro defectu, de elect. cap. quàm ſit, eod. tit. in* 6. igitur tempus electioni, ſeu collationi beneficiorum, & dignitatum aſſignatum non eſt ſemeſtre, ſed trimeſtre. Secundò aduersùs eam partem, vbi aſſeritur, elapſo ſemeſtri à Concilio 9. *Ratio dvbitandi.*

Later.

Lateran. præſcripto, non eſſe locum pœnitentiæ, nec moram purgari poſſe, & ſic electionem poſteà factam non ſuſtineri, obſtat ea iuris conſideratio: nam moræ purgatio admittitur, tam iure Pontificio, quàm Cæſareo. Iure Pontificio in canone per biennium non ſoluto; ſi enim ſoluatur poſteà, mora purgatur, *cap. potuit, de locato*: in reſtitutione rei Eccleſiæ iam alienatæ, *cap. ſi quis Presbyterorum, de rebus Eccleſiæ*: item *in cap. conſuluit, de officio delegat.* Iure ciuili notum eſt, vt *in lege & ſi poſt tres, ff. ſi quis cautionibus, l. ſancimus, C. de fideiuſſorib.* & aliis plurimis congeſtis à Ferreto *in tract. de mora*, Pichardo *eod. tract. de mora purgatione*: igitur ſimiliter in noſtro caſu mora purgari poterat, & etiam poſt lapſum ſemeſtre re integra beneficium conferri valebat. Augetur hæc difficultas *ex cap. literas, hoc tit.* ſuprà relato, vbi collatio beneficij facta poſt tempus ſemeſtris elapſum ſuſtinetur: igitur quia mora etiam in præſenti caſu purgari poteſt. Tertiò aduerſus eam partem aſſertionis, vbi docetur negligentiam collatoris ſuppleri ab immediato ſuperiore, ita inſurgitur: æqualiter ius eligendi deuoluitur ad ſuperiorem, cùm tempus ſtatutum à Concilio Lateran. elapſum eſt, ac quando eligitur perſona indigna; quia tunc in pœnam improbæ electionis elector priuatur iure eligendi, & deuoluitur electio ad ſuperiorem, *cap. cùm in cunctis, §. fin.* vbi dixi, *de elect.* docet Valentis *vbi ſuprà, tit. 20. num. 3.* ſed cùm ius eligendi deuoluatur in pœnam improbæ electionis, deuolutio fit ad R. Pontificem, non verò ad immediatum ſuperiorem, *cap. quamquam, de elect. in 6.* igitur ſimiliter in præſenti caſu electio non ad proximum ſuperiorem, ſed ad Pontificem fieri debet.

10. Revolutio quid. His difficultatibus minimè obſtantibus vera eſt ſuprà tradita aſſertio, ad cuius expoſitionem, & huius deuolutionis plenam cognitionem aliqua ſunt prælibanda. Et primò ſciendum eſt, negligentiam conferendi beneficia, quorum collatio aut iure, aut conſuetudine ad inferiores Prælatos ſpectat, elapſo tempore per ſuperiores ſuppleri, & hoc ius, tam ab ſcholaſticis, quàm forenſibus, ius deuolutum, ſeu deuolutiuum appellari. Nec impropriè; ſic enim & Iureconſulti hæreditates, tutelas, bona deuolui dicunt *in l. ad fiſcum, ff. rerum amotarum, l. ſi quis ſub conditione, ff. de teſtam. tutela, l. pupilli, ff. de ſolutionib. l. in fraudem, ff. de iure fiſci*, & aliis congeſtis à Briſſonio, Caluino, & aliis lexicographis *verbo Deuolui.* Hoc ius etiam politiores caducum appellant, non aliter ac Iuriſconſulti caducum legatum, caducam hæreditatem, bona caduca dixerunt *in l. item veniunt 20. ff. de petit. hæredit. l. ſi quis officium, l. dote, ff. de ritu nupt. l. 3. ff. de his quæ in teſtam.* obſeruatum Duarenus *lib. 5. de ſacris eccleſ. cap. 5.* illuſtrat more ſolito magnus Præceptor D. Franciſcus Ramos *ad leg. Iuliam, & Papiam, cap. 3.* Hoc igitur ius deuolutiuum datur in omnibus dignitatibus, & beneficiis eccleſiaſticis, ſiue ſæcularibus, ſiue regularibus, *Clement. vnica, hoc tit.* tam in maioribus, Epiſcopatibus videlicet, Abbatiis, & ſimilibus, quàm in inferioribus, etiam in beneficiis parochialibus, quorum collatio præuio examine fieri debet, iuxta Trident. Concilium *ſeſſ. 14. de reform. cap. 18.* in illis enim ſi detur Epiſcopi negligentia, ius conferendi ad ſuperiorem ſpectat. Garcia *de benefic. in d. p. 10. cap. 2. num. 7.* Hoc etiam ius deuolutiuum locum habet in Xenodochiis, hoſpitalibus, & aliis piis locis, ſi conferantur in titulum beneficij, iuxta textum *in Clement. contingit, §. qui autem, de relig. dom.* Rebuffus *in praxi, tit. de deuolut.* Garcia *d. cap. 2. num. 8.* Si autem conferantur ſine titulo beneficij, vt *in Clement. per litteras, de prab.* quia nullum tempus præfixum eſt a iure ad eorum prouiſionem, deuolutioni locus non eſt, Gonzalez *dicto §. 4. num. 4.* Idem etiam ius deuolutium datur in Capellaniis collatiuis, vt ſunt illæ, quæ cum auctoritate Epiſcopi eriguntur; in illis enim etiam ſuppletur negligentia per ſuperiorem. Lara *de capellaniis lib. 2. cap. 1. num. 16.* Nec intereſt quod Capellaniæ conferantur per electionem, aut præſentationem; ſi enim præſentatio ſpectet ad patronum eccleſiaſticum, elapſo ſemeſtri, intra quem tenetur præſentare, deuoluitur ius præſentandi ad Epiſcopum; & quia in patrono laico quadrimeſtre tantùm præſcriptum eſt, eo elapſo ſimiliter ius præſentandi deuoluitur ad collatorem, *cap. 3. in fine, cap. cùm propter 27. de iure patron. cap. vnico, §. verùm, eodem tit. in 6.* docent Lambertinus *de iurepatron. lib. 1. p. 1. q. 1. art. 8. & lib. 2. p. 2. q. 1. princip. art. 4.* Spino *in ſpeculo teſtam. gloſſa 4. princip. num. 73.* Cabedo *de patron. Regiæ Coronæ, cap. 28. num. 2.* Corraſius *de beneficiis p. 2. cap. 3. num. 12.* & quia iuſpatronatus mixtum, eccleſiaſticum videlicet, & ſæculare, habetur pro eccleſiaſtico, niſi elapſo ſemeſtri non deuoluitur collatio ad collatorem.

Secundò ſciendum, quod cùm tempus præſcriptum à iure aliud ſit vtile, aliud continuum, 11. Tempus semestris utile.
quod vtili opponitur *in l. mariti 29. §. ſex, ff. ad leg. Iul. de adult.* continui mentio fit *in l. adulter 5. C. de adult. in l. finali, C. de temp. in integ. reſtit. in l. genero 8. verſic. 1. ff. de his qui notant. infamia, §. qui autem, Inſtit. de excuſat. tutor. l. finali, C. de dolo, l. 4. ff. de colluſ. deteg. l. 3. ff. de vſucap.* vtilis autem mentio fit *in l. in annos, ff. de calumniat. l. ſciendum 19. §. tempus, l. cùm lex 55. ff. de ædilitio edicto, l. 1. ff. de iuris & facti ignor. l. 2. ff. quis ordo in bonor. poſſeſſ.* videamus quomodo accipiatur tempus in præſenti præſcriptum, cùm plurimùm interſit, an continuum ſit, an vtile: nam illud perpetuò currit, neque excipitur ab eo aliqua dies prætextu feſti, aut abſentiæ, infirmitatis, aut alterius iuſti impedimenti: ab vtili autem excipiuntur dies, quibus iuſtâ causâ, aut impedimento detentus quis agere non poteſt, de quibus *in l. 1. ff. de diuerſis & temporalib. præſcript.* notarunt Cuiacius *lib. 2. obſeru. cap. 6.* Sfortia *tract. de in integrum reſtit. p. 1. q. 19. art. 3.* & tempus continuum ignorantibus currit, *dict. l. genero, verſic. 1.* & dicendum eſt tempus hoc aſſignatum à Concilio Lateran. eſſe vtile, non continuum; & non à die vacationis, ſed à die ſcientiæ vacationis computari, *cap. quia diuerſitatem, de conceſſ. præbendæ, Clement. vnica, eod. tit.* argumento legis finalis *in fine, ff. quis ordo in bonorum poſſeſſ.* Docent Lambertinus *de iurepatron. p. 2. q. 1. art. 8. num. 1.* Flores de Mena *lib. 1. q. 4. num. 8.* Barboſa *allegat. 58. num. 7. & alleg. 126. num. 42.* Cùm enim hoc deuolutionis ius ſit introductum in pœnam negligentis conferre, vt coerceatur eius negligentia, quæ abſque ſcientia dari non poteſt, *cap. 2. de conſtitut. cap. cum voluntate, de ſententia excomm.* rectè aſſerimus hoc tempus ſemeſtris eſſe vtile, & non computari à die vacationis, ſed à die ſcientiæ. Nec obſtat ſi dicas, in dubio, cùm tempus à iure præfinitum eſt, non vtile, ſed continuum iudicari, *l. nunquam, §. 1. ff. de vſucap. l. 1. §. dies 7.*

ff. quando

vtile, ſed continuum iudicari, *l. nunquam*, §. 1. *ff. de vſucap. l. 1. §. dies 7. ff. quando appellandum, l. capite 25. ff. ad leg. Iuliam de adult. l. 4. ff. de pœnis*, *l. vlt. §. quotiens*, *ff. de public. l. Thais* 41. *§. infrà*, *ff. de fideicommiſſ. libert. l. vlt. C. de dolo l. vlt. C. de tempor. in integ. l. ſeruus* 14. *§. vlt. iuncta l.* 4. *§. ſi Stichus*, *ff. de ſtatuliberis*: docent Tiraquellus *de retract. gloſſa* 11. §. 1. *num.* 21. Donellus ſibi contrarius *lib.* 5. *comment. cap.* 21. Oſualdus *lib.* 1. *Donelli cap.* 18. *littera. D.* Franciſcus de Amaya *lib.* 1. *obſeru. cap.* 18. *num.* 5. nam licèt in his iuris locis tempus continuum, non verò vtile iudicetur; in aliis tamen iuris vtriuſque teſtimoniis contrarium deciditur, vtile videlicet, non continuum tempus exiſtimari, vt *in l. 1. §. annus 39. ff. de vi, & vi, l. 3. C. de ædilitiis, l. ſciendum, §. vlt. ff. de ædilitio edicto, l. ſi eum exceptione 12. §. poſt annum, ff. quod metus causâ, l. interdum 19. ff. de minoribus, l. 3. ff. de calumniatoribus, l. 2. ff. quis ordo in bonorum poſſeſſione, l. 1. ff. de diuerſis, l. 3. in fine, ff. de accuſat. l. ſi hæreditas 28. ff. de ſtatuliberis, l. ſi in diem 46. ff. de condit. & demonſtr. l. quamdiu 6. C. qui admitti, Authentica Niſi, C. de bonis matern. l. vlt. in principio, C. de iure delib. l. in rebus 30. C. de iure dot. l. 1. C. de annali except. cap. computationi, de appellat. cap. 1. de in integr. reſtit. lib. 6.* docet Gnueanus *lib.* 1. *variar. cap.* 10. pro quorum textuum conciliatione diſcrimen eſt conſtituendum inter eum caſum, in quo præſcriptum eſt tempus à lege in odium negligentis; & inter eum, in quo præfixum eſt in alicuius gratiam. Primo caſu tempus vtile eſt; ſecundo verò continuum: vnde cùm ſemeſtre in Concilio Lateran. aſſignatum ſit præfixum in odium negligentis, vtile iudicatur, vt poſt claſſicos *in cap. ſtatutum 3. de præb. in 6.* docet Barboſa *dict. allegat.* 126. *num.* 44. qui etiam ſatisfacit deciſioni textus *in dict. cap. ſtatutum*, qui ſupradictæ doctrinæ opponi ſolet.

12. Hoc tempus non currit impedito.

Deinde circa hoc ſemeſtre ſciendum eſt, non currere impedito, & ſic ob negligentiam inferioris legitimè impediti ius eligendi non deuolui ad ſuperiorem, *cap. ne pro defectu* 41. *cap. finali, de elect. cap. 1. hoc tit. in 6.* docent plures relati à Barboſa *in d. cap. quia* 5. & *allegat.* 38. Petrus Gregorius *lib.* 27. *ſyntag. cap.* 9. *num.* 31. & *de elect. cap.* 13. *num.* 12. Flores de Mena *lib.* 1. *variar. cap.* 3. *num.* 6. Salgado *de protect. lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 42. Suarez 2. *tomo de relig. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 33. Tamburinus, & alij relati à Hieronymo Garcia *tom.* 2. *polit. regul. fol.* 22. vulgò enim traditum eſt, contra impeditum agere, nec tempus, nec præſcriptionem currere, quia nihil eſt, quod illi imputari valeat, *cap. 1. cap. cùm nobis*, *cap. ex tranſmiſſa*, *de præſcript. l. 1. §. finali, C. de annal. except.* vnde in præſenti caſu, ceſſante cauſa negligentiæ, propter quam inducta fuit priuationis pœna, ceſſare debet Concilij Lateran. diſpoſitio. Vnde nunquam reſtitutio in integrum datur contra lapſum huius termini, quia ſi adeſſet iuſta cauſa reſtitutionis, impediretur curſus ipſius temporis, ſiue ſiſteret, vt conſiderat Gutierrez *lib.* 1. *canonic. q.* 28. *num.* 6. Dixi ſuprà, tempus hoc à die ſcientiæ, ſeu notitiæ computari, quod procedit remotis omnibus impedimentis, tam iuris, quàm facti, quæ de ſemeſtri decomputantur, modò culpa non ſit ordinata ad caſum impedimenti, Pinellus *in authent. niſi tricennale*, *num.* 46. *Cod. de bonis matern.* Gutierrez *vbi proximè*, *n.* 8. ſed ex ſe, & ex natura ſua, & à communiter accidentibus ſit ordinata, Barboſa *dict. alleg.* 126. *num.* 49. Menochius *caſu* 182. *num.* 49. Valenzuela *conſilio* 4. *ex num.* 71. Multò magis dicendum erit, tempus hoc non currere, ſi per dolum immediati collatoris factum ſit, quominus inferior non eligeret, *cap. poſtulaſti* 15. *de conceſſ. præb.* vbi Barboſa, & *alleg.* 126. *num.* 84. ne ex culpa ſua commodum reportet, Gonzalez *ad regul.* 8. §. 3. *proœmial. ex num.* 38. Menochius *de arbitr. caſu* 182. *num.* 50. Rectè tamen notat Pinellus *vbi ſuprà*, *num.* 47. in hoc caſu non agi de præſcriptione, cuius effectus eſt tollere ius in futurum; ſed tantùm de ſiſtendo curſu temporis præfiniti ad actum gerendum, vt non currat vt decomputetur, propter impedimentum iuris aut facti: quæ doctrina ortum habuit ex præclaris deciſionibus legis 2. §. *ſi quis in iudicio*, legis 4. §. *illud*, *ff. ſi quis cautionibus*, legis *qui contractus*, *ff. de re militari.*

13. Impugnatur tradita doctrina.

Sed hæc doctrina impugnatur ſequenti conſideratione; nam impeditus, licèt per ſe eligere non poſſit, poteſt tamen procuratorem conſtituere ad eligendum, *cap. quia propter*, §. *abſentes*, *de elect.* docent Tamburinus *tom.* 1. *de iure Abbat. diſput.* 5. *quæſt.* 4. Layman *lib.* 4. *ſummæ*, *tract.* 2. *cap.* 12. *num.* 4. plures apud Garciam *tom.* 2. *polit. regul. tract.* 9. *difficult.* 2. *dub.* 5. ergo illi imputandum eſt, cur non eligeret. Accedit nam patrono impedito, quominus poſſit eligere, ſeu præſentare, currit tempus à iure præfixum, *cap.* 3. *cap. cùm per te* 27. *de iurepatron.* vbi cùm patronus ob litem conteſtatam ſuper iurepatronatus eſſet impeditus quominus poſſet præſentare, illi currit tempus, & ſuppletur ab Epiſcopo negligentia: igitur impeditis currit tempus ad eligendum aſſignatum. Facit tandem textus *in cap. 3. de elect. in 5. compilat.* cuius verba, & interpretationem ſuprà adduximus *in cap. finali, de elect.* Sed primæ difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, impedimentum in eligente poſſe oriri ex facto, aut ex iure: ex facto, veluti ex abſentia; ex iure veluti ſi ſit excommunicatus. Vtroque caſu non currit tempus impedito, quando neque per ſe, nec per procuratorem poteſt eligere: ſi autem per ſe, aut per procuratorem eligere valet, currit tempus, quod nos vtique fatemur. Nec augmentum difficultatis refragatur, reſpondendum enim eſt, magnam differentiam verſari inter ius eligendi, & ius præſentandi; nam in iure eligendi non currit tempus legitimè impedito, etiam prætextu litis motæ; quia non poteſt negligens dici is, qui agit, & litigat, *l. contra mores*, *C. de inofficioſo teſtam. cap. cùm dilectus*, *de conſuet. cap. 2. de in integrum reſtit. cap. ex parte*, *de arbitris*: probant ordinarij repetentes *in dict. cap. 3. de iurepatron.* Aliud autem ſeruatur in iure præſentandi; *d. cap. cùm per te* 27. Ratio differentiæ ex eo prouenit, quia ius eligendi prouenit à iure communi, *cap. 1. de elect.* ius verò præſentandi ex mera gratia, *cap. decernimus* 16. *q.* 7. *cap.* 2. *de iurepatron.* contra ſummum ius, de quo *in cap. nouerint* 10. *q.* 1. *cap. omnes* 16. *q.* 1. vnde mirum non eſt, vt faciliùs admittatur ius præſentandi, quod eſt accidentale, quàm ius eligendi, quod eſt naturale, argumento textus *in l. 3. ff. de tutelis, l. eius* 34. §. *militia*, *ff. de teſtam. militis*; cùm quælibet res de facili reuertatur ad ſuam naturam, *l. ſi vnus*, §. *pactum*, *ff. de pactis*: vnde cùm iuſpatronatus inductum ſit contra iuris regulas, ex quibus præſentatio

In

in omnibus Eccleſiis ſuæ diœceſis ſpectat ad Epiſcopum, ideò hoc ius faciliùs amittitur, & reuertitur ad ius commune, etiamſi ob litem conteſtatam impeditus ſit patronus. Aliæ etiam rationes expendi poſſunt, quas adducimus *in cap.* 1. *de iurepatron.*

14. DEVOLVTIO FIT IPSO IVRE.

Elapſo prædicto ſemeſtri, quod de momento ad momentum eſt computandum, vt ſtatutum eſt in aliis terminis à iure aſſignatis, vt in decennio ad appellandum præfixo, *cap. cùm dilectus* 32. *de elect. cap. concertationi, de appellat. in* 6. & ad apoſtolos petendos, *cap. ab eo, de appellat.* in menſe aſſignato beneficiis vacantibus in Curia, *cap. ſi autem, de præbendis in* 6. in confirmatione electionis petenda, *cap. cùm ſit, cap. cupientes, de election. in* 6. in duobus menſibus Epiſcopo ægrotanti aſſignatis *in cap.* 1. 5. *quæſt.* 4. in anno ad profeſſionem præſcripto *in cap.* 2. *cap. ſtatuimus, de regul.* & aliis congeſtis à Cironio *ad titul. de præſcript.* Elapſo igitur prædicto ſemeſtri, ſtatim abſque vlla ſententiæ prolatione elector negligens priuatur eligendi facultate, *cap.* 2. *& vlt. hoc tit.* Hoſtienſis *in ſumma huius tituli, num.* 7. vnde electio ab ipſo poſteà facta, nullius momenti eſt, ex generali regula, *Ea quæ fiunt, de regul. iuris in* 6. Barboſa *d. alleg.* 126. *num.* 56. qui huius doctrinæ varias ſubiicit limitationes, inter quas eam ab omnibus receptam inuenio, videlicet, etiam elapſo ſemeſtri poſſe electorem Eccleſiam vnire; quia diuerſum eſt vnire Eccleſiam, ac eam conferre. Rebuffus, Azor, & alij congeſti à Barboſa *vbi ſuprà, num.* 63.

15. HÆC DEVOLVTIO FIT GRADATIM.

Deinceps ſciendum eſt, hoc ius eligendi, quo inferiores priuantur in pœnam negligentiæ, deuolui ad ſuperiorem gradatim, veluti ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum, & ſic deinceps vſque ad R. Pontificem: diſtinguendi tamen ſunt in præſenti aliqui caſus. Primus eſt, cùm negligens eſt patronus in præſentatione; tunc enim deuoluitur ius præſentandi ad eum ſuperiorem, cui ius inſtitutionis, ſiue collationis ſpectat, *cap. vnico, de iurepatron. in* 6. Valenſis *dict. tit.* 20. *num.* 8. vnde ſi ad alium, quàm Epiſcopum ſpectet inſtitutio, ad eum deuoluitur ius præſentandi: docent Barboſa *vbi ſuprà, num.* 65. Dattis *de beneficiis cap.* 5. quod procedit ſiue patronus ſit laicus, ſiue clericus, ſeu perſona regularis; ſemper enim ad ordinarium collatorem deuoluitur ius præſentandi, *ex noſtro cap.* 2. *Clement. vnic. hoc tit.* ſed ſi beneficium ſit regulare, & præſentatio ſpectet ad communitatem regularem, deuolutio fit ad ſuperiorem regularem, vt ex dicta Clement. vnica deducunt Petrus Gregorius *lib.* 17. *ſyntagm. cap.* 9. *num.* 8. Barboſa 3. *p. allegat.* 126. *num.* 66. Valenzuela *conſilio* 103. *num.* 41. Secundus caſus euenit, cùm inferior Epiſcopo, non tanquam patronus, ſed aliquo iure ſpeciali, aut priuilegio munitus eligere valet; tunc enim eo negligente, ad Epiſcopum ius eligendi deuoluitur, ſi ille negligens ſubditus ſit; ſi verò exemptus reperiatur, ad R. Pontificem fit deuolutio, ex noſtro *capite licèt,* niſi fortè Epiſcopus non ſuâ, ſed Apoſtolicâ auctoritate procedat, *Clement. vnic. hoc tit.* docet Lotherius *vbi ſuprà, num.* 68. Tertius caſus conſideratur cùm electio competit Capitulo Eccleſiæ Cathedralis, vt in pluribus Eccleſiis priuilegio, ac conſuetudine introductum eſt; quo caſu negligente Capitulo, electio deuoluitur ad Epiſcopum, qui eſt immediatus ſuperior, *cap. poſtulaſti, de conceſſ. præb.* Nec intereſt, quod etiam Epiſcopus vt Canonicus intereſſe poſſit huiuſmodi electioni; adhuc enim ad ipſum deuoluitur ius eligendi, *ex dict. cap. poſtulaſti:* ſed ſi ad ipſum Epiſcopum, & Capitulum ſimul ſpectet electio, tunc negligente Capitulo deuoluitur electio ad Metropolitanum, non verò ad Epiſcopum; quia cùm eo caſu vnum corpus cenſeatur, negligentia vtrique imputatur, *cap. nouit, de his quæ fiunt à Prælat.* non idem procedit cùm ob ſuſpenſionem, quâ ligati ſunt Canonici ipſius Capituli, eligere non poſſunt, quia tunc electio deuoluitur ad Epiſcopum, *cap. vnico, ne ſede vacante, lib.* 6. Quartus caſus contingit cùm electio ſpectat ad Epiſcopum tantùm; & diſtinguendum eſt, cùm electio ſpectat ad ipſum proprio iure, & cùm ſpectat iure ſingulari. Si proprio, & ordinario iure, eo negligente, ad Capitulum electio deuoluitur, *cap.* 2. *de conceſſ. præb.* ob rationem communionis, quæ inter Epiſcopum, & Capitulum datur, niſi Epiſcopus exemptus ſit, quia tunc ad R. Pontificem ius eligendi deuoluitur: textus expreſſus *in noſtro cap. licet:* ſi autem iure ſpeciali electio ad Epiſcopum ſpectet, eius negligentiam non Capitulum, ſed immediatus ſuperior ſupplet. Barboſa, Dattis, & Valenſis *vbi proximè,* qui alios caſus proſequuntur.

16. RATIO DECIDENDI.

His ſuppoſitis ratio noſtræ concluſionis ex eo prouenit, ne defectu Paſtoris Eccleſia in ſpiritualibus, & temporalibus graue damnum patiatur. In ſpiritualibus graue damnum patitur, ſi lupus rapax gregem dominicum inuadat; ſi enim Paſtor abſit, incurſionibus variis ſuppoſita eſt Eccleſia, cùm Prælati officium ſit gregem ſibi commiſſum, & omnium vitam explorare, diuina docendo, vt inquit Apoſtolus. In temporalibus ſimiliter, ne Eccleſia damnum ſentiat amiſſione rerum: quare ſex menſes aſſignati fuerunt à Patribus Concilij Lateran. vt quilibet eligeret Prælatum, aliàs negligens iudicaretur; tempus enim ſex menſium ad negligentiam arguendam, & probandam ſolet præſcribi, *cap. ex tua, de clericis non reſid. l.* 1. *C. de dilationib. l. ſancimus, Cod. de appellat.* & quia elapſo prædicto ſemeſtri electores ipſo iure priuati ſunt facultate eligendi, ideò ſi poſteà eligant, nullius momenti eſt electio: & quia eorum negligentia per nullum alium rectiùs poteſt ſuppleri, quàm per immediatum ſuperiorem, *dict. cap. ne pro defectu;* ideò ſtatutum eſt, ſuperiorem immediatum debere eius negligentiam ſupplere, & eo etiam negligente per ſemeſtre tempus, alium immediatum ſuperiorem poſſe conferre beneficia vacantia. Faciunt etiam aliæ rationes adductæ *in cap. ne pro defectu, de elect.*

17. DISSOLVVNTVR DIFFICVLTATES.

Neque difficultates ſuprà expenſæ aduerſantur. Non prima, cui ſatisfaciendum eſt ex ſuprà traditis *in cap. ne pro defectu.* Non ſecunda, vbi dicebamus moram purgari poſſe in omnibus obligationibus faciendi. Nam reſpondetur, in noſtro caſu moram emendari non poſſe: tum quia elapſo vltimo momento ſemeſtris, abſque vlla interpellatione electio deuoluta eſt ad ſuperiorem; quare non poteſt per moræ emendationem redire ad negligentem, ne præiudicium ſuperiori irrogetur, cui ratione deuolutionis quæſitum fuit ius eligendi. Tum quia certum iuris principium eſt, quod vbi

dies,

dies , & pœna à lege , vel ab homioe appo-nuntur , non admittitur moræ emendatio , ſed pœna elapſo die ſtatim committitur , *l. ad diem 77. ff. de verborum obligat. l. traiectitia 23. ff. de obligat. & act. l. magnam 13. Cod. de contrahenda ſtipulat. l. 2. Cod. de iure emphyteut.* docent Ferretus , & Piehardus *vbi ſupra.* Vnde cùm in noſtro caſu elapſo tempore , pœna priuationis ſtatim ſequatur , non poteſt per moræ emendationem curari. Nec obſtant textus *in dict. cap. litteras* ; nam ibi ex diſpenſatione R. Pontificis ſuſtinetur collatio elapſo ſemeſtri facta , quæ iuxta iuris rigorem nulla erat. Nec tandem tertia difficultas refragatur : nam quando deuolutio fit ex cauſa delicti , quia indignus electus eſt , vel quia non eſt ſeruata forma Capituli *quia propter , de elect.* diſtinguendam eſt , an omnes , ad quos ſpectabat electio , peccauerint, an pars tantùm. Si omnes , in Eccleſiis Cathedralibus abrogatâ conſtitutione textus *in cap. cùm in cunctis* , electio non ad proximum ſuperiorem , ſed ad R. Pontificem deuoluitur , *ex dict. cap. quamquam , de elect. in 6.* in inferioribus verò Eccleſiis viget adhuc conſtitutio textus *in dict. cap. cùm in cunctis.* Secundo verò caſu penes eos , qui non peccauerunt , ius eligendi reſidet , *cap. gratum , de poſtulat. Prælat.*

Sed adhuc ſuperiori aſſertioni opponitur textus *in cap. conſtitutum 22. 7. quæſt. 1.* in illis verbis : *Quod ſi neglexerit , anno expleto interuentor alius tribuatur.* In quibus verbis Patres Concilii Carthag. ſupponunt , tempus electionibus præſcriptum eſſe annum , non verò ſemeſtre , & per negligentiam in eligendo non deuolui ius eligendi ad ſuperiorem. Pro huius textus vera interpretatione ſciendum eſt , in eo agi de interuentoribus , ſiue intercesſoribus , qui olim aſſignabantur Eccleſiis viduatis , ne detrimentum paterentur , & vt futuri Prælati electionem curarent , à quibus ius commendatum originem ſumpſiſſe , iam docuerunt Renatus Chopinus *lib. 1. monaſt. tit. 2. num. 6.* Laotdmeter. *de veteri cleric. & monach. lib. 2. cap. 54. in fine,* de eis egi *in cap. ne pro defectu* , in ratione dubitandi , *de elect.* Iubent ergo Patres , & ſtatuunt in eo textu , quod ſi forſan Eccleſiam vacare contigerit diutiùs , non vltra annum interceſſor protrahatur , ſed eo remoto , alius apponatur : non tamen negant Patres , per hoc tempus deuolui ius eligendi ad ſuperiorem , ſed tantùm ſupponunt , Eccleſiam diutiùs vacaſſe. Alia dabimus *in cap. 2. de conceſſ. præb.* 18.

INTELLIGITVR TEXTVS IN CAP. CONSTITVTVM 7. Q. 1.

TITVLVS XI.

De temporibus ordinationum , & qualitate ordinandorum.

CAPVT PRIMVM.

Alexander III. [a] *Bathon. Epiſcopo.*

SVBDIACONOS [b] autem nulli niſi Romano Pontifici liceat in diebus Dominicis ordinare , quamuis Deo dicatas virgines conſecrandi , & minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi. Sabbato quidem Pentecoſtes non licet alicui ſacros ordines celebrare , cùm in ſequenti ſeptimana , receptâ Spiritus ſancti gratiâ , celebrentur.

N O T Æ.

1. [a] *Bathonienſi.*] Ita legitur in prima collectione , *ſub hoc tit. cap. 1.* & poſt Concilium Lateran. *part. 26. cap. 25.* vbi reperitur hic textus. Bathonienſis diœceſis eſt in Anglia , cùm enim Londini conuentus Epiſcoporum celebraretur , decretum ibi eſt , vt Cathedra Epiſcopalis ex oppido paruo in ciuitatem Bathoniæ transferretur , & ſic ab eo tempore ciuitas Bathoniæ Eccleſiâ Cathedrali decoratur: refert Polydorus Vergilius *lib. 9. hiſtor. Angliæ.* Eius Eccleſiæ Præſuli etiam reſcribit noſter Alexander *in cap. de illis , & ſequenti , de deſponſat. impuber.*

[b] *Subdiaconos.*] Temporibus Alexandri III. iam gradus Subdiaconatus ſacer erat , & inter maiores numerabatur , *cap. 1. de clericis coniugat.* dicemus *in cap. à multis , de ætat. & qualit.* 2.

CAPVT II.

Idem [a] *Herforden. Epiſcopo.*

SAnè ſuper eo, quod moris eſſe dixiſti in Eccleſiis quibuſdam [b] Scotiæ, & [c] Gualgæ, in [d] Dedicatiooibus Ecclesiarum, vel Altarium, extra ieiunia quatuor Temporum clericos ad ſacros Ordines promouere: pru. t. ſigoificamus, quod conſuetudo illa, vtpote inſtitutioni eccleſiaſticæ inimica, & deteſtabilis eſt, & penitus improbanda: & oiſi multitudo, & aotiqua conſuetudo terræ eſſet, taliter ordinati non debereot permitti in ſuſceptis ordinibus mioiſtrare. Nam apud nos ſic ordinati deponerentur, & ordinantes priuarentur auctoritate ordinandi.

NOTÆ.

1. a HErfordenſ.] Herfordia ciuitas eſt Britanniæ, cuius Præſul ſubeſt, vt ſuffraganeus, Archiepiſcopo Cantuarienſi, vt referunt Polydorus Vergilius *lib. 1. hiſtoria*, *pag.*8. Carolus à S. Paulo *in geograph. ſacr. pag.* 166. Cuius Eccleſiæ Epiſcopo reſcribit Alexander *in præſenti*, & *in cap. ſequenti*, *in cap. intellexìmus*, *de officio delegat. cap.* 1. *de dolo*, *cap. ſignificauit* 48. *de appellat. cap.*2. *de clericis coniugatis*, *cap. ex litteris* 7. *de iurepatron.*

2. b *Scotia.*] Scotia antiqua Caledonia dicta, magnæ Britanniæ pars Borealis eſt: Romanis ſubiectam non fuiſſe ex eo cognoſcitur, quod nulla eius mentio fit in notitia ciuili. Euangelij luce illuſtratatam fuiſſe ſub Cœleſtino Papa teſtantur Proſper Aquitanicus *anno* 434. *in chron.* ibi: *Ad Scotos in Chriſtum credentes ordinatur à Papa Cœleſtino Palladius*, *& primus Epiſcopus mittitur.* Beda *lib.*1. *hiſt. Angliæ*, *cap.*13. ibi: *Anno Dominicæ Incarnationis vigeſimo quadringenteſimotertio*, *Theodoſij Iunioris anno imperij* 8. *Palladius ad Scotos in Chriſtum credentes à Pontifice Romana Eccleſia Cœleſtino primus Epiſcopus mittitur.* Plura de eius prouinciæ origine, & progreſſu tradunt Boëtius Leſleus, & Gregorius Buchananus *in ſuis hiſtoriis Scoticis*, Rogerius *in annal. Anglicis*, Guillelmus Candenus *in deſcriptione Scotiæ.* Eccleſia Scotiæ, licèt aliquando ab Eccleſia Romana diuiſa fuerit propter celebritatem Paſchæ, & vſum tonſuræ, vt refert Baronius *anno* 699. tamen ad vnitatem Eccleſiæ iam diu reuocata fuit.

c *Gualgæ.*] Legendum eſt *Vbaliæ.* Vbalia enim eſt tertia pars inſulæ, iuxta vmbilicum Angliæ: habet quatuor ſedes Epiſcopales, vt refert Vergilius *lib.* 1. *hiſtoriæ Angliæ*, *pag.* 8. Inter Vbaliam & Angliam terminum facit Herefordienſis ciuitas; vnde rectè in præſenti caſu commiſſum fuit Epiſcopo Herefordienſi examen conſuetudinis, quæ inualuerat in Scotia, & Vbalia. 3.

d *Dedicationibus.*] Dedicationes Eccleſiarum, quæ communiter Encenia dicuntur, Paulus Diaconus *in Iuſtin.* Nicephorus Calixtus *lib.* 17. *hiſt. cap.* 27. acceptâ voce ab Hebræis, apud quos ſimiles feſtiuitates Encenia dicebantur, de quibus Dartis *in cap.* 1. *de conſecr. diſt.* 1. & altarium, non ſolùm proprio die celebrantur, verùm & quotannis Dedicationis ſolennitas debet celebrari, *cap. ſolemnitates* 16. *de conſecr. diſt.* 1. Concilium Moguntin. ſub Carolo Magno, *cap.*36. Colonienſe 3. *part.*9. *cap.* 11. & in Martyrologio Gallicano, Romano & Hiſpano paſſim recenſentur Dedicationes Eccleſiarum. 4.

CAPVT III.

[a] Idem *eidem.*

DE eo autem, quod quæſiuit, an liceat extra ieiunia quatuor Temporum aliquos in Oſtiarios, Lectores, Exorciſtas, vel Acolytos, aut etiam Subdiaconos promouere: taliter reſpondemus, quod licitum Epiſcopis eſt Dominicis, & aliis feſtiuis diebus vnum, aut [b] duos ad minores ordines promouere: ſed ad Subdiaconatum, niſi in quatuor Temporibus, aut Sabbato ſancto, vel Sabbato ante Dominicam de Paſſione, nulli Epiſcoporum, præterquam R.Pontifici, liceat aliquos ordinare.

NOTÆ.

1. a IDem.] Ita etiam habetur in Concilio Lateran. *part.* 26. *cap.*25. & *in* 2. *collect. ſub hoc tit.*

2. b *Aut duos.*] Gloſſa in præſenti, quam ſequuntur Sylueſter, & Innocentius in præſenti, exiſtimant non ſolùm duos, verùm plures poſſe ordinari, dummodò non fiant ordinationes generales.

COMMENTARIVM.

EX his tribus deciſioaibus ſequentem deducunt communiter Interpretes aſſertionem: *Sacri ordines tantùm quatuor ieiuniorum Temporibus, & Sabbato ante Dominicam Paſſionis, & Sabbato ſancto conferri poſſunt; minores verò gradus, & virginum conſecrationes diebus Dominicis, & feſtiuis: ſecus ordinatus ſuſpenditur; & qui ordinauit,*

Digitized by Google

nanit, *puniitur*, *non obſtante contrariâ conſuetudine*. Probant textus *in cap*. 1. *diſt*. 55. *cap. ordinationes*, *& per totam* 75. *diſt*. Concilium Cabilon. 2. ſub Carolo, *cap*. 23. ibi: *Preſbyterorum*, *Diaconorum*, *& cæterorum graduum inferiorum ordinationes ſtatutis temporibus fieri debere*. Vrbanus II. in Concilio Claromont. *act*. 2. *ante finem*, ibi: *Ne fiant ordinationes*, *niſi quatuor certis temporibus*, *& Sabbato mediante Quadrageſima*, *& tunc protrahatur ieiunium vſque ad Veſperas*; *& ſi fieri poteſt*, *vſque ad craſtinum*. Gregorius II. *ad Clerum & populum Turingiæ*, ibi: *Ordinationes verò Preſbyterorum*, *ſiue Diaconorum*, *non niſi quarti*, *ſeptimi*, *& decimi menſis ieiuniis*; *ſed & in ingreſſu quadrageſimali*, *atque medio Veſperæ Sabbati nouerit celebrandas*. Synodus Romana ſub Zacharia, *can*. 11. ibi: *In multis Conciliis hoc ſtatutum eſt*, *vt primi*, *quarti*, *ſeptimi*, *& decimi menſis Sacerdotum fieri debeant ordinationes*; *aliqui enim ex noſtris ignorantes annorum ſeriem*, *illicitam fecerunt ordinationem*. Zacharias Pontifex *epiſt*. 5. *ad Bonifacium*, ante finem: *De ordinatione etiam Preſbyterorum*, *& Diaconorum*, *cogente neceſſitate*, *& paupertate rogantium*, *non legitimis temporibus*, *& diebus à te promoueri*, *&c. Benè noſti*, *quod ſacri canones dicunt*, *quod aptis temporibus Sacerdotes ordinentur*. Concilium Carthag. 3. *canon*. 44. Rothomag. ſub Ioanne, *anno* 1072. Leo Pontifex *epiſt*. 55. & *epiſt*. 79. *cap*. 1. & *epiſt*. 87. Tridentin. *ſeſſ*. 23. *cap*. 4. Conſonant lex 23. & 65. *tit*. 5. *part*. 1. alia iuris teſtimonia congeſſerunt Antonius Auguſt. *in epit. iuris*, *lib*. 28. *tit*. 6. Creſpetius *in ſumma*, *verbo Ordines*. Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, & *lib*. 1. *iuris eccleſ*. *cap*. 33. *num*. 177. & *de poteſt. Epiſcop. allegat*. 17. & ad Concil. Tridentin. *dict. cap*. 4. Vazquez 3. *part. in* 3. *diſput*. 246. *cap*. 5. Seuerinus Binius *in notis ad epiſtol. Calixti*, Bellarminus *tom*. 3. *tract. de ieiuniis*, *cap. penult*. Suarez *de cenſuris diſput*. 31. *ſect*. 1. *num*. 30. Acuña, & I. Dartis *in dict*. 75. *diſt*. Petrus Gregorius *lib*. 4. *partit*. *tit*. 4. *cap*. 2. & *de beneficiis cap*. 37. *numer*. 34. Tamburinus *de iure Abbat*. 2. *tom. diſput*. 2. *quæſit*. 17. Diana 2. *part. tract*. 15. *reſolut*. 28. Vighellius *in meth. iuris can. pag*. 253. Gibalinus *de cenſuris pag*. 481. Garcia *in ſumma*, *pag*. 88. Leander *tom*. 2. *de ſacram. diſput*. 11. *per totam*.

4. IMPVGNATVR ASSERTIO VARIIS RATIONIBVS.

Hæc aſſertio ita illuſtrata ingentes patitur dubitandi rationes. Prima naſcitur ex facto Domini noſtri, quod vitæ noſtræ debet eſſe inſtructio, & exemplar, *cap. ſignificaſti* 4. *de elect*. ſed legimus tantùm Dominum noſtrum Apoſtolos ſacris ordinibus initiaſſe quinta feria, nocte videlicet cœnæ maioris hebdomadæ: igitur tantùm ea die Presbyteri, & alij Eccleſiæ miniſtri ordinari valent. Fulcitur hæc conſideratio; nam quia Dominus eo die confecit chriſma, in alio non poſſunt Epiſcopi illud conſecrare, *cap. preſbyteri* 94. *cap. omni* 124. *de conſecr. diſt*. 4. Synodus Meldenſis *can*. 46. Baſilius Legionenſis *de confirm. cap*. 3. Vicecomes *de ritibus confirm. cap*. 19. Menardus *in notis ad Sacram. D. Gregorij*, *fol*. 65. Igitur ſimiliter, quia Dominus ea nocte ſacramentum ordinis, non alio tempore, vel die inſtituit, nequit in aliis diebus adminiſtrari. Secunda ex eo oritur; nam gradus Epiſcopalis, & quatuor minores, non minùs ſpectant ad ſacramentum ordinis, quàm tres gradus maiores; ſiue ſacri: ſed gradus Epiſcopalis, & quatuor minores quolibet die Dominico conferri poſſunt, *ex noſtro cap*. 2. *cap. quanto*, 75. *diſt*. docent Salcedo *in praxi*, *cap*. 26. Bernal. *de Sacrament. diſput*. 46. *ſect*. 3. *num*. 38. Yſambertus *in* 3. *part. D. Thomæ*, *de ſacram. Ordin. diſput*. 1. *art*. 3. *num*. 6. Halliet, *vbi ſuprà*, *cap*. 2. *art*. 1. igitur etiam gradus maiores omnibus diebus Dominicis conferri valent. Tertia difficultas inſurgit aduerſus eam partem deductam *ex cap*. 2. *hoc tit*. in qua improbatur conſuetudo conferendi ſacros ordines in diebus feſtiuis; nam conſuetudo Eccleſiæ Orientalis ſeruatur, & admittitur, quâ introductum eſt, vt omnibus diebus indiſtinctè liceat maiores ordines conferre, vt teſtantur Gloſſa *in cap. cùm ſecundùm*, *hoc tit*. Halliet. *vbi ſuprà*, *art*. 5. & conſuetudine introduci poſſe, vt quatuor minores Ordines vno die contra iuris diſpoſitionem conferantur, docetur *in cap*. 1. *de eo qui furtiuè*: igitur conſuetudo Scotiæ, per quam introductum erat, vt in diebus feſtiuis maiores ordines conferri poſſent, obſeruari debebat. Quartò aduerſùs eam partem noſtræ concluſionis, deductam *ex cap*. 1. *hoc tit*. vbi docetur omnibus diebus Dominicis Virgines conſecrari poſſe, obſtant textus *in cap. deuotis* 20. *quæſt*. 1. ibi: *Deuotis Deo virginibus*, *niſi aut Epiphaniarum die*, *aut in albis Paſchalibus*, *aut in Apoſtolorum natalitiis ſacrum velamen minimè imponatur*. Et *cap. virgines*, *ead. quæſt*. & non ſunt conſecrandæ niſi in Epiphania, ac in Sabbato Paſchæ, & in Apoſtolorum natalitiis. Ex quibus expreſsè probatur, non licere omnibus diebus Dominicis virgines conſecrare.

5. DE IEIVNIO QVATVOR TEMPORVM.

His difficultatibus minimè obſtantibus vera eſt ſupradicta aſſertio: pro cuius expoſitione primò ſciendum eſt, inter alia ieiunia ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus in Eccleſia ſtatuta, recenſeri ieiunium quatuor temporum, quod ab Apoſtolicâ inſtitutione prouenire credimus, cùm nullo œcumenico Concilio ſtatutum reperiatur: de eo agitur *in cap*. 1. vbi loco eorum verborum, *quod ter*, legendum eſſe, *quater*, iam notauit Baronius *ad annum* 226. *num*. 25. & *in cap. de ieiunio*, *cap. ſtatuimus*, *cum ſequentibus*, 76. *diſt. cap. ordinationes*, 75. *diſt*. Concilium Aurelian. *can*. 27. aliàs 29. Gerundenſe *can*. 2. Cæſaraugust. *can*. 2. Troſleianum *can*. 15. Lemouicenſe *act*. 2. Damaſus *in vita Calixti*, Leo *ſermon*. 1. *de ieiunio*, Iſidorus *lib*. 1. *de diuin. officiis*, *cap*. 37. 38. & 39. & alij Patres, tam Latini, quàm Græci, relati ab Antonio Auguſtino *in epit. iuris lib*. 21. *tit*. 19. Bellarmino *tom*. 3. *controu. tit. de ieiuniis*, Vinio *in notis ad epiſtol. Calixti Papæ*. Quod ieiunium à Iudæis iam obumbratum, & obſeruatum fuit; ſiquidem illi ieiunabant quatuor temporibus, quæ incidebant in menſibus quarto, quinto, ſeptimo, & decimo; id eſt, iuxta interpretationem D. Hieronymi, quæ habetur *in cap. ieiunium*, 76. *diſt*. in menſes Iulium, Auguſtum, Octobrem, & Ianuarium, quia cùm apud eos annus inciperet à menſe Aprilis, quartus menſis erat Iulius. In his ergo menſibus ieiunabant Hebræi: quarto, quia Moyſes quarto menſe tabulas legis fregit, *Exodi cap*. 32. quinto, quia eo menſe propter ſeditionem populi exploratores terræ Promiſſionis iuſſi ſunt montem non aſcendere, *Numer. cap*. 34. deinde quia eo menſe à Tito templum ſubuerſum eſt: ſeptimo quia eo menſe occiſus eſt

Goliath, & reliquit Hieruſalem diſſipari, *Hieremiæ cap.* 52. Decimò tandem, quia tunc Ezechiel in captiuitate poſitus, audiuit: *Et cunctus populus captiuorum, quinto menſe templum eſt ſubuerſum*, vt habetur *Ezechielis cap.* 33. Igitur ne Iudæis remiſſiores viderentur Chriſtiani, Eccleſia inſtituit ieiunium quatuor temporum, per annum diuiſum, videlicet verno, æſtiuo, autumno, & biemali. Vernum eſt in Quadrageſima; incipit à quarta feria poſt quartam feriam Cinerum: hiemale poſt quartam feriam in tertia hebdomada poſt diem B. Luciæ: æſtiuum poſt Pentecoſten: autumnale in menſe ſeptembris. Concilium Claromont. ſub Vrbano II. *can.* 1. *cap. ſtatuimus*, 75. *diſt.* & ſic cùm ſingulæ partes totius anni conſtent tribus menſibus illius, ita ſingula temporum ieiunia tres complectuntur dies, quaſi ſingulis menſibus ſinguli dies ieiunij adſcribantur, vt ſic quatuor temporum primitias Deo reddamus: exemplo petito à ieiunio Niniuitarum, qui tribus diebus pœnitentiæ ac ieiunio ſe dederunt. Alias huius ieiunij rationes tradiderunt ex Patrum teſtimoniis deductas Hallier. *vbi ſuprà*, *art.*2. §.2. ex Medicis peritas: Viringus *lib.* 5. *de ieiunio*, *cap.* 12. Hæc autem ieiuniorum tempora non eodem modo diſtribuebantur in omnibus Eccleſiis, referente D. Iſidoro *lib.* 1. *de diuinis officiis*, *cap.* 37. Primum ieiunium in die ſequenti poſt Pentecoſten, ſecundum octauo Cal. octobris, tertium Cal. ipſis Nobembris, quartum Cal. Ianuarij fiebant: in aliis etiam Eccleſiis diuerſimodè obſeruabantur, *cap. conſtituum*, 75. *diſt.* Et licèt hoc ieiunium à principio fuiſſet voluntaria, poſteà tamen fuit neceſſitatis: quomodo accipiendi ſunt textus *in cap. ieiunium*, 75. *diſt.* Concilium Aurelian. *can.* 27. & 29. Turoneuſe 2. *can.* 13. D. Hieronymus *in epiſt. ad Marcellam*, iunctis Hallierio *vbi ſupra*, Bellarm. *tom.*3. *contron. tract. de bonis operib. lib.*2. *cap.* 19. Dattis *in dict.* 75. *diſt.*

6. *De temporibus ordinationum.* Secundò ſciendum eſt, primis Eccleſiæ temporibus hæc ordinationum tempora obſeruata non fuiſſe; nec enim Apoſtoli, Epiſcopiue ab eis per ciuitates conſtituti hæc tempora obſeruarunt; immò nec ſummus Pontifex alio menſe, quàm Decembri ordines celebrabat. Poſteà Simplicius I. & Felix III. menſe Februario; Leo III. menſe Martio, & ſic alij relati ab Hallierio *vbi ſupra*, §.3. I. Dattis *in dict.* 75. *diſt.* ordinationes fecerunt. Tandem ſtatuta fuerunt tempora quatuor ieiuniorum, Sabbatum ante Dominicam Paſſionis, & Sabbatum ſanctum Paſchæ, vt teſtatur Amalarius *lib.*2. *de officiis*, *cap.*1. Rabanus Maurus *lib.*2. *de inſtit. cleric. cap.*24. Micrologus *in obſeru. cap.*24. & 25. Honorius *in gemma animæ*, *lib.*1. *cap.*155. in his enim tantùm temporibus maiores gradus conferri poſſunt, minores autem omnibus diebus feſtiuis, *cap. quod à Patribus*, *cap. final.* 75. *diſt.* Quibus tamen diebus, & quâ horâ Ordines conferri debeant, dicemus *in cap. litteras*, *hoc tit.*

7. *De pœnis ordinati extra tempora.* Tertiò præmittendum eſt, ordinatum extra prædicta tempora ſuſpendi ab executione ordinis ita recepti, *cap. ſanè*, *hoc tit.* vbi depoſitionis vocem ita interpretatur Gloſſa, cuius ſuſpenſionis diſpenſatio reſeruatur Sedi Apoſtolicæ *in cap. cùm quidam*, *hoc tit.* ſed poſteà Gregorius IX. *in cap. conſultationi*, *hoc tit.* conceſſit Epiſcopis, vt poſſint diſpenſare cum huiuſmodi ordinatis in exercitio ordinis recepti; non verò vt ad altiorem gradum aſcendant. Maiolus *de irregul. lib.*3. *cap.*24. *num.*9. Diana 5. *part. tract.*4. *reſolut.* 193. Et licèt iure communi inſpecto non conſtaret apud Interpretes, an hæc ſuſpenſio ipſo iure incurreretur, tamen poſt conſtitutionem Pij II. quæ incipit, *Cum ex ſacrorum*, certum eſt ita ordinatos ſuſpenſionem incurrere ipſo iure, & poſteà celebrantes irregulares fieri; ait enim Pontifex: *Quod omnes & ſinguli, qui abſque diſpenſatione canonica, aut legitima ſcientia, ſiue extra tempora a iure ſtatuta, ſiue ante legitimam ætatem, vel abſque litteris dimiſſoriis ad aliquem ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoueri, a ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint; & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumant, eo ipſo irregularitatem incurrant.* Quæ verba latè exponunt Salcedo *in praxi*, *cap.* 42. Hallier. *vbi ſuprà*, §. 4. Nauarrus *conſilio* 4. *in hoc tit. numer.* 4. Hanc tamen ſuſpenſionem non incurrunt religioſi extra tempora ordinati, ob priuilegia illis conceſſa à Sede Apoſtolica, vt docent Diana *part.*4. *tract.* 2. *reſolut.*31. & 5. *part. tract.* 3. *reſolut.* 57. Leander *tract.*6. *de ordin. diſput.*41. *quæſt.*28. Sed hodie poſt Concilium Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 8. & *ſeſſ.* 25. *de regul. cap.*12. ſublata eſſe prædicta priuilegia, docent Suarez *de legib. cap.* 17. *numer.* 8. Vazquez *dict.* 3. *part. diſput.* 246. *cap.* 5. *num.* 50. & *cap.*6. *num.* 58. Hurtado *de ordine difficult.* 23. Etiam qui reſcriptum impetrauit à R. Pontifice, vel ab eius Nuntio, quod vulgò dicitur *Extra tempora*, poteſt tribus diebus feſtiuis ordines maiores ſuſcipere. Qui tamen dicantur dies feſtiui, in his, & minoribus ordinibus ſuſcipiendis, exponunt de ſacramento Ordinis ſcribentes.

His præmiſſis variæ à Doctoribus aſſignantur rationes, quare ieiuniorum temporibus, & hebdomada ante Dominicam paſſionis, ac Sabbato ſancto maiores ordines conferantur. Honorius 8. *Traditur ratio decidendi.* Auguſt. *in gemma animæ lib.*4. *cap.* 155. ita ait: *Miniſtri Eccleſiæ ideò in quatuor temporibus ordinantur, quatenus ſub quatuor Euangeliis Chriſto, & Eccleſiæ ſeruire admoneantur. In Quadrageſima idcircò ordinantur, vt vitiis marceant: in vere ideo, vt virtutibus floreant: in ſeptimana Spiritus ſancti, & in æſtate ideò, vt ſint ſpiritu feruentes Domino ſeruientes: in autumno, & in feſto Tabernaculorum ideò, vt mundo moriantur, & cum Chriſto in virtutibus renaſcantur.* Alias noſtræ concluſionis rationes ex Amalario, & Dionyſio refert Hallier. *vbi ſuprà*, §. 5. quibus ea adiungi poteſt; nam cùm inter cætera requiſita ordinationis illud præcipuum ſit, vt conferantur ieiunis, & à ieiunis, & vt præcedant ieiunia vniuerſalia, vt ſic Deus placatus opiet meliores & ſelectiores in Eccleſia miniſtros; inde eſt, quod cùm hæc ieiunia communia non niſi per Quadrageſimam, & quatuor tempora per annum obſeruentur; ideò in his tantùm temporibus gradus maiores conferri poſſunt. Et quia minores gradus, virginumque conſecrationes, non æqualis dignitatis ſunt, ſiquidem inter gradus ſacros non recenſentur; ideò in eorum collatione non obſeruantur prædicta tempora, ſed in quolibet die feſtiuo conferri poſſunt. Et quia in eo debet quis puniri,

in

Digitized by Google

in quo peccauit, *cap. nullus, hoc tit. lib.6.* ideo qui extra tempora à iure præſcripta ordines recipit, ab eorum exercitio ſuſpenditur, donec cum eo fuerit miſericordiier diſpenſatum.

9. DISSOLVVNTVR DIFFICVLTATES. Nec obſtant difficultates ſuprà adductæ, nam licèt verum ſit, Dominum noſtrum, Apoſtolos, & eorum ſucceſſores diuerſis temporibus ordines celebraſſe; tamen Eccleſia potuit prædicta præfinire tempora: ſiquidem creſcente fidelium numero, & Eccleſiæ pace redditâ, iuxta poteſtatem legiſlatiuam, quam Dominus in Eccleſia reliquiſſe iam probaui in apparatu, potuit ſacris ordinationibus prædicta præfinire tempora. Nec qood dicebamus de conſecratione Epiſcopali, aduerſatur; nam contrarium verius eſt, videlicet conſecrationem Epiſcoporum non omnibus diebus feſtiuis, ſed tantùm Dominicis, præcedente ieiunio, poſſe fieri, *cap.2. 62. diſt. cap.1. diſt.75.* Leo Pontifex *epiſt.87.* aliàs 89. *cap.3.* ibi: *Ordinatio Epiſcopi non paſſim, ſed die legitimo celebretur; nec ſibi conſtare ſtatus ſui nouerit firmitatem, qui non die Sabbati veſpere, quod luceſcit in prima Sabbati, vel ipſo Dominico die fuerit ordinatus.* Plura Hallier. *vbi ſuprà, cap 2. art.1.* Diana *part.12. de conſecr. Epiſcop. reſolut.62.* Nec conſecratio Epiſcoporum comprehenditur ſub diſpoſitione textus *in noſtro cap.1.* quia in ea plerumque procedi ſolet ex ſpeciali Pontificis reſcripto, vt docet Diana *vbi ſuprà.* Nec obſtat tertia difficultas deducta ex vſu, & conſuetudine Græcorum, apud quos nullum tempus ſpeciale præſcriptum eſt, ſed quouis ordinatio fieri poteſt, excepto quadrageſimali, in quo tantùm diebus Sabbati, aut Dominicis gradus Preſbyteratus, & Diaconatus conferri poſſunt. Ratio eſt, nam cùm ieiuniorum tempore Miſſæ ſacrificium apud Græcos non celebretur, Concilium Laodicen. *can.48.* & hoc ſacrificium requiratur in ordinatione, ideò tempore Quadrageſimæ tales gradus conferri non poſſunt. Alij verò, qui præſanctificato ſacrificio adminiſtrantur, etiam tempore Quadrageſimæ conferri valent; in hoc autem rito, & aliis ab Eccleſia toleratis, de quibus agemus *in cap. cùm ſecundum, hoc tit.* diſſentiunt Græci à Latinis: quare in hac parte non rectè arguitur de vna Eccleſia ad aliam. Nec etiam obſtat textus *in dict. cap.2. de eo qui furtiuè.* Nam licèt conſuetudine legitimè præſcriptâ introduci poſſit, vt quatuor minores gradus vno die ſimul alicui conferantur, non tamen moribus introduci valet, vt extra tempora ſtatuta maiores gradus conferantur; nam primo caſu non ita læditur diſciplina eccleſiaſtica, ac ſecundo: vnde non ita conſuetudo in vno, ac in alio inhibita reperitur.

10. DISSOLVITVR QVARTA DIFFICVLTAS. Nec tandem aduerſatur vltima difficultas, deducta *ex cap. deuotis 20. quæſt.1.* pro cuius ſolutione ſciendum eſt, iuxta antiquam Eccleſiæ diſciplinam, Virgines Deo deuotas, ab Epiſcopis conſecrari, *cap. perlectis, 25. diſt. cap. placuit, 75. diſt. cap. 1. 29. quæſt.3.* Concilium Carthag. 2. *can.3.* *Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt, vt chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio à preſbyteris non fiant.* Carthag. 3. *cap.86.* Vormatienſe *can.6.* ibi: *Preſbyteris quamuis cum Epiſcopis plurima myſteriorum communis ſit diſpenſatio, quadam tamen auctoritate veteris legis, quadam nouellis eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita nouerim. Conſecratio ergo, virginum benedictio, vel vnctio Altaris à Preſbyteris minimè fiat.* Sexta Synodus Trullana *can.40.* D. Hieronymus *epiſt.8. ad Demetriad.* ibi: *Scio quod ad precationem Pontificis* (id eſt Epiſcopi) *flameum virginale ſanctum operuerit caput.* Et ad Oceanum *lib.2. epiſt. 3.* ibi: *Heri catechumenus, hodie Pontifex; veſperè in circo, nunc in altario; dudum fautor hiſtrionum, nunc virginum conſecrator.* Expreſſit, licèt paganus, Ammianus Marcell. *lib.28.* in fine: *Intentas tamen alias virgines chriſtiano ritu cultui diuino ſacratas, cuſtodiri intactas, & religioni ſeruire, ſolito more, nullo vetante præcepit.* Probant Antonius Auguſt. *lib. 4. epit. iur. Pontif. tit.67.* Acuña *in cap. quamuis 4. diſt. 68.* Tamburinus *de iure Abbat. tom.1. diſput. 22. quæſit 6.* Barboſa *de poteſt. Epiſcop. alleg. 57. num. 51.* Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch. part. 1. diſput.6. §. 3. num.18.* Landmeter. *de veteri cleric. lib. 1. part.2. cap.11.* Suarez *tom.4. de relig. tract.9. lib.1. cap 21.* I. Dartis *ad Decretum, in 26. quæſt.1.* Et ſi aliquandoando Preſbyteri conſecrabant virgines, ex delegatione Epiſcopi id faciebant. Concilium Carthag. 3. *can.36.* ibi: *Vt Preſbyter inconſulto Epiſcopo virgines non conſecret.* Quo modo accipiendus eſt textus *in can.4. Concily Rhegienſ.* Hæc autem Virginum conſecratio diebus ſolennioribus fiebat, *cap. Virgines, dict. cap. deuotis 20. quæſt. 1.* D. Ambroſius *ad virg. lapſ. cap.5.* & *in exhortat. ad virgines*, ibi: *Venit dies Paſcha, in orbe toto Baptiſmi ſacramenta celebrantur, velantur ſacræ virgines.* Sequentibus verò ſæculis poſt Gelaſium omnibus diebus Dominicis virgines velare permiſſum fuit, vt ex præſenti textu conſtat, & poſteà generali conſuetudine aliis etiam feſtiuitatibus talis benedictio dari cœpit, vt probant Salcedo *in praxi cap.26.* Barboſa *lib.1. iuris eccleſ. cap.44. num. 17.* & *allegat.27. num.54.* Feloaga *in cap.1. de his quæ vi, ratiocinio 5.* Cellotius *de hierarch. lib.6. cap. 11.* Dartis *in diſt.26. quæſt. 1.* & plura de hac virginum conſecratione, & de flameis, ſeu velis illis impoſitis, congeſſerunt Gennonius *lib. 3. de ſacror. immunit. cap. 10.* Cæſar *dict. diſput.6. §. 3.* Eſpenceus *de voto continentiæ lib. 4. cap. 1.* Ephtenus *diſquiſit. monaſt. tom. 1. lib. 5. tract. 9. diſquiſit. 7.* Ambianas *ad Tertul. de velandis virgin. cap. 4. obſeru. 1.* Iulius Lauorus *de elect. cap. 24.* Barboſa *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 45. numer. 24.* Baronius *in martyrol. die 7. May, pag. 195.* & *anno 57.* Mendoza *lib. 2. Concily Illiber. cap. 20.* Voſſius *lib. 3. de vitiis ſerm. cap.46.* Menardus *ad D. Gregor. Sacram. pag.210.* Feloaga *in cap.1. de his quæ vi*, Hallier. *de ſacris elect. 2. part. ſect.4. §.6.* & nos nonnulla dabimus *in cap. vidua, de regul.*

Sed primò ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in can. 1. Concily Cæſarauguſt. 1.* vbi ita Patres ſanxerunt: *In ſanctum, & ſatis venerabile Concilium reſidentibus nunciatum eſt nobis, eo quod aliqui Pontifices regulam veritatis prætermittentes, Eccleſias, quæ à fidelibus piâ deuotione conſtruuntur, extrà diebus Dominicis conſecrent. Si ergo cùm quiſque noſtrûm mortalium ad ſacerdotale promouetur officium, nullatenus patimur, vt in reliquis diebus, niſi tantùm Dominicis feſtiuitatibus y, qui honoris digni habentur officia, in ordine proficiantur eccleſiaſtico, quantò magis vt deificata ſancta templa, quæ ab hominibus fidelibus cenſentur honorificanda, ſine diebus Dominicis prohibeantur conſecranda? Cuiuſque nos talium præſumptiones Pontificum, non* 11. EXPONITVR CONCILIVM CÆSARAVGVST. 3. CAN.1.

ſolùm ſanctorum Patrum cohibere & prohibere ſententia, ſed propria deliberatione cenſemus: vt nulli penitus Pontificum, in quibuſcumque prouinciis conſtitutis, amodo liceat, præter certis diebus Dominicis, Eccleſias ſanctas conſecrare. Ex quo canone apertè deducitur, gradum ſacerdotij die Dominico extra tempora ieiuniorum conferri poſſe, contra hucuſque tradita. Pro cuius difficultatis ſolutione dicendum eſt, Patres in eo canone non agere de ordinatione Preſbyteri, ſed de conſecratione Epiſcopi, quæ in diebus Dominicis olim fiebat: immò & plerumque poſt acclamationem, & electionem Epiſcopi ſequebatur eius ordinatio proximo die Dominico, *cap. qui in aliquo, verſic. ſed nec ille*, 51. *diſt. cap.*2. *diſt* 62. *cap.*2. *diſt.*75. cuius ritus varias rationes adducunt Amalarius *lib.*2. *de eccleſ. offic. cap.*2. Honorius Auguſtod. *in gemma animæ, lib.*1. *cap.*189. Ordo Romanus *tit. quo die conſecretur Epiſcopus:* ioter quas ea præcipua eſt, quia eodem die Apoſtoli dona Spititus ſancti acceperunt; quare conſentaneum Patres Eccleſiæ cenſuerunt, eodem etiam die dominico Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores ordinari. Nec huic ſolutioni obſtant ea verba, *ad ſacerdotale promouetur officium*; ex quibus conſtat, in eo canone agi de ordinatione ſacerdotis. Nam plerumque in veteribus Eccleſiæ canonibus legimus, Epiſcopos ſacerdotes appellari, & eorum conſecratio, promotio ad ſacerdotalem dignitatem dicitur. Leo Pontifex *epiſt.* 87. *Ordinatio Epiſcopi non paſſim, ſed die legitimo celebretur, nec ſibi conſtare ſtatus ſui nouerit firmitatem, qui non die Sabbati veſpere, quæ luceſcit in prima Sabbati, vel ipſo Dominico die fuerit ordinatus; ſolùm enim maiores noſtri reſurrectionis Dominicæ diem honore dignam iudicauere, vt ſacerdotes, qui ſummuntur hoc die, potiſſimum tribuantur.* Et *in dict. cap. qui in aliquo*, dum agitur de Epiſcopo electo, & ordinato, dicitur, in ſacerdotem die Dominico fuiſſe conſecratum.

12. EXPLICATVR ZACHARIAS PONT. Secundò præſenti aſſertioni aduerſatur Zacharias Pontifex *epiſt.* 12. aliàs 13. *ad Bonifacium*, quæ incipit, *Benedictus Deus*; vbi poſt medium ait: *De ordinatione etiam Preſbyterorum, & Diaconorum, cogente neceſſitate, & paupertate rogantium non legitimis temporibus, & diebus à te promoueri, te in offenſionem incurriſſe inſinuaſti. Dicimus autem tibi, frater, vt benè noſti, quod ſacri canones docent aptis temporibus Sacerdotes ordinandos; attamen in eo, quod a te propter zelum fidei actum eſt, à Domino Deo noſtro indulgentiam poſtulamus.* Ex quibus verbis depromitur, validè extra tempora gradus maiores, Preſbyteri videlicet, & Diaconi conferri. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt ex illis verbis, *cogente neceſſitate*, in quibus ſupponitur Bonifacium ob magnam neceſſitatem eos in Preſbyteros & Diaconos ordinaſſe, quia alio modo Eccleſiis viduatis conſulere non poterat: moris enim fuit primis naſcentis Eccleſiæ temporibus, vt cùm aliquis ex laicali ſtatu, vel alio gradu inferiore, in Epiſcopum eligebatur, ne eius ordinatio protelaretur non ſeruatis legitimis temporibus, in tribus continuis diebus ordinari, vt de D.Ambroſio refert Paulinus *in eius vita*, qui in ſingulis diebus ſingulos gradus, & intra octo dies conſecrationem Epiſcopalem accepit: idem de Raynaldo, & aliis referunt Gregorius Turon. *lib.*6. *cap.*9. *hiſtor.* Goſridus *lib.*3. *epiſt.*11. æquius enim Eccleſiæ proceribus videbatur conſecrationem Epiſcopi non protelari, quàm legitima ordinationis tempora expectare. Sequentibus verò ſæculis non ita facilè in his temporibus diſpenſabatur, vt patet *ex cap. dilectionis*, 76. *diſt.* ex Carnot. *epiſt.*58. quia vt ait D.Bernardus *tract. de præcept. cap.*5. ibi: *Vbi neceſſitas non eſt, inconuertibilia maneant ſanctorum Patrum inſtituta.*

Eadem etiam interpretatione lucem accipit textus *in cap. in Parochia*, 16. *quæſt.* 1. vbi cùm Theodorus Pelagij Conſiliarius, ab eo petiiſſet Rufinum monachum Preſbyterum ordinari in Baſilica S. Laurentij, quam quondam in ſua poſſeſſione fundauerat Pontifex, iuber Bono Epiſcopo, vt in proximo Sabbatho Rufinum Diaconum ordinet, & in dimidia hebdomada ad gradum Preſbyteri promoueat. Ex quibus verbis apertè conſtar, non ſeruatis ieiuniorum temporibus poſſe maiores gradus etiam conferri. Cui difficultati facilè ſatisfaciemus ſi animaduertamus, iuſtâ neceſſitatis cauſâ motum Pontificem diſpenſaſſe, vt extra ieiuniorum tempora poſſet Rufinus in Preſbyterum ordinari; cùm enim Pontifex poſſit omni tempore maiores gradus conferre, ex noſtro cap.1. ita & diſpenſare, vt alius Epiſcopus etiam extra tempora maiores valeat gradus conferre. 13. EXPONITVR CAP. IN PAROCHIA 16.Q.1.

Opponi etiam poteſt Concilium Claromont. ſub Vrbano II. celebratum, cuius verba, & interpretationem dabimus *in cap. litteras, hoc tit.*

C A P V T I V.

[a] Alexander III. [b] *Valt.* [c] *Alban. Epiſcop. Vicario noſtro.*

EX tuarum litterarum tenore accepimus, quod N. clericus adeò deliquit, quod ſi delictum eius publicum eſſet, ab ordine, quem ſuſcepit, degradaretur, & ampliùs non poſſet ad ſuperiores ordines promoueri. Verùm quoniam peccatum ipſum occultum & priuatum fore dixiſti: f. t. per A. ſ. m. q. ei condignam pœnitentiam imponas, & ei ſuadeas, vt parte pœnitentiæ peractâ, ordine ſuſcepto vtatur, & eo contentus exiſtens, ad ſuperiores ordines ampliùs non aſcendat. Verumtamen, quia peccatum occultum eſt, ſi promoueri voluerit, ei non potes, nec debes ratione aliqua prohibere.

NOTÆ

NOTÆ.

1. a **A**Lexander.] In ſexta collectione Raymuodi tantùm legitur *Alexander III.* in prima autem collectione *ſub hoc titul. cap. finali*, legitur *Alexander III. Vv. Alban. Epiſcop.* in Concilio autem Lateran. adduntur ea verba, *Vicario noſtro*; ex quibus omnibus inſcriptionibus reſtituo huius textus epigraphen, & eius ſecunda pars extat *in cap. 3. de eo qui cognouit conſanguineam.*

2. b *Valt.*] Valtero, ſiue Galtero, qui ab Hadriano IV. creatus eſt Epiſcopus Cardinalis Albanenſis anoo 1154. floruit vſque ad annum 1177. fuit Alexandri III. in vrbe Vicarios, vt refert Ioannes Sareſbarienſes *epiſt. 234. ad Bartholomeum Oxon. Epiſcopum*, ibi: *Epiſcopus Albanenſis Domini Papæ vices agit in vrbe.* De eo Vghellius *tom. 1. Italiæ ſacræ, in Alban. Eccleſ. num. 34.*

3. c *Alban.*] Albanenſis Epiſcopatus eſt vnus ex ſeptem Cardinalitiis, quorum Præſules ſunt Cardinales Eccleſiæ Romanæ, videlicet Oſtienſis, Syluæ Candidæ, Portuenſis, Sabinenſis, Præneſtinus, Tuſculanus, & Albanos; cùm enim in vrbe antiquitus fuiſſent conſtructæ, & ordinatæ Eccleſiæ maiores, in quibus Pontifex per ſe ſacra faceret, ex vicinioribus oppidis, ſeo ciuitatibus Pontifex accerſiuit ſeptem Epiſcopos, vt per ſeptem hebdomadæ dies diuina officia in eis celebrarent, vt refert Anaſthaſius Biblior. io Stephano IV. *Hic conſtituit, vt omni die Dominico à ſeptem Epiſcopis Cardinalibus hebdomadariis, qui in Eccleſia S. Saluatoris obſeruant, Miſſarum ſolennia ſuper Altare B. Petri celebrarentur.* Notarunt Pambinus *de ſeptem Eccleſ. vrbis, cap. 1.* Cohelius *in notitia Cardin. cap. 5.*

COMMENTARIVM.

4. CONCLVSIO RESERTVR.

EX hoc textu, & *ex cap. finali, hoc tit.* qui ſpectat ad ſecuodam partem huius tituli *de qualit. ordin.* ſeqoens deducitur aſſertio: *Occultus criminoſus, præter homicidam, poſt pœnitentiam peractam in ſuſceptis ordinibus valet miniſtrare, & ad ſuperiores aſcendere; antea tamen monendus eſt, ne miniſtret, & ne promoueatur.* Probant textus *in cap. fin. de furtis, cap. ex tuarum, de purgat. can. cap. ferrum, cap. de his, 50. diſt. nouella 6. Iuſtinian. cap. 1.* Illuſtrant Alphonſus de Caſtro *de leg. pœn. lib. 2. cap. vlt.* Conarr. *lib. 3. var. cap. 3. num. 2.* & *in Clement. ſi furioſus, p. 1. §. 1. & 2. p. §. 3.* Auila *de irreg. 7. p. diſput. 4. dub. 7. concluſ. 1.* plures relati à Diana *p. 4. tract. 2. reſolut. 93.* Gibalinus *de irregul. cap. 5. conſect. 1.* Sauſay *in Panopl. p. 1. cap. 6. §. 3.* Hallier. *de ſacris elect. lib. 2. cap. 2. art. 1. §. 2. & de hierarch. eccleſ. pag. 272.* Suarez *de cenſuris diſput. 48. ſect. 1.* Acuña *in cap. preſbyter, §. ſed illud, 50. diſt.*

5. RATIO DECIDENDI.

Hæc aſſertio valdè dubia redditur ſequenti conſideratione: nam certum eſt, irregularitatem non contrahi niſi in caſibus à iure expreſſis, *cap. penult. de ſentent. excomm.* ſed in nullo iuris loco expreſſa reperitur irregularitas contra criminoſos publicos, & notorios; etiamſi delictum ſit eius naturæ, vt depoſitionem mereatur, exceptis homicidio, iteratione baptiſmi, ſuſceptione ordinum poſt coontractom matrimonium, vſurpatione ordinum, & violatione cenſuræ in exercitio alicuius gradus ſacri: vnde ob enorme crimen depoſitione dignum, etiam ootorium, non incurri aliquam irregularitatem, defendit Gibalinus *de irregul. cap. 5. conſect. 6.* igitur licèt in noſtro textu eſſet crimen notorium, & in iudicio deductum, non deberet criminoſus arceri ab ordinibus recipiendis. Etiam ea pars aſſertionis, in qua docetur, criminoſum poſt pœnitentiam peractam poſſe in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, neque ad altiores gradus aſcendere, difficilis redditur eo iuris principio, qoo docetur eum, qui in Eccleſia pœnitentiæ caput ſemel ſubdiderit, non poſſe neque in ſuſceptis miniſtrare, neque ad altiores ordines promoueri, *cap. pœnitentes, 50. diſt. cap. 1.* iunctis ibi traditis, *de bigamis non ordin.* igitur non rectè aſſerimus criminoſos etiam poſt pœnitentiam peractam poſſe ſacris ordinibus initiari.

6. INFAMIS EST IRREGVLARIS.

Adhuc tamen defendenda eſt ſuprà tradita aſſertio, pro cuius vera expoſitione aliqua præmittenda ſunt. Et primò ſciendum eſt, ordinandum habere debere bonum populi teſtimonium, & ab omnibus irreprehenſibilem iudicari, iuxta illud Apoſtoli 1. *ad Timoth. cap. 3. oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.* Plura tradit Hallierius *de ſacris elect. cap. 2. art. 1. §. 1.* Vnde apud omnes liquet, infamem infamiâ iuris, aut facti canonicâ ſacris Ordinibus initiari non poſſe: quare infamia, quæ propter aliquod delictum ipſo iure, vel ex iudicis ſententia naſcitur, impedit promouendum, *cap. qui in aliquo, cap. finali, 51. diſt. cap. infames 2. quæſt. 6.* Concilium Toletanum 4. *can. 18.* Euariſtus *epiſt. 3.* Ordo enim eccleſiaſticus honor eſt, *cap. vnico, de obligatis ad ratiocin.* ideo infamis ad illum non admittitur, *ex l. vnica, C. de infamibus*, vbi plura D. Franciſcus de Amaya; ſicut & à militia arcebantur, *l. 4. §. 4. & 7. ff. de re milit. l. 2. §. 3. ff. de his qui notant. infam.* Vnde aliqua delicta, quæ propter eorum enormitatem non inducunt irregularitatem, eam producunt propter infamiam ex eis ortam, vt hæreſis, *cap. inter ſolicitudines, de purgat. canonic.* ſchiſma *cap. 1. de ſchiſmaticis*: ſimonia *cap. ſanctum 7. quæſt. 1.* vſura *cap. maritum, 33. diſt.* publicus concubinatus, & accuſatio alicuius delicti pendens, *c. omnipotens, de accuſation.* & alia, quæ enumerant Gibalinus *de irregularit. cap. 5. dub. 2. quæſt. 3.* Barboſa *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 33. num. 110.* Maiolus *de irregul. lib. 5. cap. 46.* & damnatum ad triremes, & reuerſum, ordinari non poſſe, probat Marinis *lib. 1. reſol. cap. 10.*

7. DE DELICTIS OCCVLTIS.

Secundò ſciendum eſt, eſſe aliqua delicta, quæ quantumvis occulta irregularitatem inducunt, vt iteratio Baptiſmi, violatio cenſuræ, vſus improbus Sacramentorum, & homicidium: qui enim ex culpa Baptiſmum iterauit illum conferendo, vel ſuſcipiendo, irregularis efficitur, *cap. quos, cap. eos, de conſecrat. diſt. 4. cap. illo 10. 1. quæſt. 7.* plura Antonius Auguſt. *lib. 22. tit. 26.* ſed licèt Sacramentum Confirmationis, & Ordinis iteratio prohibita ſit, *cap. 1. diſt. 68. cap. non licet, de conſecr. diſt. 4. cap. dictum, de conſecr. diſt. 5.* tamen propter eorum iterationem irregularitas in iure ſtatuta non eſt. Neque contrarium probat textus *in cap. ſaluberrimum 1. quæſt. 7.* Nam ea verba, *Iterata vnctione*, accipienda ſunt de iteratione baptiſmi, non verò ordinationis, vt contra Hugolinum docet Gibalinus *de irregul. prop. 1. cap. 5.* Magnum autem diſcrimen vertitur inter irregularitatem, quam incurrit qui miniſtrauit iterum baptiſmum, & qui illum recepit: nam irregularitas, quæ contrahitur à rebaptizato, eſt totalis; quæ verò incurritur à miniſtro, eſt partialis, tantùm videlicet quoad

ſuperiores gradus, *cap. 2. de apoſtatis*: licèt olim etiam à ſuſceptis deponeretur. Concilium Lugdun. relatum à Burchardo *lib. 4. Decreti, cap. 56.* Deinde irregularitas rebaptizati ex occulta etiam iteratione naſcitur; rebaptizantis verò tantùm ex publica, *cap. Afros, 98. diſt. cap. 2. de Apoſtatis*, Hurtado, Tolerus & alij relati à Gibalino *vbi ſuprà*. Ex illicita etiam Ordinum ſuſceptione, aut adminiſtratione in ſuſceptis, etiam occulta irregularitas naſcitur, vt ſi quis dolo malo non ordinatus Sacramenta adminiſtrauerit, *cap. 1. & 2. de clerico ordin* plura Anton. Auguſt. *in epit. lib. 22. tit. 12.* Suarez *de cenſuris diſput. 42. ſect. 4.* latè dicemus *in dict. cap. 1.* Ex illicita Ordinum ſuſceptione irregularitas naſcitur cùm quis ordinatur per ſaltum, vel non confirmatus, ſi furtiuè, aut vna die plures gradus accepit, *cap. vnico, de clerico per ſaltum, cap. 1. & 2. de eo qui furtiuè*, Hallierius *vbi ſuprà 2. part. art. 2. ſect. 1.* Salcedo *in praxi cap. 24. & 25.* Barb. *de poteſt. Epiſcop. allegat. 47.* Ex violatione etiam cenſuræ irregularitas incurritur, cùm quis cenſuram violat per actum ſolennem ſibi per cenſuram prohibitum, vt ſi Miſſam celebret maiori excommunicatione ligatus, *cap. 1. cap. ſi celebrat, de clerico excom. cap. is cui, de ſent. excom. lib. 6.* non autem eam contrahit, ſi gradum ordinis recipiat, quia in iure expreſſa non eſt, ſed tantùm ſuſpenſio, *cap. 1. de eo qui furtiuè, cap. cùm illorum, de ſentent. excom.* tantùm enim hæc irregularitas incurritur per ſolennem actum maiori excommunicatione ligatis prohibitum, *dict. cap. ſi celebrat*, vbi latiùs dicemus. Idem affirmandum eſt in interdicto, *dict. cap. his cui*, ſiue in celebrante tempore interdicti, non ſeruatâ formâ capitis *Alma mater, de ſentent. excom. lib. 6.* docet latè Gibalinus *dict. cap. 5. conſect. 9.* Tandem ex homicidio etiam occulto irregularitatem contrahi, ſæpè ſæpius in iure noſtro deciditur *in cap. ſicut 5. cap ad audientiam*, & paſſim, *de homicidio.* Tridentin. *ſeſſ. 14. de reform. cap. 1.*

8. *De occulto criminoſo.* Deinde ſciendum eſt, ad irregularitatem incurrendam non ſufficere actum interiorem. Couar. *in Clement. ſi furioſus, 1. p. n. 4.* Auila *de irregularit. 7. part. diſput. 2. dub. 1.* nec etiam occultum peccatum, exceptis ſuprà numeratis. Vnde ſatis controuerſum eſt apud Interpretes, vtrum per delictum exterius, occultum tamen, per accidens irregularitas contrahatur? Et Gloſſa *in cap. vlt. hoc tit.* affirmat, non incurri: eam ſequuntur Hoſtienſis, & Cardinalis *ibi*: ſed Alfonſus à Caſtro *lib. 1. de lege pœnali, cap. 5.* exiſtimat, quod ſi delictum ſit omnino occultum, irregularitas non contrahitur; ſi verò ab aliquo ſciatur, irregularitatem contrahi. Sed placet eorum ſententia, quæ diſcrimen conſtituit inter crimina, quæ ſolùm ratione enormitatis, & notorietatis inducunt irregularitatem; & ea delicta, quibus impoſita eſt irregularitas abſque circumſtantia enormitatis. In delictis primi generis, qualia ſunt adulterium, ſimonia, furtum, & cætera depoſitione digna, non incurritur irregularitas, niſi notoria ſint: in delictis ſecundi generis, qualia ſunt homicidium, *cap. final. hoc tit.* iteratio Baptiſmi, improba ordinatio, & violatio cenſuræ, incurritur irregularitas, quamuis occulta ſint, etiam poſt peractam pœnitentiam, *dict. cap. finali, hoc tit.*

9. *Quomodo tollatur* Cùm ex vſu Eccleſiæ cognoſcatur nullam irregularitatem continere impedimentum perpetuum, ſciendum eſt, ſemel contractam certis modis ceſſare, videlicet baptiſmo, profeſſione religionis, diſpenſatione, ceſſatione, & pœnitentiâ. Baptiſmo tollitur omnis irregularitas (ita lato modo appellamus defectum in infidelitate contractum) *Hæc irregularitas.* quæ ex peccato prouenit, *cap. ſi quis viduam, 50. diſt.* Profeſſione religionis tollitur irregularitas ex defectu natalium prouenien s, *cap. 1. de filiis preſbyter.* Barboſa *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 42. num. 187.* diſpenſatione eius qui poteſtatem habet diſpenſandi omnis tollitur irregularitas, quia nulla eſt, quæ à iure naturali, vel diuino proueniat: plures congerit Barboſa *ad Concil. Tridem. ſeſſ. 24. de reform. cap. 6.* Nec obſtat textus *in cap. 2. de bigamis non ordin.* cuius veram interpretationem ibi dabimus. Ceſſatione cauſæ inducentis irregularitatem, tollitur ipſa irregularitas, vt ſi illigitimè natus legitimus fiat per ſubſequens matrimonium, aut reſcriptum Pontificis, *cap. 1. cap. tanta, cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi.* Pœnitentiâ tolli irregularitatem ortam ex peccato occulto, non enormi, ſed medioeri, quod non ex ſua natura, ſed ex alio capite dignum erat ſuſpenſione, aut irregularitate, docet Acuña *in ſumma, 39. diſt. num. 7.*

Ex quibus apparet vera decidendi ratio noſtri textus; cùm enim ordinandus ſine crimine, ſi poſſit dari, debeat eſſe; & ideo tot ſcrutinia in ordinandis, tot approbationes populi, tot examina requirantur, de quibus ſatis diffusè Hallier. *vbi ſuprà, dict. ſect. 7.* ideò occultus peccator moneri debet, ne promoueatur; ſed ſi velit promoueri, peractâ pœnitentiâ arceri non debet, quia cùm irregularitas non contrahatur niſi in caſibus à iure expreſſis, *cap. penult. de ſentent. excomm.* & in iure expreſſa non ſit contra occultos criminoſos, ideò promoueri poſſunt ad maiores ordines, excepto caſu homicidij, & aliorum criminum, de quibus ſuprà; quia ſuâ naturâ annexa eſt irregularitas, ideò ſiue publicè, ſiue occultè perpetrentur, irregularitatem inducunt, & eorum auctores etiam peractâ pœnitentiâ ad altiores gradus non admittuntur; quia ſicut certæ ſunt cauſæ, quibus irregularitas contrahitur, ita & præfiniti ſunt modi, quibus ea tollitur, inter quos non enumeratur pœnitentia, vt probat Acuña vbi ſuprà; ideò in peccatis grauioribus pœnitentia non tollit irregularitatem. 10. *Ratio decidendi.*

Nec obſtat prima dubitandi ratio ſuprà adducta; nam licèt cùm publicum delictum eſt, ſeu notorium, quia in iudicium deductum eſt, ipſum delictum per ſe non inducat irregularitatem, tamen propter infamiam, quæ ex publicitate, ſeu notorietate naſcitur, qui illud commiſit, ordinari non poteſt, vt ſuprà dixi. Quare ſi in hoc textu delictum fuiſſet ordine iudiciario probatum, non poſſet qui illud commiſit ordinari: ſed quia occultum erat, & pœnitentiâ expiatum, licitè ad ſacros ordines admittitur. Nec ſecunda difficultas aduerſatur; nam licèt ille, qui pœnitentiam ſolennem in Eccleſia fecit, non poſſit in ſuſceptis ordinibus miniſtrare; aut ad altiores gradus aſcendere, ex tradendis *in cap. 1. de bigamis non ordin.* tamen hoc non procedit in eo, qui pœnitentiam priuatam ſuſcepit; quia ille nullâ infamiâ notatur. Vnde cùm in noſtro textu agatur de pœnitentia priuata, rectè docetur, poſt pœnitentiam peractam poſſe occultum criminoſum ad maiores gradus aſcendere. 11. *Diſſoluitur difficultas.*

Sed primò ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in cap. ad aures, hoc tit.* in illis verbis: *Quod Prælati eorum commiſſa ſecreta nouerint.* Ex quibus verbis 12. *Exponitur cap.*

deducitur,

AD AVRES, HOC TIT. deducitur, expreſsè ob occultum delictum poſſe eum, qui illud perpetrauit, à ſacris Ordinibus arceri. Pro cuius textus expoſitione, & conciliatione cum noſtro capite *ex tenore*, Gloſſa in præſenti, & *in cap. non dicatis* 12. *quæſt.* 1. exiſtimat, diſcrimen eſſe conſtituendum inter regulares, qui ſacris Ordinibus initiari intendunt, & alios clericos ſæculares, qui ad altiores gradus promoueri cupiunt: regulares enim etiam ob delictum occultum à Prælatis ſuis arceri poſſunt, ne ſacris Ordinibus initientur, quia ſubditorum peccata, & conſcientias rectiùs agnoſcunt, quàm Prælati ſæculares: vnde textus *in dict. cap. ad aures*, procedit in ſubditis regularibus; textus verò in præſenti capite, in clericis ſæcularibus. Gloſſam ſequitur Hallier. *de ſacris elect. pag.* 37. vbi ſuprà.

13. EXPONITVR CAP TANTA, DE SIMONIA. Secundò aduerſatur textus *in cap. tanta* 7. *de ſimonia*, in illis verbis: *Item omnis peccator Miſſam cantare poteſt, præter ſimoniacum.* Ex quibus deducitur, quemlibet peccatorem, ſiue occultum, ſiue publicum, à ſacro Presbyteratus gradu non arceri, excepto ſimoniaco: igitur non rectè aſſerimus, peccatorem publicum, cuius delictum in iudicio deductum eſt, ſacris Ordinibus initiari non poſſe: & ſi textus accipiatur, non de ordinando in ſacerdotem, ſed de clerico Miſſæ ſacrificium celebrante, adhuc difficilis eſt, cùm certum ſit ſacerdotem, quem culpæ mortalis reatus tenet, non poſſe Miſſæ ſacrificium celebrare, *cap. præter*, 32. *diſt. cap. in gradibus* 3. *quæſt.* 7. *cap. timorem* 25. *de conſecrat. diſt.* 2. *cap. ſicut* 75. 1. *quæſt.* 1. *cap. final. de clerico excomm.* Varia pro eius textus interpretatione adduxerunt repetentes ibi; quibus omiſſis duplici modo difficultati reſponderi poteſt, ſupponendo Pontificem in eo textu non agere de clerico in ſacerdotem promouendo, ſed de ſacerdote in ſuo gradu miniſtrante. Primò aſſerendo, in eo textu tantum affirmari peccatorem, ſi nil aliud ſit, quod illi obeſt, pœnitentiam agendo, poſſe Miſſam cantare, id eſt Miſſæ ſacrificium offerre; ſimoniacum autem, etiam pœnitentiâ peractâ, non poſſe Miſſam celebrare, quia propter ſimoniæ labem ſuſpenſus eſt, *cap. ſi quis, cap. de hoc, cap. per tuas, de ſimonia*: ita illum textum interpretatur Suarez *de cenſuris diſput.* 31. *ſect.* 4. *num.* 3. ſecundò textus ille interpretari poteſt iuxta tempora Pontificis Deuſdedit, illius textus auctoris, aſſerendo illa verba, *Miſſam cantare*, non eſſe accipienda de Presbytero celebrante, vt accipiuntur *in cap. interdicimus* 16. *quæſt.* 1. *cap.* 3. *c. dudum* 27. 18. *quæſt.* 2. ſed de canente in choro. Vnde cùm iuxta antiquam Eccleſiæ diſciplinam Sacerdos etiam peractâ pœnitentiâ ſolenni admitteretur in choro canentium, inter pſalmiſtas, *cap. penult.* 50. *diſt.* & ibi reciperet communionem laicam, *cap. ſi quis* 8. 50. *diſt.* Concilium Sardicenſe ſub Iulio I. *cap.* 1. ſimoniacus tamen, quia vt intruſus in Eccleſia, non poterat communionem laicam ſuſcipere, Baronius *tom.* 3. *anno* 347. & ſic nec inter canentes ſtare poterat, ideò ait Pontifex Deuſdedit, omnem peccatorem Miſſam cantare poſſe, præter ſimoniacum. Ita textum illum interpretatur nunquam debitis extollendus laudibus Illuſtriſſimus Præceptor D.D. Martin. Ontiberos *in tract. de ſacrament. in genere, art.* 6. *num.* 4.

14. EXPONITVR CAP. 2 DE APOSTATIS. Tertiò aduerſatur ſuprà traditis textus *in cap.* 2. *de apoſtatis*, in illis verbis: *Si verò occultum eſt, promoueri poterit.* In qua deciſione agitur de quodam Clerico iterante baptiſmum, ad ordines admittendo, vel non. Et Alexander III. diſtinguit; vel delictum fuit occultum, vel publicum. Si publicum fuit, non poſſe ad ſacros ordines aſcendere, niſi religionem ingrediatur; quia tunc fauore religionis poſſet cum eo diſpenſare, plerumque enim monachi pœnitentes poſt grauia facinora admittebantur ad ſacros ordines, qui ſi in ſæculo manerent, ſacris ordinibus non initiarentur, vt contra Cellotium probat Franciſcus Hallier. *de hierarch. Eccleſ. pag.* 272. ſi verò occultum delictum fuit, poſſe ad ſacros ordines aſcendere. Ex quo textu expreſsè conſtat, occultè reiterantes baptiſmum, poſſe ad ſacros ordines aſcendere; contra ea, quæ ſuprà diximus. Cui difficultati reſpondendum eſt aſſerendo, in eo textu acolytum, cui permittitur aſcendere ad ſacros ordines, non iteraſſe baptiſmum illum adminiſtrando, vel ſuſcipiendo, ſed tantùm adfuiſſe iterationi: vnde cùm ipſe nec iteraſſet, per ſe illud adminiſtrando, nec ſuſcipiendo, ſed in perſona fratris fuiſſet iteratus; ideò Alexander III. illi indulſit, vt poſſet, ſi occultum delictum fuit, ad maiores ordines aſcendere.

Quartò ſupradictæ aſſertioni obſtat textus *in cap.* 1. *Concilij Tridentini, ſeſſ.* 14. *de reform.* in illis verbis: *Etiam ob occultum crimen.* Quibus permittitur Epiſcopis arcere ab Ordinibus criminoſos etiam occultos. Quod etiam docetur in principio ipſius ſeſſionis. Igitur non rectè aſſerimus in præſenti, propter occultum crimen non poſſe criminoſum arceri à ſacris ordinibus. Pro huius textus expoſitione, & conciliatione cum præſenti capite varia adducit Franciſcus Hallierius *de ſacris elect. pag.* 37. ſed ſuperfluò, cùm declaratum ſit per ſacram Concilij Congregationem, correctam eſſe deciſionem textus in præſenti capite *ex tenore*, per canonem illum, & ampliatam deciſionem textus *in cap. ad aures, hoc tit.* itavt quod ſuprà dicebamus de regularibus non admittendis ad ordines, ob delictum etiam occultum, procedat in clericis ſæcularibus, vt poſt Farinacium cum pluribus teſtatur Barboſa *in remiſſ. ad Concilium Trident. dict. ſeſſ* 24. *cap.* 1. quare cùm expreſſa correctio in his iuribus reperiatur, fruſtra agitur de eorum conciliatione. 15. EXPONITVR TRIDENTINVM SESS. 24. CAP. 1.

Tandem præſenti aſſertioni obſtat textus *in can.* 2. *Concilij Nicæni*, relatus *in cap. quoniam*, 48. *diſt.* in illis verbis: *Si verò procedente tempore aliquod peccatum, quod animæ noceat, inuentum fuerit in ea perſona, & conuincitur duobus, vel tribus teſtibus, ceſſabit à Clero.* Ex quibus verbis deducitur, quodlibet peccatum animale ſufficiens eſſe vt quis excludatur à ſacris Ordinibus. Pro cuius canonis expoſitione Balſamon in eius notis exiſtimat, peccatum animale in eo canone, ſeu quod animæ noceat, accipi pro quâcumque culpa incompatibili cum diuina gratia. Verùm hæc interpretatio facilè refellitur ex præſenti textu, & adductis per Cabaſſutium *in notitia Conciliorum, pag.* 62. *in eo canone.* Alij textum illum accipiunt de apoſtata, homicida, fornicatore; quorum peccata olim ſolebant capitalia, & mortalia appellari: quo in ſenſu Iſidorus *lib.* 2. *de diuinis officiis*, aſſerit conſuetudinem Eccleſiæ hanc eſſe, vt ſordidati peccato mortali ad ordines non promoueantur; & ſi quis poſt ordinationem mortalis peccati reus factus ſit, non poſſit ſacrum exercere miniſterium; & Concilium Valentinum Galliæ ſub Damaſo *cap.* 4. prohibet ab Epiſcopatu, Sacerdotio, & Diaconatu eos, qui ſe mortali crimine fatentur pollutos. Similiter Concilium Agathenſe *can.* 32. decreuit, 16. EXPONITVR CAN. 2. CONCILII NICÆNI.

decreuit, clericum qui capitale crimen commiſit, deponi, & in monaſterium conijci. Præterea Patres Concilij Tolet. 4. *can.* 52. ſanxerunt, eos qui publicam agentes pœnitentiam mortale delictum publicè confeſſi ſunt, non poſſe in Clericos ordinari. Verùm omnes canones hi facilè iuxta ſuprà tradita procedunt in eo, qui delictum publicum capitale admiſit, aut ex quo infamiam contraxit. Verùm textus *in dict. can.* 2. *Concilij Nican.* ni fallor procedit in eo, qui poſtquam ordinatus fuit, publicè in luxuriæ peccatum lapſus fuit; ille enim deiiciebatur à Clero, iuxta veteres canones 30. Concilij Illiber. 9. & 10. Concilij Neocæſar. Et licèt in principio ipſius canonis ageretur de neophytis non ordinandis; tamen in eius calce de clerico agitur lapſo in peccatum animale deiiciendo à Clero; non verò cooptando, ſeu ordinando in Clerum.

CAPVT V.

Lucius III. *Archiep.* [a] *Turonenſi.*

AD aures noſtras peruenit, quod religioſi quidam ad ſuperiores deſiderant ordines [b] promoueri, ſed Prælati eorum deſideriis contradicunt. Tuæ igitur quæſtioni taliter reſpondemus, quod honeſtius, & tutius eſt ſubiectis debitam Præpoſitis obedientiam impendendo in inferiori miniſterio deſeruire, quàm cum Præpoſitorum ſcandalo graduum appetere dignitatem. Nec eſt in hac parte ſubiectorum deſiderium confouendum; quoniam eſſe poteſt, quod Prælati eorum commiſſa [c] ſecreta nouerint, ex quibus conſtat eis, quod ſaluâ conſcientiâ nequeant ſublimari: quia non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine charitatis requiritur regnum.

NOTÆ.

1. TVRONENSIS VRBS VBI. a TVron.] Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap.* 4. & poſt Concilium Lateran. *part.* 26. *cap.* 22. Turonenſis, ſeu Turonica ciuitas, eſt Galliæ, in tertia Lugdunenſi prouincia, trans Ligerim ſita, de qua plura Fratres Sammar. *tom.* 1. *Gallia Chriſt. fol.* 732. Habet Eccleſiam Metropolitanam D. Gratiano dicatam, iam olim in Archiepiſcopalem erectam, vt teſtantur Hadrianus II. *epiſt.* 27. *ad Carolum Magnum*, Venantius Fortunatus pluribus ad Gregorium Turon. carminibus, *lib.* 4. & conſtat ex ſubſcriptione Licinij, vbi ſe Epiſcopum ſcribit Eccleſiæ Turonicæ Metropolis, ex Concilio Venetico celebrato anno 455. Eius Eccleſiæ hiſtoriam, & Præſulum ſeriem ſcripſerunt Andreas Quercetanus, & Chenn. Eius mentio exſtat in iure noſtro *in cap. final. de filiis preſbyter. cap. conſuluit, de ſeruis non ordin. cap. de eo* 9. *cum ſequenti, de Ordinar. cap. ex tenore* 11. *de foro compet. cap. dilecti* 8. *de except. cap. ex conqueſt. de reſtit. ſpol. cap.* 8. *de preb. cap.* 8. *de ſimonia*; cum aliis. Huius ergo Eccleſiæ Præſuli Bartholomeo Vindocinenſi miſſa eſt hæc Decretalis.

b *Promoueri.*] Conſonat Caſſianus *lib.* 11. *collat. cap.* 14. *Nonnunquam clericatus gradum, & deſiderium Preſbyterij, vel Diaconatus immittit.* Vbi obſeruat Gazeus.

2. c *Secreta nouerint.*] Hæc verba difficilia viſa ſunt Interpretibus; nam ſi Prælatus ſubditi ſecreta in confeſſione nouerit, non poteſt vti eâ ſcientiâ, quia non nouit vt homo, ſed vt Deus, *cap.* 2. vbi plura adducemus, *de officio ordin. cap. omnes, §. caueat*, vbi Balboa, *de officio ordin.* Sed hæc verba rectè interpretatur Baſilius Legion. *de matrim. lib.* 5. *cap.* 35. vt procedant in ſcientia extra confeſſionem, ſed ſecretè habita, quâ vti poteſt Prælatus: quo modo accipitur etiam textus *in cap. vnico, de clerico per ſaltum promoto*, & alij adducendi *in dict. cap.* 2. *de officio ordin.*

COMMENTARIVM.

3. CONCLVSIO PROBATVR. EX præſenti textu ſequens communiter deducitur aſſertio: *Religioſus contra prohibitionem Prælati ſui ſacris Ordinibus initiari non debet.* Probant textus *in cap. nullus*, 58. *diſt. cap. ſi quis, cap. in parochia, cap. monachi vagantes, cap. monachi à monaſterio, cap. cùm pro vtili* 16. *quæſt.* 1. *cap. quàm ſit, §. nullus* 18. *quæſt.* 2. *cap. nullus, de temporib. ordin. lib.* 6. *Clement. ne in agro, in fine, de ſtat. monach. cap. ſi religioſus, de elect. lib.* 6. Concilium Lateran. ſub Gregorio Magno: *Vt inuito Abbate ad alia monaſteria ordinanda, aut ad ſacros ordines, vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant.* Moguntinum *can.* 48. Mediolan. 5. *tit. de initiandis ordin. ſacr.* D. Benedictus *in ſua regula, cap.* 60. *Si quis Abbas ſibi Preſbyterum, aut Diaconum ordinare petierit, de ſuis eligat, qui dignior ſit ſacerdotio fungi; ordinatus autem caueat elationem, aut ſuperbiam.* D. Gregorius *lib.* 7. *epiſt.* 18. *Pariter autem cuſtodiendum eſt, vt inuito eiuſdem monaſterij Abbate, aut ad ordinis clericatus officium tolli exinde monachi non debeant.* Concilium Illerd. *can.* 3. plura Antonius Auguſt. *in epit. lib.* 9. *tit.* 18. Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, quibus addendi ſunt Ledeſma *tom.* 1. *ſumma, de ſacram. Ordin. cap.* 8. *concluſ.* 10. Peyrinis *tom.* 1. *priuil. ſui ordin. conſtit.* 2. *Iulij II. num.* 22. Tamburinus *de iure Abbat. tom.* 2. *diſput.* 7. *quæſt.* 26. Gazeus *in notis ad Caſſianum, lib.* 11. *collat. cap.* 14. Hallier. *de ſacris elect. pag.* 88. & *in vindiciis Pariſienſ. pag.* 439. & 521. Rouſſellius *lib.* 1. *hiſtor. iuriſd. Pontif. cap.* 5. *num.* 3. Menardus *ad concord. regul.* 1015.

4. 1 RATIO DVBITANDI. Sed hæc aſſertio non leuem patitur dubitandi rationem ex ſequentibus iuris principiis. Primò, nam monachis ac religioſis licet propria auctoritate arctioris & perfectioris ſtatus causâ propriam religionem deſerere, & ad ſtrictiorem, atque perfectiorem ſtatum tranſire, etiam renuente Prælato, ex rationibus traditis ab Innocentio III. *in cap. licèt, de regular.* Sed ſtatus ſacerdotij perfectior eſt, quàm monachatus, *cap. alia* 6. 16. *quæſt.* 1. ibi: *Alia cauſa eſt monachorum, alia clericorum*;

Digitized by Google

corum: mihi ante preſbyterum ſedere non licet; illi ſi peccauero, licet me tradere ſatanæ. Ergo etiam inuitis Prælatis monachi poſſunt ſacris ordinibus initiari. Accedit, nam vt Daniel Pariſienſis in ſua apologia, *cap.* 5. §. 1. ait: *Officium, & vocatio preſbyterij eſt cum inſtituto & ſtatu monaſtico connaturaliter coniuncta; & munus ſacerdotis cum ſtatu religioſorum ſua naturâ expoſcit coniungi.* Igitur à Prælatis regularibus prohiberi non debet id, quod eſt connaturale cum ipſa profeſſione religioſa. Augetur etiam hæc dubitandi ratio ex eo, nam licet religioſus virtute obedientiæ promiſſæ tempore ſuæ profeſſionis teneatur obedire Prælatis propriis, iuxta tradita ab Ephteno *lib.* 6. *diſquiſit. tract.* 2. *per totum*, Caramuele *in regal. S. Benedicti*, *diſput.* 50. Tamburino *tom.* 3. *de iure Abbatum*, *diſput.* 4. *per totam*, & aliis de iure cœnobit. agentibus; tamen id procedit, cùm Prælati præcipiunt res rationi & regulæ monaſticæ conſonas, non verò ſi præcipiunt aliquid contra, vel præter regulam. D. Bernardus *de præcepto & diſciplina*, *cap.* 7. ibi: *Proinde ſi profeſſo ſecundum illam regulam Abbas meus mihi aliud fortè imponere tentauerit, quod non ſit ſecundùm regulam, aut etiam quod non ſit ſecundùm iſta inſtituta, verbi causâ Baſilij, Auguſtini, Pachomij; quænam mihi quæſo in hac re neceſſitas imminet obſequendi? Solùm quippe id à me exigi poſſe arbitror, quod promiſi.* Expreſſiùs *cap.* 8. *Prælati iuſſio, ſeu prohibitio non prætereat terminos profeſſionis; nec vltra extendi poteſt, nec contrahi; citra ad me Prælatus prohibeat horum quæ promiſi, nec plus exigat quam promiſi. Vota mea nec augeat ſine mea voluntate, nec minuat ſine certa neceſſitate.* Sed nulla religionis approbata regula impedit profeſſos in ea ad ſacros ordines aſcendere, cùm eſſet iniqua, vtpote quæ adimeret perfectiorem ſtatum, & impediret gratiam, quæ præſtatur in ſuſceptione ſacramenti Ordinis: igitur Prælatus non poteſt prohibere ſubditis ad ſacros ordines aſcendere. Accedit tandem, nam non poteſt dari maior obedientia ſubditi erga Prælatum, quàm filij erga parentes, cùm hæc poteſtas proueniat à iure naturali diuino, & poſitiuo, vt poſt Sanchez, Fagundez, Tamburinum, & alios in præceptum 4. Decalogi docent Donellus *lib.* 1. *comment. cap.* 20. Valentia *tom.* 3. *illaſtr. tract.* 2. *cap.* 1. Acacius *de priuilegiis parent. in prolog.* Sed patre tenuente filius poteſt ſacris ordinibus initiari, vt probat Fagundez *vbi ſuprà*, *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 2. igitur & tenuente Prælato poterit religioſus ad ſacros ordines aſcendere.

§. 5. **Olim monachi laici erant.**

Quâ dubitandi ratione ita fulcitâ non obſtante, vera eſt ſuprà tradita aſſertio. Pro cuius expoſitione præmittendum eſt, non ſolùm illos primos monachorum patres, quos Principes propoſiti monaſtici appellat D. Hieronymus *epiſt.* 3. *ad Paulinum*, videlicet Paulum, Antonium, Hilarionem, & Macharium, ſacerdotes non fuiſſe, verùm & primis Eccleſiæ ſæculis monaſticam vitam amplectentes, expertes fuiſſe clericatus, nec ad gradus eccleſiaſticos aſcendere, *cap. nemo* 2. *cap. monachus* 4. *cap. alia* 6. *cap. interdicimus* 10. *cap. adiicimus* 19. 16. *quæſt.* 1. plura Antonius Auguſt. *in epit. iuris lib.* 9. *tit.* 39. Barboſa *lib.* 1. *iuris eccleſ. cap.* 43. *num.* 13. Franciſcus Hallier. *in vindiciis cenſuræ Pariſ. lib.* 4. *cap.* 2. *per totum*, Gibalinus *de clauſ. regul. diſquiſit.* 2. *cap.* 2. §. 3. Benedictus Ephteous *in vita S. Benedicti*, *prolog.* 18. §. 3. Cuiacius *in nouella* 5. *Iuſtin.* Viuar. *de veteri monach. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 18. Quintanadueñas *lib.* 3. *eccleſiaſt.* Bignonius *ad Marculfum lib.* 1. *cap.* 2. Michael Rouſſeius *lib.* 1. *hiſtor. Pont. iuriſd. cap.* 5. *num.* 3. quare monachi medij erant inter Clerum & populum; vnde Dionyſius Areopag. *epiſt.* 8. ait: *Monachis partes ſunt aſſignatæ, iuxta quas etiam miniſtrantibus adſtant, non ad cuſtodiam, ſed vt agnoſcant, tam ſe, quam ordinem ſuum magis populo pro ſacerdotibus propinquare.* Hinc in pœnis diſtinguebantur, ſiquidem ex quibus delictis clerici degradabantur, monachi vt laici excommunicabantur, *can.* 2. *&* 8. *Concilij Chalcedon.* Ticinenſe anno 887. ibi: *Laici & monachi perpetuo anathemate feriantur:* notauit Bignonius *dict. lib.* 1. *cap.* 2. Vnde *in cap. à ſubdiacono* 5. 93. *diſt.* dum præſcribitur in Eccleſia ordo hierarchicus, poſt Oſtiarium Abbas recenſetur, quia illis ſæculis omnibus eccleſiaſticis miniſtris inferiores cenſebantur monachi, vt probant Corraſius *de ſacerdotio lib.* 6. *cap.* 6. Antonius Cuchus *lib.* 3. *inſtit. tit. de monachis*, *num.* 38. Lemaiſtre *de inſtit. Epiſcop. lib.* 4. *cap.* 5. *&* 6. I. Fileſacus *in cap. inter* 15. §. 5. *de officio ordin.* Laurentius Lantdmeter. *de veteri cleric. lib.* 2. *cap.* 1. Iacobus Gothofredus *in l.* 22. *Cod. Theodoſ. de Epiſcop. & cleric.* Baſilius Legion. *variar. diſput.* 1. *quæſt.* 3. *cap.* 5. Duarenus *lib.* 1. *de ſacris Eccleſ. cap.* 20. Frater Ioſephus Siguenza *in vita D. Hieronymi lib.* 2. *diſcurſ.* 2. Sequentibus temporibus, quarto videlicet Eccleſiæ ſæculo, monachi ad ſacerdotium promoueri cœperunt; nam S. Athanaſius quamplures monachos ſanctitate, & doctrinâ illuſtres ſacris ordinibus initiatos, Epiſcopos diuerſarum Eccleſiarum conſtituit, quorum ipſe Athanaſius ſcribens ad Dracontium monachum, catalogum texit, & refertur in hiſtoria tripartita *lib.* 8. *cap.* 1. & in Concilio Nicæno *can.* 75. Apud Turtianum expreſſa mentio extat monachorum Sacerdotum, ibi: *Si congregatio fideli um alicuius parochiæ elegerit aliquem præſtantiorem aliis, doctrina, prudentiâ, & fide, ex his, qui miniſtrant altari, aut ex monachis, id eſt ſacerdotibus monaſteriorum.* Et *cap. ſanctorum*, 70. *diſt.* Ex quibus auctoritatibus deducit Ephtenus vbi ſuprà, quarto ſæculo Eccleſiæ, iam monachos in ſacerdotes promoueri. Sed ſi verum amamus, potiùs in illis iuris teſtimoniis de ſacerdotibus agitur, qui monaſteriis præficiebantur, vt monachis ſacramenta adminiſtrarent; quod cùm ipſis laborioſum prorſus eſſet, vnus ex ipſis monachis preſbyter ordinari cœpit, qui aliis ſacramenta miniſtraret, *cap. ſic viue* 26. *cap. ſi clericatus* 27. 16. *quæſt.* 1. Sed monachos iam quarto, & quinto ſæculis Eccleſiæ ſacris initiatos fuiſſe ordinibus, rectiùs probatur ex Siricio Papa, qui floruit per annos 384. relato *in cap. monachos* 16. *quæſt.* 1. quare D. Thomas *opuſc.* 15. *contra impug. relig. c.* 2. & Gratianus *in* 16. *quæſt.* 1. poſt canonem *hinc eſt*, §. *monachus*, aiunt: *Vſque ad tempora Euſebij, Zoſimi, & Siricij monachos clericos non fuiſſe, eccleſiaſticam teſtari hiſtoriam.* Poſt quod decretum Siricij, relatum *in dict. cap. monachos*, cœperunt monachi ſacris Ordinibus initiari: & Imperator Honorius ſub Pontificatu Anaſtaſij, & Siricij ſucceſſoris in hæc verba reſcripſit *in leg.* 32 *Cod. Theodoſ. de Epiſcop. & cleric. Si quos fortè Epiſcopi deeſſe ſibi clericos arbitrantur, ex monachorum numero rectiùs ordinabunt.* Facit D. Auguſtinus *epiſt.* 76. *ad Aurelium*, ibi: *Ex his, qui in monaſterio permanent, non niſi probatiores, atque meliores in Clerum aſſumere ſolemus.* In Africa enim anno Chriſti 395. cœperunt monachi Miſſam celebrare, vt conſtat ex

Poſſidio

Poſſidic. *in vita S. Auguſtini*, *epiſt.76.* ad Aurelium: *Ex his, qui in monaſterio permaneat, non niſi probatiores, atque meliores in Clerum aſſumere ſolemus.* Et *cap.11. Proficientes doctrinâ diuinâ ſub Sancto, & cum S. Auguſtino in monaſterio Deo ſeruientes, Eccleſiæ Hipponenſis clerici ordinari cœperunt.* Synod. Conſtantinop. generalis 6. *act.3.* licèt in ipſa Eccleſia Orientali hæc conſuetudo aliquantulum obliterata eſſet, & tantùm in monaſteriis Liturgiam facerent qui iam ſacris ordinati vitam monaſticam profitebantur. Sic enim colligitur ex Theodoro Balſamone *in cap.3. Nomocanonis Photæ*, vbi ait: *Cùm enim mos eſſet, vt qui ex laicis ſacerdotibus monachi facti fuerant, & ad ſacerdotum miniſterium priùs adſcripti erant, etiam poſt vitam monaſticam in corporis miniſteriorum catalogo permanerent, & vnà cum laicis ſacerdotibus permanerent, Sanctiſſimus Dominus noſter Michael longam hanc conſuetudinem pro nihilo habuit, & ſtatuit vt ex laicis ſolùm ſacerdotibus miniſteria conſtarent; monachi autem in ſuis monaſteriis aſſiderent.*

6. QVID IN ECCLESIA LATINA. In Eccleſia autem Occidentali iam anno 490. monachos diuina miniſteria tractaſſe probatur ex Pelagio Pontifice I. *epiſt.9. ad Epiſcop. Lucan.* illis verbis: *Vt ſi quis etiam de religioſo propoſito, & diſciplinis monaſterialibus eruditus, ad clericale munus accedat, in primis eius vita præteritis acta temporibus inquiratur.* Concil. Ilerd. celebrato anno 510. *can. 3. De monachis id obſeruari placuit, quod Synodus Agathenſis noſcitur decreuiſſe, hoc tantummodò adiiciendo, vt cùm pro Eccleſiæ vtilitate aliquos Epiſcopus probauerit in clericatus officio promouendos, cum Abbatis voluntate debeant ordinari.* B. Gregor. *lib.5. epiſt.41.* Concil. Tolet. 11. *can. 3.* vbi iubetur, vt monachi in Miſſarum ſacrificiis Epiſcopi, in cuius ditione conſiſtunt, ritus & cæremonias obſeruent. Synod. Meld. *can.* 10. quam Concil. Tolet. authoritatem latè exponit Vicecomes *de antiq. Miſſæ ritibus*, *volum.3. lib.1.cap.7.* & cùm paulatim cœpiſſent Ordinibus initiari, aliquique ignari, & maleuoli hoc admodum reprehenſione dignum iudicaſſent, S. Bonifacius Concilio in Italia celebrato edidit conſtitutionem, quam refert Gratianus *in cap. ſunt nonnulli* 16. *quæſt.* 4. quam ex MS. & reconditis codicibus ita emendat Yepes *tom.1.chron. D.Benedicti*, *anno* 610. *Sunt nonnulli nullo dogmate fulti, magis zelo amaritudinis, quàm dilectionis inflammati, aſſerentes monachos, quia mundo mortui ſunt, & Deo viuunt, ſacerdotali officio indignos, neque pœnitentiam, neque chriſtianitatem, ſeu abſolutionem largiri poſſe per ſacerdotalis officij iniunctam gratiam: ſed omninò falluntur; nam ſi ex hac cauſa veteres æmuli vera prædicarent, Apoſtolicæ Sedis compar B. Greg. monaſtico cultu pollens, ad ſummum apicem nullatenus conſcenderet, cui ſoluendi, & ligandi poteſtas conceſſa eſt. Auguſtinus quoque eiuſdem ſanctiſſimi Gregorij diſcipulus, Anglorum prædicator egregius, aliique quamplurimi ſanctiſſimi viri, pretioſorum monachorum habitu fulgentes, nequaquam à quoquam Pontificali officio ſubarrarentur; neque enim Benedictus monachorum pater & præceptor almificus huius rei aliquo modo fuit interdictor.* Latiùs proſequuntur Yepes *vbi ſuprà*, Chopinus *lib.2. monaſt. tit. 3. num. 1.* Hallierius *de ſacris elect. ſect. 1. cap. 2. art. 2. §.2.* & in vindiciis Pariſ. *fol.493.* & 521. I. Gothofredus *in dict.l.32.*

7. [illegible] Cum iam monachi non ſolùm fratribus ſuis ſacramenta adminiſtrarent, verùm etiam laicis, cœperunt non ſolùm in monaſteriis, verùm etiam in parochiis ſæcularibus inſtitui, & ordinari, vt etiam ſæcularibus ſacramenta adminiſtrarent: vndè ad titulum Eccleſiæ, cui præficiebantur, tranſibant, & monaſteria propria deſerebant, vt expreſsè probatur *ex epiſt. 61. D. Hieronymi*, vbi de ordinatione Paulini agens, ita ſcribit: *Nolle ſibi preſbyterium tribui, vt monachus tolleretur.* Expreſſiùs *in epiſt. ad Ruſticum monachum*, ibi: *Cùm ad perfectam ætatem veneris, ſi tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel Pontifex ciuitatis in Clerum elegerit, age quæ clerici ſunt, & inter clericos ſectare meliores.* EADEM TRACTATIO. Clariùs *ex cap. nemo, cap. ne pro qualibet* 16. *quæſt.1.* ex D. Gregorio *lib. 7. epiſt. 18. Quiſquis autem ex prædicto monaſterio ad eccleſiaſticum ordinem peruenerit, vlterius illic nec aliquam poteſtatem, nec licentiam habeat manendi.* Et aliis Patrum teſtimoniis latè probat Balſamon *in can. 4. Synodi Conſtantinop.* Hallier. *in vindiciis*, *fol.485.* Nec contrarium ſuadet textus *in cap. de monachis 3. 16. quæſt. 1.* vbi aſſeritur, monachos cùm ad clericatus gradus peruenerint, non debere à priori propoſito diſcedere, quia vt Gloſſa, Archid. & Turrecrem. ibi docent, textus ille loquitur de his, quæ ſunt ſubſtantialia monachatus, vt vota continentiæ, & paupertatis: licèt enim eo tempore monachi ſacris initiati extra monaſteria degerent, tamen propoſitum continentiæ, & paupertatis conſeruare tenebantur, vt dicemus *in cap.1. de teſtam.*

8. RATIO DECIDENDI. Ex his apparet, quare in hoc textu, & ſuprà citatis ſtatuatur, ne monachi contra voluntatem ſui Prælati ſacris ordinibus initientur: cùm enim per ordinationem à regulari abſtinentia ipſo iure abſoluerentur, nec ampliùs in monaſterio degerent, non ſine Abbatis licentia ordinari poterant, vt ab eius poteſtate ſubducerentur. Accedit, nam plerumque dæmon decipiebat monachos hac illuſione, vt Ordines ambirent: vnde ſanctus Pachomius monachorum magnus inſtitutor aiebat, eſſe admodum bonum, & valde vtile monachis non quærere honorem, vel principatum, vel gloriam, & maximè in cœnobio; addebatque principatus, aut ambitionis clericatus cogitationem, ſi inciderit in monachos, nec citò extinguatur, facilè corrumpere vniuerſum laborem exercitationis, referente Metaphraſte in eius vita, *cap.23.* Et S. Baſilius monaſticæ conuerſationi regulam præſcribens, *cap. 23.* ait: *Nullam capitaliorem peſtem monaſteriis irrepere poſſe, quàm ſi monachos clericatus ambitio inuadat.* Et S. Cæſarius ex monacho Lirinenſi factus Archiepiſcopus Arelat. inter monachi virtutes neceſſariam hanc enumerat, quòd ambitum honoris, vel deſiderium clericatus veræ humilitatis amore repudiauit, ac reſpuit: refertur *tom.2. Bibliot.* Expreſſiùs Moyſes Abbàs apud Caſſianum *collat. 1. cap. 20.* ait: *Cùm dæmon deſiderare ſanctum Clericatus officium, ſub prætextu ædificationis multorum, & amore lucri ſpiritualis inſtigat, per quod nos ab humilitate propoſiti huius, ac diſtrictione diuellit; quæ omnia cùm ſint noſtræ ſaluti, profeſſionique contraria: tamen velamine quodam miſericordiæ, ac religionis obtecta, facilè imperitos, incautoſque decipiunt.* Rectè ergo in hoc textu, & aliis ſuprà citatis ſtatutum eſt, ne ambientibus monachis ſacerdotium illis concedatur, niſi Prælatus, qui eorum conſcientiam moderatur, aſſentiat. Accedit ratio à noſtro Pontifice allata, quia videlicet ipſe Prælatus nouit aliquod crimen occultum, quod impediat ipſum ordinari, aut cum quo non liceat ipſum ſacerdotio mancipari; faciliùs enim ipſi Prælati agnoſ-

cunt

cunt impedimenta ſubditorum : vnde hodie ipſi Prælati regulares litteras dimiſſorias concedunt monachis, vt ad ordines admittantur : latè docent Tambur. *dict. quæſt.* 25. Hallier. *de ſacris*, vbi ſuprà, *cap.* 3.

9. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO. Nec obſtat dubitandi ratio, quâ dicebamus, licere religioſis, inuitis ſuis Prælatis, ad vitam ſtrictiorem tranſire; nam id procedit cùm arctior, & ſtrictior modus viuendi adeſt in religione, ad quam transfertur, ac ſeruatur in religione, quam deſerit; non autem cauſa huius permiſſionis eſt perfectior ſtatus, vt docent Azor *tom.* 1. *moral. lib.* 12. *cap.* 14. *quæſt.* 2. Sanchez *in Decalogum lib.*7. *cap.*7. Suarez *tom.*3. *de relig. cap.*8. *per totum.* Vnde cùm per ſuſceptionem ſacrorum ordinum arctiorem, ſeu ſtrictiorem monachus non aſſequatur vitam, licèt in perfectiorem ſtatum tranſeat; ideò irrequiſito, & renuente ſuperiore non licet ad ſacros ordines aſcendere. Nec augmentum deductum ex apologia Danielis aliquid facit, eam enim doctè & apertè refellit Hallier. *in vindiciis*, *pag.* 491. § 3. quomodo enim monachis poterat eſſe connaturale ſacerdotium, cùm, vt ſuprà probauimus, per tot annos à ſacerdotio repellerentur, vt latè conſiderat Hallier. *vbi proximè.* Nec ſecundum augmentum aduerſatur; poteſt enim Prælatus imperare religioſis, non ſolùm quæ illi expreſsè profeſſi fuerunt, verùm & illa, quæ tendunt in ordine ad regulam, vel in pœnam alicuius delicti præcipiuntur; & tunc religioſi tenentur Prælatis obedire, vt pluribus relatis tradit Tamburinus *tom.* 3. *de iure Abbat. diſput.*4. *quæſt.*3. *num.*7. Vnde cùm Prælatus ratione delicti occulti prohibet ſubditis, ne ſacris initientur ordinibus, præcipit in pœnam delicti perpetrati, & ordinatè ad regulæ obſeruantiam; cùm ea non facilè ſeruaretur, ſi monachi ſacerdotio clari tantùm Presbyterij principatum ambitent, vt ſuprà ex D. Baſilio, & Cæſario notaui. Inde religioſi ſacerdotium ambientes tenentur ſuis obedire Prælatis, qui illis vt initientur ordinibus, inhibent. Nec vltimum augmentum obſtat; diuerſa enim ratio prohibitionis eſt in monacho reſpectu Prælati, ac in filio reſpectu patris; cùm enim in his, quæ ad ſtatum ſpectant, non attendatur patria poteſtas, vt omnes ſuprà laudati docent, inde repugnante etiam patre filius poteſt ſacris ordinibus initiari : accedit, nam rationes prohibitionis, ne monachus renuente Prælato ſacris initietur, non procedunt in filiofamilias; quare etiam Patre renuente poteſt ad ſacros ordines aſcendere.

10. EXPONITVR CAN. 4. CONCILII CONSTANTINOP. Primò ſuperiori aſſertioni aduerſatur Concilium Conſtantinop. celebratum in templo SS. Apoſtolorum, *can.*4. vbi ita cauetur : *Sed ſi Epiſcopus quidem de nullorum monachorum pietate, & vita probitate teſtimonium ferens, in aliud monaſterium, ad eius conſtitutionem eos transferre voluerit, vel in domum ſæcularem, ad eorum, qui inhabitant ſalutem, traducere cenſuerit, vel in quouis alio loco preponendos putarit, hoc neque iis, qui ſuſcipiunt, neque ipſis monachis fraudi erit.* Ex quibus verbis, & *ex cap. in Parochia* 16. *quæſt.* 1. expreſsè euincitur, licere Epiſcopis propria voluntate, ſine Prælatorum aſſenſu monachos ordinare, atque eos præficere in parochialibus Eccleſiis pro ſalute populi, & vtilitate parochianorum : igitur non rectè aſſerimus, in ordinatione monachi Prælati licentiam deſiderari. Huius textus interpretatio altiùs repetenda eſt ex veteri Eccleſiæ diſciplina. Sciendum enim eſt, quod poſtquam monachi clero adſcribi cœperunt, & illis permiſſum fuit ſacris initiari, ſolâ Epiſcoporum voluntate abſque Superiorum licentia ad gradus clericatus aſſumptos fuiſſe : dum enim Athanaſius *in epiſt. ad Dracontium*, refert tot monachos à ſe ordinatos fuiſſe, vllam conſenſus Prælati mentionem non facit : & D. Hieronymus dum de ordinatione Ruſtici *in epiſt.* 4. *ad ipſum*, agit, tantùm Epiſcopi poſtulat voluntatem, ibi : *Si Populus, vel Pontifex ciuitatis in Clerum elegerit.* Quibus, & aliis auctoritatibus hanc firmat ſententiam Hallier. *de ſacris elect. dict.* §.2. *pag.*88. ſed cùm ex hac facultate ordinandi monachos, & per conſequens ſubtrahendi eos à regulari profeſſione, monaſteriis magna iniuria inferri videretur, conqueri cœperunt, tam Prælati, quàm ipſi monachi : illi quidem poteſtatem ſuam violari, ſubditoſque à ſe eripi; iſti verò inuitos à religione extrahi, & in quiete ſua turbari. Vnde primò in Concilio Arelat. celebrato anno 455. auditis his querimoniis monachorum inſulæ Lirinenſis, ſtatutum fuit, ne Epiſcopi ex integra eorum familia monachum ordinarent, niſi Abbate petente. Secutum fuit Concilium Agathenſe ſub Symmacho Papa celebratum, vbi quod ſpecialiter Lirinenſi monaſterio indultum fuerat, ad omnia Narbonenſis prouinciæ monaſteria protractum eſt, vt patet ex eius canone relato *in cap. monachi* 33. 16. *quæſt.* 1. mox etiam Concilium Illerd. in prouincia Tarraconenſi celebratum, ſtatuta Arelat. & Agath. approbauit, *can.* 3. in hæc verba : *De monachis verò id obſeruare placuit, quod Arelat. vel Agath. noſcitur decreuiſſe, hoc tantummodo adiiciendo, vt pro Eccleſiæ vtilitate, quos Epiſcopus probauerit, in clericatus officio cum Abbatis licentia debeant ordinari; ea verò quæ in iure monaſterij de facultatibus offeruntur, nullâ diœceſanâ lege ab Epiſcopis contingantur : ſi autem ex laicis quiſquam à ſe factam Baſilicam conſecrari deſiderat, nequaquam ſub monaſterij ſpecie, vbi congregatio non colligitur, à diœceſana lege audeat ſegregare.* Quæ verba licèt truncata, reperiuntur apud Gratianum *in cap. pro vtilitate*, *cap. ſi ex laicis* 16. *quæſt.*1. integra autem referunt Loayſa *in Conciliis Hiſpaniæ*, Yepes *tom.*1. *chron. D. Benedicti*, *anno* 546. qui textus difficilis eſt in ea parte, in qua Patres affirmant, Conciliis Agathenſi, & Arelat. illud adiicere, videlicet vt ſine Abbatis voluntate monachus ordinari non poſſit; quod iam in prædictis Conciliis ſtatutum reperiebatur. Hallier. *vbi proximè*, *pag.*89. Huic difficultati ſatisfacere intendit aſſerendo Patres Concilij Illerd. aſſerere, ſe adiicere Concilio Agathenſi tantùm ſtrictiorem, aut clariorem prohibitionem : ſed verius credo illa verba, *Tantummodo adiiciendum*, eſſe referenda non ad primam textus partem, vbi ſtatuta Concilij Agathenſis, & Arelat. confirmantur; ſed ad ſecundam partem, quæ incipit ab illis verbis : *Ab ea verò*, &c. quæ non reperiuntur apud Gratianum, nec in dictis Conciliis. Igitur verba textus *in dict. can.*4. *Concilij Conſtantinop.* & *in dict. cap. in Parochia*, referenda ſunt ad prima illa Eccleſiæ tempora, cùm Epiſcopi inconſultis Prælatis monachos & ordinare, & à monaſteriis ſubtrahere valebant.

Secundò aduerſatur traditæ aſſertioni Gregorius Magnus *lib.*11. *epiſt.* 10. vbi aſſerit, priuilegium 11. EXPONI-

TVR D. GREGORIVS. ſpeciale ſe condere Xenodochio Auguſtodunenſi, in hæc verba : *Epiſcopum verò tollendi de eodem loco monachum ad eccleſiaſticum ordinem promouendum, vel pro aliqua quacunque cauſa, ſine conſenſu Abbatis, atque Preſbyteri habere licentiam prohibemus.* Ex quo textu ſic argumentor. Fruſtra precibus impetratur, quod iure communi conceditur. *l.vnica, Cod. de theſaur. lib.*10. ſed priuilegio ſpeciali conceditur monaſterio Auguſt. ne ſine Prælati licentia monachi ad ſacros ordines admittantur: igitur quia iure communi citra voluntatem Prælati monachi ſacris initiari poſſunt ordinibus. Pro cuius textus expoſitione ſciendum eſt, adhuc prædictis Conciliis Agat. & Illerd. ſatis conſultum, proſpectumque non fuiſſe monachis, vt ab Epiſcopis, inuitis Prælatis, Ordinis gratiâ non ſubtraherentur: quare monaſteria ſpecialia priuilegia, tam à ſummo Pontifice, quàm ab Epiſcopis impetrarunt, vt conſtat ex quorundam formulis relatis à Marculfo *lib.*1.*for.mul.*1.& ibi Bignonio, & ex priuilegio libertatis conceſſo monaſterio Coruienſi à Bertefrido Epiſcopo Ambian. quod refertur *tom.*1. *Concil. Galliæ*, ibi : *Similiter & reliquos gradus clericorum, minores, ac maiores, quos Abbas iamdicti monaſterij elegerit, ſiue intra, ſiue extra monaſterium, ſine aliqua præmij acceptione conſecrare.* Cùm enim adhuc in hac parte libertas monachorum ſatis ſtatuta non eſſet, ideò neceſſarium fuit in monaſterio Auguſtodun. prædictum Gregorij priuilegium : ſed poſtquam Concilio Lateran. ſub eodem Gregorio celebrato cautum fuit, vt inuito Abbate ad alia monaſteria ordinanda, aut ad ordines ſacros, vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant, non licet Epiſcopis vllos monachos, etiam priuilegium non habentes, inuitis ſuis Prælatis ordinare, vt docet Hallier. *de ſacris elect. vbi proximè, fol.*89.

CAPVT VI.

[a] Anicetus Papa *Epiſcopis per Galliam conſtitutis.*

SI Archiepiſcopus obierit, & alius ordinandus Archiepiſcopus fuerit, omnes eiuſdem prouinciæ Epiſcopi ad Sedem [b] Metropolitanam veniant, vt ab omnibus ipſe [c] eligatur, & ordinetur: oportet autem, vt ipſe, qui illis omnibus præeſſe debet, ab omnibus illis eligatur, & ordinetur. Reliqui verò comprouinciales Epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, cæteris conſentientibus, à tribus iuſſu Archiepiſcopi conſecrari poſſunt Epiſcopis: ſed melius eſt, ſi ipſe cum omnibus eum, qui dignus eſt, elegerit, & cuncti pariter eum conſecrauerint Pontificem. *Et infrà* : Illud autem, quod de Archiepiſcopi conſecratione, & ordinatione prædictum eſt, atque præceptum, videlicet vt omnes ſuffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet.

NOTÆ.

1\. a ANicetus.] In ſexta Decretalium collectione, & prima, *ſub hoc tit.de elect. cap.*9. legitur, *Lucius III.* ſed mendosè: auctor enim huius textus eſt Anicetus Pontifex, qui Eccleſiam rexit ex anno 177. vſque ad annum 185. vt referunt Baronius, Corjolanus, & Binius, aliique ſcriptores eccleſiaſtici : ipſe enim ex traditione Apoſtolorum, & doctrina Anacleti Pontificis *epiſt.*2. de qua Torrianus *lib.*5. *pro epiſt. Pont. c.*24. *fol.*583. ſtatuit Archiepiſcopum ab omnibus ſuffraganeis eſſe conſecrandum, Epiſcopum verò à tribus, vt conſtat ex eius epiſtola miſſa ad Epiſcopos Galliæ, quæ extat *tom.* 1. *Concil.* & ex ea tranſcripſerunt noſtrum textum Decretiſtæ, Burchardus *lib.*1. *Decreti, cap.*28. Iuo Carnot. *part.* 5. *Decreti*, *c.*139. Gratianus *in cap. Comprouinciales* 4. 64. *diſt.* & *in cap.*1. 66. *diſt.*

2\. b *Metropolitanam.*] Metropolis enim vocatur, quaſi mater prouinciæ, vt aiunt Imperatores *in l.vnica, Cod. Theodoſ. de Metropoli Beriti* ; vnde miros D.Iſidorum *lib.*7. *originum, cap.*12. relatum à Gratiano *in cap. cleros*, 21. *diſt.* Rabanum Maurum *de inſtit. cleric. cap.*5. affirmaſſe, Metropolitanos à menſura ciuitatis dictos, cùm Metropolis mater prouinciæ appelletur *in l.*4. *§. ingreſſus*, & *in l.*7. *ff. de officio Proconſ.* & colligitur ex epiſtola 2. Anacleti Papæ, *cap.*2. in illis verbis: *Et in capite prouinciarum, vbi dudum Primates legis ſeculi erant.* Et ibi : *Reliqua verò Metropolitana ciuitates, quæ minores iudices habebant, haberent Metropolitanos ſuos, qui prædictis iuſtè obedirent Primatibus, ſicut in legibus ſeculi olim ordinatum erat ; qui non Primatum, ſed aut Metropolitanorum, aut Archiepiſcoporum nomine fruerentur.* Notarunt Henricus Kalteiſen. in oratione habita in Concilio Baſileenſi *de punit. peccator.* Duarenus *lib.*1. *de ſacris Eccleſ. cap.*9. Morinus *lib.*1. *exercit. cap.*1. quod notandum eſt ad intellectum Nicephori Calixti *cap.*52.

c *Eligatur.*] Non ſolùm enim in conſecratione Archiepiſcopi omnes ſuffraganei ; & in ordinatione Epiſcopi tres, verùm & in electione cum Clero, & populo omnium conſenſus deſiderabatur. Concilium Nicænum *can.* 4. Synodus Carthag. *can.*3. Syneſius *epiſt.*67. Cyprianus *epiſt.* 68. ibi : *Epiſcopi eiuſdem prouinciæ, proximi quique conueniant, & Epiſcopus eligatur.* P.Marcha *lib.* 6. *concord. cap.* 4. & 5. Sed cùm verbum χειροτονία, quo Patres, & Concilia Eccleſiæ Orientalis vtuntur, ſignificet electionem, & ordinationem, vt ex Græcis Scriptoribus docent Cironius *ad titul. de elect.* Hallier. *de ſacris elect. in principio* ; ideò in verſionibus Latinè factis facilè confunditur electio cum ordinatione. 3.

CAPVT

CAPVT VII.

Ex Concilio [a] *Arelatenſi.*

NEc Epiſcopus ſine Metropolitani permiſſu, nec Epiſcopus Metropolitanus ſine tribus Epiſcopis comprouincialibus præſumat Epiſcopum ordinare, ita vt alij Epiſcopi prouinciales epiſtolis admoneantur, vt ſe ſuo reſponſo conſenſiſſe ſignificent. Quod ſi inter partes aliqua fuerit dubitatio, maiori numero Metropolitanus in electione conſentiat.

NOTÆ.

1. Arelatum vbi.

a ARelatenſi.] Arelatum, vulgò *Arles*, ciuitas eſt Galliæ Narbonenſis, ſuper Rodanum flumen, cuius mentio fit *in l. codicillis* 34. *ff. de vſufruct. legato*: Romagalulla etiam dicta, id eſt Roma patria, vt exponit Scaliger *in lect.* Auſon. *c.* 24. & 25. In ea Conſtantinus tyrannus fixit ſedem Imperij ſui, eamque deinceps Conſtantinam vocari iuſſit, & vt in ea ſeptem prouinciarum Galliæ agerentur conuentus. Plura de eius amplitudine Sanarus *ad Sidonium lib.* 1. *epiſt.* 11. & *lib.* 3. *epiſt.* 1. Briſſonius *de verb. ſignif. verbo Arelate*, Aloix *in notis ad vitam S. Dionyſij*, *c.* 16. Iuretus *in notis ad Symmachum*, *lib.* 9. *epiſt.* 16. Bucherus *in Belgico-Rom. lib.* 8. *c.* 9. & nos *in c.* 16. *de officio delegati*. Iam à primis Eccleſiæ ſæculis Archiepiſcopali Cathedrâ decorata fuit, vt probant Carolus à S. Paulo *in Geograph. ſacr. pag.* 128. Fratres Sammat. *tom.* 1. *Gallia Chriſt.* Eius Præſulis magna auctoritas illis primis ſæculis fuit, vt refert Hallierius *de hierarch. lib.* 4. §. 17. *pag.* 397. adeò autem dignitatis faſtigio elatus fuit, vt in aliena iura irrueret, præcipuè ordinando Epiſcopos ſine comprouincialium conſenſu, vt conſtat *ex cap. Artaldus* 8. *q.* 3. & probat Carolus *vbi proximè*. Vnde vt eius cohiberetur audacia, tam in Concil. Arelat. 1. *can.* 2. quàm in Arelat. 2. *can.* 8. & 9. ſtatutum fuit, ne Archiepiſcopus ſolus, ſed cum duobus aut tribus Epiſcopis aliquem ordinare præſumeret. Ex dicto canone 8. tranſcriptus eſt præſens textus, quem etiam ex eo retulerunt Burchard. *lib.* 1. *Decreti*, *c.* 27. Carnot. *p.* 5. *c.* 138. A. Auguſt. *in* 1. *collect. ſub tit. de elect. c.* 4. & *in epit. lib.* 4. *tit.* 17. *cap.* 4. & Concilium hoc Arelat. incerta ſede iactati notauit Sirmundus *in notis ad ipſum*, vbi Binius docuit tempore Siricij celebratum fuiſſe.

COMMENTARIVM.

2. Concluſio aſſeritur et probatur.

EX his duobus canonibus ſequentem deducimus diſputandam aſſertionem: *Archiepiſcopus ab omnibus ſuffraganeis; ſuffraganeus verò à tribus Epiſcopis, Metropolitano iubente, & cæteris comprouincialibus conſentientibus, conſecrari debent.* Quam concluſionem quoad primam partem, videlicet Archiepiſcopos eſſe ab omnibus ſuffraganeis conſecrandos, probant textus *in c. qui in aliquo, in fine*, 51. *diſt. c. Metropolitano*, 63. *diſt. c. admoneatur*, 65. *diſt.* Gratianus *in princip.* 77. *diſt.* Concil. Arelat. 2. *can.* 7. ibi: *Itaque Metropolitanus Epiſcopus à comprouincialibus clericis, vel populis electus, congregatis in vnum omnibus comprouincialibus Epiſcopis ordinetur.* Aurelian. 3. *can.* 3. *Metropolitanus à Metropolitanis omnibus, ſi fieri poteſt, præſentibus comprouincialibus ordinetur.* Emeritenſe *can.* 4. Nicolaus ad conſulta Bulgar. *c.* 73. de Archiepiſcopis ita ait: *Ordinet ipſe deinceps Epiſcopos, qui ſucceſſorem ſuum valeant ordinare.* Concil. Tolet. 4. *can.* 18. nouella 131. Iuſtiniani *de eccleſiaſticis titulis*, *c.* 3. Exemplis, & auctoritatibus petitis ex hiſtoriis eccleſiaſticis, probat Hallier. *de ſacris elect. cap.* 4. *art.* 2. *pag.* 715. Secundam partem aſſertionis, videlicet Archiepiſcopo iubente eſſe conſecrandum Epiſcopum, firmant textus *in c.* 1. 61. *diſt. c. qui Epiſcopus*, 23. *diſt. c. qui in aliquo*, 51. *diſt. c.* 1. *c. Epiſcoporum*, *c. illud*, 64. *diſt. cap.* 1. 65. *diſt. c.* 4. 24. *diſt.* Bonifacius *epiſt.* 3. circa medium: *Neſcio quem in alia prouincia prætermiſſo Metropolitano contra Patrum regulas ordinaſſe.* Hilarius Papa *epiſt.* 1. *cap.* 1. *Nullus præter notitiam, atque conſenſum fratris Aſcanij Metropolitani aliquatenus conſecretur Antiſtes.* Ioannes III. *epiſt. vnica*, circa medium: *Omnia quoque maxima Concilia affirmant, eum non eſſe Epiſcopum, qui minùs quàm a tribus Epiſcopis, auctoritate etiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus.* Concilium Arelat. 2. *can.* 6. *Qui ſine conſcientia Metropol. conſtitutus fuerit Epiſcopus, iuxta magnam Synodum eſſe Epiſcopus non debet.* Auernanſe *can.* 2. ibi: *Epiſcopatum deſiderans, etiam Metropolitani eiuſdem prouincia Pontifex ordinetur.* Aurelian. 2. *can.* 5. *Licèt vnicuilibet eſſet in ſua Eccleſia fieri, tamen aut ſub præſentia Metropolitani, aut certè cum eius auctoritate intra prouinciam omninò à comprouincialibus ordinetur Epiſcopus.* Turon. 2. *can.* 9. Pictauienſe *can.* 1. *Decreuit ſancta Synodus, vt nullus Epiſcopus accipiat de manu Regis, vel Comitis, vel cuiuſlibet perſona laica donum Epiſcopatus, ſed Epiſcopus à ſuo Metropolitano.* Et *c. qui Epiſcopus, diſt.* 25. Aliis Conciliorum decretis, & Pontificum epiſtolis firmat Hallier. *vbi ſuprà*, *pag.* 683. Tertiam partem aſſertionis, videlicet Epiſcopum à tribus comprouincialibus eſſe ordinandum, probant textus *in c. Epiſcopum* 1. *c.* 2. & *per totam* 64. *diſt. c.* 2. & *per tot.* 66. *diſt. c.* 1. 67. *diſt. c. Chorepiſcopi*, 68. *diſt. c. Epiſcopi* 3. 80. *diſt. c. Epiſcopo* 3. & 4. 7. *q.* 1. Anacletus *epiſt.* 2. *Non minùs quàm à tribus, cæteris conſentientibus, conſecretur.* Concilium Carthag. 2. *can.* 12. *Vt non liceat Epiſcopum niſi à multis ordinari, vel ſi cogat neceſſitas, à tribus.* Regienſe *can.* 2. *Itaque ordinationem, quam canones irritam definiunt, nos quoque inacuandam eſſe cenſuimus, in qua prætermiſſa trium præſentia, nec expetitis comprouincialium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglectà prorſus nihil, quod Epiſcopum faceret, oſtenſum eſt.* Aurelian. 2. *can.* 1. & 4. *can.* 5. Theodoſius & Valentinianus in conſtitutione relata à Cuiacio *lib.* 15. *obſeru. c.* 38. Alia iura adducit Antonius Auguſt. *in epit. iuris Pontif. lib.* 4. *tit.* 17. & 19. Illuſtrant prædictam aſſertionem Acuña, & I. Dartis *in* 64. & 66. *diſt.* Boſquetus *ad Innocent. lib.* 1. *epiſt.* 91. Cæſar *de eccleſiaſt. hierarch.* 1. *p. diſput.* 6. *n.* 8. Azor *tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 30. Vazquez *in opuſcul. de ordine, diſput.* 246. *cap.* 6. Solorzanus *tom.* 2. *de iure Ind. lib.* 3. *c.* 6. Petrus Marca *lib.* 6. *concord. c.* 2. 5. & 6. Idem, ſeu quiuis auctor eſt *hiſt. Pontif. iuriſd. lib.* 2. *c.* 2. Sanchez *lib.* 7. *conſil. dubio* 15. Ciron ius *ad tit. de elect.* Morinus *lib.* 1. *exercit. c.* 4. 10. & 28. plures congeſti à Diana *p.* 8. *tract.* 1. *reſolut.* 31. & *p.* 12. *tract. de conſecrat. Epiſcop. per totam*, Fragoſo *de regim. p.* 2. *lib.* 8. *diſput.* 18. §. 1. Inretus

retus *ad epiſt.*8. *Iuonis*, Hallier. *de ſacris elect. ſect.* 5. *c.*2. *&* 3. *art.*10. *pag.*577. *&* 696. Lantdmeter. *lib.*2. *de veteri monach. c.*97. Turrianus *lib.*2. *pro epiſt. Pontif. c.*21. Herodius *lib.*1. *Pandect. tit.*4. *c.*4. Balſamon *in can.*12. 13. *&* 53. *Synodi Carthag.* Duarenus *lib.*5. *de ſacris, c.*1. Vazquez 3 *part. in* 3. *diſput.*246. *c.*5. Petrus Greg. *lib.*17. *ſyntag. c.*14. Bignonius *ad Marculfum lib.*1. *c.*5. Viuar. *ad Flauium Dextrum an.*33. *in fine*, Gibalinus *in ſynopſi cenſur. littera E, n.*17. Araujo *q.*21. *moral. tract.*2. Villaroël. *tom.*1. *de regim. Eccleſiæ, part.*1. *q.*1. *art.*9. Florens *ad tit. de elect.*

3. Ratio dubitandi. Verùm in præſentem aſſertionem ita illuſtratam, pro ratione dubitandi ſequentes expendi poſſunt difficultates. Prima ex eo naſcitur, nam ſecundùm veriorem ſententiam, quam ſtatim probabimus, certum eſt, conſecrationem Epiſcoporum eſſe gradum Ordinis realiter diſtinctum ab aliis ſpectareque ad Ordinis ſacramentum: ſed in quolibet gradu huius ſacramenti vnus eſt tantùm miniſter: ergo ſimiliter in conſecratione Archiepiſcopi, & Epiſcopi vnus debet eſſe miniſter, qui conſecrationem faciat. Accedit, nam lex vetus typus, & figura fuit legis gratiæ, & omnia quæ in lege gratiæ in veritate contingunt, in lege veteri præfigurata fuerunt, vt probaui *in cap. tranſlato, de conſtit.* ſed in lege veteri ſummus Sacerdos tantùm ab vno miniſtro conſecrabatur, quare legitur Leuitici *cap.*8. Moyſem tantùm Aaronem conſecraſſe: igitur ſimiliter Epiſcopi, & Archiepiſcopi ab vno tantùm miniſtro ſunt conſecrandi. Augetur ſecundò hæc difficultas ex eo; nam ſi iuxta traditionem Apoſtolorum, & eorum exemplum tres Epiſcopi deberent adeſſe in conſecratione Epiſcopi, conſecratio aliter celebrata nulla eſſet: ſed conſecratio facta cum minori numero, ſuſtinetur, *can.*1. *Apoſt.* vbi Balſamon, & Zonaras: D. Clemens *lib.*8. *conſtit. c.*17. *Ego Simon Chananeus conſtituo à quot Epiſcopis debeat ordinari Epiſcopus, à duobus, aut a tribus; ſin verò aliquis ab vno Epiſcopo ordinatus fuerit, tum is qui ordinatus eſt, tum is qui eum ordinauit, deponatur: quod ſi neceſſitas coegerit ab vno ordinari, quod propter perſecutionem, aut aliam cauſam plures adeſſe non poſſint, afferatur decretum commiſſionis plurium Epiſcoporum.* Concilium Regienſe *can.*3. *&* 4. Chriſt. Lupus *in can.*4. *Concil. Nicæn.* Quæ etiam ſententia probatur ex eo, quia plerumque legimus R. Pontificem conceſſiſſe, vt ab vno Epiſcopo conſecratio Epiſcopalis peragatur, vt probat Franciſcus Hallierius *de ſacris elect.* 2. *part. art.*2. §.1. *pag.*588. & diſpenſatum fuit cum Epiſcopis Indiar. qui ab vno Epiſcopo tantùm cum duobus Canonicis mitratis ordinantur, vt refert, & probat Solorzanus *tom.*2 *de iure Ind. lib.*3. *c.*6. *num.*38. Diana *part.*12. *vbi ſuprà, reſolut.*28. igitur non rectè in præſenti aſſeritur conſecrationem Epiſcopi à tribus Epiſcopis eſſe celebrandam. Secunda difficultas inſurgit in eam partem aſſertionis, vbi aſſeritur Archiepiſcopum debere conſecrari ab omnibus ſuffraganeis; nam ſuperior non debet ab inferioribus benedici, aut conſecrari, iuxta D. Paulum *ad Hebræos cap.*7. *cap. denique, diſt.*21. ſed Archiepiſcopus eſt ſuperior ſuorum ſuffraganeorum: igitur ab eis non debet conſecrari.

4. De ordine Epiſcopatus. Quibus difficultatibus minimè obſtantibus vera eſt præſens aſſertio, ad cuius expoſitionem ſcire oportet, Epiſcopatum & Archiepiſcopatum (quos quoad præſentem tractationem pro eodem gradu accipimus, cùm tantùm ratione dignitatis, non verò ordinis diſtinguantur, vt ex Machado, Villalobos, & Dicaſtillo defendit Diana *d. p.*12. *reſol.*4.) eſſe ordinem verum, realiter diſtinctum à presbyteratus gradu, & Sacramentum Ordinis in eo adminiſtrari, *can.*68. *&* 69. *Apoſt. c. Epiſcopus*, 23. *diſt. cap. extra*, 64. *diſt. cap. illud*, 77. *diſt. cap.*1. *verſic. Quod ſi in hoc*, 32. *diſt. c. quæſitum* 5. *de purgat. can.* pluribus relatis defendit Diana *d. p.*12. *reſol.*6. *&* 9. Vnde ſicut alij gradus huius Sacramenti conferuntur cum debita materia, propria forma, & peculiari miniſtro; ita gradus Epiſcopalis habet diſtinctam formam, propriam materiam, & peculiarem miniſtrum. Quæ ad materiam & formam huius gradus ſpectant, vt minus propria huius loci omittimus; videndus eſt Diana *vbi ſupra*, qui latè de materia & forma conſecrationis Epiſcopalis agit: noſtrum autem commentarium tantùm ad miniſtrum huius conſecrationis contrahimus. Et vt rem ab origine repetamus, ſciendum eſt, Metropolitanos primis Eccleſiæ ſæculis conſecrari ſolere, vel in prouinciali Concilio, à Metropolitanis vicinis; vel à Primate ſeu Patriarcha, vt iam ſuprà probaui, & innumeris exemplis illuſtrat Franciſcus Hallierius *de ſacris elect. d. art.*1. *pag.*715. qui §.4. *eiuſdem art.* latè proſequitur formam obſeruatam illis ſæculis in conuocandis Epiſcopis. Et etiam à finitimis Epiſcopis Metropolitanum conſecrari ſolere, conſtat ex Concil. Aurel. 3. *can.*3. *De Metropolitanorum verò ordinationibus id placuit, vt Metropolitani à Metropolitanis omnibus, ſi fieri poteſt, præſentibus comprouincialibus ordinentur.* Et latè probat Hallier. *vbi ſupra, pag.*722. A Primatibus etiam, & præcipue à R. Pontifice, cùm illi Archiepiſcopi immediatè parebant, plerumque conſecrabantur, vt probat ipſe Hallierius *pag.*259. quem tranſcribere in præſenti in animo non eſt.

5. Amplius de conſecratione Epiſcopi. Secundò ſciendum eſt, iam à temporibus Apoſtolorum Epiſcopos conſecrari à propriis Metropolitanis, vel ab Epiſcopis comprouincialibus de Metropolitani licentia, *can.*23. *&* 25. *Apoſt.* Concilium Nicænum *can.*4. defuncto enim Epiſcopo alicuius ciuitatis, Metropolitanus ſuffraganeis ſuis notum faciebat diem ordinationis futuri Epiſcopi; iubebatque vt venirent, aut excuſationis literas mitterent. Synodus Epaunenſis *can.*1. Aurelian. 2. *can.*1. *Vt nullus Epiſcoporum admonente Metropolitano Epiſcopo, niſi certa tædij cauſa detentus, ad concilium, vel ordinationem conſacerdotis venire penitus vlla excuſatione detrectet.* Sardicenſe *can.*6. Et ſi ipſe Metropolitanus per ſe Epiſcopum ordinare non poſſet, vni ex ſuffraganeis munus conſecrationis delegabat, *cap. quoad ſedem, de officio Ordin.* immò etſi ipſe adhuc non recepiſſet pallium, quare conſecrare Epiſcopos, vel Eccleſias per ſe non poterat, *cap.*1. 100. *diſt. cap. quod ſicut*, §. *ſuper eo, de elect.* tamen committere valebat conſecrationem ſuffraganeis, *cap. ſuffraganeis, de elect.* vbi probaui: & ſi ſuffraganei non erant in prouincia, aut quia deceſſerant, aut quia à fide defecerant, finitimi Epiſcopi conſecrationi aderant, *c. ſi forte*, 65. *diſt.* probat Hallierius *vbi ſupra, pag.*709. Quod autem diximus, licentiam Metropolitani deſiderari, tantùm prouenit ex præcepto; non autem requiritur pro forma ipſius ordinationis: vnde ſi omittatur Metropolitani conſenſus, & ſine eius licentia à ſuffraganeis Epiſcopis conſecratio celebretur, valida eſt, vt docent Th. Sanchez *tom.*2. *conſil. lib.*7. *c.*1. *dub.*15. Azor *tom.*2. *inſtit. lib.*3. *c.*30. *quæſt.*2. Diana *d. p.*12. *reſol.*35. Nec contrarium probant textus *in c. non debet*, 65. *diſt. c. Archiepiſcopus*, 66. *diſt.* vbi aſſeritur, conſecrationem Epiſcopi factam ſine Metropolitani conſenſu, nullam eſſe: procedunt enim

textus

tratus illi quantum ad executionem conſecrationis Epiſcopalis, ita vt licèt validè Epiſcopus conſecretur irrequiſito Metropolitano, tamen executionem, ſeu exercitium Ordinis Epiſcopalis non habeat, vt docuerunt Gloſſa & Archid. *ibi.* Illud etiam obſeruatum inuenio, vt ne pauciores tribus Epiſcopis conſecrationi Epiſcopali adſint. Cùm enim Iacobus Minor conſecratus eſſet à tribus Apoſtolis, Petro videlicet, Iacobo Maiore, & Ioanne, vt in præſenti epiſtola Anacleti refertur, inde acceptum, & obſeruatum fuit, vt à tribus ſaltem Epiſcopis conſecraretur Epiſcopus. Concilium Carthag. 3. *can.* 39. *Vt non minùs quàm tres Epiſcopi ſufficiant.* Innocent. Papa *ad Vitricum Rothomag. Epiſcopum*, prohibet quemquam conſecrari niſi a tribus Epiſcopis. Syneſius item *epiſt.* 67. *ad Theophilum Alexandrinum*, Siderium contra leges Eccleſiæ perhibet renunciatum Palebiſcæ Epiſcopum, quia à tribus Epiſcopis non fuerat conſecratus. Sed ſi plures in prouincia reperiri poterant Epiſcopi, omnes conſecrationi noui electi aderant; vnde Cornelium à ſedecim Epiſcopis fuiſſe conſecratum refert D. Cyprianus *epiſt.* 52. & variis exemplia illuſtrant Hallierius *vbi ſuprà, pag.* 579. Diana *dict. part.* 12. *reſol.* 34.

6. *Ratio decidendi.* His ita præmiſſis præſentis aſſertionis rationes tot ſunt, quot illius partes. Et primæ partis, videlicet in conſecratione Metropolitani omnes Epiſcopos ſuffraganeos adeſſe debere, illa ratio eſt, quia quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, ex vulgari iuris regula. Facit ſententia Leonis *epiſt.* 82. aliàs 84. *Qui profuturus eſt omnibus, eligi debet ab omnibus.* Vnde omnes comprouinciales debent electioni, & conſecrationi Archiepiſcopi intereſſe. Secundæ partis concluſionis, ſcilicet à Metropolitano, ſeu de eius licentia Epiſcopum eſſe conſecrandum, ratio eſt; nam priorum ſæculorum in Eccleſia ea diſciplina fuit, vt penes quem poteſtas eſſet iudicandi, eidem quoque poteſtas ordinandi competeret, *cap. nullus* 3. *de parochiis.* Inde cùm poteſtas iudicandi Epiſcopos illis ſæculis penes Metropolitanos eſſet, *cap. per ſingulas* 9. *quæſt.* 3. ideò ab eis, aut de eorum licentia ordinandi erant. Hodie tamen conſecratio Epiſcoporum non ex Metropolitani iuſſu, ſed Pontificis mandato fit; cùm enim R. Pontifex ſibi reſeruaſſet Cathedralium Eccleſiarum collationem, ſimiliter ab eius libito pendere voluit Epiſcoporum conſecrationem: quare eam ſemper committit Epiſcopis comprouincialibus, & ideò in initio ipſius conſecrationis antiquior ex Epiſcopis aſſiſtentibus interrogat conſecrantem, *Habetis mandatum?* Et ipſe tunc illud notum facit. Tertiæ, & vltimæ partis concluſionis ratio eſt, ne res adeò grauis, vt eſt conſecratio Epiſcopalis, vnius iudicio, cum periculo fidei, committeretur, & ambitioni, ac forſan tyrannidi occaſio præſtaretur; quam rationem præ oculis habuerunt noſter Anacletus *dict. epiſt.* 2. Iſidorus *lib.* 2. *de officiis, cap.* 5. Patres Concilij Aquiſgran. ſub Ludouico Pio, *can.* 9. in illis verbis: *Quod Epiſcopus non ab vno, ſed à cunctis conſenſu, aut præſentia comprouincialium eſt ordinandus, & non minùs quàm à tribus, cæteris conſentientibus, inſtituente Domino fieri iubetur, ne aliquid contra fidem Eccleſiæ vnius tyrannica auctoritas moliretur, & regula, vel fides confunderetur credentium.* Siricius Pontifex *epiſt.* 4. *cap.* 1. *Ne vnus Epiſcopus Epiſcopum ordinare præſumat propter arrogantiam, ne furtiuum beneficium præſtitum videatur.* Facit etiam & alia ratio adducta à D. Gregorio *epiſt. ad Bonif.* ibi: *In ipſis rebus ſpiritualibus, vt ſapienter, & mature diſponantur, exemplum trahere à rebus carnalibus poſſumus; certè enim dum coniugia in mundo celebrantur, coniugati quique vocantur, vt quia in via iam coniugij præceſſerunt, in ſubſequentis quoque copula gaudio miſceantur: cur non ergo & in hac ſpirituali ordinatione, quâ per ſacrum miniſterium homo Deo coniungitur, tales conueniant, qui vel in profectu ordinati gaudeant, vel pro eius cuſtodia omnipotenti Deo preces pariter fundant.* Rectè ergo conſtitutum, & obſeruatum iam à ſæculo Apoſtolorum vſque ad noſtra tempora legimus, vt Epiſcopi à tribus Epiſcopis conſecrentur.

Nec noſtram concluſionem euertunt argumenta ſuprà propoſita. Non primum, verum enim eſt, Epiſcopatum ordinem eſſe, & in eo gradu ſacramentum conferri, & per conſequens vnum tantùm miniſtrum debere adeſſe: nec contrarium deciditur ab Anacleto in præſenti. Licèt enim decidatur ab eo, tres adeſſe debere, non tamen docetur, omnes vt miniſtros intereſſe; ſed vnus tantùm vt miniſter, Epiſcopum conſecrat; alij verò vt aſſiſtentes, quomodo appellantur in Pontificali Romano. Vnde prouenit, vt conſecrator tantùm porrigat librum Euangeliorum, annulum, & baculum, quæ ſpectant ad materiam huius gradus. iuxta opinionem, quam refert Diana *d. p.* 12. *reſol.* 19. licèt omnes Epiſcopi manus imponant ſuper conſecrandum, & formam proferant: *Accipe Spiritum ſanctum.* Hæc enim manus impoſitio actualem cooperationem eius, qui tunc ordinatur in numerum Epiſcoporum ſignificat; quæ cooperatio cùm fiat nomine Eccleſiæ, non ab vno, ſed à tribus celebrari debet, vt ratiocinatur Diana *d. p.* 12. *reſol.* 38. 7. *Solvitur primum argumentum.*

Nec primum augmentum huius augmenti, petitum ex exemplo ſummi Sacerdotis legis veteris, aduerſatur; nam illud tantùm euincit, ſummum Pontificem tantùm ab vno conſecrandum eſſe, quare eius conſecrationis Hoſtienſis Epiſcopus miniſter eſt, vt ex Damaſo, & veteri ordine Romano probat Franciſcus Hallier. *de ſacris elect. pag.* 785. & etiam in conſecratione Epiſcopi vnum miniſtrum tantùm dari, licèt duo conſecrationi adſint, iam ſuprà probaui. Difficiliorem nodum continet quod capendebamus, aſſerentes conſecrationem Epiſcopi factam ſine tribus Epiſcopis, validam eſſe, contra noſtrum textum, & Concilium Regienſe *can.* 2. vbi ordinationem factam à minori numero Epiſcoporum, irritam, & vacuam eſſe decernitur, cui ſententiæ adſtipulatur Ioannes III. R. P. *epiſt. vnic. ad Epiſcopos Galliæ*, vbi intendit probare, ideò Chorepiſcoporum ordinationem factam nullam eſſe, & Pontificalia ab ipſis attentari non poſſe, quia à paucioribus quàm tribus Epiſcopis ordinabantur; quibus auctoritatibus moti Bellarminus *lib.* 4. *de notis Eccleſiæ, c.* 8. P. Vazquez 3. *p. in* 3 *diſput.* 143. *c.* 6. *n.* 3. Bernal. *de ſacram. diſput.* 49. *ſect.* 2. Marquinus *de Ordine, p.* 2. *c.* 12. *n.* 4. Ochagauia *de ſacram. diſput.* 1. *dub.* 18. *n.* 556. Yſambertus *in* 3. *p. de ſacram. Ordin. art.* 1. *propoſ. vlt.* defendunt conſecrationem Epiſcoporum à minori numero factam nullam eſſe, & de ſubſtantia ordinationis Epiſcopalis tres Epiſcopos deſiderari à iure diuino. In hac Interpretum variatione Hallier. *de ſacris diſput.* 2. *art.* 2. §. 1. *pag.* 582. exiſtimauit, vtramque opinionem eſſe probabilem, & vtriuſque ſententiæ fundamentis ſatisfacere intendit. Ego tamen negatiuæ ſententiæ adhæreo, videlicet, nec à iure diuino tres Epiſcopos deſiderari, nec conſecrationem à minori numero factam inualidam eſſe. Eam amplectuntur Sanchez *tom.* 2.

conſil.lib.7.c.1.dub.15. Auerſa *q.3.ſect.2.* Cæſar *de eccleſ.hierarch.1.p.diſput.6.§.2.num.8.* Diana *d.p.12.reſol.29.* Vnde Pontifex ex iuſta cauſa poteſt diſpenſare, vt à minori numero conſecratio celebretur, vt aliquando factum fuiſſe referunt Solorzanus *tom.2.de iure Ind.lib.3.c.6.num.35.* Diana *d.p.12.reſol.30.* Araujo *ſupra*, Cabaſſutius *in not.Conc.fol.73.* Nec textus noſter, & alij pro affirmatiua ſententia expenſi refragantur, accipiendi enim ſunt de executione, & exercitiu, quod conſecratus à minori numero non obtinet; nam in ipſa conſecratione ſuſpenſionem incurrit: frequenter enim in iure noſtro aſſeritur, ordinationem vacuam eſſe, & irritam, quia quoad effectum, hoc eſt exercitiom gradus accepti, nulla eſt, *c.qui perfectionem 17.cap. ventum 18.c.Arrianos 73.c.ſi quis a ſimoniacis* 108.1. *q.1. c.per illicitam 9.q.3.* docet Præceptor meus Illuſtriſſimus Valentinus Præſul *de ſacram. Ordin. tract.3.num.8.* quo modo defendi poteſt affirmatiua ſententia ſuprà illuſtrata.

8. Solvitvr secvndvm argvmentvm.

Nec ſecundum augmentum refragatur; nam negamus Archiepiſcopum ante conſecrationem Epiſcopis iam conſecratis ratione ordinis maiorem eſſe; licèt enim poſt confirmationem maior ſit ratione iuriſdictionis, quàm antè, quia conſecrationem exercere poteſt, *cap. noſti, cap. tranſmiſſam 15. de elect.* tamen ratione ordinis inferior eſt, & ideò ab illis valet benedici, & conſecrari; ſi enim ab inferioribus conſecrari non poſſet R. Pontifex, à quonam deberet conſecrari? & tamen ab Hoſtienſi Epiſcopo conſecratur, vt ſuprà probaui: igitur quia inferior ratione conſecrationis, licèt ſuperior virture iuriſdictionis, à ſuffraganeis conſecrari valet.

9. Exponitvr cap. bonæ 23. de elect.

Primò ſuperiori aſſertioni opponitur textus parum notus *in cap. bona 23. de elect.* in illis verbis: *Ipſumque ordinauit in preſbyterum, & tandem in Archiepiſcopum conſecrauit.* Ex quibus expreſsè deprotnitur, Cardinalem Præneſtinum Epiſcopum, ſolùm per ſe Archiepiſcopum Moguntinum conſecraſſe, nulla comprouincialium Epiſcoporum expectatâ præſentiâ: igitur in Archiepiſcopi conſecratione omnes ſuffraganei Epiſcopi adeſſe non debent. Pro huius textus interpretatione ſciendum eſt, variis ex cauſis, tam electionem, quàm conſecrationem Archiepiſcoporum, & inferiorum Prælatorum, ad Sedem Apoſtolicam deuolui, quas refert Hallier. *de ſacris elect. pag.243. cum ſequentibus*, inter quas illæ communiter eueniunt, & vt præcipuæ enumerantur, negligentia, diſcordia, ſeu diſſenſio eligentium; in illis enim caſibus non ſolùm electio eorum Prælatorum, verùm & conſecratio ad R. Pontificem deuoluitur, vt conſtat ex D.Gregorio *lib.2. epiſt.34.* vbi Petro Subdiacono Campaniæ reſcribit, vt diſſentientibus Metropolitanis circa Præſulis electionem, tres ex ipſis ad eum mitteret, vt de electione tractaret, & electum, ac conſecratum ad eos mitteret: & D. Gregorium Agrigentinum, diſſentientibus Agrigentinis à Summo Pontifice electum, & ordinatum fuiſſe, refert Surius in eius vita. Quod ius Romanæ Sedis propoſuit Ioannes VIII. *epiſt.17.* in hæc verba: *Sed quia iuxta noſtri miniſterij Apoſtolicum officium, & ſolicitudinem omnium Dei Eccleſiarum nobis in ipſo Apoſtolorum Principe commiſſam; iuxta canonicam etiam SS. PP. regulam dicentem, ſi diuiſio Clericorum, vel populi extiterit, & de futuri electione Pontificis contentio fuerit oborta, nullum ex his duobus in throno Epiſcopali eſſe aliquatenus conſecrandum, ſed alterius electionem fieri debere ſacerdotis Eccleſia proprio deſtituta Rectore, & ob id perturbata iura pacis ferentes ſubuenire debemus.* Illuſtrat Iuretus *ad Carnot. epiſt.2. & 8.* Hanc facultatem eligendi, & conſecrandi Epiſcopos in illis Eccleſiis, vbi electores diſſentiebant, plerumque ſuis Legatis Pontifex committebat, vt variis exemplis probat Hallierius vbi ſuprà. Vnde cùm *in dict. cap. bona*, Cardinalis Præneſtinus Apoſtolicæ Sedis Legatus habuiſſet in mandatis, vt caſſatâ poſtulatione Epiſcopi Vormatienſis aliom eligeret, ideò potuit per ſe ſolum Prælatum eligere, & conſecrare.

10. Exponitvr can. 4. Concil. Epheſini.

Secundò præſenti aſſertioni aduerſatur Concilium Epheſinum, vbi *can.* 4. appendicis primæ, cùm agatur de ordinationibus Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum Cypri, aſſeritur ab Epiſcopis tantùm prouincialibus, irreqoiſito Patriarcha Antiocheno, à quo iudicabantur, conſecrari poſſe: igitur non deſideratur licentia Metropolitani, ſeu ſuperioris, vt Epiſcopi conſecrentur. Accedit, nam Antiochenus Patriarcha ius habet, vt in prouinciis ſuis (vt eſt ioſula Cypri) Metropolitani, aut Epiſcopi eo irrequiſito non conſecrentur, vt conſtat ex Arabica Nicænorum canonum collectione, vbi *can.* 37. ita legitur: *Si Epiſcopus Cypri diem ſuum in hieme obierit, & populi non potuerint propter tempeſtatem maris mittere Antiochiam, vt Patriarcha Antiochenus eis ordinet Archiepiſcopum in locum mortui, debent ſcribere ad Patriarcham, & petere vt vnus aliquis fiat Archiepiſcopus, quem ipſi deſiderant.* Obſeruarunt Carolus à S. Paulo *in Geograp ſacr.pag.293.* Hallier. *vbi ſuprà, pag.771.* & *de hierarch. pag.819.* Morinus *lib.1. exercit.cap.4.* Pro huius canonis vera expoſitione ſciendum eſt, Cypros in Concilio Epheſino conatos fuiſſe eam auctoritatem ſibi arrogare, vt à comprouincialibus, irrequiſito Patriarcha, Epiſcopi conſecrarentur: proponebant enim tres Epiſcopos, videlicet Sabinum, Troilum, & Epiphanium à comprouincialibus ordinaros fuiſſe: expendebant etiam nauigatioois pericula, & procellas, cùm ſi hieme decedebat Archiepiſcopus, non niſi cum magno vitæ diſpendio Præſules illius inſulæ Patriarcham Antiochenum adire poſſent: addebant etiam quod non à B.Petro, ſed à B. Barnaba, cuius corpus vnà cum Euangelio S.Matthæi pectori impoſito, & S.Barnabæ manu deſcripto, in inſula repertum fuerat, fidem accepiſſent: quibus rationibus ſuadere tentarunt Patribus Concilij Epheſini, à temporibus Apoſtolorum ordinationes Epiſcoporum ab inſulanis tantùm Prælatis celebrari. His expenſis, & allegatis Patres Concilij Epheſini *act.7.* conditionatum decretum ſtatuerunt in hæc verba: *Quoniam communes morbi maiore egent remedio, eo quod maius damnum afferant, ſi non eſt vetus mos, quod Epiſcopus Antiochenus ordinet in Cypro, ſicut libellis & propriis vocibus docuerunt religioſiſſimi viri, qui ad ſanctam Synodum acceſſerunt, habebunt ius ſuum intactum, & inuiolatum, qui ſanctis in Cypro Eccleſiis præſunt, ſecundùm canones SS. PP. & veterem conſuetudinem per ſeipſos ordinationes religioſiſſimorum Epiſcoporum facientes.* Vnde conſtat Patres abſolute non aſſerere Epiſcopos, & Archiepiſcopos Cypri tantùm à comprouincialibus conſecrari poſſe; ſed ſi veræ eſſent rationes ab inſulanis propoſitæ, poſſe irrequiſito Antiocheno Patriarcha eligi, & ordinari prædictos Epiſcopos.

11. Exponitvr cap.

Tertiò opponitur textus *in cap. pudenda 23. 34. quæſt.1.* in illis verbis: *Is mos antiquus fuit, vt quia*

præ

Digitized by Google

PVDENDA 54. Q. 1.

pra longinquitate, vel difficultate itineris ab Apoſtolica Sede illis oneroſum fuerat ordinari, ipſi ſe inuicem Mediolanenſis, & Aquileienſis ordinare Epiſcopi debuiſſent. Ex quibus verbis expreſsè deducitur, conſecrationem Epiſcoporum Mediolanenſis & Aquileienſis à R. Pontifice eſſe faciendam, & in eius defectu ad inuicem ſeipſos conſecrare poſſe: ergo in conſecratione Epiſcoporum aliorum comprouincialium præſentia non deſideratur. Pro cuius textus interpretatione ſciendum eſt, Archiepiſcopos olim non ſolùm à ſuffraganeis conſecrari, verùm & in aliquibus Regnis à Metropolitanis comprouincialibus conſecrari ſolere, vt probat Franciſcus Hallierius *vbi ſuprà*, *pag.* 722. quæ conſuetudo conſecrandi Archiepiſcopos inualuerat in prouinciis Aquileienſi, & Mediolanenſi; eorum enim Archipræſules ad inuicem conſecrabantur: quæ conſuetudo non diutiùs inualuit, ſiquidem ob ſchiſma in quod Aquileienſis Antiſtes inciderat, Mediolanenſes Archiepiſcopi cœperunt iuſſu R. Pontificis ab aliis Epiſcopis conſecrari, vt conſtat ex D. Gregorio *lib.* 2. *epiſt.* 29. *&* 30. vbi iubet, Conſtantium in Metropolitanum illius prouinciæ conſecrari à Concilio prouinciali; vnde textus *in dict. cap. pudenda*, procedit tempore, quo adhuc conſuetudo inualuerat, vt Archiepiſcopi Aquileienſis, & Mediolanenſis ad inuicem conſecrarentur. Docet Hallierius *vbi proximè*, *pag.* 722. Etiam ex ſuprà traditis interpretari poſſunt canones 13. & 53. Concilij Carthag. 2. iuncto Balſamone *in eorum ſcholiis*, canon 5. Concilij Aurelian. 4. canon & Concilij Pariſ. 1. Canon 9. concilij Turon. 2. canon 3. Concilij Emeritenſis.

CAPVT VIII.

[a] Vrbanus III. *in regiſtro*, [b] *Piſano Archiepiſcopo.*

CVm quidam Epiſcopi Sardi,[c] ſicut nobis eſt ex tua parte propoſitum, quibuſdam pecuniam, ſicut iuramento tenebantur aſtricti, non ſoluerint, & quidam Epiſcopus ipſius terræ in die Dedicationis Eccleſiæ ordines, cùm dies ille ad hoc inſtitutus non fuerit, celebrauerit: quidam [d] etiam iurauerint aliquando, quod fratri, vel ſorori, patri, vel matri loqui non debeant, aut quodlibet eis ſubſidium miniſtrare; à nobis quid de huiuſmodi faciendum ſit, tua fraternitas requiſiuit. Nos itaque denegare nolentes, quod à nobis charitate ſuggerente poſtulare videris: d. t. præſent. litteris reſpondemus, quod in Epiſcopos illos, qui ſuum tranſgreſſi ſunt iuramentum, eſt tantò grauiùs vindicandum, quantò maiori præeminent dignitate, & eorum exemplo faciliùs alij potuerunt ad ſimilia prouocari. Epiſcopum [e] autem, qui die, quo non debuit, celebrauit ordines, canonicâ diſciplinâ corrigere, & ordinatos à ſuſceptis ordinibus tamdiu debes reddere expertes, donec apud nos, vel ſucceſſores noſtros reſtitutionis gratiam conſequantur. Illi [f] verò qui iurant non loqui patri, vel matri, vel ſorori, vel fratri, aut eis humanitatis ſubſidium exhibere, abſoluendi ſunt ab illius obſeruantia iuramenti, cùm illicitum ſit, & omni contrarium rationi; iniunctâ tamen eis de hoc, quod malè iurauerunt, pœnitentiâ competenti.

NOTÆ.

1. a VRbanus III.] Anteà Lambertus dictus, Mediolan. Archiepiſcopus, Pontifex electus die 25. Nouembris anno 1185. ſedit annum vnum, menſes 10. & dies 25. deceſſit Ferrariæ dolore animi, quem ex calamitate Chriſtianorum habuerat; ſiquidem eo anno Hieroſolyma à Saracenis capta fuit: hoc breui temporis ſpatio aliquas ſcripſit epiſtolas, quas refert Binius *tom.* 7. *Concil.* ex quibus ferè 30. conſtitutiones tranſcripſit Raymund. in hac ſexta collectione, inter quas primum locum obtinet præſens deciſio, cuius pars alia reperitur *in cap. cum quidam, de iureiurand.* & integra epiſtola apud Antonium Auguſt. *ſub eod. tit. cap.* 11. ex quo ita eam reſtituo.

2. b *Piſano.*] Piſa nobilis, & antiqua ciuitas Tuſciæ eſt, Metropolis Corſicæ, & Sardiniæ; iam Epiſcopali Cathedrâ decorabatur anno 313. quo Gaudentius eius vrbis Epiſcopus in Synodo Romæ celebrata ſub Melchiade interfuit. Vrbanus II. Piſanos optimè meritos Archiepiſcopali dignitate decorauit, illorumque Præſulem, Primatem Corſicæ, atque Sardiniæ declarauit, vt plura de eius Eccleſiæ Primatu adducentes referunt Vghellius *tom.* 3. *Italiæ*, Barboſa *de poteſt. Epiſcop. tract.* 3. *cap.* 7. Eiuſdem Eccleſiæ mentio fit *in cap. accedens, de procurat. cap. per tuas* 9. *de arbitris, cap. tam litteris* 33. *de teſtibus, cap. ſuper* 8. *de teſtibus cogendis, cap. ad noſtram* 40. *de iureiur. cap. ſi diligenti* 17. *de praſcript. cap.* 5. *de ſentent. excom. in* 5. *collect.* vbi Cironius. Huius Eccleſiæ Præſuli Vualdo Lanfranco dicto, qui Piſanam Eccleſiam rexit ex anno 1174. vſque ad annum 1209. vt refert Vghellius *vbi ſuprà*, miſſa eſt eſt hæc epiſtola.

3. c *Sardi.*] Sardiniæ Primas erat Archiepiſcopus Piſanus, ex conceſſione Vrbani II. & confirmatione Alexandri III. Lucij III. & noſtri Vrbani in bulla data Veronæ 13. Calend. Nobembris, anno 1186. & Innocentij III. vt probat late Vghellius *pag.* 478. vnde cùm ad ipſum Piſanum Præſulem, vt Primatem ſpectaſſet iuriſdictio in Epiſcopos Sardiniæ, ideo ſuper eorum exceſſibus ipſe conſuluit R. Pontificem.

d *Quidam.*] Hæc verba reperiuntur *in cap. cùm quidam* 12. *de iureiurand.* vbi ea exponemus.

e *Epiſcopum.*] Ab his verbis incipit in ſexta collectione præſens deciſio, cuius commentarium dedimus *in cap.* 1. *hoc tit.*

f *Illi verò.*] Verba quæ ſequuntur extant *in dict. cap. cùm quidam*, §. *illi verò*, *de iureiurando.*

CAPVT VIII.

Cæleſtinus III. [a] *Hydrontin. Archiepiſcopo.*

CVm ſecundùm eccleſiaſticas regulas, & ſanctorum inſtituta Pontificum, fieri ſint ordines in certis temporibus conferendi, quidam Græci Epicopi ritus ſui, & conſuetudinis obſeruantiam in Latinos clericos exercentes, eos ad ſacros ordines paſſim prouehunt, qui non ſunt præterquàm in quatuor temporibus conferendi. Sanè ſicut latoris præſentium I. relatione cognouimus, quod cùm ipſe à quodam domino, cui [b] ſeruierat, & vt in [c] capella ſua diuina officia celebraret, cuidam Græco Epiſcopo forèt præſentatus; idem Epiſcopus [d] Cathamarſen. eum in ſacerdotem promouit, quem poſtmodùm diœceſanus Epiſcopus ab executione officij, vel ſuſcepti ordinis credidit ſuſpendendum. Quæ vtique conſuetudo conſuetudini eccleſiaſticæ inimica, & deteſtabilis eſt, & penitus improbanda: & niſi multitudo, & antiqua conſuetudo eſſet in cauſa, ſic ordinati non deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Nam apud nos ſic ordinati deponerentur, & ordinantes auctoritate ordinandi de cenſura canonum priuarentur. Verùm quia nos plenam de Græcorum obſeruantia notitiam habere non poſſumus, neceſt nobis certum, vtrum conſuetudo ſic ſe habeat, quod in partibus [e] Calabriæ, vt Latini à Græcis, & Græci à Latinis ſecundùm alterutrius inſtitutionis obſeruantiam ordinentur, & an ſit antiquitus obſeruatum: f. tuæ, quæ diſcernere meliùs iſta poterit, eiuſdem Ioannis iudicium duximus committendum: per Apoſtolica ſ. m. & poteſtatem tibi auctoritate præſentium indulgentes, vt cognita diligentiùs veritate, & obſeruantiâ conſuetudinis, ſi qua ſuper his à Latinis clericis recepta eſt, & hactenus approbata; vel ſi tibi apparuerit aliter diſcernere de ipſo Ioanne, quod cum ſalute animæ tuæ poteris ceſ. ap. diffugio ſtatuere, non moreris, ſtudioſiùs attendens, vtrum reordinandus ſit, an ſine periculo animæ tuæ in ſic recepto ordine debeat celebrare, addito ſi quid noueris in ſupplemento ordinis adiungendum. Nolumus autem de cætero commixtiones rituum, & [f] conſuetudines ordinum obſeruari, nec ſumi ab aliis exemplum, ſi cum iſto duxeris miſericorditer diſpenſandum.

NOTÆ.

1. a HYdrontin.] In ſexta collectione legitur *Hydronenſi*, ſed rectiùs in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. cap.* 1. habetur *Hydrunt.* Hydruntinum enim eſt ciuitas Calabriæ, vulgò dicta *Otranto*, teſte Strabone *lib.* 6. Iam à primis Eccleſiæ ſæculis habuit Eccleſiam Cathedralem; Andreas eius Epiſcopus interfuit Concilio Lateran. ſub Martino I. & Petro Hydruntino Epiſcopo ſcribit Gregorius Magnus *lib.* 5. *epiſt.* 21. *indict.* 14. Hodie Archiepiſcopali Sede decoratur, & præſentatio ipſius Archipræſulis ſpectat ad noſtrum Catholicum Monarcham, vt refert Barboſa *de poteſt. Epiſc. in notit. Epiſcopat. in Regno Apulia.*

b *Seruierat.*] Non quia eius ſeruus eſſet, aliàs
2. ſi iure ſeruitutis in mancipio domini eſſet, priùs debebat plenè manumitti, & poſteà ſacris ordinibus initiari. Seruiebat ergo, non ſeruus erat; aliud enim eſt ſeruire, aliud ſeruum eſſe: ſeruiunt homines liberi, vnde aliquem ſeruire annonæ dicitur *in l.* 5. §. *negotiatione*, *ff. de iure immun.* & ſeruire muneri *in l. vlt.* §. *Maſtigophori*, *ff. de muner. & honor.* ſeruus autem à domino poſſidetur, in cuius dominio eſt; & ſi malis hæc verba accipere de ſeruo iure mancipij poſſeſſo, ſupponendum eſt priùs Ioannem libertatem plenam accepiſſe à domino, vt ab eo præſentaretur ad ordines recipiendos, vt *in cap. nullus*, *de ſeruis non ordin. cap* 2. *de condit. appoſ.* aliàs enim non præmiſsâ plena libertate ſeruus ordinari non poſſet, ex tradendis *in cap.* 1. *de ſeruis non ordin.*

c *Capella.*] Non accipias capellam pro oratorio priuato, quia in eo certum eſt orari poſſe, 3.
Miſſas autem, vel Officia diuina celebrare non licet, *cap. oratorium*, *cap. in oratorio*, 43. *diſt. cap. ſicut*, *cap. Miſſam*, *cap. Vnicuique*, *de conſecr. diſt.* 1. plura tradunt Anton. Auguſt. *in epit. lib.* 13. *tit.* 4. Magallanus *in epiſt. ad Timoth. cap.* 2. *ſect.* 4. *num.* 2. Balſamon *in can.* 17. *Synodi.* Zerda *tom.* 1. *in Iudith*, *cap.* 8. *verſu* 5. *pag.* 394. Barboſa *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 23. Vicecomes *de Miſſæ ritibus volum.* 3. *lib.* 2. *cap.* 22. & 24. Fornerius *lib.* 6. *rerum quotid. cap.* 6. Herodius *lib.* 1. *Pandect. tit.* 2. *cap.* 13. Corjolanus *in breu. anno* 175. Lemaiſtre *lib.* 2. *de iurib. Eccleſ. cap* 4. Capella enim hîc accipitur pro loco Eccleſiæ, vbi nobilis habebat ſepulturam propriam: quo modo etiam accipitur *in cap. Capellanus*, *de feriis*, *cap.* 1. *de ſecundis nuptiis.*

d *Cathamar*] Ita legitur in ſecunda collectione, ſed legendum eſt *Carpenſis.* Carpis enim eſt ciuitas Orientalis, cuius Epiſcopatus inter Eccleſias Calabriæ enumeratur ab Innocentio Cironio *lib.* 4. *obſeru. cap.* 1.

e *Calabria.*] Sed ſtatim iuxta tectam prouinciarum geographiam ea naſcitur difficultas; nam 4.
quomodo inter prouincias à Græcis occupatas enumerat noſter Cœleſtinus Calabriam, cùm ea prouincia in Occidente ſit, & ad Italiæ partem ſpectet, atque inter eius 17. prouincias enumeratur, vt refert Trebellius Pollio *in Tetrico ſeniore*, ibi: *Correctorem totius Italiæ fecit, id eſt Campania,*

nia, Lucania, Apulia, Calabria, &c. latè probant Gabriel Barrius *de antiquitate, & ſitu Calabriæ*, Berterus *diatrib. 1. c. 5.* Pancirola *in notit.* inter prouincias Imperij Occidentalis eam enumerat. Pro cuius difficultatis ſolutione ſciendum eſt, prouincias Apuliæ, & Calabriæ, à Græcis occupatas fuiſſe vſque ad annum 1041. & tùnc para illa, magna Græcia dicebatur, parebatque Imperatoribus Orientalibus: prædicto autem anno Northmanni ſub auſpiciis Arduini Longobardorum Ducis, ſuperato Docliano Græciæ Principe, illis prouinciis potiri cœperunt, vt teſtantur Leo Hoſtienſis *lib. 2. cap.* 68. Demùm anno 1059. Nicolaus II. tam Apuliam, quàm Calabriam in feudum conceſſit Northmannis, accepto à Roberto Guiſcardo fidelitatis iuramento, vt referunt Coriolanus, & Baronius in dicto anno 1059. Sed licèt Græci à Northmannis ex his prouinciis pellerentur quantùm ad dominium, non tamen eos omninò expugnarunt; vnde cùm promiſcuè degerent, tam Græci, quàm Latini, vt conſtat *ex cap. cùm olim 6. de cleric. coniug.* & notauit Cironius *in eod. tit.* & Græci ſuos ritus retinerent, magnæ contentiones inter Latinos, & Græcos quotidie oriebantur, præcipuè circa ſacramentum Ordinis adminiſtrandum, ſi Latinus à Græco Epiſcopo, vel è contra, ordinabatur, vt ex hoc textu conſtat, & *ex cap. quoniam, de officio Ordinary*, vbi latiùs dicemus.

5. f *Conſuetudines Ordinum.*] Diuerſi admodum ritus erant Græcorum, ac Latinorum in collatione Ordinum, quos breuiter ex Euchologio, & Menologio Græcorum referendos duxi. Primò enim minores gradus, videlicet acolyti, exorciſtæ, & oſtiarij ipſi non conferunt, tantùm enim gradus lectoris & pſalmiſtæ adminiſtrant. D. Clemens *lib. 8. conſtit. cap.* 22. canon 4. Synodi 7. forma autem, quæ ſeruatur in ordinatione lectoris, & pſalmiſtæ, præſcribitur in eorum Euchologio, *tit. de ordinat. Lector.* ibi: *Ordinandus igitur ſiſtitur ante Pontificem, ſi ſæcularis eſt, cum veſtimento; ſi verò monachus, cum pallio monachico: & ter à Pontifice caput eius ſigno crucis ſignatur, & tondetur ab illo in modum crucis, dicente: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: aſſiſtentibus ad ſingulas inuocationes acclamantibus, Amen. Deinde à quodam præfecto in clerici normam tondetur, & ſic rurſus Pontifici ſiſtitur; & accepto phenolio* (genus pallij, de quo Meurſius in ſuo Gloſſario) *eum induit, & ter eius caput cruce ſignans, imponit ei manum, & ſic orat: Domine Deus omnipotens, &c: & poſt exclamationem Amen, dat lectori librum Apoſtolicum, & parumper legens accipit à Pontifice pacem. Si verò cantor eſt qui ordinatur, recitat aliquid ex pſalterio.* Deinde maiores gradus Subdiaconatus, Diaconatus, & Preſbyterij abſque vlla manuum vnctione adminiſtrant, vt conſtat *ex cap. 1. hoc. tit. in 3. collect.* & ex forma præſcripta in eorum collatione, quam ex Euchologio refert Menardus *in notis ad librum Sacram. D. Gregorij, pag.* 315. Deinde in conſecratione Epiſcopi non plures Epiſcopi, ſed tantùm vnus manus ſuper caput conſecrandi imponit; & non vtramque, ſed tantùm vnam, vt conſtat ex prædicto Euchologio à Menardo relato, & notauit Diana *part. 12. tract. de conſecrat. Epiſcop. reſolut.* 79. Ampliùs in Ordinibus conferendis Græci non obſeruant interſtitia, & ſi aliquod temporis ſpatium inter gradus maiores, & minores ab eis præſcribitur, tantùm eſt ſeptem dierum, vt ex D. Gregorio probat Balſamon *in can.* 17. *Synodi Conſtantinop.* Tandem Græci omni tempore conferunt ſacros ordines, vt probaui *in cap. 1. hoc tit.* & docet Cironius *lib. 4. obſeru. cap.* 1. Sed cùm ex his diuerſis cæremoniis ius diuinum non lædatur, aut eſſentialia ſacramenti Ordinis mutentur, ſancta Romana Eccleſia illam Græcorum conſuetudinem tolerauit, & in Concilio Lateran. generali relato *in cap. quoniam, de officio ordin.* decreuit, vt vbi promiſcuè Latini atque Græci habitant, Epiſcopus Latinus habeat Vicarium Græcum, à quo ſacramenta iuxta ritus ſuos conferantur. Sed licèt Eccleſia permittat Græcis iuxta ritus ſuos à Græcis adminiſtrari ſacramenta, non tamen ſinit, vt promiſcuè Latini à Græcis, & Græci à Latinis ſacramenta ſuſcipiant; immò ſi Latinus à Græco, iuxta ritus ſuos ordinetur, ſuſpenditur ab exercitio gradus accepti, vt docent Azor. *2. part. inſtit. lib. 3. cap. 4. quæſt.* 14. Turrianus *de cenſuris lib. 9. diſput.* 61. Diana *4. part. tract. 2. reſol.* 54. non autem irregularitatem incurrit, vt voluit Maiolus *de irregul. lib. 4. cap.* 32. Alia quæ ſpectant ad hunc tractum, dabimus *in cap. 11. hoc tit.*

C A P V T X.

Innocentius III. *Abbati, & Conuentui* [a] *Cariloci.*

EX parte veſtra noſtro fuit Apoſtolatui reſeratum, quod quidam monachus veſter ſe ad [b] nigros monachos transferens, & habitum nigrum ibidem aſſumens, ad ordinem in ipſo habitu eſt promotus. Vnde quia in hoc articulo dubitatis, vtrum in aſſumpto taliter ordine debeat miniſtrare, vobis hoc dubietatis ſcrupulum enodantes, per Apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus niſi aliud canonicum ei videritis obuiare, ipſum monachum officium ſacerdotis exequi liberè permittatis. Datum Romæ apud S. Petrum.

N O T Æ.

1. a *CAriloci.*] Ita legendum eſt, vt habetur in epiſtolis Innocentij editis à Sirleto *pag.* 105. non *Kariloci*, vt notauit Boſquetus *in notis ad Innocent. lib. 1. epiſt.* 2. & nos pro expoſitione huius inſcriptionis diximus *in c. ex parte 33. de reſcriptis.*

b *Ad nigros.*] Licèt primis Eccleſiæ ſæculis monachi nigri dicerentur monachi S. Martini, qui in Gallia habitum nigrum deferebant, Petrus Cluniacenſis *lib. 4. epiſt.* 17. & monachi albi appellarentur Canonici, qui ſub B. Auguſtini regula communem vitam agebant, quia albas veſtes induebant; tamen poſt regulam D. Benedicti 2.

In

in tot monaſteriis Occidentalis Eccleſiæ obſeruatam, monachi Benedictini cœperunt dici nigri, quo modo appellantur in quamplurimis iuris noſtri locis, vt notauit Yepes *tom.1. chron. D. Benedicti, anno 523. cap. 5.* qui adducit titulum Concilij Lateran. celebrati ſub Gregorio Magno, vbi ita legitur: *Decretum Concilij Lateran. de quiete, libertate, atque exemptione nigrorum monachorum.* Et licèt huic titulo fidem non eſſe præſtandam affirmet Benedictus Ephtenus *lib.5. diſquiſit. monaſt. tract. 6. diſquiſit. 3.* illud tamen tam apud ipſum, quàm apud Boſquetum *ad Innoc. lib. 1. epiſt.* 122. liquet, iuris noſtri fragmenta, vbi nigrorum monachorum mentio fit, eſſe accipienda de monachis Benedictinis; vnde præſens textus accipiendus eſt de monacho Ciſtercienſi, qui ad monaſterium D. Benedicti ſe tranſtulit. Alia dabimus *in cap. 10. de decimis.*

COMMENTARIVM.

2. EX hoc textu deducitur, monachum tranſlatum de vna Religione ad aliam, ibique in Presbyterum ordinatum, iterum ad ſuos reuerſum poſſe miniſtrare in ſacerdotis gradu accepto; quod Abbati Ciſtercienſis monaſterij Carilocí dubium videbatur ex eo, quod de huiuſmodi tranſitu ita D. Bernardus eius parens ſcripſerat *lib. de præcepto, & diſpenſ. cap. 20. Secundò de religioſis à benè ordinatis monaſteriis nullus profeſſorum, nec conſilio, nec arctioris quidem vitæ deſiderio, ſine licentia ſui ſenioris egrediatur; egreſſus tamen ſi melius inuenerit, & elegerit, in eo nihilominus iam conſilia non regrediatur ad inferius bonum, quod reliquerat, & contempſerat*: Vnde tranſitum monachorum Ciſtercienſium Prælati apoſtaſiam dicebant, & admiſſionem alterius Abbatis iniuriam iudicabant, vt refert Illuſtriſſimus Manrique *tom.1. annal. Ciſterc. anno* 1121. Inde tanquam apoſtaſiæ crimine notatum Abbas Cariloci monachum, de quo in præſenti textu, repellebat à ſacrificio Miſſæ celebrando. Sed rectè Innocentius III. cùm perpendiſſet non dari apoſtaſiam in tranſitu de Religione ad Religionem, vt pluribus relatis docet Sanchez *lib.6. in Decalog. cap.* 8. *num.* 8. quod præcipuè vigebat in monachis nigris, & Benedictinis ad inuicem tranſeuntis; olim enim apud eos adeò tranſitus permittebatur, vt abſque nouo nouitiatus anno tranſlatus ad aliud monaſterium vt profeſſus haberetur; inde Innocentius III. rectè decidit, ſi aliud non obſtaret impedimentum, monachum album ad Benedictinos tranſlatum poſſe in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Conſonat idem Innocentius III. *lib. 1. epiſt. fol* 49. vbi Abbati S. Benedicti ita ſcribit: *Accedens ad præſentiam noſtram dilectus filius Ioannes monachus veſter, humiliter nobis expoſuit, quod cùm olim in minori conſtitutus ætate ſe ad veſtrum Ordinem tranſtuliſſet, poſtmodum infirmitate coactus egrediens, ad aliam Religionem, de conſilio ſe tranſtulit ſaniorî, in qua omnes ordines ſe aſſerit aſſumpſiſſe. Verùm quia vtrum in illis ordinibus officium ſuum exequi debeat, vos audiuimus dubitare, per Apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus niſi aliud canonicum impedimentum obſiſtat, eundem monachum in ſuo permittatis officia liberè miniſtrare.* Datum Romæ apud S. Petrum X. Cal. Maij, Pont. noſtri anno 1.

CAPVT XI.

Idem [a] *C. presbytero Apoſt. Sed. Legato.*

QVoad tranſlationem Pontificis. [b] *Et infrà:* Super eo verò quod nos conſulere voluiſti, quod multi Græcorum clerici conſiſtentes in diœceſibus Latinorum, ab Epiſcopis Græcis non in [c] quatuor temporibus interdum omnes ordines ſimul, nonnunquam partem recipiunt, qui poſtmodùm prohibentur à Latinis Epiſcopis celebrare. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cùm Clericus Græcus Epiſcopo Latino ſubiectus, à Græco Pontifice ordinatur, niſi de mandato, vel licentia ſui Epiſcopi fiat, interdicenda eſt & ordinis executio ſic ſuſcepti, tanquam ab alieno Pontifice ſine mandato, vel licentia ſui Epiſcopi ordinato. Si verò de mandato, vel licentia ſui Præſulis à Græco Pontifice ſecundùm morem Græcorum fuerit ordinatus, licèt culpandus ſit Epiſcopus Latinus qui clericos ſuos à Græco facit Antiſtite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab Eccleſia toleratur, impediri non debet ab executione ordinum taliter ſuſceptorum.

NOTÆ.

a IDem.] Præſentem epigraphen expoſui *in cap. niſi, de auctoritate & vſu pallij.*

b *Et infrà.*] Supplenda eſt hæc epiſtola *ex cap. quoad tranſlationem, de officio Legati.*

c *Quatuor temporibus.*] In Concilio Lateran.
1. generali, relato *in cap. quoniam, de officio ordin.* Vbi commixtio rituum Græcorum, & Latinorum inhibita fuit, ſtatutumque vt Epiſcopus Latinus haberet Vicarium Græcum, vt Græcis conſuleret, & illis ſacramenta adminiſtraret: quod quàm diſciplinæ eccleſiaſticæ congruum ſit, ibi probauimus.

COMMENTARIVM.

LIcèt *in cap. cùm ſecundùm 9.* & in præſenti 2.
præcipua Pontificum Cœleſtini & Innocentij cura fuiſſet inhibere ordinationes fieri à Græcis, & Latinis diuerſis ritibus; tamen cùm ex permiſſione ordinandi Græcum à Latino more Latinorum, & è contrario, accidiſſet vt Græci, vel Latini ſine licentia proprij Epiſcopi ordinarentur; ideò in præſenti ab Innocentio ſtatutum fuit, vt Græcus Latino Epiſcopo ſubiectus, à Græco Epiſcopo tantùm de licentia proprij Epiſcopi ſacris initiaretur ordinibus; vnde ex viſceribus huius deciſionis ſequentem deduco aſſertionem: *Nullus clericus po-*

teſt

Digitized by Google

teſt ab alieno Epiſcopo ordinari ſine proprij licentia, alias ſuſpenditur ab ordinum exercitio, & qui illum ordinauit, priuatur facultate conferendi illum gradum, in cuius collatione peccauit. Probant textus *in c.illud, cap.de aliena* 2.*c.ſi quis* 3.*c.clericos* 4. *& per totam* 71. *diſt.cap.*2.*cap.clericum* 2.72.*diſt.cap.*1.9.*q.*2.*cap. alienum* 1.19.*q.*2.*cap.nullus* 21.*queſt.*2. *can.*36. *Apoſtol. cap.cum* 12.*hoc tit.cap.nullus, de parochiis, cap.nullus, c.eos, hoc tit.in* 6. Concil. Rom. ſub Gregorio VII. *can.*24. *ordinati ab alio, quàm à proprio Epiſcopo, non recipiantur.* Siricius Pontifex *epiſt.*4.*cap.*6. *Vt de aliena Eccleſia ordinare clericum nullus vſurpet.* Carthag. 3. *can.*44. *In pluribus Synodis decretum eſt, vt nullus Epiſcopus alienum clericum vſurpet ſine ſui Epiſcopi voluntate.* Tolet. 14.*can.*4. *Si quis contra ſtatuta maiorum alienos ordinauerit, qui ordinatus fuerit, ſacerdotis honore priuabitur.* Taurin. *can.* 6. *Clericum alterius ſecundùm ſtatuta canonum nemo ſuſcipiat, neque ſua Eccleſia in alio gradu valeat ordinare.* Aruernenſe *can.* 10. *Ne vllus Epiſcopus alterius clericum contra voluntatem Epiſcopi ſui ſuſcipere audeat.* Aurelian. 3. *can.* 5. *Nullus clericum, ſeu lectorem alienum, ſine ſui conceſſione Epiſcopi, vel promouere, vel ſibi quibuſlibet conditionibus audeat vindicare.* Brachar. 1. *can.* 26. *Nullus Epiſcopus Clericum alterius ordinare præſumat, ſicut & antiqui canones vetuerunt.* Tolet. 13.*can.*11. Cabilon. *can.*13. Arelat. ſub Carolo, *can.*24. Moguntinum ſub Arnulpho, *can.*15. Trident. *ſeſſ.*14. *de reform.c.*2. alia innumera Conciliorum ſtatuta, & Pontificum decreta congeſſerunt Antonius Auguſt. *in epit. iuris lib.*4. *tit.*50. & *lib.*8.*tit.*15. Creſpetius *in ſumma, verbo Clericum alienum.* Illuſtiant Franciſcus Hallierius *de ſacris elect. cap.*3.*art.*1.*pag.*599. & *de hierarch fol.*68. Rouſſelius *lib.*2.*hiſt.Pontif.iuriſd.cap.*11. *num.*26. vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti*, & in dictis iuribus, Vazquez 3. *part.in* 3. *diſput.*243.*c.*5. Ægidius Coninch. *diſput.*20.*de ordin.dub* 9. Acoſta, & I. Dartis *in d.*71.*diſt.* Gataña *in cap. nullus, de parochiis*, Cironius *ad tit.de cleric.peregrin.* idem Dartis *de benef. ſect.*4. *cap.*7. Sanchez *lib.*3. *conſil.cap.*1. *dub.*20. D. Michael de Moez *in dict.c nullus, hoc tit.in* 6. Ferrarius *in opuſc.de litteris, cap.* 8. Turrianus *pro epiſt. Pontif.lib.*1.*c.*9. Vighellius *in meth.iuris can.pag.*311. Seuerinus Binius, & Corjolanus *in notis ad can.*36. *Apoſtolor.* Balſamon *in nomocan. tit.*1. *cap.* 26. & *in can.*10.*Synodi* 7. & *in can.*57.*Synodi Carthag.* Iuſtel. *in can* 55. *Eccleſia Afric.* Sauſay *in Panop.cleric.*1.*part. lib.*4. *cap.*6. Coquecus *in Morneum* 1.*part. pag.*193. Antonius Auguſt. *in notis ad Hadrianum Pontificem, can.*16.*tom.*5. *Concil.* Moraliſtæ congeſti à Leandro 2.*part.de ſacram.tract.*6. *diſput.*8.*per totam*, Boſquetus *ad Innocent.lib.*1. *epiſt.* 13. Baſilius *lib.*5. *de matrim. cap.* 13. §. 2. Gibalinos *de cenſuris, in ſynopſi, littera O, num.*4.

3. RATIO DVBITANDI. Hæc aſſertio ita fulcita, & roborata difficilis redditur ſequenti ratione; nam apud catholicos certum principium eſt, Eccleſiam nihil poſſe mutare, aut ſtatuere circa materiam, formam, aut miniſtrum ſacramenti. Trident *ſeſſ.* 21. *de ſacram. c.*2. Baſilius *lib.*5.*de matrim.c.*4. Etiam apud orthodoxos liquet miniſtrum ſacramenti Ordinis eſſe Epiſcopum indiſtinctè, proprium, ſeu alienum, cùm tempore inſtitutionis huius ſacramenti, & ſequentibus ſæculis non eſſent Epiſcopatus diuiſi, aut eorum fines præſcripti: igitur Eccleſia non potuit ſtatuere, vt tantùm Epiſcopus proprius eſſet miniſter ſacramenti Ordinis, aliàs ſacramentum ab alieno Epiſcopo collatum, nullum, & vacuum eſſet, vt dicitur *in d.cap.ſi quis auſus*, ibi: *Irrita ſit huiuſmodi ordinatio, d.cap.nullus* 9.*q.*2. ibi: *Nec rata erit, nec vires vllas habebit.* Augetur hæc difficultas ex ratione noſtræ prohibitionis adducta *in d.cap. nullus, de parochiis*, & à Siricio *dict. epiſt.*4. videlicet quia qui iudicare non poteſt, nec ordinare; ſed ſic eſt, quod Archiepiſcopus tempore viſitationis poteſt iudicare ſubditos ſuffraganeorum, *cap.* 1. *de cenſibus in* 6.*c.*1.*de pœnis, eod.lib.* ſed nec tempore viſitationis poteſt Archiepiſcopus ordinare ſubditos ſuffraganeorum, *cap. vt litigantes, de officio ordinarij* 1. *lib.*6. Marchinus *de ordine*, 5.*p.c.*5. *n.*8. Barboſa *lib.*1.*iuris Eccleſ.c.*7.*num.*22. Machado *tom.*2.*ſumma, lib.*4.*tract.*1.*p.*7.*docum.*4. *num.*6. igitur nec aſſertio, nec eius ratio ſuprà adducta defendi poteſt.

Adhuc tamen defendenda eſt ſupra tradita aſſertio, ad cuius expoſitionem aliqua prælibanda ſunt. Et primò ſciendum eſt, Epiſcopum ſolum eſſe ordinarium miniſtrum ſacramenti Ordinis, vt docent *Actuum Apoſt.c.*6.*verſ.*6. & *c.*13.*verſ.*3. & *cap.*14.*verſu* 22. Contra varios Eccleſiæ hoſtes ita definitum eſt in Concilio Nicæno *can.*4. Carthag. 2.*can.*12. Hiſpalenſi 2.*can.*5. & 7. Tolerano 8.*can.*7. Regienſi ſub Sixto III. *can.*3. Florentino ſub Eugenio IV. *de ſacrament.* §. *ſextum ſacramentum*, Trident. *ſeſſ.*23.*c.*4. & *can.*7.*c.*1.6.*ad Epiſcopum*, 25. *diſt.c.*1. & 2.67.*diſt.c.quamuis*, 68.*diſt. c.*1.*de ordinatis ab Epiſcopo.* 4. EPISCOPVS EST MINISTER SACRAMENTI ORDINIS. Sed ex ſanctionibus eccleſiaſticis iam à primis temporibus vſque ad noſtra ſæcula validè & licitè non omnis Epiſcopus confert, ſed ille tantùm, qui proprius eſt, vt ex Conciliis ſuprà relatis conſtat: ſed licèt antiqui Eccleſiæ Patres tantùm vt Epiſcopum proprium agnoſcerent Epiſcopum originis, aut domicilij; tamen ſequentibus ſæculis Epiſcopus proprius ratione beneficij agnitus fuit: quare antequam ad rationem noſtræ concluſionis deueniamus, aliqua de Epiſcopis propriis ratione originis, domicilij, & beneficij prænotanda ſunt. Sed priùs rationem aſſignemus, quare Epiſcopus tantùm dicatur miniſter ordinarius huius ſacramenti in dictis canonibus, & à Dionyſio *lib.*6.*de eccleſ.hierarch. cap.*5. Hieronymo *epiſt.*95. *ad Euagrium*, Epiphanio *hæreſi* 75. quos, & alios referunt Bellarminus *tom.*1. *controu. lib.*1. *de clericis, cap.*3. & *tom.*3.*de ſacram.Ordin. lib.*1.*c.*11. Vazquez *ad* 3.*part.tom.*3. *diſput.* 243. *per totam*: & præcipua ratio prouenit ab inſtitutione Chriſti Domini, qui Epiſcopos deſignauit miniſtros huius Sacramenti: cui accedit alia relata à Sanctis Patribus ſuprà relatis; quia ſcilicet, vt in Republica politica pertinet ad Rectores officia publica ordinare, & diſtribuere; ita in eccleſiaſtica decet, vt miniſtrorum, & officiorum diſpenſatio ſolis Rectoribus committatur, hoc eſt Epiſcopis, qui Apoſtolorum locum tenent, *cap.in nouo*, 21. *diſt.c. quanto, de conſuet.* Proſequuntur alias rationes Villarocl *tom.*1. *regim eccleſ. p.*1. *q.*1.*art.*9. Macedo *de clauib.Petri lib.*4.*cap.*5.*fol.*570.

5. DE EPISCOPO ORIGINIS. Igitur vt promiſſis ſtemus, ſciendum eſt, Epiſcopum proprium quoad ordines conferendos primò eum dici, in cuius diœceſi ordinandus baptizatus eſt, *c.vlt.*98.*diſt.* Concil. Carthag. 3. *can.*44. probat latè Hallierius *pag.*606. Hodie tamen dicitur Epiſcopus originis non ſolùm ille, in cuius Epiſcopatu baptizatus eſt, verùm & in quo per accidens natus fuit; quia in eo verificatur deciſio Bonifacij VIII. *in c.cùm nullus, de temporib.ordin.* ita docent plures relati à Leandro *diſput.*8. *q.*7. & 8. Nec ſolùm dicitur Epiſcopus proprius ratione originis, vbi quis natus eſt, verùm & Epiſcopus, in cuius diœceſi parentes nati fuerunt; rectè enim dicitur

dicitur quis ortus eò loci, vbi eius parentes primam lucem habuerunt, *l. adſumptio 6. §. filius, ff. ad municip. l. filius, C. de municipib. lib. 10. l. ſi vt propnis, C. de incolis, lib. 10.* docet poſt alios Hallier. *art. 3. fol. 620.* & à ſacra Cardinalium Congregatione declaratum fuiſſe refert Leander *vbi ſuprà, quæſt. 9.* non tamen hoc ius originis extenditur ad vlteriores gradus, ne in infinitum protrahatur origo, vt pluribus relatis reſoluit Leander *quæſt. 10.*

6. DE EPISCOPO DOMICILII. Etiam Epiſcopus loci, in quo quis habet domicilium, dicitur proprius quoad ordines conferendos, & domiciliarius ab eo valet ordinari. Concil. Arauſic. *can. 8. & 9. cap. cùm nullus, hoc tit. in 6.* vnde licèt quis vltramontanus ſit, in alia prouincia ordinari poterit, ſi in ea domicilium contraxerit, cùm id non reperiatur prohibitum *in cap. 1. hoc tit. in 6.* immò primis Eccleſiæ ſæculis id obſeruatum fuiſſe, pluribus exemplis ex hiſtoria eccleſiaſtica petitis probat Franciſcus Hallier. *de ſacris elect. ſect. 5. cap. 3. art. 7. pag. 623.* ſed quia ſæpè contingit, vt quis ficto, & ſimulato domicilio ab alieno Epiſcopo ordinetur, *c. ſæpè, hoc tit. in 6.* ideò obſeruandum eſt, cum propriè dici domiciliarium alicuius loci, qui in eo degit animo perpetuò ibi manendi; talis enim ſtatim abſque vllo temporis tranſcurſu domicilium contrahit, *l. domicilium 20. ff. ad municip.* latè docent noſter D. Franciſcus de Amaya *in l. ciues, num. 99. C. de incolis, lib. 10.* Narbona *in l. 20. tit. 1. lib. 4. recopil.* & ſi non conſtet de animo conſtituendi domicilium, ſufficiunt præſumptiones, vt ſi aliquis ſecum transferat maiorem bonorum ſuorum partem, *cap. dilectus, el 2.* & ibi Felinus, *de reſcriptis*; vel ſi ibi domum habitationis cauſâ in longum tempus conducat. Rota *in nouiſſ. part. 2. deciſ. 150.* aut ſi per decennium in eo loco habitauerit, *dict. l. ciues, C. de incolis, lib. 10.* Senatores autem, & officiales Regiæ domus, ac eorum filij, qui comitatui Regio addicti ſunt, poſſunt ordinari ab Epiſcopo Regiæ vrbis; nam etſi non ſint verè ciues, tamen in ea domicilium contrahunt, *l. Senatores 8. C. de incolis, lib. 10.* probat Hallierius *vbi ſuprà, §. 8. pag. 626.* & ſi contingat, aliquem habere plura domicilia, à quolibet Epiſcopo cuiuſlibet domicilij poterit ordinari, vt reſoluit Leander *vbi ſuprà, cap. 12.*

7. DE EPISCOPO PROPRIO RATIONE BENEFICII. Tertius Epiſcopus proprius quoad ordines recipiendos dicitur ille, in cuius diœceſi quis beneficium obtinet, *cap. cùm nullus, hoc tit. lib. 6.* docent Lata *de capell. lib. 2. cap. 1. num. 16.* Hieronymus Gonzalez *ad regulam 8. Cancell. gloſſa 5. num. 58.* Franciſcus Hallierius *de ſacris elect. vbi ſuprà, pag. 628.* plures congeſti à Leandro *de ſacram. Ordin. dict. diſput. 8. quæſt. 13.* Quæ doctrina ampliatur vt procedat, ſiue beneficium ſit parochiale, ſiue ſimplex, ſiue Capellania, vt docet Leander *dict. quæſt. 13.* ſiue magnum, ſiue exiguum, vt reſoluit Marinis *lib. 2. reſol. cap. 153.* immò & ſi quis plura beneficia habeat compatibilia in diuerſis diœceſibus, poterit ordinari ab omnibus illis Epiſcopis, in quorum Epiſcopatibus beneficia poſſidet. Hallierius *vbi ſuprà*; non autem poteſt quis ordinari ratione commendæ, etiam perpetuæ, ab eo Epiſcopo, in cuius diœceſi eam habet. Barboſa *de poteſt. Epiſcop. alleg. 4. num. 4.* nec etiam ſufficit patrimonium, vt quis poſſit ordinari ab eo Epiſcopo, in cuius diœceſi illud obtinet. Leander *vbi ſupra, quæſt. 18.* Hallierius *vbi proximè*, qui alia dubia moralia in hac parte ſæpiùs emergentia reſoluunt.

8. DE POENIS ORDINANTIS ALIENUM CLERICUM. Poteſt igitur clericus ordinari à quolibet ex prædictis Epiſcopis, vt ſi ab vna diœceſi originem ducat, in alia domicilium habeat, atque in alia beneficium poſſideat, à quocumque ex illis tribus Epiſcopis poteſt ad ordines promoueri, aut dimiſſorias ab eis accipere, vt ab alieno Epiſcopo ordinetur. Ochagauia *de ſacram. tit. de Ordine, quæſt. 6. num. 20.* Ægidius Coninch. *eod. tract. diſput. 20. dub. 9.* nam per acquiſitionem domicilij, aut poſſeſſionem adeptam beneficij non amittitur ius originis, vt probat Solorzanus *lib. 1. de iure Ind. cap. 23. num. 51.* Sed ſi clericus ordinandus adierit, elegeritque vnum ex prædictis Epiſcopis ad priores gradus recipiendos, non poterit poſteà variare, & ab alio poſteriores gradus petere ſine licentia prioris Epiſcopi, iuxta Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 16.* Docent ibi Barboſa, & Marquinus *de Ordine, 5. part. cap. 7. n. 14.* & Leander. *vbi proximè.* Sed ſi neglectis tot Eccleſiæ ſanctionibus Epiſcopus alienum ſubditum ordinauerit, ordinatio ipſa ſubſiſtit, *cap. 1. & 2. diſt. 68. cap. finali 9. quæſt. 2.* Fulbertus Carnotenſ. *epiſt. 25.* Marinis *lib. 2. reſol. cap. 155.* etſi contrarium ſtatuatur in additionibus Capitul. Caroli, *addit. 3. cap. 37.* in hæc verba: *Sunt in quibuſdam locis Scoti, qui ſe dicunt Epiſcopos eſſe, & multos negligentes abſque licentia dominorum ſuorum, ſiue magiſtrorum presbyteros & diaconos ordinant: quorum ordinationem quia plerumque in ſimoniacam incidit hæreſim, & multis erroribus ſubiacet, modis omnibus irritam fieri debere, omnes vno conſenſu decreuimus.* Niſi ea verba accipiamus de nullitate quoad exercitium, vt accipiunt ea verba, *irrita ſit huiuſmodi ordinatio, in cap. ſi quis auſus 3. 72. diſt.* Vazquez *3. part. in 3. part. diſput. 243. cap. 5.* Ægidius *de ſacram. diſput. 20. de ordine, dub. 9.* Verùm etſi ordinatio ſuſtineatur, & ita ordinatus fori priuilegio gaudeat, Marinis *dict. cap. 155.* tamen variis pœnis plectuntur, tam ordinator, quàm ordinatus. Iure antiquo ordinatus ab alieno Epiſcopo, ſuſpenſionem perpetuam incurrebat. Concilium Nicænum 1. *can. 16.* Sardicenſe *can. 15.* Maguntinum *can. 17.* Nannetenſe *can. 7.* immò iuxta Concilium Chalcedon. *can. 20.* tam ordinatus, quàm ordinator deponebantur, & ordinatus communione priuabatur, donec à proprio Epiſcopo abſolueretur; & qui ordinauerat, in Concilio prouinciali corripiebatur. Concilium Sardic. *can. 15.* Triburien. *can. 28.* Nouiori verò iure ordinatus ſuſpenſionem incurrit gradus illicitè recepti, donec proprio Epiſcopo viſum fuerit: ordinator autem per annum ſuſpenditur à collatione ordinum, *cap. eos, hoc tit. in 6.* Trident. *ſeſſ. 14. de reform. cap. 4.* & *ſeſſ. 23. c. 8.* quas pœnas etiam firmarunt ſuis conſtitutionibus Pius II. in conſtitutione quæ incipit, *Cùm ex ſacrorum*, edita 18. Calend. Decemb. anno 1461. Sixtus V. in bulla quæ incipit, *Sanctum & ſalutare.* Pius V. in conſtitutione quæ incipit, *R. Pontifex*, data 14. Octobris, anno 1568. Vrbanus VIII. in bulla quæ incipit, *Secretis*, edita anno 1624. quæ ſuſpenſio incurritur ipſo iure abſque vlla ſententia, vt docent plures, quos refert & ſequitur Leander *dict. diſput. 8. quæſt. 2.*

9. VARIÆ LIMITATIONES. Hucuſque tradita aliquas patiuntur limitationes. Prima, ſi prouincia ab hoſtibus occupata ſit, ita vt proprium Epiſcopum non obtineat; eius enim incolæ poſſunt à quolibet Epiſcopo ordinari. Concilium Chalced. *can. 20.* Secunda ſi Epiſcopus proprius in hæreſim lapſus, excommunicatus, aut ſuſpenſus ſit; tunc enim eius ſubditi poſ-

ſunt

Digitized by Google

ſunt ab alieno Epiſcopo ſacramenta petere, *cap.2. hoc tit. lib. 6.* docet Sauſay *in Panopl. cleric. lib. 4. pag.* 176. Tertiò, ſi laicus in Epiſcopum eligatur; tunc enim conſecrari, & ordinari valet ab alieno Epiſcopo, vt exemplis probat Hallier. *vbi ſuprà, pag.*612. Quartò, ſi quis rogatus ab Epiſcopo Pontificalia exerceat in aliena diœceſi, poteſt tunc alienos ſubditos ordinare, vt probat Boſquetus *ad Innocentium lib. 1. epiſt.* 12. Quintò ſi ordinandus familiaris ſit per triennium alicuius Epiſcopi; prætextu enim familiaritatis ab eo ordinari valet. Trident. *ſeſſ.*23. *de reform. c.* 9. quod non procedit in Epiſcopo titulari, vulgò *de Anillo*; ille enim prætextu familiaritatis alienum ſubditum ordinare non valet. Trident. *ſeſſ.*14. *de reform.cap.*2. vbi plures adducit Barb. Tandem ab alieno Epiſcopo de licentia proprij litteris dimiſſoriis expreſſa ordinari clericus valet; debet autem licentia præſtari in ſcriptis litteris patentibus. Concil. Carthag. 1.*can.* 5. Brachar. 1. *can.* 26. Cabilon. 2. *can.* 41. Meld.*can.*15. Trident. *ſeſſ.* 14. *de reform.c.*2. Litteræ prædictæ debent eſſe ſubſcriptæ, & ſignatæ ſigno Epiſcopi, *d.can.*26. Concil. Brachar. certaſque litteras, & charecterum notas habere, quas recenſebimus *in cap. 1. de cleric. peregr.* appellantur iſtæ litteræ aliquando commendatitiæ, *cap. ſignificaſti, de officio Archid.* vbi de his agemus, Concil. Chalced. *cap.* 11. vbi Balſamon. Frequentiùs dicuntur dimiſſoriæ *in c.1.diſt.*72. in legibus Longobard. *l.2. tit.2.lib.3.* *Vt nemo alterius clericum ſine commendatitia, aut dimiſſoria littera recipere præſumat*; & aliis Conciliorum decretis congeſtis ab Hallierio *de ſacris elect.pag.*658. Ferrario *de litter.primit.Eccleſ.lib.*1.*c.*8. Reuerendæ etiam dicuntur in Concil. Trident. *ſeſſ.7.de reform.c.*10. à ſalutatione, quâ Epiſcopi ſe inuicem reuerendos, honoris causâ, vtplurimùm appellant. Prædictæ etiam litteræ continere debent cauſam excuſationis, ob quam non poteſt Epiſcopus proprius illi ordines conferre, *c.1.hoc tit.in 6.* & beneficium, ad cuius titulum ordinandus promouetur, & examen eius præceſſiſſe, vt tam ex veteri, quàm nouo iure illuſtrat, & probat Hallierius *vbi ſuprà, pag.*660. qui varias formas dimiſſoriarum refert ex Conciliis Galliæ, & Marculfi formulis.

10. RATIO DECIDENDI. Huius concluſionis, & prohibitionis, ne videlicet clericus ab alieno Epiſcopo ordinetur, variæ traduntur rationes. Primam reddunt Patres Concilij Venetici, *can* 19. in illis verbis: *Ne concordiam fraternam iniuria violata contaminet; maxima enim occaſio violandæ pacis videbatur, ſi alter Epiſcopus alienum ſubditum arriperet, & ſacerdotio manciparet.* Quare Patres Concil. Carthag. 1.*can.*5. paci id conducere dixerunt, quod Epiſcopus alienum parochianum non vſurpet. Accedit, quia non leuis iniuria irrogabatur proprio Epiſcopo, qui ſubditum erudierat, ſi ab alio Epiſcopo eriperetur; nam grauis iniuriæ reus eſt, qui de fratris Eccleſia id quod eſt vtilius, aut pretioſius audet vel allicere, vel retinere, vt aiebat S. Leo ad Anaſtaſium *epiſt.*82. & 84.*c.*9. Aliam rationem adducunt PP. Synodi Trullanæ *can.* 17. videlicet, quod ex illa vſurpatione alieni ſubditi clerici inobedientes proprio Prælato redderentur: cui rationi & illa accedit; nam ſicut diſciplina eccleſiaſtica confunderetur, ſi quis terminos alienos vſurparet, alienum ſubditum iudicando, *c.nullus, de parochiis*; ita & eum ordinando. Vnde canones pro confirmatione præſentis concluſionis adducti æqualiter prohibent alienos ſubditos iudicare, & eos ſacris ordinibus initiare. Tandem; nam proprius Epiſcopus rectiùs cuncta moderabitur circa mores, & doctrinam ſubditorum, cùm illi meliùs animi dotes, & indoles eorum innoteſcant. Rectè ergo tot ſacris canonibus, & Pontificum decretis prohibitum eſt, ne quis clericus ab alieno Epiſcopo ordinetur ſine proprij licentia.

11. DISSOLVITVR RATIO DVBITANDI. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà perpenſa; fatemur enim Eccleſiam ſtatuere nequire, vt gradus ordinis collatus ab Epiſcopo miniſtro ordinario ſacramenti Ordinis, vacuus, & inanis eſſet, cùm deſtrueretur ſacramentũ validè collatum: potuit tamen decernere ob rationes ſuprà adductas, & alias omiſſas, vt tantùm proprius Epiſcopus licitè conferret ſacramentũ Ordinis, non annullando ſacramentum in contrarium collatum. Nec obſtat textus *in d.c. ſi quis* 3.*c.*1.9.*q.*2. nam ea verba, *irrita & vacua*, accipienda ſunt quoad effectum, & exercitiũ gradus accepti; manet enim ſuſpenſus ita ab alieno Epiſcopo ordinatus: vnde quia caret effectu gradus ita acceptus, dicitur latè vacua ordinatio, vt docent Vaſquez 3.*p.in* 3.*diſp* 243.*c* 5.*n.*46. Ægid. Coninch *de ſacram.tract.de Ordin. diſp.*20. *dub.*9. Nec obſtat argumentum difficultatis, quo probare intendebamus, rationem illam, cum qui iudicare non poteſt, ordinare non poſſe, incongruam eſſe; quia Archiepiſcopus iudicare valet ſubditos ſuffraganeorũ, & tamen eos ordinare non poteſt. Nam reſpondendũ eſt, quod licèt iure communi inſpecto æqualiter prohibitum ſit Archiepiſcopis ſubditos ſuffraganeorum iudicare, & ordinare, tamen prohibitio iudicandi laxata eſt, & permiſſum Archiepiſcopis ius dicere ſubditis ſuffraganeorum duobus in caſibus. Primò tempore viſitationis: ſecundò ſi ad eos appelatum fuerit: at quoad prohibitionem ordinandi nihil immutatum eſt, nec Archiepiſcopis permittitur ſubditos ſuffraganeorum ordinare, vt docet Sauſay *d.lib.4.Panopl.cap.*6.

12. EXPONITVR CAP. LVGDVNENS. 9. Q. 2. Primò ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in c.Lugdun.*10.9.*q.*2. in illis verbis: *Legimus quippe S. Epiphanium Epiſcopum ex diœceſi S. Ioannis Chryſoſtomi quoſdam clericos ordinaſſe.* Ex quibus expreſsè deducitur, poſſe Epiſcopum impunè alienos ſubditos ordinare. Pro cuius textus explicatione varia adducunt Interpretes *ibi*: Archid. exiſtimat, deciſionem illam eſſe correctam, & tantùm continere ius antiquum. Illum ſequitur Salcedo *in praxi, c.*26. Aliter Quintilian. Mandoſius *ad regul.*24 *Cancell.q.*4 *n.*12. textum illum accipit eo caſu, in quo clericus ordinatus valdè notus erat Epiſcopo ordinanti; quo caſu exiſtimat alienum ſubditum impunè poſſe ab Epiſcopo ordinari. Sed his ſententiis omiſſis, Simon Maiolus *de irregul.c.*2.*n.*7. Marchinus de ordine *tract.* 1. *p.* 5. illum textum accipiunt de alieno Epiſcopo, qui ſpe ratihabitionis alienum clericum ordinauit; aſſerunt enim, & ſupponunt, poſſe Epiſcopũ alienos ſubditos ſacris initiare ordinibus ſpe tantùm ratihabitionis: quod etiam docet Hallier. *de ſacris elect. vbi ſupra, pag.*612. Sed hæc opinio, ſaluâ pace doctiſſimorum virorũ, ſuſtineri nequit. Verius enim eſt, nec ſub ſpe ratihabitionis proprij Epiſcopi poſſe alienis ſubditis ſacramentum hoc adminiſtrari: iura enim noſtra, & ſuprà citata, expreſſam poſtulant proprij Epiſcopi licentiam, vt clericus ab alieno Epiſcopo ordinetur; quod etiam requiritur *in c.illud*, 71.*diſt.cap.*1.9.*q.*2.*c.ſæpe, hoc tit lib.*6. Trident. *ſeſſ.*14.*de reform.c.*2. & eâ ratione id ſuadetur, nam ſi ſpe tantũ ratihabitionis poſſet alienus Epiſcopus non ſubditis ordines cõferre, daretur occaſio, vt hoc quæſito colore Epiſcopi alienos ſubditos ad ordines promouerent; vnde hanc opinionem, videlicet nec ſub ſpe ratihabitionis licere alienum ſubditum ordinare,

ordinate, vt veriorem defendunt plures relati à Sanchez *lib. 3.conſil.cap.1.dub.* 20. Turrianus *de cenſuris lib. 5. diſput. 64. dub.* 1. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 8.*num.* 8. Marcus Antonius *lib.* 4.*inſtit.cap.* 11. *num.* 33. Gratianus *tom.* 2.*diſcept. cap.* 210. *num.* 52. quare eâ ſententiâ omiſsâ dicendum eſt, *in d. cap. Lugdun.* ex indulgentia proprij Epiſcopi ordinatum admitti ad exercitium gradus accepti; nam cùm ſuſpenſio, quæ incurritur in hoc caſu, tantùm ſit ad nutum Epiſcopi proprij, & quouſque illi placuerit eam relaxare, Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform.cap.* 8. ideò *in d.cap. Lugdun.* accedente proprij Epiſcopi indulgentiâ ſuſpenſio ceſſat: quo modo accipiendus etiam eſt textus *in c.Salonitane*, 73.*diſt.*

13. INTELLIGITVR CONCIL. ARAVSIC. Secundò obſtat textus *in can.* 9. *Concilij Arauſic.* 1. in illis verbis: *Si qui autem alienos ciues, aut alibi conſiſtentes ordinauerint, nec ordinati in vllo accuſantur, aut ad ſe eos reuocent, aut ipſi eis imperent* (lego *imperent*) *cum quibus habitent.* Ex quo canone apertè deducitur, licere alienos ſubditos ordinare abſque eo, quod ordinatus ſuſpenſionem incurrat: igitur non rectè aſſerimus non licere alienos ſubditos ad ordines promouere. Pro huius canonis interpretatione dicendum eſt, in eo canone Epiſcopum proprium ratione domicilij, licèt non proprium ratione originis ordines contuliſſe; non enim deſideratur conſenſus Epiſcopi originis, cùm quis ordinatur ab Epiſcopo proprio domicilij, vt latè probat Hallierius *vbi ſupra, pag.* 608. vnde cùm Epiſcopus proprius ratione domicilij in eo textu ciues ordinaſſet, nulla ſuſpenſio incurritur. Rectè tamen Patres aſſerunt, Epiſcopum, qui alienos ciues, id eſt in alienis ciuitatibus ortos, in clericorum numero recepit, debere eis imperare vbi habitent, aut Epiſcopo originis mittere, vt ab eo recipiantur in certa Eccleſia, ne vagi, & acephali remaneant. Accedit, nam textus ille loquitur de ciuibus laicis adhuc clericali militiæ non mancipatis, qui primis Eccleſiæ ſæculis à quolibet Epiſcopo etiam non proprio ſacris initiari poterant, vt probat Hallier. *vbi ſuprà, art.* 2.§ 4. *pag.* 618.

14. EXPONITVR CONCIL. CARTHAG. 3. CAN. 49. Tertiò ſuperiori aſſertioni aduerſatur textus *in Concil. Carthag* 3.*can.* 49. ſiue *can.* 21. *Concilij Africani*, quem ex Græco in Latinum ſermonem vertit Balſamon in hæc verba: *Licere Epiſcopo Carthaginis vnde velit clericum ordinare. Aurelius dixit Epiſcopus: Sermonem meum audite fratres; ſæpè euenit, vt eccleſiaſtici Diaconos, vel Presbyteros, vel Epiſcopos à me petant: ego tamen memor eorum, quæ conſtituta ſunt, illa ſequor, vt conueniam Epiſcopum clerici, qui petitur, & ea illi oſtendam, quòd qui ſunt cuiuſuis Eccleſiæ, eius clericum poſtulant. Ecce autem in præſentia non contradicunt; ne autem poſteà contingat, hoc eſt, ne mihi aduerſentur qui in hoc negotio à me petuntur clerici; quia ſcitis me multarum Eccleſiarum curam gerere, quemcumque conſacerdotum conuenero, cum duobus, vel tribus teſtibus noſtri conclericatus, ſi non impius, & indeuotus inuentus fuerit, æquum eſt veſtram dilectionem iudicare, quid facere oporteat: ego enim, vt ſcitis fratres, multarum Eccleſiarum Dei permiſſu curam gero. Numidius Epiſcopus dixit: Hæc ſemper fuit huic throno auctoritas, vt quando vellet, & de quocumque nomine admonita fuerit conuenienter, vniuſcuiuſque Eccleſiæ deſiderio ordinet Epiſcopum.* Ex quibus verbis manifeſtè conſtat, licere Primati Carthag. ex tota Africa ordinare clericos, quos voluerit: igitur abſque licentia proprij Epiſcopi licet alienum ſubditum ordinare. Pro huius canonis interpretatione ſciendum eſt, non ſolùm R. Pontificem ex poteſtate ordinaria, verùm & Patriarchas Antiochenum, Carthaginenſem, Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, virtute priuilegij poſſe ex tota prouincia abſque Ordinariorum licentia clericos cooptare, & ordinare, vt probant Cironius *lib.* 1.*obſ. cap.* 12. Balſam. & Zonaras *in dict. can.* 59. Hallier. *vbi ſuprà, pag.* 651. Iuſtel. *in notis ad can.* 55. *Eccleſiæ Africanæ*: inde cùm *in d.can.* 59. agatur de Patriarcha Carthag. ſiue de Primate Africæ, ideò aſſeritur licere Primati vnde velit clericos ordinare.

Quartò opponitur textus *in can.* 24. Concilij Illiber. relatus *in cap.omnes*, 98.*diſt.* vbi docetur, peregrè baptizatos in alienis prouinciis ordinari non poſſe, eo quod eorum vita minimè cognita eſt: igitur ſi ſit cognita in aliena prouincia, etiam ab alieno Epiſcopo ordinari valent. Cui difficultati ſatiſfaciendum eſt aſſerendo, in eo textu peregrè baptizatum domicilium, aut beneficium obtinuiſſe in ea diœceſi, vbi ordines petebat: ſed quia eius vita minimè cognita erat, ſtatutum fuit, vt non promoneretur; quod etiam ſancitum fuit à Syluestro *in c. nullus*, Damaſo *in cap. tranſmarinos*, 98.*diſt.* igitur Patres Concilij Illiber accipiendi ſunt eo caſu, quo peregrè baptizati ad ſacros ordines aſcendere volunt in loco domicilij, qui olim niſi cum certis cautionibus non ordinabantur, licèt poſteà illis permiſſum eſſet ſacris initiari ordinibus, ſi litteris quatuor Epiſcoporum ſignis ſignatis eorum vita commendaretur, *d.c.tranſmarinos, c.* 1. *de cleric.peregr.* docet Mendoza *lib.* 3. *in d.can.* 24. *Concilij Illiberit.* 15. EXPONITVR CAN. 24 CONCIL ILLIBERIT.

CAPVT XII.

Idem [a] *Mutinenſi Epiſcopo.*

CVm in diſtribuendis *Et infrà*: Meminimus, à nobis fuiſſe ſuppliciter poſtulatum, & clementer indultum, vt quia præfatus A, Eccleſiæ Romanæ Diaconus erat, mandaremus ipſum per Bononienſem Epiſcopum promoueri.

NOTÆ.

1. [a] MVtinen.] Mutina vulgò *Modena*, ciuitas propè Apenninos montes ſita eſt; colonia Romanorum fuit, vt refert Liuius *lib.* 39. ibi: *Eodem* (inquit) *anno Mutina & Parma colonia Romanorum ciuium ſunt deductæ.* Cicero *Philipp.* 5. *Circumſedit Mutinam firmiſſimam & ſplendidiſſimam populi Romani coloniam.* A ſæculo quarto Eccleſiæ Epiſcopali fulget Cathedrâ, quæ cùm olim ſuffraganea eſſet Mediolan. & poſteà Rauennat. Eccleſiæ ſubeſſet, tandem à Gregorio XIII. anno 1585. Bononienſi Metropol. parêre iuſſa eſt. Plura de eius antiquitate, & magnitudine tradit Vghell. *tom.* 2. *Italia ſacra, in ea Eccleſia.* Eius mentio fit *in cap. à multis, de ætat. & qualit. cap. fin. de ſponſa duorum, cap. tuas, de vſuris, cap. cùm dilectis* 15. *de purgat. canonic. cap.* 2. *de procuratoribus, in* 5. *collect.* Martino Mutinenſi Præſuli miſſa eſt hæc deciſio, quæ etiam repetitur *in cap.* 4. *hoc tit. in* 3. *collectione.*

COMMEN

COMMENTARIVM.

2. PRo hoius textus vera interpretatione aliqua præmittenda ſunt. Et primò ſciendum eſt, omnia ſuperiori commentatio adducta, de non ordinandis ſubditis alienis, locum non habere in Romano Pontifice, cuius reſpectu nemo ex fidelibus alienus ſubditus dici poteſt, cùm ipſe ſit Epiſcopus, & Patriarcha vniuerſalis. Concilium Chalced. in libello Leoni X. oblato; & ideò poteſt cuiuſlibet Epiſcopi ſubditum ordinare. Iulius II. *epiſt. 2. cap.6. Vt nullus Epiſcopus alterius parochianum præſumat retinere, aut ordinare abſque Epiſcopi voluntate, vel iudicare; ſalua tamen in omnibus Apoſtolicâ auctoritate.* Ex *cap. per principalem 1.q.9. cap. nunc verò 9.q.3.* qua auctoritate pollentes, & venientes diuerſi Romanæ Eccleſiæ Præſules plures Romæ degentes ſacris initiarunt ordinibus, vt conſtat *ex cap. in parochia* 16. *q.* 1. & pluribus exemplis relatis ab Hallierio *de ſacris elect.pag.* 648. Secundò etiam obſeruandum eſt, R. Pontificem aliquando ordinare alienos ſubditos, vt alicui Eccleſiæ vrbis Romanæ inſeruiant, vt in exemplis relatis ab Hallierio; aliquando verò tantùm honoris causâ, ſuffragantibus vndique meritis ipſius promouendi, vt in ſpecie textus *in d. cap. in parochia*: inter eos tamen ordinatos magnum diſcrimen datur; nam ordinati ad titulum alicuius Eccleſiæ vrbis Romanæ, non poſſunt diſcedere ab ea inconſulto R. Pontifice: at verò honoris tantùm gratiâ ordinati, alibi migrare valent, & Epiſcopis propriis ſubſunt, *cap. per tuas, de maiorit. & obed.* ſemper enim præ cæteris clericis in æquali gradu conſtitutis honorantur, vt ibi Gloſſa docet, quia inter ipſos priuilegij ratio habenda eſt: quare primò eorum nomina eſſe ſcribenda, qui dignitates iudicio Principis ſunt aſſecuti, docetur *in l. 1. ff. de albo ſcribendo, cap. placuit, §. Iſiderus*, 16. *diſt.* Illud autem omnibus commune eſt, vt à R. Pontifice initiatus, & in gradum clericalem cooptatus, non poſſit ab alio Archiepiſcopo, vel Epiſcopo ad vlteriores gradus promoueri, ex præſenti textu, & D. Gregorio *lib. 4. epiſt. 30. indict.* 13. quod honoris causâ, & ob reuerentiam impoſitionis manuum Summi Pontificis ſingulariter conſtitutum eſt, ne quis benedictionem ſuper caput illius, quem Pontifex ordinauit, impartiri audeat; ſi enim ob reuerentiam Epiſcopo debitam non licet Presbytero Miſſam celebrare in eo Altari vbi Epiſcopus eadem die Miſſæ ſacrificium obtulit, *c. vlt. de conſecr. diſt.* 2. Barb. *lib. 2. de iure eccleſ. cap.* 7. quantò minùs ſuper Altari viuo, vbi Pontifex Ordinis ſacramentum contulit, licebit Epiſcopo ordinationem facere inconſulto ipſo R. Pontifice: cum eius tamen licentia vtique poterit, ex præſenti textu; & ſi à Pontifice concedatur Epiſcopo licentia promouendi Subdiaconum à Pontifice ordinatum in Diaconatus gradum, poterit poſtea ipſum abſque noua licentia in Presbyterum ordinare, vt poſt Henriquez & alios docet Hallierius *vbi ſuprà, pag.* 649. Nec obſtat illa communis difficultas, videlicet illum ordinare non poſſe eum, quem nec iudicare valet, & è contra, *cap. nullus, de parochiis*, Concilium Mogunt. ſub Arnulpho *can.* 14. ſed à Pontifice clericum ordinatum Epiſcopus proprius iudicare valet, quia per ordinationem Pontificis non eximitur ab eius iuriſdictione, *cap. per tuas, de maiorit. & obed.* quamvis non niſi pluribus teſtibus damnari poſſit, *cap. Præſul* 2 *q.* 4. igitur & ordinari ab eo valet. Nam reſpondendum eſt, clericum ordinatum à R. Pontifice, non eſſe exemptum à iuriſdictione ordinaria, quia per ſimilem ordinationem noluit Pontifex Epiſcopo diœceſano præiudicare, niſi cauſa depoſitione digna ſit; quia tunc tantùm R. Pontifex à ſe ordinatum deponere valet, *ex cap. omnes* 1. *de regul. iuris*, docet Hallier. *vbi ſuprà, pag.* 650. Nec etiam obſtabit ſi dicas, præſentem deciſionem nihil ſpeciale conuincere erga ordinatum à R. Pontifice; ſiquidem quilibet clericus ordinatus ab vno Epiſcopo, videlicet originis, domicilij, aut beneficij, ab alio ſine eius licentia ordinari non poteſt. Concilium Veneticum *can.* 10. *Epiſcopi quoque ab alijs Epiſcopis ordinatos clericos ſine permiſſu eorum, a quibus fuerint ordinati, promouere ad ſuperiores ordines non præſumant.* Nam ea prohibitio non prouenit ex eo, quod ordinatus ab alio Epiſcopo eſt, ſed quia cùm proprius Epiſcopus eſſet, qui eum ordinauit, eo inconſulto ab alio ad altiores ordines promoueri non valet.

CAPVT XIII.

[a] Idem *eidem, & Magiſtro H. Subdiacono noſtro.*

LItteras veſtras recepimus ſuper inordinata ordinatione [b] Immolenſis electi, quem [c] Bonon. Epiſcopus præcedenti [d] Sabbato in Diaconum, & ſequenti die Dominico (continuato ieiunio) in Presbyterum ordinauit. In quo quantùm vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione vnum ordinem vno die, & alium in alio (ieiunio continuato) conferri; cùm propter continuationem ieiunij [e] fictione canonica, ſiue manè diei Dominicæ trahatur ad Sabbatum, ſiue veſpera Sabbati ad [f] diem Dominicam referatur, profectò manè cum veſpera, ſeu veſpera cum manè ad eundem diem pertinere dicetur. Nàm ſi quantùm ad hunc neceſſitatis articulum pertinet, manè ad eundem diem, & [g] veſpera referatur ad alium, cur eſſet continuatio ieiunij neceſſaria, cùm & Sabbato ante cœnam, & Dominica ante prandium intelligantur eſſe ieiunia. Ne autem ſi factum huiuſmodi ſub ſilentio tranſiremus, id alij licitum reputantes ſimilia facere attentarent, & ſic facti peruerſitas à poſteris traheretur in exemplum; præfatum Epiſcopum Bonon. vt puniatur in quo deliquit, à collatione ordinis, Diaconi ſcilicet & Presbyteri; alterum verò ab executione officij ſacerdotalis volumus manere ſuſpen-

ſos, donec de illis aliter diſponamus. Vt igitur mandatum Apoſtolicum debitum conſequatur effectum, per A.ſ.m. quat. quæ præmiſſa ſunt, faciatis tam ab ipſis Epiſcopis, quàm per Bonon. & Imolen. diœceſ. [h] publicari.

NOTÆ.

a IDem.] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub hoc tit. c.5.* pro cuius inſcriptionis illuſtratione repetenda ſunt quæ addixi in textu antecedenti.

b *Imolenſis electi.*] Hieronymi videlicet, qui *in cap. dilectus, de reſcript.* appellatur tantùm in præſenti electus, quia adhuc non erat confirmatus, nec conſecratus.

1. c *Bonon. Epiſcopus.*] Henricus à Frata, eccleſiaſticæ iuriſdictionis vindex, qui ſanctos Dominicum, & Franciſcum Bononiæ excepit: de eo plura Vghellius *in Italia ſacra, in ſerie Præſulum ipſius Eccleſiæ, pag.22.* cùm adhuc temporibus noſtri Innocentij Eccleſia Bononienſis Metropolitan. non eſſet, vt dixi *in c. dilectus, de reſcriptis*, ideò eius Præſul in præſenti tantùm appellatur Epiſcopus.

d *Sabbato.*] Quo die tantùm maiores ordines conferri poſſunt, vt probaui *in cap. 1. hoc tit.*

2. e *Fictione canonica.*] Licèt dies naturalis computetur ab ortu ſolis vſque ad eius occaſum, vt tradunt Aulus Gellius *lib. 3. noct. Attic. cap. 2.* Macrobius *lib. 5. Saturn. cap. 3.* Cenſorinus *de die natali, tit. de diebus*: dies tamen ciuilis diuerſimodè apud Hebræos ac apud Romanos computabatur; apud Hebræos enim dies feſti incipiebant à veſpera, & deſinebant in veſperam, & ſic veſperè, & manè fiebat dies vnus, iuxta illud Geneſis *cap. 1.* *Factum eſt veſperè & manè dies vnus.* Et iuxta illud Leuitici *cap. 23.* *A veſpera in veſperam celebrabitis Sabbata veſtra.* Dies verò vulgares incipiebant manè, ac matutino tempore, & computabantur vſque ad manè: quâ adhibitâ diſtinctione plura ſacræ Scripturæ teſtimonia in concordiam reducit Baſilius Pontius *q. 1. de agno typic. cap. 8. & 9.* Apud Romanos dies ciuilis poſtquam horarum vſus inualuit, à mediâ nocte, & ſequentis noctis media parte finiebatur, *l. more 8. ff. de feriis*: dies autem naturalis apud eos à luce vſque ad tenebras computabatur. Vtriuſque diei mentio extat *in l. in vſucapione, cum l. ſequent. ff. de vſuſcap. l. qua ætate, ff. qui teſtam. facere, l. diuus 25. §. Lucius, ff. de liber. & poſth. l. 1. ff. de manumiſſ. l. 3. §. minorem, ff. de minorib. l. qui bona 23. l. bonæ fidei, §. 1. ff. de acquir. rer. dom. l. in omnibus 6. ff. de oblig. & act. l. 2. §. cuiuſque, ff. de v. ſ.* de quorum iurium expoſitione, & diei obſeruatione apud Romanos latè agunt Albericus Gentilis *de diuerſ. temp. appell. cap. 5. & 6.* Cotta *in memorab. verbo dies*, Cuiacius *lib. 15. obſ. cap. 32.* Ramirez de Prado *in Pentecont. cap. 23.* & ad Martialem *lib. 4. epigr. 8.* vbi Raderus, Narbona *in horograph. hora 24* In iure etiam noſtro dies vulgaris à media nocte vſque ad aliam dimidiam computatur, *c. conſuluit, de officio deleg.* licèt quoad treguas legales ſolis ortus attẽdatur, *c. 1. de tregua & pace*: quoad feſtorum verò obſeruationem a veſpera in veſperam, *c. 1. de feriis*, vbi dicemus. Videndus eſt Baronius *anno 44. n. 88.* & *anno 58. n. 88.*

3. f *Eundem diem.*] Quoad ordines enim conferendos, protracto ieiunio diei Sabbati in diem Dominicum, à veſpere Sabbati in mane Dominici diei dies vnus præſumitur, & ſic ordines conferri poſſunt die Dominico, ſi protrahatur ieiunium, *cap. quod à Patribus, 75. diſt* Concil. Lemouic. *act. 2.* circa finem: *Si tanta multitudo fuit ordinandorum, vt Sabbato non poſſit omnes Epiſcopus ordinare, in craſtinam Dominicam vſque ad horam ſextam continuare poteſt.* Concilium Claromont. ſub Vrbano II. *can. 24.* *Ne fiant ordinationes, niſi in quatuor certis temporibus, & Sabbato, mediante Quadrageſima, & tunc protrahatur ieiunium vſque ad veſperas; & ſi fieri poteſt, vſque ad craſtinum, vt magis appareat in die Dominico Ordines fieri.* Sed vtrum in hoc caſu manè diei Dominici protrahatur ad Sabbatum, an verò veſpera Sabbati ad Dominicum diem, diſputat Franciſcus Hallierius *vbi ſupra, art. 3. pag. 871.*

g *Et veſpera ad alium.*] Olim enim hora ordi- 4.
nationis erat veſpera, & ordinationes in veſpera inchoabantur; & ſi multitudo ordinandorum erat, nocturnæ horæ in ordinationibus impendebantur vſque ad manè Dominici diei, quod non ſine exemplo, & ratione factum fuiſſe conſtat, cùm Apoſtolorum ordinatio veſperè, immò nocte facta fuiſſet. *Lucæ 22.* vnde Chriſti exemplo conſentaneum fuit, vt eà horâ ordinationes celebrarentur. Hoc etiam obſeruatum fuit illis primis Eccleſiæ ſæculis, propter perſecutiones, quas fideles patiebantur; vnde non facilè congregari poterant, niſi illis horis, vt probat Hallier. *vbi ſuprà, art. 4.* Nec huic ſoluæ diſciplinæ eccleſiaſticæ obſtat principium illud, quod vulgò traditur, videlicet Sacramentum ordinis debere conferri intra Miſſarum ſolennia, *c. 13. Actuum Apoſt.* D. Clemens *lib. 8. conſtit. cap. 1. 75. diſt. c. quod ſicut, §. ſuper eo, de elect.* probat fusè Hallier. *de ſacris elect. cap. 5. art. 1. pag. 968.* ſed nocte, exceptâ natiuitatis Domini vigilia, Miſſæ ſacrificium non celebratur, *c. nocte, de conſecr. diſt. 1.* igitur nec nocte, nec veſpere ordinationes vllo tempore fieri poterant. Nam vt huic difficultati ſatisfaciamus, ſciendum eſt: olim in Eccleſia fuiſſe alias Miſſas matutinas, veſpertinas alias. Mentio veſpertinarum fit *in cap. conuenit, de conſecr. diſt. 2.* Concil. Aurelian. *3. can. 28.* Brachar. *1. can. 10.* Gerund. *can. 3.* ibi: *Et in Sabbati veſperè Miſſa facta finiatur.* Capitul. Caroli *lib. 7. c. 200.* & apud Sozomenum & Nicephorum relatos ab Hallierio *de ſacris elect. d. art. 4.* & de eis agunt Albaſpineus *lib. 1. obſeru. cap. 14.* Claudius Eſpenceus *in tract. de triplici Miſſa.* Solebant enim quinto, ſexto, & ſeptimo ſæculis Eccleſiæ Miſſarum ſolennia veſperè celebrari in diebus ieiuniorum, vt ita ea hora offerrentur, quâ ſoluendum erat ieiunium, vt obſeruat Albaſpineus *vbi ſuprà.* Quare alienum non erat à diſciplina illius æui, diebus ordinationum, in quibus ieiunabant fideles veſpertinas Miſſas celebrare: quæ conſuetudo etſi diutiùs in Eccleſia durauſſet, poſteà paoliſper inoleuit, tum ob infirmitatem Epiſcopi ordinantis, tum ob multitudinem ordinandorum, & alias rationes, quas conſiderat Hallierius *vbi ſuprà.* Et licèt Miſſæ veſpertinæ improbentur in Concil. *Carthag. 3. can. 39.* Afric. *can. 8.* Matiſcon. 2. *can. 6.* Laodic. *can. 50.* Trull. *can. 29.* in illis tamen canonibus non agitur de his Miſſis veſpertinis diebus ieiuniorum celebratis, ſed de illis, quas ſacerdotes non ieiuni celebrare intendebant.

h *Publicari.*] Vnde pro lege eccleſiaſtica hæc In- 5.
nocentij ſententia obſeruatur, quia vt diximus in noſtro apparatu, ſententiæ Principum eorum iuſſu publicatæ pro legibus habentur: vnde audiendus non eſt Pater Suarez *de cenſ. diſput. 31. ſect. 1. num. 4.* qui negat, ex hoc textu deduci, ſuſpenſionem

nem incurrere ordinatum, quia Innocentius in præſenti tantùm conſultus in caſo ſpeciali reſpondit, & ſic hoc reſponſum non inducere legem vniuerſalem; nam cùm publicatum ſit, pro lege vniuerſali habetur. Deinde nam ſi ſententia P. Suarez vera eſſet, nulla huius voluminis Decretalis pro lege vniuerſali haberetur, cùm ferè omnes caſus ſpeciales R. Pontificii propoſitos contineant, vt ipſum Suarium refellendo conſiderat Gibalinus *de cenſur. in ſynopſi cenſurarum, verbo Ordinatus, à num. 7.*

Huic decretali Innocentij III. ſtatim annecti, & coniungi debet textus *in cap. dilectus 15. hoc tit.* inſuper habito capite *vel non eſt compos:* tum quia eandem ferè continet deciſionem: tum vt debita temporum ſeries in hac compilatione ſeruetur; textus enim *in dict. cap. dilectus*, auctorem præſefert Innocentium III. textus verò *in dict. cap. vel non eſt*, Honorium III. auctorem habet, qui Innocentij III. ſucceſſor fuit. Præponendus ergo eſt textus *in dict. cap. dilectus*, quem integrum, & rediuiuum damus ex epiſtolis Innocentij III. editis à Boſqueto, vbi *lib. 1. regeſtr. 13 epiſt. 194.* ita legitur.

CAPVT XV.

[a] Idem *Laonien. & ... Findbaren. Epiſcopis, & Abbati de* [b] *Magio, Limiricen. Diæceſis.*

Dilectus filius Vv. [c] Ymilicen. Canonicus, noſtro dudum Apoſtolatui reſerauit, quod Ymilicen Eccleſiâ ſuo [d] viduatâ Paſtore, [e] Canonici ſui de ſubſtituendi Paſtoris electione tractantes, ipſum vnanimiter elegerunt. Qui cùm eſſet citra ſacros ordines [f] conſtitutus, ven. frater noſter [g] Caſſellen. Archiepiſcopus Metropolitanus eorum, Epiſcopo [h] Roffen. mandauit, vt eum vno eodemque die ad tres ſacros ordines promoueret; quod cùm ille non auſu proprio, ſed de mandato ipſius Archiepiſcopi perfeciſſet, demùm idem Archiepiſcopus requiſitus, [i] conſecrationis ei munus, huiuſmodi ordinationis occaſione prætensâ impendere recuſauit. Vnde fuit nobis humiliter ſupplicatum, vt ſuper hoc circa præfatum Vv. dignaremur de benignitate Sedis Apoſtolicæ diſpenſare. Maximè cùm ad ordines ita ſuſcipiendos, non ex voluntatis propriæ diceretur feſtinantia properaſſe, ſed tam de magna neceſſitate, quàm de vtili prouidentia penè omnium ibi præſentium, ſe permiſerit taliter ordinari, pro eo quod Eccleſiæ Ymilicen. multiplex periculum imminebat, ſi eiuſdem Vv. citra Preſbyteratus officium ordinatio differretur. Licèt autem contra normam Eccleſiaſticam in facto ipſo enormiter fuiſſet exceſſum, de miſericordia tamen quæ ſuperexaltat iudicio, ven. fratri noſtro Armachano Archiepiſcopo, &... Epiſcopo j Miden. & dilecto filio Archidiacono Armach. dediſſe recolimus in mandatis, vt inquiſitâ ſuper præmiſſis diligentiùs veritate, ſi rem inuenirent taliter ſe habere, ac eundem Vv. aliàs idoneum, & vtilem Eccleſiæ Ymilicen. diſpenſatiuè ipſi tribuerent licentiam conſecrandi: & quidquid in hoc per eundem inuenirent Archiepiſcopum attentatum, per ſuas nobis litteras intimarent, vt per eorum relationem certiores effecti, prouidere in eo, ſicut eſſet expediens, curaremus. Ipſi verò vocatis, quos nouerant euocandos, & inueſtigatâ pleniùs veritate, depoſitiones teſtium productorum vtrimque ad noſtram præſentiam tranſmiſerunt. Quibus inſpectis intelleximus euidenter, quod celebratâ de prædicto Vv. electione, cùm die ſequenti fuiſſet idem Vv. à ſupradicto Roffen. Epiſcopo ad ordinem Subdiaconatus promotus, idem Epiſcopus Archidiacono, & Canonicis Ymilicen. ſeorſim vocatis dicens, quod propter turbationem terræ, ac multos maliuolos, qui eidem Vv. inſidias præparabant, nolebat ipſum citra Ordinem Preſbyteratus relinquere, iuramento firmauit id ſupradictum Archiepiſcopum, tam metu mortis ipſius Vv. quàm propter imminens periculum Ymilicen. Eccleſiæ præcepiſſe; & quod [k] Officialis eiuſdem Archiepiſcopi ex parte ipſius Epiſcopo memorato inhibuit, ne iamdictum Vv. iam in Subdiaconum ordinatum, tunc ad vlteriores ordines promoueret. Cui eodem Epiſcopo reſpondente, quòd plus Archiepiſcopo, quòd hoc ei ore ſuo mandauerat, quàm illi crederet in hac parte; extenſa ſuper [l] altare manu, per ſacroſancta iurauit, quod id mandauerat Archiepiſcopus ſæpedictus, & ſic in Diaconum, & Preſbyterum Vv. ſæpedictum promouit. Probatum inſuper ſufficienter inuenimus, quod dictus Archiepiſcopus Ioanni Decano de Hely iniunxit, vt præfato Epiſcopo inhiberet, ne dictum Vv. eo die, quo ad tres ordines promotus extitit, niſi ad Subdiaconatus ordinem promoueret, eidem Vv. nihilominus inhibendo, ne ſe promoueri vlteriùs pateretur. Verùm cùm idem Decanus ad Ymilicen. Eccleſiam acceſſiſſet, tam ſæpedicto Epiſcopo, qui iam

Subdiaconos ordinarat, vocatis his qui erant in Diaconos promouendi, & ſilentio cunctis indicto, ex parte Dei, ac Archiepiſcopi Caſſelleo. inhibuit, ne iamdictum Vv. ad vlteriores ordines promoueret; quàm præfato Vv. ne ſe promoueri vlteriùs ſuſtineret. Conſtitit quoque nobis ex litteris Iudicum prædictorum, quod ſæpefatus Epiſcopus interrogatus in iure reſpondit, quod Archiepiſcopus ooo maodarat eidem, vt Vv. eodem die ad tres ordines promoueret, ſed ex verbis Archiepiſcopi eum credidit illud velle: hoc idem etiam dictus Epiſcopus per ſuas oobis litteras intimauit. Præterea ex ipſorum Iudicum litteris intelleximus, quod idem Epiſcopus vltrò iurauit in iure, quod vniuerſa, quæ continebantur in eiuſdem Vv. atteſtationibus, vera erant. Ex litteris quoque, tam ſupradicti Archiepiſcopi, quàm Capituli Eccleſiæ Ymilicen. accepimus, quod cùm tam ſuper electione ac ordinatione ſæpedicti Vv. quàm etiam ſuper quibuſdam eius exceſſibus in Coocilio apud Kelmoelloco celebrato, coram præfato Archiepiſcopo inter dictum Vv. & Canonicos quæſtio ſuborta fuiſſet, & demùm ab vtraque parte ad noſtram audientiam appellatum: idem Vv. ooo expectatu termino, quem appellationi ſuæ duxerat præfigendum, ſupradictas à nobis litteras veritate tacitâ impetrauit. Cùm igitur ex præmiſſis nobis conſtiterit, ſæpedictum Roffen. Epiſcopum in pluribus deliquiſſe; tum quia ſine maodatu Archiepiſcopi, ſicut ipſe confeſſus extitit, ad huiuſmodi ordioatiooem inordinatè proceſſit; tum quia etſi de Archiepiſcopi mandato conſtaret, cùm illi huiuſmodi diſpenſatio à canone minimè ſit permiſſa, quam ad ſolum R. Pontificem non eſt dubium pertinere, ipſi obtemperare non debuit in hac parte: tum etiam, quia cum reatu [m] periurij ſæpius variauit, iurando priùs, quod Archiepiſcopus id præceperat, & poſtea quod illud non mandauerat, in iudicio confitendo: ipſum de fratrum noſtrorum conſilio tamdiu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram meruerit gratiam obtinere. Sæpedictum quoque Vv. per falſitatis ſuggeſtionem, & ſuppreſſionem etiam veritatis, litteras ſupradictas à nobis intelleximus extorſiſſe. Suggeſſit ſiquidem nobis, ſupradictum Archiepiſcopum Epiſcopo memorato mandaſſe, vt ipſum vno die ad tres ordioes promoueret, de quo nobis non extitit facta fides; quinimò contrarium, quod videlicet Archiepiſcopus id prohibuerit, fuit manifeſtè probatum. Nonnulla quoque vera ſuppreſſit, quod videlicet tam Epiſcopo memorato, quàm ſibi fuerit ex Archiepiſcopi parte prohibitum, ne promoueretur niſi ad Subdiaconatus ordinem illo die; qoodque coram Archiepiſcopo ſuper electione, ac ordinatione ipſius quæſtio mota fuiſſet, & tam à ſe ad certum termioum, quàm ab Ymilicen. Canouicis appellatum. Sed nec, ſicut aſſeruit, quod vrgens neceſſitas Ymilicen. Eccleſiæ id expoſceret, demonſtrauit. Cùm igitur illa expreſſerit, & ſuppreſſerit, quæ ſi fuiſſent tacita, vel expreſſa, tales litteras [n] minimè dediſſemus; per quod apparet ipſum extitiſſe indignum gratiâ, quàm duxeramus ei ex benignitate Apoſtolica faciendam; & eundem cooſtet nimis præſumptuosè ad ſupradictos ordioes irrepſiſſe, ab executione Diaconatus, & Preſbyteratus ordinum, donec à nobis miſericordiam obtinuerit, decreuimus manere ſuſpenſum, ſuper electione de ipſo ad Ymilicen. Eccleſiam illicitè celebrata, perpetuum illi ſilentium imponentes. Quia verò præfatom Archiepiſcopum circa hæc non inuenimos deliquiſſe, ipſius innocentiam commendamus. Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus quod à nobis eſt ſententialiter diffinitum, faciatis appellatione remota inuiolabiliter obſeruari. Quod ſi non omnes, &c. Duo veſtrûm ea, &c. Datum Lateran. Nonis Ianuarij, Pootificatus noſtri anno XIII.

NOTÆ.

1. a *LAonien.*] In hac ſexta collectione legimus *Leon.* in quarta verò legitur *Leomenſi*, *&* *Saberienſi Abbatibus*; ſed vbique perperam; legendum enim eſt *Laonienſi*, vt habetur in regeſtro Innoc. III. *lib.* 13. *epiſt.* 194. ex quo reſtituo litteram huius textus; & inde cognoſcitur falsò in hac ſexta collectione textom tribui Honorio III. in Hibernia enim inter alios ſuffraganeos ſubſunt Archiepiſcopo Caſilenſi Laonienſis, & Findbarenſis, ſeu Fimbarienſis, vt referunt Carolus à S. Paulo *in Geograph. ſacra, pag.* 170. Boſquetus *in notis ad præſentem epiſt.* Barboſa *de poteſt. Epiſc. in ſerie Epiſcop. pag.* 49. Epiſcopis iſtarom Eccleſiarum miſſa eſt præſens epiſtola.

2. b *Magio.*] Monaſterium hoc, vulgò de Menaloien dictum, eſt Ordinis Ciſterc. de cuius conſtructione hæc refert Iaenb. Vuarehus in cœnobiis Ciſterc. Hiberniæ: *Menay antiquitus Magio monaſterium Maio fluuio appoſitum in Comitatu Limericenſi, fundatum legitur anno a Chriſto Domino in ſalutem miſſo* 1151. Ipſum refert Mantique *tom.* 2. *annal. anno* 1148. *cap.* 16. *num.* 9.

c *Ymilicen.*] Ymilicenſis enim Eccleſia, ſiue Ymlacenſis, eſt in Hibernia, vt referunt Carolus à S. Paulo *vbi ſuprà*, *pag.* 84. Boſquetus *in noſtra epiſt.*

d *Viduata.*]

d *Viduata.*] Quando Eccleſia vidua, vel viduata dicatur, dixi *in cap. ne pro defectu, de elect.*

e *Concanonici.*] Noſtri Innocentij temporibus electio Epiſcoporum ad Canonicos, & Capitula Eccleſiarum ſpectabat, *cap. cum Eccleſia, de cauſa poſſeſſ.* vbi plura Primatius noſter Balboa.

f *Conſtitutus.*] Clericus enim in minoribus ordinibus conſtitutus, immò adhuc laicus, poteſt in Epiſcopum eligi, vt dicemus *in cap. à multis, de ætat. & qualit.*

g *Caſſellen.*] In Hibernia ſunt quatuor Archiepiſcopi, videlicet Armachanus, Dublinenſis, Caſſellenſis, & Tuenenſis, vt tradunt Carolus à S. Paulo, & Barboſa *vbi ſuprà.*

h *Roſſen.*] Roſſenſis, ſeu Roſienſis Eccleſia, eſt ſuffraganea prædicti Archiepiſcopi.

i *Conſecrationis.*] Ad Archiepiſcopum enim ſpectat conſecratio Epiſcoporum, vt probaui *in cap. ſi Archiepiſcopus, hoc tit.*

j *Miden.*] Midenſis Eccleſia etiam eſt in Hibernia, ſuffraganea Archiepiſcopi Armachani.

k *Officialis.*] Id eſt Vicarius Epiſcopi, vt docet Cironius *ad titul. de officio Vicarij*, vbi & nos latè dicemus.

l *Super altare manu.*] De huc iurandi modo latè agimus *in cap. vlt. de iuram. calumniæ.*

m *Periurij.*] Quomodo, & quare pœnâ ordinariâ non puniatur, qui confeſſus fuit delictum quod tangebat negotium principale, dicemus *in cap. 2. de confeſſis.*

n *Minimè.*] Vnde ipſo iure ſimiles litteræ carent effectu, iuxta adducta *in cap. ſuper 20. de reſcriptis.*

COMMENTARIVM.

3 CONCLVSIO REFERTVR ET PROBATVR.

EX his duabus Decretalibus ſequens deducitur diſputanda aſſertio: *Duo ſacri ordines non poſſunt conferri vno die, etiamſi Archiepiſcopus diſpenſauerit; aliàs tam ordinatus, quam ordinator ſuſpenditur ab exercitio ordinum.* Eam probant textus *in cap. qui eccleſiaſticis 2. 36. diſt. cap. in ſingulis 2. & per totam 77. diſt. cap. qui in aliquo, 51. diſt. cap. 2. de eo qui furtinè.* Concilium Roman. 1. ſub Syluestro, *can.* 11. Nicænum 1. *can.* 2. Sardic. *can.* 10. Arelat. 4. in editione Binij *can.* 1. & 2. Aurelian. 3. *can.* 6. Aurelian. 5. *can.* 7. Brachar. 1. *can.* 38. Barcin. *can.* 3. Synodus 8. Generalis *can.* 5. Trident. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 11. 13. & 14.* quorum verba infrà dabimus. Illuſtrant vltra congeſtos à Barboſa *in præſenti, & de poteſt. Epiſcop. allegat. 18. & lib. 1. iuris eccleſ. cap. 33. §. 1. & ad Tridentin. in dictis locis*, Acuña & I. Dattis *in dict. 77. diſt.* Suarez *de cenſur. diſput. 26. ſect. 4. & diſput. 31. ſect. 1. num. 40.* Boſquetus *in notis ad Innoc. in d. epiſt 194.* Gibalinus *de cenſ. in ſynopſi, verbo Ordines in vno die*, Morinus *lib. 1. exerc. cap. 7.* Hallier. *de ſacris elect. ſect. 7. cap. 1. art. 6. fol. 879.* Vighellius *in met. iuris can pag. 247.* Petrus Gregor. *lib. 4. partit. tit. 22. cap. 2.* plures ex Moraliſtis congeſti à Sanchez *tom. 2. conſil. lib. 7. cap. 3. dub. 53.* Leander *tom. 2. de Sacram. diſput. 11. de ſacram. Ordinis, q. 10.*

4. ADDVCVNTVR VARIÆ DIFFICVLTATES.

Hæc aſſertio plures, & difficiles patitur dubitandi rationes. Prima ex eo naſcitur, nam omnes gradus, tam maiores, quàm minores, tendunt ad vnum ſacramentum conficiendum, cùm ex illis omnibus conſtet; ſed nihil impedit quominus quis in vno die vnum recipiat ſacramentum, vt in aliis ſacramentis frequenter contingit: igitur & vno die poteſt quis omnes gradus ordinationis tendentes ad vnum ſacramentum recipere. Augetur hæc difficultas ex eo, nam ſi quis plures & diuerſos gradus maiores non poſſet vna die recipere, ſequeretur, non poſſe Diaconum recipere Sabbato ordinem, & gradum Presbyteratus; & die Dominico ſequenti ordinem, & gradum Epiſcopatus, cùm ſint diuerſi gradus, vt dixi *in cap. 6. hoc tit.* ſed poteſt Diaconus gradum Presbyteratus die Sabbati, & gradum Epiſcopalem die Dominico ſuſcipere, vt probant plures relati à Diana *p. 12. tract. de conſecr. Epiſcop. reſolut. 66.* Hallierius *vbi ſuprà, pag. 881.* igitur poteſt quis continuato ieiunio die Sabbati, & Dominico ſequenti duos gradus maiores, & ſacros recipere. Secunda difficultas vertitur circa eam partem, vbi aſſeritur, Archiepiſcopum non poſſe diſpenſare, vt quis vno die recipiat duos ſacros ordines: naſcitur ex eo, nam quoties legiſlator non reſeruat ſibi diſpenſationem in lege prohibitiua, inferioribus Prælatis conceſſa videtur, *cap. nuper, de ſentent. excomm.* argumentum textus *in l. nec-non, ff. ex quibus cauſis maiores*: ſed R. Pontifex prohibendo ne vna die quis duos gradus ſacros recipiat, ſibi non reſeruauit diſpenſationem: ergo Metropolitanis eam conceſſiſſe videtur. Tertiò difficilis eſt tradita aſſertio, dum in ea affirmatur, Epiſcopum ſuſpendi à collatione ordinis, in quo peccauit; nam Epiſcopus conferens perperam ordines, ſuſpenditur à collatione omnium graduum, *cap. ex pœnitentibus 55. 50. diſt. cap. ſi quis Epiſcopus 43. 1. q. 1. cap. vel non eſt, hoc tit.* immò & deponitur, *cap. 1. 51. diſt. cap. nullus Epiſcopus, 62. diſt. cap. tantis 3. 81. diſt.* igitur non rectè aſſerimus ſuſpenſionem partialem incurrere Epiſcopum malè promouentem clericos. Quarta, & difficilior conſideratio prouenit ex eo, nam licet verum ſit duos ſacros ordines non poſſe vno die conferri, & interſtitia inter vnum, & alium gradum eſſe ſeruanda; id tamen procedit, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas aliud expoſtulet, iuxta Trident. *dict. ſeſſ. 23. cap. 13. & 14.* ſed tam in noſtro capite litteras, quàm *in cap. dilectus*, neceſſitas, atque vtilitas Eccleſiæ dabatur; ſiquidem in vtraque deciſione ordinati electi erant in Epiſcopos Eccleſiarum viduarum; igitur propter vtilitatem ipſarum Eccleſiarum rectè poterant in vna die duos gradus ſacros recipere.

His difficultatibus minimè obſtantibus vera eſt ſuprà tradita aſſertio, ad cuius veram expoſitionem ſciendum eſt, iam à primis Eccleſiæ temporibus conſtitutum fuiſſe, ne quis eodem die duos gradus ſacros reciperet, & vt inter gradum & gradum aliquod tempus elaberetur, quod interſtitia ſacri canones appellant; licet aliquando ex diſpenſatione, aut magna Eccleſiæ neceſſitate duos gradus vna die receptos fuiſſe legamus. Epiphanium enim eodem die omnes gradus recepiſſe, refertur in eius vita, *num. 34. tom. 2. operum eius*, & Paulinus Hieronymi frater eodem die ab Epiphanio in Diaconum, & Presbyterum ordinatus eſt. Epiphanius *in epiſt. ad Ioannem*, quæ eſt inter epiſtolas D. Hieronymi ordine 60. & S. Norbertus eodem die Diaconus, & Presbyter ab Archiepiſcopo Cantuar. ordinatus fuit, vt habetur in eius vita, *cap. 3.* apud Surium *die 6. Iunij.* His ergo omiſſis caſibus ſpecialibus in Eccleſia ſtatutum iam retrò pluribus ſæculis inuenio, ne in vno, eodemque die naturali, ſeu ciuili quis duos recipiat gradus ſacros, nec vnum, hoc eſt Subdiaconatus, cum quatuor minoribus, *cap. 2. de eo qui* 5. DE INTERSTITIIS.

ſurtiuè; immò & varia fuerunt conſtituta tempora interſtitiorum, vt de gradu ad gradum quis poſſit promoueri.

6. DE TEMPORE INTERSTITIORVM. Non eſt in animo hîc referre veteres Eccleſiæ ſanctiones, ne quia repentè ſacerdos, aut Epiſcopus eligatur, de quibus ſi Deus vitam, otiumque dederit, agemus *in cap.1. de clerico per ſaltum*: igitur vt tantùm de interſtitiis agamus, pro diuerſitate temporum diuerſa fuerunt à Patribus ſtatuta. Et licèt primis Eccleſiæ ſæculis longiora fuiſſent, *cap.quicumque, cap.in ſingulis, cap.ſi quis*, 77. *diſt.* ſequentibus verò ſæculis ob neceſſitatem miniſtrorum, & noſtro æuo propter vitæ humanæ breuitatem reſtricta fuerunt, & breuiora præſcripta; annus enim ſtatutus fuit in Concilio Aurel. 5. *can.* 9. ibi: *Nullus ex laicis abſque anni conuerſione præmiſſa Epiſcopus ordinetur.* Concil. Brachar. *can.* 38. *Ex laico ad gradum ſacerdotis nemo veniat, niſi prius anno integro in officio Lectorum, vel Diaconatus diſciplinam eccleſiaſticam diſcat.* Quod tempus protractum fuit in Synodo 8. *can.* 5. ibi: *Per omnes gradus eccleſiaſticos definitis temporibus vitam agendo inculpatam tranſiiſſe reperiatur, ad Epiſcopatus honorem euehatur, ſicut in Lectoris munere annum, in Subdiaconi duos, Diaconi tres, Sacerdotium quatuor annos expleat.* Tandem Patres Concilij Trident. poſtquam ſtatuerunt, vno die duos ſacros ordines conferri non poſſe, nec regularibus prætextu alicuius priuilegij, *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.*13. ibi: *Duo ſacri ordines non in eodem die etiam regularibus conferantur, priuilegiis quibuſcumque, atque indultis quibuſcumque non obſtantibus*; tempora interſtitiorum ita præſcripſerunt, & inter minores gradus tempus obſeruandum arbitrio Epiſcopi reliquerunt; poſt ſuſceptionem verò vltimi gradus, ad gradum Subdiaconatus vnum annum conſtituerunt, à Subdiaconatu ad Diaconatum alium, à Diaconatu ad Sacerdotium alium, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas iudicio Epiſcopi aliud expoſtulet; ſed antequam huius decreti expoſitionem aggrediamur, rationem noſtræ concluſionis perpendamus.

7. TRADITVR RATIO INTERSTITIORVM. Triplicem rationem noſtræ deciſionis, & interſtitiorum tradunt Patres in Conciliis ſuprà relatis. Primam, quia miniſterij cuiuſque ordinis exacta, & accurata cognitio requiritur; debat enim ordinandus quæ ſunt gradus accepti diſcere, antequam alterius curam ſuſcipiat, ne præpoſtero ordine priùs ſit magiſter, quàm diſcipulus. Cæleſtinus *epiſt.2.c.3. Cùm ad Epiſcopatum his gradibus, quibus frequentiſſimè cautum eſt, debeas peruenire, vt minoribus initiati officiis ad maiora firmentur; debet enim antè eſſe diſcipulus quiſquis doctor eſſe deſiderat.* Illuſtrat hanc rationem ex Hormiſda, & D. Gregorio Hallierius *vbi ſuprà, pag* 899. vnde Sancti Patres eos, qui ex laicis diuina diſpoſitione non ſeruatis his interſtitiis in Epiſcopos ordinati fuerunt, admodum commendant, eo quod priùs docerent, quàm diſcerent. D. Auguſt *epiſt*. 148. *ad Valerium*, D. Ambroſius *lib.1.de offic.cap.1.* ibi: *Homines diſcunt priuſquàm doceant, & ab illo accipiunt quod aliis tradunt; quod ne id ipſum quidem mihi accidit, ego enim de tribunalibus, atque adminiſtrationis infulis ad ſacerdotium raptus docere vos cœpi, quod ipſe non didici: itaque factum eſt, vt priùs docere inciperem, quàm diſcere.* Nazianz. *orat.1*, Syneſius *epiſt.* 66. Sidonius *lib.5.epiſt.*3. Secunda ratio prouenit ex eo, vt qui ordinandi ſunt ad vlteriores gradus, in prioribus diſciplinâ eccleſiaſticâ imbuantur, & ad normam eccleſiaſticæ vitæ mores componant: quam rationem adduxerunt Patres Concilij Brachar. *can.* 38. *Diaconus eccleſiaſticam diſciplinam diſcat, & ſic per ſingulos gradus eruditus ad ſacerdotium veniat.* Concil. Trident. *d.cap.11.vt eo accuratiùs promouendi quantum ſit diſciplinæ pondus poſſint edoceri.* Tertia ratio prouenit ex probatione ordinandorum, qui in ſingulis gradibus debent probari, vt ad ſuperiores aſcendant; quam rationem tradiderunt Ioannes VIII. *epiſt.*199. *Qui in minoribus officiis diu perdurent, & vota eorum, & obſequium comprobentur, vt per tempora à maioribus inſtituta comprobati, priùs moribus, & bona vita meritis refulgentibus ad ſummum ſacerdotium poſtmodum veniant.* Illuſtrat Hallierius *vbi ſuprà, pag.* 900. rectè ergo Eccleſiæ Patres ſtatuerunt, inter gradum, & gradum ordinis certum tempus.

8. EXPONITVR TRIDENTINVM. Sed vt ad Concil. Tridentini ſanctionem *in dict. cap.*11. reuertamur, ſciendum eſt, nullum tempus interſtitiorum in eo aſſignari ad minores ordines recipiendos; & licèt interſtitia in eis expreſsè non tollantur, tamen conſuetudine iam inualuit, vt omnes minores ordines vna die recipiantur. Syluester *verbo Ordo, el* 2. *num.*7. Etiam *in d.c.*11.*&* 13. permittitur Epiſcopis propriis, Capitulo Sede vacante, ſeu eius Vicario, vt ex iuſtis cauſis poſſint in prædictis interſtitiis diſpenſare, veluti ob vtilitatem Eccleſiæ, ſeu neceſſitatem, ætatem prouectam ordinandi, arctationem beneficij, ſtudium in aliqua Vniuerſitate, quas & alias diſpenſationis cauſas proſequuntur Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 18. Sanchez *lib.7. conſil. cap.3. dub.*54. Leander *de ſacram.tom.2. de ordine, diſp.* 7. *q.* 21. etiam Prælatos regulares virtute ſuorum priuilegiorum poſſe cum ſubditis ſuis in interſtitiis diſpenſare, probat Bruno Chaſſaing. *de priuil. regul.p.2. cap.1. propoſ.* 4. Leander *q.* 23. & de Capitulo Sede vacante fusè probat Solorzanus *tom.2.lib.3.cap.*13. Valenzuela *conſil.*107. *per totum.* Etiam poſt prædictam conſtitutionem Concilij, qui ordinatur non ſeruatis interſtitiis, nullam ſuſpenſionem incurrit, licèt peccet mortaliter, quia in re graui tranſgreditur ſacros canones, vt reſoluit Barb. *d. alleg.*18. *in fine.*

9. TRADITVR RATIO DECIDENDI. Ex quibus prouenit ratio noſtræ deciſionis, & concluſionis; nam cùm certi temporis ſpatium ſit conſtitutum, & debeat elabi inter vnum gradum, & alium, vt ſic ſeruatis interſtitiis, & temporis intercapedine, ad maiores perueniatur gradus; ideò non poteſt quis vno die naturali, ſeu ciuili fictione canonica duos gradus ſacros recipere: & quia in eo debet quis puniri in quo deliquit, *cap. final. de tempor. ordin. in* 6. ideò qui vno die duos gradus ſacros recipit, ſuſpenditur ab eorum exercitio; Epiſcopus verò qui ordinauit, à collatione illius gradus, quem improbè contulit. Docet Viuianus *in præſenti*, & ſuprà laudati pro illuſtratione concluſionis.

10. DISSOLVVNTVR DIFFICVLTATES. Nec obſtant difficultates ſuprà perpenſæ. Non prima, nam licèt omnes gradus ſacramenti ordinis tendant ad vnum ſacramentum conficiendum; tamen quilibet gradus habet diuerſum miniſterium, & exercitium: vnde ordinandus probari debet in quolibet gradu antequam ad altiores aſcendat, ex rationibus ſuprà adductis. Nec augmentum huius difficultatis aduerſatur; nam licèt non poſſit ordo Diaconatus conferri Sabbato, gradus verò Preſbyteratus die ſequenti, *ex noſtro cap.literas*; tamen ordo Sacerdotalis poteſt recipi Sabbato, & die ſequenti ipſe Sacerdos in Epiſcopum ordinari. Diſcriminis ratio ex eo prouenit, quia primum expreſsè in iure reperitur prohibitum;

prohibitum, ſecundum verò non inuenimus vetitum. Accedit, quia dies Sabbati præfixus eſt collationi ſacrorum ordinum; dica verò Dominica conſecrationi Epiſcopi: quare rectè compatitur, vt quis die Sabbati gradum Presbyteri recipiat; die verò Dominica in Epiſcopum conſecretur, vt docet Hallierius *vbi ſupra*, *pag.* 881. Vnde infertur, quod ſi quis ex diſpenſatione ordinetur Presbyter die dominico, non poterit eodem die conſecrari Epiſcopus, vt reſoluit Diana *p.* 12. *reſol.* 65. Nec refrigatur ſecunda difficultas; certum enim eſt, Metropolitanum non poſſe diſpenſare in hac iuris prohibitione, ne quis vna die duos ſacros ordines recipiat; quia cùm hæc prohibitio ſit Pontificia, non poſſunt inferiores in ea diſpenſare, *cap. propoſuit*, *de conceſſ. preb. cap. cùm inferior*, *de maiorit. & obed. cap. ſunt quidam*, *cap. ideo* 25. *q.* 1. Clementinâ *ne Romani*, *de elect.* Accedit, quia diſpenſatio non eſt ex his, quæ competunt, ſi non prohibeantur; ſed ex his, quæ non competunt niſi concedantur, vt probat Baſilius *lib.* 8. *de matrim. cap.* 6. *num.* 4. Nec contrarium probat textus *in d. cap. nuper*, qui non loquitur de diſpenſatione cenſuræ, ſed de eius abſolutione. Differentiæ autem ratio, quare abſolutio, ſi non prohibeatur, etſi non concedatur, inferiori competat, ex eo prouenit, quia abſolutio non eſt contra ius, ſed ſecundùm ius; quare ſi non prohibeatur, permiſſa intelligitur: contrarium autem procedit in diſpenſatione, quæ cùm ſit relaxatio iuris, niſi inferiori concedatur, non competit. Nec tertia difficultas præſentem concluſionem euertit, quia licèt aliquando Epiſcopus improbè ordines conferens, abſolutè poteſtate ordinandi priuetur, *d. cap. ex pœnitentibus*, *d. cap. ſi qui Epiſcopi*, *cap. vel non eſt*, *hoc tit.* ea iura accipienda ſunt de ordinibus malè acceptis, non verò protrahenda ſunt ad alios gradus. *ex cap. qui eccleſiaſticis* 2. 36. *diſt. ex præſenti cap. litteras* 13. *cap. nullus* 4. *hoc tit. in* 6. Docent Acunia *in d. cap. qui eccleſiaſticis*, Ludouicus Cellotius *lib.* 6. *de hierarch. cap.* 20. §. *vnico*, Hallierius *de ſacris elect. ſect.* 1. *cap.* 1. §. 2. *&* 3. & ſi aliquando talis Epiſcopus deponitur, id procedit ob culpæ grauitatem, iuxta delicti qualitatem. Vndè in hac parte non poteſt argui de vno caſu ad alium, vt docet Morinus *lib.* 2. *exercit. cap.* 7. *&* 8. Nec tandem obſtat vltima difficultas; licèt enim ob neceſſitatem, aut Eccleſiæ vtilitatem poſſit diſpenſari, vt quis valeat non ſeruatis temporum interſtitiis ad altiores gradus aſcendere; tamen vt poſſit vna die duos gradus recipere, nulla ex cauſa fieri poteſt, vt Doctores proximè relati conſiderant.

Adhuc ſuperiori aſſertioni opponi poteſt textus *in cap.* 2. *de eo qui furtiuè*, vbi proponitur quendam vno die quatuor gradus minores, & gradum ſubdiaconatus, iuxta patriæ conſuetudinem recepiſſe; & conſultus Cæleſtinus III. reſcribit, permittendum eſſe ita ordinato in minoribus ordinibus miniſtrare, non verò in gradu ſubdiaconatus. Ex quo textu apertè conſtat, licere vno die quatuor gradus recipere. Augetur difficultas *ex c. de eo*, *hoc tit. in* 6. vbi ſupponitur, tantùm duos gradus minores poſſe in vna, eademque die conferri. Pro huius difficultatis ſolutione dicendum eſt, Epiſcopum poſſe ex iuſta cauſa quatuor minores ordines vno & eodem die conferre. Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 11. poſt Barboſam docet Dicaſtill. *vbi ſupra*, *q.* 12. ſed an ſimul cum eis gradus Subdiaconatus conferri poſſit, apud Interpretes non liquet. Negant Maiolus *de irregul. lib.* 1. *cap.* 6. & alij congeſti à Leandro *ſupra*, *q.* 15. affirmatiuam verò ſententiam defendunt Gutierrez *lib.* 1. *canonic. q.* 26. *n.* 32. Vaſquez 3. *p. in* 3. *p. diſput.* 246. *cap.* 5. *num.* 44. Sed placet media ſententia, videlicet adſtante conſuetudine poſſe Subdiaconatum ſimul cum minoribus gradibus conferri; ſecus verò ſi talis conſuetudo præſcripta non reperiatur. Nec contrarium probat textus *in d. cap.* 2. vbi etiam adſtante conſuetudine, qui gradum Subdiaconatus cum quatuor ſimul minoribus recepit, ſuſpenditur ab ordinum exercitio; nam eam ſuſpenſionem non incurrit ita ordinatus, quia ſimul omnes gradus cum ſubdiaconatu accepit, ſed quia furtiuè eos recepit, vt docuit Zipeus *in reſponſis de iure can. ad hunc tit. cap.* 2.

II. Exponitur cap. 2. de eo qui furtiuè.

CAPVT XIV.

Honorius III. *Epiſcopo & Archidiacono* [a] *Legion.*

VEl non eſt compos ſui [b] Oueten. vel nimis à ſe videtur ſcientiam repuliſſe, aut probatur ex malignitate peccaſſe, quòd, vt alia, quæ de ipſo dicuntur, enormia taceamus, M. puerum latorem præſentium xiij. annorum contra ſanctorum canonum inſtituta inordinatè in Diaconum dicitur ordinaſſe, in ludibrium clericalis ordinis; quod vtique ſi nobis plenè conſtaret, quantumcumque ſimus proniores ad veniam, quàm ad debitam etiam vltionem, taliter hoc caſtigaremus in ipſo, quod ex pœna culpa notoria redderetur, & reuelata eius ignominia efficeret alios in ſimilibus cautiores. Nolentes autem hoc relinquere indiſcuſſum, diſc. v. m. quatenus inquiſitâ ſuper his, & cognitâ veritate, ſi rem inueneritis ita eſſe, prædictum Epiſcopum à collatione ordinum ſub. app. obſt. ſuſpendentes, ipſum, vt eidem M. quem ab executione officij Diaconatus vſque ad ætatem legitimam, in iniuriam ſuſpendimus ordinantis, prouideat in Eccleſia de beneficio competenti, per cenſuras eccleſiaſticas app. poſtp. compellatis.

NOTÆ.

NOTÆ.

1. a LEgion.] Legio vrbs nobilis, & antiqua eſt Hiſpaniæ, quam nonnulli à Mercurio Triſmegiſto Moyſis contemporaneo, omnes à Traiano Imperatore conditam, & conſtroctam affirmant. Coloniam fuiſſe Romanorum nemo ignorat, eam à Sarracenis dirutam inſtaurauit Alfonſos V. teſtantibus D. Roderico *lib.5.hiſtoria, cap.9.* Ambroſio de Morales *lib.17.chron.cap.35.* Plura de huius nobiliſſimæ ciuitatis magnitudine tradunt Lobera *in hiſtor. ipſius ciuitatis*, Tamayo *in martyrol.Hiſpan.tom.1.die 11. Februarij*, & *tom.2.die 11. Martij*, & *die 23.* vbi tradit Concil. Legion. ex veteribus codicibus nondum editum. Eccleſiam Cathedralem in Legion. ciuitate fuiſſe iam ab anno 250. conſtat ex epiſtula 4. D. Cypriani. Iure antiqoo eius Præſul exemptus erat, & R. Pontifici tantùm ſubiectus, vt probat Boſquetus *ad Innocent.lib.1.epiſt.57.* ſeriem & catalogum Præſulum ipſius Eccleſiæ referunt Gul. Gonzalez *in theatro ipſius Eccleſiæ.* Tamayo *vbi ſupra.* Hæc deciſio miſſa eſt D. Roderico Aluarez, qui eam texit ex anno 1217. vſque ad annum 1237. vir ſanctimoniâ, & pietate inſignis, vt eius epitaphium teſtatur; ita enim ſupra eius ſepulchrum legitur: *Sub era 1275 8. Idus Martij, pacis, & pietatis apes, exemplar honeſtatis; hic Rodericus erat Pontificalis honos; hic cibus, & potus fuit, hic veſtis egenis dictus, hic vnus omnia factus erat. O tu Legio à luce cecidiſſe patronum, aut vix, aut nunquam iam paritura parent, &c.* Huic etiam reſcripſit Innocentius *in cap. ſuſcitata, de in integr. reſtit.*

2. b *Ouetenſis.*] Ita legitur in quinta compilatione Honorij III. *ſub tit. de ætat.& qualit. cap.2.* perperam autem in ſexta compilatione habetur, *Conuentrenſis*; nam ſi cauſa præſens committitur Epiſcopo Legion. quomodo caſus contingere poterat in Anglia, vbi Cantuarienſis prouinciæ ſuffraganeus eſt Conuentrenſis Epiſcopatus. Onetenſis autem ciuitas in Hiſpaniæ montanis perantiqua, & nobilis eſt, in quam tranſlata fuit Cathedra Epiſcopalis Lucenſis, vt plura de eius amplitudine, & antiquitate adducentes referunt Ægidius Gonzalez *in eius theatro.* Tamayo de Salazar *in martyrol. tom.1. die 9. Ianuarij*, & *tom.2. die 3. & 13. Martij*, & *die 13. menſis Octobris.* Noſtri Honorij III. temporibus vſque ad annum 1216.floruit D.Ioannes huius nominis II. qui litem habuit cum Epiſcopis Zamorenſi, & Antienſi, vt refertur *in cap. olim, el 2. de reſtit. ſpol. cap.cùm ſuper, de re iudicat.* Illi ſucceſſit D. Rodericus II.de quo in præſenti agitur.

COMMENTARIVM.

3. CONCLVSIO PROBATVR. EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Ordinans puerum in Diaconum ſuſpenditur à collatione ordinum, & ordinato tenetur de beneficio prouidendo, licèt ille ſuſpenſus ſit ab ordinum exercitio, vſquedum ad ætatem legitimam perueniat.* Probant textus *in cap. de his 5.28.diſt.cap.vlt.76. diſt.cap.placuit 5. cap. in veteri 77. diſt.cap.placuit 14.20.q.1.cap.quod eſt, 87. diſt. cap.ſuper 33. de præb. cap. vlt. hoc tit.in 6. Clement. graue, de ætat. & qualit.* Concil. Arelat. 3. *can. 1. Nullus Epiſcoporum Diaconum antequam 25. annos impleat, ordinare præſumat.* Et *can. 6. Ne vllus ex laicis ante annualem conuerſionem, vel legitimam ætatem, ideſt 25. annos Diaconus, & 30. Preſbyter ordinetur.* Concil. Narbon. *can. 11.* Trident. *ſeſſ 25.de reform.cap.5.& 6.* Illuſtrant vltra congeſtos à Cenedo *in collect.ad lib.6. Decr.collect.4.* Barboſa *in præſenti*, Ludouicus Creſolius *lib.2. myſtag. cap. 7.* Gutierrez *lib.1. canonic. cap. 26.* Antonius Auguſt. *in epitom.iuris,lib.7.tit 5.*Maiolus *de irregul. lib 1.cap.30.* Acuña & I. Dartis *in cap placuit, 77. diſt.* Suarez *de cenſur.diſp.31.ſect.1. num.22.* & *diſput.36.ſect.3.* Vighellius *in meth. iuris can. fol. 247.* Barboſa *de poteſt. Epiſc. alleg. 16.* Narbona *de ætate ad actus humanos, anno 23. q. 1.* Leander *tom. 2. de ſacram.Ordin.diſput.6.q.9.* Ægidius Boſſius *tom. 2. oper. mor. diſput. 20. §. 5. & 6.* Andreas Sauſay *in Panopl. ſacerd.p.2 lib.2.ſect.5.* Georgius Ambianas *ad Tertul. de Monogamia,c.12.obſeru.3.* Gibalin.*de cenſur.in ſynopſi,littera O, n.5.* Petrus Gregor.*lib.4. partit.tit.22.c.2.*Zypeus *in reſponſ.ad hunc tit.reſp.2.*

Sed in præſentem aſſertionem inſurgi poteſt ex ſequentibus iuris principiis. Et primò quia certum eſt eum, qui ante legitimam ætatem à ſacris canonibus præſcriptam ordinatur, deponi à gradu ſoſcepto, *cap.ſubdiaconus 4. 77. diſt.* ergo non ſuſpenditur tantùm, vt in concluſione aſſeritur. Secundò non minùs notum iuris principium eſt, ob alterius culpam non poſſe clericum ſuſpendi à ſuo gradu, vt probant Suarez *de cenſur.diſput.28 ſect.4. num.3.* Auila, Marius Alterius, & alij congeſti à Gibalino *de cenſur. pag. 137.* ſed in præſenti caſu tantùm culpa adfuit ex parte Epiſcopi, vt ex textus verbis conſtat: ergo ſine culpa propria ante ætatem promotus ſuſpendi non debebat. Tandem Honorius III. ſibi ipſi contrariari videtur, dum docet, ita ordinatum, & malè promotum ante ætatem, ſuſpendi ab ordinum exercitio vſque ad legitimam ætatem, & ſtatim ait illi eſſe beneficium conferendum; nam beneficium datur propter officium, *cap.cùm ſecundùm, de præbendis*; & qui non habet ordinum exercitium, non poteſt obtinere beneficium, *cap.cùm bone*, vbi plura Gloſſa *verbo Suſpenſi, de ætat.& qualit.cap. ex literis, de exceſſibus Prælat.* igitur minùs congruè, & conſequenter Honorius in præſenti affirmat ſuſpenſo vſque ad tempus ſtatim beneficium eſſe conferendum. 4. IMPVGNATVR ASSERTIO.

Quibus iuris principiis præiactis minimè obſtantibus vera eſt præſens Honorij deciſio; pro cuius expoſitione ſciendum eſt, ante legitimam ætatem neminem eſſe ordinibus initiandum, iuxta Apoſtoli præceptum 1. *ad Timoth. cap. 5.* vbi præcipit, nemini citò manum imponi: vnde iam à primis Eccleſiæ ſæculis certa ætas præfixa fuit ſingulis gradibus recipiendis, *cap. miramur, 61. diſt.cap. ſubdiaconus 4.77. diſt.cap.quod eſt, 87. diſt.* & quoad tonſuram ſeptem annorum ætas præfinita eſt *in cap. nullus 4. hoc tit.in 6. l.27.tit. 6. part.1.* quem annum infantiam appellarunt PP. *in cap. de his 5 28.diſt.cap. in ſingulis 2.77.diſt.* Docent innumeri congeſti à Narbona *de ætate, anno 7. q. 9.* Leandro *vbi ſuprà, diſp.7.q.1.* quæ ætas etiam poſt Concil. Tridentr. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 4. & 11.* deſideratur, dum ibi à Patribus nulla ætas præſcribitur ad tonſuram recipiendam, vt cenſuit ſacra Congregatio apud Piaſecium *in praxi,c.1.n.22.* his verbis: *Congregatio Concilij reſpondit, nullam eſſe à Concilio præſtitutam ætatem tonſuræ, & quatuor minoribus ordinibus; ſed eam attendendam, quæ à ſacris canonibus præſcribitur.* Docet pluribus relatis Ægidius Boſſius *d.tom.2 tit.7. §.6.* Quoad minores autem gradus recipiendos non ita expreſſa, & ſtatuta eſt ætas à iure: aliquando enim 14. anni præſcribuntur, *cap.de his 5.28. diſt.cap.in ſingulis, cap. quicunque, 77. diſt.* Concil. Trident. nullam ætatem præfiniuit, 5. DE ÆTATE AD ORDINES MINORES.

Digitized by Google

præfinivit, ſcientiam linguæ Latinæ tantùm ordinandis expoſtulans; vnde ſunt plures qui affirmant, ſufficere ætatem 7. annorum *in d. cap. nullus*, primæ Tonſuræ præſcriptam. Ita Sotus, Layman, Suarez, & alij, quos laudat, & ſequitur Leander *d. diſput. 6. q. 2.* ſed rectiùs alij affirmant, ætatem duodecim annorum deſiderari: ita plures relati, & ſecuti à Narbona *d. q. 9.* Boſſio *ſuprà, n. 55.*

6. **De ætate ad maiores gradus.**

Quoad maiores ordinis gradus recipiendos non conueniunt eccleſiaſticæ leges, immò pro diuerſitate temporum varia ætas ſtatuta legitur. Primis temporibus viginti annorum ætas præſcripta fuit, *cap. quicumque* 3. 77. *diſt. cap. de his*, 28. *diſt. cap. nemo*, 78. *diſt.* licèt per ea etiam tempora Syricius conſtituiſſet, vt expleto 18. anno poſſet quis in Subdiaconum ordinari, *in c. quicumque*, 77. *diſt.* iuxta interpretationem Narbonæ *anno* 22. *q. 1 n.* 3. Sequentibus temporibus, Concilij videlicet Viennenſis, ætas 18. annorum præfixa fuit, *Clement. grauem, de ætat. & qualit.* Demùm Concilio Trident. *ſeſſ. 23. de reform. cap.* 12. expreſsè ſtatutum eſt, vt nullus, etiamſi regularis ſit, ante vigeſimumſecundum annum in Subdiaconum ordinetur; quod decretum hodie obſeruatur, vt pro expoſitione ipſius Concilij docent Narbona *d. q.* 1. Boſſius *ſupra*, §. 5. Leander *vbi proximè*, *quæſt.* 8. Circa ætatem Diaconatui recipiendo præſcriptam, aliam iure veteri, aliam iure nouo, aliamque iure nouiſſimo ſtatutam reperio. Iure enim veteri ante 25. ætatis annum non poterat quis ſacro Diaconatus gradu inſigniri, *cap. de his* 5. 28. *diſt. cap. placuit* 5. *cap. Epiſcopus* 6. 77. *diſt. cap. nemo* 78. *diſt. cap placuit* 14. 20. *quæſt.* 1. *authentica de ſanctiſſimis Epiſcopis*, §. *Presbyterum*; cuius conſtitutionis eam reddunt rationem Patres Concil. Toletan. *in cap. in veteri*, 78. *diſt.* quia cùm Diaconi in lege gratiæ ſucceſſerint in locum Leuitarum legis veteris, & Leuitæ apud Hebræos 25. annis miniſtrare inciperent, vt conſtat *Numeror. cap. 8. verſ.* 24. ibi: *Hæc eſt lex Leuitarum, à 25. annis, & ſupra ingredientur, vt miniſtrent in tabernaculo fœderis*; pro cuius textus conciliatione cum capite 4. Numeror. etiam plura adducunt Abulenſis *in dict. cap. 8. q.* 24. & Cornelius à Lapide, Menochius *lib. 2. de Repub. Hebræor. cap. 1. num.* 12. Eſpenceus *lib. 4. de vero contin. cap.* 3. ideò rectè vt Leuitis in omnibus Diaconi exæquarentur, ea ætas præſcripta fuit. Iure autem nouo Concilij Viennenſis ætas 20. annorum Diaconis ordinandis conſtituta fuit, *d. Clement. grauem.* Nouiſſimo iure Concil. Trident. non niſi exiſtenti in 23. anno gradus Diaconatus conferri valet, *ſeſſ. 23. de reform. c.* 12. notant Barboſ. *lib. 1. iuris eccleſ. cap. 33. num.* 38. Narbona *anno* 23. *q.* 1. Boſſius *vbi ſupra*, §. 6. Supereſt vt de ætate præſcripta ad Presbyteratus gradum agamus, & videamus illa prædicta tria tempora, videlicet iuris veteris, noui, & nouioris. Iure enim antiquo nemo in Presbyterum ordinari valebat, niſi triginta annos habuiſſet, *cap. Epiſcopus 6. cap. ſi triginta*, 77. *diſt. cap. ſi quis* 1. *cap. nemo* 2. *cap. Presbyter*, 4. *cap. ſi triginta* 5. 78. *diſt.* Rationem reddunt Patres Concilij Nicæni *in dict. cap. Presbyter*, quia videlicet eo anno Dominus noſter baptizatus fuit, & prædicare cœpit: quam rationem iuxta veram hiſtoriam defendunt, & exponunt Baronius *anno* 31. vbi Spondanus *num.* 8 latè Viuar. *ad Flauium Dextrum*, *anno* 31. *fol.* 31. Nouiori iure Concilij Viennenſis *in dict. Clement. grauem*, conſtitutum eſt, vt in Presbyterum ordinandus debeat habere 24. annos completos, & 25. cœptum: quod Concilij decretum approbauit Synodus Trident. *ſeſſ. 23. c.* 12. Docent, & plura pro illius decreti expoſitione tradunt Narbona *anno* 25. *q.* 55. Rufinacus *lib. 3. conſtit. pag.* 152. Sed circa prædicta tempora aſſignata ſacris ordinibus, an ſufficiat vltimum annum eſſe cœptum, an verò deſideretur eſſe completum, dubium apud Interpretes eſt? Et deſiderari anni complementum, docuerunt Azeuedus *in l. 8. tit. 20. lib. 3. num* 17. *recopil.* Menochius *de arbitr. lib. 2. caſu* 427. *num.* 25. Sed communis, tam Canoniſtarum, quàm Theologorum ſchola docet, ſufficere vltimum annum cœptum eſſe ad ordines recipiendos: ita Nauarrus, Gutierrez, & alij congeſti à Narbona *d. anno* 22. *quæſt.* 1. Boſſius *d. tom. 2.* §. 6. Leander *diſput. 6. q.* 3. non tamen ſufficit peruenire ad vltimum diem anni præcedentis, niſi totus elapſus ſit, & ſaltem quoad quadrantem horæ attigerit vltimum annum; ita vt verum ſit, eum annum agere, vt contra Narbonam, Boſſium, & Dianam docet Leander *ſuprà*, *q.* 7.

Sed ſi quis ante prædictæ legitimæ ætatis annos ſaltem cœptos ordinetur, licèt characterem, & ſacramentum recipiat, tamen ſuſpenſionem ordinis ſuſcepti incurrit, ex noſtro textu, & aliis ſuprà citatis. Et licèt ex hac deciſione ſuſpenſio non incurreretur ipſo iure, nec in perpetuum duraret, vt docet Gibalinus *in d. ſynopſi*, *littera* O, *num.* 5. tamen ex nouioribus Pontificum decretis, videlicet Pij II. Pij V. & Sixti V ipſo iure incurritur, & in perpetuum durat, donec ab ea abſoluatur; & tam in ſæculares, quàm regulares ante tempus promotos impoſita eſt, vt docent Narbona *d. anno* 22. *q.* 1. Araujo *tract. 3. q.* 32. Leander *ſupra*, *q.* 9. & ſi poſt prædictam ſuſpenſionem incurſam ſuſpenſus celebrauerit, irregularitatem contrahit; quod procedit ſi ex mala fide ante legitimam ætatem ordinetur; non verò ſi ex bona fide, exiſtimans ſe habere ætatem legitimam, ordinetur; vtitur enim Pius II. in ſua conſtitutione verbo illo, *præſumpſerit*: vnde cùm in ignorante nulla præſumptio dari valeat, non incurrit aliquam ſuſpenſionem, vt reſoluit cum aliis Leander *diſput. 6. q. 11. & 12.* vbi hoc protrahit ad eum, qui habuit ignorantiam craſſam, qui etiamſi poſteà ſenſerit ſe legitimam ætatem non habuiſſe, & nihilominus celebrauerit, non incurrit aliquam irregularitatem, vt etiam reſoluunt Boſſius *d.* §. 6. Narbona *anno* 22. *q.* 1. 7. **De pœnis ordinati ante ætatem.**

Ex quibus iam apparet vera decidendi ratio ad noſtrum textum; nam cùm ætas 25. annorum à ſacris canonibus ſtatuta eſſet pro Diaconatus gradu recipiendo, grauiter peccauit Epiſcopus Ouetenſis puerum 14. annorum ad illum gradum promouendo; & cùm quis debeat puniri in eo, in quo peccauit, *cap. final hoc tit. in* 6. Rectè Epiſcopus ſuſpenditur ab Ordinum collatione, cum in eorum adminiſtratione deliquiſſet: ordinatus verò licèt ſacramentum, & characterem recepiſſet, quia tamen legitimam ætatem non habebat, ſuſpenſionem temporalem incurrit, videlicet donec ad legitimam ætatem perueniat; quia valde indecens eſſet, ſi puer adhuc in Diaconatus gradu miniſtraret; & quia poſt legitimam ætatem miniſtrare poteſt in prædicto gradu ſacro, ad quem nemo promoueri valet, niſi ad titulum beneficij eccleſiaſtici; aliàs qui eum ordinauit, tenetur beneficium præſtare, vel prouidere illi de neceſſariis, *cap. ſanctorum*, 70. *diſt. cap. 2. c. cùm ſecundùm, de præbendis*; Ideò Honorius III. in præſenti decreuit, Epiſcopum Ouetenſem debere prædicto Diacono malè promoto beneficium conferre, ad cuius titulum ad- 8. **Ratio decidendi.**

uentaute

ueniente legitima ætate rperiatur ordinatus.

9. DISSOLVVNTVR ARGVMENTA. Nec argumenta ſuprà aduersùs ooſtram coo-cluſionem perpenſa aduerſantur. Non primum deductum *ex cap.* 4.78 *diſt.* nam verbum illud *deponatur*, quo textus vtitur, accipiendum eſt pro ſuſpenſione; pleturnque enim in iure hoe depoſitio confuoditur cum ſuſpenſione, & è contra, vt cooſtat ex auctoritaibus, & exemplis adductis à Sayro *de cenſur. lib.* 5 *cap.* 19 *num.* 3. Suarez *eodem tract. diſput.* 30. *ſect.* 1. *num.* 11. notauit Gibalinus *eod. tract. pag.* 8. & ſic verbum illud, *deponitur*, in eo textu accipitot pro *ſuſpenditur*, vt docuit Suarez *d. ſect.* 1. *num.* 12. Nre ſimiliter obſtat ſecunda difficultas; nam licèt cauſa impulſiua ſuſpenſioois ordinati in hoc textu fuiſſet improba ordinatio ab Epiſcopo facta; tamen caoſa finalis fuit defectus ætatis ipſios, cuius ratione ordinati non poterat, & ſic quatenus ſuſpenſio imponitur ordinato, in ipſo eſt ob defectum ætatis; io ordinaote vrrò ob culpam ipſius, vt poſt Paoormitauum & alios antiquiores in præſenti doeet Gibalinus *vbi ſuprà, in ſynopſi*, *pag.* 138. *num.* 7. Nec obſtat tertia difficultas adducta ex noſtri textus antinomia, dum in principio ſupponitur, ordinatum ſuſpenſum eſſe, & in fine docetur illi confereodum eſſe beneficium. Nam rtſpondendum eſt, ſuſpenſionem, de qua io hoc textu, non eſſe perpetuam, ſed temporalem, donec ad legitimam ætatem peruenerit: ideò cùm ſuperuenieote ætate reperiretur ordinatus ſine titulo, rectè Honorius decreuit, ipſi confrrendum eſſe beneficium, vt eeſſante ſuſpenſione habeat Eecleſiam, cui inſeruiat, iuxta textum *in d. cap.* 2. *cap. cùm ſecundùm*, *de præb.*

10. EXPONITVR CAP 2.77 DIST. Sed primò præſeoti aſſertioni aduerſatur textus *in cap. in ſingulis* 2.77. *diſt.* in illis verbis: *Vel Subdiaconus* 14. *annis fiat*, *& ſic ad benedictionem Diaconatus*, *ſi meretur*, *accedat*. Ex quibus verbis expreſsè deducitur, puerum 14. annum agentem, poſſe in Subdiaconum, & in Diaconum ordinari: igitur oon rectè Honorius III. Epiſcopum Oueteuſem increpat, vt ſcjentiæ canonicæ ignarum, quia puerum 14. annum agentem ordinauit in Diaconum. Gloſſa in eo textu, *verbo* 14. *annis*, exiſtimat ibi 14. anoos non eſſe computandos à natiuitate ipſius ordinandi, ſed ab vltimo anoo infantiæ, 7. videlicet, & ſic addendo 7. annos infantiæ cum aliis 14. Quam ſolotionem, vtpotè verbis, & menti textus contrariam, refellit Acuſia *ibi.* Aliam adducit Narboua *d. anno* 12. *q.* 1. Quibus omiſſis diceodum eſt, textum illum non eſſe exaudiendum provt habetur in ipſo corpore Gratiani, ſed provt legitur in aliis exemplaribus, & caſtigatis codicibus, vbi ita legitur: *Si ab infantia eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, inter lectores vſque ad* 20. *ætatis annum continuata obſeruatione perduret; ſi maior iam, & grandæuus acceſſerit, ita tamen, vt poſt baptiſmum ſe diuinæ militiæ deſideret mancipare, ſiue inter lectores; ſiue inter exerciſtas quinquenio teneatur; exinde acolytus, vel ſubdiaconus* 4. *annis*, *& ſic ad benedictionem.* Notatuot Aoton. Auguſt. *in dialog.* I. Dartis *in eo textu*, & in calce ipſius notatur. Ex qua littera ita tranſcripta euincitur poſt 25. annum Diaconum debere ordinari, quod diſciplinæ eccleſiaſticæ magnoperè illius ſæculi congruit, vt iam ſuprà retuli.

Secundò ſuprà traditæ aſſertioni refragatur Vrbani II. decretum relatum in Concilio apud Melfiam, *cap.* 4. io illis verbis: *Conſtituimus, vt nemo ante annos* 15. *aut* 14. *Diaconus ordinetur; nemo ante annos* 30. *in Preſbyterum conſecretur.* Qui textus aperto marte oppooitur præſenti deciſioni; ſiquidem in eo expreſsè permittitur, agentem 14. annum in Preſbyterum ordinari. Pro cuius difficultatis ſolutione reſtitueoda eſt illius decreti contextura; loco enim eorum verborum 15. aot 14. legendum eſt 25. aut 24. ſiquidem meodum irrepſit, & error ex eo; nam cùm ita legeretur his notis: *Nemo ante annos XXIV. Diaconus fiat*; omiſſa fuit in verſione littera *X*, & ſic tranſcriptum, *ante XV. aut XIV.* cùm ita vertendum eſſet, *ante XXV. aut XXIV.* Leuiter coendauit Anton. Aug. *in epit. iuris*, *lib.* 7. *tit.* 5. *c.* 2. qui error ex inuerſioue prædictarum notatum freqoenter reperitur in iure. Cuiachis *in l. non putabam* 48. *ff. de condit. & demonſt. pro XVI.* conilcit legendum *XIV.* ex lege *ſi cui legatur* 49. *ff. de legat.* 1. Sic *in l. vlt. C. qui ætate*, pro *LV.* legendum eſt, *LXX.* & *in l.* 2. *§. poſt hunc*, *ff. de origine iuris*, pro 40. legendum 400. & *in l. ſi quis* 7. *ff. de iuriſd.* pro 500. legendum eſt 50. apud Vitruuium pro *diuiſiones* 12. legendum eſſe 8. iam notauit Fotoetius *lib.* 2. *rerum quotid. c.* 2. Rectè igitur aſſerimus in dicto Decreto Vrbani II. pro 15. aut 14. legendum eſſe 25. aut 24. 11. EXPONITVR DECRETVM VRBANI II.

CAPVT XVI.

[a] Gregorius III. *Archiepiſcopo* [b] *Baranenſi.*

CONſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod eos qui extra tempora ſtatuta ſacros ordines receperunt, characterem non eſt dubium recepiſſe: quos pro tranſgreſſione huiuſmodi primò eis pœnitentiâ impoſitâ competenti, ſuſtinere poteris in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

NOTÆ.

1. a GRegorius.] *De eo egi in cap. final. de conſtit.* b *Baran.*] Legendum eſt *Barenſi*, vt legitur apud Inoocentiom III. *lib.* 4. *epiſt.* 110. Bareoſis enim ciuitas eſt in Apulia Metropolitaoa, cui patent deeem ſuffraganei: eius mentio fit *in cap. cùm bona* 8. *de ætat. & qualit.*

Huius textus commentarium dedimus *in cap.* 1. *hoc tit.*

CAPVT XVII.

[a] Idem.

QVæſitũ eſt de ſacerdotibus, vel aliis [b] clericis qui per reatũ adulterij, periurij, homicidij, vel falſi teſtimonij bonũ conſciẽtiæ rectę perdiderũt. *Et infrà*: Reſpõdemus quod ſi propoſita crimina ordine iudiciario comprobata, vel aliàs notoria non fuerint,

oon

non debent hi (præter reos homicidij) poſt pœnitentiam in iam ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinibus impediri; qui ſi non pœnituerint, monendi ſunt, & ſub interminatione diuini iudicij obteſtandi, vt in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis etiam ordinibus non miniſtrent.

NOTÆ.

1. a IDem.] In hac ſexta Decretalium collectione textus iſte tribuitur Gregorio IX. ſed niſi fallor, aut eſt Clementis III. aut ipſe Gregorius ex Clementis III. deciſione præſentem tranſcripſit: in ſecunda enim collectione, *ſub tit. de ætat. & qualit. cap. 3.* ita legitur. [Ex tuæ fraternitatis conſulto percepimus, te velle à S. A. certitudine edoceri, vtrum ſacerdotes, vel alij in quibuſlibet ſacris ordinibus conſtituti, qui per lapſum carnis reatum adulterij incurrerunt, vel periurij; vel alij falſi teſtimonij, vel crimine homicidij irretiti bonam rectæ conſcientiæ perdiderunt; ſi peractâ condignâ pœnitentiâ de commiſſo, in prioribus tolerari, vel ſuffragantibus meritis promoueri valeant ad maiora: ſuper quo fraternitati tuæ reſpondemus, quatenus ſi notoria ſunt crimina, quæ prædiximus, vel ordine iudiciario comprobata, tales reos cenſura ſacrorum canonum, etiam poſt peractam pœnitentiam, non tantùm ad altiores progredi non permittit, verùm etiam iubet gradum priſtinum non tenere. Porrò ſi propoſita crimina contra aliquem notoria non fuerint, vel ordine iudiciario comprobata, monendi ſunt tales, qui eiſdem tenentur obnoxij, & ſub interminatione diuini iudicij obteſtandi, vt in teſtimonium damnationis ſuæ in ſuſcepto ordine non miniſtrent.] Hactenus Clemens III. cuius verba ſi rectè conferantur cum præſenti deciſione, aut ea ipſa ſunt, aut valde ſimilia.

b *Clericis.*] Ad conſtitutos tantùm in maioribus ordinibus refert Vazquez *3. part. in 3. diſput. 136. num. 29.* 2.

TITVLVS XII.

De ſcrutinio in ordine faciendo.

1. SCRVTINIVM dicitur ab ſcrutando. Apuleius *lib. 1. metaph.* Scrutinium olim in Eccleſia fiebat in catechumenis baptizandis, *cap. dilectus, de capellis monach. cap. his, de maierit. & ob.* Concilium Mogunt. ſub Carolo *can. 4. Sacramenta itaque baptiſmatis volumus, vt ſicut ſancta veſtra fuit admonitio, ita concorditer, atque vniformiter in ſingulis parochiis ſecundùm Rom. ordinem inter nos celebrentur iugiter, atque conſeruentur, id eſt ſcrutinium ad ordinem baptiſmatis.* De quo ſcrutinio agunt Lindembrogius *in gloſſario legum, verbo Scrutinium*, Zerda *in aduerſariis, cap. 85.* Citonius *ad tit. de baptiſmo*, Cochier *in face hiſtor. cap. 55.* Voſſius *de vitiis ſermon. lib. 3. cap. 47.* Creſolius *lib. 2. myſtag. cap. 11.* Lantdmeter. *lib. 2. de veteri cleric. cap. 21.* Menardus *in notis ad Sacram. D. Gregorij, pag. 135.* Fileſacus *de origine paroch. cap. 6.* Scrutinium etiam olim fiebat in ordinatione clericorum: ordinandi enim proponebantur coram clero, & populo, vt bonorum merita publicarentur, vel malorum crimina detegerentur. D. Cyprianus *epiſt. 33.* quod iam primis Eccleſiæ ſæculis obſeruatum fuiſſe conſtat ex Lampridio *in Alex.* ibi: *Aliquos voluiſſet, vel Rectores prouinciis dare, vel Præpoſitos facere, vel procuratores, id eſt rationales, ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, vt ſi quis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus; ſi non probaſſet, ſubiret pœnam capitis: dicebatque graue eſſe, cùm id Chriſtiani, & Iudæi facerent in ordinandis ſacerdotibus, non fieri in prouinciarum Rectoribus.* De qua ordinandorum probatione latè agunt Petrus Faber *lib. 3. agoniſt. cap. 28.* Sauſay *part. 1. Panopl. cleric. lib. 4. cap. 2.* Pamelius *in dict. epiſtol. 33. D. Cypriani*, Mendoza *lib. 2. Concil. Illiberit. cap. 50.* diffuſè Hallier. *de ſacris elect. lib. 1. cap. 2. art. 2. & ſect. 8. cap. 1. art. 5.* Licèt in hac rubrica polliceri videatur formam prædicti ſcrutinij, tamen caput vnicum, quod ei ſubiectum eſt, tantùm continet, Diaconum dolo vacare, & omnis culpæ exortem eſſe, qui interrogatus, an promouendus ad ſacros ordines dignus ſit, reſpondit dignum eſſe, cùm eum indignum eſſe pro comperto non haberet.

CAPVT I.

[a] Idem.

EX parte tua fuit propoſitum. [b] *Et infrà*: Quæſiuiſti per Sed. Ap. edoceri, vt cùm Epiſcopi ad conſecrationes Epiſcoporum ab[c] Archiepiſcopo ſuo, vel alio conuocentur, & ipſi Metropolitano electum offerant conſecrandum, dicentes: Reuerende Pater, poſtulat ſancta Mater Eccleſia hunc electum in Epiſcopum conſecrari; & interrogante Archiepiſcopo, ſi ſciant illum eſſe dignum, reſpondeant, quod illum ſciunt, & credunt pariter eſſe dignum; & te in reſponſione huiuſmodi ne offenderes hominem, Deum exiſtimes offendiſſe, quandoque præter, quandoque contra conſcien-

tiam reſpondendo, cùm electi conuerſatio, aut minùs tibi bene cognita, aut penitus ſit ignota; qualiter in huiuſmodi interrogationibus ſaluâ conſcientiâ valeas reſpondere. Ad quod f. t. reſpondemus, quod cùm nos aliquem in [d] Diaconum, vel Presbyterum promouemus, prior [e] Diaconor. qui nobis aſſiſtit, dicit: Poſtulat [f] ſancta Mater Eccleſia Catholica hunc Subdiaconum, vel Diaconum ad onus Presbyteratus, vel Diaconatus aſſumi: & nobis interrogantibus, ſi eum cognouit eſſe dignum, idem reſpondet, quod quantùm humana fragilitas noſſe ſinit, & ſcit, & teſtificatur illum ad huiuſmodi onus officij eſſe dignum. Vnde in tali reſponſione aliquem peccare non credimus, dum hoc modo contra conſcientiam non loquatur: quia non ſimpliciter illum aſſerit eſſe dignum, ſed in quantum humana fragilitas noſſe ſinit: cùm illum, quem indignum eſſe non nouit, dignum debeat [g] æſtimare. Huiuſmodi ergo reſponſione ſecurè poteris vti, niſi fortè de indignitate tibi conſtiterit conſecrandi. Si autem illum indignum eſſe cognoſcis, Metropolitano priùs, quàm ad huiuſmodi ſcrutinium veniatur, ſtudeas [h] nuntiare. Quamuis, vt diximus, nos interrogationem huiuſmodi non in conſecratione [i] Pontificis, ſed in ordinatione Diaconi, vel Presbyteri faciamus.

NOTÆ.

1. a *IDem.*] Ita etiam legitur in tertia collectione *ſub hoc tit.cap. vnico*; non tamen ibi exprimitur cui Prælato reſcribat Innocentius, ſed epigraphe ita reſtituenda eſt: *Innocentius III. Aurienſi Epiſcopo*, vt habetur *lib. 9. epiſt. Innocentij III. epiſt.* 33. vbi extat præſens decretalis, editaque fuit anno 1206. vt eo anno refert Odoricus Raynaldus *num.*33. De Aurienſi Eccleſia egi *in cap.cùm cauſa, de probat.*

b *Et infrà.*] Alia pars huius decretalis, quæ diuerſam prorſus conſultationem continet, extat *in cap.*1 *de temp.ordin. in* 3.*collect.*

c *Archiepiſcopo ſuo.*] Ad conſecrationem ſuffraganei debet Archiepiſcopus conuocare omnes comprouinciales Epiſcopos, vt latè probaui *in cap.ſi Archiepiſcopus, de temporib.ordin.*

d *Diaconum, vel Preſbyterum.*] In his verbis tacitè innuitur, in aliis inferioribus gradibus non eſſe neceſſariam hanc præſentationem ab Archidiacono faciendam; quod probat Hallier. *de ſacris elect.cap.*2. §.3. *pag.*39.

2. e *Prior Diaconorum.*] In Eccleſia Romana non eſt Archidiaconus, vt notauit Gloſſa *verbo Examinentur, in cap. ad hæc, de offic. Archid.* ſicut neque in Eccleſia Conſtantinop. vt refert Codinus *de officiis cap.*17.*num.*39. vnde in Eccleſia Romana primus Diaconorum eſt, qui repræſentat ordinandos R. Pontifici; in aliis verò Eccleſiis hoc munus proprium eſt Archidiaconi, *cap.*2. *cap. Epiſcopus, cap.quando,* 24. *diſt.cap. nihil, §.Epiſcopi, cap. ad aures, cap. vt noſtrum, de officio Archid. cap.*1.*de eo qui furtiue:* plura Petrus Greg. *lib.*1.*part. tit.*13.*cap.*5. Hallier. *vbi ſuprà, fol.*47.*&* 966. cùm enim ad Archidiaconum ſpectaſſet examen ordinandorum, *cap. vt Archidiaconatus, de officio Archid.* latè Hallier. *vbi ſuprà*; ideò ad ipſum ſpectabat præſentatio in hoc ſecundo ſcrutinio. Nec obſtat Concilium Habnetenſe *in can.* 3. relato à Burchardo *lib.*2. *Decreti, cap.*23. in illis verbis: *Vnà cum Archipreſbyteris, qui eos repræſentare debent.* Ex quibus deducitur, hoc munus repræſentandi ordinandos Epiſcopo, non Archidiacono, ſed Archipreſbytero competere. Nam in eo canone agitur de ordinandis illis, qui habitabant in villis & oppidis, non verò in ciuitatibus: & cùm eam poteſtatem, ac iuriſdictionem, quam habebant Archidiaconi in vrbe, haberent Archipreſbyteri in locis ruralibus, vt dicemus *in tit. de officio Archipreſb.* ideò ex illis villis, & oppidis clericos ordinandos repræſentabant Archipreſbyteri, non Archidiaconi.

3. f *Sancta mater.*] Ita legitur in ipſo Pontificali Romano, *cap.*1. *tit.de ordinat. Diaconi & Preſbyteri.* Dicitur autem: *Poſtulat ſancta mater Eccleſia,* vt cognoſcatur, neminem ex humana gratia, vel ex qualibet priuata prece, ſed Eccleſiæ tantùm flagitantis poſtulatione promouendum eſſe, iuxta Concil. Trident. *ſeſſ.*23.*de reform.cap.*13.

4. g *Debeat æſtimare.*] Immò ſi aliter non nouit indignum, cùm dignus quia præſumatur, niſi teſtibus aliter probetur, *l.*1.*§.probatio, Cod.de his qui veniam ætatis, l.ex perſona, Cod. de probat.* Rectè ergo Innocentius III. ac ſecundùm iuris vtriuſque principia affirmat, in dubio quemlibet bonum præſumi, donec contrarium probetur, vt docetur *in cap.ſi quid, diſt.* 86. *cap. in cunctis* 11. *quæſt.*3. *cap. innocens* 22. *quæſt.*4. *cap. finali, de præſumpt. l.cùm pater* 77. *§.rogo, ff. de legat.* 2. *l.ſeruos, l.teſtamento, ff.de manumiſſ. teſtam.* plura Barboſa *de dictionib. verbo Bonus*, Eſcobar *de purit. ſanguinis quæſt.*8. §.2. niſi in contrarium præſumptio adſit, vt in legibus proximè citatis. In præſenti autem caſu præſumptio adeſt pro bonitate, ſiquidem ante hoc ſcrutinium tot procedunt examina, tot coram populo publicationes, de quibus latè agit Hallier. *vbi ſuprà, dict. art.*1. vt facilè apparere poſſit indignitas promouendi ad ordines. Vnde cùm in nullo ex his ſcrutiniis contrarium probatum ſit, bonus & dignus ordinandus præſumitur.

5. h *Nunciare.*] Ne contra conſcientiam cum dignum repræſentando mendacij culpam incurrat, aut delictum occultum pandendo eum publicâ notet infamiâ.

6. i *Pontificis.*] Quia electus & confirmatus à R.Pontifice dignus eſt; nec poſt tot examina teſtimonium illius ſufficiens, aut neceſſarium cenſetur.

TITVLVS

TITVLVS XIII.

De ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui.

CAPVT I.

Alexander III. [a] *Toletano Archiepiſcopo.*

Reqvisivit à nobis tua fraternitas, vtrum clerici, qui poſt renunciationem factam à [b] prædeceſſore tuo ordines ſuſceperunt, in ipſis debeant remanere, aut ad maiores de iure canonum promoueri. Nos igitur, quia nobis non planariè de veritate conſtat, non poſſumus tibi ſuper hoc breuiter reſpondere. Nam diſtinguitur, vtrum renunciat loco tantùm, an loco ſimul & dignitati: nam vbi tantùm loco renunciat, ordines ſicut anteà, niſi à ſummo Pont. vel eius Legato prohibitus fuerit, rogatus ab Epiſcopo aliquo de ratione poterit conferre. Cùm autem loco Pontificali cedit, & [c] ordini, ibi diſtinguendum putamus, vtrum ſacros contulerit, an minores. Si enim à tali ordines vſque ad [d] Subdiaconatum quis acceperit, quia & huiuſmodi ordines quandoque à non Epiſcopis conferuntur, & in illis deſeruire poterit, & ad maiores, ſi idoneus fuerit, promoueri. Sanè ſi ab eodem ſacros ordines factâ renunciatione ſcienter quis receperit, quia [e] indignum ſe fecit, executionem officij non habebit: vbi non ſcienter, poterit, niſi [f] craſſa, & ſupina fuerit ignorantia, diſcretus Pontifex diſpenſare.

NOTÆ.

1. a Toletano.] Ita legitur in hac ſexta collectione, & in prima, *ſub hoc tit. cap. vnico*, ſed perperam, nam caſus huius textus non conuenit cum hiſtoria Præſulum Eccleſiæ Toletanæ. Temporibus enim Alexandri III floruerunt Ioannes, & Cerebrunus, qui deceſſerunt in regimine ipſius Eccleſiæ, nec vllus ex eis Archiepiſcopatui renunciauit: vnde non poſſe defendi hanc inſcriptionem, iam notauit Loayſas *in notis ad Concilia Hiſpaniæ, in decreto Gundemari, pag.*286. Aliter habetur epigraphe huius textus in Concilio Lateran. *part.*26. *cap.*18. vbi legitur: *Toloſano Archiepiſcopo*; ſed etiam falsò, propter eandem rationem, cùm nemo ex Archiepiſcopis Toloſanis, qui temporibus Alexandri III. eam rexerunt, Archiepiſcopatui renuntiaſſet. His ergo lectionibus reiectis legendum eſt, *Archiepiſcopo Colonienſi*, vt in codice MS. Eccleſiæ Toletanæ haberi teſtatur Loayſas *vbi ſuprà*; quæ inſcriptio magnoperè conuenit hiſtoriæ illius Eccleſiæ; Bruno enim III. Præpoſitus Colonienſis in Archiepiſcopum ipſius Eccleſiæ canonicè electus fuit temporibus Alexandri III. qui poſtquam per tres annos eam Eccleſiam rexit, dignitate ſe abdicauit, & in cœnobio Veteris Montis vitam monaſticam profeſſus fuit: illi ſucceſſor deſignatus fuit Adolphus, in quem Archiepiſcopatum renunciauerat, vt refert Fr. Petrus Kratepolius *in ſerie Præſulum Colonienſium.* Vnde inſcriptio noſtri textus ita reſtituenda eſt, *Alexander III. Adolpho Colonienſi Archiepiſcopo.*

2. b *Prædeceſſore.*] Brunone videlicet Archiepiſcopo Colonienſi, de quo ſuprà.

c *Et ordini.*] Sed ſi Epiſcopatus eſt ordo, & imprimit characterem in anima, vt dixi *in cap. ſi Archiepiſcopus, de temporib. ordin.* quomodo renunciari poteſt, itavt Epiſcopus amplius non poſſit conferre ſacros ordines? Sed vt hanc difficultatem effugiamus, dicendum eſt, verbum illud *ordini*, accipi pro dignitate, vt in verbis antecedentibus, ibi: *Loco ſimul & dignitati.* Cùm enim Epiſcopus renuntiat loco, & dignitati, non abdicat à ſe poteſtatem characteris, & conferendi validè ſacros ordines, vt docent Gloſſa *verbo Firmitatis, in c.prouidè* 44.*de elect.in* 6.Petrus Greg. *lib.*1.*partit. tit.*1.*c.*2.& *de elect.c.*20. Suarez *de cenſuris diſput.*31. *ſect.*1. Barb. *lib.*1.*iuris eccleſ.c.*33.*n.*13. ſed tantùm licitè eos conferre non valet, renuncians enim loco, & dignitati, dimittit iuriſdictionem, & officium: vnde Pontifex admittendo ipſam renunciationem, Epiſcopum priuat executione Epiſcopalis ordinis, itaut licèt eum pro Epiſcopo habeat quoad characterem, & poteſtatem conferendi validè ſacros ordines; tamen ſupponit eum virtute renunciationis priuatum exercitio illius facultatis. Quare Alexander III. hîc docet, ab eo ordinatos ad gradus ſacros, ſuſpenſos remanere, quia licèt validè ſacris initiati ſint, non tamen licitè; ſiquidem ordinati ſunt ab eo, qui exercitium Epiſcopalis ordinis non habebat: plerumque enim qui habet dignitatem, non tamen habet exercitium, ſeu adminiſtrationem, quam quietum & otioſum cingulum appellauit Caſſiodorus *lib.*6.*variar. c.*10.11.& 12. & honorariam dixerunt Imperatores *in l.*2. *Cod.vt dignit.ordo, lib.*12.*nouella* 70. principatum inutilem *in l.*24. *C.de ſacroſanctis*, plura eruditiſſimus vir D. Ioannes de Solorzano *in ſuo memor.pro Candelaria*, §.12. & 16. Nec obſtabit ſi dicas, dari in vna, eademque Eccleſia duos Epiſcopos, vnum cum facultate exercendi Pontificalia in actu; alium verò cum poteſtate, ſed ſine exercitio, contra ea, quæ docentur *in c.quoniam* 14. *de officio ordin.* Nam licèt hæc difficultas grauis viſa ſit Petro Gregorio *lib.*1.

*partis.tit.*1 3.*c.*2. facilè diſſolui poteſt, ſi animaduertamus, Epiſcopum renunciantem priuari iuriſdictione, neque pro Epiſcopo haberi, & ſic vnum tantùm Epiſcopum cum exercitio Pontificalium dari, vt contingit *in cap.quia* 5. *de elect. cap.*1.*&* 2. *de ſchiſmaticis*, & aliis.

c *Subdiaconatum.*] Excluſiuè intelligas, quia iam temporibus Alexandri III. ſubdiaconatus erat ordo ſacer.

c *Indignum ſe fecit.*] His verbis moti, & ſuffulti
3. Syluester *verbo Irregularitas*, *quæſt.*8. Angelus *eodem verbo*, *n.*31. Toletus *lib.*1.*ſumma*, *cap.*71.*n.*2. Nauarrus *in manuali*, *cap.*27.*n.*241. Sayrus *lib.*7.*de cenſur.c.*10. *num.*27. affirmant irregularem manere ordinatum ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui: mouentùr etiam, quia ex ſimilibus verbis inducitur irregularitas *in c.inquiſitioni*, *de teſtibus.* Facit etiam pro eorum ſententia Alexander *in præſenti*, dum docet diſpenſandum eſſe cum ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui: ſed cum ſuſpenſis non diſpenſatur, ſed potiùs illi abſoluuntur, *cap. dilectus*, *cap. vel non eſt*, *de temp. ordin.* ſimiliter concedit Alexander Epiſcopo facultatem diſpenſandi cum ita ordinatis per ignorantiam; ſed ſi tantùm ſuſpenſionem incurriſſent, Epiſcopus propria auctoritate poterat eos abſoluere, *cap. nuper*, *de ſentent. excom.* igitur quia hoc caſu irregularitas incurritur. Sed adhuc aſſerendum eſt, ordinatum ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui, ſuſpenſionem, non verò irregularitatem incurrere, vt probant Gloſſa, & Panormit. *in præſenti*, *num.*6. Flaminius Pariſius *lib.*1. *de reſignat. benefic. quæſt.*17. Barboſa *de poteſt. Epiſcop. alleg.*48. Gibalinus *de irregul. dub.*3. & *de cenſuris*, *in ſynopſi*, *pag.* 479. *littera O.* licèt enim verba ſuprà relata plerumque importent irregularitatem, tamen in præſenti tantùm ſuſpenſionem ſignificant, iuxta ſubiectam materiam; nec verbum *diſpenſandi*, quo Alexander noſter vtitur, aliquid facit; quia quoties ſuſpenſio habet rationem pœnæ, & impedimenti potiùs quàm cenſuræ, tollitur per diſpenſationem; non verò per abſolutionem: ſuſpenſio autem, de qua in hoc textu, non modò tollit vſum gradus perperam accepti ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui, ſed etiam aliorum; vnde eſt pœna cum impedimento, quæ cum diſpenſatione tantùm tolli poteſt, vt docet Gibalinus *de irregul.c.*5.*dub.*3.

4. f *Craſſa & ſupina.*] Quæ dolo ferè æquiparatur, *l.error*, *l.regula*, *ff. de iuris*, *& facti ignor. l.lata*, *ff.de v.ſ.* plura Doctor Bajo-Arroyo *in cap.*2. *de conſtit. lib.*6. ignorantia craſſa in præſenti ſpecie datur, ſi Epiſcopus renunciauit palam in propria ciuitate, non verò ſi extra, vt ſi Romæ, aut in Curia renunciauit, & poſtea reuerſus in Eccleſiam ordines celebrauerit; cùm enim in proprio loco non renunciaſſet, ab eo ordinati iuſtam ignorantiæ cauſam habuerunt; vel ſi poſt renunciationem proprio loco factam ordinatus exiſtimet Epiſcopum reſtitutum eſſe exercitio Pontificalium; plerumque enim poſt renunciationem Epiſcopos reſtituitur exercitio Pontificalium, vt contingit in caſu ex Nicolao Pontifice relato ab Hallier. *vbi ſuprà*, §.3.*pag.*833.

COMMENTARIVM.

5. CONCLVSIO PROBATVR. EX hoc textu talis deducitur aſſertio: *Epiſcopus, qui renunciauit loco tantùm, inuitatus conferre poteſt omnes gradus ordinis; ſi verò & dignitati, ordines minores tantùm; ab eo verò ſacris initiati ſuſpenduntur, licet ſi ignoranter receperint, cum eis diſpenſetur.* Non eſt ab ſpecie in iure canonico alia deciſio, quâ probari poſſit præſens aſſertio. Eam tamen illuſtrant & exponunt vltra congeſtos à Barboſa hîc, Hallier. *de ſacris elect. ſect.*5. *part.*2.*c.*5. §.3.*pag.*833. Cæſar *de Eccleſ. hierarch. diſput.*6. §.3. Petrus Greg. *lib.*1. *partis. tit.*13.*c.*2.*&* 4. Gibalinus *de irregul.c.*5.*dub.*3.*& de cenſur.in ſynopſi*, *pag.*479. Ricciulus *lib.*2. *lucubrat. cap.*2.*cum ſequentibus.*

Hæc aſſertio, quatenus docet Epiſcopum, qui renunciauit Epiſcopatui, poſſe minores ordines conferre, difficilis redditur ex eo, quod nemo poteſt ſubditis alienis gradus ordinis conferre, vt probaui latè *in cap. cùm ſecundùm* 9. *de temp. ordin.* ſed Epiſcopus, qui renunciauit loco, ſubditos non habet, cùm iuriſdictionem amiſerit: igitur neque minores ordines conferre valet. Secunda difficultas eſt aduerſus eam partem aſſertionis, vbi docemur, ordinatum ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui, loco & dignitati, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter, ſuſpenſionem incurrere; nam bonitas, aut malitia miniſtri non poteſt impedire ſacramenti effectum, cum validè illud adminiſtratur, *cap. perfectionem* 1. *quæſt.* 1. igitur renunciatio Epiſcopi non poteſt impedire exercitium ordinis validè recepti. Augetur hæc difficultas, nam ſuſpenſionis cenſura non poteſt incurri ſine culpa propria, vt ex pluribus docet Gibalinus *de cenſur. diſquiſit.* 3. *quæſt.* 1. *conſect.* 2. igitur qui ignoranter, & per conſequens ſine culpa ordinatus fuit ab eo, qui renunciauit Epiſcopatui, non debet ex eo ſuſpenſionem incurrere. Augetur etiam hæc conſideratio *ex cap.ordinationes* 9. *quæſt.* 1. vbi dum agitur de ordinatis ab hæreticis, & de ſuſpenſione, quam ipſi incurrerunt, ait textus: *Niſi probare maluerint, ſe cùm ordinarentur, eos neſcire damnatos eſſe.* Ex quibus verbis apertè deducitur, per ignorantiam ordinatum ab hæreticis characterem, & gradus executionem accipere: igitur ſimiliter per ignorantiam ordinatus ab eo, qui renunciauit Epiſcopatui, exercitium gradus accepti conſequitur. 6. IMPVGNATVR PRÆSENS ASSERTIO.

His minimè obſtantibus vera eſt Alexandri deciſio, ad cuius expoſitionem ſciendum eſt, Epiſcopum renunciare loco, & dignitati, aliquando loco tantùm. Qui renunciauit loco, & dignitati, ampliùs Epiſcopus non remanet, & perinde habetur ac ſi Epiſcopus non fuiſſet, *cap. temporis*, §.*item*, *cap. hoc nequaquam* 7. *quæſt.*1. *cap. poſt tranſlationem*, §. *cùm ergo*, *de renuncias.* Licet enim character ſit indelebilis, *cap. quod quidem* 1. *quæſt.*1. *cap. licèt* 32 *quæſt* 7. tamen caret eius executione, nec amplius Epiſcopalibus inſignibus vti poteſt, *dict. cap. poſt tranſlationem*, immò ſi ex regulari profeſſione aſſumptus fuit in Epiſcopum, poſt renunciationem loco & dignitati factam, debet redire ad regularem obſeruantiam, & clauſtrum, vt docet Ricciulus *lib.* 2. *lucubr. cap.*12. *&* 13. qui verò renunciauit loco tantùm, dignitate retentâ, verè & propriè Epiſcopus manet, cùm frequenter reperiantur Epiſcopi ſine loco, vt Epiſcopi ab hoſtibus à propriis diœceſibus expulſi, *cap.paſtoralis* 7. *quæſt.*1. Epiſcopi titulares, quos vulgò dicimus *de Anillo*, qui promoti ſunt in locis ab infidelibus occupatis, de quibus in 6. Synodo Conſtantinop. vbi de eis ita ſtatuitur: *Quoniam diuerſis temporibus Barbaricæ inuaſiones fuere, & ex eo plurimæ ciuitates infidelibus ſubiugatæ, vt ideò non poſſit eius ciuitatis Præſul, poſtquam ordinatus fuerit, ſuum thronum apprehendere, & in eo in ſacerdotali conſtitutione collocari, &* 7. DE RENVNCIANTE EPISCOPATVM.

ſic

ſic pro ea, quæ inualuit conſuetudine, ordinationes, & omnia quæ ad Epiſcopum pertinent, agere, & tractare. Nos honorem ac venerationem ſacerdotio ſeruantes, & Gentilium iniuriam nequaquam ad eccleſiaſticorum iurium perniciem exerceri volentes, eis, qui ſic ordinati ſunt, & propter prædictam cauſam in ſuis thronis non ſunt conſtituti, & abſque vllo ex ea præiudicio conſeruantur, decernimus vt diuerſorum clericorum ordinationes canonicè faciant, & præcedentia auctoritate ſecundùm proprium ſtatum vtantur. Et *cap. inter, §. ſicut, de tranſlat. Epiſcop.* & in Concil. Trident. *ſeſſ.*14. *de reform.c.*2. latè Ricciulus *lib.*2. *cap.*5. & huiuſmodi Epiſcopi licèt locum non habeant, tamen verè Epiſcopi ſunt, vt probant Iacobatius *de Conciliis lib.*2. *art.*2. Petrus Gregor. *lib.*15. *ſyntagm. cap.*12. Lotherius *de re benefic. q.*9. *num.*67. Vnde poſſunt Pontificialia exercere, celebrare, & prædicare, vt cauetur *in dict. cap.*2. Concil. Trident. vocandique ſunt ad concilium generale. Canus *de locis lib.*3. *cap.*2. ſi ſunt regulares, eximuntur ab obſeruantia regulari: Ricciulus *dict. lib.*2. *cap.*11. & licèt ſtricto iure per adeptionem Epiſcopatus vacent beneficia, iuxta adducta *in cap. cùm in cunctis, §. cùm verò, de elect.* tamen qui hoſtium iniuriâ caret Epiſcopatus fructibus, ideò retinet talis Epiſcopus beneficia, vt docent Pariſius *de reſign.benefic. lib.*3 *quæſt.*6. *num.*49. Ricciulus *dict.lib.*2. *cap.*9. tamen omnia iura, quæ loquuntur de Epiſcopo, habent locum in Epiſcopo titulari, & eo qui renunciauit loco, vt docet Ricciulus *vbi ſuprà, cap.*10.

8. Ratio decidendi. Ex quibus profluit ratio decidendi ad noſtrum textum: nam in primo caſu, cùm videlicet Epiſcopus tantùm renunciat loco, non verò dignitati, quia tantùm dimittit quæ ſunt iuriſdictionis, vel ordinis, ideò validè, & licitè eos gradus, ſiue maiores, ſiue minores inuitatos ab Ordinario conferre poteſt, vt de Epiſcopo titulari ſuprà dixi; qui enim renuntiat loco, poteſtatem characteris non dimittit, vnde accedente iuriſdictione, ex Ordinarij licentia licitè, tam maiores, quàm minores ordines conferre valet. Secundo verò caſu; cùm Epiſcopus renunciat loco & dignitati, quia dimittit omnia iura Epiſcopalia, maiores ordines conferre non valet; & qui ſcienter, vel ignoranter ab eo ordinati ſunt, ſuſpenſionem incurrunt, cùm ordinati ſint ab eo, qui exercitium ordinis non habebat: minores autem ordines conferre valent, quia eos gradus etiam conferunt non Epiſcopi, vt Abbates, *cap. cùm contingat, hoc tit.* Chorepiſcopi, Concil. Antiochen. ſub Iulio I. *can.*20. Ancyran. ſub Sylueſtro, *can.*13. plura ſæpelaudatus, ſemperque laudandus Præceptor D. Franciſcus Ramos *in ſyntagm. pro Epiſcop. Luſit. propoſit.*4. §.4. *num.*15. Rectè ergo Alexander III. in præſenti affirmat, Epiſcopum renunciantem loco & dignitati ſimul, tantùm minores ordines conferre poſſe.

9. Reſpondetur difficultatibus. Nec difficultates in contrarium perpenſæ aduerſantur. Non prima, cui ex ſuprà dictis, & traditis à noſtro Alexandro III. facilè ſatisfieri poteſt, videlicet minores ordines conferri poſſe ab Epiſcopo, qui renunciauit loco, & dignitati; quia eos gradus conferre poſſunt alij, etſi Epiſcopi non ſint, vt Abbates, Chorepiſcopi, presbyteri ex delegatione Pontificia: vnde licèt Epiſcopus renunciet illis, quæ ei competunt vt Epiſcopo, non inde videtur renuntiaſſe eis, quæ cum aliis communia ſunt: docent Hallierius *vbi ſuprà, pag.* 832. Gibalinus *de irregul. cap.*5. *dub.*3.

Nec obſtat ſecunda difficultas, nam textus *in dict. cap. qui perfectionem*, procedit in aliis ſacramentis, vbi non differunt effectus, & exercitium; non tamen procedit in ſacramento ordinis, in quo licèt validè adminiſtretur, & imprimatur character, non tamen exercitium competit: plerumque enim contingit, vt ſacramentum ordinis cum effectu conferatur, & tamen exercitium gradus accepti non detur. Nec obſtat augmentum primum huius difficultatis, ex quo dicebamus, ſine culpa in hoc caſu incurri non poſſe irregularitatem: omiſſâ enim eorum ſententiâ, qui exiſtimarunt, diſpenſationem in hoc textu accipi impropriè pro declaratione, quia Epiſcopus debet declarare ignoranter ordinatum nullam incurriſſe ſuſpenſionem, quam refert Vega *in cap. at ſi clerici* 4. §.1 *num.*33. *de iudiciis*; dicendum eſt, quod etſi in præſenti nulla præceſſerit culpa ordinati per ignorantiam ab eo qui renunciauit Epiſcopatui; tamen ſuſpenſio vera incurritur, non tamen habet rationem pœnæ, ſed tantùm incurritur ob inhabilitatem prouenientem ex parte ordinantis, qui propter renunciationem carebat exercitio Epiſcopalis ordinis: vnde non ob culpam ordinati, ſed ordinantis prohibetur ordinato exercere officium gradus ſuſcepti. Accedit iuris præſumptio; ius enim præſumit aliquam culpam habuiſſe ordinatum ab Epiſcopo, qui renunciauit Epiſcopatui, vt docent Vega *vbi ſuprà, num* 33. Gibalinus *vbi ſuprà, de cenſuris, pag.*138. Neque etiam reſtagatur textus *in dict. cap. Ordinationes 9. quæſt.*1. nam reſpondetur, ignorantiam in eo textu excuſare ordinatum, illique prodeſſe ad diſpenſationem obtinendam, vt in noſtro textu deciditur; non tamen vt ſtatim poſſit celebrare ordinatus ab excommunicato, vt colligitur ex verbis ſequentibus, ibi: *Miſericorditer ſuſcipi iubemus*; & ibi: *Veniâ dignus habeatur*, vt docent, & interpretantur illum textum Cæſar *de Eccleſ. hierarch. diſput.* 6. §.3. *num.*15. Præceptor meus Archiep. Valent. *de ſacram. Ordinis tract. de miniſtro, num.*15.

10. Exponitur Concilium Epheſinum. Sed ſuprà traditæ aſſertioni obſtare videtur Concilium Epheſinum *in epiſt. ad Pium, & Concilium Pamphilia*, quæ extat ad calcem ipſius Concilij, vbi cùm agatur de renunciatione, & reſtitutione Euſtacij Metropolitani, ita aiunt Patres: *Quoniam autem aduersùs hominem quietis, & tranquillæ vitæ amatorem, non admodum contendere conueniebat, quin potiùs miſereri oportebat hominis ſenis, qui tamdiu ciuitate, quæ eum produxit, ac patriis ædibus caruiſſet: æquum eſſe cenſuimus, & ſtatuimus, vt abſque omni controuerſia, & contradictione obtineat, & nomen Epiſcopatus, & honorem, & communionem; hac tamen conditione, vt neque ordinet ipſe, nec vero occupatâ Eccleſiâ officio ſacerdotis fungatur ex ſua auctoritate, niſi vtique tanquam adiutor aſſumeretur, vel ei fortè permitteretur à fratre & Epiſcopo collega.* Ex quibus expreſsè deducitur, Epiſcopum renunciantem Epiſcopatui non poſſe etiam poſt reſtitutionem vllos ordines conferre. Pro cuius difficultatis ſolutione ſciendum eſt, Euſthacium illum Metropolitanum renunciaſſe non ſolùm dignitati, verùm & loco, & ita nec minores ordines conferre poſſe; & licèt reſtitutus eſſet quoad nomen & honorem, tamen quia carebat propria diœceſi, ideo aiunt Patres, eum propria auctoritate, abſque permiſſione, ſeu delegatione proprij Epiſcopi non poſſe licitè ordines conferre, aut Pontificale officium exercere.

CAPVT II.

ª Gregorius IX.

CVm clericis, qui ab excommunicato Epiſcopo ignoranter ordines receperunt, per ſuos poterit Epiſcopos diſpenſari.

NOTÆ.

a *GRegorius IX.*] Hanc inſcriptionem expoſui *in cap. final. de conſuetudine.*

COMMENTARIVM.

1. CONCLVSIO TRADITVR, ET PROBATVR.

QVia in texto antecedenti actum eſt de ordinatis ignoranter ab eis, qui exercitium characteris Epiſcopalis non habebant, & de diſpenſatione cum eis in ſuſpenſione contracta; ideò annectit Raymundus hanc Gregorij IX. deciſionem de ordinatis ignoranter ab excommunicato, & de diſpenſatione in ſuſpenſione ab eis contracta, & ſtatuit Gregorius IX. *Cum ordinatis ab excommunicatis per ignorantiam Epiſcopum proprium poſſe diſpenſare.* Quod etiam probatur *ex cap. ab excommunicatis 9. quæſt.1. cap. ordinationes, verſic. Qui verò, ead. quæſt. cap. Daibertum 1. quæſt.7.* Concilium Arelat. *can.* 12. Conſtantienſe *ſeſſ.*8. & 15. ſeptima Synodus *can* 4. illuſtrant D. Thomas *in addit. ad tertiam, quæſt.*38 *art.*2. Philibertus *de ordine tract.*12. *cap.*15. & 18. Sanchez *tom.*2. *Concil. lib.*7. *cap.*1. *dub.*18. Caſtillo, Trullench, & Diana relati à Leandro *de Sacram. Ordin. diſput.* 4. *quæſt.*3. plures relati à Barboſa *de poteſt. Epiſcop. allegat.*48. Petrus Greg. *de benefic. cap.*36. *num.*24. Cæſar *de hierarch. diſput.*6. §.3. *num.*6. Sanchez *de de matrim. lib.*3. *diſput.*22. *numer.*33. Conar. *in cap. alma, 1. part.* §. 6. *num.*6. Gibalinus *de cenſur. diſquiſit.*7. *quæſt.*2. *conſect.*13. Hallierius *de ſacris elect. pag.*825. Anguianus *lib.*4. *de leg. cap.*6. *numer.*20. Suarez *de cenſur. diſput.*15. *ſect.*2. Ricciulus *de iure perſonarum.*

2. IMPVGNATVR HÆC ASSERTIO.

Sed aduerſùs hanc aſſertionem ſequentia opponi poſſunt. Primò: Maior poteſtas neceſſaria eſt ad ordinandum clericum, quàm ad illum deponendum; & difficilioris exercitij iudicatur poteſtas ordinandi, quàm deponendi, aut excommunicandi. Concilium Carthag.1. *can.* 11. Carthag. 2. *can.*10. Carthag. 3. *can.*8. Hiſpalenſe 2. *can.*6. aot ſaltem æqualis: vnde D.Nicolaus *lib.*1. *epiſt.* 9. ordinandi poteſtatem cum facultate deponendi ita comparauit, vt ſi hæc deeſſet, & illa quoque deficeret: ſed Epiſcopi excommunicati nullo modo poſſunt deponere clericum, aut illum excommunicare, *cap. audiuimus* 24. *quæſt.* 1. docent omnes repetentes *in præſenti*: igitur ſi Epiſcopi excommunicati non poſſunt clericos deponere, nec illos ordinare valebunt. Secundò difficilis eſt hæc aſſertio, dum docet, ignoranter ordinatum ab excommunicato, ſuſpenſionem incurrere; nam qui obtinet quod eſt plus, obtinere debet quod eſt minus, ex vulgari iuris regula: ſed ordinatus ab excommunicato characterem gradus accipit, quod eſt plus; igitur & exercitium debet obtinere, quod eſt minus. Augetur hæc difficultas ex eo, quod ſuſpenſio pœna eſt, & non poteſt incurri ſine culpa propria, vt ſuperiori commentario probaui: ſed in ordinato ignoranter ab excommunicato non poteſt propria reperiri culpa: igitur ex tali ordinatione ſuſpenſionem incurrere non valet.

3. EPISCOPVS, ETSI HÆRETICVS AVT DEPOSITVS, VALIDE CONFERT ORDINES.

Adhuc tamen Gregorij IX. deciſio defendenda eſt, videlicet ab excommunicatis ordinatos verum ſacramentum Ordinis recipere, ſed gradus accepti exercitio carere propter ſuſpenſionem, quam ipſo iure incurrunt: & vt eius rationem aſſignemus, ſciendum eſt, Epiſcopis conſecratis competere ius conferendi ſacros ordines tanquam ordinariis miniſtris, *can.*2. *Apoſt.cap. perlectis,* 25. *diſt. cap. quamuis*, 68. *diſt. cap. non liceat*, 92. *diſt. cap. penult. de præſcript.* pluribus auctoritatibus probaui *in cap. quoad tranſlationem, de temp. ordin.* & pluribus auctoritatibus adſtruunt Hallier. *de ſacris elect. pag.*551. Philibertus *de ordin. tract.*5. *part.*2. *cap.*1. Dicaſtillo *eod. tract.*6. *diſput.*1. *dub.*16. & 17. vnde damnandi ſunt non ſolùm Vviclefus, & Armachanus, qui affirmant quemlibet ſacerdotem eſſe miniſtrum ſacramenti Ordinis, vt refert Vvaldenſis *de ſacram. cap.*6. verùm & hæretici noſtri temporis, qui auſi ſunt aſſerere, etiam laicos poſſe adminiſtrare hoc ſacramentum, quos refellit doctè Pater Petauius *de hierarch. eccleſ. part.*2. *per totam.* Nec intereſt ſi Epiſcopus conſecratus ſit hæreticus, ſuſpenſus, interdictus, excommunicatus, aut ſimoniacus, ſiue degradatus; immò etſi ab ipſis hæreticis ſeruatâ Eccleſiæ formâ conſecratus ſit: adhuc enim omnes iſti poſſunt validè ordines conferre, & adminiſtrare, licèt non licitè, *cap. quidam* 97. cum aliis, 1. *quæſt.* 1. *cap. ab excommunicatis, cap. ordinationes* 9. *quæſt.*1. Concil. Conſtant. *ſeſſ.*8. & 15. ſigillatim de vnoquoque agens probat Hallierius *vbi ſuprà, pag.*789. Ratio eſt, nam cùm poteſtas conferendi ordines competat Epiſcopis ratione characteris Epiſcopalis, & illud ſit indelebile, ita enim in anima imprimitur, vt nec per hæreſim, vel aliud ſimile delictum poſſit deleri; inde durante charactere durat poteſtas conferendi ordines. Accedit nam effectus ſacramentorum non pendent à bonitate, vel malitia miniſtri, *cap. Dominus* 87. § *memento*, *c.non eſt* 89.1. *quæſt.*1. *cap. Baptiſmus, de conſecr. diſt.*4. Trident. *ſeſſ.*7. *cap* 9. & 12. docet D.Thomas *in* 4. *diſt.*25. *quæſt.*1. igitur ſiue Epiſcopus ſit excommunicatus, vel hæreticus, rectè confert gradus ordinis, tam maiores, quàm minores.

4. DE SVSPENSIONE QVÆ INCVRRITVR AB ORDINATIS.

Sed licet hæc ita vera ſint quoad valorem, & effectum graduum, quos conferunt Epiſcopi hæretici, ſimoniaci, excommunicati, & ſuſpenſi; támen non procedunt quoad exercitium & executionem prædictorum graduum; ſiue enim ſcienter, ſiue ignoranter clerici à prædictis Epiſcopis ordines acceperint, executionem, & exercitium, non conſequuntur, *cap.*1. 9. *quæſt.*1. Innocent.I. *epiſt.*22. *cap.*2. Synodus apud ſanctum Medardum, cuius meminit Nicolaus I. *epiſt.*47. Si ſcienter acceperunt, ea ratione ſuſpenſionem incurrunt, quia iuſtè meretur exercitio priuari, & executione ordinis, qui ab eo, quem Eccleſia à miniſterio reiicit,

Digitized by Google

eſt, contra canonum ſtatuta recipere ipſum non reformidat: iuſtum enim eſt, vt quem gradum perperam acceperunt, non exerceant. Qui verò ignoranter recepit gradum ordinis ab excommunicato, ideò ſuſpenſionem incurrit, quia executionem ordinis, quam Epiſcopus non habebat, ordinato dare non poterat; eo enim ipſo, quod miniſtri exercitium ſui gradus non habeant, alij præſtare non poſſunt, vt docetur *in cap. perfectionem, cap. ventum eſt* 1. *quæſt.* 1. *cap. quomodo, de conſecr. diſt.* 4.

Ex his iam apparet vera decidendi ratio ad noſtrum Gregorium: nam cùm illi, qui ab excom-
5. Ratio decidendi. municatis ordinantur, characterem recipiant, executionem autem gradus non conſequantur, quia quantumvis cum ignorantia recipiant, ſuſpenſionem incurrunt; ideò neceſſaria eſt diſpenſatio, vt poſſint in ſuſceptis ordinibus miniſtrare: & quia Epiſcopus proprius poteſt abſoluere à ſimili ſuſpenſione, ex traditis *in cap. vel non eſt, de temp. ordin.* ideò à Gregorio hîc deciditur, Epiſcopos proprios poſſe cum eo diſpenſare, hoc eſt ſi ordinatus ſit ab excommunicato Epiſcopo proprio ratione domicilij, ab Epiſcopo originis, vel beneficij poterit cum eo diſpenſari; quia æqualiter ſunt Epiſcopi proprij, ac eſt Epiſcopus domicilij. Docet Viuianus *in præſenti*: nec obſtant ea, quæ in contrarium expendebamus; nam licèt Epiſcopus excommunicatus non poſſit clericum excommunicare, aut deponere; poteſt tamen eum ordinare, quia diuerſa eſt poteſtas ordinandi, ac deponendi, & ex diuerſo capite prouenit: ordinandi enim facultas profluit ab Epiſcopali charactere, quod eſt indelebile: facultas autem excommunicandi, aut deponendi, pertinet ad iuriſdictionem, quâ Epiſcopus excommunicatus priuatur, nec eam exercere valet, vt latè dicemus *in cap. 2. de except.* Ideò igitur licèt Epiſcopus excommunicatus poſſit conferre gradus ordinis clericis, non tamen poteſt eos deponere, aut excommunicare. Secundæ difficultati ſatisfaciendum eſt ex traditis ſuperiori commentario pro ſolutione rationis dubitandi.

Sed ſuperiùs traditis aduerſatur textus *in c.* 1. 9.
6. Exponitur cap. 1. Quæst. 1. *quæſt.* 1. in illis verbis: *Nos conſecrationem nullo modo dicere poſſumus, quæ fit ab excommunicatis.* Ex quibus apertè cognoſcitur, ordinationem ab Epiſcopo excommunicato nullam eſſe: igitur non eſt neceſſaria diſpenſatio, cùm inutiliter ſacramentum Ordinis collatum ſit. Pro cuius textus ſolutione dicendum eſt, Gregorium *in dict. cap.* 1. nullo modo affirmare conſecrationem ab excommunicato factam nullam eſſe quoad effectum, & characterem, ſed tantùm quoad executionem & exercitium; quia enim eam poteſtatem ordinis ordinatus à tali Epiſcopo exercere non valet, ideò dicitur nulla eius conſecratio: quo modo accipiendi etiam ſunt textus *in cap. in cauſa 9. quæſt. 1. cap. per illicitam* 25. 1. *quæſt.* 7. *cap. ab excommunicatis* 4. *cap. ordinationes* 9. *quæſt.* 1. Nicolaus I. *epiſt.* 9. *Michaeli Imperatori*, in illis verbis: *Nam meritò deſtructus eſſe creditur, qui à deſtructo ædificari ſperans, etiamſi qualia bona ſortis habuit, nimia præſumptionis eius temeritati communicans perdidit: nam Gregorius quomodo quemquam ædificare poterat, qui multipliciter iam noſcebatur eliſus. Quomodo quemquam in aliquo eccleſiaſtico poterat ordine ſtabilire, qui Eccleſiæ vnitatem ſcindens, ipſe iam videbatur omninò deiectus: ſicut enim ligatus ligare, & deiectus deiicere non potuit; ſic deſtructus conſtruere, & eliſus quemquam ordinare nequiuit; in ſummo quippe ſtatus ſui oportet eum vigore conſiſtere, & firmus inniti per omnia caſibus, qui alterum vel proſternere, vel conatur ſtatuere; Gregorius enim, qui canonicè, ac ſynodicè depoſitus, & anathematizatus erat, quemadmodum poſſet quemquam prouehere, vel benedicere, ratio nulla docet.* Docent Suarez *de cenſur. diſput.* 11. *ſect.* 2. Hallierius *dict. ſect.* 5. *pag.* 824. Anguianus *lib.* 4. *controu. cap.* 6. *num.* 20.

Secundò aduerſatur textus *in cap. excommunica-*
ti 2. 9. *quæſt.* 1. in illis vltimis verbis: *Reiterari ne-* 7. Exponitur cap. 2. 9. q. 1.
ceſſe eſt quod minimè probatur eſſe collatum. Vbi cùm agatur de ordinatione ab excommunicato celebrata, docetur eam iterandam eſſe: igitur quia nulla fuit, tam quoad exercitium, quàm quoad characterem. Huic difficultati ſatisfacere intendit Suarez *de cenſur. diſput.* 11. *ſect.* 2. *num.* 5. & 6. aſſerendo, in eo textu non agi de ordinationibus factis ab Epiſcopis, ſed potiùs à Chorepiſcopis, qui facultatem non habebant conferendi maiores ordines. Sed hæc ſolutio prorſus diuinatoria eſt, ſiquidem nulla mentio Chorepiſcopi fit in eo textu. Omiſſâ igitur hac ſolutione reſpondendum eſt, in eo textu agi de ordinationibus factis ab excommunicatis, non ſeruatâ formâ Eccleſiæ, nec iuxta diſciplinam eccleſiaſticam; tunc enim huiuſmodi ordinationes ſunt iterandæ, non quia ab Epiſcopis excommunicatis celebratæ ſunt, ſed quia non ſeruatâ Eccleſiæ formâ factæ fuerunt, vt contingit in ſacramento Baptiſmi, quod licèt à quolibet miniſtro excommunicato, hæretico, pagano conferri poſſit, *cap. de Arrianis, cap. à quodam*, cum aliis, *de conſecr. diſt.* 4. Spondanus *in epit. Baronij, anno* 216 *num.* 1. & *anno* 258. *n.* 4. Cæſar *de Eccleſ. hierarch. diſput.* 1. §. 4. Vicecomes *lib.* 1. *de ritib. Baptiſmi, cap.* 38. Pamelius *ad D. Cyprianum epiſt.* 73. Magiſter Illuſtriſſimus Archiepiſc. Valent. *de Baptiſmo art.* 3. *num.* 28. tamen ſi conferatur non ſeruatâ Eccleſiæ formâ, reiterari debet, *cap. quos à paganis* 52. *de conſecr. diſt.* 4. ſic etiam ordinatio facta ab excommunicato non ſeruatâ Eccleſiæ formâ, iterari debet, vt docent Gloſſa *in dict. cap.* 2. & ibi Turrecremata, Illuſtriſſimus Valentiæ Præſul *de ordin. tract. de miniſtro, num.* 10. Quâ ſolutione etiam interpretandi ſunt textus *in cap. per illicitam* 25. *cap. Daibertum* 1. *quæſt.* 7. *cap. per illicitam* 9 *quæſt.* 1. vbi aſſeritur, ordines ab hæreticis collatos reiterari debere; procedunt enim cùm collati fuerunt non ſeruatâ Eccleſiæ formâ.

Tertiò noſtræ aſſertioni opponitur textus *in cap.* 8. Intelligitur cap. si celebrat, de cleric. excom.
ſi celebrat, de clerico excom. vbi deciditur, excommunicatum validè, & licitè adminiſtrare ſacramenta: igitur qui ab eo petiit, & accepit ſacramentum Ordinis, nullam ſuſpenſionem incurrit. Huic difficultati ſatisfaciendum eſt aſſerendo, textum illum procedere in excommunicato minori excommunicatione, qui licet priuatus ſit perceptione ſacramentorum paſſiuâ, non tamen actiuâ. Vndè licitè, & cum effectu poteſt ſacramenta adminiſtrare abſque eo, quod ordinatus ab eo vllam ſuſpenſionem incurrat; quod etiam hodie procedit poſt extrauagantem *Ad euitanda*, in eo qui ordines recepit ab excommunicato maiori excommunicatione ligato, ſed non denunciato, in quo caſu abrogatam eſſe præſentem deciſionem, docet Gibalinus *vbi ſuprà, pag.* 250.

TITVLVS XIV.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.

CAPVT I.

Ex Concilio [a] *Pictauienſi.*

VT [b] Abbates, & [c] Decani, & [d] Præpoſiti, qui [e] preſbyteri non ſunt, preſbyteri fiant, aut prælationes amittant: qui [f] Archidiaconatus tenent, diaconi fiant; qui [g] Archipreſbyteratus, preſbyteri, aut honores amittant. Quod ſi aliqua iuſta [h] cauſa prohibente presbyteri, aut diaconi eſſe non potuerint, prælationes amittant.

NOTÆ.

1. a Pictauienſi.] Concilium hoc Pictauienſe primum celebratum fuit in ciuitate Pictauiæ, de qua egi *in cap. ſuper* 20. *de reſcriptis*, in cauſam Philippi Francorum Regis, temporibus Paſchalis II. vt referunt Baronius *anno* 1100. *num.* 19. Seuerin. Binius *in notis ad ipſum Concil.* Alteſſera *lib.* 10. *rer. Aquit. cap.* 10. Eius canones reperiuntur *tom.* 26. *Conciliorum*, *pag.* 744. & apud Baronium *dict. anno* 1100. ex quo Concilio duos canones, ſeptimum videlicet & octauum tranſcripſit Raymundus *in præſenti*. Septimus ita habetur in ipſo Concilio: *Vt Abbates, Decani, qui preſbyteri non ſunt, preſbyteri fiant, aut prælationes amittant.* Canon octauus ita legitur: *Qui Archidiaconatus tenent, diaconi fiant; qui preſbyteratus, preſbyteri fiant, aut honores amittant. Quod ſi aliqui iuſtà cauſa prohibente preſbyteri, aut diaconi eſſe non poſſint, prælationes amittant.* Ex his duobus canonibus tranſcriptus eſt præſens textus, qui etiam reperitur in prima collectione *ſub hoc tit. cap.* 1. & illi conſonant ferè per eadem verba canon 2. Concilij Narbonenſis celebrati anno 1119. editi à Balluzio *ad Marcham lib.* 8. *concord. cap.* 18. ibi: *Nullus etiam in Præpoſitum, nullus in Archipreſbyterum, nullus in Decanum, niſi preſbyter; nullus in Archidiaconum, niſi diaconus ordinetur.* Lateran. Concil. ſub Calixto II. *Nullus in Præpoſitum, nullus in Archipreſbyterum, nullus in Decanum, niſi preſbyter; nullus in Archidiaconum, niſi diaconus ordinetur.* Londonienſe 1. *can.* 2. tempore Honorij II. *Nullus in Decanum, nullus in Priorem, niſi preſbyter; nullus in Archidiaconum, niſi diaconus promoueatur.* Londonienſe 2. *can.* 4. *Nullus in Decanum, niſi preſbyter; nullus in Archidiaconum, niſi diaconus conſtituatur.*

2. b *Abbates.*] Id eſt cœnobiorum Prælati, iam enim primis Eccleſiæ ſæculis ſuperiores monachorum à Syriaca voce *Abba*, id eſt pater, tanquam patres monachorum, ita appellantur in quam plurimis Conciliorum canonibus, & regulis diuerſarum Religionum, vt latè probant Benedictus Ephtenus *diſquiſit. monaſt. tom.* 2. *tract.* 5. *diſquiſit.* 1. *per totam*, Tamburinus *de iure Abbatum tom.* 1. *diſput.* 1. *quæſt.* 1. Brauo *in notis ad regul. D. Benedicti*, *cap.* 2. & licèt aliquando Abbates accipiantur pro Prælatis Eccleſiarum regularium, vt latè probat Cæſar *de eccleſ. hierarch. diſput.* 13. §. 2. & ſæpius in hoc opere notaui; tamen in præſenti accipiuntur pro Prælatis cœnobiorum, qui iam temporibus præſentis Concilij ſacris ordinibus initiabantur, vt ex hoc textu probat Yepes *in chron. D. Benedicti, tom.* 1. *cent.* 1. *cap.* 5. *pag.* 75. ſed non pluribus abhinc annis, nam in Synodo Nicæna 2. relata *in cap. quoniam*, 69. *diſt.* Abbatibus conceditur lectores creare, dummodo ipſi preſbyteri ordinati forent: vnde conſtat, tempore ipſius Synodi Abbates aliquos, neque paucos, inuentos fuiſſe ſacerdotio minimè inſignitos: quare ex eo canone deducit Balſamon *in eius notis*, in Abbates monaſteriorum eos conſtitui poſſe, qui ſacerdotes non ſunt, quamuis illi lectores & pſalmiſtas in monaſterio ſuo ordinandi poteſtatem non habeant: & tempore D. Gregorij conſtat, Abbates monaſteriorum nondum ſacerdores eſſe conſueuiſſe; tum quòd Abbates in Eccleſiis ordinatos non ampliùs in monaſterio poteſtatem habere decernit, *lib.* 3. *epiſt.* 11. & *lib.* 6. *epiſt.* 40. tum quòd tanquam ſingulare beneficium ab Vrbico Abbate rogatus ipſi conceſſerit, vt ex ipſius congregatione preſbyter ordinaretur, *lib.* 5. *epiſt.* 44. tum quòd Abbatis de Portu Veneris mentionem faciat, & Diaconum tantùm fuiſſe ſignificat *lib.* 1. *epiſt.* 12. & *lib.* 4. *epiſt.* 5. Nec à tempore præſentis Concilij Pictauienſis vniuerſim & ſemper receptum fuit, vt non niſi ſacerdotes ad monaſteriorum Abbatialem Præfecturam promoueri deberent; ſiquidem legimus ſequenti ſæculo Innocent. III. præcepiſſe *in cap. tuam*, *hoc tit.* vt monachus, qui regularis diſciplinæ reſtaurandæ ſtudioſus habebatur, alicuius monaſterij Abbas fieret; ita videlicet, quod ad ſacros ordines non accedat: notauit Franciſcus Hallierius *in vindiciis Pariſ. cap.* 3. *lib.* 3. §. 6. *ad finem*, *fol.* 296.

c *Decani.*] De Decanis, & eorum officio egi *in cap.* 2. *de reſcriptis*, *cap. cùm in cunctis*, §. *inferiora*, *de elect.*

d *Præpoſiti.*] Hæc vox deeſt in Concilio Pi- 3.
ctauienſi, ſed adeſt in omnibus aliis locis, in quibus probatur, & docetur, Prælatos curam animarum habentes, debere in preſbyteros ordinari:

nati : & quod dicitur de Abbatibus, & Decanis, procedit etiam in Præpoſitis, ex eadem ratione ; nam Præpoſiti ſunt Prælati, qui præſunt aliis, de quibus D. Paulus *ad Hebræos cap.* 13. ibi : *Mementote Præpoſitorum veſtrorum.* Et *cap.* 17. *Obedite Præpoſitis veſtris.* Hinc qui præſunt Rebus publicis, & ciuitatibus, dicebantur Præpoſiti, in legibus Vuiſigoth. *lib.* 5. *tit.* 5. *cap.* 3. ibi : *Tunc creditur Iudici, vel Præpoſito ciuitatis.* Et *lib.* 2. *Longobard. tit.* 42. *cap.* 14. Carnotenſis *epiſt.* 365. ibi: *Suggeſtum eſt excellentiæ veſtræ, quod clerici Carnotenſis Eccleſiæ ius Præpoſitorum ſuorum minuant.* Hæc dignitas à ciuili politia ad eccleſiaſticam tranſlata fuit ; & qui primam dignitatem in Eccleſia habent, dicti ſunt Præpoſiti. Gaufridus Vindocinenſis *lib.* 1. *epiſt.* 11. *Dictum eſt mihi, quod Hugo Præpoſitus Carnotenſis Eccleſiæ.* Carnotenſis *epiſt.*98. Plura de hac dignitate Eccleſiæ Cathedralis Cæſar *de Eccleſ.hierarch.diſput.* 12. §. 5. Barboſa *de dignit. c.* 9. *n.* 14. Tandem ad regulares tranſlata eſt hæc dignitas ; nam qui regit monaſterium poſt Abbatem, dicitur Præpoſitus. Concil. Aquiſgran. *can.* 139. Et quamuis omnes qui præſunt, Præpoſiti ritè dicantur ; vſus tamen obtinuit, eos vocari Præpoſitos, qui quorumdam Prioratuum curam ſub aliis Prælatis gerunt : plura tradunt Boſquetus *ad Innocent. lib.* 1. *epiſt.* 54. Ephienus *diſquiſit. monaſt. tract.* 6. *diſquiſit.* 1. Menardus *ad concord. regul. cap.* 27. §. 1. Vnde rectè in præſenti à Raymundo coniunguntur cum Abbatibus, quia ob eamdem rationem, ob quam Abbates ordinari coguntur, & Præpoſiti ordinari valent : dicemus *in cap. conſtitutus* 46. *de appellat.*

e *Preſbyteri fiant.*] Quod & cautum fuit aliis 4.
canonibus ſuprà relatis, & congeſtis *in cap. cùm in cunctis*, §. *inferiora*, *de elect.* quod magna cum ratione conſtitutum fuit ; nam cùm ipſi curam gerant animarum, ordines minores ſuis ſubditis conferant, *cap. cùm contingat*, *hoc tit.* quomodo ſi ordinati non reperiantur, hæc munia obire valebunt ? Deinde quia monachis in choro legentibus benedictionem præſtant, *cap. him eſt*, §. *ſuperiores* 16. *quæſt.* 1. ſed qui preſbyter non eſt, ſolenniter benedicere non valet, *cap. perlectis*, §. *ad preſbyterum*, 25. *diſt.* niſi expreſsè permittatur, vt *in can.* 60. *Concil. Aquiſgran.* Igitur Abbates neceſſariò debent in preſbyteros ordinari ; vnde qui eliguntur ad huiuſmodi dignitates, debent habere 25. annos, vt ſtatim poſſint ſacro preſbyteratus gradu inſigniri, vt contra Vazquez. & Quintanaduenas docent plures congeſti à Narbona *de ætat. anno* 25. *quæſt.* 57. Suarez *tom.* 4. *de relig. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 20. Azor *part.* 1. *moral. cap.* 20 *quæſt.* 1. Sanchez *lib.* 2 *conſil. cap.* 1. *dub.* 19. Iulius Laurus *lucubr. cap.* 15. *num.* 22. Datus *de beneſ. ſect.* 4. *num.* 27. Aliqui etiam Abbates non ſolum ordinantur, verùm & conſecrantur, de quibus egi *in cap.* 1. *de ſupplenda.*

f *Archidiaconatus.*] De qua dignitate latè agemus *in tit. de officio Archidiaconi.*

g *Archipreſbytero.*] De hoc officio nonnulla adducemus *in tit. de officio Archipreſbyteri.*

h *Iuſta cauſa.*] Hæc verba difficillima expoſui *in cap. cùm in cunctis*, §. *inferiora*, *de elect.* vbi commentarium huius textus dedimus.

CAPVT II.

Alexand. III. *Cantuar.* [a] *Archiepiſcopo.*

EX ratione commiſſæ tibi dignitatis, & conſideratione [b] legationis, ad vniuerſas Eccleſias tuæ legationis aciem tuæ ſollicitudinis debes extendere ; & quæ enormiter, ſeu contra iuſtitiam fuerint, paſtorali curâ corrigere, & emendare, quatenus de commiſſis ouibus coram patrefamilias plenam valeas rationem reddere ; & tibi pro labore, & ſollicitudine tuâ merces copioſa cumuletur in cœlis. Accepimus autem, quod [c] Conuentrenſis Epiſcopus non attendens, quid ſacrorum canonum ſtatuta decernaot, nec modeſtiam Pontificalem conſeruaos, pueris, qui ſunt infra decennium conſtituti, in Archidiaconatu d.f. noſtri R. Archidiaconi Ceſtrenſis, Eccleſias plures conceſſit, quæ non per clericos, ſed per laicos diſpenſantur, & diſponuntur. Verùm quoniam hoc eccleſiaſticæ vtilitati eſt inimicum, & rationi contrarium, & ideò non debet aliquatenus tolerari, f. t. per A. ſ. m. quat. ſi ita res ſe habet, prædictum Epiſcopum ſuper his viua increpatione corripias, & caſtiges, & clericis idoneis admioiſtratiooes, & cuſtodiam præſcriptarum Eccleſiarum, donec prædicti pueri ad congruam perueniant ætatem, omni occ. & ap. ceſſ. laicis amotis committas, & eidem Epiſcopo arctiùs prohibeas, ne de cætero Eccleſias, niſi perſonis, quæ ætatem, & ſcientiam habeant, regendas concedat ; qui ſi ſecus egerit, ei debitam pœnam infligas, & inſtitutionem, & conceſſionem ipſius omnino viribus carere decernas.

NOTÆ.

1. a ARchiepiſcopo.] Ita legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap.* 3. & poſt Concilium Lateran. *part.* 25. *cap.* 1. Exiſtimo miſſam eſſe B. Thomæ hanc epiſtolam, de quo, & Eccleſia Cantuar. plura adduxi *in cap.* 2. *de reſcriptis.*

b *Legationis.*] B. Thomas Legationis officio 2
fungebatur per totam Angliam, exceptâ prouinciâ Eboracenſi, vt refert Baronius *anno* 1167. ex quo Spondanus *num.* 4. quod ſi antiquiores repetentes in præſenti adnotarent, facilè diſſoluerent communem illam difficultatem, quomodo videlicet Archiepiſcopus in cauſis beneficiorum ad ſuffraganeos

Digitized by Google

ſuffraganeos ſpectantibus ſe intromittere poterat, cùm B. Thomas non tanquam Metropolitanos, ſed tanquam Legatus Sedis Apoſt. procederet.

c *Conuentren.*] De hac Eccleſia egi *in dict. cap.2. de reſcriptis.*

3. d *Pueris.*] Inde tot mala in Eccleſiis aliquando irruperunt, cùm ignari, puerique eligebantur ad Regum nutum, vnde aiebat Carnot. *epiſt.67.*

Eligimus puerum, puerorumm feſta colentes,
Non noſtrum morem, ſed Regis iuſſa ſequentes.

Et refert Flodoardus *lib .4. cap. 22.* Oldaricum Aquenſem Epiſcopum Præfectum Eccleſiæ Rhemenſis fuiſſe Vice filij Hugonis Comitis, tunc paruuli. Alia adduxi *in cap.7. de elect.*

CAPVT III.

Idem [a] *Cantuar. Archiep.* & *eius* [b] *ſuffraganeis.*

INdecorum eſt admodum, & abſurdum, vt hi debeant Eccleſias regere, qui ſe ipſos gubernare non nouerunt, cùm ad Eccleſiarum regimen tales perſonæ ſint admittendæ, quæ diſcretione præmineant, & morum fulgeant honeſtate. Nolentes itaque ſuſtinere, vt ad preces, vel inſtantiam aliquorum, ſicut frequenter ſolet in veſtris partibus fieri, paruulis regimen committatur: f. v. per A. ſ. m. quat. nemini infrà XIV. annum conſtituto perſonatum cuiuſlibet Eccleſiæ, aliquorum gratiâ, vel obtentu concedere præſumatis, ſcituri procerto, quod ſi præcepto noſtro in hac parte contraïre præſumpſeritis, quod inde feceritis, auctoritate noſtra penitus irritabimus, & inobedientiam veſtram grauiter puniemus.

NOTÆ.

1. a CAntuarienſi.] Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap.4.* & poſt Concil. Lateran. *p. 95. cap. 2.* De Eccleſia Cantuarienſi aliqua adduxi *in cap. 2. de reſcriptis.* 2.

b *Suffraganeis.*] Videlicet Couentrenſi, & aliis 25. quos referunt Barb. *de poteſt. Epiſc.part.1. in ſerie Epiſcop.* Carolus à S.Paulo *in Geograph. ſacra, pag.165.*

CAPVT IV.

[a] Idem.

EAm te decet in ordinandis Eccleſiis tuæ diœceſis curam habere, ne vllus in eis contra decreta, quæ in [b] Lateran. Concilio edidimus, vel etiam contra antiquas ſacrorum canonum ſanctiones clericus ordinetur, ſed tales in ipſis ſatagas ponere, qui commiſſi ſibi gregis curam commodè gerere poſſint, & exemplo boni operis ad virtutes inuitent. Inde eſt, quod præſentibus litteris tibi arctiùs inhibemus, ne perſonas, quæ in Eccleſiis tui Epiſcopatus ad curam animarum fuerint ordinandæ, in ipſis inſtituas, vel aliqua occaſione, vel etiam litterarum noſtrarum obtentu inſtitui patiaris, quæ [c] ſcientiâ, moribus, & ætate Concilij non congruant inſtitutis. Sed etiam [d] plures habentes Eccleſias, quæ ex vna non pendeant, tibi liceat appellatione poſtpoſitâ cogere ad vnam ipſarum, quam maluerint, dimittendam, niſi ita fuerint tenues in ſubſtantia, quod proprios ſacerdotes non poſſint conuenienter habere. Illas autem Eccleſias, de quarum patronatu controuerſia fuerit, ſi infra ſex menſes, poſtquam vacauerint, non fuerit quæſtio terminata, licitum tibi ſit de perſona idonea, ſublato appellationis obſtaculo ordinare.

NOTÆ.

1. a IDem.] Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. cap. 5.* non tamen conſtat, cui miſſa ſit hæc deciſio; credo tamen miſſam eſſe Epiſcopo Tornac. & alias eius partes reperiri *in c.eam te, de reſcriptis, cap. cæterùm, de iudiciis, cap. eam te, de iurepatron.* ex quibus ita reſtituenda eſt inſcriptio. *Alexander* III. *Tornac. Epiſcopo.* De hac Eccleſia aliqua adnotaui *in dict. cap.7. de reſcriptis.*

b *Lateran.*] Relato *in cap. cùm in cunctis, de elect.*

c *Scientia.*] Hanc partem illuſtraui *in dict.cap. cùm in cunctis.*

d *Plures Eccleſias.*] Hæc deciſionis pars aliena eſt à præſenti rubrica; eam latè examinauimus *in cap.de multa 28. de præbendis.* 2.

CAPVT

CAPVT V.

ᵃ Idem.

PRæterea licèt ad preſbyteratum parochialis Eccleſiæ non debeat aliquis, niſi ſubdiaconus ſit ad minus, recipi; diſpenſatiuè tamen in minoribus ordinibus conſtituti conſueuerunt admitti; dum tamen tales ſint, quod infra breue tempus ſubdiaconatum, diaconatum, & preſbyteratum poſſint recipere.

NOTÆ.

1. a *IDem.*] In prima collectione legitur, *idem Exonienſi Epiſcopo*; in Concilio verò Lateran. *pag. 25. c. 5.* habetur, *Lexonienſi*, ſed vtrobique malè: legendum enim eſt, *Brixienſi Epiſcopo*, vt legitur *in cap. in litteris 9. de officio deleg. cap. in litteris 5. de reſtit. ſpol.* vbi aliæ partes huius deciſionis referuntur, in quibus epigraphe ita concipitur. *Alexander III. Brixienſi Epiſcopo.* Eccleſia autem Brixienſis eſt in Liguria ſuffraganea Archiepiſcopi Saleſburgenſis, eiuſque mentio extat *in cap. tua 5. de procurat. cap. finali, de celebrat. Miſſar. cap. 3. vt lite non conteſt.*

COMMENTARIVM.

2. CONCLVSIO REFERTVR AT PROBATVR. IN his quatuor deciſionibus agitur de prima parte rubricæ, videlicet de ætate præficiendorum Eccleſiis ſæcularibus. Ad ſecundam verò rubricæ partem ſpectant textus *in cap. penult. & vlt. hoc tit.* ex his ergo quatuor deciſionibus ſequentem deducimus diſputandam aſſertionem. *Beneficia eccleſiaſtica non ſunt impuberibus conferenda; ſi verò ex diſpenſatione conferantur, interim Eccleſia per laicos regi non debent.* Eam probant textus *in cap. pueris, cap. eſtote 1. quæſt. 2. cap. ſicut 21. quæſt. 2. cap. cùm in cunctis 7. cap. dudum 22. cap. cùm nobis, de elect. cap. ſuper ordinata, de præb. cap. ſi eo 9. de reſcriptis in 6. cap. vnico, hoc tit. eod. lib. cap. licèt canon, de præb. eod. lib. Clement. 1. hoc tit.* Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 12.* Concilium Abrincatenſe tempore Alexandri III. *can. 1. Pueri ad regimen illarum Eccleſiarum, & ad illa adminiſtranda, in quibus cura eſt animarum, minimè admittantur.* Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, Germonius *de indultis Cardin. §. quibuſuis*, Moneta *de commut. cap. 2. num. 121.* Filliucius *de ſtatu cleric. cap. 5. num. 27.* Azor *part. 2. inſtit. moral. cap. 5. lib. 6. verſ. 5.* Garcia & Riccius apud Barboſ. *in Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 6.* Petrus Gregor. *lib. 1. part. tit. 28. cap. 27.* & *de elect. cap. 11.* & *de beneficiis cap. 37.* & *de repub. lib. 4. cap. 5. num. 34.* Narbona *de ætat. anno 14. quæſt. 54. cum tribus ſequent.* Vighellius *in meth. iuris can. pag. 241. & 326.* Corraſius *de benef. part. 3. cap. 3.* Valentia *eod. tract. lib. 1. tit. 15.* Dartis *eod. tract. ſect. 4. cap. 5.* Boſſius *tom. 2. moral. tit. de ætate ordinandorum*, Leo Pinellus *in cap. 2. de regularib. num. 178.* Dartis *de benefic. ſeſſ. 4. cap. 5.* Theophilus Raynaud. *tom. 12. fol. 164.*

3. IMPVGNATVR TRADITA ASSERTIO. Sed hæc aſſertio ita illuſtrata difficilis redditur ſequenti conſideratione; nam in eligendis ad regimen, ſiue eccleſiaſticum, ſiue politicum, non ætas, ſed virtus, & probi mores attendi debent. D. Hieronymus *in orat. ad Paulinum: Non in homine ætas, ſed virtus ſpectanda eſt.* Iulianus *nouella 4. cap. 21. Inter clericos non temporis antiquitas, ſed doctrina, & probitas cuiuſque ſpectanda eſt.* D. Cyprianus *lib. 4. epiſt. 5.* Cicero *Philipp. 4. Perfecta eſt ætas, vbi eſt perfecta virtus*: Caſſiodorus *lib. 9. epiſt. 21. Faciens fidem generis, morum pondere, non ætate.* Plura Sauarus *ad Sidon. lib. 9. epiſt. 7. pag. 44.* Cabreros *in vere ſacro-profano, pag. 60.* quod adeò agnouerunt Romani, vt nullam præfinirent ætatem ad magiſtratus obtinendos. Tacitus *lib. 11. annal. Apud maiores virtutis id præmium fuerat, cunctiſque ciuium, ſi bonis artibus fiderent licitum petere magiſtratus; ac nec ætas quidem diſtinguebatur, quin prima iuuenta Conſulatum, ac Dictaturam inirent.* Vnde ad Tribunatum pupillos admitti, probatur *ex l. vlt. Cod. de teſtam. militis*, & minores, immò infantes in decurionum numerum relatos fuiſſe, probatur *ex l. penult. §. 1. ff. de decur. l. Lucius 21. §. Imperatores, ff. ad municip. l. 1. §. pro infante, Cod. de munerib. lib. 10. l. quoniam, Cod. Theodoſ. eod. tit.* igitur ſimiliter ad regimen Eccleſiæ minores 14. annis poſſunt admitti: & ſi huic conſiderationi, & rationi non acquieſcimus, agamus exemplis, vt probemus & adſtruamus impuberes, & iuuenes ſceptra, magiſtratus, dignitateſque, tam eccleſiaſticas, quàm ſæculares obtinuiſſe. Salomon enim 12. anno regno potiebatur dum controuerſiam decidit inter mulieres, relatam *lib. 3. Regum, cap. 3.* Manaſſes annorum 12. regnum tenuit, *4. Reg. cap. 22.* Gordianus Imperatoria dignitate inſignitus fuit anno ætatis ſuæ 11. vt in eo refert Capitolinus. Scipio Africanus dum cuncta gubernaret, obiicienti populo quod iuuenis eſſet admodum ad honores prouectus, reſpondit: *Si vos ætatem meam honoribus veſtris anteiſtis, & ego honores veſtros virtute praceſſi.* De Alexandro Seuero refert Herodianus *lib. 6. in fine: Milites Alexandrum Imperatorem conſalutatum in aulam Palatinam deduxerunt adoleſcentulum admodum, & adhuc auiæ præceptis obtemperantem.* De Iulio Aſcanio, qui Conſulatum geſſit in prima adoleſcentia, ait Cicero *Philipp. 14. Quandoquidem virtute ſuperauit ætatem.* Quod de Germanico dixit Ouidius *lib. 2. eleg. 2.*

Præterit ipſe ſuos animo Germanicus annos.

Plura exempla eorum, qui adhuc in tenera ætate Magiſtratus obtinuerunt, referunt Cochier *lib. 3. theſauri, cap. 5. & lib. 5. cap. 3.* Bernegerus *ad Tacitum quæſt. 59.* Scipio Amiratus *lib. 11. differt. polit. diſſ. 5.* Altamiràn. *in l. 1. de filiis offic. cap. 5. pag. 104.* Cabreros *vbi ſuprà, pag. 60.* igitur ad dignitates, & beneficia eccleſiaſtica, non certa ætas, aut matura, ſed virtus, ſcientia, probique mores attendi debent. Quod cognouit D. Bernardus *epiſt. 42.* poſt medium. *Quamcumque ætatem Dei gratia præmaturam, ſic nec ſeram; cùm multos videamus iuniorum ſuper ſenes intelligere, moribus antiquare*

antiquare dies, præuenire tempora meritis, & quod ætati deeſt, compenſare virtutibus. Boni pueri, qui quod ætate videntur eſſe, ſtudent & malitiâ. Malitiâ, inquam, ſed non ſenſu, iuxta admonitionem Apoſtoli: Nemo contemnat adoleſcentiam. Meliores bonæ indolis adoleſcentes inueteratis dierum malorum. Puer centum annorum maledictus eſt; & eſt è regione ſenectus venerabilis, non diuturna, neque numero annorum computata. Bonus puer Samuel, qui loquenti Deo promptus aderat auditor, dicens: Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus. Ac ſi diceret: Paratus ſum, & non ſum turbatus, vt cuſtodiam mandata tua. Bonus & Hieremias, qui antè ſanctificatus, quàm natus; cùm ſe excuſaret de pueritia, nihilominus conſtitutus eſt ſuper regna. Bonus quoque Daniel, cuius ſpiritum ſuſcitauit Deus, vt conuinceret iniqua iudicia, & ſanguinem innoxium liberaret. Denique cani ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis, vita immaculata. Sicubi huiuſcemodi puer ſenex promotus inuenitur, opus Dei eſt, his qui tales non ſunt mirandum, non imitandum.

4. RATIO DECIDENDI. Hac dubitandi ratione non obſtante vera eſt ſuprà tradita aſſertio, cuius rationem, præmiſſis, quæ de ætate ad dignitates, & beneficia eccleſiaſtica neceſſaria adduxi *in cap. cùm in cunctis, de elect.* adducit Alexander III. *in præſenti cap.* in illis verbis: *Indecorum eſt, vt hi debeant Eccleſias regere, qui non nouerunt gubernare ſeipſos.* Quam rationem etiam adduxit, etſi in diuerſo caſu, Imperator *in l final. Cod. de legitima tutela,* & *in §. minores, Inſtit. de excuſat. tut.* & Conſultus *in l. ſic euenit, ff. ad leg. Iul. de adult.* Facit quod Mæcenas Octauiano dicebat, dum ſuadebat ne minores 18. annorum ad Equeſtrem dignitatem eligeret: *Cùm enim,* aiebat, *huiuſmodi ſuorum bonorum adminiſtratio non concedatur, concedetur Reipublicæ?* Refert Paulus Diaconus *lib. 53. hiſtor.* ideo Romani lege Vilia, de qua Liuius *lib.40.* & aliis pro diuerſitate temporum latis, ætatem præſcripſerunt ad Magiſtratus capeſſendos. Ouidius *lib.1. Faſtor.*

Legibus eſt ætas vnde petatur honos.

Quò reſpexit teſtator *in l. penult. §. vlt. ff. de legat. 3.* clauſulâ illâ, *dum per ætatem liceret:* & ad rempublicam adminiſtrandam minores 25. annis non eligebant, *l.ad rempublicam, ff.de muner.& honor. l.2. ff. de iure immunit. l. Lucius 21. §. penult. ff. ad municip.* ſeneſque tantùm ad Senatoriam dignitatem admittebant, *l. vt gradatim, ff. de muner. & honor. l.2. ff. de albo ſcrib.* Plura Petrus Gregorius *lib.47. ſyntagm. cap.7.* Cuiacius *lib.17. obſeru. cap. 34.* Iuſtus Lipſius *ad Tacitum lib. 3. annal.* & nos *in cap. 1. de renunc.* Adquam etiam ætatem legibus præſcriptam reſpexit Latinus Pacatus *in paneg. Trajani,* ibi: *Non in ampliſſimis Magiſtratibus adipiſcendis, ſed in Præturis quoque, & Ædilitatibus capeſſendis ætas ſpectata eſt petiterum; neque poſt annos comitiali lege annonaria, de qua Feſtus, præſcriptos, feſtinatis honoribus occupauit.* Facit Seneca pro illuſtratione huius rationis, dum ait: *Iuuenibus nec animus rebus gerendis conualuit, nec ætas vſum dedit benè ſuadendi: damnoſum admodum Reipublicæ eſt, ſi iuuentus ad ſupremum honorum faſtigium promoueatur.* Vnde aiebat Salomoo: *Væ terræ cuius Rex puer eſt.* Et inter alias afflictiones populi, quas comminatur Dominus per Iſaiam *cap. 3.* illa eſt: *Et dabo pueros Principes eorum, & effœminati dominabuntur eis, & corruet populus.* Et licèt in ſubſcriptionibus textus *in l.4. Cod. Theodoſ. de proximis ſacrar. diſpoſition. l. 9. & 10. Cod. Theodoſ. de veteranis,* legantur hæc verba: *Nobiliſſimo puero,* vel *Nobili puero*; neutiquam pueri ibi accipiuntur pro impuberibus, ſed pro filiis Principis, quos vulgò in Hiſpania dicimus *Infantes:* notauit Antonius Concius *ad l. final. Cod. de relationib.* Accedit & alia ratio ſpecialis præſentis aſſertionis; nam cùm beneficia ſingula ſingulos ordinum gradus habeant annexos, inde qui in Archidiaconum, Canonicum, aut Parochum eligitur, debet eam ætatem habere, in qua ordinis gradum annexum tali beneficio, aut dignitati conſequi poſſit, aliàs priuabitur beneficio obtento, *cap. 1. hoc tit.* probaui *in cap. cùm in cunctis, § inferiora, de elect.* Alias adducunt rationes Caſtro *lib. 3. de iuſta hæretic. punit. cap. 25.* Thophilus Raynaud. *vbi ſuprà, pag.* 164. Sed cùm hæc iuris prohibitio tantùm prouenіat à iure poſitiuo, poteſt R. Pontifex præbendam ſeu beneficium legitimam ætatem non habenti conferre, vt probant Petrus Greg. *de elect. cap. 13.* Vazquez *de beneficiis cap. 3. §. 2.* immò & infanti ſeptennio minori, vt probant Azor *lib. 8. inſtit. cap. 5. quæſt. 8.* Barboſa *in cap. 2. hoc tit.* vel illi penſionem reſeruare, quæ ſi concedatur ex clauſula: *Ex nunc prout ex tunc;* attenditur tempus ordinationis. Barboſa *voto 91. per totum.*

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta; nam licèt vitæ probitas, & litterarum peritia magnoperè attendi debeant in promouendo ad regimen, tam eccleſiaſticum, quàm ciuile; tamen ætas in eo contemnenda non eſt, immò ſupponenda, ſaltem ea, quæ à legibus eſt præſcripta. 5. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO. Si verò poſt eam adimpletam inter duos hæſitetur, an ætas prouectior, an virtus ſpectanda ſit? pro virtute, quæ præualere debet, faciunt rationes, & auctoritates ſuprà expenſæ. Et licèt verum ſit, primis cunabulis vrbis Romæ certam ætatem non fuiſſe præſcriptam ad Magiſtratus capeſſendos, id tantùm durauit quouſque leges latæ fuerunt, quibus certa ætas præſcripta fuit, vt refert Liuius *lib. 14.* & ita prædictum Taciti locum accipiunt Petrus Gregor. *lib. 4. de Repub. cap. 5. num.* 34. Scipio Amiratus *dict. diſcurſu* 5. Nec obſtat textus *in dict. l. finali, Cod. de teſtam. militis.* nam omiſſâ emendatione Reuardi *lib.4. variar. cap.8.* & ſolutionibus traditis à Petro Bellino *de re militari, 7. part. tit. 3. num.* 1. Oſualdo *ad Donel. lib.6. comment. cap. 28. littera* C. Amaya *in l. 1. Cod. ſi ſeruus, lib.10. num.35.* reſpondendum eſt, in eo textu impuberem admiſſum fuiſſe ad Tribunatus dignitatem ex diſpenſatione Principis, qui ſolebat propter parentum præclara merita eorum filiis etiam impuberibus dignitates concedere, vt refert Suetonius *in Vitellio, cap. 38. Liberi Senatorum, quo celeriùs Reipublicæ aſſueſcerent, protinus virilem togam, latum clauum induere, & Curiæ intereſſe permiſit, militiamque auſpicantibus, non Tribunatum modò Legionum, ſed & Præfecturas dedit.* Notauit ibi Marcellus Donatus. & ex Plinio, & Vegetio probarunt Lipſius *de militia Romana, lib. 1. dialogo* 2. Corraſius *lib.5. miſcell. cap.* 22. Dorleans *ad Tacitum lib. 3. annal. num. 2. pag.* 369. Bulengerus *lib.1. de Imperio Rom. cap.* 20. Maſtrillus *de Magiſtrat. lib.2. cap.5. num.* 77. indè impuberes, & infantes militare dicuntur *in l. 14. Cod. Theodoſ. de re milit. l.5. eod. Codice de domeſticis.* Non tamen illi impuberes, quibus Tribunatus largiebatur, per ſe munera obibant, ſed per vicarios, & adiutores illis ex ipſo exercitu datos, vt docent Cuiacius *lib.17. obſeruat. cap.86.* Gutherus *de officiis domus, lib.3. cap. 9.* Suarez *allegat.12. num.20.* Vnde *in dict. l. vlt.* ex Principis indulgentia impubes admiſſus

miſſus

miſſos fuit ad Tribunatum, vt docet Gothofredus *ibi, littera N*, Altamiran. *in l.1. cap. 7. num. 15. de filius offic.* Similiter etiam in aliis iuribus ſuprà adductis non agitur de minoribus Decurionum munera obeuntibus, ſed tantùm de illis, qui ea dignitate potiebantur ad ea quæ tantùm honoris, aut lucri erant conſequenda, *l. Spury 6. §. minores, ff. de Decurion.* plura perdoctus D. Franciſcus de Amaya *in dict. l. 1. num. 29. Cod. ſi ſeruus.* Nec etiam exempla in argumento adducta in contrarium nos mouere debent; non enim inficiamur, diſpenſationem ætatis ab iis, qui eam poſſunt concedere, impetrari poſſe; & ex eorum indulgentia Magiſtratus, tam ciuiles, quàm eccleſiaſticos ante ætatem legitimam iuuenes obtinere poſſe, *l. quidam 57. ff. de re iudicat. l. ſi rogatus 20. §. final. ff. de manum. vindicta, l. vnica, §. finali, ff. de officio Conſulis.* Plura Bobadilla *lib. 1. polit. cap. 7. num. 24.* Acurius Ripol. *de regalibus cap. 23.* Amaya *vbi ſuprà.* Vnde in caſibus adductis, & aliis congeſtis à Petro Gregor. *de elect. cap. 11,* iuſtè potuerunt minores Magiſtratus, & alias dignitates obtinere.

Sed ſuperiori aſſertioni expreſsè opponitur textus *in cap. ex eo 32. de elect. lib. 6.* vbi agitur de Canonico Eccleſiæ Cathedralis, qui ſuffragium in electione Epiſcopi habere intendebat; Et reſpondetur, quod cùm in pupillari ætate eſſet conſtitutus, non poterat ſuffragium in electione præſtare. Ex quo textu manifeſtè conſtat, adhuc non habentem 14. annos poſſe canonicatum obtinere. Cui difficultati, omiſſâ illâ quæſtione, quænam ætas deſideretur ad obtinendam præbendam, de qua latè egerunt Barb. *de canonic. cap. 13.* Narbona *de ætate anno 22. quæſt. 2.* dicendum eſt, in eo textu R. Pontificis diſpenſationem adfuiſſe, propter quam ante legitimam ætatem potuit pupillus canonicatum obtinere, vt pro eius textus interpretatione docet Dartis *de benef. ſect. 4. cap. 5.* & plura pro eius textus interpretatione adducit Narbona *vbi ſuprà.* Alia, quæ ſpectant ad hanc deciſionem, petenda ſunt ex traditis *in cap. cùm in cunctis, in princip. & §. finali, de elect.* 6. Expositvr cap. ex eo, de elect. in 6.

C A P V T VI.

[a] Idem.

QVæris à nobis, quid agendum ſit de clericis tuæ iuriſdictioni commiſſis, qui cùm beneficiis eccleſiaſticis multis abundent, à te commoniti noluit ad maiores ordines promoueri, ſe tale quid ſecretò commiſiſſe dicentes, quod eos ſaluâ conſcientiâ ordinari non ſinit. Cùm igitur ſuper hoc caſu videantur ſacri canones diſcordare (cùm quidam dicant eos minimè compellendos, alij verò contrarium aſſeuerent;) omnis contrarietatis vinculum præſenti paginâ enodamus: Statuentes, vt ſi prædicti clerici perceptione maiorum ordinum propter occulta ſua peccata, ſe indignos eſſe fatentur, inferiores in Eccleſia, quorum ſit vita probabilis, præferantur eiſdem: & niſi fortè illi, qui ordinari pro iamdicta cauſa recuſant, in aliis Eccleſiæ ſeruitiis valdè vtiles fuerint, auferantur eis beneficia, & aliis canonicè conferantur. Quod ſi pro ſola voluntate renuerint ordinari, & ſuaſerit vtilitas Eccleſiæ, aut neceſſitas, ipſos (dummodo idonei ſint) ad maiores ordines recipiendos, per amiſſionem locorum, & beneficiorum ſubtractionem appellatione ceſſante compellas.

N O T Æ.

1. a IDem.] Falsò hanc epiſtolam decretalem tribui Innocentio III. iam notauit Tancredus in fine tertiæ collectionis, vbi teſtatur ſe ab ore Innocentij III. accepiſſe, & audiuiſſe quaſdam decretales ab ſcholaſticis, & compilatoribus ſibi tribui, quæ nullo modo ipſius erant; & aliquas referens adducit præſentem deciſionem, & textum *in cap. miramur, de ſeruis non ordinand. cap. de prudentia, de donat. inter.* Verba Tancredi refert Ant. Auguſt. poſt notas ad primam collectionem Decretal. Vnde vt ſpurium reiecit textum hunc Innocentius Cironius *in notis ad 5. collect. in cap. 8. de conſtit.* Sed quamuis præſens deciſio incertum habeat auctorem, tamen cùm reperiatur compilata in hac ſexta collectione, quæ approbata eſt à Gregorio IX. vt ſuprà in apparatu dixi; ideò omnem auctoritatem habere aſſerendum eſt, tanquam ſi eſſet ipſius Gregorij; cùm ea omnia noſtra faciamus, quibus noſtram impartimur auctoritatem, *cap. 1. de tranſact.* vbi probaui: & commentarium huius textus dedi *in cap. cùm in cunctis, §. inferiora, de elect.* Textus hic etiam reperitur in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. cap. 1.*

C A P V T VII.

Clemens III. *R. Colon.* [a] *Canonico.*

AD aures noſtras te ſignificante peruenit, quod cùm in arte phyſica eruditus exiſtas, pluribus iuxta ipſius artis traditiones medicinas cum diligentia tribuiſti, licèt pluries in contrarium [b] ſucceſſerit; & quibus putabas adhibere medelam, me-

dicinis perceptis mortis periculum incurrerunt. Verùm quia, ſicut aſſeris, ad ſacros ordines deſideras promoueri, & ſuper eo nos conſulere voluiſti, breuiter tibi reſpondemus, quod ſi ſuper præmiſſis conſcientia tua te videtur quomodolibet remordere, ad maiores ordines de noſtro conſilio non aſcendas.

NOTÆ.

1. a *Colon.*] Ita etiam legitur in ſecunda collectione, *ſub hoc tit. cap.* 2. Colonia Agrippina dicta, ampliſſima omnium Germaniæ vrbium eſt, Vbiorum olim Metropolis, poſteà Romanorum colonia fuit, in gratiam Agrippinæ appellata Agrippina, vt eius magnitudinem deſcribens tradit Bucelinus *tom.* 3. *Germaniæ ſacræ, fol.* 60. Eccleſiam Cathedralem habet iam à primis Eccleſiæ temporibus, vt probat Bucherus *in Belgico-Romano, lib.* 17. *cap.* 16. poſteà ſecunda Metropolis Germaniæ facta fuit, cuius topographiam, & limites ipſe refert *lib.* 20. *cap.* 5. *in fine.* Huius Eccleſiæ mentio fit *in cap. ex parte* 10. *de arbitris, cap. exhibita* 19. *de iudiciis, cap.* 1. *de corpore vitiatis, in* 5. *compilat.* Eius Eccleſiæ canonico R. miſſa eſt præſens deciſio.

2. b *Succeſſerit.*] Nam vt ait Celſus *in præfat. lib.* 1. relatus à Fileſaco *lib.* 1. *ſelect. cap.* 17. arti medicæ non reſpondet plerumque non ſolùm coniectura, ſed nec etiam experientia, ac poſt à veriſſimè ſubdit: *Qui ſecundis aliquando fruſtrà curatus eſt, contrariis ſæpè reſtituitur.* Et *lib.* 7. *In morbis multùm fortuna confert.* Seneca *lib.* 6. *de benef. cap.* 8. *Multos fortuita ſanant, nec ideo remedia ſunt.* Hildebertus Turonenſis Archiep. *epiſt.* 31. *Quartanis plerumque proferunt tempora, quibus non profuit medicina.*

COMMENTARIVM.

3. Concluſio refertur et probatur. Ex hoc textu communiter talis deducitur aſſertio: *Euentus mortalitatis infirmi non impedit promoueri medicum peritum, ſi conſcientia eum non remordeat.* Quæ aſſertio ſingularis eſt in iure; eam tamen defendunt, & illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, & Cenedo *ad Decretales, collectan.* 163. quibus addendi ſunt Turturetus *diſſert.* 44. *iuridica*, Thomas Sanchez *lib.* 6. *ſumma, cap.* 14. *numer.* 1. D. Ioannes Suarez *ad legem Aquil. lib.* 3. *cap.* 6. *ſect.* 2. Molina *de iuſt. tract.* 3. *diſput.* 75. *numer.* 1. Rodericus Caſtro *lib.* 3. *de Medico polit. cap.* 19. Codron. *lib.* 1. *de christiana medendi rat. cap.* 3. & 4. Piechardus *in* §. 7. *Inſtit. de lege Aquil. num.* 102. Menchaca *illuſtrium controu. lib.* 1. *cap.* 19. Menochius *de arbitrariis lib.* 2. *centur.* 6. *caſu* 481. Suarez *de cenſur. diſput.* 45. *ſect.* 6. *num.* 9. Iulius Clarus §. *homicidium, num.* 12. vbi Baiardus *numer.* 40. Gibalinus *de irregul. cap.* 4. *artic.* 1. *propoſ.* 2. *conſect.* 11. Mornacius *in l. illicitas*, §. *ſicut, ff. de officio Proconſulis.*

4. Ratio dubitandi. Dubitandi ratio huius deciſionis ex eo prouenit; nam qui dat operam rei illicitæ, ſiue adhibeat omnem diligentiam, quam exactiſſimus vir adhiberet, ſiue non, ſemper ſecuto homicidio irregularis manet, *cap. ad audientiam, cap. ſignificaſti, de homicidio.* Plura Couar. *dict. part.* 2. §. 4. Sed clericus in noſtro textu dabat operam rei illicitæ: igitur ſecuto homicidio irregularitatem contraxit. Probatur minor ex eo; nam clericis, & eccleſiaſticis perſonis prohibitum eſt exercere artem medicam, *cap. tua nos, de homicidio, cap. ſententiam, ne clerici vel monachi.* Plura Sanchez *dict. lib.* 6. *cap.* 24. *num.* 13. ergo dabat operam rei illicitæ. Accedit, nam in noſtro textu R. fatebatur ſe dediſſe medicinam ad medelam, & tamen infirmum mortis periculum incurriſſe: ſed in hoc caſu medicus legibus ciuilibus vt homicida punitur, *l.* 6. *tit.* 1. *lib.* 11. *legum Wiſigothorum*, ibi: *Si quis medicus dum phlebotomiam exercet, ingenuum debilitauerit, C. ſolidos coactos exſoluat: ſi verò mortuus fuerit, continuò propinquis tradendus eſt, vt quod de eo facere voluerint, habeant poteſtatem; ſi verò ſeruum debilitauerit, aut occiderit, huiuſmodi ſeruum reſtituat.* Tranſcripta reperitur *in l.* 7. *tit.* 2. *lib.* 11. *fori*, vbi propter euentum mortalitatis punitur medicus: ergo & in noſtro textu irregularis debebat declarari R. cuius medelis infirmi occubuerunt.

5. Medici qui dicantur. Hac difficultate minimè obſtante vera eſt Clementis III. deciſio, ad cuius expoſitionem ſciendum eſt, medicum à medendo ita dictum, plerumque appellari Phyſicum, vt in hoc textu, & *in cap. magnopere* 5. *cap. ſententiam, ne clerici vel monachi*, & *in lib.* 11. *tit.* 2. *de los phyſicos, l.* 10. *tit.* 9. *part.* 2. & paſſim in iure noſtro, à *phyſi*, quæ eſt ſcientia naturalis: vnde qui medicinæ theoricam ſciunt, Phyſici appellantur; qui verò profitentur, à praxi medendi, Medici dicuntur. Appellantur etiam medici circuitores, quia circuunt ciuitatem curando ægrotos, *l. ſi duas*, §. *Grammatici*; *ff. de excuſ. tut.* Seneca *lib.* 6. *de beneficiis.* Epictetus apud Arrianum *lib.* 3. *cap.* 22. Medicum Circumambulantem nominat. Gregorius Nyſſenus *lib.* 1. *aduerſus Eunom.* Medicum Circumforaneum dicit. Parabolani etiam dicuntur *in l. Parabolani, Cod. de Epiſcop. & cleric.* Accipiebantur & olim pro Chirurgis, *l.* 4. §. *vlt. ff. ad leg. Corn. de ſicar. l.* 1. §. *medicos, ff. de variis, & extraordin. crimin. cap. tua nos, de homicidio.* Plautus *in Menech.*

Ab ægrotis medicus venit,
Obligaſſe ſe dicit Æſculapio crura.

Seneca *epiſt.* 104. *Medicina*, inquit, *ægro, non regio quærenda eſt. Fregit aliquis crus, aut extorſit articulum, non vehiculum, nauemque conſcendit, ſed aduocat medicum, vt fracta pars iungatur, vt luxata in locum reponatur.* Tertullianus *lib.* 2. *aduerſus Marcionem. Quid ſi medicum quidem dicas eſſe debere, ferramenta verò eius accuſes, quòd ſecent, & inurant, & amputent, & constringant, quando ſine inſtrumento artis medicus eſſe non poſſit?* Idem in Scorpiaco: *Eſt planè quaſi ſæuitia medicina, de ſcalpello, deque cauterio, de ſinapis incendio; non tamen ſecari, inuri, & extendi, morderique idcirco malunt, quia dolores vtiles adfert.* Idem habent Theodoretus *lib.* 6. *de curatione Græcarum affection.* D. Auguſt. *lib.* 22. *de ciuit. Dei, cap.* 8. Inde legato medici inſtrumento, non ſolùm collyria, verùm & ferramenta, quibus vtebatur, comprehenduntur. Paulus *lib.* 3. *ſentent. tit.* 6.

§. in

§. *inſtrumento*, *l. item de lanionis* 18. §. *inſtrumento*, *ff. de inſtructo*, *vel inſtr.* Illuſtrant Briſſonius *lib.* 2. *ſelect. cap.*4. Zerda *ad* 3. *Georgic. Virgilij, pag.* 455. *num.* 4. Gueuara *in l. illicitas*, §. *ſicut*, *ff. de offic. Præſid.* Varia medicorum genera referunt Mercurial. *lib.*2. *variar. cap.*8. Paulus Zacchias *lib.* 6. *qq. medico-leg. tit.* 1. *num.*6. inter eos enumerant Conſulti obſtetrices, *l.* 1. §.1. *ff. de variis & extraordin. l.finali*, *Cod.commutatio de legat.* Notarunt Merillus *lib.*5. *obſeru. cap.* 21. D. Ioannes Suarez *vbi ſupra*, *num.*8. Guillelmus Forner. *lib.* 3. *ſelect. cap.* 29. & *nos in cap.*4. *de probat.*

6. *De imperitia medici.* Prædicti verò phyſici, ſeu medici morbis adhibendo medelam, peccare poſſunt, & ſic irregularitatem contrahere, vel ex culpa ſua, vel ex imperitia, ſeu ignorantia. Primo modo cùm mala medicamenta adhibent ſcienter, itavt infirmi mors ſequatur; tunc enim non ſolùm vt homicidæ, verùm vt proditores damnantur, *l.* 10. *tit.* 9. *part.* 2. *El medico que à ſabiendas vſo mal de ſu oficio, comete traicion conocida.* Secundò verò caſu, etſi antiquitus ob imperitiam nulla lege medici punirentur, vt teſtantur Caſſiodorus *lib.* 6. *epiſt.* 19. ibi: *Cumque nulla lex eſſet, quæ puniret inſcitiam capitalem, & medicis impunè liceret occidere.* Plinius *lib.* 29. *cap.* 1. in fine; *In hac artium ſchola euenit, vt cuique medicum ſe profeſſum ſtatim credatur, cùm ſit periculum in nullo mendacio maius: non tamen illud intuemur, adeò blanda eſt ſperandi pro ſe cuique dulcedo; nulla præterea lex, quæ puniat inſcitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ; diſcunt periculis noſtris, & experimenta per mortem agunt; medico tantum occidiſſe impunitas ſumma eſt.* Poſteà tamen etiam pœna capitis in eos ſancita eſt, qui imperitiâ homicidium admiſiſſent; & ita ſi medico per imperitiam quid triſtioris euentus infirmo contigerit, medicus tenetur, *l. qui actione*, 7. §. *Proculus*, *l. idem* 8. *cum l. ſequent.* §. 1. *ff. ad leg. Aquil.* §. *præterea*, *Inſtit. eod. tit. l.* 9. §. *Celſus*, *ff. de offic. Præſid. l. neceſſario* 5. §. *finali*, *ff. ad Syllan.* Paulus *lib.* 5. *ſentent. tit.* 23. §. *vlt.* Conſonans lex 6. & 10. *tit.*8. & lex 9. *tit.* 15. *partit.* 7. Plura Mornacius *in dict. l. illicitas* 6. *de offic. Præſid.* I. Filleſacus *lib.*1. *ſelect. cap.*17. Nec ſolùm lege Aquilia medicus imperitus damnatur, verùm & pro diuerſitate perſonarum diuerſis pœnis afficitur, ſi imperitia medici cauſa fuit mortis liberi hominis: ſi honeſtior medicus eſt, in inſulam deportatur; ſi verò humilior, capite plectitur: iure ſeptempartito *in dict. l.* 6. pœna relegationis conſtituta fuit; poſteà verò puniendos eos eſſe arbitrio iudicis ſtatutum fuit *in dict. l.* 9. *tit.* 15. *partit.* 7. Apud Ægyptios medici puniebantur, qui non ex præceptis ſcientiæ ægrotum curauiſſent, ex lege quam referunt, & explicant Diodorus Siculus *lib.*1. *cap.*3. Ariſtoteles *lib.*3. *polit. cap.*11. Et meritò hæc imperitia medici ita punitur, cùm imperitia culpæ adnumeretur, *l. imperitia* 132. *ff. de regul. iuris*: qui textus ſi conferatur cum dicta lege *idem* 8. §.1. *ff. ad leg. Aquil.* quæ eſt eiuſdem Conſulti, & *eod. lib. ad edictum*, vbi de lege Aquilia egerat Gaius *l. qua* 7. *eod. tit.* conſtabit in dicta regula *Imperitia*, agi de imperitia medici; & deciditur, imperitiam culpæ adnumerari: quod iam notarunt Balduinus *de lege Aquil. pag.* 227. D. Ioannes Suarez *eod. tract. vbi ſupra, num.*2. P. Faber & Iac. Gothof. *in eadem regula.* Si enim imperitia pro crimine habetur in iudico, *l. vlt. ff. de variis & extraordin. crimin.* & ita per imperitiam iudicando litem ſuam faciat, *l.*4. §.4. *ff. de obl. & act.* §.1. *Inſtit. de obligat. quæ ex delicto*, vbi Pichardus, Vulteius, & Binius, Petrus Herodius *lib.* 2. *rerum iudic. cap.*29. *tit.*1. Beſoldus *in diſcurſ. polit. diſſert.*3. Canonherius *in aphoriſm. tom.* 1. *pag.* 491. in aduocato, & aſſeſſore, *l.*2. *ff. quod quiſque iuris*, *l. vnica*, *Cod. de officio aſſeſſor.* Sauarus *ad Sidonium lib.* 2. *epiſt.* 12. & in quocumque qui circa artem, ſeu exercitium, quod profitetur, imperitè verſatur, ſeu terminos ſuos egreditur, *l.*2. §. *hæc actio*; *ff. ſi menſor falſ. mod. dixer. l. ſi quis fundum* 10. §. *Celſus*, *l. item quæritur* 13. §. *ſi gemma*, *ff. locati*, *l. ſi ſeruus* 27. §. *ſi calicem*, & §. *ſi ex plauſtro*; & *fin. l. idem iuris* 8. §. *mulionem*, *ff. ad leg. Aquil.* Petrus Gregor. *lib.*18. *ſyntagm. cap.*25. *num.*6. P. Velleius Gueuara *ad dict. l. illicitas*, §. *ſicuti*, Belluga *in ſpecul. Princip. rubric.* 35. *numer.* 25. Maynerus *in l. culpa eſt* 35. *ff. de regul. iuris*, Carranza *de part. cap.* 16. §. *vnico*, *num.* 37. *cum ſequentib.* & Suarius de Mendoza *ad l. Aquil. lib.* 3. *cap.* 6. *ſect.* 2. *per tot.* quantò ergo magis in medico, qui quod non didicit tam graui multorum periculo profitetur, cuius delictum non debet remanere inultum, *l. illicitas* 6 §. *ſicuti*, *ff. de offic. Præſid.* Quomodo autem hæc imperitia probetur, explicat Paulus Zacchias *dict. quæſt.*2.

7. *Proſequitur alii caſus.* Etiam vt homicida damnatur medicus in vtroque foro, ſi infirmum deſeruerit poſtquam eum mederi cœpit, *dict.* §. *præterea*, *Inſtitut. de lege Aquil.* vbi plures Pichardus *num.* 98. Scitè Sanctus Zeno Veronenſis Epiſcopus, & martyr *ſerm. de liuore & inuidia*, ibi: *Oſtendere ægro magnitudinem morbi, & per hoc concitare eius ſollicitudinem, ne languoris vim negligat, pars videbitur medicinæ. Verùm ſi in hoc eum reliquerit gradu, nec remediorum oſtenderit viam, nihil aliud eſt quàm ſalutem prodidiſſe languentis.* Ratio eſt, quia ſicut ab initio cuilibet liberum eſt alicuius rei curam ſuſcipere, vel non, *l. inuitus*, *ff. de reg. iuris*, *l. inuitus*, *Cod. de procurat.* ita ſemel ſuſceptam omni diligentiâ ad finem perducere debet: multa enim ab initio ſunt voluntatis, quæ poſteà ſiunt neceſſitatis, *l. in commodato* 17. §. *ſicut* 3. *ff. commodati*: nec factum eſſe ſufficit, niſi perducet, *l. ſi pro* 10. §. *verſum* 6. *ff. de in rem verſo*: & nil cenſetur actum, quando aliquid ſupereſt agendum, *l. cum Syllanianum* 11. *Cod. de his quibus vt ind.* Vbi verba illa, *actum credimus*, &c. tranſcripta videntur ex illis Lucani *lib.*2. *Sed Cæſar in omnia præceps, nil actum credens, dum quid ſupereſt agendum.* Quare medicus cœptam curam non debet derelinquere, quia mortis cauſam præbere, occidere eſt; vnde reprehenſione dignus non videtur Alexander Magnus, qui Glauconem medicum cruci affixit, eo quod Epheſtionem infirmum deſeruiſſet, vt quibuſdam ſpectaculis intereſſet, vnde Epheſtio deceſſit. Refert Plutarchus *in vita Alexandri*, & ex eo Zacchias *vbi ſupra*, qui latè pertractat, quando medicus ſalariatus, vel non, poſſit tempore peſtis infirmos deſerere. Etiam damnatur imperitus medicus, ſi in medendo diligentiam non adhibuit, id eſt iuxta experientiam artis; ſcientia enim medendi experientiis potiùs, quàm artis regulis acquiritur. Ariſtot. *lib.*1. *metaph. in princip.* ibi: *Medendi licentiam ex obſeruatione ſalubrium floruiſſe, & ab experientia ortam eſſe.* Quintil. *lib.* 6. *inſtit. cap.* 18. vbi ita ait: *Ex obſeruatione ſalubrium, & his contrariorum reperta medicina eſt, & vt quibuſdam placuit, tota conſtat experimentis.* Ex eis, & aliis

Æneas Robertus *lib.* 1. *rer. iudic. cap.* 5. Et vt alios peccandi modos in medicis omittamus, quoties ex imperitia, aut incuria medicus culpam mortalem admittit in medendo ægroto, toties ſecutâ infirmi morte, ita quod ex peritorum medicorum ſcientia, atque curantis conſcientia dignoſci poſſit ex ipſa curatione mortem ſecutam fuiſſe, toties, inquam, irregularis manet. Quam doctrinam defendit, & pro expoſitione plurium caſuum moralium ampliat, & limitat P. Gibalinus *de irregul. dict. cap.* 4. *conſect.* 11.

8. RATIO DECIDENDI. Vnde apparet vera decidendi ratio ad noſtrum textum; quam cùm R. in ſpecie noſtri textus nullam culpam mortalem incurriſſet, quia in arte peritus erat, ibi: *In arte phyſica eruditus ſis*; & iuxta artis traditionem, & experientiam adhibuiſſet medelam, licèt euentu mors ſequeretur, nullam irregularitatem incurrit. Euentus enim non attenditur cùm rectum conſilium præceſſit. Pulchrè Seneca *lib.* 4. *de beneficiis*, *cap.* 33. *In arduo eſt veri exploratio: eamus quò ducit veriſimilitudo. Sic ſerimus, ſic nauigamus, ſic militamus, ſic vxores ducimus, ſic liberos tollimus, cùm omnium incertus ſit euentus. Ad ea accedimus, de quibus ſperandum benè eſſe credimus. Quis enim pollicetur ſerenti prouentum, nauiganti portum, militanti victoriam, marito pudicam vxorem. Sequimur quà ſimilitudo veri, non quà veritas trahit.* Sidonius *lib.* 4. *epiſt.* 6. *Atqui abſurdum eſt, ſi certis audacibus aduerſetur, conſurgere in querimonias, & inconſultarum diſpoſitionum culpabiles exitus.* Vnde aiebat Poëta.

—— Careat ſucceſſibus opto,
Quiſquis ab euentu facta notanda putat.

Et Quintilianus *lib.* 2. *inſtit. cap.* 18. ait: *Ars non eſt in euentu poſita.* Caſſiodorus *lib.* 4. *epiſt.* 7. *Iniquum eſt enim, vt hominis vitio deputetur, quod eius voluntate non regitur; & illud imputetur periclitanti, vnde rarò datur euadere.* Et ſi hæc in conſilio capiendo ex euentu non exiſtimando; quantò magis in medicinæ exercitio, & ægroto medendo, quo nihil incertius, cùm interdum remedium proſit, interdum non ſufficiat. Vnde aiebat Ouidius *lib.* 1. *de Ponto*, *in elegia ad Rufinum.*

Non eſt in medico ſemper releuetur vt æger,
Interdum doctâ plus valet arte malum.

Vlpianus *in dict. l. illicitas*, §. *ſicuti*, ait: *Sicut medico imputari euentus mortalitatis non debet.* Quod datum eſt artis incertitudini; non enim medentur medici, vt eleganter ait Arnobius *lib.* 1. *aduerſus Gentes*, poſt medium: *Confiſi ſcientia veritate, ſed in arte ſuſpicabili poſiti, & coniecturarum exiſtimationibus nutantes.* Inde ergo in præſenti textu rectè deciditur, R. medicum poſſe ad altiores gradus aſcendere, nec ei obſtare euentum mortalitatis aliquorum, quibus ipſe iuxta artis traditionem adhibuit medelam. Mirè ad rem Quintilianus *lib.* 1. *inſtit. cap.* 18. propè medium: *Tendit quidem ad victoriam qui dicit; ſed cùm benè dixit, etiamſi non vincat, id quod in arte continetur, effecit: nam & gubernator nauis vult ſaluâ naue in portum peruenire; ſi tamen tempeſtate fuerit arreptus, non ideò minus erit gubernator; dicamque notum illum, dum clauum rectum teneat: & medicus ſanitatem ægri petit, ſi tamen aut valetudinis vi, aut ægri intemperantiâ, aliòve caſu ſumma voti non contingerit, dum ipſe omnia ſecundùm rationem fecerit, medicina finem non excedit.* Etiam medicus irregularitatem euadit ſi languentis ipſius culpâ, dum ea non cauet, quæ à medico prohibita ſunt, mors contigerit, *cap. tua nos*, *de homicidio*: quod præ oculis habentes huius artis profeſſores, pleraque prohibere ſolent, fortè vt defectum peritiæ, ſeu culpam ſemper ægrotanti adſcribant, eleganter expreſſit Arnulphus Lexouienſis *epiſt.* 4. *ad Henricum Piſanum*, his verbis: *Illud hominum eius quadam auſteritate ſemper notabile, artis ſuæ reuerentiam ſolâ ſeueritatis exhibitione conquirit, & quaſi benignitate vileſceret, infamat omnia quæcumque miſer patientis appetitus expoſcit: vtinam quod ad victualia pertinet, idem nobis vſus, & abſtinentia præberet, vt ſuſpicionem communicatio tolleret, & fidem pietas compaſſionis augeret. Ad hæc defectum imperitiæ ſuæ, culpæ ſemper ægrotantis adſcribunt, vt æger, & inediâ pereat, & calumniæ contumeliâ crucietur.*

Nec aduerſatur dubitandi ratio ſuprà adducta; nam ſacerdos in noſtro textu, non eo quòd 9. DISSOLVITVR RATIO DVBITANDI.
medicinam exercebat, rei illicitæ operam dabat, vt pluribus relatis probat Gibalinus *de irregul. cap.* 4. *pag.* 197. Quod facilè ſuadetur ſi animaduertamus, medicinam olim clericis, ac monachis exercere prohibitum non fuiſſe: vnde legimus apud D. Bernardum *epiſt.* 67. & 68. Flauiacenſem monachum medicinæ peritum à ſuo Abbate coactum artem illam exercere: *Abbas*, inquit, *meus habebat me non monachum, ſed medicum; cogebat ſeruire, immò ipſe ſeruiebat per me, non Deo, ſed ſæculo, quando ne ſæcularium malevolentiam incurreret Principum, mederi me compellebat, etiam tyrannis, raptoribus, excommunicatis.* Et apud Petrum Venerabilem Cluniac. *lib.* 5. *epiſtol.* extat epiſtola cuiuſdam Roberti monachi ſcholaſtici, & medicinæ magiſtri. Et Iſidorus Peluſiota *lib.* 3. *epiſt.* 71. meminit Diaconi cuiuſdam medici: poſteà Alexander III. prohibuit regularibus, ne Phyſicam, aut regulas ſæculares diſcerent, *in cap. ne magnopere*, *ne clerici vel monachi.* Innocentius III. in Concil. Lateran. *can.* 18. tantùm chirurgiam clericis prohibuit, ibi: *Nullam Chirurgiæ partem Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ ad vſtionem, vel ad inciſionem inducit.* Poſteà Honorius III. qui poſt Clementem III. floruit, non ſolùm religioſis, verùm & Diaconis, Subdiaconis, & cæteris Clericis prohibuit audire Phyſicam, aut leges, *in cap. finali*, *ne clerici*, *vel monachi*; quod poſteà confirmauit Bonifacius VIII. *in cap.* 1. *eod. tit. lib.* 6. Brauo *in diſput. apol. Med. ſect.* 3. *reſol.* 3. Vnde tùm temporibus noſtri Clementis non eſſet prohibita profeſſio medicinæ clericis, ideò ex eius exercitio, ſi adhibitâ diligentiâ medelam clericus præbebat, etſi euentu mors ſequeretur, vt in præſenti caſu, nullam incurrebat irregularitatem. Nec obſtat augmentum deductum *ex dict. l. fori*; nam textus ille intelligendus eſt de medico, qui per imperitiam perperam medicinam adhibuit, & non iuxta artis præcepta, aut traditiones, vt interpretatur ibi Villadiego. Cùm enim Gothi ex regione Gothiæ, quæ eſt calidiſſima, in has Hiſpaniarum partes frigidas admodùm aduenissent, ſanguinis miſſionem pati ſine vitæ diſpendio nequibant; vnde in ea lege medico phlebotomiam exercenti in Gothos iuſtè pœna imponitur.

Sed adhuc obſtat textus *in cap. tua nos*, *de* 10. INTELLIGITVR CAP.
homicidio, vbi proponitur, quendam monachum in arte chirurgica valdè peritum mulieri laboranti

TVR NOS 19. DE HOMICIDIO.

laboranti gutturis tumore tumorem illum aperuiſſe, & iuxta artis traditionem expreſsè illam monuit, ne ſe vento exponeret, ne ſi hoc faceret, mortis periculum incurreret: mulier vento ſe expoſuit, vnde poſt paucos dies deceſſit. Conſultus Innocentius III. reſpondit, quod etſi non parum monachus ille deliquiſſet vſurpando officium chirurgi; tamen quia non cupiditatis, ſed pietatis cauſâ illud exercebat, ex miſericordia ei permittendum eſſe in ſacris ordinibus miniſtrare. Ex quo textu expreſsè colligitur, quod etſi medicus adhibeat omnem diligentiam iuxta artis præcepta, ſi tamen mors ſequatur, non poſſe eum, niſi præcedente diſpenſatione, in ſuſcepto ordinis gradu miniſtrare: igitur etiam in præſenti caſu ex diſpenſatione tantùm poterit ad vlteriores gradus admitti. Cui difficultati communiter reſpondetur ex ſuprà traditis, videlicet quod licèt monachus in eo textu omnem diligentiam ſecundùm artis præceptum adhibuiſſet; tamen peccauit exercendo artem chirurgicam, præcipuè cum inciſione, cuius exercitium monachis prohibitum eſt, *dict. c. magnopere, cap. fin. ne clerici, vel monachi.* Vnde cùm dediſſet operam rei illicitæ, licèt adhibuiſſet diligentiam, contraxit tamen irregularitatem, *cap. continebatur, cap. dilectus, de homicidio: cap. ſi quis voluntate,* 50. *diſt.* ſed veram interpretationem in eius commentario dabimus.

11. Exponitur can. 8. Synodi Conſtantinop.

Ex ſuprà dictis accipit lucem textus *in can.* 8. *Synodi Conſtantinop.* apud Balſamonem, in illis verbis: *Quamobrem decreuit S. Synodus, vt ſi quis Epiſcopus, vel Preſbyter, vel Diaconus caſtraſſe aliquem conuictus fuerit, vel manu propria, vel ſuo iuſſu, is depoſitioni ſubiiciatur; ſi ſit autem laicus, ſegregetur, præterquam ſi morbus, qui alicui accidit, ad eum exſecandum, qui caſtratus eſt, coegerit: quemadmodum enim Nicæna prima Synodi canon eos, qui morbo exſecti ſunt, non punit propter morbum: ſic & nos nec ſacerdotes, qui ægrotos caſtrari mandant, condemnamus; nec laicos qui propriis manibus ad caſtrationem vtuntur, reprehendimus; hoc enim morbi eſſe medelam, non autem creaturæ inſidias fieri, vel opificium iniuriâ affici exiſtimamus.* In quibus prioribus verbis puniuntur non ſolùm clerici manibus propriis alios caſtrantes, verùm & mandantes; quia hoc ex iniuria faciebant: in poſterioribus verò verbis, cùm medelæ causâ alios caſtrare iubent, nulla pœna afficiuntur; quia cùm illis temporibus exercitium artis chirurgicæ, & medicæ prohibitum non eſſet, & causâ medelæ eo remedio vterentur, etiamſi ægri mutilatio ſequeretur, irregularitatem non contrahebant, vt docet Balſamon *in notis ad ipſum can.*

12. Exponitur l. pecuniam 10. de condict. ob cauſam dat.

Ex traditis ſuprà pro ratione decidendi, videlicet euentum mortalitatis infirmi non imputari medico iuxta artis traditiones medenti, intelligendus eſt textus *in l. pecuniam* 10. *de condictione ob cauſam datorum*; vbi Imperatores affirmant, pecuniam ob cauſam datam, causâ non ſecutâ non culpâ accipientis, ſed fortuito caſu, minimè repeti poſſe. Baldus & Cuiacius in eo textu ſpeciem fingunt, & proponunt in eo, qui medico pro curatione infirmi certam pecuniam dedit; quo caſu ſi euentu mors ſequatur, ſi medicus adhibuit medelam iuxta artis peritiam, licèt infirmus deceſſiſſet, & per conſequens deficeret cauſa propter quam pecunia data fuit; tamen condictioni locus non eſt, cùm euentus mortis illi imputari non poſſit. Ita illum textum accipiunt communiter repetentes ibi. Sed licèt hæc interpretatio communis ſit, iuxta aliam hypotheſin doctè & ſubtiliter illum textum accipit ſæpiùs laudatus D. D. Ioſephus de Retes *lib.* 2. *opuſc. ſect.* 2. *cap.* 7. *nuther.*

C A P V T · VIII.

[a] Cœleſtinus III.

CVm bon. mem. Clemens Papa prædeceſſor noſter I. Buccar. Melearum (Manum Raofacam) & quoſdam alios Barenſes clericos vocauiſſet, vt Bernardo Archidiacono ſuo, quem grauiter læſerant, ſatisfacerent, & ad ipſius accederent præſentiam reſponſuri, quia venire iuxta mandatum Apoſtolicum [b] contempſerunt, in eos fecit per [c] Vigilienſem Epiſcopum ſuſpenſionis ſententiam promulgari, in qua, ſicut dicitur, triennio permanentes, quidam ex ipſis ſuſpenſi aliud [d] beneficium eccleſiaſticum ſunt adepti: & quia vtrum beneficia poſſint rationabiliter retinere, nos conſulere voluiſti, ſignificatione tibi præſentium reſpondemus, quod non licet eis, nec illa, quæ habuerant beneficia, nec ea, quæ poſtmodum ſunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde venerabili fratri noſtro [e] Baren. Epiſcopo dedimus in mandatis, vt eos pro tanta pertinacia, & contemptu Apoſtolico beneficiis quæ habent, non differat ſpoliare, ea tamdiu in ſuis manibus detenturus, donec quid ſuper his facere debeat, litteras noſtras accipiat, & mandatum.

N O T Æ.

a *COEleſtinus III.*] De quo egi *in cap.* 13. *de reſcriptis*; & ita legitur *in cap.* 5. *hoc tit. in* 2. *collect.*

b *Contempſerunt.*] De pœna contumaciæ plura Deo annuente addiceam *in cap.* 1. *de iudiciis.*

c *Vigilien.*] Vrbs Vigiliæ, vulgò *Biſegli* dicta, eſt in Apulia, ſuffraganea Archiepiſcopi Barenſis.

d *Aliud beneficium.*] Compatibile videlicet cum primo, alias vacaret primum, ſi ſecundum non legitimè obtineret, vt docet Gibalinus *de cenſuris diſquiſit.* 7. *quæſt.* 7. *conſectario* 9. *pag.* 257.

e *Barenſis.*] Eccleſia Barenſis tantùm Epiſcopalis fuit vſque ad tempora Innocentij III. Eſt in regno Apuliæ, vt refert Carolus à S. Paulo *in Geograph. ſacra, pag.* 58.

COMMENTARIVM.

1. CONCLVSIO TRADITVR ET PROBATVR. EX hoc textu talis deducitur cunclnſio: *Qui ſteterit per triennium in ſnſpenſione, priuatur beneficiis obtentis, & durante ſuſpenſione eligi non poteſt.* Singularis eſt in iure hæc aſſertio; probari tamen per argumenentum poteſt *ex cap. cùm dilectus, de conſuet. cap. cùm inter R. cap. per inquiſitionem, de elect. cap. contingit, de delo: cap. conſtitutis, de appellat.* Trident. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 3. *l.* 2. *tit.* 9. *part.* 1. Illnſtrant Lotherius *de re benefic. lib.* 3. *quaeſt.* 33. *num.* 91. Menochins *de arbitr. caſu* 416. Bohic. *in cap. cùm dilectus, de conſuet.* Balboa *in cap.* 1. *de iudiciis, num.* 77. vbi omnes Primatij, & noſter Fermoſinus *quaeſt.* 31. Garcia *de benefic.* 7. *part. cap.* 13. *num.* 90. Riccius *deciſ.* 1961. Saicedo *in praxi, cap.* 116. *num.* 11. Ricciulus *de iure perſ. lib* 4. *cap.* 4. plures Pater Gibalinus *de cenſur. diſquiſit.* 7. *quaeſt.* 7. *pag.* 259.

2. RATIO DVBITANDI. Hæc aſſertio difficilis admodum redditur ex eo; nam inſordeſcentia in cenſuria eccleſiaſticis non inducit priuationem beneficiorum obtentorum, etiamſi per plurimos annos beneficiariua perſiſtat in cenſuris, vt docent Gloſſa *in cap. contingit, verbo Non poteſt, de delo & contum.* Couar. *in cap. alma,* 1. *part.* §. 7. *num.* 10. *de ſentent. excom.* Rebuffua *in cap. poſtulaſti, notabili* 4. *num.* 108. *de cleric. excom.* & pluribus relatis docet Gibalinus *de cenſur. vbi ſuprà, fol.* 258. igitur licèt ſacerdos per triennium perſiſteret in ſuſpenſionne, priuandus non erat. Deinde etiam illud facit contra noſtrum textum; nam qui ſnſpenſus eſt à beneficio in vna Eccleſia, poteſt aliud aſſequi in alia, vt probant Suarez *de cenſuris diſput.* 27. *ſect.* 1. *num.* 25. Gibalinus *vbi ſuprà, pag.* 343. ſed ſuſpenſio in noſtro textu lata fuit à Vigilienſi Epiſcopo in clericos iam beneficia obtinentes: igitur alia, & diuerſa conſequi non prohibentur.

3. DE INSORDESCENTIA IN CENSVRIS. Sed adhuc prædicta aſſertio defenſanda eſt. Ee ſuppoſitis, & præmiſſis quæ de ſuſpenſione & eius differentiis adduxi *in cap. cùm inter, de elect.* ſciendum eſt, inſordeſcentiam, & perſeuerantiam in cenſuris eccleſiaſticis pro diuerſitate delictorum, & cenſurarum variis modis puniri. Primò inſordeſcens in excommunicatione per annum redditur ſuſpectus de hæreſi, *cap. rurſus* 11. *quaeſt.* 3. *cap. cùm contumacia, de hereticis, lib.* 6. Couar. *in dict. cap. alma,* 1. *part.* §. 7. *num.* 10. Salcedo *in praxi, cap.* 116. & ſi excommunicatio lata fuerat pro certo crimine, ita inſordeſcens pro conuicto habetur. Gonzalez *in regul.* 8. *gloſſa* 15. *num.* 106. Farin. *lib.* 1. *praxis, quaeſt.* 18. *num.* 39. & ſi excommunicatio lata erat ob hæreſim, hæreticus iudicatur. Gloſſa *verbo Condemnatur, in cap. excommunicamus, de hereticis:* & licèt cuilibet excommunicato poſſit Legatus beneficium abſolutionis impartiri; tamen poſt annum elapſum excommunicatus à ſolo R. Pontifice abſolui valet, *cap. querenti, de officio Legati in* 6. & ipſum inſordeſcentem per annum in excommunicatione, ſepultura eccleſiaſtica priuari poſſe, docet Gibalinus *de cenſuris pag.* 469. Aliis pœnis etiam punitur in Concilio Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. & arbitrio iudicis, tam ſæcularia, quàm eccleſiaſtici puniri valet. Menochius *de arbitrar. lib.* 2. *centur.* 5. *caſu* 416. Salcedo *in dict. cap.* 16. *num.* 6. Tandem hæc inſordeſcentia adeò exoſa Patribus Eccleſiæ eſt, vt impediat abſolutionem illam, quæ ex ſtilo Curiæ apponi ſolet in reſcriptis Pontificiis: docent Nauarrus *in cap. ita, gloſſa vlt. notabili* 11. Rebuffus *in praxi infor. noua proniſionis, verſ. Teque abſoluentes, num.* 10. Garcia *de benefic.* 7. *part. cap.* 13. *num.* 61. Gibalinus *de cenſur. diſquiſit.* 9. *quaeſt.* 1.

4. SVSPENSVS ELIGI NON POTEST. Secundò ſciendum eſt, ſnſpenſum ab officio abſolutè eligi non poſſe ad noua beneficia, *cap. cùm dilectus, de conſuetud. cap. cùm R. cap. per inquiſitionem, de elect.* Garcia *de benefic. part.* 7. *cap.* 14. *num.* 1. & *de poteſt. Epiſcop. part.* 1. *tit.* 1. *c.* 3. *num.* 23. Diana *part.* 5. *tract.* 9. *reſol.* 10. Peyrinis, Reginaldus & alij congeſti à Garcia *tom.* 2. *polit. tract.* 9. *difficult.* 4. *dub.* 5. Sed ſi tantùm à fructuum perceptione ſit ſuſpenſus, eligi poteſt. Quæ doctrina procedit cùm ſuſpenſio inflicta eſt ob delictum, quod eam pœnam merebatur: ſi autem ſuſpenſus eſt pro delicto concernente ſuſpenſionem beneficij in tali Eccleſia, in alia eligi in beneficiarium poteſt, *cap. ſi compromiſſarius,* §. *reſtringitur, de elect. in* 6. & hæc omnia procedunt in ſuſpenſione à iure impoſita; nam ſi ab homine ſit impoſita, ſuſpenſus à beneficio in vno Epiſcopatu, poteſt obtinere diuerſum beneficium in alio, argumento textus *in cap. final. de conſtit. in* 6. ſecus ſi ſuſpenſus ſit ab officio, quia tunc ſuſpenſus eſt vbique, vt diſtinguit Bohic. *in dict. cap. cùm dilectus, num.* 16.

5. RATIO DECIDENDI. Ex quibus iam apparet vera decidendi ratio ad noſtrum textum; nam cùm inſordeſcens in cenſuris conuictus cenſeatur eius criminis, ob quod impoſita fuit cenſura, & in præſenti caſu per triennium ſuſpenſus eſſet ob delictum, quod ſi probatum eſſet, ſuſpenſionem delicti induceret; ideò Cœleſtinus decreuit ita inſordeſcentem in ſuſpenſione per triennium debere beneficiis iam obtentis priuari, & etiam obtinendis; nam cùm actus alicui prohibitus eſt, principium illius actus prohibitum cenſetur: hic autem ſuſpenſus eſt clericus à beneficio retinendo: igitur ab acquirendo arcetur. Non tamen electio ſuſpenſi eſt ipſo iure nulla, ſed irritanda, vt facilè probatur *in dict. cap. per inquiſitionem;* & defendunt Garcia *vbi ſuprà,* Gibalinus *vbi proximè, pag.* 343. *conſect.* 5. Vnde in noſtro textu deciditur, ſuſpenſum acquirentem noua beneficia illis eſſe priuandum, quia licèt electio illicitè, tamen validè celebrata fuit.

6. SOLVITVR RATIO DVBITANDI. Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, pro cuius ſolutione ſciendum eſt, valde controuerſum eſſe inter Interpretes, vtrum inſordeſcentia per ſe in cenſuris eccleſiaſticis priuet beneficiis iam obtentis? Et communiter reperentes *in cap. quicumque* 11. *quaeſt.* 3. in noſtro textu, & *in dict. cap. cùm R.* Abbas *in cap.* 1. *de iudiciis,* Decius *notabili* 8. Beroius *num.* 83. Suarez *de cenſur. diſput.* 13. *ſect.* 1. *num.* 10. plures congeſti à Fermoſino *in cap.* 1. *de iudiciis, quaeſt.* 31. docent ob dictam inſordeſcentiam in cenſuris, ita perſiſtentem priuari beneficiis iam obtentis. Sed contrariam ſententiam, videlicet non priuari beneficiis, docuerunt Garcia *in dict. cap.* 13. *de benefic.* Rebuffus *in dict. cap. poſtulaſti, notabili* 4. *num.* 108. Sed in hoc Interpretum diſſidio placet diſtinctio P. Gibalini *dict. quaeſt.* 7. *pag.* 259. qui affirmat, inſordeſcentiam in cenſuria præcisè ſumptam non inducere priuationem beneficiorum, neque iudicem poſſe ita inſordeſcentem ob cauſam ciuilem, vel criminalem priuare beneficiis. Ratio huius partis ea eſt, nam nulla reperitur conſtitutio in iure noſtro, quæ hanc priuationem beneficij obtenti inducat, neque natura talis inſordeſcentiæ talem priuationem inducit: ſed ſi cenſura, aut excommunicationis, aut ſuſpenſionis lata eſt ob crimen, quod ipſo iure indu-

cit

cit priuationem beneficiorum, elapſo anno priuatur ipſo iure beneficiis, quia conuictus præſumitur ſimilis delicti, & per conſequens priuatur ſuo beneficio. Rebuffus *in dict. cap. poſtulaſti, numer.* 113. Couar. *dict.* §.7. *num.* 10. Ricciulus *dict. lib* 4. *cap.*6. *num.*3. Nec tunc poſt annum ſuſpenſus auditur petens manutentionem in beneficio, quia priuatio hæc non tam ex cenſura, aut inſordeſcentia, quàm ex crimine, ob quod fuit inflicta cenſura, prouenit; ſiquidem talis inſordeſcentia tantùm inducit præſumptam criminis probationem, & ſic priuat beneficiis ipſo iure. Et ſi cenſura fuit tantùm lata ob delictum, quod non inducebat priuationem ipſo iure, ſed tantùm virtute ſententiæ proferendæ, tunc inſordeſcentia per tempus legitimum tantùm operabitur, vt iudex competens poſſit ipſum excommunicatum, ſeu ſuſpenſum ita inſordeſcentem priuare beneficiis: ita Gibalinus *vbi ſupra.*

7. INTELLIGVNTVR VARII TEXTVS. Ex hac diſtinctione intelligendi ſunt textus, in quibus de inſordeſcentia in cenſuris agitur. Et primò textus noſter; ideò enim ſuſpenſi ob inſordeſcentiam priuati fuerunt beneficiis, quia ſuſpenſio inflicta fuit ob crimen, quod priuationem beneficiorum à iudice faciendam inducebat, & propter contemptum Sedis Apoſtolicæ in non comparendo; ideò enim iubet Cœleſtinus ipſos beneficiis obtentis priuari. Secundò intelliguntur textus *in cap. rurſus, cap. quicumque* 11. *quæſt.* 3. quibus probare intendunt Doctores ſupra citati, inſordeſcentiam per annum inducere priuationem beneficiorum. Nam ibi tantùm deciditur, excommunicatum per annum inſordeſcentem conuictum cenſeri illius delicti, quo accuſabatur; ex temporis enim lapſu reſultat contra eum quædam præſumpta criminis probatio, ſeu confeſſio: neque in prædictis iuribus agitur de priuatione beneficiorum. Deinde intelligendi ſunt textus *in cap. finali, de pœnis in* 6. *cap. cum contumacia* 7. *de hæreticis in* 6. *cap. excommunicamus*, §. *qui autem, eod. tit.* Ex quibus conſtat, inſordeſcentem per annum in excommunicatione, ſuſpectum de hæreſi iudicari; hæc tamen ſuſpicio leuis eſt, vt notant Couar. *dict. num* 10. & Salcedo *dict. cap.* 116. Nec ſufficit illa præſumptio, vt quis tanquam hæreticus damnetur, & beneficiis priuetur; ſed tantùm vt contra illum, tanquam ſuſpectum de hæreſi procedatur, vt docet Gutierrez *lib.* 1. *canonic. cap* 12. & conſequenter propter ſolam illam præſumptionem non poterit excommunicatus beneficiis priuari. Planè reus ſic de hæreſi ſuſpectus ad iudicium euocatus, ſi venire renuerit, & in excommunicatione perſiſtat, tunc ſuſpicio hæreſis augetur, cuius ratione pœnâ ordinariâ plectitur, vt docent Couar. *vbi ſuprà*, Fermoſinus *dict. cap.* 1. *de iudiciis, quæſt. vlt.* Quomodo autem inſordeſcentia probetur, & annus ad eam inducendam computetur, proſequuntur Gibalinus *vbi ſuprà, pag.* 258. Ricciulus *dict. lib.* 4. *cap.* 8.

CAPVT IX.

[a] Innocentius III. [b] *Mutinenſi Epiſcopo.*

A multis multotiens an Subdiaconus in Epiſcopum eligi valeat, hæſitatur. Siquidem [c] Vrbanus primus Papa decreuit, vt nullus in Epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus & religioſè viuens inuentus fuerit, eligatur. [d] Sacros, inquit, ordines dicimus [e] Diaconatũ, & [f] Preſbyteratum; hos [g] ſiquidem ſolos primitiua Eccleſia legitur habuiſſe: Subdiaconis verò, quia & ipſi [h] miniſtrant altaribus, opportunitate exigente concedimus in Epiſcopos eligi; ſi tamen ſpectatæ ſcientiæ, ac religionis exiſtant: quod ipſum non ſine R. Pontificis, vel Metropolitani licentia fieri permittimus. In quibus verbis innuitur, quod Vrbanus ad ſtatum primitiuæ Eccleſiæ [i] ſe referens, in quo Subdiaconatus ordo ſacer minimè dicebatur, inſtituit, vt de Subdiacono, niſi vtilitatis causâ; & tunc etiam de permiſſione Metropolitani, vel R. Pontificis, non poſſit electio celebrari. Verum cùm hodie Subdiaconatus inter ſacros ordines computetur, ſicut Vrbanus Papa II. ſub his verbis expreſſit: Erubeſcant impij, & intelligant iudicio ſancti Spiritus eos, qui in ſacris ordinibus, Preſbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu ſunt poſiti, ſi caſtè non vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. Et iterum: Nemo ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo, aut probatæ caſtitatis, & qui vſque ad Subdiaconatum vnicam & virginem vxorem habuit. Et ad ſimilitudinem Diaconi, & Preſbyteri Subdiaconus [k] continentiam debet obſeruare, ſicut eſt in [l] ſexta Synodo conſtitutum, vt ſi quis eorum, qui ad Clerum accedunt, in nuptiali iure mulieri voluerit copulari, hoc ante Subdiaconatus ordinem faciat. Et B. Gregorius ſtatuiſſe legatur, vt nullum facere Subdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe caſtè victurum promiſerit. Nos volentes ſub hoc articulo diſceptationis materiam amputare, ſtatuimus, vt Subdiaconus liberè valeat in Epiſcopum eligi, ſicut Diaconus, vel Sacerdos.

NOTÆ.

a *INnocentius III.*] Fuit iuris peritiſſimus, vt refert Cuiacius *in cap. finali, vt lite non conteſtata*; qui iuris difficiles, & apud Interpretes ſatis vexatas quæſtiones decidit, vt eſt ardua quæſtio in præſenti propoſita, vtrum videlicet Subdiaconi poſſent in Epiſcopos eligi; & aliæ de quibus *in cap. cùm te, cap. in quadam, de celebrat. Miſſar. cap. litteras, de reſtit. ſpol.* Et hanc epiſtolam editam

 fuiſſe

fuiſſe anno 1207. Pontificatus Innocentij VIII. ex regeſtro MS. refert Stephanus Ballucius *in notis ad Petrum Marcham, lib.8. concord. cap.13.*

b *Mutin.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *ſub tit. de temporibus ordin. cap.* 6. vbi eam refert Antonius Auguſt. ipſeque eius meminit in emendatione Gratiani *lib.1. dialog.*8. De Eccleſia Motinenſi aliqua adduxi *in cap. cùm in diſtribuendis, de tempor. ordin.*

2. c *Vrbanus I.*] Hæc Vrbani deciſio reperitur *in cap. nullus* 4. 60. *diſt.* & tribuitur Vrbano I. ab Innocentio *in præſenti.* Carnotenſis autem *part. 5. Decreti, c.82.& lib.3.Panorm.cap.5.* deſumptam eſſe ait ex Synodo Beneuentana ſub Vrbano III. ſed falsò; ea enim deciſio deducta eſt ex Synodo Beneuentana ſub Vrbano II. & cùm ignotum eſſet Concilium hoc iis, qui ſub Gregorio XIII. emendationi librorum iuris canonici operam dederunt, Concilium Beneuentanum ab Iuone laudatum admonuerunt, intelligendum eſſe de Synodo Beneuentana, quæ tempore Victoris III. cui Vrbanus II. ſucceſſit, habita fuit: quod omninò falſum eſt, ſiquidem extant acta Concilij Beneuentani ab Vrbano II. celebrati anno 1091. in quibus habetur decretum hoc prout refertur à Gratiano; & Concilium ipſum ex MS.codice Monaſterij Anaoienſis nouiter edidit Stephanus Balucius *in additionibus ad Marcham, dict. lib.* 8. *cap.*13. & cùm adhuc æno Innocentij III. hoc eſt centum, & amplius poſt Vrbanum annis dubitaretur, an Diaconus in Epiſcopum eligi poſſet, præſentem Innocentius edidit decretalem: vnde in præſenti legendum eſt, *Vrbanus II.* vt etiam notarunt Dartis *in dict.can.*4. 60.*diſt.* Gibalinus *de clauſura diſquiſ.* 3.*cap.*2. §.2. *num.*7.

3. d *Sacros.*] Id eſt maiores: gradus enim ſacramenti Ordinis diuiduntur in maiores, id eſt ſacros; & minores, videlicet non ſacros, *cap. nemo*, 31. *diſt.cap. miramur, de ſeruis non ordin. cap.*1. *de filiis presbyt. lib.*6. Trident. *ſeſſ.*23.*de reform. cap.*2 & 6. non tamen maiores ſacri dicuntur, quia eorum tantùm collatio ſit ſacramentum, vt docuerunt Gratianus *in princip. diſt.*21. Sotus *in* 4. *diſt.* 24. *quæſt.* 1. *art.*2. *concluſ.* 7. Vazquez *in* 3. *part. diſput.* 237. quos refellit colendiſſimus Præceptor D.Hornberos *de Ordin. tract.* 1. *num.*37. ſed quia ſpecialiori ratione maiores grados reddunt homines ſacratos, *cap. ſacratos*, 23. *diſt.* maiora enim tractant, & omnia ſacratiora pertingunt, vnde gradus ſacri dicuntur. Non me later minores gradus aliquando, & latè minores ordines ſacros dici, *ex cap.*1. *diſt.*77.

4. e *Diaconatum.*] Quem gradum iam à primis Eccleſiæ temporibus ſacrum fuiſſe, manifeſtè probant textus *in can.*6. *Actuum Apoſt.* Synodus Nicæna in editione Piſana *lib.* 3. *cap.* 62. Concil. Neocæſar. *can.* 15. Concil. Rom.2. ſub Silueſtro, *can.*6. Synodus Trullana *can.* 16. Diaconi enim immediatè miniſtri ſunt ſacerdotum, & ſucceſſerunt in locum Leuitarum, & auxilium, atque adiutorium Sacerdotum ad implementum diuini officij, vt plura de eorum muniis agentes tradunt Rabanus *lib.*1. *inſtit. cleric. cap.*7. Alcuinus *de diuin. officiis, tit.de celebrat. Miſſar. pag.*67. Baronius *anno* 34. *num.*263. & *anno* 112. *num.*8. & 9. Duarenus *lib.*1. *de ſacris, cap.*25. Seuerinus Binius *in notis ad Fabianum*, Albaſpineus *lib.*2. *obſeru. c.*26. & 27. & *in notis ad can.* 33. *Concilij Illiberit.* & *in can.*2. *Tolet.*1. Eſpenceus *lib.*1. *digreſſ.cap.*5. Zerda *in aduerſ. cap.*94. Pamelius *ad epiſt.* 65. *Cypriani*, Ambr. *ad Tertull. de fuga, cap.*11. *obſeru.*2. Hallierius *de ſacris elect. ſect.*8. *cap.*2. §.2. Vicecomes *de ritib. Miſſæ, volum.* 3. *lib.*2.*cap.*16. Buſeus *de ſtatib. verbo Diaconus*, Gazeus *ad Caſſianum, collat.*18. *cap.*16. & nos aliqua dedimus in noſtro apparatu.

f *Presbyteratum.*] Nemo ambigit iam à primis Eccleſiæ temporibus Presbyteratum gradum ſacrum fuiſſe: conſtat *ex cap. presbyter, cap. Eccleſia*, 23. *diſt. cap. cleros, verſ. Sacerdos*, & *verſ. Presbyter*, 21. *diſt.* Concil. Aquiſgran. ſub Stephano V. *can.*8. docent Alcuinus *de diuin.offic.cap.* 35. Vazquez *dict.*3. *part.in* 3.*diſput.*236.

g *Siquidem ſolos.*] Licèt enim à primis Eccleſiæ cunabulis gradus Subdiaconatus cognoſceretur, vt conſtat *ex can.*43. *Apoſt.* Anacleto *epiſt.*1. 5.
D.Cypriano *epiſt.*24. & aliis auctoritatibus adductis à Rabano *lib.*1. *de inſtit. cleric. cap.*8. Iſidoro *lib.*2. *de diuin. offic. cap.*10. Vazquez *in* 3. *part. dict. diſput.*236. *cap.*3. Baronio *anno* 34.*num.*287. & anno 44. *num.*29. Pamelio ad Diuum Cyprianum *dict. epiſt.*24. Barb. *lib.*1. *iuris eccleſ. cap.*37. Aloiz *in notis ad vitam S. Ignatij, cap.*5. Cæſare *de hierarch. part.*2. *diſput.* 10. §.1. Eſpenceo *lib.*1. *digreſ. cap.*7. Vicecomite *volum.* 3. *de ritib. Miſſ. lib.*1. *cap.*24. Tamen quia cùm Subdiaconi ordinabantur, ei manus non imponebant Epiſcopi, ſed tantùm patenam & calicem de manu Epiſcopi accipiebant, & de manu Archidiaconi vrceolum & manutergium, Concilium Carthag. 4. *can.* 5. neque facultatem attingendi ſacra vaſa habebant, *cap. non oportet* 23. *diſt. cap. miniſterium* 23. 93. *diſt.* ideò Subdiaconatus primis Eccleſiæ ſæculis ſacer gradus non credebatur, vt ex præſenti textu conſtat, & à ſacris gradibus Subdiaconatus prorſus alienus erat, *cap. nullus*, 60. *diſt.* Vnde Synodus Ancyrana *can.*13. ſtatuit, non licere Chorepiſcopis ordinare Presbyteros, aut Diaconos, nihil prohibens de Subdiaconis: immò Synodus Antiochena *can.*10. diſertè aſſerit, Subdiaconos à Chorepiſcopis ordinari poſſe. Docent Balſamon *in dict. can. Concil. Carthag.* Bellarminus *tom.*2.*controu.lib.*1. *de ſacram. Ordinis, cap.*7. Acuña *in cap. ſi is qui, num.*6. 32. *diſt.* & *in dict.* 60. *diſt.* Aloix, & Cæſar *vbi ſupra*, Cabaſſutius *in notit. Concil. ad Concil. Carthag.*4. *fol.* 444. & nos *in can.*23. *Concilij Illiberit.*

Ex qua doctrina exponendi ſunt duo difficilea canones Concilij Laodicen. 25. videlicet & 22. 6. INTELLIGITVR CAP. NON OPORTET 23.DIST.
Primus reperitur apud Gratianum *in c.non oportet*, 26.23.*diſt.* in hæc verba: *Non oportet Subdiaconos licentiam habere in ſacrarium, ſeu ſecretarium, quod Græci Diaconion appellant, ingredi, & contingere vaſa dominica.* Cui aperto marte opponitur textus *in cap. non liceat* 31. *ead. diſt.* vbi ex Concilio Brachar. hæc verba referuntur: *Non liceat cuilibet ex lectoribus ſacra vaſa portare, nec aliis, niſi his, qui ab Epiſcopo Subdiaconi fuerint ordinati.* Quæ etiam verba referuntur ab Ant. Auguſt. *in epit. lib.*7. *tit.*34. & *lib.*16. *tit.*1. Pro quorum canonum concordia ſciendum eſt, ſecretarium, quod Græci Diaconion appellant, vt notat Baronius *in martyr. die* 8. *Auguſti*, primis Eccleſiæ temporibus duplex fuiſſe: vnum fuit locum ſeparatum à ſiniſtra parte, vbi ſacra vaſa, & veſtimenta ſeruabantur, & vbi Epiſcopus pallium ſumebat ad celebrandum, & deponebat. Gregorius Magnus *lib.*4. *epiſt.*11. ibi: *In ſecretario verò ſecundùm morem priſtinum ſuſceptis ac dimiſſis Eccleſiæ filiis, induere veſtra fraternitas pallium debeat, atque ad Miſſarum ſolennia ita proficiſci.* Et *lib.*2. *epiſt.*51. *Scripſit nobis*

Digitized by Google

bis pallio ſe non niſi poſt dimiſſos de ſecretario filios Eccleſiæ, & Miſſarum tempore, atque in Letaniis uti ſolennibus. Aliud ſecretarium erat à dextera parte abſidis, vbi poſt communionem deferebantur à Diaconis reliquiæ Euchariſtiæ, quæ ſupererant, ſeruabanturque in vaſis ſacris, vnde ea vacua non erant. D. Clemens *lib. 8. conſtit. cap. 13. ſub finem:* huius ſecretarij meminit Paulinus *epiſt. 12.* In primum ingredi Subdiaconis non licebat. Auctor *de ſeptem Ordinibus Eccleſiæ*, apud D. Hieronymum *tom. 4. pag. mihi 83. Eget in ſede Presbyter, in altari Leuita, in ſecretario Subdiaconus.* Et vaſa illa dominica contingere valebat. Concil. Carthag. 4. *can. 5.* ibi: *Subdiaconus, cùm ordinatur, quia manus impoſitionem non accepit, patenam de manu Epiſcopi, & calicem accipiat vacuum.* Ordo R. *tit. de ordine proceſſionis ad Miſſam*, ibi: *Leuat calicem Archidiaconus de manu Subdiaconi, & ponit eum ſuper altare.* Refert Vicecomes *volum. 4. de ritib. Miſſ. lib. 6. cap. 4.* De quibus vaſis, & de hoc ſecretario accipiuntur textus *in dict. cap. non liceat 31. & 32.* In ſecretario verò vbi erant vaſa ſacra cum reliquiis Euchariſtiæ, ingredi Subdiacono non permittebatur, *dict. cap. non oportet 23. cap. non oportet 93. diſt.* quia Subdiaconos miniſter non erat Sacerdotis, vt Diaconus; ſed tantùm aſſiſtens, *cap. non liceat cuilibet, 23. diſt. cap. placuit, 50. diſt.* Docent, & plura in hac parte adducunt Balſamon, Zonaras, & Inſtel. *in dict. can. 21. Concilij Laodic.* Vazquez *in 3. diſput. 236. cap. 2. num. 62.* Gibalinus *de clauſura, diſquiſit. 1. cap. 1. §. 3.* Saoſay *in Panopl. ſacerd. part. 1. lib. 8. cap. 12.* Dartis *in dict. cap. non oportet*, Vicecomes *vbi proximè.* Chopinus *lib. 2. de ſacra polit. tit. 2. num. 10.* Roſveidius *in monaſt. verbo Secretarium*, Zerda *in Iudith, tom. 1. cap. 8. verſ. 5. pag. mihi 394.* & nos *in cap. per veſtras, de donat. inter.*

7\. Deinde ex ſuprà traditis lucem accipit textus *in can. 22.* eiuſdem Concilij Laodic. relatus *in cap. miniſtrum, 23. diſt.* vbi ita cauetur: *Quod non oporteat Subdiaconum oraria uti, vel oſtia relinquere.* Vbi perdifficile eſt, quid per orarium accipiatur, & cur Subdiaconis prohibeatur orariis vti. Pro cuius canonis expoſitione ſciendum eſt, omiſſis aliis orarij acceptionibus, de quibus Bulengerus *lib. 1. opuſcul. cap. 38.* Lipſius *lib. 2. ſelect. cap. 16.* orarium idem ſignificare apud Græcos, quod apud Latinos ſtola, quæ eſt ſacra veſtis longa, licèt non lata, ſignificans myſticum Chriſti iugum: vnde in Conciliorum Canonibus, & SS. PP. decretis orarium accipitur pro ſtola. Concil. Tolet. 4. *can. 39.* ibi: *Oraria duo, nec Epiſcopi, nec Presbyteri, nec Diaconi induant.* Refertur *in cap. nimium, 25. diſt.* & *can. 27. Tolet. Concil. 4.* ibi: *Epiſcopus cùm ordinatur, orarium, annulum, & baculum coram altari de manu Epiſcoporum recipiat; Presbyter orarium, & planetam.* Synodus Rom. ſub Silueſtro *cap. 6.* Docent Rabanus Maurus *lib. 1. de inſtit. cleric. cap. 19.* Seuerinus Binius, Balſamon, Zonaras, & Inſtel. *in dict. can. 22. Concil. Laodic.* Durantius *de ritib. Eccleſiæ lib. 2. cap. 9.* Dartis *in cap. 1. diſt. 23.* Orarium deferebant Epiſcopi, & Presbyteri, & Diaconi, non autem Subdiaconi. Concilium Brachar. 1. *can. 9. Item placuit, vt quia in aliquibus huius prouinciæ Eccleſiis diaconi abſconſis infra tunicam vtuntur orariis, ita vt nihil differre à Subdiacono videantur, de cætero ſuperpoſito ſcapulæ, ſicut licet, vtantur oraria.* Synodus Moguntin. celebrata anno 813. *can. 28. Presbyteri ſine intermiſſione vtantur orariis, propter differentiam ſacerdotij dignitatis.* Brachar. 3. *can. 3.* Aurelian. 1. *can. 21.* Cùm enim veſtis ſacra eſſet, & tantùm eam deferre poſſent miniſtri ſacrati, qui immediatè Euchariſtiam contingebant; & Subdiaconi illis temporibus gradum ſacrum non obtinerent; ideo illis prohibetur orarium deferre. Iubetur autem, ne oſtia derelinquant; quia inter alia, quæ Subdiaconis competebant, erat & cuſtodia oſtiorum, vt notant Medina *de contin. lib. 1. cap. 38. & 44.* Vazquez *3. part. in 3. diſput. 236. cap. 3. num. 3.* Etiam ex ſupra dictis intelligendus eſt textus *in cap. placuit, penult. 50. diſt.* vbi à Patribus Concilij Toletani ſtatuitur, vt ſi ex pœnitentibus Diaconi ordinati fuerint, inter Subdiaconos tantùm habeantur, & ſacra non contingant: cùm enim illis temporibus Ordo Subdiaconatus ſacer non eſſet, ideò qui ex ſolenniter pœnitentibus Diaconi ordinati fuerant, non in gradu Diaconatus, qui ſacer erat, ſed in Subdiaconatu miniſtrare poterant; dum tamen ſacra non contingant, cùm Subdiaconi ea attingere non poſſint. Proſequitur eius textus interpretationem, & illuſtrationem D. Ioannes Antonius de Otalora, vir omnigenâ litteraturâ ornatiſſimus, *de irregul. ex pœnit. part. 2. excurſu 2.*

h *Miniſtrant altaribus.*] Non enim ſolùm Subdiaconi, vt tabularij deſeruiebant Epiſcopis in epiſtolis conſcribendis, & ferendis; cui miniſterio eos olim fuiſſe mancipatos conſtat ex D. Cypriano *epiſt. 24.* verùm tanquam ſoffecti, & ſubrogati in locum Nathinæorum templi Salomonis, qui Leuitis inſeruiebant, 1. *Eſdræ, cap. 2. verſ. 70. & cap. 7. verſ. 2. & cap. 8. verſ. 20.* Sigonius *de Republ. Hebræor. lib. 5. cap. 7.* Menochius *eod. tract. lib. 2. cap. 4. num. 10.* ita ſubiiciebantur Leuitis, id eſt Diaconis; vnde ſubminiſtri dicebantur, *cap. cleros, verſ. Hypodiaconos, 21. diſt.* Itaque ad eos ſpectabat calicem, & patenam ad altare deferre, & miniſtrare vrceolum cum manutergio; quæ ideò tempore ordinationis illis dabantur. Concilium Carthag. 4. *can. 5.* Tolet. 4. *can. 27.* Ad ipſos etiam Subdiaconos ſpectat epiſtolam in Miſſæ ſacrificio legere. Concil. Toletan. 1. *can. 4.* Rhemenſe *can. 4.* Aruernenſe ſub Carolo, *can. 4.* latè docent Eſpenceus, & Cæſar. *vbi ſuprà.* 8.

i *Se referens.*] Eius enim ætate iam Subdiaconatus gradus erat ordo ſacer, vt ex eiuſdem verbis ſtatim relatis conſtat, quæ etiam reperiuntur in Panormia, *lib. 3. cap. 103.* & apud Anton. Auguſt. *in emend. Gratiani, lib. 1. dialog. 8.*

j *Hodie.*] Iam à temporibus Gregorij Magni gradum Subdiaconi fuiſſe ſacrum, & inter ſacros ordines enumeratum, conſtat ex *cap. ante triennium, diſt. 31. cap. nullus, 38. diſt. cap. nullus, 60. diſt.* & ex D. Iſidoro, qui floruit temporibus ipſius Gregorij, *lib. 2. de eccleſiaſt. officiis, cap. 10. cap. miramur. 7. de ſeruis non ordin. cap. quicumque, verſ. at Diaconi, 77. diſt. cap. miniſtri, diſt. 81.*

k *Continentiam obſeruare.*] Antiquitus enim cùm Subdiaconatus ordo ſacer non eſſet, caſtitatis 9.
votum annexum non habebat, licèt in noſtra Hiſpania à tempore Concilij Illiberit. exordium habuiſſe votum hoc caſtitatis docuerint Mendoza *lib. 2. pro confirm. eod. Concil. cap. 66.* Landemeter. *lib. 2. de veteri clerico, c. 80.* Boſquetus *ad Innoc. III. lib. 4. epiſt. 148.* Cironius *ad tit. de cleric. coniugat.* D. Rochus Pirro *tom. 1. Siciliæ, pag. 71.* Cæſar *de Eccleſ. hierarch. 2. part. diſput. 10. §. 1. 2. & 3.* Barboſa *de iure eccleſ. cap. 37. & de poteſt. Epiſcop. 2. part. allegat. 14. num. 3.* Loayſa *in notis ad Concil. Tolet. 8.*

Exponitur cap. miniſtrum 23. diſt.

Tolet. 8. *can.* 5. Gibalinus *de clauſura, diſquiſit.* 3. *cap.* 2. §. 2. *num.* 7. Baſilius Legion. *lib.* 7. *de matrim. cap.* 24. & nos plura dedimus *in d. can. Concil. Iliber.* & *in cap.* 1. *de clericis coniugat.*

10.] *In ſexta ſynodo.*] Innocentius appellat ſextam Synodum canooes Trullanos, quia illi canooes vulgò ſub nomine ſextæ Synodi citantur *in cap. placuit*, 16. *diſt. cap. quoniam*, *diſt.* 31. *cap. finali*, 93. *diſt. cap. ſi quis Epiſcopus* 37. *q.* 1. *cap. Iacobus*, *de conſecr. diſt.* 1. *& alibi*; & de eorum auctoritate latè agunt Turrianus *ſpeciali opuſculo de ſexta Synodo*, Canus *de locis lib.* 5. *cap. vlt.* Baſilius *de matrim. in append. cap.* 1. Balſamon *in ſcholiis ipſius Synodi*, Beyerlinch *in theatro*, *tom.* 2 *verbo Concilium*, Cabaſſutius *in notit. Concil. in ead. Synodo*, I. Dartis *in diſt.* 15. Mendoza *ad Concil. Illiberit. lib.* 2. *cap.* 52. & planè ſunt qui eos floccifaciant, vt Serlogus *in Cantica*, *antiloquio* 5. *ſect.* 42. *à num.* 15. Fagundez *in Apologia ſententia de eſu ouorum*, *cap.* 37. Corjolanus *in breuiario*, *anno* 691. eos admittunt Suarez 2. *p. in* 3. *p. diſt.* 13. *ſect.* 2. Salazar *in lib. de conceptione*, *cap.* 28. §. 4. Delrio *polemic.* 1. Pro cuius diſſidij compoſitione ſciendum eſt, in ſexta Synodo ſub Agathone, & temporibus Conſtantini IV. celebrata ad extirpandam hæreſim Monothelitarum, præter actiones decem & octo, & nouem decreta, nullos canones editos fuiſſe; ſed finitâ ea Synodo, poſt quatuor annos ab Epiſcopis Orientalibus canones centum & duo nullis Pontificis Legatis præſentibus editos fuiſſe, vt ipſi Patres Orientales fatentur *in cap. quoniam*, 16. *diſt.* vbi pro *ſuo*, legendum eſt *tuo*; quos canones Orientales fecerunt, vt ritus ſuos ſtabilirent, in quorum multis à R. Eccleſia maximè diſſentiunt; qui cùm per Sed. Ap. approbari non fuerint, dum R. Eccleſiæ contradicunt, minimè ſunt recipiendi; quatenus tamen conſentiunt, perinde habentur, ac ſi in Synodo prouinciali editi eſſent. Nec contrarium probatur *in cap. ſextam* 5. 16. *diſt.* nam verba ibi relata non ſunt Hadriani Pont. ſed Taraſij, quæ Hadrianus refert ex ipſius epiſtola, & habetur *in cap.* 29. & in 7. Synodo *act.* 2. vbi legitur, *ſex Synodos recipio*, vt docuerunt Mendoza & Dartis *ſuprà*.

COMMENTARIVM.

11. *Concluſio probatur.* HIs vtriuſque ſententiæ penſatis argumentis Innocentius decreuit, *Subdiaconum in Epiſcopum eligi poſſe.* Cuius ſententia probari poteſt ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 22. *de reform. cap.* 2. ex bulla Gregorij IV. edita die 15. Maij, anno 1590. Eam illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, & ad Concil. Trident. *d. cap.* 2. & *de poteſt. Epiſc. tit.* 1. *cap.* 5. *num.* 4. & *allegat.* 1. Fragoſo *de regim. Chriſt. Reip. tit. de Epiſcopo*, *diſput.* 8. §. 1. *n.* 16. Couarr. *in regula peccatum*, 2. *p.* §. 8. *num.* 6. Duarenus *lib.* 1. *de ſacris Eccleſiæ*, *cap.* 14. Azor *p.* 2. *inſtit. moral. lib.* 3. *cap.* 28. *num.* 7. Acuña & Dartis *in d. cap. nullus*, 60. *diſt.* Bellarm. *tom.* 2. *contro. lib.* 1. *cap.* 2. §. *olim*, Diana *p.* 12. *tract. de conſecr. Epiſcop. reſolut.* 53. Hallier. *de ſacris elect. ſect.* 1. *cap.* 1. *art.* 4. *pag. mihi* 390.

12. *Ratio dubitandi.* Sed vltra fundamenta adducta ab aſſertoribus contrariæ ſententiæ pro dubitandi ratione, aduersùs hanc Innocentij ſententiam ita inſurgo. Diſciplina eccleſiaſtica omnibus Eccleſiæ ſæculis obſeruata, non patitur vt per ſaltum qui in gradu Subdiaconatus eſt, in Epiſcopum eligatur; immò innumeris iuris noſtri locis cautum eſt, vt in Epiſcopum cooptandus, priùs in minoribus ordinibus, poſteà in gradu Subdiaconatus, demùm in Diaconatus ordine, tandem in Presbyteri officio probetur; & tunc ſi habilis, vtiliſque reperiatur, in Epiſcopum aſſumatur: conſtat ex auctoritatibus congeſtis à Gratiano *in* 51. *&* 77. *diſt.* Caius Pontifex *in epiſt. ad Felicem*, ibi: *Vt ad ordines eccleſiaſticos ſic aſcendant in Eccleſia, qui ordinari merentur, ideſt ſi quis Epiſcopus eſſe meretur, ſit primò Oſtiarius, deinde Lector, poſtea Exorciſta, inde ſacretur Acolytus, demum verò Subdiaconus, deinde Diaconus, & poſtea Presbyter, & exinde ſi meretur, Epiſcopus ordinetur.* Siricius *epiſt.* 8. 9. 10. *&* 15. pluribus auctoritatibus, & exemplis probant Hallier. *de ſacris elect. pag. mihi* 387. Anton. Auguſt. *lib.* 4. *tit.* 4. Igitur non ſufficit, ſi eligendus in Epiſcopum ſit in gradu Subdiaconatus conſtitutus. E contrario, videlicet adhuc laicum, & nullo gradu maiori aut minori inſignitum, poſſe in Epiſcopum eligi, probatur auctoritatibus & exemplis. Auctoritatibus, primò ex Pontificali Romano, *tit. de conſecrat. Epiſcop.* vbi docetur, vt ſi laici in Epiſcopos eligantur, priùs omnes inferiores ordines ſuſcipiant, antequam conſecrentur. Exemplis probatur petitis ab ipſis Apoſtolis; nam Barnabas, Andreas, & alij adhuc tantùm laici in Epiſcopos fuerunt electi; in actis enim Apoſtolorum non legimus ipſos in Presbyteros fuiſſe ordinatos, demùmque in Epiſcopos; ſed vnica conſecratione Epiſcopos fuiſſe creatos. Nicolai, Ambroſij, & Seueri exempla refert Gratianus *in cap. Statuimus* 8. §. *his omnibus*, 61. *diſt.* igitur etſi gradum Subdiaconatus quis non ſit adeptus, poteſt in Epiſcopum eligi.

13. *Innocentii ſententia probatur ratione.* His & aliis fundamentis contrariæ ſententiæ non obſtantibus vera eſt noſtri Innocentij deciſio, quæ eâ nititur ratione: nam cùm ſacris Eccleſiæ canonibus ſtatutum fuiſſet, ne in Epiſcopum eligeretur, niſi qui in gradu ſacro, videlicet Presbyteri, vel Diaconi eſſet conſtitutus, *cap.* 3. *&* 4. 29. *diſt. cap. finali*, 60. *diſt.* & æuo noſtri Innocentij iam Subdiaconatus gradus inter ſacros ordines enumeraretur, votumque caſtitatis annexum haberet, *d. cap. erubeſcant*, *cap. nemo*, 32. *diſt. cap. vt nullus*, 38. *diſt.* inde ſublatâ prohibitionis ratione, ceſſauit & ipſa prohibitio; non enim ante Gregorium & Vrbanum II. Subdiaconus in Epiſcopum eligi poterat, quia gradus ſacer Subdiaconatus non erat; ſed temporibus eorum ſacer effectus, & declaratus eſt: igitur non erat ratio, quæ impediret Subdiaconum in Epiſcopum eligi, vt eligebantur Diaconi, & Presbyteri. Rectè ergo Innocentius III. veterem controuerſiam ſedauit, ſtatuendo Subdiaeooom poſſe in Epiſcopum eligi.

14. *Reſpondetur fundamentis contrariis.* Nec quæ contra Innocentium expendebamus, obſtant. Diſcrimen enim eſt conſtituendum inter ordinationem Epiſcopi, & eius electionem; licèt enim Subdiaconus in Epiſcopum eligi poſſit, non tamen ordinari valet, cùm ordines eccleſiaſtici gradatim, non per ſaltum ſint aſſequendi: minoribus enim ordinibus initiatus priùs Subdiaconus, demùm Diaconus, tandem Presbyter ordinari debet, vt dicemus *in cap. vnico, de clerico per ſaltum.* Vnde textus compilati *in d.* 77. *diſt.* & alij ſuprà adducti, accipiendi ſunt de ordinatione, & conſecratione Epiſcopi; Innocentij verò noſtri deciſio de eius electione, circa quam non ſunt aliqui gradus ſeruandi. Vtrum verò ſi Subdiaconus per ſaltum in Epiſcopum ordinetur, recipiat characterem

racterem Epiſcopalem, diſputat Marquinus *de Ordine, part. 1. cap. 11. num. 20.* Leander *eod. tract. diſput. 1. quæſt. 13.* Diana *part. 12. tract. de conſecr. Epiſcop. reſolut. 53.* Hallier. *de ſacris elect. pag. 392.* qui negatiuam ſententiam pluribus auctoribus probat, & ſequitur. Nec ſecundum fundamentum obſtat, nam licèt ex Innocentij III. deciſione, Concilij Trident. decreto, & Gregorij XIV. bullâ non poſſent niſi gradu ſacro inſigniti in Epiſcopos eligi, tamen poſtulari valebant, *cap. Oſius, 61. diſt.* quia plures qui eligi non poſſunt, poſtulantur. Vnde ita poſtulati fuerunt ex diuina inſpiratione Ambroſius, Nicolaus, Seuerus, & alij, quos referunt Maiolus *de irregul. lib. 15. cap. 31. num. 4.* Ojeda *de incompatib. cap. 24. num. 4.* Garcia *de beneficiis part. 1. cap. 2. num. 28.* Nec Apoſtolorum exempla vera ſunt, ſiquidem illi ſacerdotes initiati fuerunt in nocte cœnæ; Epiſcopi verò creati poſt aſcenſionem Domini, & ſic iam presbyteri in Epiſcopos cooptati fuerunt.

15. EXPONITVR CAP. DILECTVS DE TEMPOR. ORDIN.

Adhuc Innocentij ſententiæ obſtat textus *in cap. dilectus, de temporib. ordin.* in illis verbis: *Qui cùm eſſet citra ſacros ordines conſtitutus.* Ex quibus apertè conſtat G. adhuc Subdiaconatus gradu non initiatum in Epiſcopum fuiſſe electum: igitur qui adhuc in ſacro ordine non eſt, poteſt in Epiſcopum eligi. Cui difficultati ſatisfaciendum eſt ex ſuprà adductis, videlicet aſſerendo, in eo textu G. non fuiſſe electum, ſed poſtulatum; & cùm poſtulari quilibet etiam laicus in Epiſcopum poſſit, *dict. cap. Oſius*; ideò in eo textu canonicus tantùm in minoribus conſtitutus potuit in Epiſcopum poſtulari. Nec huic ſolutioni aduerſantur illa verba, *vnanimiter elegerunt*; quia inſolens non eſt in iure noſtro, vt verbum *eligere*, accipiatur pro *poſtulari*, vt *in cap. poſt tranſlationem, de renunt.* dixi *in cap. 1. de poſtulat. Prælat.* Vnde verbum illud, *elegerunt*, *in dict. cap. litteras*, accipiendum eſt pro *poſtularunt*, vt Gloſſa & communiter repetentes in eo textu docent. Quo modo intelligendus eſt textus *in cap. litteras, eod. tit.*

16. INTELLIGITVR CAP. CVM OLIM, DE RE IVDICATA.

Secundò aduerſatur ſuprà traditæ aſſertioni textus *in cap. cùm olim 12. de ſentent. & re iudic.* in illis verbis: *Qui nondum ad Diaconatus erat promotus officium.* Ex quibus deducitur, electionem cuiuſdam Archidiaconi ideò irritari & annullari poſſe, quia tempore electionis in Diaconatus gradu conſtitutus non erat: igitur ſi in Archidiacono eligendo deſideratur Diaconatus gradus; multò magis in Epiſcopo, & per conſequens qui in Subdiaconatus tantùm gradu eſt conſtitutus, in Epiſcopum eligi non poteſt. Redditur etiam difficilis textus ille *ex cap. præterea, hoc noſtro tit.* vbi deciditur, ad regimen animarum aſſumi poſſe conſtitutum tantùm in gradu Subdiaconi: ergo non rectè *in d. cap. cùm olim*, deſideratur, vt eligendus in Archidiaconum Diaconus ſit tempore electionis. Huius difficultatis ſolutio in promptu eſt, ſi animaduertamus, verba ſuprà relata non continere Pontificis deciſionem, ſed partis allegationem; nec ea ratione mouetur Pontifex, immò etſi tantùm infra Subdiaconatus gradum eſſet conſtitutus, poſſet in Archidiaconum eligi.

17. EXPONITVR D. ATHANASIVS APOLOG. 2.

Tertiò aduerſus huius textus contexturam expendi poſſunt litteræ Synodi Hieroſolymitanæ apud Athanaſium *apolog. 2.* vbi Patres Eccleſiæ Epiſcopis Arrianis obijciunt, *quod temerè tentaſſent eum, qui presbyter non eſſet, contra antiquam conſuetudinem nominare Epiſcopum* (hæc ſunt verba Patrum.) Ex quibus apparet, iam temporibus Athanaſij non poſſe quem in Epiſcopum eligi iuxta Eccleſiæ Catholicæ conſuetudinem, niſi priùs in presbyterum eſſet initiatus: ergo non rectè aſſerit Innocentius noſter ex antiqua Eccleſiæ diſciplina Diaconum potuiſſe in Epiſcopum eligi, cùm ibi Patres Catholici Arrianis obijciant, quod Diaconum in Epiſcopum nominaſſent. Huic difficultati reſpondendum eſt, Eccleſiæ Patres non increpare Arrianos, quia Diaconum in Epiſcopum elegiſſent, ſed quia illum per ſaltum, omiſſo Presbyteri gradu, in Epiſcopum ordinaſſent, & conſecraſſent: quæ ſolutio facilè ſuadetur, ſi ex Græco ſermone rectè in Latinum prædicta verba vertantur; & tunc rectè corripiuntur Arriani Diaconum in Epiſcopum per ſaltum ordinantes, vt ſimiliter Patres Concilij Sardicenſis reprehendunt Iſchyræ ordinationem; quia cùm presbyter non eſſet, ab Arrianis in Epiſcopum ordinatus eſt, apud Theodoretum *lib. 2. hiſtor. cap. 8.* Supponit potiùs, quàm exponit Hallier. *de ſacris elect. ſect. 1. cap. 1. §. 5. pag. 392.*

CAPVT X.

Idem *tit. S. Crucis Presbytero* [a] *Cardinali.*

TVam in Domino diligentiam commendamus, quam ſuper monaſterio ſancti Quiricij reformando dignoſceris adhibere. Deuotioni tuæ præſ. auctoritate m. quat. ſi non potes eidem monaſterio de perſona idonea meliùs prouidere, tu monachum illum, quem in litteris tuis de honeſtate, ac induſtria commendaſti, per quem ſtatus eiuſdem loci creditur reformandus, nullum prorſus habens reſpectum ad petitionem illicitam, quam quidam laici faciebant, ſed ex tuo duntaxat prouiſionis officio inſtituas in Abbatem; ita videlicet, quod ad ſacros ordines non aſcendet, cùm inſtante [b] neceſſitatis articulo poſſit in Abbatem aſſumi etiam in minoribus ordinibus conſtitutus, & laici memorati non ſint conſanguinitate, vel affinitate coniuncti monacho memorato, vt ex ipſorum petitione debeat contra eum aliqua ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri.

NOTÆ

NOTÆ.

1. a CArdinali.] Leoni videlicet, qui ex canonico regulari congregationis S. Frigidiani Cardinalis creatus fuit anno 1200. Eum miſit Legatum in Bulgariam Innoc. III. ad coronandum Ioannicum, ſiue Calojoannem, Principem illius regni, vt ex hiſtoricis illius ſæculi refert Spondanus *anno* 1204. *num.* 13. Et cùm obiter aliqua monaſteria viſitaſſet, acceſſit ad monaſterium S. Quiricij, quod eſt Ordinis D. Benedicti, & conſuluit Innocentium III. ſuper electione Abbatis: quod reſponſum refertur in præſenti, & reperitur in tertia collectione, *ſub titul. de temporib. ordin. cap. vlt.* 2.

b *Neceſſitatis.*] Licèt poſt Concilium Pictauienſe relatum *in cap.* 1. *hoc tit.* Abbates debeant in presbyteros ordinari; tamen ſi neceſſitas adſit, poterit non ſacerdos eligi, propter neceſſitatem vrgentem, iuxta priſtinum ſtatum, & tempora D. Benedicti, cùm Abbates ſacris ordinibus non initiabantur, *ex can.* 14. *&* 15. *ſeptime Synodi, cap. Preſbyteri, diſt.* 24. latè probaui *in cap. ad aures* 5. *de temporib. ordin.* Vnde cùm non repugnet naturæ dignitatis Abbatialis, vt non ſacerdos ad eam eligatur; ideò vrgente neceſſitate poteſt irregularis in Abbatem eligi.

CAPVT XI.

Rhotomagenſi [a] *Archiepiſcopo.*

CVm contingat interdum, quod laici ad monaſteria conuolantes, à ſuis Abbatibus tonſurentur, Ap. Sed. oraculum requiſiſti, an clericatus ordo in tonſura huiuſmodi conferatur. Super quo fr. t. t. r. quod cùm in [b] ſeptima Synodo ſit ſtatutum, vt Lectores per manus impoſitionem licentia ſit vnicuique Abbati in proprio monaſterio ſolummodo faciendi, dummodo ipſis ab Epiſcopo ſecundùm morem præficiendorum Abbatum manus impoſitio facta noſcatur, & conſtet eum exiſtere ſacerdotem; per primam tonſuram à talibus Abbatibus iuxta formam Eccleſiæ datam, clericalis [c] ordo confertur. 2.

NOTÆ.

1. a ARchiepiſcopo.] Ita etiam legitur in quarta collectione, *ſub hoc tit. cap.* 1. ſed inſcriptionem hanc expoſui, & litteram integram dedi *in cap. cùm contingat* 26. *de reſcriptis.*

b *Septima Synodo.*] Generali videlicet, celebrata anno 787. aduersùs imaginum hoſtes; nam cùm Conſtantinus, & Irene vidiſſent multa mala facta eſſe in Eccleſia propter imagines, & tres Imperatores prædeceſſores eas deſtruxiſſe, ipſi conſilium inierunt de Synodo habenda; quare ſcripſerunt ad Hadrianum Papam, vt in ea præeſſet, de qua Synodo, & eius actionibus plura adduxerunt Anton. Auguſtin. *in epit. iuris, lib.* 1. *titul. de Conciliis*, Turrian. *in opuſc. pro ſeptima Synodo*, Ioan. Dartis *in* 15. *diſt. fol.* 75. Eius canon, qui in præſenti refertur, reperitur *in cap. quoniam*, 69. *diſt.* Sed quia aliter habetur apud Gratianum quàm in ipſa Synodo, ex Regia editione Pariſienſi textus ita reſtituendus eſt. *Quod ordo in ſacerdotio verſatur, eſt omnibus manifeſtum, & ſacerdotij munera exactè ſeruare Deo gratum eſt. Quoniam ergo videmus nonnullos à pueris cleri tonſuram accipientes, nondum verò acceptà Epiſcopi manuum impoſitione, in congregatione, in ſuggeſtu legentes, & id non canonicè facientes, hoc à præſenti canone fieri non permittimus; hoc autem ipſum etiam in monacho ſeruari: lectores autem tantùm per manuum impoſitionem licet in proprio monaſterio tantùm vnicuique monaſterij Præfecto facere, ſi ipſi Præfecto ſcilicet ab Epiſcopo manus eſt impoſita ad Præfecturam Hegumeni, dum ſit & ipſe Preſbyter ſimiliter; & ex antiqua conſuetudine Chorepiſcopos Epiſcopi permiſſu oportet lectores ordinare.*

c *Clericalis ordo.*] His verbis moti plurimi ex Canoniſtis aſſerunt, primam Tonſuram eſſe ordinem, vt docent Gregor. Lopez *in tit.* 16. *part.* 1, Ceuallos *Communium quæſt.* 524. *num.* 2. Torreblanca *de magia cap.* 6. & alij congeſti à Leandro *tom.* 2. *de ſacram, quæſt.* 5. Pro quibus etiam faciunt textus *in cap. degradatio* 2. *de pœnis*, ibi: *Vſque ad primam tonſuram, quæ datur in collatione tonſuræ*; *de pœnis in* 6. textus *in cap. quoniam*, 61. *diſt.* in noſtro textu relatus, vbi aſſeritur, tonſuram conferri per manus impoſitionem: igitur quia eſt clericalis ordo. Etiam facit, quod tonſuram habenti, competit priuilegium canonis *ſi quis ſuadente*, 17. *quæſt.* 4. vt probatur *ex cap.* 1. *de ſentent. excom.* Docent Toletus *in ſumma. lib.* 1. *cap.* 13. Hugolinus *de cenſuris, tab.* 2. *in cap.* 16. §. 3. *num.* 10. Iulius Clarus *lib.* 5. *ſentent. in quæſt.* 77. *num.* 4. & etiam ante Concil. Trident. primâ tonſurâ initiatus priuilegio fori fruebatur, ne videlicet conueniretur coram iudice ſæculari in ciuilibus, aut criminalibus cauſis, *cap.* 2. *de foro compet. cap.* 1. *de cleric. coniugat. lib.* 6. Tradunt Couar. *pract. c.* 31. *num.* 5. licèt hodie ex diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. ita primâ tonſurâ initiatus priuilegio fori fruatur, ſi beneficium eccleſiaſticum obtineat, aut alicui Eccleſiæ inſeruiat de mandato Epiſcopi; quod & lege Regia apud nos firmatum eſt, *l.* 1. *&* 8. *tit.* 4. *lib.* 1. *recopil.* Bobadilla *lib.* 2. *polit. cap.* 18. *num.* 102. Marquinus *de Ordine, tract.* 2. *part.* 1. *cap.* 15. Delbene *de immunit. Eccleſiæ, lib.* 1. *cap.* 1. *dubit.* 5. plures Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 12. *&* 13. Ayllon. *ad Gomezium*

Digitized by Google

zium tit. de delictis, *cap.* 10. *num.* 4. Sed adhuc defendendum eſt, primam tonſuram ordinem non eſſe, ſed præuiam diſpoſitionem ad ordines, vt probatur *ex cap.* 6. *de vita & honeſt. cleric. cap. cùm inter* 13. *de re iudic. can.* 51. *D. Baſily ad Amphiloc.* vbi notat Balſamon. Trident. *ſeſſ.* 14. *de reform. cap.* 2. ibi: *Ad minores ordines, aut ad tonſuram.* Vbi diſtinguitur tonſura ab ordinibus: & *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 4. Docens Bellarm. *tom.* 1. *contro. lib.* 1. *de clericis*, *cap.* 13. Petrus Greg. *lib.* 16. *ſyntagm. cap.* 1. *num* 9. pluſes congeſti à Leandro *vbi ſuprà*, *q.* 5. Sauſay *in Panopl. cleric.* 1. *p. cap.* 1. *num.* 5. Nec contrarium probant verba præſentis textus ſuprà relata; nam omiſſis variis interpretationibus traditis à P. Gabriel. Vaſquez 3. *p. in* 3. *p. diſp.* 236. *cap.* 1. Marquino *de Ordine, tract.* 1. *cap.* 15. *p.* 5. dicendum eſt, Innocentium III. accipere ordinem clericalem pro ſtatu, quo tonſurati à laicis diſcernuntur, & ſegregantur; non verò pro gradu conferente aliquam poteſtatem mediatam, vel immediatam ad ſacramentum Euchariſtiæ conficiendum. Quomodo etiam accipiendi ſunt textus *in cap. cùm Cyprianus* 20. *q.* 1. *cap.* 5. *& finali, de vita & honeſt. cleric. lib.* 6. vbi primâ tantùm tonſurâ initiati appellatione clericorum veniunt, eo quod ita tonſuratos Eccleſia inter clericos enumerat: vnde illis priuilegia fori, & canonis competunt, vt probant Doctores ſuprà laudati.

COMMENTARIVM.

3\. CONCLVSIO EXPERTVR ET PROBATVR. EX hoc fragmento epiſtolæ Innocentij III. ſequens deducitur aſſertio: *Abbas benedictus, ſi Presbyter eſt, poteſt conferre primam tonſuram, & quatuor minores gradus.* Probant textus *in cap. quoniam* 4. 68. *diſt. cap. quoniam* 69. *diſt. cap.* 1. iuncta gloſſa *verbo A non Epiſcopis*, de ordinatis ab Epiſcopo, *cap. cùm inter* 13. *de re indicata*, *cap. Abbate, de priuileg. lib.* 6. Concilium Pictauienſe celebratum anno 1109. *can.* 11. *Nullus præter Epiſcopum coronas benedicere præſumat, exceptis Abbatibus.* Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 10. Illuſtrant plures congeſti à Barboſa *in præſenti*, *& de poteſt. Epiſcop. allegat.* 3. *num.* 5. & *in d. cap.* 10. *Concil. Trident.* quibus addendi ſunt Zonaras, & Balſamon *in d. can.* 14. *ſeptimæ Synodi*, Boſquetus *in notis ad Innocent. III. lib.* 1. *epiſt.* 157. Sauſay *in Panopl. cleric. p.* 1. *lib.* 4. *cap.* 2. Chopinus *monaſt. tit.* 2. *num.* 18. Buſcus *de ſtatib. verbo Abbas*, Hallier. *de ſacris elect. art.* 2. §. 2. *cap.* 3. *pag.* 560. Leander *tom.* 2. *de ſacr. tract. de Ordin. diſp.* 4. *q.* 9. Bruno Chaſſaing. *de priuileg. regul. tract.* 7. *cap.* 3. Diana *p.* 11. *tract.* 2. *reſolut.* 17. 30. *&* 40. Magnus vir Præceptor D. Franciſcus Ramos *in memor. pro Epiſcop. Luſit. propoſ. vlt.* §. 4. Marinis *alleg.* 112.

4\. RATIO DVBITANDI. Hæc aſſertio ex Innocentij deciſione deducta difficilis redditur ſequenti conſideratione: Vulgare iuris noſtri principium eſt, vnumquemque à proprio Epiſcopo eſſe ordinandum; Epiſcopumque eſſe miniſtrum ordinarium ſacramenti Ordinis, latè probaui *in cap.* 2. *de ordinatis ab Epiſcopo*: ſed clericalis tonſura, & quatuor minores gradus ad ſacramentum Ordinis ſpectant, eiuſque partes ſunt, *cap.* 1. *& per totam* 23. *diſt. cap. in ſingulis*, 77. *diſt.* ergo tantùm ab Epiſcopis, non verò ab Abbatibus conferri poſſunt. Augetur primò hæc dubitandi ratio ex generali prohibitione textus *in cap. nullus, de temporib. ordin. lib.* 6. in illis verbis: *Nullus Epiſcopus, vel quiuis alius abſque ſui ſuperioris licentia diœceſis alienæ clericalem præſumat conferre tonſuram, prout ſacris canonibus definitum eſt.* Igitur Abbates etiam Benedicti ſine licentia Epiſcopi, nec primam poſſunt conferre tonſuram. Augetur ſecundò hæc dubitandi ratio; nam fruſtra precibus impetratur, quod iure communi conceditur, *l. vnica*, cum vulgatis, *C. de theſauris*, *lib.* 10. ſed Abbati S. Benedicti monaſterij S. Crucis Burdigalenſis Clemens IV. priuilegium conceſſit, vt poſſit primam conferre tonſuram, vt teſtatur ſe legiſſe, & vidiſſe Bruno Chaſſaing. *d. tract.* 7. *propoſ.* 8. igitur quia iure communi Abbatibus non licet primam conferre tonſuram.

Hac difficultate ita fulcitâ non obſtante, vera eſt tradita aſſertio, ad cuius expoſitionem prænotandum eſt, primis Eccleſiæ temporibus, dum tam Abbates, quàm monachi ſacris non initiabantur ordinibus, vt latè dixi *in cap. ad aures, de temporib. ordin.* Abbates neque gradum vllum, neque primam tonſuram nouitiis, ſeu iam conuerſis conferre potuiſſe. Ante ſeptimam autem Synodum iam legimus Abbates ſuorum cœnobiorum incolis, non tantùm habitum regularem tradidiſſe, ſed eiſdem etiam tonſuram eccleſiaſticam contuliſſe, conſtat ex Gregorio Turon. *in vitis Patrum, cap.* 6. In illis verbis: *Cùmque ei pater cuiuſdam Senatoris filiam quærere vellet, ille aſſumpto ſecum vno puerulo monaſterium Cremonenſe expetiit, ſexto ſitum ab vrbe milliario, ſimpliciter Abbatem exorans, vt ſibi comam capitis tondere dignaretur: at ille videns prudentiam, atque elegantiam pueri, nomen inquirit, interrogat genus, & patriam: ille verò Gallum ſe vocitari pronunciat, ciuem Aruernum, Georgy Senatoris filium: quem Abbas vt cognouit de prima ſtirpe eſſe progenitum, ait: Bene deſideras fili, ſed primùm oportet hæc ad patris tui referri notitiam, & ſi hæc ille voluerit, faciam quæ depoſcis. Denique Abbas pro hac cauſa nuntios mittens ad patrem, interrogauit, quid de puero fieri iuberet? At ille parumper contriſtatus: Primogenitus (inquit) erat mihi, & ideò volui coniugio copulare; ſed ſi eum Dominus ad ſuum dignatur accire ſeruitium, illius magis, quàm noſtra voluntas fiat; & adiecit: Quidquid vobis infans Deo inſpirante ſuggeſſerit, adimplete.* Succeſſit ſeptima Synodus, cuius mentio in præſenti fit, & in ea Patres indulſerunt Abbatibus facultatem conferendi gradum Lectoratus. Vnde rectè aſſequens Innocentius in præſenti deducit, & tonſuram eos conferre poſſe; quam facultatem ampliauit Alexander IV. *in cap. Abbates, de priuileg. lib.* 6. vt non ſolùm conuerſis conferrent tonſuram, verùm & illis, qui ad monaſteria conuolarunt, & in quos Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem obtinent. Eandem poteſtatem ſuis ſpecialibus priuilegiis conceſſerunt Gregorius IX. bullâ 13. Iulius II. bullâ 25. Innocentius VIII. bullâ quæ incipit, *Expoſuit.* Cœleſtinus V. bullâ expeditâ anno 1294. quas refert Bruno Chaſſaing. *vbi ſuprà*: ſed eam poteſtatem reſtrinxerunt Patres Concilij Tridentini *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 10. vt tantùm regularibus quatuor gradus, & primam tonſuram ſubditis ſuis conferre liceret, ibi: *Abbatibus non liceat* 5. ABBATES A QVO TEMPORE CONFERANT ORDINES.

in poſterum cuiquam, qui regularis ſubditus non ſit, tonſuram, vel minores ordines conferre.

6. EXPONITVR TRIDENTINVM. Prædicto Concilij decreto Abbatibus poteſtas conferendi minores Ordines, non ſolùm regularibus, verùm & nouitiis *in d. cap. Abbates*, conceſſa, ibi: *Conuerſis, & qui ad illa conuolarint*; reſtricta fuit, itavt hodie tantùm regulariter profeſſis poſſint Abbates conferre tonſuram, & quatuor minores gradus; non tamen nouitiis, vt docent Hugolinus, Miranda, Marchinus, & alij relati à Barboſa *alleg.* 3. *n.* 8. Tamburino *de iure Abbatum tom.* 2. *diſput.* 2. *quæſtion.* 27. Diana *tract.* 2. *reſolut.* 30. Hallierio *de ſacris election. vbi ſupra, pag.* 563. Licèt contrarium, videlicet etiam nouitiis poſſe Abbates conferre minores ordines, defendant Suarez *de religion. tom.* 4. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 29. Layman laudatus, & ſecutus à Leandro *dict. diſp.* 4. *quæſt.* 11. Bruno Chaſſaing. *d. tract.* 7. *propoſ.* 2. Quod idem dicendum eſt in alienis ſubditis, etiam cum litteris dimiſſoriis proprij Epiſcopi; non enim illis Abbates etiam benedicti, & habentes iua mitræ, & baculi poſſunt conferre tonſuram, aut quatuor minores ordines, vt reſoluunt plures relati à Barboſa *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 3. *n.* 10. etſi contrarium non improbabiliter teneant Tamburinus *de iure Abbat. tom.* 2. *diſp.* 2. *q.* 7. Diana 5. *p. tract.* 13. *reſol.* 93. Leander *vbi ſuprà, q.* 3. Bruno *d. propoſ.* 2. An autem etiam poſt Trident. quatuor primi Abbates Ordinis Ciſtercienſis poſſint Subdiaconatum & Diaconatum conferre, diſputant Bruno *vbi ſuprà*, Diana *p.* 11. *tract.* 2. *reſolut.* 40. & plura de poteſtate Abbatum exemptorum congeſſit Marinis *lib.* 1. *reſol.* 1.

7. ABBATES DEBANT ASSE BENEDICTI. Non autem prædicta ſeptima Synodus, & canones ſuprà citati omnibus Abbatibus generaliter indulſerunt ius conferendi tonſuram, & quatuor minores ordines; ſed ita demùm, ſi ſint ſacerdotes, & ab Epiſcopo benedicti, *d. cap.* 1. 69. *diſt.* ibi: *Dum ſit & ipſe Preſbyter*: quæ verba licèt aliqui ex Latinis Interpretibus referant ad Epiſcopum, non verò ad Abbatem; tamen rectè Zonaras & Balſamon ibi animaduertunt, referenda eſſe illa verba ad Abbatem, qui debet eſſe Preſbyter, vt poſſit prædictos minores ordines conferre; & poſt eos ita illum textum accipit Boſquetus *lib.* 2. *ad Innocent. epiſt.* 125. Etiam deſideratur vt Abbates ſint benedicti ea benedictionis forma, quam expoſuimus *in cap.* 1. *de ſupplend. neglig.* niſi ob culpam, ſeu negligentiam Epiſcopi benedictionem non receperint; tunc enim, & monachos benedicere, & ordines conferre valent; ex traditis *in dict. cap.* 1. & docent Diana *dict. p.* 11. *reſolut.* 30. Bruno *dicto tract.* 70. *cap.* 3. *propoſ.* 3. licèt contrarium defendat Hallierius *dict. pag.* 563. Etiam Abbates illi non benedicti, quibus priuilegio ſpeciali conceſſum eſt, vt etſi trienniales ſint, poſſint minores ordines conferre, vt Ciſtercienſibus in Hiſpania commorantibus conceſſerunt Eugenius IV. anno 1437. Iulius II. *priuileg.* 9. *num.* 7. abſque vlla benedictione poſſunt minores ordines conferre, vt docent Brunus, & Diana *vbi ſuprà, dict. reſolut.* 30.

8. RATIO DECIDENDI. Prædictæ concluſionis ratio ea reddi poteſt; nam cùm alij præter Epiſcopos poſſint minores ordines conferre, *cap.* 1. *de ordinatis ab Epiſcopo*, vbi probaui; & etiam ſimplices Sacerdotes, ex commiſſione R. Pontificis, vt ibi dixi, & latè probant Hallier. *de ſacris elect.* vbi ſuprà, *pag.* 67. Macedo *de clauibus Petr. lib.* 4. *cap.* 5. & Abbates, qui ſacerdotes ſunt, & benedicti, & iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem exercent in ſuos ſubditos, ius mitræ & baculi habeant, vt probant aliis relatis Pax Iordanus *in Theolog. Moral. tom.* 1. *lib.* 2. *quæſt.* 10. *cap.* 14. Tamburinus *de iure Abbat. tom.* 1. *diſput.* 16. Murga *tom.* 1. *tract.* 1. *diſquiſit.* 4. inde eis rectè conceſſum eſt à ſacris canonibus in corpus iuris compilatis, & extra exiſtentibus, vt poſſint primam tonſuram, & quatuor minores conferre ordines ſuis ſubditis: & cùm iam in ſeptima Synodo conceſſum eſſet conferre quatuor minores ordines, rectè argumentatur Innocentius in præſenti, & ſtatuit primam tonſuram Abbates conferre poſſe.

9. DISSOLVITVR DVBITANDI RATIO. Nec obſtat difficultas ſuprà adducta; nam huius ſacramenti, ſicut & aliorum, duplex miniſter datur: alius ordinarius; extraordinarius alius. Miniſter ordinarius eſt Epiſcopus, vt diffinitum eſt in Concilio Florentino, & nos latiùs probauimus *in cap.* 2. *de ordinatis ab Epiſcopo*; alius miniſter extraordinarius eſt, vt Abbas benedictus, Preſbyter ex delegatione, Chorepiſcopus; iſti enim vt miniſtri extraordinarij poſſunt minores ordines, & tonſuram conferre; non verò vt ordinarij, quia collatio ordinaria ſacramenti Ordinis tantùm Epiſcopo competit. Nec argumentum difficultatis deductum ex priuilegio Clementis IV. refragatur, cui ſatisfieri poteſt aſſerendo, priuilegium illud conceſſum fuiſſe ad ſedandas diſcordias, quæ contingere poterant ex obſeruantia iuris communis, vel priuilegiorum; & neceſſarium fuiſſe, quia cùm Abbas illo monaſterij S. Crucis ex noua conceſſione Innocentij VIII. haberet ius deferendi baculum, & mitram, vt cognoſceretur iam ita inſignitum poſſe conferre minores ordines, expreſſa Pontificia conceſſio neceſſaria erat, vt docet Bruno *dict. tract.* 7. *propoſ.* 1.

10. EXPONITVR CAP. CVM INTER, DE RE IVDICATA. Adhuc ſuperiori aſſertioni obſtat textus *in cap. cùm inter* 13. *de re iudic.* in illis verbis: *Præſentatione ad ordines, tonſuratione.* Ex quibus verbis colligitur, Abbatem S. Zenonis Veronenſis, eo quod haberet ius quaſi Epiſcopale in Eccleſia S. Proculi, debere clericos ſibi ſubiectos ad ſacros ordines, & tonſurationem Epiſcopo proprio præſentare: igitur Abbas, quantumvis benedictus ſit, & habeat ius mitræ, & baculi, vt habebat Abbas S. Zenonis, de quo plura refert Yepes *tom.* 3. *chron. D. Benedicti, pag.* 279. ſubditis propriis minores ordines conferre non valet. Variis modis difficultatem effugere intendunt antiquiores in eo textu. Hoſtienſis ibi exiſtimat, tantùm in eo affirmari primam tonſuram clericos Eccleſiæ S. Proculi debere accipere ab Epiſcopo proprio. Cuiacius exiſtimat, Abbatem S. Zenonis omnes gradus conferre potuiſſe. Sed omiſſis his, & aliis ſententiis, ex ſuprà dictis textus ille accipiendus eſt; nam cùm Abbas, etiam benedictus, non poſſit ordines maiores ſubditis conferre; inde Abbas S. Zenonis ſe tantùm habere ius præſentandi clericos proprios Epiſcopo, ad ordines recipiendos aiebat. Sed quia primam tonſuram ſubditis ſuis, ex ſuprà dictis conferre poterat, ideò rectè affirmabat ſe ius habere in tonſuratione: non ait textus, in præſentatione ordinandorum Epiſcopo facienda quoad tonſuratio-

nem,

nem, ſed abſolutè ſe ius habere in tonſuratione, id eſt in tonſuræ collatione, & in repræſentatione ad ordines, videlicet maiores: non ergo repræſentatio referenda eſt ad tonſuram, ſed ad maiores ordines.

11. INTELLIGITVR CAN. 62. CONCILII AQVISGRAN.

Secundò aduerſatur Concilium Aquiſgran. *can.* 62. in illis verbis: *Vt Abbas, Præpoſitus, vel Decanus, quamuis Presbyteri non ſint, Lectoribus benedictionem tribuant.* Ex quibus depromitur, Abbates nondum ſacerdotali gradu decoratos, poſſe Lectores ordinare, & benedicere: igitur non rectè in præſenti deciditur, ita demùm Abbates minores ordines conferre poſſe, ſi Presbyterali ordine decorati ſint. Pro huius canonis interpretatione dicendum eſt, in eo non agi de ordinatione Lectoris, ſed de benedictione illi præſtanda eo tempore, quo in Eccleſia legebat. Quod vt faciliùs percipiatur, ſciendum eſt, magnum Patriarcham D. Benedictum in ſua regula ſtatuiſſe, vt Lector ab Abbate tempore lectionis benedictionem peteret per ea verba, *Iube Domne benedicere.* Et in ipſo Concilio, *can.* 67. ſtatuitur, vt Lector ſtando benedictionem petat; huius ritus varias rationes reddit Ephtenus *lib.* 7. *diſquiſit. tract.* 6. *diſquiſit.* 7. noſtræ tamen interpretationi magnoperè congruit ratio tradita à Petro Damiano *lib. de Dominus vobiſcum, cap.* 2. *Lecturus* (inquit) *magnæ humilitatis gratia, non a ſacerdote, ſed ab eo cui Sacerdos iuſſerit, ſe poſtulat benedici, dicens: Iube domne benedicere.* Etiam ſciendum eſt, illis primis temporibus Abbates in Presbyteros non ordinari, vt de Abbatibus Benedictinis probat Ephtenus *in vita S. Benedicti, cap.* 18. Yepes *tom.* 1. *chron. anno* 532. *cap.* 5. vnde in Concilio Aquiſgran. quod ferè celebratum fuit ad ſtatuendam monaſticam diſciplinam illius Ordinis, ſtatutum fuit, vt Abbas etiam non ſacerdos poſſit Lectoribus benedictionem petentibus eam præſtare, vt ſic obſeruaretur regula D. Benedicti. Nec huic interpretationi obſtant textus *in cap. perlectis,* 25. *diſt. cap. denique,* 71. *diſtinct. cap. officium, de officio Archipresbyteri, cap. Abbates, de priuilegiis in* 6. & aliis congeſtis à Sauſay *in Panopl. cleric. p.* 2. *tit.* 2. *cap.* 1. vbi docetur, benedicere proprium eſſe ſacerdotum, & ideò benedictiones plerumque dici Presbyterales. Nam textus illi loquuntur de benedictionibus inter Miſſarum ſolennia faciendis; illæ enim niſi à Sacerdotibus impartiri non debent: at verò benedictiones Lectorum, quæ extra Miſſarum ſolennia petuntur, à quolibet Abbate, etiam non ſacerdote, illis temporibus dari poterant. Ephtenus *dict. cap.* 18. §. 11. *per totum.*

Tertiò opponitur traditæ aſſertioni textus *in cap. non oportet* 2. 69. *diſtinct.* vbi dum *in cap.* 1. *eiuſdem diſtinct.* cautum fuit, vt liceret Abbatibus gradum Lectoratus conferre, ſtatim hæc annectit verba Gratianus ex Concilio Laodic. *Non oportet exorcizare eos, qui nedum ab Epiſcopis ſunt promoti, neque in Eccleſiis, neque in domibus.* Ex quibus verbis, iuncto Gratiani ſummario *in* 69. *diſt.* expreſsè colligitur, Abbates non poſſe gradum Exorciſtæ conferre, & per conſequens non rectè aſſerimus, Abbates poſſe primam tonſuram & quatuor gradus conferre. 12. EXPONITVR CAP. NON OPORTET, 69. DIST.

Pro huius textus expoſitione ſciendum eſt, primis Eccleſiæ ſæculis non ſolùm clericos, verùm etiam laicos donum eiiciendi dæmones habuiſſe, & ſic exorciſtarum officium vſurpaſſe. Tertullianus *de corona militis, cap.* 11. teſtatur à militibus eiectos fuiſſe Spiritus immundos. *Et quos,* inquit, *interdiu exorciſmis fugauit, noctibus defenſauit.* Et *lib. de idolatr. cap.* 11. docet, parentes ſolitos exorcizare proprios filios: *Quare Conſtantia exorcizauit alumnos ſuos, quibus domum ſuam & cellarium præſtat? Ille quidem ſi excluſerit dæmonem, non ſibi placeat de fide, nec eius inimicum excluſit.* Notarunt Baronius *anno* 56. Dorleans *ad Tacitum lib.* 24. *pag.* 784. Iuſtelus *in notis ad can.* 91. *Eccleſiæ vniuerſ.* Poſteà peculiare, ac diſtinctum munus in Eccleſia fuit eorum, qui in gradum Exorciſtarum cooptati erant, vt docent plura de Exorciſtis afferentes Balſamon *in can.* 26. *Synodi Laodicen.* Ambianas *ad Tertull. in apolog. cap.* 23. *in fine,* Aloix *in vita S. Antheri, cap.* 6. Pamelius *ad epiſt.* 26. *D. Cypriani,* Petrus Gregor. *lib.* 15. *ſyntagm. cap.* 5. Eſpenceus *ad D. Paulum lib.* 1. *digreſ. cap.* 9. Lindembrog. *verbo Exorciſta,* Fileſacus *de magia, pag.* 30. Pancirola *lib.* 2. *variar. cap.* 149. qui de his exorciſtis accipiunt textum *in l.* 1. §. *medicos, ff. de variis & extraord. cognit.* Vnde in dicto canone Concilij Laodic. prohibetur, ne qui ordinatus non eſt ab Epiſcopo, poſſet in Eccleſia, aut domibus exorcizare; non tamen negant Patres à Chorepiſcopis, vel Abbatibus in gradum Exorciſtarum conſtitutos poſſe exorcizare.

CAPVT XII.

[a] Idem *R. Abbati S.*[b] *Martini Laudunen. Præmonſtratenſis Ordinis.*

INtelleximus, quod cùm antequam eſſes aſſumptus ad regimen Abbatiæ, & in [c] monaſterio tuo fueris laudabiliter conuerſatus, ad monaſterium S. [d] Vincentij Laudunen. Nigri [e] Ordinis acceſſiſti. Vbi cùm aliquamdiu in ipſius habitu permanſiſſes, demùm ad cor reuerſus, de [f] Metropolitani, & aliorum Religioſorum conſilio, ad primam domum curauiſti redire. In qua tandem in regularis obſeruantiæ diſciplina taliter Deo, & homininibus placuiſti, quòd pro tuorum exigentiâ meritorum, fratres tui te ſibi præfecerunt vnanimiter in Paſtorem. Quia igitur in ſuſcepto regimine laudabiliter diceris profeciſſe, ne occaſione moræ, quam in prædicto monaſterio protraxiſti, quaſi de ipſa teneram conſcientiam retinendo, in ſuſceptæ adminiſtrationis executione tepeſcas: attendentes quòd in [g] canone cautum eſt, ne quis canonicus regularis, niſi (quod abſit) publicè [h] lapſus fuerit, efficiatur [i] monachus; & ſi factus fuerit, ad ordinem canonicum reuertatur, [k] vltimus in choro manendo, [l] cucullam in [m] memoriam delaturus: Diſcretionem tuam monemus attentiùs, & hortamur, per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus circa curam gregis tibi commiſſi ſolicitudinem gerere ſtudeas indefeſſam, & taliter ſequentia bona continuare prioribus, quòd dignum exinde poſſis à Deo meritum expectare. Datum Lateran. VII. Kal. Martij, Pontif. noſtri anno tertiodecimo.

NOTÆ.

a I*Dem.*] Ita tantùm legitur in quarta collectione, *ſub hoc tit. cap.* 2. & in ſexta; ſed ex epiſtolis Innocentij III. editis à Boſqueto reſtituenda eſt inſcriptio; libro enim primo, *regeſt.* 13. *epiſt.* 4. reperitur hæc deciſio, ex quo eam tranſcribimus.

b *S. Martini.*] Monaſterium hoc eſt Ordinis Præmonſtratenſis, in vrbe Lauduneuſi: eius mentio fit *in cap. cùm liberum* 6. *de ſepultur.* De ordine Præmonſtratenſi egi *in cap. edoceri, de reſcriptis.*

1. c *In monaſterio tuo.*] Licèt religioſi Præmonſtratenſes ſint Canonici regulares, Concil. Chalced. celebratum anno 450. *cap.* 8. Arelat. Moguntin. & alia àpud Pennotum *lib.* 2. *hiſtor. canonic. regul. cap.* 18. tamen quia frequenter canonici regulares dicuntur monachi, *cap. relatum, de prabendis, cap. poſt tranſlationem, de renunciat.* notauit latè Pennotus *lib.* 1. *hiſtoria, cap.* 38. & *lib.* 2. *cap.* 1. ita eorum clauſtrum monaſterium dicitur, *cap. pernicioſam* 18. *q.* 2. Synodus Sueſſionenſis *act.* 7. *can.* 1. ibi: *Vt miniſtri noſtri per ciuitates, & ſingula monaſteria, tam monachorum, quàm canonicorum, ſeu ſanctimonialium.* Ludouicus *in additionibus ad Capitul. lib.* 3. *cap.* 76. *Vt Canonici clerici, qui in ciuitatibus, vel in monaſteriis degunt.* Vnde in præſenti monaſterium accipitur pro clauſtro canonicorum regularium: notauit Boſquetus *in præſenti.*

d *S. Vincentij.*] Apud Laudunenſes enim in Gallia, in eius ciuitatis ſuburbiis eſt monaſterium S. Vincentij Martyris, Ordinis D. Benedicti, quod à Brunchilde conſtructum fuit, vt ex hiſtoricis illius prouinciæ refert Boſquetus *in notis ad Innocent. III. in præſenti.*

e *Nigri Ordinis.*] Id eſt D. Benedicti, vt etiam notaui *in cap. ex parte* 10. *de temporib. ordin.*

f *Metropolitani.*] Rhemenſis videlicet Archiepiſcopi, cui Epiſcopus Laudunenſis, & alij ſeptem Epiſcopi parent vt ſuffraganei in prouincia Belgica ſecunda.

g *In canone.*] Videlicet Vrbani II. cuius verba hîc relata reperiuntur *in cap.* 2. 19. *quæſt.* 3.

2. h *Publicè lapſus.*] Id eſt in graue crimen. Antiqua enim in Eccleſia conſuetudo fuit, & adhuc temporibus Innocentij III. vigebat, vt clerici lapſi in aliquod graue delictum degradarentur, & in monaſterium pœnitentiæ peragendæ causâ detruderentur. Concilium Epaunenſe *can.* 22. Aurelian. 3. *can.* 7. Tolet. 4. *can.* 28. Tolet. 7. *can.* 3. Tolet. 8. *can.* 3. Cabilon. 2. *can.* 40. *cap. de lapſis,* 50. *diſt. cap. tua, de pœnis.* Concilium Lateran. ſub Alexandro III. 1. *p. cap.* 2. & Lateran. ſub Innocentio III. *cap.* 21. plura Gibalinus *de clauſura regul. diſquiſit.* 3. *cap.* 2. §. 2. Lindembrogius *in Gloſſario, verbo Pœnitentiæ peragendæ causâ.* Non tamen ex hac detruſione clerici profitebantur vitam monaſticam, aut religioſi fiebant, ſed tantùm ibi detrudebantur, vt pœnitentiam peragerent, vt probat latè Gibalinus *vbi ſuprà,* §. 3. Vnde textus noſter ita accipiendus eſt, vt canonicis regularibus non permittatur ad religionem tranſire, niſi publicè lapſi in eam detrudantur pœnitentiæ peragendæ causâ.

i *Efficiatur monachus.*] Quod etiam prohibetur *in cap.* 1. 19. *q.* 3. & aliis iuris locis congeſtis à Lemaiſtre *lib.* 3. *de monach. cap.* 9. Boſqueto *ad Innoc. lib.* 1. *epiſt.* 4. quod poſteà temperatum fuit, & permiſſum clericis, atque canonicis regularibus cum ſuperioris licentia, *cap. poſt tranſlationem, de renunc.* vbi & nos aliqua adduximus.

k *Vltimus*

3. k *Vltimus in choro.*] Eſt enim genus pœnæ in vltimo loco ſemper ſedere, & manere, *cap. Preſbyter*, 82. *diſt. cap. mandamus* 19. *quæſt.* 3. *cap. magnoperè, ne clerici vel monach.* Vnde de Claudio fertur apud Suetonium *in eo, cap.* 9. quod in Senatu ſententiam poſt omnes interrogatus dicebat. Diocaſius *in Caio Caligula.* Vnde Vrbanus II. in pœnam deſertionis vitæ regularis, & tranſitus ad vitam monaſticam, iubet, vt Canonicus vltimo loco in Choro ſedeat.

4. l *Cucullam.*] Cuculla, ſeu cucullus, vt vult Ambroſius Calepinus, variè accipitur, aliquando enim ſignificat veſtem communem, quâ tam chriſtiani, quàm pagani vtebantur, *l.* 1. *Cod. Theodoſ. de habitu quo vti oportet intra vrbem*, ibi; *Seruos ſanè omnium, quorum tamen dominos ſolicitudine conſtat militia non teneri, aut birris vti permitti, aut cucullis.* Vnde Cato *lib.* 2. *de re ruſtica*, ait, cucullam, ſiue cucullionem genus veſtis ruſticanæ, ac vilia fuiſſe: plura Antonius Nebriſſenſis *in Vocabulario, verbo Cucullus*: plerumque tamen accipitur pro veſte monachali, Diuus Hieronymus *in præfatione regulæ S. Pachomy*, vbi ait, eius monachis in vſu fuiſſe inter cætera duas cucullas. Ennodius *lib.* 9. *epiſt.* 17. ibi: *Accepi cucullam, qualem debui dirigere religionem profitenti.* Caſſianus *lib.* 1. *de habitu, cap.* 4. Concil. Aquiſgran. *can.* 21. Clementina *ne in agro*, §. *cùm autem, de ſtatu monach.* Accipitur aliquando pro cappa. Diuus Benedictus *in cap.* 55. *ſuæ regulæ*, cucullam dicit ille, quod nos modò cappam dicimus; & pro caſula accipitur, vt probat, & explicat Ephtenus *lib.* 5. *diſquiſit. tract.* 3. *diſquiſit.* 1. Apud monachos Diui Benedicti cuculla appellatur non ſolùm capitis tegumentum, verùm etiam totius corporis indumentum: in aliis verò monaſteriis cuculla accipitur pro amictu caput, & humeros circumambiente: quatenus tamen differat à flocco, exponunt Yepes *tom.* 1. *chron. Diui Benedicti, anno* 495. *cap.* 5. Manrique *tom.* 1. *annal. Ciſterc. anno* 1101. Plura de cucullis monachorum tradunt Ephtenus *vbi ſuprà*, Gazeus, *ad Caſſianum, cap. de cucullis*, Boſquetus *in notis ad hanc epiſtol.* Theophilus *tract. de Pileo, ſect.* [illegible] *lib.* 2. *cap.* 11. §. [illegible] pria erat monacho[illegible] bus eius vſus prohib[illegible] lij Aquiſgran. celebrat[illegible] nico Pio primo Imperato[illegible] *lem, & eccleſiaſtica moderat*[illegible] *roſque Canonicos comperimus* [illegible] *tra morem eccleſiaſticum cucullas*, [illegible] *nachis vtendum eſt, induant;* [illegible] *rum habitum vſurpare non debeant*, [illegible] *feſſione quodammodo diſtant; quia ſicu*[illegible] *cens eſt, vt arma militaria modo laicorum g*[illegible] *ſtent; ita nimium inhoneſtè, & valdè indecorum, vt alterius propoſiti indumenta ſibi imponant.* Notat Gabriel Pennotus *lib.* 1. *hiſtor. canonic. regul. cap.* 26. *numer.* 4. & *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 3. & *cap.* 53. *num.* 11. licèt illis vterentur in ſignum ſeuerioris diſciplinæ Kalendis Nouembris, Durantius *in rationali, lib.* 3. *cap.* 17. & paulatim, vt alia à monachis canonici regulares acceperunt, ita cucullam, ſeu cappam deferre conſueuerunt. Landmeter. *lib.* 1. *de veteri clerico, p.* 3. *cap.* 6. Noſtri tamen Innocentij temporibus canonici nullo modo cucullis vtebantur, vnde in pœnam iniungitur R. vt eam deferat.

m *Memoriam.*] *Memorialem cucullam*, legit Gratianus *in dict. cap.* 2. 19. *quæſt.* 3. ſed in ſexta collectione, & in ipſa epiſtola Innocentij, in editione Boſqueti, *memoriam*, legitur: ſed idem eſt ad memoriam deferre cucullam, vel memorialem cucullam; cùm memoriale dicatur, quod ad memoriam conſtitutum eſt; vnde Sabbatum memoriale dicebatur apud Iudæos *Leuitici cap.* 23. in memoriam liberationis Iſaac ab immolatione; quod iam obſeruauit Cironius *lib.* 1. *obſeru. cap.* 19. & *in cap.* 2. *de Apoſtatis, in* 5. *collection.* Rodericus enim Canonicus propter reatum ſuum in deſertione propriæ Eccleſiæ, & tranſitus ad monachos, apud quos deferebatur cuculla, iubetur vt deferat cucullam memorialem, id eſt in memoriam tranſgreſſionis præcepti canonici. 5.

Huius textus commentarium dabimus *in cap. licèt, de regularibus.*

CAPVT XII.

[a] Idem *R. Abbati S.*[b] *Martini Laudunen. Præmonſtratenſis Ordinis.*

INtelleximus, quod cùm autequam eſſes aſſumptus ad regimen Abbatiæ, & in [c] monaſterio tuo fueris laudabiliter conuerſatus, ad monaſterium S. [d] Vineentij Laudunen. Nigri [e] Ordinis acceſſiſti. Vbi cùm aliquamdiu in ipſius habitu permanſiſſes, demùm ad cor reuerſus, de [f] Metropolitani, & aliorum Religioſorum conſilio, ad primam domum curauiſti redire. In qua tandem in regularis obſeruantiæ diſciplina taliter Deo, & hominninibus placuiſti, quòd pro tuorum exigentiâ meritorum, fratres tui te ſibi præfecerunt vnanimiter in Paſtorem. Quia igitur in ſuſcepto regimine laudabiliter diceris profeciſſe, ne occaſione moræ, quam in prædicto monaſterio protraxiſti, quaſi de ipſa teneram conſcientiam retinendo, in ſuſceptæ adminiſtrationis executione tepeſcas: attendentes quod in [g] canone cautum eſt, ne quis canonicus regularis, niſi (quod abſit) publicè [h] lapſus fuerit, efficiatur [i] monachus; & ſi factus fuerit, ad ordinem canonicum reuertatur, [k] vltimus in choro manendo, [l] cucullam in [m] memoriam delaturus: Diſcretionem tuam monemus attentiùs, & hortamur, per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus circa curam gregis tibi commiſſi ſolicitudinem gerere ſtudeas indefeſſam, & taliter ſequentia bona continuare prioribus, quòd dignum exinde poſſis à Deo meritum expectare. Datum Lateran. VII. Kal. Martij, Pontif. noſtri anno tertiodecimo.

NOTÆ.

a IDem.] Ita rantùm legitur in qoarta collectione, *ſub hoc tit. cap.* 2. & in ſexia; ſed ex epiſtolis Innocentij III. editis à Boſqueto reſtiruenda eſt inſcriptio; libro eoim primo, *regeſt.* 13. *epiſt.* 4. repetitur hæc deciſio, ex quo eam ıraoſcribimus.

b *S. Martini.*] Monaſterium hoc eſt Ordinis Præmonſtratenſis, in vrbe Laudunenſi: eius mentio fit *in cap. cùm liberum* 6. *de ſepultur.* De otdioe Ptæmooſtraienſi egi *in cap. edoceri, de reſcriptis.*

1. c *In monaſterio tuo.*] Licèt religioſi Ptæmonſtrateoſes ſiot Canonici regularea, Concil. Chalced. celebratum anno 450. *cap.* 8. Arelat. Moguntin. & alia àpud Pennotum *lib.* 2. *hiſtor. canonic. regul. cap.* 18. tamen quia frequenter canonici regulares dicuntur monachi, *cap. relatum, de præbendis, cap. poſt tranſlationem, de renunciat.* notauit laiè Pennotus *lib.* 1. *hiſtoria, cap.* 38. & *lib.* 2. *cap.* 1. ita eorum clauſtrum monaſterium dicitur, *cap. pernicioſam* 18. *q.* 2. Synodua Sueſſiooenſis *act.* 7. *can.* 1. ibi: *Vt miniſtri noſtri per ciuitates, & ſingula monaſteria, tam monachorum, quam canonicorum, ſeu ſanctimonialium.* Lodouicus *in additionibus ad Capitul. lib.* 3. *cap.* 76. *Vt Canonici clerici, qui in ciuitatibus, vel in monaſteriis degunt.* Vnde io præſenti monaſterium accipitur pto clauſtro canonicorum regularium: ootauit Boſquetus *in præſenti.*

d *S. Vincentij.*] Apud Laudunenſes enim in Gallia, in eios ciuitaiis ſubotbiis eſt monaſterium S. Vincentij Martyris, Ordinis D. Benedicti, qood à Brunchilde cooſtructum fuit, vt ex hiſtoricis illius prouinciæ refert Boſquetus *in notis ad Innocent. III. in præſenti.*

e *Nigri Ordinis.*] Id eſt D. Benedicti, vt etiam notaui *in cap. ex parte* 10. *de temporib. ordin.*

f *Metropolitani.*] Rhemenſis videlicet Archiepiſcopi, cui Epiſcopus Laudunenſis, & alij ſeptem Epiſcopi patent vt ſuffragaoei io prouincia Belgica ſecunda.

g *In canone.*] Videlicet Vrbani II. cuius verba hîc relata reperiuntur *in cap.* 2. 19. *quæſt.* 3.

2. h *Publicè lapſus.*] Ideſt in graoe crimen. Antiqua enim in Eccleſia conſuetudo fuit, & adhuc temporibus Innocentij III. vigebat, vt clerici lapſi io aliquod graue delictum degradarentur, & io monaſterium pœoiteotiæ peragendæ causâ detruderentur. Concilium Epaunenſe *can.* 22. Aurelian. 3. *can.* 7. Tolet. 4. *can.* 28. Tolet. 7. *can.* 3. Tolet. 8. *can.* 3. Cabilon. 2. *can.* 40. *cap. de lapſis*, 50. *diſt. cap. tua, de pœnis.* Concilium Latcran. ſub Alexandro III. *1. p. cap.* 2. & Lateran. ſub Innocentio III. *cap.* 21. plura Gibalinus *de clauſura regul. diſquiſit.* 3. *cap.* 2. §. 2. Lindembrogius *in Gloſſario, verbo Pœnitentia peragendæ causâ.* Non tamen ex hac detruſione clerici profitebantur vitam monaſticam, aut religioſi fiebant, ſed tantùm ibi detrudebantur, vt pœnitentiam peragerent, vt probat latè Gibalinus *vbi ſuprà*, §. 3. Vnde textus noſter ita accipiendus eſt, vt canonicis regularibus non permittatur ad religionem tranſire, oiſi publicè lapſi in eam detrudantur pœnitentiæ peragendæ causâ.

i *Efficiatur monachus.*] Quod etiam prohibetur *in cap.* 1. 19. *q.* 3. & aliis iuris locis congeſtis à Lemaiſtre *lib.* 3. *de monach. cap.* 9. Boſqueto *ad Innoc. lib.* 1. *epiſt.* 4. quod poſteà temperatum fuit, & permiſſum clericis, atque canonicis regularibus cum ſuperioris liceotia, *cap. poſt tranſlationem, de renunc.* vbi & oos aliqua adduximus.

k *Vltimus*

3. k *Vltimus in choro.*] Eſt enim genus pœnæ in vltimo loco ſemper ſedere, & manere, *cap. Preſbyter*, 82. *diſt. cap. mandamus* 19. *quæſt.* 3. *cap. magnoperè, ne clerici vel monach.* Vnde de Claudio fertur apud Suetonium *in eo*, *cap.* 9. quod in Senatu ſententiam poſt omnes interrogatus dicebat. Diocaſius *in Caio Caligula.* Vnde Vrbanus II. in pœnam deſertionis vitæ regularis, & tranſitus ad vitam monaſticam, iubet, vt Canonicus vltimo loco in Choro ſedeat.

4. l *Cucullam.*] Cuculla, ſeu cucullus, vt vult Ambroſius Calepinus, variè accipitur, aliquando enim ſignificat veſtem communem, quâ tam chriſtiani, quàm pagani vtebantur, *l.* 1. *Cod. Theodoſ. de habitu quo vel oportet intra vrbem*, ibi: *Seruos ſanè omnium, quorum tamen dominus ſolicitudine conſtat militia non teneri, aut birris vti permitti, aut cucullis.* Vnde Cato *lib.* 2. *de re ruſtica*, ait, cucullam, ſiue cucullionem genus veſtis ruſticanæ, ac vilis fuiſſe: plura Antonius Nebriſſenſis *in Vocabulario, verbo Cucullus*: plerumque tamen accipitur pro veſte monachali. Diuus Hieronymus *in præfatione regulæ S. Pachomy*, vbi ait, eius monachis in vſu fuiſſe inter cætera duas cucullas. Ennodius *lib.* 9. *epiſt.* 17. ibi: *Accepi cucullam, qualem debui dirigere religionem profitenti.* Caſſianus *lib.* 1. *de habitu*, *cap.* 4. Concil. Aquiſgran. *can.* 21. Clementina *ne in agro*, §. *cùm autem*, *de ſtatu monach.* Accipitur aliquando pro cappa. Diuus Benedictus *in cap.* 55. *ſuæ regulæ*, cucullam dicit ille, quod nos modò cappam dicimus; & pro caſula accipitur, vt probat, & explicat Ephtenus *lib.* 5. *diſquiſit. tract.* 3. *diſquiſit.* 1. Apud monachos Diui Benedicti cuculla appellatur non ſolùm capitis tegumentum, verùm etiam totius corporis indumentum: in aliis verò monaſteriis cuculla accipitur pro amictu caput, & humeros circumambiente: quatenus tamen differat à flocco, exponunt Yepes *tom.* 1. *chron. Diui Benedicti*, *anno* 495. *cap.* 5. Manrique *tom.* 1. *annal. Ciſterc. anno* 1101. Plura de cucullis monachorum tradunt Ephtenus *vbi ſuprà*, Garzeus, *ad Caſſianum*, *cap. de cucullis*, Boſquetus *in notis ad hanc epiſtol.* Theophilus *tract. de Pileo*, *ſect.* 5. Viuar. *de veteri monachat. lib.* 2. *cap.* 11. §. 2. Adeò igitur cuculla propria erat monachorum, vt canonicis regularibus eius vſus prohibeatur canone 125. Concilij Aquiſgran. celebrati anno 816. ſub Ludouico Pio primo Imperatore, ibi: *Reprehenſibilem, & eccleſiaſtica moderatione dignum apud pleroſque Canonicos comperimus vſum, eo quod contra morem eccleſiaſticum cucullas, quibus ſolis monachis vtendum eſt, induant; cùm vtique illorum habitum vſurpare non debeant, a quorum profeſſione quodammodo diſtant; quia ſicut eis indecens eſt, vt arma militaria modo laicorum geſtent; ita nimium inhoneſtè, & valdè indecorum, vt alterius propoſiti indumenta ſibi imponant.* Notat Gabriel Pennotus *lib.* 1. *hiſtor. canonic. regul. cap.* 26. *numer.* 4. & *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 3. & *cap.* 53. *num.* 11. licèt illis vterentur in ſignum ſeuerioris diſciplinæ Kalendis Nouembris, Durantius *in rationali*, *lib.* 3. *cap.* 17. & paulatim, vt alia à monachis canonici regulares acceperunt, ita cucullam, ſeu cappam deferre conſueuerunt. Lansdmeter. *lib.* 1. *de veteri clerico*, *p.* 3. *cap.* 6. Noſtri tamen Innocentij temporibus canonici nullo modo cucullis vtebantur, vnde in pœnam iniungitur R. vt eam deferat.

5. m *Memoriam.*] *Memorialem cucullam*, legit Gratianus *in dict. cap.* 2. 19. *quæſt.* 3. ſed in ſexta collectione, & in ipſa epiſtola Innocentij, in editione Boſqueti, *memoriam*, legitur: ſed idem eſt ad memoriam deferre cucullam, vel memorialem cucullam; cùm memoriale dicatur, quod ad memoriam conſtitutum eſt; vnde Sabbatum memoriale dicebatur apud Iudæos *Leuitici cap.* 23. in memoriam liberationis Iſaac ab immolatione; quod iam obſeruauit Cironius *lib.* 1. *obſeru. cap.* 19. & *in cap.* 2. *de Apoſtatis, in* 5. *collection.* Rodericus enim Canonicus propter reatum ſuum in deſertione propriæ Eccleſiæ, & tranſitus ad monachos, apud quos deferebatur cuculla, iubetur vt deferat cucullam memorialem, id eſt in memoriam tranſgreſſionis præcepti canonici.

Huius textus commentarium dabimus *in cap. licèt, de regularibus.*

CAPVT XIII.

[a] Idem.

ACcepimus, te noſtris auribus intimante, quod quidam clerici, qui ad ſacros Ordines ſine titulo ſunt promoti, te ad Eccleſiam Brachar. ſuper beneficiis obtinendis infeſtant: quibus etiam de cunctis redditibus Eccleſiæ tuæ tunc commodè miniſtrari non poſſet, præſertim cùm mandemus eiſdem in Eccleſiis prouideri, qui nec meritis, neque ſcientiâ, aut etiam in parochialibus eccleſiaſtica beneficia promerentur, nedum in Eccleſia Bracharenſi, quorum vita, & ſcientia nobis eſt penitus ignota: de quibus ſi certitudinem haberemus, nec in maioribus Eccleſiis eis, nec in minoribus præciperemus prouideri. Et licèt idoneis in aliis parochialibus Eccleſiis, & in tuis Capellis extra ciuitatem velis iuxta mandatum Apoſtolicum prouidere, cùm omnibus in maiori prouidere non poſſis: ipſi tamen prouiſionem in Eccleſiis eiſdem [b] recipere dedignantur. Iudices quoque, & [c] monitores, ſeu executores, ad quos litteras noſtras deportant, exceptiones tuas legitimas, quas in eorum proponis præſentia, non admittunt. Vnde poſtulabas à nobis, vt tibi prouideremus benigniùs in hac parte. Licèt igitur in ordinationibus clericorum illam tu; ac prædeceſſures tui diligentiam debueritis adhibere, vt minùs idonei non ordinarentur à vobis, ac ideò poſt promotionem eorum exceptionem non poſſis prætendere contra illos, niſi fortè poſtquam promoti fuerint, reddiderint ſe indignos: ex ſuperabundanti tamen quando ſcribere pro talibus nos oportet, facimus in litteris noſtris apponi, vt ſi ordinatus, pro quo ſcribimus, idoneus habeatur, & eccleſiaſtico beneficio non indignus, ei ab ordinatore, vel ſucceſſore ipſius competens beneficium tribuatur; cùm & ſi tecum de iure agere vellemus, te poſſemus meritò ad prouiſionem eorum compellere, quos à te, vel prædeceſſoribus tuis ordinatos fuiſſe conſtaret, & præſertim quod ad obtinendum eccleſiaſticum beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad ordines ſuſcepiſti. Vnde grauiter ſuſtinere non debes, ſed nobis potiùs deuotè inclinare teneris, ſi illos [d] examinari per alios facimus, quos ſine examinatione non credimus ordinatos, antequam ad prouiſionem eorum te compellere velimus. Mandamus igitur, quatenus eis, pro quibus te contigerit recipere noſtra mandata in forma communi, in maiori Eccleſia, vel aliis diœceſis Bracharen. prouidere non tardes: [e] exceptiones autem ſi quas contra tales propoſueris, præcipimus audiendas.

NOTÆ.

1. a *IDem.*] Nec ex hac collectione, neque ex quarta, vbi *ſub hoc tit. cap.* 3. reperitur hæc deciſio, conſtat cui miſſa ſit hæc epiſtola: exiſtimo tamen miſſam eſſe Bracharenſi Archiepiſcopo, & ſic inſcriptionem reſtituendam eſſe in hunc modum: *Innocentius III. Stephano Archiepiſcopo Bracharenſi.* Illis enim temporibus Innocentij III. eius Eccleſiæ ſedem obtinebat Stephanus, inter quem, & Rodericum Archiepiſcopum Toletanum, ſuper Primatu Hiſpaniæ controuerſia mota fuit, *cap. coram, de in integrum reſtitut.* Brachara autem eſt ciuitas valdè antiqua, olim Metropolis Gallecíæ; hodie verò Luſitaniæ, de cuius origine, & progreſſu latè agunt Acuña *in hiſtoria ipſius Eccleſiæ*, Tamayo de Salazar *tom.* 1. *Martyr. die* 14 *February*, & *tom.* 2. *die* 12. *Aprilis.*

2. b *Recipere dedignantur.*] Nec tenerentur recipere, ſi per illa verba, *in Eccleſia Cathedrali*, concepta eſſet gratia, *cap. quam, de præbend. lib.* 6. ſicut cùm certus valor beneficij gratiâ taxationis exprimitur, minoris valoris beneficium conferri non valet, *cap. cui de non ſacerdotali, de præb. lib.* 6. aut ſi certus modus vacationis expreſſus ſit, ad alium modum reſcriptum non extenditur, *cap. cùm in illis* 16. §. *cùm autem, eod. tit. & lib.*

c *Monitores.*] De his litteris nonnulla adduxi *in cap. ex inſinuatione* 37. *de reſcriptis.*

d *Examinari.*] Cùm enim idoneis, & capa- 3.
cibus tantùm ſint beneficia eccleſiaſtica conferenda, *cap. cauſam quæ, de electione, cap. graue, de præb.* proinde R. Pontifex in litteris, tam expectatiuis, & monitoriis, quàm executorialibus ſemper iubet promouendum ad beneficia examinare, maximè ſi reſcripta concipiantur *in forma dignum*; & in illis litteris tacitè ſubintelligitur clauſula, *ſi impetrans dignus inueniatur, cap. cùm adeò* 17. *de reſcriptis.* Et licèt quilibet idoneus præſumatur, donec contrarium probetur, *cap. vnico, de ſcrutinio, cap.* 2. *de præſumpt.* tamen iſti, qui habent litteras ad beneficia, examinari debent, niſi gradu Licentiaturæ, vel Doctoratus in celebri Vniuerſitate ſint

decorati;

decorati; tunc enim non debent examinari, vt docent Petrus Gregorius *in dict. cap. cùm adeò, num.* 11. Et licèt qui examinatus eſt ad vnum actum, non debeat iterum ad ipſum examinari; tamen examinatus ad ordines recipiendos, debet iterum examen ſubire, vt beneficium, aſſequi poſſit, vt omnes repetentes ad hunc textum docent.

4. e *Exceptiones.*] Merus executor litterarum Apoſtolicarum, an exceptiones admittere poſſit, dicam latè *in cap. ex parte* 13. *cap. Paſtoralis,* §. *quia verò, de officio delegati.*

Ex hoc textu communiter deducitur, ordinatum ſine titulo, iuſtè ab Epiſcopo, vel eius ſucceſſore beneficium petere, cuius textus commentarium dabimus *in cap.* 2. *de præbendis*, vbi noſtri veſpertioi Aotecèſſores latè examinant prædictam aſſertionem. 5.

CAPVT XIV.

Idem *in Concilio* [a] *Generali.*

CVm ſit [b] ars artium regimen animarum, diſtrictè præcipimus, vt Epiſcopi promouendos in ſacerdotes diligenter inſtruant, & informent, vel per ſeipſos, vel per alios idoneos viros ſuper diuinis officiis, eccleſiaſticiſque ſacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare. Quoniam ſi de cætero rudes, & ignaros ordinare præſumpſerint (quod quidem facilè poterit deprehendi) & ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus ſubiacere. Sanctius enim eſt (in ordinatione maximè ſacerdotum) paucos bonos, quàm multos malos habere miniſtros; quia ſi cæcus cæcum ducit, ambo in foueam dilabuntur.

NOTÆ.

1. a GEnerali.] Ita etiam legitur *in cap.* 4. *ſub hoc tit. in* 4. *collect.* De hoc Concilio Lateranenſi egi *in cap. nonnulli, de reſcriptis.*

2. b *Ars.*] Facit Carnotenſ. *epiſt.* 32. *Cùm ergo ſit ars artium, onus onerum, regimen animarum.*

CAPVT XV.

Honorius III. *Archiepiſcopo* [a] *Mediolanenſi.*

QVamuis multa propoſita fuerint contra venerabilem f. p. Epiſcopum [b] Callien. etſi nihil probatum eſſet de illis; quia tamen confeſſus eſt coram nobis, ſe nunquam de Grammatica didiciſſe, nec etiam legiſſe Donatum, & per euidentiam facti vſqueadeò de illiteratura, & inſufficientia ſua conſtat, quod contra Deum eſſet, & canonicas ſanctiones tantum in Epiſcopo tolerare defectum: de communi fratrum noſtrorum conſilio ipſum à Pontificalis executione officij, & adminiſtratione Callien. Eccleſiæ duximus penitus amouendum, irritantes ſi quid nomine ipſius Eccleſiæ, vel de bonis eiuſdem de cætero attentabit.

NOTÆ.

1. a MEdiolanenſi.] In ſexta collectione legitur *Bremenſi*, de qua Eccleſia agemus *in c.* 2. *de ſacrament. non iterand.* Sed emendanda eſt inſcriptio ex Innocentio Cironio, qui in quinta collectione, *ſub hoc tit. cap.* 1. teſtatur ſe legiſſe in manuſcriptis, *Mediolanenſi*, de qua Eccleſia aliqua addoxi *in cap. cùm adeò* 17. *de reſcriptis.* Igitur præſens deciſio miſſa eſt Henrico Archiepiſcopo Mediolanenſi, qui temporibus noſtri Honorij III. floruit.

b *Callien.*] *Callienum*, legit Cironius, qui Epiſcopatus eſt in Marchia Anchonitana, & immediatè ſubeſt R. Pontifici.

COMMENTARIVM.

EX his duabus deciſionibus talis deducitur diſputanda aſſertio: *Illiteratus ad ordines, vel regimen animarum aſſumi non debet; & ſi aſſumatur, deponendus eſt.* Probant textus *in cap. præcipimus* 10. 34. *diſt. cap. qui eccleſiaſtici* 2. *cap. litteratos,* 36. *diſt. cap. ignorantia* 1. *cap. quando* 2. *cap. ſi in laicis* 3. *cap. quæ ipſi* 5. *cap. omnes* 6. *cap. placuit* 7. *& per totam* 38. *diſt. cap. adire*, 25. *diſt. cap. vlt.* 49. *diſt. cap. non confidat*, 50. *diſt. cap.* 1. *diſt.* 55. *cap. viliſſimum* 45. 1. *quæſt.* 1. *cap. minor,* 50. *diſt. cap. viliſſimum* 15. 1. *quæſt.* 1. *cap. conuenientibus*, *cap. licèt ergo* 15. 8. *quæſt.* 1. *cap. congregato* 53. *cap. cùm in cunctis*, §. *inferiora*, *cap. Eccleſia* 57. 2. CONCLVSIO PROBATVR.

Eccleſia 57. cap. ſi fortè, de elect. cap. inter cætera, de officio Ordin. cap. extirpanda 30. de præbendis, cap. niſi 10. verſ. pro defectu, de renuntiat. cap. finali, de temporib. ordin. lib. 6. cap. vlt. de præſumpt. in 2. collect. cap. vnico, diſt. 85. Concilium Turon. ſub Carolo, can. 2. 3. & 17. Rhemenſe can. 14. Gregorius VII. in Concilio Romano: Presbyteros oportet ſcire canones, alioquin quomodo iudicabunt Eccleſiam? Et can. 30. Presbyteri ſint litterati, aliter enim quomodo erunt magiſtri? Aquiſgran. 2. ſub Ludouico, p. 1. cap. 8. Doctrina ſacerdotalis ſecundùm cuiuſque qualitatem omnibus ſufficiens debet eſſe. Et p. 2. can. 3. & 4. Trident. ſeſſ. 23. de reform. cap. 4. 11. 13. & 14. Nouella 6. Iuſtiniani, cap. 4. & nouella 123. cap. 22. §. clericos. Alia iura congeſſit Anton. Auguſt. in epit. lib. 4. tit. 36. & 59. & lib. 6. tit. 9. Illuſtrant plures laudati à Barboſ. in præſenti, & lib. 3. iuris eccleſ. cap. 13. num. 165. & de poteſt. Epiſcop. 2. p. alleg. 46. quibus addendi ſunt Iulius Lauorius de electione cap. 16. num. 15. Catelianus Cotta in memorab. verbo Abbates, Landmeter. lib. 2. de veteri monach. cap. 18. & 19. Duarenus lib. 4. de ſacris Eccleſiæ, cap. 2. Petrus Gregorius lib. 4. partit. tit. 2. cap. 4. & in cap. ad audientiam, de reſcriptis. Flaminius de reſignat. quæſt. 3. Petrus Bollo in œconom. cap. 1. §. 4. Sauſay in Panopl. cleric. p. 1. lib. 6. cap. 3. §. 4. Gibalinus de irregul. cap. 3. per totum, Vighellius in meth. iuris can. pag. 241. Loayſas in notis ad lib. 3. ſentent. D. Iſidori, cap. 13. Acuña & Dartis ad d. 38. diſtinct. & alij adducti in dict. cap. cùm in cunctis, §. inferiora, Lotherius lib. 3. de re benefic. quæſt. 7. num. 4. Valenzuela conſilio 34. ex numer. 46. Carbalio de vna & altera quarta, 1. p. ex num. 46. Barboſa in cap. finali, de magiſtris. I. Dartis de beneficiis ſect. 4. cap. 4. Theophilus Raynaud. tom. 12. tract. Mala è bonis Eccleſiæ, cap. 6. ex num. 17. Silua in tract. de qualit. Prælat. num. 125.

3. Sed aduerſus bane concluſionem, omiſsâ difficultate expensâ in dict. §. inferiora, ita inſurgo. In Prælatis Eccleſiaſticis potiùs charitas, quàm ſcientia atrendi debet, cap. 1. de renunc. quia illa ædificat; hæc autem inflat, vt Apoſtolus ait. Vnde S. Bonifacius Germaniæ Primas, licèt illiteratus, magnos, & vberrimos fructus attulit in ea prouincia: igitur non vſque adeò litterarum peritia in Prælatis Eccleſiaſticis deſideratur, vt abſque ea ordinari, aut regimini Eccleſiarum præfici non poſſint. Accedit, nam cauſa finalis præſentis deciſionis ea adducitur, quia videlicet Calienenſis Epiſcopus Grammaticam neſciebat, neque adhuc legerat Donatum. Quæ difficilis redditur ex eo; nam Epiſcopus ea ſcire debet, quæ populum ſuum docturus eſt; Cœleſtinus Pontifex in epiſtola Galliarum Epiſcopis miſſa, cap. 3. Debet enim antea eſſe diſcipulus, quiſquis doctor eſſe deſiderat, vt poſſit docere quod didicit. Ioannes Sareſbar. lib. 6. Polycrat. cap. 7. Quem enim inuenies, qui ſtrenuè docere poſſit, quod ipſe non didicit? Sed Epiſcopi non egent ea litteraturâ, vt Euangelia populis exponant; cap. Epiſcopus, 23. diſt. cap. ſedulò, 38. diſt. immò Epiſcopi Grammaticam docentes deponuntur, cap. multa, diſt. 86. igitur quòd Epiſcopus Calienenſis ignoraſſet

RATIO DVBITANDI.

Grammaticam, aut Donatum non legiſſet, non erat deponendus. Accedit ſecundò aduerſùs illa verba, Nec etiam legiſſe Donatum; ea conſideratio, nam Epiſcopus, aliæque perſonæ eccleſiaſticæ, nec Ciceronem Latinitatis parentem, nec etiam alios Gentilium libros legere valent, cap. Epiſcopus, cap. legimus, cap. ſacerdotes, cap. legant, & per totam 37. diſt. & ſpecialiter de Donato in cap. vlt. eadem diſtinct. ſtatuitur à D. Gregorio, ne quis adſtringatur regulis Donati: & its lectionem librorum Gentilium prohibent D. Iſidorus cap. 8. ſua regula, S. Paulinus epiſt. ad Auſonium.

Qui corda falſis, atque vanis imbuunt,
Tantumque linguas inſtruunt,
Nihil adferentes ad ſalutem conferens;
Quod veritatem detegat.
Quî enim tenere vel bonum, aut verum queant,
Qui non tenent ſummum caput?
Veri bonique fomitem & fontem Deum.

S. Baſilius orat. de libris Gentilium, D. Auguſtin. lib. 1. confeſſ. cap. 16. & ſerm. 27. de tempore, S. Cyrillus lib. 3. de adorat. Rupertus ad caput 8. Exodi, Origenes homilia 4. in Exodum: ex eis probant Cardanus lib. 4. de ſapient. Catharinus opuſc. in malos libros, Gambara lib. in obſcœnos Poëtas, Viues lib. 2. de corruptis diſciplinis. Igitur potiùs laudandus erat Epiſcopus Calienenſis, quàm deponendus ab Epiſcopatu, eo quòd non legiſſet Donatum. Secondò difficilis eſt noſtra aſſertio dum affirmat, clericos iam promotos, aut regimini Eccleſiæ præfectos, ob defectum ſcientiæ eſſe deiiciendos ab ordinibus, aut beneficiis perceptis. Aduerſatur ea ratio; nam ſi deiicerentur, maximè quia ob defectum ſcientiæ ſunt irregulares, & promoueri ad ordines, aut ad beneficia eligi non poſſunt: ſed illiterati ob defectum ſcientiæ nullam contrahunt irregularitatem, vt docent Marquinus de ordine tract. 1. cap. 1. p. 5. num. 14. Hugolinus de irregul. cap. 3. §. 3. num. 1. Maiolus, Suarez, Hurtado, & alij, quos refert, & ſequitur Gibalinus de irregul. cap. 3. in principio: igitur ſemel promoti deiici non debent. Accedit, nam ſacri canones circa illiteratos promotos ſtatuunt, vt à ſuperioribus erudiantur, & doceantur; non tamen vt deiiciantur, ſeu deponantur. Synodus Romana ſub Eugenio II. & Leone IV. can. 4. Quamquam admonita Doctorum, & ſtatuta Patrum Sacerdotes indoctos prohibeant conſecrari, opportuni temporis moderatione ſi Epiſcopus inueniatur indoctus, à Metropolitano proprio, & deinceps Presbyteri, Diaconi, vel etiam Subdiaconi à ſuo Epiſcopo, vt doceri poſſint, admoneantur: interim ſubiecti Sacerdotes, & tales clerici ad tempus à celebratione Miſſarum, diuina Hoſtia, & Officiis ſuſpendantur. Concilium Narbon. can. 11. Nulli liceat Epiſcoporum ordinare Diaconum, aut Presbyterum litteras ignorantem: ſed ſi qui ordinati fuerint, cogantur diſcere. Concilium Tolet. 8. can. 8. Igitur illiterati ſemel promoti, deponendi, aut eiiciendi à grado ſuſcepto non ſunt. Franc. Florens ad tit. de elect.

Adhuc defendenda eſt præſens aſſertio, cuius rationes non ſunt obſcuræ, ſiue attendatur ipſum munus, ſiue perſona ipſa beneficiarij. Et in primis id planè fert natura rei. Nam committere munus homini, qui peritiâ ad illud obeundum neceſſariâ 4.

RATIONES DECISIONIS.

neceſſariâ deſtituatur, perinde eſt ac velle munus inutiliter, vel etiam cum damno exequi, vt argumento docto à nauclero, ſeu nauis duce, probat Proſper *lib. 1. de vita contempl. cap.* 16. & ex eo Theophilus *vbi ſupra, num.* 18 Quomodo ergo Eccleſiam gubernabit, qui ſcientiâ deſtituitur? vt ex variis ſcripturis in hanc rem diſſerens ait Petrus Bleſenſis *epiſt.* 23. *Qui nil didicit, aliorum doctor efficitur, & quaſi æs ſonans, aut cymbalum tinniens, vſurpat prædicantis officium, cùm ſit truncus inutilis, & idolum mutum.* Vtinam experientia non plus ſatis docuiſſet quantam cladem inuexerit Eccleſiæ imperitia clericorum neſcientium obire munus quod ſuſceperunt, vt proſequuntur Caſtro *lib. 3. de iuſta hæretic. punit. cap.* 5. Leſſius *de iuſtitia cap.* 34. *numer.* 54 Sufficiat laudaſſe Laurentium Iuſtin. qui de æui ſui beneficiariis *lib. de compunct.* ita aiebat: *Vtinam ſibi ipſis mali eſſent, & aliis conarentur prodeſſe; vt ſi non illorum vita imitabilis foret, eſſent tamen facienda, quæ dixerint. Vtroque prorſus carent, nec vitam, nec ſcientiam habentes. Sunt omnes ignari, & inſcij, exceptis pauciſſimis; & quod deterius eſt, addiſcere non dignantur. Omne tempus doctrinæ deditum ſe arbitrantur amittere carnis voluptatibus intenti. Potius eligunt vagari quotidie, & confabulari, quam ſacrarum ſcripturarum ſe lectioni dare: obliuioni tradentes, quod dicitur: Interroga ſacerdotes de lege. Et illud propheticum: Labia enim ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius.* Quæ verba ſunt Malachiæ *cap.* 2. & referuntur *in cap. ſi Rector*, 43. *diſt. cap. cùm ex eo* 34. *de elect. in* 6. *cap. ex iniuncto* 12. *de hæreticis.* Cùm ergo munus Prælatorum Eccleſiæ ſit docere, & contradicentes refellere, vt Diuus Paulus ad Titum ſcribit; & conſtat ex pluribus Conciliorum canonibus congeſtis ab Anton. Auguſt. *in epit. lib.* 6. *tit.* 10. quomodo munus hoc obibunt illiterati, & ignari? Ex parte etiam ipſius beneficiarij neceſſitas ſcientiæ ſuadetur, ſiquidem ſi eâ caret, non ſolùm aliis prodeſſe nequit, verùm & ſibi obeſt: nam Dominus apud Oſeam *cap.* 4. ait: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam & ego te, ne ſacerdotio fungaris mihi.* Ex quo loco neceſſitatem ſcientiæ in miniſtris ſacris arguunt Eccleſiæ Patres *in cap. omnes, cap. nulli*, 38. *diſt. cap. niſi cùm pridem, §. pro defectu, de renunc.* Diuus Bernardus *ſerm.* 36. *in Cantica*, Philippus Abbas *de ſcientia cleric. cap.* 23. Carolus Magnus *in epiſt. ad Bagulfum Fuldenſem*: quorum verba refert Theophilus Raynaud. *vbi ſuprà, num.* 21. Rectè ergo in præſenti deciditur, ad beneficia eccleſiaſtica illiteratos admittendos non eſſe, & ſi prorſus illiteratis beneficium conferatur, collationem nullam eſſe, adeò vt nec Pontifex cum prorſus illiterato ad beneficium poſſit diſpenſare: reſoluit Dartis *de beneficiis dict. cap.* 4. nam ſi cæcus cæcum ducit, ambo in foueam cadunt, *cap. ideò*, 37. *diſt. cap. quiſquis*, 38. *diſt. dict. cap. ſi Rector.*

5. De litteratura miniſtrorum Eccleſiæ.

Sufficientem autem litteraturam deſideramus in miniſtris Eccleſiæ, non eminentem requirimus, *dict. cap. niſi, de renunc. cap. cùm nobis, de elect.* & ſufficientem ſcientiam interpretamur, quæ ſufficit iis explendis, quæ neceſſariò incumbunt cuiuſque officio & miniſterio, vt diffinit Concil. Trident. *ſeſſ.* 2. *de reform. cap.* 2. quare vt ſunt diſtincti gradus in miniſtris eccleſiaſticis, ita non vna in omnibus menſura ſcientiæ deſideratur. Scientia requiritur in Prælato iuxta qualitatem gradus, & Eccleſiæ, cuius regimini præponitur, *cap. Eccleſia* 57. *de elect.* in Epiſcopo longè maior requiritur, quàm in inferioribus Prælatis; vnde D. Paulus, dum eligendi in Epiſcopum dotes recenſet, eum doctorem eſſe, & potentem in doctrina ſana, ad redarguendos Eccleſiæ hoſtes expoſcit: & ſacri canones id ſtatuunt *cap. qui eccleſiaſticus, §. ecce*, 36. *diſt. cap. omnes*, 38. *diſt.* & alij congeſti ab Anton. Auguſt. *lib.* 4. *in epit. tit.* 32. & tandem in Concilio Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 2. conſtituitur, ne vllus in Epiſcopum promoueatur, niſi qui in aliqua Vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, aut Licentiatus in ſacra Theologia, ſeu iure canonico, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur. Clerici autem ſcire debent ſacras ſcripturas, & Eccleſiæ canones, *cap.* 1. 38 *diſtinct.* Concilium Tolet. 11. *cap.* 2. vbi Loayſas; ne quid faciant, quod Patrum poſſit regulis obuiare: debent enim eſſe perfecti in Grammatica, cùm ſit fundamentum litterarum, iuxta Caſſiodorum *lib.* 9. *epiſt.* 21. *Eſt Grammatica*; inquit, *magiſtra verborum, ornatrix humani generis, quæ per exercitationem pulcherrimæ lectionis, antiquorum nos cognoſcitur iuuare conſiliis.* Debent etiam ſcire pſalmos, vt definitum eſt *in cap. vnico, diſtinct.* 85. & in eis pro ordinum diuerſitate plus, minuſuè ſcientiæ exigitur: Preſbyteri enim, qui in Parochiis ordinantur, debent libellum officialem à ſuo Epiſcopo acceptum ſcire, ad Eccleſias ſibi commiſſas regendas, vt cùm ad Letanias, vel Concilium venerint, Epiſcopo rationem reddant, qualiter officium ſibi commiſſum adimpleant. Concilium Tolet. 4. *can.* 25. relatum *in cap.* 1. 38. *diſt.* in quo canone difficile eſt quid per libellum officialem, & per Letanias Patres accipiant, intelliganturque. De libro Officiorum Patres loqui exiſtimat Cironius *ad noſtrum titulum*: de Manuali Sacramentorum accipiunt textum illum Loayſas *in eius notis*, Lantdmeter. *lib.* 2. *de veteri clerico, cap.* 18. prout accipitur etiam *in can.* 23. *Concilij Moguntini*, quem librum ſupplementum appellant Patres Concilij Tolet. 8. *can.* 8. & nos vulgò *Manual* dicimus. Letanias autem appellant Patres Synodum diœceſanam, quia Synodus ipſa cum Letaniis celebrabatur: vnde affirmant Patres, quod Parochi ſciant librum officiorum, vt cùm ad Concilium diœceſanum celebrandum cum Letaniis venerint, officij ſuſcepti Epiſcopo rationem reddant. Ita illum textum interpretatur I. Dartis *in eius ſcholiis.* Hodie poſt Concilium Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 13. qui creandus eſt Preſbyter, ſcire debet, quæ noſſe omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, cum his pariter quæ ad adminiſtranda populo ſacramenta pertinent. Beneficiarij autem aliorum beneficiorum eam litteraturam debent habere, quam ordo beneficio annexus expoſcit. Initiandi etiam primâ tonſurâ ſaltem debent ſcire legere linguam Latinam. Trident. *dict. ſeſſ.* 23. *cap.* 4. ibi: *Primâ tonſurâ non initientur, qui ſacramentum Confirmationis non ſuſceperint, & fidei rudimenta*

dimenta edocti non fuerint, quique legere, & ſcribere neſciant.

6. DISSOLVITVR DIFFICVLTAS.

Nec obſtat difficultas ſuprà adducta; nam licèt verum ſit, charitatem eſſe attendendam in Prælatis Eccleſiaſticis, non tamen ideò negligenda eſt litterarum ſcientia: licèt enim aliqua poſſit ſupplere charitas, non tamen omnia, quæ ſcientia præſtat. Vnde iuxta textum *in dict. cap.* 1. *de renunciat.* modica ſcientia iuncta cum magna charitate præſtat rectum Prælatum, non autem charitas ſola. Nec ſcientiam requirimus in Prælatis Eccleſiæ, quæ inflat, ſed quæ ædificat: quare Sanctus Bernardus *ſermone* 36. vtramque diſtinguit per hæc verba: *Videor* (inquit) *forſan nimius in ſugillatione ſcientiæ, & quaſi reprehendere doctos, ac prohibere ſtudia litterarum. Abſit. Non ignoro quantùm Eccleſiæ profuerint, & proſint litterati ſui, ſiue ad refellendos eos qui ex aduerſo ſunt, ſiue ad ſimplices inſtruendos. Denique legi: Quia tu repuliſti ſcientiam, repellam & ego te, vt non fungaris mihi ſacerdotio. Legi: Qui docti fuerint, fulgebunt, quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Sed & ſcio vbi legerim: Scientia inflat. Et rurſum: Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem. Vides quia differentia eſt ſcientiarum, quando alia inflans, alia contriſtans eſt? Tibi verò velim ſcire quænam harum videatur vtilior, ſeu magis neceſſaria ad ſalutem. Illáne quæ tumet, an quæ dolet? Sed non dubito, quin dolentem tumenti præferas; quia ſanitatem, quam tumor ſimulat, dolor poſtulat. Qui autem poſtulat, propinquat ſaluti; quoniam qui petit, accipit. Denique qui ſanat contritos corde, execratur inflatos.* Nec exemplum deductum à Bonifacio Angliæ Primate in contrarium mouet: nam vt rectè cum ab illa inſcitiæ calumnia defendat Theophilus Raynaud. *in Oplotheca de calumnia, ſect.* 1. *ſerie* 3. *cap.* 21. probat eum valdè doctum fuiſſe. Nec augmentum aliud deductum ex eo, quod Epiſcopus in noſtro capite finali deponi non debebat, quia Grammaticam neſciebat; aut ipſe deiiciendus eſſet, ſi eam doceret, & ſic ad quid neceſſaria erat ſcientia, quæ non proficiebat ad doctrinam? Nam licèt *in dict. cap. cùm multa*, damnetur Epiſcopus, qui exponebat populo Grammaticam, non ideò eius ſcientia condemnatur, immò præcipitur, *cap. ſi quis autem Grammaticam*, 37. *diſtinct.* latè probat Petrus Gregorius *in cap. ad audientiam, num.* 5. *de reſcriptis*: idcò enim corripitur Epiſcopus *in dict. cap. cùm multa*, quia cùm deberet populo ſacram Scripturam exponere, iuxta iura ſuprà congeſta, tantùm Grammaticam exponebat, addictus merè illius locutioni, & non ſenſibus ſacræ Scripturæ, vt interpretatur illum textum eruditiſſimus D. Laurentius Ramirez de Prado *in ſchediaſmate, numer.* 53. Nec etiam augmentum illud, vbi dicebamus Epiſcopum Gentilium libros legere non debere, & ſic neque Donatum, qui fuit merè Grammaticus, & notas ſcripſit ad Virgilium. Nam ſatis controuerſum eſt, non ſolùm inter Doctores, verùm etiam & inter Eccleſiæ Patres, an Gentilium librorum lectio viris eccleſiaſticis permittatur? Affirmant plures relati *in cap. legimus, cap. relatum* 14. 37. *diſt.* immò & ipſi Patres in eccleſiaſticis legibus decernendis vtuntur eorum auctoritatibus, vt *in cap. Dominus* 87. §. *dixit* 1. *quæſt.* 1. *cap. ſi quid veri* 13. 27. *diſtinct. cap. nec mirum* 26. *quæſt.* 5. notat Ramirez *vbi ſuprà, pag.* 25. Negarunt Patres in locis ſuprà pro argumento difficultatis adductis. Pro quorum iurium antinomia ſedanda aſſerendum eſt, Prælatis, & perſonis eccleſiaſticis Gentilium libris vti licere, vt quæ vtilia ab illis inuenta ſunt, expoſitioni ſacræ Scripturæ deſeruiant; quæ autem aut turpia, aut obſcœna dicta ſunt, reiiciant, refellantque: legimus enim aliqua, ne negligantur; legimus non vt teneamus, ſed vt repudiemus; & ſic dum temperata eorum librorum lectione vtimur, ſacris canonibus non damnamur, vt plura de libris Gentilium legendis, vel non, tradunt Duarenus *lib.* 4. *de ſacris Eccleſiæ, cap.* 3. Claudius Eſpenceus *integro tract. de legendis Gentilium libris*, Sauſay *in Panopl. cleric. pag.* 1. *lib.* 6. *cap.* 3. §. 4. Sauarus *ad Sidonium lib.* 8. *epiſt.* 4. Anonymus contra Machiauellum *lib.* 2. *de relig. pag.* 165. Creſolius *lib.* 3. *Myſtag. cap.* 16. *ſect.* 2. Loayſas *in notis ad Diuum Iſidorum, lib.* 3. *ſentent. cap.* 13. & Decretiſtæ *in dict. diſtinct.* 37. Fileſacus *lib.* 1. *ſelect. cap. finali*, Cellotius *de hierarch. lib.* 8. *cap.* 18. Theophilus Raynaud. *tom.* 11. *tract. de bonis & malis libris, erothem.* 11. Frater Antonius à Matre Dei *in appendice ad præludia in ſacram Script. dub.* 1. *per totum*, & *dubio* 6.

7. DISSOLVITVR SECVNDA DIFFICVLTAS.

Nec aduerſatur ſecunda difficultas, nam pro eius ſolutione ſciendum eſt, inſcitiam litterarum in præſenti tractatione dupliciter accipi poſſe. Primò pro ea, quæ omninò impedit exercitium ordinis, vt ſi is qui in Lectorem, aut Diaconum ordinandus eſt, neſciat legere; aut qui in Exorciſtam, exorciſmos recitare nequeat. Secundò cùm ignorantia tantùm impedit, ne rectè obeantur munia ſacra, appoſitâ ſcientiâ, quam ſacri canones præſcribunt. Prima enim ignorantia impedit ordinandos, & irregularitatem inducit, de qua accipiendi ſunt textus *in dict. cap. illiteratos*, 36. *diſtinct. cap. final. de temporibus ordin. lib.* 6. Secunda autem nequaquam; ad quam referendi ſunt textus *in noſtro cap. penult. & vltim.* Non autem *in hoc cap. finali*, tanquam irregularis deiicitur Epiſcopus Callienenſis: ſed quia per euidentiam facti conſtabat de illiteratura, & inſufficientia, ob quam ignorantiam deponitur, vt hunc textum interpretatur Gibalinus *dict. cap.* 3. *pag.* 68. Nec augmentum huius ſecundæ difficultatis obſtat, deductum ex Conciliis Narbonenſi, & Romano. Nam in illis canonibus agitur de illis, qui licèt eſſent illiterati, tamen non erant doctrinæ incapaces; vnde iubentur litteras ſcire, cùm illis proficere poſſint: at verò in hoc textu conſtabat, non ſolùm de inſufficientia, verùm etiam de inhabilitate ad eas diſcendas. Quare Epiſcopus deiicitur: in dictis verò canonibus illiterati tantùm ſuſpenduntur.

8. EXPONI-

Sed ſuperiori aſſertioni opponitur textus *in cap. retulerunt* 86. *de conſecrat. diſtinct.* 4. vbi

proponi

TER CAP. RATVLARVNT, DE CONSECR. DIST. 4.

proponitur ſacerdos parochus linguæ Latinæ penitus ignarus, qui dum puerum baptizaret, dixit: *Baptizo te in nomine Patria, Filia, & Spiritu ſancta.* Conſultus Zacharias Pontifex à Bonifacio Epiſcopo, qui in hoc caſu cenſebat reiterandum eſſe baptiſmum, vt conſtat ex his verbis textus: *Ac per hoc tua reuerenda fraternitas conſiderauit eos rebaptizare*; reſpondit, baptiſmum ab eo ſacerdote collatum reiterari non debere, in ſequentibus prædicti textus verbis: *Sed ſanctiſſime frater, ſi ille qui baptizauit, non errorem introducens, aut hæreſim, ſed pro ſola ignorantia Romanæ loquutionis, infringendo linguam, vt ſuprà fati ſumus, baptizans dixiſſet, non poſſumus conſentire, vt denuò baptizentur.* Ipſum autem ſacerdotem nec deiecit, aut depoſuit à gradu ſuo: igitur licèt clericus illiterstus ordinetur, non ideò à gradu deiicitur. Cui difficultati primò reſpondendum eſt, ſacerdotem, de quo in eo textu, non fuiſſe parochum, aut Eccleſiæ rectorem, ſed tantùm ſimplicem Preſbyterum, in quo inſcitia tolerabatur in Germania propter nimiam inſcitiam, & litterarum ignorsntiam, quæ in illis partibus inualuerat, vt etiam de sliis prouinciis referens docet Salcedo *in praxi, cap.* 21. Vnde cùm Euangelium nouiter prædicaretur à Sancto Bonifacio in ea prouincia litteris inculta, ideò non deiicitur Preſbyter ignarus in eo textu: docet Petrus Gregorius *in cap. ad audientiam, de reſcriptis, numer.* 6. Secundò etiam reſponderi poteſt, principaliter in eo textu non tractari, an Preſbyter illiteratus deiiciendus eſſet, vel non; ſed vtrum baptiſmus ab eo collatus eſſet iterandus, vt liqoet ex ipſamet litera textus ſuperiùs allata. Et conſultus Zacharias reſpondit, baptiſmum non eſſe iterandum, cùm non animo introducendi errorem in Eccleſiis eſſet collatus: de imperitia autem miniſtri conſultatio non præceſſit, vnde eam partem intactam reliquit Pontifex. Alia adducunt pro eiua textus interpretatione Patres Franciſcos Lugo *de ſacram. in genere, cap.* 3. *num.* 28. Ioannes Lugo *eod. tract. diſp.* 2. *ſect.* 6. *ex num.* 108.

9. INTELLIGITVR CAN. 15. CONCILII AVREL.

Secundò ſuprà traditæ aſſertioni obſtat textus *in canone* 15. *Concilij Aurel.* 2. in illis verbis: *Preſbyter, vel Diaconus, ſi nec litteras, vel baptizandi ordinem neſciat, nullatenus ordinetur.* Ex quibus deducitur, in promouendo ad ordinem Preſbyteratus ſufficere, vt baptizandi ordinem ſciat, aut ſi litteras non ignoret, cùm diſiunctiuè apponantur ea verba, *litteras ſciat, vel baptizandi ordinem.* Pro huius canonis expoſitione ſciendum eſt, litteras neſcire diuerſimodè accipi in iure. Plerumque neſcire litteras ſignificat, neſcire legere, ſcribere, ſubſcribere, aut rationes conficere, *l. hac conſultiſſima* 21. ibi: *Quod ſi teſtator literas ignoret, vel ſubſcribere nequeat, octauo ſubſcriptore pro eo adhibito, eadem ſeruari decernimus.* Et *l. finali, Cod. de teſtament.* ibi: *In illis verò locis, in quibus raro inueniuntur homines literati, per præſentem legem ruſticanis concedimus, antiquam eorum conſuetudinem legis vicem obtinere; ita tamen vt vbi ſcientes literas inuenti fuerint, ſeptem teſtes, quos ad teſtimonium conuocari neceſſe eſt, adhibeantur, & vnuſquiſque pro ſua perſona ſubſcribat.* Sicut è conuerſo in eadem lege literati pro his accipiuntur, qui ſubſcribere ſciunt, ibi: *Si verò vnus, aut duo, vel plures fuerint literati, liceat eis pro ignorantibus literas (præſentibus tamen) ſubſcriptionem ſuam interponere.* Similia reperiuntur *in l. iubemus, l. noſtram, Cod. eod. tit. l. final. §. ſin autem, Cod. de iure deliberandi,* ibi: *Vel ſi ignarus ſit literarum, vel ſubſcribere præpediatur, ſpeciali tabulario ad hoc ſolùm adhibendo, vt pro eo litteras ſupponat, venerabili ſigno antea manu heredis prepoſito, teſtibus videlicet adſumendis, qui heredem cognoſcant, & iubente eo, tabularium pro ſe ſubſcribere, interfuerint.* Et *l. diſcretis, Cod. qui teſtament. leg. ſed ſi* 11. *ff. de* [illegible] *§. item ff. de accuſation. leg. pater* 93. *§.* 1. *ff. de acquirend. hæredit. authentica Sed nouo, Cod. ſi certum petatur, §. ſimiliter* 8. *de excuſatione tutor. leg. ſi duas* 6. *in fine, ff. eodem titul.* vbi plura cumulant Arnoldus Vinius, Mancius, & alij. Sed propriè neſcire litteras eſt Grammaticam neſcire, vt de Sylla aiebat Iulius Cæſar: *Sylla neſciuit litteras.* Quare litteratura accipitur ſtrictè pro Grammatica *in leg.* 1. *Cod. Theodoſ. de Decanis vrbis Romæ,* iuxta Cuiacium *lib.* 21. *obſeruat. cap.* 10. Diomedes Grammaticus *lib.* 2. *artis Grammaticæ,* Lipſius *in Lobiano, lib.* 3. *cap.* 7. ex Apuleio, Quintiliano, & aliis latè illuſtrant Albericus Gentilis *in lectionibus Virgilianis, cap.* 4. Vulteius *diſcept. iuris cap.* 8. Vnde in eo canone dum prohibetur ordinati Preſbyter, vel Diaconus litteras neſciens, idem eſt ac ſi prohibeatur ordinari ignarus linguæ Latinæ; diſiunctiua autem illa, *vel,* accipitur pro coniunctiua, vt ſæpè in iure contingit, *leg. ſæpè, de v. ſ.* Senſus igitur canonis eſt: Preſbyter, vel Diaconus ordinari non valet, qui ignarus eſt linguæ Latinæ, & ordinem baptiſmi neſcit; quia in Sacerdote, & Diacono, qui ſolenniter baptiſmum miniſtrare valent, deſideratur ſcientia ordinis baptizandi. Concil. Tolet. 8. *can.* 8. ibi: *Sine baptizandi perfectè nouerint ſupplementum.* Vnde coniunctim requiritur in promouendo ad gradus Preſbyteri, vel Diaconi, vt linguam Latinam, & ordinem baptizandi ſciant.

10. EXPONITVR CAN. 53. CONCILII CARTHAG. 4.

Tertiò aduerſatur canon 53. Concilij Carthag. 4. in illis verbis: *Omnes clerici, qui ad operandum validi non ſunt, & artificiola, & litteras diſcant.* Ex quibus depromitur, eos tantùm clericos litterarum ſtudio operam dare debere, & eas ſcire, qui ad operandum validi non ſunt: igitur qui ad operandum validi ſunt, aut litteras docere nequeunt, non coguntur eas ſcire. Pro huius canonis interpretatione ſciendum eſt, tempore illius Concilij Maſſilianos hæreticos publicè docuiſſe, contra exemplum, & doctrinam Apoſtolorum, non licere clericis propriis manibus victum quærere, aut aliquam litterarum Facultatem docere; ſed de Dei prouidentia confidentes, de alieno victu, & labore viuere debere. Quem errorem

rem vt refellerent Patres Concilij Carthag. *in can.* 51. ſtatuerunt, vt clericus quantumliber verbo Dei eruditus, artificio quæreret victum. Habetur in Decreto *cap. Clericus quantumlibet, diſtinct.* 91. & apud Burchardum *lib.* 2. *cap.* 210. & Ivonem *part.* 2. *Decret. cap.* 285. ita legitur: *Omnes clerici, qui ad operandum validi ſunt, & artificiola, & literas diſcant.* Et *in can.* 52. *ſequenti*, definiunt PP. prædicti Concilij Carthag. vt clericus victum & veſtimentum ſibi artificiolo, vel agriculturâ, abſque detrimento officij ſui præparatet; quod firmatum eſt *in cap.* 1. *de celebrat. Miſſar.* vbi Deo annuente latè dicemus. Eadem docet, iubetque Clemens Papa *lib.* 3. *Conſtit. Apoſtolic. cap. vlt.* adducens Apoſtolorum exempla, & ſpeciatim Pauli tsbernaculorum opificis, *Act.* 18. *verſ.* 24. Epiphsnius *hereſi* 80. fidem facit, ſuo tempore pleroſque Sacerdotes ſolitos eſſe propriis manibus operari. S?nodus etiam Nicæna 2. *can.* 15. ſimilia ſtatuit, pauperibus clericis exempla Apoſtolorum proponens. Plura ad propoſitum refert Csbaſſutius *in notis. Concil. pag.* 255. *& ſeq.* Tandem *in can.* 53. iubetur, vt artificiola, aut litteras diſcant, quia etſi litteras ſcirent, quæ ordini neceſſariæ erant; non tamen vt Msgiſtri in eis diſcipulos imbuere valebant: quare iubetur, vt artificiolum diſcant, vt poſſint manibus operari; aut litteras diſcant, vt poſſint eas docere diſcipulis, & ex eo diſciplinæ exercitio victum quærere.

598215

NAPOLI

D. D. EMA

Digitized by Google

Google

Digitized by Google

Digitized by Google